Bg. sanct
f.
21

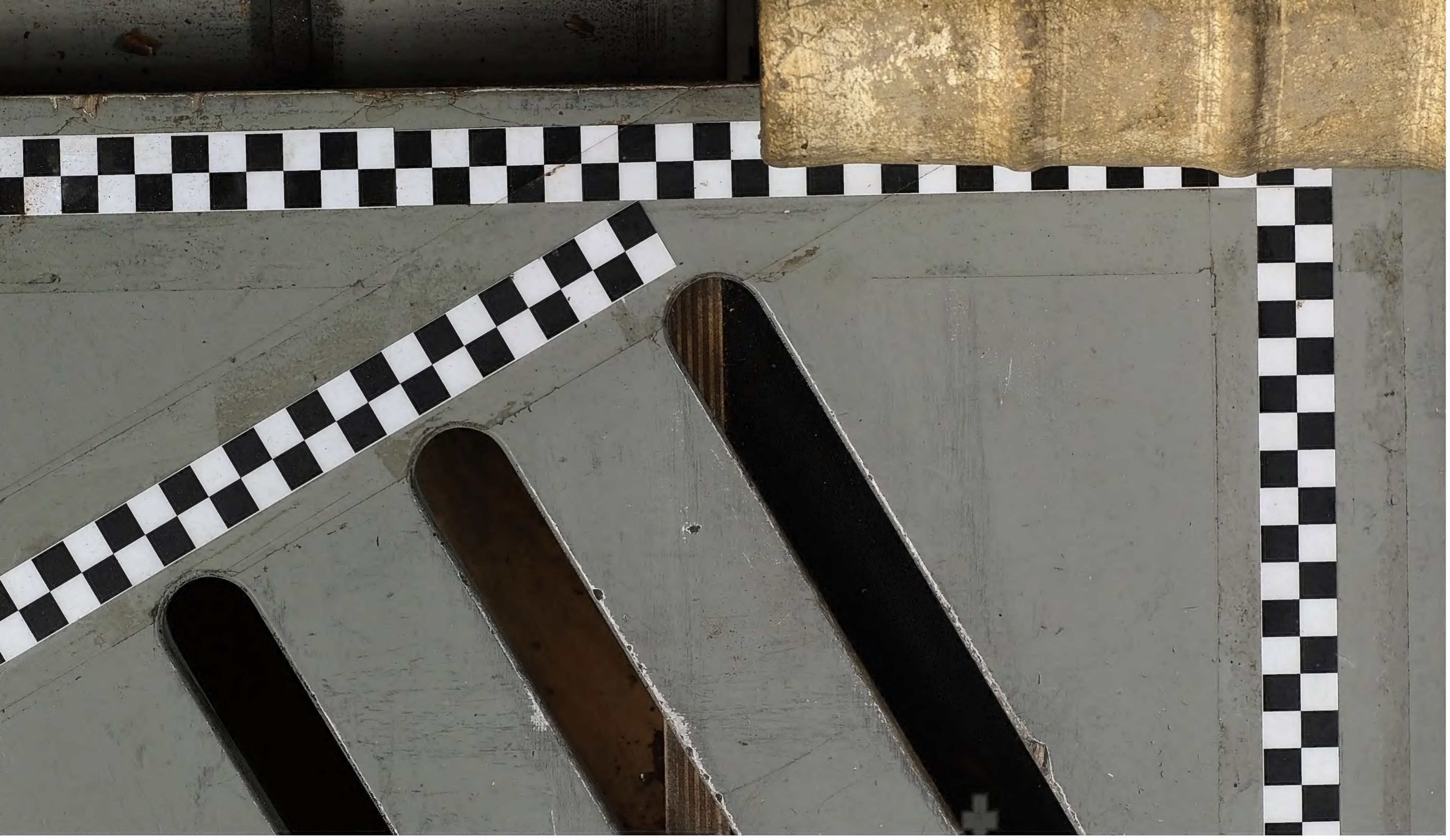

Ed. VIII. 22.

Bg. sanct.
f.
21

MARTYROLOGIUM
USUARDI.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

MARTYROLOGIUM
USUARDI MONACHI,

HAC NOVA EDITIONE

Ad excusa exemplaria quatuordecim, ad codices Mss. integros decem & septem, atque ad alios ferme quinquaginta collatum, ab additamentis expurgatum, castigatum & quotidianis observationibus illustratum.

OPERA ET STUDIO

JOANNIS BAPTISTÆ SOLLERII
Societatis Jesu Theologi.

Dealbaverunt stolas suas in sanguine Agni Apoc. 7. I. B. Jongelins Scul.

ANTVERPIÆ,
Ex Typographia Joannis Pauli Robyns.
MDCCXIV.

STAATL.
BIBL.
BAMBG.

J. B. Jongelinus - Scu

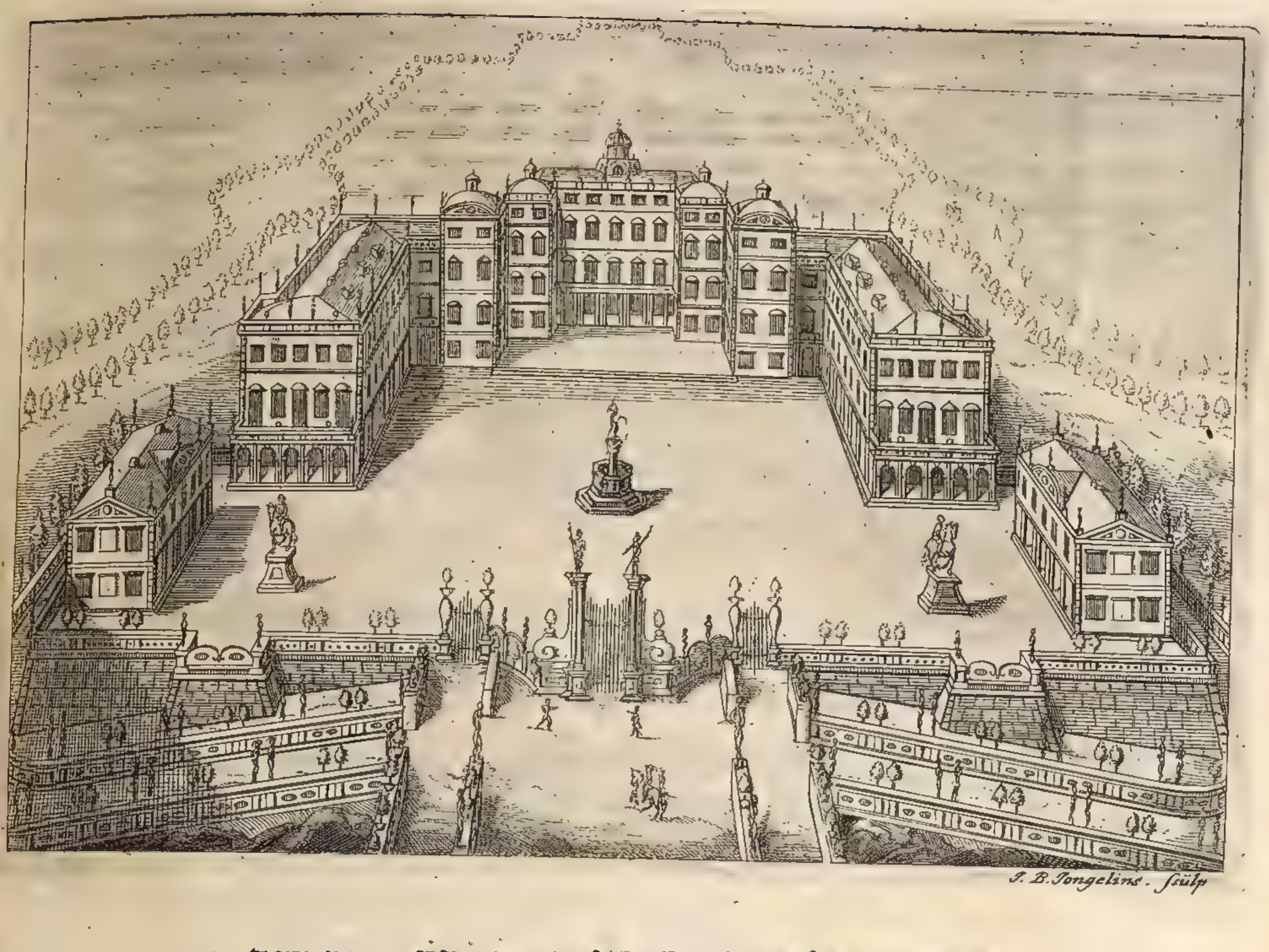

I. B. Tongelins. sculp

SERENISSIMO

AC

POTENTISSIMO DOMINO,

D. JOANNI WILHELMO,

COMITI PALATINO RHENI,

SACRI ROMANI IMPERII

ARCHIDAPIFERO ET ELECTORI,

Bavariæ, Juliæ, Cliviæ ac Montium Duci, Principi Moersiæ, Comiti Veldentiæ, Sponhemii, Marchiæ, Ravensburgi, Domino in Ravenstein &c.

Uam hîc in fronte Bensbergam exhibeo, orbi universo spectandam, tuamque in illa magnificentiam contemplandam, Elector Serenissime; Bensbergam non ita pridem ædificari cœptam, regio splendore exstructam, architectonicæ artis compendium, dignum tua animi celsitudine diversorium. Ita loquuntur subjectus tibi Rhenus & Dussela, ita circumsonant ditiones Tuæ, ita prædicat Agrippina Colonia, in arcis Tuæ conspectu posita, ita concordi voce testantur, quicumque vel eminus Bensbergam oculis lustravere. Sed pace quod Tua dixerim, Princeps Serenissime, arcem ego illam quantumvis augustam, dum pridem contemplarer attentius, non tam magnificentiæ Tuæ, quam munificentiæ spectaculum esse existimavi. Arcem illam, bonarum Artium habitaculum, amœnissimo collium jugo impositam, non ut de bicipiti monte fabulantur poëtæ, sed ut illustrem herois verè Christiani palæstram, in qua liberales Artes, scientiæ ac disciplinæ, imo in qua virtutes omnes Christianæ commorarentur, mihi repræsentavi. Hæc mea tum cogitatio; cum summo favore ac digna Te Principe benevolentia susceptus, nec minori comitate ad visendam Bensbergam invitatus, oculis ipse meis omnia propius circumspicere potui, omnia rimari attentius, omnia otiosius contemplari. Hæc, inquam, tunc animum subiit cogitatio, splendidissimam illam arcem Athenæum videri, in quo aut verè reposita essent, aut arte cælata, aut saltem collocari possent, quæ

quæ alibi copioſiſſimè occurrerant, excelſi animi Tui & ad omnes artes nati, egregia plane ſpecimina. Mentem exprimamus apertius. Quæ in proſpectu eſt, auguſto frontiſpicio, ſuperba ædificii moles, ampliſſimis diſcreta conclavibus, illam ego artis pictoriæ delicii Tui, atrium fingebam, in quod collecta ex univerſa Europa Tuis ſtudiis, Tuis ſumptibus artificioſiſſimorum penicillorum elegantiſſima opera, de artis præmio decertarent. Cernebam animo Michaëles Angelos, Raphaëles, Paulos, Tintorettos, Rubenios, Dyckios (& quid ego omnes enumerem?) ordine diſpoſitos, in Apellis contubernium confluentes, eo ornatu & copia, ut, quod abſque invidia dictum ſit, vix ullum toto orbe Principem eſſe exiſtimem, qui tantos hujus artis theſauros tanto ſibi pretio compararit. Videbar ſane in una tua arce picturas eas omnes intueri, quas olim alibi per Germaniam, Italiam, Franciam, Belgium diſperſas repereram. Dexteram alam apud me ornabat aliud non curioſi ſolum, ſed induſtrii, docti, litteratique Principis decus, librorum undique à Te emptorum, à Te ſelectorum inſtructiſſima bibliotheca, ibique eruditiſſimorum virorum lucubrationes recenſebam, de quavis facultate, ſcientia, & arte ſcribentium, diſſerentium, diſputantium; in quibus omnibus Te ſolertiſſimum eſſe, jam ab annis ferme quadraginta, in Principe adoleſcente, ſuſpicere debuerunt, Belgium, Gallia, Anglia, Italia, Germania, quas omnes regiones biennali peregrinatione, non tam Sereniſſimorum Tuorum natalium, quam virtutum Tua-

rum

rum insigniſque doctrinæ radiis, tranſeuntis inſtar ſo-
lis, illuſtraſti. Cepit te, opinor, eo tempore inter eru-
ditos reviviſcens vetuſtatis eruderandæ ſtudium per
numiſmata & id genus alia priſcorum ſeculorum cime-
lia, quibus alterum palatii tui latus deſtinavi. Hîc ego
totam illam tuam rariſſimorum nummorum ſupellecti-
lem in ſeries ſuas diſtribui, ducto à Conſularibus per
Romanas familias principio; inde ad Cæſares auro, ar-
gento, varioque ære cuſos digeſtoſque: hîc veneranda
doctæ Græciæ, vel in ipſo metallo auguſtum aliquid
ſpirantia lineamenta; illic Aſiaticæ opulentiæ erepta
barbaris rudera; ibi Hebraica, Syriaca, Syro-Mace-
donica; hîc omnium gentium hiſtoriæ certiora veſti-
gia. Hæc quidem illuſtria ſunt exercitati ingenii Tui,
ſubactique judicii documenta, ſed quæ ſterilia, ſolo-
rumque oculorum illicia aut ſpectacula eſſe noluiſti.
Hinc illa Tua in doctis viris ſeligendis perſpicacia,
quos munifica manu ad haſce aliaſque artes omnes ex-
colendas excitaſti; hinc in Tua Duſſeldorpienſi metro-
poli, præter ſolitas Muſas, Philoſophicæ aliæque acer-
ſitæ diſciplinæ; hinc reſtauratum dicam, an de integro
erectum, quod Martis furiis collapſum & prope ex-
tinctum erat, celebre olim in Palatinatu Tuo Heydel-
bergenſe Lycæum; hinc ſundatæ ad artes omnes do-
cendas ediſcendaſque tuo ære cathedræ; unde nimi-
rum ad tuum Bensbergenſe Athenæum viri undequa-
que doctiſſimi cultiſſimique confluerent. Taceo omnis
generis peritiſſimos artifices, pictores, ſculptores, cæ-
latores, propoſitis præmiis, regiiſque ſtipendiis dotatos,

quos

quos ad hanc Tuam totius eruditionis artiumque omnium palæstrã invitasti; verbo dicam, Musarum tum amœniorum, tum severiorum, in una Bensberga receptaculum à Te magnificentissimè & munificentissimè præparatum. Sic ego, PRINCEPS SERENISSIME, arcem illam Tuam jam tum dispertitus sum, cum necdum ex omni parte perfecta esset; sic, inquam, ut cum hæc omnia Tuo ingenio, Tua animi celsitudine, Tua eruditione dignissima censerem; alia profecto animo obversarentur, quæ magis raperent in admirationem, quæque ceteris illis omne pretium, æstimationem omnem afferrent. Egregias illas interioris animi Tui dotes intelligo, Christianarum virtutum splendore collucentes; summam in Deum, fortemque illam, quæ cetera Tua animat, caritatem, pietatem, fidem, ejusque propagandæ zelum, à Deo tot favoribus cumulatum, ut rem Catholicam Tuo ductu mirifice amplificatam subditi tui mirentur & gaudeant; frendeant porro acatholici, tum ditionum Tuarum incolæ, tum vicini, remotioresque, qui licet querelis injuriisque Te sæpe lacessiverint, at fervorem illum Tuum, Catholico Principe dignissimum, frustra conati sunt impedire, frustra tentarunt intervertere. Narraverant mihi, quibus ad Te liberior patet accessus, statam constantemque cum Deo agendi rationẽ, quotidianæ vitæ religiosam consuetudinem, animi per preces, orationes, sacrasque lectiones refectionem, perpetuoque succedentes, inter administrandarum ditionum curas, cum supremo numine occupationes, numquam intermisso sacrosanctæ Missæ sacrificio, corona-

tas

tas. Laudaverant alii Tuam in rebus tractandis prudentiam, in exequendis fortitudinem, inviolatum justitiæ rigorem cum innata clementia, pietatem cum dignitate, cum religione Majestatem, amplitudinem summam cum morum innocentia, cum animi moderatione conjunctam. Quæ omnia, non supremum dumtaxat aulæ Tuæ Principem, sed exemplar exhiberent ad omnem virtutem Christianæque sanctitatis consummationem subditos alliciens, alliciendo monens, monendo perducens. Noveram quanto ferrêris studio in augendum Dei cultum, in ecclesiarum ornatum, quarum nonnullas aut splendide reparaveras, aut à fundamentis erexeras. Videram non uno ditionum Tuarum loco egregia Tuæ in Sanctos venerationis monumenta, recurrebatque præcipuè, non ita pridem restitutus in S. Huberti honorem, quem tribus abhinc ferme seculis Gerardus Juliacensis cœperat, equestris ordo, ut vel innocuam, opinor, venandi voluptatem in Dei Sanctorumque gloriam transferres. Sciebam quanta contulisses in sacrorum lipsanorum decorationem, quantumque meditareris, ut beatam indigenam Christinam Stumbelensem, seu Juliacensem celebriori cultu Illustrissimam redderes. At præ his omnibus, volvebam animo singulariſſimam illam Tuam erga eum Sanctum venerationem, quem primo meo in Actis Sanctorum illustrandis conatu exornaveram. Raymundum Lullum loquor, magnum divini ac humani amoris specimen, magnum, tum immensis laboribus pro fide Catholica susceptis, ac profuso sanguine sigil-

la-

latis; tum libris ſcribendis, naturæ ſimul ac gratiæ prodigium. Recentiſſima erat eximia Tua, hujus Sancti occaſione in me benevolentia, cujus memoriam, quam gratam ſervem, palam & ubique jucundiſſima animi recordatione profiteor. Sine me hîc, PRINCEPS SERENISSIME, orbi univerſo propalare, quod univerſus obſtupeſcat; ſuſceptam à Te, viri beati portentoſique operum omnium, dignam Te ſolo Principe, poſt quatuor ferme ſecula editionem. Quid ego hîc prædicem ſolicitudinem Tuam in operibus undecumque conquirendis, accerſendis, colligendis? Quid miſſos quaquaverſum eruditos viros, qui ea è bibliothecarum ſcriniis ſemiſepulta eruerent? Quid expenſas in rem, nomini Tuo glorioſiſſimam, factas & porro faciendas, ſub Dei ter optim. max. ipſiuſque beati Martyris auſpiciis? Audacter dicam, id in hac re, PRINCEPS SERENISSIME, à Te præſtitum fuiſſe, quod Princeps nullus, non Rex, non Cæſar, hactenus aggredi auſi fuerint; ut ſingulari providentia gloriæ Tuæ, jam ſatis quaquaverſum diffuſæ, cumulus hîc ampliſſimus accederet. Hæc cum à Te omnia, PRINCEPS SERENISSIME, Sanctorum gloriæ promovendæ impenſa probe noſſem, idque potiſſimum, ut ad eorum exempla vitam Tuam religioſiſſime conformares; dubitandum mihi prorſus non fuit, quin gratiſſimum Serenitati Tuæ foret munus hoc noſtrum utcumque exiguum, quo non unius, ſed multorum diebus ſingulis Sanctorum exempla ſuppeditantur, ut ſic quotidie, quemadmodum loquitur Auguſtinus; *memorias Martyrum religioſa ſolennitate concelebres;*

&

& ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum con-
sociêris, atque orationibus adjuvêris. Securus itaque
ad Te accedit Usuardus meus, ELECTOR SERENISSIME;
Usuardus Tuus, Tibi eodem ferme tempore destina-
tus, quo illustrari cœptus est. Qui heroas describent,
avito Cæsarum Regumque sanguine progenitos, ha-
bebunt, quod de inclytissima stirpe Tua, tot Impera-
toribus, Regibus, aliisque tota Europa Principibus
nobilitata, merito enarrent & celebrent, Tuos, non Te
laudaturi; imo Te in illis omnibus, cum Tuam in illis re-
divivam effigiem sint exposituri. Sed toties decantata,
tot panegyribus exornata pridem sunt avorum illa, ab-
avorum, atavorumque decora, symbolis & emblematis
orbi proposita, ut si iis denuo commemorandis insistam,
aliorum dicta colligere, pronunciatas pridemque vul-
gatas integris voluminibus orationes videar retexere.
Qui è stemmate Tuo bellatores, animi fortitudine ge-
stisque pro patria & libertate famosos, stylo prosecu-
ti fuerint, poterunt ipsi & illas in te dotes extollere,
laudareque inviolatam fœderum observantiam, qua
superioribus bellis, ditiones tuas, fortunasque hostium
furori exponere teque ipsum periculis objectare ma-
luisti, quam vel ad latum unguem à data Cæsari con-
fœderatisque fide discedere. Vidit non eminus & ob-
stupuit Belgium nostrum, dum sub postremi belli prin-
cipium, imminentem Tuæ metropoli, ferrumque &
ignem minitantem hostem, infracto robore exciperes
dicam, an rideres, subditosque aut formidolosos aut
fugitantes, intrepida animi constantia animares confir-
ma-

mareſque. Qui Principem clementiâ, juſtitiâ, pacatioribuſque artibus ornatum, laudandum ſuſcepetrint, Tui ſpeciem in alio Tibi adumbratam porrigent. Laudabunt illi ordinatiſſimum provinciarum Tuarum, quantumvis inter ſe diſſitarum, regimen, laudabunt urbanas artes, commerciaque reſtituta; laudabunt metropolim Tuam Duſſeldorpienſem, ita auctam, ita elegantioribus domibus ornatam, ut qui eam olim viderint, jam Duſſeldorpium Duſſeldorpii non agnoſcant. Loquentur illi urbem illam novam, tot ampliſſima ædificia, tum pauperum, tum ſenum, tum præſidii militaris uſibus adornata; erecta templa, ſacella, aliaque animis excolendis non minus, quam corporum ſuſtentamis excolendis non minus, quam corporum ſuſtentationi deſtinata. Excurrent denique in meritiſſimas illas laudes, quibus exultantes ſubditi, æneam equeſtrem ſtatuam tamquam Patri patriæ, in medio foro collocatam voluerunt. Ego qui ſolas in arce Tua Chriſtiani Principis, eaſque non in Majoribus, ſed in Te virtutes potiſſimum conſidero, qui interiorem magis animum quam potentiæ magnificentiæque Tuæ argumenta contemplor, Chriſtiani roboris, conſtantiæ in fide, profuſi pro Chriſto ſanguinis exempla propono, quæ tamquam *Cenſus*, tamquam *Faſti*, ut Tertulliani verbis utar, à perituris *ſeculi gaudiis* animum ad manſura transferant, eumque rerum æternarum cupiditate incendant. Hîc noſter, nil niſi ſanctitatem redolens, ad arcem Tuam Bensbergicam conferendus ornatus; hæc Chriſtiani heroïs inſignia, principe loco appendenda; nimirum in ſacra illa æde, reliquo palatio magnificen-

ficentiùs exædificata, in qua decoramentorum nihil eluceat, quod non Dei gloriam ſpiret, Sanctorumque venerationem. Hæc cum Tibi luculenter exhibeat, hæc cum de Te in illuſtriſſimo illo Sanctorum agmine manifeſtiſſime explicet Uſuardus meus; Veniam dabis, PRINCEPS CLEMENTISSIME, ſi patenti præ palatii valvis area, inter artium virtutumque deſcripta nuperrime conclavia, ſtatuam Tibi erigam, omni ære, omni metallo perenniorem, utpote ea conflatam materia, quæ nulla aëris tempeſtate, nulla vetuſtatis ærugine, nulla temporis diuturnitate corrumpi, corrodi, aut everti umquam poſſit. Nec ſcalpro, nec arte fuſili utar, nec malleo. Corpus ipſum totius machinæ, Te Principem Sereniſſimum repræſentans, igne probe ſubactum, erit ipſa ferventiſſima, qua in Chriſtum exarſerunt innumeri Martyres, Martyrologio noſtro comprehenſi, ferventiſſima, inquam, caritas, qua modo cum ſummo bono ardentiſſime copulati, eamdem Tibi olim felicitatem æternùm augurantur. Baſim formabunt innixa implexaque dira illa carnificinæ inſtrumenta, quibus ipſi illi immaniter cruciati ſunt, egregia nimirum incitamenta, quæ ſpectatorum ſegnitiem ad Chriſtianum robur, Martyrum illorum Tuoque exemplo, omni lingua eloquentius, omni ſermone potentius adhortentur. Stylobatarum vice machinam ſuſtentabunt virtutes quatuor Martyrum præcipuæ, viva fides, ſpes inconcuſſa, heroica fortitudo, invicta tolerantia. Ornabunt innumera alia decora, à Sanctis accepta, iiſque præſertim, qui licet magnis imperiis guber-

nan-

nandis regendiſque diſtenti, vitatis perverſi ſeculi ſcopulis, immaculatum creatori ſpiritum reddidere: Sceptrum manui inferet Magnus ille, tuos inter proavos Carolus, cujus veſtigia premendo, Te fidei Catholicæ, Romanæque Sedis protectorem agnoſcit orbis Catholicus. Coronam vertici imponet Henricus, qualem ipſe S. Petri Cathedræ, Chriſtiana pietate ſubmiſit. Balteum accingere poterit Ferdinandus Catholicus, Mahumetanorum ſanguine purpuratum, quorum tot millia legiones Tuæ, floſque patriæ nobilitatis, ſub Auguſtiſſimo piiſſimoque Leopoldo, in Hungaria militantes, immortali gloriæ Tuæ incremento profligaverunt. Concurrent ex Anglia Eduardi, ex Gallia Ludovici, ex Hungaria Stephani, ex Dania Canuti, ex Suecia Erici, ex Bohemia Wenceſlai, ex Polonia Caſimiri, ex omni regno cælites Principes alii, Tuam iconem, vivam, inquam, in Te eorum imaginem debitis tropæis certatim exornaturi: nec Reges ſolum & Principes, ſed tota illa in meo Uſuardo expanſa longè lateque Sanctorum acies, Tuo, quod mihi benigne annuis, patrocinio gaviſura, quos nempe in hoc Actorum noſtrorum veluti compendio, ſub tua hodie (ſi ita mihi loqui fas ſit) ſub Tua clientela conſtituo. Hoc ego delubrum, PRINCEPS CLEMENTISSIME, in area Bensbergica Tibi dico, Tibi conſecro, Tibi eſſe volo æternum meæ ſociorumque meorum in Te, Sereniſſimamque familiam Tuam, conſtantiſſimæ obſervantiæ monumentum, cui non quidem inepte inſcribatur Tua olim peregrinantis teſſera,

sera, *Dominus virtutum nobiscum*; sed hæc dedicato Tibi operi erectæque statuæ accommodatior epigraphe, LAUS EJUS IN ECCLESIA SANCTORUM.

SEREN.ME ET CLEMENT.ME PRINCEPS

SERENITATIS TUÆ ELECTORALIS

Devotissimus Cliens
JOANNES BAPTISTA SOLLERIUS
Societatis Jesu.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS

SOCIETATIS JESU FLANDROBELGICÆ

ET SUMMA PRIVILEGII CÆSAREI.

CUm *Edictis Philippi* II *Hiſpaniarum Regis , deinde Sereniſſimorum Archiducum Alberti & Iſabellæ , Belgii Principum , rurſumque Philippi* III, *ac noviſſime Caroli* II , *Regum ; confirmatis die* II *Decembris* MDCXCII , & XIX *Junii* MDCXCIV ; *Provincialibus Societatis Jeſu, per Flandrobelgicam protempore futuris, poteſtas facta ſit eligendi Typographos & Bibliopolas , qui ; ad quorumcumque aliorum excluſionem , ſoli imprimere ac reimprimere poſſint libros & opera quælibet , rite approbata , curantibuſque ejuſdem Societatis Patribus edita aut porro edenda , ſub conſueto ſuæ Majeſtatis Privilegio , non aliter impetrando, quam in ſcriptis obtentâ & præexhibitâ licentiâ prædicti Provincialis ; idque ſub gravibus pœnis, in contraventores aut aliter impreſſa importantes ſtatutis , ut latius in ipſis patentibus litteris apparet. Quod ipſum cum etiam ſua Cæſarea Majeſtas valere voluerit in ditionibus , S. R. Imperio ſubjectis ;*

Ego *infraſcriptus , Societatis Jeſu per Flandrobelgicam Provincialis ; poteſtate ad hoc mihi facta ab Adm. R. P. N. Præpoſito Generali* MICHAELE ANGELO TAMBURINO ; *Concedo* Joanni Paulo Robyns, *Typographo Antverpienſi, facultatem imprimendi & per ſe alioſque vendendi ,* MARTYROLOGIUM USUARDI MONACHI, *recenſitum , expurgatum & illuſtratum per* Joannem Baptiſtam Sollerium *Societatis noſtræ Presbyterum Theologum. In quorum fidem haſce manu noſtra ſubſcriptas , conſuetoque officii ſigillo munitas dedi Antverpiæ* XXIV *Auguſti* MDCCXIV.

JOANNES BRAZE.

SUMMA PRIVILEGII REGII.

REgiæ Majeſtatis diplomate ſancitum eſt, ne quis , præter voluntatem DANIELIS PAPEBROCHII è Societate Jeſu, ejuſve ad illuſtranda SANCTORUM ACTA Adjutorum & Succeſſorum , ullo modo imprimat vel recudi faciat, ex parte vel in totum, Tomos eorumdem , de argumento illo , vel jam editos vel porro edendos , aut alibi excuſos excudendoſve invehat , venaleſve habeat : qui ſecus faxit, confiſcatione exemplarium & aliis gravibus pœnis mulctabitur ; ut latius patet ex litteris Bruxellæ datis.

LOYENS.

Signat.

Et ego CONRADUS JANNINGUS Societatis Jeſu, *Joanni Paulo Robyns*, Typographo Antverpienſi, permitto, ut MARTYROLOGIUM USUARDI, partem Tomi VI de ACTIS SANCTORUM JUNII, etiam ſeorſim impreſſum, publicet. Datum Antverpiæ VIII Kalend. Septembris MDCCXIV.

APPROBATIO
ORDINARII.

MARTYROLOGIUM USUARDI MONACHI *ex octoginta ferme exemplaribus, tum excusis, tum manuscriptis à* Joanne Baptista du Sollier *Societatis Jesu sacerdote Theologo studiose recensitum, expurgatum & illustratum, dignum censeo, quod etiam seorsim à Tomo* VI *de* ACTIS SANCTORUM JUNII, *in publicam lucem edatur. Datum Antverpiæ* 25 *Augusti* 1714.

F. G. ULLENS Can. Schol.
Off. & Librorum Censor.

PROTESTATIO
AUCTORIS.

QUod ante Tomos singulos de ACTIS SANCTORUM identidem protestati sunt Magistri & Collegæ mei, se in toto de ACTIS SANCTORUM opere servatas velle Urbani Papæ VIII Constitutiones, neque suis, aliorumve eo referendis Commentariis aliud pondus, quam est Historiæ, ab hominibus errori obnoxiis scriptæ; idem ego ante hoc USUARDI MARTYROLOGIUM à me recensitum & illustratum etiam protestor.

AD NOVAM

AD NOVAM MARTYROLOGII USUARDINI EDITIONEM PRÆFATIO.

Brevis totius operis conſpectus.

NTer Martyrologos antiquos nullus Uſuardo celebrior, nullus in Eccleſia uſitatior, nullus toties deſcriptus, nullus pluribus editionibus, Germanicis, Gallicis, Italicis, Belgicis per totam Europam Catholicam diſperſus, utpote qui centum circiter annorum decurſu, ferme vigeſies excuſus fuerit, ut tertio hujus præfationis capite fuſius deducemus. Deſiit ſubinde Martyrologii iſtius excudendi ardor; poſtquam Eccleſia Romano-Catholica Uſuardum, non qualemcumque, ſed uſibus ſuis aptatum, auctum, reformatum, in officio Canonico uſurpandum præſcripſit, quodque proinde, mutato Uſuardi nomine, vere Romanum Martyrologium cœpit appellari. Sic quidem in Choris, Capitulis, aliiſque Religioſis ſocietatibus Uſuardini Martyrologii prælegendi ceſſavit uſus, at perſeveravit interim, & perſeverat hactenus inter Hagiophilos & Eccleſiaſticorum monumentorum veterum ſtudioſos ingens deſiderium videndi aliquando ipſum illud Martyrologium, nativæ ſuæ ſimplicitati, poſt tot alias necdum defæcatas editiones reſtitutum, omnibuſque acceſſionibus plane repurgatum. Id à RR. PP. Benedictinis Pariſienſibus, qui auctoris ipſius, ſymmyſtæ olim ſui, autographo gloriantur, diu poſtulatum, diu fruſtra exſpectatum fuit: an quod ipſi provinciam illam, quaſi à nobis pridem occupatam ultro ceſſerint, exploratum non habeo: certe, quod orbis litterarius ſæpe mirari debuit, tot inter analecta à viris illis eruditiſſimis in publicum emiſſa, locus Uſuardo iſti, ſeu vere, ſeu prætenſe autographo, hactenus conceſſus non eſt. *Uſuardus ſæpe editus,*

2 Quod hîc occupatam à nobis evulgandi aliquando Uſuardini Martyrologii provinciam inſignem, id velim intelligi de pollicita olim à Bollando editione, ut mox ex Præfatione ejus generali cap. 4, § 7 manifeſte oſtendam. Nec id ſolùm meditabatur vaſtiſſimi noſtri de Actis Sanctorum operis conditor, verum & alia cujuſvis generis Martyrologia publici juris facere, ne quid in Actis occurreret, quod eruditos lectores remorari poſſet. Juverit Bollandum ipſum loquentem audire citati capitis § 3, ubi enumeratis ſuppetiis, fulcimentis, adminiculis, undecumque collectis & acceptis, ad alia monumenta progreſſus, recenſet Kalendaria, & Faſtos variarum eccleſiarum, Breviaria & id genus inſtrumenta, ex quibus indicatur præbeturque occaſio in Sanctorum Acta inquirendi. Pergit deinde in hunc modum: *Sed præ his quoque magno mihi ſubſidio Martyrologia fuere. Cogito, quæ habeo non pauca, ſaltem quæ maxime probata erunt, illa olim edere, accuratè recenſita, collataque cum iis, quæ interea ſuggerent amici. Quia tamen hîc nonnulla cito, quæ adhuc publici juris non ſunt, ne quis eam ob cauſam forte hæſitet, paucula hîc de iis à me pertractari, cenſui oportere.* Hæc anteſignanus noſter, non Uſuardi ſolum, ſed & aliorum Martyrologiorum editionem animo deſignans, rectiſſime & ſapientiſſime ipſo magni operis principio cenſuit, & ante ipſum, primus delineator ac monumentorum collector, Roſweydus cenſuerat; quippe qui antequam opus, jam mente conceptum, aggrederetur, prælo paraverat Martyrologiorum antiquorum, eatenus notorum, *à nobis pridem*

nempe Bedæ à Plantino vulgati, Usuardi, Rabani, Adonis & Notkeri, cum Romano moderno, Græcorumque Menologio collectionem, providè prudenterque advertens, ad tanti operis, qualе est de Actis Sanctorum intelligentiam, præviam Martyrologiorum, ex quibus Sanctorum cultus eruitur, claramque notitiam præmitti omnino necessarium esse.

iterum edendus;

3 Mansit quidem inedita, duobus magnis voluminibus descripta, jam dicta Rosweydi collectio, quoniam Martyrologia illa tunc temporis satis vulgata existimarunt Majores nostri; at aliorum subinde erutorum manuscriptorum edendorum consilium numquam dimiserunt, quamquam promovendo operi alacrius incumbentes, rem totam in plures annos distulerint. Prodiit nihilominus interea genuinus Beda, ab additamentis Flori, qua tunc licuit probabilitate distinctus, eo casu inventus, ea ratione editus, ut fuse & clare explicatur in Prologo ante tomum 11 Martii, quæ hîc describere superfluum judico. Hieronymiana exemplaria collegit, notis & exercitationibus illustravit ac edidit V. C. Franciscus Maria Florentinius, nobilis Lucensis, anno MDCLXVIII, eodem illo, quo lucem vidit genuinus Beda. Supererat Usuardus, cujus laudatus Bollandus jam dicti cap. 4 § 7 pridem monuerat, *complura* in Museo nostro exstare *exemplaria, sed in quibus & amplificata Sanctorum elogia, & plurium nomina adscripta, qualia ecclesiarum Pragensis, & Bruxellensis, multorumque monasteriorum, quæ non attinet hîc percensere: faciam id aliàs, cum Usuardum edam, sed nativa simplicitate, variorum Auctaria seorsim.* En clarissimis verbis depictam, quam supra dicebam meditatam à Bollando, idque ab annis plusquam septuaginta, Usuardini Martyrologii editionem, ad quam tamen nec ipse, nec subsequentium sociorum ullus animum postea umquam adjecit.

quo modo,

4 Neque vero nudam, ut diximus, Usuardi impressionem procurare, id animo volvebat Bollandus, sed qui terendis excutiendisque istius Martyrologii, sæpe aucti, sæpe luxati, sæpe interpolati, manuscriptis codicibus assueverat, qui prædictorum codicum, cum aliorum Martyrologiis confusionem perspexerat, qui nomina Hieronymi & Bedæ sæpe perperam Usuardinis codicibus præfixa observaverat, id, nisi fallor, moliebatur, ut phrasim stylumque Usuardi assecutus, à reliquis omnibus eum discerneret, nativam textûs puritatem erueret, variorum auctariis in classes suas redactis, unâ operâ codicum manuscriptorum notitiam, qualem tunc poterat, Actorum nostrorum lectoribus suggereret. Fuisset sane editio hîc delineata, Henschenii studio, exercitatione, summaque in versandis Martyrologiis peritiâ dignissimum opus, verum ipse privatâ suâ scientiâ in promovendo opere uti maluit, quam posterorum commodo consulere. Nec Papebrochius ei negotio magnopere intendit; cum enim tetricam excutiendorum Martyrologiorum spartam, ad usque finem Junii perduxisset Henschenius, recte prospexit ipse, metam laborum suorum illic procul dubio figendam. Socii alii, urgentioribus & ipsi distenti, rem totam hactenus intactam reliquerant.

quibusque de causis.

5 Interea superiorum nutu, cælo seu Sanctis cæli incolis portandis (ut facetè olim lusit Bollandus) humeros supponere jussus, inde rei exordium sumendum putavi, quo operis totius cardinum, elementorum, fulcrorumque cognitionem acquirerem. Atque eccum tibi diebus prope singulis longas series Martyrologiorum præsertim Usuardinorum, quorum vel solorum nominum & characterum magna diversitate, à prosequendo tam vasto opere absterreri quis posset, dum secum attente perpendit, quam multa, quam varia prærequisita prænoscendaque necessaria sint, priusquam ad intima penetrare queat. Fateri non erubesco, per annos mihi laborandum fuisse, priusquam vel solorum codicum proprios characteres satis dignoscerem. Et fuit profecto non modica ea difficultas; cum enim codices ipsi varia præferrent nomina, præsertim Hieronymi, Bedæ & Adonis, nec curasset Henschenius ad classes suas singulos distincte revocare, cui nempe sua sufficiebat notitia; ad hæc cum nomina, codicibus tum aliis, tum Usuardinis tributa, à monasteriis, ecclesiis, bibliothecis, vel urbibus desumpta, confusionem parerent, conferenda erant singula prope manuscripta, antequam certò statuere possem, utrum ad Hieronymianorum, Bedæ, Adonis, vel Usuardi proprias classes essent reducenda. Dum hisce evolvendis, excutiendis, perscrutandisque operosius insudo, ad finem perducitur Junii nostri tomus v, cujus cum grandior moles, totius istius mensis Supplemento subjungendo sufficiens spatium non relinqueret, opportune renovata est cogitatio, de edendo tandem aliquando Usuardi Martyrologio, quod cum præfato Supplemento, sextum Junii, & ultimum sacri Semestris tomum conficeret, ut tantisper ad calcem prædicti voluminis quinti indicatum est.

Duæ sunt præcipuæ.

6 Pandunt se sensim susceptæ novæ hujus Martyrologii Usuardini editionis institutum, totaque ejus œconomia seu propria ratio, quâ nimirum præter Usuardini textûs *nativam simplicitatem*, per dies singulos ex fontibus suis probatam, stabilitam & explicatam; id potissimum, qua possumus diligentia, nobis exequendum præfigimus, ut cum Martyrologii nostri textûs integritate, simul noscantur codicum Usuardinorum tam variorum, totque nominibus insignitorum ætas, character, fides, auctoritas, ceteraque omnia ad perfectam monumentorum nostrorum cognitionem pertinentia. Accedet, quæ ad Actorum vel saltem commentariorum nostrorum filum percipiendum faciet vel maxime, Martyrologiorum aliorum, quocumque nomine vel titulo descriptorum, aut typis excusorum, cum Usuardino perpetua comparatio, ac præterea manuscriptorum prope omnium tam accommodata pictura, ut lector quilibet non imperitus, uno quasi intuitu doceatur, ad quam Martyrologiorum seriem citati illic quotidie magno numero codices, redu-

reducendi sint; unde mihi equidem persuadeo, non solum tædium ea ratione lectoribus sublevatum, sed & clariori rerum, de cetero obscurissimarum exhibitione, non parvam voluptatem allatum iri.

7 Atque hinc etiam perspicis, duas potissimum easque urgentissimas causas, quæ me ad tetricum hunc laborem suscipiendum impulere; alteram quæ nosipsos posterosque nostros; alteram, quæ Hagiophilos alios, Actorum nostrorum lectores, præcipue spectant. Nostra intererat præcavere incommoda, ne venturi imposterum operis adjutores, iisdem ipsis difficillimarum inquisitionum labyrinthis irretiti, menses etiam plures imo & annos magno tædio, fructu exiguo consumerent, ut vel solorum Martyrologiorum nostrorum sufficientem ideam adipiscerentur. Ad externos pertinebat hujusmodi disquisitio, ut ne operis nostri momentis fulcimentisque non satis cognitis, *ob eam causam*; quemadmodum Bollandus solerter observaverat, perpetuo *hæsitarent*, quod mihi sexcenties evenisse memineram. Quid enim lectori fastidiosius excogitari potest, quam singulis prope commentariorum nostrorum præviorum paginis, longo Martyrologiorum agmine obrui, de quibus ipse dubitare possit, an umquam exstiterint in rerum natura? aut si bona nostra fide, ea admittenda putet, saltem de codicum ipsorum genere, patria, ætate, stylo, auctoritate merito edoceri postulet, quo perpensis, pro sua eruditione rerumque istarum peritia, rationum argumentorumque nostrorum momentis, per se ipse de assertorum omnium veritate statuere ac decernere prudenter valeat. Hæc mihi ad devoranda ingentia tædia incitamento fuere, summam unà spem ingerentia, fore ut Hagiophilis omnibus, non ingratiis obtruderetur labor noster, partemque in Actis ipsis Sanctorum habere paterentur Usuardum, qui Sanctis, imo Actis ipsorum plurimis, non exiguam intelligentiæ lucem præferret. *ad nos & alios spectantes.*

8 Habes hîc paucis, erudite lector, veram, candidam & sinceram totius editionis nostræ Usuardinæ causam, habes consilium, propositum, rationem. Repeto, testorque id me præcipue studuisse, ut codices omnes, quorum in Museo nostro numerosa, si usquam, supellex, ut codices, inquam, omnes, ex Usuardi progenie, ab aliis omnibus seponerem, seu eos integros habeamus, seu solum extracta aut variantes, ex collatione ab Henschenio & Papebrochio, cum ipsis codicibus & Usuardo Greveni facta, superstites; ut postea ex professo demonstrabitur, dum ad Usuardum ipsum ejusque proles, præfationis hujus capite tertio deventum fuerit. Jam dicta brevissime contraho. Usuardum damus additamentis omnibus, quantum humanitus fieri potuit, expurgatum. Hoc primum. Deinde in Observationibus quôque die subjunctis, exactam tradimus occurrentis textûs genesim, eum ad primas radices revocando, ostendendoque, utrum ex Hieronymianis, ex Beda, an ex Romano parvo per Adonem, commemoratio de qua agitur, desumpta sit; an Adonis solius propria; demum an ab Usuardo aliunde quam ex Adone, aut antiquioribus mutuata. Rursus, an idem Sanctus aut Sanctorum turma à Rabano, Hieronymi aut Bedæ verbis consignata non sit. Nec locus Notkero deest, paucis nonnumquam assignando, quænam ex Hieronymianis, quænam ex Rabano, quænam denique ex Adone ab eo translata fuerint; ut proinde diebus singulis scenam aperiam, qua uno quasi intuitu probe instituatur lector de tota Martyrologiorum omnium inter se relatione, seu, ut ita dicam, sanguinis aut affinitatis propinquitate; ne excluso quidem Wandelberto, cujus metrica elogia Observationibus nostris, siquidem de illius diei Sancto vel Sanctis meminerint, inseruntur vel subjunguntur. *Quis modus operis,*

9 Hæc est totius operis latissime expansi in brevem tabellam contracta imago, ubi ad citatum caput tertium pertigerim, accuratius explicanda. Jam quid hac nostra præfatione præstitum sit, paucis accipe. In tria capita totam dispescimus. Primo Martyrologia omnia recensentur & Usuardo antiquiora & synchrona, cum quibus ipsi nonnulla quidem affinitas, sed non tanta sanguinis, si ita loqui licet, conjunctio, ut parentum seu primigeniorum fontium titulo proprie gaudere queant; qualia sunt, quæ ad Hieronymiana, aut Bedam à Floro auctum referuntur, aut quæ cum illis propinquitatem habent, ut sunt Wandelberti, Rabani & Notkeri Martyrologia, vulgo nota, quibus omnibus proprias characteristicas ita conabor appingere, ut à quolibet facile dignoscantur. Intercurret nova de genuino Bedæ & Flori Martyrologio disceptatio, eruditis Hagiophilis ad ulteriores disquisitiones materiam præbitura. Porro in Martyrologiorum serie, debito antiquitatis jure, agmen ducent apographa Hieronymiana, tum majora, uti vocamus, à Florentinio edita; tum minora, quæ apud nos Mss., aut ab aliis vulgata sunt. De his vero aliisque talem Martyrologiophilis delineationem ob oculos ponam, ut citata magno numero in Actis nostris exemplaria per se ipsi ad classem propriam possint reducere, deque codicis cujusque probitate ac fide judicium ferre. *& quæ præfationis*

10 His subjungetur caput alterum, quo ad ipsum Usuardum accedemus propius, primum familiæ ejus stipitem, seu in recta linea protoparentem demonstrando, nimirum vetus illud Romanum ab Heriberto Rosweydo primùm editum atque Adoni præfixum. Hîc vero exsurgent litigia: cum enim tot habuerit, totque etiamnum impugnatores habeat prædictum Martyrologium, eo capite polemicè agendum erit, ut contra quoscumque adversarios vera appellatio, sinceritas, vetustas, ejusdemque facta Ravennæ per Adonem descriptio vindicetur: unde fiat consequens, idem ipsum esse, quo Viennensis Martyrologus adjutus est, imo ex quo plerosque Sanctos suos diebus singulis extraxit. Cum autem deinceps probaturi simus, Usuardum toto suo opere Ado- *diversa capita.*

nis compendiatorem contractoremque fuisse, perspicue concludi poterit, Romanum vetus seu parvum, Usuardi avum esse, Adonem ejus patrem; id quod capite tertio erit pertractandum. Quo deinde, longo ordine sequetur tota Usuardi progenies, seu codices illi Usuardini omnes, ex quibus genuinum ejus Martyrologii textum, simulque Auctaria seorsim collecta desumpsimus. Hæc prima fronte, ex ipsa rerum plerisque ignoratarum nimia varietate, nonnihil obscura, toto præfationis decursu, clare, ut confido, atque dilucide evolventur.

CAPUT PRIMUM.

Martyrologiorum antiquorum inter se ac cum Usuardo propinquitas & connexio.

Defuit hactenus

MUlta pridem à Molano, Baronio, Bollando, Henschenio, Papebrochio, Florentinio aliisque doctissimis viris præclare disputata sunt de Martyrologiorum origine, primordiis, & incrementis, deque eorum diversitate, prout à variis scriptoribus primùm conflata fuerant. Crevit earum rerum penitius investigandarum studium, accrescente paulatim majori luce, postquam antiquiora Martyrologia è bibliothecarum scriniis educta, typorum beneficio omnium manibus teri cœperunt. Nihil hîc ad nos attinet ea repetere, quæ à clarissimis illis notissimisque scriptoribus, præsertim à nostro Bollando clare, distincte & erudite explicata sunt. Unum est, in quo defecisse omnes, sit verbo venia, in quo, inquam, defecisse ipsos animadverto, nimirum, quod singulorum Martyrologiorum auctores, ætatem & characteres aliquos solum describendo, eò penetrare neglexerint, unde eosdem inter se componendo, unà explorassent, quæ primigenia Martyrologiorum capita, quæ qualisve ceterorum ex prioribus derivatio aut genesis, quæque proinde inter Martyrologos omnes conjunctio, connexio, propinquitas, affinitas, vel consanguinitas. Liceat mihi hisce uti vocabulis, ad rem hactenus implexam & involutam, quanta potero perspicuitate illustrandam. Jam Martyrologia omnia classica, seu quæ antiquorum prærogativa & auctoritate gaudent, suis nominibus appellavi; Hieronymiana nempe, Bedam, Florum, Romanum parvum, Rabanum, Wandelbertum, Adonem, Usuardum & Notkerum. Quæritur hîc, quinam inter illos ordo, dicam an subordinatio, qui proavi, qui patres, qui filii, qui cognati; verbo dicam, quo se invicem propinquitatis gradu contingant?

Martyrologorum genealogia,

12 Ego sic existimo; ad tria potissimum capita, radices, stipites, seu fontes reduci omnino posse Martyrologos omnes, seu potius eorum Martyrologia, quorum surculi, rami vel rivuli dici debeant, quotquot huc usque, saltem alicujus nominis vulgata sunt, vel manuscripta exstant in variis bibliothecis, ex quibus apographa, ad Museum nostrum ab amicis transmissa, aut à Majoribus nostris magno labore & sumptu procurata fuerunt. Capita hîc nomino Martyrologia illa, quæ prima seu autographa censeri debent, utpote quæ ex nullo altero, saltem quod modo superstit, transcripta, fontes ipsa fuerint, unde scriptores Martyrologi alij suas aquas derivarunt. Ex his primum, præcipuum & vetustissimum agnoscimus, quod sub Eusebii vel potius Hieronymi, vel utriusque nomine circumfertur, sive illud vere ab ipsis conditum fuerit, sive à posteris falso ipsis adscriptum, de quo paulo post copiosius tractandum erit. Locum ab hoc proximum tenet celebre aliud à Venerabili Beda compositum, non jam suppositititium illud a Plantino editum, sed genuinum ipsum, quod à Floro nominatissimo Lugdunensis ecclesiæ subdiacono auctum fuisse, clare & diserte ab Adone testatum, postea ostendemus. Tertium porro dicimus, ipsum illud, quod præfatus Ado Ravennæ repertum, & à religioso fratre, sibi præstitum, ibidem transcriptum, in capite Martyrologii sui ponendum putavit, quod Rosweydi nostri cura primùm cum Adone in lucem prodiit anno MDCXIII, quodque à multis subinde laudatum, sed à pluribus acerrimè oppugnatum, toto sequenti capite vindicandum suscepimus.

quæ ad primos stipites

13 Hos ego primarios stipites seu stirpes voco, unde in tres potissimum classes, tribus seu familias primigenias tota Martyrologiorum prosapia distribuatur. Ex his vero primaria, ut iterum dicam, & magis late patens radix prædicanda est Hieronymianum, ut omnium antiquissimum, ita feracissimus fundus, in quo natæ arbores in omnem partem ramos extenderint; puta Martyrologos alios prope omnes ex ipso illo primario, in opus suum aliquid transfudisse. Visum à Beda Hieronymi Martyrologium, ex ipsiusmet verbis infra citandis deduci posse videtur, imo negare vix ausim, aliqua Sanctorum nomina verosimillime ex uno in alterum transiisse. An idem de Romano veteri seu parvo æque affirmari possit, fateor mihi necdum undequaque constare, tametsi longa & sedula disquisitione id assequi studiosissime conatus fuerim. Nihilominus & Bedam Martyrologorum caput statuimus, idque adeo maxime, quoniam singulari ordine & stylo Martyrologium proprium, utut incompletum adornavit, quod primum a Floro, inde ab aliis auctum, pene dicerem deformatum, vestigia tamen aliqua semper servat, ex quibus ab aliis distingui possit, ut ante me accurate observarunt Henschenius & Papebrochius, dum illud aut purum, aut puro proximum edidere ante tomum 11 Martii de Actis Sanctorum anno MDCLXVIII. Atque hæc iterum obiter dicta sunt, propriis locis in hujus capitis decursu uberius explananda.

14 Est igitur nostra fundamentalis assertio, ab his tribus Martyrologorum quodammodo patriarchis, reliquos omnes legitima successione descendere; quales sunt Rabanus, Ado, Usuardus, Notkerus, & quicumque alii ab hisce, tamquam stipitibus subalternis, sua desumpsisse deprehenduntur. Ex qua proprie radice profluxerit metricus ille Martyrologus Wandelbertus, certo exploratum non habeo. Ex Beda acceptum nonnulli voluêre: ipse se subsidii plurimum à Floro habuisse fatetur. Ego florilegum puto, qui hinc inde varia Sanctorum nomina, forte versibus aptiora decerpserit, de quo pluribus suo loco dicam. At certum est, Rabanum ex Beda descriptum, ex Hieronymo auctum, & nonnullis additis aut fusius deductis, ab auctore completum esse. Ado genitorem suum digito commonstravit, dum Romanum parvum operi præfixit, & diebus prope singulis ex eo Sanctos suos evidentissime desumpsit. Nec minus certum est, totum Usuardi Martyrologium ex Adone contractum esse, sanctis Martyribus Cordubensibus, nonnullis Hieronymianis, nonnullis popularibus, ac paucis aliunde mutuatis coagmentatum. Bedam etiam secutum se fusse testatur Usuardus, idque in Observationibus nostris, dum locus est, sedulo annotamus. Verumtamen Adonem patrem ejus, seu verum fontem declaramus, ex quo totum ferme Martyrologium ejus dimanasse indubitatum arbitramur. Notkerus denique præcipua quæque ex laudato Adone transtulit, non pauca ex Rabano sua fecit, multis ex Hieronymo ad complendos singulorum dierum indiculos corrasis. Atque hæ totidem propositiones sunt, nostra hac præfatione, quoad res exigit, aut à decessoribus nostris jam præstitum non fuit, distincte & ex ordine demonstrandæ. *hîc ordine reducitur.*

ARTICULUS I.

De Martyrologii Hieronymiani exemplaribus.

§. 1.

De Majoribus ab Acherio & Florentinio editis.

IN laudata nuperrime præfatione generali cap. 4, totum quartum paragraphum insumit Bollandus elucidando, quod sub Eusebii & Hieronymi nomine venit, Martyrologio; ubi primum fatetur, non satis probari, quod tale Martyrologium ab Eusebio umquam scriptum fuerit, nec id ex epistola Gregorii ad Eulogium aperte deduci. Rursus, nec certum esse, Eusebianum seu Martyrologium, seu de Martyribus commentarium, ab Hieronymo versum, aut aliud ab sancto Doctore scriptum fuisse, quidquid id aliqui confici posse existiment ex famosa Chromatii ac Heliodori episcoporum ad Hieronymum epistola; & altera ad ipsos Hieronymi responsoria; utpote cum utramque Baronius solidis argumentis commentitiam demonstraverit; unde si vera umquam istiusmodi epistola à Cassiodoro citata fuerit, eam intercidisse fatendum est. Et hæc quidem communior hodie doctorum virorum sententia, cui tamen contradici posse, dictasque epistolas à suppositione utcumque salvari, operolis annotationibus ostendere conatur Florentinius a pag. 57. Ceterum pendente adhucdum ea lite, ex Cassiodori testimonio id contequi omnino videtur, indiculum aliquem seu Fastos ab Hieronymo concinnatos, sive sub epistolæ, sive sub alio quovis titulo, descriptis fortasse eorum Sanctorum nominibus, quorum in Eusebii collectione, cujus Eusebius ipse lib. 4 cap. 14 & lib. 5 cap. 20, & ad Gregorium Eulogius meminere; quorum, inquam, ibi Acta exstabant, aliis de suo superadditis, ex quo pridem firmiter invaluerit, inveteraveritque opinio, Martyrologium aliquod ab sancto Hieronymo compositum fuisse. *Martyrologium Hieronymianum,*

16 Pro opinionis jam dictæ vetustate abusque seculo sexto stat Cassiodori auctoritas, ex libro de institutione Divinarum lectionum cap. 32 à Bollando recitata; pro seculo septimo stat notissimum Bedæ testimonium, Retractatione in Actus Apostolorum cap. 1: *Quibus adsti-pulatur*, inquit, *& liber Martyrologii, qui beati Hieronymi nomine ac præfatione attitulatur, quamvis idem Hieronymus illius libri non auctor, sed interpres, Eusebius autem auctor exstitisse narretur.* Manavit deinde in posteros præfata opinio, à Walefrido Strabone & plerisque seculi noni Martyrologis, disertissimis verbis confirmata, duravitque hactenus, tametsi per multa secula nullus deinceps de Martyrologio isto meminerit, nec Baronius, adhibita quantavis diligentia, integrum usquam reperire potuerit; donec ipsum è Cartusia Trevirensi feliciter tandem eruit Rosweydus noster, vetustissimo charactere exaratum, quale media fere parte æneis laminis expressum habemus, autographo ipso ad Epternacenses, qui codicem suum repetierant, anno demum MDCLXVIII remisso. Hisce addi possunt, quæ in prologo ad Bedam disseruit Papebrochius; nos hîc Bollandum sequimur, cujus hæc verba describi merentur. *quisquis ejus auctor fuerit,*

17 *Folia aliquot excusa ut vidit ad se à Moreto* (cujus expensis codex ille in æs incidi cœperat) *missa Bartholomæus Gavantus, Provincialis præpositus Congregationis Clericorum regularium S. Pauli, & sacræ Romanæ Rituum Congregationis Consultor, mirifice probavit, scripsitque de illo ad eumdem Moretum plures epistolas* *antiquissimum est;*

epistolas, quas legi; aliàs opinari se, reliquis collegii illius sive Congregationis sapientissimis viris Martyrologium illud VALDE PLACITURUM; *aliàs* SENTIRE PERITIORES, UTILE FORE CHRISTIANÆ REIPUBLICÆ. *Alii quoque viri eruditi vehementer id laudarunt, ut præclaram sacræ antiquitatis monumentum.* Tu vide ibi reliqua, quæ in præfati codicis commendationem pluribus nitide Bollandus prosequitur. In Gavanti Bollandique sententiam ivere deinceps eruditi omnes, saltem orthodoxi, si paucos excipias, qui contradicendi genio ducti, licet rem ipsam improbare omnino non auderent, titulum arrodere aggressi sunt; forte quia ibi agnoscit Bollandus, nullum certum argumentum suppetere, quo Martyrologium ab sancto Hieronymo vere esse compositum satis suaderi queat, & quia fatetur (ut verissimum est) multa recentius adjecta, quæ Hieronymo adscribi prorsus nequeant, quemadmodum ex speciminibus ibi appositis clarissime elucescescit. Verum enim vero quid demum rempublicam litterariam aut fidem Catholicam detrimenti accepturam credidere viri illi doctissimi, ex eo quod Hieronymi nomen ei Martyrologio adscriptum paterentur, cum impedituri numquam sint, quo minus post Cassiodorum, Bedam, Walefridum, Adonem, Usuardum, Notkerum & alios, Hieronymianum perpetuo nuncupetur. Hæc paucissimis & cursim delibo; qui de his longiorem sermonem desiderat, adeat Florentinium in Admonitionibus prævis, præsertim 3, 5 & 6, quas hîc describere, aut in compendium contrahere nec vacat; nec omnino lubet de voce contentiosius disceptare.

frustra impugnatum,

18 Unum novi scriptorem Catholicum, qui dedita opera Martyrologium, quo de agimus, impetere ausus fuerit, Henricum Valesium, singulari dissertatione suis in Eusebium observationibus adnexa pag. 315, ubi *subditititium librum* vocat, *qui falso Hieronymo adscribatur.* Hoc autem duce fretus, in omnem, ut fit, orthodoxos scriptores fugillandi occasionem intentus Matthias aliquis Fredericus Beckius, in suo ad, nescio quod Kalendarium Germanicum (quod ei placet Martyrologium appellare) commentario à pag. 11 multa congerit, quò Majores nostros temere carpendo, laudatum Martyrologium Hieronymo nequaquam adscribendum ostendat; idque ex cavillis nonnullis, quos hinc inde ex Florentinii aliorumque dubitationibus sincere propositis, acriori ipse & mordaciori sale inspergit. At tanti hic non est, ut argutatiunculas ejus omnes aut excutiamus aut convellamus; satis nobis erit, si ex communi Catholicorum consensu Hieronymi nomen præferre possit, atque adeo Hieronymianum tuto nuncupari, tametsi momenta desint, quibus ipsum sanctissimo Doctori certo vindicemus. Ita censuere Majores nostri, ita hodie passim loquuntur eruditi universim omnes, & nos toto opere nostro Hieronymi, vel Hieronymianorum appellatione semper utendum existimavimus.

à Florentinio bene defensum.

19 Rem totam, ut dixi, profundius examinat laudatus, laudandusque nobis sæpius clarissimus & decessoribus nostris, dum viveret, amicissimus Franciscus Maria Florentinius, nobilis Lucensis, qui vindicatis Eusebii collectionibus, libris seu libellis Martyrum, non solum Palæstinæ, sed & aliorum; pag. 13, sub finem recte notat, *sufficere nunc de Martyrologii proprie dicti auctore affirmare..... vetustius illud esse in scriptorum memoria Martyrologium, quod Eusebio adscribitur, vel divo potius Hieronymo ex collectionibus Eusebii.* Sequenti deinde pag. 14 erudite probat, Hieronymi Martyrologium à se datum, notis, a sancto Papa Gregorio codici suo attributis, ad amussim convenire. Cum igitur Martyrologium toties appellatum, collectis pluribus ejus apographis anno MDCLXVIII publici juris fecerit, atque eruditissimis notis, observationibus & exercitationibus illustraverit idem ipse Florentinius, ad pleniorem totius rei notitiam, & de ejus codicibus, & de aliis ad Hieronymianum pertinentibus, nonnulla explicanda sunt. Nec verbo indicare neglexerim, cur & hîc & in toto decursu operis maluerim adhibere Hieronymianorum, quam Hieronymi ipsius vocabulum. Nempe cum sancti Hieronymi qualecumque opus ignoretur, apographa autem & multa & diversissime aucta & contracta sint, putavi communiori voce cavillationibus ansam præcisum iri, codicibus ipsis tribuendo, quæ à primo auctore certissime removenda sunt. En modo Florentinianæ lucubrationis aliqualem effigiem.

Præcipui ejus codd.

20 Inter varias admonitiones prævias, sexta ordine tota fere insumitur depingendis duobus codicibus Hieronymianis, Lucæ aut in vicinia repertis, qui vel ex Gallia eò allati, vel ex aliquo cœnobii Fontanellensis apographo descripti fuerant, certe ita erant similes, ut vel ex eodem exemplari acceptos, vel alterum ex altero descriptum esse oporteret. Hos ipse nactus, ut erat vir rerum ecclesiasticarum antiquarum studiosissimus, communicato cum V. C. Luca Holstenio aliisque eruditis consilio, accepto subinde à Majoribus nostris, aliquando apud ipsum hospitatis, vetustissimi illius Antverpiensis seu Epternacensis, sub initium seculi octavi scripti ecgrapho, instructus præterea Corbeiensis codicis, ab Acherio Spicilegii tomo 4, anno MDCLXI vulgati, manuscriptis fragmentis, animum adjecit ad procurandam tam pretiosorum cimeliorum editionem, eamque pro sua eruditione, qua posset cura & studio illustrandam. Cumque jam opus ferme prælo paratum haberet, contigit, ut illustrissimus Baro de Blum codicem alium Weissenburgensem cum Henschenio & Papebrochio communicaret, quod illi continuo Lucam destinari curarunt, satis tempestivè, ut cum aliis codicibus conferretur, ejusque variantes à reliquis lectiones, ad calcem Florentiniani operis subjungerentur. Hæc ad brevem historiæ synopsim, quam si quis integram & fusius descriptam requirat, adeat Florentinium ipsum, totius sui consilii & vulgandi operis propositi rationem reddentem, admonitione prima, cui Holstenii epistola atte-

attexitur, ex potiori parte reproducta à Papebrochio in Reſponſionibus, appendice ad art. 18 à num. 49. De codice ſuo, ſive unico, ſive bino, tractat ille ex profeſſo citata admonitione 6 à pag. 30: de Antverpienſi & Corbeienſibus fragmentis admonitione 7; quæ omnia ibi legi malo, quam hîc tædioſe referre, cum ad inſtitutum noſtrum eatenus ſolum ſpectent, quatenus rudem ſaltem ideam Martyrologiorum plerorumque archetypi ſeu protoparentis adumbrare voluimus.

21 Hîc verbulo inſerenda eſt non otioſa obſervatio receptiſſimæ à Majoribus noſtris opinionis, per Actorum noſtrorum commentarios late vagantis, qua ſibi perſuaſum habuere, codicem Epternacenſem, inter Hieronymianos præcipuum, Anglicanum fuiſſe, atque ab ipſo S. Willibrordo ex Anglia in Belgium ſeu Franciam allatum. Pronum certe erat talem conjecturam facere, at mihi quidem non ſatis fundata videtur, mecumque ſentient Martyrologiophili omnes, ſi advertant, x Kalendas Julii ſeu XXII Junii in laudato Epternacenſi prætermitti inclytiſſimum Angliæ protomartyrem *Albanum* cum ſociis pluſquam DCCC, qui tamen in aliis codicibus à Florentinio editis clariſſime exprimitur. Quis credat talem Sanctum in codice Anglicano prætermiſſum iri? Addunt laudati Majores, præfatum codicem in Gallia auctum; hoc vere: ſed idem de omnibus aliis plane admittendum eſt, niſi velimus, à S. Hieronymo obitum S. Paulini XXII Junii conſignari potuiſſe. Hæc obiter de codice Epternacenſi. Plura ad hunc & alios in Obſervationibus dicuntur. Redeo unde digreſſus ſum.

22 Atque ut iterum repetam, ad diſceptationem illam prorſus non regredior, qua de vero Hieronymiani Martyrologii auctore inquiritur, ſive is demum alius ab S. Hieronymo, ſive ipſe Hieronymus, primus indiculi architectus fuerit; nam quiſquis is eſt, aut ſeculo ſexto antiquior, aut eo ſaltem ſeculo vixiſſe dicendus eſt. Id nobis indubitatiſſimum videtur, tale Martyrologium à ſancto Gregorio Magno deſignatum, dum ad Eulogium Alexandrinum lib. 7 ep. 29 ita reſcripſit: *Nos autem pene omnium Martyrum, diſtinctis per ſingulos dies paſſionibus, collecta in uno codice nomina habemus; atque quotidianis diebus in eorum veneratione Miſſarum ſolennia agimus. Non tamen in eodem volumine, quis qualiter ſit paſſus indicatur, ſed tantummodo nomen, locus & dies paſſionis ponitur. Unde fit, ut multi ex diverſis terris atque provinciis per dies, ut prædixi, ſingulos cognoſcantur martyrio coronati. Sed hæc habere vos beatiſſimos credimus.* Non magno ſtudio, ſolertia aut labore opus eſt, ut characteres hi omnes à S. Gregorio tam clare expreſſi, in codicibus Hieronymianis, à Florentinio editis, aliiſque ejus generis aperte deprehendantur, eoque pacto frequentes interpolationes à veteri textu ſejungantur. Neque enim nudos, ſimplices & integros Hieronymianos aut Gregorianos codices nos habere profitemur, cum multi ſæpe Sancti recurrant, qnos poſt S. Gregorii tempora vixiſſe, aut ſaltem ejus tempore Sanctorum veneration. donatos non fuiſſe evidenter conſtet. De quibus iterum videri poſſunt Bollandus, & citatæ Florentinii admonitiones. Ut ſemel dicam, id quærimus, id volumus, id aſſerimus, Martyrologium iſtud, quod Hieronymianum appellamus, omnium primum, omnium vetuſtiſſimum eſſe, imo Gregorii Magni temporibus vetuſtius, quandoquidem in citata epiſtola, non de novo quodam Martyrum indiculo aut catalogo, ſed de antiquo mentionem inferat, quem nempe toto orbe Catholico receptum & tritum exiſtimaret, dum concludit: *Sed hæc habere vos beatiſſimos credimus.* *Laudatur à S. Gregorio,*

23 In tam vetuſtis codicibus, toties ab oſcitantibus & indoctis librariis deſcriptis, fruſtra diſtinctas Sanctorum ſeries, diſcretos ſtudioſe laterculos, expreſſa recte nomina, ſervatas ad artem bonæ locutionis regulas; aut exactos rerum apices quis requirat: omnino fatendum eſt, magnam locorum & nominum per conjunctas aut male divulſas ſyllabas, eaſque ſæpius truncatas & diſtortas, confuſionem, barbariem & fruſtraneas repetitiones diebus prope ſingulis recurrere, quibus quoquo modo reſtituendis, explicandis, combinandis, diſtinguendis, mirum quantum paſſim laboret Florentinius: quantum vero operæ, ſtudiique in hiſce eruderandis Majores noſtri poſuerint, oſtendunt quotidiani commentarii, qui in eo toti ſunt, ut ex dubiis certa, ex confuſis clara, ex male compoſitis ſimplicia, ex luxatis integra, tum palæſtrarum, tum ipſorum Martyrum nomina efformentur. Ceterum antiquorum omnium codicum præſertim uſualium, ut ſunt Martyrologia, communis eſt ſors, ut deſcribentium vel temeritate vel imperitia, ita ſenſim deturpentur, ut ſæpe difficillimum ſit primi autographi veſtigia in tranſumptis deprehendere; adeo ut cum Caſtellano vehementer miratus ſim, in Romano parvo ſeu vetere Roſweydi omnia tam concinna, tam nitida, tam ordinata per tot ſecula ſervari potuiſſe, in quo certe hoc Martyrologium, tantum ſuperat Hieronymiana, quantum hæc vetuſtate antecedunt, quod ſequenti, ut jam non ſemel diximus, capite fuſius erit demonſtrandum. *à nobis emendatur.*

24 Reliquum eſt, ut de codicibus noſtris Hieronymianis, necdum editis & ferme abbreviatis, pauca in ſingulorum ſpecimen ſubjiciam, ſi forte aliquando operæ pretium ſit ipſa etiam publici juris facere, ad quod me frequenter impenſiſſime atque urgentiſſime adhortatus eſt ſæpe mihi hic nominandus, numquam pro merito laudandus, tum operis hujus, tum grandioris noſtri indefeſſus adjutor, V. C. Claudius Caſtellanus, Pariſienſis ad B. Mariæ Canonicus, ſummo noſtro dolore & ingenti Martyrologiorum jactura è vivis ereptus ſub initium anni M DCC XI. Ea erat perilluſtris viri ſententia, ut non ſolum Uſuardinam recenſionem orbi litterario gratiſſimam fore cenſeret, ſed eruditos omnes id jure quodam à nobis poſtulare ajebat, ut reliqua noſtra Hieronymiana apographa; ſeu integra, ſeu contracta & compendiata, in publicam lucem emitteremus. *Longa ejus progenies.*

teremus. Spem feci viro amiciſſimo, id aliquando futurum, præſertim ſi conatus noſtros in expurgando illuſtrandoque Uſuardo, quod tunc meditabar, iidem ipſi Martyrologiophili ſuis ſuffragiis probaſſent, eo pacto animos addituri, ut manuſcriptorum noſtrorum codicum omnium generalis ratio redderetur, quæ in ordine ad commentarios noſtros, ut ſupra de Uſuardinis dicebam, deſideratiſſimam lectoribus lucem afferret. Nec ſane à promiſſis reſilio, atque adeo ut rerum hujuſmodi amantium palatum nonnihil titillem, brevem hîc aliquam Hieronymianorum noſtrorum codicum delineationem lubens adnecto, plura, ſi licuerit, olim præſtiturus, ubi varios Hagiophilorum guſtus exploravero.

§ 2.

De Hieronymianis minoribus, tum manuſcriptis, tum typis excuſis.

Tamlactenſe. SUb finem citati nuper § 4 capitis 4 præfationis generalis, agit Bollandus de exemplari aliquo Hieronymiano Hibernico, cujus lacinias aliquot ſeu extracta à celebri P. Colgano ſubmiſſa, poſterioribus Januarii noſtri de Actis Sanctorum diebus inſeruerat, ſub nomine Martyrologii Hieronymiani *Tamlactenſis*. An autographum ipſum membraneum umquam viderit Bollandus, dubium facit, quod Tamlactenſe iſtud ſimile Epternacenſi exiſtimet, cum vere ſolum Martyrologii alicujus Hieronymiani fragmentum dici poſſit. Id mihi plane conſtitit, dum autographum ipſum R. P. Livini de Meyer, viri de republica litteraria præclariſſime meriti, tunc Collegii noſtri Lovanienſis Rectoris benevolentia, à RR. PP. Franciſcanis Hibernis impetratum, otioſius & diligentius evolvere & excutere licuit. Eò præ ceteris me impulerat Caſtellani curioſitas, qui Tamlactenſe Martyrologium aliquoties in Actis citatum, imo laudatum inveniens, theſaurum ingentem Lovanii latere ſibi plane perſuaſerat. Ego vero, poſt accuratum examen, facile animadverti, codicem illum longe ſupra meritum à Majoribus noſtris, quibus ſola extracta, ut mihi ſæpe teſtatus eſt Papebrochius, à PP. illis Minoritis Hibernis, ſeu à Colgano miſſa fuerant, elatum & commendatum eſſe. Etenim præter admixta Hibernica propria, pluribus recentioribus additamentis non caret, qualia ſunt feſtum ſancti Joſeph, Revelationis Michaëlis archangeli, Omnium Sanctorum, & plura hujuſmodi. Aliunde vero ex duodecim anni menſibus ſolum Aprilem habet integrum. En paucis totam ejus analyſim.

26 Præfatus codex decem folia membranea continet grandioris formæ, ſimili alio folio cooperta, ubi in fronte recentiori manu apponitur: *Martyrologium Tamlactenſe, & opuſcula S. Ænguſſii Keledei.* In ora infima primæ paginæ legitur: *Ad uſum conventûs Dungallenſis*, & rurſus ad calcem paginæ tertiæ: *Ex libris conventûs Dungallenſis.* Martyrologium ipſum nec bene depictum, nec ſatis ordinate digeſtum, decem dumtaxat paginas cum fere dimidia complectitur, multis ubique nominibus vix legibilibus impletum. Deficit à IV Kal. Februarii ad IV Idus Martii, adeoque nec Januarius nec Martius integri ſunt; deeſtque totus Februarius. Jam dixi, ſolum Aprilem plenum eſſe. Maius uſque ad XX diem, ſeu XIII Kal. Junii decurrit. Abſunt Junius & Julius. Auguſtus incipit à IV Nonas, cujus reliqui dies habentur. In Septembri deſunt XII, XI & X Kal. Octobris. October decurrit uſque ad III Kal. Novembris. Abeſt totus November, December vero inchoatur à XV Kalend. Januarii. Patet igitur, manuſcriptum plane imperfectum eſſe, neque adeo dignum, quod inter Hieronymianos codices connumeretur. Poſt quamlecumque Martyrologium, ſequitur neſcio quæ tabula nominum, ni fallor, Hibernicorum per tria folia, ac demum opuſcula, ſive opuſculorum fragmenta, eo ſermone, quem me fateor prorſus non intelligere. Atque hæc de Tamlactenſi ſatis dicta ſunto.

Rhinovienſe. 27 Subjicit Bollandus ſpecimen contractioris Hieronymiani, quod olim *Rhinovienſis* vel *Rhinovienſis*, juxta Baſileam cœnobii, fuit, repertum in Roſweydi ſchedis, qui illud anno MDCXXIII acceperat à noſtro Stephano Vito, hîc ab ipſo cœnobii Rhenovienſis Abbate, ut teſtantur ſuperſtites litteræ, Martyrologium iſtud recte vocantes fragmentum, cum deſint folia ab VIII Kal. Februarii, ad XIV Kal. Aprilis, & à XXVII die Septembris, uſque ad Decembris XXIV. Incipit à die Natali Jeſu Chriſti in terris. Folia ſunt tredecim membranæ, in forma octava majore, boni priſcique characteris, ipſas diphthongos clare exprimentis. Non male cenſuit Vitus, *fragmentum hoc* ſuum *exaratum fuiſſe poſt dies ſancti Gregorii Magni, & poſt Caroli Magni: nam in illo*, inquit, *ſuis recte locis lego feſta Nativitatis beatæ Virginis & Exaltationis ſanctæ Crucis.* De cetero vere Hieronymianum eſſe, ſeu ex Hieronymiano extractum, clare evincunt exhibita à Bollando ſpecimina, ac quotidiana alia diebus ſequentibus. Unum ſuperaddam ex I Julii exemplum, quod deinceps per omnia ſecutura apographa noſtra Hieronymiana Mss. vagabitur. Puta, me textus omnes, I Julii in codicibus iſtis notatos, cum textu Hieronymiano integro ejuſdem diei collaturum.

28 Præmitto hîc itaque ex prima Julii totum textum ex Hieronymianorum omnium vetuſtiſſimo, Antverpienſi ſeu Epternacenſi. Erit lectoris, citandos infra aliorum codicum indiculos breviores cum hoc componere. Sic habet: *Kal. Julii. In Nicomedia, Zoili. Romæ, depoſitio*

Gai

Gai epiſcopi. Natalis Luciæ virginis & Auceiæ regis, cum aliis VIII. *Item Romæ, Iſici, Proceſſi, Marinæ, Antonini, Sereni, Victoris; Zeli cum aliis octo. Orionis, & aliorum* CCLXII. *In Antiochia, Severiani, Zoëli, Paſi. Depoſitio Idonei cum filiis. Auguſtoduno, depoſitio Leontii epiſcopi. In Perſida, SS. Apoſtolorum Simonis Cananæi & Judæ; fratris Jacobi.* Paululo auctiora ſunt Lucenſia & Corbeienſia; priora enim interſerunt *depoſitionem Aaron*, adduntque, *Egoliſma, Eparci.* Poſteriora vero inſuper adjiciunt *depoſitionem Karileſi.* Sed nos, cum Bollando, codicem illum noſtrum, ceteris vetuſtiorem præſtantioremque, ut archetypum ſequemur. Nunc Rhinovienſis fragmenti verba attende: *Kal. Julii. In Nicomedia, Zoëli. Romæ, Gagi Papæ. Luciæ virginis. Proceſſi & Marini.* Forte pro *Marinæ.* Collatis utriuſque tabulæ verbis, vix ſyllaba reperietur, quæ ex majori laterculo accepta & deſcripta non ſit. Jam ad alios codices noſtros, plerumque liberaliores, deſcendamus.

29 Eos inter in Actis noſtris nominatiſſimus eſt *Richenovienſis* ſive *Augiæ divitis* prope Conſtantiam in Germania, cujus ecgraphum habemus nitide deſcriptum in forma quarta minore, illudque invenio, nos primùm accepiſſe anno MDCLI. De codicis autographi forma aut ætate nihil notatum: videor recordari, Henſchenium de iis alicubi fuſius egiſſe; verum quærere ſuperſedeo, cum aliunde ſatis pateat, optimæ notæ eſſe, &, niſi multum fallar, Gellonenſi, ab Acherio Spicilegii tomo 13 edito, longe purius & præſtantius, tametſi careat Breviario Apoſtolorum, quod in Gellonenſi, Martyrologio præmittitur. Educamus hîc utriuſque textum 1 Julii cum majori Hieronymiano jam deſcripto, conferendum. Sic habet Richenovienſe: *Kalend. In Nicomedia, Zoëli. Romæ, Gagi Papæ, Luciæ virginis, Proceſſi, Marini. In Antiochia, Severiani. In monte Hor, depoſitio Aaron ſacerdotis. Auguſtiduno, Leontii epiſcopi.* Ad oculum rurſus patet, Hieronymiana eſſe omnia, atque ex majori codice excerpta, cui Aaronis depoſitio, de qua ſupra diximus, immixta jam erat. Audi modo Gellonenſe ex editione Acherii. *Kalendis Julii. Roma, Gaii, Luciæ, Iſici. Alibi Orionis, Criſpi confeſſoris, Zoëli, Severiani. In monte Or, depoſitio Aaron ſacerdotis. In Perſida, Simonis & Judæ Apoſtoli. Auguſtoduno, Leonti. Ingoliſma, Eparci epiſcopi.* Vides hîc Caium Papam confuſe poſitum, Carilefum vero aliis, iiſque martyribus, inepte immixtum; additumque in fine Eparchum, de quo & Carilefo codex Richenovienſis non meminit, ut proinde hic, altero luce dignior ſit, quod pluribus & continuatis exemplis forte aliàs demonſtrabitur. Ceterum utrumque Martyrologium, tum Richenovienſe, tum Gellonenſe, annum ordiuntur à Natali Domini, contra quam faciant plerique alii infra citandi, qui à Kalendis Januarii principium deſumunt. *Richenovienſe collatum cum Gellonenſi.*

30 Bina alia Hieronymiana apographa habemus, quæ cum citato Gellonenſi magis conveniunt, ut facta diligentiori collatione didici. Alterum Papebrochii manu in minori forma ex potiori parte deſcriptum; vocatur *Martyrologium Auguſtanum ſancti Udalrici*, poſtrema parte mutilum, nempe à VI Novembris ad finem anni. Alterum integrum eſt, Labbei noſtri donum, Belgico charactere in folio exaratum. Utrumque incipit à Kalendis Januarii. Ne tædio ſim, ſolum rurſus diem 1 Julii in exemplum adducam. Sic habet Auguſtanum: *Kal. Julii. Romæ, Gagi, Luciæ, Iſici. Al.* [Alibi] *Urion, Arileffi conf. Zeli, Severiani. In monte Hor, depoſitio Aaron ſacerdotis. In Perſide, Simonis Chananei & Judæ Zelotæ. Aug. Leonti, Eparci epiſcopi.* Fallor, ſi ulla major inter Gellonenſem & hunc Auguſtanum conformitas reperiri poſſit, quæ aliis diebus paſſim & ubique elucet, voculâ hinc inde intermixtâ, corruptâ, tranſpoſitâ, aut abbreviatâ. Nec major eſt in codice Labbeano diſcrepantia. Sic item *Kalendis Julii* legit, turbato nonnihil ſcriptoris oſcitantia nominum ordine: *Romæ, Zeli, Severiani, Uſicii, Arileſæ. In monte Or, depoſitio Anton ſacerdotis. In Perſide, Simonis, Judæ Apl. Auguſtod. Leonti. In Ecliſma, Eparcii epiſcopi. Gaiæ, Unon, Luciæ.* Corrige luxata nomina, & tria ultima loco proprio, poſt *Romæ*, repone, exurget idem textus, quem ex Gellonenſi & Auguſtano jam dedimus, neglectis minutiis, quas in antiquis manuſcriptis non ſæpiſſime recurrere, adynaton eſſe norunt, qui in iis perſcrutandis vel tantillam operam poſuere. Poſſent hujuſmodi codices iis annumerari, quos Acherius cum Gellonenſi contulit, lectiones ex iis variantes ſubjiciens. *Auguſtanum & Labbeanum cum Gellonen.*

31 Jam dictos duos codices, in noſtra Hieronymianorum collectione, præcedit apographum aliud multo brevius, eleganti charactere Gallico, in folio deſcriptum, cui has notas appoſitas lego: *Martyrologium perantiquum, abhinc ſaltem annis octingentis exaratum, deſcriptum ex vetuſtiſſimo abbatiæ Corbeienſis, menſe Decembri* MDCLXI. In fine autem adjecit Papebrochius: *Dono adm. R. D. Lucæ Dacerii, ex Ms. Corbeienſi antiquiſſimo, quod in bibliotheca S. Germani de Pratis ipſi vidimus.* Locum in Spicilegio merebatur tam antiquum monumentum, at forte credidit vir eruditiſſimus, à nobis ex antigrapho cum aliis olim edendum, quod tam ardentibus votis Clar. Caſtellanum deſideraſſe, ſupra monuimus. In eo hic codex à proxime prægreſſis differt, quod Martyrologii ordinem inchoet ab VIII Kal. Januarii, ſeu à *Domini Salvatoris Nativitate.* Textus habet ſemper breviſſimos, & plerumque unica annuntiatione, ſæpe unico Sancto circumſcriptos, ſic tamen, ut appareat ex aliquo Hieronymiano codice omnia fuiſſe deſumpta. Demus iterum diem in exemplum ſelectum, hîc paulo longiori textu præditum: *Kal. Julii. Romæ, Gaii Papæ, & natalis ſanctorum Luceiæ virginis & Auceiæ regis. In Perſida, paſſio ſanctorum Apoſtolorum Simonis Cananæi & Judæ Zelonis*, pro *Zelotis.* In ſequentibus eadem eſt codicis ratio. Ceterum magna ejus *Corbeienſe brevius.*

brevitas non impedit, quo minus quandoque propria Corbeiensium interserantur, ut patet ex v Kal. Aug. seu XXVIII Julii, ubi ponitur; *Corbeia monasterio, dedicatio basilicæ sancti Petri Apostoli.*

Casinense primum.

32 Sequuntur Casinensia duo apographa, manu Italica descripta, de quibus in Prologo ad Bedam meminit Papebrochius num. 3. Utinam distinctiorem aliquam explicationem aut ipse aut Henschenius, qui ea transcribi curarunt, adjecissent. Primum altero brevius est, nec purum Hieronymianum dici potest, cum Sanctos inserat aliunde acceptos. Brevitate cum aliis Hieronymianis contractis satis convenit; atque item quod sola Sanctorum & palæstrarum nomina consignet. In exemplo rem totam exhibeo. Sic habet: *Kalend. Julii. Octava S. Joannis Baptistæ. Et natale sancti Domitiani abbatis.* Prima annuntiatio ex aliquo Hieronymiano interpolato procedit, quale est illud San Gallense, ab Acherio subjunctum Gellonensi: altera manifeste Adoniana est, ut vide in nostra ad Usuardum illo die Observatione. Ad Hieronymiana propius accedit Casinense alterum paulo majus, de quo recte Papebrochius citato proxime num. 3.

Casinense 2. collatum cum Altempsiano.

Fuerunt etiam ecclesiæ, inquit, *quibus satis fuit nudus Hieronymiani Martyrologii contextus, ad pauciores Sanctos contractus; & tale Martyrologium alterum Casini reperimus, uti etiam pervetustum, & hunc simillimum Romæ in ducis Altempsii celeberrima bibliotheca.* Factam utriusque collationem indicant notatæ sedulo vel minimæ variationes manu ipsa Papebrochii. Quantum vero majus hoc Casinense alteri minori præferendum sit, ex solito exemplo licebit statuere. *Kal. Julii. Romæ, Cagi Papæ. Et sanctorum Luceiæ virginis & Aceclæ regis, cum alus octo. Et in monte Hor, depositio Aaron primi sacerdotis.* Vides ubique sphalmata scriptoria, librariorum imperitiâ commissa; textus autem pro vario amanuensium arbitrio aut magis aut minus extensos. Utrumque incipit à Kalendis Januarii.

Barberinianum parvum.

33 Ex codice membranaceo Em. Cardinalis Barberini in forma 4, signato num. 1852, educta sunt apographa bina alia, sed incompleta, quorum alterum descripsit Papebrochius, secundum inchoavit, sed complevit manus eadem, à qua sunt duo laudata Casinensia. Primum à Kalend. Januarii sumpto initio, deficit in II Nonas seu VI Maii. Uniforme non est, nam elogia hinc inde exhibet clausulis sibi propriis, ut V. G. de Genovefa III Jan. *Cujus reliquiis honorem debitum impendimus, missales & orationes persolvimus.* Januarii X, de Paulo eremita: *Nam & apud nos ita habetur, & reliquiæ venerantur.* Jan. XVI, de Priscilla: *Cujus glorioſum pro Christo agonem cum patrociniis digne veneramur, officiumque diurnum, ut SS. PP. sanxerunt, persolvimus.* Rursus ibi de Furseo: *Cujus vita plena virtutibus refulget, & corpus venerabile monasterium per Romana retinet.* Die sequenti XVII Januarii, de Sulpitio Bituricensi episcopo: *Cujus vitam tenemus, & patrociniis fulcimur.* Tales ego elogiorum formulas in nullis hactenus Martyrologiis reperire memini, ut satis pateat, compilatorem hunc proprio genio indulsisse. In reliquis tamen brevior est, magisque stylo Hieronymiano sese accommodat.

Barberinianum 2. Vaticanum 1. S. Cyriaci.

34 Barberinianum secundum longe majus & diffusius est, primis tamen duobus mensibus cum dimidio mutilum, cum primum diem integrum signet Idibus Martii. *Illustre Martyrologium* identidem appellavit Henschenius; quamvis singularem illam prærogativam non magno titulo ei debitam deprehendere potuerim, saltem quo præferatur duobus aliis mox secuturis, nempe codici Hieronymiano Vaticano, & alteri codici S. Cyriaci, quo usus est Cardinalis Baronius; non, inquam, video cur his præferatur, nisi quia hinc inde liberius & prolixius, tum Sanctorum elogia inserit, ut numero sequenti ex Prologo ad Bedam intelligemus. Certe hæc duo posteriora præcellunt, quod stylo Hieronymiano proximiores sint; in hoc autem cum Barberiniano concordant, quod & ipsa ex eodem Hieronymiano contracta fuerint, subinde vero aucta elogiis nonnullis ex Beda acceptis. Atque his tribus applicanda est, non infundata Papebrochii opinio, num. 11 sui ad Bedam Prologi expressa, qua se persuasum fatetur, *in plerisque Romanis basilicis, abrogato Hieronymiani* (nempe majoris) *Martyrologii usu, & illo, quod Aquilensi episcopo à Pontifice missum supra monuimus, fortassis non nisi in Laterano, aliisque paucis ecclesiis recepto, ita probatum aliis Bedam fuisse, ut eo convenienter aucto, utendum plures sibi putaverint, usque dum Usuardus visus est ecclesiasticis usibus accommodatior.* Nempe hæc apographa ad Bedam retulere Henschenius & Papebrochius, quoniam elogia ejus Hieronymianis annuntiationibus immixta repererunt. Nec prætermittenda sunt, quæ in rem nostram, nempe ad trium præfatorum codicum distinctionem sequenti proxime numero 12 suggerit laudatus Papebrochius. Ita pergit:

35 *Sunt autem tria hæc*, Hieronymiana apographa Bedæ elogiis farta; *primum ecclesiæ sancti Petri in Vaticano, quod hactenus in archivio ibidem servatum, indidem transcribi fecimus. Alterum monasterii S. Cyriaci in Thermis, quod unice commendavit adhibuitque Baronius in recensendo digerendoque Romano Martyrologio, quodque ex Vallicellana Patrum Oratorii bibliotheca acceptum, pridem ad nos misit, studiorum nostrorum æstimator fautorque sincerissimus S. R. E. Cardinalis Petrus Aloysius Caraffa. Tertium ex Eminentissimi Francisci Cardinalis Barberini instructissima à codicibus manuscriptis bibliotheca accepimus, acephalum illud quidem usque ad Idus Martias, & quantum ex translatione sancti Benedicti, IV Idus Septembris inscripta, aliisque indiciis colligere licuit, ex aliquo Benedictino in Gallia monasterio Romam advectum: sed optimæ fidei, neque ita temere mendoseque aut parce, ut priora duo, sed fidelius, prolixiusque suppletum, partim ex Hieronymiano Martyrologio, partim ex propriis diœceseon Gallicanarum Fastis.* Ita Papebrochius in ordine ad Bedam, codicem hunc effert, in quo tamen advertere potuit

tuit, recentiora alia adjectitia esse, ut est *Assumptio B. M. V*, ejusdem *vigilia*, *octava*, atque hinc inde alia, quæ nec Hieronymum nec Bedam sapiunt. Demus jam præfatorum trium codicum ex præsignato die specimina.

36 Ut à postremo, Barberiniano illo, incipiam, sic legit; *Kal. Julias. Romæ, natale sanctarum Luc æ virginis, & Ancenæ reginæ cum aliis* XXI. *Anisolæ monasterio, depositio sancti Carilephi presbyteri. In monte Or, depositio Aaron sacerdotis. In Mesopotamia, Zeli cum aliis sex. Orionis cum aliis* IX; *& aliorum ducentorum septuaginta quatuor. Augustoduno, depositio Leontii episcopi, & sancti Quintiani.* Satis patet indiculi hujus corruptela, aliquorum nonnulla mutatio, nec non satis liberalis interpolatio, quibus caret, purius Hieronymiaianum referens codex Vaticanus, dum sic laterculum suum format: *Kal. Julii. Romæ, Gai Papæ. Sanctorum Luci virginis & Accegæ regis, cum aliis octo. Et in monte Hor, depositio Aaron sacerdotis primi.* Ejusdem plane tenoris, imo nonnihil castigatior est codex S. Cyriaci, sic legens: *Kal. Julii. Romæ, Gagi Papæ, & sanctorum Luceiæ virg. & Acceiæ regis, cum aliis octo. Et in monte Hor, depositio Aaron, sacerdoti primi.* Non magna perspicacia opus, ut clare deprehendatur major duorum postremorum codicum inter se & cum Hieronymiano, quam cum Barberiniano uniformitas, quamvis ad Henschenii & Papebrochii intentum satis esset, quod postremum, Bedæ elogia fortasse purius referret.

37 Cum tribus superioribus Barberiniano, Vaticano & S. Cyriaci, citato Prologi num. 12, laudat Papebrochius *vetustissimum præclarumque reginæ Succiæ manuscriptum, quod quanti fecerit vir eruditissimus Lucas Holstenius, declarant ipsius ad Romanum Martyrologium Animadversa, hinc fere accepta, & post illius mortem typis vulgata. In hoc..... etiam Bedam agnovimus*, inquit Papebrochius, *sed elogus sæpe contractioribus.* Quidquid sit de Bedæ elogiis, omnino fatendum est, Martyrologium hoc, quod olim fuit *S. Columbæ* apud Senones; fatendum, inquam, inter illustriora Hieronymiani Martyrologii contracta apographa merito recenseri posse. Habe hîc ejus textum. *Kal. Julii. In Nicomedia, natale sancti Zoïli. Romæ, depositio Gagi Papæ. In monte Hor, depositio Aaron sacerdotis. Augustiduno, depositio Leontii episcopi.* Confer cum præcedentibus, & per te statues, nihil propius ad Hieronymiana accedere. Hoc dolemus, nonnisi mutilum repertum fuisse, utpote in quo desint omnia post VII Idus, seu VII diem Septembris. Nonnulla de hoc, & de S. Cyriaci Martyrologio, valde confuse lectorem edocuit Castellanus, ad primum Bimestre, Januarium nempe & Februarium Martyrologii sui, cum eruditissimis notis editi, pagg. 26, 27 & 28, de quibus à me amice monitus, correctionem sinceram pollicitus est, prolixissimis litteris gratiarumque plenissimis, datis IX Januarii MDCCIX. Cum vero hæc omnia, proximo ejus Bimestri, forte brevi edendo, corrigenda sperem, iis sigillatim enumerandis hîc supersedeo.

Reg. Suecia olim S. Columbæ apud Senones.

38 At non ita prætermittere licet nonnullas alias clarissimi viri hallucinationes, quibus codices aliquos Hieronymianorum classi perperam inserit. Has eo animo hîc expono, quo ipse, humanissimas & cordatissimas gratias referens, easdem sibi exhibitas accepit. Itaque citatæ præmonitionis ad primum suum Bimestre pag. 17, Hieronymianis brevioribus annumerat 1° *Marchianense* in Flandria; 2° *Lætiense* in Hannonia; 3° *S. Lamberti* & *S. Laurentii* Leodiensia; 4° *S. Martini* Tornacense; 5° *S. Gudilæ* Bruxellense; quorum nullum ad Hieronymianorum ordinem pertinet Ut à postremo incipiam, est illud ab Hieronymianis tam remotum, quam sint Ado ipse & Usuardus, ut cap. 3 ex Usuardinorum serie manifeste constabit. Tornacense sancti Martini satis convenit cum Lætiensi, ut olim observavit Bollandus Præfationis generalis pag. XLIX, utrumque conferens cum Mss. Antverpiensi & Leodiensi S. Lamberti, ex quibus conjici potest, quantum ab Hieronymianis deflectant. Priora duo, nempe Lætiense & Tornacense, ad Bedam relata sunt: Lambertinum Adonianis ferme adscriptum: Antverpiense, quod nos infra *majus* vocabimus, ad Usuardina plane trahendum est. Laurentianum Leodiense abest ab Hieronymianis longissime, est enim codex crassus & amplus, Adonem ipsum ferme superans. Quid demum velit per Hieronymianum Marchianense, plane me latet; de fragmentis Usuardinis, ex eo cœnobio acceptis, agemus suo loco, ubi etiam *Centulensem* codicem, Bedæ nomine falso prætitulatum, & à Bolland o pag. XLVIII inter Bedæ Martyrologia computatum, veræ suæ classi restituemus. Sed codices alios Hieronymianos, aut eis saltem alicunde affines percurramus.

Codd. à Castellano male Hier. adscripti.

39 Apographum habemus valde contractum, cui pars Breviculi Apostolorum præfigitur, manu R. P. Alexandri Wiltheim, operis olim nostri studiosissimi, ex Ms. Trevirensi S. Maximini descriptum, & ab eodem Patre Luxemburgo ad Bollandum transmissum, in quo præ reliquis diebus, copiosus est I Julii, ubi sic legit: *Kal. Julii. In monte Or, depositio Aaron. Passio sanctorum Apostolorum Simonis Cananei & Judas Zelotis. Remis civitate, depositio sancti Tenderici presbyteri.* Hoc ultimum Remos plane redolet, & Remensem provinciam late olim diffusam: & similia exempla, vel levi oculo, ibidem, locis non longe remotis, occurrere observo; ut Idibus Junii: *Remis civitate, super fluvio Vetula, dedicat. sce Genusefa virg.* Et XI Kal. Septembris: *Remis civitate, nat. SS. Thimotei & Apolinaris.* Jungo hîc Martyrologium manu Italica transumptum ex tomo 21 bibliothecæ Vallicellanæ PP. Oratorii Romæ, de cujus ætate nil licet statuere. Auctor stylum Hieronymianum brevitate sua sequitur, sed aliunde plures Sanctos contulit, ut sunt Prophetæ veteris Testamenti, quos ex Romano parvo, aut ex Adone, aut forte ex Usuardo desumpsit. Ex Gallia Romam advectum censuit Papebrochius, opinor quia in eo reperit. V *Idus* seu

Sancti Maximini parvum.

Vallicellanum.

seu XI *Julii*, *translationem S. Benedicti*, & XI *Kal. Augusti*, seu XXII Julii: *Monasterio Fontinella*, *depositio S Guandresili* [pro *Wandregisili*] *confessoris*. Adjiciamus hîc in solitum specimen, primum sæpe nominati mensis diem. *Kal. Julii. In monte Hor, depositio Aaron, sacerdotis primi. In territorio Lugdunensi, depositio Domitiani abbatis.*

Trevirense S. Martini.

40 Post hoc sequitur Martyrologium, quod nostri vocant *Trevirense sancti Martini*, scriptum manu Belgica, immixtis rubricis, quæ modo oculorum aciem ferme effugiunt. De hoc recte observavit Papebrochius, ex variis collectum esse, ejusque compilatorem præ oculis Bedam habuisse; nec invenio cui melius quadrent verba in Prologo num. 14 relata: *Ita Bedæ quoque Martyrologio usus est pro Trevirensi ecclesia, quisquis illi Sanctorum Fastos, quorum habemus exemplar Ms. composuit.* Facillime equidem credidero, plane ad usum ecclesiæ alicujus aut Trevirensis aut etiam Belgicæ primitus concinnatum fuisse, cum in ipso principio IV Januarii occurrat: *Gandavi, Pharahildis virginis.* Ut ex uno mense verosimillimam facias conjecturam; habes X *Julii. Amelbergæ virginis.* XIV, *Marchelmi, consocii sancti Libuini.* XVI, *Minulphi & Gundulfi.* XXII, *In Blandinio, Wandregisili abbatis.* Ut alios taceam, non multum remotos; est VII Julii, *Willibaldi.* VIII, *Kyliani.* XIII, *Mildradæ.* XIV *Plechelmi.* XXIII *Liborii in Paderborn.* XXV, *Clodesindæ* &c. De cetero brevitatem Hieronymianam passim sectatur, eoque potissimum titulo, ad eorum classem reductum est. Siqua elogia ex Beda aut aliunde intercurrant, ea paucis circumscripta sunt. Cum Vallicellano convenit in referendis Prophetis veteris Testamenti. Ex I Julii, nullum satis certum indicium eruitur. Sic habet: *Kal. Julii. Romæ, Gaii Papæ & martyris, & Luciæ, Fidei, Karitatis virginis, & Sophiæ, matris earum*

Coloniense S. Mariæ ad Gradus.

41 Nullum fere in tota nostra Hieronymianorum collectione characteristicis suis magis distinctum est, quam illud quod vocamus *Coloniense S. Mariæ ad Gradus*, à P. Joanne Gamansio, in Actis nostris percelebri, ad Bollandum missum anno MDCXXXVIII ex apographo P. Marci Cartusiani Colonensis, qui propria manu hanc notationem apposuit: *Martyrologium perquam antiquum, quod ad Gradus Mariæ Coloniæ reservatur, incerto auctore, in quo plurima habentur, quæ in Usuardo desiderantur.* Recte observat P. Marcus, sed addere potuit, plurima in hoc Martyrologio desiderari, quæ apud Usuardum & alios leguntur. Annuntiationum norma plane est Hieronymiana, solis locorum & Sanctorum nominibus expressis, nisi quod rarissime, aut de tormentis perpessis, aut de sepultura cursim fiat mentio. Sic loquitur *Kal. Julii. Romæ, nat. S. Gaii Papæ, & S. Carilesi presbyteri, & S. Monegundis virginis. Viennæ, sancti Martini episcopi. Domitiani abb.* Liquet Sanctos aliquos Hieronymianis superadditos. Nonnullos vero populares aut vicinos adjectos, collige ex IV Julii, ubi ponit: *Wolfharici episcopi*, à titulo *sancti* aut *beati* abstinens. VII Julii habetur: *In Bingia, natale sancti Goaris confessoris.* VIII, *Kiliani* &c. XVIII, *Translatio sancti Arnulfi Metensis.* XXIII, *Liborii episcopi.* Apographum imperfectum est, deficiens IX Octobris, quo die Dionysium cum sociis apud Parisios conlignat. Martyrologii hujus compilator Romanum parvum nec consuluisse, nec descripsisse ullo pacto videtur.

Romano-Gallicum.

42 Ultimum locum in nostro codice occupat apographum, manu Belgica scriptum, *antiquissimi Ecclesiæ Romano-Gallicæ Martyrologii*, quod supra laudatus Acherius cum Majoribus nostris communicavit MDCLXIII. De hoc & proxime superiori Martyrologio, sic in Prologo ad Bedam num. 3 Papebrochius scriptum reliquit: *Quod idem* (loquitur de Romano parvo Rosweydi) *modice auctum, cum nobis ex antiquissimis membranis transcriptum communicaret Lucas Dacherius, Romano-Gallicum intitulaverat: olim autem etiam Coloniæ in ecclesia sanctæ Mariæ ad Gradus legi solitum, probari potest, per illius ecgraphum, inde transmissum à Joanne Gamansio nostro, ex alicujus Carthusiani schedis: nisi potius nova hæc dici compilatio debeat, ex priori illo & alio posteriori.* Ita Papebrochius nondum satis examinata Martyrologiorum stirpe, progenie, natura & singulorum proprietatibus. Admitto cum venerando Magistro meo, utrumque illud Martyrologium & S. Mariæ ad Gradus, & Romano-Gallicum meras compilationes esse, at falli mihi videtur, dum ipsa cum Romano parvo componit, aut hæc ex illo conflata existimat. Habet profecto Romanum parvum charactères suos proprios, quibus & à proxime citato, & ab hoc Acheriano planissime discernatur.

43 Unum est, in quo tenuem aliquam similitudinem inter Romano-Gallicum & Romanum parvum advertas; quod in illo etiam inveniantur Prophetæ veteris Testamenti, nempe ex Adone vel Usuardo, cum reliquis plerumque accepti. At quam procul in ceteris distet, inde collige, quod Acherianum diebus ferme singulis auctius sit. Rursus, Romani parvi phrasis, quandoque uberior; Romano-Gallici semper ad Hieronymianorum normam contracta. En exemplum in I Julii. Romanum parvum eo die, unico articulo textum concludit: *In monte Hor, Aaron sacerdotis primi in Lege.* Confer modo Romano-Gallicum: *Kal. Julii. Romæ, in monte Hor, depositio Aaron sacerdotis primi. Item sanctæ Monegundis virginis. Lugduni, Domitiani abbatis.* Supplendum videtur post *Romæ, Gaii Papæ.* Quæ hîc obsecro inter utrumque affinitas? In hoc multiplex, in altero est annuntiatio unica. Si, quid sentiam, aperire liceat; non multum verebor asserere, tum hoc Romano-Gallicum, tum superius S. Mariæ ad Gradus, Adonis vel Usuardi ex magna parte compendia esse, pro vario compilatorum brevitati studentium gustu concinnata. Proinde rogatos hîc velim Romani parvi impugnatores, quos sequenti capite conveniam, ut qui tam confidenter ex insigni illo & vetustissimo Martyrologio Adonis Kalendarium faciunt; hisce aut simi-

similibus potius occupentur, ad quæ compendiorum aut extractorum Adonianorum characteristicas convenientius transferri posse existimamus.

44 His omnibus, saltem pro aliqua parte annumerari etiam possent codices alii, quibus in edendo Beda usi sunt Henschenius & Papebrochius; ex quorum recensione observo, ad Hieronymianorum stylum satis accedere Martyrologium Aquisgranense, ad usum illius ecclesiæ collectum, quemadmodum supra de Trevirensi sancti Martini diximus. Profero rursus diem primum Julii: *Romæ, depositio Gai episcopi, & sanctarum virginum Fidei, Spei & Charitatis.* Nova hinc inde inseruntur, ut IV Julii: *Nativitas sancti Hodelrici episcopi & confessoris.* Idem forte est, quem Colonienſe supra, vocavit *Woltharici.* VII Julii est *Willebaldi.* VIII *Kiliani & sociorum.* XIII *Henrici imperatoris.* XV *Gondulfi & Monulfi.* XVI *Dedicatio S. Mariæ Aquisgrani.* XXVII *Translatio sancti Caroli.* Et hujusmodi alia quæ prætereo. Demum annumerari etiam poterit alter codex basilicæ sancti Petri Romæ, inter Bedæ apographa itidem repositus, quamvis videatur arbitrarie collectus, & contractus, ut patebit ex I die Julii, quo textum sic format: *In monte Hor, depositio Aaron sacerdotis primi. In territorio Lugdunensi, depositio Domiciani abbatis. Et sancti Quinciani martyris.* Idem forte dici poterit de reliquis codicibus inter Bedæ Auctaria citatis. Sed de omnibus his manuscriptis nostris ad Hieronymiana seu integre, seu ex parte spectantibus satis dictum sit, eo solo intuitu, ut qui Sanctorum Actis & commentariis nostris legendis delectantur, facilius perspiciant, quæ & qualia sint Martyrologia, ex quibus Sanctorum ipsorum nomina extracta fuerint.

Aquisgranense & alia

S. Petri, seu alterum Vaticanum.

ARTICULUS II.

De Bedæ & Flori Martyrologiis novæ conjecturæ.

Martyrologium Bedæ non est,

I. HIS Martyrologis, seu eorum duobus, seu potius uno utriusque Martyrologio, eatenus hîc agendum est, quatenus Beda cum Adone atque adeo cum Usuardo, non minima generis conjunctione connectitur; ut pateat ordo, series & quodammodo genealogia, quam supra dicebamus ex Hieronymianis, Beda & Romano parvo, ad alios magis vel minus propinque descendere. Præmittenda sunt Bedæ ipsius verba in fine Epitomes, quibus testatur, se scripsisse *Martyrologium de nataliciis Sanctorum diebus, in quo omnes, quos invenire potuit, non solum, qua die; verum etiam, quo genere certaminis, vel sub quo judice mundum vicerint, diligenter adnotare studuit.* Hoc Bedæ Martyrologium Præfatio Bollandi & Prologus Papebrochii ita depinxere, ita de Floro ab utroque disputatum, ita post ipsos alii varia ad ipsos spectantia expedivere, ut in eadem hac tela retexenda operam perdere videri possem, nisi assidua & horum & aliorum Martyrologiorum collatione, nonnulla occurrissent, quæ ipso assentiente & probante vivo adhuc Magistro meo Papebrochio, eruditorum judicia non defugiant. Bedæ ætas hodie receptissima est; lucem sortitus anno DCLXXIII, ad usque annum DCCXXXV vitam protraxit. Flori item characteres adeo verosimiliter stabilitos existimo, ut nihil magnopere dubii videam, quin floruerit Lugduni, & Martyrologium suum, magis nominatum, quam notum; scripserit circa annum DCCCXXX.

quod Plantinus edidit.

46 Non erit abs re, lectorem eruditum, tametsi forte jam probe instructum, hîc denuo præmonere, Martyrologium, præfixo Bedæ nomine à Christophoro Plantino vulgatum anno MDLXIV, nullo pacto à Beda, sed à nescio quo, ex Adone aliisque compilatum fuisse, tam esse evidens, quam quod evidentissimum, atque hoc tempore indubitatum, cum jam passim non alio nomine veniat, quam Bedæ spurii aut supposititii. Ego, vitandæ odiosæ vocis gratia, *Plantinianum Bedam* simplicius appellare malui. Illustrior est & ab orbe universo, præsertim à litteratis cum plausu accepta, recentior & longe accuratior editio altera, anno MDCLXVIII ante tomum II Martii ab Henschenio & Papebrochio procurata, qua genuinum Bedæ textum ab Flori auctariis diligentissime expurgatum atque distinctum, se tradidisse non dubitarunt. Fuitque id adeo ab annis jam ferme quinquaginta tam incunctanter, tam universaliter ab omnibus admissum, ut qui solide contradicere aut vellet aut posset, hactenus, quod sciam, nemo repertus sit. Solam Sanctorum omnium festivitatem, ut addititiam, expungendam aliqui censuere.

Melior editio Papebrochii

47 Non potui non Magistrorum meorum consummatæ in his rebus experientiæ & doctissimorum aliorum virorum suffragiis meum adjicere, atque adeo in tota hac Usuardi recensione, ita Bedam & Florum appellare, quemadmodum ab ipsis editi, divisi & discreti sunt. Nihilominus jam in terendis Martyrologiis satis diu versatus, symbolam & ego aliquam huc affero, quæ licet Papebrochiani operis fundamenta quadamtenus suffodiat, ut est veritatis amator candidissimus, voluit ipse argumenta proponerem, quæ ad rem, necdum plane elucidatam, ulterius discutiendam explanandamque conferrent. Ad Florum spectat tota disquisitio, cujus Martyrologium quantumcumque & qualecumque, vere negotium in tenebris mihi semper visum est, & quamquam Majorum placitis, auctoritate ductus acquiescerem, ex quo illustrandorum Actorum suscepi provinciam, numquam induci potui, ut verum ipsum & genuinum Flori opus ab Henschenio repertum, à Papebrochio vulgatum certò crederem.

48 Binæ ſunt circa Flori Martyrologium capitales difficultates, quas nec Papebrochius, nec quiſquam alius, aut ſatis hactenus vidit, aut ſicut oportebat diſſolvit, quaſque nos hîc ad duas quæſtiones reducimus. Prima: Quænam ea demum aut ſint aut vere dici poſſint, quibus *Martyrologium in labore Domni Bedæ* compoſitum, *Flori ſtudio*, ut loquitur Ado, *accreverit*, quæque ſanctus ille Viennenſis epiſcopus, in Martyrologio adornando, ſe habuiſſe profitetur. Quod eſt quærere, quid ſint latiora illa & toties decantata *latiora Flori* ad Bedam *veſtigia*. Altera: Quid ſit ejuſdem *Flori liber ſecundus*, quo, præter latiora veſtigia, ſe uſum eſſe tam diſerte aſſerit Uſuardus. Hanc poſtremam alicubi, ſi recte memini, attigit Caſtellanus, feliciter divinans, *ſecundum Flori librum*, nihil aliud eſſe poſſe, quam ipſum purum putum Adonis Martyrologium, ut præfationis hujus tertio capite copioſius demonſtrare conabimur; unde corrigendum erit inveteratum præjudicium, toties à Majoribus noſtris, toties ab aliis poſt ipſos inculcatum, necdum ſcilicet reperta eſſe ſecunda Flori auctaria, vel alio nomine, ſecundum Flori ad Bedam librum, ſeu additamentum. Huc igitur proprie & unicè ſpectat ſola prior difficultas, de primo eoque vero opere, quod Flori ſtudio in Bedæ labore accreviſſe novimus.

ſed Bedam & Florum

49 Sed erit, qui eam à Papebrochio abunde diſſolutam continuò exiſtimet, diſtinctis illis Flori elogiis, quæ à Bedæ textibus tam accurate remota & ſejuncta ſunt. Iterum ſincere repeto, me Majorum opus vehementer ſuſpicere, ac ſæpe admiratum eſſe tam fortunatum eorum inventum, dum, ut ſupra dicebam, ex tam variis codicibus, tum Bedam ipſum tamquam geminum, tum Flori additiones tam ſolerter à Bedæ verbis & ſtylo diſcreverint. Verum perſtat moleſtia mihi ſuborta ex perpetua collatione Bedæ, ab Henſchenio & Papebrochio editi, cum Rabano, Adone ac Uſuardo. In hoc ſitus eſt cardo rei, quod Ado in præfatione ſua affirmet, eo ſe Bedæ Martyrologio uſum, quod Flori venerabilis ſtudio in labore Domni Bedæ accreverat, unde certiſſime dicendum eſt, Adonem ipſius Flori, quem de facie noviſſe potuit, completum & integrum opus habuiſſe, quod ex Romano parvo & aliunde ſupplere aggrediebatur, adeo ut non ſolum primum illud & valde imperfectum Bedæ Martyrologium habuerit, ſed ſimul omnia, quæ tum à Floro, tum à Beda compoſita, in unum quodammodo corpus coaluerant, quorum proinde Sanctos, verba & elogia in novum ſuum Martyrologium indiſtincte retulerit, aut ſaltem referre potuerit.

non ſatis feliciter

50 Clariſſima in rem noſtram ſunt ipſiusmet Adonis verba, quibus in præfatione teſtatur, ſe *imperio ac juſſione ſanctorum virorum* Martyrologium compilaſſe, *ut ſupplerentur dies, qui abſque nominibus Martyrum in Martyrologio (quod venerabilis Flori ſtudio in labore Domni Bedæ accreverat) tantum notati erant.* Cæcus ſit oportet, qui hîc non videat, ſic Bedæ Martyrologium ab Adone depingi, ut in eo ſimul conjuncta, ſimul conſerta fuerint, quæcumque Flori ſtudio in Martyrologio Bedæ aucta & amplificata fuerant. Jam vero nihil eſt manifeſtius, quam quod Ado Bedæ veſtigia conſtantiſſime premat, ejus Sanctos paſſim adſciſcat, elogia ferme omnia, quoad rei ſubſtantiam, nonnumquam verbatim deſcribat, idque tam clare, tam expreſſe, ut Bedam in Adone perſpicue agnoſcas. Si ergo Viennenſis epiſcopus illum Bedæ laborem præ oculis habuit, qui ſtudio Flori accreverat, evidenter conſequitur, elogia etiam illa deſcripſiſſe, quæ ſtudio Flori, labori Bedæ adjecta fuerint. Atqui tamen toto illo Adonis, quantumvis diffuſo Martyrologio, nullum prorſus elogium reperitur ex iis, quæ in editione noſtra Floro adſcribuntur: hinc igitur concludi poteſt, Florum a Majoribus noſtris vulgatum, non eſſe genuinum Florum, non eſſe, inquam, opus illud, quod ſtudio Flori in labore Bedæ accreverat, adeoque aut nihil ſcripſiſſe Florum, aut ſiquid ſcripſit, alibi inveſtigandum.

inter ſe diſtinxit;

51 Argumentum non minus urgens deſumitur ex Martyrologio Uſuardi, quod ex Adone quidem contractum ſcimus, ſed ita ut variis locis nonnulla elogia ex Beda deſcripſerit, unde pateat Bedæ Martyrologium habuiſſe, non ut primum à Beda compoſitum, ſed ut à Floro auctum fuerat, cujus rei luculentiſſimum teſtimonium præbet Uſuardus ipſe, ſic in præfatione ſua differens de vetuſtioribus Martyrologiis, quæ ad ſuum concinnandum viam præmonſtraverant. *Venerabilium Hieronymi ſcilicet ac Bedæ presbyterorum piis, quamvis ſuccinctis, ſuper hoc provocabar deſcriptis. Quorum prior brevitati ſtudens, alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa inveniuntur hujus operis prætereiſſe neceſſaria; quos tamen ſecutus, cenſui & Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipſo negotio ſequi veſtigia, præſertim in ſecundo ejuſdem libro.* De hoc ſecundo libro dixi, in hac præfatione agendum capite tertio. Ad præſens argumentum ſatis eſt, ex hoc loco luce meridiana clarius pateſcere, *Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipſo negotio veſtigia*, ſeu *Domni Bedæ laborem, qui ſtudio Flori accreverat*, verbo, ipſiſſimum Bedæ Martyrologium, à Floro in latiorem formam deductum, certiſſimè ſecutum eſſe Uſuardum.

cum utriuſque

52 Age vero, totum Uſuardi Martyrologium à capite ad calcem evolve & excute, viceris, ſi vel unicum elogium repereris ex iis omnibus quæ in editione Papebrochiana Floro tribuuntur, aut ſaltem vere illi quomodocumque tribui poſſunt. Scio equidem, unum aut alterum non abſimile eſſe, ſed illud probavimus, à Flori iſtius artifice ex Uſuardo deſcriptum, ac ipſius Uſuardi ſtylo, verbiſque conceptum eſſe. En nodum, cui ſolvendo viam hactenus rectam & ſecuram non reperi, niſi elogia omnia, à Majoribus noſtris Floro adſcripta, ei omnino abjudicentur. Rurſus, ut certum ſuppono, Rabanum, perpetuum Bedæ deſcriptorem, tali Martyrologii Bedæ exem-

idem videatur Martyrologium.

exemplari uſum, quod & ipſum per Flori manus tranſierit; atqui nec toto illo Rabaniani Martyrologii decurſu, talis Florus uſquam occurrit, qualem Henſchenius & Papebrochius edidere; eſt igitur aut nullus Florus, aut aliunde eruenda ſunt ea, quibus Bedæ opus amplificavit. Hanc difficultatem à nullo hactenus obſervatam memini; nequidem à Bollando aut Henſchenio, ſedulis Martyrologiorum evolutoribus, nec à Papebrochio, præcipuo Bedanæ editionis concinnatore. Nodum ſcrutando & ruminando pridem deprehenderam, ſed cuneus deerat, per avia & devia, diu multumque quæſitus: an repertus ſit, ex ſequentibus poterit conjectari.

53 Ex citatis ſupra ipſius Bedæ verbis, à Bollando, Papebrochio & aliis paſſim referri ſolitis, indubitatum eſt, Martyrologium aliquod à venerabili & ſancto ſcriptore compoſitum, nec minus certum, valde incompletum fuiſſe: Certum præterea, à nullo hactenus primigenia phraſi, de qua omnino conſtet, editum fuiſſe. Noſtra editio ad veritatem proxime quidem accedit, ſed cum feſtum Sanctorum omnium annuntiet, pro univerſali Eccleſia tempore Bedæ necdum inſtitutum, ex unico eo indicio, ut cetera taceam, colligimus, purum plane & integrum dici non poſſe. Jam vero, aliunde ex Adone patentiſſime docemur, ipſiſſimum Bedæ Martyrologium Flori ſtudio accreviſſe, nuſquam autem traditum eſt, peculiare opus (ſecundum librum alio remiſimus) à Floro fuiſſe compoſitum, quod Bedæ ſuperaddiderit, vel ſingulari modo, ſtylo & ordine ab eo ſejunxerit aut diſcreverit. Subiit itaque cogitare, non infundatam conjecturam fore, ſiquis opinaretur, totum Bedæ Martyrologium, vel potius Martyrologii ejus elementa ita in Flori opus transfuſa, ita utriuſque conamina, in unum idemque opus confiata, ut fruſtra laboraverint Henſchenius & Papebrochius, quo Flori ſtylum à phraſi Bedæ, quo Flori, inquam auctaria à propriis Bedæ textibus ſegregarent. *Flori ſtudio*

54 Mihi certe longe probabilius, imo pluſquam veriſimile eſt, Florum ita locutionem ſuam Bedæ ſermoni attemperaſſe, ut nulla ſatis aut induſtria aut ſolertia diſtingui poſſint. Quod quî acciderit, hac una ratione tibi facillime perſuaſeris. Qui Bedæ Martyrologium norunt, utique ignorare prorſus nequeunt, aut modo ſimpliciſſimo Sanctos illic commemorari, aut longuiſcula quandoque eorumdem Sanctorum elogia referri. Quid Floro fuit facilius, quam hujuſmodi rationem ſcribendi imitari? Beda in Anglia ex Actis vel paſſionibus Martyrum partem hinc inde aliquam decerpſerat, quam nos brevem panegyrim, elogium, laudationem aut encomium appellare conſuevimus. Eamdem methodum ſecutus in Gallia Florus, ut erat antiquis monumentis, teſte Wandelberto, ſatis inſtructus, alias paſſiones, alia Acta conſuluit, alios proinde Sanctos reperit, quos & ipſe paribus omnino elogiis exornaret; ſervatis item præfatarum paſſionum veris vel dubiis narrationibus, earumque compendiis adoptatis. Ut paucis rem totam complectar, ſic Bedæ laborem & Flori ſtudium inter ſe coaluiſſe exiſtimo, ut nec modo, nec ordine, nec ſtylo unius commemorationes ab alterius commemorationibus, vel abipſo Adone dignoſci aut disjungi potuerint, unicumque proinde nuncupaverit Bedæ Martyrologium, quod Flori ſtudio accreverat. *in labore Bedæ ſuppletum.*

55 Hoc pede recte fixo, alia via ſternenda fuit ad indagandum, quantum operæ Beda, quantum Florus in colligendo Martyrologio poſuerint: cumque aliunde notiſſimum ſcirem, Bedæ nomine inſcriptum eſſe Martyrologium aliquod metricum, ſeu carmine hexametro conſcriptum; non Wandelbertinum illud, ut aliqui falſo ſibi induxerunt in animum, quod totius anni Kalendas decurrit: ſed longe brevius, multos etiam Kalendarum dies intactos relinquens; putavi ex ipſius cum proſaico à nobis edito, collatione, forte aliquid luminis acceſſurum, unde non inveroſimiliter, Bedæ Sanctorum compilatio à Flori accretionibus commode dividi & ſeparari poſſet. Atque eccum, metricum illud opportune mihi ſuppeditavit Acherii Spicilegium tomo 10 à pag. 126, quo in præfatione pag. 14, editor indicat, exſcriptum eſſe à Mabilione *ex cœnobii ſancti Remigii Remenſis apographo, exarato manu Bertigarii monachi, Ebbone archiepiſcopo, præfereque Bedæ nomen ac titulum, uti nos*, inquit, *in textu exhibemus.* Pergit pluribus oſtendere, nihil eſſe, quo minus Bedæ vere adſcribatur metricum hoc Martyrologium, tametſi in citato ſupra teſtimonio, de ſolo proſaico ſermonem inſtituere videatur, neque in indice operum ſuorum, metricum iſtud Martyrologium recenſeat. Id enim mirum videri non debet, cum ex ipſo opere conſtet, ſub finem vitæ compoſitum fuiſſe, utpote cum in eo, menſe Aprili, etiam *Wilfridus junior* commemoretur, cui anno DCC XXXII vita functo, tribus ſolum annis Beda ſupervixerit. Hæc ferme Acherii ſententia: quæ ſi vera eſt, ac vere Beda poſtremis vitæ annis Martyrologum ſuum qualecumque ex ſoluta oratione ad ligatam tranſtulerit, ac forte Sanctis recentioribus modice auxerit; inveni ubi pedem alterum figam, & niſi vehementer fallor, ea, qua in hiſce fieri poteſt veriſimilitudine, laborem Flori à primis Bedæ lineamentis diſtinguere valeam. Jam nunc fortaſſe mentem meam perceperis. *Quæ Bedæ propria ſunt*

56 Ea eſt, ut compoſito inter ſe utroque Bedæ Martyrologio, proſaico, nempe, ut ab Henſchenio & Papebrochio editum eſt, cum metrico Acheriano; illos omnes Sanctos & Sanctorum elogia Bedæ tribuam, quorum in metrico ipſe meminerit; cetera omnia Floro relinquam. Ut exemplo res pateat, primum menſem accipio, qui mihi Bedam noſtrum aperienti occurrit, nempe Auguſtum, & cum eodem confero verſus ex metrico ejuſdem menſis, qui ita apud Acherium repræſentantur: *ex ejus Martyrol. metrico*

MACHA-

MACHABEI *Auguſti coronantur menſis in ortu:*
Sanctumque & XYSTUM *octavis tenet Idibus almum.*
Bis binis victor ſuperat LAURENTIUS *hoſtes.*
Sancta DEI GENITRIX *ſenas ter conſtat adire*
Angelicos vecta inter cœtus Virgo Kalendas.
Inde TIMOTHEUS *undecimam tenet ordine digno;*
Atque ſimul martyr ſortitur SYMPHORIANUS.
Octonas ſanctus ſortitur BARTHOLOMÆUS.
Bis binis paſſus colitur BAPTISTA JOHANNES.

Hîc Sanctos octo numeras, quos in noſtra hypotheſi vere à Beda ſignatos dicendum erit. Sunt autem in Beda noſtro notati eo menſe Sancti, ſeu potius annuntiationes octo & viginti; erit ergo neceſſe hinc conſequi, ut commemorationes circiter viginti, menſe Auguſto, Bedæ à Floro ſuperadditas fuiſſe fateamur.

quantumvis brevi,

57 In alia hîc verſamur hypotheſi; videlicet, vere ad Bedæ Martyrologium, quod Flori ſtudio accrevit, pertinere omnia, quæ Henſchenius & Papebrochius tamquam ad genuinos Bedæ textus ſpectantia, retulerunt. Alia prorſus eaque ſcrupuloſior quæſtio moveretur, utrum Bedæ & Flori opus ſubinde interpolatum aut decurtatum non fuerit? Verum hæc ad argumentum, quod hîc tractamus, peregrina ſunt. Aut purum, aut puro proximum eſſe noſtrum Bedæ Martyrologium, idemque prorſus quo ſe uſum fatetur Ado, præter Prologi Papebrochiani rationes, ſatis manifeſte probat Ado ipſe, dum totum illud Martyrologium, in ſuum tranſtulit. Totum dico à potiſſima & præcipua parte; nam ſiquis Bedam noſtrum cum Rabano & Adone conferat, nonnulla hinc inde recurrent, quibus ad exactiorem formam Beda noſter redigi facile queat. At enim non video tam ſcrupuloſe excutiendum Bedam, licet fortaſſe minutiis nonnullis auctum, dum tam confidenter Hieronymiana dicimus, quæ ad Hieronymum nullatenus ſpectare poſſe, apud omnes in confeſſo eſt.

educi poſſe videntur.

58 Fruſtra etiam oppones, futurum eo pacto, ut potior pars celeberrimi Martyrologii, à Majoribus noſtris cum tanta laude Bedæ vindicati, menſibus ſingulis Bedæ abjudicetur. Etenim cum hactenus non minus fere dubium fuerit, quid ex Bedæ Martyrologio Bedæ proprium ſit, quam ex Hieronymianis Hieronymi, ſeu illius qui primo Hieronymianum Martyrologium deſignavit, non exiguum certe operæ pretium fecero, ſi purum ipſum Bedæ opus, quantulumcumque demum, auctori ſuo non infundatis argumentis reſtituam, ceteris Floro aut aliis interpolatoribus derelictis. Equidem poſt longam & diligentiſſimam operam, quanta potui cura & ſtudio adhibitam, nihil huc uſque reperi, quod ad omnimodam veriſimilitudinem propius accedat. Atque has noſtras rationes, ſeu mavis conjecturas, eruditorum cenſuris & judiciis tantiſper proponere non formidamus, ſi forte clarioris lucis aliquid aliunde affulgeat, quo tandem tutius, ſecurius & certius, ipſius Bedæ purus & germanus fons ab influentibus & adſcititiis rivulis expurgetur.

Quis Florus editus?

59 Interim vero monendus hîc iterum lector, me tota ferme Uſuardini Martyrologii recenſione, ſic ſemper Bedam & Florum citaſſe, prout ab Henſchenio & Papebrochio diſtinctis typis vulgati ſunt, quemadmodum Hieronymiana apographa ſeu codices Hieronymianos appello, quos Florentinius & Acherius edidere, aut apud nos manuſcripti exſtant, tametſi alii aliis auctiores ſint, vel magis aut minus interpolati. Si quæras, cui adſcribenda ſint elogia, in noſtra editione Floro attributa? ſincere fatebor, id me prorſus ignorare. Ceterum, cum hîc in conjecturali ſcientia verſemur, quid vetat, probabiliſſime aſſerere, ſingulos codicum, ex quibus accepta ſunt, compilatores, Bedam & Florum imitatos, pro ſuo quemque ingenio addidiſſe, quæ ex paſſionalibus aut aliunde decerpta, textibus ſuis apte convenire cenſebant. Id certe admittendum in codicibus Uſuardinis, in quos tanta interpolatorum libertas graſſata eſt, ut auctaria & additamenta, ſi omnia conjungantur, ſingulis prope diebus, textum ipſum Uſuardinum duplo, triplo, ſæpe quadruplo, imo quintuplo & amplius exſuperent. Hæc de Beda & Floro. Nunc ad tres alios antiquos ſeu claſſicos Martyrologos properemus.

ARTICULUS III.

De tribus aliis Martyrologiis, Uſuardi cognatis.

§. I.

De Wandelberti metrico.

Wandelbertus à Floro adjutus

HIeronymiana, Bedam & Florum, inter Gallos Martyrologos ætate proximus ſequitur Wandelbertus, monachus Prumienſis in diœceſi Trevirenſi, qui Martyrologium ſuum, ut oſtendit Bollandus pag. LII, ſcripſit anno DCCCXLII, male ab operum Bedæ editoribus tomo I inſertum, ſub titulo *Ephemeridum Bedæ*, cum metricum hujus Martyrologium, de quo articulo præcedenti egimus, breviſſimum ſit, certe Bedæ adſcribi nefas ſit, niſi *quam-*

quamplures Kalendarum dies intactos relinquat, ubi interim noſtrum hoc Wandelbertinum, per totum anni circulum, unum ſaltem Sanctum refert diebus ſingulis. Sed de vero auctore, nemo jam eſt qui dubitet, tu vide apud Bollandum præfationem ipſius Wandelberti, ex qua ad rem noſtram faciunt ſequentia verba: *In quo opere, quia ſolemnium dierum certiſſima comprehenſio; non leviter nec facile pro librorum varietate obſtabat, ope & ſubſidio præcipue uſus ſum ſancti & nominatiſſimi Flori, Lugdunenſis eccleſiæ ſubdiaconi, qui ut noſtro tempore, revera ſingulari ſtudio & aſſiduitate, in Divinæ ſcripturæ ſcientia pollere, ita librorum authenticorum, non mediocri copia & veritate cognoſcitur abundare. Ab hoc ego ſumptis veteribus emendatiſque codicibus, Martyrologium librum à Kalendis Januarii uſque ad finem anni, per dierum ſingulorum occurrentes feſtivitates metro edidi.* Oratoriè hîc loqui videtur Wandelbertus, nam ſi rem ipſam diligentius inſpiciamus, quæcumque ipſe ex *libris* illis *authenticis*, *veteribus & emendatis codicibus* ſcitur deſumpſiſſe, ad unam Kalendariorum, Hieronymi, Bedæ & Flori Martyrologiorum & forte paſſionalium aliquot ſupellectilem facillime contrahentur. Nec vero, etiam *ope & ſubſidio Flori Lugdunenſis*, tam certa ipſi fuit *ſolemnium dierum comprehenſio*, ut non ſæpe, contra apertiſſimam antiquiorum Martyrologorum ſententiam, pro ſuo arbitrio, dies aliquot tranſpoſuerit.

61 Quæ hîc Bollandi præfationi, aliorumque de Wandelberto narrationibus ſuperaddimus, eò ſpectant maximè, ut ſpecimina exhibeamus, ex quibus appareat, multa pro ſuo libitu Wandelbertum digeſſiſſe. Quærant alii, quinam ii fuerint *libri authentici* ac *veteres emendati codices*, unde Sanctos ſuos metris illigandos Wandelbertus acceperit; ego certe dubito, an hæc omnia non magis ornate quam vere prædicentur. Bedam, ut à *ſancto & nominatiſſimo Floro* auctus fuerat, præ oculis habuiſſe ultro concedimus, tametſi in eo ſcrupuloſior fuiſſe non appareat. Ex codicibus Hieronymianis Sanctos aliquot decerpſiſſe, æque certum eſt: at præterea alios, aliunde accerſitos, pro ſuamet auctoritate eis adjeciſſe, luculenter demonſtrari poteſt. En pauca de multis exempla. Sic habet: *Certum ducem non habuit,*

xviii Februarii. *Biſſenumque diem Martialis ſanctus honorat.*
xxi Februarii. *Victorine, tuo nonus de nomine fulget.*
xxv Februarii. *Quinta dies Creſcenti augetur laude beati.*
ii Martii. *Senis mox Nonis Heraclus Pauluſque coluntur.*
xx Aprilis. *Feſtaque Syneſii celebrantur martyris almi,*
Pontificis tumulo, doctrina & morte beati.
xiii Julii. *Tertius Ægyptum præſentat Serapioni;*
Attalus & martyr cæleſti flore niteſcit.
xx Julii. *Et ternam denam Philibertus ſanctus adornat.*
xxiv Julii. *Mox nonam.... Aquila & Niceta ſacrarunt.*
xxviii Julii. Quatuor habet verſus de conſecratione altaris à S. Stephano Papa, aliiſque eò ſpectantibus, de quibus alibi nihil.
vi Auguſti. *Idibus octavis, mortem paſſura crucemque*
Chriſti ſancta caro, ætheream dedit ante figuram.
xxiii Auguſti. *Lucius & Ptolomæus denam virtute coronant.*
xxviii Auguſti. *Hac quoque Pelagium fuſo pro ſanguine clarum.*
i Septembris. *Hac & Verenæ rutilant ſolennia ſanctæ.*
xi Septembris. *Has ſimul & Felix felici morte dicavit,*
Martyrio Regulæ ſancto pariterque beatæ.
xi Novembris. *..... votis feſtoque vocatur eodem,*
Exilium, flagella, minas, tormenta, necemque
Pro Chriſto perpeſſa ſimul Domicilla triumphat.

Plures hujuſmodi Sancti in Wandelberto recurrunt, quos apud alios Martyrologos, ſaltem ſic poſitos fruſtra quæſieris. Quemadmodum autem libere Sanctos multos ſignavit, aliis incognitos, ſic non minori libertate aut Kalendarum dies tranſpoſuit, aut aliqua inſeruit, quæ apud antiquiores Martyrologos non repererat. Lubet iterum exemplis pauculis rem elucidare. Sic habet xxi Aprilis:

Undecima Gaius pariter Simeonque coluntur.

Non poteſt eſſe alius hic Cajus quam Papa, qui ad diem ſequentem pertinet. A proprio die remotior eſt, quem ex Januario ſic canit xvi Maii:

Septima Timotheus cum dena nomine lucet,
Veridica Paulus docuit quem voce beatus.

Sic vi Junii illum poſuit, qui ad vii ſpectat:

Octavas Idus Ceratus epiſcopus ornat,
Urbem qui fulſit Gratiano à principe dictam.

Rurſus xx Junii Vitalem collocat, quaſi hic poſt filios Gervaſium & Protaſium die ſequenti paſſus ſit, de quo alii agunt xxviii Aprilis. En ejus verſiculum:

Vitaliſque pater natos ſequitur duodeno.

Prima Julii loquitur de Ephrem, qui ab aliis refertur I Februarii: sed in hoc Bedam aut Florum secutus est. At XIV Septembris solus ipse de Eparcho agit, alii I Julii:

Præsulis hîc etiam meritum celebratur Eparci.

Alii Martyrologi Martinum Papam non agnoscunt XVI Septembris. Sic ipse:

Hinc sexto deno Martinus Papa beatur.

Ad XXIV Octobris anticipat festivitatem XLVI militum, ab aliis die sequenti diserte signatorum:

Nono quadrageni effulgent sexque triumpho
Romæ militia & sancto certamine clari.

Jam vero præter Sanctorum nomina, alia etiam inserta esse, quorum ipse inter Martyrologos primus sit auctor, liquet ex VIII Junii, ubi Medardi & Gildardi famosum synchronismum adoptare videtur,

Progenies meritumque pium, quos jungit & ara,
Gildardus senas, pariterque Medardus honorant.

Vide etiam IX & XXI Octobris ac plurimis aliis diebus in nostris ad Usuardum Observationibus proprio loco indicatis, ex quibus omnibus colligas, satis libero calamo Wandelbertum versus suos adornasse, nisi suspicemur, interpolatores subinde accessisse, quos mirum esset, magis ab hoc Martyrologio, quam ab omnibus aliis manum abstinuisse. Utcumque factum sit, hæc eò notavimus, ut pateat, metricum Martyrologum, Hieronymi quidem & Bedæ, à Floro aucti, progeniem esse, non ita tamen, ut eorum placitis se adstringendum putaverit, auctor ipse per se & novi Martyrologii conditor. Vulgo notum est, Adonem in cœnobio Prumiensi verosimiliter cum ipso Wandelberto aliquamdiu commoratum; attamen certum putamus, metricum Martyrologium aut non noviisse, aut certe eo usum non fuisse. Dubitavi aliquando, nec in meis ad Usuardum Observationibus satis certò determinare ausus sum, utrum in Usuardi cognitionem non venerit: neque vero hactenus id mihi certo exploratum ausim asserere. Partem affirmativam suadebant Sancti iidem, pluribus diebus in utroque recurrentes; at mox reponi poterat, id mirum non esse, cum utrique iidem fontes, aut saltem similes patuerint. Magis urgebar, dum Sanctos reperirem apud nullum Martyrologum Usuardo antiquiorem, præterquam apud solum Wandelbertum signatos, quod plane accidit XIV Martii, ubi hic versiculus:

Euphrosius pridie Petro cum martyre fulget.

ut ostendunt exempla:

62 Hoc certe impellere videbatur, ut saltem notitiam aliquam inter eos Martyrologos fuisse admitterem. Rursus, dum ex aliqua Hieronymianorum classe unus aut alter Sanctus; iidemque prorsus & ab Usuardo positi, & à Wandelberto versibus innexi inveniebantur; satis probabile videri poterat, Usuardum, non Hieronymianorum fontem, sed Wandelberti rivulum confluisse: idque patebat clarius die secunda Decembris in Vero & Securo, à sociis aliis XVIII aut XIX avulsis: *Vero & Securo quartis litat Africa Nonis.* Verum his omnibus præponderavit Usuardi silentium, qui duces suos aperte enumerans, Wandelberti nomen reticuit. Ad hæc, in allato exemplo Veri & Securi, ambos Usuardus fratres appellat, quod utique apud Wandelbertum non reperit. Petrum & Euphrosium aliunde Usuardo innotuisse, necesse est. Ut vero certius intelligas, inter Usuardi protoparentes locum Wandelberto tribuendum non esse, faciet dies IV Decembris, quo Usuardus nullos apud Adonem Sanctos illic signandos reperiens; non ad Wandelbertum, qui de Victoria agit & Heracleo, sed ad Rufinum confugit, ex quo binas suas annuntiationes conflavit. Idem convincitur ex XIX Decembris, ubi Wandelbertus: *Quartum cum deno Zosimus Dariusque coronant:* in Usuardo autem solum legitur: *Civitate Nicea, sancti Darii martyris*; nulla prorsus eo die Zosimi facta mentione. Tota igitur Wandelbertum inter & Usuardum cognatio in hoc consistit potissimum, quod uterque de Hieronymianis, Beda & Floro participent.

neque ullus

63 Posset & hîc à curiosis inquiri, utrum Wandelbertus, inter progenitores suos numerare non debeat auctorem Romani parvi? Dubitandi ratio est, quod Observationes nostræ nonnumquam doceant, eosdem Sanctos à Wandelberto celebrari, quos solum Romanum parvum inter antiquiores notasse comperitur. Exemplo sint Maii XV, quo *Pontifices septem Hesperiam simul Idibus ornant*, & VII Junii, *Paulus septenas, præsul tuus alta Bizanti:* & similia plura, ex quibus confici posse videatur, Wandelbertum non ignorasse Martyrologium illud, quod Romanum parvum vocamus. Hîc ego me hærere, & in Observationibus non semel hæsisse confiteor. Nihil quidem piaculi video, si ultro concedamus, Romanum parvum Wandelberto præluxisse, quidquid Ado gloriari videatur, se omnium primum, absconditum prius in Italia thesaurum effodisse, quem in Galliam deportaret. Ceterum, cum teste Usuardo, *diversa sanctorum Patrum Martyrologia* exstiterint, facile contingere potuit, ut ex antiquiori aliquo, auctor Romani parvi Romæ, Wandelbertus in Gallia, sua desumpserint Qui plura conferre aut disquirere voluerit, in prima Molani, & in hac nostra Usuardi editione, metra diebus singulis cum textu Usuardino ferme conjuncta inveniet. Apud Acherium tomo 5 Spicilegii, totum Wandelbertinum uno ductu editum est.

ipsum secutus videtur.

§ 2.

De Martyrologio Rabani.

ORdine & ætate ſequitur præclarum Bedæ germen, Martyrologium à B. Rabano Mauro, ex monacho Fuldenſi archiepiſcopo Moguntino compoſitum, quod fortaſſe non immerito appellaretur, Bedæ Martyrologium ſtudio Flori & Rabani ſuppletum; ita Rabanus fideliter & paſſim omnia elogia, in Papebrochii editione Bedæ adſcripta, ſuæ compilationi inſeruit, ut vel ex ſolo hoc Martyrologio recenſeri illa & forte hinc inde emendari poſſet. Credidit Papebrochius in Prologo ſuo num. 11, eodem tempore Rabanum in Germania Bedam ſuppleviſſe, quo id in Francia præſtabat Florus, adeoque circa annum DCCCXXX: at nobis longe verisimilior videtur Caſtellani conjectura, præfationis ſuæ ad 1 Bimeſtre pag. 20, ubi Rabanum exiſtimat Martyrologium ſcripſiſſe, circa annum DCCCXLV, tum nempe, cum demiſſa anno DCCCXLII abbatiæ Fuldenſis præfectura, privatus ibi degeret, anno DCCCXLVII ad archiepiſcopatum Moguntinum aſſumptus. Sic apte diviſis temporibus, commode intelligitur, Flori laborem in augendo Beda, perveniſſe in manus Rabani, quem is ex codice aliquo Hieronymiano aliiſque (uterat vir doctiſſimus) aliunde acquiſitis, per totum anni circulum impleverit, iis ſuperadjectis, quæ ad Fuldenſes ſeorſim pertinerent, ut eſſet Martyrologium cœnobii illius celeberrimi uſibus accommodatum, quidquid Papebrochius num. 14 autumet, non eo Martyrologio uſos Fuldenſes, ſed alio in codicibus reginæ Sueciæ reperto, quod ex Adone contractum fuerat. Sed forte monachis etiam illis placuerit magis Uſuardina methodus, longe aptior Officio eccleſiaſtico. *Rabanus Florum & Bedam auxit;*

65 Prævênit itaque Rabanus noſter Adonem, qui per id tempus Martyrologium aliud meditabatur, de quo fuſius ſequentibus duobus capitibus agendum erit. Uterque eodem laborat vitio, nempe enormi illa inæqualitate, qua diebus nonnullis unus aut alter Sanctus valde jejune annuntiatur: alii vero longis elogiis referti, ad nauſeam ferme prolixi ſunt. Præiverat ambobus Beda, præiverat Florus, aſt Uſuardus ſingulorum dierum laterculos compendioſius complexus, priores omnes Martyrologos ita antecelluit, ut ubique receptus, aliorum memoriam obliteraverit. Ut ad Rabanum redeamus; nihil in eo peculiare occurrit, quod in Obſervationibus noſtris ſatis accuratè notatum non ſit. Hoc nempe ſingulari cura ſtuduimus, ut per continuam illam Martyrologiorum omnium inter ſe aut convenientiam, aut differentiam, aut oppoſitionem, ſub unum aſpectum poſitam, ſingulorum ſimul proprietates Hagiophili dignoſcerent. Inter cetera inſinuandum fuit, Rabani Martyrologium Germaniæ limites non eſſe tranſgreſſum, utpote quod Ado & Uſuardus plane non noverint; Notkerus autem, de quo mox loquemur, totum deſcripſerit, auxerit aut contraxerit, *inæqualis ut Ado;*

66 Ut autem aſſumptæ ſuperius generationis metaphoræ inhærentes, Martyrologiorum genealogiam pertexamus, eo conſanguinitatis gradu Adonem tangit Rabanus, ſeu potius eorum Martyrologia, ut quodammodo germani fratres dici poſſint, ea videlicet cauſa, quod ambo ex Hieronymianis, Beda & Floro, pro majori vel minori parte progeniti ſint, cum hac notabiliſſima diverſitate, quod Ado fœcundiſſimus fuerit aliorum Martyrologiorum parens, Rabanus vero prope ἄφωνος obierit, ſolum ferme Notkerum ſequacem habens, ex quo fortaſſe magis quam ex ipſo Rabani fonte, paucula in codices Uſuardinos auctiores derivata ſunt, ut nonnumquam in Auctariis noſtris indicandum fuit. Qui pluſculum temporis, Martyrologiis his omnibus accuratiùs inter ſe componendis, impendere voluerit, facillime mecum advertet, quod ſi ea quæ ex Hieronymianis, Beda & Floro Rabanus deſumpſit, à reliquis ſejungantur, pauca ſuperfutura ſint, quæ Rabani propria dici debeant. Sic item, ſi Notkerum Hieronymianis, Rabanianis, & Adonianis exſpolies, ad nihilum prope redibunt, quæ ex ejus Martyrologio erunt reliqua; præterquam quod locis nonnullis mutilum eſt, ut ſtatim paulo copioſius explicabimus. *ejuſque ex parte frater*

§ 3.

De Martyrologio Notkeri.

HOc Martyrologium native delineavit Papebrochius in Prologo ad Bedam num. 14 his verbis: *Prædicti Adonis ſynchronus fuit B. Notkerus, monaſterii ſancti Galli monachus anno Chriſti* DCCCLXX, *quando Ado eidem monaſterio communicavit reliquias ſancti Deſiderii epiſcopi & martyris Viennenſis,* X *Kal. Junii recolendi, quemadmodum ipſe ad dictum diem teſtatur in ſuo Martyrologio, quod videtur Adonis exemplo ſcripſiſſe, integra ſæpe elogia ex eo verbotenus accipiens; mortuus anno* DCCCCXII, *uti clare demonſtrabimus menſe Aprili ad ejus diem natalem. Præter Adonis Martyrologium (cujus exemplar credibile eſt ipſummet Sangallenſibus miſiſſe) habuit etiam Notkerus præ oculis Martyrologium Rabani, de quo ſupra egimus, & eo etiam plurimùm uſus eſt, adeo ut videri poſſit, unum è duobus conficere voluiſſe.* Veriſſima hæc eſſe, plane perſpiciet, quiſquis tres illos Martyrologos *Notkerus ex variis conflatus,*

logos inſpicere & attentius conſiderare dignabitur, quod in Obſervationibus noſtris Uſuardinis annotare non prætermiſimus, quotidianam ferme Martyrologiorum claſſicorum genealogiam repræſentantes, quorum poſtremus eſt hic, quo de loquimur, Notkerus Balbulus: quem ſi pernoſcere cupiat curioſus lector, adeat Papebrochii commentarium VI Aprilis à pag. 576, ubi hunc à variis aliis Notkeris accurate diſtinguit. Caſtellanus compendio omnia collegit in laudata ſæpius præfatione pag. 25.

incompletus eſt.

68 Porro jam dictum Notkeri Martyrologium primus ex Sangallenſi bibliotheca eruit, & typis vulgavit inter antiquas lectiones Henricus Caniſius, locis aliquibus mutilum, ut à XII Junii ad XIX; à II Julii, ad VII; à XVIII Auguſti, ad XXVII; imperfectum vero à XXVI Octobris, uſque ad anni finem. In Caniſiana illa editione hunc præfert titulum: *In nomine Domini, incipit Martyrologium per anni circulum S. P. N. Notkeri, cognomento Balbuli, monachi S. Galli.* Non fuiſſe adeo receptum ejus tempore, annum Eccleſiaſticum à Nativitate Domini, aut ab ejus vigilia incipere, & hoc & Rabani Martyrologium probant, cum ambo à Kalendis Januarii exordiantur. Nihil Florentinio in notationibus ad Hieronymiana familiarius, quam Notkerum identidem appellare; non conſulto fonte, unde ipſe ſua omnia clariſſime derivavit, quod ſatis fero animadverſiſſe videtur, dum nempe XV Octobris pag. 920 tandem fatetur *Notkerum, plurimum ex Adone accipere.*

Quæ ejus cognatio.

69 Sed de his, Obſervationum noſtrarum pluribus locis locuti ſumus. Ceterum ex dictis manifeſtum eſt, quam arcto conſanguinitatis Martyrologicæ vinculo, Notkerus cum Rabano & Adone conjunctus ſit. Atque hæc quidem hactenus de Martyrologis, quæ in linea directa vel immediata Uſuardo tam propinqui non ſunt, quamquam & ipſe nonnumquam Hieronymiana & Bedam à Floro ſuppletum contuluiſſe deprehendatur. Nunc ad præcipuum ejus familiæ, ſeu genealogicæ arboris ſtipitem deſcendimus. Illum vero ſtatuimus Romanum illud vetus, à Roſweydo noſtro pridem editum, ab Adone Ravennæ repertum, ibi ab ipſo deſcriptum, in capite Martyrologii ſui poſitum, & in iſtud plane transfuſum. Ex quo videas, Romanum iſtud vetus, quod nos *Romanum parvum* dicimus, cum Beda à Floro aucto, Adonis patrem poſſe nuncupari, cujus avum Hieronymiana non inepte appellaveris. Tum vero, ex Adone immediatiſſime procedere Uſuardum, capite 3 demonſtrabitur. Hìc præmittenda eſt, gravis de Romano iſto parvo inter eruditos controverſia; paucis id hactenus ut genuinum & antiquum Romanum tuentibus, pluribus aliis obnixe contra certantibus, nec vetus, nec Romanum, nec vere Martyrologium eſſe, ſed potius Kalendarium, aut contractum ex Adone compendium: aliis demum, tamquam ſcenæ ſpectatoribus, nullam in utramvis partem ſententiam ferentibus. Hæc proximo capite ab ovo repetenda, & diligentius excutienda ſuſcipimus.

CAPUT SECUNDUM.

De Martyrologio, quod vetus Romanum appellavit, primuſque edidit Heribertus Roſweydus, nos tantiſper ROMANUM PARVUM *vocari poſſe cenſemus.*

Quæſitum à Baronio

EMinentiſſimus Annalium eccleſiaſticorum conditor Cardinalis Baronius, in Prolegomenis ad ſuam Martyrologii Romani cum Notationibus editionem, præſertim capite octavo, totus eſt in quærendo antiquo Martyrologio Romano, cujus veſtigia haud obſcura repererat in celebri Gregorii Magni ad Eulogium Alexandrinum epiſcopum epiſtola, ſuperius à nobis laudata. Cumque relatorum à nobis præcedenti capite majorum Hieronymianorum apographa in ejus aut cujuſquam alterius, ad Romani Martyrologii reformationem deputati, notitiam non perveniſſent, neque adeo Martyrologium ullum vidiſſet, cui deſcripta à Gregorio elementa omnimode convenire poſſent; lectâ Adonis præfatione, in qua Sanctus ille Viennenſis epiſcopus, ad concinnandum Martyrologium ſuum, ſe *adjutum* fatetur *venerabili & perantiquo Martyrologio, ab urbe Roma Aquileiam, cuidam ſancto Epiſcopo à Pontifice Romano directo*; hinc idem Eminentiſſimus citato capite 8 inferre non dubitavit: *Hoc ipſum ſimplex abſque alio additamento Romanum Martyrologium, idemque perbreve, in quo tantum nomina Martyrum, locus ac dies paſſionis poſiti haberentur, eſſe illud ipſum, cujus meminit Ado.* Ita Baronius.

Martyrologium S. Gregorii

71 Sed pace ipſius dixero, non ſatis conveniunt ea quæ Gregorius in epiſtola ad Eulogium de ſuo Martyrum libello prædicat, cum characteriſticis Martyrologii Ravennæ reperti ab Adone delineatis, ut utriuſque verba conferenti ad oculum patebit: neque enim Ado uſquam inſinuavit, Martyrologium à Romano Pontifice Aquileiam cuidam ſancto Epiſcopo directum, aut *perbreve* eſſe, aut ſola dumtaxat *nomina Martyrum* continere, aut ſolum *locum ac diem paſſionis* ponere; quæ omnia Gregorius de ſuo tam clare & tam diſtinctis terminis aſſeruit. Ceterum quidquid ejus ſit, præconceptæ opinioni inſiſtens Baronius, ſatis ibidem patefacit ingens ejuſdem iſtius Martyrologii, quo tenebatur deſiderium, dum ita loquitur: *Porro in omnibus, quæ viderim Martyrologiis Adonis impreſſis* (non ſcio alias editiones tunc exſtitiſſe præter imperfectam Lipo-

Lipomani & aliam Mosandri) *illud ipsum Roma acceptum desideratur. Egregiam certe, ac viris eruditis dignam optatamque navasset operam Mosander, si hujusmodi illustre vetustatis monumentum, quod in suo manuscripto Adone haberi testatur, unà cum ipso Martyrologio Adonis, quod post Surium ad septimum tomum vitarum Sanctorum adjecit, edidisset.*

72 Tam præclaro purpurati Patris desiderio facturus satis Heribertus noster Rosweydus, cum novam Adoniani Martyrologii, exactioremque prioribus editionem meditaretur, curas mox omnes intendit, ut codicem ipsum manuscriptum S. Pantaleonis, ex quo suam Adonis editionem Molander expresserat, nancisci posset; eoque *à Cartusia Colonienſi perbenigne submisso*, idem illud *vetus Romanum Martyrologium*, ut ipse vocat, quod suo Ado præfixerat, magno virorum eruditorum applausu, una cum Adone vulgavit anno MDCXIII, nihil dubitans, quin ipsum illud Martyrologium reperisset, quod olim Gregorius Magnus ad Eulogium scribens laudaverat. Juvat Rosweydum ipsum loquentem audire, in sua ad Paulum V Pontificem Maximum dedicatoria epistola. *Fero nunc*, inquit, *ad Sanctitatem vestram, vetus hoc Romanum Martyrologium quod Gregorius Pontifex Maximus ad Eulogium Alexandrinum episcopum scribens, per Orbem universum dispersum & optavit & credidit. Fero, quod Ado annis abhinc octingentis, tanti fecit, ut venerabile & perantiquum duxerit, sibique, velut prima operis sui lineamenta adumbrata proposuerit, quod suis rursus coloribus pingeret, lucis splendore illustraret. Fero, quod ad hunc usque diem latuit: cujus desiderio tantopere flagrabat Cardinalis Baronius, ut animi sui testes tabulas exstare voluerit, quibus editorem excitaret, & gratiam ante beneficium reponeret. Hoc igitur Martyrologium tanto fidentius ad Sanctitatem vestram defero, quanto plurium gravissimorum virorum patrocinio comitatum venit.* *male putavit Rosweydus*

73 Ita Rosweydus splendide ac eleganter munus, vel partum, ut ita dicam, suum communi fidelium Patri verbis ornare ac religiose, non Thrasonice, ut garrit Beckius, modeste, inquam, ostentare non dubitavit, neque tunc cum illo dubitabant eruditi, gravissimique viri, quorum patrocinio comitatus veniebat, quin vere Martyrologium ab sancto Gregorio commendatum, Romano Pontifici porrigeret. Verum hæc præmature dicta, crediderim agnovisse subinde Rosweydum ipsum. Nimirum, dum hæc scriberet, nondum illustre istud Hieronymianum Epternacense, de quo priori capite cum Bollando egimus, è Cartusia Trevirensi feliciter eruerat. Etenim, ex utriusque, puta Hieronymiani & Romani parvi comparatione, facile agnovisset vir perspicacissimus, non huic tam proprie, quam alteri aptari posse Magni Gregorii descriptionem, qua utique indicatur Martyrologium Hieronymianum, *in quo tantum nomina Martyrum, locus & dies passionis positi haberentur.* Quod *perbreve* velit esse Baronius, non est ex mente Gregorii, cum in ipsius libello, *multi ex diversis terris atque provinciis, per dies singulos cognoscantur martyrio coronati*: qui character Hieronymianis proprius est, Romano parvo, non item, ut brevi clarius elucescet. Hæc omnia si observare potuisset Rosweydus, haud dubium quin vetus suum, cum Gregoriano minime confundendum putasset. Nec vero inde splendor Martyrologio isti gratis quodammodo accersendus erat, cum aliunde veris suis propriisque non careat laudibus, quas ipsi ut meritas, ut debitas toto hoc capite vindicabimus. *se reperisse:*

74 Ceterum quod modo aiebat Rosweydus, *plurium gravissimorum virorum patrocinio comitatum venire* Romam, suum illud vetus Martyrologium, verissimum existimo, tametsi modo promptum mihi non sit virorum illorum suffragia colligere. Sit nobis hîc unus omnium instar Andreas Saussayus, in hac saltem parte minime suspectus Rosweydi encomiastes. Laudaverat ipse non uno loco apparatus sui ad Martyrologium Gallicanum, procuratam veteris illius Martyrologii editionem, sed cap. 19 dispersos radios colligens, hæc inter alia de Rosweydo prædicat: *Martyrologium vetus Romanum, tot seculis abditum, tanto æstu à Baronio desideratum, multoque sudore à se perquisitum; tandem divino munere reperit, at repertum, primùm in lucem produxit, notatiunculis sua eruditione dignis instructum, quod Paulo V Pontifici Maximo, pereleganti epistola dedicavit; ut ad solem, quemadmodum ait, radius, ad fontem rivulus, ad stipitem ramus, ad cælum sidus rediret* &c. *Ita præfatur ad Pontificem summum, lætus de invento à se thesauro, redditoque cui competebat, Domino, Heribertus, certe eximius ipse solis sapientiæ radius, vivi fidei fontis rivulus, virentis justitiæ stipitis ramus, jamque cæli pulchrum ac æternum sidus.* *sed quod edidit;*

75 Ecquid diceres Rosweydum hîc à Saussayo ferme apotheosi donatum? Sed faxo brevi versam cytharam intelligas. Qui hîc tam magnifice Rosweydum ejusque oblatum Pontifici munus ad sidera usque extollit, idem ipse alibi præfatum Martyrologium, præconceptis suis de Areopagita ex Hilduino opinionibus adversari observans, quasi œstro percitus, diras quodammodo in ipsum editoremque evomit, turpiter recantans, quæ in utriusque laudem tam glorioſe cecinerat, ut pluribus memorat Florentinius in admonitionibus suis prævius pag. 17, noſque paulo infra uberius ostendemus. Ne vero pluribus aliis Rosweydi, ejusque procuratæ veteris Romani Martyrologii editionis laudatoribus conquirendis tempus teram, aut lectori creem fastidium, unum producam egregie doctum, magnique inter eruditos nominis virum Henricum Valesium, in dissertatione brevi discutienda, hoc de sui temporis scriptoribus testimonium ferentem: *persuasisse*, nimirum, *doctis hominibus Rosweydum, ut ab omnibus, diversæ etiam communionis viris, hoc Martyrologium pro vetere Romano accipiatur, ejusque auctoritate ac testimonio omnes passim in libris suis utantur.* *laudatissimum est.*

76 Non est insolita Valesio grandior auxesis ; neque enim ita post Rosweydum abierunt *docti homines*, ut nullus ante Valesium Martyrologii illius oppugnator fuerit. Noviſſe poterat censorem, plane liberalem, V. C. Joannem Frontonem, Kalendarii Romani editorem, quo nemo brevius, nemo forte acrius contra insurrexit. Sed hunc infra suo loco conveniam. Neque ignorabat, opinor, Valesius Bollandi prudentissimum de eodem Martyrologio judicium, quod priusquam ultra progredimur, hîc ex Præfatione generali cap. 4 § 5 compendiose subjiciemus. Plura equidem ibi offendo, in hoc nostro opere aut restituta, aut clarius exposita ; verum quod ad toties jam nominatum Martyrologium attinet, clare ibi Bollandus edisserit, *non esse à Rosweydo editum illud, quod erat S. Gregorii ætate Martyrologium.* Rursusque post nonnulla alia, oculatissimo cetera Bollando non satis tunc perspecta, ita pronuntiat : *Illud tamen liquido constare existimo, non esse quod describit sanctus Gregorius, illud quod est à Rosweydo vulgatum. Neque tamen*, subdit, *hoc cuicumodi sit, respuimus. Utinam plures similia antiquitatis monumenta, quod possunt, eruerent.* Mitto scrupulum, quo ibi Bollandus laborat, ne scilicet Martyrologium, a Rosweydo editum, *Romanum minus* nuncupet, *quia eo titulo* (Romani veteris) *editum à viro doctissimo, eaque apud eruditos invaluit nomenclatio.* Nemo ægre feret, vocem *vetus* non ita convenientem, à me in *parvum* mutatam, ut contradistinguam ab Hieronymiano majore, quod facturum fuisse Rosweydum ipsum, plane existimo, si tum codicem Hieronymianum longe vetustiorem vidisset, cum minus illud suum Romanum, non tam vetus, prælo commune reddidit.

Oppugnavit Valesius:

77 Est itaque vera Bollandi & nostra sententia, characteres à S. Gregorio in celebri ad Eulogium & sæpe jam laudata epistola exhibitos, in Martyrologium à Rosweydo editum quadrare nequaquam posse ; cum ille indiculum indicet, in quo *pene omnium Martyrum, distinctis per singulos dies passionibus, collecta nomina* habebantur, quod Rosweydino Martyrologio tam est certum non convenire, quam certum sit, dies ibi aliquot vacuos reperiri, plurimos autem, ubi unicus uno die configuratur Sanctus. Accedit, quod ex eodem Gregorii testimonio constet, in eodem volumine non indicari ; *quis qualiter sit passus, sed tantummodo nomen, locum & diem passionis poni* : at Romani parvi auctor plura & distinctiora addidit, per quæ Gregorianum longe superat, non quidem ætate, sed nitore, claritate & exacto rerum ordine. Demum Romanum nostrum, pluribus locis talia signat, quæ Gregorio posteriora sunt, utputa XIII Maii festum *S. Mariæ ad Martyres* ; XIV Septembris, *lignum salutiferum Crucis à Sergio Papa inventum*, &c. I Novembris festum *omnium Sanctorum* Romæ institutum, aliaque ab erudito lectore facile observanda, quæ codicem Rosweydinum ad seculum octavum rejiciunt. Hæc in Bollandi sententiæ omnimodam confirmationem sufficiant.

Bollandus melius de eo statuerat,

78 Unum est, quod non satis perspexit venerandus Magister noster, dum nempe *in ambiguo* posuit, *utrum ex his sanctus Ado habuerit, minus illud Rosweydinum, an hoc majus*, scilicet Hieronymianum ; mihi enim certissimum videtur, Adonem sic loqui, ut tota ejus oratio Romanum parvum aperte designet, nec ullum aliud Martyrologium designare possit. At inquit Bollandus ; *plures multo Sanctos habet Ado in suo Martyrologio, quam qui in minori Romano continentur : imo parum admodum ex illo haurire subsidii potuisset, cum præsertim Usuardi haberet Martyrologium, quod & natales indicabat singulorum atque etiam plurium* .... Recte fatetur Bollandus *hic* sibi *aquam hærere* : opus enim fuisset plurimorum annorum labore, plurium Martyrologiorum diligentissima inter se collatione, ad hujusmodi nodum dissolvendum, cujus pars posterior vix demum post quinquaginta & amplius ab opere de Actis Sanctorum inchoato annos à Papebrochio observata est tomo V Junii pag. 250 col. 1 in fine. Nimirum præposterе à Majoribus nostris semper citari solitos Usuardum & Adonem, semperque in ea suppositione, quod ille hoc esset antiquior, atque adeo Adonem sua ex Usuardo accepisse, aut saltem accipere potuisse : vel ut in Prologo ad Bedam num. 11, vel tomo 4 Junii pag. 482 infra B, arguebat laudatus Papebrochius, *nihil alterum sciviſſe de altero.* Quibus similia per viginti tres tomos de Actis Sanctorum, innumeris locis recurrunt. Hæc autem omnia cum veritate non cohærere, Observationes nostræ diebus singulis textui Usuardino adjectæ sole meridiano clarius manifestabunt.

quamquam in paucis

79 Prior autem difficultatis pars, *quod plures multo Sanctos habeat Ado in suo Martyrologio, quam qui in minori Romano continentur* ; quodque proinde *parum admodum ex illo subsidii haurire potuisset*, pace Bollandi dixero, facillime dissolvitur, nam Ado nusquam insinuat, se omnes Sanctos suos ex *venerabili & perantiquo Martyrologio* desumpsisse, sed *adjutum* se eo fatetur, *ut dies Martyrum; qui confusi in Kalendis satis inveniri solerent, verissime notarentur.* Id nempe, nisi vehementer fallor, sanctus Martyrologus innuit, reperisse se in eo Martyrologio, distinctam dierum seu Kalendarum seriem, quæ in Hieronymiano, quo etiam certissime usus est, turbato, luxato & confuso ordine, adhuc hodie, post multorum eruditorum diligentissimam operam, repræsentatur. Atque huc refero τὸ *verissime notarentur*, hoc est *distinctè*, nam Martyrologii istius auctor, quisquis fuerit, nihil minus curasse videtur, quam ut ad veros obitûs aut martyrii dies Sancti reducerentur ; satis se fecisse existimans, si quos hinc inde ex veteri Testamento, æque ac ex novo, sed maxime ex Rufino colligebat Sanctos, certis diebus, pro suo fere arbitrio, innecteret. Atque hæc altera nostra Observatio est, per singulos ferme dies discurrens, quæ Majores nostros hactenus latuerat, quæque non nisi indefessa & continuata Martyrologiorum nostrorum perscrutatione

hæsitaverit.

erui,

erui, digeri & confirmari potuit. Ad duas propositiones rem totam contraho; quarum hæc prima: Ado in adornando Martyrologio suo, usus est Romano parvo Rosweydi, tamquam stamine, si ita loqui licet, totumque ferme ad verbum descripsit. Hæc altera: Usuardus Adonem, quem Flori librum secundum appellavit, ita in omnibus secutus est, ut verum dici possit Adonis compendium. Sed de hac propositione, ut jam supra monuimus, cap. 3 fusius tractandum.

Rosweydi vindicia.

80 His ad sequentem dissertationem quodammodo prærequisitis & præcognitis, Romani parvi, ejusque editoris Rosweydi patrocinium hîc ita suscipimus, ut licet cum Bollando, in eo plane errasse censeamus, quod Martyrologium suum illud esse putaverit, de quo Gregorius ad Eulogium Alexandrinum meminit, sic, inquam, ejus patrocinium suscipimus, ut contra multos obtrectatores asseramus, verum, *venerabile, & perantiquum Martyrologium* esse, *ab urbe Roma Aquileiam, cuidam sancto Episcopo à Pontifice Romano directum*, & Adoni postmodum *à quodam religioso fratre aliquot diebus præstitum*: *quod*, Ado, *diligenti cura transcriptum, positus apud Ravennam, in capite* sui *operis ponendum putavit*: quamquam non diffiteamur, interpolationes aliquas adjectas fuisse, quibus nullum hactenus Martyrologium vacuum reperire potuimus. Hæc adversus Saussayum, Frontonem, Florentinium, & quoscumque alios Romani parvi adversarios propugnanda sunt. Alterum nobis cum Henrico Valesio negotium, qui titulum potius, quam Martyrologii ipsius substantiam aggressurus, citatam dissertationem deproperavit, Eusebianæ editioni ad calcem pag. 315 subnexam, quam hîc primùm excutiendam arripimus; ut salvo capite, reliquum corpus facilius tutemur.

ARTICULUS I.

Parvum Rosweydi Martyrologium non incongrue vocari posse ROMANUM, *contra Valesium & Florentinium statuitur.*

Valesius convincitur

HEnricus Valesius supra laudatus, singulari illa sua dissertatione, qua Rosweydi Martyrologium atque una Hieronymianum aggreditur, primum pugnat, ante Sixtum V, nullum in Ecclesia Romana fuisse peculiare Martyrologium. Ipsum audiamus: *Ego vero contra affirmo*, inquit, *nullum umquam fuisse proprium ac peculiare Martyrologium Ecclesiæ Romanæ, ante illud, quod jussu Xysti V Pontificis Maximi editum est hoc titulo, ac Baronii notationibus illustratum.* Affert deinde causas, quæ ipsum ad ita sentiendum impulerint, sed quarum pleræque ad meram de nomine quæstionem recidunt, ut bene ostendit Florentinius, admonitione 5 totam illam Valesii machinam feliciter evertens. Omnium manibus teruntur ea opera, ut proinde hîc telam retexere opus non sit. Probat, & rectè, Florentinius, Hieronymianum à se vulgatum, quod *vetustius Occidentalis Ecclesiæ Martyrologium* intitulavit, omnino nuncupari posse *Romanum*, seu *Romanæ Ecclesiæ Martyrologium*, tametsi eo nomine, nec à S. Gregorio, nec à Beda, Adone aut Usuardo designatum fuerit. Id certe mirum videtur, Valesium nempe agnoscere, characteres omnes, à S. Gregorio distinctos, Martyrologio Hieronymiano apprime convenire, imo, *dicere Gregorium Magnum, habere se Martyrologium, in quo multorum simul Martyrum nomina* &c. constanter tamen abnuere, *Romanum Martyrologium à Gregorio Magno esse nominatum, aut Martyrologium illud proprium ac peculiare fuisse Ecclesiæ Romanæ.* Quasi aliud hodie sit Martyrologium Romanum, quam quod *commune est cum reliquis* ecclesiis *Occidentalibus.*

fuisse olim Martyrol. Romanum.

82 Tale autem Martyrologium, annis abhinc mille exstare debuisse, ut etiam terminis ipsis cedat Valesius, luculentissimo testimonio evincitur ex concilio Cloveshoviensi, anno DCCXLVII sub Cuthberto Dorobernensi archiepiscopo, capitulo XIII, apud Spelmannum tomo 1 pag. 249; apud Labbeum tomo 6 col. 1577, ubi hæc formalissima verba diserte exprimuntur: *Itemque ut per gyrum totius anni, natalitia Sanctorum, uno eodemque die, juxta Martyrologium ejusdem* ROMANÆ ECCLESIÆ, *cum sibi convenienti psalmodia, seu cantilena venerentur.* Nec aliud esse potuit Martyrologium, quod Abbates Franciæ, in conventu Aquisgranensi anno DCCCXVII, in choro recitandum præscripserunt capitulo LXIX apud Labbeum tomo 7 col. 1511, his verbis: *Ut ad capitulum primitus Martyrologium legatur.* Quæ cum de imperfecto Bedæ opere accipi prorsus nequeant, multo minus ad juniores Martyrologos referri, haud dubium, quin de Romano, sive magno, aut Hieronymiano, sive de vetere Rosweydi & parvo intelligantur. Refer quò volueris, convincitur Valesius, ante Sixti V tempora MARTYROLOGIUM ROMANUM vere exstitisse. Conveniat ipse modo cum Florentinio, de ea appellatione, Hieronymianis adscribenda, ego ad parvum nostrum accedo, contendoque & ipsi concedendam esse *Romani Martyrologii*, sed *minoris* seu *parvi* nomenclaturam.

Non magis feliciter

83 Hîc cum utroque viro clarissimo certandum est. Negant ambo, Rosweydi Martyrologium *Romanum* dici posse, sed argumentis plane diversis. Florentinius enim, ut infra clarius patebit, putat Martyrologium à Rosweydo editum, non esse illud, quod Ado operi suo præfixit, sed potius contractum ex Adone compendium, seculo undecimo non vetustius; *Romani* appellationem haud quaquam negaturus, si vere illud esse crederet, quod *à Romano Pontifice, cuidam sancto*

ſancto Epiſcopo Aquileiam directum, atque ab Adone Ravennæ repertum & deſcriptum eſt. Nimirum male ſupponit vir doctiſſimus, non aliud Martyrologium Ravennæ reperiſſe & deſcripſiſſe Adonem, quam Hieronymianum ipſum, quale ſe Adoni conjunctum, in uno aut altero codice, deprehendiſſe teſtatur. Florentinio deſtinatur proxime ſequens articulus, ſic ut modo, cum ſolo Valeſio ſuperſit controverſia; qui poſtquam *Romani Martyrologii* vocabulum, majori illi & vetuſtiori, à S. Gregorio memorato, eripere fruſtra tentavit, ſic demum ad Roſweydinum deſcendit: *Et hæc quidem ad locum Gregorii Magni ſatis ſint dicta. Quod ſpectat ad teſtimonium Adonis Viennenſis, non difficilis eſt reſponſio. Nam præterquam quod recentior eſt Ado, nec ad tantæ vetuſtatis monumentum confirmandum ſatis idoneus, ex ejus verbis nihil elici poteſt, quo probetur fuiſſe ullum Martyrologium Romanum. Ait enim Ado, vetuſtiſſimum Martyrologium ſibi traditum fuiſſe à quodam, quod olim à Pontifice Romano miſſum eſſet Aquileiam. Non dicit Ado, Martyrologium fuiſſe Romanum, ſed tantum miſſum à Pontifice Romano Aquileiam. Verum monachus ille, qui hoc Adoni affirmabat, ei impoſuit procul dubio, ut majorem codici ſuo auctoritatem compararet, & munus ſuum, ac deſcribendi copiam, quam Adoni fecerat, venditaret. Non enim Romæ, ſed Aquileiæ compoſitum eſt illud Martyrologium, quod Ado Martyrologio ſuo præfixit, ac Roſweydus, pro vetere Romano, nobis poſtea edidit.*

oppugnat

84 Multa hîc paucis pro auctoritate; ſatis rotunde & confidenter definit Valeſius, quorum, ut à fine incipiam, poſtrema duo illi aperte inficior, nempe monachum Adoni impoſuiſſe, quod valde temere, & Martyrologium Aquileiæ compoſitum eſſe, quod non minori levitate adſtruitur; nec enim veſtigium apparet uſpiam, quo magis Aquileiæ, quam Hieroſolymis compoſitum dicatur Roſweydi Martyrologium, nec id juris Valeſio tributum credimus, ut ſine cauſa, virum religioſum audacter mendacii arguat. Vidit hæc ante me, niſi fallor, eruditiſſimus Mabillio, in præfatione ad ſec. 4 Benedictin. partem ſecundam pag. LXXXVIII & ſequenti, illa ipſa Valeſii verba referens: ſed neſcio quo religionis obſtrictus vinculo, ita ſubjecit: *Hanc viri eruditiſſimi, & mihi maxime ſuſpiciendi ſententiam penitus refutare nolim, ſed tamen diſſimulare non poſſum auctoritatem Concilii Cloveshovienſis* &c. cujus & Aquiſgranenſis verba proxime retulimus. Equidem Valeſium & doctos quoſlibet viros demiſſè ſuſpicio & veneror, ſed uſque ad aras, non ita inquam, ut prodita veritate quidquam ab eis ſuſcipiam, quod ſine vade, ſine teſte commininſcuntur. Non tanta mihi Valeſii auctoritas, ut non contra, & religioſi fratris, ſive is monachus, ſive alius fuerit, & Adonis teſtimonium ſincerum & verum exiſtimem; nec id mihi eripi patiar, niſi contrariis argumentis apertius evincatur.

vetus hoc Roſweydi

85 Ex utriuſque teſtimoniis habeo Martyrologium & quidem *venerabile* ac *perantiquum*; habeo *ab urbe Roma Aquileiam cuidam ſancto Epiſcopo, à Pontifice Romano directum.* Quid, quæſo, ſponte ſua inde profluat? niſi Martyrologium illud Romæ conſcriptum, Romæ uſitatum fuiſſe, demum, æque *Romanum* nominari poſſe, ac aliud vetuſtius vulgo Hieronymianum à S. Gregorio commendatum, quod paſſim eruditi alii cum Bollando & Florentinio vere & proprie Romanum dici poſſe aſſentiuntur, quidquid Valeſius contra tricetur, in hac parte à Florentinio abundantiſſime confutatus. Neque opponas, hinc fore conſequens, quod duo fuerint Romana Martyrologia, nam in eo nihil magis piaculi, quam quod plura ſibi invicem Sacramentaria ſucceſſerint, ut Gregorianum Gelaſiano, illud hoc ornatius & exactius: ſic enim minus Romanum, nitidius & clarius, alteri majori & confuſiori facile ſubſtitui potuit, licet ſeptem aut octo dies nunc vacui appareant, qui forte amanuenſium ſocordia ſic fuerint relicti. At Romæ nullum hujuſmodi exemplum repertum eſt. Quid tum poſtea? Quis Romæ Hieronymianum invenit? Quis neſcit, Romana illa vetuſta, ſeu magnum, ſeu parvum plane intercidiſſe, poſtquam Uſuardinum, commodius & elegantius in omnes fere Occidentis eccleſias introductum eſt? Pluſculum lucis ex dicendis accedet.

recte tamen obſervans

86 Pergit Valeſius: *Totum fere iſtud Martyrologium, quod à Roſweydo publicatum eſt, deſcriptum eſt ex Eccleſiaſtica hiſtoria Rufini presbyteri Aquileienſis, cum ipſis etiam mendis, quæ in Rufino habentur.* Idque probat pro toto anni decurſu, ex diebus quinque; ex pridie Nonas Februarii; Idibus Aprilis; item XIX Octobris; ſecundo Novembris, & IV ejuſdem menſis, ubi non male animadvertit, *Theodotum Laodicenum* perperam à Romani parvi compilatore inter Sanctos relatum, ut pluribus ad diem II Novembris diſſeruimus. Quamquam non diſſimulavero, magna hîc denuo ſuperjectione Valeſium uti, cum neque totum, neque media pars, imo nec quinta pars Romani parvi ex Rufino conflata ſit. Fateor nihilominus hæc ſola eſſe, quæ tanto viro digna, in ea diſſertatione dici poſſint, quæque in Obſervationibus noſtris ad plurimos Uſuardinos textus, toto opere inculcavimus. At vero tota concidit Valeſii concluſio, videlicet, *Martyrologium illud, quod Ado Viennenſis ſuo præfixit Martyrologio, nullo modo dici poſſe Romanum.* Quod autem nova auxeſi intorquet, *graviſſimis erroribus ſcatêre*, ad unum reſtringitur Theodotum Laodicenum.

ex Rufino deſumpta aliqua.

87 Aſt hic error Martyrologii iſtius auctori facile condonabitur, ſi meminerimus, bona fide ex Rufino acceptum, ab homine nec ſatis docto, nec ſatis critico, ut aliunde deprehenderet, Theodotum in Ariana hæreſi perſeveraſſe, quod tot alios viros eruditos poſt ipſum latuit, quemadmodum novimus Euſebium Cæſarienſem per tot ſecula in Uſuardi Martyrologio locum inter Sanctos obtinuiſſe, quo eum tandem deturbavere Martyrologii Romani reformatores. Si tam carus Valeſio fuiſſet Theodotus, forte pro ejus orthodoxia aſſerenda, æque ac pro Euſebia-

na

na decertaſſet. Sic pridem in litteris ad me Caſtellanus ingenue faſſus eſt, iniquam agnoſcens Valeſii agendi rationem. *Videtur enim*, inquiebat, *ad vindicandum Euſebium, vel eò potiſſimum inductus, quod è Romano Martyrologio eraſum ægrius ferret, Theodotum, eo acrius perſtringere, quod in eo ſuperſtes ſit: æqua ratio poſtulabat, ut vel ambos damnaret, vel tueretur ambos.* Utut eſt, affirmat quidem, pene dixeram divinat Valeſius, ſed nullo modo probat, *aut Adonem fucum nobis feciſſe, qui hoc Martyrologium, tamquam à Romano Pontifice tranſmiſſum ediderit, aut monachum, qui hoc Adoni affirmaverit, illi impoſuiſſe.* Nos ab utroque vera relata credimus, & Martyrologium à Roſweydo editum, *Romani* titulo neutiquam privandum.

88 Sane non multis argumentis opus eſt, ut refellatur, quod gratis adſtruitur; nec vero Adonis ſanctitatem, nec religioſi fratris fidem, tota illa ſua diſſertatione, ſaltem apud cordatos labefactavit Valeſius. Eſt autem qui ſententiam noſtram egregie confirmet, laudatus modo Claudius Caſtellanus, mihi, ut ſupra dicebam, ad edendum Uſuardum adhortator incitatorque præcipuus, in ſua ad primi Bimeſtris Martyrologii Romani, notis longioribus illuſtrati, præmonitione, prudens, doctum, verum, ſenſatum, exactumque judicium ferens pag. 17, quod hîc ex Gallico Latinum facio. Ita habet: *Parvum Martyrologium, Roma Aquileiam directum, editum eſt à Roſweydo, ſub nomine* VETERIS ROMANI; *ſive titulum iſtum in Ms. S. Pantaleonis Coloniæ apud Cartuſianos ſervato repererit, ſive ipſe de ſuo adſcripſerit: quod certe non niſi meritiſſime feciſſet, quandoquidem in eo Ms. inveniatur Martyrologium longiori Adonis præfixum, pateatque, ſanctum illum Viennenſem archiepiſcopum, in Martyrologii ſui præfatione aſſercre, ſe in capite operis poſuiſſe venerabile & perantiquum Martyrologium, Romæ Aquileiam, cuidam ſancto Epiſcopo à Romano Pontifice directum, quod religioſus frater*, inquit, *mihi aliquot diebus præſtitit, quodque apud Ravennam poſitus tranſcripſi. Quis credibile faciat, Romanum Pontificem aliud Martyrologium Romanum Aquileiam direxiſſe, quam quod Romæ tunc temporis eſſet uſitatum?* *Melius de Roſweydi Romano parvo*

89 *At vero* (Caſtellani ſemper verba ſunt) *quod probat manifeſtius, Martyrologium in capite Adoniani operis, apud S. Pantaleonis Coloniæ repertum, certiſſime eſſe antiquum Romanum, ad uſum Eccleſiæ Romanæ, verumque apographum illius, quod Romanus Pontifex Aquileiam direxerat; non ſolum inde ſumitur, quod Sancti ibi reperiantur Romanæ urbi proprii & Hieronymianis planè incogniti, ut Martina, Dafroſa, Papias & Maurus, ſolo menſe Januario; neque ex eo quod Cathedra S. Petri proprio die ſignetur, ab Antiochena rectiſſime diſtincta; verum etiam, quod inter varias eccleſiarum Romanarum dedicationes, illa quoque occurrat, quæ eſt ſacelli alti, caſtri S. Angeli, expreſſa per terminos* INTER NUBES, *quodque feſto S. Sebaſtiani, legatur ejus ſepultura* IN VESTIGIIS APOSTOLORUM, *deſignando per hæc verba Catacumbas, in quibus SS. Petri & Pauli corpora aliquamdiu quieverunt. Et quomodo*, inquit, *poſt hæc moderni aliqui ſcriptores, mutua terentes veſtigia, auſi ſunt aſſerere, Martyrologium à Roſweydo editum, non eſſe vetus Romanum, ſed potius Hieronymiani Martyrologii apographum? Ecquid inde liquet, viros illos, ſiquidem Martyrologium illud inſpexerint, non niſi levi oculo lectitaſſe? Etenim præter ea, quæ de ſanctis Romanis, & Romanarum eccleſiarum ſingularibus dedicationibus jam diximus, minima quævis attentio aut applicatio patenter oſtendit, totum Roſweydini Martyrologii contextum, ab omnibus Hieronymiani Martyrologii cognitis apographis diverſiſſimum eſſe.* *cenſuit Caſtellanus,*

90 Hæc omnia à Caſtellano rectiſſime obſervata ſunt, plura haud dubie dicturo, ſi adhuc paulo profundius Romani parvi arcana rimaſſet, quæ toto hoc opere clarius ob oculos poſita ſunt. Audiamus tamen factam ab eo Parvi noſtri cum Hieronymianis comparationem: *In Roſweydino dies vacui inveniuntur, in Hieronymianis quantumcumque abbreviatis, omnes dies pleni ſunt. Rurſus in illo compoſita omnia & ordinata, in hiſce confuſio ingens ob varia ecgrapha ſæpius tranſumpta. In Roſweydino plures veteris Teſtamenti Prophetæ conſignati ſunt, in Hieronymiani vetuſtioribus apographis nullus. In illo Martyres & Sancti alii ex Rufino accepti, at non Lugdunenſes; in iſtis Lugdunenſes ſunt & pauci alii; adeo ut fatendum ſit, Roſweydinum vetus autographum eſſe, magno ſtudio elaboratum, nullo autem modo ex alio deſumptum. Hinc prudenter conjicitur, Romanos Hieronymiani, in quo ſola Martyrum nomina & palæſtræ notabantur, pertæſos, aliud præoptaſſe, in quo ſelecti & noti Sancti, tum Martyres, tum alii, minori numero annuntiarentur, adſcriptis Imperatoribus judicibuſve, ſub quibus paſſi erant, aliiſque circumſtantiis; quæ omnia perappoſite in veteri Roſweydino exprimuntur. Quid, quod credibile ſit, illud ipſum eſſe Martyrologium Romanæ Eccleſiæ, toto Occidente cognitum ab anno* DCCXLVII; *quo in Anglia habitum eſt concilium Cloveshovienſe, cujus canon* XIII *hæc verba definitiva ſubminiſtrat...* Habes ſupra num. 81. *probans eſſe Romanum*

91 Pergit Caſtellanus oſtendere, Adonem, dum circa annum DCCCLVIII Martyrologium ſcriberet, merito ductorem ſuum Aquileiæ repertum, *perantiquum* æque ac *venerabile* appellare potuiſſe. Nec ſibi objectari patitur, paucula Romani parvi additamenta, ut *Erminonem*, ſeu *Erminum Lobienſem* XXV Aprilis; *inventionem reliquiarum in Stabeleto*, ejuſdem menſis XX; aut *dedicationem Malmundarienſem* XVII Novembris; cum ſatis pateat, ſimilia à cœnobiis, quorum id aut ſimile manuſcriptum olim fuerit, facillime adjici potuiſſe, quemadmodum *Quirinus* XXX Aprilis, addo *vigiliam Apoſtolorum* eodem die, aut hujuſmodi minutias alias, quas Romanis fatemur non convenire: ex aliis enim plurimis apertiſſimum eſt, ſingulas quaſque Romæ proprias ſolemnitates ita ab Adone deſcriptas, ut anteſignanum ſuum ſemper quaſi digito præmonſtret. De cetero, mirum videtur Caſtellano, & mirum cuique videri debet, tam antiquum *& vetus;*

codi-

codicem, tam integrum ad noſtra tempora perveniſſe. Porro an feſtum omnium Sanctorum, inter acceſſiones cenſeri debeat, ſuo loco dicemus. Fatetur autem per errorem, à Martyrologii illius auctore, Rufinum nimis cæcè ſecuto, Theodotum Laodicenum adjectum fuiſſe, de quo nos plura alibi. Alia Caſtellani, pro authentia, vetuſtate & auctoritate Romani parvi argumenta ſparſim reperiuntur toto primo Bimeſtri, ab ipſo cum egregiis notis vulgato, cujus operis complementum utinam aliquando videre liceat! Sed jam dicta, ultra menſuram, ni fallor, ſufficiunt, ut Valeſii aliorumque objecta penitus convellantur.

in paucis mutatum.

92 Hîc verbo monendus lector, inter adverſarios mihi nequaquam objiciendum venerandum Magiſtrum meum Danielem Papebrochium, dum hæc ſcribo, ad laborum coronam, ſenio & meritis gravem, à Domino, uti plane confidimus, evocatum. Non, inquam, ille inter adverſarios hic mihi objiciatur, tametſi variis locis, in magno noſtro de Actis Sanctorum opere, ſed præcipuè tomo v Junii pag. 550 litt. C. oppoſitam ſententiam ex incidenti propugnet. Pridem & ſæpe faſſus eſt, ſe in eorum hîc numero eſſe, quos proxime aiebat Caſtellanus, viros cetera eruditiſſimos, re non ſatis examinatâ, alios tranſcripſiſſe, atque adeo de Romano noſtro parvo non ſenſiſſe pro merito. Ibi certe Papebrochius Florentinii opinionem paucis verbis totam complexus eſt; ſed auditis ſubinde ſolidioribus rationum noſtrarum momentis, iniquorem illam cenſuram, & eo loco & quocumque alio in Actis adoptatam, induci prorſus & eradi voluit. Porro tum citati Florentinii, tum ceterorum Romani parvi impugnatorum argumenta, non minus quam Valeſiana, longè à ſcopo aberrare, nec ullo pacto *venerabilis & perantiqui* Roſweydini Martyrologii auctoritatem infringere, jam etiam demonſtratum eo.

ARTICULUS II.

Fruſtra nituntur adverſarii oſtendere, Romanum parvum illud ipſum non eſſe Martyrologium, quo ſe adjutum fatetur Ado, quodque Martyrologio ſuo ſe præfixiſſe aſſeverat.

§ I.

Refelluntur Andreas Sauſſayus & Joannes Fronto.

Joannes Fronto

JAm ex Caſtellano audivimus, neotericos nonnullos, re minimè perpenſâ, deſcriptores mutuos, auſos nihilominus aſſerere, Romanum noſtrum parvum, à Roſweydo vulgatum, ex majori & vetuſtiori Romano, vulgo Hieronymiano, contractum eſſe compendium. Tales ego paucos reperire memini; verum quicumque ii ſint, næ illos in hujuſmodi rebus imperitiſſimos eſſe oportet, qui ex unius ſolius menſis, imo paucorum dierum facta inter codices collatione, apertiſſime convinci poſſunt, Martyrologii illius auctorem, tam eſſe ab Hieronymianis remotum, ut pleriſque diebus ne unum quidem nomen referat, quod in Hieronymianis inveniatur. Cenſeo itaque, tales adverſarios, nec refutatione dignos eſſe. Majus faceſſunt negotium, qui exteriori quadam fallacique ſimilitudinis imagine deluſi, ſibi induxerunt in animum, Martyrologium noſtrum parvum, non aliud eſſe, quam puram putam Adonis epitomen, duobus minimùm ſeculis ipſo Adone poſteriorem. Inter hos præcipui ſunt laudati jam ſupra Andreas Sauſſayus, in opere de ſcriptoribus myſticis a Florentinio citatus: Joannes Fronto, pranotatorum ad Kalendarium, anno MDCLII editum § 8, & Franciſcus Maria Florentinius, ad Martyrologium Hieronymianum admonitione prævia 4 & 5. A Frontone incipiam, cujus paragraphus eo facilius evertitur, quod rotunda ejus & nulla ratione ſubnixa affirmatio, per oppoſitam negationem æque rotunde, plane & prorſus elidatur. Paragraphi ipſius titulus eſt: *Quid cenſendum de Martyrologio Romano vetere, quod edidit Roſweydus?* Decretoria eſt reſponſio: attende.

multa leviter aſſerens,

94 *Martyrologium illud non eſt niſi epitome Martyrologii Adonis, ut facile agnoſcet, qui conferet ipſum: habet eadem errata, habet eadem ſæpe verba; nonnulla fuere addita: denique nullo modo Romanum eſt, nec vetus. Et quod non ſit vetus, demonſtratur ex eo, quod ſolennitatem omnium Sanctorum inſcribit, quam certum eſt non antecedere tempora Gregorii III, qui ſedit anno* DCCXXXI, *aut Caroli Magni, qui deceſſit anno* DCCCXIII, *ut demonſtravi ad* I *diem Novembris. Romanum non eſt, nam cum de S. Felice loquitur* XIV *Januarii, ſeu* XIX *Kal. Februarii, ſic ſcribit: Nolæ, Felicis presbyteri, in Pincis ſepulti. Et quis neſcit* PINCIS *eſſe locum, qui Romæ eſt, non vero Nolæ, ut demonſtravi ad illum diem? Hoc autem erratum non cadit in Romanum ſcriptorem, ſed venit ex Adone. Nemo dicat, me hîc conjecturis indulgere, res certa eſt. Alioquin mea non refert, Martyrologium illud eſſe vel non eſſe Romanum, ſed tenemur, quæ vera ſunt proferre.* Hujuſmodi ratiocinio argutari quis facile poſſet, Menologium Græcum à Cardinali Sirleto Latine redditum, non eſſe à Baronio in Martyrologium Romanum tranſlatum, ſed ipſum illud Menologium, ex Romano moderno extractum fuiſſe.

95 Certe

95 Certe paucis hîc multa tranſigit vir doctiſſimus, rem unà confecturus, ſi ſolidis momentis cenſuram fulciviſſet. Si ego flatu unico totam illam periocham, non ſolum incertam, ſed levem, ſed falſam pronuntiavero, *nemo* merito *dixerit, me conjecturis indulgere*, cum dicta ſigillatim probaturus ſim. *Non* magis *mea refert* quam Frontonis, *illud Martyrologium eſſe vel non eſſe Romanum*; ſed ſi *tenemur, quæ vera ſunt proferre*, eâdem plane religione tenemur, quæ falſa, aut ſunt aut ſaltem plane videntur coarguere. Amabo, quid ex his ſequitur, *habet eadem errata, habet eadem ſæpe verba?* An quod Romanum parvum ex Adone? an non evidentius, quod Ado ex Romano parvo acceperit, ipſo præſertim tam luculenter teſtante, *ſibi apud Ravennam poſito, à quodam religioſo fratre aliquot diebus præſtitum, à ſe diligenti cura tranſcriptum, & in capite operis ſui poſitum?* Sint ibi errata eadem, ſint eadem verba omnia, ſint iidem apices; quis, obſecro, aliud inde educat, quam illum tranſcripſiſſe, qui ſe diſertiſſime tranſcripſiſſe profitetur? At nec *vetus eſt*, nec *Romanum*. Poſtremum abunde demonſtratum eſt, & porro demonſtrabitur, nec miſerum IN PINCIS eum nobis titulum eripiet, de quo videnda Obſervatio ad citatum diem XIV Januarii. De vetuſtate ita brevi ſtatuemus, ut ex feſtivitate Sanctorum omnium, nihil Frontoni ſubſidii ſit acceſſurum: hîc modo ad rem noſtram ſatis eſt, tam vetus eſſe, ut Adoni in adornando Martyrologio ſuo vere prælucere potuerit. *facile refutatur.*

96 Superſunt hui adverſarii Sauſſayus & Florentinius, quorum non definitionibus, ſed rationibus reſpondendum eſt. Retulimus non ita pridem magnifica Sauſſayi in Roſweydum, ob veteris illius Romani Martyrologii publicationem, profuſa elogia. Verum congeſtas laudes, alibi in vituperia vertit, quæ cum apud Florentinium inveniam, in fonte quærere ſuperſedeo. Hunc igitur audiemus, & preſſo pede ſequemur ad ſingula. Errat primo Sauſſayus, in eo quod Roſweydi codicem cum Bedæ Martyrologio componens, ridicule aſſerat, eſſe *merum Martyrologii Bedæ indicem*; forte qui alium Bedam non noverat præter Plantinianum, ex Adone male conſutum, facile induci potuit, ut alterum alterius epitomen faceret, quemadmodum Florentinius Adonis epitomen cenſuit, dum ipſum cum Adone conferret. At pupillam oculi Sauſſayo læſerat Roſweydus, Hilduini de Dionyſio placita ex ſuo codice impugnando. Hinc acriores illæ in Roſweydum invectivæ, hinc illa plurium argumentorum ſeries, qua ipſum impetens, pleroſque graves & eruditos viros negare affirmat, Martyrologium illud Roſweydi, eſſe vetus Romanum, ab Adone laudatum & à S. Gregorio depictum &c. Verbo *ſpurium* decernit, *diverſum à vero & repudiandum eſſe*, imo *corruptum, fucatum, & ex corruptiſſimo codice depromptum.* Sic in extrema oppoſita fœde prolabuntur, qui de rebus non ſatis diſcuſſis & perpenſis, nunc amore, nunc odio diſtracti, temere pronuntiant. Ultro admiſi, Roſweydi Martyrologium non eſſe Gregorianum; at non eſſe ipſiſſimum illud, quod ab Adone laudatum eſt, id vero pernego, nec id umquam extundent Sauſſayi aut Florentinii ratiocinia, quorum ut medullam contraham, ſic ordine proſequor. *Andreas Sauſſayus*

97 Arguebat, ut video, Sauſſayus à vocabulo *natalis*, ſed quam imbelli telo, tam non digno quod repellatur. *At urgent fortius*, inquit Florentinius, *quæ deinde cenſor opponit; Martyrologium nempe illud nequaquam eſſe poſſe, quod Ado laudavit, & à quo ſe plurimum adjutum fatetur. Primum, quod ex tribus antiquis codicibus, quibus Roſweydus uſus eſt, in uno tantum invenerit Adoni præfixum, cui potius tamquam Kalendarium præfigi potuerit, & cujus ſpecimen revera non incongruum exhibet. Inde Roſweydum exagitat, quod putaverit Adonem ubique veſtigiis Romani veteris inſiſtere, cum ex locis adnotatis certum oſtendat, Romanum illud putatitium in multis cum Adone non convenire, in aliquibus exuberare.* Si nihil ibi habeat Sauſſayus, quod fortius urgeat, vere oſtendit ſe ea ſolum cauſa Roſweyduin aggredi, ut Hilduinum ſuum tueatur. Quid ſi decem, quid ſi viginti codices Adonianos reperiſſet Roſweydus, Romano parvo vacuos, atque in ſolo aliquo, ordine quinto & vigeſimo, feliciter præfixum, an inde, obſecro, minoris faciendus eſſet tam diu expetitus, tamdiu deſideratus theſaurus? An minori eruditorum omnium applauſu ubique acceptus eſt Beda, à Majoribus noſtris editus, tametſi contextus ille à centenis codicibus abfuerit, in uno ſolum aut altero, imo in duabus laciniis Romana altera, altera Divionenſi repertus? *minutias fruſtra congerit*

98 Edat nobis modo aliquis tot latentia antiquorum opera, vel ſi à millenis aliis codicibus abfuerint, faxo & gratanter & benevole ab eruditis omnibus admittantur, ſi nullo alio præterquam raritatis vitio laborent. Scimus ab Aloyſio, poſt longam moleſtamque perquiſitionem repertum eſſe Adonis exemplar aliquod, *in cujus comparatione, omne aurum nihil eſſe duxit.* Cedo cui homini in mentem venerit, editionem ejus redarguere, quod ſola & prima eſſet? Alia exempla magis vel minus integra vidit Mabilio, viderunt alii, à quibus etiam forte aberat Romanum parvum, imo ipſa Adonis præfatio; nec tamen inter eruditos ullus ex eo capite ſuſpectum habuit, quod tam feliciter orbi litterario porrexerat Roſweydus. Quid, quod teſtetur laudatus Mabilio ſeculo 4 Benedictino parte 2 pag. 272, *in pluribus, quæ vidit iſtius Martyrologii* (Adonis) *exemplaribus manu exaratis, non comparere Adonis nomen;* an inde fortaſſe etiam arguet Sauſſayus, Martyrologium, quod Adonis nomine venit, perperam ei attribui, quia in multis exemplaribus *Adonis nomen non comparet?* *congerit*

99 Aliud æque inſipidum eſt. Roſweydi Martyrologium Adoni *tamquam Kalendarium præfigi potius potuit.* Jamne excidit, quod paulo ante Sauſſayus dixerat, *merum Martyrologii Bedæ indicem* *conatus ſuadere*

cem esse ? Profecto longe inter se differunt Beda, etiam suppositicius, & Ado; saltem tantum, ut utrique idem index aut Kalendarium non conveniat. Sed neque illud satis capio, qua demum verisimilitudine Romanum parvum, tamquam *Adonis Kalendarium* venditetur, si *certum ostenditur*, *in multis cum Adone non convenire, in aliquibus exuberare* ? Si index aut Kalendarium cum opere non convenit, operis illius index aut Kalendarium dici omnino nequit, non magis quam Kalendarium Missali Romano præfixum, aptari possit Liturgiæ Græcanicæ aut Copticæ. Nimiam hic video minutias quasque excutiendi indeque argutandi pruriginem, ubi moderatiori & accommodata rebus ipsis censura est opus. Demus aliquid antiquis codibus, fateamurque cum Florentinio, sacras ipsas Tabulas, ut Sacramentaria, Diptycha, Martyrologia, non potuisse ad nos tam integra pervenire, ut per summam notariorum aut amanuensium ecclesiasticorum incuriam, aut truncata, aut interpolata non sint; adeo ut ad rigidiorem criticen id genus codices revocare, idem sit ac eos prope convellere, quemadmodum in codicibus suis Hieronymianis satis expertus est Florentinius, & nimis quam frequenter experiuntur, qui codices antiquos, præsertim usuales, ut sunt Martyrologia, sæpius versant.

Kalendarium esse.

100 Multa Mosander in sua Adonis editione asteriſco notaverat, tamquam auctori abjudicanda; plura in appendicem rejecerat Rosweydus: sed ecce Mabilio, citato jam loco, pleraque restituenda putat; alia vero, quæ alii genuina censuerant, ab interpolatore inserta. Quæ eò solum huc adducimus, ut pateat vix humanitus fieri posse, ut tales codices ad nos integri perveniant; quod in hac nostra Usuardi editione, diebus prope singulis usuvenit. Nihil proinde miri erit, si in Romano parvo addita aliqua, alia hinc inde detracta fuerint, quamvis id raro accidisse deprehenderimus. Quomodo igitur *adhuc magis oppugnant Rosweydi Kalendarium dies frequentes à Martyribus vacui* ? Vere obtundit Saussayus. Numeremus primum, quot dies in Romano parvo vacui sint, & subducta ratione, universim reperiemus septem; nimirum XXVII Februarii, XXIV Aprilis, XXIII Maii, VIII Junii, XV Octobris, XX Octobris, & XVI Novembris. Atque hi sunt *frequentes* illi *dies à Martyribus vacui*. Ecquid terminis abuti oportet, ut inter trecentos sexaginta quinque dies, deficientibus solis septem, FREQUENTES dicantur deficere ? At enim, si recte hoc argumentum expenditur, quo frequentiores fuerint in Romano parvo dies vacui, eo minus speciem referet *Adoniani Kalendarii*, ut vocat Saussayus, aut *Adonianæ epitomes*, qualem fingit Florentinius.

Sed eos scrupulos

101 Instat Saussayus: *Si Ado in præfigendis diebus festis, male alioquin per singulos dies ac Kalendas dispositis, hoc* (Romano parvo) *usus esset, cum & in eo aliqui dies deficerent, non utique Bedam & Florum supplere potuisset.* Novus hic scrupulus est; nusquam scripsit Ado, se ex Romano parvo supplevisse dies omnes, qui in Beda, à Floro aucto, desiderabantur, sed adjutum se fatetur, *ut dies Martyrum verissime*, hoc est, distincte, *notarentur, qui confusi in Kalendis inveniri* solebant, non utique in Beda & Floro confusi; sed in antiquiori Hieronymiano, ex quo necdum confusionem omnem sustulit Florentinius. Fuerint igitur dies septem vacui, an de cetero non recte adjutum se profiteri potest Ado, dum CCCLVIII dies plenos reperit? An ei defuerunt Sancti alii, quibus pauculos illos dies suppleret ? Dissolvamus omnia: XXVIII Februarii ex vicinia accersivit *Romanum* abbatem Jurensem. XXIV Aprilis, non vacabat Beda, & tamen eo ipso die, sanctum *Alexandrum* Lugdunensem, *Melito*, à Beda signato, adjecit. XXIII Maii, non procul excurrendum fuit, ut *Desiderius* Lingonensis, imo vel Viennensis synonymus commemoraretur: vide ibi Observationem nostram Usuardinam. VIII Junii, habuit in Beda *Medardum*, quo tamen contentus non fuit. XV Octobris, Lugdunum *Antiochum*, Colonia *Mauros*, suggessit. XX Octobris, popularis *S. Caprasius*, haud longe quærendus erat. Denique XVI Novembris, adfuit Lugdunensis *Eucherius*. Vides non magna adjumenta Adoni aliunde accessisse, ut proinde verissimum maneat, maxime & præcipue ex *venerabili* illo & *parantiquo Martyrologio adjutum* fuisse.

turpiter auget

102 Sequitur argumentum, quod nescio unde à Saussayo desumi aut exsculpi, qua autem vel veri umbra à Florentinio referri potuerit. Aures arrige: *Insuper negari nequit* (semper Florentinii verba recito) *quin ad recentiora tempora Martyrologium illud* (Romanum parvum) *ablegent, quæ subdit Saussayus, ad annum scilicet* MXLIX. *Etenim cum in eo ad diem* XX *Octobris, Remis solemnitas S. Remigii adnotetur, quæ antea die migrationis* XIII *Januarii peragi consueverat, & hæc in eamdem diem accommodata fuerit in concilio Remensi, Leone IX adstante Pontifice, nemo potest concedere, Martyrologium illud esse, quod autographo suo præfixerit Ado, episcopus Viennensis, circa annum* DCCCLXXV (megius scriberet circa annum DCCCLVIII) *sed compositum vel scriptum undecimo seculo excurrente.* Nec OEdipus ipse hîc nobis ediſſerat, quid tota hac speciosa rerum farragine sibi demum velint Saussayus & Florentinius, nisi aperte fateantur, se vetus Rosweydi Martyrologium numquam inspexisse, saltem eo, qui citatur, die XX Octobris.

falsa suppositione,

103 Iterum repeto, me prorsus non capere, quomodo hæc in virorum cetera eruditorum mentem incidere ullo pacto potuerint. Etenim si vere in exemplum adducitur dies XX Octobris, monstra sibi fingunt, quæ tuto profligent, cum is præcisè dies ex septem unus sit, quos in eo codice vacare diximus. Neque vero, toto eo mense, alia Remigii solennitas refertur, quam quæ ipsis Kalendis consignata est, his verbis: *Et Remis civitate, sancti Remigii episcopi.* Imo hæc unica & sola solennitas, quæ de Remigio, in hoc nostro Romano parvo posita sit. Quod si

hæc

hæc primum instituta fuerit anno MXLIX *Leone IX adstante Pontifice*, vide, obsecro, quanta absurda inde consequantur; jam enim Martyrologia nostra omnia Bedæ, Wandelberti, Rabani, Adonis, Usuardi, Notkeri, imo & Hieronymiana ipsa, *composita vel scripta fuerint, undecimo seculo excurrente*, cum in iis omnibus, eadem ipsa solennitas disertissime annuntietur. Si hoc satis non est; ipsis omnibus antiquior Gregorius Turonensis seculis quinque junior fiet, cum in Hist. Francorum cap. 21 asseruerit: *Factum est autem, ut post dies paucos adesset festivitas sancti Remigii, quæ initio mensis Octobris celebratur.* Diem selegit Leo IX, quem antea Remigii festivitati destinatum probe noverat.

qua usus Beckius,

104 Stupore potius, quam admiratione percellor, dum hujusmodi cavillos, nænias, imo pura puta figmenta protrudi video, & quasi per manus etiam doctorum virorum derivari, quæ ab acatholicis avide arrepta, in nostrum vituperium venditantur, ac similia comminiscendi ansam ipsis præbent viamque ostendunt. Certe citatus supra Beckius, istiusmodi floseulis ex Saussayo, Valesio & Florentinio collectis, suum illud prætensum Germaniæ Martyrologium egregie exornavit, & ne palmam eis cederet, ineptissimo commento locupletavit. Postquam enim Rosweydum Thrasoni similem ex Valesio depinxit, qui nempe sesquipedalibus verbis Pontificem allocutus sit, puerilia alia admiscens, tandem & ipse capto è pera lapillo, Goliathum se prostraturum destinato ictu existimat. Audi porro quam belle argutetur pag. 22: *Recentioris etiam ævi Martyrologium Rosweydianum arguunt, quæ* IV *Nonas Julii leguntur*: EODEM DIE AUGUSTÆ, SANCTI UDALRICI EPISCOPI ET CONFESSORIS; *qui vero seculo* X *vixit, & sine dubio non statim est canonizatus. Ado sane ex hoc fonte aquas suas derivare non potuit, quippe seculo* IX *vivens, nisi dicere velimus, à recentiori scriptore addita hæc fuisse; atque ita statuunt Mosander & Rosweydus in appendice, quibus suspecta hæc esse videntur, atque à posteriori manu, fortassis monachi Benedictini, in cujus solius codice sunt reperta, & in tribus reliquis Mss. aberant adjecta.*

multa inepta corrasit.

105 Ignosce, Lector, si bilem mihi moveat inepta, fatua, & mendacissimis gerris contexta ratiocinatio, ut ovum ovo, ita Saussayanæ persimilis, & pari prorsus fundamento subnixa; nam patentissime falsum est, citata hîc à Beckio de sancto Udalrico Augustano verba, in toto Romano veteri Rosweydino usquam reperiri, nedum IV Nonas Julii, ut homo iste intrepide fingit, qui forte citata verba in appendice Adoniana Rosweydi reperiens, multa commentitia superstruxit, quæ manifeste ostendunt, ruere hominem Andabatarum more, nec argumentum noscens, de quo tractandum erat, nec libros, quos manu versabat. Mosandrum Rosweydo jungit, quasi & ille Romanum parvum ediderit, quæ altera falsitas est. Tertio: Mosandri appendicem appellat, qui de condenda appendice ne somniavit quidem, in ipso Adonis textu, asteriseo notare solitus, quæ ipsi suspecta videbantur. Quarto: Fingit, nescio quem codicem monachi Benedictini, qui cum tribus aliis editioni Romani parvi servierit, cum diserte fateatur Rosweydus, se tribus solum codicibus usum in edendo Adone, à quorum duobus aberat Romanuum suum vetus Adoni præfixum. Ut verbo absolvam: Tota ea Beckiana machina, ficta, futilis & inanis est, cui comminiscendæ, utinam viri aliàs eruditissimi, mihique venerandi, falsis præjudiciis abrepti, viam non præmonstrassent!

Saussayana alia

106 Redeo ad Florentinium, ita telam Saussayanam pertexentem. *Postremo*, inquit, *Rosweydi, sive Martyrologium sive Kalendarium, illud non esse à Baronio desideratum probat Saussayus.* An satis recte, non examino, cum nostra hîc nihil interfit, sive magnum, sive parvum Romanum, magnus Annalium ecclesiasticorum scriptor expetiverit, modo verum perstet, illud edidisse Rosweydum, quo se adjutum fatetur Martyrologus Viennensis. *Ne vero Saussayus aliquid prætereat, quod omnem adimat auctoritatem Rosweydi Kalendario, idemque nullæ certitudinis, aut ponderis codicillum esse, futile crassisque erratis respersum prorsus concludat, addit pro coronide, ridicula etiam quædam continere; idque ex adnotatis ad* VI *Idus Novembris probare nititur: Eo ipso* (legendum, *Et ipso*) *die, quatuor Coronatorum* &c. sed ridicula illa clare, ni fallor, solvimus, ad dictum VI Idus Novembris, solvitque hîc etiam Florentinius, recte aliquando observans, *durum nimis exactorem esse* Saussayum, *ut Dionysium Parisinum, eumdem esse ac Areopagitam mordicus defenderet, quod à Rosweydi tam Martyrologio, quam adnotationibus, nonnihil infringi conjiciebat.*

æque leviæ sunt.

107 Hæc nempe tota mali labes; hac ira incensus Saussayus, dum oculis emissitiis omnia rimatur, ridicula, inepta, parachronismos, & nescio quæ alia in Romano parvo se reperisse existimavit, in quo prius selecta & aurea omnia invenerat, imo talia, ut propter revelatum hujusmodi thesaurum, astris ipsis Rosweydum inseruerit: *Heribertus certe, eximius ipse solis sapientiæ radius, vivi fidei fontis rivulus, virentis justitiæ stipitis ramus, jamque cæli pulcrum & æternum sidus.* Amabo, quî tam cito mutatus est color optimus? Sincere & ingenue edisseret Clar. Castellanus, à quo cum notitiam libri illius Saussayani *de Scriptoribus mysticis* à Florentinio citati postulassem: reposuit ille, se quidem opus illud non nosse, at hoc probe scire, opera Saussayi omnia Parisiis in summo esse vilipendio (profonde mésestime.) Ait præterea, grande illud Martyrologii Gallicani opus, duobus voluminibus distinctum, contemptim appellari *plaustrum mendaciorum.* Demum, Hilduinistam fuisse pertinacissimum, unde religioni sibi duxerit non acerrime insurgere in opusculum, quo Dionysium utrumque tam accurate, alterum ab altero discretum advertebat. Nimirum, nulla ipsius intererat, quidquid veritas pateretur, dum præjudi-

judiciis ſuis (à ſes enteſtemens) contrariam offenderet. Atque hiſce Sauſſayum ex arena jubemus excedere.

§ 2.

Diluuntur ea, quæ ſpecioſius objicit Florentinius.

Nihil probat Florentinius

SUpereſt nobis cum ipſo Florentinio controverſia, in qua diſcutienda veniunt, quæ Joannes Fronto, non ita pridem decretoria potius ſententia determinaverat, quam ſolidis argumentis probarat; Florentinius vero, adductis rationibus, ſpecioſius, ſed pro viri doctiſſimi more, ſumma cum modeſtia, ex Romani parvi & Adonis ad invicem collatione, oſtendere conatur. Juvat ex ordine ſingula ejus argumenta expendere. Ita proſequitur: *Verum ſicuti Sauſſayo facile concederem, Roſweydi nuncupatum Martyrologium, non eſſe vetus Romanum à D. Gregorio indicatum, & à Baronio expetitum: ita ex Bedæ Hagiologio contractum nequaquam conſentirem, cum potius ex Adone, conferenti cuique excerptum videri compendioſius Kalendarium omnino poſſit. Contuli equidem cujuſcumque menſis plurimos dies, & ex iiſdem ab Adone excerptis, ac in proprium uſum, vel obſcuriori, vel mutilo, vel recentiori ſtylo deductis facile agnovi, non Adonem ex hoc Kalendario, tamquam ex antiquo Aquileienſi codice, in ſuum Martyrologium tranſtuliſſe, ſed è contra recentiorem ſcriptorem, inde ſuum indiculum compegiſſe.* Sedulo obſerves velim, Florentinium ex Sauſſayo hauſiſſe, & paſſim ſupponere, Romanum parvum ſcriptum eſſe ſeculo XI excurrente, quo præjudicio munitus, facile alia colligit, quæ ipſi recentioris ſtyli veſtigia præferre videantur. *Evagemus*, inquit, *compendioſe, ſi libet, per unum aut alterum menſem*: imo vero, & libenter, per totos duodecim; *& aliquot ſignatos aries*, ego volo omnes & ſingulos, *cum Adone & noſtro ſimul conferamus, ut aſſertionis non minus veritas, quam noſtri vetuſtioris ætas appareat.*

ex eo quod Romanum parvum

109. Vitandæ confuſionis gratia, hæc ad rem noſtram ſejungi cupio, ultroque conceſſa quantavis ætate Hieronymianis apographis, pro quibus ipſe unice pugnat, ſoli Adonis & Romani parvi collationi inſiſto, ut, uter ex altero ceperit, perſpicue eluceſcat. Florentinius ab ipſo limine ſic auſpicatur: *Roſweydi Martyrologium, recentiori ritu, quam noſtrum, à Kalendis Januarii annum orditur.* Sic plane, *à Kalendis Januarii annum orditur*, ſed inde nihil minus conſequitur, quam quod recentioris ritus ſit. Multum laborat, ſed ferme in vanum, Florentinius, exercitatione ſua ſecunda, ut rituum iſtorum annum inchoandi antiquitatem, ſeu, ut clarius loquar, prioritatem alicunde eruat, nequedum fixos cardines nobis producere potuit, ad quos figendos, nec facilis ſane nec expedita ſententia eſt. Utcumque fuerit, argumento ad hominem plane exarmatur, qui hîc Roſweydum adoritur, Florentinius, nam quod inter Hieronymiana ejus apographa vetuſtiſſimum eſt, ſcriptum, ut conſtat, ſub initium ſeculi octavi, anni ſui ſacri ſeriem etiam incipit a Kalendis Januarii, idemque facit Beda, Willibrordi plane ſynchronus. De ætatis prærogativa cum Hieronymianis, nullatenus diſcepto, ſufficit mihi, ſi parem Epternacenſi & Bedæ, Romano parvo conceſſerit Florentinius.

incipiat à Kalend. Januarii,

110 Nec pluribus opus eſſet, ut tota hæc prima Florentinii argumentatio plane enervaretur. Lubet tamen in curioſorum gratiam, ulterius inquirere, ſitne uſus in Eccleſia magis recentis, annos à Kalendis Januarii, quam a natali, aut à vigilia nativitatis, aut aliunde exordiri; quæ res apud eruditos adhuc ſatis incerta & ambigua eſt. Percurramus antiquos Rituales libros & Martyrologia. Certum eſt, Allatii & Frontonis Kalendaria pro antiquis haberi, ſimilia eſſe, nec ætate multum differre. Allatianum, quadriennio ante Frontonem, nempe anno MDCXLVIII, operi de Conſenſione Occidentalis & Orientalis Eccleſiæ, ſub finem inſertum eſt. Confer utrumque; ſtatim animadvertes, Allatianum incipere, à Dominica prima adventus, dieſque notare, veterum Romanorum & Martyrologiorum noſtrorum more per Kalendas, Nonas & Idus. Contra vero Frontonis editio initium facit a die natali Domini, ſicque more hodierno, per ordinales numeros totius anni dies decurrit. In Sacramentariis à Menardo & Thomaſio editis initium ſumitur à Vigilia nativitatis Domini; ex tribus vero Gallicanis, ab eodem Thomaſio, & poſt à Mabilione vulgatis, nullum eſt, de quo judicare poſſis, conſimile alteri habuiſſe principium. Nec diſſimulat Mabilio de Liturgia Gallicana pag. 98 num. 3, pag. 176 num. 5. & alibi, dubias & incertas eſſe de hiſce rebus conjecturas.

cum Epternacenſe &c.

111 Parem puto fuiſſe, hoc eſt, non ſtabilitam, ſed arbitrariam Martyrologiorum inchoandorum rationem, de qua nihil ſatis compertum ſit. Jam de Hieronymiano Epternacenſi & Beda locutus ſum: addi his debet Blumianum. Lucenſe autem & Corbeienſe non à vigilia nativitatis, ut Ado Roſweydi, ſed cum Frontoniano Kalendario, ab VIII Kal. Januarii, ſeu ab ipſo natali Domini, annum auſpicantur. Porro Aloyſius & Moſander ſic Adonem ediderant, ut à Kalendis Januarii principium facerent, Roſweydus vero ſic ultimo præfatiunculæ ſuæ paragrapho loquitur: *Quod hîc in Martyrologio Adonis initium ſumatur, non à Kalendis Januarii, ut hactenus editum, ſed à vigilia nativitatis Domini, ſcias hoc ex Romanæ Eccleſiæ ritu factum, quæ anni epocham olim habuit Nativitatem Chriſti, & à Veſperis vigiliæ ipſius Nativitatis annum auſpicabatur. Conſtanter ita exhibebant tria Mss. exemplaria, quibus uſus ſum.* An forte tunc immemor erat vir accuratiſ-

curatiſſimus, Romanum ſuum vetus, Adone multo antiquius, à Kalendis Januarii exordiri? Si omnia Adonis manuſcripta exemplaria, inter ſe conferrentur, plura credo repertum iri, quæ in hac parte Romano parvo eſſent conformia.

ſic etiam ordiantur.

112 Fuit Wandelbertus Adonis æqualis, imo ipſo ſenior & ante ipſum Martyrologus, utpote qui anno DCCCXLII ſcripſerit; ipſe nihilominus ſic præfatur: *A Kalendis Januariis, uſque ad finem anni, per dierum ſingulorum occurrentes feſtivitates*, (Martyrologium) *metro edidi;* idem facilitavit is, *cujus ope & ſubſidio* Wandelbertus *præcipue uſus eſt, ſanctus & nominatiſſimus Florus, Lugdunenſis eccleſiæ ſubdiaconus*, auctioris Bedæ Martyrologii compilator. Adde his Rabanum, & ipſum Adone vetuſtiorem, adde Notkerum ei ferme æqualem, patebitque evidenter, quod ſupra dicebam, modum iſtum annos inchoandi, per id tempus valde arbitrarium in libris eccleſiaſticis, ſed præcipue in Martyrologiis fuiſſe. Quin imo, à majori antiquiorique Martyrologorum noſtrorum numero ita ſtabilitur Romani parvi auctoritas, ut potius conſequatur, ſeculo ipſo octavo inchoandorum annorum rationem à Kalendis Januarii cœpiſſe, quam ex Florentinii conjecturis ullo pacto veriſimile ſit, recentioris uſus eſſe ſic annos exordiri. Hæc concludo præfatiuncula Bollandi, I die Januarii, ita opus ſuum auſpicantis: *Præcipua ſemper religione celebratæ à Chriſtianis Kalendæ Januariæ ſunt, propter Dominici natalis octavam, ſacroſanctæ circumciſionis Chriſti memoriam; & auguſtiſſimum nomen Jeſu, in quo nimirum oportet omnes homines ſalvos fieri. Merito igitur veteres Romanos, in auſpicando ab hoc die anno, ſequi Eccleſia maluit, quam ceteras gentes, quæ aliud quodpiam ſtatuerent exordium, ut ipſe dies ſacrum noſtræ ſymbolum ſalutis præferret.* Sed de his pluſquam ſatis.

Tantumdem præmunt

113 Pergamus cum Florentinio compendioſe evagari: *In ipſa autem Kalendarum die*, inquit, *præter octavam natalis & circumciſionem, non alios quam tres Martyres exhibet, unicumque confeſſorem, relictis apud Adonem, triginta Martyrum Romanorum corona, Euphroſyna virgine ac Eugendo abbate.* Hîc hæreamus tantisper, quæramuſque ex Florentinio, rectene Martyrologii compilator prætenſam ſuam epitomen, vel indicem vel Kalendarium contexat, dum tres omnino annuntiationes apud Adonem intactas relinquit? Ego talem indicem vel Kalendarium, vel ex hoc ſolo capite, ut infidum & ſpurium rejicerem. Quæramus denuo, an ipſe collationem ſuam ſatis opportune inde incipiat, ubi tanta inter Adonem & Romanum parvum diſcrepantia eſt? Cur ad ſecundum Januarii diem progreſſus non eſt? ibi certe longe majorem inveniſſet conformitatem. Verum ne *nimis tædeat* (Florentinii verba ſunt) *omnia ſigillatim* hîc *perpendere*, verbo unico rem abſolvam; ſive Romanum parvum cum annuntiationibus Adonianis conveniat, ſive in numero diſcrepet, ſive deficiat, ſive exuberet, nihil inde contra Romanum parvum conficitur, cum adductus a Florentinio Kalendarum textus, apud omnes cordatos probare debeat, Adonem poſteriorem, à priori accepiſſe quidquid in eo continebatur; addidiſſe, quæ alibi repererat, aut Lugduno, ubi Martyrologium ſcribebat, viciniora erant.

ea quæ adducit,

114 Meminiſſe poterat debebatque vir doctiſſimus, paulo ante à ſe dictum, non ita Adonem *Romani parvi veſtigiis* ſe *accommodare voluiſſe, ut ne latum quidem unguem* tranſgreſſus ſit. Quin imo tranſgredi omnino debuit, dum aliunde ſubſidia adfuere, quod Kalendis Januarii plane oſtendit: alibi, dum Sanctos alios non reperit, ut ſecunda die Januarii & ſæpe aliàs, nullos exornavit Sanctos, præter eos, quos ei Romanum parvum ſuggeſſerat. Quod ſi contra factum eſſet; puta, ſi Romanum parvum ex Adone accepiſſet, quænam, obſecro, cogitabilis cauſa dari poſſet, cur indiculi auctor, ex octo Adonianis annuntiationibus, ſolas quinque ſelegiſſet, iis Sanctis prætermiſſis, qui erant notiſſimi? Rurſus, quæ cauſa, cur vel ipſam primam celebriorem-que Adonis annuntiationem immutaſſet, addendo *& circumciſio*, quæ verba a Viennenſi aberant? Dicetne Florentinius, ipſam circumciſionis nomenclaturam *uſus* etiam *eſſe recentioris*? ſed verè inutiles ſermones cædimus, nimis clare ſeſe explicuit Ado ipſe, nimis diſtincte & aperte ductorem & anteſignanum ſuum præmonſtravit, ut articulo ſequenti liquido manifeſtabitur.

ut ex Romano parvo

115 Ceterum argumenta Florentinii ſingula percurrenda, ſingulis ſua reponenda ſolutio: omnia expendamus. Sic procedit: *Conferat in eodem primo menſe curioſus lector diem* XIII, *quam Corona & nominibus quadraginta militum mutilat;* XIX, *ubi Pontianum ad beſtias damnatum ex multis colligit.* Nihil hîc novi adducitur, quod in ſuperiori ratiocinatione adductum & ſolutum non ſit. Sequitur falſa Florentinii, ſed perpetua ejus ſuppoſitio ex Sauſſayo hauſta, quod Romanum parvum ſeculo XI non ſit antiquius. Adverte hîc, qua id ratione confirmare conetur. Sic infit: *Sed præcipue* XX *diem* (Januarii) *advertat, & agnoſcet Fabianum ab Adone Romæ* EPISCOPUM *dici, à Breviatore vero, recentiori more* PAPAM *appellari, quem titulum cum ubique & conſtantiſſime Romano Pontifici tribuat, & rariſſime apud Adonem inveniatur, non obſcure videtur arguere, Kalendarii auctorem poſt Gregorium* VII *advixiſſe, quod anno Chriſti* MLXXIII *Pontifex ille ſtatuerit, nomen* PAPÆ, *aliis hactenus epiſcopis & clarioribus preſbyteris commune, proprium deinceps & ſingulare Romani Pontificis cognomentum eſſe debere.*

faciat Adonis compendium.

116 Hæc eſt illa, quam non ſemel digito monſtravi, Florentinii hypotheſis, qua Romanum noſtrum parvum ad ſeculum XI excurrens retrahitur, plauſibiliori, ut verum fatear, quam ſuperius ratione; ſed tamen nulla, cum ex ſchola placitis argumentum nihil probet, dum probat nimium, ſuoque ſibi gladio adverſarium ipſum jugulat. Si vere ſubſiſtit Florentinii ratiocinium, jam eodem argumento conficitur, Hieronymianum Lucenſe, imo & Corbeienſe ad ſeculum XI eſſe

esse revocanda, cum ipsi illi codices I Julii Gagi Papæ; II Julii Melciadæ PP, vel Miltiadis Papæ, & X Septembris Hylari Papæ, distinctissime annuntient, & forte alibi eadem appellatio recurrat, quod ulterius scrutari opus non est. Quid plura? Beda ipse nomine *Papæ* passim utitur, & omnes seculi noni Martyrologi, quos tali ex causa inepte quis & ridicule ad undecimum seculum excurrens amandare præsumeret. Quod vero ait Florentinius, *rarissime apud Adonem inveniri* nomen *Papæ*; mirum profecto, & plane falsum, nam sola pag. 47 bis recurrit, proxima inde pag. 52, iterum; item pag. 54, & tot aliis, quas sigillatim enumerare supervacaneum est. Aliis armis opus, ut Romani parvi antiquitas concutiatur.

Papæ nomen contra ipsum pugnat.

117 Jam vero, quod Martyrologii istius auctor *constantissime Romano Pontifici* tribuat appellationem *Papæ*, hoc ipsum, inter alia, argumento nobis esse debet, prædictum Martyrologium Romæ scriptum, Romæ usitatum fuisse, & verosimiliter perseverasse, usquedùm Usuardinum Romæ, uti in omnibus aliis Occidentalibus ecclesiis, admissum est. Vis & robur asserto nostro adjungitur ex vetusto Kalendario Romano, tum ut ab Allatio, tum ut à Frontone editum est, nam ibi nomen *Papæ* sæpius recurrit, unde nihilominus quis pessime argueret, seculo octavo esse posterius, turpius vero ad undecimum ablegare contenderet. Quod autem Florentinius *cordatum lectorem* mittat ad XX, XXI, XXIX & XXX Januarii; tum ad XI Martii, ad Kal. Aprilis, ad VII Septembris, ad Kal. Novembris, ad X, XXVI & XXVIII ejusdem mensis; denique ad XVIII & XIX Decembris, ut ex illis arguat, *omnia purum putum Adonem sapere*: ego lectorem eumdem libentissime arbitrum eligo, an ex citatis istis, imo ex omnibus fere totius anni diebus, omnino contrarium non pateat, nempe Adonem, purum putum Romanum parvum sapere, ubicumque Sanctos alios, aliunde conquisitos ei non superinducit, ut proinde nihil minus verisimile sit, quam ex Florentinii dictis *constare*, *vetus Romanum*, *sive cum Bollando minus Romanum*, *ex Adone contractum potius esse....*, *quam uti perantiquum Adoni facem præluisse*; nam plane oppositum, refutatis jam adversariorum argumentis, ex professo demonstrare aggredimur.

Cetera non sunt

118 Verbum unum cum Florentinio supereſt, quo cursim ostendam virum clarissimum, nimio laudandi exornandique Hieronymiani sui Martyrologii æstu abreptum, illud ipsum in Romani parvi locum intrudere voluisse, eique characteres aptare ab Adone signatos, nempe, *venerabile & perantiquum ab urbe Roma Aquileiam, cuidam sancto Episcopo, à Pontifice Romano directum. Ita suadent*, inquit, *bini nostri codices, in quibus, D. Hieronymo adscriptum, & à nobis exhibitum Martyrologium, Adoni prorsus sociatur; quod antiqui characteres, qui Gregorianum omninò demonstrant, vix dubitandi locum relinquunt, quin illud ipsum sit apud Adonem, venerabile & perantiquum*, &c. Credimus an qui amant? Profecto si codicum sociatio aliquid probat, tot sociatos reperere Majores nostri, tot in Museo nostro collecti & sociati sunt, ut ex iis probari possit quidlibet; puta & Usuardum ex Rabano, & Bedam ex solis Hieronymianis conflatum, quo nihil est ineptius. Si tantillum operæ posuisset Florentinius in conferendis cum Adone Hieronymianis apographis, luce meridiana clarius deprehendisset, vix majorem Adoni cum Hieronymianis, quam cum Kalendariis Bucherii, Carthaginensi, Allatii & Frontonis affinitatem intercedere, atque adeo gratis omnino & perperam dici, illa Adoni facem præferre potuisse.

majoris momenti.

119 Hæc ad speciosiora Florentinii objecta, satis dicta sint; cui ne nihil prorsus largiri videamur, hoc ei non recusabimus, quo admonitionem suam 4 concludit; videlicet Martyrologium Hieronymianum, *supra omnia quæ hactenus edita sunt, ex sola ipsius nomenclaturæ inspectione, additionum ætate, & loquendi stylo, vetustius existimandum esse; tantum vero illud à Rosweydo editum antecedere, quantum omnia in vetustatis characteribus antecedit, & quantum in simplicissima Martyrum messe largo proventu supra illud redundat.* Hoc, inquam, Florentinio, sive liberaliter, sive ut debitum, ultro tribuimus; Hieronymianum ætate, vetustate, & Martyrum numero, Romanum nostrum parvum præcellere; at in mutuam vicem nobis concedi postulamus, Romanum parvum, nitore, ordine, exacta Kalendarum distinctione, tota denique operis sui symmetria, Hieronymianis codicibus omnibus tam longe anteferendum, ut ipsa ad hoc ne ullo quidem pacto comparanda sint. Sed jam tempus est, ipsummet controversiæ caput, vetus Rosweydi Martyrologium, nobis Romanum parvum, penitius introspiciendi.

ARTICULUS III.

Romanum parvum sic delineavit Ado, ut ex ejus præfatione ostendatur, ipsissimum esse, quod suo Martyrologio præfixit.

Ne fallax species

JAm variorum, variisque modis Romanum parvum impugnantium argumentis, ex ordine & sigillatim refutatis, supereſt, ut de ipsius Martyrologii vero genere, auctoritate, stylo, ætate ceterisque propriis characteribus ea depromamus, quæ longa exercitatione, ac multiplici, jam annis aliquot, Martyrologiorum omnium, præsertim Romani ipsius parvi & Adonis, facta ad invicem collatione, nobis tandem persuaserunt, non aliud Martyrologium in Adonis præfatione designari potuisse, quam ipsissimum illud vetus

seu

seu parvum Romanum à Rosweydo editum ; quod tamquam textori catena, sic ut exemplar, ut argumentum, ut substructio Adoni primùm, ex hoc Usuardo & Notkero præluxisse, aperte, nisi vehementissime fallor, me comperisse existimo. Non dissimulaverim tamen, labore magno, continua attentione, & perenni studio opus fuisse, ut præconceptam opinionem, ex Frontone, Valesio, Florentinio aliisque prius haustam, quæ tot speciosis illusionibus compta, facile à pluribus eruditis viris, quos hîc appellare supersedeo, imbibita est ; ut eam, inquam, opinionem, pridem animo insidentem expellerem. Nimirum luctandum erat quotidie, cum diebus singulis in meis ad Usuardum Observationibus, idem fascinus, ut ita dicam, oculis obversaretur ; videri nempe Romani parvi terminos, Adonianis tam similes, ut non possem non Adonianum aliquid in Romano parvo agnoscere.

121 Dicamus quod verum est, tenuit hæc lucta diu multumque, nec acquiescere primùm potui urgentissimis Castellani momentis, quibus me non semel pulsaverat ; verum diuturna tandem meditatione, perpetuo examine, animique volutatione, utriusque Martyrologii annuntiationes approximans, severoque scrutinio conferens ; inde Adonis ipsius insigne testimonium expendens ; ex ipsis autem rei visceribus plura quotidie offendens, quæ vere Romanum parvum Adone vetustius ostenderent : omnibus accurate mecum libratis, victas dedi manus, cernumque agnovi Castellani effatum, supra à num. 87 relatum, scilicet, viros illos omnes, quantumvis eruditos, re nequaquam satis attente perpensa, sola illa fallaci conformitate captos & delusos, se mutuo transcripsisse. Id quibus argumentis confecerim, sic cum lectore communico, ut paratus sim ad priorem redire sententiam, siquis majori rationum pondere mecum certet. Neque enim, ut Frontonis verba repetam, *meâ* ullatenus *refert*, *Martyrologium illud*, *esse vel non esse Romanum*, vetus vel novum, Adoni præluxisse vel non præluxisse (cum hinc Usuardi puritas aut integritas nequaquam pendeat) *sed tenemur*, *quæ vera sunt proferre*, & quod possumus, præcavere, ne quæ nobis diu illusit fucata imago, alios in errorem inducat. *cuiquam illudat*,

122 Ut de tota hac disputatione recte, & secluso partium studio, judicium feratur, numquam abesse, nec ab animo nec ab oculis possunt, ea quæ sanctus Viennensis episcopus in sua præfatione disertissime pronuntiat, quæque ad sex capita revocari debere existimo. Primum est, Adonem opus suum *executum fuisse.... imperio & jussione sanctorum virorum*, *ut suppleventur dies*, *qui absque nominibus Martyrum in Martyrologio*, *quod venerabilis Flori studio*, *in labore Domni Bedæ accreverat*, *tantum notati erant*. Alterum, quæsivisse Adonem, *dies Martyrum verissime notatos*, *qui confusi in Kalendis suis inveniri solent*. Ubi facile observas, *verum* opponi *confuso*, ut proinde, pro *verissime*, absque ullo scrupulo supponi possit *distinctissime*. Tertium est, quod ad id præstandum *admotus sit venerabili* aliquo *& perantiquo Martyrologio*. Quartum, quod ipsum illud Martyrologium, *ab urbe Roma Aquileiam cuidam sancto Episcopo à Pontifice Romano directum sit*. Quintum, quod idem Martyrologium, postmodum *à quodam religioso fratre aliquot diebus* Adoni *præstitum*, ab ipso, *apud Ravennam posito*, *diligenti cura transcriptum sit*. Demum, quod istud idem *in capite* sui *operis ponendum putaverit*. Ex his liquet evidentissime, illud vere & unice esse Martyrologium, ex quo Ado suum, post Bedam & Florum supplevit & locupletavit, in quod sine controversia conveniant prædicata omnia & singula, sex illis nostris capitibus proxime enumeratis comprehensa. *faciet*

123 Alterum decidendæ litis principium est, quod nullus adversariorum merito queat abnuere, nempe ; nulla hactenus Martyrologia Adone antiquiora, saltem quibus adjutus sit, assignari posse, præter illud quod sub Eusebii & Hieronymi nominibus circumfertur, item Romanum parvum, & illud quod Flori studio in labore Bedæ accrevit, quodque ab Adone ex altero illo vetustiori suppletum est. Si igitur demonstravero in Martyrologium Hieronymianum nullo pacto quadrare posse sex jam statuta ex Adonis præfatione capita ; si contra evicero, in Martyrologium Rosweydi aptissime & apertissime cadere ; puto neminem fore imposterum, qui debitæ Romano parvo antiquitati, & meritis Rosweydi laudibus ausit detrahere. Age vero, singulos Adonis apices expendamus. Et ad primum quidem caput quod attinet, non diffiteor, ex Hieronymiano adjuvari aliquatenus potuisse Adonem, ut dies vacuos suppleret ; quin & adversariis dabo, quod forte ignoratunt ; nam ex Adone ostenditur, ipsum Hieronymiano usum fuisse, utpote quod diserte citat XXIV Februarii his verbis : *Et in Martyrologio*, *quod Eusebii & Hieronymi vocabulis insignitum est*. Probant hæc, uti potuisse, ut supplerentur dies vacui ; ast usum fuisse, hoc est quod nec suadere tentarunt adversarii, nec persuadebunt umquam. Sola Observationum nostrarum ad Usuardum lectio, quemlibet non obstinatum de contraria veritate, diebus ferme singulis convincet. *Adonis præfatio, cujus sex capita*

124 Rem ipsam aggrediamur, atque ad primum Adonianæ præfationis caput, liquido demonstremus, Adonem in supplendo Beda, Hieronymiano Martyrologio usum non fuisse. Huc faciet Florentinii methodus, quâ speciminis gratia evagabimur per mensem unum aut alterum, utrumque Martyrologium & Hieronymi & Adonis conferendo ; neque enim pluribus opus erit, ut manifestissime percipiamus, nihil minus cogitasse Adonem, quam ut ex Hieronymiano dies in Beda vacuos restitueret. Vis paucis & palpabiliter veritatem tangere, percurre solos primos duos menses Januarium & Februarium, atque in illis solis duobus dies ferme quadraginta invenies, in quibus nec una quidem Adonis annuntiatio cum ulla Hieronymianarum concordet : Si ex

ex ceteris aliquæ hinc inde, saltem nomine tenus, convenire in aliquo videantur, semper etiam diversitate aliqua, & satis notabili discrepant. Sancte profiteor, in Usuardinis Observationibus (quibus potissimum studui ad antiquissimam radicem Sanctorum memorias revocare) sæpe mihi laborandum fuisse, ut nunc ex illo nunc ex altero Hieronymiano apographo affinitatem aliquam, obtorto quasi collo, inter ipsa & Adonem extunderem.

recte expensa,

125 Quod hîc de duobus mensibus dico, id lector in omnibus sequentibus non minus clare & perspicue deprehendet, sæpe demiraturus, tam multa, tam audacter, tam temere de hisce Martyrologiis & Romano parvo, ex perfunctoria unius fortasse aut alterius loci collatione, determinata & definita fuisse. Clamabant supra, inde *Rosweydi Kalendarium magis oppugnari*, quod *dies frequentes* haberet *Martyribus vacuos*, cum frequentes illi dies vix totum septenarium constituerent; hîc vero, si superis placet, ex Hieronymiano dies in Beda vacuos suppleri potuisse contendent; ubi toto mense Februario vix quatuor aut quinque annuntiationes assignabiles sunt, quæ ad Hieronymianas utcumque reduci queant. Singulos dies percurrere nec vacat, nec opus est: res ipsa loquitur, eademque toto Usuardino opere ferme ad nauseam inculcanda fuit & repetenda, uti è contra ibidem, ad dies prope singulos, quam fieri potuit exactissima, ex Romano parvo, Adonis, Usuardi & Notkeri, genesis, tanta luce in oculos perpetuo incurret, ut quis sciens ac volens cæcutire debeat, qui hæc omnia evidenter demonstrata inficietur.

nulli alteri

126 Non minus perspicuum est, secundum Adonis pronuntiatu n, ab Hieronymianis longissime dissitum. Non deerat Adoni Martyrologii Hieronymiani exemplar, sed cum in eo ingentem rerum confusionem adverteret, tum in nudis Martyrum & sæpissime truncatis luxatisque nominibus, tum in Kalendis seu laterculis ipsis, plane deordinatis; id sibi subsidii quærendum vidit, ex quo *dies Martyrum verissime* notaret, quos in Hieronymianis *confusos inveniebat.* Id vero quam opportune, tam feliciter invenit in reperto Ravennæ Martyrologio, cujus vestigia omnia clarissime & distinctissime præfert vetus illud Rosweydi, nobis Romanum parvum, quo de hîc agimus: atque illud dicimus *venerabile & perantiquum*, forma quidem, ordine & tota sua eleganti œconomia *venerabile*, ætate *perantiquum*, cum centum & amplius annis Adone vetustius esse, omnino censeamus. Poterunt quidem & hæc duo epitheta Hieronymianis propter vetustatem tribui, sed cum in aliis plane deficiant, satis patet, alium Ravennæ repertum ab Adone thesaurum, quo in concinnando Martyrologio suo *adjutus* fuerit; id quod Romano parvo planissime & plenissime competit, utpote quo diebus singulis ita se adjutum ostendit Ado, ut raro prætermittat Sanctos, raro ipsa verba negligat, quibus Sancti in Romano parvo annuntiantur, eamque nuper diximus esse totam & continuam operis nostri demonstrationem.

Martyrologio

127 Quarto loco testatur Ado, Martyrologium Ravennæ sibi præstitum, *ab urbe Romæ Aquileiam, cuidam sancto Episcopo à Pontifice Romano directum.* Sine te submoneam, ex dictis supra num. 122, notum Adoni fuisse *Martyrologium, quod Eusebii & Hieronymi vocabulis insignitum est.* Quis igitur vel verisimile faciat, iis verbis, ea phrasi usurum Adonem, si libellus, Ravennæ *à religioso fratre* communicatus, eadem Eusebii & Hieronymi vocabula prætulisset? Nemo (ut in proverbio est) è duobus tria videat, aut pulverem oculis offundat: hîc tam diversis characteribus utrumque Martyrologium designatur, ut saltem Hieronymianum nullo prorsus pacto esse possit, illud quo se Ado adjutum fatetur. At nostro Romano parvo aptissime convenit, ut Romæ scriptum & compositum, tamquam vere Romanum, tunc Romæ usitatum, *à Romano Pontifice cuidam sancto Episcopo Aquileiam directum sit*; nempe ut is Episcopus ritui Romano se conformaret; idque ab Aquileiensi aliisque ecclesiis factitatum existimamus, donec methodus Usuardina magis placuit, tantumque paulatim invaluit, ut Romæ etiam adoptata, diu ante Belini Patavini tempora dici meruerit, *Martyrologium secundum morem Romanæ curiæ.*

præterquam

128 Sicui fortasse magis placeat Henschenii & Papebrochii opinio, expressa in Prologo ad Bedam ante secundum tomum Martii, num. 11, nihil magnopere obluctabor, cum nihil ibi asserant, quod cum hac nostra sententia non apprime conveniat. Sic habent: *Ac primùm invenimus, tria nos habere* (manuscripta Bedæ Martyrologia,) *quæ singula integrum Bedam, sed modice auctum, & quoad vacuos dies suppletum, tam fideliter exhibuerunt, ut omnino persuaderemur, in pleriisque Romanis basilicis, abrogato Hieronymiani Martyrologii usu, & illo, quod Aquileiensi Episcopo, à Pontifice missum supra monuimus, fortasse non nisi in Laterano, aliisque paucis ecclesiis recepto, ita probatum aliis Bedam fuisse, ut eo convenienter aucto, utendum plures sibi putaverint, usquedum Usuardus visus ecclesiasticis usibus accommodatior.* Hæc quidem alibi paulo aliter explicat Papebrochius, ut in appendice ad articulum 18 Responsionum, sed dicta sua & scripta omnia, quæ Martyrologiorum materiam spectant, ad hanc nostram sententiam revocari & reformari ante obitum suum postulavit. Verum sic ferme à proposito argumento dilaberemur.

Romano parvo,

129 Jam ad quintum caput quod attinet; præfatum sæpe Martyrologium *à religioso fratre aliquot diebus præstitum, diligenti cura* per Adonem *transcriptum esse*, aliud nobis etiam patentissime denotat, quam Martyrologium Hieronymianum. Fuerat sanctus Ado monachus cœnobii Ferrariensis in Vastinio, deinde ad Prumiense migraverat, aliaque haud dubie, ut erat diligens rerum scrutator, alia, inquam, Ordinis sui cœnobia lustraverat, alia Martyrologia certo viderat

rat, & certissime exemplar vel forte exemplaria Hieronymiana, quæ Ravennæ quærenda non fuerunt, nec ibi transcribenda: aperte eloquamur; non ita scriberet Ado de præstito sibi codice, si *Martyrologium, quod Eusebii & Hieronymi vocabulis insignitum est*, transcribendum accepisset. Enimvero, novi aliquid ibi detexit Ado, sibi suisque prius incognitum, idque ob exactam Kalendarum seriem, ob Martyrum nomina tam clare distincta, tanti fecit, ut ferme Crœsi opes, quod de Pauli tunica prædicabat Hieronymus, se effodisse existimans, illud unum tamquam regulam sibi proposuerit, ut notatis accurate Kalendis, ex *collectis undecumque passionum codicibus*, Sanctorum encomia *paulo latius & apertius describeret*, sicque *infirmiores fratres..... in memoriis Martyrum haberent compendiosam lectionem, atque in parvo codicello, quod multo labore alii per plures codices exquirunt.*

130 Supereſt ſextum idque ultimum Adonianæ præfationis caput, haud quaquam contemnendum. In eo declarat Viennenſis Martyrologus, quod illud ipſum Ravennæ *tranſcriptum* Martyrologium, *in capite* ſui *operis ponendum putaverit.* Non dixit operi ſuo ſociandum, aut unà cum opere ſuo compingendum, ſed diſerte, *in capite operis ponendum putaverit*, ſic ut cum opere ſuo, unum quodammodo idemque opus conſtituat, & ita quidem, ut ipſa ſua præfatio, utrique operi præmittatur, utrumque opus manifeſte afficiat, verbo, utrumque opus tamquam unum idemque complectatur. Ubi Florentinius aut adverſariorum quiſpiam alius, exemplar aliquod Hieronymianum, in capite Adoniani Martyrologii ea ratione poſitum alicunde eruerit, per me licet, tunc diſputando inquiratur, an poſtremum hoc ex ſex Adonianis capitibus, Martyrologio Hieronymiano aliquatenus aptari poſſit. Nobis interim certum videtur, tam apte, tam clare, tam manifeſte omnes eos articulos cum Romano parvo congruere, quam liquidum, patens & evidens ſit, prædicata illa omnia ab Hieronymiano eſſe alieniſſima; ſi forte excipias, quod venerabile & perantiquum appellari poſſe non diffiteamur, ſi tota veneratio à ſola antiquitate proficiſcatur. *eique ſoli*

131 Ex his rectiſſime concludi poſſe exiſtimo, iis coloribus, ab ipſomet Adone nobis depictum eſſe vetus ſeu parvum Romanum, ut magis ad vivum vix à quoquam delineari potuerit. Viderat, & ſcrupuloſe obſervaverat lineamenta hæc omnia oculatiſſimus Roſweydus, priuſquam lectori auderet aſſerere, *Adonem veteris hujus Martyrologii veſtigiis ſemper inſiſtere*; priuſquam lectorem, veritatis ſecurus, ita confidenter alloqueretur: *Enimvero vetus hoc Romanum Martyrologium, fontem eſſe omnium aliorum Martyrologiorum* (Hieronymianum & genuinum Bedam necdum noverat) *qui vel leviter inſpexerit, non dubitabit aſſerere. Ado certe ex hoc fonte ſuas aquas derivavit. Et ut fontis latex ab origine ſua recedens, ſenſim augeſcit, & in rivum aquis undique confluentibus abit; idem factum huic Martyrologio, quod nunc à Beda* (Plantinianum indigitat ex Adone ſumptum) *nunc ab Uſuardo* (hunc Adone ſeniorem putabat) *nunc ab Adone, nunc ab aliis paulatim increvit. Licebit nunc ad fontem digitum ſemper intendere; eo enim ſine, caput fontis, quod hactenus latebat, in apertum produxi* Hæc Roſweydus ſagaci, maturo, veroque judicio, quo uſque ferebat adepta tunc temporis Martyrologiorum notitia. Rivuli vero & rivulorum cum primo illo ſeriei noſtræ fonte connexio, per totum Uſuardini Martyrologii curriculum diebus ſingulis, tam ſenſibili & palpabili modo ex Obſervationibus noſtris eluceſcit, ut pluribus hoc ſaxum hîc volvere ſupervacaneum videatur. Verum cum & alia argumenta ſuppetant, quæ Romani parvi authentiam mirifice illuſtrent, lubet & illa ſequenti articulo ordinate deducere. *convenire poſſunt.*

ARTICULUS IV.

Romani parvi auctoritas, ex characteribus propriis; ſtylo, genere, ætate, demonſtratur.

EAm modo Romani parvi effigiem ex Adonis præfatione expreſſam dedimus, ut facillime à quovis agnoſci poſſit & debeat; eâque agnitâ promptiſſimum ſit omnes adverſariorum cavillationes infringere. Demus Frontoni, Florentinio, Cointio ad annum DXVIII pag. 316, & quibuſcumque aliis in eadem navi hærentibus; demus, inquam, omnia inter Romanum parvum & Adonis Martyrologium ita inter ſe congruere, ut utrobique idem ſit ſtylus, idem ordo, eadem verba, iidem ſolœciſmi, iidem errores, prorſus ut in nullo diſcrepent, ſintque ſimilia omnia, nequedum conſequens ullo pacto inde fuerit, parvum illud Romanum ex altero contractum, niſi tota Adonis præfatio evidentis falſitatis & apertiſſimæ ſuppoſitionis convincatur; quod in ullius cerebrum hactenus vel per ſomnium incidiſſe, non novimus. Atqui ſanctiſſimus Viennenſis præſul candidè & ſincere profitetur, ſe ad ſupplendos Bedæ dies vacuos, *adjutum* fuiſſe *venerabili & perantiquo Martyrologio, Ravennæ* ſibi *præſtito*, à ſe *tranſcripto*, à ſe *in capite operis* ſui *poſito*: invenitur iſtud ipſum Martyrologium in capite Adoniani poſitum, apparent ubique veſtigia, tam clare ab Adone præſignata, eaque & ſingula & omnia ſic Romano parvo propria ſunt, ut in nullum aliud Martyrologium convenire ullo pacto poſſint. Et erunt poſt hæc, qui ſanctum ipſum Adonem, tantum non mendacii arguentes, *Romani parvi*

arguentes, tamquam ex tripode nobis definiant, Martyrologium noſtrum parvum, ſeu vetus à Roſweydo editum, *non eſſe niſi epitomen Martyrologii Adonis*, in quo *omnia purum putum Adonem ſapiant*. Ego me fateor capere non poſſe, quî id ſaltem Florentinio, penitius omnia ſcrutari ſolito, perſuaſum fuerit. Sed fidem liberemus, ipſumque Romanum parvum vivis ſuis, propriis, nativiſque coloribus depingamus.

antiquitatis notæ

133 Prima antiquitatis nota propria, & ab Adoniana methodo diverſa, inde in Romano parvo delumitur, quod ubi Ado & ceteri noni ſeculi Martyrologi, religioſe ſemper *Sancti* aut *Beati* nomen Martyribus & Confeſſoribus præfigunt, auctor iſtius Martyrologii, licet apponat aliquando, attamen ſæpius omittere ſoleat; nam ex duabus & ſexaginta annuntiationibus menſis Januarii, quibus *Sancti*, *Beati*, aut *Sanctorum* & *Beatorum* titulus præfigi potuit, in triginta tantum & una reperitur; menſe Februario, ex quadraginta quinque annuntiationibus, ſeptem & viginti appoſito carent. Rurſus, Menſe Martio ex quadraginta quatuor, ſolæ ſignatæ ſunt ſedecim. Si menſes alios percurras, pauciores commemorationes occurrent, in quibus de adicribenda *ſancti* aut *beati* appellatione Martyrologii illius auctor ſolicitus fuerit, adeo ut toto menſe Novembri vix quater, Decembri ſolum bis inveniatur. Hanc vero certam eſſe antiquitatis notam, ex eo confice, quod codices Hieronymiani, tum majores à Florentinio editi, tum minores, quos priori capite percenſuimus, raro id genus titulos præmittant, atque adeo tanto rarius, quanto antiquiores fuerint, quod mirifice elucet in apographo Epternacenſi, in quo vix nota eſt *ſancti* aut *beati* nomenclatio, & ubicumque apponitur, forte tamquam adjectitia expungi meretur.

clariſſime elucent;

134 Alter, iſque indubitatus vetuſtatis character in Romano parvo cenſeri debet, quod toto anni circulo, ut Martyrologi loquuntur, rariſſime *Vigilias* Sanctorum ſignaverit; imo certiſſime non niſi unam, Romæ fortaſſe propriam, Sancti Laurentii; Natalis Domini alteram: cum tamen Beda præter illas duas, etiam *ſancti Joannis Baptiſtæ*, & *ſanctorum Petri & Pauli* vigilias poſſuiſſe reperiatur: ut inde non improbabili conjectura colligere quis poſſit, Martyrologium illud noſtrum ante Bedæ tempora fuiſſe compoſitum, quamvis nos epocham ejus putemus paulo poſt Bedæ obitum inchoandam. At vero vigiliarum omiſſionem inter vetuſtatis certa indicia plane computandam eſſe, probant rurſus Hieronymiana apographa, ad quæ ſic notat Florentinius XXIV Decembris: *Cum neque in codicibus noſtris, neque in Martyrologio vetuſtiſſimo* (nempe Antverpienſi vel Epternacenſi) *Vigilia Nativitatis Domini, in hodiernis faſtis indicetur*; *anſam præbuit dubitandi, non eſſe hoc in Eccleſia vetuſtiſſimi uſûs, vel ſaltem certum eſſe*, IN VETUSTIORIBUS MARTYROLOGIIS VIGILIAS NON INDICARI. Si paulo accuratius Romanum parvum evolviſſet vir clariſſimus advertiſſetque, non niſi unam Laurentii, alteramque Natalis Domini vigiliam in eo ſignari, tametſi plures aliæ in Adone reperiantur, non tam facile pronuntiaſſet, *agnoviſſe* ſe, *non Adonem ex hoc Kalendario, tamquam ex antiquo Aquileienſi codice, in ſuum Martyrologium tranſtuliſſe*; *ſed è contra recentiorem ſcriptorem, inde ſuum indiculum compegiſſe*. Neque dicas ſignari vigiliam Apoſtolorum XXX Aprilis, nam ſatis liquet, eam inepte ibi intruſam eſſe, uti eodem die *Quirinus* ponitur, in gratiam Noveſianorum ibi adſcriptus, & male ex XXX Martii repetitus.

& æque evidenter probatur,

135 Ut hîc ſemel compendio epitomatores omnes exarmen, rogo ad ſequentia quæſita ſolidas mihi reſponſiones ſubjiciant. Quæro I. Si Martyrologii Romani veteris ſeu parvi compilator, Adonis Martyrologium præ oculis habuit, cedo, cur dies ſeptem vacuos reliquit, cum ſeptem illos, non minus ac ceteros omnes ex Adone commodiſſime implere potuerit? II. Quæ ratio ſatis excogitari poteſt, cur vigilias, tam clare in Adone ſignatas, prætermiſerit, ut de vigilia Aſſumptionis Deiparæ ſeorſim diſputavimus ad XIV Auguſti? III. Cur toties debitum Sancti titulum, in Adone diſtinctiſſime poſitum, ſuppreſſit? IV. Cur plures paſſim in Adone annuntiationes; cur in Romano parvo pauciores? ſic XIV Aprilis, in illo quatuor integræ, in hoc ſola una & unica; cur IV Maii, ex commemorationibus quinque; XXVI Maii, ex ſex; XII Junii & alibi ſæpius, ex quatuor non niſi rurſus unica redditur? Plurima & ferme quotidiana ſunt hujuſmodi exempla, quæ in Obſervationibus nonnumquam expenduntur. Fateor equidem, tantum apud me fuiſſe hujus argumenti pondus, ut inde rimari incipiens, totam illam Roſweydi adverſariorum machinam, plane ruinoſam adverterim.

Adonis compendium

136 Quid enim (ita inquiebam) quid prætenſum illum epitomatorem abſterrere potuit, quo minus Sanctorum ſaltem nomina ex Adone excerperet, cum ipſi inſolitum non ſit, quatuor aut quinque Sanctos, imo totidem annuntiationes uno die repræſentare? Inde ad alia ſcrutanda progreſſo, lux ſemper nova, ſemper major oborta eſt, qua Martyrologii iſtius pretium & æſtimatio mirum in modum apud me accrevit. Inde tamen, ut dicebam, diſquiſitionis meæ ferme principium. Ne longius evagemur, conferat lector ſolum menſem Januarium. Quæro, cur primo die apponatur *Circumciſio*, Adoni præterita? Cur omittuntur *milites* XXX, cur *Euphroſyna*, cur *Eugendus*? Cur III Januarii ſolus *Antherus*, à Romano parvo extractus eſt, omiſſis *Genovefa* & *Florentio*? Cur XVII Januarii nihil habet de *Lingonenſibus Tergeminis*? Vide ibi Obſervationem noſtram. Tu perge ad dies alios non minus inæquales, & cauſam, ſodes, vel ineptam excogita, cur hi aut illi præ aliis Sanctis ex Adone ſeligi potuerint. Eſt ad manum catalogus bene

bene longus,per omnes anni menſes dieſque decurrens,quem tædii vitandi gratia non produco, cum ex allatis ſpeciminibus, in re clariſſima nos verſari exiſtimem.

137 Sed & alio argumento ora obtrectantium occludamus. Contendunt, eadem in Romano parvo, eadem in Adone errata reperiri, in quo etiam egregie falluntur, ut exempla multa in Obſervationibus noſtris oſtendunt. Demus hîc non unum ſpecimen. Die 11 Januarii de *Argeo* & fratribus recte ſcripſerat Romanum parvum, ſed Adonis elogium exerrat. Maii VII, Romanum parvum, *Nicomediæ*, *Auguſti & Auguſtini*: Ado, de ſuo aliquid addens, in errorem denuo labitur; ſic enim habet: *Flavii*, *Auguſti & Auguſtini fratrum*: videſis quæ in eam rem eo die notavimus. Junii XIX, in Romano parvo legitur: *Commemoratio Nazarii & Celſi*, recte, opinor, ut Roſweydus in notationibus cenſuit, interim Ado, illam commemorationem eo die prætertiit. Junii XXIX, ſimpliciſſima eſt Romani parvi annuntiatio; quæ in Adone corrigenda ſint, ex Obſervatione noſtra eo die intelliges. Auguſti VII, ſcribit Romanum parvum, *Fauſti*, Ado, *Juſtini*: errat alteruter, ſed non uterque. Auguſti XXXI, bene à Romano parvo refertur *Ariſtides* ex Rufini libro 4 cap. 3; dum ibi multa ductori ſuperaddit Viennenſis, a recto tramite deviat. Obtundam, ſi hæc ſigillatim hîc proſequar, cum hujuſmodi diverſitates, in Uſuardo noſtro frequentius recurrant; ubi aliud quoque ridiculum Frontonis effatum facile convelles, dum aſſerit, iiſdem verbis uti utrumque Martyrologum. Paratum habeo diſcrepantiarum ſyllabum, ſed ſatis eſt paucas hîc deſignaſſe, ex quibus curioſus lector de aliis ſtatuere valeat. Præter citatos dies, videri poſſunt XI, XII & XXVIII Januarii; XX Martii, XI Julii, XXVII Auguſti..... Pergimus ad alias notas Romano parvo proprias. *eſſe non poſſe.*

138 Jam dicta oſtendunt, *vetus* eſſe, ſaltem Adone & forte Beda antiquius, unde prima prærogativa ei à Roſweydo data, plane vindicatur. *Romanum* eſſe, faxo & ii agnoſcant, qui alterum illum titulum fruſtra arrodunt. Adonis teſtimonium ex viri religioſi ore acceptum, nemo, quod ſciam, excepto ſolo Valeſio detrectare hactenus auſus eſt; nec adverſarii alii id directe impetunt; nam admiſſa veritate ſuperius probata, quod nempe vetus illud ſeu parvum Romanum Ravennæ ab Adone repertum ſit, eique certo præluxerit, non negabit Florentinius, nec qui cum ipſo ſentiunt, prædictum Martyrologium vere & proprie *Romanum* eſſe, quandoquidem diſertiſſime teſtetur Martyrologus Viennenſis, *ab urbe Roma Aquileiam cuidam ſancto Epiſcopo à Pontifice Romano directum.* Romanorum Pontificum agendi rationem neſcire oportet, rerumque Romanarum prorſus eſſe ignarum, qui inde conſequi non perſpiciat, indicatum verbis illis Martyrologium, Romæ contextum, Romæ ſcriptum, Romæ per id tempus uſitatum fuiſſe, nec alia cauſa Aquileiam directum, quam ut ea eccleſia, Romanæ ceterarum matri, ſeſe purius conformaret. Et hæc quidem ex viri religioſi & Adonis fide, apud omnes ſenſatos cordatoſque lectores in aperto eſſe, perſuaſiſſimum habeo. Jam ne quis porro dubitet, ex ipſomet Martyrologio, Romana veſtigia ſatis clare expreſſa exhibeamus. *Quod ſit Romanum*

139 Repetenda hîc ſunt, quæ ſupra ex Clar. Caſtellano adduximus, ubi credibile non exiſtimans, aliud Martyrologium, præter vere & proprie Romanum, à Romano Pontifice aliò directum, ſic deinde ſermonem proſequitur: *At vero, quod probat manifeſtius, Martyrologium in capite Adoniani operis, apud S. Pantaleonis Coloniæ repertum, certiſſime eſſe antiquum Romanum, ad uſum Eccleſiæ Romanæ, verumque apographum illius, quod Romanus Pontifex Aquileiam direxerat, non ſolum inde ſumitur, quod Sancti ibi reperiantur Romanæ urbi proprii, & Hieronymianis prorſus incogniti, ut Martina, Dafroſa, Papias & Maurus, ſolo menſe Januario; neque ex eo, quod Cathedra ſancti Petri proprio die ſignetur, ab Antiochena rectiſſime diſtincta; verum etiam quod inter varias eccleſiarum Romanarum dedicationes, illa quoque occurrat, quæ eſt ſacelli alti, caſtri S. Angeli, expreſſa per terminos* INTER NUBES, *quodque feſto ſancti Sebaſtiani, legatur ejus ſepulcrum in* VESTIGIIS APOSTOLORUM, *deſignando per hæc verba Catacumbas, in quibus ſanctorum Petri & Pauli corpora aliquamdiu requieverunt.* Hæc tam ſolerter quam vere à magno Martyrologiorum ſcrutatore obſervata ſunt; nec pluribus opus eſſe cenſuit, ut quemlibet non mordicus pervicacem, de tali veritate convinceret, cujus radii, ſolis inſtar, ad ſingulas libelli paginas in oculos non lippos incurrunt. Superſunt nihilominus, quæ ad ejuſdem rei elucidationem & confirmationem hîc ſubnectam. *exempla plurima*

140 Ex ſolo menſe Januario, ne longius excurram, ex ſolo, inquam, iſto menſe addere potuit Caſtellanus Sanctos Romæ proprios atque Hieronymianis omnino præteritos, III, *Antherum Papam*; IV, *Priſcum* & ſocios; V. *Teleſphorum Papam*; XXII, *Anaſtaſium ad aquas Salvias*; XXIII, *Emerentianam*; denique XXVIII, *Agnetem ſecundo*, proprie & præciſe Romano modo expreſſam. Inter dedicationes Romanas, præter jam dictam, quæ habetur XXIX Septembris, de *eccleſia Archangeli, à beato Bonifacio Papa conſtructa in Circo, qui locus* INTER NUBES *dicitur*; notabiliſſima, & ſi ita loqui licet, Romaniſſima ſunt, quæ refert idem Martyrologium pridie Non. Maii: *Et ſancti Joannis Apoſtoli, quando ante portam Latinam in ferventis olei dolium miſſus eſt*: & rurſus III Idus ſeu XIII Maii; *S. Mariæ ad Martyres dedicationis dies agitur, à Bonifacio Papa ſtatutus*, nempe à Bonifacio IV, qui ſedit ab anno DCVI ad DCXIV. Quid autem magis Romanum dici poteſt; quam quod ponitur VI Julii: *Primus ingreſſus Apoſtoli Pauli in urbem Romam?* Item quod ſignat idem Martyrologium XIV Septembris, his verbis: *Exaltatio ſanctæ Crucis, ab Heraclio imperatore à Perſis Jeroſolymam reportatæ, quando & Romæ lignum ſalutiferum Crucis à Sergio Papa inventum, ab omni populo veneratur.* Nota ſunt Sergii tempora, ab anno DCLXXXVII ad DCCI. *ad oculum*

141 Nec

demonstrant:

141 Nec verebor hîc addere festivitatem, à Gregorio III Romæ institutam inter annum DCCXXXI & DCCXLI, in honorem beatæ Mariæ Virginis & Sanctorum omnium, tamquam ampliativam, ut ita loquar, prioris dedicationis à Bonifacio IV celebratæ. Hæc talibus terminis a Romano parvo consignata est, ut auctor tantum non indicet, eam se vivente & quodammodo vidente, primum fuisse inchoatam. Attende locutionem: *Festivitas Sanctorum, quæ celebris & generalis agitur Romæ.* Quasi dicere velit, recentem eam festivitatem esse, & Romæ dumtaxat celebrari, necdum ad alia regna aut ecclesias propagatam. Hujus rei luculentior testis esse nequit, quam Ado ipse, ex cujus verbis, temporum distinctio aperte commonstrari videtur, dum superaddit: *Sed in Galliis, monente sanctæ recordationis Gregorio* (IV) *Pontifice, piissimus Ludovicus imperator, omnibus regni & imperii sui episcopis consentientibus, statuit, ut solemniter festivitas omnium Sanctorum, in prædicta die* (1 Novembris) *annuatim perpetuo ageretur.* Quid Romani parvi impugnatores ad rei evidentiam desiderare ultra possint, equidem non intelligo.

ergo vetus Romanum.

142 De hac omnium Sanctorum festivitate, non male differit Fronto ad supra citatum Romanum Kalendarium à pag. 142 ad pag. 145, quo loco recte censet, ejus Romæ institutionem 1 die Novembris, ad Gregorii III tempora omnino revocandam. De festi ejusdem extensione videantur Ado & Usuardus. Si vera est Menardi, pro sui Sacramentorum libri ætate conjectura, festivitatem eamdem ante Caroli Magni tempora in Galliis receptam oportet, cum in eo libro clare exprimatur. Sed hæc ad nos nihil, cum de sola Romana festivitate agamus, cujus institutionem Gregorio III cum Frontone adscribimus. Atque hîc, decurso jam toto Usuardo, figendam credimus Martyrologii hujus nostri parvi Romani epocham, ut nempe compositum statuatur circa annum DCCXL. Ex quo aliisque argumentis jam deductis, ejus vetustatem; ex Sanctis vero & festivitatibus Romæ propriis ac peculiaribus, ejus genus, patriam & natalem; verbo, quod VETUS & ROMANUM sit, in confesso positum arbitramur: quod etiam supra ex nomine *Papæ*, ibi identidem repetito, & quasi studiose apposito, educi posse, contra Florentinium ostendimus.

Proprii alii

143 Reliquum est, ut Romani parvi characteres ceteros, in ipso singulariter conspicuos, paucis colligamus. An illius auctor Hieronymianum viderit, aut saltem in adornando suo consuluerit, toto nostro opere apertius declarare ausi non fuimus, nec modo audemus; & licet quandoque iidem Sancti in utrisque notati occurrant, ut vide XXVI Februarii; probabilius censemus, ex Romanis, aliarumque ecclesiarum Kalendariis, Sanctos illos à Romani parvi auctore acceptos esse, qui ferme vulgo magis innotuerant. Tria observo Romano parvo propria. Primum, ex historia Eusebii, interpretationis Rufini, magnam partem coaluisse, ut sæpissime in hoc opere intento quasi digito commonstravimus. Atque hoc unum est, quod Henricus Valesius, novissimus Eusebii interpres & illustrator, commode advertere potuit, & diligenter præstitit, melius nomini suo consulturus, si reliquis, ejus eruditione parum dignis, imo ad ejus forum minime pertinentibus, supersedisset. Solus mensis Februarius, ut alios fœcundiores non adducam, IV, VIII, IX, XVIII & XXVII, assertum Valesii abunde comprobat. Plures Sanctos suggeret mensis December, ut XIX ejusdem mensis te nostra docebit Observatio.

ejus characteres,

144 Alterum Romani parvi germanum indicium dabit Observatio, X Januarii in *Nicanore*, eademque alibi frequentius inculcabitur; nimirum singularem operam à Romani parvi auctore positam, ut Christi Domini & Apostolorum Discipulos, quos in sacris Litteris nominatos reperit, certis diebus assignaret, id quidem pro suo arbitrio, sed, ne debito cultu tam inclyti fidei nostræ propagatores privarentur. Exempla obvia sunt, en paucula. XXI Januarii agitur de *Publio*; XXIII de *Parmena*, XXV de *Anania*: II Februarii de *Cornelio*, III de *Agabo*, XVI de *Onesimo* &c. Hi vero & tot alii, cum in antiquioribus Martyrologiis noti non sint, quis audeat inficiari ab hujus Martyrologii auctore primùm collectos fuisse? Tertium jam notavit superius Castellanus, ostendens Prophetas veteris Testamenti, ab Hieronymiano præteritos, à Martyrologii nostri compilatore, pro suo rursus libitu, signatos esse. Ut taceam *Abbacum* & *Micheam* XV Januarii, *Jeremiam* I Maii, *Elizæum* XIV Junii; unus mensis Julius quinque prophetarum commemorationes suppeditat, quarum sola prima de *Aaron* in Hieronymianis innotescit, in Beda solus *Isaias*, qui de cetero paucorum aliorum meminit, ea ratione & modo quem explicat Papebrochius tomo I Aprilis pag. 857.

ex quibus conclusio.

145 Hisce superaddi potest quartum caput, idque in hac re postremum, sed soli etiam Romano parvo, præ Hieronymianis & Beda, omnino proprium. In illis vix ullam invenias Martyrum Africanorum, in Wandalica persecutione passorum, memoriam; in hoc satis frequens est, ut palam facient Observationes Usuardinæ. Ne diu quærendum sit; inspice XXIX Martii, XIII Julii, VI Septembris, XIII & XXVIII Novembris, VI & XV Decembris, quorum modo aliqua mihi inhæret recordatio. Colligat, obsecro, æquus lector characteres omnes, toto hoc articulo enumeratos, Romano parvo tam peculiariter debitos, ut nulli alteri conveniant; repetat animo delineationem, ab Adone tam native repræsentatam; conferat, quæ toto capite disputata sunt, meritamque Rosweydo laudem, aliquando restituendam mecum decernat: reddatur, inquam, Rosweydo honos, redintegretur fama nominis, perstetque eruditissimi viri gloria, qui tam vetus, tam illustre, tam authenticum monumentum primus eruerit, primus vulga-

vulgaverit, primus fontem monſtraverit, ex quo Adonianum, atque ex hoc Uſuardinum noſtrum Martyrologium promanaverint. Supereſt horum duorum genealogia ſequenti capite pertexenda.

CAPUT TERTIUM.

De Adonis & Uſuardi propagine.

EXhibitis, enumeratis, probatiſque Adonis progenitoribus, huc Martyrologiorum proſapiam deduximus, ut jam de Adone ipſo, ejuſque legitima prole Uſuardo, quem unice illuſtrandum ſuſcepimus, agendum ſuperſit. Et quidem toto præcedenti capite ſatis demonſtrata eſt prima illa, quam num. 78 expreſſeram, propoſitio; nempe quod *Ado in adornando Martyrologio ſuo uſus ſit Romano parvo Roſweydi, tamquam ſtamine, ſi ita loqui licet, totumque ferme ad verbum deſcripſerit*; id quod præterea toto noſtro opere, ſeu perpetuis ad ſingulos Uſuardinos textus Obſervationibus, tam perſpicue oſtenſum eſt, ut talpam eſſe oporteat, qui de tam evidenti veritate auſit dubitare. Sequitur modo propoſitio altera æque evidenter in prædictis Obſervationibus comprobata, & citato num. 78 his verbis concepta: *Uſuardus Adonem, quem Flori librum ſecundum appellavit, ita in omnibus ſecutus eſt, ut verum dici poſſit Adonis compendium.* Meminerit lector, Majores noſtros poſt Molanum, alioſque eruditiſſimos viros in eo paſſim errore verſatos, quod Uſuardum crediderint Adone antiquiorem, vel ſaltem ita ſynchronum, ut alter alterius Martyrologium non viderit, quod innumeris locis toto priori de Actis Sanctorum ſemeſtri decantatum eſt, donec Papebrochius tomo v Junii pag. 250 col. 1 in fine, oppoſitum cœpit obſervare. Hîc jam tractanda ſunt, quæ ad vivam Adonis & Uſuardi delineationem, præter jam à nobis & Majoribus noſtris dicta, deſiderari poſſent.

ARTICULUS II.

De Martyrologio ſancti Adonis Viennenſis epiſcopi.

NOn ſatis pro merito de Adone locutus videtur Bollandus, dum in Præf. gen. cap. 4 § 8 pag. LII ſic curſim de eo diſſeruit: *Sanctus Ado eodem ſeculo* [IX] *Viennenſis in Gallia epiſcopus, de quo agemus* XVI *Decembris, luculentius ſcripſit Martyrologium. Edidit illud Jacobus Moſander; dein Roſweydus, cum tribus Mss. collatum, Everbodienſi, S. Pantaleonis, Petri Scriverii, hunc præcipue ſecutus. Habemus cum tribus aliis collatum Mss. exemplaribus, videlicet monaſterii S. Laurentii Leodii, cui tamen Uſuardi ad Carolum regem præfixa eſt epiſtola; eccleſiæ Taroanenſis, cœnobii Lobienſis.* Ita Bollandus, nihil memorans de prima & omnium antiquiſſima editione, ab Aloyſio Lipomano procurata, quæ exſtat operum ejus tomo 4. à pag. 150. Nonnulla ibi præfatur Aloyſius, ex communi tunc opinione recepta, quæ modo falſa agnoſcimus: ſed obſervatu digniſſima ſunt verba illa, quibus ob repertum Adonis exemplar, incredibile gaudium teſtatur. *Quanta,* inquit, *tunc exultaverim lætitia, Deus ſcit, omne aurum nihil eſſe duxi in comparatione illius.....* ac *ingentes Deo noſtro & filio ejus Domino Jeſu Chriſto gratias egi, nec non amico fideli, qui tanto me munere decoraverant.* *Laudatum ab Aloyſio.*

148 Id autem in hac Aloyſii editione notandum eſt, diſtinxiſſe illuſtriſſimum Veronenſem antiſtitem, inter vitas, ut ipſe vocat, ſeu longiora illa Adonis elogia, ex paſſionalibus exornata; diſtinxiſſe, inquam, inter ea quæ brevius, & alia quæ diffuſiori ſtylo deſcribuntur; nam *breviores* inquit, *pleræque ſunt, quæ vulgo in D. Hieronymi Martyrologio habentur. In edendo ergo Adone hunc modum tenui, ut quæ à D. Hieronymo ſunt poſitæ, omnino prætereantur, cum in promptu ſint omnibus, niſi eis additum quid reperiatur. Quæ autem ab illo non ſunt poſitæ, hîc omnes ſunt inſertæ.* Vult dicere, breviores omnes commemorationes à ſe præteritas eſſe, ſola longiora elogia impreſſa. Sed quis harum rerum peritus intelligat, *breviores* vitas, *in D. Hieronymi Martyrologio haberi?* Profecto idea hujuſmodi ab Hieronymianorum ſtylo immenſum diſtat; in quibus ſcilicet *tantum nomina Martyrum, locus & dies paſſionis poſiti habentur*; qui plura in Martyrologio aliquo reperit, certo ſtatuat, non eſſe ſibi præ manibus purum Martyrologium Hieronymianum. *non recte ab ipſo deſcribitur.*

149 Huic difficultati explanandæ opportune ſuccurrit ſagax in hac parte Molani obſervatio, præfationis ſuæ cap. 2; *citari* nempe *à permultis Martyrologium D. Hieronymi, quod vulgo habetur: verum illi* inquit *non citant ipſum Martyrologium Euſebii & Hieronymi, ſed Uſuardi, qui ex Euſebio, Hieronymo, Beda, Floro & aliunde ſuum Martyrologium, cura & juſſu Caroli Magni collegit.* Plura quidem hîc peccat Molanus, ſed illud vere aſſerit, *citari à permultis*, ut à Petro Equilino, & eo tempore paſſim ab omnibus, Uſuardinum, pro Hieronymiano, quale ipſi numquam viderant, ſaltem quod eo nomine recte veniat, cujuſque exempla à Florentinio edita ſunt. Erat tunc ea Martyrologiorum confuſio, ut in cujuſcumque fronte famoſa epiſtola Chromatii & Heliodori legeretur (legebatur autem prope in omnibus Uſuardinis exemplaribus) Martyrologium illud Hie- *deſcribitur.*

rony-

ronymianum appellaretur; atque inde per aliquot ſecula, Hieronymi nomen Uſuardino Martyrologio adhæſit. Ut res pateat, confer Uſuardum cum Aloyſii editione, & continuo perſpicies, breviores annuntiationes omnes prætermiſſas eſſe, ubi vero longiora elogia ex Adone contraxit Uſuardus, illa integre & Adoniane ab Aloyſio reſtituuntur. Atque hîc rurſus ſemina vides, ex quibus creſcat poſita ſuperius propoſitio; puta, Uſuardum, totum ferme Martyrologium ſuum, ex Adone aut deſcripſiſſe aut contraxiſſe.

150 Porro, ſanctum Adonem Martyrologum, non Trevirenſem, ut Aloyſius, Moſander & alii plurimi perperam cenſuere, ſed Viennenſem fuiſſe archiepiſcopum, ſatis evicit Roſweydus, atque hoc tempore apud eruditos omnes in confeſſo eſt. Vitam ejus, vel potius vitæ compendium ex Breviariis Viennenſi & Romanenſi acceptum, aliis documentis erudite illuſtravit Mabilio, ſeculi 4 Benedictini parte 2 à pag. 262, ex quo ea quæ ſanctiſſimi & doctiſſimi viri ætatem ac Martyrologium ſpectant, paucis decurram. *Nobili proſapia exortus* dicitur in pago Waſtinenſi aut Senonico, *circiter annum octingenteſimum* in lucem editus: *quippe annos natus ſeptuaginta ſex, deceſſit anno Chriſti octingenteſimo ſeptuageſimo quinto.* Monachis Ferrarienſibus in diſciplinam traditus, iſtic à Sigulfo abbate adhuc infantulus aut puer ſuſceptus fuiſſe videtur; *ubi bene converſatus, teſte Lupo, omnes ſibi coævos in ſtudiis litterarum præivit.* Inde ad Prumienſe cænobium, rogatu Marcwardi abbatis directus, ibi aliquamdiu commoratus eſt, donec *quorumdam invidioſorum inſidiis* impetitus, Romam ſe contulit, *ut domum B. Petri Principis Apoſtolorum orationis gratia viſitaret*; unde poſt quinquennium patriam repetens, Ravennæ Martyrologium illud reperit & deſcripſit, de quo toto capite proxime præcedenti abunde litigatum eſt.

Damus hîc vitæ Adonis

151 Ravenna cum effoſſo theſauro digreſſus, *inde Lugdunum pervenit, ubi tunc præerat dignæ memoriæ Remigius, præſul eximius, qui Dei famulum Adonem pie ſuſcepit, & quæque neceſſaria illi perbenigne exhibuit.* Ab hoc igitur ob ſcientiæ & probitatis laudem detentus, Lugduni aliquamdiu commoratus eſt, &, ſi vera narrat Breviarium Romanenſe, Remigius Adoni *eccleſiam beati Romani, cum ſibi adjacentibus rebus in obſequium delegavit, ubi ſecretius orationi vacaret:* imo & litterarum ſtudiis, ac potiſſimum adornando Martyrologio ſuo, haud dubie Remigii & aliorum præſulum hortatu, quos per *imperium ac juſſionem ſanctorum virorum*, in præfatione ſua fortaſſe intelligi voluit. Hîc nos cum Mabilione, Caſtellano aliiſque Martyrologii ejus epocham figendam cenſemus, nempe priuſquam ad cathedram Viennenſem eveheretur, quam anno DCCCLX certo conſcendit, ut proinde veroſimillimum ſit, præfatum Martyrologium circa annum DCCCLVIII, aut forte paulo citius, exaratum fuiſſe: *nam ceteras lucubrationes*, inquit Mabilio, *condidit jam epiſcopus*, hanc vero ante epiſcopatum aggreſſus eſt; utique dum Ravenna redux, totus erat in colligendis Sanctis, eorumque paſſionibus latius deſcribendis, *ſerviens infirmioribus fratribus ad laudem omnipotentis Dei* &c. cui operi exornando non aliud magis opportunum tempus aſſignari poteſt, quam quo Lugduni apto ad id otio fruebatur. Atque in hac Martyrologii Adoniani epocha facile cum Mabilione conveniunt hodie eruditi omnes.

breve compendium

ex Mabilione, qui ei multa perperam adſcribit.

152 Non ita mihi placent argumenta aliqua à laudato Mabilione in eum finem adducta, ex caro ſibi, neſcio quo, Adoniano codice ante annos ſexcentos, ut ait, manu deſcripto, ex quo ſatis intrepide contendit pag. 273 circa medium, *reſtituendam eſſe* Adoni *commemorationem ſancti Mauri abbatis, ſanctæ Scholaſticæ, & aliorum fere omnium ſanctorum, quos Moſander & Roſweydus eliminaverunt.* Et ſub paginæ initium dixerat: *Idem judicium eſto de omnibus fere nominibus, quæ Moſander & Roſweydus in ſeceſſum rejecerunt.* Hæc eruditiſſimo viro, noſtrique operis, dum vivet, amantiſſimo, utut velim, concedere omnino non poſſum, cum non ſemel obſervaverim, præfatum codicem, quem ſolum in Actis Benedictinis paſſim appellat, ab omnibus tum editis tum Mss. noſtris longiſſime diſcrepare. Exemplum non unum recurrit in Obſervationibus Uſuardinis VI Julii, XIII Septembris, XII Novembris & alibi. Ut autem evidentius pateat, codicem Mabilonianum vere & pure Adonianum non eſſe, eruditos lectores ſolum rogare velim, ut ipſi per ſe Adonem conferant cum Uſuardo & Notkero: cum enim hi duo priorem paſſim aut contrahant aut deſcribant, certiori indicio explorari nequit, quid proprie Adoni, quid multiplicibus ejus interpolatoribus ſit adſcribendum: nec ad id pluribus ferme opus eſt, quam ut prædictas Obſervationes noſtras conſulant, in quibus cum fonte rivuli quotidie comparantur.

perperam adſcribit.

153 Juverit hæc patentiſſimo exemplo ob oculos ponere. Mabilio pag. 272 paulo infra medium, ſic habet: *Ad hæc in Ms. codice noſtro dedicatio eccleſiæ monaſterii Cellenſis anno* DCCCL *facta, accurate deſcribitur* XVII *Kal. Novembris, eum ad modum quo ſuperius relata eſt ad annum* DCCCLXXIII, *ubi de ſancti Frodoberti abbatis tranſlatione egimus. Hæc quo minus ab interpolatore addita putem, ea me cauſa movet, quod ſingulas, quas vocant circumſtantias, non ita accurate noſſet homo poſterioris temporis.* Hinc nempe Adonis ætatem detegere voluit Mabilio, quæ aliunde melius & certius eruitur: fallunt enim ea omnia, ſi ad propoſitam regulam exigantur. Uſuardus & Notkerus de actam illa deſcriptione dedicationis eccleſiæ Cellenſis, nec verbum proferunt. Præterea, nec curata in Adone Aloyſii, qui longiores hiſtorias nusquam negligit, nec in Moſandri aut Roſweydi editionibus, nec demum in Mss. Leodienſi, reginæ Sueciæ, Tarnoanenſi, aut Lobienſi, nec demum in Adonianis codicibus à Papebrochio in Prologo ad Bedam enumeratis, aut aliis Mss. noſtris, ulla præfatæ dedicationis reperitur memoria; eſtque adeo apertiſſime conſequens, à puri-

puritate Adoniana longiſſime recedere Mabilionis codicem, ab eo tantopere laudatum. Non neceſſe eſt, tantum operæ in Martyrologiis examinandis, quantum hiſce aliquot annis à me collocatum eſt, quemquam poſſuiſſe, ut plane convincatur, nullum Adonem manuſcriptum quantumvis antiquum, ad Roſweydi editionem ullo pacto comparandum.

154 Nemo mihi ſuccenſeat, ſi meritam palmam Roſweydo vindicem, quamquam non adeo integram omnibusque numeris abſolutam arbitrer ejus editionem, ut non aliquando ab ejus placitis libere recedam; tum præſertim, cum juxta propoſitam regulam, Uſuardi & Notkeri conſenſum habeo; videlicet, dum annuntiatio, a Roſweydo in appendicem rejecta, in duobus ejus filiis reperitur: tum ego magnopere ambigendum non puto, quin eadem illa Adoni quoque adſcribenda ſit. Ut uno ſpecimine rem in aperto ponam, videat lector Obſervationem noſtram ad Uſuardum die xx Martii, ubi *Archippum*, Pauli Apoſtoli commilitonem, Adoni reſtituendum putamus, quidquid à Moſandro alteriſco notatus, à Rosweydo in appendicem rejectus ſit; ea ducti ratione, quod in utroque Adonis filio, Uſuardo & Notkero diſerte ſignetur, præterquam quod etiam ab Adonis genitore Romano parvo referatur. Si ad hanc normam codices Adoniani, tum Mss. tum typis excuſi, ſcrupuloſius diſcutiantur, puto viam facillime ſterni poſſe, ut ſimplex, integra, genuina & germana Adonis editio procuretur. *Ex norma noſtra*

155 Quid quod & aliam explorandi ſemitam aliquando ingreſſus ſim, quamvis ipſam tam ſecuram non exiſtimem. Ea eſt, ut ſiquando in Uſuardo & Notkero commemorationem reperiam eadem ſententiâ eademque phraſi conceptam, quæ ex Beda accepta non ſit, tum, non difficulter inducar ut credam, Adoni illam tribuendam eſſe. Siquis diſcernicula certiora proferre in medium poſſit, ultro & gratanter acceptabimus. Interim nec Mabilionis, nec cujuſcumque alterius auctoritate movebimur, ut quæ Adoniana non ſunt, ſub Adonis nomine venditari patiamur. Exemplo iterum ſint *Florentinius* & *Hilarius*, quos xxvii Septembris Martyrologo Viennenſi obtrudere conatur laudatus Mabilio ex Petro de Natalibus lib. 8 cap. 124. Non eſt me hercule ſatis idoneus auctor Equilinus epiſcopus, ut ferat teſtimonium pro Adonis germana ſimplicitate, quam nos ex tam variis exemplaribus ſtabiliendam ſuſcipimus, à quibus omnibus abſunt citati duo Martyres, quos aliunde acceptos in ſuum Martyrologium retulit Uſuardus, ut eſt in noſtra Obſervatione, jam dicta die xxvii Septembris. Jam me longa experientia docuit, non à ſolo Petro aliiſque pluribus, ſed & ab Eminentiſſimo Cardinali Baronio nonnumquam perperam citari Adonis Martyrologium. *facilius dignoſci poſſunt*

156 De reliquis quæ ad Adonem attinent, cum Mabilione non diſputo, iſtis locus erit in Actis xvi Decembris. Rejicienda omnino non ſunt, quæ de Adoniani Martyrologii acceſſionibus conficit in hæc verba: *Quod enim alia atque alia deſint in diverſis membranis codicibus, id provenit ex duplici capite. Primum, quod cum iſtud Martyrologium in divinis officiis, per varias eccleſias legeretur, alii ipſum contrahebant, alii quosdam Sanctos, provinciæ aut eccleſiæ ſuæ ignotos reſecabant. Alterum, quod auctor ipſe multis vicibus Martyrologium ſuum auxit, alios atque alios addendo Sanctos, qui in eo primò non exſtabant. Unde contigit, ut qui primarium exemplar tranſcripſere, non tot habeant, quam qui ſecundariis exemplaribus uſi ſunt.* Prudentem conjecturam hîc non reſpuo, quippe qui eam nonnumquam admittere debuerim, præcipue circa Epiſcopos Viennenſes, quibus cum Uſuardus ſæpe careat, veriſimile exiſtimo, Adonem ipſos Martyrologio ſuo Lugduni perfecto, Viennæ poſtea ſuperaddidiſſe. At vero, ubi primigenia ſimplicitas quæritur, non conjecturaliter, ſed certo decernimus, eam non ex unius aut alterius codicis, ſed ex plurium æque probatorum collatione educendam; quemadmodum in expurgando ab additionibus Uſuardo, toto hoc opere præſtitimus: quo ſolo argumento, vel ſi deeſſent cetera, Mabilionis exempla omnia, multis locis adducta, Adoni penitus abjudicanda ſunt. *quæ vere Adonis ſunt.*

157 Pluribus hic ſuperſedeo, cetera docebunt Obſervationes noſtræ Uſuardinæ, quibus ſatis probatum eſt, non ſolum Bedam à Floro auctum, & Romanum parvum, ſed Hieronymianum etiam, Adoni aliquando præluxiſſe; quod non video cur a Caſtellano negatum ſit in præ via admonitione ad primum Bimeſtre pag. 22; quamvis omnino fatear, rariſſime in Adone occurrere veſtigia Hieronymianorum ſtylo conformia. Si hactenus dicta cum iis junxeris, quæ ſuperioribus capitibus, de ſancto Martyrologo diſputanda fuere, ad Martyrologii Adoniani ætatem & genealogiam nihil ultra diſiderari perſpicies. Audi hîc modo, quam ipſe de toto ſuo opere rationem reddit, in præfatione ſua ſic lectorem alloquens: *Ado peccator lectori ſalutem. Ne me putes in hoc opere in vanum laboraſſe, & rem non neceſſariam executum fuiſſe; breviter tibi cauſam facti aperiam. Primum fuit imperium ac juſſio ſanctorum virorum, ut ſupplerentur dies, qui abſque nominibus Martyrum in Martyrologio (quod venerabilis Flori ſtudio in labore Domni Bedæ accreverat) tantum notati erant. Deinde collecti undecumque paſſionum codices, animum in tantum ſuſcitaverunt, ut non ſolum præteritas dierum feſtivitates, verum & aliorum, qui per totum annum ibi notatim poſiti erant, latius & paulo apertius deſcriberem, infirmioribus fratribus & minus legere valentibus ſerviens, ad laudem omnipotentis Dei, ut in memoriis Martyrum haberent compendioſam lectionem, atque in parvo codicello, quod multo labore alii per plures codices exquirunt.* *Uſuardo ignotus Ado*

158 Atque hinc longæ illæ, in Adonis Martyrologio deſumptæ ex Martyrum paſſionibus hiſtoriæ, hinc magna illa dierum inæqualitas, dum nempe Actorum defectu, Sanctorum nuda ferme *pro ſecundo Flori libro acceptus eſt.*

ferme nomina referuntur, quo haud dubie, qui in divinis officiis Adonis Martyrologio forte uti cœperant, impulsi fuerint, ut nuper aiebat Mabilio, ad resecanda incognitorum Sanctorum nomina; vel potius, ut ego verosimilius existimo, ad contrahendas historias, ut ad uniformitatem aliquam dies singuli reducerentur. In eo feliciſſime versatus est Usuardus, Adonis Martyrologium abbrevians & expoliens, sed quod mirere, ignorato vero auctoris nomine. Cum enim Usuardus alios Martyrologos, præter Hieronymum, Bedam & Florum non nosset; stylum autem Adoniani operis, ab Hieronymiano longissime recedere; contra vero Bedæ à Floro aucto persimile, credidit Flori *secundum librum* esse, quo vacui omnes Kalendarum dies supplebantur. Frustra argues, latissimum inter utrumque Martyrologium discrimen in Usuardi oculos incurrere verosimiliter debuisse; id scio & fateor: at mihi tam certum tamque evidens est, Adonis opus fuisse, quod *librum Flori secundum* appellat Usuardus, ut vel paradoxum admittere oporteat, nempe Martyrologium, quod Adonis nomine venit, non esse Adonis, sed Flori; vel fingere miraculum, quo videlicet fateamur, Florum & Adonem sic scripsisse, ut Menæchmos diverso partu effuderint. Ast hæc comminisci supervacaneum est, Usuardum ipsum dramatis nostri, ut ita dicam, heroem, hîc demum cominus intueamur.

ARTICULUS III.

De Martyrologio Usuardi monachi.

Usuardi vera ætas

HUc reducenda fuit tota nostra de Martyrologis & Martyrologiis disceptatio, ut præmissis Usuardi proavis, parentela, cognatione & affinitate, ipse tandem, seu fœtus ejus, omnium oculis clarius exponeretur. Non vacat, nec opus est, hîc describere, quæ de eo multi eruditissimi viri, præter Majores nostros, pridem tradiderunt, Hadrianus Valesius, Joannes Mabilio, Gerardus du Bois, & recentissime Claudius Castellanus, omnes in eo jam conspirantes, contra Sigeberti, Trithemii aliorumque antiquiorum opiniones; I, Usuardum nostrum fuisse monachum presbyterum Ordinis S. Benedicti, in cœnobio Pratensi, seu sancti Vincentii Lutetiæ Parisiorum. II, Floruisse, non sub Carolo Magno, sed sub cognomine nepote Calvo, atque huic, non illi opus suum dedicasse. III, Martyrologium suum composuisse circiter annum DCCCLXXV. Quæ omnia satis solide probata invenies apud Mabilionem in Prolegomenis ad sec. 4 Benedictinum, parte 2 pag. LXXXVII, atque in Historia ecclesiæ Parisiensis laudati Du bois, parte 1 pag. 467, quibus in stabilienda Usuardi ætate & professione omnino subscribimus; in hoc plane dissentimus, quod cum Bollando, Henschenio, Papebrochio aliisque omnibus, solo excepto Castellano, Usuardum Adoni præponant, aut quamvis suppares videant, sic tamen scripsisse Martyrologia sua existiment, ut *neuter alteri notus fuerit, & uterque eodem fere tempore manum ad opus suum admoverit*: quæ ecclesiastici historici jam citati verba sunt; quibus adde subtimidum Mabilionis assertum, num. 174: *Ad Usuardi auctoritatem prope accedere Adonis Martyrologium*: ubi dicendum erat, non plus Usuardo auctoritatis inesse, quam ex Adone transumpserit; non plus rivulo quam fonti, non plus nato quam genitori.

restituitur;

160 Jam sæpius monui, agnovisse demum Papebrochium tomo v Junii pag. 250 col. 1 in fine, præposterum illum ordinem, idque ex Castellani suggestione, à quo primum transpositus est, & prioritatis loco restitutus Viennensis Martyrologus, quem annis fere octodecim, in scribendo Martyrologio, Usuardum antecessisse, brevi hac supputatione ostenditur. Usuardi Martyrologium dedicatur Carolo Calvo jam Imperatori, atqui Calvus imperator non fuit ante annum DCCCLXXV, ergo vel illo anno compositum, saltem completum est, vel anno sequenti: atqui Ado, ex num. 151, suum scripsit circiter annum DCCCLVIII: stat igitur nostri calculi exacta ratio. Hoc solum argumentum hîc ex professo nobis versandum est, Usuardum pleraque sua omnia ex Adone accepisse, cujus continuam probationem exhibent quotidianæ ad Martyrologium Usuardi Observationes à prima die Januarii ad ultimam Decembris, quibus utriusque Martyrologi textus expendo, annuntiationes, ut hîc loquimur, annuntiationibus, phrases

probatur-que

phrasibus, verba ipsa verbis comparo; factaque collatione, Usuardi laterculos, ex Adonianis descriptos, abbreviatos, contractos, modice quandoque ex Beda immutatos, ea perspicuitate, ni fallor, ostendo, qua majorem in hisce rebus desiderare nemo queat. At eo pacto, ut plagiarium, me dices Usuardum traducere. Apage plagii crimen, audi ipsum Usuardum totius operis sui rationem reddentem, tumque intelliges, quid de suo ipse se præstitisse, quid ex aliis Sanctorum Patrum Martyrologiis sese accepisse ultro fateatur; id fere unum molitus, ut ad commodam æqualitatem Sanctorum commemorationes, singulis Kalendarum diebus, concinna methodo reduceret.

ex ejus præfatione

161 Expendamus ipsam Usuardi præfationem ex illustri codice nostro Herinensi, unde illam edidit Bollandus cap. 4 § 7, quæque in aliis etiam vetustis codicibus reperitur, & vel in ipso Adone Leodiensi S. Laurentii &c. *Domino venerabiliter recolendo, Karolo regum piissimo* (al. *Augusto*) *Husuardus, quamquam indignus sacerdos & monachus, præsentis ævi prosperitatem & æternæ beatitudinis gloriam. Vestram minime latet celsitudinem, ô reverende Princeps, qualiter imitandis antiquorum studiis*

ſtudiis monemur, quidquid in libris, maxime eccleſiaſticæ doctrinæ congruis, minus debito perfectum habetur, vel pro poſſe ſupplere, vel ſuppleri optare. Quæ res, pia quidem ſollicitudine, addito etiam veſtræ dignitatis juſſu, me compulit, ut videlicet Sanctorum recurrentes feſtivitates, ex diverſis Sanctorum PP. Martyrologiis in quamdam exciperem unitatem. Recolebam ſiquidem in ſacris Sanctorum ſolenniis multimodos propriæ negligentiæ exceſſus; quod me plurimùm, ad hoc eis in Dei amore perſolvendum, cogebat officium; etſi non ſatis idoneum, utpote inſcium, ſed tamen divino, ut confidebam, ac indigno eorum ſublevandum auxilio. Nam & venerabilium, Hieronymi videlicet ac Bedæ, presbyterorum in hoc provocabar deſcriptis; quorum unus brevitati admodum ſtudens, alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa probantur hujus opuſculi præteriſſe neceſſaria. Adhibui igitur Flori memorabilis viri, COLLECTA E PLURIBUS IN EODEM NEGOTIO SECUNDI LIBRI COMMENTA; *quem maxime imitandum, in his quæ viſa ſunt congrua ac memoria digna, cenſui, quia plura ſummo ſtudio, quæ breviter perſtrinxi & correxit & addidit.*

accuratius expenſa,

162 Poſtrema hæc Adonem vivaciſſimis coloribus adumbrant; & licet in vulgari Uſuardi præfatione à Greveno, Molano aliiſque edita, paulo aliter exprimantur, rectè perpenſa, eòdem prorſus recidunt. Sic ibi legitur: *Quorum prior brevitati ſtudens, alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa inveniuntur hujus operis præteriiſſe neceſſaria: quos tamen ſequutus, cenſui & Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipſo negotio ſequi veſtigia, præſertim in ſecundo ejuſdem libro; ibi enim multa, quæ in priori omiſerat & correxit & addidit.* Attende, Bedam hîc deſcribi ab Adone, non ex aliqua parte, ut Florus fecerat, ſed integre completum. Porro ex his plane conficitur, tria Uſuardum præ oculis Martyrologia habuiſſe, ex quibus *opuſculum* ſuum coagmentaret, in prædicta vulgata præfatione monens: *At ſiquid, præter quod ab illis accepi, in hoc tempore auctum vel mutatum eſt, ſagaci à me indagine id perquiſitum agnoſci poterit.* Atque eccum plane evaneſcit plagii crimen, de quo nuperrime memini, dum ad unum illud SIQUID revocantur, qua cumque pure Uſuardina nuncupari poſſunt, accepta ex tabulis Martyrum Cordubenſium, unde Uſuardus ſanctorum Georgii & Aurelii reliquias conquiſierat; ex vicinioribus Galliarum eccleſiis, aut ex paſſionalibus, pauciſque aliis documentis, quæ ſuis locis indicare atque enumerare non prætermiſimus.

ſecundum, quem vocat,

163 Verumtamen ſincere agnoſcit Uſuardus, ſe ex tribus potiſſimum Martyrologiis ſumpſiſſe prope omnia; ex Hieronymianis ſcilicet, ex Beda, pro ut à Floro auctus fuerat, quæ ſunt *Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipſo negotio veſtigia*, & ex *ejuſdem* Flori *libro ſecundo*, ubi *multa quæ in priori omiſerat, & correxit & addidit:* vel ut clarius habet præfatio Herinienſis: *Adhibui igitur Flori, memorabilis viri, collecta è pluribus in eodem negotio ſecundi libri commenta,* QUEM MAXIME IMITANDUM IN HIS, QUÆ VISA SUNT CONGRUA ET MEMORIÆ DIGNA, CENSUI, QUIA PLURA SUMMO STUDIO, QUÆ BREVITER PERSTRINXI, CORREXIT ET ADDIDIT. Quemnam, obſecro, manifeſtius imitari potuit Uſuardus quam Adonem, *breviter perſtringendo*, quæ hic longis ſuis elogiis *ſummo ſtudio addiderat*, ſeligendoque, *quæ viſa ſunt congrua & memoriæ digna?* De cetero Hieronymianum, & Bedam Flori conſuluiſſe Uſuardum, Obſervationes noſtræ ſæpiſſime oſtendunt, nec minus clare evincunt, Florum illum, ab Henſchenio & Papebrochio editum, numquam vidiſſe. Torquet eruditorum ingenia & Majores noſtros mirum in modum vexavit *ſecundus* ille *Flori liber*, quem tot ſeculis, & præſertim proxime præterito, fruſtra quæſitum novimus; & porro fruſtra quærendum, niſi, ut ſupra dicebam, vel paradoxum nobis, vel miraculum ſobrii & vigiles fingamus.

Flori librum,

164 Negotium faceſſit ſolum *Flori* nomen, quod ſi non appellaſſet Uſuardus, opus ipſum citatum, tam clare, tam aperte, tam perſpicue Adonem referret, ut ex ſolis depictis characteriſticis, legentium & conferentium oculos veritatis luce perfunderet. Deſcribuntur ſiquidem *commenta collecta è pluribus in negotio* Martyrologii, quæ in *priori opere* Bedæ à Floro aucto *omiſſa* fuerant, in hoc autem *addita*, ut *quamplures* illi *Kalendarum dies intacti* ex omni parte implerentur, ſicque adeſſent omnia talis *opuſculi neceſſaria.* At ſuppletio illa Adonis non ſemper *congrua* eſt, nec *memoriæ* in Martyrologiis referendæ *digna*, cum hiſtoriæ longiores ſint, quas idcirco Uſuardus *breviter perſtringere* coactus fuerit. Atqui hæc ipſiſſima & genuina Adonis lucubratio eſt, ſic in ejus præfatione, quam habes num. 157 delineata: *Ne putes me in hoc opere in vacuum laboraſſe ..... Primum fuit imperium ac juſſio ſanctorum virorum, ut ſupplerentur dies, qui abſque nominibus Martyrum, in Martyrologio (quod venerabilis Flori ſtudio in labore Domni Beda accreverat) tantum notati erant. Deinde collecti undecumque paſſionum codices animum in tantum ſuſcitaverunt, ut non ſolum præteritas dierum feſtivitates. .... latius & paulo apertius diſcriberem* &c. Hæc toto opere Adoniano ubique ſe produnt, & diebus ſingulis cum Uſuardina contractione à nobis comparata, ſic parentem commonſtrant, ſic genus indigitant, ut filius nullus genitorem melius referat, hoc eſt, ut nulla epitome magis *congrua, memoriæ digna,* & in Martyrologico *opuſculo neceſſaria*, eatenus inventa ſit. Quis igitur ultra dubitet, quin ſub *Flori* nomine, vel pro *Flori libro ſecundo*, Adonis Martyrologium Uſuardus deſcripſerit.

non alium fuiſſe,

165 Nova hæc eſſe dicas, mira clamites; nihilominus certum erit & indubitatum quod ſcribimus, idque manifeſtiſſime reteges, ſi prolem cum patre, ſi Uſuardum cum Adone contuleris, vel ut labori parcas, ſi quotidianas Obſervationes noſtras expenderis. At quæſo, inquies,

qui Usuardo in mentem venire potuit, Florum nominare, cum forte adhuc superstes esset Ado ipse; verus Martyrologii auctor; nomen suum in fronte operis tam clare exprimens, *Ado peccator lectori salutem.* Id qua ratione factum fuerit, equidem miror & ignoro, sed ita rem habere, hoc me apertissime, perpetua hisce aliquot annis collatione, comperisse existimo. Effugio utitur Castellanus, præfationis ad I Bimestre pag. 23, dum difficultatem declinans, ait, Usuardum non asserere, se Florum descripsisse. At melius idem ipse in opere suo pag. 764 fatetur, Usuardum Adonis manuscriptum, Lugduno ad se destinatum, pro Floro descripsisse & abbreviasse. Quid enim aliud sonant verba illa, *adhibui Flori memorabilis viri collecta è pluribus in eodem negotio secundi libri commenta?* vel ista: *Censui & Flori memorabilis latiora jam in eo ipso negotio sequi vestigia, præsertim in secundo ejusdem libro?* Ego in toto isto *libro secundo* non alium quam Adonem video, Adonem sentio, Adonem loquentem audio.

quam Adonis Martyrologium.

166 Jam si propositæ quæstioni insistens, rogitando obtundas & eneces, qui Usuardo in mentem venire potuerit Florum nominare, cum adhuc probabiliter superstes esset Ado ipse, nomen suum in fronte operis tam clare exprimens, *Ado peccator lectori salutem?* Ad eam quæstionem non habeo quod reponam, præter hanc unam verisimillimam, me quidem arbitro, conjecturam; videlicet, missum Lugduno ad Usuardum Viennensis antistitis opus acephalum fuisse; puta, caruisse præfatione & Romano parvo, cui ipsa præfigitur. Ne vero gratis id me fingere existimes; quæro, an satis credibile videatur, nullum usquam de Romano illo parvo, ab Adone Ravennæ reperto, verbum facturum fuisse Usuardum, si illud in fronte operis ad se transmissi vidisset? Aberat igitur Romanum parvum; aberat proinde & tota Adonis præfatio: atqui nomen suum ibi expreisserat Ado, quod in totius operis decursu, procul dubio, omiserat; nihil itaque adeo mirandum, si Usuardus verum nomen auctoris Martyrologii ad se missi ignoraverit. Hoc posito, videntur cetera sponte profluere, etiam ratio ipsa, cur Usuardus opus illud Floro tribuendum putaverit.

Qui id factum conjicitur.

167 Hanc equidem sic cum animo concipio: cum jam pridem Lugduno abesset Ado, ad Viennenses insulas, ut minimum anno DCCCLX evectus, relictum Lugduni opus absque auctoris nomine, symmysta aliquis Benedictinus monachus, ad Usuardum Lutetiam direxerit; hic vero Bedæ Martyrologium, a Floro recensitum, cum eo componens, ac miram utriusque similitudinem passim agnoscens, continuò secum ipse statuerit, fœtum utrumque aut gemellum esse, aut saltem ab eodem parente progenitum. Alioqui, non minus ipse, quam Wandelbertus, noviisse poterat Florum illum *nominatissimum ecclesiæ Lugdunensis subdiaconum*, plures habuisse *veteres & emendatos codices*, quid magis proclive, quam inde collegisse, secundum aliquem & pleniorem Martyrologii librum à Floro esse compositum, cum in primo tot Kalendarum dies intacti remansissent. Non eò id dico, quod credam, *veteres* illos qualescumque Flori *emendatos codices* Martyrologia fuisse, multo minus Martyrologium integrum & completum à Floro conditum; sed quod nominis ejus celebritas, Usuardo acephali Martyrologii auctorem quærenti, facile suggerere potuerit, Florum illud adornasse, cujus eo tempore insignis doctrinæ fama adhuc supererat. Si hæ conjecturæ non placeant, quid plausibilius in hac re opinari fas sit, à peritioribus lubens addiscam, dum interim indubitatissimum perstet, purum putum Adonis opus fuisse, ipsum illud quod Usuardus *secundum Flori librum*, aut proprio aut alieno errore seductus, nuncupavit.

Quid Usuardus præstiterit,

168 Fuit, mihi tuto crede, fuit sub male imposito Flori nomine, Ado ipse sanctus Viennensis præsul, seu potius ejus Martyrologium, perpetua & perennis Usuardi scaturigo, ex qua totum nostrum Usuardinum, pro maxima sui parte coaluit. Adde huic Hieronymianum & Bedam, Flori studio ampliatum, ex quibus, si textrina metaphora rursus uti licitum est, stamen seu catellam conficies, cui subtemen innexuerit Usuardus, præsertim ex notioribus ipsi Sanctis Gallicis, & recens acquisita Martyrum Cordubensium notitia. In decursu operis sæpe à nobis dubitatum invenies, utrum Sanctos alios & aliunde conquisitos enumeratis hîc ductoribus suis adjunxisset Usuardus. Et quidem raros hujusmodi Sanctos novimus; novimus tamen: nam *Asclas* XXIII Januarii, ab antiquioribus notatus non est, uti nec *Philemon* & *Apollonius* VIII Martii. Nonnullos alios alibi indicavimus. Jam memoriæ occurrit *Gregorius Eliberitanus Bæticus* XXIV Aprilis, qui forte melius prætermissus fuisset. Septembris XXI est *Pamphilus martyr Romanus*, à me alibi frustra quæsitus. Quid quod XXVIII Septembris, XII Novembris & IV Decembris, textus totus proprie & privative, ut vulgo loquimur, Usuardinus sit. Mense Octobri Sancti aliqui ab Usuardo aliunde adsciti commemorantur, ut vide ibi, I, III, XI, XIV, XX & XXV. Hæc in specimen sufficiant.

unde opus inceperit.

169 Superest quærere, unde Martyrologii sui initium fecerit Usuardus? De ea controversia satis copiose dictum est præfationis hujus cap. 2. à num. 109. Beda, Florus, Wandelbertus, Rabanus, Notkerus à Kalendis Januarii cum Romano parvo & Hieronymiano Epternacensi annum ecclesiasticum exorsi sunt; credimus tamen, Rosweydum recte sensisse, quod Ado à IX Kalendas Januarii, seu à vigilia Nativitatis inchoaverit: idque secutum fuisse Usuardum existimamus, ex præstantissimis vetustissimisque duobus codicibus nostris Pratensi & Herinensi, à quibus plerique alii dissentiunt. Nos interim primos, & accuratiores Usuardi editores, Muneratum, Belinum

num, Grevenum & Molanum, atque adeo receptiſſimum jam morem imitati, ab octava Nativitatis & Circumciſione Domini, ſeu à Kalendis Januarii exordium ſumere maluimus. Atque hîc totius noſtræ Martyrologicæ genealogiæ terminum figimus, deducta arbore ad Uſuardum, qui operis noſtri materia, finis & ſcopus eſt. Cum vero Martyrologorum nullus, tam numeroſam prolem, nullus tot filios poſt ſe reliquerit; hi vero à parentis nativa imagine paulatim deflexerint; in eo nobis maxime laborandum, ut collectis hinc inde lineamentis, veram perfectamque parentis effigiem adumbrare conemur. Luſtremus jam itaque totam Uſuardi ſobolem.

ARTICULUS III.

Antiquiores Uſuardini Martyrologii editiones ordine recenſentur.

IPſo præfationis hujus principio ſatis præoccupata eſt, quæ mihi hîc fieri poſſet maxime obvia objectatio, cur ſcilicet poſt tam multas Uſuardini Martyrologii editiones, quæ in omnium manibus ſunt, hæc noſtra nova & tam operoſe elaborata prodeat. Brevi reſponſo rem conficiam, ſi dixero nullam hactenus editionem repertam, quæ non alterius deſiderium poſt ſe reliquerit; quippe cum nulla talis ſit, quin rerum Martyrologicarum periti, graves in ea defectus & plures exceſſus deprehenderint, adeo ut multi eruditi viri, etiam recentiſſime, doctiſſimos Patres Benedictinos cœnobii ſancti Germani à Pratis excitaverint, & tantum non vellicando compellere conati ſint, ut autographum ſuum, ſeu verum ſeu putatitium, publici aliquando juris facerent, quod ab ipſis hactenus impetrari non potuit, ut ſupra ſatis inſinuavimus. Cauſas ibi memoratas non repeto, omnium inſtar ſit, Bollandi noſtri meditatum à tot annis conſilium, de edendo olim Uſuardo *nativa ſimplicitate*, ad quam eruendam, plura nobis adjumenta acceſſere, quam in operis de Actis Sanctorum exordio, aut Roſweydus aut Bollandus colligere potuerint. Ut autem de hac noſtra editione rectum feratur judicium, præmittenda eſt aliarum omnium cenſura; ſubjiciendi deinceps ſingulorum codicum Mss. characteres, ex quibus omnibus decerni queat, non ſuperfluam, nec inutilem diligentiam in hoc opere à nobis collocatam. En pollicitam recenſionem.

171 Prima omnium eaque antiquiſſima, quam ſaltem noverimus, Uſuardi editio, ea eſt, quam frequentiſſime citatam habes ſub nomine MAXIMÆ LUBECANÆ. Lubecanam eſſe, & anno MCCCCLXXV typis primùm vulgatam, tradunt Majores noſtri in Actis, atque in multis eorum ſchedis reperio. In ipſo opere annus notatus non apparet, cum ſit pars aliqua à grandiori volumine avulſa, *quo*, ut in epilogo dicitur, *ſacra faſciculariter totius mundi hiſtoriæ ambitus continetur.* Patet id ex paginarum numero ſuperne in medio primæ faciei calamo adſcripto; qui incipit à CCCCIX pergitque ad CCCCXXXV, unicam ſemper folii faciem notans. Forma in lato ſpiſſoque folio expanſa eſt, unde à nobis merito *Maxima* appellatur, diſtinguiturque ab alia etiam Lubecana anni MCCCCXC, de qua inferius agemus. Nihil habet hæc editio, quo magnopere commendetur; nam typi ipſi Teutonici ſeu Gothici valde imperfecti ſunt, ſcatetque totum opus innumeris mendis: ipſum vero Martyrologium longe recedit ab Uſuardina puritate, ſæpe auctius & interpolatum, ſimileque codici manuſcripto, quem cum proprio nomine appellare non potuerim, *Antverpienſem* ſimpliciter nuncupo, ut à duobus aliis *majori* & *maximo* diſcernam. Advertet lector cum Lubecana & Antverpienſi plerumque conjungi codicem *Vghellianum*, ut alibi dicam. Non eſt itaque, qua de agimus, editio primæ & optimæ notæ, claſſem ferme peculiarem cum duobus aliis conſtituens inter primos & medios, tametſi ſæpius inter primarios locum obtineat. *Omnium prima*

172 Volumen ipſum ingentis molis, à quo hoc Martyrologium diſtractum diximus, ad Muſeum noſtrum ſubinde acceſſit, ſub titulo *Rudimenti novitiorum.* Annus editionis rectiſſime obſervatus eſt, nam ita ad calcem copioſiſſimi indicis totiuſque operis legitur: *Anno ſecundum carnem filii Dei à Nativitate* MCCCCLXXV, *ipſo die ſanctiſſimi regis & martyris Oſwaldi, qui eſt* V *Auguſti, ſanctiſſimo in Chriſto Patre ac Domino noſtro Sixto Papa* IV, *illuſtriſſimo præclariſſimæ domus Auſtriæ Friderico tertio, Romanorum imperatore invictiſſimo, ſemper Auguſto, ac pro nunc Coloniæ exiſtente; imperiali nobili in urbe Lubecana, arte impreſſoria, ſpeciali gratia divina, animarum ob ſalutem fidelium inventa: epithoma iſtud, partes in ſex, juxta mundi ſex ætates diviſum, prius alibi non repertum, quod placuit Rudimentum novitiorum intitulari; Dei adjutorio, qui ſupernas res ac ſubternas fortiter, ſuaviter, tranquilleque diſpenſat, per magiſtrum Lucam Brandis de Schaff, feliciter eſt excuſum atque finitum.* Nihil hîc ad me attinet de tota illa rerum farragine judicium ferre; non aliunde pretium, quam ab impreſſionis ætate habere videtur, quod & in Martyrologium derivari facile patimur, quamvis de cetero, ut puriſſimum Uſuardinum non admittamus. *Lubecana maxima an.* 1475.

173 Ætatis ordine priorem excipit editio ſeu verſio Uſuardi Belgica, cujus ſex ſoli priores menſes apud nos exſtant, immixti Legendæ aureæ Jacobi de Voragine, itidem Belgicæ, in parvo folio Ultrajecti vulgatæ anno MCCCCLXXX. Verum neque huic æſtimationem vetuſtas addidit, cum raro pura ſit, extracta ex codice aliquo ſimili *Leydenſi* aliiſque, quos mediæ notæ appellare conſuevimus *Ultrajectina Belgica an.* 1480.

suevimus, & infra latius describemus. Huic jungi potest editio Florentiæ procurata per Fran-
Florentina an. 1486. ciscum de Bonaccursiis anno MCCCCLXXXVI, quam Henschenius reperit in bibliotheca Stroz-
ziana, eamque cum editione Greveni, aliisque duobus codicibus Usuardinis Mss. contulit,
altero ejusdem bibliothecæ Strozzianæ, altero Mediceæ. Quid de ea censendum sit, non est
mihi integrum hîc depromere, cum sola extracta Henschenius propria manu descripta reliquerit, quæ passim inter Auctaria citamus sub nomine codicum FLORENTINORUM. Frequentissimi excessus ostendunt, quam parum pura sit præfata editio, cujus exemplar Neapoli ad SS. Apostolos asservari, emendatum à Georgio Antonio Vespuccio, Præposito cathedralis ecclesiæ Florentinæ, notavit alicubi Papebrochius. Atque hæc ex aliorum relatu.

174 Præter Lubecanam maximam citari sæpius in Actis solet *Lubecana* alia anni MCCCCXC,
Colonienses & Lubecana 1490: cum altera *Colonienſi*, priori omnino simili, ipsoque eodem anno vulgatâ. Habet posterior formam parvi folii cum hac in fine epigraphe: *Explicit Martyrologium Usuardi monachi, sicut habetur augmentatum, ut patet; impressum diligenter per me Johannem Roelhoff de Lubeck, civem sanctæ felicisque Coloniæ Agrippinæ, & consummatum feliciter anno salutis ac gratiæ* MCCCCXC, *in vigilia sanctissimorum trium Regum, præfatæ civitatis patronorum ac protectorum jugiter.* Notavit Rosweydus, *adjunctum* olim fuisse *legendæ aureæ, & valde ab Usuardo variare*: quod postremum verissimum esse, probant quotidiana auctaria, ex hac & altera editione Lubecana Usuardino textui immixta aut adjecta, quorum plurima ad Colonienses proprie pertinent. Porro Lubecana illa alia, ex priori Colonienſi, aut saltem ex consimillimo manuscripto certo certius desumpta, immixta est Doctrinali Clericorum forma quarta minori; in eo à priori discrepans, quod incipiat à vigilia Nativitatis Domini. In fine apponitur: *Solus iste libellus directive quemque dirigit ad cælum. Explicit Doctrinale Clericorum, una cum Martyrologio Sanctorum, diligenter in Lubeck impressum anno à Nativitate Domini* MCCCCXC. Possent ex isto Doctrinali nonnulla curiose observari, sed ea ad institutum præsens nullatenus pertinent.

175 De hujus Martyrologii, bis uno anno excusi, auctore vel augmentatore, disputare mul-
earum auctor tis non vacat. Rogatus olim à Bollando P. Jacobus Kritsradt, Societatis nostræ, ut de Hermanni Greven, Cartusiani Colonienſis ætate & scriptis certa aliqua disquirere conaretur, respondit v Martii MDCL, se Cartusiæ illius P. Vicarium adiisse, ex quo didicerit, præfatum Martyrologium anni MCCCCXC, *desumptum* esse *ex scripto quodam* V 38 (qui est numerus bibliothecæ Cartusianæ) *per omnia*. Porro *ad marginem* citati Martyrologii excusi, *in columna dextra ultima vacua scriptum manu P. Garnevelt p. m. Cartusiani*: *Auctor est V. P. Hermannus Greven (sive Gresgen) sacerdos professus Cartusiæ Colonienſis, qui obiit anno* MCCCCLXXX, V *die Novembris.* At non satis explorata hæc esse, patet ex alia notatione, quam refert idem Kritsradt, nempe, *in prima* ejusdem codicis *pagina scriptum* esse *antiquo characlere ante centum annos*: *Alibi sic scribitur*; *Joannes Gresgen, noſtræ domus Coloniæ, auxit Martyrologium Usuardi.* Et infra: *Joannes Gresgen obiit Kalendis Aprilis.* Infra denuo, GRIFGIN *Carthusianus.* Audi modo schedulam manu ipsius Vicarii Cartusiæ Colonienſis, F. Joannis Lotley, exaratam, quæ ita habet: *De patria & familia P. Hermanni Greffgen, nihil mihi constat. Alter, de quo mentionem feci, fuit Joannes Scherfgen, patritius Colon. ob affinitatem nominis à me relatus, qui num aliquid scripserit, ignoro. In nulla editione exstat nomen auctoris, quod aliunde conjecturare oportebat.*

176 Cetera in hanc rem perquisita, sed æque incerta, prætereo, cum satis pateat, frustra labora-
frustra quæsitus. tum in eruendo nomine auctoris, qui editionem illam Usuardinam Colonienſem anni MCCCCXC auxerit aut excudi curauerit: idcirco à Majoribus nostris simpliciter semper editio Colonienſis istius anni, à me vero in Auctariis Usuardinis sic cum Lubecensi conjuncta, ut uno semper nomine utramque designem sub titulo EDITIONIS LUBECO-COLONIENSIS, sive à Cartusianis, uno aut pluribus, sive ab alio procurata fuerit. Alteram ab altera divellere nolui, quod eadem plane referat, videaturque Lubecana ex Colonienſi eodem anno accepta; quod nemo tantopere mirabitur, si attendat, priorem *consummatam* fuisse *in vigilia sanctissimorum trium Regum.* De auctore duarum aliarum editionum Colonienſium anni MDXV & MDXXI, quas brevi recensebimus, aliter sentiendum est; eas enim Bollandus, Henschenius & Papebrochius constanter citant sub nomine *Usuardi Cartusiæ Colonienſis*, vel sub *Additionum Cartusiæ Colonienſis ad Usuardum*, vel sub æquivalenti descriptione, quæ idem designet; frequentissime autem sub appellatione GREVENI non Joannis, sed *Hermanni*, quamvis, si hic obierit MCCCCLXXX, earum editionum auctor esse non potuerit. Sed quidquid de rei veritate demum statuatur, utraque illa posterior editio *Greveniana* à nobis dicitur, toto opere sic semper nuncupata.

177 Anno illo eodem MCCCCXC alia Usuardi editio prodiit Parisiis in folio, sub solo titulo Mar-
Muneratus an. 1490 & 1536. tyrologii, ut testatur Rosweydus, qui editionem alteram anni MDXXXVI apud Ambrosium Gerault in quarto majori, quæ apud nos exstat, contulit cum priori, servata Lovanii in domo Standonica. Ejus auctor vel editor fuit *Joannes le Munerat, Cantor & Scholasticus, Theologus Parisiensis*, ut alicubi notavit Colvenerius: Castellanus proprium nomen admittit, sed titulum alium non tribuit quam *Bourſier du college de Navarre*, I Bim. p. 668, ubi, nisi fallor, in duobus errat; 1, quod pro anno MDXXXVI signet MDXXXV; 2, quod ita loquatur, ac si eo primùm anno editio facta fuisset, cum constet priorem alteram annis XLV vetustiorem esse, sitque verosimillimum, Muneratum ad secundam

usque

usque editionēm non supervixisse. Observatione dignus est titulus, qui in posteriori editione adscribitur his verbis: *Martyrologium, hoc est Martyrum recensio, sive catalogus, in quo, quid pro Christi Ecclesia & fide, sancti Martyres Dei passi, gesserint, succincte & vere recensetur; eorumdemque festivitates, in quemque mensis diem incurrant, indicantur; ad Eusebii & Hieronymi aliorumque sacrorum authorum exemplum, cura & jussu Caroli Magni imperatoris digestum, insertis lectionibus moralibus, disciplinæ ecclesiasticæ regulam continentibus, de mandato Ludovici Christianissimi & glorioſissimi, semperque Augusti, conscriptis, anno à Christo nato* DCCCXVI. Hæc facile corrigi possunt; utinam tota editio erroribus aliis & præsertim typographicis, non redundaret! Ceterum inter puriores Usuardos hîc connumerata est, tunc excluſa, cum aliò deflectit.

178 Descriptas hactenus Usuardi editiones, celebritate sua antecellit ea, cui hic titulus præfigitur: *Martyrologium secundum morem Romanæ curiæ.* In fine autem ita habetur: *Finit Martyrologium accuratissime emendatum per magistrum Belnum de Padua, Ordinis fratrum Heremitarum sancti Augustini; nec non additionibus Patrum aliarum religionum copiosus* (in alia editione *copiosum*) *effectum. Impressum Venetiis jussu & impensis nobilis viri Lucæ Antonii de Giunta Florentini, arte autem Joannis Emerici de Spira, anno* MCCCCXCVIII, *Idibus Octobris.* Facile observas, male impressum auctoris nomen *Belnum* pro *Belinum*, quod in altera editione emendatum est, vel *Bellinum.* Postremo hoc modo scripsere passim Majores nostri in Actis, nec male, cum ita exprimatur in præfatiuncula ante Kalendas Januarii. Ego aliam formationem secutus sum, quod eam veriorem existimaverim, cum in editione Parisiensi clare ad calcem poneretur, satisque appareret, in prima Veneta litteram I absorptam fuisse. Utramvis inflexionem elegeris, perinde nobis erit. Monendus hîc lector, nonnumquam in Actis, memoriæ lapsu, præfatam editionem Venetam citatam esse sub anno MCCCCLXXXVIII, pro vero anno MCCCCXCVIII, sic habetur tomo 11 Maii pag. 657 &c. *Belinus an.* 1498, 1521 *&c.*

179 Liceat mihi hîc verbo quærere, fueritne typographus ille *Joannes Emericus de Spira*, filius aut nepos *Joannis Spiræ* vel *de Spira*, an idem ipse, qui typis longe elegantissimis, rotundis seu Romanis anno MCCCCLXIX Venetiis excuderat Caii Plinii historiam naturalem in amplissima forma & quidem membranea; quam dono, æterna memoria digno, Museo nostro hagiographico traditam voluit vir illustrissimus nostrique operis studiosissimus Guilielmus Albertus Baro de Grisperre, Goyck & Libersaert, Brabantiæ Concellarius, de qua verbo memini in dedicatione Tractatus mei de Patriarchis Alexandrinis, ante tomum v Junii, eidem patrono nostro & Mæcenati inscripti. Dubium movet adjecta præfato volumini metrica hujusmodi epigraphe: *De primæ editione.*

Quem modo tam rarum cupiens vix lector haberet,
Quique etiam fractus pene legendus eram;
Restituit Venetis me nuper SPIRA JOANNES
Exscripsitque libros ære notante meos &c.

Cur autem filio potius, nepoti vel alteri consanguineo, Belini editionem tribuendam censeam, facit immensa typorum diversitas, excudendique ratio tam parum accurata, ut Belini Usuardus ad Plinium nec per umbram comparandus sit. Sed ad Belinum redeamus.

180 Præmittit ipse solitis præfationibus aliam, fortasse suam particularem, à Molano etiam editam, qua fatetur se solos duos Martyrologos, nempe Hieronymum & Bedam, Usuardo antiquiores agnoscere. *Tertius*, inquit, *fuit Usuardus monachus, cujus opus magis habetur in usu apud multas ecclesias, quæ etiam creduntur aliqua ejus operi in locis variis addidisse, præcipue de Sanctis & festis pertinentibus ad easdem. Et hujus est Martyrologium scriptum, quod nos pro majori parte duximus eligendum & præ aliis tenendum.* Candide & vere ait, *pro majori parte*, nam & ipse Sanctos & festa pro arbitrio suo addidit, ut ex Auctariis Usuardinis sæpe patebit. Nihilominus à Scardeonio, de antiquitate urbis Patavinæ lib. 2, classe 7, pag. 154, laudatur Belinus non solum ut editor, sed ut corrector *Martyrologii, quod olim cum pro sua raritate in choris tantum & in conventibus publice legeretur, nunc hujus opera factum, ut ab omnibus legatur* &c. Adde his Castellani verba, Bimestri 1 pag. 134, quibus hanc laudem Belino tribuit, quod quemadmodum Notkerus inter antiquos classicos Martyrologos postremus est, ita Belinus inter recentiores sit primus. Sciebat utique vir eruditissimus, alias editiones Belinianam præcessisse, sed huic primas deferre voluit, quod communior esset, magisque pervulgata. *quâ & secundâ*, *non aliis usi sumus.*

181 Præter primam illam Venetam editionem anni MCCCCXCVIII, est penes nos posterior Parisiensis anni MDXXI, atque hæ solæ sunt, quas toto opere citavi, cum posteriores seu Venetas seu alias impressiones in Museo nostro non repererim. De aliquibus loquitur Molanus in editione anni MDLXXIII præfatione ad lectorem pag. 7: *Venetiis ad signum Spei excusum* (Belini Martyrologium) *anno* 49 *& Parisiis anno* 21 (& hac potissimum editione utitur Molanus.) *Videtur etiam id nonnihil auxisse Sanctis Paduæ, & Venetæ ecclesiæ, & diversarum religionum. Exstant & alia Romanæ ecclesiæ Martyrologia, quæ non vidi. Ecclesia enim sancti Petri, utitur Martyrologio Venetiis impresso anno* 60, *quod Alexander Peregrinus Brixiensis, Julii tertii sacellanus, opera sua emendatum edidit. Ecclesia autem Lateranensis utitur Martyrologio apud Hieronymum Cavalcalupum anno* 1564 *impresso.* Videor recordari, nominatas alicubi editiones annorum MDXLVIII & MDLXVI, nisi fortasse in numeris erra-

erratum sit, & annus LXVI, pro LXIV; & XLVIII, pro XLIX, male redditus. Sed quidquid de his sit, solæ duæ superius laudatæ à nobis appellantur, quarum posterior à puritate Usuardina magis deflectit. Excessus & defectus suis quique locis in Auctariis describuntur.

Grevenus an. 1515 & 1521,

182 Belinianis longe castigatior & accuratior gemina Colonienſis editio anni MDXV, & MDXXI, quam utramque Hermanno *Gresgen* seu *Gresgin* (molliori inflexione *Greven*) à Majoribus nostris adscriptam nuperrime dixi, & porro adscribere perrexi, non alio quam *Greveni* nomine, ambas appellans. Scio, citari aliquando sub generaliori appellatione *Cartusiæ*, vel *Cartusianorum Colonienſium*; sed frustra pluribus tribuitur, quod ab uno solo procuratum est, ut ex ejus verbis paulo inferius constabit. Non magna, in re inter utrumque diversitas; paulo major in stylo; sed ultima correctior est, & cum priori ita collata, ut ex una, utriusque sententia perspiciatur. Utraque apud nos est, utramque consului, siquando commemorationum varietas id mereri videbatur. Optime profecto de Usuardo meritus est; aut Hermannus ipse Grevenus, aut quiscumque alius editiones illas adornavit & correxit, dum textum ipsum Usuardinum, apposito signo, ab additionibus variarum ecclesiarum solicite discrevit, non sic tamen, ut textus ejus semper omnino expurgatus sit. Non lubet hîc dies omnes percurrere, quibus ab omnimoda puritate recedit; faciet id lector, si subjunctos Usuardinis textibus codices vel solum numerare voluerit. Notanda hîc sunt, quæ Grevenianæ editioni propria animadvertimus.

ex codice Carnotensi,

183 Satis certum est, Grevenum (sic auctorem imposterum nominare liceat) priorem editionem Colonienſem habuisse præ oculis, at ut textum genuinum ab accessionibus secerneret, adjutus fuit codice aliquo Usuardino ex Gallia accepto, quem Carnotensem fuisse, probant additamenta ei ecclesiæ propria, à me hinc inde detecta, ut XIV Martii: *Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi & confessoris.* Item XVI Maii: *In pago Carnotino, passio sancti Emani, Mauritii atque Almari.* Solus mensis October exempla quatuor suppeditat, ut VII Oct. *Civitate Carnotis, inventio corporis sancti Caletrici, ipsius civitatis episcopi.* Tum. XVI: *Carnotis, natalis sancti Prisci martyris, super Fluvium Andure.* Rursus XVII: *Carnoti, sanctæ Solinæ virginis. Apud eamdem urbem, dedicatio basilicæ in memoria beatissimæ Mariæ matris Dei & Domini nostri Jesu Christi.* Denique XXV: *Apud Carnotum, dedicatio ecclesiæ sancti Johannis Baptistæ, & sancti Vincentii levitæ & martyris.* Quæ, aliaque in decursu operis nonnumquam observata, clare, ni fallor, ostendunt, non potuisse illa Usuardo tribui, nisi quia in proprio Carnotensi codice reperta, quem solum habuerit, & tamquam purum Usuardum Grevenus sibi sequendum præfixerit.

textu ab Auctariis distincto.

184 Utitur alio signo Grevenus, sic ferme formato, L, de quo ita loquitur in præfatione sua fol. 5: *Interdum autem*, inquit, *parvus* L *ponitur, ad insinuandum, Sanctum illum, cui præponitur, superadditum esse Usuardo, quamvis ante* (aliud signum) *ponatur. Quod tamen in festis Conceptionis, Præsentationis, & Visitationis beatæ Mariæ, sancti Thomæ episcopi & martyris, & sanctæ Catharinæ virginis & martyris minime observatum est.* At quocumque signo affecta vel non affecta fuerint ea quæ textui Usuardino adjiciuntur, ea nobis sufficiens ratio est, quemadmodum alibi non semel diximus, ut Grevenus è purorum codicum numero excludatur. Sic habes citatis jam diebus, item I Aprilis, V & XX Augusti, XIII Septembris & alibi. In fine totius operis rationem reddit, cur Sanctos aliquos Martyrologio non putaverit inserendos: ubi inter alia sic loquitur, ut vere colligi possit, non plures, sed unicum totius collectionis auctorem esse. En ejus verba: *Finis Martyrologii Usuardi monachi, cum additionibus ex diversis Martyrologiis multo sudore collectis, separatimque jam secundo, anno* D. MDXXI *apud Coloniam Agrippinam adjectis. In quibus additionibus,* QUI IPSAS COLLEGIT, *juxta sententiam D. Hieronymi vel Bedæ, simpliciter fidem sive historiæ, quam legebat, sive diversorum in hac re studiosissimorum scriptis accommodavit; deprecans charitatem Spiritus sancti, ut labor suus fructum in devotorum profectu, ad Dei & Sanctorum ejus gloriam, invenire valeat.* Quæ hîc addi possent, ex proxime sequentibus facile intelligentur.

Molanus an. 1568, 1573 &c.

185 Usuardi editionibus hactenus enumeratis, nitore, elegantia & puritate palmam omnino eripit, postrema ordine, quam peculiari studio adornavit Joannes Molanus, Lovanienſis Theologus, vero cognomine Belgico *Vermeulen*, quod Gallicè vertit Castellanus in præfatione ad Martyrologium universale, *de la Meule.* Malim ego vertere *du Moulin.* Testatur Valerius Andreas in Bibliotheca Belgica, Insulis Flandrorum natum esse MDXXXIII, *quo pater*, inquit, *discendi idiomatis Gallici gratia, cum uxore prægnante, concesserat.* Mirum est, quod addit, *nonnisi materni ac vernaculi, hoc est Brabantici sermonis, gnarum fuisse, malluisseque Lovanienſem audire,* à matris patria; cum pater esset Schoonhovianus. Ego ex Molani lectione mihi plane persuaseram, Gallici sermonis peritum, imo in servanda Gallica scribendi ratione paulo scrupulosiorem, utpote qui ubique ab efformando W studiose abstineat, quod ipsum in auctariis ejus plerumque servavimus. Nimis religiose fortasse, sed eadem scribendi ratione, quæ in aliis Usuardinis codicibus passim servata est, ut vel hinc haberent curiosi, quo de singulorum pretio facerent conjecturam.

Elogium ex Valerio

186 Quid si autem in lingua Molani vernacula tantillum aberrarit Valerius, qui nec Martyrologii ejus editiones satis accurate consuluit. Etenim Molani scripta enumerans, sic habet primo loco: *Usuardi Martyrologium, annotationibus auctum, Lovanii* MDLXXIII & MDLXXVII, *typis Hieron. Wellæi.* Dormitavit hîc Valerius, nam prima editio Wellæana annum præfert MDLXVIII, altera MDLXXIII: tertia est Antverpiensis apud Nutium anni MDLXXXIII, quæ etiam Parisiis magno

magno volumini Historiæ veterum Patrum per La Barre inserta est, eodem ipso anno MDLXXXIII, nec alias scio hactenus prodiisse. Huc spectat hallucinatio altera, nisi fallor, V. C. Du Pin, qui in sua scriptorum Bibliotheca editionis Amstelodamensis, sec. IX pag. 200, col 2, impressionem, nescio quam, Antverpiensem citat, pro anno MDXXXVIII, priorem scilicet Lovaniensi anni MDLXVIII. Verum conjicio, male legisse eruditissimum virum, aut forte cifras transpositas reperisse, sic ut pro ultimæ editionis anno 1583, viderit 1538: qui certe facilis lapsus est; at turpius errat idem Bibliographus, dum in citata ipsa columna, Bollandum in Mosandri locum substituit, Surianique supplementi auctorem facit.

187 Quidquid interim sit de Molani natalibus, aut vernaculo sermone; constat, eruditione & scriptis, quæ ibi Valerius explicat, celebrem fuisse, sed prima Usuardini Martyrologii editione celebratissimum. Hæc una est, quam supra dicebam, antiquioribus omnibus palmam præripuisse, eò potissimum, quod Usuardi textum, quanta fieri potuit diligentia, nativæ puritati & simplicitati restituerit. Hanc extollunt, hanc celebrant, hanc merito suspiciunt Hagiophili omnes, tantoque in pretio fuit Cardinali Baronio, ut hoc æstimationis suæ perenne monumentum, præfat. ad Martyrologium Romanum cap. 9 exstare voluerit: *Tanti viri, de Ecclesia Dei & veritate Catholica optime meriti, nec brevem scedulam deperire æquanimiter patior: cui (dicam ingenue) istæc omnia, hac ex parte accepta fero, quod in densissimam silvam primus ipse ingressus, mihi aliisque aditum patefecit, quo etiam nomine, cum ego, tum eruditi omnes plurimùm ei debere, lubenter agnoscimus & confitemur.* Laudat illic etiam Baronius editionem posteriorem, seu mavis posteriores, nam qui earum unam novit, omnes novit; mihi vero omnibusque, puræ & nativæ Usuardinæ simplicitatis adoratoribus, unicè cara summoque in pretio est prima illa, in qua sola Usuardus agnoscitur, altera vel alteris, nescio quorum ductu & consilio, mutationibus, transpositionibus, atque interpolationibus ita deformatis, ut Usuardus prope ex oculis fugisse videatur. Priori itaque ad eruendum Usuardi textum usi sumus, aliæ augendis ferme Auctariis plerumque subserviunt. Audiamus modo Molanum ipsum de prima illa sua editione, præfationis cap. 4 differentem. *& Cardinali Baronio.*

188. Mitto illa, in quibus cum Sigeberto aut cum aliis à vero aberravit; sic ibi prosequitur: *In primo autem prologo, inter eos, qui Usuardo communiter præmitti solent, notatur, Usuardi opus magis quam Hieronymi aut Bedæ in usu haberi apud multas ecclesias; quæ etiam ejus operi creduntur aliqua in locis variis addidisse, præcipue de Sanctis & festis pertinentibus specialiter ad easdem. Propter istas autem additiones ad Usuardum, non facile est, ipsum Usuardum solum & absque additionibus ei indistincte permixtis prælo dare: quod tamen nos fecisse spero, quamvis subdubitem, num pauca nostros conatus subterfugerint. Interposui quidem nonnulla in ipso Usuardo ex Beda, Adone, diversis ecclesiarum Martyrologiis & aliunde, sed alio characlere & præmissa littera, per quæ lector facillimè advertat, ea Usuardi non esse. Contuli autem Usuardi Martyrologium Coloniæ in 8 excusum anno* MDXXI, *cum Romana Ecclesiæ Martyrologio; ea enim Usuardo aucto utitur: item cum diversis Martyrologiis in Francia excusis, quæ omnia sunt Usuardi, sed aucta: & postremo cum Mss. aliquot; & ex horum collatione animadverti, Usuardum Coloniæ prædicto anno impressum, paucas tantum habuisse additiones ab Usuardo indistinctas: plurimas enim habet, sed ab Usuardi verbis notula aliqua distinctas. Indistinctis itaque illis additamentis ex Usuardo expunctis, est in hoc Martyrologio ipse Usuardus majori characlere solus, & diversorum exemplarium subsidio castigatus. In quibus omnibus* USUARDUS *scriptum invenio, semel atque iterum* HUSUARDUS; *Trithemius tamen & plures Germani eum* ISUARDUM *nominant.* *Ejus præfatio*

189 Ex his paucula nobis expendenda sunt & illustranda. Verissimum censeo, quod ait Molanus, *propter additiones ad Usuardum, non facile esse Usuardum solum, & absque additionibus ei indistincte permixtis prælo dare*; nam adhibita omni sua diligentia, locis plusquam triginta ab Usuardina puritate recessisse, in Observationibus nostris lector inveniet. Nec quisquam existimet, me ita mihi abblandiri, ut simplicitatem omnem assecutum putem, quod quî fieri satis commode possit non video, cum inter tot editiones jam recensitas, & tot Mss. codices, quos porro recensebimus, nullus sit, qui non pluribus excessibus aut defectibus laborare comperiatur. Id præ Molano, subsidii habuimus, quod plures omnis generis codices ad manum fuerint, quod ejus aliorumque solertia adjuti, apertis, consultis, collatisque Usuardi fontibus, facilius longe nobis fuerit falsa à veris, genuina à spuriis, scoriam ab argento secernere. Siquid conatus nostros subterfugerit, & cognoscendi & ignoscendi errati locum nobis dàtum iri, plane confidimus. Argumenta ultro citroque ad eruendam probandamque Usuardi puritatem ventilata, hîc repetere superfluum judico, cum hæc sit totius nostri operis per singulos dies deducta materies. *expenditur*

190 Pergit Molanus: *Contuli autem Usuardi Martyrologium Coloniæ in* 8 (minori forma) *excusum* MDXXI (Grevenum indicat, de quo proxime egimus) *cum Romanæ ecclesiæ Martyrologio; ea enim Usuardo aucto utitur.* Ea est Belini editio, quam pro Romano Martyrologio accepit Molanus, ex hoc capite à Baronio reprehensus, sed *tolerabili*, inquit vir eminentissimus, *& venia digno errore, cum ipse tam longe positus, ea nesciverit, quæ illi, qui Romæ agunt, vix magno labore, pervigili diligentia, & summa sunt industria consecuti.* Siquidem id consecuti sint, aut consequi potuerint, rebus illis adhuc in obscuro latentibus. Quamquam enim Baronius præclare doceat, Romanum aliquod antiquum fuisse Martyrologium à sancto Gregorio descriptum, fateri tamen cogitur, se *& paucis illustratur.*

istiuf-

L istiusmodi Martyrologium numquam vidisse: nos vero sub principium superioris capitis evicimus, Gregorii characteres in Martyrologium, ab Adone Ravennæ repertum, nullatenus convenire; in quo Romanis nihil damni datum est, cum pro uno bina Martyrologia vera, genuina, vetusta & pridem publici juris facta ipsis vindicaverimus. Hæc cum Molanus ignoraverit, Belinus autem editioni suæ glorioſum titulum *Martyrologii ſecundum morem Romanæ curiæ* præfixisset, venia certe dignissimus fuit error ille perexiguus, quo Belini Usuardum *Ecclesiæ Romanæ Martyrologium* appellavit.

Quibus codicibus

191 Ceterum utroque isto Greveni & Belini Martyrologio usum fuisse Molanum, ex sola collatione certissimum est, adeo ut sæpe etiam errores adoptaverit, aut saltem in Auctaria rejecerit, præsertim ex altera illa Belini editione Parisiensi, cum prima ipsa & purior Veneta anni MCCCCXCVIII ei nota fuisse non videatur. Contulit *item* Molanus Usuardum *cum diversis Martyrologiis in Francia excusis, quæ omnia sunt Usuardi, sed aucta.* Quæ fuerint diversa illa Martyrologia, explicat ipse præfationis cap. 12, eaque potissimum revocantur ad binas editiones Munerati & Belinianam anni MDXXI, de quibus supra diximus. Vellem distinctius codices suos Mss. enumerasset Molanus, illum præsertim, quem citat sub littera Q, quemque eumdem plane existimo, cum præclarissimo nostro Herinensi, qui in Molani manus facile venire potuit, cum ipsum habuerit Augustinus Hunnæus, Theologus & Canonicus Lovaniensis, Molani æquales. Paulo clarius laudatum codicem designat in secundæ editionis epistola ad lectorem pag. 6 versa, eum vocans *Usuardum Ms. qui vix ullas habebat additiones, præterquam de sanctis Remensibus*, quæ est ipsa nativissima Herinensis nostri effigies. Interim ex perpetua Molanianæ editionis codicisque nostri collatione, non video adhibita esse omnia, quæ adjumento esse potuerant, ut clarius docebunt Observationes nostræ Usuardinæ.

So usum asserat.

192 Unum est, quod hactenus haud satis explorare potui; unde nimirum Castellano, Bimestri 1 pag. 196, innotuerit, usum fuisse Molanum in additionibus, Martyrologio Ms. ecclesiæ Parisiensis, descripto ex antiquiori anno MCCCXVI, & rursus transumpto anno MDXXIX. Certe inter omnia, quæ in præfationibus tum prioris tum posterioris editionis fuse commemorat Molanus, de tali Parisiensi Ms. nusquam, quod sciam, meminit. Videat lector cap. 12 & 13 præfationis primæ, & § 10 epistolæ ad edionem secundam. Si dixisset Castellanus, præluxisse editiones Munerati, & Belini, id recte attigisset, quod ipsemet Molanus asserit, contulisse se Usuardum *cum diversis Martyrologiis in Francia excusis.* Videor etiam posse colligere, non vidisse Molanum, verum vel prætensum autographum, quod in S. Germani à Pratis Parisiis asservatur, neque ejusdem ecgraphum ad ipsum fuisse transmissum, quod lectoribus significare nequaquam prætermisisset. De cetero, cum ex tot codicibus, tum Mss. tum typis editis, ea Molani editio adornata sit, eos omnes meis annumerari cupio, quo postremæ huic nostræ editioni non exiguum auctoritatis momentum accedere oportet, utpote cum ex tot exemplaribus eruta sit, recensita, castigata, emaculata.

In Agonib. Martyrum.

193 Inveniet præterea lector citatum aliquoties mense Januario Usuardum aliquem satis purum, editum cum *Agonibus Martyrum*, sive cum libro, qui hunc titulum præfert, quem utinam integrum habuissemus! verum cum solus ille mensis exstet, de eo pluribus dicere supersedeo.

Quibus usi non simus.

Est etiam penes nos Martyrologium seu *Viola Sanctorum* editionis Argentinensis anni MDVIII, cujus non semel in Actis meminerunt Majores nostri. Ast eo usi non sumus, quod frequentissimis magnisque interpolationibus, nimium ab Usuardi stylo deflectat. Ferme in oppositum peccat *Martyrologium Ordinis sancti Benedicti*, quod habemus & manuscriptum & editum, non magis ad Benedictinos, quam ad alios quoslibet religiosos spectans, nullâ loci aut anni notâ appositâ. Non deerat nobis codicum aliorum opima & abundantissima messis. *Hagiologion Franco-Galliæ*, à nostro Labbeo editum, non merebatur nomen Martyrologii authentici (*tres-authentique*) ut ipsum vocat Castellanus pag. 654; nam plane incompletum est, & quidquid boni habet, præter Bituricensia propria, ex Usuardo fere decerptum est. Sic nec Maurolyco aut recentiores alios Usuardi non editores sed interpolatores, ad genuinum ejus textum inquirendum consulendos putavi; quemadmodum neglecta est editio Germanica Walasseri citata quandoque sub nomine venerabilis nostri Petri Canisii, licet plerumque Usuardum referat, sed locupletissime auctum. Rursus, nulla est habita ratio additionum manuscriptarum Papebrochii ad editionem Colonienſem anni MCCCCXC, ex codice abbatiæ S. Michaelis Antverpiæ, quod eæ plerumque à nostro Usuardo longissime recederent. Ut paucis rem concludam; tot aliunde supperebant codices, ut plures quærere esset superfluum: aliunde vero, ita Auctaria quandoque excrescere animadvertebam, ut de rescindendis potius nonnullis, quam de novis accersendis non semel cogitaverim. Hæc de vulgatis Usuardi libris, nunc ad manuscriptos procedimus.

ARTI-

ARTICULUS IV.

De Codicibus Uſuardinis manuſcriptis.

§ I.

De Codicibus purioribus, ac primùm, De Uſuardo Pratenſi.

INter codices Uſuardinos Mss. quos habemus decem & ſeptem numero integros; & collatos cum Greveno aut aliis, ſupra triginta; præter Chiffletianos octodecim & plures alios; inter illos, inquam, omnes principatum apud nos ſemper tenuit, ſi non omnimodæ puritatis, ſaltem vetuſtatis titulo, codex ille, qui in cœnobio S. Germani à Pratis, tamquam auctoris ipſius manu ſcriptus ſive autographus, ſummo in pretio habetur; adeo ut nullis conatibus impetrare potuerim, ad breve ſaltem tempus, quo ſecurius in hac editione procederem, mihi commodaretur. De eo in præfatione ſua meminit Bollandus pag. LI, ita ſcribens: *Eum codicem Uſuardi ævo, aut non multo poſt ſcriptum cenſet Sirmondus noſter, qui pro ſua humanitate meum illud apographum cum alio quadringentorum facile annorum, aut etiam vetuſtiore, qui in eodem ſancti Germani cœnobio Pariſiis aſſervatur, accurate contulit.* Ita fert *notabile* codici noſtro præfixum, ubi indicatur per litteram A, prius illud deſignari; per B, poſterius. Pergit ibidem Sirmondus: *Hoc noſtrum antigraphum ex priore deſcriptum eſt; in quo quæ lineolis ſubnotata ſunt, ea ex autographo A vel ad marginem appoſita, vel in textum ipſum, ſub finem cujuſque diei inſerta fuerunt, alia manu, ferme tamen antiqua. Ex quo apparet, ea non pertinere ad Uſuardi Martyrologium, ſed adjecta poſt fuiſſe à monachis, præſertim ſancti Germani, ad quos magna ex parte ſpectant.* *Apographum contulit Sirmondus,*

195 Quam accuratam moniti hujus rationem habuerimus, ex noſtris Obſervationibus abunde liquet. In fine paginæ alia manu legitur: *Hoc Uſuardi Martyrologium cum citatis hic codicibus, unà cum R. P. Jacobo Sirmondo contuli Pariſiis anno* MDCXXXI. *Joannes Baptiſta de Cortas, Societatis Jeſu ſacerdos.* Vulgo nota eſt celeberrimi Sirmondi in conferendis dignoſcendiſque antiquis codicibus peritia; nihilominus cum hinc & inde ex Caſtellani citationibus nonnullam ab antigrapho noſtro diverſitatem obſervaſſem, ad eum ipſum confugi, ut de prædicto codice diſtincte, minutim, & exacte inſtruerer; quod & præſtitit, ſemel, iterum ac tertio ad fontem recurrendo, ea diligentia & ſcrupuloſa ferme religione, ut nec apicem prætermiſiſſe videri poſſit. Quamquam qui non minori benevolentia Caſtellani vices ſupplevit eruditiſſimus noſter Stephanus Chamillart, poſtrema collatione, nonnullos nævos obſervaverit. Ceterum Caſtellanus novam ex integro cum prima editione Molani collationem exorſus, in epiſtola data XXXI Maii MDCCIX, per dies ſingulos variationes quantumvis exiles ſolertiſſime adnotavit. Atque eo ſubſidio vehementer impulſus ſum, ut opus, faſtidioſiſſimis diſquiſitionibus plenum, audentius aggrederer. Fatebor hîc ingenue in viri Hagiophili laudem, non minori conſtantia in porrigenda, quoad vixit, auxiliatrice manu perſeveraſſe, quam principio ſe facturum ſpoponderat, poſtquam per ſubſequentes litteras XXXI Julii ejuſdem anni datas, non ſine mœrore ſignificaſſet, ſuperiores cœnobii ſancti Germani, ad tranſmittendum huc codicem, per eruditiſſimum Theodoricum Ruinartium induci omnino non potuiſſe. *Caſtellanus magis explicuit,*

196 Inter hæc amicam diſceptationem agitabamus de antiquitate non ſolum, ſed maxime de ſinceritate, puritate & ſimplicitate jam dicti ſæpe codicis, quem tot lituris, eraſionibus, ſuperinductionibus, adjectionibus, detractionibus, mutationibus reſperſum diffiteri non poterat; cui cum ego opponerem codices noſtros, præſertim Herinienſem, ubique integrum, nitidum, plenum, vetuſtate & ſplendore venerandum; ivit ad illud denique, quo ſe tutatur Mabilio, nempe ex Necrologio, illi codici adjecto, conſtare, ſcriptum illum Uſuardi tempore, ac proinde ab ipſomet auctore: interpolationes vero, lituras, eraſiones, inductiones, ſuprafcriptiones & hujuſmodi alia, ſigna ſibi videri, ex quibus vere autographum cenſeri debeat, ab Uſuardo ipſo diverſis temporibus, pro notitiarum accedentium diverſitate, ſic truncatum, auctum, imminutum, variatum, quemadmodum in autographis, prima manu ſcriptis, paſſim uſuvenire eruditi noverint. Hinc ad probandam vetuſtatem, huc ad me tranſmiſit Monitum, à Mabilione codici illi propria manu præfixum, quod cum in citata ſæpius præfatione ad ſec. 4 Benedictinum, parte 2 pag. LXXXVII editum reperiam, malo ipſum inde tranſſumere. Sic ibi ſcribit vir eruditiſſimus nobiſque ſemper æſtimatiſſimus Mabilio. *codicem Pratenſem propugnans*

197 *Et ſane antiquiſſimum ejus Martyrologii exemplar habemus, eo tempore* (nempe ſeculo nono, quo Uſuardus vivebat) *exaratum, cum ſubjecto Necrologio, in quo primaria manu mors Irmintrudis reginæ, uxoris Caroli Calvi, ſignata eſt Nonis Octobris; obitus vero Caroli* II *imperatoris, pridie Nonas Octobris manu recentiori. Itaque hic codex ſcriptus eſt eo temporis intervallo, quod effluxit inter annum* DCCCLXIX, *Irmintrudis ſupremum; & annum* DCCCLXXVII, *quo Carolus Calvus defunctus eſt. Idem etiam confirmatur ex Ebroini epiſcopi & abbatis ſancti Germani obitu, qui anno* DCCCLVIII *contigit, prima* *argumento Mabilionis,*

prima manu XIV *Kal. Maii consignato : cum successorum ejus Hilduini & Gozlini,* XVI *Kal. Maii ; atque Eboli,* VI *Nonas Octobris obitus secunda manu conscripti sint.* Nimis mihi probata est Mabilionis sincera fides, nimis perspecta ejus in distinguendis vetustis characteribus solertia, ut adductas obtuales notas, earumve exploratam diversitatem in dubium velim revocare, quamvis si codicem ipsum licuisset inspicere ac severiori critice Necrologium istud excutere, omnia inter se componendo conferendoque, forte nonnulla occurrissent, quæ vim argumenti infringerent, aut saltem exceptionibus ansam præberent.

non plane peremptorio.

198 Neque vero ex signatis Necrologii annis ea *convictio* exoritur, quam mihi ingerebat Castellanus. Quid si enim totus ille codex, centum &, si vis, ducentis annis post Usuardi obitum scriptus sit, ecquid eadem prima manus Necrologium aliquo usque prosequi potuit, secundaria autem; nescio quæ, reliqua superaddere? Ut valde probabile admitti debet Mabilionis argumentum, ut convincens, nequaquam: magis convinceret, nisi adessent, quæ in codicis commendationem non magnopere faciunt. Certe ex aliis mox deducendis, alterutrum forte probabilius confici posse videbitur; vel diversa Usuardum scripsisse Martyrologia, seu ejusdem Martyrologii variata exempla, ex quorum uno Herinensis noster atque alii processerint, quemadmodum ex aliquo alio Pratensi simili, sumpti apparent Antverpiensis major, Rosweydinus & Aquicinctinus; vel ad Usuardi ætatem prædictum Pratense manuscriptum pertingere non posse, atque adeo recentius exaratum dici oportere, idemque à posteris ejusdem instituti monachis, eo quo jam exstat modo interpolatum & reformatum, aut potius deformatum fuisse, quod ex tota codicis structura, ex vario charactere, aut ex scripturæ ejusdem, diversis temporibus & diverso atramento, appositione, nævisque aliis magno numero occurrentibus, sibi continuo objici posse, facile advertit Mabilio.

Plurimæ ejusdem codicis,

199 Audiamus vero, quo pacto ad hæc sese præmuniat citato nuperrime loco. Sic ibi pergit: *In illo Usuardi (sic enim appellare licet) autographo nonnulla passim additamenta reperiuntur, quædam etiam lituræ & scripturæ, eodem, ut videtur, tempore superinductæ, fortasse ipsius auctoris manu, qui opus suum idemtidem recognoverit.* Haud equidem diffiteor id ita fieri potuisse, ut mihi non semel à Castellano dictum regestumque est. Vellem ita verisimile reddi posset, atque codicis illius patronis effugium placet: aliunde enim infra arguemus, si verus est Mabilionis Achilles, non tantum vitæ Usuardo superfuisse, ut tot variationes in autographum suum induceret. Ego mihi videor, rem omnem diutius, maturius, accuratius & ex professo expendisse, dum diebus singulis textus singulos, imo singulorum textuum commemorationes, cum aliis codicibus, itidem Usuardinis, purioribus & integrioribus contuli; ex qua collatione difficultates offendi, quæ prædictum, seu vere seu prætense autographum in pluribus, ut minimum suspectum reddant, quamquam de cetero primum ei inter alios locum semper tribuerim. Liceat mihi hæsitationes meas atque occurrentia sæpenumero dubia proponere, quæ ab eruditissimis viris, codicis jam toties laudati possessoribus, dissolvi velim.

variis diebus aberrationes,

200 Non repetam, quæ toto sparsim opere in Observationibus meis Pratensi illi autographo singillatim opponere coactus sum: sufficiet dies hîc aliquot indicare, ubi ea reperiri possint. Videat lector mense Januario, die I, IX, XII, XIII, XIV, XVI, XXII, XXVI, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI. Mense Februario, die III, VIII, XVII. Mense Martio, die X, XVII, XVIII, XXVI, XXVII XXIX, XXX. Mense Aprili, die II, XII, XVII, XIX, XXII, XXIII, XXVI. Mense Maio, die X, XI, XXVII. Mense Junio, die I, IV, V, IX, X, XV, XVII, XXI, XXV, XXVI, XXX. Mense Julio, die I, VII, XI, XVIII, XX, XXII, XXVIII. Mense Augusto, die XII, XXIII, XXVI, XXIX, XXX. Mense Septembri, die I, III, V, XXIII, XXV. Mense Octobri, die XIII, XVI, XVII, XIX, XXIV, XXX. Mense Novembri, die I, II, XIII, XIX, XXI, XXIII. Mense Decembri, die IV, XXII, XXV, XXIX, XXXI. En locis ferme octoginta, atque aliis non tam scrupulose hîc annotatis, à simplicioribus codicibus aliis, tum excusis tum Mss. dissentit Usuardus Pratensis (quamquam non semper ea causa è purorum numero excludus sit,) tot, inquam, locis aut mutatus, aut auctus, aut contractus, aut interpolatus est, quid igitur aliud inde consequens videri possit, quam aut autographum non esse codicem illum, aut saltem aliud fuisse autographum unum vel plura, ex quo vel ex quibus Herinensis & alii, Pratensi puriores, de quibus infra agemus, descripti sint.

non satis facile

201 Scio cum Mabilione & Castellano mihi reponendum, non paucas ex recitatis variationibus tales esse, ut licet lituris inscriptæ, aut ad finem additæ, aut translatæ, transpositæ & intortæ sint, potuerint tamen ab ipsomet Usuardo, *opus suum idemtidem recognoscente*, adscribi vel superaddi. Novi Poëtæ verbum, *jus summum, summam sæpe esse malitiam*, vel ut alii legunt, *injuriam*: Nolo esse exactor nimis rigidus, nolo contendere, nolo vetustissimum, primariumque Usuardi exemplar concutere, nedum convellere; imo id pervelim, ut venerandus codex ab omni prorsus suppositionis vel minima suspicione liberetur. At enim, ubi nuda veritas inquiritur, nefas est quidquam dissimulare; aperte omnia eloquor. Id scrupuli remanet, quod mihi hactenus eximere haudquaquam potui. Demus, additiones plures, mutationes, interpolationes, superinductiones, transpositiones, ab ipso auctore factas; necdum perspexi, qua satis ratione solvantur variationes illæ, prima ipsa manu in ipso textu codicis Pratensis expressæ, quæ

quæ in nullis aut ſolum perpaucis codicibus, tum ſcriptis tum impreſſis, reperiuntur. Hinc enim fit veriſimile, quod ſupra innuebam argumentum, aut Pratenſem codicem plane autographum non eſſe, nec proinde Uſuardi ipſius manu ſcriptum; aut Uſuardum ipſum plura autographa ſcripſiſſe, quorum alia ab aliis deſcripta fuerint. Id jam paulo clarius & diſtinctius exponendum ſupereſt.

202 Toties appellatus & impoſterum appellandus Pratenſis codex, ad XII Januarii, ſic ſecundam annuntiationem exprimit: *In Cæſarea Mauritaniæ, ſancti Archadii* &c. nulla uſquam litura, nulla ſuperinductione apparente. Atqui ea poſitio, ſeu martyrii locus *in Cæſarea Mauritaniæ*, in nullis aliis noſtris codicibus, tum excuſis tum manuſcriptis, præterquam in extracto Aquicinctino occurrit; ergo codices alii ex autographo Pratenſi deſcripti non ſunt, ergo vel autographum non eſt, vel neceſſe eſt admittere, pluſquam unum autographum exſtitiſſe, alioſque codices ex uno, alios ex alio deſcriptos. Quid ad hoc argumentum Caſtellanus repoſuerit, eo die explicatum, &, ni fallor, abunde refutatum invenies. Mihi certe ea ratio urgentiſſima ſemper viſa eſt, taliſque, ut nulla exceptione, nullo effugio enervari facile valeat, quidquid variis modis tentaverim, aut vim elidere, aut ſaltem aliquo pacto emollire, ut paulo infra latius explicabo. Ne verò ex unica illa commemoratione id me credas conficere, vide quæ aliis locis in eamdem rem dicta ſunt, XVI & XXXI Januarii, XII & XVII Aprilis, XV & XVII Junii, XII & XXIII Auguſti. Unum præterea aut alterum exemplum adducamus: XVII Aprilis ſic penultimo loco, ante annuntiationem Cordubenſium legitur: *In Oriente, beati Nicofori* &c. Abeſt Nicephorus à probatiſſimis quibuſque codicibus, in ſolis Roſweydino, Aquicinctino & Bruxellenſi repertus, adeoque nec fuit in eo autographo, ex quo alii notæ optimæ deſumpti fuere. *diſſolvi poſſe*

203 Notavit Caſtellanus, in textu Uſuardino Pratenſi diem V Junii fuiſſe tranſcriptum (*redé-crit*) *in adjecto foliolo, incipiendo à Bonifacio, prætermiſſis Martyribus Ægyptiis.* Quæro, an primaria manu; an ſecundaria? Si primum, militat argumentum. Si ſecundum, non minus premit. Nam hîc etiam cum Pratenſi conveniunt perpetui ferme ejus ſocii. Antverpienſis major, Roſweydinus & Aquicinctinus, aliis omnibus plane diſcrepantibus. Rurſus, codices omnes, excepto Pratenſi & ſociis illis tribus, legunt XVII Junii in medio textu: *Eodem die, ſancti Vulmari confeſſoris, admirandæ* &c. alii iſti tres cum Pratenſi, ipſo illo die & loco agunt de *Gundulfo Bituricenſi.* Recurrit major confuſio ad diem XX Julii, ad quem interpolator aliquis Vulmarum tranſtulit, expuncto illic *Paulo, martyre Cordubenſi*, quem alii codices prope omnes conſtanter ſignant. Hæc & id genus alia, ab ipſomet Uſuardo mutata fuiſſe, mihi quidem non ſatis fit credibile, ut diebus illis, pluribus oſtendo. Sequitur denuo, primarios noſtros & puriores codices, ex quibus Uſuardi textus detumi debuit, aliunde, quam ex Pratenſi codice fuiſſe deſcriptos. Qui dies ceteros hîc aſſignatos, alioſque plures conſuluerit, eamdem ipſam concluſionem facile eliciet. *nobis videntur,*

204 Hiſce aut componendis, aut utcumque ſalvandis, modos potiſſimum duos excogitari poſſe video. Primum, ſi concedatur, auctorem Martyrologii Uſuardum, opus ſuum ſemel atque iterum & forte tertio tranſcripſiſſe, aut tranſcribi curaſſe, ſic ut ecgrapha illa ſucceſſive deſcripta, prout forte Imperatori aut aliis offerri debebant; hinc inde poſtea in nonnullis ab auctore ipſo correcta, limata aut mutata fuerint, accedentibus, ut fit, novis notitiis, ſeu veris ſeu falſis. Porro ex diverſis illis tranſumptis accepta fuerint apographa illa, quæ cum autographo in ſancti Germani relicto, non uſquequaque concordant. Hoc vero ibi ſervatum, toties ſubinde deletum, eraſum, ſuperinductum, interpolatum & deturpatum ſit, ut Mabilio ipſe de vera ejus authentia dubitaverit. Certe aliquid, mea quidem ſententia, defuiſſe fatendum eſt, cum eruditi illi viri, tot antiquorum manuſcriptorum editores, ab hoc promulgando, quantumvis ſæpe provocati, tamdiu abſtinuerint; procul dubio, liturarum & mutationum intercurrentium multitudine deterriti. Sed quidquid à vulgando Uſuardo ſuo ipſos remorari potuerit, via hîc aſſignata, ad elidendas & aliquouſque explanandas objectas difficultates, mihi ſemper veroſimillima, aliiſque omnibus expeditior viſa eſt. *niſi modis*

205 Aliam nihilominus, ſeu modum alium ſuggero, præfatis objectionibus ſeſe extricandi, quamquam non tanta probabilitate ſubſiſtat: ſi nempe tantiſper ſupponatur, primos ipſos Uſuardini autographi deſcriptores, aut per oſcitantiam omiſiſſe aliqua, aut proprio arbitrio decerpſiſſe quæ arriderent, eademque auctoritate, quæ non placerent, præteriiſſe. Id equidem ſatis plauſibiliter excogitari poſſe, non inficior: verum an harum rerum periti, id ſibi perſuaderi patientur? An credent, id tam facile contingere, aut potuiſſe, aut ſaltem licuiſſe, in eo potiſſimum Martyrologio, quod Cæſerea, ut ita dicam, auctoritate, ad communem Gallicanarum eccleſiarum uſum deſtinabatur? quibus id quidem conceſſum, fateri poſſumus, ut propria eccleſiæ ſuæ feſta adjicerent; Sanctos autem extrudere, aut commemorationes mutare, id vero eſt, quod ſub ipſis principiis toleratum, haudquaquam exiſtimamus. Hæc fere ſunt, quæ pro ſuſpectanda vel propugnanda tuendaque Pratenſis codicis vetuſtate, candide cenſuimus, hoc unice quærentes, ut ei ſarta tecta maneat vel ipſa Uſuardi ætas, admittaturque, correctiones omnes, interpolationes &c. in quibus eadem manus apparet, ab ipſo Uſuardo factas fuiſſe: quamquam id creditu difficillimum, propter aliud quoque argumentum, quod hîc ſubjicio. *qui hîc ſuggeruntur.*

206 Qui

206 Qui Usuardum pridem ad Caroli Magni tempora rejecerunt, ea ducti sunt ratione, quod ejus Martyrologium Carolo Augusto dedicatum esset; ast alii nobiscum recte reposuerunt, probationem nullam esse, cum & Carolus Calvus Augustus, seu imperator fuerit, atque huic ut imperatori oblatum. Supra autem ex Mabilionis conjectura admisimus, scriptum fuisse Martyrologium inter annum DCCCLXIX & DCCCLXXVII; imo admittendum erit, scriptum, vel saltem completum fuisse post annum DCCCLXXV, quo primum Calvus imperator creatus est, adeoque probabilissime anno proxime sequenti DCCCLXXVI. Insistendo Mabilionis conjecturæ, consequens etiam erit, obiisse Usuardum, ante Calvum, cum hìc alia manu Necrologio inscriptus sit, proindeque, ut summùm, ad initium anni DCCCLXXVII supervixisse, uno circiter post absolutum & oblatum Carolo imperatori Martyrologium suum. Quis jam credat, unius aut paulo amplius anni intervallo, tam multa Usuardo occurrisse, quæ in Martyrologio vixdum Imperatori, atque adeo ecclesiis Gallicanis communicato, eradenda, mutanda, obliteranda, transponenda, interpolanda fuerint? Imo quis suspicari ausit, id Usuardo aut fas aut integrum fuisse, postquam Martyrologium ab Imperatore & ecclesiis esset admissum? Rursus, quis suadeat, toties recursuram eamdem manum, addentem, detrahentem &c. & tamen tam sæpe apparere atramentum aliud, vel indicia alia, quæ satis convincant, multos annos faciendis correctionibus certo intercurrisse.

Alia contra eumd. codicem

207 Aliud est, quod codicis Pratensis authentiam seu autographiam incertam reddit, inde deductum, quod prima ipsa scriptoris manus constare omnino nequeat. Si enim sola ista, quæ ipsum textum exprimit, autographa & Usuardina manus est, quæcumque manu alia & recentiori ad marginem sive ad calcem adjiciuntur, Usuardo abjudicanda sunt. Atqui non raro occurrit, ut similia adjectamenta, in omnibus aliis codicibus proprio loco reperta, certo demonstrent, illa ipsa verissime Usuardina esse; hinc itaque consequitur, omnia, quæ in eo codice continentur, prima ipsa Usuardi manu scripta non esse, vel ipsum diverso charactere usum fuisse, quorum alterutrum non facile digerent autographi illius, seu veri seu prætensi propugnatores. Inter varia exempla, illud in argumentum assumo, quod nobis offert mensis Novembris dies VII in elogio Herculani Perusini episcopi: *Cujus corpus post abscisionem capitis* &c. desumptum ex Magni Gregorii Dialogorum lib. 3 cap. 13. Hoc autem reperitur in exemplaribus omnibus, seu primæ, seu secundæ, seu cujuscumque notæ, sive manuscriptis sive typis editis, si Tornacensem & Pulsanensem excipias, quibus familiarissimum est, similia elogia aut decurtare aut prorsus rescindere. At vero hoc ipsum elogium codici Pratensi ad marginem adjectum est, ac teste Castellano (*à la marge & en lettres moins anciennes que le texte*) hoc est, recentiori manu: ergo in præfato codice aliqua vere Usuardina sunt, quæ nihilominus recentiori manu adscribuntur: ergo non constat, primam manum esse Usuardinam. Quæro, utra sit? Falli & doceri cupio, at tot defectus, augmenta, inductiones, mutationes &c. plane natæ sunt suspicionem injicere, codicem illum qualemcumque, non magis quam ceteros autographiæ prærogativa donatum.

argumenta;

208 Hæc & quæcumque alia in Observationibus Usuardinis de illustrissimo codice, ultro citroque dicta, sic velim accipiant eruditissimi nobisque æstimatissimi RR. PP. Benedictini sancti Germani, ut veritatis indagandæ gratia, unice discussa & disputata. Solam illam, solam Usuardinam simplicitatem, jam tot annis atque ex tam variis exemplaribus quæsivimus; quæ si ex solo Pratensi manuscripto hauriri potuisset, non existimo, codicis illius possessores, tot seculis eruditos omnes, ejus avidissimos, tanto thesauro privaturos fuisse. Solet passim longe pluris fieri Molani editio, quam laudatus toties codex, sive vere, sive prætense autographus, nec me in ita sentientium numero esse, diffiteri ausim. Si fallor, errorem & mihi & ceteris eximat ex ea celeberrima congregatione doctus aliquis, harumque rerum peritus; dubia mea, imo errata, in quæ, codice ipso privatus, incidi, explanet & diluat, primus ego promptissime retractabo, quidquid forte de autographo illo iniquius sensisse dici possum. Satis equidem de republica litteraria meritus videbor, si id ab ipsis importunius extorsero, quod nemo hactenus precibus & exhortationibus impetrare valuit: puta, si id dubitationibus meis efficiam, ut Usuardum ipsi suum, nativa simplicitate, iisque, quibus voluerint, annotationibus vindicatum, publici juris aliquando faciant, imo si eodem impetu Usuardum nostrum succutere conentur; sic cecidisse, triumphus erit: eumdem omnes scopum præfixum habemus, ut dissipatis tenebris, errores depellantur, eruatur veritas, antiquitas ecclesiastica vel æmulis studiis illustretur, ad majorem Dei Sanctorumque gloriam.

omnia ad eruendam veritatem.

§ 2.

De nostro primario Herinensi codice.

Simplicitate Pratensem superat

BOllandus dicto superius præfationis loco pag. LI, postquam Pratensem, & alium Miræi codicem laudasset, sic pergit: *Sed quod supra citavi exemplar nostrum, utrique illi longe præfero, & purius ac sincerius reor, nam antiquissimum illud Parisiense, Idibus Januarii hæc habet: In monte Verziaco, S. Viventii confessoris, cum constet, post Usuardi ætatem translatas esse Vergiacum S. Viventii reli-*

reliquias, niſi extremis fortaſſe Calvi temporibus ſcripſit, & diu poſtea illi ſuperſtes vixit, iſtaque tunc adſcripſit. Sed à noſtro illa, quod ideo magis genuinum cenſeo, abſunt exemplari. Fuit hoc quondam monaſterii Carthuſianorum, quod B. Mariæ Virginis Capellæ dicitur, ſive de Herines (hinc nos HERINIENSIS appellationem derivavimus) *juxta Edingam, aut ut nunc appellatur Enghianum, Belgii oppidum: deinde Auguſtini Hunnæi, viri celebris fuit, poſtea donatum collegio noſtro Lovanienſi.* Quod hîc Bollandus præclariſſimum codicem noſtrum Herinienſem Pratenſi præferat, minime miror; magis etiam fortaſſe prætuliſſet, ſi labes noviſſet & maculas, quibus reſperſum eſſe à Caſtellano edocti ſumus: præferet quilibet, niſi vehementer fallor, qui utrumque inſpexerit contuleritque. Verum illud, quo Bollandus utitur, argumentum, elidit idem Caſtellanus, ſincere teſtando, annuntiationem iſtam, *In monte Verziaco* &c. ſecundaria aliqua manu codici Pratenſi adjectam, ut XIII Januarii agnoſcimus; id quod à Sirmondo & Cortaſio obſervatum non fuerat.

ætate poſterior.

210 Si de utriuſque manuſcripti vetuſtate quæritur, ultro & lubens fateor, Herinienſem noſtrum membraneum Pratenſi palmam omnino cedere, ſi vel ſola characteris forma attendatur, quæ, teſte Caſtellano, in Pratenſi modum ſcribendi antiquiſſimum refert, quem ipſe vocat Carlovingiacum: Herinienſis vero, paulo elegantiorem ac nitidiorem, duobus minimum ſeculis poſteriorem. At ſi puritatem ſpectemus, ſinceritatem, integritatem, ſimplicitatem, non dubium eſt, quin codex noſter alteri longe antecellat. Scriptura vetuſtatem ſatis probat, tametſi à peritiſſimo librario depicta ſit, habetque præ ceteris ferme codicibus, quod diphthongum æ clare ſemper efformet per ę, recepto more ſeculo XI, ad quod codicem illum revocandum Majores noſtri merito cenſuerunt, cum nulli Sancti eo ſeculo recentiores adjiciantur. Sic XIX Aprilis textui Uſuardino attexitur: *Depoſitio Domni Leonis Papæ, qui eccleſiam beati Remigii dedicavit*: ſed, ut vides, abſque *ſancti* titulo; obiit nimirum MLIV. Item I Junii legit: *Treveris civitate, depoſitio beati Simeonis monachi* &c. quem mortuum conſtat MXXXV. Titulo *beati* inſignitur, communi nomine, etiam poſt canonizationem (MXLII factam) à Martyrologis tribui ſolito. Cum autem IX Maii referatur *tranſlatio ſancti Nicolai*, ſic hæc vere contigit an. MLXXXVII, conſequi debet, codicem noſtrum ſub ſeculi finem exaratum fuiſſe.

Spectat ad ſeculum XI.

211 Scio, Majores noſtros, pro occurrentium circumſtantiarum varietate, nonnumquam circa hujus codicis ætatem, opinionem tantillum mutaſſe, uti de Henſchenio invenies tomo I Junii pag. 88 litt. D: at de ſinceritate & puritate dubitari haudquaquam potuit. Non negaverim, additiones aliquas ab Uſuardo diverſas hinc inde occurrere, verum ſi Remenſes, aut Provinciæ Remenſis, quæ ferme Treverim uſque extendebatur, Sancti removeantur, luce meridiana clarius patefcet, inter omnes Uſuardinos codices, tum excuſos tum manuſcriptos, principem locum meritiſſime tenere, adeoque ex aliquo Uſuardino autographo, vel ſaltem puriſſimo apographo olim fuiſſe deſcriptum. Difficultas Henſchenio viſa eſt, quod XV Octobris, in textu, ſecundo loco inſeratur: *Eodem die: ſancti Oſualdi epiſcopi & confeſſoris*, ut habetur tomo III Februarii pag. 750. Sed tunc in ea erat opinione Henſchenius, quod codex noſter ſeculo X eſſet antiquior, cum alia loca, quæ juniorem oſtendunt, necdum expendiſſet. Si quæras, cur eo die potius quam XXVIII aut XXIX Februarii Oſwaldum retulerit codicis deſcriptor, fatebor me veram cauſam ignorare, ſi conjecturas quis cupiat, apud Henſchenium citato loco requirendæ ſunt. Fatemur, annuntiationem Oſwaldi, additamentum eſſe, ex cultu, quem in Gallia, præſertim in provincia Remenſi, peculiari aliquo titulo obtinuerit.

ſi non haberet

212 Tales acceſſiones Remenſes in hoc noſtro codice frequentius offeruntur, quæ ſi abeſſent, pauciſſimæ aliæ reperirentur, ut recte Molanus ſupra numero 191 ipſum vocaverit, *Uſuardum manuſcriptum, qui vix ullas habet additiones, præterquam de ſanctis Remenſibus.* Hanc codicis patriam eſſe, prorſus non dubito: inde tranſlatum oportet ad Cartuſiam Herinienſem, olim *S. Mariæ heremi*, ſeu *montis Dei*, quæ è primis totius Belgii Cartuſiis fuit. Conjecturam hanc meam, atque una codicis ætatem confirmat addita recentiori manu ad marginem II Nonas, ſeu die VI Octobris, hæc commemoratio: *In Calabria, depoſitio beati Brunonis confeſſoris, primi inſtitutoris Ordinis Cartuſienſis*, quam appoſitam reor, ex ſola ſingulari hujus Cartuſiæ erga parentem veneratione, cum aliunde notum ſit, quam tarde Brunoni publicum cultum Eccleſia decreverit. Ex his abunde declarantur Uſuardi hujus Herinienſis ætas, patria, natales & migrationes: nequid deſit, & formam addo, quæ recepto uſu, in quarto nuncupari ſolet; eſtque compactus cum tractatu manuſcripto ſancti Hieronymi in epiſtolas Pauli & alias Canonicas; cui in fine attexitur Kalendarium cum anniverſariis cœnobii Herinienſis. Dixi ſupra num. 169, annum in hoc codice; uti & in Pratenſi, inchoari à vigilia Nativitatis Domini.

additiones Remenſes,

213 Jam vero, ut de ejuſdem ſimplicitate & puritate ſtatuas, percurre menſes ſingulos, augmenta Remenſia ſecerne, continuo perſpicies, pauca additamenta immiſceri, raras interpolationes, lituras vix unam aut alteram. Ad IV Januarii, refertur *Rigobertus* Remenſis archiepiſcopus; XV, de Mauro adjectum, *diſcipuli B. Benedicti abbatis.* Demum XXIII, neſcio unde accerſitus ſit *beatiſſimus Hildephonſus*, niſi hic aut in provincia Remenſi, aut in cœnobio, cujus olim codex fuit, peculiarem cultum habuerit. Menſe Februario, *Blaſius* ad III retractus eſt; VIII additur *Paulus Virodunenſis*, forte ibi etiam proprius. Menſe Martio, ſola prima die defectus aliquis reperitur. Menſe Aprili, præter Remenſia, XVIII de *Materno*, XIX, de *Leone* IX,

XXIV de *Bova & Doda*; XXX, de *Maderniano*; sola occurrit *Maria Ægyptiaca*, quæ ad IX signata est. Mense Maio, quinque dies sunt ab Usuardo diversi, ut I, de *Marculfo*; VIII, de *Gibriano*; IX, de *translatione Nicolai*; XX, *Romani monachi*; XXIX, de *translatione Remigii*: sed multum fallor, nisi hæc omnia Remensi provinciæ propria sint. Mense Junio, VIII, in *Medardo*, aliquid deest, XXI, omissus *Leutfredus*; XXIII, deest *Felix Sutrinus*, quemadmodum & III Julii, socii ejus *Irenæus* & *Mustiola*, de quibus vide nostras Observationes.

214 Præterea, mense Julio una occurrit litura in principio, quam puto esse de translatione S. Benedicti; XVIII, adjectus est *Arnulfus*; deinde XX & XXIII translationes Remensibus celebres de *Theodosia* & *Nicasio*. Mense Augusto, XIX, superadditur textui *Bertulfus abbas*, ex propria, opinor, cœnobii institutione. Tum XXV: *In pago Viromandensi*, *S. Hunegundis*. Mense Septembri, I, agit de *Ægidio*, *Sinicio*, & *Nivardo*, tamquam Remensibus; III, additur *Remaclus*; VII, XXV & XXVII, item de Remensibus: at X, nonnihil mutilus est; XX, interpolatus, ut Observationes nostræ fusius explicant. Mense Octobri, I, purus non est; XXVII, ponitur *Vigilia Sanctorum Simonis & Judæ*; de qua dubitari potest, an Usuardina non sit; XI, XV, XVI, XX, XXI & XXV, non excedit nisi in solis Remensibus. Mense Novembri, I, II, VI, IX, XV, XVIII, XXIII, XXVI. Demum mense Decembri, IV, XVI & XXIX, pleraque additamenta, pure Remensia sunt. Ineat modo rationem curiosus aliquis, conferat Heriniensem, cum famoso Pratensi autographo, utriusque excessus aut defectus ad æquam lancem, ad justam trutinam extudiat, si nullo ducatur partium studio, spondere ausim, ratione rite subducta, pedibus & manibus in nostram iturum sententiam.

paucaalia reperiuntur.

§ 3.

De Tornacensi, aliisque vetustioribus, maxime probatis.

Tornacensis seculi XIII

SEcundum ab Heriniensi codicem censemus eum, qui apud nos *Tornacensis* vocatur, quem aliquando Cathedrali illi perantiquæ in usu fuisse, si aliunde nobis non constaret, ex additionibus, ei ecclesiæ propriis, satis demonstraretur. Credimus autem ex Altovillarensi prope Remos cœnobio, Tornacum delatum, aut forte ex monasterii illius codice aliquo olim transumptum, ut dixi in Observationibus meis præsertim IV Julii. At quæcumque demum codicis origo fuerit, speciem & antiquam & elegantem refert, majori forma in membrana scriptus, atque elegantibus, quamvis nonnihil extritis, cancellis distinctus, quibus quandoque textus magis aptari videtur, quam cancelli ipsi textui accommodentur. Ætatem ejus ex subjuncto Necrologio, eâdem, ut apparet, sed pressiori manu scripto, sic probabiliter erues, si attendas, Anselmum & Geraudum vel Geraldum Tornacenses seculi XII episcopos, atque item Stephanum & Gosuinum, aliàs Goscelinum, qui anno MCCIII & MCCXVIII vita functi sunt, prima manu signari; at vero *Walterum*, *oriundum de Tornaco*, *hujus ecclesiæ episcopum*, cui Sammarthani cognomentum *Marvis*, apponunt, quique sedem tenuit ab anno MCCXIX ad MCCLII, in præfato Necrologio referri XIV Kal. Martii, manu secundaria, quemadmodum & successores, Walterum de Mandra, defunctum MCCLXII, & Joannem de Buchel vel Buchiaul, mortuum MCCLXVI; unde verosimiliter conficitur, scriptum fuisse Martyrologium inter annos MCCXIX, & MCCLII. Hæc pro codicis ætate.

hinc inde contractus est.

216 De sinceritate & simplicitate ex Observationibus nostris statuent æqui lectores. Certum est, à prioribus duobus multum recedere, non quidem sæpius in Sanctorum numero, sed in nonnulla annuntiationum correptione, quasi revera paratis cancellis, ut jam dicebam, Usuardini indiculi aptari debuerint; vel quod librarius minori scrupulo, grassari nonnumquam, & longiores orationes contrahere, sibi licitum putaverit: quod si caviisset scriptor ille, quicumque primus codicem temeravit, de nativa simplicitate codex hîc cum Herinienſi ferme certaret. Singulas contractiones enumerare, nimis tædiosum foret; generatim loquendo, aut purus passim, aut puro proximus est: aliquantulum deviat XVI, XVII, XVIII & XX Julii, atque item XIX Octobris, ubi excusari potest, quod propria aliqua, aut Altovillarensia, aut alia perperam Usuardo, vel saltem Martyrologio sub Usuardi nomine adscripserit. Dolendum profecto, amanuensium, vel incuria, vel audacia tam insigni codici debitum decorem splendoremque ademptum fuisse. Titulus & præfationes avulsæ sunt, habetque hiatum plane notabilem à IX Augusti ad XXVI Septembris, avulsis imperitorum culpa, pretiosis foliis. De adjuncto Necrologio, satis diffuso, dicere cœpimus; ex eo Tornacensis ecclesiæ benefactores plurimi, facile dignosci enumerarique possent.

Antverpiensis major

217 Tornacensi ætate suppar, qui multo antiquior Majoribus nostris visus est, codex Domus professæ societatis JESU Antverpiæ, quem Henschenius, non uno loco, tomo II Aprilis pag. 415 infra E, tomo II Maii pag. 131 infra B, in prætermissis de S. Letardo; rursus XVIII Maii, in prætermissis de S. Mildreda virgine; tomo IV pag. 136, infra A & alibi, ante annos sexcentos scriptum putavit. Specimina ex eo inter Bedæ exemplaria protulit Bollandus præf. gen. pag. XLIX, ubi recte advertit, *Bedæ nomine, sed ab recentiore manu prætitulatum* esse. Notat item, & vere, *Anglicanum* esse, nam pluribus diebus, ut alibi sæpe suis locis ostendimus, augmenta Angli-

Anglicana adjecta exhibet. Hoc vero codici huic peculiare, quod uniformis non sit, aliquando enim, ut mense Januario, auctior est, alibi passim purus Usuardus; mense Octobri & Novembri manu paulo recentiori suppletus. Quod de Heriniensi diximus, seclusis Remensibus, purissimum esse, id ferme de hoc codice dici posset, si Anglicana, nonnullaque in principio liberiora augmenta abessent. De Auctariis Anglicanis, vide mensibus singulis dies plerumque aliquos; notavi ex Julio, II, VI, VII, VIII, XV, XVII, XXXI. Ex Augusto, XXIV. Ex Septembri, IV, XVI, XXX. Ex Octobri, VI, VIII, XI, XII, XIII. & XV &c.

218. Hæc codicis patriam abundantissime probant. Ad ætatem quod attinet, puto extritas rubricas, exesas litteras, & lacera hinc inde folia Henschenii oculos fefellisse, nam ex sexcentis annis, meo quidem judicio, bina secula subduci possunt, sic ut ad seculum XIII pertineat. Forma litterarum cum Tornacensi satis aperte convenit; at decretorium argumentum præbet adnexa VII Julii, *S. Thomæ martyris translatio*, ubi certissime Cantuariensem episcopum indicari existimo, cujus translatio eo die, saltem eo mense facta cognoscitur anno VIII Honorii III Pontificis, qui est MCCXXIII, unde patet me recte principio dixisse, codicem hunc cum Tornacensi ætate supparem esse; quod etiam ostendit apposita utrique XXV Novembris sanctæ Catharinæ commemoratio, in antiquioribus, Pratensi, Heriniensi, sequenti Rosweydino aliisque ignotæ. Porro codex iste, ut inter Usuardinos proprio aliquo nomine designaretur, breviori appellatione à nobis vocatus est *Antverpiensis major*, ut contradistinctus à minimo in forma octava, quem simpliciter *Antverpiensem* dicimus, & alium grandem tomum qui *Antverpiensis maximus* nominatur, cum hic noster sit in forma quarta membraneus, compactus cum Beda ecclesiæ Atrebatensis, ex quo Florus ille à nostris editus potissimum eductus est. Notavi superius, non pauca hinc inde reperiri, in quibus cum Pratensi concordat, tum maxime, cum hic à ceterorum turba recedit. *non est seculo XIII antiquior.*

219 Postremis duobus Usuardis hîc descriptis, ætate paulo superior est præclarus omnino codex, manu elegantissima in membrana, majori forma seu folio exaratus, qui fuit ecclesiæ B. Mariæ Ultrajecti, tanti olim à Rosweydo æstimatus, ut ex eo genuinum Usuardum reddere cogitaverit in magna illa Martyrologiorum, duobus voluminibus collectione manuscripta, quæ apud nos exstat, hujus præfationis exordio atque alibi non semel citata. Hinc codici ipsi nomen inditum: ne enim sæpius recurreret longa illa paraphrasis *ecclesiæ B. Mariæ Ultrajecti*, breviori nomenclatura, *Rosweydi* vel *Rosweydinum* semper appellavimus. Habet sane nostrum hoc manuscriptum quo, nitore, ornatu & elegantia legentium oculos rapiat; at enim licet his titulis imo & vetustate sua priores duos Tornacensem & Antverpiensem majorem antecellat, locum dumtaxat quartum inter Usuardinos Musei nostri obtinet, cum puritate & sinceritate tantum illis inferior sit, quantum superat antiquitate. Non multa contrahit hîc scriptor, sed pro sua licentia amplificat: frequentiora ex Hieronymianis codicibus additamenta, nonnumquam mihi suspicionem injecere, Grevenum in augendo Usuardo, vel ipsum hunc codicem, vel saltem ejus ecgraphum adhibuisse. *Rosweydinus codex*

220 Ceterum de codicis hujus ætate notavit Henschenius tomo II Aprilis pag. 7 infra litt, A, hoc Martyrologium citans, *quod ante quingentos annos ex Martyrologio aliquo Anglicano videtur transcriptum.* Hic & ætas & patria vere ab Henschenio designantur. De annis quingentis iterum agit tomo IV Junii pag. 374 col. 1. circa finem. At die V Junii pag. 456 litt. D. in Bonifacio episcopo Moguntino, prædictam ætatem distinctius determinat, asserens, exaratum fuisse circa annum MCXXXVIII. Recte, opinor, & accurate, idque Henschenius colligere potuit ex brevissimo Chronico, Martyrologio isti præfixo, quod ad annum MCXXXVIII pertingit, in quo clarissime eadem apparet manus, qua totum Martyrologium scriptum est. Non puto, verosimiliori argumento veteris cujusquam codicis ætatem definiri posse: atque hoc est, quod dicebam, Tornacensi & Antverpiensi majore antiquiorem esse. Accedit & alia valde probabilis ratio, quod careat annuntiatione sanctæ Catharinæ virginis XXV Novembris. Imo clarissime, ni fallor, conficipotest, ex eo quod de sancto Thoma episcopo Cantuariensi, celeberrimo seculi XII martyre altum sileat, cum is in utroque priore diserte exprimatur, ut vide in Auctariis XXIX Decembris. *spectat ad seculum XII,*

221 Quod vero aliis istis simplicitatis atque adeo auctoritatis ordine postponatur, facit jam insinuata descriptoris libertas, qui Martyrologium Usuardinum nimis frequenter ex codicibus Hieronymianis & ex Adone interpolavit, aut aliunde auxit, aut modice corripuit, ut Observationes quotidianæ Auctariaque nostra manifeste ostendunt. His adde accessiones Anglicanas (unde patriam superius observabat Henschenius) quarum hîc pauculas attigisse satis est, ceteras lector suis locis facile animadvertet. Ad diem XII Martii adjicitur *Elfragus Wintoniensis episcopus.* Ad VI Julii, *depositio Sexburgæ.* Ne singula prosequar, videantur XIII, XV & XXXI Augusti; IV Septembris & alibi sæpe. Prope exciderat annotare, quod in aliis codicibus rarum est, id in hoc reperiri, ex quo de ejus vetustate liceat facere conjecturam, nempe, quod æque ac Herinensis diphthongum æ adscribat per ę subvirgulatum, quemadmodum supra de primario illo codice nostro Herinensi studiose monuimus. Hoc denique repetendum, quod de Antverpiensi majore observatum est, Rosweydinum, quo de loquimur, manuscriptum, cum præfato codice & Aquicinctino, Pratensis vestigiis plerumque insistere, dum hic à reliquis omnibus dissentit. *sed prioribus puritate cedit.*

De Pulsanensi.

222 Illustrem vocavit Henschenius tomo I Aprilis pag. 14 infra litt. E, codicem alium, à præcipua ejus annuntiatione XX Junii posita, *Pulsanensem* dictum, quoniam ibi de Joanne abbate Pulsanensi ita agit, ut plane det intelligere, olim in cœnobio illo, ex antiquiori Usuardino exemplari descriptum fuisse, sed sæpissime contractum & decurtatum. Ex anno obitûs Joannis, incarnati Verbi MCXXXIX, ferme collegit Papebrochius tomo IV Junii pag. 39 num. 8, *tam vetustum* esse hoc Martyrologium, *ut sub immediato sancti successore Jordano scriptum videatur, quippe aliorum Pulsanensium Sanctorum nomina nulla habens.* Facile assentior; cum ea signa præferat, quæ vetustatem omnino commendent. Indicium vero haud obscurum exhibet, dum de Thoma Cantuariensi ad marginem & recentiori charactere meminit, ut est in Auctariis citata superius die XXIX Decembris. Quo pacto ad nos pervenerit, explicat ibidem laudatus Papebrochius, ex notula à Bollando, codici præfixa. Scriptus est in membrana, formâ octavâ, principio diebus quatuor mutilus. Jam dixi, & ex toto opere nostro liquet, multoties Usuardum abbreviari, & nonnnulla quandoque nimis libere omitti; addo, mense Junio Usuardum nonnumquam deseri, & ex Hieronymianis suppleri, forte quod in apographo Usuardino, ex quo descriptus est codex, aliqua defuerint, quæ oportuit aliunde accipere.

Codex Antverpiensis.

223 Vetus item, membraneus, in minori forma scriptus est codex ille, quem quia alio remittere non possumus, simpliciter vocamus *Antverpiensem.* Nulla certa ætatis signa præfert, præter characterem, qui seculum XIII sapere omnino videtur, mihique id adeo facilius persuadeo, quod nullos Sanctos signet eo seculo posteriores. Sunt in præfixo Kalendario *S. Thomas confessor,* VII Martii: XXIX Aprilis *Robertus abbas*, is haud dubie, qui Ordinem Cisterciensem primus inchoavit. Tum XX Augusti litteris miniatis, *Bernardus abbas*, unde non inepte conjicitur, codicem olim ad Cisterciense aliquod monasterium spectasse. Ad XV Octobris, ponitur *Franciscus*, ad XIX Novembris, *Elisabeth.* At vero notandum, Kalendarium à manu longe recentiori esse, quam sit Martyrologium cui præmittitur, certe nulli in hoc Sancti reperiuntur Francisco aut Elisabeth recentiores. Puriſſimum Usuardum non esse, docebunt Auctaria. De cetero notavi superius num. 171, ex hujusmodi manuscripto, factam esse primam illam & omnium vetustissimam editionem Lubecanam anni MCCCCLXXV, unde in opere nostro semper conjunguntur hæc duo Martyrologia citando *Antverp. & Max-Lubec*; quibus plerumque accedit codex alius, cujus solum extractum, seu collationem habemus, ex bibliotheca celeberrimi abbatis Ughelli, unde nomen inditum, *Ughellianus*, de quo cum aliis extractis, infra agemus.

De Marchianensi, & Aquicinctino.

224 Usuardinis manuscriptis melioris notæ, etiam annumerandus venit codex *Marchianensis,* quem putamus in ipsa abbatia integrum non exstare, quandoquidem solum mensem Februarium inde acceperimus, cum lacinia aliqua mensis Martii. Ex eo specimine cetera facile cognosces; uti nam, si adhuc supersint, ad nos aliquando transmittantur! id per aliquos è nostris Patribus sæpe jam frustra impetrare tentavimus. Viciniæ gratia, Marchianensi subjungo *Aquicinctinum* exemplar, quod licet totum quoque & plenum non habeamus, defectum illum abunde supplet accuratissima ejusdem collatio, cum secunda Molani editione anni MDLXXIII, ubi ea, qua fieri potuit, diligentia, variantes lectiones omnes appositæ sunt, ex quibus de totius codicis puritate & simplicitate judicium feratur. Ex præfatis extractis videor posse conjicere, codicem illum seculo tertio decimo haud posteriorem esse, eadem pro Marchianensi sententia. Hoc autem Aquicinctino nostro cum Antverpiensi majore & Roswеydino commune est, quod ubi Pratensis à relictis deviat, hic cum duobus solitis sociis classem illam peculiarem constituat, de qua jam sæpe superius, atque in Observationibus nostris Usuardinis frequenter sermo recurrit.

Centulensis.

225 His omnibus subjungi debet, si non puritatis aut simplicitatis, saltem antiquitatis jure, vetus codex sancti Richarii, quem à priori cœnobii illius nomine *Centulensem* indigitamus, & merito, cum ex IV Junii, XXVI Augusti, II Decembris & aliis diebus clarum sit, ibi olim scriptum atque usurpatum fuisse. Manu sua adscripsit Roswеydus, se Martyrologium illud *habuisse ex abbatia S. Vedasti*, unde prius ecgraphum sibi describi curaverat, quod inter collecta manuscripta, ad Bedam pertinentia, repositum inveni. Fefellit titulus, hoc modo expressus: *Incipit Martyrologium secundum Bedam, per anni circulum.* Hinc factum, ut à Bollando præf. gen. pag. XLVIII, primo loco inter Bedæ exemplaria repositum sit, extractis sex primis anni diebus, licet à vigilia Nativitatis scriptor Martyrologium exordiatur. Evincunt soli isti dies, nihil in toto illo Martyrologio haberi, quod ad Bedam ullo modo pertineat. Mihi evidens est, scriptorem, quisquis fuerit, Usuardum habuisse præ oculis, quem pro suo libitu aut commodo, mutavit, corripuit, interpolavit, in id maxime intentus, ut quotidie pleraque abbreviaret. Jam dixi, Martyrologium incipere à vigilia Nativitatis; addo hîc, principium tale esse, ut si librarius reliqua eo modo prosecutus fuisset, merito codex ille inter Usuardinos primæ & optimæ notæ computaretur.

226 Ad quod seculum reducendus sit, ex scripturæ modo non facile statues, hic enim vetustatem, nisi vehementer fallor, justo antiquiorem præfert. Pressus character, satis elegans & paulo grandior, in membrana, formâ quartâ, in principio multum exesus, seculum XII ferme sapere videretur, nisi ibi legerem ad IV Kal. Maii, seu XXVIII Aprilis: *Eodem die Mediolani, sancti Petri martyris ab hæreticis occisi.* Item XXV Augusti: *In Francia, sancti Ludovici regis Francorum, ac glorioſissimi confessoris*, XII *lc. in cap.* Hæc enim plane innuunt, scriptum dumtaxat fuisse

fuiſſe ſub initium ſeculi XIV. Atqui hæc tamen qualiſcumque ætas, præcipuus eſt titulus, quo ſibi æſtimationem aliquam codex ille conciliat, cum de cetero rariſſime, præterquam in principio, puritatem attingat, ſemper ad Auctaria rejiciendus; ſic ut plurimùm, ſingularem claſſem conſtituens, quemadmodum facit codex alter, qui inter extracta collocatus eſt, olim cœnobii Cartuſianorum Ultrajectenſium, ſub nomine *Matriculæ*, unde quotidie inter acceſſiones citatur ſub titulo *Matriculæ Cartuſiæ Ultrajectenſis*, quæ eſt etiam purum putum Uſuardi compendium, ſæpe vel in ſolo Sanctorum numero deficiens. Utrique id quodammodo privilegii conceſſum, ut amborum textus integri diebus ſingulis deſcribendi fuerint.

§ 4.

De codicibus, quos mediæ notæ appellamus.

SEquentibus codicibus, pleriſque Belgicis, mediæ ſeu ſaltem inferioris notæ appellationem indidimus, quod tum ætatis, tum Uſuardinæ ſimplicitatis ratione, cum ſuperioribus plane conferri non poſſint. Videntur ex eodem, aut ſaltem non multum diſſimili fonte promanare, longioribus hinc inde elogiis reſperſi; ſed, quod mirere, non multis Sanctis Belgicis, aut aliis popularibus aucti. Inter hos, à voluminis magnitudine nomen ſortitus, præcipuus & ſpecioſiſſimus eſt codex maximus, eleganti charactere in membrana deſcriptus, corio ſuillo veſtitus, cujus cum verum domicilium hactenus non detexerim, *Antverpienſem maximum*, à diuturna commoratione nominandum cenſui. Belgicum eſſe conſtat, ex feſtis propriis in Kalendario ſignatis, ubi x Julii notanter ponitur, ſingulari rubricæ prærogativa, S. *Amelberga*, quæ cum in monte Blandinio feſtivius colatur, ſuſpicionem ingerit, aut in ea abbatia, aut ſaltem Gandavi codicem olim uſurpatum fuiſſe. Ætatem ſcrutando reperi, nam inter parva opuſcula Martyrologio ſubjuncta, ante, *Provinciale omnium partium mundi*, in explicatione verſiculorum Paſchalium, indicatur annus MCCCCXXV, eadem manu, quâ cetera omnia adſcriptus. Codicis ſplendorem & magnificentiam ex eo intelligas, quod ſingulæ facies, dierum ſingulorum Uſuardinis textibus reſpondeant; ſinceritatem, ex toto operis noſtri decurſu. *Maximus Antverpienſis.*

228 Antverpienſi iſti maximo, aut compar aut proximus eſt, *Uſuardus Ultrajectinus*, forma quarta & ipſe Membraneus ac nitide ſcriptus, ad cujus calcem, ante variarum benedictionum collectionem, & patriam ſuam & domum deſignat, his verbis: *Pertinet ad domum Clericorum S. Jheronymi in Trajecto.* Hæc cognomenti ratio fuit, atque ut à duobus aliis Uſuardinis Ultrajectinis diſtingueretur, majorem illum inſignem, qui fuit eccleſiæ B. Mariæ, quemque tanti fecit Roſweydus, ab ipſo ſupra vocavimus *Roſweydinum*; alterum vero typis excuſum, cujus ſolum ſemeſtre primum ad nos pervenit, de quo meminimus num. 173, *Editionem Ultrajectinam Belgicam*; hunc ſimpliciter *Ultrajectinum* placuit nuncupare. Nuſquam occurrunt certa ætatis indicia, at ſi recte conjicio, Antverpienſi maximo non multo antiquior eſſe poteſt. Quo dnam proprie tempus deſignet *feſtivitas ſacrorum Stigmatum* XVI Septembris, primo loco poſita, non auſim temere determinare. Utut fuerit, nihil codici illi detractum volumus, tametſi in ſerie Uſuardorum manuſcriptorum mediæ notæ, Antverpienſi maximo poſtponatur. *Codex Ultrajectinus.*

229 Sequuntur bini codices, ſimul compacti in forma quarta, quorum alter Belgice in membrana, alter Latine in charta craſſiori exaratus. Fuit ille, qui vernacula lingua ſcriptus eſt, ad uſum *Sororum regularium lacus ſanctæ Mariæ juxta Leydam*, ut notavit Bollandus tomo I Januarii pag. 165; alter in Actis vocatur Uſuardus *Leydenſis ſanctæ Ceciliæ.* Nos eam nomenclaturam in utroque ſervavimus, ne aliàs longiori paraphraſi *Lugdunenſes Batavorum* dicendi eſſent, aut ſi ſimplicius Lugdunenſes vocarentur, facile imperitior aliquis Lugdunum Galliæ, cum Lugduno Batavorum confunderet. Ambos codices Uſuardinos eſſe, dubitari omnino nequit, ſed auctos atque prioribus duobus Antverpienſi maximo & Ultrajectino perquam ſimiles. Fateor, Belgicum, quamquam male depictum, nonnumquam purius aliqua referre, in quibus cum Antverpienſi maximo aliquando conſentit, ut ſuis locis indicatum eſt: verum ea paſſim tam exigui momenti ſunt, ut hac cauſa Belgicus Latino præferri non magnopere debeat. Ubi autem concordes invenio, quemadmodum plerumque concordant, ſub uno eodem *Leydenſis* nomine utrumque complector. Neuter antiquitate ſeculum XV ſuperare videtur. *Leydenſis Latinus & Belgic.*

230 Duobus proxime adumbratis elegantior eſt, ſed ejuſdem, niſi, multum fallor, ætatis, codex alius ejuſdem formæ, in membrana deſcriptus, quem à collegio noſtro Lovanienſi, cujus olim fuit, *Lovanienſem* indigitamus. Ipſum ex Antverpienſi maximo, vel Antverpienſem maximum ex ipſo tranſumptum crederes, niſi ſæpius Sanctorum elogia decurtata aut mutilata repræſentaret. Submonuit Bollandus alicubi, Martyrologium hoc Lovanienſe, eccleſiæ alicujus Belgicæ olim fuiſſe; cum Sanctos ſignet diœceſis Cameracenſis, ut *Gudilam*, *Rumoldum*, *Gangericum*, *Nicaſium* & alios. At poſtremi duo Uſuardini ſunt, ut proinde à ſolis Gudila & Rumoldo firmanda ſit conjectura. Aliunde ſatis colligitur, fuiſſe cœnobii alicujus Ordinis ſancti Auguſtini, quandoquidem ſanctiſſimo Doctori ſemper adjectum exhibeat titulum *Patris Noſtri*; idque non ſolum in ipſius Martyrologii contextu, verum etiam in ſubjectis opuſculis, quæ cum Martyrologio olim compacta, *Lovaniensis.*

ac Religiosis illis Augustinianis in usu fuisse existimo. Canonicis autem regularibus, potius quam Eremitis serviviſſe, inde conficio, quod de sancto Nicolao Tolentinate non meminerit.

Codex Albergensis.

231 Sextus mediæ notæ codex nomen habet ab eo cœnobio, cujus notam præfert, his verbis appositam, *Liber monasterii beati Anthonii in Alberghen, Canonicorum regularium, datus à venerabili Domino Henrico Mathie, vicario in Werſloe.* Ex Miræo, in Originibus Canonicorum regularium didici, prædictum cœnobium situm fuisse *in Tuenta, diœcesis olim Ultrajectensis*, ex qua codex hic Sanctos plerosque consignat. Forma & scriptura cum Leydensi Latino satis convenit, sed isto nonnumquam auctior est. Scriptus videtur ad usum Patrum Ordinis S. Francisci, quod patet ex IV & XI Octobris, ex XIII ac XX Junii aliisque locis. Nec mirum videri id debet, cum monasterium istud Albergense exstrui primum cœperit anno MCCCCVI, ut habet antiquus aliquis codex noster Ms. sub nota ✠ Ms. 34, fundationem ipsius describens, narransque evocatos illuc fratres ex congregatione Zwollensi, quæ per id tempus cum Daventriensi, regularis disciplinæ observantia & sanctitatis fama maxime inclarescebat, teste præfato nostro codice manuscripto aliisque historiis Transisalanis seculi XV. Atque hæc pro codicis notitia satis dicta sint.

Danicus.

232 Ordine, uti & sinceritate, posterior est, licet fortasse ætate paulo prior, codex noster *Danicus*, qui ab *Henrico* quodam *equite, cognomine Ranzou, emptus Lubecæ* MDLXXXIV, ad Domum professam Societatis nostræ Pragensem devenerat, dono datus Baertio & Janningo anno MDCLXXXVIII ibi existentibus. In prima pagina adscripta sunt hæc verba : *Liber conventus Nistadensis provinciæ Daniæ.* Ad Franciscanam familiam spectasse conventum illum, probat in inferiore ora folii, XVII Septembris recentius adscripta, *in monte Alverno, impressio sacrorum stigmatum beati Francisci, festum majus duplex.* Item XIX Augusti, charactere etiam novo : *Civitate Massiliensi, beati Ludovici episcopi & confessoris, de Ordine fratrum Minorum, festum majus duplex.* Rursus XI Octobris : *Translatio sanctæ Claræ virginis, festum minus duplex.* Et VIII Novembris : *Item translatio S. Ludovici confessoris.* Sic ad marginem appositi sunt *Bernardinus*, XX Maii; *Bonaventura*, XIV Julii &c. *Franciscus* primum locum in textu occupat, IV Octobris : & XXV Maii : *Apud Assisium, translatio beatissimi patris nostri Francisci.* Cum autem translatio *Antonii Patavini* facta MCCCXLIX aut MCCCL, & quæ primo citavimus, ab alia manu sint, videtur conjici posse, codicem illum seculo XIV recentiorem non esse. Patriam manifestant X & XI Julii, *Kanutus & Ketillus*, aliique locis aliis, Quantum porro ab Usuardina simplicitate distet, ex quotidianis auctariis intelligi dabitur.

Bruxellensis.

233 Supersunt codices duo integri, non ignobiles, forma quarta, membranei & satis antiqui, *Bruxellensis & Hagenoyensis*, quibus inter manuscriptos mediæ notæ postremus locus dandus fuit, quoniam præter ceteros liberius ac liberalius aucti & interpolati sunt : præterquam quod stylo, ordine & ineptiori scribendi modo reliquis cedere debeant. Bruxellensis tomos duos complectitur, præfixo Kalendario & tractatu *de decem persecutionibus, per gentiles Romanorum Imperatores Ecclesiæ illatis* &c. quibus subnectitur Canonici Bruxellensis præfatio, ubi, laudatis antiquorum Martyrologorum, præsertim Usuardi conatibus, sic inter alia differit : *Sed negligentiæ vitio huc usque non caruit, quod hujusmodi Sanctorum* (quos ecclesia Bruxellensis recolebat) *in lectione Martyrologii memoria non fieret, pro iis diebus, quibus nos eorum festa celebramus. Quæ res pia quadam sollicitudine, venerabiles Dominos, præceptores meos, Decanum & Capitulum hujus ecclesiæ collegiatæ & Plebanæ, sanctorum Michaelis archangeli & Gudilæ virginis, matricis aliarum ecclesiarum totius hujus insignis oppidi Bruxellensis, Cameracensis diœcesis, ad jubendum, meque ipsorum inutilem Canonicum ad obediendum compulit, quatenus ex præfatorum Patrum Martyrologiis, Sanctorum solempnitates* &c. Hinc licentius evagatus, multa collegit, sed male, pro suo arbitrio disposuit, uti auctaria legenti ultro occurret, ex quibus etiam intelliget, quantum absit ab Hieronymianorum brevitate, de qua re diximus num. 38. Ætatem nemo facile eruet : nisi fallor, ad finem seculi XIV, vel ad initium seculi XV pertinet.

Hagenoyensis.

234 *Hagenoyensem* vocamus ab incolatu, sive à possessore *Mag. Nicolao Scheickio, Hagenoio*, natûs civitatem revocari debere. Scriptor nomen indicat versibus quatuor pinguioris Minervæ ad calcem adjectis, ex quibus habemus, scriptum fuisse Martyrologium *anno milleno quater C & duodeno, Junii die decima sexta. Penna facit litteras Wydo Krentzelin has glutinatas.* Poterat scriptionis tempus, non improbabiliter colligi ex XXVII Septembris, ubi Elzearius Ariani comes *per Urbanum V noviter canonizatus* dicitur: cum enim ea canonizatio facta fuerit MCCCLXIX, non poterat codex à fine seculi XIV, vel initio XV, longe recedere. Porro si Krentzelinus iste, alicubi a Castellano citatus, hujus Martyrologii collector fuerit, non magnam retulit laudem, nescio quas historias passim commiscens, quæ ab Usuardi aliorumque codicum Usuardinorum stylo remotissimæ sunt, quasque sæpe referre piguit. Non poterat tamen codex ab Usuardina classe excludi, cum plerumque eosdem Sanctos, imo passim Usuardi ipsius phrasi, quamquam corruptâ, & luxatâ, consignet. Hactenus de codicibus plenis & integris, quibus in hac editione & recensione usi sumus.

ARTICULUS V.

De Codicibus, quorum ſola habemus extracta, ſeu lectiones variantes.

HOs codices merito diſtinguimus ab iis, quos plenos & integros, ſeu typis editos ſeu manuſcriptos hactenus retulimus. Per extracta autem ſeu variantes lectiones, ea hîc intelligo, in quibus ab Uſuardi textu aut excedunt aut deficiunt. Ut rem clarius percipias, paucis explico quæ mihi ſæpius narravit, bonæ memoriæ, Magiſter meus Papebrochius, extractorum præſertim poſteriorum hanc rationem reddens. Dum cum Henſchenio annis MDCLX, MDCLXI & MDCLXII per Germaniam, Italiam & Galliam peregrinatus, ea de Sanctis monumenta, tum Græca tum Latina collegit, quibus Muſeum noſtrum egregie locupletatum eſt; ne in deſcribendis Martyrologiis Uſuardinis, quorum tanta apud nos erat copia, nimium detinerentur, hac uſi ſunt methodo. Greveni editione, ut facile portatili, magiſque commoda in exemplum aſſumpta, ubicumque manuſcriptum aliquem Uſuardum nacti ſunt, totum cum Greveni editione anni MDXXI contulere, variantibus ſeu auctariis in adverſaria relatis, unde percommode accidit, ut facto temporis compendio, ea omnia compararint, quæ aliàs longiorem moram, ſumptuſque majores poſtulaſſent; puta, ſi ſinguli iſti codices per ipſos, aut per amanuenſes ad verbum deſcribendi fuiſſent. Hæc itaque omnia, quæ ſic annotata & extracta ſunt, lectiones variantes, ſeu acceſſiones Uſuardinas vocamus, quas inter noſtra auctaria collocanda putavimus. *Sunt hi codices*

236 Præfata extracta ſeu variantium elenchi ferme triginta ſunt numero, ſuntque adeo totidem codices, quos ſi ſuperius enumeratis editionibus, quibus uſi ſumus quatuordecim, codicibus Mss. decem & ſeptem, denique octodecim aliis à Chiffletio collectis, adjunxeris; patebit, poſtremam hanc noſtram editionem ex codicibus prope octoginta adornatam, illuſtratam, repurgatam. Nolim tamen diſſimulare, eſſe aliquid, quod in collationibus & recenſionibus ab Henſchenio & Papebrochio factis, mihi diſpliceat, cum ex indiculorum noſtrorum modo perſpexerim, non omnes interpolationes appoſitas eſſe, ut manifeſte comperi in codice Ughelliano, paſſim ſimili editioni Lubecanæ maximæ & Antverpienſi manuſcripto; prioris enim additamenta omnia exactiſſime notata ſunt, non item ea, quæ haud dubie in medio textu inſerta fuerant. Quod cum Papebrochio pridem objicerem, candide faſſus eſt, ita ab ipſis inſtitutas fuiſſe collationes manuſcriptorum cum Greveno, ut nonniſi de prima & ultima annuntiatione ſoliciti fuerint. Hæc præmonere oportuit, ut advertat lector, quam ſincere juxta ac rigide expenſa & diſcuſſa ſint documenta omnia, ex quibus hæc noſtra Uſuardina editio concinnata eſt. Jam extracta, atque una codices, unde accepta ſunt, ſic breviter repræſentabo, ut nihil prætermiſſurus ſim, quod ad ſufficientem omnium notitiam deſiderari queat. *cum Uſuardo aliquo collatis.*

237 In noſtra collectione primum locum occupat codex *Aquicinctinus*, non ab Henſchenio & Papebrochio, ſed ab aliquo, fortaſſe cœnobii illius monacho, accuratiſſime & diſtinctiſſime collatus, ne neglectis quidem intercurrentibus minutiis. De hoc ſupra dicere cœpimus num. 224, ubi ipſi & Marchianenſi fragmento, inter antiquiores purioreſque manuſcriptos codices datus eſt locus, notatumque, in multis convenire cum Pratenſi, Antverpienſi majore & Roſweydino, tum vel maxime, cum hi à ceterorum turma ſegregati ſunt. Hîc præterea curſim obſervabo, quæ codicis Aquicinctini ætatem, non obſcure definire queant. Qui manuſcriptum cum ſecunda Molani editione anni MDLXXIII contulit, ad XXV Auguſti, deſcripta ultima commemoratione: *Ipſo die Pariſius, elevatio beati Ludovici confeſſoris*, ſedulo notavit, hæc *calamo longe recentiore* adjecta eſſe. Sic XXI Octobris, ad hanc ultimam etiam annuntiationem: *Coloniæ SS. undecim millium Virginum*, additur: *Hæc ſunt à manu recentiore*. Hujuſmodi indicia ſatis probare videntur, codicem ipſum autographum, ſeculo XIII, aut forte citius exaratum fuiſſe. De hoc paulo fuſius, reliquos omnes multo brevius enumerabimus, ea ſola deſcribendo, quæ à collatoribus obſervata fuerint. *Aquicinctinus.*

238. Antiquitatis & ſimplicitatis ordine, ſequi hîc deberet manuſcriptus Uſuardus *Marchianenſis* citato num. 224 etiam laudatus, ſed cum ſola fragmenta duo, nempe menſis Februarius & pars Martii penes nos ſint, plura dicere ſuperſedeo. *Marchianenſis.*

239. *Victorinus* citari poterat ſub duplici nomine, quippe cum altero collatus, ſed ſatis eſt id verbo hîc indicaſſe. Variantes ſeu extracta, ſcripta ſunt manu Henſchenii, præmiſſo hoc titulo: *Uſuardus Pariſienſis Ms. ſancti Victoris, & excuſus Molani, collatus cum Ms. ſereniſſimæ reginæ Sueciæ, quod pertinuit anno* MDXXI *ad Bernardum Hannetreau, presbyterum curatum B. Mariæ in eccleſia Silvanectenſi. Videtur fuiſſe alicujus monaſterii in diœceſi Nivernenſi.* Sæpiſſime convenit, adeoque in Auctariis ſæpe citatur, cum alio codice Reginæ Sueciæ ſignato num. 130, de quo infra. *Victorinus, cum alio collatus.*

240 Sequuntur fragmenta aliqua codicis eccleſiæ *Pulſanenſis* ac *Meſſanenſis*, tum Martyrologii *Pleſchionenſis*, quorum primum non magni momenti eſt; alterum paulo majus, deſumptum eſt ex manuſcripto Longobardico, quod veroſimiliter aut plenum non fuit, aut ſaltem integre legi nequivit. *Meſſanenſis & Pleſchionenſis.*

241 Proximo extracto, etiam ab Henschenio descripto, hæc in fronte præmittuntur: *Usuardus manuscriptus Reginæ Sueciæ, qui fuit illustrissimi principis Domini, D. Petri Vok Ursini, Domini domus à Rosemberg, ultimi & senioris, & è primatibus Bohemiæ, celsissimi & antiquissimi, an.* MDCIX, *collatus cum Ms. Ultrajectensi in quarto, & excuso Molani.* Codicem antiquum non esse, ostendit commemoratio *S. Bernardini* posita xx Maii, cum hic Sanctus obierit MCCCCXLIV. *Ursini à Rosemberg.*

242 Ex chartis PP. Fullienſium Parisiis hîc interjicitur Sanctorum elenchus, qui an plane Usuardinus sit, non audeo statuere. Sic incipit; *Ex antiquissimo Martyrologio Ms. Prioratus de Daverone, Ordinis sancti Benedicti, diœcesis Carnotensis.* Citatur in Auctariis sub nomine codicis *Daveronensis.* Admiscetur *series antiqua Regum Franciæ.* Tum: *Index & catalogus Sanctorum, quorum passiones & vitæ continentur in Legendario Ms. RR. PP. Carmelitarum Discalceatorum suburbii S. Germani Parisiis.* *Daveronensis.*

243 Ultima totius scripti pars, est *Martyrologium manuscriptum ecclesiæ Ambianensis.* Cum ipsum in serie Usuardinorum repererim, ut tale in Auctariis citavi. *Ambianensis.*

244 Superius num. 116 locuti sumus de codice aliquo integro, inter extracta repositо, sub hoc titulo: *Compendiosum Martyrologium, excerptum ex Matricula Cartusiæ Ultrajectinæ, conscriptâ in pergameno, saltem primo digesta, jam facile à ducentis aut amplius annis.* Poterat hujus codicis descriptor, qui ipsum cum Martyrologio Romano contulit, paulo certius ætatem determinare, si advertisset, xxx Julii sic legi: *Brigittæ Sanctimonialis, à qua habent ortum illius Ordinis observatrices, quæ modernis temporibus in diœcesi Trajectensi oriri cœperunt.* Non ponitur Bruno VI Octobris. Est merum Usuardi compendium, semper integre, ut citato numero diximus, in Auctariis descriptum. *Matricula Cartusiæ Vltraject.*

245 Tres Usuardi Bigotiani satis puri esse debent, cum pauca additamenta invenerint Henschenius & Papebrochius; hic, singulis notas apposuit. De primo sic habet: *Usuardus collatus cum Martyrologio Ms. Bibliothecæ Bigotianæ, sub nomine Eusebii, Hieronymi & Bedæ, quod olim fuit alicujus conventus Patrum Cœlestinorum, sign. P.* 5. De secundo scribit: *Ex ejusdem bibliothecæ codice antiquo signato E* 4, vel *E* 40, *qui fuit ecclesiæ S. Stephani, ut putatur, Cadomensis, in quo fere simplex textus Usuardi & pauciſſima Bellini.* Vix ulla in isto additamenta reperta sunt; nec multa in tertio: *Usuardus collatus cum tertio vetustiori, sign. D.* 9. Omnes incipiunt *à vigilia Nativitatis Domini*, quo modo Usuardum ipsum Martyrologium suum inchoasse, diximus num. 169. *Bigotianus* 1, 2 & 3.

246 Sequitur foliolum, P. Chiffletii manu scriptum, sub hoc titulo, *Excerpta ex Martyrologio S. Benigni Divionensis, quod ipsum est Usuardi Martyrologium, paucis vel textui insertis, vel ad marginem adscriptis, quæ hîc pleraque collegimus.* Pauca certe Usuardo adjecta invenio: quæ ad marginem apposita dicuntur, spectant ad dedicationes altarium vel cappellarum, ut plures habentur in famoso Pratensi codice, sed eas prope omnes prætermisimus, nisi cum in aliis exprimuntur. Altera collatio à manu Papebrochii sic depingitur: *Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. S. Benigni Divionensis, quod est apud Cistercium.* Primum vocavimus *Divionense*, hoc *Cistercienſe.* Alia sunt inter Chiffletianos extracta, de quibus suo loco. *Divionensis.* *Cistercienſis.*

246 Est deinde *Martyrologium Usuardi, collatum cum manuscripto Cluniacensi.* Exiguus accessionum numerus satis ostendit, codicem istum purioribus annumerandum. *Cluniacensis.*

247 *Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. monasterii sancti Laurentii, Canonicorum Regularium civitatis Augensis.* Et in hoc pauca auctaria reperit Papebrochius, atque adeo si collatio recte instituta est, hic etiam puris nostris Usuardis accedit. *Augensis.*

248 Paulo auctior est is, quem Papebrochius ita designat: *Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. Fratrum Conventualium, monasterii sanctæ Mariæ Chamberii, cui subjunctum Calendarium, continens obligationes & mortes memorabiles illius conventus.* *Camberiensis.*

249 Sequens collatio facta est cum duobus Usuardis manuscriptis Reginæ Sueciæ, quorum alter notam præfert numeri 130, estque is idem, quem supra diximus sæpe convenire cum codice Victorino. Secundus distinguitur per numerum 428. Utrumque auctiorem, ac proinde à simplicitate Usuardina multum recedere, docebunt Auctaria. *Regina Suecia numero* 130 & 428.

250 Ut tres proximi satis dignoscantur, describendus est totus Papebrochii titulus: *Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. A, Domini Le Mare, quod fuit collegii Canonicorum S. Lazari Augustoduni, habetque in margine notatos obitus & obligationes istius collegii ex vi legatorum &c, quæ accuratissime exprimuntur. Item cum Ms. B, in quo scribitur S. P. N. Augustini. Et Ms. C, quod fuit alicujus conventus Franciscani, ut patet ex festis ei Ordini propriis: utrumque post seculum* XIV *scriptum; pertinensque ad D. Du Cheval Divione; cum primum ante sexcentos annos scriptum esse, constet.* Extracta omnia ita inter se commixta sunt, ut vix securus sim de recta singulorum citatione. Hic vere locum habet Poëtæ dictum; dum brevis esse laboro, obscurus fio. Eadem confusio proxime recurret in codicibus Florentinis, ab Henschenio collatis. *Cod. A. D. Le Mare.* *B & C. D. DuCheval.*

251 Copiose auctus, & contra copiose contractus, codex Usuardinus Vaticanus, signatus num. 5949, scriptus charactere Longobardico, quem vocat Papebrochius, *novam collectionem ex Usuardo, Adone & aliis factam pro ecclesia Beneventana.* Pro ea ecclesia collectum aut compositum esse, satis innuit titulus *S. Sophiæ*, toties in contextu relatus. Ex Adone vix quidquam habet, potius ex aliquo Hieronymiano interpolatus est. Ætatem quodammodo conjicere voluit Papebrochius, dum *Vaticanus n. 5949.*

dum ait, *meminisse S. Romualdi & Thomæ Cantuariensis*, sed de ea pluribus disputare operæ pretium non est.

252 Hic sequitur codex ille, de quo supra non semel memini, nempe Usuardus *abbatis Ughelli* sive *Ughellianus*, quem in omnibus puto convenire cum nostro Antverpiensi & antiquissima editione Lubecana maxima. Qui si accuratius collatus fuisset, haud dubie à duobus aliis numquam divelleretur. Nolim tamen id tam certo affirmare; cum facile etiam in aliquibus dissentire potuerit. *Ughellianus.*

253 *Altempsianum* recte advertit Papebrochius, in Anglia auctum esse, cum hujusmodi additamenta sæpe recurrant. Qua occasione Romam pervenerit, explicatum non est, nec de ejus ætate scrupulosius inquirenda multum fui solicitus: id vero observavi, codicem olim fuisse ecclesiæ Wintoniensis, cum XXX Octobris ita legat: *Ipso die ordinatio sanctissimi antistitis atque patroni nostri Swithini*, alii scribunt *Swithuni*. Collatio nostra incipit à mense Martio, rejectis in finem Januario & Februario. Suspicor autographum ipsum ita olim scriptum, vel forte male compactum fuisse. *Altempsianus.*

254 En modo confusionem Florentinorum codicum, de qua dicebam num. 250. Sic in fronte scripsit Henschenius: *Martyrologium Usuardi collatum 1° cum Ms. D. Caroli Strozzi, senatoris Florentini, in quarto. Collatum 2° cum Martyrologio Florentino, edito Florentiæ anno* MCCCCLXXXVI (alibi notatur MCCCCLXXXIV, sed primum numerum servavimus) *per Franciscum de Bonaccursiis presbyterum, & spectat ad eumdem Strozzium, in quo dum desunt additur* (✠ deest.) *Collatum 3° cum manuscripto Medicæ bibliothecæ, in pergameno, in quarto. Quæ si conveniant, inferius subditur, si alia ibi sola sint, superne linea trahitur.* Quam hæc errori obnoxia sint, nemo non videt. Conatus sum, qua potui diligentia, ad proprios codices referre singula, sicubi deflexerim, prudens lector facile ignoscet. Non videntur hi codices seculum XV superare, certe perpetuis ferme redundant auctariis. *Codd. Florentini.*

255 Sequuntur extracta seu collationes aliæ, Florentiæ & alibi factæ, cum aliis Martyrologiis, ex Adone & ex aliis multum interpolatis, quæ pro Usuardinis non agnovit Henschenius, neque nos eorum accessionibus Auctaria nostra crescere voluimus, aliunde satis ampla & numerosa. At cum Chiffletiana pleraque ex codicibus Usuardinis accepta videantur, eorum potior habita est ratio, unde hîc singulorum nomina percurremus, nequid in toto opere recurrat, quod non undequaque explicatum sit. Hic titulus à Papebrochio omnibus præfigitur:

Extracta ex variis Martyrologiis à R. P. Petro Francisco Chiffletio.

256 *Ex veteri manuscripto Usuardi S. Rigaud* hoc est *S. Rigaldi* in territorio Matisconensi. Si ex additionibus de codicis puritate judicare liceat, probum esse oportet, cum illæ paucæ sint numero. *S. Rigaldi.*

257 *Ex Martyrologio monasterii Jurensis S. Ragnoberti, ex Adone & Usuardo contexto*, inquit Papebrochius; at si singula recte expenderis, à stylo Adonis permodice participat. Magis crediderim, Usuardum esse ad aliorum morem, sed non multum interpolatum. *Jurensis.*

258 *Ex Martyrologio ecclesiæ Lugdunensis sancti Stephani : sub nomine Bedæ*, sic iterum loquitur Papebrochius, *sed Adoni similiori.* Non satis capio unde hæc rursus similitudo accepta sit, nam Auctaria pleraque, si non Usuardum, saltem ejus enuntiandi modum ferme sapiunt. *Lugdunensis S. Stephani.*

259 *Ex Martyrologio Usuardi ecclesiæ Burdigalensis.* Nihil additum est, ex quo de ejus ætate statuatur. Quantum à primigenia simplicitate absit, intellige ex Auctariis. *Burdigalensis.*

260 *Ex veteri Martyrologio Castri-Karoli.* seu, mavis, ex cœnobio sanctæ Mariæ de Castro Karoli. Locum mihi hactenus ignotum fateor. Si codex Usuardinus est, non videtur contemnendus. *Castri-Caroli.*

261 *Ex Martyrologio Bizunticensi S. Pauli.* Non multa habet ex quibus magis ad eam, quam ad aliam quamlibet urbem pertinere dicendus sit. Huic addi possunt extracta alia non magni momenti desumpta *ex Martyrologio Luxoviensi.* De hoc etiam peculiare quidquam notatum non invenio nec observare ipse potui. *Bizunticensis.* *Luxoviensis.*

262 *Ex Martyrologio sancti Anatolii Salinensis.* His extractis subjunguntur alia etiam perpauca, *ex Martyrologio Franciscanorum Salinensium.* Sola nomina indico, cum dubiis conjecturis indulgere nolim. *Salinenses duo.*

263 Æque obscura sunt ea, quæ Chiffletius sumpsit *ex Martyrologio abbatiæ Gollianæ.* *Gollian.*

264 Item *ex Martyrologio Montis sancti*, nisi quod in eo magis exornentur *Romaricus* (à quo nomen sortitur locus, ut sit *mons sancti Romarici*) aliique Sancti cum eo conjuncti aut ad idem cœnobium spectantes. *Montis-Sancti.*

265 *Ex Martyrologio Usuardi, Caudiacensis Prioratus.* Memini me alicubi in Actis hunc codicem reperire sub nomine *Candracensis*, sed servanda est nomenclatio, qua etiam in Auctariis usus sum potissimum. Tot solus hic codex additiones habet, quot in sequentibus quatuor reperiuntur. *Caudiacensis.*

266 *Ex Martyrologio Balernensi.* Duæ solæ annuntiationes extractæ sunt, quæ aliunde in Auctariis satis notæ, ex hoc codice citari non merebantur. *Balernensis.*

267 *Ex Martyrologio sancti Vincentii Cabillonensis.* Patriam suam clarissime indicat, nam quæcumque habet, loci ipsius propria sunt. *Cabillonensis.* 268

268 *Ex Martyrologio Uſuardi, monaſterii ſancti Benigni Divionenſis.* Idem nomen ex ipſiuſmet Chiffletii manuſcripto ſupra citavimus num. 245 : verum extracta non plane conveniunt, nam in priori non niſi ſex, in hoc annuntiationes undecim reperiuntur. Sed tanti non eſt ea diſcrepantia, ut hîc ei explanandæ diutius immoremur.

Divionen. S. Benigni.

269 *Ex Martyrologio Divionenſi eccleſiæ ſancti Stephani.* Et hic codex pauca ſuppeditat. Inter additiones undecim, duæ dumtaxat Divionenſibus propriæ reperiuntur.

Divionen. S. Stephani.

270 *Ex Martyrologio pervetuſto Remenſis eccleſiæ ſanctorum Timothei & Apollinaris.* Codex hic valde copioſus eſt, pluribus abundans auctariis, quam ullus ex præcedentibus. Utrum vere Uſuardinus ſit, non explicavit Chiffletius.

Remenſis SS. Timoth. & Apollin.

271 *Ex Martyrologio ſanctæ Mariæ Belnenſis.* Et hoc vere nomen ſuum præfert, cum non habeat niſi Belnenſia. Vide egregium ſpecimen XXVI Aprilis.

Belnenſis.

272 *Ex Martyrologio Accincti.* Unicam habet commemorationem : *In territorio Biſuntino, monaſterio Bellevallis, tranſlatio S. Petri epiſcopi & confeſſoris :* de qua vide VIII Maii.

Accinctinus.

273 Chiffletianis poſtremo hoc loco ſuperadditur extractum non maximi momenti *ex Martyrologio Uſuardi Abdinghoffenſis* in Weſtphalia, quod vix pagellam implet. Alia ex eodem codice adjunguntur quæ huc non pertinent.

Abdinghoffenſis.

Codices alii in hoc opere non adhibiti.

274 Præter longam codicum Uſuardinorum ſeriem, ſatis fuſe hucuſque deſcriptam, alia penes nos manuſcripta ſunt, quæ numerum augere poterant, niſi tanta aliorum copia fuiſſet. Habemus codicem alterum Ultrajectinum *eccleſiæ ſanctæ Mariæ Canonicorum*, manu Belgica, in folio, cui adſcripſit olim Roſweydus, *non eſſe Uſuardum*; recte, ſi de puro intellexit, at ex Uſuardo & aliis compilatum fuiſſe ſtatim perſpiciet, qui Uſuardum noverit. Citat Molanus præfationis cap. 13, *Uſuardum Guilielmitarum Brugenſium*, quo in ſua editione uſus ſit. Invenio deſcriptos inde menſes duos, ex quibus colligo, multum convenire cum Uſuardis noſtris Leydenſibus, præſertim cum Belgico, unde & cum ipſis codicibus, prædicti duo menſes compacti ſunt. Eſt item codex alius parvus, manu recentiori ſcriptus, quem ſimpliciter *Brugenſem* vocamus, ſemel aut iterum, ni fallor, à nobis citatus, ſed ſubinde rejectus, quod ab Uſuardo nimis ſæpe deflecteret. Adjungo his codicem alium minimum, corio nigro coopertum, qui fere Uſuardinus dici poſſet, niſi nimium & quaſi ſtudio contractus eſſet. Citantur in Actis non raro *Additiones manuſcriptæ Cartuſiæ Bruxellenſis*, ſed hæ nihil ad Uſuardum, cum mera augmenta ſint, editioni Grevenianæ ſuperaddita. Contulit Papebrochius editionem Lubeco-Colonienſem, cum codice aliquo abbatiæ Præmonſtratenſis *S. Michaelis Antverpiæ*, verum & in eo additiones ſunt additionibus ſuperadjectæ. Demum in Actis frequenter recurrit *Florarium Sanctorum*, in quo Uſuardina multis aliis immixta ſunt. Sufficiebant mihi codices jam enumerati, quotidie evolvendi, ut facile reliquos omnes intactos relinquerem.

275 Erit fortaſſe, qui ex citatis præfationis hujus initio Bollandi verbis, quærat, cur inter tot Uſuardos, hîc jam ordine recenſitos, locum non habeat *Pragenſis* ille, quem cum Bruxellenſi ibidem nominat? Dicam candide, nullum me peculiarem codicem Pragenſem noſſe. Non diſſitebor tamen in noſtra Martyrologiorum collectione, Martyrologium aliquod Pragenſe reperiri, quod *proprium Pragenſe* vocavit Henſchenius; idque merito, cum ſolos eos dies ſignet, quibus Pragæ feſtivitas aliqua celebratur, propter Sanctorum reliquias à Carolo IV Cæſare, magno numero procuratas eóque collatas. In manuſcripto noſtro, manu Papebrochii notatur, P. Gamanſium, codicem ipſum Pragenſem ad Bollandum olim miſiſſe, ſed ad dictum Patrem remiſſum anno MDCLXXXI. Ceterum ſatis mihi certum eſt, de tali Martyrologio Bollandum in præfatione generali locutum non eſſe. Malim credere, Pragenſes Patres noſtros Uſuardi Danici olim poſſeſſores, extracta aliqua & ſpecimina ad Bollandum miſiſſe, ex quibus ipſe facillime judicare potuerit, *amplificata Sanctorum elogia, & plurima nomina adſcripta*: Si præter hoc, aliud Pragenſe Martyrologium, aut vidit aut ſibi commodatum habuit, certum eſt in Muſeo noſtro hodie non exſtare. Quod ſi fortaſſe lector codices alios ſub Uſuardi nomine in Actis citatos reperiat, meminerit incompletos eſſe, aut extracta aliqua ad Majores noſtros fuiſſe tranſmiſſa, ſicuti de Hieronymiano Tamlactenſi diximus præfationis hujus num. 25.

ARTICULUS VI.

Editionis hujus fides, ratio, ordo.

QUod præfationis hujus principio teſtatus ſum, id ſecure denuo ſub finem audeo aſſerere, me in tota hac nova recenſione, id maxime habuiſſe præ oculis, ut præter Martyrologiorum Genealogiam, Uſuardum puriſſimum & ſinceriſſimum proferrem; in quo, confidenter dicam, nihil operæ, nihil laboris, nihil diligentiæ à me prætermiſſum fuiſſe. Fontes aſſignavi ita repur

repurgatos & mundatos, ut limpidam veritatem ex iis hauſtam exiſtimem, atque adeo tuto & abſque ullius invidia Uſuardo huic applicare poſſim, quod Pontifici Paulo V de ſuo Adone aſſeverabat Roſweydus, *ea fide curaque recenſitum, ut affirmare non verear, parum à calamo menteque auctoris abeſſe. Intererat profecto reipublicæ Chriſtianæ, ne quid magni viri titulo legeretur, quod ipſius non eſſet, ne quid corruptum ejus nomine circumferretur, aliena adſutum manu; ne viri auctoritatem ſecuta poſteritas, erroris funiculos necteret; ne quoque* Uſuardo *quidquam abjudicaretur, cui certiſſimum ab unanimi codicum ſuffragio teſtimonium eſſet.* Ne vero plura in hanc rem argumenta coacervando, præfationem jam ſatis, forte nimis diffuſam, ulterius protraham, aſſerti mei ſinceritatem, per ſingulos dies perſpiciet, qui Obſervationes noſtras conſulere dignabitur.

277 De operis item ratione & ordine pauciſſima dicenda ſuperſunt. In fronte cujuſque diei ponitur textus ipſe Uſuardinus, ex præcipuorum; imo omnium codicum collatione eductus; quorum, qui eo die puri reperti ſunt, nomina minori charactere Italico ſubjiciuntur, tamquam præmiſſi textus Uſuardini probatio. Si quando nullus codex integrè purus & ſimplex fuerit, attexitur diſſertatiuncula, qua de textus ſimplicitate lector abunde edoceatur. Eo autem ex probatioribus codicibus expurgato, cetera omnia, quæ Uſuardo abjudicanda cenſemus, in eum elenchum rejecta ſunt, quem Auctaria appellavimus. Porro, operis ordine, ſequitur manipulus lectionum Variantium, in codicibus Uſuardinis, pro eo textu citatis occurrentium, ubi ſi forte minutiæ obſerventur momenti perexigui, meminerit lector, me hîc omnium guſtibus deſervire debuiſſe, adeoque & moroſis antiquariis non nihil tribuere. Hos vero qui noverit, ſcit cum iis ſe ingeniis conflictari, quibus religioni eſt, vel minimum apicem in hiſce rebus negligere. Qui ſimilibus non delectantur, auctor iis ſum, ut de Variantibus nihil ſoliciti, ad Obſervationes tranſeant, ibi reperturi, quæcumque ad auctoris noſtri illuſtrationem conducere poſſe cenſuimus. *Citantur codices*

278 Prima cura fuit, textus Uſuardini geneſim eruere & explanare, ut lectores quotidie habeant, quam ſupra dicebam Uſuardi cum patre, avo, vel avis & abavis, cognatis & affinibus conjunctionem, eo plane modo, quem ſupra præfationis principio repræſentare conatus ſum. Præter Martyrologos, ad demonſtrandam cultûs Sanctorum diuturnitatem, non ſemel adduxi antiqua Kalendaria, eaque præcipuæ hoc tempore inter eruditos auctoritatis, ut eſt celeberrimum illud & vetuſtiſſimum, primum à Bucherio vulgatum, in commentario ad Victorii Aquitani Canonem Paſchalem à pag. 267, & denuo editum à Ruinartio inter ſincera & ſelecta Martyrum Acta, in editione Pariſienſi (qua ſola uſus ſum) a pag. 692, in recentiori Amſtelodamenſi à pag. 617, cui in utraque hac editione ſubjungitur Kalendarium aliud Carthaginenſe, etiam antiquiſſimum, quod primus reperit, publici juris fecit, notiſque illuſtravit laudatus ſæpe à nobis Mabilio; Analect. tomo 3 à pag. 398. *& Kalendaria,*

279 Alia duo ſunt, vel forte Editorum duorum Kalendarium idem, quod primum Leo Allatius operi de Eccleſiæ Occidentalis atque Orientalis perpetua conſenſione, edito MDCXLVIII inſeruit à col. 1487: Fronto autem, de quo ſupra egimus, ſub alio ferme titulo vulgavit MDCLII, ut vide ſupra num. 110, ac ſæpius in operis noſtri contextu. His adde Sacramentaria à Menardo, Thomaſio & Mabilione edita recenſitaque, quæ omnia ſtabiliendo Sanctorum vetuſto cultui ſuis locis adducta ſunt. Altera ferme quotidie mota eſt quæſtio de Martyrologiorum noſtrorum encomiis, ſeu Actis ipſis, unde illa à Beda & Adone accepta & contexta ſunt, in quibus gravior plerumque difficultas, ſed hîc pro operis hujus inſtituto, ſic paucis expedita, ut ſemeſtri primo ex Actorum, commentariorumque noſtrorum fide, res deciſa plerumque ſit, ſemeſtri autem altero, monumentis, ſeu excuſis, ſeu apud nos manuſcriptis breviter diſcuſſis, intricatiora controverſiarum capita ad majus opus remiſerimus. Hic nonnumquam auctores citavi, necdum ſatis diligenter à me examinatos, atque inter eos præcipuum Sebaſtianum Lenain de Tillemont, in laborioſiſſimo opere Gallico ſub titulo commentariorum ad hiſtoriam eccleſiaſticam, in ſexdecim volumina diſtributo, quem & alios quoſcumque in eamdem rem ita appellatos volo, ut eorum auctoritati nec hilum tribuam, ſi cum Romanæ Eccleſiæ conſenſu & approbatione non omni ex parte conveniat. *ubi & non panca de Actis.*

280 Hæc lectorem eruditum præmonuiſſe, pluſquam ſatis eſt; quod unicè quærimus: nam harum rerum imperitis talis numquam monumentorum noſtrorum explicatio dabitur, quæ ad omnium intelligentiam ſufficiat. Idem ferme dictum ſit de tota orthographiæ ratione, quæ in ipſo Uſuardi textu ex codicibus ferme ſervata eſt, eademque paſſim in Auctariis adhibita, ſic ut nemo offendi debeat aut poſſit, ſi plurima perperam ſcripta inveniat, tum in rebus ipſis tum in nominibus propriis. Sic paſſim ſcribitur in textu *presbiteri* &c. *Dioniſii*, *Hieronimi*, *Hieroſolimis* &c. quorum omnium ratio redditur, in eo quem diſtinguimus articulo, ſub nomine *Variæ lectionis*. In Auctariis multa recurrunt longe abſurdiora, ubi tamen viſum eſt reſtituere diphthongum *æ*, quæ in nullis codicibus, præterquam in Pratenſi, Herinienſi, Roſweydino, atque Molani editione reperta eſt. Barbariei à nobis ſervatæ vindicias dabit Auguſtinus, relatus à Molano in annotatione IX Januarii. Hîc præfationis metas figo, nam id genus minutiarum exponendarum, ſi ſingulas vellem percurrere, numquam eſſet finis; ſatis fortaſſe alibi tædii adferent, ut hîc iis percenſendis tempus denuo terere, operæ pretium non ſit. Et mihi & omnibus faciam ſatis, ſi *De orthographiâ.*

Usuardi Martyrologium, purum, germanum, sincerum & simplex exhibuero, qui est præcipuus operis nostri finis, ad unam, ut jam non semel diximus, eamque majorem Dei Sanctorumque gloriam.

NOTANDA PRO INDICIBUS.

AD evitandam, quæ in Molani indice est, Sanctorum Usuardinorum, aliorumque, qui solum in additionibus referuntur, confusionem; duplicem toti operi indicem subjunximus: alterum, qui Sanctos pure Usuardinos, aut festa alia ad Usuardum vere pertinentia complectitur; alterum, in quo Auctariorum omnium Sancti continentur, sed ita dispositi, ut pleraque; codicum ipsorum, ex quibus desumpti sunt, errata, atque in transformandis, multiplicandis, commutandisque Sanctorum nominibus, item in iisdem sæpe repetendis perturbatio ablata non sit, in quo etiam fidelitatem nostram lectori probatam voluimus. Neque vero hujus loci erat, Sanctos illos aut ad proprios dies natales revocare, aut controversa alia dissolvere, cum hæc propria sit commentariorum nostrorum ad ipsa Acta institutio, quo hæc omnia reducenda & remittenda putavimus.

MARTY-

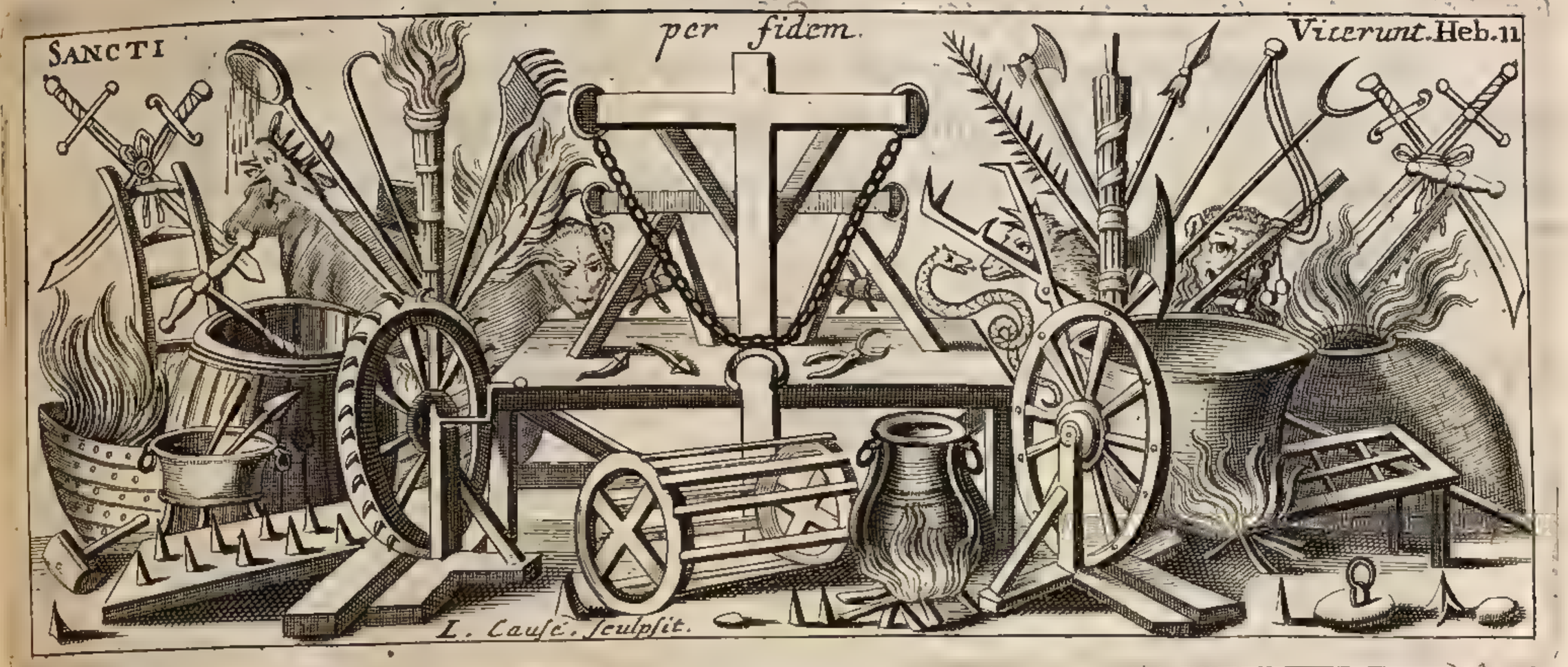

MARTYROLOGIUM
USUARDINUM.

INCIPIT MARTYROLOGIUM
PER ANNI CIRCULUM.
MENSIS JANUARIUS
Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

CIRCUMCISIO Domini noſtri JESU Chriſti. Romæ, natalis ſancti Almachii martyris; qui jubente Urbis præfecto, cùm diceret: Hodie Octavæ Dominici diei ſunt, ceſſate à ſuperſtitionibus idolorum, à gladiatoribus occiſus eſt. Via Appia, coronæ militum triginta, ſub Diocletiano imperatore. Item Romę, ſanctæ Martinæ virginis, quæ ſub Alexandro imperatore diverſis tormentorum generibus cruciata, tandem gladio martyrii palmam adepta eſt. Apud Spoletum, ſancti Concordii presbiteri & martyris temporibus Antonini imperatoris; qui primo fuſtibus cæſus, dehinc equuleo ſuſpenſus, ac ferro poſt in carcere maceratus, ibique angelica viſitatione conſolatus, demum gladio vitam finivit. In Cæſarea Cappadociæ, depoſitio ſancti Baſilii epiſcopi, cujus celebritas XVIII Kalend. Julij potiſſimum recolitur. In Africa, beati Fulgentii eccleſiæ Ruſpenſis epiſcopi, qui ob catholicam fidem & eximiam doctrinam exilio relegatus; tandem ad

Circumciſionis. *Almachii.* *Martinæ.* *Concordii.* *Baſilii.* *Fulgentii.*

propriam ecclesiam redire permissus, vita & verbo clarus, sancto fine
Eugendi. quievit. In territorio Lugdunensi, sancti Eugendi abbatis, cujus vita
Euphrosy- virtutibus & miraculis plena refulsit. Alexandriæ, sanctæ Eufrosinæ
næ. virginis.

Usuardum in primæva sua simplicitate hîc repræsentari, probant plerique codices quibus me potissimum inniti in præfatione indicavi: *Pratensis* nempe codex, aut prætense aut vere autographus, cum quo semper fere convenit *exemplar B* & alii ibidem fortasse similes. Item *Heriniensis*, *Tornacensis*, *Antverpiensis*, *Editio maxima Lubecana*, *Muneratus*, *Grevenus*, *Molanus*: in quibus nulla, saltem momenti gravioris, discrepantia reperitur; ut mox patebit.

VARIA LECTIO. De *Presbiteri* & hujusmodi multis aliis minutiis orthographicis superius in præfatione actum est, & erit sæpius alibi dicendi locus. Lego *Circumcisio* cum Herinien. Tornacen. Antverpien. & MSS. impressisque pluribus, quemadmodum prælucent Beda & Romanum parvum. Ex prioris annuntiatione suam procul dubio formavit Usuardus. Praten. scribit *Circuncisio*. Greven. & Molan. addunt, *secundum carnem*, quibus vocibus utuntur apographa Hieronymiana & Beda: sed eas ab Usuardo expunctas, ut plerumque multa decurtat, probant puriora exempla omnia tum edita tum MSS. Omisi etiam *Alippio*, licet in Adone habeatur, & rectius, opinor, apud Bedam *Alypio*, ipsâ eâdem causâ, quod in codicibus nostris id nomen non habeatur, forte consultò ab Usuardo prætermissum, tametsi satis verosimile sit, *Faltonium Probum Alipium* Honorii tempore, dum *Almachius* vel *Telemachus* trucidatus est, præfecturam Urbis administrasse. Legitur hîc, & recte ni fallor, *Eugendi* non *Augendi*, contra quam habeatur in Praten. Herinien. Tornacen. & Munerat. ubi pro Eugendo positus est *Augendus*. Mihi *Eugendus* præplacet, ut Majores nostri in Actis hoc die legerunt, & legere debuit Usuardus Adonem describens. Atque ita etiam in antiquis lectum fuisse ostendunt codices alii, pro textu citati. A qua parte stet derivatio gallica *Oïend*, judicent alii. In *Eufrosina* servavi modum scribendi codicum MSS. & impressorum, quidquid Ado rectius posuerit *Euphrosynæ*, orthographiâ fortasse ab editore correctâ. Notavit Clar. Castellanus in prætenso Pratensi autographo lituram apparere post *Augendi abb.* cui deinde in eadem membrana inscriptum, *atis. Alexandriæ, sanctæ Eufrosinæ virginis, cujus vita virtutibus & miraculis plena refulsit.* Manifesta hæc, ut mitissimè dicam, transpositio, auctoritatem illius codicis certo imminuit, nihilominus primo hoc die inter puriores locum obtinet, sæpe alibi ob defectus graviores excludendus. Demum observo, in ecgrapho Tornacen. voces pauculas immutatas, quæ tamen totius rei substantiam illæsam & intactam relinquunt.

Circumcisionis. OBSERVATIO. Non facile dixerim cur Ado *Circumcisionem* à Romano parvo expressam reticuerit, nec cur Usuardus *octavam Domini*, ab utroque illo & Beda diserte positam. Reliqua quæ ad hanc primam annuntiationem spectant, in Variantibus dicta sunt. *Almachii.* *Almachius* à Beda primum signatus est, nulla gentis aut instituti facta mentione; ut dubitari possit an Theodoretum à Bollando aliisque citatum præ oculis habuerit. Verumtamen vel ea vel simili alia causa *Telemachum* Theodoreti ab *Almachio* hoc nostro distinguere velle, scrupulos magis sapit quam solidam rationem. Brevius de eo agit Romanum parvum, sed *decollatum* pronuntiat, quod Ado non est ausus asserere, secutus simpliciter contextum Bedæ. Utrum è duobus descripserint Usuardus & Notkerus, libera datur sentiendi optio. Erit qui opponat vetustissimum Hieronymianum ecgraphum Epternacense, quod Florentinius Antverpiense appellat; in cujus specimine, in Præfatione Bollandiana pag. XLVI impresso, & rursus in Propylæo antiquario ante tomum 2. Aprilis ex æneis laminis recuso, legitur: *Natalis Coronæ, qui jubente Asclepio* &c. Unde nimirum sequeretur primam Almachiani elogii originem ad Hieronymiana referendam. At enim facile occurritur; nam manifestissime patet codicis illius in laterculo hujus diei confusio ex omnibus aliis apographis Hieronymianis, tum à Florentinio editis tum apud nos MSS. omnino corrigenda. Ut paucis dicam, huic Martyrologio prorsus insolitum est hujusmodi encomia usquam referre. Rursus non Coronæ Sanctæ, quæ hîc nulla est, nec Stephani, quem forte supponere volueris, sed unius Almachii ea propria sunt. Statuendum proinde Laurentium descriptorem codicis ex Anglia verosimiliter à S. Willibrordo allati, aut à Sancto ipso aut ex Bedæ coævi scriptis elogium accepisse, atque illuc non satis apte inseruisse; ut plane intelligunt harum rerum periti, & fusius demonstrari poterit, siquando usus fuerit alia nostra Hieronymiana apographa genuinis proxima typis edere, in quorum nullo similem usquam phrasim deprehendimus. Explodenda porro stultissima imperiti cujusdam Angli argutatiuncula de *Almachio* ab *Almanacho* progenito, quam hîc vel notasse pluſquam

pluſquam ſatis eſt, utpote nec appellari nedum confutari dignam, quod tamen ultro præſtitit laudatus nobis & ſæpe impoſterum laudandus Clar. Caſtellanus.

Sequitur in textu noſtro: *Coronæ militum xxx*, quæ in Adone poſt Concordii annuntiationem poſita eſt, ex Hieronymianis immediate deſumpta, in quibus Corona a militibus perperam diſtingui videtur, quod Viennenſi nequaquam placuit, nec item Noſtro; à Notkero tamen reſtitutum eſt. Actum non ago, ſi plura requiris vide ſis Bollandum & Florentinium. *Romæ, Martinæ virginis* meminit Romanum parvum; Ado longam ex Actis laudationem concinnavit, breviorem ex ipſo Notkerus, ſolam medullam Uſuardus contractam exhibet, ut conferenti luce clarius patebit. Rabanus licet ex eodem fonte hauriat, diverſam plerumque ſemitam ingreditur. Rurſus: *Et apud Spoletum, ſancti Concordii martyris*, Romani parvi verba ſunt. Elogium ex Actis Adonianum eſt, compendium hîc Uſuardinum, apud Notkerum paulo auctius. Alia denuo habet Rabanus, *Concordium Romæ* tribuens. *Baſilius* apud antiquiores Martyrologos notus non eſt. Notkerus pluſcula de eo memorat; Wandelbertus vero canit: *Baſiliuſque ſacer meritorum ſplendet honore*, iſque præterea nativitatem Domini, Euphroſynam & Almachium celebrat, reliquos omnes omittens. Equidem exiſtimo ſanctiſſimum epiſcopum pure Uſuardinum eſſe. Quod vero ſubditur: *Celebritatem ejus potiſſimam recoli xviii Kal. Julii*, id qua ratione a viris ceterà eruditis de *ordinatione* in epiſcopum intelligatur, mihi ſtudioſe quærenti hactenus reperire non contigit. Ultimo loco habet Romanum parvum: *Et in Ruſpenſi eccleſia, ſancti Fulgentii epiſcopi.* Hinc ab Adone acceptus pluribus laudatur, quæ a Notkero deſcripta ſunt, a Noſtro modice decurtata & polita. Penultimo loco in Adone eſt *Euphroſyna* cum vitæ epitome, à Notkero paululum aucta, atque in recentioribus codicibus Uſuardinis deſcripta, ut mox videbitur. Uſuardus ſolum ferme nomen ab Adone tranſumpſit & ultimo loco retulit; Bollandus vero in gratiam PP. Carmelitanorum ad diem XI Februarii remiſit. De quo vide Reſp. Papebrochii art. 10. num. 44. *Eugendus* Adoni debetur hoc die non ſequenti, ut Notkerus poſuit. Ex illius verbis compoſita ſunt quæ ab Uſuardo dicuntur. Ex his perſpicere lector incipiat quàm vere nuper a nobis pronuntiatum ſit; Adonis Martyrologium fontem eſſe ex quo ferme totum Uſuardinum noſtrum profluxit.

Militum. xxx.

Martinæ.

Concordii.

Baſilii.

Fulgentii.

Euphroſynæ.

Eugendi.

AUCTARIA.

Textus auctior.

ANTVERPIEN-MAJOR. Inſerit, *ſecundum carnem.* Poſt, *gladiatoribus*, cum Beda, addit, *hac de cauſa.* De Martina, deeſt, *ſub Alexandro* &c. ſcribit; *Apud Spoletum civitate Tuſciæ.* Poſt *triginta*; *has pro confeſſione veræ fidei ſub* &c. De Baſilio: *Epiſcopi, admirandæ fidei atque doctrinæ virt.* Euphroſynæ vita ſic ex Adone deſcribitur: *Quæ orationibus patris ſui Papuntii, de ſterili matre progenita, in puerili ætate conſtituta, clam ſe tonderi fecit & monaſticam vitam expetiit, Smaragdi ſibi nomen imponens. Poſt etiam in recluſione viginti octo annos in omni ſanctitate perdurans, tacta agrotationis incommodo & mortem ſibi adeſſe cognoſcens, manifeſtante* [manifeſtavit] *ſe religioſo & cum lacrymis multotiens quærenti eam pati.* Hactenus ex Adone. Additur porro: *Cum quieviſſet, ſepulta eſt a fidelibus in eccleſia.* In fine adjicit: *Ravenna, Severi epiſcopi & martyris.*

Severi.

Textus contractior.

ROSWEYD. Secundo loco habet: *Baſilii epiſcopi*, expuncto elogio. Tertio loco: *Romæ, ſanctæ Martinæ, uxoris Adriani. Et Coronæ virginis.* Tum: *Et natale ſancti Almachii, ſub Olympio* &c. Legit etiam: *Apud Spoletum civitatem Tuſciæ.* In Fulgentio, abeſt totum elogium. Denique Euphroſyna Eugendo præponitur.

PULSANEN. Acephalus eſt caretque diebus fere quatuor primis.

ANTVERP-MAXIM., ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Ordinem non nihil immitantur, cetera Uſuardinæ puritati ſatis propinqui. Diem itaque ſic uniformiter ordiuntur: *Octava nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti & Circumciſio ejuſdem.* Sic deinde ſecundo loco pergunt: *In Cæſarea Cappadociæ, depoſitio ſancti Baſilii epiſcopi, qui tempore Valentis, doctrinâ & ſapientiâ inſignis, omnibus virtutibus fundatus, mirabiliter effulſit.* Cur omiſerint Uſuardi verba de feſti ejus celebratione XVIII kal. Julii, non habeo unde ſtatuam. Prædicti codices de ſancta Martina hæc textui ſubjungunt: *Factus eſt autem in paſſione ejus, terræ motus magnus, & crediderunt ea die millia & trecentæ animæ.* Terræ motus ex Adone acceptus eſt, unde vero & a quo mirabilis ea converſio huc traducta ſit, neſcio.

Octavæ nativitat.

LOVANIEN. Eodem modo incipit, eumdemque ſervat ordinem, ſed Baſilii, Martinæ, Almachii, Concordii & Fulgentii elogia plane reſcindit.

Textus contractior.

CENTULEN. *Octava nativitatis Jeſu Chriſti Domini noſtri, atque Circumciſio ejus. Romæ, ſancti Almachii martyris. Item Romæ, ſanctæ Maximæ virginis.* Quæ hæc Maxima ſit etiamnum quæro: forte jungenda erit Magno & Maximo, de quibus infra ad Belinum. Sequitur in codice: *Item via Appia, ſanctorum* XX *militum*, (cur non coronæ XXX?) *ſub Diocleciano paſſorum. Cæſarea Cappadociæ, ſancti Baſilii archiepiſcopi & confeſſoris. In Africa, civitate Ruſpenſi, ſancti Fulgentii epiſcopi, vitâ & doctrinâ præclari. Apud Spoletum, ſancti Concordii martyris. In territorio Jurenſi, ſancti Eugendi abbatis. Alexandriæ, Euphroſinæ virginis.*

Maximæ.

BRUXELLEN. Incipit: *Circumciſio Domini ſecundum carnem, & octava dies Dominicæ nativitatis.* In Almachio & Concordio ſatis purus eſt. De Martina habet ſicut ANTVERP-MAX &c. ſed nomen corrumpit, ſcribens *Marmenæ.* In militibus ſatis purus, in Fulgentio ex Adone modicè interpolatus eſt. De Baſilio

filio inserit, *ammirandæ fidei vitæ & doctrinæ viri; cujus potissimum elevationis festum* &c. Euphrosynæ elogium ex Adone non nihil mutilat. Tum: *Ravennæ, sancti Severii confessoris.* De eo etiam agunt Hieronymiana, sed in Actis differtur ad 1 Februarii. *Eodem die, sancti Paragodæ* [vult dicere *Paracodæ*, vel ut Mosander *Paragodæ*] *septimi Viennensis episcopi.* Sequitur: *In territorio Lugdunensi, monasterio Virensium, sancti Eugendi abbatis* &c. Denique: *Silviniaco, sancti Odilionis, quarti abbatis Cluniacensis, qui per annos quinquaginta sex, miro religionis fervore rexit atque provexit.* Vide infra auctarium Greveni.

Severii. *Paracodæ.* *Odilionis.*

Hagenoyen. *Circumcisio Domini nostri Jesu Christi, quando ipse præsentatus est sacerdoti ad circumcidendum octavo die, ubi ille pro nobis peccatoribus primum sanguinem fudit, ostendens se verum corpus assumpsisse humanum.* In Almachio deinde, Martina & Concordio satis purus est. Tum: *In Cæsaria Cappadociæ, depositio sancti Blasii* [pro Basilii] *episcopi. Qui primus monachorum regulas scripsit, & ab imperatore in exilium est missus, & tandem ad suam ecclesiam est reversus. Et à beato Effrem heremita in columpna ignis visus est, cujus caput erat in cælo & pedes in terra. Qui spiritu prophetiæ claruit, & in tempore Valentis imperatoris, sapientiâ & doctrinâ insignis, omnibusque virtutibus ornatus, mirabiliter effulsit. Cujus festivitas* &c. In Fulgentio & Eugendo satis purus; in Euphrosyna non plane convenit cum suprà dictis. In fine, de corona xxx militum, pure.

De Circumcis. *De Basilio.*

Aquicinct. In fine: *Ipso die, sancti Maxini martyris.* Vide infra de *Magno*.

Maxini.

Victorin. In fine: *Ipso die, sancti Odilonis abbatis.* Deinde manu recentiori: *Ravennæ, Severi episcopi & martyris.*

Odilonis. *Severi M.*

Matric. Cartus. Ultraj. *Circumcisio Domini nostri Jesu Christi. Almacii martyris, Romæ. Coronæ militum* xxx. *Fulgentii episcopi & confessoris. Martinæ virginis & martyris. Eufrosynæ virginis.*

Reginæ Sueciæ sub num. 130. *Ipso die, sancti Odilonis.*

Odilonis.

Strozzian. *Eodem die, sancti Magni martyris.* Vide, ut dixi, in Belino.

Magni.

Medicæus. *Ravennæ, sancti Severi episcopi & martyris.* Editio Florentina anni mccccLxxxvi, cum hoc ex parte convenit.

Severi M.

Salinens. PP. Franciscanorum. Adscriptum recentiori manu: *Sancti Venerii martyris.* An non *Severii*?

Venerii.

Editio Lubeco-Col. De Circumcisione, fere ut Bruxell. Tum: *In Oriente sancti Jaspar regis, quem beatus Thomas Apostolus plene fidem docuit, & postmodum episcopum patriæ ipsius, sicut & alios duos ordinavit. Qui hac die obdormivit in Domino, divino sacrificio in ecclesia prius celebrato & sumpto.* De Basilio, ferme ut Antverp-max. &c. Deinde: *Romæ, sanctæ Marcinæ virginis & martyris, quæ cùm esset sublimis genere, patre consule nata, dives nimis rerum, quas indigentibus misericorditer erogabat, tenta ab Alexandro imperatore, jussa est sacrificare Apollini, quæ cum nollet, diversis tormentorum* &c. ut supra. In Almachio & militibus xxx satis pura est. De Concordio, inserit; *Qui natione Romanus ex patre Gordiano, tentus* &c. In Fulgentio pura est. De Eugendo addit, *monasterio Virensium.* De Euphrosyna quod suprà dictis addit, describi non meretur. In fine: *Ravennæ, sancti Severi episcopi*: Vide dicta.

Jaspar. *Severi ep.*

Belin. Inserit, *monasterio Jurensium.* Scripsit etiam *Olympio* pro *Alypio.* Sed præcipuum auctarium in fine est: *Eodem die, sancti Magni Magni martyris.* Descriptum forte ex codice simili Strozziano. Ex Belino accepit Molanus, nec ullus alius codex de eo meminit. Vide conjecturam Clar. Castellani in notis pag. 15 & in Martyrologio universali pag. 665. Ut ut est; nihil Baronius, nihil Bollandus, nihil alii de *Magno*, *Maxino*, aut *Maximo* reperêre, saltem quod huic martyri aptari queat.

Greven. Incipit ab Euphrosyna, fere ut suprà. Tum: *Eodem die, beati Odilonis abbatis, cujus vitam virtutibus & miraculis claram Petrus Damianus eleganti stylo describit. Hic primus in monasteriis suis generalem commemorationem animarum, post festum omnium Sanctorum instituit, quod in Ecclesia utiliter institutum cernimus. Super aquas etiam cum sociis fide plenis ambulavit. In Oriente, dormitio sancti Jaspar, qui fuit unus ex tribus Magis. Hic à beato Thoma Apostolo fidem edoctus, & episcopus ordinatus, quievit in pace. In Apulia, Potiti martyris.* Aliis etiam diebus colitur. Vide xiii Jan. in Actis. *Stephani & Martini martyrum. Secundi martyris. Trophimi martyris. Severi episcopi & confessoris. Hic etiam memoria recolitur beati Fulgentii episcopi Utricolensis, de quo Gregorius 3 Dialogorum refert, quod a Gothis intra circuli designationem inclusus, in maxima pluvia pluviam non senserit. Coronæ Virginis.* Hanc probabilissimè ex Hieronymiano aliquo accepit Grevenus, sed ut dixi, nulla est *Corona* ista virgo, amanuensium vitio perperam avulsa a xxx militibus in textu relatis. Præter Florentinium, videri etiam potest Clar. Castellanus, in notis pagg. 8. & 12.

Odilonis. *Jaspar.* *Potiti.* *Stephani.* *Martini.* *Secundi.* *Trophimi.* *Severi conf.* *Fulg. Utric.*

Molan. In ipso textu litteris Italicis minoribus inseruit de Fulgentio: *Hujus vita virtutibus plena habetur.* Et post Lugdunensi, *monasterio Jurensium.* De *Magno* habet in fine eodem charactere quod ex Belino descripsit, sed de eo jam ibi diximus. Sequitur typis Romanis minoribus, elogium *Fulgentii Utricolensis* ex Greveno desumptum. Sed in præfatione cap. 13. rectè monuit idem Molanus, Fulgentium hunc, pro Cartusianorum Colonienssium arbitrio hac die collocatum. In Actis refertur xxii Maii. Castellanus in Martyrologio universali eum recolit iii Decembris. Sequitur eodem charactere: *Clari abbatis monasterii sancti Marcelli in Vienna & confessoris, magnæ sanctitatis viri. Castro Meleduno, depositio sancti Aspasii confessoris, cujus ibidem nomini principalis ecclesia titulatur, licet vita penitus ignoretur. In Corbeia, depositio beati Adelardi, abbatis & confessoris. Hujus vitam scripsit Ratbertus abbas.* Editiones posteriores, de Claro Viennensi addunt, *cujus vita habetur.* Et in Actis exstat. De Aspasio, ut in priori. Non est opus, seu hoc seu aliis sequentibus diebus, adjicere formulam (de cujus antiquitate hîc non disputo) Et aliorum plurimorum Sanctorum, martyrum, confessorum atque virginum. Respondetur, Deo gratias.

Clari. *Aspasii.* *Adelardi.*

IV *Nonas.* *Die* 2.

APud Antiochiam, passio beati Isidori episcopi. Et in Ponto civitate Thomis, trium fratrum Argei, Marcelli & Marcellini pueri, qui sub Licinio principe inter tyrones comprehensus, cum nollet militare, cæsus ad mortem & diu in carcere maceratus, martyrium consummavit. In Thebaide, sancti Macharii abbatis. *Isidori.* *Argei & soc.* *Macarii.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Munerati prima editio, Greven. & Molan.* Ut proinde de lectionis simplicitate dubitari nequeat.

VARIA LECTIO. Scribunt aliqui cum Herinien. *Ysidori*: puto ego Usuardum posuisse ut est in textu. *Thomis, Argei, tyrones, Macharii* legunt omnes, & ita Nostrum legisse procul dubio censendum est.

OBSERVATIO. Prima nostra annuntiatio non ex solito fonte, sed ex Hieronymianis ab Usuardo accepta est, quam si integram servasset, forte tot diversa nomina, ut sunt *Isidori, Isiridoni, Siridoni, Spiridonis, Stridonis* & nescio quæ alia, ex uno solo procusa non essent. Legunt apographa illa pleraque apud Florentinium: *In Antiochia, Syridoni, episcopi ejusdem loci.* Atque inde veram nominis faciem exsculpendam mox ostendetur. Ceterum mirabilis hæc nominum variatio, quocumque demum modo enuntietur, virorum eruditorum ingenia non parum exercuit, ansamque Baronio dedit, ut præter *Isidorum Nitriensem*, potius *Hermopolitanum*, qui nescio qua ratione signatus sit, alterum nostrum *Isidorum Antiochenum*, & alterum *Siridonem*, item episcopum, Martyrologio inscriberet. Fatetur quidem ingenuè divinare se non posse, cujus demum civitatis *Siridon* ille episcopus fuerit: Bollandus autem non parum laborat quò Isidorum Usuardi & Syrodonum Hieronymianorum aut confundat aut distinguat, quod certe non satis obvium est. Ego hoc loco eruditorum duorum judicia proferam, de quibus statuet lector quod videbitur. Heribertus Rosweydus in epistola data XII Maii MDCXXVIII, vitæ suæ penultimo, ad unum è nostris, si bene conjicio, Romam destinata, quæque inter ejus chartas a Majoribus nostris primùm reperta, saltem accuratuis inspecta fuit, anno MDCLXVIII, ita de hisce Isidoris vel Siridonis episcopis judicium vel dubitationem exponit: *Baronius*, inquit, *neutrum hîc episcopum ad sedem suam reducere potest. Si mihi sensum meum aperire liceat, valde vereor, ex uno nomine varie lecto, duos episcopos nobis productos. Nam, si recte colligo, in nullo veteri Martyrologio invenientur duo hi episcopi* II *Januarii*, ISIDORUS *&* SIRIDON; *quod vel Siridonem vel Isidorum repræsentabunt, pro ut quisque veteris codicis litteras leget. Id quod dico, videor ex solo Hieronymi Martyrologio colligere. Habes ibi* (nempe in Epternacensi) II *Januarii:* ISIRIDONI EPISCOPI ANTIOCHIÆ. *Cum tres episcopi Doni vel Domni Antiochiæ fuerint* (addere poterat, Isidorus aut Siridon nullus) *vix dubito aliquem horum designari.* Hæc Rosweydus, ad cujus fere mentem, aliam conjecturam Bollandus produxit. Verum, nisi vehementer fallor, rem paulo penitius introspexit Holstenius & Rosweydi sensum haud satis clare expressum evolvit & exclusit in epistola ad Cl.V.Florentinium data IV Kalend. Februarii M DC LVIII, ubi sic loquitur: *Qui die secunda Januarii tamquam diversi ponuntur* (a Baronio) *beatus* ISIDORUS, *episcopus, & paulo post sanctus* SIRIDON *episcopus, pro uno vero, duo falsi substituuntur, vitio ambo creati ex veræ lectionis ignorantia, ut ex vetustissimis Mss. deprehendi, in quibus semel simpliciterque legitur: Antiochiæ, Syrodoni episcopi ejusdem loci, unde & veram lectionem & erroris originem facile perspexi. Quis enim non videt legendum:* ANTIOCHIÆ SYRIÆ, DOMNI EPISCOPI EJUSDEM LOCI; *atque ita, vero illius loci possessore in integrum restituto, duos hypobolimæos expungendos?* Quæ si vera sunt, ut plane confirmari possunt ex Martyrologio reginæ Sueciæ, olim monasterii sanctæ Columbæ apud Senones, quod Cassiodorus, teste Castellano, tribuit Hieronymo, & Holstenius in Animadversis ferme totum edidit, nosque inter Hieronymiana MSS. habemus ordine XIII, ubi legitur *Doni;* si, inquam, hæc vera sunt, falsa etiam erit Usuardi lectio, quam tamen servavimus, ut auctoris puram & genuinam. Vide de his plura apud laudatos non semel, Florentinium & Castellanum. *Isidori.*

Annuntiatio altera de tribus *Tomitanis* fratribus, ex Romano parvo per Adonem solito ordine profluit, utrobique secundo loco posita. In illo, sic habetur: *Et Tomis, martyrum Argei, Narcissi & Marcellini.* Quæ sic ab Adone melius relicta fuissent; nam elogium quod soli Marcellino tribuit, quodque Noster ex eo descripsit, pridem observavit Notkerus alteri tribuendum esse, licet in nomine ipsemet erraverit, scribens *Phili episcopi* & Rabanus die sequenti *Titi episcopi:* ubi verosimiliter legendum, *filii episcopi*, qui fuerit *Theogenes*, in cujus Actis apud Bollandum ea narrantur, quæ nec Marcellino *Argei &c.*

ſoli in Adone ; nec ipſi & fratribus , in codicibus recentioribus Uſuardinis recte adſcri-
buntur , ut videre eſt in Actis III Januarii , quo die tres illi fratres in Hieronymianis
apographis , aliis pluribus immixti referuntur , ad quem locum conſuli poteſt Florentinii
Macarii. notatio. Primo loco in Romano parvo ſignatur ; *Beati Macarii* : in Adone : *Natalis beati*
Macarii abbatis. Hactenus recte , nec quidquam ultra indicant Hieronymiana hoc die. At
dum ſupra ductores ſapit Uſuardus præfigens ; *In Thebaide* ; rem implicuit , quam nec
Rabanus nec ex eo Notkerus explicant , dum legunt : *Antiochiæ , Macarii abbatis.* Neque
proſunt hodierna noſtra Auctaria dum hunc Macarium *Alexandrinum* volunt , alium vero
qui XV Januarii colitur , *Ægyptium.* Intricata hæc & confuſa , a Bollando elucidata inve-
nies hoc die & citato XV hujus , nec minus erudite contracta a Caſtellano in notis a pag.
40. Ex quibus intelliges quantum valeant cognomenta illa *Alexandrini* & *Ægyptii* , cum
uterque Libyæ incola fuerit,hodiernus in *Celliis*, alter in *Scithi*.Vide Januarium pag.1005.
num. 5. & eos qui poſt Bollandum Macariorum Acta accuratius diſtinguere conati ſunt.
Audiatur poſtremo Wandelbertus qui hunc ſolum ita recolit :

Macharius quartum Nonarum dedicat aſtum * *aſtrum*
Qui tenuit docuitque eremi pius accola morem.

* forte

AUCTARIA.

Macharii. ANTVERP-MAJ. Textum habet deformiorem : *In Thebayda , depoſitio beati Macharii abbatis , magnarum virtutum viri. Et in Ponto civitate Tomis , trium fratrum Narciſſi , Argei , & Marcellini pueri. Qui ſub Licinio inter tyrones comprehenſi , cum nollent militare , caſi ad mortem, martyrium conſummaverunt , & diu in carcere macerati , in mare merſi ſunt. Corpora eorum ad litus delata , & [a] religioſis viris depoſita , magnis choruſcant virtutibus.* De Iſidoro , tacet.

Argei &c.

ROSWEYD. *Antiochiæ , Yſidori epiſcopi & beati Macharii abbatis.* De tribus Tomitanis , textum ponit in plurali numero. In fine addit : *Iheroſolimis , ſanctorum Stephani & Vitalis.* Nomina in Hieronymianis diſparata , hîc conjuncta ſunt.

Stephani. Vitalis.

PULSANEN. Adhuc vacuus eſt.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. De cetero puri Uſuardi , addunt in fine : *Ipſo die , octava ſancti Stephani.*

Octavæ S. Stephani.

MUNERAT. Communior editio altera textui aſſuit : *Eodem die Silviniaco monaſterio , depoſitio Domni Odelonis abbatis.* Hic iterum recurret, quamquam Caſtellanus XXXI Decembris collocandum exiſtimet.

Odilonis.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJECT. BELGIC. Primo loco : *Octava ſancti Stephani Protomartyris.* De Iſidoro ſcribunt omnes : *Epiſcopi & martyris.* De Tomitanis autem , quaſi Uſuardi conſtructionem vellent clariorem reddere , poſt illa verba , *& Marcellini pueri* , ſic repetunt : *Qui Marcellinus* &c. ut prope dubites utrum ſic Ado & Uſuardus ipſe non ſcripſerint. De hinc Macario elogium texunt in hunc modum : *Hic Alexandrinus , Macharius autem , de quo habetur infra* XVIII. *Kalend. Februarii , fuit Ægyptius genere , & ambo florentes in Ægypto , & ambo Antonii diſcipuli.* Vide quæ in obſervatione noſtra dicta ſunt.

Textus auctior.

CENTULEN. *In Thebaida , depoſitio beati Macharii abbatis magnarum virtutum viri. In Ponto civitate Thomis , trium fratrum Narciſſi , Argei & Marcellini pueri. Antiochiæ , paſſio ſancti Iſidori epiſcopi. Eodem die , octava ſancti Stephani.*

Textus contractus.

BRUXELLEN. Incipit etiam ab *octava ſancti Stephani Protomartyris.* In Tomitanis , ſatis purus eſt. Tum : *Yſidori epiſcopi & martyris. In Thebaide , natalis ſancti Macharii Alexandrini , abbatis , diſcipuli beati Antonii , magnarum virtutum viri. Et ſancti Sindani epiſcopi.* *Sindani.* Hæc eſt , ni fallor , alia nominis Syrodoni inflexio , niſi agatur de *Silano.*

HAGENOYEN. In octava ſancti Stephani , in Yſidoro & Tomitanis , ſuperioribus ſimilis eſt ; ſed de ſuo ſuperaddit : *Item in eadem civitate , Marcellini pueri in mare merſi.* Notabis in priori annuntiatione Marcellinum *puerum* non dici , & elogium totum in numero multitudinis poſitum. Sequitur : *In Thebayda , ſancti Macharii abbatis. Hic Alexandrinus erat , Macharius autem , de quo habetur infra* XVIII *Kal. Februarii , & fuit Ægyptius genere : Ambo florentes in Ægypto , ambo beati Anthonii magni diſcipuli , ambo magnarum virtutum viri , & magnorum miraculorum perpetratores.*

AQUICINCT. In fine : *Ipſo die , ſancti Siridonis epiſcopi. Item , ſancti Barbatiani confeſſoris. Apud Silviniacum , ſancti ac beatiſſimi Odilonis abbatis. Octava ſancti Stephani Protomartyris.* *Siridonis.* *Barbatiani.* *Odilonis.*

MATRIC. CARTUS. ULTRAJ. *Octava ſancti Stephani Protomartyris. Iſidori epiſcopi & martyris. Argei , Narciſſi & Marcellini fratrum.* Altera manu ſubditur : *Frontaſii martyris cum ſociis ſuis.* Vide Acta. *Frontaſii cum ſoc.*

CLUNIACEN. *Item ſancti Barbatiani confeſſoris.* Remittitur a Bollando ad XXXI Decembris. *Barbatiani.*

CAMBERIEN. ſanctæ Mariæ. *Sancti Baldulfi confeſſoris.* *Baldulphi.*

ALTEMPS. *Sancti Barbatiani confeſſoris. Civitate Petragorica , ſancti Silani martyris* , ſocii , opinor , ſancti Frontaſii. *Silani.*

FLORENTIN. *Ipſo die , ſancti Spiridionis epiſcopi. Sancti Barbiani confeſſoris. Hic geſta martyrum a notariis diligenter exquiſivit & in eccleſia recondidit.* Sed hæc tranſcribentium oſcitantia illuc tranſlata ſunt ex elogio Adoniano de Anthero Papa , die ſequenti. *Spiridionis.* *Barbiani.*

EDITIO LUBECO-COL. Convenit omnino cum ANTVERP-MAX. &c. præterquam quod in fine ſubjiciat : *Eodem die , ſancti Baldulphi confeſſoris. Ipſo die , ſancti Odilonis abbatis Cluniacenſis.* *Baldulphi.* *Odilonis.*

BELIN. *Octava ſancti Stephani.* In reliquis textus ſatis purus eſt , cui ſubjicitur : *Apud Silviniachum* (*tranſitus*) *ſancti Odilonis abbatis ,*

cujus

cujus festivitas cum in Kalendis habeatur, hîc tamen plenius recolitur. Ipso die, sancti Spiridionis episcopi: editio posterior habet *Syridonis* At de his satis dictum est. *Syridonis.*

GREVEN. *Octava Sancti Stephani. Jerosolymis, Stephani & Vitalis. Item Tubiæ, Rutiliæ, Vitalis.* Hæc nomina ex Hieronymianis repetenda sunt. Sequitur: *Stridonis episcopi & confessoris. Frontasii martyris ac sociorum ejus. Baldulphi confessoris.* *Tubiæ &c.* *Stridonis.*

MOLAN. *Octava sancti Stephani. Apud Silviniachum, sancti Odilonis* &c. plane ut BELINUS. Tum: *Ipso die, sancti Siridonis episcopi.* Vide supra. Editiones posteriores litteris Italicis textui præfigunt: *Octava sancti Stephani.* In fine: *Apud Silviniacum, sancti Odilonis* &c. *Apud Corbeiam, depositio sancti Adalardi abbatis. Ipso die, sancti Siridonis episcopi.* *Siridonis.* *Adelardi.*

Mirum est in nullum codicem Usuardinum irrepsisse memoriam sancti Telesphori Papæ, qui hodie a Floro, Rabano & ex hoc a Notkero, celebratur cum elogio. Nos de eo v hujus.

III *Nonas.* *Die* 3.

ROmæ via Appia, natalis beati Antheros Papæ, qui cum duodecim annis rexisset Ecclesiam, passus est sub Maximiano & in cimiterio Calixti sepultus. Eodem die, Sancti Petri, qui apud civitatem Aulanam crucis supplicio est interemptus In Hellesponto, sanctorum Martyrum Cyrici, Primi & Theogenis. Civitate Parisius, sanctæ Genovefæ virginis, quæ à beato Germano Autisiodorensi episcopo, Christo dicata, admirandis virtutibus & miraculis late claruit. *Antheros.* *Petri.* *Cyrici &* *soc.* *Genovefæ.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Greven.* & *Molan.* Hic in posterioribus editionibus mutavit, quæ in prima hac secundùm Usuardum recte posuerat, ejusque proinde textum, ut in iis editionibus sæpe solet, depravavit.

VARIA LECTIO. Scripsi *Antheros* cum probatissimis codicibus. Eadem est terminatio in Beda, Romano parvo & Adone, qui melius habent *Anteros.* Praten. omittit vocem *Papæ*, quam codices alii cum citatis jam Martyrologis constanter retinent. Mirum autem, deesse in omnibus titulum *martyris*, qui tamen in antiquioribus illis clare exprimitur; forte ab Usuardo studiose expunctus. Posui *cimiterio*, licet diversimode in codicibus scribatur, plerumque eo modo. Item *Calixti* cum quatuor postremis; Pratensi legente, *cijmiterio Calisti*, ut me monuit Castellanus, qui fontem consuluit. Male in Herinensi est *Ellesponto*, pejus in Greven. *Hellesponta*; melius ex aliis in textu. In *Cyrici* & *Theogenis*, servo lectionem quam ex nostris puriorem existimo. Lego *Parisius* more antiquitus receptissimo, non *Parisiis*, ut Molan. passim correxit. Scribendum esset *Autissiodorensi*, non *Altissiodorensi* ut Molanus, sed codicum ordinaria lectio, quæ sæpius recurrit, est *Autisiodorensi*, aliqui male *Antisiod.*

OBSERVATIO. De solo Antero meminit Romanum parvum. Bedæ de ipso elogium auxit Ado, Noster errore interpolavit, tyrannum designans *Maximianum*, ubi cum Adone *Maximinum* scribere debuisset. Certe Anterum ad Maximiani tempora nullatenus spectare, ex ejus ætate constat. Neque vero illum hîc Maximinum intelligas, qui sub initium seculi IV Orientalem Ecclesiam fœdè cruentavit; de illo agitur qui anno CCXXXV Alexandro, prope Moguntiam trucidato, successit, spemque fidelium de felici & diuturno Anteri pontificatu, brevi intercepit. Atque hic alius est Usuardi error, à Beda & Adone acceptus, de annis pontificatus XII; qui à Labbeo, Papebrochio aliisque Chronologis merito corrigitur. Quid de ejus martyrio sentiendum sit, recte exponit Tillemontius, Commentariorum suorum ecclesiasticorum tomo 3. pag. 278. Siquid aut inde aut aliunde usui esse possit, in Supplemento adhibebimus. Florentinius ad XXIV Novembris pag. 997 de *Anterote*, memorat aliqua, nescio an satis apte excogitata. Minus displicent quæ de ordinatione ejus eo fortasse die facta, alii eliciunt. Ceterum ex Adoniano Anteri elogio aliqua dempsit Usuardus, quæ inter Auctaria ex aliis codicibus restituta ostendemus. *Petri Balsami, gladio interfecti* meminit Rabanus, die sequenti, ex quo sua descripsit Notkerus. Apud Florum, civitate *Auclara* Petrus hodie crucifixus est. Unum hunc esse cum *Absalamo*, qui in Romano moderno recolitur XI Januarii, docet ibi Bollandus in Prætermissis, & hodie, ejus Acta illustrans. Eum sequitur Castellanus in notis pag. 50 & 170. Item Theodoricus Ruinart in sinceris & selectis a pag. 554; ubi Acta a Surio & Bollando edita reproducit, alibi, si operæ pretium fuerit, cum nostris conferenda. Ab his dissentit Tillemontius tomo 5. pag. 417; Petros duos ex Eusebio de Martt. Palæstinæ cap. 10. & ex Actis conatus eruere; de cujus argumentis statuendum erit in Supplemento. Jam vero *Anteri. Petri.*

unde

unde Usuardus Petrum acceperit compertum non est, neque inducor hactenus ut credam Florum genuinum ei umquam visum fuisse. Supereſt verosimiliter conjicere, aut Acta habuisse quæ ab Anastasio Bibliothecario synchrono, è Græco versa sunt, aut saltem inde notitiam aliquam ad eum perveniſſe. *Cyricus*, aliàs *Cyrinus*, *Primus* & *Theogenes* ex Hieronymiano Epternacensi aut ei simili a Nostro desumpti sunt, non magis apud consuetos duces hac die noti, quam Petrus de quo jam diximus. In iis Martyrologiis *Paretiæ* tribuuntur, de quo vide Florentinium & Castellanum pag. 51. De Theogene, qui ab aliis *Diogenes* dicitur, seorsim locuti sumus die præcedenti. *Genovefam* Hieronymianis adjectam censet Florentinius; at certo eam memorat Beda & ex eo Rabanus. Elogium Adonianum est, à Notkero descriptum, à Nostro decurtatum, sed in Auctariis plenè recitatum. Ad ea jam procedimus, puritate Usuardinâ abunde demonstratâ. Cur autem *Florentius* Viennensis ab Adone positus, hîc præteritus sit, haud equidem assequor, id sæpius factum in Viennensibus Sanctis, mecum lector in decursu observare poterit. Adjicio Wandelberti in Genovefæ honorem versiculum, hodie unicum: *Tertia Nonarumque dies celebrat Genovefam.*

Cyrici & soc.

Genovefæ

AUCTARIA.

Textus non purus.

ANTVERP-MAJ. In prima annuntiatione post *Papæ* addit cum Adone &c. *& martyris, qui vicesimus post beatum Petrum, cum duodecim annis, mense uno, diebus duodecim rexisset Ecclesiam, passus est sub Maximiano, & [in] cimiterio Calixti sepultus via Apia. In civitate Aulana, passio sancti Petri* &c. Deest annuntiatio tertia. Tum: *Apud Parisium, natale sanctæ Genovephæ* &c. sed, post *clarnit*, ex Adone restituit; *& usque ad annos octoginta in Christi servitute consenuit.*

ROSWEYD. In Antero, superiori similis est. Sequitur de Genovefa etiam ut ibi. Caret annuntiatione secunda & tertia. In fine autem ex Adone adjicit: *Eodem die sancti Florentii Viennensis episcopi & martyris, octavi ejusdem urbis episcopi.*

Florentii.

PULSANEN. Hac etiam die vacat.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Decurtant Genovefæ elogium, his verbis: *Quæ a beato Germano Autissiodorensi episcopo, Christo dicata.* At in fine addunt: *Et octava sancti Joannis Euangelistæ.*

Octavæ S. Joannis.

MUNERATI editio major & prima ex Adone etiam addit: *Et usque ad octogesimum annum* &c. Quibus altera editio minor superadjecit: *Cujus corpus requiescit in conventu Apostolorum Petri & Pauli, monte Parisius.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & EDITIO ULTRAJ. BELG. Primo loco habent: *Octavæ sancti Johannis Euangelistæ.* De Antero inferunt: *Qui decimus octavus post beatum Petrum, tum duodecim* &c. pure usque ad finem, nisi quod aliqui scribant *Dyogenis*, & in fine de Genovefa addant; *& usque ad octoginta annos in Christi* &c.

LOVANIEN. Convenit cum prioribus, nisi quod in fine totum Genovefæ elogium expunxerit.

ALBERGEN. & DANIC. In hoc differunt, quod de Antero ita legant post *Papæ*: *Hic constituit ut, [puto esse ne] episcopi de sede in sedem possint transferri; & etiam gesta martyrum diligenter in notariis exquisivit & in ecclesia recondidit, propter quod martyrio coronatus est. Qui decimus octavus .... passus est sub Maximino* &c.

CENTULEN. *Romæ, sancti Anteros Papæ & martyris. Civitate Aulana, sancti Petri martyris.* Deest *Cyrici* &c. *Parisius, sanctæ Genovefæ virginis. Ipso die, octava beatissimi Johannis Euangelistæ.*

BRUXELLEN. Incipit ab, *octava S. Ioannis Apostoli & Euangelistæ. Apud Parisium* &c. de Genovefa, ut supra. *Romæ, natale sancti Antheros Papæ & martyris. Qui gesta martyrum à notariis diligenter exquisivit & in ecclesia recondidit. Propter quod sub Maximino imperatore martyrio coronatus est.* Nihil præterea. In Petro Aulanensi & Hellespontanis satis purus, in fine subdit: *Et sancti Florentii episcopi.* *Florentii.*

HAGENOYEN. Præfixa octava, de Antero post *Papæ*, hæc comminiscitur: *Qui constitutus fuit summus pontifex contra voluntatem cleri à Cyriaco Papa, qui passus est in Colonia cum* XI *milibus virginibus. Hic Antheros præfuit Ecclesiæ annis tribus, mensibus duobus & diebus quindecim; martyrio coronatus est sub Maximino imperatore & sepultus in cimiterio Calixti. Hic constituit ut episcopi de sede in sedem non possint transferri sine consensu Romani pontificis. Et gesta ipse martyrum diligenter à notariis quæsivit, & excommunicationis sententiam fulminari jussit in rebelles. Hic natione erat Græcus &* XVIII *post beatum Petrum Apostolum.* In duabus sequentibus annuntiationibus, utcumque purus est. Tum de Genovefa post *Christo dicata*, subtexit; *& sacro velamine est consecrata.* Rursus post *senuit: De hac virgine legitur, quod totiens flevit ex devotione, quotiens cælum inspexit. Et sicut Stephanus Protomartyr, sæpe Iesum in dextera Patris vidit. Hujus etiam orationibus Symeon qui stetit in columpna, se committere solebat. Item Marini martyris.* *De Antero* *& Genovefa auctius.* *Marini.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sub num. 130. *Item Romæ, sancti Marini martyris.* An is est qui colitur XXVI Decembris?

MATRIC. CARTUS. ULTRAJ. *Octava sancti Ioannis Apostoli. Genovefæ virginis. Antheros Papæ & martyris. Petri martyris qui passus est crucifigi. Theogenis martyris.* *Theogenis.*

ALTEMPS. *Civitate Petragorica, sancti Eumasii confessoris.* Castellan. *Eumachii*, de quo hodie nihil in Actis. *Eumasii.*

FLORENTIN. *In Padua civitate, sancti Danielis martyris.* Vide Acta. *Danielis.*

EDITIO LUBECO-COL. *Octava sancti Iohannis Euangelistæ & Apostoli.* De Antero omnia ferme colligit quæ superius dicta sunt. In Petro pura est. Tum: *In Hellespontano, sanctorum martyrum Cyrici & Primi. Item in Cyzico Hellesponti, passio Diogenis martyris sub Licinio rege, qui post multas passiones tandem in mare projectus a fidelibus hono-*

honorificè ſepelitur. Vide quæ die præcedenti diximus de Theogene. Sequitur de Genovefa & Florentio Viennenſi, ut ſuprà.

Diogenis.

BELIN. Præfigitur textui *Octava* &c. & attexitur: *In Padua civitate, Sancti Danielis mart.*

GREVEN. *Octava ſancti Johannis.* De Florentio, ex Adone ut ſupra. *In Africa, Marcialis, Cirici, Claudionis.* Hæc nomina bene vel male ex aliquo Hieronymiano, ut hîc paſſim uſuvenit, diſcripta ſunt. *Paduæ, beati Danielis levitæ & martyris. Qui cæco à ſe illuminato, locum, in quo corpus ſuum à paganis, clavis per caput & omnia membra transfixum, jacebat, revelavit anno* DCCLXVII. *Angelæ virginis de Fulgineo.* Melius die ſequenti cum Bollando, notante non virginem, ſed viduam fuiſſe.

Marcialis. Cirici. Claudionis. Danielis.

Angelæ.

MOLAN. In fine addit quæ habentur in utraque Munerati editione. De octava, Daniele Patavino & Florentio, ut ſupra. Tum: *Item relatio capitis ſancti Jacobi Apoſtoli,* additque typis minoribus, *Fratris ſancti Joannis, Atrebatum ad monaſterium ſancti Vedaſti. Angelæ de Fulgineo. Inventio beati Quintini martyris per beatum Eligium.* Vide auctarium ad Bedam & Acta. Editiones aliæ præmittunt litteris Italicis: *Octava ſancti Joannis Euangeliſtæ.* Mutant Anteri textum, expunctis annis ſubſtitutoque *Maximino* pro *Maximiano*, recte quidem, ſed contra mentem auctoris. In fine de Genovefa, ut in priori. Tum: *Die tertia, ſancti prophetæ Malachiæ & ſancti martyris Gordii.* De Florentio ut ſupra. *In pago Viromandenſi, inventio corporis beati Quintini martyris ab Eligio epiſcopo, & tranſlatio ipſius.* De relatione capitis S. Jacobi, ferme ut ſupra. Et aliis litteris: *Ipſo die obitus Angelæ. Angelæ de Fulgineo.*

Relat. cap. S. Jacobi.

Inventio Quintini.

Malachiæ. Gordii.

APPENDIX

Ex citata die præcedenti Roſweydi epiſtola.

Appendicem voco, quod ad Uſuardum aut ejus Auctaria non pertineat; gratam tamen lectori futuram, puto, viri eruditiſſimi obſervationem ad Martyrologium Romanum, in quo hoc ipſo die celebrantur *Zoſimus, Athanaſius, Theopemptus* & *Theonas.* Itaque citato textu & Baronii notatione, ſic infit: *Videndum num quatuor hic errores commiſſi ſint.* 1 *Quod quatuor hi Sancti ponantur paſſi* III *Januarii, cum Zoſimus & Athanaſius paſſi ſint* IV *Jan. Theopemptus autem & Theonas* V *Jan. ut patet ex Menæis. Depravatum eſt Menologium cum ponit,* TERTIA VEL QUARTA DIE. 2 *Quod quatuor hi martyres dicantur paſſi in Cilicia, cum Menologium & Menæa tantùm Zoſimum & Athanaſium in Cilicia ponant.* 3 *Quod hi quatuor ponantur paſſi ſub Diocletiano, cum Theopemptus & Theonas tantùm ſub eo paſſi ſint, Zoſimus autem & Athanaſius ſub Domitiano præfecto, ut habet Menologium & Menæa.* 4 *Quod in notis dicatur, Zoſimum & Athanaſium paſſos ſub Domitiano imperatore; imò ſub Domitiano præfecto paſſi ſunt: ubi Cardinalis Sirletus non rite vertit* PRÆSIDE, *cum in Græco ſit ἄρχοντι.* Vide præterea Bollandum in Actis & Caſtellanum in notis pag. 51 & 73, ubi aliqua adducuntur in Supplemento diſcutienda. Quibus adde quæ dicuntur in appendice ad ad tomum I Januarii pag. 1087.

II *Nonas.* *Die* 4.

NAtalis beati Titi, qui ordinatus ab Apoſtolo Paulo Cretenſium epiſcopus ac predicationis officium fideliſſime complens, beatum finem adeptus eſt, ibique ſepultus apud eccleſiam, ubi fuerat dignus miniſter conſtitutus. Apud Africam, præclariſſimorum martyrum, Aquilini, Gemini, Eugenti, Martiani, Quinti, Theodoti, Triphonis, quorum geſta habentur. Romæ, ſanctorum Priſci preſbiteri & Priſcilliani clerici ac Benedictæ religioſæ; qui ſub tempore Juliani imperatoris gladio martyrium compleverunt. Item Romæ, ſanctæ Dafroſę, uxoris Fabiani martyris, quæ poſt interfectionem ipſius, primùm relegata exilio, dein à præfato principe, capite juſſa eſt puniri. Civitate Bononia, Hermetis, Aggei & Gai.

Titi.

Aquilini & ſoc.

Dafroſæ.

Hermetis & ſoc.

Ita fere codices omnes; ſed pura ſimplicitas eruitur ex *Praten. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. pro *Eugenti* ponunt *Eugenii*; pro *Martiani*, *Marciani*: item poſt *Theodoti* addunt cum pluribus aliis Mss. particulam *et.* Aliæ in codicibus nominum variationes occurrunt, ut *Theodori* pro *Theodoti* &c. nos ex antiquiſſimis noſtris præferimus lectionem textûs, nec minutias omnes ſcrupuloſius enumerandas cenſemus. *Triphonis* ſcribunt paſſim omnes. Pro *religioſæ*, habent aliqui *glorioſæ*; codices vero multi ſubjungunt *feminæ*, quæ vox neceſſario addenda videtur, ut

ut posuit Ado, ne sensus imperfectus mancat, cum nec *glorioſæ*, nec *religioſæ* ibi quidquam significent si substantivo destituantur. Ceterum non recta syntaxis a nobis sed Usuardina puritas quæritur, eaque, nisi vehementer fallor, ex probatissimis codicibus exhibita est. Dissentiunt Greven. & Molan. qui reclamantibus iterum codicibus Mss. legunt *consummaverunt* pro *compleverunt*. *Deinde* pro *dein*, vix animadversione indiget. Molan. bene scribit *Aggæi*, sed rectius cum aliis ad Usuardi mentem, *Aggei*: item *Gai* licet impressa communius habeant *Gaii*, *Gagii*, vel *Gagi*. Munerati editio nec hîc nec alibi satis correcta & accurata. En specimina: *Affroſæ*, pro *Dafroſæ*, *præfecto*, pro *præfato*, & pauca alia vix notatu digna.

OBSERVATIO. Præluxit denuo Romanum parvum Adoni, hic Usuardo & Notkero, qui hodie ex Adonis & Rabani textibus suum ferme totum conflavit. Quod de primo fonte nostro dixi, id in tribus commemorationibus hoc die evidentissime patet. Ut à Tito incipiam, sic prima ejus in Fastis sacris memoria soli Romano parvo accepta refertur: *Apud Cretam, Titi Apoſtolorum diſcipuli.* Quibus fere verbis ab Adone in Martyrologio & inde à Notkero celebratur. At elogium ex festivitatibus Apostolorum ab Usuardo acceptum & modice contractum est. De Titi vita & gestis nonnulla ex variis collegit Bollandus, sed non ita pridem accuratior sylloge ex Scriptura & Patribus concinnata est à Tillemontio tomo 2 à pag. 139, fortasse in Supplemento usui futura. Classis martyrum septem Africanorum Romano parvo nota non est, ex Hieronymianis ab Adone translata, addito epitheto *præclariſſimorum martyrum.* Item, *quorum geſta habentur*: sed quæ nec ipse procul dubio vidit, alias aliquod saltem eorum extractum daturus; nec quisquam alius in lucem hactenus efferre potuit. Tertia annuntiatio martyrum Romanorum, *Priſci presbyteri & Priſcilliani & Benedictæ*, rursus ex Romano parvo primum profluit. Quæ ab Adone adjiciuntur & à Nostro contracta sunt, ea ex Actis S. Pigmenii (de quo cum Usuardo agemus XXIV Martii) educta censet Bollandus; Castellanus tantum non plane rejicit, ut proinde appositæ temporis notæ, novo & accuratiori examine discutiendæ sint. Consule interim præfatum Castellanum pag. 66 & 808. *Et Dafroſæ*, simpliciter ponit jam tertiò laudatum Romanum parvum. Breve elogium quod ab Adone mutuavit Noster ex præcedenti fonte rivulus est non satis purus. Duplicent iterum signata Juliani tempora; pro quibus substituenda Diocletianæa, ex Tillemontio contendit Castellanus. Dafrosæ maritus non Fabianus, sed *Flavianus* appellatur, de quo & filiabus vide Bollandum hoc die. Ultima classis Hieronymiana est, ex his a solo Usuardo huc tradueta; non integrè & fideliter, dum principium omittitur, nempe: *In Oriente*, quæ particulæ debitè appositæ innumeris conjecturis aditum præclusissent. Baronius contra veteres omnes textus, tyrannum apposuit *Maximianum*, ut observavit Rosweydus in laudata superius manuscripta epistola. Atque ibi etiam solerter notat, *discere nos ex Martyrologio Hieronymi* (Epternacensi videlicet quod solum vidit) *non intelligi hîc Bononiam Italiæ, sed Bononiam Orientis sive Illyrici. Duplex enim Bononia*, inquit, *una in Oriente, altera in Occidente; patet id ex auctoribus.* Ita Rosweydus, qui tamen in eo Martyrologio legere debuit clarissime expressum *Bonania.* Putat Castellanus *Bonaniam* illam seu *Bononiam* reperisse se in Mœsia, Gallice scribens, *à Bodon*, vide ejus notas ad hunc diem pag. 66 & 67, & Baudrand in Diction. Geographico. Monuit autem Bollandus in nostro codice Usuardino Leydensi vernaculo legi *Baloniam* (*Baloen*) in Thracia, quod verissimum est, & ita etiam habetur in edito vernaculo Ultrajectino. Sed codicem Leydensem Belgicum imposterum citare supervacaneum censeo, dum cum altero Leydensi latino omnino convenit. Wandelberti versiculus hodie singularis est; ita sonat: *Tum pridie Nonas Augenti feſta recurrunt.* Recentiores passim sentiunt hîc *Eugendum* abbatem recoli, de quo actum est 1 Januarii. Bollandus ferme tribuit *Eugento*, in Africana turma tertio: ego amplius deliberandum censeo.

Titi.

Aquilini & soc.

Priſci & soc.

Dafroſæ.

Hermetis & soc.

AUCTARIA.

HERINIEN. In toto textu purissime Usuardinus, in fine habet additamentum, provinciæ Rhemensi proprium, nempe: *Ipſo die, natalis sancti Rigoberti, Rhemenſis archiepiſcopi.*

Rigoberti.

ANTVERP-MAJ. Mutilus est. Incipit: *Natale sancti Titi Apoſtolorum diſcipuli.* In secunda & tertia Adoni quam Usuardo similior. Tum: *Item Romæ, beatæ Dafroſæ, uxoris Fabiani martyris.* Desunt reliqua.

Textus mutilus.

ROSWEYD. *In Creta, natale sancti Titi, Apoſtolorum diſcipuli.* In secunda, tertia, & quarta Adonem etiam potius quam Usuardum descripsit. Ultima deest, cujus loco hæc substituuntur: *Eodem die, Celſi confeſſoris. Apud Gandavum, Pharaildis virginis.* Nempe & viduæ. *Celſi Conf.* *Pharaildis.*

PULSANEN. Desunt forte duæ lineæ: reliqua satis ostendunt, textum esse puro proximum. Caret annuntiatione ultima.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Textui, satis puro, subdunt: *Octava sanctorum Innocentium.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LÆYDEN. ALBERG. & DANIC. Incipiunt: *Octava sanctorum Innocentium.* In reliquo textu satis puri sunt. *Octavæ SS. Innoc.*

sunt. In fine transponunt nomina *Hermetis Gaii & Aggei.*

LOVANIEN. Prioribus plane similis, resecat elogium Dafrosæ.

CENTULEN. *Apud Cretam, sancti Titi Apostolorum discipuli. Civitate Bononia, sanctorum Hermetis & Aggei. Apud Africam, sanctorum Aquilini .... præclarissimorum martyrum, quorum &c. Romæ, passio sanctorum Prisci ... religiosissimæ feminæ, qui sub impio Juliano martyrium passi sunt. Item Romæ, sanctæ Dafrosæ, uxoris Fabiani martyris, sub Juliano. Et octava sanctorum Innocentum.*

BRUXELLEN. Post octavam Innocentium, secundo loco habet: *Et sanctæ Pharahildis virginis, sororis beatæ Gudilæ, quæ Gandavi quiescit.* De hac aliqua observat Castellanus, quæ ex sermonis Belgici ignorantia non potuit distinguere. Sequitur de Tito non plene. In Prisco & sociis, item in Dafrosa & Bononiensibus utcumque purus est. De martyribus Africanis addit: *Qui multos agones, supplicia mũgna, & passiones horridas pro fide Christi passi sunt, ut narrant ipsorum gesta quæ habentur.* Vide supra.

Pharaildis.

HAGENOYEN. Habet etiam de octava. In Tito purus est. Tum: *Ipso die Lingonis, sancti Gregorii episcopi & confessoris.* Sequuntur Africani, deinde Dafrosa, tum Priscus & socii, de quibus satis pure. In fine: *Civitate Bononia, sanctorum martyrum Hermetis* &c. quod habet etiam præcedens.

Gregorii

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. *Octava sanctorum Innocentum. Titi episcopi Cretensis, discipuli beati Pauli Apostoli. Dafrosæ martyris. Rigoberti archiepiscopi Rhemorum.*

Rigoberti.

ALTEMPS. *In territorio Uzechiæ civitatis, sancti Freteoli episcopi.* De Ferrutio martyre meminit Molanus hîc, & Bollandus in Prætermissis, Ferrutium, Ferrutionem &c. adducit. Hic Ferreolus est Uzeticensis, de quo vide Prætermissos 1 Aprilis.

Freteoli pro *Ferreoli.*

FLORENTIN. *Apud Nicomediam, sanctorum martyrum Theopempi episcopi & sancti Sinesii.* De his plura dicentur die sequenti.

Theopempi & Sinesii.

EDITIO LUBECO-COL. Post octavam sequitur textus solito purior. In fine post *Aggei*, nam hic ultimo loco ponitur, subjungit, *martyrum*, & pro *Bononia*, corrupte scribit *Banomia*. Deinde: *Treveris, sancti Celsi episcopi & confessoris Christi, qui in cimiterio sancti Eucharii requiescit. Bituricas, sanctæ Faustæ virginis.* De qua vide Prætermissos. *Eodem die, sanctæ Pharahildis virginis.*

Celsi. *Faustæ.*

BELIN. Præmittit etiam octavam. In Tito, pro *dignus minister constitutus*, habet *divinitùs minister &c.* Sequitur: *Lingonis, sancti Gregorii episcopi & confessoris.* In reliquo textu satis purus est; in fine autem, *Aggei & Gaii martyrum.*

Gregorii

GREVEN. *Octava sanctorum Innocentum. Treveris, Celsi episcopi & confessoris. Bituricas, sanctæ Faustæ virginis. In Flandria apud Gandavum, Pharahildis virginis. Lingonis, Gregorii episcopi & confessoris, cujus vitam Vincentius Beluacensis in Speculo historiali lib. 22 cap. 52 summatim perstringit. Apud Nichomediam sub Dyocle* [Diocletiano] *Theopompi episcopi & Synesii martyrum. Item Neophistæ virginis & martyris.*

Celsi. *Faustæ.* *Pharahildis.* *Gregorii.* *Theopompi.* *Synesii.* *Neophistæ.*

MOLAN. Post Gaii etiam in fine attexit *martyrum.* Deinde: *Octava sanctorum Innocentium. Lingonis, sancti Gregorii episcopi & confessoris, cujus gesta habentur. Ipso die, natalis sancti Rigoberti Remensis archiepiscopi & confessoris. Gandavi, natale sanctæ Pharaildis virginis. Et sancti Ferrutii martyris.* Vide quæ diximus ad codicem Altempsianum. In aliis editionibus ultima illic annuntiatio expuncta est. Incipiunt autem istæ litteris Italicis: *Octava sanctorum Innocentium.* In fine, de Gregorio, Rigoberto, & Pharailde, ut supra. Subjungitur: *Die quarta, sancti Theoctisti, ducis in Cucumo. Et congregatio sanctorum septuaginta Apostolorum.* Denique, typis minoribus: *Tuderti Tusciæ, sancti Rogerii confessoris, Ordinis Minorum. Cujus memoria ibidem celebratur consensu Gregorii IX.*

Gregorii. *Rigoberti.* *Pharaildis.* *Ferrutii.* *Theoctisti.* *Congreg.* *App. 70.* *Rogerii.*

Nonis. *Die 5.*

ROmæ, natalis beati Thelesphori Papæ, qui septimus post Petrum Apostolum pontifex ordinatus, illustre martyrium duxit. Apud Antiochiam, sancti Simeonis monachi, cujus vita ac conversatio satis extitit admirabilis. *Thelesphori.* *Symeonis.*

Ita codices multi, sed omnino puri sunt soli *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max. Lubec. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. *Natale* pro *natalis* vel vice versâ, promiscue ferme ab Adone, Usuardo & aliis, ac proinde à codicibus nostris accipiuntur, ut id imposterum observare, operæ pretium non sit. Scribo *Thelesphori* cum plerisque editis & Mss. quod in Molan. correctum est. Sic etiam *Simeonis*, in quo maxime codices variant; hodie multi præferunt *Symeonis. Extitit*, antiquus etiam scribendi modus est, quo & hoc tempore aliqui utuntur.

OBSERVATIO. Ad 11 Januarii supra ad calcem indicavimus sanctum *Teseſphorum* Papam à Floro, Rabano & Notkero eo die celebrari. Primus ad hunc diem eum retulit auctor Romani parvi his verbis: *Romæ, sancti Telesphori Papæ & martyris.* Hinc in Adonem transiit, à quo brevi elogio exornatus fuit, cujus pars exigua ab Usuardo adoptata est, reliqua in Auctariis supplebitur. Hîc à lectore observari velim, quod in præfatione diximus; Florum, Rabanum & Adonem, licet eadem sanctorum

Telesphori.

Acta præ oculis habuisse videantur, ita tamen passim in modo seu phrasi discrepare, ut manifeste appareat alterum ab altero visum non esse. De Adone relato ad Bedam, de Notkero ad Rabanum & Adonem, alia ibidem sententia. Jam vero quid in Hieronymianis sit *Cæliforiæ*, *Cælesphori* & *Cælisphori*, nescio an Bollandus & Florentinius satis recte divinaverint. Nec placet Castellanus, nimis rotunde asserens, in plerisque Hieronymianis Telesphorum Papam reperiri. Tametsi enim concederemus ex citatis nominibus Telesphorum à Notkero extusum, necdum mihi exinde consequens, Telesphorum Papam illic memorari. Plura vide in Castellani notis pag. 79. Quid de, Telesphori vita, à Zegero Pauli Bollando obtrusa & ab hoc Actis inserta, censendum sit, docebit Papebrochius in Responsionibus ad articulum XI à num. 38. Breviorem sed & veriorem Telesphorianæ vitæ seriem dedit Tillemontius tomo 2 pag. 251. De celeberrimo olim toto orbe, etiam dum viveret, *Symeone* monacho Stylita, meminerunt apo-

Symeonis. grapha Hieronymiana, nec video, cur inter adjectitios a Florentinio reputetur, præsertim cum præcipui codices in eo referendo conveniant. Signatur in iisdem antiquior ille Symeon, qui responsum acceperat à Spiritu Sancto &c. Cujus occasione, exercitationem inseruit Florentinius a lectore consulendam. Utrumque Symeonem hoc ipso etiam die commemorat Florus, utrumque Rabanus & ex hoc Notkerus. De solo Stylita sic agit Romanum parvum: *Apud Antiochiam, Sancti Simeonis monachi.* Vitæ compendium exhibet Ado, quod ferme descripsit Notkerus, Usuardus vero in pauciissima contraxit. Vitam non unam edidit & diligentissime eruderavit Bollandus, servata de more primigenia auctorum phrasi. Ex his potissimum Gallicam suam digessit atque ex Allatii Symeonibus aliisque exornavit Tillemontius per articulos novemdecim, tomo 14 à pag. 347 ad 392. Ambos, textus nostri Sanctos, geminis versiculis innexuit Wandelbertus:

Hinc Nonas Simeon confessor possidet almus:
Papa Telesphorus iisdem pariterque coruscat.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Hîc præter morem totum Adonianum elogium Usuardo attexuit. Telesphoro [scribit ipse *Thelesforis*] solum addidit, *sedit annos* XI, *menses* III, *dies* XXI. At de Symeone, omnia hoc modo: *Aput Antiochiam, depositio sancti Symeonis monachi. Qui tertio decimo ætatis*

Symeonis elogium ex Adone. *suæ anno, huic seculo abrenuncians, monasterii claustra expetiit; ubi mira abstinentia, vix septimo die cybum sibi indulgens, psalterium infra quatuor menses didicit. Deinde nimia domandi cortoris intentione, fune palmitio renes sibi constringens, duriter laniatus est. Inde in quodam puteo se recludens, & ex eo à fratribus violenter ad monasterium reductus, clam fugiens heremum petiit, ubi multo commoratus tempore, in columpna ediitiori, sanctitate fervens, se concludit, unde non modo extraneæ mulieri, sed nec propriæ matri se videre permisit. Et usque hodie basilicam columpnæ illius nulla feminarum ingreditur, nam quædam mulier veste induta virili ingredi voluit, sed mox ut limen attigit, retrorsum mortua cecidit.* Postrema hæc desumpta sunt ab Adone ex Greg. Turon. de Gloria confessorum cap. 26.

ROSWEYD. Hic ex eodem Adone totum ferme Telesphori elogium supplet, præter dicta adjiciens: *Hic constituit ut septem* [Ado *sex*] *ebdomadibus ante Pasca jejunium celebraretur & in natale Domini nostri Jesu Christi nocte Missæ celebrarentur, & ymnus angelicus, id est Gloria in excelsis Deo, hora sacrificii Missæ*

Simeonis Euang. *diceretur.* Tum: *Item depositio Simeonis, qui Dominum obtulit. Antiochiæ, sancti Simeonis monachi & confessoris, admirandæ virtutis viri, qui*

Felicis. Amandi. *in columna stetit.* Denique. *Et sanctorum Felicis & Amandi.*

PULSANEN. Incipit: *Relatio pueri Jesu ex*

Vigilia. *Egypto.* De ea vide infra VII Idus seu VII Januarii. Tum: *Et Vigilia Epiphaniæ.* De reliquo totus textus purus est.

MUNERAT. Solum inserit, post *illustre martyrium*, hæc verba; *sub Adriano principe duxit.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ. BELG. Incipiunt: *Vigilia Ephiphaniæ Domini.* De cetero puri sunt, nisi quod de Telesphoro inserant, ut supra *sub Adriano* &c.

ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Habent etiam primo loco de Vigilia. De Telesphoro autem: *Constituit septem hebdomadibus ante Pascha jejunium ab omnibus clericis agi: tres Missas in natali Domini celebrari, hymnumque angelicum, id est Gloria in excelsis, decantari ad Missam, instituit. Ad extremum autem illustre martyrium sub Adriano &c.*

CENTULEN. *Romæ, sancti Thelesphori Papæ & martyris, qui illustre martyrium duxit. Antiochiæ, sancti Symeonis monachi, qui in columna stetit, cui vita virtutibus & miraculis effulsit gloriosa.*

BRUXELLEN. Primo loco de Vigilia. Deinde: *Romæ, sancti Thelesfori Papæ. Qui ymnum angelicum, Gloria in excelsis Deo, hora sacrificii Missæ, & in festo nativitatis Domini tres Missas cantari instituit. Et tandem sub Adriano imperatore, pro Christo illustre martyrium duxit, & in Vaticano apud sanctum Petrum sepultus est.* In Symeone magnam partem elogii Adoniani describit & contrahit.

HAGENOYEN. De Vigilia, ut supra. Item de Telesphoro, cum elogio ferme Adoniano. Tum: *Apud Antiochiam, natale sancti Symeonis, qui primo erat pastor ovium patris sui, & mirabiliter conversus per hoc quod scire voluit, quæ esset substantia animæ. Qui jussus est intrare monasterium, & ibi expediri de hac re. Quod & fecit, & in tantum profecit, quod in tribus mensibus omne psalterium, tantum* [totam, ni fallor] *legendam & monachorum regulas disceret.* Reliqua non magnopere differunt ab eis quæ ex

Adone

Adone retulimus. Ultimo loco addit: *Bataniæ, Severini confessoris.* Severinos duodecim invenio, utrum ex illis hîc unus sit, necdum satis certo distinguere potui. *Severini.*

ACQUICINCT. De Telesphoro, post *duxit*, additur: *Hic constituit ut omnes clerici in sorte Dei electi, septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha a carne jejunent, & in nocte natalis Domini Missas celebrari, & Gloria in excelsis Deo ad Missas cantari.*

VICTORIN. Habet eadem omnia, sed phrasi non nihil immutata.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. *Vigilia. Simeonis monachi qui stetit super columnam. Telesphori Papæ & martyris. Hic instituit jejunium quadragesimale. Eduardi regis Anglorum.* *Eduardi.*

VATICAN. signatus numero 5949. Nihil habet de Symeone Stylita, at de antiquiori Euangelico ita adjicit: *Hierosolymis, sancti Simeonis prophetæ.* *Symeonis Euangel.*

EDITIO LUBEC-COL. *Vigilia Epiphaniæ Domini.* De Telesphoro colliguntur quæ superius dicta sunt. *Apud Antiochiam, sancti Simeonis monachi, qui decimotertio ætatis suæ anno, huic sæculo abrenuntians monasterium petiit, ubi mira abstinentia, vix septimo die cibum sibi indulgens, psalterium infra quatuor menses didicit. Eodem die, sancti Edwardi regis & confessoris. Ipso die, sancti Verlaci heremitæ & confessoris.* Vult dicere *Gerlaci*; sed quam sæpe usuveniat ut G mutetur in V & vice versa, alibi forte accuratius explicabo. *Eduardi. Gerlaci.*

BELIN. Editio prima solam textui præfigit Vigiliam. Ast altera de Telesphoro post *martyrium duxit*, inserit: *Hic constituit ut in natali Domini per noctem Missæ celebrarentur.* In fine autem: *Gandavi, sanctæ Faraillidis virginis.* Vide de Pharailde die præcedenti in Auctariis. *Pharaildis*

GREVEN. *Vigilia Epiphaniæ Domini. Eodem die, Edwardi regis Angliæ & confessoris. Tillonis confessoris. In Africa, Felicis, Secundi, Honoris, Luciani, Candidi, Januarii. Gerlaci heremitæ & confessoris. Senonis, Honoberti & Helnulphi episcoporum & confessorum. Romæ, beatæ Emilianæ virginis, amitæ beati Gregorii Papæ. Qui de ipsa & sorore ejus Tarsilla ita dicit Homelia 38. Uno ardore conversæ, sub districtione regulæ viventes in domo propria socialem vitam ducebant, & quotidianis incrementis cœperunt in amorem conditoris succrescere. Et cum hic essent solo corpore, quotidie ad æterna transire. In Thebaide, beatæ Amatæ virginis, abbatissæ, de qua Vincentius speculo historial. lib. 18 cap. 92.* In Actis vocatur etiam *Talida.* De Tillone agitur ibi VII Januarii. *Eduardi. Tillonis. Felicis & soc. Gerlaci. Honoberti. Helnulphi. Æmilianæ. Amatæ.*

MOLAN. In prima editione solum adjicit litteris Italicis: *Vigilia Ephiphaniæ Domini.* Deinde typis minoribus ex GREVEN. describit omnia quæ de Æmiliana nuperrime retulimus. Item de Eduardo & Gerlaco, de reliquis nihil. At in editionibus posterioribus *Vigiliam Epiphaniæ Domini*, litteris Italicis primo loco posuit. In fine de Eduardo rege Anglorum. Tum: *Die quinta, sanctorum Martyrum Theopempti & Theonæ.* Atque huc reduci possunt quæ hîc in appendice III Januarii ex epistola Rosweydi notata sunt, ubi simul de Zosimo & Athanasio, quos istis Baronius eo die conjunxit. Fatetur Molanus, se sanctos suos Græcos, quos in posterioribus editionibus refert, accepisse ex Græcorum Horologio, in quo & Theopemptus & Theonas hoc die celebrantur. Hos autem Martyrologis Occidentalibus antiquioribus antea ignotos fuisse, certissimum est, ex Martyrologio Galesinii vel verosimilius ex Menologio Sirleti à Baronio translatos, licet non ab omnibus eodem die recolantur. Putat Castellanus Theopemptum illum & Theonam, cum Theopompo & Synesio, de quibus heri ex Florentinis codicibus egimus, identificandos; ut vide sis in ejus nota ad IV Januarii pag. 73. Sequitur in nostris Auctariis minutiori charactere: *Apud Trajectum, Gerlaci eremitæ, ex milite confessoris. Item, ut notat Metaphrastes, beatæ Apollinaris Virginis.* *Theopempti & Theonæ.* *Gerlaci. Apollinaris virginis.*

VIII. *Idus.* *Die* 6.

EPiphania Domini. In territorio Remensi, passio sanctæ Macræ virginis; quæ jubente Rictiovaro præside cum in ignem esset præcipitata & permansisset illæsa, dein mammillis abscisis & squalore carceris afflicta, super testas etiam acutissimas volutata, orans migravit ad Dominum. Redonis, sancti Melanii episcopi & confessoris, qui post signa virtutum, jugiter intentus cælo, migravit à sæculo. *Epiphaniæ. Macræ. Melanii.*

Ita concorditer *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Belin. Greven.* & *Molan.* Item codices mediæ notæ, *Antverp-Max. Editio Ultraj-Belg. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. *Rhemensi* & *Remensi* scribunt codices, servo plerumque modum postremum. Max-Lubec. ut plane incorrecta editio est, ita sæpe, ut dixi, dissentit non tam re quam modo scribendi, nec semper vacat singulas minutias discutere. Ita hîc legit *Rictionario*, Belin. *Riciovaro* Antv-Max. *Rictionaro.* Legendum esset *abscissis*, sed codices passim habent *Abscisis*, quibus subscribendum. Aliqui pejus *abcisis*; Greven. *excisis.* Lectio Usuardina est *migravit ad Dominum*, Antverp. & Max-Lubec. *migravit ad Christum.* Sunt qui scribunt *Melanii* cum Antverp-max. melius in textu. In ultima annuntiatione recurrunt varii nævi. In Praten. & Tornacen. est, *emigravit à sæculo.* Antverp.

Antverp. ponit, *jugiter intentus in cælo.* Max-Lubec. *jugiter intentus migravit*: Antverp-max. & alii, *jugiter cælo intentus.* Demum Belin. phrasim auget, *jugiter cælo intentus, glorioſus migravit* &c. atque ea lectio a Baronio ſervata eſt.

Epiphaniæ. OBSERVATIO. *Epiphania*; *Epiphania Domini*; *Epiphania Domini noſtri Jeſu Chriſti*; modi diverſi ſunt, quibus apographa Hieronymiana antiquiſſimam & celebratiſſimam tota catholica Eccleſia feſtivitatem exprimunt. Bedæ placuit modus ſecundus, quem Florus auctiorem reddidit: tertius Rabano. Notkerus longiori oratione, varia complexus eſt. Romanum parvum ſecundo loco, ſic poſuit: *Epiphania Domini, id eſt manifeſtatio vel apparitio Domini.* An hîc, obſecro, perſpicere potuit Valeſius, Romanum parvum ex Adone contractum eſſe, ubi Ado ſolum ſcripſit, *Epiphania Domini?* Ut ut eſt, Noſter Adonis vel Bedæ, aut, ſi ita vis, alicujus Hieronymiani verba tranſumpſit. De pluribus myſteriis, Epiphaniæ feſto recoli ſolitis, agunt breviter Baronius & Florentinius in notis, Bollandus vero in Actis, ſed nemo accuratius rem totam ab ovo excuſſiſſe videtur quam Caſtellanus cujus eruditas diſquiſitiones curioſus lector conſulere poterit. Nec Wandelberti verſiculo negandus eſt locus: *Octavo ante Idus agitur Theophania ſanctum.*

Macræ. *Macram* in Hieronymianis, Beda, Floro aut Rabano non reperies. Primus eam & quidem primo loco ſignavit auctor Romani parvi: *Sanctæ Macræ Virginis, ſub Rictiovaro præſide.* Quæ Acta Adoni præluxerint, equidem ignoro, certe brevi ſuo elogio plura complecti videtur, quam Acta à Bollando edita & illuſtrata repræſentent. Eorum criſim tradit Tillemontius tomo 4 pag. 497 & 734. Noſter ſua omnia ex Adone mutuatus eſt, phraſi nonnihil perpolita, quam codices aliqui integram ſervaverunt. Caſtellanus Macram remittit ad 11 Martii, quo die coronatam præfata Acta diſertè indicant; putatque hoc die corpus revelatum aut elevatum fuiſſe. Wandelbertus 111 Martii non ſcripſit *Magra* aut *Marcia*, ſed niſi vehementer fallor, *Quinas Macra pio Nonas defendit amore.*

Melanii. Alii, neſcio qua cauſa, ad XI Junii rejiciunt. De *Melanio* Rhedonenſi ſic hodie legit vetuſtiſſimum Epternacenſe: *In civitate Redonis, natale ſancti Melani epiſcopi*: alia apographa hoc ipſo die conjungunt *nativitatem, ordinationem* & *tranſitum*, quemadmodum inde deſcripſit Notkerus. Ex prædictis Hieronymianis Sanctum à Noſtro acceptum non dubito, adjectâ laudatiunculâ quæ Sanctis pleriſque aptari poteſt. Vitam habes à Bollando illuſtratam, ex quo & Caſtellano diſces, quid de varia feſti celebratione ſtatuendum ſit.

AUCTARIA.

Julian. Baſiliſſæ & ſoc. ANTVERP-MAJ. *Epiphania Domini noſtri Jeſu Chriſti. In civitate Antiochia, natale ſancti Juliani martyris & Baſiliſſæ, & Celſi pueri, & Martianillæ matris ejuſdem, & Antonii presbiteri, & Anaſtaſii, ſub Marciano præſide, tempore Diocletiani & Maximiani.* De his noſtri codd. ad IX Januarii, ſed hîc ad proprium diem retracti ſunt, quo in Hieronymianis memorantur & à Floro, elogio ex Actis deſumpto, exornati ſunt. Sed de his videndus omnino Caſtellanus hoc die pag. 105, plurima ibi curioſe & erudite congerens ad confundendos vel diſtinguendos Julianos, quibus Martyrologia nimium quantum abundant. Sequitur in codice de Macra, quæ ipſi *Maria* eſt, & de qua ſolum ponit: *Quæ jubente Rictiovaro in prunas volutata, orans migravit ad Dominum. Eodem die, tranſlatio corporis ſancti Germani Antiſiodorenſis epiſcopi, admirandæ fidei, doctrinæ & virtutum viri.* Ponitur etiam ab aliis, ſed remittenda ad natalem XXXI Julii.

Tranſlatio S. Germani.

Julian. & ſoc. *natale ſancti Juliani martyris, & Celſi pueri, & Marrianillæ, & Antonii presbiteri, & Anaſtaſii, quorum miræ paſſiones leguntur.* De his, ut ſupra monui, IX Januarii.

MUNERAT. *Epiphania Domini, id eſt apparitio ejuſdem, hodie multipliciter exhibita.* De reliquo ſatis purus eſt.

Julian. CENTULEN. *Epiphania Domini noſtri Jeſu Chriſti. Antiochiæ, paſſio ſanctorum Juliani & Baſiliſſæ, & Celſi pueri, & Marcianillæ matris ejuſdem, & Anthonii presbiteri, & Anaſtaſii, tempore Diocletiani. In territorio Remenſi, paſſio ſanctæ Macræ virginis.* Idem hic codex II Maii Macram cum ſociabus refert, ſed quænam eæ ſociæ ſint, nec hîc nec ibi dici poteſt. *Antiſiodoro, tranſlatio ſancti Germani epiſcopi & confeſſoris.* De Melanio, nihil.

De Epiph. BRUXELLEN. *Epiphania Domini noſtri Jeſu Chriſti, quem infantem Magi adoraverunt, & quem, ut eſſet incipiens annorum triginta, Joannes in Jordane baptizavit, & qui anno ſequenti aquam convertit in vinum; quique anno exhinc proximo de paucis panibus magnam turbam hominum ſatiavit. Et ſic in hac die quatuor facta concurrunt, quorum primum ut principalius celebratur.* Videatur officium eccleſiaſticum; & ea quæ obſervat Caſtellanus pag. 95. Macram vocat *Macheam*, in tota annuntiatione Adonianus. Sequitur de Juliano & Baſiliſſa ſociiſque integra annuntiatio Uſuardina, ut ponitur IX Januarii. In Melanio ſatis purus eſt.

Julian. Baſiliſſæ & ſoc.

ROSWEYD. In prima purus, ſecundam non Uſuardinè ſed Adonianè enuntiat, de qua varietate ſupra diximus. Tertiam plane omittit.

PULSANEN. Sic incipit: *Apparitio incarnati Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Hujus ſiquidem veneratio, quia primæ virtutis & baptiſmi ſui decoratur miſterio, eo devotione fit fortior & in ſalute numeroſior.* Macræ elogium expunctum; in Melanio purus eſt: ſed pro *Redonis*, ſcribit *Seddonis*. In fine: *In Antiochia,*

HAGE-

De Epiph. HAGENOYEN. *Epiphania Domini. Et nota quod eſt triplex apparitio Domini, qua hodie apparuit. Primo apparuit Magis, qui illi prima munera obtulerunt, quæ in carne ei erant oblata. Secundo apparuit Iohanni Baptiſtæ in baptiſmate, quando audivit Patrem in voce, Filium baptizavit in flumine & Spiritum ſanctum vidit in columba. Tertio apparuit convivis in nuptiis, quando de aqua fecit vinum.* Hactenus ſatis bene ut ſupra. Utrum admitti poſſint quæ ſequuntur, alii judicent; ita pergit: *Per quod miraculum viſum, Iohannes Ewangeliſta, cujus erant hæ nuptiæ, ad vocem ejus, uxorem deſeruit & Chriſto fidus adhæſit.* In Macra & Melanio ſatis purus eſt. Adjicitur in fine: *Item Trevis, ſancti Agricii epiſcopi & confeſſoris.* Vult dicere *Treveris.* Vide Grevenum XIII Januarii & Acta noſtra eodem die.

Agricii.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJ. *Epiphania Domini. Macræ virginis & matyris. Melanii epiſcopi & confeſſoris. Iuliani, Celſi cum ſociis MM.* Recte notatur in apographi noſtri margine, non haberi Julianum hoc die in Martyrologio Romano: quærendus erat IX Januarii.

CAMBERIEN. monaſt. S. Mariæ Conventual. *Ipſo die, ſancti Saltani ſociorumque ejus Martyrum.* In Prætermiſſis invenio *Sulcanum*; ibique notatur Maurolycus, in quo memoria agitur *Sultani martyris.* Innuit Bollandus, forte intelligi *Solochanum*, de quo XVII Maii in Actis. Si mihi devinare etiam aliquando liceat, ſuſpicabor, *Saltanum* vel *Sulcanum* cum ſociis martyribus, non alium eſſe quam corrupto nomine *Iulianum* &c.

Saltani.

FLORENTIN. *In Antiochia, natale ſancti Juliani martyris, Celſi pueri, Martianillæ, Antonii presbyteri, & Anaſtaſii, quorum miræ paſſiones leguntur.* Toties recurrit Julianus, ut inde confirmetur conjectura ſuperior.

JURENSIS S. Ragnoberti. Pro *Macra*, male poſuit *Marthæ.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Tranſlatio corporis S. Germani Antiſidorenſis epiſcopi.* De qua ſupra.

EDITIO LUBECO-COL. In prima & ſecunda, pura, inſerit: *In Oriente, ſancti Melchior regis & epiſcopi, qui hac die obdormivit in Domino, divino ſacrificio in eccleſia prius celebrato ac ſumpto.* Eodem nempe mortis genere quo I Januarii Jaſparem obiiſſe ſupra narravit. Pro *Melanii* ſcribit *Melani*, de reliquo purè. Tum: *Lingonis, ſancti Gregorii martyris, cujus geſta habentur.* An non idem qui IV Januarii *epiſcopus & confeſſor* dicitur? Vide Prætermiſſos. *Eodem die, ſancti Sulcani & ſociorum ejus martyrum.* Vide ſupra in CAMBERIEN.

Melchioris. *Gregorii.* *Sulcani.*

GREVEN. *In Oriente, ſancti Melchior epiſcopi, qui fuit unus ex tribus Magis & hac die quievit in pace &c. Lingonis, ſancti Gregorii martyris .... Item Petri & Marci.* Ex Hieronymianis, ab aliis avulſi ſunt. *Sulcani & ſociorum ejus.* Vide dicta. *Apud Famaguſtam civitatem Cypri, beati Petri Thomaſii Patriarchæ Conſtantinopolitani, Ordinis Carmelitarum. Qui vita, doctrina, miraculiſque clarus, tempore Caroli IV, horâ prædictâ quievit, in pace. Civitate Florentia, beati Andreæ Carmelitæ, epiſcopi Feſulani.* Petrus remittitur ad XXIX Januarii, Andreas ad XXX. *Item, beatæ memoriæ Gertrudis de Ooſten Beguttæ* [quid ni *Beguinæ?*] *Delphenſis, quæ ſtigmata Chriſti impreſſa habuit in corpore ſuo. Item ſecundum Vincentium lib.* 13 *cap.* 188, *hoc die paſſus eſt beatus Julianus & ſocii ejus, qui infra* V *Idus ponuntur. Item, ſanctæ memoriæ Johannis Birelli, Prioris majoris domus Cartuſiæ, vita & miraculis conſpicui.* Vide Prætermiſſos.

Petri Thomaſii. *Andreæ.* *Gertrudis de Ooſten.* *Joannis Birelli.*

MOLAN. *Eodem die, tranſlationis corporis ſancti Germani Altiſſiodorenſis epiſcopi, admirandæ fidei, doctrinæ & virtutum viri. Apud Famaguſtam, civitatem Cypri, beati Petri Thomaſii Patriarchæ Conſtantinopolitani, doctoris percelebris, Ordinis Carmeli profeſſoris; qui poſt plures de ſacræ Crucis inimicis victorias, poſtque plures conſcriptos libros, ac patrata miracula, die ac horâ à ſe præſignatis, feliciter obdormivit. Civitate Florentia, beati Andreæ Carmelitæ, præſulis Feſulani, odore virtutifero, longe lateque fulgurante, ſplendeſcentis.* Deinde minoribus typis: *Barcinonæ, beati Raimundi confeſſoris, tertii magiſtri Ordinis Prædicatorum. Qui licet non ſit canonizatus, ejus tamen feſtivitas ex conſenſu Pauli III à Barcinonenſibus celebratur poſtridie Epiphaniæ Domini.* Editiones poſteriores litteris Italicis incipiunt, *Epiphania Domini*, addentes *qua manifeſtari cæpit gentibus, cum eum Magi adoraverunt, Melchior, Baltazar & Jaſpar. Simul hoc die Eccleſia gratam memoriam celebrat baptiſmi ejus ſacri & primi omnium miraculorum Chriſti, ac ſub illo ceterorum, quibus celebriter manifeſtata fuit ejus divinitas.* In fine, de Petro Thomaſio & Andrea Feſulano, ut in editione priori. Deinde minoribus typis de Raymundo etiam ut ſupra. Denique eodem charactere hîc: *Delphis in curia Beghinarum, obitus venerabilis Gertrudis de Ooſten. Antiquitus annuntiatio diei Paſchatis per diaconum.* De quo ritu vide Caſtellanum pag. 94.

Petri Thomas. *Andreæ.* *Raymundi.* *Gertrudis de Ooſten.*

VII *Idus.* *Die 7.*

RElatio pueri Jeſu ex Ægypto. Eodem die, beati Luciani Antiochenæ eccleſiæ presbiteri & martyris, qui ſatis clarus doctrina & eloquentia, paſſus eſt Nicomediæ ob confeſſionem Chriſti ſub perſecutione Maximini, ſepultuſque Helenopoli Bithiniæ. Apud Antiochiam, ſancti Cleri diaconi, qui pro confeſſionis gloria ſepties tortus & in carcere diu maceratus, ad ultimum decollatus, martyrium conſummavit. Civitate Heraclea, Felicis, Januarii.

Relat. pueri. *Luciani.* *Cleri.* *Felicis Januarii.*

Magnus iterum codicum conſenſus; ita enim *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien.* & *Editio Ultrajectin. Belg.*

VARIA

VARIA LECTIO. De *Ægypto*, ut ſemel & iterum dicam, ſervo rectam orthographiam ex iis codicibus, qui diphthongis utuntur, ut ſunt Praten. Herinien. Roſweyd. &c. licet plures ſcribant *Egypto* vel *Egipto*. In *presbiteri* alia eſt ratio, quod ea ſit codicum omnium ſcribendi forma. *Maximini* verè & rectè ſcribunt poſt Adonem noſtri omnes, exceptâ Max-Lubec. ubi per errorem puto irrepſiſſe *Maximiani*, ſicut & in recentioribus Romani moderni editionibus, contra quam legerit Baronius. Si ad Acta, à Bollando edita appelles, ultro fatebor non modica correctione indigêre. Scribendum eſſet *Bithyniæ*, ut eſt in ecgrapho noſtro Pratenſi & in Molano, at codices reliquos ſequor; in quibus ſimpliciter *Bithiniæ*, vel pejus *Bitiniæ*. Sitne typographi, an ipſius Munerati editoris ſphalma dum legit, *qui profeſſionis gloria*, non habeo unde diſpiciam. Lego *Felicis*, *Januarii* abſque particula copulativa, quam reſpuunt puriora apographa, Praten. Herinien. Tornacen. licet in aliis pluribus exprimatur. Addunt codices mediæ notæ, *martyrum*, puto ex librarii arbitrio.

Relatio pueri Ieſu.

OBSERVATIO. De *Relatione pueri Jeſu* in Hieronymianis codicibus nulla uſquam fit mentio, niſi ſi ad eos reducatur vetus Gellonenſe, ab Acherio Spicilegii tomo 13 editum, in quo, ultimo loco, ſic legitur: *Eductio Jeſu de Ægypto.* Silent etiam Beda & Florus. At Rabanus XI Januarii: *Eductio Domini de Ægypto.* Quæ verba ex ipſo ea die XI deſcribens Notkerus, addit: *Quæ ſecundum alios* VII *Idus Januarii, ſecundum quoſdam Nonis Januarii, propter multorum dierum profectionem celebratur.* Valeat ſi valere poſſit ea ratio, veroſimiliorem dabit Caſtellanus. Textus noſtri radix & origo eſt Romanum parvum, cujus ipſiſſima verba inde in Adonem, hinc in Noſtrum liquido promanarunt. Nihilo plus metro ſuo complexus eſt Wandelbertus: *Septima ab Ægypto Chriſtum celebratque*

Luciani.

relatum. De illuſtri martyre *Luciano* ſic habent Hieronymiana: *In Nicomedia, Luciani presbiteri, qui quatuor partibus factus eſt*, vel, *qui in quatuor partes demerſus eſt.* De qua diſſectione & demerſione, atque etiam redintegratione, videndum eſt Flori elogium. Romanum parvum ſic eum conſignat: *Et ſancti Luciani martyris Antiocheni.* Encomium in laterculo relatum, Adonis eſt, ſed a Noſtro aliquantulum immutatum & media ferme parte immirnutum, à Notkero cum Flori verbis ferme commixtum. Plurima de inclytiſſimo martyre obſervari poſſent, ſed malo ea lector requirat apud Baronium, Bollandum, Florentinium & Caſtellanum. Joannis Chryſoſtomi homiliam, à Bollando Actis qualibuſcumque ſubnexam, recudi curavit Ruinartius inter ſincera & ſelecta à pag. 559. Ibi præfixa admonitio, & vita Gallica à Tillemontio ex variis concinnata tom. 5 à pag. 474, in Supplemento expendi poterunt, quando & Græca paſſio, ex Synaxario membranaceo Ms. P. Sirmondi, ſive collegii noſtri Pariſienſis, ad XV Octobris, aliaque hujuſmodi, ſi operæ pretium fuerit, huc referentur & illuſtrabuntur. Hunc verſiculum de

Cleri.

Luciano cecinit Wandelbertus: *Antiochena ſuum recolit quoque plebs Lucianum.* Sic *Clerum diaconum* commemorat Florus, ut ex uno geminos ſaltem conficere videatur, non tamen multos, ut perperam ejus verba vertit Caſtellanus, ſic enim legit: *Item, Clerici & Diaconi, qui ſepties torti* &c. Quis enim Gallice reddat: *Item les clercs & les diacres*, niſi latine habeatur: *Item clericorum & diaconorum.* Noverat utique vir eruditiſſimus martyrum nomina non in recto, ſed in obliquo annuntiari. Codex Hieronymianus Eptternacenſis hodie *Lucerii diaconi* meminit, qui rurſus in eodem recurrit XIV; ubi, alii *Cleri* vel *Cleti* habent: porro iterum XV ſub nomine *Luceris diaconi*, aliis, *Liceri* vel *Leceri*, qui veroſimiliter ubique idem eſt, à Romano parvo ſimpliciter notatus: *Et Cleri martyris.* Undenam brevia ſua elogia deduxerint aut Florus aut Ado, incertum eſt, cum Acta, ſaltem nota non exſtent: hoc certum, Noſtrum & Notkerum ex Adone verbum de verbo plane reddidiſſe. *Felix* & *Januarius* ex Hieronymianis ab ipſo Uſuardo accepti ſunt, in iis codicibus denuo poſiti XIV Februarii, ut cenſet Bollandus, nec multum refragatur Florentinius, hîc Magiſtro noſtro gratulatus, quod *Bivarii & conſimilium fabulas non audierit.* Hæc ad Uſuardini textus geneſim ſatis dicta ſunt.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Initio tranſpoſitus, legit: *Relatio pueri ex Egypto Jeſu. Eodem die, natale ſancti Luciani, presbiteri Antiochenæ eccleſiæ & martyris, viri doctiſſimi atque eloquentiſſimi.* In quo rurſus ad Adonem accedit. *Item aput Antiochiam, Bilicerii* [pro *Cleri*] *diaconi, qui ob confeſſionem Chriſti* &c. pure. Sed deeſt omnino annuntiatio ultima.

ROSWEYD. Rabanianus potius quam Uſuardinus, ſic in principio: *Eductio Domini de Ægipto. In Nicomedia Luciani presbiteri, qui in perſecutione Maximiani in quatuor partes fractus & in mare demerſus, alia die integer inventus eſt. Item apud Antiochiam, beati Cleri diaconi & martyris.* Deſunt reliqua omnia.

PULSANEN. Satis purus eſt, niſi quod in eo hîc omittatur *Relatio pueri* &c. quam ad Nonas

Nonas ex eo in auctariis ibi retulimus, forte ex eorum more, qui v Januarii Euangelium de pueri Jesu reditu recitare consueverint.

ALBERGEN. Textui satis puro subdit: *Tremoniæ, sancti Reynoldi martyris, viri eximiæ virtutis, cujus gesta habentur.* Hinc patriam suam codex ille satis indicare videtur. *Reynoldi.*

DANIC. *Item in Dacia, provincia Selandiæ, passio sancti Kanuti ducis & martyris.* In superioribus satis purus est. *Kanuti.*

CENTULEN. Perpetuus Usuardi abbreviator, in prima purus est. Tum: *Eodem die, sancti Luciani Antiochenæ ecclesiæ presbiteri & martyris, viri doctissimi atque eloquentissimi. Item Antiochiæ, beati Licerii dyaconi & martyris.* In ultima de Felici & Januario etiam purus est.

BRUXELLEN. *Relatio pueri Jesu septennis ex Egipto in Nazareth; ubi monstratur petra, in qua ipse viginti tribus annis, noctibus recubuisse, diebus vero sedisse memoratur. Cujus siquidem petræ fragmenta, tamquam Sanctorum reliquias, Crucesignati & peregrini digne venerantur.* De Luciano, post *Maximini*, sic habet, *in quatuor partes discerptus, & quatuor lapidibus alligatus, in mare mersus, sed alia die Helyonopolim Bithiniæ corpus ejus integrum inventum est ibique sepultum.* Vide Notkerum. In Clero purus est: in Felice & Januario similis codicibus mediæ notæ. Tum: *Alibi, Tillonis monachi. Item sancti Valentini episcopi. Item sanctæ Lucianæ virginis.* De Tillone & Valentino agit Bollandus; quam vero Lucianam indicet, fateor me ignorare. *Relatio auctior.* *Tillonis. Valentini. Lucianæ.*

HAGENOYEN. *Relatio pueri Iesu Christi Domini nostri de Egypto, cum Ioseph nutricius ejus ad monitionem angeli acquievit, & Iesum cum matre sua Virgine Maria, & alia familia sua, rediit de Egypto in terram Israel. Quæ relatio facta est post mortem Herodis & aliorum amicorum suorum.* Hæc Scripturæ sacræ magis conformia quam quæ supra dedimus ex codice Bruxellensi. Reliqua omnia satis pura sunt.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Relatio pueri Jesu ex Ægypto. Luciani presbyteri & martyris Antiocheni.*

CODEX BIGOTIAN. signatus D 9: *Item Fiscanno, translatio sanctorum corporum, qui in eadem requiescunt ecclesia.* Indicat procul dubio sanctum Guilielmum ac forte alios in celebri illo monasterio quiescentes.

CAMBERIEN. monasterii S. Mariæ: *Ipso die, sancti Isidori episcopi, magnæ sanctitatis viri.* Nusquam notus est hic Isidorus, ut ex Prætermissorum elencho intelliges. Vide dicta de Isidoris 11 Januarii. *Isidori.*

In VATICAN. Sub numero 5949. Deest ultima annuntiatio *Felicis & Ianuarii.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur: *Relatio pueri Iesu ex Egypto, anno ætatis suæ sexto, imperii Augusti Cæsaris quadragesimo octavo, regni vero Herodis, tunc defuncti, trigesimo octavo.* Sequitur de Luciano, satis pure. Tum: *Tremoniæ, sancti Reynoldi martyris, viri eximiæ virtutis, cujus gesta habentur: Coloniæ Agrippinæ quidem passus, sed Tremonienſibus datus.* In duabus aliis textûs commemorationibus etiam satis pura est. Demum: *Solemniaco monasterio, beati Stillonis* [alii legunt *Tillonis* & *Hellonii*, ut est apud Bollandum] *monachi & confessoris. Eodem die, sancti Kanuti ducis & martyris*, ab eo distinguendi, cujus Acta dabimus x Iulii, tametsi officium de eo in Ecclesia celebretur XIX Januarii. Vide Bollandum hoc die à pag. 390. *Reynoldi.* *Stillonis.* *Kanuti.*

BELIN. Primam sic legit: *Relatio pueri Jesu Christi de Egypto.* Pro *Maximini*, habet *Maximiani*: de reliquo purus est textus, cui subnectitur: *Ipso die, sancti Iuliani. Item Papiæ, Crispini episcopi & confessoris.* De Juliano, est quod moneam, hîc eum simpliciter referri & sine addito, cui tamen Baronius, qui Belinum præ oculis habuit, nescio qua ratione ductus, titulum *martyris* apposuit. Bollandus, re nondum satis examinatâ, Julianos multiplicavit, aliquem hodie Actis inferens, postea verosimiliter excludendum. Putat Castellanus, eumdem hîc repeti Julianum, de quo pridie egimus & porro IX Januarii agemus. Verum, ni fallor, hîc alius Julianus est, nec martyr nec xenodochus, isque à Belino ex peculiari notitia hîc Usuardo adjectus, ut ante me censuit Rosweydus in animadversionibus Mss. supra non semel citatis, in quibus ita observat: *Ego*, inquit, *vix dubito quin exprimendum sit: Eodem die, sancti Iuliani, omisso* MARTYRIS. 1. *Quia ita repræsentat vetus Martyrologium Romanum Belini, ante centum annos Venetiis & Parisiis impressum.* 2. *Quia existimo hîc intelligi Iulianum confessorem Novariensem, qui diaconus fuit sancti Iulii presbyteri, cujus festum* VII *Ianuarii occurrit apud Ferrarium in Catalogo Sanctorum Italiæ.* Hæc Rosweydus. At de hujusmodi novis in Romano moderno accessionibus plura suggerent Papeprochii Responsiones parte 2. art. 18 in appendice: ubi nominatim de *Niceta* agitur ex Holstenii ad Florentinium epistola. Nec omittenda alia laudati Rosweydi animadversio ad hunc ipsum diem circa *Theodorum monachum, qui tempore Constantini* &c. Præmisso itaque textu cum Baronii notatione: *Quæro hic*, inquit Rosweydus, 1. *Cujus veteris libri auctoritate ponatur Theodorus hic hoc die, nam in antiquo Martyrologio Romano non comperitur. Quæro* 2. *quomodo in notationibus Baronius dicat, Theodorum hunc fuisse discipulum S. Antonii (quod iterum repetit notatione ad* XXVIII *Decembris, ratione alterius Theodori) idque elicit & probat ex vita Antonii per Athanasium scripta, cum Athanasius in vita Antonii cap. 32 non dicat, eum fuisse discipulum S. Antonii, sed Ammonis Nitriotæ, uti etiam habetur in vita S. Pachomii cap. 1, auctoritate ducta ex eadem Antonii vita per Athanasium scripta. Idem habet Palladius cap. 8.* *Juliani. Crispini.* *Observationes in Martyrologium Romanum.*

GREVEN. *Relatio pueri Iesu facta est anno ætatis ejus sexto, imperii Augusti Cæsaris* XLVIII, *regni vero Herodis defuncti* XXXVIII. *Tremoniæ, in diœcesi Agrippinensi, translatio sancti Reynoldi monachi & martyris. Qui clarissimis ortus natalibus & in armis strenuus, Coloniæ sancti Panthaleonis factus est monachus, vita & miraculis clarus: à cæmentariis, quibus à suo abbate præfectus fuerat, occisus, in lacum projectus est: unde Domino revelante extractus, Tremonienſibus datus fuit. Item, Kanuti ducis Slaviæ, martyris, filii regis Daciæ. Solemniaco monasterio, beati Stilonis monachi & confessoris. Faustæ, virginis martyris.* Vide Rabanum, Notkerum & indicem Prætermissorum. Coluntur XX Septemb. *Melaniæ senioris, senatricis Romanæ.* Vide Prætermissos. *Item sanctæ memoriæ Wedekindi ducis Westphaliæ, in Anga quiescentis.* Lege ex Actis *Wittekindi, ducis Saxonum, & Angariæ.* *Reynoldi.* *Kanuti.* *Stilonis.* *Faustæ.* *Wittekindi.*

MOLAN. *Ipso die, sancti Iuliani. Item Papiæ, Crispini episcopi & confessoris. Solenniaco monasterio, beati Stillonis monachi.* Deinde minoribus typis: *Tremoniæ in diœcesi Agrippinensi, translatio* *Juliani.* *Crispini.*

Canuti. *translatio sancti Reinoldi* &c. ut supra, nisi quod hîc, post *datus fuit*, addatur: *Qui ab archiepiscopo Colonienſi, ſibi alicujus Sancti corpus dari devotiſſime poſtulabant, quo terra eorum reverentior & ab hoſtibus ſecurior eſſet. Item, Canuti ducis Slaviæ, martyris, filii regis Daciæ.* In editionibus aliis, de Juliano & Criſpino, ut prima. Deinde: *Ipſo die, ſancti Canuti, ducis Daciæ & martyris, filii Erici regis. Solemniaco monaſterio, beati Stilonis monachi.* Tum minoribus typis: *Patavii, beatiſſimi Valentini, epiſcopi Rhætiarum. Valentini.* Denique de Reinoldo; mutatis pauculis, quæ ad rei ſubſtantiam nihil conferunt.

Die 8.

VI *Idus.*

Severini. NEapoli Campaniæ, natalis ſancti Severini epiſcopi & confeſſoris, fratris beatiſſimi Victorini martyris, qui Severinus poſt multarum virtutum perpetrationem, plenus ſanctitate quievit.

Luciani & ſoc. Beluacus, ſanctorum martyrum Luciani presbiteri, Maxiani & Juliani, quorum Maxianus & Julianus primo à perſecutoribus gladio puniti ſunt. Dein beatus Lucianus poſt nimiam cædem, cum Chriſti nomen viva voce confiteri non metuiſſet, priorum ſententiam & ipſe excepit.

Eugeniani. Eodem die, ſancti Eugeniani martyris.

Ita primigenia puritate *Praten. Herinien. Tornacen. Pulſanen. Greven.* & *Molan.* Hic vero in poſterioribus editionibus textum non recte mutavit.

VARIA LECTIO. Pulſanen. pro *Neapoli*, male ſcribit *Neapolis*, uti pro *Beluaci*, habet *Beluati*. Servavi ego *Beluacus*, more antiquo, cum antiquioribus codicibus Praten. & Herinien. quod etiam poſuit Florus. Tornacen. ſcribit *Beluago*, alii *Beluaci* vel *Beluaco*. In Pulſanenſi, eſt *Luciani epiſcopi, Maximiani presbiteri & Juliani diaconi.* At poſtremis ii tituli non debentur; Luciano, non alius quam qui in textu poſitus eſt. Porro è ſociis primus non *Maximianus* dicendus eſt, ut male apud Florum legitur, nec *Meſſianus*, ut Ado, ſed ex codicibus noſtris ferme omnibus *Maxianus*, idque ex analogia gallica oſtendit Caſtellanus pag. 135. Molan. ſcripſit *Maximiniani*, Greven. *Maximiani*, item Belin. quem procul dubio ſecutus eſt Baronius. Pulſanen. *viva voce confiteri* &c. vertit in *una voce* &c.

Severini. OBSERVATIO. Tota annuntiatio prima, ſive *Severini* encomium ex Adone manifeſtiſſime abbreviatum eſt, ſervata Severinorum confuſione ex Romano parvo, primo illius auctore, alius diceret ſeductore, ab Adone accepta, quam correxerunt Bollandus & Caſtellanus hoc die; fruſtra enim Neapoli quæritur Severinus epiſcopus *Victorini Amiternenſis* frater, qui apud ſeptempedanos inveniendus eſt. Vide quæ à nobis dicuntur v Septembris, fuſius in Actis ſuo tempore expendenda. Advertit confuſionem Molanus, ſed eam in poſterioribus ſuis editionibus perperam ex Uſuardi textu expunxit, quem inviolatum ſervare debuerat, emendando in notis, ut facit, quæ erant corrigenda; certum enim eſt Uſuardum legiſſe, *Severini epiſcopi & Confeſſoris, fratris beatiſſimi Victorini martyris*, quemadmodum in Adone ſcriptum invenerat. Inter apographa Hieronymiana, ſolum Corbeienſe de Bellovacenſium apoſtolo & ſociis ita hodie meminit:

Iuliani & ſoc. *In Gallia civitate Belloacus, paſſio ſanctorum Luciani, Mariani & Juliani martyrum*; ubi *Mariani* levi lapſu pro *Maxiani* legitur, qui aliis *Maſſiani* vel *Meſſiani*. De his martyribus nihil habet Beda. Rabanus ſolum Lucianum presbyterum cum elogio poſuit IV Januarii, cujus verba ibi deſcripſit Notkerus, hac iterum die legens: *Melloacia* (pro *Bellovaci*) *ſancti Luciani, ſocii beati Dionyſii. Item Meſſiani*; quæ ex Adone accepta viderentur, niſi de Dionyſio fieret mentio; ipſe enim ſimpliciter enuntiat: *Beluaci, ſanctorum Luciani & Meſſiani*. Hinc tamen confice Acta nulla Adoni innotuiſſe, quæ certo Uſuardus conſuluit, illa præſertim quæ ab anonymo ſcripta, ex quibus elogium ſuum evidentiſſime extraxit. An etiam ex Floro? Ita ſentit Caſtellanus pag. 131, præjudicatæ opinioni inſiſtens, quod Uſuardus Flori Lugdunenſis ad Bedam auctaria inſpexerit, quæ ego numquam ei viſa exiſtimo, utpote qui non alium Florum noverit, quam *lætiora* vel *latiora* illa *veſtigia* quæ ſunt ipſiſſimum Adonis Martyrologium, ut in præfatione, Caſtellano in hac parte non refragante, oſtendimus. Ut hodiernus utriuſque textus exemplo ſit, oculos ipſos tuos lector appello, confer Flori elogium cum noſtro Uſuardino, victas dabo manus ſi vel per levem umbram hoc ex illo contractum appareat. De Actorum fide & ſinceritate diſputant eruditi critici, inter quos laudatus Caſtellanus multa curioſe obſervavit, uti & Tillemontius

tius tomo 4 à pag. 537, quæ in Supplemento accuratius forte examinari poterunt. *Eugenianum* tamquam ignotum martyrem dedit Usuardus, nusquam sub tali inflexione repertum: si enim Hieronymiana quantumvis aucta consuluit, non alium ibi reperit quam *Egemonium, Egonomium* vel *Ægemonum*, idque cum *episcopi* titulo, à Rabano etiam diserte signatum. *Eugenianus*, quiscumque ille esse possit, apud antiquiores ignotus est, nisi Wandelbertum audias, ita ipsum metro aptantem: *Iduum post sexto, Eugeniano vota feruntur*. Oculatior Bollandus *Eugenianum* eumdem esse probabilissime censuit cum *Egemonio* vel *Hegemonio* (quocumque modo inflexeris) *Augustodunensi episcopo*: imo certum id credidisset cum Castellano, nisi Saussayo nimium tribuisset. In eodem errore versantur plura ex sequentibus Auctariis, sæpe de eadem re audiendis. *Eugeniani.*

AUCTARIA.

ANTVERP. MAJ. *Neapolim Campaniæ, sancti Sevi* [pro *Severini*] *confessoris, fratris beatissimi Victoris, clarissimi viri in miraculis. Beluacus, sanctorum Luciani presbyteri, Maximiani & Iuliani martyrum. Quorum Maximianus & Iulianus primo à persecutoribus gladio sunt puniti. Debinc beatus Lucianus, cum post nimiam* &c. Deest plane annuntiatio ultima.

ROSWEYD. *Apud Neapolim Campaniæ, sancti Severini confessoris, fratris beatissimi Victorini, clarissimi viri in miraculis. Qui & ipse fratris imitator existens, post multarum virtutum insignia, sanctitate plenus in pace quievit. Apud Augustodunum, Eugenii episcopi & martyris.* In quo hic codex tantum ad veritatem accedit, quantum recedit ab Usuardo. *Beluago, sanctorum martyrum Massiani, Luciani atque Juliani. Ratisbonæ Herhardi episcopi. Item, Eucherii episcopi.* *Eugenii* *Herhardi Eucharii.*

MUNERAT. Textui satis puro subdit: *Remis, beati Rigoberti episcopi & confessoris.* De quo vide IV Januarii. *In Græcia sancti Thimotei. Apud Bruxellam, natale sanctæ Gudulæ virginis. Methis civitate, sancti Patientis episcopi & confessoris.* De eo Timotheo hic agi non videtur qui ab Usuardo ponitur XXII Januarii, sed de alio: Vide Acta. *Rigoberti* *Timothei* *Guaulæ.* *Patientis.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN, qui codices plerumque consentiunt, post textum in fine addunt: *In Græcia, Timothei. Augustoduno, Eugeniani.* Male habet Max-Lubec. *Eugemani.* *Eugeniani.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. ALBERG. DANIC & EDITIO ULTRAJ-BELG. De Luciano, inserunt, *beati Petri discipuli*: Textui autem superaddunt: *In Græcia sancti Thimothei. Augustuduni, sancti Eugemonis*, vel *Eugenionis episcopi. Apud Bruxellam, natale sanctæ Gudulæ* vel *Gudilæ virginis. Methis civitate, sancti Patientis episcopi & confessoris.* *Eugenionis.*

LOVANIEN. Similis est superioribus, præterquam quod Bellovacensium elogium expunxerit.

ULTRAJECT. Annuntiatione sanctæ Gudilæ minutus est, de cetero cum proxime relatis consentit.

CENTULEN. *Neapolim Campaniæ, sancti Severini episcopi & confessoris fratris beati Victorini martyris. Civitate Beluaco, sanctorum Luciani, Maxiani & Iuliani.* In ultima purus est.

BRUXELLEN. Incipit: *Depositio sanctæ Gudilæ virginis patronæ nostræ. Cujus sacri corporis reliquiæ hîc venerantur. In Græcia, sancti Thimothei. Apud Beluacum, sanctorum martyrum Luciani presbiteri, beati Petri discipuli; & Maximi presbiteri, & Iuliani diaconi. Qui ob confessionem Christi post multas cædes gladio puniti sunt. Apud Neapolim Campaniæ, sancti Severi episcopi & confessoris, fratris beati Victorini martyris, clarissimi in miraculis. Qui & ipse imitator fratris plenus sanctitate in pace quievit.* In hoc variis codicibus præstat quod illi ex vero *Eugeniani* nomine duo falsa procuderint, hic vero solum scribat: *Apud Augustudunum, sancti Eugenionis episcopi. Methis, sancti Patientis episcopi & confessoris.* *Gudilæ.* *Timothei.* *Eugenionis.*

HAGENOYEN. Phrasim etiam modice variat: in prima utcumque purus; in secunda etiam inserit, *discipuli sancti Petri.* Tum: *Eodem die, sancti Eugiminiani martyris. In Græcia, sancti Tymothei. Augustodono, sancti Eugenionis episcopi. Metis civitate, depositio sancti Pacientis episcopi & confessoris. Apud Bruxelliam, sanctæ Gudilæ virginis. Ratisponæ, Erthardi episcopi. Veronæ, sancti Rustici confessoris.* Colitur ibi ut *martyr* IX Augusti. *Erthardi.* *Rustici.*

AQUICINCT. Recte in textu scribit *Maxiani.* Post textum purum, adjicitur: *In Græcia, sancti Timothei. Augustoduno Egemonii episcopi.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130, scribunt etiam: *In Græcia, sancti Timothei. Augustoduno, Egemonii episcopi.* Posterior codex habet, *Egemoni.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Luciani presbyteri, Maximiani & Iuliani martyrum. Severini episcopi & confessoris. Patientis episcopi, discipuli sancti Ioannis euangelistæ. Bruxellæ, Gudulæ virginis. Quæ à beata Gertrude est a sancto fonte levata.*

CODEX *Dom. du Cheval*, signatus B, & FLORENTIN. *In Græcia, sancti Timothei.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Eugeniani.* Adjicitur denuo: *In Græcia, sancti Timothei.*

ALTEMPS. *Depositio sancti Ulfrini episcopi. Translatio sancti Iudoci.* Vide XIII Decembris. *Item, depositio sanctæ Pegæ virginis.* *Wlfrini* *Pegæ.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima & secunda modice interpolata, in tertia pura est. Sequuntur Auctaria: *In Græcia, sancti Timothei confessoris. Augustuduni, sancti Egenionis episcopi & confessoris. Apud Bruxellam, natale sanctæ Gudulæ virginis. Metis civitate, sancti Patientis episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Erhardi episcopi & confessoris Ratisponensis. Ipso die, sancti Afflini episcopi & confessoris. Trecas, sancti Frodoberti abbatis.* *Erhardi.* *Afflini.* *Frodoberti.*

BELIN. Scribit, *Victoris: Belvati, Luciani episcopi, Maximiani presbyteri* &c. Ante Eugeniani, interserit: *Eodem die, sancti Maximi, Papiensis episcopi & confessoris.* In fine: *Methis civitate, sancti Patientis episcopi & confessoris.* Editio altera superaddit: *In Græcia Thimotei. Augustiduno, Egemoni episcopi.* *Maximi.*

Agmonii. GREVEN. *Agmonii, aliàs Egenionis Augustudunensis episcopi & confessoris, aliàs martyris.*

Timothei. *In Græcia, sancti Timothei confessoris, qui translatus est Constantinopolim* IX *Maii. Apud Bruxellam, sanctæ Gudulæ virginis. Metis, beati Palantientis episcopi & confessoris, discipuli beati Joannis apostoli. Eodem die, sanctorum Erhardi &*

Erhardi & Herbaldi. *Herbaldi pontificum Ratisponensium & confessorum.* Prima editio agit de solo Erhardo, vide Acta.

Afflini. *Sancti Afflini episcopi & confessoris. Trecis, sancti*

Frodoberti. *Frodoberti abbatis. Remis, beati Rigoberti epi-*

Rigoberti. *scopi & confessoris. Severini abbatis, qui defuncto Attila Hunnorum rege, prophetico spiritu, vita & miraculis claruit. Eodem die, sancti Maximi episcopi & confessoris.*

MOLAN. De Patiente Metensi, de Maximo Papiensi, & Rigoberto Remensi, habet ut supra: in Gudila multo diffusior, de qua sic habet: *Depositio sanctæ Gudilæ virginis, patronæ nostræ, cujus sacri corporis reliquiæ hic venerantur.* Hactenus ex BRUXELLEN. Sequitur: *Ad cujus tumulum apud Ham Brabantiæ, tempore hyberno populus arbor, sine manibus putantium, mox excrevit & virens ut nemus fronduit. Quorum utrumque mirum: mirum enim fuit arborem subito pullulasse, & mirabilius fuit, eam hyemis tempore, quod natura non habuit, vernasse. Sed utrumque fecit Deus, officio quo novit & voluit, & potestate qua valuit, in testimonium ejusdem virginis, in domo Domini ut palma florentis. Ipso die, sancti* *Afflini.* *Afflini pontificis.* De Frodoberto, ut supra. Deinde typis minoribus: *Eodem die, beati Laurentii Justiniani.* *Laurent. Justin.* *Et sancti Erardi, pontificis Ratisponensis & confessoris. Apud Laudunum Gal-* *Erardi.* *liæ, beati Balduini archidiaconi & martyris. Cujus* *Balduini.* *actus in vita Salabergæ matris ejus continentur. In Norico, depositio sancti Severini abbatis, qui spiritu prophetiæ & miraculis late claruit, & juxta Neapolim translatus est in castrum Lucullanum.* De mutatione facta in posterioribus editionibus supra abunde egimus. Auctaria quoque contracta sunt. Itaque in fine: *Augustoduni, depositio sancti Egemonii episcopi & confessoris.* De Gudila post *fronduit*, hæc simul connectit, *quorum utrumque fecit Deus* &c. Sequitur de Frodoberto ut supra. Tum: *Ratisponæ, beati Erardi pontificis & confessoris.* Deinde de Patiente & Maximo, iterum ut supra. Denique: *Die octava,* *Domnicæ.* *sanctæ matris Domnicæ: & sanctorum patrum* *Georgii.* *Georgii Chozebisti, & Æmiliani confessoris.* *Æmiliani.*

Die 9.

V. *Idus.*

Juliani Basilissæ &c. APud Antiochiam sub Diocletiano & Maximiano, natalis sanctorum Juliani & Basilissæ virginis, quorum miræ passiones leguntur. Ex quorum etiam collegio venerabilis multitudo sacerdotum & ministrorum ecclesiæ Christi igne cremata est, quæ ad eos confugerat propter immanitatem persecutionis. Post quos Antoninus presbiter, Anastasius & Celsus puer unà cum matre atque alii plures passi sunt. In Mauritania Cæsariensi, sanctæ Martianæ virginis. *Martianæ.* *Vitalis & soc.* Apud Smirnam, sanctorum Vitalis, Revocati & Fortunati.

Ita legunt Usuardini codices Mss. propemodum omnes, quos vel ego consulere potui, vel majores nostri cum Greveno & Molano olim contulerunt. Ita etiam *Max-Lubec. Munerat. Belin.* & quotquot alii Usuardum quantumvis auctum hactenus edidere. Solus codex *Pratensis* à reliquis dissentit, ut mox in Variantibus lectionibus exponam. Qui binos codices Pratenses citant, numerum augent, non auctoritatem, cum alter ex altero descriptus sit, augmentis dumtaxat vel marginalibus, in textum relatis, ut in præfatione declaratum est.

VARIA LECTIO. *Anthiochiam, Dioclitiano, Dyocleciano, Basilissæ* & tales alias minutias hîc prætereo. Scripsi *Basilissæ virginis* sine addito cum Praten. Herinien. Pulsanen. Munerat. Greven.; codicibus aliis tum Mss. tum editis ferme variantibus. Antverp. Max-Lubec. & Lubeco-Col. legunt, *Basilissæ conjugis ejus* cum codicibus mediæ notæ plerisque. Alii habent *uxoris ejus.* Belin. vero & Molan. *Basilissæ virginis, uxoris ejus*, quibus antiquiora Mss. præferenda judicavi, licet Romanum parvum & ex eo Ado *uxoris* vel *conjugis* disertè exprimant. Prætuli etiam eosdem codices, hîc Adoni conformes in nomine *Antoninus*, contra alios impressos & Mss. qui *Antoninus* in *Antonius* transformarunt, quosque Baronius, Bollandus & alii passim hodie imitantur. Supereſt nodus paulo difficilior, in quo Pratensem à reliquis omnibus diversum supra monui. Is nimirum, omissâ Martianâ & martyribus Smirnensibus, ita diem concludit: *In Africa sanctorum martyrum Revoluti & Firmini cum aliis tribus.* Observat Castellanus, codicis ipsius inspector, in primo Bimestri pag. 809, ex prætenso illo autographo avulsum olim folium, subinde vetusto etiam charactere restitutum, in quo ea mutatio facta sit, fortasse, ut conjectat, vivente adhuc Usuardo. Sed cui id persuaderi possit omnino non capio in communi codicum Usuardinorum & quidem probatissimorum apertissima contradictione. Quisquis interpolator is fuerit, *Revoluti* perperam posuit pro *Revocati.* Nos interim germanam Usuardi lectionem vindicandam censuimus. Sunt qui *Marcianæ* scribant; nos *Martianæ* cum purioribus, Romano parvo & Adone. Codices mediæ notæ post *Fortunati*, adjiciunt *diaconi*, Belin. autem apposuit *martyrum.* Scribo *Smirnam* cum codicibus passim.

OBSER-

OBSERVATIO. De *Juliano* tota Ecclesia celebratissimo martyre ejusque sociis, jam supra, proprio ut quidam volunt die VI Januarii, agendum fuit, quo ab Hieronymianis hoc modo collocatur: *Antiochia, passio sancti Juliani & Basilissæ. In India, Celsi, Juliani.* Eodem die, cum longiori ex confusis Actis historia, omnes a Floro memorantur. Rabanus ad XIII Januarii rejicit: Wandelbertus ad XIII Februarii. Mira est hujus festi transpositio, quam Epiphaniæ causâ ortam existimat Castellanus, atque unà *Juliani* nominis multiplicatio, adeo ut numerus apud ipsum pag. 106 adductus fidem ferme superet. Usuardus solitos suos antesignanos secutus est, Romano parvo ita præeunte: *Et sancti Juliani & Basilissæ uxoris ejus & Celsi & Martionillæ ac XX militum.* Ad hæc Ado, Actorum, jam suo tempore receptorum, longam seriem attexuit, ex illorum fide æstimandam. Noster nihil dubitans, encomium suum inde contraxit, Notkero plura describente. In prædictis horum Sanctorum Actis illustrandis egregiam operam posuerat Bollandus, ast eadem postliminio accuratius expendit Papebrochius tomo 3 Maii pag. 295, & fusius in Responsionibus tomo 2 ad art. 15 § 28 a numero 316, quem lector consulat, videatque etiam curiosas Castellani, ad varia Juliani symbola, aliaque ad diffusissimum ejus cultum spectantia, notationes jam semel & iterum supra citatas, quæ & ipsæ in Supplemento non erunt inutiles. Tillemontius pauca suggerit tomo 5 pag. 799 & 800, occasione *Juliani Cilicis.* Qui an cum hodierno confundendus; an potius hic noster Antiochenus vel Antinopolitanus, Syrus vel Ægyptius dicendus sit, adhuc sub judice lis est. At enim qui Julianos eâ causâ confundi postulant, quod uterque sub *Martiano* præside passus dicatur, viderint illi, an non accedere debeat *Julianus* alter, à Floro productus XI Januarii, qui etiam sub *Martiano præside*, sed *in Achaia*, & *in carcere peremptus est.* *Juliani & soc.*

De *Martiana* jam dici cœptum est in Variantibus. Constat eam hodie apud Hieronymianos notam non esse, neque enim *Martialem* ibi positum pro *Martiana* accipi posse existimamus: nec satis verisimile est, eam sub *Mariani* nomine ibi reperiri XI Julii. Quod autem V Idus Julii ab aliquibus reponatur, ex codicum abbreviationibus oriri facile potuit. Non magis nota est *Martiana* apud Bedam, Florum, aut Rabanum. Restat itaque ut à Romano parvo primum signata sit, nomine nonnihil deformato: *In Mauritania Cæsariensi, Macræ virginis & martyris.* Ado nomen puritati suæ restituit, sed Actibus caruisse ex eo conjicitur quod elogio quantumvis brevi careat. Noster plura non profert quam in Viennensi repererit, in quo etiam convenit Notkerus. Porro eamdem *Martianam* esse quæ hîc & mense Julio colitur, rectissime censuit Baronius, neque licebit Hispanis ex una geminam facere, nisi certiora producant monumenta quam quæ ex Bivario aut ei similibus desumuntur. Cetera huc spectantia vide apud Bollandum, Castellanum & Tillemontium tomo 5 à pag. 263. *Martianæ.*

De ultimis martyribus vix est quod dictis superaddam. Ex Hieronymianis accepti sunt, sed male ab Usuardo compositi, nec melius ab interpolatore Pratensi restituti. Veram Usuardi lectionem à nobis repræsentatam non dubito, qualem & Wandelberti versiculus exhibet: *Quinto Vitali, Fortunato & Revocato.* De distinctione Smyrnensium ab Africanis, qui in Hieronymianis reperiuntur, agunt Bollandus & Florentinius hoc die, sed & novissime Castellanus in notis à pag. 146. *Vitalis & soc.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Annuntiationem primam retulit VI hujus; hîc in aliis duabus purus est, sed alteram alteri præponit. Cum hoc codice convenit Usuardus, insertus *Agonibus martyrum* (cujus operis solus Januarius invenitur) in quo etiam Julianus &c. VI, hodie vero & Martiana & Smyrnenses diserte ponuntur.

De Juliano auctius.

ROSWEYD. *Apud Antiochiam, Iuliani martyris & Basilissæ conjugis ejus. Hi itaque sanctissimo voto casti conjuges aliquot annos vixerunt pariter, carnem suam virginem servantes; monasteria autem de rebus suis, quia erant parentibus & genere clarissimi, instituerunt, ut ad decem milia monachorum pater Iulianus fieret, Basilissa vero multarum virginum mater. Quarum multitudinem cum jam victricem præmisisset ad Dominum, ipsa quoque post multa exercitia quievit. Iulianus vero a Martiano præside tortus, jubente eo, a militibus gladio cæsus est, cum Celso puero, supradicti præsidis filio. Eodem die, Antonii, Anastasii martyrum cum Marcionilla martyre, uxore præsidis. Eodem die sanctæ Marcianæ virginis & martyris.*

CENTULEN. Julianum & socios etiam signavit VI Januarii. Hodie sic habet: *In Asia apud Zmirnam, sanctorum Vitalis, Revocati & Fortunati. Cæsareæ Mauritaniæ, sanctæ Marcianæ virginis & martyris.*

BRUXELLEN. Post, *imperatoribus*, sic prosequitur; *& sub Marciano præside, post passionem sanctorum martyrum Iuliani & Basilissæ conjugis ejus, quorum passionis dies* VIII *Idus Ianuarii recolitur, Anthonius presbiter, Anastasius & Celsus puer, una cum Marcionilla matre ejus, uxore Marciani præsidis, atque alii plures passi sunt.* Satis apta est ea martyriorum partitio, sed in quo fundata? Sequitur de Smyrnensibus & Martiana, pure.

HAGENOYEN. Post, *uxoris ejus*, pergit: *Qui Iulianus decem milium monachorum pater extitit, qui omnes igne combusti sunt; ad quorum exequias angeli in cælo auditi sunt in eodem loco.*

Basiliſca vero mater fuit mille virginum, quæ etiam pro Chriſto combuſtæ ſunt: & ipſa Basiliſca ante obierat in pace. Iulianus vero à Marciano præſide fuſtibus cæditur, deinde incarceratur, digiti ejus manuum & pedum ligmis [Roſweydus in Adone reſtituit *liciniis*] *oleo infuſis ligantur & accenduntur, poſtea decollatur. Poſt quos Anthonius presbiter, Anaſtaſius & Celſus puer, qui Spiræ requieſcit in Kathedrali eccleſia, unà cum matre ſua, atque alii plures diverſis pœnis intemempti ſunt.* Cetera pura ſunt, niſi quod in fine habeat, *cum Fortunato diacono.*

ACQUICINCT. Nec *diaconi* in fine habet, nec *martyrum*, ſed adjicit, *cum aliis tribus.* Suſpicor, nomina non recte collata, adeoque codicem hunc, ut ſæpe ſolet, ita etiam hic convenire cum Pratenſi.

VICTORIN. Pro *Martianæ*, legit *Marinæ.*

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. Incipit: *Wilhelmi.* *Martinianæ virg. & martyris. Wilhelmi Biturienſis epiſcopi, nobilis genere, qui à pueritia Deo ſervivit. Iuliani martyris & Baſiliſſæ virginis, cum ceteris multis martyribus.* Notabis Wilhelmum Bituricenſem ab aliis paſſim recoli die ſequenti. Vide ibi Acta.

DIVIONEN. *Canobio ſancti Benigni, juxta Di-* *Paſchaſiæ.* *vionenſe caſtrum, natalis ſanctæ Paſchaſiæ virginis & martyris.* Citatur hîc, extractum ex codice iſtius cænobii, ex quo plura habemus.

Marcelli. FLORENTIN. *Anconis, ſancti Marcelli: Apud* *Guilielmi.* *civitatem Biturienſem, ſancti Guilielmi epiſcopi & confeſſoris.* Additur ibi in fragmento membraneo MS: *Conſecratio eccleſiæ ſancti Laurentii de Florentia, quæ conſecrata anno Domini* MLX *à Domino Nicolao Papa* II. *Olim epiſcopus Florentinus* fuit.

EDITIO LUBECO-COLON. Poſt, *paſſiones leguntur*, inſerit: *Et licet vero matrimonio fuerint copulati, tamen clam in virginitate vitam finierunt. Ex quorum etiam collegio* &c. ſatis pure. De *Martiana*, additur: *Quæ in Cæſarea, Dianæ ſimulacrum confregit, & beſtiis tradita, pro Chriſto tandem à Leopardo exanimatur.* Smyrnenſibus addit *Diaconi, martyrum. Eodem die, beati Agetii confeſſoris.* Vide Prætermiſſos. *Treveris,* *Agetii.* *inventio ſancti Symeonis confeſſoris.*

GREVEN. *In Africa, Iocundi, Quinti, Sa-* *Iocundi & ſoc.* *turi martyrum.* Ex Hieronymianis vel Rabano, hinc inde Sanctos aliquos decerpit, quos plerumque incurioſe divellit vel tranſportat. Sic pergit: *Eodem die, beati Marcellini* (ſic le- *Marcellini.* gendum, non *Marcelli*, ut ſupra) *Anconitani* *Agecii.* *epiſcopi, de quo beatus Gregorius narrat* I *Dialo-* *Inventio* *gorum, quod ipſo contra ignem vehementiſſimum à* *Sim.* *miniſtris* (*quia ambulare non valebat*) *oppoſito, ignis omnino refriguerit. Item, ſancti Agecii confeſſoris.* An non *Agritii*, de quo VI & iterum XIII Jan.? *Treveris, inventio ſancti Simeonis con-* *Bertwaldi.* *feſſoris. Bartwaldi, archiepiſcopi Cantuarienſis* *Adriani* *confeſſoris. In Cancia, Adriani abbatis confeſſo-* *Felani.* *ris. Ipſo die, Felani abbatis & confeſſoris.*

MOLAN. Aliis litteris textui inſerit Adonis verba de caſto conjugio, de inſtitutis monaſteriis, de monachis & virginibus eorum diſciplinæ ſubjectis, quæ ſupra retulimus in codice Roſweydino. Deinde in fine minutioribus typis: *Divioni, ſanctæ Paſchaſiæ virginis, cujus* *Paſchaſiæ.* *meminit Gregorius Turonenſis.* Sequitur Marcellinus cum elogio ex Greveno ſupra. *In Cantia,* *Adriani.* *Adriani abbatis & confeſſoris. Bertunaldi archi-* *epiſcopi Cantuarienſis & confeſſoris, quorum memi-* *nit Beda in hiſtoria gentis ſuæ.* Meminit ſane, ſed monet Caſtellanus, non *Bertunaldum*, nec *Bertunaldi.* *Bertwaldum*, ut Grevenus, ſed *Berechtwaldum* cum præfato Beda, aut *Brithwaldum* cum Gocelino appellandum eſſe. Illum conſule in notis hoc die pag. 153. Editiones poſteriores idem habent de Adriano abbate, quod in priori, idem eſt in textu, ſed cetera omnia excluſa ſunt. Quorum loco ponitur: *In Nortmannia, depoſitio* *beati Vuaningi confeſſoris. Hic nobile monaſterium* *Waningi.* *Fiſcanenſe fundavit, & Leodegarium exulem fovit.*

Die 10.

IV *Idus.*

Nicanoris. APud Cyprum, beati Nichanoris diaconi de ſeptem primis, qui gratia fidei & virtute admirandus, glorioſiſſime coronatus eſt. In Thebaide, natalis beati Pauli primi heremitæ, cujus *Pauli.* animam inter Apoſtolorum & Prophetarum choros ad cælum ferri ab angelis ſanctus Antonius vidit.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulſanen. Belini* I *editione, Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Cogor ſcribere *Nichanoris* cum codicibus melioris notæ, Greveno & aliis; quem ſcribendi modum Uſuardum ſecutum exiſtimo, tametſi nominis etymon ferat, ut ſequamur Romanum parvum & Adonem, qui forte à Roſweydo correcti ſunt, ſicuti Uſuardus à Molano. Poſt, *de ſeptem primis*, viſum eſt Belino apponere, quod forte in Adone invenerat, nempe *Diaconibus*; patet ex aliis codicibus, Uſuardi ſimplicitas. Molanus legit *glorioſe coronatus*, ſed alii paſſim cum manuſcriptis, *glorioſiſſime coronatus*, quæ in Adone conjuncta ſunt cum *Apud Cyprum* hoc modo, *apud Cyprum glorioſiſſime coronatus eſt*, unde datur intelligi cruenta morte martyrii laurcam conſecutum. Uſuardi tranſpoſitio incertum Caſtellano reliquit, utrum ea coronatio ad martyrium, an ad cæleſtem gloriam referenda ſit. Pro *Thebaide, natalis, eremitæ, ad cælum* alii ſcribunt *Thebaida, natale, eremitæ, ad cælos*, verum hujuſmodi minutias in decurſu negligendas, ſatis ſupra indicavi, & ita quidem, ut nec nobis ſtabilis ſcribendi modus eſſe poſſit, variantium ſæpe codicum vel ipſos errores ſequentibus.

OBSER-

OBSERVATIO. Qui in Adone inter Apostolorum festivitates una serie, diversis licet diebus referuntur, hi apud Græcos simul collecti sunt XXVIII Julii, nempe *Prochorus, Nicanor, Timon* & *Parmenas.* Hæc sub unum aspectum hîc ponere volui ut unà indicem quatuor hos diaconos, Hieronymianis, Bedæ & ceteris antiquis ignotos, primum ab auctore Romani parvi, pro mero, opinor, arbitrio, in certos dies fuisse distributos. Unde ab Adone, Usuardo & Notkero accepti hodie coluntur; Prochorus IX Aprilis, Timon XIX Aprilis, Parmenas XXIII Januarii, ut suis locis erit repetendum. Itaque *Nicanoris* prima positio uni Romano parvo debetur: *Et in Cypro, Nicanoris de* VII *diaconibus.* Quæ in Adonis Martyrologio vix immutata sunt & tertio dumtaxat loco signata, cum apud utrumque primo loco agatur de Paulo. Undenam Ado breve suum elogium inter Festivitates extraxerit, necdum comperi, neque enim Acta ulla prodita sunt, nec quidquam etiam recentissime invenit Tillemontius tomo 2 pag. 70, nisi quod cum Bollando respueret. Si tamen Adonis verba expendantur: *Apud Cyprum glorioſissime coronati*, haud dubium quin de martyrii laurea, quantumvis aliunde incertâ, intelligenda sint, id quod nonnulli codices nostri auctiores, rotundius expressêre. Usuardus forte timide, saltem subobscure loqui visus est, dum utrumque Adonis textum commiscens, ejusdem phrasim non satis clare transposuit, Notkero ductoris mentem pressius insequente. De *Paulo* sic meminit primo loco Romanum parvum: *In Thebaida, sancti Pauli eremitæ.* At *Pauli.* Pauli celebritas antiquior est, à Beda nimirum prius in sacris tabulis consignata, ubi brevi ornatur elogio, à Rabano paululum aucto, ab Adone & ex hoc à Notkero transcripto, sic tamen ut hic pro CXIII, male legerit XCIII, facili lapsu ex litterarum numeralium transpositione. Noster autem Adonis elogium ita contraxit, ut solam ætatem & in eremo commorationem excluserit. Hactenus pro textu nostro, quem & genuine Usuardinum esse constat & ex Adone ferme ad verbum acceptum. De Actis non loquor, vitæ geminæ, à Bollando editæ, illustratæ & vindicatæ, nihil magnopere est quod à recentioribus aut opponi aut superaddi possit. Sed quid causæ esse dicemus cur *Melchiadem* Papam omiserit Ado, à Beda quem describebat, imo & ab Hieronymianis aliisque antiquis disertissime notatum? Rursus unde *Hyginius* substituitur, vetustioribus omnibus incognitus? Malo fateri ignorantiam quam conjectando hariolari. Est præterea in eodem Adone quarto loco, *adventio sancti Hermetis martyris.* Sed annuntiationes illæ ambæ ab Usuardo plane reticentur. De adventione Hermetis legi possunt Rosweydi annotationes ad Adonis Martyrologium pag. 225, & indiculus noster Prætermissorum hoc die. Cur in Romano moderno Paulus ad XV Januarii translatus sit, cum priores omnes dies alio officio ecclesiastico impediti sint, clarius est quam ut explicatione indigeat. Wandelbertus sic hodie Melchiadem & Paulum conjungit.

Quarto Melchiades, Paulusque eremita, beato
Sublati fine, ætherea lætantur in arce.

AUCTARIA.

Textus Adonis. ANTVERP - MAJ. Servato Usuardi ordine, Adonis textum ei ferme supponit: *Natale beati Nichanoris, qui unus fuit de septem diaconibus primis. Hic gratia fidei & virtute admirande* [admirandus], *apud Cyprum glorioſissime coronatus est, ibique venerabiliter sepultus. In Thebaida, natale beati Pauli primi heremitæ, qui à sexto* [omissa est vox *decimo*] *ætatis suæ anno, usque ad centesimum tertium decimum, solus in eremo permansit. Cujus animam* &c.

ROSWEYD. *Apud Thebaidem, natale ... Qui à* XV *ætatis suæ anno usque ad* CIII *solus &c.* *Hygini.* *Ygini Papæ & confessoris.* De quo vide Auctaria die sequenti. *Item Romæ, Melchiadis Papæ & confessoris.* Consule Prætermissos. *Apud Cyprum, beati Nicanoris, qui fuit unus de septem diaconibus.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Passim conformes, puro Usuardo superaddunt: *Romæ, Melchiadis Papæ. Bituricas,* *Guilielmi.* *sancti Guilielmi episcopi & confessoris.* Quem ultimum recentiori manu adjectum invenio codici PULSAN. hoc modo: *Eodem die apud Biturix, natalis sancti Ullmi, archiepiscopi & confessoris.*

MUNERAT. Cetera etiam purus ita finit: *Bituricas, natalis sancti Guillermi, ejusdem urbis archiepiscopi, vita & miraculis glorioſi.* Huic plane similis est Usuardus ille, quem *Agonibus martyrum* immixtum diximus.

ANTVERP - MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG. & EDIT. ULTRAJ - BELG. In Paulo etiam Adoniani sunt ut supra, sed habent, *sexto decimo.* Tum inserunt secundo loco: *Romæ, sancti Agatonis Papæ.* Tertio loco de Nicanore, *Agathonis.* pure. In fine: *Apud Bituricas, natale beati Wilhelmi, episcopi & confessoris, vita & miraculis glorioſi.*

ULTRAJECT. & LEYD-LAT. Proxime superiores excedunt in eo quod de Paulo adjiciant: *De Paulo, uberius.* *Pallium autem ejus de foliis palmarum contextum, idem Antonius suis usibus, in omnibus solemnitatibus vendicavit. Hujus sancti viri vitam cum Hieronymus descripsisset, ait: Obsecro ut quicumque hæc legerit, Hieronymi peccatoris meminerit, cui si Dominus optionem daret, multo eligeret tunicam Pauli cum meritis ejus, quam purpuras regum cum regnis suis.*

ALBERGEN. & DANIC. Eadem omnia habent, sed præterea de Agathone superaddunt: *Qui*

Qui octogesimus primus post beatum Petrum, sedit annos quinque, menses sex, dies quindecim. Vide Acta.

CENTULEN. *In Cypro, beati Nichanoris, qui unus fuit de septem diaconibus primis & martyrio vitam complevit.* In Paulo Adonianus est, sed ponit, *à quinto decimo ætatis anno* &c.

Hygini BRUXELLEN. In Nicanore satis purus, sic pergit: *Romæ, natale sancti Iginii Papæ & confessoris. Qui clerum componens, officia per gradus distribuit, & ut baptizandum seu confirmandum patrinus levet, constituit. Et Romæ, sancti* *Melchiadis.* *Melchiadis Papæ. Qui prohibuit ne die Dominica jejunium ageretur.* De Paulo nihil novi affert. *Agathonis.* Tum: *Item Romæ, beati Agathonis Papæ. Qui dum quemdam leprosum oscularetur, ille statim mundatus est.* De Wilhelmo, ut supra.

HAGENOYEN. In Nicanore etiam satis purus *De Agath.* est. Tum: *Romæ, Agathonis Papæ, qui in sede Apostolica* [sedit] *annos quinque & menses sex. Hic constituit ut distinctus sit habitus virorum & mulierum in vestibus & in crinibus. Iste Papa condempnavit illos qui negant in Christo duas esse voluntates & duas operationes, in Concilio Constantinopolitano. In Thebayde, Pauli primi heremitæ &* *De Paulo.* *confessoris. Qui accusatus à sororio suo, qui hereditatem illius habere voluit, quod Christianus esset, fugit in heremum; primo quidem necessitate, ut mortem carnis evaderet, sed tandem necessitate utitur in voluntatem, & XCVII annis in spelunca quadam latuit, ubi ille soli Deo vacavit, & ubi à Deo pane cœlesti pastus est. Cujus animam ... Pro cujus gloria Anthonius lætabatur, & pro morte illius plurimum recreabatur. Cujus corpus mortuum Anthonius flexis genibus, manibus in cœlum protensis, invenit, & auxilio leonis illud sepelivit.*

AQUICINCT. *Romæ, Hygini Papæ. Hic constituit clerum & distribuit gradus.* Hæc sunt Adonis.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. *Romæ, sancti Melchiadis Papæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Pauli primi eremitæ. Nicanoris diaconi & martyris, unius de septem primis.* *Polyeucti.* *Nearci.* *Polieucti martyris.* Remittitur ad XIII Februarii. *Et Nearci.* Hunc non novi. Tum de *Vitali* &c. ex die præcedenti.

REG. SUEC. sub num. 428. *Item Bituricis, natalis beati Guillelmi confessoris & archiepiscopi, qui multis claruit miraculis.*

In VATICAN. sub num. 5949. Deest *Nicanoris.* Adjicitur: *Romæ, sancti Melchiadis Papæ. Et natalis sancti Gregorii Nazianzeni, in sancta Sophia.* Quod est monasterium Beneventi. *Memoria Nazianzeni*

FLORENTIN. *Apud civitatem Bituricensem, sancti Guilielmi episcopi & confessoris.*

REMENS. ecclesiæ SS. Timothei & Apollinaris: *Ambianis, translatio corporis sancti Firmini episcopi & confessoris.* *Translatio S. Firmini C.* Qui utpote junior, *confessoris* cognomentum habet: sed mirum, de eo nihil haberi in nostro Ambianensi.

EDITIO LUBECO-COL. Primo loco de Paulo eadem habet quæ ULTRAJECT. & LEYDEN. De Agathone etiam ut ibi &c In Nicanore satis pura est. De Wilhelmo rursus ut citati codices.

BELINI editio altera in hoc deficit, quod de Paulo, non Usuardina, sed Adoniana sit.

GREVEN. *Eodem die, sancti Guillelmi, quem nos Germani Wilhelmum dicimus, Bituricensis archiepiscopi, Ordinis Cisterciensis, vita & miraculis clari. Erat iste Sanctus fere semper hilaris & jocundus, quod quibusdam displicebat austeris. Item, beati Agathonis Papæ & confessoris. Qui octavus decimus post Petrum* [palpabilem anachorismum nemo non videt] *sedit annis quinque, mensibus sex. Item beati Gregorii Papæ X & con-* *Gregorii X.* *fessoris.* De cujus Canonizatione pridem Romæ actum est, & rursus agitur. Denique: *Polieucti martyris.* *Polyeucti.*

MOLAN. *Bituricas, natale sancti Guillelmi, ejusdem* &c. *Ambianis, translationis sancti Firmini episcopi & confessoris.* *Firmini transl.* Vide dicta. De Melchiade, simpliciter. *Eodem die, elevatio corporis sancti Vuasnulfi confessoris.* *Wasnulfi elevat.* Deinde typis minoribus: *Castro Divionensi, sanctæ Floridæ virginis, cujus meminit Gregorius Turonicus.* *Floridæ.* In secunda & tertia editione, non capio, ob quam causam, Usuardum turpiter mutilet, expuncto Pauli elogio. Post *eremitæ*, de suo adjicit litteris Italicis: *sed transfertur post octavas Epiphaniæ ad diem decimum quintum mensis ejusdem.* De Melchiade & Florida in hisce non loquitur: sed ex Græco suo Horologio substituit: *Die decima, sancti Domitiani episcopi Melitinæ. Et* *Domitiani.* *sancti Marciani presbyteri & œconomi magnæ* *Marciani.* *ecclesiæ.* Quod aut quale extractum ex dicto Horologio habuerit Molanus, aut quis ei versionem suggesserit, nescio, certe fontem non consuluisse, ex multis patet, ut alibi diximus: exemplo hîc sit omissus is, qui primo loco ponitur, *Gregorius episcopus Nyssenus.*

Die 11.

III *Idus.*

Salvii. IN Africa, natalis beati Salvii. In hujus natali sanctus Augustinus verbum fecit ad populum Cartagini. Apud Alexandriam sanctorum confessorum Petri, Severi, Leucii, quorum *Petri & Soc.* gesta habentur.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Pulsanen. Centulen. Antverp. Max-Lubec.* & *Ughellian. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In Antverp-maj. ad *Salvii*, additur *martyris*. Lego, *In hujus*; ut Nostrum ex Adone sumpsisse, puto, tametsi sensus nitidior videretur si cum Beda scriberem *in cujus*, ut habent Rabanus, Notkerus & Usuardini codices plures, tum Mss. tum excusi, ut Centulens. Brux. Hagen. Munerat. Belin. &c. *Carthaginis* scribunt Belin. Grev. Mol. & alii, rectius codices multi cum Beda *Carthagine*, at puriores codices nostri exigunt *Cartagini*, ut habetur in textu, quamvis exactior orthographia stet pro *Car-*

Carthagini, ut ſcripſit Ado. Poſt *Alexandriam* inſerit Antverp-maj. *natale* &c. Dubium non eſt quin ſit ſcribendum *Severi*, quamvis Torn. Antv. Max-Lubec. & alii ponant *Severini*; ut Muneratus legit *Salini*, Belin. *Silvii*, pro *Salvii*. Sed nulla major variatio quam in nomine *Leucii*, quod Uſuardus hîc recte poſuit, forte ex codicibus Hieronymianis Adonem corrigens, qui præeuntem ſed errantem Romani parvi auctorem ſecutus fuerat. Ex codicibus noſtris alii ſcribunt *Leuci*, *Lencii*, *Leuticii*, alii *Genucii*, *Leontii*, *Loucii*, *Euthitii* &c. aperto, ni fallor, amanuēnſium errore. Mirus eſt Pulſan. codex in diſtinguendis tribus ultimis Sanctis, ita ſcribens: *Apud Alexandriam, ſancti Leucii epiſcopi & confeſſoris. Item apud Alexandriam, ſanctorum confeſſorum Petri & Severini, quorum geſta habentur.* Quo tamen modo difficultas non tollitur mox diſcutienda.

Salvii OBSERVATIO. *Salvii* memoriam in ſacris Faſtis antiquiſſimam probat imprimis Kalendarium Carthaginenſe à Mabilione vulgatum, à Ruinartio recuſum, in quo hoc die clariſſime legitur: *Sancti martyris Salvi.* Apographa Hieronymiana aliis cum martyribus immiſcent, utique non Hiſpanis ſed Africanis, ſiquidem in iis codicibus contineatur. Utut fuerit, reliqui Martyrologi de eo ſeorſim & ſolo meminere, ut Beda, ex quo Ado, ex hoc Uſuardus immutata phraſi tranſcripſerunt: ubi obſervari velim, annuntiationem apud eos ita pōſitam, ut de mortis genere nihil elici queat. Atque hîc aperte Romanum parvum Bedæ poſthabuit Viennenſis noſter, cum in priori diſerte legatur: *In Africa, Salvii martyris.* Et vero Salvium *martyrem* dici oportere, non Kalendarium ſolum & Hieronymiana apographa jam citata evincunt, ſed id ex Poſidio demonſtrat Bollandus, Sanctum noſtrum ab alio cognomine, ſed eo hæretico Donatiſta, accurate diſtinguens. Mirandum prorſus quod Rabanus Bedam deſcribens, Salvio tribuat titulum *confeſſoris*, contra vero Notkerus, qui hunc & Adonem præ oculis habuit, *martyrem* aſſerat. Wandelbertus nihil in utramvis partem definit, dum canit: *Salvius hinc ternas Carthagine conſecrat Idus.* Nodus intricatior objicitur circa tres alios Sanctos Bedæ, Floro, & Rabano ignotos, quos ita primo loco memorat Romanum parvum: *Alexandriæ, confeſſorum Petri, Severi, Lucii*, inſolito plane enuntiandi modo. Sequitur Ado, ea plane phraſi, quam Noſter deſcripſit, omiſſa voce *natalis*, mutatoque *Lucii* in *Leucii*, ut ſupra diximus. Idem habet Notkerus legens cum Hieronymianis *Leucii*, atque ultima verba expungens, *quorum geſta habentur.* Ut clarius pateſcat tota difficultas, cum his compara verba Hieronymianorum primo loco: *In Alexandria, Petri, Severi, S. Leuci confeſſoris & Abſolami*, vel *Alolami*, vel *Aſſolami*; ſolus codex Lucenſis poſt *Abſolami* adjicit, *quorum geſta habentur.* Quid hîc jam ſtatuas? An Romanum parvum ſua ex Hieronymianis male deſcripſiſſe? Id mihi non fit veroſimile. An utrumque auctorem erraſſe? Solita modeſtia hæc enodare conatur Florentinius, nec invenio hactenus quod in ejus conjecturis reprehendi merito poſſit. Caſtellanus Romanum parvum non unius erroris arguit; nec Adoni parcit, quod clauſulam forte ex Hieronym. acceptam appoſuerit, *quorum geſta habentur.* Et hoc quidem recte, nam ſi ea vidiſſet, non tam jejune de iis fuiſſet locutus. Turbat omnia titulus *confeſſorum*, à Romano parvo tribus applicatus, ab Hieronymianis, ſoli *Leucio*, iſque adeo magis mirus mihi accidit, quod in his codicibus & Romano parvo rarius recurrat aut *Sancti* aut *Confeſſores* appellatio, numquam forte ſub ea notione, quam ei nos vulgo tribuimus. In ea perplexitate, malo aliorum conjecturis acquieſcere, quam novis dubiis dubia cumulare. Sit confeſſor ſolus *Leucius*, forte Brunduſinus epiſcopus, de quo Epternacenſe ecgraphum meminit VIII Januarii: *Petrus* & *Severus* Alexandriæ tribuantur, donenturque laurea martyrum: *Petrus* male Alexandriæ collocatus, idem ſit cum *Balſamo* & *Abſolamo*, & *Aulanenſi*, de quo ad III Januarii; ſic de Leucio & Abſolamo verum erit dicere, *quorum geſta habentur*, licet Leuciana, ut minimum, correctione magna opus habeant. Si tanti tua intereſt, vide Bollandum & duos proxime citatos. Nobis ſiquid alicunde novæ lucis affulſerit, ea in Supplemento communicabitur.

Petri & Soc.

AUCTARIA.

Gregorii Nazian. OSWEYD. Incipit ab Alexandrinis ſatis pure. Deinde: *In Africa, Salvii epiſcopi. In cujus natali* &c. *Item, beati Gregorii Nazianzeni epiſcopi.* In Prætermiſſis bene remittitur ad IX Maii. Tum: *Paulini Aquileien.* *In Aquilegia, Paulini Patriarchæ.* Vide Acta.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. De cetero puri, ſub finem annuntiant: *Romæ, natale ſancti Igini, Iginii* & *Higini, Papæ & martyris.* Quibus ex Adone addit BELIN. *Hic compoſuit clerum & diſtribuit gradus.* *Hyginii.*

ALBERG. & DANIC. Pluſculum adjiciunt: *Qui octavus poſt beatum Petrum, annis quatuor & menſibus tribus ſalubriter gubernans Eccleſiam, compoſuit clerum & diſtribuit gradus, conſummatoque martyrio, tandem ſepultus eſt juxta corpus beati Petri.*

AGONES MARTYRUM. In fine, *Romæ, paſſio ſancti Hygini Papæ, qui Teleſphoro martyri in pontificatu ſucceſſit.*

LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In Principio *Hyginum* ponunt, quem primus

codex *octavum* post beatum Petrum, alter *decimum* pronuntiat. Uterque vero in fine Hyginum denuo repetit, eodem plane modo quo habent codices mediæ notæ.

BRUXELLEN. Primo loco refert Alexandrinos satis pure. Tum: *In Africa, sancti Salvii confessoris & martyris. In cujus* &c. Quæ plane nova est annuntiandi formula.

HAGENOYEN. In textu satis purus, plura habet de Hygino, sed quæ præter jam dicta aut inferius dicenda commemorat, referri non merentur.

MATRICULA-CARTUS-ULTRAJ. Salvium *episcopum* facit.

CODEX VATIC. 5949. Præter Hyginum, adjicit Nicanorem ex die præcedenti. Deinde: *Natalis sancti Leucii episcopi & confessoris.* Qui procul dubio Brundusinus erit.

ALTEMPS. in Anglia auctus: *In Britannia,* *Ethewoldi.* *apud Leoministiam, passio Ethewoldi regis.*

STROZZ. *Eodem die, glorioſissimi sancti Gre-* *Gregorii Nazian.* *gorii episcopi Nazianzeni & confessoris, magistri sancti Hieronymi, magnæ sanctitatis viri, vitæ & vertutis.* Forte in S. Sophia, ut heri dictum est ex codice Vaticano; vide supra.

EDIT. LUBECO-COL. Sic incipit: *In oriente,* *Balthasar.* *sancti Balthasar regis & antistitis, qui hac die obdormivit in Domino, divino sacrificio in ecclesia prius celebrato ac sumpto.* Præter ea quæ de *De Hygino.* Hygino jam diximus, sic habet: *Hic constituit ut unus patrinus vel una patrina suscipiat puerum lavatum à fonte baptismatis; similiterque in confirmatione. Consummatoque martyrio, tandem sepultus est juxta corpus beati Petri in Vaticano.* Tum ita concludit: *Eodem die, sanctorum Eu-* *Eugencii. Felicitatis.* *gencii & Felicitatis martyrum.*

GREVEN. ait Balthasarem *tertium fuisse inter* *Trium Magorum.* *tres magos*, de reliquo convenit cum dictis, addens de suo: *Hoc etiam die, vel secundum aliquos sequenti, festiva memoria agitur trium insignium Magorum.* De Hygino asserit, *in persecutione Severi martyrio coronatum*: melius HAGEN. *Antonium* scripsit, volens dicere *Antoninum*, ut Bollandus post Romanum statuit. De Eugentio & Felicitate supra. *Item secundum cata-* *Salvii Ambianensis.* *logum Sanctorum, natalis beati Salvii episcopi Ambianensis, alias Engolismæ civitatis, & discipuli ejus, martyrum, qui secundum alios passi sunt VI kal. Julii.* En confusionem manifestam, quæ forte Baronio occasionem præbuit hoc die collocandi Salvium Ambianensem cum titulo martyris, qui tantum confessor fuit, ut recte posuit Bollandus, hunc tamen diem perperam servans, cum ad XXVIII Octobris pertineat, ut bene observavit Rosweydus in epistola sæpe laudata, his verbis: *Quæritur* I, *unde Baronius Salvium Ambianensem episcopum hoc die Martyrologio inseruerit? Habeo vetus Martyrologium MS quod eum* XXVIII *Octobris ponit.* 2 *Quomodo eum vocet martyrem, cum tantum fuerit confessor, Martyrologio jam citato attestante.* 3 *Cum in Notis dicat de eo agere Sigebertum anno Domini* DCCCI *& idem repetat* XXVI *Junii, cum agit de Salvio Engolismensi, qui martyr fuit, satis indicat Salvium Ambianensem episcopum, & Engolismensem à se in unum conflatos.* Porro de Engolismensi, seu potius incertæ sedis episcopo, quem *in portu Valentianas* XXVI Junii refert Usuardus & alii passim, vide Acta Junii ad præfatam diem: & de Ambianensi hodierno plura alia à Bollando curiose in commentario prævio notata.

Pergit GREVEN. *Item Paulini Patriarchæ Paulini.* *Aquilegiensis. In Steynvelt, Honoratæ virginis. Honoratæ.* De hac & illo consulatur Bollandus. *Item ibidem,* *Transl. Po-* *translatio Sanctorum Potentini diaconi, Felicii tentini & presbyteri & Simplicii militis, martyrum.* Vide *soc.* Acta XVIII Junii.

MOLAN. in prima editione, Belini verba de Hygino descripsit, & alio minori charactere *Anastasii.* adjecit: *Anastasii monachi & confessoris, de quo Gregorius, Dialogorum lib.* I *cap.* 8. At in posterioribus, auctior prodiit, ubi expuncto Ana- *Eguini.* stasio, supposuit: *Vigorniæ, sancti Eguini episcopi* *Theodosii.* *& confessoris. Die undecima sancti Patris Theodosii cœnobiarchæ.* Dehinc minori charactere: *Colo-* *Jasparis.* *niæ, obitus Jasparis tertii Regis, festum duplex.* *Petri* *Cæsareæ Palestinæ, sancti Petri ascetæ, id est re-* *ascetæ.* *ligiosi, sivi monachi, qui sæpe rogatus, ut adolescentiæ suæ parceret, eorum exhortationibus neglectis, per ignem, velut aurum purissimum, fidem in Christum excelso animo probavit.* Recte, ni fallor, opinatur Bollandus inter hujus diei prætermissos, non alium hunc esse quam *Absalmum* seu *Abselamum*, aliis *Balsamum* &c. de quo ad diem III hujus mensis & hîc supra abunde dictum.

Die 12.

Pridie Idus.

Satyri. APud Achaiam, natalis beati Satyri martyris, qui transiens ante quoddam idolum, cum exsufflasset illud, signans sibi frontem, statim corruit, ob quam causam decollatus est. Eo- *Arcadii.* dem die, sancti Archadii martyris, genere & miraculis clari.

Ita legunt *Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec.* & *Ughellian. Albergen. Brugensis, Munerat. Belin. Greven. Molan.* & *Agones martyrum.* Quibus adde codices omnes in præfatione citatos, quatenus textum referunt, exceptis *Pratensi* & *Aquicinctino*, ut statim dicam.

VARIA LECTIO. Rosweyd. nonnihil a puritate deficit dum sic incipit: *Sancti Satyri martyris, civis Arabiæ, qui* &c. Usuardus certo legit *Apud Achaiam*, ut in Adone reperit; qui Bedam secutus est, tametsi in Romano parvo inveniret, *Antiochiæ.* Quid in Beda & Adone significet *civis Arabiæ* hactenus quæritur, ego cum purissimis nostris codicibus tum manuscriptis tum excusis eas voces omisi, nec dubito quin id ab Usuardo factum fuerit, idque merito; neque enim, ut bene advertit Castellanus, recte quis regionis

regionis alicujus, ſed urbis civis dicitur. Sunt qui cum Roſweyd. & Belino ſcribunt, *exſufflaſſet in illud*; ſed particulam *in*, quæ addi poſſet, nulli puriores codices habent, uti nec ſupradicti antiquiores Martyrologi. Antverp-maj. ante *ſancti Arcadii*, inſeruit, *natale*. Porro *Archadii* à me in textu ſcriptum nemo miretur, cum lectionem codicum ſequi profitear.

Controverſia eſt ſuper loco paſſionis ſancti *Arcadii*, quem apud antiquiores Martyrologos, ex quibus ſua Noſter accepit, nuſquam reperies. Acta *Achaiam* diſerte exprimunt, in qua regione veroſimillime paſſum martyrem exiſtimo, ut dicetur in Obſervatione. Hic ſolum agitur de poſitione in Pratenſi &, qui eum ſequitur, Aquicinctino adjecta, nempe, *In Cæſarea Mauritaniæ*: ſed quæ in nullis aliis codicibus, quorum longam ſeriem in præfatione exhibuimus, in nullo, inquam, Uſuardino codice apparet. Eſt nihilominus, qui, codicis illius prætenſe-autographi auctoritate, pro dicta poſitione certat, ut iis compertum qui Caſtellani notam legerunt pag. 178. Amica ea ſuper re, priuſquam hoc opus ſerio aggrederer, diſceptatio epiſtolaris inter nos fuit; atque hoc loco ſe prodidit viri eruditiſſimi pro tuendo amato ſibi codice ſtudium. Cum enim inter alia, obſervationibus ejus objecta, hunc ei locum produxiſſem, nec effugio pateret locus, huc demum rediit ejus oratio, quam ex epiſtola Gallica ad me data XXIX Novembris MDCCIX, latine reddo. *Fieri potuit*, inquit, *ut qui hîc primus codicem Pratenſem deſcripſit, cum alias non noſſet Cæſareas præter Cappadocienſem & Palæſtinam, putarit Uſuardum memoriâ lapſum, dubioque perplexus, utram Cæſaream præeligeret, utramque excluſerit, nude ſubſtituens: Eodem die.* Quam hæc reſponſio rem non conficiat, nemo, opinor, non perſpicit. Viderat & legerat, quiſquis ſcriptor ille fuerit, *Cæſaream Mauritaniæ* alibi, & noviſſime ab Uſuardo expreſſam IX Januarii; & tertio poſt die, ſi ſuperis placet, eamdem ipſam *Cæſaream*, tamquam ignotam expunxerit. Malim ego dicere quod res eſt, codicem nempe Pratenſem & hîc & pluribus aliis locis in præfatione ſupra enumeratis, pure & genuine Uſuardinum non eſſe, ac proinde merito hodie è germanorum codicum numero à nobis excluſum. Qua de re pluribus alibi actum eſt. *De codice Pratenſi.*

OBSERVATIO. Hoc iterum die Bedam Romano parvo prætuliſſe dicendus eſt Ado, ſi vera ejus ſit lectio, *In Achaia*, & non potius *Antiochiæ*, ut habent bina exempla a Bollando citata. Certum puto Romanum parvum ſimpliciter ſcripſiſſe *Antiochiæ, Satyri martyris*; quod Hieronymianorum phraſim non redolet. Vetuſtiſſimum &, ni fallor, etiam puriſſimum hîc eſt Epternacenſe, in quo ſolum legitur: *In Achaia, Cyriaci, Moſcenti, Saturi*, abſque elogio, quod ſubinde ex Beda acceptum, ſed plane deformatum, in alios Hieronymianos codices importune & contra eorum ſtylum, intruſum eſt, attamen ab Acherio ex Corbeienſi à ſe edito non fideliter expunctum; merito quærente Florentinio, iſtud apographum in Spicilegio non integre fuiſſe redditum. Vera textus noſtri propago ex puro Hieronymiano in Bedam, ex hoc in alios defluere videtur. In Beda autem, ſatis probabiliter cenſuêre Henſchenius & Papebrochius, plene & integre ſcriptum fuiſſe: *In Achaia, Cyriaci, Moſanti, Saturi civis Arabiæ* &c. quemadmodum ex eo tranſumpſit Rabanus. At Viennenſis, forte ecgraphum nactus, in quo ſolum legeret: *Apud Achaiam, B. Saturi* &c. eumdemque reperiens in Romano parvo; excluſis duobus prioribus, unum nobis reliquit; quem inde deſumens Uſuardus, in poſteriores omnes transfudit: ſic tamen, ut quod ei redundare videbatur, *civis Arabiæ*, omnino expunxerit. Quod vero notat Caſtellanus, Flori inadvertentiam, Adonem & Uſuardum in errorem induxiſſe, ex præconcepta opinione ſupra refutata oritur, non enim Florus, ut cuivis clare patet, ſed Beda ipſe Adoni & forte Uſuardo præluxit. Ad verum martyrii locum quod attinet, tamdiu de eo diſceptabitur, quamdiu deerunt Acta, ex quibus is ſolide determinari queat: nec liquet hactenus unde elogii ſui materiam Beda acceperit. Interim nobis ſufficiat & genuinam Uſuardi ſententiam & ejuſdem derivationem oſtendiſſe. Wandelbertus (vere an falſo, non diſputo) ſolum hodie Cyriacum Achaiæ tribuit, cujus verſiculum ita contra Molanum reſtituit Bollandus: *Plebs & Achæa ſuum pridie recolit Cyriacum.* Utrum ex hoc diviſionem ſuam hauſerit Notkerus, noſtra nihil intereſt. *Satyri.*

Arcadii martyris primus meminit auctor Romani parvi, de quo Ado non habuit quod adderet præter vulgare encomium, *genere & miraculis clari*: quæ verba in Uſuardum & Notkerum tranſierunt; nuſquam expreſſa poſitione ſeu loco martyrii, ut proinde fruſtra ſe torqueat Caſtellanus ad *Cæſaream Mauritaniæ*, de qua in Variantibus egimus, Uſuardo vendicandam. Ex præfato codice Pratenſi atque ex paucis Actorum ecgraphis Mss., contra omnia alia, exiſtimat haud obſcure Ruinartius, inter ſincera & ſelecta pag. 590, *Cæſaream* illam Mauritaniæ, *Achaiæ* in Actis expreſſæ, præferendam.; aſt ego ingenue fateor, necdum me perſpicere, cur Actis ipſis, de cetero candidis & ſinceris minus fidendum ſit, quam neſcio quibus laciniis ſubinde aſſutis, niſi quis eodem ferme jure Bivario gratulari velit, quod in famoſo Dextri Chronico feliciter invenerit, *Urſaonam* Bæticæ, *tanti Martyris ſanguine conſecratam.* *Arcadii.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post, *Satyri martyris* addunt, *civis Arabiæ*; & annuntiationibus duabus, quas ex Usuardo puras habent, interponunt: *In Egypto, sanctorum Petri, Aventini & Castoli.* Accepti sunt, procul dubio, ex aliquo Hieronymiano apographo, prætermissis sociis *Philoromo* & *Zotico*. *Petri, Aventini &c.*

BRUXELLEN. In prima habet ut proxime citati. Secundo loco etiam de *Petro, Aventino* &c. Tum: *In civitate Nichomedia, passio sanctorum Pastoris & Victoris.* Remittuntur ad XXIX Martii. Sequitur de Arcadio, pure. In fine: *Item sancti Firiaci episcopi.* De quo vide Prætermissos. *Pastoris. Victoris.*

HAGENOYEN. In toto textu habet ut superiores, immixta annuntiatione *Petri, Aventini* &c. Tum: *Item* [eodem] *die, Polinecti* [Polyeucti] *Candidi & Florini martyrum, igne combustorum. Item Romæ via Lavicanâ, coronæ militum quadraginta, quos* [quas] *sub Galieno imperatore, pro confessione veræ fidei, percipere meruerunt.* Sed hi martyres ex sequenti die huc perperam retracti sunt. Ita forte amanuensis in oscitantia transposuerit. Id vero magis mirandum in Baronio, qui utroque die eas coronas collocavit. Deceptum, opinor à manuscripto codice sancti Cyriaci, quo plurimum se usum fatetur, ubi milites ii quadraginta, Africanis quatuor Zotico, Modesto, Rogato, Castulo (si tamen Africani sunt) male conjunguntur, cum ex purioribus Hieronymianis apographis, manifeste pertineant ad sequentem diem, ut cum Usuardo ibi referemus. *Polyeucti & soc. XL Militum.*

CENTULEN. Solitus abbreviator, ita habet: *Apud Achaiam, sancti Satiri martyris. Eodem die, sancti Archadii martyris.*

ACQUICINCT. De positione sancti Arcadii *in Cæsarea Mauritaniæ*, jam abunde supra diximus. Sequitur: *Civitate Nicomediæ, passio sanctorum Pastoris & Victoris.* *Pastoris &c.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Martianæ virginis & martyris.* Notatur in margine, *Tatianæ*, cum Rom. *Martianæ.*

AUGENSIS. *Civitate Nicomediæ, passio sancti Pastoris & Victoris.*

ALTEMPS. *Civitate Nicomediæ, sanctorum Pastoris & Victoris.* Tum addit: *Apud monasterium beati Petri Apostoli, quod vocatur Pire muthe, depositio beati Benedicti abbatis. Cujus vitam Benedicti. Beda sacerdos conscripsit.* Locus ab aliis vocatur *Wirimundæ*: vide Bollandum & etiam Castellanum in notis pag. 183.

EDITIO LUBECO-COL. Solito purior est, neque enim Sanctum ullum adjicit, sed sub finem elogii sancti Satyri, post *decollatus est*, subdit, *à cultoribus ejusdem.*

GREVEN. *Joannis episcopi, alias Papæ & martyris. In Egypto, Aventini & Castoli: Eugenii Papæ primi, confessoris, qui omnibus amabilis & benignus, præsedit circa annum Domini* DCLI. Melius scripsisset DCLIV vel DCLV: vide 11 Junii in Actis. *Item, beatæ Claudiæ matronæ Romanæ.* De hac & Joanne Papa vide Bollandum in Prætermissis. *Joan.* PP. *Eugen.* PP.

MOLAN. Typis minoribus: *Sanctorum martyrum Eutropii lectoris, Tygrii presbyteri & Olympiæ, sanctæ matronæ, de quibus in historia Tripartita libro* 10. De duobus primis agit hodie Bollandus, Olympiam remittit ad XVII Decembris. Vide Castellani notas à pag. 179. *Eutropii. Tigrii. Olympiæ.*

Sequitur: *Benedicti Confessoris, primi abbatis Vuirimundensis in Anglia. Cujus Beda se conscripsisse fatetur historiam.* Vide homiliam à Bollando editam. Posteriores editiones sic legunt: *Vuirimudæ in Anglia, sancti Benedicti primi abbatis.* *Benedicti.*

Item, sancti Joannis episcopi Hierosolymitanæ ecclesiæ, Ordinis Carmeli professoris. Quærit Bollandus in Prætermissis, quis hic sit Joannes episcopus Hierosolymitanus, eò inclinans ut ex Palæonydoro credat intelligi Joannem II, vulgo ordine XLIV, sub cujus nomine venit famosus liber *de institutione monachorum*, de quo hîc pluribus agere supersedeo, cum abunde dicta sint à Magistro nostro Papebrochio in tractatu Chronologico de Patriarchis Hierosolymitanis & in Responsionibus ad exhibitionem errorum variis locis, de quibus consule indicem operis. *Joannis episcopi Hierosol.*

Ultimo loco in his editionibus à Molano ponitur: *Die duodecima, sanctæ martyris Tatianæ:* quæ hîc de more accepta est ex Horologio Græcorum. De Actorum ejus cum aliis confusione vide Bollandum hoc die, & Castellanum pagina 176. Demum præter morem in fine reperitur Wandelberti versus: *Tatianæ.*

Plebs Itachia suum pridie recolit Cyriacum. *Cyriaci.*

Sed hunc versum à Bollando melius redditum superius exhibuimus.

Die 13.

Idibus.

XL *Militum.* ROmæ via Lavicana, coronæ militum quadraginta, quas sub Galieno imperatore, pro confessione veræ fidei percipere meruerunt. Pictavis civitate, natalis sancti Hilarii episcopi & confessoris, qui ob catholicam fidem quadriennio apud Phrygiam relegatus, inter alias virtutes, fertur quod mortuum suscitaverit. Remis metropoli, depositio sancti Remigii episcopi, viri eximiæ virtutis. Cujus sanctitatis præconium, merito credulitatis suæ, gens Francorum debitæ venerationis cultu celebriter recolit. *Hilarii. Remigii.*

Ita *Praten.* in prima puritate, *Herinien. Tornacen. Munerat. Greven. Molan.* & *Agones martyrum.*

VARIA

VARIA LECTIO. Inter codicem Herinienſem & reliquos ea hoc die diſſonantia eſt, quod iſte ceterà quidem integerrime Uſuardi textum referat, ſed cum provinciæ Remenſis fuerit, ut alibi oſtendimus, id ſingulare habet, quod Remigii ſui annuntiationem ceteris primo loco præfigat, & pro *epiſcopi*, inſerat *Francorum Apoſtoli.* Scribo *Galieni* ut paſſim codices habent, licet in nonnullis ſecunda manu id correctum inveniam. Tornacen. pro, *veræ fidei*, poſuit *Chriſtianæ fidei.* Idem: *Pictavis civitate, beati Hilarii*, omiſſo, *natalis*, ſed præferenda communior uti & purior textus noſtri lectio. Typographorum vitio fortaſſe tribuendum, quod apud Munerat. non legatur *metropoli.* Greven. & Molan. de Remigio, poſt *epiſcopi*, addunt *& confeſſoris*, In Molano autem poſt *confeſſoris*, non habetur *viri*, & apud Grevenum poſt *merito credulitatis*, deeſt *ſuæ.* Scripſit olim Bollandus, in Pratenſi codice hoc die legi: *In mente Verziaco, ſancti Viventii confeſſoris.* Quo ex capite vetuſtatem illius impugnat. Sed id refellit Caſtellanus, tum in notis pag. 200, tum per litteras ad me datas, diſerte aſſerens, illa verba codici Pratenſi, recentiori manu eſſe adjecta, quod in antigrapho noſtro explicatum non erat, atque adeo Bollando, qui aliud numquam viderat, condonandum. Hac cauſa ſuperius notavi, me Pratenſem codicem inter genuinos computare, ſed cum hoc addito, *in prima puritate.* *Pro Pratenſi.*

OBSERVATIO. Coronæ militum XL., meminerunt Hieronymiana omnia à Florentinio vulgata, in quibus etiam exprimitur *via Lavicana*, præterquam in Lucenſi, ubi *via Latina.* De illis nihil in Beda aut ejus ſequacibus Floro & Rabano. Porro *coronam* non magis hîc quam prima Januarii martyrem eſſe, clarius oſtendit Romanum parvum, dum ita loquitur: *Romæ via Lavicana, militum* XL *ſub Gallieno imperatore*; quæ ex hoc ab Adone deſcripta ſunt, præfixo militibus nomine *coronæ*, quod à Noſtro ſervatum eſt, ſed mutato, ut patet, caſu & numero, nam qui in Adone videtur eſſe genitivus ſingularis, is in Uſuardo rectus eſt in plurali numero, contra communiorem ſanctos annuntiandi modum: cetera etiam paraphraſtica elegantia modice ampliata ſunt. Nimium, niſi fallor, ſapere voluit Notkerus, & hîc & 1 Januarii *coronam* a militibus ſegregans, & quidem hodie *Secundum* Hieronymianorum in *Secundinam* commutans, hoc plane modo: *Romæ* &c. *Secundinæ, Coronæ & militum quadraginta, ſub Gallieno imperatore.* Quæ de inclitiſſimo Pictavienſi antiſtite *Hilario* dicuntur, ea à Beda primum ſcripta ſunt, ab Adone nonnihil aucta & ex hoc à Noſtro accepta, ubi rurſus ex collatione perſpicis Flori phraſim ab Adoniana & Uſuardina plurimum diſcrepare. Notkerus Adonem hîc etiam, non Rabanum ſecutus eſt. Romanum parvum breviſſime poſuerat: *Pictavis, ſancti Hilarii.* Hieronymiana autem: *Pictavis, depoſitio S. Hilarii epiſcopi & confeſſoris:* ubi obſerva *confeſſoris* appellationem peculiari ſenſu ab Hieronymo aliiſque PP. Hilario tributam, ut notavit etiam Florentinius. Ceterum glorioſiſſimi catholicæ fidei contra Arianos aſſertoris Acta diligentiſſime illuſtravit Bollandus; Caſtellanus paucula curioſe adnotavit, at rem omnem fuſe complexi ſunt eruditiſſimi PP Benedictini in nova vita à ſe concinnata & poſtremæ Hilarii operum editioni, à ſe itidem curatæ præfixa; nec minus accurate Tillemontius tomo 7 à pag. 432. Prætereundum non eſt metricum Wandelberti encomium: *XL Militum.* *Hilarii.*

Idibus Hilario Pictavæ militat urbis
Plebs devota, ſuo paſtor quam fulſit honore.

De *Remigio*, celeberrimo altero Galliarum præſule; nihil hodie antiquiores memorant, ſi Florum in Bedæ auctario excipias, qui Sanctum brevi elogio, ſed ab Uſuardino diverſiſſimo, proſequitur. Apographa Hieronymiana, neſcio ob quam cauſam, *Remigii* vel *Remedi depoſitionem* transferunt ad XV Januarii, iterumque cum reliquis omnibus Martyrologis annuntiant 1 Octobris, *Germano, Vedaſto & Piatoni* conjunctum, nulla facta mentione tranſlationis, ut ibi dicetur. Certum eſt Kalendis Octobris *Remigii feſtivitatem recoli*, ut habet Martyrologium Romanum, ſic tamen ut notet Motherius noſter in nuperrima verſione Gallica, id intelligendum de locis, ubi ritus Romanus receptus eſt, cum Remis, totaque Remenſi diœceſi & religioſo & ſolenni cultu, ſeu, ut loquimur, de præcepto, hac die Remigius celebrari conſueverit, quamvis & ibi & totâ Galliâ officio duplici ipſis illis Kalendis Octobris honoretur. Plurima alia Remigium ejuſque res geſtas ſpectantia vide apud Clar. Caſtellanum in primo ſuo Bimeſtri à pag. 223. Ultima Adonis commemoratio eſt de *Vero*, *Viennenſi epiſcopo*, ſed hæc ab Uſuardo omiſſa, ut non ſemel in decurſu factitatum invenies, præſertim dum de Viennenſibus epiſcopis agitur. Rationem divinet qui voluerit. Verum quæ ab ipſo Uſuardo relicta ſunt, in Auctariis ut plurimum reſtituta à poſteris invenîmus, ut de *Vero*, cujus nomen hinc inde immutatum eſt, mox videbimus. *Remigii.*

AUCTARIA.

Viventii. PRATEN. Jam diximus in eo codice recentius adiectum : *In monte Verziaco, ſancti Viventii confeſſoris.*

ANTVERP. MAJ. In prima Adonianus eſt, ſimpliciter ſcribens, *ſub Galieno imperatore.* In ſecunda purus eſt. Tertiam ſic corripit : *Remis, natale ſancti Remigii epiſcopi & confeſſoris.* Vide Adonem Moſandri.

ROSWEYD. In XL militibus etiam purè Adonianus eſt. Tum litteris rubris majuſculis inſerit : *Oct. Epiph.* De Hilario, rectè. Tum :

Severi. *Apud Viennam, ſancti Severi epiſcopi, qui præſedit eccleſiæ poſt ſanctum Eventium.* Hæc ex Adone accepta ſunt, ſed corrupto nomine. Tum : *Remis, tranſlatio ſancti Remigii archiepiſcopi & confeſſoris.*

PULSANEN. In textu non omnino caſtigatus, ſecundo loco inſerit : *Eodem die, octava ſacratiſſimæ Domini ac Salvatoris noſtri apparitionis.* In fine autem adjicit : *Hujus tamen ſancti viri feſtum celebratur Kalendis Octobris.* Vide Obſervationem.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Toto textu ſatis puri, in fine adjiciunt : *Verziaco, natale ſancti Viventii confeſſoris Chriſti.*

Viventii. Longiſi. Ipſo die, ſancti Longiſi vel *Longiſii confeſſoris.* Bollandus *Leogiſolum* vocat, queriturque nihil ſe de eo aliud nactum præter nudum nomen in Martyrologiis. Vide Caſtellanum pag. 200 & 201 ubi *Launogiſilus* &c.

ANTVERP-MAX. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Incipiunt :

Octavæ Epiph. *Octava Epiphaniæ.* In XL militibus & Hilario puri ſunt. Sequitur : *Remis metropoli, depoſitio ſancti Remigii epiſcopi, viri eximiæ virtutis. Hujus tranſlatio agitur Kalendas*, vel *Kalendis Octobris.* Tum : *Treveris, ſancti Agritii epiſcopi & confeſſoris, admirandæ ſanctitatis & doctrinæ viri. Qui cum eſſet Antiochenæ civitatis præſul, ad petitionem ſanctæ Helenæ, miſſus eſt à Silveſtro Papa ad Treveros convertendos, qui poſt tempora ſanctorum Eucharii, Valerii & Materni ad priſtinum paganiſmi vomitum ex magna parte redierant : ubi vir ſanctus, ut alter Eucharius, populum ab antiquo errore ydolatriæ* [idololatriæ] *eripuit, ibique in pace vitam finivit.* Soli Rabano inter antiquos notus eſt Agritius, quem mavult Bollandus *Agræcium* dici. In vero Adone eum Baronius non reperit, cenſetque etiam Moſander adjectitium eſſe : qui citatur Beda, genuinus non eſt. De patriarchatu Antiocheno videatur Bollandus. Pauca alia notavit Caſtellanus pag. 198. *Verſiato, natale S. Vincentii confeſſoris Chriſti. Ipſo die, ſancti Longiſi confeſſoris.* Non *Longini*, ut Albergenſis.

Agritii. LOVANIEN. Differt a prioribus, quod omittat longiorem de Agritio hiſtoriam.

CENTULEN. In prima Adonem ſequitur. Tum : *Pictavis, ſancti Hilarii epiſcopi & confeſſoris, fide & virtute magnifici. Remis Francorum metropoli, depoſitio ſancti Remigii archiepiſcopi & confeſſoris. Ambianis, inventio ſancti Firmini epiſcopi.*

Inventio Firmini. BRUXELLEN. Incipit : *Octava Epyphaniæ Domini.* Secundo loco de Agritio fuſe ut ſupra. Tum : *Remis, depoſitio ſancti Remigii archiepiſcopi, viri eximiæ virtutis, qui hac die feliciter migravit ad Dominum.* Sequitur de Hilario, fere pure. De XL martyribus agit ultimo loco. Demum adjicit : *Apud Viennam, ſancti Severi epiſcopi, qui poſt beatum Evencium, eccleſiæ illi digne præſedit.* Vide hæc ſupra, & purius in ipſo Adone. *Vertiaco, ſancti Vincentii confeſſoris Chriſti. Ipſo die, ſancti Longiſi confeſſoris. Item ſancti Firmini epiſcopi.*

HAGENOYEN. *Octava Epiphaniæ. Iſto die, ut Chryſoſtomus dicit, ſpecialis eſt memoria trium regum.* *Triam regum.* *Quorum primus obiit orando in Circumciſione, alius in Epiphania, tertius vero hodie. Et quia tunc illorum memoria agi non poteſt, ideo nunc Conſtantinopolitana eccleſia illorum agit memoriam & feſtum.* Quomodo hæc concordent cum dictis ſuperius de tribus Magis, equidem non video ; ſed ſatis uſitatum eſt codicis hujus auctori mira adferre, quæ nuſquam alibi reperias ; nedum quærere velis, cum ſæpe nec veriſimilia ſunt. De Agritio, ſuperius dicta nonnihil interpolavit. Sequitur de Hilario & Remigio etiam paulo auctius. De Viventio & Longiſo, ut ſupra.

ACQUICINCT. *Ambianis, inventio corporis beati Firmini epiſcopi & martyris.*

VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus num. 130. *Eodem die, ſancti Potiti.* *Potiti.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Octava Epiphaniæ. Hilarii epiſcopi & confeſſoris. Remigii epiſcopi & Apoſtoli Francorum, eximiæ ſanctitatis. Viventii confeſſoris.*

BIGOTIAN. qui fuit Patrum Cæleſtinorum, ſignatus P. 5 : *Eodem die, Longiſii confeſſoris.*

CODEX D. DU CHEVAL. ſignatus B : *Verziaco, natale ſancti Viventii* &c. & de Longiſo, ut ſupra,

In VATICAN. num. 5949, deeſt *Remigii* ; adjicitur : *Natale ſancti Potiti martyris.* *Potiti.*

ALTEMPS. *In Scotia, civitate Glaſguenſi, ſancti Kintengerni ſive Mungunti epiſcopi & confeſſoris.* *Kintengerni* Vide Grevenum.

FLORENTIN. Præter memoriam Viventii & Longiſi, pro quo *Longii* ſcribitur, ſanctam referunt aliis ignotam : *Romæ ſanctæ Demitriæ martyris, quæ ſub Juliano apoſtata paſſa eſt, & à ſancto Joanne presbytero eſt ſepulta juxta palatium Juliani.* *Demitriæ.* Excuſus habet *Luciani.*

CODEX CASTRI KAROLI. *Dedicatio baſilicæ ſancti Petri Balmenſis canobii.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Octava Epiphaniæ Domini.* In XL militibus & Hilario ſatis pura eſt. Tum : *Remis metropoli, depoſitio ſancti Remigii epiſcopi, viri eximiæ virtutis & ſanctitatis.* *De Remigio.* *Hic Francorum gentem idolorum cultui deditam, unà cum rege eorum convertit ad Chriſtum, & ſeptuaginta annos & eo amplius in epiſcopatu explevit. Hic inter cetera miracula puellam à morte ſuſcitavit.* De Agritio habet quæ ſuperius deſcripta ſunt. Deinde de Viventio ſic loquitur : *Verziaco, natale ſancti Viventii presbyteri & confeſſoris Chriſti, qui ad prædicationem beati Gregorii credidit.* *De Viventio* *Quem centeſimo vigeſimo ætatis ſuæ anno defunctum, apud Gravionem caſtrum beatus Maxentius abbas ſepelivit.* De Longiſio, ut ſupra.

BELIN. Initio habet de Octava ; & in fine ſubdit : *Ipſo die Verſiacho monaſterio, ſancti Vincentii confeſſoris.* Pro *Viventii.*

GREVEN. Poſt Octavam, de Agritio fere agit

agit ut supra. Tum: *Vernaco, natale sancti Juventii presbiteri & confessoris. Qui Samaritanus genere in pueritia conversus, vita & miraculis clarus, anno vitæ suæ* CXX *apud Gravionem castrum, ubi sanctus Hilarius Pictavensis, locum ei manendi dederat, à beato Maxentio abbate sepultus est.* Videatur Bollandus hoc die & Castellanus in notis à pag. 198. De Vero, ut Ado. *In Scotia, sancti Kenthegerni episcopi Glascoensis & confessoris. Longitii confessoris. In Eistadensi cœnobio, beatæ memoriæ Godefridi comitis Capenburgensis.* *Kenthegerni.* *Godefridi.*

Molan. In prima & puriori editione adjicit: *Octava Epiphaniæ. Ipso die Versiacho, sancti Juventii confessoris. Treberis, beati Agritii episcopi & confessoris. Hic dum esset patriarcha Antiochenus, per beatam Helenam, ob roborationem fidei catholicæ, ad eamdem urbem transmissus est.* Tum minoribus typis: *In territorio Leodiensi, obiit Jutta* [Ivetta] *recluſa, vidua valde sancta.* *Ivettæ.* Editiones posteriores denuo corruptæ sunt. Præfigitur aliis litteris *Octava Ephiphaniæ.* In textu expunctum hîc est Hilarii elogium, additumque: *Differtur in diem sequentem.* In fine, de Viventio & Agritio, ut in priori. De *Vero*, ex Adone. Tum ex Horologio: *Die decima tertia, sanctorum martyrum Hermyli & Stratonici.* *Hermyli.* *Stratonici.* Demum typis minoribus, de *Kentegerno* ex Greven. Quam in priori *Juttam* vocavit, hîc scribit *Juetam.*

XIX *Kal.* *Die* 14.

APud Nolam Campaniæ, natalis sancti Felicis presbiteri & confessoris, de quo beatus scribit Paulinus, quia cum à persecutoribus in carcerem mitteretur, & cochleis & testulis superpositus jaceret, per noctem ab angelo solutus atque eductus sit. Eodem die, sancti Eufrasii episcopi. *Felicis.* *Eufrasii.*

Ita scripsisse Usuardum probant *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Belin. Greven.* & *Molan.* qui purum referunt, & alii permulti qui in paucis differunt, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Lego *presbiteri*, non *episcopi*, ut Pratensis qui titulum hunc apposuit contra codices prope omnes tum manuscriptos tum excusos. Nec auctoritatem facit quod in codice Aquicinctino, recentiori manu adscriptum sit, *posse episcopum dici*, cum certum sit, eam dignitatem, licet oblatam, numquam à Sancto acceptatam fuisse. Sunt qui *martyrem* dicant, inter quos Belin. nonnihil ab aliis discrepans, dum scribit; *sancti Felicis in Pincis, presbyteri & martyris.* De eo titulo videndus Bollandus & scriptores alii infra citandi. At quod additur, *in Pincis*; eruditos non modice vexat. Legendum puto *in Pineis*; ut censet diligens harum rerum scrutator Castellanus. Verum utrovis modo legas, ad Nolanum ea positio minime pertinet; ut accurate discutit Bollandus commentarii prævii § 6. Item Ruinartius inter sincera & selecta a pag. 255, in admonitione prævia. Diversitas est in descriptione testimonii Pauliniani. Greven. & Molan. habent: *De quo scribit beatus Paulinus episcopus.* Pulsanen. *De quo sic scribit* &c. Praten. legit *antistes Paulinus.* Sequor Herinien. & Tornacen. & Pratensem ipsum, quod positionem verbi attinet, & sic puto legisse Usuardum, non solitum verbis eorum se adstringere quos describebat. *Cochleis* scribunt omnes, quid purior orthographia exigat, dicere supersedeo. *Eductus sit* legit Beda, legunt puriores omnes codices, quidquid Pulsanen. & alii habeant, *eductus est.* In eodem codice est *Efrasii*, scribo cum aliis omnibus *Eufrasii*; exceptis Greven. & Molan. qui male *Eufrosii.* Alii mallent *Euphrasii.* Si radicem græcam appelles, quasi a φραάζω etymon ducat, non magnopere obluctabor, quamvis probe sciam, plurima hodie nomina per φ enuntiari, latine Ph, quæ sane littera in Francicis, Hispanicis, Germanicis aliisque nominibus plane redundat. Quidni enim rectius *Alfonsus, Arnulfus, Adolfus, Rudolfus* & id genus alia, sic scribantur, quam per φ græcum; cum quo nullam prorsus affinitatem contraxerunt. An contraxerit Eufrasius ex Observatione statuere poteris.

Supereſt Variatio præcipua, quâ rursus Pratensis codex à reliquis deflectit, secundam annuntiationem sic formans: *Item eodem die, sancti Felicis presbiteri & confessoris.* Vides Sanctum ambiguum & indeterminatum, quem Usuardus, mea quidem sententia, hoc die non posuit. Ego proinde reliquos codices omnino præhabendos censeo, quibus conformis est textus noster; quomodo Usuardum scripsisse mihi semper persuasum habui. Nihilominus ne opinioni propriæ nimium fidere viderer, volui prætensum autographum per Castellanum consulere. Is vero XXXI Julii MDCCIX respondit, deprehendisse se inductam in præfato codice seu erasam priorem annuntiationem, sive ea Eufrasii fuerit sive cujuscumque alterius, & positam desuper alteram *Felicis presbiteri & confessoris*, merito à nobis rejectam. Putat etiam deletum in prima nomen *presbiteri* & inscriptum *episcopi*, unde rursus patet genuinum esse nostrum Usuardi textum; & qua parte Eufrasium memorat, ex Hieronymianis acceptum, ut videbis infrà. *Contra Pratensem.*

OBSER-

Felicis. OBSERVATIO. Tam illustrem encomiasten nactus est *Felix* Nolanus, ut vel ex eo capite semper tota Ecclesia catholica fuerit nominatissimus. Kalendarium Carthaginense in editione Mabilionis cum recte collocat XIX Kal. male Ruinartiana XVIII, expressis his terminis, *sancti Felicis Nolensis*. Est & verosimiliter idem apud Frontonem & Allatium. Sacramentaria invenies apud Florentinium, quibus accedere potest, quod ab annis paulo plusquam XXX edidit Joseph Maria Thomasius nuper à S.D.N. Papa Clemente XI in Purpuratorum numerum adlectus. Accinunt Martyrologia omnia; imprimis Hieronymiana: *Nolæ Campaniæ, S. Felicis*, vel *passio S. Felicis*, ubi tangi vides difficultatem pridem examinatam, sitne *martyris*, an solum *confessoris* titulo insigniendus, de qua re vide Bollandum & post eum Florentinium aliosque jam citatos aut brevi citandos. Ut paucis dicam, competit uterque titulus, ad utramque Sancti gloriam comparatus, quod hîc fusius explicare opus non est. De episcopatu in Variantibus diximus. Romanum parvum sic habet: *Nolæ, Felicis presbyteri, in Pincis sepulti.* Unde fortasse Adonis data occasio, longiori sua historia Felices confundendi, quod eum feciisse Bollandus ostendit; feceruntque & codices nostri aliqui, nimium in hac parte Adoniani. Notkerus eamdem fere viam ingressus est, Adonem hîc denuo potius quam Rabanum imitatus. Elogium breve, elegans & verum Felici concinnavit Beda, qui Sancti vitam, à Paulino versibus illigatam, soluta oratione reddidit. Atque hoc ipsum est elogium, quod ex ipso Noster, relicto Adone, descripsit. Rabanus Bedam etiam de more sequitur, sed dum præter Nolanum nostrum, Felicem alterum illius germanum accersit, evitata Adonis charybdi, in scyllam incidit, ut ex Bollando facile intelliges. An scopum melius attigerit Florentinius, Felices suo modo distinguens, in Supplemento erit examinandum; ubi usui esse poterit Ruinartii admonitio superius laudata, & vita Gallicè à Tillemontio eruderata tomo 4 à pag. 226. Hæc de Felice Nolano, seu mavis Pauliniano satis dicta sint, saltem pro hoc nostro instituto. Wandelberti versiculos accipe:

Quam nonam & decimam constat Februi ante Kalendas
Esse diem, Felix sacer * *& confessor adornat.*

* Sacerdos.

Eufrasii. In Hieronymianis ultimo loco constanter ponitur, *Eufrasi*, vel *Euphrasi episcopi depositio*, quem mirum est in notis *Euphratem* vocari à Florentinio, qui de cetero non multum producit, quod ad Sanctum cognoscendum referat, præter id quod ei Bollandus suggessit. Baronius Galesinio nimium confisus, Eufrasium in Africa collocat, & cum *Euchratio*, forte melius *Enchratio*, confundit, ad quem exstat Cypriani epistola 62, quique Concilio Carthaginensi sub eodem Cypriano interfuisse reperitur. Interim circa præfatam Romani Martyrologii positionem, tria indicat Rosweydus in sæpe laudata manuscripta epistola, quæ hîc prætereunda non sunt. Notat itaque, 1 *omnes libros habere Euphrasium episcopum, non Euchratium, ut nulla suspicio esse possit, hîc agi de Eucrathio, qui interfuit Concilio Carthaginensi.* 2 *Baronium hîc in textu addidisse de suo, in Africa* (poterat dicere ex Galesinio accepisse) *quod abest ab omnibus veteribus libris, imo etiam ab ipso Martyrologio Romano Belini, quod Baronius recensendum suscepit. Sed quia ipse putavit, hîc Eucrathium inferere, quem aliunde constat in Africa vixisse, ideo, in Africa, textui quoque inseruit.* 3 *Existimo hîc agi*, inquit Rosweydus, *de sancto Euphrasio*, XIII *episcopo Claromontano, qui obiit anno* DXLVIII, *de quo Greg. Turonensis lib.* 2 *historiæ Francorum cap.* 36, *& lib.* 3 *cap.* 2. Hæc a Rosweydo recte observata esse, conficies ex Castellano pag. 245. Potuit hîc apud Bollandum Rosweydi opinionem invenisse, quæ ibi non omnino admittitur. At veram eam esse & unice veram, vix equidem dubito. Fatetur ibi Castellanus, *Eufrasium* ab Usuardo referri, at forte tunc non adverterat abesse illum à prætenso autographo, nisi forte certo suppositum fuerit ab Usuardo ipso prima manu positum, à recentiori erasum, quod mihi exploratum non est. Sequitur in Adone: *Apud Viennam, sancti Caældi episcopi*, apud Mosandrum *Caldeoldi*, apud alios *Eoldi*, sed de eo tacet Usuardus, ut jam non semel diximus, Viennenses Sanctos ab eo sæpe præteriri.

AUCTARIA.

PRATEN. De ejus auctario jam abunde diximus. Notari hîc meretur, quam diversis modis Felix ille alter, quisquamque sit, annuntietur.

ANTVERP-MAJ. De Felice Nolano multa ex Adone describit, quod & alii codices faciunt, sed ne frustra hîc charta impleatur, ad ipsum fontem remittimus. De Eufrasio non loquitur, sed secundo loco sic habet: *Eodem die, natale sancti Cleri diaconi de antiquis, qui post multa tor-* Cleri. *menta in mare præcipitatus est.* Vide VII Januarii.

Tum: *Aput Spoletum, passio sancti Pontiani mar-* Pontiani. *tyris, tempore Antonini imperatoris, sub judice Fabiano.* A multis codicibus huc retractus est Clerus, forte quod Rabanum secuti fuerint. Vide Usuardum XIX Januarii.

ROSWEYD. Idem habet de Pontiano. Deinde etiam de Felice Nolano plura ex Adone.

AGONES

AGONES MARTYRUM. Usuardus, qui hîc insertus est, primam annuntiationem puram refert, sed omisso etiam Eufrasio, alteram sic fingit: *Item Romæ, passio alterius Felicis presbyteri, qui dicitur Felix in Pincis.* *Felicis in Pincis.*

MUNERAT. Agit de solo Felice Nolano pure, nihil præterea, forte quod dubitaverit utrum Eufrasium, an alium Felicem præferret.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri in textu, post *Eufrasii episcopi*, adjiciunt *Cleri diaconi*, sine copula. *Cleri.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Incipiunt à Pontiano cum eo ipso elogio, quod ab Usuardo refertur XIX Januarii, ut hîc describere opus non sit. Secundo loco, *Romæ via Portuensi, loco qui Pincis dicitur, natale sancti Felicis presbiteri & martyris. Qui Diocletiani & Maximiani imperatorum tempore, capitis amputatione, glorioſa morte coronatus est.* *Felicis.* Oedipo opus est ad discernendos Felices, quorum duos hoc die apud Bollandum invenies; septem alios inter Prætermissos. Ceterum Portuensis ille, tamquam Adaucti socius, ad XXX Augusti remittitur. Non recte, opinor, nec video quo id fundamento Bollandus dixerit.

ALBERGEN. De Pontiano nihil habet, incipit à Felice Portuensi, de quo ut præcedentes. In Nolano purus. Tum: *Eufrasii episcopi & Cleri diaconi.* *Cleri.*

DANIC. Incipit eodem modo, & in reliquis convenit præterquam in fine; ubi cum aliis quatuor sic habet: *Eufrasii episcopi & Cleri diaconi & martyris, unius de antiquis, qui post multa tormenta in mare præcipitatus martyrium consummavit.*

LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Pontianum habent primo loco, sed expuncto plane elogio. In ceteris ut superior & quatuor alii.

CENTULEN. *Apud Nolam Campaniæ, sancti Felicis, confessoris. Apud Spoletum, sancti Pontiani martyris, temporibus Antonini imperatoris. Eodem die, sancti Cleri diaconi & martyris de antiquis. Ipso die, sancti Eufrasii episcopi.* Ut de Clero semel dicam, is hodie à Floro etiam ponitur, diverso iterum elogio ab Usuardino, quod retulimus VII Januarii, ubi videsis observationem nostram. *Felicis.*

BRUXELLEN. Recte & pure incipit, sed post *eductus sit*, addit: *Quique post gravia quæ pro Christo patienter tormenta tulerat, felicia regna ipse vere felix conscendit, sepultusque est juxta urbem in loco, qui dicitur Pincis, ubi virtutibus fulget. Apud eumdem locum, Felicis presbiteri, fratris præcedentis. Qui pro confessione Christi fortiter certavit: sed Ecclesia ipsum confessorem potius quam martyrem tenet.* De his satis dictum est. Sequitur: *Romæ via Portuensi, loco qui Pincis dicitur, sancti Felicis* &c. ut supra. Item de Clero, quem *Cletum* vocat, de quo etiam satis. Denique in Eufrasio purus est. *Felicis 1.* *Felicis 2.* *Felicis 3.*

HAGENOYEN. Omnes excedit, nam de Nolano post *eductus est*, hæc superadjicit: *Deinde indomitis mulis alligatus, tamdiu per omnes plateas civitatis trahitur, donec corpus ejus exungulatur à scapulis usque ad cingulum* &c. Hoc specimen sufficiat. De Felice Portuensi, Eufrasio & Clero, ut supra. Demum de Pontiano, post *martyrium consummavit*, subdit: *Cujus ossa de Spoleto translata sunt Mediolanum, & de Mediolano Trajectum inferius.*

AQUICINCT. Cum Pratensi convenit in expungendo Eufrasio. Hoc tamen discriminis est in Felice, quod in illo prima manu solum scribatur, *sancti Felicis presbiteri &*, quibus recentior calamus addidit, *martyris, Romæ sub Diocletiano*: verosimiliter ut de Portuensi hæc dicta accipias. Hic ferme solus cum Pratensi tribuit Felici Nolano titulum *episcopi*.

VICTORIN. & REG. SUEC. sub num. 130: *Spoleti, sancti Pontiani martyris.* Male scribunt *Potiani* & *Pociani*. *Pontiani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Felicis in Pincis confessoris. Pontiani martyris festum celebre in civitate* [nempe Ultrajectina] *propter præsentiam corporis ejus, quod est in ecclesia sancti Martini.* Quæ ad marginem adjiciuntur.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Eufrasii.* Adjicitur: *Natale sancti Felicis in Pincis. Beneventi, sancti Memoris episcopi.* Hic aliis ignotus est, & à Bollando inter Prætermissos computatur.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Felicis in Pincis martyris.* Tum STROZZIAN. *In Sardinia, beati Ephysi* [vel Ephysi] *martyris.* Alii *Ephysium* vocant, aguntque de eo postridie.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Felice Portuensi, inserens præter dicta, quod, *Dracco judice præsidente, capitis* &c. De Nolano, post *eductus est*, addit: *Tandem pace reddita, ad ecclesiam suam rediit, & ibi in pace quievit. Nunc Dominica die* &c. In quibus Ado Felices confudit. Tum: *Eodem die, sancti Eufrasii episcopi & Cleri Diaconi. Item, inventio sancti Firmini episcopi & martyris.* Addere poterat cum Greveno, *Ambianis.* Bollandus die præcedenti (nam & ibi Firminus recurrit) inter Prætermissos Firminum Ambianensem cum Usuardo ad XXV Septembris remittit. Hoc die agit de alio sancto Firmino Gabalitanorum episcopo, de quo Castellanus pag. 247. *Firmini inventio.*

BELIN. editio altera, in fine habet: *Eodem die, sancti Eufrasii episcopi & Clari diaconi.*

GREVEN. *Cleri diaconi. Romæ via Portuensi, loco qui Pincis dicitur, natalis sancti Felicis presbiteri & martyris, germani beati Felicis, de quo suprà. Hic sub Diocletiano & Maximi. Dracco judice præsidente, post equulei tormenta, capitis* &c. *Apud Spoletum, sancti Pontiani martyris, quem Usuardus infra XIV Kalend. Februarii ponit, die quo (ut aliquibus placet) sepultus, hoc vero passus fuit.* Adonem indicat, apud quem ita legitur XIX Januarii: *Consummavit autem martyrium XIX Kalend. Februarii & sublatum corpus ejus a Christianis, sepultum est XV Kal. Celebris vero dies ipsius agitur XIV Kal.* [ita legit Rosweydus, non XVI, ut citat Castellanus] *Februarii, quando iterum sacrum ejus corpus mutatum est.* Et tunc forte translatum. Sequitur in Greveno: *Viennæ, sancti Eoldi episcopi & confessoris. Vel Cadeoldi*, ut diximus supra. *Ambianis, inventio sancti Firmini* &c. *Eoldi.*

Molan. Litteris Italicis: *Passio S. Pontiani Martyris pretiosi, temporibus Antonini imperatoris, sub Judice Fabiano: cujus reliquiæ habentur in Trajecto inferiori.* Dein *Caldeoldum* nominat; tum charactere minori: *Mediolani, sancti Datii episcopi magnæ sanctitatis, de quo in Dialogo B Gregorii.* Additur in 2 & 3 editione: *Hic ponitur cum pluribus ejus loci episcopis in Litaniis ecclesiæ Mediolanensis. In agro Turonico, sanctarum virginum Mauræ & Brittæ, de quibus meminit* *Datii. Mauræ. Brittæ.*

Gregorius Turonenſis. De his virginibus agit Bollandus cum Martyrologio Gallic. die ſequenti.

Poſteriores editiones adjiciunt: *Die decima quarta, ſanctorum Patrum in Sina & Rhaithi interfectorum*; Recte numero indefinito; nam dum Baronius eum determinavit, anſam dedit huic Roſweydi obſervationi, in citato Ms. repertæ. Totam, ut jacet, lectoris curioſitate dignam judicavi. Textus Baronii: *In monte Sina, ſanctorum triginta octo monachorum, a Saracenis ob Chriſti fidem interfectorum.* In Notationibus: *Triginta octo monachorum, Græci etiam de iiſdem agunt in Menologio. S. Nilus abbas qui dictorum martyrum, ſuo tempore coronatorum, res geſtas conſcripſit, cum de his agit, Mortui ſunt, inquit, poſt ſeptimum diem Epiphaniæ Domini, qui eſt decimus quartus menſis Januarii.* At paulo inferius: *Interempti quoque ſunt alii, multis ante temporibus, quorum quoque commemorationem propter viæ longitudinem, & eorum, qui congregantur, multitudinem, eodem die peragunt.* Ad hæc ita Roſweydus.

PP. in Sina & Rhaithi.

Duo hoc die notanda: 1, *in textu hîc poni triginta octo monachos, qui in Notationibus dicuntur interfecti tempore Nili, cum Baronius exiſtimarit Nilum de his* XXXVIII *monachis agere, cum ait; Mortui ſunt poſt ſeptimum diem Epiphaniæ Domini. Nec enim hoc de* XXXVIII *monachis, in Sina jam olim interfectis, intelligendum, ſed de incerto numero monachorum tempore Nili interfectorum. Nam* XXXVIII *illos monachos longe ante tempora Nili, ſeu Anaſtaſii imperatoris, ponit Menologium Sirleti, atque horum Nilus obiter tantum meminit, his verbis: Interempti ſunt quoque alii multis ante temporibus (nempe Diocletiani imperatoris & Petri Alexandrini, ut habet Menologium) quorum quoque commemorationem propter viæ longitudinem, & eorum qui congregantur, multitudinem, eodem die peragunt.*

2. *Ex verbis proxime citatis colligitur* XXXVIII *illos monachos, non paſſos* XIV *Jan. ſed alio die, quia tamen* XIV *Januarii Patres in Sina conveniebant, ut celebrarent feſtum monachorum tempore Nili interfectorum, quorum certus numerus non exprimitur, ne cogerentur ſecundo convenire alio die, quo* XXXVIII *illi veteres monachi erant interfecti, cum & iter longum eſſet, & multis moleſtia ſubeunda eſſet, celebrarunt ſimul & eamdem memoriam, quo annuè recurrebat feſtum monachorum tempore Nili interfectorum, qui dies erat* XIV *Januarii.* Hæc hactenus à Rolweydo ſatis accuratè obſervata ſunt. Vide plura de utraque Martyrum claſſe à Baronio conjuncta, apud Bollandum in Actis & Caſtellanum in notis ad hanc diem pag. 244. Quæ poſt Bollandum de utraque ſupradicta martyrum claſſe, vel à Combefiſio vel à Poſſino vel ab aliis ſubinde edita ſunt, ſive græce ſive latine, Supplementum augebunt. Vide interim appendicem ad tomum I Januarii à pag. 1113.

Die 15.

XVIII *Kal.*

Abacuc. Michææ. Macarii. Iſidori. Boniti. Mauri.

ABbacuc & Micheæ prophetarum, quorum corpora, ſub Archadio imperatore, divina revelatione reperta ſunt. Apud Ægyptum, beati Macharii abbatis, diſcipuli beati Antonii, vitâ & miraculis celeberrimi. Item, ſancti Iſidori, in ſanctitate vitæ, fide ac miraculis præclari. Civitate Arvernis, ſancti Boniti epiſcopi & confeſſoris, cujus vita virtutibus refulſit. In territorio Andegavenſi, ſancti Mauri abbatis.

Sic pure habent *Praten. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripſi *Abbacuc, Micheæ, Archadio, Macharii* cum manuſcriptis paſſim. De *Ægypto* dixi VII Januarii, me rectam orthographiam ſervaturum, tametſi pauci codices diphthongo Æ utantur, cumque modum tenebo impoſterum. In *Yſidori* variant, prætuli quod habetur in textu, & melius eſt; *In ſanctitate vitæ, fide ac miraculis.* Sic puto legiſſe Uſuardum, licet Ado excuſus omiſerit particulam *in.* Cur autem Greven. & Molan. ſcripſerint *fideque*, non eſt operæ pretium examinare. Dixi *Boniti*, non *Bonitti*, ut legitur in Praten. forte tranſcribentis vitio: certe *Bonitum* vocant alii omnes. Ex citatis codicibus patet, *Maurum* ſimpliciter, ut eſt in textu noſtro, poſitum ab ipſo Uſuardo, qui veroſimiliter de diſcipulatu ſancti Benedicti numquam cogitavit. Adde his plurimos alios, cum Greveno & Molano collatos, in quibus ejus rei nec veſtigium uſquam apparet. Enimvero ſiquid obtinet codicis Pratenſis authentia, ſeu vera ſeu falſa, hîc ad hominem, ut loquimur, evidenter demonſtrat, ſeculo IX jam adulto Maurum Andegavenſem inter Benedicti diſcipulos à Benedictinis ipſis connumerari non conſuevîſſe: quis enim ſobrie credat, id taciturum Uſuardum, qui paulo ante in eodem textu Macarium Antonii diſcipulum prædicavit? Sane vehementer miratus ſum, in codice Hermienſi hæc appoſita legi: *Diſcipuli beati Benedicti abbatis.* Et in Munerato, cetera puro: *Diſcipuli beati Benedicti, cujus corpus juxta Pariſium urbem magnifice collocatum honoratur & colitur.* Alii codices infra recurrent. Ceterum & hæc & alia recentius adjecta fuiſſe nec Uſuardo umquam cognita, puto eſſe indubitatum.

OBSER-

OBSERVATIO. Solius *Abacuc* vel *Abbacuc* prophetæ memoria reperitur in Hieronymianis vulgatis omnibus præterquam in Epternacenſi. In Beda & Floro nec iſte nec *Michæas* notus eſt. Rabanus primi *depoſitionem* ſignat, ac deinde utriuſque reliquiarum *inventionem* ſub Arcadio & Honorio; quem modum ex eo ſervavit Notkerus. Amborum prophetarum natalem primus conjunxit auctor Romani parvi: *Abacuc & Michææ prophetarum.* Cetera ab Adone addita ſunt, à Noſtro verbatim inde accepta & in recentiores omnes transfuſa. Recte tamen advertit Baronius (quod & in Romano expreſſit) corpora illa inventa eſſe ſub Theodoſio ſeniore, ut ex hiſtoria eccleſiaſtica deducit Bollandus, de utroque propheta, uno an gemino ſynonymo, aliiſque ad eos ſpectantibus doctiſſime diſputans, ut fatetur Florentinius, cujus notatio etiam legi meretur. Wandelbertus ex Romani parvi ſententia, ab Adone, opinor, hauſta, verſiculum ſuum adornavit: *Biſque novenam Abacuc ſimul & Micheas honorant.* Sequitur in Romano parvo: *Et Macarii abbatis, Antonii diſcipuli.* Subjunxit Ado, *vita & miraculis celeberrimi;* præfixit Noſter, *apud Ægyptum;* Notkerus utroque additamento caret. De Macariis nihil obſervandum ſupereſt, vide quæ diximus 11 Januarii & ſcriptores ibi citatos conſule. Macarii ſocius aut collega in Romano parvo ſtatui videtur ſequens presbyter & monachus, his verbis: *Et Iſidori;* cui elogium ſatis vulgare appoſuit Ado, ex quo Uſuardus & Notkerus deſumpſerunt. De ejus vita & geſtis neſcio an plura dici poſſint à recentioribus, quam quæ in Actis noſtris diligentiſſime collecta ſunt. Hactenus textum noſtrum Adonianum eſſe omnino liquet. *Bonitus* Claromontanus epiſcopus xxx, ab Uſuardo primum conſignatus ac vulgari etiam elogio ornatus eſt. Adde Bollandi commentario quæ notavit Caſtellanus pag. 282 & 283. *Maurus* æque ac Bonitus ad ſolum quoque Uſuardum pertinet, de cujus poſitione in Variantibus ſatis diximus. Nec vero hujus loci eſt pluribus inquirere fueritne Maurus, is de quo agimus, ſancti Benedicti diſcipulus. Videri à curioſis poteſt Clar. Caſtellanus totam controverſiam in notis, à pag. 252 ad 281, fuſe & late diſcutiens. Eumdem nodum non ſemel in Actis diſſolvere conatus eſt Papebrochius, & recentius in Reſponſionibus ſuis ad exhibitionem errorum. Ruinartius, & ipſis & aliis pro Mauri miſſione apologiam appoſuit. Denique & à tot aliis ea tela texta & retexta eſt, ut ſuperfluum videatur vel eorum nomina appellare. Nota, hoc etiam die referri ab Adone tranſlationem Sulpitii Bituricenſis. Sed de eo Sancto agit Uſuardus & qui eum ſequuntur Martyrologi alii, cum Romano moderno, XVII Januarii, ubi Sulpitios varios accurate diſtinguit Bollandus.

Abacuc. *Michæa.* *Macarii.* *Iſidori.* *Boniti.* *Mauri.*

AUCTARIA.

PRATEN. Vide ſupra in Variantibus, quid in hoc codice Uſuardo ſuperadditum ſit.

ANTVERP-MAJ. De Macario ſcribit ſimpliciter: *Macarii, diſcipuli Antonii.* In aliis etiam ſatis integer non eſt. De Bonito, poſt, *confeſſoris*, habet: *Cujus vita & virtutum meritis ac miraculorum gloria inſignis fuit.* Tum: *In territorio Andegavenſi, depoſitio beati Mauri monachi, abbatis & confeſſoris, diſcipuli ſancti Benedicti.*

ROSWEYD. De inventione prophetarum, phraſim ſic variat, *divina revelante gratia reperta.* In Iſidoro, purus omnino non eſt. Deeſt Boniti, & ſubſtituitur: *Bituricis, tranſlatio ſancti Sulpicii epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, tranſitus ſancti Mauri abbatis.*

PULSANEN. Secundo loco Maurum inſerit hoc modo: *Eodem die, beatiſſimi Mauri confeſſoris atque abbatis, diſcipuli confeſſoris Chriſti Benedicti.*

MUNERAT. & AGONES MARTYRUM. Conveniunt in iis quæ ſupra in Variantibus retulimus.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. In fine ſolum addunt; *diſcipuli beati Benedicti.*

ALBERGEN. & DANIC. Sic ordiuntur: *In Galliis territorio Andegavenſi, ſancti Mauri abbatis, diſcipuli ſancti Benedicti. Cujus diſciplinis ab infantia regulariter educatus, quantum in eiſdem profecerit, inter nonnulla quæ apud eum poſitus geſſit, etiam ſuper aquas pedeſter incedens, oſtendit.* Tum de Abacuc & Michæa pure. Deinde: *Aput egiptum, beati Macharii abbatis, diſcipuli beati Antonii, vita &* &c. *Qui contra aereos ſpiritus, & in curationibus hominum, & in denuntiationibus quoque futurorum, divinam gratiam conſecutus, ſexaginta annos in deſertis implevit, ad quæ tricenarius ingreſſus eſt. Hic interrogatus à quodam, quomodo ſic corpus ſuum ſiccum eſſet; reſpondit: Timor Dei etiam oſſa conſumit.* In reliquis textus ſatis purus eſt.

De Mauro.

CENTULEN. Puro proximus eſt. In Bonito elogium expunxit, & de Mauro addidit; *diſcipuli ſancti Benedicti.*

BRUXELLEN. Incipit: *Octava beatæ Gudilæ virginis, patronæ noſtræ.* In prophetis purus eſt. De Macario ſolam ætatem adjicit, ea repetens quæ de altero Macario dixit 11 Januarii. Sequitur de Iſidoro, pure. Tum: *Apud Bituricas civitatem, tranſlatio ſancti Sulpicii epiſcopi & confeſſoris.* In Bonito ſatis recte. Maurum differt in diem ſequentem, forte quod hic dies impediatur Octava ſanctæ Gudilæ.

Octavæ Gudilæ.

HAGENOYEN. *Abacuch prophetæ, qui ad præbendum cibum Danieli, ab angelo in Babilonem ductus eſt per capillos. Item Nycheæ prophetæ. Quorum corpora* &c. De Macario habet longius elogium ſupra relatum. In Iſidoro & Bonito purus eſt. Tum de Mauro abbate etiam ut ſupra.

De Mauro. AQUICINCT. De Mauro: post *abbatis*, sic prosequitur; *& confessoris atque levitæ, discipuli sanctissimi Benedicti: cujus disciplinis ab infantia eruditus, quantum in iisdem profecerit, inter nonnulla quæ apud eum positus gessit, res nova & post Petrum inusitata, etiam super aquas pedibus incedens patefecit. Dehinc in Gallias ab ipso directus, miraculorum gloria clarus in pace quievit.*

VICTORIN. Cum præcedenti non omnino verbis, sed sensu concordat.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Macharii abbatis, discipuli beati Antonii abbatis. Mauri abbatis, discipuli beati Benedicti abbatis. Isidori confessoris. Sabini, Marcellini & Exuperantii martyrum.* *Sabini, Marcelli, Exuperantii.* De his vide annuntiationem primã Usuardi, XXX Decembris. Sequitur: *Habacuc & Michææ prophetarum.* Demum: *In Arvernis, sancti Boniti.*

CLUNIACEN. *In territorio Andegavensi, sancti Maurilii abbatis.* *Maurilii.* An non episcopi? Vide infra.

REG. SUEC. sign. num. 130, & VICTORIN. supra. *In Africa, sanctæ Restitutæ virginis.* *Restitutæ.* Si Sorana est, vide Acta XXVII Maii.

CODEX D. LE MARE. signatus A, qui fuit Canonicorum sancti Lazari Augustodun. *Civitate Ædua, translatio sancti Symphoriani martyris.* *Symphoriani translatio.* Vide XXII Augusti.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Boniti.* Adjicitur: *Bituricas civitate, translatio sancti Sulpitii episcopi & confessoris.* *Sulpitii.* Primo loco ponitur *Maurus* litteris rubris.

FLORENTIN. *In territorio Andegavensi, sancti Maurilii abbatis.* *Maurilii.* Sequitur: *Apud Bituricas, sancti Sulpitii* &c.

LUGDUNEN. *Natale sancti Boniti Arvernensis episcopi & confessoris.*

BURDEGALEN. *In territorio Andegavensi, translatio sancti Maurilii episcopi & confessoris.* *Et dedicatio ecclesiæ sancti Maurilii.* *Maurilii.* De hoc agit Usuardus XIII Septembris sub nomine *Maurilionis*, & *episcopum* vocat. Hinc patet ratio dubitandi, superius posita.

EDITIO LUBECO-COL. *In civitate Andegavensi, apud Parisius in Gallia, sancti Mauri abbatis discipuli sancti Benedicti. Cujus disciplinis. . . super aquas pedester incedens, jussu sancti Benedicti puerum à submersione liberavit.* In prophetis pura, de Macario habet, ut supra. In Isidoro & Bonito etiam pura est. In fine adjicit: *Item commemoratio sancti Joseph, nutricii Domini.* *Josephi.* Quod etiam legitur apud Grevenum, verosimiliter ob festum peculiare, apud Colonienses celebrari solitum.

BELIN. In prima editione omisit elogium sancti Boniti. Cetera satis pura sunt, nisi quod de Mauro omnia habeat, quæ supra retulimus ex AQUICINCT.

GREVEN. *Felicis episcopi Tubizacensis & martyris. Alexandriæ, Tonitæ, alias Cointæ, virginis & martyris. Remedii episcopi & confessoris.* *Felicis, Cointæ. Remedii.* Ex Hieronymianis, ut pridie diximus. *Commemoratio sancti Joseph nutricii Domini.* Vide de his omnibus indicem Prætermissorum.

MOLAN. De Mauro, ex Munerato præter dicta, adjicit: *Cujus corpus juxta Parisium urbem magnificè collocatum, honoratur & colitur. Item celebratio dulcissimi nominis Jesu.* *De nomine Jesu.* Cujus festivitatis principium indicatum reperio in Martyrologio Ms. sancti Michaëlis Antverpiæ, sub nomine Usuardi, sed enormiter interpolati, ubi ita legitur: *Quæ festivitas accepit exordium in Antverpia anno Domini* MCCCCLVIII *providentia & devotione ac procuratione unius honesti civis Hippolyti.* *Festivitatis initium.* *In hoc vero nostro monasterio incepimus eamdem festivitatem celebrare solemniter, anno Domini* MCCCCXCII. Pergit Molanus typis minutioribus: *In Burgundia, sancti Joannis Caliniti confessoris, cujus sanctum corpus in civitate Constantinopolitana feliciter quievit, multis fulgens miraculis: pretioso vero capitis ejus thesauro urbs Chrysopolitana* [Vesontio] *incomparabiliter ditatur.* *Joannis Calybitæ.* Aliæ editiones habent: *Die decima quinta, sancti patris Joannis Calybitæ. Cujus pretioso* &c. Hæc ibi; quæ aliter Martyrologio Romano inserta, occasionem dedere Rosweydo ita observandi: *Duo hic quæri possunt.* 1, *Ex quo veteri manuscripto Baronius textum Martyrologii de Joanne Calybita interseruerit?* 2, *Quomodo ponat eum Romæ, cum Menæa diserte eum Constantinopoli statuant? Nempe* ROMA NOVA, *non* VETUS *intelligenda est apud Metaphrasten. Et sane textus vitæ satis indicare videtur, omnia hæc Constantinopoli transacta.* Vide Bollandi commentarium prævium § 2, ubi plura alia rationum momenta accurate expenduntur; & Castellanum in notis brevius eadem pertractantem à pag. 283. Editiones Molani posteriores; de Mauro & de nomine Jesu habent fere ut prima. Tum: *Eodem die depositio beati Ableberti seu Emeberti, Mulbodii, Cameracensis episcopi, qui sanctum Autbertum in Cameracensi episcopatu præcessit.* *Ableberti.*

Die 16.

XVII *Kal.*

Marcelli. ROMæ via Salaria, natalis sancti Marcelli Papæ, qui ob catholicæ fidei defensionem, jubente Maximino tyranno, primo fustibus cæsus, deinde ad servitium animalium cum custodia publica deputatus, post multos annos ibidem serviendo, amictu *Honorati.* indutus cilicino defunctus est. Apud Arelatem, beati Honorati episcopi, cujus vita, doctrina & miraculis illustris fuit. Parrona monaste- *Fursei.* rio, sancti Fursei confessoris.

Sic legunt, & pure, ut ego quidem existimo, soli *Herinien.* & *Tornacen.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Maximino*, ut diserte habent codices duo citati cum Praten. Munerat. &c. nec aliter in Beda & Adone Usuardus repererat. Greven. Molan. & codices alii exhibent *Maximiano*. Utri melius? Forte nulli bene: nam Maximino & Maximiano

Maximiano, facile ſupponeretur *Maxentius*, ad cujus tyrannidem nonnullis revocanda videntur,& Marcelli obitus,& ſiquæ paſſus eſt.Ut ut ſtatuendum decreveris, veroſimillimum eſt,Marcellum non utique *martyrem*,ſed proprie *confeſſorem*,obiiſſe anno perſecutionis Diocletianææ VII, Chriſti CCCX, ut recte opinatur Tillemontius tomo 5 pag. 95 & 626: & ante ipſum docuit Papebrochius; ex quibus Pearſoni aliorumque argutatiunculæ facile refutari poſſunt. Codex Pratenſis inter Honoratum & Furſeum ita legit: *Item civitate Odobergia, ſancti Titiani epiſcopi & confeſſoris.* Diu hîc anceps hæſi, quid de illa annuntiatione ſtatuerem incertus. Neque enim ſatis promptum erat colligere, unde Sanctum illum, Martyrologis, quos ſequebatur, ignotum, accerſiviſſet Uſuardus, non ſolitus trans Alpes excurrere aut in alias regiones,præterquam in Hiſpaniam, ut Sanctos Adoni aut Hieronymianis ſuperaddat. Interim Pratenſem ſequebantur Muneratus, Grevenus, Molanus & codices plures; aliis cum Herinienſi & Tornacenſi de Titiano tacentibus, quorum auctoritati, præſertim duorum poſtremorum, ut ut fidam plurimum, tamen torrenti fere cedendum putaveram. Rogatus itaque Clar. Caſtellanus, codicem Pratenſem denuo conſuluit, & labe detectâ, præfatorum duorum codicum nativam ſimplicitatem egregie confirmavit. *Quidquid in Pratenſi codice* (Caſtellani verba ſunt) *primitiva manu ſcriptum erat inter Arelatem & ſancti Furſei* (*utrimque excluſive*) *eraſum ſubinde fuit,& characlere alio multum abbreviato inſcripta inveni ea quæ in prima Molani editione leguntur, eo ſolum diſcrimine quod* TITIANI *&* PARRONA *habeatur, pro* TICIANI *&* PERONA *Molani.* Hæc amici obſervatio me plane movit, ut Titianum expungerem. Si aliter aliis viſum fuerit, melioribus argumentis libenter cedam. *Arelaten*, pro *Arelatem* in codice Herinienſi ſcriptoris vitium eſt. *Parrona* olim pro *Perona* ſcriptum, codices prope omnes evincunt; quorum aliqui *Parona* ſcripſêre.

OBSERVATIO. *Romæ via Salaria in cœmeterio Priſcillæ, depoſitio Marcelli epiſcopi & confeſſoris.* Verba ſunt plerorumque Hieronymianorum codicum, ad quæ videri poteſt accurata Florentinii notatio. Romanum parvum haud multum abludit: *Romæ via Salaria in cœmeterio Priſcillæ, ſancti Marcelli Papæ.* Hæc quidem breviter: at Beda qui Marcelli Acta non ſatis ſincera, vel res geſtas Pontificum vidit, longiori elogio Sanctum exornat, quod à Rabano & Adone tranſcriptum, à Notkero nonnihil interpolatum, à Noſtro, ſeu illud ex Beda, ſeu ex Adone acceperit, pluſquam media parte decurtatum eſt, neque ſic tamen ad omnimodam veritatem ſatis exactum. Hîc ego ubique *Marcelli* lego, *Marcellini* nuſquam, præterquam in Bucherii Kalendario, quod facillime ex ſimilitudine nominum corrumpi potuit, ut re vera factum eſt in die, ſignato XVIII Kal. pro XVII Kal. Probat id Frontonis Kalendarium, ubi hoc proprio die, non *Marcellini*, ſed *Marcelli* diſerte legitur, quemadmodum & in Thomaſii Sacramentario ſuperius collaudato. Nec me movet Græcorum auctoritas, abunde, ni fallor, ab Henſchenio convulſa, ubi de Marcellino agit XXVI Aprilis. Pugnat acriter pro utriuſque identitate Caſtellanus in hodiernis notis, eidemque opinioni in Martyrologio ſuo univerſali denuo inſiſtit. At enim cum amicum non ſemel ea ſuper re familiariter preſſiſſem, demum in ultimis litteris quas aliena manu, poſtquam fatali apoplexia correptus fuerat, ad me dedit XXXI Januarii MDCCXI, candide faſſus eſt, *ſe retractaſſe quæ de Marcelli & Marcellini identitate ſcripſerat.* Mortis tempus in Variantibus definivimus. De reliquiis, vere vel prætenſe huc illuc tranſlatis, vide Bollandum, apud quem exſtat quoque percelebre epitaphium, quod ſi vere Damaſi fuiſſe neges, certe antiquitate ſua venerandum non inficiaberis. Sic de Marcello cecinit Wandelbertus: *Marcelli.*

Septima poſt decimam Marcelli martyris, atque
Pontificis ſummi meritis & nomine fulget.

Honoratus Arelatenſis, apographis Hieronymianis cenſetur adjectitius. Ab Adone primum poſitus eſt, & ex eo à Noſtro iiſdem fere verbis tranſlatus. Rabanus alia ipſum phraſi retulit: miraculum addens de fugato ex inſula Hilarina dracone, cujus textum deſcripſit Notkerus. Vita à Bollando illuſtrata per Hilarium itidem Arelatenſem epiſcopum ſcripta ſupponitur, verum id in dubium revocat Henſchenius 1 Junii, agens de ſancto Capraſio. Alia vide apud Caſtellanum pag. 292. An *Titianus* Opitergienſis, Uſuardo adſcribendus ſit, ſupra explicui. De *Furſeo* dubium nullum eſſe poteſt, quin vere Uſuardinus ſit. Eum prius ſignaverat Florus, ſed quam ignotus is Noſtro fuerit, hîc iterum locus palam faciet. Quæ circa hunc Sanctum à nonnullis errata ſunt, corrigit Caſtellanus pag. 295. Utrum autem vita, quam Bollandus edidit & illuſtravit, à ſcriptore nimis credulo compoſita ſit, alibi examinabitur. *Honorati.* *Furſei.*

AUCTARIA.

PRATEN. MUNERAT. GREVEN. & MOLAN. In textu insertum habent Titianum Opitergiensem, de quo supra.

ANTVERP-MAJ. De Marcello Bedam ferme integrum refert. In Honorato fere purus est. *De Furseo.* Tum: *Parrona monasterio, sancti Fursei confessoris. Hic satis clarus & verbo extitit & exemplo, multisque salutem ostendens, confectus senectute bona, feliciter migravit ad Christum; sepultus primo in Latiniaco monasterio, deinde translatus Parronam, ubi multis miraculis* [clarus] *quiescit.* De Titiano, nihil.

ROSWEYD. *Romæ via Salaria, in cimiterio Priscillæ, natale sancti Marcelli Papæ martyris. Qui jubente Maximiano fustibus cæsus est & ad animalium servitia deputatus, ibi obiit. Apud Arelatem, sancti Honorati episcopi, cujus vita, doctrina & miraculis refulsit:* ut habet Ado. *Eodem die, natale sancti Fursei confessoris.* De Titiano etiam silet.

AGONES MARTYRUM. In fine: *Peronæ monasterio, sancti Fursei episcopi & confessoris.* Cetera ut PRATEN.

PULSANEN. In prima Bedam nonnihil abbreviat. In secunda, *Honorii* scribit pro *Honorati.* Habet de Titiano & Furseo. In fine de *Melantii.* suo apponit: *Rotomagum, sancti Melantii episcopi & confessoris.* Vide Prætermissos.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. De Titiano Opitergiensi habent ut codices multi. In fine autem adjiciunt: *Romæ, sanctæ Priscillæ.* Sed *virginem* non faciunt, ut alii.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Penultimo loco inserunt: *Ipso die, Romæ, sanctæ Priscillæ.* De Furseo legunt: *Abbatis & confessoris, fratris sancti Foillani martyris.* In ceteris similes sunt iis qui Titianum referunt &c. De Priscilla, vide Castellanum pag. 285.

DANIC. Prioribus similis, recentiori manu adjecta habet nomina quinque martyrum Ma-*5 MM.* rochensium, de quibus infra, satis multa ex *Maroc.* Greveno erunt describenda.

CENTULEN. *Romæ, natalis sancti Marcelli Papæ & martyris. Civitate Odobergia, sancti Titiani episcopi & confessoris. Parrona monasterio, sancti Fursei confessoris, qui satis clarus & verbo extitit & exemplo. Relato, sancti Honorati episcopi & confessoris.* Scriptoris hîc vitium puto, qui *Arelate* vel *Arelato* non satis distinxerit, quod subinde manus recentior efformare conata est.

BRUXELLEN. Huc distulit Maurum, de quo nos die præcedenti. Tum: *Romæ via Salaria in* *DeMarcello.* *cimiterio Priscillæ, natale sancti Marcelli Papæ & martyris. Qui cum diis nollet sacrificare, jubente Maximiano imperatore fustibus cæsus, ad servitium animalium sub custodia publica deputatur. Ipsa die Romæ, sanctæ Priscillæ.* In Honorato, omnino purus non est. *Perona monasterio, sancti Fursei abbatis & confessoris, & fratris sancti Foillani martyris. Qui verbo & exemplo clarus, tandem confectus senectute bona, feliciter migravit ad Dominum. Apud Rothomagum, sancti Me-* *Melantii.* *lantii episcopi & confessoris. Item civitate Odobergia* &c.

HAGENOYEN. De Marcello aliqua corrasit quæ referri non merentur. De Honorato & Titiano, ut supra. Tum: *Ipso die Romæ, depositio sanctæ Priscillæ.* De Furseo addit, *abbatis, & fratris sancti Foillani martyris.*

AQUICINCT. Novum profert de Furseo additamentum; nempe: *Cujus caput in Dorobernia habetur.*

VICTORIN. De S. Marcello, post *defunctus* *De Marcello.* *est*, addit: *Hic fecit cœmeterium via Salaria, & XXV titulos constituit in Urbe propter baptismum & pœnitentiam multorum, qui convertuntur ex paganis, & propter sepulturam Martyrum.* Hæc ex Actis apposita sunt. In fine mendosè cum aliis scribit: *Romæ, sanctæ Priscillæ virginis.* Et sic etiam scribit CODEX REG. SUEC. num. 130.

CODEX. REG. SUEC. qui fuit Principis Ursini Rosenbergii, ita habet: *In civitate Brixiæ, S. Liberæ uxoris* [an non potius *virginis?*] *sororis* *Liberæ.* *sanctæ Faustinæ, quæ in quodam monasterio arctam vitam ducens, vitam finivit. Dupl. min. 2. Cl.* Videatur Bollandus hoc die inter Prætermissos, & XVIII hujus, ubi de ea agit.

VATICAN. num. 5949. Omisso Titiano Opi-*Petri.* tergiensi, adjicit: *Beneventi, sancti Petri martyris in S. Sophia.*

STROZZ. *Eodem die apud Marochium, passio* *Maroch.* *beatorum martyrum, Berardi, Petri, Accursii, Adjuti & Ottonis, de Ordine Minorum;* de quibus latius infra.

JURENSIS, S. Ragnoberti: *Apud Gratianopolim, sancti Ferreoli episcopi & martyris.* *Ferreoli.*

Prima BELINI editio tolerabilis est, solum admiscens *Priscillam* & *martyres Marochianos*, eo modo quo ex Strozziano codice eos jam retulimus. Sed altera Parisiensis, turpiter fædata est & contorta. Ibi *Odobergia* bis citatur, eique primo *Cyrianus*, deinde *Titianus*, episcopi affinguntur. Elogium martyrum Marochiensium, ab ipsis Martyribus avulsum, nullum sensum reddit, unde ipsum ex Greveno infra adducere censui præstabilius.

EDITIO LUBECO-COL. Varia de Marcello apud alios reperta non satis apte construxit; de Furseo item inventa collegit; Priscillam virginem facit, atque in fine adjungit: *Eodem die, S. Remundi confessoris*, cujus etiam meminit *Remundi.* Grevenus, sed quis hic Remundus sit, non facile divinaveris: putat Bollandus indicari pennafortium.

Solito longius est GREVENI auctarium, sic inchoatum: *Poleueti, Candidiani & Filoromi* *Polyeucti* *martyrum. Polyeucti*, ni fallor, voluit dicere, ut & *soc.* superius x hujus iterum correximus. Bollandus *Foillani.* de illis agit XI hujus. Sequitur: *Foillani episcopi, martyris & sociorum ejus. Item Felicis, episcopi* *Felicis.* *Tubabocensis, qui sub Diocletiano & Maximiano, à judice Anolino de nomine interrogatus, solum hoc respondit; Christianus sum. Deinde vinctus & in navicula sub equorum pedibus jacens, inedia maceratus, tandem apud Nolam Campaniæ, capite truncatus martyrium complevit.* De Foillano & Felice videndus Bollandus in Prætermissis.

Pergit Greven. *Apud Marrochium circa annum* *MM. Maro-* *Domini* MCCCL, [MCCXX] *passio beatorum mar-* *chianorum.* *tyrum, Berardi de Carpio, Petri de Geminiano, Accursii, Adjutoris vel Adjuti & Ottonis, Ordinis*

dinis Minorum, qui zelo divino ſuccenſi & amore martyrii flagrantes, cum ad partes infidelium, Chriſti Euangelium prædicaturi transfretaſſent, a rege Marrochi martyrizati, multis claruerunt prodigiorum indiciis. Horum corpora D. Petrus Infans, germanus regis Portugalliæ, de Marrochio tulit, & in monaſterio ſanctæ Crucis de Colimbria, venerabiliter collocavit. Honorati epiſcopi *Ambianenſis, miraculis clari. Hic quodam tempore Miſſam celebrans, vidit manum Chriſti, hoſtiam tenentem & ſibi communicaturo porrigentem.* Honorati abbatis. *Honorati etiam abbatis memoria hic agitur, qui ut refert Gregorius primo Dialogorum, in Samniæ partibus in annis puerilibus ad amorem cæleſtis patriæ per abſtinentiam exarſit. Ab otioſo quoque ſermone ſe reſtringens, conſtructo monaſterio, ducentorum fermè monachorum pater exſtitit, & circumquaque exempla eximiæ converſationis dans,* Melantii. *quievit in pace. Item Melantii* [Molanus ſcribit *Melæ*] *epiſcopi & confeſſoris, ad cujus eccleſiam, ut in Hiſtoria tripartita dicitur, cum veniſſent qui juſſu Hunerici regis, epiſcopos, Arianis reſiſtentes, in exilium deportabant, invenerunt eum, tamquam eſſet ultimus eccleſiæ miniſter, candelas præparantem lampadeſque refoventem, quapropter non cognoverunt quod epiſcopus eſſet, donec ſe ipſe ſponte patefecit, pro Chriſto in exilium portandum.* Quæ hîc falſa veris immiſcentur, apud Bollandum diſtincta invenies, ſorte etiam magis ſubinde illuſtranda. *Apud Regium Galliæ, Fauſti epiſcopi, qui ex Lérinenſi abbate electus, ſanctitate plenus & divinis Scripturis jugiter intentus à Gennadio prædicatur.* Fauſti. De Remundo & Priſcilla dictum eſt ſatis.

Molan. Grevenum fere deſcripſit in martyribus Mauritanis & quæ ſequuntur, exceptis Fauſto & Remundo, quos omiſit. Priſcillæ titulum virginis recte ademit. Furſeo addidit: *Cujus geſta habentur.* Tum: *Eodem die, inventio corporis ſancti Foillani epiſcopi & martyris, in Ampolim.* Foillani inventio. Ampolin vel *Ampolines* locus eſt, ubi martyrio affectum S. Foillanum narrat Philippus abbas Bonæ ſpei, ut dicetur in Actis XXXI Octobris. Altera Molani editio Priſcillam eamdem cenſet, quæ in Actibus Apoſtolorum celebratur, ac demum addit: *Die decima ſexta, adoratio pretioſæ catenæ ſanctiſſimi & benedictiſſimi Apoſtoli Petri.* Catenæ S. Petri Ap.

XVI *Kal.* *Die* 17.

APud Thebaidem, beati Antonii monachi, cujus corpus ſub Juſtiniano imperatore divina revelatione repertum, Alexandriæ delatum eſt & in eccleſia ſancti Joannis Baptiſtæ humatum. Antonii. Lingonis, natalis ſanctorum geminorum Speuſippi, Elaſippi, & Melaſippi. Speuſippi. Elaſippi. Melaſippi. Qui cum eſſent viginti quinque annorum, cum avia ſua Leonilla, & Jonilla, & Neone martyrio coronati ſunt, tempore Aureliani imperatoris. Bituricas civitate, depoſitio ſancti Sulpitii epiſcopi, cujus vita & mors pretioſa glorioſis miraculis commendatur. Sulpitii.

Sic legunt *Praten. Herinien. Pulſanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. Molan.* & *Agones martyrum. Belin.* ferme convenit ſed neutra editio correcta eſt.

VARIA LECTIO. In Pulſanenſi de ſancto Antonio, pro *cujus corpus*, amanuenſis libertate poſitum invenio, *hujus venerabile corpus. Alexandriæ* ſcribunt paſſim omnes, rectius poſuerat Ado *Alexandriam*, ut ſcripſit Uſuardus in Agonibus martyrum, ſed ejus lectionem ex aliis codicibus determinamus. Pulſanen. Munerat. & Agones martyrum omittunt *Baptiſtæ*, quin alii inter Auctaria ſubſtituunt *Euangeliſtæ*: recte in textu ex Adone. Quam varia ſit in efformandis Geminorum nominibus orthographia, apud Bollandum invenies. Cenſeo ex noſtris codicibus Uſuardum ſcripſiſſe, ut in textu legitur, idque præſertim ex Praten. Herinienſi, Pulſanen. & Munerat. quo modo etiam enuntiant Hieronymiana, Beda, Rabanus & Notkerus: licet hodie Adonem certatim ſequantur Martyrologi & codices noſtri aliqui Uſuardini ſatis communiter. Bollandus in *Eleuſippi* diſſentit, ſervat tamen *Melaſippi:* Agones martyrum, habent *Melanippi.* Libera ſit unicuique optio. Male in Agonibus martyrum eſt *quindecim annorum.* Item *Conilla*, pro *Jonilla*, ut habet etiam Munerat. quamquam & hujus nominis variam nomenclaturam exhibeat Bollandus. *Tempore Aureliani* diſertiſſime notavit Uſuardus ex Beda & Adone, ſed palpabili anachroniſmo, ex Warnaharii Actis accepto, qui an ſatis apte emendari poſſit, malo ex Bollando aliiſque colligas, quam ut novi aliquid de meo proferam. Videatur Tillemontius tomo 3 à pag. 603 & Caſtellanus à pag. 313. Satis hîc ſit Uſuardi lectionem exhibuiſſe. In Agonibus martyrum male ponitur *Bituris*: Pulſanen. pro *Bituricas civitate*, videtur nitidius ſcribere voluiſſe: *Apud Bituricam civitatem.* Ut valde mendoſa eſt prima illa & maxima Lubecana editio, ita hîc pro *Sulpitii*, legit *Suplicii*, cum qua fere ſemper, ſaltem hîc concordat codex Antverpienſis.

OBSER-

Antonii. OBSERVATIO. Cœnobitarum Protopatriarchæ celebratissima est apud omnes Martyrologos memoria. Codices Hieronymianos hîc descripsit Beda: *In Ægypto, depositio Antonii monachi*: descripsit Rabanus, elogium adjiciens ab Adoniano diversum. Non multum differt Romanum parvum: *Apud Thebaidem, Antonii monachi.* Ado laudatiunculam apposuit, descriptam à Notkero, à Nostro ita contractam, ut initium fini copulatum sit, omissis intermediis, quæ ex nonnullis auctioribus codicibus pro majori parte infra dabimus. Cetera quæ vitam spectant, tam erudite à Bollando illustrata sunt ut nihil desiderari posse videatur, nisi quis Chronotaxim Raynaudianam consulere voluerit: vita porro ipsa tam authentica, seu græce ab Athanasio, seu latine ab Evagrio accipiatur, ut vel ipsi hypercritici nihil inveniant quod merito queant arrodere. Non tam plana sunt quæ de Tergeminis Lingonensibus Acta nostra memorant, multa quippe de iis apud laudatos Bollandum & Castellanum disceptatio, atque item apud Florentinium, Tillemontium & alios. Quæritur, cujates sint, Cappadoces an Galli? Ubi, quomodo, quo tempore passi? Ut mitissime dicam, translata, commixta, confusa nonnulla, quibus ne hîc diutius immoremur, citatos scriptores consulat eruditus lector. Id ad rem nostram præ ceteris observatu dignum occurrit, quod in Romano parvo nulla prorsus eorum fiat mentio, unde obiter notabis frivolam eorum cavillationem, qui cum Valesio Romanum parvum ex Adone contractum comminiscuntur; firmatur autem Clar. Castellani conjectura, omnem nempe Tergeminorum illorum notitiam ex non finceris Warnaharii ad Ceraunum Parisiensem episcopum Actis ad Transalpinos profluxisse, indeque & in Hieronymiana fortasse inserta sint nomina, certe à Beda, Adone, aliisque addita elogia, non parum trituranda. Ea quidem contraxit Usuardus, sed neque sic satis subacta esse constabit vel mediocriter earum rerum perito. Illud vehementer mirandum, in apographo Usuardino Tornacensi, quod hîc inter purissima computo, totam illam sanctorum Lingonensium seriem prætermissam. An quod codicis scriptor suspectam habuerit totam narrationem, non ausim devinando asserere: mihi satis certum est, Usuardum ita scripsisse, ut in laterculo nostro legitur. Wandelbertus Antonium & Lingonenses metricè canit in hunc modum:

Speusippi. Elasippi. Melasippi.

Sextaque cum decima Antonii virtute dicatur:
Hæc etiam socio geminorum pollet honore,
Lingona quos uno celebrat plebs marmore tectos.

Sulpitii. *Sulpitium* ab Adone signatum diximus XV Januarii, ubi etiam monuimus, Sulpitios varios hoc die à Bollando accurate distingui. Qui Hieronymianis adjectus est, senior à Florentinio censetur. Quem velit Florus, nescio; verum quicumque ab eo notetur, sic notatus est, ut ejus phrasis ab Usuardina longe discrepet, quemadmodum & in breviori ejus sancti Antonii elogio evidentissime patet, ut proinde minime dubitem, quin Sulpitius noster, cognomento *Pius*, plane Usuardinus hoc die dicendus sit. Præter vitas duas à Bollando editas & illustratas, tertiam alicubi citari invenio, quæ si ad manus nostras deveniat, suo loco vulgari poterit.

AUCTARIA.

TORNACEN. Jam diximus in eo codice deesse annuntiationem secundam à Geminis Lingonensibus.

De Antonio. ANTVERP-MAJ. *In Egipto aput Thebaida, natale beati Antonii monachi, qui multorum monachorum pater, vita & miraculis præclarissimus vixit. Cujus corpus ... & in ecclesia beati Joannis Evangelistæ humatum.* In secunda satis purus est. Tum: *Bituricas, depositio sancti* *De Sulpitio.* *Sulpicii episcopi & confessoris, qui à pueritia sacris litteris eruditus, & sanctæ conversationis luce conspicuus, etiam laicus virtutibus claruit. Post etiam comâ depositâ, monachorum pater extitit, atque inde ad episcopalem provectus cathedram, vitâ clarus in pace quievit.*

ROSWEYD. *In Egypto apud Thebaidem, depositio beati Antonii monachi, qui multorum monachorum pater, vita venerabili præclarissimus vixit, consummatoque cursu, feliciter in pace quievit. Cujus corpus &c. Apud Lingones, Speosippi, Eleosippi & Meliosippi* &c. Demum: *In Africa,* *Sulpicii in Africa.* *Sulpicii episcopi.* Sulpitios adhuc binos in Prætermissis habet Bollandus, sed de Africano nihil hactenus reperi. De translatione Sulpitii Bituricensis egit hic codex XV Januarii.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Ita ordiuntur: *In Ægypto apud Thebaidem, beati Antonii monachi, cujus vitam Athanasius, Alexandrinæ ecclesiæ episcopus, insigni volumine prosecutus est.* Cetera ut in textu, nisi quod de Sulpitio addant, *& confessoris.*

ALBERGEN & DANIC. Præterea interserunt: *Qui regnante Constantino magno floruit, & multorum monachorum pater, vita venerabilis præclarissimus vixit, consummatoque cursu, ætatis suæ anno centesimo quinto feliciter in pace quievit. Cujus corpus* &c.

LOVANIEN. Convenit cum ANTVERP-MAX. &c. Sed Geminorum elogium plane resecuit.

CENTULEN. *In Egypto apud Thebaidam, depositio beati Antonii abbatis, qui multa milia monacho-*

nachorum Christi servitio mancipavit, atque vita & miraculis clarissimus vixit. Apud Lingones, sanctorum geminorum Speusippi, Eleusippi, & Meleusippi. Qui cum essent ... sub Aureliano passi sunt. Bituricas, sancti Sulpicii episcopi & confessoris.

BRUXELLEN. De Antonio, hactenus dicta fere colligit, adjiciens de corpore: *Quod nunc apud Viennam Galliæ, ut fertur, translatum est.*

De Geminis. *Apud Lingonas, passio sanctorum geminorum Speusippi, Elasippi & Melasippi. Quos Benignus presbiter, à beato Policarpo, sancti Joannis Apostoli discipulo, cum Andyochio & Tyrso missus in Galliam, fidem Christi docuit. Qui cum essent annorum* XXV, *in quadam arbore ligatis manibus & pedibus suspensi atque extensi sunt, ita ut membrorum compages dissolvi putarentur. Posthæc in ignem præcipitati, nec tamen læsi, inter verba orationum, tempore Aureliani imperatoris martyrio coronati, simul migraverunt ad Christum. Quod avia sua Leonilla & Louilla atque Neon gestorum exceptor videntes, palam se Christianos esse confitentur: propter quod multis afflicti suppliciis, cum Christum negare noluissent, gladio simul perempti, martyrii coronam perceperunt. Et Turbon, victorias Christum confitentium scribens, non post multum temporis etiam martyrium perpessus est.* Vide Bedam & Adonem. In Sulpitio purus est.

HAGENOYEN. Incipit à Lingonensibus, in
De Antonio. quibus satis purus, de Antonio præter dicta, hæc de suo adjicit: *In quo discretio spirituum mirabiliter effulsit, ac contra eosdem à Deo mirabilem accepit potestatem, quem etiam illi supra humanum modum temptabant.* Item: *Claruque spiritu prophetiæ, desiderio martyrii judicibus ad puniendum se obtulit, sed illi eum ledere non valentes neque volentes propter divinam gratiam quam in illo lucere videbant, in heremum successit* [secessit] *ubi consummato cursu vitæ suæ in pace obiit anno* CV *ætatis &c.* In Sulpitio etiam purus est.

VICTORIN. & CODEX REG. SUEC. num 130, ita habent: *Apud Antiquos, dedicatio Domini & Salvatoris quod situm est in Lateranum.* *Dedicationis Salvatoris.*

CODEX alius REG. signatus num 428: *Item sancti Genulfi confessoris.* *Genulfi.*

VATICAN. num. 5949: *In Placentia, sancti Sabini Sabini episcopi.* *Sabini.*

EDITIO LUBECO-COL. In Antonio, cum ALBERG. & DANIC. concordat, in reliquis pura est: addit porro: *Eodem die sancti Genulphi episcopi & confessoris. In villa Valendar sub Confluentia territorio Trevirensi, translatio sanctorum Marcellini & Petri martyrum.* *Marcellini & Petri translatio.*

Hæc eadem & iisdem fere verbis habet Greven. & præterea: *Vienna, beati Marcelli episcopi.* *Marcelli.* Vide Acta hoc die inter Prætermissos & IX Aprilis, ubi de ipso agitur.

MOLAN. De sancto Antonio, charactere cursivo inseruit quæ ex Augustino acceperat Ado; nimirum: *Qui sine ulla scientia litterarum, Scripturas divinas & memoriter audiendo intellexisse, & prudenter cogitando tenuisse prædicatur.* Item eodem charactere etiam ex Adone, post *Aureliani Imperatoris: Turbon autem scribens victorias confitentium Dominum, non post multum temporis, martyrium perpessus est.* Deinde litteris minutioribus superaddidit: *Eo die, Mediolani obiit Theodosius imperator. In cujus mortem orationem habuit sanctissimus antistes, Aurelius Ambrosius, in celebritate quadragesimi diei obitus ipsius, Honorio principe, filio ejus assistente.* De Genulpho agit in posterioribus editionibus, litteris cursivis hoc modo: *Eodem die, sancti Genulphi primi episcopi Carthurcensis & confessoris.* *Theodosii.* *Genulphi.*

XV *Kal.* *Die* 18.

CAthedræ sancti Petri Apostoli, quâ Romæ primum sedit. Et passio sanctæ Priscæ virginis. Apud Pontum, natalis sanctorum martyrum Mosei & Ammonii, qui cum essent milites, primo ad metalla deputati, novissime igni traditi sunt. *Cathed. R.* *Priscæ.* *Mosei.* *Ammonii.*

Sic legunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. Greven. Molan.* & *Agones martyrum.*

VARIA LECTIO. Purioribus codicibus hîc ut alibi annumero Herinienſem, tametsi à nativa Usuardi simplicitate aliquantulum recedat, dum pro *Cathedra*, legit *dedicatio*, de qua re in Observatione plura differemus. Habet item cum Molano, *qui Romæ primum* &c. melius alii post Romanum parvum & Adonem, *quâ*. Antverp. & Max-Lubec. pro *Et passio*, ponunt *Ipso die, passio.* Qui autem Agonibus martyrum insertus est, legit: *Romæ, Priscæ virginis & martyris.* Purior est nostra lectio. Quem autem titulum, quam lauream promereatur Prisca, statim disquiremus.

OBSERVATIO. Hodiernum *Cathedræ sancti Petri Apostoli* festum, antiquum in Ecclesia fuisse, plane evincunt Martyrologii Hieronymiani apographa, in quibus ferme præfigitur *Depositio sanctissimæ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ*, de qua legi potest Florentinii Exercitatio v. Ad rem nostram quod attinet, ita paucis vetustissimum Epternacense: *Depositio sanctæ Mariæ & Cathedræ Petri in Roma.* Lucense habet: *Et dedicatio sancti Petri Apostoli, qua primo Romæ Petrus Apostolus sedit.* Corbeiense vero: *dedicatio Cathedræ sancti Petri Apostoli, qua primo Romæ sedit.* Hæc satis accurate discussit Florentinius, festi illius antiquitatem post Baronium & Bollandum demonstrans. Mirum itaque à Clar. Castellano ita differi, ac si indicare vellet, festum Cathedræ Romanæ ante tempora *Cathedræ Romanæ.*

Caroli magni Gallis fuisse peculiare, Romæ vero & totâ Italiâ prorsus ignotum. Mihi probabilius est, non minus Romæ, quam in Francia fuisse cognitum, tametsi singulari fortasse cultu seu peculiari Missa celebratum non fuerit, quoniam festivitas alia XXII Februarii æque de Romana atque Antiochena Cathedra soleret intelligi, ut advertit Belethus, ab ipso Castellano ibi citatus, & alii plures, tum hoc, tum dicto jam die XXII Februarii. Lubens fateor, hîc nonnulla intervenire quæ longiori dissertationi materiam præbere possint; tum quæ primam festi originem & institutionem, tum quæ ejusdem ex Romana ad alias ecclesias propagationem circumstant; sed ad hujus controversiæ punctum dirimendum sufficiat Romani parvi auctoritas. Hoc enim, cum ex antiquiori Romano codice descriptum, & Româ Aquileiam, fatente Castellano, destinatum sit, diffiteri ipse omnino non potest, Carolo magno longe esse antiquius. In eo autem expressissime legit: *Cathedra sancti Petri, qua primum Romæ sedit.* Nihil his addidit Ado, nihil ex eo Usuardus præter solum nomen *Apostoli.* Debuit itaque consequenter admittere, etiam ante Caroli magni tempora, non in solis ecclesiis ritûs Gallicani, sed etiam Romæ & in ecclesiis ritûs Romani, Cathedræ sancti Petri hodiernam festivitatem, saltem in Martyrologiis, de quibus solis hîc quærimus, recoli consuevisse. Nec quidquam obest Bedæ, Flori & Wandelberti silentium, nisi quis pari ratione arguere velit ad expungendas Sanctorum commemorationes prope innumeras. Rabanus pluribus verbis rem explicuit, cujus textum integrum pauculis mutatis Notkerus transumpsit, in eo potissimum discrepans, quod ubi in Rabano reperisset *dedicatio S. Petri Apostoli*, verterit ipse, haud dubie ex alio Hieronymiano, *Cathedra S. Petri* &c. Porro an utrumque festum, nempe & *dedicatio templi* S. Petri & *memoria* fundatæ ejus *Cathedræ*, recte hoc ipso die prædicetur, examinat Florentinius, & nos forte pluribus eamdem rem discutiemus in Supplementis Januarii & Februarii. Alias enuntiandi formulas suggerent Auctaria.

Priscæ. *Priscam* solam, omissa Cathedra Petri, exhibet Frontonis Kalendarium. Sacramentarium Gregorii & *Virginem* & *Martyrem* appellat. Non uno modo loquuntur Hieronymiana apographa; aliud enim: *Romæ, sanctæ Priscæ virginis*, aliud tantum, ut *martyris*, meminit. Beda legit: *Natalis sanctæ Priscæ virginis & martyris.* Romanum parvum: *Et sanctæ Priscæ martyris*: nec plus dicit Rabanus, Bedam tamen sequi solitus. In Adone fit mutatio, nam ibi rursus, *virginis & martyris*, idque servat Notkerus. Studione, an forte oscitantia aut oblivione, Noster solum *virginis* titulum adscripserit, incertum est. Bollandus Priscam utraque laurea verosimillime donandam existimat, eamque meâ quidem sententia vendicare videtur Sacramentarii Gregoriani auctoritas. Quod si vera esset Castellani conjectura expressa in notis à pag. 328, nimirum Priscam hanc nostram *Aquilæ* uxorem esse, forte neutram promereretur. Quid sentiat Wandelbertus collige ex ejus versiculo: *Quinta & dena simul Prisca pro martyre gaudet.* Actorum fidem tueri non ausim; utrum vero primitiva sint, ex quibus alii superius citata Martinæ & Tatianæ Acta formarint, alibi examinari poterit. *Mosei & Ammonii* ex Hieronymianis meminit eorumque

Mosei & Ammonii. elogium, nescio unde acceptum, suppeditavit Ado, *Mosæi* pro *Mosei* substituens. Hoc solo excepto, ex Adone totum desumpsit Usuardus, totum Notkerus, qui *Moysei* scripsit. Locum martyrii distinctius exprimere visa sunt apographa Hieronymiana apud Florentinium, sed quem non facile reperias; uti nec illud satis compertum relinquunt, utrum aliorum, his fere conjunctorum, martyrum series, ad *Pontum*, ad *Nicæam*, an aliò spectet, quod amanuensium ignorantiæ procul dubio imputandum. De Usuardi lectione satis certum est, de rei veritate non est unde tutò statuere queas.

AUCTARIA.

Maximi. ANTVERP-MAJ. In textu satis purus, addit: *Alexandriæ, sancti Maximi episcopi, qui satis clarus & insignis titulo confessionis effectus est.* De eo etiam agunt codices alii, sed ad XXVII Decembris remittitur. *Eodem die, passio sanctorum martyrum Tirsi, Leucii & Gallenici.* Qui ex Hieronymianis accepti sunt. Vide infra. *Thyrsi & soc.*

ROSWEYD. Plane purus esset, si non omitteret elogium Mosei & Ammonii.

PULSANEN. Sic incipit: *Romæ, institutio Cathedræ beati Petri Apostoli, post primam suam scilicet sanctæ Antiochenæ ecclesiæ Cathedram.* In reliquis satis purus est.

MUNERAT. Nescio cur hîc præterita sit prima annuntiatio de Cathedra &c.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Puri sunt, nisi quod diem inchoent à sancta Prisca, his verbis: *Passio sanctæ Priscæ virginis, quæ cum esset annorum decem, mira pro Christo tormenta fortiter sustinens, demum ictu gladii, sui sancti agonem martyrii feliciter consummavit.* In codice Lovaniensi est, *annorum tertio decimo.* Alii ætatem omittunt, & tutius, cum de ea nihil certi habeatur: vide Bollandum. *De Priscæ.*

CENTULEN. *Cathedra sancti Petri Apostoli, primum Romæ sedit* (Deest *qua*) *Et passio sanctæ Priscæ virg. Et in Ponto, sanctorum martyrum Mosei & Ammonii. Alexandriæ, sancti Maximi episcopi & martyris. Civitate Appolonia, sanctorum martyrum* *Maximi. Thyrsi & soc.*

martyrum Tirsi, Leuci, & Gallenici. Qui remittuntur ad XXVIII Januarii.

BRUXELLEN. *Romæ, passio sanctæ Priscæ virginis & martyris. Quæ mira pro Christo tormenta fortiter sustinuit, & demum ictu gladii agonem sui martyrii feliciter consummavit.* In duabus aliis annuntiationibus satis purus est. Tum: *Alexandriæ, sancti Maximi episcopi & confessoris. Turonis, sancti Leopardi confessoris.* *Leopardi.*

HAGENOYEN. *Cathedra sancti Petri Apostoli, qua primo Romæ sedit, quam gloriosè rexit annis viginti quinque, annis* [vult dicere *mensibus*] *sex, dies novem, sub Claudio & Nerone imperatoribus. Ipso die Romæ, passio sanctæ Priscæ virginis & martyris, sub Claudio imperatore. Quæ cum esset annorum decem, & mira pro Christo pateretur, tandem crinibus decalvatis afflicta ad ydolum ducitur ut adoret, sed illa non consensit. Demum ictu gladii martyrium consummavit. Apud Pontum insulam; natale sanctorum martyrum Moysei* &c. satis pure. In fine: *Item, Christicoli confessoris.* Vult dicere *Deicoli.* *Christicoli.*

AQUICINCT. *Turonis, sancti Leobardi confessoris.* *Leobardi.*

VICTORIN. Habet *Amosei* pro *Mosei*, ut aliqui ponunt *Ammonis* pro *Ammonii.* Et in fine cum codice REG. SUEC. signato num. 130, adjicit ut proxime: *Turonis sancti Leobardi confessoris.*

DAVERONEN. De Leobardo, sic fusius: *Majori monasterio, beati Leobardi confessoris, qui seculum salubriter respuens, crucemque Christi in capite suo portans, apud idem monasterium se arctissimo specu retrusit.* *De Leobardo.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Priscæ virginis & martyris. Coronatio sancti Petri. Mosei & Ammonii militum & martyrum. Deicoli abbatis & confessoris.* *Deicoli.*

In VATICAN. num. 5949. Adjici dicitur: *Romæ, natale sanctæ Priscæ martyris.*

DIVIONEN. ecclesiæ sancti Stephani. Legit ut supra: *Alexandriæ, sancti Maximi episcopi. Qui satis clarus & insignis titulo confessionis effectus est.*

EDITIO LUBECO-COL. In Cathedra, pura, adjungit: *Hic propter Simonem magum, licet Dei occulto nutu, Romam perveniens, ibique prædicans Euangelium, viginti quinque annis ejusdem urbis tenuit pontificatum. Romæ via Hostiensi, passio sanctæ Priscæ..... agonem martyrii sub Claudio imperatore feliciter* &c. *Apud Pontum, natale sanctorum Moysei* &c. In fine: *Monasterio majori, sancti Leobaldi confessoris.* Sic etiam in prima editione scripserat Grevenus, in altera, ut mox patebit, posuit cum aliis, *Turonis Leopardi*, neutro loco bene, nam *Leobardi* legendum est. *Leobaldi.*

BELIN. In utraque editione habet: *Ipso die, passio sanctæ Priscæ virginis & martyris.* Item in utraque, *Mosey & Amonis.* Demum in fine: *Ipso die, sanctæ Liberatæ virginis.* Hanc ex Belino descripsit Molanus, nec quidquam addidit unde dignosci possit. Certum videtur, non agi de Novocomensi Faustinæ socia. Restat igitur famosissima illa, quæ à Greveno indicari videtur, Hispana an Lusitana, quæ in Belgio & alibi *Wilgefortis* dicitur, de qua plura dicenda erunt XX Julii, ad quem diem eam Bollandus in Prætermissis rejicit. *Liberatæ.*

GREVEN. *Sancta Prisca cum esset tredecim annorum, mira pro Christo tormenta sustinuit, ac demum sub Claudio, ictu gladii agonem martyrii consummavit. Alexandriæ, Maximi episcopi. Fortunati, Leonis, Luci. Item Tirsi martyris. Civitate Abitinensi, Saturnini & sociorum ejus martyrum. In Anglia, Wirmini militis & martyris. Eodem die, beati Deicolæ abbatis, discipuli sancti Columbani; de quo inter alia fidei & operum insignia legitur, quod aliquando fatigatus ex itinere, birrum suum in radiis solaribus, quasi in pertica suspenderit. Turonis, Leopardi confessoris. Conchas monasterio, Marciæ & Liberatæ virginum. Venetiis, translatio sanctæ Luciæ virginis & martyris. In Anglia, Osie martyris.* *Maximi. Fortunati & soc. Thyrsi. Saturnini. Wirmini. Deicolæ. Leopardi. Marciæ. Liberatæ. Osiæ.*

MOLAN. typis minoribus, de Deicola Grevenum secutus est, sed pro *Leopardi*, melius scripsit, *Leobardi*, hæc subjungens: *De cujus vita librum conscripsit Gregorius Turonis episcopus. Ibidem, natalis sancti Volusiani, archiepiscopi Turonensis & martyris.* In posterioribus editionibus aliter Auctarium disposuit: *Turonis, natalis S. Volusiani septimi archiepiscopi. Ibidem, depositio sancti Leobardi confessoris. Civitate Arvernis, sancti Venerandi episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Deicolæ abbatis Sutrensis, discipuli beati Columbani.* *Volusiani. Venerandi.*

XIV *Kal.* *Die* 19.

IN Smirna, natalis beati Germanici martyris, qui sub Marco Antonino & Lucio Aurelio, per gratiam virtutis Dei, metum corporeæ fragilitatis excludens, sponte præparatam bestiam provocavit: cujus dentibus comminutus, vero pani, id est Domino Jesu Christo, pro ipso moriens, meruit incorporari. Apud Spoletum, sancti Pontiani martyris, temporibus Antonini imperatoris, quem judex pro Christo vehementissime virgis cæsum, jussit super carbones nudis pedibus ambulare: à quibus nil læsus, equuleo & uncinis ferreis jussus est suspendi & sic in carcerem trudi; ubi angelica visitatione meruit confortari: post quæ plumbo fervente perfusus, tandem gladio percussus est. In pago Dorcasino, sancti Launomari presbiteri. *Germanici.* *Pontiani.* *Launomari.*

Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien. Pulsanen. Max-Lubec. Muneratus & *Grevenus.* Quid in Molano desit, brevi observabimus.

VARIA LECTIO. Greven. pro *beati* ſcribit *ſancti Germanici*, ut eſt in Adone. Munerat. cum nonnullis codicibus, male legit *Marco Antonio*, textus noſter purior eſt. Antv. Max-Lubecanæ ubique conformis, ante *beſtiam* interjicit *ſibi*, ut apud laudatum Adonem etiam legitur, quam vocem Pulſan. adjectivo præfigit, legens: *ſibi præparatam beſtiam.* Puto germanam Uſuardi lectionem hîc repræſentari. Rurſus Antv. habet *tempore Antonini*, pro *temporibus.* Ubi codices reliqui legunt, *à quibus nil læſus*, in Pulſan. ponitur: *E quibus illæſus exiens.* Item; *Poſt quæ omnia*, *plumbo* &c. Redundat vox *omnia.* Verum noto in pleriſque codicibus, etiam puriſſimis ſcribi *Poſtque*, fere per abbreviationem, veluti ſi dicatur *& poſt*, tametſi ſenſus poſtulare videatur, ut *quæ* ſit caſus præeuntis particulæ. Sed hoc in antiquis, ſaltem medii ævi Scriptoribus, mirandum non eſt, utpote qui vix diphthongorum habeant rationem; unde amanuenſium ignorantia factum crediderim, ut *que* conjunctio vel encliticum, pro *quæ* relativo irrepſerit. Launomarum & *presbyterum* & *abbatem* fuiſſe conſtat, at codices noſtri (ſi Antv. & Max-Lubec. excipias) Abbatem non nominant. Pagum *Dorcaſinum* ſeu *Dorcaſſinum* ſcribunt paſſim, Grevenus *Carnotinum* vocat, utrumvis non male, ut apud Bollandum invenies; nos primam lectionem, tamquam vere Uſuardinam præhabendam cenſuimus.

Germanici. *OBSERVATIO.* Qui *Germanicum* primus in ſacros Faſtos retulerit, non alium invenio præter auctorem Romani parvi, ita hoc die ſcribentem: *In Smyrna, ſancti Germanici martyris ad beſtias damnati.* Rationem quærere cur hunc præ aliis diem elegerit, mere divinare eſt. Satis jam alibi oſtendimus, Martyrologii hujus compilatorem Sanctis plurimis, ex Rufino & aliunde deſumptis, & antiquioribus Martyrologis ignotis, pro ſolo ſuo arbitrio certos dies aſſignaſſe. Nec veroſimile puto, viſam umquam auctori illi celebrem Smyrnenſium epiſtolam, in qua diſtinctiores aliquas, etſi non omnino certas, pro martyrii die notas reperiſſet. Interim Romanum parvum ſecutus eſt Ado, elogium ex eodem Rufino vel Euſebio adjiciens, cujus locum integrum retulit Bollandus. Noſter ex Adone omnia, ſed non verbatim accepit; Notkerus, rariori exemplo, ſola Romani parvi verba tranſcripſit. Idem Adonis elogium etiam inter feſtivitates Apoſtolorum recurrit, ubi de Polycarpo agitur XXVI Januarii. Hactenus pro textus noſtri derivatione & præclarâ Germanici laureâ, clara & plana ſunt omnia. De proprio martyrii die anceps quæſtio, de eo enim eadem ratione diſputari poſſe videtur, qua Bollandus in doctiſſimo ſuo commentario § 1 Polycarpi certamen ad certum diem, nempe VII Kal. Aprilis ſeu XXVI Martii revocare conatus eſt. Et hæc quidem valde probabiliter ab eo ſtabilita eſſe nemo negaverit, at nec ipſe tam explorata habuit, ut propterea mutandum putaverit determinatum à tot ſeculis per Martyrologos diem, quod fecit Caſtellanus, utrumque Sanctum ad Martium transferens, Polycarpum ad XXVI, hunc noſtrum Germanicum ad XIX. Incertitudinem illam recte obſervavit Ruinartius inter ſelecta pag. 26, ubi Valeſium & plures alios in eamdem ſententiam adducit. Tillemontius autem tomo 2 in Polycarpo, Græcorum Faſtos præferre videtur, alii in diverſa abeunt. Equidem fateor ex laudata Smyrnenſium epiſtola plane conſtare, Germanicum noſtrum aliquot ante Polycarpum diebus agonem compleviſſe, an toto præciſe octiduo nuſquam pateſcit. Nihilominus Caſtellanus, remiſſo, ut jam diximus, ad XXVI Martii Polycarpo, ſequelæ opinor gratiâ, quia hîc XIX Januarii colitur Germanicus, eumdem ad XIX Martii remittendum putavit. Recte an ſecus alii viderint, nos Martyrologiis noſtris Uſuardi anteſignanis inhærere debuimus.

Pontiani. De *Pontiano*, Spoletino martyre, non ſemel locuti ſumus XIV Januarii, quo die à Rabano, Notkero & pluribus, præſertim Belgicis Martyrologiis, ob corpus Ultrajectum tranſlatum, certatim recolitur. Hic vero etiam in Romano parvo, hoc propriè die & cum hiſce characteriſticis ſignatur: *Et Spoleti, ſancti Pontiani martyris*, XIX *Kal. paſſi*, XV *ſepulti*, XIV *in ſepulchro mutati, quando celebrior dies ejus agitur.* Eadem habet Ado, cum longiori ex Actis extracto, cujus elegans compendium brevitati ſuæ aptavit Noſter, ut in textu repræſentatur. Vide Bollandum XIV Januarii, vel notam Caſtellani pag. 248 & 249. *Launomarum* ab Uſuardo ipſo prioribus duobus ſuperadditum evidenter oſtendunt citati ſupra & alii Uſuardini codices prope omnes. Cur à Molano expunctus ſit, neſcio; certe hinc cœpi doceri, falſam eſſe eorum opinionem, qui Molanum ex codice Pratenſi Uſuardum ſuum edidiſſe exiſtimant, cum ab eo pluribus aliis locis aperte diſſentiat. Wandelberti verſiculus ſic forte legendus:

Launomari

Bis ſeptena Niceto Launomaroque coruſcat.

AUCTARIA.

Dedicat. altar. &c.

PRATEN. In apographo noſtro ad marginem adjici dicitur: *Pariſius, monaſterio ſancti Germani, dedicatio altaris in honore victorioſiſſimæ crucis, & beatæ & glorioſæ ſemperque virginis Dei genitricis Mariæ, & ſanctorum martyrum Mauritii ſociorumque ejus.* Hæc tamen Caſtellanus in litteris ad me datis XXXI Maii MDCCIX, ad diem præcedentem pertinere retulit. Ceterum hæc monaſterii iſtius propria ſunt, uti & alia ſubinde indicanda.

ANTVERP-MAX. CENTULEN. VICTORIN. REG. SUEC. num. 130, & BURDEGALEN. *Heroſolima, Marthæ & Mariæ, ſororum Lazari.* *Marthæ & Mariæ.* Hæc ex Hieronymiano accepta ſunt, ut habent Rabanus quoque, Notkerus & alii. Et quidem in Victorino codice omnis præcluditur locus effugio, quo aliqui comminiſcuntur *Mariam* & *Martham*, *Mario* & *Marthæ* ſuppoſitas; nam ibi omnes exprimuntur, hi Romæ, illæ autem Hieroſolymis. Antiquiſſimum Kalendarium Cluniacenſe utramque hoc eodem die virginem vocat; quæ omnia proximo menſe Julio in Actis operoſius erunt diſcutienda. Vide Sacramentarium Thomaſii pag. 144, ubi *Maria Marta*, *Audifax* & *Abacuc* XX Jan. Sebaſtiano conjunguntur, forte amanuenſis vitio. Sequitur in primo codice: *Et in Smirna, natale ſancti Germanici martiris. In pago Dorcaſſino Corbionis monaſterio, natale ſancti Launomari abbatis, cujus geſta præclara habentur.* Quod etiam habent codex AMBIAN. & MOLAN.

ROSWEYD. Adonianè: *In Smirna, natale ſancti Germanici martyris. Qui cum primevæ ætatis venuſtate floreret, per gratiam virtutis Dei, metum corporeæ fragilitatis excludens, ſponte præparatam beſtiam, dampnatus à judice, jam provocavit, cujus dentibus* &c. pure. *Marii & Marthæ & filiorum ejus Audifax & Abacuc nobilium de Perſide.* *Marii & Marthæ.* Hi ad ſequentem diem pertinent.

AGONES MARTYRUM. Textui ſatis puro ſubjicitur tota annuntiatio: *Via Cornelia* &c. ut die ſequenti.

ALBERGEN & DANIC. Præfatam annuntiationem habent in principio, & in fine ſcribunt. *In pago Dorcaſino Corbionis monaſterio, depoſitio S. Launomari abbatis & confeſſoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Præfigunt etiam *Via Cornelia* &c. ſed cum de Pontiano egerint XIV Januarii, eam annuntiationem hîc prætermittunt. Habent etiam in fine *abbatis &c.* in quo convenit CENTULEN. qui de Germanico ſcribit ut ROSWEYD. ſupra.

LOVANIEN. Cum prioribus conſonat, niſi quod elogium Marii &c. media fere parte mutilaverit.

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, via Cornelia* &c. Tum: *Ieroſolima, Marthæ & Mariæ ſororum Lazari.* De Germanico & Pontiano, ſatis *Tyrſi & ſoc.* pure. Deinde: *Et paſſio ſancti Tyrſi glorioſi martyris cum ſociis ſuis*, ex die præcedenti. In fine: *abbatis & confeſſoris.*

HAGENOYEN. In prima de Germanico, ſatis purus eſt. Secundo loco: *In pago Dorcaſino, ſancti Lauromari abbatis.* Tertia eſt: *Romæ, via Cornelia* &c. De Pontiano egit cum aliis XIV Januarii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Germanici martyris incliti, qui traditus eſt ad beſtias. Launomari presbyteri & confeſſoris.*

In VATICAN. ſub num. 5949. Deeſt *Launomari.*

ALTEMPSIAN. in Anglia auctus: *Tranſlatio ſancti Burghwaladri epiſcopi & confeſſoris.* *Tranſlat. Burgwaladri.*

BELINUS. In utraque editione, poſt Germanicum & Pontianum, de *Mario & Martha* &c. eadem refert quæ jam diximus ab Uſuardo melius poni die ſequenti. Utrobique etiam habet: *In Laude civitate, ſancti Baſſani* [alii ſcribunt *Baſſiani*] *epiſcopi & confeſſoris.* *Baſſiani.* In prima editione deeſt Launomarus. Nil juvat errores typographicos recenſere.

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit: *Colonia Aggripina, tranſlatio ſanctæ Antoninæ & aliarum ſex virginum & martyrum de illa nobili ſocietate undecim millium virginum, ad eccleſiam parochialem ſancti Joannis Baptiſtæ.* *Tranſlat. 7 Urſulanarum.*

GREVEN. Poſt integrum Uſuardi textum, ſic proſequitur: *Iſte Launomarus puerulus parentum ſuorum gregem paſcens, victum ſuum egenis & peregrinis diſtribuebat; ipſe uſque ad ſolis occaſum, jejunium frequenter protrahens. Liberalibus deinde traditus litterarum ſtudiis, ſacerdoſque effectus, eremum adiit: ubi inter alia virtutum prodigia claudum curavit, ignis impetum ſigno crucis oppoſito extinxit, & annoſam quercum, ejuſdem crucis virtute, in loco quo voluit tranſpoſuit. In Anglia, Joannis Brangualatoris eremitæ.* *De Launomaro.* *Joannis Brangualatoris.* *Eodem die, ſecundum aliquos, Marii & Marthæ cum aliis, quos Uſuardus ponit die ſequenti. In Africa ſecundum Bedam* [quodnam Bedæ apographum viderit incertum eſt: nullum hactenus nec impreſſum, nec Ms. nobis innotuit, ubi eo ordine habeatur martyrum ſeries hîc appoſita, videlicet] *ſanctorum Pauli, Quinti, Geronti, Januarii, Saturnini, Succeſſi, Piæ, Germani, Julii, Gagi.* *Pauli & aliorum.* *In Suecia, beati Henrici archiepiſcopi Upſalenſis & martyris. Qui Anglus natione, præfatam regens eccleſiam tempore ſancti Erici regis Suecia, cum eodem ad convertendam plebem Finlandiæ profectus, ob zelum juſtitiæ, à ſcelerato quodam trucidatus eſt. Cum autem idem ejus percuſſor, birretum S. martyris, capiti ſuo impoſitum amovere tentaret, cutem ſibi cum carnibus abſtraxit.* *Henrici.* *In Anglia, ſancti Wolſtani epiſcopi Wigornienſis & confeſſoris. Hic cum ab æmulis ſuis Synodo præſidentibus, tamquam imperitus baculum juberetur paſtoralem reſignare; libenter, inquit, reſigno, ſed non vobis. Et hæc dicens, baculum ipſum lapidi duriſſimo, quo tegebatur ſepulcrum ſancti Edwardi regis, ſic infixit, quod à nemine moveri potuit. Quo illi confuſi miraculo, ut baculum reaſſumeret præceperunt.* *Wolſtani.* *Apud Coloniam Aggrippinam, tranſlatio ſanctæ Antoninæ virginis & martyris & aliarum ſex de ſocietate* ut ſupra ex editione Lubeco-Col. *Baſſiani Laudenſis epiſcopi & confeſſoris, vita & miraculis clari.* *Baſſiani.* *Hic beatum Ambroſium Mediolanenſem viſitans, Clero ipſius obitum ejus prædixit, defunctumque tumulavit. Eodem die, Hugonis archiepiſcopi. Item Contexti epiſcopi & confeſſoris.* *Hugonis.* *Contexti.*

MOLANUS. Poſt illa Uſuardi verba, *gladio percuſſus eſt*, addit fere ex Adone: *Conſummavit autem martyrium ſuum XVIII Kal. Februarii & ſublatum corpus ejus à Chriſtianis, ſepultum eſt*

XV *Kal. celebris vero dies ipsius agitur* XIV *Kal. Februarii, quando iterum sacrum ejus corpus mutatum est.* Sequitur : *Via Cornelia* &c. ut die sequenti. *In Laude civitate, sancti Bassiani* &c. *Nicetii.* *Lugduno, Nicetii episcopi. Monasterio Corbionis, in pago Dorcassino* &c. *Eodem die, beati Contexti episcopi & confessoris.* Quæ habet minori characte-re, de sanctis Africanis secundum Bedam, de beato Henrico Upsalensi, & sancto Wolstano, ex Greveno ad verbum desumpta sunt. Poste-riores editiones ab Usuardo longius recedunt. Initium est, *Via Cornelia* &c. Post quæ sequitur *Marii & Marthæ.* nota observatu digna : *Horum celebritas* inquit, *uno die prævenitur, quia dies passionis eorum, martyrio sanctorum Fabiani & Sebastiani solummodo deputatur.* Festa transferri, id notissimum est, præ-veniri multo rarius; quamvis non diffitear exem-pla suppetere, quibus id factum esse, contra Ca-stellanum demonstretur. Hoc novi in his editio-nibus accedit, quod beato Contexto locus assi-gnetur, nempe: *Eodem die, Baiocas* &c. Henrico Upsalensi, martyrii annus, scilicet, MCLI.

Die 20.

XIII *Kal.*

Fabiani. ROmæ, natalis beati Fabiani Papæ, qui cum tredecim annis Ecclesiæ præesset, martyrium est passus tempore Decii, & in cimiterio Calisti sepultus. Eodem die Catacumbas, sancti *Sebastiani.* Sebastiani martyris, qui cum haberet principatum primæ cohortis, jussus est sub titulo christianitatis à Diocletiano imperatore ligari in medio campo & sagittari à militibus, atque ad ultimum fustigari donec deficeret. Via Cornelia, sanctorum martyrum Marii & Mar-*Marii & sociorum.* thæ cum filiis suis Audifax & Abacuc, nobilium de Persida, qui ad orationem venerant Romam tempore Claudii principis. E quibus post toleratos fustes, equuleum, ignes, ungues, manuum præcisio-nem, Martha in nympha necata, ceteri sunt decollati & corpora eorum incensa.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pulsanen. contra alios omnes codices, pontificatum Fabiani ad duodecim annos restringit : alii Martyrologi nimium extendunt, ut in Observa-tione dicetur. *Præesset*, minus quidem ad exactam syntaxim, sed tamen ita Beda, ex quo alii omnes, & codices nostri excepto Molano, qui legit *præfuisset*, hîc & alibi satis libere antiquam simplicitatem corrigens. *Cimiterio* habent passim codices quos sequimur. In *Callisti*, *Calisti*, *Calixti* sæpenumero variant, ut mirum videri non debeat, si nec nos stabilem orthographiam servemus. Molanus iterum elegantius voluit scribere, *apud Catacumbas :* Pulsanen. & Munerat. *ad Catacumbas*: ceteri neglecta præpositione ponunt, *Eodem die Catacumbas*, & ita, licet magis barbare, legendum putavimus. *Ligari in medio campo*, haud dubie Usuardi lectio est, secundùm Bedam & Adonem ; Tornacen. & Munerat. scribunt *religari.* In Pulsanen. *fusticari* pro *fustigari*, librarii mendum est. Hoc notabilius, quod ubi ceteri omnes recte scribunt, *nobilium de Persida*, solus ille habeat, *hi nobiles fuerunt viri de Siria. Venerunt Rome*, Greven. *Rhome*, melius ex aliis *Romam.* Rursus Greven. & Molan. *temporibus Claudii*, pro, *tempore* &c. Pulsanen. habet *manuum præcisiones*, servanda Bedæ & Adonis lectio in singulari. Item apud eosdem Greven. & Molan. *in lympha*, legendum *in nympha*, ut bene probat Bollandus & fusius explicat Castellanus pag. 340, ubi & alia de his Sanctis satis curiose observantur.

Fabiani. OBSERVATIO. Inter antiquos Martyrologos singularem plane adverto in referendis iisdem Sanctis concordiam. Habent omnes hos sanctos Hieronymiana apographa, præter morem satis hîc conformia, habent Beda, Rabanus & Notkerus ; atque in serie nostra Romanum parvum, Ado, Usuardus. Quærit Florentinius, quid innuat ea plero-rumque Hieronymianorum indeterminata formula : *Romæ in cœmeterio, Fabiani episcopi & Sebastiani;* & satis appositè, ni fallor, ex Cypriano accipi putat antonomastice, pro *cœme-terio Callisti*, idque ex Kalendario Bucherii confirmat, non integre locum referens, qui ita legendus est : XIII *Kal. Feb. Fabiani in Callisti, & Sebastiani in Catacumbas.* Alia Ka-lendaria aut Sacramentaria referre supervacaneum reor, cum ab omni ævo satis con-secrata fuerit inclytissimorum Sanctorum memoria. Notabilis est Bedæ textus hujus-modi : *Romæ, Fabiani episcopi, qui cum viginti quinque annis Ecclesiæ præesset, passus est martyrium*

rium tempore Decii & in cœmeterio Callixti ſepultus. Hæc ex eo deſcripſit Rabanus, aliqua ex Pontificalibus adjiciens, quæ omnia in Notkerum tranſierunt, alia adhuc parte, ex præfato fonte, paulo auctiorem. In Romano parvo ſimpliciter ponitur: *Romæ, Fabiani Papæ & martyris.* Ado Bedam ſequitur, ſub eâ tamen cautione, ut cetera ex eo deſumens, pro XXV *annis* ſubſtituat: *Qui cum* XIV *annos, menſes* XI *ac* XII *dies.* Textum ſuum ex alterutro mutuavit Noſter, at rejecto utriuſque calculo, eum ſignavit, qui proxime ad veram chronologiam accedit. Cetera vide apud Bollandum & recentius apud Tillemontium tomo 3 à pag. 362. In textu Hieronymiano diei præcedentis, ex codice Lucenſi ultimo loco ponitur: *Romæ, paſſio ſancti Sebaſtiani martyris.* Duplicati feſti rationem *Sebaſtiani.* vel ſaltem conjecturam ibidem invenies. Romanum parvum tertio loco legit: *Et Sebaſtiani in veſtigiis Apoſtolorum ſepulti.* Ado prolixius Bedæ elogium totum tranſumpſit, excluſa ſolum Sebaſtiani patria, *de Mediolano.* Rabanus Bedam incorruptum reliquit, Notkero Adonem ſequente. Noſter brevius ſuum encomium ex diffuſioribus illis ſeu Bedæ ſeu Adonis contraxit, *Catacumbas* recte exprimens, de quibus vide Acta XXIV Junii à pag. 439, & Caſtellanum à pag. 353 multa erudite de Sebaſtiano ejuſque tranſlatione congerentem. An Acta vere ab Ambroſio ex autographis & authenticis compoſita ſint, merito dubitatur, at egregia eſſe, gravia & fide digna, omnes cum Heſſelio apud Molanum, Bollando, Ruinartio pag. 295, aliiſque fatentur; nec id Tillemontius negaverit, cujus compendium legi dignum eſt tomo 4 à pag. 515. Wandelbertus ſic hodie canit:

Tertia poſt decimam Fabiano præſule floret:
Cui parili Sebaſtianus virtute cohæret,
Româ quem vectum nunc Sueſſio læta frequentat.

Tertia annuntiatio in Hieronymianis eodem defectu laborat: *In cœmeterio, Marii, Marii & Marthæ, Audifax & Abbacuc.* Hîc vero Florentinius antonomaſiæ beneficio non utitur, *ſoc.* ſed innominatum cœmeterium *Arenarium* cenſet eſſe *Viâ Corneliâ*, quæ in Epternacenſi & in Uſuardo ſignatur. Sola nomina exprimit Romanum parvum, quorum primum & ultimum variè à nonnullis contorta reperies; ut *Maris* vel *Marini*, pro Marii; *Ambacum*, *Ambacuc*, *Abachum* &c. Ceterum ex Beda rurſus derivantur quæcumque Rabanus, Ado, Uſuardus, Notkerus in ſuos textus tranſtulere. Hos inter minimum à fonte recedere videtur Uſuardus, ſi poſitionem excipias, nempe *via Cornelia*, quam ille ſolus præfixit, in Actis fortaſſe aut in aliquo Hieronymiano apographo repertam. De Actorum ſinceritate minus videtur dubitaſſe Bollandus quam Baronius: à ſelectorum collectione à Ruinartio excluſa ſunt. Equidem totius hiſtoriæ ſubjectum, ut ita loquar, ſatis verum exiſtimo, aſt omnia complanare, quæ Tillemontius objicit tomo 4 à pag. 673, difficillimum arbitror. Siquid tamen Bollandianis diſquiſitionibus ſuperaddi aut magis illuſtrari queat, id in loco præſtabimus, atque eo veritatis ſtudio, quo in ſimilibus verſari ſolemus.

AUCTARIA.

De Sebaſtiano. ANTVERP·MAJ. In Fabiano Adonianus eſt. De Sebaſtiano etiam aliqua admiſcet hoc modo: *Qui in tantum carus erat Diocletiano & Maximiano imperatoribus, ut principatum ei primæ cohortis traderent. Quem Diocletianus, ubi Chriſtianum cognovit, nec a fide poſſe revocari, juſſit ligari in medio campi, quaſi ſignum ad ſagittandum, & ſagittari à militibus; qui cum ſagittis plenus quaſi hericius eſſet, putantes eum mortuum, abierunt.* Deſunt reliqua, quæ cum prioribus, melius in Beda vel Adone legentur. Sic & in tertia incompletus eſt: *Eodem die Romæ, natale ſanctorum martyrum Marii .... & Abacuc nobilium, qui ad orationem venerant Romæ, tempore Claudii principis.*

ROSWEYD. In Fabiano etiam Adonianus eſt. De Sebaſtiano ex eodem fonte alia ferme decerpit: *Qui jubente .... quaſi ſignum ad ſagittam poſitus, ita ſagittis repletus eſt, ut quaſi hiricius videretur. Debinc intra paucos dies ſanitate recuperata, cum ipſos imperatores de perſecutione injuſta Chriſtianorum, libera voce corriperet, denuo captus, felici conſummatione martyrium excepit, ſepultuſque eſt in Catacumbas juxta veſtigia Apoſtolorum.* De Mario &c. die præcedenti.

De Sebaſtiano.

AGONES MARTYRUM Fabiano adſcribuntur anni XIV. De Sebaſtiano pure. De reliquis pridie.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Uti pridie retulerunt martyres Perſas, ita eoſdem hodie prætermittunt. In Sebaſtiano puri ſunt. De Fabiano, poſt *Papæ*, hæc ſolum interſerunt: *Qui decimus nonus poſt beatum Petrum.*

ALBERGEN. & DANIC. Cum prioribus conveniunt, ſed poſt *ſepultus*, adjiciunt inſuper: *Hic Chriſma conſtituit annis ſingulis in Cœna Domini celebrari.*

CENTULEN. *Romæ, paſſio beati Fabiani Papæ & martyris. Eodem die, ſancti Sebaſtiani martyris, cujus fide atque doctrina multi martyrio coronati ſunt. Item eadem die Romæ, ſanctorum Marii & Marthæ, cum filiis ſuis Audifax & Abacuc, nobilium de Perſida, qui ad orationem venerant tempore Claudii imperatoris.*

BRUXELLEN. Sic incipit: *Romæ, natale ſancti Sebaſtiani de Mediolano, ac comitum ejus. Qui cum ....* non omnino pure. Dein poſt *deficeret: Quem mortuum in cloacam miſerunt. Cujus corpus à quodam Licineo inventum & in cripta juxta veſtigia*

De Sebaſtiano.

De Fabiano. *ſtigia Apoſtolorum ſepultum eſt.* Tum de Fabiano, poſt, *Papæ & martyris*, ſic proſequitur: *Qui ſede vacante dum de futuri pontificis electione tractaretur, cum aliis affuit, & ſubito columba candida de cælo ſuper caput ejus deſcendens, dixit: Tu Romæ epiſcopus ordinaberis. Qui ſic divinitus electus, poſt laudabilem vitam, à Decio pro fide Chriſti decollatur. Hic ſtatuit ut omni anno in cœna Domini criſma conſecretur: & exactam curam habuit ut geſta martyrum in integrum colligerentur.* De Perſis, die præcedenti.

HAGENOYEN. De Fabiano, paulo aliter primo loco annuntiat: *Qui fuit* XIX *poſt beatum Petrum, & per indicium columbæ, ſuper eum divinitus deſcendentis, in Papam eſt electus ſub Gordiano imperatore, & Eccleſiæ præfuit* XIII *annis. Iſte Fabianus reſtituit* [reſtitit] *Philippo imperatori volenti intereſſe Paſchæ ſollempniis, donec pectora ſua confiteretur & pœnitentiam ageret.* Vide Bollandum. *Hic ſeptem ſubdiaconos conſtituit, qui geſta martyrum colligeret* [colligerent.] *Tandem ſub perſecutione Decii, capitis amputatione martyrium complevit.* De Sebaſtiano, ſic habet: *Apud Cathecumbas, beati Sebaſtiani militis & martyris, qui multos in fide & paſſione confortavit, & multos ad fidem convertit. Hic cum haberet ....* non ſatis pure. *Sed poſtea præſentans ſe imperatoribus, conveniens illos de injuſta perſecutione Sanctorum, & ideo juſſus ad mortem fuſtigari & corpus ejus in cloacam projici.* De Perſis, die præcedenti.

VICTORIN. Ex Rabano poſt *ſepultus*, de Fabiano habet ſequentia: *Hic regiones diviſit diaconibus & fecit ſeptem diacones, qui ſeptem notariis imminerent & geſta martyrum in integrum colligerent.* Deinde hæc aſſuit: *Hujus temporibus ſupervenit Novatianus* [vult dicere *Novatus*] *ex Africa, & ſeparavit de eccleſia Novatianum, poſtquam Moyſes confeſſor in carcere defunctus eſt, qui fuit menſibus* XI.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Fabiani & Sebaſtiani, martyrum, Marii & Marthæ cum filiis Marcelliani. Marci &c. nobilibus. Marcelliani & Marci, ac Tranquillini patris eorum, martyrum.* Spectant hi ad XVIII Junii, hîc autem Sebaſtiano forte juncti ſunt; quod eorum geſta in illius Actis comprehendantur.

REMENS. eccleſiæ SS. Timothei & Apollinaris: *Lugduno Galliæ, ſancti Clementis presbyteri.* *Clementis.* De eo meminerunt apographa Hieronymiana; uti etiam Acta noſtra perpaucis.

EDITIO LUBECO-COL. De Fabiano ſolum inſerit ut ſupra: *Qui* XIX *poſt beatum Petrum. Eodem die Romæ ad Catacumbas, natale ſancti Sebaſtiani martyris. Qui cum haberet* ut ſupra &c. De Perſis etiam die præcedenti.

BELIN. Utraque editio in textu non omnino pura eſt: omittit Perſas, de quibus egit die præcedenti; & in utraque ſubjicitur: *Civitate Taurina, ſanctorum martyrum Solutoris,* *Solutoris.* *Adventoris* *Adventoris & Octavii.* *Octavii.* Sunt hi ex celebri legione Thebæa & in Prætermiſſis remittuntur ad XX Novembris, quo die eorum meminit Martyrologium Romanum.

GREVEN. Præter morem, hoc unicum habet additamentum: *Eodem die, beati Policronii* *Polychronii* *martyris.* Duo in Prætermiſſis Polychronii memorantur, uter eorum ſit, hactenus neſcimus.

MOLAN. In prima editione: *Civitate Taurina, ſanctorum martyrum Solutoris, Adventoris & Octavii*; ex Belino. *Lugduno Galliæ, ſancti Clementis presbyteri.* De quo ſupra. In poſterioribus adjungitur: *Die vigeſima, ſancti & theophori patris Euthymii magni.* *Euthymii.* De ipſo in Actis fuſe, & forte alia in Supplemento addi poterunt. Tum typis minoribus: *Eodem die ſancti Mauri epiſcopi Ceſennæ civitatis & confeſſoris,* *Mauri.* *eximiæ ſanctitatis viri. Obiit Dagobertus rex* *Dagoberti.* *Francorum. Conſtitutum eſt autem à Domino Joanne abbate, & univerſo capitulo Marcianenſi, ut dies anniverſarius ejus ſolemniter celebretur, pro eo quod idem glorioſus rex & Mathildis regina ejus, cum beatam virginem Euſebiam de fonte ſalutari ſuſcepiſſent, Villam Verniacum, & vinum, quod ad uſus noſtros de Francia adduceretur, regali munificentia contulerunt.* Vide Prætermiſſos.

Die 21.

XII *Kal.*

Publii. NAtalis beati Publii epiſcopi, qui ſecundus poſt Dionyſium Areopagitam Athenienſium eccleſiam nobiliter rexit, & præclarus virtutibus, ac doctrina præfulgens, ob Chriſti martyrium gloriosè coronatur. *Agnetis.* Romæ, paſſio ſanctæ Agnetis virginis, quæ ſub præfecto Urbis Symphronio ignibus injecta, ſed his per orationem ejus extinctis, gladio percuſſa eſt. In Hiſpaniis civitate Tarracona, ſanctorum martyrum Fructuoſi epiſcopi, Augurii & Eulogii diaconorum, qui tempore Galieni primò in carcere truſi, deinde flammis injecti, exuſtis vinculis, manibus in modum crucis expanſis, orantes ut urerentur obtinuerunt. *Fructuoſi & ſoc.* *Patrocli.* Trecas, ſancti Patrocli martyris.

Ex *Prat. Herin. Torn. Pulſan. Munerato, Greveno, Molano* & *Agonibus martyrum.*

VARIA LECTIO. Pulſan. ſcribit *ſancti Publii* & ita paſſim recentiores codices cum Antv, Max-Lubecana &c. Idem legit *Ariopagitam* uti & Herin. & Tornac. quod vix obſervatu dignum in præfatione monuimus. Greven. & Molan. tranſpoſuerunt *nobiliter rexit*, legentes *rexit nobiliter*. Plus aliquid auſus Pulſan. elegantius legere credidit,

didit; *Athenienſium nobiliter rexit eccleſiam.* Muneratus ſecundæ editionis, neſcio quomodo; *& præclarus virtutibus*, vertit *& prædicans virtutibus*. Et ſic in Agonibus martyrum. Rurſus Pulſan. pro *gloriosè coronatur*, poſuit *gloriosè occubuit.* Greven. & Molan. titulo *virginis* apponunt *& martyris.* Munerat. contra, ſenſum hiulcum facit, omittendo *quæ ſub præfecto. Symphronio* legunt codices probati omnes poſt Adonem; Pulſan. cum aliis, forte Bedam imitatis *Simpronio* vel *Sempronio.* Item *Tarracona* illi, hi cum Munerato & Agonibus MM. *Terracona*, utri rectius, non diſputo. *Tugurii* pro *Augurii* in Pulſan, ſcriptoris vitium reputo, uti *Galeni* pro *Galieni* in Agonibus MM. Melius ſcriberetur *Gallieni*, ſed codices ſequimur. Lego, *in carcere truſi*, quod ita Uſuardum ſcripſiſſe ſentiam, melius dixerat Ado *in carcerem.* Ceterum recedunt Pulſan. Greven. & Molan. qui id corrigendum putarunt. Agones MM. pro *expanſis* habent *expaſſis.* Greven. omiſit vocem *orantes*, ante, *ut urerentur*; forte quod ſenſum obſcuriorem eſſe adverterit; ſed maxime improbanda Pulſan. Codicis licentia, ita corrigentis: *In carcerem ſunt retruſi: deinde flammis injecti ut urerentur. Sed exuſtis vinculis, manibuſque in modum crucis expanſis, orando obtinuerunt martyrii palmam. Trecas* ſcribunt omnes, medii ævi ſtylum ſecuti, liberior Grevenus habet, *Trecis*, cum Agonibus martyrum. Præferenda eſt qualiſcumque Uſuardi lectio.

OBSERVATIO. Codices noſtri Uſuardini optimæ notæ concorditer primo loco *Publium* annuntiant, plures alii cum Belino *Agnetem* præpoſuere. Et ita habent apographa Hieronymiana, Romanum parvum, Rabanus & Ado. Cur id mutandum cenſuerint Uſuardus & Notkerus, non facile divinaveris. Neque enim ætatis ordo prætexi poteſt, nam ea ratione in ultimum locum rejicienda fuiſſet celeberrima *Agnes*, tametſi cum Bollando ſtatuas ſub Valeriano & Gallieno, non ſub Diocletiano, ut probabilior fert ſententia, martyrii coronam adeptam. Hic itaque ceteris omnibus anteponitur *Publius*, quem ex iis unum cenſemus, cujus prima in Faſtis ſacris memoria auctori Romani parvi accepta debetur, nam qui in Hieronymianis apographis *Puplius*, *Publiis*, vel *Publius* inter alios martyres connumeratur, nullam cum hoc noſtro connexionem habet, & falli plane opinor Caſtellanum, qui ex illis nomen deſumptum exiſtimat. En modo Romani parvi verba: *Athenis, S. Publii epiſcopi, qui Militenius à Paulo epiſcopus ordinatus.* Aliter Ado: *Item apud Athenas, B. Publii epiſcopi, ob Chriſti martyrium coronati.* Et quidem ſic excluduntur difficultates chronologicæ, quibus ſe implicat in feſtivitatibus Apoſtolorum, dum Publium Militenum, Dionyſii Areopagitæ immediatum ſucceſſorem conſtituit, quod à Bollando citati, viderunt Baronius & Halloixius & recentius tomo 2 variis locis impugnat Tillemontius. An Noſter Adonem contrahens obſervatam difficultatem evitare voluerit, non eſt promptum aſſerere, certe ita annuntiationem formavit, ut verum vel ſaltem vero proximum attigerit. *Publii.*

Veriſſime ab Hieronymo pronuntiatum eſt ep. 8 ad Demetriadem (quæ in nova editione 97) ſub finem, *omnium gentium litteris atque linguis laudatam* eſſe *Agnes vitam*, ut egregie probant Ambroſii, Auguſtini, Gregorii & tot aliorum encomia. *Præcipue in eccleſiis*, inquit idem Hieronymus; imo in antiquiſſimis quibuſque Kalendariis, Martyrologiis, Sacramentariis. Bucherianum imprimis diſerte legit: *Agnetis in Nomentana.* Carthaginenſe: *Sanctæ martyris Agnes.* Frontonis, quaſi ad geminati feſti diſtinctionem: *Natale ſanctæ Agne de paſſione*, ubi melius legeretur *Agnes* à recto *Agne.* Hieronymiana, primo loco habent: *Romæ, paſſio Agnetis virginis.* Brevius, Romanum parvum: *ſanctæ Agnetis virginis.* Bedæ elogium totidem fere verbis à Rabano & Adone in Martyrologio tranſumptum eſt; Noſter, qui ex poſtremo cetera, & hoc veroſimiliter mutuatus eſt. Aſt in eodem Adone inter feſtivitates Apoſtolorum diffuſior texitur hiſtoria, quam dicere poſſis Actorum illorum compendium, quæ ſub Ambroſii nomine circumferri ſolent, ex quo pluſcula à Notkero decerpta ſunt. An vere Ambroſiana Acta crediderit Bollandus, eſt cur dubitem, utcumque tamen fuerit, ab eruditis hodie ſancto illi Doctori paſſim abjudicantur. Nec ſane magna ea jactura reputanda eſt, cum ab ipſo Ambroſio lib. 1 de Virg. cap. 2, à Prudentio, Maximo Taurinenſi & tot aliis Patribus cumulatiſſime compenſetur. Vide Ruinartium inter ſelecta à pag. 503, ubi Prudentii hymnum 14 & citatum Ambroſii locum illuſtrat. Tillemontius tomo 5 à pag. 344, & Caſtellanus in hodiernis notis, nonnulla obſervant, quæ in Supplemento examinari poterunt. De ſola Agnete cecinit Wandelbertus: *Agnetis.*

Bis ſexta eſt, Agnes quam virgo & martyr honorat.

Martyres Tarraconenſes commemorant Hieronymiana, ad quos paucula notavit Florentinius, alibi fortaſſe diſcutienda. Fallitur iterum Caſtellanus, dum in omnibus Martyrologiis proſaicis eorum nomina reperiri affirmat, quandoquidem nec Beda, nec Romanum parvum, de iis meminerint. Signat ipſos Florus cum proprio ſibi elogio. Ado elegantius ex Actis compoſuit quod Noſter in pauciora redegit. Rabanus ſolum Fructuoſum *Fructuoſi & ſoc.*

sum seligit, eique perperam attribuit *regulas monachorum*, multis post seculis a Fructuoso Braccarensi episcopo adornatas; Notkerus Adonem sequi maluit. Acta à Bollando illustrata authentica esse, fatetur Ruinartius, quem vide à pag. 219, & Tillemontium tomo 4 à pag. 198. Ex laudatis Hieronymianis etiam sumptus est *Patroclus* Trecensis: *Trecas, passio sancti Patrocli martyris:* qui male ab Acherio inter adjectitios computatus est. Ex isto fonte eum acceperunt Rabanus & Ado, cum ea diversitate, quod ille locum notare neglexerit, hic vero distinctius: *Apud Trecas.* Cur Noster minus eleganter scripserit, cur Notkerus omiserit, non est operæ pretium inquirere. Satis patet Usuardum sua omnia ex Adone desumpsisse. Quod autem hîc & alibi à Baronio vel Bollando Bedam citari advertas, de pridem vulgato intellige, quod supra monuimus, quodque in catelam passim indicare Bollandus consuevit. De Patrocli Actis & translatione, diligenter agit Bollandus, quibus adde quæ recentius observavit Tillemontius tomo 4 à pag. 203.

Patrocli.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Incipit ab Agnete, in qua satis purus est. Tum: *Apud Athenas, natale sancti Publii episcopi & martyris.* Tarraconenses carent elogio. Demum: *Trecas, passio sancti Patroclii martyris, tempore Aureliani imperatoris. Qui post diversos, quos pro Christo sustinuit, agones, capitis obtruncatione martyrium consummavit & sepultus non longe est.*

De Patroclo.

ROSWEYD. De Agnete, bene. De Publio, ut Ado in Martyrologio: *Item apud Athenas, beati Publii episcopi, pro Christo martyrio coronati.* In Tarraconensibus elogium constringit: *In Hispania civitate Taragona, natale sanctorum Fructuosi episcopi, Augurii & Eulogii diaconorum, qui tempore Galieni, sub Emiliano præside martirio coronati sunt.* In ultima purus est.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Toto textu satis puri sunt, sed in elogio Terraconensium ex Adone supplent, quod Usuardus prætermiserat: *Et mox quidam ex fratribus & filia præsidis, quæ adstabat, viderunt Sanctorum animas cælum conscendere coronatas.* Eadem habent codices mediæ notæ ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. non minus sinceri, si Agnetem Publio non præponerent.

LOVANIEN. Etiam præfigit Agnetem; sed præterea mutilus est, carens toto Publii elogio.

CENTULEN. *Apud Athenas, sancti Publii episcopi & martyris, quem docuit & ordinavit sanctus Paulus Apostolus. Romæ, passio sanctæ Agnetis virginis, sub judice Simphonio.* In Tarraconensibus, post *diaconorum*, addit, *& martyrum*, carens elogio. In ultima purus est sed adjicit, *tempore Aureliani.*

BRUXELLEN. De Agnete, subdit: *Cujus cotidie in Canone Missæ memoramus.* De Publio, Adonis elogium inter festivitates Apostolorum cum Usuardino sic fere commiscet: *Apud Athenas, beati Publii episcopi & martyris. Qui pridem princeps insulæ quæ dicitur Militena, cum beatum Paulum navigantem Romam, per triduum hospitio susceptum humanè tractasset, & Paulus patrem ipsius febribus & dissenteria laborantem per impositionem manus sanasset, cœpit sancto Paulo adhærere. Qui ipsum postea episcopum ordinans, ad prædicandum direxit. Hic fuit secundus post Dyonisium &c.* In Tarraconensibus non omnino purus est, & ex Adone adjicit idem quod supra. In fine: *Eodem die Trecas, tempore Aureliani imperatoris, passio sancti Patrocli martyris glorioši, qui Susati requiescit.* Vide Bollandum.

De Publio.

HAGENOYEN. In Publio satis purus, secundo loco habet de Tarraconensibus ut ANTVERP. &c. superius. De Agnete sic habet: *Romæ, passio sanctæ Agnetis virginis & martyris. Quæ in juventute sua sponsum elegit sibi Deum, & ideo filium præsidis Symphronii recusans; & ob hoc turpiter est denudata & crinibus suis tecta à Deo, & ab angelo in lupanari custodita. Hæc postquam filium præsidis, qui illam contaminare voluit, à morte suscitavit, in ignem projicitur & occiditur, sed non læditur igne: tandem gladio percutitur & subiit mortem. Eodem die Trecas* &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Sic legit: *Agnetis virginis & martyris solemnitas.* Et in margine; *Ex speciali licentia Capituli, propter præsentiam corporis ipsius, quod est in ecclesia sancti Martini Trajectensi, valde solenniter in loculo argenteo deaurato locatum.* Molan. in posterioribus editionibus, ipsi Usuardi textui, litteris cursivis, de eadem sancta hæc interserit; *Cujus reliquiæ habentur in Trajecto inferiori.* Videantur Bollandus & Castellanus.

BELIN. 1a editio mutila est, altera ferme integra, sed utraque ab Usuardo discrepat, quod primus locus Agneti tribuatur.

EDITIO LUBECO-COL. Ab Agnete etiam incipiens, Usuardino elogio, post *Virginis*, hæc verba interponit: *Quæ decimo tertio ætatis suæ anno, temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum, sub præfecto urbis* &c. In Publio, purus est. In MM. Tarraconensibus Adonem potius quam Usuardum describit. De Patroclo sic habet: *Eodem die Trecas, sancti Patrocli martyris, qui tempore Aureliani imperatoris decollatus est.*

De Patroclo.

GREVEN. *Iste Patroclus civis erat Tricassinæ urbis, sed Christi amore, contemptis divitiis, ad palmam martyrii post compedes, ignitas catenas, & fustes superatos, capitis abscissione pervenit. Vitalis, martyris Agaunensis. Meynradi eremitæ & martyris. Translatio S. Vincentii Levitæ. Arvernis, Aviti episcopi. Hermis episcopi. Item sancti Celestini.*

Vitalis. *Meynradi.* *Aviti.* *Hermis.* *Cælestini.*

MOLAN. edit. prima minuto charactere: *Ancyra Galatiæ, S. Busyris egregii martyris.* Tripartitæ lib. 6 cap. 13. *Meinradi eremitæ & martyris Augiensis.* Editiones alteræ sic habent: *In insula Augiensis monasterii, Meinradi eremitæ & martyris anno* DCCCLX. *Die* XXI, *sancti patris Maximi confessoris, & sancti Neophyti. Eodem die, sanctorum martyrum, Eugenii, Canidii, Valeriani & Acylæ.* De Maximo vide Prætermissos: utrum Neophytus ille Anastasius sit, me latet. Vide Acta pridie, & hodie Prætermissos.

Busyris. *Maximi.* *Neophyti.* *Eugenii & soc.*

XI *Kal.* *Die* 22.

NAtalis ſancti Timothei, diſcipuli beati Pauli. Hic ab eodem Apoſtolo epiſcopus Epheſo ordinatus, poſt multos pro Chriſto agones, martyrio coronatus eſt. *Timothei.* Eodem die apud civitatem Valentiam, ſub Daciano Hiſpaniarum præſide, ſancti Vincentii levitæ & martyris. *Vincentii.* Cujus paſſionis nobilem triumphum conſpicuus verſificator Prudentius luculenter verſibus exequitur: ſanctus quoque Auguſtinus ejuſdem martyris præconium, quanto ſit laudis honore excipiendum, quodam ſermone commendat. Romæ ad aquas Salvias, ſancti Anaſtaſii monachi & martyris. *Anaſtaſii.* Qui poſt plurima tormenta carceris, verberum & vinculorum, quæ in Cæſarea Palæſtinæ perpeſſus fuerat à Perſis, poſtremò multa pœna affectus atque ad ultimum decollatus eſt cum aliis ſeptuaginta. *Vincentii & ſoc.* Ipſo die civitate Ebreduno, ſanctorum martyrum Vincentii, Orontii & Victoris.

Textus deſumitur ex *Herinien. Tornacen. Munerat. Greven. Molan.* & *Agonibus martyrum.*

VARIA LECTIO. Vix notatu dignæ ſunt leviculæ diſcrepantiæ. Greven. & Molan. pro *beati Pauli*, ſcribunt *ſancti.* Idem Molan. & alii, *epiſcopus ordinatus*, item *Epheſi*, ceteri melius cum textu, *epiſcopus Epheſo ordinatus.* In Tornacen. ubi de Vincentio annuntiatur, *eodem die apud civitatem* &c. omiſſa eſt vox *die*, amanuenſis vitio, quo etiam in Munerato ſcriptum *Giſpaniarum.* Herinien. poſuit, *poſt multos agones pro Chriſto;* certa apparet & aliquantulò elegantior Uſuardi tranſpoſitio. Rurſus idem codex legit, *cujus paſſionem nobilis triumphi.* Melior eſt textûs lectio, eaque in tota Vincentii annuntiatione vere & germane Uſuardina, non ea quam ipſi tribuit Bollandus, à codice Pratenſi deceptus, ex quo citat ſequentia: *Apud Valentiam civitatem Hiſpaniæ, ſancti Vincentii levitæ & martyris, cujus certaminis triumphum, temporibus Diocletiani & Maximiani, poſt nimiam cædem ac gravia tormenta, textus ipſius paſſionis ſub Datiano præſide completum eſſe declarat.* Aſt genuina hæc Uſuardi eſſe, codicibus omnibus aliis, excepto Aquicinctino, repugnantibus, haud umquam ut crederem induci potui. Quam vero id recte pridem ſenſiſſem, docuit ſubinde Caſtellanus, numquam ſatis laudandus mihi adjutor in conſulendo præfato Pratenſi codice. Scripſit enim, totum textus noſtri elogium, ut primum ibi exaratum erat, ab imperito fortaſſe quopiam eraſum fuiſſe, & ſuperſcripta quæ modo citavimus, unde patet eum quoque codicem reliquis noſtris olim conformem fuiſſe, atque adeo ipſiſſimam Uſuardi lectionem à nobis in textu exhibitam. In Agonibus martyrum habetur, *ad aquas Salinias*, in Molan. *apud aquas Salvias.* Demum Molan. idem & Greven. ponunt: *In Galliis civitate Ebreduno.* Nemo non videt, textus noſtri lectionem ex aliis eſſe præferendam. In Greven. aliquid redundat.

OBSERVATIO. Quam authentica ſunt Timothei geſta, utpote quorum præcipue teſtem habemus ipſum Doctorem gentium, tam eſt dubius dies quo martyrii lauream promeritus ſit. Baronius ad XXIV Januarii ſic notam ſuam orditur: *Agunt de eodem* (Timotheo) *hac die* (nempe XXIV Januarii) *ceteri Latinorum; Græci autem* XXII *hujus.* *Timothei.* De Græcis vera prædicat, de Latinis non item: nam Hieronymiana, &, ſi inter ea numerari poſſit, ipſum S. Cyriaci M S. quo Baronius uſus eſt, ac præterea Florus eum ſignant XXVII Septembris; Wandelbertus XVI Maii; Uſuardus autem ejuſque præcipui codices & quidem Belinus & recentiores alii, eum expreſſiſſime annuntiant hoc die XXII Januarii. Itaque *ceteri* illi reducuntur ad Bedam, Romanum parvum, Adonem, Rabanum & Notkerum. Porro Bedæ, Romani parvi & Rabani phraſis breviſſima eſt; paulo longior Notkeri ex Adone inter feſtivitates Apoſtolorum, unde etiam noſtra deſumuntur, omiſſa dumtaxat tranſlatione reliquiarum, de qua Uſuardus IX Maii, Adoniana aliqua hodierna in eum locum transferens. Quâ autem causâ motus ſit ad deferenda ſolitorum ductorum veſtigia, nuſquam reperio, niſi præter morem Græcos hîc imitari voluerit. Acta à Polycrate ſcripta, aliaque à Metaphraſte diffuſius deducta, optime illuſtravit Bollandus. Vide etiam Caſtellani notam à pag. 393, & accuratam vitæ ſynop-

fim apud Tillemontium tomo 2 à pag. 142. *Quousque vel Romanum imperium, vel Christianum nomen extenditur*, Auguſtini verba ſunt, *omnis regio, omnis provincia, natalem gaudet celebrare Vincentii.* Hinc in vetuſtis Eccleſiæ monumentis notiſſima ejus memoria. Non ſolus in Hieronymianis colitur, ſed epiſcopo *Valerio* & octodecim, imo & pluribus ſociis conjunctus, de qua turma diligenter agit Bollandus & poſt illum Florentinius in notis: tu plerorumque ſodalium nomina ex inſigni Prudentii hymno accipe, ac quo die ſinguli collocandi ſint, ex citatis ſcriptoribus diſce. Romanum parvum indeterminatum reliquit martyrii locum: *Sancti Vincentii diaconi & martyris in Spaniis*: nec clarius ſcripſerat Beda. Elogium ex probatiſſimis Actis, tametſi non præſidialibus, concinnavit Ado; Noſter vero, pro ſingulari in S. Vincentium pietate, encomium adornavit quod ab aliis rejectum, ab aliis non ſincere redditum eſt. Aliam hiſtoriam texuit Florus, aliam Rabanus, ſed Notkerus Adonem deſcripſit. Habes in Actis noſtris quæ de tranſlationibus & miraculis operoſe collecta ſunt. Vide præterea Ruinartium à pag. 387; notam Caſtellani pag. 375, & vitam gallicè deductam à Tillemontio tomo 5 à pag. 215.

Vincentii.

Anaſtaſii monachi ad aquas Silvias, pro *Salvias* meminit Romanum parvum. Beda paulo fuſius: atque ampliori non nihil elogio Viennenſis. Primum ſecutus eſt Rabanus; Notkerus alterum, quem & Uſuardus, expuncta tranſlatione, ſic expolivit ut in textu retulimus. Acta ejus tam præclare à Bollando illuſtrata ſunt, ut nihil deſiderari poſſe videatur. Vincentium & Anaſtaſium ita conjunxit Wandelbertus:

Anaſtaſii.

Undecimam levita ſacer Vincentius ornat,
Huic & Anaſtaſium virtus conjungit opimum.

Ultima annuntiatio pure Uſuardina eſt, non Adoniana, ut recte, meâ quidem ſententiâ, ſancivit Roſweydus. Nequeo conjicere unde *Vincentium* illum & ſocios acceperit Uſuardus, at niſi vehementer fallor, idem hic *Vincentius Caucoliberitanus*, qui ab Hieronymianis, Adone & aliis, imo & ab Uſuardo ipſo, recolitur XIX Aprilis, ut bene ibi obſervavit Papebrochius pag. 622, quem ſecutus eſt Caſtellanus in notis pag. 37, nec non Tillemontius tomo 5 pag. 62. Quod autem hodiernus Vincentius comites habeat, alter ſolus ſit, facile alibi componi poterit. Interim puram & ſimplicem Uſuardi lectionem ſartam tectam ſervare voluimus.

Vincentii & ſoc.

AUCTARIA.

PRATEN. De mutatione in eo codice facta, abunde in Variantibus dictum eſt.

ANTVERP-MAJ. Timotheum rejicit ad XXIV Januarii. Incipit itaque: *In Hiſpaniis civitate Valentia, paſſio ſancti Vincentii levitæ & martyris.* In Anaſtaſio ferme, in Vincentio, Orontio &c. omnino purus eſt.

ROSWEYD. Timotheum etiam diſtulit. *In Hiſpaniis, ſancti Vincentii diaconi & martyris, qui ſub impiiſſimo Daciano præſide, multa paſſus tormenta, martyrio meruit coronari. Ipſa die in Galliis civitate Ebreduno, ſanctorum martyrum Vincentii* &c. In Anaſtaſio, quem ultimo loco refert, plane Adonianus eſt.

PULSANEN. In Timotheo & Vincentio purus, ita diem claudit: *Romæ ad aquas Salvias, ſancti Anaſtaſii monachi & martyris.* Reliquis omnibus, neſcio cujus vitio, præteritis.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Rejecto etiam in XXIV Timotheo, ſic incipiunt: *In Hiſpaniis civitate Valentia, ſub Daciano impiiſſimo præſide, ſancti Vincentii levitæ* &c. purè toto reliquo textu.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Superioribus ſimiles ſunt in transferendo Timotheo ad XXIV, & ferme etiam in ceteris.

LOVANIEN. In hoc præterea deficit quod Anaſtaſii elogium mutilaverit.

CENTULEN. *In Hiſpaniis civitate Valentia, paſſio beati Vincentii archidiaconi & martyris, ſub præſide Daciano. Romæ ad aquas Salvias, ſancti Anaſtaſii monachi & martyris. Eodem die in Galliis civitate Ebreduno, ſanctorum Vincentii, Orontii & Victoris martyrum.* De Timotheo XXIV.

BRUXELLEN. *In Hiſpaniis civitate Cæſarauguſta ſeu Valencia, ſub Daciano* &c. ſatis pure. Tum de tribus Ebredunenſibus ut ſupra. In Anaſtaſio Adonianus eſt. In fine autem recentiori manu ſuperadditur: *Item, ſancti Joannis Eleemoſynarii, qui fuit patriarcha Alexandrinus.* Vide Auctaria diei ſequentis.

Joannis Eleemoſyn.

HAGENOYEN. *Apud Valentiam civitatem, paſſio ſancti Vincentii levitæ & martyris ſub Dyocletiano imperatore, agente Daciano Hyſpaniarum præſide, fuſtibus cæſi, eculeo ſuſpenſi, ardenti lamina pectori ejus impreſſi, vulnera ejus ſale aſperſi, tenebroſo carceri impoſiti, & ſuper teſtas acutas volutati; & cum hæc omnia viciſſet, in lecto molli moritur. Cujus paſſionis nobilem* &c. In Anaſtaſio & Ebredunenſibus ſatis purus eſt. In fine: *Item, tranſlatio corporis ſancti Urbani epiſcopi & confeſſoris.* Hæc, procul dubio de Lingonenſi intelligi voluit, de quo vide Acta die ſequenti.

De Vincent.

Tranſlat.

AQUICINCT. De Vincentio idem habet elogium quod ſupra ex Pratenſi retulimus. In reliquis purus eſt.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſub num. 130. *Et natale ſancti Dominici abbatis.*

Dominici abbatis.

CAMBERIEN. Conventualium S. Mariæ. *Item, ſancti Ulfi martyris.* Refertur à Bollando in Prætermiſſis, defectu ſufficientium documentorum de cultu &c.

Ulfi.

BIGOTIAN. ſignatus D 9. De ſancti Urbani tranſlatione habet ut ſupra. Sed BIZUNTICEN. paulo clarius: *Apud Divionem, tranſlatio corporis ſancti Urbani, epiſcopi & confeſſoris.*

Urbani.

VA-

VATICAN. signatus num. 5949. De Timotheo, nihil. Adjicit: *Transitus Domini Dominici sacerdotis & monachi.* *Dominici.*

ALTEMPS. *Civitate Sardicia, sancti Potiti martyris, sub Antonino imperatore.* Est hic, opinor, de quo ex aliis inter Auctaria egimus XIII Januarii. *Potiti.*

FLORENTIN. *Item, depositio sancti Gaudentii, episcopi urbis Novariensis, confessoris, magnæ sanctitatis viri.* *Gaudentii.*

EDITIO LUBECO-COL. Transfertur Timotheus. De Vincentio tormenta aliqua ex Adone enumerantur. In Anastasio etiam Adoniana est. Tum: *In Blanduno, sancti Berdulphi confessoris.* Vide infra. In fine, de Ebredunensibus satis pure. *Bertulphi.*

BELIN. In textu non omnino purus est: annuntiationes sic transponit, ut Vincentius primum locum occupet, Timotheus tertium. In fine autem subdit: *Eodem die apud Novariam, depositio sancti Gaudentii, episcopi & confessoris.*

GREVEN. *Eodem die, Epiphanii episcopi Ticinensis, id est Papiensis & confessoris. Anastasii abbatis, qui ut refert Gregorius, 1 Dialog., Romanæ primum Ecclesiæ notarius fuit, sed soli Deo vacare desiderans, monasterium juxta Neptanam urbem situm ingressus, per multos annos in sanctis actibus vitam duxit, eique monasterio, sollerti post custodia, præfuit. In Blanduno, sancti Berdulphi confessoris.* Bollandus rectius *Bertulphum* vocat, *in Blandinio*, sed Acta remittit ad V Februarii. *Epiphanii. Anastasii. Bertulphi.*

MOLAN. Aliis litteris de Vincentio totum Adonis elogium inserit, quod hîc describere supervacaneum judico, cum in ipso fonte purius legi possit. In fine minoribus typis de Anastasio, ex Greveno transtulit quæ proxime dedimus. Deinde: *Eodem die, Epiphanii episcopi Ticinensis, id est Papiensis & confessoris, qui in Hildesem est translatus.* Denique: *Romæ, sanctæ Blesillæ matronæ, de qua B. Hieronymus ad Marcellam.* Editiones aliæ hîc iterum ab Usuardi puritate recedunt, dum ex hoc loco Timotheum transferunt ad IX Kalend. In fine adduntur, quæ supra: *Eodem die apud Novariam, depositio sancti Gaudentii, episcopi & confessoris. Papiæ, sancti Epiphanii, episcopi & confessoris.* *Blesillæ.*

X. *Kal.* *Die* 23.

PHilippis, beati Parmenæ, qui fuit unus de septem diaconibus. Hic traditus gratiæ Dei à fratribus, injunctum officium prædicationis plena fide consummans, martyrii gloriam adeptus est. Romæ, natalis sanctæ Emerentianæ virginis & martyris, quæ dum oraret ad sepulchrum sanctæ Agnetis, ac simul orantes à gentilium læsione defenderet, lapidata est ab eis. In Mauritania civitate Cneocæsarea, sanctorum Severiani & Aquilæ uxoris ejus, ignibus combustorum. Apud urbem Antinoum, sancti Asclæ martyris, qui primo atrocissimè suspendio tortus, deinde flammis lateribus admotis exustus, ad ultimum pretiosam Deo animam, in flumen præcipitatus, reddidit. *Parmenæ. Emerentianæ. Severiani & Aquilæ. Asclæ.*

Sic legunt, *Praten. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Greven. Molan.* & *Agones martyrum.* Accedere possunt, *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen. Danic* & *Editio Ultraject-Belg.* ab aliis modice discrepantes.

VARIA LECTIO. In Agonibus martyrum est, *de septem diaconis.* Pulsanen. vocem superfluam textui addidit, legens: *de septem primis diaconibus*, satis enim intelligitur è numero primorum fuisse, etiam ea voce prætermissa. Adde quod sequentia transponat, *traditus à fratribus gratiæ Dei, injunctumque* &c. Præterea, ubi textus legit, *ac simul orantes à gentilium* &c. Idem codex resecat, *ac simul orantes*, ponitque, *ut à gentilium* &c. Librarii error est apud Grevenum *Mauricania* pro *Mauritania.* Scripsi *Cneocæsarea*, quod ita cogant præcipui nostri codices. Molanus more suo correxit *Neocæsarea*, ut habet etiam Bollandus, quamvis fateatur passim legi *Gneocæsarea*, ut varii codices nostri, vel *Geneocæsarea*, ut Belinus &c. Nolo de voce litigare, modo contra Galesinium concedatur, urbem hanc non *in Macedonia*, sed *in Mauritania* collocandam. Neque opus est operam perdere enumerando variantes lectiones Max-Lubecanæ: sufficiat semel ac iterum indicasse, primam illam Usuardi editionem scatêre erroribus typographicis, à quibus nec immunes sunt aliæ, præsertim Munerati & Belini.

Hactenus purum agnovimus codicem Herinienſem, in quo vix ulla reperta additio præterquam propria Remensis IV hujus, & verbulum de sancto Mauro, XV. Hodie vero post integerrimum Usuardi textum ita subdit: *Toleto, beatissimi Hildefonsi, archiepiscopi & confessoris.* Suspicor ecclesiæ vel monasterio, ex quo hic codex prodierit, peculiarem eum cultum fuisse, atque inde in codices alios transiviſſe. Mirum etiam est prætermissam in Tornacensi totam *Asclæ* annuntiationem. An quod apud antiquos non reperiatur? Certe ejus loco hæc substituta sunt: *Resbaco monasterio, translatio sancti Agili abbatis.* *De codice Herinien.*

tis. Eodem die, ſancti Macarii martyris. Quid Agili tranſlatio ad Tornacenſes ſpectet, omnino non capio, cum de ejus natali nulla proprio die fiat mentio. Ceterum & in aliis codicibus de ea tranſlatione agitur. *Macarii* autem, vel ſolius, vel cum *Eugenio*, vel cum *Emerentiana* conjuncti, feſtum in variis Galliæ & Belgii eccleſiis fuiſſe olim percelebre, probant earum Kalendaria, Rabanus, codices Mss. & Munerati editio. Nec ſane memoria antiquior quærenda videtur quam quæ in Hieronymianis diſerte exprimitur. Acta ejus dabuntur xx Decembris. Codices mediæ notæ in eo ſolum ab omnimoda puritate deficiunt, quod cum Romano parvo & Adone Emerentianam Parmenæ anteponant, & de Aſcla inſerant, *qui ſub Arriano præſide, primo &c.* Vide Obſervationem in fine.

OBSERVATIO. Jam ſuperius x Januarii verbo indicavimus quatuor diaconos de ſeptem primis, nempe *Prochorum, Nicanorem, Timonem* &, qui hodie colitur, *Parmenæ.* *Parmenam*, in ſacris Faſtis ab auctore Romani parvi primum conſignatos. Hîc Martyrologii illius verba ſubjicio: *Philippis, Parmenæ diaconi de ſeptem.* Et hæc ferme eadem refe-runtur ab Adone in Martyrologio, at in feſtivitatibus Apoſtolorum breve texuit elogium, quod Notkerus integrè deſcripſit, Noſter permodice mutavit & contraxit. Pauca de Parmena in Actis noſtris, pauca apud Tillemontium tomo 2 pag. 69 & 70. Non ab omni-*Emerentianæ.* bus Hieronymianis apographis abeſt *Emerentiana*, ſed in nullo legitime poſitam exiſtimo. Caſtellanus pag. 385 ſatis aperte indicat, eam à Romano parvo primum quoque fuiſſe notatam, quod negari non poteſt, ſi illius auctorem Beda antiquiorem cenſeamus. Etenim Emerentiana apud præfatum Bedam celebratur cum eo encomio, quod ferme verbatim ex ipſo ſumpsêre Rabanus, Ado & Notkerus. Utrum Noſter ex fonte an ex rivo hauſerit, tantumdem eſt; paucula certe ex eorum verbis reſecuit. Romanum parvum ſcripſerat: *Romæ, ſanctæ Emerentianes virginis*; ea inflexione, qua Agnetem legi nuper oſtendimus. Non alio ibi quam *virginis* titulo ornatur, verum Beda diſtinctiſſimè *virginem Chriſti & martyrem* prædicat, pauciſque complectitur quidquid ferme de hac noſtra ſancta in Actis beatæ Agnetis memoriæ proditum eſt. Sola à Wandelberto laudatur hoc verſiculo: *Poſt Emerentianæ decimo laus emicat ampla.*

Apographa Hieronymiana primo loco annuntiant: *In Mauritania, civitate Neocæſarea, paſſio* *Severiani ſancti Severini & Aquilæ uxoris ejus.* An qui hiſce plerumque ſubjunguntur, ſocii eorum ſint, *& Aquilæ.* dubium facit Epternacenſe, de qua re videri poteſt Florentinius. Non multum à prioribus differt Romanum parvum, niſi quod *Severiani* ſcribat, ac præterea *Aquilæ* non apponat qualitatem *uxoris.* Ado Roſweydi ad Hieronymianorum ſenſum omnia reſtituit, adjuncto mortis genere. Attamen, ſi quid conjicere liceat, puto Adonem non *Severini* ſcripſiſſe, ſed *Severiani.* Docent id Uſuardus & Notkerus, quos credibile non eſt in martyris nomine mutare quidquam voluiſſe, dum cetera omnia ex Adone deſcriberent. Conjecturam confirmat Moſandri editio, in qua etiam diſerte legitur *Severiani.* Præter ea quæ hîc in textu dicuntur, nihil de hiſce martyribus Bollandus, nihil alii, quod ſciam, hactenus repererunt. Aliam hîc conjecturam ſubjicio ſatis, ni fallor, probabilem, nimirum Ægyptiorum aliquot martyrum Acta vidiſſe Uſuardum, quæ antiquioribus imo & æqualibus Martyro-*Aſclæ.* logis ignota fuerint. Ex iis autem hodie eruit *Aſclam*, illuſtrem Antinoi martyrem; Philemonem vero & Apollonium VIII Martii. Sunt qui Aſclam XXI paſſum velint, atque hoc die ſepultum fuiſſe. De cultu apud Græcos, nec hîc nec alibi diſputo. Acta ſatis ſincera à Bollando edita ſunt, quæ ſi cum elogio noſtro conferas, clare patebit hoc ex illis olim extractum fuiſſe. Tillemontius *Arriano* crudeli primum perſecutori, deinde & martyri, plures Ægyptios ſub illo paſſos adnectit tomo 5 à pag. 353, inter quos Aſclas pag. 358. Ex dictis de Uſuardinæ lectionis origine & ſinceritate abunde conſtare exiſtimo.

AUCTARIA.

HERINIEN. & TORNACEN. Utriuſque auctarium vel auctaria ſupra dedimus in Variantibus.

ANTVERP-MAJ. Bedam potius vel Adonem quam Uſuardum refert. Ita habet primo loco: *Romæ, ſanctæ Emerentianæ virginis Chriſti & martyris, quæ erat collactanea ſanctæ Agnetis. Et dum oraret ad ſepulchrum ejus, ac ſimul orantes* &c. In Severiano & Aquila, ſatis purus eſt. In Parmena, magis Adonianus.

Hildefonſi. Deeſt Aſclæ elogium. In fine: *Toleto civitate, natale ſancti Hildefonſi epiſcopi & confeſſoris, fide & doctrina clariſſimi.*

ROSWEYD. In Emerentiana, fere convenit cum ſuperiori. Tum: *Et in Mauritania, civitate Neocæſarea, natale ſancti Severiani & Aquilæ uxoris ejus, qui ignis ſupplicio martyrium ſuſceperunt. Philippis, Parmenæ diaconi, qui unus fuit de ſeptem diaconibus.* De Aſcla, nihil. Ejus loco: *Item, Macharii martyris.* *Macharii.*

MUNERAT. Textui ſubdit: *Eodem die, ſancti Macarii martyris.*

LOVANIEN. Deficit in ſolo elogio Aſclæ, quod expunxit.

CENTULEN. *Natalis ſancti Parmenæ, qui fuit unus de ſeptem dyaconibus primis, quique martyrii gloriam*

gloriam adeptus, Philippis quievit. Romæ, sanctæ Emerentianæ virginis. Civitate Antinoum, sancti Asclæ martiris. Toleto civitate, sancti Hildefonsi, episcopi & confessoris, fide & doctrina clarissimi; qui miro devotionis studio laudem & honorem beatæ Dei genitricis & semper virginis excoluit. Desunt Mauritani.

BRUXELLEN. In Emerentiana fere purus, in Parmena & Mauritanis purior, de Ascla, sic habet: *Apud urbem Anthinoum, sancti Asclepii martyris. Qui sub Arriano judice, atrocissime tortus, deinde flammis adustus, & ad ultimum &c.* Tum: *Ipso die, sanctæ Sabinæ virginis.* An quæ à Beda memoratur die sequenti? *Et macharii martyris. In Galliis apud Viennam, depositio sancti Bernardi confessoris & archiepiscopi Viennensis. Et eodem die, translatio sancti Agili, abbatis & confessoris.*

Sabini. *Bernardi.* *Agili.*

HAGENOYEN. In prima satis purus, de Emerentiana scribit, *virginis, quæ erat collectanea beatæ Agnetis virginis & catechumena; & dum oraret* &c. In reliquis solito purior est.

AQUICINCT. Post, *lapidata est ab eis*, textui inserit: *Ipso die, sancti Macarii.*

Macarii.

VICTORIN. Deficit in sanctis Severiano & Aquila. Addit autem in fine cum codice REG. SUEC. sub num. 130: *Toleto civitate-, natale sancti Hildefonsi episcopi & confessoris, fide & doctrina clarissimi.*

Hildefonsi.

DAVERONEN. *Monasterio Resbaci, translatio beati Agili, confessoris & abbatis ejusdem monasterii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Emerentianæ virginis & martyris. Hildefonsi episcopi & confessoris. Asclæ martyris ac sociorum ejus.* Per quos haud dubie intelligit alios, sub Arriano passos. *Parmenæ diaconi, qui fuit unus de septem primis. Severiani & Aquilæ uxoris ejus, ignibus combustorum.*

DIVIONEN. S. Benigni: *Divione monasterio, translatio sancti Urbani confessoris, Lingonicæ civitatis episcopi*, quam ad hunc diem pertinere, heri ex Bollando diximus. Male itaque in alio S. Benigni codice apud Cistercium servato, hæc omnia referuntur VIII Kal. Febr. seu XXV Januarii.

Urbani transl.

AUGENSIS. *Resbaco monasterio, translatio sancti Agili abbatis. Eodem die, sancti Macarii martyris.*

REG. SUEC. Sub num. 428. *Eodem die, sancti Macarii martyris.*

IN VATICAN. Signato num. 5949. Deest commemoratio *Asclæ.*

ALTEMPS. *Eodem die, in monasterio Respaci, translatio corporis beatissimi confessoris Christi Agili, primi abbatis ejusdem monasterii. Item, sancti Feliciani episcopi & confessoris.* In Actis, XXIV. *Feliciani.*

FLORENTIN. *Item translatio sancti Agili, abbatis & confessoris. Apud Toletum, sancti Ildefonsi episcopi & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, in ecclesia sancti Cuniberti archiepiscopi, commemoratio undecim milium virginum & martyrum.* In Emerentiana Adonem sequitur, & post *lapidata est ab eis*, subjicit: *Et tali martyrio beatum emisit spiritum. Cujus corpus parentes beatæ Agnetis cum sacerdotibus juxta ejusdem sepulcrum, nocte honorifice sepelierunt.* Sequitur de Parmena & reliquis, satis pure.

De Ursulan

BELINI utraque editio non nihil truncata est in elogio Asclæ: utraque incipit ab Emerentiana. Secunda autem in fine addit: *Eodem die, sancti Macharii martyris.*

GREVEN. *Macharii martyris. Item Eugenii. Ipso die, Joannis patriarchæ Alexandrini, qui ob excellentem in pauperes misericordiam, Eleemosinarius dictus est. Apud Toletum, beati Hildephonsi archiepiscopi & confessoris.*

Macarii. Eugenii. Joannis Eleemos.

MOLAN. *Toleto civitate, Ildephonsi episcopi & confessoris. Apud Alexandriam, natale sancti Joannis patriarchæ, viri Dei in passione & largitate eleemosynarum piissimi. Eodem die, sancti Macharii, abbatis martyris.* Editiones posteriores de Ildefonso, idem habent; de Eleemosynario, clarius: *Apud Alexandriam, natale sancti Joannis Patriarchæ, viri Dei, in compassione & largitate eleemosynarum piissimi. Viennæ Galliæ, sancti Bernardi episcopi ejusdem civitatis & confessoris, tempore Ludovici Pii. In Burgundia, sancti Maibodi martyris.* In Actis scribitur *Maimbôdi. Et alio loco, passio sanctorum Eugenii & Macarii. Die vigesima tertia, sancti hieromartyris Clementis Ancyræ, & sancti martyris Agathangeli.* Vide ipsos in Actis & eorum socios enumeratos.

Bernardi. *Maimbodi.* *Clementis.* *Agathangeli.*

IX *Kal.* *Die* 24.

APud Antiochiam, natalis sancti Babilæ episcopi, qui persecutione Decii, postquam frequenter passionibus suis ac cruciatibus glorificaverat Dominum, glorioſæ vitæ finem est sortitus & in vinculis. Referuntur etiam passi cum eo tres parvuli, id est Urbanus, Prilidanus & Epolonus. Cneocæsarea civitate, sanctorum Mardonii, Musonis, Eugenii, Metelli, qui omnes igni traditi sunt, & reliquiæ eorum in Axum fluvium dispersæ.

Babylæ & Trium pueror. *Mardonii & soc.*

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Belini prima editio. Greven. Molan.* & *Agones martyrum.* Addendi essent *Antverp-maj.* & *Max-Lubec*, *altera Belini editio* & codices mediæ notæ omnes, nisi hodie Timotheum primo loco referrent, ut in Auctariis infra dicemus.

VARIA LECTIO. Belin. male efformavit *Babille* pro *Babilæ*; an forte quod Bedam aliquatenus imitari voluerit. Hieronymiana apographa ferme habent *Basillæ*: alii *Babellæ* &c. Scribendum esset ex Romano parvo & Adone *Babylæ*, ut legunt Molan. & Agones martyrum, sed nos codices nostros manuscriptos secuti sumus. Herinien. habet

habet *martyris & episcopi*. Munerat. Belin. Greven. & Molan. *glorificaverat Deum*, nos cum Mss. *Dominum*, & sic Nostrum legisse existimamus, sicut apud Adonem invenerat. In parvulorum nominibus multa hîc varietas, major in Actis observari potest. Textui conformes sunt puriores quique codices, licet Tornacen. ponat *Epholonus*, Greven. *Pepolenus*, Molan. *Eupolenus*. Aliter Bollandus, forte ex Beda, aliter alii enuntiant; at, ni fallor, scriptionis ratio ex plurium codicum suffragiis elicienda est, quod & in sequenti classe obtinebit. Munerat. *In Cæsarea*, Molan. iterum *Neocæsarea*. Praten. *Cneocæsarea*, si non rectius, saltem ad anteriora conformius, Herinien. & alii *Gneocæsarea*. Sed hæc, ut nuper, ad unam nomenclaturam reduximus. Munerati prima editio scribit, *Mulonis*, altera cum textu, sed male *Merilli* pro *Metelli*. Belin. *Musionis*, alii *Misonii*, alii *Musonii*, ut apud Bollandum observare est; nos cum Usuardo legimus. Superflua est in Pulsanensi & Molano particula, *et* Metelli. *Ausum fluvium* dixit Pulsanen. sed Munerat. Belin. & Molan. *Axum flumen*: optimi codices ex Adone, *Axum fluvium*. Belin. perperam in fine subjunxit, *traduntur fuisse*. Nihil hîc opus erat nimium sapere.

Babylæ & trium puerorum.

OBSERVATIO. Ex fonte non uno derivari videretur textus nostri prima pars, si antiqui omnes pariformiter procederent. In eo certe concordes invenio, quod inclytum *Babylam* Antiochenum episcopum hac die celebrent, non IV Septembris, ut Græci faciunt, contra quos non male arguunt Tillemontius, & post ipsum Castellanus, ex ordine homiliarum sancti Joannis Chrysostomi. Interim Hieronymiana sic principio legunt: *In Antiochia, passio sancti Basilli episcopi, cum tribus parvulis.* Bedæ textus habet *Babyllæ*, addunturque puerorum nomina, *Urbani, Prilidiani & Epolonii*; ad quæ paucula adjunxit Rabanus. Romani parvi auctor alium fontem, Rufinum opinor, habuit, ex quo sic tantum signavit: *Antiochiæ, sancti Babylæ episcopi.* Atque hunc secutus est Ado, alia ex Eusebio desumens, sed quæ ad solum Babylam etiam pertineant. Horum partem primam verbatim descripsit Noster, clausulam adjiciens de tribus parvulis, à Notkero prætermissis, quos non aliunde quam ex Beda accipere potuit. Fateor & à Floro prædicta parvulorum nomina exprimi; Ast ex eo fonte nihil hausisse Usuardum probat tanta elogii ejus ab Adoniano diversitas, ut in tyranni nomine, in mortis genere & in ceteris omnibus longissime discrepent; utpote cum Ado sua ex Eusebio, alter ex Actis desumpserit. Atque hæc illa est diversorum monumentorum varietas, quæ insuperabilibus difficultatibus *Babylæ* vitam ita impeditam reddunt, ut nemo hactenus eas omnino explanare potuerit. In distinguendis *Babylis*, atque in Antiocheno hoc nostro exornando egregiam operam posuit Bollandus, nec video à recentioribus distinctiora produci. Ex Chrysostomo nonnulla decerpsit Tillemontius tomo 3 à pag. 400, quæ utrum cum Actis satis conciliari possint, alterius loci erit discutere. Cetera ex historia ecclesiastica sic etiam à Bollando illustrata sunt, ut in re nota immorandum non sit. Unicus est Wandelberti versiculus: *Nono martyrium Babylæ virtusque coruscat.*

Mardonii & soc.

Proxima Hieronymianorum annuntiatio sic habet: *Et in civitate Neocæsarie, Marduni, Maisuni, Eugeni, Metelli.* De his nihil in Romano parvo, nihil in Beda, Floro aut Rabano. In Adone lævigata sunt nomina, additumque breve elogium, à Nostro & Notkero secundùm omnes apices descriptum. Si quæras, undenam Ado illa desumere potuerit. Respondebo, me nec divinando id conjicere, nisi Acta aliqua viderit, quæ modo interciderunt. Ex eo autem elogio nascitur controversia de passionis loco, quem haud facile profecto determinaveris, nisi prius *Axus* fluvius inveniatur, cui *Cneocæsarea*, vel *Neocæsarea* adjaceat. De martyrii tempore aliisque circumstantiis, æque incerta sunt omnia: at certus omnino Usuardi textus, cujus originem & simplicitatem repræsentavimus.

AUCTARIA.

JAm supra notavimus Bedam, Romanum parvum, Adonem, Rabanum & Notkerum hoc die *Timotheum* collocare, quod in Romano moderno servatum est. Cum autem Martyrologos illos imitati sint, nonnullorum codicum Usuardinorum scriptores, eâ solâ causâ è pororum Usuardorum numero excluси sunt ANTVERP-MAJ. ANTVERP. & MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX., ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALCERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ.-BELG. atque item BELINI editio altera. Notandum vero, codices jam citatos, Timothei annuntiationem puram & integram ex XXII, & primo loco referre, ubi secunda illa Belini editio in fine solum adjicit: *Ipso die, beati Thimothei Apostoli.* *Timothei.*

ROSWEYD. Incipit: *Apud Ephesum, Timothei discipuli beati Pauli Apostoli.* In Babyla purus est; sed deficit in ultima clausula de tribus pueris. In ultima etiam recte.

CENTULEN. *Apud Ephesum, sancti Tymothei episcopi & martyris, discipuli sancti Pauli Apostoli. Antiochiæ, sancti Babillæ episcopi & martyris cum tribus pueris martirizati. In Gneocæsarea civitate, sanctorum martyrum Mardonii, Mosonii, Engenii, Metelli, qui omnes igni traditi sunt.*

BRUXELLEN. Incipit etiam à Timotheo, satis pure. Tum: *In Antiochia, natale sancti Babillæ episcopi & martyris. Qui sub persecutione Decii,*

Decii, in vinculis vitæ suæ finem gloriosè sortitus est. Cum quo &c. In alia annuntiatione satis purus est. In fine adjicit: *Item Basilii episcopi.* De hoc Basilio, nihil alibi. An fortasse *Basillum* alicubi legerit, pro *Babyla*, unde Basilium deduxerit.

HAGENOYEN. Timotheum refert non omnino purè: in textu purior est.

AQUICINCT. *Cameraco, elevatio sancti Autberti episcopi & confessoris.* Colitur XIII Decembris. *Autberti. elevat.*

VICTORIN. Agit ex præcedenti de sanctis Severiano & Aquila, & additur: *Ipso die, sancti Feliciani episcopi, qui passus est sub Decio.* In fine: *Trecas, sancti Saviniani martyris.* De quo sub eodem nomine agit hodie Florus, ei *Sabinam* sororem conjungens, de qua sola locutus fuerat Beda. Vide alios codices nostros infra. *Feliciani. Saviniani.*

MATRIC-CARIUS-ULTRAJ. *Babylæ episcopi & martyris, cum tribus pueris, qui cum eo passi sunt. Item sanctorum martyrum Mardonii, Musonii, Eugenii & Metelli, qui igni traditi sunt.*

CAMBERIEN. *Apud Gabalensem urbem, beati Severiani præsulis.* *Severiani.*

REG. SUEC. sub num. 130. *Ipsa die, sancti Feliciani episcopi. Trecas, sancti Saviniani martyris.*

In VATICAN. signato num. 5949, agitur hoc die de *Timotheo* & *Asela*.

UGHELLIAN. Similis est codicibus mediæ notæ, superius in principio citatis.

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Cadoci confessoris.* Inter Aëmeros, vel die carentes, ponitur à Castellano pag. 910; si forte de *Sophia* vel *Sophio* Beneventano agitur, vide Acta tomo 2 pag. 602 & 603. *Cadoci.*

FLORENTIN. *In provincia Francorum, apud civitatem Trecensem, sancti Savini martyris, qui sub Aureliano imperatore passus est* ... Puto Sabinianum indicari de quo vide XXIX Januarii. *Savini.*

Addit STROZZIAN. *Item sancti Feliciani episcopi & martyris.* *Feliciani.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Timotheo satis pure. Textus quoque puro proximus est. In fine: *Trecas, beati Saviniani martyris; qui post lectum ferreum, post ignem & alia tormenta diversi generis, decollatus est. Per quem etiam gentilium plusquam novem milia Christum confitentia, martyria passi sunt similia.* De sociorum numero vide tomum 2 Januarii pag. 938. Sequitur: *Eodem die, translatio sancti Erici regis & martyris.* *Erici.*

GREVEN. *Timothei, discipuli beati Pauli, hic secundum Adonem & quosdam alios* &c. De quibus supra egimus. *In territorio Trecassino, Saviniani, alias Savini martyris; quem jussit Aurelianus imperator ligatum ad vectes ferreos cædi & in capite ejus cassidem igneam immitti: in ignem deinde positum, sed in nullo læsum, jussit decollari. Hunc tamen Usuardus primum ponit IV Kal. sub nomine Sabiani;* quem *sequitur Vincentius lib. 12. cap. 105.* Usuardus citato die *Sabinianum* recolit, adeoque si *Sabianum* scripsit Vincentius, male Usuardum secutus est. De Sabiniano & sorore Sabina, agit Bollandus eo die XXIX Januarii. Sequitur: *Translatio sancti Erici regis Sueciæ & martyris.* Vide in Actis XVIII Maii. *In Hervordia, translatio beatæ Pusinnæ virginis.* Vita ejus datur XXIII Aprilis. *Commemoratio beati Augustini episcopi*: Hujus festi causam ignoravit Bollandus, nec ego divinare queo. Demum: *Leonillæ, viduæ & martyris.* Non videtur hæc alia à matre vel avia tergeminorum, de quibus supra ad XVII Januarii. *De Sabiniano. Erici transl. Pusinnæ. Augustini. Leonillæ.*

MOLAN. In prima editione, post *in vinculis*, totum textum Adonianum aliis litteris inserit. Videatur in fonte. Ad calcem adjicit: *Ipso die, beati Timothei Apostoli. Cameraci, elevatio corporis sancti Autberti episcopi & confessoris.* Editiones aliæ puræ non sunt cum de Timotheo agant primo loco. De Babyla eadem inserunt ex Adone. In fine: *Arvernis, sancti Artemii episcopi & confessoris, miræ sanctitatis. Die vigesima quarta, sanctæ matris Xenæ.* In Actis vocatur etiam *Eusebia.* De elevatione *Autberti* Cameracensis, ut in prima. *Artemii. Xenæ.*

XIII *Kal.* *Die* 25.

CONversio sancti Pauli, quæ evenit secundo Ascensionis Domini anno. Eodem die, sancti Ananiæ apud Damascum, qui eumdem Apostolum baptizavit. Civitate Arvernis, sancti Præjecti episcopi, & Amarini, viri Dei, qui passi sunt à proceribus præfatæ urbis. Item civitate Gavalis, sancti Severiani episcopi, mirandæ sanctitatis & doctrinæ viri. *Converſ. S. Pauli. Ananiæ. Præjecti. Amarini. Severiani.*

Ita *Praten. Herenien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan.* & *Agones Martyrum.* Addi possunt *Antverp-max. Lovanien. Leyden-Belgic.* & *Editio Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Praten. & pauci alii scribunt *beati* Pauli, secutus sum torrentem aliorum tum Mss. tum editorum, qui concorditer ponunt, *sancti* Pauli. In Belino male legitur, *quæ fuit*, pro, *quæ evenit*, uti in Herinien. *secundo anno Ascensionis.* Pulsanen. & codices mediæ notæ secundam annuntiationem nonnihil transponunt, hoc modo: *Apud Damascum, sancti Ananiæ* &c. *Aniane* apud Munerat. oscitantis calami error est. Notavit Castellanus in epistola ad me data, codicem Pratensem legere *Prijecti* pro *Præjecti.* Magna in *Arvernis* variatio, pro quo Tornacen. *Alvernis*: Belini editio altera, Greven. Molan. & alii *Avernis*; Munerat. *Arvennis*; prima Belini editio, *Arvénis* &c. Scribendum esse *Amarini* probant puriores codices & Acta ipsa; nihilominus

Antverp. Greven. Molan. & codices mediæ notæ plerumque habent *Marini*. At Pulsanen. *Amilini*; Belinus autem, *& viri Dei Martini*. Pulsanen. pro *Gavalis*, posuit *Gabalis*, dubitari potest utrum præferendum sit: sequimur nomenclaturam meliorum codicum, quâ certe excluditur *Ganalis*. Omnes recte legunt *Severiani*; nescio quid Belinum aut potius ejus editorem moverit, ut in editione altera poneret *Severini*. De *ammirandæ* nihil notandum, medii ævi formula est. Ultima Munerati linea plane incorrecta, sic habet: *Et sanctitate doctrinæ viri*, sensus exigit, *sanctitatis & doctrinæ viri*, ut bene in textu.

Conversi. S. Pauli. OBSERVATIO. Vulgata apographa Hieronymiana, mira consensione hoc die, secundo loco annuntiant: *Romæ, translatio Pauli Apostoli*; neque alia Pauli festivitas in illis codicibus memoratur, quidquid pro *conversione*, Dungalense Martyrologium & binos alios Lucenses codices alleget Florentinius. Plura hîc observari possent, sed ne repetam quæ alibi à Majoribus expensa sunt, videat lector quæ de Pauli *translatione* atque unà de ejus *conversione* ejusque liturgia disputat Papebrochius in Actis tomo 5 Junii à pag. 467. Satis erit Martyrologia recensuisse. De neutra festivitate agunt Beda aut Florus: Rabanus utramque conjunxit: *Romæ, translatio Pauli Apostoli & conversio in Damasco*; quæ omnia inde à Notkero descripta sunt. Cum autem in Rabano verba illa cum reliquo Bedæ textu connexa sint, mihi quidem mirum non videretur, siquis ea etiam Bedæ tribuenda censeret. Ceterum ut ad Nostrum propius accedamus, is consuetos ductores secutus est, quorum primus auctor Romani parvi ita legit: *Conversio S. Pauli Apostoli.* Ado breviusculè: *Conversio sancti Pauli.* Quæ ad dictæ conversionis tempus attinent, ab Usuardo superaddita sunt, iisque inter Auctaria, plura adjiciuntur. Tu de ea controversia videsis notationem Baronii & Tillemontium tomo 1 pag. 544. Wan-

Ananiæ. delberti versiculum infra dabimus. Romanum parvum natalem *Ananiæ* conversioni Pauli subnexuit: *Apud Damascum, S. Ananiæ, qui ipsum Paulum baptizavit:* verosimiliter quod certum obitûs vel martyrii diem ignoraret. Castellanum fefellit memoria, dum id ab Adone primùm factitatum notavit pag. 402; idque ingenuè fassus est in ultimis litteris ad me datis XXXI Januarii MDCCXI. Interim Romani parvi verba tantulum transmutata in præfato Adone reperiuntur, fere ut in textu exhibita sunt, à Notkero etiam desumpta.

Præjecti. Hodiernus Bedæ textus est hujusmodi: *S. Gregorii Theologi, & natale S. Projecti.* Eadem apud Rabanum & Notkerum leguntur: at Gregorium ad IX Maii pertinere notissimum est. De *Projecto*, quem alii melius *Præjectum* nuncupant, adjecit Florus: *Qui more prophetico electus ab utero, purpurantem stolam servavit in triumpho.* Quæ ab elogio nostro vides esse quam diversissima. Ado solum posuit ultimo loco: *Item, natale sancti Præjecti Arvernensis episcopi.* Uberiorem fontem, nempe Acta ipsa consuluit Usuardus, ex quibus

Amarini. mortis auctores & *Amarinum* martyrii socium desumpsit, quod perperam Adoni quoque adscribit Mabilio, dum præfata Acta ex Bollando recitat & novis observationibus illustrat sec. 2 Benedictino à pag. 640. Wandelbertus Præjectum nostrum cum Pauli conversione ita copulat:

Octava ex seclo. conversum gloria Paulum,
Præjectumque suum celebrans Arvernus adornat.

Severiani. Tertio loco in Adone signatur *Severianus* episcopus Gabalitanus, ex quo à Nostro & Notkero iisdem prope verbis acceptus est. Mirari hîc liceat, cur ab hodierno Romano Sanctus ille expunctus fuerit, quod ante me miratus est Rosweydus, in laudata non semel epistola ita observans: *Quæri potest, cur hæc* (nempe quæ de Severiano in textu Usuardino ponuntur) *Baronius omiserit exprimere in suo Martyrologio? An omisit quia existimavit quem ex historiæ tripartitæ lib.* I *cap.* 10 *constat fuisse inimicum sancti Chrysostomi? Atqui est etiam Gavalis in Gallia, ubi* XXV *Januarii colitur sanctus Severianus, primus Gavalensis seu Mimatensis episcopus. Quare considerandum fortasse erit, num hic paragraphus novo Martyrologio Romano restituendus sit, cum sit in veteri Romano impresso* (nempe Belini,) *Beda* (vulgato,) *Usuardo & Adone.* Hactenus Rosweydus. Non satis apparet utrum Bollandus hanc Rosweydi observationem viderit, nisi id quis conjicere velit ex sententiarum consonantia, quâ uterque judicat synonymiam illam, errandi occasionem dedisse. *Primus*, inquit Bollandus, *ansam præbuit Petrus de Natalibus lib.* 3 *cap.* 23. *Secutus Molanus, qui in Martyrologio Usuardi, ad Severiani nomen margini adscripsit; de quo Gennadius cap.* 21. *Atqui Gennadius eo loco de Syro Severiano agit. In posteriori editione Socratem quoque & Sozomenum citat Molanus.* Vide ibi alios ejusdem confusionis patronos, de qua hîc pluribus agere supersedeo.

AUCTA-

AUCTARIA.

De converſ. ANTVERP-MAJ. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli aput Damaſcum, quando circumfulſit eum lux de cælo & audivit vocem de cælo dicentem ſibi: Saule Saule cur me perſequeris? Cujus & ſacri corporis tranſlatio eodem die Romæ celebratur. Eodem die, natale beati Gregorii, epiſcopi Nazianzeni, qui Theologus appellatur.* In Præjecto & Severiano ſatis purus eſt. In fine: *Pictavis, ſancti Saviniani martyris.* Vide Prætermiſſos. De Anania, nihil habet.

Gregorii Nazianz.

Saviniani.

ROSWEYD. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli.* In Anania, recte. Sequitur: *Apud Gabalenſem civitatem, ſancti Severini epiſcopi, admirandæ* &c. lege, *Severiani. Item, natale ſancti Præjecti, Arvennenſis* [pro *Arvernenſis*] *epiſcopi & martyris.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN & DANIC. Epocham converſionis ſancti Pauli controverſam fuiſſe ſatis oſtendunt, dum pro ea vindicias ſcribunt hoc modo: *Nec nos moveat, ſi aliquando invenitur primo anno facta; nam illud de primo emergente, qui ſecundum Hebræos à Martio; illud autem de uſuali, qui à Kalendis Januarii ſecundum Latinos incipit, accipiendum eſt.* Vide quæ breviter in Obſervatione ſupra attigimus. De cetero, codices puriſſimi ſunt.

Epocha converſ.

CENTULEN. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli apud Damaſcum, quæ evenit ſecundo anno Aſcenſionis Domini; cujus & ſacri corporis tranſlatio eodem die Romæ celebratur. Ipſo die, ſancti Ananiæ, qui eumdem Apoſtolum baptizavit. Item, ſancti Gregorii, Nazanzeni epiſcopi, qui Theologus appellatur. Arvernis, ſancti Præjecti epiſcopi & Marini martyris. Apud Gabalenſem civitatem, ſancti Severiani epiſcopi & confeſſoris, magnæ ſanctitatis & doctrinæ viri.*

BRUXELLEN. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli,* [litteris rubris] *quæ apud Damaſcum facta legitur, quandoque anno ab Aſcenſione Chriſti primo, & quandoque ſecundo. Primo quidem emergente, finit ubi incipit;* [vide ſupra] *ſecundo autem uſuali, qui juxta Latinos ſemper in Kalendis Januarii renovatur.* In Anania, ſatis purus eſt.

De Præjecto

Tum: *Civitate Avernis, ſancti Præjecti epiſcopi & martyris. Qui à proceribus & primoribus ſuæ urbis, in ultionem Hectoris Maſſilientium patricii, quem ob injuſtitias Avernenſi eccleſiæ illatas Hildericus Francorum rex peremerat, martyrio coronatus eſt. Et Maurini viri Dei, qui cum præfato Præjecto epiſcopo à proceribus dictæ urbis Avernenſis pro juſticia trucidatus eſt. Et ſancti Gregorii, epiſcopi Naſanzeni, qui Theologus appellatur; fuit enim tam doctrina inſignis quam opere mirabilis. Et tandem, ut beatus Jeronimus ſcribit, alium in loco ſuo ordinans epiſcopum, ipſe ruri vitam monachi exercuit. Apud Gabanenſem civitatem, ſancti Severini epiſcopi, viri ammirandæ doctrinæ, vitæ & ſanctitatis.* Vide ſupra.

HAGENOYEN. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli, quando per vocem Dei de cælo factam, de perſecutore factus eſt prædicator. Quæ converſio eſt facta ſecundo Aſcenſionis Domini* [anno.] *Nec hic nos moveat* &c. De Anania, addit, *magnæ ſanctitatis viri.* In duabus poſtremis annuntiationibus ſatis purus eſt.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus num. 130. *Eodem die, natale ſancti Gregorii, epiſcopi Nazianzeni, qui Theologus appellatur. Ipſo die,*

Arthematis.

ſancta Arthematis martyris. Ea hactenus ignota mihi eſt, niſi forte ſub nomine feminæ lateat *S. Artemas* puer, de quo hoc die Bollandus, vel *Arthemas* alius, de quo Hieronymiana apographa, & ex iis Grevenus, die ſequenti. Scimus virorum nomina nonnumquam in mulierum appellationes transformata, & vice verſa. Vide Caſtellanum pag. 430.

DAVERONEN. *In pago Turonico, ſancti Liventii confeſſoris.* Multi cum Bollando legunt *Linentii*; Caſtellanus Maurolycum laudat, quod recte ſcripſerit *Liventii*: derivatum vel forte primitivum Gallicum, *Louent*, pro ea parte ſtare videtur. Male alii infra ſcribunt *Lineti.* *Liventii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli.* Additur in margine; *feſtum celebre in civitate Trajectenſi.* Fuit & alibi & præſertim Antverpiæ celebre, *ſolenni*, ut notat Bollandus, *à forenſibus negotiis aliiſque ſervilibus laboribus feriatione.* Sed abrogata ſubinde eſt cum pluribus aliis ea feſtivitas, ut proinde ex Caſtellano pag. 402 deleri debeat. Pergit codex: *Ananiæ diſcipuli, qui Paulum baptizavit. Projecti epiſcopi & martyris, & Marini abbatis. Severiani epiſcopi & confeſſoris, mirandæ* &c. *Feſtivit. converſionis.*

ALTEMPS. *Lucas caſtro, ſancti Liventii confeſſoris.* Quis hic locus ſit neſcio, nec vacat quærere. *Liventii.*

EDITIO LUBECO-COL. De converſione Pauli habet ut ULTRAJECT. &c. niſi quod præterea adjiciat cum aliis: *Hujus etiam ſanctiſſimi Apoſtoli corporis tranſlatio Romæ eodem die celebratur. Apud Damaſcum, ſancti Ananiæ presbiteri & confeſſoris, qui eumdem* &c. In Præjecto & Severiano, ſatis pura eſt. *Eodem die apud opidum Nazanti, ſancti epiſcopi Gregorii, qui poſt multa documenta in loco ſuo, ut Hieronymus ab eodem in divinis libris inſtructus perhibet, epiſcopum ordinans, ruri vitam monachi exercuit. In pago Turonico, ſancti Lineti confeſſoris.* *Lineti.*

GREVEN. *Nota, quando dicitur converſio beati Pauli facta primo anno Aſcenſionis, intelligi debet de primo anno emergente, qui ſecundum Hebræos incipit à Martio: hoc vero quod hic dicitur, intelligendum de ſecundo uſuali, qui ſecundum Latinos incipit à Kalendis Januarii. Eodem die Romæ, tranſlatio beati Pauli Apoſtoli. Item, depoſitio beati Gregorii Nazanzeni, qui in* VII *Idus Maii ponitur, die ſcilicet quo ordinatus fuit. Item, ſanctorum Viti, Caſtulæ, Agilei.* De primo & ultimo vide Prætermiſſos. *Poponis abbatis. Lineti confeſſoris. Item beatæ Seminæ virginis,* à Bollando præteritæ, utpote ignotæ. *Ipſo die, Lucinæ matronæ.* Vide de ea in Actis XXX Junii.

Vitæ. Caſtulæ. Agilei. Poponis. Seminæ. Lucinæ.

MOLAN. In prima editione, typis minoribus adjicit: *Eodem die, beatorum martyrum Juventini & Maximi; in quorum natali ſermonem habuit Joannes Chryſoſtomus.* Poſteriores, typis conſimilibus habent: *Poſtridie Babylæ, natalis beatorum martyrum Iuventini & Maximi. Apud Metaphraſtem, ſanctæ Euſebiæ, quæ cognominata eſt hoſpita vel externa*: nempe *Xene*, de qua die præcedenti. *Stabuleti obiit Dominus Poppo abbas.* Vide Bollandum & Caſtellanum. *Eodem die, obiit Henricus Suſo, qui fuit eximiæ ſanctitatis.* Occaſio errandi circa Severianum Gabalitanum, de qua ſupra in fine Obſervationis egimus, ſumi potuit ex marginali notula primæ editionis, ubi citatur Gennadius.

Juventini & Maximi. Euſebiæ. Popponis. Henrici Suſonis.

Die 26.

VII *Kal.*

Polycarpi. APud Smirnam, natalis ſancti Policarpi epiſcopi, qui beati Joannis Apoſtoli diſcipulus, & ab eo epiſcopus ordinatus, totius Aſiæ princeps fuit. Poſtea ſub Marco Antonino & Lucio Aurelio, perſonante univerſo populo ejuſdem Urbis in amphitheatro adverſum eum, igni traditus eſt. Cum quo etiam alii duodecim ex Philadelphia venientes, in præfata urbe martyrio conſummati ſunt. Eodem die, ſanctorum martyrum Theogenis cum aliis triginta ſex, qui contemnentes temporalem mortem, coronam vitæ æternæ adepti ſunt. In territorio Pariſiacenſi, Baltildis reginæ.

& ſoc. XII. *Theogenis & XXXVI.*

Bathildis.

Puram hanc Uſuardi lectionem ſervant *Herinien. Prima Belini editio Veneta, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Smirnam* Greven. & alii codices, quos iterum ſequimur; alii melius *Smyrnam.* Molan. recte legit *Polycarpi*, aſt codices prope omnes tum excuſi tum Mss. habent *Policarpi.* Rurſus Greven. & Molan. pro *adverſum* ponunt *adverſus* cum ſancto Hieronymo; parum quidem intereſt, ſervanda tamen antiqua Uſuardi ſimplicitas, tametſi foret vitioſior. Pejus ſcripſit Belinus omittendo *adverſum eum*; & pro, *martyrio conſummati ſunt*, tantum ſubſtituendo, *coronati ſunt. Kathildis* apud eumdem, typothetæ ſphalma eſt, in altera editione correctum, ubi *Bathildis* ſcribitur, quod ſecutus eſt Molan. ſed Greven. *Batildis.* Ego Herinienſis lectionem prætuli, quoniam & ita habet codex Pratenſis xxx hujus & Muneratus, quamvis plane exiſtimem meliorem eſſe Belini & Molani orthographiam & magis receptam, quidquid Caſtellanus ſcribat *Baldechildis. Pariſienſi & Pariſiacenſi* eodem recidunt; Belinus primo modo ſcripſit, reliqui ſecundo, quem nos ſervandum cenſuimus.

De codice Pratenſi. Binas nobis variationes ſuggerit codex Pratenſis, ex quibus totidem controverſiæ ſuboriuntur. Prima circa tempus quo *Theogenem* martyrium ſubiiſſe aſſerit, nempe, *ſub Licinio imperatore*; altera de *Bathilde*, quam ad xxx Januarii tranſtulit. Ad primam quod attinet, pauciſſimos habet ſectatores præfatus codex Pratenſis, excepto Aquicinctino & corrupta Belini editione Pariſienſi, ut plane ſuſpicatus fuerim recentioris alicujus additamentum eſſe, ſumptum veroſimiliter à nominum ſynonymia ex III Januarii. Idque egregie confirmavit Caſtellanus, codicis ipſius, ut alias dixi, oculatiſſimus inſpector accurate notans, obliteratam illic vel ſemieraſam Bathildis reginæ memoriam, inſcriptaſque voces haſce, *ſub Licinio imperatore*, quas merito cenſueramus Uſuardo abjudicandas.

De *Bathildis* commemoratione major poſſet eſſe contentio, utpote cum ab aliis codicibus, nimirum Tornacenſi, Munerato, Agonibus martyrum &c. abſit, multaque Martyrologia à Bollando in Actis citata, alterutra die eam collocent; imo Wandelbertus die ſequenti. Aſt ego, ut rem paucis conficiam, præmonitum te velim, non hîc inſtitui diſputationem de vero obitus vel cultus die, quandoquidem ex Caſtellani notis, pluribuſque aliis per ejus litteras probationibus, tantiſper non diffiteamur & xxx Januarii Bathildem reginam extremum diem obiiſſe, & ipſo illo die à Pariſienſibus, Cellenſibus & Corbeienſibus celebrari. Unum hoc quæritur, quid in Martyrologio ſuo Uſuardus vere ſcripſerit? Qua in re id omnino ſentimus, quod citati ſuperius pro textu codices abunde demonſtrant, ſcilicet hoc XXVI Januarii Bathildem ab eo fuiſſe conſignatam, idque vel ipſe Pratenſis codex etiam evincit, ex quo eam inductam fuiſſe per Caſtellanum aperte deprehendimus. Patet igitur genuinum & ſimplicem Uſuardi textum, licet in hac parte erroneum, à nobis exhiberi.

Polycarpi. OBSERVATIO. De *Polycarpo* non pauca diximus XIX Januarii, occaſione Germanici, diebus aliquot in ſubeundo martyrio glorioſiſſimum Epiſcopum prægreſſi; ubi de martyrii die aliiſque eo ſpectantibus ex celebratiſſima Smyrnenſium epiſtola requires, quæ hîc brevitatis ergo deſiderari patimur. Jam vero in pleriſque Hieronymianis ſignatur: *In Nicea Smyrnæ, paſſio ſancti Polycarpi epiſcopi:* vetuſtiſſ. Epternacenſe, omiſſis reliquis, ſolum *Polycarpi* nomen ad calcem laterculi attexuit. De *Nicea* illa ſive Bithyniæ ſive Macedoniæ, ſive regionis alterius, non habeo quod ſupra Bollandum aut

aut Florentinium conjiciam, videat ibi lector quid probabilius definiri possit. Beda simpliciter posuit: *Natale S. Polycarpi episcopi Smyrnæ, qui sub Marco Antonino* &c. Quæ fusius prosequitur Florus: sed alio plane stylo Viennensis, quem Noster secutus est. Hæc sunt Romani parvi verba: *S. Polycarpi, discipuli sancti Joannis Apostoli, apud Smyrnam passi.* Geminum elogium concinnavit præfatus Ado, longius alterum, in Martyrologio, quo Smyrnensium epistola contrahitur; alterum brevius, inter festivitates Apostolorum, quod ab Usuardo, pro majori parte; ad verbum descriptum est. Rabanus Bedam sectatur, Notkerus Adonianum Martyrologii elogium decurtat. Hæc ad textus nostri originem sufficiant; vide cetera apud Bollandum eosque, qui XIX Januarii in Observatione citati sunt, sed consulenda præ ceteris Florentinii Exercitatio VI, XXIII Februarii pag. 340 subjuncta, ubi pro ea die martyrio S. Polycarpi consecranda longam dissertationem instituit, suo tempore examinandam. Polycarpi martyrium satis nitide explicat Wandelbertus:

Septima moxque dies Polycarpi sanguine fulget
Smyrnæ quem vero celebrant pro Rege crematum.

Theugenis vel *Theogenis* & XXXVI anonymorum sociorum martyrum memoriam eadem Hieronymiana apographa recolunt, quæ de Polycarpo *in Nicea Smyrnæ* meminêre. Multum inclinat Florentinius ut *Leudicii* vel *Laodicii* nomen, quod Theogeni immediate præfixum est, pro *Laodicea* urbe accipiat, atque adeo cum Petro de Natalibus aliisque Martyrologis, eam censeat totius hujus turmæ palæstram: à qua opinione Bollandus non abhorruit, nec ego video cur omnino rejicienda sit. Fateor equidem à Martyrologis nostris locum non exprimi, ut patet ex Romano parvo, simpliciter scribente: *Et Theogenis cum aliis* XXXVI, quæ ferme eodem modo à Notkero tradita sunt. Adonis textum Noster verbatim desumpsit. Fateor, inquam, palæstram hîc deesse, quod, procul dubio, eam ignoraverit auctor Romani parvi, neque Ado in ullis Actis reperire potuerit. Atque hanc, sine hæsitatione, Usuardi sententiam esse existimo, ut in Variantibus ostensum est. *Bathildem* hoc die solus Usuardus Fastis inscripsit. Vide dicta in Variantibus, Bollandum in Actis & Mabilionem in Benedictinis sec. 2 à pag. 775 & sec. IV de ejus translatione à pag. 448, ubi etiam consuli possunt eruditissimi auctoris observationes. *Theogenis.* *Bathildis.*

Reliquum est ut hodierni Romani de Theogene annuntiationem cum Usuardina vel potius Adoniana conferamus, ex qua collatione pateat, plura à Baronio martyri illi adscripta fuisse, quæ nec à Bollando, nec à Florentinio, nec ab aliis in hoc genere versatissimis viris, probantur. Sufficiat Rosweydi judicium, in epistola supra citata nobis relictum. Incipit à textu Romani: *Hippone-regio in Africa, sanctorum Theogenis episcopi & aliorum triginta sex, qui in persecutione Valeriani, contemnentes temporalem mortem, coronam vitæ æternæ adepti sunt.* Sequitur Baronii Nota: Theogenis episcopi; *De ipso ac sociis item Beda* (supposititius,) *Usuardus ac ceteri hac die. Hic ille Theogenes Hipponensis episcopus esse cognoscitur, qui unà cum sancto Cypriano interfuit Concilio Carthaginensi, ut ex ejus Actis apparet, quæ habentur apud Cyprianum & Augustinum in lib.* 6 *de Baptismo contra Donatistas. Erat Hippone basilica nomine S. Theogenis, cujus meminit sanctus Augustinus sermone* 101 *de diversis, ubi ait: Quando audistis apud memoriam S. Theogenis, offero tibi Petre, offero tibi Paule? numquam audistis &c.* De Theogene, ut in Romano ponitur.

Tum Rosweydus: *Postquam Baronius egit de martyrio Lucii, Montani, Flaviani, Juliani & Victorici ministrorum, qui Carthagine passi sunt* XXIV *Febr. post Cyprianum, qui præcedenti anno passus erat; subdit:* (Tomo 2 Annal. anno Christi CCLXII) *Passus quoque est eodem tempore, Theogenes Hipponensis episcopus, qui numeratus reperitur inter episcopos, qui interfuerunt concilio Carthaginensi in causa Baptismatis celebrato: Cum igitur catholica Ecclesia ipsum & alios ejus Synodi episcopos, martyrio vita functos, alleget inter martyres, celebretque natalitia eorumdem, satis exploratum habuisse constat, eosdem, sicut Cyprianum, in pace & communicatione ejusdem Ecclesiæ catholicæ recessisse.* Et reliqua, quæ prætereo, ut ad rem veniam. Pergit itaque: *Quis hæc apud Baronium tum in Annalibus tum in Martyrologio Romano legens, non existimabit certissima & testatissima esse? Annales suos firmat ex Ecclesiæ catholicæ auctoritate, id est, ex Martyrologio Romano. Atqui Martyrologium Romanum non ita olim habuit, sed tantum à tempore Baronii, ut non Ecclesiæ sed Baronii auctoritas alleganda potius videatur. Tria igitur hîc nova videntur inserta à Baronio in textum Martyrologii Romani, si conferatur cum antiquis Mss. vel etiam impressis.*

1. *Quod Theogenem dicat passum Hippone-regio in Africa, vel certe si nolit ibi passum, sed coli; quis asseverabit Theogenem illum, cujus meminit Martyrologium Romanum, esse illum Africanum, qui colitur Hippone-regio, maxime cum omnia vetera Martyrologia Theogenem absolute ponant, nullo loci indicio addito? Adde quod Petrus in Catalogo lib.* 3 *cap.* 25, *postquam priori capite egerat de Polycarpo, & duodecim ejus discipulis, Laodicea venientibus, post eum passis, sequenti capite subdat: Theogenes martyr cum aliis* XXXVI *Christianis martyrium passi sunt in*

eadem civitate Laodiceæ, præmissa persecutione (Marci Antonini & Lucii Aurelii Commodi, qua Polycarpus erat affectus martyrio) urgente, qui contemnentes temporalem mortem, coronam æternæ adepti sunt VII *Kal. Februarii, ut dicit Hieronymus. Ex hoc Petri loco sua desumpsere Maurolycus & Galesinius, qui Theogenem etiam Laodiceæ ponunt. Alia vero vetera Martyrologia, ut Romanum vetus quod Adoni olim præmisi, item Beda,* (suppositititius,) *Usuardus, Ado, nullum martyrii locum exprimunt.*

2. *Quod Theogenem hunc vocet episcopum, nullius veteris libri auctoritate. Imo vero Augustinus, qui S. Theogenis meminit, non dicit quod fuerit episcopus. Quod vero quidam Theogenes episcopus Hippone-regiensis inveniatur interfuisse Concilio Carthaginensi* III, *nihil ad rem facere potest, cum & Concilium illud congregatum fuerit contra sensum Romanæ Ecclesiæ, nec aliunde constet, Theogenem illum Hippone-regiensem episcopum martyrio esse affectum.*

3. *Quod dicat eum passum* IN PERSECUTIONE VALERIANI. *Nec hoc in ullo Martyrologio seu Ms. seu impresso (quod ego quidem viderim) occurrit; vidi autem quam plurima. Imo vero Martyrologium Romanum Belini* XXVI *Januarii censet, eum passum sub Licinio, ita scribens: Eodem die sanctorum martyrum Theogenis cum aliis treginta sex, qui contemnentes temporalem mortem, sub Licinio Imperatore coronam vitæ æternæ adepti sunt. Quamquam videtur Belinus, Theogenem, cujus in Martyrologio Romano* III *Januarii fit mentio, confudisse cum hoc. Ille enim prior passus est sub Licinio.* Hactenus Rosweydi judiciosa notatio.

Utrum autem à Belino ipso, an à solo Parisiensi editore typographo, in alteram ejus editionem, verba illa, *sub Licinio Imperatore* infarta sint, non ausim temere pronuntiare. Illud certe verissimum manet, clausulam illam, omnibus antiquis Martyrologis fuisse ignotam, etiam Usuardo, ut supra evicimus. Theogenem vero Hellespontanum *sub rege Licinio* passum fuisse, habes in Auctariis ad præfatum diem III hujus mensis.

AUCTARIA.

DE PRATEN. TORNACEN. AQUICINCT. ANTVERP. MAX-LUBEC. MUNERAT. BELINI EDIT. 2, supra in Variantibus satis dictum est.

AGONES MARTYRUM. Hic codex Pratensi ferme similis est, omissa etiam annuntiatione tertia.

ANTVERP-MAJ. De Polycarpo prolixius elogium ex Adonianis centonibus fere consutum refert, quod in fonte purius habes. Pro *Theogenis*, scribit *Theologenis*, de cetero in ea annuntiatione satis purus. Tum: *In Bethleem, dormitio sanctæ Paulæ. Hujus vitam virtutibus admirandam, sanctus Geronimus scribens, testatur eam longo coronatam esse martyrio.* Vide die sequenti. *In territorio Parisiensi monasterio Scale, depositio dompnæ Batildis reginæ.* *Paulæ.*

PULSANEN. In Polycarpo purus, de Theogene silet, ejusque loco agit de Paula, verbis jam relatis.

ROSWEYD. Post *princeps fuit*, ita phrasim variat: *Postea vero ob Christi amorem multa perpessus ab inimicis catholicæ fidei, sub Aurelio proconsule, igni traditus est cum aliis* XII. *Eodem die, natale sanctorum martyrum Theogenis cum aliis* XXXVI. *Item Bituris, beati Sulpicii episcopi & confessoris.* *Sulpitii.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO-ULTRAJECT-BELG. Polycarpi elogium paucioribus augent in hunc modum: *Hic igni adjudicatus, cum esset in medio flammæ, flamma in modum cameræ curvata, super corpus martyris stetit. Quod corpus in medio positum, non erat ut caro ardens, sed tamquam si aurum & argentum in fornace candesceret. Videntes autem scelerum ministri eum igni non posse consumi, corpus, cui ignis cesserat, mucrone transfoderunt.* *De Polycarpo.*

LOVANIEN. Superioribus in Polycarpo similis, deficit in breviori Theogenis elogio.

CENTULEN. *Apud Zmirnam, sancti Policarpi episcopi & martyris, qui beati Johannis Apostoli discipulus & ab eo episcopus ordinatus, totius Asiæ princeps fuit; cum quo duodecim passi sunt. Eodem die, sancti Theogenis martyris, cum aliis* XXXVI. *In Bethleem, dormitio sanctæ Paulæ, nobilissimæ matronæ. Cujus vitam sanctus Jeronimus ad imitandum describens &c. In territorio Parisiorum monasterio Kele, sanctæ Baldetildis reginæ.*

BRUXELLEN. Præter ea quæ de Polycarpo supra auctiora dedimus, de suo adjicit fere ex Hieronymo de scriptoribus eccl. *Cui Marcion hæreticus occurrens, agnosce nos, inquit: Tum ille, agnosco, ait, primogenitum Sathanæ. Ast cum Polycarpus illi ac ceteris hæreticis viriliter restitisset, sub Marco Antonino* &c. Theogenis elogium mutilavit, sed de suo attexuit, *Cujus memoriam facit beatus Augustinus in homeliis de Pentecoste.* Atque hæc verba Molanus litteris Italicis textui immiscuit. De Paula solum addidit: *Matris Eustochii, virginis Christi,* quæ sunt Adonis verba die sequenti.

HAGEN. De Polycarpo hoc singulare habet: *Qui multos annos ad partes Galliæ & Hispaniæ & Italiæ misit discipulos ad prædicandum verbum Dei.* Tum: *Apud Bituricam civitatem, depositio sancti Supplicii* [Sulpitii de quo supra XVII] *episcopi & confessoris. Hic à pueritia sua, sacris litteris erat eruditus, & sanctæ conversationis luce conspicuus, ita ut laicus virtutibus clareret. Post coma depositа Monachorum pater exstitit plurimorum, atque inde ad cathedram provectus episcopalem, & per omnes dies vitæ suæ, miraculis & doctrinis exstitit glorioſus, & tandem quievit in pace.* *Sulpitii.*

VATICAN. num. 5949, & JURENSIS S. Ragnoberti. Hoc die referunt Sulpitium Bituricensem, cum eo elogio quod superius XVII ex Usuardo & XV inter Auctaria adduximus; nempe: *Apud Bituricas civitatem, sancti Sulpitii episcopi & confessoris, cujus vita & mors pretiosa gloriosis miraculis commendatur.* Sequitur in JURENSI: *B. Mauri abbatis monasterii Bodacensis,* *Marii.*

censis, cujus vitam virtutibus plenam, vir illustris & patricius Dynamius scripsit, vult dicere, *Marii Bobacensis*, rectius *Bodonensis*, de quo die sequenti. Adjecerat porro præfatus codex elogio S. Polycarpi : *Reliquiæ ejus Lugduno in crypta habentur.*

STROZZ. & MEDIC, Primo loco: *Apud Florentiam Tusciæ urbem* [alter habet *civitate Florentiæ*] *translatio sancti Zenobii ejusdem civitatis episcopi & confessoris, quæ translatio facta est anno Domini* CCCCXXVIII [CCCCXXIX] *per beatum Andream episcopum ejus successorem; cujus post multa miracula, sicca ulmus, juxta Baptistæ templum, ab ejus feretro cum tacta esset, repente folia ac flores emisit, ubi adhuc exstat columna marmorea.* *Zenobii transl.*

EDIT. LUBECO-COL. Post ea, quæ de Polycarpo, ex codicibus mediæ notæ & aliis retulimus, adhuc adjicit: *Et de ejus sanguine copiose fluente, totus focus extinctus est. Ejus etiam anima à circumstantibus in specie columbæ, in cælum ferri visa est. Passi sunt cum eo* &c. Subjungitur: *Treveris, sancti Mari episcopi & confessoris, qui in ecclesia sancti Pauli requiescit.* Inde post Theogenem: *In territorio Parisiensi, monasterio Cabe,* *Mari.*

depositio sanctæ Paulæ virginis. Ita etiam Grevenus; sed Bollandus de ea nihil reperit. *Eodem die Cenomanis, beati Silvini episcopi & confessoris. Bituricas civitate, sancti Juliani episcopi & confessoris.* Hæc eadem Grevenus; Bollandus utrumque posuit inter Prætermissos *Paulæ.* *Silvini.* *Juliani.*

GREVEN. Præterea: *Romæ, Fabiani, aliàs Sabiani martyris, secundum Bedam.* Quem Bedam velit, nescio, melius Hieronymum indicasset; vide Bollandi conjecturam. *Puteolis, Artematis. Triphonis martyris. Treveris, Mari episcopi & confessoris. Translatio beati Zenobii episcopi Florentini & confessoris. Item, beatæ memoriæ Haseke virginis, recluse, quæ juxta ecclesiam de Schermbeke in multa simplicitate & sapientia Domino serviens, quodam tempore butyrum vetustate corruptum, oratione reddidit recentissimum.* *Fabiani.* *Artematis.* *Haseke.*

MOLANI prima editio caret additamento, sed in Polycarpo, has voces textui inseruit charactere Italico: *In cujus medio rogo, mucrone perfossus, tam largum profudit sanguinem, ut ignem extingueret.* In posterioribus additur Marus Trevirensis. Et deinde: *Die vigesima sexta, sancti patris Xenophontis & comitatus ipsius.* *Xenophontis*

VI *Kal.* *Die* 27.

NAtalis beati Joannis episcopi Constantinopolitani, cognomento Chrisostomi, qui verbo atque exemplo plurimum Christianæ profuit religioni. Item sancti Marii abbatis monasterii Bobacensis; cujus vitam virtutibus plenam vir illustris ac patricius Dynamius scribit. In Bethleem Judæ, dormitio sanctæ Paulæ. Hujus vitam virtutibus admirandam sanctus Hieronymus scribens, testatur eam longo coronatam esse martyrio. In Africa, sancti Aviti martyris. *Joannis Chrysost.* *Marii.* *Paulæ* *Aviti.*

Ita *Praten. Herinien. Antverpien. Max-Lubec. Molan.* & *Agones martyrum.* Adde *Antverp-max. Lovanien. Leyden-Belg.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Non multa occurrunt notatu digna; nam *Johannis, Crisostomi, Chrisostimi, Chrisostomi, Bethlehem, martiris, Jeronimus, Jhieronimus, Affrica, Aphrica*, modi sunt scribendi, quorum aliqui etiam hodie non omni ex parte rejiciuntur: nos in textu codices de more secuti sumus. Antverp-max. post *episcopi Constantinopolitani*, addidit, *& confessoris.* Antverpien. verba tantillum transposuit, legens *plurimum profuit Christianæ* &c. pro *plurimum Christianæ profuit.* Magis errat, dum cum Antverp-max. Lovanien. & aliis, ex *Marii* fingit *Mauri.* *Dynamius* etiam à multis corrumpitur; sed de his in Observatione sermo recurret. In Molano particula una redundat; *in Bethlehem Judæ in dormitio*, sed hic error est typothetæ. Huc spectare deberet *Julianus* Cenomannensium apostolus à codice Tornacensi, Antverpiensi majore, Rosweyd. Munerat. Greven. aliisque hoc die positus, à Pratensi nostro apographo die sequenti. Eum nos utroque die ab Usuardi textu excludimus, quoniam in aliis nostris codicibus non reperitur. Monuit nos etiam Castellanus, codicis Pratensis inspector, Julianum atramento recentiori illic adjunctum: unde ei, in notis ad hunc diem, mirari subit, cur apud antiquos Martyrologos nulla tanti viri habeatur memoria. *De Juliano Cenoman.*

OBSERVATIO. Romani parvi & Adonis est, quidquid ex antiquioribus Usuardus accepit; nisi forte *Avitus* Africanus (quem sic etiam Wandelbertus efformat) cum *Vito* Hieronymianorum affinitatem habeat, de quo infra suo loco. De *Chrysostomo* itaque nec Hieronymiana, nec Beda aut ejus sequaces, nec Wandelbertus quidquam memorant: auctor vero Romani parvi strictim: *Constantinopoli, Joannis Chrysostomi.* Nihil amplius dicit Ado nisi quod priora verba paraphrastice explicet: *Natalis sancti Joannis, episcopi Constantinopolitani, qui Chrysostomus appellatur.* Textus noster Usuardinus est, alium Notkerus, non multo diffusiorem composuit. De variis inclytissimi Doctoris, apud *Ioannis Chrysost.*

Græcos

Græcos potissimum, festivitatibus agit Bollandus in elencho Prætermissorum, rationem reddens cur Sancti vita in alium diem rejicienda fuerit. Nos eam ex Palladio aliisque antiquis dabimus proprio obitus die XIV Septembris; quando uberiori commentario illustrari poterit ex eruditorum virorum lucubrationibus post Bollandi mortem editis, inter quos præcipui videntur Hermantius in notissimo opere & Tillemontius tomo XI, à principio usque ad pag. 405 totis 154 articulis. Hoc plane novum in tam illustri Sancto accidit, quod inter Martyrologos nostros antiquos, imo inter tot codices Usuardinos vix ullus reperiatur, qui XIV Septembris, proprio tamen natali die, de eo vel verbo meminerit.

Marii. Tota *Marii* annuntiatio ex Adone desumitur, à Notkero non nihil curtata. Plurima de hoc Sancto confusa prius & obscura, accuratissime distinxit Bollandus, nec minus curiosa superaddidit Castellanus in notis à pag. 424, quibus varii errores corriguntur eorum qui in scriptione & nominis ipsius Sancti, & loci & auctoris vitæ hallucinati sunt. Recte legit Noster cum Adone, *Marii*, ubi alii *Mauri*, *Macerii* &c. unde ab imperitis novi Sancti procusi sunt. Ast in eo labitur, quod nomen loci immutando, non modicæ confusioni ansam dederit. Legerat verosimiliter in Adone, *Bodanensis*, vel ut in vulgato, *Badonensis*; neutrum secutus, scripsit de suo *Bobacensis* (Notkerus *Bodacensis*) quod varie ab aliis inflexum, in varia & plane dissita loca Sanctum nostrum transtulit. Legendum *Bodonensis* vel *Bodanensis*, Gall. *Val-benois*, *Vallis Bodonensis*, ut recte probant laudati auctores, apud quos ultima monasterii illius vestigia reperies. Rursus bene posuit *Dynamius*, ut vere appellatur qui vitam scripsit; Belinus perperam *Damianus*, alii *Dinandus*, *Didamius*, *Dinavius* &c. Curiosum lectorem operæ non pœnitebit, si

Paulæ. citatos scriptores consuluerit. Liberalius de *Paula*, quam de *Chrysostomo* loquitur Ado, atque ex eo Notkerus. Noster, omissis intermediis, prima & ultima verba decerpsit,

Aviti. eadem illa, quæ die præcedenti inter Auctaria adduximus. De *Avito*, pluribus disputant Bollandus, Florentinius & Castellanus, nec habeo quod eorum conjecturis superaddam. In hoc ferme cardo vertitur, utrum ex *Vito* Hieronymianorum, *Avitus* accreverit, quem suspicatur Castellanus metri gratiâ productum à Wandelberto, ex quo Usuardus eum sumpserit. Ego necdum explorare certo potui, an Usuardus metricum illud Martyrologium umquam noverit. Quidquid statuas, certum est Avitum illum reliquis Martyrologis incognitum, ab Usuardo primum signatum fuisse, ex quo in alios & in Romanum transiit. Præfatus Wandelbertus dicto Avito *Sulpitium*, *Bathildem* & *Aldegundem* adjunxit, de quibus nos suis locis. En utrumque ejus versiculum:

Punica terra suum sexto veneratur Avitum.
Sulpitius, Bathildis & Aldegund. quoque vernant.

AUCTARIA.

Juliani. TORNACEN. Textui puro subjicit: *Cenomannis civitate, natalis sancti Juliani episcopi & confessoris.*

ANTVERP-MAJ. Non satis correctè: *Constantinopolim, natale sancti Joannis episcopi, qui Crisostomus appellatur.* Ex Adone. Tum: *Eodem die, natale sancti Marii abbatis monasterii Bobacensi: Cujus vitam virtutibus plenam, de quo patricius Dinavis scribit.* De Paula egit die præcedenti. In fine: *Cenomannis, depositio sancti Juliani episcopi & confessoris.* De Avito, nihil.

ROSWEYD. De Chrysostomo etiam ex Adone. In Mario satis purus est. Dein: *Item in Gallia Conomanni, Juliani episcopi & confessoris. Item in Bethleem, dormitio sanctæ Paulæ, viduæ.* Decst etiam Avitus.

PULSANEN. Valde mutilus est. De Paula egit die præcedenti: hodie caret Chrysostomo, ita incipiens: *In monasterio Bobacensi, sancti Marii abbatis. Cujus vitam* &c. In Avito, purus est.

MUNERAT. Pro *Marii*, scribit *Mauri*: pro *Dynamius*, *Dinavius*. De *Paula*, post *martyrio*, adjicit: *Cujus festivitas Parisii quarto Kalendas Februarii celebratur.* In fine: *Cenomanis civitate, natalis sancti Juliani episcopi & confessoris.*

GREVEN. Textui apponit: *Cenomannis civitate, sancti Iuliani episcopi & confessoris.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Puri Usuardi essent, nisi textui præfigerent: *Romæ, natale sancti Vitelliani* [Vitaliani] *Papæ, qui post beatum Petrum septuagesimus octavus, sedit annos novem & menses sex. Hic cantum Romanorum composuit & dulcisono organo concordavit.* Quis hæc primus adscripserit, nescio; vide quæ de eo diligenter collegit Bollandus. *Vitaliani.*

CENTULEN. *Constantinopoli, sancti Iohannis episcopi, qui Crisostomus appellatur. Eodem die, sancti Marii abbatis, cujus vita virtutibus plena refulsit.* De Paula etiam egit die præcedenti, & Avitum omnino prætermisit.

BRUXELLEN. In Chrysostomo non plane purus, in fine addit: *Hic tertio exilio relegatus moritur. Eodem die, sancti Vitaliani Papæ. Qui cantum Romanorum composuit, & dulcissimo* &c. scribit *Mauri* & *Badonensis*.

HAGENOYEN. In variis plerumque singularis est, hîc de Chrysostomo, textui puro additi: *Cui quodam tempore scribere volenti de Deo, dyabolus incaustum effudit: quì statim pennam in os proprium tinxit, & inde litteras aureas scripsit, unde & os aureum dictus. Hic Chrysostomus pro veritate doctrinæ & pro severitate disciplinæ, ter*

in exilium missus est & ibi tandem obiit. De Paula quoque textui subdit: *Et specialiter laudat illam à contemplatione, ab abstinentia, à devotione mentis & regimine sororum.* De Mario nihil; de Vitaliano ferme ut supra, nisi quod nomina aliqua contorta sint.

VICTORIN. *Cenomannis, beati Juliani episcopi & confessoris, qui à beato Clemente Papa missus Cenomannos, & ordinatus* &c. cum longo elogio è vita.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ioannis Chrysostomi episcopi & confessoris. Paulæ viduæ, cujus vitam beatus Hieronymus describit. Marii abbatis.* Decst annuntiatio ultima.

In VATICAN. sub num. 5949. Deest etiam commemoratio *Aviti.*

Saturnini & sociorum. ALTEMPS. *Item sancti Saturnini & aliorum trium. In Britannia minori, sancti Gildasii abbatis.* Hic colitur XXIX; alios non satis distinguo, nisi colantur XXXI Januarii. *Gildasii.*

STROZZ. & MEDIC. *Eodem die Romæ, sancti Vitaliani Papæ & confessoris.*

EDITIO LUBECO-Col. Incipit à *Vicelliano*, cui præter annos IX, menses VI, adscribit dies XXI. De Chrysostomo, post *religioni*, addit, *sicut ipsius Acta luculenter testantur.* Pro *Marii*, scribit, *Mari*, pro *Dynamius*, *Dinandus.* Post *sanctæ Paulæ*, addit, *viduæ matris sanctæ Eustochii virginis Christi.* Sequitur: *In Africa, sancti Amici martyris*, voluit dicere *Aviti*, quem Belinus in 1 editione vocavit *Adjuti. Eodem die, sancti Juliani martyris.* Hic ille procul dubio Julianus, quem Soræ suæ vendicat Baronius, alii Atinæ non procul Sora dissitæ, quo fundamento, docet Castellanus in notis, & nos in Supplemento examinabimus. Demum: *Cenomanni, sancti Juliani episcopi & confessoris.* *Amici.* *Juliani M.*

BELINUS in utraque editione legit: *Depositio sancti Juliani, primi ejusdem urbis episcopi, vita sanctitate & miraculis glorioso.* In prima scribit Cinomannis, in altera Cenomannis.

GREVEN. *Eodem die, Emiliani, Publii, Artemii, Armatæ, Juliani, Celiani, Saturi. Vitaliani Papæ, post Petrum septuagesimi octavi. Pauli Papæ & confessoris. Hic cum paucis familiaribus, noctu cellas infirmorum visitans, necessaria ministrabat, incarceratos eripiebat: aliis etiam sanctis pollens actibus, in pace quievit.* Colitur XXVIII Junii. *Aurelianis, beati Adjuti, abbatis Carnotensis & confessoris. Ad cujus anniversariam festivitatem, cum populus confluereret, quidam contemnens & vineam suam pastinans, terribili plaga percussus, testimonium præbuit ejus sanctitati.* Remittitur ad XIX Decembris. *Item Ioannis presbyteri Antiocheni, qui teste Hieronymo lib. de viris illustribus, sanctitate & sapientia, sub Theodosio seniore insigniter fulsit. Ionæ Prophetæ.* Vide Prætermissos. *Emil. & c Vitaliani. Pauli PP. Adjuti. Joannis. Jonæ.*

MOLAN. In prima editione de Juliano Cenomannensi scribit ut Belinus. Tum: *Depositio sancti patris nostri Sulpitii episcopi & confessoris. Cellensi monasterio*, inquit editio altera, omittens *nostri.* Ubi interseritur: *Cabilonis, sancti Lupi, ipsius civitatis episcopi.* Tum: *Die vigesima septima, reportatio reliquiarum sancti patris Ioannis Chrysostomi.* De Vitaliano fere ut supra. *Lupi.*

V *Kal.*

Die 28.

ROmæ, natalis sanctæ Agnetis secundò. Et in civitate Apollonia, sanctorum Leucii, Thyrsi & Calinici martyrum, qui tempore Decii, diversis tormentorum generibus excruciati, primus & ultimus abscisione capitis, medius cælesti voce evocatus spiritum reddens, martyrium consummaverunt. Alexandriæ, beati Cyrilli episcopi, qui catholicæ fidei præclarissimus extitit propugnator. In monasterio Reomensi, depositio Joannis presbiteri, viri Dei. *Agnetis 2. Leucii & soc. Cyrilli. Joannis.*

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Belini editione altera, Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Male in Belin. & Greven. *Apolonia.* Recte in textu *Thyrsi* post Adonem, ubi Tornacen. Greven. Molan. & alii *Tirsi*; Herinien. *Thirsi*, alii *Tyrsi.* Servavi Usuardi lectionem in *Calinici*, quamvis melius scriberetur *Callinici.* Herinien. & Greven. habent *Calenici.* Molan. *Galenici*, forte ex Adone. *Leuticii* & *Calenitii* in Pulsanen. & *Galanici* in Belino, aperta sunt sphalmata. Varias alias nominum istorum expressiones vide sis apud Bollandum hîc, & apud Castellanum in notis à pag. 435. Pro *excruciati*, legit Herinien. *cruciati.* Posui *abscisione*, ut scripsêre Praten. Herinien. Tornacen. Belin. & Ado ipse: pro quo in Pulsanen. Greven. & Molan. est; *abcisione.* In Tornacen. Belin. & Greven. habetur *celesti* pro *cælesti*, de qua & aliis diphthongis alibi diximus. *Cirilli* pro *Cyrilli*; *prædicator* pro *propugnator* in Belino adeo miranda non sunt. *Præclarus* autem pro *præclarissimus*, alter in Pulsanensi error dicendus. *Reomanensi* scripsit Ado, atque item Molan.; Noster *Reomensi*, omnes male: pejus Tornacen. Pulsanen. & Belin *Remensi*: scribendum & dicendum *Reomaënsi* à Gall. *Reomay*, hodie *Montier-saint-Jean* in Burgundia, in quo etiam corrigendum est Baronii Martyrologium seu Romanum hodiernum, ubi *Rhemensi.*

OBSERVATIO. Altera hæc *Agnetis* commemoratio in omnibus antiquis Martyrologis reperitur. Hieronymiana apographa pleraque legunt: *Romæ, nativitas ſanctæ*
Agnetis 2. *Agnetis virginis*; de qua *nativitate* multa ſatis diligenter expendit Florentinius; an autem probanda, intelliges ſi contuleris cum iis, quæ Bollandus in Actis, & Caſtellanus in notis pag. 363, examinant XXI hujus. Coincidunt ea quæ habet Beda, cum Frontonis Kalendario: *Natale ſanctæ Agnetis virginis de nativitate.* Rabanus tamquam particulæ ultimæ interpres, poſt *virginis*, interponit, *genuinum*, *hoc eſt de* &c. ex quo idem ferme habet Notkerus. An autem hæc rem de ſe obſcuram, non magis involvant, judicent alii. Crediderim ego, Rabanum ex aliquo Hieronymiano illud *genuinum* accepiſſe, pro quo in Epternacenſi invenit Florentinius INGENUINUM, quod quid ſit, ignorare ſe fatetur. Ut verbo ſenſum aperiam; malo *genuinum* accipias de vero natali ſeu die martyrii, quam ut Agnetis nativitas ſecundum carnem ſolenni cultu celebrari dicatur. Quamvis tota illa feſti geminatio veroſimiliter ortum habuerit ex eo, quod XXI Januarii ad virginis ſepulcrum via Nomentana fideles confluerent, octavo autem die locus ipſe martyrii in foro Agonali, nova celebritate honoraretur. Eſt apud nos pervetuſtum Kalendarium eccleſiæ Paderbornenſis, à P. Joanne Grothuſio ex membrana deſcriptum & ab eodem notis illuſtratum; in cujus textu habetur: *octava ſanctæ Agnetis.* Ubi notat Grothuſius, recte retineri antiquum titulum *octavæ*: *Non* [eſt] *enim*, inquit, *ſenſus Kalendarii veteris Romani, unde iſte titulus eſt acceptus, quod ſit octava dies celebritatis, ſed octava dies paſſionis.* Hæc quidem doctiſſimi viri opinatio. Ceterum hodiernus annuntiandi modus ex Romano parvo acceptus eſt. Ita ſimpliciter legit: *ſanctæ Agnetis ſecundò*, & ſic ferme Ado, ſic Noſter, ex quo reliqui. Wandelbertus canit: *Quintum progenies Romana Agnæ dicat almæ.*

Leucii & ſociorum. Martyres Apollonienſes, ut varie expreſſos paulo ante exhibuimus, ita variis locis & diebus cultos, fuſe & docte oſtendunt laudandi ſæpe Bollandus & Caſtellanus. In Hieronymianis XVIII Januarii invenies: *Et paſſio S. Tyrſi cum ſociis ſuis Leuci & Gallinici*, nulla ſtadii facta mentione, unde dubitat Florentinius ſintne, iidem qui XX ponuntur: *Niveduno, Tyrſi, Quiriaci* (Epternacen. *Leuci*) *& Gallinici.* Dubium item, utrum eadem nomina, aliis diebus ſeorſim ibi poſita, ad eoſdem hoſce martyres pertineant, quod eo facilius admiſeris, ſi diverſis diebus & locis paſſos in eorum Actis obſerves. Solum Thyrſum *Milcto* adſcribit Florus cum elogio XXV. Ceterum hoc die à noſtris conſtanter referri, certum eſt. Romanum parvum, ſolum meminit *Leucii & Thyrſi.* Ado, inhærens Actorum ordini, ternos hac die conjunxit, cum eo encomio, quod totum deſcripſit Notkerus, Noſter emollivit, iis rejectis quæ minus veriſimilia videbantur. Baronius vero nominum ſeriem invertendo, adſcribit Leucio, quæ ex antiquorum mente Thyrſo certiſſime tribuenda ſunt, ut primo intuitu ſit manifeſtum. *Cyrillum* primus, quod
Cyrilli. ſciam, inter Latinos Martyrologos hoc die collocavit Ado, cujus verba tranſcripsêre Uſuardus, Notkerus & recentiores paſſim. Græci cum colunt IX Junii, quo ipſum obiiſſe exiſtimat Baronius. Mihi in tractatu Chronologico de Patriarchis Alexandrinis, probabilius viſum eſt, XXVII iſtius menſis vivere deſiiſſe, niſi calculus Copticus omnino rejiciatur, quod ut fiat per me plane licet. De Cyrilli rebus geſtis non pauca collegit Bollandus, ſed totam vitæ ſeriem, quam nemo hactenus integre proſecutus
Joannis. erat, diligenter percurrit Tillemontius tomo 14 à pag. 267 ad 676. *Joannis* (non *Hicannis*, ut perperam legit Notkerus) *Reomaënſis* memoria tota etiam ex Adone tranſumpta eſt. Vitam illuſtravit Bollandus, cum qua conferri poterunt, quæ dedit Mabilio in appendice ſeculi I Benedictini à pag. 632. De *Reomao* jam ſatis diximus, clariorem loci expreſſionem vide inter Auctaria in codice Antverp-majore.

AUCTARIA.

Juliani. PRATEN. & AGONES MARTYRUM. Textui ſubdunt: *Cenomannis, ſancti Juliani, epiſcopi civitatis ipſius primi.* Sed cum hæc, ut die præcedenti oſtendimus; codici Pratenſi adjecta ſint, nihil obeſt, quo minus inter Uſuardinos puriores hodie locum habeat. Idem augmentum eſt in ANTVERP. & MAX-LUBEC. Et eodem ferme modo in priori BELINI editione ſeu Veneta.

ANTVERP-MAJ. In prima ſatis purus, de Apollonienſibus non meminit. In Cyrillo etiam purus eſt. Demum de Joanne Reomaënſi, ita diſtinctius loquitur: *In territorio Lingonicæ civitatis, caſtro Tarnodoro, monaſtario Robonienſi,*
De Joanne Reomaënſi. *natale ſancti Ioannis presbiteri & abbatis, qui primus habitator ipſius loci, ac diverſorum pater monachorum extitit, ac longo confectus ſenio, clarus virtutibus requievit. Sepultus eſt non longe à monaſterio.*

ROSWEYD. Incipit: *Octava ſanctæ Agnetis. Et in civitate Apollonia, Leucii, Tyrſi, Calenici martyrum. Qui tempore Decii imperatoris ſub præſidibus Cambritio, Silvano & Baudo, diverſis tormentorum generibus excruciati, martyrium conſummaverunt. Eodem die apud Alexandriam, beati Cyrilli epiſcopi & confeſſoris.* Deeſt annuntiatio ultima.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Secundo loco referunt annuntiationem Juliani ut ſupra.

Præ-

Præterea, neſcio quo argumento, Alexandriam in *Græciam* retrahunt. Quod de Carolo magno habent, ſtatim dicetur, ubi collecta invenies quæ de eo in variis codicibus leguntur.

LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Initio ſcribunt: *Octava ſanctæ Agnetis virginis.* De cetero aliis, ut ſolent, ſimiles ſunt.

MUNERAT. In fine: *Item ſancti Karoli imperatoris.* ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. *Apud Aquiſgrani; depoſitio ſancti Karoli regis Francorum & imperatoris Romanorum.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Karoli magni, regis, & imperatoris Romanorum, Chriſtianæ fidei propugnatoris conſtantiſſimi.* Paulo uberius, ULTRAJ. LEYDEN. ALBERGEN & DANIC. verbis prius citatis, addunt: *Qui regno & imperio ſuo pacato & dilatato: ſtatu quoque ſanctæ eccleſiæ religioſe ordinato, & fide ſtudioſiſſime ampliata, anno Domini octingenteſimo quartodecimo, ætatis vero ſuæ ſeptuageſimo primo, regni autem quadrageſimo ſeptimo, & imperii quartodecimo, tranſivit ad Dominum. Hic pro magnitudine operum cognominatus eſt Magnus.* EDITIO LUBECO-COL. vix tribus vocibus à dictis differt, Greveno conſentiens in decurtanda ætate anno uno, & omittendis annis regni. Omnium ampliſſime rem deducit Molanus his verbis: *Eodem die Aquiſgrani baſilicâ, natale ſancti Karoli confeſſoris, primi de ſtirpe Francorum, ordinatione divina Romanorum Auguſti: qui ab ineunte ætate ſua, ſeculi pompam deſpiciens, imperialis potentiæ gladio & ſanctæ prædicationis verbo, vitæque ſalutaris exemplo convertit Guaſconiam, Germaniam atque Galliam. Convertit quoque ad Dominum Friſiam, Alemanniam, atque triplici trophæo Saxoniam. Ædificavit quoque propriis ſumptibus, ad laudem & honorem ſanctæ & individuæ Trinitatis, viginti ſeptem eccleſias, quarum excellentiæ typhum obtinet Aquenſis, præſentibus ſuffragiis glorioſa. Hic fide ſtudioſiſſime ampliata, ſtatu eccleſiæ religioſe ordinato, regno etiam ſuo dilatato ac pacato, anno Domini* DCCCXIV, *ætatis ſuæ ſeptuageſimo, imperii vero* XIV, *quievit in pace. Et pro magnitudine fidei ac operum, cognominatus eſt Magnus.* Subdit minori charactere: *Atque Sanctorum catalogo annumeratus, per Paſchalem Papam anno* MCXCVI.

Caroli M.

BRUXELLEN. Ita orditur: *Romæ, S. Agnetis de nativitate ſecundo. In civitate Apulia, ſanctorum Leoncii, Tyrſi & Gallieniti* &c. Sequitur de Juliano Cenomannenſi. Deinde: *Apud Alexandriam Græciæ, depoſitio beati Cirilli* &c. Tum Joannis Reomaënſis. Hinc *Malbodii, beatæ Aldetrudis virginis: ſanctorum Vincentii & Waldetrudis filiæ; ac neptis beatæ Gudilæ, quæ ſanctæ Aldegundi, ſuæ materteræ in abbatia Malbodienſi ſucceſſit.* Vide XXV Febr. De S. Karolo dicta ſufficiant. *Item tranſlatio beati Thomæ de Aquino, Doctoris ſancti de Ordine Prædicatorum.*

Aldetrudis.

Tranſl. S. Thom. Aqu.

HAGENOYEN. De Karolo magno id peculiare habet, quod *obierit in pace, dimiſſis ejus peccatis per interceſſionem ſancti Ægidii abbatis.*

CENTULEN. *Cyrillum martyrem* facit. Silet de martyribus Apollonienſibus. De Joanne ſic ſcribit: *In territorio Linguonenſi, monaſterio Reomenſi, ſancti Ioannis abbatis, magnifici viri, qui baſiliſcum oratione extinxit.*

EDITIO LUBECO-COL. Diem auſpicatur hoc modo: *Apud Coloniam Agrippinam, tranſlatio ſanctæ Urſulæ reginæ & ſodalium ejus undecim millium virginum & martyrum, quæ facta eſt per ſanctum Cunibertum, Colonienſis civitatis archiepiſcopum. Romæ octava S. Agnetis virginis & martyris.* De martyribus Apollonienſibus, Cyrillo & Joanne & Carolo fere ut citati codices. In fine: *Apud Toloſam, tranſlatio ſancti Thomæ de Aquino.*

Tranſlatio S. Urſulæ.

GREVEN. *In Africa ſecundum Bedam,* [non genuinum] *ſanctorum Cenſoriani, Victoris, Feſti, Marinæ.* Circa Caroli elogium, in quo ab aliis diſſentiat: ſupra notavimus. Pergit, *Tranſlatio beati Thomæ de Aquino, à monaſterio Foſſanovæ Toloſam. Apud Coloniam Agrippinam, tranſlatio ſanctæ Urſulæ virginis ſodaliumque ejus, facta per* &c. *Margaretæ virginis de Hungaria, beatæ Margaretæ memoriæ.*

Cenſoriani & ſoc.

Margaretæ.

MOLAN. De Cenſoriano & ſociis loquitur ut Grevenus. Tum: *Iuliani eremitæ cognomento Sabæ. Cujus geſta in Deo dicata, hoc eſt Philotheo hiſtoria, ſe memoraſſe ſcribit Theodoretus lib. 2 hiſt. eccl. cap.* 24. In editionibus poſterioribus poſt commemorationem *Caroli*, ſcribit minori charactere: *Apud Porphyrionem ſecundum Simeonem, ſancti Iacobi eremitæ. Et Nicomediæ, ſanctorum martyrum Indæ & Domnes & viginti millium, qui paſſi ſunt ſub Maximiano. Eodem die obitus illuſtriſſimæ Margaretæ virginis, filiæ regis Hungarorum, Ordinis Prædicatorum.*

Juliani eremitæ.

Jacobi. Indæ, Domnes, & 20000.

IV. *Kal.* *Die* 29.

ROmæ via Numentana, natalis ſanctorum Papiæ & Mauri militum, quorum ora juſſit Laudicius Urbis præfectus ad primam confeſſionem Chriſti lapidibus contundi, & ſic cos in carcerem retrudi, ac poſtea fuſtibus cædi, atque in ultimo plumbatis, donec expirarent. Eodem die Treveris, depoſitio beati Valerii epiſcopi diſcipuli ſancti Petri Apoſtoli. In territorio Trecaſſino, ſancti Sabiniani, qui jubente Aureliano imperatore pro fide Chriſti decollatus eſt.

Papiæ & Mauri.

Valerii.

Sabiniani.

Summa hîc codicum plurimorum conſonantia; *Praten. Herinien. Tornacen. Pulſan. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan.* & *Agon. Martyrum.* Item codd. mediæ notæ, *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraject-Belgic.*

VARIA LECTIO. Maure pro *Mauri* in Munerato error est. In Alberg. *martyrum militum* prima vox redundat. Magna codicum discrepantia in scriptione nominis *Laudicius*, pro quo, male, Antverpien. *Laucius*. Herinien. Tornacen. Molan & alii cum Adone *Laodicius*. Sequor in textu lectionem Bedæ, Pulsan. Munerati, Belini & Greveni; non repugnaturus si aliam præferas, aut cum Pratensi legendum putes *Lauditius*, imo forte *Laodicius*, ut in eo codice legisse videtur Castellanus. Muneratus denuo male posuit *profectus* pro *præfectus*. Quos codices Mss. secuti fuerint Greven. & Molan. non capio; uterque hæc omittit: *Et sic eos in carcerem retrudi*, quæ in omnibus nostris, nullo excepto, clarissime exprimuntur; cum hac sola differentia, quod Antverp. Max-Lubec. Ultraject. &c. pro *retrudi*, posuerint *trudi*. Et ea quidem clausula ad mentem Bedæ &, qui eum descripsit, Adonis, exprimenda est. Sitne legendum *ad ultimum*, an *in ultimo* dubium est, variant optimæ notæ codices; Herinien. & Tornacen. scribentibus primo modo: nos Usuardum secundo modo scripsisse existimamus. Solus Muneratus habet *ultimo*. Molanus dum clarior videri voluit, textum corrupit, addens ex Adone vocem *percuti* atque adeo legens; *atque ad ultimum percuti plumbatis*. Pulsanen. vero omittit, *atque in ultimo plumbatis*. *Treneris* in Munerato, *Valeris* in prima Belini editione, typographo imputanda. *Trecasino*, *Sabiani* vel *Saviani* scribunt aliqui, præsertim codices minus genuini, non nemo *Fabiani*, Munerat. *Savimani*; textus ex purioribus desumptus est. Pulsan. Antverp. & Belinus habent *Aurelio* pro *Aureliano*. Porro Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. & Danic. *Valerium* ultimo loco annuntiant. *Sabinianum* ei præponentes. Inter puriores codices hîc denuo numeratur apographum nostrum Pratense licet hodie additamentum habeat de *Octava sancti Vincentii*, quod prætento autographo adjectum scribit ad me Castellanus, notans erasas quinque ultimas textûs litteras *us est* unde additio illa initium sumit.

Papiæ & Mauri. *OBSERVATIO.* De *Papia* & *Mauro* nihil Hieronymiana apographa. Primus eos retulit Beda cum insigni elogio, quod à Rabano modicè immutatum est. Romanum parvum scripserat: *Romæ, Papiæ & Mauri militum, sub Diocletiano imperatore*. Ado paratum in Beda encomium non nihil expoliviisse videtur. Utrum secutus fuerit Notkerus, parum interest; Noster certe, quod in alterutro invenerat comptius & brevius reddit. Dixi in Beda esse *Laudicius*, quod Ado vertit *Laodicius*, ut habent Rabanus quoque & Notkerus. An *Laudicius*, ab Usuardo servatus, indicio esse possit eum Bedam potius quam Adonem sibi imitandum proposuisse, non est operæ pretium indagare. Reliqua quæ ad hos Sanctos spectant ex sancti Marcelli Papæ Actis XVI Januarii repetenda

Valerii. sunt. *Valerius* Trevirensis in omnibus Hieronymianis ita ponitur, ut nequaquam adjectitius videatur. Pro confessore recoli ostendit præfixa formula, *depositio*; ita enim habetur: *Treveris, depositio Valerii*, vel *B. Valerii*, vel *beatissimi Valerii episcopi*: quin imo Cortbejense notanter adjicit, *confessoris*, quem titulum in hisce codicibus rarius recurrere, alibi diximus. Hinc Rabanus sua desumpsit; sed Adoni proprium est quod de *beati Petri discipulatu* in textu nostro adjungitur, eumdemque fontem Notkerus consuluit. Id quo sensu intelligendum, non inepte explicat Castellanus pag. 451. Etenim in proprio sensu aut significatione accipi non posse, vel ex Hieronymianis colliges, in quibus primi illi duorum primorum Ecclesiæ seculorum episcopi passim gaudent apposito *de antiquis*, quod in hoc ipso laterculo, Hippolyto tribuitur. Verum hæc operosius discutientur aut in Supplemento Januarii aut XIV Septembris ad vitam sancti Materni, quem si tempore Constantini magni floruisse memineris, Valerii hujus ætatem nullo negotio deprehendes. Binas nostras annuntiationes sic metricè complectitur Wandelbertus:

Quarto martyrium Papiæ Maurique refulget;
Tunc & Valerio Treviri pro præsule gaudent.

Sabiniani. *Sabiniani martyris Tricassini*, quem à Senonensi distinguendum hactenus credimus, solus Usuardus hoc die inter antiquos meminit, non recte, ut ante Castellanum observarunt Majores nostri, cum XXIV Januarii ejus festivitas per totam diœcesim Tricassinam celebretur, idque in usu fuisse ante Usuardi tempora testetur laudatus Castellanus. Nec mirum cum illo ipso die, martyrio coronatum *Sabinianum* referant ejus Acta. Id compertum habuisse videtur Florus dum *Sabinam* sororem præfato die ei conjungit, unde hîc rursus colligas, quam ignota fuerint Usuardo Flori ad Bedam supplementa. Aliam Usuardi hallucinationem infra notabimus, nempe quod *Sabinam* hanc *Trecensem* ad XXIX Augusti distulerit, ut cum *Sabina Romana* eam connecteret. Melius in Actis nostris hoc die recolitur, & ex Martyrologiorum auctoritate cum fratre conjungitur, atque cum multis aliis martyribus, quorum gesta ibi collecta expenduntur & illustrantur. Vide in

Actis

Actis dies alios, quibus aut conjunctim aut seorsim eorum nomina repetuntur. Hæc pro instituto nostro satis dicta existimo, nam, quidquid de rei veritate statuendum sit, certum manet, ipsissimam & genuinam Usuardi lectionem in textu à nobis fideliter & simpliciter repræsentari.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. *Romæ, passio sanctorum Papiæ & Mauri militum, tempore Diocletiani.* In Valerio satis purus est. Ultimam vero sic vertit : *Ipso die, natale sanctæ Savinæ virginis.* Clarius codex VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. *Trecas, sanctæ Savinæ virginis.* Et eam quidem Sabiniano conjunxêre citati inter Auctaria codices, XXIV hujus. Utrum illi an huic diei magis quadret, definire certo non ausim, malim tamen alterutri, & huic præsertim, quam dici XXIX Augusti, cui eam innectit Usuardus cum *Sabina Romana* copulatam. Rursus *Savina*, an *Sabina* appelletur rectius, eadem quæstio est, quæ de *Saviniani* & *Sabiniani* nomine moveri posset, quem codex Altempsianus & aliqui alii *Sabinum* vocaverunt. *Savinæ.*

ROSWEYD. In prima & secunda non omnino purus, tertiam plane omittit.

CENTULEN. *Romæ, sanctorum militum Papiæ & Mauri, sub Dyocletiano. In territorio Trecassino, sancti Sabiani martyris. Treveris, depositio beati Valerii episcopi, discipuli Petri Apostoli. Et octava sancti Vincentii martyris.* Vide Variantes in fine.

BRUXELLEN. Præpostero ordine Papiam & Maurum ultimo loco annuntiat, elogio ex Adone non nihil interpolato. Sic vero incipit : *Treveris, depositio beati Valerii episcopi, discipuli sancti Petri Apostoli. Qui cum beatis Euchario & Materno Treverim veniens, post obitum Eucharii, ibidem per annos quindecim episcopatus fungebatur honore. Cujus prædicationis tanta fuit instantia, ut eo adhuc vivente, per Galliam & Germaniam Christiani paganos numero simul & religione superarent.* In Sabiniano purus est. *De Valerio.*

Aliter incipit HAGEN. nimirum : *In territorio Trecassino, passio sancti Sabiniani martyris. Qui fuit filius unicus Sabini ducis : qui per angelum Domini miraculose conversus est, & sacrum baptisma suscepit ; & patrem cum patria relinquens, ad docendum alios perrexit : qui ab Aureliano imperatore infinitas pœnas sustinuit, & tandem decollatus, martyrium complevit.* De Papia & Mauro nihil immutavit. De Valerio, textui hæc solum addit : *Qui cum beato Euchario & Materno magnam partem Galliæ ad fidem Deo convertit, & post Eucharium ibidem factus episcopus, quievit in pace.* *De Sabiniano.*

VATICAN. sub num. 5949. *In Pervia* [an non *Perusia?*] *sancti Constantii. Beneventi, natale sanctorum Felicissimi & Cassiani in S. Sophia.* *Constantii.*

STROZZ. ET MEDIC. *Apud civitatem Cebensem* [forte *Cellensem*] *juxta castrum Corneti, sancti Flaviani martyris, qui sub Claudio imperatore passus est cum omni domo sua, inter viros & mulieres promiscui sexus, numero* LXXV, *& baptizati fuerunt à B. Theodoro presbytero, & per martyrium consummati sunt, ut legitur in gestis sancti Maximi martyris.* Multo lumine indigent quæ hîc obscure confusa sunt, denuo excutienda cum Actis sanctæ Severæ &c. Vide tomo 2 Januarii pag. 946. *Flaviani.*

EDIT. LUBECO-COL. De Papia & Mauro, post *militum* ex Adone interserit ; *tempore Diocletiani imperatoris, qui videntes constantiam sanctorum Saturnini & Sisinnii diaconi, conversi sunt ad fidem. Quorum ora* &c. De Valerio adjicit : *Quem idem Apostolus Treviri, una cum discipulis suis Euchario & Materno, ad prædicandum gentibus illis destinavit.* In fine : *Bituricas, S. Severi episcopi & confessoris, discipuli sancti Martini episcopi.* Vide infra in augmento Molani. *Severi.*

GREVEN. *Item sanctorum Pauli, Victoris, Hippolyti, Honorati, Petrosie. Severi episcopi Bituricensis & confessoris, discipuli sancti Martini. In Britannia, Gildæ abbatis. Vitalis, abbatis. Constantini* (Constantii, ni fallor, Perusini) *episcopi & martyris.* *Pauli & Jociorum. Gildæ. Constantini.*

MOLAN. minori charactere : *Eodem die, sancti Sulpitii Severi, episcopi Bituricensis & confessoris discipuli sancti Martini, de quo Gennadius* &c. Ubique Sulpitiorum confusio ; hic enim Bituricensis episcopus, ad sancti Martini tempora spectare nequaquam potest, ut evincit Bollandus hoc die. Postremæ editiones : *In Britannia, Gildæ abbatis & confessoris.* Tum de Sulpitio. Demum : *Perusiæ, sancti Constantii episcopi & confessoris.* Notabis in omnibus editionibus, post elogium Papiæ & Mauri, litteris Italicis infertum ex Beda & Adone : *Scriptum est in gestis beati Marcelli.* *Constantii.*

III *Kal.* *Die* 30.

APud Antiochiam, passio beati Ypoliti martyris, qui Novati schismate aliquantulum deceptus, operante gratia Christi correctus, ad charitatem Ecclesiæ rediit, pro qua illustre martyrium consummavit. Hierosolimis, sanctissimi Matthiæ episcopi, de quo mira & plena fide narrant, quia multa pro Christo perpessus, ultimò in pace vitam finivit. Ipso die, passio sancti Flaviani martyris. Malbodio monasterio, sanctæ Aldegundis virginis. *Hippolyti.* *Matthiæ.* *Flaviani.* *Aldegundis.*

Sic purè *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Belin. Greven. Molan.* & *Editio Ultraject-Belgic.*

VARIA LECTIO. Solus Munerat. posuit *sancti*, pro *beati.* Scripsi *Ypoliti*, modo satis barbaro, sed pro quo stat plurima codicum qualiscumque auctoritas, ut hîc Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Munerat. & aliorum plurium ut videbis etiam XIII & XXIII Augusti. Molan. recte posuit *Hippolyti*: proxime Praten. *Hippoliti;* Belin. & Greven. *Hypoliti.* Tibi licet præferre quod optimum est, liceat nobis codicum nostrorum etiam luxatam scribendi rationem sequi. In Hieronymianis est *Epoliti* &c. Prima Belini editio pro *Novati*, posuit *Novatiani*: uterque ad schisma concurrit. Habet etiam cum aliis codicibus *scismate.* Tornacen. & Munerat. pro *correctus*, legunt *correptus.* Qua libertate reliqui *Ypoliti*, eâdem scribo *Hierosolimis* &c. de quibus alibi. Pro *sanctissimi* in Tornacensi est *sancti*, in Belin. *gloriossimi. Mathæi & Mathei* scribunt codices aliqui, Molan. *Matthæi*, Belini I editio *Nathei*, melius Praten. *Mathiæ*, potior est nostra lectio. In plerisque nostris & optimis habetur *narrant*, quo modo Usuardum legisse existimo; Pulsanen. Belin. Greven. & Molan. forte melius cum Adone, *narrantur.* Rursus Greven. & Molan. habent *finierit.* Tornacen. pro *ipso die*, ponit, *eodem die.* Pulsanen. Greven. & Molan. omittunt, *passio. Flavii* in Pulsanen. pro *Flaviani*, error est, uti & in eodem *Malboydo*, in Greven. *Moalbodio*, in Belin. *Aldegunde.*

De codice Pratensi. Notavi superius XXVI Januarii, erasam in Pratensi codice Bathildis commemorationem, ut Castellanus monuerat. Idem ipse in notis hoc die observat *Aldegundem* in præfato codice itidem inductam, ad XIII Novembris translatam, ejusque loco substitutam hîc *Bathildem.* Atque hæc causa est cur hoc etiam die à purorum numero codex ille excluSus sit. Quomodo alii utramque conjunxerint, alii vero aliter scripserint ex Auctariis intelliges. Genuina Usuardi lectio ex citatis pro textu codicibus abunde comprobata est.

Hippolyti. *OBSERVATIO.* Die præcedenti non oscitanter advertimus notari in Hieronymianis *Hippolytum episcopum, de antiquis;* ut ut ibi nomen deformatum sit, quemadmodum & hoc die dum præfata apographa primo loco legunt: *In Antiochia, passio sancti Epoliti.* Ex diversis enuntiandi modis, diversos hos esse plerique volunt, quamvis in his codicibus novum omnino non sit, eumdem Sanctum semel atque iterum repeti. Ego ingenuè fateor in Hippolytis me hæsitare, dum oppositas eruditorum opiniones penitius introspicio. Videtur prior, *episcopus de antiquis*, sumendus pro celeberrimo illo de priscis Ecclesiæ doctoribus, ut recte, me quidem judice, hoc die censet Florentinius. Verum an ille qui ab aliquibus *Portuensis* episcopus dicitur? An is qui colitur XXII vel XXIII Augusti? An qui à Prudentio celebratur? Variant sententiæ. Jam vero quis hic noster Antiochiæ passus? Satis propendeo ut dicam hunc ipsum, illum esse magnum *de antiquis* scriptorem, incerti loci episcopum, cum Portuensi martyre nequaquam confundendum; sed obstat quod in Hieronymianis alter ab altero distinguatur. Lapis offensionis est *Antiochia*: nodum solveris aut scideris, si liceat *Hippolytum magnum* Antiochiæ adscribere, utpote alicujus ecclesiæ Orientalis episcopum, qui à nostris Martyrologis XXII vel XXIII Augusti recolatur; hunc vero *presbyterum Romanum* dicas, qui forte cum Pontiano Papa, ut est in Henschenianis catalogis, ante tomum I Aprilis, exilium passus, post Cornelii electionem, Novatiano schismati implicitus, sed glorioSe resipiscens, illustre martyrium, jam ætate confectus, non Antiochiæ, sed probabilissime ad Tybe-rina ostia subierit, quique à Prudentio egregie laudatus est, non confusus ut vult Baronius, & à *pulcherrima Roma*, colitur, *Idibus Augusti mensis*, Ut ibi dicemus. Hæc præmittenda fuere, ut detegatur confusio in omnia Martyrologia per Adonem inducta. Romanum parvum breviter legerat: *Antiochiæ, passio sancti Hippolyti.* Sed rem, ni fallor, implicuit solus Ado, elogium illud adjungens, quod ex ipso Usuardus, Notkerus & recentiores passim accepere, quodque ego Hippolyti Prudentiani unicè proprium existimo, non utique Antiocheni, nisi quis in Adonis gratiam alterum quempiam Hippolytum *Novati schismate deceptum*, Antiochiæ passum fingat, quod mihi certe non fit verosimile. Martyrologos nostros maximi sane facimus, non tanti tamen, ut ubique Prudentio tot seculis anteriori præferendos putemus. Hieronymianorum sensui insistere videtur Wandelbertus, unico suo versiculo:

Tertiaque Hippolytum Antiochenæ personat urbi.

Matthiæ. Castellanus pag. 461 semel atque iterum *Matthiam* Hierosolymitanum ab Usuardo primùm positum insinuat, tametsi evidentissimum sit, verba ejus omnia permodice immutata ex Adone hîc etiam transumpta. Ado illum ex Romano parvo acceperat, ubi sic memoratur: *Jerosolymis, Matthiæ episcopi, qui octavus fuit post Jacobum.* Notkerus Adonis phrasim non nihil transposuit; apud Martyrologos alios notus non est. An hîc felicius

cius rem attigerit Ado, quam in priori annuntiatione; quæ & qualia sint, *mira illa & plena fide gesta*, videsis in Actis & in Chronologia Patriarcharum Hierosolymitanorum ante tomum 3 Maii pag. 6.

Sequitur apud Adonem *Alexander* martyr, ex hoc à Notkero quoque relatus; qui cur ab Usuardo præteritus fuerit, tum demum perspexi, cum Adonis elogium sæpe expendens & versans, illud rursus male translatum & applicatum didici. Nimirum accepta sunt verba omnia ex Rufino lib. 6 historiæ cap. 29, quibus aperte describuntur certamina Alexandri Jerosolymitani, qui idem ipse à Romano parvo & Adone disertissime ponitur XVIII Martii: ut proinde Alexander ille Adonianus, hîc abundet, nisi alium quempiam indicaverit auctor Romani parvi, qui etiam *Deciana persecutione passus* sit, quique hactenus nos lateat. Cetera ad XVIII Martii remittimus. Hæc procul dubio etiam observavit Castellanus, sed alio defectu laborare videtur, dum prædictum Alexandrum in notis pag. 461, differt ad XII Decembris, quasi idem foret, qui tribus diversis diebus à Romano parvo & Adone annuntiatur. Mentem ejus non satis clare assequor, nisi Græcos sequi velit, qui eo die Alexandrum Jerosolymitanum recolunt; nam qui ibi *Alexander* cum socio *Epimacho* à nostris celebratur, tantum ab Hierosolymitano distat, quantum Alexandria ab Hierosolymis diffita est, ut satis distincte explicat Rufinus citato libro cap. 31 & 35; item Eusebius Valesii lib. 6 cap. 41 & 46. *De Alexandro Adonis.*

Substitutus hîc ab Usuardo *Flavianus* ex nullis characteristicis innotescit, utpote sine loci aut temporis nota positus; neque unde illum acceperit, divinare queo. Fateor equidem à Castellano Flavianum hunc *Centumcellis* collocari, à Baronio autem Romæ adscribi, XXVIII Januarii. At tam varia congesta reperio, ut ea discriminare non vacet. Nec plus lucis reperio quam Acta exhibeant pag. 833 & 946. De *Aldegunde* nihil dicendum supereſt. Rabani & ex hoc Notkeri peculiare de ipsa elogium, à Molano relatum, inter Auctaria recensebimus. *Flaviani. Aldegundis.*

AUCTARIA.

Bathildis. PRATEN. & AGONES MARTYRUM. Expunctâ Aldegunde, ut in Variantibus dixi, substituunt: *In territorio Parisiacensi, Baltildis reginæ.*

ANTVERP-MAX. Satis purus est toto textu usque ad *vitam finivit*, sed tunc ex Adone subdit: *Hic octavus post Jacobum Apostolum, Jerosolimorum rexit ecclesiam. Eodem die, passio beati Alexandri martyris.* *Alexandri.* De Aldegunde, recte.

ROSWEYD. In Hippolyto deest elogium. In Matthia, satis purus est. Tum: *Item beati Alexandri martyris, qui passus est tempore Decii. In Africa*, CXXIV *martyrum.* Vide Hieronymiana. *Item Lici martyris & sociorum ejus.* *Lici vel Leucii.* Nescio quem alium indicare possit præter *Leucium*, de quo XXVIII hujus. *Item eodem die, dormitio sanctæ Balthildis.* In Aldegunde, purus est.

ANTVERP. MAX LUBEC. MUNERAT. ANTVERP-MAX. LOVANIEN. & LEYDEN-BELGIC. In textu omnes puri sunt, sed in eo excedunt, quod *Bathildem reginam* superadjiciant.

ULTRAJ. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Plus aliquid de Alexandro scribunt, quam posuerit Ado. Ita enim habent: *Item Hierosolymis, natale beati Alexandri episcopi. Qui sub Deciana persecutione judici pro confessione sistitur, vinculisque traditus, dum longæva ætatis veneranda fulgeret canitie, postquam frequenter Dominum suis glorificaverat passionibus, nunc de tribulationibus* [ita legunt ULTRAJ. & LEYDEN, melius alii de *tribunalibus*] *ad vincula, nunc de vinculis ad tribunalia pertractus, inter ipsa vicissim sibi succedentia tormenta, beato fine quievit.* *De Alexandro.* Ita fere etiam

VATICAN. sub num. 5949, & STROZZ. &c. Rectius & simplicius GREVEN. & MOLAN. *Item beati Alexandri. Hic Deciana persecutione, pro confessione fidei judiciis sistitur, & vinculis carceris traditur. Qui cum longæva ætatis veneranda canitie* &c. Addit GREVEN. *Videtur iste ille esse, quem Usuardus ponit* XV *Kal: Aprilis.* Hoc est, quod & nos putamus non omnino esse compertum. Videatur Bollandus hac die.

CENTULEN. Usuardi contractor, incipit à Matthia, legens fere ut Rom. parvum *Hierosolymis beati Matthiæ episcopi & martyris, qui octavus post Iacobum, Hierosolymorum rexit ecclesiam.* Sequitur Hippolytus. Tum: *eodem die sancti Alexandri martyris.* In fine perperam adjicit: *Alexandriæ, sancti Metrani martyris*, qui ad diem sequentem spectat. *Metrani.*

BRUXELLEN. Sic orditur: *Malbodio monasterio, depositio sanctæ Aldegundis virginis & abbatissæ, sororis beatæ Waldetrudis & neptis sanctæ Gudilæ.* In Hippolyto & Matthia fere purus est. De Alexandro nihil novi profert. Sequitur Flavianus. Denique: *In territorio Parisiensi, dormitio sanctæ Bathildis, Francorum reginæ, quæ Corbeyam monasterium construxit.* *Bathildis.*

HAGENOYEN. luxatus & mancus est; Hippolytum vocat *Novaypolitum*; Flavianum, *Flaviarium*: Aldegundem territorio Parisiensi, Bathildem Malbodio attribuit &c.

MATRIC - CARTUS - ULTRAJ. *Aldegundis virginis, sororis sanctæ Waldetrudis viduæ. Flaviani martyris. Item sancti Hippolyti martyris, cujus passionem Prudentius describit.*

ALTEMPS. in Anglia auctus. *Item sancti Belliani martyris.* Puto nomen esse corruptum, forte ex *Pellicani* vel hujusmodi alio, quod ex apographis Hieronymianis acceptum fuerit. *Belliani.*

EDITIO LUBECO-COL. Cum codicibus superius citatis convenit, hoc peculiare subnectens: *Malbodio monasterio, sancti* [sanctæ] *Aldegundis virginis nobilissimæ, quæ ex regio genere orta, Christum sibi in perpetuum sponsum elegit, qui etiam eam in tantum dilexit, quod sæpe ei visibilem angelum pro solatio miserat.* *De Aldegunde.* Sed hæc elegan-

elegantius exprimit Molanus ex Rabano & Notkero: *Quæ tempore Dagoberti regis Francorum ex nobili genere progenita, virginitatis propositum elegit, in quo & permansit, sæpiusque illi angelica visio revelata fuit, exhortans eam, ut in proposito permaneret. Novissime vero cum magna claritate cælestis luminis, ad vitam migravit æternam.*

GREVEN. *In Africa, Pellicani, Cleriliciani, Philippiani & aliorum* CXXIV, ex Hieronym. *Pellicani & soc.* Vide Bollandum. *Lucii martyris & sociorum Lucii & soc. ejus. Batildis reginæ Franciæ, quæ post mortem Clodovæi viri sui monasterium ingressa, in magna se humilitate dejiciens, Christo conformari satagebat. Etiam ponitur* VII *Kal. Februarii sed melius hîc.*

MOLAN. Præter dicta, minori charactere scribit: *Eodem die beatæ memoriæ, Antonii Peregrini Patavini, ex Manziorum familia nati, qui omnia loca sancta visitavit & defunctus est* MCCLXVII. *Antonii.* In postremis editionibus Alexandrum omisit, haud dubie quod cum Greveno dubitare cœperit, utrum hic idem non esset cum eo, qui XVIII Martii ponitur.

Die 31.

Pridie Kal.

Metrani. APud Alexandriam, natalis beati Metrani martyris, quo nolente impia verba proferre ad jussionem paganorum, omne corpus ejus fustibus collisérunt; vultumque & oculos acutis calamis terebrantes, extra urbem cum cruciatibus expulerunt, ibique spiritum, qui in eo supererat, lapidibus ejecerunt. Item Alexandriæ, sanctorum martyrum Saturnini, Thyrsi & Victoris. Apud *Saturnini & socior.* Trientinam urbem, sancti Vigilii episcopi & *Vigilii.* martyris.

Codices puriores consentur soli *Herinien. Tornacen.* & *Antverp-major.*

VARIA LECTIO. Vix quidquam occurrit notatu dignum præter differentiam inter Antverp. majorem & duos alios codices pro textu citatos. Siquidem ille puram Adonis lectionem Usuardinæ tantillum immutatæ prætulisse videtur. Itaque pro *beati*, legit *sancti*. Deinde post, *martyris*, sic pergit: *Quem correptum pagani jubent impia verba proferre, quod illo recusante, omne corpus.... ibique quod in eo superaret spiritus* &c. Annuntiationem secundam sic format idem codex: *Tirsi, Saturnini & Victoris, quorum gesta habentur.* Alii scribunt *Tyrsi*: nobis præplacet Adonis orthographia, qua itidem supra ad XXVIII usi fuimus. Rursus, Antverp-maj. incipit: *Eodem die* &c. Herinien. autem pro *Vigilii*, male scribit *Vigili.*

Supereſt nova ex codice Pratensi aliisque controversia, an nimirum *Vigilius Tridenti-* *De codice Pratensi.* *nus* ab Usuardo ipso hoc die, an XXVI Junii relatus sit? Citato Pratensi subscribunt Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven & Molan., major nempe numerus codicum, quorum auctoritate definienda, ut plurimum, Usuardi simplicitas. Et licet codices multi alii, præsertim Herenien & Tornacen, oppositum traderent, illis cedendum putaveram, quo usque de vera Pratensis lectione à Castellano factus sum certior. Respondit hic ultimis suis litteris, XXXI Januarii MDCCXI aliena manu ad me datis, in hæc verba: *Item est ad S. Germani à Pratis; apparet litura* (XXXI Januarii de quo quæsieram) *verosimiliter sancti Vigilii, qui* XXVI *Junii denuo recurrit, sed eadem prima manu, quâ reliqua scripta sunt.* Quid ex his, cum annuntiatione XXVI Junii collatis, deducendum sit, in præfatione explicavimus; hîc mihi satis sit unum eviciſſe, nempe in vetustissimis Usuardi apographis, quale certe Pratense censeri debet, positum olim hoc die Vigilium, ac proinde in primo ipso Usuardi autographo, atque adeo veram & puram esse nostram lectionem.

Metrani. *OBSERVATIO.* Singulare auctoris Romani parvi, in colligendis ex Rufino Sanctis, studium, ut toto opere sæpe proditur, ita hîc manifeste patet in glorioso sene Alexandrino nomine *Metra*, de quo in tractatu Chronologico Patriarcharum obiter locuti sumus num. 164, sed quem hîc ex recepto scribendi modo cum Martyrologis nostris *Metranum* dicimus. Hic itaque à Romano parvo sic primum consignatus est: *Alexandriæ, sancti Metrani martyris.* Sumptus est ex celebri Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola, quam ex Eusebio & Rufino recusam habes apud Ruinartium inter sincera & selecta à pag. 103. Inde totum suum elogium accepit Ado, quod Notkerus intactum reliquit, Noster vero modice abbrevians obscurius reddidit, ut ex codice Antverp. majore in Variantibus facile patescit. Annuntiatio altera solius Adonis *Saturnini & sociorum.* est ab ipso indeterminatè expressa: *Item, sanctorum Saturnini, Thyrsi & Victoris.* Notkerus Hie-

Hieronymiana prætulit, in quo saltem aliqua inter hos aliosque martyres reperitur distinctio. Rem confudit Usuardus, palæstram assignando *Alexandriæ*, cui in præfatis Hieronymianis alii prorsus martyres tribuuntur. Recte & solide hîc observavit Bollandus pag. 1080, *difficile esse, cum Acta desunt, sanctorum martyrum fide certa natales stabilire; loco, in quo palmam adepti, sæpenumero à librariis vel omisso vel mendosè expresso, aut pluribus ad unum temerè revocatis; sociis nunc omissis, nunc neglecta interpunctione, aliunde adscitis, aut ex nominum similitudine iisdem perperam repetitis. Quæ omnia cum hîc animis nostris obversarentur, ne quidem quod conjectaremus satis erat expeditum.* Nec nobis promptum est confusa hæc secernere. Ceterum Usuardi error in recentiores transiit, satis feliciter pro aliqua parte ex Ms. S. Cyriaci à Baronio correctus. Dubitari potest, an Wandelberti versus occasionem aliis non dederint tres illos ex majori numero seligendi. Sic ille cecinerat:

Saturnine tuum egregium Thyrsique trophæum,
Victorisque simul Jani determinat orbem.

Vigilium Tridentinum ab Usuardo hoc ipso die, post Romanum parvum & Adonem, consignatum omnino credimus; ut supra in Variantibus dictum est. Ita illum primus annuntiat Romani parvi auctor: *Trientinæ, sancti Vigilii episcopi & martyris.* Hinc ab Adone positus iisdem ipsis verbis, quæ ex eo Usuardus & Notkerus descripsêre. Vide Acta ejus illustrata XXVI Junii, quo die à Romano moderno refertur. *Vigilii.*

AUCTARIA.

INcipio à defectu, quem supra notavi in codicibus PRATEN. PULSANEN. ANTVERP. MAX-LUBEC. MUNERAT. GREVEN. MOLAN. & AGON. MARTYRUM, qui omnes Vigilium hodie omiserunt.

ROSWEYD. In prima nec plane Adonianus nec Usuardinus est, quamvis in re conveniat. In secunda item omnino purus non est. Vigilio etiam caret, cujus loco adjicit: *Et natale sanctorum* XV *sacerdotum.* Quæ quidem ex Hieronymianis accepta sunt. Sed quid hoc quod additur; *Et beati Julii confessoris*? An de presbytero agit, qui cum *Iuliano diacono fratre* in Actis Novariæ in Italia ponitur?

Cyri & Joannis.

ALBERGEN. Ita incipit: *Natale beatorum martyrum Cyri & Joannis.* Additur in LOVANIEN. *Quorum primus ex Alexandria, metropoli Egypti, secundus de civitate Edissena exstitit oriundus.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Ad complendum elogium hæc supradictis adjiciunt: *Qui temporibus Diocletiani & Maximiani primum tenti & in carcerem missi, deinde virgis cæsi & facibus ignitis adusti, aceto saleque superfusi ac cilicio confricati, piceque ferveute perfusi, ad ultimum decollati, martyrium compleverunt.* De Saturnino & sociis adjungunt omnes, *quorum gesta habentur*, quæ utinam vera essent! Solus LOVANIEN. in eo purus est, quod ultimo loco habeat de Vigilio, ut supra in textu.

CENTULEN. De Metrano egit die præcedenti, ut vide ibi in Auctariis. Hîc vero: *Alexandriæ, sanctorum martyrum Tirsi, Saturnini & Victoris, quorum gesta habentur.* In Vigilio purus est.

BRUXELLEN. De Cyro & Joanne legit cum codicibus mediæ notæ supra. De Metrano habet elogium Adonis purum. De Saturnino &c. ut supra. Tum de suo disparata conjungit, hoc modo: *Et apud Trientinam urbem, Vigilii Papæ & martyris; qui ob id quod Antennium* [Anthimum] *Constantinopolitanum episcopum de hæresi condemnatum, ad sedem suam noluit revocare, jussu imperatoris ignominiosè tractatus, mittitur in exilium; ubi de eo, quod in Silverio Papa suo prædecessore, inique commisit, digne pœnitendo, veniæ locum invenit, & vitam feliciter terminavit. Hic constituit, ut in ecclesiis Missæ versus Orientem celebrentur. Item Gelasii episcopi.*

De Vigilio male.

HAGENOYEN. Post purum & integrum *Eustadii* Usuardi textum, addit: *Eodem die translatio sancti Euscacii* [Eustadii] *episcopi & confessoris.* Sequitur de Cyro & Joanne, ut supra. Tum: *Item Mutinæ, sancti Geminiani episcopi & confessoris.* *translatio.* *Geminiani.*

AQUICINCT. pro *Thyrsi*, legit *Tyrsimi.*

VICTORIN. in fine: *Et sanctorum Abba-Cyri & Joannis. Eodem die apud Tridentinam urbem, B. Vigilii episcopi & martyris.* CODEX REG. SUEC. signatus num. 130. & VATICAN. num. 5949, habent ut superius, *Trientinam.* ABDINGHEFF. Apud *Trientum.* STROZZ. ET MEDIC: *Apud Trientinam civitatem, natalis sancti Vigilii episcopi & confessoris.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. absque positione. *Vigilii episcopi & martyris.*

AMBIAN. *In Galliis Ambiani, translatus sanctæ Vulphiæ.* *Vulphiæ.*

DIVION. S. Benigni. *Divioni* [aliud exemplar *Divione*] *translatio corporis sancti Eustadii presbyteri & confessoris.*

REG. SUEC. num. 130. *Et sanctorum Abbacyri & Joannis:* Alius codex num. 428. *Civitate Gratianapoli, natalis sancti Patrocli martyris, Patrocli ejusdem civitatis episcopi.*

AUGUSTODUN. D. Le Mare. *Apud Divionem, remotio sancti Benigni martyris.*

VATICAN. num. 5949. *Natalis sanctorum Cyri & Joannis. Et sancti Cyriaci episcopi & martyris. Eodem die natalis sancti Paschasii abbatis.* *Cyriaci.* *Paschasii.* Penultimo loco habet de Vigilio.

STROZZ. ET MEDIC. *Item translatio sancti Geminiani episcopi & confessoris, apud Mutinensem civitatem Italiæ, magnæ sanctitatis viri.* Agunt etiam de Vigilio. *Geminiani translatio.*

BELIN. Post textum, ubi *Trisi* pro *Thyrsi* scribit, hæc addit: *Eodem die, sanctorum martyrum Cyri & Joannis. Item Mutinæ, sancti Geminiani episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Julii confessoris. Eodem die, translatio sancti Marci Euangelistæ, ab Alexandria Ægypti ad civitatem* *Translatio S. Marci.*

Apud Venetiarum. In altera editione adjicitur: *Apud Trientinam urbem, ſancti Vigilii epiſcopi & martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit ab elogio Cyri & Joannis, quale ſupra retulimus ex codicibus mediæ notæ. Sequitur, prima Uſuardi annuntiatio ſatis pure. Item altera de Saturnino & ſociis cum addito, *quorum geſta habentur.* Tum: *Eodem die, tranſlatio ſancti Marci Euangeliſtæ. In territorio Trecaſſino, ſancti Pontanii confeſſoris. Ipſo die, ſancti Edani, epiſcopi & confeſſoris.* Vigilius prætermiſſus eſt.

Pontanii. *Edani.*

GREVEN. *Cyri & Joannis martyrum, qui juſſu Diocletiani & Maximiani imperatorum, primo tenti, deinde in carcerem miſſi, poſtea virgis cæſi & facibus ignitis aduſti, ad ultimum decollati &c. Apud Tridentinam urbem, teſte Adone, ſancti Vigilii epiſcopi & martyris, qui in* *Pontici &c.* VI *Kal. Julii ponitur. Paſſio ſanctorum Pontici* *Tarſici &c.* *& Blandinæ, de quibus in 2. Junii. Tarſici, Zotici & Aminoni. Item Publii, Gelaſii, Hipolyti & Julii Confeſſorum. Aureliani martyris.* *Aureliani.* *Torcaci* [Torquati, ni fallor,] *epiſcopi & confeſſoris. Geminiani, Mutinenſis epiſcopi & confeſſoris, cujus exequiis ſanctus Severus Ravennenſis, in Miſſarum ſolennia raptus in ſpiritu, ſe interfuiſſe dicebat. Julii & Juliani fratrum. Sancti Gaudi Eboracenſis* [Gaudi Ebroïcenſis] *epiſcopi & confeſſoris. In territorio Trecaſſino, ſancti Potanii confeſſoris. In Anglia, Keneſwitæ, abbatiſſæ. Ambianis Vulfæ virginis. Tranſlatio ſancti Marci de Alexandria Venetias, anno Domini* CCCCLXV [aliquot certe ſeculis ſerius.] *Edani epiſcopi & confeſſoris.*

Torcaci. *Julii & Juliani.* *Gaudi.* *Potanii.* *Keneſwitæ.* *Vulfæ.* *Edani.*

MOLAN. *Ipſo die, ſancti Veronis* [Veroni] *confeſſoris. Eodem die, ſanctorum martyrum Cyri & Joannis. Item Mutinæ, ſancti Genimiani* [male Belinum tranſcripſit, in quo ſupra habetur *Geminiani*] *epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, ſancti Julii confeſſoris. Eodem die, tranſlatio ſancti Marci Euangeliſtæ, ab Alexandria Ægypti ad Venetias. Apud Trientinam urbem, ſancti Vigilii epiſcopi & martyris. In Galliis Ambianis, tranſitus ſanctæ Vulfiæ. Civitate Eboracenſi, beati Gaudi, ejuſdem urbis epiſcopi.* Tum aliis minoribus typis: *Marcellæ viduæ, ad quam ſcribit beatus Hieronymus.* Poſteriores editiones alium ordinem exhibent, in quibus primo loco refertur *Vigilius Tridentinus.* Deinde: *In Galliis Ambianis, tranſitus ſanctæ Vulfiæ.* De *Gaudo* epiſcopo melius hîc ſcribitur: *Civitate Ebroicenſi. Eodem die, ſanctorum martyrum Cyri & Joannis, miriſicorum & abſtinentium argento.* Sumuntur ii tituli ex græco elogio, οἱ ἅγιοι καὶ θαυμαλέργοι ἀνάργυροι, quod ſic melius interpretatum in Actis redditur, *ſancti & mirabilium effectores, gratis infirmos curantes.* Sequitur: *Item Mutinæ, ſancti Geminiani* &c. De *Julio*, ut ſupra. Hîc iterum rectius: *In Caſtriloco, tranſlatio ſancti Veroni confeſſoris. Eodem die, tranſlatio ſancti Marci Euangeliſtæ* &c. ut in priori. Prudenter hîc omittitur tranſlationis corporis ſanctiſſimi Euangeliſtæ annus, quem ſupra male notatum diximus ad annum CCCCLXV. Certum quidem eſt, prædictam feſtivitatem ſolenniter hoc die recoli Venetiis in magnifica illa ducali baſilica, ſereniſſimæ Reipublicæ patrono & protectori dicata, tametſi de vero tranſlationis die aut menſe aut anno, poſt multas eruditorum virorum diſquiſitiones, nihil hactenus ſatis compertum proferatur: ego certe candide fateor, mihi, cum de Patriarchis Alexandrinis ſcriberem, id ſtudioſiſſime quærenti, nuſquam licuiſſe prædictæ tranſlationis ſatis expreſſa veſtigia deprehendere. Quomodocumque res facta fuerit, probabilior fert opinio, non ante initium ſeculi IX venerabile corpus Alexandriâ Venetias deportatum; &, ſi tranſlationis hiſtoriæ credimus, notanda erunt Leonis Armeni tempora inter annum DCCCXIII & DCCCXX, ut proinde ſuperius recte indicaverim, aliquot ſeculis poſt annum CCCCLXV à Greveno ſignatum, accidiſſe. Vide in Actis XXV Aprilis à pag. 353 & Tillemontium tomo 2 à pag. 98.

De ſanctis Cyro & Joanne. *Tranſlatio S. Veroni.* *De tranſlat. S. Marci.*

MENSIS FEBRUARIUS

Habet Dies XXVIII.

Kalendis. *Die* I.

NAtalis beati Ignatii episcopi & martyris, qui tertius post Petrum Apostolum Antiochenam rexit ecclesiam: ac persecutione Trajani Romam vinctus mittitur, ubi præsente eodem, circumsedente senatu, immanissimis pœnarum suppliciis primo affectus, dehinc leonibus objicitur, eorumque dentibus præfocatus, hostia Christi efficitur. *Ignatii.* Apud Smirnam, sancti Pionii martyris, qui post squalorem carceris, ubi multos fratrum ad martyrii tolerantiam suis exhortationibus roboravit, cruciatibus multis vexatus, clavis confixus & ardenti rogo superpositus, beatum pro Christo vitæ finem sortitus est. *Pionii & Soc.* XV. Passi sunt cum eo & alii quindecim. Eodem die, beati Ephrem Edessenæ ecclesiæ diaconi. In oppido Tricastrino, sancti Pauli episcopi, cujus & vita virtutibus claruit & mors pretiosa miraculis commendatur. *Ephræm.* *Pauli.* In Scotia, sanctæ Brigidæ virginis, cujus vita miraculis claruit. *Brigidæ.*

Ex *Praten. Herinien. Munerato, Greveno & Molano.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. *Natale* pro *natalis*, quod hic in aliis edd. correxit. Item, *post beatum Petrum*, vocem *beatum* omittunt alii, ut fecit Ado. Herinien. voces transposuit, pro *rexit ecclesiam*, legens, *ecclesiam rexit*. *Trahitur* pro *mittitur* habent Greven. & Molan. sed hic in aliis emendavit. *Præsente Trajano* legit Herinien. *Eo præsente*, Munerat. melius in textu. Munerat. particulam interjicit *ac circumsedente*. In Praten. apographo nostro pro *affectus*, scriptoris fortasse vitio, legitur *affectu*. Pro *dehinc*, Greven. & Molan. ponunt *deinde*. Nomen *Pionii* male efformant Herinien. & Munerat. hic *Pronii*, ille *Pinonii*. *Scalorem* pro *squalorem* in Munerato, error est. Greven. & Molan. mutant *vitæ finem* in *finem vitæ*. Herinien. cum Greven. legit *Effrem*. Munerat. *Effren.*; alteræ Molani editiones *Ephræm*: servanda, ex codicibus aliis, textus lectio. Sic Munerat. & Greven. scribunt *Edissenæ*. Nimium hîc sapit Greven. dum ita pronunciat: *In oppido Tricastrino, aliàs Tricassino*. Nihilo melius Molan. *Trecassino* ex Adone. *Scothia* vel *Scotia* pro *Hibernia* hîc sumitur, ubi *Brigidam* lego, non *Brigitam* ut Pratensis.

Ignatii. OBSERVATIO. Sanctissimi *Theophori* nulla in Fastis nostris Latinis antiquior exstat memoria, quam ea quæ à Romano parvo primùm posita est hoc die: *Antiochiæ, Ignatii episcopi & martyris.* Auctorem Acta illa vidisse existimo, quæ post alios à Majoribus nostris vulgata atque olim ab Adone contracta, disertissime exprimunt, hoc ipso die *Kal. Februarii* martyrium compleviſſe *anno Traiani* XI, *Attico & Marcello Coss.* Atque ex eo Adonis compendio, inter festivitates Apostolorum relato, pauca illa sua Usuardus decerpsit, nec sic tamen ad veritatem satis exacta. Genuina ipsa & sincera Ignatii Acta primus in lucem protulit Usserius anno MDCXLVII, quæ mirum est Henschenio non innotuisse, de cetero inclytissimi martyris res gestas diligentissime prosecuto. Eadem illa Usseriana recudi curavit Ruinartius inter selecta à pag. 9, ac præterea fontem ipsum Græcum in bibliotheca Colbertina feliciter repertum, cum nova interpretatione ad calcem adjecit à pag. 695, in quibus certamen clare signatur XIII *Kal. Januarii*, seu XX Decembris, ad quem diem Castellanus cum remisit, justo, ni fallor, scrupulosior. Recentiores alii in laudando Ignatio stylum exercuere; sufficiat Tillemontium indicasse tomo 2 à pag. 190 ad 212 præter notas. Nos de his plura in Februarii Supplemento.

Pionii. De *Pionio* sic agunt Hieronymiana, ut interprete & commentatore opus sit, qualem sese præbuit Florentinius. Clare Romanum parvum: *Smyrnæ, Pionii martyris & aliorum* XV. Hìc Acta sinceriora præ oculis habuisse videtur Ado, ex quibus primo loco textum suum composuit, à Nostro pro majori parte transumptum, rescissa periodo controversa: *Qui persecutione Antonini Veri* &c. Videantur Acta ipsa à Bollando diligenter expensa, ubi in prolegomenis difficultates explicantur, quæ etiam hoc tempore viris eruditis dissertationum materiam præbent, ut est apud Ruinartium à pag. 120 & apud Tillemontium tomo 3 à pag. 367. Fateor in Actis alium diem notari, nempe IV Idus seu XII Martii (cum circa medium istius mensis passio certo contigisse videatur,) sed cur ad V Aprilis Pionium transferat Castellanus, nondum satis intelligo.

Ephræm. Nec magis liquet unde afferere potuerit idem Castellanus clarissimum *Ephræm* decessisse IX Julii. Hunc primus hoc die, nescio ob quam causam retulit Ado, ex quo ipsum Noster & ex hoc reliqui passim accepêre. Nihil prætermisit Bollandus, quò omnia de eo scripta colligeret; quid addiderint recentiores examinare non vacat, continuam vitæ seriem texuit Tillemontius tomo 8 à pag. 259 ad 319. *Paulus Tricastrinus* etiam Adonianus

Pauli. est, male illic, forte librarii vitio, *Trecassinæ* urbi adscriptus, quod à Notkero servatum est, à Nostro prudenter (ut credimus) correctum, licet in multis ejus apographis remanserit. Vide Acta pag. 93 & Castellanum pag. 487. Solius *Brigidæ* hoc die meminit

Brigidæ. Beda; Florus modo suo brevem adjecit laudationem; Ado singulare miraculum, inter Auctaria referendum: Noster id solum ex Adone mutuavit, quod textus exhibet. Antiquissimum illius virginis cultum probant pleraque apographa Hieronymiana. Rabanus *Scotiam* medii ævi, non male mutavit in *Hiberniam*, uti etiam Notkerus, qui tamen *Brigittam* scripsit. Credo equidem Castellanum inter Sanctas, cetera synonymas, solerter distinxisse, ita ut alia *Brigida*, quæ hoc die colitur; alia Gallica, *Britta*; alia demum Sueca, quæ modo notissima est, *Birgitta* dici debeat. In iis quæ Hiberniæ patronam spectant, nihil desiderari passus est Bollandus, vitas quinque diversas illustrans, quas haud immerito, saltem ex parte, suspectas habent eruditi neoterici. Ceterum ex dictis patet textum nostrum integrum, ordine dumtaxat non nihil immutato, ex Adone profluere; cui Notkerus ea adjunxit, quæ præter *Brigidam* in Rabano repererat. Wandelbertus eam solam hodie celebrat:

Brigida virgo potens Februi sibi prima Kalendas
Scotorum sancit miro celebrata favore.

AUCTARIA.

TORNACEN. Plerumque purus & integer, hodie deficit in elogiis Pionii Smyrnensis & Pauli Tricastrini; sic tamen ut post *Pionii martyris*, non omittat, *passi sunt cum eo & alii* XV.

MARCHIANEN. Textum purum habet excepto Paulo, qui plane omissus est.

ANTVERP-MAJ. Expunctum hìc etiam Pionii elogium. In Ephræm satis purus est. Tum, de Brigida, ex Adone textui superaddit: *Quæ cum lignum altaris, in testimonium suæ virginitatis tetigisset,* [statim] *viride factum est.* In Paulo purus, postea inserit: *Eodem die, translatio sancti Audoëni archiepiscopi.* In fine de Ignatio, *Audoëni* ex Adonis Martyrologio solum habet: *Ipso die, translat. sancti Ignatii episcopi & martyris.*

ROSWEYD. Ignatii elogium etiam omittit. In Pionio interpolatus & mutilatus est. Tum: *Severi. Ravennæ, Severi episcopi & confessoris.* In Ephræm, purus. *In Scotia, Brigidæ virginis,* ut Beda. *Eodem die, S. Pauli civitatis Castrinæ episcopi & confessoris.*

PULSANEN. De Pionio & Ephræm tacet; addit autem in fine: *In monte Gargano, depositio Paschasii. beati Paschasii abbatis.* De hoc Paschasio nihil quidquam hactenus invenire licuit.

ANT-

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Toto reliquo textu satis puri, addunt de Brigida ex Adone quod supra dedimus. Et in fine:
Polycarpi & Severiani. *Ipso die, sanctorum episcoporum Polycarpi & Severiani.* Vide animadversionem historicam in Actis pag. 933. De iisdem SS. sæpius infra.

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. A præcedentibus solo ordine differunt. Polycarpum & Severianum Brigidæ præponentes: item quod Pionio x tantummodo vel XII socios adscribant.

LOVANIEN. Similis omnino esset, nisi careret toto Pionii elogio; atque etiam sociis XV.

ULTRAJ. LEYDEN. ALBERG. & DANIC.
De Ignatio De Ignatio post verba textus, adjiciunt: *Hic quodam tempore per visionem in cælum raptus, vidit & audivit quomodo angeli per antiphonarum reciprocationem, sanctæ Trinitati hymnos canebant. Qua visione edoctus, constituit in Antiochena ecclesia, juxta modum visionis, antiphonas decantari. Deinde per beatum Ambrosium ritus cantûs de Græcis transivit ad Latinos.* Pionio solum addunt socios XII. Penultimo loco de Polycarpo & Severiano Demum de Brigida, ut supra.

CENTULEN. *Romæ, passio sancti Ignatii Antiochensis episcopi: beati Johannis Apostoli discipuli, tertius post beatum Petrum Antiochenam rexit ecclesiam. Apud Zmirnam, Pionii martyris & aliorum* XV. *Eodem die, sancti Effrem, Adessenæ ecclesiæ dyaconi. In Scocia, sanctæ Brigidæ virginis. Trecas, sancti Pauli episcopi & confessoris.* An hic alius sit à Tricastrino, vide Prætermissos & Acta pag. 93.

BRUXELLEN. Ita incipit: *In Scochia, S. Bregidæ virginis. Quæ cum lignum* &c. quibus addit: *Ac pluribus aliis miraculis vita ejus præclaruit.* Ignatio proprium elogium texit, quod non
Galleniti. censui describendum. Sequitur: *Item Galleniti martyris, qui cum præfato beato Ignatio passus est.* Pionii encomium luxatum refert. De Ephræmo fere ut textus. *Item sancti Pauli, civitatis Trecassinæ, Castrivè Yppidoti episcopi, cujus vita* &c. *Eodem die, beatorum Polycarpi & Severiani*
Præcordii. *episcoporum & Præcordii presbyteri. Et translatio sancti Andoëni* [Audoëni] *Rothomagensis archiepiscopi.* Ejus vita dabitur XXIV Augusti.

HAGENOYEN. Proprio etiam marte Ignatio elogium aptavit. In Pionio, Ephræmo, Paulo, satis purus est, præterquam quod primo solum tribuat XII socios. Tum: *In Scotia, sanctæ Brigidæ virginis, quæ per multos erat prophetata tam paganos quam Christianos. Quæ cum quodam tempore &c. Ipso die, sanctorum episcoporum Polycarpi & Severiani.* Vide quæ superius dicta sunt.

AQUICINCT. Pro *Trecassino*, vel potius *Tricastino*, aut *Tricastrino*, legit *Tegastri.*

VATICAN. num. 5949. *Ravennæ, sancti Severi*
Severi. *episcopi.* Addunt VICTORIN. & REG. SUEC. *Viri glorioſi.*

DAVERON. Perperam hoc die habet: *Item Severi episcopi, cognomento Sulpitii, beati Martini Turonensis discipuli, Bituricensis civitatis Pontificis, genere ac sapientia clarissimi.* Varii hoc die Severi recurrunt, de quibus videndus index Prætermissorum & Castellanus pag. 486 & 487.

BIGOTIAN. Qui fuit olim PP. Cælestinorum: *Ipso die, sanctorum episcoporum Polycarpi & Severiani.*

ALTEMPS. in Anglia auctus: *Petragoricas,*
Suri. *sancti Suri confessoris.* In Actis vocatur *Sorus.*

CODEX S. RICALDI: *Agrippiani Anicienſis episcopi & confessoris.* In Actis, *Agrippani.* *Agrippiani.*

STOZZ. & MEDIC. *Apud Scotiam, S. Brigidæ virg.... Hujus vitam virtutibus ac miraculis admirandam S. Donatus Scotus, episcopus Fesulanus scribens commendat. Item, translatio corporis sancti Aldoëni archiepiscopi, quando à Gallia per visionem Roberti, inclyti Normandorum regis, Rotomagum translatum est, anno Dominicæ Incarnationis* DCCCCXVIII. *Aldoëni translat.* *Item, sanctorum episcoporum Polycarpi & Severiani. Apud civitatem Ravennam, natale S. Severi archiepiscopi. Item, sancti Præcordii martyris.* An non *Præcordii Corbeiensis?* *Præcordii.*

EDIT. LUBECO-COL. *Antiochiæ, natale B. Ignatii* &c. ut supra ex ULTRAJ. & aliis. Sequitur: *In Scotia, sanctæ Brigidæ virginis. Quæ cum de manu episcopi velamen more monialium accepisset, super caput suum lectis orationibus, capite submisso lignum altaris tetigisset in testimonium virginitatis suæ, statim viride factum est, & in perpetuum viride & imputribile permansit.* In Pionio Adonem describit. Post Ephræm & Paulum, ponit Polycarpum & Severianum. Ultimo loco: *Pictavis, sancti Leonis confessoris.* *Leonis.*

BELIN. In Ignatio satis purus est. Secundo loco habet: *In oppido Trecassino* &c. Sequitur: *Apud Scotiam* &c. ut codices supra. *Ravennæ, sancti Severi episcopi & confessoris.* Tum de Pionio, cujus elogium mutilat. Ultimo loco de beato Ephræm.

GREVEN. *Ravennæ, depositio sancti Severi* *De Severis.* *episcopi & confessoris. Qui ex lanificio victum quæritans, per columbam cælitus missam, designatus est in episcopum assumendus. Alii volunt quod hic sit memoria ejus, & Vincentiæ uxoris, filiæque Innocentiæ, undecimo vero Kal. Novembris, depositio. Ipso die, sanctorum episcoporum* &c. *Item beati Severii episcopi & confessoris, cujus corpus in Basilica metropolitana beatæ Mariæ Rothomagensi, populis hac die reverenter ostenditur. Pictavis, sancti Leonis conf. Euberti episcopi & confessoris. Metis, Sigeberti confessoris. Severi presbyteri & confessoris, de quo* I *Dialogorum Gregorius narrat, quod ad infirmum vocatus, cum propter opus putationis vineæ suæ paululum tardasset ire, illeque defunctus fuisset, amarissime flens, ad vitam eum revocaverit. Alii tamen hunc habent* XV *Kal. Martii. Item, sanctorum Dionysii & Publii.* *Leonis.* *Euberti.* *Sigeberti.* *Dionysii &c.*
Ex codicibus Hieronymianis.

MOLAN. De Brigida, *hac cum lignum* &c. De Severo & Severio, ut Greven. *In Vastiaco, natalis sancti Præcordii confessoris.* Deinde *Præcordii confessoris.*
charactere minuto: *Metis, Sigeberti conf. & regis: qui inter alias virtutes viginti monasteria construxit. Passio sanctorum Vindemialis, Eugenii & Longini: de quibus Greg. Turon. in Chronicis lib. 2.* *Vindemialis &c.* *Insulis, sancti Euberti conf. qui, licet vita Deo sit nota & hominibus ignota, creditur tamen esse meriti præclari. Cujus corpus requiescit in S. Petro.* *Euberti.* In editionibus, aliis accedit de Severo Ravennate: *Quem Deus de lanificii arte ad episcopatum sustulit. Die prima, præfectum Ypapantes Domini & Dei, Salvatoris nostri Jesu Christi. Et sancti martyris Tryphonis, Civitate Augusta, sancti Ursi episcopi ejusdem civitatis. Pictavis, sancti Leonii, compresbyteri sancti Hilarii, ab ineunte ætate sanctissimi.* *Tryphonis.* *Ursi.* *Leonii.* Denique, minori charactere: *In Islandia, sancti Goedermundi, episcopi & martyris.* *Goedermundi.*
Necdum inter Sanctos notus est, nisi sumatur pro *Joria Ogmundo.* Vide Prætermissos.

Die 2.

IV. *Non.*

Hypapantes. Cornelii. YPapanti Domini. Apud Cæsaream, beatissimi Cornelii Centurionis, quem beatus Petrus baptizavit. Hic apud præfatam urbem episcopali honore sublimatus quievit. Romæ via Sa-

Aproniani. laria, passio sancti Aproniani, qui audiens unà cum Sisinnio diacono, adhuc gentilis vocem de cælo factam, venite, inquiens, benedicti patris mei & reliqua; credens, baptizatus est, & sic postea in confes-

Fortunati & socior. sione Domini finem vitæ capitali sententia accepit. Item Romæ, sanctorum Fortunati, Feliciani, Firmi, Candidi. Aurelianis, sancti Fu-

Fuscoli. scoli episcopi.

Puri ferme sunt codices nostri omnes, sed primigeniam & simplicem Usuardi puritatem exhibent soli Codd. *Pratens. Herin. Tornacen.* & *Marchian.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Ypapanti*, quam terminationem omnes habent atque aspiratione carent citati codices, & quidem Pratensis legit *Yppapanti*. Ceteri tum excusi tum Mss. non parum variant. Major discrepantia est in nomine *Fuscoli* Aurelianensis, cujus inflexiones diversas ferme duodecim referre possem, videndas apud Bollandum & Castellanum hoc die. Servavi lectionem Pratensis, Herinensis & Marchianensis, quamvis Tornacensem præferendam alii censeant, ubi pro *Fuscoli* scribitur *Flonsculi*: gallicè *S. Flou*; & sic etiam interpretatur Motherius noster in notula ad hunc diem.

Hypapantes. OBSERVATIO. *Hypapante Domini* legitur apud Bedam, quem hîc deserit Rabanus, Hieronymiana secutus, quorum tamen verba nonnihil ampliavit. Cum Beda convenit Romanum parvum, estque phrasis plane eadem in Adone, unde Nostro non defuêre quos imitaretur. Cur vero codices nostri aliam passim terminationem adhibeant, non est operæ pretium discutere. Græcum Υ non rectè Latine redditum, totam haud dubie variationem induxit. Notkerus nec Rabanum nec Adonem deserere voluit, utrumque annuntiandi modum conjungens, quamvis prioris verbis non omnino inhæreat. Hieronymiana apographa apud Florentinium sic loquuntur: *Purificatio sanctæ Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi.* De hoc festo fuse & erudite tractat Henschenius & post eum Castellanus à pag. 498. Ceterum ex citatis Beda, Romano parvo, Adone & Nostro manifestè evincitur, vetustissimo usu receptam in Ecclesia Latina, Græcam hujus festivitatis appellationem, cui alia etiam nomina adaptata sunt. Quid proprie velint Wandelberti versus, aliis considerandum relinquo; ita sonant:

Quartum Nonarum templo illatus dicat Agnus:
Quo lustrante Deo in unum plebs credula templum,
Mente pia locat acceptum sternitque tribunal.

Cornelii. Centurio *Cornelius*, in Romano parvo ab Adone repertus, elogio auctus est, quod exinde Noster desumpsit, servata circumstantia baptismi, à Petro Apostolo collati, quæ in rigore verborum, textui sacro non videtur conformis. Sunt etiam qui dubitent, utrum revera Cæsariensis episcopus à Petro sit ordinatus. Sed de his plura vide apud Bollandum in Actis, ubi de Cæsareæ prærogativis, apertoque gentibus per Cornelium ad fidem ostio: quæ brevius perstringit Tillemontius tomo I à pag. 154. Notkeri elogium

Aproniani. satis nitide totam Cornelii historiam ex Apostolorum Actis contraxit. *Aproniani* solo nomine meminit Beda; Romanum parvum, *martyrem Romæ* appellat: Ado plura adjicit, quæ vix credas à Nostro in compendium reducta. Certe verba Christi: *Venite benedicti* &c. Ado non expressit, alii non uniformiter: atque eam fortasse causam fuisse dicere possumus, cur in multis codicibus fuerint interpolata, sic ut soli quatuor inventi sint, quos genuinum & simplicem Usuardi sensum retulisse, supra censuimus. Rabanus eumdem fontem, nempe sancti Marcelli Acta, de quibus XVI Januarii egimus, præ oculis habuit, atque inde breve suum elogium extraxit, descriptum à Notkero, quod

Fortunati & sociorum. si non verbis, certe sententia, cum longiori Adoniano convenit. *Fortunatus* cum tribus aliis martyribus inter plures ex Hieronymianis à Nostro selectus est, uti & verosimiliter

Fuscoli. *Fuscolus* Aurelianensis, sed prætermissa *Sicaria*, quam Bedæ & Usuardo perperam tribuit Florentinius. Rabanus solam postremam habet, Notkerus utrumque.

AUCTA.

AUCTARIA.

Purificationis S. M. V.

ANTVERP-MAJ. Incipit : *Purificatio ſanctæ Mariæ Virginis.* In Cornelio ſatis purus eſt : *Eodem die Romæ, ſancti Aproniani martyris, ſub Maximiano imperatore.*

ROSWEYD. Litteris rubris : *Purificatio ſanctæ Mariæ.* In ſecunda, non omnino purus eſt. *Eodem die Romæ, ſancti Aproniani martyris, qui ſub perſecutione Maximiani imperatoris multa paſſus, viâ Salariâ, miliario ſecundo, ad ultimum capite truncatus eſt. In Africa, Victoris & aliorum* LXXX. *Item Romæ, Fortunati & aliorum* XXXII. Vide Acta & Florentinium, ubi hæ martyrum claſſes accuratius diſtinguuntur.

Victoris & 80.

Fortunati & 32.

PULSAN. ANTVERP. MAX-LUBEC. GREVEN. & MOLAN. atque alii paſſim codices longiorem faciunt auditæ ab Aproniano vocis ſententiam, nempe : *Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt.* BELIN. adjicit, *a conſtitutione mundi*, omiſſo, *credens.* MOLAN. præterea Uſuardino textui, aliis litteris verba Adonis interſerit. Itaque poſt, *adhuc gentilis*, ſequitur : *Sub perſecutione Maximiani imperatoris, cum præſentaſſet aſpectibus Laodicii præfecti beatum Siſinnium diaconum, eductum de carcere (erat enim commentarienſis.)* Et poſt *baptizatus eſt* à Siſinnio diacono, & *ad conſignandum ſacro Chriſmate, Marcello Papæ oblatus.*

Aproniani ex Adone.

PULSAN. Litteris majuſculis miniatis, ſic incipit : *Purificatio ſanctæ & perpetuæ Dei genitricis & Virginis Mariæ.* Sequitur textus cum additamento, ut jam diximus. In fine autem ita ſenſum format, ut periodo continua, poſt *Candidi*, legat, *Aureliani & Fuſcoli epiſcopi*, quaſi ſi hi fuiſſent martyres duo, aliorum ſocii. Idem habet Muneratus, etiam in principio ab Uſuardina ſimplicitate recedens, dum ita ſcribit : *Ipapanti Domini, quod eſt Latine obviatio, quando ſcilicet Domino in templo ſanctus Simeon obviavit.*

BELIN. Cum de prima editione jam egerimus, etiam notandum, in quo altera à puritate diſcrepet. Ita diem concludit : *Aurelianis, ſancti Floſtuli, epiſcopi & confeſſoris, & Sicharie Deo ſacratæ.*

Sicharie.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Diem ſic omnes ordiuntur : *Purificatio beatæ Virginis & Ypapanti Domini* ; veroſimiliter quod neutrum feſtum, ſeu ſaltem annuntiandi modum excludere voluerint. In voce audita, *venite benedicti* &c. cum ſupra citatis conveniunt. In fine poſt *epiſcopi*, addunt plerique *& confeſſoris* : nomen vero *Fuſculi*, vel *Fuſcoli* varie efformant.

Purificat. & Ypapant.

CENTULEN. *Ypopanti Domini, quod eſt amplexio ſive ſuſceptio Domini Salvatoris. Apud Ceſaream, beatiſſimi Cornelii Centurionis, quem beatus Petrus Apoſtolus baptizavit, quique in eadem urbe epiſcopus ſublimatus, quievit. Romæ, Approniani martyris. Item Romæ, ſanctorum Fortunati, Feliciani, Firmi, Candidi. Aurelianis, ſancti Fuſcoli.* Recentiori manu in ſpatio eraſo hæc verba inſcripta ſunt : *In Sebaſten, decollatio*, præfixa hiſce, quæ antiquiori & prima manu ſcripta ſunt ; *ſancti Blaſii epiſcopi & martyris*, ut merito dubites utrum ad hunc, an ad ſequentem diem referantur.

Blaſii.

BRUXELLEN. *Purificatio beatæ Mariæ Virginis & Ypapanti Domini. Quod feſtum tempore Juſtiniani imperatoris apud Byzantium ſeu Conſtantinopolim ſumpſit initium. Et ſancti Symeonis, qui Chriſtum in templo præſentatum, in ulnis geſtans, cecinit cantum, Nunc dimittis Domine ſervum tuum in pace.* De cetero purus eſt, etiam in voce cæleſti ab Aproniano percepta. Habet tamen in fine, *confeſſoris.*

De Purific.

HAGENOYEN. *Purificatio beatæ Mariæ Dei genitricis : quando illa obtulit filium ſuum in templum ſacerdoti, & redemit illum oblationibus, ſecundum legem Moyſi. Ubi ipſe cognitus erat à ſancto Symione & à ſancta Anna vidua. Hoc feſtum celebre inſtitutum fuit à Juſtiniano imperatore propter mortalitatem, quæ tunc viguit in Conſtantinopoli, quod & Pelagius Papa confirmavit.* De Aproniano, poſt *baptizatus eſt*, addit : *Et ex devotione ſeipſum præſentavit, conquerens quod dies ſuos, perdiderit. Et ait judex ei : Vere hodie perdes dies tuos & ſtatim præcepit eum decollari.* Pro *Firmi* ; legit *Sirini.*

MATRICULA CARTUS-ULTRAJECT. Omiſſis Aproniano & Fuſcolo, ponit in fine ; *Telerini confeſſoris & aliorum martyrum.* Vult dicere *Celerini* & ſociorum : ſed ſpectant ad diem ſequentem.

Celerini.

VATICAN. num. 5949. Non habet *Fortunati* & ſociorum, nec *Fuſcoli.*

ALTEMPS. *Ipſo die in Cantia, Doroberniæ, ſancti Langacii archiepiſcopi.*

Langacii.

STROZZ. *Apud caſtrum Florentino, S. Verdianæ virginis, cujus vita virtutibus admiranda.* Dubium tamen relinquit, utrum ad hunc an ad præcedentem diem ea Sancta referenda ſit. *Item paſſio S. Sotheris martyris. Item, ſanctorum martyrum Zotici, Hereuæi & Hiacinthi.* De quibus etiam agunt codex MEDIC. & EDITIO FLORENTINA anni MCCCCLXXXVI.

Verdianæ.

Sotheris.

Zotici & ſoc.

EDIT. LUBECO-COL. Incipit ſicut codices mediæ notæ ſupra. In Cornelio pura eſt, in Aproniano, ex Adone interpolata. Poſt *Floſculi epiſcopi & confeſſoris* adnectit : *Eadem die, beati Soris confeſſoris.* De quo etiam meminit Grevenus. In Actis ponitur pridie.

Soris.

GREVEN. *In Africa, ſanctorum martyrum Victoris & aliorum* LXXX, *Item, ſanctorum Marini, Perpetuæ, Juliæ, Privatulæ.* Vide Acta. Sequitur *Soris* ; tum : *Laurentii archiepiſcopi Cantuarienſis, qui beato Auguſtino, primo ejuſdem urbis epiſcopo ſucceſſit. Item ſecundum aliquos, ſeptem mulierum, quæ guttas ſanguinis S. Blaſii collegerunt, & pro Chriſto gloriose occubuerunt. Aurelianis, Sigariæ virginis Deo ſacratæ. Hadelogæ virginis, cognatæ ſancti Bonifacii epiſcopi.*

Victoris & 80. Marini & ſociorum. Laurentii. mulierum 7. Sigariæ. Hadelogæ.

MOLANI additiones de ſola *Sicharia* & *Laurentio* Cantuarienſi meminerunt. Quæ textui immixta ſunt, ſuperius dedimus.

Die 3.

III *Non.*

Celerini & aliorum. IN Africa, natalis beati Celerini diaconi & confeſſoris, & ſanctorum martyrum Laurentini, Ignatii, & Celerinæ: de quorum omnium glorioſis laudibus extat beati Cypriani epiſtola. Apud oppidum Vapingum, depoſitio epiſcoporum Tigridis & Remedii.

Tigridis & Remedii.

Nova purorum codicum penuria. Soli *Greven.* & *Molan.* omni additamento aut immutatione carere videntur. Ratio mox dabitur.

VARIA LECTIO. Poſui *Africa* de more, licet ambo ſcripſerint *Aphrica.* Greven. habet *Laurentii* cum multis aliis codicibus, melius Molan. poſt Romanum parvum & Adonem *Laurentini*, ut in textu. Scribo *extat*, ut alibi *extitit* &c. *Vapincum* habet Greven. *Vapingum* Molan. recte uterque. Alia nomina & loci & ipſorum Sanctorum vide in Actis. En modo variationes alias momenti gravioris, propter quas tot codices è genuinorum numero excluſi ſunt.

De Pratenſi & aliis cod. hoc die non puris. Purum non eſſe codicem Pratenſem, ex eo liquet, quod Caſtellanus me pridem monuerit, eraſa in eo fuiſſe omnia, incipiendo à voce *ſanctorum*, ad finem uſque, & preſſiori charactere inſcripta, quæ hîc exhibeo; *martyrum Laurentii, Ignatii* &c. ut ſupra. Tum: *Apud Sebaſtem civitatem, beati Blaſii epiſcopi & martyris. Civitate Nicea, paſſio ſancti Triſonis, tempore Decii imperatoris. Apud oppidum Vapingum* &c. Denique adjectum: *Latiniaco, natalis ſancti Deodati epiſcopi & confeſſoris.* Quis non videt, *Blaſium Sebaſtenum* perperam legi, cum de eo, poſt Romanum parvum & Adonem, fuſe agat Uſuardus xv Februarii, ſub nomine *Blavii*? niſi quis hunc à *Blaſio* velit diſtinguere; quod nemo hodie admiſerit. Satis diu opinatus ſum, tum primùm in Occidente *Blaſii* nomen inclaruiſſe, cum ex bello Sacro reduces Crucigeri, illuſtris martyris reliquiis eccleſias noſtras locupletarunt, atque adeo tunc etiam cœpiſſe hoc die celebrius recoli. At cum in Rabano, hoc ipſo die tam diſerte ponatur; ut vanam repuli hujuſmodi conjecturam. Fieri tamen eâ causâ potuit, ut multi codices Uſuardini *Blaſium* hoc die, vel appoſito vel ſuppreſſo palæſtræ nomine, collocarint, quod forte à *Blavio*, ut erant tunc tempora, diverſum exiſtimaverint; alii vero totam annuntiationem, quæ xv ab Uſuardo poſita fuerat, ad hunc diem retraxerint, quod fecere Herinienſis & alii. Ut ut ſtatuas, certum puto *Blaſium*, ex Uſuardi mente, ad hunc diem minime pertinere.

Non majori fundamento intruſus eſt *Tryphon* Nicænus martyr, diverſus plane ab illo, de quo egimus IV Januarii, quemque Bollandus rejecit ad x Novembris, quo die colitur hujus nominis patronus *Aſcivii* (vulgo *Catharo*) oppido ditionis Venetæ in Dalmatia. Alterius aut ejuſdem *Tryphonis* nomen inter Auctaria retulimus I hujus, Bollandus inter Prætermiſſos. Quatuor iſtiusmet nominis Sanctos in Martyrologio ſuo univerſali diſtinxit Caſtellanus. Sed hæc alibi ex profeſſo diſcutienda ſunt. Vide infra Additionem Greveni ex Vincentio. Hîc nobis ſat eſt, *Tryphonem* illum qualemcumque Uſuardo fuiſſe ignotum, utpote qui raro, ut alibi diximus, Sanctos Orientales, Adoni ſuperaddere ſoleat, niſi quos in Hieronymianis repererit. Demum, qui ultimo loco in Pratenſi ponitur *Deodatus*, apud ſolum Grevenum in Auctariis locum invenit, idem, haud dubie, cujus Acta illuſtrata ſunt XIX Junii.

Ad Pratenſem accedunt codices Marchianenſis & Aquicinctinus, qui *Tryphonem* etiam ipſi nominant, ſed *Blaſium* ſimpliciter dicunt *martyrem*, abſque loci expreſſione, ſic ut æque de *Oretano* vel *Cæſarienſi*, ac de *Sebaſteno* intelligi queat. Certe *Blaſium* eos à *Blavio* diſcernere, ex eo manifeſte patet, quod poſtremum cum Uſuardo refecerant XV hujus, ut eſt etiam in Pratenſi. Puritati autem Uſuardinæ proximi ſunt Herinien. & Tornacen. hic ſimplicior, qui *Blaſium* tantum appellat *martyrem*, ut Marchianen. & Aquicinct., ac XV *Blavium* quoque collocat; ille clarior, qui præciſa ambiguitate, totum *Blavii* elogium, *Blaſio* (qui geminandus non eſt) hodie adſcribit. De *Tryphone*, nulla mentio. Pulſanen. excluſis *Tigride* & *Remedio*, totum & ipſe *Blaſii* elogium hodie producit; quod Munerat. mutilum refert. Verum de his diſtinctius in Auctariis.

Celerini & ſoc. OBSERVATIO. Inter Hieronymiana apographa, clarius *Celerinam* exprimit Corbeienſe, cum *Felice* & *Felicitate* compoſitam, quibus ſynonymos plures Africanos ſæpius, non ſemper recte, ſignari obſervat Florentinius. In Beda, Floro, aut Rabano nullus hodiernorum Sanctorum notus eſt. Annuntiatio noſtra, ita primitus in Romano

mano parvo reperitur : *Beati Celerini diaconi, & Celerinæ aviæ ejus, & Laurentini & Ignatii.* Hæc Ado paulo fusius explicat, relatis Cypriani verbis, ex epistola 34, quam cum aliis, ad *gloriosam* eorum *originem* spectantibus, egregia dissertatione illustravit Bollandus, ut inde omnis insignium Sanctorum memoria repeti possit: cui junge Tillemontium tomo 3 à pag. 395, aliosque qui de Cypriani operibus & vita commentarios edidêre, nec non Castellani notam pag. 508. Textus noster ex Adone desumptus est, præteritâ *patrui* & *avunculi* circumstantiâ, servatâ à Notkero cum titulo *diaconi*, quem Celerino non deberi, citati auctores merito contendunt. An Romanum parvum viderit Wandelbertus, incertum est: ex eodem fonte, ex quo Romani parvi auctor, ipsum sua accepisse, produnt bini hi versiculi:

Hisque cruore pio Celerinus cum Celerina
Enitet, Ignatius Laurentinusque beati.

Jam supra in Variantibus satis fuse ostendimus, *Blasium*, *Tryphonem* & *Deodotum* ad hodiernum textum nequaquam pertinere. Cur de *Lupicino* Usuardus non egerit, nescio; certe is Wandelberto & Rabano notus est. Ex hoc eum Notkerus cum *Blasio* descripsit. Ceterum ex codicibus Hieronymianis *Tigridem* & *Remedium* Noster eduxit, quorum primus *Tigris*, *Tingides*, *Teridus*, *Terridus*, alter etiam non uno modo inflectitur. Fuerintne hi sancti *episcopi*, *martyres* an *confessores*, ut *depositionis* nomen indicat, an uterque hoc die mortuus, quando & quamdiu ecclesiam illam rexerint, satis explorata non videntur. Tu consule Bollandum, Florentinium & Castellanum, qui verosimiliora proferre conantur. Nos ex hactenus dictis confici omnino putamus, simplicem & primigenium Usuardi textum à nobis in superiori laterculo repræsentatum esse. *Trigidis & Remedii.*

AUCTARIA.

PRATEN. In Variantibus notata sunt, quæ in hoc codice textum purum excedunt.

HERINIEN. De Blasio totum textum refert, quem vide sis XV hujus.

TORNACEN. MARCHIANEN & AQUICINCT. Textui subjiciunt: *Eodem die, sancti Blasii martyris.* Ultimus addit præterea: *Lugdunis, Lupicini episcopi, Felicis & Celerinæ.* Quam ineptè hæc omnia simul conjungantur, vide in Actis. *Blasii. Lupicini & sociorum.*

PULSANEN. Tigridem & Remedium omisit, sed & ipse totum textum, qui XV Februarii de *Blavio* ponitur, huc reduxit.

ANTVERP-MAJ. *In Africa, beati Celerrimi* [ita scribitur, pro *Celerini*] *diaconi & confessoris, & sanctorum martyrum Celerrimæ aviæ ejus, & Laurentini & Ignatii; quorum prior patruus, sequens avunculus ipsius fuit. Natale sancti Blasii episcopi & martyris.* Ut codices, de quibus supra. *Blasii.*

ROSWEYD. *In Africa, beati Celerini diaconi & confessoris, & sanctorum martyrum Celerinæ aviæ ejus, & Laurentini & Ignatii. Viennæ, natale Euentii episcopi glorioſi. Eodem die, passio sancti Blasii episcopi & martyris. Lugduni, Lupicini, episcopi & confessoris. Et sanctæ Waltrudis virginis.* Vide infra nomen melius expressum. *Euentii. Lupicini. Waldetrudis.*

MUNERAT. Post textum purum, subjungit mutilum Blavii elogium ex XV, hoc modo: *Apud Sebastiane civitatem, passio beati Blavii episcopi. Qui multorum patrator miraculorum, sub præside Agricolano, post diutinam cæsionem atque suspensionem in ligno, ubi pectinibus ferreis carnes ejus diruptæ sunt, post teterrimum carcerem, ac dimersionem laci, unde salvus exivit, jubente præfato judice, capitis obtruncatione cum duobus pueris martyrium consummavit.* Vide hæc purius & completius citata die XV. *De Blasio.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Referunt purum Usuardi textum, cui in fine subjungunt: *Lugduni, Lupicini episcopi, Felicis & Celerini.* De hac disparatorum conjunctione, supra diximus. Eadem infra non semel recurret.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Omnes in principio Blasium Sebastenum referunt cum Usuardi elogio ex XV. In fine autem addunt, ut jam supra; *Lugduno, Lupicini episcopi, Felicis & Celerini.* Demum: *Apud Bremam, Anscharii ejusdem loci primi episcopi.* Adjungit DANIC. *& Apostoli Daciæ.* Vide plura in Auctario Greveni. *Anscharii.*

CENTULEN. Tantum non purus videtur. Sic habet: *In Affrica, beati Celerini dyaconi, & Celerinæ aviæ ejus, & Laurentini & Ignascii martyrum. Apud oppidum Vapingum, sanctorum Tigridis & Remedii episcoporum.*

BRUXELLEN. Incipit: *Sanctæ Waldetrudis electæ, neptis beatæ Gudilæ. Quæ ab amore conjugali ad Dei tracta amorem, & relicta terrenarum substantia rerum, Christum devote secuta, monasterium in Montibus Hannoniæ fundavit, & ibi corpus ejus quiescit.* A Bollando remittitur ad IX Aprilis. Sola ejus translatio hoc die Montibus celebratur, in nonnullis Kalendariis ad IV translata, propter concursum Blasii. Sequitur de Blasio & Celerino, ut supra in codd. mediæ notæ. Dein: *Civitate Nicena, natale sancti Triphonis, qui tempore Decii imperatoris passus est. Apud Viennam, sancti Euentii episcopi glorioſi. Lugduno, sanctorum Lupicini* &c. *Apud Vapingum* pure. *Apud Bremam, sancti Anscharii ejusdem loci primi episcopi.* *Waldetrudis. Triphonis. Euencii.*

HAGENOYEN. Primo loco etiam ponitur Blasius cum integro elogio. Sequitur textus satis purus. Tum de Lupicino cum sociis, ut supra. Deinde: *Romæ, Trifonis martyris. Apud Bremam, sancti Anscharii &c. Item, Waldedrudis viduæ & Wetpurgæ virginis.* Voluit dicere *Wereburgæ*, de qua Grevenus infra, & in Actis hoc die. Vernacule à nobis vocatur *Geeburg.* *Wereburgæ.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sub num. 130. Apponunt in fine: *Item, sancti Triphonii martyris.* *Triphonii.*

DAVERON. *Lugduniæ, Lupicini* &c. sed clarius codex D. DU CHEVAL, *Lugduno, sanctorum Lupicini* &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Blasii episcopi & martyris, apud Sebasten Capadociæ,* [&] *septem mulierum, quæ collegerunt guttas sanguinis beati Blasii. Waldetrudis viduæ. Berlendis virginis.*

Berlendis.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Blasio, ut codices supra. Secundo loco, de beato Celerino & sociis. *Eodem die, sancti Triphonis martyris, qui ab infantia multis miraculis claruit & sub Decio tandem in civitate Nicea gladio coronatus est.* Sequitur de Tigride & Remedio, Tum: *Lugduno sanctorum Lupicini, episcopi, Felicis & Celerini martyrum. Apud Bremam, sancti Anscharii* &c. *Ipso die, sancti Hadelini confessoris de Aquitania. Antisiodoro, beati Juliani martyris. Viennæ, sancti Evencii episcopi & confessoris glorioси. Item sanctæ Waldetrudis viduæ.*

Triphonis. *Anscharii. Hadelini. Juliani. Evencii.*

BELIN. Post Blasium & textum, addit: *Lugduni, Lupicini & Felicis itidem.*

GREVEN. *Eodem die, sancti Blasii episcopi & martyris, quem Usuardus post Adonem ponit XV Kal. Martii sub nomine Blavii. Lugduni, Lupicini episcopi, Felicis & Celerini martyrum. Antisiodoro, beati Iuliani martyris. In Africa, Felicis & Felicitatis. Triphonis martyris. Qui ab anno ætatis suæ septimo miraculis clarens, sub Decio in civitate Nicea pro Christo ungulis laceratus, nudus ad pedes equorum per nivem trahitur, clavis etiam pedibus ejus infixis circumducitur & tandem gladio percussus triumphat. Vincent. lib. 12. cap.* *DeTriphone*

47 *dicit, eum passum* III *Non. Maii, alii Non. Decembris. Anscharii episcopi primi Bremensis & confessoris, quem Ludovicus filius Caroli Magni, una cum novella in Christo plebe Saxonum, dignum pastorem & episcopum instituit. Hadelini confessoris de Aquitania. Viennæ, sancti Eventii episcopi & confessoris glorioси. Item secundum Catalogum Sanctorum, depositio beati Joannis Eleemosynarii. Gaudentii episcopi Novariensis, discipuli sancti Martini, qui pro Christo exilium, cum sancto Eusebio Vercellensi sustinuit. Radegundis virginis. Item Wereburgæ virginis. Eodem die, Waldetrudis viduæ comitissæ Hanoniæ, quæ quatuor habuit proles sanctitate conspicuas.* *De Anschario.* *Eventii.* *Joannis Eleemosyn.* *Gaudentii.* *Radegundis.* *Wereburgæ.* *Waldetrudis*

MOLAN. In prima editione addit: *Lugduni, Lupicini & Felicis itidem*, ex Belino. Sequitur Blasius cum elogio, in aliis editionibus male in textu positus. Deinde: *Et sancti Hadelini confessoris, apud oppidum Visetum. In Monte Castriloco, sanctæ Waldetrudis viduæ. Apud Bremam* &c. Denique minori charactere: *In villa Brabantiæ Merbeca juxta Ninoven, sanctæ Berlindis virginis.* Editiones posteriores: *In Monte Castriloco* &c. *Apud oppidum Visetum, sancti Hadelini confessoris. Lugduni, Lupicini* &c. *Apud Merbeccam, depositio sanctæ Berlindis virginis. Apud Bremam, sancti Anscharii, primi episcopi ejusdem loci & Hamburgi unitorum. Civitate Ripontina, sancti Anatholii, ejusdem metropolis sanctissimi episcopi & confessoris. In monte Calvo, sanctarum sororum Oliveriæ & Libertatæ virginum. Viennæ, sancti Eventii glorioси episcopi.* *Hadelini.* *Berlindis.* *Anatholii.* *Oliveriæ.* *Liberatæ.* *Eventii.*

Die 4.

II *Non.*

Phileæ & Philoromi.

IN civitate Ægypti, quæ appellatur Thmuis, passio beati Fileæ episcopi & Filoromi tribuni, cum quibus etiam innumera fidelium multitudo ex eadem urbe, pastoris sui sequens exemplum, martyrio coronata est, sicut octavus liber ecclesiasticæ Historiæ loquitur. Romæ Foro-Simpronii, sanctorum martyrum Aquilini, Gemini, Gelasii, Magni, Donati. Trecas, sancti Aventini episcopi & confessoris.

Aquilini & sociorũ. Aventini.

Concordant *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Bene scripsit Praten. *Ægypti*, ut habet etiam Molan. in ceteris codicibus fere est *Egypti* vel *Egipti*, ut dixi supra. Passim etiam offendunt in voce *Thmuis*, quam Herinien. effert *Chinuis*, Tornacen *Thinius*, Marchian. *Thapnis*, Antverpien. *Tinnius*, Munerat. *Thymus*, alii aliter. Greven., ut ut secure procedere voluerit, rem tamen non attigit. Scribit *Taphnis*, *aliàs*, inquit, *Thynius*, *Thymus* vel *Thymnis*; aberrant omnia. Reliqui in textu, *Fileæ* & *Filoromi*, quamvis non dubitem præferendam omnino Molani & recentiorum codicum lectionem *Phileæ* & *Philoromi*; ast codices antiquissimos secutus sum, Pratensem, Herinienſem, Tornacensem & alios, ex quibus eruenda est genuina Usuardi lectio. Munerat. posuit *Filoronii*, Greven. *Philerom.* Pulsan. videtur duos in unum conflasse, quem *Florianum* vocavit, ac consequenter pro, *cum quibus*, habet *cum quo*. Quartus lapis ad quem passim omnes offendunt, est, *Forum-Sempronii*. In textu scriptum *Foro-Simpronii*, ad servandam Usuardi lectionem, ex Praten. Herinien. Tornacen. & Molano. In Marchian. Antv. Max-Lubec. & Munerato est *Foro-Symphronii* vel *Simphronii*. Apud Greven. *Sympronii*: omnium turpissime in Pulsan. *inphoro Simpronii*. Redundat in Molano particula *et* ante *Donati*. *Trecas* usitatissima est medii ævi orthographia, non male à Greveno & Molano correcta. *Trecio* Munerati, typographo haud dubie imputandum. Sic scriptoris etiam vitio in Pulsanensem irrepsit *Aventinionis*, & *Galliasii*, pro *Gelasii*.

OBSER-

Philea & Philoromi.

OBSERVATIO. De magni nominis martyribus *Philea* & *Philoromo* agit hodie Romanum parvum his verbis : *In civitate Ægypti Thmuis, beati Phileæ, ejusdem urbis episcopi, & Philoromi tribuni, & innumerabilium martyrum.* Nec dubium videtur, quin istius Martyrologii auctor eos ex solito fonte, nempe ex Rufini Eusebio acceperit. Ado non solum ex Historia illa ecclesiastica, sed ex Actis etiam magnam partem descripsit, quæ ab Henschenio primùm completius edita & illustrata sunt, sub nomine illius *Gregorii*, à quo *conscriptam egregie passionem* se recognovisse asseverat Rufinus lib. 8 cap. 10. Sed multi hodie Henschenio se assentiri posse diffitentur. Acta paulo puriora, licet acephala videantur, se proferre existimat Ruinartius, inter sincera & selecta à pag. 547. Vide eumdem à pag. 323, ubi Eusebii librum octavum Actis suis inserit; & Tillemontium tomo 5 à pag. 484. Diffusius Adonis elogium Noster in pauciſſima contraxit, an satis recte servato *tribuni* nomine & martyrii loco, alibi discutietur: pluscula ex eodem Adone Notkerus desumpsit. Hieronymiana apographa adeo corrupte horum martyrum nomina exprimunt, ut Henschenium & Florentinium non parum exercuerint; & exercebunt quemlibet, qui ex his verbis, *Themoi, Filiæ episcopi, cum filia sua*, ad commodum sensum reducere voluerit, nisi ex longiori Florentinii notatione, eo etiam demum propendeat, ut *Filiam episcopum cum filia sua*, à *Philea* & *Philoromo* diversos fateatur. Nobis de solo Usuardi textu quæstio est, quem puriſſimum dedimus. Porro utrum tanti sint Acta alia à Combefisio, post editum Februarium nostrum, inter *Lectos triumphos*, forte ex græco Metaphrastis, latinè vulgata, ut hi Sancti, ex eorum fide, rejiciantur in XVIII Maii, quod facit Castellanus contra Martyrologiorum nostrorum auctoritatem, alibi examinabitur.

Aquilini & sociorum.

In sequenti martyrum classe, non unus est error. Falsa loci positio, dum *Roma* cum *Foro Sempronii* conjungitur: scriptio, ut ex Variantibus patet, non satis recta; nec magis exacta nominum ratio ex Hieronymianis apographis habita; ex quibus bene conjicit Castellanus, exemplum, quo Usuardus usus est, mire luxatum & depravatum fuisse. Plura apud Rabanum & Notkerum confusa, quæ in Actis explicatiora invenies, & merito explosa, per librariorum socordiam, efficta Sanctorum nomina, ex Thmui, *Themoius* vel *Themius*, ex Foro-Sempronii, *Symphorianus* &c. Id interim extra controversiam esto, sic scripsisse Nostrum, uti in textu legitur. Wandelbertus solum *Aquilinum* celebrat, cui priores duos conjungit :

Tum pridie Nonas Aquilinus vendicat almus,
Antisiesque nitet Phileas cum Philoromo.

Aventini

Aventinus, antiquioribus Martyrologis ignotus, primùm in Usuardo locum habuit, & quidem *Trecis*, licet ibi depositus non fuerit: crediderim notiorem urbem ab ipso præhabitam. *Episcopum* faciunt codices passim omnes, sic ut dubitari non possit, quin repræsentetur vera Usuardi lectio. Erravit auctor, ut ostendit Bollandus; at textus ejus in alteris Molani editionibus perperam mutilatus est. De *Aventino Castrodunensi*, cujus episcopalis dignitas ad priorem transferri potuit, agit etiam hoc ipso die laudatus Bollandus, quem tamen inter æmeros, hoc est incerti diei & fortasse cultûs, in Martyrologio suo universali collocat Castellanus.

AUCTARIA.

Textus mutilus.

ANTVERP-MAJ. *In civitate Egipti, quæ appellatur Thinuis, passio beati Philace, ejusdem civitatis episcopi, & Phyloromi, tribuni Romanorum militum; cum quibus innumera multitudo fidelis ex eadem urbe, pastoris sui vestigia sequens, persecutione Diocletiani martyrio coronata est. Trecas, natale sancti Aventini episcopi & confessoris, cujus gesta habentur.* In his, ut patet, puritati accedit, sed deest secunda annuntiatio.

ROSWEYD. Incipit: *Romæ, sanctorum martyrum Aquilini* &c. pure. Sequitur: *In Egypto, passio sancti Phyleæ episcopi & Phyloromi* &c. ut præcedens. Desunt reliqua omnia.

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Textui præfigunt: *Natale beati Gilberti confessoris.* In textu non omnino correcti sunt, & post *tribuni*, male inserunt, *sub Deciana persecutione*, quod in Adonianis apographis se etiam reperisse, indicavit Rosweydus. *Gilberti.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Idem habent quod superiores, & præterea in fine adjiciunt: *Ipso die, natale sancti Liefardi, Anglorum episcopi & martyris.* *Liefardi.*

CENTULEN. *In civitate Thymius, passio beati Filate, ejusdem urbis episcopi, & Philoromi tribuni Romanorum militum.* In duabus aliis, satis purus est.

BRUXELLEN. In prima annuntiatione non omnino purus, inserit, *sub persecutione Dyoclesiana.* Secundam sic format: *Romæ, sanctorum martyrum Aquilini* &c. Et tum: *Item, Symphoriani martyris. Ipso die, sancti Liphardi, Anglorum episcopi & martyris.* Ultimæ adjungit, *cujus gesta habentur.* *Sympboriani fictitii.*

HAGENOYEN. Relato textu integro, subdit: *Ipso die, natalis sancti Gylberti confessoris. Item sancti Luthardi & Elyphardi, Anglorum episcopi & martyrum.* Satis patet ex uno vero nomine duo falsa esse conficta. Sequitur in fine: *Item Veronicæ viduæ*, de qua vide in Actis. *Veronicæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Male ſcribit *Sileæ* & *Floriani*, pro *Phileæ* & *Philoromi*.

CODEX A Domini le Mare, qui fuit, Canonicorum S. Lazari Auguſtoduni: *Celticæ Romæ, dedicatio baſilicæ S. Symphoriani in ſuburbio ejuſdem urbis conſtitutæ.* Hoc quid ſit, neſcio.

ALTEMPS. in Anglia auctus: *Ipſo die, ſancti Alelari, Claudio-Ceſtrenſis epiſcopi & confeſſoris.* *Alelari.*

STROZZ. ET MEDIC. *Item natale ſancti Giliberti confeſſoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Parum admodum differt à codd. ſupra citatis ULTRAJ. &c.; ſolum addit de Aventino, *cujus geſta habentur* & pro *Liefardi*, ſcribit *Liophardi.*

BELIN. Inverſo Uſuardi ordine, primum annuntiat martyres Foro-Sempronienſes, quibus immediate ſubjicit: *Trecas, Aventini epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, ſancti Giliberti epiſcopi & confeſſoris.* Male hîc ponitur titulus *epiſcopi* qui Sempringhamenſi, de quo ſolo hodie agitur, nullatenus convenit. In alium errorem lapſus eſt Baronius in Notationibus, ut obſervavit Roſweydus. Sic habet textus Romani hodierni: *Eodem die ſancti Gilberti confeſſoris.* Notatio hæc eſt: *Gilberti alias Giliberti ſive Guiberti, fuit is fundator nobilis monaſterii Gemblacenſis. Wibertum hunc vocat Sigebertus, quem è vita migraſſe ait, anno Domini* DCCCCLXII. *De eodem, Petrus in Catalogo lib.* 3 *cap.* 83. *& Molanus in Indiculo & in Natal. Sanctorum Belgii. Ejus vitam, à Sigeberto ejuſdem cœnobii monacho ſcriptam, retulit Surius in tomo* 3 *die* XXIII *Maii.* Ad hæc ita Roſweydus. *Roſweydi Obſervatio in Mrl. Rom.*

Tota notatio Baronii ad hunc locum Martyrologii Romani, nihil ad rem facit. Nam Gilbertus ille Anglus, Canonicus Regularis, abbas Sempinghamenſis, cujus vitam exhibet Legenda Angliæ, per Capgravium Carmelitam olim collecta, floruitque circa annum MCXL *& obiit anno* MCLXXX, *vitæ ſuæ anno* CVI, *Sanctorum numero adſcriptus eſt anno* MCCII *à Papa Innocentio* III. *Guibertus autem fuit fundator monaſterii Gemblacenſis, fuitque Belga, in diœceſi tunc Leodienſi, nunc autem Namurcenſi, qui floruit anno* DCCCCXL *& obiit anno* DCCCCLXII. *Natalis ejus incidit in* XXIII *Maii, quo Surius vitam ejus habet. Elevatio autem ejus celebratur* XXIII *Septembris. Alius eſt Guibertus, abbas* XIII *Gemblacenſis, qui ſcripſit apologiam pro Severo Sulpitio, quem Baronius in Notationibus ad diem* XXIX *Ianuarii confundit cum Guiberto fundatore Gemblacenſi.* Huc uſque Roſweydi Obſervatio.

GREVEN. *Donatæ, Themi*: Primum nomen eſt *Donati*, alterum ex Thumi male tortum. *Leopardi, Anglorum epiſcopi & martyris. Item Richardi, Anglorum regis & martyris. Remberti archiepiſcopi Bremenſis & confeſſoris, qui à ſancto Anſchario ejuſdem urbis epiſcopo educatus, eidemque in regimine ſuccedens, non ſolum ſuos laudabiliter rexit, verum etiam infidelibus frequenter Chriſtum annuntiavit. In Anglia, Gilberti abbatis & confeſſoris, qui multos regulariter vivere docuit. Sanaſclæ*, ſeu mavis, *Sanaſolæ presbyteri*, hactenus ignoti. *Hugonis presbyteri*, itidem incogniti. *In Scotia, Modani abbatis.* *Donatæ &c. Richardi. Remberti. Gilberti, Sanaſclæ. Hugonis. Modani.*

MOLAN. Poſt *Aventini*, ſubdit, *cujus geſta habentur. Binchii, Ulgiſi epiſcopi & abbatis in Laubaco, admirandæ ſanctitatis viri. Sueſſionis, ſancti Vodali confeſſoris. Eodem die, ſancti Gilberti confeſſoris. Ipſo die, ſancti Lietphardi, Anglorum archiepiſcopi & martyris.* De Richardo & Remberto, ut Grevenus. Poſteriores editiones: *Eodem die, ſancti Gilberti confeſſoris, qui Sempingamiæ quieſcit, in monaſterio quod ipſe condiderat. In Hunecourt ipſo die, ſancti Lietphardi* &c. *Cœnobio Laubienſi, depoſitio ſancti Vulgiſi epiſcopi & confeſſoris. Die quarta, ſancti Patris Iſidori Peluſiotæ.* Aliis litteris: *Item Remberti archiepiſcopi, cujus celebrior feſtivitas eſt die* XI *Iunii. Eodem die ponit Metaphraſtes pœnitentiam Theophili, per interceſſionem gloriosiſſimæ Dei parentis, auctore Eutychiano hujus Theophili miniſtro.* *Ulgiſi. Vodali. Lietphardi. Vulgiſi. Iſidori Peluſiotæ. Remberti.*

Die 5.

Nonis.

Agathæ. APud Siciliam civitate Cathanenſium, natalis ſanctæ Agathæ virginis & martyris, quæ poſt alapas & carcerem, poſt equuleum & tortiones, poſt mamillarum abſciſionem, poſt volutationem in teſtulis & carbonibus, tandem ſub judice Quintiano in carcere conſummata eſt. Viennæ, beati Aviti epiſcopi & confeſſoris, *Aviti.* cujus fide & induſtria atque admirabili doctrina, ab infeſtatione Arianæ hæreſeos Galliæ defenſæ ſunt.

Concors textus *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Antv. Pulſanen. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* imo fere ceterorum omnium.

VARIA LECTIO. Solus Herinien. ſcribit *Syciliam*, ſed in *Cathinenſium*, ſocium habet Pratenſem. Marchian. ponit *Catinenſium*, Pulſan. *Cathenienſium*; Munerat. *Catenenſium.* In textu ſecutus ſum Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan, quamvis aſpiratio plane redundare videatur. Rurſus, fere conveniunt Pratenſ. & Herinien. ille ſcribens *Agathes*, hic *Agates*: melior eſt, ni fallor, textus inflexio. Lego *equuleum* cum probatioribus Mss. & excuſis: Tornacen. Marchian. Antverpien. Pulſan. Max-Lubec. habent *eculeum*, quod alibi non ſemel recurrit: *Martires, torciones, Quinciano, abſciſionem, ammirabili, ereſis, hereſeos* & hujuſmodi alia ad medii ævi corruptam orthographiam

phiam ſpectant, de quibus in præfatione abunde dictum eſt. Max-Lubec. ut ſolet eſſe incorrectiſſima, ita hîc nonnulla habet typographi errore contorta, quæ ex codice Antverpien., cui ubique ſimilis eſt, facile correximus. Codex uterque pro *admirabili*, legit *mirabili*, omittitque vocem *Arianæ*, ut fecit etiam Pratenſ. Ceteri omnes eam clare exprimunt, ut ex Adone exprimendam putamus. Herinien. Tornacen. Pulſanen. Munerat. Greven. Molan. & alii ſcribunt *Arrianæ*: utrum præferas, mihi ſus deque eſt.

OBSERVATIO. Qui Siculorum & maxime Catanenſium, ſeu mavis Panormitano- *Agathæ.*
rum gloriam *Agatham* dixerit, ſatis dixit. Cetera loquuntur Kalendaria, ut vetuſtiſſimum Carthaginenſe ac Frontonianum, atque Martyrologia omnia. Quæ inſuper decora, illuſtriſſimæ virgini debita ſunt, à Caſtellano enumerantur pag. 537. Conſpirant apographa Hieronymiana, in quibus, iiſdem ferme verbis, primo loco ponitur: *In Sicilia Cataniæ*, vel *Catana civitate, paſſio ſanctæ Agathæ virginis.* Nec plura habet Romanum parvum: *Sanctæ Agathæ virginis, apud civitatem Catanenſium.* Bedæ elogium à Rabano deſcriptum eſt, etiam ab Adone in Martyrologio, cum hac vera & notabili variatione, quod pro *imperatore Diocletiano*, ſubſtituerit *Decio*, idque recte Notkerus ſecutus eſt, ut à Bollando demonſtratum invenies. Habet prolixiorem vitæ ſeriem præfatus Ado inter feſtivitates Apoſtolorum; at Noſter compendio ſtudens, ex breviori Martyrologii encomio ſua decerpſit. Cum autem ex ea Bedæ & Adonis diſcordia dubius hæreret, cujus maxime tyranni tempora appellanda eſſent, neutrum nominavit, ſolo proconſulis *Quinctiani*, ut judicis, nomine contentus. Quæ in Agathæ meritiſſimas laudes & commendationem facere poſſunt, operosè cumulavit Bollandus, iis monumentis Acta illuſtrans atque confirmans, ut licet ad ſinceriſſima accedere nequeant, certe rigidorum criticorum cenſuras facile effugiant. Eorum epitomen tradet Tillemontius tomo 3 à pag. 409: nec negligenda ſunt, quæ ſatis curioſe colligit Caſtellanus loco ſuperius indicato. Sic de Agatha Wandelbertus:

Sicaniæ populos Nonis ſibi ſubdit Agathæ
Virginis eximio virtus celebrata decore.

Avitum Viennenſem, ſub *Alcimi* prænomine, inter Eccleſiaſticos poëtas notiſſimum *Aviti.*
aliiſque ſcriptis celebrem, in pleriſque Hieronymianis apographis notatum reperimus; ſitne vere de adjectitiis, ut exiſtimat Florentinius, non eſt operæ pretium multis diſcutere. De eo etiam meminit Rabanus, licet in Beda aut Floro notus non ſit. Certum eſt, Uſuardum hîc denuo ſua omnia ex Adone mutuatum, omiſſis ſolis hiſce verbis, *tempore Gundobaldi regis*, quæ in Notkero & multis codicibus auctioribus reſtituta ſunt, ut ſtatim patebit. Vide quæ de Avito in Actis accurate diſputata ſunt, ac brevius in Caſtellani nota, pag. 541 & 542. Apud Rabanum & Notkerum *ordinatio epiſcopatus Andreæ Apoſtoli* ex Hieronymianis ſignata eſt, ſed ea nihil ad Adonem, nec proinde ad Noſtrum quidquam attinet.

AUCTARIA.

Text. Bedæ. ANTVERP-MAJ. In prima Bedam, in ſecunda Adonem deſcribit; en ejus textum: *Aput Siciliam civitatem Catanentium, paſſio ſanctæ Agathæ virginis, ſub Diocletiano imperatore, proconſule Quintiano. Quæ poſt alapas & carcerem, poſt eculeos & tortionem, poſt mamillarum abſciſionem, ſed à Domino ſanationem, poſt volutationem in teſtulis & carbonibus, tandem in carcere conſummata eſt. Vienni civitate, beati Aviti epiſcopi, cujus fide & induſtria atque admirabili doctrina, tempore Gundebaldis regis, ab infeſtatione* &c.
Text. Adon.

ROSWEYD. In prima Adonianus, de ſecunda hoc ſolum habet: *Viennæ, epiſcopi & confeſſoris.* Deeſt nomen ipſius ſancti.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Satis puri omnes ſunt, ſi ſolum dempſeris citata ſuperius tria illa verba de Avito, *tempore Gundobaldi regis.* Scribunt ipſi *Gundebaldi.*

CENTULEN. *Apud Siciliam civitate Catinenſi, paſſio ſanctæ Agathæ virginis, ſub Decio imperatore, proconſule Quintiano. Vienna, ſancti Aniti* [pro *Aviti*] *epiſcopi & confeſſoris. In territorio Morinorum, tranſitus ſancti Bertulfi confeſſoris & monachi, cujus oſſa Gandæ requieſcunt.* *Bertulfi.*

BRUXELLEN. De Agatha adjicit: *Cujus nomen in Canone Miſſæ recolimus.* Ultimo autem loco: *In Blandinio, ſancti Bertulfi confeſſoris.* Cetera ſatis purus.

HAGENOYEN. In Agatha interpolatus, *poſt mamillarum præciſionem*: Sic loquitur, *Ierum eſt incarcerata, & à beato Apoſtolo Petro viſitata & ſanata. Deinde in carbonibus & teſtulis vitri eſt volutata; tandem ſub Quinciano* &c.

Codices VICTORIN. REG. SUEC., ſignatus num. 130 & VATICAN. Longobardicus num. 5949 in fine: *Eodem die, ſancti Theodori martyris*, aliis ignoti, niſi quis ſub Theodori nomine *Iſidorum* agnoſcat, de quo vide Prætermiſſos &c. *Theodori, an Iſidori.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Poſt Agatham ponit: *Aleydis virginis & abbatiſſæ.* *Aleydis.*

EDITIO LUBECO-COL. In Avito mediæ notæ codicibus conformis, de Agatha poſt carbonibus, hoc ſolum admiſcet: *Tandem tempore Decii imperatoris, ſub judice Quinciano* &c.

BELIN. Textui Uſuardi in fine adnectit: *In civi-* *Ingenuini*
tate Brixiæ, ſanctorum confeſſorum Gemini & Albini. *& Albuini.*

episcoporum, quorum vita miraculis exstat glorioſa. Vide inferius vera horum Sanctorum nomina.

GREVEN. *Eodem die, Saturi, Aviti,* (an non *Revocati?*) *Felicis* ex Hieronym. *Landuno* (puto voluiſſe ſcribere *Blandinio*) *Bertulphi confeſſoris. Pictavis, Babilonii diaconi & confeſſoris.* Nihil de eo reperit Bollandus. *Ingelæ virginis*; itidem ignotæ. *Alheydis* [Adelheydis] *& Bertradæ virginum & Gerbertæ* [Gerbergæ] *matris earum.* Poſteriorum duarum cultum probatum hactenus non invenio.

Saturi &c. *Babilonii.* *Ingelæ.* *Bertradæ.* *Gerbergæ.*

MOLAN. De Gemino & Albino, Belinum tranſcribit. *In Vilika, depoſitio Aleidis virginis & abbatiſſæ, miræ ſanctitatis. In Blandinio monaſterio, ſancti Bertulfi confeſſoris.* Poſteriores Molani editiones à Bertulfo incipiunt. Tum: *Sueſſionis, ſancti Vodali confeſſoris.* Sequitur de Gemino & Albino. Vera nomina ſunt *Ingenuinus* & *Albuinus*, quorum primum ad v Septembris rejicit Caſtellanus. *In Vilika, depoſitio* &c. Tum minutiori charactere: *Alexandriæ, martyrium ſancti & glorioſi martyris Iſidori.*

Aleidis. *Vodali.* *Iſidori.*

Die 6.

VIII *Idus.*

Dorotheæ. APud Cæſaream Cappadociæ, natale ſanctæ Dorotheæ virginis, quæ primùm equuleo vexata, dein palmis diu cæſa, ad ultimum capite punita eſt. In cujus confeſſione quidam *Theophili.* Theophilus ſcolaſticus converſus, & mox equuleo idem acerrimè *Antholiani.* tortus, noviſſimè gladio cæſus eſt. Arvernis, beati Antholiani martyris. Eodem die, ſanctorum epiſcoporum Vedaſti & Amandi, quo- *Vedaſti.* rum & vita & mors plurimis extitit miraculis glorioſa. E quibus *Amandi.* prior Adartenſium, ſequens verò Trejectenſium rexit eccleſiam.

Eſt *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Tornacen. & Greven. ponunt *Capadociæ*, præplacet aliorum orthographia. De *eculeo* alibi ſatis dictum eſt. Reliqui in textu *ſcolaſticus*, quod omnes codices Mss. eam lectionem ſervent. Solus Molanus ſcripſit, *& mox equuleo eodem.*, alii melius *idem.* Herinien. habet *Antolani*; Greven *Antoliani*; Molan. *Anatholiani.* Puto textum eſſe puriſſimum, quidquid alii id in dubium revocent. Apographum noſtrum Pratenſe pro *exſtitit*, poſuit *exiſtit*, forte quod in prætenſo autographo contortæ ſint litteræ, certe omnes legunt ut in textu. *Adartenſium* & *Trejectenſium* Uſuardi formula eſt ex codd. Mss. ſed à Munerato & Molano correcta: videatur Henſchenius hîc. Greven. ſervavit *Trejectenſium*, ſed male ſcripſit *Atrabatenſium.* Rabanus & Notkerus ab omnibus recedunt, ponentes *Aderato*: unde veroſimiliter *Arras.* Aliter ſcribunt Florus; *Atrebata.*

Dorotheæ. *Theophili.* OBSERVATIO. *In Cæſarea Cappadociæ, paſſionem ſanctæ Dorotheæ* diſtincte conſignant Hieronymiani codices Lucenſis & Corbeienſis; ſed quod prior *Ethiopoli & Scolaſtici* ſic legat, ut diverſi martyres videantur, clarius alii exprimunt: *Paſſio ſanctorum Dorotheæ & Theophili ſcolaſtici.* Quod autem ſynonymi martyres, pluribus Alexandrinis admixti reperiantur XII Februarii, non video quid tantopere difficultatis habeat, cum hujuſmodi exempla ſynonymorum martyrum, in hoc præſertim Martyrologio, quotidiana ſint. Utrum alterutro die indicetur virgo illa Alexandrina, quam *Dorotheam* Ruinus vocavit, Baronius celeberrimam *Catharinam* credidit, aliorum examini relinquimus. Annuntiatio noſtra fontem ordinarium, procul dubio, reſpicit, nempe Romanum parvum, quod ita habet: *Apud Cæſaream Cappadociæ, ſanctæ Dorotheæ virginis, & Theophili ſcholaſtici.* Ex antiquis Actis encomium concinnavit Ado, cujus medullam Noſter in laterculum ſuum retulit. Aliud eſt Rabani elogium, in quo *Chriſte* & *Calliſte* apponuntur, de quibus præfata Acta meminere; Notkerus ex Rabano & Adone hiſtoriam ſuam conflavit. Satis exactam prædictorum Actorum ſynopſim tradit Tillemontius tomo 5 à pag. 497. Wandelbertus ſolum hunc hodie verſiculum profert: *Idibus octavis martyr Dorothea coruſcat.* Dubitat Florentinius an *Antolianus*, qui in Hieronymianis ponitur, idem ſit cum hodierno noſtro *Arvernenſi.* Scrupulus videtur; nam *Antholian.* *Antholianus* ſine dubio inde ab Adone acceptus eſt, ex hoc ab Uſuardo. *Antholianus*, inquam, non *Anatolianus*, codicibus noſtris vetuſtiſſimis cum ipſo Adone conſpirantibus. Vide de eo Bollandi commentarium hiſtoricum.

Defectum accurationis in Uſuardo arguit Caſtellanus, quod *Amandum* cum *Vedaſto* compoſuerit, utpote qui nihil magnopere commune habeant, toto fere ſeſquiſeculo *Vedaſti & Amandi.* ætate disjuncti. Attamen, ſi quid peccatum eſt, non id Uſuardo, ſed antiquioribus impu-

imputandum, apud quos prædictam conjunctionem pridem in usu fuisse, ostendunt Florus, Wandelbertus, Rabanus & Ado, qui, si non eodem die, certe eodem nexu copulatos referunt; Florus & Rabanus hoc die, alii duo XXVI Octobris, ut ibi dicetur. Rectissime autem ambos Sanctos hoc die signari, apertius evinci non potest, quam ex eo quod utriusque obitus in hunc ipsum diem concurrat, ut habes in Actis, locis infra citandis. Jam vero Usuardum hic rursus ex Adone sua fere omnia desumpsisse, manifeste intelliges, si utriusque verba præfatis diebus inter se contuleris. A Rosweydo hodie in appendicem rejiciuntur, in qua Vedastus denuo recurrit I Octobris. Diversum plane est Flori elogium, præposterus ordo, dum Amandus junior seniori Vedasto præponitur. Alia in Rabano & Notkero non satis exacta. Sed nobis sufficit genuinum Usuardi textum exhibuisse. Quæ ad alias Vedasti celebritates pertinent, vide in Actis comment. præv. §. 4 & 5 à pag. 785; de Amando autem pag. 840: atque ibi utriusque Belgarum Doctoris gesta mirifice deducta & diligentissime ab Henschenio illustrata invenies.

AUCTARIA.

PULSANEN. In Dorothea tantillum interpolatus, Vedasti & Amandi elogia mutilavit.

ANTVERPIEN. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro superaddunt: *Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili & Revocatæ.* Poterat omitti Theophilus, idem verosimiliter cum Scholastico. Vide Acta. *Saturnini & sociorum.*

ANTVERP-MAJ. Deficit; sic habet: *Aput Cæsaream Capadociæ, natale sanctæ Dorothæ virginis. Quæ sub Apricio provinciæ ipsius præside, primum eculei extensione vexata, deindè palmis diutissime cæsa, ad ultimum capitali sententia punita est. Arvernis, natale Antholiani, qui aput urbem Arvernam martyrio coronatus est.* In ultima nihil deest; scribit *Atrebatensium* pro *Adartensium.*

ROSWEYD. De Dorothea, ut prior, sed addit: *Passus est etiam cum ea Theophilus scolasticus.* De Antholiano, etiam ut præcedens. Tum: *In Gallia, Vedasti & Amandi episcoporum & confessorum. Item Helenæ reginæ.* Natalis ejus agitur XVIII Augusti. *Helenæ.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Secundo loco habent de Vedasto & Amando, adduntque de ultimo, *tribus annis rexit ecclesiam.* Dein: *Sed infructuosum inibi cernens laborem suum, vitam heremiticam eligens, in quadam cella juxta civitatem Turonicam quindecim annis cilicio supertectus, & aqua & pane hordeaceo sustentatus permansit.* Hæc non recte temporibus divisa sunt. Satis bene adjicit DANIC. Amandum *superiorum Trajectensium* episcopum fuisse. Videatur de duobus hisce Apostolis nostris accuratissimus Henschenii commentarius. Sequitur de Anatholiano, ubi addunt, ut supra; *qui apud eamdem urbem martyrio coronatus est.* In fine: *Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili & Revocatæ.* Quæ postrema etiam habet LOVANIEN. cum superiori clausula, *tribus annis*, sed reliqua ab ipso omissa sunt. *De Amando.*

CENTULEN. *Apud Cæsaream Cappadociæ, sanctæ Dorotheæ virginis, sub Sapritio judice; & Theophili scolastici. Avernis, sancti Antholiani episcopi & martyris. Atrebas, sancti Vedasti episcopi & confessoris. Cænobio Helnone, sancti Amandi episcopi & confessoris.* *Textus contract.*

BRUXELLEN. Auctius item exhibet Dorotheæ elogium. De Vedasto & Amando post *gloriosa*, sic legit: *E quibus prior Cameracensem & Atrebatensem, sequens vero Trajectensem supra Mosam rexerunt ecclesias.* De Antholiano, Saturnino &c. ut codices mediæ notæ.

HAGENOYEN. Reliquis omnibus liberalior est in amplificando Dorotheæ elogio, verum tanti ea non sunt, ut locum hîc habere mereantur. Antholianum prætermittit. Vedasti & Amandi elogium fere simile est superius jam relato; sed hæc subduntur: *Postea Romæ peregrinatus est, ubi sibi beatus Petrus in visione apparuit, illum in Gallis prædicare præcepit; quod & fecit, & obiit in pace.*

BIGOTIAN. qui fuit P P. Cælestinorum, STROZZ. & MEDIC. *Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili & Revocatæ*, ut supra.

REGIN. SUECIÆ signatus num. 130: *Ipso die, Sotheris virginis.* VATICAN. autem, signatus num. 5949, positionem exprimit: *Romæ, passio sanctæ Sotheris virginis.* Sed in hoc ultimo deest commemoratio SS. Vedasti & Amandi. De Sothere agitur x hujus. *Sotheris.*

CODEX CASTRI-CAROLI: *In territorio Lugdunen. Natalis sancti Amandi episcopi & confessoris.* An non *Amantii Tricastini?* Certe hæc nec ad *Amandum Trajectensem*, nec ad *Argentoratensem*, nec ad *Wormatiensem*, nec demum ad *Amandum*, aut *Marcum Amandum*, de quibus inter Prætermissos agit Bollandus, referri ullo modo possunt. *Amandi incerti.*

EDITIO LUBECO-COL. A proprio festo Colonienſi diem orditur: *Apud Coloniam Agrippinam, translatio cinerum sancti Pantaleonis martyris, quæ facta est una cum quibusdam reliquiis sancti Quirini martyris.* Quæ in Dorotheæ elogio immiscentur, in Adone sinceriora sunt. De Vedasto & Amando, Antholiano, Saturnino &c. nihil differt ab aliis supra citatis. *Translationis Pantaleonis.*

BELINI I. EDITIO. In eo deficit quod post *Atrebatensium*, non dicat, *sequens vero Trajectensium.* Addit in fine: *Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili & Revocatæ*; quibus editio altera superadjicit: *Et eadem die, sanctæ Soteris virginis.*

GREVEN. *Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili, Revocati, ac Sotheris virginis. Lubentii presbyteri & confessoris, qui à beato Martino Turonensi, nutriendus traditus sancto Maximino Treverensi, post data eximiæ conversationis exempla, quievit in pace. Cujus corpus navi impositum contra impetum Rheni fluminis, per terram etiam invisibili actum virtute ascendit.* Colitur XIII Octobris. *Cristes & Calistes sororum. Quæ cum à fide apostataſſent, per sanctam Dorotheam conversæ, ad mar-* *Saturnini & socior. Sotheris. Lubentii. Christes. Callistes.*

martyrii palmam pervenire meruerunt. Monasterio
Harlindis. *Eyke, Harlindis & Relindis virginum.* Vide Acta.
Relindis. *In Silvolde, Gerwis virginis,* de qua nondum quid-
Gerwis. quam compertum est. *Apud Coloniam Agrip-*
pinam, translatio cinerum beati Panthaleonis mar-
tyris. Spectat ad diem natalem XXVII Julii.

Molani elogium de S. Dorothea Adoniano auctius, uti & Amandinum & Vedastinum, melius apud ipsum legentur. Sequitur: *Ipso die, Satur-*
nini, Theophili & Revocati. Romæ via Appia, in
Sotheris. *cæmiterio ejusdem, passio sanctæ Sotheris virginis.*
Civitate Prænestensi, sancti Garini episcopi & con- *Guarini.*
fessoris. Monasterio Eike, Harlindis & Relindis
virginum. Tum litteris munitioribus: *Trajecti*
ad Mosam, festivitas omnium pontificum Trajecten- *Servatii &*
sium Servatii, Monulphi, Gondulphi, Martini, *epp. Traj.*
Valentini, Candidi, & reliquorum. Editiones alteræ elogia contrahunt, post quæ: *In territorio*
Lossensi, juxta villam Maes-Eike, monasterio Eike, *Harlindis.*
Harlindis & Relindis virginum. De Guarino, *Relindis.*
ut supra. *Die sexta, sancti patris Buculi, episcopi* *Buculi.*
Smyrnæ. Pro *Revocati*, melius hic ponit *Revocatæ.*

Die 7.

VII. *Idus.*

Auguli. IN Britanniis civitate Augusta, natalis beati Auguli episcopi,
Moysetis. qui cursum temporis per martyrium explens, æterna meruit suscipere præmia. Item, sancti Moysetis episcopi. Hic primum in heremo vitam solitariam ducens, signis ac virtutibus magnificè innotuerat, post verò gentem Sarracenorum, cui episcopus fuerat factus, grandi ex parte ad fidem Christi convertit, sicque glorioſus meritis quievit in pace.

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat.* 1 *Belini editio, Gre-*
ven. & *Molan.* Item *Antverp-max.* cum suis.

VARIA LECTIO. Praten. scribit *Britaniis*, Munerat. *Britannia* ceteri ut in textu. Solus Belin. habet, *civitate Augustana.* Ultraject. posuit *Augalii*; ceteri habent *Augulii*; 1 Belini editio *Aulei*: sunt qui malint *Augurii* vel *Atigulii*; verum nomen est in laterculo. De modo scribendi *martyrium* satis dictum est. *Complens* pro *explens* posuere Antverpien. Max-Lubec. cum plerisque mediæ notæ codicibus. *Moisetis* pro *Moysetis* legitur in solo Tornacensi. *Primus* pro *primum* error est in Danico. *Heremo* legunt omnes, rectius Molan. *eremo*, codicum scriptionem sequi maluimus. Solus Pratensis omisit vocem *magnifice.* Codices minus passim correcti ut Antverp-max. &c. male habent *innotuit* pro *innotuerat.* Scripsi *Sarracenorum* cum omnibus codicibus, excepto Pratensi & Molano. Antverp. & Max-Lubec. tres voces reticent, nempe, *grandi ex parte*: in Munerato solœcismus est, *grandi cum ex parte.*

Auguli. *OBSERVATIO.* Vix usquam clarius Sanctum aliquem determinate circumscribunt Hieronymiana apographa, quam hoc die *Augulum* exprimant: *In Brittania, Brittannis* vel *Brittanniis civitate Augusta, natalis Auguli episcopi.* Quod *Auguria* legatur in Eternacensi, facili lapsu ex *Augusta* corrumpi potuit. His concinit Beda: *Britannis in Augusta, natale Augusti episcopi & martyris*; ubi alterum librarii errorem vides in *Augusti* pro *Auguli*; de quo dubitari omnino non potest cum Rabanus, qui quæ Bedæ sunt diligentissime refert, distinctè legat *Auguli.* Bedam fere ad verbum secutus est Ado; Noister, præter morem, non nihil de suo adjecit, sed quod non magis *Augulo* quam cuilibet alteri conveniat, dum solum martyris titulum paraphrasticè expositi. Quæ sit illa Britanniæ *Augusta*, quæ martyris ætas, erudite disquirit Henschenius, cui cur litem intentet Castellanus pag. 558 prorsus non video: nam sive *Londino* appellationem *Augustæ* tribuat, sive *Eboraco*, nihil magnopere Acta adversabuntur. Sic Sanctum ipsum unico versiculo alloquitur Wandelbertus: *Augule septenis mundum vincendo triumphas.*

Moysetis. *Moyses* ex Romano parvo acceptus est, in quo his verbis celebratur: *Sancti Moysetis, qui petente Mauvia Sarracenorum regina, episcopus genti illius factus est.* Ado ex monumentis ecclesiasticis elogium contexuit, quod Noster solitæ suæ brevitati eleganter aptavit. Quam celebre pacificum magni viri nomen sub Valente imperatore fuerit, ex Socrate, Sozomeno aliisque Scriptoribus Græcis ab Henschenio citatis, facile est colligere, atque ex iisdem eorum hallucinationem retegere, qui ex recentioribus Martyrologis Moysetem hunc nostrum cum altero cognomine, sed *Æthiope* confuderunt, ut in Actis accurate explicatum est. Vide præterea Tillemontium tomo 7 à pag. 593, ex quo attentius velim consideres quam apte inter Carmeli incolas ab Alegræo ejusque symmystis connumeretur. Ceterum toto etiam Occidente celeberrimam fuisse Moysetis memoriam ex Martyrologiis nostris apertissime conficitur. At turpiter errat Notkerus, qui Adonis elogium describens, *Moysetem* in Britannias retrahit, nisi librarii socordia factum dicamus ut, omisso vel deleto *Auguli* nomine, alterius patria ad alterum transierit.

AUCTA-

AUCTARIA.

Elevation. S. Rictrudis. MARCHIAN. Incipit à proprio loci: *Elevatio corporis ſanctæ Rictrudis.* In reliquis puriſſimè Uſuardinus eſt. Vide XII Maii.

PULSANEN. Poſt *Auguli*, ſic proſequitur: *Item, ſancti Moyſetis epiſcopi. Eodem die, depoſitio beatiſſimi Laurentii, Sipontini epiſcopi.* Hæc quidem rectè, ut in Actis videre eſt; non item quæ ſequuntur: *In pago Malenſi, ſanctæ Auſtrebertæ virginis, in loco qui dicitur Pauliacus.* Prima periodi pars corrupta eſt, ubi pro *Malenſi*, lege *Rothomagenſi*. Alia id genus alibi recurrunt, dum primis vocis elementis erafis, ultima etiam quandoque depravantur; ſic in præſenti, pro *Malenſi*, exiſtimo lectum fuiſſe *Magenſi*. Vide x Februarii.

Laurentii Sipontini.

Auſtrebertæ.

ANTVERP-MAJ. *In Britanniis civitate Auguſta, natale ſancti Augulii epiſcopi & martyris. Eodem die, ſancti Moyſetis venerabilis epiſcopi & confeſſoris. Apud Aſiam provinciam, ſancti Apollinaris Jerapolitanis antiſtitis, viri eruditiſſimi.* Vide Acta.

Apollinaris.

ROSWEYD. *In Britannia* &c. ut præcedens. *Item ſancti Moyſetis, qui primo quidem vitam ſolitariam in eremo ducens, meritis & virtutibus ac ſignis, quæ faciebat per illum Deus, magnificè innotuerat. Qui poſtmodum, petente Auvia Sarracenorum regina, epiſcopus genti illius factus, fidei catholicæ cuſtodivit intemerata conſortia, & gentem, cui datus fuerat epiſcopus, ex grandi parte ad fidem Chriſti convertit, ſicque in pace quievit.* Ex Adone.

De Moyſete ex Adone.

CENTULEN. Primo loco *Augulum* annuntiat verbis Adonis, ferme ut duo codices proxime citati. Deinde: *Apud Aſiam minorem, ſancti Apollinaris epiſcopi, viri eruditiſſimi.* Moyſetis elogium mutilat, hoc modo: *Eodem die, ſancti Moyſetis venerabilis epiſcopi, qui gentem Saraſinam magna ex parte convertit.*

Apollinaris.

BRUXELLEN. Pro *Auguli*, ſcribit *Anguli*; de reliquo annuntiatio ejus non Uſuardina, ſed Adoniana quoque eſt. Moyſetis elogium ex eodem Adone, hinc inde interpolavit. Deinde cum aliis addit: *Apud Aſiam, ſancti Apollinaris, viri eruditiſſimi, Jerapolitanæ urbis antiſtitis & confeſſoris.* Demum in fine: *Item Helenæ reginæ.* Diximus pridie in Auctariis natalem ejus eſſe XVIII Auguſti.

Helenæ.

HAGENOYEN. Uſuardinus quidem eſt, ſed phraſim non nihil turbatiorem refert. In fine autem perperam ſubnectit: *Item, ſanctorum martyrum Theophili, Saturnini & Revocatæ.* Vide quæ die præcedenti in Auctariis dicta ſunt.

Theophili & ſociorum.

VICTORIN. In fine: *Apud Aſiam, ſancti Apollinaris Hieropolitanæ* [urbis] *antiſtitis, viri eruditiſſimi. Eodem die, ſanctæ Auſtrebertæ virginis & ſancti Theodori martyris*, haud dubie *Heracleenſis*, unius è quatuor megalo-martyribus, de quo in Actis.

Theodori.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Inter Moyſetem & Augulum, *Moyſen* alium *abbatem* interſerit, eum, opinor, qui in Ægypto cum ſex ſociis martyrium conſummavit. Hunc recentiores Martyrologi *Scythopoli* in Ægypto perperam adſcripſerunt, cum ex Vitis Patrum, variis locis ab Henſchenio hîc à pag. 46 recitatis, non Scythopoli, quæ Palæſtinæ ſecundæ metropolis eſt, ſed in *Schiti ſolitudine* à graſſatoribus barbaris, cum ſex fratribus interemptus ſit. Vide plura ex Caſſiano, Sozomeno & aliis apud Henſchenium collecta.

Moyſetis alterius.

CAMBERIEN. monaſterii S. Mariæ Conventualium: *Monaſterio Altimlarenci* [vult dicere *Altovillarienſi*] *adventus ſanctæ Helenæ imperatricis.* De eo agetur XVIII Auguſti.

REGIN-SUEC. ſub num. 130: *Eodem die, ſanctæ Auſtrebertæ virginis & ſancti Theodori martyris.* Vide ſupra

VATICAN. num. 5949. *In Gallia, ſanctæ Auſtrebertæ virginis.* Jam dixi ſpectare ad x. *Auſtrebertæ*

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione fere pura, ad ſecundam, poſt *magnifice innotuit*, hæc ſubjungit: *Poſtquam vero gentem Sarracenorum, cui epiſcopus fuerat factus, ad fidem Chriſti convertiſſet, ad eremum rediit, & ibi cum ſex eremitis à barbaris occiſus eſt.* Quæ hîc confuſa ſunt, in Actis explicantur. Sequitur: *Apud Aſiæ provinciam, ſancti Apollinaris, Jerapolitanæ urbis epiſcopi & confeſſoris, viri eruditiſſimi. Eodem die, ſancti Rechardi regis, patris ſanctæ Walburgæ virginis, qui omnia quæ habuit propter Chriſtum dimiſit & longiſſimam peregrinationem ſumpſit, tandem feliciter obiit.* *Richardi R.*

Altera BELINI editio. In fine: *Eodem die, ſanctæ Helenæ corporis adventus, ad monaſterium Altovillare, quæ mater Conſtantini imperatoris exiſtens, ad hoc religioſe vivendo, pervenire meruit, ut ſacratiſſimæ Crucis Domini Noſtri Jeſu Chriſti fieret inventrix.* Vide dicta ſuperius. *Adventus Helenæ.*

GREVEN. *Item Anatholi, Ammonis, Statiani, Lucii*, ex Hieronym. *In Anglia, Odonis epiſcopi & confeſſoris. Ibidem, Guillermi epiſcopi & confeſſoris.* Vide de utroque indicem Prætermiſſorum. De Apollinare & Richardo, fere ut editio LUBECO-COL. Additur: *Amancii epiſcopi confeſſoris. Frindrudis virginis. Apolonii ſenatoris martyris, patris ſanctæ Apoloniæ.* De his tribus vide etiam citatum indicem, & de ultimo ſpeciatim in eodem indice IX hujus. *Anatholi & ſoc. Odonis. Guillermi. Amancii. Frindrudis. Apolonii.*

MOLAN. *Binchii, Amoluuini epiſcopi & abbatis Lobienſis.* De Helena Belinum deſcripſit. In fine, minori charactere: *Eodem die, Richardi regis, patris ſanctæ Walburgis, qui propter Chriſtum longiſſimam peregrinationem ſubiit.* In aliis editionibus, ſic incipit: *Cominii, natale ſancti Chryſolii, qui huc venit à Marcello Papa ad prædicandum miſſus.* Ubi notandum quod rectè hoc die collocetur, qui in prima editione poſtridie ponitur, cum hac clauſula, *qui Dionyſio notus huc venit.* Sequitur: *Binchii ex Laubiis, beati Amoluini, epiſcopi & confeſſoris. In Anglia, ſancti Odonis, epiſcopi & confeſſoris. Die ſeptima, ſancti Parthenii, epiſcopi Lampſaceni: & ſancti Lucæ, in Storio Græciæ. Marcianis, elevatio corporis ſanctæ Rictrudis.* De Helena dictum eſt. Poſtea minutioribus litteris: *Apud Phrygiam, natalis beati numeroſique martyrii, pariter ab univerſa urbe quadam Chriſtianorum civium ſuſcepti. Hujus auctor & dux exſtitit, vir pietate & religione clarus, Adauctus nomine: cujus in confeſſione Chriſti conſtantiam, omnis populus ſequens, cum mulieribus viri, cum pueris ſenes, cum civibus civitas, injecto igne concremantur, ita ut nullus penitus ex illa urbe, etiam cum optio daretur, abſcederet. Eodem die, ci vitate Lucenſi, Richardi, regis* &c. ut ſupra. *Cominii. Chryſolii. Univerſæ urbis MM. Rictrudis.*

VI *Idus.*

Dionysii & socior. Cointæ.

APud Armeniam minorem, natalis sanctorum Dionisii, Emiliani & Sebastiani. Eodem die Alexandriæ, sanctæ Cointæ martyris, hanc pagani correptam ad idola perducentes, adorare cogebant, quod cum illa execrans recusaret, vincula pedibus ejus innectentes & per plateas totius civitatis eam trahentes, horrendo supplicio discerpserunt. Civitate Corduba, sancti Salomonis martyris.

Salomonis.

Ex *Tornacen. Pulsanen. Albergen. Danic. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Reliqui in textu *Dionisii*,& *Emiliani* juxta Tornacen. Pulsanen. Munerat &c. Albergen. Danic. & Greven. pejus scribunt *Dyonisii*: recte Molan. *Dionysii* & *Æmiliani*. In Pulsanen. sphalma est *Juliani*. Nomen martyris Alexandrinæ octodecim ferme modis in Actis deformatum est. Greven. legit *Coyntæ*; Molan. *Cointhæ*; Tornacen. *Conitæ*; Pulsanen. *Chontæ*; Munerat. *Corinthæ*; prætuli lectionem *Cointæ* cum Albergen. & Danic. quod Rom. parvi lectio sit, & proximius ad *Quintæ* latine accedat; quidquid aliter scripserit Ado: selige quod magis placet. De voce *ydola*, alibi dictum satis. Munerat. male ponit *correctam*, pro *correptam*. Pulsanen. sensum mutilat scribens *execrasset*, pro *execrans recusaret*, & *vincula pedibus ejus innectentes* omittens. Error Danici in *discerserunt*, suppositio *p* correctus est.

Depositio. Salomonis.

Difficultas est circa positionem *Salomonis*, in qua pauci codices ab omnibus aliis differunt. Et inter puriores quidem Marchianen. legit: *In provincia Lusitana, civitate Corduba*; brevius Rosweyd. *In provincia Lusitana, sancti* &c. His fere subscribit codex Praten. dum ponit: *In provincia Lusitaniæ, civitate Corduba.* Atque hoc modo scripsisse Usuardum existimavit Castellanus. Cum vero objicerem ineptè tribui Cordubam, regum Saracenorum sedem, regioni ab ea tam dissitæ, respondit disparatorum connexionem non aliud probare, quam quod Usuardus imperitus Geographus fuerit. Mihi vero non suadetur auctorem ita impegisse circa provincias, quas oculis ferme suis lustraverat; censeoque proinde priora ea verba ad Usuardum non pertinere, atque adeo codices illos, à ceteris in eo discrepantes, inter puros connumerari non posse. Est præterea in Praten. augmentum aliud, de quo in Auctariis agemus.

Dionysii & sociorum.

OBSERVATIO. Trium horum Armenorum martyrum præcipua & distinctior notitia sumitur ex solis apographis Hieronymianis, quæ saltem patriam exprimunt, à Romano parvo præteritam. Illa legunt: *In Armenia minore, natalis Dionisii, Emiliani, Sebastiani.* Istud, sola nomina refert: *Sanctorum Dionysii, Æmiliani, Sebastiani.* Adoprio-rem fontem consuluit, eamque annuntiationem formavit, quæ ab Usuardo & Notkero fere ad apicem descripta est. An præter nomina & provinciam, eorum certamine (nam martyres censentur) nobilitatam, de iis quidquam compertum sit, ex Bollando in Actis intelliges. Inspice etiam notationem Florentinii, qua Bollandi opinionem magis confirmat, inter cetera solerter advertens, Acta sancti Æmiliani Mss, quæ penes se habuit, *corrupta in aliquibus ita esse, ut vix sensus percipiatur; imo, quod oculatissimum Bollandum aufugit, eadem, mutatis dumtaxat nominibus, continere, quæ apud Petrum de Natalibus in vita sancti Pantaleonis martyris prostant, & quod majus est, iisdem pene verbis ac illam construi.* Hæc ille: quæ an sufficiant, ut Jacobilli Acta ex opere nostro auferantur, in supplemento videbitur. In Wandelberti versiculo defuit locus Sebastiano: sic canit:

Senas Dionysius ornat & Æmilianus.

Cointam vel *Quintam*, *fidelem mulierem*, ex Rufino acceptam ego quidem non dubito.

Cointæ.

Sic de ea primus loquitur auctor Romani parvi: *Alexandriæ, sanctæ Cointæ martyris.* Adonis encomium ex laudati Rufini verbis ferme contextum Notkerus integrum descripsit, Noster vix quidquam immutatum reddidit. Jam supra ad XXXI Januarii, dum de sene *Metra* ageremus, celebrem Dionysii Alexandrini epistolam citavimus, ex qua eadem *Cointa* hoc die, sequenti *Apollonia* desumptæ sunt. Vide indicatum ibi Ruinartii locum, vel potius fontem ipsum apud Rufinum lib. 6 cap. 31. Alia est aliorum Eusebii interpretatio, unde & varie apud Bollandum Cointæ martyrium explicatur. An autem *virginis* titulus ei adscribi possit, incertum relinquitur. *Salomon* martyr Cordubensis à solo Usuardo refertur, nimirum quod recentiorem Arabicæ illius persecutionis haberet memoriam; neque enim Salomonem alium Cordubæ pro fide passum novimus. Ab aliis & à Romano hodierno ponitur XIII Martii cum *Ruderico* presbytero, ut in Actis videre est. Cetera, quæ huc spectare possunt, in Variantibus dicta sunt.

Salomonis.

AUCTA-

AUCTARIA.

Pauli Virodun. PRATEN. Præter inserta verba, de quibus in Variantibus egimus, addit in fine: *Viriduno, sancti Pauli episcopi & confessoris.* De eodem agunt plures alii codices Usuardini, sed modo tam diverso, ut additamentum esse apertissime pateat.

HERINIEN. Post textum purum & integrum, agit de eodem Paulo, sed hac phrasi: *Virduni, beati Pauli episcopi & monachi, ipsius ecclesiæ restauratoris & rectoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Sola voce à priori distinguuntur, nempe quod post *rectoris*, adjiciant epitheton, *præcipui.*

MARCHIAN. & ROSWEYD. Sic habent, ut in Variantibus diximus, omni alio additamento carentes, ita ut puris proximi sint.

ANTVERP-MAJ. In martyribus Armenis & in Cointa (quam *Conidam* vocat) fere genuinus est; de Salomone tacet.

CENTULEN. In prima annuntiatione Usuardinus, sic prosequitur: *Sanctæ Chointæ virginis & martyris. Virdunis, sancti Pauli episcopi & confessoris. Civitate Concordia* [pro *Corduba*], *sancti Salomonis martyris.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. *Pauli & soc.* Relato textu puro, subdunt: *Romæ, Pauli episcopi, Luci & Cyriaci.* De qua trium Sanctorum conjunctione, vide Bollandum & Castellanum hic; nimis quam sæpe infra repetitur.

BRUXELL. Solito purior, post *discerpserunt*, interjicit: *In Hispania, civitate* &c. In fine; *Romæ, sancti Pauli episcopi & confessoris. Et sanctorum Lucii & Ciriaci.*

HAGENOYEN. Ex Cointa *Torritam* facit, cetera puritati proximus. In fine autem: *Brixiæ,* (an non *Papiæ?*) *Ivencii episcopi & confessoris.* *Iventii.* *Romæ, sancti Pauli episcopi, Lucii & Cyriaci martyrum.* Vide Scriptores de quibus supra diximus.

BELINI I editio, *Coytæ* scribit, altera, *Corinthæ.* In reliquis eadem addit, quæ Antverp. & Max-Lubecana.

AQUICINCT. *Romæ, Pauli episcopi, Lucii & Cyriaci.* Eadem ubique phrasis ab altero in alterum transmissa.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Incipit: *Pauli episcopi & martyris.* *Mengoldi, militis martyris.* *Mengoldi. Helenæ.* *Sanctæ Helenæ reginæ, matris Constantini imp.* Tum *Dionysii* &c. De Cointa & Salomone, nihil.

Codex 3 BIGOTIAN. sig. D. 9: *Eodem die* *Cuthmanni.* *sancti Cuthmanni.* Nomen ab aliis aliter scribitur.

Codex D. LE MARE, nota C. qui fuit Franciscan. *Romæ, Pauli episcopi, Lucii, Cyriaci.*

VATICAN. 5949 Solum adjicit: *Romæ, sancti Pauli.* *Pauli episcopi*, ut habent apographa Hieronym.

ALTEMPS. *In territorio Dolensi, sancti Ja-* *Jacuti.* *cuti confessoris.* De quo vide Prætermissos hoc die. *Monasterio Fiscanni, sancti Geuthmanni,* *Geuthmanni* *Lemovicensis episcopi & confessoris.* In Missali Gemeticensi pervetusto, dicitur *Curmanni confessoris.* Et sic fere supra legit codex Bigotianus.

STROZZ. & MEDIC: *Item Romæ, sanctorum martyrum Paulini episcopi, Lucii & Cyriaci. Item,* *Paulini & soc.* *sancti Eventii* vel *Iventii episcopi & confessoris.* *Eventii.* *Et sanctæ Helenæ virginis.* Paulinum hunc, alio- *Helenæ V.* rum *Paulum* esse, satis constat. Quæ sit *Helena virgo*, nescio.

EDITIO LUBECO-COL. Nusquam Usuardo similior, in fine solum addit martyres de quibus supra; nempe: *Romæ, sanctorum Pauli episcopi, Lucii & Ciriaci martyrum.*

GREVEN. Eosdem annuntiat & eodem mo- *Julii.* do. Tum: *Item, Julii Papæ, quem Ado & Usuardus ponunt pridie Idus Aprilis.* *Eudoaldi.* *Eudoaldi, episcopi Lugdunensis & confessoris*: Est verosimiliter *Chagnoaldus* Laudunensis de quo VI Septembris. *Pauli Virdunensis episcopi & restauratoris præcipui.* *Thyadgermi.* *Thyadghermi, episcopi secundi Halverstadensis & confessoris, in Werdena quiescentis.* Vide Bollandum in indice Prætermissorum. *Iventii, episcopi Papiensis & confessoris.* *Iventii.* *Chunibaldi.* *Chunibaldi confessoris.* *Mengoldi militis.* *Mengoldi.* *Gislarii presbyteri.* De hoc & Chunibaldo, vide ci- *Gislarii.* tatum indicem. *Helenæ Christianissimæ reginæ* *Helenæ transl.* *translatio.* Et hujus & vitæ historia dabitur XVIII Augusti.

MOLAN. *Romæ, Pauli episcopi, Lucii & Ciriaci. Ipso die, depositio sancti Pauli episcopi Virdunensis* &c. *Item Hoii, natalis beati Mengoldi,* *Chrysolii.* *glorioso martyris. Natale sancti Chrysolii, qui Dionysio notus huc venit, à Marcello Papa ad prædicandum missus.* Sed hæc postrema in aliis editionibus correcta & ad præcedentem diem melius revocata. In his porro ita habet: *Eo-* *Nicetii.* *dem die, natale sancti Nicetii episcopi Bisuntini & confessoris, præclaræ sanctitatis viri. Ipso die,* *depositio sancti Pauli* &c. *Die octava, sancti mega-* *Theodori.* *lo-martyris Theodori ducis exercitus*, de quo nos pridie. *Romæ, Pauli* &c. Demum charactere mi- *Eugenii* nori: *In Bithynia, beati Eugenii, & Mariæ filiæ,* *& Mariæ.* *de quibus Metaphrastes.* Rejiciuntur à Bollando ad XVII Julii, quia eo die Venetias translati.

V *Idus.* *Die* 9

APud Alexandriam, passio sanctæ Apolloniæ virginis, cui per- *Apolloniæ.* secutores, omnes primùm dentes excusserunt. Deinde cum minarentur, vivam se eam incensuros, nisi cum eis impia verba proferret, illa paululum quid intra semetipsam diliberans, repente se *Ammonis & Alexandri.* è manibus impiorum prorupit, & in ignem, quem paraverant, prosilivit. Suevo apud Cyprum, sanctorum Ammonis & Alexandri.

Textum purum referunt soli codices *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Plerique alii codices in eo potissimum excedunt, quod, sive ex Pratensi sive aliunde, textui adjiciant sanctum *Ansbertum Rothomagensem episcopum*, ut brevi ex Auctariis cognosces.

VARIA LECTIO. Verum virginis nomen *Apollonia* est, non *Appolonia*, ut Munera-tus, nec *Apolonia*, ut Grevenus. Pro *vivam se eam*, posuit Herinien. *vivam eam se*; Greven. & Molan. *eam se vivam*; ubique recte, & cum Adone, quem postremi ambo pressius etiam secuti hîc sunt in interpositione vocis *ageret*, legentes, *paululum quid ageret, intra semetipsam* &c. Ultro fateor id ad claritatem conferre, verum codices omnes tum Mss. tum excusi, ei lectioni plane repugnant. Pejus habet Munerat. *paululum quidem*: & *exilivit* pro *prosilivit*. *Suevo* diserte exprimunt codices passim, non *Sueno*, ut vult Castellanus. *Sievo* in Tornacen., *Sieno* in Munerat. *Suevi* in Greveno, rejicienda sunt; uti & *Avinionis* pro *Ammonis* apud præfatum Munerat. Alias *Sueuo* vel *Sueno* inflexiones vide in Actis, ubi locum ignotum esse comperies.

Pro Pratensi .cod.

In ecgrapho nostro Pratensi ad calcem apponitur: *Fontenella, sancti Ansberti episcopi & confessoris.* Sed cum ea verba à Sirmondo lineolâ subducta sint, noteturque illa ipsa in codice B, esse in textu & ab eadem manu, signum est prætenso autographo adjecta fuisse; atque adeo codicem illum inter puros servandum putavi. Potuit præfata annuntiatio ex aliquo Hieronymiano accipi, præsertim ex Lucensi, qui fuit olim sancti Wandregisili, ubi ejus positio recte signatur: *In Alto-monte super Sambre.* At quisquis codicem illum auxit, aliter annuntiationem formavit, & inde in alios codices transiit, non ubique uniformiter expressa, ut ex Auctariis patebit.

Apollonia.

OBSERVATIO. Hæc est *admiranda illa Apollonia, provectæ ætatis virgo* & martyr inclyta, quam die proxime præcedenti, ex citato ibi Rufini loco cum *Metra* seu *Metrano* & *Cointa* seu *Quinta* acceptam diximus, inde primum extracta ab auctore Romani parvi: *Alexandriæ, Apolloniæ virginis*; selecto, opinor, pro ejus arbitrio, hoc die; ad quem Ado rursus elogium ex laudati Rufini versione contexuit, à Notkero integrè descriptum, à Nostro modicissimè imminutum. Et in hac quidem Martyrologorum serie celebratur Apollonia, quæ apud Hieronymianos codices, Bedam, Florum, Rabanum & Wandelbertum ignota est. Cur Sanctæ hujus martyrium *sub Decio* collocet Baronius, æquè ac præcedentia *Metræ & Cointæ*, haud satis queo conjicere, cum furentis populi in Christianos rabie, superstite adhuc Philippo, hæc contigisse planissime constet, ex laudata jam sæpius Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola. Nos passionis causam & tempus assignavimus in Tractatu nostro de Patriarchis Alexandrinis num. 164, quæ fusius explicantur à Tillemontio tomo 3 à pag. 293. Utrum præter hæc admitti possint Acta alia subinde conficta; porro an secunda aliqua *Apollonia* recte ad Juliani tempora revocetur, vide apud Bollandum, & hîc infra in Auctariis Greveni.

Ammonis & Alexandri

In apographo Hieronymiano Lucensi perperam divisa sunt *Ammonis & Alexandri* nomina, per interpositionem citatæ superius annuntiationis, *sancti Asberti*, pro *Ansberti, episcopi.* Reliqua utrumque conjunctum servant, *Sueno*, vel *Suevo apud Cyprum.* Locum certaminis negligit Epternacense, socios anonymos xx adjiciens. Tu hos aliosque à recentioribus confusos, ad classes suas in Actis reductos invenies, & nonnulla etiam in Florentinii notatione satis accurate observata. Nobis certum est Usuardum ex aliquo Hieronymiano codice annuntiationem suam desumpsisse, in quo verosimiliter sic reperit, quemadmodum in textu legimus; nisi quod forte de suo alterum alteri antepoluerit. Rabanus ex eodem fonte sua descripsit; ex hoc Notkerus, & hi ambo disertè cum Usuardo legunt *Suevo*, editore ad marginem per asteriscum indicante *Soli*, ut forte alibi repererat, unde & verosimiliter in Romanum hodiernum ea positio derivata est. De solo *Ammone* agit Wandelbertus, at cum tres synonymi hoc ipso die apud Hieronymianos recolantur, quem proprie velit, aliis determinandum relinquo. Sic habet: *Quinis Ammonem recolunt pia vota beatum.*

AUCTARIA.

Ansberti.

MARCHIAN. Purus in textu, subdit: *Ipso die, sancti Ansberti Magnensis episcopi.* Exesis, opinor, primis litteris, imperitus librarius ex *magensis* quæ est postrema pars *Rothomagensis*, efformaverit *magnensis.* Non video id aliter posse intelligi.

ANTVERP. & MAX-LUBEG. Adjiciunt: *Fontinellæ monasterio, sancti Ansberti archiepiscopi Rothomagensis & confessoris.*

Sabini.

PULSANEN. Incipit: *Apud Canusium civitatem Apuliæ, depositio beati Sabini episcopi & confessoris.* Apolloniam refert absque elogio. Tum: *Apud Cyprum, sanctorum Ammonis & Alexandri. Eodem die, beati Ansberti Rotomagensis ecclesiæ archiepiscopi.*

Athenodori.

ANTVERP-MAJ. *Alexandriæ, sanctæ Apolloniæ virginis & martyris.* Desunt textus reliqua, quibus substituuntur: *Apud Pontum provinciam, sancti Athenodori episcopi, fratris beati Gregorii, qui Theologus cognominatus est. Fontanellæ monasterio, transitus beati Ansberti episcopi.* Omittit, quæ alii clarius explicant, *Rothomagensis ecclesiæ* &c.

Ros-

ROSWEYD. In prima satis purus, addit: *In Blandinio, sancti Ansberti episcopi & confessoris. Apud Cyprum, Alexandri martyris & Ammonis confessoris.* Titulus *martyris* æque quadrat utrique. *Ammonis confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Textui puro adjungunt: *Eodem die apud monasterium Fontinellæ, natale sancti Ansberti Rothomagensis episcopi & confessori.* ALBERG. & DANIC. agunt de *Paulo Virdunensi* &c.

CENTULEN. Deest Apolloniæ elogium. Tum: *In Ponto civitate Gneocæsarea, sancti Athenodori episcopi, fratris beati Gregorii. Civitate Rothomago, sancti Ansberti archiepiscopi & confessoris.* *Athenodori.*

BRUXELL. Incipit: *Commemoratio beatæ & semper Virginis Mariæ.* (Octavam Purificationis, ni fallor, indicat.) In Apollonia modice interpolatus est, *Apud Cyprum* &c. ut Pulsanensis. Sequitur: *Eodem die, translatio sancti Ansberti, Rothomagensis archiepiscopi & confessoris, qui in monasterio Altimontensi fuerat exilio relegatus, & apud Fontanellam sepultus, & inde postea in Blandinium hac die translatus. Apud Virdunum* &c. Vide supra. *B.V. Mariæ.* *Translatio S. Ansberti. Pauli.*

HAGENOYEN. Elogio Apolloniæ addit: *Et ipsam solent invocare, dolorem dentium sustinentes.* In fine: *Item Fontinellæ monasterio, sancti Ansberti archiepiscopi Rothomagensis depositio. Apud Virdunum* &c. *In Bavaria, Altonis confessoris.* Qui fuit abbas in Altenmunster. *Altonis.*

AQUICINCT. *Ipso die, sancti Ansberti Rothomagensis archiepiscopi.*

VICTOR. & REG. SUEC. sub numero 130: *Apud Pontum provinciam, sancti Athenodori episcopi. Canusia civitate, sancti Savini episcopi.* *Savini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Apolloniæ virginis & martyris, cum multis aliis: Dionysii episcopi Alexandrini, exhortatoris prædictorum martyrum.* Vide Observationem. *Dionysii Alexandr.*

VATICAN. sub num. 5949 charact. Longobard. quod fuit olim Beneventanum, sæpe jam superius citatum. Primo loco habet: *Natalis sancti Sabini, Canosini episcopi & confessoris.*

UGHELLIAN. *Fontenellæ monasterio, sancti Ansberti, episcopi Rothomagensis & confessoris.*

STROZZ. & MEDIC. *In Oriente,* [quid ni *in Meridie?*] *sancti Savini episcopi. In Fontanella monasterio, sancti Ansberti, episcopi Rothomagensis & confessoris.*

EDIT. LUBECO-COL. De Ansberto, Paulo Virdunensi, & Athenodoro, scribit ut supra. In fine: *Ipso die, beati Altonis confessoris.* *Altonis.*

BELIN. In utraque editione pro *Ansberti*, scribit *Amsuberti.* Prior habet: *Suevo apud Ægyptum*, de quo vide Acta.

GREVEN. *Octava Purificationis beatæ Mariæ. Octava Ammonis, Thomæ & aliorum* XXXVII. *Item Emiliani.* Confusa hîc nomina ex Hieronym. *Monasterio Fontanellæ, sancti Ausberti, episcopi Rothomagensis, cui cum puella nobilis nomine Angadrisina desponsata fuisset, & utrique cælibatus magis placeret, illa oratione impetravit, ut turpissima & leprosa efficeretur. Sed post à beato Audoëno Rothomagensi archiepiscopo, Christo consecrata, pristinæ pulchritudini est reddita: Ansbertus vero, sub sancto Wandregisilo, abbate Fontanellæ, monachus primum, deinde abbas factus, postremo, beato Audoëno in episcopatu digne succedens, in pace quievit. In Britannia, Teylliani confessoris. In Hibernia, Trouani episcopi & confessoris. Apud Pontum provinciam, beati Athenodori, episcopi & confessoris, fratris beati Gregorii Niceni. Altonis, confessoris. In Hibernia, Tarabatæ virginis.* *Octava Purific. Amm. & soc. Emiliani. Ansberti. Teylliani. Trouani. Tarabatæ.*

Hactenus ambæ editiones, MDXV & MDXXI, sed postrema, adjicit sequentia, plane apocrypha: *Eodem die, sanctæ Apoloniæ alterius, virginis & martyris, quam Julianus Cæsar pro fide Christi, primum fecit virgis cædi, deinde in equuleo suspensam, vivam jussit excoriari, ac de carnibus ejus particulas scindi: ad ultimum post dentium atrocem evulsionem, gladio transverberatam, Christi martyrem fecit.* Vide Bollandum & Castellanum hic. *Apolloniæ alterius.*

MOLAN. In 1 edit. *Fontanellæ monasterio, sancti Ansberti archiepiscopi sanctæ Galliarum sedis Rothomagensis.* In aliis sic habet: *Gandavi in Blandinio, ex Fontanellæ monasterio, sancti Ansberti, sanctæ Galliarum sedis archiepiscopi. In Hoyo, sancti Maingoldi, ducis & martyris, regis Hugonis Anglorum filii*; quem in prima editione melius pridie posuit. *Die nona, sancti martyris Nicephori.* Est is qui Sapricio palmam præripuit. *De Ansberto.* *Maingoldi.* *Nicephori.*

IV *Idus.* *Die* 10.

ROmæ, natalis sanctorum martyrum Zotici, Hirenei, Jacincti, & Amantii. In Oriente, sanctæ Sotheris virginis, quæ graviter & diutissimè alapis cæsa, cum cetera quoque pœnarum genera vicisset, gladio martyrium consummavit. Item Romæ via Lavicana, militum decem. Apud Castrum Cassinum, sanctæ Scolasticæ virginis, sororis sancti Benedicti abbatis. In pago Rothomagensi, sanctæ Austrebertæ virginis. *Zotici & soc.* *Soteridis.* *Militum x.* *Scholasticæ.* *Austrebertæ.*

Textus est *Praten. Marchian. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Scribendum erat *Irenæi* & *Hyacinthi*, ut correxit Molan. Sed cum nulli codices ita legerent, putavi servandam scrupulosius medii ævi lectionem. Munerat. Pro *Zotici*, male posuit *Zonei.* Item *Hyrenei*, quod etiam habent Antv. & Max-Lubec. In Praten. pro *Jacincti* est *Jacinti.* *Amancii* pro *Amantii* communis multorum codicum error est. *Soteris* scribit Marchian. cujus lectio præferenda esset, nisi codices omnes repugnarent. Solus Pratensis habet *Casinum*, rectè opinor, sed reliqui

omnes, ut in textu; qui etiam concordant in *Scolasticæ*, licet Molanus correxerit *Scholasticæ*. *Rothomagensi* est fere omnium, excepto Pratensi, qui etiam legit *Austrobertæ* cum Marchianensi & Greveno, reliqui ut in textu: solus Molanus scribit *Austrebertha*.

Zotici & soc.

Soteridis.

OBSERVATIO. Ex quatuor primis Martyribus aliqui cum Sotere aut Soteride in apographis Hieronym. conjuncti, à Beda discernuntur; ubi clarius & exactius expressa quatuor nomina. Rom. parvum forte in orthographia à Rosweydo correctum (ut in Beda verosimiliter fecere Henschenius & Papebrochius) etiam accurate scribit, quemadmodum & Ado, cui procul dubio ad elogium materia defuit. Meminit idem Rom. parvum *Soteris*, positione non expressa, nisi quis copulativam &, ad priores Romanos Martyres putet adstringendam. Aliter sane Romani parvi textum accepit Ado, qui græca fortasse nominis origine deceptus, *Soteridem* primus *in Orientem* transtulit, atque in eo Nostrum sequacem habuit. *Non item Notkerum*, inquit Castellanus, *qui Rabanum imitari maluit & antiquiores; forte advertens, verosimilius in Italia mortuam, quæ sancti Ambrosii consanguinea fuerit.* Non potuit *Antiquiores* alios intelligere, præter Hieronymi apographa; at enim diligentiam hîc suam desiderari passus est, vir de cetero accuratus, cum Notkerus (sive unam sive geminam Soterem fecerit) ipsissima Adonis verba hoc die ad apicem referat. Hoc Castellanum fallere potuit, quod annuntiationem Notkeri legerit VIII Idus seu VI hujus, his verbis conceptam: *Romæ via Appia, in ejusdem cœmiterio, passio sanctæ Sotheris virginis & martyris.* Quæ omnia, excepta ultima voce, ex Rabano accepta ultro fatemur, ut nos ipso die ex Greveno diximus. Rursus *Sotheris sacratissima virgo* apud Adonem & Notkerum refertur XII Maii, ut ibi indicabimus. Dubitat hoc loco Florentinius, virone an mulieri aptandum sit *Soteris* nomen: item utrum bis eadem Virgo annuntietur, ut de Agnete factum vidimus: sed hæc alterius & disquisitionis & loci sunt. Laudatiunculam, quam ei Ado concinnavit, Noster descripsit. Ne hîc diutius immorer, videatur Bollandi commentarius, in quo ex Ambrosio adducuntur, quæ ad veram Virginis laudem spectare possunt, aliaque ad ejus cultum pertinentia. Ruinartius in selectis pag. 405 S. Ambrosii loca etiam producit. Castellanus in notis breviter collegit, quæ curiosiora sunt pag. 600 & 601; Tillemontius autem cum Pancratio conjunxit tomo 5 a pag. 259.

Militum x. Scholastica. Austrebertæ.

Sequitur, *Militum decem*, qui in Romano parvo, Adone, Nostro, & Notkero, nudis solum nominibus referuntur. *Scholastica* à Nostro adjecta est, quam ampliori encomio Rabanus & ex eo Notkerus exornant. Sed quid de *Austreberta*, soli Nostro nominata? Dicam ingenue, non immerito me dubitare, utrum ab Usuardo ipso fuerit posita, idque adeo, quod ejus non meminerint codices duo, mihi certe æstimatissimi Herinensis & Tornacensis, non soliti hactenus prætermittere, quod Usuardi genuinum est, præsertim in Sanctis Francicis, sic ut conjectari nullo modo possim, quid scriptores movisset ad reticendam Sanctam aliàs notissimam, si in Usuardi autographo fuisset expressa. Servanda nihilominus fuit in textu, ne ex arbitrio meo potius quam ex aliorum codicum auctoritate, Usuardi simplicitatem videar definire. Quid versibus suis indicet Wandelbertus, dicat alius interpres:

Sother, Irenæus & Scholastica virgo quaternis
Egregia pariter meritorum laude nitescunt.

AUCTARIA.

JAm dixi HERINIEN. & TORNAC. Austrebertæ non meminisse. Consentit & his PULSAN. in eo singularis, quod ordinem martyrum Romanorum interturbet, & pro *Amantii* scribat *Amarini*. Tum sic: *Item Romæ, sanctæ Sotheris virginis.*

ANTVERPIEN-MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In eo solum à puritate deficiunt, quod primo loco Scholasticam annuntient, atque in fine pro *Austrebertæ*, ponant *Austrebergæ*, quod & in nonnullis aliis codicibus legitur. In Belgica editione deest nomen unius ex quatuor primis martyribus.

De Scholastica.

ULTRAJECT. LEYDEN ALBERGEN. & DANIC. Etiam primum locum Scholasticæ tribuunt, sed Usuardino textui hæc superaddunt: *Hujus animam de corpore egressam, vidit sanctus Benedictus in columbæ specie, cæli secreta penetrare. Qui tantæ ejus gloriæ congaudens, Deo gratias reddidit, ejusque obitum fratribus denuntiavit. Quos etiam protinus misit, ut ejus corpus ad monasterium deferrent & in sepulcro, quod sibi præparaverat, collocarent; ut quorum mens una semper in Deo fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret.* An ea conjunctio duret, alibi controvertitur.

CENTULEN. Textui nonnihil abbreviato, subjungit in fine: *Sanctonas, sancti Troiani episcopi & confessoris*, quæ verba ANTVERP-MAJ. etiam posuit, sed inter Scholasticam & Austrebertam. Ceterum spectat *Troianus* iste ad XXX Novembris. *Troiani.*

BRUXELL. Elogium Scholasticæ ex ULTRAJ. &c. hîc relatum, ex parte mutilat, post *secreta penetrare*, sic legens: *Quo viso, ipse corpus sororis defunctæ fecit ad suum monasterium deferri, & in sepulcro quod sibi ipsi præparaverat, sepeliri. Et illud postea Cynomannis translatum est.* Sequitur de Soteride, omissis martyribus

tyribus Romanis. Tum de x militibus. Post *Rothomagensi*, hæc inserit: *In loco qui vocatur Pauliacus. Eodem die apud Nivellam, elevatio sanctæ Gertrudis virginis.* Demum manu belgica recentiori: *Item in valle, quæ dicitur ad stabulas Rodis, beati Guillermi confessoris. Qui ex comite Pictaviæ ac duce Aquitaniæ ferocissimo, factus est strenuissimæ vitæ eremita solidissimus, ac miraculorum patrator validissimus.* Vide hæc in Actis diligentissime & exactissime discussa.

Elevat. S. Gertrudis.

Guillermi.

HAGENOYEN. Plura de Scholastica admiscet non adeo probata. Sic loquitur post *sancti Benedicti abbatis: Hæc rectrix erat multarum sanctarum virginum sanctimonialium. Quæ quodam die, cum sanctus Benedictus ad eam visitandi gratia* [veniſſet] *& mox recedere vellet, pluviam à Deo cum tonitruis obtinuit, & sic illum* [ille] *cum ea invitus pernoctavit. Hujus animam in brevi postea de corpore egressam, vidit Benedictus frater ejus in columbæ &c.*

Alia, de Scholastica.

VICTORIN. Pro *Amantii*, scribit *Amarii*. In fine ut CENTUL. de sancto Trojano.

ALTEMPS. in Anglia auctus: *Ipso die, sanctæ Vivinnæ abbatissæ.*

Vivinnæ.

STROZZ. ET MEDIC. Primo loco: *In partibus Tusciæ, loco qui dicitur Pauliacus, transitus sancti Guilielmi, eremitæ & confessoris, magnæ sanctitatis & glorioſis miraculis viri.*

Guilielmi.

CODEX MONTIS SANCTI. *Sanctonis civitate, depositio sancti Troiani episcopi & Baldegundis abbatissæ.*

Troiani & Baldegundis

EDITIO LUBECO-COL. Scholasticam primo loco refert ut ULTRAJ. &c. Sequitur: *Eodem die, sancti Guilhelmi confessoris. Hic prius Dux fuit Aquitaniorum & ultra modum flagitiosus, sed postea divino nutu compunctus, abbrenuntiavit seculo, monachalem habitum assumens, factus est servus servorum Dei. Hic centies per noctem & diem genua flectebat, transiens de activa ad contemplativam vitam. Etiam ad tantam perfectionem pervenit, ut spiritu prophetiæ fulgeret. Qui postmodum firmatus corpore & sanguine Christi participatus migravit ad Dominum.* Deinde in textu admixtum, quod Soteris *sub Diocletiano Augusto* sit passa. *Sanctonas, S. Traiani episcopi & confessoris.*

De Guilielmo.

BELIN. In secunda editione paulo correctior est; in utraque primo loco annuntiat: *Natale, sancti Guillelmi confessoris, Ordinis eremitarum sancti Augustini.* Videantur Acta.

Guilielmi.

GREVEN. *Apud Sanctonas, Troani, episcopi & confessoris. Elevatio sanctæ Gertrudis virginis. Guilelmi comitis Pictavienſis & confessoris. Qui cum se flagitiis primo totum dedisset, & schismati Petri Leonis faveret, à beato Bernardo terrifice correptus, tandem ad cor rediit; ferreamque loricam ad carnem induens, austeram vitam duxit, ac sui nominis ordinem initians, quievit in pace.* Ubique confusio ab Henschenio erudite sublata.

MOLAN. In Guillelmo Belinum descripsit. Dein: *In Campania, natale sancti Sylviani episcopi & confessoris.* Ista scribit Rabanus: Hieronym. & Notkerus *Silvanum* nominant. Sequitur: *Et Baldegundis abbatissæ*, quam aliqui in virum transformarunt. Editiones aliæ incipiunt: *In stabulo Rodis, natale sancti Guilielmi*, &c. ut prior. Deinde: *Arvernis, depositio sancti Sigonis, ejusdem civitatis præclaræ sanctitatis episcopi & confessoris, tempore Clotarii regis. Die decimâ, sancti martyris Charalampi.* De Silviano & Baldegunde ut supra. Denique litteris minutioribus: *Dordraci, sanctæ Suræ virginis & martyris commemoratio, sub nomine Soteris, quod latine interpretatur salvatrix.* Videatur Bollandus hac die. Certe non satis evincit Castellanus, Suram hanc seu *Zuwardam* Dordracenam cum Soteride Romana vel Orientali confundendam.

Sylviani.

Sigonis.

Charalampi.

Suræ vel Soteris Dordracenæ

III *Idus.* *Die* 11.

APud Lugdunum, natalis sancti Desiderii episcopi & confessoris. Eodem die castro Nantonense, sancti Severini abbatis monasterii Agaunensis, cujus precibus cultor Dei rex Clodoveus à diutina infirmitate sua liberatus est. Alexandriæ, depositio sanctæ Eufrasiæ virginis, quæ in monasterio virtute abstinentiæ & miraculis etiam claruit.

Desiderii.

Severini.

Eufrasiæ.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Antverp-maj. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Male in Tornacen. scribitur *Laudonensi*, pro *Nantonensi*, pejus in Munerato, *Nannetensi*: nec bene Greven. *Nautoniensi*, Molan. *Nantoniensi*: Praten. Marchian. & Munerat. legunt *Acaunensis*, Antverp-maj. *Aganensis*, Pulsanen. *Athaunensis*, Greven. *Augaunensis*, melius in textu. Prætensum autographum scribit *Flodovehus* vel *Flodovechus*, alius cod. Pratensis & Antverp-maj. *Flodoveus*, item Herinien. Pulsanen. & Greven. At Munerat. opinor errore typothetæ, *Clodoneus*; vera est aliorum & textus lectio. Pulsanen. & Antverp-maj. omittunt *Rex*; Marchian. pro *diutina* habet *diuturnâ*; Antverp-maj. simpliciter ponit, *ab infirmitate sua liberatus est*. Reliqui in textu, *Eufrasiæ*, ex omnium codicum consensu, licet Tornacensis rectius legat *Eufrosinæ* ut in Observatione latius explicabitur.

OBSERVATIO. Usuardus hoc die Sanctos præterit, qui apud Bedam & Adonem diserte exprimuntur. Ille *Calloceri* & *Parthenii* meminit, atque ex ipso Rabanus; hîc *Simplidis Viennensis*; quorum nemo à Nostro commemoratur. Id autem cum Castel-

Desiderii.

Castellano potissimum demiror, cur Ado, in producendis ecclesiæ suæ Sanctis præsulibus, aliàs, & hoc ipso die, tam liberalis, cur, inquam, illustrem illum *Desiderium* ejusdem ecclesiæ decessorem suum non annuntiet, à Beda disertè positum: *Eodem die Lugduno, Desiderii episcopi?* Nec obest Rabani silentium, cum Bedæ textus ex Wandelberto confirmetur. Displicet quidem positio; neque omittendus erat titulus *martyris*, merito ei ab aliis adscriptus, utpote qui famosæ Brunechildis jussu, primùm exilio multatus, deinde *Prisciniaci*, non *Lugduni*, lapidibus obrutus, fuste percussus & necatus est, ut fusius ex ipsiusmet Adonis relatione narrat Notkerus XXIII Maii, hodie translationem commemorans. Hîc à nobis quæritur, an neutro die ab Adone consignatus sit: cum utroque à Rosweydo in appendicem rejiciatur? In varias partes se versat Castellanus, sed tandem in Corollario ad finem voluminis, ex Notkeri verbis XXIII Maii, se elicere putat, quod Ado in Martyrologio de eo plane non meminerit. Verba Notkeri sunt: *De quo quia venerabilis Pater Ado, ejusdem ecclesiæ nostra ætate pontifex, utpote in præsentia posito, & ob id suis in cunctis notissimo, aliquid speciale dicere superfluum existimavit.* Quanti momenti sit ista ratio, judicent alii: ego certe Notkeri hodiernum textum vere Adonianum nihilominus crederem, nisi me Usuardi silentium prohiberet, qui soliti ductoris sententiam non neglexisset, si eam in ejus Martyrologio reperisset; *confessoris* præterea titulum Bedæ verbis certò non additurus, ubi tam apertè martyrio coronatus declaratur; quemadmodum & Florus XXIII Maii pronuntiat, ut ibi proprio loco dicetur. Ne hîc longior sim, videantur Acta, præfata illa die XXIII Maii, in quibus res tota operosius deducitur & illustratur. Wandelberti versus ex Bedæ textu hoc die clarissimè profluunt:

Ternis hinc Desiderius Lugduna coronat
Mœnia: Partemio & Calocero Roma refulget.

Severini. *Severini* abbatis Agaunensis, miraculis clarissimi memoria in nullis antiquis Martyrologiis reperitur; eum primus Noster suo inseruit: cur autem *Clodovei* nomen passim in *Flodovei* vel *Flodovehi* transformatum sit, non est operæ pretium indagare. Vitam ejus ab anonymo scriptam & in Actis editam, interpolatam esse fatentur eruditi; an primigenia à Mabilione 1. sec. Bened. in appendice pag. 568 vulgata, omni nævo immunis sit, in Supplemento examinabitur. *Eufrasiæ.* *Euphrosynam* cum Usuardo retulimus supra Kalendis Januarii, desumptam ex Adone, cujus elogium inter Auctaria invenies. Bollandus, ut ibi diximus, inter Prætermissos in hunc diem rejecit, Castellanus ad XXV Septembris. Hîc autem Romanum parvum, ex ipso Ado, & ex utroque Noster, non *Euphrosynam* sed *Euphrasiam* memorant. Ex elogio colligi videtur, & ex aliis probatur, eamdem sub utroque nomine latere Sanctam. Unde Rom. hodiernum 1 Januarii recte *Euphrosynæ* aptavit, quod de *Euphrasia* Ado & Usuardus hodie posuere. Vide quæ ibi in Observatione dicta sunt. Nec sane diversa est, quæ XXV Septembris apud Græcos colitur, quo die verosimilius obiisse censenda est, magnis illis laudibus ornata, quæ in Actis fuse enarrantur. An satis sincere & vere, dubitant eruditi non pauci, inter quos Tillemontius tomo 10 pag. 50, quorum argumenta in Supplemento Februarii accuratius excutientur.

AUCTARIA.

Saturnini & sociorum. *De Eufrasia.* *Caloceri & Partenii.*

A NTVERP. & MAX-LUBEC. hoc die Sanctos referunt, qui à Nostro sequenti ponuntur. Ita habent: *In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbyteri, Dauiti* [Dativi] *Felicis, Apulei & sociorum eorumdem, qui passi sunt pro Christo sub Anolino proconsule. Apud Lugdunum, Desiderii episcopi. In Alexandria, depositio Eufrasiæ virginis, quæ in monasterio, ut illius vita docet, mira abstinentia,* [abstinentiæ virtute] *virtute & miraculis claruisse cognoscitur.* De Severino tacent.

ROSWEYD. Penultimo loco, textui inserit: *Romæ, Caloceri & Partenii martyrum.* Pro *Eufrasiæ*, scribit *Eufraxiæ*; cetera satis purus est.

ANTVERP.-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ.-BELG. Fere similes sunt duobus primis, sic habent: *In Africa, sanctorum martyrum, Saturnini, Daniti, Felicis presbyteri, Apulei & sociorum eorumdem. Qui passi sunt pro Christo, sub Juliano imperatore, Anolino proconsule.* Sequitur de Desiderio, pure. Tum: *Alexandriæ, depositio sanctæ Eufrosinæ virginis, quæ in monasterio, ut illius vita docet, mira abstinentia virtute & miraculis claruisse cognoscitur.* In omnibus etiam prætermittur Severinus.

CENTULEN. *Apud Lugdunum, sancti Desiderii episcopi & confessoris. In pago Vastinensi, castro Mandonis, sancti Severini abbatis monasterii Agaunensis, cujus precibus cultor Dei rex Francorum Clodoveus* [videtur antea positum fuisse *Flodoveus*, sed erasa est pars superior f, unde quod supereſt, format c,] *à sua infirmitate liberatus est. Alexandriæ, sanctæ Eufrasiæ virginis.*

Simplicidis. BRUXELLEN. Incipit: *Apud Viennam, sancti Simplicidis episcopi & confessoris.* Tum de Severino pure. De Eufrasia vero ut ANTVERP. supra.

Yminiæ. HAGENOYEN. De Saturnino, Davito &c. cum ANTVERP. Adjicit tamen in fine, *& Juliano imperatore.* Reliqua fere cohærent cum textu. In fine: *Item Yminia virginis.* An *Soliniæ?*

VIC-

VICTORIN. & CODEX REG. SUEC. signatus num. 130. In fine: *Item sancti Amasii episcopi & confessoris.* Nec in Actis, nec Prætermissis est. *Amasii.*

VATICAN. num. 5949. *Campaniæ, sancti Castrensis, episcopi & confessoris. Romæ, Caloceri & Partenii.* Coluntur duo postremi XIX Maii. *Castrensis. Caloceri. Parthenii.*

UGHELLIAN. Initio habet: *In Africa, sanctorum martyrum Saturnini* &c. ut in ANTVERP.

ALTEMPS. *Monasterio Glascoviensi, sancti Belesii martyris.* Quis hic sit, nondum licuit invenire. *Belesii.*

STROZZ. & MEDIC. *Item, sancti Caloceri archiepiscopi Ravennensis.* Vide Henschenii comment. *Caloceri Ravenn.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Severino. Dein de Saturnino cum sociis, & de Eufrasia, ut supra. Diem claudit: *Apud Viennam, sancti Sinniplidis episcopi & confessoris.* Lege *Simplidis.*

BELIN. Incipit à Saturnino ut ANTVERP. De Desiderio, purè. Pro *Eufrasiæ* scribit *Euphrosinæ.* In fine: *Castro Nanthoniense* &c.

GREVEN. Ex corrupto Hieronymi textu, hæc manca & confusa miscet: *In Campania, Basiliani. Amantii. In Africa, Victoris, Felicis, Januarii, Zotici, Herenei. In Apamia, Basiliani. Penis.* Vide Bollandum, & Florentinium. *In Hibernia, Eciani episcopi & confessoris. Ibidem Soliniæ virginis.* *Basiliani. Amantii. Victoris &c. Eciani. Soliniæ.*

MOLAN. *In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbyteri, Dativi, Felicis, Apuleii & sociorum eorum: qui passi sunt pro Christo sub Anolino proconsule.* Hæc in editionibus aliis prætermissa sunt, solumque additur: *Arvernis, sancti Desiderati, Desiderati, episcopi & confessoris.* Vide Acta. *Saturnini & sociorum. Desiderati.*

Prid. Idus. *Die* 12.

IN Hispaniis, natalis sanctæ Eulaliæ virginis, quam constat tempore Diocletiani imperatoris, glorioſam martyrii accepisse coronam, civitate Barcinona. In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbiteri, Dativi, Felicis, Apelii & sociorum ejus, qui passi sunt pro Christo sub Anolino proconsule. Apud Alexandriam, Modesti & Ammonii infantum. *Eulaliæ. Saturnini & sociorũ. Modesti & Ammonii.*

Sic legunt *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Hyspaniis* in Marchian. & aliis male scribitur; uti & *Daviti* in Herinienſi. Posui in textu *Apelii* ex Praten. Marchian. & Greveno. Herinien. & Tornacen. habent *Apeli*, Munerat. *Pellii*, Molan. *Apulcii*, verum nomen infra adjiciam, quod Molanus recte posuit in alteris editt. *Sociorumque* in Munerato, pro *& sociorum*, levis mutatio est. Herinien. legit *sub Juliano proconsule.* In Auctariis pridie vidimus, *Julianum imperatorem*, perperam cum *Anolino* conjunctum, forte quod codices quidam antiqui pro *Anolino* scripserint, *Juliano*, ut hîc Herinienſis posuit. Marchian. Munerat. & Molan. habent *infantium*, quod postremus in aliis editionibus correxit.

OBSERVATIO. Solus Beda inter antiquos Martyrographos, *Eulaliam* Barcinonensem aut ignoravit, aut saltem in sacros Fastos non retulit. Ceteri eam annuntiant; nullus tamen satis diserte martyrii rationem exprimit, eo modo, quo in Romano hodie exponitur. Qualiter ab *Emeritensi*, quæ x Decembris colitur, *Eulalia* hæc distinguenda sit, quæque ad utriusque Acta seorsim pertineant, vide sis apud Bollandum in Actis. Ado illam à Romano parvo mutuatus est, de aliis etiam loquens, quos Usuardus suis potius diebus solum censuit nominandos: utpote qui licet eadem Dacianâ carnificinâ, non eodem tamen die martyrium consummarunt. Plura de virginibus illis synonymis dicenda erant, nisi locus proprius superesset x Decembris, ubi de celebriori illa *Emeritensi*, à Prudentio apud Ruinartium pag. 496 & seqq. egregie laudata, sermo recurret, quò cetera remitto, solos hîc Wandelberti in Barcinonensis honorem versus subjiciens: *Eulaliæ.*

Eulaliæ festum pridie sanguisque coruscat.
Urbs Barcinon eximia qua martyre gaudet.

Hic denuo notandum, ab Adone referri *Damianum*, quem Noster prætermisit, raro, ut nuper dixi, exemplo. *Saturninus* & socii nec ab Hieronym. nec à Beda, nec ab antiquorum ullo ante Usuardum memorantur. Primus ipse quatuor hæc nomina consignavit, non expressis aliis quinque & quadraginta, de quibus in Collatione Carthaginensi, ab Augustino recitata, unde eos Nostrum accepisse opinamur. Cur diem præcedentem, huic prætulerint recentiores Mss. codices & Romanum hodiernum, nescio: certe institutam pridie Idus Februarii quæstionem, diserte affirmat Augustinus, atque in Actorum proconsularium titulo dies idem clare exprimitur; unde certum est nullum ex his martyribus ante eum diem passum fuisse: quo autem vere coronam adepti sint, nusquam traditur. An ex his aliquos recte ad certos dies referat Ruinartius in prævia admonitione pag. 408, alibi examinari poterit. Acta ibi reproducit laudatus auctor, dempta præfa- *Saturnini & sociorũ.*

tione & conclusione à Donatistis assutâ, quam utramque invenies apud Baluzium tomo 2 Miscell. à pag. 56, primam apud Henschenium in Actis, ubi ejus commentarium & notas consule. Videatur etiam Tillemontius tomo 5 à pag. 231. Siqui forte nævuli à Donatistis immixti supersint, nihil Actorum puritati officiunt. Porro qui in Mss *Apelus*, *Apelius*, & *Apuleius* vocatur, potius *Ampelus* vel *Ampelius* dicendus videtur. Cetera vide superius, & in notis Castellani, atque in Auctariis diei præteritæ. Inter *Modestos* nonnulla in Rom. moderno notanda sunt, de quibus alibi. *Modestus* & *Ammonius* ab Adone accepti sunt, qui ambos *infantes* appellavit, quales non dicuntur in Romano parvo. Hieronym. apographa non satis distinguunt. Rabanus *Zoticum* infantibus addens, *Damiano* in Africa eos conjungit. Usuardus Adonem, absque ulteriori examine, sequitur. De classe martyrum, à qua *Modestus* & *Ammonius* avulsi sunt, videndi Bollandus & Castellanus.

Modesti & Ammonii.

AUCTARIA.

PULSAN. Deficit in prima annuntiatione de sancta Eulalia, in ceteris purus. ANTVERP. & Max-LUBEC. Incipiunt: *Natale S. Macharii, & S. Ruffini & S. Justi.* Vide in Auctariis XXVIII Februarii. *Et in Alexandria, Ammonii* &c. Nihil de Eulalia. De Saturnino &c. egerunt pridie.

Macarii & soc.

ANTVERP-MAJ. In prima Adonianus, sic habet: *In Hyspaniis, sanctæ Eulaliæ virginis & martyris, quæ passa est tempore Diocletiani imperatoris, sub præfecto Hispaniarum Daciano; quando sub eodem apud Barcinonem, sanctum Cucuphatum, & apud Gerundam, sanctum Felicem, gloriosas constat martyrii accepisse coronas: scriptum in passione sanctæ Leuchadiæ.* De Modesto & Ammonio, scribit, *martyrum infantum.* In fine: *In Africa, passio sancti Damiani militis.*

Eulaliæ ex Adone.

ROSWEYD. Hodie obscurior & confusior est. En ejus textum: *In Hispaniarum, sanctæ Eulaliæ virginis; quam constat tempore Diocletiani imperatoris gloriosam martyrii accepisse coronam civitate* vult dicere *Bartinonensi.* Tum: *In Africa, Datiani militis, & sanctorum martyrum Saturnini* &c. *In Alexandria, Juliani martyris & aliorum* XVIII *sociorum*, vel *Sanctorum. Ibidem, sanctorum Modesti & Ammonii infantium, & sanctorum Quiriaci & Simplicii martyrum.* Vide hæc in Actis distinctius explicata.

Damiani. Juliani & soc.

Quiriaci & soc.

CENTULEN. Solitus abbreviator, sic paucis complectitur omnia & aliquid superaddit: *In Hispaniis, sanctæ Eulaliæ virginis sub præside Daciano. In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbiteri, Dativi, Felicis, Apeli & sociorum eorumdem. Alexandriæ, Modesti & Ammonii, martyrum infantum. In Affrica, sancti Damiani militis.*

ANTVERPIEN-MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Ita ordiuntur: *Romæ, sancti Gregorii secundi, qui nonagesimus secundus post beatum Petrum, natione Syrus* male hîc confunditur Gregorius II cum successore synonymo *sedit annos decem, menses octo, dies quatuordecim, Leonis & Constantini imperatorum tempore.* Idem ferme habent initium ULTRAJ. LEYDEN. ALBERG. & DANIC; qui addunt insuper ex aliquo fortasse Adoniano codice: *Hic vir castus, & in divinis Scripturis eruditus, in Germania verbum salutis per sanctum Bonifacium episcopum prædicavit. Qui etiam quadragesimali tempore, feria V jejunium celebrari constituit; & ipsius diei ad Missarum solemnia officium, cum antea non fieret, pro majori parte sumptum de Dominicis, ordinavit.* Postrema hæc ex Anastasio Bibliothecario sumpta, non pravam consuetudinem priorum temporum non jejunandi feria V Quadragesimæ, ut putavit Bollandus, sed statutum tunc Ecclesiæ ritum ostendunt, ut habes apud Walafridum Strab. *de rebus ecclesiasticis*, cap. 20. & apud alios; ob justas causas, quibus cessantibus, feriam illam Gregorius II in aliarum ordinem redegit, ut dicemus in Supplemento ad Notam cap. 2. num. 10. pag. 703. Vide interim quæ copiosius disputavit Papebrochius noster ad hunc Pontificem, qui ab aliis refertur die sequenti. At ex calculo Papebrochii obiit XVII Januarii. Contra sentit P. Simon Motherius in adjecta XIII Febr, nuperæ iuæ versioni gallicæ Martyrologii Romani notula, ubi vult obiisse XI. Januarii. Quod vero Bedam & Adonem ibi citet Motherius, ex genuinis eorum editionibus non habuit. Ex Bedæ ætate perspiciet, quod Gregorii II meminisse non potuerit. In Adone Mosandri ponitur; rectius, opinor, a Rosweydo in appendicem rejectus. Sequitur in codd. *Modesti* &c. In fine: *Eodem die, natale sanctorum Macarii, Rufini & Justi.* Deest in omnibus Eulalia Barcinonen. De Saturnino & sociis egerunt pridie.

Gregorii PP.

Macarii & soc.

BRUXELLEN. In Eulalia interpolatus, secundo loco habet de Damiano ut ANTVERP-MAJ. Saturninum & socios, passos ait sub *Juliano imperatore.* Sequuntur infantes Martyres. In fine de *Macario Rufino*, & *Justo*, ut supra.

HAGENOYEN. Primo annuntiat Eulaliam. 2. Gregorium, ferme ut codices mediæ notæ. 3. Macarium & socios: reliqua ut in laterculo.

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130, & VATICAN. num. 5949. In fine: *In Africa, passio sancti Damiani martyris.*

Damiani.

UGHELLIAN. Incipit: *Natale sancti Macarii, & sancti Rufini, & sancti Justi.*

ALTEMPS. *Item apud Oxoniam, translatio sanctæ Fredeswidæ virginis.* Remittenda ad XIX Octob.

Translat. Fredeswidæ.

STROZZ. & MEDIC. *Item, sancti Gregorii Papæ IV. Hic constituit festum omnium Sanctorum anno* DCCCVIII. De hujus Pontificis cultu, nihil legi hactenus. Manifestus in annis error est. Sed hæc & alia ad eam rem proprie spectantia, suo loco discutientur.

Gregorii IV.

EDITIO LUBECO-COL. Idem habet diei exordium cum ULTRAJ. &c. Tum sequitur: *Apud Alexandriam, natale sanctorum martyrum Modesti & Ammonii infantum. Item in Alexandria, natale sanctorum martyrum Macharii, Rufini & Justi. In Africa, passio sancti Damiani militis & martyris. Ipso die, natale sancti Livini episcopi & confessoris. Item commemoratio sanctæ Eulaliæ virginis & martyris.*

Livini.

BELIN. De Saturnino & sociis, egit pridie. In Eulalia purus est. *In Alexandria, Modesti* &c. *Item Macharii Ruffini & Justi.*

GRE-

Translat. 3. S. Barbaræ. *Damiani.* *Juliani & sociorum.* *Ludani.* *Quiriaci & sociorum.* *Livini.*

GREVEN. *Translatio tertia beatæ Barbaræ, virginis & martyris; scilicet à Roma ad Placentiam. In Africa, Damiani militis & martyris. Item ibidem Iuliani, Donati, Eraclii, Zotici. Ludani confessoris. In Alexandria, Quiriaci & Symplicii martyrum. Macharii, Rufini, Justi martyrum. Ipso die, sancti Livini episcopi & confessoris:* an non *Licinii?* Vide Bollandum inter Prætermissos. Hic refertur die sequenti. De *Livino* agetur XII Novembris; & eodem die de *Lebuino*.

MOLAN. *Item Macarii, Rufini & Justi. In Africa, passio sancti Damiani militis.* Tum minutiori charactere: *Susannæ matronæ sanctissimæ, quæ in Daniele legitur.* In postremis editionibus, omissis Macario &c. incipit à Damiano. Tum: *Susannæ.* *Die duodecima, sancti Patris Meletii archiepiscopi Antiochiæ magnæ.* Demum minoribus litteris: *Item Constantinopoli, sancti Antonii, magni inter Dei Pontifices, & admirabilis inter Patriarchas.* Est is qui in Actis cognominatur *Cauleas*. *Meletii.* *Antonii.*

Idibus. *Die* 13.

NAtalis sancti Agabi prophetæ apud Antiochiam, de quo beatus Lucas in Apostolicis actibus scribit. In Militana civitate Armeniæ, sancti Poliocti martyris, qui latinè interpretatur multum orans. Civitate Andegavis, sancti Lizinii episcopi, venerabilis sanctitatis viri. *Agabi.* *Polyeucti.* *Lizinii.*

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pulsanen. incipit: *Apud Antiochiam.* Munerat. *in actibus Apostolorum*; vera Usuardi lectio est in textu. *Militana* & *Poliocti* scribunt omnes, exceptis Tornacensi, qui *Polieucti*, Munerat. *Policeti*, & Molan. *Polyocti.* Notum est verum nomen *Polyeucti.* Sphalma typographicum est in Munerato, *militum orans* pro *multum orans.* Herinien. Munerat. & Molan. habent *Lucinii*: Pulsanen. *Licinii*, utrumque sub disjunctione admittunt Acta, ubi modi alii adferuntur: præferenda aliorum lectio, ut mihi quidem videtur.

OBSERVATIO. De *Agabo* nihil tradunt Hieronymiana apographa, nihil etiam Beda aut ejus sequaces. Primus ejus meminit auctor Romani parvi, his verbis: *Agabi prophetæ in novo Testamento, apud Antiochiam.* Hæc paululum explicans Viennensis, loca gemina ex Actis Apostolorum adducit, quibus Agabum vaticinatum constat, recte ab Henschenio explicata. Noster, præteritis textibus sacris, cetera ex Adone descripsit; Notkerus paucis addidit, famem & Pauli captivitatem ab eo prædictas. Ex eodem ipso Romani parvi fonte hoc die procedit *Polyeuctus*, sic ibi signatus: *In Militana Armeniæ, sancti Polyeucti martyris.* Ado solam interpretationem nominis adjunxit, ex quo Usuardus & Notkerus sua desumpserunt, sed immutatâ nonnihil orthographia, de qua in Variantibus dictum est. Quot modis depravatum sit *Polyeucti* nomen, jam in superioribus abunde patuit, dum toties & pluribus diebus recurrit, incerto etiamnum die, quo vere colendus sit. Contendit quidem Castellanus, ex Hieronymianis apographis, eum martyrii coronâ donatum VII Januarii; at quid si ex eisdem codicibus arguatur pro XIV Februarii, quo die diserte exprimitur æque ac VII illa Januarii? Consulatur Florentinius utroque loco, & Henschenii commentarius hoc die. Videantur etiam Acta ipsa, à laudato Henschenio edita & illustrata, ex quibus sua deprompsit Tillemontius tomo 3 à pag. 424. An illis puriora sint, quæ in *Lectis triumphis* pag. 185 pridem pollicitus est Combefisius, tamquam à Nearcho S. Martyris amico composita, necdum licuit definire: licebit, si aliquando in lucem producantur. Solus Usuardus, inter antiquos Martyrologos, *Lizinium* Andegavensem in sacras tabulas retulit, cujus vitas binas multum probatas edidit Bollandus, ab aliis subinde gallicè versas. Scripsit ipse *Licinii* vel *Lucinii*; ego *Lizinii* vel *Lezinii* malim, uti ex codicibus in laterculo exhibui; ex qua inflexione rectius videtur deduci gallicum nomen *Lezin*, vel forte vice versa. Natalem ejus statuit Castellanus 1 Novembris. Wandelberti versus ad textum hodiernum non pertinent, cum agant de *Juliano* & *Basilissa.* Vide IX Januarii. *Agabi.* *Lizinii.* *Polyeucti.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. *Natale beati Agabi prophetæ in novo Testamento, apud Antiochiam. In Militana civitate Armeniæ, natale sancti Poliocti* &c. pure. *Andegavis, sancti Licioni episcopi & confessoris, cujus corpus sacrum crebris honoratur miraculis.*

ROSWEYD. Incipit: *Lugduni, Stephani episcopi & confessoris.* Sequitur textus purus, cui in fine adjicitur: *In Britannia, sanctæ Ermonhildæ virginis.* An non *Ermenildæ reginæ Merciorum?* *Stephani.* *Ermonhildæ*

ANTV. & MAX-LUBEC. Textui puro subdunt: *Lugduno, natale sancti Stephani episcopi* &

STAATL. BIBL. BAMBG.

Juliani. *& sancti Juliani*, absque ulla interpunctione; unde recentiores aliqui Martyrologi & Rom. hodierni reformatores, ansam cepere, Julianum etiam Lugduni collocandi. Plura vide in Actis.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Pro *apud Antiochiam*, legunt, *in Antiochia quiescentis.* ALBERG. & DANIC. male scribunt, *Lupicini*; alii habent *Licinii.* Tum addunt omnes: *In territorio Treverensi, sancti Castoris confessoris, cujus gesta habentur.* Colitur Confluentiæ, ut dicitur infra. *Lugdunis, natale S. Stephani episcopi. Nicomediæ, natale sancti Juliani martyris.*

Juliani Nicomed.

In CENTULENSI abbreviatur textus.

BRUXELL. In Agabo fere purus, secundo loco habet Gregorium, de quo heri in Auctariis. Sequitur de Polyeucto. Tum: *Nicomediæ, natale sancti Juliani martyris. Lugduno, sancti Stephani episcopi & confessoris.* De Lizinio adjicit: *Cujus corpus crebris veneratur miraculis. Treveris, sancti Castoris* &c. ut supra. *Item translatio sancti Eduwardi regis & martyris.*

Castoris. *Translat. S. Eduardi.*

HAGENOYEN. Post textum fere purum, annuntiat Stephanum, & in fine: *In territorio Treverensi, nomine Confluentia, sancti Castoris presbyteri & Confessoris, qui eremum primo petiit, & in eo multis annis perduravit, & senex ibi factus, in pace quievit.* Imo & multis miraculis claruit.

De Castore.

AQUICINCT. Post textum subdit: *Lugdunis, sancti Stephani episcopi & Juliani. Romæ, Gregorii IV Papæ, qui rexit Ecclesiam annis sedecim* &c. ut pridie de Gregorio II dictum.

Gregorii IV.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. In eo à priori differunt, quod Gregorium recte nominent *secundum*, & in fine habeant *Lugduno, S. Stephani* &c.

Stephani.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Post Agabi annuntiationem, interponit: *Stephani confessoris, qui fuit pater multorum monachorum.*

CODEX I BIGOTIANUS, qui fuit PP. Cælestinorum, signatus P 5: *Lugduno S. Stephani episcopi & Juliani.* Vide Acta pag. 656, & 672.

REG. SUEC. num 428: *Civitate Meldis, natalis sancti Gisleberti, ejusdem civitatis episcopi.*

Gisleberti.

CODEX D. DU CHEVAL sign. B. *Nicomediæ, natalis sancti Juliani martyris.*

Juliani Nicomed.

VATICAN. num. 5949. Omittit *Lizinii*, adjicit autem: *Romæ B. Gregorii P P. II, qui rexit Ecclesiam annis quindecim, tempore Leonis & Constantini imperatorum. Lugduni, sancti Stephani episcopi & Iuliani martyris.*

Gregorii II.

ALTEMPS: *Ipso die in Britannia, sanctæ Ethormeihildæ virginis, & sancti Hunæ sacerdotis & anachoritæ.* Nec inter Prætermissos noti sunt.

STROZZ. & MEDIC. *Lugduni, sancti Stephani episcopi & martyris. Item, sancti Iuliani martyris. In pago Treverorum apud Cardonam, sancti Castoris confessoris. Item, sancti Antonini confessoris.* Opinor, abbatis Casinensis, qui die sequenti colitur.

Castoris. Antonini.

Fulchranni. COD. S. RICALDI. *Sancti Fulchranni Lodevensis episcopi*; de quo Acta hoc die.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In territorio Treverensi, sancti Castoris presbyteri & confessoris, cujus gesta habentur. Qui tempore juventutis suæ, à parentibus suis nobilibus, beato Maximino Treverorum episcopo conjunctus est. Qui cum ordinem sacerdotii ab eodem accepisset, eremum intravit, in quo Deo fideliter servivit, & tandem bono fine quievit.* De Agabo ut supra. In Polyeucto, pura est. De Lizinio, Stephano & Juliano scribit ut Bruxellensis. In fine: *Eodem die, beatæ Ermenildæ virginis.* Voluit dicere *viduæ* &c. vide Acta.

De Castore.

BELIN. 1. editio. Pro *Militana* scribit *Mauritana*: pro *Poliocti, Policrati*, quæ in posteriori correcta sunt. Post, *multum orans*, sequitur: *Romæ, sancti Tranquilini presbyteri, qui ad prædicationem sancti Sebastiani martyris conversus ad Christum, à sancto Polycarpo presbytero baptisatus, & à sancto Gaio Papa presbyter ordinatus est. Hic cum ad confessionem sancti Pauli, orationis gratia accessisset, tentus à paganis lapidatus est.* Vide VI Julii. Hìc interponitur Lizinius, quem *Lucinium* vocat. Tum: *Romæ, sancti Gregorii Papæ secundi, qui rexit ecclesiam annis* XVI, *tempore Leonis & Constantini imperatorum. Apud Torcellum, sanctæ Fuscæ virginis & martyris.* Editio altera adjicit: *In Lugduno, Stephani episcopi.*

Tranquilini. *Fuscæ.*

GREVEN. *Nichomediæ, Iuliani martyris. Ciriaci. In Alexandria, Tulliani, Anchiriani, Ammonis, Fuscæ martyris. Gregorii secundi* &c. ut pridie, excepta periodo ultima de feria V Quadragesimæ. *In territorio Treverensi, sancti Castoris* &c. fere sicut editio LUBECO-COL. *In Britania, cœnobio Elyensi, Ermenildis reginæ. Stephani episcopi Lugdunensis & confessoris. Stephani diaconi & confessoris, qui Ordinem Grandimontensem inchoavit primo, circa annum* MLXXVI, *sibique rigidus, subditis vero pius, eumdem rexit, plenusque operibus bonis quievit in pace. Item sanctæ memoriæ Amulrici Monasteriensis ecclesiæ episcopi & confessoris. Beatæ memoriæ Jordani, Magistri generalis Ordinis Prædicatorum. Item beatæ memoriæ Beatricis virginis, Ordinis Cartusiensis. Hæc tam ardenti amore ad Christi vulnera ferebatur, ut non nisi vulnera cogitare, nihil nisi vulnera posset appetere.* De hac Beatrice & Amulrico Monasterienſi, vide Bollandum inter Prætermissos.

Ciriaci. Tulliani &c. *Ermenildis.* *Stephani Grandimon.* *Amulrici.* *Jordani.* *Beatricis.*

MOLAN. Belinum descripsit, de suo addens ex aliis: *In territorio Treverensi, Confluentiæ Castello, sancti Castoris confessoris, cujus gesta habentur. Civitate Meldensi, S. Gisleberti episcopi & confessoris.* Dein alio charactere: *Beatæ memoriæ, Jordani* &c. ex Greveno. *Amulrici episcopi Monasteriensis Westphaliæ, nondum canonizati. Stephani diaconi* &c. etiam ex Greveno. *Item beatæ memoriæ Eustochiæ monachæ D. Prosdocimi, juxta muros urbis Paduæ: quæ sacrilego partu ex monacha genita, ut rosa pulcherrima ex asperis & pungentibus spinis efflоruit. Nam vix quartum ætatis annum agens, arrepta à pessimo dæmonio, usque ad extremum vitæ diem immaniter vexata, omnia ejus tormenta, invicta animi patientia superabat; etiam tetrum carcerem, cui mandato episcopi mancipata fuit, suggerente diabolo eam veneficam esse, & quod novam abbatissam, suis veneficiis, è medio tollere voluerit. Tandem ad cælos evolavit, anno ætatis suæ* XXV, *nativitatis Domini* MCCCCLXIX. Eam Bollandus prætermisit, sed egregia de ejus sanctitate documenta subinde nacti sumus, suo tempore vulganda. *Civitate Reatina, sancti Stephani abbatis & confessoris, de quo B. Gregorius in Dialogo.* Posteræ editiones non parum variant. De Gregorio addunt, *quod in Germania per Bonifacium episcopum verbum salutis prædicavit.* De Fusca, ut BELIN. *In Britannia, Ermenildæ virginis.* De Stephano, Castore, Gisleberto, ut supra. *Die decima tertia, sancti patris Martiniani.* Minori charactere, de Stephano & Eustochia, dicta abbreviant. De Jordano & Amulrico, ferme eadem repetunt.

Castoris. *Stephani.* *Eustochiæ.* *Reatini.* *Ermenildæ.* *Martiniani.*

XVI *Kal.*

XVI *Kal.* *Die* 14.

ROmæ, natalis beati Valentini presbiteri, qui post multa sanitatum & doctrinæ insignia, fustibus cæsus & sic decollatus est, sub Claudio Cæsare. Item Romæ, sanctorum martyrum Vitalis, Feliculæ & Zenonis. Civitate Interamnis, beati Valentini episcopi, qui post diuturnam cædem, custodiæ mancipatus, cum superari non posset, mediæ noctis silentio ejectus de carcere, decollatus est. Apud Alexandriam, sanctorum martyrum Bassi, Antonii, Protolici, qui in mare mersi sunt. Item, Cyrionis presbiteri, Moyseos, Bassiani, Agathonis, qui omnes igni combusti sunt. Item Dionisii & Ammonii decollatorum. *Valentini Romani. Vitalis & soc. Valentini Interamnensis. Bassi & soc. Cyrionis & soc. Dionysii & Ammonii.*

Ex *Praten. Herinien. Rosweyd. Antverpien.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Sanctitatum* pro *sanitatum* error est Munerati, qui prætermisit etiam, *& sic.* Belin. pro *Feliculæ,* legit *Feliculi*; Greven. *Felicolæ. Iterannis* in Munerat. *Iteranis* in Belin. typographi vitia sunt, quibus editiones illæ scatent, æque ac Max-Lubec. Rosweyd. scribit *Iteramnis.* Sic rursus Belin. pro *diuturnam*, ponit *diutinam*; *Protholici* pro *Protolici*; *Tyroni*, pro *Cyrionis*; *Moysetis* pro *Moyseos* &c. Rosweyd. pro *mediæ noctis silentio*, substituit *medio* &c. *Cirionis* scribunt Herinien. Antverpien. & alii; Rosweyd. *Chirionis*: secutus sum aliorum codd. lectionem, quæ est etiam Adonis. Solus Praten. habet *Bassiniani.* Greven. & Molan. videntur textum voluisse corrigere, scribendo *igne* pro *igni*; deest autem ea vox in Munerato & Belino. De *Dionisii*, *presbiteri* & ejusmodi aliis, satis alibi dictum est.

OBSERVATIO. Concurrunt in hunc diem *Valentini* plures, quibus distinguendis egregiam operam posuit Henschenius; à cujus sententia nihil omnino recedit Florentinius in hodiernis ad Hieronymiana notationibus. Alii sunt, qui aliter sentiant. Præcipuus rei cardo vertitur, utrumne bini in laterculo discreti, *Romanus* & *Interamnensis*, in unum coalescere debeant, ut manifestum putat Castellanus ex Hieronymianis apographis, hoc die nec satis conformibus nec satis correctis; an potius standum pro distinctione, cum Beda, Rabano, Romano parvo, Adone & Notkero, quibus consonat Noster, primi elogium ex Beda & Adone transcribens, alterius etiam ex utroque vel alterutro contrahens. Controversia hæc ad hujus mensis Supplementum proprie pertinet, verum cum Castellani sententia textus nostri fundamenta suffodiat, prima saltem rei semina hîc subjicienda sunt, ex ipsis illis codicibus, unde arguendi materiam sumit laudatus auctor. *Valentini Romani & Valentini Interamn.*

Inter Hieronymiana apographa, solum Epternacense sic habet primo loco: *Interamne via Flaminia, natalis Valentini.* Corbeiense, etiam quod ab Acherio editum est, paulo aliter loquitur secundo loco: *Interamne via Flaminia, ab urbe Roma milliario* LXIV, *natalis sancti* VINCENTII. En modo Lucensis verba: *In Thuscia spoleti civitate, natale sanctorum Vitalis, Cyriani & Marsiani.* VALENTINI. *Interamne via Flaminia, ab urbe Roma miliario* LXIII, *natalis sancti* VINCENTI. Supereſt Blumianum, sed in hoc vel *Valentini* nomen desideratur. Habes hîc antiquissimorum Hieronymiani Martyrologii apographorum omnium, hactenus editorum ipsissima verba fidelissime extracta, ex quibus velim jam, lector, attente consideres, an inde rectè profluat Castellani effatum, quod tamquam certum proponit pag. 644, nempe, *antiquiora exemplaria Hieronymiani Martyrologii sic hodie Valentinum signare*: INTERAMNE VIA FLAMINIA, MILLIARIO AB URBE ROMA LXIV, SANCTI VALENTINI, quando ex quinque, saltem quæ consulere potuit, nec unicum est, quod textum ab eo formatum expresserit. Atqui tamen hisce unice innititur eruditissimus auctor, ut clare se evicisse existimet ac rotunde pronuntiet, Valentinos binos, in textu nostro relatos, in unum unicum Interamnensem omnino conflandos. Nequid dissimulemus, hoc ex solo Epternacensi elicere potuit Castellanus; *Interamne* Valentinum aliquem recoli, quod ultro admittimus; tametsi codices alii *Vincentium* substituant. Sed ea causa *Valentinum Romanum* excludere velle, quæ ratio dictet, prorsus non intelligo. Quod si superviveret vir nobis semper amicissimus, vix dubito, quin, pro eâ quâ præditus erat docilitate, non minus facile assertam hîc Valentinorum identitatem retractaret, quam illam *Marcelli* & *Marcellini* rejecerit, de qua actum est XVI Januarii. *Distinctio asseritur contra Castellan.*

Interim pari ex Hieronymianis argumento utitur Tillemontius tomo 4 à pag. 678, ut solitâ suâ modestiâ, eamdem opinionem insinuet, adductis etiam in eum finem monumentis aliis. Fateor equidem in Kalendariis Frontonis & Allatii, item in Sacramentariis nonnullis, agi dumtaxat de *Valentino* aliquo, vel simpliciter, vel cum addito, *martyre*, nulla dignitate aut *presbyteri* aut *episcopi* apposita. Sed quid inde? Hoc ut summum consequens erit, innumeros dari sanctos martyres tum episcopos tum presbyteros, qui in illis Kalendariis & Sacramentariis, aut non reperiantur, aut non satis nativè depingantur; quod utique indubitatum est: at certe nihilominus manebit inconcussa hactenus Bedæ, Romani parvi, Rabani, Adonis, Usardi & Notkeri tam diserta duorum saltem Valentinorum distinctio, donec armis validioribus & sincerioribus convellatur; quod si fiat; in supplemento corrigetur, quidquid de ipsis minus vere aut verosimiliter ab Henschenio disputatum est. Id autem notari velim, Kalendaria illa & Sacramentaria, utpote Romana, de non alio *Valentino*, quam de *Romano* intelligi posse; quem etiam aperte indicat antiquissimum Martyrologium Gellonense ab Acherio vulgatum, sic primo loco scribens: *Romæ, Valentini*. Si itaque ex his monumentis arguere volunt laudati scriptores, suis sese telis conficiunt, nam ex his ipsis, alium *Valentinum Romanum*, alium item *Valentinum Interamnensem* fateantur, necesse est. Ceterum de solis hisce duobus Valentinis agunt Beda ejusque descriptor Rabanus, & Romanum parvum. Wandelbertus unum Valentinum dumtaxat memorat; de quo loquatur, incertum est. Hîc ejus versiculos subjungam:

& Tillemont.

Tum decimo sextoque die præeunte Calendas
Martyr Vitalis nitet & Felicula virgo:
Atque Valentinum memorant sua gesta beatum.

De reliquis martyrum classibus, in laterculo adductis, id solum queo dicere, eas ex citatis Hieronym. apographis bene vel male intellectis (nam hoc die mirum in modum & ampla & confusa sunt) ab Adone sic divisas & distinctas; ex quo easdem Noster, nihil magnopere aut dubitans aut examinans, omnes descripsit. Primi tres *Vitalis*; *Felicula* & *Zeno*, non videntur recte conjungi, quamvis in Gellonensi sic quoque uniti sint: certe *Felicula*, eadem, an alia, nescio, ab omnibus antiquis ponitur Idibus Junii.

Vitalis & soc.

Alexandrinorum.

De Alexandrinis, non minor disceptatio, tum circa ipsam nominum efformationem, tum circa positionem aut martyrii palæstram, tum denique circa ipsum genus certaminis, ut ex Actis nostris & Castellano facile perspicies. Illa hoc loco indicasse sufficiat, pluribus alibi, si operæ pretium fuerit, discutienda. De textus Usuardini sinceritate nihil omnino dubitandum.

AUCTARIA.

Octavæ Rictrudis.

MARCHIAN. Toto textu purus, prorium cœnobii sui festum primo loco statuit, his verbis: *Octavæ, sanctæ Rictrudis.*

TORNACEN. Hodie mutilus est; deficit in elogio Valentini Interamnensis, totamque annuntiationem *Cyrionis*, *Moysis* &c. omittit.

PULSANEN. Nihil habet de tribus Alexandrinorum martyrum classibus.

ANTVERP-MAJ. Ad aliquot dies recentiori manu suppletur: de cetero, in prima, purus est. Secunda deest. Tertiam sic format: *Eodem die, natale sancti Valentini, Interamnensis episcopi & confessoris.* Reliqua satis pura sunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post hæc verba, *Claudio Cæsare*, non recte addunt; *& à sanctis Mario & Martha & filiis eorum, venerabiliter traditus sepulturæ.* Melius ex Beda vel Adone, post hæc verba, *superari non posset*, adjiciunt; *jussu furiosi Placidi Urbis præfecti.*

CENTULEN. *Romæ, sancti Valentini presbiteri & martyris. Interamnis, sancti Valentini episcopi & martyris.* Bassiano tribuit titulum *lectoris*, & Agathoni, *exorcistæ*; de cetero in Alexandrinis purus est. In fine absque positione seu nomine loci, adjicit: *Eodem die, sanctorum martyrum Vitalis, Feliculæ & Zenonis.*

BRUXELLEN. Valentini Interamnensis elogium ex Beda vel Adone, ad hæc verba *non posset*, auxit in hunc modum: *Jussu furiosi Placidi Urbis præfecti, mediæ noctis silentio decollatus est. Tunc Proculus, Ephæbus & Apollonius discipuli ejus, corpus apud ecclesiam suam nocte sepelierunt. Ubi à paganis tenti, cum à fide Christi revocari non possent, capite cæsi sunt, & non longe à sancto Valentino sepulti.* De Bassiano & Agathone, eadem habet quæ Centulensis.

De Valentin. non Interamn.

HAGENOYEN. De Valentino Romano scribit ut codices mediæ notæ. De Interamnensi, post, *& martyris*, hæc addit: *Qui filium Traconis* [Cratonis] *oratoris, habentem caput inter genua, sanavit, propter quod multi confluxerunt ad Christum. Unde beatus Valentinus dirè cæditur, & arctæ custodiæ mancipatur, & dum superari non potuit, jussu furiosi Placidi &c.*

VATICAN. num. 5949. *In civitate Nicomediæ, sancti Pantaleonis martyris, & natalis sancti Modestini episcopi & martyris.* De hoc, vide Acta, de alio, XXVII Julii.

Pantaleonis. Modestini.

STROZZ. & MEDIC. *Eodem die apud Paduam, translatio sancti Antonii de Ordine Minorum.* Hanc ad natalem XIII Junii rejicit Bollandus. Porro codex Medicæus solus præterea habet: *Item, sancti Eleuchadii, archiepiscopi Ravennensis. Item, passio sanctorum martyrum Proculi, Ephebi & Apollonii in civitate Interamnis.*

Translat. Anton. Pat. Eleuchadii. Proculi & soc.

EDITIO

EDITIO LUBECO-COL: Diem inchoat hoc modo: *Apud Coloniam Agrippinam, ſancti Valerii regis & martyris, de ſocietate ſanctæ Urſulæ virginis. Item Colonia Agrippina, inventio ſanctæ Cordulæ virginis & martyris, de ſocietate undecim millium virginum ſanctarum, quæ anno à nativitate Domini* MCCLXVIII *facta eſt.* Vide Bollandum in Prætermiſſis. De tota ea ſacra legione agetur XXI Octobris. In reliquis ſimilis eſt iſta editio codicibus mediæ notæ ſupra. *Valerii ex Urſul. Inventio. Cordulæ.*

GREVEN. *Eodem die, Waltfridi abbatis & confeſſoris.* Vita datur in Actis die ſequenti. *Eleuchadii presbyteri*, potius *epiſcopi Ravennatis. Marciani.* Geminus hodie in Actis datur. *Apud Coloniam Agrippinam, tranſlatio ſancti Valerii regis, de ſocietate ſanctæ Urſulæ. Item ibidem, tranſlatio ſanctæ Cordulæ virginis & martyris, de eadem ſocietate, factæ per beatæ memoriæ Dominum Albertum magnum, quondam Ratiſponenſem epiſcopum. Item, Siſinnii epiſcopi Thauſinæ civitatis, quæ eſt apud Epheſum, vita & ſignis incliti.* An hic idem, qui *Tei* vocatur *epiſcopus* inter Prætermiſſos? Certe non alius hoc die *Siſinnius*. *Waltfridi. Eleuchadii. Valerii.* *Siſinnii.*

MOLAN. Parvo charactere: *Item, ſancti Meletii archiepiſcopi, cujus encomium ſcribit ſanctus Joannes Chriſoſtomus archiepiſcopus Conſtantinopolitanus. Exſtat & Gregorii Niſſeni oratio in ejus funere habita.* De eo in Actis XII hujus. In aliis Molani editionibus ſolum additur: *Die decimaquarta, ſancti patris Auxentii.* *Meletii.* *Auxentii.*

XV *Kal.* *Die* 15.

APud Sebaſten civitatem, paſſio ſancti Blavii epiſcopi, qui multorum patrator miraculorum, ſub præſide Agricolano, poſt diutinam cæſionem atque ſuſpenſionem in ligno, ubi pectinibus ferreis carnes ejus diſruptæ ſunt, poſt teterrimum carcerem ac demerſionem laci, unde ſalvus exivit; jubente præfato judice, capite cum duobus pueris truncatur. Noviſſimè verò ſeptem mulieres, quæ guttas ſanguinis ejus defluentes colligebant, deprehenſæ quod eſſent Chriſtianæ, poſt dira tormenta, gladio percuſſæ ſunt. Romæ, ſancti Cratonis martyris, qui à beato Valentino fidei documentis inſtitutus, non multis poſt diebus, cum uxore & univerſa domo martyrio eſt conſummatus. Civitate Brixa, ſanctorum martyrum Fauſtini & Jovitæ virginis. In Galliis civitate Vaſionenſi, ſancti Quinidi epiſcopi, cujus mortem in conſpectu Domini pretioſam miracula crebra teſtantur. Civitate Interamnis, ſanctæ Agapis virginis. *Blaſii.* *Cratonis.* *Fauſtini & Jovitæ.* *Quinidii.* *Agapes.*

Soli codices *Pratenſis*, *Antverp-maj. Roſweyd.* & *Marchianenſis*, hodie puri ſunt.

VARIA LECTIO. Scripſi *Blavii* ut habent antiqui codices omnes tum manuſcripti tum excuſi, pro *Blaſii*, ut habet Antverp-maj. De quo egimus III hujus. *Agricolano* legunt omnes paſſim, excepto Roſweyd. uti & *Brixa*, atque ita putamus legiſſe Uſuardum. Antverp-maj. inter alios nævos, habet *Agriculano*; pro *diutinam*, *diurnam*; *laici*, pro *laci*; *documento* pro *documentis*; pro *Vaſionenſi*, *Nacionenſi*. Hîc *Agapis* cum ipſo in textu, ut alibi, cum pleriſque ſcribimus. Rurſus habent codices *Quinidi* pro *Quinidii*: at hîc non minor, in civitatis, quam nominis enuntiatione, diverſitas eſt, ut videbis in Actis. Marchianenſis omnium corruptiſſime ſcribit *Quiri*. *Jobitæ* habent plures alii, Antverp-maj. *Sobitæ*; Roſweyd. *Jovitiæ*: nos cum Uſuardo legimus. Solus Roſweydi codex hodie præter morem exactus & accuratus, omiſſo poſt *Jovitæ*, titulo *virginis*, appoſuit per abbreviationem, *martyrum*.

Paucitas purorum codicum inde maxime oritur, quod multi III hujus, ex recepto tunc Eccleſiæ ſolenniori uſu, *Blavium*, quem hodie *Blaſium* dicimus, annuntient. Patuit id in Herinienſi, ceterà hodie puriſſimo. De Tornacenſi ibidem etiam dictum eſt. Hoc tamen novi inter utrumque diſcriminis, quod *Blaſii* elogium ab ultimo contractum ſit; *Cratonis* omnino reſciſſum. Pulſanen. Antverpien. & Max-Lubec. in aliis deficiunt. Muneratus Herinienſi ſimilis eſt, qui *Blaſium* etiam habet die III, purus in reliquis. Id vero univerſim obſervandum, nec hos nec ferme ullos alios codices noſtros, uſquam meminiſſe *Joſephi diaconi Antiocheni*, quem interim Grevenus & Molanus Uſuardi textui adnectunt, Baronio & aliis eorum opinionem ſequentibus. Ego codicum noſtrorum auctoritatem illis duobus præponderare, indubitanter cenſeo, non inveriſimiliter ſuſpicans, eam annuntiationem ex Rabano vel Notkero, in Uſuardinos paucos codices irrepſiſſe. Porro Joſeph iſte ſub nomine *Juſippi*, *Joſeppi* & *Joſippi*, in Hieronymianis apographis

graphis notus est, ubique cum titulo *diaconi* & tamquam majoris cohortis antesignanus. Molani editio in eo præterea ab aliis dissentit, quod textum ipsum transposuerit, *Faustinum & Jovitam* ante *Cratonem* annuntians.

Blasii. OBSERVATIO. De *Blasio* vel *Blavio* jam egimus in Variantibus III hujus mensis & rursus supra hoc die. Castellanus pag. 507 indubitanter asserit, Sanctum hunc in Hieronymianis recoli XVI Februarii sub nomine *Plesi*, ut habet Epternacen. vel *Blesi*, ut est in Corbeiensi tum Acherii, tum Florentinii. Non agnoverunt ibi *Blasium* vel *Blavium Sebastenum episcopum* Majores nostri, quibus oculatiorem me non esse, libenter fateor. Diserte hoc die ponitur à Romano parvo: *Apud Sebasten, passio sancti Blavii episcopi.* Ado Acta aliqua vidit, ex quibus adornavit elogium, à Nostro contractum, à Notkero integre descriptum. Legendus Bollandi commentarius III Februarii. Utrum vero Acta ipsa omnino rejicienda sint, ut inter recentiores innuit Tillemontius tomo 5 pag. 170 & 649, in Supplemento

Cratonis. examinabitur. *Cratonis* memoria sic in Romano parvo etiam exstat: *Romæ, sancti Cratonis martyris.* Quæ in laterculo adjiciuntur, ex Adone accepta sunt; qui plura ex Actis sancti Valentini Interamnensis, de quo pridie egimus, suggessit: at unde *martyrio cum uxore & universa domo consummatus* asseratur, hactenus incertum est.

Faustini. & Jovitæ. *Faustinus & Jovita*, luxatis nonnihil nominibus, ab apographis Hieronymianis, die sequenti *in Britanniis* collocantur, unde certe evidenter patet antiquissimum fuisse in Ecclesia eorum cultum. At quid hîc sibi vult, *in Britanniis*? Si conjecturæ aliquid datur, crediderim abbreviatum olim, aut non satis recte expressum *Brixiæ* nomen, ansam dedisse imperitioribus amanuensibus Gallis, notiorem sibi *Britanniam* efformandi. Et sic etiam cum Henschenio benigne explicandum est, quod alibi legitur; *civitate Colonia*, ut nempe sit, *Brixia civitate, colonia Romanorum*: quæ sane tolerabiliora sunt, quam recursus Castellani ad Ovidii Fastos, ut inde educatur similitudo *Jovis & Fauni.* Aloysius & Mosander ambos Sanctos Adoni constanter adscribunt cum prolixo elogio; sed id à Roswеydo recte in appendicem rejici, vel inde probabilissime suspicor, quod ex tota ea historia, nec verbum in Notkero, qui tamen *Faustini* meminit, reperiatur; nec quidquam etiam ab Usuardo extractum sit, adeo ut non satis constet, unde eos acceperit; præsertim cum *Jovita* à nemine ante ipsum *Virginis* titulo insignitus sit. Vix dubito quin feminam existimaverit, nusquam solitus eam lauream viris tribuere. Vide

Quinidii. reliqua apud laudatum Henschenium, & magis jejunè apud Tillemontium tomo 2 pag. 228. Tota *Quinidii* annuntiatio ex Adone ad verbum desumpta est; videatur Bollandi

Agapes. commentarius & vita ab eo illustrata. *Agape* clare signatur in Hieronymianis, *Interamne, natalis sanctæ Agapæ virginis*, sed socii aliqui adjungi videntur, qui à Nostro præteriti sunt. An de ejus martyrio vere dubitari possit, vide in Actis & apud Castellanum pag. 653. De ea sic Wandelbertus qui ipsam Faustino & Jovitæ anteponit:

Hinc decimo & quinto meritum clarescit Agapes;
Hocque die pœnis cæsos veneratur acerbis
Brixia Faustinum celebrem sanctumque Iovitam.

AUCTARIA.

PULSAN. Præter Faustinum & Jovitam, solum Cratonem refert, hunc vero mirum est ab ANTVERPIEN. & Max-LUBEC prætermissum.

ANTVERP.-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Satis puri sunt, excepta sola annuntiatione Blasii, quam III hujus ab ipsis positam diximus.

ALBERGEN. De Faustino & Jovita, ita scribit: *In Italia, civitate Brixia, natale sanctorum Faustini & Jovitæ diaconi, qui Adriano imperante, ferocissimis bestiis flammisque expositi, eorum brachia constringi, & in altum suspendi jubentur, ibique vehementer torqueri, deinde lampadibus accensis, ad eorum latera positis, decollatione capitis, glorioſum martyrium consummaverunt. Crediderunt autem, eorum passione roborati, plusquam tria millia hominum.* In fine adjicitur: *Item, translatio sancti Antonii confessoris.* Hæc ultima accessio, in codice DANIC. recentiori manu appositа est; in reliquis cum Albergensi convenit, nisi quod pro *Brixia*, scribat *Bixia*, pro *constringi*, *confringi*, pro *consummaverunt*, *compleverunt*.

De Faustino & Jovita.

Translat. S. Antonii.

CENTULEN. Omnibus contractis, addit: *In territorio Morinorum, depositio sancti Silvini, Tholosani episcopi & confessoris*, de quo plura ad XVII hujus. *Silvini.*

BRUXELLEN. In Cratone interpolatus, in Blasio mutilus, habet tertio loco: *Antiochiæ, Josippi. Josippi diaconi.* Atque hic solus inter omnes codices nostros Mss. de Josepho meminit. Sequitur: *Apud Brixiam* &c. contracto nonnihil superiori elogio. Tum: *Apud Paduam, translatio sancti Anthonini confessoris.* Vult dicere *Antonii Patavini*, de quo plures codices. De Agape & Quinidio, fere ut in textu. In fine: *Ipso die, sancti Silvini Teruanensis episcopi & confessoris.*

HAGENOYEN. In Cratone satis purus, de Faustino & Jovita fere eadem habet, quæ Albergensis supra. Post Agapen, adjicit: *Item beati Austregisili, episcopi & confessoris.* Bollandus Austregisilum rejicit ad XX Maii, licet hodie à Floro etiam notetur. *Austregisili.*

VIC-

VICTORIN. In fine: *Ipso die, sancti Silvini Taruanensis episcopi. In Valeria provincia, sancti Severi presbyteri, de quo beatus Gregorius scribit.* Eumdem illum Severum Mosander textui Adonis inseruit. *Silvini. Severi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Agapes virginis & martyris, & Thioniæ sororis ejus.* Quæ soror unde processerit, nescio. Si sint *Agape* & *Chionia*, coluntur III Aprilis. *Agapes & Thioniæ.*

CODEX BIGOTIAN. signatus P 5, qui fuit PP Cælestinorum: *Civitate Aquilæ, translatio beati Petri confessoris, de Marrone, quondam Cælestini Papæ.* *Translat. S. Petri Cæl.*

REG-SUEC. sub num. 130. & 428: *Ipso die, sancti Silvini Teroanensis episcopi.* Solus cod. prior: *In provincia Valeria* &c. ut Victorinus.

VATICAN. num. 5949: *Alteria provincia, sancti Severi presbyteri.* Voluit dicere, *in Valeria* &c.

ALTEMPSIAN. *In territorio Bedrici castri, adventus clarissimi confessoris Christi Botulphi, super cujus feretrum, videntibus cunctis, columna lucis cælitus emissa refulsit.* Vide Acta ad XVII Junii. *Adventus Botulphi.*

CODEX. MEDIC. *Item Aquileiensi* [Aquilensi] *civitate, translatio corporis sancti Petri confessoris, qui dicitur de Marona, in monasterio Collemaii.* *Translat. S. Petri Cæl.*

CODEX MONTIS-SANCTI: *Translatio episcoporum, beatorum confessorum, Amati, Romarici, Adelphii, quâ simul relocati sunt.* *Translat. Amati &c.*

PRIORATUS CAUDIACENSIS. *Arvernis, translatio sanctæ Georgiæ virginis.* Colitur hoc die. *Translat. Georgiæ.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit: *In monasterio Meyfelt circa Confluentiam, sancti Severi presbyteri & confessoris, de quo beatus Papa Gregorius, in Dialogo scribit. Romæ, sancti Crathonis martyris, qui cum haberet filium Cerimon nomine scholasticum; hic inciderat in infirmitatem gravissimam. Eumdem cùm beato Valentino episcopo ad sanandum obtulisset, sub tali conditione, ut si puer sanaretur, ipse cum omni domo sua, fieret Christianus; sanato puero per orationem sancti episcopi, ex tunc Crathon, quod promiserat, adimplevit, atque cum uxore & universa domo baptizatus est, non post multos dies martyrio consummatus.* *Severi. Cratonis ex Adone.*

De Faustino & Jovita scribit ferme ut Albergensis. De Quinidio & Agape, pure. *Item, translatio sancti Antonii de Padua confessoris, Ordinis sancti Francisci. Eodem die, beati Ebbonis episcopi & confessoris.* Vide Bollandum in Prætermissis. *Ananiæ, [Antiochiæ] sancti Iosephi diaconi & confessoris. Ipso die, sancti Sigfridi episcopi & confessoris. Item Ravennæ, translatio sancti Severi episcopi & confessoris.* De eo actum prima hujus; quo die vita ejus illustrata est. *Translat. Antonii Patav. Ebbonis. Josephi. Sigfridi. Translat. Severi Rav.*

BELINI hoc est principium: *Apud Brixiam, natale sanctorum martyrum Faustini & Iovitæ, qui sub Adriano imperatore examinati; dixerunt ei: Audi Adriane, tortuose coluber, imo & sævissime anguis, per ambages & amfractus cursitas, ut nos à recto possis deviare tramite: hoc tibi sit agnitum, quod latratui tuo non obediemus; nec diis thura ponemus, sed Domino creatori nostro thura simul & libamina jugiter immolamus; quod audientes populi ex Mediolanensi urbe, Sanctorum constantiam, conglobantes se mutuo, venerunt ad beatos Dei martyres, & baptizari se fecerunt. Tunc Adrianus hæc audiens, furore accensus, mox eos gladio plecti fecit & capite truncari.* Sequitur de Agape. Tum: *Eodem die apud Paduam, translatio sancti Antonii, Ordinis Minorum.* In fine: *Antiochiæ, sancti Iosephi diaconi.* *De Faustino & Jovita ex ipsi. Actis.*

GREVEN. *Faustinus & Iobita, ut Vincentius libro II cap. 83 refert, ab Adriano imperatore, ferocissimis bestiis flammisque expositi, sed nil læsi; brachiis constrictis in altum suspensi & torti, lampadibus accensis eorum lateribus admotis, adusti: ad ultimum capitis obtruncatione martyrium compleverunt. Crediderunt* &c. *Ioannis, Adventi, Saturnini, Castulæ.* Ex Hieronym non satis recte conjuncti sunt; vide Prætermissos. *In monasterio Meyfelt* &c. *qui supra etiam ponitur Kalendis Februarii.* Hîc Severos confundit. Sequitur translatio Severi Ravennatis & Antonii Patavini. *Ebbonis Travanensis episcopi & confessoris*; forte vult dicere *Teroanensis*; sed nec sic cognitus est. *Silvii episcopi & confessoris*, an non *Silvini? Marcelli episcopi. In Hibernia, Beracii episcopi & confessoris. Fausti monachi & confessoris, discipuli beati Benedicti, qui vitam ipsius scripsit.* Vide Castellanum pag. 652. circa medium. *Joannis & soc. Ebbonis. Silvii. Marcelli. Beracii. Fausti.*

MOLAN. Litteris Italicis textui inserit, quæ ex Belino, de Faustino & Iovita retulimus. Item de Quinidio, *cujus gesta habentur.* Deinde subjungit: *Eodem die apud Paduam* &c. *Ipso die, beati Severi* &c. Denique minutiori charactere: *Hujus* [Severi] *corpus attulit ex Italia Ropertus episcopus Treverensis.* Vide Acta & Castellanum. In aliis editionibus mutilus est Usuardi textus. Omittitur etiam translatio S. Antonii Patavini. Sed additur: *Vexione in Dacia, sancti Sigfridi episcopi, præclaræ sanctitatis viri, qui Sueciam ad Dominum convertit.* Rursus minoribus litteris. *Constantinopoli, dedicatio ecclesiæ sanctæ Sophiæ.* De hac nihil alibi reperio. Vide ejus templi encænia apud Cangium C Polis Christianæ lib. 3. *Sigfridi. Dedicat. ecc. S. Sophiæ.*

XIV *Kal.* *Die* 16.

NAtalis beati Honesimi, de quo sanctus Paulus scribit Philemoni: quem idem Apostolus episcopum ordinans, prædicationisque verbum ei committens, apud Ephesiorum civitatem reliquit. Hic Romam perductus, atque ibi pro fide Christi lapidatus, inde ad loca, ubi fuerat ordinatus, corpus ejus delatum est. Civitate Cumis, sanctæ Julianæ virginis, quæ post varia tormenta & carceris custodiam, palam cum diabolo conflixit. Dein flammas ignium & ollam superans ferventem, capitis decollatione martyrium consummavit. Apud Ægyptum, sancti Juliani martyris cum aliis numero quinque millibus. *Onesimi.* *Iulianæ.* *Iuliani & soc.*

Ita *Præten. Herinien. Marchianen. Antverp-maj. Pulsanen. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Honesimi* legunt vetustiores codices, quorum proinde scribendi rationem, licet non rectam, servandam censuimus. Pulsan. posuit *Sancti* pro *Beati*. Antverp-max. inter alios nævos *Phylomeni* pro *Philemoni*; Belin. *ordinavit*, pro *reordinans*. In Herinienſi redundat particula *eum* ante *reliquit*. Pejus habet Pulsan. *requievit*, pro *reliquit*. Herenien & Belin. *In civitate Cumis*. Quid Pulsan. velit per *Ticitii*, nescio. *Julianes* pro *Julianæ* apud eumdem, peregrinum est. *Deinde* apud Greven. & Molan. pro *Dein* observatu dignum non est, ut apud plures *Egyptum*. Greven. post *Juliani* omittit *martyris*. Unicus inter omnes codex Pulsan. substituit, *cum aliis quinque militibus* in locum asserti communissimi, *cum aliis numero quinque millibus*.

Onesimi unius, non gemini.

OBSERVATIO. *Onesimus* Hieronymianis ignotus, signatur à Beda, ex hoc à Rabano; & eâdem plane formulâ à Romano parvo: *S. Onesimi Apostoli*; ut fermè *Apostoli* appellatio, tum à Græcis, tum etiam à Latinis tribui solet, non solis duodecim, sed & aliis discipulis eorumque cooperatoribus. Ado in ipso Martyrologii sui textu solum præfixit, *natale*. Mosander, illius verba confundens, ea huc transtulit, quæ dicta erant inter festivitates Apostolorum. Ibi vero insigni elogio ornatur ex epistola Pauli ad Philemonem, & ex altera Ignatii ad Ephesios. Cum autem ex postrema constet *Onesimum* fuisse *Ephesinum episcopum*, eum titulum ipsi omnino tribuendum putavit Ado, ceteraque ad ejus martyrium prosecutus est, quæ Notkerus describit, Noster paucioribus complectitur. Hæc omnia egregio commentario illustravit Henschenius, nihil dubitans quin idem Onesimus Philemonis servus, Apostoli discipulus, & deinde, post Timotheum, Ephesiorum episcopus fuerit. Contra sentiunt recentiores aliqui, quos inter Tillemontius in vita S. Pauli tomo I à pag. 289 & in notis pag. 576, id maxime urget, non videri eumdem, qui à Paulo circa annum LXI baptizatus sit, supervixisse ad annum CVII quo Ignatii epistola scripta supponitur. Ego in hac re, aut in aliis à Tillemontio adductis, nihil hactenus video, quod me ab Henschenii sententia recedere cogat. Ut verbo dicam; admitte tantisper Onesimum *episcopum* prius *Apostolicum*, seu incerti loci fuisse, quod & in Apostolis & in aliis discipulis passim conceditur. Fac deinde Timotheo successisse anno XCVII; statue à Paulo baptizatum anno ætatis XX, vel, si ita vis, XXX, quid, quæso, implicantiæ, si septuagenario major anno CVII superstes, Ignatium Ephesi excepe-rit? Minus terrent, quæ Castellanus adfert pag 666 ex Rabani & Wandelberti silentio; nam ea ultro concidunt, si Ignatii epistola de Onesimo nostro intelligi possit. Hinc lectorem monitum velim, clausulam Papeprochii in Ephemeridibus Græco-moschis pag. XVII, perperam à nonnullis accipi, ac si ipse ibi retractaret, quæ ab Henschenio recte stabilita sunt; quod per me, vivus adhuc ipse dum hæc scribo & vegetus, hîc indicari omnino voluit. De cetero, siquæ imposterum urgentiora argumenta contra Henschenii sententiam proferantur, ea in Supplemento diligenter examinabimus.

Julianæ.

Julianæ Nicomediensis Acta pridem improbaverat Hesselius apud Molanum, aliquot rationum momentis, ad quæ Bollandus facile respondit in hodierno commentario, omnimodam tamen præfatorum Actorum sinceritatem haud quaquam adstruens, licet in iis admittendis paulo indulgentiorem fateamur, ut ostendit Papebrochius in Responsionibus ad art. II num III & alibi. Nostrum erit suo tempore quærere & expendere quod ibi promissum est. Jam ad illustris Sanctæ memoriam quod attinet, ea in antiquissimis Fastis sacris signatur, quidquid forte amanuensium licentia, irrepsisse censeat Florentinius in Corbeiensi apographo titulum *martyris*, dum sic annuntiatur, *Nicomediæ*, *passio sanctæ Julianæ virginis & martyris*, quæ insolita in his codicibus videtur formula: atque item dum in Epternacensi legitur: *In Campania Cumbas*, (pro *Cumas*) *natalis Julianæ*; ad quæ videnda laudati editoris notatio. Nobis sufficiant Martyrologi nostri Beda, Rabanus, Romanum parvum, Ado, Usuardus, Notkerus, & ipse Wandelbertus, ipsam cum Onesimo ita canens:

Quartis cum decimo Juliana martyre lucet;
Onesimumque colit Paulo doctore beatum.

In Romano parvo simpliciter signatur: *Et in Cumis, sanctæ Julianæ virginis.* Elogium ex Actis à Beda compositum est, à Rabano, & Adone inde acceptum, ex hoc à Notkero; sed à Nostro valde contractum. Hæc pro cultus vetustate apud Latinos satis dicta sint, quibus adde Thomasii Sacramentarium. Plura apud Græcos diversis diebus invenies. Sitne hîc vere martyrii an translationis celebritas, in medio relinquo. Vide Castellanum citatâ pag. 666, & Tillemontium tomo 5 pag. 155.

Juliani & sociorum.

Juliani cum Ægyptiis numero V mil. vel *V milia*, vel *V millium* diserte legitur in Hieronymianis. Secutus est Ado, qui de suo positionem addidit, *apud Ægyptum*. Hinc Usuardus &

& Notkerus ; apud quos characteres nullos reperire est , quorum subsidio ex dubiorum Julianorum numero eximatur. Magis etiam rem confundit adjectus ab aliis *Joannes diaconus*. Ne longior sim , omnibus rite perpensis , is mihi *Julianus* hîc noster probabilissime dicendus videtur , qui in Actis cum *Theodulo* ponitur die sequenti , quique in *manipulo* Eusebiano cum inclyto illo Pamphilo & sociis aliis , in Hieronymianis adjungitur , postremus ipse martyrio coronatus ; ex quorum etiam numero fuere Ægyptii quinque hîc anonymi , qui sibi prophetarum *Eliæ* , *Jeremiæ* , *Isaiæ* , *Samuëlis* , & *Danielis* nomina imposuerant , ut colligitur ex Eusebio editionis Valesianæ , de Mart. Palæstinæ cap. 11 , cujus verba hoc die in Actis , ubi de *Elia* &c. & XVII Februarii, ubi de *Juliano* & *Theodulo* , & 1 Junii referuntur , ubi de *Pamphilo* seorsim ex Martyrologiis nostris agitur , ut ibi dicemus ; ad quem diem vide sis Papebrochii commentarium , ex quo ea sumpsit Castellanus quæ habet pag. 667 & 668. Videnda quoque pag. 673 & accurata Florentinii notatio. Ex omnibus intelliges disjunctos & in varios dies dispersos, qui duodenario numero ex Eusebio & Hieronymianis hoc ipso die colligendi erant , atque una perspicies, satis appositè , etsi non ex mente Usuardi , legisse codicem Pulsanensem supra , dum pro *quinque millibus* , substituit *quinque militibus* ; Ægyptiis illis nempe , quorum propria nomina in Hieronymianis non exprimuntur. Legi potest Pamphili & sociorum martyrium , ex Eusebio gallicè redditum , apud Tillemontium tomo 5 à pag. 418.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Puris annumerari potuit, cum in eo solum deficiat , quod de Juliana , post *ferventem* , cum aliis non scribat, *capitis decollatione martyrium consummavit* , sed *sponso suo Euilasio caput ejus auferente* , *martyrium* &c.

TORNACEN. Mutilus est, nam postremam partem elogii sancti Onesimi , quæ martyrium complectitur , & totum Julianæ elogium omisit : forte quod utrumque , non immerito suspectum habuerit.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Julianæ elogium etiam rescindunt.

ULTRAJECT. De Juliana, tria verba textui inseruit, *tempore Maximiani imperatoris* , cetera satis purus.

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Præter tria illa verba, in fine subdunt : *Methis civi-* *Symeonis.* *tate* , *natale sancti Symeonis episcopi & confessoris.* Vide Acta.

MUNERAT. *Ipso die* ; *sancti Honesti martyris.* *Honesti.* Vide Bollandi commentarium , & cum eo confer quæ habet Castellanus hoc die pag. 668.

CENTULEN. *Romæ* , *passio sancti Honesimi Ephetiorum episcopi* , *qui lapidatus est à Romanis. In Chumis* , *sanctæ Julianæ virginis.* In ultima satis purus est.

BRUXELLEN. Primo loco : *Cumis civitate* , *De Juliana.* *passio sanctæ Julianæ virginis. Quæ tempore Maximiani imperatoris* , *nuda virgis cæsa* , *& capillis suspensa* , *& plumbo soluto à capite perfusa* , *& in carcere recepta* , *ubi palam cum diabolo conflixit. Post etiam rotarum tormenta* , *flammas ignium* , *ollam ferventem superavit* , *& capitis decollatione martyrium consummavit.* Onesimi elogium , non nihil auctius exhibet , quod melius infra referemus. Sequitur de Juliano ad marginem , sed eadem manu. Tum de Symeone ut supra.

HAGENOYEN. In Onesimo fere purus, de Juliana alia comminiscitur : *In civitate Cumis* , *passio sanctæ Iulianæ virginis nobilissimæ & martyris* , *quæ nudata* , *diutissimè à sponso suo stagellatur* , *quæ ei ad matrimonium consentire noluit* , *nec adorare Deos voluit : per capillos sex horis suspenditur* , *plumbo bullienti perfunditur* , *sed virgo non laditur : ferro vincitur & incarceratur* , *ubi illa cum diabolo conflixit & vicit : inter gladios rotarum & in ignem projicitur* ; *in ollam plenam plumbo projicitur liquefacto* , *& ultimum capitis decollatione martyrium consummavit.* De Juliano ut in textu. In fine: *Civitate* [non exprimitur, *Metis*] *sancti Symeonis episcopi & confessoris.*

AMBIANEN. *Ipso die* , *natalis sancti Honesti* *Honesti.* *presbyteri & martyris.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *Ipso die* , *sancti Honesti martyris.*

VATICAN. num 5949 , primo loco : *Sancta-* *Fuscæ &* *rum virginum* , *Fuscæ & Mauræ.* Vide Acta XIII *Mauræ.* hujus.

EDITIO LUBECO-COL. In Onesimo & Juliana non nihil à superioribus variat , quod rei substantiam spectare potest, ex Molano subjiciemus. Tertio loco habet Symeonem Metensem , & ultimo Julianum cum quinque millibus , ut supra.

GREVEN. *Faustiniani* , *Plesi* , *Fabiani. Sebas-* *Faustiniani* *tiani martyris.* Et in prima editione anni MDXV : *& sociorum.* *sancti Honesti martyris. In Africa Pauli Eremitæ.* *Honesti.* *Metis* , *Symeonis episcopi & confessoris. In Swecia,* *Pauli.* *Sigfridi episcopi & confessoris.* De Sebastiano , *Symeonis.* Paulo & Sigfrido vide hodie Prætermissos. *Sigfridi.*

MOLAN. De Onesimo , post *reliquit* , hæc *De Onesimo* ex Adone aliis litteris textui admiscuit : *De* *ex Adone.* *quo & beatus Ignatius* , *Ephesiis scribens epistolam* , *ita dicit : Quoniam ego suscepi multitudinem vestram in nomine Domini* , *in Onesimo dilecto præceptore nostro* , *vestro autem episcopo. Obsecro eum secundum Christum Jesum diligere vos* , *& vos omnes in concordia ejus in ipso esse. Benedictus enim Deus qui vobis talibus* , *talem episcopum donavit habere in Christo.* De Juliana autem , post *consummavit* , ex eodem Adone subditur : *Quæ passa est quidem in Nicomedia* ; *sed post paucum tempus* , *Deo disponente* , *in Campaniam est translata.* In fine , de Symeone ut supra. In aliis editionibus , adhuc adjungitur : *Ipso die Ambianis* , *sancti Honesti martyris.* *Honesti*

Die 17.

XIII *Kal.*

Poly-chronii. IN Perſide civitate Babilonia, natalis beati Polochronii epiſcopi & martyris, qui præſente Decio perſecutore, os lapidibus cæſus, manibus extenſis, oculos ad cælum elevans, emiſit ſpiritum. Apud urbem Concordiam, paſſio ſanctorum Donati, Secundiani, Romuli, cum aliis octoginta ſex. In Scotia, ſancti Fintani presbiteri & confeſſoris, magnæ virtutis viri. Ipſo die, ſancti Silvini Taruanenſis epiſcopi.

Donati & ſoc.

Fintani.

Silvini.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Marchian. Pulſanen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedere poſſunt codices mediæ notæ, ut dicam in Auctariis.

VARIA LECTIO. Legendum eſſet *Polychronii*, ut habent auctor Romani parvi & Ado, ab editore ni fallor correcti. Ego, forte nimis ſcrupuloſe, codices Uſuardinos ſequor, Praten. Tornacen. Antverp-maj. Marchian. Munerat. & alios, licet Herinien. & Greven. habeant *Policronii*, Pulſanen. *Polichronii*, Molan. *Polycronii*. Elige lectionem quæ magis placuerit. In Pulſanen. eſt *Babiloniæ* pro *Babiloma*. In Greveno & Molano, *præſidente* pro *præſente*. Pejus in Pulſanen. *Diocletiano*, loco *Decio*; forte melius omitteretur utriuſque præſentia. Pulſanen. *oculos ad cælum elevans* mutat in *oculiſque ad cælum elevatis*; Munerat. *ad cælum erigens*. Sic Marchian. ex *Concordiam*, facit *Cordubam*; ex *octoginta ſex*, *octingentis ſex*; ut Pulſanen. *Formuli*, ex *Romuli*. *Scothia* ponunt aliqui, melius in textu. Marchian. legit *Finani*: Pulſanen. *Funtanii*: Munerat. *Funtani*; verum nomen expreſſimus. *Silvini* ſcribunt omnes; neſcio cur recentiores *Sylvini* malint. Pratenſis noſter poſuit *Taruenenſi*: Herinien. *Tarvanenſis*, omnium peſſime Greven. *Targuanenſis*: ceteri *Taruanenſis*, quam vocem omiſit Pulſanenſis. Vide infra in fine Obſervationis.

Polychronii OBSERVATIO. *Polychronii* nomen in ſolo apographo Hieronymiano Epternacenſi legitur, hoc modo: *In Babilonia*, *Policroni*, & rurſus in eodem ſolo codice XXX Aprilis in fine: *Depoſitio Policroni epiſcopi*, an ejuſdem, an alterius, quis ediſſeret? Cetcrum Beda de hodierno addit, *ejuſdem loci epiſcopi*, ſed non magis recte ſcribit *Polocronii*, uti & ejus tranſumptor Rabanus, quam inflexionem aut ei proximam, in codicibus Uſuardinis communem diximus. Romanum parvum epiſcopatus locum non deſignat, ſic legens: *In Perſide*, *beati Polychronii epiſcopi & martyris*. Ado binas ſedes conjungit *Babylonem & Cteſiphontem*, ſimul adducens Bedæ elogium, quod totum Rabanus & Notkerus adoptarunt, Noſter modiciſſime imminuit, ſed iis ſervatis, quæ correctione indigent, ut in Actis, & apud Caſtellanum pag. 676, & apud Tillemontium tomo 5 pag. 561 invenies. Hæc ſumma difficultatis; quod, ut Beda & alii ex ipſo teſtantur, elogium deſumptum ſit ex Actis ſancti Laurentii, quæ Baronio & Henſchenio, ut minimum valde ſuſpecta, hodie ab eruditis omnibus talia cenſentur, ut nec propugnari omnino nec expurgari facile poſſint. Ex eodem fonte manant *Olympias* & *Maximus*, XV Aprilis; *Parmenius* & alii, XXII ejuſdem menſis, alii diebus aliis; quorum memoria ut in Faſtis noſtris certiſſima eſt, vitæ tamen aut martyrii ſeries ex iis Actis accepta, repudiatur, ut dicetur X Auguſti. Non ſatis clari ſunt Wandelberti verſiculi, dum Donatus ex ſequenti turma, Polychronio ita conjungitur:

Tertius ac decimus Polycroni feſta revolvit,
Donatique: fides, ſanguis quos jungit & ara.

Donati & ſoc. De martyribus Concordienſibus ab Noſtro confuſis, ex perturbatis apographorum Hieronymianorum claſſibus, non eſt quod multis hîc diſputem; textum Uſuardi genuinum referri certum eſt. Notkerus alias claſſes poſuit, de quibus aut ordinandis aut reſtituendis agetur proprio loco. Vide interim Acta, Florentinium & Caſtellanum hîc.

Fintani. *Fintanus* ſolius Uſuardi eſt; *Scotia* autem ex ejus temporis more pro *Hibernia* accipitur.

Silvini. *Silvini* obitus ad XV Februarii pertinere videtur, ut vult Caſtellanus & Auctaria noſtra aliqua eodem die: Uſuardum tamen ſequuntur paſſim recentiores Martyrologi cum moderno Romano & Actis. Vitam præclaro commentario illuſtravit Bollandus, eamque reproduxit Mabilio ſec. 3 Benedict. parte 1 à pag. 294; ubi in obſervationibus prævіis doctiſſimum virum dormitaſſe oportet, dum ita ſcripſit: *Acta illa viderat Ado Viennenſis epiſcopus, cujus in ſincero Martyrologio hæc verba ſunt* XV *Kal. Martii*, *S. Silvini Teruanenſis epiſcopi*

episcopi & confessoris, cujus gesta habentur. Dormitare, inquam, debuit, nam verba illa nec in editis nec in Mss. nostris verè Adonianis Martyrologiis ullis reperire hactenus licuit. Mihi potius certum videtur totam Silvini annuntiationem plane Usuardinam esse, qui qualia Acta habuerit conjicit Castellanus à pag. 659, ubi etiam ex Bollando de episcopatu ejus disputat. Certe à vero alienum est quod in nostro Pratensi apographo legitur, *Tolosanæ civitatis episcopi*, idque fatetur Castellanus prætenso autographo adjectum, super annuntiatione priori, qualem exhibemus, ibi scalpello erasâ. Non ausim veram dicere annuntiationem nostram, sed verè Usuardinam, in qua conveniunt codices nostri omnes, excepto Marchianensi, qui cum præfato Pratensi legit: *In pago Taruennensi, sancti Silvini Tolosanæ civitatis episcopi*, & Antverp-majore, qui in hoc solo discrepat, quod pro *pago Taruenensi*, male scribat, *in pago Caritatensi.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Vix à puritate deficiunt. Omittur nomen *Romuli* in classe martyrum Concordiensium, & Fintanus Silvino postponitur. Mira non est variatio in efformatione *Polychronii* & *Teruanensis*.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Fintanum prætermittunt, omittentes etiam nomen Romuli.

Chrysantiani & al. xc. ROSWEYD. Tertio loco interponit: *In Aquilegia, Crisantiani martyris & aliorum* XC. De quibus, in Actis. Pro *Fintani*, scribit *Finiani*. Et in fine de Silvino, cum Pratensi.

CENTULEN. Silvinum hîc prætermittit, de quo egit XV, ut ibi inter Auctaria invenies. Ast ejus loco in fine addit: *Virdunis; sancti Pulchronii episcopi & confessoris.* *Palchronii.*

BRUXELLEN. De Silvino etiam egit XV; hîc in ceteris purus est, nisi quod textui inserat *Babyloniæ & Thesiphontis episcopi.*

HAGENOYEN. Penultimo loco eos Sanctos interjicit, qui omnibus aliis hodie ignoti sunt. *Montani & Gemelli.* Ita habet: *Ipso die, sanctorum martyrum, Montani & Gemelli, qui cum essent carcerati cum aliis Sanctis, viderunt in visione sancta intrare juvenem in carcerem, qui ferebat duas phialas lacte plenas, de quibus dedit omnibus incarceratis bibere, & ait; adhuc tertia phiala vobis servatur, & abiit.* Fallor si hic non agitur de Martyribus, XXIV hujus inter accessiones Usuardinas referendis. De cetero ad puritatem codicis Hagenoyensis, vix quidquam desideratur.

AQUICINCT. Pro *Concordiam*, legit *Cordulam*, pro *Fintani*, *Finani*. In fine: *Claromonte, translatio Lupiani confessoris*; de qua etiam agunt codices Burdegalensis, Cluniacensis, Altempsian. Daveronensis, Caudiacensis Prioratus, & D. Le Mare signatus C, qui fuit PP Franciscanorum, cum hac sola differentia, quod aliqui addant nomen *Sancti*: Vide Prætermissos. *Translat. Lupiani.*

VICTORIN. In fine, loco Silvini sic habet: *Eodem die sancti Moyseti.* *Moyseti.*

REG. SUEC. num. 130. Ita legit: *Eodem die, sancti Moireti.* Verosimillime pro *Moiseti.*

VATICAN. num. 5949. De Fintano & Silvino tacet, & in fine adjungit: *sancti Valentiniani.* *Valentiniani.*

STROZZ. & MEDIC. *Apud civitatem Fesulanam, in partibus Tusciæ, translatio corporum sanctorum Romuli episcopi primi ejusdem urbis, Alexandri episcopi, Donati & Romani episcoporum prædictæ urbis, atque sanctorum martyrum Carissimi, Crescentii & Dulcissimi & aliorum Sanctorum & Sanctarum, reliquiarum.* *Translat. SS. Fesul.*

EDITIO LUBECO-COL. Inter *Fintani* & *Silvini* ponit: *Ipso die Treveris, sancti Bonosii episcopi & confessoris.* Atque in fine: *In monte Sibergensi; translatio sancti Benigni presbyteri & martyris, quæ anno Dominicæ Incarnationis* MLXXIII, *per sanctum Annonem Colonienssum archiepiscopum facta est.* *Bonosii.* *Translat. Benigni.*

BELIN. In textu fere purus, in fine addit: *Claromonte, translatio sancti Lupiani confessoris.*

GREVEN. *Treveris, sancti Bonosii episcopi & confessoris. In Africa, Crisanti, Concordiæ, Iustæ.* Non recta positio. *In monte Sibergensi, diœcesis Aggripinensis, translatio sancti Benigni* &c. *In Scotia, Fymiani episcopi*; an non Finani Lindisfarnensis? *Sabini episcopi Camisinæ civitatis, de quo inter alia refert Gregorius, 3 Dialog. quod cum procurante ejus Archidiacono, qui episcopatum ambiebat, venenum sibi fuisset propinatum, spiritu prophetico hoc cognoscens, sine læsione biberit; mandans archidiacono: Ego venenum bibo, sed tu episcopus non eris. Eadem igitur hora archidiaconus defunctus est.* Hic haud dubie est Sabinus Canusinus, de quo IX hujus. *Fymiani.* *Sabini.*

MOLAN. De Polychronio, litteris Italicis textui addit verba Adonis: *Scriptum est in passione sancti Laurentii*, quam multi apocryphum censent. In fine post *episcopi*, affuit verba superius rejecta: *Tolosanæ civitatis in pago Taruanensi, cujus gesta habentur.* De Lupiano & Bonosio, quæ supra. Tum litteris minutis: *Sabini episcopi Canusinæ civitatis, de quo refert Greg. 3 Dialogorum.* In aliis editionibus, de Silvino apposuit: *Monasterio Sithiu*: quare non *Alciaci*, vulgo *Auchy*? Denique in fine: *Die decima septima, sancti martyris Theodori tironis.* *Theodori.*

XII *Kal.* *Die* 18.

NAtalis beati Simeonis episcopi & martyris, qui propinquus Salvatoris secundum carnem extitisse dinoscitur, ac filius Cleophæ, qui fuit frater Joseph. Hic Hierosolimorum episcopus post Jacobum fratrem Domini ordinatus, persecutione Trajani multo tempore suppliciis affectus, martyrio consummatus est. Omni- *Symeonis.*

bus qui aderant & ipso judice mirantibus, ut centum viginti annorum senex crucis supplicium pertulisset. Civitate Ostia, sanctorum martyrum Maximi, Claudii & uxoris ejus Prepedignæ cum duobus filiis, qui cum essent præclarissimi generis, jubente Diocletiano sunt tenti atque in exilium deportati; deinde incendio crematí, odoriferum sacrificium martyrii Deo reddiderunt.

Maximi. Claudii. Prepedignæ & filiorum.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Simeonis* legunt Herinien. Tornacen. & Molan. quos hîc ut alibi sequimur: Praten. & Antverp-maj. *Simonis*; Munerat. & Greven. *Symeonis*. Scripsi *dinoscitur*, ut est fere in omnibus, quidquid scrupulosior in hujusmodi minutiis dici possim. Sic non correxi, *Hierosolimorum*, quod ita passim corruptè legitur, ut alibi diximus. Torhâc. neglexit articulum *hic*, scripsitque *Jheroſolimitanorum*. Munerat. pro *consummatus est*, ponit *consummatur*. In Antverp-maj. post *mirantibus*, ante CXX *annorum*, deest *ut*. Herinien. Tornacen. & Antverp-maj. habent *Hostia*, reliqui ut in textu. *Prepedigne* Praten. & alii, putavi servandam diphthongum saltem ultimam. Tornacen. omisit, *cum essent præclarissimi generis*: Munerat. *Deo*. Hîc obiter advertendum, codices binos passim satis genuinos, Marchianensem & Aquicinctinum ad usque XXIII hujus, per sex integros dies, valde perturbatos esse, transpositis Sanctis, qui in Usuardo leguntur, additisque aliis ipsi ignotis, sic ut à non nemine studiose & pro arbitrio corrupti fuisse videantur.

Symeonis. OBSERVATIO. *Simeon* vel *Simon*, qui de fratribus Christi Salvatoris fuisse dicitur, primum in Martyrologiis innotescit ex Romano parvo: *Jerosolymis, Simeonis episcopi & martyris*. His in Martyrologio editionis Rosweydi adjecit Ado: *Qui traditur propinquus Salvatoris secundum carnem fuisse*, nec de præfata cognatione quidquam amplius in festivitatibus Apostolorum II Maii, quo die ibi Simeon refertur, & unde sua omnia accepit Usuardus, præter insertam clausulam de fraternitate *Joseph & Cleophæ*, quam à Mosandro Adoni tributam Rosweydus in ejus Martyrologio expunxit & in appendicem rejecit; non recte, opinor, cum & in Notkero tota habeatur, qualem lectori exhibeo: *Constat tamen quia de Cleopha, cujus filius fuit, frater erat Joseph*. Vulgo notum est quot concertationibus & dissertationibus obnoxia sint ea, quæ Christi Domini carnalem propinquitatem spectant cum quatuor illis fratribus *Jacobo & Joseph & Simone & Juda*, Matth. 13 & Marc. 6 tam clare expressis. Utrum videlicet Josephi ex alio matrimonio filii, ut tradit Nicephorus Callistus ex divino Hippolyto apud Schelstratium tomo I Antiquitatis illustratæ pag. 507: an consobrini ex Maria Cleophæ, quam multi sororem statuunt B. V. Mariæ: an patrueles ex patre Cleopha Josephi fratre, ut in textu nostro dicitur; an vero aliter eadem cognatio explicanda sit, de quibus judicium ferre nec hujus loci nec temporis est. Poterunt ea secundis curis examinari in Supplemento Februarii, vel forte alibi, dum in Actis occasio dabitur. Qui moram non patitur consulat Interpretes; vel præter hodiernum in Actis commentarium, videat Florentinii Exercitationem IV pag. 161, dissertationem Henschenii de Jacobis I Maii, item Chronologiam episcoporum Hierosolymitanorum ante tomum 3 Maii & alibi; tum Tillemontium de hoc Simeone tomo 2 à pag. 186; de Jacobo minore tomo I à pag. 365 &c. Denique Castellani notam pag. 682 & 683. Quæ ad Simeonis martyrium attinent, ex Rufini Eusebio lib. 3 cap. 31 accepta sunt, in quibus Castellanus hallucinatus videtur dum putavit Usuardum aliquid Adoni ex Rufino superaddidisse, nam is revera sua omnia ex Adone ipso desumpsit, ut facile vir eruditissimus invenire poterat, si præfatum Martyrologium in festivitatibus Apostolorum II Maii consuluisset.

Maximi Claudii &c. *Maximus, Claudius, Prepedigna, cum filiis Alexandro* & *Cutia* à Romano parvo, non ad *ostia Tyberina*, sed *Romæ* annuntiantur, hoc ordine: *Et Romæ, martyrum Claudii, Prepedignæ, Alexandri & Cutiæ & Maximi*. Ado eumdem servat ordinem, sed de loco forte subdubitans, positionem non expressit. Noster *Maximum* præposuit, omissis filiorum nominibus: sed quid ei ansam dederit *Ostiam* nominandi, non video, nisi quod Claudii, uxoris & filiorum concremata corpora ibi in *Rheuma* (aquam præterfluentem) projecta dicantur, & à Christianis juxta eamdem civitatem sepulta. De cetero elogium totum ex Adonis narratione contractum est; narratio autem Adonis ex Actis sanctæ Susannæ, de qua ad XI Augusti. Quam fidem ea Acta mereantur, hîc non determino, sunt qui omnino rejicienda existiment. Ceterum Usuardini textus nostri originem & sinceritatem ostendimus.

AUCTA-

AUCTARIA.

MARCHIANEN. Hodiernum textum cum sequenti commiscet: certe *Gabini* annuntiationem integram habet. Tum: *In Africa, sanctorum Pulii* [Publii] *& Juliani.* Vide indicem Prætermissorum. *Publii & Juliani.*

ROSWEYD. In prima purus, alteram jungit diei sequenti: hîc vero solum addit in fine: *Pimenii martyris.* Vide Acta. *Pimenii.*

PULSANEN. In Simeone mutilus, in aliis tantillum interpolatus est.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In Simeone puri sunt; inter Ostienses omittunt Maximum; & in fine adjungunt: *In Africa, Rutuli, Silvani & Maximi.* Vide socios alios in Actis. *Rutuli & soc.*

ANTVERPIEN-MAX. LEYDEN ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Ferme conveniunt in modica textus interpolatione; addunt nempe post *Joseph, nutritii Salvatoris, & Maximum* vocant *fratrem Claudii.* In fine concorditer adjiciunt: *Eodem die in Africa, sanctorum Rutuli* &c. Eamdem accessionem habet LOVANIEN. Sed de martyribus Ostiensibus omnia omittit post, *cum duobus filiis.*

CENTULEN. In Simeone abbreviator, de aliis ex Adone subjungit: *Romæ, sanctorum martyrum Claudii & uxoris ejus Prædignæ, & filiorum, Alexandri & Cutiæ, & fratris Claudii, nomine Maximi, qui cum essent præclarissimi generis, agente fratre eorum Gabino presbytero, baptizati sunt à Gaio Papa, & postmodum à Diocletiano diversis mortibus perempti sunt. Alexandriæ, beati Dionysii episcopi & martyris. Canobio Centula, depositio sancti Angilberti abbatis, qui septimus post beatum Richarium, Centulense monasterium feliciter rexit, cujus corpus cum viginti octo annis esset sepultum, incorruptum inventum est.* *Claudii &c.* *Dionysii.* *Angilberti.*

BRUXELLEN. Textui non parum interpolato, subdit: *In Africa, sanctorum Rutuli, Silvani & Maximi. Apud Alexandriam, beati Dionysii episcopi, qui multis confessionibus clarus effectus est. Metis, sancti Legontii, ejusdem urbis episcopi & confessoris.* Colitur Dionysius XVII Novembris; an *martyris* titulo decorandus, alibi dicetur. *Dionysii.* *Legontii.*

HAGENOYEN. Tantum non purus; adjungit: *In Africa, sanctorum martyrum Rutili* &c.

AQUICINCT. Conjungit textum hujus & sequentis diei, superaddens: *Item SS Rutuli* &c. De codicis illius confusione, supra dictum est.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. In fine: *Apud Alexandriam, beati Dionysii episcopi. In Africa, sanctorum Rutuli, Silvani, & Maximi martyrum.* *Dionysii.*

CODEX D. DU CHEVAL signatus B. *Eodem die in Africa, sanctorum Rutuli, Silvani & Maximi.*

UGHELLIAN. & CAUDIACENSIS: *In Africa Rutuli* &c. Jam satis sæpe repetita nomina.

ALTEMPSIAN. *Eodem die, sanctæ Constantinæ virginis & martyris. Apud Alexandriam, beati Dionysii episcopi, qui in multis sæpe confessionibus satis clarus, præ passionum tormentorumque diversitate, magnificus effectus est, quievit autem in pace tempore Galieni imperatoris.* *Constantinæ* *Dionysii.*

STROZZ. & MEDIC. *Ipso die, sanctæ Constantiæ virginis,* filiæ Constantini, quam eamdem crederem cum *Constantina* codicis Altempsiani, nisi illic adderetur titulus *martyris.* Vide Acta. *Constantiæ.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, commemoratio ossium sancti Panthaleonis medici & martyris. Quando caput ejusdem sanctissimi martyris per Henricum militem, dominum de Ulmene, de Constantinopoli ad civitatem Coloniensem est translatum, anno incarnationis Dominicæ* MCCVIII. Mirum est, Rabanum hoc die cum longo elogio natalem sancti *Pantaleonis* referre. In reliquis editio illa fere similis codicibus supra citatis mediæ notæ. *Translat. cap. S. Pantaleonis Col.*

BELIN. Textum purum habet in secunda editione, in prima pro *centum viginti*, scripsit, *centum & novem.* In utraque est additamentum: *In Africa, Lucii, Silvani & Maximi.*

GREVEN. *Roma, Pimenii presbyteri & Fausti martyrum. Item Rutuli, Classici, Damasi, Tulli, Lampasii, Majoli, Silvani & Maximi. Elasici, Secundini, Fructuli, Pauli.* Ex aliquo apographo Hieronym. accepti sunt. *In Hibernia, Culani episcopi & confessoris. Item Berethoi, Marcelli.* Poterant hi superioribus annumerari & ad sequentem diem referri. *Item Colomanni episcopi & confessoris. Apud Coloniam Aggripinam, commemoratio ossium* &c. ut supra. *Pimenii & al. ex Hieronymianis.* *Culani.* *Colomanni.*

MOLAN. Textui subnectit: *Ac sic postmodùm apud Hostiam, in rheuma jactati: quorum reliquias Christiani perquisitas, juxta civitatem sepelierunt.* Quæ Adonis verba sunt. *In Africa, Lucii, Silvani & Maximi. Coloniæ, commemoratio ossium sanctissimi Panthaleonis martyris, quando caput* &c. In aliis editionibus additur, minoribus litteris: *Pataris, sanctorum martyrum Leonis & Paregorii.* De quibus Acta, quæ inter sincera & selecta edidit Ruinartius à pag. 610. *Leonis & Paragorii.*

XI *Kal.* *Die* 19.

ROmæ, natalis sancti Gabinii presbiteri & martyris, qui à Diocletiano diu in custodia vinculis afflictus, pretiosa morte cæli gaudia comparavit. In Africa, sanctorum Publii & Juliani. *Gabinii.* *Publii & Juliani.*

Ex *Pratensi, Herinensi, Tornacensi* & *Antverp-majore.*

VARIA LECTIO. Plures codices tum Mss. tum excusi legunt *Gabini*, non recte, cum Usuardus verosimillime Adonem secutus sit, hic Romanum parvum; in utroque autem habetur *Gabinii*, uti etiam in Notkero. Ex codicibus eam lectionem servant Herinien. Antverp-maj. & alii. Ejusdem nominis transformationes exstant apud

apud Bollandum. De *presbyteri*, *Diocletiano*, *Africa*, & hujusmodi minutiis, dictum est plus satis. *Pretiosi morte*, pro *pretiosa morte* in Antverp-maj. scribæ oscitantiæ tribuendum est, uti & nonnulli alii nævi in uno alterove folio detrito aut avulso & subinde descripto. Sic ibi etiam legitur *Plubii*, pro *Publii*. Paucitatem purorum codicum facit appositio in fine tertii nominis, nempe *Marcelli*, qui in codicibus optimæ notæ Munerat. Belin. Greven. & Molan. adjicitur; sed nos aliorum lectionem præferendam censuimus.

Gabinii. OBSERVATIO. Ex citatis die præcedenti sanctæ *Susannæ* Actis extractus quoque est hodiernus *Gabinius*, sic rursus à Romano parvo primum signatus: *Romæ, Gabinii presbyteri & martyris.* Breve elogium texuit Ado, in quo, præter ea, quæ à Nostro ad verbum descripta sunt, hoc solum inseritur, *patris beatissimæ Susannæ*; addere poterat, quod in multis apographis Usuardinis subinde adjunctum, *fratrem* fuisse *Caii Papæ*; cujus historiam gallicè prosequens Tillemontius tomo 4, ibi pag. 572 de *Susanna, Claudio, Prepedigna* & aliis diei præcedentis, atque de hoc nostro *Gabinio*, more suo satis modeste; sed non satis in Actorum favorem decernit. Bollandus brevi commentario Gabiniana complectitur, ad sæpe citata Susannæ Acta lectorem remittens.

Publii & Juliani. Henschenius de *Publio*, *Juliano* & sociis Africanis martyribus hoc die pluribus agens; *illustris est*, inquit, *corona duodecim pugilum Christi, qui palmam martyrii in Africa promeriti sunt*; quò adducit Martyrologium Ms. ecclesiæ B. Mariæ Ultrajecti, quod à nobis *Usuardinum Rosweydi* vocatur, cujus verba in Auctariis primo loco dabimus. Repetenda sunt omnium nomina ex Hieronymianis valde dissimilibus, tum in martyrum numero, tum in eorum nomenclatura, ut ostendit Florentinius hîc, atque ex Rabano & Notkero eorum descriptoribus apertè constat. Castellanus in his disquirendis & disponendis apprime diligens, duodenarium numerum non complet. At quidquid de aliis decem sociis statuatur, certe codices nostri puriores, solos illos duos *Publium* & *Julianum* commorant, quibus auctiores aliqui *Marcellum*, alii alium vel alios pro arbitrio adjiciunt, ut in Variantibus diximus & infra magis patebit. Annuntiatio nostra pure Usuardina est, cui accinit Wandelbertus hoc versiculo:

Publius undecimum simul & Julianus adornant.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Diximus die præcedenti, ab ipso huc referri annuntiationem: *In civitate Ostia, sanctorum martyrum Maximi, Claudii* &c. In Gabinio purus est. Tum adjicit: *In Africa, sanctorum Publii & Juliani martyrum & aliorum* x, de quo numero ex hoc ipso Rosweydino codice, ab Henschenio accepto, diximus in Observatione.

Maximi Claudii &c. Publii. Jul. & alior. x.

MUNERAT. *In Africa, sanctorum martyrum Publii & Juliani & Marcelli. Treveris, sancti Leguntii episcopi & confessoris.*

Additur Marcelli. Leguntii.

MARCHIAN. Hoc die, posuit quæ nos cum Usuardo referemus XX, *Apud Tyrum* &c.

MMTyrior.

PULSAN. Textui puro post Gabinium interjicit: *Eodem die apud Beneventum civitatem, natalis beati Barbati episcopi & confessoris.*

Barbati.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. *In Africa, sanctorum Publii, Juliani & Marcelli.*

Marcelli.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post *martyris*, inserunt: *Patris beatæ Susannæ, & fratris beati Gaii Papæ.* &c. *In Africa, sanctorum Publii Juliani & Marcelli. Treveris, sancti Leguntii episcopi & confessoris.*

Leguntii.

CENTULEN. Inserit, *patris beatissimæ Susannæ*, ut plures alii ex Adone.

BRUXELLEN. Omnia habet quæ codices mediæ notæ, & præterea in fine subjicit: *Alibi, sancti Pantaleonis martyris.* Vide Prætermissos. De eo agetur XXVII Julii.

Pantaleonis

HAGENOYEN. Ceteris amplior, post *Gaii Papæ*, adjungit: *atque consanguinei Diocletiani imperatoris. Hic quia filiam ejus* [suam] *Susannam noluit dare in conjugem homini pagano, filio Diocletiani, Maximio, à Diocletiano diu in vinculis* &c. *In Africa, sanctorum Publii* &c. ut supra. *In civitate Treveri, sancti Leguntii episcopi & confessoris. Hic translatus est in Scasusan.* Quem locum hîc indigitet nescio, nisi forte ex affinitate nominis, conjiciatur Scaphusia Helvetiorum. Sed de hac translatione nihil apud alios invenio. De duobus an uno solum Leguntio aliisque huc spectantibus, videantur Acta, hoc & priori die.

De Gabinio. *Leguntii.*

AQUICINCT. Etiam habet hac die, ut Marchianensis, quæ ponenda sunt die sequenti.

VATICAN. Quod olim fuit Beneventanum; num. 5949. Primo loco: *Beneventi, sancti Barbati episcopi & confessoris.* Ita Italici codices.

Barbati.

SIROZZ & MEDIC. *Item sanctæ Susannæ virginis. Item sancti Barbati archiepiscopi & confessoris. Eodem die, sancti Eustachii patriarchæ ecclesiæ Constantinopolitanæ.*

Eustachii. C Politan.

CODEX ABDINGHEFFENSIS: *Treveris, sancti Licontii episcopi & confessoris.* Idem est qui *Leguntius* supra. Mancum est codicis istius fragmentum.

EDITIO LUBECO-COL. Convenit cum codicibus mediæ notæ.

BELIN. In Gabinio purus, subdit cum plerisque: *In Africa, Publii, Juliani & Marcelli. Eodem die, sancti Eustachii patriarchæ ecclesiæ Constantinopolitanæ.* Vide Prætermissos.

Eustachii.

GREVEN. Etiam addit *Marcellum* cum Molano, ut supra dixi. Auctarium vero ita incipit: *Præfatus Gabinus fuit pater sanctæ Susannæ virginis & martyris, de qua infra* III *Idus Augusti. Frater vero sancti Gaii Papæ.* Vide Observationem. *Eodem die Treveris, sancti Leguncii episcopi & confessoris. Item Juliani martyris. Item Marubii. Decentii confessoris.* De hoc vide Prætermissos, duo alii ex Hieronymian. sumpti videntur; hîc & alibi passim incuriosè congesti.

Leguntii. Juliani. Marubii. Decentii.

Mo-

Molan. Diximus ſupra de Marcello textui ſuperaddito. *Eodem die, ſancti Euſtachii* &c. ut Belinus. *Treveris, ſancti Leguntii* &c. Tum minori charactere : *Obiit Boniſacius Lauſanenſis epiſcopus in Burgundia. Hic Bruxella natus, & in Camera monaſterio Ciſtercienſis ordinis, juxta idem oppidum, quievit anno* MCCLX, *in vita & poſt mortem miraculis clarus.* In poſterioribus editionibus pro *Euſtachii*, ſcribit *Euſtathii*, eique *Bonifacii Lauſanenſis.* & Leguntio ſuperaddit : *Civitate Benevento, ſancti Barbati epiſcopi & confeſſoris.* Exinde, litteris minutioribus : *Item ſancti & glorioſi admirabilium operum effectoris, patris Auxibii, archiepiſcopi Solienſis, qui fuit diſcipulus ſancti benedictique Apoſtoli & Euangeliſtæ Marci. Eodem die obiit Boniſacius* &c. ut ſupra, præter ultima verba, *anno* MCCLX, *in vita & poſt mortem miraculis clarus.* *Auxibii.*

X *Kal.* *Die* 20.

APud Tyrum civitatem, beatorum martyrum, quorum numerum ſolius Dei, ſcientia colligit. Qui jubente Diocletiano, multis tormentorum ſuppliciis ſibi invicem ſuccedentibus occiſi ſunt. Primò quidem flagris per omne corpus dilaniati, dehinc diverſis beſtiarum generibus traditi, ſed ab his divina virtute cuſtoditi, poſt addita feritate ignis & ferri, martyrium conſummarunt. Horum glorioſam multitudinem incitabant ad victoriam Tyrannio & Silvanus, ſed & Peleus atque Linus epiſcopi, Zenobius quoque presbiter, qui felici agone unà cum eis martyrii palmam adeptus eſt. In Cypro inſula, ſanctorum Potamii & Nemeſii. Alemannia; ſancti Galli presbiteri & confeſſoris. *Martyrum Tyriorum.* *Potamii & Nemeſii.* *Galli.*

Sic pure habent *Praten. Herenien. Antverp-maj. Belini editio altera, Greven & Molan.*

VARIA LECTIO. *Incitabat* pro *incitabant* male ſcribit Molan. Non unus hujuſmodi error in Belino; nempe *Tyrannius* pro *Tyrannio*; *Pelagius* pro *Peleus*; *epiſcopus*, pro *epiſcopi.* Legendum eſſet *Nilus* ut habetur in Adone atque in Euſebio, imo & in ipſo Uſuardo XIX Septembris, ſed hîc errantes codices ſequi cogimur. *Cipro* habent Praten. & Greven.; melius alii ut in textu. Rurſus Greven. & Molan. *Pothamii*, præfero ceteros. Belin. omiſit in fine titulum *presbyteri.* Turpioribus ſphalmatis fædatur codex Antverp-maj. in quo deſunt verba, *quorum numerum* : male legitur, *tormentis tormentorum ſuppliciis*; item, *poſt additi feritatem ignis ferro.* Poſt *Alemannia*, habetur, *Secundi ſancti Galli*, forte quod paginas vacuas ſupplentis imperitia *Secundinum* diei ſequentis huc intruſerit. Pratenſem codicem hîc inter puros connumero, quod in noſtro apographo textus integer & ipſa etiam annuntiatio ſancti Galli aperte exprimatur, quidquid mihi ſignificarit Caſtellanus, eam nec XX Februarii, nec XVI Octobris, in ipſo prætenſo autographo reperiri.

OBSERVATIO. De prima martyrum turma vel manipulo, ex ſæpe citato & ſolito ſuo auctore Rufini Euſebio, ita inter Martyrologos primus ſcripſit Romani parvi compilator : *Apud Tyrum, martyrum, quorum numerum Dei ſcientia ſola colligit, quos Veturius magiſter militiæ, jubente Diocletiano, diverſis tormentis occidit.* Veturius ille, aut ex Euſebii Chronico, aut ex neſcio quibus Actis, quæ intercidiſſe opinatur Bollandus, hîc adjectus eſt. Breviorem periodum multis ampliavit Ado, ex laudati Scriptoris lib. 8 cap. 7 magnam elogii ſui partem deſcribens, veram quidem & ſinceram quouſque Rufinum hîc ſequitur, ſed in aliis cum ejuſdem cap. 14 confuſam, dum adduntur incitatores epiſcopi, quorum pleroſque conſtat ad alia ferme loca, certe ad alia tempora pertinere, quin & alio mortis genere agonem compleviſſe, ut patebit ex XIX Septembris & XXIX Octobris, ubi de aliquibus ſeorſim agemus. Interim ex Adone derivata ſunt, quæ Uſuardus & Notkerus, atque ex his recentiores Martyrologi acceperunt, ſervata confuſione, quam in Actis antiquitus interpolatis repertam Bollandus exiſtimat. Præterea martyrum Tyriorum numerum ignoravit Ado, utpote quem nec Rufinus ipſe expreſſit, in Euſebio Valeſii parentheſi incluſum, & ad *ſolos quinque* contractum, qui ex phraſi Ramani parvi ad plurimos, quos nempe *ſola Dei ſcientia colligit*, extendi videtur. Vide Bollandi, commentarium hiſtoricum, in quo epiſcopis illis & aliis proprii dies aſſignantur, ut ſupra indicare cœpimus. Bollandum ſecuti ſunt Tillemontius tomo 5 pag. 440 & Caſtellanus pag. 696 & 697. De Tyriis hiſce martyribus, in Hieronymianis apographis, Beda, Floro, Rabano, & Wandelberto nihil legitur. Scio, Molanum metrico *Martyrum Tyriorum.*

iſti Martyrologo hæc adſcribere voluiſſe: *Mox decimus laudem recolit famamque coronat, multorum Tyri fuſo qui ſanguine clarent*: at hujus ſupplementum merito reſpuendum cenſuit Bollandus, unicum Wandelberti verſiculum ſic terminans: *Mox decimus laudem recolit famamque Coronæ*: de qua Martyre cum *Victore* conjuncta, vide hoc die Hieronymiana, Rabanum, Notkerum & Heriſchenium in commentario plura dubia explicantem.

Potamii. & Nemeſii. *Potamius* & *Nemeſius* ex puriori aliquo Hieronymiano apographo accepti ſunt, ſed ſejuncti à *Dydimo*, quem Rabanus & Notkerus aliis rectè ſociaverunt. *Potamiæ*, *Potaminæ*, *Miſis*, *Nemeſis* & *Nemerſi* & ſimilia, ſcribarum oſcitantiæ tribuenda videntur. Certe *Potamiam* vel *Pantamiam* inde effictam putamus, quæ in Auctariis ſæpius recurret, *Caio* & *Victori* perperam ſubjuncta. Sintne porro alii Potamii & Nemeſii ſocii, ut

Galli. ex Corbeienſi codice erui videtur, incertum eſt. *Sanctum Gallum abbatem* nominavit Ado, *miræ ſanctitatis virum*, *diſcipulum ſancti Columbani abbatis*; Noſter *presbyterum & confeſſorem*: uterque hoc ipſo die; tametſi natalem ejus referat Notkerus XVI Octobris, quo eum Bollandus remiſit; die vero ſequenti ejuſdem tranſlationem. Cur hac die ab Adone celebretur, non equidem perſpicio, niſi forte de alia tranſlatione aut elevatione agatur. Minus etiam video, qua ratione Baronius præfatos Martyrologos citare potuerit pro XVI Octobris, ubi *Gallus* à Moſandro afteriſco notatur, à Roſweydo in appendicem rejicitur. Forte à Ms. aliquo Adone deceptus fuerit, certe Uſuardus, ſaltem purus, eo die de nullo ſancto Gallo meminit, niſi hîc Belini textum Baronius pro Uſuardino acceperit.

AUCTARIA.

MARCHIAN. Hodie ponit, quæ ad diem ſequentem pertinent, omiſſo ſolum nomine *Servuli*.

TORNACEN. Incipit à proprio loci: *In Tornaco civitate, reſtitutio ſancti Eleutherii epiſcopi & confeſſoris.* Vide Acta. Dehinc laterculum exhibet incompletum, integro folio ex codice avulſo, ſic ut tantum integer ſit IV Kal. Martii ſeu XXVI hujus. De majori lacuna agemus IX Auguſti.

Eleutherii Tornac. ep.

ROSWEYD. Prima annuntiatio eſt: *Romæ, depoſitio Gai epiſcopi.* Sumitur ex Hieronymianis; à Noſtro ponitur XXII Aprilis. Sequitur: *In Cipro inſula* &c. Deinde de Tyriis, ſatis pure. De Gallo, nihil.

Caii.

PULSAN. Ferme purus eſſet, niſi deficeret in ultima annuntiatione de S. Gallo.

AQUICINCT. Turbato ordine, hîc habet quæ ad ſequentem diem referenda ſunt; & poſt *viginti*, in fine addit: *In Haſbania apud S. Trudonem, depoſitio ſancti Eucherii confeſſoris, Aurelianenſis epiſcopi, qui à Carolo Martello in exilium miſſus, ibidem in Chriſto quievit.*

Eucherii.

VICTORIN. Ultimam ſic format: *In Alemannia, ſancti Galli epiſcopi & confeſſoris.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Omittunt *S. Galli* memoriam, ejus loco ſubſtituentes: *Romæ, ſanctorum Gaii, Victoris & Pantamiæ.* Secundus codex ſcribit, *Pantaniæ*: at quomodocumque inflectatur, non alia ſtatui poteſt à ſancto *Potamio*, ut ſupra diximus. Cum citatis codicibus conveniunt BIGOTIAN. ſignatus P 5, & D. DU CHEVAL, ſignatus B. Nuſquam recta illorum trium connexio. Jam diximus primum ſpectare ad XXII Aprilis: ultimum nomen probabiliſſimè fictitium eſt: ex apographis Hieronymianis *Victor* cum *Corona* copulandus eſt, qui hoc die in Actis referuntur.

Gaii & ſoc.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Secundo loco ponunt: *Romæ, ſanctorum Gaii, Victoris & Pantamiæ.* Tum de Potamio & Nemeſio, pure. Denique: *Eodem die, ſancti Eucherii Aurelianenſis epiſcopi & confeſſoris, qui pro fide Chriſti exilio relegatus, cum ſancto Trudone honorificè quieſcit.* Deeſt in omnibus ultima annuntiatio.

Eucherii.

CENTULEN. Diverſum habet à reliquis exordium: *Alexandriæ, ſanctorum martyrum, Juliani, Euni, Macharii, Epimachi, Alexandri, Metrani, Apolloniæ, Ammonariæ, Chorintæ, & cum aliis decem.* Ita fere etiam editio Lubeco-Col. infra. Ceterum proprii horum martyrum natales dies videndi in catalogo Prætermiſſorum hac die. Tyriorum elogium mutilat, Potamium & Nemeſium omittens. *In Alemannia, ſancti Galli abbatis.*

Juliani & al. Alexand.

BRUXELLEN. In martyribus Tyriis non nihil luxuriat, ſed quæ textum excedunt, deſcribi non merentur. Secundo loco ita habet: *Romæ, natale ſancti Eleutherii Papæ & martyris, à quo Lucius rex Britanniæ per epiſtolam ſe fieri Chriſtianum poſtulavit. Et miſit Papa duos viros religioſos, qui regem cum populo baptizarunt. Et tandem ipſe Papa martyrio coronatur.* In Prætermiſſis remittitur ad XXVI Maii. *Eodem die Romæ, ſanctorum Gaii, Victoris & Panthamiæ. In Cypro inſula* &c. *Item ſancti Eucherii Aurelianenſis epiſcopi & confeſſoris: qui pro fide Chriſti exilio relegatus, in Hasbania, cum ſancto Trudone honorifice quieſcit.*

Eleutherii PP. & mart. *Gaii & ſoc.* *Eucherii.*

HAGENOYEN. In martyribus Tyriis fere purus, ſecundo loco habet: *Eodem die, Eucherii, Aurelianenſis* &c. ut codices mediæ notæ, ſupra. Sequitur de Potamio &c. Deinde de Caio &c. In fine: *Apud Tornatum, beati Eleutherii epiſcopi & confeſſoris.*

Eleutherii. Torn. ep.

MUNERAT. Textui puro ſubnectit ſequentia: *Aurelianis, ſancti Elutherii* [vult dicere *Eucherii*] *epiſcopi & confeſſoris, qui pro fide Chriſti exilio relegatus, cum ſancto Trudone honorifice quieſcit.*

Eucherii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Apud Tyrum, plurimorum martyrum, qui ad exhortationem Silvani cum ſuis paſſi ſunt. Eleuterii epiſcopi & martyris. Eucherii epiſcopi Aurelianenſis.*

BELIN. In prima ſua editione omiſit annunciationem ſancti Galli.

EDITIO LUBECO-COL. In martyribus Tyriis nonnihil interpolata, ſecundo loco habet: *Romæ, ſanctorum Caii, Victoris & Pantamiæ martyrum.*

Caii & ſoc.

rum. Sequitur de Potamio & Nemesio. *Eodem die, sancti Eucherii Aurelianensis episcopi* &c.

Alexandr. martyrum. *Alexandriæ, passio sanctorum martyrum Juliani, Eunii, Macharii & Epimachi, Alexandri & Metranii, Apolloniæ & Ammonariæ ac Corinthæ cum aliis decem, sub Decio imperatore.* De his superius egimus ex Centulensi.

GREVEN. *Romæ, Gaii, Victoris & Pantamiæ martyrum. Aurelianis, sancti Eleutherii* [lege *Eucherii*] *episcopi & confessoris, qui pro fide Christi exilio relegatus, cum sancto Trudone honorifice quievit. Juliani & Euni, ministri sui, martyrum, quos Ado & Usuardus* III *Kal. Martii ponunt. Coronæ martyris & aliorum.*

Caii & soc. Eucherii. *Juliani & Euni.* *Coronæ.* Ista Victori & sociis XX, in Actis jungitur, melius quam Victor Caio & Pantamiæ. *Eustochii virginis. Humbergæ comitissæ.* Vide Prætermissos. *Didimi martyris* Potamio & Nemesio conjungendi.

Eustochii. Humbergæ. Didimi.

MOLAN. De Gallo subdit, quæ superius ex Adone notavimus: *abbatis, miræ sanctitatis viri, discipuli sancti Columbani abbatis. In Sarchinio, monasterio sancti Trudonis, depositio beati Eucherii, qui Aurelianensium episcopus, à Carolo exilio est relegatus: quod tamen eum pro justitia fuisse perpessum crebra miracula, quæ per ejus sacra merita, divina fieri concedit clementia, sunt indicio.* In aliis editionibus omittitur *Gallus*. Auctarium incipit: *Tornaco civitate, depositio sancti Eleutherii, episcopi & confessoris ecclesiæ ejusdem. In Sarchinio* &c. *Die vigesima, sancti patris Leonis episcopi Catanes in Sicilia.* Subditur charactere minori: *Apud Persidem, sancti Sadoth episcopi, & centum viginti octo, qui cum eo subiere martyrum; in secundo anno persecutionis Saporis.* Egregii hujus antistitis & sociorum Acta, & gravia & sincera sunt; à Ruinartio ex opere nostro reproducta à pag. 642.

De Gallo. *De Eucherio* *Tornac. ep.* *Leonis.* *Sadoth.*

IX *Kal.* *Die* 21.

Siculorum Mart. LXXIX. *Veroli & aliorum.* APud Siciliam, sanctorum martyrum septuaginta novem, qui sub Diocletiano per diversa tormenta confessionis suæ coronam à Christo sibi paratam percipere meruerunt. In Africa civitate Adrumeto, sanctorum Veroli, Secundini, Servuli & aliorum viginti.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Lovan. Leyden-Belg.* & *Edit. Ultraject-Belg.*

VARIA LECTIO. Lovanien. in eo à ceteris differt, quod legat, *per diversa tormentorum genera.* Sic Belin. pro, *confessionis suæ coronam*, posuit, *in confessione sua coronam. A Christo sibi præparatam* scribunt Herinien. Pulsanen. Munerat. Belin. Antverp-max. & Lovanien.: textus Adoni conformis est. Antverp-maj. & *paratam* & *præparatam* omisit. Belin. in prima editione legit *Secundi* pro *Secundini*, sed hoc in altera correctum est. *Netoli* in Max-Lubec. ex iis erroribus est, quibus ea editio passim redundat: sic in Antverp-maj. *Vetoli*. Certe *Veroli* scribunt codices nostri omnes, non *Veruli* ut recentiores cum hodierno Romano.

Mart. LXXIX. OBSERVATIO. En denuo coronam anonymorum Martyrum, de qua silent Hieronymiana apographa, Beda & reliqui Martyrologi, die præcedenti citati; eam vero memorant Martyrologi illi, qui in serie nostra sunt, præeunte Romano parvo his verbis: *In Sicilia, Martyrum* LXXIX, *sub Diocletiano diversis tormentis passorum.* Proximus huic Ado idem dicit nonnihil paraphrasticè, eo nimirum modo, qui ex ipso acceptus, in textu nostro exprimitur. Eumdem descripsit Notkerus. Quod in editione Canisii pro septuaginta novem, legatur *septuaginta quatuor*, inde factum arbitror, quod librarius litteras numerales non recte distinxerit, facili mutatione LXXIV pro LXXIX. Habes hîc ipsissimum fontem, ex quo hausere ceteri Martyrologi magno numero ab Henschenio & operosè enumerati; non ità Galesinius & Ferrarius, qui plusculum genio indulsisse videntur; hic dum *Cæsaraugustæ* eos martyres tribuit, ille dum *crucis supplicium* passos, gratis commemorat. Ne pluribus morer, probabilius est *Syracusis* adscribendos: de certamine autem frustra alibi plus quæsiveris, quam quod à Romano parvo expressum est. Nec recte à Galesinio citatur Wandelbertus, apud quem nullum eorum invenies, qui in hodierno textu celebrantur.

Circa Adrumetinos, tria expendit laudatus Henschenius in Sylloge historica: *Quæ scilicet fuerit constituta hisce athletis palæstra victoriæ? Quot ii fuerint, quæque eorum nomina? Quo potissimum floruerint tempore, seu quanam persecutione cæsi?* Atque hæc etiam ex Martyrologiis plurimis solitâ diligentiâ eruderare conatur. Rem ad principia revocare necesse est, recurrendo ad Hieronymiana, ex quibus tota illa cohors, pro majori parte anonyma, desumpta primum fuit, tum à Rabano, tum à Nostro, tum à Notkero, à singulis diversimode, unde & in recentioribus orta varietas. Ut de solo Usuardo agamus; recte ex Hieronymianis *Adrumeti* collocantur: in numero & nominibus, nec præf ta apographa, nec Rabanus & Notkerus inter se, nec cum Nostro conveniunt. Putat Castellanus

Veroli & soc.

ſtellanus, numerum ſatis exacte ab Uſuardo ex primis fontibus determinatum; mihi non lubet quidquam ſuperaddere Henſchenii & Florentinii notationibus. De perſecutionis aut cædis tempore, nihil ab antiquioribus traditum. Suſpicor, Galeſinium, Martyrologii Romani reformatores induxiſſe, ad deſignandam *perſecutionem Wandalicam*, contra codicum Uſuardinorum & ipſius Belini ſilentium. Quodnam vetus Ms. in notis appellet Baronius, neſcio: ſi S. Cyriaci Martyrologium indigitet, virum eminentiſſimum memoria lapſum, fateri oportet. Quæ Petrus in Catalogo refert lib. 11 ſub finem num. 75, ex Uſuardo accepta videntur.

AUCTARIA.

Conſecrat. altaris. IN PRATENSI noſtro ad marginem legitur: *Apud monaſterium ſancti Germani, conſecratio altaris in honore beatorum martyrum Joannis & Pauli, & ſancti Blaſii, nec non ſanctorum confeſſorum Benedicti, Lupi & Egidii. Item, conſecratio altaris in honore ſanctorum Innocentium & ſanctarum virginum Columbæ, Margaritæ, Catharinæ.*

MARCHIAN. Hæret adhuc in perturbatione, hîc ponens, quæ Uſuardus habet XXIII, pauculis etiam mutatis, quæ ibi reſtituentur.

ULTRAJ. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Textui puro ſuperaddunt: *Methis civitate, natale ſancti Felicis epiſcopi & confeſſoris, qui ſedit annos quadraginta duos & menſes ſex.*

ROSWEYD. In textu ſatis purus, poſt, *viginti*, de ſuo adjicit: *Qui jubente Diocletiano per diverſa tormenta occiſi ſunt.*

CENTULEN. Pro *ſeptuaginta novem*, ſcribit, *ſeptuaginta octo.*

BRUXELLEN. Textum fere purum refert; *Felicis.* addit autem: *Mettis, ſancti Felicis epiſcopi & confeſſoris, qui ſedit* &c. Tum: *Apud Landenen,* *Pippini.* *Brabantiæ civitatem grandem, depoſitio Pippini ducis, patris ſanctarum Begghæ & Gertrudis. Qui Major regiæ domus & regni gubernator exiſtens, præſtabat tam in bellis fortitudine, quam juſtitia in pace. Erat enim erga Regem fidei ſervantiſſimus, & erga populum tenaciſſimus æquitatis, & in diſceptanda utrorumque cauſa, firmiſſimo animi judicio perſiſtens. Nec munera populi ad ſubvertendum jus regium, nec gratiam regis, ad obruendam populi juſtitiam attendebat. Hic apud Nivellam cum filia ſua Gertrude quieſcit.*

HAGENOYEN. Secundo loco interjicit: *Denallis* [vox mutila eſt, vult dicere *in Grandi-* *Germani.* *valle*] *ſancti Germani abbatis & martyris. Romæ,* *Syricii PP.* *Syricii Papæ. In Africa, civitate Adrumeto, ſanc-* *Adrumetinorum MM.* *torum martyrum Ferreoli, Secundiæ, Servuli & ſociorum ſuorum viginti. In Quidelenburg, ter-* *Coronæ.* *ritorio Hilverſtadenſis diœceſis, ſanctæ Coronæ inter* *Felicis.* *arbores ſciſſæ. Ipſo die in civitate Metis, depoſitio ſancti Felicis epiſcopi & confeſſoris, qui feliciter ibi ſedit annis XLII & menſibus VI, regens populum ſibi commiſſum verbo & exemplo.* Syricius & Corona hac die ne inter Prætermiſſos quidem in Actis memorantur.

AQUICINCT. Convenit cum Marchianenſi in tranſpoſitione dierum.

VICTORIN. Legit *Secundiani* pro *Secundini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Habet in fine, *Bertulphi confeſſoris.* De eo in Actis v hujus. *Bertulphi.*

ALTEMPS. *In pago Meldicenſi, ſanctæ Dercangotæ, vel Deſcangotæ virginis.* Ea Bollando ignota fuit. An & quæ fuerit in Supplemento examinabitur, niſi forte eadem ſit, quæ XXIII Februarii in Actis vocatur *Earcongota.* *Dercangotæ*

STROZZ. & MEDIC. *Apud civitatem Ravennæ, ſancti Maximiani archiepiſcopi & confeſſoris.* Differtur in Actis ad diem ſequentem. *Maximiani.*

EDITIO LUBECO-COL. Per omnia ſimilis eſt codicibus mediæ notæ.

GREVEN. *Hilarii Papæ & martyris.* Non fuit Hilarus Papa, martyr, nec ad hunc diem, ſed ad x Septembris ſpectat. *Item Syrici, Saturnini, Fortunati, Jocundi epiſcopi, Victorini, Petri.* Sunt hi omnes ex numero martyrum Adrumetinorum, ſi duos poſtremos excipias. Ubi autem invenerit Grevenus, *Jocundum* fuiſſe *epiſcopum*, neſcio. *Metis, ſancti Felicis epiſcopi & confeſſoris, qui ſedit annis quadraginta duobus & menſibus ſex. Bertulphi confeſſoris. Serenæ martyris. Eleutherii epiſcopi. Romæ, Symmachi Papæ & confeſſoris.* De quatuor ultimis, vide indicem Prætermiſſorum. *Hilarii PP.* *Syrici & ſoc.* *Felicis.* *Bertulphi.* *Serenæ.* *Eleutherii.* *Symmachi.*

MOLAN. *Methis civitate* &c. *Et depoſitio Eleutherii epiſcopi.* Tum litteris minutioribus: *Tornacenſis, in cathedrali eccleſia quieſcentis. In Galliis, Vitalinæ virginis ſanctiſſimæ.* Deinde: *Liber anniverſariorum apud Canonicas Nivellæ: Vigiliæ diſperſæ ſancti Pipini.* Quid ſint *Vigiliæ diſperſæ*, neque in hac, neque in aliis editionibus explicatum invenio. Porro in his præterea additur: *Die vigeſima prima, ſancti patris Timothei, qui fuit in Symbolis. Mediolani, feſtum ſancti Ambroſii, pro victoria, ipſo invocato, adepta ad Parabiagum, anno Domini milleſimo trecenteſimo trigeſimo octavo.* Vide de hoc qualicumque feſto, inter Prætermiſſos. Sequitur denuo minori charactere: *Eodem die, obitus ſancti Pipini, & vigiliæ diſperſæ ſancti Pipini, cujus corpus Nivellæ quieſcit in tumba portatili, & circumfertur in Litaniis, ſicut & Idubergæ, & nutricis ſanctæ Gertrudis.* Vide Bollandum hoc die pag. 259. *Vitalinæ.* *Vigiliæ diſperſæ S. Pippini.* *Timothei.* *de Ambroſio.*

Die 22.

VIII *Kal.*

Cathedræ Antiochen. APUD Antiochiam, Cathedræ ſancti Petri. Eodem die, beati Papiæ Hierapolitanæ civitatis epiſcopi, qui Joannis Apoſtoli auditor, *Papiæ.* Policarpi autem condiſcipulus & ſodalis fuit. Item, ſancti Ariſtionis, qui fuit unus de ſeptuaginta duobus Chriſti diſcipulis. Alexan- *Ariſtionis.* *Abilii.* driæ, ſancti Abilii epiſcopi, qui poſt beatum Marcum ſecundus epiſcopus, tredecim annos ſacerdotium virtute conſpicuus miniſtravit.

Ex *Praten. Herinien. Antv-maj. Roſweyd. Pulſan. Antv. Max-Lubec. Belin. Greven. & Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. Pulſanen. & Belinus ſcribunt, *Petri Apoſtoli*; textus ex Beda, Rom. parvo & Adone purus eſt. Non ſolus Belinus, ſed codices omnes ſcribunt *beati Papiæ*, ut proinde mirer, id in Belino ſcrupuli Caſtellanum obſervaſſe pag. 709 in fine. Recte hîc etiam legitur, *Hierapolitanæ*, male Herinien. *Jerapolinæ*; Pulſanen. Antverp. Max-Lubec. Greven. & Roſweyd. *Jerapolitanæ*; Belin. *Hierapolytanæ*; Antverp-maj. *Terapolitanæ*. Hic idem codex pro *condiſcipulus*, ſcripſit, *diſcipulus*: Roſweyd. pro *ſodalis fuit*, repetiit *auditor fuit*. Praten. & plerique alii codices habent *Policarpi*, de quo alias ſatis dictum eſt. Pulſanen. qui Petro *Apoſtoli* titulum adjecerat, Joanni ſubtraxit, & poſt *Polycarpi* omiſit *autem*. Sic Belin. in altera editione, pro *auditor* ſcripſit *adjutor*. Roſweyd. pro LXXII, habet LXX. Rurſus Belin. in prima editione poſuit *Abili*, pejus Pulſan. *Babbilii*. Roſweyd. pro XIII legit XII. *Annos* vel *annis* perinde eſt. Molan. in prima editione omiſit *Sacerdotium*, reſtituit in poſterioribus. Antverp. Max-Lubec. & Belin. pro *virtute conſpicuus*, legunt, *vita conſpicuus*: Pulſanen. autem vocem interſerit, ſic habens: *fideliter amminiſtravit*. In Roſweyd. deeſt *virtute*.

OBSERVATIO. Vetuſtiſſimum Kalendarium, quod ab editore paſſim Bucherianum vocamus, ita hoc die enuntiat: *Natale Petri de Cathedra*; quod eſt *celebritas*, *feſtivitas*, ſeu *ſolennitas* Cathedræ, ut explicat Florentinius hîc & pluribus Caſtellanus, ubi de voce *Natalis* ad VI Januarii pag. 100. Conſonat Gregorii Sacramentarium ſimpliciter legens: *Cathedra ſancti Petri*. Hactenus indefinitè, ut utrum de *Antiochena Cathedra*, an de *Romana* ſermo ſit, diſcernere omnino non liceat, quemadmodum dicere cœpimus XVIII Januarii, & ſatis appoſite ex Menardo & Pamelio opinatur Joannes Fronto ad Kalendarium pag. 28. Vide Menardum ipſum in notis ad Sacramentarium Gregorii pag. 46 & 47. Aliter loquuntur Hieronymiana apographa, inter quæ Epternacenſe breviſſime: *Cathedra Petri in Antiochia*; Lucenſe: *Natalis ſancti Petri Apoſtoli Cathedra, quam reſedit apud Antiochiam*; paulo aliter Corbeienſe: *Natalis Cathedræ ſancti Petri Apoſtoli, qua ſedit apud Antiochiam*; vulgatum ab Acherio, ſimplicius: *Cathedra ſancti Petri, qua* &c. Omnia certe eò conſpirant, ut diverſum hoc feſtum à Romana Cathedra ſtatuant. In eam ſententiam eunt ſequentes Martyrologi omnes Romanum parvum, Beda, Rabanus, Ado, Uſuardus, Notkerus, quorum eadem verba ſunt, quæ in textu noſtro recitantur; nam Rabani & Notkeri breviſſima additamenta, nihil prorſus de totius rei integritate imminuunt. Cetera, quæ pluribus diſſertationibus pridem obnoxia diximus, inquirat curioſus lector in hodierno Bollandi commentario & in Florentinii notatione, ubi Belethi verba de feſto *B. Petri Epularum* à Bollando relata, aliaque eò ſpectantia accuratius expenduntur. Plura diſcuſſa ſunt XXIX Junii comment. prævi. § 5 à pag. 407, & inter Analecta § 12 & 13 à pag. 456, quibus junge Caſtellani notam à pag. 706. Laudatis Martyrographis plane concinit vincta numeris Wandelberti expoſitio: *Cathedræ Antiochenæ.*

Octavoque Petri Cathedra & doctrina coruſcat,
Urbs læta Antiochi quo primum præſule vernat.

Papiæ nomen in nullis Martyrologiis Viennenſi antiquioribus conſignatum eſt; ſed ab eo poſitum propter affinitatem cum nomine *Papæ*, ut non ſatis apte conjectat Caſtellanus, vix cuiquam probatum iri exiſtimo. Ceterum Ado Papiam, *ſancti Joannis Apoſtoli auditorem* diſertiſſime appellat; atque ex eo ferme verbatim Notkerus; Noſter, limatâ nonnihil Adoniana phraſi, ſingularem præterea cum Polycarpo neceſſitudinem commemoravit. Scrupulo laboraſſe videtur Baronius, dum *Joannem ſeniorem* ſeu πρεσβύτερον Euangeliſtæ ſubſtituit, ut doctè oſtendit Henſchenius & ex eo Caſtellanus à pag. 708, nec non Tillemontius tomo 2 à pag. 296, apud quos & eruditos alios recentiores non multa invenies, quæ in Supplemento locum habere debeant. Prima *Ariſtionis* memoria à Romano parvo conſecrata eſt, non hoc die ſed XVII Octobris: *Et Ariſtionis, qui fuit unus de* LXX *Chriſti diſcipulis*. Hæc eadem verba ibi refert Ado, forte immemor ſe hoc die, opinor occaſione ſancti Papiæ, de Ariſtione egiſſe. Ea ſola inter utrumque textum diſparitas eſt, quod hîc ſcripſerit Ado, *qui fuit unus de* LXXII, quam plane phraſim ex ipſo ſervant Uſuardus & Notkerus, hoc ſolo die Sanctum celebrantes. Pauca, quæ de Ariſtione memorari poſſunt, ex Euſebio aut aliis brevi commentario complexus eſt Bollandus, nec plura reperit Tillemontius, eum cum Papia conjungens. *Abilius*, aliàs *Avilius*, *Melius*, *Milius* vel *Melianus* Alexandrinus Patriarcha, veroſimilius XXIX Auguſti vita functus eſt, ut in Tractatu noſtro Chronologico contra Tillemontium ſtatuimus num. 71. Neque à definito ibi calculo, ex Martyrologiorum auctoritate recedendum putamus, cum Abilius à Romano parvo hoc die primùm in ipſa relatus ſit, pro mero, ut ſæpius ejus auctor ſolet, arbitrio. Sic legit: *Alexandriæ, Abilii epiſcopi.* *Papiæ.* *Ariſtionis.* *Abilii.*

Ordinem & tempus regiminis adjecit Ado, Usuardus huic voces duas, *virtute conspicuus;* Notkerus purè Adonianus est. In Adone ultimo loco ponitur *Paschasius* Viennensis *admirandæ sanctitatis;* sed hic cum pluribus aliis, ipsius Adonis decessoribus, ab Usuardo prætermittitur, in nonnullis codicibus auctioribus adscriptus, ut mox videbitur.

AUCTARIA.

Consecrat. altaris. PRATEN. Adjicit hîc aliquis alteram altaris consecrationem monasterii illius sancti Germani propriam, his verbis: *Eodem die, consecratio altaris in honore beatorum martyrum Eustachii sociorumque ejus & sancti confessoris Christi Medardi.*

MARCHIAN. Fere purus est, sed excluditur, quia sequenti die adhuc exerrat.

TORNACEN. Vacat, ut supra dictum est.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post *Petri apostoli*, ita prosequuntur: *Quomodo ab Antiochensibus, pulso Symone mago, qui eos seduxerat, ut sibi crederent & Petrum lapidarent, ipse Petrus susceptus est & in Cathedra pontificali exaltatus.* Codices iidem omnes, excepto ALBERG., ex Adone in fine subdunt: *Viennæ, sancti Paschasii episcopi & confessoris, admirandæ sanctitatis viri.*

De Petri Cathedra. *Paschasii.*

CENTULEN. *Apud Antiochiam, Cathedra sancti Petri apostoli. Alexandriæ, sancti Abilii episcopi, qui post beatum Marcum secundus, Alexandrinam ecclesiam rexit. Apud Ierapolim, beati Papiæ episcopi, discipuli Johannis Euangelistæ.* Ita hoc die, sed XVII Maii eumdem Papiam repetit cum ipsissimo textus nostri hodierni elogio. Si hunc codicem vidisset Castellanus, eum pag. 709 Adoni non opposuisset. *Ipso die, beati Aristionis, antiqui Christi discipuli.*

De Petro. BRUXELLEN. De Cathedra Petri ait: *Qui post Ascensionem Christi, Cathedram Sacerdotalem in partibus Orientis tenuit annis quatuor, deinde venit Antiochiam, & pulso Symone Mago, Cathedram pontificalem suscepit, quam ibi tenuit per annos septem. Quibus expletis, Petrus, ut Symonem Magum expugnaret, petiit Romam, & ibi annis viginti quinque, mensibus septem, diebus octo, ecclesiæ Romanæ digne præsedit; nullumque postea habuit successorem, qui tantum temporis in regimine summi Apostolatus expleret.* In Aristione, Papia & Abilio parum à puritate aberrat: *Paschasii.* dein subdit: *Viennæ Galliæ, sancti Pacasii* [Paschasii] *episcopi & confessoris, viri admirandæ sanctitatis. Et Teclæ virginis.* *Teclæ.*

HAGENOYEN. De Cathedra aliter loquitur: *In qua sedit, laudabiliter regens & docens populum, doctrinam suam miraculis confirmando. Et hæc Cathedra primo sibi in ecclesia Antiochena erecta est, quando filium Theophili principis civitatis illius per quatuordecim annos defunctum, à mortuis suscitavit. In qua sede sanctus Petrus sedit septem annis.* In Papia & Aristione fere purus est. *Alexandriæ, sancti Abalii episcopi, qui post beatum Marcum secundus erat episcopus, tredecim annos. Secundus erat sacerdos, omni virtute conspicuus. Viennæ, sancti Paschasii episcopi & confessoris, admirandæ sanctitatis viri.* *Paschasii.*

AQUICINCT. Et hîc convenit cum Marchianensi.

CODEX. D. DU CHEVAL signatus C, qui fuit P P Franciscanorum, in fine habet: *Natale sanctæ Teclæ virginis.* De hac vide indicem Prætermissorum; atque in fonte Rabanum & Notkerum. *Teclæ.*

ALTEMPS. *Eodem die, natale sanctæ Teclæ virginis. Item Wenloe monasterio, beatissimæ Mildburgæ virginis. Apud sanctum Edmundum, beati Firmini confessoris, germani sanctæ Ethedræ virginis.* De Milburga agitur XXIII Februarii. *Mildburgæ.* De Firmino alia opus est disquisitione. *Firmini.*

STROZZ. & MEDIC. *Item Romæ, sanctæ Romanæ virginis.* Vide Acta die sequenti, ubi de Romana Tudertina.

MUNERAT. Textui puro subnectit: *Viennæ, sancti Pascasii episcopi & confessoris, admirandæ sanctitatis viri.*

EDITIO LUBECO-COL. De Cathedra, eadem habet quæ codices mediæ notæ supra, in fine solum adjiciens: *In qua septem annos explevit.* In fine etiam: *Viennæ, sancti Paschasii* &c.

GREVEN. *In Africa, Victorini, Palatini, Donati, Fortunæ & aliorum* XXIX. Sumpti sunt ex aliquo apographo Hieronym. *Romæ Sirici Papæ & martyris.* Vide in Prætermissis. *Dionysiæ virginis & martyris.* Vide Prætermissos. *Viennæ, Paschasii episcopi* &c. *Teclæ, alias Tedæ virginis.* Vide supra. *Victorini & aliorum. Sirici. Dionysiæ.*

MOLAN. De Paschasio ut supra. *Translatio corporis sancti Gudwali archiepiscopi.* Expressius in editionibus aliis: *Gandavi, translatio corporis sancti Gudwali archiepiscopi.* Annua translationis istius memoria agitur III Dec. natalis est VI Junii. *Gudwali. translat.*

VII *Kal.* *Die* 23.

Sineri. APud Syrmium, beati Sineri monachi & martyris, qui jubente Maximiano imperatore tentus, cum se Christianum esse confiteretur, capite cæsus est. Item natalis saxaginta duorum, qui martyrii certamen in præfata urbe consummantes, regna mansura perceperunt. Ipso die, sancti Policarpi presbiteri & confessoris, qui cum beato Sebastiano plurimos ad Christi fidem convertit, atque ad martyrii gloriam exhortando perduxit. *Mart.* LXII *Polycarpi. pbr. & cf.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Roswеyd. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. *Sirmium* in *Firmum* transformant Antverp. & Max-Lubec. Munerat. in *Smyrnam*; ut male scripsit Notkerus, alios in errorem inducens: nos *Syrmium* reliquimus, quod ita codices passim scribant: Rosweyd. male *Sirnium*. Variant iidem in *Sineri* nomine, pro quo Antverp. *Sireneri*; Max-Lubec. *Siveri*, Munerat. *Sineti* enuntiant, Rosweyd. *Sereni*; Greven. & Molan. ex Adone *Syreni*. De eo plura in Observatione. *Duûm* pro *duorum* scribit solum apographum nostrum Pratense, alii codices omnes ut in textu; addidit Pulsanen. *militum*, sed & in eo singularis est. Antverp. Max-Lubec. & Molanus in 1 editione, ponunt *septuaginta duorum*, ast hic in posterioribus, Usuardi puritatem restituit. De *Policarpi, presbiteri* & hujusmodi aliis medii ævi orthographicis erroribus, satis alibi dictum est. *Consumentes* pro *consummantes* in Max-Lubec.; *mensura* pro *mansura* in Munerato, sphalmata sunt vix notatu digna. Male in Pulsanen. legitur, *beato Stephano* pro *beato Sebastiano*; *palmam* pro *gloriam*; *exortando* pro *exhortando*. Greven. in editione anni MDXXI, videtur *Vigiliam beati Matthiæ* textui adnectere, verum cum in priori id plane distinxerit, eum inter puros codices numerandum censui.

OBSERVATIO. *Sinerum* legimus cum probatissimis codicibus Usuardinis, quidquid sit de varia apud alios hujus nominis enuntiatione, de qua Bollandus hoc die & Castellanus pridie pluribus disputant. In Romano parvo scribitur: *Apud Sirmium, Sirenii monachi*; quam orthographiam cum alia *Sireni* præferunt Acta. Hieronymianum Lucense die præcedenti (quo verosimilius, ex ultima Actorum à Ruinartio pag. 546 editorum clausula, passus est) nude exprimit: *Syrmium, natalis S. Sereni & aliorum* LXII. Sociorum numerum minuit Epternacense, legens, *& aliorum* XVI; auget Corbeiense utrumque, *& aliorum* LXXII. Forte melius juxta ac simplicius, sed absque positione, scripsit Gellonense *Seneri*. Subjungens, *Et alibi* LXI. Certe in utrisque Actis veris & sinceris, à Bollando primum, deinde inter selecta vulgatis, nulla prorsus sociorum fit mentio. Hæc in Hieronymianis VIII Kal. seu XXII; hoc die vero: *In Pannonis* vel *Sirmi*, primo loco in Florintinianis ponitur, *Seneroti* vel *Senerotis*, qui tribus aliis apud Rabanum, Notkerum & Bollandum expressis, conjunctus est, solus in Gellonensi nominatus *Seneroti*; quo demum reducenda videtut longa illa apud Castellanum pag. 710, vocabulorum, pene dixeram confusionum, farrago. Neque enim assequor, quo fundamento V.C. varios Sanctos in unum conflet, præsertim *Senerum* vel *Serenum* & *Senerotum*, apud Hieronymiana & in Actis recte discretos, quos licet eodem loco passos fateamur, at sane eodem tempore martyrium subiisse nequaquam constat. Nec magis comperi, in quibus apographis Hieronymianis, ipsum illum *Senerum* Castellanus alio habitu indutum invenerit XXI Februarii, sic ut tribus consequenter diebus unus & idem martyr recurrat. At quidquid de Hieronymianorum inflexionibus dici possit, certum est, Adonem scripsisse *Syreni*, Notkerum *Synerii*, alios aliter, qui ex varia nomenclatione Sanctos multiplicarunt, ut apud laudatos scriptores & Florentinium videre est. Sola nobis hîc disceptatio de Usuardi lectione, quam ex melioris notæ codd. Mss. definivimus. Cum quo scribendi modo majorem cognationem habeat analogia gallica *Serneu*, *Cerneux*, *Cerneuf*, viderint illi qui etymologias scrutantur. Porro Sancti elogium ex Actis desumpsit Ado, ex Adone descripsit Notkerus, Noster nitidius contraxit, qui & in *Sexaginta duobus*, itidem *Sirmii*, ut hîc dicitur, passis, atque ex eodem Romani parvi fonte acceptis, phrasim paulo cultiorem & elegantiorem reddidit. Romanum parvum, ut à Rosweydo editum est, pro *Sexaginta duorum*, legit XLII, opinor errore librarii, quem Ado correxerit. Recentiores Martyrologi cum Romano hodierno, passim scribunt LXXII, quod ex Hieronymianorum differentia, vel ex Notkero primitus ortum existimo, atque ex codicibus Usuardinis, in eo non satis puris, transumptum. Quam male Martyrologi aliqui Itali sanctum Sinerum *Firmum in Picenum* transferant, quam inepte Hispani *in Baticam*, *Sexti Firmum*, docet Bollandus in commentario. Acta non semel laudata, gallicè reddidit Tillemontius tomo 5 à pag. 254. *Sineri.* *M M.* LXII.

Tertia Romani parvi annuntiatio est: *Romæ, Polycarpi presbyteri.* Hunc Ado recte credidit S. Sebastiani socium; idem credidere majores nostri, atque ut talem in Acta retulerunt, cum sylloge historica ex illustrissimi martyris vita concinnata. Usuardus ad verbum discripsit, quæ in Adone repererat, nec nisi vocem unicam omisit Notkerus. Apographa Hieronymiana alium hîc *Polycarpum* notant, nempe celeberrimum illum Smyrnensium episcopum, de quo jam supra ad XIX & XXVI Januarii non obiter locuti fuimus. Hîc vero recurrit citata Florentinii Exercitatio VI, qua verum martyrii diem cum XXIII Februarii, ex Græcorum calculo, coalescere contendit. Castellanus pag. 724 nimis decisive hæc omnia erroris arguit. Wandelbertus cum nostris sentit, de hodierno Polycarpo hos pangens versiculos: *Polycarpi presbyter. & confess.*

Septimus eximio Polycarpi splendet honore;
Presbyter ore, fide, Christi qui jussa secutus;
Martyrio turbam potuit servare fidelem.

ATQ-

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Anglicanæ olim ecclesiæ alicujus fuisse, prodit sæpissime, ut in præfatione ostendimus: hîc textui puro adjungit: *In Britannia, beatæ Milburgæ virginis, cujus* [quæ] *virtutibus & miraculis claruit.* Vide Acta. *Milburgæ.*

CENTULEN. *Apud Sirmium, sancti Sireni monachi, qui sub Maximiano capite cæsus est. Et aliorum sexaginta duorum, qui ibidem passi sunt.* Adonis verba sunt. Tum: *Romæ, sancti Policarpi presbiteri & confessoris, qui adjutor & cooperator floruit.* Addi, ni fallor, deberet, *sancti Sebastiani.* At hic Polycarpus in eodem codice rursus sequenti die ponitur, studio, an scriptoris incuria, quis divinabit?

MARCHIAN. Ex dierum transpositione hodie vacuus, supplementum accersivit ex aliquo Hieronym. apographo, in multis corrupto; operæ pretium est totum ejus laterculum exhibere. En ejus verba: *Natale sanctorum martyrum Inpannonii, Seneroti, Antigoni, Rutuli, Libii, Rogatiani.* Vide Acta. *In Asia, Policarpi episcopi cum aliis duodecim martyribus. Smyrnæ, natalis sanctorum Herotes, Carpori, Geronti. In Africa, Chrisogoni, Zenonis, Minandri, Cariniani, Arriones, Hippoliti, Diodori, Menelanti, Athoræ, Petri, Lambesis, Lucianæ, Felicis, & aliorum triginta sex. In Asia, Lasconi, Synorii, Heruti, Zenonis, Menalippi, Sinestis, Syricis, cum sociis eorum.* *Ex Hieron.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO-ULTRAJ-BELG. Incipiunt: *Vigilia sancti Mathiæ Apostoli.* Pro LXII, scribunt LXXII, de cetero puri sunt. *Vig. S. Mathiæ.*

BRUXELLEN. Ea ferme ex Adone inserit, quæ Usuardus prætermiserat. Ita habet: *Apud Smyrnam, sancti Syveri monachi. Qui tempore Maximiani imperatoris, cum unius ex domesticis ejus uxorem, hora incongrua, in horto, quem ipse sibi excolebat, deambulantem, acrius increpando repulisset, jubente Maximiano tentus, & Christianum se esse confessus, capite cæsus est. Item apud Smyrnam, natale sanctorum* LXXII &c. Reliqua pura sunt. *De Sincro.*

HAGENOYEN. *Vigilia sancti Mathiæ Apostoli. Apud Smyrnam, beati Syrenei* &c. textu non nihil interpolato. In fine: *Item Wildeburgis virginis in Anglia.* Lege *Milburgis.* *Vigilia S. Mathiæ Wildeburgis*

AQUICINCT. Marchianensi similis in perturbatione, etiam ex Hieronym. suppletus est, sed paulo accuratius. Scribit enim: *Natalis sanctorum martyrum in Pannoniis, Seneroti* &c. Omittit: *In Asia Policarpi* &c. Post *Geronti*, inter- *Seneroti & soc.*

serit: *Nativitas sancti Joannis Euangelistæ.* In numero reliquorum martyrum conveniunt, licet diversimode nomina efferant. Additur in fine, recentiore manu: *Item Vigilia B. Mathiæ Apostoli.* *Nativitat. S. Io. Euang.*

VATICAN. signatus num. 5949: *Smyrnæ, natale S. Herotis.* Vide MARCHIAN. *Herotis.*

ALTEMPS. Fere omnia repræsentat, quæ in Marchianensi & Aquicinctino haberi diximus, truncatis etiam & luxatis nominibus ex aliquo apographo Hieronymiano.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Vigilia sancti Mathiæ apostoli.* De Sinero eadem habet, quæ in Bruxellen. ex Adone restituta diximus. Pro LXII, ponit etiam LXXII. Tum: *Treveris, inventio sancti Celsi episcopi.* Sequitur de Polycarpo. Denique: *Eodem die, sanctæ Milburgæ virginis.* *Invent. Celsi epis. Milburgis.*

BELIN. Prima editio, Polycarpum facit *episcopum & confessorem.* Utraque habet LXXII; & in fine: *Eodem die, vigilia beati Mathiæ Apostoli.*

GREVEN. *Nativitatis sancti Joannis Euangelistæ.* De ea agitur XXVII Decembris. *In Asia, Polycarpi, Herotis, Felicis & aliorum duodecim. Item Serenoti, Antigoni, Rotuli, Labi.* De his supra dictum est abunde. *In Hungaria, passio vel* [*secundum alios*] *translatio sancti Gerardi episcopi Morisenensis & martyris. Qui Venetus natione, & sancti Marci canonicus, desiderio perfectionis, habitu religionis suscepto, vitam eremiticam duxit. Postea, agente sancto Stephano Hungarorum rege, episcopus factus, tandem ab infidelibus captus & cum aliis pluribus occisus est.* Vide indicem Prætermissorum. *Milburgis virginis, filiæ regis Merciorum. Treveris, inventio sancti Celsi episcopi & confessoris. In Hibernia, Tymini episcopi & confessoris.* Sitne hic *Tianus*, vel *Tiamanus*, de quo inter Prætermissos, nescio. *Item, sancti Sereni abbatis, de quo in Vitis Patrum legitur, quod divino munere ad summam puritatem mentis & corporis pervenerit.* Est etiam inter Prætermissos. *Polycarpi & soc.* *Gerardi.* *Milburgis.* *Tymini.* *Sereni abbatis.*

MOLAN. Alio charactere verba Adonis de *Sinero* textui interposuit. In fine: *Eodem die, inventio sancti Celsi confessoris Christi. Eodem die, Vigilia beati Mathiæ Apostoli.* Et deinde minori charactere: *Quæ plerisque locis jejunii observatione celebratur. Milburgis virginis, filiæ regis Merciorum, cujus vitam Atto Cardinalis scripsit.* In aliis editionibus melius dicitur *Celsi episcopi.* Et in fine: *In territorio Arvernensi, sancti Syrenei martyris egregii.* Idem ipse est, qui in textu *Sinerus* dicitur, ab Arvernis cultus ob reliquias illuc ex Oriente vel ex Pannonia, translatas. Plura vide apud Bollandum & Castellanum. *Invent. Cels. Vig. Math.* *Milburgis.* *Syrenei.*

Die 24.

VI *Kal.*

Matthiæ. NAtalis beati Matthiæ Apostoli, qui post ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, apud Judæam Christi Euangelium prædicavit. Item, inventio capitis Præcursoris Domini, tempore Martiani principis, quando idem Præcursor duobus monachis, primùm, ubi idem ejus caput celatum jaceret, revelavit. In Cæsarea Cappadociæ, sancti Sergii martyris, cujus gesta præclarissima habentur: *Inven. cap. S. Joan. Baptist.* *Sergii.*

Puri sunt, *Praten. Herinien. Antverp-maj. Marchian. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item *Belinus* in eo solum discrepans, quod Sergium præposuerit inventioni capitis Præcursoris.

VARIA

VARIA LECTIO. Pauca obſervatu digna occurrunt. *Mathiæ* & *Matthiæ* promiſcue ſcribitur, nobis hîc præplacet Martyrologorum lectio. In Herinienſi ſupra lineam adſcriptas invenio voculas: inter *ſorte* & *electus*, ponitur *eſt*, & poſt *electus* particula *et Martiani* paſſim legitur, ſi præferas *Marciani* cum Antverp-maj. per me licet. Praten. & Muneratus ſcribunt, *quando iſdem*, nimia, opinor, cacophoniæ evitandæ religione. *Capud* in Pulſanen. pro *caput*, librarii ſphalma eſt: *Capadociæ* pro *Cappadociæ*, alibi ſæpe recurrit. In Antverp-maj. omiſſum eſt ſubſtantivum *geſta*.

OBSERVATIO. Non uſque adeo certum eſt, ut quidem vult Caſtellanus pag. 732, *Matthiæ Matthiam Apoſtolum* ab Hieronymianis recoli XXI. Maii; nam licet ibi codex Lucenſis ſub finem legat: *Et alibi natalis ſancti Matthiæ Apoſtoli*, apographa alia, ut vetuſtiſſimum Epternacenſe & utrumque Corbeienſe; imo & Gellonenſe, ſiquidem Hieronymianis accenſeri poſſit, ibidem clare exprimunt *S. Matthæi.* Nihilominus *Matthiam* eo die ſuſcipit Florentinius pag. 543, putatque *recentioris inſtituti* eſſe, quod in utroque Corbeienſi, ejus feſtivitas hoc XXIV Febr. conſignetur. Ego hîc tam recentis inſtituti feſtum non video, quod nimirum in Sacramentario Gregoriano à Menardo edito, hodie celebratur ſub hoc titulo: *Natalis ſancti Matthiæ Apoſtoli.* Nec tam recentia ſunt Corbeienſia, in quibus ipſiſſima illa verba (excepto *ſancti*) primo loco reponuntur. His adde Martyrologia alia ab Henſchenio citata, uti & noſtra, quæ ſolito ordine perluſtrabimus. Beda imprimis ſic habet hoc die: *Inventio capitis Joannis præcurſoris.* Tum: *Et natale ſancti Matthiæ Apoſtoli.* Romanum parvum primo loco ſimpliciter: *ſancti Matthiæ Apoſtoli.* Ado in Martyrologio: *Natalis ſancti Matthiæ Apoſtoli*, quæ inter feſtivitates Apoſtolorum explicatiora ſunt, unde accepit Uſuardus omnia, quæ in textu adjecta conſpiciuntur. Mirum eſt Rabanum à Beda deflexiſſe, Notkerum ab Adone, dum ambo ita ſcribunt: *In Palæſtina, nativitas ſancti Matthiæ Apoſtoli, qui de ſeptuaginta diſcipulis, pro Juda traditore in apoſtolatum electus, in Judæa Euangelium prædicavit.* Fateor equidem in verbis potius quam in re diſcrimen eſſe, quale & in Floro invenies; nuſquam vero aut tempus, aut locum, aut genus martyrii deſignatum. Ceterum, quæ Matthiæ geſta, cultum, corporis vel aliquarum partium tranſlationes, miracula attinent, copioſe illuſtravit Henſchenius; cui compendia placent, legat is quæ habet Tillemontius tomo I à pag. 406, & unà notas quæ eò reducuntur.

De *Inventione capitis Præcurſoris* jam ex Beda diximus. De Hieronymianis erit alibi differendi locus. Eamdem & eodem modo refert Romanum parvum, ex quo Ado, ex hoc Noſter, ſed omiſſo ubique proprio nomine, per appellativum ſatis diſtincto. In textu noſtro innuitur, eam fuiſſe inventionem *primam*, uti & in Romano hodierno aſſeritur, ex ſola, opinor, Uſuardi auctoritate, qui τὸ *primam* Adoni ſuperaddidit. Verum nihil ad hunc locum ea diſquiſitio, de qua conſule ſancti Prodromi Acta, ad XXIV Junii à Papebrochio egregiè illuſtrata, ubi varias venerandi capitis inventiones fuſe proſequitur toto cap. 3; de quibus brevius Tillemontius tomo I à pag. 103 & in notis à pag. 494. Porro quæ de hac noſtra inventione ſub Martiano principe facta, ab Adone Hieronymiana citante, pluribus deducta ſunt, & à Notkero multum amplificata, Noſter more ſuo ſummatim delibavit, ſed cum intruſione particulæ, quam ſupra notavimus. Wandelbertus utramque etiam feſtivitatem conjunxit; *Inventio capitis Præcurſoris.* *S. Joannis Baptiſtæ.*

Sextus Apoſtolica radiat virtute Mathiæ;
Occultumque diu caput, hoc Baptiſta retexit.

Sergius martyr Cæſareenſis Cappadociæ, idem verosimillimè eſt qui cum *Herulo* & *Lucio* hoc die memoratur in apographis Hieronymianis, unde eos Notkerus eduxit. Ado illa non videtur conſuluiſſe, ſecutus Romanum parvum, ubi *Sergius* ſolus ponitur: *Apud Cæſaream Cappadociæ, Sergii martyris.* Noſter ſua omnia ex Adone deſumpſit, ſervatis etiam verbis ultimis, *cujus geſta præclariſſima habentur.* Utinam ea, ſi umquam exſtiterint, alicunde eruantur! nam quæ in Collectione noſtra ex Tamayo Salazar producta ſunt, ea ut minimùm novo & accurato examine prorſus indigent, quod loco & tempore, favente Deo, dabimus. Molanus in prima ſua Uſuardi editione Gregorium Turonenſem citaverat; ſed in poſterioribus ſubdubitare videtur, an Sanctus ille, dum libro *de gloria martyrum* cap. 97, alicujus ſancti *Sergii* miracula enumerat, de hoc noſtro Sergio non meminerit: at ante ejus tempora vix cuiquam dubium fuit, quin ibi Gregorius de Sergio Bacchi ſocio loqueretur, de quo Uſuardus & alii ad VII Octobris. Vide Henſchenii commentarium num. 7, ubi etiam oſtendit laudatum Gregorium Turonenſem lib. 7 Hiſt. Franc. cap. 31, non alium Sergium appellare, quam illum, qui, etiam Baronio teſte, colitur citato die VII Octobris. *Sergii.*

AUCTARIA.

De Matthia ROswEYD. Sic annuntiationem primam efformat: *In Judea, Mathiæ Apostoli, qui unus ex* LXXII, *in loco Judæ, post ascensionem Domini* [ab] *Apostolis sorte electus, subrogatus est.* Cetera purus.

ANTVERP-MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Nihil habent de inventione capitis Præcursoris; & cum his convenit codex ALBERG., atque omnimodè etiam conveniret DANIC. nisi

Modesti. in fine adjiceret: *Treveris, sancti Modesti episcopi & confessoris.*

ANTVERP. MAX. ULTRAJECT. LOVANIEN & EDITIO ULTRAJ-BELG. Primæ annuntiationi inserunt hæc verba: *Atque in locum proditoris Judæ subrogatus.* In aliis puri, subdunt in fine augmentum, *Treveris* &c. quod etiam in aliis codicibus infra non semel recurrit.

CENTULEN. *Natale sancti Mathiæ Apostoli. Ipso die, inventio capitis Præcursoris Domini, tempore Martiani principis.* Deest annuntiatio tertia, cui substituitur repetitio Polycarpi, de

Polycarpi. qua heri diximus: *Romæ, sancti Policarpi presbiteri & confessoris, de quo in gestis beati Sebastiani legitur.*

BRUXELLEN. Sic habet: *Natale sancti Mathiæ Apostoli, qui post ascentionem Domini ab Apostolis sorte electus, atque in loco Judæ proditoris subrogatus, apud Judæam Christi Euangelium prædicavit. Cujus beati Apostoli corpus, per Helenam reginam, a Judæa Romam translatum, sanctus Silvester Papa cum pluribus aliis reliquiis per beatum Agritium episcopum, Treveris, ut fertur, transmisit. Eodem die, Inventio capitis beati Joannis Baptistæ, præcursoris Domini, qui imminente festivitate Paschali, ut in Euangelio patet, fuit decollatus: quique tempore Martiani imperatoris, duobus Monachis caput suum, ubi celatum jaceret, revelavit. Quod & illi perquirentes, hac die invenire meruerunt.* De Sergio satis bene. Tum: *Treveris, sancti Modesti episcopi & confessoris, qui post Miletum, cum multo fructu ibi Dei ecclesiam rexit.*

De Matthia. *De Invent. cap. S. I. B.* *Modesti.*

HAGENOYEN. Multa alia de Matthia comminiscitur, quæ licet nec satis clara, nec satis probata agnoscam, libet tamen hîc etiam adducere, ut pateat, quam varia & sæpe satis absona, ab imperitis hominibus in libros etiam ecclesiasticos, crescente sensim nimia libertate, intrusa sint: sic habet codex noster: *Natale beati Mathiæ Apostoli, qui statim post ascensionem Domini, loco Judæ traditoris, ab Apostolis sorte institutus est Apostolus. Qui prius erat Demicius* [aliter legere non possum] *septuaginta duorum discipulorum Christi unus. Hic articulum Symbolo Apostolico adjecit, & Judæam, ut in ea prædicaret, in sortem accepit: sed Judæis traditus lapidandus sub Nerone Cæsare, & Aniano minore sacerdote Judæorum, agente illo vices præfecturæ. Qui postea more Romano, securibus quasi bovem fecit percuti: & tunc Mathias Apostolus, manus & oculos in cælum tendens, emisit spiritum.* In secunda annuntiatione, de inventione capitis Præcursoris, satis purus est. Tum: *In Cæsareâ Cappadociæ, beati Sergii martyris, cujus gesta præclara leguntur fuisse.* Demum in fine adjicit: *Treveris, depositio sancti Modesti episcopi & confessoris.*

Matthiæ.

REGINÆ SUEC. signatus num. 428: *Parisius civitate, v fere milliari ab urbe, dedicatio ecclesiæ BB martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii.* *Dedicat. ecc. S. Dionysii.*

VATICAN. num. 5949. *Romæ, natalis sanctæ Primitivæ.* Vide Acta, in quibus melius vocatur *Primitivus*, ex codicibus Hieronymianis cum socio aliquo *Paulo*, in portu Romano, conjunctus. *Primitivæ.*

SROZZIAN. & MEDIC. *Sancti Matthiæ .... cujus corpus de Nicæa* [Judæa] *Romam, & postea Treveris est translatum; tamen caput ejus ostenditur à Canonicis ecclesiæ sanctæ Mariæ Majoris almæ Urbis, cum reverentia maxima. Inventio capitis præcursoris Domini .... quod modo Romæ requiescit in ecclesia sancti Silvestri, & ibi cum maxima devotione omnibus Christi fidelibus ostenditur.* Vide XXIV Junii in Actis. *De Matthia.* *De Invent.*

EDITIO LUBECO-COL. *Natale beati Matthiæ Apostoli. Qui post ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, atque in loco Judæ proditoris subrogatus, apud Judæam Christi Euangelium prædicavit. Qui prius unus de septuaginta duobus discipulis Christi fuit. Primo a Judæis capitur & velut blasphemus, lapidibus obruitur. Post hoc quasi bos securi percutitur, & capite truncatur. Tali martyrio, prius oculos in cælum figens, emisit spiritum. Quem venerabilis Helena Augustæ Treveris indigena, post multos annos de Judæa ad urbem Romanam transvexit, & in ecclesia sanctæ Mariæ rotundæ honorifice recondidit. Et nunc Treveris per translationem quiescit.* Sequitur Inventio capitis &c. Tum: *Treveris in ecclesia sancti Eucharii, depositio sancti Modesti, ejusdem loci episcopi & confessoris.* De Sergio recte. In fine: *Ipso die, beati Meforii confessoris. Item sancti Athelberti regis.* *De Matthia.* *Modesti.* *Meforii.* *Athelberti.*

GREVEN. Idem ferme Matthiæ elogium habet, quod ex editione LUBECO-COL. retulimus. Tum: *Romæ, sanctorum martyrum Primitivi & Pauli, Rutuli, Serapionis, Herodii, Lucii. Item Lucii & Flaviani. Montani & Gemelli martyrum.* Confusa hæc, in Actis paulo distinctiora invenies. De Modesto, ut supra. *Athelberti regis Cantiæ seu Angliæ. Qui ad prædicationem beati Augustini, quem sanctus Papa Gregorius miserat, conversus, fidei ampliandæ & ecclesiis exstruendis studiosum cooperatorem se exhibens, plenus operibus bonis quievit in pace. Ipso die, beati Meforii confessoris. Olympiadis sanctæ matronæ. Item Hiscæ & Hinnæ, sanctarum.* Vide Prætermissos. *Primitivi & soc.* *Lucii & aliorum.* *Athelberti.* *Meforii.* *Olympiadis.* *Hiscæ & Hinnæ.*

MOLAN. *Treberis, beati Modesti episcopi.* Dein minoribus typis: *Ethelberti regis ... scriptum est à Beda lib. 1. & 2. historiæ gentis suæ. Rothomagi, passio sancti Prætextati episcopi ejusdem civitatis, de quo Gregorius Turon, in Chronico lib. 5 cap. 18, lib. 7 cap. 16 & lib. 8 cap. 31.* In editionibus aliis. *Treveris, beati .... In Anglia, Ethelberti regis Cantiorum* &c. Rursus minutiori characterе: *Eodem die annotatur vita & martyrium sancti Montani & sociorum ejus Lucii, Juliani, Victorici, Flaviani & ceterorum, scriptum eleganti stylo, partim ab ipsis martyribus, partim ab eorum familiari, qui præsens aderat.* Vide Acta sane egregia & notæ optimæ, ab Henschenio illustrata & denuo recensita à Ruinartio à pag. 232. *Modesti.* *Ethelberti.* *Prætextati.* *Montani & soc.*

V. Kal.

V *Kal.* *Die* 25.

APud Ægyptum, natalis ſanctorum Victorini, victoris, Nicofori, Claudiani, Dioſcori, Serapionis & Papiæ ſub Numeriano imperatore: quorum primus, ſecundus & tertius pro confeſſione deitatis conſtanter exquiſita ſuppliciorum genera tolerantes, reliqui quatuor Claudianus & Dioſcorus flammis incenſi, Serapion & Papias gladio cæſi ſunt. Omnes itaque celebre martyrium dedicaverunt. *Victorini & ſociorum*

Ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Marchian. Pulſanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Adde *Albergenſem.*

VARIA LECTIO. Lego *Ægyptum*, ut legi debet cum melioribus codicibus. *Egyptum* & *Egiptum* pro temporum ratione ſæpe ſcribi, notius eſt, quam ut hîc iterum notari mereatur. *Nicophori* ſcribunt Parvum Rom. & Ado Roſweydi, non *Nicephori*, ut recentiores. Solus Molanus primos ſecutus eſt. Optimæ notæ codices textum firmant. Exerrant Pulſanen. & Munerat.; ille *Nicyfori*, hic *Nichofori* ſcribentes. Antverp-maj. pejus legit, *Nicofiri*, ſcriptorio ſphalmate, qualia etiam ſunt *Diaſcori* & *Seraphionis*. Errat item Pulſan. legendo *Claudii* pro *Claudiani*, in quo turpius ceſpitat Molani editor, qui primo loco ponens *Claudiani*, poſtea eumdem in *Claudium* transformat. Eſt etiam ſphalma typographi in Munerato, ubi pro *conſtanter*, male legitur *conſtanti*. Phraſim mutavit Pulſan. dum pro *ſuppliciorum genera*, vertit *tormentorum ſupplicia*. Sic Marchian. pro *reliqui quatuor*, ſubſtituit, *reliqui*, *nimirum*. Prima autem Belini editio, pro *reliqui*, male *reliquæ*. *Pulſan.* habet *injecti*, loco *incenſi*. Alberg. Antv. & Max. Lubec. legunt continuè, *gladio cæſi*, *omnes celebre* ..... Munerat. *omneſque*, pro *omnes itaque*.

OBSERVATIO. Sola claſſis *Ægyptiorum* martyrum hodie apud Uſuardum recurrit, accepta ab Adone, contracto ejus elogio. Hic, ut ſolet, Romanum parvum ſecutus eſt, ubi ſeptem illi hoc die diſtinctiſſime exprimuntur: *Apud Ægyptum, Victorini, Victoris, Nicophori, Claudiani, Dioſcori, Serapionis & Papiæ.* Horum pars maxima in apographis Hieronymianis pridie nota eſt, ſub hac enumeratione: *In Ægypto, paſſio ſanctorum Victorini, Victoris, Nevictæ (Nivittæ, Nivittæ, Ninentiæ) Nicofori, Serapionis, Dioſcori.* Repetuntur ſeptem, vel iidem vel ſynonymi, XXVIII Februarii, ſed pluribus aliis immixti, ſine ulla loci deſignatione, quorum ſeriem ſic poſſis inſtruere: *Serapionis, Claudiani, Victorini, Victoris, Nicopori, Diudori, Papiæ*, qui, ut iterum dicam, ſi iidem ipſi ſint, ſuperius ſeptenarium conſtituent. *Conſcripta fuiſſe olim*, inquit Henſchenius, *horum martyrum Acta ex elogiis eorum, quæ in variis Martyrologiis iiſque perantiquis reperiuntur, videmur poſſe colligere.* At quæ hîc multa appellat Martyrologia, ad unum Adonis, mea quidem ſententia, reducenda ſunt. Viderit ipſe Acta aliqua, ex quibus id potiſſimum eruit, quod tormentorum ab iis martyribus paſſorum diverſa genera explicat, quæque Noſter compendioſius retulit. Itaque variæ illæ Martyrologiorum aliorum annuntiationes in Actis à laudato Henſchenio deductæ, nihil magnopere ad rem noſtram faciunt. Id autem obſervatu dignum, quod in Adone, tum Moſandri, tum Roſweydi nominetur, *imperator Numerianus*, *agente Sabino duce*, ubi procul dubio melius omiſſum fuiſſet *Numeriani* nomen, forte ab interpolatore aliquo inſertum Actis, non ipſi Adoni, cum Notkerus eumdem ejus textum integrum deſcribat. Exſtat vero apud nos ecgraphum Adonianum reginæ Sueciæ, quod olim videtur fuiſſe abbatiæ Fuldenſis, in quo correctius ſolum legitur: *Sub Sabino duce*, quem ſcimus Chriſtianos in Ægypto crudeliter divexaſſe, non ſub Numeriano, qui iis infenſus fuiſſe nuſquam traditur, ſed ſub Decio, ut fuſius enarrat Dionyſius Patriarcha, in ſua adverſus Germanum epiſtola, ab Euſebio relata libro 6 cap. 40. Uſuardus autem cum ea ex Adone ſeligeret, quæ in rem ſuam facere poterant, id de martyrii tempore ſelegit potiſſimum, quod ſecurius omiſiſſet, expuncto nimirum *Sabino duce*, ut ex laterculo noſtro manifeſtum eſt. VII *Mart. Ægyptiorũ.*

De martyrii loco minus quidquam compertum eſt, niſi id à Græcis, qui diebus aliis eos martyres recolunt, mutuare velimus, ut feciſſe videtur Joannes Cabilunenſis epiſcopus, ſi ipſius eſt *Topographia ſanctorum Chriſti Martyrum*, à Maurolyco vulgata & recognita, qui verbo *Diopolis*, ſeptenos hoſce noſtros ibi ſub Numeriano collocat. Dum hanc quæſtionem more ſuo diligenter & docte expendit Henſchenius, neſcio quo caſu, à vero *Topographiæ Sanctorum* auctoris prænomine aberrans, eam tribuit *Petro Cabilunenſi*. Errorem ſolerter advertit Clar. Caſtellanus in notis ſuis pag. 763; typographi oſcitantiam *De mart. loco ex Joanne Cabilunenſi; non Primo.*

tiam benigne interpretatus: recte quidem, & pro suo in opus nostrum studio; verum dum ipse Henschenium corrigit, in alium errorem perquam similem, sive suum sive typographicum labitur. Quid virum fefellerit facile intelligo, nempe rem totam non ultra examinans, Maurolycum secutus, *Primi* appellationem substituit, indefessam aliàs diligentiam suam hîc desiderari passus, qui catalogum episcoporum Cabillonensium non consuluerit, in quo *Primus* nullus, sed pro anno, quo laudata Topographia à Maurolyco scripta traditur, *Joannes Germain*, ejus nominis apud alios x, apud Sammarthanos xi reperitur, vir doctissimus & scriptis aliis notus, cujus prænominis apposita forte initialis littera J, Maurolyco ansam dederit *Primum* efformandi, ut ante me ex Raynaudo observavit Papebrochius, tomo 5 Junii pag. 491 num. 27. Videsis apud laudatos Sammarthanos, an *Topographia* Maurolyci, accipi non debeat pro *Mappa mundi spirituali, cum libro super ea elucubrato*, quæ ibi inter alia Joannis Cabilunensis opera recensetur, quamque Raynaudus, tomo 11 pag. 287, vocat *Mappam sacram*. Ad nostra regredimur.

AUCTARIA.

Walburgæ. Donati & soc. ROSWEYD. In prima purus, hæc adjungit: *In Bauuaria, sanctæ Walburgæ virginis. In Africa, Donati & Justi martyrum & aliorum* LI. Ex Hieronymianis accepti sunt, vide in Actis, eorum socios.

Ananiæ & Petri, LOVANIEN. Textui, etiam puro, subnectit: *In Fenice* [Phœnice] *sanctorum Ananiæ presbiteri & Petri carcerarii ejus.*

ANTVERP - MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Idem habent initium, & sic deinde prosequuntur: *cum VII militibus.* *Quorum primus sub præside Maximiano flagris cæsus, sale acetoque vulnera aspersus, & cilicio asperrimo confricatus, deinde cum Petro præfato, ejus constantia converso, post varias pœnas, simul in succensam fornacem missus, cum aliis septem militibus in mare præcipitati, gloriam martyrii adepti sunt.* Vide Acta à Bollando illustrata.

CENTULEN. Caret toto textu, sed legit: *In Aldetrudis. Affrica, natale sanctorum Donati, Justi, Ingeniæ & aliorum quinquaginta. Item, natale sanctæ Aldetrudis virginis.*

BRUXELLEN. Totum fere Adonis contextum, tametsi non omnino purum, sic exhibet: *De M M. Ægypt. ex Adone.* *Apud Egiptum, natale sanctorum septem fratrum Victorini, victoris Nycoforii, Claudiani, Dyoscori, Seraphionis & Papiæ, sub Numeriano imperatore, agente Sabino duce. Quorum primus in pilam ex robore cavam & undique circumforatam missus, ac per singula foramina diutissime transpunctus est; & cum nimius sanguis efflueret, eductus de pila, capite cæsus est. Secundus, manibus & pedibus amputatis, in eamdem pilam missus, prioris tormenta sustinuit, & novissime gladio cæsus est. Tertius, cum ultro in pilam fuisset ingressus, indignatus judex jussit eum inde produci, & super craticulam, prunis substratis, aliquantisper assari & inverti; cumque in confessione persisteret, sublatus inde, minutatim gladio concisus spiritum reddidit. Reliqui quatuor Claudianus & Dyoscorus flammis incensi; Serapion & Papias gladio perempti; omnes celebre martyrium consummaverunt.* De Anania & Petro eadem habet, quæ codd. mediæ notæ. In fine autem subjicit: *Aldetrudis. Item Aldetrudis virginis filiæ sancti Bovonis.* Vult dicere *Vincentii comitis.* Vide Acta nostra, ubi ab Henschenio nonnullæ difficultates explanantur circa tempus vitæ Aldetrudis, circa diem obitus & alia eatenus non satis perspecta.

HAGENOYEN. Alium textum composuit: *Apud Egyptum, natale sanctorum martyrum Victorini & Victoris, Nycopori, Dioscori, Claudiani, Serapionis & Papiæ, sub Numeriano imperatore Romano. Quorum primus & Secundus & tertius, pro confessione deitatis, constanter exquisita suppliciorum genera tollerantes, reliqui vero flammis sunt incensi, ultimi duo gladio sunt cæsi. Omnes itaque Sollemne martyrium dedicaverunt.* Sequitur Ananiæ annuntiatio, in qua sic positionem seu locum martyrii exprimit: *In Veneti, sanctorum martyrum Ananiæ presbiteri & ejus carcerarii Petri. Quorum primus &c.* ut codices mediæ notæ supra. In fine: *Walpurgæ virginis.* *Ananiæ &c.* *Walpurgæ.*

AQUICINCT. *Inventio capitis sancti Pauli apostoli.* *Invent. cap. S. Pauli.*

CODEX. D. DU CHEVAL signatus B. *In Phœnice, sanctorum Ananiæ presbyteri & Petri carcerarii ejus.*

ALTEMPSIAN. *Romæ, inventio capitis sancti Pauli.*

STROZZ. & MEDIC. *Item, sanctorum martyrum Justi & Herenæi & sancti Victoris episcopi & martyris.* *Justi & soc.*

EDITIO LUBECO - COL. Textui, fere puro, solum superaddit: *In pago Trecassino, beati Victoris confessoris.* Spectat ad diem sequentem. *Victoris.*

GREVEN. *In Africa, Donati, Justi martyrum & aliorum unius & quinquaginta. Item Herenei, Pysionis, Nestoris, Castæ.* Sumpti sunt de more ex aliquo apographo Hieronym. *Ananiæ martyris. Romæ, Aglaës martyris.* Vide indicem Prætermissorum. *In pago Trecassino, beati Victoris confessoris. Aldetrudis virginis, filiæ sancti Bavonis*, lege *Vincentii comitis*, qui & ipse sanctus colitur XIV Julii. *Translatio sanctæ Walburgæ virginis.* Probabilius est, eam hoc die obiisse, ut in Actis videre est. *Donati & soc.* *Herenei.* *& soc.* *Aglaës.* *Victoris.* *Aldetrudis.* *Walburgæ.*

MOLAN. *Item sanctæ Aldetrudis virginis, filiæ sanctæ Waldetrudis.* Dein minori typo: *Eodem die, sancti patris nostri Tarasii archiepiscopi Constantinopolitani.* Editiones aliæ auctarium ponunt hoc modo: *Item sanctæ Aldetrudis virginis, filiæ sanctæ Waldetrudis, quæ Malbodio monasterio secunda præfuit. In Sicilia, sancti Gerlandi ex Burgundia, episcopi Agrigentini, tempore Rogerii comitis. Die vigesima quinta, sancti patris Tarasii archiepiscopi Constantinopolitani.* Vide insignem de eo Henschenii commentarium, & vitam à Gentiano Herveto è Græco Latine redditam; egregie illustratam. *Aldetrudis.* *Tarasii.* *Gerlandi.*

IV *Kal.*

IV *Kal.* *Die* 26.

IN civitate Pergen Pamphiliæ, natalis beati Neſtoris epiſcopi, qui perſecutione Decii, cum die noctuque orationi inſiſteret, poſtulans, ut grex Chriſti cuſtodiretur, comprehenſus, nomen Domini mira libertate & alacritate confeſſus, equuleo crudeliſſimè tortus eſt. Exin crucis ſuſpendio victor migravit. Apud Alexandriam, ſancti Alexandri epiſcopi, glorioſi ſenis. Hic poſt beatum Petrum, Arrium presbiterum ſuum hæretica impietate depravatum, & divina veritate convictum, de eccleſia ejecit, ac poſtea inter trecentos decem & octo Patres, eumdem in Nicæno concilio damnavit. *Neſtoris.* *Alexandri*

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antv-maj. Marchian. Pulſan. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Pergem* pro *Pergen* ſcribunt Pulſanen. & Munerat. Lego *Pamphiliæ* cum codicibus prope omnibus, licet ultro fatear meliorem eſſe Molani lectionem, *Pamphyliæ.* Textus recte habet *orationi inſiſteret*, diſcrepat ſolus Pulſanen. qui ſcribit, *incumberet.* Sic Molanus contra omnes, poſuit *mirabili* pro *mira libertate.* *Eculeo* habent aliqui, ſecutus ſum modum ſcribendi communiorem & accuratiorem. Pro *Exin*, in Greven, & Molan. legitur *exinde*: nec à vero ſenſu omnino aberrare videntur Pulſanen. & Munerat. dum ponunt *& in.* Scriptor codicis Antverp-maj. poſuit *ex tamen* quod prorſus nihil ſignificat. Marchian. poſt *Alexandri*, omittit titulum *epiſcopi.* *Arrium* ſcribunt paſſim; male Antverp-maj. *Arritum.* In *Nicæno* variant. *Dampnavit* ævi ſui orthographiam redolet. Greven. in fine: *damnavit eumdem*, Molan. *eumdem damnavit*, utrobique recta conſtructio.

OBSERVATIO. Diximus alibi, inter varias de Romani parvi auctore opiniones, unam eſſe multorum animis inſitam, quaſi hic ex Hieronymiano breviculum ſuum compilaſſet. Ego vero ex perpetua collatione, in qua tamdiu verſatus ſum, cenſeo oppoſitum longe eſſe veroſimilius: &, ut non diffiteor, eoſdem quandoque Sanctos in eumdem diem utrobique concurrere, perſuaſiſſimum tamen habeo, auctorem illum raro ex Hieronymianis apographis quidquam accepiſſe. Ut ad textum hodiernum accedam, certe dum ſic annuntiat: *Apud Pergen Pamphiliæ, beati Neſtoris epiſcopi*, alium plane ducem habuiſſe oportet. Hoc ut perſpicias, en Hieronymianum hujus diei laterculum: *Natalis ſanctorum Alexandri, Neſtoris, Theonis, Epion*, & aliorum plurium. Quænam hîc, obſecro, convenientia? At ſumere potuit ex die præcedenti: neque hoc opinor; verba conferamus. Lucenſe ſic ibi habet: *Pamfilia, natalis ſanctorum Neſtoris, & Caſtæ.* Corbeienſia: *In Pamphilia, natalis ſanctorum Neſtoris & Caſtæ. Claudiani.* Demum Epternacen: *Pampiliæ, natalis ſancti Neſtoris.* Nuſquam determinatus locus, nec appoſitus titulus; ubique ferme additi ſocii, quos à Neſtore noſtro removere nemo non cogitur. An hæc ſatis conveniant, ut primus ex poſterioribus hauſiſſe dicatur, fallor ſiquis harum rerum peritus exiſtimet. Crediderim ego *Neſtorem Magydenum* ex Actis auctori Romani parvi innotuiſſe, in quibus cum diem ſatis determinatum non reperiret, hunc pro ſuo arbitrio, ut nonnumquam ſolet, præ ceteris elegerit. Ex ſimilibus Actis egregium elogium concinnavit Ado, à Notkero deſcriptum, à Noſtro ſolitæ brevitati eleganter aptatum. Vide Acta ipſa, quæ Baronio & Henſchenio probata, dubiis tamen multis obnoxia cenſet Tillemontius tomo 3 à pag. 351. Quis Neſtor à Wandelberto celebretur, patet ex ejus verſiculo: *Neſtore quartus ovat, ſocio pariterque Theone.* *Neſtoris.*

Quod de Neſtore ſentimus, idem & potiori jure militat in *Alexandro* patriarcha Alexandrino, eum ſcilicet nequaquam indigitari in ea multorum martyrum claſſe, quæ hoc die in Hieronymianis, & quidem abſque poſitione ſeu loci deſignatione refertur. Undecumque vero eum deſumpſerit (ego ex Rufino acceptum non dubito) & quacumque ratione ductus, XXVI Februarii ipſum affixerit auctor Romani parvi; certum eſt ita in eo, hoc die legi: *Alexandriæ, Alexandri glorioſi ſenis epiſcopi;* certum eſt Adonem ex laudati Rufini Euſebio elogium Alexandro conſtruxiſſe, quod ab Uſuardo & Notkero fere ad litteram deſcriptum, in cetera deinde Martyrologia dimanavit. Martyrologii illius auctoritatem eludere conantur eruditi aliqui recentiores, ut Alexandri obitum ex XXVI Febr. ad XVII Aprilis transferant, contra quam mihi viſum fuerit in Tractatu Chronologico de Patriarchis Alexandrinis à num. 193. Ibi dicta non repeto, *Alexandri*

solum observari velim ruere conjecturas omnes, quas multis agglomerat & mire con-
torquet eruditissimus Montfauconus, in prævio suo ad vitam S. Athanasii Monito, pag.
XLVI, dum Romani parvi auctorem, textus Hieronymianos male interpunxisse & tur-
basse contendit, ut Alexandrum Alexandrinum hoc die collocaret, &, si superis placet,
etiam *martyrem* faceret, ut die sequenti clarius refellam. Melius & brevius Viro Cl. con-
silium suggeram; dicat rotunde, Romani parvi auctorem Sanctos nonnumquam, pro
suo fere arbitrio, certis diebus illigasse, de quorum vero obitus die indubitatam noti-
tiam non habuerit: quod verum esse, ultro fatebimur: sed an hîc obtineat, nec ipsi nec
mihi exploratum est. Porro inter recentiores illos adversarios Castellanum quoque an-
numero, nimia libertate uti solitum, in mutandis diebus, quos à tot seculis Martyrolo-
gorum nostrorum unanimis consensus Sanctorum cultui consecraverat. Reliqua non
moror, dum textus nostri origo & genuina simplicitas abunde demonstrata est.

AUCTARIA.

Fortunati. ROSWEYD. Textum purum refert, sed ei in fine adnectit; *Fortunati episcopi.* Alii codices socios adjungunt, in quorum numero non conveniunt, tu vide Henschenium & Florentinium, qui classes illas satis accurate dispescunt.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. BELIN. ANTVERP-MAX. VATICAN. num. 5949, ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Omnes etiam in textu satis puri, sic in fine habent: *Item Fortunati,* *Fortunati & sociorum.* *Felicis, cum aliis viginti & septem.*

ALBERGEN. Nescio unde ab solitis sociis recedat, hæc de Nestore ex Adone textui admiscens: *De Nestore.* *Ille latus psallebat, dicens: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Præses vero stupens super tanta tolerantia, volens eum blandis verbis à fide revocare, dixit ei: Vis esse nobiscum aut cum Christo tuo? Cui sanctus Nestor cum magno gaudio respondit: Cum Christo meo eram, sum & ero. Exinde crucis* &c.

CENTULEN. Puto scriptoris oscitantia confusas esse binas annuntiationes hoc modo: *In civitate Pergen Pamphiliæ, sancti Fortunati episcopi & martyris, & aliorum triginta duorum.* Vide Acta.

BRUXELLEN. Textum fere purum, præter morem servat, in fine adjungens: *Item Felicis martyris cum sociis viginti septem.* *Felicis & xxvii.*

HAGENOYEN. Textum etiam refert tantum non purum. In auctario convenit cum superioribus: *Item Fortunati & Felicis cum aliis viginti septem martyribus.* *Fortunati & sociorum.*

AQUICINCT. Pro *Nestoris*, legit *Nestorii*, subditque in fine cum aliis: *Item Fortunati, Felicis, cum aliis viginti septem.*

VICTORIN. & CODEX REG. SUECIÆ signatus num. 130. In fine habent: *Nivernis, sancti Agricoli episcopi & confessoris.* Alii vocant *Agricolam*, ut vide in Actis. *Agricoli.*

STROZZ. & MEDIC. Primo loco ponunt sanctum indigenam: *Apud civitatem Florentiam in patribus Tusciæ, natale sancti Andreæ episcopi & confessoris ejusdem urbis, successoris sancti Zenobii gloriosi episcopi & confessoris, magnificæ sanctitatis, vitæ laudabilis & clarissimi viri, cujus corpus requiescit in ecclesia Cathedrali prædictæ urbis, juxta altare prædicti sancti Zenobii.* *Andreæ,*

EDITIO LUBECO-COL. De Nestore etiam aliqua ex Adone interserit, post *custodiretur*, his verbis; *comprehensus à quodam Hyrenercho* [Irenarcho] *principe curiæ civitatis, oblatus est præsidi Pollioni, à quo, dum confiteretur nomen Domini mira libertate & alacritate, multis tormentorum generibus affectus, & equuleo crudelissime tortus est. Exinde* &c. Sequitur de Alexandro. Tum: *Item sanctorum Fortunati & Felicis cum aliis viginti & septem, martyrum. Arvernis, beati Agricolæ episcopi & confessoris. In territorio Archiacensi, sancti Victoris confessoris.* *De Nestore.* *Agricolæ.* *Victoris.*

GREVEN. *Item sanctorum martyrum Theonis, Epion, Justi, Donativi, Ampliati, Ingenii. Item Fortunati episcopi, Felicis & aliorum viginti septem martyrum.* De Agricola & Victore eadem habet quæ editio LUBECO-COL. *In Hibernia, Oghani episcopi.* Est inter Prætermissos. *Item sanctæ memoriæ Jacelini, Prioris majoris Cartusiæ post Brunonem decimi, viri magnæ sanctitatis & meriti. Hic defunctum quemdam monachum Cartusiæ, ut à miraculorum ostensione cessaret, præcepto obedientiæ compescuit.* Notatur solum inter Prætermissos hoc die & præcedenti. *Theonis & soc.* *Oghani.* *Jacelini.*

MOLAN. In prima editione: *Item Fortunati & Felicis cum aliis* XXVII. *In territorio Archiacensi, sancti Victoris confessoris.* Accedit in posterioribus: *Die vigesima sexta, sancti patris Porphyrii, archiepiscopi Gazæ.* Vide insignem ejus vitam, à Marco discipulo descriptam, à Gentiano Herveto Latine redditam, & in Actis nostris ab Henschenio illustratam. Mirum est Martyrologos nostros de tanto viro non meminisse. *Porphyrii Gaz. episc.*

III *Kal.* *Die* 27.

Juliani & Euni. ALexandriæ, passio sancti Juliani martyris. Is cum ita podagra constrictus esset, ut neque incedere neque stare posset, unà cum Euno ministro suo, in sella judici offertur; qui camelis impositi jubentur per totam circumduci urbem, & flagris hinc inde inspectante populo laniari, usquequo finem ipsis verberibus sortirentur. *Leandri.* In Hispaniis civitate Hispali, natalis sancti Leandri episcopi & confessoris, cujus prædicatione & industria, tota Gothorum gens

per

per Recharedum regem ab Arriana impietate conversa est. Lugduni, sancti Baldomeris viri Dei, cujus sepulchrum crebris miraculis illustratur. *Baldomeri.*

Sic habent *Praten. Herinien. Marchian. Pulsan. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Munerat. post *Is cum*, omittit *ita*, quæ particula ad rectam syntaxim requiritur. In Pulsanensi pro *posset*, male legitur *potuisset*, & in Munerato pro *Euno*, habetur *Uno*, uti & in Marchianen. Belinus ponit *Enuo*. Hic rursus pro *inspectante*, legit *spectante*, cui accinit Munerat. qui pro *Hispali* scribit *Hyspalis*. *Hyspaniis* vero & *Hyspali*, quæ apud aliquos inveniuntur, seculi vitio tribuenda sunt. *Recharendum* habet prima Belini editio, altera cum omnibus codicibus *Recharedum*, quorum auctoritate ducti, ita in textu reliquimus. Munerat. tria hæc verba, *per Recharedum regem*, omisit. Scripsi *Arriana*, ut pridie factum est. Marchianen., Pulsanen., prima Belini editio & Greven. legunt *Baldomeri*, recte, opinor, quamvis aliorum codicum torrenti cesserim, qui cum Adone & Notkero constanter scribunt *Baldomeris* vel *Baldemeris*. Molan. item in editione altera ponit *Baldomeri*, corrigitque etiam, quod male in prima legerat, *ipsius verberibus*, pro *ipsis*.

OBSERVATIO. Juliani & Euni sacra commemoratio debetur auctori Rom. parvi, qui Sanctos illos non aliunde, quam ex Eusebio Rufini accepit, suntque de eorum numero, quorum certamina prædicavit Dionysius Alexandrinus, in sæpe laudata ad Fabium Antiochenum epistola, apud Eusebium libro 6 cap. 41, ex quo alii omnes. Sic habet prædictum Martyrologium: *Alexandriæ, Juliani martyris & Euni, qui cum ipso sene in confessione perduravit.* Ubi advertes, proprium Euni nomen *Cronion*, esse prætermissum. Ado ex Eusebii verbis elogium adornavit, quod Noster brevius exhibet. Satis mira est Montfauconi animadversio in Monito ad vitam Athanasii, de quo pridie etiam meminimus. Illic enim auctorem Rom. parvi arguit perturbationis & confusionis, quasi qui diversa in unum conflaverit, & ita quidem, ut per hæc verba: *Qui cum ipso sene in confessione perduravit*, indicet, *Eunum* cum *Alexandro* Patriarcha subiisse martyrium, utpote cum Alexander, ut vidimus die præcedenti, *glorioſus senex* dicatur. Sed hæc & reliqua, quæ ibi Montfauconus adducit, quam levi conjecturæ innitantur, ex sola illius Martyrologii, Adonis & Notkeri, lectione ad oculum commonstratur. Poterat autem oculos ipse suos convincere, si vel obiter Eusebium inspexisset loco citato, cujus verba hîc referam: *Quorum Julianus, vir podagræ doloribus constrictus, qui nec stare poterat nec incedere; una cum duobus aliis, qui ipsum portabant, adductus est. Horum alter statim negavit; alter, nomine Cronion, qui Eunus cognominabatur; nec non &* SENEX *ipse Julianus, cum Christum confessi essent* &c. Habet hîc Montfauconus *senem* cum quo Eunus *in confessione perduravit*; habet, non quo Romanum parvum, sed se perturbationis accuset; quod nempe duorum dierum diversissimos textus in unum confuderit. *Juliani & Euni.*

De *Leandro* celebri illo Hispalensi episcopo nulli Martyrologi Adone antiquiores meminêre. Eum ipse primo loco annuntiat, his verbis: *Apud Hispaniam, civitate Hispali, sancti Leandri episcopi & confessoris: ad quem beatus Gregorius libros Moralium scribit: cujus prædicatione & industria, tota Gothorum gens, per Reccaredum regem, ab Ariana impietate conversa est. Qui etiam fratrem ejus Erminigildum regem, vivente adhuc patre hæretico, ab eadem Ariana hæresi, ad catholicam fidem correxit, atque usque ad glorioſam martyrii passionem, suis exhortationibus perduxit.* Hæc omnia Notkerus, primo etiam loco descripsit; Usuardus, mutato ordine, sensum Adonis secutus est. Rejicitur in Actis ad XIII Martii propter rationes ibi assignatas, quarum præcipua, quod per totam fere Hispaniam non alio, quam eo die colatur. Putat Castellanus Martyrologos noni seculi ansam cepisse, *Leandrum Hispalensem* hoc die memorandi, quod in apographis Hieronym. inter Smyrnenses martyres *Leander* aliquis commemoretur. Non assentior, id enim in Adone iisque, qui ipsum secuti sunt, hactenus exemplo caret, saltem quod à me observari potuerit. Hunc de Leandro versiculum nobis reliquit Martyrologus metricus: *Leandri.*

Tertius Hesperiæ Leandro antistite floret.

Baldomerus etiam ab Adone primum in Fastos relatus est, cujus verba Usuardus ac Notkerus descripserunt. Nomen gallicum *Galmier* vel *Geaumier*, per rectam analogiam, difficulter à primitivo descendit. Pauca, quæ de eo Chifflerius eruit, vide in Actis ab Henschenio illustrata. De textu nostro dubii nihil superest. *Baldomeri.*

AUCTA-

AUCTARIA.

Honorinæ. TORNACEN. Textui puro & simplici superaddit: *Eodem die, sanctæ Honorinæ virginis & martyris.* Ex translatione maxime innotuisse videtur, ut docet Henschenius in Actis.

ANTVERP-MAJ. Hic mutilus est, sic habet: *In Hispania civitate Hispali, natale sancti Leandri episcopi, ad quem beatus Gregorius libros Moralium scribit. Item eodem die in Alexandria, natale sancti Iuliani martyris.*

ROSWEYD. In prima purus, alteras duas in diem sequentem rejicit, hic vero iis substituit: *Item in Africa, Dionis martyris & aliorum* XXIII. Voluit dicere *Dionysii.* Alii numerant XXIV socios anonymos. *Dionysii.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In fine adjiciunt: *Eodem die, Alexandri Abundantii & Fortunionis.* *Alexandri & soc.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. HAGENOYEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In prima & ultima satis puri, in secunda de sancto Leandro post *confessoris*, interserunt: *Ad quem beatus Gregorius libros Moralium scripsit.* In fine habent ut supra & ut plures codices inferius: *Eodem die, Alexandri, Abundantii & Fortunionis.* Ex Hieronymianis à classe Thessalonicensium martyrum avulsi sunt: vide reliquos socios in Actis recte ordinatos, ubi quid in Romano hodierno erratum sit, facile deprehendes. *De Leandro.*

CENTULEN. Ex toto textu Usuardino nec verbum exhibet, hoc solum ex Hieronymianis referens: *In Affrica, sancti Dyonisii & aliorum* XXIV *martyrum.* Jam dixi, non unam esse eorum codicum lectionem, cum aliqui solum numerent comites XXIII. *Dionysii & xxiv.*

BRUXELLEN. Incipit à Leandro: *Apud Hispaniam, civitatem Hispalim* .... ut codices mediæ notæ. Sequitur de Juliano & Euno. Tum: *Eodem die Alexandriæ, Abundantii & Formionis.* Melius habent codices supra. *Apud Lugdunum, sancti Balduneti* ...., Denique: *Item Fortunati martyris.* *Abandantii &c.* *Fortunati.*

AQUICINCT. In fine: *Item Alexandriæ, Abundantii & Fortunionis.* Errorem jam notavimus. *Et sanctæ Honorinæ virginis.* *Abund. &c.* *Honorinæ.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 30 & UGHELLIAN: *Item S. Alexandri, Abundantii, Fortunionis.* Est augmentum quod sæpe recurrit.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Post textum plane mutilum, addit: *Inventio sancti Ioannis Baptistæ;* ast in margine: *forte Ioannis filii Eutropii.* Imo verosimiliter neutrius. Vide Prætermissos. *Inventio S. Joan. Bapt.*

BIGOTIAN. CODEX signatus P 5, qui fuit PP. Cælestinorum: *Item Alexandri, Habundantii, & Fortunionis.*

REG. SUEC. signatus 428: *Ipso die sanctæ Honorinæ virginis & martyris.*

CODEX. D. DU CHEVAL signatus B. *Eodem die Alexandri, Abundantii & Fortunionis.*

VATICAN. num. 5949. *Alexandri Abundantii & Fortunionis & aliorum* XXIV.

STROZZ. & MEDIC. *Item S. Januarii.* An ex sociis SS. Alexandri, Abundantii &c.? *Januarii.*

EDITIO LUBECO-COL. Post Leandrum hæc apponit: *Vocatio ad apostolatum, sanctorum Petri & Andreæ Apostolorum.* Sequitur de Baldomero. Dein: *Eodem die, sanctorum Alexandri, Abundantii & Fortunionis martyrum. Ipso die, beatæ Onosimæ virginis.* Lege *Onesimæ*, de qua hodie in Actis. *Vocatio Pet & And.* *Onesimæ.*

GREVEN. *Thessalonicæ, Alexandri, Abundantii, Antrogoni, & Fortunionis martyrum. In Africa, Diunisii, Taciani, Dionis martyrum aliorumque* XXIII. Ita jam passim Grevenum accessiones suas ex apographis Hieronym. inchoare advertimus. *Onesimæ virginis. Item Macharii. Castro Conflando Honorinæ virginis. Item beati Joannis monachi, filii Eutropii magistri militum urbis Romæ. Qui cum in omni sanctitate annis septem in monasterio stetisset, Romam rediit; in domo parentum incognitus permansit & in extremo vitæ parentibus se revelans, inter eorum brachia expiravit. Item beati Joannis abbatis in Scithi, qui rogatus à fratribus, ut verbum aliquod salutare eis relinqueret, respondit: ex quo factus sum monachus, numquam propriam feci voluntatem, nec aliquid docui, quod non prius ipse feci-sem. Item alterius Ioannis in eremo superioris Thebaidis, vita, moribus, & abstinentia præclari. Ioannis etiam alterius, qui in deserto Sutriæ tanta consolationis gratia refulsit, ut quantacumque mœstitia quis premeretur, paucis sermonibus ejus lætitia & alacritate repleretur.* De his tribus & Synonymis aliis, vide indicem Prætermissorum. *Alexandri. & soc.* *Dionysii & plur. soc.* *Macharii.* *Honorinæ.* *Joannis monachi.* *Joannis abbatis.* *Joannis.* *Joannis alterius.*

MOLAN. *Eodem die, beatæ Honorinæ virginis & martyris.* Ita in prima editione. Aliæ sic habent: *Eodem die in Norimannia, beatæ Honorinæ virginis & martyris. Die vigesima septima, sancti patris Procopii Decapolitæ, confessoris.* Demum minori charactere: *Item apud Metaphrastem, sanctorum Andronici & Athanasiæ.* In syllabo Prætermissorum remittuntur ad IX Octobris *Honorinæ. Procopii. Andronici & Athanasiæ.*

Pridie Kal. *Die* 28.

Romani abbatis. IN territorio Lugdunensi locis Jurensibus, depositio beati Romani abbatis, qui primus illic vitam heremiticam duxit, & multis virtutibus ac miraculis clarus, plurimorum postea *Macharii & Rufini.* pater extitit monachorum. Eodem die, sanctorum Macharii & Rufini.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian.* & *Pulsanen.* Concordat *Munerat.* sed translationem adjicit S. Augustini. *Grevenus* contra & *Molanus* in ultima annuntiatione Macarii & Rufini deficiunt. *Antv. Max-Lubec.* & passim codices reliqui redundant in Justo & Theophilo. Plura vide in Observatione, cetera in Auctariis.

VARIA LECTIO nulla. Omnes legunt *heremiticam* & *Macharii*, quam lectionem & supra & hîc servandam censuimus.

OBSERVATIO. Quidquid de *Romano* abbate Jurensi in hodierno nostro textu po- *Romani.*
nitur, ex Viennensi sumpsit Usuardus, & totidem verbis Notkerus (silentibus de eo Sancto antiquis reliquis Martyrologiis) resciſſa utrobique ultima Adonis periodo hac; *Venerabile ejus corpus ſitum eſt in finibus Veſontionum*; quam in nonnullis codicibus auctioribus restitutam infra exhibebimus. Quæ vero hîc paucis Ado memorat, fuse & diligenter eruderavit Henschenius, qui ejusdem *Romani* vitam à coævo scriptam, à Petro Francisco Chiffletio erutam, non minori studio illustravit. Sintne vero in præfata vita interpolationes, quas recentior criticus se deprehendisse autumat, in Supplemento examinabitur. Jam dixi abesse hoc die ab antiquis reliquis Martyrologis *Romani* nomen; addo, hîc vacare penitus Romanum parvum, ut nonnumquam in memoriam revocem, quam parum verosimiliter opinentur aliqui, brevioris hujus Martyrologii auctorem, Adonis contractorem esse, utpote qui hîc vel unicum Sanctum notare neglexerit, quem in Adone exstitisse manifestissimum est.

De *Macario* & *Rufino*, item *Justo* & *Theophilo* agit hoc die laudatus Henschenius, eos- *Macarii*
que prudenter collocat inter duas numerosiores Hieronymianorum turmas, ad quarum *& Rufini.*
alterutram referendi videntur; ultimi fortasse ad priorem Alexandrinorum, primi ad alteram. Obscuros esse Hieronymianos textus, legenti palam est, nec habuit Florentinius quo classes accuratius distingueret aut ad proprias positiones reduceret. Nobis de sola Usuardi lectione; seu de solis *Macario* & *Rufino* quæstio est. Mirari autem subit, Castellanum pag. 803, tam rotunde asserere, apud Usuardum æque ac Adonem non alium Sanctum hoc die signatum reperiri præter solum *Romanum*, quod, nisi vehementer fallor, ex Molani editione supponere debuit; certe percarum sibi codicem Pratensem tunc non inspexerat, nec codicum aliorum Mss. ab Henschenio citatorum rationem habere voluit; de rei veritate non dubitaturus, si longam hîc talium seriem consulere potuisset. Variant Hieronymiana in martyrum nostrorum sexu, iisque pressius insistendo, viderentur hi ambo *Macarius* & *Rufinus* in feminas transformandi. At cum etiam Wandelbertus tam clare enuntiet: *Machario pridie Rufinus jungitur almus*; ita ab illis alicubi inventum fateri necesse est; neque nobis ab auctoris nostri sententia deflectere licet. Qua porro de causa ab his Martyrologis hi duo præcipue ex tot aliis selecti sint, quis divinet? Credo ego id arbitrarium fuisse, quemadmodum apud Rabanum & Notkerum, quatuor aliorum factus est delectus: *In Alexandria, ſanctorum Celeris, Pupilli, Legici* (Notkerus *Gaii*) *Serapionis*, nulla sociorum servata memoria; ut innumeris locis apud duos illos Martyrologos usuvenit, & in Nostro etiam sæpius recurrit. Quam recte Martyres illos digesserit Galesinius & ex eo alii, vide in Actis pag. 723. De textus nostri germanitate ambigi nequit, quidquid Grevenus & Molanus à ceterorum codicum consensu deflectant.

AUCTARIA.

De Romano ex Adone. ANTVERP-MAJ. Adonis clausulam restituit, sic annuntiationem formans: *In territorio Lugdunensi locis Iurensibus, beati Romani abbatis, qui primus illic heremiticam vitam ducens, & multis virtutibus ac miraculis clarus, plurimorum postea pater extitit monachorum. Venerabile corpus ejus situm est in finibus Vesontionum.* Soli duo codices Mss Usuardini reperiuntur, hic nempe & Centulensis, qui careant Macario & Rufino.

ROSWEYD. Primo & secundo loco refert annuntiationes duas de Leandro & Baldomero, quas in eo codice huc male translatas, die præcedenti notavimus. Sequitur textus hodiernus plenus & purus.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Secundam annuntiationem referunt sicuti eam Henschenius in Actis posuit: *Eodem die, ſanctorum Macharii, Rufini, Juſti & Theophili.* Atque hi in pluribus codicibus sic conjuncti inveniuntur, procul dubio ex Hieronymianis apographis primum accepti, quamvis tres primi, aut saltem his synonymi, inter Auctaria compareant XII Februarii. Vide indicem Prætermissorum hoc die. *Macarii cum aliis sac.*

ALBERGEN. & DANIC Cum codicibus ejusdem notæ mox citandis, textui modicissime mutato nonnulla de Romano interserunt, quæ ex solâ nominis cum altero Romano cognatione perperam commixta sunt, ut invenies in nostro Prætermissorum indice ad nomen *S. Romani abbatis de Fontisrogo*, & clarius ad XXII Maii. Verba illorum omnium codicum sunt: *Hic beato Benedicto creditur habitum monachicum tradidisse, eique ad ſonum tintinnabuli victûs neceſſaria miniſtraſſe.* Tum in fine annuntiationem subdunt, de qua supra: *Eodem die, ſanctorum Macharii, Rufini, Juſti & Theophili.* *De Romano.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO-ULTRAJ-BELG. Addunt præterea: *Item, tranſlatio ſancti Auguſtini epiſcopi & confeſſoris, ab Yppone ad Sardiniam.* Ubi notabis Leydensem utrumque codicem & *Tranſlat. S. Auguſtini.*

Lovanienſem has voces interjicere, *Patris noſtri*; ut inde facile colligas, codices illos ad uſum cœnobiorum vel parthenonum Ordinis ſancti Auguſtini fuiſſe conſcriptos.

Macarii alii ſocii. CENTULEN. Incipit: *Natale ſanctorum Publii*, [an non *Pupilli?*] *Iuſti, Theophili & Felicis martyrum.* En delectum alterum ex Hieronym. plane pro arbitrio factum. De Romano hæc dumtaxat: *In territorio Lugdunenſi, ſancti Romani abbatis.*

BRUXELLEN. De Romano addit, quod habent alii ſupra, adjicitque ex Adone: *Cujus corpus venerabile ſitum eſt in finibus Veſontionum. Eodem die, ſanctorum Macharii, Ruphini, Iuſti & Theophili. Et Papiæ, reconditio corporis beati Auguſtini eccleſiæ Yponenſis epiſcopi.* *Recondit. S. Auguſt.*

HAGENOYEN. Adhuc aliquid ſuperaddit iis quæ de Romano ſuperius dicta ſunt. Videlicet: *Hic beato Benedicto patri nigrorum monachorum & gryſeorum creditur* &c. Tum, poſt *miniſtraſſe*: *Eodem die, Iulii & Iuliani confeſſorum:* *Julii & Juliani conf.* Qui, quales, aut unde accepti ſint, non invenio. Utrum populares Alſatici, poſtea inquiretur. *Item eodem die, ſanctorum martyrum Macharii, Ruphini, Iuſti & Theophili. Eodem die, ſancti Donati martyris, qui ſub duce Urſacio, & Marcellino tribuno, Carthagine paſſus eſt.* Donati feſtum prævenitur, vide die ſequenti. *Donati.*

AQUICINCT. Poſt *monachorum*, ſubdit: *Hic etiam beato Benedicto in initio converſionis ſuæ adjutor & cooperator exſtitit. Eodem die, ſanctorum Macarii, Rufini, Iuſti & Theophili. In Alexandria, ſanctorum Dionyſii, Claudiani & Theophili.* Unde hic Dionyſius acceptus ſit, non facile dixeris. *De Romano.* *Dionyſii & ſoc.*

VICTORIN. In fine: *Apud Papiam civitatem, reconditio ſancti Patris noſtri Auguſtini epiſcopi. Eodem die, ſanctorum Macarii & Rufini, Iuſti & Theophili martyrum.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Romani abbatis. Macarii & Rufini martyrum. Oſwaldi archiepiſcopi Eboracenſis* [in margine, *alias Wigornienſis*] *magnæ ſanctitatis viri.* *Oſwaldi.*

VATIC. ſignatus num. 5949. & UGHELLIAN. *Sanctorum Macharii, Rufini, Iuſti & Theophili.*

MUNERAT. *Ipſo die, tranſlatio beati Auguſtini epiſcopi & confeſſoris.*

BELIN. Sic orditur: *Papiæ, tranſlatio ſancti patris Auguſtini epiſcopi & confeſſoris.* In fine autem: *Eodem die, ſanctorum Macharii & Rufini, Iuſti & Theophili.*

EDITIO-LUBECO-COL. *Romanum* etiam confundit cum ſancti Benedicti miniſtro, addens cum Bruxellenſi ex Adone: *Venerabile corpus ejus ſitum eſſe in finibus Veſontionum.* Sequitur: *Vocatio ſancti Philippi ad apoſtolatum. Eodem die, Macarii* &c. *Ipſo die, ſanctæ Rufinæ virginis.* Addere potuiſſet *Macariæ.* Vide ſupra in Obſervatione, & in Actis pag. 748. *Tranſlatio beati Auguſtini epiſcopi de Ipona in Sardiniam, facta anno Domini quadringenteſimo nonageſimo octavo, temporibus Symmachi Papæ & Anaſtaſii imperatoris, ab obitu ejuſdem ſancti viri anno ſexageſimo ſecundo. Et hæc ipſius tranſlatio dicitur* [prima]. Spectat ad XXVIII Auguſti. *Vocatio S. Philippi.* *Rufinæ.* *Tranſlat. S. Auguſt.*

GREVEN. *Macharii, Rufini, Iuſti, Theophili martyrum. Item ſanctorum Celeris, Pupilli, Claudionis, Macharii, Gaii, Serapionis. In Britannia, ſancti Oſwaldi epiſcopi Wigornienſis & confeſſoris. Symphroniæ matronæ & martyris.* Vide Prætermiſſos. *Pynoſæ virginis & martyris. Rufinæ virginis. Tranſlatio prima ſancti Auguſtini epiſcopi de Ipone Sardiniam, facta anno Domini* CCCCXCVIII, *ab obitu ejus ſexageſimo ſecundo. Luitbergæ incluſæ, beatæ memoriæ. Vocatio ſancti Philippi Apoſtoli anno* XXX, *feria quinta, de qua Ioannis* I. *Celeri & ſoc.* *Oſwaldi.* *Symphroniæ* *Rufinæ.*

MOLAN. *Papiæ, tranſlatio S. patris Auguſtini epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, ſancti Macharii & Rufini, Iuſti & Theophili.* In editionibus aliis ſolum adjungitur: *Die vigeſima octava, ſancti patris & confeſſoris Baſilii, ſynaſceta ſancti Procopii*, nempe *Decapolitæ*; de utroque in Actis XXVII Februarii. Sequitur hîc Molanus Græcorum Horologium, de quo ſuperius locuti ſumus. Faſti Græci non omnimodè conveniunt. Maluit Henſchenius utrumque, die præcedenti conjungere ex Menologiis, tum illo, quod à Caniſio ex Sirleti verſione editum eſt, tum altero, quod Baſilii imperatoris appellatur. Plura vide in laudati Henſchenii commentario. *Baſilii.* *ſoc. Procopii.*

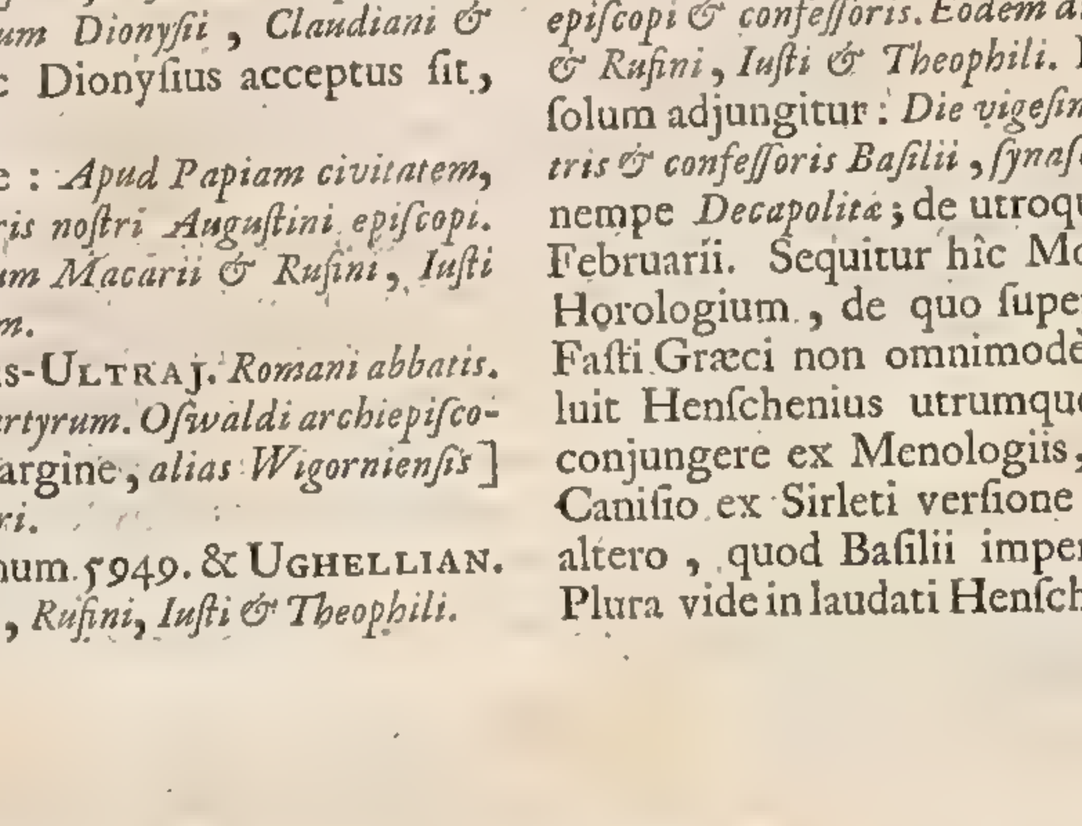

MENSIS

I. B. Tongelins. sculp.

MENSIS MARTIUS

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

ROmæ, ſanctorum martyrum ducentorum ſexaginta: quos juſſit primo Claudius pro Chriſti nomine damnatos arenam fodere. Deinde præcepit, ut foras muros portæ Salariæ mitterentur, & in amphitheatro ejuſdem civitatis militum ſagittis interficerentur. Eodem die, ſancti Donati martyris, qui ſub duce Urſacio & Marcellino tribuno Cartagini paſſus eſt. Andegavis; ſancti Albani epiſcopi & confeſſoris, viri præclariſſimæ virtutis & ſanctitatis. Civitate Maſſilia, ſanctorum Hermetis & Adriani. *Mart.* CCLX. *Donati.* *Albani.* *Hermetis & Adriani*

Ex *Praten. Tornacen. Pulſanen. Munerat.*, *Greven* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Clodius* pro *Claudius*, eſt error Munerati. *Dampnatos*, *harenam* & id genus alia, vix notari merentur. *Amphiteatro* ſcribunt fere omnes, exceptis Greveno & Molano; nos poſtremos ſecuti ſumus, ut antea factum eſt. Neſcio cur Grevenus pro *Donati* legat *Clonæ*. Fragmentum Marchianenſis pro menſe Martio, habet *Donæ*, ſed à citandis fragmentis in ordine ad textum, abſtineo. *Urſacio* vel *Urſatio* habent codices promiſcuè, prætuli quod in laterculo eſt. *Cartagini* legunt Praten. Tornacen. Pulſanen. & Munerat. ſervanda fuit ea ſcribendi ratio. Reliqui ſunt errores duo codicis Pulſanen. ſcilicet *Marſilia* pro *Maſſilia*, *Abiani* pro *Adriani*.

OBSERVATIO. De prima textus noſtri anonyma cohorte, ita hoc die in Actis pronuntiavit Henſchenius: *Illuſtris horum ſanctorum Martyrum memoria eſt conſervata in variis & perantiquis Martyrologiis, ac potiſſimum in Actis SS. Marii & Marthæ conjugum* &c. Ex his nimirum primus ipſos in ſacros Faſtos retulit auctor Romani parvi; ita legens: *Sanctorum Martyrum* CCLX *temporibus Claudii, qui via Salaria arenam fodientes, damnati fuerunt.* Auctiorem paulo & clariorem textum ex iiſdem Actis reddidit Ado, à Notkero deſcriptum, à Noſtro expolitum, nec plura de iis Martyribus commemorari poſſe, ex præfato Henſchenio oſtenditur. Una porro & ſola ea eſt Romani parvi & Adonis annuntiatio, ceteræ ab Uſuardo primum poſitæ ſunt, ex aliquo codice Hieronymiano verofimillime acceptæ. *Mart.* CCLX.

De *Donato* aliquo certum eſt, hoc die meminiſſe apographa Hieronymiana, quorum hoc principium: *Natalis ſanctorum Leonis*, *Donati* &c. In vetuſtiſſimo Epternacenſi, palæſtra *Donati.*

præfigitur : *In Africa.* Quæritur an *Donatus* hic noſter, quem *Carthagine* paſſum ait Uſuardus ; quæritur, inquam, an is ipſe ſit, qui apud Hieronymiana aliis immiſtus eſt. *Poſt longam diſcuſſionem*, inquit Henſchenius, *arbitramur ſecernendum* : opinor quia diverſis notis diſtinguitur. Lubens cedo Majorum auctoritati ; quamvis ex longa jam & ſtudioſa Martyrologiorum inter ſe collatione, exiſtimem Uſuardum non alium fontem præter Hieronymiana habuiſſe, unde *Donatum* educeret, ex quibus & Wandelbertum hauſiſſe ſuadetur, dum ſequentem proxime *Albinum* ſic cum eo conjunxit : *Martis Donatus tenet Albinuſque Kalendas.* Unde porro agonis locum determinaverit, unde ducis & tribuni nomina Uſuardus accerſiverit, quis conjiciat ? Fateamur, notitiam alicunde habuiſſe, quæ ad noſtra tempora non pervenerit.

Albini. *Albinus* diſtinctiſſimis characteriſticis in Hieronymianis dignoſcitur. Adjectitium cenſuit Acherius, quales, ſi ſolam ætatem ſpectes, plurimi in iis codicibus paſſim occurrunt, qui nempe Euſebio & Hieronymo longe poſteriores ſunt. Ipſe ſcribendi modus in utraque Corbeienſis codicis editione, novitatem ſapit: *Andegavis civitate, depoſitio ſancti Albini epiſcopi & confeſſoris.* Propius ad veterem ſtylum accedit Epternacenſe : *Andicavis, depoſitio Albini epiſcopi*, abſque titulo *confeſſoris*, qui per *depoſitionem*, in iis codicibus ſatis indicatur, nec in Lucenſi poſitus eſt. Et ſic ferme habent Rabanus & Notkerus. Uſuardi exornatiuncula, ſi trito ſermone uti licet, nihil memorat præter commune Sanctorum. Plura & operoſe exquiſita dabit Henſchenii commentarius.

Hermetis & Adriani. Circa *Hermetem* & *Adrianum* major difficultas ; unde ſcilicet & qua ratione hi duo ab Uſuardo *Maſſiliæ* componantur, qui apud Hieronymiana magnis terrarum ſpatiis diviſi ſunt ; *Maſſilienſis* alter, alter *Africanus* ; ſic enim uno ore codices illi : *In Africa, Adriani, Victuri* &c. *In Maſſilia, Hermetis, Gitthei* &c. Hæc pridem ab Henſchenio expenſa ſunt, qui gravibus de cauſis Adrianos diſtinguendos animadvertens, ſuum Africæ, Romæ ſuum, ſuum item Maſſiliæ vendicavit. Ego hîc nihil magnopere invenio, quod me à ſolerti magiſtri diſcretione revocet, eamque adeo amplector libentius, quod tutandæ ſalvandæque Uſuardi auctoritati magis conducat.

AUCTARIA.

HERINIEN. Hîc è purorum codicum numero excluditur, quia poſt *mitterentur*, omiſit hæc verba : *Et in amphitheatro ejuſdem civitatis, militum ſagittis interficerentur.*

ANTVERP-MAJ. In prima annuntiatione Adonem potius quam Uſuardum ſequitur. Deinde de Albino, tum de Donato, ſatis pure. Deſunt martyres Maſſilienſes, adjicitur autem : *Leonidis.* *Apud urbem Antinoum, paſſio beati Leonidis, qui ab eodem judice, quo ſanctus Aſclas, variis ſuppliciis interemptus eſt.* An hic Leonides, de quo in Actis XXVIII Januarii ? Vide Prætermiſſos.

ROSWEYD. In prima ſatis purus ; in ſecunda, poſt paſſus eſt, adjicit : *Et aliorum* XIV, unde patet Donatum noſtrum pro Hieronymiano olim acceptum. In tertia & quarta purus eſt ; in fine autem ſubdit : *Eodem die, ſancti Suitberti epiſcopi & confeſſoris.* *Suiberti.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In fine poſt textum purum : *Paſſio ſancti Leonis martyris.* De hoc agunt codices plures infra citandi. Non video alium eſſe poſſe, quam qui in prima claſſe Hieronym. primo loco ponitur : ſi enim de Leone Rothomagenſi ageretur, addendus erat *epiſcopi* titulus. *Leonis M.*

MARCHIAN. Pro Donato, legit *Donæ*, ut ſupra diximus.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Poſt textum purum, ſubnectunt : *Apud oppidum imperiale quod Werda dicitur, natale ſancti Suitberti Verdenſis epiſcopi & confeſſoris, qui temporibus Pipini, una cum ſancto Willebrordo verbum ſalutis gentibus prædicavit. Hic inter cetera infirmitatum genera, morbum quem phyſici Squinanciam nominant, ſolitus eſt curare.* Convenit Lovanien. ſed prædicationis tempus & ſocium intermiſit. *De Suiberto.*

CENTULEN. Rurſum ab Uſuardo recedit : *Romæ, ſanctorum martyrum* XL, *qui ad harenam fodiendam damnati fuerant pro Chriſti nomine. Andegavis, depoſitio ſancti Albini epiſcopi & confeſſoris.*

BRUXELLEN. In martyribus CCLX & Donato fere purus, tertio loco ſic habet : *Apud urbem Anthinoum, paſſio Leonidis martyris, patris Origenis ; qui capite pro Chriſto plexus eſt. Cum quo & filius Origenes etiam occubuiſſet, ſi non veſtibus ſpoliatus, maternis artibus fuiſſet præventus.* De Leonidum confuſione, vide indicem Prætermiſſorum. Sequitur de Hermete & Adriano. Deinde : *Andegavis, ſancti Albini epiſcopi & confeſſoris, cujus vita virtutibus & miraculis plena refulſit. Apud Caſtrum imperiale quod Werda* .... ut ſupra in codd. mediæ notæ. *Ipſo die, ſancti Sintherii epiſcopi & confeſſoris.* Sive *Sinthecius*, ſive *Suithecius* ſcribas, ut ignotus, in Actis prætermittitur. *Et ſancti Senardi abbatis.* Vult dicere *Siuiardi* Aniſolenſis, de quo hodie in Actis. *Leonidis patr. Origen. Sintherii. Senardi.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione ſatis purus, ſecundo loco ponit : *In urbe Tuan, in Anglia, ſancti David ejuſdem civitatis epiſcopi, admirandæ ſanctitatis viri.* Agit, ni fallor, de Davide Menevenſi, qui etiam infra memoratur. Sequitur de Albino, pure. Tum : *Paſſio ſancti Leonis martyris. Civitate Marſilia, ſanctorum Hermetis & Juliani. Apud oppidum imperiale* .... ut ſupra. *David. ep. Leonis. Hermetis & Juliani.*

AQUICINCT. Penultimo loco interjicit : *Turonis, ſancti Simplicii confeſſoris.* Quæ eadem habet codex Daveronenſis. Addere uterque poterat *epiſcopi*, agitur enim de archiepiſcopo Bituricenſi. *Simplicii.*

VIC-

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130: *Apud urbem Antinoum, passio beati Leonidis.* *Leonidis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Incipit: *David episcopi & confessoris, cujus miri actus describuntur ac discipulorum.* Cetera ex textu, sed mutila omnia. *David.*

Codex BIGOTIAN. signatus P 5; CLUNIACENSIS item & UGHELLIAN. *Passio sancti Leonis martyris.* *Leonis.*

ALTEMPSIAN. Post *Adriani*, adjicit: *Iuliani.* Dein: *Passio sancti Leonis.*

STROZZ. & MEDIC. *Item passio sancti Leonis martyris. In civitate Perusii, translatio corporis sancti Herculani, ejusdem civitatis episcopi & martyris.* *Translat. Herculani.*

BURDEGALEN. *Civitate Massilia, sanctorum Hermetis & Adriani, & passio Leonis martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. Primo loco: *In territorio Montensi, oppido imperiali* .... ut supra. Sequitur textus purus; in fine: *Apud urbem Antinoum, beati Leonidis martyris. Ipso die, sanctorum Simplicii & Senardi confessorum: Eodem die, sancti Clonæ martyris.* Jam diximus Donatum esse. *Item, sancti David episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Monani confessoris.* *Leonidis. Simplicii & Senardi. Clonæ. David. Monani.*

BELIN. *Eodem die apud Perusiam, sancti Herculani episcopi & confessoris.* Secunda ejus editio male legit *Herculiani.*

GREVEN. *In Africa, Donati & aliorum* XIV *martyrum. Apud urbem Antinoum, sancti Leonidis martyris. Item sanctorum Abundii, Leonis, Arcasti, Polocronii. Eodem die, beati David Menevensis archiepiscopi & confessoris. Hunc nasciturum sanctus Patricius Hiberniæ patronus, per triginta annos, Domino revelante, prævidit. Natus vero cum baptizari deberet, fons aquæ subito erupit. Cum aliquando Euangelium sancti Ioannis scriberet, & pulsata campana, ad opus Dei, opere suo incompleto, festinus exisset; regressus, invenit aureis litteris, angelico ministerio consummatum. Obiit tandem plenus dierum anno vitæ suæ* CXLVI. Vide hæc in Actis accuratius discussa. *In territorio Montensi, oppido imperiali quod Werda dicitur, natale sancti Suicberti, episcopi Verdensis & confessoris. Qui, ut Beda in gestis Anglorum refert, tempore sancti Willebrordi episcopus ordinatus, verbum salutis gentibus prædicavit, & à Pipino rege obtinuit locum mansionis in insula Rheni. Ubi monasterio constructo, quod hactenus ejus heredes possident, aliquamdiu continentissimam vitam duxit, & quievit in pace. Hic inter cetera .... Ipso die, Seuardii abbatis. Simplicii confessoris. In Scotia, Monani Levitæ & confessoris. Item apud Perusiam, secundum aliquos, passio sancti Herculani episcopi & martyris, qui in* VII *Idus Novembris ponitur.* *Donati & xiv. Abundii & soc.* *De Davide.* *De Suiberto.* *Seuardii. Simplicii. Monani.* *Herculani.*

MOLAN. De Albino litteris Italicis interserit: *Cujus vitam Fortunatus presbyter conscripsit.* Tum in fine: *Festivitas sanctorum Angelorum custodum, singulorum hominum. Eodem die apud Perusiam .... Apud urbem Antinoum .... Apud oppidum imperiale ....* Et charactere minori: *Eodem die, beati David* .... usque ad *prævidit.* In editionibus aliis adhuc additur: *Eodem die Massiliæ, sancti Adalongi episcopi.* In Actis prætermittitur. *Die prima, sacrosanctæ martyris Eudociæ. In territorio Cenomanensi, natale sancti Siuiardi abbatis. In Britannia, beati David Menevensis archiepiscopi & confessoris. Apud Antinoëum urbem, passio beati Leonidis.* *SS. Angelor. custodum.* *Adalongi.* *Eudociæ.* *Siviardi.* *Leonidis.*

VI *Non.* *Die* 2.

ROmæ via Latina, sanctorum martyrum Jovini & Basilei, qui passi sunt sub Galieno & Valeriano imperatoribus. Item Romæ, plurimorum martyrum, quos diu cruciatos, imperator Alexander capitali sententia in extremo damnavit. *Jovini & Basilei.* *Mart. plurimorum.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Tota sumitur ex Pulsanen. qui pro *Jovini* scribit *Joniani* & pro *in extremo*, posuit *in exilio.*

OBSERVATIO. Quod jam non semel notavimus & sæpius notandum recurret, id in memoriam identidem revocamus; nimirum auctorem Martyrologii, quod semper Romanum parvum indigitamus, Sanctos suos ex Hieronymianis nequaquam mutuare solitum: Adonem porro ejus vestigia passim premere, Nostrum & Notkerum utriusque, sic tamen ut alios sæpissime aliunde accersant. Prædictam Adonis, Usuardi & Notkeri ex altero sequelam, manifestissime probat hodiernus textus, qui à Romano parvo ita primum signatus est: *Romæ, Jovini & Basilei. Et plurimorum martyrum sub Alexandro capitali sententia damnatorum.* Primam annuntiationem sic ampliavit Ado, quemadmodum à Nostro & Notkero ad verbum descripta est. Utriusque Sancti notitiam, ex Actis sancti Stephani Papæ extractam, ostendit Henschenius, cetera explanans, quæ de ipsis memoriæ prodita sunt. De *martyribus sub Alexandro passis*, vix quidquam reperias, præter ea quæ ex laudato Romano parvo recitavimus, ab Adone duriori phrasi expressa, à quo textum suum nonnihil lævigatum Noster desumpsit, Notkerus ex illo totum descripsit. Satis nota est imperatoris Alexandri, quamquam ab Adone *impius* appelletur, in Christum & Christianos propensio; quæ nihilominus prohibere non potuit, quo minus famosi Ulpiani, aliorumque ejus ministrorum rabies, vel ipso invito, in nostros debaccharetur, ut docent Acta nostra hîc & 1 Januarii, ubi de sancta Martina. Hæc pro textu satis dicta sint; alia plane canit Wandelbertus, quæque ad eum nullo modo pertinent. *Jovini & Basilei.* *Mart. plurimor.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Hic rursus patriam suam indicat, dum textui Usuardino Sanctum Anglicanum superaddit: *Ipso die, sancti Cedda episcopi.* Alii scribunt *Ceadda*, sed hic forte pronuntiationem Anglicam secutus est. *Cedda.*

ROSWEYD. Et hic textum purum habet, sed alia adjicit: *Eodem die, Simplicii Papæ. In Cæsarea Cappadociæ, Lucii episcopi.* Vide in codicibus proxime sequentibus. *In Gandavo, Winnualoci confessoris.* Vide ejus vitam in Actis die sequenti. *Simplicii. Lucii ep. Winwaloci.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Textui puro in fine superaddunt: *Item Lucii episcopi, Absalonii*, [MAX-LUBEC. *Absolini*] *& Lorgii.* Hi passim in codicibus sub diversa inflexione recurrunt, nescio an satis recte inter se conjuncti & ab aliis avulsi. Certe inter Hieronym. apographa, unde certo accepti sunt; *Absolonius* & *Lorgius* seu *Georgius* cum socio *Herolio*, in vetustissimo Epternacensi carent positione. *Lucius* diserte Cæsareæ Cappadociæ tribuitur cum *Primitivo: Secundola* & *Januaria* portui Romano. Sed hæc alterius loci sunt, ubi Florentinii animadversa, cum Actis nostris conferri poterunt. *Lucii & soc.*

ANTV-MAX. LOV. LEYD-BELG. & EDIT. ULTR-BELG. In fine: *Apud Werdam, natale sancti Willeici confessoris presbiteri sancti Switberti episcopi.* *Willeici.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Primo loco: *Romæ, sancti Simplicii Papæ. Hic post beatum Petrum quadragesimus nonus, Acacium Constantinopolitanum & Petrum Alexandrinum episcopos, ob Eutychianam hæresim damnavit. Qui etiam statuit, ut nullus Pontifex successorem sibi constituat.* Sequitur textus; in fine autem eadem habent quæ Lovanienses de *Willeico*. *Simplicii.*

CENTULEN. Nihil iterum habet ex Usuardo, sed Hieronymi sensum melius videtur assecutus, non tamen plene. Ita habet: *Cæsarea Cappadociæ, sanctorum Lucii episcopi, Primitivi & Secondolæ martyrum.* Præterita est *Januaria*, cur non & *Secondola?* *Lucii & soc.*

BRUXELLEN. Textum purum refert, sed præposteto ordine. Addit vero in fine: *Adhuc Romæ, Simplicii Papæ, qui sedit annos quindecim. Item Seddæ episcopi. Et Lucii episcopi, Absolonii & Largii. Item, translatio Benedictæ & Felicitatis, sanctarum martyrum.* An è Sodalitio sanctæ Ursulæ, quarum corpora in abbatiis Viconiensi & Marchianensi quiescunt? Vide Prætermissos. Agetur ex professo XXI Octobris. *Translat. Benedictæ & Felicitatis*

HAGENOYEN. Post textum satis purum, de Simplicio habet fere ut codd. mediæ notæ supra. Tum: *In Anglia, Cedda episcopi & confessoris. Item, Lucii episcopi, Absolomi & Lorgii. Apud Werdam oppidum, sancti Willeyrici presbyteri & confessoris, capellani sancti Swicberti.* *Cedda. Lucii & soc. Willeyrici.*

AQUICINCT. *Item, sanctorum Lucii episcopi, Absolonii, Georgii. In Britannia, depositio sancti Ceaddæ episcopi. Romæ, Simplicii Papæ. Hic Acacium Constantinopolitanum episcopum, & Petrum Alexandrinum episcopum Eutychianos damnavit.*

MARCHIANEN. fragmentum: *In Britannia, depositio sancti Ceaddæ episcopi.* *Ceadda.*

MATRICULA-CARTUS-ULTRAJ. *Simplicii Papæ. Taurani vel Tauran martyris & plurimorum martyrum.* Si *Ceraunum* martyrem Carnotensem indicare voluit, colitur is XXVIII Maii, ut in Actis videre est. *Karoli comitis Flandriæ & martyris, qui Brugis requiescit.* *Taurani & soc.* *Carol. comit.*

CLUNIACEN. *Lucii episcopi, Absolonii & Georgii.* At in Kalendario ejusdem monasterii, sic legitur: *Lucii episcopi, Januarii, Primitivi.*

CODEX. D. DU CHEVAL signatus C.: *Lucii episcopi, Absolonii & Georgii.*

VATICAN. signatus num. 5949. Primo loco legit: *Simplicii Papæ, qui sedit in episcopatu annis quindecim.*

UGHELLIAN. *Item, Lucii episcopi, Absalonii & Lorgii.*

STROZZ. & MEDIC: *Florentiæ, translatio brachii sancti Philippi Apostoli in basilica sancti Ioannis Baptistæ anno* MCCIV, *Pontifice Innocentio* III. Vide historiam hujus translationis in Actis I Maii pag. 15. *Transl. brac. S. Philippi.*

CODEX. REMEN. ecclesiæ sanctorum Timothei & Apollinaris: *In pago Remensi, passio sanctæ Macræ virginis.* De ea egimus cum Usuardo VI Januarii. *Macræ.*

EDITIO LUBECO-COL. De Simplicio fere ut supra. In fine: *Eodem die, sancti Ceddæ episcopi & confessoris. Apud Werdam, natale sancti Willerici confessoris, presbyteri sancti Suicberti.*

BELIN. *Item Lucii episcopi, Absolonii* [altera editio *Absoloni*] *& Lorgii.*

GREVEN. *Romæ, sanctorum Georgii, Eracli, Absolonii, Pauli, Januarii, Primitivi. Secundolæ.* Patet confusio. *Karoli comitis Flandriæ martyris. Tauranni martyris.* De quo supra. *Item, martyrum plurimorum è numero quadringentorum captivorum, de quibus refert Gregorius, 3 Dial. cap. 28, quod cum à Longobardis urgerentur adorare caput capræ, diabolo consecratum, maxima eorum multitudo renuens, interfecta est ab ipsis.* De cultu mihi hactenus non constat. *Romæ, Simplicii Papæ & confessoris, qui post beatum Petrum quadragesimus nonus, sedit annis XV. Hic Agatium* [Acacium] &c. *In Anglia, beati Ceaddæ episcopi gentis Merciorum & Lindisfarnorum, cujus virtutes Beda lib. 3 & 4 historiæ ecclesiasticæ gentis Anglorum commemorans, inter alia virtutum merita, timoris Domini plenum & novissimorum suorum assidue memorem prædicat. Lucii episcopi Cæsareensis & confessoris.* Quidni & martyris? *Leporii episcopi & confessoris.* Forte *Horolius* cit., Lucii socius. *Item Cæsarea Cappadociæ, natalis sancti Lucæ episcopi.* Nomina perperam multiplicata. *Apud Werdam, Willerici presbyteri & confessoris, discipuli beati Suicberti episcopi. In Hibernia, Tedgniæ & Monendabbis abbatum,* Hibernis ipsis ignotorum. *In Gandavo, Winnualoci presbyteri, discipuli beati Samsonis Dolensis archiepiscopi, de quo vide in xiv. Kalend. Novembris.* Vide Acta III Martii. *Apud Perusiam, sanctæ memoriæ Ægidii discipuli sancti Francisci. Item Guillelmi presbyteri & confessoris.* De utroque consule indicem Prætermissorum. *Lucii ep. Lucii & soc. Willerici. Tedgnæ &c. Ægidii. Guillelmi.*

MOLAN. *Item Lucii episcopi, Absoloni & Lorgii. Et Simplicii Papæ, qui sedit annos XV. Hic Acacium. In portu Romano, Secundolæ, Januariæ, & sanctorum Pauli & Heracli. Apud Vuerdam, natale sancti Willeici.* .... Post minori cha- *Lucii & soc. Simplicii. Secundolæ & soc. Willeici.*

charactere: *Item martyrum plurimorum è numero* cccc .... ut Greven. *In Anglia, beati Cedda* .... *Caroli comitis Flandriæ, martyris beatæ memoriæ, Brugis in Cathedrali ecclesia ad sanctum Donatianum quiescentis.* In editionibus aliis ita variat: *Item, Lucii episcopi in Cæsarea Cappadociæ. Et sanctorum martyrum, Absoloni, & Lorgii & Heracli. Et Simplicii Papæ*, ut supra. *In portu Romano, Pauli, Secundulæ, Januariæ.* Iterum minoribus typis: *Brugis, obitus Caroli martyris, comitis Flandriæ.*

Cedde. *Caroli c.m.* *Lucii ep.* *Absloni & soc.* *Pauli & soc.*

V *Non.* *Die* 3.

APud Cæsaream Palestinæ, sanctorum martyrum Marini militis & Asterii senatoris, sub persecutione Valeriani; quorum prior cum accusatus fuisset à commilitonibus, quod esset Christianus, & ille Christianum se esse clarissima voce testaretur, martyrii coronam capitis abscisione suscepit. Cumque sequens, capite truncatum martyris corpus subjectis humeris & substrata veste, qua induebatur exciperet, honorem, quem martyri detulit, continuò ipse martyr accepit. Eodem die, natalis sanctorum Emetherii & Celedonii, qui primum apud Legionensem Galliciæ civitatem milites, exsurgente persecutionis procella, pro confessione nominis Christi, plurimis afflicti tormentis, Calagurrim usque perducti, atque ibi martyrio coronati sunt.

Marini & Asterii. *Emitherii & Celedonii.*

Ex *Praten. Herinien. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt codd. *Antverp-max. Ultraj. Leyd. Alberg. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Solus Pratensis non male legit *Astyrii*, nos cum Herinienſi Belino & Molano ex Romano parvo & Adone, *Asterii*, non *Astirii*, ut passim codices alii. Munerat. post *accusatus*, omisit *fuisset*. De *abscisione*, ut scribunt passim codices, & *abcisione*, dictum est alibi. Reliqui in textu *subjectis humeris*, ut habent probatiores codices cum Adone, quamvis cum Antverp. Max-Lubec. & codicibus aliis, legendum *subvectum humeris*. Herinien. Rosweyd. Munerat. & Greven. ponunt *subtracta veste*, sensus aperte indicat scribendum *substrata*, ut est in textu. *Qui martyri*, pro *quem martyri*, Munerati vel ejus typographi sphalma est. Rom. parvum legit *Hemitherii*, Ado *Emiterii*; Praten. *Emitherii*; Herinien. *Emytherii*; Munerat. *Enutherii*; Belin. *Emitterii*; Greven. *Emicherii*; Molan. *Hiterii*; alii aliter. In ea codicum discrepantia, eam inflexionem secutus sum, quam Majores nostri in Actis præeligendam putaverunt. Rursus Rom. parvum & Ado ponunt *Cheledonii*, quos solus Molanus imitatur. Ceteri codices & quidem probatiores, legunt cum Actis *Celedonii*. *Galliæ* in Munerato, *Galatiæ* in Rosweyd. Belin. & Molano, ex circumstantiis facile corriguntur. Antverp. Max-Lubec. & Belin. omittunt *milites*. *Coronati sunt martyrio* in Greven. & Molan. nihil in re à textu differt.

OBSERVATIO. Martyres in textu commemoratos, ex Romano parvo in Adonem, inde in Usuardi latebulum hîc etiam promanasse, indubitatum videtur. En prioris verba, secundo loco relata: *Cæsareæ, Marini militis & Asterii senatoris.* Nec eos moror, qui ex apographis Hieronymianis acceptos contenderent, ea ratione ducti, quod synonymi aliqui ibi hoc die reperiantur. Non eos moror, inquam; nam licet ibi *Marinus* aliquis, imo Marini gemini & *Asterius* inveniantur, ii tam diversi & disjuncti sunt, ut cum Cæsarienſibus, ex Rufino evidenter sumptis, nullam prorsus habeant affinitatem, ut fatetur ipse Florentinius & Acta nostra supposuisse videntur. Itaque ex Rufini lib. 7 cap. 13 & 14 acceptos esse glorioſissimos martyres palam est; æque certum inde elogium suum sumpsisse Adonem; atque item ex hoc descripsisse Notkerum, contraxisse Nostrum: paria in versibus infra citandis sentit Wandelbertus; verbo, una est ex Rufino & Romano parvo Martyrologorum sententia, *Asterium* vel *Astirium* vel *Astyrium* æque ac *Marinum*, martyrii gloriam esse consecutum. Id vero, quia in Eusebio non exprimitur, suspectum habet Tillemontius tomo 4 à pag. 21, & Ruinartius Eusebium secutus, de solo Marino meminit inter selecta pag. 274. Maneat tantisper sua Asterio palma, vel sola Rufini fide ei vendicata.

Marini & Asterii.

Quod de Cæsarienſibus martyribus principio dicebam, nempe, non ex Hieronymianis, sed aliunde acceptos, id de Calagurritanis etiam intellexi: nam licet *Emeterii*,

Emeri-

Emetherii & Celedonii.

Emeriti, *Meteri*, & *Celedonii*, *Cellendonii*, *Cellidoni*; *Eceledoni* apud Hieronymiana nominentur, eos à noſtris, niſi multum fallar, plane diverſos agnoſcet, qui textus inter ſe conferre dignabitur. Fateor equidem Henſchenium & Florentinium pluribus laborare, ut *Galogori* nomen, quod in Hieronymianis ponitur, in civitatis appellationem mutent, & corrupta codicum iſtorum nomina cum Martyrologiorum noſtrorum *Emetherio* & *Celedonio* concilient; verum in ea codicum Hieronymianorum perplexitate, vix reperies ubi tuto liceat pedem figere. Ceterum de hiſce noſtris ita primo loco meminit auctor Romani parvi: *Sanctorum Hemitherii & Cheledonii, apud Calogurrim martyrio coronatorum.* Ita etiam apud Adonem poſiti ſunt cum longiori elogio, cujus pars prior à Noſtro ad verbum deſcripta eſt, præteritâ alterâ, quam in Auctariis plene invenies. *Acta martyrii*, inquit Henſchenius, *ab auctoribus coævis conſignata ſcripto fuerunt: quæ rabie ac vi tyrannorum periiſſe deplorat Aurelius Prudentius Clemens, cujus diligentiæ debemus omnem horum martyrum notitiam.* Vide ibi ejus hymnum, & reliqua ad eos martyres ſpectantia, accurate digeſta. Textum noſtrum complectuntur duo poſtremi Wandelberti verſiculi; quid prior velit non examino:

Quinas * *Marcia pio Nonas defendit amore.*
His & Emitherius, Chelidonius atque Marinus,
Aſteriuſque micant. effuſo ſanguine clari.

* Boll. *Magra* Quidni *Macras*

AUCTARIA.

Textus mutilus.

TORNACEN. Deficit in ea parte elogii, quæ Aſterium tangit, omittens hæc verba, *cumque ſequens*, uſque ad *martyr accepit.* An quod codicis deſcriptor forte martyrem non crediderit?

ANTVERP-MAJ. Magis mutilus eſt, ita legit: *Natale ſanctorum martyrum Enutherii & Theledonii in Hiſpania, qui primum apud Legionenſem Galliæ civitatem milites, exurgente procella perſecutionis, pro confeſſione nominis Chriſti plurimis afflicti tormentis, Calagurrim perducti atque ibi martyrio coronati ſunt. Aput Cæſaream Paleſtinæ, ſanctorum martyrum Maurini militis & Aſterii ſenatoris ſub perſecutione Valeriani.*

PULSANEN. & LOVANIEN. De martyribus Hiſpanis hæc ſolum ponunt: *Eodem die, ſanctorum Emetherii & Celedonii.* Puri ſunt in aliis.

CENTULEN. *In Africa, ſanctorum Gaioli, Felicis, Niceſori & Claudiani. In Britannia minori, depoſitio ſancti Wigualoci abbatis.* Agit de *Winwaloco* aut *Winwaloëo.* *Wigualoci.*

BRUXELLEN. In Marino & Aſterio tantum modice interpolatus, de Calagurritanis martyribus ea ex Adone reſtituit, quæ ab Uſuardo præterita diximus, ſic enim poſt *coronati ſunt*, ſubjungit: *Quorum capita cum lictor incideret, miraculum populis magnum apparuit. Nam unius annulus orariumque alterius, nube ſuſceptum & in calos evectum eſt. Viderunt hæc omnes qui aderant, & uſquequo acies oculorum intendere potuit, fulgorem auri candoremque lintei attonito ſequebantur intuitu.* Per *orarium* intelligo *ſudarium.* Sequitur: *In cœnobio Monaſteriolo, ſancti Winnochi abbatis.* Idem eſt qui ſupra *Winwaloëus.* Denique: *Item Maurini epiſcopi & martyris*; alibi ignoti. *De Calagur.* *Winnochi.* *Maurini ep.*

HAGENOYEN. Tantum non purus, duabus annuntiationibus hanc ſolam mediam interjicit: *Eodem die, Kunegundis imperatricis.* *Kunegundis*

VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus num. 130: *Item Simplicii Papæ, qui ſedit Romæ annos* XV. *Hic civitatis Conſtantinopolitanæ epiſcopum, & Petrum Alexandrinum epiſcopum Eutychianos damnavit.* Plura vide die præcedenti. *Simplicii.*

VATICAN. num. 5949. *Beneventi, ſanctæ Arthellays virginis:* Codex Pleſchionenſis ſcribit, *Athelais.* *Arthellays.*

EDITIO LUBECO-COL. Ita incipit: *Ordinatio pontificatus ſancti Annonis, archiepiſcopi Colonienſis Agrippinæ & confeſſoris. Apud Cæſaream Paleſtinæ, ſanctorum martyrum Marini militis, civis Hieroſolymorum & Aſtirii ſenatoris Romanæ urbis. Quorum .... Eodem die in Hiſpaniis, natale ſanctorum Emickerii & Celedonii martyrum .... Eodem die, ſanctæ Kunegundis imperatricis, quæ fuit filia Palatini comitis Rheni, & copulata ſancto Henrico imperatori, qui ambo virgines fuerunt, & virginitatem uſque ad finem vitæ ſervarunt, & in civitate Babemburgenſi pariter ſepulti requieſcunt.* *Ordinat. Annonis Col.* *Kunegundis*

GREVEN. *Felicis & Juſti, Fortunati, Floriani, Donati, Paulæ, Gaioli, Julii, Caſti, Soli, Marciæ, Hierotis, Antigoni, Januarii, Tutillæ, Gabiani, Quirioli. Item Winwaloci abbatis & confeſſoris, ſecundum alios die præcedenti. Cunegundis virginis imperatricis, filiæ Palatini comitis Rheni. Hæc cum viro ſuo ſancto Henrico, hujus nominis imperatore primo, in virginitate Chriſto ſerviens, plena operibus bonis quievit in pace. Item, Eufeniſſæ reginæ.* Inter Prætermiſſos ut ignota ponitur. *Apud Coloniam Agrippinam, ordinatio epiſcopatus ſancti Annonis archiepiſcopi & confeſſoris.* *Felicis & ſoc. ex Hier.* *Winwaloci.* *Cunegundis.* *Eufeniſſæ.*

MOLAN. Poſt elogium Marini & Aſterii litteris italicis ex Adone ſubdit: *Scriptum eſt in Hiſtoria eccleſiaſtica*: Et poſt elogium ſecundum: *Scribit hæc Aurelianus* [Ado *Aurelius*] *Clemens in libro coronatorum* [Ado *Coronarum.*] *In Blandinio monaſterio, Winwaloci abbatis.* Dein typis minutioribus: *Caluppani presbyteri & eremitæ. Item Bambergæ, Cunegnundis virginis imperatricis* ...; ut Greven ſupra. In aliis editionibus, pro *Aurelianus*, melius ſcribit *Aurelius. In Blandinio* &c. *Babenbergæ, ſanctæ Cunegundis virginis. Die tertia, ſanctorum martyrum Europii & comitatûs ipſius, Cleonici & Baſiliſci.* *Winwaloci.* *Caluppani.* *Cunegundis.* *Eutropii & ſoc.*

IV *Non.* *Die* 4.

ROmæ via Appia, natalis beati Lucii Papæ & martyris, qui persecutione Valeriani & Galieni, ob fidem Christi exilio relegatus & postmodum divino nutu ad ecclesiam suam redire permissus, martyrium capitis obtruncatione complevit. *Lucii.* Item Romæ via Appia, sanctorum martyrum nongentorum, qui sunt positi in cimiterio ad sanctam Cæciliam. *Martyrum* DCCCC. Eodem die, sancti Caii palatini in mare mersi. *Caii.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Pulsan. Greven.* & *Molan.* Codices alii quatuor *Antverp. Max-Lubec. Munerat.* & *Belinus* in eo solum discrepant, quod Caio palatino adjungant socios XXVII, ut dicemus in Auctariis.

VARIA LECTIO. Vix quidquam præbet observatione dignum: nam *cemeterio*, *cimiterio*, *cæmiterio*; *Ceciliam*, *Gaii*, *Gagi*, *Apia*, vel seculi, quod codices redolent, vel librarii vitia sunt, quorum aliqua ex codicum puriorum auctoritate & hîc & alibi sequimur. Rosweyd. pro DCCCC, male scripsit *octoginta.*

OBSERVATIO. Textus totus, ut jacet, ex Adone sumptus est, cum hac sola differentia, quod *Lucii* elogium in laterculo nostro, media ex parte imminutum sit. *Lucii.* Quæ autem Usuardus prætermisit, infra in Auctariis supplebuntur. Ceterum *Lucius* & nongenti illi Romani martyres, in Romano parvo prius positi sunt: *Lucii Papæ & martyris. Et martyrum* DCCCC, *qui sunt positi in cœmeterio ad sanctam Cæciliam.* Adonis elogium *Mart.* DCCCC. ex notis Pontificum Romanorum tabulis coaluit, in quo plura sunt ab eruditis non continuo admittenda. Controversa omnia complanare non potuit Henschenius; alia ex S. Cypriani litteris inquirunt & dissolvere conantur doctissimi recentiores, inter quos Pagius, satis fuse de Lucio differit ad annum Christi CCLII, à num. 14, & brevius Tillemontius tomo 4 pag. 18. Ad textum nostrum redimus. *Caius* & quidem *Palatinus* ex *Caii.* aliquo Hieronymiano apographo derivatus est, quamvis dubium relinquatur, utrum *Palatinus*, proprium martyris nomen dici non debeat. Quis viginti septem alios, nonnullis codicibus Usuardinis adjecerit, nemo facile divinaverit.

Aliam rerum faciem aut potius nominum seriem exhibent Acta, ubi ex verosimiliori codicum Lucensis & Blumiani lectione, *Caius* ille *Palatinus*, sive unus sit sive geminus, longæ martyrum cohortis antesignanus statuitur; socii autem illi XXVII, non cum illo, sed cum *Julio* episcopo, *Roto* & aliis conjunguntur. Alia non minor difficultas Florentinium exercet, nempe an *Julius* in Hieronymianis codicibus pro *Lucio* non sit positus; aut in Romano parvo & nostris *Lucius* pro *Julio.* Verum ea in Actis hodie satis quoque explanata sunt, & *Julius* ille *episcopus* à *Lucio* & *Julio Romanis Pontificibus* segregatus, servatâ *Julio Papæ*, non martyri sed *confessori*, propria die XII Aprilis, ut proprio loco patebit. Sensit fortasse difficultatem, sed non recte solvit Rabanus, dum hoc die signat *Julium episcopum*; sequenti, *Lucium Papam & martyrem.* Notkerus Adonem præhabuit. Et vero *Lucium* & *Julium* Pontifices clare olim distinxerat antiquissimum Kalendarium Bucherianum, dum illum non IV sed III *Nonas Martii*, *in Callisti*; hunc, *pridie Idus Aprilis*, *in via Aurelia* collocaverat. Supereſt Wandelbertus, qui cum nostris de vero Lucii martyrio non dubitat, sed pro nongentis solum octingentos substituit. Henschenius autem, tametsi variant Hieronymiana, numerandos censet nongentos & decem, non habeo ego unde quid probabilius definiam. Interim, utut dubia sit rei veritas, de Usuardini textus simplicitate abunde constat. Habe modo præfati Wandelberti metricum encomium:

Lucius hinc Papa pretiosa morte quaternis,
*Martyrum * octingentorum turba optima fulget.*

* Molan. in margine, *Martyrio & nongentorum*

AUCTARIA.

ANTVERP. MAX-LUBEC. MUNERAT. & BELIN. Id solum textui puro subnectunt, quod supra insinuavimus, nimirum: *Et aliorum viginti septem.* *Mart. 27.* Habes alios similes infra.

ANTVERP-MAJ. De Lucio, post *complevit*, ex Adone inserit: *Positus est autem via Appia ad S. Sixtum. Sedit autem in episcopatu annos tres, menses tres, dies tres.* Reliqua textus pura sunt. Sequitur: *Nichomedia, passio sancti Adriani cum aliis* XXIII. *Cujus corpus Romam est transla-* *Adrian.* *tum atque sepultum* VI *Idus Septembris, ubi & ejus passio notata est.* Vide eo die. Ceterum in Hieronymianis hoc etiam die ponitur. *De Lucio.*

ANTVERPIEN-MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG & EDITIO ULTRAJ-BELG. Idem in fine habent de XXVII. At præterea de Lucio textui inferunt: *Qui post beatum Petrum* XXIII.

ULTRAJ. LEYDEN-LAT. ALBERGEN. & DANIC. Idem & hi habent de Lucio, & post *De Lucio.* *complevit*, ex Adone restituunt, quæ ab Usuardo præterita superius diximus. Sic legunt: *Hic constituit, quod duo presbyteri & duo diaconi in omni loco episcopum non desererent, propter ecclesiasticum testimonium.* Item, post *in mare mersi: Et* *Adriani.* *aliorum* XXVII. *Nicomediæ, natale sancti Adriani cum aliis viginti tribus. Cujus corpus Romæ est translatum & sepultum* VI *Idus Septembris* [ALBERG male legit, *Decembris.*]

CENTULEN. Hodie solum habet: *Romæ,* *Julii ep.* *sancti Julii episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. Tertio loco: *Apud Nicome-* *Adriani.* *diam, natale beati Adriani cum aliis* XXIII, *qui omnes sub Diocletiano, post multa supplicia cru-* *cifragio* [vult dicere *crurifragio*] *martyrium* *Mart. xxvii* *consummarunt. Ipso die, passio sancti Gagii Pa-* *latini, in mare mersi & aliorum* XXVII.

HAGENOYEN. Inverso ferme ordine, incipit à nongentis martyribus. Secundo loco de Caio cum sociis. Tertio de Lucio, cui auctarium idem adjicit, quod supra retulimus. Tum: *De Adriano.* *Apud Nicomediam, passio sancti Adriani, martyris & militis cum aliis* XXXIII. *Qui Adrianus à matre propria & uxore ad martyrium instigatus est. Qui omnes post multa supplicia carceris & fames, martyrium crurifragio, sub Diocletiano Au-* *Translat.* *Wenceslai.* *gusto consummaverunt. Decurrentibus aliquibus annis,* VI *Idus Septembris, corpus beati Adriani Romæ translatum est. Eadem die, translatio sancti Wentzeslay ducis Boemorum martyris.*

AQUICINCT. Addit de Lucio ut supra. Quod autem scribat cum codice Victorino, *tres Diaconi* vel *Diacones*, pro *duo*, puto librarii vitio factum; uti & quod solus Aquicinctinus ponat *ducentorum* pro *nongentorum* & *Agii* pro *Caii.*

Codex D. LE MARE signatus C, qui fuit PP Franciscanorum: *Item Agape virginis, Gor-* *Agapes & aliorum.* *gonii, Firmi.* Unde hi tres hic hodie intrusi sint, nescio; patebit postea, spectare ad x Martii.

UGHELLIAN. & ALTEMPS. Addunt ut supra de Caio, & *aliorum* XXVII.

EDITIO LUBECO-COL. De Lucio, præter jam dicta adhuc inserit, *qui post beatum Petrum* XXIII, *persecutione* &c. De Caio ut jam sæpe. *Nicomediæ, natale sancti Adriani cum aliis tri-* *De Adriano.* *ginta tribus. Qui omnes post multa supplicia martyrium suum consummaverunt sub Diocletiano Augusto. Decurrentibus autem aliquot annis, corpus beati Adriani Romæ est translatum & sepultum* VI *Idus Septembris, quæ dies in ecclesia celebrior habetur. Treveris, sancti Basini episcopi &* *Basini.* *Translat.* *Wenceslai.* *confessoris. Apud Pragam civitatem Bohemiæ, trans-* *Felicis & Adaucti.* *latio sancti Wenzeslai ducis & martyris. Item translatio sanctorum martyrum Felicis & Adaucti; scilicet capita eorum nunc Coloniæ habentur in ecclesia sanctorum Apostolorum.*

GREVEN. *Cum hoc Gaio feruntur passi & alii* *Adriani & aliorum* XXVII. *Nicomediæ, passio, vel ut aliis placet, elevatio Adriani martyris, Gregorii, Julii cum aliis* XXXIII, *quorum solennior celebritas habetur* VI *Idus Septembris, quando Romæ beatus Adrianus est sepultus. Basini archiepiscopi Trevirensis &* *Basini.* *confessoris. Apud Pragam .... Apud Coloniam Agrippinam, translatio capitum, sanctorum Feli-* *Moggrudon.* *cis & Adaucti. In Hibernia, sancti Moggrudonis episcopi & confessoris,* hactenus ignoti. *Item* *Bosonis.* *sanctæ memoriæ Bosonis presbyteri & confessoris, Prioris majoris Cartusiæ, post Brunonem* XVI., *magnæ sanctitatis viri. Qui ex casu ædificii collisum hominem & defunctum, oratione resuscitavit. Herbæ etiam, supra tumulum ejus excrescentes, multis præstiterunt & præstant, Domino glorificante Sanctum suum, optatæ sanitatis medelam.* In indice Prætermissorum dicitur, nullum ei cultum aut venerationem in ipsa Cartusia adhiberi.

MOLAN. *Et aliorum* XXVII. *Nicomediæ, san-* *Adriani.* *cti Adriani cum aliis* XXIII. *Cujus corpus Romæ translatum est atque sepultum* VI *Idus Septembris;* *Basini.* *ubi & ejus passio notata est. Treberis, sancti Basini episcopi.* In editionibus aliis, additur: *Die* *Gerasini.* *quarta, sancti patris Gerasini, qui fuit in Jordane.* Melius scriberet *Gerasimi*, qui non ad hunc, sed ad sequentem diem pertinet. In fine: *Ipso* *Elevat.* *Adriani.* *die, elevatio corporis beati Adriani martyris.* Nempe dum reliquiæ ejus dicuntur in Belgium translatæ, & novissime anno MCX ad Gerardi Montem, Flandriæ oppidum collocatæ, ut fusius suo loco erit examinandum.

Die 5.

III *Non.*

Phocæ. APud Antiochiam, natalis beati Focæ martyris, qui post multas, quas pro nomine Redemptoris est passus, injurias, qua-

Eusebii. liter de antiquo illo serpente triumphaverit, hodieque populis declaratur. Ipso die, passio sancti Eusebii palatini & aliorum novem martyrum.

Rara codicum prope omnium concordia: *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsan. Antverp. Max-* *Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject. Lovanien. Lejden. Al-* *berg. Danic.* & *Edit. Ultraject. Belg.*

VARIA LECTIO. *Focæ* legunt codices omnes, & sic intactum reliqui. *Passus est*, pro *est passus*, nihil in textu immutat. *Hodieque populis*, vera Usuardi lectio est, multi codices habent simpliciter *hodie populis*; Greven. & Molan. *hodie quoque.* Belino phrasim variare libuit. Prima ejus editio ponit: *Hodie populis concursu declaratur.* Altera: *Hodie populi concursu declarant* Editionem maximam Lubecanam scatere erroribus typographicis, dictum est alibi non semel; eos inter connumerandum puto, quod hodie pro *Focæ* legat *Sucæ.* Plerumque mihi satis est hujusmodi lapsus generatim indicare.

OBSER-

OBSERVATIO. Agit hac die Usuardus fere ut præcedenti; *Phocæ* elogium ex Adone dimidiatum exhibet: De *Eusebio*, quod brevior sit sententia, suam facit, neglecta voce *item*, additâ, *passio*. De utroque meminit Rom. parvum, ex quo fonte semper haurit Viennensis Martyrologus, qui Phocæ elogium ex Gregorio Turonensi decerpsit, ut in Actis manifestum est. *Phocas* etiam aliquis & quidem *Antiochenus* memoratur in apographis Hieronymianis, ubi & pro *Virgine* sumptus & *sancte*, *Focæ* & *Focatis* inflectitur. Inde, an aliunde acceperit auctor Rom. parvi, non ausim pro certo affirmare, quamvis in partem negativam magis incliner, ob rationes alibi productas. Qui plura desiderat, adeat Florentinium. Non omiserim tamen; quod inter Auctaria erit repetendum, codicem vetustissimum Centulensem, Phocæ adscribere titulum *episcopi*, hoc modo: *In Antiochia, natalis sancti Phocæ episcopi & martyris, sub judice Afficano* (*Africano.*) Sed Phocam Synopensem episcopum hîc cum Antiocheno hodierno confundi, verosimile est: vide hîc Henschenium & quæ dicturi sumus XIV Julii. *Eusebio Palatino* octo dumtaxat socios tribuit Rom. parvum, forte errore librarii; correctius apographum Adonem habuisse necesse est. Sunt & hodie *Eusebii* apud Hieronymum, sunt & *Palatini*, pro Sanctis positi in altera classe Martyrum Africanorum. Magisne Eusebio hac die, quam Caio hesterna, conveniat ea *Palatini* appellatio, aliorum esto judicium. Certe Notkerus non male sensum Rom. parvi assecutus videtur, dum *Palatinum* ab *Eusebio* distinguit, legitque: *Eusebii & Palatini & aliorum* VIII. Interim in Actis, *Palatinus* alter, *Petrus*, *Rusticus*, *Herebus*, *Mare* & alii novem anonymi, tamquam cohortis ejusdem pugiles numerantur. Plura in eam rem disquirere, aut afferre in medium supersedeo, cum ab Henschenio & Florentinio ea diligentia discussa sint, quæ in hujusmodi obscuris & implexis nominum combinationibus adhiberi possit. Nobis, sufficiat Usuardi simplicitatem exhibuisse, quem ita scripsisse, ut in Adone reperierat, in confesso esse existimo. Liceat hîc attexere Wandelberti versus de S. Phoca, quibus alludit ad curationes morsuum venenatorum, de quibus Greg. Turon. de gloria Martyrum lib. I cap. 99, & ex eo Adonis elogium meminit:

Phocæ. *Eusebii.*

Ternas martyr habet meritorum nomine Phocas;
Sanguine qui mortem vicit, virtute draconem.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Textum in prima annuntiatione sic contrahit: *Apud Antiochiam, passio sancti Focæ martyris. Item ipso die, sancti Eusebii palatini* &c.

KOSWEYD. In prima satis purus, alteram ampliavit hoc modo: *Ipso die, passio sancti Eusebii & Palatini & aliorum* XI *martyrum.* Melius legeret cum Notkero, *& aliorum octo martyrum.* Suspicor litteras numerales fuisse transpositas.

Eusb. Pal. & al. II.

CENTULEN. Jam diximus, ita hodie scribere: *In Antiochia, sancti Focæ episcopi & martyris, sub judice Afficano.*

Phocæ ep.

BRUXELLEN. Textum interpolatum ex Adone, magis extendit: *Apud Antiochiam, passio sancti Focæ, socii beati Eusebii martyris, magnorum miraculorum factoris. Qui post multas, quas pro nomine Christi passus est, injurias, qualiter de antiquo serpente triumphaverit, hodie declaratur populis. Denique si in quempiam coluber stringens, morsum veneni diffuderit, statim qui percussus est, ut januam basilicæ Focæ martyris, credens attigerit, evacuata virtute veneni salvatur. Ipso die, sancti Eusebii palatini, & aliorum novem martyrum pro Christo decollatorum. Suessionis, sancti Drausii episcopi & confessoris.* Videri potest dissertatio gallica, inserta Ephemeridibus Trivortianis mense Junio anni MDCCXI, quæ ad sancti *Drausii* vel *Drausini* cultum spectat.

De Phoca. *Drausii.*

HAGENOYEN. Novum Phocæ elogium proprio fere marte concinnavit, his verbis: *Apud Antiochiam, natale beati Focæ martyris, qui suspensus est angulisque laceratus. Post hoc in ignem est missus per tres horas, ubi Deum laudavit, & illæsus ab igne exivit. Deinde in furno calefacto per triduum est positus, ubi orans exspiravit, & corpus ejus inustum & integrum, & odore optimo plenum, post tres dies inventum est. Hic qualiter de hoste antiquo triumphavit, hodie populis ad laudem Dei declaratur.* De Eusebio pure.

Alia de Phoca.

AQUICINCT. In fine subdit: *Suessionis, depositio sancti Drausii episcopi & confessoris.*

Drausii.

MARCHIANENSIS fragmentum, pro *aliorum novem*, legit *undecim*, ut supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Phocæ martyris inclyti sub Traiano.*

ALTEMPS. *Sancti Kyriani*, pro *Kerani*; vocatur in Actis *Kieranus.*

Kerani.

EDITIO LUBECO-COL. Textui superaddit: *In Hibernia, sancti Kerani episcopi & confessoris.*

GREVEN. *In Africa, Adriani, Euvoli Item Victoris, Pampili, Siri, Saturnini, Petri.* Sejuncti sunt à sociis & ferme pro arbitrio efformati. *In Hibernia, Kerani episcopi & confessoris. Heldæ abbatis*; potius *Hildæ abbatissæ*, quæ ad XXV Augusti refertur. *Terentianæ ac quinque filiorum conversio.* De ea nihil alibi legitur. *Theophili episcopi Cæsareæ, quæ prius Turris Stratonis dicebatur; qui, ut sanctus Hieronymus libro de viris illustribus testatur, sub Severo principe, sapientia & sanctitate conspicuus emicuit. Translatio sanctæ Landradæ virginis* Hoc an alio die ea translatio acciderit, dicetur ad diem VIII Julii, quo Acta remittunt.

Adriani & soc. *Heldæ vel Hildæ Terentianæ.* *Theophili.* *Translat. Landradæ.*

MOLAN. *Ipso die, depositio sancti Drausii episcopi & confessoris.* Additur minori charactere; *Suessionensis.* Tum: *Theophili episcopi Cæsareæ* &c. ex Greveno. In aliis editionibus, sic legit: *Suessionis, sancti Drausii, episcopi & confessoris.* Rursus typis minoribus: *Cæsareæ Palestinæ, sancti Adriani martyris. Qui die festo, quo natalia fortunæ Cæsareensium* [*sic enim putabatur*] *celebrari solent, leoni primum ad discerpendum projectus fuit, deinde gladio est jugulatus.*

Drausi. *Theophili.* *Adriani.*

Die 6.

Pridie Non.

Victoris & Victorini. Claudiani & Bassæ. Juliani.

NIcomediæ, natalis sanctorum Victoris & Victorini, qui per triennium cum Claudiano & Bassa uxore ejus, tormentis multis afflicti & retrusi in carcerem, ibidem vitæ suæ cursum impleverunt. Civitate Toleto, depositio Juliani episcopi, qui apud ejusdem loci incolas famosissimus habetur.

Consentiunt denuo *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan.* & mediæ notæ codices *Antverp-max. Ultraject. Leyd. Lovan. Alberg. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Munerati hallucinatio est, *Victoris, Vitalis, Victorini.* Et sic in Pulsanen. *triennio* pro *per triennium, Claudio* pro *Claudiano, Balsa* pro *Bassa.* Turpius in Danico, *Claro Diacono.* Scribit solus Belinus *Uxore sua.* Legunt aliqui *cursum vitæ suæ*, alii *vitæ suæ impleverunt cursum.* Danic. omittit *suæ. Citate* in Greveno, error typographi est; idem fortasse dicendum de *Tolleto* apud Belinum: Quidni & *habebatur* pro *habetur* apud eumdem Grevenum, qui forte ita scriptum invenit in codice Rosweydino vel potius ei simili.

Victoris Victorini &c.

OBSERVATIO. *Nicomediæ Victorem & Victorinum omnia edita Martyrologia hac die tribuunt*, inquit Florentinius. Poterat saltem Rabanum excipere. Adonem, ut sæpe monui, passim & hîc describunt Usuardus & Notkerus; sic tamen ut ei sæpe Sanctos aliquos superaddant; Ado Rom. parvum presse sequitur, ubi sic reperit: *Nicomediæ, Victoris & Victorini, qui in carcere cursum vitæ impleverunt;* unde nihil mirum, si in his omnibus *Victor & Victorinus*, uti in pluribus recentioribus, inveniantur. At unde *Claudianus & Bassa* his adjuncti sunt? Suspicatus est Henschenius, dum Bedam genuinum tomo 2 Martii præfigeret, in aliquo Bedæ ipsius manuscripto reperiri potuisse elogium, quod in Adone legitur. Cogor dissentire, nam cum Rabanus, Bedam diligenter expilare solitus, horum nullum hodie posuerit, consequens esse videtur, ut Adoni soli tribuendum sit, quodcumque de quatuor martyribus Nicomediensibus in textu nostro condum est, quodcumque de quatuor martyribus Nicomedienfibus in textu nostro consignatum est. Certe eos in Romano parvo non invenit, nec eos omissurus erat hujus auctor, si alterum præ oculis habuisset. Wandelbertus solos duos priores laudat, dum scribit:

Victorinus ovat pridie Victorque, retrusi
Carcere, qui celso penetrarunt astra volatu.

Juliani.

Utrum vero nuda duorum posteriorum martyrum nomina, ex Hieronymiano aliquo acceperit Viennensis, non satis perspicio, nisi apographum habuerit simile Antverpiensi, quod unicum de *Claudiano* & *Bassa*, post *Victorem* & *Victorinum* meminit. Solus Usuardus *Julianum* adjecit, antiquioribus incognitum. Proprius dies videtur esse, non hic, sed VIII Martii, ut ibi in Commentario prævio fusius explicat Papebrochius, innuens, notatum olim obitus diem postridie Nonas, mutatum fortasse in pridie Nonas. Satis verosimile est, Sancti hujus notitiam ab Usuardo ex Hispania cum multis aliis in Galliam allatam, certe ab ipso hoc die signatum, codicum consensus dubitare non sinit.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Textum pro suo arbitrio mutasse videtur; ita scribit: *Nichomedia, natale sanctorum martyrum Victoris & Victorini, tempore Claudii imperatoris. Civitate Toleto, depositio sancti Juliani antistitis, qui apud ejusdem loci incolas, pro excellenti sanctitatis merito, famosissimus habetur.*

CENTULEN. *Nichomedia, sanctorum Victoris & Victorini martyrum.* Nihil præterea.

BRUXELLEN. In prima annuntiatione non nihil interpolatus, ita habet secundo loco: *Civitate Tholeto, depositio sancti Juliani episcopi, qui apud ejusdem loci incolas, pro excellentis sanctitatis merito veneratur.*

HAGENOYEN. In martyribus Nicomediensibus, Bruxellensi minus purus est. De Juliano, *Julianorum* textum sequitur, sed subjicit: *Hunc Julianum confusio quidam invocare solent, pro bono hospitio de nocte habendo.* Mirum si auctor hujus Martyrologii Julianos non confuderit; certe melius & rectius quadrare videretur ea invocatio *pro bono hospitio de nocte habendo*, Xenodocho illi Juliano, qui IX Januarii commemoratur. Sequitur: *In Seconia, sancti Trydelini* vel *Frydelini confessoris. Fridolinum* indicare voluit, nisi vehementer fallor, abbatem illum Seckinganum in Germania, de quo in Actis hac die. *Frydelini.*

AQUI-

AQUICINCT. Pro *Claudiano*, ſcribit *Claudio*; pro *Juliani*, *Vigiliani*.

ALTEMPS. *In Britannia, depoſitio ſancti Balteri* [Acta legunt *Baltheri*) *presbyteri & confeſſoris. Burgo monaſterio, ſanctarum Kyneburgæ, Kyneſwithæ & Tiblæ.* Acta habent, *Tibbæ* vel *Tilbæ*. *Balterii. Kyneburgæ & ſociarum.*

REMENS. eccleſiæ ſanctorum Timothei & Apollinaris: *Toleto civitate, depoſitio beatiſſimi Juliani, epiſcopi & confeſſoris.*

ABDINGHOFFEN. *Treberis, ſancti Quiriaci presbyteri.* *Quiriaci.*

EDITIO LUBECO-COL. Poſt textum ſubdit: *Treveris, ſancti Quiriaci presbyteri & confeſſoris. Eodem die, ſancti Cyrilli presbyteri & confeſſoris, Ordinis Carmelitarum. Ipſo die, beati Fridolini abbatis & confeſſoris. Item, ſancti Baldredi confeſſoris.* Idem eſt cum *Balthero*, de quo ſupra. *Cyrilli. Fridolini.*

GREVEN. *In Nicopoli, ſanctorum Papiæ, Alexandri & Jocundi. Nichomediæ, ſanctorum Saturnini, Caſſi, Victoris, cum aliis duobus Papia & Nicephoro.* Solita apud Grevenum confuſio, dum martyres accipit ex apographis Hieronymianis. *Apud Terdonam, paſſio ſancti Marciani epiſcopi & martyris, ſub Adriano imperatore, qui eductus de carcere, cum poſt candentes laminas ferreas capiti impoſitas, permanſiſſet illæſus, capitis obtruncatione martyrium complevit. Item, ſanctorum Diodori, Claudiani, Cariſii, Mergoli.* Aliud hoc eſt Hieronym. fragmentum, non ſatis recte diſpoſitum. *Victoris martyris Moſovenſis.* Voluit dicere *Moſomenſis*, in Gallia Belgica, de quo vide Prætermiſſos & IX Februarii in Actis. *In Scotia, Baldredi epiſcopi & confeſſoris.* An recte dicatur *epiſcopus*, in Actis diſcuſſum invenies. *Metis, ſancti Grodegandi epiſcopi & confeſſoris. In monte Carmelo, beati Cirilli presbyteri & confeſſoris, cui Deus, tamquam fideli amico, de futuro ſtatu mundi, multa in aurem revelavit. Treveris, ſancti Quiriaci presbyteri & confeſſoris. Ipſo die, Frindolini abbatis & confeſſoris. Keneburgæ virginis. Victoriæ matronæ.* De hac nihil reperio. *In Gandavo, ſanctæ memoriæ Coletæ monialis, Clariſſarum reformatricis primæ.* *Papiæ & Jocorum. Marciani. Diodori & ſocior. Victoris. Baldredi. Grodegandi. Cyrilli. Quiriaci. Frindolini. Keneburgæ. Victoriæ. Coletæ.*

MOLAN. Sua ex Greveno accepit; agit de Cyrillo, Quiriaco, Grodegando, Fridolino & Coleta. Una hæc diverſitas in Cyrillo, quod ita ſcribat: *In monte Carmelo, beati Cyrilli presbyteri, Carmeli eremicolæ perdevoti. Cui Deus* &c. In aliis editionibus de Cyrillo & Quiriaco eadem repetit. Tum: *Seckingi, depoſitio Fridolini abbatis & confeſſoris. Die ſexta, ſanctorum quadraginta duorum martyrum, recenter inventorum in Ammorio.* Dein charactere minori: *Gandavi, obitus ſanctæ memoriæ Coletæ de Corbeia, anno* MCCCCXLVII, *quæ inſtituit Clariſſas Coletanas. Metis, ſancti Grodegandi archiepiſcopi & confeſſoris.* *De Cyrillo. Fridolini. Grodegandi.*

Non abs re erit hîc ſubnectere, quod inter obſervationes Mss ſuperius citatas, ſcriptum reliquit Roſweydus, ad hanc diem VI Martii. Præmittitur textus Romani hodierni: *In Cypro, S. Cononis martyris, qui ſub Decio imperatore, pedibus clavis confixis, ante currum juſſus currere, in genua procumbens, in oratione reddidit ſpiritum.* Sequitur Baronii Notatio: *Cononis: de eo etiam Græci in Menologio hac die agunt, quem Nazareth oriundum, præclaris certaminibus pro Chriſto ſuſceptis, nobilitatum ferunt, dum brevi compendio martyrium ejus deſcribunt.* *Obſervatio Roſweydi in Martyrol. Romanum.*

Tria hic animadvertenda ſunt, inquit Roſweydus.

1. *Quomodo Baronius Cononem hunc ponat* VI *Martii, dicatque etiam hac die in Menologio de eo agi, cum Menologium eum habeat* VIII *Martii.*

2. *In Menologio videntur dies perturbati, nam Menæa Cononem habent* V *Martii* [& ita etiam Acta poſuerunt.]

3. *Quomodo Baronius eum in Cypro ponit, cum Menæa habeant, eum paſſum Mandæ, urbe Pamphiliæ? Sed Baronio impoſuit vitioſa Menologii lectio* VII *Martii, quæ ita habet: S. Cononis τῆ κωμοπόλει ex Nazareth Gallilææ. Hic ſub Decio imperatore propter Chriſtianæ fidei confeſſionem, ferreis clavis confixis pedibus, ante currum juſſus currere, in genua procumbens & orans, ſpiritum Chriſto Domino reddidit. Legendum enim ibi, τῆ κωμοπόλει, id eſt* HORTULANI. *Quare ita videtur Martyrologii Romani textus reformandus.* MANDÆ, URBE PAMPHILIÆ, SANCTI CONONIS HORTULANI MARTYRIS.

Nonis.

Die 7.

IN Mauritania civitate Tuburbitanorum, natalis ſanctarum martyrum Perpetuæ & Felicitatis, & cum eis Revocati, Saturnini & Secundoli, quorum ultimus in carcere quievit, reliqui omnes ad beſtias ſunt traditi ſub Severo principe. *Perpetuæ, Felicitatis & ſociorũ.*

Textus ſimplicitas ſumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Roſweyd. Pulſanen. Antverp. Max-Lubec. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. In tribus primis codicibus nulla eſt. Antverp-maj. pro *natalis*, ſcribit, *paſſio*. Pulſanen. male legit *Turbitanorum*, ut habent apographa Hieronym. Greven. & Molan. in 1 editione legunt *Tiburbitanorum*, quod hic in poſterioribus non melius correxit per *Thuburbitanorum*. Sic utraque Greveni editio perperam poſuit *Mauricania* pro *Mauritania*. Item, *Sanctorum* pro *ſanctarum*, uti etiam legitur in Pulſanen. Antverp. Max-Lubec. & Molano. Pulſanen. ſocios tranſpoſuit, hoc modo; *& cum eis Saturnini & Revocati & Secundoli*; ſic *traditi ſunt* pro *ſunt traditi*. In Antverp. vero & Max-Lubec. *reliqui autem* pro *reliqui omnes*.

Perpetuæ, Felicitatis & sociorum.

OBSERVATIO. Una Martyrologorum antiquorum omnium concors sententia est, *Perpetuæ & Felicitatis* agonem glorioſiſſimum & tota Eccleſia celebratiſſimum, hoc die completum eſſe, quidquid etiam pridie in Hieronymianis apographis recenſeantur; cujus repetitæ poſitionis cauſam, non ſatis explicat Florentinius. Harum vere Chriſtianarum heroidum quam late fama, ab omni ævo diſperſa fuerit, oſtendit Kalendarium Bucherianum, omnium antiquiſſimum, in quo ex Africanis martyribus ſolæ illæ & Cyprianus memorantur; hic proprio ſuo natali die XVIII Kal. Octobris, iſtæ hoc die *Nonis Martii*, *Perpetuæ & Felicitatis*, *Africæ*. Prætereo Sacramentaria & hujuſmodi alia; cum Acta ipſa plane incomparabilia, pretioſiſſimum ſint eccleſiaſticæ antiquitatis monumentum, vel ipſis acatholicis id fateri coactis: legat qui avitæ fortitudinis & catholicæ pietatis ſpectaculis delectatur. Theſaurum abſconditum diu deſideratum, diu fruſtra conquiſitum primus feliciter è bibliotheca Caſinenſi eruit V. Cl. Lucas Holſtenius, à Poſſino, indè à Majoribus noſtris hoc die vulgatum, & ab aliis eruditiſſimis viris certatim novis cuſis, etiam Oxoniæ, editum & obſervationibus illuſtratum, quorum curioſiores notas collegit ſuaſque addidit Ruinartius inter ſincera & germana Acta à pag. 81; Tillemontius vero deductam vitæ ſeriem contexuit tomo 3 à pag. 136. Conſulat lector, quæ apud citatos ſcriptores diligentiſſime diſcuſſa ſunt, dum nos Martyrologorum noſtrorum ſenſa ſeu vera, ſeu falſa exponimus. In aſſignandis ſociis non una dictorum Martyrologorum eſt ratio: hi in Hieronymianis apographis varie poſiti & confuſi, à Beda ac proinde à Rabano prætermiſſi ſunt. Nihilo plus dicit Romanum parvum, ſola Perpetuæ & Felicitatis nomina exprimens, non *Carthaginè*, ut rectius à Beda legitur, ſed, *In Mauritania civitate Tuburbitanorum*. Romani parvi veſtigiis inſiſtit Ado, tres tamen ſocios ex Actis, quæ etiam Beda viderat, adjungens, quos Uſuardus & Notkerus non negligunt, omiſſo ubique *Saturo*, cui ſecundùm præfata Acta primus, inter viros, locus tribuendus videretur, unde manifeſte patet ſolum Adonem Uſuardo præluxiſſe, cujus elogii partem primam, fere ad verbum tranſcripſit; Notkerus, ut ſolet, totum reddidit. Quæſtionem de loco martyrii *Carthagine* an *Tuburbii*, diſcuſſam habes in commentario noſtro prævio, apud Florentinium, & recentius in prævia Ruinartii admonitione, ac notis Tillemontii. Sitne autem typographi, an Florentinii ipſius inadvertentia, dum pro *Turbitanorum* Hieronymi, reſtituendum ait ex Auguſtino *Tuburbinatorum*, dubitare facit, quod continuo ſubdit, *inſignes martyres Perpetuam & Felicitatem* TUBURBITANAS dici; liquet igitur melius, vel ſaltem minus male in textu ſcriptum *Tuburbitanorum*, licet veroſimilius ſit *Tuburbitanas martyres* non has ab Auguſtino aliiſque intelligi, ſed *Maximam* & ſocias, de quibus agitur xxx Julii. Wandelbertus cum Romano parvo & Beda, ſolis duabus feminis epinicion canit:

Nonis Felicitas micat & Perpetua, caſtam
Quæ Chriſti vitam felici morte dicarunt.

AUCTARIA.

Equitii.

DANIC. Textui ſubnectit: *Apud Valeriam provinciam, natale ſancti Equitii abbatis, cujus meminit beatus Gregorius Dialogorum libro primo.*

Thomæ.

Idem habent ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. qui præterea adjungunt: *Eodem die, depoſitio ſancti Thomæ confeſſoris & Doctoris*: de quo ALBERG. hoc modo: *Eodem die, ſancti Thomæ de Aquino, Ordinis Prædicatorum, eximii Doctoris, qui ſuis ſcriptis & doctrinis plurimum profuit religioni Chriſtianæ.*

CENTULEN. *Apud Africam, civitate Tyburtinâ, paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis martyrum, & cum eis Revocati, Satyri & Secundoli.*

BRUXELLEN. Poſt *principe*, ſubdit, *in die natalis ejus*, quæ ex Adone ſumpta ſunt. Tum: *Apud Valenciam* [pro *Valeriam*] *provinciam, Equitii .... Item, depoſitio beati Thomæ de Aquino, Doctoris ſancti de Ordine Prædicatorum.*

De S. Thoma confuſio.

HAGENOYEN. Multa hodie comminiſcitur de martyribus Tuburbitanis & beato Equitio, quæ referri non merentur. Accurationis ſpecimen habe, in annuntiatione ultima: *Eodem die, ſancti Thomæ, Doctoris egregii & epiſcopi Canſtuarienſis, de Ordine Prædicatorum.* Sic Perpetuam & Felicitatem *virgines* vocat &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Primo loco: *Thomæ de Aquino confeſſoris.* Dein Perpetuæ & Felicitati elogium texit, hîc non deſcribendum.

De S. Thoma

STROZZ. & MEDIC. Etiam primo loco: *Natale ſancti Thomæ de Aquino, confeſſoris, Ordinis Prædicatorum depoſitio, apud monaſterium Foſſæ novæ, Ordinis Ciſtercienſis, in Campania ejuſdem depoſitio. Obiit autem anno Domini* MCCLXXIV, *vitæ ſuæ quinquageſimo inchoante.* Unde redundantia illa *depoſitionis* in textu oriatur, non habeo ex quo colligam, niſi forte ex textibus variis unus conflatus ſit; certe de ejus tranſlatione hîc non agi manifeſtum eſt. Plura mox ſequentur.

MUNERAT. Textui puro adjicit: *Eodem die, depoſitio beati Thomæ confeſſoris, Ordinis Prædicatorum, eximii Doctoris.*

Equicii.

EDITIO LUBECO-COL. Addit ut Bruxellen. *die natalis ſui. Apud Valeriam provinciam, natale ſancti Equicii abbatis, cujus meminit beatus Gregorius Dialogorum libro primo. Eodem die in Campania, monaſterio Foſſæ novæ, natale ſancti Thomæ*

De S. Thoma. *Thomæ de Aquino, Ordinis Prædicatorum, egregii Doctoris Ecclesiæ, qui suis doctrinis & scriptis plurimum profuit religioni Christianæ. Fertur etiam de eodem Doctore, quod innocentiam baptismalem numquam violaverat & virginitatem mentis & corporis usque in finem vitæ suæ servaverat, nec umquam ipso sciente, mortaliter peccaverat. In territorio Montensi, oppido imperiali quod Werda dicitur, supra littus Rheni, natale sancti Willeyci confessoris presbyteri sancti Swicberti episcopi.* Actum de eo supra 11 Martii.

Willeyci.

BELINI I EDITIO: *Eodem die, sancti Thomæ de Aquino confessoris*: editio altera, *Doctoris & confessoris, Ordinis Prædicatorum.*

Silvani & sociorum.

GREVEN. *Item sanctorum Silvani, Rogati, Eroi. Antiochiæ Eoci* [vel *Leoci*] *Saturi, Saturni & aliorum.* S. Thomæ elogium idem fere est quod retulimus, cum additione anni obitus, ut supra etiam positum est. De Willeyco aut Willerico satis dictum est. *In provincia Valeria, sancti Equitii abbatis, qui ut beatus Gregorius primo Dialogorum refert, pro vitæ suæ merito apud omnes illic admirabilis habebatur. Vilis erat valde in vestibus, sed tantus eum fervor ad colligendas Deo animas accenderat, ut sic monasteriis præesset, quatenus per ecclesias, per castra, per vicos, per singulorum quoque fidelium domos circumquaque discurreret, & corda audientium ad amorem patriæ cælestis excitaret.*

Equitii.

MOLAN. Ex Adone hæc textui subjicit; *die natalis ejus. Quæque dum adhuc servarentur in carcere & Felicitas parturiret, omnium sanctorum commilitonum precibus impetratum est, ut octavo mense pareret. Apud Valeriam*, ut supra in Danico &c. *Eodem die, sancti Thomæ Aquinatis Doctoris & confessoris, in Terracina Campaniæ civitate, monasterio Fossæ novæ, qui de nobili genere comitum Aquinorum claram originem ducens, patre invito, Ordinem ingressus est Prædicatorum, & litterarum studiis diligenter intendens, sacræ Theologiæ cathedra sublimatus, totum mundum claritate suæ scientiæ illustravit; & anno* MCCLXXIV, *vitæ vero suæ quinquagesimo inchoante, diem clausit extremum.* Deleri possunt verba illa, *in Terracina Campaniæ civitate.* Minutioribus typis: *In Segenberge, sancti Volkeri martyris. Item Redemptæ virginis, de qua in homil. B. Gregorius.* Hæc in aliis editionibus merito omittitur. Vide indicem Prætermissorum. In his autem additur: *Die septima, sacrosanctorum martyrum episcoporum in Chersone, Basilei, Ephraim, Charitonis, Eugenii & reliquorum.* Dein charactere minori: *Cæsareæ Palestinæ, natalis sancti Eubuli, qui gloriosam pro pietate mortem, caducæ vitæ præponens, post bestiarum laniatus, gladio trucidatus fuit: omniaque martyrum certamina, suo sanguine postremus obsignavit. In Segenberge, sancti Volkeri martyris.*

De Perp. & Felic.

De S. Thoma.

Volkeri.

Redemptæ.

Basilei & sociorum.

Eubuli.

Volkeri.

VIII *Idus.* *Die* 8.

Philemonis & Apollonii.

AN civitate Antinoum, natalis sanctorum Philemonis & Apollonii diaconi, qui tenti & à judice auditi, cum constanter idolis sacrificare noluissent, perforatis calcaneis per civitatem horribiliter tracti, novissimè gladio cæsi, martyrium compleverunt.

Arriani & sociorum.

Eodem die apud præfatam urbem, passio Arriani, Theotici, & aliorum trium; quos judex submersos in mare necavit, sed obsequio delphini, corpora eorum littori sunt restituta.

Pontii.

Cartagini, sancti Pontii diaconi beati Cypriani episcopi, qui usque ad diem passionis illius cum eo exilium sustinens, egregium volumen vitæ & passionis ipsius reliquit, ac clarus passionibus, coronam vitæ promeruit.

Consonant *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultraj. Leyd. Alberg. Danic. Edit. Ultraj-Belg.* & ferme *Hagenoyen.*

VARIA LECTIO. *In civitate Antinoo* ponit solus Tornacen. Greven. *Antynoum.* Idem Tornacens. *Apollinii*, pro *Apollonii.* Belin. legit *Diaconorum*, ubi probabilius neuter Diaconus fuit. Transpositio Greveni & Molani, in *sacrificare idolis*, pro *idolis sacrificare* notatu digna non est. Quod aliqui *Ydolis* scribant, alibi dictum est. Antverp. Max-Lubec. Belin. Greven. Molan. & codices alii pro *Arriani* scribunt *Adriani*, cur Acta *Ariani* præferant, nescio. Sic in Herinien. & Munerat. *Thetici*, in Greven. *Teotici*; melius in textu. Munerat. omisit *trium.* Codd. mediæ notæ ad *delphini*, addunt *piscis.* Antverp. scribit *Kartagini*, Munerat. *Cartagine*; Belin. Greven. & Molanus *Carthagini*; cum antiquioribus antiquam præfero scribendi normam. Sensum invertunt Munerat. & Belinus, legentes *Diaconi & beati Cypriani.* Minus errat ille in *passionis illius*, hic in *passionis ejus.* Herinien. quod mirere, scribit *clari* & *promeruerunt*, quasi de duobus ageretur.

Philemonis, Apollonii & sociorum

OBSERVATIO. *Philemonis, Apollonii* & aliorum martyrum Antinoitarum, primo & secundo loco hîc consignatorum memoria, antiquioribus Martyrologis omnibus aut incognita aut præterita, debetur soli Usuardo, qui Philemonem Apollonio male præposuit, atque ex eorum passione, martyrii locum, diem & alias circumstantias non satis

ſatis rectè determinavit, ut hoc die accuratius exponit Papebrochius, Acta ex variis Mss. Latinis cum textu Græco collatis illuſtrans, quæ eruditi recentiores hodie paſſim inceſſunt & repudiant, tamquam à Metaphraſte farta & interpolata. Sintne Metaphraſtis opus, alia quæſtio eſt. Ceterum ita ſentiunt viri illi ſcrupuloſiores ipſo Papebrochio, at non tam facile hodie probaturo, quæ ſub primis ſtudiorum initiis, necdum rerum iſtarum adeo peritus, admiſit. Quidquid ſit, genuina omnino non eſſe, ſatis perſpiciet, quicumque ea conferre voluerit cum narratione Rufini ex Vitis Patrum cap. non 29, ſed 19, pag. 476 à Ruinartio excerpta & inter ſelecta edita pag. 539, quam neſcio cur Majores noſtri proferre neglexerint. Interim negari non poteſt, paſſionem à Papebrochio illuſtratam Metaphraſte antiquiorem eſſe, utpote quam Uſuardus, qui inde elogium ſuum excerpſit, videre certo debuit, iſque inter omnes antiquos Martyrologos ſolus, ut dicere cœpimus in Obſervatione de ſancto Aſcla XXIII Januarii, quo item die Tillemontium in *Arriano* citavimus, cujus articuli duo 4 & 5 legi poſſunt tomo 5 à pag. 360, ubi de hodiernis martyribus agitur ex Rufino etiam & Palladio, rejectis Actis Uſuardinis, quæ hunc VIII Martii diem Sanctorum certamini non ſatis rectè conſeciviſſe, imo ſimul omnes male conjunxiſſe, ante ipſum obſervaverat laudatus Papebrochius, apud quem vide cetera. De textus noſtri vere Uſuardini ſimplicitate, dubii nihil ſuboriri poteſt in tam ſingulari codicum prope omnium concordia.

De *Pontio* ſic legit Romanum parvum: *Apud Carthaginem, ſancti Pontiani, diaconi beati Cypriani, qui Dominum ſemper in paſſionibus ſuis glorificans, coronam vitæ promeruit.* Hæc Ado tantillum auxit, quæ à Notkero deſcripta ſunt. Noſter, caſu an ſtudioſe neſcio, verba illa excluſit, *Dominum ſemper in paſſionibus glorificans*; quæ nihil oberant, quo minus intacta relinquerentur, niſi forte de vero martyrio intelligenda putaverit, quod ſubiiſſe Pontium omnino non conſtat. Hic Cyprianum laudando, ſui memoriam poſteris reliquit, nam ex ejus libello de glorioſiſſimi martyris Cypriani vita, commentarium ſuum deduxit Henſchenius, Pontium egregie vindicans à nimium faſtuoſis Rigaltii ſuggillationibus, ut ibi lector videre poterit, & fuſius probandum erit ad XIV Septembris. Nobis ſufficiat, Uſuardi textum hîc etiam genuinum eſſe.

Pontii.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. In prima deeſt totum elogium; in ſecunda tantum non purus eſt: in tertia ferme Adonianus: *Apud Cartaginem, ſancti Pontiani diaconi, diſcipuli beati Cipriani epiſcopi, qui uſque ad diem paſſionis ejus, cum ipſo exilium ſuſtinens, egregium volumen vitæ & paſſionis ipſius reliquit, atque Dominum ſemper in paſſionibus ſuis glorificans, coronam vitæ promeruit.*

De Pontio ex Adone.

ROSWEYD. In toto textu purus, in fine hæc ſubjungit: *In Nicomedia, Quintilli epiſcopi, martyris. Item in Africa, Cyrilli epiſcopi & martyris.* Accepta eſt utraque annuntiatio ex Hieronymianis vel ex Rabano aut Notkero. Nihil magis ad textum Uſuardinum pertinent hodierni Wandelberti verſiculi.

Quintilli. Cyrilli.

PULSANEN. Deficit in Arriano & ſociis.

LOVANIEN. Inter codices mediæ notæ purior cenſeri poſſet, niſi ſæpius Uſuardina elogia decurtaret. Hîc omiſit omnia, quæ in *Philemonis* & *Apollonii* laudem ab Uſuardo relata ſunt.

CENTULEN. Ab Uſuardo jam ſæpe receſſit; hodie ſolum habet: *Nicomediæ, ſanctorum martyrum Quintuli epiſcopi & Capitulini.* Ex aliquo Hieronymiano apographo, in quibus pro *Quintuli*, paſſim legitur *Quintili*, *Quintilli* vel *Quintilis.*

Quintuli & ſociorum.

BRUXELLEN. Textui non parum interpolato, ſubjungit: *Item Rogati & Catilli epiſcoporum.* Vide Acta de Cyrillo epiſcopo, Rogato &c.

Rogati & ſociorum.

AQUICINCT. *Et ſanctorum Quintoli & Capitulini.*

VICTORIN. Legit *quatuor* pro *trium.*

MARCHIAN. fragmentum, habet *Adriani* pro *Arriani*, ut plures codices ſupra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Ita incipit: *Cypriani epiſcopi & Pontii Diaconi martyrum. Aſclæ martyris, Apollonii, Philemonis, Arriani, Cypriani & ſociorum ejus.* De Aſcla actum eſt XXIII Januarii.

Cypriani Aſclæ &c.

ALTEMPS. *Ipſo die, ſancti Felicis, Orientalium Anglorum qui fuit prædicator, & epiſcopus Norwici, qui inde tranſlatus, nunc cum magna gloria honoratur in monaſterio Fameſeye* [Rameſiæ] *ubi & conditus jacet.* Vide hæc accuratius diſcuſſa in commentario prævio ad ejus Acta. *In Hibernia, ſancti confeſſoris & abbatis* [imo epiſcopi] *Seinavi. Senanum* vocant Acta. *Seinavi.*

Felicis.

EDITIO LUBECO-COL. Textui fere puro, ſubdit: *Eodem die, ſancti Duchati* [Duthaci] *epiſcopi & confeſſoris. Item ſancti Hunfridi epiſcopi & confeſſoris.*

Duchati. Hunfridi.

GREVEN. *Nicomediæ, beati Quintilli epiſcopi & martyris. Item, Bironæ, Hereniæ, Felicitatis & Urbani. In Africa, Cirilli epiſcopi & martyris. Itemque Silvani, Quirilli, Capitulini martyris.* Vides hîc Hieronymianos martyres diviſos & confuſos. *Felicis epiſcopi Orientalium Anglorum & confeſſoris. Qui de Burgundia egreſſus, Chriſtum nationi Anglorum Orientalium annuntiavit. Sedem vero epiſcopalem in civitate Dommunc accipiens, annis XVII in multa ſanct.tate præſedit, & deinde in pace quievit. In Scotia, ſancti Duchati epiſcopi & confeſſoris. In Hibernia, Cenani, Conalli, Crouani, epiſcoporum & confeſſorum.* De Conallo & *Cronano*, non *Crouano*, vide indicem Prætermiſſorum. *Eodem die, Hunfridi epiſcopi & confeſſoris. Cleopatroniæ, filiæ Daciani.* De Cleopatroniæ nomenclatura vide Caſtellanum in notis menſe Januario pag. 200.

Quintilli. Bironæ &c. Cirilli &c. Silvani &c. Felicis. Duchati. Cenani. & al. epp. Hunfridi. Cleopatroniæ.

MOLAN. Parvo charactere, de Felice Grevenum tranſcripſit. Tum: *Item Humfridi epiſcopi & confeſſoris, cujus corpus, poſt Morinorum per Carolum quintum deletionem, tranſlatum eſt*

Humfridi.

Ipras.

Ipras. In editionibus aliis ita habet : *In pago Teruanensi, sancti Humfridi, episcopi ejusdem civitatis, & abbatis Sithiensis, cujus corpus, deletis Morinis, Ipras est translatum. In Anglia, sancti Felicis episcopi & confessoris, qui de Burgundia veniens, nationi Anglorum Orientalium, Christum annuntiavit. Die octava, sancti patris & confessoris Theophylacti, episcopi Nicomediæ.* *Felicis.* *Theophylacti.*

VII *Idus.* *Die* 9.

APud Nisenam civitatem, depositio sancti Gregorii episcopi, fratris beati Basilii Cæsariensis, tam vita quam eloquentia clarissimi. Civitate Barcinona, sancti Patiani episcopi, qui tempore Theodosii principis, optima senectute finem vitæ sortitus est. *Gregorii Nysseni.* *Paciani.*

Soli hac die puri sunt *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd., Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Fere nulla. Scripsi *Nisenam* ex Herinien. Tornacen. Greven. & aliis codicibus passim, tantum ut servetur antiqua Usuardi lectio, quæ etiam talis videtur esse in apographo nostro Pratensi. Molan. male in prima editione posuit *Nicenam*, quod in posterioribus bene correxit legendo *Nysscnam*, ut vere legendum est. Sic etiam reliqui in textu *Cæsariensis* cum Praten. & Molano ; ut etiam apud eruditos hodie passim invaluit. Tres alii neglectis, ut plerumque solent, diphthongis, habent *Cesariensis*. Scribendum esset *Paciani*, sed in codicibus pro textu citatis, aliisque passim ponitur, ut est in textu ; Rosweyd. tamen male legit *Potiani.*

OBSERVATIO. Textum Usuardi purum & genuinum hîc repræsentari minime dubito, ductus non solum auctoritate probatissimorum codicum supra relatorum, sed ferme quotidiana ratione, quod Romani parvi textum evidenter secutus fuerit Ado, paucula adjiciens, quæ Noster fere ad apicem transcripsit, ut passim assolet. Hæc sunt Romani parvi verba de Gregorio : *In Nyssena civitate, sancti Gregorii episcopi, fratris Basilii.* Multa accurate de eo collegit Papebrochius in commentario historico, sed multo plura post alios Tillemontius tomo 9 a pag. 561 ad 616 per 20 articulos. Hieronymiana apographa, Beda ejusque descriptor Rabanus & Wandelbertus de XL martyribus Sebastenis hoc die agunt, & egit Martyrologium Romanum ante tempora Innocentii PP. X, sub quo in diem sequentem translati sunt, cedentes officio duplici sanctæ Franciscæ Romanæ, sic tamen ut eorum annuntiatio & elogium hoc die ponatur, ut fit de sancto Hilario XIII & XIV Januarii ; de sancto Henrico XIV & XV Julii, & de sancto Didaco XII & XIII Novembris ; non alia, opinor, ratione, quam quæ modo assignata est, festi nimirum præcellentis. Porro quid Rabanum moverit, ut eosdem ipsos XL martyres, & quidem ampliori elogio ornatos, rursum ad XI poneret, ac denuo IX Septembris, haud equidem perspicio, nisi de vero obitus die dubitaverit, aut per incuriam classes martyrum diversas esse putaverit. Molanus in editionibus posterioribus perperam eos textui hodierno inseruit, cum ex Romano parvo & Adone, quos Usuardus sequitur, referendi sint XI Martii, ut fecerat in editione prima, ceteris longe præhabenda, saltem quantum attinet ad eruendam textus Usuardini simplicitatem, quam solam investigamus. Nam si de vero martyrii die instituatur quæstio, præferenda forte videbitur Hieronymi & Bedæ positio, ex ipsis Actis confirmata. Unde non improbabiliter suspicari licet, in recentiores Usuardi codices subinde insertos. Nobis sufficiat antiquam & genuinam Martyrologi nostri lectionem exhibuisse. De *Paciano* solum posuerat Romanum parvum : *Barcinonæ, Paciani episcopi*, cetera Adoniana sunt, etiam à Notkero fere transumpta. Breviter ea Henschenius retulit, quæ apud Hieronymum & alios ecclesiasticos scriptores repererat ; nonnulla explicatiora reddidit Tillemontius tomo 8 à pag. 537. *Gregorii.* *Paciani.*

AUCTARIA.

PULSAN. Textus transposuit, nonam in undecimam commutans. Etenim quæ nos hodie, ut vere Usuardina retulimus, eadem ipse, quam ob causam nescio, XI hujus posuit, martyres autem Sebastenos, eosque solos hac die ; sed pure & Usuardi verbis.

ANTVERP-MAJ. In textu non omnino purus est, cui superaddit : *In Sebasten Armeniæ minoris, natale sanctorum quadraginta militum, tempore Licinii regis sub præside Agricola. Nomina vero horum martyrum hæc sunt : Domicianus, Eunoicus, Sisinnius, Eradius, Alexander, Joannes, Claudius cum sociis suis. Qui omnes crurifragio martyrium consummaverunt. Combusta sunt igitur Sanctorum corpora & in fluvium projecta, sed divina dispensatione reliquiæ eorum sunt integræ repertæ & honore digno conditæ.* Hæc Usuar-

dum non sapiunt : sequentes codices integrum textum referunt.

ANTVERP. MAX-LUBEC., MUNERAT. BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Alii primo, alii ultimo loco de martyribus Sebastenis hac die meminerunt, quos nos cum Usuardo dabimus XI hujus. In ultimo codice deest *Gregorius Nyssenus*.

De Sebastenis Mart. xl.

CENTULEN. *Passio* XL *militum tempore Licinii regis, sub præside Agricolao. In Africa, sanctorum Felicis & Rogati.* De toto textu, nec verbum.

Felicis & Rogati.

BRUXELLEN. Interpolato non nihil martyrum Sebastenorum elogio, textum hodiernum fere purum subjungit.

HAGENOYEN. Ex martyribus XL, classes duplicando, octoginta confeciisse videtur; turmam aliam hodie *Cappodociæ*, aliam XI *apud Sebastem Armeniæ* annuntians, quibus diversa aptavit elogia. Unde vero hodiernum eruerit, nescio, certe referri non meretur. In reliquo textu, parum à puritate aberrat.

AQUICINCT. Pro *Patiani*, scribit *Datiani*. Tum in fine addit: *In Armenia minore*, XL *militum sanctorum. Item, sanctorum Felicis, Philippi, Rogati.*

Felicis & sociorum.

REG. SUEC. signatus num. 130: *In Sebastem Armeniæ minorem, natalis sanctorum* XL *militum, qui passi sunt sub Agricolao præside, tempore Licinii regis.*

UGHELLIAN. Etiam agit de XL militibus.

De mart. Sebastenis.

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Sebasten Armeniæ minoris, natale sanctorum quadraginta militum, qui tempore Licinii regis sub præside Agricolao, post vincula & carceres creberrimos, post cæsas lapidibus facies, missi sunt in stagnum, ubi gelu constricta corpora ejus* [eorum] *nocte dirumpebantur. Mane autem facto, impiissimi tyranni satellites invenerunt clavicularium, connumeratum martyribus, unde unus pusillanimis cecíderat. Et eosdem omnes tractos ad litus, baculis crura eorum confregerunt, & sic demum crurifragio martyrium consummaverunt. Quorum nomina sunt: Domicianus, Eunoycus, Sisinnius, Eraclius, Alexander, Joannes, Claudius, Athanasius, Valens, Helianus, Melliton, Hecclicius, Achacius, Jubanus, Helyus, Theodolus, Cyrillus, Valerius, Flavius, Severianus, Quirion, Thudeon, Sacerdon, Priscus, Euticius, Smaragdus, Philoctimon, Actius, Michallius, Lysimachus, Dompnus, Theophilus, Euthycius, Xanctius, Aggius, Leoncius, Isicius, Gagius, Gorgonius, Candidus. Erant autem nobiliores inter eos Quirion & Candidus.* Vide hæc omnia accuratius ab Adone enumerata die XI Martii, ut supra diximus. Sequitur textus, cui in fine subjungit: *Parisius, depositio sancti Draconii abbatis.* In Prætermissis, dicitur idem esse cum sancto Doctoveo abbate, de quo Usuardus die sequenti.

Draconii.

GREVEN. *Ipso die, sanctorum Sici, Philippi, Mariani, Concessi, Sebastiani, Juliani, Silvani.* Nomina sunt ex Hieronym. apographis oscitanter confusa. *Parisius, Draconii abbatis. Item, secundum aliquos* XL *martyrum, qui in quinto Idus ponuntur.*

Sici & alior. Martyrum.

MOLAN. *Apud Sebastem Armeniæ minoris, natalis sanctorum quadraginta militum, qui tempore Licinii regis, post vincula & carceres creberrimos, & post cæsas lapidibus facies, missi sunt in stagnum, ubi gelu constricta eorum corpora nocte dirumpebantur, & sic demum mane crurifragio martyrium consummaverunt. Erant autem inter eos nobiliores Quirion & Candidus.* Est Usuardi textus exceptis iis, quæ de *gelu* ex Adone inseruntur.

Textus Usuardi de xl MM.

Die 10.

VI *Idus.*

Alexandri & Cait.

APud Apamiam, natalis sanctorum Alexandri & Gaii martyrum, qui, ut Apollinaris scribit Hierapolitanus episcopus, in libro adversum Catafrigas, persecutione Antonini Veri, glorioso

Mart. xlii. martyrio coronati sunt. In Perside, sanctorum martyrum numero

Doctovei. quadraginta duorum. Parisius, depositio sancti Doctovei abbatis, discipuli beati Germani episcopi.

Solos hodie puros invenio *Heriniensem* & *Tornacensem.*

VARIA LECTIO. *Apamiam*; ut Herinien., veræ lectioni magis accedit, quam *Appamiam*, ut alter. Uterque scribit *Gaii.* Male Tornacen. *Appollinaris.* Primus legit *Jerapolitanus*, secundus *Jherapolitanus*, correctius in textu. *Catafrigas* & hi codices & alii passim; putavi servari posse vel vitiosum scribendi modum. Herinien. posuit *Drocthovei*, Tornacen. *Drochtovei*, Quidni cum communiori, ut in textu? præferat quisque quod lubet, per me licet.

Sed quid de *Attalo* vel *Attala abbate, discipulo sancti Columbani?* Refertur hic sub istis fere terminis à codice Pratensi, an prima, an alia manu subinde adjectus, non satis certum. Equidem non existimo codicem illum, utut antiquum, primigeniam hîc Usuardi puritatem referre. Certe Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp. & Max-Lubec. ac Muneratus de eo silent. Abest item hoc die à codicibus, quos passim mediæ notæ appellamus, à Bruxellensi & multis aliis. Non est autem verisimile, Attalam ab illis exclusum iri, si in codicibus unde ipsi descripti primum sunt, aliqua fuisset memoria. Textui adjunctum, inde etiam evinci videtur, quod Grevenus & Molanus aliter proponant, nempe: *Luxovio monasterio, sancti Athali (* Attalæ *) abbatis.* Si enim ex Pratensi codice,

De codice Pratensi.

codice, quem autographum multi putant, accepta esset *Attale* annuntiatio; iisdem, procul dubio, terminis fuisset expressa. Suspicari itaque ausim, recentiora esse Pratensis verba, ab ipso primo scriptore vel ab aliquo alio, Usuardi textui adjecta, qui Bobiensi Italiæ monasterio, ut recte Notkerus fecerat, Attalam adscribendum intelligens, positionem seu depositionis locum prudenter omiserit. Litigare non lubet, si urgentiora momenta produxeris, ut Attalam textui vindices, ultro consentiam, utpote qui veritatem unicè inquiro. Inter codices Hieronymianos solus vetustissimus Antverpiensis seu Epternacensis de *Attala* meminisse reperitur, si inde erutum, in codices aliquot Usuardinos fluxisse volueris, non magnopere refragabor.

OBSERVATIO. *Alexander* & *Caius*, vel potius *Caius* & *Alexander*, nam hic denuo nomina transposita sunt, à Romano parvo primum consignantur, his verbis: *Apamiæ, Alexandri & Caii de Eumenia*; inde ab Adone, ex hoc à Nostro & Notkero, ferme cum eodem elogio accepti sunt; etiam in additionibus ad Bedam positi, ubique cum addito *de Eumenia*, præterquam in Usuardo. Intellige igitur *de Eumenia*, ex Apollinaris verbis, *Eumenia prognati*, vel *Eumenia oriundi*, ut vertit Valesius. Porro sanctos *Alexandrum* & *Caium* ex eorum numero esse, quos ex Rufini Eusebio desumpsit auctor Romani parvi, ad oculum patebit, si ejus textum conferas cum iis, quæ in Historia eccl. refert laudatus scriptor lib. 5 cap. 16 sub finem. Ex Apollinare Hieropolitano desumptam esse narrationem, ex eodem & proxime præcedenti capite, observavit Viennensis. Plura & explicatiora videsis in brevi Henschenii commentario. Magnum Latinorum Martyrologorum consensum in sanctorum XLII martyrum natali ad hunc diem assignando agnoscit Henschenius, sic tamen ut *nulla temporis aut urbis seu provinciæ peculiaris, persecutionis, aut ullius nominis notitia suggeratur.* Eos notat Romanum parvum: *In Persida, martyrum numero* XLII. Et ita ab Adone, ita ex hoc ab Usuardo & Notkero translati sunt. Variant in numero apographa Hieronymiana, aliis XXII, aliis XLVII, scribentibus; quamvis eosdem plane indicare videantur. *Alexandri & Caii.* *MM. xlii.* *Droctovei.*

Droctoveus abbas à solo Usuardo superadditus est, utpote qui Pratensis ipsius cœnobii institutor primus & moderator fuit. Vitam habes ex Mss. ab Henschenio vulgatam & illustratam, quam novis curis edidit Mabilio sæculo I Benedictino à pag. 252. Priores duas hodierni nostri laterculi classes sic memorat Wandelbertus:

Senis Caius, Alexanderque coluntur. Eisdem
Quadragena & bina coheret turba cruore;
Quos pariter sæva celebramus Persida cæsos.

AUCTARIA.

PRATEN. Auctarium ejus in Variantibus jam ferme indicavi. Sic scribit: *Ipso die, sancti Attali abbatis, discipuli sancti Columbani.* *Attali.*

PULSANEN. Pro XLII, ponit *quinquaginta duum.* In fine autem: *Luxovio monasterio, sancti Attali abbatis. Item, sancti Ugonis episcopi & confessoris.* Rothomagensem, opinor, indicat, qui colitur IX Aprilis. *Attali. Ugonis.*

ANTVERP-MAJ. *Apud Apamiam, natale sanctorum Alexandri & Gai de Umenia, qui apud Apamiam, persecutione Antonini, glorioso sunt martyrio coronati.* In altera, purus est. De Droctoveo, nihil.

ROSWEYD. In prima & secunda satis purus, in tertia pro *Droctovei*, scribit *Clodovei*. Tum: *Ipso die, sancti Attali abbatis, discipuli sancti Columbani.* *Attali.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Deficiunt in Droctoveo, cujus loco substituunt: *Ipso die, sanctorum Gorgonii & Firmi.* Idem additamentum habet MUNERAT. sed post textum integrum, nisi quod pro *Apamiam*, scribat *Campaniam.* *Gorgonii & Firmi.*

BRUXELLEN. De Alexandro & Caio textui inserit, quod *apud Viennam* passi sunt. Tertio loco ponit: *Ipso die sanctorum Gorgonii & Firmi.* Sequitur de Droctoveo. Abest Attalus. Tum in fine: *Fontanellæ monasterio, relatio corporis sancti Ausberti* [Ansberti] *Rothomagensis ecclesiæ archiepiscopi, qui in monasterio Altimontensi exilio fuerat relegatus. Et tum finem vitæ suæ instare sentiret, corpus suum apud Fontanellam, ubi religionem fuerat professus, petiit sepeliri.* Vide de Ansberto Auctaria ad IX Februarii & Acta eadem die. *Gorgonii & Firmi.* *Relat. Ausberti.*

HAGENOYEN. Martyres XLII adscribit temporibus Saporis regis Persarum. Sequitur de Droctoveo. De Attala nihil. In fine: *Ipso die, &c. sanctorum martyrum Gorgonii & Firmi.* *Gorgonii &c.*

CENTULEN. Solum habet: *In Italia, monasterio Bobio, sancti Attalæ abbatis.* *Attalæ.*

AQUICINCT. De Attala scribit, ut Pratensis. In fine vero subdit: *In Antiochia, sanctæ Agapæ virginis & sanctorum Gorgonii & Firmi.* *Agapæ Gorgonii &c.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num 130, in fine habent: *Item sanctæ Agapæ virginis & sanctorum Gorgonii & Firmini.*

MESSANENSIS. *Ipso die, sancti Heraclii.* An is est qui ex Hieronym. à Rabano & Notkero Alexandriæ tribuitur? *Heraclii.*

PLESCHIONENSIS. *In Antiochia, sanctæ Agapæ. In Nicæa, sanctorum Gorgonii & Firmini.*

BIGOTIAN. signatus P 5: *Ipso die, sanctorum Gorgonii & Firmi.*

CLUNIACEN. *Item Agapæ virginis, Gorgonii, Sirini.* Omnes conjungit sine loci distinctione.

VATICAN. num. 5949. Omittit Droctoveum & Attalam. In fine adjicit: *In Antiochia, ſanctæ Agapæ virginis. In Nicæa, ſanctorum Gorgonii & Formini.*

UGHELLIAN. Deficit item in Droctoveo & Attala. In fine habet: *Sanctorum Gorgonii & Firmi*; ut codices alii ſupra.

ALTEMPS. *Apud Alexandriam, natale ſanctorum Philonii epiſcopi, Candidi, Valerii cum aliis* XX. *Carthagine, ſancti Eraclii & aliorum.* Suſpicor dierum ſubeſſe confuſionem.

Philonii & ſociorum. Eraclii &c.

STROZZ. & MEDIC. *Item, ſancti Ugonis epiſcopi & confeſſoris. Item, ſanctorum martyrum Felicis & Philippi.*

Ugonis. Felicis & Philippi.

EDITIO LUBECO-COL. Omiſſis Droctoveo & Attala, ponit: *Ipſo die, ſanctorum Gorgonii & Firmi martyrum. Eodem die in Scotia, ſancti Keſſogi epiſcopi & confeſſoris. Item, tranſlatio ſancti Viti martyris.* Agitur de tranſlatione celebris martyris S. Viti ad Corbeiam Saxonicam, de qua vide Prætermiſſos hac die, & ad XV Junii.

Keſſogi. Tranſl. Viti.

BELIN. Male ſcribit *Dorothei* & *Dorothonei* pro *Droctovei*. De Attala ſic habet: *Robio monaſterio, ſancti Attalæ abbatis.*

Attalæ.

GREVEN. De Attala jam diximus. Sequitur: *Gorgonii, Firmi, Candidi martyrum ac ſociorum. Ereticiæ, Criduanæ virginum & martyrum.* Vide Prætermiſſos. *Palaſtini martyris.* Forte Palatini. *In Scotia, Keſſogi epiſcopi & confeſſoris. Agapitæ virginis.* Nomen denuo corruptum pro *Agapæ. Marinæ virginis. Tranſlatio ſancti Viti martyris.*

Gorgonii & ſociorum. Palaſtini. Keſſogi. Agapitæ. Marinæ.

MOLAN. Typis minoribus. *In Hibernia, Congelli abbatis. In Viſſenaken juxta Thenis montem, ſancti Himelini confeſſoris; qui natione Scotus, & beato Rumoldo carne propinquus, præfato loco, febre peſtilentiali tactus, diem obiit, mirificante Domino obitum ejus multis ſignis & miraculis.* De Congello vide Prætermiſſos, ubi remittitur ad x Maii; eum in poſterioribus editionibus expunxit Molanus. Ibi vero addit: *Die decima, ſanctorum martyrum Codrati & ſociorum ejus.* De Himelino repetit, quæ in prioribus dixerat.

Congelli. Himelini. Codrati & ſociorum.

Die 11.

V *Idus.*

Sebaſtenorum MM. xl.

APud Sebaſten Armeniæ minoris, natalis ſanctorum quadraginta militum, qui tempore Licinii regis, poſt vincula & carceres creberrimos, poſt cæſas lapidibus facies, miſſi ſunt in ſtagnum, & ſic demum crurifragio martyrium conſummaverunt. Erant autem nobiliores inter eos, Quirion & Candidus.

Puros exiſtimo *Praten. Herinien. Tornacen. Greven.* & *Molan.* Addi poteſt *Roſweyd.*

VARIA LECTIO. In eo ſolum conſiſtit, quod Grevenus & Molanus legant, *poſt facies cæſas lapidibus.* Pratenſis autem omiſerit vocem *nobiliores.* Puris addidi codicem, quem Roſweydi voco; hic tamen poſt, *in ſtagnum*, interſerit, *ubi corpora eorum gelu dirumpebantur*, quæ ab aliis codicibus abſunt.

Martyrum Sebaſt. 40.

OBSERVATIO. Nobiliſſima acies commilitonum Sebaſtenorum jam ſupra ad IX Martii occurrit, quod eo die à Græcis æque ac Latinis Martyrologis paſſim celebrentur, iis exceptis, qui ſeriem noſtram conſtituunt, videlicet auctore Romani parvi, Adone, Uſuardo & Notkero. De Rabani triplici annuntiatione, ſuperius etiam diximus; itáque primus eos hoc die memorat reliquorum primipilus: *Apud Sebaſten Armeniæ minoris*, XL *militum, tempore Licinii regis.* Longior eſt Adonis hiſtoria ex antiquis Actis deſumpta, expreſſis ſingulorum nominibus, quæ legi poſſunt citato die IX Martii in auctario Greveni. Ex Adonis textu hinc inde decerpſit Uſuardus, quibus elogium ſuum conſtrueret; niſi mavelis Bedam deſcripſiſſe, quod ex ultimis verbis, *erant autem nobiliores inter eos Quirion & Candidus*, plane fit veriſimile; licet de cetero, quæ Bedæ ſunt, etiam in Adone reperiantur. Notkerus diem ſequitur, at phraſis ejus à Beda & Adone diſcrepat, nempe ex hodierno Rabani textu accepta & nonnihil interpolata. Illuſtriſſimorum martyrum geſta, prius ſatis confuſa, egregiis diſſertationibus evolvit & digeſſit Henſchenius, Acta ipſa, ut recte cenſuit, antiquiſſima, eâdem ſedulitate illuſtrans; quæ nihilominus ſinceris & genuinis accenſenda non credidit Ruinartius, ſolam Baſilii homiliam producens à pag. 583, ubi conſuli poteſt præmiſſa admonitio. Siquid igitur rigidiores critici in præfatis Actis carpendum reperiant, abunde ſupplebunt illa Baſilii aliorumque ſanctorum Patrum præconia, ex quibus potiſſimum ſua deſumpſiſſe videri voluit Tillemontius tomo 5 à pag. 518. Huc refero Wandelberti verſus, quos ſuperius ad IX Martii retulerat:

Septenis quadrageno ſub milite feſtum
Armeniæ recolunt unum ſacra templa minoris.

AUCTA-

AUCTARIA.

PULSANEN. Jam diximus, in hoc codice transpositos esse textus, ita ut IX posuerit, quæ ad hunc diem pertinent, & hoc die habeat, quæ nos cum Uluardo IX die retulimus.

ANTVERP-MAJ. Et hic & plerique infrà codices, qui Sebastenos citato die IX signaverunt, ex Hieronymianis nomina mutuati sunt, quibus vacuum spatium implerent. In hoc codice ità legitur: *Apud Apanam,* [vide infra] *natale sanctorum Philoni episcopi, Candidi, Valerii, cum aliis viginti. Cartagine, sancti Heraclii.* Vide socios in Auctariis aliis. Candido & Valerio quadrat hodiernus Wandelberti versiculus: *Candidus hinc quinas sibi Valeriusque retentant.* *Philoni & sociorum. Heraclii.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Solùm ponunt: *In Carthagine, Heracli* [vel Heraclii] *Zosemi, Alexandri, Candedi, Piperionis & aliorum viginti.* Quomodo etiam plane legit codex UGHELLIAN. Et ita fere legendum censuit Henschenius. Alii *Alexandri* nomen transformarunt in *Alexandriæ,* positionem duplicantes, quâ de re nonnulla est controversia. Horum aliquos integros vel luxatos pridie annuntiavit Rabanus: Notkerus Nicomedienses aliquos hodie refert. Alii alia, ut in sequentibus Auctariis; quæ; nisi fallor, ex diversitate apographorum Hieronimianorum nata sunt. Videantur Acta & Florentinius. Hic desunt etiam martyres XL; relati supra IX Martii. *Heraclii & sociorum.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. *In Carthagine, sanctorum Heraclii, Zosimi, Alexandri, Candidi, Piperionis & aliorum viginti. Item Carthagine, sancti Constantini confessoris, clarissimi viri. Apud Alexandriam, natale sanctorum Philomi* [Philomii, Philonis, vel Philonii] *episcopi & Valerii cum aliis viginti & uno. Luxovio monasterio, sancti Attali abbatis, discipuli sancti Columbani abbatis.* Ita prorsus & iisdem fere inflexionibus MUNERATUS, qui etiam cum his codicibus ad IX, martyres Sebastenos retulit. *Constantini. Philomi & sociorum. Attali.*

BRUXELLEN. *In Carthagine, natale sanctorum martyrum Eraclii, Zozimii, Alexandri, Candidi, Piperionis & aliorum viginti. Apud Alexandriam, natale sanctorum Philomii episcopi, & Valerii cum aliis viginti & uno. Apud Sebastem Armeniæ minoris, natale sanctorum quadraginta millium, inter quos nobiliores erant Quirion & Candidus. Et in Antiochia, Agapæ virginis & Marinæ. Carthagine, sancti Constantini confessoris, clarissimi viri. Luxovio monasterio, sancti Athali abbatis, beati Columbani abbatis discipuli.* *Heraclii &c. Philomi &c. Agapæ & Marinæ. Constantini. Athali.*

HAGENOYEN. Primum agit de martyribus Sebastenis, tum de Carthaginensibus & Alexandrinis. Sequitur: *In monte Panois, beati Henrici imperatoris.* Quid *mons Panois* & cur hac die referatur Henricus, nescio. Si de Canonizatione agitur, ea ab aliis memoratur die sequenti; vide ibi Prætermissos. In fine, *Luxovio monasterio* &c. *Henrici imperatoris.*

AQUICINCT. Textui puro hæc subnectit: *In pago Atrebatense, depositio sancti Vindiciani episcopi. Item sanctarum Agapitæ & Marinæ virginum.* *Vindiciani. Agapitæ & Marinæ.*

VICTORIN. *Apud Alexandriam, natale sanctorum martyrum Philonis episcopi, Candidi, Valerii cum aliis viginti.*

PLESCHIONEN. *Alexandriæ, sanctorum Caii, Caii & soc. Candidi, Alexandri & Neonæ diaconi, & aliorum quindecim. Eodem die, natalis sancti Firmiani abbatis.* *Caii & soc. Firmiani.*

MARCHIAN. Addit: *In pago Atrebatensi, Vindiciani, depositio sancti Vindiciani episcopi.*

MATRIC-CARTUS-UETRAJ. *Sanctorum Quirionis & Candidi cum aliis* XL *militibus Mart.* *Quirionis & sociorum*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B, qui fuit P.P. Augustinianorum: *Apud Alexandriam, natalis sancti Philoromi episcopi & Valerii cum aliis* XXI. *Philoromi & sociorum.*

VATICAN. num. 5949. *Carthagine, sanctorum Heraclii, Zosimi. Alexandriæ, sanctorum Gaii, Candidi, Alexandri & Neonæ diaconi & aliorum* XV. *Eodem die, natalis sancti Firmiani abbatis.* *Firmiani.*

ALTEMPS. *Apud Alexandriam, natale sanctorum Philonii episcopi, Candidi, Valerii, cum aliis* XV. *Carthagine, sancti Eraclii & aliorum.*

STROZZI & MEDIC. *Item, passio aliorum* XL *martyrum* [scilicet ob XL Sebastenos, qui inde tamen ad IX diem relegati] *Item, sancti Firmini abbatis, magnæ sanctitatis viri.* Idem est qui superius *Firmianus,* quem etiam *Firmanum* vocant, *Aliorum 40 MM. Firmini.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit: *In territorio Herbipolensi, natale sancti Gumberti confessoris. Primum miles Christianissimus fuit & fidelis, cui administratio totius episcopatus Herbipolensis commissa est, quam curam utiliter gessit. Mortuo autem episcopo, unanimiter ab omnibus in episcopum est electus. Ipse autem indignum se reputans tanto honore, a Domino contrarium postulavit & obtinuit. Quia pendente relatione ad Papam, ipse feliciter in Domino obdormivit. Dumque jam sepultus esset, littera exanditionis publicè sunt allatæ. Tunc omnis Clerus hunc tamquam episcopum volens alius honorare, & ossa ipsius in loco honorabiliori collocare, inventus est omnibus pontificalibus adornatus, qui tamquam miles & laicus fuit sepultus.* De hoc Sancto agendum erit eo, quo ab ecclesia Herbipolensi colitur, die XV Julii. Sequitur de Sanctis Carthaginensibus, ut supra. *Apud Alexandriam, natale sanctorum Philonii episcopi, Candidi, Valerii cum aliis viginti martyribus. Luxovio* &c. *In Scotia, sancti Constantini regis & martyris. Eodem die, apud Armeniam minorem, sanctorum Domiciani & sociorum ejus martyrum.* Sunt è numero XL Sebastenorum. Vide indicem Prætermissorum. *Gumberti. Domiciani & sociorum.*

BELIN. Primo loco de martyribus Carthaginensibus, ubi pro *Heraclii & Zosimi,* legitur *Heradii & Osimi.* Tum: *Ipso die, Gorgonii & Firmi.* Melius pridie. *Gorgonii. & Firmi.*

GREVEN. *Nomina prædictorum martyrum sunt* &c. ut enumeravimus IX hujus. De martyribus Carthaginensibus & Alexandrinis, ut supra ex ANTV-MAX. &c. *In Scotia, sancti Constantini regis & martyris. Gumperti episcopi Herbipolensis. Hic cum esset miles* &c. *In pago Attrabatenci, sancti Vindiciani episcopi Cameracensis & confessoris. In Carthagine, sancti Constantini confessoris, clarissimi viri. Item juxta quosdam, Athali abbatis, quem Usuardus ponit die præcedenti.* Vide quæ ibi diximus. *Constantini Scot. reg. M. Gumperti. Vindiciani. Constantini Carthag. C. Attali.*

MOLAN. *Horum unus Meliton nomine, cum esset ætate minor,* & reliqua, quæ in Adone sequuntur usque ad finem. De Constantino confes-

fessore Carthaginensi, & martyribus ejusdem urbis, eadem, quæ jam sæpe repetita sunt. *Ipso die, Gorgonii & Firmi. In pago Atrebatensi* &c. Tum minoribus typis: *Gumperti episcopi Herbipolensis. Arvernis, Georgiæ sanctissimæ virgi-*

Gorgonii & Firmi. *Gumperti.* *Georgiæ.*

nis; de qua Greg. Turonensis. In editionibus aliis vacat textus, litteris autem italicis ponuntur jam dicta omnia; additurque in fine: *Die undecima, sancti patris Sophronii, Patriarchæ Hierosolymorum.* *Sophronii.*

Die 12.

IV *Idus.*

Gregorii & Innocentii P. P. Petri.

AOmæ, beatorum pontificum Gregorii Doctoris ac Apostoli Anglorum, & Innocentii. Apud Nicomediam, passio sancti Petri martyris. Hic cum esset cubicularius Diocletiani principis, & liberius causaretur de immensis martyrum suppliciis, jubente eodem, in medium educitur, ac primò suspensus, diutissimè flagris torquetur, deinde aceto & sale perfusus, ad ultimum in craticulâ assatur, sicque veri Petri extitit & fidei heres & nominis. Item Nico-

Egduni & sociorum. mediæ, sanctorum Egduni presbiteri & aliorum septem, qui diebus singulis suffocati sunt, ut ceteris metus incuteretur.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. *Gregoris* & *Innocentis* in Munerato, typothetæ errorem puto, attamen in Pratensi & Tornacensi etiam *Innocentis* invenitur. *Nichomediam* legunt plures, rectius in textu. *Vere* pro *veri* habet Molanus. Idem hic cum Greveno *Egdunii*, Muneratus *Egdimi.* Aliis etiam modis scribitur, ut in Actis videre est. Post *aliorum septem*, addidit Muneratus, *martyrum.* Aliæ minutiæ alibi satis indicatæ sunt.

Gregorii & Innocentii.

OBSERVATIO. *Sanctorum Pontificum Gregorii & Innocentii* sub una annuntiatione combinatio, Bedæ incognita fuit, qui de solo Gregorio, Hieronymianis fere verbis, meminit: *Depositio sancti Gregorii Papæ, beatæ memoriæ:* incognita etiam fuit præfatis Hieronymianis, inter quæ Lucense præfigit, *Romæ*, & pro *Papæ*, legit *episcopi*; Corbeiense habet, *Papæ*; Epternacense vero phrasi non ordinaria: *S. Grigori Papæ Romensis*: in omnibus ultimo loco additus est. *Innocentius* vero in medio ferme textu sic annuntiatur: *Romæ, sancti Innocentii episcopi. Rasi episcopi.* De quibus vide Henschenium hîc. Rursus præfata conjunctio incognita est Rabano & Wandelberto; ut proinde Romano parvo primùm tribuenda sit, ex quo eos solito more desumpsit Ado; Noster itidem utrumque secutus est, contracto brevi Adonis elogio, quod servavit Notkerus, plusculum ei de suo adnectens, nisi quis Adoniana esse contendat, quæ de Gregorio & Innocentio Rosweydus in appendicem rejecit. Atque hæc clara est receptæ seriei nostræ sententia, quam plane deseruere codices Usuardini recentiores, magno numero citantur, & quidem nonnulli cum adjuncto titulo *martyris.* Sed hæc ad mensem Julii in Actis tractanda reservamus, ubi unà post Florentinium inquiremus, an idem, an ab hoc diversus sit *Innocentius* ille *episcopus*, qui in apographis Hieronymianis ponitur XXI Decembris, conabimurque *in lucem proferre ostensum* ab Henschenio *thesaurum*, qui pag. 106 hodiernum Innocentium à Papa distinguit &c. Proderit Tillemontii lucubratio tomo 10 à pag. 627 ad 666. De Gregorio magno accuratissime disputavit Henschenius. Pro vitæ auctore certat Mabilio Analectorum tomo 1 à pag. 319. Vitæ aliæ sanctissimi Pontificis recentius editæ sunt, quæ consuli poterunt, quando & mensem Martium supplere operæ pretium videbitur. Audi nunc Wandelbertum, sic de solo Gregorio hodie canentem:

Quartum mox Iduum finis tuus alme Gregori
Consecrat; æterna cælum quo laude petisti.

Petrus Nicomediensis à præfato Romano parvo etiam recensetur: *Nicomediæ, Petri martyris, Dorothei & Gorgonii martyrum sodalis.* Societatem illam cum Dorotheo & Gorgonio indicare non neglexit Ado, Noster ex longiori elogio ea tantummodo delibavit, quæ instituto suo aptiora videbantur. Ex Rufino sumpta sunt, legunturque in commentario Henschenii, socios martyres plurimos ex Hieronymianis recensentis. Nos de his plura ad IX Septembris, ne hîc extra solitos limites evagemur. *Edgunus* (qui variè effertur) ab Adone annumeratus est, cujus verba Usuardus ad apicem descripsit. Unus is an geminus,

Petri.

Egduni.

minus, *Migdonus*, *Migdonius* an *Egdonus*, quærunt Henſchenius & Florentinius. Dubium mihi non videtur, quin ad immanem illam Diocletiani Nicomedienſem carnificinam omnino ſpectet.

Maximilianum aliquem diſerte ſignat Ado, tum Moſandri, tum Roſweydi; *Mamilianum* vocant alii, corruptum fortaſſe vel diminutivum à *Maximo* vel *Maximiano*. Hic ab Uſuardo prætermiſſus eſt, ab Henſchenio poſt Baronium Romæ adſcriptus; non recte, cum ad Africam ſpectare videatur, ſiquidem ejus Acta ſint, quæ poſt alios edidit Ruinartius inter ſelecta pag. 309. Ea autem cum à Deceſſoribus noſtris viſa non fuerint, Supplementum Martii augere poterunt.

De Adonis Maximiliano.

AUCTARIA.

IN Pulsanen deeſt ultima annuntiatio de Egduno & ſociis.

Antverp-maj. In prima auctior eſt: *Romæ, natale ſanctorum confeſſorum & Pontificum Gregorii, Anglorum Apoſtoli, vitâ & doctrinâ celeberrimi; atque Innocentii, fide & opere præclari. Quorum primus ſedit annos treſdecim, menſes ſex, dies decem; ſequens vero annos quindecim, menſes duos, diem unum. Aput Nichomediam, paſſio beati Petri, glorioſiſſimi martyris. Qui fuit unus ex Dorothei & Gorgonii martyrum ſodalibus, qui cubicularii regis erant.* In tertia purus eſt.

De Gregorio & Innocent.

Rosweyd. Textum ſatis purum habet, ſed in fine Anglicam acceſſionem ſubdit: *Ipſo die, depoſitio ſancti Elfragi Uuintonienſis eccleſiæ epiſcopi & confeſſoris, qui ſanctis virtutibus ornatus, beato fine quievit, & ibidem condigno honore ſepultus eſt.* In Actis vocatur *Elphegus*.

Elfragi.

Antverp. Max-Lubec. & Ughellian. In eo ſolum à puritate deficiunt, quod Innocentium Gregorio non conjungant, addentes in fine poſt textum: *Romæ, depoſitio ſancti Innocentii epiſcopi.*

Innocentii.

Antverp-max. Ultraj. Leyden. Lovanien. Alberg. Danic. & Editio Ultraj-Belg. Omiſſo Innocentio, ita primam annuntiationem efformant: *Romæ, natale beati Gregorii magni, præcipui Doctoris Eccleſiæ. Hic primus Gregorius & in ordine Paparum ſexageſimus ſextus, anno Domini* DLXXXV *ſalubriter præfuit Eccleſiæ ſanctæ Dei.* De cetero puri ſunt. De initio & fine pontificatus, vide Acta.

De Gregorio

Centulen. Hic denuo Uſuardus contractus & modice interpolatus eſt. Sic habet: *Romæ, natale ſanctorum Pontificum Gregorii Anglorum Apoſtoli, vita & doctrina celeberrimi; atque Innocentii, fide & opere præclari. Nicomediæ, ſancti Petri glorioſi martyris. Item Nicomediæ, ſancti Ebduni* [pro Egduni] *presbyteri & aliorum ſeptem, qui diebus ſingulis ſuffocati ſunt, ut ceteris timor incuteretur.*

Textus contractior.

Bruxellen. Sic incipit: *Romæ, ſancti confeſſoris & Pontificis Gregorii magni, Papæ & Anglorum Apoſtoli, viri tam vita quam doctrinis ſaluberrimi, atque Eccleſiæ ſanctæ Doctoris præcipui. Hic in Canone Miſſæ addidit, dieſque noſtros in tua pace diſponas; Letaniam majorem inſtituit, & primus omnium Romanorum Pontificum, ſervum ſervorum Dei ſe ſcripſit. Item Romæ, ſancti Innocentii Papæ, fide & opere præclari; qui conſtituit ad Miſſam, pacis oſculum dari, & rexit Eccleſiam annos quindecim.* Sequitur de Petro & Egduno, ut in textu. In fine: *Et ſancti Maximilliani martyris.*

De Gregorio *De Innocentio.* *Maximiliani.*

Hagenoyen. Primo loco de Petro, tum de Egduno ſatis pure. Demum ita proſequitur: *Romæ eodem die, depoſitio ſancti Gregorii Papæ, & primi Doctoris. Hic vocatur Angelorum* [Anglorum] *Apoſtolus. Iſte in Sicilia ſex monaſteria conſtruxit adhuc laicus exiſtens, & intra urbem Romæ, ſeptimum, quibus larga dedit prædia, & in ſeptimo ſe fecit monachum.* XII *aureos dedit Anglo in tempore naufragii, & ſcutellam argenteam. Hic ſanctus Papa omnibus pauperibus large miniſtravit. Theſauros nullos poſt ſe reliquit. Letanias conſtituit. Eccleſiaſtica officia ordinavit. Libros multos edidit. Calumnias multorum ſuſtinuit patienter & in pace obiit.*

De Gregorio

Aquicinct. Poſt tò *Anglorum*, ſubdit: *Et Innocentii, quorum primus in Canone auxit: Dieſque noſtros in tua pace diſponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari. Sequens, Pelagium & Cæleſtinum* [Cæleſtium] *hæreticos damnavit.*

Matricula-Cartus-Ultraj. Poſt Gregorium & Innocentium ponit: *Sancti Pauli epiſcopi Leonenſis, confeſſoris.* Petri & Egduni elogia reſcindit.

Pauli.

Camberien. S. Mariæ Conventual: *Apud Nivernenſem civitatem, ſancti Vincentii presbyteri.* Codex Reg. Suec. ſignatus num. 130, eum refert die ſequenti. Acta, de ejus cultu certiora poſtulant.

Vincentii.

Altemps. *Ipſo die, depoſitio ſancti Elphegi Wentan.* [Wintonienſis] *epiſcopi & confeſſoris, qui ſanctis virtutibus ornatus, bono fine quievit, & ibidem cum digno honore ſepultus eſt.*

Elphegi.

Strozz. & Medic. *Romæ, ſancti Innocentii epiſcopi & confeſſoris. Romæ, ſancti Mamiliani martyris.*

Mamiliani.

Burdegal. *Apud Plebem lapidi, ſancti Pauli confeſſoris.* Idem eſt, qui ab aliis *ep. Leonenſis.*

Pauli.

Remen. Sanctorum Timothei & Apollinaris: *Romæ, Innocentii Papæ.*

Editio Lubeco-Col. *Romæ, natale beati Gregorii Papæ magni, confeſſoris ac præcipui Doctoris Eccleſiæ Dei, & Anglorum Apoſtoli. Hic primus Gregorius & in ordine Paparum ſexageſimus ſextus, anno Domini* DLXXXV [vide Acta] *ſalubriter præfuit Eccleſiæ ſanctæ Dei annos tredecim, menſes ſex & dies decem. Hic vita & ſcientia in tantum fuit præditus, quod terreſtris angelus dicebatur. Hic etiam addidit in Miſſa: Dieſque noſtros in tua pace diſponas; & multos libros compoſuit. Hic primus Pontifex ſcripſit ſe ſervum ſervorum Dei. Hic etiam ſingulis eccleſiis Romanæ urbis in remiſſionem peccatorum humani generis, ſingulis diebus Quadrageſimæ ſtatuit fieri ſtationes fidelium, devote celebrandas.* In Petro & Egduno fere pura eſt. Sequitur: *In Britannia minori, beati Pauli epiſcopi & confeſſoris. Romæ, depoſitio ſancti Innocentii Papæ & confeſſoris, qui rexit Eccleſiam annos quindecim, menſes duos, dies viginti unum. Eodem die, S. Maximiliani martyris.*

De Gregorio. *Pauli.*

BELINI 1 editio, incipit à solo Gregorio. Omittit Egdunum. Addit autem: *Romæ, depositio sancti Innocentii episcopi & confessoris. Romæ, sancti Mamiliani martyris.* Altera incipit, ut habetur in textu. Adduntur, quæ jam notavimus, & in fine: *Item in Nicomedia, sanctorum Egduni* &c.

GREVEN. *Beatissimus Gregorius, hujus nominis* De Gregorio *Papa primus, post Petrum sexagesimus secundus, secundum vero computationem Martini,* LXVI, *ob maximam sanctitatem & scientiam, terrestris angelus dicebatur. Addidit in Canone* &c. *Ipse etiam primus servum* &c. *Stationes in urbe Romana singulis diebus Quadragesimæ fieri instituit. Præfuit Ecclesiæ annis* XIII, *mensibus* VI, *diebus* X. *Obdormivit autem in Domino, anno ejusdem* DCVI. Innocentii. Voluit dicere DCIV. *Innocentius etiam, hîc positus, hujus nominis primus fuit. Eodem die, beati* Maximiliani. *Maximiliani martyris.* Pionii. *Pionii martyris*; de quo 1 Februarii. Forte hoc die ex Floro acceptus est. *Item Zemmeonis,* mihi hactenus ignoti. *In Britannia minori, sancti Pauli episcopi Leonensis & confessoris, cujus tanta fides exstitit, ut lapillos in littore maris ponens, interdixerit mari, ne ultra illos terram umquam occuparet. Quam ejus prohibitionem, mare usque hodie cernitur observare.* Pauli. *Item secundum aliquos hic, Kessogi, qui supra* VI *Idus ponitur. Item juxta Methis, translatio sancti Gorgonii martyris.* Translat. Gorgonii.

MOLAN. *Romæ, sancti Maximiliani martyris.* Tum minori charactere: *Eodem die, obiit Ruremondæ Dionysius Richel, cujus vitam & operum catalogum conscripsit Theodoricus à Stratis Cartusiensis Coloniæ.* In editionibus aliis: *Romæ, Mamiliani martyris. Die duodecima, sancti patris & confessoris Theophanis.* Infra typis minutioribus additur: *Qui & Isaacius dictus est, magnaque animi constantia restitit Iconomacho Leoni. In Britannia minori, Pauli Leonensis episcopi, tempore Justini junioris.* Idem jam supra memoratus est. Vide Papebrochii commentarium, & vitam ab eo illustratam. Dionysii Cartusiani. Mamiliani. Theophanis. Pauli.

Die 13.

III *Idus.*

Macedonii & sociorũ. APud Nicomediam, natalis sanctorum martyrum Macedonii presbiteri, Patriciæ & Modestæ. Nicea civitate, sanctorum martyrum Theusetæ, Horris, Theodoræ, Nimpodoræ, Martyri, Arabiæ, qui omnes igni traditi sunt. In Thebaide, depositio sanctæ *Theusetæ & sociorũ.* Eufrasiæ virginis. *Eufrasiæ.*

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultraj. Leyd. Lovanien. Alberg. Danic.* & *Edit. Ultraject-Belg.*

VARIA LECTIO. *Nichomediam*, & *Nycomediam* medii ævi errores sunt, quos ultra observare operæ pretium non est. *Modestiæ* pro *Modestæ* male legit Greven. Scripsi *Nicea* cum codicibus prope omnibus, quamquam lectio Molani *Nicæa* præferenda videatur. Tornacen. habet *Nicena.* Singularis est Pulsanen. in *Machedonii.* Variant in *Theusetæ;* pro qua Tornacen. *Teusete*; Antverp. & Max-Lubecan. *Theosete*, Greven. *Theusece*, Molan. *Theosetæ. Theodere* in Herinien. & *Nempodere* in Pulsanen. librarii, ni fallor, sphalmata sunt, uti & *Nimpedoi* in Munerato. Ita & *Marcii* pro *Marci*, in Pulsanen. ac *Marci & Arabiæ* in Munerato. *Eufrasiæ* scribunt omnes. Minutias alias in quinque postremis codicibus notandas non putavi.

OBSERVATIO. Mirus & prope insolitus antiquorum omnium Martyrologorum in referenda prima martyrum classe consensus. Hieronymi apographa eos diserte exprimunt, cum hac tamen à reliquis discrepantia, quod corruptior passim sit scribendi modus, ut hic in *Mitriciæ* pro *Patriciæ* &c. Bedæ, Rabani, Romani parvi, Adonis, Notkeri eadem ferme verba sunt: *In Nicomedia*, vel, *Apud Nicomediam*, *nativitas Macedonii presbyteri, Patriciæ uxoris ejus, & filiæ Modestæ.* Noster, servatis nominibus, cognationem suppressit. Id ex probatissimis codicibus à me citatis, colligi manifestum est, quidquid Acta nostra, nescio quem, alium codicem indicent, *Usuardi genuinum*, in quo præfata cognatio exprimatur. Genuinus is codex, quisquis esse potuit, aut commodatus solum fuit, aut certe disperiit. Neque enim fas est existimare, codicem magnum Ultrajectensem S. Mariæ, quem nos jam toties *Rosweydinum* dixi-*Macedonii & sociorum.* mus, ut ut antiquus videatur, pro genuino Usuardino ab Henschenio acceptum, quidquid Rosweydus in magna sua Martyrologiorum collectione, Romani nempe, Græci, Bedæ vulgati, Usuardi, Adonis, Rabani & Notkeri, eum ipsum Ultrajectinum codicem, tamquam Usuardi germanum, describi curaverit, cum ceteris, ni fallor, vulgandum, ut in primo suo Actorum edendorum schemate anno MDCVII polliceri visus est. Quantum autem codex ille ab Usuardi germanitate aberret, jam sæpe patuit & patebit imposterum. Eadem annuntiationis forma etiam est in codice illo, quem *Antverpiensem majorem* semper indigitavi; est & in Centulensi, at quam procul uterque absit ab Usuardi puritate, ex perpetua collatione, probe mihi compertum est. Porro codex alius nullus

nullus in noſtro Muſeo ſupereſt, & ſi ſupereſſet, aliorum auctoritatem non facile elideret. Citatis jam ſupra Martyrologis accedat etiam Wandelbertus, reliquis accinens:

Presbyter & ternas Macedonius implet, honeſta
Conjuge Patritia, & nata comitante Modeſta.

Nicæni martyres, luxatis non nihil nominibus, etiam in Hieronymianis apographis *Theuſetæ* conſignati inveniuntur, unde eos veroſimillime eduxit Ado, ſolito ductore deſtitutus, *& ſociorum:* cum in Romano parvo nulla eorum fiat mentio. Adonem hîc denuo ſecutus eſt Noſter, ſecutus eſt item Notkerus; Rabanus Hieronymianis verbis preſſius inhæſit. De *Eufraſia*, quæ commoratione *Ægyptia* dici poteſt, primus Uſuardus locutus eſt. De Ægyptia inquam, neque enim credibile eſt, eam cum Nicomedienſi alia, de qua Hieronym., textus, ab Uſuardo fuiſſe confuſam, aut pro ſynonyma, aut fere ſynonyma alia acceptam. *Euphraſiam*, ſeu potius *Eupraxiam* appellandam cenſent Acta, ubi multa in eam rem congeruntur & erudite diſcutiuntur, quæ curioſus lector in loco conſulere poterit; actum non agimus. Vita, illic ex antiquis Mss. cum græco textu collatis à Papebrochio illuſtrata, licet ſcriptoris plane ſynchroni eſſe non videatur, talis nihilominus eſt, ut ad critices ſeverioris lapidem lydium tutò explorari poſſit. *Eufraſiæ.*

AUCTARIA.

Textus Adonianus.

ANTVERP-MAJ. Hîc denuo plane Adonianus eſt, ſic habet primam: *Nicomediæ, natale ſanctorum Macedonii presbyteri & Patriciæ uxoris ejus & filiæ Modeſtæ. Nicea civitate, natale ſanctorum martyrum Theuſetæ & Horris filii ejus, Theodoræ, Nimpodoræ, Marci* &c: Deeſt annuntiatio tertia, quam à ſolo Uſuardo ſuperadditam diximus. Vide ſuperius in Obſervatione.

ROSWEYD. Sic primam format: *Apud Nicomediam, natale ſanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Patriciæ uxoris ejus & Modeſtæ filiæ ejus & aliorum* XXXII. Reliqua pura ſunt.

Adduntur ſocii xxxii.

Textus non purus.

BRUXELLEN. Antiquiori textui proximus eſt: *In Nicomedia, ſanctorum martyrum Macedonii & Patriciæ uxoris ejus, & filiæ ipſorum Modeſtæ. Nicea civitate, ſanctorum martyrum Theuſetæ & Orris filiæ ejus, Theodoræ, Mimphodoræ, Marchi & Arabiæ. Qui omnes igni traditi ſunt. In Thebaida, depoſitio ſanctæ Eufraſiæ virginis. Item Macedonii & Innocentis epiſcoporum.* An non Innocentii? *Item Leonis Papæ.* Vide Prætermiſſos.

Macedonii & Innoc. epp.

HAGENOYEN. *Romæ, ad urſum pileatum, natale ſancti Innocentii Papæ & martyris* [poterat hic titulus omitti.] *Hic multos Catafrigas ab ipſo inventos, in exilio monaſterii religavit. Hic conſtituit, ut qui natus de Chriſtiana eſſet muliere, denuo ſtatim naſci debeat per baptiſmum, quod negavit Pelagius hæreticus. Hujus feſtivitas potiſſimum recolitur* V *Kalendas Auguſti. Apud Nycomediam, natale ſanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Patriciæ & Modeſtiæ virginum.* In reliquis à puritate haud multum recedit.

Innocentii.

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130, in fine: *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii presbyteri & confeſſoris.* De ejus cultu doceri cupiunt Acta. Vide Prætermiſſos.

Vincentii.

Eldradi. PLESCHIONEN. *Natale ſancti Eldradi abbatis.*

MARCHIAN. Pro *Modeſtæ* ſcribit *Modeſtiæ*, ut Greven ſupra.

Petri. MATRIC-CARTUSIÆ-ULTRAJ. *Eufraſiæ virginis. Petri martyris ſocii ſanctorum Dorothei & Gorgonii* ex die XII. *Theuſetis cum ſociis, martyris.*

Tranſlat. Conſortiæ. CLUNIACEN. *Ipſo die Cluniaco monaſterio, tranſlatio ſanctæ Conſortiæ.* Natalis eſt XXII Junii.

Eldradi. Anſovini. VATICAN. num. 5949 in fine: *Sancti Eldradi abbatis. Eodem die, ſancti Anſimi* [Anſovini] *epiſcopi & confeſſoris.*

ALTEMPS. *Ipſo die, monaſterio Cluniaco, ſanctæ Conſortiæ.* *Conſortiæ.*

STROZZ. & MEDIC. *Item, ſancti Leonis Papæ. Ipſo die, monaſterio Cluniaco, tranſlatio ſanctæ Conſortiæ.* *Leonis P. P.*

S. RICALDI. *Depoſitio ſancti Eldrati abbatis & confeſſoris.* *Eldrati.*

CAUDIACEN. PRIORATUS. *Cluniaco monaſterio, tranſlatio ſanctæ Conſortiæ virginis.* *Tranſlat. Conſortiæ.*

EDITIO LUBECO COL. *Apud Nicomediam, natale ſanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Modeſtiæ filiæ ejus & Patriciæ uxoris ejus.* Cetera fere pura ſunt.

Textus Adonianus.

BELIN. *Apud Nicomediam, natale ſanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Patritiæ uxoris ejus, & filiæ ejus Modeſtæ. In Nicea civitate, ſanctorum martyrum Theoſedæ & Horris filii ejus* &c. In fine additur: *Ipſo die, monaſterio Cluniaco; tranſlatio ſanctæ Conſortiæ.*

Donati & Advocati. Deſiderii. Conſtantini. Mochomoi. Geraldi. Epipodiæ. Kevocæ.

GREVEN. *Donati, Advocati martyrum.* Vide Prætermiſſos. *Deſiderii epiſcopi & martyris.* Vide ibidem. *Conſtantini regis Protomartyris Scotiæ.* De eo agitur XI. *In Hibernia, Mochomoi confeſſoris. Geraldi abbatis. Item Epipodiæ.* An corruptum fortaſſe nomen ex Epepodo Nicomedienſi martyre, de quo in Actis. *Kevocæ*, potius *Kennochæ virginis.*

Nicephori.

MOLAN. *Ipſo die, monaſterio Cluniaco, tranſlatio ſanctæ Conſortiæ.* Dein typis minoribus: *Et ſancti Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolis.* Editiones poſteriores. De Conſortia, ut ſupra. *Die decima tertia, reportatio reliquiarum ſancti Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolis.* Minori charactere: *Qui utilem ſacrarum imaginum uſum adverſus impietatem defendit.* Verum eſt appoſitum hîc breve elogium: verum eſt, quod celebretur, non dies natalis, quemadmodum prima editio innuere videbatur, ſed *reportatio reliquiarum*, & quidem ea etiam re *memorabilis* hic dies eſt, quod XIII Martii ab impio Leone Armeno mulctatus ſit exilio. *Hermopoli, ſancti Sabini martyris.* Eſt ex eorum numero, qui ſub Arriano Thebaidis præſide, (inſigni illo poſtea martyre, ut alibi diximus) paſſi ſunt; unde veroſimiliter accidit, ut Acta ejus à Lipomano & Surio edita, cum Actis ſancti Aſclæ, qui XXIII Januarii colitur, confuſa ſint, & propterea à Papebrochio omiſſa, ſervatis ſolis elogiis, quæ ex Græcorum Faſtis accepta ſunt. *Sabini.*

Die 14.

Pridie Idus.

Martt. XLVII. ROmæ, passio sanctorum quadraginta & septem. Hi baptizati sunt à beato Petro Apostolo, cùm teneretur in custodia Mamertini, cum coapostolo suo Paulo, ubi novem menses detenti sunt; qui omnes sub devotissima fidei confessione, Neroniano gladio consumpti sunt. In Africa, sancti Petri martyris. Item sancti Eufrosii.

Petri.

Eufrosii.

Soli codices *Praten. Herenien. Tornacen. Munerat.* & *Molan.* puri sunt.

VARIA LECTIO. *Hii* in Tornacensi antiquus sed pravus scribendi modus est, ut *Affrica* & *Aphrica*. Herin. Tornac. & Munerat. post Adonem legunt *Mamurtini*, melius Pratens. Molan. & communissimus scribendi modus *Mamertini*. *Fedei* pro *fidei* in Pratensi, Librarii vitium est. *Eufrosii* legunt omnes, rectius scriberetur *Euphrosii* cum Molano.

Martt. XLVII. OBSERVATIO. Præter germanos codices supra citatos, non desunt plures alii, ut Antverp. Max-Lubec. & codices Mss. octo mediæ notæ, quos puris annumerare fas sit, utpote qui hoc solo discrimine ab Usuardi simplicate recedunt, quod pro quadraginta septem, legant *quadraginta novem*. Grevenus excludendus plane fuit, cum *Leobinum Carnotensem*, quem *Leoninum* ipse vocat, omnibus Usuardinis codicibus nostris incognitum, solus inseruerit, ut dicemus in ejus auctario. De cetero lectionem positam omnino servandam, ex ipso fonte manifeste patet. Fontem appello Rom. parvum, ex quo eos de more accepit Ado, aucta non nihil prioris phrasi, Noster porro Adonis elogium integrum & immutatum refert: Notkerus, quod mirere, ultima parte truncavit, ut in Actis etiam notatum invenies. Vix dubium est, quin Romani parvi compilator, martyres illos ex Actis sanctorum Processi & Martiniani desumpserit, qui nec in Hieronymianis apographis, nec in genuino Beda memorantur. Florusne, an alius quispiam Bedæ subinde annexuerit, nihil attinet hîc disquirere; uti nec vacat examinare, unde orta prius mum fuerit nuper indicata mutatio *quadraginta septem*, in *quadraginta novem*, quæ verosimillime amanuensium oscitantia in recentiores codices irrepserit. *Petrus* Africanus atque item *Euphrosius* vel forte *Euphrasius* (uterque enim hac die colitur) à classibus suis, in Actis ex Hieronymianis accurate distinctis, avulsi sunt, à nemine, Usuardo antiquiore, eo modo consignati, nisi Wandelbertum excipias, à quo si non accepit, saltem accipere potuit: cum hic ita habeat:

Petri. *Euphrosii.*

Euphrosius pridie, Petro cum martyre fulget.

AUCTARIA.

Sagaris. ANTVERP-MAJ. *Romæ, natale sanctorum martyrum* XLVII, *qui baptizati sunt à beato Petro Apostolo. Apud Laodiciam, sancti Sagaris episcopi, qui tempore Antonini Veri, sub Sergio proconsule Paulo Asiæ, illustri martyrio coronatus.* Relinquo transpositionem utut ineptam. Ceterum Sagaris ille, de quo & alii, rejicitur in Actis ad VI Octobris.

Felicissimi & Dativi. ROSWEYD. *In Nicomedia, Felicissimi, Dativi martyrum.*

PULSANEN. In prima annuntiatione purus, postremas duas prætermisit.

Mutatio numeri. CENTULEN. Novam comminiscitur numeri mutationem, ita scribens: *Romæ, beatorum martyrum quadraginta duorum, qui à beato Petro Apostolo in carcere baptizati, sub Nerone passi sunt.* De aliis duobus non meminit.

Sagaris. BRUXELLEN. Pro quadraginta septem, ponit *quadraginta octo*. Dein secundo loco: *Apud Laodiceam, sancti Sagaris episcopi, qui tempore Antonini Veri, sub Sergio Paulo proconsule martyrio coronatus est.* In Petro & Euphrosio purus est.

HAGENOYEN. Numerat XLIX. Tum textui fere puro adjungit: *Apud Thessalonicam civitatem, sanctæ Matronæ ancillæ cujusdam viduæ divitis, & martyris. Quæ à Domina sua super scamnum ligata est & percussa, & ab angelo soluta est, & orans iterum ligata & percussa & ab angelo soluta. Novissime robustis fustibus usque ad mortem est cæsa, & in confessione Christi incorruptum reddidit spiritum.* Vide diem sequentem. *Matronæ.*

AQUICINCT. Incipit: *Natalis sanctorum Felicissimi & Dativi.* Et post quadraginta septem, interserit, *militum.*

VICTORIN. & REG. SUECIÆ. signatus num. 130. In fine: *Item Laodiceæ, sancti Sagari episcopi & martyris.* *Sagari.*

DAVERONEN. *Depositio beati Leobini episcopi Carnotensis, magnificæ sanctitatis & clarissimi in miraculis viri.* Nomen varie efformatur, ut ex dictis & dicendis patebit. *Leobini.*

ALTEMPS. *Apud Laodiceam, sancti Sagaris episcopi, qui tempore Antonini Veri, sub Sergio Paulo Asia proconsule, illustri martyrio coronatus est.* Exigua est à superioribus differentia.

STROZZ.

Zachariæ PP. SROZZ. & MEDIC. *Romæ, sancti Zachariæ Papæ.* Vide die sequenti. *Item sancti Alexandri martyris. Item Lugduni Galliæ, translatio sancti Bonaventuræ Cardinalis, episcopi Albanensis, Ordinis Minorum.* Colitur XIV Julii.

Translat. Bonaventuræ.

Leobii. CODEX S. RICALDI. *Carnotis, sancti Leobii episcopi & confessoris.*

Translat. Glodesindis. CODEX MONTIS SANCTI. *Metis civitate in monasterio subteriore, translatio corporis sanctæ Glodesindis virginis.* Colitur XXV Julii.

Leonini. EDITIO LUBECO-COL. Cum codicibus supra citatis scribit XLIX. Et secundo loco habet: *Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi & confessoris.* Ultimo autem: *Ipso die, sanctorum Innocentii episcopi & Eufrosii confessoris.* De Innocentio vide Prætermissos.

Innocentii & Eufrosii.

BELINI utraque editio. Etiam notat XLIX. Et post textum fere purum subnectit: *Eodem die, Zachariæ Pontificis, qui sedit Romæ annos X. Item Lugduni Galliæ, translatio sancti Bonaventuræ Cardinalis, episcopi Albanensis, Ordinis Minorum.*

Zachariæ. Transl. Bonaventuræ.

GREVEN. Cum editione Lubeco-Coloniensi, textui immiscet: *Eodem die Carnoti* &c. Textui autem superaddit: *Nicomediæ, sanctorum Felicissimi, Dativi, Frontinæ. Item in Africa, Alexandri martyris. Item Pionis. Innocentii Papæ. Apud Lugdunum, translatio sancti Bonaventuræ, episcopi Albanensis, Ordinis Minorum, Romanæ Ecclesiæ presbyteri Cardinalis. Item sanctæ memoriæ Petri abbatis Claravallensis, genere & conversatione clari.* *Petri.* *Mathildis sanctæ memoriæ, matris Ottonis imperatoris primi, maximæ humilitatis & patientiæ matronæ. Quæ virtuti quoque continuæ orationis tam studiosa fuit, ut Psalterium totum ante matutinas solita fuerit decantare. Tandem spiritu prophetico obitum suum prædicens, migravit ad Christum. Metis, translatio sanctæ Glodesindis virginis.* *Mathildis.* *Translat. Glodesindis.*

Felicissimi & sociorum. Alexandri. Pionis.

MOLAN. *Eodem die, Zachariæ Pontificis, qui sedit Romæ annos decem. Item Lugduni Galliæ, translatio sancti Bonaventuræ Cardinalis episcopi Albanensis. Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi.* Tum minoribus typis: *Mathildis sanctæ memoriæ, maximæ humilitatis & patientiæ matronæ.* In editionibus aliis de Zacharia, post *annos decem*, additur: *Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii transtulit in Græcum, & per Bonifacium Moguntinum episcopum, Pipinum patrem Caroli, in solium regni sublimavit, in Suessionum civitate. Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi. Et sancti martyris Alexandri in Pydne.* Charactere minori: *In Quindelingeborg monasterio, diœcesis Halberstadiensis, dormitio Machtildis reginæ, matris Ottonis primi imperatoris, cujus vita virtutis specular fuit.* *Zachariæ. Transl. Bon. Leonini. Mathildis. Alexandri. Machtildis.*

Idibus. *Die* 15.

IN Cæsarea Cappadociæ, passio sancti Longini, qui latus Domini lancea perforavit, ut in gestis ejusdem invenitur. Apud Thessalonicam civitatem, natalis sanctæ Matronæ martyris, quæ deprehensa & multipliciter afflicta, novissimè robustis fustibus usque ad mortem cæsa, in confessione Christi incorruptum Deo spiritum reddidit. *Longini.* *Matronæ.*

Ex *Pratensi*, *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerato*, *Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Error in principio. Greven. incipit *Cæsarea Cappadociæ*, turpius Tornacen. omittens *In Cæsarea*, orditur, *Cappadociæ. Capadotie* in Max-Lubec. *Capadocie* in Munerato, Belino & Greveno, ac hujusmodi minutiæ aliæ notari non merentur. Pulsanen. addidit *civitate.* Sic Belinus scripsit *ejus* pro *ejusdem*, & in altera editione apposuit *militis*, uti de Matrona, *virginis*, quod etiam legit Muneratus, omittens particulam *usque.* Belin. voces ultimas transposuit hac ratione: *Deo reddidit spiritum.*

OBSERVATIO. De Longino Cappadociæ martyre omnia fere tum edita tum Mss. Martyrologia hac die agunt; inquit Florentinius; inter quæ Martyrologium Adonis perperam connumerat, nempe qui hujus Longini, non hodie sed prima Septembris, post Romanum parvum diserte meminit. Nec eum novit Beda genuinus, nec Florus, nec Wandelbertus. Vere de ipso agunt Rabanus & Notkerus, ille longiori exornat elogio, quod ex Actis se ait concinnasse; hic non multum dissimilia, sed compendiosiora exhibet, non *verbotenus eadem scribens*, ut per inadvertentiam in Acta nostra irrepsit. Ab eodem Notkero repetitur Longinus citata 1 Septembris, ubi Adonis elogium sequitur. Satis certum est *Longinum* aliquem & quidem *in Cappadocia* memorari in Hieronymi apographis, utrum porro is dici possit aut debeat, qui latus Christi lancea transfixisse supponitur, etymologiâ non omnino peregrinâ; item an centurio nominetur an miles; an latina Acta, Militis & Centurionis personas confuderint; qui sint eorum scriptores, & plurima alia ad utriusque patriam, gesta, cultum, socios, reliquias, translationes, historias confictas &c. pertinentia, satis fuse explicuit Papebrochius toto suo commentario prævio à pag. 376. Quam fidem Acta mereantur nusquam aperte edisserit; recentiores *Longini.*

neutra admittunt. Videſis Tillemontii cenſuram tomo 1 pag. 453. At qualiſcumque auctoritatis Acta ipſa cenſueris, patet textus noſtri, ex Adone 1 Septembris veroſimiliter accepti, Uſuardina ſimplicitas, de qua unice quærimus.

Matronam martyrem, tacito *Virginis* titulo, primus produxit auctor Romani parvi. Ado de
Matronæ. more elogium compoſuit, quod integrum à Notkero redditur: Noſter, ut ſolet, ſumma dumtaxat capita contraxit. De *Matronis* duabus aliis, *Barcinonenſi & Luſitana*, videantur Acta hac die. Occurrit denuo caſus ſingularis, ſemel atque iterum ſupra notatus; nimirum reperiri hodie in Adone Roſweydi *Zachariam Papam*, quem Uſuardus plane prætermiſit. Cauſam explorare nequeo. Ceterum in Moſandri editione, cum elogio ponitur pridie Idus, unde mirum non eſt id ita à Baronio in notis obſervatum, qui accuratiorem Roſweydi editionem non vidit, nec videre potuit ſexennio prius mortuus, quam ea prodiret in lucem. Fere exciderat notare verſiculum, quem de Matrona hac noſtra reliquit Wandelbertus: *Theſſala plebs Idus Matrona martyre ſervat.*

AUCTARIA.

Matronæ ex Adone. ANTVERP-MAJ. Præterito Longino, agit de ſola Matrona, & Adonis elogium contrahit, hoc modo: *Apud Theſſalonicam civitatem, natale ſanctæ Matronæ. Quæ cum eſſet utilæ* [ſuperpoſuit aliquis *vetulæ*, ſed ſupplendum erat *Plautillæ*] *cujuſdam ancillæ, & occulte Chriſtum colens, cotidie furtivis orationibus eccleſiam frequentaret, deprehenſa à Domina ſua, in ſcamno extenta & ligata, & pene uſque ad mortem flagellata, atque ita vincta in ſcamno, obſignatis diligentiſſime januis per noctem relicta, ubi die altero divinitus ſoluta, & cum ingenti oris gratia orans inventa eſt.*

Lucii. ROSWEYD. Textui puro ſuperaddidit: *In Nicomedia, Lucii epiſcopi & martyris.* Quæ verba ex Notkero huc tradu&a videntur, niſi ex Hieronymianis potius immediate accepta ſint.

De Longino ex Adone. ANTVERP-MAX. LOVAN. LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. De Longino, poſt *aperuit*, hæc adjiciunt: *Hic baptizatus ab Apoſtolis, cum apud Cappadociam ſanctitate præcipuus degeret, ſub Octavio præſide comprehenſus, poſt confeſſionem fidei, linguâ abſciſſâ, dentibus excuſſis, capite truncatus eſt.* Quis primus hoc elogium in codices Uſuardinos recentiores tranſtulerit, hactenus ignoro; hoc ſcio, acceptum eſſe ex Adone, non hoc die, ut ſupra monui, ſed 1 Septembris, quod iterum dicendum recurret.

Zachariæ. ULTRAJ. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Sic incipiunt: *Romæ, natale S. Zachariæ Papæ. Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii tranſtulit in græcum, & per beatum Bonifacium Moguntinum epiſcopum, Pipinum patrem Caroli in ſolium regni ſublimavit in Sueſſionum civitate.* De Longino eadem habent, quæ proxime recitavimus.

CENTULEN. *Cæſarea Cappadociæ, ſancti Longini militis, qui lancea latus Domini aperuit, & poſtea baptizatus eſt & à præſide Octavio decollatus eſt.*

BRUXELLEN. De Longino eadem habet, quæ ſupra. Tum: *Apud Theſſalonicam civitatem, natale ſanctæ Matronæ martyris. Quæ cum eſſet Plautillæ cujuſdam viduæ ancillæ, occulte Chriſtum colens....* ut ſupra, additur autem ex eodem fonte: *Noviſſime autem fuſtibus uſque ad mortem cæſa, in bona confeſſione Deo ſpiritum reddidit. Romæ, depoſitio beati Zachariæ Papæ, qui libros Dialogorum beati Gregorii tranſtulit in græcum.*

HAGENOYEN. De Longino multa comminiſcitur, quæ referre non lubet. De Matrona, ut vidimus, egit pridie. In Zacharia non multum differt ab ULTRAJ &c.

Zachariæ. AQUICINCT. Conſonat in Longino cum ANTVMAX. Sequitur: *Romæ, Zachariæ Papæ, qui in Patriarchio caput ſancti Georgii martyris reperit.* Matrona vocatur *virgo*, quo etiam titulo eam ſupra ornavit Belinus.

VICTORIN. In fine de Zacharia ſcribit, ut proxime facit Aquicinct. addens poſt *reperit*, *in capſa reconditum, in qua & epitaphium pariter reperit, græcis litteris exaratum; ſepultuſque eſt in eccleſia B. Petri.* Sumpta ſunt ex Adone Moſandri pridie; quæ habentur in Roſweydi appendice.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. De Longino, Zacharia, & Matrona etiam agit, ſed reſciſſis ferme elogiis.

REG-SUEC. num. 130. *Item, Zachariæ Papæ* &c. Reliqua non adduntur, ſed puto eadem eſſe quæ Victorinus ſupra ſuggeſſit, cum quo hic codex paſſim concordat.

CODEX D. DU CHEVAL. ſignatus C. *Item, Jacobi Apoſtoli & Lucii epiſcopi.* Ex Hieronym. *Jacobi Apoſtoli.*

VATICAN. ſignatus num. 5949. Omiſit Longinum, & primo loco ſcripſit: *Romæ, Zachariæ Pontificis, qui ſedit in epiſcopatu annis decem.*

De Longino. STROZZ. & MEDIC. Poſtquam de Longino ea retulerunt, quæ ex ANTVERP-MAX. &c. ſupra deſcripſimus, addunt præterea etiam ex Adone 1 Septembris: *Et ſimul cum eo coronatus eſt B. Aphrodiſius commentarienſis, cui & præſes linguam abſcidi juſſerat: qui poſt abſciſſam juſſu præſidis linguam, Chriſtum tamen ejuſque fidem expedita & clara voce pronuntiabat.* Ado legit *loquebatur.*

BURDEGALEN. *Beatiſſimi Jacobi Apoſtoli & Lucii martyris.* Ex Hieronymianis.

De Zacharia EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, natale ſancti Zachariæ Papæ & confeſſoris. Qui ſedit annos decem. Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii tranſtulit in græcum, & per beatum Bonifacium Moguntinum epiſcopum, Pippinum patrem Karoli in ſolium regni ſublimavit in Sueſſionum civitate. Hic etiam Karolomannum regem Francorum, fratrem Pipini, fecit fieri clericum & miſit eum in Caſſinenſe monaſterium, ut monachus fieret, cui etiam monaſterio dona plurima cum privilegiis Apoſtolicis contulit.* Quæ de Longino & Matrona fuſius deducit, ex Adone vel Notkero deſumpta ſunt.

GREVEN. *Romæ, Zachariæ Papæ & confeſſoris. Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii Papæ in græcum tranſtulit: & per ſanctum Bonifacium Maguntinenſem archiepiſcopum, Pipinum patrem Karoli magni in ſolium regni ſublimavit. Affrodiſii commentarienſis cum ſancto Longino paſſi. Lucii epiſcopi. Item beatæ Fauſtæ.* Solam hanc excerpit *Fauſtæ.* ex martyribus Nicomedienſibus. Videantur reliqui ſocii in Actis.

Mo-

MOLAN. Italicis litteris textui interserit, *cum esset Plautillæ cujusdam viduæ ancilla, & occulte Christum colens, & quotidie furtivis orationibus ecclesiam frequentaret.* De Zacharia collegit, quæ ex codd. Mss. superius posita sunt, ea sola voce excepta, quod pro *ephiraphium* scripserit *pitacium*, de quo vide ejus Notas. Tum typis minoribus : *Apud Reatem, sancti Probi episcopi : cujus in Dialogis meminit beatus Gregorius. Castro Divionensi, sancti Tranquilli confessoris ; de quo beatus Gregorius Turonensis. Sancti Speciosi monachi, de quo in Dialogis Gregorius, lib. 4 cap. 8. Romæ, sanctorum monachorum Meruli & Antonii, de quibus eodem libro scribit Gregorius.* Hos omnes in posterioribus editionibus prætermittit Molanus, in quibus hoc tantum legitur : *Die decima quinta, sancti martyris Agapii & sociorum ejus.* Hunc Acta rejiciunt in XXIV Martii, ast *Meruli.* & *Antonii* nec inter Prætermissos meminerunt.

Probi. *Tranqu illi.* *Meruli.* *Antonii.* *Agapii &c.*

XVII *Kal.* *Die* 16.

APud Aquileiam, natalis beati Hilarii episcopi & Tatiani diaconi, qui sub Beronio præside, post equuleum atque alia tormenta, unà cum Felice, Largo, & Dionysio martyrium terminarunt. Romæ, passio sancti Cyriaci diaconi, qui post longam carceris macerationem, reliquata pice perfusus & in catasta extensus, ac tractus, etiam nervis & fustibus cæsus, ad ultimum cum Largo & Smaragdo & aliis viginti, jubente Maximino, capite truncatus est. Horum tamen festivitas sexto Idus Augusti recolitur, quo die à beato Marcello Papa eorum corpora sunt levata & venerabiliter tumulata. Arvernis, depositio sancti Patricii episcopi & confessoris.

Hilarii & sociorum. *Cyriaci & sociorum.* *Patricii.*

Puri videntur *Praten. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belini editio altera* & *Molanus.*

VARIA LECTIO. *Hilari* legunt aliqui cum Pratensi, alii *Hylarii, Ylarii* &c. purius, ni fallor, in textu : sic etiam melius *Tatiani* quam *Taciani.* Munerat. & Belin. male *Heronio* pro *Beronio. Dionisio, natale, eculeum, Ciriaci*, notari non merentur. Munerat. post *Diaconi*, addidit *martyris.* Lego *terminarunt*, alii habent *terminaverunt*, Belin. *consummaverunt. Reliquata* passim scribunt codices. Pratens. non bene legit, *extensus adtractus & jam nervis....* Rectius, opinor, cum Molano, *extensus ac tractus, etiam nervis &....* quidquid alii legant *attractus etiam nervis.* In Munerato deest *cæsus*, in Antverp. & Max-Lubec. *est.* Solus Pratens. posuit *Idus Augustas.* Belin. & Molan. *Avernis* pro *Arvernis.* Potuisset omitti utrumque & Patricius ipse. In Antverp. & Max-Lubec. deest *sancti.*

OBSERVATIO. Discrimen inter vetustos codices Usuardinos eosque probatiores, hodie non exiguum recurrit. De *Hilario Aquileiensi* & sociis, nec Herinien. nec Tornacen. nec purior Belini editio quidquam memorant. Hinc dubitare quis merito poterit, fuerintne illi ab Usuardo primigenia manu adscripti, an forte subinde ab alio, vel ab ipsomet auctore, ex aliquo Hieronymiano codice appositi. Certe Beda, qui hodie de *Cyriaco* & sociis agit, de *Hilario* nec verbum profert. Bedam descripsit Rabanus. Silet etiam Ado. Notkerus solum *Hilarii* nomen & *Aquilegiæ* indicat, ut perspicue intelligas ex Hieronymiano apographo accepta. Utcumque res habeat, servata est Pratensis & aliorum codicum lectio. Notari jam potuit & toto operis decursu observabitur, plane rara esse elogia mere Usuardina, seu quæ ex Beda aut Adone descripta aut contracta non sint. Hoc Usuardus ex ipsorum Martyrum passione suo marte composuit, quemadmodum feciisse ostendimus in Ascla, XXIII Januarii, & in duabus primis annuntiationibus VIII Martii. Vide quæ de hac re in præfatione dicta sunt. De *Cyriaco* inter omnes convenit. Desumi hic potuit ex Romano parvo, cum *Largo, Smaragdo & Crescentiano*, quos omnes Ado etiam recitat & elogio exornat. Crediderim tamen Adonem sua omnia mutuasse ex Beda, quem fere verbotenus videtur describere, Notkero in hac parte, præter solitum, mutilo. *Crescentianus* ab Usuardo non exprimitur, uti nec *Sisinnius*, à Beda & Adone in principio nominatus. Variant codices circa tyranni nomen sub quo passi fuerint, aliis *Maximianum*, aliis *Maximinum* appellantibus. Ad XVI Januarii, ubi de Marcello actum est, in cujus Actis qualibuscumque Cyriaci & sociorum gesta immiscentur, unde colligitur eodem fere tempore & ipsos & Marcellum passos esse ; ibi, inquam, cum probatissimis codicibus (quorum germanam lectionem, tametsi vitiosam referre tenemur) *Maximinum* scribendum censuimus, quem etiam plerique

Hilarii & sociorum. *Cyriaci & sociorum.*

hodie exprimunt cum Pratenſi; quamvis non ſatis conſequenter; nam VIII Auguſti, ubi *Cyriacus* cum ſociis iterum recurrit, Diocletiani tempora (forte continuata ejus perſecutio) deſignantur. Satis hîc ſit germanam Uſuardi lectionem vendicaſſe. Quid vere legendum ſit; quis pugilum numerus, quis martyrii locus &c. ad eam VIII Auguſti in Actis noſtris ex profeſſo examinabitur. Pari ratione etiam in textu relinquitur ulti-

Patricii. ma annuntiatio de *Patricio Arvernenſi* ſeu *Avernenſi*, qui, licet ignotus antiquioribus, ab Uſuardo expreſſiſſime ponitur, ex quo in Romanum hodiernum irrepſit, tametſi ſatis conſtet, nullum umquam fuiſſe Patricium illum Arvernenſem, ſi à Patricio Hiberno diſtinguatur. Conſule indicem Prætermiſſorum, ubi vitiatæ lectionis fontem aſſignatum invenies. *Iſicius*, *Iſichius*, vel *Eſichius* Viennenſis ab Adone vulgato poſitus, cur ab Uſuardo prætermiſſus ſit, non habeo unde colligam, niſi forte à codice Adoniano, quo Uſuardus uſus eſt, plane abfuerit, ab aliquo populari poſtea adjectus. Liceat hîc ſubjungere Wandelberti verſus, quibus Cyriacum & ſocios celebrat:

Septima poſt decimam Aprilis de more Kalendas
Præcedens, Cyriaci & Largi ſplendet honore;
Smaragdique ſimul pretioſo ſanguine vernat.

AUCTARIA.

DEfectum Herinien & Tornacen. jam indicavimus.

Antverp-maj. Hic ab Uſuardo plane deflectit, ſolam enim & unicam annuntiationem habet de Cyriaco & ſociis, ex Adone verbatim deſcriptam. Tu eam require in ipſo fonte.

Pulsanen. Puriſſimus dicendus eſſet, utpote qui de Patritio Avernenſi omnino ſileat. Omitti tamen debuit, quod ab errante hîc Uſuardo recedat.

Excluſus etiam à purorum codicum claſſe Greven. propter annuntiationem ejus ultimam, Uſuardo adjectitiam; nempe: *Item, depoſitio* [quidni *natalis*] *ſancti Heriberti epiſcopi Colo-*

Heriberti. *nienſis & confeſſoris.* Mirum ſane Grevenum non advertiſſe, S. Heribertum duobus ſeculis Uſuardo eſſe poſteriorem, præſertim ſi hic Martyrologium ſuum Carolo magno obtuliſſe credatur, quod Grevenus plane credidit.

Antverp-Max. Ultraj. Leyden. Lovan. Alberg. Danic. & Editio Ultraj-Belg. In fine: *Apud Coloniam Aggripinam, natale ſancti Heriberti, ejuſdem loci epiſcopi & confeſſoris.* Inter hos codices id ſolum diſcriminis eſt, quod Lovanienſis in textu non nihil à puritate deflectat: quod tamen ſcrupuloſius notare operæ pretium non exiſtimo.

Centulen. Hæc ſolum habet: *Romæ, paſſio ſancti Cyriaci diaconi & martyris, qui multâ ſanitatum gratiâ exuberans, Arthemiam filiam Diocletiani imperatoris, & Jobiam filiam regis Perſarum à dæmonio liberavit.*

Bruxellen. Incipit à Cyriaco, cujus elogium ex Adone interpolavit. Tum de ſuo per-

Arthemiæ. git: *Eodem die, Arthemiæ martyris, filiæ Diocletiani, quam Maximinus frater ejus, quoniam cultrix Chriſti fuit; interfecit.* Vide indicem Prætermiſſorum. *Apud Nicomediam, ſanctorum martyrum Eugenii, Pamphiliani, Sereni, Caſtoris &*

Eugenii & ſociorum. *Dionyſii.* Confuſio nominum in Actis diſtinguitur. De Hilario & Tatiano, atque item de Patricio, ſatis pure. Sequitur: *Apud Viennam,*

Eſichii. *ſancti Eſichii epiſcopi & confeſſoris. Apud Coloniam*

Heriberti. *Agrippinam; depoſitio ſancti Heriberti ejuſdem civitatis archiepiſcopi & confeſſoris, qui prope diem quem prædixerat, moriens, magnis cœpit clarere*

Eugeniæ. *miraculis. Item ſanctæ Eugeniæ virginis.* Ad claſſem Nicomedienſem pertinet, niſi Euſebiam Hamaticenſem voluerit dicere.

Hagenoyen. In Cyriaco modice interpolatus, ſecundo loco de Patricio agit, tertio de Hilario. Tum: *Apud Coloniam Agrippinam, natale ſancti Heriberti epiſcopi & confeſſoris ejuſdem loci. Corpus vero ejus requieſcit apud Tuicium ultra Rhenum, in monaſterio, quod ipſe fundavit, in clauſtro nigrorum monachorum. Item Babiloniæ, ſancti Agricoli epiſcopi & confeſſoris.* Quid ſibi velit *Agricoli. Babiloniæ*, patebit die ſequenti, ubi de Agricola Cabillonenſi. *De Heribert.*

Aquicinct. Incipit: *Apud Hamaticum* [*vult dicere Hamagium, Prioratum contiguum abbatiæ Marchianenſi*] *depoſitio ſanctæ Euſebiæ.* Correctio illa, neſcio à quo appoſita, ſuperflua dici poſſet; *Hamaticum*, non minus quam *Hamagia*, promiſcue dici videntur. *Euſebiæ.*

Marchian. Primo loco: *Depoſitio ſanctæ Euſebiæ virginis.*

Matric-Cartus-Ultraj. Breviter de Hilario, Tatiano, & Heriberto. Dein: *Niretini confeſſoris cum ſociis, quorum miri actus leguntur.* Fallor, niſi hic *Bonifacius* eſt, de quo in Actis. *Niretini.*

Camberien. Conventualium: *Coloniæ, ſanctorum Heriberti antiſtitis, Lucii præſulis, & Eugeniæ virginis.* Unde inter hos Sanctos talis ſocietas, non intelligo. *Heriberti, Lucii &c.*

Strozz. & Medic. *Apud Ravennam, natalis ſancti Agapiti archiepiſcopi & confeſſoris, qui nonus rexit & floruit poſt Apollinarem. Item ſanctæ Gertrudis.* Hæc etiam die ſequenti notatur & multo rectius. *Agapiti.*

Abdinghoffen. *Apud Aquilegiam civitatem, paſſio ſancti Felicis martyris.* Hactenus ignotus eſt.

Editio Lubeco-Col. Incipit: *Apud Coloniam Agrippinam, natale ſancti Heriberti, ejuſdem loci archiepiſcopi & confeſſoris, qui ſedit annis viginti tribus, menſibus duobus, & diebus viginti duobus, & ſepultus requieſcit trans Rhenum in monaſterio Tuicienſi, quod ipſe præſul in vita ſua à fundamentis ejus ædificaverat, & in honore beatæ Mariæ virginis conſecraverat.* In Hilario pura eſt, in Cyriaco multum ex Adone interpolata. Sequitur de Patricio. Denique: *In Scotia, ſancti Bonifacii epiſcopi & confeſſoris.* *De Heriberto.*

Greven. *Iſicii epiſcopi Viennenſis & confeſſoris. Romæ, Alexandri epiſcopi.* Vide Prætermiſſos. *In Scotia, Bonifacii epiſcopi. Albani epiſcopi & confeſſoris.* Sitne hic *Abbanus*, an *Abbenus*, neſcio. *Item Colloquilli regis. Sancti Kinitimi.* *Iſicii. Alexandri. Bonifacii. Albani. Coloquilli. Kinitimi.*

Nempe

Nempe *Bonifacii*, ni fallor. *Abrahæ presbyteri & anachoritæ & Mariæ filiæ fratris ejus, pœnitentis. In Hibernia, Finiani abbatis & confessoris. Eodem die, Eugeniæ virginis.* An non *Eusebiæ?*

Abrahæ. *Finiani.* *Eugeniæ.*

MOLAN. *Eodem die, natale sancti Heriberti archiepiscopi Colonienſis. Hujus venerabile corpus in monasterio Tuicienſi trans Rhenum honorifice requieſcit; quod idem vir ſanctus in honore ſanctæ Dei genitricis à fundamentis erexit.* Tum charactere minori: *Abrahæ presbyteri* &c. ut Grevenus. In editionibus aliis, de Heriberto: *Eodem die* &c. *Reesæ in territorio Clivenſi, feſtum ſancti Dentlini, pueri ſeptem annorum. Marcianis, depoſitio ſanctæ Euſebiæ virginis. Die decima ſexta, ſanctorum martyrum Sabini & Papæ.* De Sabino vide Prætermiſſos. Patricius ad calcem rejicitur.

Abrahæ. *Dentlini.* *Euſebiæ.* *Sabini & Papæ.*

XVI *Kal.* *Die* 17.

IN Scotia, natalis ſancti Patricii epiſcopi & confeſſoris, qui primus ibidem Chriſtum evangelizavit. Eodem die monaſterio Nivigella, ſanctæ Gertrudis virginis.

Patricii. *Gertrudis.*

Sumitur ex *Herinien. Tornacen. Pulſanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pulſanenſis, librarii vitio, pro *Scotia* legit *Cæſarea*; eſt qui *Scythia* ſcribat. Huc revoca *Scocia* in Antverp. & Max-Lubec. *Scochia* apud Muneratum, apud alios *Schocia.* Deeſt in Greveno titulus *epiſcopi*, in Antverp. & Max-Lubecana, *confeſſoris.* In Pulſan. legitur *vigella* eraſo *ni.* Munerat. *Migella*, Greven. *Novigella.* Rurſus Pulſanen. habet *Geretrudis*, quod & alii recentiores codices imitantur.

OBSERVATIO. De *Patricio* agunt Beda & Roman. parvum, phraſi non multum diſpari. Ado modicum de ſuo adjecit, Noſter Adonem verbotenus tranſcripſit. Rabanus hîc modo loquendi, nonnihil à Beda deflectit, Notkerus ab Adone; quod obiter notaſſe operæ pretium duximus. Famoſiſſimi Hiberniæ Apoſtoli geſtorum ſeriem, ex inordinata rerum congerie, ſolerter eruit & chronotactice digeſſit Papebrochius, primo ſuo, in opere de Actis Sanctorum conatu, ubi vix quidquam deſiderari paſſus eſt. Queruntur tamen aliqui, ex tot Patricii Vitis, eam præhabitam, quæ à Jocelino compoſita, à Sancti temporibus maxime remota eſt. Videant illi facti iſtius rationem in ipſo commentario prævio § 3 & 4; ex quibus id demum conficient, quod adhuc ſuperſtes emeritus ſenex profitetur, eam videlicet ſelectam eſſe vitam, quæ fabuloſis portentis minus referta videretur. Apographorum Hieronymianorum nulla hodie habita ratio, nec ab antiquis aliis, nec à codicibus Uſuardinis, ſi ſolum Pratenſem excipias, qui, corruptus dicam, an mutatus, pro *Gertrude*, ita habet: *Civitate Nicomedia, ſanctorum martyrum Eugenii, Pamphiliani, Caſtoris & Sereni*, qui & male connexi, & ad hunc diem ab imperito aliquo perperam traducti ſunt, & quidem ſuper eraſa *Gertrudis* annuntiatione inſcripti, ut me monuit Clar. Caſtellanus, prætenſi autographi oculatus inſpector, litteris ad me datis XXXI Maii MDCCIX. Factum id ipſe exiſtimat, ex male deſcriptis vel intellectis Virginis Actis, ubi natalis differri videretur in XV Kalendas Aprilis, unde & inepte ejus diei laterculo inſerta eſt; binis textibus uno errore depravatis, quemadmodum die ſequenti iterum apparebit. De Gertrude, videndæ Henſchenii diſſertationes, vitæ præfixæ & ſubjunctæ. Textui noſtro conſonat metricum Wandelberti elogium:

Patricii. *Gertrudis.*

Bis octava tuo Patrici nomine pollet,
Scotica gentilem miſerate per oppida cultum.
Hac quoque Gertrudæ redduntur vota beatæ.

AUCTARIA.

De Patricio. ANTVERP-MAJ. *In Scotia, natale ſancti Patricii epiſcopi & confeſſoris, qui fuit ex diſcipulis beati Germani Antiſiodorenſis epiſcopi, primuſque genti illius Chriſti Euangelium prædicavit. Alexandriæ, natale ſancti Ambroſii, ejuſdem eccleſiæ diaconi, qui confeſſionis Domini gloria inſignis fuit. Nivigella monaſterio, depoſitio ſanctæ Gertrudis virginis, cujus præclara geſta habentur.*

Ambroſii.

ROSWEYD. Secundo loco: *Civitate Nicomediæ, ſanctorum martyrum Eugenii, Pamphiliani, Caſtoris & Sereni. Ipſo die, depoſitio ſanctæ Witburgæ virginis. Niviellæ, Gertrudis virginis.*

Eugenii & ſociorum.

ANTV-MAX. ULTRAJ. LEYD. LOV. ALBER. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. De ſancta Gertrude poſt *virginis*, interſerunt, *filiæ Pipini ducis, cujus geſta habentur.* In fine: *Cabilone, natale ſancti Agricolæ epiſcopi & confeſſoris.*

Agricolæ.

CENTULEN. *Alexandriæ, ſancti Ambroſii diaconi & martyris. In Scotia, ſancti Patricii epiſcopi & confeſſoris, à beato Germano Antiſſiodorenſi epiſcopo, ordinati & directi. Nivigella monaſterio, ſanctæ Gertrudis virginis.*

Ambroſii. *De Patricio.*

BRUXELLEN. *Apud Nivellam, depoſitio ſanctæ Gertrudis, Deo caræ virginis, filiæ Pipini ducis, quæ beatam Gudilam, ſuam neptem, noſtram patronam, de ſacro fonte levavit. Hæc in ipſa exitus hora, Treveris ſanctæ Modeſtæ monialis apparuit, & eadem mortis hora, beatus Ultanus frater ſancti Foillani, vidit ſanctum Patricium ductorem animæ beatæ*

De Gertrud.

De Patricio. *beatæ virginis Gertrudis affuisse. In Scotia seu Hibernia, sancti Patricii episcopi & confessoris. Qui fuit filius Conches, sororis sancti Martini Turonensis, & unus ex discipulis beati Germani Antisiodorensis. Quem Cælestinus Papa illuc misit, quique illi genti primus Christi Euangelium pradicavit. Sed cum modicum fructum faceret, rogavit Deum pro signo, quò saltem territi pœniterent. Et baculo suo circulum magnum designavit, intra quem terra se aperiens, statim puteus maximus & profundissimus apparuit, revelatumque est sibi, quod ibi esset quidam locus Purgatorii, in quem si quis descenderet, alia sibi pro peccatis pœnitentia non restaret. Et sic ipse totam gentem illius provincia ad fidem Christi convertit, & præfuit illis, annis sexaginta, quibus expletis obiit, anno suæ ætatis centesimo vicesimo secundo. Alexandriæ, sancti Ambrosii ejusdem ecclesiæ* &c. ut ANTVERP-MAJ. supra. De Agricola item, ut dictum est.

Ambrosii.

HAGENOYEN. In exornandis Patricio & Gertrude, Bruxellensi liberalior est. Hanc Caroli magni sororem facit, de illo talia memorat, ut prætermitti mereantur.

Agricolæ. AQUICINCT. & VICTORIN. In fine: *Cabilonis, sancti Agricolæ episcopi & confessoris.*

Gertrudis & Victorinæ. PLESCHIONEN. *Eodem die, sanctæ Gertrudis virginis, & sanctæ Victorinæ.* Nulla nobis hodie nota Victorina, præter eam, quæ inter martyres Nicomedienses in Actis connumeratur.

MARCHIANEN. Plane legit ut Pratensis: unde non male supra conjectavimus, codicem illum ex prætenso autographo isto esse desumptum, quod magis subinde pateret, si ecgraphum integrum Majores nostri procurare potuissent.

De Ambrosio ALTEMPS. *Alexandriæ, sancti Ambrosii, ejusdem ecclesiæ diaconi, qui Dominicæ confessionis gloria insignis fuit.*

Olympiadis & Maximiani. FLORENTIN. De Gertrude agunt loco hîc suo. *In civitate Corduba* [codex alteruter videtur legere *Cordula*] *passio sanctorum martyrum Olimpiadis & Maximiani, sub Decio Imperatore, ut habetur in gestis sanctorum Abdon & Sennen. Vitellius autem vicarius Decii jussit, ut cum securibus capita eorum tunderentur, & sic emiserunt spiritum.* In elencho Prætermissorum rejiciuntur ad XV Aprilis.

RHEMENS. ecclesiæ SS. Timothei & Apollinaris. *Alexandriæ, natalis sancti Ambrosii ejusdem ecclesiæ diaconi.*

De Patricio. EDITIO LUBECO-COL. *In Scotia, natale sancti Patricii episcopi & confessoris. Qui fuit unus ex discipulis beati Germani Antisiodorensis episcopi, & dicitur fuisse filius sororis sancti Martini: qui primus in Scotia Christum evangelizavit & quasi totam Hiberniam doctrinis, exemplis & miraculis ad Christum convertit. Monasterio Nivigella, sanctæ Gertrudis virginis, filiæ Pippini Ducis,* [*cui*] *sanctus Amandus episcopus, una cum matre sua, sacrum velamen imposuit, ac multarum virginum monialium* [congregationi] *præfecit, patre suo Pippino jam defuncto, quas cum laudabiliter rexisset, ætatis suæ tricesimo tertio anno, migravit ad Dominum. Alexandriæ* &c. ut ANTVERP-MAJ. *Cabilone* .... etiam ut supra. *In Alexandria, sanctorum Collegii diaconi, Rogati & Satyri martyrum.* De his & sequentibus, vide Prætermissos. *In Campania, natale sanctorum Quinti & Luciani, Victoris & Mauri martyrum. In Nicomedia, sanctorum Apurilis & Servili martyrum. Eodem die, translatio sancti Antonii abbatis.*

De Gertrude *Collegii & sociorum.* *Quinti &c.* *Apurilis &c.*

BELIN. De Patricio post *evangelizavit*, subdit; *& maximis miraculis & virtutibus claruit.*

GREVEN. De Ambrosio ut ANTVERP-MAJ. *Item Theodoli, Quiriaci, Dionysii.* Melius distinguuntur in Actis. *Mariæ martyris.* Vide Prætermissos. *Nicomedia, Eugenii* &c. *In Alexandria Collegii .... In Campania, Quinti .... In Nicomedia, Aprilis .... Cabilone* &c. ut supra. *In Anglia, Witburgis virginis. Translatio sancti Antonii abbatis.*

Theodoli & sociorum. *Witburgis.* *Translat. Antonii.*

MOLAN. Post *virginis, filiæ Pipini ducis, cujus præclara gesta habentur.* Sequitur de Ambrosio. *Et natale Mariæ virginis. Hæc cum esset ancilla cujusdam Tertulli præclari viri, & nollet in natali filii ejus, prandius domini sui interesse, sed magis Christianorum more jejuniis operam dare, flagellis atrocibus ab eodem domino suo lacerata est: sed cum non posset per hoc ab instantia servitii Christi ad idolorum culturam revocari, judici publico ad puniendum tradita est.* Hoc fere compendium eorum quæ Rabanus & Notkerus fusius deducunt; interim rejicitur Sancta ad 1 Novembris. *Lyræ, translatio sancti Gummari præclari confessoris.* Colitur præcipue XI Octobris. De Agricola, typis minoribus. In editionibus aliis, post *Nivigella*, interseritur litteris italicis *transitus*, cetera, ut supra. Item de Ambrosio, Agricola & translatione sancti Gummari. Demum: *Apud Dononium, elevatio corporis sanctæ Reginæ.* Spectat ad 1 Julii, quo festum ejus agi in Prætermissis dicitur, ubi & alterius *Reginæ* elevatio apud Flaviacum, ex Saussayo notatur.

Mariæ. *Translat. Gummari.* *Elevat. Reginæ.*

XV *Kal.* *Die* 18.

Alexandri Hierosol. NAtalis beati Alexandri episcopi, qui de Cappadocia, ex propria civitate, sancto desiderio Hierosolimam veniens, divina revelatione, ejus dein loci gubernaculum suscepit, & post venerandam senectutem ductus Cæsaream, persecutione Decii ob confessionem Christi martyrium complevit.

Consonant codices multi: *Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubecana, Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject.* & reliquos codices mediæ not.

VARIA LECTIO. Fere in mendis librariis consistit. Codices aliqui pro *ex propria*, legunt *& propria.* De *Hierosolimam, Jheroſolymam, Jerusolimam, Capadocia, Cesarea, martirium* &c. alibi dictum. Talia ferme etiam sunt in Antverp. & Max-Lubec. *relatione*

tione pro *revelatione*. In Munerato, *divino revelatione* & *complevi* pro *complevit*. In codice Pratensi adjecta est hesterna annuntiatio sanctæ Gertrudis: *Monasterio Nivigella, sanctæ Gertrudis virginis*; sic ut facile appareat additionem esse, tum ex aliquali atramenti diuersitate, tum ex pressioribus characteribus, ad exprimendam totam annuntiationem eo in spatio, quod post *complevit* vacuum remanserat. Nihilominus litterarum ipsarum efformationem, priori scriptioni esse persimilem testatur, qui cetera retulit, Clar. Castellanus, quod equidem facile credidero. Interim è purorum Usuardorum numero etiam hodie codex ille excludendus fuit. *De Gertrude.*

OBSERVATIO. Ad xxx Januarii non obiter ostendimus, Alexandrum, eo die ab auctore Romani parvi consignatum, tali à Viennensi præsule exornatum elogio, ut hodiernum Hierosolymorum episcopum ex Rufini lib. 6 cap. 29 clarissime depinxerit. Est hic igitur celeberrimus Sanctus, à citato Romani parvi auctore hoc die positus, & ex eo, ut passim fieri solet, acceptus, de quo nec Hieronymiana, nec Beda aut ejus sequaces meminere. Agit de Alexandro Eusebius lib. 6, variis capitibus à Rosweydo, Henschenio & Papebrochio citatis, atque ex Eusebio Hieronymus de script. eccles. cap. 62. Hæc autem hoc die Romani parvi verba sunt: *Sancti Alexandri episcopi, qui cum Narcisso Jerosolymitanæ ecclesiæ gubernaculum suscepit.* Non potuit, opinor, distinctius Hierosolymitanus Alexander vel digito commonstrari; nec minus clarum est Adonis elogium ex laudati Rufini lib. 6 cap. 9, vel ex Eusebio cap. 11, quod à Notkero descriptum est, à Nostro sic contractum, ut in textu exhibetur. In re tam plana diutius non immoramur, vide Henschenii commentarium historicum, Catalogum epp. Hierosolymitanorum pag. 13, item Ruinartium in sinceris & selectis à pag. 114, quibus affinia tradit Tillemontius tomo 3 à pag. 415. Wandelbertus Alexandrum cum Pigmenio conjungit, de quo plura in Auctariis subjicientur: *Alexandri*

Præsul Alexander ter quinam possidet, altam
Presbyter & Romam Pigmenus sanguine lustrat.

AUCTARIA.

Pigmenii. PULSANEN. Textui puro subnectit: *Eodem die, sancti Pigmenii episcopi.* Agit, ni fallor, de Pigmenio presbytero & martyre, vide XXIV hujus.

De Alexandro. ANTVERP-MAJ. *Natale beati Alexandri episcopi & martyris, qui persecutione Decii cum jam longævæ ætatis veneranda canitie perfulgeret, ductus Cæsaream & clausus carcere ob confessionem Christi martyrio coronatus est* Additur in margine *Eduardi.* eadem manu: *Ipso die, sancti Eduardi regis & martyris.*

Pigmenii. MM 23000 ROSWEYD. post textum: *Romæ, Pigmenii presbyteri. In Nicomedia, viginti tria millia martyrum.* Vide Acta, ubi de decem millibus. Nescio unde in hoc codice numerus accreverit.

De Alexandro. CENTULEN. *Natale beati Alexandri episcopi & martyris, qui cum Cappadocenam gubernaret ecclesiam, [&] in zelo religionis sacra loca Jerosolymorum inviseret, voce de cælo lapsa, jussus est Jerosolymitanam regere ecclesiam.*

Lazari resuscitat. BRUXELLEN. Incipit: *Apud Bethaniam, Lazari quatriduani resuscitatio.* Colitur XVII Decembris. Sequitur elogium Alexandri modice interpolatum. Dein: *Et Romæ, sancti Pigmenii presbyteri & martyris, positi ad sanctos Abdon & Sennen martyres. Ipso die, sanctorum Rogati, Victoris & Luciani. Item, Eduwardi regis Angliæ. Qui pro Christo limina beatorum Petri & Pauli Romæ tempore Sergii Papæ peregrinus adiit, atque in eadem urbe plenus operibus bonis & eleemosynis, usque ad diem mortis consenuit.* Quam hæc inepte connexa sint, in Actis intelliges. Denique: *Metis, sancti Landrici, Metensis episcopi & confessoris, qui fuit filius sanctorum Vincentii & Waldetrudis, ac beatæ Gudilæ patronæ nostræ consanguineus.* Inter Prætermissos rejicitur ad XVII Aprilis. *Pigmenii. Rogati & sociorum. Eduardi. Landrici.*

HAGENOYEN. In Alexandro pluribus interpolatus, secundo loco sic habet: *In Bethlehem Judæ, depositio sancti Joseph, sponsi beatæ Mariæ virginis* [matris] *Domini nostri Jesu Christi secundum carnem, & nutritoris Domini, qui multum ab Euangelistis in Euangelio commendatur. Hic vir sanctus magnam solicitudinem erga Christum & ejus matrem habuit. Iste vir sanctus quali morte, & quo tempore* [obierit] *ac in quo loco sepultus sit, plerisque penitus ignoratur.* Vide in accessionibus diei sequentis. *Joseph.*

AQUICINCT. *Item sanctorum Currentii & Timothei.* Ex classe martyrum Mauritanorum. *Currentii & Timothei.*

PLESCHIONEN. & VATICAN. num. 5949: *Alexandriæ, sanctorum Collegii diaconi, Rogati, & Satyri* vel *Saturi.* *Collegii & sociorum.*

REG. SUEC. qui fuit principis Ursini à Rosemberg. *In civitate Mantua, depositio sancti Anselmi, Lucensis episcopi & confessoris.* *Anselmi Lucensis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Alexandri episcopi & martyris. Ancelini* [vult dicere *Anselmi*] *Lucensis episcopi.* *Anselmi.*

ALTEMPS. *Natale sancti Eduardi regis & martyris, cujus mortem in conspectu domini pretiosam crebra miracula testantur. Ipso die, sancti Frigidiani episcopi & confessoris.* Præcipua ejus festivitas est translatio XVIII Novembris. *Eduardi. Frigidiani.*

FLORENTIN. *Natale sancti Anselmi episcopi & confessoris. Ipso die, festum glorioissimi archangeli Gabrielis.* In Actis differtur ad XXVI hujus. *Anselmi. Gabrielis.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Hispaniis, memoria sancti Gabrielis archangeli.* Sequitur textus. Tum: *Ipso die in Britannia, sancti Edwardi regis & martyris.*

GREVEN. *Venerabilis memoria archangeli Gabrielis, nostræ redemptionis paranymphi. Pigmenii,* *Pigmenii & sociorum.*

Quartini, *Samfori*. Confusa & luxata nomina.

Eduardi. *In Anglia*, *sancti Edwardi regis & martyris.* *In*
Narcissi. *Augusta*, *beati Narcisci episcopi & martyris.* *Item*
Luxorii &c. *passio sanctorum Luxorii*, *Cisselli & Camerini mar-*
tyrum. In Sardinia passi sunt XXI Augusti. *In*
Surenti & *Mauricania*, *beatorum Surenti & Timothei.* *Ipso*
Timothei. *die*, *reconditio sancti Apiani episcopi & confessoris.*
Apiani. De hoc Apiano vide Prætermissos. *Item sanctæ*
Speciosæ. *Speciosæ virginis.* Colitur XVIII Junii.

MOLAN. De archangelò Gabriele, Apiano, Speciosa, Eduardo, fere ut Grevenus. Tum mi-
Narcissi. nutiori charactere: *In Augusta*, *beati Narcissi episcopi & martyris*, *qui cum apud Rhetiam*, *novam familiam Deo lucratus fuisset*, *post menses novem ad Hispanias est profectus*, *ad civitatem Gerundam cum Felice diacono suo*: *in qua multum populum Deo lucratus est*, *per tres annos*, *& palmam martyrii cum Felice diacono suo complevit.* In editionibus aliis Narcissum Augustanum omittit. Textui vero Usuardino, post *veniens*, interserit, *cum Narcissus ejusdem urbis episcopus jam senex regeret ecclesiam*; & post *gubernaculum*, ponit, *cum eo* suscepit. Demum præter quatuor supra nominatos, accedit: *Die decima octava*, *sancti patris Cyrilli archiepiscopi Hierosolymorum.* *Cyrilli*
Et minoribus litteris: *Qui promptissimus defensor* *Hierosolym.*
Apostolicorum dogmatum, *maximas ab Arianis passus est persecutiones.* Plura de Cyrillo, egregio fidei propugnatore addi poterant, quæ videsis omnia fusius & accuratius in Actis explicata.

XIV *Kal.* *Die* 19.

Joannis NAtalis beati Joannis, magnæ sanctitatis viri, qui de Syria
Penarensis. oriundus pervenit ad Italiam: ibique apud Penarensem urbem constructo monasterio, multorum servorum Dei per quadraginta annos pater existens, multis clarus virtutibus quievit in
Quinti & pace. Eodem die apud Surrentum, sanctorum Quinti, Quintilli,
sociorum. Quartillæ, Marci, cum aliis novem. Civitate Brixa, sancti Caloceri
Caloceri. martyris.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Pulsanen. phrasim non nihil variat, ita scribens: *Qui de Siria oriundus*, *veniens Italiam*, *ibi apud Pennarensem urbem construxit monasterium*, *multorumque servorum Dei* &c. Greven. & Molan. etiam scribunt *Pennarensem*; Acta nostra *Paranensem.* Erravit Munerat. qui sic habet: *ibique penes Ariminensem urbem*, si Spoletinam vocasset, condonari poterat. Praten. pro *Quintilli* legit *Quintili*, forte ex aliquo apographo Hieronymiano, certe sic in Adone non reperit. Munerat. aliam inflexionem sequitur, dum *Quintillæ* feminæ nomen viro suppositit; quod plures alii faciunt. *Brixa* scribunt codices Mss. excepto Pulsan. qui habet, *civitate Brixiana.* Greven. & Molan. *Brixia.*

Ioannis. *OBSERVATIO.* *Joannes Penarensis*, vel *Panarensis*, seu, ut in Actis nostris scribitur, *Paranensis*, aliis *Pinnensis*, nec Hieronymianis nec Bedæ cognitus est, nisi quis suspicari velit Rabani verba Bedæ adscribi posse. Hic certe de Joanne agit, sed alio à nostris modo, & non satis accurate. In nostra itaque serie, apud Romanum parvum primum recurrit: *In Penarense civitate*, *beati Joannis*, *magnæ sanctitatis viri.* Vitam, seu potius vitæ compendium, quod superest, vidit Ado, & ex eo sua eduxit, quæ à Notkero nonnihil abbreviata sunt, à Nostro ad solitam phrasim contracta. Atque hoc ordine rem processisse, mihi certum videtur, non eo, quem recensent Henschenius, quasi nimirum diversa singuli elogia ex eodem fonte accepissent. Sic eumdem Joannem celebrat Wandelbertus:

Bis septena Joanne eremi cultore coruscat.

Surrentinos martyres, aut sane affinia ipsis nomina, memorant Hieronymiana apogra-
Quinti & pha, verum ut in textu nostro exprimuntur, ex Romano parvo videntur accepti, cum
sociorum. hac diversitate, quod ibi *Martiæ* scribatur, pro *Marci* & VIII pro IX; de *Quintillo*, supra diximus. De hisce martyribus aliqua notat Florentinius, sed multo accuratius & scrupulosius rem discussit Henschenius, sic tamen ut lustratis multis codicibus omnibusque perpensis, cedere cogatur Martyrologorum nostrorum, intellige Romani parvi, Adonis &c. auctoritati, relicta confusione, quæ ex Hieronymianis seriem turbaret, nomina
Caloceri. mutaret, augeret, transponeret. Supereſt *Calocerus*, ab Usuardo, nescio unde, eductus, forte ex prælongo elogio Faustini & Jovitæ XV Februarii, à Rosweydo ex editione Adoniana revulso. Certe *Calocerus* non huc propriè, sed ad XVIII Aprilis pertinere videtur, quo die in hodierno Romano & in Actis refertur. Studiose observavit Castellanus, nomen *Caloceri* in prætenso autographo Pratensi, super inductione seu rasura ante facta inscriptum. Ceterum cum optimæ fidei codices nostri omnes, atque etiam recentiores eum concorditer hac die posuerint, non est quod de textus Usuardini veritate, tum hîc tum in aliis annuntiationibus, ullatenus dubitetur. De Calocero aliqua Papebrochio, dicenda fuere in Responsionibus ad art. XI à num. 56. *AUCTA-*

AUCTARIA.

Theodori. Apollonii. Leoncii. ANTVERP. & MAX-LUBEC. In textu puri sunt, ast ei subjungunt: *Item sancti Theodori episcopi. Ipso die, Apollonii, Leoncii episcopi.*

CODEX PRATENSIS, alius à prætenso autographo, habet in margine; *Apud Vizeliacum, translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ.* *Translat. M. Magdal.* Quæ translatio etiam notatur in pervetusto Kalendario Bizuntino S. Magdalenæ, & in Auctariis infra describendis.

LOVANIEN. In Joanne mutilus est. In Surrentinis purus. Tum: *Civitate Brixia, sancti Calocerii martyris, qui ingressus ante Adrianum, vidensque equuleos vacuos, & ministros torqueri, cum diceret magnus est Deus Christianorum, ab ipso consummatus est. Eodem die in Bethleem Judæ, sancti Joseph nutritoris Domini. In Cæsarea Cappadociæ, natale sancti Theodori episcopi. Ipso die, Pollonii & Leoncii episcopi.* *De Calocero.* *Theodori.* Vult dicere *Apollonii*, ut legunt ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. qui in hisce Auctariis cum Lovaniensi plane conveniunt; in eo puriores, quod textum integrum præmittant.

CENTULEN. Hæc habet: *In Italia, apud Penarensem urbem, sancti Joannis abbatis, magnæ sanctitatis viri. Eodem die apud Surrentum, sanctorum Quinti, Quintilli, Quartillæ, Marci cum aliis* IX. *Textus mutilus.*

ANTVERP-MAJ. A præcedenti non multum differt.

ROSWEYD. Textui adnectit: *In Cæsarea, Theodori presbyteri martyris. Item in Africa, Apollonii martyris & aliorum quatuordecim. Landoaldi confessoris. In Bethleem, Joseph nutritoris Domini.* *Theodori. Apollonii & soc. xiv. Landoaldi. Josephi.*

BRUXELLEN. Primo loco: *In Bethleem, sancti Joseph nutritoris Domini nostri Jesu Christi. Quem idem suus alumnus hic in terris, duodecim præcipuis honoribus decoravit, quos dominus Petrus de Ailliaco episcopus Cameracensis, postea Cardinalis, descripsit. Apud Penarensem urbem, beati Joannis eremitæ, admirandæ sanctitatis viri, qui prophetico spiritu plenus, Theodosio imperatori Christianissimo, victorias de tyrannis prædixit.* *De Joseph.* *De Joanne.* Hoc annotasse sufficiat, cetera conveniunt. De Surrentinis & Calocero ut LOVANIEN. Sequitur: *In Cæsarea Cappadociæ, sancti Theodori episcopi & martyris. Ipso die, Apollonii, Leontii, & Joannis episcoporum. Et in Gandavo, sancti Landoaldi archipresbyteri & confessoris. Qui post beatum Amandum, episcopatum Trajectensem supra Mosam, novem annis administravit. Quo tempore ipse sanctum Lambertum imbuens, in viam Dei induxit, ejusque corpus tempore Stephani Papæ septimi Gandavum translatum est.* *Theodori. Apollonii & aliorum. Landoaldi.*

HAGENOYEN. In textu purus, de Calocero habet auctarium jam descriptum. Deinde: *Item Cæsarea Cappadociæ, sancti Theodori episcopi & confessoris. Ipso die, Apollonii & Leoncii episcoporum. Item Cabilone, sancti Agricolæ episcopi & confessoris.* *Agricolæ.* Loco non suo.

AQUICINCT. Post textum purum: *Item sanctorum Theodori episcopi, Apollonii & Leontii episcopi. Et sancti Landoaldi confessoris.*

PLESCHIONEN. *In Africa, sanctorum Lucilli, Bassi, & sancti Leontii episcopi.* *Lucilli & sociorum.*

MATRICULA-CARTUS-ULTRAJ. Hæc habet: *Translatio beatæ Mariæ Magdalenæ. Joannis confessoris. Quinti & sociorum ejus martyrum. S. Joseph nutritii Domini.* *Translat. M. Magdal. Josephi.*

BIGOTIAN. signatus P 5. *Item sancti Theodori episcopi.*

CLUNIACEN. *Item Theodori episcopi, Apollonii, Leoncii episco i.* Servo interpunctionem.

VATICAN. num. 5949. *In Cæsarea Cappadociæ, sancti Theodori presbyteri. In Africa, sanctorum Lucilli, Bassi & sancti Leontii episcopi.*

UGHELLIAN. *Item sancti Theodori episcopi. Ipso die, Apollonii, Leontii episcopi.* Ut supra.

ALTEMPS. *Ipso die, Apollonii & Leontii episcoporum. Item, sancti Theodori episcopi. Apud Wezzeliacum, translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ, ab Aquensi territorio, ab loco qui Inpelliacus dicitur. Ubi usque hodie à fidelibus populis condigno honore frequentatur.* *De translat. M. Magdal.*

STROZZ, & MEDIC. *Natale sancti Josephi... Apud Surrentum, sanctorum martyrum Quinti, Quintilli, Quartillæ & Marci cum aliis octo. Apud Brixiam, sancti Calocerii martyris. Item, sancti Theodori. Apud Verzelliacum, translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ. Ipso die, sanctorum Apollonii & Leontii episcoporum.* *Josephi.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Desponsatio gloriosæ semper virginis Mariæ matris Dei sancto Joseph. In Bethleem Judæ, natale sancti Joseph nutritoris Domini nostri Jesu Christi.* *Desponsat. B. M. V. & Joseph.* De Joanne, de Surrentinis & Calocero, ut supra. Sequitur: *Monasterio Vercelliaco, translatio corporis beatæ Mariæ Magdalenæ ab Aquitania. In Cæsarea, natale sancti Theodori episcopi & martyris. Ipso die, sanctorum Apollonii & Leoncii episcoporum & confessoris. Item sancti Lactini confessoris.* *Lactini.*

BELIN. Primo loco: *Natale beati Joseph, sponsi beatissimæ virginis Mariæ.* Secundo loco, de Calocero, quem episcopum facit. Tum de Joanne & Surrentinis. Demum: *Ipso die, sanctorum Apolonis, Leontii episcoporum.* In altera editione, *Apolonii &*, ubi adjungitur: *Item translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ.*

GREVEN. *Desponsatio gloriosæ semper virginis Mariæ sancto Joseph. Transitus ejusdem beati Ioseph sponsi genitricis Dei, qui & pater nutritius Salvatoris nostri digne meruit appellari. Ipso die, sanctorum Appolonii, Bassi, Sorenti, & Leoncii episcopi. Item, Theodori episcopi Cæsareæ Cappadociæ & confessoris. In Hibernia, sancti Lactini episcopi & confessoris. Landoaldi presbyteri & confessoris. Translatio beatæ Mariæ Magdalenæ ab Aquitania ad Vercelliacense monasterium.* *De S. Joseph. Apollonii & sociorum. Theodori. Lactini. Landoaldi. Transl. M. Mag.*

MOLAN. *Natale beati Ioseph, sponsi beatissimæ virginis Mariæ Ipso die, sanctorum Apollonii & Leontii episcoporum. Item, translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ. In Cæsarea Cappadociæ, Theodori presbyteri & aliorum septem. Depositio sancti Landoaldi episcopi & confessoris. Hic beatum Lambertum episcopum in pueritia nutrivit & sacris litteris erudivit. Item, natale sanctorum sociorum ejus, qui cum eo honorifice quiescunt apud Gandavum, in monasterio sancti Bavonis.* In editionibus aliis textui præfixit *S. Joseph*, sed litteris Italicis. In fine de Theodoro, ut supra. Tum: *In portu Ganda, depositio sancti Landoaldi confessoris & archipresbyteri. Hic beatum Lambertum... Item, natale sanctorum sociorum ejus Amantii diaconi, Adriani internuntii & reliquorum, qui cum eo honorifice quiescunt apud Gandavum, in ecclesia sancti Bavonis. Ipso die, sanctorum Apollonii & Leontii episcoporum. Vercelliaco monasterio, translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ.* *S. Joseph. Apoll. &c. Transl. M. Magdal. De Landoaldo & de ejus sociis.*

Die 20.

XIII *Kal.*

Archippi. IN Asia, natalis sancti Archippi commilitonis beati Pauli, cujus meminit idem Apostolus in epistola sua scribens Colos-

Cuthberti. sensibus. Apud Britanniam, depositio sancti Chutberti, qui ex anachoreta, ecclesiæ Lindisfarnensis antistes, totam ab infantia ad senium vitam miraculorum signis inclytam duxit. In Syria, sancto-

Pauli & sociorum. rum Pauli, Cyrilli, Eugenii cum aliis quatuor. Ipso die, sancti Vul-

Wulfranni. franni confessoris.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In mendis ferme librariis aut typographicis consistit. Scripsi *Colossensibus*, licet codices passim legant *Colosensibus*, pejus Munerat. *Collocensibus*. Sic item posui cum Pratensi *anachoreta*, cum codices habeant *anachorita*, Tornacen. *anacorita*. Rursus *Chutberti* cum plerisque, melius tamen legendum puto *Cuthberti*. Beda *Gutberti*, Rabanus *Chudberti*, Tornacen. *Cutberti*. De cetero, *Siria*, *Cerilli*, *tota* pro *totam* in Munerato, notanda non sunt, uti nec apud eumdem *Nulfranni*, pro *Vulfranni*, ut habent codices omnes, quidquid Pratensis posuerit *Vulframni*, quo forte modo scribendum est, licet nobis magis placeat *Wulfranni*; non ita *Wlfranni*, ut alii legunt.

Archippi. OBSERVATIO. *Archippi* memoria reperitur in Romano parvo, consueto Adonis ductore, unde & mihi consequens videtur, ut in Adone ipso exstare itidem debeat, utpote, qui rarissime soleat prætermittere, quos in codice Ravennæ descripto invenerit. Visum tamen est Mosandro asteriscum appingere, signum videlicet exclusionis à germano Adonis textu: Roswеydus eum secutus, in appendicem rejecit. Recte an secus id fecerint, examinare hujus loci non est. Firmatur interim conjectura mea ex eo quod Notkerus, Adonis vestigiis presse inhærere solitus, de Archippo etiam meminerit, idque ipsis illis ferme verbis, quæ Mosander & Roswеydus Martyrologo Viennensi abjudicarunt. Hæc sunt Romani parvi verba: *Archippi commilitonis Pauli Apostoli.* Notkerus, adjecit titulum *episcopi*, de quo, uti & de martyrii laurea, antiquorum testimonia quærit Henschenius, nec reperit Tillemontius tomo 1 pag. 289. *Commilitonem* suum vocat Paulus ipse ad Philemonem scribens, & de ejus ministerio loquitur

Cuthberti. ad Colossenses, unde apposita est textus nostri formula. *Chutbertus* vel *Cuthbertus* Lindisfarnensis, à Beda solo nomine ponitur, vocatus *Gutbertus*, ut supra diximus. Insigne elogium adjecit Ado, desumptum, ut profitetur, ex ipsamet Vita à Beda descripta, quam in Actis nostris invenies. Adonis elogium Usuardus fere totum, Notkerus plane integrum transumpsit. Aliud Rabanus proprio marte conflavit. Solum Cuthbertum canit Wandelbertus:

Tertia cum decima Cuthberti laude nitentes
Anglorum ducit per mystica gaudia plebes.

Martyres Syri ex aliquo codice Hieronymiano probabilissime ab Usuardo educti sunt,

Pauli & sociorum. etiam à Notkero commemorati, sed aliâ phrasi, post *Eugenii* addendo, *Serapionis*, *Victorici & aliorum*, numero indeterminato. Henschenius in Actis, præter *Serapionem* & *Victoricum*, adjunxit socios alios quinque, suis expressos nominibus, sed de eorum gestis

Wulfranni. nihil reperit. *Wulfrannus* Bedæ, Romano parvo, Rabano & Notkero incognitus, Hieronymiano Lucensi adscribitur apud Florentinium. Verosimillimum est, solum diem ab Usuardo mutatum; ut qui in Adone ad XXIII Aprilis *Wulfrannum* repererat, huc ad proprium obitus diem, melius transtulerit. Unde motus fuerit, ut hunc potissimum diem seligeret, nolim conjectando statuere: sed prodit se citatus codex Lucensis, olim Fontanellensis seu S. Wandregisili, qui solus de Wulfranno agit; uti se Anglicum ostendit antiquior codex Epternacensis, dum ad calcem adjicit: *sancti Cutberti.* Si ex priori codice acceptum cultus diem volueris, non repugnabo; quamvis certum sit Wulfrannum ad genuina Hieronymiana minime pertinere, ut fatetur Florentinius. Interim laterculum, ut à nobis positus est, plane esse Usuardinum, sic certum opinor, ut in controversiam venire non possit. Vide Henschenii commentarium & Acta ab eo illustrata, cum quibus confer Observationes Mabilionis seculo 3 Benedictino, parte 1 à pag. 355, &, si potes, utriusque sententias compone, easque concilia cum altera Cointii, ad annum DCCIV.

AUCTA-

AUCTARIA.

Vigiliæ S. Benedicti. PULSANEN. In textu non nihil mutilus, subdit in fine: *Eodem die, vigilia sancti Benedicti abbatis.* Proprium id fuisse nonnullis italicis monasteriis ex Pleichionensi infra patebit.

De Cuthberto ex Adone. ANTVERP-MAJ. Incipit à Cuthberto ex Adone: *In Brittanis, natale sancti Cutberti, qui ex anachorita, ecclesiæ Lindisfarnensis antistes, totam ab infantia ad senium vitam, miraculorum signis inclitam duxit. Cujus dum undecim annis maneret corpus humatum, incorruptum, quasi eadem hora defuncti, simul cum veste qua tegebatur, inventum est. Scribit sanctus Beda presbyter in libello de vita ipsius. Eodem die, sancti Archippi, commilitonis Pauli Apostoli. In Fontella* [Fontenella] *monasterio, sancti Wlfrani episcopi, præclari in miraculis & doctrina viri.* Hæc de Wulfranno habet Ado XXIII Aprilis, causam nescio, certe *altum* ejus de hoc Sancto *silentium*, non recte incusat Mabilio in Actis Benedictinis, loco quem in Observatione citavimus.

Item de Wulfranno.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri sunt excepta ultima annuntiationis formula, quam sic legunt: *Monasterio Fontinellæ, sancti Wlfranni episcopi & confessoris.*

ROSWEYD. In hoc solo à puritate etiam deficit: Sic habet: *In pago Rotomagensi, sancti Vulframni, Senonicæ civitatis episcopi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Elogio Cuthberti hæc ex Adone post *duxit*, interserunt: *Cujus corpus, sicut scribit Beda presbyter, undecim annis humatum, incorruptum cum veste, qua tegebatur, inventum est.* Tum in fine: *Monasterio Fontinellæ, sancti Vulfranni* [variant in modo scribendi] *episcopi & confessoris.*

De temporis principio. BRUXELLEN. Nova producit; ita incipit: *Prima dies seculi, & principium temporis, in quo Deus cælum & terram creavit. Et ea die Iosue, sicco vestigio, cum Hebræis Iordanem transivit. Hac die fuit Dominica in ramis palmarum, qua Christus vendentes eliminavit de templo.* Sequitur de Archippo & martyribus Syris, ut in textu. De Cuthberto fere ut codd. mediæ notæ, præterquam quod paulo pressius verbis Adonis inhæreat. In fine: *Fontanellæ monasterio, sancti Wulfranni archiepiscopi & confessoris. Cujus corpus postea in Blandinio translatum est.*

De Wulfranno.

HAGENOYEN. Parum admodum differt à codicibus mediæ notæ. Omittit Bedæ titulum, *presbyter*; & pro *Wulfranni* inflectit *Wolfframi.*

CENTULEN. Hæc stylo suo: *In Britanniis, depositio beati Cuthberti episcopi & confessoris, admirandæ sanctitatis viri. Cœnobio Fontenella, depositio sancti Vulfranni Senonensis quondam archiepiscopi & confessoris.*

AQUICINCT. Post *Archippi*, addit *martyris.*

Vigiliæ Benedicti. PLESCHIONEN. In fine: *Vigilia sancti Benedicti.*

MATRIC-CARTUS. ULTRAJ. Deficit in martyribus Syris; de reliquis brevissime.

Joachimi. FLORENTIN. Primo loco: *Natale beati Ioachimi, patris gloriosæ virginis Mariæ & avi Domini nostri Iesu Christi.*

Geretrudis. CODEX MONTIS SANCTI. *Natale vel passio Geretrudis virginis.* Quid codex hic velit non satis perspicio.

Sabiani & sociorum. EDITIO LUBECO-COL. Convenit fere cum textu codicum mediæ notæ, sed in fine adjicit: *Eodem die, sanctorum Sabeani & Pollionis, sociorumque eorum martyrum.* De his videndus index Prætermissorum.

BELIN. Pro *Archippi*, legit *Arcippi.* Secundo loco agit de martyribus Syris. Deinde: *Monasterio Fontenellæ, sancti Vulfranii confessoris. In Britannia, sancti Gutuberti episcopi.*

De Wulfranno. GREVEN. Wulfranno subjungit: *Iste Vulfranus, cum esset Senonensis episcopus, ad Frisiam iransiens, Christi Euangelium prædicavit. Inde reversus, in monasterio Fontanellæ monasticum habitum sumens, in multa sanctitate cursum suum complens, quievit in pace anno Domini* DCCXX. *Eodem die, sanctorum Ioseph & Claudii.* Quam apte hi duo conjungantur, vide in Actis. *Methis, sancti Urbicii episcopi & confessoris. Senones, Guerici & Ebbonis, episcoporum & confessorum.* Vide Prætermissos. *Heriberti presbyteri & confessoris. Cui cum sanctus Cuthbertus episcopus diceret, se migraturum è seculo; ille pedibus ejus advolutus rogavit, ut sibi à Domino impetraret, quatenus secum ad gaudia æterna transire posset; factumque est ut petierat. Item secundum aliquos hic, translatio est beatæ Mariæ Magdalenæ.* De qua in Auctariis XIX.

Josephi & Claudii. *Urbicii.* *Guerici & Ebbonis.* *Heriberti.*

Joachim *Martt. in monasterio S. Sabæ.* *Rixæ.* MOLAN. De Wulfranno: *Senonum archiepiscopi, in Blandinio monasterio. Sancti Ioachim confessoris, patris beatæ Mariæ virginis.* In posterioribus editionibus, mutatur Wulfranni annuntiatio. De Joachim, ut jam dictum. *Die vigesima, sanctorum qui nominantur patres in monasterio sancti Sabæ interemptorum.* Demum typis minoribus: *Coloniæ ad gradus, obitus Rixæ, reginæ Hungariæ, neptis sancti Annonis episcopi. Cujus, non canonizatæ, corpus patet in magnis festis.* De ea agitur inter Prætermissos hoc die & XIX hujus.

XII *Kal.* *Die* 21.

Benedicti. APUD Castinum castrum, natalis sancti Benedicti abbatis, hujus vitam virtutibus & miraculis glorioſam, beatus Papa scribit Gregorius. *Serapionis.* Alexandriæ, beati Serapionis anachoretæ, magnarum virtutum viri. *Lupicini.* In territorio Lugdunensi, sancti Lupicini abbatis, cujus vita sanctitatis & miraculorum gloria illustris fuit.

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Vix quidquam differunt codices mediæ notæ.

VARIA LECTIO. In una alterave transpositione consistit. Textus habet: *Beatus Papa scribit Gregorius.* Munerat. *Gregorius scribit.* Sic pro *illustris fuit*, ponit Tornacen. *fuit illustris.* In Antverp. & Max-Lubec. deest *sancti*, ante *Lupicini.* De *anachoritæ* & *anacoretæ* dictum abunde est.

Benedicti. *OBSERVATIO.* Celeberrimum magni nigrorum monachorum patris Benedicti nomen ab antiquis Martyrologis omnibus hoc die celebratur. Ejus meminerunt Hieronymiana apographa, ut Epternacense ad finem laterculi subtexens: *Et sancti Benedicti abbatis*; Corbeiense ad calcem etiam: *Et depositio B. Benedicti abbatis*; quæ in Lucensi primo loco posita sunt. Beda non minus simpliciter: *sancti Benedicti abbatis*, ad quæ videri potest breve Flori elogium à nostro diversum. Romanum parvum: *In Cassino castro, Benedicti abbatis.* Ado non longa oratione Sanctum ornavit, cujus potiorem partem mutuavit Noster, Notkerus totam sumpsit & aliquid addidit, non satis apte *Casinum Castrum* cum *Beneventana civitate* connectens. Rabano satis fuit dicere, quod *regulam monachorum scripserit cum magna discretione.* De Sanctissimi Patriarchæ rebus gestis, translationibus & miraculis fusissime tractavit Henschenius, quæ si non sufficiunt, videsis Acta Benedictinorum variis locis à Mabilione designatis. Supereſt Wandelberti encomiastica versificatio:

Tum duodena fide Benedicti & nomine fulget,
Cœnobiale decus, duce quo lætatur in orbe.

Serapionis. Qui hîc secundo loco notatur *Serapion*, mihi non adeo obvius est, quam pluribus visus fuerit; nec plane liquet, utrum ex Hieronymianis primum profluxerit. Ex variis Martyrologiorum efferendi modis faxo id colligas. In præfatis Hieronymianis, decem circiter sociis præfigitur, hoc modo: *In Alexandriâ, Serapionis monachi, Josippi* &c. Hîc *martyrem* recoli, dubitari haud quaquam potest. Jam Romani parvi textum accipe: *Et Serapionis anachoretæ.* In eamdem sententiam loquitur Ado: *Eodem die, beati Serapionis anachoritæ.* Ego hîc *confessorem* intelligo, Adoni solo nomine cognitum, sine ulla patriæ, ætatis aut habitationis distinctione, ut, quem inter plures Serapiones indicent auctores illi, prorsus ignores. Nec tenebras dissipant Rabanus & Notkerus; hîc *Alexandriam* signans, sic loquitur, ut Hieronymiana secutus videatur, tametsi in Rabano legisset, *depositio Serapionis.* Quid Noster? *Alexandriam* quoque legit, fateor, at ex toto sensu patet; *Serapionem* aliquem *confessorem* indigitari. Quem obsecro? An *Arsinoïtem?* An *Sidonium?* An *episcopum Thmueos*, de quibus hoc die Henschenius? An qui ex Baronii mente, ab Arianis exilium passus est? An *Sindoneum* vel *Sindonitem*, qui à Bollando XXIII Januarii pag. 508 col. 2 indicatus, nescio quo casu, in Actis nostris hactenus præteritus est? Multa hîc quæro, quæ ad XXI Octobris, operosioris disquisitionis materiam præbere poterunt. Vide Henschenium hîc, ac paucis Tillemontium tomo 8 pag. 618, & alibi.

Lupicini. *Lupicinum* primus consignavit Ado, brevi contentus elogio, quod Usuardus altera parte truncavit. Notkerus multa de suo addidit ex ipsa, ni fallor, vita; quæ à coævo scripta in Actis reproducitur. Pro textus Usuardini germana simplicitate abunde sufficiant citati codices tum Mss. tum impressi.

AUCTARIA.

PULSANEN. Pro singulari, opinor, in Patriarcham reverentia, ita de Benedicto enuntiat: *Apud castrum Casinum, sanctissimi Benedicti confessoris atque abbatis.*

BELINUS item in hoc solum à puritate deficit, quod scribat *beatissimi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Puri etiam sunt, pauciſſimis exceptis, iis nempe verbis quæ adjiciunt, *in Dialogorum libro secundo beatus scribit* &c.

CENTULEN. De Benedicto jam dicta verba etiam interjicit. In Serapione purus est. Breve Lupicini elogium rescindit. Tum in fine proprium loci: *Cœnobio Centula, translatio sancti Vigoris episcopi* [Baiocensis] *& confessoris.* Vide Prætermissos, ubi rejicitur ad 1 Novembris.

Vigoris.

ANTVERPIEN-MAJ. De Benedicto addit *in Dialogorum libris*, ut scripsit Ado. De Serapione cum textu. *Et in territorio Lugdunensi, sancti Lupicini abbatis Virensium* [Jurensium,] *cujus vita sanctitatis & miraculorum gloria illustris fuit, Corpus ejus in finibus Vesontionum, apud Latonense monasterium celebratur.* Hæc est altera encomii Adoniani pars ab Usuardo rescissa, in qua tamen legitur *Laocense*; alii scribunt *Lauconense*; Mosander *Lacionense.* Videantur Acta. *De Lupicino*

BRUXELLEN. In Benedicto convenit cum codicibus mediæ notæ. In Serapione purus, sic de Lupicino: *In territorio Lugdunensi, sancti Lupicini abbatis Virensium magnifici. Cujus vita... Et corpus ejus in finibus Vesontionum in Laoconensi monasterio celebratur.*

HAGENOYEN. Hoc peculiare habet, quod totam fere sancti Benedicti vitam non longa laudatione complectatur, hisce verbis: *Hic cum foret juvenis scholas seculares reliquit & scholis divinis se tradidit. Et cum tentationes sentiret inter urticas & vepres se projecit, & curatus est.* *De sancto Benedicto.*

Hunc

Hunc ſolus Romanus in ſpecu latitantem per tres annos ſolus ſcivit, cui & ille victum miniſtravit. Hic ſpiritu prophetiæ claruit & monachorum regulas ſcripſit. Diſcretionem immundorum nimiam accepit à Domino. Abbas factus, durus ſecundum regulam fratribus diſſolutis erat, unde vitreum vas cum veneno ſibi ab eis oblatum, ſigno crucis confregit; & ad locum ſolitudinis ſuæ perrexit, ubi poſtmodum multis claruit virtutibus, ob quas multi ad eum quotidie veniebant, & ideo ibidem duodecim monaſteria conſtruebat. Hic etiam præterea in contemplationis gratia ſingularis erat, & etiam viſiones ſpirituales videbat, hoc eſt animam ſororis ſuæ Scholaſticæ & Germani epiſcopi Capuani ab angelis in cælum ferri vidit. Diem etiam ſui exitus ante annum ſibi Dominus revelavit, quem & fratribus non abſcondit. Ante ſextum vero diem ſui obitus febribus languere cœpit, & ſexto die in oratorium ſe portari fecit, & ſepulchrum ſibi aperiri, & tunc Communionem accepit, & inter diſcipulorum manus, erectis in cælum manibus, ultimum ſpiritum inter verba orationis efflavit.

AMBIAN. *Ipſo die, tranſlatio ſancti Firmini epiſcopi & confeſſoris.* Colitur XXV Septembris. *Tranſlat. Firmini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Benedicti abbatis. Serapionis anachoretæ. Lupicini abbatis, fratris ſancti Romani abbatis.*

EDITIO LUBECO-COL. Vix quidquam differt à codicibus mediæ notæ.

GREVEN. *Joſephi. Ammonis.* Ex Hieronym. *In Hibernia, Endei abbatis. Amos eremitæ & confeſſoris.* Inter Prætermiſſos rejicitur ad IV Octobris. *Romæ, Felicitatis viduæ.* Ad XXIII Novembris. *Hic fecit Deus luminaria rerum. Item beati Benedicti monachi, de quo Gregorius refert 3. Dialog. quod ætate juvenis, ſed moribus grandævus, à Gothis in clibanum ſuccenſum projectus & incluſus, altera die illæſus penitus inventus ſit.* Hic remittendus eſt ad diem XXIII Martii. *Endei. Amos. Felicitatis. Benedicti alterius.*

MOLAN. Agit de ſolo hoc Benedicto, expreſſius deſignans Gregorii locum, nempe 3 Dialog. cap. 18. In aliis editionibus: *Die vigeſima prima, ſancti patris & confeſſoris Iacobi epiſcopi.* De ipſo videnda ſunt Acta noſtra. *Jacobi.*

XI *Kal.* *Die* 22.

APud Septimaniam civitate Biterris, depoſitio ſancti Afrodiſii epiſcopi & confeſſoris. Hic à beato Paulo Narbonenſi epiſcopo eidem urbi ordinatus antiſtes, fidei documentis præclarus virtutumque meritis ornatus, quievit in pace. *Afrodiſii.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Ad pauciſſima redit. Pro *civitate* legunt Herinien. & Munera-tus *civitatem.* Praten. *Byterris*, pejus Tornacen. *Biternis.* Supereſt varia *Afrodiſii* efformatio, pro qua Praten. *Afroſidii*: Herinien. *Afradiſii*: Munerat. *Affrodiſii*, quod legit etiam Greven. Optime, ni fallor, Molan. *Aphrodiſii*: ſervata nihilominus manuſcriptorum codicum fere omnium ſcribendi ratio, quam & in Actis præhabitam video.

OBSERVATIO. *Aphrodiſius*, ſeu *Afrodiſius*, utcumque demum ſcripſeris, nomen non explico. Ægyptius is, Græcus an Romanus fuerit, nuſquam traditur. Hoc compertum, à ſolo Uſuardo primum inventum atque in ſacris Faſtis conſignatum eſſe: opinor ex Actis ſancti Pauli Narbonenſis, ubi curſim dicitur, in hujus locum Biterris ordinatus, ut ab Henſchenio hîc oſtenditur; ubi monet, *hæc fere omnia eſſe, quæ de ſancto Afrodiſio dici ſecure queunt, cum aliæ narrationes non careant mendis*: quales non unas ex Maurolyco, Galeſinio & aliis merito rejiciendas exiſtimat. Porro antiquiores omnes Martyrologi Hieronym. Rom. parvum, Florus & Ado: Rabanus item, Wandelbertus, Notkerus & poſt eos recentiores alii, de *Paulo* ipſo, non de *Afrodiſio* hac die meminerunt. In Actis noſtris longa fit enumeratio Martyrologiorum, in quibus hac die, & aliorum in quibus Paulus XII Decembris refertur, at niſi vehementer fallor tota differentiæ cauſa, ſoli & uni Uſuardo imputanda eſt, à quo ferme ceteri acceperunt, qui XII Decembris Paulum conſignant. Pauli elogium Ado inter Feſtivitates Apoſtolorum retulit, Notkerus totum tranſumpſit, pauculis de ſuo adjectis. Ceterum Uſuardi auctoritas à Baronio ſociiſque Romani moderni emendatoribus aut contempta aut neglecta eſt, expuncto plane ex toto Martyrologio *Afrodiſii Biterrenſis* nomine, reſtitutoque *Paulo Narbonenſi* ex Hieronymianorum apographorum, Romani parvi, Adonis, reliquorumque conſenſu. Nolim cum Matricula Cartuſiæ Ultrajectenſis ſuſpicari, dubitatum à Baronio, Afrodiſiuſne pro *Epaphrodito* fuerit ab Uſuardo ſuppoſitus; nam diſtinctis utriuſque characteribus, diſcrimen apparet manifeſtiſſimum. Interim excluſo *Afrodiſio Biterrenſi*, locum occupavit *Epaphroditus Terracinenſis.* Nobis de vera Uſuardi lectione nulla prorſus videtur ſubeſſe poſſe controverſia, codicibus omnibus cum laterculo convenientibus. Et quamvis ad hodiernum Uſuardi textum minime ſpectet laudatus Paulus Narbonenſis, hîc tamen viſum eſt, Wandelberti de eo diſtichon ſubjicere: *Afrodiſii.*

Undecima antiſtes tribuit pia lumina Paulus,
Quo jure exultat proprio Narbona magiſtro.

AUCTA-

AUCTARIA.

Pauli. PULSANEN. Textui puro subdit: *Item sancti Pauli confessoris:* præterito episcopi titulo, ut faciunt codices alii præsertim Hieronymiani.

Pauli. ANTVERP-MAJ. *In Galliis civitate Narboniæ, natale sancti Pauli episcopi & confessoris, quem beati Apostoli, ordinatum urbi Narboniæ episcopum miserunt. Apud Chorintum, beati Dionisii episcopi, cujus eruditione & gratia, quam habuit in verbo Dei, multi fruuntur usque hodie.* *Dionysii.* Dionysius hic Corinthiacus, de quo etiam alii codices agunt, spectat ad VIII Aprilis. Sequitur in codice: *Civitate Biterris, depositio sancti Afrodisii episcopi & confessoris.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. A reliquis codicibus Usuardinis dissident; ita enim legunt: *In Galliis civitate Narbonæ, natale sancti Pauli episcopi, discipuli Apostolorum,* *De Paulo.* *qui à beato Paulo baptizatus, in Gallias directus, apud Narbonam episcopali dignitate donatus est.* *Saturnini & sociorum.* *In Africa, Saturnini & aliorum novem.* Abest totus Usuardi textus.

ROSWEYD. Post textum: *In Africa, Saturnini martyris & aliorum novem.* *Alexiani.* *Alexiani diaconi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Primo loco cum tribus supracitatis ponunt: *In Galliis civitate Narbona, natale sancti Pauli episcopi, discipuli Apostolorum, qui à beato Paulo baptizatus* &c. Secundo, de beato Saturnino martyre & sociis novem. Tertio ac ultimo, textum Usuardinum purum subjiciunt.

CENTULEN. Hæc habet: *In Galliis civitate Narbona, sancti Pauli episcopi & confessoris, quem beatus Paulus Apostolus ordinavit & ibidem direxit. Apud Chorintum, beati Dionysii episcopi, cujus eruditione & gratia, quam habuit in verbo Dei, multi fruuntur usque hodie. Civitate Biterris, sancti Afrodisii episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. Incipit etiam à Paulo, cujus elogium ex Adone nonnihil interpolavit. Afrodisium habet secundo loco, & in eo purus est. Tertio refert Dionysium, ut supra. Denique: *Saturnini & soc. ix.* *In Africa, beati Saturnini & aliorum novem.*

HAGENOYEN. De Paulo, ut ANTVERP. supra. Sequitur Afrodisius, ut in textu. Tertio loco de Saturnino & sociis. Demum: *Item Fidelis.* *Fidelis martyris.* Colitur hic die sequenti.

PLESCHIONEN. *In Africa, sanctorum Fidelis,* *Fidelis & sociorum.* *Saturnini & aliorum novem.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Afradisii episcopi & confessoris.* Notat deinde ad marginem, in Romano Martyrologio Epaphroditum pro Afrodisio positum.

De Paulo. VATICAN. signatus num. 5949, omisso textu sic legit: *Natalis sancti Pauli episcopi, qui à beato Paulo Apostolo, eum ad Hispanias prædicandi gratia pergeret, apud urbem Narbonam relictus, prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis coronatus quievit.* Vide quæ dicentur XII Decembris. Sequitur: *In Africa, sanctorum Fidelis &c.* *Fidelis, Saturnini & aliorum novem.*

FLORENTIN. In fine: *Apud prædictam Narbonam, sancti Pauli episcopi & confessoris. In Africa, sanctorum martyrum. Saturnini & aliorum novem.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Galliis* &c. ut ANTVERP. supra. Sequitur: *In Africa, beati Saturnini & aliorum novem martyrum, qui pro nomine Christi occisi sunt.* Tertio loco textus purus subjungitur.

BELIN. Prima editio eadem plane habet, quæ ex ANTVERP. superius descripsimus; at in altera, textus superadditus est hoc modo: *Apud Septiviaviam* [Septimaniam] *civitate Bituris* &c.

GREVEN. *In Africa, Saturnini, Dieroni & aliorum octo martyrum. Item Arionis.* *Saturnini & sociorum.* *Arionis.* De his consule Florentinium & Acta hoc die. *Thomæ Comitis Lancastriæ & martyris.* Vide quæ de eo dicuntur in indice Prætermissorum. *Alexiani diaconi. Romæ, Theodolæ martyris.* *Alexiani.* *Theodolæ.* Quæ ut ignota prætermittitur. *Item secundum aliquos hîc, natale sancti Pauli Narbonensis episcopi, qui in pridie Idus Decembris ponitur. Catherinæ viduæ & virginis.* *Catharinæ.* Miror inter Prætermissos non esse notatam, quandoquidem in Romano hac die expresse ponatur. Vide Acta XXIV Martii.

MOLAN. Idem habet de Paulo Narbonensi auctarium, quod ex ANTVERP. dedimus, cui præterea subjungit: *Eodem die, monasterio quod Eike dicitur, sanctarum virginum Herlindis & Relindis germanarum, & religiosarum, gloriosarum in miraculis. Trecas, depositio sancti Cameliani antistitis.* *Herlindis & Relindis.* *Cameliani.* Dein typis minutioribus: *Leæ viduæ, de qua beatus Hieronymus scribit, quod viro defuncto conversa est, & monasterii princeps & virginum mater effecta. Catharinæ viduæ, filiæ beatæ Birgittæ, quam canonizavit Urbanus VI. Divioni, sancti confessoris Hilarii. Item Carthagine, Octaviani archidiaconi, martyris, cum multis millibus virorum & mulierum, de quibus Gregorius Turon. lib. 2 Hist. Fran. cap. 3. in fine.* *Leæ viduæ.* *Catharinæ.* *Hilarii.* *Octaviani.* De Cameliano & Hilario vide Prætermissos. In Posterioribus omittitur Paulus. De Saturnino ut reliqui. De Cameliano ut in prima. Sequitur: *Die vigesima secunda, sancti hieromartyris Basilei, presbyteri Ancyranæ ecclesiæ. In monasterio quod Eike dicitur, translatio sanctarum virginum Herlindis & Relindis germanarum.* *Basilei.* *Translat. Herlind. &c* Dein aliis litteris: *Parthenopoli civitate,* [Magdeburgi Saxonum] *beatæ Margaretæ, quæ contracta dicitur, virginis multæ patientiæ, de cujus vita liber exstat.* *Margaretæ.* In Actis prætermittitur.

Die 23.

X. Kal.

Victoriani & sociorum. IN Africa, sanctorum martyrum Victoriani, Frumentii & alterius Frumentii & duorum germanorum, qui persecutione Wandalica, ut scribit Victor Africanus episcopus, sub Hunerico rege, pro constantia catholicæ confessionis, immanissimis supplicis excruciati, egregio martyrio coronati sunt. *Theodori.* In Antiochia, sancti Theodori presbiteri. *Juliani.* Civitate Cæsarea, sancti Juliani.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. In codice Roſweydi legitur *Frumentii & Frumentii*, expuncta voce *alterius*. Lego *Wandalica*, ut omnino ſcribendum & legendum eſt, efformatione & pronuntiatione nobis, Germanis, aliiſque affinibus propria, de qua nil opus eſt plura notare. Praten. Pulſanen. Muneratus & alii ſcribunt *Vuandalica*: Tornacen. *Wuandalica*: Belinus *Vandalica*. Munerat. pro *epiſcopus*, poſuit *apoſtolus*. Codex Roſweydi male ponit *Honerifico*, non multo melius Pulſanen. *Honorio*. Belin. *Honorico*. Munerat. & Greven. *Honerico*. Evidens eſt agi hîc de *Hunerico* vel *Hunnerico*, ut promiſcue ſcribitur. Munerati tranſpoſitio, *coronati ſunt martyrio*, nihil in ſenſu immutat. Solus Belinus pro *Theodori* habet *Theodoli*, atque hinc Baronii *Theodulum* prodiiſſe verosimile eſt. Grevenus & Molanus. *In civitate*; redundat præpoſitio. *Affrica*, *Aphrica*, *martirum*, *ſupplitiis*, *Ceſarea*; menda ſunt paſſim obvia. Codex Roſweydi deficit in voce penultima, *ſancti*.

OBSERVATIO. Illuſtris Africanorum martyrum claſſis plane abeſt ab Hieronymianis apographis, Beda genuino, Wandelberto & Rabano. Primus eam conſignaſſe reperitur auctor Romani parvi diſtincte & clare: *In Africa, martyrum Victoriani, Frumentii, item Frumentii, & duorum germanorum, Wandalica perſecutione, ſub Hunnerico rege paſſorum.* Hinc eadem claſſis ab Adone eruta, brevi elogio exornata eſt. Adonis ſequaces & deſcriptores eſſe Uſuardum & Notkerum, jam ſæpe dictum & demonſtratum eſt. Hic præfatum elogium fere immutatum tranſumpſit; Noſter paucula inſeruit, nempe, *ut ſcribit Victor Africanus epiſcopus*. Cetera ab Adone accepta eſſe, nimis quam manifeſtum exiſtimo. Plura in Actis circa hoſce martyres annotata & illuſtrata invenies. Atque inter alia, correctas variorum hallucinationes circa horum ſanctorum martyrum veram patriam, palæſtram, ætatem; quæ omnia ex ipſis glorioſorum martyriorum Actis, ex Victore Vitenſi illic productis, egregie confirmantur. Ex Hieronymianis apographis ab Uſuardo educti ſunt *Theodorus* presbyter Antiochenus & *Julianus* Cæſarienſis: ille ſatis diſtincte poſitus, atque iiſdem plane verbis à Notkero expreſſus: hic autem ex aliqua cohorte abſtractus, quæ Florentinium & Henſchenium non parum exercuit, tum ut vera nomina, tum ut martyrii locum (ſiquidem omnes martyres vere fuerint, ut in hiſce codicibus ſupponitur) accurate deſignarent. Ea diſcutere cum hujus loci non ſit, citatos auctores conſulat, cujus plura ſcire interfuerit. Interim Noſter prudenter lauream reticuit. Unde vero *confeſſorem* dumtaxat fuiſſe *Julianum* certo diſcere Baronius potuerit, equidem explorare nequeo. Satis nobis & abunde ſit, textus Uſuardini fontem & germanitatem comprobaſſe. Satis mira eſt Wandelbertina combinatio, dum *Felicem Africanum* cum *Theodoro Antiocheno* & *Juliano Cæſarienſi* diſticho ſuo ita videtur innectere, acſi eodem tempore, eodem loco, & eodem martyrio coronati fuiſſent; quamvis & alibi hoc recurrat. Sic canit:

Felix hinc decimum & Theodorus cum Juliano
Ornant, eximia virtutum laude ferendi.

Obſervatio Illuſtris Africanorum martyrum claſſis plane abeſt ab Hieronymianis *Victoriani & ſociorum.*

AUCTARIA.

ANTVERPIEN. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. & codices octo alii, quos mediæ notæ appellare ſolemus, in prima annuntiatione puriſſimi omnes, in duabus ultimis, *Theodori* & *Iuliani* deficiunt.

ANTVERP-MAJ. Cum prioribus fere convenit, ſed legit cum CENTULEN, *Victorini*, & addit in fine: *Apud Africam, beati Imdelis*, voluit dicere *Fidelis*, ſocii *Felicis*. *Fidelis.*

CENTULEN. Sic habet: *In Africa, ſanctorum martyrum Victorini, Frumentii, & alterius Frumentii, & duorum germanorum, qui in magiſſimis* [lege *immaniſſimis*] *ſuppliciis cruciati, glorioſe coronati ſunt. In Africa, beati Fidelis martyris.*

BRUXELLEN. In Victoriano & ſociis fere purus eſt. Sequitur: *Adhuc in Africa, natale ſancti Felicis martyris. Item in Antiochia, ſancti Theodori presbyteri & martyris. Civitate Cæſarea, ſancti Iuliani. Et ſanctæ Fidis martyris.* Videtur hæc *Fides* eſſe, quæ VI Octobris colitur, ut habes in catalogo Prætermiſſorum. *Felicis.* *Fidis.*

HAGENOYEN. Purus item in Victoriano & ſociis, ſecundo loco ſic ſcribit: *In Antiochia, ſancti Theodorici* [Theodori] *presbyteri & martyris, qui alapis multis eſt cæſus Super ſcampnum ligatus in tantum extenditur, ut octo pedum longus videretur. Poſt hæc duæ lampades ardentes, ejus lateri ſunt appoſitæ, tandem occiſus eſt gladio.* Videndum, an hîc non indicetur *Theodoricus* vel *Theodoritus* Antiochiæ ſub Juliano apoſtata paſſus, de quo cum Uſuardo agimus XXIII Octobris. Sequitur in codice ultima annuntiatio pura: *Civitate Cæſarea, ſancti Iuliani.* *De Theodoro*

PLESCHIONEN. & VATICAN. ſignatus num. 5949: *In Antiochia, ſancti Theodori presbyteri, Pauli & Pauli, Iuliani, Sabini.* Vide Acta, ubi hos male conjunctos obſervabis. *Pauli & ſociorum.*

ALTEMPS. *In monaſterio Berkingenſi, ſanctæ Hildæ abbatiſſæ: Et die ſequenti.* Imo vere die *Hildæ.* ſequenti colitur, vocaturque ab aliis *Hildelitha.*

BURDEGALEN. *Inventio ſancti Lupi Andegavenſis epiſcopi.* Inter Prætermiſſos remittitur ad diem natalem, XVII Octobris. *Invent. S. Lupi.*

EDITIO LUBECO-COL. Antepenultimo loco interserit : *Apud Africam, natale sancti Fidelis martyris.* Cetera satis pura est. *Fidelis.*

GREVEN. *In Africa, beati Fidelis martyris. Item Piomoli* [aliis *Thiomoli* ex Hieronym.] *Felicis. Theoderici martyris.* Inter Prætermissos rejicitur ad XXIII Octobris, ubi male citatur editio LUBECO-COL. quæ de eo non meminit. *Fidelis. Piomoli. Felicis. Theoderici.*

MOLAN. *In Africa, natale Felicis & aliorum viginti.* Ita prima editio. In aliis sic habet: *Die vigesima tertia, sacrosancti martyris Niconis & ministrorum discipulorum ejus, cum ipso martyrizatorum. Bergis, elevatio sancti Winoci abbatis. Hilariæ viduæ.* An hæc mater S. Afræ, an alia fuerit, divinari necdum potest. Vide etiam Prætermissos. *Felicis & alior. 20. Niconis & socior. Elevat. Winoci.*

IX *Kal.* *Die* 24.

ROmæ, passio beati Pigmenii presbiteri. Hic Julianum apostatam à puero nutrivit & sacris litteris erudivit, à quo ipse postea in Tyberim pro fide Christi necatus est. In Mauritania, natalis sanctorum Romuli & Secundoli fratrum, qui pro Christo passi sunt. Apud Syriam, sancti Seleuci. Item in Phrygia, sancti Agapiti. *Pigmenii. Romuli & Secundoli. Seleuci. Agapiti.*

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Addi possent omnes codices mediæ notæ; ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Antverp. & Max-Lubec. pro *Pigmenii presbyteri*, male ponunt *episcopi*, Pulsanen. nullam dignitatem adiunxit. Rursus Antverp. & Max-Lubec. pro *nutrivit* habent *enutrivit. Litteris sacris* in Greven & Molan. perinde est. *Fratrum* omnes codices legunt, exceptis Antverp. & Max-Lubec. Hi etiam scribunt *Siriam* cum Tornacensi. Restitui *Phrygia* cum Molano, tametsi codices plerique, ut Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. & Greven. legant *Frigia*; Praten. *Phrigia*, Rosweyd. *Frygia.* Fere exciderat monere, solum Muneratum pro *Secundoli*, legere *Secundi*, ut est in Romano moderno. Grevenus & Molanus ab aliis in eo discrepant, quod Agapitum Seleuco anteponant.

Pigmenii. OBSERVATIO. *Pigmenium* hîc denuo ignorant citati pridie Martyrologi, apographa Hieronymiana, Beda, Florus, Rabanus, Wandelbertus; memorant alii, quorum semper antesignanus auctor Romani parvi, à quo primum nominatus & relatus est; his verbis: *Romæ, Pigmenii presbyteri & martyris, sepulti in cœmeterio Pontiani.* His non contentus Ado, longum elogium contexuit, probabiliter ex Actis sanctæ Bibianæ, in hac parte ut minimum valde depravatis. Viderat ea olim Bollandus, notaveratque IV Januarii in *Dafrosa*; hujus, *Flaviani, Pigmenii, Bibianæ, & aliorum Acta permissa esse, & ejusmodi, ut haud levi emendatione egerent.* Henschenius vero hoc die, discussis cum Baronio præfatorum Actorum fictionibus, iisque præsertim, quæ in Adonis elogio continentur, indigna plane censuit, quæ operi nostro insererentur. Quid si igitur placeat Tillemontii conjectura tomo 5 à pag. 119 & pag. 633, de *Epigmenio* & *Pigmenio*, qui ambo hoc die in Romano moderno referuntur, in unum conflandis? Certè sic manebit vera rei substantia, rescissis falsis circumstantiis. Hæc examinanda remittimus ad Acta, XIV Septembris, ubi agetur de *Crescentio puero*, à prædicto *Epigmenio* baptizato. Interim totam Adonis historiam transumpsit Notkerus, Noster ita contraxit, ut cum brevitate sua, non item cum veritate conveniat. Atque hæc hactenus pro textu satis clara & plana sunt.

At non æque pervium est, *Romulum* cum *Secundolo* connectere & quidem fraternitatis vinculo, ut facit Usuardus, verosimillime à vero aberrans, primus ipse talis confusionis artifex, quemadmodum ex Actis nostris manifeste colligitur. Neque enim ulli Hieronymiani codices, ex quibus solis eos Noster decerpere potuit, ita *Romulum* & *Secundolum* conjungunt, ut vel populares esse videantur, quamvis utrumque nomen exprimant. *Romulus* avulsus est ab insigni manipulo martyrum, qui cum *Timolao* in *Cæsarea Palestinæ* coronatus est, ut ex Eusebio in Actis refertur. *Secundolus* vero ad aliam plane classem pertinet, quæ *in Mauritania* triumphavit. Potuit fortasse Wandelbertum vidisse Usuardus, ubi hunc versiculum legerit: *Romulus & nonam pariterque Secundolus implet.* *Romuli & Secundoli.*

Interim qualiscumque lectio, Usuardi genuina est, atque in omnibus codicibus tum manuscriptis, tum excusis plane conformis, etiam in Centulensi, qui, ut in Auctariis patebit, sola phrasi à textu discrepat, fratris tamen titulo abstinens. Quid Baronium moverit, ut pro Secundolo, *Secundum* supponeret, nec hîc divino. *Seleucus* item & *Agapitus* ex *Seleuci. Agapiti.*

ex Hieronymianis apographis profluunt, unde à Nostro & in Actis positi absque ullo titulo, quidquid Seleucum *confessorem* faciat Baronius, Agapitum *episcopum*. Nam si de eo Agapito agitur, qui in Hieronymianis etiam sub *Agapi* nomine occurrit; is vere Timolai socius fuit, adeoque martyr Cæsariensis. An forte aliunde sumptus, & *Synadæ episcopus* fuerit, non satis perspicio: tacet Florentinius; Castellanus in Martyrologio universali ab Henschenio dissentit. De cetero certa nobis & indubitata videtur Usuardi lectio in laterculo proposita, quamvis fortasse sola penultima annuntiatio vera dici possit; utpote in omnibus Hieronymianis primo loco disertissimè posita; ubi siquis titulus; non *confessoris* certe, sed *martyris* apponendus videtur.

AUCTARIA.

IN *Tyberim necatus est* legunt codices omnes, pro textus puritate citati. Melius Ado, *de ponte præcipitatus est*; idque imitati sunt codices ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In quo solum ab Usuardina simplicitate deficiunt.

ANTVERP-MAJ. Hic mutilus est, sic legens: *Romæ, natale sancti Pigmenii presbyteri. Hic Iulianum apostatam atque impium à puero nutrivit, & litteris etiam sacris erudivit. In Siria, natale sancti Eleuci. Ipso die, sanctorum Romuli & Secunduli, qui apud Mauritaniam pro Christo passi sunt.* *Textus mutilus.*

CENTULEN. Modo suo: *Romæ, sancti Pigmenii presbyteri & martyris. In Syria, sancti Seleuci. In Frigia, sancti Agapiti. Ipso die, sanctorum Romuli & Secundoli, qui apud Mauritaniam pro Christo passi sunt.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Pigmenii elogium ex Adone non parum interpolatum repræsentat. Dein cum textu: *In Mauritania, sanctorum Romuli & Secundoli fratrum & martyrum, qui pro Christo passi sunt. Apud Syriam, sancti Selencii* [vult dicere *Seleuci.*] *In Frigia, sancti Agapiti. Item sancti Lini martyris.* De quo vide Prætermissos. *Lini.*

HAGENOYEN. Alia de Pigmenio commentus est, ut facile fabulosis fabulosa exornantur. Sed iis repetendis non immoramur. In Romulo & Secundolo purus est, nisi quod pro *Romuli*, scribat *Remuli*. Sequitur: *Apud Syriam, sancti Seleucii martyris. Item in Frigia, sancti Agapiti martyris.*

In AQUICINCTINI collatione cum Usuardo Molani secundæ editionis facta, sic habetur: *Post S. Agapiti, addit: Item sanctorum Agapiti, Romuli (vel forte Romici, nec enim potest commode legi) & Rogati.* *Agapiti & sociorum.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130, adjiciunt: *Eodem die, sanctorum Victoris & Coronæ.* Proprium diem invenies in Prætermissis, nempe XIV Maii. *Victoris & Coronæ.*

PLESCHIONEN. Convenit cum Aquicinctino, clarius exprimens: *In Africa, sancti Agapiti, Romuli, Rogati.* Quam apta sit ea conjunctio, vide in Actis, ubi melius suis locis tribuuntur.

MARTIC-CARTUS-ULTRAJECT. Solita brevitate: *Pigmenii presbyteri & martyris, Romuli & Secundoli fratrum martyrum.*

VATICAN. num. 5949: *In Syria, sancti Seleucii. In Africa, sancti Agapiti, Romuli & Rogati, sociorum.* *Agapiti & Seleucii.*

CODEX. STROZZ. *Apud Præsidem* [Persidem] *sancti Simeonis archiepiscopi.* De quo plura in *Simeonis.* Prætermissis.

EDITIO LUBECO-COL. De Pigmenio pure usque ad *erudivit.* Subdit deinde: *A quo ipse ex Adone. postea in Tyberim pro fide Christi de ponte præcipitatus est. Cujus corpus inventum & collectum, sepultum est in cimiterio Fonciani, non longe à sanctis Abdon & Sennen. In Mauritania, sanctorum Romuli & Secundoli fratrum, qui pro Christo & fide catholica passi sunt. Apud Syriam, sancti Seleuci confessoris. In Phrygia, sancti Agapiti martyris. Opido Tridentino, passio sancti Simonis pueri & martyris.* *de Pigmenio* *Simonis pueri & pueri.*

BELIN. In textu non omnino purus, addit in fine: *Apud Persidem, sancti Symeonis archiepiscopi.* Est is qui colitur XXI Aprilis. *Symeonis.*

GREVEN. *Saturnini, Cirini martyrum. Apud Tridentum, beati Symeonis pueri, novi martyris, anno Domini* MCCCCLXXV *in hebdomada sancta à Iudeis crudeliter occisi. Cujus sanctitati Deus per crebra miracula testimonium præbuit. Kanini confessoris. Jobiæ virginis, filiæ regis Persarum.* Vide catalogum Prætermissorum. *Saturnini & Cirini.* *Symonis pueri.* *Kanini.* *Jobiæ.*

MOLAN. *Apud Persidem, sancti Simeonis archiepiscopi.* Sequitur typis minoribus: *Apud Tridentum, passio beati Simeonis pueri, novi martyris, anno Domini* MCCCCLXXV *in hebdomada sancta à Judæis crudeliter occisi. Daventriæ, obiit Florentius presbyter, qui fratres de communi vita instituit. Cujus vitam Thomas à Kempis scripsit.* Hæc prima editio. Aliæ: *Tridenti, passio beati Simonis pueri. In monasterio Vuasteno, sanctæ Catharinæ abbatissæ, filiæ beatæ Birgittæ. Die vigesima quarta, præfestum Euangelismi.* Dein aliis litteris: *Cæsareæ, sanctorum octo martyrum, Timolai, Dionysii, Romuli, Pausæ, Alexandri, Alexandri, Agapii & Dionysii. Daventriæ* &c. De martyribus Cæsariensibus videantur Acta. *Simeonis.* *Simonis.* *Florentii.* *Catharinæ.* *Timolai & sociorum.*

VIII *Kal.* *Die* 25.

APud Nazareth civitatem Galilææ, Annunciatio Dominica. In Sirmio, passio beati Hircnei episcopi, tempore Maximiani imperatoris, qui primò tormentis acerrimis vexatus, dein diebus plurimis in carcere cruciatus, novissimè abscisso capite consummatus est. Romæ, sancti Cyrini martyris, qui à rege Claudio, post facultatum amissionem, post carceris squalorem, post multorum verberum afflictio- *Annuntiationis.* *Irenæi.* *Cyrini.*

Dulæ. afflictionem gladio interfectus est. Nicomediæ, natalis Dulæ cujus-
dam militis ancillæ, quæ pro castitate occisa est. In Antro insula,
Hermelandi. sancti Hermelandi abbatis, cujus glorioſa conversatio miraculorum
collaudatur præconio.

NOTA. Codicem Usuardinum ex omni parte genuinum & purum, nullum hodie reperio. Ex omni, inquam parte; nam multi in pauciſſimis deficiunt, eaque ratione viam satis commodam textui eruendo aperiunt. Sic Belinus sola transpositione aberrat, *Cyrinum* anteponens *Irenæo*; qua in re cum solus & unicus sit, ab omnimoda puritate certo excluditur. Pratensis nævo infectus est, cum pro *Dulæ* scribat *Theolæ*, in quo licet tres alios codices Aquicinctinum, Marchianensem & Rosweydinum consentientes habeat, nihilo magis simplicitatem Usuardinam repræsentat. Et quidem Rosweydi codex purus esset, nisi tertio loco inepte immiscceret: *Item natale sanctorum nongentorum.* Herinensis item à puritate deficit, primam annuntiationem sic exprimens: *Apud Nazareth civitatem Galilææ, ut fides Catholica credit, adorat & prædicat; Virginem Mariam Dominum paituram, Gabriel angelus venerando salutat.* Quæ verba ex aliquo Beda Ms. Tornacensi, inter Bedæ Auctaria, etiam connumerata invenies. In Tornacensi Usuardo deest solum *Irenæi* elogium. In Pulsanensi expunctus *Hermelandus.* Atque item in Antverp. & Max-Lubec., ubi & *Cyrini* elogium præterissum est. Muneratus pluribus mendis, opinor typographicis, deformis est, sed præcipuus error, quod post *Annuntiatio Dominica*, adjungat, *quæ alio nomine dicitur Incarnatio Domini nostri Jesu Christi.* Sic Grevenus & Molanus excludendi, quia soli incipiunt hoc modo: *Jesus Christus Dominus noster passus est.* Codicum aliorum accessiones suo loco exhibebimus. Interim ex jam citatis citandisque, germana Usuardi simplicitas ea ratione elicita, quod in laterculi sententiam plerique omnes consipirent, ut collatis defectibus excessibusque facillime datur intelligi. His positis.

Annuntiationis. OBSERVATIO. Supereſt fontes indicare, ex quibus Usuardum sua hausisse credimus. Ac primo quidem, hæc est Hieronymianorum omnium concors hodierna commemoratio: *Hierosolymis Dominus Jesus Christus crucifixus est.* At non ita conveniunt in ejus *Annuntiatione* aut *Conceptione*, quæ in Epternacensi plane desideratur. Hæc in Beda brevissime ponitur: *Annuntiatio Dominica.* Rabanus scripsit: *Annuntiatio Dominicæ incarnationis.* Romanum parvum: *Annuntiatio Dominica & Crucifixio.* Ado autem, resciſſa Crucifixione, nec Hieronymiana nec Romanum parvum ex toto secutus, Bedam non nihil auxit, præfixa nempe *civitate Nazareth*, in qua mysterium peractum est; ea plane phrasi, quam ex ipso Noster in laterculum suum transtulit. Adonem hîc Rosweydi intelligo, non qualis à Mosandro editus est, in quo & Crucifixio, & Jacobi Apostoli martyrium, cum immolatione Isaac aliisque Christi typis hoc die conjunguntur. Notkerus Bedæ, Rabani & Adonis verba in unum commiscuit. De hac solennitate nihil est quod Henschenii commentario magnopere superaddi possit aut debeat. Audi modo Wandelbertum:

Angelus octava venturum nuntiat agnum.
Agnus & ipse cruce mundi pro morte levatur.

Irenæi. Qui hîc secundo loco est, sic quarto & ultimo memoratur in Romano parvo: *Apud Sirmium, Irenæi episcopi & martyris*, quo etiam ordine refertur ab Adone cum elogio, quod totum in Notkerum transiit, à Nostro modice attemperatum, sic tamen, ut nihil non ex eodem acceperit. *Irenæi Sirmiensis* Acta procul dubio olim vidit Ado, quæ multis seculis neglecta, à Joanne Gamansio nostro primum eruta sunt, à Papebrochio edita & illustrata, græcè etiam floridiori oratione, ad voluminis calcem adjecta. Latina ipsa, inter sincera & selecta merito à Ruinartio computata sunt à pag. 432, de quibus videri etiam potest Tillemontius tomo 5 à pag. 250. Quod vero *Irenæus* in Actis editis passus dicatur VIII *Idus* seu VI *Aprilis*, potuit olim lectum esse VIII *Kal. Aprilis.* Variant Martyrologia. Ego Sirmiensem Irenæum in Hieronymianis VI Aprilis nullus deprehendo: fateor in Floro & Rabano signari, imo à Notkero utroque die; servandam tamen, nec quidquam immutandam antiquam Martyrologorum nostrorum lectionem, plane censeo.

Cyrini. *Cyrinus*, aliis *Quirinus*, in Romano parvo & Adone tertium locum obtinet. Hic ex Beda, atque iisdem verbis sumpsere Rabanus & Notkerus, quæ ex Actis sancti Valentini, seu Marii, Marthæ & Abachum, de eo paucis recitant. Adonem nihilominus deserit Usuardus, aliam phrasim ex eodem fonte substituens. De præfatis Actis satis alibi dictum est, vide Henschenii commentarium, & alia, quæ recentius de Cyrino ibi traditta sunt, quorum compendium habet Tillemontius tomo 4 pag. 677. *Dula* ex Hieronymianis repetitur: *In Nicomedia, natale Dulæ.* Romanum parvum: *Nicomediæ, Dulæ martyris.* Beda & ex eo Rabanus: *Natale Dulæ, ancillæ militis, quæ pro castitate occisa est.* Ado utrumque textum conjunxit, quem ex ipso sibi vendicarunt Usuardus & Notkerus. Nec eorum quisquam est, qui *Theodolam* Hieronymianorum cum *Dula*, quæ forte à con-

Dulæ.

conditione nomen traxit, eamdem esse putaverit, quod tamen visum est Castellano in brevi notula ad Martyrologium universale, inde, meo quidem judicio, expungenda, repositio in textu non *Theolæ*, sed *Dulæ* nomine, quod in ipso Romano legitur. *Hermelandus* antiquioribus omnibus ignotus, ab Usuardo primum productus est; & recte in *Antro* Ligeris insula, modo fluminis aquis absorpta, non in *Andro*, tot terrarum spatiis divisa, quemadmodum male legit codex maximus Ultrajectinus, quem ad aliorum distinctionem, *Rosweydi* seu *Rosweydinum* nuncupare solemus. *Hermelandi.*

AUCTARIA.

De Annuntiatione ex Euangelio.

ANTVERP-MAJ. *In Nazareth civitate Galileæ, Annuntiatio Dominica, quando missus est Gabriel angelus à Deo in civitatem Galileæ ad beatam Mariam virginem, & dixit ei: Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Ipsa, ut vidit eum, mota est in introitu ejus, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait ei angelus: Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum; ecce concipies in utero & paries filium, & vocabis nomen ejus Iesum. Quæ tanto nuntio clarificata, Spiritu sancto fœcundata, ab illo, qui de illa carnem sumere dignatus est, præ omnibus sublimata, in æternum venerabiliter est benedicta. Apud Sirmium, natale sancti Hirenei episcopi & martyris, sub Maximiano imperatore. Romæ, sancti Cirini martyris.* In duabus ultimis purus est. Pro *Antro* insula, videtur legere *Antico*, sed pejus in margine corrigitur; in *Andro* insula.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post *Dominica*, subdunt: *Eodem die, Dominus noster Iesus Christus Hierosolymis crucifixus est & Isaac immolatus.* Item post *Romæ*, legunt, *in cœmeterio Pontiani.* Deficiunt omnes in annuntiatione ultima.

De Annuntiatione.

CENTULEN. *In Nazaret civitate Galyleæ, Annuntiatio Dominica, quando angelo annuntiante & virtute altissimi superveniente, Virgo intemerata filium Dei vivi paritura concepit. Eodem die Ierosolymis, idem Deus Dei filius crucifixus est à Judæis. In Sirmio, sancti Herenei episcopi & martyris. Romæ, sancti Cirini martyris. Nicomediæ, sanctæ Dullæ martyris. In Antro insula, sancti Erculandi abbatis.* Habes supra verum nomen.

De typis Christi.

BRUXELLEN. Solito auctior, multa hîc congerit: *Apud Nazareth civitatem Galileæ, Annuntiatio beatæ Mariæ semper virginis. Eadem die, plasmatio Adæ & ejectio ejus de paradyso. Apud agrum Damascenum, Abel primus martyr pro justitia occisus est. Quem Christus in Euangelio laudat, & quem nos in Canone Missæ quotidie nominamus. Eadem die, Melchisedech primus sacerdos, Abrahæ panem & vinum in figura Sacramenti Eucharistiæ immolavit. Et hic Melchisedech etiam Canoni Missæ inscriptus est. Ipso die, Abraham filium suum Isaac super altare obtulit Deo in figura Dominicæ passionis. Adhuc ipso die, transitus filiorum Israel per mare rubrum. Eadem die, decollatus est beatus Johannes Baptista. Apud Ierosolimam, Dominus noster Iesus Christus pro redemptione mundi crucifixus est. Et sanctus Jacobus Apostolus frater Domini ea die occisus est. Et sanctus Petrus de carcere Herodis per angelum liberatus. Romæ, sancti Cyrini martyris, qui post multorum verberum afflictionem interfectus à Claudio, & in Tybrim jactatus, in insula Licaoniæ inventus, in cimiterio Pontiani sepultus est, ut scribitur in passione sancti Valentini. Apud Smyrnum* [Sirmium] *sancti Hyrenei episcopi & martyris, qui tempore Maximiani imperatoris sub præside Probo, post acerrima tormenta capitis abscisione martyrium consummavit. In Nicomedia, sanctæ Dulie ancillæ .... Et depositio sancti Ermelendi abbatis & confessoris, cujus gloriosa conversatio, præconio laudatur miraculorum.*

Cyrini ex Beda.

HAGENOYEN. *Apud Nazareth Galileæ, Annuntiatio Dominica. Nota quod in hac die multa mirabilia facta sunt, quæ notantur in his versibus.*

Salve festa dies, quæ vulnera nostra coërces.
Angelus est missus. Est Christus in cruce passus.
*Est Adam factus & eodem * corpore lapsus.*
* alias *tempore.*
Ob meritum decimæ cadit Abel fratris ab ense.
Offert Melchisedech. Isaac supponitur aris.
*Est decollatus * Baptista Christi Joannes.*
* alias *Christi Baptista beatus.*
Est Petrus ereptus. Iacobus sub Herode peremptus.
Corpora Sanctorum cum Christo multa resurgunt;
*Latro dulce tamen cum * Christo suscipit amen.*
* alias *per Christum.*

Qui latro cum Christo crucifigitur, ubi Christum verum Deum confitetur, & veniam postulat & impetrat, & confractis cruribus in cruce spiritum reddidit creatori. In Syrimo [Sirmio] *passio beati Hyrenei episcopi & martyris* &c. cum textu. Pro *Antro* insula, legit *Nutro.*

Taraci & sociorum.

VICTORIN. Addit: *Eodem die, sanctorum Taraci, Probi & Andronici.* Spectant ad v Octobris.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Annuntiatio Dominicæ Incarnationis. Romæ, Cirini martyris. Hermelandi abbatis.*

Traseæ.

REG. SUECIÆ signatus num. 130. *Eodem die, sanctorum Taraci, Probi & Andronici. Apud Smirnam, beati Traseæ episcopi & martyris.* Remittitur ad xv Octobris.

consecrat. eccl. Florent.

FLORENTIN. *Ipso die, consecratio Cathedralis ecclesiæ Florentinæ, sanctæ Mariæ Floris, per summum Pontificem Eugenium IV anno Domini* MCCCCXXXVI. Quæ sequuntur obscura sunt: *Anno vero* MCCCCLXXXI *Sixtus IV, Pontifex jubileum, hoc ã* [puto dicere velle, *hoc est*] *plenariam indulgentiam concessit, & Innocentius VIII successor, primo anno pontificatus confirmavit.*

Ragnoberti.

DIVIONEN. S. Benigni. *Baiocas, sancti Ragnoberti episcopi & confessoris.* Ad xvi Maii.

De Annuntiatione.

EDITIO LUBECO-COL. *In Nazareth civitate Galileæ; incarnatio filii Dei. Et Annuntiatio beatæ virginis Mariæ, quando missus est Gabriel angelus ad eam, & dixit ei: Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ tanto nuntio clarificata, Spiritu sancto fœcundata; qui de illa carnem sumere dignatus est, ab illo præ omnibus sublimata, in æternum venerabiliter benedicta.* Sequitur de crucifixione, de Isaac, de Hyreneo, de Cyrino, de Dula, fere ut in BRUXELLEN. supra. *In Antro insula, sancti Hermelandi...* ut in textu.

Jacobi. Josiæ. Victorin. & socier.

GREVEN. *Passio sancti Jacobi majoris Apostoli. Item. Josiæ scribæ & martyris cum beato Jacobo decollati.* Vide Prætermissos. *In Nicea, Victorini, Alexandri, Eufratæ, Castulæ, Nicostrati,* Lucil-

Isaac. Abel &c. *Lucillæ & aliorum quadringentorum martyrum. Immolatio Isaac filii Abrahæ Patriarchæ. Item Abel justi, veteris testamenti protomartyris. Transitus filiorum Israel per mare rubrum. Victoria beati Michaëlis contra draconem. Item,* *Symeonis.* *Symeonis abbatis.* Vide Prætermissos. *In Altona castro comitatus de Marka, sancti* *Eynardi.* *Eynardi eremitæ & confessoris.* *Veronicæ.* *Veronicæ sanctæ matronæ cui Dominus imaginem faciei suæ sudario impressam reliquit.* De hac *Veronicæ* consule Prætermissos, Responsiones Papebrochii variis locis, & alios ab ipso citatos.

Molan. Litteris italicis, post *gladio interfectus est*, inserit ex Beda: *Scriptum est in passione sancti Valentini.* Aliæ editiones adjungunt: *Item ipso die, depositio sanctissimi Humberti,* *Humberti.* *episcopi & confessoris Christi, virtutibus & miraculis gloriosi. Eodem die, geneseos mundi.* Tum de Isaac, de transitu maris rubri, & victoria Michaëlis.

Die 26.

VII *Kal.*

Theodori & socior. *Castuli.* APud Pentapolim Libiæ, natalis sanctorum Theodori episcopi, Hirenei diaconi, Serapionis & Ammonii lectorum. Romæ via Lavicana, sancti Castoli martyris, qui, ut in gestis beati Sebastiani legitur, à persecutoribus tertiò appensus, tertiò auditus, in confessione Domini perseverans, missus est in foveam, & dimissa super eum massa arenaria, martyrio migravit ad Christum. In Sirmio, *Montani & Maximæ.* sanctorum Montani presbiteri & Maximæ in mare mersorum.

Conveniunt hodie *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Penthapolim* habent Munerat. & Greven. Scio legendum *Libyæ* fuit in consensu codicum omnino omnium, solo Molano excepto, putavi eorum lectionem in textu servandam. Sic iidem omnes habent *Hirenei* vel *Hyrenei.* Prætuli modum priorem, quod ita legant Praten. Herinien. Tornacen. & Grevenus, quidquid alibi legam *Irenæi.* Greven. & Molan. pro *Ammonii* male ponunt *Ammonis.* Præcipua difficultas in nomine *Castoli* vel *Castuli.* Certum est, antiquos omnes legere *Castuli.* Verum æque certum videtur Usuardum legisse *Castoli*, si vetustiorum nostrorum codicum auctoritate niti possumus. Atqui ita exprimunt Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. & Grevenus, quos hîc sequimur, etiam errantes. Pulsanen. forte ad majorem emphasim addit, *tertio in confessione*: atque item *martyrio coronatus migravit.* Turpiter labitur in fine, scribens: *In Sirmia, sancti Vincentii presbiteri & Maximini.* Reliquæ variantes lectiones, mera sunt librariorum sphalmata. Sic Munerat. *Maximæ in maxime in mare* &c. frustra repetito nomine *Maximæ.* Sic *tercio*, *harenaria*, *Syrmia*, *Smyrnio* &c.

Theodori & sociorum. OBSERVATIO. Prima *martyrum Pentapolitanorum* classis non obscure signatur in apographis Hieronymianis, sed luxatis hinc inde nominibus & tacita positione seu loco certaminis, qui in solo Epternacensi clarissime exprimitur: *In Pentapoli Libiæ, Theodori episcopi, Hirenei* &c. Romanum parvum socios non novit, aut certe studiose excludit, ita legens: *Apud Pentapolim Libyæ, Theodori episcopi.* In Adone tota nostra annuntiatio ad verbum posita est, quam ex ipso Notkerus quoque deduxit. Nec quidquam præterea de his Sanctis memoratu dignum reperitur, nisi cui adlubeat ex Dextrinis aut id genus commentis, speciosas fabellas degustare.

Castulus in laudatis codicibus Hieronymianis primo loco ponitur, cum ea diversitate *Castuli.* seu nominis seu loci sepulturæ, quæ ab Henschenio & Florentinio abunde explicatur. Primo item loco est in Romano parvo: *Romæ, sancti Castuli Zotarii palatii.* Hisce superadditum ab Adone elogium, ex Actis sancti Sebastiani, apud nos cap. 22 num. 83 verbatim desumptum. Quod hîc lectorem monitum volui, ne forte Flori elogium legens, existimet, alterum alteri umquam fuisse cognitum, eâ nempe causâ, quod in plerisque hîc ambo conveniant. Dicam quod res est, uterque ex eodem fonte eadem hausit, atque eatenus belle concordant, at ex solis reliquis constare potest, proprio singulos marte sua disposuisse. Notkerus de more Adonem secutus est; Noster solita compendii ratione utitur; Rabanus ex aliquo codice Hieronymiano paucula sua descripsit.

In *Montano* & *Maxima* consignandis, præeunt denuo Hieronymiana, concordes sunt *Montani & Maximæ.* reliqui Martyrologi omnes, solo Romano parvo excepto. De ipsis & quadraginta eorum sociis agunt Henschenius & Florentinius. Beda sic notat: *In Sirmio, Montani presbyteri, Maximæ uxoris ejus & aliorum* XL. Rabanus ultimam clausulam expunxit, quæ à Nostro quoque omissa est, servata à ceteris. Imo conjuges fuisse, tradunt præter Bedam, Hieronymiana, Ado, Rabanus, Notkerus, Wandelbertus & recentiores plurimi. Cur id

id Usuardus reticuerit, fateor me haud satis conjicere. Minus etiam intelligo, quid eum movere potuerit, ut neglectis Adonis verbis, qui eos in *fluvium præcipitatos* disertissime asserit, maluerit ipse scribere, *in mare mersorum*. An Sirmium civitatem esse plane mediterraneam, eum ignorasse dicemus? Id fatendum arbitror, cum & alibi Geographiæ non satis peritum fuisse Usuardum, satis ostenderimus. Nulla etiam de his Sanctis Acta supersunt; neque enim *Firmium* vel *Firmum* Italiæ, aut *Sexti-Firmium* Hispaniæ, salva veritate, eos transferri posse existimamus. Sit etiam locus sacris Wandelberti Musis:

Septima Montanum memorat cum conjuge sancta,
Atque simul quadrageno cum martyre passum.

AUCTARIA.

ANIVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post textum purum subdunt: *Eodem die, natale sancti Ludgeri* [*Luitgeri, Lutgeri, Luidegeri*] *Monasteriensis episcopi & confessoris.* Addit præterea ALBERGEN: *Qui verbum vitæ longe lateque disseminans, multis claruit virtutibus & miraculis. Nam in ejus felici transitu circa medium noctis, lux de cælo veniens, totam illustravit provinciam. Floruit temporibus Caroli magni, qui & ipsum primum Monasteriensi præfecit ecclesiæ. Sepultus quiescit in Verdena.* — *Ludgeri* — *cum elogio.*

ROSWEYD. Tertio loco: *Eodem die, sancti Luitgeri, episcopi & confessoris. In Syrmio, sanctorum Montani presbyteri & Maximæ uxoris ejus,* [qui] *comprehensi missi sunt in flavium. Et aliorum quadraginta martyrum.* — *Montani & c. Mart. XL.*

ANTVERP-MAJ. & CENTULEN. Incipiunt: *Romæ, passio sancti Castuli martyris. Eodem die, apud Pentapolim* ... pure. *Apud Cyrinium* [*Sirmium*] *sancti Montani presbyteri & Maximæ uxoris ejus, in mare mersorum.*

BRUXELLEN. *Septima dies seculi, in qua perfecti sunt cælum & terra, & omnis ornatus eorum; & in qua Deus cessavit ab omni opere, quod patrarat. Unde & ea die Christus quievit in sepulcro. Romæ via Lavicana, in cemiterio ejusdem, sancti Castuli martyris. Qui cum esset Zecharius palacii & hospes Sanctorum, ut in gestis sancti Sebastiani legitur, à persecutoribus tentus & cruciatus, dum in confessione Domini Jesu persisteret, missus est in foveam, & super eum massa arenaria dimissa. Et sic cum palma martyrii migravit ad Dominum. Apud Syrinium, natale sanctorum Montani presbyteri & Maximæ uxoris ejus, in mare mersorum. Et depositio sancti Lutgheri episcopi & confessoris.* — *De septima die seculi.* — *De Castulo* — *Ludgeri.*

HAGENOYEN. In prima & secunda annuntiatione satis purus, de Castulo post *migravit ad Dominum*, addit, quod satis legere nequeo, nec usquam alibi reperio: *Hic vero à manu est translatus in Mesbg.* De Montano & Maxima cum textu. Sequitur: *Eodem die in Monasterio Westphaliæ civitate, depositio sancti Lugderi ejusdem civitatis episcopi, qui legitur fuisse Capellanus Karoli magni & socius sancti Mullibrordi* [Willebrordi] *Hic aucas* [anseres] *silvestres in domum suam, pro damno sibi ab eis illato, agitavit. Ex quibus unam mortuam restituit, & omnibus interdixit, ut numquam in hereditate ejus damnum facerent, quod adhuc durat.* De miraculi veritate & duratione alibi inquirendum. — *De Ludgero.*

AQUICINCT. Post *Castuli martyris*, habetur: *Zetarii palatii.*

PLESCHIONEN. & VATICAN. num. 5949. Adjiciunt: *Sancti Longini martyris.* Vide supra, XV. — *Longini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Ceteris omissis, ita habet: *Ludgeri episcopi & confessoris, patroni ecclesiæ in Loenen, qui fuit de sociis beati Gregorii Trajectensis episcopi.* — *Ludgeri.*

ALTEMPS. *In Africa, Victoris, Saturnini, Solutoris & aliorum duodecim. In Sebastia, sancti Petri episcopi. In Eracleo, Martialis episcopi. In Antiochia, Timothei, Theogenis & Macharii.* Similia habet Belinus infra. Consule Acta & Prætermissos. — *Victoris & sociorum.* — *Petri.* — *Martialis.* — *Timothei & sociorum.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, in ecclesia sancti Augustini, memoria sancti Constantii martyris, qui sunt de societate sanctorum Maurorum unus.* An ex Thebæis? vide Prætermissos. De Theodoro & sociis pure. In Castulo, quem *Palatii oratorem* facit, non multum differt à BRUXELLENSI. Item in Sirmienfibus, nisi quod addat: *Corpora eorum non longe ab urbe inventa sunt. Treveris, beati Felicis vicesimi primi ejusdem loci episcopi & confessoris. In monasterio Verdensi, depositio sancti Lutgeri primi monasteriensis episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Moballok episcopi & confessoris.* — *Constantii.* — *Felicis.* — *Ludgeri.* — *Moballok.*

BELIN. 1 editio proxime ad puritatem accedit; in 2, hæc immiscentur: *In Sebastia civitate, Petri episcopi. In Aracleo, sancti Martialis episcopi. In Ceter, sancti Cassiani episcopi. In Antiochia, Timothei, Diogenis, Macharii, & Maximi & Theodori episcopi. In Africa, Victoris, Saturnini, Solutoris & aliorum duodecim.* Dixi jam supra, de hisce consulenda Acta & Prætermissos. — *Petri.* — *Martialis.* — *Cassiani.* — *Timothei &c.* — *Victoris &c.*

GREVEN. *Serotini martyris. Item Petri, Martiani, Capani, Kyliani.* Vide indicem Prætermissorum. *Romæ, sancti Quirini martyris, tempore Claudii pro Christo gladio interfecti:* An Cyrini, de quo XXV? *Felicis secundi, archiepiscopi Trevirensis & confessoris. In monasterio Verdensi, depositio sancti Ludgeri, primi episcopi ecclesiæ Monasteriensis & confessoris. Qui eruditus ab Alcuino abbate, viro doctissimo, Eboraci diaconus, Coloniæ vero presbyter ordinatus, genti Saxonum & Frisonum Christi Evangelium annuntiavit, vitaque & miraculis clarus quievit in pace. Item sancti Mohallock episcopi & confessoris. In Hibernia, Mottelogi abbatis & confessoris. Mochellocum* sive *Kellenum* unum admittunt Acta, sive is episcopus, sive abbas fuerit. *Apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia heremitarum sancti Augustini, commemoratio Constantini martyris; de societate sanctorum Maurorum.* Vocatur hic supra, *Constantius*, in Actis prætermissus. — *Saturnini.* — *Petri &c.* — *Quirini.* — *Felicis.* — *De Lugdero.* — *Mohallok.* — *Mottelogi.* — *Constantini.*

MOLAN. De Castulo in textu litteris Italicis ex Adone ponit: *Cum esset Zetarius palatii & hospes Sanctorum.* Tum in fine: *Item in Vuerdena, depositio sancti Ludgeri episcopi & confessoris, qui fuit episcopus primus Monasteriensis, tempore Caroli magni imperatoris. Eo tempore Carolus prædictus morabatur in Aquis palatio, dum sanctus Ludgerus migravit ab hoc seculo. Qui eadem hora progrediens foras cum ab aliquo, nomine Aquo, astrologii,* — *Ludgeri historia.*

logii, ut cognitionem perciperet ſtellarum, inſpectione intentus maneret, vidit ſplendorem ignis magnum de cælo venientem, & totam provinciam illuſtravit: & etiam in oculis totius terræ Franciæ, lumen apparuit viſu mirabili. Verum aliquanto tempore elapſo, contigit Grifridum nepotem ſancti Ludgeri, qui in exequiis ſancti viri interfuit, ad palatium regis venire. Quem cum rex de ſancti viri tranſitu interrogaſſet, & diem & horam requiſiſſet, & ille cuncta per ordinem retuliſſet, agnovit rex, eodem momento ſuum amatorem ad Dominum migraſſe, & quod ipſum lumen ei fuiſſet à Domino cælitus oſtenſum. Proinde intelligi datur, quam clara ejus anima in conſpectu Domini venerit. Eadem die, beati Felicis epiſcopi Treberenſis. Felicis. *In Laubaco cœnobio, elevatio corporis ſancti Urſmari epiſcopi & confeſſoris.* In editionibus aliis de Ludgero, paucis. Ad Felicis Trevirenſis, additur *ſecundi.* Demum: *Lobiis, elevatio ſancti Urſmari epiſcopi, quæ agitur Dominica ante natalem ſancti Joannis Baptiſtæ.* Melius hæc ad diem natalem, qui celebratur XVIII Aprilis. Eleva. Urſmari.

Die 27.

VI *Kal.*

Joannis. IN Ægypto, depoſitio beati Joannis heremitæ, qui inter cetera virtutum inſignia, etiam prophetico ſpiritu plenus, Theodoſio imperatori Chriſtianiſſimo victorias de tyranno *Alexandri* prædixit. In Pannonia, ſancti Alexandri martyris.

Magna codicum conſenſio, *Herinien. Tornacen. Pulſanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Alberg. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Parum ſuggerit notatu dignum. *Joannis primi* legit Max-Lubecana, errore, opinor, typographi. *Heremitæ* ſcribunt paſſim codices omnes, quorum etiam ſphalmata, nimis fortaſſe ſcrupuloſe, ſectamur. Belinus tranſpoſita nonnihil phraſi, poſuit *prophetico plenus ſpiritu.* In Antverpienſi ante *Alexandri*, deeſt, *Sancti.* Fere exciderat monere, codices aliquos, pro *Victorias*, ſcribere *victoriam.* De *Egipto*, *Egypto*, *tyranni*, *martiris* & hujuſmodi minutiis dictum eſt alibi pluſquam ſatis. Eſt in Pratenſi augmentum, & male expreſſum & perperam hoc die poſitum, his verbis: *Ipſo die, ſancti Eucherii Turonenſis epiſcopi.* Fatetur ipſe Caſtellanus additamentum eſſe, non ſolum in litteris ad me datis, ſed expreſſis terminis, in primo ſuo Bimeſtri ad XX Februarii. Fatetur item annuntiationem non recte efformatam, cum Eucherius non *Turonenſis* ſed *Aurelianenſis* epiſcopus fuerit, ut recte habent Auctaria noſtra, ad citatam diem XX Februarii. Quod ſi ſupradicta verba ad verum ſenſum reducere volueris, pro *Turonenſis*, ſcribe *Trudonenſis*, unde intelligi dabitur, *Eucherium Aurelianenſem epiſcopum*, à loco exilii aliquando *Trudonenſem* fuiſſe nuncupatum, addita poſt *Trudonenſis*, virgula, hoc pacto: *Ipſo die, ſancti Eucherii Trudonenſis, epiſcopi* &c. *De Pratenſi cod.*

Joannis. *OBSERVATIO. Joannes*, patria & anachoreſi *Lycopolita*, cognomento *propheta*, alibi *abbas*, hîc *eremita* dictus, abſolutiſſimum obedientiæ, ut à S. P. N. Ignatio ad vivum depingitur, ceterarumque proinde virtutum exemplar & ſpeculum, ut toto Chriſtiano orbe notiſſimus fuit, ita ſanctos Patres prope omnes laudatores habuit. Nihilominus primus eum ex Rufino ſuo, libro ult. cap. 19 & 32, hoc die, neſcio an ſatis proprie, in ſacros Faſtos retulit auctor Romani parvi: *Apud Ægyptum, Joannis eremitæ, prophetici ſpiritus viri.* Ado paulo clarius ex laudata Hiſtoria locutus eſt, cujus non quidem verba, ſed ſenſum reddiderunt Uſuardus & Notkerus. Vita ejus vulgatiſſima eſt, nec, ut puto, Origeniſmi ſuſpecta, quam illuſtravit Papebrochius: Gallicè contexta à Tillemontio tomo 10 à pag. 9. Ceterum, ut jam innuebam, de tam illuſtri Sancto, nihil habent apographa Hieronymiana, Beda, Florus Rabanus aut Wandelbertus.

Nec item quidquam de *Alexandro* iſto *Pannonio*, Adoni æque & Notkero atque *Alexandri* ipſorum duci ignoto: ut nec divinando ſatis explorare queam, unde demum Uſuardus eum accerſere potuerit. Huc facit appoſita Henſchenii obſervatio, quæ pluribus aliis ſynonymis Sanctis aptari poteſt. *Multi*, inquit, *nomine* Alexandri *inſigniti coronam martyrii obtinuerunt, & aliquam ſacris tabulis confuſionem peperierunt. Subinde unus idemque eſt, quamvis diverſis diebus, quaſi à ſe ipſo diſtinctus foret, reperiatur Faſtis inſcriptus. Nonnumquam unus idemque ſtatuitur, cum reipſa plures exſtiterint, ad diverſos dies referendi, quod ultimum huic Alexandro eveniſſe plane arbitramur.* Pergit id oſtendere in comparatione Alexandri hujus cum altero, qui colitur XIII Maii. Quærimus nos ex quibus monumentis *Pannonium* produxerit Uſuardus, ſed fruſtra. Certiſſimum tamen manet, nihil niſi Uſuardinum à nobis in laterculo poſitum, ut evidenter oſtendunt tam excuſi quam Mss. codices noſtri, de quocumque demum Alexandro verba ejus accipienda cenſueris. *Alexandri* *AUCTA-*

AUCTARIA.

De Joanne ex Adone. ANTVERP-MAX. Adonianus est: *Aput Egiptum, natale beati Joannis heremita, admirandæ sanctitatis viri, qui etiam prophetico spiritu plenus, Theodosio imperatori Christianissimo victorias de tyrannis prædixit.* Deest Alexander. Sequitur: *Aput Smirnam, natale beati Trasæ* [Thraseæ] *episcopi & martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticus.* In tabula Prætermissorum remittitur ad v Octobris, quia eo die recolitur in Martyrologio Romano, quod sequimur. *Thraseæ.*

ROSWEYD. Incipit: *Resurrectio Domini nostri Jesu Christi.* De qua sola meminit Wandelbertus hoc unico suo versiculo: *Resurrect.*

Agni surgentis resplendet sexta triumpho.

De Joanne, ut textus. Sequitur: *In pago Hasbanio, sancti Eucherii Turonensis episcopi & confessoris.* Hic in variis codicibus recurrit sub eadem illa formula *Turonensis episcopi*, de qua superius in Variantibus abunde diximus. De Alexandro, recte. Tum: *Martiani episcopi*; spectat ad VI Martii. *Rnorberti episcopi & confessoris.* Intelligit *Rudbertum* sive *Rupertum* Salisburgensem. Vide Papebrochii commentarium & vitam ab eo illustratam. *Eucherii. Martiani. Ruperti.*

CENTULEN. *Jerosolymis, resurrectio Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. In Ægypto, sancti Joannis monachi, magnæ sanctitatis & prophetici spiritus viri. Apud Zmirnam, beati Traseæ episcopi & martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticus.* Remissus est superius ad diem natalem v Octobris.

BRUXELLEN. *Jerosolymis, resurrectio Domini nostri Jesu Christi.* De Joanne ut textus. Sequitur de Thrasea, ut supra. Tum de Theodoro & sociis Pentapolitanis, heri ab ipso omissis. De Alexandro bene. *Item alibi, sanctorum Pastoris & Romuli.* Hic est martyrum Afrorum antesignanus. De Pastore vide Prætermissos. *Resurrect. Pastoris & Romuli.*

HAGENOYEN. De Joanne brevem, sed præter morem, satis exactam vitæ synopsim, hoc modo recensuit: *Apud Ægyptum, beati Joannis eremitæ, qui, ut in Vitis Patrum legitur, Theodosio imperatori de tyranno victoriam prædixit, & eumdem non longe post propria morte esse moriendum. Cujus monasterium a quadraginta ætatis suæ anno usque ad nonagesimum nullus intravit. Advenientibus autem viris, raro & certis temporibus per fenestram se videndum ædificationis vel consolationis gratia præbebat. Mulier vero nulla ad ejus conspectum accessit. Cellam hospitalem pro adventantibus è longinquo habuit, sed ipse intrinsecus soli Deo vacabat. Quanto namque se magis ab humanis curis & colloquiis sequestrabat, tanto vicinior illi Deus erat. Hic propter jugem consuetudinem jam cibum recipere nisi in vespere non poterat, & hunc exiguum. Capilli ejus & barba rari erant & tenues, utpote quem nullus cibus sufficiens nutriret. Observabat etiam idem, cum nonagenariam ipse ageret vitam, ut nullum paratum sumeret cibum. Obitus autem ejus talis erat, ut per triduum, nullum ad se introire permitteret, & positus in oratione spiritum reddidit. In timitio* [cœmeterio] *Pontiani Romæ, sancti Cyrini*, de quo ad XXV hujus *In Pannonia, sancti Alexandri martyris. In episcopatu Zaltzburgensi, sancti Ruperti episcopi & confessoris.* Vide quæ de illustri hoc præsule inter hodierna Auctaria jam non semel diximus; ubi alii Salisburgensi, alii Wormatiensi ecclesiæ adscribunt. *Joannis elogium. Cyrini. Ruperti.*

VICTORIN. In fine: *Apud Smirnam, beati Traseæ &c.* ut supra, in ANTVERP-MAJ. ubi notavimus hunc Sanctum pertinere ad V Octobris. *Thraseæ.*

PLESCHIONEN. *In Africa, sanctorum Romuli, Donati, Saturnini.* Jam dixi *Romulum* turmæ Africanæ antesignanum: *Donatus* ordine septimus est, *Saturninus* ultimus: vide novem alios in Actis nostris, suis nominibus expressos. *Romuli & sociorum.*

MARCHIANEN. Addit: *In pago Hispanis* [Hasbanio] *sancti Eucherii Turonensis episcopi.* *Eucherii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Joannis eremitæ, qui ut refert Augustinus, claruit spiritu prophetiæ.* Ad marginem *Resurrectio Domini.*

VATICAN. num. 5949. Adjicit: *In Africa, sanctorum Romuli, Donati, Saturnini.*

ALTEMPS. *Sancti Eustachii abbatis.* Videtur esse *Eustasius Luxoviensis*, de quo in Actis XXIX Martii. Videat lector quæ ibi de præfato Eustasio in Observatione nostra dicturi sumus. *In pago Hasbanio, sancti Eucherii Turonensis episcopi. In Africa, Romuli, Acuti, Moroli, Succressæ, Matutinæ, Donati, Saturnini.* Hæc in Actis paulo distinctius. *Romæ, sancti Calixti Papæ.* Colitur XIV Octobris. *Apud Smyrnam, beati Traseæ episcopi & martyris.* *Eustachii. Eucherii. Romuli &c. Calixti. Thraseæ.*

FLORENTIN. *Item sancti Martini episcopi & martyris.* An non *Martianum* indicat, de quo in Actis VI Martii? *Martini.*

EDITIO LUBECO-COL. Post textum subdit: *Apud Smyrnam, beati Thraseæ piscopi & martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticus. Castro Conflando, sanctæ Honorinæ virginis.* In Actis est XXVIII Februarii. *Eodem die, sancti Ruperti episcopi in Wormacia & confessoris.* Idem est, qui *Salisburgensis* supra dicitur, de quo vide eruditum Papebrochii commentarium in Actis hoc die. *Thraseæ. Honorinæ. Ruperti.*

GREVEN. *Resurrectio Domini. Apud Smyrnam Traseæ episcopi & martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticæ Historiæ. Item Aguti, Missiæ, Romuli.* Nomina sunt à Greveno, uti passim solet, male transposita & efformata. *Ananiæ presbyteri, & Petri ac aliorum septem militum sub Diocletiano submersorum.* Acta passionis ipsorum data sunt XXV Februarii. *In Africa, sanctorum Romuli, Maroli & Successi.* Multa confusa de quibus vide in Actis. *Derthonæ, sancti Martiani episcopi & martyris. Eucherii episcopi & confessoris.* In priori editione MDXV addebatur *Turonensis. Ruperti episcopi civitatis Vangionum, quæ nunc Wormacia dicitur, & confessoris. Eustachii abbatis & confessoris. Castro Conflando, sanctæ Honorinæ virginis.* De his vide dicta superius. *Item Neminiæ virginis & Cyriaci diaconi*; inter Prætermissos. *Item Ioannis monachi miræ obedientiæ viri. Qui jussu abbatis sui lignum aridum anno integro sine intermissione irrigavit, non dijudicans senioris præceptum.* De quo in textu. *Resurrect. Aguti &c. Romuli &c. Ananiæ & Petri. Martiani. Eucherii. Ruperti. Eustachii. Honorinæ. Neminiæ & Cyriaci. De Joanne.*

MOLAN. *Hierosolymæ, resurrectio Domini nostri Jesu Christi.* De Marciano, ut Grevenus. De Thrasea, ut editio LUBECO-COL. De Ruperto ut Grevenus, sed litteris minoribus. In editionibus aliis, de resurrectione & Marciano nihil immutatum. *Vuormaciæ, sancti Ruperti, episcopi & confessoris. Qui temporibus Childeberti, in Bavaria, Austria, Styria, & toto Norico, doctrinam Christi propagavit.* Tum typis minutis; *Constantinopoli, sancti Isaacii, viri Dei.* Vide Prætermissos. *Perside, novem martyrum.* Eorum nomina in Actis exprimuntur. *Ruperti. Isaacii Persarum Martt. IX.*

Die 28.

V *Kal.*

Priſci & ſociorum. IN Cæſarea Paleſtinæ, ſanctorum martirum Priſci, Malchi, Alexandri, qui perſecutione Valeriani, divino fidei calore ſuccensi, ultro judicem adeuntes, de ſævitia in piorum ſanguinem objurgant, quos ille continuò pro Chriſti nomine beſtiis tradidit devorandos. *Gunthram.* Apud urbem Cabilonenſium, depoſitio ſancti Guntramni regis, qui ita ſe ſpiritalibus actionibus mancipavit, ut relictis ſeculi pompis theſauros ſuos eccleſiis & pauperibus erogaret. Tharſo Ciliciæ, *Caſtoris & Dorothei.* Caſtoris & Dorothei.

Textus ſumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Leyden-Belg. Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. omittunt copulam inter Malchi & Alexandri. Præcipua hîc difficultas utrum Uſuardus, Adonis lectionem ſecutus ſit, in hiſce verbis, *cur tantum, in ſanguinem piorum deſæviret*, ut habent Antverp. Lovan. Max-Lubec. Greven. & Molan. Prætuli ego antiquiorum codicum auctoritatem, nempe Praten. Herinien. Tornacen. & Munerati, ex quibus textum compoſui, licet Herinien. aliquantulum differat, legens, *piorum ſanguinem fundentium*, & Tornacen. ſcriptorio ſphalmate, *impiorum ſanguine.* Sic, inquam, Uſuardum poſuiſſe plane exiſtimo. Antverp. & Max-Lubec. cum multis recentioribus, habent *Cabilonenſem*, prævalent alii, hîc Adoni conformes, in *Cabilonenſium.* In Lovan. eſt *Cabulonenſem*, in Herinien. *Calonem.* Reliqui in textu *Guntramni*, tametſi antiquus ſcribendi modus poſtulet *Guntramni*, *thramni.* Interim Herinien. Tornacen. Antverp, Greven. & Molan. legunt *Guntranni*, Max-Lubec. pejus *Guntramii.* Rurſus, in textu eſt *ſpiritalibus* cum Pratenſi, Max-Lubec, Munerat. & Greven. quamvis non parum dubitem, an præhabenda non ſit aliorum cum Adone lectio. Utrum prætuleris ſus deque habebo. Tornacen. pro *actionibus*, habet, *actibus.* Herinien. repetit particulam *&*, hoc modo, *& eccleſiis & pauperibus.* *Tharſo* ſcribunt omnes, exceptis Herinien. Antverp-max. &c. & Munerato, ubi *Tarſo* & melius legitur; turbam ſequi cogimur: Max-Lubec. peſſime *Therſo.* Inter recentiores ſunt qui ſcribant *Siciliæ.* Cetera, ut *Ceſarea*, *ſævicia*, *martirum*, *Dorotei* & ſimilia negligenda ſunt. Non omiſerim tamen dicere, in textu relictum *Paleſtinæ*, quia univerſim codices omnes ita efformant, excepto ſolo Molano.

Priſci & ſociorum. *OBSERVATIO.* Hac etiam die Romano parvo ex Rufini lib. 7 cap. 11, debentur, qui primam in laterculo claſſem conſtituunt martyres Palæſtini, *perſecutione Valeriani beſtiis traditi.* Quam rem paulo diffuſius Rufini ferme verbis expoſuit Ado, & qui hunc ſecutus eſt, Notkerus: Noſter ſtylo breviori, ſed qui eamdem ſententiam, & eadem ferme verba, nonnullis præteritis, referat. De his jam ſupra egimus in Variantium lectionum examine. Nec plura in Actis reperit Henſchenius. Inter ſincera autem & ſelecta pag. 252, ſola Euſebii verba deſcripſit Ruinartius, quæ Gallice reddita ſunt à Tillemontio tomo 4 pag. 17. Wandelbertus diſticho ſuo primas noſtras duas annuntiationes ſic metricè exprimit:

Quintâ priſcus, Alexander, Malchuſque coluntur.
Hanc quoque Guntramnus migrans rex optimus ornat.

Gunthram. Porro rex ſanctus *Gunthramnus* ab Adone primum conſignatus eſt, iis verbis, quæ minus ſcrupuloſe à Noſtro quam à Notkero tranſcribuntur, diſcrimine tamen perexiguo. Scio equidem in aliquo Hieronymiano apographo, inventum: *Canillonno, depoſitio Guntheranni regis*, at vero id plane adjectitium eſſe, recte cenſuit Florentinius. De optimo rege nihil dicendum reliquit Henſchenii commentarius prævius, & vita per Gregorium Turonenſem ſcripta, ab eo illuſtrata, cum appendice Fredegarii. Recte ne *Caſtoris & Dorothei.* *Caſtor* & *Dorotheus* Tarſi conjungantur, ſtatuere non uſque adeo promptum, uti nec ex quo apographo Hieronymiano, & quidem ſeorſim, accepti ſint. Id ſi diſcutere tua intereſt, conſule Actorum commentarium. At cur *Sixtus*, vel *Xiſtus* ſive *Xyſtus*, iſtius *De Sixto Adonis.* nominis Papa III, ab Uſuardo prætermiſſus, quem tam clare in Adone expreſſum reperit? Ædipo opus eſt. Ceterum Uſuardini textus veram ſimplicitatem conſtare exiſtimo.

IV *Kal.*

AUCTARIA.

BELIN. In re purus est, sed excluſus ob tranſpoſitionem, & quia pro *Dorothei* legit *Theodori*.

PULSANEN. Cetera ferme purus, plane deficit in annuntiatione ultima.

ULTRAJECT. LEYD. ALBERGEN. & DA-
Sixti 3 *PP.* NIC. Incipiunt: *Romæ, natale beati Sixti III, Papæ, qui ſedit annis octo. Hic incriminatus a quodam, nomine Baſſo, expurgavit ſe cum quinquaginta ſex epiſcopis; criminatorem vero ſuum, poſtea mortuum, propriis manibus cum linteaminibus & aromatibus ſepelivit. Hic conſtituit, ut nullus epiſcopus in parochia alterius ordinare præſumat.* Reliqua pura ſunt.

CENTULEN. *Apud Cæſaream Paleſtinæ, ſanctorum martyrum Priſci, Malchi & Alexandri. Tarſo Ciliciæ, Caſtoris & Dorothei. Cabillone, ſancti Gunthramni regis, qui relicta funditus mundi pompa, Domini ſervitio ſe ex integro mancipavit.*

ANTVERP-MAJ. in 1 claſſe, ut CENTULEN. *Apud urbem Canillonēnſem, Dompni Gutrandi ....* recte; omiſſo in fine Caſtore & Dorotheo.

De Priſco & ſociis. BRUXELLEN. *Apud Ceſaream Paleſtinæ, natale ſanctorum martyrum Priſci, Malchi & Alexandri. Qui ſub perſecutione Valeriani, cum Sanctos Dei martyrizari conſpicerent, divino fidei calore ſuccenſi, ultro judicem adeuntes, cur tantum in ſanguine piorum ſæviret, objurgarunt. Quos ille continuo pro Chriſti nomine, beſtiis tradidit devorandos; & ſic ipſi martyrium compleverunt. Romæ, beati Sixti tertii, Papæ & martyris. Qui conſtituit, ut nullus epiſcopus in parochia alterius ordinare præſumat. Tarſo* &c. ut in textu. *Apud urbem Cabilonenſium, depoſitio ſancti Guntranni regis Francorum religioſi. Qui ita ſe ſpiritualibus actionibus mancipavit, ut relictis ſeculi pompis, theſauros ſuos eccleſiis & pauperibus erogaret. Quique dum aliquando venando feſſus, juxta rivum aquæ dormiret, vidit armiger ejus parvum animal de ore ejus exire & properare ad rivum. Cui ille ad itum & reditum gladium impoſuit. Expergefactus autem rex dixit, ſe per ſomnum pontem ferreum tranſiſſe & in monte inveniſſe theſauros. Quos ipſe armigeri ſui ductu reperiens, eccleſiis dedit.* *De Gunthramno.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione ſatis purus, ſecundo loco de Sixto, fere ut ULTRAJ. &c. De Gunthramno, recte. Pro *Dorotheo*, ſcribit *Thorotheo*. In fine: *In Colonia Agrippina, ſancti Eugiſli epiſcopi & confeſſoris.* Vide infra. *Evergiſli.*

MARCHIAN. In fine: *Civitate Nicomediæ, paſſio ſanctorum Paſtoris & Victorini.* Vide XXIX. *Paſtoris & Victorini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Sola nomina textus refert, Gunthramnum primo loco, Cæſarienſes ultimo.

VATICAN. ſignatus num. 5949. Adjicit: *Romæ, ſancti Xiſti Papæ, qui ſedit in epiſcopatu annis octo.* *Sixti.* De Caſtore & Dorotheo, nihil.

In ALTEMPS. ad Caſtoris & Dorothei, ſubnectitur *Adaucta*. Vide in Actis commentarium.

FLORENTIN. *Romæ, ſancti Sixti Papæ.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Coloniam Aggrippinam, tranſlatio ſancti Evergiſli,* *De Evergiſlo.* *archiepiſcopi & martyris, de civitate Tongerenſi, per Dominum Brunonem Coloniēnſis civitatis archiepiſcopum, ad eccleſiam ſanctæ Ceciliæ virginis. Romæ, natale ſancti Sixti ....* ut ULTRAJECT. niſi quod in fine addatur poſt *præſumat*, *& ut nullus Clericus,* [in] *parochia alterius epiſcopi, ordinationes accipiat.* Rurſus de Cæſariensibus in fine additur, poſt *devorandos. Quorum animæ ab angelis ſunt receptæ, ut in eccleſiaſtica ſcribitur Hiſtoria. Apud urbem Cabilonenſem, depoſitio ſancti Guntraninimi,* [Gunthramni] *regis Francorum, viri religioſi qui ....* Reliqua pure.

GREVEN. *Item, ſanctorum Audacti, Caſtoris.* *Adaucti. Caſtoris.* Ea connexio in Actis explicata eſt. *Romæ, beati Sixti ....* ut ULTRAJECT., ſed poſt *præſumat*, ſic habetur: *Nec clericus in parochia aliena, ordinationes accipere.* Melius editio prima, *alterius ordinationes accipiat. Felicis, epiſcopi Treverenſis & confeſſoris.* *Felicis.* De eo actum XXVI Martii. *Rogatæ virginis.* An *Rogati?* Vide Prætermiſſos. De beato Evergiſlo, fere ut proxime dictum.

MOLAN. *Romæ, Sixti Papæ, qui ſedit Romæ annis octo. Et in caſtro Monte, depoſitio ſanctæ Vualdetrudis.* *Sixti. Waldetrudis* Remittenda ad IX Aprilis. Et quidem in editionibus aliis omittitur, ubi ita habetur: *Apud Naxum, ſive Neſum, Ciliciæ* [Siciliæ] *oppidum, ſancti Cononis, Baſiliani monachi, abſtinentia & ſanctitate clari, tempeſtate Rogerii ſecundi, anno milleſimo ducenteſimo trigeſimo ſexto. Die vigeſima octava, ſancti Stephani thaumaturgi, & ſancti Hilarionis junioris.* *Cononis. Stephani. Hilarionis.* De hoc in Actis hac die, de illo XXV hujus. *Romæ, Sixti Papæ, qui ſedit annos octo. Coloniæ, ex Tungris tranſportatio corporis ſancti Evergiſli epiſcopi.* *Tranſportat. Evergiſli.*

IV *Kal.* *Die* 29.

APud Africam, natalis ſanctorum confeſſorum Armogaſti, Archinimi & Satyri, qui tempore Wandalicæ perſecutionis, ſub Geiſerico rege, pro confeſſione veritatis multa & gravia perpeſſi ſupplicia atque obprobria, curſum glorioſi certaminis impleverunt. Ipſo die, depoſitio Euſtaſii abbatis monaſterii Luxovienſis, qui pater ferme ſexcentorum extitit monachorum & vitæ ſanctitate conſpicuus, etiam miraculis claruit. *Armogaſtis & ſociorum.* *Euſtaſii.*

Ex *Herinien. Tornacen. Pulſanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Armogaſti* pro *Armogaſtis* legunt codices Uſuardini omnes. In *Archinimi* non ita conveniunt, nam Pulſanen. Munerat. & Molan. habent *Archimini* Greven. *Archimimi*. In Greven. & Molan. eſt *Saturi*, fortaſſe bene: in Tornacen.

nacen.& Munerato *Satiri*.Sequor alios, Romano parvo & Adoni conformes. De *Wandalice* & *Guandalice*,vide quæ fusius explicabimus ad XXIII Maii.In *Geiserico* concordes sunt codices passim omnes.Sunt qui malint *Genserico* vel *Genserichо*, ut Molanus;non *Geiserico* ut Munerat.;multo minus *Honerico* ut errat Pulsanen.*Obpropria* medii ævi orthographiam redolet,quam exhibent Herinienſis, Tornacen. Antverpien. Max-Lubecana & Greven. licet alibi varient.Putavi eam in textu non incongrue servari posse.*Compleverunt* pro *implevérunt*,habet solus Pulsanensis;qui & *Heustasii* pro *Eustasii*.Quæritur an Usuardus nomen *Sanctus* præposuerit? Id non habet Ado;non habent Herinien. & Muneratus. Neque ego adjungendum credidi. Male omisit Munerat. particulam *ferme*; pejus Antverp. & Max-Lubecana, pro *sexcentorum*, legunt *ducentorum*: imo postremus codex, vitio, opinor typographi, caret vocibus *exstitit monachorum*. Isque, mendo consimili, pro *Confessorum* in principio habet *conversorum*. Phrasim sibi aliam efformavit Pulsanen. sic legens: *Qui pater ferme sexcentorum monachorum existens, vita & sanctitate conspicuus* &c. Variatiunculas alias in scribendi modo, consulto negligimus.

De Pratensi. cod. Pratensem codicem prætense autographum, ratione non una hac die depravatum manifestissime ostendunt additi martyres Nicomedienses *Pastor & Victorinus*,à majori cohorte perperam avulsi, nec in ullis aliis codicibus positi, præterquam in Belin. Rosweyd. Aquicinct. & Florentin. qui certe mediocris notæ seriem non transcendunt. Expuncta præterea est & plane erasa tota *Eustasii Luxoviensis* annuntiatio, ut in apographo nostro observavit Sirmondus, & recentius per litteras, superius non semel citatas, mihi indicavit Clar. Castellanus. Nos textum vere Usuardinum, sed præter eum nihil genuinum hodie agnoscimus. De Eustasio, ad 11 Aprilis in præfato Pratensi codice translato, dicetur ibi.

Armogastis & sociorum. *Eustasii.* OBSERVATIO. Nobilissima trium Africanorum *Confessorum* (ita singulari titulo decorantur) classis, à Romano parvo rursus procedit, tacentibus Hieronymianis, Beda & ejus sequacibus. Breve sed magnificum elogium iis tribuit Ado, sequente Notkero. Ejus medullam Noster resecuit, cetera ad verbum servavit. Jam supra diximus quem nomina efformandi modum, ex codicibus Usuardinis præferamus; quis porro reipsa præferendus sit, in Henschenii commentario latius exponitur, ubi circa secundum nomen nonnullæ difficultates explanantur. Habes illic totam martyrii historiam ex Victore Vitensi ejusque accuratiori Petri Franciſci Chiffletii editione desumptam. De *Eustasio* abbate Luxovienſi nemo ante Adonem locutus est. Ipsissimis ejus verbis,non tamen præcise omnibus, utitur Usuardus, & fere etiam Notkerus. Primas solum voces Noster transposuit, alter & caput & caudam mutavit. Vide & hîc Henschenii commentarium cum duplici vita ab eo diligentissime illustrata. Eustasii laudes nitide exequitur Wandelbertus:

Eustathius quarta virtutis laude coruscat,
Abba Columbano nituit qui rite magistro.

AUCTARIA.

DE PRATENSI & ROSWEYD. jam satis dictum est; de Belino & aliis infra. ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Parum admodum à puritate recedunt, addentes Eustasio titulum ab Adone expressum, *discipuli sancti Columbani*, & pro *sexcentorum*, scribentes *ducentorum*.

CENTULEN. *Apud Africam, sanctorum Armogasti, Archimini & Satiri. Ipso die, depositio beati Eustasii abbatis, discipuli sancti Columbani.*

ANTVERP-MAJ De Eustasio fere textum refert. Martyres Africanos solo nomine appellat.

BRUXELLEN. *Nicomediæ, sanctorum martyrum Victoris, Victorini, Pastoris, Saturnini, Iuliani & aliorum quatuor. Apud Africam, sanctorum martyrum Armogasti, Archimini & Satiri.* *Victoris & sociorum.* *De Africanis* *Qui tempore Wandalicæ persecutionis, sub Geyserico rege, pro confessione veritatis multa & gravia perpessi supplicia, cursum glorioſi certaminis compleverunt. Ipso die, depositio sancti Eufragii, abbatis monasterii Luxovienſis, discipuli sancti Columbani, viri Dei. Qui pater ferme sexcentorum extitit monachorum, & vitæ sanctitate conspicuus, etiam miraculis claruit. Romæ, ordinatio beati Gregorii Papæ.* De quacumque S. Gregorii memoria hîc agatur, redi ad XII Martii. *De Eustasio.* *Ordinat. Gregorii.*

HAGENOYEN. A textus puritate non multum differt, nævos ejus prætermittimus.

AQUICINCT. Post *impleverunt*, textui inserit: *civitate Nicomediæ, passio sanctorum Pastoris & Victorini.* *Pastoris & Victori.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pastoris & Victoris. Eustachii abbatis, Achacii episcopi & confessoris.* Ad marginem corrigitur *Victorini, Eustasii*: addunturque hæc verba: *Usuardus scribit Achacium martyrem.* Non hac saltem die, an sequenti? ibi videbitur. Colitur proprie XXXI Martii, ut videre est in Prætermissis. *Pastoris & Victoris.* *Achacii.*

PLESCHIONEN. & VATICAN. signatus num. 5949. *Nicomediæ, sanctorum Pastoris, Victorini, Juliani.* Numerus pro arbitrio mutari videtur. *Pastoris & sociorum.*

UGHELLIAN. Pro *sexcentorum*, habet *ducentorum*. In quo convenit cum duobus solitis sociis ANTVERP. & MAX-LUBEC.

AL-

ALTEMPS. *In Antiochia, Theodori presbyteri, Julianæ & Acaciæ.* *Theodori & sociorum.*

FLORENTIN. *Nicomedia, passio sanctorum Pastoris & Victorini.*

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Africam, sanctorum Armogasti, Archinimi, Satyri confessorum. Qui cum essent lucidissima membra Ecclesiæ Christi* .... Adonis hæc postrema verba sunt, cetera pure. De Eustasio, scribit, *ducentorum.* Tum: *Nicomediæ, sanctorum Victorini, Pastoris, Saturnini, Juliani & aliorum quatuor. Eodem die, beati Or, eremitæ nonaginta annorum, qui ita abstinentiæ deditus, quod nullum terrenum, sicut de eo legitur, triennio integro sumpsit cibum. Qui plantaria arborum conserens, ne otio torperet, silvam fratribus nutriebat.* Vide indicem Prætermissorum, ubi ejus Acta, ad alios dies excutienda remittuntur *Item sanctæ Sophiæ virginis & martyris. Etiam sancti Macovallæ abbatis.* De utroque agitur inter Prætermissos. *Victorini & sociorum. Or erem.* *Sophiæ. Macovallæ.*

BELIN. Pro *Luxovienſis*, scribit *Lugdunenſis*: pro *sexcentorum*, *ducentorum.* Additque in fine: *Civitate Nicomediæ, passio sanctorum Pastoris & Victorini.* Ita prima editio. In altera accedunt: *Saturnini, Julianæ, & aliorum quatuor.* Videantur Acta, ubi dubius numerus determinatur.

GREVEN. *Nicomediæ, sanctorum Victorini, Pastoris, Saturni, Juliani & aliorum quatuor. Victorini & sociorum.* *Natale beati Achacii martyris, cujus passio habetur.* De eo supra. *Stephani Papæ* IX. Vide Prætermissos. *Achacii.* *Item Gregorii episcopi:* An Nazianzeni? *Stephani 9* *Macovallæ abbatis. Eodem die, beati Or, eremitæ, qui tantæ abstinentiæ fuit, ut intra integrum triennium, nullum terrenum sumpsisse cibum legatur. Ne autem otio torperet, plantaria arborum conserens, silvam fratribus nutriebat. Romæ, sanctæ Sophiæ virginis & martyris.* De his dictum est. *Item Dolæ, Julianæ virginis.* An forte *Nicomedienſis?* Sed loca satis disparata sunt. *Gregorii. Macovallæ. Or erem.* *Sophiæ. Julianæ.*

MOLAN. *Nicomediæ* .... ut altera Belini editio. *Et passio sancti Achartii.* Tum alio charactere, *cujus passio habetur. Eodem die, sanctorum Jonæ & Barachisii martyrum, sub Saporio Persarum rege. Quorum historiam conscripsit Esaias Adami filius, eques regis Saporii & auditor atque spectator eorum quæ fiebant. Eodem die, sancti Bertholdi confessoris, Ordinis Carmeli.* In editionibus aliis, de Nicomedienſibus & Bertholdo ut supra. Sequitur: *Die vigesima nona, sancti patris Marci episcopi Arethusii. Et Cyrilli diaconi & aliorum qui sub Juliano tyranno certaverunt.* De Jona & Barachisio, paulo brevius, & aliis litteris. *Achartii.* *Jonæ & Barachisii.* *Bertholdi.* *Marci & Cyrilli.*

III. *Kal.* *Die* 30.

ROmæ via Appia, passio beati Quirini tribuni & martyris, qui sub Aureliano imperatore, post linguæ abscisionem & equulei suspensionem, manuumque ac pedum detruncationem, agonem martyrii gladio consummavit. Thessalonicæ, natalis sanctorum Domnini, & Victoris. Apud castrum Silvanectensium, depositio sancti Reguli episcopi & confessoris. *Quirini.* *Domnini & Victoris.* *Reguli.*

Puri sunt *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Martyris & Tribuni* legunt Greven. & Molan.: pejus Muneratus pro *& martyris*, posuit *martyrum. Abscisionem* habent passim omnes. Quod alibi, hîc pariformiter servandum fuit. De *eculeo* alibi etiam diximus. In Pulsanensi deest *gladio*, & pro *Domnini* legitur *Domnii*, quod Munerat. sic efformat, *Doni: mini.*

OBSERVATIO. Romani parvi auctor beatum martyrem *Quirinum* hodie prædicat his verbis: *Romæ, Quirini, tribuni & martyris, patris sanctæ Balbinæ.* Ado prolixius elogium ex Actis S. Alexandri Papæ concinnavit, quod apud Notkerum est hac die, & in vulgato Beda ad xxx Aprilis refertur. Lego in Actis pag. 811 num. 4. hæc verba: *At* xxx *Aprilis in Beda excuso, desumpto elogio ex Adone, quod seculo* XI *aut* XII *factum est, postquam corpus sancti Quirini, Novesium, ut infra dicetur, fuisset translatum.* Hæc ita velim intelligas, ut non elogium Adonianum tunc factum suspicemur, quod esset absonum: sed eo circiter tempore accidisse, ut festum translatum sit in eum diem, quem Beda vulgatus notavit. Quod ad rem nostram propius spectat; Usuardus summatim ex Adone decerpsit, quæ ad martyris laudem putavit sufficere servata temporis designatione, quæ ab Henschenio hîc corrigitur: de qua ad III Maii denuo recurret sermo, ubi loco proprio dici poterit, quid de sancti Alexandri Actis sentiendum existimemus. Ceterum in prima hac laterculi nostri parte, summa est codicum omnino omnium consensio. Non ita in sequenti classe martyrum Thessalonicensium, ubi Pratensis denuo corruptus est, vel si mavis, ab aliquo, qui nimium sapere voluit, ita correctus, ut Usuardinus sensus plane disparuerit. Fateor equidem me prorsus non capere, qua ratione Usuardus *Domninum* ex Thessalonicensium numero unum, cum *Victore*, qui in Hieronym. apographis diserte *alibi* ponitur, conjunxerit, quod tamen ab eo factitatum, codices nostri manifeste evincunt. Atque hoc est quod dicebam ab aliquo sciolo observatum, in Pratensi codice, subinde perperam restitutum esse; erasо nempe *Victoris* nomine, adscri- *Quirini.* *Domnini & Victoris*

adſcriptiſque *Filopoli* & *Achaici*, qui vere *Domnini* vel *Dominici* ſocii fuere. At vero conjunctionem illam *Domnini & Victoris* Uſuardinam eſſe, eamque antiquiſſimam, probat etiam verſiculus Wandelberti pro hac die: *Tertia Domnino, comite & Victore refulget.* Mutationem jam dictam agnovit Caſtellanus in litteris ſæpe alibi recitatis. Jam expunctio

Reguli. alia novum in Pratenſi codice vitium oſtendit. Quippe eraſa eſt tota *Reguli* annuntiatio, quæ in codicibus etiam omnibus, ſaltem alicujus notæ, Roſweydino dumtaxat & Marchianenſi exceptis, clariſſime exprimitur; ſic ut de vera Uſuardi lectione controverti minime poſſit. Notavit in apographo noſtro Pratenſi Sirmondus, expunctam rurſus eſſe lineam, ſed diſtinctius aſſerit Caſtellanus eraſa eſſe omnia, quæ ad Regulum Silvanectenſem ſpectabant. Eſt ergo *Regulus* ab Uſuardo primum adjunctus, utpote qui in antiquioribus aut ei ſynchronis non inveniatur. Hæc ad probandam germanam lateris noſtri ſimplicitatem dicta ſint ſatis. De Regulo iterum recurret ſermo XXIII Apriantiqua adſcriptus; unde etiam evincitur additionem *Filopoli* & *Achaici*, diu poſt Uſuardi tempora factam fuiſſe. Multa de Regulo valde dubia & implexa diſſolvere conatur Henſchenius, genuinas vitas proferens, quæ à Tillemontio & recentioribus aliis plane rejiciuntur. Diſtinguit hic Arelatenſem Regulum à Silvanectenſi, aliaque ſatis critice exagitat tomo 4 variis locis V *Regulus* & *Ricule*, de quibus alibi.

AUCTARIA.

PRaten. Exceſſum ejus & defectum jam ſatis indicavimus. Cum eo iterum omnimode convenit codex Roſweydi, ut ſæpius in decurſu oſtendemus.

Paſtoris. Antverp. & Max-Lubec. Textui ſuperaddunt: *Aurelianis, Paſtoris epiſcopi palatini.*

Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. & Editio Ultraj-Belg. De Regulo ſcribunt, *ejuſdem loci epiſcopi.* Quam hoc ſit verſimile, vide in Actis. Deinde adjungunt: *Aurelianis, ſancti Paſtoris epiſcopi palatini, vel palentini.* Utrum ſeligas perinde eſt, etiam *Valentini*, ſi ita voluеris. Error eſt recentioribus Uſuardi codicibus communis, quique etiam in Hieronymianis apographis aliiſque reperitur. Error inquam; nam Aurelianis nec Paſtor quiſquam, nec Palatinus nec Palentinus epiſcopus. Vide de hac re accuratum in Actis commentarium, pag. 829.

Antverp-maj. In prima mutilus, ſic ſcribit: *Romæ, ſancti Quirini tribuni, martyrum* [pro *martyris*] *ſub Trajano.* Secunda deeſt. De Regulo, in fine addit, *primi civitatis ipſius.*

Textus contract. Centulen. *Romæ, ſancti Quirini martyris, ſub Trajano imperatore. Theſſalonicæ, ſanctorum Dñi & Victoris. In Francia, civitate Silvanectis, ſancti Reguli epiſcopi & confeſſoris.*

Bruxellen. Quirini elogium, Uſuardino longius, ferme ex Adone accepit. De Theſſalonicenſibus ſatis pure: Sequitur: *Aurelianis civi-*

Paſtoris. *tate, ſancti Paſtoris archipræſulis palatini. Apud caſtrum Silvanectenſium, depoſitio ſancti Reguli epiſcopi & confeſſoris. Item ſancti Quintini. Item,*

Quintini. Eulaliæ. *ſanctæ Eulaliæ virginis.* Crediderim nomina hæc ex Martyribus Hieronymianis lævigata. *Quintinus* colitur XXXI Octobris. De Eulalia egimus XII Februarii: alia Emeritenſis colitur X Decembris.

Hagenoyen. In elogio Quirini nihil magnopere habet, quod non melius in Adone legatur. De Theſſalonicenſibus purus eſt. Sequitur:

Secundi cum elogio. *In civitate Aſtenſi, paſſio ſancti Secundi, qui fuit miles ſtrenuus, athleta Dei egregius, & martyr glorioſus. Hic a beato Calocero fidem Chriſti edoctus eſt, & teſtimonio angelico multipliciter eſt commendatus, & angelico miniſterio per Fauſtinum & Jovitam de nube præbente aquam baptizatus eſt, qui cum ſepeliſſet beatum Marcianum, tentus eſt à Sapricio præſide, & veſtibus nudatus & equuleo torтus, & à Domino ſanatus, & demum incarceratus, & ab angelo ſolutus; apparente ſibi Domino confortatus, & ad Calocerum eſt ab angelo deductus. Demum præſes picem & reſinam ſuper capita eorum & corpora fundi juſſit bullientem &, [ex] eodem fecit eos bibere. Et tunc Secundus eſt decollatus, & ab angelis venerabiliter ſepultus. Calocerus vero apud Abyganum mittitur & ibi punitur.* Vide Acta.

Aquicinct. Pratenſi ſimilis eſt in Domnino, Philopolo & Achaico. In fine autem addit: *Aurelianis, ſancti Paſtoris epiſcopi palatini.* *Paſtoris.*

Pleschionen. & Vatican. num. 5949: *Theſſalonicæ, ſanctorum Domnini & Victoris, Marcellini & ſancti Reguli.* Inepta eſt horum omnium conjunctio, ut in Actis videre eſt. *Domnini & ſociorum.*

Marchianen. In fine: *Sanctorum Domnini, Philopoli & Achaici.*

Daveronen. Ughellian. & Burdegalen: *Aurelianis, Paſtoris epiſcopi palatini.* *Paſtoris.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Romæ, Quirini tribuni & martyris. Secundi militis & martyris. Veroni confeſſoris. Reguli epiſcopi & confeſſoris.* *Secundi. Veroni.*

Altemps. Poſt *Domnini*, addit: *Philopii & Achaici & Victoris. Aurelianis, Paſtoris epiſcopi palatini. Eodem die, paſſio ſanctorum Aceſcamæ & Eulaliæ.* Nomina ſunt male, ni fallor, efformata. *Apud Orientales Anglos, tranſlatio ſancti Edmundi regis & martyris, in baſilica ſanctæ Mariæ virginis.* Remittitur ad diem natalem XX Novembris. *Paſtoris. Aceſcamæ, Eulaliæ. Tranſlat. Edmundi.*

Strozz. *Aurelianis, ſancti Paſtoris palatini.* Medicæus interjicit, *epiſcopi.* *Paſtoris.*

Editio Lubeco-Col. De Quirino pleraque habet ex Adone; quæ vero de lingua accipitri exhibita, de ſex paribus boum &c. ſuperaddit, in Actis diſcuſſa invenies. *Theſſalonicæ, natale ſanctorum Domnini & Victoris martyris. Apud Caſtrum Silvanectenſium, depoſitio ſancti Reguli ejuſdem loci epiſcopi & confeſſoris. Aurelianis, ſancti Paſtoris epiſcopi & confeſſoris palatini. Eodem die, beati Acharii epiſcopi & confeſſoris.* *Domnæ. &c. Paſtoris. Acharii. Secundoli.*

Belin. Penultimo loco: *Apud civitatem Aſtenſem, ſancti Secundoli martyris*: in utraque editione pro *Secundi.* In fine autem 1 editio habet: *Aureliani, Paſtoris epiſcopi.* Editio altera: *Aurelianis civitate, depoſitio beati Paſtoris epiſcopi.* *Secundoli.*

Gre-

GREVEN. *Civitate Aſtenſi, beati Secundi militis & martyris, tempore Adriani imperatoris. Qui poſt picem cum reſina liquatam ſuper caput atque os ejus fuſam, capitis obtruncatione martyrium complens ab angelis eſt ſepultus. Paſtoris, Victorini & aliorum quatuor depoſitio. In Alexandria, Paſtoris epiſcopi & aliorum viginti quatuor ignibus combuſtorum.* De his duabus claſſibus vide Prætermiſſos. *Item Filipoli, Eulaliæ virginis & aliorum ſexcentorum & unius.* Vide Acta in cohorte Martyrum, cujus dux eſt *Victor. Aurelianis, Paſtoris epiſcopi Palatini & confeſſoris. Acharii epiſcopi & confeſſoris. Mamertini abbatis monaſterii ſancti Germani Antiſiodorenſis, confeſſoris.* Ad xx Aprilis. *Veronis confeſſoris.* Potius *Veroni.*

Secundi. *Paſtoris &c.* *Acharii. Mamertini. Veroni.*

MOLAN. *Aurelianis, Paſtoris epiſcopi. Eodem die, paſſio beati Simonis pueri de Tridente*; de quo ſuperius XXIV. *Apud civitatem Aſtenſem, ſancti Secundi martyris. Et depoſitio ſancti Veroni confeſſoris:* Tum litteris minoribus: *Eodem die, natalis ſanctæ Maxentiæ viduæ, matris ſancti Vigilii epiſcopi Tridentini.* Spectat ad XXX Aprilis. Ita editio prima. In aliis, poſt *Aureliano*, litteris Italicis interjicitur, *Comite utriuſque militiæ, & Traiano.* In fine: *In pago Brachbantenſi, villa Lembecæ, tranſitus ſancti Veroni. Apud civitatem Aſtenſem*... ut ſupra. *Eodem die, natalis ſanctæ Maxentiæ viduæ, matris ſancti Vigilii. Aurelianis, Paſtoris epiſcopi. Die trigeſima, ſancti patris Joannis, qui ſcripſit ſcalam*; hoc eſt *Climaci.*

Simonis. *Secundi. Veroni.* *Maxentiæ.* *Veroni.* *Joannis Climaci.*

Pridie Kal. *Die* 31.

AMos prophetæ, quem Ozias rex Iſrael vecte per tempora transfixum necavit, ac poſtea ſemivivus patriam devectus ibique ſepultus eſt. Romæ, ſanctæ Balbinæ virginis, filiæ Quirini martyris, quæ poſt devictum ſeculi hujus curſum, ſepelitur via Appia juxta patrem ſuum. In Africa, ſanctorum Diodoli & Aneſi.

Amos. *Balbinæ.* *Diodoli & Aneſi.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Vix quidquam præbet notatu dignum. *Timpora* in Herinien. & Greven. puto eſſe mendum Librarii. *Patriam devectus*, omiſſa præpoſitione *ad* legunt omnes, exceptis Greveno & Molano; qui etiam pro *transfixum*, legunt *confixum.* Codex Roſweydi, pro *Aneſi*, ſcribit *Aneſii.* Munerat. nomen truncavit, habet enim *Anſi.*

OBSERVATIO. Brevi commentario in Actis noſtris expediuntur, quæ de Amos propheta, quem hîc primo loco Uſuardus nominat, dici potuere: ubi necis auctorem clarius diſtinctum invenies. Certum eſt, nullum antiquorum Martyrologorum, ut ſunt Hieronymus, Beda, Florus, Auctor Romani parvi, Ado, Rabanus, Notkerus, Wandelbertus, de eo meminiſſe. Veroſimile eſt Uſuardum ex Iſidoro, in Actis citato, ea ſumpſiſſe, quæ hac die de propheta memorat. Eum ſubinde ſecuti ſunt recentiores cum hodierno Romano. *Balbinam* accepit Ado ex Romano parvo, hiſtoriam amplificans quam Notkerus nonnihil contraxit, Noſter breviſſime complexus eſt. De ſanctæ Balbinæ rebus geſtis, idem quod de S. Alexandri Actis judicium ferendum eſt. Cetera quæ ad ipſam attinent, dabit Henſchenii commentarius. De *Diodolo* (quem Baronius *Theodulum* dicere maluit) & *Aneſo* diſputat Florentinius, diſputat in Actis laudatus Henſchenius: non uſquequaque conveniunt. Variant Martyrologi alii. Nec hujus loci eſt de numero aut ſerie Africanorum iſtorum martyrum diſquirere. Mihi dubium non eſt, quin Uſuardus ex aliquo Hieronymiano apographo eos primum acceperit vel ſolos, vel aliis conjunctos, non ſolitus examinare, rectene an ſecus ſeligeret. Certe lectionem ejus qualemcumque ex unanimi codicum conſenſu talem exiſtimo, ut clarior haberi non poſſit. Wandelbertus hîc denuo ſuffragatur, ita ſcribens: *Diodoli pridie emicat Aneſuſque beati.* Porro ex recentioribus Uſuardi codicibus, Diodoli & Aneſi ſocios, non eodem ubique ordine enumeratos, ſtatim dabimus.

Amos. *Balbinæ.* *Diodoli & Aneſi.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Cetera purus, deficit iterum in ultima annuntiatione *Diodoli & Aneſi.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Incipiunt: *Amos propheta*, reſecto toto elogio. Finiunt: *In Africa, ſanctorum Diodoli, Aneſi, Felicis, Corneliæ & Valeriæ, Porti & Abdæ.* Atque hi ſocii ſunt, quos nuperrime dicebam in apographis Hieronymianis reperiri, mutato hinc inde nominum ordine. Suſpicari liceat, ſocios illos ab aliquo ſciolo fuiſſe reſtitutos, ſic tamen ut Uſuardo perperam attribuantur. In ANTVERP. pro *Balbinæ*, eſt *Babillæ.* Et ſic etiam

Diodoli & ſociorum.

ANTVERP-MAJ. *Romæ, natale ſanctæ Babillæ virginis, filiæ Quirini martyris. Eodem die, natale Amos prophetæ, quem Ozias rex Iſrael vecte transfixo per tempora necavit, ac poſtea ſemevivus patriam devectus, ibique ſepultus eſt.* Hæ duæ annuntiationes, ſi nomen *Babillæ* excipias, ſatis puræ ſunt; deeſt omnino tertia de Diodolo &c.

ANT-

ANTVERP-MAX. UTLRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN & DANIC. In Amos & Balbina puri, sic pergunt: *In Africa, sanctorum Dyodoli, Anesi, Felicis, Cornelia, Valeria, Porti, & Abdæ.* Apud *Coloniam Agrippinam, natale sancti Agilolphi, ejusdem civitatis episcopi & martyris.* Recurrit etiam infra, sed ut semel dicam remittendus est ad IX Julii. *Agilolphi.*

CENTULEN. *Natalis Amos prophetæ, quem Ozias rex Juda, vecte per tempora transfixo, necavit. Romæ, sanctæ Balbinæ virginis, filiæ Quirini martyris. In Africa, sanctorum Diodoli & Anesi.*

BRUXELLEN. Purus in Amos, sic pergit: *De Balbina. Romæ, sanctæ Balbinæ virginis, filiæ sancti Quirini martyris. Quæ postquam à beato Alexandro Papa sanata, baptizata & instructa est, plena operibus bonis in virginitate permansit; & hujus sæculi cursu peracto, sepelitur juxta patrem suum via Appia, in cœmeterio Prætextati. In Africa, sanctorum Diodoli, Anesi, Felicis, Cornelia, Valeriæ, Porti & Abdæ. Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Agilolfi, ejusdem civitatis archiepiscopi. Quem Karolus Martellus, avus Karoli magni misit causa pacis tractandæ, ubi crudeliter peremptus & martyrio coronatus, multis claruit miraculis. Et Romani monachi.* De hoc vide Prætermissos. *Diodoli & sociorum. Agilolfi. Romani.*

HAGENOYEN. Novi aliquid profert: *De Amos. Apud Samariam, Amos prophetæ, quem Iherobaam rex Israel, quoniam male ei prophetavit, propter ydolatriam, quam exercuit, vecte ferreo per tympora transfixit, ac postea semivivus ad patriam suam devectus, ibique à suis honorifice sepultus est. De Balbinæ, sanctæ Balbinæ virginis, filiæ Quirini militis & martyris, quam Alexander Papa a morbo struimæ curaverat. Quæ virginitatem Deo vovit. Quæ post divictum &c. In Africa, sanctorum martyrum Diodoli & Anesi, Felicis & Corneliæ, Uleriæ, Porti & Abdæ. Apud Coloniam Agrippine, natale beati Agillolfi, ejusdem civitatis episcopi & martyris.* *De Balbina. Diodoli & sociorum. Agilolfi.*

AQUICINCT. In fine addit: *In Britannia, sancti Aldelmi episcopi & confessoris* Ad XXV Maii. *Aldelmi.*

PLESCHIONEN. *In Africa, sanctorum Felicis, Anesii & Diodoli.* *Felicis & sociorum.*

MARCHIANEN. In fine: *In Britannia, dormitio sancti Aldelmi episcopi & confessoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Amos prophetæ. Balbinæ virginis, quæ fuit filia Quirini martyris, Tribuni suprascripti, sepulta apud eumdem.*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B: *Apud Coloniam Agrippinam, natalis sancti Agilolfi, ejusdem civitatis episcopi & martyris.*

VATICAN. *Africa, sanctorum Anesi, Felicis & Diodoli.* Vide quæ supra de sociis *Diodoli* & *Anesi* diximus, ad Auctarium secundum. *Anesi & sociorum.*

UGHELLIAN. Post *Anesi*, addit: *Felicis, Corneliæ, & Valeriæ, Porti & Abdæ.* Ut supra.

ALTEMPS. *Apud cœnobium Fontinellensium, translatio sanctorum Wandregisili, Wulframni, Ansberti, à beato Babino episcopo, in ecclesia sancti Petri Apostoli.* Ad diem natalem proprium singuli remittuntur, in indice Prætermissorum. *Abb. Fontenellensium translat.*

FLORENTIN. *Natale sancti Iulii Papæ & confessoris. Tamen festivitas ejus habetur pridie Idus Aprilis.* Vide ibi Usuardi textum &c. *Julii.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Balbina, elogium texens Hagenoyensi non multum absimile. Sequitur de Amos, pure. *In Africa, sanctorum Diodoli, Anesi, Felicis, Cornelia, Valeria, Porti & Abdæ martyrum. Apud Nicæam Bithyniæ, sancti Arsatii confessoris, ex milite heremitæ, qui dæmoniacum curavit & draconem interfecit.* Est hic, opinor, qui jam non semel *Acharius, Achatius* &c. dictus est, forte *Acacius Melitenensis*, de quo videndus Henschenii commentarius. *Diodoli & sociorum. Arsatii.*

BELIN. In textu non plane correctus, tertio loco inserit: *Eodem die, Felicis Papæ & martyris.* Et pro *Diodoli*, scribit *Theodoli.* De Felice Papa agitur XXX Maii. *Felicis PP.*

GREVEN. *In Africa, Felicis, Corneliæ & Valeriæ, Porti & Abdæ. Natale beati Agilolphi, Agrippinensis Coloniæ archiepiscopi & martyris. In Spira, Guidonis abbatis. Parisius, Catullæ matronæ.* Vide *Catullæ.* Prætermissos *Apud Nicæam Bithiniæ, Arsacii militis, heremitæ & confessoris. Item Amos abbatis in deserto Scythi, patris quingentorum ferme monachorum. Ammonii abbatis, qui ad se pro conversione venientibus, cellulas non modo diligenti cura ædificare, verum etiam propriam cellulam, cum omnibus, quæ in ipsa erant, relinquere frequenter solebat. Beatæ memoriæ Lauduini, Prioris majoris Cartusiæ. Qui unus ex sociis sancti Brunonis fuit, atque post eum præfatam domum regens, à schismaticis carceri mancipatus quievit.* De tribus hisce ultimis etiam agitur in indice Prætermissorum. *Felicis & sociorum. Agilolphi. Guidonis. Arsacii. Amos abb. Lauduini.*

MOLAN. De Agilolfo habet, ut HAGENOYEN. De Felice, ut BELIN. Tum: *Elevatio & translatio sanctorum Wandregisili abbatis, & Ansberti atque Wulfranni archipræsulum.* Vide supra. Postea minori charactere: *In Spirâ, Guidonis abbatis primi Pomposæ monasterii. Cujus corpus, non integrum annum defuncti, plurimis glorificatum miraculis, de Parmensi civitate magno honore Spiram translulit Henricus imperator.* Aliæ editiones sic legunt: *Die trigesima prima, sancti & miraculis clari Hypatii, episcopi Ancyræ.* In indice Prætermissorum vocatur *Gangrensis episcopus*, rejicitur que ad XIV Novembris. Est & alter *Hypatius*, de quo vide ibi. *Eodem die, Felicis Papæ & martyris. In Blandinio, elevatio & translatio* &c. *Guidonis. Hypatii. Felicis PP.*

MEN-

I. B. Iongelinus. scul.

MENSIS APRILIS

Habet Dies XXX.

Kalendis. *Die* I.

ROmæ, passio beatissimæ Theodoræ, sororis illustrissimi martyris Hermetis. Hæc sub Aureliano principe martyrizata, sepulta est juxta fratrem via Salaria, non longe ab urbe Roma. Eodem die, sancti Venantii episcopi & martyris. In Ægypto, sanctorum Victoris & Stephani. *Theodoræ.* *Venantii.* *Victoris & Stephani.*

Pro textu sunt, *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Belini prima editio & Molan.*

VARIA LECTIO. Munerat. & Belin. pro *beatissimæ*, legunt simpliciter, *sanctæ*. Idem Belinus habet *sepultaque*, & post *fratrem*, addit *suum*; quod etiam facit Molan. ab urbe *Romæ* pro *Roma* posuit Tornacen. De cetero, *Egipto*, *Egypto*, *Rhoma*, *Venancii*, *Martiris*, minutiæ sunt. Verbum supereſt de Greveno, quem hoc die ex purorum numero excluſimus, quia textui adnectit: *Gratianopoli, beati Hugonis episcopi & confessoris*, præfigendo signum LL, quod & alibi recurrit, ut V & XX Augusti &c. Debuit ea annuntiatio inter Auctaria relegari, ubi plura de eodem Sancto invenies.

OBSERVATIO. Romanum parvum hunc menſem ſic auſpicatur: *Romæ, Theodoræ, sororis martyris Hermetis, quæ sub Aureliano martyrizavit, sepulta via Salaria.* Ado Sanctam brevi ſed inſigni ornavit encomio, ex quo, quæ in textu dicuntur, ab Uſuardo deſumpta ſunt; Notkerus immutatum tranſcripſit. Vides hîc tribus ſucceſſive diebus Acta ſancti Alexandri auctori Romani parvi, & iis qui eum ſequuntur, præluxiſſe, nam & *Theodora* hæc inde accepta eſt, totaque Adoniani elogii materia. In hoc vero id præcipue mirandum occurrit, quod ubi locis aliis, eadem Alexandri Papæ Acta referens, ſemper notat *Trajani* tempora, hîc expreſſe aſſerat, ſub *Aureliano imperatore martyrizaviſſe.* Vide quæ dicimus III Maii. De Theodora tacent Hieronymiana, Beda, & qui in ejus ſerie ſunt, etiam Wandelbertus, qui omnes hoc die agunt de *Agape* & *Chionia*, ſeorſim ab altera ſorore, quæ cum duabus illis, in Actis conjungitur III Aprilis, quando de iiſdem meminere Martyrologi noſtri, ut ibi dicemus; niſi fortaſſe diverſæ ſint hodiernæ *Chionia*, *Agape* &c. & in numero Heracleenſium nominandæ, quod in ambiguo relinquimus. *Venantius* pure Adonianus eſt, *epiſcopi* & *martyris* titulis honoratus, cum *interim nuſquam explicetur*, inquit Henſchenius, *cujus ſedis fuerit epiſcopus, quo perfunctus martyrio, num ei immortuus, an ſuperſtes, ut propterea etiam* confeſſor *dicatur*; ut patebit in Auctariis. Uſuardus & Notkerus, nihil ultra indagantes, ſatis *Theodora.* *Venantii.*

habuerunt Adonis verba transcribere. Utrum ex Istria vel Dalmatia Venantii hujus corpus translatum fuerit Romam, examinat Henschenius, sed episcopatum Toletanum inter fictorum Chronicorum fabellas merito computat. *Victor* & *Stephanus* ex Hieronymianis ab Usuardo solo accepti sunt, diversi, ut recte censuit Baronius, à *Victore* & *Corona*, de quibus agitur XIV Maii, sed quorum nuda ferme superstant nomina. *Walericum* hoc die posuit Ado, tum Mosandri, tum Rosweydi; posuit ex eo Notkerus, Noster rejecit ad XII Decembris, in quo probatiores codices pro textu citati, aliique conveniunt. Dissentiunt alii, quos inter Pulsanen. quem, ut *illustre Martyrologium membranaceum ex Italia allatum*, hîc prædicat Henschenius, uter duorum verus obitûs dies fuerit, satis accurate examinans. Sunt inter codices, ut Centulen. & Ambianen. qui hodie translationem adstruant. Plura si cupis Henschenium consule, nobis sat est eviciisse, primævam hanc Usuardi fuisse lectionem.

Victoris & Stephani.

De Valerico Adonis.

AUCTARIA.

IN Heriniensi codice, recentiori manu ad marginem adscriptum: *Civitate Gratianopolitana, depositio beati Hugonis episcopi & confessoris.* Satis certum est hæc ab aliquo Cartusiano monacho addita fuisse. *Hugonis.*

Pulsanen. Secundo loco: *In pago Vinimau super maris transitum, beati Gualerici* [Walerici] *abbatis & confessoris. Hic in puerili ætate reliquit patrem suum terrenum, & adhæsit militaturus regi cælesti. Cumque esset senex & plenus dierum, heremeticam vitam diligens, finivit in Domino.* In reliquis plane est purus. *Walerici vel Gualerici.*

Antverpien. & Max-Lubec. Textui subjungunt: *Eodem die, sancti Walerici abbatis.* Male scribit Max-Lubec. *Valeriti.*

Albergen. Post textum etiam purum: *In pago Vinnacensi super mare, beati Walerici abbatis & confessoris.* In Lovanien. accedit: *Hic puerili ætate reliquit patrem terrenum & adhæsit militaturus regi cælesti.* At Antverp-max. Ultraject. Leyden. Danic. & Edit. Ultraject. Belg. supradictis addunt; cum Pulsanen., *cumque esset senex & plenus dierum, heremiticam vitam diligens, finitur in Domino.* Posteriores codices scribunt *Vimmacensi* &c.

Centulen. *Romæ, sanctissimæ Theodoræ virginis & martyris, sororis sancti Hermetis, Urbis præfecti. In pago Vimacensi, translatio sancti Walerici abbatis miræ sanctitatis viri. Thessalonicæ, sanctarum virginum & martyrum* [*Agapis*, quæ inferius alia manu apposita est] *& Chioniæ sororum. In Ægypto, sanctorum Victoris & Stephani. In Sardinia, beati Meritonis episcopi, cujus actus inter homines celeberrimi extiterunt. Eodem die, sancti Venantii episcopi & confessoris.* Duo hodie in Actis *Venantii*, Sed uterque martyr. Vide Observationem. *Transl. Walerici.* *Agapis & Chioniæ.* *Meritonis.*

Antverp-maj. In nonnullis Centulen. similis, in eo differt, quod de Walerico, Venantio, Victore & Stephano sileat.

Bruxellen. De Theodora, textui interserit: *Quam Alexander Papa instruxit, baptizavit, atque fidem Christi docuit. In Sardinia, beati Meritonis episcopi, cujus actus inter homines celeberrimi exiterunt.* Cujas fuerit Meriton, vel potius *Meliton*, vide in Actis. Sequitur: *In Ægypto*... Tum Venantii &c. *In pago Vinimacensi super mare* &c. ut supra: sed pro *finivit*, vel *finitur*, ponit *obdormivit. Item, beati Hugonis de Ordine Cartusiensium, episcopi & confessoris* Vide Acta. *De Theodor. Meritonis.* *Hugonis.*

Hagenoyen. In textu nonnihil interpolatus, addit in fine: *Item conversio beatæ Mariæ Magdalenæ. In pago Vimmacensi* &c. ut Antverp-max. &c. sed pro *militaturus* absone scribit, *militericiis. Apud Castrum Silvanectensium, depositio sancti Reguli episcopi & confessoris. Aurelianis, depositio Pastoris episcopi & confessoris civitatis ejusdem.* Perperam hæc posita sunt. Vide dicta superius. *Conversion. Mar. Magd.* *Reguli.* *Pastoris.*

Rosweyd. In Theodora purus, in ceteris ab Usuardo recedit. Secundo loco habet ex Beda: *In Thessalonia, Agapis & Coronia, quæ sub Diocletiano, post carcerem, in ignem missæ sunt, sed non læsæ, post orationem spiritum reddiderunt.* Sequitur de Venantio. Tum: *Natale sancti Quintiniani & Anastasii. Item Walerici abbatis. In Ægypto* &c. *In Thessalonia, sancti Agapiti, Quirini martyrum.* Ex Hieronymianis. *Agapis & Chioniæ.* *Quintiniani &c.* *Agapiti &c.*

Aquicinct. In fine addit: *Sancti Walerici confessoris.* Vide quæ hîc non semel dicuntur. *Prædicat. Christi.*

Victorin. *Initium prædicationis Christi.*

Ambianen. *In pago Vimacensi, translatio sancti Walarici.* Plures natalem ponunt.

Matric-Cartus-Ultraject. Incipit: *Hugonis episcopi & confessoris. Theodoræ virginis & martyris, sororis sancti Hermetis martyris. Venantii episcopi & martyris. Walerici abbatis.* *Hugonis.* *Walerici.*

Camberien. S. Mariæ: *In Sardinia, beati Militonis præsulis & Valerici abbatis.* Recta diei quidem, sed non item loci conjunctio. *Melitonis.*

In Vatican. sign. num. 5949. Desunt Victor & Stephanus. Adjicitur: *In Thessalonica, natalis sanctæ Ethioniæ, sub Diocletiano imperatore, quæ primo in carcere macerata, postea in ignem missa, ibi oratione fusa perrexit ad Dominum.* Puto hîc indicari *Chioniam.*

Ughellian. In fine: *Eodem die, sancti Vualerici abbatis.* Vides omnium ferme codicum esse.

Altemps. *In Arm* (Armenia) *Partini, Quintiani, Victoris, Secundi. Thessal. Ingeniani, Saturnini, Pattimi, Dionysii, Parienii, Alexandri.* Vide nomina melius in Actis efformata. *Civitate Gratianopolitana, sancti Hugonis episcopi confessoris.* *Partini & sociorum.* *Hugonis*

Florentin. *Transitus sancti Walarici abbatis & confessoris.* Alia hæc est annuntiandi formula.

Editio Lubeco-Col. In Theodora modicum interpolata, in Venantio pura, de Stephano & Victore silet. Sequitur: *In pago Vimacensi super mare, beati Wallerici abbatis & confessoris, cujus sepulcrum crebris miraculis illustratur. Ipso die, sancti Hugonis episcopi & confessoris, Ordinis Cartusiensium. In Sardinia, beati Militonis episcopi & confessoris, cujus actus intra homines celeberrimi exiterunt. In territorio Trecassino, sancti Leuthonii episcopi & confessoris.* In Actis vocatur *Leuconius.* *Wallerici.* *Hugonis.* *Militonis.* *Leuthonii.*

Belin.

BELINI editio altera. Textui puro subjicit: *In Armenia, natale beati Partini, Quinciani, Victoris, Secundi. In Eraclea civitate, Victoris, Chioniæ, Agapæ & Hyrenæ. In Thessalonica, Ingemanæ, Saturnini, Paterni, Dionysii, Panterii, Alexandri.* Ex Hieronym. accepti sunt, in Actis omnes melius & distinctius expressi. *Partini & sociorum. Victoris & aliorum.*

GREVEN. Post signum LL, & supra citata verba, *Gratianopoli, beati Hugonis episcopi & confessoris*; adjungit: *Hugo iste vir sanctissimus, vidit in solitudine Cartusiæ Deum dignationi suæ habitacula construentem, septemque stellas ducatum sibi itineris præstantes: post quam visionem statim affuit Bruno cum sex sociis, locum quærens heremiticæ vitæ congruum. Quos Hugo susceptos in locum sibi divinitus ostensum duxit; consiliis & auxiliis fovit, ac inter eos velut unus ex eis conversabatur. Tandem plenus dierum & sanctitatis quievit in pace. Quintiani martyris. In Armenia, Partini, Victoris. In Sardinia, beati Militonis episcopi & confessoris. In pago Vimmacensi super mare, sancti Walerici abbatis, discipuli beati Columbani. Hujus vitam sanctissimam Vincentius lib. 24 cap. 21 perstringens, dicit inter alia quod ejus benignitas & humilitas modum excedebat. In tantum divina compunctione & gratia plenus erat, ut quotiens discipulis prædicaret, vel Deo psallens cælum aspiceret, totiens lachrymas effunderet. Facies quoque ejus pallida & macie confecta, cum per eum Dominus languentibus curam conferebat, vel futura prædicebat, aut occulta revelabat, roseo colore minioque fulgore micabat. Gilberti episcopi Cathanensis & confessoris. Item beatæ memoriæ Hugonis archiepiscopi Viennæ, qui ex monacho Cartusiæ, sancto Hugoni in episcopatu Gratianopolitano primo, ipso vivente successit, ac postea ob vitæ suæ meritum, Viennensis archiepiscopus factus quievit in pace.* Est inter Prætermissos. *Ipso die, bonæ memoriæ Hugonis abbatis Bonæ-Vallis Ordinis Cistercienſis.* Item *beatæ Gertrudis.* An *Genetrudis*: Vide Prætermissos. *De Hugone. Quintiani. Partini &c. Militonis. De Walerico. Gilberti. Hugon. Vien. Hugonis ab. Bonæ-vallis. Gertrudis.*

MOLANUS. *Gratianopoli, beati Hugonis episcopi & confessoris, qui anachoreticam vitam exegit multis annis & miraculorum gloria clarus migravit ad Christum. Ipso die, sancti Vualerici confessoris.* In editionibus aliis, de Hugone eadem; de Walerico autem: *Ipso die, translatio sancti Vualerici confessoris, cujus sepulcrum crebris miraculis illustratur.* Jam notavi ab aliis natalem scribi, uti hodie in Actis refertur. Vide Henschenium. *Hugonis. Transl. Walerici.*

IV *Non.* *Die* 2.

APud Cæsaream Cappadociæ, passio sanctæ Theodosiæ virginis, quæ Diocletiani tempore ultro se confessoribus in custodia socians, tenta & nichilominus in equuleo cruciata, Dei virtute post de vinculis, aquis, bestiis eruta, novissimè martyrium capitis abscisione complevit. Eodem die, natalis beati Nicetii Lugdunensis episcopi, cujus vita miraculis claruit, & pretiosa mors nichilominus miraculis commendatur. Apud Palestinam, sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur. *Theodosiæ. Nicetii. Mariæ Ægypt.*

Ita *Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. *Nichilominus* in hoc textu bis repetitur immixta utrobique littera *c* quam exprimunt Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. & alii. Quam scribendi rationem, ut ut vitiosam, minutiarum hujusmodi antiquarum curiosis servandam putavimus. Greven. & Molan. legunt *vinculis & bestiis*, omissa voce *aquis*. Reliquimus etiam *abscisione* ut habent codices fere omnes, non *abcisione* ut Greven. & Molan. In Munerato pro *Nicetii* est *Nececii*, & *archiepiscopi*, pro *episcopi*. Item Munerat. & Molan. repetunt particulam *&* majoris quasi emphasis gratia, *cujus & vita*: ut in Adone legitur. Tornacen. omittit *miraculis* ante commendatur, in quo tamen vis aliqua esse videtur. *In Palestina* scribunt aliqui, plerique tamen *Apud Palestinam*. Munerat. omisit *Sanctæ*, Greven. & Molan. legunt *beatæ*. De mendis scriptoriis alibi dictum est. *Palestinam* scripsi ut habent codices omnes. His præmissis, supereſt Variatio præcipua.

Etenim de celebri *peccatrice Ægyptiaca* dubitari posset, utrumne ipsa ab Usuardo ipso hoc die sacris Fastis primum adscripta fuerit, nisi codices saltem plerique, tum ex antiquis tum ex recentioribus in id magno consensu conspirarent. Interim in apographo nostro Pratensi mira hodie lectio; nempe tertio loco *Ægyptiaca Maria*, & quarto *Eustasius Luxoviensis*. Sirmundi aciem, dum præfatum ecgraphum recenseret, aliquid effugisse necesse est; nam, qui in mei gratiam prætensum autographum non semel studiose lustravit Clar Castellanus, inductam Mariam, novissime testatur his verbis, ex Gallico Latine redditis: *Secunda Aprilis, sancta Maria Ægyptiaca expuncta, & sanctus Eustasius, ejus loco positus.* In Herinien., Rosweyd., & Antverp-max. nulla hodie *Ægyptiacæ* memoria, in IX Aprilis translata, ut ibi dicemus. Atque ex his aliisque codicibus profluere potest dubitatio, non tamen ita fundata, ut laterculi germanitatem evertat, quam veram censemus esse & simplicem. *De Pratea. aliisque codicibus.*

Theodosia. OBSERVATIO. Egregium præconem habuit *Theodosia*, Eusebium ipsum Cæsariensem, lib. de MM. Palæstinæ cap. 7, cujus breve encomium Actis Latinis omnibus prætulit Henschenius, apud quem plura exstant ex Menæis aliisque Græcis monumentis, quamvis non eodem die, desumpta. Ex his autem minime dubium relinquitur, quin *Theodosia acerbis atque horrendis tormentis excruciata* fuerit *Cæsareæ*, non *Cappadociæ*, sed *Palæstinæ*, ut sequenti die clarissime celebrant Hieronymiana omnia à Florentinio edita: *Cæsareæ Palestinæ, natalis sanctæ Theodosiæ virginis*; ubi videri potest laudati Florentinii notatio, ex qua forte solvi poterit difficultas ab Henschenio proposita de *Dominica Resurrectionis*, in qua, secundum Eusebium, Theodosia nostra martyrium subiisse dicitur, sed quæ cum expresso persecutionis Diocletianææ *anno quinto*, nec II nec III Aprilis coalescere potuit, ut etiam expendit Tillemontius tomo 5 pag. 85. Interim textus noster aliunde profluxisse videtur; nam auctor Romani parvi ita primus locutus est: *Apud Cæsaream Cappadociæ, sanctæ Theodosiæ virginis & martyris, capitis cæsæ.* Varia tormentorum genera ab Adone enumerantur, & ex hoc à Notkero: Noster non omnia complexus est, illudque imprimis recte cavit, ne *Cæsaream Cappadociæ*, urbem maritimam faceret; studio id an casu, non divino, certe in tota nostra Martyrologorum serie signatur ea positio, quæ nec in ipsis Actis Latinis reperitur, in quibus æque ac in Eusebio, palæstra vere dicitur *Cæsarea Palæstinæ.* Rabanus, dum die sequenti cum longiori historia Theodosiam recolit, simpliciter legit *Cæsaream*, ac si dubitaret, ad quam Cæsaream Virgo revocanda sit. Wandelbertus etiam die sequenti, Euagrio & Benigno Theodosiam subjunxit:

Atque pari fulget Theodosia virgo nitore.

Nicetius Lugdunensis, Bedæ & Rabano præteritus, abest etiam à Romano parvo. Certum tamen est, reperiri in omnibus Hieronymianis apographis apud Florentinium, ultimo vel penultimo loco signatum. In Adone primo loco ponitur, sub vulgari laudationis formula, ab Usuardo & Notkero ad verbum translata. Alia phrasi à Floro ornatus est, nempe: *Qui vir totius sanctitatis, conversationis castissimæ, caritatis eximiæ vitâ perfunctus est*; ut hic denuo perspicias, quantum & re & stylo Florus ille ab Usuardo nostro remotus sit. Cetera vide apud Henschenium, cum vita ex Greg. Turonensi ab eo recensita. Wandelbertus, haud dubie metri gratia, ex *Nicetio* format *Nicetum*, solum ipsum ita hoc die celebrans: *Lugduni quartis Nonis sacer urbe Nicetus.*

Nicetii.

Latinis Martyrologis ignota fuisse videtur, de cetero notissima, *Maria Ægyptiaca*, à nemine, Usuardo antiquiore aut æquali, in sacros Fastos relata. Quod enim nomen ejus in Adone Mosandri legatur IX Aprilis, recte, mea quidem sententia, à Rosweydo rejectum est; idque vel ea ratione mihi probatur, quod à Notkero, fideli passim Adonis assecla, omnino inscriptum non fuerit. Itaque Usuardo soli tribuenda est præfata *Maria*, cum *peccatricis* titulo, nescio unde deducta, nescio quâ causâ hujus diei latercul inserta, cum à Græcis, *Zosimæ presbytero monacho* conjuncta, diversimode colatur; imo nec ipsi quidem codices Usuardini sibi satis constent, quemadmodum in Variantibus dictum est, patebitque deinceps ex Auctariis IX Aprilis & alibi. De hac Sancta egregie meritus est Papebrochius, variis dissertationibus ætatem ejus, eatenus male subductam, aliaque ad ipsam spectantia feliciter eruens, curiose digerens & copiose illustrans. Hæc pro nostro instituto abunde sufficiunt.

Mariæ Ægyptiacæ.

AUCTARIA.

DE PRATENSI & HERENIENSI nihil ultra dicendum.

ROSWEYD. Immiscet secundo loco: *In Africa Amphiani & Victoris martyrum, & aliorum martyrum decem.* Quidni *quatuordecim*, ut diserte legunt Hieronymiana, ex quibus priores duo accepti sunt. Sequitur *Nicetii* pure. Et in fine: *Item sancti Eustachii abbatis monasterii Luxuviensis.* Intelligit *Eustasium*, de quo jam sæpe; sed omittit annuntiationem tertiam de Maria Ægyptiaca, quæ etiam deest in codice ANTVERP-MAX. cetera puro.

Amphiani & sociorum.

Eustasii.

CENTULEN. *Natale sancti Nicetii Lugdunensis episcopi. In Achaia civitate Thomis, sanctorum Evagrii & Benigni. Achaiam* pro *Scythia* posuit, & hoc die perperam retulit, quod ad sequentem spectat, uti Theodosiam in crastinum differt, quæ hodie consignanda est.

Euagrii & Benigni.

ANTVERP-MAJ. *Natale sancti Nicetii, Lugdunensis episcopi & confessoris. Apud Palestinam, depositio beatæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur; cujus actus valde mirabiles & omni laude digni inveniuntur.* De Theodosia etiam die sequenti.

BRUXELLEN. In Theodosia & Nicetio satis purus, in fine addit: *Et sancti Eustachii abbatis. Item Urbani episcopi.* Lingonensis, opinor, de *Urbani* quo vide Auctaria XXIII Januarii. Adjectum porro recentiori manu & ad primum locum asteriscо remissum, ut sequitur: *Apud Palestinam, depositio beatæ Mariæ Ægyptiacæ, cujus, primò peccatricis, conversio mirabilis fuit, pœnitentia strenua & Deo valde accepta.*

Urbani.

HAGENOYEN. In Theodosia utcumque purus, de Maria Ægyptiaca longiorem historiam, ut aliis locis ex singulari pietate solet, seu vitæ compendium attexit, sed quod hîc non videtur describendum. Tum: *Eodem die, sancti Nixecii Lugdunensis episcopi, cujus vita miraculis claruit & virtutibus insignis* [fuit.]

AQUI-

AQUICINCT. Ex eorum numero est, qui Mariam Ægyptiacam differunt ad IX Aprilis.

VICTORIN. & REG. SUECIÆ signatus num. 130: Nescio quos hîc Sanctos in unum congregent, quibus in indice Prætermissorum proprius singulis dies assignatur. Ita habent in fine: *Eodem die, sanctorum Herenei episcopi, Andochii presbyteri, Benigni presbyteri, Tyrsi Diaconi, Felicis negotiatoris.* *Herenei & aliorum.*

DAVERONEN. *Turonis, translatio beati Antonii confessoris.* Vide Prætermissos. Colitur 1 Maii. *Transl. Antonii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Nicetii Lugdunensis episcopi.* Nihil præterea.

ALTEMPS. *Turonis, beati Antonii confessoris. Item, sancti Eustasii abbatis Luxovienſis.* *Antonii. Eustasii.*

FLORENTIN. *Item sancti Niceti Lugdunensis episcopi, cujus vita virtutibus & miraculis claruit. Item apud Comum, sancti Abundii episcopi & confessoris.* Hic in impresso deest. *Abundii.*

EDITIO LUBECO-COL. Adonis elogium de Theodosia, sed valde interpolatum exhibet. In Nicetio pura est. *Apud urbem Palestinam, depositio sanctæ Mariæ* &c.

BELIN. In utraque editione de Maria Ægyptiaca agit secundo loco. Tum: *Eodem die, natale Nicecii* [in 2, *Nicenii*] *Lugdunensis episcopi.* In priori: *Item, sancti Abundii episcopi & confessoris.* In posteriori: *Item apud Comum* &c.

GREVEN. *Amphiani, Victoris, Urbani, Nierti martyrum.* Disparatorum conjunctio. *Barlaam heremitæ & confessoris.* Ignotus est, nisi is sit qui cum Josaphat colitur XXVII Novembris. *Amphiani & sociorum. Barlaam.*

MOLAN. De Maria Egyptiaca immediate subdit: *Cujus actus valde mirabiles & omni laude dignissimi inveniuntur. Item apud Comum, sancti Abundii episcopi & confessoris. Commemoratio venerabilium Christi confessorum Ursmari & Erminі, quando à Hungris liberati sunt Laubienses.* Sequitur minoribus litteris: *Eodem die, sancti confessoris Francisci de Paula, Ordinis Fratrum Minimorum initiatoris: qui inter ceteros Christi athletas suis meritis & exemplis, divina cooperante gratia, sanctam Ecclesiam multipliciter decoravit, præsentisque temporis caliginem suæ lampadis fulgore mirabiliter illustravit, quique innumeris in vita pariter & post mortem miraculis claruit. Hunc Leo X Sanctorum catalogo adscripsit. Sanctæ Musæ virginis, de qua in Dialogis Gregorius. Hoc die obiit Nodgerus Leodiensis episcopus, cujus gesta præclara habentur.* Vide indicem Prætermissorum. Posteriores editiones de Maria & Abundio, ut supra. Dein: *In Gallia agro Turonensi, sancti Francisci de Paula, Calabriæ oppido, Ordinis Minimorum Fundatoris. Lobits, commemoratio meritorum venerabilium Christi confessorum Ursmari & Erminі, quando à Hungris liberati sunt Laubienses, per merita eorum.* Rursus typis minoribus: *Lingonis, sancti Urbani episcopi & confessoris, magnarum virtutum viri, qui vineas precibus suis sæpius conservavit. Apud Cæsaream Palestinæ, passio alterius Theodosiæ, virginis Tyriæ; quam libro octavo scribit Eusebius Cæsariensis. Hoc die transitus viri Dei Nodgeri episcopi Leodiensis, cujus præclara gesta habentur.* Non alia est ista Theodosia, ab ea quæ in textu refertur. Fefellit Molanum diversa positio seu locus martyrii. De variis personis sub *Notgeri* nomine confusis, vide Prætermissos x Aprilis. *Urſmari & Ermini. Francisci de Paula. Musæ. Urbani. Nodgeri Leodiensis.*

III *Non.* *Die* 3.

IN Scithia civitate Thomis, natalis sanctorum Euagrii & Benigni. Thessalonicæ, passio sanctarum virginum Agapis & Chioniæ sub Diocletiano; quæ primò in carcere maceratæ, *Euagrii & Benigni. Agapes & Chioniæ.*
post in ignem missæ, sed intactæ à flammis, post orationem ad Dominum fusam, animas reddiderunt. Apud Tauromenium Siciliæ, beati *Pancratii.*
Pancratii.

Ex *Praten. Herinien. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belini prima editione, Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Danicus*, & *Edit. Ultraj-Belg.* Deficit *Albergen.* in solo Pancratio.

VARIA LECTIO. *Scithia* scribunt probatissimi codices Pratens. Herinien. Pulsanen. Munerat. Greven. & alii. Molan. habet *Schytia*, Belin. *Schitia*, Antverp. *Scicia.* Aliorum modi sunt varii, nullus recte legit *Scythia.* Priores codices in textu secuti sumus. Item in *Thomis*, qualiter scribunt omnes. Munerat. pro *Evagrii*, posuit *Evagii*, *Chiomæ* pro *Chioniæ*, Pulsan. *Cyoniæ*, Greven. *Scioniæ.* Maior defectus in Antverp. & Max-Lubec. ubi sic legitur: *Sub Diocletiano in ignem* &c. mediis vocibus omnino præteritis. Contra Pulsanen. excedit, dum post *à flammis*, interjicit *permanentes. Fusas* pro *fusam* in Munerato, typographi, ni fallor, vitium est, sicut in Max-Lubec. *Thausromenium*, pro *Tauromenium*, ut habent codices Hieronymiani. Iidem ipsi pro *Pancratii*, habent *Pancracii* Pulsanen. *Panchratii.* Altera Belin. editio addit: *Pancratii martyris.*

OBSERVATIO. Tota *Euagrii* & *Benigni* distinctior notitia ex Martyrologiis nostris promanat. Sic hodie secundo loco legit Romanum parvum: *Tomis, Euagrii & Benigni.* *Euagrii & Benigni.*
Benigni. Textus Usuardinus, non multo amplior, ex Adone desumptus est, & iisdem ferme verbis à Notkero quoque descriptus. Nihil de ipsis Beda, Florus aut Rabanus. In Hieronymianis vero magna perplexitas, qua non facile sese expedit Florentinius.

En textus varios. Epternacense ponit: *In Sicilia, natale Euagri, Benigni* .... sex alii nominatim exponuntur. Corbeiense: *In Sicilia, natale sanctorum Thomæ, Euagri, Benignæ,* & rursus aliorum sex. Lucense: *In Nicea, natalis sanctorum Thomæ, Euagri, Benigni*; adde commilitones quinque. Hæc, si possis, apte concilia. Et quidem hactenus primo loco. At quid sibi modo vult in iisdem codicibus, quod in fine legitur: *Theumis*, vel *Eumis*, vel *Heumisiter; Euagri & Benigni?* An iidem illi, an à primo loco appellatis diversi? Postremum censet Florentinius; primum Henschenius: tu cui volueris accede; nobis certum est, nostros legisse, ut in textu retulimus; quibus accinit Wandelbertus:

Euagrius ternis splendet martyrque Benignus.

In Eraclea civitate, Victoris, Chioniæ, Agape & Herenei, legunt Hieronymiana I Aprilis: & ejusdem mensis V: *In Thessalonica, natalis sanctarum virginum Chioniæ, Herene &* *Agape*; utro die melius, Florentinii arbitrio relinquo. Dictum est in Observatione I Aprilis, dubitari posse, an utrobique de iisdem agatur, quod hîc examinare non lubet, dum alia expendenda supersunt. A Romano parvo sic hodie primo loco scribitur: *Thessalonicæ, virginum Agapes & Chioniæ.* Beda ad I Aprilis rectius fortasse titulum *virginis* omiserat, in quo eum presse secutus est Rabanus. Bedæ verba descripsere Ado, ex hoc Usuardus & Notkerus, qui cum præcursore, *virginis*, vel potius *virginum* appellationem retinent, imo ultimus *Irenem* adjunxit, quam rursus cum longiori elogio repetit V Aprilis, ut ibi ex nostris sermo iterum recurret. Id jam præcipue attendendum est, Bedæ hodiernum, & illud Notkeri elogium, quod V Aprilis ponitur, ex iis Actis desumpta esse, quæ olim proconsularibus ipsis supposita, usque adeo Henschenio placuere, ut illa hisce prætulerit, contra Sirleti, Lipomani, Surii & Baronii judicium, qui omnes Græca ipsa ex codice Cryptæ-ferratæ Latine reddita, sinceriora, imo unicè authentica existimaverant. Habuit harum rerum longe peritissimus arbiter, Magister nostér rationes suas, cur ita statueret; lego & expendo, nec tamen tales invenio, ut non potius Sirletiana præhabenda censeam, adeoque cum doctissimis recentioribus fateri cogar, hac saltem vice, virum alias perspicacissimum nonnihil dormitasse. Præjudiciis non agimur, veritatem unice sectamur, eique repertæ ultro cedimus, ultroque hîc cum Baronio ad annum CCCIV à num. 40 aliisque citatis, præfatorum Actorum proconsularium germanitatem agnoscimus; de qua vide erudite tractantem Ruinartium inter sincera & selecta à pag. 419, & Tillemontium tomo 5 à pag. 240. Porro insignium harum martyrum certaminis diem, ex laudatis Actis sic definiendum putamus, ut *Irene* I Aprilis coronata fuerit, aliæ diebus aliquot citius, proindeque exeunte Martio. Expressus autem dies Kalendarum Aprilium, antiquiores Martyrologos induxerit, ut omnes eodem die consignarent, quos secutus est Wandelbertus, de solis duabus prioribus expressius loquens, & forte tertiam per verbum *socia* indicans:

Agapes & Chioniæ.

Virgineo insignes Apage & Chionia serto
Aprilis socia sacrant sibi jure Calendas.

Tertia item nostra, Hieronymianorum annuntiatio est: *Apud Thauromenium in Sicilia*, *natalis sancti Pancrati*; & hoc ferme modo, absque ulteriori elogio, imo brevius ponitur à Romano parvo, Adone, Usuardo & Notkero; reliquis Martyrologis aut ignotus, aut præteritus. Primum fuisse Siculorum Apostolum, recepta opinio est: vide, quæ de eo diligenter collegit & ab apocryphis discrevit Henschenius. Satis nobis sit, ipsum, æque ac reliquos in textu relatos, vere Usuardinum esse.

Pancratii.

AUCTARIA.

HAbet hîc TORNACENSIS codex peculiare auctarium ceteris omnibus, præterquam Molano incognitum. Sic scribit: *In monasterio Altovillari, translatio corporis sancti Madelupi sacerdotis.* Vide quæ in indice Prætermissorum observata sunt. Cetera dicentur XX Decembris.

Translat. Madelupi.

ROSWEYD. In Euagrio & Benigno, atque item Pancratio purus est. De Agape & Chionia egit I hujus, ut ibi diximus.

CENTULEN. *Cæsarea Cappadociæ, sanctæ Theodosiæ virginis. Apud Tauromenium Siciliæ, beati Pancratii martyris. Turonis, sancti Antonii confessoris.* Vide Auctaria die præcedenti.

Theodosiæ. Antonii.

ANTVERP-MAJ. Agit de sola Theodosia cum elogio ferme ex Adone desumpto.

BRUXELLEN. Puritati hodie proximus est. Incipit ab Agape & Chionia. Tum de Euagrio & Benigno. *Apud Tauromenium civitatem Siciliæ, sancti Pancratii martyris.*

HAGENOYEN. In prima & secunda annuntiatione purus, tertio loco habet de Nicetio, ut nos pridie. Sequitur de Pancratio, pure. Tum: *Item in Anglia, Richardi episcopi. In Alsatia, sancti Florentii episcopi & confessoris.* Inter Prætermissos remittitur ad VII Novembris.

Richardi. Florentii.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. In fine addunt: *In Cæsarea Palæstinæ, sancta Theodosia.*

Theodosiæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Theodosiæ virginis & martyris gloriosæ, cujus varia tormenta & victoriæ leguntur. Agapes & Chioniæ virginum & sororum martyrum.*

VATI-

VATICAN. signatus num. 5949. In fine: *Nicomediæ, sancti Donati.* Vide Acta. *Donati.*

EDITIO-LUBECO-COL. In prima annuntiatione pura est, tum sic pergit: *Thessalonicæ, passio sanctarum virginum Agapis & Chioniæ, sub Diocletiano imperatore, Comite Sisinnio; quæ erant sorores sanctæ Hirenis virginis, & primo in carcere per varia tormenta maceratæ, deinde in ignem missæ, sed intactæ permanentes à flammis, post orationem ad Dominum fusam, animas cælo reddiderunt. Apud Thauromenium civitatem Siciliæ, sancti Pancratii episcopi & confessoris.* Melius dixisset *martyris. Eodem die, sancti Richardi episcopi & confessoris.* *De Agape & Chionia.* *Richardi.*

GREVEN. *Nicomediæ, sancti Donati. Item sanctorum Sixti, Benigni, Rufi, Patricii. In Anglia, sancti Richardi episcopi Cicestrensis & confessoris. Burgundoforæ abbatissæ & virginis.* De hac & Sexto cum sociis, vide Prætermissos. *Donati. Sixti & sociorum. Richardi. Burgundoforæ.*

MOLAN. Litteris parvis: *In Anglia, sancti Richardi episcopi Cicestriensis & confessoris. Burgundoforæ, abbatissæ & virginis. Sancti patris ac confessoris Niceræ, in quem orationem funebrem scripsit Theosterictus, illius beatissimi viri discipulus.* In editionibus aliis post *Pancratii*, litteris Italicis immediate subdit; *episcopi, ab Archagano pagano interfecti, cujus vitam scripsit Evagrius ejus discipulus.* Sed quæ passim ut fabulosa repudiatur. Vide Henschenium hîc & Tillemontium tomo 1 pag. 190. *In Anglia, Richardi* &c ut supra. *In monasterio Altovillari, translatio corporis beati Madelupi sacerdotis. Die tertia, sancti patris Niceræ, ducis monasterii Medini.* Rursus charactere alio: *Item depositio beatæ Burgundoforæ virginis & abbatissæ Evoriacensis, de qua in vita beati Columbani abbatis.* Jam diximus consulendum catalogum Prætermissorum, in quo remittitur ad VII Decembris. *Nicetæ. Translat. Madelupi. Burgundoforæ.*

II *Non.* *Die* 4.

MEdiolani, depositio beati Ambrosii episcopi & confessoris, cujus studio inter cetera doctrinæ & miraculorum insignia, tempore Arianæ perfidiæ, totâ Italia ad catholicam fidem conversa est. Apud Hispalim, depositio sancti Isidori antistitis. *Ambrosii.* *Isidori.*

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Muner at. Belin. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-maj.* & codices omnes mediæ notæ, de quibus infra.

VARIA LECTIO. Antverp. & Max-Lubec. scribunt *Mediolano*, ut à Beda & aliis factum subinde patebit. *Arrianæ* legunt omnes, malim *Arianæ*, sed codices secutus sum. *Greven.* voces transposuit, *ad fidem Catholicam.* Pejus Molanus *Catholicam* omisit. In Pulsanensi est *Hyspalim*, pro *Hispali*, & *Hysidori* pro *Isidori.* Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. & Muneratus habent *Ysidori.* Greven. & Molan. pro *sancti* ponunt *beati* pro *antistitis*, *episcopi*, quod postremum etiam habet Belinus.

OBSERVATIO. Quo vere anno, quo die consignandus sit magni Patris Ambrosii obitus, inter eruditos controvertitur; & quamvis hoc die in Actis, Ambrosiana omnia remissa sint ad VII Decembris, quo per totam Ecclesiam festivius recolitur inclytissimi Doctoris memoria; voluit tamen Henschenius exercitatione singulari, ante tomum 1 Aprilis pag. XXXVIII, disputationi quodammodo proludere, opinionem suam (*ut alii*, inquit, *potius suam ferant sententiam*) prævie exponens, qua ex Marcellini Comitis Chronico, cum expressa Consulum nota, pluribusque aliis monumentis, præsertim Mediolanensibus, evincere conatur, Ambrosii obitum, non ad IV Aprilis anni CCCXCVII, ut contra antiquissimam Mediolanensium traditionem statuerat Baronius, sed ad XVII Aprilis anni CCCXCVIII referendum. Contra Henschenium stat major recentiorum numerus, quos inter tono decretorio Pagius, ad annum CCCXCVII à num. 19, & modestior Tillemontius tomo 10, nota 56 à pag. 761, pro Baronii sententia, ex ipsa etiam Martyrologorum nostrorum auctoritate, acrius decertant. Video militare utrimque gravia rationum momenta, graviora fortasse, quæ favent Martyrologiis: sed de ultimo librationis scrupulo judicium ferent, qui mensem Decembrem de Actis elaborabunt successores nostri; nos hîc in Martyrologiorum cancellis hærebimus. Inter Hieronymiana, solus codex Corbeiensis, in fine laterculi attexuit, quod litteris aliis, tamquam purum additamentum, distinxit Acherius: *Mediolano, depositio sancti Ambrosii episcopi & confessoris.* Hoc certius est, notari *Ambrosium* in Hieronymianis omnibus XXX Novembris, sub hac fere formula: *In Mediolano, sancti Ambrosii episcopi, de perceptione baptismi.* Et in solo Lucensi apographo, III Decembris: *Natalis sancti Ambrosii.* At vero die VII ejusdem mensis Decembris, nullus eorum codicum *Ambrosium* nominat. Ad diem obitus accedamus. Ven. Beda primus hoc die IV Aprilis Ambrosii solennitatem celebrat: *Mediolano, depositio sancti Ambrosii confessoris;* ubi ne mireris, titulum *episcopi* reticeri, nam id Bedæ satis familiare esse, ex non uno deinceps loco cognosces. Florus de suo addidit: *Qui ingentibus doctrinis coruscavit & virtutibus.* Rabanus legit: *De natali* *S. Ambrosii.*

Medio-

Mediolano, depositio beati Ambrosii episcopi & confessoris, cujus vita & doctrina insignis praedicatur in Ecclesia. Sed & hic Ambrosium ex Hieronymianis repetit XXX Novembris; nullâ baptismi factâ mentione. Sic autem in serie nostra habet Romanum parvum: *Mediolani, beati Ambrosii episcopi & confessoris.* Breve, sed elegans Adonis elogium, ex Hieronymo acceptum, à Baronio IV Aprilis & rursus VII Decembris, in notationibus ad Martyrologium, explicatum, in textu nostro ad verbum describitur; Notkero, praeter morem, Viennensis phrasim multùm amplificante. Atque hi omnes Ambrosii natalem hoc die unanimiter collocant, suffragante etiam Wandelberti versiculo: *Ambrosius pridie* (Nonas) *aethereum penetravit honore.* De Ordinatione vero, VII Decembris, nullus est, qui vel verbo meminerit. Quæro primam solennioris illius festi in universa Ecclesia institutionem, verum nec apud Baronium, nec alibi satis certa primæ ejus originis vestigia hactenus deprehendo, praeter ea, quæ subobscurè ab Henschenio in laudata exercitatione cursim indicantur. Plura scrutari, hujus loci non est, remitti commode possunt ad prædictam diem VII Decembris, ubi in Actis, post eruditas Baronii, Hermantii, Tillemontii, PP. Benedictinorum S. Mauri aliorumque de incomparabili fidei Zelatore lucubrationes, totius vitæ series operosius & accuratius digeretur.

Nullus antiquorum Martyrologorum *Isidori Hispalensis* meminit, unde verosimillimum est, eum ab Usuardo ex Hispania, quò ad procurandas sancti Vincentii reliquias profectum novimus, in Gallias primum allatum, cum aliis tum confessoribus tum martyribus, præsertim Cordubensibus, ut suis locis observare non negligimus. Reliqua ex Actis require, ubi Henschenius diligentissime contulit, quidquid de nobilissimi antistitis sanctitate, cultu & doctrina Nicolaus Antonius aut scriptores alii Hispani melioris notæ suggerere potuerunt, quibus jungenda appendix in eodem tomo pag. 900.

Isidori.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Puris omnes codicibus annumerari possent: etenim de Isidoro Hispalensi hæc solum textui puro superaddunt; *fide & doctrina præcipui.*

ROSWEYD. Ita legit: *Mediolanis, depositio beati Ambrosii episcopi & confessoris, qui de laico, Arianis simul & Christianis conclamantibus, electus est episcopus, cujus studio* .... cetera pura sunt usque ad finem laterculi. *De Ambrosio*

CENTULEN. *Mediolano, depositio beati Ambrosii ejusdem civitatis archiepiscopi, cujus studio* &c pure. *In Hispaniis civitate Hispali, sancti Ysidori episcopi & confessoris, vita & doctrina illustris viri.*

BRUXELLEN. *Mediolani, depositio sancti Ambrosii archiepiscopi & confessoris. Qui praeses existens, nondum baptizatus, consensu totius populi in archiepiscopum electus, annuente & jubente Valentiniano imperatore, gratiam Baptismatis simul & episcopatus dignitatem percepit. Cujus studio, tempore Arrianae perfidiae, tota Ytalia ad Catholicam fidem conversa est. Hujus vitam beatus Paulinus Nolanus episcopus ad beatum scripsit Augustinum* [recenti manu, *episcopum.*] *Apud Hispalim, depositio sancti Ysidori Hispalensis, insignis episcopi, fide & doctrina praecipui. Qui inter cetera sua opuscula, librum naturalis historiae, quem Ethimologiarum nominat, ordinans, seculi aetates diligenter distinxit.* Quænam Chronici Isidoriani & libri Etymologiarum affinitas sit, vide in Dissertationibus Historicis Labbei tomo I pag. 645. *De Ambrosio.* *De Isidoro.*

HAGENOYEN. Longum nimis pro instituto nostro de sancto Ambrosio sermonem texit, ubi inter alia non satis probata immiscet, quod *Valentiniano imperatori restiterit & ingressum ecclesiae illi prohibuerit*, quæ ad Theodosium referenda, vulgo notum est. Hæc, & similia, prætermittenda censuimus. Tum: *In Hispania, apud civitatem Hispalem, depositio sancti Ysidori episcopi & confessoris, fide & doctrina praecipui.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Isidori Hispalensis episcopi & Doctoris eximii, qui multos edidit libros, quorum quidam sunt satis noti.*

In VATICAN. signato num. 5949, deest Isidorus. Adjectum: *In Syria, sanctorum Taraci, Andronici & Probi.* De his etiam alibi; remittuntur ad XI Octobris. *Taraci & sociorum.*

ALTEMPS. Addit: *Ipso die, depositio sancti Senerthi episcopi.* In Actis praetermittitur, curioso indagatori propositus. *Senerthi.*

EDITIO LUBECO-COL. In elogio Ambrosii post *confessoris* inseritur, *ac Doctoris Ecclesiae catholicae praecipui, cujus studio .... Apud Hispalim, depositio sancti Isidori antistitis, viri fide & doctrina praecipui, fratris beati Leundri, ad quem* [Leandrum] *beatus Gregorius sacram expositionem super librum Job scripsit.* *De Isidoro.*

GREVEN. *In Thessalonica, sanctorum Agathonis diaconi, Theodoli, Pauli, Matutini & Orbani. Item, beati Successi.* Laciniæ ex Hieronymianis bene vel male consutæ. *In Hibernia, Beghani abbatis. Item Ambrosii diaconi, qui ut Hieronymus de viris illustribus refert, primùm Marcionites fuit, sed ab Origene correctus, confessionis Domini gloria insignis fuit. In Scotia, Tigernagi episcopi & confessoris, secundum alios die sequenti.* De his agitur in indice Praetermissorum. *Agathonis & sociorum. Successi. Beghani. Ambrosii diaconi. Tigernagi.*

GREVEN. *Eodem die, translatio sanctorum confessorum Ulgisi, Amulguini, Theodulphi, Abel, atque Hildulphi.* Vide Praetermissos. Sequitur minoribus typis: *In Persida, sancti Benjamin glorioso martyris: Tripartitae lib. I cap. 33. Item Ambrosii diaconi* &c ut Grevenus. In editionibus aliis, solum additur: *Die quarta, sanctorum patrum Joseph hymnographi, & Georgii, qui fuit in Malaeo.* De hoc *Georgio* non multa in hodiernis Actis collegit Henschenius. *Joseph* vero die praecedenti relatus est, ubi longior vita traditur, & reliqua ad eum spectantia diligenti opera à Papebrochio explanantur. Satis est hæc indicasse, videat ibi lector cetera. *Translat. Ulgisi &c. Benjamin. Joseph & Georgii.*

Nonis.

Nonis. *Die 5.*

APud Ægyptum, natalis ſanctorum martyrum Martianæ, Nicanoris, & Apollonii. Theſſalonicæ, ſanctæ Hirenis virginis, quæ poſt tolerantiam carceris, ſagitta percuſſa eſt à Siſinnio comite, ſub quo & ſorores ejus ſimul Agapes & Chionia martyrizaverunt. Apud Cæſaream Liciæ; ſancti Amphiani. *Martianæ & ſocior. Irenes. Amphiani.*

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belini edit. prima, Greven. & Molan.* Quibus accedit *Antverp-max. Leyden-Belg. Lovanien. & Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Prima difficultas in propriorum nominum ſcribendi ratione occurrit. Codex Pratenſis legit *Martiani*, *Nicandri*, ubi reliqui omnes, ſolis Molano & Lovan. exceptis, diſerte ponunt *Martianæ*, *Nicanoris* vel *Nichanoris*. Atque ita ſcripſiſſe Uſuardum, certo mihi perſuado, niſi propria auctoritate ductores ſuos Romanum parvum & Adonem deſeruerit. *Appollonii*, *Appolonii*, *Apolonii*; male ſcribunt codices aliqui, melius in textu cum Pratenſi, Herinienſi &c. Non minor in Virginis nomine variatio. In Hieronym. eſt, *Herene*; in Romano parvo & Adone *Irene*, quo modo ſcribendum exiſtimo. De Uſuardina lectione quæritur. Praten. habet *Hireniæ*, reliqui omnes *Hirenis* vel *Hyrenis*. Solus Munerat. ſcribit *Herenis*. Pro prima ratione ſtant Herinien. Tornacen. Antverp. & Max-Lubec. quam nos, ut veræ, proximiorem prætulimus. Munerat. poſt *virginis*, addit *& martyris*, contra ceterorum torrentem. Jam ſupra ex codicum inflexione in textu poſuimus *Agapis*, à recto *Agapes*, ut hîc ab *Hirenes* formatur *Hirenis*, licet nos aliter ſcribere ſoleamus. Solus Belinus poſuit *Siſſinio*; atque item, *paſſæ ſunt*: plerique omnes *martyrizatæ ſunt*, Herinien. *martyrizarunt*; Pratenſis *martyrizaverunt*, quod Adoni ſatis frequens eſt, quem cum tam preſſe hodie ſecutus ſit Uſuardus, nihil mirum videatur, ſi & hoc tranſumpſiſſe ſupponamus. In Molano recte legitur *Lyciæ*, ceteri habent *Liciæ*, ut in textu reliquimus. *Liciniæ*, error eſt in Herinienſi; *Cilitiæ*, in Belino.

OBSERVATIO. Satis mirum & inſolitum eſt, quod nullus ex præmiſſo laterculo Sanctus, hoc die in Actis referatur. Non *martyres Ægyptii*, quia ab aliis, & præſertim Romano hodierno conſignantur v Junii, ad quem diem ab Henſchenio remiſſi ſunt, tamquam iidem, qui utriſque Nonis, tum Aprilis, tum Junii, ſub iiſdem ferme nominibus recolantur; ut ibi ipſe contra Florentinium cenſet. Et vero in nonnullis Hieronymianis iidem utroque die ſignari videntur. Sic habent hoc die ſecundo loco codices Lucenſis, & Corbeienſis Acherii: *In Ægypto, natalis ſanctorum Marcianæ, Nichanoris, Apollonii.* In Epternacenſi ſolum legitur: *In Ægypto, Marciani.* De ipſis nihil in ſerie Bedæ; at in Romano parvo, Adone & Uſuardo, iidem tres & eodem modo annuntiantur, Notkero *Martiani*, pro *Martianæ*, ſubſtituente, ut eſt etiam in nonnullis noſtris codicibus, cetera Uſuardinis. Reliqua ad ſupradictum diem v Junii dabuntur, ubi de ternorum iſtorum duplici claſſe identificanda, an diſtinguenda diſputabitur. *Martianæ & ſociorum.*

Neque de *Irene* ſeorſim in opere noſtro agitur, quod cum ſororibus *Agape* & *Chionia*, memorata ſit III Aprilis, utpote quarum Acta communia ſunt, uti ibidem abunde diximus. In Hieronymianis ſorores tres hoc quoque die repetuntur. Romanum parvum legit: *Theſſalonicæ, ſanctæ Irenes virginis*, Adonis & proinde Noſtri elogium ex Beda deſcriptum eſt, modice à Rabano auctum, fuſe à Notkero: quorum omnium ſententia ex Actis proconſularibus paulo ſeverius exigenda eſt, expuncto *percuſſione ſagittæ*, quod miror Baronium, reliqua bene corrigentem, in textu ſuo reliquiſſe. Wandelbertus Bedam, ni fallor, ſecutus eſt: *Irenes.*

Nonis virgo pia de morte refulgei Hyrenis.

Demum nec *Amphianus* in hodiernis Actis locum occupat, expreſſe tamen in Hieronymianis notatus: *In Ceſarea*, vel *Ceſaria Liciæ* vel *Luciæ*, *Amphiani.* Alius ibidem *Amphianus in Africa* legitur, II, alius *in Nicomedia*, III Aprilis. Non dubitant Baronius, Henſchenius & Florentinius, quin hîc indicetur *ovicula innocens*, *divinus martyr*, *portentoſæ fortitudinis*, *intrepidus*, *admirandus*, *ſanctiſſimus & beatiſſimus juvenis Apphianus*, cujus glorioſam de tyranno victoriam accurate deſcripſit Euſebius, duriſſimi certaminis oculatus teſtis, ex quo relati tituli accepti ſunt, libro de Martyribus Palæſtinæ cap. 4, quod totum in Actis, totum à Ruinartio reproducitur à pag. 334. Gallica ſeries exſtat apud *Amphiani.*

Tillemontium tomo 5 pag. 386, qui in nota pag. 737 Eusebii chronotaxim compo-
nere conatur, ut ad *ulteriorem disquisitionem eruditis proposuerat* Henschenius pag. 59 litt.
F. Quod Noster hîc *Cæsaream* in *Lycia* perperam collocet, non tam ipsi quam Adoni vitio
vertendum est, imo imperitis librariis, qui Hieronymianum transcribentes, aliquid
detraxerint, addiderint aut mutaverint. Utrum vero Hieronymianum textum bene
restituat Florentinius, per *In Cæsarea & Lycia*, respiciendo ad Martyris patriam & cultum,
aliis expendendum relinquo. De *Ædesio* Apphiani fratre, cum non agant hîc Martyro-
logi, ad Nostrum etiam nihil attinet: satis est genuinum ex omni parte ejus textum
exhibuisse. Vide de *Ædesio* Romanum hodiernum, VIII Aprilis & ibi Acta nostra, quæ
ex Eusebio martyrium ejus referunt.

AUCTARIA.

PULSANEN. Deest ultima annuntiatio, in reliquis purus est.

ROSWEYD. Post Amphiani, adjicit, & *aliorum*. Tum: *Claudiani martyris*. Ex Hieronymianis. *Claudiani.*

ULLRAJECT. LEYDEN-LAT. ALBERGEN. & DANIC. Textui cetera puro, subjiciunt: *In Scotia, sancti Tygernagi episcopi & confessoris.* *Tigernagi.*

CENTULLN. *Apud Thessalonicam, sanctæ Hereneæ virginis & martyris. In Ægypto, sanctorum Nichanoris & Apollonii martyrum. Cæsarea Liciæ, sancti Amphiani.*

ANTVERP-MAJ. *Thessalonica, natale sanctæ Hireneæ virginis & martyris. Apud Ægyptum, natale sanctorum Marcianæ, Nichanoris, & Apollonii, quorum gesta habentur.*

BRUXELLEN. De martyribus Ægyptiis & Amphiano, nihil. In Irene satis purus est. Sequitur: *Apud Scotiam, sancti Tygernagi episcopi & confessoris. Item Marinæ virginis. Et sancti Vincentii de Valentia, Doctoris de Ordine Prædicatorum, qui tam in vita, quam post mortem miraculis claruit.* Quæ *Marina* hîc indicetur, ignoro. *Tigernagi. Marinæ. Vincentii.*

HAGENOYEN. Textui hodie puro, solum addit: *Ipso die, in Scotia, depositio sancti Tygerilagi* [Tigernagi] *episcopi & confessoris.*

VICTORIN. & REG. SUECIÆ num. 130, in fine: *Item Carthagine, sancti Pontiani diaconi.* Nullus hodie apud alios *Pontianus*, ne inter Prætermissos quidem notus. Multum fallor si non indicetur Pontius sancti Cypriani diaconus, de quo superius actum est VIII Martii. *Pontiani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Hyrenis virginis & martyris, sororis Agapes & Chioniæ. Didimi Alexandrini confessoris, cujus meminit Hieronymus.* Estne forte martyr, de quo in Actis? *Didimi.*

STROZZ. *Natale sancti Vincentii, Ordinis Prædicatorum, patria Valentini & prædicatoris clarissimi,* [qui] *in Britanniis urbe Venetensi recubuit, cujus sanctitatem crebra miracula protestantur.* *Vincentii.*

REMENS. sanctorum Timothei & Apollinaris. *Catalaunis, depositio Arulfi episcopi.* In indice Prætermissorum omittitur tamquam ignotus. *Arulfi.*

EDITIO LUBECO-COL. Primo loco agit de sancto Vincentio, sed elogium habet alicubi mutilum, quod infra ex Greveno correctius dabimus. De Ægyptiis addit, *quorum gesta habentur.* Cetera ut in textu. In fine: *In Scocia, sancti Tigernagii episcopi & confessoris.*

BELINI editio altera, in fine subdit: *Item apud civitatem Venetensem Britaniæ, beati Vincentii confessoris, Ordinis Prædicatorum, sanctitate, doctrina, miraculisque clarissimi.* *Vincentii.*

GREVEN. *Nicomediæ, natalis sancti Claudiani confessoris.* Cur non *martyris*? *Item, Didimi confessoris. Martiani, Quinti.* Indicat, ni fallor, Alexandrinos martyres. *In Britannia minori civitate Venetensi, natale beati Vincentii presbyteri & confessoris, Ordinis Prædicatorum. Qui Valentinus origine, angelica vita, & salutari doctrina præfulgens, diu singulos Hispaniæ & Galliæ populos divini verbi alimento refecit, & supra viginti millia Judæorum & Maurorum ad Christum convertit. Omnium denique signorum genere clarus, in numero Sanctorum referri & amplissimo canonizationis honore decorari promeruit.* *Claudiani. Didimi. Martiani. Quinti. De Vincentio.*

MOLAN. *Item apud Venetiam Britanniæ, beati Vincentii Valentini, cognomento Ferrarii,* [Ferrerii] *confessoris, Ordinis Prædicatorum, sanctitate, doctrina, miraculisque clarissimi. Hic super viginti millia Judæorum ac Maurorum ad Christum convertit. Lauduno Clavato, prima translatio sanctæ Celiniæ, matris sancti Remigii episcopi.* Vide Prætermissos. *In Scotia, sancti Tigernasi episcopi & confessoris.* Dein minoribus typis: *Apud Leodium, in monte Cornelion, obiit Juliana virgo & Priorissa ejusdem loci, & translata quiescit in monasterio Vilariensi, ubi & vita ejus habetur.* In editionibus aliis, de Vincentio ut supra. *In Scotia, sancti Tigernaci* &c. *Die quinta, sanctorum martyrum Theoduli & Agathápodis.* De iis in Actis IV Aprilis. *Lauduno Clavato* &c. Tum minoribus litteris: *Eodem die, sanctorum martyrum, sanctæ Thermes cum sorore & ancilla.* Inter Prætermissos remittitur ad XXII Aprilis. *Apud Leodium in monte Cornelion, obiit Juliana virgo, & præfecta ejusdem loci, quæ tertio obitus sui die ad cœnobium Villarienſe translata, illic inter corpora sacra est sepulta, Ubi & ejus vita habetur.* Data in Actis & ab Henschenio egregie illustrata est. *Translat. Celiniæ. Juliane. Theoduli & Agathapod. Thermis &c.*

Die 6.

VIII *Idus.*

ROMÆ, natalis beati Sixti Papæ & martyris, qui temporibus Adriani, ut sibi Christum lucrifaceret, libenter mortem sustinuit temporalem. In Macedonia, sanctorum Timothei & Diogenis. *Sixti. Timothei & Diogenis.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverpien. Max-Lubec. Munerat., Greven.* & *Molan.* Quibus proximi sunt *Antverp-max. Leyden-Belg. Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA

VARIA LECTIO. In solis *Sixti* & *Timothei* nominibus consistit. De postremo satis certum est,male legere Herinienſem & Edit.Lubecanam maximam,*Thimothei.* Pro *Xysto* vel *Xisto* stare videtur scribendi modus antiquior apud Hieronym. & Romanum parvum.Et quidem Pratensis, *Xysti* posuit.At cum ceteri còdices omnino omnes legant, *Sixti*, cum Adone, eam scribendi rationem hîc censuimus præferendam: si alibi altera prævaleat, ea ibi uti licebit.

OBSERVATIO. Binos hoc die *Sixtos* vel *Xistos* nominant aliqua Hieronymiana apo- *Sixti.*
grapha;de *Papa* tamen, istius nominis *primo*, non agere,probant Martyrum classes, quibus immixti sunt, loco & verosimiliter tempore, à Sixto hoc nostro multum disjunctæ. Itaque, qui in laterculo annuntiatur, is à Romano parvo acceptus est, cujus hæc sunt verba: *Xysti Papæ & martyris, temporibus Adriani passi.* Breve est Adonis Rosweydini elogium, quod multo auctius reddidit Notkerus; nisi præhabenda sit Mosandri editio, in qua pene ad verbum reperiuntur, quæ Notkeri propria esse, facile quis sibi persuaserit. Noster Adonis phrasim, ut in Rosweydo est, contraxit & nonnihil emollivit. Ex libro Pontificali primam Sixti notitiam à Romano parvo desumptam credimus, qui ut *martyr* colitur, quidquid nonnulli de eo titulo dubitent. Expressiora habet Florus ad III Aprilis, quæ in nostra Bedæ editione, & hoc die in Actis proferuntur, ubi de ejus cultu, ætate, Actis, sepultura, translatione & inventione collegit Henschenius, distinxitque omnia, quæ de Sixto I dici possunt, aliis res ejus gestas vix obiter tangentibus, ut in Alexandro Tillemontius tomo 2 pag. 238 & 240. Hoc eum disticho celebravit Wandelbertus:

Idibus Octavis Xixtus martyrque sacerque
Præminet, Adriano mortem sub Cæsare passus.

Conveniunt hoc die Hieronymiana in annuntiatione nostra ultima de *Timotheo* & *Timothei*
Diogene, quam ex aliquo hujusmodi codice certo extraxisse censendus est Usuardus, *& Diogen.*
quandoquidem Martyrologis aliis, tum antiquioribus, tum synchronis plane ignoti sint, si Notkerum excipias, qui eosdem codices male descripsit, pro *Macedonia*, *Nicomediam* legens, *Theogenem* pro *Diogene*, in quo ab Henschenio & Florentinio recte corrigitur. Synonymi duo martyres *Timotheus* & *Diogenes*, si non iidem sint; in Hieronymianis illis Fastis die sequenti leguntur, cum hac differentia, quod hîc dicantur passi *in Macedonia*, neque ulli jungantur socii; at sequenti die cum sociis duobus aut tribus dicuntur *in Antiochia Syriæ* martyrium subiisse. Unde Maurolyco occurrerit certa nostrorum martyrum palæstra *Philippi*, nescio; nec satis patet, an utraque ea classis confundi debeat. Latent Acta, *è quibus*, inquit Henschenius, *certiora possemus proferre*, *eosque* (nempe hodiernos) *à martyribus Antiochenis solidiori argumento secernere.* Nihilo plus claritatis suggerent notæ Florentinii, utroque die. Quæ Usuardina sunt, integrè dedimus.

AUCTARIA.

PULSANEN. In Sixto purus, Timotheum & Diogenem præterit, quorum loco sic habet: *Eodem die, sancti Cælestini Papæ.* Indicat Cælestinum I, *Cælestini I.* de quo sæpius infra, & in Actis hoc die.

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELGIC. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Textum sic augent: *Romæ, natale sancti Sixti primi, Papæ & martyris, qui post beatum Petrum sextus, temporibus Adriani* &c.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Idem habent, sed præterea, post *tempo-* *De Sixto.*
ralem, adjiciunt: *Hic constituit ut sacrata misteria non tractentur nisi à sacris ministris.*

CENTULEN. Textum contrahit hoc modo: *Romæ, passio beati Sixti Papæ & martyris, tempore Adriani imperatoris. In Macedonia* &c. pure.

ROSWEYD. Ceteris omnibus auctior, in Sixto purus est. Tum secundo loco: *In Nicomedia,* *Firmi & 20.*
Firmi, episcopi martyris, & aliorum viginti octo. An recte *Firmo* tribuatur episcopi dignitas, quotve ejus fuerint socii, accurate in Actis examinavit Henschenius. *In Africa, Epiphanii episcopi* *Epiphanii*
& aliorum quatuordecim. De hac classe cum Usuardo agemus die sequenti. *Item, Cælestinæ vir-* *& soc. 14.*
ginis cum aliis octingentis. Hujus fere codicis auctoritate præclara hæc turma in Actis ponitur. *In Nicomedia, sanctorum Timothei & Diogenis.* *Cælestinæ cum al. 800.*

BRUXELLEN. Huc rejicit magnam hesterni textus partem. Primo loco agit de Martiano, Nicanore, & Apollonio. Tum de Amphiano. Sequitur de Sixto, ubi post textum purum subjicit: *Hic constituit, ut Sanctus, Sanctus, Sanctus,* *De Sixto*
Dominus Deus Sabaoth, in Missa diceretur. In Ma- *ex Floro.*
cedonia &c. pure. *Item beati Florentii martyris.* Estne hic *Florentinus* ex numero martyrum Sir- *Florentii.*
miensium? Hactenus non satis liquet.

HAGENOYEN. *Romæ, natale beati Sixti primi,* *De Sixto,*
Papæ & martyris, qui post beatum Petrum sextus erat, & temporibus Adriani imperatoris, postquam sedem Apostolicam rexerat annis novem & mensibus quinque, ut sibi Christum lucrificaret, libenter sustinuit mortem temporalem. Hic constituit, ut sacra misteria non tractarentur, nisi à sacris ministris.

Hyrenei. *Item ipso die, natale sancti Hyrenei Syrmiensium episcopi & martyris. Hic multis diebus in carcere maceratus, tandem gladio occiditur & corpus ejus in flumen projicitur.* Inter Sirmienses martyres nullus hodie *Irenæus*, nedum episcopus. Nicomediensium antesignanus est *Firmus*, quem turpi lapsu in *Sirmium* transformavit Rabanus, primumque *Firmi* socium *Irenæum*, alias episcopum, *ejusdem loci* antistitem fecit, ut ante me observavit Florentinius, id Notkero tribuens, qui Rabano junior, ex hoc verosimiliter episcopatum illum acceperit. Potuit HAGENOYENSIS scriptor hunc ex alterutro errorem hausisse, nisi forte Florum vidit, qui de Irenæo illo hodie meminit, aliud elogium ei tribuens. Tu de Irenæo Sirmiensi vide XXV Martii. Sequitur: *In Macedonia, sanctorum Thymotei & Dyogenis.*

Winobaudi VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130, in fine subjiciunt: *Trecas, sancti Winobaudi presbyteri.* Alii aliter efferunt, ut mox patebit.

Hyrenei. MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Hyrenei episcopi & martyris. Timothei & Diogenis. Sixti Papæ & martyris.*

Cælestini. VATICAN. signatus num. 5949, de Timotheo & Diogene silet. In fine subdit: *Sancti Cælestini Papæ, qui sedit Romæ annis octo.*

STROZZ. *Item, sancti Cælestini Papæ.*

REMENS. sanctorum Timothei & Apollinaris.

Winobaudi. *Trecas, sancti Winobaudi presbyteri & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, natale sancti Sixti primi, Papæ & martyris, qui post beatum Petrum Apostolum sextus, temporibus Adriani imperatoris, rexit Ecclesiam annos decem, menses duos, diem unum: & ut sibi Christum lucrifaceret, libenter sustinuit mortem temporalem. Hic constituit, ut sacrata mysteria non tractarentur, nisi à sacris ministris, & ut corporale altaris non fieret de serico,* *De Sixto.* *sed de purissimo lino contexto, non tincto. Hic etiam constituit, ut ter diceretur Sanctus, Sanctus Sanctus Dominus Deus Sabaoth in Missa. Hic apud portam Appiam decollatus, ubi Dominus apparuit beato Petro quando dicebat: Domine quo vadis? In Macedonia* &c. pure. *Trecas, sancti Prudentii episcopi & confessoris.* De quo vide plura in Prætermissis. *Prudentii.* *Eodem die, beati Vermebandi abbatis.* Lege *Winebaudi*; aliis *Winobaudi*. *Winebaudi.*

BELINI utraque editio, in fine subjicit: *Item sancti Cælestini Papæ.* De quo jam toties supra. *Cælestini.*

GREVEN. *Firmini episcopi & martyris* [de hoc & sequentibus consule Acta & Prætermissos ut errores & confusionem distinguas;] *& sociorum ejus* XXV. *Apud Syrmium, sanctarum Rufinæ, Moderatæ, Maximæ, & Machariæ. Item, sanctorum Herennei, Romani, Donati, Clusii, Quiriaci. Hyrenei episcopi Smyrnensis. Cælestinæ virginis & aliorum* LXXX *martyrum. Luciæ viduæ & martyris. Anegra Galatiæ, beati Theodori episcopi, sapientia & sanctitate insignis. In Dacia Wilhelmi abbatis & confessoris. Trecas, Prudentii episcopi & confessoris. Vermebandi abbatis.* *Firmini & sociorum.* *Rufinæ & sociarum.* *Herennei & aliorum.* *Hyrenei Smyrnensis.* *Cælestinæ.* *Luciæ vid.* *Theodori.* *Wilhelmi.* *Prudentii.*

MOLAN. *Item, sancti Celestini abbatis.* An non *Papæ? Et beati Vuermebandi abbatis.* Dein typis minoribus: *In Hybernia, sancti Celsi Ardinarchensis archiepiscopi & confessoris. De quo B. Bernardus in vita Malachiæ. Constantinopoli, natalis magni & beati patris nostri Eutychii, Patriarchæ Constantinopolitani, cujus vita & miracula conscripta sunt ab Eustathio humili presbytero.* Hactenus prima editio. In aliis brevius: *Item, sancti Cælestini Papæ. Et beati Vuermebandi abbatis. In Dacia, Vuilhelmi abbatis Roschildensis & confessoris. Die sexta, sancti patris Eutychii archiepiscopi Constantinopolitani.* Omittitur elogium, quod in prima editione appositum erat. Vide cetera in Actis. *Celestini abb* *Celsi.* *Eutychii Cpolit.* *Wilhelmi.*

Die 7.

VII *Idus.*

Epiphanii & sociorum. Hegesippi. APud Africam, natalis sanctorum Epiphanii episcopi, Donati & aliorum tredecim. Eodem die, Egesippi viri sanctissimi, qui vicinus Apostolorum temporum, omnes à passione Domini usque ad suam ætatem ecclesiasticorum actuum texuit historias, ut quorum vitam sectabatur, dicendi quoque exprimeret caracterem. In *Pelusii.* Alexandria, sancti Pelusii presbiteri.

Puri sunt *Praten. Herenien. Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden. utrumque, Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.* Accedit item *Belinus*, in eo solum discrepans, quod Pelusium Hegesippo anteposuerit.

VARIA LECTIO. Pro *tredecim* sociis Epiphanii & Donati, codices non pauci ponunt *quatuordecim*, ut Antverp. Max-Lubec. codd. mediæ notæ &c. Standumne pro numero textus, vide in Actis; certum putamus ita scripsisse Usuardum, ut patet ex codicibus probatioribus. *Hegesippi* legendum plane assentior, uti posuit solus codex Tornacensis. Male Praten. *Hejesippii*, non melius Herinien. *Eiesippi.* Reliqui interim in textu cum codicibus omnibus aliis, post Adonem in utraque editione, *Egesippi. Ersippi* in Munerato typographi vitio tribuendum. Tornacen. & Max-Lubec. & codices mediæ notæ, pro *Apostolorum temporum*, nitidius legunt *Apostolorum temporibus.* Ceteri omnes ut in textu; in quo Usuardus ductorem non recte secutus est, qui ex Hieronymo bene descripserat, *vicinus Apostolicorum temporum.* Sequitur in codicibus omnibus vox *omnes*, à Greveno & Molano prætermissa, qui ambo cum aliis mediæ notæ codd. adjiciunt, *sermone simplici*, ex Adone potius quam ex Usuardo sumptum. *Caractere* scripsit Munerat. quem casum servat Romanum modernum. At quotquot vidi codices omnes utuntur accusativo, & iidem omnes legunt, ut in textu servatum est, si nimis scrupulose, per me licet

licet, corrigatur. Ubinam Greven. *Peleuſippi* invenerit, neſcio: Molan. præfert *Peleuſii* cum Antverp. & Max-Lubec. Nobis præplacet communior ſcribendi ratio in textu expreſſa. Menda ſcriptoria ſatis eſt indicaſſe, ut *Affricam*, *Aphricam*, *hyſtorias*, &c.

Epiphanii & ſociorum.

OBSERVATIO. De *Epiphanio* & ſociis brevem ſed accuratum commentarium elaboravit Henſchenius, in quo variorum Martyrologiorum ſententias, circa certaminis diem & ſociorum numerum relatas invenies. Ea hîc repetere ſupervacaneum eſſet. Hoc notandum, primum videri Uſuardum, qui eam claſſem martyrum hac die collocavit, cum Hieronymiana paſſim VIII Idus annuntient, uti Notkerus etiam poſuit. Beda vero, Romanum parvum, Ado & Rabanus neutro die de ea meminerunt. *Hegeſippus* à Romano parvo primum memoratus, tamquam *vicinus Apoſtolicorum temporum*, ab Adone inſigni encomio exornatur, quod ferme ex ſancti Hieronymi libro de Script. Eccleſ. acceptum, Noſter in pauciora contraxit, iis prudenter omiſſis, quæ propius ad ſanctum Juſtinum pertinere, recte in Actis obſervavit Henſchenius. Notkerus in elogio Hegeſippi, ſolito etiam brevior eſt, reſciſſa controverſa periodo, quâ Ado verba illa, quæ plene habes in auctario Greueni: *Nam & ego ipſe, ſectis Platonicis inſtitutus, audiens infamari Chriſtianos & videns eos impavidos* &c. Hegeſippo perperam tribuit, cum Juſtino adſcribenda eſſe, hîc paucis inſinuet Henſchenius, fuſius id probans ad XIII Aprilis: qui hoc die plura ad Hegeſippum ſpectantia ex variis Euſebii locis componit, quæ hiſtoricè deducta ſunt à Tillemontio tomo 3 pag. 47.

Hegeſippi.

Peluſii.

Peluſius vel *Peleuſius* Romano parvo & Adoni ignotus, ex Hieronymiano aliquo, ubi *Piluſus* vocatur, haud dubie profluxit, inde ab Uſuardo excerptus. *Piloſum* nominat Rabanus, alii aliter efferunt. Wandelberti verſiculus ex Hieronymianorum ſenſu procedere videtur, ubi *Diogenes & Timotheus* etiam hodie ponuntur. Ita ſonat: *Diogenes ſeptenis Peleuſiuſque feruntur.* Cenſuit tantiſper Henſchenius, non idem par martyrum eſſe, quod in heſterno laterculo *Macedoniæ*, hodie ab Hieronymianis *Antiochiæ Syriæ* tribuitur. Sed de his ſatis die præcedenti. Pro textus veritate dicta ſufficiunt. Scrupulus, qui Henſchenium vexat, num *Peleuſius*, *Peleuſus*, *Pelenſius*, *Peluſus* &c. inter tot nomina etiam *Cluſius* dicatur in antiquis Martyrologii Hieronymiani apographis ad diem præcedentem; item, an unus idemque ſit *Eleuſius* & *Peleuſius*, ſumma ea difficultate involvitur, qua tot alii martyres ex iis codicibus accepti; quorum cum nulla ulterior notitia alicunde acquiri poſſit, vix tantum nobis relinquunt, ut vel probabili aliqua conjectura unum ab altero ſatis ſecure diſtinguamus. Id mihi videtur tutiſſimum, tamdiu Martyrologorum noſtrorum veſtigia premere, donec certius aliquid eluceſcat.

AUCTARIA.

PULSANEN. Sic hodie loquitur: *Apud Africam, ſanctorum Epiphanii diaconi, Donati & aliorum tredecim. In Alexandria, ſancti Peluſii presbyteri. Ipſo die, ſancti Victoris.* Quis hic ſit, neſcio, niſi inter Libycos martyres connumeretur.

Victoris.

ALBERGEN. & DANIC. Ita incipiunt: *Romæ, natale ſancti Celeſtini Papæ, qui conſtituit ut Pſalmi David* CL *ante ſacrificium antiphonatim canerentur, nam antea Epiſtola tantum & Euangelium recitabantur.* Similia habet Ado Moſandri, unde plane fit veroſimile, ex aliquo Adonis apographo huc tranſiiſſe. De cetero puri ſunt citati codices.

Cæleſtini.

CENTULEN. *Egeſippi viri ſanctiſſimi, temporibus Apoſtolorum vicini. In Alexandria, ſancti Peluſii presbyteri. In Africa, ſanctorum Epyphanii epiſcopi, Donati & aliorum.*

ROSWEYD. *Apud Africam, ſanctorum Epiphanii & Donati martyrum.* Sequitur de Hegeſippo ſatis pure. Tum: *In Antiochia Syriæ, Timothei martyris cum aliis ſex. In Alexandria, Peluſii epiſcopi.* In textu melius eſt *presbyteri.*

Timothei.

ANTVERP-MAJ. Hegeſippum primo loco refert cum longiori elogio, ferme ex Adone deſcripto. De Epiphanio pure: de Peluſio nihil.

BRUXELLEN. Multa habet quæ curioſo lectore digna exiſtimavi. Incipit: *Egeſippi confeſſoris, viri ſanctiſſimi. Qui vicinus Apoſtolorum temporibus, omnes à paſſione Domini uſque ad ſuam ætatem eccleſiaſticorum actuum texens hiſtorias, multaque ad utilitatem legentium pertinentia, hinc inde congregans, quinque libros compoſuit ſermone ſimplici, ut quorum vitam ſectabatur, dicendi quoque exprimeret caracterem.* Hactenus ex Adone: quæ ſequuntur, de ſuo addidit: *Romæ, beati Celeſtini Papæ. Qui rexit Eccleſiam annos octo. Hic conſtituit ut Pſalmus* JUDICA *ante introitum Miſſæ dicatur. Et ex ejus inſtituto Introitus, Gradualia, & Offertoria, quæ in Miſſa ante ſacrificium dicuntur, de Pſalmis extracta ſunt. Sub ipſo etiam tertia Synodus Epheſina Neſtorium hæreticum condempnavit. Hic etiam Papa Celeſtinus ſanctum Patricium filium Conches, ſororis beati Martini Turonenſis, miſit in Yberniam, qui omnes ibidem ad fidem Chriſti convertit.* In Epiphanio & Peluſio purus eſt. Additur in fine: *Item ſancti Macharii monachi.* Prætermittitur.

De Hegeſip. ex Adone.

De Cæleſtino.

Macarii.

HAGENOYEN. In textu, præter morem, tantum non purus eſt, de Cæleſtino eadem habet quæ ſuperius ex ALBERG. & DANIC. recitavi.

REG. SUEC. qui fuit Principis Urſini in Bohemia. *Romæ, ſancti Cæleſtini Papæ. Qui poſt beatum Petrum conſtituit, ut Pſalmi David* CL *ante ſacrificium antiphonatim canerentur, nam antea Epiſtola tantum & ſanctum Euangelium recitabantur.*

Cæleſtini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Egeſippi confeſſoris, viri ſanctiſſimi, qui ſcripſit hiſtorias à paſ-*

passione Domini usque ad suam ætatem. Peleusii presbyteri & confessoris. Cur non *martyris?*

Timothei & Diogenis. VATICAN. signatus num. 5949. Præterit Peluſium; addit autem: *In Antiochia Syriæ, sanctorum Timothei & Diogenis.*

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, sancti Celestini Papæ & confessoris, qui rexit Ecclesiam annos octo.* Sequuntur quæ ex ALBERGEN. supra dedimus. Tum: *Hic etiam constituit ut Psalmus Judica me Deus & discerne causam meam, ante Introitum Missæ diceretur.* In Africanis satis pura est. De Hegesippo eadem fere habet, quæ Bruxellensis. In fine: *In Alexandria, sancti Peleusii presbyteri & confessoris.*

De Hegesip. GREVEN. *Prædictus Egesippus in libris suis hæc refert: Nam & ego in sectis Platonicis institutus, audiens infamari Christianos & videns eos impavidos ad suscipiendam mortem atque omne supplicium tolerandum, considerabam quod impossibile esset in malitia eos & libidine conversari.* Hæc ex Adone desumpta sunt, sed quæ Hegesippo abjudicanda diximus. *In Anglia, Salvatoris martyris.* Anglis ipsis ignotus est. *Item Eleusi, Machariæ, Philiberti.* Quid de hac conjunctione dicendum, vide in indice Prætermissorum.

Salvatoris. Eleusi & Sociorum.

Celestini Papæ & confessoris, qui rexit Ecclesiam annis octo. Hic &c. ut ALBERGEN. *Alii ponunt eum*, inquit, *die sequenti.* Imo diebus variis. *Brandani Brandani episcopi & confessoris. Translatio sancti Timothei Apostoli & martyris.* De his vide Prætermissos. *Item in Eyslia, monasterio Steynfelt, sanctæ memoriæ Hermanni, qui & Joseph propter simplicitatem dictus est.*

Cælestini. Brandani. Translat. Timothei Apostoli. Hermanni.

MOLAN. Typis parvis de Hermanno habet jam dicta. *Eodem die, sancti Aiberti monachi & presbyteri Crispinienſis monasterii, cujus vitam scripsit quidam archidiaconus Austromandiæ.* Aliæ editiones adjungunt: *Die septima, sancti patris Georgii episcopi Melitines.* Melius *Mitylenæ.* Minori denuo charactere: *Crispinii, obiit Dominus Aibertus inclusus, cujus memoriam facit Crispinium in Litaniis monasterii. Festum vero in sacello vicino, in quo quiescit, postridie dedicationis ejus oratorii, quod est secunda die Maii. Pompeiopoli, sancti Calliopii martyris. In Fiflia, monasterio Steinfelt, sanctæ memoriæ* &c. ut supra.

Aiberti. Georgii. Calliopii. Hermanni.

Die 8.

VI *Idus.*

Dionysii. APud Corinthum, beati Dionisii episcopi, cujus eruditione & gratia, quam habuit in verbo Dei, multi fruuntur usque hodie. Claruit autem idem Christi electus temporibus Marci

Perpetui. Antonini & Lucii Aurelii. Turonis, sancti Perpetui episcopi, admirandæ sanctitatis viri.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. In pauciſſimis differunt codices, iiſque vix obſervatu dignis. *Corintum* ſcribit ſolus Herinien. Alii paulo aliter, plerique ut in textu & bene. Omnes legunt *Dioniſii*, & nos ita legendum putavimus, quamvis *Dionyſii* ſcribi debeat. *Thuronis* male habent Greven. & Molan. Sic *ammirandæ* in ſolo Greveno.

Dionysii. *OBSERVATIO.* De *Dionyſio* Corinthiorum epiſcopo, de ſcriptis ab eo epiſtolis, deque ejus ſacri corporis ad Sandionyſianum cœnobium facta ſub Innocentio Papa III tranſlatione, agunt hodie Acta noſtra, ubi Martyrologia nonnulla citantur, in quibus hac die feſtivitas Dionyſii recolitur. Aſt ea inter nullum Uſuardo antiquius, nullum ei ſynchronum reperire eſt. Wandelberti verſus à textu recedit longiſſime. *Maximus & ſenas Idus tenet atque Solutor.* Qui duo Sancti ex ſolis Hieronymianis procedere poſſunt. Eſt ergo Uſuardi tam propria hæc annuntiatio, quam certum eſt, eam à nullo ſuperiore Martyrologo acceptam. Nihil in elogio peculiare tradit Uſuardus, quod non de antiquis omnibus Eccleſiæ Scriptoribus dici queat, ut ex dictis perſpectum eſt, & magis ex dicendis patebit. Poterat certe ex Euſebio proferre aliqua, huic ſoli Dionyſio magis accommodata, ut in Actis ordine exhibentur, ab iis expurgata, quæ illi non debite adſcribi ſolebant. Henſchenium præ oculis habuit Tillemontius tomo 2 à pag. 448. Porro quæ de præfato corpore, in Sandionyſiano cœnobio quieſcente, ſitne Areopagitæ Athenienſium, an hujus Corinthiorum epiſcopi, controverti ſolent, ad præſentem inſtitutionem non pertinent.

Perpetui. De *Perpetuo* meminit Romanum parvum & poſt eum Ado, ex quo id tantum deſumpſit Uſuardus, quod pluribus aliis Sanctis commune ſupra vidimus, iis reſciſſis quæ in ſolum *Perpetuum* privatim quadrabant. Fidelius ſua præſtitit Notkerus, & quidem Adonis dicta, *angelica demonſtratione* ampliavit. Adonis textum tantum non integrum dabunt Auctaria codicum Bruxellenſis & Hagenoyenſis infra. Hactenus pro noſtro Uſuardo, qui hîc, ut paſſim ſolet, Adoni adhæſit. Aliter ſcribunt Hieronymiana aliqua apud Florentinium, in quibus ad xxx Decembris ultimo loco legitur: *Turonis, Perpetui epiſcopi & confeſſoris.* Addidit Rabanus eodem die: *Qui ſancti Martini eccleſiam ædificavit*

ædificavit. Plusculum dixerat Florus, quem videsis aut in fonte aut in Actis. Quod autem de *Perpetuo* in Adonis codicibus repertum est, recte, me quidem judice, Mosander & Rosweydus pro additamento habuere. Uter dies præferendus sit; non facile statues, cum Gregorius Turonensis, ex quo Perpetui vita sumitur, eum, qui ipsi ultimus in terra fuit & natalis in cælo, indicare neglexerit. Cetera vide apud Henschenium.

AUCTARIA.

PULSANEN. ANTVERPIEN. MAX-LUBEC. & BELIN. Puris codicibus annumerari possunt, à quibus in eo solum deficiunt, quod brevissimum Perpetui Turonensis elogium omittant, ita scribentes: *Turonis, sancti Perpetui episcopi.*

ROSWEYD. Etiam purus esset, nisi inter Dionysium & Perpetuum insereret sequentia: *In Africa, Macharii martyris & aliorum novem.* Unde sociorum præcise novem manipulum codicis hujus scriptor eruere potuerit, doceri cupio. *Macarii & sociorum.*

CENTULEN. *Apud Tolosam, beati Exuperii episcopi & confessoris. Qui beatus vir, fuit valde parcus* [opinor subintelligi *sibi*] *& indigentibus extitit* [largus] *& pius.* Hæc melius ex Usuardo tradit ANTVERP-MAJ. statim referendus, sed quæ spectant ad XXVIII Septembris. Sequitur in CENTULEN: *Apud Corinthum, beati Dionysii episcopi. Turonis, sancti Perpetui episcopi & confessoris.* *Exuperii. Textus contractus.*

ANTVERPIEN-MAJ. Omissis Dionysio & Perpetuo, Exuperii elogium supplet hoc modo: *Apud Tolosam, sancti Exuperii episcopi & confessoris. Qui beatus vir quantum sibi extitit parcus, quantumque aliis largus, sanctus Hieronymus memorabili prosecutus est relatu.* *Exuperii.*

BRUXELLEN. De Dionysio ea fere refert, quæ nos in textu, sed inverso paululum ordine. Sequitur de Exuperio, ut codex proxime superior. Tum: *Item Romæ, Calixti Papæ & martyris, cujus principalius festum cadit* II *Idus Octobris.* Unde ergo festum hoc minus principale, aliis incognitum? an ex aliqua translatione? Vide Prætermissos, ubi rejicitur ad dictam diem XIV Octobris. *Turonis, sancti Perpetui episcopi, admirandæ sanctitatis viri, cujus ope templum, super ossa beati Martini episcopi perfectum est, & eò ipsius corpus translatum est.* Hæc ex Adone, sed non ad verbum desumpta sunt. *Calixti.* *DePerpetuo*

HAGENOYEN. In Dionysio etiam ferme purus est. De Perpetuo, post *viri*, subdit: *Qui ecclesiam in honore beati Martini episcopi ædificavit, & ossa beati Martini transferri fecit, & in eadem ecclesia, illa honorifice, ut decuit, collocavit. Tandem multis perpetratis virtutibus ipse obiit in pace tranquilla.*

AQUICINCT. In fine, post *viri*, addit: *Romæ, sancti Cælestini Papæ. Hic constituit, ut Psalmi David ante sacrificium antiphonatim canerentur, nam* *DeCælestino*

antea Epistola tantum recitabatur & sanctum Euangelium. Vides, verum esse, quod diximus, nempe variis diebus hunc Sanctum referri.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Dionysii episcopi Corinthiorum, Perpetui episcopi Turonensis.*

In VATICAN. signato num. 5949, adjectum est: *In Africa, sanctorum Macarii, Connexi, Concessi & Maximæ.* Ex Hieronymianis accepti sunt. *Macarii & sociorum.* *Concessi & sociorum.*

ALTEMPS. *Item Concessi, Ammonii & Successi.* Ex eodem fonte. Vide in Actis recte conjuncta.

FLORENTIN. *Romæ in cœmeterio sanctæ Priscillæ via Salaria, natale sancti Cælestini primi, Papæ & martyris.* *Cælestini I.*

EDITIO LUBECO-COL. In Dionysio pura est. De Perpetuo sic habet: *Turonis, sancti Perpetui episcopi, admirandæ sanctitatis viri. Cujus opetemplum super reverenda ossa beati Martini episcopi perfectum est, & plurimarum aliarum extitit fundator ecclesiarum.* *DePerpetuo*

GREVEN. *Apud Affricam, natalis sanctorum Timori, Macharii, Conexi & Maximæ & aliorum. Item Concessi, Salutaris* [quidni *Solutoris?*] *Successi. Januarii, Pinnarii martyrum.* Ex diversis Hieronymi apographis. *Celestini Papæ, secundum alios die præcedenti. Exuperii episcopi Tholosensis & confessoris, qui ponitur infra* XXVIII *Septembris. Gemmari abbatis & confessoris.* An *Genemari?* Putat Henschenius esse *Geremarum* abbatem Flaviacensem, qui colitur, vel saltem ab aliis refertur XXIV Septembris. *Sexburgis reginæ & abbatissæ, cujus Beda meminit lib.* 4 *Historiæ gentis Anglorum.* Dies natalis est VI Iulii. *Timori & aliorum.* *Cælestini.* *Exuperii.* *Gemmari.* *Sexburgis.*

MOLAN. Typis minoribus, de Sexburge vel Sexburga, Grevenum transcripsit. Sequitur: *Depositio beati Redempti, Ferentinæ civitatis episcopi & confessoris, de quo in Dialogis Gregorius.* Hactenus editio prima. In aliis: *Item, beati Alberti, patris Ordinis Carmeli, episcopi & confessoris Hierosolymitanæ ecclesiæ. Marchianis, elevatio sancti Jonati, confessoris Christi.* Rejicitur ad I Julii. *Die octava, sanctorum Apostolorum, Herodionis, Agabi, Rufi & sociorum.* Ita à Græcis & simul, & hac die coluntur, conjuncti etiam in Kalendario Moscovitico: à Latinis seorsim, ut videre est in indice Prætermissorum. Sequitur aliis litteris: *Item, sancti Bademi, Archimandritæ & martyris, cujus martyrium habet Metaphrastes Simeon.* Inter Prætermissos remittitur ad diem sequentem, ubi & *Badimus* vocatur. *Redempti.* *Alberti Hierosolym.* *Jonati.* *Herodioni Agabi & Rufi.* *Bademi.*

V *Idus.* *Die* 9.

NAtalis beati Procori, qui fuit unus è septem primis Diaconibus, hic fide & miraculis præclarus apud Antiochiam martyrio consummatus est. In Sirmio, passio sanctarum septem virginum, quæ dato simul pretio sanguinis, vitam mercatæ sunt æternam. *Prochori.* VII *Virginum Sirmiensium.*

Ex *Praten. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA

VARIA LECTIO. Plerique codices legunt *Procori*, quos ſecutus ſum : veram lectionem habent Pulſanen. & Molan. Munerat. omiſit vocem *ſeptem*, ante *primis Diaconibus*. Greven & Molan. malunt ſcribere, *Diaconibus primis*. Pulſanen. pro *præclarus*, ſolum poſuit *clarus*. In Pratenſi eſt *Syrmio*, melius cum reliquis in textu. In Pulſanen. deeſt *ſeptem*, ante *virginum*. Caute ſane, ſi id conſultò factum eſt, ut ex dicendis patebit. Solus Muneratus poſt *virginum*, addidit & *martyrum*. *Dyaconibus*, *martirio*, *mercata*, *eternam*, ætatem redolent qua ſcripta ſunt.

OBSERVATIO. Ad x Januarii *Diaconos illos quatuor de primis* nominatim retulimus, quos ab aliis omnibus Martyrologis præteritos, à ſolo Romani parvi auctore certis diebus affixos fuiſſe exiſtimamus. Inter hos, ordine tertius, *Prochorus*, hunc ſibi ſacrum diem obtinet, ita ibi ſignatus : *Antiochiæ, Prochori diaconi, qui unus eſt de ſeptem.* Ado in Martyrologio non diſcrepat, niſi quod ſecundo loco poſuerit. Breve encomium inter feſtivitates Apoſtolorum ita refertur : *Beati Prochori diaconi, præclariſſimi fide & miraculis viri, apud Antiochiam martyrio conſummati, ibique quieſcentis.* Hac eadem phraſi uſus eſt Notkerus, quam neſcio cur Noſter immutaverit. Ipſam codices aliqui in Auctariis citandi, integram retinent. Unde ſua Ado eruerit, minime conſtat ; nec quidquam ſatis certi de Prochoro traditur, præter ejus ad diaconatum electionem ex Actorum cap. 6. Nec auctor dici poteſt libelli apocryphi, fabulis mendaciiſque referti, *de vita, miraculis & aſſumptione S. Joannis Euangeliſtæ.* Ceterum de Prochoro inter Martyrologos noſtros eorumque ſequaces ſatis convenit.

Prochori.

De *ſeptem Virginibus* major eſt controverſia. In apographis Hieronymianis diſtinctiſſime exprimuntur claſſes virginum binæ, & prima quidem, quæ *Sirmii* vel *in Syrmia* collocatur, non *ſeptem*, ſed ſolas *quinque* complectitur, *quarum nomina Dominus novit*, vel *Deus ſcit* ; cohorte altera ſeptenarum *alibi* notata, etiam cum ſingulari in nonnullis codicibus characteriſtica, cum titulo nempe *Canonicarum*, intellige *ſacrarum Virginum*, ut recte, niſi fallor, conjectat Florentinius, cujus notationem conſulat curioſus lector. Interim tamen & Beda, & Rom. parvum, & Ado Roſweydi, quos Uſuardus ſecutus eſt, diſerte *Virgines* numero *ſeptem Sirmio* adſcribunt, ut faciunt etiam Rabanus & Notkerus. In quo Martyrologi paſſim omnes, etiam Reviſores Romani hodierni, Uſuardi veſtigia unanimiter premunt. Male, opinor, niſi quis vetuſtiſſimos Hieronymianos codices, inter ſe plane conſentientes, recentioribus aliis poſthabendos contenderit, quod nemini harum rerum perito, probatum iri exiſtimo. Moſandri Adoniana editio à citata plurimum differt, utpote quæ utrumque virginum numerum, ſervato poſitionis errore exprimat, variaque confundat, ab Adone Roſweydi ſuis locis diſcreta. Plura de his in Actis & apud laudatum Florentinium ; nobis ſat eſt, fontem vel fontes indicaſſe, unde ſua Noſter acceperit, ne is primus erraſſe cenſeatur. De cetero genuinum ejus textum in laterculo referri plane perſuaſum habeo. Supereſt ex Wandelberto adjicere diſtichon, quo in eamdem ſententiam ab eo honorantur :

VII *Virginum Sirmienſium.*

Lampade ſeptena quinis micat Idibus alta
Virgineus radians ſimul æthere floſque decorque.

AUCTARIA.

JAm ſupra indicavimus, codicem HERINIEN. cetera quantumvis probatiſſimum, à reliquis diſſidere, quod in hunc diem rejiciat : *Apud Palæſtinam, ſanctæ Mariæ Ægyptiacæ.* Vide Obſervationem noſtram ad 11 Aprilis. Cum HERINIEN. conſonant codices alii mox citandi.

Mariæ Ægyptiacæ

LOVANIEN. Purus eſt, niſi quod poſt *conſummatus eſt*, addat, *ibique quieſcens.*

ROSWEYD. Incipit : *Apud Palæſtinam, tranſitus ſanctæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur.* Sequitur : *In Sirmio, ſeptem virginum Canonicarum* &c. bene. *Eodem die, natale beati Procori, qui fuit unus de ſeptem Diaconibus.* Cetera ut in textu.

VII *Canonicarum.*

CENTULEN. *Natalis beati Prochori diaconi, fide & miraculis præclariſſimi viri, apud Antiochiam conſummati, ibique quieſcentis. Apud Sirmium, ſeptem virginum, quæ in unum meruerunt coronari.* Hîc phraſis Adonis, Uſuardinæ præpoſita eſt. *Eodem die, tranſitus beatiſſimæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ juvante glorioſa Domina noſtra ſemper virgine Dei genitrice, reliquit omnes illecebras carnis & facta eſt vas electionis.*

De Maria Ægyptiaca.

ANEVERP-MAJ. Agit cum textu de Prochoro & ſeptem virginibus Sirmienſibus, in quibus cum CENTULENSI ferme convenit : nempe qui jam ſæpius Adonem, non Uſuardum tranſcribere ſoleat. Ad puritatem deinceps magis accedet.

BRUXELLEN. *Apud Antiochiam, natale beati Procori diaconi, viri fide & miraculis clariſſimi ; qui fuit unus de ſeptem primis Dyaconibus martyrio coronatus. Apud Sirmium, natale ſanctarum ſeptem Virginum, quæ ſimul coronari meruerunt, & [illegible] dato pretio ſanguinis, vitam æternam mercatæ ſunt. Apud Palæſtinam, tranſitus beatæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix pœnitens appellatur : cujus actus valde mirabiles, & omni laude [illegible]*

De Prochoro

[illegible] Virginum

[illegible] Mariæ Ægyptiacæ

niuntur. *Apud Montes Hannoniæ, depositio seu transitus beatæ Waldetrudis, neptis beatæ Gudilæ.* De qua vide in Actis.

Waldetrudis

De Prochoro

HAGENOYEN. *Natale sancti Prochori martyris. Qui fuit de septem primis Diaconibus unus, qui statutus erat ab Apostolis cum sancto Stephano ad ministerium viduarum. Hic fide & miraculis præclarus erat, & apud Antiochiam martyrio coronatus est.* In virginibus Sirmiensibus purus est. *Romæ, passio plurimorum martyrum, quos sanctus Alexander Papa, dum in vinculis teneretur, baptizavit in carcere. Hos omnes Aurelianus princeps, navi vetustæ impositos, in altum mare deduci & illic ligatis ad colla lapidibus mergi in profundum maris fecit.* Hæc ad diem sequentem pertinent.

Multorum martyrum.

Mariæ Ægyptiacæ.

AQUICINCT. Etiam Ægyptiacam Mariam huc refert, his verbis: *Apud Palæstinam, sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur.*

Calestini.

VICTORIN. & REG. SUECIÆ signatus num. 130, in fine: *Romæ, sancti Cælestini Papæ, qui rexit Ecclesiam annis* VII. *Hic constituit* &c. ut heri & nudius tertius inter Auctaria.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Septem virginum martyrum. Mariæ Ægyptiacæ. Prochori diaconi.* Vide quæ de iis jam non semel dicta sunt.

Fortunati & Donati.

ALTEMPS. *Item Fortunati & Donati.* Adjecta sunt hæc nomina ex aliquo Hieronymiano apographo, ut alia pridie.

Translat. Monicæ.

STROZZ. & MEDIC. *Translatio sanctæ Monicæ, ex Ostia Tyberina Romam.*

Dioscori.

EDITIO LUBECO-COL. In Prochoro solum adjicit: *Ibique quiescens. In Sirmio* &c. pura est. Sequitur: *Eodem die, beati Dioscori abbatis, qui fere centum exstitit pater monachorum. Hic communicantes fratres sæpe monebat, ut ad Communionem Eucharistiæ non aliter accederent, quam diligentissime ad mortem præparati.* In Actis prætermittitur, defectu sufficientis probationis antiqui cultus: *Ipso die, translatio sanctæ Monicæ, viduæ, matris eximii Doctoris Ecclesiæ sancti Augustini episcopi, de Ostia Tyberina ad Romanam urbem.*

Translat. Monicæ.

BELINI utraque editio. Ita incipit: *Translatio corporis sanctæ Monicæ, matris sancti Augustini ex Ostia Tyberina Romam, pontificatu Martini quinti Papæ, anno tertio decimo sui pontificatus, reconditumque apud sanctum Angustinum.* Reliqua satis pura sunt.

Jacobi maj. Apostoli. Demetrii & sociorum. Hugonis. Dioscori. Mariæ Ægyptiacæ. Translat. Monicæ. Waldetrudis

GREVEN. *Item secundum aliquos hic, martyrium Jacobi majoris Apostoli. Demetrii, Diaconi, Hilarii, Concessi, Marii, Fortunati.* Ex Hieronym. *In Galliis, civitate Rothomagensi, beati Hugonis ejusdem urbis archiepiscopi & confessoris. Dioscori abbatis, qui fere* &c. ut supra. *Depositio beatæ Mariæ Ægyptiacæ, quam Usuardus* IV *Nonas Aprilis ponit. Ipso die, translatio sanctæ Monicæ, matris beati Augustini ex ostiis Tyberinis ad urbem Romanam, tempore Martini Papæ quinti. Waldetrudis viduæ & abbatissæ.*

De Hugone.

Dioscori.

MOLAN. *Translatio corporis sanctæ Monicæ* &c. ut EDITIO LUBECO-COL. *Apud Palæstinam, sanctæ Mariæ Ægyptiacæ. In Galliis, civitate Rothomagensi, beati Hugonis præfatæ urbis archiepiscopi & confessoris.* Prosequitur alio charactere: *Ejus corpus magna reverentia asservatur & fulget in Præpositura sancti Vedasti, Haspris dicta, in diœcesi Cameracensi. Dioscori abbatis, qui fere* &c. ut habent editio LUBECO-COL. & GREVEN. Quæ tamen in aliis editionibus à Molano prudenter prætermissa sunt. Sequitur: *Civitate Diensi, sancti Marcelli ejusdem civitatis episcopi & confessoris, de quo Gregorius Turon. Acacii, Amidæ civitatis episcopi & confessoris: In Tripartita. lib.* II *cap.* 16. Hactenus editio prima. In posterioribus, incipit: *In Galliis civitate Rothomagensi* &c. ut supra. *In castro Monte, transitus beatæ Waldetrudis. Quæ ex Vincentio viro nobili genuit sanctas virgines, Aldedrudem & Madelbertam: deinde ab illo, servata charitate separata, in Castriloco ad exercitium spirituale multam sanctarum virginum militiam adunavit. Die nona, sancti martyris Eutychii.* Voluit dicere *Eupsychii. Eodem die, translatio corporis sanctæ Monicæ, matris sancti Augustini, ex Ostia Tiberina Romam, pontificatu Martini quinti Papæ, anno decimo tertio sui pontificatus.* Tum typis minoribus: *Apud Palæstinam, secundum historiam, depositio sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ à nonnullis hoc die recolitur, ab aliis quarto Nonarum Aprilis, ubi ab Usuardo est annotata.* Utroque die satis dictum est.

Marcelli. Acacii. Waldetrudis cum elogio. Eutychii. De translat. Monicæ. Mariæ Ægyptiacæ.

IV *Idus.* *Die* 10.

EZechielis prophetæ, qui à judice populi Israël apud Babiloniam interfectus, in sepulchro Sem atque Arfaxad est sepultus. Romæ, beatorum martyrum plurimorum, quos sanctus Alexander Papa baptizavit cum teneretur in carcere. Hos omnes Aurelianus princeps navi vetustæ impositos, in altum mare deduci, & illic ligatis ad colla lapidibus mergi in profundum maris fecit. Alexandriæ, sancti Apollonii presbiteri & aliorum quinque.

Ezechielis

Mart. plurimorum ex Actis Alex. PP. Apollonii.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraject-Belg.*

VARIA LECTIO. Solus Pulsanen. scribit *Hezechielis.* Praten. & Belin. *Babyloniam*, Greven. & Molan. *Babylonem*; utrovis modo, non male: posui tamen cum ceteris, ut in textu. Pro *Sem*, habet Pulsanen. *Emath.* Tornacen. & Pulsanen. legunt *Arfaxat*, Munerat. *Arfaxath*, Belin & Greven. *Arphaxat*, Molan. *Arpaxat.* Elige quod vis, ego lectionem Praten. & Herinien. prætuli, non quod meliorem existimem, nam legendum est *Arphaxad.* In Pulsanen. omissa est vox *Papæ.* Turpius erravit Belinus

dum scripsit; *Hos autem omnes Valerianus.* Cur Praten. Herinien. Munerat. Belin. Greven. & Molan. legant *navi vetusta*, haud satis intelligo; rectius, opinor, Tornacen. & Pulsanen. post Adonem *navi vetustæ* & ita in laterculo. Pulsanen. in hujus periodi fine omisit *maris*, sic legens: *Mergi fecit in profundum.* De *Apollonii* nomine alibi egimus, male habent Tornacen. *Apolinii*, Munerat. *Appolonii*, & Belinus *Apolonii.* Minutias alias prætereo.

Ezechielis. OBSERVATIO. De propheta *Ezechiele* ejusque apud Bedam annuntiatione, plura hodie in Actis observat Papebrochius, inter quæ hoc plane exploratum puto, videlicet laudatum Martyrologum prophetas, siquos appellet, solo fere nomine indicare; ast hoc non magis ipsi peculiare, quam Romano parvo, Adoni & Rabano. Aliam Usuardi esse rationem ex decursu manifestum est. Quæ autem hodierni ejus elogii veritas censeri debeat, apud præfatum Papebrochium invenies. Ea porro quæ in Auctariis suggerit codex Hagenoyensis, non minori admiratione digna sunt, ut per te statim perspicies. Ut paucis dicam; præter *sacerdotis* titulum, qui ex ipsa ejus prophetia eruitur, cetera, quæ ad ejus gesta, vitæ tempus, mortis genus spectant, in obscuro deliteſcunt, nisi quod Athanasius *pro populo passum* memoret, *quia populo ventura prædicabat.* Non hinc, sed ex quibusdam apocryphis, de Ezechiele circumferri solitis, sua mutuasse Usuardum, satis verosimile est; unde solum sepulturæ locum ex vero prodi existimat Papebrochius, utpote *cujus diu permanserit inter Judæos & Christianos memoria venerabilis.* Quod autem eodem in loco sepulti olim fuerint *Sem* & *Arphaxad, id gratis traditum à Rabbinis, aut potius confictum* arbitratur. Mitius dicamus, valde incertum esse, & sola ferme Usuardi auctoritate subnixum. Wandelbertus Bedæ brevitatem imitatur:

Ezechiel vates sancto dicat ore quaternas.

Martyres Romani à beato Alexandro Papa baptizati & ex ejus Actis cum *Quirino* & *Balbina* desumpti, in Romano parvo atque ex eo in Adone memorantur. Noster ductorem suum de more secutus est, elogii totius substantiam, non verba ipsa scrupulose sectatus, quod Notkero familiarius esse, sæpe diximus. Advertat curiosus lector, horum captivorum martyrum numerum ex citatis sancti Alexandri Actis, quæ constanter sinceriſſima prædicat Henschenius, haud difficulter ad viginti circiter definiri posse. Item *Aurelianum*, qui hic *princeps* dicitur, supra ad xxx Martii, ubi de sancto Quirino agitur, *imperatorem* ab Usuardo compellari, qui tamen unus idemque *præfectus* sit, seu *Comes utriusque militiæ, ab imperatore Traiano, de Seleucia Isauriæ ad interfectionem omnium Christianorum evocatus*, ut in laudatis Actis diserte exprimitur. Interim nec hi martyres quantumvis celebres, nec propheta Ezechiel, in apographis, ullis Hieronymianis noti sunt. Ex hisce tamen *Apollonius* certo profluxisse videtur, à Nostro primum consignatus, adjuncto sociorum quinque consortio, quos ex senis ibi nominatis, seligere non satis potuit Florentinius. Forte Acta nostra felicius distinxerint; nos controversiam in medio relinquimus. Erraverit nec ne Usuardus, aliorum esto judicium, textum ejus purum & simplicem nos reddidisse, codicum ferme omnium consensus abunde evincit.

Martt. plurimorum ex Act. Al. P P.

Apollonii.

AUCTARIA.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Hodie Bedam, Rom. parvum & Adonem potius quam Usuardum secuti sunt, ita primo loco annuntiantes: *Ezechielis Prophetæ* simpliciter.

ROSWEYD. Textui puro attexit ex Hieronym. *In Africa, septemdecim martyrum.*

Martt. 17.

CENTULEN. *Ezechielis prophetæ, apud Babyloniam lapidati & in sepulchro Sem atque Arphaxat sepulti. Romæ, martyrum complurimorum, quos beatus Alexander Papa baptizavit, quos princeps Aurelianus in mare præcipitavit. Alexandriæ, sancti Apollonii presbyteri & aliorum quinque.*

Textus contractus.

ANTVERP-MAJ. Ferme purus est, sed deficit in Apollonio.

BRUXELLEN. Etiam in textu satis purus, in fine addit: *Item sancti Macharii archiepiscopi Antiocheni. Qui laboriosa pro Christo peregrinatione susceptâ, Gandavum venit, & ibi in monasterio beati Bavonis moriens, sancto fine quievit.*

Macarii Antiochen.

De Ezechiele.

HAGENOYEN. Ita incipit: *Apud Babyloniam, Ezechielis prophetæ. Qui de Jerosolyma datus est obses regi Nabuchodonosor à Joachim rege Juda, cum Daniele & tribus pueris ac Mardochæo. Qui propheta magnus erat in contemplatione ad Deum. Qui & mirabiles visiones vidit, & solus ipse inter omnes prophetas, filius hominis à Deo vocatus est. Qui sacerdos erat & populum transmigrantem more pontificis arguebat, mala eis prædicendo. Et quia quibusdam prædixit, quod redituri non essent in terram Juda, ipsum per cardos & tribulos trahendo interfecerunt; quem omnis populus sepelivit, pro gloria prophetiæ, quæ in ipso erat, in sepulchro Sem & Arphaxat filii ejus. Alexandriæ, passio sancti Apollonii martyris & aliorum quinque martyrum.* Martyres Romani hîc prætermittuntur, quos heri perperam collocatos diximus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ezechielis propheta. Romæ, plurimorum martyrum.*

CODEX BIGOTIAN. signatus D 9. Hoc die sanctum Hugonem Rotomagensem consignat, quem alii codices melius die præcedenti retulerunt. Sic legit simpliciter absque elogio: *Ipso die, depositio domni Hugonis archiepiscopi Rotomagensis.*

Hugonis.

VATI-

VATICAN. signatus num. 5949. Adjicit in fine ex aliquo apographo Hieronymiano : *In Antiochia, sancti Theodori presbyteri. Apud Africam, sanctorum martyrum decem & septem.* *Theodori. Martt. 17.*

LUXOVIEN. *Lugduni Galliæ, depositio sancti Siagrii.* De eo etiam Greven. infra, sed ab aliis ponitur die sequenti. *Siagrii.*

EDITIO-LUBECO-COL. In textu modice interpolata, in fine subnectit : *Hic Appollonius Philemonem convertit, & judicem Alexandriæ, qui omnes pro Christi gloria submersi sunt.* Melius hæc prætermissa fuissent, utpote, quæ hodierno Apollonio minus quadrent, ut apud Florentinium & in Actis ostenditur. *Le Apollon.*

GREVEN. *In Africa, martyrum septemdecim. In Thracia, natalis sancti Gaiani. Antonii martyris. Item Saturnini, Grani.* Ex Hieronymianis de more accepti sunt, præter Antonium, in Actis merito prætermissum. *Macharii patriarchæ Antiocheni & confessoris, juxta Gandavum in monasterio sancti Bavonis quiescentis. Apud Lugdunum, Siagrii confessoris.* De quo supra. *Theodori presbyteri.* An & martyris Antiocheni ? Vide Prætermissos, ubi & de eo qui sequitur : *Mutii heremuæ. Ioannis Baptistæ Decollatio.* Remittitur ad XXIX Augusti. *Translatio sanctæ Gertrudis virginis.* Vita ejus & translationes illustratæ sunt XVII Martii. *Martt. 17. Gaiani &c.* *Macarii.* *Theodori.* *Mutii.* *Decoll. J.B.* *Translat. Gertrudis.*

MOLAN. Typis minoribus : *Malachi episcopi Lesmorinensis & confessoris, de quo in vita sancti Malachiæ.* Hæc quidem in prima editione memorat Molanus, sed in sequentibus, uti & in Actis nostris, prætermissa sunt. Porro editiones posteriores habent : *In Gandavo, depositio beati Macarii episcopi & confessoris. Die decima, sanctorum martyrum Terentii, Pompeii & sociorum.* Martyres Afros intelligit, secunda classe in Actis signatos. Tu ibi vide nomina distinctius expressa. *Malachi.* *Macarii.* *Terentii & sociorum.*

III *Idus.* *Die* 11.

ROmæ, natalis beati Leonis Papæ, cujus temporibus extitit sancta synodus Calcidonensis. Apud Cretam urbe Gortina, sancti Philippi episcopi, qui magnis virtutibus & optimis studiis præditus fuit. Floruit autem temporibus Antonini Veri & Lucii Aurelii imperatorum. In Dalmatia civitate Salona, sancti Domionis episcopi cum militibus octo. Nicomediæ, sancti Eustorgii presbiteri. *Leonis M. P. P.* *Philippi.* *Domnionis.* *Eustorgii.*

Puri sunt *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Calcedonensis* scribunt Munerat. Molan. & plerique codices alii ; secutus sum Praten. Herinien. & Greven. quod putem eam fuisse medii ævi scribendi rationem. Neutra valet, uti nec virorum cetera eruditorum illa, quæ pridem invaluit, legendi *Calchedon.* quam & ego alibi secutus fueram, ex Stephano aliisque subinde convictus legendum esse *Chalcedon.* Hæc obiter hac occasione dicta sunto. *Domionis* habent codices passim omnes; Acta ponunt *Domnii* vel *Domnionis.* Munerat. male *Eustergi* pro *Eustorgii.* *Nichomediæ, sinodus, preditus* &c. indicasse sat est.

OBSERVATIO. *Romæ, Leonis Papæ & confessoris,* verba sunt genuini Bedæ. Nihil de eo in apographis Hieronymianis hoc die, nihil in Romano parvo, nec proinde in Adone, ut etiam Mosander fatetur. Rabanus Bedæ verbis aliquid detrahens, elogium concinnavit non omni ex parte sincerum, quod à Notkero fere ad verbum transumptum est. Noster paucula de suo deprompsit, quæ notissimum Pontificis vere maximi decus unicè prædicant. Et quidem fatendum est, præcipuam jam olim apud Latinos fuisse hodiernam magni Leonis solennitatem, tametsi constet hunc diem, nec natalem ordinationis, aut consecrationis pontificalis, nec magis natalem in cælo aut depositionis, dici posse ; ut proinde translationis alicujus aut elevationis celebritatem recoli existiment Henschenius & Papebrochius. Porro diem ipsum *depositionis*, post ultimum operum S. Leonis editorem, XXX Octobris affigendum putant laudatus Papebrochius & Castellanus ; quod mihi nullo modo placet. Quidni enim prævaleat X Novembris antiquitate cultus, in Hieronymianis eo die concorditer asserti: *Romæ, depositio sancti Leonis episcopi.* Certe ipso illo die x Novembris, non à Notkero, sed à Rabano repetitur, atque is optime cum Hilari successoris ordinatione, ab Henschenio & Florentinio componitur : neque hactenus video, cur antiquissimorum Martyrologorum, à tot aliis confirmata sententia, deserenda sit, multo minus, cur hîc sibi tantopere quasi de effosso thesauro, plaudat Pagius, ad annum CCCCLXI contra reliquos, more suo rotunde definiens, *mors ejus,* (Leonis) *quod huc usque omnes latuit, contigit pridie Nonas mensis Novembris, seu die quarto ejusdem mensis.* Quem calculum ineat, ibi palam est, nos bona ejus venia aliter sentiendum putamus. Quæ hîc præterea expendi possent, ad XXVIII Junii remittenda sunt. Non satis ample Leonis res gestas tractasse videtur Henschenius, vitam à Canisio primum adornatam & editam secutus ; at conatum ejus eruditi alii magis explicuerunt & extenderunt, quos inter Tillemontius totius vitæ seriem latius, *Leonis.*

ſed non ſine partium ſtudio, proſequitur tomo 15 à pag. 414 ad 832, totis 175 articulis, quos nec evolvere otium, nec in omnibus probare animus eſt. Accipe modo breve ſed ſatis elegans metricum Wandelberti encomium :

Pontifice & ſummo ternæ irradiante Leone
Splendet, ore, manu, Chriſti qui pavit ovile.

Philippi. *Philippus Gortynenſis* in Romano parvo hodie unicus : *Gortinæ, Philippi epiſcopi, qui claruit Antonini Veri & Lucii temporibus.* Nihilo plus dicit Adonis elogium à Notkero deſcriptum, à Noſtro paraphraſi paulo nitidiori tranſlatum. *Gortinæ* ſatis recte ſcripſit Romani parvi compilator, melius alii *Gortynæ*, cur autem in *Cortynam* id mutaverint Ado & poſt eum Notkerus, nec divinare lubet nec examinare. Nec illud inquirimus, cur idem *Philippus* in Romano parvo, Adone & Notkero repetatur ad VIII Octobris, ibi ab Uſuardo melius præteritus, cum utrobique de eodem agi, manifeſtum ſit. Quæ in Philippi virtutum & doctrinæ commendationem ab Irenæo, Euſebio, Hieronymo aliiſque tradita ſunt, ſub unum aſpectum ab Henſchenio exhibentur. De *Salonitani epiſcopi* nomenclatione controvertitur : at certum videtur Uſuardum ſic ſcripſiſſe, uti in *Domnionis.* aliquo Hieronymiano, ex quo eum veroſimillimè accepit, repererat, & nos in textu ſervandum omnino putavimus. Si *Domnionis* mavis cum Notkero, quod certe præferendum eſſe fatemur, caveſis, ne etiam *millium octo* ſcribas, pro *militum octo.* Sitne vero hic ipſe octonus numerus, plane ad veritatem exactus, docebit te Florentinius ; plures in Actis noſtris numerantur. Ceterum hæc Uſuardini textus puritati nihil quid- *Euſtorgii.* quam officiunt, quemadmodum nec omiſſi, *Euſtorgii Nicomedienſis* ſocii, in Hieronymianis diſtincte nominati, ab Uſuardo non ſatis ſcrupuloſe, ut paſſim ſolet, prætermiſſi.

AUCTARIA.

DEfectibus hac die laborant codices, cetera plerumque puri. TORNACEN. Domnionem omiſit. PULSANEN. Euſtorgium partemque elogii ſancti Philippi. ANTVERP. & MAX-LUBEC. Leonis Papæ elogium reſcindunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Puris codicibus accedere poſſent : excluſi tamen ſunt, quia de Leone ſcribunt : *Romæ, natale beati Leonis Papæ primi & confeſſoris ; cujus temporibus extitit quarta ſynodus, ſcilicet Calcedonenſis.*

ALBERGEN. & DANIC. His ſuperaddunt : *In qua congregati ſunt quingenti & triginta epiſcopi,* *De Leone.* *exponentes fidem Catholicam & confitentes contra hæreſim Eutychianam, duplicem in Chriſto naturam, Divinam ſcilicet & humanam.* Cetera etiam puri ſunt.

CENTULEN. Hoc ſolo defectu à puritate recedit, quod in elogio Philippi ea prætermittat quæ incipiunt : *Floruit autem* &c.

ANTVERPIEN-MAJ. Deficit in Euſtorgio, cujus annuntiationem totam expunxit & Adonianum Philippi elogium pro Uſuardino ſuppoſuit.

BRUXELLEN. In Leone & Philippo modice interpolatus, de Domnione habet : *Apud Dalmachiam civitate Sabaria* &c. In Euſtorgio purus *Gutlachi.* eſt. Tum ſubdit : *In Britannia, ſancti Gutlachi confeſſoris & anachoritæ.*

HAGENOYEN. Incipit à Philippo. Sequitur Domio. Dein de Leone ferme ut ALBERGEN. & DANIC. De Euſtorgio pure.

ROSWEYD. Secundo loco poſt Leonem : *In* *De Guthlaco* *Britannia, depoſitio ſancti Guthlaci confeſſoris Chriſti & anachoretæ, qui pro Chriſto multa & inaudita tormenta à malignis ſpiritibus perpeſſus, ad ultimum eorum machinamenta ſuperans, in optima converſatione migravit ad Dominum.* Sequuntur *Donati &c.* Philippus & Domio. Tum : *In Africa, Donati martyris cum aliis ducentis quadraginta. Lugduni,* *Siagri.* *Siagri confeſſoris.* Demum de Euſtorgio.

AQUICINCT. *In Britannia, ſancti Guthlaci confeſſoris & anachoritæ, qui multis virtutibus fulgens requievit in pace.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Guthlaci confeſſoris & eremitæ. Leonis Papæ tertii & confeſſoris. Zenonis Veronenſis epiſcopi & confeſſoris.* An non martyris ? Vide in Actis XII Aprilis. Leo III qui etiam in editione LUBECO-COL. hodie perperam notatur, ſpectat ad XII Junii. *Leonis III. Zenonis.*

In VATICAN. num. 5949 Omittitur Domio. Adjicitur autem : *In Mauritania, ſancti Domnini epiſcopi & militum novem.* Confuſio facile retegi & corrigi poteſt. *Domnini.*

ALTEMPS. *Turonis, ſancti Agrici abbatis. Lugduno Siagrii epiſcopi. Item Fortunati & aliorum ducentorum quadraginta.* *Agrici. Siagrii. Fortunati & 240.*

Codex CASTRI CAROLI. *Lugduno, depoſitio Siagrii, Patricii.* Hæc in Actis duo ſunt nomina, ubi de Siagrii epiſcopatu nulla fit mentio. *Siagrii. Patricii.*

MONTIS SANCTI. *Sancti Agreſtii martyris, qui fuit ſocius ſancti Romarici, cujus corpus requieſcit in iſto ſancto monte de Rombech, qui antiquitus vocabatur Habendi-caſtrum.* De hoc Sancto nihil alibi reperio, forte aliquid recurret in vita S. Romarici VIII Decembris. *Agreſtii.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit : *Romæ, natale beati Leonis tertii, Papæ & confeſſoris, qui ſedit in epiſcopatu annos viginti, menſes quinque, dies decem & ſex, tempore beati Karoli magni, & eidem Auguſto diadema imperii contulit. Hic legitur viſitaſſe beatum Severinum in Colonia Agrippina, in eccleſia ipſius & prolixiorem orationem ibidem feciſſe : ſimiliter ſuis comitibus hac verba dixiſſe : Dominus Severinus domi eſt & ideo non auſus ſum illum præterire inſalutatum. Hic Romæ ſepultus eſt apud ſanctum Petrum.* De Leone magno, nihil. De Philippo, pure. De Domione, ponit, *cum militibus octo, martyribus, qui Chriſtum negare nolentes, pro ejus nomine occiſi ſunt, gloria & honore.* De Euſtorgio addit : *martyris. In Britannia, ſancti Guthlaci presbyteri & confeſſoris.* *De Leone III* *Guthlaci.*

Eodem

Fortunati & sociorum. Godebertæ. Didimi.

Eodem die, sanctorum Fortunati & aliorum ducentorum quadraginta martyrum. Ipso die, beatæ Godebertæ virginis. Item, sancti Didimi eremitæ, in quo erat multa gratia contra venenata.

BELIN. 1 editio. Post *imperatorum*, inter- *Theodori.*
serit: *In Antiochia, sancti Theodori presbyteri, quem cum Iulianus, avunculus Iuliani apostatæ, comprehensum crudeliter mactasset, novissime gladio præcepit occidi.* De hoc Theodoro, ut semel dicam, videndus index Prætermissorum. In 2 editione idem recurrit; & præterea post, *Calcedonensis*, additur: *Sexcentorum triginta episcoporum.* In fine item accedunt: *Lugduno, Siagrii episcopi. Turonis, Agirici abbatis.* *Siagrii. Agrici.*

GREVEN. *In Africa, sanctorum Fortunati, Donati & aliorum* CCXL. *Stanislai episcopi Cracoviensis & martyris passio.* Colitur VII Maii. Sequitur de Theodoro, ut BELIN. sed pro *mactasset*, melius legitur *sauciasset. In Britannia, Guthlaci presbyteri, anachoritæ & confessoris. Isaac monachi & confessoris, qui, ut refert S. Gregorius 3. Dial. cap. 14, de Syria veniens, apud Spoletanam urbem humili constructo habitaculo, virtute abstinentiæ & contemptu rerum transeuntium, prophetiæ spiritu, orationis intentione incomparabiliter præditus. Unum erat quod in eo reprehensibile esse videbatur, quod nonnumquam tanta ei lætitia inerat, ut illis tot virtutibus, nisi sciretur esse plenus, nullo modo crederetur. Didimi heremitæ & confessoris, in quo multa gratia erat contra venenata.* Certiora quæruntur venerationis argumenta, adeoque in Actis prætermittur. *Item, beatæ memoriæ Reyneri solitarii, qui apud ecclesiam Osnaburgensem reclusus, vita & miraculis admodum effulsit. Ipso die, beatæ Godebertæ virginis:* *Fortunat & c Stanislai. Guthlaci. Isaac. Didimi. Reyneri. Godebertæ.*

MOLAN. De Theodoro, Siagrio & Agirico plane ut BELINUS. Tum minoribus typis: *Ipso die Noviomi, beatæ Godebertæ virginis.* Sequitur de Staniflao, Guthlaco, Isaac & Reynero, ut GREVEN. Demum: *Eodem die secundum Metaphrasten, sancti Antipæ, Pergami Asiæ episcopi & martyris, de quo Dominus ait: Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi satanas habitat.* Hæc in prima; in aliis editionibus: *In Britannia, sancti Guthlaci confessoris & anachoritæ, qui multis virtutibus fulgens, requievit in pace. Noviomi, sanctæ Godebertæ virginis. Lugduno, Sicarii episcopi. Turonis, Agrici abbatis, Die undecima, sancti hieromartyris Antypæ, episcopi Pergami Asiæ. In Bronio monasterio, adventus sancti Leodegarii episcopi & martyris. Item beatæ memoriæ Reineri solitarii* &c. Vide supra GREVEN. *Antipæ. Guthlaci. Godebertæ. Adventus Leodegarii.*

II *Idus.* *Die* 12.

ROmæ via Aurelia, natalis beati Julii Papæ, qui sub Constantio imperatore decem mensibus tribulationes & exilia perpessus, post mortem ejus, cum magna gloria ad suam sedem reversus, quievit in pace. Vapingo, depositio Constantini episcopi. *Julii P P. Constantini.*

Puros undequaque codices solum reperio *Herinienſem* & *Tornacenſem* cum *prima Belini editione.*

VARIA LECTIO. Inter codices Mss. nulla est, præter solitum diphthongorum in Tornacensi defectum, de quo alibi diximus. Belinus pro *Constantio*, male legit *Constantino*, & pro *Vapingo; Apud Vapingum, jugo.* Quid per *jugo* velit, nescio: nam *Vapincum* non montis jugo impositum, sed, si recte memini, ad radices situm est.

OBSERVATIO. Non uno modo in apographis Hieronymianis annuntiatur *Julii Papæ* memoria. Epternacense vetustissimum simpliciter habet: *Romæ, depositio Julii episcopi.* Corbeiense utrumque: *Via Aurelia, tertio milliario, depositio Julii episcopi*, ubi *Calepodii cœmeterium*, quod in Lucensi, *Julio*, hîc *Lupicino* alicui tribuitur, atque adeo optime convenit annuntiatio cum verbis Kalendarii Bucheriani, sic legentis: *Pridie Idus Aprilis, Julii in via Aurelia, milliario* III *in Callisti.* Atque hæc clare & plane de Julio prædicantur, non item ea, quæ elegantius quam verius suo elogio inseruit Beda, ex quo transcripsit Rabanus, transcripsit etiam Ado, ex Adone Noster, servata tamen Bedæ positione, seu loco sepulturæ. Notkerus Adoniana referens, nonnulla superaddidit, quæ ex Aquicinctino codice in Auctariis dabimus, nisi forte & illa Adoni tribuenda sint, ut à Mosandro factum, ex editione ab eo procurata intelligimus. Rectius Adoni præluxerat Romanum parvum: *Via Aurelia, Julii Papæ & confessoris, sub Constantio Arriano*; nam quæ de ejus exilio & tribulationibus in textu commemorantur, à Baronio & eruditis omnibus merito reprobata sunt. Vide Henschenii commentarium & scriptores alios à Tillemontio citatos tomo 7, à pag. 269. Wandelberti elogium sincerum est: *Julii.*

Julius antistes pridie Romana revisit
Mœnia, catholico clarus pro dogmate pastor.

Constantinus, aliis *Constantius*, Vapincensis episcopus, haud dubie ex apographis Hieronymianis ab Usuardo acceptus est, reliquis jam citatis plane ignotus. Sic in illis ferme omnibus à Florentinio editis legimus: *In Vapingo civitate, depositio Constantini episcopi.* An recte ab Acherio & Florentinio inter adjectitios computetur, de voce quæstio est. Ætatem ejus contra Baronium & Saussayum bene, quantum fieri potest, determinat Hen-

Henſchenius, ſed in fine exerraſſe videtur calamus, dum Petrum de Natalibus arguit, quaſi non recte dixiſſet Conſtantium *clarêre pridie Idus Aprilis*. Certe nullo modo dubium, quin Uſuardinus ſit, codicibus plane omnibus in id conſpirantibus, cum Sanctos præſertim Gallicos, aut ab Hieronymianis mutuatos, aliis Adonianis ſubnectere paſſim conſueverit.

De Zenone. De *Zenone* Veronenſi non ita cenſuerunt Majores noſtri & notanter Henſchenius, qui hac die Zenonem in textum Uſuardinum intruſum diſerte pronunciat, tametſi in prætenſo Pratenſi autographo aliiſque multis expreſſus ſit, iis verbis quæ infra referemus. Cur ab Henſchenio diſcedendum non putem, facit imprimis Herinienſis & Tornacenſis codicum auctoritas, ſatis alibi ſtabilita. Facit indicata jam ratio, quod rariſſime Uſuardus Sanctos tranſalpinos accerſat, niſi eos apud antiquiores repererit, quod alias à me non infeliciter obſervatum memini, præſertim XVI Januarii in *Titiano Oputergienſi*, ubi Clar. Caſtellani teſtimonium ſubinde attexui, duorum codicum noſtrorum genuinam ſimplicitatem egregiè confirmans. Facit denique, ut cetera taceam, totius elogii pluſquam dubia narratio, ab Henſchenio ſatis diſcuſſa, quæque Molanum olim impuliſſe videtur, ut nonnulla ex prima editione in ſequentibus reſcinderet. Suſpicari auſim, non neminem Uſuardi ſymmiſtam exſtitiſſe, qui in Rabano ejuſque hîc tranſcriptore Notkero, Zenonis mentionem forte inveniens, ſtylum ſuum Uſuardino attemperandum cenſuerit. Siquis melius me edoceat, ſolidis rationibus acquieſcere haudquaquam refragabor: aſt ſolius codicis Pratenſis, quem ceteri ſecuti ſunt, auctoritate non magnopere moveor, utpote quam ſupra toties convulſam oſtendimus, & porro convellendam demonſtrabimus. Manebit ſemper vis argumenti, in præfatione noſtra propoſiti, nempe eo magis, ceteris paribus, codicem aliquem ad primigeniam ſimplicitatem cujuſcumque Martyrologi accedere, quo textus ejus paucioribus Sanctis circumſcribitur.

AUCTARIA.

PRATEN., PULSANEN., ROSWEYD., ANTVERP., MAX-LUBEC., MUNERAT., BELINI editio altera, GREVEN., MOLAN., & codices ceteri ferme omnes ſecundo loco annuntiant: *Eodem die, ſancti Zenonis epiſcopi, qui inter procellas perſecutionis, Veronenſem urbem mirabiliter rexit, & tempore Gallieni martyrio coronatus eſt.* *Zenonis.* Eadem habent ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. qui præterea ex Adone aliqua reſtituunt. Ita incipiunt: *Romæ via Aurelia, in cimiterio Calepodii, natale beati Julii Papæ, qui ſub Conſtantio Arriano imperatore, filio Conſtantini magni, decem menſibus* &c. *De Julio.*

ALBERGEN. & DANIC. Poſt *quievit in pace*, adhuc adjiciunt ex Notkero: *Hic conſtituit, ut nullus clericus cauſam publice ageret niſi in eccleſia.*

CENTULEN. *Romæ, ſancti Julii Papæ & confeſſoris. In Italia, ſancti Zenonis epiſcopi & martyris, qui ſub Gallieno paſſus eſt. Item, depoſitio ſancti Conſtantini epiſcopi.*

ANTVERP. MAJ. Agit hodie de ſolo Julio Papa, non multum à textu diſcrepans.

BRUXELLEN. Ita incipit: *Romæ, natale beati Julii Papæ & confeſſoris. Qui ſub Conſtantio Arriano imperatore, filio Conſtantini, multas tribulationes & longum exilium perpeſſus, poſt ejus mortem ad ſedem ſuam cum gloria reverſus, quievit in pace, & ſepultus eſt via Aurelia, in cimiterio Calepodii, ab urbe milliario tertio. Hujus tempore celebrata eſt ſynodus Nycena, quæ hæreſim Arrii condemnavit.* *De Julio.* In ceteris ferme purus eſt. At ubi invenerit ſynodum Nicænam ad Julii pontificatum differendam, nec ſcio, nec examino.

HAGENOYEN. Primo loco de Zenone, cui nonnulla adſcribit, non tantæ fidei, ut hîc repeti mereantur. De Julio præter jam dicta, adjicit: *Item conſtituit conjugium à ſacerdote in eccleſia benedici.* Reliqua intellige ex Auctariis præmiſſis.

AQUICINCT. Poſt τὸ in pace, addit quædam, quæ ex parte lacera ſunt; hæc autem ſuperſunt: *Hic conſtituit, ut ... cauſa qualibet in publico ageret, niſi in eccleſia .... per Notarios colligeretur, & ſive cautiones vel ſtri .... donationes vel commutationes aut traditiones vel teſtamenta, aut allegationes vel manumiſſiones à Clericis in eccleſia celebrarentur.* Hæc ut ex Notkero ſumpta, ita ſupplenda ſunt. Primo loco; *ut nullus clericus cauſam quamlibet &c.* 2, *ut notitia fidei per Notarios.* 3, *vel inſtrumenta aut donationes* &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Heri egit de Zenone, ut confeſſore. Hodie: *Julii Papæ. Zozimæ abbatis.* De eo agitur in indice Prætermiſſorum. *Ermigildi regis & martyris*: ſpectat ad diem ſequentem, vocaturque *Hermenigildus.* *Zozimæ.* *Hermenegil.*

In VATICAN. ſub num. 5949, deeſt *Conſtantini.*

FLORENTIN. *Item, ſancti Lazari martyris, qui paſſus tempore Antonini imperatoris apud Tergaſtinam civitatem ſub præſule* [præſide] *Pompeio. Qui cum eſſet diaconus & fidelis Chriſti, & in domo ſua continue convenientes libenter reciperet, accuſatus quod eſſet Chriſtianus, cum fidem Chriſti coram præſide conſtanter prædicaret, juſſus eſt ore contundi, deinde virgis cædi, ad ultimum capite truncatus ad æterna regna feliciter pervenit.* *Lazari.*

CODEX REMEN. SS. Timothei & Apollinaris: *Remis, tranſlatio ſanctorum Timothei & Apollinaris.* *Tranſlat. Tim. & Apoll.*

EDITIO LUBECO-COL. De Julio fere habet ut ALBERGEN. & DANIC. ſic autem in fine legit: *Hic conſtituit, quod nullus clericus cauſam publice ageret, nec ad eam publice ducatur, niſi in eccleſia.* De Zenone etiam aliquid interjicit poſt imperatoris, *pro Chriſti ovibus ſibi creditis martyrio coronatus eſt.* De Conſtantino addit, *confeſſoris.* Tum in fine: *Eodem die, ſancti Zozimæ abbatis, de quo legitur in geſtis ſanctæ Mariæ Ægyptiacæ.* Vide 2 Aprilis, quo die utriuſque Acta illuſtrantur.

GRE-

GREVEN. *In Capua, natalis ſanctorum Cypriani, Novellæ & Silvani. Item, ſanctorum Carpi, Iulii, Agapi, Pauli.* Laciniæ Hieronymianæ. *Erkenbodis epiſcopi & confeſſoris. Zozimæ abbatis, de quo in geſtis beatæ Mariæ Ægyptiacæ legitur. Ioannis heremitæ & confeſſoris.* Mirum nec inter prætermiſſos eum nominari. *Zenonis monachi, diſcipuli abbatis Silvani, qui in Ægyptia regione in ardentiſſimi ſolis caumate quinque diebus ſe deſiccans ſtetit, probare volens, utrum tormenta futuræ vitæ tolerare poſſet.* Rejicitur ad XIX Julii. *Item, ſanctæ memoriæ Engeburgæ virginis, filiæ regis Angliæ.* Vide indicem Prætermiſſorum.

Cypriani & ſociorum. Erkenbodis. Zozimæ.

Zenonis monachi.

Engeburgæ.

MOLAN. Poſt, *coronatus eſt*, litteris Italicis interſerit: *De quo Gregorius in lib. Dialogorum refert, Monaſterio Sithiu, depoſitio ſancti Erkenbodonis, Morinorum epiſcopi.* Tum minoribus typis: *Ipſo die, rupti ſunt fontes abyſſi & factum eſt diluvium. Eo die, ſancti Sabæ Gothæ martyris. Hic, cum Gothiæ magiſtratus Chriſtianos cogeret edere idolis immolata, & gentiles quidam propinquis ſuis pro immolatis, quæ immolata non eſſent proponerent, re cognita, beatus Sabas proteſtatus eſt omnibus: Si quis ex carnibus illis comederit, Chriſtianus eſſe non poteſt. Scribit* [tom. 7 Aloyſii] *eccleſia Dei quæ eſt in Gothia, eccleſiæ in Cappadocia, & omnibus Eccleſiæ Catholicæ Chriſtianis. Relatio ſancti Renati Andegavenſis epiſcopi, de Italia ad ſuam civitatem.* Hactenus prima editio. In aliis ſervat, quæ de Gregorio dicta ſunt. Dein: *Monaſterio Sithiu, depoſitio ſancti Erkenbodonis Morinorum epiſcopi & abbatis Sithienſis. Die duodecima, ſancti patris & confeſſoris Baſilii epiſcopi Parii.* Rurſus minori charactere: *Eo die, ſancti Sabæ Gotthi martyris* &c. uſque ad, *Chriſtianus eſſe non poteſt*, omiſſis reliquis ſupra relatis.

Erkenbidonis.

Sabæ.

Relationis Renati And.

Baſilii.

Idibus. *Die* 13.

APud Pergamum Aſiæ urbem, natalis ſanctorum Carpi epiſcopi, Papirii diaconi & Agathonicæ, optimæ feminæ, aliarumque multarum, quæ pro beatis confeſſionibus martyrio coronatæ ſunt ſub Antonino Vero & Aurelio Commodo. Cum quibus & vir mirabilis Juſtinus Philoſophus, pro religione Chriſti plurimum laborans ſcriptu, remunerationem linguæ fidelis martyrii munus accepit. In Hiſpania, ſancti Erminigildi, qui ob fidei Catholicæ confeſſionem, ſecuri in capite percuſſus, regnum cæleſte pro terreno, rex & martyr intravit.

Carpi & ſociorum.

Juſtini.

Hermenigildi.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.* cum *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. *Papirii* cum textu legunt Praten. Herinien. Tornacen. & Munerat. Fortaſſe melius Roſweyd. Greven. & Molan. *Papyrii*, ut diſerte habent Rom. parvum & Ado. Sunt qui *Papiri* ſcribant, ut mediæ notæ codices ultimo loco citati: at inter Uſuardinos omnes, nullum prorſus invenio, qui *Papyli* efferat, ut faciunt Romanum hodiernum & Acta noſtra. Nobis ea lex eſt, ut codices noſtros antiquiores, etiam errantes ſequamur. Hoc ipſum, locum habet in *ſcriptu*, ut eſt in Pratenſi, Tornacen. Greven. & aliis. Herinien. & Molan. ponunt *ſcripto.* Roſweyd. *ſcriptura.* Muneratus, ut paſſim erroribus typographicis fædatus eſt, ita hîc turpiter labitur in *ſcripture munerationem.* Quod ex aliquo codice Pratenſi, à nobis ſignato B, cum altero collato, profluxiſſe videtur. Rurſus reliqui in textu *Erminigildi* cum Pratens. Herenien. & Tornacenſi, cui aſpirationem præfigunt Munerat. Antverp-max. &c. Rectius Greven. & Molan. *Hermenigildi.* Sed male interjicit Munerat, *regis.* De cetero *dyaconi*, *Antonio*, *Juſtinius*, ejus ferme ſolius errores ſunt.

OBSERVATIO. De hodiernis *Pergamenſibus martyribus*, nihil in genuino Beda aut Rabano legitur; nihil item clarè memorant, ſaltem hoc die, Hieronymiana apographa, niſi quis per analogiam non ſatis, meo quidem judicio, veriſimilem, ex *Polycarpo* Hieronymi, *Carpum* noſtrum, & ex ejuſdem *Paulo*, *Papirium* efformatum contendat: nam quidquid *Papyli* vel *Papuli*, quod magis ad *Pauli* accederet, moderni ex Euſebio præferant; *Carpi* & *Papyrii* diſertiſſimè legit, qui primus annuntiationem, non ex Hieronymianis ſed ex Rufino, diem pro ſuo beneplacito ſeligens, accepit auctor Romani parvi: *Apud Pergamum Aſiæ, Carpi epiſcopi & Papyrii, Agathonicæ & aliarum multarum*; quid ni *& aliorum*, quos omnes ex eodem fonte, *probatis confeſſionibus martyrio coronatos*, tradit Ado, nullo quidem hîc expreſſe ſignato martyrii tempore, ſed quod per bonam conſequentiam ex Juſtini elogio eduxit Uſuardus. Non ſola hæc Adonis aberratio eſt, cui & aliam Notkeri adjunge, qui pro *probatis confeſſionibus*, ſcribit *pro beatis confeſſoribus.* Ceterum notata *Antonini Veri* & *Aurelii Commodi* nomina, inde in Martyrologia

Carpi & ſociorum.

rologia irrepserunt, quod cum & horum Pergamensium & sequentis Justini martyria ex laudato Rufino desumpta sint, ubi sancti Polycarpi passioni fere subnectuntur; Ado absque ullo discrimine martyres omnes lib. 4 cap. 15 & 16 memoratos, ad eadem tempora pertinere censuerit, adeoque continuata quasi periodo, *cum quibus & vir mirabilis*, Justinum cum Pergamensibus copulaverit, ut de *Pionio* cursim insinuavimus 1 Februarii. Et hæc tota & unica confusionis ratio est, soli Adoni, vel si ita vis, Rufino, errandi quodammodo viam commonstranti, non Usuardo, ut facit Papebrochius 1 Junii, aut aliis Martyrologis imputanda. Ut jam ordine prosequamur; forte *Carpus*, qui in Hieronymianis die præcedenti cum aliis diversimode *Pergami* refertur, idem ipse est, quem ex Rufino à nostris acceptum diximus, ex cujus Actis, à Metaphraste ut minimum exornatis, constat ipsum & socios gloriose certasse *sub Decio*, ut pluribus ostendit Henschenius hîc & alibi, consentiuntque Florentinius in notis & Tillemontius tomo 3 à pag. 346 & pag. 711.

Justini. Alia est, de *viro mirabili* JUSTINO, vulgo antonomastice MARTYRE, controversia à Papebrochio ex Græcis monumentis primum mota, quod ei hoc die suborta sit dubitatio, idemne *Justinus* hîc ab Adone, Usuardo & Notkero proponatur, qui ab aliis 1 Junii colitur, (an etiam ab aliquo XII Junii, ut notavit Castellanus in Martyrologio universali; nescio.) Eò autem inclinat, ut variis argumentis binos Justinos statuat. At geminationem illam impugnavit Ruinartius, inter sincera & selecta à pag. 38, & Papebrochius ipse ad 1 Junii, priusquam Ruinartii opus vidisset, haud obscure ad communem sententiam accesserat. Componantur, quæ utroque die diligentissime exquisita sunt, in primo invenietur vita ab Halloixio operose composita, à Papebrochio illustrata; in altero Acta ipsa Latino-Græca, vel Græco-Latina authentica, quibus & Justini & sociorum certamen breviter, graviter & sincere exponitur. Ex utroque loco aliisque documentis multo longiorem vitam utcumque encomiasticam deduxit Tillemontius tomo 2 à pag. 344.

Hermenigildi. *Hermenigildi* ante Adonem nullus Martyrologus meminit; laudationem ex sancto Gregorio ab eo concinnatam, si non totam, certe pro majori & elegantiori parte, in laterculum suum transtulit Usuardus, Notkero & hæc & superiora omnia ferme ad verbum transcribente. De inclytissima Ariani furoris victima, nihil dici posse videtur, quod ab Henschenio diligenter collectum & erudite illustratum non sit. Cultûs ejus in Gallis IX seculo celebritatem probant etiam Wandelberti versus:

Idibus Hermingilde patrem rex alme furentem
Persentis; verum referens de morte triumphum.

De Euphemia &c. Recolunt hoc quoque die ex Hieronymianis Rabanus & Notkerus *Euphemiam*, celebrem illam Chalcedonensem martyrem, quam Mosander Adoni, sed asteriscо distinctam, hoc est ut dubiam adjecit, recte conjiciens perperam hoc die solo nomine appellari, quæ XVI Septembris insigni oratione ab eodem laudatur. Una vero, an plures *Euphemiæ* fuerint, hoc an aliis diebus celebranda vel celebrandæ, in Actis breviter discutitur. At nec ego contentiosum funem trahere cupio, cum ad Usuardum hoc die nihil spectet, licet in Auctariis toties recurrat. His ita positis, quid de textus veritate dubitari possit, prorsus non video. Quæ autem de *consecrationibus altarium* &c. in Pratensi codice ad marginem, hîc & alibi adscripta reperimus, monasterii illius tam propria sunt, ut cum Usuardi Martyrologio nihil commune habeant, ac proinde merito deinceps à nobis prætermittantur, nisi quid ex iis observatione dignum occurrat.

AUCTARIA.

PULSANEN. Quantum conjicere licet, aut purus est, aut ad puritatem accedit proxime; verum cum exesus textus legi nequeat, malui codicem è puris excludere quam dubia pro certis venditare.

Eufemiæ. ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. Puri sunt in textu, ast in fine addunt: *Item sanctæ Eufemiæ virginis & martyris.* Quomodo etiam legunt codices FLORENTINI.

De Carpo & sociis. CENTULEN. *In Calcedonia, sanctæ Eufemiæ virginis & martyris. Apud Pergamum Asiæ urbem, sanctorum Carpi episcopi, Papirii diaconi, & Agathonicæ optimæ seminæ, aliarumque multarum, quæ pro beatis confessionibus, martyrio coronatæ sunt. Apud Hispanias, natale sancti Herminegildi, filii regis Leouigildi, quem pater suus Rex Gothorum Arrianus, ob insuperabilem Catholicæ fidei confessionem interimere fecit.*

De Herminigildo. ANTVERPIEN-MAJ. In Euphemia & Pergamensibus, CENTULENSI similis est, prætermisso utrobique Justino. In Hermenigildo, quem *Hermibaldem* vocat, ad Adonem magis accedit.

BRUXELLEN. Ita incipit: *In Calcedonia, natale sanctæ Eufemiæ virginis & martyris. Quæ tormenta & carceres, verbera & argumenta rotarum, ignes & pondera, bestias & plagas virgarum, secures & sartagines igneas pro Christo superavit.* In reliquo textu, si sphalmata scriptoria excipias, Adonem secutus est. *De Euphemia.*

HAGENOYEN. In prima purus est. In Hermenigildo verba non rem multiplicavit. In fine: *Ipso die, sanctæ Eufemiæ virginis & martyris.*

AQUI-

AQUICINCT. & CLUNIACENS. *Item Euphemiæ virginis & martyris.* Exigua variatio est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Carpi episcopi, Papiri diaconi & aliorum plurimorum. Justini Philosophi & martyris. Godebertæ virginis.* Godebertæ. *Ydæ comitissæ Boloniæ, viduæ.* Idæ.

CODEX D. DU CHEVAL signatus C; qui fuit P P. Francis. *Item, Euphemiæ virginis & martyris.*

VATICAN. num. 5949: *Sanctæ Euphemiæ virginis & martyris.* Ita plerique omnes.

UGHELLIAN. *Item sanctæ Euphemiæ virginis.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. Omittunt etiam *martyris*, sed præfigunt: *In Calcedonia.*

EDITIO LUBECO-COL. In principio satis pura, de Hermenigildo, sic habet: *In Hispania, sancti Herminigildi regis & martyris, quem pater ejus Leonigildus Arrianus, rex Arragonum & Gothorum, ob fidei catholicæ confessionem inexpugnabilem, nocte sancta Dominicæ resurrectionis securi interfici jussit, & tali martyrio regnum cæleste rex & martyr intravit. Calcedocee* [Chalcedoniæ,] *translatio sanctæ Eufemiæ virginis & martyris.* De Hermenigildo. Transl. Euphemiæ. Utrum vere translatio aliqua Euphemiæ Chalcedonensis facta fuerit, compertum non habeo. De Euphemiarum unitate vel multiplicitate, vide quæ in Actis hac die disputantur.

BELIN. *Eodem die, sanctæ Euphemiæ virginis & martyris.*

GREVEN. *Prædictus Hermenigildus Lungildi regis Vusigothorum filius, ut refert Gregorius 3 lib. Dialog. prædicante beato Leandro Hispalensi episcopo, ab Arriana hæresi ad fidem conversus, a patre Arriano, nocte sancta Paschæ martyrio coronatus est.* De Hermenigildo. *Item sanctorum Eucapi, Secutoris, Pauli.* Eucapi & sociorum. Corrupta ferme ex Hieronym. nomina. *In Calcedonia, natalis (vel secundum alios translatio) sanctæ Eufemiæ virginis. Donani abbatis. Godebertæ virginis. Item, sanctæ memoriæ Nicolai confessoris, in Nussia quiescentis.* Donani. Godebertæ. Nicolai. De postremo inter Prætermissos agitur. Godeberta ad XI hujus pertinet. De Donano nihil usquam invenio, ne quidem in indice Prætermissorum. An is sit, de quo in Actis agitur XVII Aprilis, ut qui cum discipulis duobus & quinquaginta martyr fuerit, an potius *Donanus* alter, qui simpliciter ibidem *abbas in Scotia* dicitur, alibi examinabitur.

MOLAN. *Eodem die, sanctæ Euphemiæ virginis & martyris.* Tum minoribus litteris: *In territorio Arvernensi, sancti Martii abbatis & confessoris, de quo Gregorius Turonensis.* Martii. Vide in Actis.

XVIII *Kal.* *Die* 14.

ROMÆ via Appia, natalis beatissimorum martyrum Tiburtii, Valeriani & Maximi, sub Almachio præfecto, quorum primi fustibus cæsi & gladio percussi, ultimus tam diu ad plumbatas est verberatus, donec exalaret spiritum. Tiburtii & sociorum. Apud Alexandriam, sancti Frontonis abbatis, cujus vita sanctitate & miraculis extitit glorioſa. Frontonis. Interamnis, beati Proculi martyris. Proculi. Item, sanctæ Domninæ virginis cum sociis virginibus coronatæ. Domninæ & sociarũ.

Puri sunt *Praten. Herenien. Tornacen. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accederent *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.* nisi ex Adone interjecissent, *in cæmeterio Prætextati.*

VARIA LECTIO. *Tyburcii* in Herinienſi, *Tiburcii* in Tornacensi, vix notanda sunt. Major est difficultas, servandumne *ad plumbatas*, ut ex Pratensi, Herinienſi & Tornacensi in textu posuimus, an, *plumbatis*, ut ceteri ferme legunt, non *à plumbatis*, ut Munerat. Certum est, phrasim illam, licet duriorem, exstare in Rosweydina Adonis editione, atque in Mss. nostris, excepto solo Lobiensi. Nobis hîc sufficiat trium codicum probatissimorum auctoritas. Sic iidem cum Antverp. Max-Lubec. & Munerat scribunt *exalaret*, quod in textu reliquimus. Codex Antverp. superfluæ claritatis gratia, in ipsa periodo posuit, *duo primi.* Pro, *miraculis extitit glorioſa*, male in Belino legitur *miraculis claruit.* Item male *Iteranis*, pro quo Munerat. *Iterannis*, Tornacen. *Interampnis.* At quid de nomine Virginis ultimo loco positæ? Pro *Domninæ* stat Praten. (de quo tamen dubito) Antverp. Rosweyd. Greven. Molan. &c. Rursus stat usus communis, quem sequi coacti fuimus, ex recentioribus omnibus, Romano moderno & Actis nostris. Ego tamen vere existimo usum illum male invaluisse, legendumque non *Domninæ*, sed *Domnæ*, ut disertissime faciunt apographa Hieronymiana; utraque Adonis editio & codices ejus Mss omnes. Pro *Domnæ* autem non absurde scribunt Herinien. & Tornacen. & Munerat. *Dominæ.* Ast in Max-Lubecana, *Dominínæ*, in 1 Belini *Doninæ*, in altera *Donninæ*, aperta sunt sphalmata. Sic idem Belinus plus justo sapere voluit, dum pro *sociis Virginibus* scribere maluit; *sociabus.*

OBSERVATIO. Quam illustre est toto orbe Christiano *Cæciliæ* nomen, in antiquis Kalendariis & Sacramentariis, imo in ipso Missæ Canone, perpetua celebritate consecratum; tam sunt venerabiles martyrii ejus socii *Tiburtius, Valerianus* & *Maximus*, in omnibus Hieronymianis hoc die primo loco sic ferme consignati: *Romæ via Appia, cæmete-*

cæmeterio Prætextati, *natalis sanctorum Tiburtii*, *Valeriani*, *Maximi*; sed cum pluribus pas-
sim sociis, de quibus videri possunt solito prolixior Florentinii notatio, cum alia ad XXI
Aprilis, dum iidem Sancti in illis apographis repetuntur, & Henschenii commenta-
rius cum Analectis, apud quos translationes & id genus alia excutiuntur, quæ huc
non pertinent. Eadem Sanctorum nomina, & quidem sola, hoc die refert auctor Ro-
mani parvi. Bedæ est, quidquid præterea in textu additur, ex ipso in Rabanum, Ado-
nem, Usuardum & Notkerum translatum, quod ex celeberrimis Cæciliæ Actis præfa-
tus Beda desumpsit. Laudat ipsa Henschenius his verbis: *Hæc pervetusta horum Sancto-
rum solennis veneratio, plurimum crevit ex certissima virtutum ac martyrii notitia, quam da-
bant antiqua S. Ceciliæ Acta, quæ tunc temporis* (quinto circiter seculo) *omnium manibus
terebantur, & hactenus in præcipuis & perantiquis membranis conservantur.* Et hæc quidem
favorabilis Henschenii sententia, à qua multi, præsertim recentiores cum Tillemon-
tio tomo 3 à pag. 259; & in nota, pag. 689; certatim recedunt, Actorum antiquitatem
haudquaquam inficiantes, sed ea, ut vera aut sincera renuentes admittere, usque adeo
ut Ruinartius, vel à *Cæcilia* nominanda, toto suo opere studiose abstinere visus sit. Nec
locus hîc, nec otium est, controversiam illam expendere, de qua in Actis nostris dispu-
tari poterit XXII Novembris. Interim certum videtur, cum reliquis Martyrologis sen-
sisse Wandelbertum, dum ita cecinit:

Octava & decima Maias superante Kalendas,
Valerianus ovat, fraterque Tiburtius, ipsos
Maximus effuso comitatur sanguine miles.

Frontonis. Quæ de *Frontone*, *Frontono* aut *Frontonio*, abbate Ægyptio, in laterculo dicuntur, plane
Adoniana sunt; multo longiorem historiam ex vitis Patrum texuit Rabanus, quam
paulo contractiorem fecit Notkerus. Ex Hieronymianis procul dubio acceptus est, in
quibus sic ferme ad laterculi finem legitur: *In Alexandria, Frontoni monachi.* Vitam ex
Rosweydi editione produxit Henschenius; occasione ultimæ clausulæ, multis diffi-
cultatibus irretitus, quibus ipsum, non reluctantem, feliciter expedivit Papebrochius
XIV Maii, in vita sancti Pachomii, ut pluribus deductum invenies in Responsionibus
ad articulum 15 § 13, à num. 196, quæ hîc satis est indicasse. Ejusdem Adonis est
Proculi. annuntiatio tertia, de sancto *Proculo martyre Interamnensi*, ab ipso ex numerosiori Hie-
ronymianorum turma avulso, quemadmodum & *Domnina* vel *Domnia virgo*, quæ ul-
Domninæ & sociarum timo loco ponitur, *cum sociabus coronata*, de quibus nihil habeo, quod addam brevi, sed
accurato, Henschenii commentario: nec quidquam Usuardus Adoni adjunxit, solum
ejus textum fermè recensens, mutato dumtaxat nonnihil Sanctorum ordine.

AUCTARIA.

PULSANEN. Solus deficit in Proculo & Domnina, in altera parte omnino purus; ubi noto, etiam scribi *ad plumbatas*, ut nos in textu legimus.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Paucis tantummodo excedunt, ut diximus: nempe; *in cœmeterio Prætextati.*

CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum Ti-*
Textus contractior. *burtii & Valeriani fratrum, & Maximi, qui per*
beatam Cæciliam ad fidem conversi, sub Almachio
præfecto, gladio cædente coronati sunt. Interam-
nis, sancti Proculi martyris. Item, sanctæ Domnæ
virginis, cum sociis virginibus coronatæ. Alexan-
driæ, beati Frontonis abbatis, virtutibus & mira-
culis glorioſi.

ANTVERPIEN-MAJ. In prima classe elogium resecat. Sequitur: *Interamne* &c. pure. Tum: *Dompnæ*, pure. *Frontonis*, pure. *Eodem die,*
Dedicatio S. Georgii. *dedicatio basilicæ sancti Georgii martyris, Squan-*
tii. Quis hîc locus indicetur, villa, castrum vicus, cœnobium, nescio.

BRUXELLEN. *Romæ, via Appia in cimiterio*
De Tiburtio & sociis. *Prætextati, sanctorum martyrum Tyburcii, Va-*
leriani & Maximi, sub Almachio præfecto. Quo-
rum primi Tyburcius & Valerianus fratres, ab
Urbano Papa baptizati, jubente Almachio præfecto,
fustibus cæsi, gladio transverberantur; Maximus
vero tamdiu plumbatis cæsus est, donec spiritum
exalaret. Sequitur: *Interamne* &c. pure. Tum *Domninæ*, dein *Frontonis*. Denique in fine: *Et*
Lamberti ep. Lugdun. *transitus sancti Lamberti episcopi Lugdunensis,*
discipuli sancti Wandregisili, & secundi post ipsum
De Tiburtio & sociis. *rectoris cœnobii Fontanellensis.*

HAGENOYEN. *Romæ, via Appia, natale bea-*
torum martyrum Tyburcii & Valeriani fratrum,
qui conversi sunt per beatam Cæciliam, & per bea-
tum Urbanum Papam in fide instructi. Qui post-
quam angelos viderunt, & omnia sua pauperibus
erogare cœperunt, & multos Christi martyres sepe-
lierunt, ab Almachio præfecto tenti sunt, & in-
terrogati sunt de fide. Qui primo jussit eos fusti-
bus cædi & incarcerari, & demum decollari. Item
Romæ, beati Maximi cornicularii, qui per Tybur-
tium & Valerianum conversus est, cum ad permis-
sionem illorum temporum, animas de corporibus vi-
deret egredi, sicut virgines ornatas de thalamo in
cælum. Unde cum ille hoc miraculum publice con-
fiteretur, ab Almachio plumbatis jussus est cædi, do-
nec deficeret. Apud Alexandriam, natale beati *De Frontone.*
Frontonii abbatis, cujus vitæ sanctitate & miraculis
extitit glorioſa; cujus precibus octuaginta fratres
(Rabanus & Notkerus, qui hanc historiam fu-
sius describunt, legunt LXX) *in deserto degen-*
tes & panem ac cibum terrenum comedentes, à pec-
cato murmuris custoditi sunt, per camelos onerife-
ros, divisis cibariis à Deo sibi missis. Interampnis,
beati Proculi martyris. Item, sanctæ Domninæ vir-
ginis, cum sociabus suis virginibus aliis martyrio co-
ronatarum [melius legeret *coronatæ.*]

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Tiburtii, Valeriani, & Maximi martyrum. Frontonis abbatis. Domninæ virginis cum ceteris.*

EDITIO LUBECO-COL. Præter dicta de Tiburtio & sociis, addit: *Quorum corpora, beata Cecilia venerabiliter sepelivit.* De Frontone, pure. *Proculi & sociorum.* *Interamnis, beati Proculi & Mephibii, ac Apollonii martyrum, discipulorum sancti Valentini episcopi & martyris, sub consulari Hennutio decapitatorum.* Vide de his Acta nostra. In Domnina, recte.

GREVEN. *Item cum sancto Proculo præfato discipulo sancti Valentini episcopi & martyris, passi sunt Mephibius & Apollonius condiscipuli ejus sub consulari Hennucio. Lamberti episcopi Lugdunensis & confessoris. Item in Hollandia, oppido Schiedam, sanctæ memoriæ Lydwydt virginis, quæ inauditas tribulationes, amore conformitatis passionis Dominicæ, gaudenter perferens, nullo multis annis corporali cibo utens, innumeris revelationibus à Domino crebro visitata, plena operibus bonis quievit in pace anno Domini* MCCCCXXXIII. *Lamberti. Lidwinæ.*

MOLAN. Typis minoribus, de Lamberto & Lyduuyt, ut supra; addens de hac: *Cujus vitam venerabilis Thomas Kempis scripsit. Depositio sancti Abundii; de quo Gregorius Dial. lib. 3 cap.* 25. In Actis citatur Dialogorum lib. 3, sed caput 22. In posterioribus editionibus, iisdem typis repetitur de Lamberto, ut habet GREVEN. Sequitur: *In Hollandia, oppido Schiedamis, obitus Lydwydt virginis, patientiæ singularis.* *Abundii.*

XVII *Kal.* *Die* 15.

APud Persidem civitate Cordula, natalis sanctorum Olympiadis & Maximi nobilium, qui jubente Decio fustibus cæsi, & deinde plumbatis, ad ultimum capita eorum securibus sunt tunsa, donec emitterent spiritum. In Italia, beatorum martyrum Maronis, Euticetis & Victorini, qui primò ad insulam Pontiam, in Christi confessione longum ducentes exilium, postmodum sub principe Nerva, cum convertissent plurimos ad fidem, jussi sunt variis interfici pœnis. *Olympiadis & Maximi.* *Maronis Eutychetis & Victorini.*

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.* Puri etiam hoc die sunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.* Imo & *Hagenoyen.*, solis ferme scriptoriis sphalmatis inspersus.

VARIA LECTIO. Pro *Cordula.* Herinien. Rosweyd. & Molanus legunt *Corduba*, sed male, cum plerisque codicibus sequioris notæ. Neque enim dubitari potest, quin Usuardus Bedam, Romanum parvum & Adonem secutus sit, apud quos diserte ponitur *Cordula.* Cur Rabanus Bedæ lectionem vitiaverit, nihil ad nos attinet. Herinien. & Tornacen. forte seculi vitio pro *tunsa*, scribunt *tonsa.* At multo corruptius Pulsanen. *securibus sunt cesa.* Rursus idem codex, pro *Euticetis*, ponit *Vecticeris*; Rosweyd. vero *Eutychetis*, quo modo legendum omnino censeo, cum Romano parvo, utraque Adonis editione & Notkero. In textu nihilominus servanda fuit lectio, quam ex ceteris Usuardinis codicibus, auctoris nostri propriam existimamus. Codex Rosweydi omittit *Pontiam*, pro qua corrupte posuit Munerat. *Pontitiam.* Pulsanensis nimium scrupulosus videtur, dum post *fidem*, adjungit *Christi*, quod ex sensu nimis quam perspicuum est. Munerat. contra, demit quod necessarium est, omittens vocem *variis*, quæ periodum complet.

OBSERVATIO. Geminam hujus diei annuntiationem in Romano parvo invenit Ado, ubi paucis: *Cordulæ, Olympiadis & Maximi*; tum: *In Italia, Maronis, Eutychetis & Victorini.* Et primam quidem ei etiam suggessit Beda, cujus elogium invariatum, in suum Martyrologium transtulit; Noster ex alterutro, nisi mavis ex utroque, ad verbum descripsit; addens de suo initium, *Apud Persidem.* Ex Actis sancti Laurentii, de quibus XVII Februarii in *Polychronio* egimus, accepti sunt etiam hi duo martyres cum aliis, XXII hujus referendis, qui omnes jussu Decii in Persia pro fide necati dicuntur, quantum declarat præfatorum Actorum valde incerta auctoritas, de qua utcumque statuas, certe ex Martyrologiis, de eorum antiquissimo cultu constare manifestum est. Porro utrum in urbe *Cordula*, *Corduba*, an *Corduena*, ut mavult Baronius, agonem compleverint, non facile quis hodie dixerit, præsertim cum loca hujusmodi aut his affinia, Geographis ignota videantur. Ex Henschenii commentario disces, quam apposite hi martyres trahantur in Hispaniam & Cordubensibus annumerentur. Ceterum receptissimum eorum cultum probat etiam Wandelbertus, dum hosce solos prædicat: *Olympiadis & Maximi*

Septima Olympiadem decimæ conjuncta beatum
Monstrat, eamque simul defendit Maximus alter;

Maronis Eutychetis & Victorini.

De tribus aliis martyribus, apud Florentinium & Henſchenium quæritur, utrum ad primam Hieronymianorum claſſem reduci poſſint, & utrum alii, qui ibi *Maronis* comites ſunt, tribus hiſce connecti debeant? Quod valde incertum eſſe, examinanti ad oculum patebit. Hoc indubitatum, quod jam oſtendi, nempe tres noſtros diſerte exprimi in Romano parvo, atque item Adonem eos inde acceptos, longa oratione ex Actis martyrii ſanctorum Nerei, Achillei & Domitillæ, in quibus nominatim exprimuntur, ornandos ſuſcipere, cujus encomii medullam, more ſuo, Noſter in laterculo repræſentat; Notkerus hiſtoriam integram, ſed quam non plane intactam relinquit. Fons ipſe, ex quo omnia primum profluxere, pandetur ad VII & XII Maii. De tempore, quo ſeorſim paſſi; de variis locis, ubi ſepulti fuerint; de diverſis item, quibus coluntur, diebus; ea tradit Henſchenius, quæ ad veroſimilitudinem proxime accedunt. *Victorinus* ex Martyrologiis noſtris iterum recurret V Septembris.

De Martt. Cæſaraugustanis.

Laudatus Notkerus hoc die deſcribit, quæ de *martyribus Cæſaraugustanis* memorat Ado in utraque editione & in codicibus Mss. An ex apographis Hieronymianis? Non auſim aſſerere, cum nec martyrum numerus, nec eorum nomina omnino conveniant. Putat Henſchenius, eos octodecim numero colligendos, qui XXII Januarii, cum ſancto Vincentio innominati conjunguntur. Mihi non ſatis promptum eſt divinare, unde tanta in nominibus variatio. Patet quidem Adonem, cohortem ſuam delibaſſe ex hymno Prudentii, *quatuor Saturninis* inſtructam: at cur hunc diem ſelegerit; cur Uſuardus ſequentem, non ſatis explicatum invenio. In eo forte Noſter præcellit, quod nominum ſeriem ex Actis deſumpſerit, ut die proxime ſequenti evidentius eluceſcet. Interim totius textus noſtri germana ſimplicitas, extra controverſiam eſto.

AUCTARIA.

ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. In prima annuntiatione puri, ſecundam mutilant hoc modo: *In Italia, paſſio beatorum martyrum Euticetis & Victorini.* Nihil amplius. Et ſic habet etiam CODEX UGHELLIAN. cum his paſſim conveniens.

Textus variatus.

CENTULEN. *In civitate Cordula, ſanctorum Olympiadis & Maximi nobilium, qui ſub Decio conſulibus* [an non *ſecuribus?*] *cæſi, ſpiritum emiſerunt. In Italia, ſanctorum Euticetis & Victorini, qui cum beatiſſima Domitilla longum exilium paſſa* [potius *paſſi*] *tandem agente Aureliano, diverſis necibus puniti ſunt. Cœnobio Rehomenſi, ſancti Silveſtri, diſcipuli ſancti Johannis.*

Silveſtri.

ANTVERPIEN-MAJ. In Olympiade & Maximo purus, ſecundam annuntiationem plane truncat, ac dein tertiam addit de ſancto Silveſtro, qualem ex BRUXELLENSI mox referemus.

De Martt. Cæſaraugustanis.

BRUXELLEN. Puro principio ſubjungit martyres Cæſarauguſtanos, alio quam Uſuardus ordine: *Et in Hiſpaniis civitate Cæſarauguſta, ſanctorum decem & octo martyrum Optati, Luperci, Succeſſi, Martiani, Urbani, Julii, Quintiliani, Publii, Frontonis, Felicis, Ceciliani, Evoti, Primitivi, Apodemi, Caſſiani, Fauſti, Januarii, & Saturnini. Ii omnes ſub Daciano Hiſpaniarum præſide diverſis pœnis afflicti atque interempti ſunt.*

De Marone & ſociis.

Apud Italiam, natale ſanctorum martyrum Maronis, Euticis [Euticetis] *& Victorini. Qui cum beata Flavida & Domitilla, apud inſulam Pontiam longum ducentes exilium, eamque in confeſſione Chriſti pio foventes ſolatio, invidia & inſectatione Aureliani ſponſi & perſecutoris ejus, quem illa ob Chriſtum contempſerat, poſtmodum à Principe Nerva, eidem Aureliano in ſervitutem traditi ſunt. Cumque plurimos convertiſſent ad fidem, juſſi ſunt variis pœnis interfici, ſicque ipſorum mirabilis paſſio habetur. In Reomago cœnobio, depoſitio ſancti*

Silveſtri.

Silveſtri, diſcipuli beati Joannis confeſſoris.

Tranſlat. Epiadii.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus num. 130, in fine: *Eodem die, tranſlatio ſancti Epiadii presbyteri & confeſſoris.* Colitur XXIV Auguſti. Ut *martyrem* refert Caſtellanus XXII Auguſti, niſi forte ſynonymus ſit, à priori diverſus & Martyrologis incognitus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Olympiadis & Maximi martyrum. Maronis, Euticetis & Victorini martyrum.*

Archelai & ſociorum.

VATICAN. num. 5949. *In Hiſpaniis civitate Cæſarauguſtana, ſanctorum decem & octo martyrum. In Meſopotamia, ſanctorum Archelai, Cypriani & Diogenis.* Vide ſocios in Actis.

Tranſlat. Oſwaldi.

ALTEMPS. *Tranſlatio ſancti Oſwaldi epiſcopi Merciorum.* Vide quæ de eo dicuntur in indice Prætermiſſorum. Ejus vita data eſt XXVIII Februarii, & nos ibi de eo egimus.

Silveſtri.

CODEX. REMEN. SS. Timothei & Apollinaris: *In Reomago cœnobio, ſancti Silveſtri, diſcipuli ſancti Joannis confeſſoris.*

Tranſlat. Modowaldi.

EDITIO LUBECO-COL. Poſt textum ſatis purum, ſubdit: *In Helmerbretzhuſen, tranſlatio ſancti Modowaldi epiſcopi Treverenſis & confeſſoris, qui per dominum Brunonem, illius eccleſiæ epiſcopus facta* [factus] *eſt.* In Prætermiſſis aſſignatur dies natalis XII Maii.

Quirici.

BELIN. In fine: *Ipſo die, beati Quirici epiſcopi, qui invenit Dominicam crucem.* GREVEN. *Quirinum* vocat: alii cenſent eumdem eſſe cum ſancto Quiriaco. Vide Prætermiſſos.

Quirini. Carcellai & ſociorum. Franconis.

GREVEN. *Quirini epiſcopi, qui invenit crucem Domini. Item ſanctorum Carcellai, Diogenis, Georgii, Meſſoris. Franconis epiſcopi & confeſſoris.* An Frontonis? Plura de eo dicuntur inter Prætermiſſos.

Maximi.

Maximi epiſcopi Conſtantinopolitani, qui ut ſanctus Hieronymus refert, tempore Gratiani, doctrina & ſanctitate claruit. Vide indicem Prætermiſſorum.

Candani.

In Hibernia, Candani epiſcopi. Idem eſt qui in Actis vocatur *Rodanus* vel *Ruadanus.*

Eugariæ. Helenæ.

In Reomago cœnobio, beati Silveſtri confeſſoris. Tranſlatio ſancti Modowaldi epiſcopi Treverenſis & confeſſoris. Eugariæ virginis & martyris. Tranſitus ſanctæ Helenæ imperatricis. Vide quæ de utraque dicuntur inter Prætermiſſos.

Cyrici.

MOLAN. *Ipſo die, beati Cyrici epiſcopi, qui invenit Dominicam crucem. In Reomago cœnobio, depoſitio ſancti Silveſtri, diſcipuli ſancti Joannis Silveſtri.*

con-

Maximi. *confeſſoris.* Tum typis minoribus: *Maximi epiſcopi Conſtantinopolitani, qui, ut ſanctus Hieronymus refert, tempore Gratiani, doctrina & ſanctitate claruit.* *Franconis.* *Franconis epiſcopi Vuormatienſis.* De hoc in poſterioribus editionibus ſilet. Verum textui aliqua inſerit litteris Italicis poſt *De Marone & ſociis.* *principe Nerva*; nempe: *Traditi ſunt in ſervitutem Aureliano ſponſo, quem Flavia Domitilla ob Chriſtum contempſerat. Quos juſſit terram fodere per totum diem, ad veſperam vero cantabrum manducare: deinde &c. In Reomago cœnobio* &c. ut ſupra. *Ipſo die, Helnone monaſterio, ſuſceptio De ſuſceptione S. Crucis. Crucis geminæ, quæ duobus in locis de ligno Dominicæ Crucis habens, à Vualterio Vuariniaco, nobili milite de Hieruſalem allata, & ibidem eccleſiæ oblata, ab abbate & conventu, cum ſolenni proceſſione eſt recepta, cum gaudio & exultatione.* Iſta hîc adjecta ſunt, licet ad Martyrologium, præſertim Uſuardinum non ſpectent; uti nec quod ſequitur de *inchoatione Nicani* I *concilii.*

XVI *Kal.* *Die* 16.

APud Corinthum, natalis ſanctorum Calliſti & Cariſii, cum aliis ſeptem, omnium in mare merſorum. Cæſarauguſtæ, ſanctorum decem & octo martyrum Quintiliani, Caſſiani, Matutini, Publii, Urbani, Martialis, Fauſti, Succeſſi, Felicis, Januarii, Primitivi, Evoti, Ceciliani, Optati, Frontonis, Luperci, Apodemi, & Julii. Hi omnes ſimul ſub Datiano Hiſpaniarum præſide pœnis affecti atque interempti ſunt. *Calliſti & Cariſii.* *Martyrum Cæſarauguſtan.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Pulſanen. Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Chorintum* in Pratenſi, *Corintum* in Herinienſi, male ſcripta ſunt. Ita hîc *Cæleſti* pro *Caliſti*, quem poſteriorem modum ſervant Praten. & Roſweyd. & ita exigere videntur Hieronym. quidquid Rom. parvum & Ado legant *Calliſti*; reliqui codices noſtri paſſim *Calixti*, ut magis jam receptum eſt. Ubi liberum eſt, liceat nobis puriores fontes imitari. Praten. habet *Chariſii* & ita Acta: malo cum Rom. parvo, Adone & ceteris codicibus noſtris *Cariſii*, non *Cariſi* ut Muneratus. *Mari* & *Ceſeree* in Pulſanen. ſphalmata ſunt: nec in uſu eſt *Cæſarea Auguſti*, ut habet Roſweyd. ubi etiam *octodecim* pro *decem & octo*. In martyrum nominibus nonnulla variatio: *Quintilliani* & *Marcialis* ſcribunt Pulſanen. & Greven. Ille rurſus *Evochi*, *Apodemii*, *Juliani*: hic, *Luperti*; Munerat. *Fuſti*, Molan. *Eventi*. *Evoti* legunt, Mss. antiqua omnia. *Hii*, *Hiſpaniorum*, *primo affecti*, pro *pœnis affecti*, proprii Pulſanenſis errores ſunt, ut *Hyſpaniarum* in Herinienſi.

OBSERVATIO. De ſolis *martyribus Corinthiis* agit hodie Romanum parvum: *Apud Corinthum, Calliſti & Cariſii cum aliis in mare merſorum.* Ado eadem phraſi utitur, niſi quod de ſuo inſerat vocem *omnium*. Putat Florentinius, ex his verbis *omnium in mare merſorum*, plane confirmari, Adonem ex aliquo apographo Hieronymiano *Martyrologium ſuum adornaſſe, truncatis ſeptem nominibus*, quæ in vetuſtiori illo exprimebantur. Quando & quouſque ea Florentinii opinio locum habeat, ex continuatis per ſingulos dies Obſervationibus noſtris curioſus lector intelliget. Mihi veroſimilius eſt, utrumque illud Martyrologium, videlicet & Hieronymianum, quod *Romanum magnum* appellare licet, & illud quod *Parvum* dicimus, hoc & aliis quandoque diebus Adonem uſurpaſſe. Utcumque ſit, Adonis textum Noſter ad verbum deſcripſit. In Rabano expreſſa ſunt ſex martyrum Corinthiorum nomina, quæ ferme eadem ex ipſo Notkerus tranſumpſit, addens *quod omnes in mari merſi ſunt*, ubi Rabanus ſcripſerat, *& aliorum plurimorum Sanctorum*. Sex alios ſupranumerarios comites vide apud Henſchenium. Conſonat noſtris Wandelberti diſtichon: *Calliſti & Cariſii.*

Sexta & dena Chariſo Caliſtoque refulget,
Quos mare ſeptena merſos cum plebe beavit.

De ſecunda annuntiatione *martyrum Cæſarauguſtanorum*, jam fere ſatis dictum eſt die præcedenti, quo ab Adone & pluribus codicibus Uſuardinis auctioribus memoratur; nec video, de textus noſtri veritate dubitari poſſe. Quærendum ſupereſſet, quis martyrum illorum ordo præferendus; Adonianus nimirum, an Uſuardinus? Illum jam dixi ex Prudentii hymno acceptum, qui veroſimiliter metri rationi potius, quam antiquæ nominum ſeriei ſervandæ conſuluit. Vetuſtiorem ipſam, ni fallor, exhibent Acta à Papebrochio recenſita, ex quibus eam pridem Uſuardus acceperat, non multum diſſimilem ab ea, quæ in Hieronymianis exſtat XXII Januarii, multis aliis nominibus auctiore *Martyrum Cæſarauguſtanorum.*

ctiore. Sed de his, cum in Actis noſtris abunde explicata ſint, operæ pretium non eſt pluribus differere : id ſolum conſtat, Daciani carnifices, *velut agnorum multitudines proſtraviſſe, non reſiſtentes ſibi, & mortuorum innocentum ſanguine inſanientes cruentatos.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Toto textu purus, ultimam clauſulam de *Daciano præſide* reticet, forte quod ſcriptor cancellorum ſuorum limitibus nimium fuerit coarctatus.

ANTVERPIEN. MAX-LUBEC. BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In eo omnes conveniunt, quod in enumeratione martyrum Cæſarauguſtanorum, non Uſuardi, ſed Adonis heſternum textum ſequantur, hoc modo : *Cæſarauguſtæ* (aliqui *Cæſaraugusta*) *natale ſanctorum decem & octo martyrum, Optati, Luperci, Succeſſi, Martialis, Urbani, Julii* (aliqui *Juliæ*) *Quintiliani, Publii, Frontonis, Felicis, Ceciliani, Evoti, Primitivi, Apodemi & aliorum quatuor* (alii melius *reliquorum quatuor*) *qui omnes Saturnini vocati eſſe referuntur. Hi omnes* &c. *MMC Cæſaraugustan. ex Adone.*

CENTULEN. *In Hiſpaniis civitate Caſarea Auguſta, ſanctorum decem & octo martyrum, qui Daciana perſequutione diverſis tormentis conſumpti ſunt. Apud Chorintum* &c. ut in textu.

ANTVERP-MAJ. Incipit à martyribus Cæſarauguſtanis, quorum nomina nec omnia nec integra refert. Tum : *Eodem die, natale ſancti Tiburtii Cenomanenſis urbis epiſcopi & confeſſoris.* Eſt hic *Thuribius*, ut in Actis oſtenditur. Ultimo loco de Corinthiacis, ſatis pure. *Tiburtii.*

BRUXELLEN. In prima annuntiatione purus, ſubdit : *Et Romæ, ſancti Aniceti Papæ & martyris, qui ſedit annis undecim, & temporibus Severi martyrio coronatus eſt, & in cimiterio Calixti ſepultus. Hic conſtituit, ut clericus comam non nutriat ſeu barbam, ſed habeat coronam in modum ſperule* [ſphærulæ.] *Item, Paterni epiſcopi* Haud dubie *Abrincenſis.* *Aniceti.* *Paterni.*

HAGENOYEN. In textu purus eſſet, niſi martyrum nomina deformaret, atque hæc poſt *Hiſpaniarum præſide*, inſereret ; *tempore Diocletiani & Maximiani imperatorum, diverſis ſunt afflicti pœnis atque ab eodem morte crudeliſſima interfecti.*

AQUICINCT. In fine : *Romæ, Aniceti Papæ & martyris. Hic conſtituit, ut clericus comam non nutriat, ſecundum præceptum Apoſtoli.* Hic ſæpe hodie recurrit, ſed colitur XVII. *Aniceti.*

VICTORIN. *Romæ, ſancti Eniceti Papæ, qui ſedit in epiſcopatu annis* XI. *Hic conſtituit, ut clericus comam non nutriat, ſecundum Apoſtolicum præceptum.*

AMBIAN. *Item dedicatio* [eccleſiæ] *ſancti Mauritii ſociorumque ejus Ambianis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Cæſarauguſtæ, ſanctorum* XVIII *martyrum, quorum paſſionem Prudentius verſibus exequitur. Celeſti & Cariſii. Baſſi martyris.* Forte *Vaſii* martyris Sanctonenſis. *Baſſi.*

CAMBERIEN. *Eodem die, ſancti Iſidori martyris.* Inter Prætermiſſos remittitur ad XV Maii. *Iſidori.*

VATICAN. num. 5949. *Romæ, natale ſancti Aniceti, qui* &c.

In UGHELLIAN. alius eſt martyrum Cæſarauguſtanorum ordo, & pro *Iulii* ſcribitur, *Iuliæ*, ut ex aliis etiam ſupra indicavimus.

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione pura, ſic proſequitur : *Colonia Agrippina, tranſlatio ſancti Albini martyris. Quem beatus Germanus Antiſiodorenſium epiſcopus, de Britania ad Romanam urbem tranſtulit, ſed poſtmodum pia Romanorum imperatrix Theophaniam, uxor Ottonis primi* [ſecundi] *imperatoris, eumdem per Papam ſibi donatum, ad Coloniam duxit tempore Domini Brunonis Colonienſis archiepiſcopi, anno Domini octingenteſimo octogeſimo quinto, & in eccleſiam ſancti Panthaleonis medici honorifice locavit.* In anno erratur toto ſeculo, vide in Actis, die quo Albinus colitur XXII Junii. Sequitur : *In Hiſpaniis, Cæſarauguſta, ſanctorum decem & octo martyrum, quorum nomina hæc ſunt ; Lupertus, Succeſſus, Marcialis, Urbanus, Julius, Quintillianus, Publius, Fronto, Felix, Cecilianus, Evotus, Primitivus, Apodemus, & reliquorum quatuor, Caſſianus, Matutinus, Fauſtus & Ianuarius. Hi omnes ſub Daciano Hiſpaniarum præſide pœnis afflicti variis atque interempti dinoſcuntur. Cenomanis, beati Tiburcii epiſcopi & confeſſoris. Item ſancti Amonis, de quo legitur, quod duos dracones ante oſtium cellulæ collocaverit, ne latrones panem ei auferrent, quo ſolo veſcebatur.* In Prætermiſſis rejicitur ad IV Octobris. *Tiburcii. Amonis.*

GREVEN. *Baſſii martyris.* De quo jam ſupra diximus. *In Dacia, Magni, comitis & martyris.* Quæ Dacia hîc aſſignetur, vide in Actis. *Luperti epiſcopi.* Vide Prætermiſſos. *Paterni epiſcopi Pictavienſis.* Eſt *Abrincenſis*, apud Pictones natus. *Cenomannis, Tiburcii epiſcopi & confeſſoris. Item, ſancti Ammonis anachoritæ & confeſſoris, de quo legitur* &c. *Apud Coloniam Agrippinam, tranſlatio ſancti Albini prothomartyris Angliæ, quem ſanctus Germanus Autiſiodorenſis epiſcopus de Britannia Rhomam & poſtmodum Theophaniam imperatrix, uxor Ottonis primi à Papa ſibi donatum, Coloniam tranſtulit, anno Domini* DCCCCLXXXV, *& in monaſterio ſancti Panthaleonis martyris honorifice collocavit. In Mauricania, ſanctæ Baſilidæ.* De qua in Actis. *Baſſii. Magni. Luperti. Paterni. Tiburcii. Ammonis. Tranſlat. Albini. Baſilidæ.*

MOLAN. Incipit ex Notkero : *Romæ, ſancti Aniceti Papæ, qui ſedit in epiſcopatu annos undecim, & temporibus Severi & Marci martyrio coronatus, ſepultus eſt cœmiterio Caliſti. Hic conſtituit, ut clerus comam non nutriret, ſecundum Apoſtoli præceptum. Coloniæ, tranſlatio ſancti Albini martyris. Hujus Deo digni martyris reliquiæ de Britannia per beatum Germanum epiſcopum Antiſiodorenſem primo Romam, deinde per Auguſtam Theophaniam Ottonis ſecundi uxorem, Coloniam tranſlatæ, poſitæ ſunt in monaſterio ſanctiſſimi Panthaleonis martyris, ubi cunctis pie quærentibus opem conferunt ſalutarem.* Tum typis minoribus : *Clivia Xanthis, natalis martyris, quem vocant martyrem ſine nomine, cujus corpus inventum eſt* XVI *Kal. Maii, purpura veſtitum cum calceis, capite præciſo, quod tranſtulit Philippus archiepiſcopus Colonienſis. Eodem die Palentiæ in Hiſpaniis, natalis ſancti Turibii epiſcopi Aſtoricenſis, ad quem ſcripſit Leo Pontifex epiſtolam contra Priſcillianiſtas. Hic innumeris claruit miraculis, & Chriſtianam religionem ac fidem maxime juvit. Villa Seburck prope Valencenas, ſancti Drogonis confeſſoris, qui miro modo calculoſis & ruptis invocatus* ſub- *Aniceti. De tranſlat. Albini. In Anonymi M. Turibii. Drogonis.*

subvenit. Ejus actus habentur. Huc usque editio prima. Aliæ habent: *Ibidem, Engratiæ sive Encratis, virginis ac martyris, & Caii atque Crementii, qui secundo confessi, gustarunt saporem martyrii.* Vide Acta nostra. Sequitur de Turibio, ut supra. Deinde adjungit: *Juxta Valencenas, in pago Sebourch, quiescit sanctus Drogo confessor inclytus, qui miro modo calculosis & ruptis invocatus subvenit Depositio ejus* XVI *Aprilis anno Domini* MCLXXXVI. *In Sicilia, juxta Castellum bonum, sub Marone monte ac gemellis collibus, in cœnobio sanctæ Mariæ à partu, depositio beati Guilelmi confessoris. In Dacia, sancti Magni, comitis Arcadiæ & martyris anno* MCIV. De eo superius dictum. De Albini translatione, eadem quæ supra. Tu Vide Acta nostra tomo 4 Junii à pag. 172. *Zanthi, festum martyris, quem transtulit archiepiscopus Philippus, inventum in purpura & calceis, amputata summitate capitis. Nos qui floccellos sanguinis cohærentes pilis in monumento ejus vidimus, scripsimus hæc, ut vos credatis, & per annorum revolutionem hoc die & assidue eum in veneratione habeatis. Nec conturbet, quod nomen ejus non habetur, cum Legenda Thebæorum vix duodecim martyrum nomina contineat.* Demum minori charactere: *In pago Constantiensi, sancti Paterni episcopi Aprincensis & confessoris, ex abbate Sciasciacensi.* Vide GREVEN. supra, & Acta hoc die.

Enoratiæ & sociorum.

Drogonis.

Guilielmi. Magni.

M Anonym

Paterni.

XV *Kal.* *Die* 17.

APud Africam, natalis sancti Mappalici martyris, qui ut beatus scribit Cyprianus in epistola ad martyres & confessores, cum aliis pluribus coronatus est. Antiochiæ, sanctorum martyrum Petri diaconi & Hermogenis. Item Corduba, sanctorum martyrum Heliæ presbiteri, Pauli & Isidori monachorum.

Mappalici. Petri & Hermogenis. Eliæ & sociorum.

Textus sumitur ex *Herinien. Tornacen. Pulsan. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Vix quidquam exhibet notatu dignum. Pro *Mappalici*, scribit Pulsanen. *Ampilici.* Sed turpius pro *Petri*, *Peto.* Sic munerat. *Hermogeni. Cordubæ* legunt Greven. & Molan. reliqui ut in textu. *Heliæ* scribendum docent probatiores codices, non *Helei*, ut Antverp. & Molan. nec *Helyæ*, ut Munerat. Sic Herinien. male habet, *Isydori.* Tornacen. Antverp. Max-Lubec. & Munerat. *Ysidori.* Pulsanen. *Hysidori.* De *presbiteri*, *Aphricam*, *Cipriani* & hujusmodi aliis, satis dictum est. In editione Max-Lubecana per typographi oscitantiam, ita legitur: *Antiochiæ, sanctorum martyrum Helei presbyteri, Pauli & Ysidori monachorum, Petri diaconi* &c. In fine autem annuntiatio martyrum Cordubensium ordine suo recurrit. Delenda itaque verba omnia inter *Antiochiæ* & *Petri.* En variationem paulo difficiliorem.

De codice Pratensi &c.

In apographo nostro Pratensi, loco penultimo, hoc est inter Antiochenos & Cordubenses martyres, ita legitur: *In Oriente, beati Nicephori sub Valeriano & Gallieno ob Christi martyrium coronati.* Atque hæc ipsa leguntur in codicibus Mss. Aquicinctino, Bruxellensi & Rosweydi, seu potius vetustissimo ecclesiæ sanctæ Mariæ Ultrajecti, in quo æque ac in Pratensi habetur *Nicofori*, in Bruxellensi *Nycofori.* Ego ex aliorum codicum auctoritate eam annuntiationem Usuardo plane abjudicandam, pridem censui; nec Castellanus, prætensi alioquin istius autographi summus patronus, obluctari ausus, aperte fassus est, ea quæ de Nicephoro dicuntur, omnino esse intrusa, & quidem manu, inquit; non valde antiqua, *ajoutè de main peu ancienne.* Hoc nempe excusandi codicis gratia. At fatendum præterea, aliqua alia priori, siqua fuit, manu eo loci scripta fuisse, quæ subinde erasa sint, ut hæc de novo supponerentur, cujus tamen rei nullum prorsus vestigium in aliis nostris codicibus apparet. Neque de expunctione, ut alias solet, vel verbum meminit laudatus Castellanus. Quis autem satis intelligat, in medio textu manum recentiorem vetustiori innecti potuisse, nisi vel spatium relictum (quod absonum videtur) vel certè aliqua erasa fuerint? Quidquid demum in codicis patrocinium afferri possit; an id genus additiones, ut Castellanus mitissime vocat, ejus authentiam magnopere commendent, hujusmodi rerum peritorum judicio relinquimus. Interim latercüli nostri primæva simplicitas, ex aliis codicibus ad oculum demonstratur.

OBSERVATIO. Hac iterum die Sanctos aliquos consignat Ado, qui in Hieronymianis apographis etiam inveniuntur, de quibus tamen omnino dubites, utrum ex illis accepti sint. *Mappalicus* imprimis inter Africanos martyres in præfatis apographis connumeratur, sed alia prorsus ratione, nimirum, nec solus, nec ut sociorum antesignanus. At vero in Romano parvo solus est: *Apud Africam, Mappalici*, unde probabilissime eum sumpsit Ado, cetera, quæ in elogio attexuntur, ex Cypriani encomiastica epistola adjiciens. Noster solum Adonis elogium, excluſa epistola, in suum textum transtulit; Notkerus epistolæ partem truncavit. Apud Bedam, Florum aut Rabanum, nec Mappalicus, nec sociorum ejus quisquam notus est. At longe antiquior illustris martyris memoria

Mappalici.

moria exstat in vetustissimo Kalendario Carthaginensi, XIII *Kal. Maias* (pro XV) *martyris Mappalici*; ubi cum solus etiam notetur, probabilem facit conjecturam, ex aliquo hujusmodi Kalendario, vel ex ipsa Cypriani epistola, à Romano parvo, hinc ab Adone accipi potuisse, verosimilius quam ex Hieronymianis, quæ saltem sociorum memoriam aliquam injecissent. Habes in Actis laudatam Cypriani epistolam & plura de sociis, in subjuncto capite, ab Henschenio eruderata. Vide sis præterea insignem Ruinartii Admonitionem ad vitam & passionem glorioſissimi episcopi præviam, pag. 198. At nemo accuratius Mappalici atque aliorum martyrum & confessorum Carthaginensium sub Decio passorum historiam deduxit, quam feciſſe videatur Tillemontius tomo 3 à pag. 378. De Mappalico sic loquitur Wandelbertus, ut eum fere cum Petro & Hermogene, Antiochiæ adscribat:

Mappalicus quinta decima, Hermogenesque Petrusque
Collucent, merito, virtute & sanguine clari.

Vix dubium est, quin ex eodem Romani parvi fonte derivati sint *Petrus* & *Hermogenes*, qui totidem verbis & ibi & in Adone & in Nostro annuntiantur; quamvis non diffitear, ipsos illos Antiochenos martyres, sed aliis rursus conjunctos, in præfatis Hieronymi apographis recenseri. Additur à Notkero, *Petri, Fortunati & Martiani*, ubi tamen in Rabano, post *Hermogenis*, legerat *& in Africa, Fortunati & Martiani.* Præferenda ex Hieronymianis Notkeri lectio, sed nostra inde processisse non videtur, quidquid fateri cogar, me nescire ex quo demum fonte eorum notitia, quæ modo nulla præterquam in Martyrologiis supersit, olim hausta sit. Sequitur in Adone *Pantagathus*, ex ejus decessoribus Viennensis episcopus, qui cur ab Usuardo præteritus sit, neque hîc divinamus. Ceterum in ejus locum suffecti sunt *martyres Cordubenses*, Usuardi ipsius ævo à Saracenis obtruncati, quorum & aliorum multorum notitiam, ut alibi diximus, in ipsa Hispania, quò ad impetrandas illustrissimi martyris Vincentii reliquias ablegatus fuerat, facile acquisiverit. Pauca de ipsis ex Eulogio retulit Henschenius pag. 494.

Petri & Hermogenis.

Martyrum Cordubensium.

AUCTARIA.

DE PRATEN. & ROSWEYD. jam superius satis diximus.

ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Sic incipiunt: *Romæ, sancti Aniceti Papæ. Qui decimus post beatum Petrum, cum Romanam rexisset Ecclesiam undecim annis, temporibus Severi & Marci martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calixti.* Non omnino convenit ANTXERP-MAX.

Aniceti.

ALBERGEN. & DANIC. Jam dictis superaddunt: *Hic Constituit, ut clerus comam non nutriat secundum præceptum Apostoli, sed sit ejus tonsura sperica & rotunda. Hinc est decretum Martini Papæ, ut clerici tonsis capitibus & patentibus auribus incedant.* Alii aliter idem commemorant.

De Aniceto.

CENTULEN. *Apud Africam, sancti Mappalici, qui cum aliis pluribus martyrio coronatus est. Antiochiæ, sanctorum Petri & Hermogenis. Corduba, sanctorum Helyæ presbyteri, Pauli & Isidori monachorum.* Solita hujus codicis contractio.

Textus contractior.

ANTVERP-MAJ. Superiori fere similis, ultimam annuntiationem omittit.

BRUXELLEN. Incipit: *Ingressus Noe in archam.* In Mappalico & Antiochensibus purus, interjicit: *In Oriente, natale beati Nycofori, sub Valeriano & Galieno ob fidem Christi martyrio coronati.* Sequitur: *In Corduba* &c. pure. Tum: *Apud Viennam, sancti Patagoti* [Pantagathi] *episcopi glorioſi.*

Nicephori.

Pantagathi.

HAGENOYEN. In Mappalico nonnihil interpolatus, secundo loco omnia ferme congerit, quæ heri & hodie ex variis codicibus de Aniceto retulimus. In Antiochenis & Cordubensibus purus est.

De AQUICINCTIN. supra cum PRATENSI &c. diximus. Vide in Actis IX Februarii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Mappalici cum pluribus martyribus. Aniceti Papæ, martyris.*

Aniceti.

In VATICAN. num. 5949. Deest commemoratio martyrum Cordubensium.

FLORENTIN. *Item, sancti Maioli abbatis, patris multorum cœnobiorum, requiescentis in loco Silviniaco.* Inter Prætermissos rejicitur ad diem natalem XI Maii.

Maioli.

EDITIO LUBECO-COL. De Aniceto ea conjungit, quæ ex ULTRAJECT. & ALBERGEN. &c. supra posuimus. Sequitur totus textus purus. Tum: *In Oriente, beati Nychophori sub Valeriano & Galieno, ob Christum martyrio coronati. In Vienna, sancti Pantagati episcopi & confessoris. In Ægypto, sancti alterius Amonis, viri incredibilis abstinentiæ ac innumerabilium monachorum patris.* Vide indicem Prætermissorum.

Nicephori. *Pantagati.* *Amonis.*

BELINI utraque editio & vitiosa & perturbata est. De Mappalico post *martyris*, inserit, *qui verberatus. Antiochiæ* legit, loco *Corduba*; & *Corduba*, loco *Antiochiæ.* In fine prima editio: *Item Romæ, Anaceti Papæ & martyris.* 2 editio *Anacleti.* Voluit dicere *Aniceti.*

Aniceti.

GREVEN. *Romæ, Aniceti Papæ* &c. ut est in ULTRAJECT. &c. *In Italia, sancti Domnini martyris, qui fuit unus de* LXXII *Christi discipulis.* Vide in Prætermissis. *In Oriente, beati Nicophori, sub Galieno & Valeriano ob Christi confessionem martyrio coronati. Item Marciani, Doni.* Ex Hieronym. *Jobitæ martyris & aliorum trium decollatorum.* Vide Prætermissos. *Magni martyris.* Hesterni, opinor, frustranea repetitio. *Viennæ, sancti Pantagati episcopi & confessoris. Derthonæ, sancti Innocentii episcopi & confessoris. In Ægypto, Ammonis alterius, incredibilis abstinentiæ viri, ac innumerabilium monachorum patris.* De quo supra. *Heleni abbatis, cujus tanta fides erat, ut irrationalia animantia ad nutum sibi obedierint, & cum hæretico disputans, ignem ingressus, illæsus permanserit. In Libia, Pauli abbatis,*

Domnini. *Nicephori.* *Marciani & Doni.* *Jobitæ.* *Magni.* *Innocentii.* *Ammonis.* *Heleni.* *Pauli.*

batis, qui quingentorum monachorum pater extitit, quos & monitis salutaribus & exemplari vita in viam salutis direxit. Non manibus operabatur, nec cibum sumebat, donec trecentas orationes genibus flexis Deo solveret, quas numero lapidum colligebat, ad singulas orationes lapidem in sinum remittens. De duobus his ultimis vide indicem Prætermissorum. *Noe ingressus* &c.

Aniceti. MOLAN. *Item Romæ, Anacleti Papæ & martyris.* Crediderim id ex BELINO accepisse, quod secundis curis restituit, pro *Anacleti*, scribens *Aniceti. Derthonæ, sancti Innocentii*, ut supra. *Innocentii.* *Sonegias, natalis sancti Landrici episcopi & confessoris.* In editionibus aliis, sic habet: *Item Romæ, Aniceti Papæ & martyris. Hic constituit, ut Clericus comam non nutriret, secundum Apostoli præceptum. In Oriente, beati Nicephori, sub Valeriano & Gallieno, ob Christum martyrio coronati. Dertonæ, sancti Innocentii episcopi & confessoris. Sonegias, natalis sancti Landrici episcopi & confessoris. Die decima septima, sancti Acacii episcopi Melitines.* Vide quæ de eo dicuntur in Catalogo Prætermissorum. Ceterum vita ejus in Actis nostris data est ad XXXI Martii. *Nicephori. Landrici. Acacii.*

XIV. *Kal.* *Die* 18.

APud Messanam Apuliæ civitatem, natalis sanctorum martyrum Eleutherii episcopi & Anthiæ matris ejus, qui cum esset & sanctimonia vitæ, & miraculorum virtute illustris, sub Adriano principe lectum ferreum ignitum, craticulam & sartaginem, oleo, pice, ac resinâ ferventem superans, leonibus quoque projectus, sed ab his illæsus, novissimè unà cum matre jugulatur. Romæ, beati Apollonii senatoris, qui sub Commodo principe à servo proditus, quod Christianus esset, insigne volumen composuit, quod in senatu legit, ac deinde sententia senatus, pro Christo capite truncatus est. Cordubæ, sancti Perfecti presbiteri & martyris. *Eleutherii & Anthiæ.* *Apollonii.* *Perfecti.*

Sumitur ex *Praten. Tornacen. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item ex *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. Edit. Ultraj-Belg.* & fere *Hagenoyen.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Messanam* cum codicibus ferme omnibus, quamvis Messanam nullam in Apulia usquam repererim. Pro *Anthiæ*, Max-Lubec. legit *Antyæ*; Rosweyd. & Antverp. *Anciæ.* In Munerato, per turpem typothetæ errorem, habetur *matrium* pro *matris.* Idem cum Antverp. Max-Lubec. Greven. Molano & aliis scribit *oleum, picem ac resinam*, sed præferenda est laterculi nostri lectio. *Hiis* error est Max-Lubecanæ valde familiaris. *Appoloni* est in Munerato. In Rosweyd. pro *sententia Senatus*, legitur *secundum sententiam Senatus.* Rursus Muneratus pro *Perfecti*, legit *Prefecti*, Antverp. & Max-Lubec. *Corduba* pro *Cordubæ.*

OBSERVATIO. Apographa Hieronymiana diserte hodie exprimunt: *Romæ, natalis sanctorum Eleutherii episcopi & Anchiæ*, vel *Anthiæ*, vel *Antiæ matris ejus, Partheni, Caloceri* &c. qui octo aut novem numero suis nominibus appellantur. Romanum parvum socios non novit, solum scribens: *Apud Messanam Apuliæ, Eleutherii episcopi & Anthiæ matris ejus.* Paulo aliter Ado: *Apud Messanam Apuliæ* &c. cum elogio, cujus substantiam Noster descripsit. De *Mesana; Messana, Misena* aliisque locis, multa in notationibus Baronii, multa apud Florentinium, multa in Actis nostris disquisitio, conjecturæ multæ. Aliæ item ex Floro, Rabano & Notkero difficultates; primus enim, *Romæ* passionem tribuit, cum elogio ab aliis diverso. Rabanus positionem omittens, dicit, Eleutherium *in Aquileia episcopum ordinatum*, ex Actis, ni fallor, Reatinis cetera delibans, quæ Adonianis prætulit Notkerus, notata tamen *Misena Apuliæ.* Hæc omnia tricis varie implexa, nec de integro examinare, nec refellere promptum est. Antiquissimum martyrum cultum indubitatum statuimus: Acta alia præluxisse Hieronymianis, alia auctori Romani parvi, cujus Martyrologium, forte ex aliis etiam Actis, auxerit Ado: demum ex Floro aut Rabano, nihil videmus lucis obvenire Sanctis, aliunde tenebris nimium offusis. De Usuardi textu nihil laborandum est. Recte is an secus scripserit, nihil interest; certum putamus, ita eum scripsisse, ut in perpetuo antesignano suo repererat. Radicis, ex qua tam multa, ut minimum valde suspecta, pullularunt, judicioſam censuram tulit Papebrochius, oppugnatam à Josepho Perezio Benedictino monacho S. Facundi, ut habes in Responsionibus ad articulum XI num. 232, sed probatam à Tillemontio tomo 2 pag. 227 & 587. Ego in Perezii dissertationibus nihil reperio, quod Magistri nostri argumenta concutiat, nedum convellat. Maneat nihilominus vera & certa illustris martyrum memoria, à Wandelberto quoque olim decantata: *Eleutherii & Anthiæ.*

Bis septena Eleutherius, mater quoque sancta
Anthia præcellent, vitam moriendo sequuti.

Certum videtur, *Apollonium senatorem Romanum*, de quo in laterculo, non eum esse,
Apollonii. qui inter Eleutherii socios in Hieronymianis connumeratur, sed ab eo diversissimum,
atque ab auctore Romani parvi ex Rufini Eusebio lib. 5 cap. 21, primum in sacros Fa-
stos relatum, cui Ado brevem laudationem aptaverit, aut ex præfato Rufino aut ex
Hieronymo de script. Eccl. cap. 42, quidni ex utroque concinnatam. Certe, qua parte
Senatoris Romani dignitatem attingit, Hieronymum præ oculis habuisse manifestum est:
nec minus evidens, Nostrum sua omnia ex Adone mutuatum, quæ fere integra trans-
umpsit Notkerus. Cetera de inclytissimo senatorii ordinis fidei defensore & martyre
exquirit hîc Henschenius, & satis exactè digerit Tillemontius tomo 3 à pag. 55; nihil
magnopere curans Josephi Scaligeri cavillationem, de qua meminit Ruinartius, inter
selecta pag. 73. Sequitur in Martyrologo Viennensi: *Transitus sancti Ursmari*, quem ta-
men Usuardus in diem sequentem transferre maluit, haud dubie, quod istum verum obi-
tus diem existimaverit, sicuti & multi alii censuere. Locum ejus hoc die occupavit *Per-*
Perfecti. *fectus* martyr Cordubensis, aliis omnibus antiquioribus & æqualibus ignotus, sed
Usuardi tempore, recenti glorioси certaminis memoria, tabulis ecclesiasticis digniss-
imus, cujus vitam ex Eulogio illustratam Acta nostra exhibent.

AUCTARIA.

Materni. HERINIEN. In textu purissimus, in fine adjicit: *Treveris, sancti Materni epi-*
scop. & confessoris. Unde colligitur, hujus Sancti memoriam peculiari cul-
tu priscorum recoli solitam in ea ecclesia vel cœnobio, cujus hic codex olim fuit. Agunt de eo etiam
alii hac die, sed plerique XIV Septembris.

PULSANEN. Eleutherii elogium expunxit, cetera purus est.

Textus brevior. CENTULEN. *Apud Messanam Italiæ civitatem, sanctorum martyrum Eleutherii episcopi & Antiæ*
matris ejus. Romæ, Apollonii Senatoris. Cordubæ, sancti Perfecti presbyteri & martyris. In pago Sam-
Ursmari *bitico, cœnobio Laubias, sancti Ursmari episcopi & confessoris.* Vide die sequenti.

ANTVERP-MAJ. In Eleutherio & Apollonio mutilus, de *Perfecto* tacet. In fine autem ad-
Dedicat alt. S. Stephani. dit: *Antisiodoro, dedicatio altaris ecclesiæ senioris sancti Stephani protomartyris.*

BRUXELLEN. *In Laudiaco, sancti Ursmari*
De Ursmaro. *episcopi & confessoris. Qui præparatis ad usum mo-*
nasterii necessariis, cœnobium Lobiense, quod Lan-
delinus fundavit, à Pippino regendum suscepit.
In reliquo textu satis purus est.

VICTORIN. *Cordubæ, sancti Perfecti episcopi &*
Perfecti epi. confess. Leonis P P. *confessoris.* Lege ut supra. *Eodem die, sancti Leonis*
Papæ. Postrema ista verba etiam habet Codex
REG. SUEC. signat. num 130. Sic ut mirum sit, de
eo inter Prætermissos nullam fieri mentionem.
Sermo est de Leone IX, ut die sequenti patebit.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Apollonii*
Ursmari. *Senatoris. Materni episcopi & confessoris. Eleu-*
therii episcopi & martyris &. Anchiæ matris ejus.
In VATICAN. signato num. 5949, deest
Perfecti presbyteri & martyris Cordubensis.

CODEX MONTIS SANCTI. *Translatio sanctæ*
Translat. M. Magdal. *Mariæ Magdalenæ.* Quo & quando, nescio.

EDITIO LUBECO-COL. In textu satis pura,
Laceriani. subdit in fine: *Eodem die, sancti Laceriani epi-*
scopi & confessoris. Vide in Actis de *Lasreano* sive
Molassio. Dicitur fuisse Legatus Apostolicus.

BELIN. Textum purum refert, sed inter
Apollonium & Perfectum immiscet: *Eodem*
Caloceri. *die, sancti Calocери martyris.* Agit, opinor, de
Brixiensi, cujus Acta hodie illustrantur; nisi quis
vetus ex Hieronym. acceptum, atque Eleutherii
& Antiæ socium esse, cum *Parthenio* aliisque.

GREVEN. *Anastasii Papæ & martyris.* An de *Anastasii.*
elevatione agitur? In Prætermissis remittitur ad
XXVII Aprilis. *Item sanctorum Septimi, Victo-* *Septimi*
rici, Donati. Disparatorum ex Hieronymianis *& sociorum.*
connexio. *Caloceri martyris. Ursmari episcopi &* *Caloceri.*
confessoris: secundum Usuardum vero die sequenti. *Ursmari.*
Laceriani episcopi & confessoris. Petri diaconi & *Laceriani.*
confessoris. Vide conjecturam, quæ in Prætermissis ponitur. *In Hibernia, Lasriani abbatis &* *Petri.*
confessoris. Multum fallor, si is idem non est cum *Lasriani.*
Laceriano vel *Lasreano* sive *Molassio*, de quo supra, qui & abbas fuit & episcopus. *In finibus*
Hermopolis, sancti Apollonii abbatis & confessoris, *Apollon abb.*
magnæ sanctitatis viri. Vide quæ de hoc & altero Apollonio in indice Prætermissorum notantur.

MOLAN. *In cœnobio quod Laubias dicitur,*
depositio beati Ursmari episcopi & confessoris, *Ursmari.*
cujus gesta habentur. Eodem die, sancti Caloceri *Caloceri.*
martyris. Tum typis minoribus: *Cæsaraugustæ,*
sanctæ Encratiæ, sive Encratis martyris, de qua *Encratiæ.*
scribit Aurelius Clemens in libro Coronatorum, quod
in horrendum modum laniata, servata sit in vin-
culis donec vulnera & corpus putrescerent. De ea
in Actis XVI Aprilis. Aliæ editiones textui U-
suardino adjungunt: *Cœnobio Laubiis, depositio san-*
ctissimi Ursmari episcopi & confessoris. Hæc tam-
quam pars textus, nisi quod vox una & media
litteris Italicis expressa sit. Sequitur Auctarium:
Cujus gesta præclara habentur. Mediolani, depo-
sitio sancti Galdini, quæ semper celebratur in Do- *Galdini.*
minica secunda post Pascha. Die decima octava, *Joannis.*
sancti patris Joannis, discipuli sancti Gregorii De- *Jubini.*
capolitæ. Eodem die, sancti Jubini episcopi &
confessoris, cujus corpus requiescit Lugduni supra
Rhodanum. Hic in Actis, ut ignotus, prætermit-
titur. *Antisiodori, dedicatio altaris senioris ec-* *De dedicat.*
clesiæ sancti Stephani, protomartyris Christi. Nam *S. Stephani.*
antiqua dedicatio, quæ à beato Amatore celebrata
est, quinto Nonas Octobris in antiquis Martyrolo-
giis reperitur. Tum typis minoribus: *In Montibus,* *Ayæ.*
Ayæ comitissæ Hannoniæ, tam sanguine quam vita
præclaræ, cujus memoriam facit ecclesia Montensis
in Litaniis. Hæc prima, quæ in Martyrologiis re-
periatur sanctæ hujus Comitissæ, Hidulphiiti-
dem Sancti uxoris, memoria. De cultu ejus, vita,
reliquiis, patrocinio in litibus, omnia ab Hen-
schenio accurato commentario elucidata sunt.

XIII *Kal.*

XIII *Kal.* *Die* 19.

BEati Thimonis diaconi de ſeptem primis, qui primum apud Beroeam doctor reſedit, ac deinde verbum Domini diſſeminans, venit Corinthum, ibique à Judæis & Græcis, ut traditur, primò flammis injectus, ſed nihil læſus eſt, deinde cruci affixus martyrium ſuum implevit. In Armenia civitate Militana, natalis ſanctorum martyrum Hermogenis, Gaii, Expediti, Ariſtonici, Rufi, Galatæ, una die coronatorum: Civitate Caucoliberi, paſſio ſancti Vincentii martyris. Cœnobio Laubiis, ſancti Urſmari epiſcopi & confeſſoris. *Timonis.* *Hermogenis & ſociorum.* *Vincentii.* *Urſmari.*

Sumitur ex *Tornacen. Munerat. Belini prima editione, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Thimonis legunt Tornacen. Belin. & antiqui codices alii, quos ſequimur. Melius Molan. *Timonis*; male Munerat. *Thinonis*, Greven. *Thymonis*. Sic Belin. male incipit: *Natale ſancti Thimonis*, Munerat. *Apud Corinthum*. In Greveno & Molano deſideratur, *verbum Domini*. Muneratus ſenſum nonnihil invertit, pro *ibique à Judæis* &c. ſcribens, *ibi, ut traditur, à Judæis*. Poſt *leſus*, in Greven. & Molan. omittitur *eſt*. Scripſi *Militana* cum codicibus omnibus, quo modo etiam habent apographa Hieronym. Rom. parvum, Ado &c. *Melitinam* intelligi nullus dubito. In Martyrum nominibus, non una ſcribendi ratio; pro *Caii*, plerique legunt *Gaii*, ut Tornacen. Munerat. Belin. Molan. &c. Greven. cum aliis *Gagii*. Turbam ſequi placuit codicum vetuſtiorum. Tornacen. Greven. & Molan. legunt *Galathæ*, prætuli modum reliquorum, *Galatæ*. *Ruffi* habet ſolus Belinus. Rurſus idem, *In Hyſpania civitate* &c. *Catcoliberi* & *Vicentii* errores ſunt Munerati. Poſui *Urſmari*, ne à communiori appellatione deflecterem, licet Tornacen. Munerat. & Greven. legant *Orſmari*. Belin. *Urbſmari*. *Nichil*, *dyaconi* & id genus alia præteriri poſſunt.

OBSERVATIO. Qui pleroſque ex primis Diaconis, ut x & xx Januarii ac ix Aprilis oſtendimus, idem *Timonem* primus omnium Faſtis eccleſiaſticis inſeruit auctor Romani parvi: *Apud Corinthum, Timonis diaconi de ſeptem*, ex quo eum Ado tranſlatum, inter feſtivitates Apoſtolorum eo ornavit elogio, quod Noſter fere ad verbum deſcripſit. Aſt in ſuo Martyrologio ſimpliciter annuntiat, ut facit Notkerus, hic primo loco, ille ultimo. Henſchenium & hîc & nonnumquam alibi leviculæ cujuſdam negligentiæ alius incuſaret, quod feſtivitates Apoſtolorum non conſulens, Uſuardo adſcripſerit, quæ certo Adoniana ſunt, ut vere eſt totum hodiernum Timonis elogium, in Roſweydi editione pag. 36. Pauca, quæ de Timone, uno an gemino, dici poſſunt, etiam minus probata, congeſſit ipſe Henſchenius, nec ab aliis quidquam additum reperire eſt. *Timonis.*

Martyres Armeni in Hieronymianis inveniuntur æque ac in Romano parvo, ſed cum hac diverſitate, quod prædicta apographa alios denuo, & quidem repetita eadem poſitione, adjunctos habeant, de quibus Romanum parvum non meminit, nec proinde Ado, ex quo eos eduxit Notkerus, iiſdem ubique terminis notatos, cum nulla de ipſis amplior uſquam exſtet notitia. Wandelbertus eoſdem omnes duobus verſibus ita concluſit: *Hermogenis & ſociorum.*

Gaio, Ariſtonico, Rufo, Hermogene atque Galata,
Tertia cum decima, Expedito & martyre fulget.

Vincentius in Hieronymianis etiam notus eſt, non item in Romano parvo. Ex prioribus eum ſumpſit Ado, nihil adjungens, uti nec Uſuardus, veroſimiliter quod Acta nulla viderint, quæ nec modo exſtant, niſi recentius fabricata. De Vincentiorum multiplicitate & identitate in Actis diſſeritur. Vide quæ diximus xxii Januarii, & *Vincentii*, *Orontii* atque *Victoris* Acta ibi à Bollando illuſtrata. *Caucoliberim*, non ſolum Martyrologis, ſed & Geographis notam, mirum eſt Florentinium ignoraſſe. Vide de cetero Papebrochii animadverſiones hoc die pag. 622; & adde notulam Tillemontii tomo 5 pag. 612. De *Urſmaro* ad præcedentem diem dicere cœpimus, quia ab Adone tunc refertur, non ſub *Orſmari*, ut alicubi legimus, ſed ſub *Urſmari* nomine. Sitne autem ab Uſuardo conſignatus, dubitare me cogunt codices Uſuardini plurimi, vix umquam ſoliti ab auctore ſuo quidquam detrahere, in quibus tamen plane deſideratur. Dubitationem *Vincentii.* *Urſmari.*

auget varius annuntiandi modus, Pratenſi & Roſweydino ſcribentibus; *Pago Hainoenſi* (intellige *Hainau*, *Hannonia*, *Hannonienſi*, quod ſatis vage dictum eſt;) ceteris pro textu citatis, preſſius & diſtinctius: *Cœnobio Laubiis*; quam ob cauſam ex purorum codicum numero excluſus eſt Pratenſis, addens præterea *dedicationem eccleſiæ*, *in honore ſancti Sinphoriani*, &c. quamquam hanc recentiori manu adjectam teſtetur Caſtellanus, idemque indicet Sirmondus, lineas ſubducendo. Utcumque tamen ſe habeat, ea Urſmari annuntiatio, in laterculo ſervata eſt, Uſuardo, poſt Adonem, probabilius adſcribenda, ſaltem pro ut à nobis exprimitur, licet Ado paulo aliter legerit, nempe: *Laubaco monaſterio*, *tranſitus ſancti Urſmari epiſcopi & confeſſoris.*

AUCTARIA.

DE Pratenſi abunde dictum eſt.

HERENIEN. Hodie à reliquis diſcrepat, Urſmarum excludens, ejuſque loco ſubſtituens: *Eodem die, apud ecclesiam beati Petri Romæ, depoſitio Domni Leonis Papæ noni, qui eccleſiam beati Remigii dedicavit.* *Leonis IX.*

PULSANEN. In Timone purus eſt, immediate ſubjungens: *Civitate Caucoliberi* &c. De Melitinenſibus tacet, atque etiam de Urſmaro.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Deficiunt etiam in Urſmaro.

ROSWEYD. Pro *Timonis*, ſcribit *Timothei*. In ceteris textum ſequitur, niſi quod legat: *In pago Hainoënſi*, & in fine ſubjiciat: *In Cantia, paſſio ſancti Elphegi archiepiſcopi & martyris, qui à paganis captus & necatus, in Lundonia ſepultus eſt.* *Elphegi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Urſmari non meminerunt, in reliquo textu ferme puri ſunt. ALBERGEN. in eo defectu convenit, ſed præterea Vincentium Caucoliberitanum excludit.

BRUXELLEN. Et hîc Urſmarus deficit; de cetero proxime ad textus puritatem accedit. In fine autem ſubdit: *Eodem die, ſancti Leonis Papæ noni & confeſſoris. Qui primum epiſcopus Tullenſis, ab imperatore Henrico ad Papatum promotus, & ex hoc conſcientiam habens, reſignavit. Et denuo rite electus, poſt laudabilem vitam, in eccleſia ſancti Petri tumulatur, clarens miraculis.* *Leonis IX.*

HAGENOYEN. Neque hîc à textu multum deviat. De Urſmaro etiam tacet. In fine ſubjungit: *Cantuariæ, ſancti Elfegi epiſcopi & martyris.* *Elfegi.*

CENTULEN. Incipit à Melitinenſibus, in quibus purus eſt. Sequitur: *Apud Septimaniam, civitate Caucoliberi, ſancti Vincentii confeſſoris, cujus geſta habentur. Eodem die, ſancti Thimonis diaconi de ſeptem primis, qui crucifixus Chorinto quieſcit.* Quæ Vincentii Acta ſuperſint docet Papebrochius hîc.

ANTVERP-MAJ. In Armenis & Vincentio, priori non multum abſimilis, ita proſequitur: *In cœnobio quod dicitur ad Laudibas, depoſitio beati Urſmari epiſcopi & confeſſoris, cujus geſta habentur.* In Timone textum abbreviat, ſervata tamen rei ſubſtantia.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Elphegi Cantuarienſis epiſcopi & martyris cum multis aliis. Thimonis diaconi & martyris.* Et in margine: *Feſtivitas ſacræ lanceæ celebratur feria ſexta poſt octavam Paſchæ.* *Elphegi.* *De ſacra Lancea.*

VATICAN. ſignatum num. 5949. Inter Armenos omittit *Ruſi*. De Urſmaro etiam nihil. In fine autem adjicit: *Romæ, depoſitio ſancti Leonis* IX *Papæ, qui ſedit in pontificatu annis quinque.* *Leonis.*

In UGHELLIAN. Deeſt Urſmarus.

FLORENTIN. *Florentiæ in partibus Tuſciæ, ſancti Creſcentii, ſubdiaconi ſancti Zenobii, ejuſdem urbis epiſcopi, cujus vita virtute & miraculis claruit anno Domini* CCCCXXIV, *à Zenobio tunc ibi Præſule, honorifice in eccleſia Cathedrali ſepultus, ac litteris ſancti Ambroſii Mediolanenſis præſulis, nuntiato ejus obitu, laudatus.* Patet encomiaſtæ imperitia. *Creſcentii.*

BURDEGALEN. *Cœnobio Laubiis, ſancti Urſmari epiſcopi.*

BIZUNTICEN. *Romæ, depoſitio Leonis Papæ Leonis. & confeſſoris, cujus vitam eſſe ſanctiſſimam, crebra teſtantur miracula.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu fere pura eſt, ſcribit tamen: *In pago Hamenſi, cœnobio Lambius, beati Urſmari* &c. Tum: *Solemniaco, ſancti Tillonio* [Tillonis] *epiſcopi & confeſſoris.* Quis hic ſit, vide in Prætermiſſis. *Eodem die, ſancti Alphegi epiſcopi Cantuarienſis & martyris.* *Tillonis.* *Elphegi.*

BELINI EDITIO ALTERA. Textui ſuperaddit: *Romæ, ſancti Leonis Papæ & confeſſoris.* *Leonis.*

GREVEN. *Donati, Vitalis.* Ille ex Hieronym. acceptus eſt, cujus ſit alter, neſcio. *In Cancia, ſancti Alphegi. Qui, ut refert Vincent. libro* 26, *claris natalibus ortus & litteris traditus, cum legiſſet, quæ ad ſalutem ſufficere videbantur, totum Philoſophiæ ſtudium convertit ad diligendum Deum, primumque Wintoniæ epiſcopus, deinde anno Domini* MVI *Cantuarienſis archiepiſcopus factus, ob vitæ ſanctimoniam, ad palmam martyrii meruit pervenire. Dulciſſimi & Chariſſimi martyrum.* De his vide Prætermiſſos. *Apud Arabiam, ſancti Tymonis epiſcopi & martyris.* Nec inter Prætermiſſos notus eſt. Vide de altero Timone. *Solemniaco, Tyllionis epiſcopi & confeſſoris. Romæ, depoſitio ſancti Leonis Papæ* IX *& confeſſoris. Qui Alemannus natione, primo epiſcopus Tullenſis fuit, Bruno dictus. Cum enim Romani ab imperatore poſtulaſſent Pontificem ſibi dari, & ille nullum epiſcoporum Teuthoniæ ad hoc onus aſſumendum inclinare poſſet, tandem iſte conſenſit, & laudabiliter regens Eccleſiam, miraculis clarus quievit anno Domini* MLIV. *Apud Weſaliam ſuperiorem, in diœceſi Treverenſi, paſſio beatæ memoriæ Wernheri pueri annorum* XIV, *qui anno Domini* MCCLXXXVII *à Judæis in die Paraſceves ſuſpenſus, flagellatus, in membris omnibus inciſus, crudelique morte interemptus, multis ſtatim claruit miraculis. In Dacia, civitate Othonienſi, tranſlatio ſancti Kanuti regis & protomartyris Daciæ.* Colitur x Julii. *Dulciſſimi & Cariſſimi Tymonis alterius.* *Tillonis.* *Leonis.* *Wernheri.* *Tranſlat. Kanuti.*

MOLAN. De Leone adducit ipſiſſima verba ex HERINIENSI ſupra relata. *In Blandinio monaſterio, elevatio corporis ſancti Florberti, primi ejuſdem cœnobii abbatis.* Colitur x Novembris. *Ipſo die, ſancti Alphegi epiſcopi & martyris.* Tum litteris minoribus: *Qui primum Wintoniæ* .... ut ſupra. *Apud Weſaliam ſuperiorem* .... etiam ex GREVEN. Editiones poſtremæ Urſmarum omittunt, pridie memoratum. De Elphego ut ſupra. Item de Leone. Sequitur: *Die decima nona, ſancti patris Joannis de vetuſta Laura.* In Florberto & Wernhero nihil immutatum invenio. *Elevat. Florberti.* *Alphegi.* *Joannis de vetere Laura*

XII *Kal.*

XII *Kal.* *Die* 20.

ROmæ, natalis ſancti Victoris Papæ, qui poſt beatum Petrum quintus decimus, rexit Eccleſiam annis decem, & ſub Severo principe martyrio coronatur. Item Romæ, ſanctorum martyrum Sulpitii & Serviliani, qui prædicatione & miraculis Domitillæ virginis, ad fidem Chriſti converſi, cum nollent idolis immolare, à præfecto urbis Aniano capite cæſi ſunt. In Galliis civitate Ebredunenſi, ſancti Marcelli, ejuſdem urbis epiſcopi & confeſſoris, qui divino juſſu, cum ſanctis ſociis Vincentio & Domnino ex Africa veniens, maximam partem Alpium maritimarum verbo & ſignis admirandis, quibus uſque hodie refulget, ad fidem Chriſti convertit.

Victoris P P.

Sulpitii & Serviliani

Marcelli aliàs Marcellini & ſociorum.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Tornacen. Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Codex Roſweyd. pro *coronatur*, ſolus legit, *coronatus eſt.* Sic Tornacen. & Munerat. pro *Sulpitii*, *Supplicii*, ut aliqui ſcribunt *Sulpicii.* Roſweyd. male præfigit *Publii.* Item Munerat. Greven. & Molan. *Domicillæ. Salviano* pro *Aniano* in Munerato error eſt. Molan. legit *Marcellinus* & recte, opinor; ceteri *Marcelli.* In Herinienſi ſuperius adſcriptum *ni.* Greven. habet *Marcelli primi.* Munerat. *Dominio* pro *Domnino.* De cetero *Rhomæ*, *natale*, *Ydolis*, *Ebredunenſe*, *Affrica*, *Aphrica* & hujuſmodi minutiæ facile condonandæ.

OBSERVATIO. *Victorem epiſcopum* cum tribus ſociis, in Hieronymianis referri perſpicuum eſt: *Romæ, depoſitio S. Victoris epiſcopi, Felicis, Alexandri, Papiæ.* An hîc ut *martyr* ſignetur *Victor*, non ſatis certum eſt, niſi ſociorum cauſa id erui poſſe videatur. Apud Romanum parvum, Victorem epiſcopum & martyrem invenio, ſed incomitatum: *Romæ, Victoris epiſcopi & martyris.* Iſne Romanæ an alterius civitatis epiſcopus fuerit, diſputat Henſchenius, alia epiſcoporum extraneorum Romæ paſſorum exempla commonſtrans; atque unà probare nititur *Victorem* in Hieronymianis apographis hoc die memoratum, quiſcumque ſit, Romanum Pontificem iſtius nominis non eſſe, utpote qui XXVIII Julii defunctus creditur, quo die à Rabano, Notkero, aliiſque Martyrologis, & præſertim Romano moderno, colitur. Id à Molano pridem obſervatum, fecit ut in poſterioribus Uſuardi editionibus textum mutilaverit, tranſlato in menſen Julium eo Victore, qui certiſſime hoc die ab Adone pro *Victore Papa* ſumitur; ſive ipſe à ſciolo forte aliquo, ut ſuſpicatur Henſchenius, in errorem inductus, ſeu primus omnium lapſus fuerit. Adonis elogium Noſter, & alii eum ſecuti, pauculis mutatis, tutò tranſcribendum exiſtimarunt. Longiuſculum eſt, quod in Moſandri editione legitur, & adhuc paulo auctius à Notkero exhibetur, ubi auctor illa ipſa adjungit, quæ XXVIII Julii apud eumdem ex Rabano itetum deſcripta ſunt. De Henſchenii mente dubium non eſt; Papebrochius diem XX Aprilis præferendum putavit, atque adeo cum Florentinio cenſuit, ipſum *Victorem Papam* eſſe, qui hoc die in Hieronym. celebratur: quibus ſubſcribit Tillemontius, Victoris vitam per octo articulos deducens tomo 3 à pag. 100. Pagius ad annum CCI num. 5, vix audet diem obitus definire, licet aperte ſupponat, in Hieronymianis *Victorem Papam* XX Aprilis annuntiari. Variorum opiniones hîc curſim attingimus, ad XXVIII Julii in Actis examinandas. Nos interim, ut ſæpe monuimus, Uſuardum ſive errantem, ſive vera prædicantem, nativis coloribus repræſentare conamur. Beda totis ſeptem diebus vacat, hodiernum Flori ſupplementum, non Victorem, ſed *Anicetum* Papam commemorat.

Victoris P P.

Sulpitius & *Servilianus* ſolo nomine à Romano parvo appellantur, Hieronymianis incogniti. Ado ex Actis ſanctorum Nerei, Achillei & Domitillæ, de quibus alibi non ſemel agendum eſt, inſigni eos exornat encomio, cujus potiorem partem ſuam facere ſatis habuit Uſuardus. De eorum martyrum tranſlationibus, de variis *Servilianis*, aliiſque eò ſpectantibus plura annotavit Henſchenius. *Marcellinus* & ſocii, ſolius Adonis ſunt, ex cujus elogio ſuum formavit Noſter, Notkerus totam meſſem colligit. Acta à nobis edita Adonem vidiſſe oportuit, quorum, ſi non auctorem, ſaltem ſcribam detexit Mabilio in Diplomatica pag. 172 litt. E, ex codice *ab octingentis annis deſcripto, à Deodato presbytero.* Vitam paucis decurrit Tillemontius tomo 7 à pag. 561. Cur autem *Marcellinum* Adonis, plerique noſtri, iique probatiſſimi codices in *Marcellum* tranſmutaverint, non

Sulpitii & Serviliani.

Marcellini & ſociorum.

non habeo unde conjiciam : ſcripſi *Marcelli*, quoniam ita ſcriptum invenio. In codice Herinienſi, ut jam indicavi, deſuper adjectam videre eſt ſyllabam *ni*, ſed recentiori & atramento & calamo. Hæc pro laterculi primæva ſimplicitate dicta ſint ſatis : ſequantur Wandelberti priores bini verſiculi, qui Marcellinum & ſocios celebrant, poſteriores duo in Auctariis ſubjicientur :

Marcellinus, Domninus, Vincentius atque,
Nomine bis ſenam radiant feſtoque fideque.

AUCTARIA.

EST in PRATEN. ad marginem, ni fallor, adjecta *revelatio corporis ſancti Georgii Bethleemici, monachi & martyris, & ſancti Venantii abbatis*, ſed hujuſmodi additiones plerumque negligimus.

PULSANEN. & LOVANIEN. Ultimas textus lineas detruncant, ſiſtendo in, *epiſcopi & confeſſoris*, ſuppreſſis reliquis.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri ſunt, ſed in fine adjiciunt : *Antiſiodori, ſancti Mariani.* *Mariani.* Hoc nomen varie tortum & deformatum eſt, non ſolum in codicibus noſtris, ſed etiam in Hieronymianis, de quo vide Florentinium. Caſtellanus cenſet legendum, ut hîc habetur.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. Textui puro etiam ſubjungunt : *Apud Antiſiodorum, depoſitio ſancti Marciani* (ita multi ſcribunt, pro *Mariani*) *presbyteri & confeſſoris.*

ALBERGEN. & DANIC. In Auctario cum duobus præcedentibus conveniunt, ſed ſancti *Victoris* annuntiationem differunt in XXVIII Julii.

CENTULEN. In Victore purus, ita proſequitur : *Item Romæ, ſanctorum Sulpitii & Serviliani,* *De Sulpitio & Serviliano.* *qui hortatu beatæ Flaviæ Domitillæ ad fidem converſi & pro Chriſti amore ſub Aureliano* [Aniano] *paſſi ſunt. Antiſiodori, ſanctorum confeſſorum Mamertini & Mariani presbyterorum.* *Mamertini & Mariani.*

ANTVERP-MAJ. A CENTULENSI, phraſi paululum differt. Pro *Mamertini*, ſcribit *Martini.*

BRUXELLEN. De Victore addit : *Hic terminum Paſchalem, & quod Paſcha ſemper in die Dominica celebretur inſtituit.* *De Victore.* In ſecunda annuntiatione purus eſt. In tertia ex Adone ſubjungit : *Ita ut baptiſterium, quod ipſe apud præfatam urbem condidit, in ſacroſanctis Paſchalis feſti vigiliis,* *De Marcello* *divina virtute ſingulis annis, aquis ſubitis inundetur & per ſeptem ejuſdem ſolempnitatis dies gratia exuberante permaneat. Apud Antiſiodorum, ſanctorum confeſſorum Mamertini & Marciani presbyterorum.* *Mamertini &c.*

HAGENOYEN. Incipit : *In Miſſia, ſanctæ Hildegundis virginis.* *Hildegundis* Sequitur totus textus ſatis purus. Tum : *Anthiſiodoro, ſancti Martiani presbyteri.* [Jam diximus melius vocari *Mariani.*] *In Ycomedia, ſanctorum Sevelii & Theophanti : ii ſunt tranſlati in Cellam Ratolfi.* *Sevelii &c.* Sintne hi fortaſſe *Syneſius* & *Theopompus*, vide in indice Prætermiſſorum & XXI Maii. Sineſium aliquem hodie canit Wandelbertus :

Feſtaque Syneſii celebrantur martyris almi,
Pontificis titulo, doctrina & morte beati. *Syneſii.*

Ita quidem poëta Martyrologus, ſed necdum ſatis explicatum invenire licuit, quis ille *Syneſius* ſit, *epiſcopi* & *martyris* titulo inſignitus. Non lubet hariolari, doceat nos, qui talem *Syneſium* uſpiam repererit. Forte corruptum fuerit nomen, ſed & hoc æque incertum eſt ; ut proinde ſatius ſit, aliquid luminis alicunde exſpectare.

AQUICINCT. Sic incipit : *Romæ, natalis ſancti Victoris Papæ, qui poſt beatum Petrum tertius decimus, rexit eccleſiam annis decem & ſub Severo principe martyrio coronatur. Hic conſtituit, ut ſanctum Paſcha ſemper die Dominico celebraretur, & à quinta decima Luna primi menſis, uſque ad vigeſimam primam obſervaretur. Conſtituit etiam, ut neceſſitate faciente, ſive in flumine, ſive in mari, ſeu in fontibus, ſub Chriſtiana confeſſione, quicumque hominum, ex gentilibus venientes, baptizarentur.* *De Victore.* Hæc ex aliquo Adonis auctiori apographo vel ex Notkero deſumpta ſunt.

DAVERONEN. *Antiſiodoro, ſancti Martini.* Et ſic habet etiam AQUICINCT. ſupra. *Martini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Victoris Papæ & martyris. Mamertini abbatis. Maciani* [Mariani] *presbyteri.* *Mamertini.* *Mariani.*

VATICAN. num. 5949. *Item Romæ, via Numentana, ſanctorum Aralaci & Donatæ.* Vide totam cohortem & primi nomen recte ſcriptum, in Actis. *Aralaci & Donatæ.*

UGHELLIAN. *Antiſſiodoro, ſancti Martiani.*

FLORENTIN. *Antiſiodori, ſancti Martiani.* *Martiani.*

DIVIONEN. eccleſiæ ſancti Stephani. *Antiſſiodori, ſanctorum confeſſorum Mamertini & Mariani presbyteri. Et tranſlatio ſanctæ Exuperiæ virginis.* *Mamertini & Mariani.* Lege *Exuperantiæ*, ut infra. Colitur XXVI Aprilis.

REMENS. eccleſiæ SS. Timothei & Apoll. *Tranſlatio corporis ſanctæ Exuperantiæ virginis.* *Tranſlat. Exuperant.*

EDITIO LUBECO-COL. Victorem remittit ad XXVIII Julii. Altera textus pars ſatis pura eſt. In fine : *Anthiſiodoro, depoſitio ſanctorum confeſſorum, Mamertini & Mariani presbyterorum.* *Mamertini & Mariani.*

BELIN. In ultima annuntiatione, Marcellini ſocios expunxit, cetera purus eſt. In fine addit I editio : *Anthiſſyodori, ſancti Martiani.* *Martiani.* Altera ſubdit, *confeſſoris.*

GREVEN. *Item, ſanctorum Johannis, Victoris Donati.* *Joannis & ſociorum.* Ex Hieronym. *Adelarii epiſcopi & martyris.* Vide in Prætermiſſis. *Antiſiodoro, ſanctorum Marciani & Mamertini presbyterorum. Item ſanctæ memoriæ Hildegundis virginis, ſanctimonialis Ciſtercienſis Ordinis, quæ & Joſepha dicta eſt.* *Hildegundis*

MOLAN. *Antiſiodori, ſancti Martiani.* Typis minoribus de Hildegunde ut GREVENUS. In aliis editionibus, ut jam ſupra dixi, expunctus eſt Victor Papa. In fine de Martiano eadem. *Martiani.* *Die vigeſima, ſancti patris Theodori, qui fuit in Trichine.* *Theodori.* Rurſus minoribus litteris : *Sconaugiæ, obitus Hildegundis virginis, Ordinis Ciſtertienſis, quæ & Joſepha dicta eſt.* *Hildegundis* Quidni *Joſephum* potius appellat, utpote quæ ſub virili habitu inter monachos admiſſa eſt, ibidemque ſanctiſſimè vixit, poſt multa & gravia pericula, quibus ante religionis ingreſſum expoſita fuerat. Videatur mirabilis vita, à connovitio, rerum omnium in monaſtica profeſſione inter viros geſtarum, teſte oculato ſcripta & à Papebrochio illuſtrata.

XI *Kal.*

XI *Kal.* *Die* 21.

APud Perſidem, natalis beati Symeonis epiſcopi & martyris, qui jubente Sapore Perſarum rege comprehenſus ferroque onuſtus, cum de Domino voce libera & conſtantiſſima teſtaretur, primum carcerali ergaſtulo cum aliis centum, è quibus alii epiſcopi, alii presbiteri, alii diverſorum ordinum clerici, maceratus, noviſſimè cum omnibus juſſus eſt pariter decollari. Paſſi ſunt cum eo etiam clariſſimi quidam viri Uſtazadis, Abdella, Ananias & Puſitius, cum filia, quæ erat ſacra virgo. Alexandriæ, ſanctorum Aratoris presbiteri, Fortuni, Felicis, Silvii, Vitalis, qui in carcere quieverunt. *Symeonis & ſociorum.* *Aratoris & ſociorum.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien.* & *Max-Lubec. Roſweyd. Munerat. Belini prima editio*, *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Simeonis ſcribunt Praten. & Molan. quos cum pluribus codicibus alibi ſecuti ſumus: codicum aliorum auctoritas hîc aliò nos divertit. Si hinc inde fluctuemus, ipſorum, non noſtra culpa eſt, ſed facile condonanda. *Apprehenſus* pro *comprehenſis* ſolus Belinus legit, apud quem & *Perſidam* pro *Perſidem*. *Conſtantiſſimè* adverbialiter poſuit Molanus. In nonnullis codicibus ad, *alii epiſcopi, alii presbyteri, alii* &c. inſeritur verbum *erant*, aſt in textu, cum codicibus probatioribus, ſatis intelligi ſupponitur. *Uſtazadis*, legunt codices omnino omnes, excepto ſolo Belino, in quo *Uſtozadis*. Acta præferunt *Uſthazanes* ex Sozomeno, attamen Romanum parvum & Ado legunt cum textu. *Epuſitius* in Belino, ponitur pro, *& Puſitius*. In ſolo Herinienſi invenio, *cum filia ſua*. Conſentiunt Praten. Herenien. Tornacen. Roſweyd. Greven. & alii in *Fortuni*, quod adeo in textu ſervandum putavimus, licet melius, ni fallor, alii legant *Fortunati*, Munerat. *Fortunii*. Sunt qui ponant & *Vitalis*, ſed probatiſſimi hoc prætermittunt, ut Uſuardo familiare eſt. *Honuſtus*, *Felicis* &c. notatione non indigent.

OBSERVATIO. Romanum parvum unicam hoc die annuntiationem ponit: *In Perſide, ſancti Simeonis epiſcopi & martyris cum aliis centum, & Uſtazadis, & Abdellæ, & Ananiæ, & Puſicii*. Atque ibi nobiliſſima martyrum acies in ſacris Faſtis primum innoteſcit, procul dubio ex Sozomeno aut ex Tripartita accepta, cui ex eiſdem monumentis elogium ſuum concinnavit Ado, cujuſque medullam Uſuardus ſatis eleganter decerpſit; Notkerus ferme integrum de more tranſtulit. Plura, tum quæ ad rectam nominum expreſſionem, tum quæ ad diverſum *Uſthazanis* & aliorum obitus diem ſpectant, vide ſis in Actis noſtris explicata & illuſtrata; ubi id præcipue ſtuduiſſe videtur Henſchenius, ut acerrimæ perſecutionis, quam adverſus floreſcentem Perſidis Chriſtianitatem movit hoſtis ejus infenſiſſimus Sapor, initium probabilius ex Hieronymo ad Conſtantii tempora reduceret, quod ad Conſtantini ætatem male à Sozomeno relatum, probant cum ipſo eruditi recentiores Ruinartius inter ſincera & ſelecta à pag. 632, & Tillemontius tomo 7 à pag. 76, ubi tota hiſtoria late & ex ordine digeritur. Attamen Henſchenio minime conſentiunt laudati Ruinartius, Tillemontius & alii in eo, quod Symeonis & ſociorum martyrium differat ad annum CCCXLIX. Fecit hoc Magiſter noſter plauſibili ratione ductus: cum enim in Sozomeno Perſarum iſtorum martyrium accidiſſe dicatur die, *quo memoria ſalutaris Chriſti paſſionis quotannis recoli ſolet*, recte cenſuit, quærendum eſſe annum quo XXI Aprilis cum die Paraſceves concurſum habeat; is vero cum ante annum CCCXLIX non recurrat, ibi Symeonis & aliorum certamen (Uſthazanes pridie coronatus erat) collocandum omnino putavit. Recte, inquam, cenſuit, ſi recte ſuppoſuiſſet, in Martyrologiis noſtris verum ſemper & proprium paſſionis diem, martyrum feſtivitati aſſignari, atque hîc die XXI Aprilis certo paſſos eſſe Symeonem & ſocios. Id utique ſuppoſuit Henſchenius, ſed recte ſuppoſuiſſe, ei concedere non poſſumus, nimis gnari auctorem Romani parvi & Adonem, ut aliàs palam fecimus, ſæpiſſime dies ſelegiſſe, aut ex mero arbitrio, aut ex conjectura aliqua; qualem ſuggerere hîc potuit ipſa illa Sozomeni periocha de die, *quo memoria ſalutaris Chriſti paſſionis quotannis recoli ſolet*, quemque ipſi cum XXI, Martyrologi alii, tum Latini tum Græci (Chronologi non boni) cum alio Aprilis die compoſuerint, ut clare iterum patebit die ſequenti, & alibi fuſius poterit demonſtrari. Ne pluribus ab inſtituto deflectam, candide fateor *Symeonis & ſociorum.*

fateor, me subducto ab Henschenio calculo fidere omnino non audere, urgentibus præsertim aliis rationibus, quæ Symeonem & socios, sub principio grassantis Saporianæ persecutionis, anno circiter CCCXLIV martyrium subiisse, verosimilius ostendant; in quo fallit Pagii in Baronium critica ad annum CCCXLIII, dum Henschenii sententiam describit & sequitur. Nolim tamen cum Castellano hac ratione induci, ut solennitatem à Martyrologis nostris, tot jam seculis stabilitam, loco suo dimoveam, quam eidem etiam affixit Wandelbertus, *Caium* diei sequentis huc retrahens:

Undecima Gaius, pariter Simeonque coluntur.

Altera classis *martyrum Alexandrinorum* ex apographis Hieronymianis proficiscitur, in quibus non omnimoda invenitur conformitas, ut recte observavit Florentinius. Manifeste patet, quinque dumtaxat ab Adone selectos, à quo eos Usuardus accepit, ordine paululum immutato, variatoque unius nomine, quem notæ optimæ codices nostri non *Fortunatum*, ut Ado legit, sed *Fortunum* constanter appellant. Nomen depravatum inquies; esto: à codicibus nostris nequaquam recedere certum est, ut in *Ustazade*, qui *Usthazades* vel *Chustazates*, vulgo *Usthazanes* vocandus est; & *Abdella*, qui *Abedechalas*, nimium forte religiose præstitimus. Atque hinc abunde patet textus Usuardini integritas. *Aratoris & sociorum.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Mutilus est, omittens ea, quæ de *Usthazane* & sociis in latercu.o dicuntur inter *decollari* & *Alexandria*.

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In textu puri, subdunt in fine: *Leodii in ecclesia beati Laurentii, depositio beati Walbodonis* [*Walbonis* scribit DANIC.] *ejusdem urbis episcopi.* Idem Auctarium habet LOVANIEN. sed deficit in iisdem, in quibus deficit PULSANEN. supra. *Walbodonis.*

CENTULEN. *Apud Persidem, sancti Symeonis Seleniæ* [Seleuciæ] *& Thesefontis* [Ctesiphontis] *regalium civitatum episcopi, qui persequente rege Persarum, post alia tormenta capite plexus est. Cum quo passi sunt Ustazades eunuchus, Abdella, Ananias senes, Pusicius cum filia virgine. Alexandriæ, sanctorum Fortunati, Aratoris presbyteri, Felicis, Silvii, Vitalis, qui in carcere quieverunt. In Galliis, civitate Ebreduno, sancti Marcellini, primi ejusdem civitatis episcopi & confessoris, Vincentii* [adde *Domnini*] *sociorum ejus.* De quibus nos pridie. *Marcellini & sociorum.*

ANTVERP-MAJ. In Simeone, textum ex Adone interpolavit. In Alexandrinis, cum CENTULENSI convenit. Sequitur ultimo loco, de Marcellino, sed pure, ut heri in textu legimus.

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, sancti Sotheris Papæ. Qui sedit annis novem & tunc martyrio coronatus est. Hic constituit, ut nulla monacha pallas sacratas tangeret, sed ut velum portet.* Multi alii Sotherem hac die referunt, qui ad sequentem pertinet. Sequitur de Simeone, ubi ex Adone inseruntur hæc verba: *Seleuciæ & Thesephontis regalium civitatum episcopi* &c. In Alexandrinis purus est. In fine: *Leodii, depositio beati Walbodonis, ejusdem civitatis episcopi.* *Sotheris.* *Walbodonis.*

HAGENOYEN. In Simeone satis purus, sequentes duas annuntiationes turpiter confundit, hoc modo: *Alexandriæ, sanctorum martyrum Aratoris presbyteri & Fortunati. Item Leodii in ecclesia beati Laurentii, sancti Walbodonis episcopi ejusdem urbis, Silvii, Felicis & Vitalis, qui in carcere quieverunt.* Annuntiationum confusio. *Romæ, sancti Agapiti Papæ, qui multum in gestis pontificalibus laudatur. Hic ingressus est Constantinopolim & Justinianum imperatorem ab errore revocavit Arthemii,* [Anthimi] *ipsum Arthemium destituendo, & Menam Catholicum virum constituendo. Hic Arthemius in Christo duas negabat naturas. Et obiit Papa Constantinopoli & transfertur in Romam, & cum gloria sepelitur in ecclesia sancti Petri Apostoli. Hic etiam constitutiones fecit.* Hîc importune intrusus est Agapitus, qui XX Septembris colitur; quidquid à multis aliis, cum Notkero, die sequenti referatur. *Agapiti.*

AQUICINCT. Incipit: *Romæ, sancti Sotheris Papæ. Hic constituit, ut nulla monacha pallam sacratam contingeret in ecclesia, nec incensum poneret.* Sequitur textus. *Sotheris.*

VICTORIN. Post *virgo* subdit: *Item sancti Sotheris Papæ. Hic constituit, ut nulla monacha pallam consecratam contingeret, neque incensum offerret.*

REG. SUEC. qui fuit Principis Ursini à Rosemberg: *Leodii in ecclesia beati Laurentii, depositio beati Valbonis, ejusdem ecclesiæ episcopi.* *Valbonis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Simeonis episcopi & martyris cum aliis pluribus sub Sapore Persarum rege, sub* [quo] XVI *millia diversis in locis & temporibus martyrio coronati sunt.*

VATICAN. num. 5949. In fine: *Romæ, natalis sancti Soteris Papæ, qui sedit in episcopatu annis* IX. *Soteris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Simeone ferme ut BRUXELLEN. interpolata, in Alexandrinis pura est. Sequitur: *Leodii in ecclesia beati Laurentii, depositio sancti Walbodonis, ejusdem urbis episcopi & confessoris. In Anglia, civitate Cantuaria, sancti Ancelmi episcopi & confessoris.* *Walbodonis.* *Anselmi.*

BELINI 2 editio: *Eodem die, translatio sancti Osualdi episcopi Eboracensium.* Colitur XXVIII Februarii. *Translat. Oswaldi.*

GREVEN. *Romæ, beati Sotheris Papæ & martyris: secundum Adonem vero, die sequenti.* Imo hac die ponitur à Mosandro: in editione ROSWEYDI notus non est, nisi male in appendicem rejectus sit. *In Anglia, beati Anselmi archiepiscopi & Doctoris præcipui. Hic ex confinio Lombardiæ & Burgundiæ ortus, venit Beccum, allectus fama magistri Lanfranci, factusque est ibi primo monachus & deinde Prior, postremo Cantuariensis archipræsul effectus, vita & doctrina excellenter claruit circa annum Domini* MC. *Luciani Viennensis episcopi.* Potius *Juliani*, de quo vere potuit dicere, poni ab Adone die sequenti, quo colitur. *Apud Leodium, Walbudonis episcopi & confessoris. Item beatæ memoriæ Victoris Papæ tertii & confessoris. De quo inter alia legitur, quod in magna corporis sui continentia vixerit, cilicio asperrimo ad carnem semper indutus. In mensa conviva-* *Sotheris.* *Anselmi.* *Luciani.* *Victoris PP.*

convivarum frequenter fallebat oculos, cibos tangens, non gustans. Noctu, modico somno accepto, latenter de lecto surgebat, orationibus, veniis & lacrymis vacans. Claruit etiam miraculis. Rimittitur ad XVI Septembris.

MOLAN. De Oswaldo, ut BELIN. *Eodem die, sancti Anselmi episcopi & confessoris. Romæ, sancti Soteris Papæ: qui sedit in episcopatu annos novem, sepultus in cœmeterio Calisti. Hic constituit* &c. *In Africa, natale Maximini martyris: Qui tempore Decii, post alia tormenta, lapidibus oppressus est.* Ita eum vocat Rabanus, cujus elogium describit Notkerus. In Actis, sub nomine *Maximiani*, remittitur ad XXX Aprilis: Pergit MOLAN. sed litteris minoribus: *Liber anniversariorum ad S. Laurentium: Dominus Wolbodo Leodiensis piissimus episcopus à seculo migravit, qui huic loco res sacras dedit & in eo humari elegit.* Hactenus I editio. In aliis, de Anselmo, ut supra. Tum: *Die vigesima prima, sancti hieromartyris Januarii & comitatus ipsius, & sacrosancti martyris Theodori, qui fuit in Perge.* De his duobus agitur in elencho Prætermissorum; quæriturque, an vera sint, & non potius inversa nomina. Rursus typis minoribus: *Apud Leodium, in ecclesia sancti Laurentii, Dominus Vuolbodo* &c. ut supra.

Maximini. *Januarii & sociorum.* *Wolbodonis.*

X *Kal.* *Die* 22.

ROmæ via Appia, natalis beati Gaii Papæ, qui cum Ecclesiam undecim annis, mensibus quatuor, diebus duodecim rexisset, martyrio coronatus est sub Diocletiano principe. Apud Persidem, sanctorum martyrum, qui pro Christi nomine gladio jugulati sunt sub rege Sapore. In quo fidei certamine passus est Melisius episcopus, Acepsimas quoque episcopus, cum presbitero Jacobo. Mareas & Bicor nihilominus episcopi, cum clericis fere ducentis quinquaginta; monachis etiam & sacratis virginibus plurimis. Inter quas & Symeonis episcopi soror nomine Tarbua, cum pedissequa sua, serrâ scissa est. Civitate Cordula, natalis Parmenii, Helimenæ & Chrisoteli presbiterorum, Lucæ & Mucii diaconorum, quorum triumphus martyrii in passione beati Laurentii habetur. Lugduni, sancti Epipodii, qui persecutione Antonini Veri, post illata sibi gravia tormenta, martyrium capitis abscisione complevit.

Caii PP. *Martyrum Persarum Melisii, Acepsimæ & sociorum.* *Parmenii & sociorum.* *Epipodii.*

NOTA. Ex codicibus nostris omnibus nullum invenio, quem undequaque purum ausim asserere. Singulorum collatio textum dabit, quam fieri poterit, simplicissimum. Grevenus & Molanus puritati accedunt proxime, utpote qui de Melisio hæc solum interserant: *Sanctitate & miraculorum gloria insignis.* Atque hæc in Adone legi equidem fateor, ast Usuardina non esse, probat silentium aliorum codicum omnino omnium, tum MSS. tum typis editorum. Affine aliquid prima fronte reperitur in Tornacensi, ubi, *Melisius Deo acceptissimus*; in Rosweyd. & Belin. *Melisius acceptissimus.* Sed amanuensis oscitantia palbabilis est, dum *Acceptissimus* ponitur pro *Acepsimas.* Jam cur reliqui codices excludantur attende. Pratensis, solito deformior, subdit præterea in fine: *Senones, sancti Leonis episcopi.* Usuardinè, inquies. Non ita existimo: obstant enim codices aliàs integerrimi Herinienses, Tornacensis, Muneratus, Grevenus, & Molanus, quorum auctoritas combinata, ceteris omnibus, me quidem judice, anteponenda est. Adde Rosweyd. & alios non ignobiles, quibus tamen non innitimur. Si cui aliter videbitur, firmioribus argumentis ultro cedam. Hoc etiam ab rerum hujusmodi peritis observari velim, ad exclusionem *Leonis* non parum conducere, quod Grevenus & Molanus in prima sua & puriori editione, nec in Auctariis suis de eo meminerint. Sequitur in præfato codice Pratensi: *Eodem die, inventio sanctorum martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii.* Sed hæc ad marginem, ni fallor, addita, licet antiqua manu, ut testatur Castellanus, textus puritati nihil officerent, si cetera essent integra. Herinienses puriissimus esset, nisi secundo loco insereret: *Parisius, translatio beatorum martyrum Dionysii* &c. Tornacensis nævis aliis non caret; capitale vitium est, quod in fine adjiciat: *Ipso die, inventio sanctorum martyrum Dionysii* &c. Atque ita plane Muneratus, his verbis non satis castigatis: *Ipso die, inventio beatorum corporum Dionysii, Rustici & Eleutherii, de quorum corpora* [melius diceret *quæ*] *requiescunt in cœnobio divi Dionysii in Francia. Eodem die, sanctæ Oportunæ virginis.* Codex Rosweydi, cetera etiam purus, legit in fine: *Inventio sanctorum martyrum* &c.

OBSERVATIO. Ex his evinci puto, textum hîc genuinum & simplicem à nobis repræsentari, tametsi ex nullo seorsim codice eum depromere hac die licuerit. Satis nimirum & abunde est, quod in eo conveniant apographa pleráque, eaque notæ optimæ, licet aliunde nonnulla fuligine inspersa. Siquis immerito excluso putet Grevenum & Molanum, haud gravate patiar eorum brevissimum encomium Usuardo adscribi. Porro reliquos omnes plane excludendos, nemo, opinor, diffitebitur. Superest, ut more nostro Usuardum cum antiquioribus conferamus. *Caium* commemorant exempla *Caii PP.*

Hieronymiana, ad quæ videndus Florentinii commentarius. Eſt & in Rom. parvo. Beda ipſum condecorat elogio brevi, ab Adone non nihil aucto. Ceterum ipſiſſima, quæ hîc in textu retulerunt, verba in præfatis Beda & Adone, atque item in Rabano, ad apicem leguntur. Sic tamen ut multo plura habeat Ado, quæ hîc & in toto textu Notkerus adoptavit. Vidimus die præcedenti, ipſum ibi à Wandelberto cum Symeone Perſa decantari. Vita ejus ex Actis ſancti Sebaſtiani & ſanctæ Suſannæ ab Henſchenio deſumpta eſt, iiſque notis illuſtrata, ut nihil magnopere deſideretur. Quid de ea cenſeant recentiores critici, opportunius expendi poterit in majori opere ad XI Auguſti.

Martyrum Perſarum, ſub Sapore.

Heſternæ Perſarum turmæ ſubjungitur altera *martyrum plurimorum*, ut Romanum parvum breviter indicat. Ab Adone, ſi non verius, ſaltem diſtinctius, quorumdam nomina enumerantur, ex quo Noſter, contracta paululum phraſi, ſua omnia deſumpſit. Elogii Adoniani fons idem, qui die præcedenti, nempe Sozomeni, vel potius Tripartita hiſtoria. Notatur illic diſerte *annus ſequens poſt occiſos Symeonem & alios*, atque is ipſe *dies*, *quo memoria paſſionis Chriſti recoli ſolet*, quo non quidem paſſi martyres, ſed *quo exiit edictum Saporis crudeliſſimum in univerſam Perſidem*. De martyrum illorum ingenti numero & cruciamentorum genere, vide in Actis, Sozomeni num. 7. Annus ex dictis die præcedenti determinandus eſt, veroſimilius CCCXLV. Singulorum certaminis dies procul dubio diverſiſſimus; nihilominus à Martyrologis noſtris conſignati omnes hoc XXII Aprilis, cum interim certiſſimum ſit, feriam ſextam Paſſionis Dominicæ, ne toto quidem ſeculo quarto, cum eo die concurrere potuiſſe; ut rurſus manifeſte pateat, diem XXII Aprilis, pro mero Romani parvi, & aliorum arbitrio, delectum eſſe, quod hîc Henſchenius fateri cogitur: apud quem verior eſt nominum orthographia, ſeorſimque relata & illuſtrata Acta nonnullorum particularia, quorum aliqua, inter ſelecta numeravit Ruinartius à pag. 639. Quæ ſequitur alia Perſarum cohors, *Cordulæ* à Beda tribuitur, à Rabano aliiſque peram *Cordubæ*; quod & ſuperius ad XV hujus, ab eodem Rabano factum obſervavimus, ubi de ipſa illa poſitione agendum fuit. Tota ad Babiloniam ſpectare videtur, cum Polychronio ad XVII Februarii. Plura vide in notationibus Baronii, Florentinii, Henſchenii & in Obſervationibus noſtris XVII Februarii, XV Aprilis, X Auguſti, & locis aliis, ubi de Laurentii Actis ſermo recurrit. Ceterum claſſis illius encomium habent Beda, Rabanus, Ado, ex quo ultimo pauca Uſuardus delibavit. Satiſne clarè Cordulenſes martyres in Hieronymianis denotentur, dubitari poteſt: diſerte eos memorat Romanum parvum; quorum priores tres primis ſuis duobus verſibus canit Wandelbertus:

Aliorum Martyrum Perſarum.

Terni presbyteri decimam, ternaque coronant
Palma, Parmeniuſque, Elimenes, Chryſoteluſque.

Epipodii.

Tribus aliis verſibus ludit in ternario numero, occaſione inventionis ſanctorum Dionyſii, Eleutherii & Ruſtici, quam ad textum noſtrum non ſpectare, ſupra oſtendimus. *Epipodius* in Hieronymianis certo conſignatus eſt, addituſque ab Adone *Alexander* ſocius, cum utriuſque laudatione. Noſter autem ea tantummodo decerpſit, quæ *Epipodii* erant propria, neglecto comite Alexandro, qui tamquam tertio poſt die paſſus, ab Adone ponitur XXIV Aprilis; vide ibi. De *Juliano*, qui in Adone etiam ponitur, nec Uſuardus nec Notkerus meminerunt, forte quod in antiquioribus apographis expreſſus non fuerit, adjectus ſubinde, cum aliis nominibus ſanctorum epiſcoporum, ad urbem Vienenſem propius ſpectantium.

AUCTARIA.

DE præcipuis noſtris codicibus PRATEN. HERINIEN. TORNACEN. ROSWEYD. MUNERAT. GREVEN. & MOLAN. in ſuperiori notatione abunde dictum eſt; ut plane ſuperfluum ſit, ſingulorum Auctaria aut potius variationes hîc ſeorſim deſcribere.

PULSANEN. Hac die præter modum defectuoſus eſt: agit enim tantummodo de Caio & Cordulenſibus.

ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. In Caio textum mutilant. Pro, *in paſſione B. Laurentii*, habet, *Abdon & Sennis*, Denique in fine: *Senonis, ſancti Leonis epiſcopi.*

Leonis.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. ſic incipiunt: *Romæ via Appia, natale ſancti Sotheris Papæ, qui poſt beatum Petrum undecimus, cum Romanam Eccleſiam rexiſſet octo annis, martyrio coronatus, ſepultus eſt in cimiterio Calixti.*

Sotheris.

Romæ via Appia, natale beati Gaii Papæ, qui viceſimus nonus poſt beatum Petrum, cum Eccleſiam undecim annis &c. Eodem die, ſancti Agapiti Papæ. Apud Perſidem &c. In fine: *Senonis, ſancti Leonis epiſcopi.*

De Caio. *Agapiti.* *Leonis.*

ANTVERPIEN-MAX. LEYDEN-BELG. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. De Sothere, nihil. De Caio, ut ſupra. In Martyribus Perlis puri non ſunt. In fine: *Senonis, ſancti Leonis epiſcopi.*

CENTULEN. *Romæ via Appia, in cimiterio Caliſti, ſancti Gaii Papæ & martyris. In Perſida, ſanctorum martyrum quam plurimorum ſub rege Perſarum, inter quos Meleſius epiſcopus, Accepſimas epiſcopus, Jacobus presbyter, Mareas & Bicor epiſcopi, Clerici eorum ducenti quinquaginta, monachi & virgines perplures, Zarbua quoque virgo, ſoror ſancti Simeonis epiſcopi & martyris. Pariſius, inventio ſanctorum Dionyſii, Ruſtici & Eleu-*

Invent. Dionyſii &c.

Eleutherii martyrum. In Corduba civitate, sanctorum Parmenii & Helimenæ, & Crisostoli presbyterorum, Lucæ & Mucii diaconorum, sub Decio passorum. Lugduni, sancti Epipodii martyris. Senonis, sancti Leonis episcopi.

ANTVERPIEN-MAJ. Textum refert non nihil corruptum & contractum. In fine: *Senones, depositio sancti Leonis episcopi, cujus vita miraculis claruit, & mors pretiosa nichilominus miraculis commendatur.* De Leone.

BRUXELLEN. De Caio addit: *Hic constituit, ut nemo clericos apud judices seculares accusare præsumat. Eodem die, sancti Agapiti Papæ, qui sedit mensibus undecim. Hic diebus Dominicis processiones fieri constituit. Apud Persidem* ... textum prosequitur satis pure. In fine: *Senonis, sancti Leonis episcopi & confessoris. Item inventio corporum sanctorum martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii.* Vide dicta in notatione. De Agapito.

HAGENOYEN. Incipit à Sotere, de quo jam satis dictum est. Deinde de Cordulensibus. Tum de Caio, ubi post *Diocletiano*, additur: *imperatore cognato suo. Hic constituit ordines clericorum, scilicet, hostiariatum, lectoriatum, exorcistatum, acolytatum, subdiaconatum, diaconatum & presbyteratum.* In martyribus Persis interpolatus est. Post illos sequitur: *Item Camarie* [voluit dicere *Cantuariæ*] *beati Anshelmi episcopi & confessoris, vita & doctrina clari.* In Epipodio, purus est. In fine: *Item Senonis, sancti Leonis episcopi & confessoris.* De Caio. Anselmi.

AQUICINCT. Post *Diocletiano principe*, subdit ex Adone: *Hic constituit, ut per omnes gradus primum ascenderet, siquis episcopus fieri mereretur, Ostiarius, Lector, Exorcista, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter. Eodem die, sancti Agapiti Papæ. Hic ingressus Constantinopolim, Anthemium ejusdem urbis episcopum, qui duas in Christo naturas negabat, deposuit, & Menam catholicum ejus loco consecravit.* De Caio & Agapito.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Gaii Papæ & martyris. Plurimorum martyrum apud Persidem. Translatio beati Dionysii & sociorum ejus.*

BIGOTIAN. signatus P 5. *Enonis* [Senonis] *sancti Leonis episcopi.* De quo etiam codices CLUNIACENSIS & UGHELLIAN. Leonis.

REG. SUEC. signatus numero 428. *Parisius, inventio corporum beatorum Christi martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii. Eodem die, sanctæ Opportunæ virginis.* Opportunæ.

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. *Leodii in ecclesia beati Laurentii, depositio sancti Walbodonis, ejusdem urbis episcopi.* De quo heri. Walbodonis.

VATICAN. num. 5949. *Romæ, sancti Agapiti Papæ, qui sedit Romæ mensibus* XI. *Eodem die, sancti Joannis martyris Tetensis vel Teatentis.* Hactenus ignotus est. Joannis.

ALTEMPS. *Senonis, sancti Leonis episcopi. Silvanectis, sancti Reguli confessoris Christi. Item sanctæ Oportunæ virginis. Romæ, sancti Soteris Papæ & martyris.* Reguli.

STROZZIAN. *Senonis, sancti Leonis episcopi. Item in monasterio sancti Georgii majoris Venetiarum, translatio sancti Eustachii Patriarchæ Constantinopolitani, anno* D. N. J. C. MCCXLVI. Acta ejus dantur VI Aprilis. Translat. Eustachii.

EDITIO LUBECO-COL. De Sothere repetit superius dicta, heri & hodie: addens quod martyrio coronatus sit, *sub Commodo Aurelio.* De Caio præter dicta, sic ait: *Hic constituit, paganos & hæreticos, Christianos non posse accusare, nec notam infamationis inferre. Item statuit, ut nemo episcopum aut reliquos clericos apud judices seculares accusare præsumat.* De Agapito, *quod processiones fieri constituerit.* Sequitur: *Treveris, sancti Abrunculi episcopi & confessoris; qui nunc in monasterio, quod vocatur Sprenckgyersbach, requiescit.* In Cordulensibus & Epipodio fere purus est. *Senonis, natale sancti Leonis episcopi & confessoris. Vienne, sancti Juliani martyris. Apud Persidem, sanctorum* &c. *sub Rege Persarum Sapore, anno die, quo passionis Dominicæ memoria celebratur.* Cetera pure. De Caio. Abrunculi. Leonis. Juliani.

BELIN. In Caio, Persis, & Cordulensibus fere purus, subjungit: *Senonis, sancti Leonis episcopi. Ipso die, sancti Sotheris Papæ, natione Campani.* Tum de Epipodio, bene. *Item in monasterio sancti Georgii* &c. ut supra ex STROZZ. Porro in secunda editione præterea additur. *Parisius, sanctorum martyrum Dionysii* &c. *Apud civitatem Silvanectensem, sancti Reguli episcopi & confessoris.* Leonis. Sotheris. Dionysii. Reguli.

GREVEN. *Agapiti primi Papæ & confessoris, qui ut Ado* [qualis à Mosandro est editus] *dicit, sedit Romæ mensibus undecim. Hic ingressus &c. Philippi episcopi & sociorum ejus martyrum.* Vide Prætermissos, ubi rejicitur ad XXII Octobris. *Leonidis martyris, patris Origenis. Primolus* est vel *Primulus* ex Cordulensibus. *Theodorici presbyteri & martyris.* Vide Prætermissos. *Viennæ, sancti Juliani episcopi & confessoris. Abrunculi archiepiscopi Treverensis confessoris, in monasterio, quod Sprengersbach vocant, requiescentis. Ipso die, inventio corporum, sanctorum Dionysii* &c. *Alexandriæ* [Alexandræ] *reginæ Persarum & martyris, quæ in confessione beati Georgii credidisse legitur.* Vide iterum Prætermissos. *Item sanctæ Oportunæ virginis.* Melius scribitur *Opportunæ*, cujus vita hodie illustratur. Agapiti. Philippi & sociorum. Leonidis. Primoli. Theodorici. Juliani. Abrunculi. Alexandræ. Opportunæ.

MOLAN. *Agapiti Pontificis, qui sedit Romæ menses undecim. Hic ingressus Constantinopolim ad Justinianum* &c. *Item in monasterio sancti Georgii majoris Venetiarum* &c. ut STROZZ. & BELIN. Sequitur *inventio SS. Dionysii* &c. Item *Oportunæ.* Opportunæ.

EX MUNERATO descripta sunt. Sequitur minoribus litteris: *Leonidis martyris, patris Origenis. Abrunculi archiepiscopi Treverensis & confessoris, in monasterio Sprengersbach quiescentis. Ipso die, natalis sancti Vuolphelmi, abbatis Bruwillerensis. Sancti Theodori Siceorum archimandritæ, cujus vitam scribit Georgius presbyter ejus discipulus.* Leonidis. Abrunculi. Wolfelmi. Theodori.

In editionibus aliis incipit: *Eodem die, sanctæ Oportunæ virginis. Senonas, sancti Leonis episcopi & confessoris. Et alibi, depositio Abrunculi episcopi. Eodem die, Agapeti Pontificis qui sedit* &c. *Die vigesima secunda, sancti patris Theodori Sicei.* Vocatur superius *Siceorum archamandrita*; sed melius in Actis nostris exprimitur nomen & dignitas, dum appellatur *Theodorus Siceota, episcopus Anastasiopoliuanus, archimandrita cœnobiorum in Galatia.* Vide ibi vitam satis copiose deductam. *Item in monasterio sancti Georgii majoris ... Ipso die inventio beatorum corporum Dionysii* ... ut MUNERAT. Tum minoribus typis: *In Hannonia, Dononio monasterio, obitus sancti Aldeberti* [Adelberti] *comitis Austrouandiæ & confessoris, non tamen canonizati. Cujus corpus quiescit in summo altari in tumba argentea.* Datur ei in Actis titulus *beati*, unáque notatur, uxorem habuisse beatam *Reginam*, & filiam sanctam *Ragemfredem*, de quibus alibi. *Eodem die obiit beatus Vuolphelmus, abbas Bruwillerensis.* Agapiti. Adelberti.

Die 23.

IX *Kal.*

Georgii. IN Perſide civitate Dioſpoli, paſſio ſancti Georgii martyris, cujus geſta paſſionis etſi inter apocriphas numerantur ſcripturas, tamen illuſtriſſimum ejus martyrium inter coronas martyrum Eccleſia Dei venerabiliter honorat. In Galliis civitate Valentia, natalis ſanctorum Felicis presbiteri, Fortunati & Achillei diaconorum, qui cum maximam partem ſupradictæ urbis ad fidem Chriſti convertiſſent, à duce Cornelio in carcerem truſi ſunt, dein diutiſſimè verberati, cruribuſque confractis circa rotarum vertiginem aſtricti, fumum quoque in equuleo ſuſpenſione perpeſſi, ad extremum gladio conſummati ſunt.

Felicis & ſociorum.

Puri ſunt *Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Vix attentionem meretur. *Perſida* in Antverp. & Max-Lubec. pro *Perſide*, ſatis alibi obvium eſt. *Cujus geſta paſſionis*, legunt codices paſſim; citati autem Antverp. & Max-Lubec. ponunt, *cujus paſſio* &c. *Apocrifas* in Herinien. & Tornacen. ſeculum ſuum ſapit. Ceteri ad veram orthographiam propius accedunt, dum ſcribunt *apocriphas*, uti in textu ſcriptum reliquimus, licet Molanus melius habeat *apocryphas. Eccleſia Dei*, legendum eſt; in Antverp. & Max-Lubec. deeſt vox ultima. *Equuleis*, pro *equulei*, in Herinienſi; in aliis *eculei*, *Valencia*, *Felicis* & ſimilia, nihil nos morari debent.

Georgii. *OBSERVATIO.* Utrum & quo die in apographis Hieronymianis primitus expreſſus fuerit megalo-martyr & tropæophorus *Georgius*, ſatis operoſe diſquirit Florentinius hoc & ſequentibus diebus. Hujus Sancti cultûs & ſingularis in univerſa Eccleſia feſtivitatis antiquitatem aperte demonſtrant Kalendarium à Frontone editum pag. 33 & 71, nec non Gregorii Sacramentarium, & plurima alia argumenta à Papebrochio in Actis producta, ubi curioſus lector copioſiſſimè & accuratiſſime eruderata inveniet, tum in commentario prævio, tum in analectis, omnia, quæ celeberrimi Sancti diffuſiſſimam toto orbe Chriſtiano venerationem concernunt à pag. 100 ad 163, quæque à Tillemontio contracta ſunt tomo 5 à pag. 185. Nec pluribus hîc opus eſt; ad Martyrologia noſtra redeamus. De Beda, res ipſa loquitur, hic enim diſertis verbis in ſacras tabulas Georgium refert: *Natale ſancti Georgii martyris*, iis merito prætermiſſis, quæ ex apocryphis Actis tenebras potius quam lucem affundebant. Pluſculum præſtitit Rom. parvum, addita loci valde controverſi poſitione; nempe: *In Perſide, civitate Dioſpoli, Georgii martyris.* Hujus veſtigiis inſiſtit Ado, à quo profectum qualecumque elogium, quod Noſter verbotenus tranſumpſit, Notkero veris falſa commiſcente, dum ſolitum ductorem non ſatis prudenter deſerit, ut Rabani fabuloſa ſuperinducat. Notandus autem dicti Notkeri locus xxv Aprilis, ubi ex *Calendario ſagaciſſimi Hieronymi*, Georgium eo die celebrandum contendit. De vero martyrii loco aliiſque circumſtantiis, videndus quoque Papebrochii ſupra laudati commentarius. Binæ noſtræ annuntiationes ſic à Wandelberto metris conſtrictæ ſunt, ut altera alteri præponatur; ita habet:

Felicemque ſacrum gemino dignumque miniſtro
Nona docet, Fortunatumque & Achillea junctos.
Hac etiam invicto mundum qui ſanguine temnis
Infinita refers Georgi ſancta trophæa.

Felicis & ſociorum. Porro *martyres Valentini* in præcipuis quibuſque Hieronymi ecgraphis recenſentur, unde in Adonem tranſiiſſe minime dubium eſt. Hic ex Actis, martyrii ſeriem nitide expoſuit, ipſumque totidem verbis Notkerus ſequitur; Uſuardus paulo compendioſius. Ceterum laterculum totum & Adonianum & Uſuardinum eſſe, nemo, qui utrumque legerit, diffitebitur. Hæc præcipua inter Henſchenium & recentiores (ut Tillemontium tomo 3 pag. 97 alioſque) diſcrepantia, quod ille Acta à coævo ſcripta cenſuerit, iſti plane negent: in eo conveniunt, quod non Valentiæ in Hiſpania, ſed Valentiæ in Delphinatu martyrio coronatos, conſtanter & vere aſſerant. Eſt in Adone annuntiatio tertia de ſancto *Wulfranno*, quem nos cum Uſuardo ad xx Martii retulimus. Rurſus xxx Martii ex codicum noſtrorum conſenſu *Regulum* Silvanectenſem conſignavimus, eumque ex Pratenſi cum aliis expunctum, & huc perperam remiſſum, ibidem obſervavimus. Patet igitur ratio cur ex purorum codicum numero præfatus codex Pratenſis etiam hodie fuerit excludendus.

AUCTA-

AUCTARIA.

Reguli. PRATEN. ut jam diximus, in fine addit: *Castro Silvanectis, sancti Reguli episcopi & confessoris.*

PULSANEN. In Georgio purus, elogium martyrum Valentinorum plane rescindit.

MUNERAT. In textu purus est, sed inter utramque annuntiationem hæc perperam inserit: *Apud Silvanectis urbem, depositio almi Reguli confessoris Christi atque præsulis. Qui Micenis Græciæ ortus, à beato Johanne Evangelista est doctus. Postea simul cum sancto Dionysio, primo Romam, dein ad Arelatum veniens, ibi ordinatus est episcopus. Post cujus martyrium jam dictam Silvanectensem urbem adiens, plurimis in eodem loco virtutum signis, usque hodie venerandus, refulget.* Vide quæ diximus XXX Martii. *De Regulo.*

ROSWEYD. Post textum purum: *Castro Silvanectis, S. Reguli episcopi. Item sancti Adalberti episcopi martyris.* *Adalberti.*

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Textui satis puro subdunt: *Ipso die in pago* [DANIC, *in Praga*] *Boemiæ, natale sancti Adalberti episcopi. Hic cum genti Sclavorum, verbum vitæ prædicaret, à paganis septies perfossus & capite truncatus; tribus diebus ab aquila custoditus est.*

LOVANIEN. In textu nonnihil mutilus, in fine solum habet: *Ipso die, in pago Boemiæ, natale Adalberti episcopi.*

Textus contractus. CENTULEN. *Natale beati Georgii famosi & glorioси martyris. In Galliis, civitate Valencia, sanctorum martyrum Felicis presbyteri, Fortunati & Achillei diaconorum, qui à beato Hereneo ad prædicandum missi, à duce Cornelio, gladio consummati sunt.*

ANTVERP-MAJ. Solito purior, in fine addit: *Castro Silvenectis, sancti Reguli episcopi & confessoris.* Vide supra MUNERAT. *Reguli.*

BRUXELLEN. Textui modice interpolato subtexit: *In Praga Bohemiæ, natale beati Adalberti* &c. ut supra. *Ipso die, depositio Arnulphi Jerosolymorum Patriarchæ.* De hoc vide Prætermissos. *Adalberti. Arnulphi.*

HAGENOYEN. Georgii elogium innumeris tormentorum generibus farcit, quorum hîc partem speciminis gratia describo: *Qui a Daciano Persarum imperatore, in eculeo suspenditur, & membratim postea corpus ejus laceratur; lateribus ejus lampades applicantur, ita ut interiora ejus viderentur, post hæc ad verbera extenditur, & diversis plagis cruentatur, & sal in ejus vulnera comprimitur, & cilicio asperrimo confricatur, & in hiis omnibus martyr Dei non dolet. Deinde veneno potatur, quod sibi non nocuit, & venenator ad fidem convertitur, & capite truncatur, qui vocabatur Athanasius. Post hæc in rota ponitur ex rasoriis & gladiis facta; sed ipse orat & rota comminuta est, & populus multus periit sub rota pagazorum. Post hæc in sartaginem plenam plumbo liquefacto missus est.* &c. In altera annuntiatione textum purum exhibet. *De Georgio.*

AQUICINCTIN. Pro, *In Persidæ*, habet *in Palæstina.* In fine de Regulo ut PRATEN. Notabis hîc, codicem hunc, uti & sæpe Anterpiensem majorem & Rosweydinum cum Pratensi convenire, ut alibi etiam observo.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130, in fine: *Romæ, sancti Agapiti Papæ.* De eo superius satis dictum. *Agapiti.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Adalberti episcopi & martyris. Felicis, Fortunati & Achillei martyrum.* Forte 1 loco, *Gorgonii*, pro *Georgii*, *martyris.* Ita ponitur, ut de loco dubium sit. *Adalberti.*

CAMBERIEN. Convent. S. Mariæ. *Apud Silvanectensem urbem, sancti almi Reguli* &c. Sicut Muneratus, sed tantum usque ad, *post cujus* exclusive.

Alter Codex REG. SUEC. signatus num. 428: *Translat. Apud castrum Silvanect. translatio sancti Reguli, episcopi & confessoris.* *Reguli.*

VATICAN. sub num. 5949, in fine: *Sancti Adalberti episcopi & martyris.* *Adalberti.*

STROZZIAN. *Eodem die Praga, natalis sancti Adalberti episcopi & confessoris*; potius *martyris.*

CODEX LUGDUN. Ubi de Valentinis, pro, *á duce Cornelio*, scribit, *à judice Cornelio.*

LUXOVIEN. *Tulli, depositio sancti Gerardi episcopi.* Vide inferius in GREVEN. *Gerardi.*

REMENS. sanctorum Timothei & Apollinaris: *Fontanella monasterio, sancti Wulfranni episcopi & confessoris.* Vide dicta superius in Observatione. *Walfranni.*

EDITIO LUBECO-COL. In fine post textum purum: *Ipso die in Praga Bohemiæ, natale beati Adelberti episcopi* &c. ut codd. mediæ notæ. *Ipso die, sanctæ Pusynnæ virginis.* *Adalberti. Pusynnæ.*

BELINI utraque editio, in fine: *Eodem die Bruciæ* [opinor pro *Pragæ* vel *Prussiæ*] *natalis sancti Adalberti episcopi & martyris.* Editio altera perperam hodie repetit: *Senonis, sancti Leonis episcopi & confessoris.* *Adalberti. Leonis.*

GREVEN. *In Praga Bohemiæ, natalis beati Adelberti episcopi. Qui cum* &c. *Item sanctorum Catulini, Victoris & Ursi.* Ex numero Africanorum. *Germani abbatis & martyris.* Vide inter Prætermissos. *In Fontanella monasterio (ut dicit Ado) beati Vulfranni episcopi, præclari in miraculis & doctrina viri, quem Usuardus habet* XIII *Kal. Aprilis. Renoberti episcopi Baiocensis, qui vita & miraculis clarus,* XL *annis in episcopatu expletis, quievit in Domino.* In Actis remittitur ad XVI Maii. *Tulli, sancti Gerhardi episcopi & confessoris. Qui ex Colonia Agrippina ortus, anno Domini* DCCCCLXIII *præfatæ civitati ordinatus antistes, in sanctis actibus cursum suum complens, à Leone Papa* IX, *qui & ipse Tullensis episcopus fuerat, sanctorum catalogo est adscriptus. Lugeri, decimi episcopi Trajectensis & confessoris.* Hic prætermittitur. *Item secundum aliquos, hic depositio sancti Reguli Silvanectensis episcopi & confessoris. Qui Nicenis Græciæ* &c. (ferme ut Muneratus.) *Usuardus eum habet* III *Kal. Aprilis. In Hervordia, Pusinnæ virginis. Item Nigundis virginis.* An *Nigundæ*? Utrovis modo scribas, hactenus incognita est. *Catulini & sociorum. Germani. Wulfranni. Renoberti. Gerhardi. Lugeri. Reguli. Pusinnæ. Nigundis.*

MOLAN. *Eodem die Brutiæ* [an *in Borussia?*] *natalis sancti Adelberti episcopi & martyris. Senonis, sancti Leonis episcopi & confessoris. Ipso die, beatæ Pusinnæ virginis.* Deinde, minoribus litteris; *Tulli, sancti Gerardi* &c. plane ex GREVENO. Aliæ editiones, post *Georgii martyris*, interjiciunt litteris Italicis: *Gloriosi antesignani, clarique miraculis.* In fine: *Eodem die Prussiæ, natalis sancti Adalberti episcopi & martyris. Tulli, sancti Gerardi episcopi & confessoris. Ipso die, beatæ Pusinnæ virginis, quæ tempore Caroli magni Hervordiam est translata.* *Adelberti. Leonis. Pusinnæ. Gerardi. Pusinnæ.*

VIII *Kal.* *Die* 24.

Alexandri & sociorum XXXIV.

LUgduno Galliæ, natalis sancti Alexandri martyris, qui persecutione Antonini Veri, post carceris custodiam, primo ita laniatus est crudelitate verberantium, ut crate soluta costarum, patefactis viscеribus, interiora corporis panderentur. Dein crucis affixus patibulo, beatum spiritum exanimatus emisit. Passi sunt cum eo & alii numero triginta quatuor. Eodem die, depositio sancti Melliti *Melliti.* episcopi in Britannia. Item civitate Heliberri, sancti Gregorii episcopi *Gregorii Bætici.* & confessoris.

Sumitur ex *Praten. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Custodia*, pro *custodiam*, in Pulsanen. error est. Sic Molan. sensum facit imperfectum; *primo laniatus est*, addenda cum codicibus omnibus particula, *ita. Crate soluta* legunt omnes, nimium sapere voluit Molanus, dum substituit *carne.* Usuardus Adonis lectionem secutus est. Male scribunt Tornacen. & Pulsanen. *exa-nimatus*, pro *exanimatus*, male item Tornacen. eam vocem transposuit, *examinatus beatum spiritum emisit.* Quare Molan. pro *emisit*, posuerit, *reddidit*, scire nihil magnopere interest. Librarii insciția factum est, ut in Pulsanensi, post *Melliti episcopi*, finiatur sensus, novusque à majuscula rubra inchoëtur hoc modo: *In Britannia civitate Eliberi* &c. Lego *Heliberri*, cum pleriisque, non *Heliberni*, ut Tornacen. nec *Heliberti*, ut Muneratus. *Britania*, forte ex seculi gustu scribitur.

Alexandri & sociorum XXXIV.

OBSERVATIO. Qui de *Epipodio* meminere XXII Aprilis, hodie *Alexandrum* referunt Hieronymiani codices, plerique cum sociis XXXIV ac *dedicatione criptæ, ubi eorum corpora requiescunt*; de quibus nonnulla conjectat Florentinius observatione digna. Hoc interim certum est, Acta ipsa, quæ ab omnibus etiam maxime criticis, tamquam gravia & sincera admittuntur, ut videre est apud Ruinartium à pag. 63, & apud Tillemontium tomo 3 à pag. 30, certum est, inquam, nullos Acta socios commemorare. Vacat prorsus Romanum parvum, de quo hîc repeti possent, quæ diximus in Observatione XXVIII Februarii. Beda & Rabanus solius Melliti memoriam agunt. Florus autem, contra Actorum seriem, Alexandrum cum Epipodio, hoc eodem die conjunxit, elogium suo modo componens, quod ex iisdem Actis desumptum esse apparet, licet in ipso principio, præfatos socios anonymos XXXIV inserat, quos credibile est ex aliqua traditione cum Epipodio & Alexandro Lugduni recoli solitos, aut ex Hieronymianis adscriptos. Adstipulatur Ado, præfata Acta, & XXII Aprilis, & hîc, secutus, sic tamen ut XXXIV comites illos quoque adjungat, præter *glorioſos quadraginta octo martyrum agones*, quos Epipodii passioni præmiserat, dicta die XXII Aprilis. Usuardus, quem ibi de solo Epipodio egisse vidimus, hîc fere ad verbum Adoniana omnia describit. Notkerus supra ductorem sapiens, aliqua addidit vel potius confudit, melius rescindenda. Acta nostra utrumque martyrem referunt XXII Aprilis, quia laudata jam Acta ambobus communia sunt, licet Alexander, tertio primùm post Epipodium die, seu hoc XXIV glorioſi certaminis finem consecutus sit. Audiatur Wandelbertus, solum Alexandrum canens, & à reliquis unâ lineolâ dissentiens in numero sociorum:

Martyr Alexander triceno martyre lætus
Ac terno, octavâ Lugduni mœnia sancit.

Melliti. *Mellitus* à Beda primum producitur, cujus etiam est vita ab Henschenio notis illustrata, adjectis ex Capgravio nonnullis miraculis. Ado brevissimum aptavit elogium, at Nostro satis fuit, ipsissima Bedæ verba transcribere. Forte in codice Rosweydino legerit Henschenius titulum *archiepiscopi*. Sequitur in textu *Gregorius Eliberitanus*, de quo *Gregorii. Bætici.* legi debet Papebrochii dissertatio, Tillemontius variis locis tom. 6 & 7, sed præsertim in hoc 7. pag. 767, ubi cum Pagio ad annum CCCLXXXVIII sentit, ut minimùm dubiam esse hujus *Gregorii*, vulgo *Bætici* sanctitatem, utpote quem non omnino constet à schismate Luciferiano ante obitum resipuisse. Ignotus is est Martyrologis omnibus Usuardo antiquioribus aut ei æqualibus, ut proinde ab illo primum in sacris tabulis consignatus omnino censeatur, quod evincunt vetustissimi nostri codices, quidquid absit à multis secundæ notæ manuscriptis, verosimiliter à sciolo amanuensi, in aliquo codice præteritus, ex quo hi subinde descripti fuerint. Tales sunt Antverpiensis, Maxima & prima editio Lubecana, aliique recentiores, codices inter Auctaria recensendi. Nobis nullo modo dubia est germana Usuardini laterculi simplicitas.

AUCTA-

AUCTARIA.

HERINIEN. Textui puriſſimo, ſubdit feſtum proprium Remenſe, ut ſupra etiam aliquando factum obſervavimus. Sic habet: *Remis civitate, ſanctarum virginum Bovæ atque Dodæ.* *Bovæ & Dodæ.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Gregorium, ut dixi, prætereunt, ejus loco ſubſtituentes: *Eodem die, Sidrac, Miſac & Abdenago.* Remittuntur in Actis ad XVI Decembris. *Sidrac &c.*

ROSWEYD. In fine ſic habet: *In Babylone, Sidrac, Miſac & Abdenago.* Sumpti ſunt ex Hieronym. in quibus additur, *iterato nomine, qui & Ananias, Azarias, Miſahel, in Babilonia civitate magna, de camino ignis ardentis ſunt liberati.* Vide ibi Florentinii obſervationem.

GREVEN. Textui cetera puro intexit & adjicit: *In territorio Bleſenſi, natalis Deodati abbatis & levitæ.* Auctarium ejus infra ſuo loco dabimus; hîc ponitur, quod ad textum ſpectat. *Deodati.*

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Incipiunt: *Apud Lingones, Sydrach, Miſach & Abdenago.* In fine omiſſus eſt Gregorius.

ALBERGEN. Idem augmentum, habet cum eodem defectu. At præterea hoc initium præfigit: *Apud Werdenam, depoſitio ſancti Ludgeri, Monaſterienſis primi epiſcopi & confeſſoris, cujus ſacratiſſimum corpus in Monaſterio, in eccleſia beatæ Dei genitricis Mariæ, poſt ejus felicem tranſitum, conſervatum, nullum ſenſit corruptionis veſtigium, donec de mandato Karoli magni apud prædictum locum, trigeſimo die venerabiliter fuit tumulatum. Ad cujus ſacrum tumulum, divina creberrime facta ſunt miracula.* Numerantur dies à XXVI Martii, quo de *Ludgero* ſuperius actum eſt. *De Ludgero.*

CENTULEN. *Lugduno Galliæ, ſancti Alexandri, qui multa paſſus, ad ultimum crucifixus, ſpiritum Domino commendavit. Eodem die, depoſitio beati Melliti epiſcopi & confeſſoris, quem cum ſancto Auguſtino venerandus Papa Gregorius de Roma in Britanniam miſit. In civitate Heliberi, ſancti Gregorii epiſcopi & confeſſoris.* *Textus mutatus.*

ANTVERP-MAJ. In prima annuntiatione purus, ſic proſequitur: *In Britannia civitate Dorobernia, depoſitio ſancti Melliti archiepiſcopi & confeſſoris, qui tertius poſt beatum Auguſtinum, genti Anglorum, verbum Dei viriliter prædicavit. Item civitate Heliberi &c. Eodem die, ſancti Wilfridi archiepiſcopi & confeſſoris.* *Wilfridi.*

BRUXELLEN. Sic incipit: *Apud Lingones, trium puerorum Ananiæ, Myſael & Azariæ; qui mutatis nominibus dicti ſunt Sydrac, Myſaac & Abdenago. Hii cum ſtatuam, quam Nabugodonoſor erexerat, nollent adorare, apud Babiloniam in fornacem ignis ardentis miſſi ſunt. In qua illæſi uno ore pſallebant ymnum, quo nos in feſtis ad Laudes Matutinorum benedicimus Domino.* De Alexandro ſub finem ex Adone adjicit: *Et ipſi ambo Epipodius & Alexander ſepulti ſunt ex utroque altaris latere, in crypta, quæ in colle ſuppoſita civitate* [ſuperpoſito civitati] *pulcro & antiquo opere exſtructa eſt.* In Mellito & Gregorio purus eſt. *De pueris Babilonicis.* *De Epipod. &c.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione purus, ſubdit: *Eodem die, ſancti Agapiti martyris. Item in Britannia, depoſitio ſancti Melliti epiſcopi & confeſſoris. Apud Pragam Bohemiæ, natale ſancti Adelberti.* Spectat ad diem præcedentem. Sequitur de Gregorio, pure. Tandem in fine: *Apud Lyngones eodem die, Sydrat, Myſrath & Sydrach &c. Abdenago.* *Agapiti.* *Adelberti.*

AQUICINCT. In fine: *Item natalis ſanctæ Coronæ virginis.* Illius, opinor, quæ Alexandrinorum anteſignana eſt, ut in Actis invenies. *Coronæ.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. *Ipſo die, ſanctorum Sidrac, Miſac & Abdenago. In Syracuſana, ſanctorum Evadi & Calixti.* Vide Prætermiſſos, & diem ſequentem. *Eodem die, Calixti. Coronæ virginis.* De ea jam diximus. *Evadi &*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Melliti epiſcopi in Anglia. Alexandri martyris cum ſociis numero* XXXIV. Vide quæ ſuperius dicta ſunt.

CODEX. D. DU CHEVAL. ſignatus B, primo loco: *Apud Lingonas, Sidrach, Miſach & Abdenago.* Idem hîc ſæpe repetitur.

In VATIC. num. 5949. Omittitur Gregorius.

UGHELLIAN. Gregorium etiam præterit. Adjicit autem: *Eodem die, Sidrac, Miſac & Abdenago.* *Sidrac &c.*

ALTEMPS. *Inventio corporis ſancti Yvonis archiepiſcopi & confeſſoris.* Remittitur ad x Junii. *Item tranſlatio ſancti Wilfridi archiepiſcopi & confeſſoris. Item ſanctæ Coronæ virginis. Bleſis, ſancti Deodati.* *Invent. Ivonis.* *Tranſlat. Wilfridi.* *Deodati.*

FLORENTIN. *Item, ſancti Uldifrii epiſcopi & confeſſoris.* Lege *Wilfridi.*

BURDEGALEN. Poſt Mellitum & Gregorium: *Item, ſanctæ Coronæ virginis.* *Coronæ.*

DIVION. S. Benigni. *In territorio Arvernenſi, depoſitio ſancti Roberti, primi abbatis Caſæ Dei.* *Roberti.*

EDITIO LUBECO-COL. In Alexandro, ut textus. Subjicit: *Apud Lingonas, tranſlatio trium puerorum Ananiæ, Azariæ, & Miſaëlis. Apud Werdenam, depoſitio ſepulturæ ſancti Lutgeri, Monaſterienſis primi epiſcopi & confeſſoris. Cujus ſacratiſſimum corpus in Monaſterio oppido, in eccleſia beatæ Dei genitricis Mariæ, poſt ejus felicem tranſitum, uſque ad triceſimum diem inhumatum reſervatum, nullum ſenſit corruptionis veſtigium; donec de mandato Karoli magni, à devotiſſimo fratre ſuo Hildegrino, ſicut ante obitum ſuum optaverat, & aliis quoque pluribus clericis & religioſis ac nobilibus, apud prædictum locum, triceſimo die venerabiliter fuit tumulatum. In qua tumulatione, ſicut ſanctus præſul prædixerat, à naribus ejus recens ſanguis effluxerat. Ad cujus etiam ſacrum tumulum, divina creberrime facta ſunt miracula. In Britannia, depoſitio ſancti Melliti* &c. De Gregorio, pure. *In territorio Bleſenſi, natale ſancti Deodati abbatis & levitæ. Remis, ſanctarum Bonæ & Dodæ virginum.* Lege *Bovæ.* *Tranſlat. Ananiæ &c.* *Lutgeri.* *Deodati.* *Bovæ &c.*

BELINI I editio, penultimo loco interjicit: *Eodem die, Sydrach* &c. Secunda vero editio, huic annuntiationi anteponit: *Eodem die, natale ſanctæ Coronæ virginis.* In fine autem: *Bleſis, ſancti Deodati abbatis.*

GREVEN. *Apud Lingonas, tranſlatio &c. In Africa, natalis ſanctorum Fauſtini, Victurini & Valerii.* Ex Hieronym. *Roberti pueri martyris. In Siria, Saræ virginis & martyris. Benedicti primi Papæ & confeſſoris.* Vide de his tribus Prætermiſſos. *In Hibernia, beati Egberechti monachi presbyteri & confeſſoris, de quo Beda libro 3 teſtatur, quod vitam duxerit in magna humilitate, manſuetudinis, continentiæ, ſimplicitatis & juſtitiæ* *Fauſtini &c.* *Roberti.* *Saræ.* *Benedicti.* *Egberechti.*

tiæ perfectione. Remis, Bonæ & Dodæ virginum. Apud Werdam, depositio sepulturæ sancti Luthgeri primi Monasteriensis episcopi. Cujus corpus cum usque ad XXX *diem inhumatum reservatum fuisset, donec de mandato Karoli magni, apud præfatum locum, ut ipse optaverat, sepeliretur, nullum sensit corruptionis vestigium.*

MOLAN. *Eodem die, Sidrac, Misac & Abdenago. Eodem die, natale sanctæ Coronæ virginis. Blesis, sancti Deodati abbatis & levitæ. Remis civitate, sanctarum virginum Bonæ & Dodæ.* Minoribus typis: *In Hybernia, beati Egberti monachi presbyteri & confessoris, de quo Beda* &c. Rectè hîc vocatur *Egbertus*, qui à Greveno *Egberechtus*, verosimiliter non confundendus, cum *Hegberacto*, vel *Hecheracto*, de quo hodie in Actis multa diligenter inquirit Henschenius. Aliæ editiones: *Eodem die, natale sanctæ Coronæ virginis.* De Deodato, Bova & Doda, ut supra. *Die vigesima quarta, sancti martyris Sabbæ, ducis exercitus, & sanctæ Elisabeth thaumaturgæ. In Hibernia, beati Egberti monachi, presbyteri & confessoris. In territorio Arvernensi, depositio beati Roberti abbatis Casæ Dei & confessoris.*

Sidrach &c. *Coronæ.* *Deodati.* *Bovæ &c.* *Egberti.* *Sabbæ.* *Elisabet.* *Roberti.*

Die 25.

VII *Kal.*

Litaniæ majoris. Marci Euang.

ROmæ, Letania major ad sanctum Petrum. Apud Alexandriam, natalis beati Marci Euangelistæ; Hic discipulus & interpres Apostoli Petri, rogatus Romæ à fratribus scripsit Euangelium, quo assumpto perrexit Ægyptum, primusque Alexandriæ Christum annuntians constituit Ecclesiam, ac postea pro fide Christi tentus & graviter afflictus, primò angelica visitatione confortatus, deinde ipso Domino sibi apparente, ad cælestia regna vocatus est. Mortuus est autem octavo Neronis anno. Civitate Siracusa, sanctorum Euodii & Hermogenis.

Euodii & Hermogenis.

Ita habent *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Modica hodie codicum discrepantia. Greven. & Molan. male legunt, *Hic* FUIT *discipulus*, sensumque aliter interpungunt. Sic Munerat, pro *scripsit* habet *scribit*. In textu est *Siracusa* cum vetustioribus: aliqui melius *Syracusa. Enodii* legere videtur Praten. nos cum ceteris & rectè *Euodii*. His duobus adjungenda erat *Callista* soror, sed ea ab Usuardo, nescio ob quam causam, omissa est, ut mox dicemus.

De Litania majore.

OBSERVATIO. *Litania major ad sanctum Petrum*, nulli Martyrologo ante auctorem Romani parvi nota, inde ab Adone, ex hoc ab Usuardo iisdem verbis describitur, nullâ de ejus origine aut institutionis causa facta mentione. Eam à Gregorio magno repetunt codices Usuardini recentiores in Auctariis citandi: verum Gregorio magno antiquiorem, ex ipsiusmet Registro probat Fronto, in nota ad Kalendarium pag. 71. Quæ de Rogationum (*Litanias minores* aliqui vocant, licet Majoribus debeant esse antiquiores) quæ, inquam, de Rogationum primordiis fuse hac die memorat Notkerus, quid cum Litania majore commune habeant, non video. Palam est præfatam Litaniam festo sancti Marci seu XXV Aprilis stabiliter, Rogationes autem multarum olim discordiarum causam, more festorum mobilium, triduo ante Ascensionem Domini, non pari ubique ritu celebrari solitas. De his consulat curiosus lector Henschenium ad XI Maii de S. Mamerto Rogationum institutore, & Papebrochium XXVII Junii de S. Arialdo cap. 5 &c. Mirum est in apographis Hieronymianis *Euangelistam Marcum*, non hac die sed XXIII Septembris consignari, & quidem ab aliis aliter, ut apud Florentinium & in Actis invenies. Sed maxime notanda est Notkeri assertio, qui *die priori Marci festivitatem à S. Hieronymo, auctoritate Eusebii, designatam contendit.* Romanum parvum *Marcum* hac die collocat. Quem præcessit Beda, cujus elogium auctius reddidisse videtur Ado, non in Martyrologio, sed in festivitatibus Apostolorum. Hunc autem secutus Noster, sua omnia ex ipso delibavit. Constanter ubique notatum aduerto martyrii tempus *anno Neronis octavo.* Plura si cupis, videsis quæ de Marci apostolatu & obitu disseruimus in Tractatu-chronologico de Patriarchis Alexandrinis ante tomum V Junii. Non in omnibus nobiscum convenit Tillemontius: ceterum Marci vita ab eo Gallicè concinnata, exstat tomo 2 à pag. 89. Observat autem laudatus Fronto pag. 72, *neque in Gregorio M. nec in vetustissimis libris quidquam esse S. Marci Euangelistæ*; itaque antiquissima ejus memoria à Martyrologis nostris repetenda est, quibus accinit Wandelbertus:

Marci.

Mox Euangelico Marcus tonat ore beatus,
Septima quo capit eximium redimita nitorem.

Præter

Præter Litaniam & Marcum, est in Romano parvo : *Erminonis confessoris*, omnibus aliis plane incogniti. Suspicor, *Erminum* indicari abbatem Lobiensem & episcopum, textui primigenio ab aliquo intrusum, nisi quis corruptum putet ex *Euodio* & *Hermogene*, quod probabile non est, cum in Adone nihil de eo reperiamus. *Euodius* itaque & *Hermogenes* ex Hieronymianis à *Callista* sorore avulsi & à Nostro adjecti sunt, quidquid in nonnullis Usuardinis codicibus præteritos observemus. Veram hîc dari Usuardi lectionem, nemo, opinor, in dubium revocabit. Cur autem *Clarentium Viennensem episcopum*, ab Adone positum, prætermiserit, non alia occurrit conjectura, quam quod ab eo codice fortasse abfuerit, quo Usuardus usus est, ut supra de similibus Viennensibus episcopis, tamquam verosimile, non semel innuimus : nisi magis placeat alia cogitatio, quod Usuardus Viennensium episcorum rationem non habuerit. *Euodii & Hermogenis.*

AUCTARIA.

Transl. Droctovei.

PRATEN. Inter puros codices locum servat, licet in margine, antiqua manu adscripta habeat verba sequentia: *Ipso die, Parisius, translatio corporis beati Droctovei abbatis, discipuli beatissimi Germani confessoris, episcopi atque pontificis.* Alterutter titulus sufficere poterat.

ROSWEYD. & BELIN. A puritate tam parum absunt, ut vix excludi debuerint. Primus deficit, ex eo quod in principio hæc solum verba ponat : *Letania major.* BELIN. vero textui conformior, totam quidem annuntiationem exhibet, sed pro *Litania major*, legit, *Letaniæ majores.* Præterea de Marco, post hæc verba, *Apostoli Petri*, inserit, *& in baptismate filius*, quod in posterioribus editionibus etiam habet MOLAN, diverso tamen à textu charactere.

TORNACEN. & PULSANEN. Puri sunt, sed ultima annuntiatione omnino carent.

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Primo loco de Marco, sicut

De Litania majore.

BELIN. Sequitur : *Eodem die Romæ, Letania major ad sanctum Petrum, quam beatus Gregorius Papa, pro cessatione pestis inguinariæ, quæ Romæ desævit, instituit.* In Euodio & Hermogene puri sunt.

De Marco.

CENTULEN. *Alexandriæ, passio sancti Marci Euangelistæ, quem baptizavit & docuit beatus Petrus Apostolus, cui etiam, pontifici ordinato, commisit totam Ægyptum & finitimas regiones, ut eas Christi gloria sublimaret. Romæ, Letania major ad sanctum Petrum.*

BRUXELLEN. Incipit : *Apud Alexandriam, natale beati Marci Euangelistæ, de Tribu Levi. Qui fuit discipulus & interpres beati Petri Apostoli, & ejus in baptismate filius. Hic ne in sacerdotem promovereur, pollicem sibi abscidit & rogatus a fratribus* .... fere pure usque ad, *anno*, ubi subtexit, *ipso die Paschæ Alexandriæ ad loca bubali tractus & discerptus & sic ad cælestia regna vocatus est. Cujus corpus ab Alexandria negotiatores postmodum Venetiam transtulerunt.* De Litania, ut ULTRAJECT. &c. *Civitate Syracusa* ... pure. *Apud Venetiam, sancti Clarenti episcopi & confessoris. Lugduno, sancti Rustici episcopi. Ipso die in pago Pontivo, sancti Richarii presbyteri & confessoris.* Vide die sequenti. *Et transitus sancti Erimini confessoris.* Melius *Ermini.*

Clarentii. Rustici. Richarii. Ermini.

De Litania.

HAGENOYEN. *Romæ, Letania major ad sanctum Petrum, quam instituit beatus Gregorius Papa, propter pestem inguinariam, quæ tunc Romæ maxime viguit. Apud Alexandriam, natale sancti Marci Euangelistæ. Hic discipulus & interpres Petri erat Apostoli, & in baptismate filius : Romæ rogatus à fratribus scripsit Euangelium. Hic prius socius erat Pauli & Barnabæ, à quibus propter persecutiones fugit. Postmodum apud Aquileiam, Euangelium, quod Romæ ediderat, prædicavit. Deinde sibi substituit alium episcopum Hermagoram nomine. Et assumpto Euangelio, perrexit Ægyptum primusque Alexandriæ Christum annuntians, sibi constituit ecclesiam. Post pagani videntes eum in verbo Domini convalere & miracula multa facere, in die Paschæ inter Missarum solemnia tenuerunt eum & funem miserunt in collum ejus & traxerunt eum per saxa, itaque carnes ejus fluebant in terram. Et tunc vespere missus est in carcerem, ubi ab angelo est confortatus. Postea Christus ipse sibi apparuit & eum ad cælestia regna invitavit. Mane vero cum iterum traheretur, Deo gratias egit & commendans ei suum spiritum, feliciter obiit, octavo Neronis anno. In Sicilia civitate Syracusa* &c. Pure, ut habetur in textu.

De S. Marco

AQUICINCT. *Laubiis, transitus sancti Ermini episcopi & confessoris.* Sæpius hîc recurrit. *Ermini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marci Euangelistæ. Floriberti Leodiensis episcopi. Ermini episcopi & confessoris.* *Floriberti. Ermini.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Euodii & Hermogenis.* Adjectum *Cleti Papæ* &c. ex sequenti. *Cleti.*

FLORENTIN. *S. Marci .... deinde anno Domini quadringentesimo sexagesimo sexto* [vel *septimo*] *Veneti corpus sancti Marci prædicti, armata manu de Alexandria Venetias transtulerunt, ubi ecclesia in honore sancti Marci Euangelistæ, miræ pulchritudinis fabricata est.* Spectat ea translatio probabilius ad initium Sec IX, ut ex ejus historia in Actis ostenditur. *De transl. S. Marci.*

LUXOVIEN. *Translatio sancti Mansueti episcopi & confessoris.* Dies natalis est III Septembris. *Transl. Mansueti.*

REMENS. sanctorum Timothei & Apollinaris. *Lugduni depositio Rustici episcopi & confessoris.* *Rustici.*

EDITIO LUBECO-COL. De Marco satis dictum est : item de Litania. *Civitate Syracusa* ... pure. *Apud Leodium, natale sancti Floriberti ejusdem loci episcopi & confessoris.* *Floriberti.*

GREVEN. *Alexandri martyris, Euoti, Fortunati.* Solita confusio. *Lugduni, sancti Rustici episcopi. Viennæ, sancti Clarenti episcopi & confessoris. Floriberti episcopi Leodiensis & confessoris. Ermini episcopi & confessoris. Item beatæ Francæ virginis, Ordinis Cistercienses. Bedæ & Deodati confessorum.* Addit prima editio etiam *Marci.* Vide Prætermissos. *Alexandri & sociorum. Rustici. Clarenti. Floriberti. Ermini. Francæ. Bedæ &c.*

MOLAN. *Binchii, Ermini episcopi & abbatis Lobiensis, successoris sancti Ursmari, in cœnobio Lobiensi.* Tum litteris minoribus : *De quo testatus est discipulus ejus Flacbertus nomine, & plenius liber gestorum ejus. Transfertur Binchii in sequentem*

Francæ. *Maris.* *diem propter festum Marci. Item beatæ Francæ virginis, Ordinis Cistertiensis, civitate Placentia. Natalis sancti Maris, Dolichæ episcopi. Tripartitæ lib. 9 cap.* 3. Hic in aliis editionibus prætermissus est, uti & in Actis. In illis immiscetur, ut dixi, *& in baptismate filius*, atque in fine, *& Calisti martyrum*; pro *Calista.* Auctarii loco est: *Laubus, transitus sancti Ermini episcopi & confessoris.*

VI. *Kal.* *Die* 26.

Anacleti. ROmæ, natalis beati Anacleti Papæ, qui secundus post Apostolum Petrum, cum rexisset ecclesiam annis duodecim, persecutione Domitiani martyrio coronatus est. Item Romæ, sancti *Marcellini* Marcellini Pontificis, qui cum ecclesiam novem annis & mensibus quatuor rexisset, à Diocletiano pro fide Christi cum Claudio, Cirino & Antonino capite truncatus est. Quo tempore fuit magna persecutio, ita ut intra unum mensem, decem & septem millia coronarentur. *Richarii.* Monasterio Centula, sancti Richarii presbiteri & Confessoris.

Solus & unicus ex omni parte purus est codex *Heriniensis.*

De Cleto. VARIA LECTIO. Duos hæc potissimum articulos complectitur. Primò itaque non *Cleti*, ut receptissima & forte vera lectio exigit, sed *Anacleti* posuimus; eamque lectionem omnino Usuardinam arbitramur, ex Praten., Herinien., Tornacen., Pulsan., Munerat., & Antverp-majore, quibus accedunt plures alii inter Auctaria recensendi, qui constantissimè ita scribunt, licet codex primus corruptius, vel forte antiquiori modo habeat *Anencleti*, ultimus, litteras *Ana* fere erasas exhibeat. Falsam, ais, eam lectionem ex ipsomet verborum contextu, ubi aperte elucet contradictio, in, *qui secundus post Apostolum* &c. vel ut Florus, *tertius* (utrumque vario respectu intelligi potest) quæ ad *Cletum* dumtaxat, non item ad *Anacletum* referenda esse, series ipsa chronologica Romanorum Pontificum manifeste edocet. Recte, opinor, ex communiori sententia arguis, eamque existimo rationem fuisse, cur in posterioribus codicibus, expuncto *Anacleti*, inveniatur *Cleti*, ut Bedam scripsisse mox dicemus. At nos non ferit ea qualiscumque oppositio & contradictio, neque enim de rei veritate, sed de Usuardi lectione quærimus, quam ille, seu veram seu falsam, ex Adone, hic ex Romano parvo evidenter accepit, quæque proinde servanda à nobis fuit, tamquam germana & primigenia, exclusis codicibus, qui pro *Anacleti*, quacumque demum ratione aut auctoritate, restituendum censuerunt *Cleti*, quos in Auctariis recitabimus. *De Richario.* Articulus alter in ultima annuntiatione versatur, quam ita format Pratensis: *In pago Pontivo, sancti Richarii* &c. contra quam scribant reliqui ferme omnes, & nos legimus; *Monasterio Centula* &c. Consultus hac de re Castellanus, reposuit, *nihil in codice illo erasum esse*, ait, inquit in litteris datis VI Junii MDCCIX, clare apparet spatium unius lineæ relictum vacuum inter XXVI & XXVII Aprilis, impletum subinde alio tempore, ab eadem manu, sed atramento magis flavescente: *In pago Pontivo* &c. Hoc nobis sufficit, ut à genuinis etiam excludatur præfatus Pratensis cum Rosweydino & Antverp-majore, quos solos inter tot codices, ei conformes reperio: quod deinceps sæpe recurret.

Anacleti. OBSERVATIO. De *Anacleto*, aut *Cleto* & *Marcellino* nihil hoc die memorant codices Hieronymiani; nec uspiam alibi, quod sciam, aut *Cletus* aut *Anacletus*, cum *episcopi* aut *Papæ* titulo, toto eo Martyrologio reperiuntur. Beda, ut jam indicavimus, *Cletum* annuntiat, cui *Marcellum* pro *Marcellino* conjungit; perperam sane, utpote, qui de *Marcello* distinctissime egit XVI Januarii. Romanum parvum, hodierni laterculi scaturigo, *Anacleti* diserte meminit: *Romæ, Anacleti Papæ & martyris*, quod secutus Ado, elogium adjecit à Nostro ad verbum transumptum. Fateor equidem in Mosandri editione aliter legi, at ea tot erroribus inquinata est, ut pro genuina Adoniana censeri non possit. Notkerus, licet non ita presse Adonis verbis inhæserit, *Anacletum* tamen etiam, non *Cletum* hoc die nominavit: sed ipse de Cleto agit XIII *Julii*. Rabanus Bedam hîc deserit, imo ab omnibus Martyrologis dissentiens, *Cletum* celebrat XXIX *Aprilis*, *Anacletum* vero XI *Junii*. De nominum CLETI & ANACLETI Romanorum Pontificum facta à Græcis confusione, eruditè ad hunc diem disputavit Henschenius, antiquissimam tot seculorum in Ecclesia opinionem propugnans, secutus prudentissimam Baronii regulam, qua judiciosè statuit: *In his, quæ sunt Romanæ Ecclesiæ, majorem esse adhibendam fidem ejus alumnis, quam ceteris*; ex qua regula *Anacletus* à *Cleto* plane distinguendus est.

est. Contra vero critici recentiores multi, quos sequitur Tillemontius tomo 2 pag. 555 & alibi, *Cletum* ex Pontificum catalogis expungendum, vel, quod eodem recidit, utrumque in unum conflandum, acriter pertendunt, quorum sententiam alia via explicare conatus est Papebrochius, ut breviter expositum habes in Responsionibus ad art. 17, à num. 20. Legi & expendi argumenta pleraque omnia, etiam ea, quæ maxime urget Pearsonius, nec tamen moveor hactenus, ut ab Henschenii placitis recedam, aut cum Pagio ad annum CI num. 4 non censeam tutius esse, *in re incerta à communi opinione non discedere*; quamvis si ad Martyrologos, Bedam præsertim, Romanum parvum, Adonem & Usuardum attendamus, unus dumtaxat in sacris tabulis colendus proponatur, ut est etiam Wandelberti sententia inferius recitanda. Ego hîc neutram opinionem amplector, rem totam, Deo bene favente, ad XIII Julii, quo die *Anacletus* recolitur, accuratissime discussurus.

Marcellinum itidem annuntiat laudatum Romanum parvum: *Et Marcellini Papæ & martyris*: annuntiat etiam Beda cum elogio; ex Beda, Rabanus, qui non *Marcelli*, ut in nostra Bedæ editione male legitur, sed *Marcellini* scripsit, servato reliquo elogio, quod in Adonem, Usuardum & Notkerum transiit, sic tamen, ut soli posteriores, cum Adone, eam pericopen adjiciant de *Septemdecim martyrum millibus*, uno mense coronatis. Recurrit iterum tacta superius difficultas, de confusis Romanorum Pontificum nominibus in *Marcello* quoque & *Marcellino*, pro quorum identitate aliqui ex iis certant, qui *Cleti* & *Anacleti* distinctionem totis viribus evertere conantur. In eorum numero fuit Clar. Castellanus, ut patet ex ejus notatiuncula hoc die Martyrologio universali apposita. Ast hic in ultimis suis litteris, aliena manu ad me datis XXXI Januarii MDCCXI, plane retractavit, quæ de *Marcelli* & *Marcellini* prætensa identitate scripserat & hoc die & XVI Januarii; ut pluribus ibi ostendi. Atque ut iterum dicam, quidquid pugnet Pearsonius, *Marcellus* à *Marcellino* omnino separandus est, quod, si opus fuerit, operosius demonstrari poterit. Hîc ego me satis fecisse existimo, quod purum & simplicem Usuardi textum repræsentaverim. Quæ de Marcellino calumniati sunt Donatistæ, ita ab eruditis hodie ventilata sunt, ut hîc frustra idem saxum volveretur. An ejus martyrium satis certum sit, non pauci dubitant; vide Acta; Respon. Papebrochii ad art. XI, num. 48; Pagium ad annum CCCIV, num. XI, & Tillemontium tomo 5 à pag. 612, à quibus alia, Marcellino perperam tributa, excutiuntur. *Marcellini.*

De *Richario* Centulensi dicere supra cœpimus: notandum superest, eum ab Usuardo recte signari cum solo titulo *presbyteri*, male à Notkero ut *episcopus*, sine peculiaris loci designatione. Non ausim dicere, eum ex apographis Hieronymianis acceptum, tametsi in nonnullis adjectus videatur. Vita ejus ab Henschenio illustrata est, etiam relata à Mabilione sec. 2 Benedictino à pag. 187. Audiamus Wandelbertum, ipsum cum Cleto celebrantem: *Richarii.*

Sextaque Pontificis recolit certamina Cleti,
Richarioque nitet vitæ cultore beatæ.

AUCTARIA.

PRATEN. Jam notavimus, pro, *Monasterio Centula*, in eo legi: *In pago* &c. quod secuti sunt CODEX ROSWEYD. & ANTVERP-MAJ.

TORNACEN. Post textum purissimum, adjicit: *Ipso die, sancti Autharii confessoris.* Vide quæ de eo dicuntur inter Prætermissos.

PULSANEN. Ultima annuntiatione omnino caret. De cetero in reliquis satis purus est.

MUNERAT. Etiam cetera purus, in fine subdit: *Parisius, dedicatio sacræ cappellæ regiæ, sacris nostræ redemptionis insignis, mirifice a beato Ludovico rege ditatæ.* *Dedicat. capp. reg.*

ANTVERP., ROSWEYD., MAX-LUBEC, BELIN., GREVEN., & MOLAN. cum recentioribus passim, pro *Anacleti*, legunt *Cleti*.

LOVANIEN. Citatis similis, sic de Cleto scribit: *Qui cum annis septem rexisset Ecclesiam, martyrio coronatus, sepultus est juxta corpus beati Petri in Vaticano.* In reliquis purus est.

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Jam dictis addunt: *Hunc Cletum & Anacletum, Eusebius Cæsariensis & plures alii, pro eodem accipiunt. Sed Damasus in Cronica Pontificum Romanorum, quam scribit Hieronymo, ponit eos pro duobus, dicens Cletum fuisse Romanum, Anacletum autem natione Græcum.* De reliquo puri sunt, nisi quod primus Richario tribuat titulum *episcopi*. *De Cleto & Anacleto.*

CENTENLEN. Proprium patroni festum ita primo loco celebrat: *In pago Pontivo, cœnobio Centula, natalis sanctissimi patris nostri Richarii sacerdotis & fundatoris loci nostri, qui miræ abstinentiæ & incessabilis prædicationis sectator, longe lateque miraculis claruit, ac tandem Domino sibi revelante, vitam relinquens, cælestia regna conscendit. Romæ, sancti Cleti Papæ & martyris, qui persecutione Domitiani, martyrio coronatus est. Item Romæ, sancti Marcellini Papæ, sub Diocletiano cum tribus clericis decollati. Quo tempore tam sæva persecutio incanduit, ut intra unum mensem, decem & septem millia martyrum passi gestis scriberentur.* *De Richario.*

BRUXELLEN. *Romæ, sancti Cleti Papæ & martyris. Qui secundus post beatum Petrum rexit Ecclesiam, & sub persecutione Domitiani martyrio coronatus est, & sepultus juxta corpus beati Petri in Vaticano. Et fuit primus qui invenitur in suis litte-* *De Cleto.*

litteris posuisse, Salutem & Apostolicam benedictionem, commendavitque peregrinationes ad Sanctos & maxime ad limina sancti Petri: & qui illas impediunt vel dissuadent, execratur. De his & sequentibus facile est hodie judicium ferre. Ita pergit: *Romæ, sancti Marcellini Papæ. Qui cum Ecclesiam novem annos & menses quatuor rexisset, à Diocletiano compulsus, incensum posuit idolis. Postea Synodo facta, seipsum condemnavit, & pergens ad Diocletianum, se Christianum confitens, pro fide Christi cum Claudio, Cyrino & Antonino capite truncatus est. Quo tempore magna fuit persecutio, ita ut* &c. *Item Trecas, sanctæ Exuperantiæ virginis. Apud Rasbacum, sanctorum Auchatii & Algæ conjugum, parentium Adonis, Radonis & Audoenii archiepiscopi Rothomagensis.* Vide Prætermissos. Item ad finem in margine additur: *Et translatio sancti Modoaldi archiepiscopi Trevirensis.* Natalis est XII Maii.

De Marcellino.

Exuperantiæ.

Auchartii & Algæ.

Translat. Modoaldi.

HAGENOYEN. *Romæ, natale beati Cleti Papæ. Qui cum septem annis rexisset Ecclesiam, passus est sub Nerone cæsare.* Patet hallucinatio. *Hic constituit viginti quinque presbyteros in urbe Romæ & peregrinationem ad sanctum Petrum commendavit.* Sequitur discordiæ conciliatio: *Item Romæ, sancti Anacleti Papæ & martyris, qui cum rexisset Ecclesiam annis novem, mensibus duobus, passus est sub Traiano imperatore. Hic constituit in Missa dici, Pax vobis, episcopis; &, Dominus vobiscum, simplicibus sacerdotibus. Et responderi utrique, Et cum spiritu tuo, & Amen. Ipso die Romæ, sancti Marcellini Papæ & martyris. Qui primo propter persecutionem timidus effectus est, idolis thura obtulit, & postea coram* CXL *episcopis pœnituit, & seipsum Diocletiano ad perimendum obtulit, qui cum Claudio, Cyrino & Antonio fecit eum capitalem subire sententiam. Quo tempore fuit* &c. De Richario, pure. *In Italia, sanctæ Tytæ virginis.* Puto, *Zitam* Lucensem indicari, de qua in Actis die sequenti. *In nigra silva, sancti Trutperti martyris.*

Cleti.

Anacleti.

Marcellini.

Tytæ.

Trutperti.

AQUICINCT. Pro *Cleti*, ut alii habent, legit nobiscum *Anacleti.* Et pro, *mensibus quatuor*, legit, *tribus.*

VICTORIN. Pro *martyrum millibus septemdecim*, habet *septem & viginti.*

AMBIAN. *Cœnobio Centulæ, natalis sancti Richarii confessoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Anacleti Papæ & martyris, secundi post beatum Petrum. Marcellini Papæ & martyris cum ceteris.*

AUGENSIS, monasterii sancti Laurentii: *Ipso die, sancti Autharii confessoris.*

Autharii.

In VATICAN. num. 5949. De Richario, nihil. Adjicitur: *In Africa, sanctorum Victoris, Victoris Siricii, Honorati.* Videntur ex Hieronymiano & *sociorum.* aliquo accepti.

UGHELLIAN. Legit etiam *Anacleti*, non *Cleti.*

STOZZ. *Apud Rabascum, sancti Auchari & sanctæ Agiæ ejus conjugis, & filiorum ejus Adonis Auchartii & Redonis, inter quos fuit natus Augdonus* [Audoë- & *Agiæ.* nus] *Rotomagensis episcopus, ab eodem patre & matre.* Corrupta & intorta aliqua, de quibus vide indicem Prætermissorum.

CODEX BELNEN. S. Mariæ: *Belno castro, exceptio sanctorum Flocelli & Hernai; è quibus gloriosus Christi athleta Flocellus, sicut passio ipsius & Hernæi. scripta testatur, à fidelibus Christianæ religionis cultoribus, in villa Durrunnensi, quæ est in pago Constantino, digna veneratione sepultus, & à Deo magnis est virtutibus clarificatus; sed cum invalescente gentilium furore, eo in loco debiti honoris religione, sanctissima membra carerent, à quibusdam prædicti castri militibus, pariter cum beato Hernæo, Cenomanensi abbate reverentissimo, in villam Rufianam transportati, signis & virtutibus claruerunt. Inde, divina disponente misericordia, Othonis comitis tempore, in Belnenium translati sunt, ibique usque nunc, fideliter poscentibus, pro quibusque necessitatibus, clementi pietate securrunt.* Vide quæ de his dicuntur in indice Prætermissorum.

Floscelli & Hernæi.

EDITIO LUBECO-COL. De Cleto habet, sicut codd. mediæ notæ supra. Sequitur: *Item Romæ via Salaria, sancti Marcellini* &c. fere ut in textu. Deinde: *Trecas, sanctæ Exuperantiæ virginis. In pago Ponthino, monasterio Centula, sancti Richarii, presbyteri & confessoris.*

Exuperantiæ. Richarii.

GREVEN. *In Africa, sanctorum Honorati, Pauli, Maximi & Apollonii. Item sanctorum Aurelii, Leonidis, Viri, Cirici, Guidei.* Nomina iis aptanda sunt martyribus, qui in Hieronym. enumerantur. *Item beatæ memoriæ Frederici episcopi Leodiensis & martyris* Remittitur ad XXVII Maii. *Trecas, S. Exuperantiæ virginis.*

Honorati & sociorum.

Frederici.

MOLAN. *Eodem die, apud Legiam, sancti Floriberti episcopi ejusdem loci & confessoris.* Obiit XXV Aprilis. *Parisiis, dedicatio sacræ cappellæ* &c. ex MUNERATO. *Viennæ, sancti Clarentii episcopi & confessoris.* De eo heri. Sequitur minoribus typis: *Sancti Basilei episcopi Amaseæ, cujus martyrium scribit Joannes presbyter Nicomediæ.* In editionibus aliis: *Eodem die, apud Legiam* &c. De Clarentio, idem. *Trecas, sanctæ Exuperantiæ virginis. Die vigesima sexta, sancti martyris Basilei, episcopi Amaseæ. Parisiis, dedicatio* &c. Ut jam diximus ex MUNERAT acceptum esse.

Floriberti. Dedicat. capp. reg. Clarentii. Basilei. Exuperantiæ.

V *Kal.* *Die* 27.

Anastasii. ROmæ, depositio beati Anastasii Papæ, de quo sanctus Hieronymus venerabili testatur eloquio, quod ejus vita diuturna mundus immeritus sit frui. APud Nicomediam, natalis sancti

Anthimi. Anthimi episcopi & martyris, qui persecutione Diocletiani ob confessionem Christi, ut in historia ecclesiastica descriptum est, martyrii gloriam capitis obtruncatione accepit. Secuta est quoque illum universa penè gregis sui multitudo, per eamdem martyrii viam, quorum alios judex gladio obtruncari, alios ignibus conflagrare, alios naviculis

Castoris. impositos pelago immergi fecit. Tarso Ciliciæ, sancti Castoris.

Puri sunt *Praten.*, *Herinien.*, *Antverp-maj.*, *Rosweyd.*, *Munerat.*, *Greven.*, & *Molan.*

VARIA LECTIO. In Molano ante, *Hieronymus*, deest appellatio, *Sanctus*. Reliqui in textu, *Hieronimus*, ut scribunt Pratens. Munerat. Greven. &c. De, *Iheronimus* vel *Ieronymus* & id genus aliis, non est operæ pretium pluribus agere; uti nec de, *Nichomediam*, *hysloria*, *Antimi*, *Anthymi* &c. Notabilior est Munerati error, dum scribit *ut in historia legitur*, pro eo quod in laterculo recte posuimus, *ut in historia ecclesiastica descriptum est*. Sic codex Rosweydi sensum vitiat, pro, *quorum alios*, legens, *quos alios*. *Conflagrare* habent Pratens. & Munerat. & ita opinor legisse Usuardum, potius quam *conflagrari* ut Herinien. & Antverp-maj. forte ex Adone. Utrumlibet selige, per me licet. At nimium sapuisse existimo Rosweyd. Greven & Molan. qui substituerunt *concremari*. Constructionem denuo mutat Muneratus, à reliquis omnibus deflectens, scribensque, *in pelago mergi fecit*, pro, *pelago immergi fecit*. Sunt qui *Tharso* scribant cum Munerato & Molano, melius in textu ex aliis. Mira in Heriniensi commixtio duarum vocum, *Tarso Ciliciæ*, in, *Thessalonicæ*, amanuensis, ni fallor, oscitantiâ, qui vocibus media fere parte confusis aut corruptis, ansam alteri reliquerit, male supplendi cetera atramento recentiori.

OBSERVATIO. *Anastasium* Pontificem primus in sacros Fastos retulit auctor Romani parvi: *Sancti Anastasii Papæ*. Secutus est Ado, sed, quod mirere, nullo eum ornavit encomio; solum addens, quod *sederit annos tres, dies decem*. Diligentior fuit Rabanus, quem hîc Notkerus, ut alias sæpe, ad verbum descripsit, insertis etiam citatis Adonis verbis. Quæ igitur in Anastasii laudem breviter sed nervose textus exprimit, Usuardi nostri propria censeri debent. Plura in Actis ex Hieronymo & aliis ab Henschenio diligenter exquisita, suggeruntur. *Anthimus Nicomediensis* in apographis Hieronymianis memoratur, sed aliter Romanum parvum annuntiat, *innumeramque* jungit *martyrum multitudinem*. Porro Anthimo & sociis elogium concinnavit Ado, ex quo præcipuos tantum flosculos decerpsit Noster, ut ex utriusque textus collatione, clare perspicies. Verosimillimum est ex Rufini Eusebio lib. 8 cap. 6, desumptum ab auctore Romani parvi *Anthimum*, eique hunc diem pro arbitrio assignatum, ut de aliis, eodem primo Diocletiani furore crudelissime necatis, alibi non semel dicitur. Eusebii verba in Actis referuntur, quæ vere insignis martyris & innumerabilium sociorum triumphum denarrant, quibus addi possunt, quæ à Lactantio præclare scripta sunt, ex quo & aliis historiæ seriem exponit Tillemontius tomo 5 à pag. 23, nulla habita ratione Actorum particularium, Latine & Græce à nobis editorum, quæ ab eruditis recentioribus non magni æstimantur, nec à Ruinartio admissa sunt, qui solum Eusebium sequitur pag. 320. Metricum Wandelberti elogium Anthimum cum Anastasio memorat: *Anastasii.* *Anthimi.*

Quinta Anastasium Papam celebramus: eidem
Anthimus antistes digna virtute cohæret.

Castor Tarsensis primum locum occupat in citatis Hieronymi apographis, unde eum, procul dubio, Usuardus accepit; & solum quidem, ut probatissimi codices nostri cum Notkero ad oculum demonstrant. Alii secundæ notæ codices, ut Antverp. & Max-Lubec. Belinus & multi, in Auctariis citandi, *Stephanum* Castori connectunt, & loco & tempore, nisi vehementer fallimur, plane distinctum; hoc nimirum Tarsi, Stephano Nicomediæ coronato, quemadmodum diserte ferunt laudata Hieronymiana, apud Florentinium. Non ignoro, Henschenium aliter in actis posuisse, ut se conformaret Baronio, Belinum forte & Maurolycum secuto. At non dissimulat ibidem Henschenius, quid sibi magis verosimile videatur. Ego certe antiquissimorum Martyrologorum & codicum auctoritatem, Belino & Maurolyco longe præferendam censeo. Hæc obiter, occasione connexionis illius, textui nostro contrariæ, dicta sunto. De vera & simplici Usuardi lectione, non video quidquam dubitari posse. *Castoris.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Textum mutilat, expuncta parte elogii B. Anthimi, incipiendo à, *quorum alios* &c. cetera purissimus est.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Post *Castoris*, addunt, *& sancti Stephani martyris*.

PULSANEN. Et in parte elogii B. Anthimi, & in ultima annuntiatione deficit.

LOVAN. Etiam mutilus est in elogio Anthimi. Porro *Stephanum Castori* conjungit. *Stephani.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Post, *immeritus sit frui*, interserunt: *Hic constituit, ne quis sine sui licentia Episcopi ad clericatum ascendat, & ne quis sedeat, cum sacra Euangelia in ecclesia recitantur*. In fine: *Tharso Ciliciæ, sancti Castoris & sancti Stephani martyris*. *De Anastasio* *Stephani.*

CENTULEN. *Romæ, sancti Anastasii Papæ & confessoris. Nicomediæ, sancti Antimi episcopi & martyris, cum quo de clero & populo multi coronati sunt. Tarso Ciliciæ, sancti Castoris*. In hac annuntiatione purior est quam codices proximè citati. *Textus contractus.*

De Anastasio Bruxellen. De Anastasio, aliis verbis sic inserit: *Hic constituit, nequis sedeat, sed stet, dum sacra Euangelia in ecclesia recitantur.* In Anthimo, nonnihil ex Adone interpolatus est. In fine: *Stephani.* *Tarso Ciliciæ, sancti Castoris & sancti Stephani martyrum.*

Hagenoyen. Primo loco de Anthimo, satis pure. Sequitur: *Tarso Ciliciæ, passio sanctorum* *Stephani.* *martyrum Castoris & Stephani. Romæ, depositio sancti Anastasii Papæ, qui quadragesimus post beatum Petrum erat, de quo sanctus Hieronymus* &c. fere ut supra. *In territorio Lomovicensi* [Lemo- *Alpiniani.* vicensi,] *sancti Alpiniani confessoris.* Vide Acta.

Aquicinct. Post *frui*, sic subdit: *Hic constituit, ut quotiescumque Euangelia sancta recitaren-* *De Anastasio* *tur, sacerdotes non sedeant, sed curvi stent. Et constituit, transmarinum hominem in clericatum non suscipi, nisi quinque episcoporum designaretur chirographis. His ultramarinorum in legitimos damnavit ordines.* Puto legendum esse *inlegitimos*, seu *Stephani.* *illegitimos.* In fine, pro *Castoris*, habet *Pastoris*, additque, *& Stephani martyrum.*

Victorin. & Reg. Suec. num. 130. In fine: *Victoris &* *In Ægypto, sanctorum Victoris, Maximi & Mar-* *sociorum.* *tini.* Potius *Marciani.* Quibus in Hieronym. adduntur *Paulus, Germanus* & alii sex.

Matric-Cartus-Ultraject. De Anastasio, fere habet, ut est in textu. Tum: *Anthimi episcopi cum socius, de grege suo martyribus.*

Vatican. num. 5949. In fine adjicit: *Ur-* *Ursicini.* *sicini*, cum longa narratione de sancto Vitale. De Ursicino vide in Actis in Castore & Stephano. Rursus de eodem & Vitale die sequenti.

Ughellian. In fine: *Et sancti Stephani Stephani.* *martyris.* Ut supra Antverp. Max-Lubec. &c.

Altemps. Ad *Castoris*, adjectum, *& sancti Stephani.* *Stephani.*

Strozz. *Castoris & Stephani. Apud civitatem Fulginatem, sanctorum martyrum Eraclii, Justi, Eraclii & Mauri & Vitalis, qui sub Daciano præside marty-* *Sociorum.* *rium passi sunt.* In indice Prætermissorum Vitalis ad diem sequentem, tres alii Fulginates ad IV Maii remittuntur.

Editio Lubeco-Col. De Anastasio, post *De Anastasio* *frui*, subjungit: *Hic constituit, ne quis sine licentia sui episcopi ad clericatum ascendat. Et qui careret aliquo membro, non posset fieri clericus. Et ne quis sedeat, cum sacra Euangelia in ecclesia recitantur.* De Anthimo satis pure. In fine: *Tharso* *Stephani.* *Ciliciæ, sanctorum Castoris & Stephani martyrum.*

Greven. *In Lidia, sanctorum Genesii, Soda-* *Genesii &* *lis & Marini. Item sanctorum Hermetis, Victo-* *aliorum.* *ris, Germani. Apud Civilitanam urbem, sancti Pulionis lectoris & martyris.* De his distinctiora in Actis invenies. *Tarso Ciliciæ, sancti Stephani* *martyris. Romæ, Evellii martyris.* Remittitur ad XI Maii. *Civitate Altinensi, sancti Liberalis confes-* *Liberalis.* *soris.* Vide in Actis geminas ejus vitæ synopies.

Molan. In prima editione, post *Castoris*, lit- *Stephani.* teris Italicis immediate subdit: *Et sancti Stephani Liberalis.* *martyrum.* Dein typis minoribus: *Civitate Altinensi, sancti Liberalis confessoris.* Posteriores editiones, de Stephano, idem. Rursus minori characteres: *Civitate Altinensi, sancti Liberalis confessoris, ab Heliodoro episcopo nutriti, qui civitate Altino destructa, Tarvisium est translatus.*

Die 28.

IV *Kal.*

Vitalis. APud Ravennam, natalis sancti Vitalis martyris, qui cum corpus beati Ursicini sublatum, honestate debita sepelisset, tentus à Paulino consulari, post equulei tormenta, jussus est deponi in foveam profundam, & terra ac lapidibus opprimi, talique martyrio migravit ad Christum. Alexandriæ, sanctæ Theodoræ virginis, quæ sacrificare contemnens, cum esset in lupanar tradita, repente quidam ex fratribus nomine Didimus, miro Dei favore, illam eripuit, ac postea cum eâdem percussus, & simul coronatus est. Eodem die, Afrodisii, Carilippi, Agapii & Eusebii martyrum. In Pannonia, sancti Pollionis martyris.

Theodoræ & Didymi.

Aphrodisii & sociorũ. Pollionis.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Ursicii*, pro *Ursicini*, error est in Munerato; atque item *cum* honestate. In Pratensi & Belino redundat particula, *et* post *equulei.* Greven. autem & Molan. constructionem sic efformant: *Tentus* EST *a Paulino consulari & post* &c. Sed ea scribendi ratio codicibus omnibus Usuardinis & ipsi Adoni repugnat, quamvis recte sit ordinata. Librarii Herinienses oscitantia vocem *profundam* omisit. Belin. pro *deponi*, scripsit, *poni*; Munerat. *demitti.* Greven. & Molan. legunt, *ad Christum migravit.* Post *Theodoræ virginis*, inseruit Molanus, sed litteris Italicis: *De qua beatus Ambrosius.* Idem solus & forte melius scripsit *Didymus*, ut habet etiam Ado. Nos codicum nostrorum omnium lectionem retinendam censuimus. Antverp. & Max-Lubec. duas voces omittunt, nempe, *nomine Didimus.* In apographo nostro Pratensi legitur *Aphrodisii*, ceteri codices, *Afrodisii*, Belin. & Greven. *Affrodisii.* Cetera colligo, potius corrigenda quam notanda. *equule in, eculei, contempnens, Karilippi, Caralippi, Agapiti, Agapeti, Apollonii, Appolionis, sanctæ Apolionis* &c.

O. K.

OBSERVATIO. *Vitalis* martyr Ravennas, de quo in laterculo; Hieronymianis aut ignotus, aut præteritus est, aut studiose Gervasio & Protasio XIX Junii conjunctus: nam de alio, fortasse Pannonio, ibi indicato, nulla nobis quæstio. Beda positionem seu martyrii locum reticet. Romanum parvum rotunde enuntiat: *Ravennæ sancti Vitalis martyris, patris sanctorum Gervasii & Protasii.* His longiorem narrationem Florus adjunxit, aliam Rabanus, aliam Ado; Notkerus Rabanum & Adonem descripsit, Noster pauca decerpsit, stylo suo convenientia. Id vero notandum, Martyrologos illos, tametsi in elogiis suis non omnino conveniant, ex eodem tamen fonte hausisse omnes, nimirum ex passione, quæ seculo IX antiquior esse debuit; non tamen ea ætate composita, ut magnam fidem mereatur; certe Bedæ ignota fuisse videtur. Nec eam tuetur celebris epistola, quam Ambrosio suppositam plerique hodie fatentur. Pauca de Vitale Tillemontius tomo 2 pag. 75, plura in notis pag. 496. Nihil tamen obest criticorum de Actis censura; quo minus vetustissimum cultum probent certissima monumenta, inter quæ Frontonis Kalendarium, aliaque à Papebrochio in Actis producta: quibus consonat metricum Wandelberti encomium: *Vitalis.*

Quarta Vitalem Christi pro nomine cæsum
Commemorat, vitam meruit qui morte perennem.

Cur hac die apud laudatum Bedam & Rabanum legatur *Christophorus*, & apud Florum & alios *Eusicius*, haud equidem conjicio: in indice Prætermissorum ad proprios dies remittuntur. *Theodora* & *Didymus* à Romano parvo primum producti, ab Adone insigni elogio ex Actis contracto exornati sunt, quod rursus integrum transumpsit Notkerus, Usuardus vero breviori methodo rem complexus est; sic tamen, ut sua omnia & in hoc & in præcedenti encomio, ex Adone prorsus accepisse manifestum sit. Ceterum ita elogium ab Adone primùm contextum est, ut ipsa antiqua Acta genuina & proconsularia videre debuerit, & unà commiscere, quæ Sanctus Ambrosius de pari certamine Virginis Antiochenæ retulit libro 2. de Virginibus capite 4. An satis recte, necdum inter eruditos definitum invenio. Cum Baronio in Annalibus censuit Papebrochius, diversas esse Virgines, quemadmodum diversa statuuntur loca & tempora, quibus certasse referuntur; nec satis perspexit, an *Theodora hæc nostra*, coronæ martyrii particeps fuerit, cum id Acta non exprimant. A Papebrochii sententia non abhorret Tillemontius, dum passionis historiam Gallice explicat tomo 5 à pagina 244. Nihilominus Ruinartius inter sincera & selecta, admonitionem præmittit pagina 425, quâ tueri conatur eorum opinionem, qui *Ambrosianam virginem anonymam*, cum hac nostra *Theodora Alexandrina* confundendam existimant, quidquid suam Ambrosius *Antiochenam* appellaverit. Ego certe apud Ruinartium non reperio solutiones argumentis pares, nec video, cur idem divini amoris æstus plurium virginum tutandæ pudicitiæ servire non potuerit, ut de aliis recte ostendunt citati Papebrochius & Tillemontius. De duabus postremis annuntiationibus, id solum dicere possumus, ipsas Romano parvo ignotas, ad verbum ex præfato Adone descriptas esse, primitùs ex Hieronymianis eductas, quamvis variè immutata & male connexa videantur nomina, ut ex Actis intelliges. Nobis certum est, genuinam Usuardi lectionem in textu nostro repræsentatam. *Theodoræ & Didymi.* *Aphrodisii & sociorum.* *Pollionis.*

AUCTARIA.

RUrsus defectu laborant TORNACEN. & FULSANEN. In illo, abest elogium Theodoræ. In hoc vero, & Theodoræ elogium, & quæ sequuntur.

ROSWEYD. Textui puro subnectit: *Item Pamphili confessoris & episcopi.* Sulmonensis &c. *Pamphili.*

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Puri ferme sunt: sed interjiciunt verba Romani parvi, nempe: *Patris sanctorum Gervasii & Protasii.* Et post, *migravit ad Christum*, interponitur: *Ipso die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis.* *Valeriæ.*

CENTULEN. *Apud Ravennam, sanctorum Vitalis & Valeriæ martyrum, quorum filii beatus Gervasius & Protasius præclari martyres exstiterunt. Alexandriæ, sanctæ Theodoræ virginis, cum qua quidam frater nomine Didimus passus est. Ipso die, translatio S. Wigualoei abbatis. Item sanctorum Afrodisii, Carilippi, Agapiti & Eusebii martyrum. In Pannonia, sancti Pollionis martyris. Eodem die Mediolani, sancti Petri martyris ab hæreticis coronati.* Ab aliis passim recolitur XXIX Aprilis. *Translat. Wingualoei.* *Petri mart.*

ANTVERP-MAJ. Purus est in textu, sed in fine addit: *Eodem die, sancti Winwaloci abbatis.* De eo egimus III Martii. *Winwaloci.*

BRUXELLEN. In Vitale fere purus, secundo loco habet: *Et sancti Ursicini medici, sub prædicto judice passi. Ipso die, sanctæ Valeriæ, conjugis beati Vitalis.* Tum alia manu & recentiori atramento intruditur: *Et depositio sanctæ Monachæ* [Monicæ] *matris sancti Augustini.* Remittitur ad IV Maii. In Theodora & ceteris satis purus est. In fine adjicit *Item, translatio sancti Lamberti episcopi.* Vide diem natalem XVII Septembris. *Ursicini. Valeriæ. Monicæ. Translat. Lamberti.*

HAGENOYEN. In Vitale modice interpolatus est. Tum: *Eodem die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis martyris. Quæ quia jejunare cum idolola-* *De Valeria.*

Iolatris noluit, dicens se esse Christianam, finem vitæ verberibus sortita est. In Theodora, nonnulla adjicit satis nota. Denique: *Ipso die, sancti Affrodosii, Carilippi, Agapi & Eusebii martyrum.* Deest ultima annuntiatio de Pollione.

AQUICINCT. In fine: *Et sancti Winwaloci confessoris.* Jam diximus, de eo actum III Martii. *Winwaloci.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. In fine adjiciunt: *Item Alexandriæ, sanctæ Euphrosynæ virginis.* Vide XI Februarii. *Euphrosynæ*

DAVERON. *Beati Suingraloci abbatis.* Satis patet *Winwalocum* indicari, de quo supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Vitalis martyris & militis, qui fuit pater sanctorum Gervasii & Protbasii. Theodoræ virginis & Didymi, qui illam è periculo liberavit, & postea cum ea occubuit. Affrodisii martyris & aliorum. Translatio sancti Lamberti episcopi & confessoris.* *Translat. Lamberti.*

CODEX BIGOTIAN. signatus P 5. *In Pannonia, sancti Apollionis martyris.* Lege *Pollionis.*

REG. SUEC. signatus num. 148. *Monasterio, sancti Winwaloci.* Puto agi de *Blandinio.*

In VATICAN. num. 5949. Corrupte adjicitur: *Eodem die, Epii, Afrodisii* &c.

UGHELLIAN. Pro *Pollionis*, scribit *Apolionis.*

ALTEMPS. *In monasterio, S. Eburnensis ecclesiæ, translatio sancti Wlsini episcopi & confessoris.* An non indicatur *Wilfridus Eboracensis junior?* de quo in Actis XXIX Aprilis. *Translat. Wlsini.*

BIZUNTICEN. *Bellevalli, sancti Bernardi confessoris.* Hactenus nobis ignotus est, saltem ut Sanctus. Forte aliquis plura docebit. *Bernardi.*

EDITIO LUBECO-COL. De Vitale post textum interpolatum, adhuc addit: *Corpus vero ejus post translationem requievit Coloniæ Agrippinæ, in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ in Capitolio.* *De Vitale.*

Ipso die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis prædicti, quæ sacrificare noluit [nolens] *usque ad mortem etiam mactata fuit.* Reliqua textus satis pura sunt. Sequitur: *Apud Leodium, translatio sancti Lamberti, ejusdem loci episcopi & martyris. Cenomanis, translatio sancti Liborii episcopi & confessoris in Paderbornam.* Dies natalis est XXIII Julii, quo hodie de præcepto celebratur. *De Valeria.* *Translat. Lamberti.* *Item Liborii.*

GREVEN. *Victorini martyris, Victoris, Luciani, Victorini & aliorum.* Vide Acta. *Pamphili episcopi Corsinii.* Idem est qui supra *Sulmonensis. Item beatæ Valeriæ uxoris sancti Vitalis supradicti. Quæ sacrificare Valeriæ contemnens, usque ad mortem mactata, coronam martyrii adepta est. Apud Leodium, translatio sancti Lamberti episcopi ejusdem loci & martyris. Apud Paderbornam, translatio sancti Liborii episcopi Cenomanensis & confessoris.* *& sociorum. Pamphilii.* *Transl. Lam.* *Transl. Lib.*

MOLAN. *Item egressio Noe de arca. In Leodio, translatio sancti Lamberti martyris. Ipso die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis. Eodem die, elevatio sancti Amati episcopi & confessoris.* Vita dabitur XIII Septembris. *Lauduno clavato, translatio sanctæ Probæ virginis.* Vide Acta. Editiones aliæ, sic habent: *Ipso die, sanctæ Valeriæ* &c. *In Hispaniis, sancti Prudentii episcopi Tirasonensis & confessoris. Metis civitate, sancti Adelphi episcopi & confessoris. Die vigesimo octava, sanctorum martyrum Dadæ, Maximi & Quintiliani.* De his & Adelpho vide in indice Prætermissorum. *In Leodio*, & *Lauduno clavato*, ut supra. *Eodem die Duaci, elevatio sancti Amati, episcopi & confessoris. Ad hanc elevationem sacri corporis, quod perdiderant, Dominus reddidit multis sanitatem, videlicet ægrotis: lumen & auditum cæcis & surdis: inde vero viri prius confracti redierunt, nimirum exultantes, vestigia pedum admirantes. Item egressio Noe de arca.* Tum litteris minoribus: *Eodem die, martyrium sancti Paphnutii abbatis & quingentorum quadraginta sex, qui una cum ipso martyrium passi sunt.* Vide Prætermissos. *Molan.* *Item Noë de arca.* *Elevat.* *Amati.* *Translat. Probæ.* *Prudentii.* *Adelphi* *Dadæ &c.* *De elevat. Amati.* *Paphnutii & 546.*

III. *Kal.* *Die 29.*

Tychici. APud Paphum, sancti Tychici diaconi, discipuli beati Pauli. Hujus meminit in suis epistolis idem Apostolus, pronuncians eum fratrem carissimum ac conservum suum fore in Domino. In Numidia apud Cirtensem coloniam, natalis sanctorum martyrum Agapii & Secundini episcoporum, qui persecutione Valeriani, post longum exilium, apud præfatam urbem, in qua tum maximè gentilium rabies ad tentandam justorum fidem inhiabat, ex illustri sacerdotio effecti sunt martyres glorioši. Passi sunt in eorum collegio Emilianus miles, Tertulla & Antonia, sacræ virgines, & quædam mulier cum suis geminis. *Agapii, Secundini & aliorum.*

Puri sunt soli *Praten. Herinien. Antverp-maj. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Tychici* cum Praten. & Molano. Et ita vere scribendum esse nemo diffiteri potest; quasi dicas *Fortunatus*, sed hîc Grammaticas quæstiones enodandas non suscipimus, citatos codices, ut probatiores secuti sumus. Fateor tamen in Pratensi sic scriptum esse, ut dubium maneat, sitne prima littera T. an C. Herinien. cum aliis legit *Tichici*, pejusGreven. *Titici*, pessime Antverp-Maj. *Tjti.* Idem codex omisit particulam *in*, ante *Domino*; Molanus *fore. Cirthensem* habent Greven. & Antverp-Maj. Molan. *Circensem.* Secutus sum Praten. Herinien. &c. *Secundii*, pro *Secundini*, error est in Antverp-Maj. Ubi iterum *collegio*, pro *sacerdotio. Temptandam* habet etiam Herinien. *Glorioši Martyres* legunt Greven. & Molan. Et primus etiam supra, *sancti Pauli discipuli. Emilianus* legunt omnes, excepto solo Molano, qui *Æmilianus*; ut plerumque solet nonnulla pro suo arbitrio corrigere, præsertim in diphthongis &c.

OBSER-

OBSERVATIO. *Apud Paphum, Tychici Apostolorum discipuli.* Verba sunt Romani parvi, ex quo utraque hodierna annuntiatio profluxit, inde nimirum per Adonem, à Nostro accepta. Cur hoc potius die quam altero hic sanctus recolatur, puto ab auctore Romani parvi pro mero libitu determinatum. Quæ vero ex ipso jam citavimus, nullo ferme apice immutato, transumpsit Ado & ex hoc Notkerus. Ast Usuardus breve ex Pauli epistolis, præsertim ad Coloss. cap. ultimo, compilavit elogium, quale in laterculo exhibemus. Brevis de Tychico Henschenii commentarius, ex aliis epistolarum Pauli locis, ea colligit, quæ Tillemontius tomo 1 in vita Apostoli, propriis locis inseruit. Plura de ipso memorant Græci, quibus quadrat Henschenii nostri observatio; nempe, *testimonia è sacris litteris assumpta, tam altum de Tychico ingenuisse sensum, ut cum variis urbibus videatur præstitisse beneficium fidei propagandæ, plures eum inter primos suos episcopos crediderint fuisse.* Sed nobis sufficit Latinorum nostrorum Martyrologorum difficultates explanare. *Tychici.*

Agapius & Secundinus etiam à Rom. parvo, ut diximus, sumpti sunt. Elogium novis circumstantiis distinctum, ex Actis *Mariani & Jacobi*, de quibus die postera, adjunxit Ado, ex hoc Notkerus, satis ornate & eleganter. Usuardus autem, quidquid habet, inde ad verbum accepit, ita ut mirum sit, voces pauculas ab eo fuisse prætermissas. Ceterum tota ea martyrum classis ideo in Actis hodie prætermittitur, quod eorum gesta cum *Mariani & Jacobi* triumpho connexa sint, ut ibi die XXX legi potest. Satis nobis est purus & simplex Usuardi textus. Qui totam cohortem contemplari cupit, Henschenium adeat præfato die, quo præclarissima omnium Acta illustrantur; à Ruinartio etiam edita & novis observationibus explicata à pag. 224; Gallice autem à Tillemontio tomo 4 à pag. 215, ubi recte advertit, eorum festivitatem probabilius recolendam VI Maii; quo in Kalendario Carthaginensi referuntur *Jacobus & Marinus*, alias *Marianus*, ut dicemus die sequenti. Ex quo iterum colligas, auctorem Romani parvi, hisce etiam martyribus, à reliqua turma avulsis, arbitrarium diem consecrasse. Interim hodiernos episcopos sic metricè canit Wandelbertus: *Agapii, Secundini & sociorum.*

Tertia Pontifices ara meritisque dicatos
Agapum, pariterque Secundinum veneratur.

AUCTARIA.

TORNACEN. Hic denuo contractior, post, *episcoporum*, immediate subdit: *Qui ex illustri sacerdotio*, omissis intermediis, *qui persecutione Valeriani, post longum exilium, apud præfatam urbem* &c.

PULSANEN. In prima annuntiatione satis purus, secundo loco habet: *Apud Alexandriam, sanctæ Euphrosynæ virginis.* Sequitur: *In Numidia* .... usque ad, *episcoporum*, inclusive. *Euphrosynæ.*

ANTVERP. Post textum: *Item translatio sancti Roberti, primi Cistercienſis abbatis.* *Translat. Roberti.*

MAX-LUBEC. *In territorio Lingonensi, apud Molisimum* [Molismum] *beati Roberti primi abbatis Cisterſii.* *Roberti.*

MUNERAT. Etiam in fine: *Apud Mediolanum, sancti Petri martyris, Ordinis Fratrum Prædicatorum.* In multis aliis recentioribus codicibus celebratur, sed nusquam copiosius quam in LEYDEN. & FLORENTINIS. *Petri Martyris.*

ROSWEYD. Itidem post textum: *In Tuscia Torpetis martyris, ministri Neronis.* Celebrius colitur XVII Maii. *Torpetis.*

LOVANIEN. Purus est usque ad, *martyres glorioſi.* Cetera omittit, substituitque: *In territorio Lingonensi, apud Molismum, beati Roberti confessoris, primi abbatis Cistercienſis. Ipso die, in territorio Mediolanensi, passio sancti Petri, de Ordine Prædicatorum.* *Roberti.* *Petri.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post textum satis purum, eadem prorsus cum LOVAN. Auctaria subnectunt.

LEYDEN. Textui puro adjicit: *In territorio Lingonensi, apud Molisonum, beati Roberti confessoris, primi abbatis Cistercienſis. Ipso die in territorio Mediolanensi, passio sancti Petri, de Ordine Prædicatorum, qui cum per partes Italiæ, contra viros* [virus] *hæreticæ pravitatis verbum Dei longe lateque prædicasset, tandem gladio hæreticorum interemptus est.* *Roberti.* *Petri.*

ULTRAJECT. ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt: *In territorio Mediolanensi* &c. ut jam ex LEYDENSI retulimus. Sequitur textus satis purus. In fine autem: *In territorio Lingonensi* &c.

CENTULEN. *In Thuscia, sancti Torpetis martyris. In Papho, Tythici Apostolorum discipuli. In Numidia apud Circensem Coloniam, sanctorum Agapiti & Secundini episcoporum.* *Torpetii.*

BRUXELLEN. Post textum fere purum, subdit: *In territorio Lingonensi* &c. Tum: *In territorio Mediolanensi* .... etiam ut supra. Denique: *Alibi Germani episcopi.* An non *martyris Alexandrini* vel *Nicomediensis*? *Germani.*

HAGENOYEN. In textu satis purus, adjicit: *In territorio Lingonensi, in monasterio Mollismensi, sancti Ruberti abbatis.* Sequitur longa de Petro martyre historia, melius in Actis legenda. In fine: *Item in monasterio Cluniacensi, sancti Hugonis abbatis.* *Roberti.* *Hugonis.*

AQUICINCT. Post, *geminis*, addit: *Et sancti Germani Germani episcopi.* Deinde recentiori manu: *Eodem die, in Burgundia, sancti Roberti abbatis.* *Germani.* *Roberti.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130: *Apud Cluniacum, transitus sancti Hugonis abbatis.* *Hugonis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Petri martyris. Hugonis abbatis Cluniacensis. Roberti primi Cistercienſis abbatis. Titici diaconi, discipuli Apostolorum. Agapii & Secundini martyrum cum sociis.*

CLUNIACEN. *Eodem die, apud Cluniacum, natalis beatissimi Hugonis, piissimi patris monachorum, cujus vita multis virtutibus est declarata.* *De Hugone.*

Euphrosynæ VATICAN. num. 5949. Primo loco: *Translatus sanctæ Euphrosynæ virginis.*

UGHELLIAN. *Eodem die, depositio beatissimi Roberti, primi Cistercienſis abbatis. Mediolani, passio beati Petri martyris.* Hoc ultimum fuit rubrica ab ipso scriptore cancellatum, & scriptum ad diem sequentem, ut notavit Papebrochius, ipsius codicis oculatus inspector & collator.

Roberti. *Petri.*

ALTEMPS. *In Britannia, translatio sancti Eadmundi regis & martyris.* Remittitur in Actis ad diem natalem XX Novembris. *Petragoricas, sancti Frontasii martyris.* In Actis retrahitur ad II Januarii. *Et Torpetis martyris.* De quo supra.

Translat. Edmundi. *Frontasii.*

FLORENTIN. Primo loco: *Romæ, sanctæ Catharinæ Senensis virginis, Ordinis Prædicatorum, annulo Jesu Christi & magnis revelationibus decoratæ. Romæ occubuit, ibique sepulta est in ecclesia sanctæ Mariæ ad Minervam. Pius vero Papa* II *eam catalogo Sanctorum adscripsit. Ipso die, apud Mediolanum, passio sancti Petri martyris, patria Veronensis, Ordinis Prædicatorum, cujus vita, constanti contra hæreticos prædicatione, ac miraculis claruit. In Tuscia civitate Pisa, sancti Torpetis martyris. Quem Cæsar Nero verberibus afflictum, extra prædictam urbem duci & decollari fecit & ita migravit ad Christum. In territorio Lingonensi, in monasterio Molismensi, sancti Roberti abbatis Cistertiensis. Apud Ravennam, sancti Liberii archiepiscopi. Cœnobio Cluniaco, S. Hugonis abbatis.* Nonnulla quandoque in hisce codicibus, inter se & cum GREVEN. collatis, discrepantia occurrit, quæ cum non satis distincte ab Henschenio descriptore notata sit, fieri facillime potest, ut nonnumquam alterius verba, alteri perperam, sed innoxie, à nobis tribuantur, quod etiam in præfatione præmonuimus.

Catharinæ Senensis. *Petri Martyris.* *Torpetis.* *Roberti.* *Liberii.* *Hugonis.*

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris: *Apud Avenniacum, sancti Gumberti regis.* Melius in Actis *Gondebertus* appellatur, non *rex*, sed *martyr.*

Gumberti.

EDITIO-LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, translatio sancti Annonis archiepiscopi & confessoris. Quæ statim post decessum ejus facta est, de civitate Coloniensi in montem Sibergensem. Sed post obitum ejusdem sanctissimi viri anno tricesimo octavo, & anno Domini millesimo octogesimo tertio, per venerabilem Joannem presbyterum, sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalem, & Petrum, Lunensis ecclesiæ episcopum, solemniter ac reverenter est in capsam ad sanctuarium locatus.* De Petro, fere ut LEYDENSIS supra. Sequitur: *Romæ, sanctæ Katharinæ virginis. Hæc de civitate Senensi oriunda, in adolescentia sua habitum de pœnitentia S. Dominici assumens, & crebris miraculis & doctrinis clarens, anno ætatis suæ tricesimo tertio Romæ quievit, sepulta in ecclesia sanctæ Mariæ supra Minervam. Dominus autem Pius* II *Papa, qui eam Sanctorum catalogo adscripsit, mandavit festum ipsius prima Dominica Maii perpetuis temporibus solenniter celebrari.* Vide Acta. Sequitur textus satis purus. Tum de Roberto &c. *Eodem die, beatorum Ursionis & Maurilii confessorum.* In Prætermissis ad proprios dies rejiciuntur. *In Britannia, castro Beatricis, translatio sancti Edmundi regis & martyris. In Tuscia, sancti Torpetis martyris.* De his superius abunde dictum est.

Translat. Annonis. *Catharinæ.* *Ursionis & Maurilii.* *Translat. Edmundi.* *Torpetis.*

BELIN. In fine: *Eodem die, apud Mediolanum, sancti Petri martyris, de Ordine fratrum Prædicatorum. Cœnobio Cluniacho, beatissimi Hugoni* [2 editio *Hugonis*] *abbatis.*

GREVEN. *In Tuscia, sancti Torpetis martyris, qui jubente Silvio foras civitatem Pisanam ductus, decollatione capitis martyrium complevit. Hujus tamen solemnitas* XVI *Kal. Junii festivius recolitur. In Africa, Grati cum aliis sex. In territorio Mediolanensi, sancti Petri presbyteri & martyris, Ordinis Prædicatorum. Qui in virginitate Christo serviens, cum per partes Italiæ &c. In Alexandria, Germani presbyteri. Nicomediæ, Prodoci diaconi. In Perusio, Valenti, Grati & Prodenti.* Vide Acta. *Leonis episcopi & confessoris, qui in Samo insula primum quievit, ac deinde Veneti illuc applicantes, miraculo admoniti, sancti corpus secum asportaverunt. Maxentii confessoris. Viti confessoris. Ursionis & Maurilii confessorum.* Vide Prætermissos. *Item Urbani. Eodem die, beati Hugonis abbatis Cluniacensis, magnæ sanctitatis viri, qui à beato Odilone educatus, eidem in regimine dignus successor fieri meruit. Item, sancti Roberti abbatis & confessoris. Hic cum esset abbas in monasterio Cluniacensi, divino spiritu excitatus, regulam districtius servare cupiens, cum aliquot ejusdem zeli fratribus egressus, monasterium & Ordinem Cistercienſem inchoavit anno Domini* MXCVIII *claruſque vita & miraculis quievit in pace. Autisiodori, sancti Mariani monachi & confessoris.* Estne hic *Marianus Scotus?* quis alius hac die sit, nescio. *Romæ, depositio sanctæ Katharinæ de Senis virginis. Quæ in adolescentia sua habitum* &c. ut supra. *In Britannia, castro Beatricis* &c. *Item, beatæ memoriæ Petri Faverii, Ordinis Cartusiensis, Prioris domus sanctæ Crucis in Urbe. Hic cum in extremis laboraret, & ab antiquo adversario pene in desperationem præcipitaretur, per gloriosam Dei genitricem sibi apparentem liberatus, tunc spiritum Deo reddidit, cum in Litania diceret: Omnes Sancti qui hîc adestis, orate pro nobis. Ipsos enim Sanctos, quos ipse præsentes aspiciebat, cum magna exultatione, digito elevato, demonstrabat.* De hoc nihil in prima editione. Videsis Prætermissos.

Grati &c. *Petri M.* *Germani.* *Prodoci.* *Valenti &c.* *Leonis.* *Maxentii.* *Viti.* *Ursionis &c.* *Urbani.* *Hugonis.* *De Roberto.* *Mariani.* *Catharinæ.* *Petri Faverii.*

MOLAN. *Eodem die, apud Mediolanum* &c. fere ut LEYDEN. *Cœnobio Cluniaco, beatissimi Hugonis abbatis. In territorio Lingonensi* .... ut ibi. *Et depositio sancti Prudentii.* Ponitur hîc absque titulo aut *martyris* aut *confessoris*, sed nisi fallor, non alius indicari potest, quam *Prudentius* ille, qui inter *Nicomedienses* martyres primum locum obtinet, ex qua eadem turma male colitur *Prodocus*, recte *Urbanus* apud GREVENUM: vide Acta. In editionibus aliis, de Petro, ut jam non semel dictum est. De Catharina itidem usque ad, *super Minervam.* Tum addit: *Differtur autem ejus festivitas in Dominicam diem post inventionem sanctæ Crucis.* Notissimum est stabili jam cultu festivitatem ejus recoli die XXX Aprilis, *Petrum* vero *Martyrem* hoc die. De Roberto & Hugone ut supra. *Die vigesima nona, sanctorum novem martyrum in Cyzico.* Vide propria singulorum nomina in Actis nostris, accepta ex menologiis Græcorum, quorum verba recitat Henschenius in brevi suo commentario. *Et sancti Mennonis thaumaturgi.* Et hic etiam ex monumentis Græcis desumptus est, sed hoc die perperam consignatus, cum ad XXVIII Aprilis pertineat, ut in Actis invenies. *Eodem die, festivitas sanctæ Avæ virginis.* Et minoribus typis: *Quæ in Dononio quievit, non canonizata.* Vide quæ de ea supersunt, ab Henschenio collecta, ubi Molani observationem explicat, circa anniversarias preces pro ipsa Dononii persolvi solitas, quæ nec Avæ nec aliorum Sanctorum, quibus simili officio parentatum novimus, cultui quidquam præjudicant. Vide tomo 1 Junii pag. 810. num. 4.

De Petr. M. *Hugonis.* *Roberti.* *Prudentii.* *Mart. 9.* *Mennonis.* *Avæ.*

Pridie

Pridie Kal. *Die* 30.

APud Lambesitanam urbem, natalis sanctorum martyrum Mariani lectoris & Jacobi diaconi, quorum prior, cum jam pridem infestationem Decianæ persecutionis in confessione Christi evicisset, iterum cum carissimo collega tentus est. Deinde post dira & exquisita supplicia, divinis revelationibus mirabiliter secundò confortati atque allevati, novissimè cum multis aliis gladio consummati sunt. *Mariani & Jacobi.*

Civitate Sanctonas, beati Euprobi martyris, quem sanctus Clemens, pontificalis ordinis gratia consecratum, direxit in Gallias, peractaque prædicatione, ob Christi testimonium, illiso capite, victor occubuit. *Eurtopii.*

Puri sunt *Praten. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. In Munerato sensum obscurum facit omissio vocis, *prior*. Belini vel ejus typographi error est, *infestinationes*, item *Datianæ*, quod etiam habet Munerat. Codices nonnulli scribunt *clarissimo*, at ipsa, ni fallor, constructio exigit *carissimo*, ut legunt Praten. Herinien. Tornac. &c. cum Adone. Et sic etiam *allevati*, non *alleviati*, ut multi codices habent. *Novissime tamen*, in solo Munerato est; satis patet vocem *tamen* redundare. *Santone*, pro *Sanctonas* scripsit Belinus. Et hæc quidem satis clara sunt. Major quæstio est, legendumne *Euprobi*, ut nos in textu reliquimus, an potius *Eutropis*, ut habet Ado, vel *Eutropii*, ut Acta & codices passim. Pro lectione nostra stant codices vetustissimi, Praten. Herinien. & Tornacen. quorum auctoritate, etiam cum errant, potissimum nitimur. Male legit Molanus, quem *cum* sanctus, alii pejus *direxisset*, pro *direxit*, quæ sensum perturbant. In Belino est *Galliam*, omissa particula *in*, ubi male adjicitur *demum*. Greven. & Molan. ponunt *peracta diu*: Praten. *peractamque prædicationem*. Belinus *cæso capite*. Recte in textu omnia.

OBSERVATIO. *Marianum & Jacobum, cum aliis multis decollatos*, distincte hodie producit Rom. parvum. Utrum tam clare exprimantur in apographis Hieronymianis, mihi certe non ita liquet, eos tamen cum sociis ibi indicari, ex Florentinio & Actis colligere est. Vetustiorem utriusque memoriam ex Kalendario Carthaginensi pridie Nonas Maii signari, die præcedenti abunde indicavimus. Porro horum martyrum cum hesternis *Cirthensibus* societatem, pridie etiam exposuimus. Sociorum plerorumque loci & temporis martyrii singulorum, uberiorem notitiam tradit Henschenius. Encomium in laterculo positum ex Adone acceptum est; hic ex sinceriss imis Actis, ut die præcedenti diximus, sua delibavit. Supereſt addendum hic Wandelberti elogium: *Mariani & Jacobi.* *Eurtopii.*

Martyrii Jacobus similem & Marianus honorem
Sortiti priate finem metantur Aprilis.

Ex Gregorio Turonensi sumptus est, & ab Adone consignatus is, qui sequitur *Euprobus*, *Eutropes* potius, vel *Eutropius*, cujus elogium etiam ex laudato Adone transcripsit Noster, re, ut solet, minime discussa, inhærensque receptæ tunc traditioni de missis à S. Clemente primis in Galliam episcopis, quod tamen Gregorius Turonensis non nisi per verbum FERTUR, narraverat, ut solerter animadvertit Henschenius, ex quo facile intelliges, veram esse plurimorum modernorum opinionem, qui de Eutropio nihil undequaque certi admittunt, præter cultum & reliquias, de quibus paulo asseverantius loquitur laudatus Gregorius. Vide quæ in Actis de ejus miraculis fuse tradita sunt. Atque hic hactenus germanus Usuardi textus est.

Sequitur in Adone: *Apud Asiam, passio sancti Maximi martyris, cujus gesta habentur.* Et quidem in Actis nostris synonymus alius Græcus adjungitur. An vero *Maximus* ille *Asiaticus*, vere Adonis sit, dubium ingerit Mosandri editio, in qua & *Quirinus* & *Sophia* adjecti sunt, qui procul dubio in additamentis censentur; quidni & præfatus *Maximus* à Notkero, sedulo alias Adonis descriptore, etiam præteritus? de *Maximo* & *Quirino* meminit Florus. Et de postremo, Romanum parvum, in quo præterea *Vigilia Apostolorum* signatur, verosimillime à recentiori aliquo superaddita; æque ac *Quirinus*, qui in codicem illum olim Coloniæ asservatum irrepserit, occasione translationis Novesianæ. Vide sis Acta nostra ad diem xxx Martii; ubi discussa invenies, quæ ad verum Quirini titulum pertinent. Interim Maximi Asiatici Acta Ruinartius ex Actis nostris, ut sincera extraxit, & eruditam admonitionem præfixit à pag. 143. *De Maximo Adonis.*

AUCTARIA.

HERINIEN. Proprium provinciæ Remensis, de more interserit, secundo loco sic scribens: *Eodem die, natalis sancti Maderniani, Remensis archiepiscopi, qui sextus eamdem rexit ecclesiam.* In Actis est *Maternianus*. Aliter tamen codices enuntiant. *Maderniani.*

TORNACEN. Textus materiam cancellis suis, potius quam cancellòs materiæ aptare videtur. Purissimus esset, nisi omitteret ea, quæ sequuntur post, *supplicia*, usque ad, *cum multis.*

PULSANEN. Magis mutilus est, rescisso toto Mariani & Jacobi elogio. In fine autem post *victor*, sic scribit: *Et martyr migravit ad Dominum.*

ROSWEYD. In fine: *Item in Alexandria, Pastoris episcopi, cum aliis* XXIV, *igni combustis & in mare missis.* Vide in Actis totam seriem. *Pastoris & sociorum.*

ANTVERP-MAJ. Etiam in fine: *Apud Londoniam, depositio sancti Erchenwaldi episcopi & confessoris.* Nomen varie formatum invenies. *Erchenwaldi.*

CENTULEN. *Natale sanctorum Mariani & Jacobi, qui sub Daciano cum aliis multis consumpti sunt. Sanctonas, sancti Eutropii episcopi & martyris. Apud Asiam, sancti Maximi martyris, cujus gesta habentur.* *Maximi.*

BRUXELLEN. Primo loco de Eutropio, secundo de martyribus Lambesitanis, satis pure. Sequitur de Maximo, ut supra. Tum *Jerosolymis, Quiriaci, qui & Judas cognominatur, quique crucem Christi invenit, & quem baptizatum, Helena regina fecit Jerosolymorum episcopum ordinari; quique postea sub Juliano apostata imperatore, pro fide Christi celebre martyrium duxit.* Remittitur ad diem sequentem & ad IV Maii. *Romæ, via Appia, elevatio sancti Quirini martyris, cujus passio tertio Kalend. Aprilis celebratur. Et depositio sancti Eremberti pontificis.* *De Quiriaco.* *Elevat. Quirini.* *Eremberti.*

HAGENOYEN. Post textum purum subdit: *Eodem die, sancti Quirini militis & tribuni translatio, quo die sacræ ejus reliquiæ de Roma per episcopum Colonienſem, ad civitatem Nussiam deportatæ sunt, unde adhuc ejus capsa eodem die deponitur & in crastino circumfertur. Apud civitatem Auscium, sancti Orientis episcopi & confessoris, qui omnibus virtutibus ornatus, sancto fine quievisse dicitur in pace.* Vide die sequenti. *In Brixia, beatæ Maxentiæ viduæ.* Infra dicitur mater Vigilii. *De Quirino.* *De Orientio.* *Maxentiæ.*

AQUICINCT. In fine: *Et sancti Eremberti episcopi.* Colitur IV Maii. *In Britannia, civitate Londonia, sancti Erconpaldi* &c. ut habet MOLANUS in posterioribus editionibus. Sed pro, *veritatis* in codice male legitur, *vere viriditatis.* *Eremberti.* *Erconwaldi.*

MATRIC-CART-ULTRAJ. *Quirini martyris. Eutropii episcopi & martyris. Iacobi martyris & Mariani lectoris, cum aliis multis martyrizatis.* *Maderniani Maderniani Remensis archiepiscopi, sexti ordine.*

VATICAN. num 5949. *Alexandriæ, sanctorum Dorothei presbyteri, Pomodiani & Rodociani diaconorum, qui igne exusti & in mare missi sunt, cum aliis* XXIV. *Apud Asiam, sancti Maximi martyris.* Vide quæ dicta sunt in Observatione. *Dorothei & sociorum.*

ALTEMPS. *In Saxonia, Oswaldi episcopi & confessoris, cujus meminit Beda in gestis Anglorum.* De eo actum est XXVIII Februarii. *Item sancti Cyrini martyris.* Aliis *Quirini. Apud Asiam, sancti Maximi martyris, cujus gesta habentur.* *Oswaldi.* *Cyrini.* *Maximi.*

FIORENTIN. Primo loco: *Apud Nusiam, in provincia Colonienſi, sanctorum martyrum Quirini cum* XII *suis socius. Item, sanctæ Maxentiæ viduæ, matris sancti Vigilii.* *Quirini & sociorum.* *Maxentiæ.*

SALINEN. S. Anatolii. *In territorio Bizuntino, Translatio corporis sancti Eustasii Luxovienſis abbatis.* Vide XXIX Martii. *Translat. Eustasii.*

CABILLONEN. S. Vincentii. *Sancti Flavii. Et Flavii. Cabillonis civitate, natalis beatissimi Desiderati Desiderati. presbyteri & confessoris, qui fuit eximiæ conversionis* [an non *conversationis?*] *& miraculorum, in monasterio Gurtonensi, ubi & obiit: quem B. Agricola, ejusdem antistes, tumulavit in basilica B Martini, quæ est in suburbio præfatæ urbis, ubi cujus apud Deum sit meriti, multi adeptis sanitatibus experiuntur infirmi.* Etiam Flavius, in Actis, Cabilonensis episcopus dicitur.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Nussiæ, super litus Rheni, territorio Colonienſi, translatio sancti Quirini tribuni & martyris. Cujus venerabile corpus, nobilis ac religiosa Domina Gepa abbatissa à summo Pontifice postulatum, de Roma ad civitatem suam Nussiam transtulit, & in suum monasterium honorifice collocavit.* Sequitur textus satis purus. Tum: *In Anglia civitate Londonia, natale sancti Erkenwaldi, ejusdem loci episcopi & confessoris. Apud Asiam, passio sancti Maximi martyris cujus gesta habentur.* *Translat. Quirini.* *Erkenwaldi Maximi.*

GREVEN. *Apud Asiam, teste Adone, passio sancti Maximi martyris, cujus gesta habentur. In Alexandria, Effrodisii presbyteri & martyris aliorumque* XXX. *Item sanctorum Dorothei, Crispini, Pomodiani. Euticiæ martyris sub Licinio. Romæ, Quirini episcopi. Ercanwaldi episcopi Londoniæ & confessoris. De quo Beda lib. 4 ita dicit: Ejus vero viri in episcopatu & ante episcopatum, vita & conversatio fertur fuisse sanctissima, sicut etiam nunc cœlestium signa virtutum indicio sunt. Maderniani archiepiscopi Remensis & confessoris. Eodem die, sancti Laurentii presbyteri Novariensis. Apud Sanctonas, Eustellæ virginis, filiæ regis ab Eutropio conversæ.* Vide in indice Prætermissorum. *In Anglia, Tybbæ virginis.* De ea in Actis VI Martii. *Item, Maxentiæ nobilissimæ feminæ, matris sancti Vigilii episcopi Tridentini. In dioceſi Colonienſi, oppido Nussia, translatio* &c. fere ut supra. *Item in dioceſi Lugdunenſi, sanctæ Margaretæ virginis, Ordinis Carthusiensis. Hæc cum aliquando Missæ officio interesset, & sacris mysteriis participari ardentissimo affectu desideraret, subito piissimus sponsus Dominus noster Jesus Christus, qui eam frequenter visitare & consolari consueverat, partem hostiæ vivifici corporis sui è manibus sacerdotis in os tam dilectæ sponsæ suæ trajecit. Ipsa tandem plena operibus bonis quievit in pace.* In Actis inter Prætermissos recensetur. *Erkenwaldi Maximi.* *Maximi. Martyrum Alexandr.* *Euticiæ.* *Quirini epiſ. Ercanwaldi* *Maderniani* *Laurentii.* *Eustellæ.* *Tybbæ.* *Maxentiæ.* *Margaretæ cum elogio.*

MOLAN. *Romæ, sancti Quirini tribuni* &c. ad verbum, ut habet Ado XXX Martii. Tum subdit: *Hujus Deo dilecti & pretiosi martyris passio, licet* III *Kal. Aprilis facta sit, hîc tamen festive recolitur, quando sacræ reliquiæ corporis ejus ab urbe Roma ad civitatem Nussiensem supra Rhenum translatæ sunt. Eodem die, natalis sancti Maderniani* &c. plane ut HERINIEN. De Maximo, Laurentio & Ercanwaldo, ut GREVEN. supra. In editionibus aliis: *Romæ, sancti Quirini tribuni & martyris. Hujus Deo dilecti* &c. *In Britannia, civitate Londonia, sancti Erconvaldi episcopi & confessoris. Qui in activa jam degens vita, totis viribus theoricam diligens, subditis sibi plebibus, callem veritatis verbis atque exemplis monstravit: multisque ornatus virtutibus, migravit ad Christum.* De Maderniano, Maximo & Laurentio, ut supra. *De Quirini reliquiis.* *Maderniani.* *Erconwaldi* *cum elogio.*

MENSIS

MENSIS MAIUS

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

IN Ægypto, Hieremiæ Prophetæ, qui à populo lapidibus obrutus, apud Taphnas occubuit. Item, natalis beatorum Apoſtolorum Philippi & Jacobi, ex quibus Philippus, poſtquam penè Schytiam ad fidem Chriſti convertiſſet, apud Hierapolim Aſiæ civitatem glorioſo fine quievit. Jacobus vero, qui & frater Domini legitur, juxta templum Hieroſolimorum, ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. In Galliis territorio Vivarienſi, beati Andeoli ſubdiaconi, quem miſit ab Oriente ſanctus Policarpus unà cum aliis, ad prædicandum verbum Dei, in Galliam, cujus prædicatione imperator Severus comperta, ſpinoſis fuſtibus crudeliſſimè flagellatum, in carcerem trudi præcepit, & ſic demum ab enſe ligneo, in crucis modum caput ejus ſcindi. Civitate Sedunenſi, natalis Sigiſmundi regis. Apud civitatem Autiſcium, ſancti Orientis epiſcopi, qui virtutibus ornatus, ſancto fine quieviſſe ſcribitur. Item Autiſiodoro, ſancti Amatoris epiſcopi & confeſſoris.

Hieremiæ.

Philippi & Jacobi.

Andeoli.

Sigiſmundi.

Orientii.

Amatoris.

Ex omni parte puri ſunt *Pratenſis codex*, *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Ad menda libraria fere reducitur, ut *Egypto*, *Schytiam*, *Hieroſolimorum*, *Policarpus*, *Autiſiodoro* &c. Quæ quia ætatem ſuam redolent, intacta pleraque in textu relicta ſunt. Lego *Taphnas*, cum Pratenſi, non *Taphnes* ut apud Grevenum & Molanum. *Orientis* ſcribunt & codices pro textu citati, & alii paſſim, male fortaſſe, nam hodie legunt omnes, non *Orientis*, ſed *Orientii*.

OBSERVATIO. *Hieremiam* vel *Jeremiam* prophetam, ſed ſolo dumtaxat nomine, uno quaſi ore appellant Beda, Rabanus, Romanum parvum & Ado, à quibus tantillum differt Notkerus, quod ſcribat; *Pauſatio Jeremiæ Prophetæ*. Quæ igitur de lapidatione in laterculo noſtro dicuntur, ea ab Uſuardo adjuncta ſunt, quemadmodum de aliis veteris Teſtamenti prophetis ab eo factum oſtendimus. *Philippi* & *Jacobi* memine- re iidem omnes in ſuis Martyrologiis, uti & Hieronymiani codices, quorum aliqui utrumque *Hierapoli* perperam tribuunt; plures Jacobos, vel ſaltem pluribus diebus

Hieremiæ.

Philippi & Jacobi.

commemorantes. Et quidem notanter *Jacobus frater Domini* ponitur XV Martii, & *Jacobus Alphei, Apostolus*, XXII Junii. Quod autem magis mirêre, hoc ipso die, postquam in principio Philippi & Jacobi memoria relata est, in medio textu sic legitur: *Natalis Mathei & Jacobi Apostolorum.* Primo loco annuntiatur *initium prædicationis Dominicæ*, de quo vide Exercitationem Florentinii, pag. 478. Ceterum de Apostolis sic memorat Frontonis Kalendarium: *Natalis Apostolorum Philippi & Jacobi.* Beda: *Hierapoli, Philippi Apostoli, & Jacobi Apostoli fratris Domini.* Simplicius Romanum parvum: *Et Apostolorum Philippi & Jacobi fratris Domini.* Cognationem illam paucis explicat Ado in Martyrologio, sed in festivitatibus Apostolorum, elegantius utrique elogium concinnavit, ex quibus medullam, ut ita dicam, decerpere Noster satis habuit, Notkero plura conjungente. Aliud elogium contexuit Florus, brevius Rabanus, quæ omnia non est hujus loci discutere, uti nec alia plurima, quæ de Jacobis inter eruditos disceptantur jam; alibi, cum de Simeone XVIII Februarii agendum fuit, cursim indicata, ut & hîc facere cogimur, remisso lectore ad dissertationes hodiernas Henschenii, ad Exercitationem Florentinii pag. 95; Tillemontium tomo I variis locis, & alios alibi citatos.

Andeoli. Hactenus Romani parvi ductum secutus est Ado. Qui tertius ordine est *Andeolus*, ab antiquioribus Martyrologis præteritur. Elogium ipsi contexuit Ado ex vulgatis Actis tunc receptis, in quibus examinandis neutiquam scrupulosus, ea in Fastos sacros retulit, quæ admitti omnino non possunt. Acta ipsa, nec vetustissima esse, nec plane sincera, satis agnovit Henschenius, at recentiores cum Tillemontio tomo 3 pag. 636, duriorem eis censuram inurunt. Noster Adoni semper fidens, sua omnia, paucis præteritis, ex *Sigismundi* ipsius elogio fere ad verbum descripsit. At *Sigismundi* regis encomium, quod plane mirum est, ne attigit quidem, solum nomen & locum posuisse contentus; opinor, quia laterculus jam ultra solitos terminos excreverat. Exstat *Sigismundi* commemoratio Hieronymianis omnibus adjecta, ex quibus à Rabano accepta est, Notkerus Adoniano elogio aliquid ex Gregorio Turonensi superaddidit. Vide Sigismundi gesta, & circa corporis translationem controversa, accurate ab Henschenio explicata. Hîc ex Wandelberto tres ultimos versiculos de Apostolis, Jeremia & Sigismundo componimus:

Frater ex his Domini, Iacobus micat, atque Philippus,* * An non, et?
Hieremiasque simul vatum celebratur opimus:
Rexque Sigismundus fuso pro sanguine regnat.

Orientii. Armatoris. Binæ annuntiationes ultimæ, de *Orientio* & *Amatore*, Usuardi propriæ sunt, tametsi earum vestigia in apographorum Hieronymianorum accessionibus innotescere videantur. Nam quæ apud Mosandrum asteriscis notata sunt, ea ab ipso editore adjectitia, seu, ut vocat Florentinius, spuria censentur. Atque ex his constat laterculi vera simplicitas. Vide de cetero ipsius Amatoris Acta, & quid de ipsis sentiat Tillemontius tomo 15 à pag. 835.

AUCTARIA.

Marculfi. HERINIEN. Cetera purissimus, 3 loco inserit: *In pago Laudunensi, sancti Marculfi confessoris.* In fine ad marginem recenter adjecta est *Walburgis.*

TORNACEN. In Jeremia & Apostolis purus, reliquos etiam habet, sed Andeoli & Orientii elogia rescindit.

PULSANEN. Incipit ab Apostolis. Tum de Jeremia, satis pure. Sequitur de Andeolo, absque elogio. Reliqua absunt. Amator recentiori alia manu in margine adjectus est.

MUNERAT. Deficit in Orientio & Amatore.

ROSWEYD. De Jeremia nihil. De cetero in reliquis textus purus est. In fine autem additur: *Translatio sanctæ Walburgis virginis.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Toto fere textu puri, post *regis* addunt, *Burgundiorum.* Tum: *Eodem die, sanctæ Walburgis virginis.* Sequitur de Amatore. Noto in ANTVERP-MAX. atramento flavo insertam vocem *elevatio* Walburgis. Aliis est *translatio.* Vide Prætermissos. *Walburgis.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In eo solum deficiunt, quod Jeremiæ elogio careant.

ALBERG. & DANIC. Similes sunt ANTVERP-MAX. &c. sed Apostolos Jeremiæ præfigunt.

ANTVERP-MAJ. Totus purus esset, nisi ultimam annuntiationem de Amatore prætermitteret. Defuit diligentia in hujus codicis scriptore.

CENTULEN. Ita habet: *Natale beatorum Apostolorum Philippi & Jacobi. In Egypto, Jeremiæ Prophetæ, qui à populo lapidibus obrutus, apud Thapnas occubuit. Jerosolymis, sancti Judæ episcopi, Judæ.* *per quem sacra crux Domini reperta est.* Vide die IV Maii. *Antisiodoro, sancti Amatoris episcopi & confessoris. Civitate Seduno, sancti Sigismundi regis & martyris. In Gallis territorio Vivariensi, sancti Andeoli martyris. Eodem die, sancti Mar-* *Marculfi.* *culfi abbatis. Item eodem die, in Flandria, tran-* *Translat.* *slatio sancti Arnulphi, Suessionicæ ecclesiæ episcopi* *Arnulphi.* *& confessoris.* Remittitur ad diem natalem XV Augusti. Colitur Aldenburgi in Flandria.

BRUXELLEN. In Apostolis non nihil interpolatus, secundo loco ponit: *Et in Germania, pago Sualavelda, sanctæ Walburgis virginis quæ cum* *De Walbur-* *duobus fratribus suis Willeboldo & Winibaldo S. ge-* *ge.* *Bonifacium de Anglia in Germaniam secuta est, ubi ipsa facta est abbatissa, & post castissimam vitam, hac die migrasse creditur ad Dominum.* In Jeremia deest locus martyrii. In Andeolo iterum interpolatus est. De Sigismundo ut supra. In Orientio & Amatore ferme purus est. In fine sub-

Theodulphi. subjungitur: *Remis, sancti Theodulphi abbatis.*

HAGENOYEN. De Jeremia, Philippo & Jacobo longas historias texit, quæ hîc locum non inveniunt. In Andeolo, purus est. Cetera omittit, diem claudens hoc modo: *Eodem die, sanctæ Walpurgis virginis, quæ erat de Anglia nobili progenie. Quæ cum duobus fratribus episcopis, scilicet Mallebaldo* [Wilibaldo] *& Winibaldo venit ad Alemaniam, adiens civitatem Eystedensem, & monasterium Heydenheim construxit, quod & rexit per vitæ ejus spatium laudabiliter, & in eo plena bonis operibus migravit ad Dominum.*

De Walburge.

AQUICINCT. In fine: *Eodem die Wapingo, natalis sancti Arigii episcopi & confessoris. Ipso die, sanctæ Walburgis virginis.*

Arigii.

AMBIANEN. De Sigismundo adjicit totum Adonis elogium.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Philippi & Jacobi Apostolorum. Jeremiæ, Prophetæ, qui á Judæis fuit lapidatus. Evermari martyris. Amatoris episcopi. Walburgis virginis.* Dies ejus natalis censetur esse XXV Februarii, ut ibi diximus.

Evermari. Amatoris.

CLUNIACEN. *Eodem die Wapinco, natalis sancti Arigii episcopi & confessoris.*

Arigii.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Eodem die, sanctæ Walburgis virginis.*

Walburgis.

CODEX D. DU CHEVAL. signatus C & ALTEMPS: *Eodem die Vapingo, natalis sancti Arigii episcopi & confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Absunt, Jeremiæ, Orientii, Amatoris. Adjicitur: *Jerosolymis, sancti Quiriaci episcopi, qui primo Judas dictus est. In civitate Avellina, sancti Ypolisti, martyris.* Vide Acta.

Quiriaci. Hippolysti.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Calepodii presbyteri, qui sub Alexandro passus est: cujus corpus jactari in Tiberim præcepit, ut in gestis sancti Callisti Papæ legitur. Item SS. martyrum Simplicii cum omni domo sua, promiscui sexus numero sexaginta octo. Apud civitatem Catanensem provinciæ Siciliæ, passio sancti Comitii* [Cominii] *martyris sub Claudio imperatore.* Vide Acta, & Prætermissorum elenchum. Sequitur Walburgis.

Calepodii. Simplicii. & soc. 68. Cominii.

BURDEGALEN. *Burdegala civitate, natalis sancti Macarii Lugdunensis episcopi.* Remittitur ad IV Maii.

Macarii.

LUXOVIEN. *Translatio corporis sancti Clementis, Mediomatricæ urbis episcopi, anno* MXC. Hic ad XXIII Novembris.

Translat. Clementis.

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *In territorio Remensi, loco qui vocatur Avenniacus, passio sanctæ Berthæ, uxoris sancti Gumberti regis. Civitate Sedunensi, loco Aganico, passio sanctorum martyrum Sigismundi regis & uxoris ejus & duorum filiorum. Remis, depositio sancti Theodulfi abbatis. Ambianis, sanctorum martyrum Acti & Acioli.* Acta legunt *Acii* & *Acheoli.*

Berthæ. Acii & Acheoli.

EDITIO LUBECO-COL. Apostolos præponit Jeremiæ, cetera purè usque ad *Sigismundi regis*, ubi adjicit: *Burgundiorum, qui in honore sanctorum Thebæorum, collegium Agannensium ædificavit. Qui captus in civitate Sedunensi à Francis, cum uxore & filiis, in puteum demersus occubuit. Sed per ammonitionem angeli, de puteo elevati, in dicto monasterio venerabiliter sepulti sunt. In Germania, cœnobio Eystadensi, depositio religiosæ monialis sanctæ Walburgæ virginis, sororis sancti Willebaldi episcopi Eystadensis, cujus tumba gloriosis miraculis decoratur.* Sequitur Amator. Dein: *In Britannia minori, sancti Corentini episcopi & confessoris. In pago Meldensi, sancti Blandini confessoris.* Corentini dies natalis est XII Decembris.

De Sigism. De Walburge. Corentini. Blandini.

BELIN. Fere purus est usque ad, *in Galliam*, præterquam quod Andeolum vocet *Anderolum.* Sequitur immediate: *Item Anthisiodoro* &c. Tum: *Item Bergomi Galliæ Cisalpinæ, sanctæ Gratæ virginis. Apud civitatem Auscium, sancti Orientii episcopi. Ipso die, sanctæ Walburgæ virginis* Notabis *Gratam* viduam esse & coli XXV Augusti.

Gratæ. Orientii. Walburgæ.

GREVEN. *Benigni & Andochii presbyterorum, & Tyrsi diaconi, sociorum sancti Andeoli.* Benignus colitur I Novembris, alii XXIV Septembris.

Benigni &c.

Nota, Sigismundus, de quo supra, rex fuit Burgundionum, jejuniis & orationibus die noctuque intentus. Ipse ex divina revelatione monasterium in loco, in quo sanctus Mauritius cum suis quiescit, construxit, & tandem à Francis captus, cum uxore & filiis in puteum demersus est. Sed abbati Agaunensi revelatus & ab eo extractus, miraculis claruit. Eodem die, vel ut aliis placet, infra IV *Nonas, natalis sancti Judæ (qui & Quiriacus) episcopi Ierosolimorum, sub Juliano imperatore passi.* Vide Acta IV Maii. *Item secundum Adonem* (sed non genuinum) *hic passio sanctorum Calepodii presbyteri, Palmachii & aliorum, qui infra ponuntur* VI *Idus Maii, die scilicet sepulturæ ipsorum. Item sanctorum Ammonis martyris & Proculi.* Hic apud Hieronym. est: quis alter sit, nescio. *In Britannia minori, Corentini episcopi & confessoris.* De Blandino & Marculpho; ut supra. *Annæ martyris, matris sancti Quiriaci.* Nullbi nota est. *In Germania, cœnobio Eystadensi, depositio sanctæ Walburgæ virginis sanctimonialis, sororis sancti Wilibaldi episcopi Eystadensis, vita, & miraculis claræ. Mantuæ, translatio sancti Ioannis Boni confessoris, Ordinis heremitarum sancti Augustini.* Remittitur ad XXIII vel XXIV Octobris.

De Sigism. Judæ Quir. Calepod &c. Ammonis &c. Corentini. Annæ mart. Walburgæ. Jo. Boni.

MOLAN. *In Blandinio monasterio, translatio corporis sanctissimæ Amelbergæ virginis. In Blandinio, consecratio basilicæ primæ, à beato Amando pontifice.* Vide Prætermissos. De Grata, Walburge, Marculpho & Theodulpho, ut supra. *In Britannia, sancti Chorentini episcopi civitatis Aquilæ. Ambianis, beatorum martyrum Acii & Acioli, qui religiosis fulgent miraculis. Ipso die, sancti Uliani, fratris sanctorum Fursei & Foillani: qui post excessum fratris sui Fursei, cum Foillano, sancta adeptus est sanctæ Gertrudis contubernia, cujus multa in ecclesia sanctitatis clarent monumenta. Quorum sancta virgo agnita sanctitate, per manus eorum, obtulit Deo partem hereditatis suæ, scilicet villam, quæ vulgo Fossis dicitur, quam ipsis tradidit in servorum Dei alimoniam, ut in eo loco construerent monasterium, ad perpetuale peregrinorum hospitium. Ipso die, territorio Tungrensi, villa quæ Ruttis dicitur, sancti Evermari martyris, qui ab injustis innocenter interemptus est. Hujus mors pretiosa crebris miraculis illustratur.* Tum typis minoribus: *Eodem die, sanctorum eremitarum Zoerardi & Benedicti martyris, quorum vitam descripsit Maurus episcopus Quinque-ecclesiastensis. Furnis, translatio corporum sanctorum Walburgis, Wilibaldi, & Winiboldi, anno* MCIX. Hactenus prima editio. In aliis, de Marculpho, Theodulfo, Chorentino &c. ut est in prima. *Item in Blandinio* &c. *Maias prima sacrat Christi doctrina Calendas.* Dein minoribus litteris: *In Hungaria, SS. eremitarum Zoerardi* &c. *Furnis* &c. *In Scotia, Asaphi episcopi, de cujus nomine nunc vocatur episcopatus sancti Asaph. In minori Britannia, sanctissimi Brioci episcopi & confessoris.* Quæ in Molani textu litteris Italicis inserta sunt, facile à genuinis distinguuntur.

Transl. Amelbergæ. consec basil. Chorentini. Ultani. cum elogio. Evermari. Zoerardi. &c. Transl. Walb. &c. Asaphi. Brioci.

VI *Non.*

VI *Non.* *Die* 2.

Athanasii. NAtalis sancti Patris nostri Athanasii, Alexandrinæ urbis episcopi & confessoris. In hujus persecutionem, universus penè conjuravit orbis, & commoti sunt principes terræ, gentes, regna, & exercitus coierunt adversus eum, multaque Arrianorum perpessus insidiis, toto orbe profugus agitur, nec ei ullus tutus ad latendum supererat locus, dum ad investigandum eum omnes moventur. Moritur autem quadragesimo & sexto anno sacerdotii sui, post multos agones, multasque patientiæ coronas, tempore Valentiniani & Valentis. Eodem die, sanctorum Saturnini & Neopolis, qui in carcere requieverunt.

Saturnini & Neopolis.

In textu conveniunt codices ferme omnes. Puriores sunt, *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Quibus addi possunt, *Antverp-min. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. *Patris nostri* post Bedam & Adonem constanter legunt probatissimi codices, Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. min. & maj. Max-Lubec & Greven. In Rosweyd. & Molan. deest *nostri.* In aliis etiam omittitur *Patris. Alexandriæ*, pro *Alexandrinæ*, ponunt Greven. Molan. cum nonnullis aliis secundæ notæ codicibus. Herinien. Greven. & Molan. atque item citati jam codices, male scribunt *persecutione*, multo pejus Rosweyd. *prædicatione.* In Antverp. & Max-Lubec. est *contra*, pro *adversus.* Greven. sensum integrum non reddit, dum scribit, *principes terræ, regna, exercitus coierunt.* De *Arrianorum* alibi dictum est. Pro *multaque ... insidiis*, Antverp. Max-Lubec. Antverp-Maj. Max. &c. habent *multasque ... insidias.* In Herinien. inter, *nec* & *ullus*, deest, *ei.* Rursus Antverp. & Max-Lubec. pro *supererat* ponunt, ille *supersit*, hæc *subest.* Sensus videtur exigere, ut cum Greven. Molan. & paucis aliis legatur, *moverentur.* Nihilominus secuti sumus Praten. Herinien., Tornacen & plerosque alios, pro *moventur*, ut est in textu. *Quadragesimo & sexto* legendum est, male omisit Herinien. particulam *et*, turpiterque erravit, qui vacuum in Antverp-maj. spatium, recentius supplevit per, *sexagesimo sexto*, quod etiam in margine expressit. Antverp. & Max-Lubec. & qui sequioris notæ sunt, pro *Neopolis*, habent *Neopoli.* Recte fortasse, sed præferendi nobis sunt probatiores codices. Atque iidem omnes cum Herinien, Rosweyd. Greven. & Molan. legunt *quieverunt*, nobis præplacent Praten. & Tornacen. qui post Rom. parvum & Adonem, scribunt *requieverunt.*

Athanasii. OBSERVATIO. Illustris & veneranda semper orbe toto magni Athanasii memoria, in sacros fastos à Beda primum relata est, his verbis: *Sancti Patris nostri Athanasii episcopi Alexandrini*, ut est etiam in Rabano. Romanum parvum scribit: *Athanasii Alexandrinæ urbis episcopi.* Utriusque scribendi modum connectit Ado, ex receptissima ab omni ævo sententia diserte asserens, Athanasium obiisse *quadragesimo & sexto anno sacerdotii sui.* Quomodo autem id cadere possit in annum Christi CCCLXXIII, viderint ii, qui ut ei anno Athanasii mortem innectant, acribus studiis contendere non desistunt. Porro hæc & alia ex Rufino latius deducit Ado in insigni laudatione, cujus amœniores flosculos aptissime Noster contexuit; Notkerus, quod mirere, interpolavit & contraxit. Vitam Athanasii, quantum licuit, breviter ex Hermantio & Papebrochio chronologice ordinavimus in citato alias, de Patriarchis Alexandrinis tractatu, tomo v Junii præfixo. Vitam aliam studiose adornavit eruditissimus Montfauconus, cum novissima magni Patris operum editione. Hisce junge recentiorem Gallicam Tillemontii, quæ tomi ejus octavi potissimam partem occupat. Pluribus non immoror, locum postulat Wandelberti distichum:

Sextis hinc Nonis Athanasi magne refulges,
Arria quo primum periit victore colubra.

Saturninus & Neopolis in aliquibus apographis Hieronymianis satis clare exprimuntur, addita positione seu loco martyrii, *Alexandriæ.* Phrasi non nihil immutata eosdem consignat Romanum parvum, cujus verba fere ad apicem descripsit Ado, addens solum, *eodem die*, atque ex eo ipsissimis terminis, ut supra nos opinari diximus, Noster desumpsit. Plana est itaque & expedita totius laterculi primæva simplicitas. Sed recte observatus est Henschenio Galesinii lapsus, qui hos martyres, duobus sociis auctos, Romæ collocavit, in quo eum Baronius, re non satis examinata, in hodierno Romano secutus est.

Saturnini & Neopolis

AUCTA-

AUCTARIA.

PULSANEN. Athanasii elogium mutatum & mutilum exhibet, & pro *Neopolis*, scribit *Neapolis*.

MUNERAT. In textu purus, subdit in fine: *Ipso die, passio sancti Sicharii martyris.* *Sicharii.*

CENTULEN. *Alexandriæ, sancti patris & pastoris egregii Athanasii episcopi, fortissimi confessoris. Eodem die, sanctorum Saturnini & Neapolis, qui in carcere quieverunt. In territorio Remensi, sanctæ Marcæ virginis, cum aliis virginibus sacris.* Recte, ni fallor; censuerunt Majores nostri, non aliam hîc indicari, quam celebrem *Macram*; sed an hæc socias habuerit *virgines* aliquas, vide indicem Prætermissorum, & superius VI Januarii. *Macræ.*

BRUXELLEN. Scribit hoc modo: *Sancti patris Athanasii, Alexandrinæ urbis episcopi. In cujus persecutionem Constantius imperator, filius Constantini magni, hæresi Ariana seductus, cum omnibus suis fautoribus conjuravit. Cumque ipse Athanasius toto orbe profugus ageretur, nec ullus ei ad latendum locus tutus superesset, B. Maximinus apud Treverim ipsum suscepit, ubi in quadam cisterna solem non videns, Symbolum Quicumque vult salvus esse, composuit, quo nos Catholicam fidem cotidie ad Primam confitemur. Et cum ipse ibi sex annis latuisset, tandem tempore Valentini seu Valentiniani imperatoris, sedi suæ restitutus, quadragesimo sexto sui sacerdotii anno, post multos agones, multasque patientiæ coronas, quievit in pace. Item, natale sanctorum Saturnini* &c. *De Athanasio.*

HAGENOYEN. Ex Adone multum interpolatus est in baptismo puerili &c. Sed illis hic locus non est. In Saturnino autem & Neopoli purus, hodie *Amatorem* collocat, de quo sic scribit: *Altissiodoro, sancti Amatoris episcopi & confessoris. Qui à pueritia sua litteris erat instructus, & à parentibus nubere coactus, sponsam suam monebat, virginitatem servare, quod & fecit. Ipse vero tanto virtutum præconio eminuit, quod post Cladum* (voluit dicere *Eladium*) *Altissiodorensis factus est episcopus. Hic cæcos illuminavit, paraliticos curavit, mortuos suscitavit, infideles plurimos convertit. Sanctum Germanum clericum, licet invitum, consecravit. Spiritu prophetiæ claruit. Denique finem suum prævidens, clerum & populum convocans, eis in fide confortatis, inter manus ei obsequentium emisit spiritum. Cujus anima ad cælum deferri ab angelis in specie columbæ visa est.* De eo actum est die præcedenti. *Amatoris.*

AQUICINCT. In fine addit: *Item sancti Walberti comitis, Luxoviensis cœnobii abbatis.* Melius *Waldeberti.* In Actis ab aliis distinguitur. *Walberti.*

DAVERONEN. *Apud Salmurum castrum, susceptio corporis beati Florentii presbyteri & confessoris.* De eo agemus cum Usuardo ad diem natalem XXII Septembris. *Suscept. Florentii.*

AMBIANEN. *Eodem die, passio sancti Germani, glorioſi martyris.* Est festum loci proprium. Vide Acta. *Germani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Athanasii episcopi. Germani episcopi & martyris. Saturnini & Neapoli martyrum.*

AUGENS. S. Laurentii. *Item sancti Germani episcopi & martyris.* Vide codicem AMBIANEN.

CAMBERIEN. sanctæ Mariæ. *Item Sicharii martyris.* Vide quæ de ipso infra dicentur. *Sicharii.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *Ipso die, passio sancti Sicharii martyris.*

FLORENTIN. *Natale sancti Antonini confessoris, Ordinis Prædicatorum, archiepiscopi Florentini, vitæ sanctitate atque omni doctrinæ genere insignis, ut ex multis ejus voluminibus apparet. In patria Florentina obiit anno Domini* MCCCCLIX *ibique à Pio* II *Pontifice, qui tunc erat Florentiæ, concessa manum ejus osculantibus septennii indulgentia, maximo cum populi concursu sepultus est in ecclesia sancti Marci apud Fratres Prædicatores.* *Antonini.*

CODEX D. LE MARE. signatus A. *Item sancti Sicharii martyris.* Jam tertio nominatum vidimus. Puer fuit, forte à Judæis occisus: an autem de numero *Innocentium* jussu Herodis interemptorum dici possit, examinat in Actis Papebrochius. *Sicharii.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Bunna super litus Rheni, territorio Colonienſi, translatio sanctorum martyrum Cassii, Florentii, Malusii & sociorum. Quorum corpora cum jam septingentis & septuaginta tribus annis sub terra recondita quievissent, Dominus Reynoldus Colonienſis archiepiscopus ea invenit, transtulit & ad capsas honorifice recollegit.* Remittuntur ad diem natalem X Octobris. Sequitur Athanasii elogium pluribus interpolatum. In Saturnino &c. pura est. Tum: *Treveris, natale sancti Theodolphi monachi & confessoris, nepotis Caroli magni imperatoris.* De eo actum I Maii. *In Marburch Hassiæ, translatio sanctæ Elisabeth viduæ.* Natalis est XIX Novembris. *Ipso die, sancti Florentii confessoris.* *Translat. Cassii &c.* *Theodolphi.* *Translat. Elisabeth.*

BELINI prima editio. In fine: *Civitate Seduriæ, passio sancti Sigismundi martyris, regis Burgundionum.* Altera addit præterea: *In territorio Andegavensi, sancti Florentii presbyteri & confessoris.* De Sigismundo, pridie. *Sigismundi.* *Florentii.*

GREVEN. *Germani, Hypoliti, Helpidii, & Hermogenis.* Nomina in Actis melius distinguuntur. *Autisiodoro, natalis sanctorum Optati episcopi, Memori & Sanctiani presbyterorum.* Vide Prætermissos. *Evermari martyris, ducis ex legione Thebæorum.* Vide ibid. *Item Waldeberti abbatis, discipuli sancti Columbani. Treveris, sancti Theodolphi* &c. ut supra. *Florentii confessoris. In monasterio S. Galli, sanctæ Wilberadæ virginis. In diœcesi Colonienſi, oppido Bonnenſi, translatio* &c. fere ut supra. *Metis, translatio sancti Clementis episcopi & confessoris.* Præcipue colitur XXIII Novembris. *In Marburch Hassiæ* &c. ut supra. *Germani & sociorum.* *Optati & sociorum.* *Evermari.* *Waldeberti.* *Florentii.* *Wilberadæ.* *Translat. Clementis.*

MOLAN. *Civitate Seduriæ, passio sancti Sigismundi* &c. *In territorio Andegavensi, sancti Florentii presbyteri & confessoris. Apud Florentiam, natalis beati Antonini confessoris, de Ordine FF. Prædicatorum, archiepiscopi ejusdem civitatis.* De Sichario ut supra. *Luxovio monasterio, Vualperti abbatis, discipuli sancti Columbani abbatis. In Alemannia apud monasterium sancti Galli, natale sanctæ Vuilberadæ virginis.* In editionibus posterioribus de Florentio, Antonino, Vuilberada, Sichario & Vualberto, ut superius. Sequitur: *Treveris, sancti Theodolphi, presbyteri & monachi.* De quo diximus. *In Eischel, Cunegundis virginis. Die secunda, reportatio reliquiarum sancti patris Athanasii. Monasterio Sithiu, glorioſa elevatio corporis pretioſiſſimi, confeſſoris Christi Bertini abbatis, quæ facta est anno Dominicæ incarnationis milleſimo quinquageſimo ſecundo. Merbeccæ, elevatio sanctæ Berlendis virginis, & Celsæ atque Nonæ virginum.* De his omnibus vide indicem Prætermissorum. *Sigismundi.* *Florentii.* *Antonini.* *Walberti.* *Wilberadæ.* *Theodolphi.* *Cunegundis* *Elevat. Bertini.* *Elevat. Berlendis &c.*

V *Non.* *Die* 3.

Invent. S. Crucis. Ierosolimis, inventio sanctæ Crucis ab Helena regina, sub Constantino principe. Romæ via Numentana, passio beati

Alexandri PP. & soc. Alexandri Papæ, Eventii & Theodoli presbiterorum, sub Adriano principe, quorum primus post vincula, carceres, equuleum, ungulas & ignes, punctis creberrimis per tota membra peremptus est. Sequentes quoque, post longam carceris sustinentiam, ignibus exami-

Juvenalis. nati, & ad ultimum decollati sunt. Ipso die, sancti Juvenalis episcopi & confessoris.

Summa codicum consensio; Conveniunt enim *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj Pulsanen. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan* His accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Editio Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Deest in Rosweyd. primum laterculi verbum *Hierosolimis*, quod reliquimus scriptum ut alibi, more nostrorum codicum. Solus Rosweyd. legit *Nomentana*. Omnes scribunt *Theodoli*, excepta Max-Lubec. ubi male *Theodori*. Crediderim Romanum parvum & Adonem à Rosweydo editore emendatos, ubi *Theoduli*. In Tornacen. perperam scribitur *Arriano* pro *Adriano*, sed neuter admittendus est, cum legendum sit *Traiano*, ut infra ex Adone & Actis dicemus. Ad veritatem propius accedunt Pulsan. & Belin. qui ponunt *Aureliano*, si modo præfectum hunc, non imperatorem intelligamus. Molani sensus confusus est, dum pro *carceres*, scribit *carceris*, sine interpunctione. Nimium sapit Pulsanensis, dum sensum videtur velle perficere post, *per tota membra*, inferens *confossus*. Tornac. post, *peremptus*, omisit, *est. Sequentes quoque*, legendum est, sunt tamen non pauci codices, qui cum Antverp Max-Lubec. & Molan. legunt, *sequentes vero*. Primarii duo codices Praten. & Herinien. diserte ponunt *ignibus exanimati*. Repugnant ceteri omnes & merito, ni fallor, nam Beda legit *ignibus examinati*, & ita Adonis sensus ad Scripturam alludens videtur exigere. In Heriniensi pro, *decollati sunt*, habetur *sunt decollati*. Tornacen. vero cancellorum suorum, opinor, angustiis pressus, ultimas laterculi voces suppressit, nempe, *episcopi & confessoris*.

Invent. S. Crucis. OBSERVATIO. Quod in uno alterove Hieronymiano apographo legitur: *In Jerosolyma, inventio sanctæ Crucis Domini nostri Jesu Christi ab Helena, post passionem Domini, anno* CCXXXIII, *regnante Constantino imperatore*, id ad hoc qualecumque Hieronymi Martyrologium pertinere, frustra contendere videtur Florentinius. Melius abjudicat Papebrochius ex fide vetustissimi codicis Epternacensis, aliisque argumentis, prætensam festi illius antiquitatem à Florentinio assertam evertentibus. Mihi sufficeret sola annuntiationis ratio, in Hieronymianis plane insolita. Verosimillimum est, citata verba ex Floro accepta fuisse, & servato anachronismo, ab aliquo recentiori, textui Hieronymiano præfixa. Ad nostrum institutum quod attinet, certum est, inventionem illam referri à genuino Beda, sed loco dumtaxat secundo, post Alexandrum & socios, insigni elogio exornatos. Certum præterea, eamdem festivitatem hac ipsa die memorari à Romano parvo, & ex ipso ab Adone, de ea inventione longam historiam texente, de cujus veritate consulenda sunt Acta nostra hac die & ad x Martii, ubi de sancto Macario. Usuardus interim solitam brevitatem sectatus, præteritâ historiâ, rem ipsam, semotis dubiis circumstantiis, enuntiavit.

Alexandri & sociorum. Dubium non est, quin *Alexander, Eventius* & *Theodulus* ab Hieronymianis consignati sint, ordine licet nonnihil inverso, & sic, ut nusquam appareat, *Alexandrum Papam* illic certo indicari, ut ante me observavit Florentinius. Magis mirum est, id ipsum non distinctius exprimi in Kalendario Frontonis, sic legente: *Natalis sanctorum Alexandri, & Eventi & Theodoli;* quæ ferme Sacramentarii Gregoriani lectio est, in quo Inventioni sanctæ Crucis præmittuntur, ut à Beda factum diximus; qui clarius & recte *Alexandrum Papam* nominat, ipsumque & socios insigni elogio exornat, sequente Rabano. Exstant etiam in Romano parvo, atque item in Adone, ubi ex Actis Alexandri longius encomium profertur, à Notkero hinc inde contractum & interpolatum. Maluit Noster Bedam imitari, ejusque verba transcribere, mutato tamen tyranni nomine, contra expressam Adonis sententiam, diserte affirmantis, *necdum fuisse imperatorem Adrianum*, dum præfati martyres passi sunt, uti etiam ex ipsorummet Actis manifestissimum est.

Itaque

Itaque ad *Traiani* tempora revocare neceſſe eſt, quæcumque in laterculo dicuntur ; ſaltem , ſiquis pro Actorum veritate acrius certare cum Henſchenio in animum inducat. Moderatum de illis judicium pridem tulerat Baronius in Annalibus ad annum CXXXII num. I , his verbis : *Exſtant Acta Alexandri Papæ & ſociorum , ſed (quod in multis aliis accidit) nimia antiquitate* (addere poterat , vel alio vitio) *mendoſa*. Eam cenſuram non eſt paſſus Henſchenius , qui quoties de præfatis Actis ſermonem variis locis inſtituit , toties *ſinceriſſima & ob ſuam antiquitatem veneranda* compellat ; de cetero in hujuſmodi elogiis profundendis ſatis parcus. Impulit me tam ſingularis Magiſtri commendatio , ut præter inſtitutum meum, laudata Acta diligentius expenderem, ſi forte ea tueri poſſem contra Tillemontium tomo 2 pag. 238 & 590, alioſque recentiores , Henſchenio certatim adverſantes. Verum aliter longe evenit , nam quò attentius examinavi , eò magis viſa ſunt à gravitate & ſinceritate primigeniorum Actorum recedere , ut ad XXVIII Auguſti, quo ex prædictis Actis *Hermes* recolitur, opportunius demonſtrari poterit. Hîc ſolum breviter indico, bina Henſchenii argumenta, ſiquid probent , nimium omnino evincere. Etenim Actorum ſinceritatem educere velle ex vetuſtiorum paſſionalium ſplendore & elegantia, aut ex Bedæ , Rabani , Adonis & Notkeri elogiis, inde deſumptis , tantumdem mihi videtur, ac paſſiones omnes in iis contentas admittere , atque unà elogia omnia præfatorum Martyrologorum tamquam certa & indubitata ſupponere , quod quam ab ipſius Henſchenii mente alienum ſit , exemplis plurimis palam facere , ex opere noſtro promptum & obvium eſt. Hæc curſim , fuſius alibi explicanda. En modo quibus verſibus martyres noſtros honoret Wandelbertus , quibus de Crucis inventione tertius additur :

Præſul Alexander quinas & Eventius ornant ;
Theodoluſque Dei pariter pro nomine cæſi.
His quoque celſa Crucis radiant vexilla repertæ.

De *Iuvenale* ſilent Martyrologi Adone antiquiores : ipſe nulla poſitione , nullo elogio addito , ita ſimpliciter conſignavit, ut ab Uſuardo ex ipſo deſcriptum eſt, cujus proinde textus purus & genuinus hîc exhibetur. In Notkero ſubticetur titulus *confeſſoris* , forte quod dubitaverit an *martyr* appellandus non ſit. Vide dè his Papebrochii commentarium *Iuvenalis.*

AUCTARIA.

Textus contractus.

CENTULEN. *Jeroſolimis , inventio ſanctæ Crucis, quam ſolemniter celebrari, ſancta Romana Eccleſia decreto ſancivit. Romæ, beati Alexandri Papæ & martyris & ſanctorum Eventii & Theodoli presbyterorum. Ipſo die , ſancti Juvenalis epiſcopi & confeſſoris.*

De Alexandro

BRUXELLEN. *Jeroſolymis, inventio ſanctæ Crucis ab Helena regina , ſub Euſebio Papa & Conſtantino magno imperatore , cujus & ipſa exſtitit mater. Romæ, natale ſancti Alexandri Papæ & martyris. Qui aquam aſperſionis cum ſale benedicto conſecrari, oleumque quotannis ab epiſcopo benedici , & ſicut de latere Chriſti ſanguis & aqua profluxit , ita ad deſignandam unionem Chriſti & Eccleſiæ ; in conſecratione ſacramenti altaris, aquam vino miſceri conſtituit, & ob memoriam paſſionis Chriſti, in Canone Miſſæ addidit : Qui pridie quam pateretur &c. Hic Alexander Papa ſub Adriano imperatore, poſt vincula, carceres, equuleum , ungulas & ignes , punctis creberrimis per tota membra peremptus, & via Numentana ſepultus, ſed poſtea in cœmeterio ſanctæ Sabinæ tranſlatus eſt. Eodem die , ſanctorum Eventii & Theodoli presbyterorum. Qui cum præfato Papa Alexandro tenti , poſt longam carceris ſuſtinentiam ignibus examinati , ad ultimum decollati ſunt. Et ſancti Juvenalis epiſcopi. Juxta Ponthizeram provinciæ Rothomagenſis , beati Walteri abbatis.* Hujus Walteri Vita data eſt VIII Aprilis.

& ſociis.

Walteri.

HAGENOYEN. Incipit : *Romæ, via Numentana* &c. textu nonnihil interpolato. Sequitur de Juvenale , pure. De Cruce Conſtantino oſtenſa deque ejus inventione varia narrat , quæ exactius in Actis tradita ſunt. In fine habet de Sigiſmundo plura , quam ſuperius retulerimus.

AQUICINCT. Poſt *decollati ſunt*, interjicit : *Hic Papa Alexander conſtituit aquam ſparſionis cum ſale benedici in habitaculis hominum , & paſſionem Domini miſcuit in precatione ſacerdotum , quando Miſſa celebratur.* *De Alexandro.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Inventio ſanctæ Crucis. Alexandri, Eventii & Theodoli martyrum. Juvenalis epiſcopi & confeſſoris. Silvani epiſcopi & martyris , cum pluribus clericorum ſuorum. Andeoli ſubdiaconi & martyris.* Recte autem in margine eâdem tranſcriptoris manu notatur, de Silvano agi die ſequenti , de Andeolo I Maii. *Silvani. Andeoli.*

CODEX CASTRI-KAROLI. *Sancti Sereni confeſſoris.* Nec inter Prætermiſſos nominatur. Suſpicor eum eſſe , de quo in Auctariis agemus ad diem undecimum Octobris. *Sereni.*

DIVIONEN. *Autiſſiodori , depoſitio & tranſlatio corporis ſancti Concordini epiſcopi & confeſſoris.* Voluit dicere *Corcodemi*, vel *Curcodemi*, vel *Curcodomi* , non *epiſcopi* , ut hîc perperam vocatur , ſed *diaconi* , de quo agitur die ſequenti. *Corcodemi.*

EDITIO LUBECO-COL, Poſt *Conſtantino* principe , addit , *junioris , cujus ipſa mater exſtitit. Et quia inventio hujus ſanctæ Crucis facta fuerat tempore Euſebii Papæ & confeſſoris , ideo inſtituit feſtum hujus inventionis ab univerſis Catholicis Eccleſiis per univerſum orbem ſolenniter celebrari. Romæ via Numentana milliario ſeptimo , paſſio ſancti Alexandri* &c. pure uſque ad, *decollati ſunt*. Tum addit : *Hic ſanctiſſimus Papa , Romanæ Eccleſiæ epiſcopatum, quintus poſt beatum Petrum, annis decem tenuit , menſes duos , dies decem. Et ſtatuit, ut vino aqua in Miſſa miſceatur , ad deſignandum unionem Eccleſiæ & Chriſti. Et ut oblatio fieret ex azymo* *De Invent. S. Crucis &c.*

azymo & in modica quantitate. Hic etiam ob me-
De Alexandro. *moriam passionis Christi, addidit in Canone: Qui pridie quam pateretur usque ibi, Hoc est enim. Hic etiam constituit, ut aqua aspersionis cum sale benediceretur, & in habitaculis hominum aspergeretur. Ipso die, sancti Juvenalis &c.*

GREVEN. *Eodem die, Juvenalis martyris.* Co-
Iuvenalis M. Aufridi. Florentii &c. Philippi. Severinæ. litur VII Maii. *Aufridi episcopi Trajecti inferioris & confessoris. Florentii & Vindemialis episcoporum & confessorum.* Vide in Actis II Maii. *In Gallus, loco qui dicitur Cella, Philippi presbyteri & confessoris.* Vide Acta. *Severinæ matronæ, uxoris Aureliani cæsaris. Brugis, festiva memoria cruoris Christi.* De his vide Prætermissos. *Nota, beatus Alexander Papa, de quo supra, quintus post sanctum Petrum, sedit annis decem, mensibus duobus, diebus decem. Ipse statuit, ut aqua vino misceatur in calice, ad designandam unionem Christi & Ecclesiæ, & ut oblatio fieret* &c. ut supra habet EDIT. LUBECO-COL.

MOLAN. *Antisiodori, depositio sanctorum Optati episcopi, Memori & Santiani presbyterorum. Domi-* *Optati & sociorum.*
nica die post inventionem sanctæ Crucis, Romæ, sanctæ Catharinæ virginis. Hæc de civitate Senensi *Catharinæ Senensis.*
oriunda, in adolescentia sua habitum de pœnitentia sancti Dominici assumens, ac crebris miraculis clarens, anno suo XXXIII *Romæ quievit, sepulta in ecclesia sanctæ Mariæ super Minervam. Dominus autem Pius Papa* II *eam catalogo Sanctorum asscripsit.* Vide in Prætermissis. In editionibus aliis, hæc solum habentur: *Apud Pontiseram, sancti Walteri abbatis,* de quo dictum est. *Die* *Walteri.*
tertia, sanctorum martyrum Timothei & Mauræ. *Timothei & Mauræ.*
Tum charactere minori: *In Italia civitate Sal-* *Ursii.*
sena, sancti Ursii confessoris, filii regis Dalmatiæ, qui peregrinus veniens ad hanc civitatem, ibidem *Antoninæ*
plenus vertutum quievit in Christo. Item, sub Festo præside, martyrium Antoninæ virginis & Alexandri militis. Vide Papebrochii commentarium. *& Alexandri.*

Die 4.

IV *Non.*

Silvani. IN Palæstina civitate Gaza, natalis beati Silvani ejusdem urbis episcopi: qui persecutione Diocletiani, cum plurimis clericorum suorum, martyrio coronatus est. Hierosolymis, passio
Quiriaci. sancti Quiriaci episcopi, sub Juliano imperatore. Item in metalla Fanensi,
Mart. XL. sanctorum martyrum quadraginta, qui simul capite cæsi sunt. Nico-
Antoniæ. mediæ, natalis Antoniæ martyris, quæ nimium torta & variis afflicta cruciatibus, ab uno brachio tribus diebus suspensa & in carcerem bien-
Floriani. nio detrusa, ad ultimum in confessione Domini flammis exusta est. In Norico Ripensi, sancti Floriani, qui præsidis jussu, ligato ad col-
Curcodemi lum saxo, in flumen Anisii præcipitatus est. Autisiodoro, sancti Curcodemi diaconi.

Sumitur ex *Praten. Herinien Rosweyd. Antverp-majore, Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. De *Palestina, Hierosolimis, Jheros olimis, Jeros olimis, Autisiodoro* & hujusmodi scribendi modis, alibi satis dictum est: sequimur codices, ex illius ætatis ingenio scribentes. *Sylvani* legit Rosweyd. contra autographum Ultraject. Herinien. videtur habere *Suvani*, utrumque in textu corrigitur. In *metalla Fanensi* (non *Fatensi* ut habet Antverp-maj.) legunt constanter codices vetustiores & ceteri passim: melius fortasse Greven. & Molan. post Adonem, *metallo.* At nobis, codicibus adhærendum est; verum loci nomen habes in Actis. Solus Grevenus pro *Antoniæ*, scribit *Antoninæ.* Rursus Greven. & Molan. ponunt *sunt cæsi*, pro *cæsi sunt.* sic Antverp-maj. *adusta est*, pro *exusta est.* Item *præcipitatur*, pro *præcipitatus est.* Herinien. habet *Curcodimi*, Rosweyd. *Corcodimi* Antverp-maj. *Cocordani*, Greven. & Molan. *Curcodomi.*, alii aliter. Putamus legendum, ut est in textu.

Silvani & martt. XL. OBSERVATIO. *Silvani episcopi, in civitate Gaza, cum plurimis clericorum suorum coronati,* his verbis meminit auctor Romani parvi, secutus de more Rufini Eusebium lib. 8 cap. 14; nec quidquam superaddidit Ado, præter notissimam Diocletiani persecutionem. Usuardus & Notkerus Adonem transcripsere. Vide quæ obiter dicta sunt in observatione, XX Februarii, quo die *Silvanum* cum *Tyrannione* aliisque, perperam conjungi ostendimus. Atque hîc ex Adone, secundo loco ponendi erant socii illi XL, seu potius *triginta novem*, qui simul ad metalla damnati, eâdem cum Silvano martyrii coronâ donati sunt, male ab Usuardo, à duce, ut ita dicam, in nostro laterculo segregati, de quibus vide Eusebium, in Actis relatum & apud Ruinartium pag. 328 & 351. Totam historiam Gallice complectitur Tillemontius tomo 5 à pag. 432. De solo Silvano loquitur præfatum Romanum parvum, Hieronymiana autem ita deturpata sunt, ut in iis restituendis multum laboret Florentinius. In *Silvano* & XL *martyribus* mendosa pleraque: Pro *Antonia*, passim habetur *Antonii.* A positione corrupta *Florianus* sejunctus est. *Curcodemum*, qui ibi prima syllaba imminutus, *Codomi* vocatur, ab antiquario Gallico adjectum puta-

putavit Florentinius, ſed vere ad textum pertinere ex Mss. Epternacenſi, Corbeienſi &c, melius cenſuit Henſchenius. Crediderim Adonem, ex emendatiori aliquo apographo ſua decerpſiſſe. Eum ſecutus eſt Noſter, tranſumpſitque omnia, præter annuntiationem ultimam à ſe adjectam.

Judæ Quiriaci feſtivitas in Hieronymianis agitur 1 Maii, uti & apud Rabanum, ſed apud Florum longiori elogio, cui cedere non debet hodiernum Notkeri. Breviores ſunt Ado & Uſuardus; nihilominus antiqua Acta redolent, quibus tot Martyrologorum auctoritas non plus fidei addidit, quam primus eorum compilator mereatur, ut de Actis ſancti Alexandri pridie dictum eſt. Vide Papebrochii commentarium, notas & cenſuras, ac rurſus in Reſponſionibus, variis locis, præſertim ad art. 10 num. 129. Sed hæc omnia antiquiſſimo Sancti in Eccleſia cultui nihil prorſus detrimenti afferre memineris. *Quiriaci.*

Antoniæ elogium Adonianum eſt, quamvis & illud, quod Florus habet, à noſtro non magnopere diſcrepet, haud dubie hauſtum ex eodem latice, de cujus puritate non omnino conſtat, cum pluribus *Antoniis* vel *Antoninis* feminis, ſimile elogium à Græcis & Latinis, ſi non eiſdem terminis, ſaltem eodem ſenſu aptetur; ut colligere eſt in Actis 1 Martii, & hîc, & in Prætermiſſis XII Junii. *Antoniæ.*

De *Floriano* agit etiam Rabanus, cujus breve elogium æque ac noſtrum & diffuſius Notkeri, deſumptum eſt ex eiſdem Actis, quæ certe, pro ut primo loco ab Henſchenio edita & illuſtrata ſunt, nihil præferre videntur, quo tantopere de ſuppoſitione ea arguat Tillemontius tomo 5 pag. 67. *Curcodemus* denique ab Uſuardo aliis ſuperadditus eſt, genuino Adoni præteritus. Videat lector, quæ de eo Henſchenius brevi commentario tradidit, decem ferme variis modis nomen ejus exprimens. Hactenus genuina Uſuardi lectio; cui Wandelberti diſtichon de Silvano, Antonia, & Floriano ſubjiciamus: *Floriani. Curcodemi.*

Silvanus quartas, Antonia cum Floriano,
Perpetua cingunt mentis viriute decori.

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit in parte elogii *Antoniæ*, omiſſis nempe iis, quæ inter *nimium torta*, & *ad ultimum*, in latere culo ponuntur. Abeſt etiam annuntiatio ultima.

In PULSAN. Deſunt Quiriacus; XL Martyres, Florianus & Curcodemus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Deficiunt etiam in annuntiatione ultima.

MUNERAT. Poſt textum integrum, adjicit: *Hieroſolymis, beati Quiriaci epiſcopi & martyris, qui & Judas prius dictus eſt, Dominicæ Crucis inventoris.* Conſule Acta. *De Quiriaco.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Textum referunt non plane purum, & in fine omittunt annuntiationem *Curcodemi.*

LOVAN. Cum prioribus convenit, ſed in fine ſubdit: *Eodem die, Monicæ viduæ, matris beatiſſimi Patris noſtri Auguſtini.* *Monicæ.*

CENTULEN. *In Paleſtina, civitate Gaza, ſancti Silvani epiſcopi & martyris, qui cum multitudine cleri fideliſque populi glorioſe paſſi ſunt. In metallo Phanenſi, ſanctorum XL, qui ſimul truncati ſunt. Antiſiodoro, ſancti Corcodemi diaconi, confeſſoris. Nichomediæ, ſanctæ Antoniæ, crudeliter ac diutiſſimè maceratæ. Loco Lauriaco, ſancti Floriani martyris. In ſuburbio Virdunenſi, ſanctorum epiſcoporum Pulcroni, Poſſeſſoris & Firmini confeſſorum.* In tabula Prætermiſſorum ſancti illi antiſtites ad proprios dies remittuntur, hodie enim de ipſorum tranſlatione proprie agitur. *Pulcronii & aliorum epp.*

BRUXELLEN. In Silvano purus, Quiriacum expunxit. Sequitur de XL, recte. De Antonia, addit: *A Priſcilliano præſide*, ut habet Ado. Et in Floriano etiam ex Adone, poſt *præcipitatus eſt*, adjicit, quæ Uſuardus præterierat; *Et mox videntibus omnibus, oculi præcipitatoris crepuerunt. Ipſo die, beatiſſimi Iuſti, Viennenſis epiſcopi. Juſti.* Rejicitur ad VI Maii. *In Curcodemo purus eſt.*

HAGENOYEN. In Silvano fere purus, ſecundo loco Florianum memorat, cum elogio ſibi proprio. Sequuntur XL martyres, pure. Tum de Quiriaco, cum narratione apocrypha. De Antonia, nihil. In Curcodemo, purus eſt.

AQUICINCT. Quiriacum non vocat *epiſcopum.* Pro *Aniſii*, habet *Niſi.*

DAVERON. *Et Turonis, natalis beati Antonii confeſſoris.* Idem à pluribus infra refertur. *Antonii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Quiriaci epiſcopi & martyris, qui ante dictus fuit Judas, inventor ſanctæ Crucis. Floriani martyris. Sanctorum XL martyrum. Triphonis martyris*, pueri fortaſſe, qui colitur X Novembris. *Antoniæ martyris.* *Triphonis.*

CAMBERIEN. S. Mariæ. *Caſtro Camberiaci, depoſitio S. Sindonis, ſeu S. Sudarii Salvatoris Noſtri Jeſu Chriſti.* Vide in Prætermiſſis de Lancea, Corona, Clavis &c. *S. Sindonis.*

In VATICAN. num. 5949. Deeſt, *Quiriaci & Curcodemi.* Solet hic codex ſæpius deficere.

FLORENTIN. *In territorio Florentino, paſſio ſanctorum martyrum Cerboni & ſociorum ejus apud Vallem Cavæ vel Cavis, juxta ſepulcrum ſancti Creſci martyris & ſociorum ejus, ſub Decio tyranno.* Primam Cerboni hujus notitiam dedere Acta S. Creſcii à Laderchio edita MDCCVII. *Cerboni & ſociorum.*

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *Autiſſiodori, depoſitio & tranſlatio corporis ſancti Corcodomi diaconi & confeſſoris.* *Tranſlat. Corcodemi.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, in eccleſia ſanctæ Cæciliæ virginis, natale beati Paulini diaconi & martyris, cujus caput per ferreum malleum, pro Chriſto contritum dinoſcitur, & cerebrum ſuum, una cum pio ſanguine patienter effudiſſe. Hieroſolymis, paſſio ſancti Quiriaci epiſcopi, una cum matre ſua, ſub Iuliano im-* *Paulini.*

Cor. Spineæ. peratore. *Ipso die, commemoratio Coronæ spineæ Domini Nostri. Apud Hostia tyberina, depositio sanctæ Monicæ* &c. cum longo elogio. Sequitur textus fere purus, usque ad *præcipitatus est*. Tum *Monicæ.* *Wydonis.* *In civitate Spirensi, natale sancti Wydonis abbatis.* Hic inferius *Guido* dicitur, de quo inter Præmissos Henschenius non meminit. Is est, opinor, de quo cum MOLANO egimus XXXI Martii, quo die in Actis refertur, titulo *abbatis Pomposiani* &c. *Thuronis, beati Antonii confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Corcodonii diaconi & confessoris. In civitate Hildesheymensi, translatio sancti Godhardi episcopi & confessoris. Viennæ, memoria sancti Justi episcopi & martyris.*

Antonii. *Godardi.* *Justi.*

BELIN. Incipit: *Apud Hostiam Tyberinam, natale sanctæ Monicæ, cujus vita admiranda, ex nono Confessionis libro sancti Augustini episcopi colligitur.* Sequitur textus, tantum non purus. In altera autem editione additur: *In territorio Petragorensi, sancti Sacerdotis Lemovicensis episcopi.* Colitur proprio natali die, v Maii.

Monicæ. *Sacerdotis.*

GREVEN. *Ipso die, commemoratio sanctæ spineæ Coronæ Domini nostri Jesu Christi. Apud Colonian* &c. de sancto Paulino fere ut supra. *Item sanctorum Celestini, Majoli & Quinciani.* Melius ponuntur in Actis. *Item passio sancti Gordiani, cujus festum in die sepulturæ ejus agitur.* Differtur ad x Maii. *Eodem die, commemoratio sancti Justi episcopi Viennensis & martyris. Thuronis, beati Antonii confessoris. In Spira, commemoratio sancti Guidonis abbatis. In civitate Hildesheymensi, translatio sancti Godehardi episcopi & confessoris. Apud Ostia Tyberina, depositio sanctæ Monicæ viduæ, matris sancti Augustini episcopi. Hujus quanta in Deum fides pietasque fuerit, ex libro 9. Confess. aliisque ejusdem sancti Doctoris libris liquido apparet. Ipsa namque precibus uberrimisque lacrimis & maritum Christo lucrata est, & filium de Manichæorum errore, ad fidei unitatem reduxit. Helenæ virginis. In Thoren prope Ruremundam, beatæ Herswindæ abbatissæ.* De ea agitur inter Prætermissos.

Cor. Spineæ. *Celestini & sociorum.* *Gordiani.* *Justi.* *Antonii.* *Guidonis.* *Translat. Godehardi.* *De Monica.* *Helenæ.* *Herswindæ.*

MOLAN. *Apud Ostiam Tyberinam, natale sanctæ Monicæ* &c. ut BELIN. *In territorio Petragoricensi, sancti Sacerdotis Lemovicensis episcopi. Et sancti Gothedardi episcopi & confessoris.* Sequitur minoribus typis, de sancto Paulino, ut supra. Tum: *Item beatæ memoriæ Joannis Houthon* &c. ut habes in Prætermissis. Editiones aliæ incipiunt charactere Italico: *Apud Ostiam* &c. De Sacerdote ut supra. *In Hildesheim, sancti Gothehardi episcopi & confessoris.* De Antonio, ut supra. *Coloniæ Agrippinæ, natalis sancti Paulini martyris, cujus caput malleo ferreo pro Christo contritum dinoscitur. Die quarta, sanctæ hospitamartyris Pelagiæ. Virduni, translatio ejus loci episcoporum & confessorum Pulchronii* &c. Sequitur: *Londini, beatæ memoriæ Joannis Houthon* &c. Jam dixi, vitæ compendium haberi in Prætermissis.

Monicæ. *Sacerdotis.* *Gothedardi.* *Jo. Houthon* *Paulini.* *Pelagiæ.* *Translat. Pulchronii &c.*

Die 5.
III *Non.*

Euthymii. APud Alexandriam, sancti Euthimii diaconi in carcere quiescentis. Thessalonicæ, natalis sanctorum Hirenei, Peregrini & Hirenis, ignibus combustorum. In Galliis civitate Arelatensi, beati Hilarii episcopi & confessoris, præclarissimi viri & nobilissimi. Item Viennæ, sancti Niceti episcopi, venerabilis sanctitatis viri. Autisiodoro, passio sancti Joviniani lectoris & martyris.

Hirenei & sociorum. *Hilarii.* *Niceti.* *Joviniani.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Antverp-maj. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. *Euthymi*, male scribunt Tornacen. & Antverp-maj. Sic Rosweyd. pro *quiescentis*, ponit *requiescentis*. *Thessalonicæ* in Antverp-maj. librarii sphalma est. Nomina ibi combustorum, sicut in laterculo posita, in codicibus ferme omnibus efferuntur. *Irenei* & *Irenis* habet Rosweyd. Apud Molan. paulo nitidius *Irenæi* & *Hyrenis*. *Hylarii* scribit Greven & pauci alii. Herinien. Rosweyd. & Antverp-maj. legunt *nobilissimi viri*. *Niceti* habent codices passim, excepto Tornacen. ubi *Nicecii*: Greven. autem & Molan. Adoni conformiores legunt, *Nicetii*. In Herinien. elapsum est *a*, sic ut pro *Joviniani*, sit *Jovinini*. Pejus in Rosweyd. *Joviani*.

Euthymii. OBSERVATIO. Unica notatio observationis vices supplere poterit, si textum totum ex Adone ferme ad apicem desumptum dixero. Paucula tamen indicare juverit elucidationis gratia. *Euthymium*, variis modis scriptum, signant apographa Hieronymiana. Romanum parvum ea phrasi, nescio unde accepta, utitur, quam ex Adone transtulerunt Usuardus & Notkerus. Rursus citata apographa, *pugiles Thessalonicenses* diserte exprimunt. Ea præ oculis non habuisse Romanum parvum, inde conjici potest, quod tertiam prætermiserit, solum scribens: *Thessalonicæ, Irenæi & Peregrini*. Interim Ado ipsam restituit, explicato forte ex Actis, quæ interierunt, mortis genere; plane ut Usuardus, nullâ demptâ syllabâ, servandum putavit, ac ferme etiam habet Notkerus. Utrum postremæ annuntiationes ex Hieronymianis profluxerint, dubitat Florentinius, codicem suum Epternacensi & Corbeiensi hîc denuo præferens. Ceterum elogium satis insigne *Hilario* tribuit Ado, quod mirum est à Florentinio adscribi Notkero, qui non aliam sæpius operam contulisse videtur, quam ut Adonis & Rabani verba simul componeret. Noster primis encomii illius elementis contentus, cetera prætermisit. Videri

Hirenei & sociorum. *Hilarii.*

deri reliqua possunt in fonte, quem cum Rabani elogio miscuit Notkerus. Iste vero, quæ de Hilario fuerit suo seculo eruditorum opinio, præclare ostendit his verbis: *In Arelato, depositio sancti Hilarii episcopi, qui Pelagianam hæresim in collatoribus deprehendit, & corrigere studuit.* Hæc verbo indicasse sat est, cetera invenies, diligenter & erudite in Actis deducta ab Henschenio & Papebrochio, hoc die & in appendice tomo 7 Maii à pag. 594. Cum quibus confer Tillemontiana tomo 15 à pag. 36. ad 97, ubi paulo moderatius censet, quam ii, qui Semipelagianissimi notam, tam illustri sancto calumniose inurere non formidarunt, quidquid ipse de cetero cum novis Augustini discipulis, singulari necessitudine fuerit conjunctus.

In Hieronymianis *Niceto* vel *Nicetio Nectario* jungitur, atque item in Notkero. Solum primum appellavit Ado ac proinde Noster, eum presse secutus, nisi quod pro *Nicetii*, scripserit *Niceti*. *Juvenianus* apud Hieronym., *Juvianus* apud Rabanum, *Jovianus* apud Notkerum; ab Adone sic annuntiatur, ut in laterculo nostro legit Usuardus; hîc, ut alibi, simpliciter & integre redditus. Quæ à Notkero de *Ascensione Domini* satis fuse memorantur, de *ecclesia in monte Oliveti regio cultu instructa*, de *Dei & hominis ultimis vestigiis arenæ impressis*, ea antiquioribus incognita sunt: forte dici posset, quod hîc Wandelbertum secutus sit, qui ita cecinit:

Stelliferum ternis Christus transcendit olympum.
Hilarioque Arelas pollet; Vienna Niceto.

AUCTARIA.

Ascensionis. PULSANEN. Omittit martyres Thessalonicenses: Item Jovinianum, cujus loco hæc substituit: *Ipso die, Ascensio Domini Nostri Iesu Christi ad cælos ex monte Oliveti.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Brevia Hilarii & Nicetii elogia rescindunt, Joviniano perperam tribuentes titulum *episcopi*.

Fortunati. MUNERAT. In fine adjicit: *Apud Cellas, sancti Fortunati episcopi & confessoris.* Colitur XVIII Junii. Vide ibi Munerati elogium & Acta.

De Hilario ex Adone. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. De Hilario ita habent: *In Galliis, civitate Arelatensi, beati Hilarii episcopi & confessoris, præclarissimi viri & nobilis. Qui paupertatis amator & pius inopum miserator, pro reficiendis pauperibus, etiam rusticationem contra vires suas, homo genere clarus & longe aliter educatus, exercuit, sed nec se in spiritualibus neglexit.* Hæc ex Adone accepta, paulo fusius, ejusdem prope Adonis verbis, ab ALBERGENSI deducuntur, quæ purius ex ipso fonte hauriri possunt. Cetera codices illi puri sunt, nisi quod aliquis pro, *Niceti*, scribat *Vincenti*, aliique (ut passim recentiores isti codices solent) menda aliqua habeant minoris momenti.

Mauronti. CENTULEN. *In civitate Arelas, sancti Hilarii episcopi & confessoris, magni, docti & præclarissimi viri. Antisiodori, sancti Jovinani lectoris & martyris. Castro Duaco, sancti Mauronti abbatis, viri genere & sanctitate spectabilis, qui legitur in baptismate, sanctissimi Richarii filius. Viennæ, sancti Nicetii episcopi & confessoris.* Sequuntur Euthymius & Thessalonicenses, in quibus purus est.

Ascensionis. BRUXELLEN Incipit: *Apud Ierosolymam, in monte Oliveti, Ascensio Domini.* In Euthymio & Thessalonicensibus, recte. De Hilario, post *confessoris* subnectit: *Nobilis & præclarissimi viri. Qui paupertatis amator, se in spiritualibus non neglexit. Et Vienna, sancti Nyceti episcopi gloriosi.* De Joviniano, pure. Sequitur: *Et natale sancti Juvenalis martyris.* An is est, qui colitur VII Maii? *Juvenalis.* Mirum est non notari in tabula Prætermissorum. *Eodem die, translatio corporis sancti Audoëni Rothomagensis archiepiscopi & confessoris.* *Transl. Audoëni.* Colitur XXIV Augusti.

Antoniæ. HAGENOYEN. Incipit ab Antonia iis verbis, quæ die præcedenti retulimus. Sequuntur Euthymius & Thessalonicenses, pure. In Hilario fere similis est codd. mediæ notæ. Tum: *Eodem die, sancti Godhardi episcopi & confessoris, Hildesheimensis.* *Godhardi.* De eo etiam actum est die præcedenti. Reliquæ duæ annuntiationes puræ sunt.

Mauronti. AQUICINCT. In fine: *Apud Duacum, natalis sancti Mauronti abbatis & levitæ.*

Audoëni. Waldradæ. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Audoëni episcopi Rothomagensis. Waldradæ virginis. Niceti episcopi & confessoris. Hilarii episcopi Arelatensis.*

Fortunati. Romani. CAMBERIEN. sanctæ Mariæ Convent. *Ipso die, beati Fortunati episcopi & confessoris.* De quo supra. *Antisiodoro, sancti Romani martyris.* Nulla apud alios hac die de eo notitia, ne quidem in Prætermissis nostris. Colitur ibi *Romanus abbas* XXII Maii: *Romanus episcopus*, qui & *martyr* ab aliquo dicitur, VI Octobris. Doceat nos aliquis quemnam duorum hic consignatum velit.

Fortunati. REG. SUEC. signatus num. 428: *Apud Cellas, sancti Fortunati episcopi & confessoris.*

UGHELLIAN. Pro *Joviniani*, scribit *Viviani*.

Buddoci. ALTEMPS. *In Britannia minori, sancti Buddoci episcopi & confessoris.* Hactenus mihi ignotus est; nisi hîc indicetur is, qui à Castellano vocatur *Budocus Venetensis*, ab ipso notatus IX Decembris.

De sancto Augustino. FLORENTIN. *Apud Mediolanum, conversio* [MEDIC. male, *& translatio*] *sancti Augustini episcopi & confessoris, sub Ambrosio sancto & episcopo ejusdem civitatis, & ab eodem baptizati, nigrum monachalemque habitum induti, ut idem Ambrosius ait in sermone de baptismo B. Augustini.* Hæc remittenda sunt ad diem XXVIII Augusti.

De Godhardo. EDITIO LUBECO-COL. Incipit ab Hilario, totum Adonis elogium producens. Sequitur: *Eodem die, sancti Godhardi episcopi & confessoris. Hic prius fuit abbas multorum monachorum, sed postea à sancto Henrico imperatore ad episcopatum Hildesheymensem vocatus. Qui postquam plures annos hoc devote rexisset, in festo Ascensionis Domini, dum in Matutinis cantaretur, Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, anima ejus angelis associatis cælos ascendit, cujus mors extitit prodigiis & signis miraculosa. Treveris, natale sancti Brito-* *Britonis.*

nis

nis episcopi & confessoris. Subditur reliquus textus. Deinde: *Eodem die, sancti Angeli Carmelitæ & martyris. Ipso die, conversio beati Augustini episcopi & confessoris*, cum variis conversionis illius circumstantiis, melius suo loco referendis.

Angeli. *De Augustino.*

BELIN. *Mediolani* (sic incipit) *conversio sancti Augustini* &c. ut supra ex FLORENTIN. Altera editio præfigit: *In monte Oliveti, Ascensio Domini Nostri Jesu Christi.* Nonnulla in textu, ut plerumque male impressus est, corrigenda sunt.

Ascensionis.

GREVEN. *Ascensio Domini. Apud Leocatam oppidum Siciliæ, beati Angeli de Jerusolimis, Carmelitæ. Qui cum prædicando circumquaque discurrens, innumeras Christo lucrifecisset animas, pro fidei veritate & pudicitiæ tuitione martyrizatus est. Ipso die, in plerisque ecclesiis officium servatur de bono latrone, qui cum Christo crucifixus, cum ipso paradisum intravit.* Vide Prætermissos. *Item sanctorum Gregorii, Petrii.* Melius in Actis. *Triphonis pueri & martyris, secundum Vincentium libro* XII *cap.* 47. Vide Prætermissos. *Britonis, episcopi Trieverensis & confessoris. Nectarii episcopi Viennensis & confessoris. Mauronti episcopi. Conversio beati Augustini episcopi, quando ad prædicationes beati Ambrosii à Manichæorum errore, post multas fluctuationes correctus, anno Domini* CCCLXXVII (adde ut minimum annos X) *ætatis suæ supra tricesimum, in amorem Christi totus exarsit. Eodem die, depositio sancti Godehardi episcopi & confessoris. Qui cum esset abbas multorum monachorum, à sancto Henrico imperatore ad episcopatum Hildesheymensem vocatus, divinitus admonitus acquievit, impositumque pontificalis dignitatis officium strenue gubernans, cum in nocte Ascensionis cantaretur, Ascendo ad patrem meum, sancta illius anima angelis associata, cælos ascendit. Hirenia virginis, filiæ Licinii imperatoris.* Potius diceretur filia reguli alicujus, qui forte *Licinius* vocatus sit. Ut ut est, primo loco in Actis ponitur. *Item sanctæ Waldradæ virginis. Civitate Rothomagensi, translatio sancti Audoëni, ejusdem urbis episcopi & confessoris. Item sancti Avertini diaconi & confessoris. Beatæ memoriæ, Brunonis pueri, cui sanctus Godehardus, qui eum susceptum educabat, sæpius prædixit, quod secum esset ad patriam iturus. Cumque in obitu sancti campanæ pulsarentur, puer clamavit, vere Dominus meus cælum scandit, immemor promissionis suæ, simulque orans, ne se diutius in carne relinqueret, exaudiri meruit.* Colitur, vel saltem ejus Acta illustrata sunt cum Actis sancti Godehardi IV Maii.

De bono Latrone. Gregorii &c. Triphonis. Britonis. Nectarii. Mauronti. De Augustino. *Godehardi.* *Hirenia.* *Waldradæ. Translat. Audoëni. Avertini. Brunonis.*

MOLAN. De Joviniano, sic subdit: *Qui cum beato Peregrino episcopo & martyre, imperio Sixti Papæ, Antisiodorum veniens, cum esset vir per omnia eloquiens, & in divinis Scripturis egregie eruditus; dum superstitionibus paganorum fortiter resisteret, tentus est, atque in Christi passione perdurans, ab eis interemptus est. Scriptum est in passione sancti Peregrini. Eodem die, sancti Avertini confessoris & diaconi. In monte Oliveti, Ascensio Domini Nostri Jesu Christi ad cælos. Mediolani* &c. ut FLORENTIN. usque ad *baptizati.* De Fortunato, etiam ut supra. *In Sicilia, natale sancti Angeli presbyteri & martyris, qui de monte Carmeli prædicationis causa, divino jussu veniens, cum multos ad pœnitentiam convertisset, à quibusdam impiis hæreticis trucidatus est. Ipso die, depositio sancti Mauronti abbatis, cujus suffragiis, si ad sepulcrum ejus fuerint delati variis languoribus ægroti, vere recipiunt præmia sospitatis. Cui sacer præsul Amatus, eo tempore quo Theodoricus rex tyrannidem exercebat, iniquam, post excessum beati Ultani abbatis, gratia sanctæ conversationis traditus fuit in custodiam. Scriptum est in vita ipsius.* Tum litteris minoribus: *Brugis servatur officium de bono latrone cum Christo crucifixo.* Editiones aliæ conveniunt cum prima in Joviniano. Tum: *In Sicilia, apud oppidum Leochatam, sive Achatam, natale sancti Angeli* &c. Item in Fortunato. In Mauronte paulo contractior est, utrobique subobscurus; rem ex Actis clarius percipies. De Avertino, ut supra. *Treveris, Britonis episcopi & confessoris. In monte Oliveti ... Mediolani, conversio sancti Augustini* &c. ut in prima editione. Pronum est observare, præfatam sancti Augustini conversionem, non ante finem sæculi XV in Ecclesia celebratam fuisse, aut in Fastos relatam. Nam qui primo citantur codd. Florentini, antiquiores non sunt, & quidem pars potissima abest ab editione Usuardi Florentina anni MCCCCLXXXVI, sicut ferme BELINO ea qualiscumque commemoratio adscribenda sit.

Joviniani. *Avertini.* *Ascensionis.* *De Angelo.* *De Mauronto.* *De bono latrone.* *Angeli.* *Britonis.* *De Augustini convers.*

Die 6.

Pridie Non.

S. Ioannis ante port. Latinam.

NAtalis beati Joannis Apostoli, quando ab Epheso, jussu Domitiani Romam perductus, & præsente senatu ante portam Latinam in olei ferventis dolium missus est, sed minime læsus. Ubi festum eadem die concursum fideles populi usque hodie faciunt. Antiochiæ, sancti Euodii, qui ut beatus Ignatius scribit, primus ibidem episcopus ab Apostolis ordinatus est. Hic glorioso martyrio apud eamdem urbem vitam finivit. Item sancti Lucii Cyrenensis, qui apud Cyrenem primus episcopus à sanctis Apostolis institutus est, quem in Actibus Apostolorum beatus Lucas commemorat. In Africa, sanctorum martyrum Heliodori, Venusti, cum aliis septuaginta quinque.

Euodii. *Lucii Cyrenensis. Heliodori & sociorum.*

Ex toto puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Proxime accedunt *Antverp.* & *Max-Lubec. Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraject-Belg.*

VARIA LECTIO. In purioribus codicibus ad pauca reducitur. Herinien. & Munerat. more ſuo ſcribunt *Johannis*. Rurſus Herinien. legit *Cirinenſis* & *Cirenen*. Munerat. *feſtive* pro *feſtum* : Greven. & Molan. *Venuſtii*. De *Aphrica* dictum alibi. Reliqui codices, excepto Antverp-majore, omittunt primam vocem, *Natalis*. Codex qui excipitur, ponit *natale*. Idem pro., *Hic glorioſo martyrio*, brevius poſuit, *hic glorioſe*. Ceteri Adonem potius quam Uſuardum ſequi videntur,dum legunt melius & clarius, *ubi feſtivum eadem die concurſum* &c. ſed Antverp. & Max-Lubec. nævos alios habent, uti *eſt miſſus, curſim*; pro *concurſum*, & *in Actibus Helyodori* &c.

OBSERVATIO. Laterculum totum, ſi ultimam annuntiationem excipias, ex Romano parvo proficiſcitur, nam in præcipuis apographis Hieronymianis de *Joanne ante portam Latinam*, *Euodio* & *Lucio* nec verbum reperias. Ea tamen inter textum noſtrum & Romanum parvum diverſitas eſt, quod *Joannes*, hîc primo, ibi ultimo loco reponatur. Nuſquam vero diſtinctius locutum eſſe Romani parvi compilatorem, textum ejus legenti manifeſtum erit. Ado prolixius elogium etiam primo loco Joanni apravit,quod ſolito nitore contraxit Noſter, quem mirum eſt obſcurius legiſſe *feſtum concurſum*, ubi Ado clarius poſuerat *feſtivum*. Notkerus hîc ſupra ductorem ſapuit, aucto pluribus & interpolato ejus elogio. Quæ ex Tertulliano & Hieronymo circa celebrem illam ſancti Joannis Apoſtoli paſſionem, cujus Romæ ſervatam memoriam vidimus, illuſtranda eſſent, bene ab Henſchenio remittuntur ad diem ejus natalem XXVII Decembris. Audiatur hîc Wandelbertus, Joannis triumphum ſic celebrans : *S. Joannis ante port. Latinam.*

Præcelſum pridie celebrant Romana Joannem
Templa Dei, qui pleno hauſit de pectore verbum.

De *Euodio* nihilo plus dixit Ado in Martyrologio, quam in Romano parvo repererat, ſed in feſtivitatibus Apoſtolorum, verba S. Ignatii recitat, quæ Noſter non deſcripſit, ex toto Adonis contextu breve ſuum elogium conficiens: *Hic glorioſo martyrio* &c. Quæ apud Moſandrum leguntur, ipſiſſimum ſunt Adonis inter feſtivitates encomium. Notkerus eas non conſuluit, qui præter Martyrologii verba,Pauli epiſtolam ad Philippenſes non ſatis apte huc reduxit : *De quo ipſe Paulus Philippenſibus ſcribens, ait : Euodium rogo & Syntychen* &c. non enim de *Euodio* illic meminit Apoſtolus, ſed de *Euodia*, ut notiſſimum eſt. Paucis colligit Henſchenius, quæ de Euodio in tabulis eccleſiaſticis reperit, nec plura alii tradiderunt. *Lucium* refert Romanum parvum his verbis : *Et S. Lucii Cyrenenſis, qui Cyrenæ ab Apoſtolis epiſcopus ordinatus eſt.* Cetera ab Adone adjuncta, Noſter ad verbum tranſtulit. Recte obſervat Henſchenius plura hîc à Martyrologis Lucio adſcribi, quam ſacer textus expreſſerit, rectius facturis, ſi idem ei elogium tribuiſſent, quod habet Manahen XXIV Maii, nempe *Prophetæ ac doctoris, ſub novo Teſtamento*.Nequeo conjicere ex quo qualive Hieronymi apographo *Heliodorum & Venuſtum cum* LXXV ſociis Uſuardus acceperit, quorum loco apud Rabanum & Notkerum *Marianus & Jacobus* cum ſociis iterum annuntiantur. Si recte Henſchenius numeroſam apud Hieronym. martyrum turmam diſpeſcuit, *Heliodorus*, *Marianus* & *Jacobus*, ad eamdem Africanam cohortem pertinent; at *Venuſtus* ad legionem, ſi ita loqui licet, Mediolanenſem reducendus eſt. Quod vero in Prætermiſſis notat Henſchenius, à Rabano indicari *Marianum lectorem* & *Jacobum diaconum*, de quibes XXX Aprilis; additæ à Rabano circumſtantiæ plane veroſimile faciunt. Et hunc verum martyrii diem eſſe, ibi indicavimus. Utcumque res habeat, certa videtur & indubitata ex codicibus noſtris Uſuardi lectio. *Euodii.* *Lucii Cyrenenſis.* *Heliodori & ſociorum.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Jam aliquoties elogia non nihil contraxit,quod hîc denuo fecit, omittendo verba, *hic glorioſo martyrio apud eamdem urbem vitam finivit*. De cetero puriſſimus eſt.

PULSANEN. Magis mutilus eſt, omittit, *ubi feſtum* &c. Et de Euodio nec verbum habet.

ROSWEYD. Incipit: *Romæ, Joannis ante portam Latinam*, deinde reliquam textus noſtri periodum huic initio adaptans : *Quando idem* &c.

BELIN. Multis nævis, ut ſolet, reſperſus eſt, quorum hîc præcipuus, quod contra textum, de *Lucio Cyrenenſi*, egerit loco ultimo.

CENTULEN. *Natalis ſancti Joannis Apoſtoli ante portam Latinam Romæ. Antiochiæ, ſancti Euodii martyris, qui primus poſt beatum Petrum, Antiochenam rexit eccleſiam. Eodem die, ſanctorum martyrum Heliodori, Venuſti, Poſtunii, Maximi, Nicetii, cum aliis* LXXII. Jam diximus in Obſervatione, Heliodorum perperam jungi Venuſto aut aliis Mediolanenſibus. Vide præterea quæ notavit Henſchenius hîc. Sequitur : *Antiſiodoro, ſancti Valeriani epiſcopi, poſt ſanctum Peregrinum tertii.* *Textus mutilus.* *Valeriani.*

BRUXELLEN. *Sancti Johannis Apoſtoli & Evangeliſtæ. Qui juſſu Domitiani fratris Titi, ſecunda* *De Joanne.*

persecutione, quam ipse post Neronem exercuit, ab Epheso ad urbem Romam perductus, præsente Senatu, ante portam Latinam, in ferventis olei dolium missus, sed minime læsus est. Unde tam liber à pœna exivit, quam à corruptione carnis fuit immunis. Quæ textui superadduntur ex Adone accepta sunt. In reliquis satis purus est.

HAGENOYEN. In Joanne modice interpolatus, secundo loco habet: *Item in Salerno, translatio sancti Matthæi Apostoli.* Natalem Matthæi hodie referunt aliqua Hieronymiana apographa. De omnibus agetur die, quo colitur, XXI Septembris. *In Lauffen Herbipolensis dioceseos, translatio sanctæ Reguisidis virginis & martyris.* In Actis remittitur ad XV Julii. Sequuntur quæ ad textum pertinent, nonnihil etiam interpolata.

Translat. Matthæi.

Reguisidis.

AQUICINCT. Omittit quæ de sancto Luca in textu recitantur, & aliter periodum terminat.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ioannis ante portam Latinam. Lucii Cyrenensis. Heliodori, Venusti, cum aliis* LXXV, *martyris. Euodii episcopi & martyris.*

Textus contractus.

VATICAN. num. 5949. Deest Heliodori & sociorum. Adjectum primo loco: *Natalis sancti Secundini episcopi & confessoris in sancta Sophia. Eodem die, sancti Secundini martyris.* Quinam sint illi *Secundini*, hactenus mihi non liquet, nec in Prætermissis, de iis quidquam invenio. Non arbitror *Secundianos* indicari, quales hodie inter martyres connumerantur. Ceterum primo loco ea adjecta sunt; sequitur in fine: *Apud Salernum, translatio sancti Matthæi Apostoli & Euangelistæ* Consonant sequentes codices.

Secundini confessoris. Secundini martyris.

Translat. Matthæi.

FLORENTIN. *Apud Salernum, translatio corporis sancti Matthæi Apostoli & Euangelistæ. Romæ, translatio corporis sancti Stephani Protomartyris, tempore Pelagii Papæ primi, & Theodosii principis, & sepultus est in ecclesia sancti Laurentii extra muros & in ejus sepulcro.* Referuntur hæc in tabula Prætermissorum; sed translatio illa differtur ad III Augusti, vel XXVI Decembris.

Translat. Stephani.

LUXOVIEN. *Augustoduno, beati Placidi presbyteri & abbatis sancti Symphoriani.* Remittitur in indice Prætermissorum ad VII Maii.

Placidi.

SALINEN. B. Anatolii. *Augustoduno, depositio beati Philiberti episcopi.* Forte idem est, qui proximè superius *Placidus* dicitur. Vide Prætermissos hac die, & Acta VII Maii.

Philiberti.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Autissiodori, depositio sancti Valeriani episcopi & confessoris.*

Valeriani.

EDITIO LUBECO-COL. In textu satis pura est, in fine adjungit: *Eodem die, sancti Melotis pueri, pro Christo decollati.* Vide Prætermissos, ubi nomen variè scribitur. *Antisiodoro, sancti Valeriani episcopi & confessoris.*

Melotis.

Valeriani.

GREVEN. *Item, sanctorum Mathei & Primi. Victoris, Felicis.* Duo primi Tarentini sunt, postremi ex numero Mediolanensium. *Eodem die, sancti Melotis pueri, pro Christo decollati.* De quo jam diximus. *Antisiodoro, sancti Valerii episcopi & confessoris.* Valeriano in Actis jungitur. *Secundiani episcopi.* Hoc titulo non magis notus est quam *Secundini. Benedicti & Placidi episcoporum.* Vide Prætermissos de utroque seorsim. *In Anglia, sancti Eadbrechti (quem Edbertum nominant) episcopi Lindisfarnensis & confessoris, viri, ut Beda testatur libro 4, scientia Scripturarum divinarum simul & præceptorum cælestium observantia, ac maxime eleemosynarum operatione insignis. Constantinopoli, depositio sanctæ memoriæ Johannis Damasceni, Doctoris egregii, nec minus vita & miraculis clari.*

Mathei & aliorum.

Melotis.

Valerii.

Secundiani. Benedicti & Placidi episcopp.

Eadbrechti.

Joannis Damasceni.

MOLAN. Typis minoribus: *In Anglia, sancti Eadbrechti* &c. ut GREVENUS. Tum: *Constantinopoli, depositio* &c. addens in fine: *Cujus vitam conscripsit Joannes Patriarcha Hierosolymitanus.* Editiones aliæ etiam minori charactere hoc solum habent: *In Anglia, sancti Eadbrechti, sive Edberti episcopi Lindisfarnensis & confessoris, viri in divinarum Scripturarum scientia simul & præceptorum cælestium observantia, ac maxime eleemosynarum operatione insignis.* Vide GREVEN. supra.

Eabrecht.

Nonis. *Die 7.*

Domitillæ & sociorum.

APud Terracinam Campaniæ urbem, natalis beatæ Domitillæ virginis & martyris, quæ cum esset Flavii Clementis Consulis ex sorore neptis, & à sancto Clemente velamine sacro consecrata, persecutione Domitiani, cum aliis plurimis, in insulam Pontiam exilio deportata, longum inibi martyrium duxit. Noviſſimè doctrina ac miraculis cum convertisset plurimos ad fidem Domini, incenso cubiculo à quodam judice, in quo simul cum suis convirginibus Eufrosina videlicet & Theodora clausa morabatur, cursum glorioſi martyrii sui consummavit. Eodem die, sancti Juvenalis martyris. Nicomediæ, passio sanctorum Flavii, Augusti & Augustini fratrum.

Juvenalis. Flavii & sociorum.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Tarracinam*, & *Teracenam* librarii imperitiæ adscribo. *Beatæ Domitillæ* legunt codices omnes, exceptis Greveno & Molano. An *beatæ* pro *Flaviæ* irrepserit, nescio; certe *Flaviæ* nomen nullus apposuit præter duos jam citatos. Munerat. Belin. & præfati duo, male scribunt, *Domicillæ. Domiciani* in Praten. & Munerat. notandum non est. Rosweyd. tantillum transposuit in, *neptis ex sorore* & *deportata exilio.* Belin. post *Domitiani*, inserit, *ob testimonium Christi.* Item pro *Pontiani* scribit *Pontianum*, pro *inibi*, *ibi*: pro, *fidem Domini*, *fidem Christi.* Sic Tornacen. pro *martyrium duxit*, maluit

maluit ſcribere, *produxit*. Herinien. vix inter puros codices hodie meretur annumerari, dum ita ſenſum torquet: *Quodam judice, in quo & Theodora clauſa morabatur, curſim glorioſi martyrii ſui conſummavit, ſimul cum Eufroſina convirgine ſua*. Probatiores codices habent, *convirginibus*, ſoli Roſweyd. Munerat. & Belin. ſimpliciter *virginibus*. *Eufroſina* ſcribunt codices omnes. Nonnulli, ſed male, *Nichomedia*. Sic Munerat. pro *ſanctorum Flavii* &c. ponit *Clavii*.

OBSERVATIO. Etſi binæ hoc die *Flaviæ* inter multos alios martyres in Hieronymianis recenſeantur, nimis quam certum eſt, *Flaviam Domitillam* nec hoc, nec aliis diebus, in iis codicibus conſignari. Primus omnium illuſtriſſimæ Sanctæ, in ſacris Faſtis locum dedit auctor Romani parvi; ita hoc die, ſecundo loco breviter annuntians: *Et Flaviæ Domitillæ*, nec vereor aſſerere, eam veroſimillime ex Rufini Euſebio lib. 3 cap. 17 acceptam, ubi ſi non de martyrio, ſaltem de exilio expreſſe agitur. Uberior hiſtoria ex notiſſimis Actis ſanctorum Nerei & Achillei ab Adone contexta eſt, quam paulo ampliorem fecit Notkerus; Noſter eleganti ſynopſi complexus eſt. An & cur *Flaviæ* nomen expunxerit Uſuardus, fruſtra divinaveris; evidens eſt, unam ab omnibus eamdemque ipſam memorari; nec magis dubia eſt antiquiſſima & receptiſſima celeberrimæ Virginis & ſociorum ſociarumque ejus in Eccleſia veneratio; licet diverſis diebus recolantur, fere pro libitu Martyrologorum eos referentium. Sufficere poſſent in *Flaviæ Domitillæ* honorem, unum & alterum ſancti Hieronymi teſtimonium ab Henſchenio in Actis, XII Maii productum, quo die in Romano hodierno, cum Nereo & Achilleo conjungitur. Hactenus ſatis recte fluunt omnia. Nodus recurrit circa Acta ipſa, ab Henſchenio laudata tamquam *optimæ fidei*, tametſi pridem agnoviſſet Baronius tomo 1 ad annum LXVIII num. 23, *ea Acta in aliquibus fide haud integra haberi*. Rigidius ipſa tractant eruditi recentiores, nec Tillemontius, alias tam moderatus, temperare hîc potuit, quin acrem in ea cenſuram ſtringeret tomo 2 pag. 127, vocans *opus peſſimum, dignumque quod inter Manichæorum, ſacra matrimonii vincula inceſſentium, figmenta connumeretur*. Nec nihil, nec omnia recte pronuntiat: præplacet eminentiſſimi Annaliſtæ judicium, à quo & hîc & alibi, non niſi inviti divellimur. *Flaviæ Domitillæ & ſociorum.*

Juvenalis martyris primo loco meminit Romanum parvum, nec quidquam ab Adone, aut à Noſtro, aut à Notkero ſuggeritur, quo *de loco & tempore quibus floruerit, poſſit aliquid certi proferri*, inquit Henſchenius, cetera proſequens, quæ de eo ſancto, probabili aliqua conjectura, dici queant. Pro antiquo cultu ſtat etiam Wandelbertus: *Juvenalis.*

Morte pia Nonas Juvenalis ſanctus honorat:

Ultimam quoque annuntiationem ex Adone hauſit Uſuardus, ille ex Romano parvo; cujus textui, *Nicomediæ, Auguſti & Auguſtini*, nomen *Flavii* interſeruit, primuſque tres illos, *fratres* appellavit, ſic legens: *Eodem die apud Nicomediam, paſſio ſanctorum martyrum Flavii, Auguſti & Auguſtini fratrum*. Patet hîc, quid ex Hieronymianis Adoductori ſuo ſuperaddiderit; patet & textus noſtri traductio. At ſcire velim, quo demum auctore, tam rotunde *Flavium, Auguſtum* & *Auguſtinum* Viennenſis nominet *fratres*? Ex Hieronymianis inquies. Minime vero: nam licet fatear, *Auguſtini* nomen non ſemel ibi appellari, atque item aliquos *fratres* dici; necdum tamen Henſchenii aut Florentinii perſpicacia, ſatis auſa eſt determinare, utrum hi tres recte fratres compellari poſſint. An vero felicius rem attigerit Notkerus, dum fratrum titulum hiſce eripiens, tribus aliis, nempe *Marcellino, Macrobio & Eutychio*, aliàs *Eutheo*, eumdem tribuit, curioſi lectoris judicio relinquo. Diverſa ab his omnibus eſt Rabani oratio. Uſuardus in hujuſmodi rebus minus ſcrupuloſus, Adonem, ut diximus, ſimpliciter deſcripſit. Atque hæc, pro textus veritate, ſatis dicta ſunto. *Flavii & ſociorum.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Omittit annuntiationem Juvenalis, cetera puriſſimus eſt.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Omnes deficiunt in ultima annuntiatione.

ANTVERP-MAJ. Sic incipit: *In Cantia monaſterio Petri & Pauli, depoſitio ſancti Leothardi epiſcopi & confeſſoris, qui cum filia regis Francorum Bertha, in has partes directus eſt, ut ſanctitatis exemplo, Chriſtianæ religionis cultum, pagano adhuc regi conjuncta, non mutaret.* Obſervanda *Leothardi.* ſunt, quæ de Leothardo vel Letardo in Prætermiſſis notantur. Sequitur: *Et natale ſancti Ioannis Eboracenſis archiepiſcopi.* In textu purus eſt. *Joan. Ebor.*

CENTULEN. *Apud Tracinam urbem Campaniæ, natalis beatæ Domitillæ virginis & martyris. Eodem die, Nichomediæ, ſanctorum martyrum Flavii, Auguſti & Auguſtini fratrum.*

BRUXELLEN. In Flavia Domitilla modice interpolatus, in Juvenale purus eſt. Tum: *Ad radicem montis ſeptimi, paſſio ſancti Gaudentii martyris.* Quis hic Gaudentius ſit, fateor me ignorare. *In Nycomedia, ſanctorum martyrum Flavii, Auguſti & Auguſtini fratrum & martyrum.* *Gaudentii.*

Benedicti. *rum. Et Benedicti episcopi.* Indicat, opinor, Benedictum Papam II, de quo Acta hodie. *Item*
Donatiani. *Donaciani episcopi.* Dies natalis est XIV Octobris.
Transl. *Item, translatio sancti Petri de Mediolano* [quid ni
Petri Mart. *de Verona?*] *martyris de Ordine Prædicatorum.* Vide quæ ad natalem dicta sunt XXIX Aprilis.

HAGENOYEN. In Flavia Domitilla, non nihil etiam interpolatus, in reliquo textu purus est. Tum subdit: *Ipso die Romæ, depositio sancti Be-*
Benedicti. *nedicti Papæ* II, *qui in abeunte* [ab ineunte] *ætate sua militavit in Ecclesia, & semper paupertatis amator extitit. Constitutiones edidit & in pace obiit sub Constantino quarto.* Hujus Pontificis ætatem in Actis discussam invenies hoc die.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Domitillæ virginis & martyris, cum Eufrosia & Theodora.*
Domitiani. *Domitiani episcopi & confessoris. Juvenalis martyris. Item sanctorum Flavii, Augusti & Augustini fratrum martyrum.* Textum semper mutilat.

In VATICAN. signato num. 5949. Deest Juvenalis. Adjicitur: *Transitus sancti Stephani Pro-*
Transitus S. Stephani. *tomartyris in Romam.* De quo etiam heri. Vide die natali, vel III Augusti. Fallit Castellani notula.

ALTEMPSIAN. *In Cantia monasterio Petri &*
Leothardi. *Pauli, depositio sancti Leothardi episcopi* &c. ut supra in ANTVERP-MAJ.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Benedicti Papæ &*
Benedicti. *confessoris. Apud Beverlacum, sancti Joannis epi-*
Joann. Ebor. *scopi & confessoris.* Abdicato episcopatu, eo loco mori voluit, à quo *Beverlacensis* dictus est.

REMIENS. SS Tim & Apoll. *Lauduno Clava-*
Basonis. *to, depositio sancti Basonis confessoris.* Prætermissus est, à Castell. tamen inter Sanctos ponitur.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ, sancti*
Benedicti. *Benedicti Papæ, qui sedit ibidem menses decem, imperante Constantino Augusto.* Vide dicta superius,
De Flavia Domitilla. ad HAGENOYEN. *Apud Terracinam Campaniæ urbem, natale beatæ Domicillæ virginis & martyris. Quæ cum esset neptis Domitiani imperatoris & Aureliano filio Flavii Clementis Consulis nupta, ipsa propter Christum connubium spernens, à sancto Clemente episcopo, sacro velamine consecrata* &c. fere pure. Nicomedienses Juvenali præponit.
Transl. *Petri M.* Dein: *In territorio Mediolanensi, translatio beati Petri presbyteri & martyris, Ordinis Prædicatorum. Ipso die, beati Domiciani episcopi & confessoris. Beverlaci, natale sancti Johannis episcopi & confessoris Eboracensis.*

GREVEN. *Festum quinque gaudiorum beatæ Mariæ Dei genitricis.* De eo in Prætermissis. *Item, sanctorum Frodisii, Macrobii, Achaici, Marcellini.* Ex Hieronym. *Celerini episcopi & confessoris.* Duo Celerini sunt inter martyres, sed quis hic *episcopus* & *confessor*, nescio. *In Anglia, sancti Johannis Eboracensis episcopi & confessoris, vita & miraculis* (*Beda lib. 5 teste*) *clari. Augustoduni, depositio sancti Placiti* (Placidi) *episcopi. Domiciani episcopi Tungrensis & confessoris. Hilarii confessoris.* Vide Prætermissos. *Ceveri confessoris.* An *Cerenicus* vel *Serenicus* diaconus Sagiensis? *In Anglia, Ezeleidis virginis.* Vide Prætermissos & Appendicem Tomo VII Maii. *Translatio beati Stephani Protomartyris, quando corpus ejus à Constantinopoli Romam ductum, corpori sancti Laurentii conjunctum fuit, tempore Theodosii junioris. Mediolani, translatio beati Petri martyris, Ordinis Prædicatorum. Mastidiæ virginis;* Trecensis.

MOLAN. *Domitiani episcopi & confessoris Tungrensis, Trajectensis, Leodiensis; apud Hoyum in ecclesia beatæ Mariæ quiescentis. Augustoduni, depositio sancti Placiti episcopi. Romæ, Benedicti Pontificis, qui sedit in episcopatu unum mensem, imperante Constantino.* Dein minoribus litteris: *In Anglia, sancti Joannis* &c. ut GREVEN. *Festum quinque gaudiorum Mariæ.* Editiones aliæ, sic habent: *Beverlaci, depositio sancti Joannis episcopi Eboracensis & confessoris, vita & miraculis clari. In ecclesia beatæ Mariæ in Hoyo, natalis sancti Domitiani episcopi & confessoris. Qui sub Hildeberti gloriosissimi regis tempore, Aurelianensi legitur synodo interfuisse.* De Placito, ut supra. *Trecas, translatio corporis sanctæ Mastidiæ virginis. Die septima, commemoratio signi Crucis apparentis in cælo Hierosolymis, circa horam diei tertiam, sub Constantio rege. Quod quidem figurabatur per astra, à sancto Calvariæ loco usque ad montem Olivarum. Et memoria sancti martyris Acacii.* De utraque jam signata annuntiatione vide Prætermissos.

Festi gaudior Frodisii &c. Celerini. Joan. Ebor. Placidi. Domitiani. Hilarii. Ceveri. Ezeleidis. Translat. Stephani, & Petri M. Mastidiæ. Domitiani. Placidi. Benedicti. Joan. Ebor. Translat. Mastidiæ. Acacii.

Die 8.

VIII *Idus.*

Victoris. MEdiolani, natalis sancti Victoris martyris, qui à primæva ætate Christianus, cum esset in castris imperialibus miles, compellente Maximiano, ut sacrificaret, in confessione Domini fortissimè perseverans, primò graviter fustibus cæsus, sed Deo protegente, doloris expers, dein liquenti plumbo perfusus, sed nihil penitus læsus, novissime glorioso martyrii cursum capitis abscisione complevit.
Stephani & Victoris. Apud Ægyptum, sanctorum Stephani & Victoris.

Ita *Praten. Tornacen. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Fere in minutiis vertitur. Scribit Antverp-maj. *Mediolane.* Tornacen. legit, *in confessione Domini perseverans*, omisso adverbio *fortissimè*, pro quo Munerat. posuit *constantissime.* Relîqui in textu *abscisione*, ita volentibus codicibus omnibus, tametsi id fortasse alibi correxerim. De cetero, *primeva, etate, cesus, nichil, lesus penitus, aput* &c. nævi sunt ætatem suam redolentes: penultimus Molani est.

Victoris. OBSERVATIO. Celeberrimam *Victoris* à patria & genere, cognomento *Mauri*, martyris Mediolanensis memoriam apud Latinos fuisse olim oportuit, utpote quem prædicent Martyrologi antiqui omnes, solis Beda & Floro exceptis. Apographa Hiero-

Hieronymiana præcipua ab eo Sancto diem auſpicantur : *Mediolano , Victoris.* Romanum parvum , Ado & Rabanus unicum illum hodie annuntiant. In priori ſolum legitur : *Mediolani , ſancti Victoris martyris.* Diverſa ſunt, licet ex iiſdem Actis ſumantur, Adonis & Rabani elogia. Notkerus primum ſecutus eſt , uti & Noſter , qui Adonis verbis quidem utitur, ſed more ſuo aliqua relinquit intacta, à Notkero integrè tranſumpta. Utrum de elogii veritate dubitandum ſit, haud equidem plane perſpicio ; fontem , ex quo acceptum eſt , omnino purum non eſſe fatetur Henſchenius , alii ferme ex toto repudiandum exiſtimant. Vide quæ in commentario prævio expenduntur à num. 8, & apud Tillemontium tomo 5 à pag. 267. Exſtat etiam in Actis , Gregorii Turonenſis in Victoris gloriam narratio. Nec reticenda eſt nitida Wandelberti poëtica exornatio :

Idibus octavis Mediolani urbe coruſcat
Martyr præcipuo venerandus Victor amore *.

* Quid ni *honore?*

Hactenus concors veterum ſententia. Qui ſequuntur , *Stephanus* & *Victor* ab Uſuardo ex præfatis Hieronymianis conſignati ſunt; ubi dubites an pro , *Stephani & Victoris*, non ſit ſcribendum , *Victoris & Stephanæ* , ut fecit Notkerus poſt Hieronymiana , aliis *Januarium* adjungentibus. Neſcio an à vero multum aberraverit, qui legendum putet, *Victoris & Coronæ.* At cum *Victor* & *Stephanus*, I Aprilis , *Victor* & *Corona* XIV Maii recurrant ; malim hac die Uſuardi textui inſiſtere , quem ad ejus mentem hîc plane expreſſum eſſe , equidem nullus dubito. De his breviſſime in Actis noſtris hoc die diſputat Henſchenius.

AUCTARIA.

HERINIEN. In reliquo textu puriſſimus, patrium Sanctum hîc denuo inſerit , ita ſcribens ſecundo loco : *Eodem die, depoſitio ſancti Gibriani confeſſoris , in eccleſia ſancti Remigii quieſcentis.* *Gibriani.*

PULSANEN. Ita orditur : *In monte Gargano , apparitio beatiſſimi Michaëlis archangeli. Ubi ipſius ſacrata nomini habetur eccleſia , vili facta ſcemate , ſed cæleſti prædita virtute.* Vide tabulam Prætermiſſorum. In Victore Mediolanenſi purus eſt. Deeſt ultima annuntiatio, *Apparit. Michaëlis.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Textui puro ſubjiciunt: *Item Elladii epiſcopi.* Adnectunt præterea : *In territorio Biſuntino , monaſterio Bellævallis , tranſlatio , [alii , natale] ſancti Petri epiſcopi & confeſſoris.* *Elladii. Tranſlat. Petri Bell.*

ROSWEYD. In fine : *Trajecti , Wironis confeſſoris.* Vide de eo egregium Bollandi commentarium hoc die. *Wironis.*

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In Victore puri ſunt. De Stephano &c. nihil , ſed immediate ſubjungunt : *Autiſiodoro, natale ſancti Elladii epiſcopi & confeſſoris. In territorio Viſuntino , monaſterio Bellævallis , natale ſancti Petri epiſcopi & confeſſoris. Eodem die , ſancti Wironis epiſcopi & confeſſoris.* In LEYDEN-BELG. Deeſt annuntiatio *Petri.* *Elladii. Petri. Wironis.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt : *In Apuliæ finibus monte Gargano , inventio B. Archangeli Michaëlis.* Sequitur *Mediolani* &c. pure. Abeſt *Stephani* &c. De Elladio & Petro, ut proxime diximus. *Invent. Michaëlis.*

CENTULEN. *Mediolani , ſancti Victoris martyris. In Ægypto ſanctorum Stephani & Victoris. Autiſiodoro , ſancti Helladii epiſcopi & confeſſoris. In Sanctonico Vetavenſe cœnobio , ſancti Martini abbatis.* Remittitur ad XXIV Octobris. *Eodem die , tranſlatio ſancti Gentiani martyris.* Colitur XI Decembris. *Helladii. Martini. Tranſlat. Gentiani.*

BRUXELLEN. In textu ſolito purior, hæc adjicit : *Ipſo die , ſancti Martini confeſſoris. In territorio Biſontino monaſterio Bellævallis , ſancti Petri epiſcopi & confeſſoris. Et ſancti Dionyſii , ſexti Viennenſis epiſcopi.* Differtur in diem ſequentem. *Autiſiodoro , ſancti Elladii epiſcopi & confeſſoris. Item apparitio S. Michaëlis archangeli. Qui ſanctum Autbertum Abrincatenſis eccleſiæ epiſcopum ſemel , iterum & tertio admonuit , ut in mari , loco qui propter eminentiam , Tumba dicitur , eccleſiam ſuo nomini dicatam fundaret ; pro ſigno locum oſtendens, ubi taurum religatum inveniret , & ſicut eum pedibus terram proruiſſe cerneret, ſic eccleſiæ ambitum duceret. Et ex eo tempore inibi, ſicut in monte Gargano , memoria S. Michaëlis archangeli cœpit frequentari.* Hæc cum aliis diſcutienda erunt ad XXIX Septembris. *Martini. Petri. Dionyſii. Elladii. Apparit. Michaëlis Abrinc.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione purus, ſecundo loco , ita habet : *In Apulia finibus , in monte Gargano , inventio oratorii beati Michaëlis archangeli, quæ [quod] per taurum Gargani amiſſum inventa eſt.* [lege *inventum eſt.*] *Item Vienna , Dionyſii Dionyſii viri præclariſſimi in doctrina.* De quo ſupra. *Item Gybriani præclariſſimi confeſſoris. In Gargonia , Scanyſolay epiſcopi & martyris. Staniſlaum* hîc intelligit Henſchenius. *Apud Ægyptum, ſanctorum martyrum Stephani & Victoris. In territorio Byſontino , ſancti Petri epiſcopi & confeſſoris. Autbyſiodoro, ſancti Elladii epiſcopi & confeſſoris , prædeceſſoris ſancti Amatoris.* *Apparit. Gargan. Dionyſii. Gybriani. Scanyſolay. Petri. Elladii.*

AQUICINCT. Sic incipit : *Romæ , ſancti Benedicti Papæ. Hic ab ineunte ætate in Eccleſia militavit , paupertatis ſemper amator.* Colitur VII Maii. Vide quæ ibi in Auctariis diximus. *Benedicti PP.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. Ita in fine habent : *Inventio Michaëlis archangeli. Romæ , ſancti Benedicti Papæ.*

AMBIANEN. *In Sanctanico , Vetavienſe monaſterio , depoſitio Martini presbyteri & confeſſoris , magnarum virtutum viri , cujus vita ſanctitate & miraculis refulget glorioſa. Eodem die , tranſlatio corporis ſancti Gentiani martyris.* Vide ſupra. *De Martino. Tranſlat. Gentiani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Wironis epiſcopi & confeſſoris , cujus corpus eſt in eccleſia ſancti Martini Trajectenſis. Victoris martyris & militis.* *Wironis.*

REG. SUEC. num. 428. *In pago Biturico , depoſitio ſancti Deſiderati epiſcopi & confeſſoris.* *Deſiderati.*

VATICAN. num 5949. Primo loco : *Apparitio ſancti Michaëlis. Romæ , Benedicti Papæ , qui præfuit Eccleſiæ menſibus decem, imperante Conſtantino.* Deeſt Stephani & Victoris. *Benedicti PP.*

Elladii. Petri. UGHELLIAN. Adjicit: *Item, Elladii episcopi. Item, sancti Petri episcopi & confessoris.*

Indracti & socior. ALTEMPS. *Monasterio Glascouiensi, sancti Indracti martyris sociorumque ejus.* Vide in Actis v Februarii, ubi sociis *Dominica* soror adjungitur.

Naboris &c. Elladii. FLORENTIN. *In Africa, sanctorum martyrum Naboris & Felicis, qui decollati sunt cum Joanne & Marino.* Vide x Julii. *Item, sancti Eladii episcopi. In territorio Tarentasiensi, monasterio Bonævallis, sancti Petri episcopi & confessoris. Romæ, sancti Benedicti* II *Papæ & confessoris.*

Petri. Benedicti PP. REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In pago Catalaunico, depositio sancti Gibriani presbyteri & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Apuliæ finibus monte Gargano, inventio sancti Michaëlis archangeli. Quod festum sic sumpsit exordium. Tempore namque quo sanctus Papa Gregorius, propter pestem inguinariam Letanias* &c. Quæ quomodo inter se connectantur, eruditus lector judicet. In Victore satis pura est. Sequitur: *In territorio Bisuntino, monasterio Belevallis, natale sancti Petri, episcopi Tharentasiensis ecclesiæ & confessoris, Ordinis Cisterciensis, qui multis miraculis & virtutibus clarus, quievit in pace. In Polonia, civitate Cracovia, passio beati Stanislai episcopi & martyris.* De Elladio, Stephano & Victore, Martino, Dionysio, Wirone, ut supra.

De Michaële *De Petro.* *Stanislai.*

BELIN. Initio præfigit: *In finibus Apuliæ, monte Gargano, apud Sipontum civitatem, apparitio B. Michaëlis archangeli.* Tum post textum in fine: *Item Eladii episcopi.* Alii passim scribunt *Elladii*, Acta nostra malunt *Helladii*, in quibus vide pauca, quæ de eo supersunt, ex tom. 1 Bibl. Labbeanæ accepta & ab Henschenio illustrata.

GREVEN. De Michaële, ut BELIN. *Secundum quosdam hic, passio beati Stanislai episcopi & martyris.* Fuit heri. *Eodem die, vel secundum alios præcedenti, sancti Benedicti Papæ secundi,* *Benedict.* *tempore Constantini quarti Augusti.* De Dionysio & Petro Tarentasiensi, ut supra. *In Trajecto inferiori, beati Wironis episcopi Deirorum & confessoris.* *Wironis.* *In Hibernia, beati Cathaldi episcopi & confessoris, vita & signis celeberrimi.* *Cathaldi.* Colitur x Maii. *In Cenonico monasterio Vercanensi,* (quam varie hæc exprimantur, ex dictis patet) *beati Martini presbyteri & confessoris.* *Martini.* *Metronis confessoris Veronæ quiescentis.* *Metronis.* *Maximi presbyteri.* Notus non est, nisi sit ex martyribus. *Sibriani confessoris.* *Maximi.* Voluit dicere *Gibriani.* *Macharii eremitæ & confessoris, in fine orbis juxta paradisum.* *Macarii.* Vide inter Prætermissos.

MOLAN. *In finibus Apuliæ, monte Gargano, apud Sipontum civitatem, apparitio beati Michaëlis archangeli.* *Michaëlis.* *Item Eladii episcopi & confessoris Auiisiodori.* *Elladii.* *Eodem die, Vuironis episcopi & confessoris, cujus reliquiæ habentur in ecclesiâ Trajectensi.* *Wironis.* *Eodem die, depositio sancti Gibriani confessoris, in ecclesia sancti Remigii quiescentis.* *Gibriani.* *In territorio Bisuntino, monasterio Bellævallis, sancti Petri episcopi & confessoris.* *Petri.* In editionibus aliis, de Michaële & Eladio, ut supra. *Cracoviæ, sancti Stanislai episcopi & martyris. Remis, depositio sancti Gibriani* &c. *Stanislai.* De Petro, ut in editione prima. Item de Wirone. *Viennæ, sancti Dionysii, sexti urbis episcopi.* *Dionysii.* Demum minutioribus litteris: *Nivellæ, eodem die, commemoratio Yduibergæ.* *Yduibergæ.* Vocatur etiam *Itta*, aliis *Ittaberga*, quæ sanctimonialis facta, sanctæ Gertrudi, filiæ subesse voluit.

Die 9.

VII. *Idus.*

De Translatione Andreæ &c. Hermæ. FEstivitas beati Andreæ Apostoli, quando sacratissimum ejus corpus unà cum ossibus sanctorum Lucæ Euangelistæ, & Timothei discipuli sancti Pauli, sub Constantio imperatore, Constantinopolim translatum est. Romæ, natalis sancti Hermen, cujus Apostolus Paulus, ad Romanos scribens, meminit. Hic dignè semetipsum Deo sacrificans, acceptabilisque Deo hostia factus, virtutibus clarissimè fundatus, cæli regna petivit. Apud Nazanzi oppidum, beati *Gregorii Nazianzeni.* Gregorii episcopi, cognomento Theologi, qui post multa documenta, in loco suo, ut Hieronimus, ab eodem in divinis libris instructus, perhibet, episcopum ordinans, ruri vitam monachi exercuit. *Mart.* 310. In Persida, sanctorum martyrum trecentorum decem. Castro Vindicino, depositio Beati confessoris. *Beati.*

Puros censeo *Praten. Antverp-maj. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp-maj. ante *Timothei*, non apposuit conjunctionem *et*. Idem cum Greveno & Molano legit *Constantino*; ego cum Praten. Herinien. Tornacen. &c. servandum puto *Constantio*, saltem ad mentem Usuardi, quamvis utrumque longe prudentius omiserit Baronius in Romano hodierno. *Hermen* scribunt codices ferme omnes, & ita habet etiam, ni fallor, codex Pratensis, in nostro antigrapho à Sirmondo correctus. Fateor, in Adone diserte legi, sicut oportet, *Hermæ*, sed nos hîc Usuardum versamus; à quo, etiam errante, non discedimus. Adde, quod Adonis editores satis libere manum correctricem adhibuerint. Nescio quam elegantiam sectentur Greven. & Molan. dum ita textum variant: *Cujus Apostolus meminit Paulus ad Romanos scribens.* Antverp-maj. iterum negligit particulam post *acceptabilis*. Rursus præfati Greven.

ven. & Molan. pro, *virtutibus clarissime fundatus*, male ponunt *virtutibus clarificans*. In Antverp. majore legitur *Nazanci* pro *Nazanzi*, melius Ado *Nazianzi*. Item *Theodoli* pro *Theologi*, *peribet* pro *perhibet*. Scripsi *Vindicino*, cum plerisque codicibus.

OBSERVATIO. Prima textus nostri annuntiatio ita videtur Usuardi propria, ut unde eam acceperit, hactenus nequiverim deprehendere. *Constantinopoli, natalis sancti Timothei*, inquiunt Hieronymiana apographa: lucem affert Viennensis, dum addit: *Quando ab Epheso ejus sacra ossa delata sunt*. Hinc brevius *translationem Timothei* substituit, qui Adonem pressius semper sequitur, Notkerus. De pari *Andreæ* & *Lucæ* festivitate, nullus ante Usuardum, quod sciam, hoc die meminit. Utinam felicius id præstitisset! Constat enim trium illorum Apostolorum translationem non bene connecti, pejus ad idem tempus, pessime ad eumdem diem, & præsertim hunc IX Maii revocari. Quo autem anno quove die *Andreæ* & *Lucæ* corpora Constantinopolim, inde aliò delata sint, propriis locis discutiendum erit. Videat interim lector, quæ dicta sunt XXIV Januarii in commentario prævio §. 3 & Castellanum ibi pag. 394: item Baronium & Florentinium hîc. Quibus accedere possunt, quæ diligenter observat Tillemontius tomo I pag. 320. *Detranslat. Andreæ &c.*

De *Herma* nihil hodie Martyrologi Adonem prægressi, imo nec Ado ipse in suo Martyrologio, unde nec in Notkero quidquam. Mirum hoc in Adone & insolitum; postquam inter festivitates Apostolorum, elogio Sanctum ornavit, quod Mosander sua, uti opinor, auctoritate, in Martyrologii textum inseruit. Hoc certum, inde accepta esse omnia, quæ hîc ab Usuardo referuntur. *Philippensis episcopus* ab aliquibus dicitur *Hermas*, sed hunc ei titulum Ado non tribuit, nec aliunde quidquam satis certo traditur, quo ei talis dignitas asseratur. Citatur ab Adone locus Apostoli Rom. 16, ubi & *Hermam* & *Hermen* salutari præcipit. Porro nonnulla commemorat de libro *Pastoris* ab *Herma* composito, quem apud Henschenium laudant Hieronymus & Origenes; at multo plura de eo & enucleatius exposuit Tillemontius tomo 2 à pag. 111, apud quem Patres alios citatos consulat curiosus lector. Satis de Herma. *Herma.*

Nazianzenum Gregorium variis diebus à Græcis aliisque relatum, primus hoc die signavit auctor Romani parvi, sumptum, nisi fallor, ex Rufini lib. 2 cap. 9. Ado ex illo nomen accepit, ex hoc egregium suum elogium concinnavit, à Notkero nonnihil contractum, ex quo paucula ab Nostro decerpta sunt, quæ in laterculo ponuntur. De inclytissimi Patris vita & rebus gestis, fuse post Baronium & Hermantium à Papebrochio actum est; nec minus ampla sunt, quæ Gallice digessit Tillemontius tomo 9. à pag. 305. Nec insalutatam volo Castellani notulam Martyrologio universali adjectam. *Martyres* CCCX primo loco ab Adone relati, ex Hieronymianis & Romano parvo derivantur: Usuardus & Notkerus Adonis verba transcripsere. De his hæc observavit Henschenius: *Quo vero tempore & mortis genere compleverint agonem, nullus prodit: & cum plurimæ apud Persas in Christianos motæ fuerint persecutiones, difficile est discernere. Florentinius conjicit oculos in Saporem regem Persarum, quod plurimi sub eo ob fidem Christi fuerint martyrio coronati.* *Beatus* aliquis & quidem cum apposito *confessoris*, in vulgatis Hieronymianis exprimitur, sed absque positione. A Beda, Floro, Romano parvo & Adone præteritus est. Rabanus, nescio quo fundamento, eum Romæ adscribit: Notkerus potius omisit, sed rectius Noster loco suo proprio, *castro Vindocino* restituit; adde *in diœcesi Carnotensi*, cetera que ad eum spectantia accurate explicata require apud Henschenium. De cetero, quamvis pauci codices conveniant, genuinum Usuardi textum hìc me reddidisse, plane existimo. Binis annuntiationibus nostris ultimis quadrant bini Wandelberti versiculi: *Gregorii Nazianzeni.* *Martyrum 310.* *Beati.*

Ter centum radiant septenis Idibus unà
Martyrio, denique; simul decorante Beato.

AUCTARIA.

Translat. Nicolai. IN codice PRATENSI, sed ad marginem, ni fallor, adjicitur: *Civitate Barri, translatio sanctissimi Nicolai episcopi & confessoris.* Quæ verba, aut his similia, apud alios codices in textum transierunt.

ANTVERP-MAJ. Etiam ad marginem manu recentiori appositum habet: *Ipso die, translatio sancti Nicolai confessoris.* Addere poterat *episcopi.*

HERINIEN. Toto textu purissimus, secundo loco, ampliori phrasi interjicit: *Eodem die, translatio corporis beatissimi Nicolai Mirrorum Lichiæ archiepiscopi. Qui divina dispensatione à Mirrea metropoli, cis mare translatus & apud Barrensem Apuliæ regionis civitatem in sui honoris basilica gloriose ac decenter est collatus* [collocatus;] *ubi usque hodie, acsi vivens in corpore, diversis coruscat miraculis magnifice.* Hæc eadem in MOLANI Auctario, sed correctiora leguntur. *Idem.*

TORNACEN. Textum refert, sed truncatum elogiis Hermæ & Gregorii Nazianzeni. Ubi & pro martyribus CCCX, ponit ipse solum CCCV.

PULSANEN. In prima annuntiatione purus, secundo loco refert Gregorium, etiam pure. Sed cetera omnia desunt.

MUNERAT. In fine post textum: *Eodem die, translatio beati Nicolai episcopi & confessoris.*

ROSWEYD. Pro *Beato* substituit, *Gengulfi martyris.* Ita in eccl. Ultraject. Sed colitur XI Maii. *Gengulfi.*

ANT-

ANTVERP. MAX-LUBEC. & ALBERGEN. Incipiunt à CCCX, ubi puri sunt. De Herma, post scribens meminit, cetera expungunt. De Gregorio, post *oppidum*, sic ponunt: *Beati Gregorii, qui Theologus dictus est, nobilis, eruditus collega beati Basilii Cæsareensis episcopi.* Reliqua omnia desunt, nempe annuntiatio prima & ultima. *De Gregorio*

DANIC. In eo à prioribus differt, quod Hermæ elogium integrum referat.

MAX-ANTVERP. LOVANIEN. & LEYDEN. Supra Danicum in fine adjiciunt: *Eodem die, translatio corporis beatissimi Nicolai Mirreorum Liciæ archiepiscopi.* Convenit EDITIO ULTRAJ-BELG. Sed de Gregorio agit ultimo loco.

ULTRAJ. His adjicit: *Item, translatio gloriosi Hieronimi, Doctoris eximii.* Vide Prætermissos. *Translat. Hieronymi.*

CENTULENSIS. *Romæ, sancti Hermen, cujus Apostolus Paulus ad Romanos scribens meminit. In Perside, sanctorum* CCCX *martyrum. Eodem die, festivitas sancti Andreæ Apostoli, quando sanctissimum corpus ejus, unà cum ossibus Lucæ Euangelistæ & Tymothei discipuli Apostoli Pauli, Constantinopolim translatum fuit. In Apulia apud Barrim civitatem, adventus & exceptio corporis beati Nicolai Mirrensis episcopi & confessoris. Cœnobio sancti Bavonis, translatio S. Micharii Antiocensis episcopi, confessoris. Castro Vindicino, sancti Beati confessoris.* *Textus mutatus.* *De Nicolao.* *De Macario Antiocheno.*

BRUXELLEN. Incipit ab Herma, satis pure. Secundo loco de CCCX, etiam pure. Tum: *Natale sanctorum Quirilli, Beati, & Primuli confessorum.* Prava ex Hieronym. connexio. Sequitur de Gregorio, ubi textus interpolatus est. *Item translatio corporis beati Andreæ Apostoli, cum ossibus sanctorum Lucæ Euangelistæ & Timothei discipuli beati Pauli, facta in Constantinopolim, sub Constantino magno imperatore. Et translatio sancti Nycolai episcopi. Et in Gandavo, elevatio sancti Macharii archiepiscopi. Ubi dum incredulis miraculum exigerent, yris in modum coronæ, totum ecclesiæ atrium circumdat, & in medio crux aurea resplendet, tanta miraculorum evidentia subsequente, quantam vix aliquis narrare sufficeret.* Vide in Actis ad diem ejus natalem, x Aprilis. *Quirilli & sociorum.* *De Macario.*

HAGENOYEN. Incipit etiam ab Herma, pure, uti & in CCCX. In Gregorio modice interpolatus, eum perperam vocat *martyrem.* Sequitur: *Festivitas* &c. sensu non nihil truncato. Tum: *Ipso die, translatio sancti Nycolai episcopi de Mirrea in Barram Apullia. Castro Vindocino, depositio* &c. pure.

AQUICINCT. Post τὸ *decem*, subdit: *Eodem die, translatio B. Nicolai episcopi & confessoris, à Mirrea civitate in Barim. Gandavo, elevatio sancti Macharii archiepiscopi. Castro Windocino* &c.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130: In fine: *Festivitas beati Hyppoliti martyris, quando sacratissimum ejus corpus translatum est in monasterium sancti Salvatoris.* Colitur XIII Augusti. Nihil in Prætermissis adjungitur. *Translat. Hippolyti.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Gregorii Nazianzeni episcopi. Translatio sancti Andreæ Nicolai. Apostoli. Translatio B. Hieronymi. Translatio beati Nicolai episcopi.* *Gregorii Translat.*

REG. SUEC. signatus num. 130. Pro *Beati*, scribit: *In Castro, beati Heraclii confessoris.* *Heraclii.*

Aliud REG. SUEC. num. 428. *Ipso die, translatio B. Nicolai episcopi à Mirea in Barrensem urbem.* *De Nicol.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Andreæ, Hermæ & Beati.* Adjicitur: *Translatio sancti Nicolai episcopi & confessoris in Barium.* *Idem.*

In UGHELL. Absunt etiam Andreas & Beatus. Puto convenire cum ANTV. & MAX-LUB.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit ab Herma. Tum CCCX. Sequitur, de Gregorio, ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. Tum de Andrea &c. ubi dicitur: *Sub juniori Constantino imperatore, anno ipsius vigesimo, ab Achaia Constantinopolim translatum est. Bethleem Judæ, translatio beati Hieronymi presbyteri & Doctoris ecclesiæ, ad Romanam urbem.* De Nicolao additur, *facta translatio, ab obitu ejus anno septuagesimo* [an non, *septingentesimo?*] *quadragesimo quinto.* Ex sensu patet nostra correctio. De Macario & Beato, ut supra. *De Andreæ, Hieronymo, Nicolao.*

BELIN. Textum plane transposuit, incipiens à CCCX. Dein de Gregorio, scribit ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. Post: *Romæ sancti Hermetis, cujus Apostolus Paulus ad Romanos scribens, meminit. Item festivitas* &c. pure, uti & in Beato.

GREVEN. *Item sanctorum Quirilli, Guidei, Zenonis, Affrodisii, Primoli.* Inepta denuo ex Hieronymianis connexio. *Eodem die, translatio beati Hieronymi presbyteri de Bethlehem ad urbem Rhomanam. Item, translatio sancti Nicolai episcopi & confessoris, de Mirrea Barrim. Gandavi, elevatio corporis sancti Macharii episcopi & confessoris. Corinthiæ virginis. Rhomæ, Marinæ matronæ.* Utraque hactenus ignota est, nisi *Marina* intelligatur *uxor Gordiani*, de qua Beda & alii die sequenti meminerunt. Sed de ejus cultu nihil adhuc innotuit, ut vide in Prætermissis. *Quirilli & sociorum.* *De Hieron.* *Nicolai.* *Macarii.* *Corinthiæ.* *Marinæ.*

MOLAN. De Beato subjicit: *Cujus gesta habentur.* De Nicolao, ut supra dixi, verba HERINIENSIS refert, nonnihil perpolita. Dein: *Gandavi, elevatio sancti Macharii Antiochenæ sedis archiepiscopi.* In posterioribus editionibus de Macario eadem habet, sed in elogio Nicolai, HERINIENSIS verba non nihil contraxit. *Translat. Nicolai.* *Elevat. Macarii.*

VI *Idus.* *Die* 10.

Job. Gordiani & Epimachi. Calepodii, Palmatii & aliorum.

IOb prophetæ. Romæ via Latina, natalis sanctorum martyrum Gordiani & Epimachi, quorum prior pro confessione nominis Christi, tempore Juliani, diu plumbatis cæditur, & in ultimo, capite truncatur. Item Romæ, beati Calepodii presbiteri, sub Alexandro imperatore, qui fecit eum occidi gladio & corpus trahi per civitatem atque in Tyberim jactari. Decollatus est etiam Palmatius consul, cum uxore & filiis & aliis promiscui sexus quadraginta duobus; cum quibus & Simplicius senator. Quorum capita jussa sunt suspendi per diversas portas urbis Romæ, ad exemplum Christianorum.

Item

Item Romæ via Latina ad centum aulas, natalis ſanctorum Quarti & Quinti. *Quarti & Quinti.*

Puri ſunt *Praten. Herinien. Roſweyd. Antverp-maj. Antverpien. Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien.* & *Edit. Ultraject-Belg.*

VARIA LECTIO. Magni momenti non eſt, nam *Cordiani, Epymachi, Tybrim, Palmacius* & id genus minutiæ ferme negligi poſſunt. Deeſt in Roſweyd. *capite* ante *truncatur.* Ultraject. male ſcribit *præſul* pro *conſul.* Lovanien. autem poſt *ad exemplum*; ſubdit, *& terrorem.* Molan. pro *ſanctorum Quarti & Quinti* legit; *ſancti Quarti & Quinti.*

OBSERVATIO. Ab illuſtri patientiæ miraculo diem hodie auſpicantur Romanum parvum, Ado & Noſter, ipſiſſimis illis verbis, *Job prophetæ.* Alia eſt Hieronymianorum, ſi tamen vere ad ea pertinet, alia Notkeri expreſſio: omnes cum Wandelberto, in hoc conveniunt, quod vetuſſimum tolerantiæ ſpeculum inter athletas Chriſtianos *Job* reponant, quemadmodum & in Actis noſtris locum habet, commentario ornatus. *Job.* *Gordiani* & *Epimachi* meminere etiam præfata Hieronymiana apographa, diverſis annuntiationibus & diſtincto ſepulturæ loco, de qua re videnda Florentinii notatio; meminit Beda, meminit Romanum parvum, qui ſola ferme nomina prædicant. Ado editus, de more, Actorum compendium profert. Rabanus ex eodem fonte, ſed alia phraſi rem explicat, habetque fere ſequacem Notkerum, ſolitum ductorem hîc deſerentem; Noſter à tritis veſtigiis non diſcedens, Adonis elogium paucis circumſcripſit, ea, aut caſu aut ſtudio reticens, quæ de *Epimacho* copioſius dixerat Viennenſis, quæque, ex unius codicis noſtri Ms. auctoritate, tantum non Adoni abjudicat Henſchenius, multa de Epimacho diſputans, quæ in ejus commentario legi poſſunt. Patet in Actis ab ipſo productis, ſolius *Gordiani* martyrium deſcribi. An ſatis ſincere, non audet ibi aſſerere præfatus Henſchenius, non unum, cum Baronio, falſitatis characterem agnoſcens, qui tamen non continuo reliquorum ſubſtantiam corrumpant neceſſe eſt, niſi Acta omnia, Julianum tyrannum appellantia, eodem caſu ſimul corruant. Non ignoro eſſe, qui cum Tillemontio tomo 7 pag. 722, ea penitus abrogent; ſed malim exiſtimare, à recentiori manu, diu poſt Juliani tempora, fuiſſe interpolata. Certe præclari martyris, illuſtris memoria, etiam ex Kalendariis Allatii ac Frontonis & Gregorii Sacramentario, aut ſeorſim ſola, aut cum ſocia Epimachi celebritate, perpetuo cultu abunde conſecrata eſt. Sic utrumque cum Jobo honorat Wandelbertus, ut Martyrologiis noſtris plane ſubſcribat: *Gordiani & Epimachi.*

Senis Gordianus & Epimachus ob unam
Cæduntur Chriſti pariter laudemque fidemque.
Has quoque Job patiendi exemplo ſanctus honorat.

Calepodii ſenis presbyteri, ut ſcribit Romanum parvum, nulla in Hieronymianis codicibus mentio. Beda encomium brevius, ſed elegans ei concinnavit, quod prope ad verbum tranſcripſere Rabanus & ex hoc Notkerus, in ſociorum tamen numero diſcrepantes. Stylum magis exercuit Martyrologus Viennenſis, & illi, & hic Acta ſancti Calliſti Papæ præ oculis habentes. Ceterum potius Bedæ, quam Adonis verbis inhærere videtur Uſuardus, nitide contrahens, quæ ad Calepodii aliorumque laudem conducere poſſunt. Et hæc quidem præſtanter, ſi ex ſatis limpido fonte eſſent deprompta. Neſcio quid Henſchenium pellicere potuerit, ut crederet, præfata Acta *per Notarios Romanos conſcripta*, dum tam aperte perſecutionem fingunt, quam certum eſt in Eccleſia numquam fuiſſe. Ut compendio utar, ſufficit mihi Baronii judicium, ita ad annum CCXXVI num. 2 ſcribentis: *Exſtant ejus* (Calliſti Papæ) *paſſionis Acta, haud tamen in omnibus ſincera: non enim probantur, quæ in eis habentur promulgata ab Alexandro, adverſus Chriſtianos edicta, indictamque ab ipſo adverſus eos perſecutionem fuiſſe. Repugnant enim his, non ſolum quæ ex Lampridio ſuperius recitavimus, ſed & quæ ſcripta ſunt ab antiquis Chriſtianarum rerum ſcriptoribus, qui omnes æque affirmant, nullam ſub Alexandro excitatam in Eccleſia perſecutionem.* Vide etiam Tillemontium tomo 3 à pag. 250. *Quarti* & *Quinti* memoriam in Hieronymianis exſtare certiſſimum eſt, quidquid nonnulli codices mutili ſint, ut fatetur Florentinius. Diſtinctiſſime eos exprimit vetuſtior Epternacenſis his verbis: *Via Latina ad centum aulas, Quarti & Quinti.* Atque hæc ipſa phraſis eſt, quæ in Adonem, ex hoc in Noſtrum tranſiit: nam in Romano parvo, Beda, Floro aut Rabano nulla de ipſis fit mentio. De eorum cœmeterio quærit Henſchenius; at litem aliam movent Capuani, cui componendæ ibidem inſudat. Placet Ughelli ſententia, qui poſt Baronium & Bellarminum, Romano Martyrologio acquieſcendum cenſet, quo id Capuanis tribuitur, ut *Quarti & Quinti corpora Capuam tranſlata* cenſeantur. Plura vide apud laudatum Henſchenium. *Calepodii & aliorum.* *Quarti & Quinti.*

AUCTARIA.

IN codice PRATEN. recentiori manu, ut puto, adjicitur: *Apud monasterium sancti Germani, dedicatio in honore sancti Joannis Baptistæ, sancti Laurentii archidiaconi, atque sancti Sulpicii episcopi.* *Dedicat. Ioannis Baptistæ &c.*

TORNACEN. Gordiani & Epimachi elogium plane rescindit. Item Calepodii, usque ad, *decollatus est*. Cetera omnia ab iis verbis, recte cum textu sequuntur & pura sunt.

Maturini. MUNERAT. In fine: *Ipso die, sancti Maturini festivitas.* Remittitur ad 1 Novembris.

In ALBERG. & DANIC. Deest *Job prophetæ.*

Textus mutilus. CENTULEN. *Obitus Job prophetæ. Romæ via Latina, sanctorum Gordiani & Epimachi martyrum. Romæ ad centum aulas, sanctorum Quarti & Quinti. Item Romæ, sancti Calepodii presbyteri & martyris.* Hic codex textum suo modo disponit.

BRUXELLEN. Gordiano & Epimacho jungit *Januarium*, interpolato deinceps elogio. *In terra Hus, depositio beati Job prophetæ.* Sequitur de Calepodio fere pure. Tum: *Ipso die, jussu Alexandri imperatoris decollatus est Palmacius consul cum uxore & filiis & aliis promiscui sexus* XLII. *Et Simplicius senator cum uxore & filiis & familia promiscui sexus* LXVIII. *Et Felix similiter cum uxore Brianda* [lege *Blanda.*] *Quorum capita jussa sunt suspendi per diversas portas urbis Romæ, ad exemplum & terrorem Christianorum.* In Quarto & Quinto purus est. *In Gandavo, sancti Bavonis.* Vide 1 Octobris. *DeCalepodio &c.* *Bavonis.*

HAGENOYEN. Textum invertit. Primo loco: *Romæ, passio sancti Calepodii presbyteri & martyris. Hic Romæ fecit cimiterium, ubi plures martyres ille sepelivit* &c. ferme pure. Tum de Palmatio & Simplicio seorsim, textu interpolato. Deinde de Gordiano & Epimacho, de Quarto & Quinto, satis pure. *Ipso die, Job prophetæ. Item in episcopatu Argentinensi, Sophiæ viduæ.* Vide quæ de ipsa dicuntur in Prætermissis. *Sophiæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Gordiani & Epimachi martyrum. Job prophetæ. Calepodii presbyteri & aliorum plurimorum utriusque sexus & ætatis, inter quos Palmacius consul, cum uxore & ceteris de familia sua passus est; nec non Simplicius senator cum suis.* Perpetua in hoc contractio.

Transl. Laurent. ep. AUGENS. S. Laurentii: *Eodem die, apud Augium, translatio beati Laurentii episcopi Dublinensis*, aliàs *martyris.* Vide Prætermissos, ubi remittitur ad XIV Novembris.

Maturini. REG. SUEC. signatus num 428. *Ipso die, sancti Maturini confessoris.* Vide MUNERAT.

Cataldi. In VATICAN num. 5949 Deest Job, Quarti & Quinti. Adjectum: *Sancti Cataldi episcopi & confessoris.* Clarius loquitur STROZZ.

ALTEMPS. *Ipso die, sancti Cataldi confessoris.*

De Cataldo. STROZZ. *Item sancti Cataldi archiepiscopi Tarrentinæ civitatis & confessoris, Apuliæ provinciæ. Item translatio corporum sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani ad civitatem Venetiarum, atque in monasterio S. Georgii majoris, anno Dom.* MCLIV *Indictione secunda collocatorum.* Ita fere BELIN. *Transl. Cosmæ & Damiani.*

LUXOVIEN. *Medio cœnobio, translatio sanctorum confessorum Joannis presbyteri & Benigni diaconi, discipulorum beati Hidulfi archiepiscopi.* Dies natalis est XXXI Julii. *Transl. Joannis &c.*

EDITIO LUBECO-COL. *In terra Hus, depositio sancti Job prophetæ.* In Gordiano & Epimacho, item in Calepodio & sociis, ex Adone interpolata est, ubi tamen pro LXVIII, legit XLVIII. In Quarto & Quinto pura est. Subdit: *In territorio Bituricensi, sancti Paladii episcopi & confessoris.* Primus sit, an secundus, vide in Actis. *Paladii.* *In pago Verastinensi, beati Martini confessoris.* Fallor si hîc non notatur *Maturinus, in pago Vastinensi*, de quo I & IX Novembris. *Item Romæ, sancti Januarii, pro Christo in exilium missi.* Vide Prætermissos. *Martini, pro Maturini.* *Januarii.*

BELIN. In fine subdit: *Item sanctæ Christinæ virginis & martyris. Item, translatio sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani in Venetias, ad monasterium sancti Georgii majoris, anno Domini* MCLIV *Indictione secunda.* Vide Prætermissos. *Christinæ.* *De Cosma & Damiano.*

GREVEN. *Noe prophetæ. Romæ, sancti Januarii* &c. De utroque in Prætermissis. *In territorio Bituricensi, sancti Palladii episcopi & confessoris.* De quo supra. *In pago Verastinensi, beati Martirini* [pro *Maturini*] *confessoris.* Vide etiam supra. *Noe.*

Guillelmi. Congalli. *Apud Pontizaram, sancti Guillelmi presbyteri & confessoris, magnæ charitatis viri. In Hibernia, Congalli abbatis.* *Probate &c.* *Probate & Midaris confessorum.* *Transl. Bavonis.* Quænam isthæc sint nomina, nescio. *Translatio sancti Bavonis confessoris.*

MOLAN. De Christina, & translatione Cosmæ & Damiani, ut supra. Notatur hîc annus MCLIII. *Eodem die, depositio venerabilis Bedæ presbyteri.* Vide Prætermissos. Tum typis minoribus: *Item Gemmulæ monasterio, beatæ memoriæ Beatricis Athestinæ, quæ annos nata* XX, *obiit anno Domini* MCCXXIX. *Cujus vitam eo tempore conscripsit Albertus Prior Montis vinearum.* In editionibus aliis textui inseruntur litteris Italicis, de Job: *In terra Hus, depositio.* De Gordiano & Simplicio nonnulla ex Adonis elogiis admixta sunt. In fine: *Item sanctæ Christinæ virginis & martyris, cujus corpus Panormi in Sicilia, magna veneratione atque concursu in majori templo conditum visitatur. In Sicilia, apud Leontinos, sanctorum Alphii, Philadelphii, & Cyrini fratrum martyrum, sub Licinio imperatore ac Tertullo præside.* De Palladio, ut supra. *Mediolani, translatio corporis beati Nazarii ad basilicam Apostolorum.* De Cosma & Damiano hîc recte. Tum charactere minori: *Eodem die, depositio venerabilis Bedæ presbyteri. Gemmulæ, obiit Beatrix Athestina.* *De Christina.* *Alphii &c.* *Transl. Nazarii.* *Beatricis.*

V *Idus.* *Die* 11.

Anthimi. ROmæ via Salaria, natalis beati Anthimi presbiteri, qui post virtutum & prædicationis insignia, in Tyberim præcipitatus & ab angelo exinde ereptus, oratorio restitutus est proprio, dé-

Mamerti. hinc capite punitus, victor migravit ad cælos. Viennæ, sancti Mamerti episcopi

episcopi & confessoris, qui ob imminentem cladem ; solemnes ante Ascensionem Domini Letanias instituit.

Textus sumitur ex *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp-maj. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pulsanen. pro sua auctoritate interponit, via Salaria *veteri.* In Rosweyd. librarii, opinor, oscitantia, post *imminentem*, omisit substantivum *cladem.* Cetera ferme scriptoria sphalmata sunt. *Rhome, Antimi, Tiberim, celos, ac* pro *ad, Vibennæ, assentionem, Sollempnes* &c. Scripsi *Letanias*, quia sic legunt optimi codices, ut supra XXV Ap.

OBSERVATIO. *Anthimum* in Hieronymianis, in Romano parvo, in Adone, in Notkero invenies. In prioribus apographis, non eodem ubique modo annuntiatur: nam in Epternacensi agmen ducens, socios conjunctos habet, qui in Actis notati sunt. In aliis sub finem & solus ponitur, *Via Salaria, milliario vigesimo secundo*, quæ verba ab Adone & Notkero servata sunt. Romanum parvum distantiam illam reticuit, nec expressit Usuardus, qui tamen proprio marte Acta scrutatus, elogium texuit, quale in laterculo proposuimus. De præfatis Actis recte in commentario suo censuit Henschenius, nec ab ejus sententia multum recedit Tillemontius, dum de Lucinæ rebus agit tomo 4 à pag. 554. Difficultates, quæ hinc inde occurrunt, tales non videntur, ut facile dissolvi nequeant. Utrum *Mamertus* ad codices Hieronymianos pertineat, dubitasse Florentinium, ostendit character Italicus, quo cum *Martino* aliquo, de quo in Auctariis sermo recurret, exprimitur. Henschenius plane asserit, ejus memoriam antiquissimis illis Fastis inscriptam, relatoque subinde Flori elogio, putat Usuardum, Adonem & alios laudatum Florum secutos, ut sæpe alibi supponit. Non assentior: neque enim adverti hactenus, Adonem Flori verba usquam præ oculis habuisse, licet nonnumquam ex Sanctorum Actis non dissimilia in texendis elogiis usurpent. Probabilissimum est, Adonis ipsius genuinam phrasim esse, quam in textu repræsentavimus, quamque ex ipso Noster ad apicem descripsit. Plura alia, quæ ab Adone in Chronico, de Mamerto tradita sunt, expendit Henschenius, cetera quæ ejus ætatem, gesta & scripta spectant, accurate in commentario discutiens. Cursim aliqua de Mamerto attingit Tillemontius tomo 15, vitam integram dare poterunt, qui prædicti Tillemontii operum editionem prosequuntur. Flori sensum versibus suis reddidisse videtur Wandelbertus : *Anthimi.*

Quinas eximio antistes splendore Mamertus
Insignit, solenne Deo qui ferre litamen
Jejunii instituit ternis sub luce diei.

In codice Pratensi perperam in fine subnectitur : *Eodem die, depositio domni Maioli abbatis.* Hanc vero annuntiationem Usuardinam non esse, sed a recentiori aliquo subnexam, ut ut ex codicibus omnibus pro textu citatis abunde liqueat, tam est aliunde certum, quam perspicuum est, Maiolum toto seculo, Usuardo posteriorem esse: atque adeo manifestum, simplicem & puram Usuardi sententiam à nobis in laterculo exhibitam. *Mamerti.* *De Maiolo.*

AUCTARIA.

DE PRATEN. jam satis dictum est. *Maioli.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro subjungunt : *Eodem die, sancti Maioli abbatis.*

MUNERAT. In fine : *Item apud Silmancium* [Silviniacum] *depositio beati Maioli abbatis, magnificæ sanctitatis viri, cujus vita religionis studio & miraculis gloriosa mundo refulsit. Qui à cunabulis, cultibus litteralis peritiæ traditus, etiam fastibus archidiaconi ecclesiæ sublimatus, tractu divino repente mutatus, monachicam expetens vitam, monachorum pater, & multorum fundator cœnobiorum existens, tandem ætatis senio fessus, divinis operibus flagitatum Deo reddens spiritum, in pace quievit.* Alii de ipso brevius agunt. *Ejus elogium.*

MAX-ANTVERP. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. *Apud Lingones, sancti Gengulphi martyris, longe lateque glorioſi miraculis. Eodem die, sancti Maioli abbatis.* Cetera satis puri sunt. *Gengulfi.* *Maioli.*

CENTULEN. *Romæ via Salaria, sancti Antimi presbyteri & martyris. Viennæ, sancti Mamerti episcopi & confessoris. Cœnobio Silviniaco, sancti Maioli Maioli Cluniacensis abbatis.* *Maioli.*

BRUXELLEN. Sic incipit : *Per anticipationem, Romæ via Aurelia, milliario secundo, Pancratii martyris, qui cum esset annorum quatuordecim, sub Diocletiano martyrium capitis detrunctione complevit. Item Romæ via Salaria, milliario vigesimo secundo, natale beati Anthimi* &c. satis pure. Sequitur : *Et Nartencias, seu apud Lingones, sancti Gengulphi, egregii martyris, longe lateque glorioſi.* In Mamerto fere purus est. Tum : *Et sancti Mamertini.* Opinor *Martinum* indicari, qui ab aliquibus Mamerto conjungitur. Vide in Prætermissis. Tandem : *Silviniaco, depositio sancti Maioli, Cluniacensis abbatis, quem beatus Adomarus loco sui abbatem constituerat.* *Pancratii.* *De Gengulf.* *Mamertini.* *Maioli.*

HAGENOYEN. Textui satis puro, hæc superaddit : *Ravennæ, sancti Gangolfi martyris.* Ex

uno, ni fallor, geminos facit, mutatis duabus litteris, errans in voce *Varennas*, quam alicubi invenerit. Sic prosequitur: *Item apud Lingones,*

Gengulfi. *passio sancti Gengulphi martyris, longe lateque miraculis glorioſi. Hic propter adulterium, uxorem dimiſit, quam judicio Dei adulteram invenit, & Deo arctius ſervivit. Unde adulter clericus timens, nequando à Gengulpho occideretur, ut illius uxoris liberius uteretur, Gengulphum occidit, & martyrem fecit. Uxor vero mii aculis ejus detraxit, & ſibi maledictionem imprecata eſt, tali modo, quod Gengulphus miracula faceret, ſicut anus ejus loqueretur. Unde cum ſexta feria, cum ore aliquid loquebatur, anus ejus turpes ſonos cunctis audientibus emitebat. Eodem die, Silviaco monaſterio, ſancti Ma-*

Maioli. *yoli abbatis. Item Remis, ſancti Montani monachi*

Montani. *prius cæci, per lac Eyliniæ, matris ſancti Benigni, reſtituti.* Vide Prætermiſſos.

AQUICINCT. In fine: *Item ſancti Montani. Eodem die, tranſitus beati Maioli abbatis.*

VICTORIN. & codices REG. SUEC. ſignati num. 130 & 428. *In territorio Arvernis, cœnobio*

Maioli. *Silviniaco, depoſitio ſancti Maioli Cluniacenſis abbatis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Anthymi presbyteri & Siſinnii diaconi, cum ſociis martyribus.*

Gengulfi. *Gengulfi martyris in Burgundia. Maioli abbatis Cluniacenſis. Mamertini* [Mamerti] *epiſcopi & confeſſoris, qui inſtituit Litanias ante Aſcenſionem Domini.* Alia vide in elogio MUNERATI.

CISTERCIEN. qui fuit S. Benigni Divion. *Varennas, ſancti Gengulfi martyris.*

Pamphili. VATICAN. num. 5949. Adjicit: *Eodem die, ſancti Pamphili epiſcopi.* Vide Prætermiſſos.

ALTEMPS. *Eodem die, ſancti Palladii confeſ-*

Palladii. *ſoris.* De quo pridie. *Item, ſancti Langulphi con-*

Langulphi. *feſſoris.* An non *Gengulphi martyris? Item ſan-*

Montani. *cti Montani. In Britannia majore, ſancti Freſmun-*

Freſmundi. *di regis & martyris.* In Actis vocatur *Fremundus.*

FLORENTIN. *Item, tranſitus ſancti Maioli abbatis, cujus vita præclara ſanctis extitit meritis. Item Varennas, ſancti Janigulphi martyris.*

Villebadis. LUGDUNEN. *Natale ſancti Villebadis* aut *Willebudis martyris.* De quo cetera latent.

BURDIGALEN. *Eodem die, ſancti Genulfi martyris.* Melius *Gengulfi*, vel ut alii, *Gengulphi.*

BIZUNTICEN. *Lingonis, ſancti Gengulphi egregii martyris.* Sic recte, ut ſupra.

EDITIO LUBECO-COL. Male legit: *Beati Ancimi epiſcopi presbyteri.* Poſt *cladem*, addit *luporum.* In fine: *Eodem die, ſancti Maioli abbatis. Ipſo die, beati Montani confeſſoris.*

BELIN. Eadem prorſus habet, quæ ex FLORENTINIS retulimus, & eodem modo ſcribit.

GREVEN. *In Aſia, ſanctorum Demetriatici.*

Septimi. Vide in Actis, *Demetrii, Attici* &c. *Fre-* *Demetrii*

medi regis Anglia & martyris. Civitate Tergeſtina, &c *Fremedi.*

ſanctorum Primi presbyteri, Marci diaconi, Ia- *Primi &c.*

ſonis & Celiani martyrum, tempore Adriani imperatoris. E quibus Primum & Marcum juſſit Artaſius præfectus fuſtibus cædi & ſubtus ventres eorum ignem accendi, ſulphurque ſolutum in eorum ora fundi. Cumque illæſi penitus manſiſſent, & ob hoc plurimi credidiſſent, foras civitatem ductos decollari mandavit. Iaſonem vero & Celianum fuſtibus cædi donec deficerent. Acta hos referunt x Maii.

Metis, natale ſanctorum Rufi & Agatymbri, epiſco- *Rufi &c.*

porum & confeſſorum. De hoc hodie, de illo agitur VII Novembris. *Eodem die, ſancti Maioli*

abbatis Cluniacenſis, vita & miraculis præclari. *Montani*

Montani confeſſoris.

MOLAN. De Maiolo MUNERAT. fere tranſcripſit; de Gengulfo, CISTERCIEN. Sequitur ex Rabano: *Et paſſio ſancti Evellii, qui videns* *Evellii.*

paſſionem ſancti Torpetis martyris & mirabilia quæ fecit, credidit Chriſto: qui antea conſiliarius Neronis imperatoris fuit, qualiter Chriſtiani martyrizarentur. Hæc à Rabano contorta ſunt, melius à Notkero reddita. *In Blandinio, dedicatio paradiſi in honorem beati Andreæ Apoſtoli.* Vide XXX Novembris. In poſterioribus editionibus MUNERATI elogium contractum eſt. De Gengulfo & Evellio, ut ſupra. Item in Blandinio &c. *Martianis, vigilia ſanctæ Rictrudis.* Tum typis *Vigiliæ*

minoribus: *Eodem die, ſancti Fremundi, qui quinto* *Rictrudis.*

Kal. Aprilis elevatus eſt per Birinum, redeuntem à *Fremundi.*

Pontifice cum litteris Apoſtolicis. Die undecima, genethlia Conſtantinopolis. Vide in Prætermiſſis.

IV *Idus.* *Die* 12.

Nerei & Achillei. ROmæ via Ardeatina, natalis ſanctorum martyrum Nerei & Achillei fratrum, qui primo apud inſulam Pontiam longum duxerunt exilium, & poſtmodum à quodam judice verberibus graviſſimis ſunt attrectati, deinde cum equuleo & flammis compellerentur ad immolandum, & dicerent ſe à beato Petro Apoſtolo baptizatos, nulla ratione poſſe idolis immolare, capite cæſi ſunt. Item via Au-

Pancratii. relia, ſancti Pancratii martyris, qui cum eſſet annorum quatuordecim ſub Diocletiano martyrium capitis detruncatione complevit. Eodem

Dionyſii. die, ſancti Dioniſii, patrui ejuſdem beati Pancratii, qui cum præmiis

Epiphanii. cæleſtibus, carus & dignus Deo, in pace diem vitæ hujus clauſit. Apud Cyprum, ſancti patris noſtri Epiphanii Salaminæ epiſcopi.

Soli puri ſunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Herinienſis ſeculum ſuum redolet, dum ſcribit *Ardiatina, Ponciam, Ydolis, Martiris, Dioclitiani, Karus.* Munerat. ſcribit, *inſulam Pontum.* Item *verberibus ſunt graviſſimis.* Tum etiam *Ydolis, Paucratii, quattuordecim, Epyphanii.* In Greveni poſte-

posteriore editione, quam sequimur, deest *idolis*. Idem Greven. & Molanus omittunt vocem *beati* post *ejusdem*, quæ in aliis codicibus diserte ponitur, & pro, *capitis detruncatione*, legunt, *obtruncatione*. Antverp-maj. pejus legit, *qui cum esset annorum tresdecim, sub Diocletiano capitis detruncationem complevit*. Praten. habet *Dionisii*, Grevenus, *Dyonisii*, illum cum aliis sequimur in textu. Ejus encomium obscuriusculum est, nisi bene interpungatur. Obscurius reddidit, dum forte corrigere voluit Muneratus, sic legens: *Qui cum premiis celestibus, carus & dignus esset Deo* &c. Servanda omnino est phrasis Adoniana, quemadmodum in textu ex probatioribus codicibus retulimus.

Nerei & Achillei.

OBSERVATIO. Celebratissima hodie apud Latinos, tum in vetustis Kalendariis & Sacramentariis, tum apud omnes antiquos Martyrologos sanctorum Nerei & Achillei, seorsim fere à Domitilla, festivitas, de qua & Hieronymiana apographa, Beda & Rabanus diserte meminere, tacito utrobique sepulturæ loco. Romanum parvum expressius eum locum determinat: *In cœmeterio Prætextati*, ubi Noster & alii *viam Ardeatinam* appellant. Porro eam locorum discrepantiam, Notkero mediatore, compositam ait Florentinius, qui & hîc & alibi melius ipsum Adonem nominaret, ex quo sua Notkerus & hoc die transcripsit & passim transcribere solitus est. Ceterum de ea sepulcri qualicumque controversia, consuli etiam potest commentarius ad Acta prævius: verbo dicam, utroque loco, varia de causa, sanctorum illorum festivitas celebrata est. Nihil interim manifestius, quam elogium in textu positum ex Adone esse decerptum. De Actis ipsis, unde & Adoniana & Usuardina accepta sunt, nihil est quod superaddam iis, quæ superius ad VII Maii dicta sunt. Wandelbertus sic Pancratium aliis immiscet acsi ad eadem tempora pertineret, cum tamen duobus omnino seculis posterior sit. Sic canit:

Virgo tuos colimus comites Domicilla quaternis
Nerea, Pancratium, cum quîs & Achillea sanctum,
Primus Apostolico docuit tinxitque lavacro
Quos Petrus, egregia Romæ cum virgine junctos.

Pancratii &c.

Pancratii nomen Hieronymianis & Romano parvo inscriptum, eo encomio à Beda & Rabano ornatur, quo hîc in nostro laterculo; atque ipsissima verba itidem in Adone & Notkero leguntur, sed aliis immixta. *Dionysius* Hieronym. & Bedæ ignotus, à Romano parvo, inde ab Adone ponitur, quem de more sequitur Noster, servata phrasi, in qua nonnullam claritatem desideres. *Pancratii* & *Dionysii* Acta sincera censuit Baronius, censuit & Henschenius, non dissimulans difficultates subesse, quibus extricandis diligenter insudat. Easdem rursus ingerit Tillemontius tomo 5 à pag. 259 & 689, sed non video, paucos nævos tanti esse, ut Acta de cetero simplicia & gravia, repudiari merito possint. Sequitur in Adone ex prædictis Actis: *Sed & tunc temporis passa est virgo sacratissima Soteris, nomine & genere nobilis*, quam Notkerus posuit: Usuardus præteriit, utrum, quod eam cum alia cognomine confuderit, an aliam ob causam, incertum est. Nec enim satis compertum, sitne ea *Sotheris*, quæ in Hieronymianis ponitur sociis comitata, quorum nomina in Actis enumerantur; an illa de qua diximus x Februarii, ut censent Ruinartius pag. 406: & Tillemontius tomo 5 à pag. 359. Beda, & qui eum passim describit, Rabanus, legunt; *Sancti patris nostri Epiphanii episcopi Cypri*. Ado distinctius, iis nimirum plane verbis, quæ ad apicem Noster in suum laterculum transtulit, sic, ut nec in hac, nec in aliis annuntiationibus de textus Usuardini omnimoda simplicitate dubitari possit. Vitam Epiphanii, sub discipulorum nomine obtrusam, respuit Papebrochius, aliamque ex Historicis ecclesiasticis contextam substituit, quam conferre licet cum Gallica Tillemontii tomo 10 à pag. 484.

De Soteride.

Epiphanii.

AUCTARIA.

TORNACEN. Longius sanctorum Nerei & Achillei elogium contrahit, ea omittens, quæ sequuntur post *attrectati*, cetera purissimus est.

PULSANEN. Principio purus & integer, post, *sancti Pancratii martyris*, omittit reliqua omnia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & BELIN. Expungunt elogium Dionysii. Quod etiam faciunt ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In quibus desunt præterea de Epiphanio, hæ voces, *sancti patris nostri*. Ex quibus colligas, variarum Religionum fuisse, ubi appellatio illa, tamquam aliena, admissa non est. Convenit etiam cum posterioribus LOVANIENSIS alio insuper vitio laborans, quod mutilum reddat sanctorum Nerei & Achillei elogium.

ROSWEYD. Nimium sapere voluisse videtur, dum phrasim Adonianam & Usuardinam de Dionysio ita corrigit: *Qui cum præmiis cælestibus dignus, & carus Domino fuisset*. In fine nihil habet de sancto Epiphanio.

CENTULEN. *Romæ in cymiterio Prætextati, sanctorum Nerei & Achillei fratrum martyrum, qui fuerunt Eunuchi beatæ Flaviæ Domitillæ. Martiannis, depositio beatissimæ Rictrudis comitissæ. Item* Textus contractus. Rictrudis.

Romæ via Aurelia, beati Pancratii martyris. Item, beati Dionysii patrui ipsius beati Pancratii. Apud Cyprum, sancti patris nostri Epiphanii, Salaminæ episcopi, fide & doctrina clarissimi.

BRUXELLEN. Longam texit historiam de sanctis Nereo, Achilleo, Domitilla & sociis Eutiche, Victorino & Macrone. Purius ea in fonte lector inveniet. De Pancratio, per anticipationem, egit pridie. In Dionysio & Epiphanio ferme purus est. Additur in margine manu recentiori: *Depositio sancti Modoaldi archiepiscopi Trevirensis, qui fuit avunculus beatæ Gertrudis.* Vide progeniem ejus in Actis à pag. 52. *Modoaldi.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione modice interpolatus, plura de Pancratio comminiscitur, melius in Actis ipsis legenda. In Dionysio fere purus est. *Apud Salaminam civitatem Cypri, depositio sancti patris nostri Epiphanii Alexandrini episcopi* &c. Ubi & alia æque exacta. Inter cetera, de mutuo Epiphanii & Chrysostomi vaticinio.

AQUICINCT. Post *clarsit*, addit: *Marcianis, depositio sanctæ Rictrudis.* *Rictrudis.*

DAVERONEN. *Turonis, exceptio reliquiarum sancti Mauricii martyris. Item, depositio sancti Martini in proprio sepulcro, cum aliis episcopis, Britio, Eustachio atque Gregorio, Martinopolim.* De singulis ad proprios dies erit agendum. De Mauricio vide Prætermissos, item de Martino. *Except. Mauricii. De Martino &c.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nerei, Achillei & Pancratii martyrum. Item, Dionysii, patrui ejus. Epiphanius episcopi Salaminæ, cujus meminit beatus Hieronymus.* In margine, eadem manu appositum: *Pancratii martyris ossa requiescunt in ecclesia sancti Salvatoris Trajectensis.* *De Pancrat. Trajecti.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *Ipso die, commemoratio beati Hippolyti martyris, quando ejus piissimo corpore translato, cessavit vastæ mortalitatis tempestas.* Vide Prætermissos & XIII Augusti. *Hippoliti.*

In VATICAN. signato num. 5949. Deest Dionysius. Sæpius defectu, quam excessu laborat.

STROZZ. *Item sanctæ Sotheris virginis, quæ sub Diocletiano imperatore passa est.* Ex Adone. *Sotheridis.*

ABDINGHOFFEN. *Item Romæ via Aurelia, sancti Pancratii martyris, anno ætatis suæ quarto decimo, sub Diocletiano detruncatione capitis consummati. Eodem die, sancti Dionysii, patrui ejusdem sancti Pancratii, digne Deo in pace quiescentis.* Patet, Usuardi vel Adonis phrasim hîc ab aliquo lævigatam; sed hic codex rarius recurrit.

EDITIO LUBECO-COL. Multa narrat de ordinatione sancti Severini Colonienfis archiepiscopi, de qua in Actis agendum erit ad XXIII Octobris. Vide GREVENUM infra. Sequitur longa alia historia de sanctis Nereo, Achilleo &c. Pancratii elogium etiam interpolatum est. Dionysii, prætermissum. In fine: *Treveris, sancti Modowaldi episcopi & confessoris. Apud Cyprum, sancti Epiphanii, Salaminæ episcopi & confessoris.* *Modoaldi.*

GREVEN. *Eodem die, sanctorum martyrum Joannis, Achillis, Affroditi cum aliis* DV. *Item, sanctorum Quiriaci & Maximi.* Solita confusio vel distinctio. Vide totam classem in Actis. *Treveris, depositio sancti Modowaldi episcopi & confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, ordinatio beati Severini, ejusdem urbis episcopi & confessoris: Hic cum esset Senonum episcopus & Synodo sanctorum Patrum, propter blasphemum Eufratam episcopum, apud Coloniam congregatorum interesset; illo depositio, omnium unanimi consensu ad regimen prædictæ ecclesiæ assumitur, præsentibus sanctis Patribus Maximino Trevirorum & Servatio Tungrorum episcopis. In Anderlecb Brabantiæ, sancti Guido Guidonis. Marnis confessoris.* Colitur is XII Septembris. *Marcionis monasterio, sanctæ Rictrudis virginis.* Potius *viduæ.* Sermo est de monasterio Marchianensi. *Modoaldi. Joannis &c. Quiriaci &c. De ordinat. Severini. Rictrudis.*

MOLAN. De Pancratio, sed litteris Italicis, textui ex Adone adjicit: *Cujus reverendum corpus Octavilla* &c. In fine: *Ipso die Treberis, sancti Modoaldi episcopi & confessoris. Ipso die, sanctæ Rictrudis, in Martianis.* Dein typis minoribus: *Eodem die Agyræ, divi Philippi, qui à divo Petro Apostolorum principe, ad Christi Euangelium Siculis concionandum missus, magna Siciliæ parte Christi sacris initiata, apud Agyrenæos tandem obiit; ubi templum habet miraculorum frequentia celeberrimum, & confluxu hominum adeo notum, ut vel ipsi urbi ex eo divi Philippi nomen vulgo inoleverit.* In aliis editionibus sic habet: *In Hispanis, S. Dominici Calciatensis, confessoris, miræ sanctitatis. Eodem die, Argyræ in Sicilia, sancti Philippi presbyteri, cujus in dæmonios effugandis virtus, crebris apparet signis. Ipso die, Treveris, sancti Modoaldi episcopi & confessoris. Marcianis, depositio sanctæ Rictrudis.* Demum minori characterе: *Suessionis, translatio beati Hippolyti martyris, quando ejus piissimo corpore deportato, cessavit vastæ tempestas mortalitatis.* Jam supra diximus de eo Hippolyto agi, qui colitur XIII Aug. *De Philippo Agyrensi. Dominici. Translat. Hippolyti.*

Die 13.

III. *Idus.*

S. Mariæ ad martyres. Mutii. NAtalis sanctæ Mariæ ad martyres, quando beatus Bonifacius Papa ecclesiam in honore semper virginis Mariæ & omnium martyrum dedicavit. Item, beati Mucii presbiteri & martyris, qui primo in Amfibuli urbe, multis pœnis atque cruciatibus in confessione Christi affectus, postea Byzantium usque perductus, capitali sententia occubuit. *Servatii.* Ipso die, sancti Servatii Tungrensis ecclesiæ episcopi & confessoris, ob cujus meritum hominibus demonstrandum; cum tempore hiemis omnia in circuitu nix repleret, numquam sepulcrum ejus operuit, donec industria civium, basilica super ipsum ædificata est.

Puri codices sunt *Praten. Tornacen. Antverp-maj. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Editio Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Antverpien. & codices mediæ notæ omnes legunt, *in honore ſanctæ ſemper Virginis.* Molan. correxit *in honorem.* Reliqui in textu *Amfibuli,* ut ſcribit Praten. pro quo Herinien. & Grevén. ponunt *Amphibuli*, quod eodem recidit & medium ævum ſapit. Melius alii *Amphipoli;* ſed peſſime Munerat. *Manifibuli*, omittens, *in* & pro *Mucii* ſcribens *Munitii.* Sic pro *Tungrenſis*, habet *Trugienſis*, quæ ſi vitio typographi tribuas, per me licet. Sunt qui ſcribant *Thungrenſis*, *Servacii*, *Servaſii*, *hyemis* &c. Quæritur an Uſuardus legerit, *omnibus demonſtrandum*, an *hominibus?* Poſteriori modo ſcribit ſolus Herinienſis, cum Tornacenſi, qui purus non eſt, & ſic ego tenendum puto ex Adone, Notkero & ipſa, ni fallor, rei natura. *Ad* demonſtrandum in Max-Lubec. redundat, uti *magnifice* ædificata, in Munerato.

OBSERVATIO. Panthei Agrippæ in baſilicam Chriſtianam converſi veſtigia in Hieronym. ſe reperiſſe ferme putaverat Florentinius, ſed conjecturam ipſe ſuam plane repudiat. Primus itaque, *Dedicationem ſanctæ Mariæ ad martyres*, iis verbis conſignaſſe reperitur Beda: Rom. parvum paulo clarius: *Sanctæ Mariæ ad martyres dedicationis dies agitur, à Bonifacio Papa ſtatutus.* Alias circumſtantias enumerat Ado, eumque ſecutus Notkerus, paululum de ſuo ſuperadjiciens. Noſter ſolens ſuo more fecit, dum rei ſubſtantiam ſatis eleganter contraxit. *Servatii epiſcopi* memoriam recolunt citati Beda & auctor Romani parvi, atque item Rabanus. Inter Hieronymiana apographa, Corbeienſe eum Sanctum clare notat, *Trajecto, porto in Gallia.* Wandelbertus ſolum hunc habet verſiculum: *Servatium ternis venerantur in Idibus almum.* Hiſtoriam fuſius proſecutus eſt Ado & qui eum rurſus tranſcripſit, Notkerus. Textus noſter ex Adone ad verbum acceptus eſt, præterita dumtaxat cauſa, quæ Servatium impulit Tungris Trajectum commigrare. Non facile probaverim, quæ in elogio Flori aſſeruntur, nec item, quæ Rabanus commemorat, à Notkero præterita. Sancti hujus progeniem & res geſtas pluribus fabulis involutas eſſe, nemo, qui vitam legerit, ignorat; ſed ad eas hîc non attendimus. Egregie de Servatio meritus eſt Henſchenius, cujus commentarium & Tractatum de epiſc. Tungrenſ. & Trajectenſ. conſulat curioſus lector. Pauciora habet Tillemontius tomo 8 à pag. 382. *S. Mariæ ad martyres.* *Servatii.*

Atque in prioribus hiſce duabus annuntiationibus conveniunt antiqui omnes, *Mutii* vero ante Uſuardum nullus in ſerie noſtra meminit, nec ſatis obvium eſt conjicere, unde eum pro hac die ſumpſerit, utpote qui à Græcis v Idus, ſeu xi Maii referatur, non vi Idus, ut male poſuit Baronius. In ea incertitudine, nihil occurrit veroſimilius, quam quod in commentario ſuo xi Maii, num. 5 litt. F cenſuit Henſchenius, nempe in codice vetuſto reginæ Sueciæ, ſignato num. 569, qui fuit cœnobii ſancti Dionyſii, probabiliter olim reperiſſe Uſuardum Acta, ex quibus *Mutium*, aliàs *Mocium*, hac die conſignavit. Atque hoc magis placet, quam ſi dicatur Uſuardus ſua ex Floro accepiſſe, cujus ecgraphum unicum, neſcio an ſatis probum, *Mutium* memorat, ſed phraſi à noſtra diverſiſſima, ut vel ex ſola utriuſque textus collatione probetur, quod alias dixi, inter Florum & Uſuardum nullam prorſus affinitatem intercedere. Undecumque autem habuerit, certum eſt, *Mutium* Uſuardinum eſſe, ut ſunt reliqua omnia in laterculo expreſſa. Hîc, præter morem, Grecis ſe accommodavit Henſchenius, *Mutii* Acta, ut jam dicebam, illuſtrans xi Maii, tametſi hunc xiii diem ſervet Martyrologium Romanum. Nonnulla reperit Tillemontius quæ in Mutii Actis, tametſi gravi & ſimplici ſtylo ſcriptis, carperet tomo 5 pag. 640; verum leviores iſtiuſmodi maculæ, veritatis ſolem, qui in ipſis relucet, utcumque obfuſcent, certe obſcurare omnino non poſſunt. *Mutii.*

AUCTARIA.

TORNACEN. In eodem luto hæſitat; hodie totum Mutii elogium expunxit.

PULSANEN. In prima annuntiatione mutilus, in Mutio ſatis purus eſt; Servatium plane omiſit.

ROSWEYD. Sic incipit: *Natale ſanctæ Mariæ ad martyres, quando beatus Bonifacius Papa, de fano, quod Pantheon ante vocabatur, eccleſiam in honore ſanctæ virginis Mariæ & omnium martyrum Chriſti dedicavit.* *De Pantheo.*

BELIN. Paulo aliter: *Dedicatio eccleſiæ beatæ Mariæ ac omnium Sanctorum martyrum Chriſti, quam beatus Bonifacius Papa dedicavit in honore ejuſdem Virginis glorioſæ matris ſive ſupradictorum martyrum.* Plura dicentur ad 1 Novembris.

CENTULEN. *Natale ſanctæ Mariæ ad martyres. Civitate Trajecto, ſancti Servatii Tungrenſis epiſcopi & confeſſoris. Autiſiodoro, ſancti Marcelliani Marcelliani. epiſcopi fide clariſſimi.* Vide Henſchenii comm.

BRUXELLEN. A Servatio incipiens, ſic narrat: *Sancti Servatii Eccleſiæ Tungrenſis glorioſi epiſcopi & confeſſoris. Hic Armeniæ alumpnus, Chriſto ſecundum carnem jure ſanguinis attinens, miraculoſe fit epiſcopus, porrecto ſibi ab altari per angelum baculo paſtorali, quem ante annos ſeptem Valentinus ejuſdem loci epiſcopus, moriens cuiquam dari prohibuit, donec angelus de calis dator accederet. Dumque Servatius epiſcopus una & eadem lingua naturali uniformiter Chriſtum prædicaret, cunctis audientibus, genitivæ linguæ intellectus profluxit,* *De Servatio*

fluxit, cum tamen inverecundè uteretur interprete in negotio seculari. Hic excidium Gallis per Hunnos imminere longe ante in spiritu prævidit. Unde Romam profectus & accepta à beato Petro argentea clave, cum Galliæ & specialiter Tungris subversionem inevitabilem fore prophetice didicisset, in redeundo ab hostibus, miraculo aquilæ se obumbrantis, liberatus, relicta Tungri, ad Trajectum sedem transtulit episcopalem, ibique defunctus, & serico per angelum allato coopertus, in medio publici aggeris est sepultus. Ob cujus meritum &c. In dedicatione sanctæ Mariæ, fere ex Adone interpolatus est. In Mutio satis purus.

HAGENOYEN. Incipit: *Romæ* [*novæ* opinor,] *beati Mucii* &c. Sequitur Servatius, de quo jam satis diximus. In dedicatione, fere purus est.

Metronis. Tum subdit: *Item Veronæ, sancti Metronis inclusi.* Est *Metro*, de quo in Actis VIII Maii.

VICTOR. Ponit *Mucii episcopi*, loco *presbyteri.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Servatii episcopi & confessoris. Hujus corpus fertur esse apud fratres nostros in Confluentia: contrarium tamen dicunt Leodienses & Trajectenses, circa eumdem locum.*

De Servatii corpore.

CLUNIACEN. & CODEX D. DU CHEVAL. signatus C. *Eodem die, translatio sancti Grati episcopi & confessoris, a civitate Cabilonis.* Vita dabitur, die quo colitur, VIII Octobris.

Grati.

REG. SUEC num. 428. *Eodem die, sancti Onesimi confessoris.* Forte ex Rabano acceptus est.

Onesimi.

In VATICAN. sign. num 5949. Deest *Mutii.*

STROZZIAN. *Dedicatio sanctæ Mariæ ad martyres ... quæ nunc dicitur sancta Maria rotunda. Consecrata fuit anno* DXCV (melius annum tacuisset.) *Volaterris, sancti Victoris militis & martyris.*

Victoris.

Vide quæ dicuntur in Prætermissis. Sequitur, etiam in aliis FLORENTINIS: *Apud Tusciam, civitate Romaniæ, sancti Hilarii monachi & confessoris, patris, eremitæ.* Est haud dubie *Hilarus Galeatensis*, de quo in Prætermissis.

Hilarii.

CAUDIACEN. *Translatio beati Grati confessoris, Acquæ, à civitate Cabillonis.*

Translat. S. Grati.

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione satis pura est. Sequitur: *In Trajecto superiori, Leodiensis diocesis, sancti Servatii Tongrensis episcopi & confessoris. Hic propinquus Salvatoris esse fertur secundum carnem, ex patre suo Emino. Hic tantæ abstinentiæ erat adhuc infans, ut in die, vix altera vice mamillas matris sugeret. Adultus vero Hierosolymis sacerdos est ordinatus, & per ammonitionem angeli ad Tongrensem ecclesiam regendam missus, ubi honorifice ab universo clero & populo susceptus. Hic solitus erat quotidie Missam celebrare, & sacra refectione contentus, nullum fere alterius cibi requirebat gustum* &c. In Mutio pura est. *Treveris, translatio beati Paulini ejusdem urbis episcopi & martyris.* Colitur XXXI Augusti. *Antisiodoro, sancti Marcelliani episcopi & confessoris. Apud Lingonas, sancti Gengulphi martyris, longe lateque miraculis gloriosi.* De eo satis sæpe & satis fuse dictum est supra XI hujus.

De Servatio Translat. Paulini. Marcelliani. Gengulfi.

GREVEN. *In Burgundia, sancti Gangulphi martyris. Qui claris ortus natalibus, pietatis actibus totus intentus, magna fide fontem, quem in aliena terra emerat, in suo prædio scaturire fecit. Tandem à clerico, qui cum uxore ejus fornicari consueverat, letaliter percussus occubuit, miraculis coruscans, anno Domini* DCLXVII. *Item, sanctorum Gagi, Luce, Agrippæ & Sabinæ.* Ex Hieronymianis. *In Hibernia, Karthagii episcopi.* Remittitur ad XIV Maii. De Marcelliano & Paulino, ut supra. *Monasterio Sybergensi, translatio sancti Innocentii & capitis sancti Vitalis martyrum, ex legione Thebæorum.* Vide Prætermissos. *Hilari abbatis & confessoris. Hic cum esset annorum* XIII, *legeretque epistolas B. Pauli, divino fidei calore succensus, angelo ductore, ab urbe Roma exiens, in locum solitarium pervenit. Ubi in magna sanctitate vivens, discipulosque multos coadunans, miraculis inclytus, quievit in pace tempore Theodorici regis Longobardorum. Rolendæ virginis, quæ invocari solet contra iliacam passionem & calculum.* De Hilario vel Hilario diximus in FLORENTINIS.

De Gengulfo. Gagi &c. Karthagii. Translat. Innocentii &c. De Hilaro. Rolendæ.

MOLAN. In textu litteris Italicis restituit ex Adone, quæ Usuardus prætermiserat. Post *ædificata est*, subdit: *A successore suo sancto Mundpho episcopo. Depositio sancti Onesimi episcopi & confessoris, qui in suis membris longum pertulit martyrium sine ferro, ut quod non contulerat sanguinis effusio, conferret, etiam in attritione flagelli, prolixa membrorum vexatio. Satis namque martyrii tormentum sustinuit, qui pallidam faciem trahens præ nimiis jejuniis, fluxum luxuriæ in corpore suo edomare potuit, nec mens suo devota auctori vacavit ab assiduitate orationis. Sic itaque evoluto tempore cursus sui, correptus dolore mortis, Christo spiritum reddidit, efflagitatum operibus divinitatis. Ad ejus vero tumulum venientes ægri, optata conferunt remedia suæ sanitatis. Ipse igitur illa divinæ majestatis fruitur præsentia in cælesti curia, in qua, uiraque Cherubin scilicet & Seraphin incessanter Sanctus, Sanctus, Sanctus & quod sequitur proclamant. Scriptum in gestis ejus.* Tum typis minoribus: *Rolendæ virginis, quæ invocari solet contra iliacam passionem & calculum. Cujus corpus requiescit Gerpiniæ, diœcesi Namurcensi.* Vide hîc Henschenium scite exponentem, quæ Gerpinienses nimia admirabilitate amplificant. Hactenus prima editio. In posterioribus eadem habet de Servatio. Sequitur: *Gerpiniæ sanctæ Rolendæ virginis, quæ invocari solet contra* &c. *Duaci, ex Suessione. depositio sancti Onesimi episcopi & confessoris, qui in suis membris longum pertulit martyrium sine ferro. Ad ejus vero tumulum venientes ægri, optata confecerunt remedia suæ sanitatis. Ipse igitur illa* &c. *Die decima tertia, sanctæ martyris Glyceriæ.* Tum minori charactere: *Laodicii, apud Trajanopolim. Item sancti Alexandri martyris, sub Maximiano imperatore. Et Joannis episcopi, postea silentiarii in Laura. Quibusdam hodie Gengulphi martyris, qui positus est die undecima hujus.*

Rolendæ. De Onesimo Duaci. Glyceriæ. Laodicii. Alexandri. Joannis ep. Silentiarii. Gengulfii.

Pridie Idus. *Die* 14.

Pontii. IN Gallia civitate Cimela, natalis Pontii martyris, cujus prædicatione & industria, postquam conversi sunt duo Philippi imperatores ad fidem Christi, ipse quoque sub Valeriano & Galieno principibus martyrii palmam adeptus est. In Syria, sanctorum martyrum Victoris & Coronæ, sub Antonino imperatore, quæ

Victoris & Coronæ.

Corona

Corona cum esset uxor cujusdam, & cœpisset beatificare sanctum Victorem, ob martyrii constantiam, vidit duas coronas de cælo lapsas, unam Victori, & alteram sibi missam. Cumque & hoc cunctis audientibus protestaretur, ipsa quidem inter arbores scissa, Victor vero decollatus est. Eodem die, sancti patris nostri Pachomii, qui *Pachomii.* cum esset factis Apostolicæ gratiæ insignis, fundatorque Ægypti cœnobiorum, scripsit monachorum regulas, quas angelo dictante didicerat.

Ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverpien.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Quibus adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Lego *Cimela* vel; si mavis, *Cymela*, ut habent Praten. Herinien. Antverp-maj. & Greven. Forte melius alii *Cimella.* Rursus cum iisdem codicibus, post *cujusdam*, omisi vocem *militis*, tametsi ea ex Beda & Adone videatur restituenda. Jam dixi, nos malle cum antiquioribus codicibus errare, quam quidquam corrigere. Antverp-maj. male posuit *protestatur*, pro *protestaretur*: sic etiam errant Antverp. & Max-Lubec. dum ponunt *quoque*, pro *vero*. Rursus Max-Lubec. sensum variat, scribens: *Qui cum esset gratia Apostolica insignis*; quod quidem clarius est, quam ponant Antverp-max. Ultraject. &c. *Qui cum esset factus Apostolicæ gratiæ insignis* &c. Iidem legunt, *sancti Pachomii ablatis*. At Antverp-maj. in fine posuit: *Scripsit monachorum regulam, quam angelo dictante didicerat.* Greven. & Molan. habent *ab angelo*. Reliqua, minutiæ sunt.

OBSERVATIO. Qui primo loco in textu ponitur *Pontius*, Romanus genere, martyr *Cimeliensis* vel *Cimelliensis* (Castellanus legeret *Cemenelensis*, à Gall. *Cimiez.*) Is, inquam, *Pontii.* *Pontius* ignotus est Martyrologis omnibus, Nostro vetustioribus vel coætaneis, ut verosimillimè hîc iterum statuendum sit, illum ex Actis quibusdam ab Usuardo inventis, qualia subinde edita sunt, desumptum fuisse. Videat curiosus lector Henschenii de hoc Sancto commentarium & vitam ipsam ibi suo loco illustratam, quæ profecto magnis difficultatibus implexa est, ut agnovere Baronius ad annum CCXLVI num. 9 & Petavius de Doctr. temp. lib. 11 cap. 25, & plures agglomerat Tillemontius tomo 5 à pag. 588, adeo ut fere fatendum sit, tam enormiter farta & interpolata fuisse Acta illa, ut vix substare possint, nisi pro magna sui parte castigentur, quidquid scriptor Valerius testetur, se *oculis vidisse & auribus hausisse* quæcumque narrat; quod ipsum à nonnullis impostoribus subinde factum novimus. Mitius est Henschenii judicium, qui nonnulla hîc per auxesim dicta concedens, cetera non incongrue salvari posse existimat. *Victor & Corona* *Victoris* in Hieronymianis & Rom. parvo breviter celebrantur, sed insigni encomio à Beda *& Coronæ.* exornati sunt. Hic vero cum Adone, toto textu ita convenit, nempe & in his duobus martyribus & in Pachomio, ut non videatur dubium esse, quin iste ab illo sua omnia acceperit. Neque dixeris Adonis textum, Bedæ fortasse suppositum: etenim Rabanus perpetuus Bedæ descriptor, cui cum Adone nihil commune est, ipsissima verba retulit; Notkerus haud dubie ex Viennensi transcripsit, in quo mirum, toties hallucinari Florentinium. Porro illustrissimorum pugilum elogium, à nobis in latere culo recensitum; si non iisdem ipsis Bedæ aut Adonis verbis expressum, saltem ex eorum sententia eleganter contractum est. In Actis *Victoris* & *Coronæ* non desunt, quæ criticos exerceant; nec illud satis certum, quot paria fuerint synonymorum Sanctorum, de quibus jam supra non semel actum est. Nonnulla explanat Henschenius, etiam quoad locum martyrii. Nobis plura aut clariora non suppetunt. Vide quæ observat Tillemontius tomo 2 pag. 624. Wandelbertus Bedam haud dubie sequitur:

Pachomius pridie Victorque simulque Corona
Splendent, hic eremita potens; illique coronis
Martyriique Deum socia virtute secuti.

Quæ autem de Pachomio in textu dicuntur, omnia ex laudatis Beda aut Adone mutuata sunt, omissis dumtaxat, post, *angelo dictante didicerat*, postremis hisce verbis; *Pachomii.* *simul & de tempore Paschali.* Utrum postrema hæc non intellexerit Usuardus, an suspecta habuerit, incertum est. De cetero tot codicum consonantia, indubitatam reddit genuinam Usuardi lectionem. Pachomii vitam Græce & Latine edidit ac diligentissime recensuit Papebrochius; ab eruditis recentioribus merito laudatus. Quantum ejus studio & labore usus sit Tillemontius, patet ex tomo 7 à pag. 167.

AUCTARIA.

TORNACEN. In solo Pachomio purus est. Pontius caret elogio. In Victore & Corona, etiam valde mutilus, nam desunt omnia post *imperatore*.

PULSAN. Incipit à Bonifacio, ut infra. Tum de Pachomio, pure. Desunt reliqua.

De Victore &c. ROSWEYD. Post sanctum Victorem interpolatus est hoc modo: *Visa ejus cum vivus excoriaretur, ac deinde capite truncaretur, constantia.* Dein post, *protestaretur: Ipsa quoque apprehensa, & flexis arboribus pedes alligata* &c.

Ordinat. Eligii. MUNERAT. In fine: *Ipso die, ordinatio sancti Eligii episcopi.* Vide Prætermissos. Colitur 1 Decembris ad quem diem omnia referentur.

Bonifacii. ALBERGEN. & DANIC. Textui puro præfigunt: *Romæ, passio sancti Bonifacii martyris, sub Diocletiano & Maximiano, apud Tarsum civitatem passi, sed Romæ in via quæ est Latina sepulti. Hic cum diu in stupro misceretur, tandem divino nutu compunctus, non solum, cui subjacebat, vitium deseruit, verum quoque per diversa tormenta ad palmam martyrii ardenter cucurrit.* Agunt de Bonifacio Ado & Uluardus Nonis Junii.

Textus contractus CENTULEN. *In civitate Cymela, sancti Pontii martyris, cujus prædicatione & industria duo Romani imperatores, fidem Domini Salvatoris acceperunt; id est Philippus pater & Philippus filius. In Siria, passio sanctorum Victoris & Coronæ, sub Antonino imperatore. Eodem die, natale sancti patris nostri Pachomii abbatis, qui cum* &c. pure, nisi quod addat: *simulque de tempore Paschali. Apud*

Bonifacii. *Tharsum, passio sancti Bonifacii martyris, cujus celebrior dies agitur Nonis Junii, quando corpus ejus ... sepultum est.* Manu & atramento recentiore suppleta vacuitas, *Romæ.*

BRUXELLEN. Incipit à Victore & Corona. Sequitur de Pontio, in quibus ad puritatem proxime accedit. Tum: *Romæ, sancti Bonifacii martyris, sub Diocletiano & Maximiano, apud Tarsum civitatem passi, sed Romæ in via Latina sepulti. Et*

Mart. 404. De Pachomio. *sanctorum* CCCCIV *martyrum.* Vide de his Prætermissos. *Eodem die, sancti patris Pachomii abbatis* &c. Ubi sub finem verba Bedæ vel Adonis supra citata restituit, additque præterea: *Et post hæc cum ipse vitæ suæ centum & decem annos complesset, in pace quievit.*

HAGENOYEN. In Pontio satis purus, in Victore & Corona, non nihil interpolatus est. In Pachomio recte.

AQUICINCT. Sic in fine adjicit: *Terminos etiam Paschales, ut traditur, angelo docente conscripsit.* Dein calamo recentiori: *Apud Tarsum*

Bonifacii. *Ciliciæ urbem, passio sancti Bonifacii martyris.*

Constantii. VICTORIN. In fine: *In Benevento, sancti Constantii episcopi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pontii martyris inclyti. Victoris & Coronæ martyrum. Pachomii abbatis.* Textus, de more, plane contractus.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Ipso die, ordinatio sancti Eligii episcopi & confessoris.* Et CODICE signato 130. *Apud Tarsum civitatem, passio sancti Bonifacii martyris* &c. *In Benevento, sancti Constantii episcopi.*

De Bonifacio. VATICAN. signatus num. 5949. De Pontio, nihil. Adjicitur 1 loco: *Benev. natale sancti Bonifacii martyris in S. Sophia, qui apud Tharsum quidem passus est, sed Romæ via Latina sepultus.* In fine: *Mediolani, sanctorum* CCCIV *martyrum. Mart.* 304. De quibus supra, alio numero. *Beneventi, sancti Constantii episcopi.*

ALTEMPS. *Fontanellæ monasterio, sancti Fremberti* [Eremberti] *Tolosanæ civitatis episcopi & Eremberti.* *confessoris.* Brevis ejus vita illustrata est.

FLORENTIN. *Ordinatio episcoporum Augdeoni* [Audoëni] *& Eligii. Depositio sancti Theodori Papæ.* *Theodori.* Vide in indice Prætermissorum. STROZZIAN. solus: *Apud Aquilegiam, sanctorum martyrum, Felicis & Fortunati fratrum.* *Felicis & Fortunati.* In Prætermissis remittuntur ad XI Junii.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Bonifacio, de quo multa producit, in Adone Nonis Junii, & hodie in Actis certius legenda. De Pontio & Pachomio satis pure. In Victore & Corona, modice interpolata est. In fine: *Eodem die,* *Harwaldi.* *beati Halnardi martyris.* Vide *Harwaldi.*

BELIN. De Pachomio solum habet: *Eodem die, sancti Pachomii abbatis.* De Bonifacio eadem quæ ALBERGEN. & DANIC. *Apud Aquilegiam* ... de Felice & Fortunato, ut STROZ. supra.

De Bonifacio. GREVEN. *Tarso Ciliciæ, passio sancti Bonifacii martyris. Qui cum esset procurator nobilissimæ matronæ Romanæ nomine Aglaes (quæ præfecturam urbis agens, sub se habebat* LXXIII *procuratores, quorum omnium Bonifacius principatior erat) diuque cum ea in fœtore luxuriæ volutaretur, tandem divino nutu eis compunctis, dum communi consilio Bonifacius ad requirenda martyrum corpora mittitur, ipse quoque ad martyrii gloriam pervenit. Quod Aglaes, angelo indicante cognoscens, abrenuntiavit sæculo, atque tantam a Deo gratiam percepit, ut in ejus nomine virtutum signis claresceret. Horum tamen festivitas Nonis Junii celebrior habetur, quando Romæ sanctus Bonifacius est sepultus.* *& Aglae.* Similia ferme sunt illis, quæ habet EDITIO LUBECO-COL. Sed hæc in fonte melius legentur. *Item sanctorum Victoris, Secundini, Quarti,* *Victoris & sociorum.* *Ciriaci, Isidori.* Nomina ex Hieronym. contusa, vide Prætermissos. *Hulphardi martyris.* *Civitate Hulphardi.* *Muthonis, sancti Barbari martyris.* *Barbari.* *Quem Julianus imperator suspendi fecit, ventremque ejus gladio radi, donec interiora dissiluerent. Curatum deinde ab angelo, jussit rotæ alligatum circumduci, igne suppositio oleoque superfuso. Sed cum nec sic laederetur, extensis nervis taurinis caditur: deinde camino ignis & bove æneo superatis, capitis obtruncatione martyrium complevit. Item secundum catalogum Sanctorum, hic passio est Felicis & Fortunati,* *Felicis & Fortunati.* *qui infra* III *Idus Junii ponuntur. Bonifacii episcopi Ferentinæ civitatis. Qui, ut refert Gregorius, 1* *Bonifacii ep. cum elogio.* *Dial., a puero vita & miraculis insigniter fulsit. Egressus nanique hospitium, nonnumquam nudus revertebatur, quia mox ut nudum aliquem invenisset, se expolians, illum vestiebat. Cum triticum omne, quod habebat mater paupercula, egenis erogasset, & ob hoc matrem vidisset afflictam, oratione fusa impetravit, ut amplius esset quam ante fuerat. Factus tandem episcopus, plenus operibus bonis quievit in pace. Orientis episcopi & confessoris. Pachomii alterius, monachi & confessoris. Item Theodori abbatis,* *Orientis. Pachomii alterius.* *Theodori.* *qui sancto Pachomio in regimine successit, vita & miraculis clarus. In Hibernia, Maldod confessoris.* *Maldod.* *Orosiensis monachi, collega beatorum Pachomii & Theodori abbatum: viri morum perfectione conspicui. Stephana virginis & martyris.* *Orosiensis. Stephanæ.* De his postremis,

mis, Theodoro excepto, vide elenchum Prætermissorum.

Molan. De Bonifacio eadem habet, quæ Alberg. & Danic. De Felice & Fortunato, ut Strozzian. & Belinus. In Bonifacio Ferentino, Grevenum descripsit, typis tamen minoribus. Sic prima editio. Posteriores textum mutarunt præfigendo; *passio sancti Bonifacii* &c. ex Usuardo Nonis Junii. In fine solum est: *Mediolani, translatio sancti Victoris.* Dubitari potest an sit ex classe Greveniana, *Victoris, Secundini* & aliorum, de quibus paulo superius egimus. *Translat. Victoris.*

Idibus. *Die* 15.

NAtalis sanctorum confessorum Torquati, Tesifontis, Secundi, Indalecii, Cecilii, Esicii, Eufrasii, qui Romæ à sanctis Apostolis episcopi ordinati, & ad prædicandum verbum Dei, ad Hispanias tunc adhuc gentili errore implicatas, directi sunt. Cumque diversis urbibus euangelizassent & innumeras multitudines Christi fidei subjugassent, Torquatus Acci, Tesifon Vergii, Secundus Abulæ, Indalecius Urci, Cecilius Heliberri, Esicius Carcesi, Eufrasius Eliturgi quieverunt. Apud insulam Chium, beati Isidori martyris, in cujus basilica extat puteus, in quo & fertur injectus, de cujus aqua infirmi sæpius potati salvantur. Lamosacum, passio sanctorum Petri & Andreæ, Pauli & Dionisiæ. *Episcoporum Hispaniæ.* *Isidori.* *Petri & sociorum.*

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverpien. Max-Lubec.* & *Munerat.* Accedunt *Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Nomina Apostolorum Hispaniæ pleraque corrupta esse, satis patet: nihil tamen in iis reformandum putavimus, ne à codicum orthographia nimium deflectamus, in quorum nonnullis etiam turpius depicta sunt. Idem intellige de urbibus, quarum nomina exactius tradita apud Adonem & in Actis invenies. *Ad Hispanos tunc adhuc gentili errore implicatos* diserte legit Ado, quem secutus Parisiensis Usuardi editor Muneratus. Notkerus posuit, ad *Hispanias.... implicitas.* Nostri codices Usuardini optimæ notæ omnes legunt, ut est in textu, *ad Hispanias, tunc adhuc gentili errore implicatas.* Pratens. habet *Chyum*, melius alii *Chium.* Scripserat Ado, *de cujus aqua energumeni frebricitantesque vel reliqui infirmi sæpius potati sanantur.* Ast hæc Usuardus, de consensu codicum ferme omnium, contraxisse dicendus est; atque adeo Grevenum & Molanum è purorum numero excludimus, quod Adonem potius, quam Usuardum secuti fuerint. Qui etiam legit *salvantur*, non *sanantur*, ut Antverp. Max-Lubec. & Munerat. posuerunt. *Lamosacum*, vel *Lamosaco*, vel *Lam saci* legunt codices omnes, nullus *Lampsaci.* Textus Adoni & Usuardo conformis est. Relîqui *Dionisiæ*, quod sic passim codices habeant.

OBSERVATIO. De septem celebribus Hispaniarum Apostolis nec Hieronymiana, nec Beda, nec Florus, nec Rabanus meminere. Primus eos in sacros Fastos retulisse censendus est auctor Romani parvi, unicâ, quam hodie habet, annuntiatione: *Torquati, Ctesiphontis, Secundi, Indalecii, Cæcilii, Esicii, Eufrasii, qui Romæ ab Apostolis baptizati sunt.* Inde eos accepit Ado, elogium adjiciens, cujus partem non exiguam, suam fecit Usuardus, Notkerus verbum ferme de verbo extulit. Singulorum nomina & sepulturæ loca, non parum in textu nostro deformata, Rosweydus in Romani parvi & Adonis editione poliisse videtur; Henschenius in Actis, satis accurate expressit & explicuit. Sed quis edisseret, unde horum Sanctorum nomina Romani parvi auctori primum innotuerint, unde porro totam suam narrationem acceperit Ado? nisi forte Acta aliqua viderint similia iis, quæ ab Henschenio edita sunt. Videsis apud eumdem, hymnum Breviarii Mozarabici, singulorum proprios festos dies, aliaque ad eos Sanctos, seu *confessores*, ut hîc appellantur, seu ut alii volunt, *martyres*, spectantia, de quibus etiam Tillemontius tomo 1 pag. 191. Wandelbertus unico versu rem expediit: *Hispaniæ episcoporum.*

Pontifices septem Hesperiam simul Idibus ornant.

Isidorus Chiensis à nemine, quod sciam, ante Adonem consignatus est, ex quo, servata phrasi & verbis iisdem, ad Notkerum transiit; Noster elogium modice contraxit. Grevenus autem & Molanus, dum Adonis potius, quam Usuardi verbis insistunt, à simplicitate Usuardini textus deflexerunt. Celeberrimam semper fuisse, præsertim apud Græcos; *Isidori.*

cos, Isidori hujus nostri memoriam, omnes ultro concedunt, verum Acta à variis non satis uniformiter edita, dubia nonnulla Tillemontio suggesserunt tomo 3 pag. 714, quæ non est hujus loci discutere. Postremi quatuor martyres ex Hieronymianis procul dubio sumpti sunt, non ex Floro, quem si legisset Ado, distinctiora tradidisset. Ceterum Adonem nude secuti sunt Usuardus & Notkerus, solis nominibus, & loco palæstræ corrupto contenti. Interim, tametsi codices in aliis nonnihil varient, in hac ultima annuntiatione omnes plane concordes habemus. Hoc vero mirandum, apud solum Florum martyrii genus explicatum esse, quod, procul dubio, ex Actis ipsis, Adoni, Usuardo & Notkero ignotis, accipere debuit. Sunt ea, primigenia phrasi ab Henschenio edita, præclara, sincera & à criticis omnibus approbata, ut vide apud Ruinartium à pag. 146 & apud Tillemontium tomo 3 à pag. 392. Cultûs apud Græcos diversitas & relîqua ab Henschenio illustrata sunt.

Petri & sociorum.

AUCTARIA.

Advent. S. Spiritus.

PRATEN. Testatur Castellanus in ora præfati codicis adscriptum esse: *Adventus spiritus sancti super discipulos.*

TORNACEN. Pergit in truncandis elogiis, instituto suo forte longioribus. In prima annuntiatione desunt omnia, post *directi sunt.* In Isidoro purus est. Pro *Lamosacum*, scribit *Mosacum.* In eo nomine plures alii variant.

PULSANEN. In prima classe cum TORNACEN. convenit. De Isidoro habet usque ad *martyris*, cetera desunt.

ROSWEYD. In textu purus, sic ultimam annuntiationem efformat: *In Gallia apud Lamosacum, Petri* &c. & in fine, *quorum gesta habentur.*

ANTVERPIEN-MAJ. De reliquo etiam purus, omisit in fine duo ultima nomina, *Pauli & Dionysiæ.*

De GREVENO & MOLANO diximus in lectionibus variantibus. De Auctariis infra seorsim.

LOVANIEN. In prima annuntiatione consonat cum TORNACEN. & PULSANEN. In reliquo textu purus est. In fine adjicitur: *Eodem die, sanctæ Dympnæ virginis, quæ incestum patris recusans, ab eodem gladio percussa, martyrium consummavit.*

Dympnæ.

CENTULEN. De Hispaniæ Apostolis mutilus, ut supra. *Ramosaco, passio sanctorum Petri* &c. *Quorum miræ passiones leguntur.*

Advent. S. Spiritus. De Hispaniæ Apostolis.

BRUXELLEN. *Adventus spiritus sancti visibiliter super Apostolos & discipulos Christi. In Hispaniis, natale sanctorum confessorum* &c. pure usque ad, *subjugassent.* Tum subdit: *Post omnia, in pace quieverunt. Et dum singuli in suis, sanctus Torquatus apud Accitanam urbem mirificatur. Nam in sua solempnitate quotannis ad sepulcrum ejus arbor olivæ, divinitus florens, maturis fructibus onustatur.* Quæ postrema ex Adone desumpta sunt. *Apud insulam Chirum* &c. etiam ex Adone, ut GREVEN. & MOLAN. *Et Lamosacum, passio* &c. *Alibi sanctorum Prestabilis & Felicis.* Avulsi sunt à sociis, quorum turmam vide in Actis. *Eodem die, sanctæ Sophiæ. Cui Justinianus imperator apud Constantinopolim ecclesiam opere miro & incomparabili ædificavit.* Hæc Sancta Sanctorum est, ab æterno & in æternum colenda. *Apud Gheele villam Brabantiæ, natale beatorum martyrum Gereberni presbyteri & Dympnæ virginis, filiæ regis Hiberniæ. Qui à rege, patre virginis, persecuti, simul pro Christo cæsis capitibus occubuerunt. Quorum Gerebernus ad Noyam Renensem, quæ Xanctis dicitur, translatus est, corpus vero sanctæ Dympnæ virginis apud præfatam villam Gheele, multis miraculis coruscando quievit.*

Prestabilis & Felicis. *Sophiæ.* *Gereberni & Dympnæ.*

HAGENOYEN. Deficit in Isidoro Chiensi, de reliquo ad puritatem proxime accedit.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. *Eodem die, sancti Hilarii monachi & eremitæ.* *Hilarii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Passio sanctorum Petri, Andreæ, Dionysii & aliorum. Roberti confessoris.* Is est, opinor, qui infra Comes vel dux Palatinus dicitur apud Bingam &c. Sequitur: *Torquati, Ticefontis ac aliorum confessorum, de eorum societate episcoporum.* *Roberti.* *Torquati & sociorum.*

VATICAN. num. 5949. Post, *Dionysiæ*, immediate subjungit, & *Liberatoris martyris.* Vide Acta. *Et sanctorum martyrum Primiani & Firmiani.* Hi duo alia, sed Longobardica etiam manu, scripti sunt. Vide Prætermissos. *Liberatoris.* *Primiani & Firmiani.*

REMEN. SS. Timoth. & Apollin. *Autissiodori vico Baugiaco, natalis sancti Peregrini martyris.* In Prætermissis positus non est. Remittendus ad diem sequentem XVI Maii. *Peregrini.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione satis pura; secundo loco Adoniana est. *Apud Lamosacum* &c. In fine subdit: *In territorio Senonico, sancti Sidromi* [Sidronii] *martyris.* Colitur XI Julii. *In Brabantia, sanctæ Dympnæ virginis & martyris. Eodem die, beati Gereberni presbyteri & martyris, de quo legitur in gestis sanctæ Dympnæ virginis & martyris prædictæ.* *Sidronii.* *Dympnæ.* *Gereberni.*

BELIN. Prima editio incipit ab Isidoro. Tum de Petro & sociis. Sequitur de Apostolis Hispaniæ, mutilo fine. Editio altera primæ præfigit: *Hierosolymis, adventus Spiritus sancti paracleti.* *Advent. S. Spiritus.*

GREVEN. *Adventus Spiritus sancti super discipulos. In territorio Senonico, Sidronii martyris. Item sanctorum Timothei, Felicis.* Solita ex Hieronym. confusio. *Item, sancti Auctoris.* Forsan *Victoris*, vide Prætermissos. *Halphardi martyris, secundum alios die præcedenti. Simplicii presbyteri. Roperti ducis Palatini Rheni & confessoris. Dympnæ virginis & martyris, filiæ regis Hiberniæ. Quam cum pater idolatra conjugis loco habere vellet, illa fidem Christi edocta, scelus exhorruit, clamque à patria discedens Brabantiam devenit, ubi à patre, eam insequente, decollata est, una cum sancto Gereberno presbytero, qui ipsam baptizaverat.* Prior editio ordine ab hac differt. *Rosulæ, cum aliis quatuor, virginum. Item sanctæ Sophiæ.* Vide Acta & Prætermissos. *Sidronii.* *Timothei &c.* *Auctoris.* *Halphardi.* *Simplicii.* *Roberti.* *De Dympna.* *Rosulæ.* *Sophiæ.*

MOLAN. *Hierosolymis, adventus Spiritus sancti paracleti. Eodem die, sancti Bernardi Canonici regularis.* In Prætermissis remittitur ad XV Junii. *In Brabantia, villa quæ Ghele nuncupatur, sanctæ Dympnæ virginis & martyris. Hæc propter fidem & amorem castitatis decollata est à proprio genitore, rege Hiberniæ pagano.* Sequitur minoribus typis: *Circa annum Domini septingentesimum, qui eam insequebatur per castrum quod Antverpia dicitur* *Bernardi.* *De Dympna.*

dicitur, Cameracensis dioceſis, in prædictam villam rurensem: ubi obſeſſi à dæmonibus, de die in diem per eam liberantur. Avernis, ſanctorum martyrum Caſſii presbyteri & Victoriani cum ſociis: quorum Caſſius diſcipulus fuit B. Auſtremonii, primi Avernensis episcopi, & perſeveravit uſque ad tempora Valeriani & Galieni. Horum actus ſcripſit ſanctus Prætectus episcopus. Eodem die, ſancti Epiphanii episcopi Conſtantiæ, cujus vitam excerpſit Simeon Metaphraſtes, ex voce Joannis, unius ex ejus diſcipulis. Vita illuſtrata eſt XII Maii. In editionibus aliis eadem habet de ſancta Dympna, quæ ſuperius non ſemel recitavimus, uſque ad, *rege Hiberniæ pagano.* Sequitur: *Apud Bingam, ſancti Roperti ducis Palatini Rheni & confeſſoris.* Et hic eſt, de quo ſupra diximus ad MATRICARTUS-ULTRAJ. *Apud Arvernum, ſanctorum martyrum, Caſſii, Victorini, Maximi & ſociorum; Quorum Acta ſcripſit ſanctus Prætectus episcopus. Hieroſolymis, adventus Spiritus ſancti paracleti.*

Caſſii & ſociorum. *Epiphanii.* *Roperti* *Advent. S. Spiritus.*

XVII *Kal.* *Die* 16.

IN Iſauria provincia, natalis Sanctorum Aquilini & Victoriani, quorum geſta habentur. Apud Autiſiodorum, beati Peregrini epiſcopi, primi civitatis ipſius, qui capitali ſententia multatus, coronam meruit ſempiternam. In pago Forojulienſi, ſanctæ Maximæ virginis, quæ multis clara virtutibus, in pace quievit.

Aquilini & Victoriani. *Peregrini.* *Maximæ.*

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulſanen. Antverp-maj. Roſweyd. & Molan.*

VARIA LECTIO. Male ſcribunt Herinien. & Antverp. *Hiſauria*, alii recte, ut in textu. Pulſanen. ſic habet: *Apud Autiſiodorum, beati Peregrini martyris & epiſcopi primi* &c. Reclamant codices alii puriores, quos ſequimur. Neſcio cur Herinienſis titulum *epiſcopi* omiſerit. Molan. etiam legit: *martyris & epiſcopi primi.* In Roſweyd. deeſt *beati.* Antverp-maj. pro, *in pace quievit*, maluit ſcribere; *quievit in pace.*

OBSERVATIO. Textus Adonianus eſt, à Noſtro permodice mutatus & tantillum in Peregrino auctus. Annuntiatio prima ex apographis Hieronymianis profluxit, in quibus corrupta nonnihil poſitio facile reſtituitur. Romanum parvum legit: *In Iſauria*, ſic ut non minus, quam codices Hieronymiani, dubium relinquat, an *urbs* ipſa *Iſauria*, vel *Iſaura*, an *provincia Iſauria* intelligenda ſit. Eodem vitio dicam, an nævo, laborat Ado, dum indeterminate ponit: *Apud Iſauriam;* Notkerus, *In Iſauria;* Noſter expreſſius loquitur: *In Iſauria provincia.* Verba reliqua ex Adone plane deſcripta ſunt. Sed qui tam diſerte hîc appoſuit verbis Romani parvi, *quorum geſta habentur*, clare oſtendit, numquam ſe ea vidiſſe, aliàs breve ſaltem aliquod elogium ex iis daturus. Hinc à Notkero ultimæ illæ particulæ prudenter expunctæ ſunt. Inter codices Hieronymianos Epternacenſis & Corbeienſis *Peregrinum* diſerte conſignant. Item Rabanus. Wandelbertus eum, & quidem ſolum, hoc verſiculo celebrat:

Aquilini & Victoriani. *Peregrini.*

Sextaque cum dena Peregrino martyre vernat.

Male nimirum in ſequentem diem eum transferens, & hac die *Timotheum* memorans, *Veridica Paulus docuit quem voce beatus;* de quo nulli alii Martyrologi antiqui hac die meminere. Ado legit: *Apud Autiſiodorum, paſſio ſancti Peregrini epiſcopi primi civitatis ipſius.* Et ſic ferme Notkerus. Reliqua ab Uſuardo adjecta ſunt, ex quibus id ſolum habemus, quod capite plexus ſit, omiſſis tormentis aliis, quibus Acta prius afflictum teſtantur. Hæc ex variis codicibus ab Henſchenio edita & illuſtrata ſunt, prius ab aliis vulgata, inter quos ea in Bibliothecam Mss librorum inſeruit Labbeus tomo 1 à pag. 526, gravi & ſimplici ſtylo ſcripta, non ſic tamen, ut ſcrupulis omnibus eximi potuerint, quos apud recentiores lector inveniet. Videatur Tillemontius tomo 4 à pag. 480. Quæ de miſſionis ejus tempore, de tranſlationibus, aliiſque diſceptantur, ab Henſchenio abunde explanata exiſtimo. Vitandarum diſcordiarum cauſa, plures ſynonymos Peregrinos exhibet & diſtinguit Autiſſiodorenſe Ms à Clar. Caſtellano, anno MDCCIX nobiſcum communicatum, de quibus alibi agendi fortaſſe locus dabitur. *Maxima* virgo Forojulienſis antiquioribus incognita, ab Adone primum memoratur, cujus verba ad apicem tranſtulit Notkerus; Uſuardus etiam ſua omnia ex Adone deſumpſit, ſed omiſit, quod haud dubie ab Adone ſtudioſe expreſſum fuerat, *vico, qui vocatur Calidianus*, ut manifeſto evincunt codices noſtri, ex quibus genuinam & veram Uſuardi ſententiam nos retuliſſe perſpicuum eſt. De *Maximæ* cultu & patria videndæ ſunt Papebrochii & Cl. Anſelmii diſſertationes, in Actis noſtris hoc die præpoſitæ. Hîc ſolum noto, aberraſſe aliquos, qui *Maximam* apud Forojulium Italiæ quæſierint, quam certum eſt ad Forojulium Provinciæ pertinere.

Maximæ.

AUCTARIA.

ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. Post textum purum, adjiciunt: *Trecas, sancti Fidoli abbatis.* Vocem tamen ultimam mutavit MAX-LUBEC. scripsitque *episcopi.* Quod & alii male imitati sunt. *Fidoli.*

MUNERAT. In fine: *Ambianis, Honorati episcopi & confessoris.* *Honorati.*

GREVEN. *In pago Carnotino, passio sancti Emani, Maurilii, atque Almari.* *Emani & sociorum.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In prima annuntiatione puri, ita prosequuntur: *Apud Autisiodorum, beati Peregrini martyris, primi civitatis ipsius episcopi. Qui a beato Sixto Romæ episcopus ordinatus, ad prædicandum gentibus in Galliam missus est. Veniens autem Autisiodorum, cum multos ad fidem Christi convertisset, Deumque voce publica prædicare cœpisset, a ministris templorum tentus & diversis suppliciis afflictus, obscurissimo carceri mancipatur. Ad ultimum capitali sententia multatus, coronam meruit sempiternam.* *De Peregrino.* In Maxima, puri sunt. In fine additur: *Trecas, sancti Fidoli episcopi & confessoris.* *Fidoli.*

ALBERGEN. & DANIC. Prioribus similes, adhuc subjungunt: *Ambianis, sancti Honorati episcopi & confessoris.* *Honorati.*

CENTULEN. *Autisiodoro, vico Biaugiaco, passio sancti Peregrini episcopi & martyris primi, à Roma directi, imperio Sixti Papæ. Ambianis, natalis sancti Honorati episcopi & confessoris. In pago Trecassino, sancti Fidoli presbyteri confessoris. Apud Hisauriam, sanctorum Aquilini & Victoriani, quorum gesta habentur. In pago Forojulienſi, sanctæ Maximæ virginis.* *Honorati. Fidoli.*

BRUXELLEN. Incipit: *Timothei Apostoli, cujus natale nono Kalendas Februarii celebratur.* Hoc facile ex Wandelberto acceptum fuerit. *Timothei.* *Apud Isauriam provinciam* &c. pure. *Apud Autisiodorum, natale sancti Peregrini, primi* &c. ut supra in ANTVERP-MAX. *Et in pago Forojulienſi, vico qui vocatur Calidianus, sanctæ Maximæ* &c. recte. *Trecas, sancti Fidoli episcopi & confessoris. Et Ambianis, sancti Honorati episcopi & confessoris. In Ybernia insula, sancti Brandani abbatis & confessoris. Qui Fortunatas insulas septenali navigatione perquirens, multa miraculis digna & talium inexpertis vix credibilia vidit, & scriptis commendata reliquit.* Potuisset codicis hujus compilator certius aliquid & memoria dignius ex veris ejus Actis referre. *Fidoli. Honorati. Brandani.*

HAGENOYEN. Orditur à Peregrino, paulo latius quam alii codices supra. Tum: *In pago Foro-juliavensi, sanctæ Maximæ* &c. *Trechas, sancti Fydolis episcopi & confessoris. In Galliis civitate Ambianis, sancti Honorati episcopi & confessoris. In Ysauria civitate, Aquilini* &c. *Fidolis. Honorati.*

AQUICINCT. *Trecas, sancti Fidoli abbatis.*

AMBIANEN. *Ambianis, sancti Honorati episcopi & confessoris. Qui inter cetera bonitatis suæ insignia, dum corpus Domini sacraret in terris, manum illius meruit videre in cælis.* *De Honorato*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Peregrini episcopi Autisiodorensis martyris. Honorati episcopi & confessoris. Aquilini & Victoriani martyrum. Maximæ virginis.* *Honorati.*

CODEX BIGOTIAN. signatus E 40. *In territorio Carnotensi, natale sancti Emani martyris.* *Emani.*

CAMBERIEN. *Arvernis, sanctorum Cassii & Victorini.* De iis actum die præcedenti. *Cassii & Victorini.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *sancti Honorati episcopi & confessoris.* *Honorati.*

VATICAN. num. 5949. Primo loco adjicit: *Rosii. Beneventi, natale sancti Rosii episcopi, in S. Sophia.* Vide Acta.

UGHELLIAN. In fine: *Trecas sancti Fidoli episcopi.* Vide supra Auctarium primum. *Fidoli.*

ALTEMPS. *In Cornubia, sancti Karnoci episcopi & confessoris.* An non *Carentocus* vel *Cernathus.* De quo in Actis. *Eodem die, repræsentatio corporis B. Edmundi regis martyris.* Colitur XX Novemb., ubi de illa repræsentatione agetur. *Karnoci. De Edmundo.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Vulturanam, natale sanctorum Justi episcopi & confessoris, & sancti Clementis confessoris, qui ambo fratres vitam sanctam perfecto termino concluserunt.* Remittuntur ad V Junii. *Apud civitatem Eugubiensem, sancti Ubaldi ejusdem urbis episcopi & confessoris, cujus vita virtutibus & miraculis claruit. Trecas, sancti Sydoli episcopi & confessoris.* Patet error in scriptione *Sydoli*, pro vero nomine *Fidoli* &c. *Justi & Clementis. Ubaldi.*

CODEX S. RICALDI. *In pago Carnotico, passio sancti Emani, Maurilii, atque Almarii.* *Emani & sociorum.*

BURDEGALEN. *Burdegalæ, Fortis episcopi & martyris.* Vide Papebrochii commentarium. *Fortis.*

MONTIS SANCTI. *Metis civitate, translatio corporis beatissimi viri Terentii episcopi, per quem Dominus multa miracula ostendit.* In Prætermissis remittitur ad diem natalem XXVIII Septembris. *Translat. Terentii.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Peregrino, cujus elogium nonnihil amplificat. In Aquilino, Victoriano & Maxima, fere pura est. Sequitur de Fidolo & Honorato, ut supra. Dein: *Autissiodoro, beati Tricii episcopi & confessoris.* Vide in Prætermissis. *In territorio Bituricensi, monasterio Madiaco, beati Victorini martyris. In Anglia, beati Brandani abbatis & confessoris. Eodem die, sancti Simonis confessoris Ordinis Carmelitarum.* *Tricii. Victorini. Brandani. Simonis.*

BELIN. Satis in textu purus, in fine habet: *Trecis, sancti Sydoli episcopi & confessoris.* *Fidoli.*

GREVEN. In Auctario: *Item sanctorum Diocletiani, Florenti, Eraclii, Paulini, Vincentii.* Commixtio diiparatorum. *In territorio Bituricensi, monasterio Madiaco, sancti Victorini martyris. Ambianis, sancti Honorati episcopi & confessoris. Trecas, Fidoli episcopi. Civitate Sagiensi, sancti Alnoberti episcopi & confessoris. Ipso die, beati Renoberti episcopi & confessoris, magnæ sanctitatis viri. Tricii episcopi Autisiodorensis & confessoris. Theobaldi episcopi & confessoris.* Vide de utroque Prætermissos. *Ubaldi Eugubiensis episcopi & confessoris, multæ patientiæ viri, vita & miraculis conspicui. Beatæ memoriæ Aquilini episcopi Agrippinæ Coloniæ, qui beatam Ursulam sepelivit.* Remittitur ad Ursulanas XXI Octobris. *Metis, translatio sancti Therentii episcopi & confessoris.* De quo supra. *In Hibernia, sancti Brandani abbatis, qui abstinentiæ virtute magnus, trium fere millium monachorum extitit pater. Civitate Burdegala, beati Simeonis confessoris, Ordinis Carmelitarum, sanctæ Dei genitrici singulariter devoti miraculisque clari. In monte Jovis, depositio sancti Bernardi eremitæ, eximiæ sanctitatis viri. Qui inter alia infirmitatum genera, paralysim curandi acce-* *Diocletiani & sociorum. Victorini. Honorati. Fidoli. Alnoberti. Renoberti. Tricii. Theobaldi. De Ubaldo. Aquilini De Brandano. De Simone. Bernardi.*

accepit. In Prætermissis dicitur obiisse xv Junii.

Diocletiani & Florentii. MOLAN. *Et sanctorum Diocletiani & Florentii.* Vide Prætermissos. *Fidoli.* *Trecis, sancti Fidoli episcopi & confessoris.* *Simonis.* *Civitate Burdegala, beati Simeonis Stock Carmelitæ, Deiferæ virgini Mariæ singulariter devoti, ac miraculorum coruscatione præglorioſi.* *Alnoberti. Renoberti.* *Civitate Sagiensi, beati Alnoberti ejusdem urbis episcopi & confessoris.* *Ipso die, beati Renoberti episcopi & confessoris, magnæ sanctitatis viri.* *De Ubaldo.* *Item sancti Ubaldi episcopi & confessoris.* Tum minoribus characteribus: *Eugubinensis, multæ patientiæ viri, vita & miraculis conspicui.* *Brandani.* *In Hibernia, S. Brandani* &c. ut GREVEN. *Eodem die, S. Dommoli* [Domnoli] *episcopi Cenomanensis,* *Domnoli.* *de quo Greg. Tur. lib. 6. Hist. Francorum.* Editiones aliæ habent: *In Scotia, sancti Brandani abbatis, cujus miri actus leguntur. Cenomanis, sancti Domnoli episcopi.* De Simeone Stock & Alnoberto, ut supra. *Ipso die, beati Renoberti epi-* *De Renoberto.* *scopi Bajocensis & confessoris, magnæ sanctitatis viri.* De Bernardo & Ubaldo & Honorato, ut supra *In pago Carpoteno, passio sancti Emani mar-* *Emani.* *tyris.* *Et sanctorum Diocletiani & Florentii.* De Fidolo, ut supra. *Die decima sexta, sancti patris Theodori sanctificati, discipuli sancti Pachomii.* *Theodori.* De eo cum magistro actum est XIV Maii.

XVI *Kal.* *Die* 17.

IN Tuscia, sancti Torpetis martyris. Hic magnus in officio *Torpetis.* Neronis cæsaris primo fuit; sed postea pro fide Christi, jubente eodem, alapis cæditur, verberibus diutissime afficitur, ac bestiis devorandus traditur, sed minime læditur, tandem vero decollatione martyrium suum III Kal. Majas complevit. Sed tamen *Eraclii &* ejus festivitas celebrius hic recolitur. Civitate Niveduno, sanctorum *sociorum.* Eraclii, Pauli; Aquilini, cum aliis duobus.

Codices puri sunt *Praten. Herinien Tornacen. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Antverp-maj Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.* Addi possunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Editio Ultraj-Belg.* hoc solo à puritate deficientes, quod post *martyrium suum*, interserant, *jubente Silvio.*

VARIA LECTIO. *Rosweyd.* sic modice phrasim immutat: *Hic magnus in officio Neronis fuit cæsaris primum.* Herinien. habet, *primus fuit;* Antverp-maj. *fuit primo;* Greven. & Molan. *primum fuit.* Rursus iidem Greven. & Molan. pro, *verberibus diutissime afficitur*, legunt *durissime.* Munerat. omisit particulam *ac*, ante *bestiis.* Antverp & Max-Lubec. nimiam claritatem sectantur, dum scribunt *decollatione capitis.* III *Kal. Maias* legunt passim omnes, nescio cur Greven. & Molan. posuerint *Maii.* Rosweyd. transposuit, *complevit* III *Kal.* In Max-Lubec. *crebrius*, pro *celebrius*, vitium est, qualibus passim ea editio redundat. Rosweyd. pro *recolitur*, habet verbum simplex, *colitur*, ubi Pulsanen. pro *hîc*, scripsit *hinc.* In Herinien. & Pulsanen. est *Nividuno*, pejus in Max-Lubec. *Innedinio.* Ceteri omnes, ut in textu *Niveduno.* Sic *Eraclii* in omnibus. *Paulini* pro *Pauli* in solo Molano.

OBSERVATIO. Quam illustris est martyris *Torpetis* memoria, quam ejus cultus in *Torpetis.* Italia aliisque partibus celebris; tam incerta sunt Acta, quæ de ipso circumferuntur, à Papebrochio hac die discussa. In Auctariis de eo ex pluribus codicibus egimus XXIX Aprilis. Rabanus magnum ei elogium concinnavit XXIX Martii, in quo, proprio, ni fallor, spiritu ductus, nescio quæ Acta præ oculis habuerit. In apographis Hieronymianis, nec XXIX Martii, nec XXIX Aprilis, nec hac, nec alia, quod sciam, die notus est. Neque Beda genuinus de *Torpete* usquam meminit, nec Florus, nec Wandelbertus: sic ut primus videatur ipsum in Fastis sacris collocasse auctor Romani parvi, quem studiose semper sequitur Ado. Hic porro elogium proprio marte composuit à Rabaniano plane diversum, atque adeo ex aliis Actis, non minus fortasse suspectis, excerptum. Adonis phrasim transumpsit Notkerus, pauculis de suo additis. Noster antiquum obtinens, solitæ suæ brevitati fusiorem Adonis narrationem eleganter aptavit; tam multa dicens, ut necesse non fuerit ea subinde inserere, quæ hodie in Romano modemo recitantur. De reliquo liceat lectorem ad Acta remittere. Qui breviori in tabula totius rei compendium quærit, adeat Tillemontium tomo 2 pag. 495. Ad Acta itidem recurrendum est, ut de loco statuatur, siquidem satis tuto id fieri possit, cui attribuendi sint *Eraclius, Pau-* *Eraclii &* *lus & Aquilinus*, cum sociis duobus vel pluribus nominatis vel anonymis. Incertissima esse quæ de tota hac re, tum ab antiquis, tum à recentioribus traduntur, clare ostendit Florentinii & Henschenii, in illiusmodi rebus sane perspicaciſſimorum, anceps plane conjectatio, quam ego dissolvere nullatenus præsumam. Classis illa ex Hieronymianis ab Usuardo verosimillime accepta est, aliter à Notkero expressa, à neutro integre distincta. *sociorum.*

diſtincta. Crediderim ambos ſimpliciter exſcripſiſſe, quæ in apographis ſuis qualibuſcumque repererant, nihil ſolicitos, quid de loco ſive *Niveduno* ſive *Siveduno*; quidve præterea de martyrum illorum numero poſteri determinarent. Satis nobis eſſe debet, ex noſtrorum codicum unanimi conſenſu, mentem Uſuardi ſeu claram ſeu confuſam, ſeu veram ſeu falſam, fideliter recenſuiſſe.

AUCTARIA.

Papiæ. CENTULEN. *Apud Ierapolim, beati Papiæ epiſcopi, qui Joannis Apoſtoli auditor, Policarpi autem condiſcipulus & conſodalis fuit.* De eo egimus cum Uſuardo XXII Februarii *In Thuſcia, depoſitio corporis ſancti Torpetis martyris. Civitate Niveduno, ſanctorum Emilii, Pauli, Aquilini, cum aliis duobus.*

De Torpete. BRUXELLEN. De Torpete ſic habet: *In Tuſcia, ſancti Torpetis martyris. Hic fuit magnus in officio cæſaris Neronis, & à beato Anthonio presbytero baptizatus. Quem Nero imperator, cum ſciret eum eſſe Chriſtianum, verberibus affectum, beſtiis devorandum tradi mandavit: & cum ab illis non læderetur, juſſit eum decollari. Cum quo etiam quidam conſiliarius Neronis, Evellius nomine, eo quod per ipſum Chriſto crediderit, decollatus eſt.* Interpolationes ex Adone acceptæ ſunt.

Iſidori. HAGENOYEN. In Torpete ferme purus, addit ſecundo loco: *Apud inſulam Chyum, ſancti Yſidori martyris, in cujus baſilica extat puteus, in quo, ut fertur, eſt conjectus, à quo infirmi ſæpius potati ſanantur.* Hæc ex præcedenti die perperam huc tranſlata ſunt. Sequitur: *Civitate Nyveduno, paſſio ſanctorum* &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Torpetis martyris in Tuſcia. Heradii, Pauli & Aquilini.*

Frainichildis. ALTEMPS. *Eodem die, ſanctæ Frainichildis, matris ſanctæ Auſtrebertæ virginis.* Videatur vita Auſtrebertæ filiæ, X Februarii cap. I.

Tranſlat. Siri. Et Bernardini. FLORENTIN, *Eodem die, tranſlatio ſancti Siri Ticinenſis epiſcopi.* De ea agetur ad diem ejus natalem IX Decembris. Tum CODEX STROZZIAN. ſolus. *Tranſlatio ſancti Bernardi* (voluit dicere *Bernardini*) *Ordinis Minorum.* In Prætermiſſis remittitur ad diem natalem XX Maii.

LUXOVIEN. *Civitate Niveduno, ſanctorum Eradii, Pauli, Aquilini, cum aliis duobus. Ipſo die, depoſitio ſancti Liberii epiſcopi.* Vide infra.

Tranſlat. Amati &c. MONTIS SANCTI. *Eodem die, corpora ſanctorum Amati, Romarici, Adelſii, de monte hoc feruntur ad aulam.* Vide elenchum Prætermiſſorum.

EDITIO LUBECO-COL. Poſt *primo fuit*, cum BRUXELLENSI interſerit: *Et à beato Antonio presbytero baptizatus, ſed poſtea pro fide Chriſti* &c. *Tandem vero decollatione capitis martyrium ſuum, jubente Silvio, tertio Kal. Maii, extra civitatem Piſanam complevit. Sed tamen ejus feſtivitas celebrius hîc recolitur. Civitate Nividuno, ſanctorum Eraclii, Pauli, Aquilini, cum aliis duobus, martyrum.* Mutatio eſt, ſed non magna. *De Torpete.*

BELIN. In fine: *Eodem die, ſancti Syri epiſcopi & confeſſoris.* Melius, opinor, ſuperius relata eſt ejus corporis tranſlatio. Diem natalem diximus IX Decembris recoli. Sequitur: *Eodem die, tranſlatio ſancti Bernardini Ordinis Minorum.* Vide ſupra. *Syri epiſcopi.*

GREVEN. *In Alexandria, Victoris & Baſilii, Primi, Pliberi* Romanorum cum Alexandrinis conjunctio. Tum: *Romæ, natalis ſanctorum ſociorum. Partini, Galliceri, Eponomi.* Vide in Actis vera nomina. *Item ſanctorum Pauli, Peregrini, Martini, Adrionis, Baſillæ.* Altera confuſio. *Romæ, Liberii epiſcopi & confeſſoris.* Idem eſt qui primo loco hîc vocatur *Pliberi*, & cum *Primo* conjungendus eſt, *martyr*, non confeſſor. Sequitur: *Benedicti confeſſoris, paſtoris in Avinione.* Is eſt, opinor, qui celeberrimum pontem erexit, cujus Acta illuſtrata ſunt XIV Aprilis. *Tranſlatio ſancti Ciri epiſcopi Papienſis & confeſſoris. Civitate Aquila, tranſlatio ſancti Bernardini confeſſoris, Ordinis Minorum.* *Victoris & Primi, Pliberi.* *Liberii.* *Benedicti.* *Tranſlat. Siri. Et Bernardini.*

MOLAN. *Eodem die, ſancti Syri epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, tranſlatio ſancti Bernardini, Ordinis Minorum. Lauduno Clavato, tranſlatio corporis ſancti Montani monachi.* Hæc annuntiatio tota etiam ponitur in poſterioribus editionibus, ubi præterea additur: *Ipſo die, Elnone, illatio trium virginum Colonienſium.* Remittitur in indice Prætermiſſorum ad feſtum Urſulanis omnibus virginibus commune XXI Octobris. *Tranſlat. Montani.* *Virginum Colonienſium.*

Die 18.

XV *Kal.*

Dioſcori. IN Ægypto, ſancti Dioſcori lectoris, in quem præſes multa & varia tormenta exercuit, ita ut ungues ejus effoderet & lampadibus ejus latera inflammaret, ſed cæleſtis luminis fulgore territi ceciderunt miniſtri, noviſſime laminis ardentibus aduſtus

Felicis. martyrium conſummavit. Ipſo die, ſancti Felicis epiſcopi, qui apud Spellatenſem urbem, ſub Maximiano imperatore, palmam martyrii adeptus eſt.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulſanen. Antverpien.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item ex *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Vix ulla re, præterquam erratis ſcriptoriis notabilis eſt; *egipto, ſet, Dioſchori, Dioſtori, Fælicis, martirii* & hujuſmodi aliis. Munerat. de Dioſcoro ſcripſit *lectoris & martyris. Spelatenſem* legit Pulſanen. Belin *Spoletanam*: pejus Max-Lubec. *Spelladenſem.* Aliæ variationes patebunt in Auctariis.

OBSER-

OBSERVATIO. *Dioſcorum* martyrem Ægyptium diſerte annuntiant apographa Hieronymiana, in quibus, ſi Epternacenſe excipias, præter ſolitum additur, quod *multa paſſus ſit*. Romanum parvum, pro ſua brevitate, ſolum nomen & martyrii locum indicat. Porro multa illa & atrociſſima tormenta, quibus dire cruciatus eſt, paucis ſed eleganter enumeravit Martyrologus Viennenſis, ex aliquo antiquori ſua accipiens, ſed quis ille antiquior ſit, an forte olim Acta exiſtiterint, neque Henſchenius, neque alius quiſpiam hactenus invenit. Petrus Equilinus elogia Adoniana paſſim deſcribit, cujus hîc textum integrum & immutatum, in laterculum ſuum etiam tranſtulere Uſuardus æque ac Notkerus. Wandelbertus ſolum ipſum hac die celebrat his verbis: *Quintam cum decima martyr Dioſcorus implet.* Sed quid de *Felice epiſcopo Spellatenſi?* Hoc certum obſervo, Martyrographis omnibus, Uſuardo antiquioribus & ipſi coævis, eſſe prorſus incognitum. Nam quod in codice Adoniano Leodienſi Ms. ſancti Laurentii, *Felicis* memoria inſerta ſit, patet manifeſtum eſſe additamentum ex Uſuardo à recentiori aliquo deſcriptore adjectum. Sola igitur Uſuardi auctoritate niti videtur quidquid de hoc ſancto epiſcopo & martyre, à Petro de Natalibus aliiſque traditum eſt. Aſt unde ea Noſter acciperit fateor me nullatenus poſſe conjicere; neque enim de Actorum ſinceritate aut antiquitate, nec de epiſcopali ſede, una eſt ſcriptorum ſententia. Et quidem Baronius, forte Belino nimium confiſus, *Spellatæ* putavit ſubſtituendum eſſe *Spoletum*. Alii in Dalmatiam, alii in Hiſpaniam retrahere conantur. Mirum adeo litigari de uno Felice, cum Acta noſtra primis quinque menſibus fere centum ſynonymos referant. Ne multis morer, curioſum lectorem remitto ad Henſchenii commentarium, quam proxime ad veritatem, vel ſaltem veriſimilitudinem accedentem, niſi quid probet Tillemontii objectio tomo 5 pag. 133. Ad nos quod proprie attinet, Uſuardi textum indubitatum faciunt, non ſolum codices quatuordecim ab Henſchenio appellati, ſed quotquot in hujus operis decurſu integros citavimus, cum typis editos, tum manu exaratos.

Dioſcori.

Felicis.

AUCTARIA.

Elgivæ. ROSWEYD. Textui puro ſuperaddit: *Eodem die, tranſlatio Elgivæ reginæ.* Hac die in Actis recolitur ejus memoria.

ANTVERP-MAJ. Etiam in fine: *Eodem die, tranſlatio ſanctæ Mildredæ, dilectæ Deo virginis.* In Prætermiſſis remittitur ad diem natalem XIII Julii. Facta tranſlatio indicatur anno MXXX.

Tranſlat. Mildredæ.

CENTULEN. Dioſcori elogium prætermiſit. In Felice, plane Uſuardinus eſt.

BRUXELLEN. In Dioſcoro ſatis purus, ſic pergit: *In Alexandria, ſanctorum preſbyterorum Parthonii & Serapionis.* Melius ſcripſiſſet *Potamonis*, cum variis ſociis, de quibus Acta ex Hieronymianis. Sequitur: *Apud Spoletenſem urbem, ſancti Felicis epiſcopi, qui ſub Maximiano imperatore martyrii palmam adeptus eſt. Item Medardi epiſcopi. Item Eugeniæ virginis.* Citat hunc codicem Henſchenius, & Eugeniam iſtam prætermittit. De Medardo non loquitur hodie, ſed die ſequenti, ut vide in Prætermiſſis. Nota eſt Medardi feſtivitas VIII Junii.

Potamonis & ſociorum.

Medardi.

Eugeniæ.

HAGENOYEN. Incipit: *Job prophetæ, qui regnavit in civitate Boſra, & in primo valde erat locuplex, & ornatus filiis filiabuſque, fratribus & amicis. Qui in proſperitate valde timuit Dominum & pro deliciis filiorum & filiarum ſuarum ſemper Dominum deprecabatur, ut illos à peccato cuſtodiret. Quem ſatan à Domino petiit ad temptandum, putans ſe ſervum Dei Job beatum paupertate & tribulatione carnis poſſe dejicere. Sed Dominus cum eo aliud facere intendebat, & ideo illum temptationi ſatanæ ſubjiciebat. Dominus enim eum aliis voluit ponere in exemplum. Et in divitiis ſemper ille Deum timuit, & nunc in paupertate illum probare voluit, ſi fidelis permaneret. Et quia fidelis perſtitit in tribulatione & paupertate, ideo pœnituit Dominum mali, quod ſibi fecerat, & reddidit omnia ei duplicia. Et poſtea Dynam, filiam Jacob Patriarchæ, accepit & genuit ex ea filios & filias, & vidit filios ſuos & filios filiorum ſuorum uſque in tertiam & quartam generationem. Hujus feſtum ſexto Idus Maii recolitur.* Quam fidem prædicta mereantur, lectoris judicium eſto. Sequitur: *Eodem die, ſancti Felicis epiſcopi & martyris, qui apud Spellatenſem urbem ſub Maximiano imperatore eſt adeptus palmam martyrii. In Britannia, ſancti Yvonis confeſſoris & etiam magni Juriſtæ. Item, Carencii epiſcopi & confeſſoris.* Hunc in Prætermiſſis nominat Henſchenius, de priori iterum tacet. *Eodem die, depoſitio ſancti Adulfi Cameracenſis epiſcopi & confeſſoris.* Nec de hoc in Prætermiſſis fit mentio. Colitur die ſequenti.

De Jobo.

Ivonis.

Carentii.

Adulfi.

AQUICINCT. Pro *Spellatenſem*, habet, *Spolitanenſem*. Et in fine addit: *Atrebate, depoſitio Hadulphi epiſcopi.*

Hadulfi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Dioſcori martyris & lectoris. Felicis epiſcopi & martyris. Bernardini confeſſoris.* In margine autem cum aſteriſco, *alias Bernardi eremitæ.*

Bernardini.

In VATICAN. ſignato num. 5949. Deeſt *Felicis*, quod mirum eſt. Adjicitur autem: *In Alexandria, ſancti Pontamionis presbyteri.*

Potamionis.

STROZZIAN. Primo loco: *Apud Camerinum, ſancti Venantii martyris, cum mille quingentis ſexaginta quinque ſociis martyribus.*

Venantii.

CAUDIACENSIS PRIORATUS: *Arvernis monaſterio Magni-loci, ſanctorum Caſſii & Victorini martyrum.* Referuntur inter Prætermiſſos die ſequenti. Vide etiam XV Maii.

Caſſii & Victorini.

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, ſancti Joannis epiſcopi & martyris.* Remittitur ad XXVII Maii. *Eodem die, ſancti Erici regis ſuenorum* [quidni *ſuecorum*] *& martyris.*

Joannis.

Erici.

GREVEN. *Sophoniæ prophetæ.* Remittitur ad III Decembris. *Romæ, ſancti Johannis epiſcopi & martyris.*

Sophoniæ.

Joannis.

martyris. De quo jam diximus. *Constantinopoli,* *Dativi & aliorum.* *Dativi, Lucioſi, Martiani. In Alexandria, Partomii, & Serapionis presbyterorum.* Videantur Acta. *Erici.* *Erici regis Sueciæ & martyris. De Venantio* *Venantii martyris, qui pro fide Christi ſub Decio fuſtibus cæſus in carcere recluſus, ab angelo confortatus; deinde Leonibus expoſitus, ſed nihil læſus, ſuſpenditur, deorſum habens caput, vertici igne ſuppoſito. Noviſſime vero capitis obtruncatione triumphat.* *Marci.* *Marci epiſcopi & martyris.* An Euangeliſtæ, an alterius? Vide in Prætermiſſis. *Honeſtaſii.* *Item, ſanctorum Honeſtaſii, Maximii, Hermon.* Corrupta fere & mutata nomina, de quibus in Actis. *Saran.* *In Hibernia, Saran confeſſoris.* Vide elenchum Prætermiſſorum.

Molan. Litteris parvis: *Erici regis Suetiæ & martyris.* *Erici.* *Juxta monaſterium, quod Maricolus dicitur, ſancti Quinberti confeſſoris, qui innumeris miraculis, diebus noſtris claruit.* Sic prima editio, ſed poſteriores paulo diſtinctius: *In Suetia, civitate Uſpalenſi, ſancti Erici regis & martyris.* *In civitate Camerina, ſancti Venantii martyris ſub Decio.* *Venantii.* *Qui flagris, carcere, facibuſque ſuperatis, ac leonibus manſuefactis, obtruncatus Deo ſpiritum reddidit. Apud Quercetum, eodem die, ſancti Quiniberti confeſſoris.* *Quiniberti.* *Die decima octava, ſancti hieromartyris Theodoti Ancyrani, & cum eo virginum ſeptem.* *Theodori & 7 Virgg.* Vide in Actis ſingularum virgg. nomina, atque omnium vitam Græce & Latine ibi editam

XIV *Kal.* *Die* 19.

Caloceri & Parthenii. ROmæ via Appia, natalis ſanctorum Caloceri & Parthenii eunuchorum, quorum prior cum eſſet præpoſitus cubiculi imperatoris Decii, alter primicerius, nolentes ſacrificare idolis, *Potentian.* ab eodem occiſi ſunt. Item Romæ, ſanctæ Potentianæ virginis, quæ poſt innumeros agones, poſt multorum martyrum venerabiliter exhibitas ſepulturas, poſt omnes facultates ſuas pauperibus pro Chriſto erogatas, tandem de terris ad cælos migravit. Eodem ipſo die, beati *Pudentis.* Pudentis patris ſupradictæ virginis, qui ab Apoſtolis Chriſto in baptiſmo veſtitus, innocentem tunicam uſque ad coronam vitæ immaculatæ, cuſtodivit & ſervavit.

Sic habent *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripſi *Caloceri* cum Praten. Tornacen. & Greven. In Herinien. eſt *Calocerii.* Et in Antverp. Max-Lubec. & Molan. *Calocerii & Partemii.* Greven. & Molan. in nonnullis à puritate deficiunt. Primum, pro *occiſi ſunt,* legunt *interfecti ſunt.* Deinde ut omnia conjungam, ubi alii habent *Chriſto in baptiſmo veſtitus,* ipſi ponunt, *Chriſto inveſtitus baptiſmo.* Demum ab utroque in fine omittitur, *& ſervavit,* quod etiam deeſt in Antverp, Max-Lubec. & aliis codicibus. Codex Praten. ſolus legit, *de terra ad cælos,* ceteri *de terris,* ut Ado præiverat, & nos mutandum cenſuimus. Errata ſcriptoria negligo.

Caloceri & Parthenii. OBSERVATIO. Qui Adonem præ oculis habuerit, hîc iterum facillime intelliget, unde totum hujus diei textum hauſerit Uſuardus, nam alterum cum altero conferenti perſpicuum fiet, ſolam Adonianam phraſim paulo contractiorem à Noſtro repræſentari. Prima annuntiatio ex Hieronymianis primitus profluit, & quidem, quod rariſſimum eſt, ac proinde valde ſuſpectum, totum Adonis elogium in Lucenſi codice legitur, ultimis dumtaxat verbis, *& requieſcunt in cimiterio juxta viam Appiam,* brevius ab Adone ad principium tranſpoſitis. Brevior eſt & melior Epternacenſis lectio. Meminit eorumdem martyrum, ſolita ſua methodo, Romanum parvum: *Et Caloceri & Parthenii eunuchorum.* Rabani phraſis ab Adoniana non multum differt, utrum ſecutus fuerit Notkerus, non ſatis liquet, Florus paulo compendioſior eſt. Ad XI Februarii obſervavimus *Calocerum & Parthenium* eo die à Beda, Rabano & Wandelberto conſignari, quibus addi poteſt Notkerus, illos denuo repetens XVIII Aprilis, ex Hieronymianis procul dubio ibi acceptos. Eoſdem ipſos eſſe, qui variis illis diebus recoluntur, ut ſæpe alibi in eo Martyrologio factum oſtendimus, cenſet Papebrochius, Actorum veritatem ſalvare conatus, dempto principio & fine; aliis nec ipſum reliquum corpus admittentibus, ut vide apud Tillemontium tomo 5 pag. 617. Unum eſt in quo Magiſtri mei diligentiam deſidero, nempe quod vetuſtiſſimi Kalendarii Bucheriani locum neglexerit, in quo diſertiſſime legitur: XIV *Kal. Jun. Parthimi & Caloceri, in Calliſti, Diocletiano* IX *& Maximiano* VIII *Coſſ.*, hoc eſt anno CCCIV, annis pluſquam quinquaginta poſt Decii mortem. Vidit ſubinde decretoriam illam auctoritatem Papebrochius, unde in agglutinata chartula manu ſua adſcripſit, verba illa intelligenda eſſe de tranſlatione, eo anno

CCCIV

CCCIV in locum tutiorem facta. Aliam viam ingreditur Florentinius, existimans, binos synonymos alios statuendos, qui sub Diocletiano & Maximiano martyrium fecerint, ab illis, quos Acta hodierna, & Martyrologia nostra, *uxoris Decii eunuchos* & sub Decio passos, clarissime testantur. Hîc ego judicium tantisper suspendo; eligat lector, quod magis probabile videbitur.

Potentianam virginem memorat Beda, memorat item Romanum parvum, & sic ambo enuntiant. Rabanus & Notkerus præferunt, *Pudentianæ*: Ado sub disjunctione utrumque nomen expressit, quemadmodum & in Actis Majores nostri: ast Usuardini codices *Potentianam* constanter appellant. Rabani elogium ab Adoniano diversum est, tametsi utrumque ex iisdem Actis acceptum esse, manifestum sit. Noster selecta Adonis verba mutuatus est, Notkerus omnia transcripsit, in cujus textu nescio cur desit annuntiatio altera *de Prudente*; Virginis patre. Ea in Romano parvo ac proinde in Adone, secundo loco refertur, sed Usuardo libuit *Calocerum* & *Parthenium* in laterculi fronte collocare. De cetero etiam *Pudentis* encomium, ut supra insinuavi, ex Adonis verbis contextum est. Habes Usuardum. Quærere poterit lector an & veritatem habeat? De *Potentianæ* vel *Pudentianæ* celeberrimo cultu, dubitandum omnino non est, cum ex antiquissimis monumentis ecclesiasticis, etiam Frontonis Kalendario, planissime constet. Sunt qui *Pudentem* non tam facile recipiant, quos inter Castellanus in Martyrologio universali. In Actis eruderandis explicandisque egregie laboravit Papebrochius, sibi persuadens, demptis nonnullis, aliis mutatis, sejunctisque à farina furfuribus, historiam Pastori, tamquam testi oculato, tribui posse. At tam multa in iis reprehendit Tillemontius tomo 2 à pag. 615, ut prudens dubium ingerat, verene auctoris illius sint, cui passim adscribuntur. Solam Pudentianam cecinit Wandelbertus: *Potentianæ.*

Bis septena, Pudentiana virgine claret. *Pudentis.*

AUCTARIA.

Dunstani. PULSANEN. In sola secunda annuntiatione purus, in prima omittit omnia post *eunuchorum*, in tertia, post *virginis*.

Dunstani. ROSWEYD. In fine adjicit: *Item in Britannia civitate Canthia, Dunstani archiepiscopi sancti.*

ANTVERP-MAJ. Etiam in fine: *Eodem die, transitus beati Dunstani archiepiscopi & confessoris.*

Cælestini. Ivonis. MUNERAT. *Eodem die, festum sancti Petri Cælestini Papæ & confessoris. In Britannia minori, Trecorensi Diocesi, sancti Yvonis presbyteri & confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJET. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Incipiunt à Pontentiana, ubi puri sunt. Sequitur de Pudente, ubi ex Adone inseritur, *discipuli Pauli.* In alia annuntiatione ex eodem additur, *eunuchorum uxoris Decii.* In fine autem subdunt: *Eodem die, natale sancti Adulphi confessoris, episcopi Cameracensis.*

Adulphi. CENTULEN. *Romæ, natalis sanctæ Potentianæ virginis. Ipso die, beatissimi Pudentis, patris prænominatæ virginis. Item Romæ, sanctorum Caloceri & Partenii, eunuchorum uxoris Decii imperatoris. Cœnobio Blandunio, festivitas sancti Bertulfi confessoris & monachi.* Vide V Februarii. *Bertulfi.*

BRUXELLEN. In Potentiana & Pudente interpolatus, in Calocero & Parthenio purior, subdit: *Et depositio sancti Dunstani Anglorum archiepiscopi. Eodem die, depositio beati Hildeberti seu Emeberti Cameracensis episcopi, beatæ Gudilæ patronæ nostræ fratris germani. Qui Vindiciano, mediante sancto Autberto, in Cameracensi episcopatu successit.* Refertur inter Prætermissos die sequenti. De eo auctum XV Januarii. *Item sancti Yvonis confessoris. Qui primum in parlamento regni Franciæ advocatus pauperum, & postea episcopus Carnotensis fuit.* Hic colitur die sequenti. *Romæ, sancti Petri confessoris. Qui cum esset Papa Cælestinus V, summi pontificatus honori & oneri libere cessit. Et de alta Petri sede descendens Cælestinus, ut cælestem sedem conscenderet, ad pedes Cardinalium, quibus præfuerat, humiliter Petrus prosternitur. O glorioſum virum! qui nullius per exemplum, Papatum, quo nichil mirabilius in terris, ut Christo serviret quietius, sponte reliquit.* *Dunstani. Hildeberti. Ivonis. De Petro Cælestino.*

HAGENOYEN. In textu interpolatus, in fine subdit: *Treveris, Cyrilli episcopi & confessoris.* *Cyrilli Treveren.*

AQUICINCT. De Dunstano fere eadem habet. Vide infra, posteriores MOLANI. editiones.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Caloceri & Parthenii fratrum martyrum. Potentianæ virginis. Ivonis confessoris. Dunstani archiepiscopi.* *Ivonis. Dunstani.*

BIGOTIAN. signatus P 5, qui fuit Patrum Cælestinorum. *Item natalis beati Petri P. N. de Murrone, confessoris, quondam Papæ Cælestini.* *Cælestini.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Pudentis.*

ALTEMPS. *Turribus Sardiniæ, sancti Crescentiani martyris.* Remittitur ad XXXI Maii. *Crescentiani.*

STROZZIAN. 1 loco, alii ultimo. *In provincia Tusciæ* [diceret *Latii*, vel saltem *Campaniæ* late sumptæ] *apud civitatem Ferrentinam, depositio sancti Petri Papæ & confessoris, olim Cælestini, qui dicitur de Murona* [potius legendum *Cælestini Papæ .... olim Petri*] *fundatoris Ordinis Cælestinorum, qui multorum cœnobiorum fundator, innumerabilium pater extitit monachorum, multisque miraculis & virtutibus claruit. Natus vero fuit anno Domini* MCCXVI, *vixit secularitet annis* XVII; *fuit in pœnitentia annis* XXXIV, *assumptus fuit ad papatum anno Domini* MCCXCVI, * *requievit anno Domini* MCCXCVI, *vixit annos* LXXXI, *Canonizatus fuit per Papam Clementem anno Domini* MCCCVI.* *Ipso die Florentiæ, transitus B. Æmilianæ de Circulis, quæ sepulta est in loco fratrum Minorum de Florentia anno Domini* MCCXLVI, *virtutibus & miraculis claruit coruscando. Lucæ, depositio S. Theodori episcopi, qui sepultus est in basilica sancti Donati, in qua dudum ille præsul extiterat mirifice regendo.* *De Petro Cælestino. * *imo* 1294. * *imo* 1313. *Æmilianæ.* *Theodori.*

EDITIO LUBECO-COL. In potentiana & Pudente interpolata, subdit: *Treveris, sancti Cyrilli episcopi & confessoris.* Tum de Calocero &c. ut codd. supra. Sequitur: *Ipso die, depositio sancti* *Cyrilli.*

Dunstani. *Ivonis.* *cti Dunstani Anglorum episcopi & confessoris. Item memoria depositionis sancti Ivonis presbyteri & confessoris; & canonizatio ejusdem, quæ anno Domini* MCCCXLVII *à D. Papa Clemente* VI *facta est.*

Cælestini. *Et sancti Petri Cælestini confessoris, à quo Ordo Cælestinorum dicitur.*

BELIN. In Pudente mutilus, in fine adjicit: *Cælestini.* *Eodem die, sancti Petri Celestini de Marono, qui quoniam renunciavit summo pontificatui, canonizatus extitit ab ecclesia, tantum pro simplici confessore.* In Parisiensi editione adjicitur: *Turribus Sardiniæ, natale sancti Crestiani martyris.*

Crescentiani.

Joannis. GREVEN. *Apud Alexandriam, sancti Joannis martyris, qui tempore Maximiani, ducis functus officio, cum Christianos persequeretur, cælitus instar Pauli admonitus, conversus est. Postea pro fide Christi equuleo laceratus, facie concciditur, plumbatis cæditur, camino ignis includitur, ad ultimum vero capite plexus, victor migravit.* Vide

Urbani. Acta. *Urbani Papæ & confessoris.* Vide Prætermissos. De Cyrillo, ut supra. *Petri confessoris, qui*

Cælestini. *Cælestinus Papa quintus. Hunc ob vitæ sanctitatem Cardinales, cum jam sedes Apostolica biennio vacasset, elegerunt. Sed ipse soli Deo vacare cupiens, post quinque menses sarcinam deposuit, & seipso semper melior factus, quievit in pace. Dunstani archiepiscopi Cantuariensis & confessoris, qui in adolescentia habitum monachi suscipiens, vita & signis admirabilis habitus est, totiusque Angliæ Primas effectus, anno Domini* DCCCCLXXXVIII *beato fine quievit. Adulphi episcopi Cameracensis* *Adulphi.* *& confessoris. In Britannia minori, dioceſi Trecorensi, depositio sancti Yvonis presbyteri & confessoris,* *Ivonis.* *utriusque juris Doctoris & advocati pauperum: ejusdemque canonizatio facta anno Domini* MCCCXLVII. *Item beati Alchini,* puto *Alcuini.* Forte ex Rabano.

MOLAN. *Eodem die, sancti Petri Cælestini de Morono, qui quoniam renunciavit summo pontificatui canonizatus extitit ab ecclesia tantum pro simplici confessore.* *De Petro Cælestino.* *Eodem die, sancti Cyrilli episcopi Treberensis.* *Cyrilli.* *In Britannia minori Trecorensi diœcesi, sancti Ivonis presbyteri & confessoris, qui pro Christi amore causas pupillorum, viduarum ac pauperum defendere non desistebat.* *Ivonis.* *Eodem die, depositio sancti Dunstani Anglorum archiepiscopi.* *Dunstani.* *Nobiliaco monasterio, depositio sancti Hadulphi episcopi & confessoris, apud Atrebatum in ecclesia sancti Vedasti quiescentis.* *Hadulphi.* Typis minoribus: *Depositio Domini Alchuini.* Editiones aliæ de Petro Cælestino, Hadulphó & Ivone, eadem quæ in priori. Sequitur: *Civitate Doroberna, sancti Dunstani archiepiscopi, qui famosum monasterium Glasconiense fabricavit, multorum aliorum existens fundator cœnobiorum. Ad cujus Sarcophagum crebro manifestatur, qualis nunc meriti maneat in cælis.* De Cyrillo, ut supra. *Die decima nona, sancti hieromartyris Patritii Prusæ & sociorum ejus.* Vide in Prætermissis, ubi dicitur de iis actum XXVIII Aprilis. De Alcuino, ut supra.

XIII *Kal.* *Die* 20.

Basillæ. ROmæ via Salaria, natalis sanctæ Basillæ virginis & martyris, quæ cum esset ex regio genere & haberet sponsum illustrissimum, accusata ab eodem quod esset Christiana, decretum est à Galieno Augusto, ut aut sponsum reciperet, aut gladio interiret. Conventa de hoc, & reluens assensum præbere, gladio transverberata est. In Gallis civitate Nemauso, sancti Baudelii martyris, qui

Baudelii. comprehensus, cum sacrificare nollet, & in fide Christi immobilis in-

Austregisili. ter verbera & tormenta persisteret, martyrii palmam pretiosa morte percepit. Bituricas, beati Austregisili episcopi & confessoris.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Præter sphalmata librariorum nihil magnopere notandum præbet, ut *Femanso*, *Bandelii*, *Austregisilli*, *martirii* &c. *Galieni* hîc scribunt codices omnes excepto Pratensi, cum quo legere malim *Gallieni*, sed torrentem sequor. Grevenus syntaxim vitiat, dum scribit *accusata est.* Antverp-maj. pro, *sponsum reciperet*, ponit, *perciperet.* Greven. & Molan. pro, *morte percepit*, substituunt, *suscepit*: Rosweyd. pro *Bituricas*, *Bituricis.*

Basilla. *OBSERVATIO.* *Basillam* virginem & martyrem clare hodie consignat Romanum parvum; nec dubium est, quin eadem ipsa in apographis Hieronimianis exstet, quidquid corrupto nomine deformata videatur & sociabus immixta. Ado soli ipsi præclarum aptavit elogium, à Notkero transumptum, à Nostro eleganter contractum. Utinam satis cum veritate conveniens! Sumpta sunt, quæ hîc narrantur, ex famosis Actis, vel potius ex pio dramate, nescio à quo pridem exornato, in honorem sanctæ Eugeniæ, unde & Sanctis aliis elogia aptata sunt. Videat lector Papebrochii dissertationem hoc die, & quæ ei rursus disputanda fuere in Responsionibus ad art. 16. à num. 91. At quidquid sit de speciosis istis fictionibus, maneat indubitatus sanctæ *Basillæ* vel *Basilissæ* cultus ex Hieronymianis apographis & Martyrologis nostris abunde comprobatus. His

adde

addè vetuſtiſſimam ejus memoriam in Indiculo Bucheriano, ubi non ſemel *cæmeterii Baſillæ* fit mentio, & verosimiliter *Baſillæ* hujus, ut condiſtinctæ ab alia, quæ in præfato Indiculo ponitur, x *Kal. Octob. Baſillæ, Salaria vetere, Diocletiano* IX *& Maximiano* VIII *Coſſ.* quamque Florentinius & Papebrochius eam eſſe putant, quæ in Hieronymianis refertur XI Junii, ut apud utrumque eo die videre eſt.

Baudelius Romano parvo ignotus, ab Adone ex Hieronymianis acceptus eſt, in quibus *Saudeli, Haudeli*, aliiſque depravationibus mancus refertur. Totum rurſus elogium Ado- *Baudelii.*
nianum eſt, in Notkeri Martyrologium tranſlatum & pauculis auctum, ab Uſuardo compendioſius redditum. Acceptum eſt ex vetuſtioribus Actis ab Henſchenio editis & illuſtratis, quæ ipſa non maximi meriti eſſe agnoſcit, licet Aurelianenſibus apocryphis ea longe præferat. Certiorem ſancti martyris notitiam præbent, quæ ex Gregorio Turonenſi in appendice Actorum referuntur, & cum Martyrologiis noſtris antiquiſſimum Baudelii cultum plane evincunt. Quanti prædicta Acta faciat Tillemontius, invenies tomo 4 à pag. 724, ubi poſt Henſchenium non nulla curioſe explicat, de uno an gemino Baudelio, de martyrii tempore, tranſlationibus aliiſque ad inſtitutum, hoc noſtrum non ſpectantibus. Interim binas jam dictas annuntiationes ſic Wandelbertus nitide expreſſit:

Cum dena ternam retinet fulcitque Baſilla
Baudeliuſque ſimul; trabeatus ſanguine vernat.

De *Auſtregiſilo* non meminit Ado, nec eo antiquiores. Notkerus ſuis Faſtis eum inſeruit. De Uſuardo dubitari nequit, in codicum fere omnium unanimi conſenſione. Recte *Auſtregi-*
cenſuit Florentinius, Auſtregiſilum ad Hieronymiana non pertinere, tametſi in Lucenſi *ſili.*
ſuo apographo exprimeretur. Cum enim codex ille ex Gallia, & ut obſervat Clar Caſtellanus, ex cœnobio ſancti Wandregiſili; Lucam olim deportatum fuerit, nihil mirum, ſi ab aliquo fortaſſe monacho, Auſtregiſili nomen adjectum ſubinde fuerit, quod in apographis aliis deſideratur. Vide quæ de eo diligenter collegit, & digeſſit Henſchenius. Item Acta Benedict. Seculo 2 à pag. 95.

AUCTARIA.

PUlsanen. Sic incipit: *Romæ, temporibus Adriani imperatoris, paſſio beatorum martyrum Heuſtaſii* [Euſtachii] *eo nomento Placide* [Placidi] *& uxoris ejus Theophyſtis, cum filiis Agapito & Theopyſto, quorum miri actus leguntur.* Remittitur ad ſolenne feſtum XX Septembris. Sequitur de Baſilla & Baudelio, ſed truncatis plane elogiis. De Auſtregiſilo nihil in eo codice legitur. *Euſtachii & ſociorum.*

Antverp. Max-Lubi c. Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. & Editio Ultraj-Belg Ferme puri ſunt, in eo ſolum auctiores, quod ex Adone textui inſerant, *conventa de hoc, reſpondit regem regum ſe ſponſum habere, & gladio* &c. Max-Lubec. aliis defectuoſior, in fine Auſtregiſilum omiſit.

Centulen. *Romæ, ſanctæ Baſillæ virginis, quæ ex regio genere per beatam Eugeniam converſa, ſponſum ditiſſimum atque potentiſſimum reſpuit, & cervicem gladio pro Chriſti amore ſubjecit. Civitate Nemauſo, ſancti Baudelii martyris. Bituricas* &c. recte. *De Baſilla.*

Bruxellen. Sic orditur: *In Africa, natale ſanctarum virginum Victoriæ & Marcelloſæ.* Sequitur de Baſilla & Baudelio ſatis pure. Tum: *Et ſancti Mucii, qui paſſus eſt a Judæis, quem ob filii Dei confeſſionem, funium vinculis exterſum, tantis corpus vulneribus affecerant, ut membra vermibus paſcerentur, ſed in iis omnibus ipſe invictus Deo ſpiritum reddidit.* In Actis ponitur die ſequenti. *Item Edelberti martyris.* [Voluit dicere *Ethelberti regis Anglorum Orientalium.*] *Eodem die, apud Bituricas, ſancti Auſtregiſili epiſcopi & confeſſoris. Et ſancti Bernardini confeſſoris, de Ordine fratrum Minorum. Quem Nicolaus* V *Papa canonizavit.* *Victoriæ & Marcelloſæ.* *Mucii.* *Ethelberti.* *Bernardini.*

Hagenoyen. In textu modice interpolatus, penultimo loco interjicit: *Item Celeſtini confeſſoris.* Non alius hic eſſe poteſt à Cælestino V Papa de, quo heri. *Cælestini.*

Victorin. & Reg. Suec ſignatus num. 130. *Eodem die, ſancti Euſtaſii* [Euſtachii] *cum uxore & filiis.* Jam diximus, coli XX Septembris. *Euſtachii &c.*

Reginæ. Sueciæ, qui fuit Principis Urſini Roſenberg. *In civitate Aquilæ, ſancti Bernardini, de Ordine Minorum.* *Bernardini.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Baſillæ virginis & martyris: Saturninæ virginis.* In Actis habet ſocias. *Cononis martyris cum filio.* De quo multa Rabanus hac die, ſed remittitur ad XXIX Maii. *Baudelii martyris. Auſtreg ſili epiſcopi.* *Saturninæ. Cononis.*

Reg. Suec. ſignatus num. 428. *Flaviacenſi monaſterio, tranſlatio ſancti Geremari confeſſoris.* Remittitur ad diem natalem XXIV Septembris. *Tranſlat. Geremari.*

In Vatican. num. 5949. Deeſt Auſtregiſili. Adjicitur autem I loco: *Rom., natalis ſancti Euſtaſii, qui tempore Trajani imperatoris, cum uxore & filiis martyrio coronatus eſt.* *Euſtachii &c.*

Florentin. Primo vel ultimo loco: *Natale ſancti Bernardini Senenſis confeſſoris, Ordinis Minorum, vita, doctrina & verbi Dei prædicatione præclari. Obiit Aquilæ, ubi & requieſcit in eccleſia ſuo ſibi nomine dedicata. Qui totam Italiam ſuo illuſtravit verbo & exemplo. Item, apud Sconiam* [Iconium] *provinciam Hyſariæ, ſancti Nonis* [Cononis] *cum filio ſuo, qui ſub Maximiano* [Medic. *Domitiano*] *Comite pro Chriſto paſſi ſunt. Sancti Euſtachii martyris cum ſociis ejus.* Vide ſupra. *De Bernardin.* *Cononis.* *Euſtachii &c.*

Burdegalen. *Andegavis, tranſlatio corporis ſancti Lucinii epiſcopi & confeſſoris.* Colitur XIII Februarii. *Tranſlat. Lucinii.*

Abdinghoffen. *Et ſanctæ Saturninæ virginis & martyris.* *Saturninæ.*

EDITIO LUBECO-COL. In Basilla & Baudelio interpolata, in Austregisilo pura, sic addit: *Civitate Aquila, natale beati Bernardini confessoris Ordinis Minorum. In Anglia, sancti Athelberti regis & martyris. Ipso die, sanctæ Saturninæ virginis & martyris.*

Bernardini. *Athelberti.* *Saturninæ.*

BELIN. In Basilla convenit cum ANTVERP. &c. supra citatis. Tum: *Papiæ, sancti Theodori episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Eustachii martyris cum sociis ejus. In Galliis civitate Nemauso, sancti Baudelii martyris. Bituricas, beati Austrigilli episcopi & martyris. Eodem die, sancti Bernardini de Senis confessoris, Ordinis Minorum, in civitate Aquilana quiescentis, qui totam Italiam suo illustravit verbo & exemplo.*

Theodori. *Eustachii &c.* *Bernardini.*

GREVEN. *Athelberti regis Angliæ & martyris. Item sanctorum Marcelli, Victoriæ.* Lege *Marcelliosæ. Secundum quosdam hic Cononis martyris & filii ejus, qui infra* III *Kal. Junii ponuntur. Item juxta Catalogum Sanctorum, hîc passio sancti Eustachii & sociorum ejus, qui infra* IV *Nonas Novembris ponuntur. Depositio sanctorum Vellesi & Faustini episcoporum. Papiæ, sancti Theodori episcopi & confessoris. In Aquila civitate Aprucii, depositio sancti Bernardini de Senis presbyteri & confessoris Ordinis Minorum. Cujus à puero sincerissima conversatio, non parvam intuentibus attulit admirationem. Ingressus enim præfatum Ordinem, prædicationibus & scriptis ferventissimis, innumeras Christo lucratus animas, quievit in pace circa annum Domini* MCCCXLIII, imo XLIV. *Saturninæ virginis & martyris.*

Athelberti. Marcelli & Victoriæ. Cononis. *Eustachii &c.* *Vellesi &c.* *Theodori.* *De Bernardin.* *Saturninæ.*

MOLAN. *In Blandinio, translatio corporum, sanctorum Gudualdi, Berthulphi, cum reliquiis sanctæ virginis Amelbergæ.* Vide in Prætermissis dies singulis proprios, ad quos remittuntur. *Papiæ, sancti Theodori episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Eustachii martyris cum sociis suis.* De Bernardino refert verba BELINI. *Treveris in monasterio, quod vulgariter Horreum nuncupatur, Basilissæ virginis.* Vide elenchum Prætermissorum. In editionibus aliis de Theodoro & Bernardino, ut in prima. Sequitur: *Treveris, sancti Maximini martyris, primi hujus nominis Trevirensis episcopi.* Consule Prætermissos. Tum: *Et in monasterio, quod vulgariter Horreum nuncupatur, Basilissæ virginis. Herefordiæ, sancti Athelberti regis Angliæ Orientalis & martyris. Die vigesima, sancti martyris Thalalæi.* Vide socios in Actis. *In Blandinio translatio* &c. ut supra.

Translat. Gudualdi &c. *Theodori.* *Eustachii &c.* *Basilissæ Trevirensis.* *Maximini.* *Athelberti.* *Thalalæi.*

Die 21, XII *Kal.*

Timothei & socior. IN Mauritania Cæsariensi, natalis sanctorum Timothei, Polii & Eutichii diaconi, qui apud præfatam regionem verbum Domini disseminantes, pariter coronari meruerunt. Item apud

Polyeucti & socior. Cæsaream Cappadociæ, natalis sanctorum Polyeucti, Victorii &

Secundini. Donati. Cordubæ, Secundini martyris.

Textus est in *Praten. Tornacen. Pulsanen. Antverpien.* & *Max-Lubec. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item in *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraject-Belg.*

VARIA LECTIO. Hîc rursus amanuensium oscitantiæ trebuenda sunt plurima. Hæc pauca delibo. *Mauricania, Thimothei, Thymothei, Eutici, Euticii, Capadociæ, Capadotia, Poliveti, Polieveti, Polionati, Polneti, Polioti, Poliocti* &c. Notabilius est, quod codex Pulsan. profert, secutus Adonem, qui pro *diaconi*, legit *diaconorum.* Habet præterea contra textum, *coronati sunt.* Demum aberrat maxime in hac inepta constructione seu combinatione: *Item apud præfatam regyonem Cæsaream Cappadociæ* &c. Antverp. maj. pro *verbum Domini*, maluit ponere, *Domini verbum.*

OBSERVATIO. De toto hodierno textu, hoc unum dici potest, nulla de Sanctis in eo enumeratis monumenta reperiri, præter ea quæ in Martyrologiis exstant, adeo ut solo ferme nomine innotescant. Sic primam annuntiationem efformant plerique codices Hieronymiani: *In Mauritania, Timothei, Poli, Eutici diaconi*, incertum relinquentes, utri Mauritaniæ, *Tingitanæ* ne an *Cæsariensi* præfati martyres tribuendi sint. Dubitationem tollit Romanum parvum expresse indigitans: *In Mauritania Cæsariensi, Timothei, Polii*, ubi vides tertium socium desiderari. Reposuit illum Ado, texuitque satis vulgare elogium, quale in laterculo exhibetur, cum hoc solo ab Adone discrimine, quod ipse legat in numero multitudinis, *diaconorum*, Noster vero cum apographis Hieronymianis, qualemcumque dignitatem ad solum Eytychium restringere videatur. Utrum id studio, an casu fecerit Usuardus non examino, certe apud Notkerum Adoniana periodus intacta remansit, solum interjecta, sed perperam, voce, *civitate*, ut recte olim observavit Henschenius. Tres nostros martyres uno versiculo celebrat Wandelbertus, alii duo ad hunc textum non pertinent:

Bis sena Polius, Eutychius atque Thimotheus.

Timothei & sociorum.

Mart. Capp *Martyrum Cappadocum* antesignani nomen varie efferunt codices fere omnes, tum vulgati, tum manuscripti, tum antiqui tum recentiores, ut supra innuimus & in Actis etiam

iam abunde exponitur. Hieronymiana apographa *Policuti* ferme nominant, Usuardina sibi non constant. Ado, quique eum sequitur Notkerus, melius *Polyeucti*; quam enuntiandi rationem in ea codicum dissonantia putavi præferendam. De cetero textus noster Adonianus est. Martyr ultimus *Secundinus* ex eorum, opinor, est numero, quos ex Hispania in Galliam attulit Usuardus, confusâ notitiâ illic acceptâ. Nec sane quidquam Hispani suggerunt, unde de tempore martyrii distinctius statuatur. Nec ad Maurorum famosam illam persecutionem, sed ad longe antiquiorem Diocletianæam pertinere, verosimillime conjicit Henschenius, Actis, aliisve monumentis certioribus destitutus. Sola proinde Usuardi auctoritate niti videtur *Secundini* commemoratio. Hic vero undecumque eum eruerit, primus est qui in sacris Fastis consignavit, tamque certo in hac parte de ejus lectione constat, quam certum est, reliqua omnia ex Adone desumpta. *Secundini.*

AUCTARIA.

Romani. HERINIEN. Purissimo textui subjicit: *Item, sancti Romani monachi.* Ejus, opinor, qui die sequenti in Actis ponitur, & in codice Pratensi eodem die *Senonibus* tribuitur. Hinc conjectura est, peculiariter cultum Romanum in ea ecclesia vel cœnobio, cujus olim fuit Herinien sis codex.

Valentis Januarii. ROSWEYD. In fine: *In Augia, Valentis episcopi & martyris Januarii martyris.* Vide elenchum Prætermissorum & diem sequentem. Vide etiam quæ de Valente hoc die notavit Castellanus in Martyrologio universali.

CENTULEN. *In Mauritania Cæsariensi, Sanctorum Timotei, Polii & Euticii diaconi. Cæsarea Cappadociæ, sanctorum Policti, Victoris & Donati.* *Valis.* *Antisiodori, sancti Valis presbyteri & confessoris. Cordubæ, sancti Secundini martyris.* De Vale seu Valente, proxime diximus.

BRUXELLEN. In prima annuntiatione satis purus, sic pergit: *Et sancti Valentis episcopi & martyris. Apud Cæsaream Cappadociæ, natale sanctorum Polieucti, Victoris & Donati. Eodem die, depo-* *Constantini.* *sitio Constantini magni imperatoris, qui viam fidei & devotionis principibus reliquit. Et quem Gregorius in Registro & Ambrosius super psalmum decimum quartum, ac Isidorus in Chronicis, magni meriti apud Deum fuisse, ac vitam feliciter terminasse commemorat. Civitate Corduba, sancti Secundini* *Vitalis, alias Valis &c.* *martyris. Anthisiodori, depositio sancti Vitalis presbyteri.* Qui supra *Valis* dicitur.

HAGENOYEN. Initio purus, secundo loco habet de Dioscoro martyre Ægyptio, quem cum Usuardo retulimus XVIII Maii. Sequitur de Cappadocibus & Secundino, satis recte.

VICTORIN. In fine: *Qui, ut scribit beatus Cyprianus in libro de lapsis, per ignem passionis martyrium consummaverunt. Apud Corsicam, sanctæ Juliæ, quæ crucis supplicio coronata est. Antissiodori, Helenæ virginis.* Sed hæc omnia pertinent ad textum diei sequentis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJEC. *Timothei, Polii, & Eutychii martyrum, Polucti, Victorii & Donati.* Corrupta de more omnia.

REGINÆ SUEC. signatus num. 428. *Ipso die,* *Romani.* *sancti Romani monachi, qui beato Benedicto monachilem habitum tradidit.* Patet indicari *Romanum Sublacensem*, qui ad XXVIII Februarii in Auctariis cum *Romano Jurensi* confusus est, quod perperam factum abunde in Actis ea die demonstratur. Censet porro Ferrarius, præfatum *Sublacensem*, eumdem esse cum hodierno Romano *Autissiodorensi* vel *Senonensi*, aut potius Fontisrogi. At qua id verosimilitudine circumferatur, vide sis in Annotatis Henschenianis ad insulsam rationem capite 1 Actorum hujus Romani, XXII Mai; ut verbo diximus ad XXVIII Febr.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Secundini.*

ALTEMPS. *Eodem die, Antissiodori, depositio* *Vitalis.* *sancti Vitalis. Vialis*, vel *Valentis*, ut supra.

STROZZIAN. *Translatio beati Pauli Martyris de Constantinopoli in civitate Venetiarum ad mona-* *Translat.* *sterium sancti Georgii majoris anno Dom.* MCCXXII *Pauli mart.* *Indict. 2.* Remittitur ad VIII Julii. *Eodem die,* *sanctorum Genesii, Theoponti & sanctæ Helenæ.* *Genesii &c.* Priores duo veris suis nominibus referuntur III Januarii: Helena proprio die colitur XVIII Augusti, de qua vide ibi observationem.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *Antissiodori,* *Valis.* *depositio sancti Valis presbyteri & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu satis pura, subdit: *Ipso die, beati Valentis episcopi & trium* *De Valente* *puerorum cum eo martyrum: qui primo pro Christo pedibus sunt vincti, deinde in equuleo levati, ac sæpius* [torti,] *finaliter gladio percussi, coronam martyrii adepti sunt. Trecas, sancti Maurilii con-* *Maurilii.* *fessoris. Antisiodori, beati Vallis presbyteri & con-* *Vallis.* *fessoris.* Frequens nominis variatio.

BELIN. In textu, pro *Polii*, legit *Hippolyti.* Tum subdit: *Item translatio beati Pauli martyris de* *De Paulo.* *Constantinopoli in Venetias ad monasterium sancti Georgii majoris, anno Domini* MCCXXII *Indictione decima. Eodem die, sanctorum Genesi, Thoponti &* *Genesis &c.* *sanctæ Helenæ.* Vide supra.

GREVEN. *Valentis episcopi & cum eo trium puerorum; qui primo pro Christo vincti, & in equuleo* *De Valente.* *levati ac sæpius torti, tandem gladio percussi ad martyrii palmam pervenerunt. In Africa, natalis sanctorum Victi, Maurellæ, Quinti, Primuli,* *Victi &c.* *Salustii, Fortunati.* Vide socios alios duos in Actis. *Secundum quosdam hic, depositio Constantini* *Constantini.* *imperatoris. Autisiodoro, beati Vallis presbyteri* *Vallis.* *& confessoris. Trecas, sancti Maurilii confessoris.* *Maurilii* *Valeriani presbyteri.* Vide quæ de eo dicuntur *Valeriani.* in Prætermissis. *Hospicii confessoris & viri Dei;* *Hospicii.* *qui apud Nuceriam* [Nicæam] *inclusus, ferro ad carnem accinctus, virtute abstinentiæ insignis, simul etiam prophetiæ spiritu claruit.*

MOLAN. *Natalis sanctæ Idabergæ virginis.* In Actis vocatur *Itisberga. Item translatio beati* *Idabergæ.* *Pauli martyris è Constantinopoli in civitatem Vene-* *De Paulo.* *tias* &c. ut BELINUS. *Eodem die, sanctorum Sy-* *Synesii &* *nesii, Theopontii,* etiam ut ibi. *Et sancti Valen-* *Valentis.* *tis martyris & pontificis.* Sequitur minoribus typis. *Hospitii confessoris* &c. ex GREVENO. Edi- *Hospitii.* tiones aliæ sic habent: *Apud Ariam, natalis sanctæ Idabergæ virginis. In civitate Autisiodoren-* *si, beati Vualis presbyteri & confessoris. In Lusita-* *nia, Villa Miliana, passio sancti Maucii, à Ju-* *Maucii.* *dæis perempti.* Sequitur translatio Pauli, ut supra. *Eodem die, sanctorum Synesii & Theopontii.*

Valentis. De Constant. *Et sancti Valentis martyris & Pontificis : Augia quem latis ducit per gaudia votis. Die vigesima prima, sanctorum magnorum regum & Apostolis aqualium, Constantini & Helenes.* Tum litteris minoribus : *Qui Constantinus ecclesiam Dei maximis privilegiis honoravit, fidem dilatavit, templa construxit, & plenus operibus bonis in pace quievit. Libellos accusationum contra episcopos sibi oblatos, convocatis episcopis incendit ; dicens : vos Dii estis, à vero Deo constituti, ite & inter vos causas vestras discutite. Apud Nicæam Galliæ, sancti Hospitii confessoris & viri Dei, qui virtute abstinentiæ insignis, etiam prophetiæ spiritu claruit. In Anglia, depositio beati Godrici eremitæ & confessoris, cujus actus clari extant.* Vide de eo Henschenii commentarium & vitam à Galfrido coævo scriptam. *Hospitii. Godrici.*

Die 22.

XI *Kal.*

Casti & Æmilii. IN Africa, natalis sanctorum Casti & Emilii, qui, ut scribit beatus Cyprianus in libro de lapsis, per ignem passionis martyrium consummaverunt. Apud Corsicam, sanctæ Juliæ, quæ crucis supplicio coronata est. Autisiodoro, Helenæ virginis. *Juliæ. Helenæ.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp-Maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Molan. ceteris codicibus correctior, scribit *Æmilii*, sed nos Usuardinum scribendi modum ex Mss. & impressis aliis petivimus. Dubium est legeritne Usuardus, *scribit*, an *scripsit*. In præterito habent Praten. Tornacen. Rosweyd. & Munerat. In præsenti, Herinien. Pulian. Antverp. maj. Greven. & Molan. Utrum præferas sus deque est ; mihi præplacet Adonis lectio. Errat Munerat. dum pro *consummaverunt*, ponit *consummavit* : nec magis placet Greveni & Molani mutatio, qui substituunt *complevcrunt*. Rursus male in Munerato est *Corticam*, in Greveno pro *Juliæ*, *Julianæ* : Demum, Rosweyd. Greven. & Molan. *Helenæ* præfigunt titulum *sanctæ*.

OBSERVATIO. Florentinius totus est in numerandis, distinguendis, distribuendisque hujus diei martyribus, ex codicum Hieronymianorum ancipiti sententia. Non lubet mihi supra virum diligentissimum sapere. At quod nostri est instituti, noto, *Faustinum, Timotheum* & *Venustum* male ab ipso Bedæ tribui, quem purum ante non viderat ; pejus Usuardo, qui à Molani Auctariis distat longissime. Hoc verum est, Bedam *Casti* & *Emili* meminisse, phrasi non multum ab Adoniana discrepante, quam Rabanus mutuatus est. Brevius eos indicat Romanum parvum. Ado Bedam, ut dixi, ferme sequitur, Adonem Notkerus. Usuardus vero parenthesi inseruit, quæ alii in finem conjecerant, de B. Cypriani testimonio. Lapsum amborum martyrum, sed & gloriosam subinde resipiscentiam paucis sed eleganter a laudato Patre descriptam, Acta repræsentant. Liceat hîc nobis referre hæc paucula : *Sic Casto & Æmilio aliquando Dominus ignovit, sic in prima congressione devictos, victores in secundo prælio reddidit, ut fortiores ignibus fierent, qui ignibus ante cessissent, ut unde superati essent, inde superarent.* Vide de iisdem insignem Augustini locum apud Tillemontium tomo 3 pag. 126. Antiquissima item horum martyrum memoria exstat in Kalendario Carthaginensi à Mabilione edito. Wandelbertus sic eos paucis exornat: *Casti & Æmilii.*

Undecimam Castus sacer Æmiliusque dicarunt.

Juliam Corsicanam longa narratione historica prosecutus est Mosander, eam Adoni supponens. At enim Adonis istud non esse elogium, verosimile facit accuratior Rosweydi editio, & ultro fatetur Florentinius, addens *consimilem narrationem exhiberi à Petro de Natalibus lib.* 5 *cap.* 29. Ex collatione patet esse, etiam dissimiles, sic tamen ut ex iisdem Actis profluxisse certo appareat. Vera Adonis verba martyrii seriem brevissime complectuntur, eaque Notkerus & Noster nude transcripsere. Porro quid de Mosandri & Petri Historiis, variis Actis & translatione censendum sit, colligat lector ex Papebrochii commentario. Satis ibi innuit Magister noster in eam se partem inclinare, ut passam Virginem statuat seculo sexto vel septimo, contra quam senserit Baronius in hodierna notatione & Theodoricus Ruinart in commentario de persecutione Wandalica pag. 451, ubi ejus Acta reproducit, cum alio Ms. codice Remensi collata. Utra opinio præferenda sit, aliorum judicio relinquimus. *Juliæ.*

De *Helena* mirari liceat ita scribere Florentinium: *Meminerunt* (Helenæ) *Beda, Usuardus, Ado, Notkerus* ; cum id de solis antepenultimo & ultimo asseri vere possit. De Beda, quem non nisi suppositium habuit, non loquor. Sed manifeste perspicere eruditus auctor potuit in Adoniana Rosweydi editione *Helenam* nullam esse, utpote in appendicem rejectam, & ab ipso quidem Mosandro asteriseo notatam, quod ipse de Faustino & Timotheo recte antea observaverat. Quod autem & *depositio* ejus & *translatio* in Hieronymianis memoretur, bene censuit Henschenius ea à posteris aucta, ut etiam sentire *Helenæ.*

tire debuit Florentinius, quando Helenæ commemorationem litteris Italicis à genuino textu discriminavit. Utcumque tamen res habeat, sive ex apographis Hieronymianis, sive ex Actis sancti Amatoris, Helena Usuardo innotuerit, certissimum est, illam ab ipso sacris tabulis inscriptam. Unde priores accepti & inserti sint, jam in aperto positum est. Vide sancti Amatoris Acta 1 Maii illustrata num. 31, & quæ paucis etiam de ea habet Tillemontius in vita sancti Germani tomo 15 pag. 11.

AUCTARIA.

Romani. PRATEN. In ecgrapho nostro sub finem adjicitur: *Senonis, sancti Romani confessoris.* Sed additamentum esse haud obscure colligo, putoque ad marginem additum. Quid de Romano illo censendum sit, videat lector in Actis hac die & XXVIII Februarii. Item in Auctariis diei præcedentis, ex HERINIEN & REG. SUEC. sign. n. 428.

Faustini & Timothei. ANTVERP. MAX-LUBEC. AQUICINCT. VICTORIN. & UGHELLIAN. In fine solummodo addunt: *Romæ, sanctorum Faustini & Timothei.*

De Helena. ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. De Helena, hæc textui subjiciunt: *Quæ sicut in gestis sancti Amatoris legitur, & multimoda meritorum virtute claruit & miraculis effulsit.* Tum: *Romæ, sanctorum Faustini & Timothei.* In GREVENO. alius socius adjungitur.

CENTULEN. *In Africa, sanctorum Casti & Emilii, qui per ignem martyrium consummaverunt. Antisiodoro, sanctæ Helenæ virginis, quæ multimoda virtute claruit. Apud Corsicam, sanctæ Juliæ, quæ crucis supplicio coronata est.* Vide infra.

BRUXELLEN. Nihil sensu differt ab ANTVERP-MAX. &c. Sed Faustini & Timothei annuntiationem penultimo loco collocavit.

De Julia. HAGENOYEN. Helenam præterivit. In prima annuntiatione purus, sic pergit: *Eodem die, sanctæ Juliæ virginis & martyris, quæ capta erat in Carthagine & Eusebio est præsentata, ut ancilla, cui fidelissime illa servivit, non tamen cultum divinum prætermittens. Unde Eusebius summe eam diligebat, & pro ea quatuor alias à Felice præside Corsicæ provinciæ accipere noluit. Insuper illam nimis collaudabat. Eusebius inebriatur & Julia vi de navi tollitur, & cum consentire nollet idolis sacrificare, alapis cæditur, crinibus torquetur & suspenditur, & in suspensione stagellatur; demum crucis affixione martyrium complevit. In cruce vero illa orat & obit, ac in specie columbæ ejus anima cælos cunctis videntibus ascendit.* Hæc ferme ex citata superius historica narratione desumpta sunt. Sequitur: *Apud Constantinopolim, depositio sancti Constantini imperatoris, qui dictus est magnus. Hic quoque egregie pro imperio pugnavit, ut pacem omnibus gentibus conservaret. In Chronicis invenitur. Hic etiam privilegia, primus imperator, Romanis Pontificibus & ecclesiis dedit. Decimas regales ecclesiis, & ministris Christi delegavit. Hic Constantinus primum, non per se sed per suos, ecclesiæ erat persecutor, & ideo leprosus est effectus & à lepra per beatum Silvestrum erat mundatus in baptismo, ubi Christus ei apparuit, & ideo postea factus est ecclesiæ propagator. Item in Roma ædificavit ecclesiam Salvatoris, id est sancta sanctorum. Et ecclesiam B. Petri Apostoli, quam fecit caput & matrem omnium ecclesiarum. Et S. Pauli. Et S. Joannis Baptistæ in Laterano. Igitur republica bene ordinata & ecclesia Dei miro modo exaltata, cum magna religione obiit, in Constantinopoli, & sepultus in ecclesia Apostolorum, quam ipse ædificavit. Hujus festum Græci celebrant.* Quæ hîc vera falsis immiscentur, per se facile

De Constantino.

distinguet eruditus lector. Colitur Constantinus die præcedenti, ut ibi in Actis refertur.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Juliæ virginis & martyris. Helenæ virginis. Casti & Æmilii, de quibus scribit beatus Cyprianus.*

ALTEMPS. *Romæ, sanctorum Faustini & Timothei martyrum.* *Faustin. &c.* *In Galliis monasterio quod vocatur Bonævallis* [Vallilias] *sancti Romani confessoris,* *Romani.* *alumni sancti Benedicti.* De eo satis dictum est.

FLORENTIN. *Apud Ravennam civitatem, sancti Martiani archiepiscopi & confessoris.* *Martiani.* Tum STROZZIAN. *Sancti Sotheris Papæ festivitas agitur* *Sotheris.* X *Kal. Maii. Item Romæ, depositio sancti Urbani* *Urbani.* *Papæ & martyris, cujus festum agitur* VIII *Kal. Junii.* Cur hæc ibi hoc die notentur, ignoro.

BURDEGALEN. *Cuitheriæ virginis & martyris.* *Quiteriæ.* *Quiteriæ* scribunt Acta nostra.

LUXOVIEN. *In pago Senonico, Vallidiacensi monasterio, translatio corporis beatissimi Romani confessoris.* *Translat. Romani* Vide quæ diximus ad PRATEN. supra &c.

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione pura, in secunda nonnihil interpolata, de reliquo similis est codicibus supra citatis ANTVERP-MAX. &c. Sed subnectit: *Eodem die, sanctorum confessorum Sanctini & Antonii,* *Sanctini & Antonii.* *discipulorum sancti Dionysii, qui successive ecclesiam Meldensem in pontificalibus rexerunt & in Domino quieverunt.* Vide in Prætermissis. *Lemovicas,* *Lupi Lemovicen.* *sancti Lupini* [Lupi] *episcopi & confessoris. Antisiodoro, beati Romani abbatis.* Idem est, ni fallor, qui supra aliis locis assignatur. *Romani.*

BELIN. Prima editione, in fine: *Romæ, sanctorum Faustini & Timothei.* In altera additur: *Faustini & Romani.* *In Galliis monasterio, quod vocatur Vallilias, sancti Romani abbatis, alumpni patris Benedicti.*

GREVEN. *Romæ, natalis sanctorum Faustini,* *Faustini.* *Timothei & Venusti. Item Maxentii & Felicis,* *Maxent. &c.* *sociorum. Goswini martyris. Eodem die, sanctorum confessorum Sanctini & Antonii discipulorum* *Goswini.* *Sanctini* &c. ut supra. *Lemovicas, sancti Lupi episcopi* *&c.* *& confessoris. Ipso die, ut dicitur lib. 3. historiæ* *Lupi.* *tripartitæ, depositio beati Constantini magni imperatoris confessoris. Qui ecclesiam Dei maximis privilegiis honoravit, fidem dilatavit, templa construxit, & plenus operibus bonis in pace quievit.* *Constantini.* *Romani.* *Antisiodoro, beati Romani abbatis. Eodem die,* *Boni.* *sancti Boni.* An non *Bovi* vel *Bobonis? In Vascania, Quiteriæ virginis & martyris & aliorum.* *Quiteriæ &c.*

MOLAN. Sensum prosequitur: *Quæ sicut in gestis sancti Amatoris* &c. *In civitate Antisiodoro, beati Vualis presbyteri & confessoris.* De quo die *Vualis.* præcedenti. *Romæ, sanctorum Faustini & Timo-* *Faustini &c.* *thei. In Galliis monasterio, quod vocatur Valli-* *Romani.* *las* &c. *Eodem die, sancti Boni.* Tum charactere *Boni.* minori: *Gosuini martyris.* De Constantino abun- *Goswini.* de dictum est. In editionibus aliis, de Helena, Romano & Bono, ut in præcedenti. Sequitur: *In Gasconia, sanctæ Quiteriæ virginis, quæ cum* *Quiteriæ.* *aliis multis egregium martyrium sustulit. Romæ,* *sanctorum Faustini & Timothei. Die vigesima se-* *Faustini &c.* *cunda, sancti martyris Basilisci.* Colitur III *Basilisci.* Martii. Demum litteris parvis: *Romæ, sancti Gosuini pueri & martyris.* De hoc videantur Acta.

Die 23.

X *Kal.*

Desiderii Lingonensis.

APud Lingones, passio sancti Desiderii episcopi. Hic cum plebem suam ab exercitu Vuandalorum vexari cerneret, pro ea supplicaturus exiens, statim jugulari est jussus, quique pro ovibus sibi creditis cervicem libenter tetendit, & percussus gladio migravit ad Christum. Passi sunt autem cum eo & alii plures de numero gregis sui, & apud eamdem urbem conditi.

Puri sunt codices *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Prima occurrit variatio in nomine *Wandalorum*, ut nos & scribimus & pronuntiamus. Secutus sum tamen codices Praten. Herinien. Rosweyd. & alios, quibus ea littera in usu non est. Recte scripsit Greven. male Munerat. *Vnandalorum.* Tornacen. & Pulsanen. *Guandalorum* formant, solita satis transmutatione V in G, & forte ex hac radice *Ganda* à *Wanda*, quemadmodum variis in nominibus usuvenit, ut *Guillelmus* & *Willelmus*, *Guido* & *Wido*, *Gualterus* & *Walterus*, *Gasconia* & *Vasconia*, aliisque notatis ab Honorato Bouche in Corographia Provinciæ tom. 1 lib. 4 cap. 2 §. 5 occasione urbis *Vapingensis*, vulgo *Gap*. Hæc semel indicasse juverit, aliis etiam serviturа. Et notantur hac ipsa die in Auctariis de *Guiberto* & *Wiberto* Gemblacensi. Sic 1 Aprilis *Godefrici* & *Walerici*. Alibi *Guandelbertus* pro *Wandelbertus* &c. Siquis pluribus hujusmodi delectetur, habeo quæ dissertationi non incuriosæ materiam præbeant. Altera variatio est in, *quique pro ovibus*, ut habent Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Munerat. Greven. & alii; sensu non recto, quem correxere Pulsanen. & Molan. conjunctione inducta, legentes, *qui pro ovibus*, vel ut Munerat. *Qui mox pro.* Alterutra lectio purior est, sed nos antiquiores codices prætulimus. In Pulsanensi deest, *libenter.* In Munerato, per typothetæ errorem habetur, *alio plures*, pro *alii plures*, uti in principio *Lingonem* pro *Lingones.*

Desiderii. *OBSERVATIO.* Vacat hac die Beda, vacat Romanum parvum, vacant etiam, si ita loqui licet, Hieronymiana apographa, saltem quoad spectat limites laterculi nostri: intellige in iis codicibus, *Desiderium* non reperiri, nisi tantummodo ut à recentioribus adjectus est, fatente Florentinio; & sic quidem adjectus, ut perpensa annuntiandi ratione, dubium relinquatur, utrum *passio Desiderii episcopi & martyris* Lingonensi an Viennensi (qui ambo hac ipsa die recoluntur) tribuenda sit. Verba Hieronymianorum à Rabano ex iisdem codicibus, ni fallor, descripta, dubium nequaquam tollunt. Ait Florus, de Viennensi se agere diserte profitetur. Quid igitur Ado? Narrat hic illius martyrium in Chronico ad annum Christi DLXXXIII. Rursus plura de eo scripsit à Notkero fuse commemorata, aliaque in Actis nostris relata; de quibus non oscitanter egimus ad XI Februarii. At in Martyrologio suo de Desiderio Viennensi Ado non meminit, quidquid sub ejus nomine Mosander elogium adtruat, ex Chronici verbis conflatum. Atque hæc ita esse, contra Baronii Notationes evincit Florentinius, ut ante ipsum Rosweydus centuerat, qui, quæ de Viennensi Desiderio in Mosandri Adone leguntur, scripta invenerat, non in Adoniano textu, sed in ora codicis Colonienſis, atque adeo inter addita spuriaque rejecerat. Quæ itaque pro veris Adonianis haberi debent, sola exhibet laudata Rosweydi editio, eademque à Notkero descripta sunt, interjecta periodo, qua eos redarguit, qui dicebant *civitatem civium esse viventium, non cadaverum defunctorum.* Quæ autem ab Usuardo præterita, ea potissimum ad sancti martyris sepulturam spectant, de qua uti & de translationibus, de martyrii tempore, Wandalisque seu Alemannis seculi tertii, qui hîc appellantur, consulet lector eruditam Henschenii commentationem. Sed habet hæc adversarios suos, atque imprimis Tillemontium tomo 11 à pag. 648, ubi de Desiderii hujus nostri Actis differens, Henschenii sententiam ex professo impugnat, contenditque non ad seculum tertium, sed ad initium quinti, desiderii martyrium revocandum esse. Ego utriusque opinionis momenta aliorum examini subjicio. Ipsorum Actorum seriem Gallicam tradit laudatus Tillemontius tomo eodem à pag. 539, quorum Adonis textus, breve compendium est, noster vero ex Adone fere ad verbum contractus. Atque hæc simplex & vera Usuardi lectio. Wandelbertus hoc districho Desiderium laudavit:

Lingonicam decima Desiderius sacrat urbem
Antistes martyrque Dei galeatus honore.

AUCTA-

AUCTARIA.

IN Pratensi noſtro apographo ſub finem legitur: *Loco Sigeſtro, dedicatio eccleſiæ ſanctæ Mariæ & ſancti Sequani.* Vix dubito, quin ea recentius ad marginem appoſita ſint, atque adeo puritati codicis nihil officiant, ut alibi notavimus.

Antverp. Max-Lubec. Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. & Editio Ultraj-Belg. Textui puro ſubdunt: *In Hiſpaniis, natale ſanctorum Epinci & Baſilei epiſcopi.* Alii ſcribunt *Epiſteti* vel *Epictiti*, *Epitacii* vel *Epitaſii*. Vide Acta. *Epitici & Baſilei.*

Centulen. *Apud Linguones, paſſio ſancti Deſiderii martyris. Cum plebem ſuam ab exercitu Wandalorum vaſtari cerneret, ad regem eorum ſupplicatum exiit, à quo ſtatim ſententiam decollationis accepit. Paſſi ſunt cum eo* [ſequentia, ab alia manu] *quamplures de numero gregis.* *De Deſiderio Lingon.*

Bruxellen. Sic incipit: *Apud Hiſpaniam, natale ſanctorum Epitecti & Baſilei. Apud Lingones, paſſio ſancti Deſiderii epiſcopi. Qui cum plebem ſuam ab exercitu Wandalorum vaſtari videret, ad regem ipſorum pro ſuis ſupplicaturus exivit. A quo juſſus eſt ſtatim jugulari; & ipſe pro ovibus ſibi creditis cervicem libenter extendens, gladio percuſſus migravit ad Chriſtum. Sed percuſſor ejus mox amentia correptus interiit. Paſſi ſunt etiam cum eo & alii plures de numero ſui gregis, qui ſecum apud eamdem urbem conditi ſunt. Et apud Viennam, natale ſancti Deſiderii epiſcopi. Qui in territorio Lugdunenſi in villa Priſcilliaco, conſilio Brunechildis, à Theodorico rege lapidibus obrutus, martyrii gloriam invenit. Et modo martyr ſepultus in Viennenſi eccleſia, honorifice ſervatur. Apud Gemblacum, ſancti Witberti. Qui inter nobiles Lotharingiæ milites primus, militiæ depoſito & religionis accingens ſe cingulo, Gemblacenſe cœnobium fundavit.* *Epitici &c. De Deſiderio Lingonen.* *Deſid. Vien.* *Witberti.*

Hagenoyen. Incipit à Deſiderio Viennenſi, fere ut in Adone Moſandri. In Deſiderio Lingonenſi ſatis purus eſt. Tum perperam adjicit *Helenam, Fauſtinum* & *Timotheum*, de quibus die præcedenti. Tum: *In Hiſpania, ſancti Epicteti martyris & Baſilei epiſcopi & confeſſoris.* *Epicteti & Baſilei.*

Aquicinct. & Ughellian. Eadem habent in fine, quæ octo codices ſupra. Nempe: *In Hiſpaniis, ſanctorum Epicteti* vel *Epitici & Baſilei epiſcopi.*

Matric-Cartus-Ulttaject. *Deſiderii epiſcopi & martyris, cum pluribus de grege ſuo. Lucii, Montani, Flaviani cum ſociis eorum.* Vide & hos & ſocios melius in Actis expreſſos. *Groyberti confeſſoris.* Guibertum Gemblacenſem, ni fallor, indicat, vel Wibertum Friſiarienſem. *Lucii & ſociorum. Groyberti.*

Regiæ Suec. ſignatus num. 130. *Romæ, Fauſtini ſanctorum Fauſtini & Timothei. In Africa, ſanctorum Caſti & Æmilii.* Vide quæ de utraque annuntiatione dicta ſunt ad diem præcedentem. *&c. Caſti &c.*

Vatican. num. 5949. *Romæ, ſanctorum Fauſtini & Timothei.*

Caudiacen. Prioratus. *Magno-loco, adventus reliquiarum S. Auſtremonii epiſcopi & martyris.* Colitur 1 Novembris. *Adventus Reliquiarū Auſtremonii*

Remens. SS. Timothei & Apoll. *Autiſſiodori, depoſitio & tranſlatio corporis S. Helenæ.* Die præcedenti, in textu Uſuardino poſita eſt. *Helenæ.*

Editio Lubeco-Col. In textu ſatis pura, addit: *In Hiſpaniis, natale ſanctorum Epictici & Baſilei epiſcopi, martyrum. Apud Viennam, ſancti Deſiderii epiſcopi & martyris, qui paſſus eſt in territorio Lugdunenſi in villa Priſcilliaco. Qui martyr modo ſepultus in Viennenſi eccleſia, ubi honorifice ſervatur.* Vide ſupra Obſervationem. *Epictici &c. Deſid. Vien.*

Belin. *In Hiſpaniis, Epitacii epiſcopi & Baſilei. Ipſo die, ſancti Mercurialis epiſcopi & confeſſoris.* Vide Prætermiſſos & xxx Aprilis. *Mercurialis*

Greven. *In Africa, ſanctorum Lucii & Quinti, Montani & aliorum In Hiſpaniis, natalis ſanctorum Epictici & Baſilei epiſcopi, martyrum. Apud Viennam, ſancti Deſiderii epiſcopi & martyris. Qui paſſus quidem in territorio Lugdunenſi, villa Priſciliaco* [Priſciniaco] *ſed modo Viennæ quieſcit. Nicomediæ, Theopompi epiſcopi & martyris. Qui pro fide Chriſti miſſus in clibanum accenſum, die integro & nocte illæſus perduravit. Deinde carceri, negato cibo incluſus, à Domino confortatus, tandem vero cum Seneſio à ſe converſo, martyrii gloriam adeptus eſt.* De iis jam ſæpius. Vide in indice Prætermiſſorum. *Guillelmi martyris Roſſenſis. Cujus corpus cum jaceret occultum, divinitus per miracula revelatum fuit. Mercurialis epiſcopi & confeſſoris.* De quo in Belino. *In Friſlaria Haſſiæ, ſancti Wiberti monachi & confeſſoris.* Differtur ad XIII Auguſti. *Calixtæ nobilis Romanæ.* Vide Prætermiſſos. *Lucii &c. Epictici &c. Deſid. Vien. Theopompi. Guillelmi. Mercurialis Wiberti. Calixtæ.*

Molan. De Epitacio & Baſileo, atque item de Mercuriale, Belini textum deſcripſit. Tum: *In Gemblaco monaſterio, natale ſancti Guiberti patris noſtri ac fundatoris, confeſſoris præclari in miraculis. Item Viennæ, natale ſancti Deſiderii epiſcopi, qui paſſus eſt in territorio Lugdunenſi.* De Guillelmo Roſſenſi, ut ſupra, ſed charactere minori. Editiones aliæ, primo agunt de Guiberto, poſt de Deſiderio, ut ſupra. Tum: *Die vigeſima tertia, ſancti patris & confeſſoris Michaëlis epiſcopi Sinadæ.* De Epitacio &c. & Mercuriale, ut jam dictum eſt. In fine, charactere minori: *In Anglia, civitate Roſſenſi, paſſio ſancti Guilelmi.* *De Guiberto Deſiderii Viennenſ. Michaëlis. Guilelmi.*

IX *Kal.* *Die* 24.

NAtalis Manahen, Herodis Tetrarchæ collactanei, Doctoris & Prophetæ ſub gratia novi Teſtamenti; apud Antiochiam in Chriſto quieſcentis. Item beatiſſimæ Joannæ, uxoris Chuzæ, procuratoris Herodis, quam commemorant Euangeliſtæ. In portu Romano, natalis ſancti Vincentii martyris. In Galliis civitate Namnetis, beatorum martyrum Donatiani & Rogatiani fratrum, qui pro conſtantia fidei in carcerem miſſi, & in equulei cataſta ſuſpenſi ac laniati *Manahen. Joannæ. Vincentii. Donatiani & Rogatiani.*

niati, deinde lancea militari perfossi, novissime capita eorum præcisa sunt. Apud Histriam, sanctorum martyrum Zoëlli, Servilii, Felicis, Silvani & Dioclis.

Zoëlli & sociorum.

Ex *Praten. Herinien. Antverpien.* & *Max-Lubec. Rosweyd. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. In solo Pratensi habetur *conlactanei*, melius reliqui cum textu. Greven. legit, *apud Antiochiam quiescentis*, omittens, *in Christo*. Herinien. Antverp. Max-Lubecana & Greven. ponunt *Cuzæ*, Rosweyd. *Chusæ*, nos cum plerisque *Chuzæ*. Antverp-major, opinor amanuensis vitio, pro *Chuzæ*, scribit *cujusdam* indeterminate. Bene in Pratensi legitur *Nannetis*, male in Antverp. & Max-Lubec. *Nampnetis civitate*, pessime in Munerato *Nanunetis*. Sequimur codicum torrentem, qui uniformiter habent *Namnetis*. In Antverp. majore pro *Histriam*, in quo codices conveniunt, est, *Hisloriam*. Cetera, ut *Mananen, Zoeli, Servili, Fælicis, Dyoclis* &c. inter scriptoria sphalmata reputanda sunt. *Johannæ*, an *Joannæ* præferas, nihil interest; valeat paræmia: Loqui cum multis, sapere cum paucis.

Manahen. OBSERVATIO. *Manahen* & *Joanna*, Chuzæ uxor, nec Hieronymianis, nec Bedæ aut sequacibus, nec Romano parvo noti, ab Adone primum consignati sunt, cujus verba simpliciter descripsere Usuardus & Notkerus. De utriusque Sancti elogio dubitandum omnino non est; quæ de Manahen dicuntur, accepta sunt ex Actibus Apostolorum cap. 13. De Joanna meminit Lucas cap. 8 v 3 & cap. 24 v 10. Quomodo apud Græcos cum aliis unguentiferis mulieribus colatur, explicat Papebrochii sylloge historica. *Vincentii* commemoratio ex codicibus Hieronymianis profluit, iisdem ferme terminis quibus in textu nostro exprimitur. Romanum parvum positionem neglexerat, sed ea ab Adone restituta, inde ad nos transiit. Atque hæc solum de eo tradita supersunt. Exstant etiam apud Hieronym. *Donatianus* & *Rogatianus* fratres germani martyres, quales itidem à Rabano vocantur, ex eodem fonte ab Adone hausti, sed satis simpliciter, utpote nullo præterea ornati elogio. Usuardina sunt, quæ in laterculo recitamus, ex Actis accepta. Hæc vero tanta gravitate & simplicitate scripta sunt, licet diu post martyrium, ut ab omnibus inter sincera numerentur; qualia censuit Ruinartius à pag. 294. Eadem Gallice refert Tillemontius tomo 4 à pag. 491, nec ejus notatio quidquam affert, quod ipsorum Actorum auctoritati magnopere deroget. Ex pag. 732 illis ipsis martyrii seriem pluribus prosecutus est Notkerus, sed hæc præter nostrum propositum. Hos duos solos celebrat hodie Wandelbertus:

Joannæ.

Vincentii.

Donatiani & Rogatiani.

Donatianus Namnetis cum Rogatiano
Fratre, pie exornat fidei certamine Nonam.

Atque hactenus recte procedunt omnia. Annuntiatio ultima non nihil facessit negotii, in eo nimirum, quod perperam *Istriæ* adscribantur, qui *Syri* potius dicendi sunt. Confusionis auctor videtur esse auctor Romani parvi, ex quo Ado, quem de more, nullo prævio examine, secuti sunt Usuardus & Notkerus. Scripserat Romanum parvum; *In Istria, Zoëlli & Silvani*, male *Istriam Syriæ* substituens. Servata positione socios ex eadem classe adjunxit Martyrologus Viennensis, atque ita in Nostrum, alios que, & quidem in Romanum hodiernum promanavit error, correctus à Florentinio & Henschenio, apud quos rem accuratius discussam invenies. Excusandusne sit Usuardus, non examino. Etiam fallentibus ductoris sui vestigiis, ut jam toties ostensum est, insistere assuevit, & nos qualemcumque ejus sententiam, ut fert instituti nostri ratio, reddere profitemur.

Zoëlli & sociorum.

AUCTARIA.

Posinnæ. TORNACEN. Rescisso Donatiani & Rogatiani elogio, purum exhibet Adonis textum. In fine autem adjicit: *Ipso die, beatæ Posinnæ virginis.* Quæ intra denuo recurret. Sed in Actis sub *Pusinnæ* nomine relata est XXIII Aprilis, & nos eo die in Auctariis de ea meminimus.

PULSANEN. Purus usque ad *Vincentii martyris*, cetera omnia prætermisit.

LOVANIEN. Refert etiam Adonem purum, expuncto martyrum Namnetensium elogio.

CENTULEN. *Apud Antiochiam, natale sancti Manahen, Herodis Tetrarchæ collactanei, Doctoris, Prophetæ sub gratia novi Testamenti.* In Joanna purus est. *In Galliis civitate Namnetis, beatorum Rogatiani & Donatiani martyrum. Apud Histriam, sanctorum Zoëlli, Servilii, Felicis, Silvani & Dioclis.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. In textu solito purior, in fine adjicit: *Item translatio sancti Dominici patris & fundatoris Ordinis Prædicatorum.* Hæc remittenda est ad diem quo colitur IV Augusti. *De Transl. Dominici.*

HAGE-

HAGENOYEN. Ita incipit : *Apud Antiochiam, natale beati Manahen* &c. In quo à germano textu deficit ; de cetero in reliquis satis purus.

MATRIC-CARTUSIÆ-ULTRAJECT. Primo loco : *Donatiani & Rogatiani fratrum.* De quibus ad marginem : *In honorem istorum martyrum est constituta quædam domus Ordinis nostri prope Nanetas, ubi requiescunt aut passi sunt.* Sequitur in textu : *Zoëlli martyris cum socius. Manahen Herodis collactanei, Doctoris & Prophetæ sub gratia novi Testamenti. Joannæ uxoris Chusæ, quam commemorant Euangelistæ.* *De Rogat. &c.*

AUGENS. Canonicorum Regularium. *Ipso die, beatæ Posinnæ virginis.* *Posinnæ.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Manahen.* Habet : *Et in Istria, Sylvani & Felicis.*

STROZZIAN. *Bononiæ, translatio B. Dominici confessoris, in qua ex corpore ejus virgineo tanta manavit odoris flagrantia, ut omnium aromatum odorem superaret, quo, anno decimo tertio ab ejus obitu, de mandato Domini Papæ Gregorii* IX *celebrata fuit ab archiepiscopo Ravennate & multis aliis episcopis.* Nota est dies quo colitur IV Augusti. *DeTranslat. Dominici.*

REMENS. sanctorum Timothei & Apollinaris. *In vico Bausiono, super fluvium Matronam, depositio sanctæ Posinæ virginis.* *Posinæ.*

EDITIO LUBECO-COL. Orditur à Rogatiano & Donatiano, ut in textu. Tum : *Apud Histriam* &c. Dein : *In portu Romano* &c. Sequitur : *Ipso die, natalis sancti Manahen* &c. Demum : *Item beatissimæ Johannæ uxoris Chuzæ, procuratoris Herodis prædicti, quam commemorant Euangelistæ. Quæ mortuo marito, Dominum Jesum Christum sequebatur ubique prædicantem, & largiter ei & suis discipulis de suis facultatibus ministravit ; habens sociam sibi similem & affectu pariter & in effectu, scilicet sanctam Susannam, de quibus Lucas ponit, & aliæ multæ mulieres sequebantur Dominum Jesum Christum. In Lombardia, civitate Bononia, translatio sancti Dominici confessoris primi Ordinis Prædicatorum. Colonia Agrippina, in ecclesia ad sanctæ Mariæ gradus, adventus quarumdam reliquiarum sancti Annonis ejusdem civitatis archiepiscopi & confessoris.* Vide die natali IV Decembris. *De Joanna. Translat. Dominici. De reliquiis S. Annonis.*

BELINI prima editio ordinem invertit & nomina pleraque turpiter corrumpit. In altera sub finem adjungitur : *Item Bononiæ, translatio beati Dominici confessoris, in qua ex corpore ejus virgineo tanta emanavit odoris fragrantia, ut omnium aromatum suavitatem superaret. Quæ anno* XIII *ab ejus felici obitu, de mandato Domini Papæ Gregorii* IX *celebrata fuit ab archiepiscopo Ravennate & multis aliis episcopis.* *DeTranslat. Dominici ut supra.*

GREVEN. *Civitate Tergestina, sancti Servuli martyris, tempore Numeriani imperatoris, qui cum sacrificare contemneret, nervis cæsus, in equuleo suspensus torquetur, lateraque illius unguis lacerantur. Deinde depositus, oleo ferventi perfusus, cum redderetur constantior, gladio animadverti jubetur.* Est *Zebelli* & *Secundini* socius, qui vere Istriæ tribuendi sunt. *Anolini martyris, qui cum esset custos carceris, à sancto Urbano cum tribunis conversus, pro Christo cum eisdem occisus, triumphavit.* Rejicitur in diem sequentem. *Civitate Bononia, translatio sancti Dominici confessoris, de cujus corpore, cum levaretur, mira odoris suavitas emanavit. Colonia Agrippina, in ecclesia ad gradus Mariæ, translatio quarumdam reliquiarum sancti Annonis episcopi & confessoris.* *De Servulo. Anolini. Translat. Dominici. De rel. Ann.*

MOLAN. *Item Bononiæ, translatio beati Dominici* &c. ex BELINO. Tum: *Translatio sancti Lamberti.* Dies natalis est XVII Septembris. Sequitur typis minoribus : *Eodem die monasterio Lirinensi, Vincentii presbyteri, qui librum vere aureum conscripsit, pro Catholicæ fidei antiquitate & veritate, adversus profanas omnium hæreseon novitates.* In posterioribus editionibus nescio cur omittatur hæc annuntiatio, solumque agatur de translationibus sancti Lamberti & S. Dominici. *Translat. Lamberti. Vincentii Lirinensis.*

VIII *Kal.* *Die* 25.

ROmæ via Numentana, natalis beati Urbani Papæ & martyris, cujus doctrina, sub persecutione Alexandri, multi martyrio coronati sunt. Mediolani, sancti Dionisii episcopi & confessoris, qui apud Cappadociam pro fide Catholica damnatus exilio, ibidem primo quievit, postea vero reliquias corporis ejus, per sanctum Basilium præfatæ urbis episcopum receptas, beatus Ambrosius condigno honore condidit. Apud Mesiam civitate Dorostoro, sanctorum martyrum Passecratis, Valentionis, & aliorum duorum simul coronatorum. In territorio Trecassino, sancti Leonis confessoris. *Urbani. Dionysii. Pasicratis & sociorum. Leonis.*

Codices quatuor puri sunt, *Praten. Herinien. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Numentana scribunt omnes, & nos scripsimus, licet non ignoremus legendum, *Nomentana.* Rursus conveniunt omnes in, *cujus doctrina*, solus Greven. vocem de suo inseruit, cujus *prædicatione* & doctrina. Relîqui item *Dionisii*, cum codicibus, tametsi alibi, ni fallor, correxerim. *Condigno honore* bene & recte scripserunt fere omnes; Herinien. tamen & Greven. habent *cum digno* honore. *Moesiam* optime posuit codex Pratensis; ignoscat lector, si codices omnes alios sequor, in quibus male, sed tamen expressissime habetur *Mesiam.* Sic *Pasicratis*, ut fert Græca significatio, præferendum putamus, sed eâdem ducti auctoritate legimus *Passecratis. Duûm*, pro *duorum*, posuit Pratensis; præstat hîc certe aliorum orthographia. *Capadociam, Valencionis* & siquæ sunt hujusmodi, vix indicare operæ pretium est.

Urbani. OBSERVATIO. *Urbani* memoriam ſic ferme recolunt Hieronymiani omnes : *Via Nomentana miliario* VIII, *natalis Urbani epiſcopi* ; & in iiſdem immediate ſequitur: *In cimiterio Prætextati , Doroſtori*: quæ cum ita ordinata nihil ſignificent , videtur cœmeterium iſtud, cum Urbani annuntiatione conjungi debere; quæ eſſet diſparatiſſimorum combinatio; nempe *viæ Appiæ* , ad quam certum eſt ſpectare *Prætextati cœmeterium* , cum *via Nomentana*, longe inde diſſita. In his explicandis criticen ſuam exercet Florentinius. Beda & ex eo Rabanus , ſimplicius legunt : *Romæ , natale Urbani Papæ & confeſſoris , cujus doctrina multi martyrio coronati ſunt.* Ubi certo alluditur ad Cæciliam ſocioſque martyres ab Urbano Papa inſtitutos. Aliter loquitur Romanum parvum : *In cœmeterio Prætextati , ſancti Urbani epiſcopi & martyris.* Hæc à Beda non ſolum ſtylo , ſed ipſa re ſummopere differunt. Audi modo liberaliorem Adonis phraſim : *Romæ via Numentana , in cœmeterio Prætextati , natalis ſancti Urbani epiſcopi & martyris. Cujus doctrina* , SUB PERSECUTIONE ALEXANDRI , *multi martyrio coronati ſunt.* Vides hîc , opinor , male collecta eſſe & *perſecutione Alexandri* aucta , quæ ferme in Hieronymianis , Beda & Romano parvo repererat , ſervato *martyris* titulo , quem Noſter , expuncto tamen recte cœmeterio , ex præfato Adone , cum reliquo ſuo textu mutuatus eſt. Hæc ſunt Martyrologorum noſtrorum placita , cum quibus conferenda & componenda Allatiani & Frontoniani Kalendarii verba : *Die* XXV (Maii) (Allat. VIII *Kal Junii*) *natal. S. Urbani confeſſoris atque Pontificis, via Appia.* Scio equidem *confeſſoris* & *martyris* appellationes ad ſanum ſenſum cum Henſchenio optime reduci poſſe , & quidem in Sacramentario Gregorii Urbanum Papam in oratione *martyrem* compellari. Scio & Wandelbertum ita canere :

Octava Urbanus meritorum ſtemmate fulget
Inſula quem doctrina ſimul ſanguiſque beavit.

Scio denique Acta ipſa , quæ à Romanis Notariis conſcripta eſſe cenſuit Henſchenius , Urbani Papæ martyrium fuſe deſcribere. At non æque clare perſpicio , qua ratione vetuſta illa Allatii & Frontonis Kalendaria, Beda & Rabanus, martyres â confeſſoribus diſerte ubique & expreſſe diſtinguere ſoliti , cum ceteris Martyrologis & citatis Actis conciliari vere & ſolide poſſint. Viam aperuit Tillemontius tomo 3 pag. 686 , ubi *Urbanum epiſcopum & martyrem* ab *Urbano Pontifice & confeſſore* diverſum dici poſſe exiſtimat; atque una lites componi , circa corpus Romæ & alibi aſſervatum ; quò appoſite reducenda erunt , quæ recte diſſeruit Henſchenius pag. 10 num. 18. Quodque in hoc ſyſtemate ad explicanda Martyrologia conduceret maxime ; poſſet *Urbanus epiſcopus & martyr* ſepultus fuiſſe *via Nomentana , milliario* VIII ab Urbe , iſque ſubinde in Galliam tranſlatus eſſe : alter vero *Papa , in cœmeterio Prætextati via Appia* , cujus corpus ibi remanſerit , primum à Paſchale I in Urbem tranſlatum, inventumque ſubinde anno MDXCIX. Conjectura eſt, quæ de cetero nihil officiet titulo *martyris* Urbano Papæ paſſim aſſerto , utpote qui illum variis confeſſionibus promeritus ſit, æque ac plurimi alii, ut notiſſimum eſt. Majoris momenti quæſtio agitatur circa Actorum ipſorum ſinceritatem ab Henſchenio defenſam , à præfato Tillemontio acriter oppugnatam , iis intercetera argumentis , quibus ſub imperatore Alexandro , apertam perſecutionem & publica martyria nequaquam admittenda contendit. Et hæc ferme eadem adverſus Cæciliæ & ſociorum paſſionem recurrunt , ut verbo indicavimus XIV Aprilis. Nequid hîc temere definiamus , aut extra propoſitum evagemur , omnia tutius ad XXII Novembris de integro examinanda explicandaque remittimus.

Dionyſii. *Mediolano , depoſitio Dionyſii epiſcopi* , diſerte notatur in Hieronymianis apographis. Silent Beda cum ſuis & Romanum parvum. Elogium à Noſtro hîc in textu recitatum Adonis eſt , idque Notkerus deſcribere non prætermiſit, adjectis aliis, quæ nec referre nec examinare noſtri fori exiſtimo. Dionyſii labores pro Catholica fide egregie exantlatos , ex variis Patribus collegit & accurate digeſſit Papebrochius. *Doroſtorenſes martyres* in Hieronymianis tranſpoſitos , ex ipſis tamen erutos , à Noſtro & Notkero , vere ex Adone tranſumptos eſſe oportet , utpote qui in nullis Martyrologis antiquis aliis reperiantur. Bini an terni ſocii , an forte quaterni fuerint , non habeo unde definiam. Nec definivit Henſchenius , qui conſarcinatoris pſeudo-Chronici Dextrini commentis procul amandatis , Sanctorum noſtrorum encomia ex Græcorum monumentis veriſimiliora ſubſtituit. Certiſſima eorum laus eſt in Actis ſancti *Julii* , de quibus agemus XXVII Maii, ubi utriuſque nomen *Paſicratis* & *Valentionis* exprimitur cum *Eſichyo* etiam procul dubio martyre , ut refertur XV Junii , ſed nulla aliorum facta mentione , niſi forte Julius ipſe & Eſichyus *duo* illi aliorum *ſocii* cenſeantur. De *Leone Trecaſſino* præter Uſuardum , ex veteribus nullus loquitur , & is quidem in pluribus codicibus Uſuardinis , non optimæ notæ, præteritus eſt. Nobis ſufficere debet, præſtantiorum auctoritas. Pauca de eo ſuperſunt, quæ ſylloge ſua hiſtorica Henſchenius complexus eſt. Supereſt *Eleutherius Papa* ab Adone cum elogio , à Notkero aucto , hac die collocatus , cujus certum

Paſicratis & ſociorum

Leonis.

De Eleutherio Adonis.

certum est Usuardum nec hîc nec alibi meminisse. Conjectando aut divinando rem non conficiam: cujusmodi esset, si Adonis textum eatenus revocarem in dubium, aliove modo suspectam redderem annuntiationem, in Adone tam clare expressam. Qui plura cupit, adeat Acta, XXVI Maii. Nobis dubium nullum est, quin genuinum Usuardum hac etiam die repræsentaverimus.

AUCTARIA.

ORNACEN. Mutilat elogium Dionysii à, *primo quievit*, usque ad annuntiationis finem. Cetera purissimus est.

PULSANEN. In Urbano purus, totum Dionysii elogium truncat. Deest annuntiatio tertia. In fine purus est.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. LOVANIEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. Omittunt annuntiationem ultimam de Leone. LEYDEN-BELG. male notat S. Francisci *stigmata*, voluit indicare *translationem*.

ROSWEYD. In Urbano purus, secundo loco inserit: *Item Eleutherii Papæ, qui sedit annis* XV *& sepultus est juxta Petrum Apostolum.* Sequitur reliquus textus. Tum in fine: *Item in Britannia insula, civitate Magidulfi, depositio sancti Aldelmi episcopi & confessoris. Item Sulpitii & Serviliani.* Data sunt postremorum Acta XX Aprilis.

Eleutherii.

Aldelmi. Sulpitii &c.

ANTVERP-MAJ. Leonem *episcopum* tacit, additque in fine: *Item in Britannia insula, civitate Enagidulfi* [vel *Magidulfi*] *depositio sancti Aldelmi episcopi & confessoris.*

Aldelmi.

MUNERAT. In fine: *Ipso die, sanctarum Mariæ Jacobi & Salome, sociarum matris Domini.* Alii celebrant earumdem *translationem*. Vide quæ de ipsis dicuntur in Prætermissis.

Mariæ Jacobi &c.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt; *Apud Assisium, translatio sancti Francisci* (*beatissimi patris nostri* inquiunt ALBERGEN & DANIC.) *quæ anno Incarnationis Domini* MCCXXX, *sub Domino Papa Gregorio* IX *facta est.* Addunt iidem codices (LEYDENSEM excipe) de Urbano post, *coronati sunt: Hic post beatum Petrum sextus decimus, constituit ut omnia vasa altaris essent aurea vel argentea, vel saltem stannea.* Porro omnes omittunt, *sancti Leonis.*

Translat. Francisci.

De Urbano.

CENTULEN *Romæ, sancti Urbani Papæ & martyris, cujus doctrina sub persecutione Alexandri* [multi] *martyrio coronati sunt. Mediolani, beati Dionysii episcopi & confessoris. Apud Mesiam* &c. ut in textu. *In territorio Trecassino, sancti Leonis confessoris & monachi.*

Textus fere purus.

BRUXELLEN. Longius Urbano elogium texit; sed præstat ea ex Actis cognosci. In reliquo textu satis purus est. In fine addit: *Apud Assisium, translatio sancti Francisci, fundatoris Ordinis fratrum Minorum.* Notissimus est dies natalis IV Octobris, quo omnia remittenda sunt.

Translat. Francisci.

HAGENOYEN. Alia de Urbano comminiscitur, hîc prætereunda. In reliquis purus est.

AQUICINCT. Post *Papæ & martyris*, interserit: *Hic fecit ministeria omnia sacrata argentea, & patenas argenteas quindecim posuit.* In fine est: *In Britannia, Maldubiensi monasterio, sancti Adelmi episcopi & confessoris. Romæ, sancti Eleutherii Papæ & martyris.*

De Urbano. Aldelmi. Eleutherii.

VICTORIN. *Item Eleutherii Papæ. Hic constituit ut nulla esca repudiaretur à Christianis, quæ rationalis & humana esset. Et in territorio Reatino, sancti Maronis martyris.* Videatur elenchus Prætermissorum.

De Eleutherio. Maronis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Urbani Papæ & martyris. Mariæ Jacobi & Salome. Canionis martyris cum filio.* (*Cononis*, ni fallor, qui colitur XXIX Maii.) *Passecratis martyris cum sociis. Dionysii episcopi Mediolanensis, cujus reliquias beatus Ambrosius exaltavit.*

Mariæ Jac. *Canionis.*

REG. SUEC. signatus num. 130. *Et in territorio Reatino, sancti Maronis martyris.*

Maronis.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Leonis*. Adjectum: *Beneventi, sancti Secundi episcopi & confessoris, in sancta Sophia.* Hunc *Secundum* fateor me ignorare. *Romæ, sancti Eleutherii Papæ, qui præfuit ecclesiæ annis* XV. *Et sancti Canionis martyris.* Eumdem forte intelligit, qui in Actis ponitur, episcopus Afer &c. Vide ibi.

Secundi. *Eleutherii.* *Canionis.*

FLORENTIN. *Florentiæ in patribus Tusciæ, natale sanctissimi Zenobii, ejusdem civitatis episcopi, qui dum viveret, adeo vita & miraculis claruit, ut in virtute sanctæ Trinitatis mereretur fieri trium mortuorum suscitator. Vixit annos* XC, *& requievit in Domino anno ab incarnatione* CCCCXXIV. *Ad cujus sanctitatis commendationem, dum corpus ejus transfertur ab ecclesia sancti Laurentii, die* XXVI *Januarii, ad ecclesiam majorem prædictæ urbis, feretrum ulmum siccam casu tetigit, quæ mox coram omnibus floruit. Apud Assisium, translatio sancti Francisci confessoris, anno Domini* MCCXXX. *Eodem die, sancti Bonifacii Papæ. Item translatio sanctissimi Stephani martyris de Constantinopoli in Venetias, ad monasterium sancti Georgii majoris, anno* MCX. Vide quæ de hac translatione Protomartyris, an fortasse alterius Stephani Junioris &c. in Prætermissis dicuntur.

De Zenobio *Translat. Francisci.* *Bonif. PP.* *Translat. Stephani.*

EDITIO LUBECO-COL. De Urbano, præter *vasa altaris* &c. addit: *Hujus tempore cœpit ecclesia primum prædia possidere.* In Dionysio & Dorostorensibus satis purus, Leonem omittit. Tum: *Apud Assisium* &c. ut ULTRAJECT. &c supra. *Eodem die, sancti Adelini* [Aldelmi] *episcopi & confessoris. Ipso die, translatio sanctarum Mariæ Jacobi & Mariæ Salome, sororum sanctæ Dei genitricis Mariæ. Item translatio sancti Goaris presbyteri & confessoris.* Dies natalis est VI Julii.

De Urbano. Translat. Francisci. *Aldelmi. Translat. M. Jacobi &c.* *Item Goar.*

BELIN. Ante *Leonis*, interjicit: *Apud Florentiam civitatem Tusciæ, natale sanctissimi Cenobii* [Zenobii] *ejusdem civitatis episcopi.* Post *Leonis*, addit: *Eodem die, sancti Bonifacii Papæ. Apud Assisium, translatio sancti patris Francisci. Et alibi: Item translatio sanctissimi Stephani* &c. ut FLORENTIN. In posteriori editione paria omnia, sed de Francisco, hoc modo: *Apud Assisium, translatio sancti patris Francisci, institutoris fratrum Minorum, cujus venerabile corpus, crucifixi stigmatibus velut pretiosissimis margaritis ornatum, anno Domini* MCCXXX, *fratribus ad generale Capitulum Assisii congregatis, ab ecclesia sancti Georgii, in qua primum locum quietis acceperat, ad basilicam in ipsius honorem constructam, octavo Kalendas Junii translatum, condigno ibidem honore situatur.* Jam diximus remitti ad IV Octobris.

Zenobii. *Bonifacii.* *Translat. Francisci.* *Et Stephani.* *De transl. Francisci.*

GREVEN. *Eodem die, vel secundum alios, sequenti, Romæ, sancti Eleutherii Papæ. Hic litteras accepit à Lucio Britanico rege, petente, ut per ejus mandatum Christianus fieret. Cumque rex sisset Ecclesiam annis* XXI, *mensibus* VI, *martyrii pal-*

Eleuth. PP.

Maximi &c. Barctwardi & Dictw. Canionis. Niceti. maim adeptus est; sepultus in Vaticano. Item sanctorum Maximi & Venerandi martyrum. Barctwardi & Dictwardi martyrum. Vide Prætermissos, in *Morado*. Canionis episcopi & martyris. Nicetii martyris, qui Gothus gente, cum fidem Christi abnegare nollet, à Gothis in ignem missus, coronam martyrii adeptus est. Vide Prætermissos. Flo-

Zenobii. rentiæ, beati Zenobii episcopi & confessoris. Qui, ut testatur Antoninus parte 2 Chronicæ suæ, sanctitate vitæ & miraculorum gloria saluberrimaque doctrina, multum Ecclesiæ Dei profuit, præcipue in Tusciæ partibus, tempore Damasi Papæ. Adeli-

Aldelmi. ni [Aldelmi] episcopi Schirburnensis in Anglia,

Mutii. confessoris. Mutii abbatis, qui primo princeps latronum fuit: deinde conversus, in sanctitate maxima, solitariam vitam duxit. Panem cælitus missum,

Mutii alt. Dominico die gustans, cibum alium non requirebat. Item Mutii alterius, qui, cum filio annorum octo, monasterium ingressus, ad abbatis imperium eumdem filium in flumen projecit, revelatumque fuit abbati, meritum Abrahæ Patriarchæ, Mutium in hoc facto sibi acquisisse. Vide de utroque Mu-

Transl. Fr. tio Prætermissos. *Apud Assisium, translatio sancti Francisci confessoris. Translatio sancti Goaris presbyteri & confessoris. Translatio sanctarum Mariæ Jacobi & Salome, sororum sanctæ Dei genitricis.* *Item Goar. Et M. Jac. &c.*

Molan. *Apud Florentiam Tusciæ, natalis sanctissimi Zenobii, ejusdem civitatis episcopi. Eodem die, sancti Bonifacii Papæ. Apud Assisium, translatio sancti patris Francisci, institutoris* &c. ex altera Belini editione. *Item translatio sanctissimi Stephani* &c. ut Florentin. Minoribus autem litteris: *Adelmi episcopi Schirburnensis in Anglia, confessoris.* Editiones aliæ sic habent: *In Britannia, monasterio Maldubiensi, sancti Adelmi episcopi & confessoris.* Sequitur de Zenobio, Bonifacio, Stephano & Francisco, ut supra. Dein: *Die vigesima quinta, inventio tertia pretiosi capitis præcursoris.* Vide elenchum Prætermissorum. Demum alio charactere: *Eodem die, sancti Aurelii, Rediciana civitatis episcopi, qui cum Dionysio Mediolanensi episcopo sepultus est, ac tandem in Hirsaugiense cœnobium translatus, à Nottingo episcopo ejus fundatore.* In nullo alio codice memoratum reperimus. Remittitur in Prætermissis ad diem IX Novemb.

Zenobii. Bonifacii. Transl. Fr. Transl. Step. Inv. c. I. B. Aurelii.

Die 26.

VII *Kal.*

Quadrati. APud Athenas, natalis beati Quadrati episcopi, Apostolorum discipuli, qui persecutione Adriani, Ecclesiam grandi terrore dispersam, fide & industria sua congregans, etiam librum pro Christianæ religionis defensione edidit, plenum fidei, & Apostolica doctrina dignum. Romæ, sanctorum martyrum Simmitrii presbi-

Symmetrii & aliorum. teri & aliorum viginti duorum. Ipso item die, sancti Quadrati martyris,

Quadrati. in cujus solemnitate sancti Augustini sermones habiti inveniuntur. Tu-

Felicissimi & socior. der Tusciæ, natalis sanctorum Felicissimi, Eraclii, Paulini. In terri-

Prisci. torio Autisiodorensi, passio sancti Prisci martyris, cum ingenti multitudine. In Britanniis, sancti Augustini episcopi & confessoris, qui

Augustini. missus à beato Papa Gregorio, primus genti Anglorum Christi Evangelium prædicavit.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.* Qui soli hoc die purorum codicum numero accenseri merentur.

VARIA LECTIO. Pauca suggerit, quæ ferme in ratione scribendi consistunt. Lego *Simmitrii* cum Pratensi & Munerato, non *Sinmitrii*, ut Herinien. nec *Simitrii*, ut Greven. & Molan. vel ut varii codices Usuardini auctiores, aut alii hujusmodi, variè efferunt. Acta melius habent *Symmetrii*. Sic rursus Praten. Herinien. & Munerat. scribunt, *plenum fidei*, non *plenum fide*, ut Greven. & Molan. Reliqua tacitus prætereo.

Quadrati. OBSERVATIO. Quod sæpius jam supra à nobis observatum est, nempe Usuardum & Notkerum pleraque sua ex Adone accepisse, hoc hodie per totum textum adeo perspicuum est, ut satis mirari nequeam, id accuratissimam & oculatissimam Henschenii aciem fugere potuisse, cum de omnibus & singulis hujus laterculi Sanctis res ipsa ultro in oculos incurrat. Et primo quidem in *Quadrato Athenienſi*, notat Henschenius elogium à Notkero ex Hieronymo desumptum, ubi manifestum est, præfatum Notkerum verba Adonis de festivitatibus Apostolorum ad apicem transcripsisse. Quod de aliis æque erit evidens, singula inter se conferenti. Itaque jam dictus *Quadratus* Hieronymianis & Bedæ præteritus, à Romano parvo primùm consignatus est, his verbis: *Apud Athenas, Quadrati discipuli Apostolorum*; quæ ferme in Adonis Martyrologio leguntur. Elogium ab eodem, citato loco texitur, cujus contractam elegantiam nitide Noster exhibuit. Nulla hîc inter Martyrologos nostros discrepantia: idem censetur *Athenienſis episcopus*, idem *Apostolorum discipulus*, idem *apologista*; idem *propheta*. Atque hæc antiqua & receptissima

tissima sententia est ; à qua tamen recedunt eruditi aliqui recentiores : an satis fundate, judicabit lector dum Henschenii syllogen historicam contulerit cum Tillemontii nota tomo 2 pag. 589. In hujusmodi controversis nihil hîc mihi lubet decernere.

Symmetrius & socii, Adonis itidem sunt, paulo brevius ab Usuardo expressi, omissa temporis nota, sepulturæ loco, ejusque curatrice Praxede, ex quibus colligi debet, omnem Sancti hujus & sociorum notitiam acceptam esse ex vita sanctarum Pudentianæ & Praxedis, de qua egimus XIX Maii. Acta ejus singularia rejiciuntur. Vide quæ de translatione aliisque ab Henschenio & Papebrochio eruderata sunt. *Quadratus alter*, secundo loco in Adone & Notkero positus, in apographis Hieronymianis, sociis immixtus refertur, quibus prætermissis, solus ab Adone celebratur, ipsissimis illis verbis, quæ Noster & Notkerus transcripsere. Optat Henschenius ut aliquando edantur habiti in ejus solennitate sancti Augustini sermones, uti prodiit ille, quem de sanctis Perpetua & Felicitate exhibent Acta VII Martii. Notatur mense Augusto, post *Massam candidam*, *Quadratus* aliquis in Kalendario Carthaginensi, qui procul dubio hic ipse erit, ab aliis forte pro arbitrio hoc die relatus. Illustris item est in vetustis Hieronymianis *Tudertina turma*, varie in nominibus deformata, à qua denuo avulsi sunt, qui hîc memorantur, haud dubie primi & præcipui tres *Felicissimus*, *Heraclius*, *Paulinus*, à Martyrologo Viennensi signati, & ab utroque alio, iisdem ferme terminis transumpti. Eadem de *Prisco Cociacensi* & *ingenti multitudine* est ratio. Censet Henschenius Hieronymianis, quæ martyrii locum determinant, adscribendos, quidquid aliter sentire videatur Florentinius. Hoc certum est, eadem phrasi ab Adone, Usuardo & Notkero recenseri. In Actis *Cottus* socius adjungitur. Vide ibi utriusque historiam, quam recentiorem existimat Tillemontius tomo 4 pag. 349. Ultimum locum occupat *Augustinus* Anglorum Apostolus, de quo primus meminit Beda. Porro elogium concinnavit, non Usuardus, ut credidit Papebrochius, ex antiqua & communissima decessorum nostrorum & aliorum opinione ; sed Ado, ex quo Noster & Notkerus sua transtulerunt ; hic integre & ad verbum ; ille iis rescissis, quæ ab Adone & Notkero, Usuardo addita putavit Papebrochius ; apud quem vide cetera. Atque hæc plana & certa Usuardi nostri lectio, quam cum Adoniana & Notkeriana omnino congruere, & præterea ex ipso Adone evidenter desumptam, principio diximus. Solum Augustinum sic honoravit Wandelbertus :

Symmetrii. *Quadrati.* *Felicissimi & sociorũ.* *Prisci.* *Augustini.*

Augustine tuum commendat septima nomen
Lactea quo renitent Anglorum millia : verbi
Principe, quo Christum domiti sensere Britanni.

AUCTARIA.

TORNACEN. Cetera toto textu purissimus, in secundo Quadrato elogium præterit, *in cujus solennitate* &c.

PULSANEN. Priori magis mutilus, non habet nisi de Quadrato Athenienſi & Augustino, desunt reliqua omnia.

ROSWEYD. In fine adjicit : *Item in eadem Britannia insula, beati Bedæ presbyteri.* Diem anticipat, nam colitur die sequenti.

Beda.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN & EDITIO ULTRAJ-BELG. Deficiunt in elogio Quadrati Athenienſis, in quo similes sunt Adonis Martyrologio. Vide supra Observationem.

ANTVERP-MAJ. Sic incipit : *In Britannia civitate Dorobernia, natale sancti Augustini Anglorum Apostoli, qui olim ab Apostolica sede directus cum aliis plurimis verbi vitæ ministris, jussu beati Gregorii, primus genti Anglorum Christi Euangelium prædicavit. Item in eadem Britanniæ insula, depositio beati Bedæ presbyteri, Doctoris Anglorum sagacissimi, cujus quanta existunt merita & doctrinæ fluenta, mellita bonorum operum testantur exempla.* Sequitur reliquus textus pure.

De Augustino. *De Beda.*

ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt : *Romæ, sancti Eleutherii Papæ & martyris. Hic post beatum Petrum duodecimus, accepit epistolas à Lucio Britanniæ rege, ut per ejus mandatum Christianus fieret.* De reliquo similes sunt ANTVERPIENSI, MAX-LUBEC. & aliis codicibus supra citatis.

Eleutherii.

CENTULEN. *Apud Athenas, natalis beati Quadrati episcopi & martyris, discipuli Apostolorum. Item alterius Quadrati martyris, in cujus solemnitate sancti Augustini sermones habiti inveniuntur. Antisiodoro loco Cociaco, passio sancti Prisci cum sociis suis, innumera martyrum multitudine, tempore Aureliani imperatoris. Romæ, beatorum martyrum Simmitrii presbyteri & aliorum viginti duorum tempore Antonini. Tuderte Tusciæ, sanctorum Felicissimi, Eraclii, Paulini. In Britannia, sancti Augustini episcopi & confessoris, qui missus à beato Gregorio Papa, primus genti Anglorum Christi Euangelium prædicavit. Civitate Eboraca, sancti Bedæ presbyteri & confessoris.* *Textus mutatus.* *Bedæ.*

BRUXELLEN. De Quadrato episcopo, addit : *Quod unà cum septem Philippi filiabus in prophetica gratia celeberrimus fuerit.* Sequitur : *Romæ, natale sancti Eleutherii Papæ & martyris. Qui sedit annis quindecim. A quo Lucius rex Britanniæ per epistolam, Christianum se fieri postulavit & baptizatus est.* De Symmetrio & sociis adjicit : *Quos Antoninus imperator pro fide Christi gladio cædi mandavit.* Reliqua satis pura sunt, sed in fine sic habet : *Et depositio Venerabilis Bedæ presbyteri & Doctoris gentis Anglorum, qui cum esset septennis, à Benedicto abbate in monasterio susceptus ; postea anno ætatis suæ triceſimo presbyter est ordinatus & nonagenarius in extremis laborans, cum hanc orationem, O ! rex gloriæ Domine virtutum &c. fudisset ad Dominum, die quâ ipse petiit,*

De Quadrato. *Eleutherii.* *De Beda.*

rtiit, hoc eſt in Aſcenſione Dominica ſpiritum efflavit, & in monaſterio, in quo ipſe ab infantia ſcientiæ & virtutibus ſtuduit, eſt ſepultus. Jam dixi Venerabilem Bedam coli die ſequenti.

HAGENOYEN. In Quadrato Athenienſi ſatis purus, ſubjungit de Eleutherio, fere ut ſupra. Sequitur Priſci, tum Symmetrii, ſatis pure. *Hildertrici.* Dein inſeritur: *Item ſancti Hildertrici epiſcopi & confeſſoris. Hildevertum* intelligit, de quo hodie in Prætermiſſis & die ſequenti in Actis. Sequitur de Quadrato, textus noſtri altero, Tudertinis & Auguſtino, ſatis pure.

AQUICINCT. In fine de Auguſtino adjicit: *Crebriſque adhuc reſulget miraculis. Depoſitio venerabilis Bedæ presbyteri apud Romam.* Quid hîc *apud Romam*, quid alia in manuſcripto recentius addita ſignificent, examinare non vacat.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eleutherii* *Eleutherii.* *Papæ & martyris. Priſci & Felicis & ſociorum ejus. Auguſtini primi Anglorum epiſcopi. Quadrati epiſcopi, diſcipuli Apoſtolorum. Item Quadrati martyris, in cujus ſolemnitate Auguſtinus fecit ſermonem.* *Bedæ.* *Julii.* *Bedæ venerabilis presbyteri confeſſoris. Julii militis & martyris.* Qui ad diem ſequentem ſpectat.

In VATICAN. num. 5949. Deficit ſecundus *Theodori.* Quadratus. Adjectum autem: *Sancti Theodori martyris.* Vide in Prætermiſſis Theodoros binos. De quo hîc agatur, non liquet.

ALTEMPS. *Petragoricas, ſancti Memorii* *Memorii.* *confeſſoris. Ipſo die, ſancti Odonis Dorobernenſis archiepiſcopi & confeſſoris.* *Odonis.* Remittitur Odo in indice Prætermiſſorum ad diem IV Julii.

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *Autiſiodori in loco Quotiaco, paſſio ſancti Priſci martyris ſociorumque ejus, cum innumera martyrum multitudine.* Fere ut Hieronymiana.

EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur: *Romæ,* *De Eleuthe-* *ſancti Eleutherii Papæ & martyris. Hic poſt beatum* *rio.* *Petrum* XII, *ſedit annos* XXI, *menſes* VI, *dies* V. *Hic accepit epiſtolas à Lucio Britanniæ rege, ut per ejus mandatum Chriſtianus fieret. Hic iterum affirmavit, ut nulla eſca uſualis a Chriſtianis repudiaretur maxime fidelibus, quam Deus creaverat, quæ tamen rationalis & humana eſt.* Tum de Quadrato Athenienſi, de Tudertinis, de Auguſtino. Ubi interſeritur: *Item in Britanniis, ſancti Za-* *Zachariæ.* *chariæ ejuſdem gentis epiſcopi & confeſſoris,* de quo videndi Prætermiſſi. *In territorio Autiſiodorenſi, paſſio ſanctorum Priſci martyris & Felicis presbyteri, cum ingenti multitudine fidelium ſub Aureliano imperatore.* Sequitur de Quadrato ſecundo, Symmetrio &c., ut ſupra ſatis diximus.

BELIN. Initio caret Quadrati elogio. Tum: *Romæ, ſanctorum martyrum Miniſtri presbyteri & aliorum viginti duorum.* Sequitur textus reliquus. In fine autem: *Eodem die, ſancti Eleutherii Pa-* *Eleutherii.* *pæ & martyris.* Deinde: *Item ſanctorum martyrum Simetri presbyteri & aliorum viginti duorum.* Non advertit, *Miniſtri*, fictum eſſe nomen, ubi reſtituendum *Symmetrii* &c. In altera editione *Bedæ.* adhuc additur: *Item depoſitio Bedæ presbyteri.*

GREVEN. *Item ſanctorum Victoris, Rufini.* Hi *Victoris* male ex Hieronymianis conjuncti ſunt. *Hilde-* *& Rufini.* *mici epiſcopi Meldenſis & confeſſoris.* Vide ſupra *Hildemici.* in HAGENOYENSI. *Zachariæ epiſcopi Cantuarien-* *Zachariæ.* *ſis & confeſſoris.* Vide Prætermiſſos. *Eodem die (vel ſecundum alios, ſequenti) in Anglia, depoſitio* *Ven. Bedæ.* *venerabilis Bedæ presbyteri & confeſſoris, Doctoris præcipui. Qui ut ipſe de ſeipſo refert, cum eſſet annorum ſeptem, in monaſterio traditus, inter obſervantiam diſciplinæ regularis & quotidianam cantandi in eccleſia curam, ſemper aut diſcere, aut docere, aut ſcribere, dulce habuit. Tandem plenus dierum & ſanctitatis, nonagenarius obiit, die qua petierat, hoc eſt die Aſcenſionis Domini. Illo enim die illibato ſenſu & hilari vultu, cum cantaſſet antiphonam, O! rex gloriæ, Domine virtutum &c. emiſit ſpiritum.*

MOLAN. *Eodem die, ſancti Eleutherii Papæ* *Eleutherii.* *& martyris. Item depoſitio Bedæ presbyteri. Vienna,* *Bedæ.* *paſſio ſancti Zachariæ ſecundi ejuſdem urbis epi-* *Zachariæ.* *ſcopi.* De quo in Prætermiſſis. In poſterioribus editionibus, de Eleutherio & Zacharia, ut ſupra. Sed charactere minori, vulgare Venerabilis Bedæ elogium hoc modo ſubjungunt: *Item depoſitio Bedæ presbyteri, Doctoris gentis Anglorum.*

VI *Kal.* *Die 27.*

Julii. APud Meſiam civitate Doroſtorenſi, natalis beati Julii, qui tempore perſecutionis, cum eſſet veteranus & emeritæ militiæ, comprehenſus ab officialibus, judici eſt oblatus, quo præſente, cum idola execraretur, & nomen Chriſti conſtantiſſime confiteretur, capitali ſententia punitus eſt. In Galliis civitate Arauſica, ſancti *Eutropii.* Eutropi epiſcopi, cujus vitam illuſtrem virtutibus ac miraculis, Verus *Ragnulfi.* epiſcopus luculento ſermone deſcribit. In territorio Adartenſi, ſancti Ragnulfi martyris.

Conſonant codices noſtri plerumque præcipui, pro textu citari ſoliti, *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Moeſiam* denuo recte legit Pratenſis, recte item Muneratus, ſed nos ex aliorum omnium codicum conſenſu ſcribimus *Meſiam*, ut XXV hujus & alibi. *Execraret*, pro *execraretur*, ponit Greven. atque item cum Molano, *confiteretur conſtantiſſime*, contra quam codices ceteri, ut in textu. *Eutropi*, pro *Eutropii*, eſt in Pratenſi, Herinien. & Tornacen. quos ut vetuſtiores & probatiſſimos ſecuti ſumus, quamvis poſterior ſcribendi modus omnino præferendus ſit. Typothetarum inaduertentiæ tribuendum

dum est,quod in Munerato legatur *Ausarica* & in Greveno *Auraſica*, pro *Arauſica*,ut bene in textu.Sic rursus perperam in citato Munerato *Clarus*, pro *Verus*;& *Agathenſi*,pro *Adartenſi*; præterea *Rudulfi*, pro *Ragnulfi*: ubi *Raſuulfi* habet Tornacen., Greven. *Ramulfi*; Molan. *Ranulfi*.

OBSERVATIO. *Julium* martyrem celebrat Romanum parvum, ex quo acceptus ab Adone, atque insigni elogio exornatus est, cujus potissimam partem, eam videli- *Julii.*
cet, quæ præcipue & seorsim *Julium* spectat, Usuardus in latercŭlum nostrum traduxit; iis præteritis, quæ de Esychio (colitur is xv Junii) ejusque cum martyre colloquio; de Pasicrate item & Valentione Dorostorensibus, xxv Maii relatis, ibi ab Adone memorata sunt. Notkerus antiquum obtinet, describens omnia. Florus etiam, verum perpaucis de Julio meminit. Sed & quæ ipse & alii habent, accepta sunt ex præclaris, iisque sinceris Actis, quorum solum compendium habuit Henschenius, integra edidit Ruinartius à pag. 614, recte observans, iis notis carere, ex quibus de passionis tempore certi aliquid statuatur. Atque hinc colligas, perperam à Galesinio inserta esse tempora *Alexandri imperatoris*. *Julium* aliquem *Fæsulanum*, seu Fæsulis cultum, à Dorostorensi nostro diversum esse, laudati Henschenius & Ruinartius, ex variis characteribus recte existimant. Sic solum Julium recolit Wandelbertus:

Julius hinc sextum miles martyrque venustat.

Eutropius Arausicanus primam suam in sacris Fastis memoriam Adoni debet. Ex eo sumpsere Usuardus & Notkerus, ambo ductorem pressissime secuti. Luculentum illum, *Eutropii.*
de Eutropii vita, Veri episcopi sermonem, Adoni visum non esse, ex solita conjectura arbitramur, quod nempe nullo Sanctum elogio exornaverit. Prior sermonis pars, ex codice Ms Fucquetiano, à Papebrochio primum edita est, cujus de cetero commentarium consulat curiosus lector. *Ragnulfus* Telodiensis prope Atrebates martyr, à nullo *Ragnulfi.*
Martyrographo, Nostro antiquiore aut coævo, consignatus est. Pauca quæ de eo superstunt monumenta quærenda sunt in sylloge historica Henscheniana. *Territorium Adartense* pro Atrebatensi, vel, si ita vis, Artesiensi nominare, Usuardo familiare diximus ad VI Februarii, ubi Vedastum, non *Atrebatensium*, sed *Adartensium* episcopum nuncupavit. Videant curiosiores etymologi, quæ in eam rem præfata die ab Henschenio notata sunt. Dubius certe nequaquam esse potest Usuardi textus,ad quem nullo modo spectat additio recentiori manu facta in codice Pratensi, nempe: *Ipso die*, *translatio corporis sancti Martini* (Maximini) *abbatis & confessoris*, non *Trevirensis episcopi*, sed *abbatis Miciacensis*, qui colitur xv Decembris. Hæc per transennam dicta sunt.

AUCTARIA.

Translat. Maximini.

PULSANEN. Resecat elogium Julii. In Eutropio purus, omittit *Ragnulfi*, & in fine adjicit: *In territorio Aurelianensi, translatio corporis sancti Maximini abbatis & confessoris.* Is est de quo jam ex PRATEN. diximus, referendus ad xv Decembris.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In fine attexunt: *Item depositio Domni Bedæ presbyteri & Doctoris gentis Anglorum.* Notabis, posteriores omnes mediæ notæ codices pro territorio *Adartensi*, scribere *Atrebatensi*, quod faciunt etiam alii: atque item Ragnulfo tribuere titulum *episcopi*, quam *dignitatem à sancto Hadulfo perperam ad illum fuisse translatam opinatur* Henschenius. *Bedæ.*

ALBERGEN. & DANIC. Idem ipsis quod prioribus augmentum & vitium; sed præterea excedunt in principio, ubi ita habent: *Romæ, natale beati Joannis Papæ, quem refert sanctus Gregorius, ob orthodoxam fidem, primo in custodia tentum, ac deinde ad mortem usque perductum cum aliis æque Catholicis viris.* Quæ etiam in BELINO, ex quo Romanum; & in posterioribus MOLANI editionibus hac die ponuntur, ubi ex Beda, Rom. parvo, Adone, Usuardo, Rabano, & Notkero, ad sequentem spectare videntur. *Joannis PP*

CENTULEN. *Apud Mesiam civitate Dorostensi, natalis sancti Julii martyris. In Gallus civitate Aurasicâ, sancti Eutropii episcopi.*

BRUXELLEN. In Julio non plane purus, secundo loco subdit: *Et sancti Ysichii martyris*, accepti, opinor, ex Adone, sed qui, ut in Observatione diximus, colitur xv Junii. De Eutropio, recte. Tum: *Et sanctorum Martialis, Luciani & Castuli.* An non *Servuli*, ut Tomitani omnes sint. *In territorio Atrebatensi, sancti Ragnulfi episcopi & martyris.* Sufficit titulus posterior, ut diximus in Auctario secundo. *Esichii.* *Martialis.* *& sociorum*

HAGENOYEN. In textu satis purus, sic prosequitur: *Ipso die, depositio Domni Bedæ, Doctoris Anglorum, & venerabilis cardinalis presbyteri. Hic natione erat Anglicus, & cum septem esset annorum, datur Benedicto abbati nutriendus, a quo monachicum habitum suscepit & semper postea didicit aut docuit, librosque inimitabiles composuit, cum omeliis & sermonibus, quibus utitur Ecclesia in divino Officio. Romæ promeruit quod Venerabilis est vocatus, nam scripturam exposuit, quam nemo ante eum exponere potuit. Ipse scriptoribus cathedrarum legitur maledixisse; qui tandem obiit in senectute bona, oculis excæcatis priusquam moreretur.* *De Bedæ.*

AQUICINCT. Omittit in fine memoriam sancti Ragnulfi, quæ tamen ad ipsum propius spectat.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. In fine: *Civitate Sarona* [Sorana,] *passio sanctæ Restitutæ. Restitutæ virginis & martyris.*

BIGOTIAN. signatus P. 5, qui fuit PP. Cælestinorum, & UGHELLIAN. *Item depositio domni Bedæ presbyteri & Doctoris gentis Anglorum.* *Bedæ.*

Ut supra ANTVERPIEN & MAX-LUBEC.

REG. SUEC. signatus num. 428. *In territorio Aurelianensi, translatio corporis beati Maximini abbatis, & dedicatio ecclesiæ in honore ipsius atque beati Protomartyris Stephani.* *Translat. Maxim. &c.*

VATICAN. num. 5949. De Ragnulfo nihil. Incipit: *Beneventi, sancti Felicis martyris, in sancta Sophia.* Vide Prætermissos. In fine subdit: *Apud Soram Campaniæ civitatem, sanctæ Restitutæ virginis & martyris.* *Felicis.* *Restitutæ.*

FLORENTIN. *Depositio venerabilis* [MEDIC. *Domni*] *Bedæ presbyteri & Doctoris gentis Anglicanæ. In territorio Aurelianensium, translatio sancti Maximiani* [Maximini] *abbatis & confessoris.* De eo jam dictum superius. *Bedæ. Translat. Maximini.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Joanne Papa, cujus elogio adnectit: *Hujus tempore Francia convertitur ad Christum. Obiit autem Ravennæ in carcere sub Theodorico rege, fautore hæreticorum, cujus corpus Romæ translatum est, & sepultum in ecclesia sancti Petri in Vaticano.* Sequitur textus purus, nisi quod Ragnulfum *episcopum* faciat. Tum: *Item depositio sancti & venerabilis Bedæ presbyteri & Doctoris gentis Anglorum. Apud Alexandriam, passio sanctorum Aquilini presbyteri & aliorum quatuordecim.* Adde, *Euangelii*, ut est infra in Auctariis GREVENI. *De Joanne.* *Bedæ. Aquilini & sociorum.*

BELIN. Textui non satis castigato, superaddit: *Eodem die, sancti Joannis Papæ & martyris, quem Theodoricus rex Arrianorum in exilio Ravennam direxit, ibique maceratus diu in carcere vitam finivit. Item octava sancti Bernardini de Senis, Ordinis Minorum.* Adjicit editio posterior: *Miciaco monasterio, translatio sancti Maximini abbatis.* Vide supra in REG. SUEC. 428. *De Joanne.* *De octava Bernardini. Translat. Maximini.*

GREVEN. *Apud Alexandriam, sanctorum Aquilini presbyteri, Euangelii & aliorum quatuordecim. Item sanctorum Salustiani, Heliæ, Saccii, Restituti.* Vide Acta. *Ravennæ, beati Symmachi Patricii & martyris, à Theodorico rege Arriano cum genero suo Boëtio interempti.* Boëtius hac die colitur, sed Symmachus XXIII Octobris. *Ipso die (secundum alios VI Idus Junii) Maximini episcopi Aquensis, de quo in gestis beatæ Mariæ Magdalenæ legitur.* Vide Octava Junii. *Maxentii abbatis Pictavensis, magnæ sanctitatis viri. Qui pane contentus & aqua, frequenter tamen divinis per angelos dapibus pascebatur, atque inter alia mira opera mortuum suscitavit, fratribusque sitientibus fontem eduxit.* Remittitur ad XXVI Junii. *Aquilin. &c.* *Salustiani & sociorum.* *Symmachi &c.* *Maximini ep. Aquen.* *Maxentii.*

MOLAN. In Joanne Papa BELINUM transcripsit. Tum charactere minori: *Adventus corporis sancti Adriani martyris ad Gerardi montem.* Editiones aliæ habent de Joanne, primo loco; & penultimo litteris Italicis inseritur: *Die vigesima septima, sancti hieromartyris Therapontis.* Vide quæ de ejus miraculis & translatione superstunt Græce & Latine in Actis nostris. *Eodem die, adventus sancti Adriani martyris apud Geraldi montem, anno* MCX. Colitur VIII Septembris. *Adventus S. Adriani.* *Therapon. tis.*

V *Kal.* *Die* 28.

Joan. PP. ROmæ, natalis beati Joannis Papæ, quem refert sanctus Gregorius, ob ortodoxam fidem, primo in custodia tentum ac deinde ad mortem usque perductum, cum aliis æque Catholicis viris. *Germani.* Parisius civitate, transitus sancti Germani confessoris. Qui beatus ejusdem urbis episcopus, quantæ sanctitatis, quantique meriti fuerit, quibus etiam claruerit miraculis, Fortunatus episcopus veraci stilo digessit. *Emilii & sociorum.* In Sardinia, sanctorum Emilii, Felicis, Priami, Luciani. *Charauni.* Eodem die, sancti Charauni, qui apud Carnotum civitatem, capite amputato, martyrium sumpsit.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien.* & *Max-Lubec. Antverp-maj. Greven.* & *Molan.* Quibus adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. *Ortodoxam* scribunt codices omnes, exceptis Antverp-maj. Greveno & Molano, nihil proinde corrigendum putavimus. *Parisius* antiquo scribendi modo servandum est; Molan. emendavit *Parisiis*, Antverp. Max-Lubec. & mediæ notæ omnes, *Parisiorum.* Praten. legit *Germani episcopi & confessoris*, cum Antverp. & citatis codicibus notæ mediæ. Nobis præplacet lectio Herinien. Tornacen. Antverp-majoris, Greven. & Molan. qui evitata repetitione *episcopi*, Usuardi elogium Bedæ annuntiationi subjunxere, constructione nitidiori, qualem Usuardus sectari solet. Solus Herinien. habet, *sanctus Fortunatus*: ut solus Antverp-maj. *Fortunatus presbiter.* Molan. posuit *quantique fuerit meriti*, & *claruit.* *Stilo* est in omnibus, præterquam in Molano: *Emilii*, in omnibus: *Felicii*, in solo Pratensi. *Charauni* antiquitus dictum, probant vetustiores codices Pratensis, Herinienfis & Antverp-major, quos secuti sumus, licet hodie magis probetut *Carauni*, Gallice *Cheron.*

Joannis. OBSERVATIO. Notavimus die præcedenti in Auctario tertio, *Joannem Papam & martyrem*, non XXVII Maii, ut fecit Romanum modernum, post Belinum, sed hac die ab omnibus antiquis Martyrologis, qui de eo meminerunt, solo Rabano excepto, collocari, quidquid in Actis nostris translatio dicatur facta & Romæ recoli

xxvii Maii. Elogium, seu captivitatis & necis historiam breviter, sed nitide compilavit Beda, ex quo à Rabano & Adone transcripta; ex hoc à Notkero, qui de Symmacho & Boëtio nonnulla attexuit: Noster, more suo, eleganti compendio rei medullam complexus est. Plures de glorioso hoc Papa scripsere; selectiora ejus vitæ capita collegerunt & digesserunt Henschenius & Papebrochius, quorum prior commentarium incepit, quo sensu ei alicubi tribuitur, alter recensuit & perfecit.

De *Germano* meminit item Beda, qui solo *confessoris* titulo eum decoravit. Nescio cur Rabanus die præcedenti cum longiori elogio retulerit. Ado, quod mirêre, nullo Germanum dignatur encomio, forte quod satis illustrem tota Gallia celeberrimi Sancti memoriam & notissima gesta existimaverit. Exstat in Bedæ Auctariis duplex elogium à Majoribus nostris Floro adscriptum, quorum alterum sic conceptum est, ut quis mihi continuo objicere possit, male à me in præfatione & in hujus operis decursu universaliter negatum, Florum ab Usuardo umquam visum fuisse. At nihil hisce assertum meum concutit, nullo negotio ostenditur. Equidem ultro fateor, in nostra Bedæ editione, bina Flori Auctaria adjecta esse, at qui vel modice versandis Martyrologiis assuetus sit, facile agnoscet, primum Germani elogium Flori satis proprium esse, non item alterum, quod sub disjunctione, imo sub dubio apponitur. Nec certe aliter apponi potuit, cum ex ipso citato ibi Atrebatensi codice, quem præ oculis habeo, satis pateat, & hanc & multas alias annuntiationes, non Bedæ aut Flori genuinas esse, sed ex Usuardo in prædictum Atrebatensem codicem translatas, ut pluribus exemplis, si opus fuerit, demonstrabo. Adde quod præfatum elogium Usuardina phrasi omnino expressum sit; in quo frustra aliorum, quam peritorum judicium appell. vero. Fusiores narrationes habent Rabanus die præcedenti, & Notkerus hoc die, quorum ut similis est sententia, ita varia est locutio; fallor tamen nisi hic illum præluceri em habuerit. Porro Germanum Hieronymianis abjudicat Florentinius, tametsi vetustissima apographa eum repræsentent, quæ fatemur à monachis, quorum erant propria, & aucta & interpolata fuisse. Metrica Wandelberti oratio Germanum Joanni præponit:

Germani

Quinto Parisii Germanum turba frequentat,
Tunc quoque Pontificem celebrat sua Roma Joannem.

Ex *Sardis martyribus* solos duos priores consignavit Romanum parvum, sed Ado binos socios ex Hieronymianis restituit, quem secuti sunt Usuardus & Notkerus. Alii in Actis adduntur, de quibus vide Papebrochii commentarium criticum. *Charaunus*, ut scribunt antiquiores codices, seu *Caraunus*, ut hodie magis placet, Carnotensis martyr, aliis Martyrologis antiquis ignotus, plane Usuardinus est. Talem item esse textum reliquum, undecumque acceptum, puto à nemine in dubium revocari posse. *Carauni* Acta publicavit Henschenius, judicium de iis proferens, quo ad Usuardi vel potius Hilduini seculum ea pertinere existimat; Sancti ætatem & cetera ad eum spectantia, in commentario prævio verissime definiens, ex quibus colliges, an recte ad Domitiani tempora à Baronio retractus sit.

Emilii &c.

Carauni

AUCTARIA.

De Joanne. PULSAN. Elogium Germani mutilat, & omittit annuntiationem ultimam.

ROSWEYD. In prima annuntiatione sensum amplificat, post *tentum* inserens, *ac deinde, jubente Theodorico rege Arriano, cum Symmacho patritio, aliisque Catholicis viris ad mortem usque perductum.*

DeGermano MUNERAT. De sancto Germano, post *miraculis*, solus ipse textui in reliquis puro interjicit, *cujus corpus requievit in cœnobio beati Vincentii, in suburbiis divi Germani de Pratis.*

ALBERGEN. & DANIC. Deficiunt in prima annuntiatione de Joanne Papa, qui ab ipsis pridie perperam consignatus est; in quo cum eis convenit BELINUS, ut ibi abunde dictum memini.

CENTULEN. *Natale sancti Johannis Papæ, qui à Theodorico impio rege peremptus, in ecclesia beati Petri Apostoli honorifice est sepultus. Parisius, sancti Germani episcopi & confessoris.* In Sardis & Carauno purus est.

De Joanne. BRUXELLEN. Sic incipit: *Natale sancti Johannis Papæ. Qui à Theodorico rege Arriano Constantinopolim missus, ante portam civitatis cæcum illuminavit. Et à Justino imperatore catholico gloriose susceptus, & compos petitionis, ad Theodoricum reversus & ab eo apud Ravennam cum aliis æque catholicis viris incarceratus, fame defecit. Cujus meminit beatus Gregorius in libro Dialogorum.* De Sardis & Carauno ferme purus est. Tum in fine: *Apud Parisium, depositio sancti Germani episcopi & confessoris. Qui cum ægrotaret, jussit ex opposito sui, sculpi in muro, v* KAL. JUNII. *Et quia postera die obiit, constat id sibi divinitus fuisse revelatum. Hic quantæ sanctitatis* &c.

DeGermano

HAGENOYEN. In textu modice interpolatus, subdit quæ hîc curioso lectori proponere volui:

Wilhelmi cum elogio.

Ipso die, depositio sancti Wilhelmi ducis Aquitaniæ provinciæ, qui vulgariter vocatur Wilhelmus de aranea. Hic sub Karolo magno strenuissime militavit, Aurositanam civitatem magnam, quam Theobaldus rex Saracenorum occupaverat, recuperavit, cujus & uxorem duxit in uxorem sibi, nomine Kyburgam. Hic multa pericula in bello contra paganos sustinuit: Agarenos multipliciter contrivit: pax ecclesiæ sub illo reddita, & in omnibus bonis ipse exercetur. Communem utilitatem libenti animo pertractat, sanctas leges ratificat, lites in ecclesia dirimit, dominos temperat, ecclesiis & Dei famulis

mulis protectorem se facit, & munificum largitorem. Semper sacerdotibus assurgebat, & eorum orationibus se devote commendabat. Hæc faciebat laicus, monachus autem factus, cocus efficitur, & officium pistrini & molendini sibi concedi postulat. Mores omnium semper æquanimiter tolerabat. In monasteria & miraculis, & prophetiæ spiritu claruit, qui Karulo mortem prædixit, & aliis pluribus & etiam suam. Denique in vita activa multum laborans, fratrum coactione in contemplativam se transtulit. Centies per diem & centies per noctem genua flectere [consueverat] *in memoriam Dominicæ passionis. Corporis prælia, spiritualibus præliis permutavit, dum tempore hiemis in frigidam aquam misit se: Corpore & sanguine Christi communitus in Domino feliciter requievit & per adjacentes provincias, divina virtute, sit campanarum sonitus.* Hæc sunt, si pauca dempseris, Actorum ab Henschenio relatorum compendium.

AQUICINCT. De Joanne addit, *perductum à Theodorico rege Ariano.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Germani episcopi Parisiensis. Joannis Papæ & martyris, cujus meminit beatus Gregorius in libro Dialogorum. Wilhelmi confessoris, primo comitis & ducis tempore Caroli, postea monachi Ordinis sancti Benedicti.* Habes supra satis longam historiam.

Wilhelmi.

VATICAN. num. 5949. Non habet *Carauni.* Addit autem : *Romæ via Nomentana, sanctorum Epagati, Eustasii, Castuli.* Vide totam horum martyrum classem distinctius enumeratam in Actis.

Epagati & sociorum.

FLORENTIN. *Florentiæ, depositio sancti Podii ejusdem civitatis episcopi, qui vita & miraculis gloriosus quievit. Sepultus est in cathedrali ecclesia præfatæ urbis, juxta corpus B. Zenobii in arca marmorea.* Vide Henschenii commentarium.

Podii.

EDITIO LUBECO-COL. De Joanne, die præcedenti. Sequitur textus reliquus. Tum : *Civitate Meldis, beati Rogomori episcopi & confessoris. In Paderborna, adventus sancti Liborii episcopi Cenomanicæ urbis & confessoris.* Colitur XXIII Julii. *Ipso die, translatio sanctæ Brigittæ viduæ, de Roma in Sweciam.* Natalis est VIII Octobris.

Rogomeri. Translat. Liborii. Et Birgittæ.

GREVEN. *Fortini episcopi & martyris.* In Prætermissis creditur is esse, qui colitur II Junii. *Civitate Meldensi, beati Rogomori episcopi & confessoris. Item Wilhelmi ducis Aquitaniæ & confessoris. Qui tempore Karoli magni, post multas de infidelibus victorias, monachus factus, cum tempore quodam panes coquro scopa ad furnum purgandum deesset, timeretque moram fratribus facere, ingressus furnum succensum, scapulari purgavit ac sine læsione exivit. Crispolæ virginis,* mihi hactenus ignotæ, nisi forte martyr aliquis *Crispolus* indicetur, qualis sequenti die colitur. *Apud Paderbornam, translatio sancti Liborii episcopi Cenomanensis & confessoris. Translatio sanctæ Birgittæ viduæ, de Roma in Sueciam.* De utraque diximus immediate superius.

Fortini. Rogomeri. Wilhelmi. Crispolæ. Translat. ut supra.

MOLAN. *Translatio sanctarum reliquiarum beatæ Birgittæ de Roma ad monasterium Vuastzenense regni Swetiæ.* In editionibus aliis : *Die vigesima octava, sancti patris Nicetæ, & sancti hieromartyris Helladii.* Primus hac die colitur, alter præcedenti. *Paderbornæ, translatio sancti Liborii episcopi Cenomanensis & confessoris. Item translatio sanctarum reliquiarum beatæ Birgittæ* &c. Eædem sunt translationes, de quibus jam supra meminimus.

Nicetæ. Helladii. Translat. ut supra.

Die 29.

IV *Kal.*

Cononis & Filii.

APud Iconium civitatem Isauriæ, sub Aureliano imperatore, passio sancti Cononis martyris & filii ejus, qui primum ignito ferro superpositi, deinde craticulam prunis suppositis, & oleo super infuso constanter superaverunt. Postea vero tam frixorii quam suspensionis in equuleo ac ignis penuriam passi, malleo ad extremum ligneo manibus eorum contritis, in laudem omnipotentis Dei spiritum emiserunt. Eodem die, sanctorum Sisinnii, Martyrii, atque Alexandri, qui in Anauniæ partibus, ut scribit sanctus Paulinus, persequentibus gentilibus viris, martyrii coronam adepti sunt. Treveris, beati Maximini episcopi & confessoris, à quo Athanasius antistes, persecutionem Constantii fugiens, honorificè susceptus est. Romæ via Aurelia, natalis sancti Restituti. Via Tiburtina, septem germanorum.

Sisinnii & sociorum. Maximini Restituti. 7 Fratrum.

Sumitur ex *Praten. Rosweyd. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item ex *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Danic. Editione Ultraject-Belg.* & ferme *Bruxellen.*

VARIA LECTIO. *Ichoniam* in Antverp-maj. *Yconium* in Munerat. *Ichonium* in Greven. facile corriguntur. Rursus *Aurelio* in Rosweyd. *Conoris* in Antverp-maj. & *Cononis* in Munerat. qui & pro *filii*, legit *filiorum*. Alter error in Antverp-majore *craticula*, pro *craticulam*; & *injuriam* pro *penuriam*. Neutrum valet, inquies; saltem prius posteriori melius. Imo optime Molan., qui *pœnam* scripsit, & Greven. *penuriam, alias pœnam. Pœnam* etiam habent codices mediæ notæ. Ceterum Pratens. Heriniens. Rosweyd. & Munerat. conitanter legunt *penuriam*, ut nos in textu servandum putavimus. Molanus post *passi*, inseruit *sunt*, unde vitiatur constructio. In Greveno deest nomen *Martyrii*, pro quo posuit Munerat. *Martirini*. Rosweyd. habet *Avaniæ*; Antverp-maj. *Inaniæ*, postremi codices

codices *Ananiæ*, recte in textu. In Rosweyd. post *gentilibus*, omittitur *viris*. Antverp-max. perperam scribit *Treveris*, *translatio*. Antverp-maj. pro *Maximini*, *Maximiani*. Codices postremi quatuor post *Antisles*, addunt *Alexandrinus*. In Munerato deest *Constantii*, idemque & Antverp-maj. pluribus scriptoriis vitiis scatent, quæ tamquam minoris momenti minutias, & hîc & alibi consultò negligimus.

OBSERVATIO. Romanum parvum de *Restituto*, *septem Germanis*, & *Maximino Trevirensi*, ex ordine agit, eumque servavit Ado, iis adjunctis, quæ mox commemorabimus. Textus noster, si non eadem præcise serie, aut iisdem plane verbis, certe totus ex Adone huc translatus est. Qui hîc primo loco ponitur *Conon* cum filio, de quo post Rabanum, qui longius elogium concinnavit, codices aliqui, xx hujus meminerunt, ut ibi in Auctariis diximus; hic, inquam, *Conon*, nec Hieronymianis nec Bedæ nec Romano parvo notus, ab Adone primum consignatus & elogio, à Notkero ferme descripto, ornatus est, cujus potissimam partem suam feciisse Usuardum, nescio quomodo in Papebrochii oculos non incurrerit. Sed alia in commentario suo advertit, quæ Actis antiquis Græco-Latinis, ab ipso editis, lucem adferunt. Acta illa simplicitate & gravitate sua veneranda esse fatentur doctissimi recentiores, inter quos Tillemontius tomo 4 à pag. 455, passionis narrationem ex Actis proconsularibus acceptam, cum Papebrochio lubens admittit. Nec obsunt ea, quæ in nota observat à pag. 683, licet talia sint, ut non omnino primigenia & authentica esse ostendant, unde nec à Ruinartio inter sincera & selecta connumerata sunt. *Conon. &c.*

Martyres Anaunienses seu *Anagnienses* agri Tridentini, in apographis Hieronymianis, corruptis non nihil nominibus, memorantur; unde in Adonem transiisse credimus, qui in eorum laudem excurrit fusius, Nostro rei totius summam in pauciora ex ipso contrahente. Quæ in Rabano & Notkero conveniunt, ex utriusque collatione lector percipiet. Talem hi sancti Martyres nacti sunt encomiasten, nempe Vigilium Tridentinum, ut eorum Actis nihil opponi possit. Locum Vigilii litteris in sua collectione dedit Ruinartius à pag. 682: Tillemontius vitam Gallice contrahit tomo 10 à pag. 543: omnia uberius exquirit, & quæ obscura sunt, aliis explicat in Actis nostris Papebrochius. *Sisinnii & sociorum.*

De *Maximino* jam diximus Romanum parvum meminisse; meminere apographa Hieronymiana, meminit Beda & ex eo Rabanus. Florus breve elogium composuit. Ado Romanum parvum secutus, ea solummodo addidit, quæ Noster ad verbum transumpsit. Utrum Notkerus satis apte, alia attexuerit, cum longa Augustinianæ epistolæ lacinia, nihil ad me attinet judicare. Quanti momenti sint Maximini Vitæ seculis VIII & IX compositæ, docet Henschenius in dissertatione prævia. Veriora ex historia ecclesiastica repetenda sunt apud Baronium alioque, de quibus vide Tillemontium tomo 8 variis locis. Audi Wandelbertum, qui de solo Maximino hunc unicum hodie versiculum panxit: *Maximini*

Maximine tibi quarto Trevir alta coruscat.

Restituti, ac dein *septem germanorum* memoria iisdem ferme verbis in Hieronymianis, in Romano parvo, in Adone & Nostro atque etiam in Notkero exprimitur. Sed postremi cum matre Symphorosa coluntur XVIII Julii, ut ibi ex ipso Usuardo ostenditur: nisi filii sint sanctæ Felicitatis, x Julii, vel fratres germani alii. Videsis Tomo VII Maii pag. 237 litt. E & F. Acta Restituti *graviter plane scripta & fide dignissima* credidit Henschenius, favorabili sane judicio; sed cui ægre acquiescent, qui notationem Tillemontii expenderint tomo 5 pag. 634. Utriusque partis argumenta curioso lectori examinanda relinquimus. Interim verum manet, quod principio dicebam, textum nostrum Adonianum esse; sed & vere esse Usuardi, minime dubitandum. *Restitut. & fratrum.*

AUCTARIA.

Translat. Remigii.

HERINIEN. Textui purissimo hanc annuntiationem sibi propriam præfigit: *Translatio corporis beati Remigii Francorum Apostoli, ab eo loco in quo antea jacuerat in eadem ecclesia.* De ea nihil apud alios.

TORNACEN. Resecat elogium Cononis, atque item martyrum Anaunensium. Cetera purus.

PULSANEN. Elogium Cononis etiam rescindit. In Sisinnio & sociis satis purus est. Tum: *Treveris, beati Maximini episcopi & confessoris.* Atque ibi sistit omissis reliquis.

ANTVERP. MAX-LUBEC. LOVANIEN & ALBERGEN. Deficiunt dumtaxat in elogio Cononis. Quo etiam vitio laborat BELIN.

CENTULEN. *Romæ via Aurelia, natale sancti Restituti. Via Tiburtina, septem fratrum. Treveris, beati Maximini episcopi & confessoris, à quo Athanasius Alexandrinus antistes, Arrianos fugiens, honorifice est susceptus. Item passio Cononis martyris & filii ejus. Eodem die, sanctorum Sisinnii, Martyrii & Alexandri martyrum.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Non aliter ferme à textus puritate differt, quod in eo codice rarum fatemur, quam annuntiationum transpositione.

HAGENOYEN. Cononis elogium ex Rabano, ni fallor, amplificat hoc modo: *Apud Iconium civitatem Isauriæ, passio sancti Cononis & filii ejus. Hic, dimissa uxore, factus est heremita cum filio suo.* *De Cononc.*

Hic

Hic Cuno fluvium, ubi homines transire non potebant, alibi fluere præcepit, & sic factum est. Isti postea tenti, primo sustinuerunt oleum bulliens, carbones ignitos, craticulam, sartaginem, suspensionem cum suppositione ignis, manuum per malleum ligneum contritionem; sed in iis omnibus martyres Dei sunt illæsi, & aspicientes in cælum, orantesque migraverunt ad Dominum. Omittit Anaunienses martyres, de cetero ferme purus.

AQUICINCT. Pro *Anaunia*, habet *Auniæ*.

MATRIC-CARTUS-ULTTAJECT. *Maximini episcopi Trevirensis. Sisinnii, Martyrii & Alexandri martyrum. Romæ septem germanorum martyrum.*

EDITIO LUBECO-COL. In Conone modice interpolata, sic prosequitur: *Apud Tridentum urbem, sanctorum Sisinnii diaconi, Martyrii, qui, ut scribit beatus Paulinus, de Cappadocia venerunt Mediolanum, ubi cum sancto Ambrosio per aliqua tempora morati sunt. Abinde venerunt Tridentem, ubi a sancto Vigilio episcopo gratanter recepti sunt, qui eos post aliquot dies dirigit in vicum, qui dicitur Medo, ut & ibi annuntient gentibus fidem Trinitatis, & cum jam multos ibidem convertissent, ab infidelibus viris comprehenduntur, cæduntur, suspenduntur, vulnerantur, & diversis pœnis cruciantur; ad ultimum igni traditi, sunt martyrii coronam adepti. Erat autem Dominicæ passionis dies, & ideo Domini miracula non defuerunt. Reliquiæ vero Sanctorum, per sanctum antistitem Vigilium, ad Tridentum urbem deportatæ sunt. Treveris, translatio corporis beati Maximini episcopi & confessoris, de Aquitania in Treverim.* Sequitur *Restituti*, sed deest annuntiatio ultima.

De Sisinnio & sociis.

Translat. Maximini.

GREVEN. *Nota, hoc die translatus est beatus Maximinus de Aquitania Treverim, pridie vero Idus Septembris dies est depositionis ejus.* Vide in Actis commentarium prævium num. 5. *Item sanctorum Pollionis, Crispoli, Cirilli.* Sic Numidia, Cæsarea Cappadociæ & Antiochia conjunguntur. *In Africa, natalis sanctorum Primi, Accidiæ, Passimonii & aliorum* CXLIII. In Actis hæc distinctius. *In Bechlem, Suicberti episcopi & martyris.* Vide Prætermissos.

De Maxim.

Pollionis &c.

Primi &c.

Suiberti.

MOLAN. In editionibus ultimis, de Anaunensibus martyribus, in ipso textu interjicit cursivo, post *Eodem die*, hanc vocem; *Mediolani* &c. In fine typis minusculis: *Quorum martyrium exprimitur* XXVII *Junii.* Cur non XVIII Julii?

III *Kal.* *Die* 30.

Felicis. Gabini & Crispoli.

ROmæ via Aurelia, natalis beati Felicis Papæ, qui cum annis quinque rexisset Ecclesiam, sub Claudio principe martyrio coronatus est. Turribus Sardiniæ, sanctorum martyrum Gabini & Crispoli. Ipso die, sancti Hucberti episcopi & confessoris.

Hucberti.

Sic habent *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pro *Claudio principe*, substituit Rosweyd. *Diocletiano.* Antverp-maj. in alio errat, quod omittat *principe.* Lego *Gabini*, cum Herinienſi, Tornacen. Antverp-majore, Greven. & Molan. Si magis placet *Gabinii*, nihil obloquor. Lego item *Crispoli* ex codicum omnium auctoritate, licet Romanum parvum & Ado aliter scripserint. Solus Pulsanen. male posuit *Scripuli.* Non est operæ pretium aliorum codicum variationes hîc attexere. In Pratensi & Herinien. est *Hucberti*, & ita verosimilius legendum est. Alii habent *Huberti*: male Tornacen. *Bucberti*, nec magis recte Pulsanen. *Bucherti.*

Felicis.

OBSERVATIO. De *Felice* Papa & martyre primus agit auctor Romani parvi, cujus nomen fortasse repererit in Rufini lib. 7 c. 27. Exinde Ado ipsissimis illis verbis signavit, quæ in textum suum Usuardus transtulit. Notkero visum est attexere paucula de *Missis, super memorias Martyrum celebrandis*, quæ Auctariis nonnullis materiam præbuere. Tempora sancti hujus Pontificis expendunt & definire conantur Henschenius & Papebrochius, vix quidquam reperientes, quod de Felicis laudibus certo prædicent, præter epistolæ fragmentum à Cyrillo Alexandrino & Concilio Ephesino recitatum. Vide quæ hisce superaddidit Tillemontius tomo 4 à pag. 362. De martyrii aut obitûs die, post Papebrochium, ex professo disputat tomo eod. pag. 687, ubi ex variis Hieronymianorum locis, ex Frontonis Kalendario XXIX Julii, ex Sacramentariis aliisque monumentis, probabilius censet, hunc XXX Maii, translationis alicujus causa, celebriorem redditum. Quibus cum certiora modo non suppetant, nolumus conjecturas cumulare. De Felicium confusione & distinctione supereſt quæstio, ad XXIX Julii in Actis examinanda. Patebit infra, hunc diem etiam à Wandelberto selectum esse.

Gabini & Crispoli.

Ex eodem fonte & rivulo procedunt martyres Sardi *Gabinus* & *Crispolus*; quorum tamen memoria in apographis Hieronymianis etiam celebratur, quæ fortasse scaturigo prima dici debent. Primum nos *Gabini* enuntiavimus, quamquam Romanum parvum & Ado aliter efferant. Sic item pro *Crispuli*, legimus *Crispoli*, ex codicum nostrorum antiquissimorum consensu. Sed hæc non maximi momenti difficultas est, majorem tangit Henschenius, quærens utrum hîc *Gabinus* diversus sit ab alio *Gabino* vel *Gavino*, qui cum aliis sociis, in ipsis Hieronymianis recolitur XXV Octobris. Obscura hîc denuo

multa

multa adverto, quibus forte lucis aliquid accedet, dum citato die XXV Octobris, hæc in Actis erunt discutienda. Vide interim quæ habet Tillemontius tomo 2 pag. 230 & 587, deinde tomo 5 à pag. 143. *Hubertus*, seu potius *Hucbertus*, soli Usuardo proprius, *Hucberti.* *Episcopi* titulo insignitus, implexum facessit negotium. Etenim recentiores codices Usuardini, ut in Auctariis patebit, episcopum illum *Leodiensem* faciunt, alii *Tungrensem*, cum verius forte *Trajectensis* dicendus sit, si tamen de episcopo illo hodie agatur & non longe verosimilius de *Huberto monacho Britinniacensi*, ut in Actis censet Papebrochius, cujus commentarium prævium num. 1 & 2, curiosus lector consulat. Notatu digna est hodierna Castellani annuntiatio textui Romani moderni in Martyrologio universali subjuncta, quam ex Gallica Latinam facio: *Furis (vulgo Ter vueren) Bruxellas inter & Lovanium, transitus sancti Huberti episcopi, qui Cathedram episcopalem Trajecto Leodium transtulit. Corpus ejus continuo Leodium translatum, atque ibi in oratorio sancti Petri sepultum est. Sedecim post annis è tumulo levatum est, tertio die Novembris; & regnante Ludovico pio translatum ad abbatiam Andainensem in Ardennis, quæ inde postea nomen mutavit in sancti Huberti. Sanctus aliquis monachus synonymus hoc die honoratur Britinniaci in diœcesi Suessionensi, quia verus ejus dies obitus ignorabatur.* Hæc pro majori parte ex citato Papebrochii commentario accepta sunt. Vide infra XXX Septembris Auctarium Molani, ex posteriobus ejus editionibus. Reliqua quæ Hubertum episcopum attinent; III Novembris, quo etiam Antverpiæ solenni officio recentissime coli cœptus est, accuratius in Actis discutientur & illustrabuntur. Nos hîc genuinum Usuardi textum repræsentavimus. Sic Wandelbertus de Hucberto & Felice:

Tertia Hugberto, Papa & Felice dicatur.

AUCTARIA.

ANTVERP MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Omittunt annuntiationem tertiam de sancto Huberto, ejusque loco substituunt: *In Antiochia, natale sanctorum Sici & Palatini, qui multa tormenta passi sunt.* Ex Hieronymianis vel Rabano tota illa annuntiatio huc translata est. *Sici & Palatini.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Citatæ annuntiationi inserunt, *pro Christo* passi sunt. In fine autem servant Huberti memoriam, hoc modo: *Ipso die, natale sancti Huberti Leodiensis episcopi & confessoris.* Jam dixi in Observatione, codices hosce Belgicos, Huberti nomen apertius ad Leodiensem episcopum contrahere, quam fecerit Usuardus ipse in genuino textu.

ULTRAJECT. & DANIC. Cum tribus postremis conveniunt, sed in eo excedunt, quod de Felice Papa textui adnectant: *Hic post beatum Petrum vicesimus septimus, instituit super memorias Martyrum Missas celebrari.* In Observatione notavimus, hæc à Notkero superaddita fuisse. *De Felice.*

CENTULEN. *Romæ via Aurelia, sancti Felicis Papæ & martyris sub Claudio cæsare.* In Sardis purus est. Sequitur: *Antiochiæ, sanctorum Isicii & Palatini, qui multa tormenta passi sunt. Ipso die, sancti Huberti episcopi & confessoris. Cœnobio Centula, sanctorum Chaidoci, Fricorii & Magdegesili confessorum, quorum duo primi beato Richario ad initium sanctæ conversationis fuerunt.* De duobus his primis, quorum alter etiam *Adrianus* vocatur, conjunctim agit Henschenius in commentario suo historico: de *Madelgisilo* (Sic enim ab omnibus passim vocatur) plura reperit, & accurato commentario illustravit. *Chaidoci & alior.*

BRUXELLEN. Cum superioribus convenit, excepta ultima annuntiatione, quam sic exprimit: *Ipso die, depositio sancti Huberti Leodiensis episcopi & confessoris. Qui beato Lamberto miraculose in episcopatu subrogatus, sedem episcopalem de Trajecto Leodium transtulit, & tandem ipse hac die, apud Furam Brabantiæ, ab hoc seculo nequam ereptus, scandit ad calos, & corpus ejus transfertur Leodium, ubi in ecclesia S. Petri digne sepelitur.* Vide suprà Observationem. *De Huberto Leodiensi.*

HAGENOYEN. Præter dicta de Felice, adjicit: *Et sub eo hæresis oritur Manichæorum.* Secundo loco de *Huberto Leodiensi* &c. Tum: *Item Thudeberti confessoris.* In Prætermissis plane ignotus est, nec confundi potest cum Trudperto in Brisgoya martyre, de quo actum XXVI Aprilis. Nam cur idem compilator eumdem Sanctum bis repeteret, semel *martyrem*, semel *confessorem?* Quid si suspicemur, *Hucbertum* monachum Britinniacensem, hîc, scriptoris vitio, in *Thudebertum* transformatum esse? Sequuntur in codice *martyres Anaunienses*, hoc die perperam inserti. In Sardis purus est? Denique de Antiochenis Sico vel Isicio & Palatino, ut supra. *Thudeberti.*

AQUICINCT. De Felice: *Hic constituit supra memorias Martyrum Missas celebrare.* *De Felice.*

DAVERONEN. *Turonis, exceptio prima reliquiarum beatissimi Juliani martyris.* Vide Prætermissos, ubi sic notat Henschenius: *Videtur is esse sanctus Julianus martyr Arvernensis, in cujus festo Acta martyrii, in novem lectiones distributa, leguntur in ecclesia & diœcesi Turonensi XXVII Aug.* *De reliquiis S. Juliani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Dympnæ virginis & martyris, quæ pro fide & castitate à patre decollatur.* Nusquam illa apud alios hac die legitur, vide XV Maii. *Felicis Papæ & martyris. Gabini & Crispuli martyrum.* *Dympnæ.*

In VATICANO signato num. 5949. Deest annuntiatio ultima de sancto Huberto.

FLORENTIN. *Apud Ravennam, sancti Exuperantii archiepiscopi & confessoris.* Vide Papebrochii commentarium historicum, ubi de aliis Exuperantiis nonnulla curiose observat. *Exuperant.*

DIVIONEN. ecclesiæ sancti Stephani. *Dedicatio sancti Medardi in urbe Divionensi.* De hac nihil in Prætermissis. Vide quæ in Actis dicuntur VIII Junii, commentario prævio § IV pag. 77 litt. A. *Dedicat. Medardi.*

EDITIO LUBECO-COL. De Felice sic habet: *Qui cum annis quinque, mensibus decem rexisset Ecclesiam, sub Claudio & Aureliano principibus martyrio* *De Felice.*

martyrio coronatus est. Hic post beatum Petrum XXVII &c. Sequitur de Sardis & Antiochenis. Deinde: *In Apulia, sancti Nicolai Peregrini & confessoris, miraculis clari.* Remittitur ad diem, quo Trani colitur, 11 Junii. *Ipso die, natale sancti Huberti Leodiensis episcopi & confessoris.*

Nicolai.

Huberti Leodiensis.

BELIN. Penultimo loco etiam interserit martyres Antiochenos. Pro Huberti scribit *Hugberti:* & in altera editione adjicitur: *Centula, depositio sancti Madelgisili confessoris.*

Madelgisili.

GREVEN. *Nota, hîc est depositio sancti Huberti, tertio Nonas Novembris translatio.* Vide quæ in eam rem superius non uno loco observata sunt. *In Antiochia, natalis sanctorum Sici & Palatini, qui multa pro Christo tormenta passi sunt. In Apulia, beati Nicolai cognomento Peregrini, confessoris. Hic columbina simplicitate ductus, præceptum Domini de cruce tollenda implere cupiens, ligneam crucem manu gestans, Kyrie eleison insonans, innocentes pueros, qui hæc secum clamitarent, post se ducens, oppidi loca circuibat. Tandem in pace quievit miraculis clarus.* Jam diximus remitti ad diem, quo Trani colitur, 11 Junii. Vide ibi sancti ipsius effigiem, Vitam, miracula, translationem & reliqua ad eum pertinentia, accurate à Papebrochio digesta. Sequitur: *Ipso die, secundum Catalogum Sanctorum, Venetiis, translatio sancti Nicolai episcopi & confessoris, una cum ossibus prædecessorum ejus Theodori episcopi Mirreorum & martyris, nec non alterius Nicolai, ejusdem loci episcopi & confessoris, avunculi sancti Nicolai, de Mirrea Venetias, tempore Urbani Papæ secundi.* Vide quæ de his dicuntur inter Prætermissos.

De Huberto Sici & Palatini.

De Nicolao.

De aliis Nicolais.

MOLAN. *Tungrensis ecclesiæ. Qui primo quidem apud sanctum Lambertum martyrem sepultus, emergentibus annis in quodam monasterio est translatus & venerabiliter sepultus. In Ravenna, sancti Ursini martyris, qui sub judice Paulino passus est & sepultus in eadem urbe à beato Vitale, patre sanctorum Gervasii & Prothasii.* Remittitur ad XIX Junii. *In Antiochia, sanctorum Syri* [Ita hîc, sed infra rectius scribit *Sici*] *& Palatini, qui multa tormenta passi sunt. Centula, depositio sancti Madelgisili confessoris.* Hactenus prima editio. In aliis interjicitur litteris Italicis, post *Claudio principe, & Aureliano.* Item iisdem litteris post *Crispoli: Centula, depositio sancti Madelgisili confessoris. In Antiochia, sanctorum Syci* &c. *Die trigesima, sancti patris Isaacii, mansionis Dalmatiæ.* Sequitur demum *sancti Huberti*, ubi, quemadmodum in priori editione, inseritur *Tungrensis ecclesiæ.*

De Huberto Tungrensi.

Ursini.

Syri & Palatini.

Madelgisili.

Isaacii.

Pridie Kal. *Die* 31.

Petronillæ.

ROmæ, sanctæ Petronillæ virginis, quæ post multa miracula sanitatum, cum eam quidam Comes suo vellet conjugio sociare, tridui inducias postulans, jejuniis atque orationibus vacans, tertio die, mox ut Christi Sacramentum accepit, emisit spiritum. Apud urbem Aquileiam, natalis sanctorum martyrum Cantii, Cantiani & Cantianillæ fratrum, qui cum ducerent prosapiam de genere Aniciorum, ob Christianæ fidei constantiam, unà cum pedagogo suo Proto capite plexi sunt. Turribus Sardiniæ, Crescentiani martyris.

Cantii & sociorum.

Crescentiani.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Solitis fœdatæ editionis vitiis laborat Muneratus, in quo *sociari* pro *sociare*; & *tridui induas*, pro *tridui inducias.* Porro *tridui* legendum, non *triduum*, ut Pratens., nec *triduo*, ut Antverp-major, docent codices reliqui. Herinienſis male expunxit particulam *mox.* Pro *Cantii* Antverp.maj. scripsit *Cautini.* Greven *Cancii*, *Canciani* &c. Munerat habet, *cum ducerent prosapiam Aniciorum.* Pejus Herinien. phrasim mutavit hoc modo: *Qui cum essent de genere Aniciorum progeniti.* Relîqui in textu *pedagogo*, quod nullus diphthongo utatur, excepto solo Molano. In Antverp. maj. est *petagogo.* Greven. & Molan. scribunt *Protho*, ceteri omnes, ut in textu. *Creciani* pro *Crescentiani*, vitium est codicis Antverpiensis majoris.

OBSERVATIO. Recte observavit Florentinius *Petronillam* virginem Romanam, librariorum oscitantia, in nonnullis apographis Hieronymianis Aquileiæ adscriptam, cum ea palæstra ad tres fratres spectet, qui in textu sequuntur. Ejusdem *Petronillæ virginis*, & sub iis dumtaxat terminis, meminere Beda & Romanum parvum. Primum secutus est Rabanus, adjecta tota ea parte Marcellianæ epistolæ, quam in Actis recitatam invenies. An sincera sint, quæ ibi Marcellus denarrat, vel ex eo colligas, quod Petronilla *Domini Petri Apostoli filia* dicatur, aliaque admisceantur, quæ non tam facile fidem inveniant, eruditis recentioribus plane suspecta, ut vide apud Tillemontium tomo 1 pag. 189. Ado compendiosius rem complexus est. Hunc & Rabanum legisse videtur Notkerus, Noster vero ex Adonis elogio certiora decerpsit, iis studio præteritis, quæ dubitationi obnoxia animadvertit. Porro ex genuinis Usuardi codicibus manifeste constat,

Petronillæ.

eum

cum non recte citari, tamquam si Petronillam *S. Petri filiam* cum aliis nominasset, utpote qui ab ea appellatione omnino abstinuit, reliqua etiam tam prudenter attemperans, ut data opera, sic elogium suum concinnasse videatur. Non ita Wandelbertus; cujus de Petronilla hi exstant versiculi:

Tum pridie Petronella Petri de germine sancto;
Fulgida virgo micat Christi trabeata decore.

Aquileienses tergemini, apud Hieronym. & Romanum parvum notati, nullo ab Adone elogio ornantur, nec quidquam magnopere adjiciunt Rabanus & Notkerus. Usuardi est quidquid encomii in laterculo exhibuimus de *Anicia prosapia* &c. Crediderim Usuardo factam copiam eorum Actorum, quæ ex Mombritio & codd. Mss. hac die referuntur, quæque verosimiliter in Adonis notitiam non venerant. Illustrium horum martyrum Acta ex vetustissimis Mss. inter se & cum Mombritii editione collatis, diligenter illustravit Henschenius, Analecta subjiciens, quæ multa de eorum reliquiis, miraculis & translationibus hinc inde collecta accurate elucidant. Eadem Acta prius edita fuerant à Mabilione tomo de Liturgia Gallicana pag. 467 anno MDCLXXXV, sed quæ Henschenio videre non licuit, quadriennio ante vita functo. Omnia hæc expendit Tillemontius tomo 5 pag. 636, ubi pretiosum à vili discriminans, ea probat, quæ sunt Maximi Taurinensis, sub Ambrosii nomine circumferri solita; in aliis non nulla carpens, ut minimùm tamquam non satis exacta. Nos hæc prudentium lectorum judicio relinquimus. Et hîc locum habere debent Wandelberti de Cantianis versiculi: *Cantii &c.*

Cantius & Cantianus cum Cantianella
Collucent: Maium hæc claudunt solennia mensem.

Protum pædadogum Hieronymiana aliqua signant, & quidem cum *Chrysogono*, de quo nos alibi. Qui ultimo loco ponitur *Crescentianus*, ex laudatis Hieronymianis per Adonem huc & in Notkerum transiit, iisdem ubique verbis præter titulum *Martyris*, à Nostro adjectum. Atque his germanam Usuardi phrasim reddidimus. Solet Crescentianus Gabino & Crispolo, de quibus in textu diei præcedentis, tamquam popularis, forte etiam ut martyrii socius, conjungi, ut vide sis in brevi Henschenii commentario. *Crescentiani.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Hic iterum aliquid à textu resecat, nempe elogium Cantianorum, cetera purissimus.

PULSANEN. Præterea mutilus est annuntiatione ultima.

ROSWEYD. Initio sic habet: *Romæ, sanctæ Petronillæ filiæ sancti Petri, quæ post multa* &c. sed rursus in fine admiscet; *tertio die, mox ut à Nicomede presbytero, Christi* &c. Reliqua pura sunt. *De Petronilla.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & BELINUS, Post *Petronillæ virginis*, inserunt: *Filiæ beati Petri Apostoli, quæ Flacci Comitis conjugium spernens, acceptis triduanæ deliberationis induciis, jejuniis* &c. In reliquis puri sunt.

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Idem habent additamentum, sed post *Sacramentum accepit*, adhuc admiscent, *reclinans se in lecto* emisit spiritum. Atque in eo convenit codex LOVANIEN, sed deficit in elogio fratrum Aquileiensium.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Similes ANTVERP-MAXIMO, post *emisit spiritum*, adhuc adjiciunt: *Hujus sepulchrum Paulus Papa aperiens, ad corpus Virginis transferendum, inventum est in sarcophago ejus marmoreo, sculptum manu Petri Apostoli, Aureæ Petronillæ dulcissimæ filiæ.* Quam conveniat hæc inscriptio Petri Apostoli stylo, vide in Actis. *De Petronilla.*

CENTULEN. *Romæ, sanctæ Petronillæ virginis, quæ beati Petri Apostoli filia fuisse traditur. Apud Aquileiam, sanctorum Cantii, Cantiani, & Cantianillæ fratrum, qui cum essent de genere Aniciorum, & nollent idola adorare, cum pedagogo suo pro Christo capite plexi sunt. Turribus Sardiniæ, sancti Crescentiani.* *Textus non purus.*

BRUXELLEN. *Romæ, sanctæ Petronillæ virginis, filiæ beati Petri Apostoli. Quæ post multa miracula sanitatum, cum eam Flaccus Comes suo vellet conjugio, quod ipsa sprevit, sociare, triduanæ deliberationis inducias petens & cum sancta virgine Felicula collactanea sua jejuniis vacans* [atque] *orationibus, tertia die, mox ut Christi Sacramentum accepit, reclinans se in lectulo emisit spiritum.* Hîc ferme totus Adonis textus est, ex ejus Martyrologio acceptus. Sequitur notissima additio: *Hujus Virginis sepulchrum Paulus Papa, ut corpus ejus transferret, aperiens, in sarcophago ejus marmoreo, manu beati Petri Apostoli sculptum invenit; Aureæ Petronillæ dulcissimæ filiæ, hoc Petrus pietatis obsequio.* Vide quid de hac inscriptione sentiat Henschenius, in commentario suo historico num. 4. Cetera codex purus est.

HAGENOYEN. Quæ de Petronilla habet, præter jam dicta, purius legentur in Actis. Addo tamen quæ sequuntur de Cantianis. *Apud Rudelfusè urbem Aquilegiam, natale sanctorum martyrum Cancii, Canciani, & Cantionillæ fratrum, qui de genere erant Aniciorum & Carini imperatoris, à pedagogo suo Protho fidem Christi edocti sunt. Persecutionem Diocletiani metuentes, hereditates suas Romæ vendunt & Aquilegiam pergunt, putantes se ibi Chrysogonum & Anastasiam in carcere invenire; sed per palmam martyrii subtracti erant. Accusati igitur sunt Augusto per Dladium* [Dulcidium] *& Syssinnium, quod Christiani essent* [&] *apud Aquas Gradatas,* *De Cantianis.*

datas, juxta fluvium Ysocium [Hysontionem] *decollantur, & à sancto Scelio* [Zoilo vel Zeno] *sepeliuntur.* Vide Acta ipsa ex quibus hæc accepta sunt. In Crescentiano, purus est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Petronillæ filiæ sancti Petri Apostoli. Cantii, Cantiani & Cantianillæ fratrum martyrum, cum pædagogo eorum Proto. Crescentiani martyris.*

VATICAN. num. 5949. Adjicit: *S. Primiani* *Primiani & Firmiani.* *& Firmiani.* Sed huc omnino non pertinent; nec satis perspicio quos velit indicare.

EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur: *Apud* *Translat. Machabæor.* *Coloniam Agrippinam, translatio sanctorum Machabæorum martyrum, quæ anno Incarnationis Domini millesimo centesimo sexagesimo quarto à Domino Reynoldo Colonienſium archiepiscopo facta est.* Coluntur 1 Augusti, quo die tota illa de sanctorum Machabæorum Coloniam translatione historia diligentissime illustrabitur. De Petronilla eadem habet, quæ ULTRAJECT. & alii codices supra citati. In reliquis pura.

GREVEN. *Civitate Gerunda, natalis sanctorum* *Germani & sociorum.* *Germani, Victuri & Silvani.* More suo facit hic scriptor, dum ex Hieronymianis apographis nomina aliqua delibat, in hoc hodie felix, quod tria signata recte efformaverit; sed nescio cur ceterorum antesignanum *Gaulienum* omiserit. Vide socios in Actis enumeratos. *Item Cri-* *Chrysogoni.* *sogoni.* Colitur XXIV Novembris. *Commemoratio* *Marcelli &c.* *sanctorum Marcelli & Exuperantii martyrum, qui infra III Kal. Januarii ponuntur,* & recte; cum *Sabino: Apud Coloniam Agrippinam, translatio* *Machabæor.* *sanctorum Machabæorum martyrum facta anno* &c.

MOLAN. Typis minutis: *Romæ, sancti Pa-* *Paschasii.* *schasii archidiaconi & confessoris, de quo Gregorius in Dialogis.* De eo Paschasio nihil apud antiquiores Martyrologos legitur, ut proinde censendum sit, ex hisce additionibus in Romanum modernum transiisse. Henschenius in commentario historico totam Paschasii, in Purgatorio existentis & tamen miraculis clari, historiam ex Gregorii dialogis adducit, similique exemplo confirmat. Hunc porro Paschasium Romanum diaconum recte, ni fallor, distinguit ab alio Paschasio diacono sancti Martini episcopi Dumiensis, cujus Acta illustrata sunt XX Martii. Sequitur: *Arvernis, sanctorum confessorum Alexandri & Gallæ, de quibus Gregorius Turonensis in libro de Confessoribus.* Et hi Sancti à MOLANO primum in sacris Tabulis consignati sunt, sed à Baronio prætermissi. Apud Turonensem cap. 36, de utriusque sepulcro & meritis agitur; qui vero ipsi aut cujates sint, hactenus repertum non est. Putat Henschenius diversam esse *Gallam*, de qua hîc loquimur, à *Galla sancti Eucherii uxore*, ut in Actis contra Baronium conatur evincere. Editiones alteræ hoc solum habent: *Die trigesima prima, sancti Apostoli Hermii & sacrosancti martyris Hermæi.* Atque idem ad verbum legit editio tertia anni MDLXXXIII, unde miror in Actis aliter referri. Interim tu vide illic, unus ne hic Hermias, vel Hermæus, an geminus dicendus sit. Putat Papebrochius, hujus diei martyrem *Hermiam* appellandum esse & *Comanis* sepultum: diversum vero ab *Hermia* esse *Hermæum* Sirmiensem; sed laborat, ut distingui ab hoc Hermæo credat S. Hermem Dalmatiæ Apostolum, qui in Actis refertur VIII Aprilis. Vide plura in laudati Papebrochii commentario.

Alexandri & Gallæ.

Hermii & Hermæi.

MENSIS

I. B. Iongelinx fecit

MENSIS JUNIUS

Habet Dies XXX.

Kalendis. *Die* I.

ROmæ, dedicatio ſancti Nicomedis presbiteri & martyris. Apud Cæſaream Paleſtinæ ſub perſecutione Maximini, beati Pamphili presbiteri & martyris, cujus vitam Euſebius Cæſarienſis epiſcopus tribus libris comprehendit. Sed & ſanctus Hieronymus ſcribit, quædam volumina manu ejus exarata ſe reperiſſe, quæ tanto, inquit, amplector & ſervo gaudio, ut Creſi opes habere me credam. Auguſtoduni, ſanctorum Reveriani epiſcopi & Pauli presbiteri, cum aliis decem, qui ſub Aureliano principe martyrio coronati ſunt. Ipſo die, ſancti Capraſii abbatis monaſterii Lirinenſis. *Nicomedis* *Pamphili.* *Reveriani & ſociorū.* *Capraſii.*

Ita codices *Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Qui ſoli puri ſunt.

VARIA LECTIO. In ipſo principio offendiculum eſt. Scribit Pratenſis, *Romæ dedicatio natalis ſancti Nicomedis.* Antverp-maj. & Tornac. *natale* vel *natalis S. Nicomedis*, Greven. & Molan., *dedicatio baſilicæ S. Nicomedis.* Alii, *dedicatio & natalis.* Nos credimus Uſuardum ſervaſſe lectionem Adonis, qualis eſt in Munerato, Herinienſi, aliiſque, ac proinde in textu noſtro. Et hoc Molanus agnoviſſe videtur, dum in poſterioribus ſuis editionibus *baſilicæ* ſcripſit curſivis ſive Italicis litteris, à textu diſtinctis. Sic etiam & recte *Maximini* legimus cum Praten. Antverp-maj. & Munerato, non *Maximiani*, ut Greven. & Molan. In codicibus eſt, & eſſe debet *Pamphili presbyteri.* Erravit Praten. ſcribendo *Epiſcopi.* Rurſus habent omnes *ſe reperiſſe*, vel ut Greven. *repperiſſe*, neſcio quid Munerat. ſolito tamen caſtigatior, velit per *recepiſſe.* Plura occurrunt ſcriptoria ſphalmata, ut *Niconedis*, *presbiteri*, *Paleſtinæ*, *Cæſarienſis*, *Jeronimus*, *Hieronimus*, *inquid*, *Creſi* & *Lirinenſis*; quorum ea ſervanda putavimus, in quibus præcipui codices & alii hodie conveniunt. Erravit denuo Pratenſis ſubtrahendo titulum *Epiſcopi* Reveriano, quem male ſupra Pamphilo tribuerat. Non minus turpiter labitur Antverp. major, qui pro *Reveriani epiſcopi.... cum aliis .... martyrio coronati*, poſuit *Severiani epiſcopi & confeſſoris.*

OBSERVATIO. Jam abunde notavimus ambiguum eſſe, quid de *Nicomede* presbytero & martyre, primigenia phraſi ſcripſerit hac die Uſuardus, cujus natalem ſeu certaminis diem, ipſe poſt alios, XVII Kal. Octobris ſeu XV Septembris innexuit. Agi de *Nicomedis.*

aliqua ecclesiæ, in Martyris honorem, dedicatione, manifestum est, idque primus significasse videtur auctor Romani parvi, his verbis: *Dedicatio S. Nicomedis martyris*; addidit Ado, *presbyteri apud urbem Romam*, simul indicans diem natalem qui supra. Beda, forte utroque antiquior, diserte posuit, *Natalis Nicomedis martyris*, & post eum subjunxit Rabanus, *ecclesiæ Dedicatio*. Utrum ex his, non satis claris expressionibus, obscuriorem aliam conflaverit Usuadus per, *dedicatio natalis*, harum rerum periti lectoris judicio relinquimus; maluimus nos Romani parvi & Adonis syntaxim, solitam Usuardi regulam præferre. Pluribus hîc non immoror, cum res tota operiosiori disquisitione opus habeat, danda in Actis die ipso Nicomedis natali (ut Martyrologia statuunt) XV Septembris. Celeberrimi martyris *Pamphili* agonem hac die perperam referri, & non magis recte binos *Pamphili.* socios *Valentem* & *Paulum* in hodierno Romano adjungi, bene in commentario suo censuit Papebrochius, utpote qui sociis omnibus ad XVI Februarii melius conjungeretur; atque ibidem satis feliciter conjectat, Martyrologum aliquem Adone & Usuardo antiquiorem, pro mero forte arbitrio, Pamphilum hac die consignasse. Sic omnino res habet; sed & Martyrologum illum non difficulter reperire potuit, nempe auctorem Romani parvi, ex solito suo duce Rufino ita hodie secundo loco legentem: *Et sancti Pamphili martyris*; nulla temporis aut loci adscripta characteristica. Non dubitavit Ado, quin de illustri illo, ab Eusebio celebrato, sermo esset, ipsique adeo ex hoc & Hieronymo de script. eccl. cap. 75 elogium concinnavit, cujus partem potissimam Noster ad verbum transtulit, Notkero omnia describente. Atque hanc solam credimus veram causam esse, cur *Pamphilus*, seorsim ab aliis, hoc die Martyrologiis nostris inscriptus sit. De sociis diximus in Observatione nostra § ultimo citata die XVI Februarii, ubi continuatam duodecim martyriorum seriem ex Eusebio aliisque, Gallicè expositam diximus à Tillemontio tomo 5 à pag. 418: quæ ferme eadem Græce & Latine hoc die in Actis nostris edita est à Papebrochio, duabus partibus ea complectentibus, quæ supersunt ex tribus libris de vita Pamphili ab Eusebio scriptis, quæque sub Metaphrastis nomine prius vulgata, auctoritatis aliquid amisisse videbatur. Wandelbertus Pamphilum & Nicomedem honorat.

Junii origo tuum sustollit ad astra nitorem
Pamphile, martyrio doctor venerande beato;
Martyris huncque diem festum Nicomedis adornat.

Reverianus Augustodunensis & *Paulus* cum sociis ab Usuardo in sacros Fastos relati primum sunt; à nullo antiquiore aut coævo memorati. Nec enim audiendus Petrus de *Reveriani & sociorum.* Natalibus, eum perperam Adoni adscribens, quem alii secuti sunt. Vide Henschenii commentarium & Acta à P. F. Chifletio communicata; quibus accedere potest notula Motherii, hoc die Martyrologio Gallico adjecta. Ast ex laudato Adone & ejusdemmet verbis plane acceptus est *Capraſius*. Cur præteritus sit *Claudius* Viennensis XI episcopus *Capraſii.* ibidem notatus, haud satis perspicio. Ceterum quæ dedimus, Usuardina esse minime dubitamus. Quæ de Capraſio supersunt, ab Henschenio collecta & recensita invenies.

AUCTARIA.

Dedicat. cryptarum. PRATEN. Imprimis multa hodie habet de *Dedicatione cryptarum* &c. in indice Prætermissorum integre recitata, ubi eam lector reperire poterit. Nobis fuit dubium, an longior ista oratio, ipsi Usuardo esset tribuenda; qua super re consultus Castellanus, respondit, in codice Pratensi, prima & eadem manu omnia esse scripta. An Usuardina? non existimo, in codicum aliorum ferme omnium apertissima repugnantia & quidem alterius Pratensis codicis B, in quo hæc erasa testatur, qui apographum nostrum cum prætenso autographo contulit celeberrimus Sirmondus.

HERINIEN. Toto textu omnium purissimus, *Simeonis.* in fine hæc sibi propria adjicit: *Treveris civitate, depositio beati Simeonis monachi. Qui profectus ex monasterio in monte Sinai constituto, rectoris sui obsecundans imperiis, inque memoratam metropolim deveniens, non paucis annis remotiorem vitam strenuè exercuit, ibidemque, vocante Domino, ad cælestia migravit, quo se feliciter vivere miraculorum creberrima testatur exhibitione.*

TORNACEN. Rescindit partem alteram elogii beati Pamphili, cetera purus est.

PULSANEN. *Romæ, dedicatio & natalis* &c. Sequitur: *In Campania, natalis sancti Herasmi episcopi & confessoris. Hic sub Diocletiano & Maximiano Augustis, diversis suppliciis cruciatus, tandem vocante eum Domino, sancto fine quievit.* *Erasmi.* Vide die tertia. Porro in codice truncatur totum elogium Pamphili. De ceteris nihil.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In textu satis puri, addunt in fine, alter *Juvencii*, altera *Vincencii*. Apud alios invenies *Viventii*, *Viriani* &c. Videantur Prætermissi & Acta pag. 43.

ROSWEYD. Et hic in textu satis purus est, sed in fine adjicit: *Item Faustini episcopi & martyris, & sociorum ejus.* *Faustini.* Est inter Perusinos martyres *Faustinus* aliquis, an hunc indicet, nescio.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & EDIT-ULTRAJ-BELG. Textum etiam referunt, sed addunt: *Romæ, sancti Vincentii.* *Vincentii.* De quo jam diximus. Tum: *Treveris civitate, beati Simeonis monachi.* *Simeonis.* Quæ eadem habet LOVANIEN, deficiens in altera parte elogii sancti Pamphili. ALBERG. autem & DANIC. primis similes, initio acephali sunt, carentes *dedicatione* &c.

CENTULEN. *Romæ, sancti Nichomedis martyris. Cæsareæ Cappadociæ* [Palæstinæ] *sancti Pan-* *Textus contractus.*

filii

fili presbyteri & martyris, à quo Eusebius Cæsariensis Pamfili cognomen accepit. Augustoduni, sanctorum Keveriani episcopi & Pauli presbyteri cum aliis decem, qui sub Aureliano passi sunt. In Caprasio purus est.

BRUXELLEN. In textu, solito purior, subdit: *Apud Viennam, sancti Elaudissimi* [voluit dicere *Claudii*] *episcopi. Et Treveris, depositio sancti Symeonis monachi & heremitæ. Qui Syracusis civitate Siciliæ oriundus, Treveris pro Christo in turri diu conclusus, migravit ad Christum.*

Claudii.

De Simeone Trevirens.

HAGENOYEN. In tribus primis annuntiationibus modice interpolatus, ante *Caprasii*, interserit: *Depositio sancti Simeonis monachi & confessoris. Qui natus erat de Sicilia à nobilissimis parentibus: qui & vitam heremiticam in monte Synai duxit. Sed Puppo Treverensis archiepiscopus transfretavit & Symeonem Treverim duxit, ipsumque supra nigram portam recludi fecit, & necessaria ei ministravit, & animam Deo dedit, ibique sepultus est & multis claret miraculis.* Sequitur, *Caprasii*; & in fine: *Romæ, sancti Vincentii.* De quo supra.

Vincentii.

AQUICINCT. Incipit: *Romæ, dedicatio & natalis* &c. In fine: *Item Jovini abbatis.* In Pictavensi Galliæ diœcesi, ut in Actis notatur.

Jovini.

VICTORIN. Pro *Augustoduni*, aliam positionem substituit: *In territorio Nivernensi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nicomedis martyris. Pamphili presbyteri & martyris. Reveriani martyris cum sociis.*

In VATICAN. num. 5949, deest *Nicomedis*, & *Reveriani* & *Caprasii*: adjicitur: *Thessalonicæ, sanctæ Luciæ virginis.* Vide indicem Sanctorum hujus diei & Acta, in quibus varios habet socios.

Luciæ.

UGHELLIAN. In fine: *Romæ, sancti Viventii.* Vide supra ANTVERP. & MAX-LUBEC.

Viventii.

ALTEMPS. *Pictavis, sancti Jovini abbatis.*

Jovini.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Vincentii. Apud Bononiam, passio sancti Proculi martyris & episcopi Interamnensis, in ducatu Spoletano; qui vita & miraculis multos convertit ad Dominum.* Vide Prætermissos & Acta. *Ipso die, sancti Viviani confessoris.* An non Viventius est, Virianus, Juventius vel Vincentius? *Item sancti Simeonis, qui dudum commoratus est in Bethleem in terra sancta, & postmodum venit Treverim & ibi vitam finivit, ubi ejus Basilica in grossissima structura cernitur usque hodie. Item sancti Viriani militis & Secundarii cum sociis suis, qui passi sunt pro Christo sub Decio imperatore.* An de Tifernatibus agitur? Videantur Acta nostra.

Vincentii. Proculi.

Viviani.

Symeonis.

Viriani & Secundarii.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Pamphilo, satis pure, & sic de Reveriano & Caprasio. Tum: *Romæ, sancti Viventii martyris. Treveris civitate, in porta, quæ vocatur Marcia seu Nigra, depositio beati Simeonis monachi & confessoris. Romæ, commemoratio beati Nicomedis presbyteri & martyris. Viennæ, sancti Claudissimi, episcopi & confessoris.* Legendum, ut dixi supra, *Claudii.*

Viventii.

Claudii. Claudii.

BELIN. De Nicomede ex Adone adjicit, *cujus martyrium celebratur* XVII *Kal. Octobris.* Pamphili elogium ex media parte decurtat. In *Reverentiani*, pro *Reveriani*, & *Caprasii*, purus est. In fine: *Item sancti Viriani martyris.* In altera editione suppletum Pamphili elogium. Et post *Viriani* adjectum: *Romæ, sancti Juventii martyris.* Vide supra nominum confusionem. *Pictavis, sancti Jovini abbatis.*

Viriani. Juventii. Jovini.

GREVEN. *Item, sanctorum Octavi, Zozimi, Luciæ, Casti, Pullii, Lupi, Crispi.* Elucidatio ex Actis petenda. *Justi & Viriani martyrum. Romæ, Viventii martyris.* De his vide dicta & Prætermissos. *Cunonis, qui & Conradus dicitur, Præpositi majoris ecclesiæ Agrippinæ Coloniæ & martyris. Qui anno Domini* MLXVI *ab impiis de altissimo monte, tertio præcipitatus, cum mansisset illæsus, gladiis eorum interfectus, miraculis claruit. Viennæ, sancti Claudii episcopi & confessoris. Treveris, in porta, quam Martiam seu Nigram vocant, depositio sancti Symeonis monachi & confessoris. Teclæ virginis & martyris:* Antiochenæ opinor, cum Zosimo, ut alibi abunde dictum est.

Octavi & sociorum. Justi &c. Viventii. Cunonis. Claudii. Symeonis. Teclæ.

MOLAN. De Nicomede, post *martyris*, cursivo inserit Adonis verba, *cujus martyrium celebratur* &c. In fine: *Item sancti Viriani martyris. Pictavis, sancti Lovini abbatis. Treveris civitate, in porta, quæ vocatur Martia seu Nigra, depositio beati Simeonis* &c. ferme, ut HERINIENSIS. *Ipso die, translatio corporis sancti patris nostri Gisleni & sancti Sulpitii episcopi & confessoris & beatæ Leochadiæ virginis.* Vide Prætermissos. Tum minoribus typis de Cunone seu Conrado, ex GREVENO. Sequitur: *Rothornaci, translatio corporis divi Cypriani.* Colitur XIV Septembris. Posteriores editiones cursivo etiam scribunt, *basilicæ:* In fine autem: *Pictavis, sancti Jovini abbatis. Treveris civitate* &c. plane ut ex HERINIENSI supra retulimus. *Ipso die, Filini & Gratiniani martyrum sub Decio cæsare.* Vide in Actis, *Felini* & *Gratiani. Arvernis, sancti Medulphi confessoris, magnæ sanctitatis viri. Viennæ, S. Claudii* XI *episcopi. Item sancti Viriani Martyris. Romæ, sancti Viventii martyris.* De his duobus plus satis dictum est. *Die prima, sancti martyris Justini Philosophi, & alterius Justini & sociorum.* Videantur Acta. De Gisleno &c., ut in prima editione. *Rothornaci, translatio reliquiarum divi Cypriani. Suessionis, elevatio sanctorum episcoporum Principii & Lupi confessorum, Gandini martyris & Agricolæ presbyteri confessoris. Monasterio Fontanella, translatio sanctorum Maximi & Venerandi martyrum, Ulfranni & Eremberti episcoporum & Condedi presbyteri & confessoris.* In Prætermissis ad proprios singuli dies remittuntur. *Item Doleæ, Cunonis sive Conradi Præpositi ecclesiæ Agrippinæ Coloniæ, qui anno* MLXVI, *ter de altissimo monte præcipitatus, mansit illæsus, ac paulo post gladiis interfectus, miraculis claruit.*

Claudii. Symeonis. Translat. Gisleni &c. Translat. Cypriani. Elevat. SS. Suess. Filini & Gratiani. Medulphi. Claudii. Justini &c. Translat. Cypriani. Cunonis.

IV *Non.* *Die* 2.

ROmæ, natalis beatorum martyrum Marcellini presbiteri & Petri exorcistæ, qui multos in carcere ad fidem erudientes, post dura vincula & plurima tormenta decollati sunt sub judice Sereno. Lugduni, sanctorum Fotini, ejusdem urbis episcopi, Zachariæ presbiteri, Sancti diaconi, Epagati, Maturi, Attali, Albinæ, Gratæ, cum aliis quadraginta. Hi omnes famuli Christi, sicut in historia Ecclé-

Marcellini & Petri.

Pothini & soc. Lugd.

cleſiaſtica ſcribitur, pariter coronati ſunt. Paſſa eſt quoque & ſancta Blandina ex eorum collegio, quæ primo, ſecundo & tertio die pulſata cruciatibus, cum non ſuperaretur, quarto verberibus acta, cratículis exuſta, & multa alia perpeſſa, ad ultimum gladio jugulatur.

Ita *Praten. Herinien. Antverp. Max-Lubec. Roſweyd. Munerat. Greven. Molan.* &, quod mirum, *Hagenoyen.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.* in quibus excedunt voculæ duæ mox notandæ.

VARIA LECTIO. Greven. Molan. & mediæ notæ codices pro *beatorum* martyrum, habent *ſanctorum.* Pro *Sereno*, male in Max-Lubec. *Semio.* Roſweyd. *Lugduno.* In Greveno, pro *ſanctorum Fotini*, eſt *ſancti* Fotini. Lego *Fotini* cum codicibus omnibus, Munerato ſolum & Molano exceptis, qui melius ſcribunt *Photini*, quamvis plurimi, poſt Hieronymum, malint ſcribere *Pothini*, potius ἀπὸ τῦ πόθυ, quam ἀπὸ τῦ φωτός, ut ſit potius *deſiderabilis*, quam *lucidus. Fontini* in Max-Lubec. ſphalma eſt, uti & *Matudi* pro *Maturi*: & in Molano *Pagati*, pro *Epagati*, quod in Herinienſi male dividitur *Et-pagati*. Antverp-max. Ultraject. Leyden. & Lovanien. poſt *hiſtoria Eccleſiaſtica*, ex Adone fortaſſe inſerunt, *libro quinto.* Codex Roſweydi omiſit *pariter.* Legendum *paſſa eſt quoque et.* In Roſweyd. deeſt *eſt*, in Greveno & Molano *et.* Antverp. & Max-Lubec. pro *ex* eorum collegio, poſuerunt *in.* Solus Pratenſis legit *jugulata eſt*; reliqui ut in textu.

Marcellin. & Petri. *OBSERVATIO.* Nimiam Adonis amplitudinem, proindeque contractioris Martyrologii, ad eccleſiaſticum uſum, neceſſitatem, vel ſolus hic dies abunde probat, ubi Legendario quam Martyrologo longe eſt ſimilior; *Marcellini & Petri*, atque iterum *Martyrum Lugdunenſium* hiſtoriam ex ipſorum Actis fuſe deſcribens. Ceterum de *Marcellino & Petro* agunt antiquiſſimi Martyrographi omnes, Hieronymus, Beda & Romanum parvum. Bedam deſcripſit Rabanus, & hunc vel illum ſecutus Notkerus, aliqua breviter ex Adone adjiciens. Noſter item ſua omnia ex Beda ad verbum transfert, prætermiſſa dumtaxat viſione angelica, eamque ſubſecuta converſione *Dorothei*, quem mirum eſt à Martyrologis aliis ita præteriri, ut cultus ejus ſacri nulla appareant veſtigia. Porro *Marcellini & Petri* ſocii, qui hîc deſiderantur, bene in Actis expreſſi ſunt. Certiſſima eſt & celebratiſſima horum noſtrorum Martyrum, etiam in Allatii & Frontonis Kalendariis, in Sacramentario Gregorii, in Miſſali Thomaſii aliiſque indubitatis monumentis conſecrata memoria. Utinam idem liceret aſſerere de Actis ipſis, quæ quidem *antiquitus ſcripta* recte cenſuit Baronius ad annum CCCII num. 106, Henſchenius tutari conatus eſt: aſt aliam planè cenſuram inurunt recentiores, & quidem Tillemontius digna non credidit, ex quibus vitam ſuam Gallicàm contexeret tomo 5 à pag. 199, in Notam rejiciens eorum examen pag. 663. Curioſa plurima de Marcellini & Petri cultu ac potiſſimum de reliquiis, in varias orbis Catholici partes tranſlatis, collegerunt Henſchenius & Papebrochius, quibus adde quæ recentius eruderavit Janningus in Supplemento Junii, ubi de eorum non una, ut putavit Tillemontius, ſed gemina Romæ eccleſia, longe operoſius, diligentius & accuratius poſt Laderchium diſputat.

Martyrum Lugdunenſium. *Lugdunenſium martyrum* non eadem quæ Romanorum eſt ratio. Illi in Hieronymianis modo confuſiore notati, in Beda dicuntur eſſe numero XLVII vel XLVIII (Rabanus male poſuit LXVIII) quorum ſola, ut anteſignana, nominatur illuſtris virgo *Blandina*, expreſſo præterea unico *Pontici* nomine. Apud Adonem fuſiſſima texitur perſecutionis Lugdunenſis & Viennenſis narratio, ex qua ſingulorum, ſi *Sanctum* diaconum excipias, nomina facile eruuntur, ut diſtincte fecit Henſchenius. Narrationis præfatæ magnam partem tranſumpſit Notkerus; aſt Uſuardus ſolitis limitibus coarctatus, ex Adone ſelegit nomina à ſe ordinata, ut in laterculo exprimuntur, ex Beda vero, phraſi contractiori, Blandinæ certamen panxit. Atque hiſce conſtat, quidquid hac die ab Uſuardo annuntiatur. Supereſt verbo indicare, quanto apud eruditos in pretio ſint incomparabilia horum Lugdunenſium vel Athenacenſium martyrum Acta, quibus forte nullum certius, nullum luculentius, nullum auguſtius primævi Chriſtiani roboris & Euangelici decoris monumentum ad poſteros integrum promanavit; imo tale, quod vel hypercritici ipſi ſumma cum veneratione recipiant & ſuſpiciant. Pretioſiſſimum theſaurum ad nos tranſmiſit Euſebius lib. 5 hiſtor. Eccl. ex epiſtola Lugdunenſium, veroſimiliter Irenæi manu, ad eccleſias Aſiæ & Phrygiæ ſcripta. Quæ in iis ex varia, ſeu verſione, ſeu lectione controverſa ſunt, explicat Henſchenius, ſingula Martyrum XLVIII nomina ſolerter exquirens, ut facit etiam Florentinius. Gallicè omnia deducta ſunt à Tillemontio tomo 3 à pag. 1. Vide etiam Ruinartii admonitionem, ejuſque in prædicta Acta notationes à pag. 45.

Non

Non erit injucundum lectori audire Josephi Scaligeri de ipsis illis Actis judicium, quod certe nemini suspectum esse poterit. Ad hæc Eusebiani Chronici verba, *Plurimi in Gallia glorioſe ob nomen* (Christi) *interfecti, quorum usque in præsentem diem condita libris certamina perseverant*; sic ille in animadversis pag. 202 num. 2183 religiose observat: *Ea & Polycarpi martyrium hodie exstant apud Eusebium in Historia Eccl. quæ sunt vetustissima Ecclesiæ martyria, quorum lectione piorum animus ita afficitur, ut numquam satur inde recedat: quod quidem ita esse unusquisque pro captu suo & conscientiæ modo sentire potest. Certe ego nihil umquam in Historia Ecclesiastica vidi, à cujus lectione commotior recedam, ut non amplius meus esse videar. Idem sentimus de Actis martyrum Lugdunensium & Viennensium, apud eundem Eusebium, quibus quid augustius, quid venerabilius in antiquitatis Christianæ monumentis legi potest?* Ita ille. Promptum cuique & integrum est eosdem animi motus experiri. Wandelbertus omnes textus nostri Martyres, non inconcinne versibus suis decoravit:

Marcelline sacer, Petre exorcista quaternis
Nonis communem dignamque litatis ad aram:
Lugdunique pio Blandina vocatur honore,
Quadragenâ quæ simul octavaque coruscum
Cum plebe nexit flammis undisque monile.

AUCTARIA.

TORNACEN. In mutilando textu nimis frequens, hîc Marcellini & Petri elogium resecat, de reliquo puritati Usuardinæ satis prope accedit.

PULSANEN. In 1 annuntiatione purus, in 2 contractior est, scribens: *Lugduni, sanctorum martyrum Zachariæ presbyteri & Donati cum aliis quadraginta sex. Hi omnes famuli Christi, sicut in historia* &c. Sed de Blandina nihil habet. *De Lugdun.*

ANTVERP-MAJ. In prima annuntiatione truncatus est, omissis nempe his verbis: *Qui multos in carcere ad fidem erudientes.*

ALBERG. & DANIC. Hodie secundo loco inserunt, quæ ad diem sequentem spectant, nempe: *In Campania, sancti Herasmi episcopi & martyris. Hic sub Diocletiano Augusto primum plumbatis, deinde fustibus graviter mactatus; post resina, sulphure, pice, plumbo, cera oleoque perfusus, illæsus apparuit. Deinde sub Maximiano diversis atque immanissimis suppliciis excruciatus, tandem, vocante Domino, sancto fine quievit.* Reliqua, quæ ad textum pertinent, pura sunt. *Erasmi.*

CENTULEN. *Romæ, passio beatorum martyrum Marcellini presbyteri & Petri exorcistæ, sub Sereno judice. Ipso die Lugduni, sanctæ Blandinæ martyris, cum aliis* XLVIII *martyribus, temporibus Marci Aurelii Veri & Antonini atque Lucii filiorum ejus. Eodem die, relatio Walerici abbatis, de Flandria ad proprium locum.* Vide Acta 1 Aprilis. pag. 23, ubi de hac relatione agitur. *Walerici.*

BRUXELLEN. De Marcellino & Petro in fine attexit: *Quorum in Canone Missæ memoramur.* In Lugdunensibus ferme purus est. Tum additur: *Et sancti Algisi confessoris.* Est Adalgisus presbyter in Theorascia Picardiæ regiuncula. *Algisi.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. Addunt in fine: *Ipso die Romæ, sanctorum Marcellini, Saturnini.* Acceptos opinor ex ingenti Romanorum martyrum agmine, in quo *Saturninæ sex, Saturnini duo, Marcellina una,* sed *Marcellinus* nullus, præter eum solum, qui supra in textu Usuardino positus est. *Marcell. & Saturnini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marcellini & Petri martyrum. Fotini episcopi & martyris cum sociis quadraginta de clero & populo, cum quibus passa est sancta Blandina.* *Textus contract.*

IN VATICAN. signato num. 5949. Deest; tota annuntiatio de martyribus Lugdunensibus.

FLORENTIN. *Romæ, depositio seu transitus Eugenii PP. sancti Eugenii Papæ & confessoris....*

EDITIO LUBECO-COL. De Marcellino & Petro post *tormenta*, adjicit, *ducti in Silvam nigram & ibi pariter decollati sunt, sub Diocletiano Imperatore, judice Sereno.* Item de Lugdunensibus inseritur; *sicut in Ecclesiasticæ historiæ libro quinto scribitur, pariter tempore Marci Aurelii Veri & Antonini atque Lucii filiorum ejus coronati sunt. Passa est quoque S. Blandina* &c. Sequitur: *Item sancti Dorothei, qui vidit animas sanctorum Marcellini & Petri splendide ornatas ab angelis ferri ad cælos, postquam eos decollaverat, unde pœnitentiam agens, sub Julio Papa baptizatus, quievit in pace.* Vide quæ superius diximus in Observationibus nostris. *De Marcellino & Petro.* *De Lugdun.* *Dorothei.*

BELIN. De Lugdunensibus, sic habet: *Eodem die Lugduni sanctæ Blandinæ cum* XLVII *martyribus, temporibus Marci Aurelii & Antonini Veri atque Lucii filiorum ejus.* In prima annuntianione purus est. Sequitur: *In Campania, natale sancti Erasmi* &c. ut supra in ALBERG. & DANIC. Nos cum Usuardo & aliis Martyrologis de eo agemus die sequenti. *Erasmi.*

GREVEN. *Nomina Sanctorum qui cum supra memoratis apud Lugdunum passi leguntur, hæc sunt. Macharius, Alcibiades, Silvius, Primus, Ulpius, Vitalis, Cominus, Octuber, Filominus, Geminus, Julia, Rogata, Emilia, Potamia, Pompeia, Rodona, Biblis, Quartia, Materna, Helpes quæ & Amnes, Alexander, Ponticus. Hi omnes in carcere quieverunt. Aristeus, Cornelius, Zozimus, Titus, Julius, Toticus, Appollonius, Geminianus, Julia, Ausonia, Emilia, Jamnica, Pompeia, Domna, Justa, Trosima, Antonia. Algisi confessoris. Dorothei confessoris, qui cum beatos martyres Marcellinum & Petrum decollasset, videns animas eorum splendide ornatas ad cælum ferri, pœnitentiam egit, baptisma suscepit & in pace quievit. Archemii* [Arthemii] *cum suis.* Vide VI Junii. *Zachariæ monachi, discipuli abbatis Silvani, qui ut Heraclides refert, arctissimam in eremo duxit vitam, palliumque suum pedibus conculcans dicebat, neminem posse fieri monachum, nisi qui sic animo omnia conculcasset.* Vide quæ de hoc Zacharia dicuntur inter Prætermissos. *Nomina MM. Lugd.* *Algisi. Dorothei.* *Arthemii cum suis.* *Zachariæ monachi.*

MOLAN. In prima & puriori editione habet augmentum de Erasmo, ut supra; & typis minoribus:

Martyrii. noribus: *Martyrii monachi, de quo in Dialog. B. Gregorius.* Notus mihi non est. Editiones aliæ post *jugulatur*, in textu litteris Italicis immiscent verba Bedæ & ex eo Rabani: *Tunc & Ponticus puer annorum* XV *per omnia tormentorum genera cum ipsa circumactus & materna ejus cohortatione roboratus, ante illam martyrium consummavit.* Accedit deinde tamquam textûs pars:
Erasmi. *In campania, natalis sancti Erasmi* &c. In fine:
Nicephori. *Die secunda, sancti patris Nicephori Patriarchæ Constantinopolis confessoris.* Vide XIII Martii.
Tum typis minoribus: *In territorio Lugdunensi, depositio beati Algisi presbyteri & confessoris. Sendomiriæ, anniversaria celebritas stragis martyrum Christi per excursionem Tartarorum, quæ magno populi concursu recolitur, multum Alexandri* IV *Pontificis indulgentia cumulata & dedicata. Monasterio Latiniaco, translatio sanctorum Deodati episcopi, Maldegarii, Fulberti Amsilionis, Lamberti ac unius Innocentium.* Vide de singulis, in Prætermissis. *Algisi. De martyr. Sendomir. Transl. Deodati &c.*

III *Non.* *Die* 3.

Erasmi. IN Campania, natalis sancti Herasmi episcopi & martyris, hic sub Diocletiano Augusto, primò plumbatis, deinde fustibus graviter maceratus, post resina, sulphure, plumbo, pice, cera, oleoque perfusus, illæsus apparuit. Deinde sub Maximiano, diversis atque immanissimis suppliciis cruciatus, tandem, vocante Domino, sancto fine quievit. Apud Aretium civitatem Tusciæ, sanctorum martyrum Pergentini & Laurentini fratrum, qui persecutione *Pergentini & Laurentini.* Decii cum essent pueri, post dura supplicia tolerata & magna miracula ostensa gladio cæsi sunt. Civitate Corduba, beati Isaac mona-*Isaac.* chi, qui cum esset annorum viginti & septem pro fide Christi gladio *Lifardi.* necatus est. In territorio Aurelianensium, sancti Lifardi presbiteri.

Puri sunt *Praten. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Erasmi* recte scribunt Pratens. & Molan. Max-Lubec. *Erasmi.* Ceteri cum Herinien. Tornacen. Rosweyd. & aliis passim *Herasmi;* quod in textu servavimus. Pro *primo plumbatis* &c. Max-Lubec. & Munerat. ponunt *primum.* Sic Antverp. & Molan. pro *cruciatus*, habent *excruciatus.* Greven. quod in prima editione recte scripserat *Aretium*, male in ea quam sequimur mutavit in *Aretum.* Antverp. & Max-Lubec. legunt *Arecium*; & *Valentini* pro *Laurentini. Ysaac* commune plurimorum vitium est. Ultimum nomen varie exprimitur: Munerat. Greven. & Molan. putarunt se bene correxisse *Liphardi*, ubi in antiquioribus *Lifardi* legerant, qui multorum solet esse pruritus. Ego *Lifardi* præferendum censeo, utpote, inquit ante me Henschenius, *aptius ad proprietatem Francici nominis ex Teutonica lingua accepti, atque* amabili indole *præditum significantis.* Quidni & eadem ratio valeat pro Italicis, Hispanicis, Anglicis & id genus aliis nulla Græcis affinitate conjunctis, ut alibi ostendimus. *Episcopi* titulus perperam à Max-Lubec. Lifardo tribuitur.

Erasmi. OBSERVATIO. Illustre in paucis Erasmi certamen in hodierno Romano & Actis, die præcedenti referri notissimum est, nec minus certum in Hieronymianis & Rabano ea ipsa die celebrari, & ab hoc quidem cum elogio. At enim hac die memoratur à Romano parvo, Adone, Usuardo & Notkero. Uter dies præhabendus sit, non disputo. Adonis elogium ferme transumpsit Notkerus, addito *martyri* titulo, non solum *episcopi* sed determinate *Antiocheni*; non nullisque, nisi vehementer fallor, ex Rabani encomio admixtis. Noster, more solito, ex Adonianis floscults corollam suam eleganter contexuit. Rabano & Adoni præluxerunt haud dubie Acta illa, quæ vulgo in Legendis circumferri solent, non sine *justa suspicione gratuitæ fictionis*, inquit Henschenius in comment. prævio pag. 211, quod in appendice Actis subjuncta, paulo clarius explicat Papebrochius. Alii rotundius, ut plane supposita rejiciunt, imo Tillemontius tomo 5 pag. 636 phrasi sua Gallica, *excellenter mala* pronuntiat. Sed quisquis ea finxerit, cultui Erasmi antiquissimo, tot monumentis, quæ ab Henschenio memorantur, firmato, nihil detrimenti afferre potest, sive unus tantum *Erasmus Formiensis*, sive & *Martyrum Aretinor.* alter, & forte plures synonymi admittantur. *Martyres Aretini* subobscure in Hieronymianis notati sunt, indicato nomine *Laurentii* pro *Laurentini*, adjectis sociis quadringentis anonymis. Clarius germanos pugiles distinxit Romanum parvum, *apud Aretium* &c. quem secutus Ado, maluit *Aretiam* scribere, brevi concinnato elogio, à Nostro contracto,

tracto, Notkero paulo liberalius hauriente. Omnia desumpta sunt ex vetustis Actis, qualia edidit Henschenius, iis ut minimum nævis respersa, quæ originalia non esse facile ostendant. Prodigia nimis frequentia, suspecta habet Tillemontius tomo 3 pag. 332. *Isaacus monachus*, Cordubensis martyr, à sancto Eulogio celebratus, ex eorum cen- *Isaac.*
sendus est numero, quos ex Hispania attulit Usuardus, qui primus Martyrologio eum inseruit, ceteris omnibus antiquis ignotum. *Isaaci* hujus martyrium ex Eulogio in Actis nostris illustratum est. *Lifardi, Liefardi, Leifardi* vel *Liphardi* memoriam inter Hieronymiana (in quorum uno perperam *episcopus* dicitur) augmenta rejecit Florentinius, eâ causâ, quam alibi attigimus. Beda, Romanum parvum & Ado de eo plane silent. *Leofardum* appellat Rabanus, Notkerus *Liefardum*, non *Lucfardum*. Quid præferendum sit, satis diximus. Puto, primam ejus in Fastis sacris memoriam, à Rabano & Usuardo ex Hieronymianis acceptam. Flori particulare elogium habes in Beda genuino & Actis: particulam dabunt Auctaria. Nos quæ Usuardi sunt recitavimus. Vide quæ de hoc Sancto ex variis scriptoribus diligenter collegit Henschenius. Wandelberti metricum elogium de solis Aretinis & Lifardo meminit his tribus versiculis: *Lifardi.*

Pergentinus item, Laurentinusque cruoris,
Et generis ternas gemino fulgore venustant:
Aureliana suum plebes recolitque Liphardum.

AUCTARIA.

Translat. Sindulfi.

HERINIEN. Iterum purissimus, proprium in fine adjicit: *Eodem die, translatio beati Sindulfi confessoris.* Is est qui in agro Remensi colitur XX Octobris, & in Prætermissis male notatur *episcopus.*

TORNACEN. Deficit in elogio martyrum Aretinorum; cetera plane purus.

PULSAN. De Erasmo egit prima hujus, ut ibi notavimus. In Aretinis & Isaaco satis purus est, sed Lifardum prætermittit.

ROSWEYD. Subdit in fine: *Romæ Marcelli martyris cum aliis* CCCC. Multi ex eo sociorum numero in Actis enumerantur. *Marcelli & soc. 400.*

ANTVERP. MAJ. Sensus confundit, omisso alterius fine & alterius initio, hoc modo Aretina & Cordubensia connectens; *& magna miracula ostensa: qui cum essent viginti & septem* &c.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ET EDIT. ULTRAJ-BELG. Toto textu puri, sic in fine memorant: *In territorio Aurelianensium, depositio sancti Lifardi presbyteri & confessoris. Qui multis virtutibus clarus, monastico habitu venerandus, sancto fine quievit.* *De Lifardo.*

ALBERG. & DANIC. Idem habent augmentum, seu elogium de sancto Lifardo, sed carent hîc prima annuntiatione, pridie relata.

CENTULEN. *Apud Auretium civitatem, sanctorum Pergentini & Laurentini fratrum. In Campania, beati Heraſmi episcopi & martyris. Cordubæ, beati Isaac monachi & martyris. Aurelianis, vico Maiduno, sancti Lifardi abbatis, qui fuit frater beati Leonardi confessoris. Cœnobio Centula, gloriosa relatio sancti patris nostri Richarii, sacerdotis egregii atque pretiosi confessoris.* Alibi recurrit *translatio*; vide omnia die quo colitur, XXVI Apr. *Eraſmi. De Lifardo. Relat. Richarii.*

BRUXELLEN. In textu satis purus, de Lifardo sic habet: *Aurelianis, depositio sancti Lifardi presbyteri & confessoris, qui multis virtutibus clarus sancto fine quievit. Item sanctæ Osichæ virginis.* Est *Ositha*, quæ colitur VII Octobris. *Ositha.*

HAGENOYEN. In Erasmo non nihil interpolatus, omittit Aretinos. In Isaaco ferme purus est. Tum de Lifardo: *In territorio Aurelianensi, depositio sancti Lifardi presbyteri & confessoris, qui multis clarus virtutibus, & monastico habitu erat venerandus; sancto fine quievit in pace. Hic à quibusdam dicitur de regibus Franciæ & Flandrensibus multa prophetasse. In territorio Basileensi, sancti Morandi, viri religiosi & multis miraculis venerandi.* *De Lifardo.* *Morandi.*

DAVERONEN. *In territorio Aurelianensi, sancti Liphardi presbyteri & confessoris.*

AMBIANEN. *In territorio Aurelianensi, vico Waiduno, depositio sancti Liphardi presbyteri & confessoris, qui multis virtutibus clarus, monastico habitu & religione venerandus, sancto fine quievit.* *De Lifardo.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pergentini & Laurentini fratrum martyrum puerorum. Heraſmi episcopi & martyris. Isaac monachi & martyris. Lifardi presbyteri & confessoris.* *Textus contractus.*

In VATICAN. signato num. 5949. Deest *Eraſmi, Isaac, Lisardi.* Adjicitur autem: *In Africa, sancti Quirini.* Vide in Actis ejus socios, nisi is sit, de quo Usuardus die sequenti. *Quirini.*

ALTEMPS. *Eodem die, sanctæ Esithæ virginis.* Eadem est, opinor, quæ *Ositha* superius. *Item ordinatio sancti Thomæ martyris & archipres...* an non *archiepiscopi*? Si intelligatur Cantuariensis, colitur is XXIX Decembris. *Esithæ.* *Thomæ.*

EDITIO LUBECO-COL. In Erasmo satis pura, in Aretinis modice interpolata est. De Isaaco pure. De Lifardo ut ANTVERP-MAX. &c. Tum in fine: *Eodem die, sanctorum Servilii & Eraſmi martyrum.* Ad quam classem hi duo hîc reducendi sint, fateor me ignorare. *Servilii & Eraſmi.*

BELIN. Die præcedenti Erasmum signavit. In reliquo textu non omnino purus, sic in fine enuntiat: *In territorio Aurelianensi, sancti Liufardi episcopi & confessoris.*

GREVEN. *Eodem die, sancti Silvani cum aliis* LXXXII. *Abdiani, Neporii. Item quadringentorum martyrum.* Vide Acta. *Ipso die, sanctorum Servilii & Eraſmi. Morandi confessoris. In Hibernia, Kelvini abbatis.* Vide Prætermissos. *Coemgini confessoris. Julianæ virginis*, illius, ni fallor, quæ inter Africanos martyres numeratur. *Silvani & aliorum. Servilii &c. Morandi. Kelvini. Coemgeni. Julianæ.*

MOLAN. *Treberis, depositio sancti Numeriani archiepiscopi.* Colitur V Julii. Sequitur minori charactere: *Eodem die, sanctæ Crotildis reginæ. Quæ apud urbem Turonicam migravit ad Dominum, plena dierum, sepulta Parisiis in sacrario basilicæ sancti Petri, ad latus Clodovei regis, viri sui* *Numerian. Crotildis.*

Dedicat. celebris Hasnonii.

sui. Postea vero Sanctarum asscripta numero, propter varia quæ illic edebat miracula, proxime capsam sanctæ Genovefæ, pretioso in feretro condita elevata est. Meminit ejus honorifice Greg. Turonicus libro 2, 3, & 4 historiæ Francorum. Eodem die, anno MLXX *Hasnonii in Ostravandia, veteris templi, quod Balduinus Comes convertit in Benedictinum monasterium, dedicatio, ab episcopis Lietberto Cameracensi, Ratbodone Noviomensi, Raynerio Aurelianensi. Qua in dedicatione interfuisse reperio corpora sanctorum Marcelli, Piatonis, Salvii, Amati, Donatiani, Vedasti, Amandi, Audomari, Gisleni, Vincentii, Bertini, Vuinnoci, Vuandregisili, Bavonis, Everardi, Euberti, Landelini, Hugonis, Aicadri, Eusebiæ, Rictrudis, Aldegundis, Ragenfredis, Reginæ & Waldetrudis.* Hæc ad Acta nihil; & ab ipso MOLANO in posterioribus editionibus prætermissa sunt, ubi solum legitur: *Ipso die, sancti Morandi confessoris, discipuli beati Hugonis. Et sanctæ Crotildis reginæ. Die tertia, sancti martyris Lucilliani.* Vide pueros socios quatuor, & virginem *Paulam* seu *Paulinam* pag. 274 in Actis, ibique Janningi commentarium prævium cum encomio Græco-Latino. Vide etiam quæ de Morando habentur in Supplemento Junii.

Morandi. *Crotildis.* *Lucilliani.*

Pridie Non. *Die 4.*

Quirini. APud Illiricum civitate Siscia, natalis beati Quirini episcopi, qui pro fide Christi (ut Prudentius scribit) ligato ad manum molari saxo, in flumen præcipitatus, & cum circumstantibus diu collocutus, ne ejus terrerentur exemplo, vix precibus ut mergeretur obtinuit.

Sumitur textus ex *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Illyricum* bene legit Molanus; sed nos cum reliquis codicibus omnibus, ut in textu *Illiricum*. *Siscia* omnino legendum est, cum Herinien. Molano, Pratensi &c. non *Sitia*, ut Tornacen; *Sisia*, ut Pulsanen; *Stiscia*, ut Muneratus; vel *Sicia*, ut Greven. Titulus *martyris*, à Munerato appositus, in nullis codicibus Usuardinis, nec in ipso Adone legitur. *Fluvium* pro *flumen* habet solus Pulsanensis. *Optinuit* in Herinensi & Tornacensi ætatem suam redolet.

Quirini. OBSERVATIO. *In Sabaria* (Epternacense corruptè *Saba*) *civitate*, *Quirini* memorant apographa Hieronymiana, ad quæ videri merentur Florentinii Notationes, ex quibus, sed maxime ex Actis, intelligetur quo pacto ad Sabariam & ad alias civitates *Quirinus* idem pertineat. Romanum parvum ita loquitur: *Apud Illyricum civitate Siscia, sancti Quirini episcopi & martyris.* Rectius scripsisset, *in Pannonia* vel *apud Pannoniam.* Adoniana sunt quæ in textu adjiciuntur, accepta primitus ex Hieronymiano Eusebii Chronico ad annum cccx. Noster, inquam, ex Adone sua omnia sumpsit, præterito solum tyranni, sub quo Quirinus passus est, nomine, & reliquiarum ad Catacumbas translatione. Sed hæc Notkerus cum reliquis transcripsit, male pro *Siscia* legens *Fiscia*. Qui hîc citatur Prudentii hymnus, in Actis exstat, ubi notabis in commentario prævio, Usuardo tamquam fonti tribui, quæ ipse ex Adone planissime hausit, ut conferenti perspicuum est. Itaque & *molare saxum ad manum ligatum*, primum ab ipso Adone ex citato Chronico, vel ex Actis male acceptum est. Ibi habetur, *manuali mola ad collum ligata*; in hisce clare ponitur, *molam ad collum ligatam.* Porro Acta illa & vetustissima & omnibus probatissima sunt, etiam à Ruinartio recensita à pag. 551, atque Gallice redita à Tillemontio tomo 5 à pag. 428; à quibus & à Papebrochio in Actis nostris, nondum circa corporis aut ejus partium translationes explanantur. Sic à Wandelberto metrice laudatus est:

Martyr & antistes Pridie sacra vota Quirinus
Accumulans, proprio Christum de sanguine placat.

Usuardinum hactenus laterculum esse, omnino constat. Codex Pratensis augmentum affert hujusmodi: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Eutici.* Repugnant codices reliqui, si pauculos excipias, exerranti Pratensi alibi non semel conformes, nempe Rosweyd. Antverp-maj. & Aquicinct. ut in Auctariis clarius patebit. Ex Hieronymianis apohraphis selecti & à sociis avulsi sunt martyres illi *Nivedunenses*, non *Ninivetani*, ut codex aliquis posuit, quemque Rabanus præ ceteris imitatus est. Cujus regionis sint præfati martyres, vel potius cui regioni adscribendum sit *Nivedunum*, Galliæ an Pannoniæ, erudite examinat Henschenius & post eum Janningus in Supplemento Junii pag. 17. Ceterum nihil dubitare videtur Henschenius, quin Sancti ipsi Usuardo sint adscribendi. Nos id jam quærimus, an vere eos Usuardus in Fastis consignaverit. Consultus itaque-

de Martyr. Nivedun.

itaque Castellanus, utrum ea annuntiatio textui Pratensis codicis inserta, an ad marginem esset posita; inspecto diligenter codice, fassus est laterculi partem facere, utpote priori immediate adjunctam, at quantum conjiceret, recentiori adjectam manu, ac proinde judicio suo minime esse Usuardinam. Utut est, prædictum codicem Pratensem prætense autographum, ex purorum numero hodie excludimus, resecto eo articulo, quem codices reliqui, saltem puriores omnes, ad Usuardum nihil spectare manifeste demonstrant.

AUCTARIA.

Zotici & sociorum. PRATEN. Addit: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Eutici.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In fine: *Item Romæ, Arecii & Daciani.* Præfige *Picti*, ut est in Actis.

Arecii & Daciani.

ROSWEYD. Incipit: *In Aquileia, Cyrini episcopi & martyris & aliorum cc martyrum.* Nescitur unde martyres illos eruerit: vide quæ dicuntur in Prætermissis. Sequitur textus, ubi pro *Siscia* est *Scythia.* In fine adjicit cum Pratensi: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Euticii.* Vide Observationem.

Cyrini.

Zotici &c.

ANTVERP. MAJ. Etiam habet: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Eutici.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Textui puro subdunt: *Hujus reliquiæ translatæ sunt Romam in Catacumbas. Eodem die, sanctorum Arecii & Damiani.* Ita scribunt plerique; at ALBERG. & DANIC. melius *Daciani.*

Arecii &c.

CENTULEN. *Apud Illiricum civitate Scissia, sancti Quirini episcopi & martyris, qui sub Maximiano passus, translatus est Romam & juxta Catacumbas sepultus.*

De Quirino.

BRUXELLEN. Etiam habet: *Hujus reliquiæ Romam* &c. Tum: *Eodem die Romæ, sanctorum Arecii & Daciani. Civitate Numedia* [Niveduno] *sanctorum Zotici, Attali & Euthici. Item translatio sancti Poctoci confessoris.* Forte *Petroci*, abbatis in Cornubia, de quo in Actis hac die.

Arecii &c. Zotici &c. Poctoci.

HAGENOYEN. De Quirino addit: *Hujus reliquiæ* &c. ut supra. Sequitur de martyribus Aretinis Pergentino & Laurentino, quos prædie omiserat. Demum: *Ipso die Romæ, sanctorum Arecii & Daciani martyrum.*

Arecii &c.

AQUICINCT. *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Eutici.*

Zotici &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Quirini episcopi & martyris apud Illyricum, de quo scribit Pradentius, quod ligato ad manum saxo submersus sit.*

CAMBERIEN. sanctæ Mariæ. *Romæ, sanctorum Picti, Aretii & Daciani.*

Picti & sociorum.

VATICAN. signatus num. 5949. *Romæ, sanctorum Picti, Aregii & Daciani.*

FLORENTIN. *Romæ, sanctorum martyrum Aretii & Datiani. Item sancti Udalrici episcopi & confessoris.* Est is celeberrimus episcopus Augustanus, qui colitur IV Julii.

Aretii &c. Udalrici.

LUXOVIEN. *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Eutici.* De quibus jam toties.

Zotici &c.

EDITIO LUBECO-COL. *Memoria quinque vulnerum Domini nostri Jesu Christi.* Hæc est prima annuntiatio, quam & habet GREVENUS, sed de ea nihil alibi. Sequitur de Quirino, cum augmento de translatione reliquiarum ex Adone, ut supra. In fine: *Romæ, sanctorum Arecii & Deciani martyrum. In Sicilia, sanctorum Expergenti, Philippi, Euticii, Saturinæ, & Juliæ martyrum. In civitate Sabaria, beati Rufuli* [Rutili vel Rustuli] *martyris, cum multis aliis. Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Euticii.* Hi martyres omnes & eorum socii in Actis distinctius enumerantur.

De Vulneribus D. N. J. C.

Arecii &c. Expergenti & sociorum. Rufuli. Zotici &c.

BELIN. Post textum: *Item Romæ, Aretii & Datiani. Item sancti Udalrici episcopi & confessoris.* Vide supra in FLORENTINIS. Notabis hîc à nonnullis *Udalricum* perperam geminari, eo quod Mediolani colatur. Sed viri eruditi non alium ibi Udalricum agnoscunt, præter Augustanum.

Aretii &c. Udalrici.

GREVEN. *Quinque Vulnerum Christi solemnitas.* Opinor ex devotione Colonienssium. *In Cilicia* [Sicilia,] *sanctorum Expergenti, Philippi, Eustici, Juliæ, & Saturnini. Sabaria civitate, sancti Rustuli, cum aliis duobus. Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Euticii. Item Camasii, Italii, Cirinæ.* Vide nomina in Actis melius expressa & ad propriam classem reducta. *Romæ, Arecii & Daciani. Olderici* [Udalrici] *episcopi & confessoris. Petrocii abbatis & confessoris. Heleni monachi & confessoris. Triphoniæ & Antoniæ virginum & martyrum.* De his tribus vide Prætermissos. *Ausamiæ, Esmiliæ, Jumnicæ, Rusinæ.* Corrupta puto pleraque hæc nomina. *Ositheæ virginis & martyris, filiæ regis Orientalium Saxonum.* De hac etiam alibi egimus, diximusque, in Prætermissis remitti ad VII Octobris, quamvis & aliis diebus notetur.

Vuln. Xri. Expergenti & sociorum. Rustuli Zotici &c. Camasii &c. Arecii &c. Udalrici. Petrocii. Heleni. Triphon. &c Ausomiæ &c Ositheæ.

MOLAN. *Item Romæ, Aretii & Daciani. Item sancti Udalrici episcopi & confessoris, apud provinciam Rhetiæ civitate Augustana. Saburia civitate, sancti Rutili cum aliis duobus.* In editionibus aliis de Aretio & Daciano, ut superius. Tum: *Die quarta, sancti patris Metrophanis Patriarchæ Constantinopolis.* Vide de hoc eruditum Janningi commentarium, quo quæ ad ipsum & decessores, siquos habuit, atque ad successorem Alexandrum spectant, diligentissime excutiuntur. Nec minus elaborata sunt, quæ de eodem argumento chronologice ordinata & stabilita invenies in Supplemento Junii.

Aretii &c. Udalrici. Rutili. Metrophan.

Nonis. *Die 5.*

APud Ægyptum, natalis sanctorum martyrum Marciani, Nicandri & Apollonii, quorum gesta habentur. Eodem die, passio sancti Bonifacii martyris, sub Diocletiano & Maximiano apud Tarsum civitatem passi, sed Romæ in via, quæ Latina nun-

Marciani & socior. Bonifacii Tarsensis.

cupatur, sepulti. Hic cum diu in stupro miscereturꝰ, tandem divino nutu compunctus, non solum, cui subjacebat, vitium deseruit, verum quoque per diversa tormenta ad palmam martyrii ardenter cucurrit.

Bonifacii ep. & mart. Item sancti Bonifacii episcopi, qui de Britanniis veniens, & fidem Christi gentibus evangelizans, cum maximam multitudinem in Frisia Christianæ religioni subjugasset, novissimè gladio peremptus, martyrium consummavit cum Eobano episcopo & aliis servis Dei.

Ita *Herinien. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In Munerato est *Maciani* & *Appolloni*; in Molano *Martiani*; sequimur ortographiam reliquorum: in *Ægypto* autem modum superius cœptum. Sic varii scribunt *Bonefacii*, plures cum textu *Bonifacii*. De *Tarso* dixi etiam alibi. *Sub Diocletiano* (Herinien. *Dioclitiano*) *& Maximiano* scribunt omnes; Muneratus posteriorem omittit, uti etiam *civitatem*. Ejusdem Munerati vitium est *Frixia*, pro *Frisia*. Constat Adonem legere *Eoban*, quod servat Grevenus & Antverp-major. Unde Pratensis, Rosweyd. & Molanus rectissime formant *Eobano*, cum pluribus aliis, quo modo & Usuardum ipsum posuisse existimo; non *Eubanco*, ut Herinien. & Tornacen. nec *Eubaneo*, ut Munerat. nec *Eobanco*, ut Antverp. multo minus *Eobantho*, ut Max-Lubec. In duobus codicibus proxime citatis deest, *episcopo*. Sed an non legendum *coëpiscopo* cum Adone? Variant codices. Secutus sum Praten. Herinien. Tornacen. & Munerat. Si aliud magis placet, per me licet præferatur.

Marciani & sociorum. OBSERVATIO. Non leviter controverti posset, sintne tres martyres Ægyptii hac die notati plane, iidem cum tribus ferme synonymis *Martiana, Nicanore & Apollonio*, quos v Aprilis retulimus, ibi in Observationibus indicantes, eos in Actis eo die prætermemorari, quantumvis in Hieronymianis, Adone, Usuardo & Notkero expressissime distinguantur & sexu & nominibus, excepto *Apollonio*, quem hîc *Apollinem* vel *Apollinium* vocari, facile patitur Florentinius, qui diversos putare utrobique tergeminos, tametsi populares, non censet incongruum; alius ex mente Martyrologorum, crederet esse necessarium. Certe necdum plene persuasit Henschenius, tres suos hodiernos, septem sociis comitatos, cum tribus illis aliis Nonarum Aprilium eosdem esse. Quid quod dubium quoque possit, an terni illi hoc die ab Hieronymianis aliisque Martyrologis tam expresse sine ullis sociis signati, vere cum Henschenianis confundendi sint. Si id miraris, adverte quot Synonymi in iis codicibus celebrentur. Crescit difficultas ex *Nicandro* & *Marciano*, qui in Rom. moderno *Venafri* recoluntur XVII Junii, quo die scimus martyrium subiisse, ex authenticis Actis à Mabilione primum, deinde à Ruinartio inter selecta vulgatis à pag. 617, *Nicandrum* & *Marcianum milites*, verosimiliter in partibus Mœsiæ, sub eodem judice *Maximo*, sub quo *Julius*, & ipse miles, agonem complevit XXVII Maii. De his agit Tillemontius tomo 5 à pagina 14, & accurate Acta expendit in notatione à pag. 590. Sed hæc longioris discussionis sunt, quam ut propriam relinquimus Janningo in supplemento Junii ad citatum diem XVII Junii ex integro retexendam. Ad textum quod attinet, nobis certius & evidentius est, Usuardum more sibi receptissimo, Adonem ductorem secutum, cujus verba ad apicem transcripsit. Idque clarissime conficitur ex consensu codicum omnium, exceptis denuo Pratensi, Antverpiensi majore & Rosweydino, qui plerumque, ut nuper notavimus, in aberrationibus vestigia premunt consimilia. Castellanus in citata sæpe epistola monuit, hujus diei laterculum forte aliàs avulsum, secundis scriptum curis (Gallice *redécrit*) codicique adjunctum vel assutum (*ajouté*;) suspicor ab aliquo sciolo, qui adverterit eosdem vel similes Nonis Aprilis consignatos. Certe tam manifesta à reliquis deviatio, codicem illum, hac die æque ac præcedenti, purum non esse, satis evincit.

Bonif. M. De *Bonifacio Tarsensi martyre* sic legit Romanum parvum: *Bonifacii martyris apud Tharsum* XIV *die mensis Maii passi, Romæ Nonis Junii sepulti.* Quod recte notatum indicat Ado, & ex eo Notkerus, ejus longiorem narrationem describens, quam brevius contraxit Noster solitâ elegantiâ. Ab aliis & hodierno Romano colitur ipso passionis die, XIV Maii, quo Acta ejus ab Henschenio post alios edita & illustrata sunt; si non primigenia, talia saltem, ut severiores etiam censores, ea omnino repudiare non audeant.

Bonifacii Germ. Ap. Inter rigidiores est Tillemontius tomo 5 pag. 650 & 651. *Bonifacius Moguntinus* in aliquibus

quibus Hieronymianis apographis, quasi in *Austria* (intellige, veteri *Austrasia*) pallus adjicitur. Quid de Bedæ Martyrologio censendum, & hîc in Actis & ante 11 tomum Martii, explicat Henschenius. Hoc certissimum est; elogium in nostro laterculo positum plane ex Adone acceptum esse, quod fecit etiam Notkerus, sociorum Bonifacii nomina ex Rabano adjiciens. Hæc Usuardini textus sinceram germanitatem abunde demonstrant. In exornando Germaniæ Apostolo, nihil ab Henschenio & Papebrochio prætermissum est. Huc spectat elegans Wandelberti metrica laudatio:

Nonis antistes fulget Bonifacius, Anglis
Editus, ad Christum Oceani qui traxit alumnos;
Fresonum puro submittens colla lavacro.

AUCTARIA.

PRATEN. Jam dixi, omissam ab eo annuntiationem primam. Secundam sic incipit: *Natalis beati Bonifacii* &c.

TORNACEN. De Bonifacio Tarsensi hæc solum habet: *Eodem die, sancti Bonifacii martyris.* Cetera purissimus est.

PULSAN. De Bonifacio Tarsensi egit supra. In reliquo textu satis purus est.

ANTVERP-MAJ. In defectu convenit cum Pratensi. In reliquis satis purus est.

ROSWEYD. Convenit item in præfato defectu, sed textum hac ratione disponit: *Trajecti, B. Bonifacii archiepiscopi & martyris, qui de Britaniis veniens Trajectum tempore sancti Willebrordi archiepiscopi, primi Trajectensium Doctoris, cum eo moratus est. Post transitum vero sanctissimi Præsulis Willebrordi, jam dictus Bonifacius Dei gratia ejusdem archiepiscopatus honore sublimatus est. Qui cum fidem Christi constanter in Fresia euangelizaret & maximam multitudinem Christianæ religioni subjugasset, novissime à Fresis gladio peremptus martyrium consummavit, cum cooperatoribus Eobano & Adalario presbyteris & aliis quinquaginta tribus.* Hæc Ultrajectensis codex ex suorum sensu, de quibus vide Acta. Tum: *Item in Tharso, B. Bonifacii martyris* &c. satis pure.

De Bonifacio ep. & mart.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. Proxime ad puritatem accedunt, in eo diversi, quod primo loco memorent: *Natale sancti Bonifacii Maguntinensis episcopi* &c. Sequuntur Ægyptii. Tunc de Bonifacio Tarsensi pure, ut jam diximus.

LOVANIEN. Prioribus similis, resecat in fine elogium Bonifacii Tarsensis, post *Latina sepulti.* ALBERG. autem & DANIC ceteris etiam conformes, hîc Bonifacium Tarsensem omittunt, quem XIV Maii supra posuere.

CENTULEN. *Apud Egyptum, sanctorum martyrum Marciani, Nichandri & Apollonii, quorum gesta habentur. Romæ, festivitas beati Bonifacii martyris, qui apud Tarsum passus, sed Romæ fuit hac die sepultus. Folda monasterio, natale sancti Bonifacii, qui Romæ ordinatus episcopus à Pontifice Zacharia & ad prædicandum in Fresiam missus, gentes multas ad fidem convertit & à reliquis gentilium cum Eobano episcopo & aliis servis Dei gladio peremptus est.*

Textus mutatus.

BRUXELLEN. Sic incipit: *Commemoratio beatæ Mariæ semper Virginis, instituta ob gloriosam victoriam, quam hac die apud Woerung habuit Joannes, hujus nominis primus, Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ Dux.* Hæc nihil ad Acta nostra. Sequitur: *Apud Fuldis, sancti Bonifacii archiepiscopi & martyris. Quem ab Anglia venientem Gregorius Papa archiepiscopum Maguntinum consecrans, ut verbum Dei prædicaret in Germaniam direxit. Qui cœnobium Fuldense in pago Maguntinensi fundavit, & postea cum sociis ad prædicandum in Fresiam veniens, cum maximam multitudinem ibi Christianæ religioni subjugasset, ambustis mulierum furcis quassatus, gladio perimitur. Cum eo Eubanus coëpiscopus & alii servi Dei occubuerunt, & ipse Bonifacius ad Fuldam relatus tumulatur.*

Comm. B. V. ob victor. Woring.

De Bonifacio ep. & mart.

In Bonifacio Tarsensi & Ægyptiis satis purus est. In fine addit: *Et sanctæ Aglaæ gloriosæ feminæ, multisque virtutibus claræ.* Vide XIV Maii, ubi de Bonifacio. *Aglaës.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione ultimis verbis mutilatus, de Bonifacio Tarsensi plurima commiscet purius in Actis legenda. *In Frisia, depositio sancti Bonifacii Maguntinensis episcopi & martyris, qui de Britania veniens & fidem Christi gentibus euangelizans. Hic Bonifacius tunc temporis erat legatus Gregorii Papæ, & propter eum spoliavit Wormatiensem ecclesiam usu pallii & tradidit ecclesiæ Maguntinæ, nam antea Maguntia erat sub Wormatia. Et cum maximam multitudinem populi in Frisia, fidei subjugasset, novissime gladio peremptus est ipse cum Coliano coëpiscopo & Adalario suo archidiacono, & aliis* LII *servis Dei. Corpus Bonifacii Fuldæ translatum est, sed alii omnes sepulti sunt in Trajecto, in ecclesia Salvatoris.*

De Bonifatio

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. *Eodem die, sanctæ Severæ cum germanis Kalendino & Marco.* Vide XXIX Januarii. *Severæ &c.*

AMBIANEN. *Corbeiæ monasterio, exceptio corporis sancti Præcordii confessoris.* Vide in Actis I Februarii, quo die Præcordius colitur.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Bonifacii episcopi & sociorum ejus martyrum.* In margine: *Unde multas habemus reliquias, à collegio sancti Salvatoris Trajectensis nobis donatas, ubi plures eorum requiescunt.*

VATICAN. num. 5949. Incipit: *Natalis sancti Eleutherii episcopi & sanctæ Anthiæ matris Eleutherii ejus, in S. Sophia.* Nihil de iis hac die; vide XVIII Aprilis. Desunt martyres Ægyptii & tota annuntiatio Bonifacii Tarsensis. *Eleutherii & Anthiæ.*

ALTEMPS. *Pictavis; S. Jovini abbatis. In pago Bononiensi; sancti Proculi martyris.* De utroque agitur I Junii. Vide Auctaria & Acta. *Jovini. Proculi.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Cebliensem* vel *Celliensem, in loco qui dicitur Pigrus; passio sanctorum martyrum Severæ cum fratribus suis Kalendino & Marco & matre eorum, quæ fuit uxor sancti Maximi martyris* [quæ] *cum orasset, emisit spiritum. Passi sunt tempore Claudii imperatoris.* Dixi supra videnda Acta XXIX Januarii, ubi mille circiter milites socii adjunguntur. *Severæ &c.*

EDITIO

EDITIO LUBECO-COL. In Bonifacio Moguntino interpolata, secundo loco habet martyres Ægyptios. Tum: *Eadem die, canonizatio sancti Nicolai de Tollentino presbyteri & confessoris, Ordinis Eremitarum. Item sanctæ Aglaæ gloriosissimæ, multis virtutibus claræ. Romæ, sepultura sancti Bonifacii martyris.*

Canonizat. Nic. Tolent.

Aglaës

BELIN. In I annuntiatione purus, omittit Bonifacium, de quo egit XIV Maii, cetera purus. In editione altera additur: *Eodem die, beati Claudii episcopi & confessoris.* Remittitur ad diem sequentem.

Claudii.

GREVEN. *Adelarii episcopi Erffordensis & aliorum* LIII *martyrum, de societate sancti Bonifacii. Item sanctorum Marciani, Felicitatis, Gregorii. Ficulæ.* Vide Romanos martyres in Actis. *In Africa, Evasi & Probati.* Lege *Privati. Pergentinæ, sororis sanctorum Laurentini & Pergentini.* Vide Prætermissos. *Canonizatio beati Nicolai de Tollentino presbyteri & confessoris, Ordinis eremitarum sancti Augustini.* Colitur x Septembris. *Aglaes sanctæ matronæ Romanæ, de qua supra pridie Idus Maii.*

Adelarii. Marcian. &c

Evasi &c.

Pergentinæ.

MOLAN. Solum addit typis minoribus: *Bruxellæ, commemoratio beatæ Mariæ semper virginis instituta ob* &c. ut ex ipsomet fonte BRUXELLEN. supra diximus. In editionibus aliis: *Die quinta, sancti hieromartyris Dorothei episcopi Tyri.* Tum commemoratio quæ supra. Vide de Dorotheo Henschenii commentarium historicum.

Dorothei.

Die 6.

VIII *Idus.*

Philippi. NAtalis beati Philippi, qui fuit unus è septem Diaconibus. Hic signis & prodigiis inclitus, apud Cæsaream requievit, juxta quem tres Virgines filiæ ipsius prophetissæ tumulatæ jacent. Apud Tarsum Ciliciæ, Martyrum viginti, temporibus Diocletiani & Maximiani, qui per diversa supplicia glorificaverunt Dominum in corporibus suis. Romæ, sanctorum Artemii cum uxore sua Candida & filia Paulina. Qui Artemius gladio percussus; uxor vero ejus & filia lapidibus sunt obrutæ. Civitate Nivedumo, sanctorum Amantii & Alexandri.

Martt. 20 Tarsensiũ.

Arthemii & socior.

Amant. & Alexandri

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Unus fuit* pro, *fuit unus* in Antverp-majore nihil offendit. *Inclitus* habent vetustiores codices, Greven. & Molan. *inclytus.* De *Tarso* diximus non semel, variare non lubet. *Glorificaverunt Dominum*, legunt Pratensis & Herinienses, ut habet Ado, & sic puto scripsisse Usuardum, quidquid Notkerus legat *Deum*, ut faciunt etiam codices Antverp-major, Greven. & Molan. *Arthemii* posuit Pratensis primo loco, *Artemius*, altero. *Arthemii* habet etiam Antverp-maj. Melius ex Usuardi mente *Artemii* cum ceteris, ut in textu. Solus Pratensis legit *Amanti*, reliqui *Amantii.*

Artemii

Philippi. OBSERVATIO. Textus hodierni fontem, quatenus ea spectat quæ plana sunt, non aliunde quam ex Romano parvo quærere oportet, ubi iidem omnes Sancti, diversa licet serie nominantur, qui & hîc nominatim expressi sunt; præter solos Nivedunenses, de quibus infra erit dicendum. Ex ea scaturigine hausit Martyrologus Viennensis, ex hoc Usuardus & Notkerus, uterque pro more, ille contractius, iste fusius. *Philippi diaconi* & filiarum prophetissarum elogium ex festivitatibus Apostolorum repetitum, Noster compendio delibavit, ad eum plane modum, quo in laterculo exhibitum est. Sæpe miratus sum & hîc miror, codices mediæ notæ in Auctariis citandos, ea plerumque rescindere ex Usuardino textu, quæ in ipso Adonis Martyrologio non reperiuntur. Suspicor id factum scioli cujusdam vitio, qui priorem illam Adoniani Martyrologii partem ignoraverit, unde tamen Usuardus elogia plura mutuatus est. Idem hoc die factum patet, cum ex mente Adonis tres dumtaxat filias cum patre sepultas memoret; nempe quod ille, ex aliquorum traditione, quatuor filiarum unam, spiritu sancto plenam, Ephesi tumulatam existimaverit. De Philippi rebus gestis, eunucho per eum baptizato, de episcopatu & cultu, commentarium historicum texuit Papebrochius; cui jungenda quæ habet Tillemontius tomo 2 à pag. 65 & in notis à pag. 490. Videat lector Actus Apostolorum magna parte capitis 8, & cap. 21 V. 9.

In *martyribus Tarsensibus* verba Adonis omnia transumpta sunt, excepto solum *Simplicii judicis* nomine. Addidit Notkerus & recte, de iis martyribus dictum esse *in passione sancti Bonifacii*; quæ brevius hac die, quantum ad hos martyres attinet, in Actis nostris repræsentantur. De *Arthemio*, uxore & filia pluribus agit Ado 11 Junii, ubi de *Marcellino* & *Petro*. Hîc ea repetit, quæ ad laudem horum trium seorsim faciunt, quæque Noster ad solitos suos numeros nitide revocavit. Hactenus ex prædicto fonte, Hieronymianis

Philippi.

Martyrum Tarsensiũ.

Arthemii & socior.

nymianis & Beda nihil ſubminiſtrantibus. Superſunt *martyres Nivedunenſes* vel *Nividunenſes*, de quibus multa ſuggerit Florentinius, multa examinat Henſchenius, tum ut germana nomina, tum ut ſociorum numerus, tum ut agonis palæſtra diſcerni poſſint, vetuſtis Martyrologiis mirè hîc variantibus. Telas retexere noſtrum non eſt, citatos Scriptores conſulat, cui ſingula expendere otium fuerit; ſed præ ceteris videat nuperam Janningi diſſertationem in Supplemento Junii pag. 17. Nobis veroſimile eſt Uſuardum, ut ſæpe alias uſuvenit, ex Hieronym. binos hoſce decerpſiſſe, quos in Adone non repererat: Utrum felicius quam Rabanus & Notkerus, in medio relinquimus. Codicum noſtrorum unanimis conſenſus ſufficit ad ſtabiliendam propoſiti textus illibatam Uſuardinam integritatem, cui inveſtigandæ potiſſimum incumbimus. *Amantii & Alexandri*

AUCTARIA.

TORNACEN. Exceſſu rariſſime, ſæpius defectu laborare diximus, quaſi textum cancellis, non cancellos textui aptaverit. Sic denuo hodie Tarſenſium martyrum elogium decurtat: cetera puriſſimus.

PULSAN. Non ſolum elogium, ſed martyres ipſos Tarſenſes omittit: reſcindit præterea elogium Philippi; de reliquo ſatis purus eſt.

ROSWEYD. Penultimo loco ante martyres Nivedunenſes interſerit: *In Blandinio, Guthwali epiſcopi & confeſſoris.* *Gudwali.*

MUNERAT. Adjicit in fine: *Ipſo die, Claudii confeſſoris archiepiſcopi Biſuntinenſis.* *Claudii.*

ANTVERP. MAX-LUBEC-ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Hi nempe, quos dixi mediæ notæ codices, plerique Belgici, carent elogio ſancti Philippi.

CENTULEN. *Natale ſancti Philippi, qui fuit de ſeptem dyaconibus primis. Tharſo Ciliciæ, martyrum viginti. Romæ, ſanctorum Arthemii, cum uxore ſua Candida & filia Paulina, ſub judice Sereno paſſorum. Antiochiæ, ſancti Aſclepiadis epiſcopi, qui unus fuit ex præclaro confeſſorum numero.* Remittitur ad XVIII Octobris. *Civitate Nivedunono, ſanctorum Amantii & Alexandri. Cœnobio Blandunio, ſancti Guthuuali epiſcopi, virtutibus & miraculis adornati.* *Aſclepiadis.* *Gudwali.*

BRUXELLEN. Incipit ab Arthemio. Tum de Philippo & Tarſenſibus ſatis pure. Sequitur: *Et Benigni martyris*; veroſimiliter ſocii ſancti Vincentii epiſcopi, Mevaniæ in Umbria. *Item Meloni epiſcopi.* Opinor, *Mellonis Rothomagenſis*, cujus natalis eſt XXII Octobris. *In Blandinio monaſterio, depoſitio ſancti Gudunali* [Gudwali] *epiſcopi & confeſſoris. Cujus ſcrinium, cum poſt proceſſionem in Gandavum referretur, ymago crucis inclinato vultu eum venerata, immobilis mancſit, neque ſe reflexit. Et Claudii confeſſoris.* Patet omiſſos eſſe martyres Nivedunenſes. *Benigni.* *Meloni.* *DeGudwalo* *Claudii.*

HAGENOYEN. A puritate parum recedens, ſolo ferme principio differt, ubi ſic ſcribit: *Apud Cæſaream, natale beati Philippi; qui fuit unus de ſeptem diaconibus primis, cum ſancto Stephano electi. Hic ſignis* &c. omnia bene.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus num. 130. In fine ſubdunt: *Eodem die, ſancti Boniti epiſcopi & confeſſoris. Et ſancti Gratiani epiſcopi & martyris.* Vide quæ de utroque dicuntur in indice Prætermiſſorum. *Boniti.* *Gratiani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Philippi diaconi, qui fuit unus de primis. Apud Tarſum, viginti martyrum. Gunduali epiſcopi & confeſſoris.* *Gudwali.*

VATICAN. ſignatus num. 5949. Omiſit *Amantii & Alexandri.* Addidit: *Apud Tuſciam, ſanctorum martyrum Vincentii epiſcopi & Benigni diaconi.* Locus exprimitur ſupra ad BRUXELLEN. *Vincentii & Benigni.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Feſulanam, natale ſancti Alexandri epiſcopi & martyris ejuſdem civitatis. Apud Mantuam civitatem, inventio ſancti Cæleſtini martyris.* De hoc in Prætermiſſis. *Alexandri.* *CæleſtiniM.*

CODEX JURENSIS S. Ragnoberti. Pro *Nivedano*, ſcribit: *Lugduno, Amanti, Luci.* Vide quæ ſupra diximus in Obſervatione.

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *Civitate Niveduno, paſſio ſanctorum Amantii & Alexandri.* In præcedenti ſubſtituitur *Lucius.*

EDITIO LUBECO-COL. Toto textu modice interpolata eſt, notanter in Arthemio, de quo poſt *Candida*, ſic pergit; *& filia parvula Virgine, re & nomine Paulina, martyrum: quos ſanctus Petrus Exorciſta, cum apud eos ſervaretur in carcere, convertit ad Dominum. Qui Arthemius* &c. In fine additur: *Bituricas, ſanctæ Scariolæ virginis. In Polonia, natale beati Vincentii epiſcopi & martyris.* Hic eſt *Levita Aginnenſis*; illa *Studiola* ſeu *Euſtadiola* vidua, ſanctimonialis. De hac VIII Junii agitur, de illo IX. *De Artemio &c.* *Scariolæ.* *Vincentii.*

BELIN In prima editione pro *Niveduno* legit, *Lugduno*, quod in Pariſienſi corrigitur. In utraque addit: *Apud Mantuam, inventio beati Cæleſtini martyris.* De quo jam dictum eſt. *Invent. Cæleſt. M.*

GREVEN. *Item Lucii, Andreæ, Donati & Peregrini. Itali, Claudii.* Vide in Actis de Nivedunenſibus. *In Polonia, natalis beati Vincentii epiſcopi & martyris, fratriſque ejus Benigni diaconi. Quorum prior cum equuleum & flammarum aduſtionem beſtiaſque ſuperaſſet, coram plebe Miſſam celebrans ſpiritum tradidit: ſequens vero cum aliis multis gladio occiſus eſt.* Quo hæc ſpectent, non video, fallor niſi Vincentii & Benigni confundantur. *Gudunali archiepiſcopi Blandunenſis & confeſſoris.* Neque hoc magis clarum eſt. *Claudii epiſcopi Biſuntini confeſſoris. Kiliani confeſſoris.* Vide Prætermiſſos. *Commemoratio Norberti ſanctæ memoriæ archiepiſcopi Magdeburgenſis & confeſſoris, fundatoris Ordinis Præmonſtratenſis. Bituricas, Scariolæ virginis.* Vide ſupra. *Lucii & ſociorum Vincent. &c.* *Gudwali.* *Claudii.* *Kiliani.* *Norberti.* *Scariolæ.*

MOLAN. De Gudwalo, Cæleſtino & Claudio ut ſupra. Tum: *Paſſio ſancti Cerati epiſcopi ſub Gratiano principe. Treveris, ſancti Auſpicii epiſcopi.* Remittitur ad VIII Julii. *Præmonſtrati, commemoratio Norberti, ſanctæ memoriæ* &c. charactere minori. In editionibus aliis, de tribus primis, ut editio prima. Tum: *Die ſexta, ſancti patris Beſſarionis, miraculis clari. Malbodii, oſtenſio corporis beatæ Aldegundis virginis.* Vide XXX Januarii. Sequuntur verſus ex Wandelberto: *Octavas Idus Ceratus epiſcopus ornat; Urbem qui fulſit Gratiano à principe dictam.* De Norberto repetit, quæ ex GREVENO dedimus. Vide de Cerato vel Ceratio Henſchenii commentarium hiſtoricum pag. 708. Idem ipſe *Ceratus* Hieronymianis inſertus videtur ad VII Junii. *Cerati.* *Auſpicii.* *Norberti.* *Beſſarionis.*

Die 7.

VII *Idus.*

Pauli. CONstantinopoli, natalis beati Pauli ejusdem civitatis episcopi, qui à Constantio imperatore apud civitatulam quamdam Cappadociæ, Cucusam nomine, ob Catholicam fidem pulsus exilio, Arrianorum insidiis crudeliter strangulatus, ad cælestia regna migravit. Item Corduba, sanctorum Petri presbiteri, Auentii, Hieremiæ & aliorum trium.

Petri & soc. Cordub.

Conveniunt codices multi; *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubeo. Rosweyd. Antverp-maj. Munerat. Belini prima editio, Munerat. Greven.* & *Molan.* Quibus accedit codex *Albergen.*

VARIA LECTIO. Constantinopolim scribunt Pulsanen. Max-Lubec. Rosweyd. Antverp-major & Belin. Præstat nostra ex aliis lectio. *Paulini*, pro *Pauli*, in Rosweydo error est. *Constantini* ponunt Antverp-major, Belin. & Molan. Infra probatur legendum *Constantii*. Ridiculum in Munerato est, *à Constantinopoli imperatore*. Bene in textu *Capadociæ*, non, *in Capadocia*, ut Antverp. Max-Lubec. & Belinus. Omnes *Cucusam* habent pro *Cucusum*, exceptis Herinien. & Molano, qui *Cucussam*, & Greveno, qui pejus posuit *Concussam*. Errat denuo Muneratus in *civitaculam*, turpius Belinus in *civitatiunculam*. *Expulsus* legitur in Pulsanensi pro *pulsus*, in Belino, *compulsus*. In *Arrianorum* omnes passim conveniunt. *Exilio*, loco *insidiis*, scriptorium sphalma est in Antverpiensi. *Corduba* legunt optimi codices. Max-Lubec. *Cordubam*, Munerat. Greven. & Molan. *Cordubæ*. In Belino *Everici*, error est, uti *Evencii* in Max-Lubec. & *Eventii* in Antverp. & alio Antverp-majore. Scribimus cum ceteris *Aventii*, quod correctius diceretur *Habentii*. De *Jeremiæ* vel *Jheremie* & id genus inflexionibus supra dictum est.

Pauli. *OBSERVATIO.* De illustri Ariani furoris victima Martyrologorum primus loquitur auctor Romani parvi, hisce verbis: *Apud Constantinopolim, Pauli episcopi.* Hunc secutus Ado, breve confecit elogium, quale totum etiam in Notkero legere est: Noster nonnihil contractum exhibet servata auctoris phrasi. Ambo autem ab ductore in eo recesserunt, quod maluerint *Constantio* scribere, quam *Constantino*; merito utique & ex rei veritate; nam licet idem Paulus ab ipso Constantino, ut diserte testatur Athanasius, primum in Pontum exulare jussus sit, id ante episcopatum accidisse necesse est, ex Chronologia à Baertio nostro verosimillime ordinata, circa annum CCCXXXVI, unde postliminio revocatus, non ante annum CCCXL episcopus ordinatus sit, ut pluribus ostendit Janningi ea de re dissertatio in Supplemento Junii hoc die. Ex quo tempore plura eum exilia pertulisse, ex Baertii commentario cap. 2 abunde constat. Cum igitur hîc ultimum designari & determinari videatur, certum est non ad Constantinum, sed ad Constantium referri oportere, utpote quod ad annum circiter CCCL spectet, integris XIII post Constantini ex hac vita decessum. Quod facilius intelliges, si VI Novembris, diem martyrii, hunc translationis memineris, celebriorem subinde redditum, ut de Chrysostomo aliisque factum, suis locis diximus. Hæc cursim pro instituto attingimus, à Baertio & Janningo operosius discussa. Vitam Pauli Gallice adornavit Tillemontius tomo 7 à pag. 251, nonnulla ad eam spectantia in notis à pag. 697 examinans, ubi ipsum in pluribus à collegis nostris dissentire curiosus lector perspicere &, si vacat, utriusque partis momenta expendere poterit. Videatur etiam brevis notula Motherii. Sic solum Paulum hac die celebrat Wandelbertus:

Paulus septenas Præsul tuus alta Bizanti.

De Lucian. Rom. parvi Auctor idem Romani parvi hac die commemorat: *In Cappadocia Luciani martyris.* Addit Viennensis distinctiorem loci notitiam, nempe in *Cæsarea*, uti Rabanus & Notkerus. De eo nihil in codicibus nostris probatioribus. Adscriptus est Antverp-maximo aliisque inter Auctaria recitandis; idque, ni fallor, ex Adone, ut sæpe alibi factum, non semel observavimus. Porro qui *Luciani* locum in Usuardo occupant, *martyres* sunt *Cordubenses*, ex Hispania cum pluribus aliis accersiti, sed à sociis Usuardino more avulsi; quorum nomina in Actis expressa invenies, & quæ ad eorum certamina spectant, ex S. Eulogii Memoriali libro 2 cap. 4 à Papebrochio diligenter collecta. Laterculi nostri simplicitas in tam unanimi codicum consensu apertissima est.

Martyrum Cordubens.

AUCTA-

AUCTARIA.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Textui puro, ex Adone ut diximus, subjiciunt: *In Cæsarea Cappadociæ, natale sancti Luciani martyris.* *Luciani.*

CENTULEN. *Constantinopoli, beati Pauli episcopi ejusdem civitatis, qui persequentibus Arrianis ad [ob] catholicam fidem exilio pulsus, deinde crudeliter strangulatus, ad cælestia regna migravit. Cordubæ, sanctorum martyrum Petri presbyteri, Aventii, Jeremiæ & aliorum trium, quorum gesta habentur. In pago Pontivo, sancti Vulfagii presbyteri & confessoris.* Non uno modo nomen hoc scribitur: Vide quo modo efferatur in Actis. *Ulfagii.*

BRUXELLEN. In Paulo fere purus, subdit: *In Cæsarea Capadociæ, natale sancti Juliani* [pro *Luciani*] *martyris. In Corduba* &c. pure. *Nividuno, sanctorum Amantii & Alexandri*; ex die præcedenti. *Ipso die, translatio sancti Servatii episcopi & confessoris.* Repetenda est ex ipso Sancti die natali, ad XIII Maii. *Juliani, pro Lucian. Translat. Servatii.*

HAGENOYEN. In Paulo perturbatior sensus est. In fine adjecit: *In Cæsarea Capadociæ, sancti Luciani martyris*, ut alii supra citati. *Luciani.*

CODEX Principis Ursini à Rosemberg. *In civitate Mantua, inventio corporis sancti Cælestini Papæ & confessoris.* Adscribitur *Duplex majus.* Acta data sunt VI Aprilis. *Invent. Cælestini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Maximini episcopi & confessoris ecclesiæ Aquensis, qui fuit Doctor Mariæ Magdalenæ.* Differtur in diem sequentem. *Pauli episcopi Constantinopolitani & martyris. Petri, Aventi, Jeremiæ & aliorum trium.* *Maximini.*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B, qui fuit P P. Augustinianorum. *In Cæsarea Cappadociæ, natalis sancti Juliani martyris.* Vide supra. *Juliani.*

In VATICAN. signato num. 5949. Deest Petri & sociorum. Adjicitur: *In Cæsarea Cappadociæ* &c. ut proxime & jam sæpius.

ALTEMPS. *Translatio sancti Vulstani Wigorn. episcopi.* De ea actum in Vita data XIX Januarii. *Item sancti Venantii episcopi & confessoris.* Vide in catalogo Prætermissorum. *Translat. Wulstani. Venantii.*

FLORENTIN. *Romæ, passio sanctæ Feliculæ, sociæ sanctæ Petronillæ, & sancti Nicomedis martyris, ut legitur in historia Petronillæ.* Felicula seorsim colitur XIII Junii. *Feliculæ.*

EDITIO-LUBECO-COL. Textui puro subjicit: *Apud Cæsaream Capadociæ, beati Juliani martyris. Trajecto superiori, translatio beati Servatii episcopi & confessoris.* Vide supra. *Juliani. Translat. Servat.*

BELINI 2 editio. *Eodem die, sancti Godoaldi episcopi & confessoris.* Est in Actis. *Godoaldi.*

GREVEN. *Translatio secunda sanctæ Barbaræ virginis & martyris: scilicet à Nicomedia Romam.* De ea agetur IV Decembris. *In Cæsarea Capadociæ, sancti Luciani martyris. Item sanctorum Fortunati, Masi, Macharii, Magri, Primosi, Victoris, Luniciæ, Privatæ. Prisci martyris.* Unde hæc Africanorum martyrum nomina formaverit, nescio: Vide propria in Actis. *In Hibernia, Colmanni episcopi & confessoris.* Acta illustrata sunt XVIII Februarii. *Dietgri abbatis.* De eo nihil juventum hactenus. *Godoaldi confessoris. Trajecto superiori, translatio sancti Servacii episcopi & confessoris.* *Translat. 2ª Barbaræ. Luciani. Fortunati & sociorum. Prisci. Colmanni. Dietgri. Godoaldi. Translat. Servatii.*

MOLAN. Post, *aliorum trium*, immediate subdit: *Quorum gesta habentur. Eodem die, sancti Godoaldi episcopi & confessoris. Item in Trajecto, translatio sancti Servatii.* Sequitur minoribus typis: *In Hibernia, Colmanni episcopi & confessoris, de quo Beda in historia gentis suæ.* In editionibus aliis, hoc modo: *Eodem die, sancti Godoaldi episcopi & confessoris. Arvernis, sancti Illidii ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* Dantur Acta V Junii. *Die septima, sancti hieromartyris Theodosii episcopi Ancyræ.* *Theodorus* vocatur in Prætermissis, alibi *Theodotus*, ubique idem, de quo egimus XVIII Maii. *Item in Trajecto, translatio sancti Servatii. Monasterio Sithiu, translatio beati Folquini Morinorum episcopi.* Dies ejus natalis in Prætermissis signatur XIV Decembris. Demum charactere minori: *Item depositio Roberti abbatis, Ordinis Cistertiensis in Anglia.* Vide de ipso Henschenii commentarium, & brevem vitam ab eodem ex Capgravio in Actis editam & illustratam. *Godoaldi. Translat. Servatii. Colmanni. Illidii. Theodosii. Translat. Folquini. Roberti.*

VI *Idus.* *Die* 8.

IN Galliis Suessionis civitate, natalis beati Medardi episcopi Noviomensis, qui quanti fuerit meriti ostensum est, cum in ejus obitu cæli aperti sunt, atque ante eum divina micuerunt luminaria. Eodem die, sancti Gildardi Rothomagensis episcopi. Item Senonis, sancti Eraclii episcopi & confessoris. In Sardinia, sancti Salustiani. Cordubæ, sancti Abundii presbiteri & martyris. *Medardi. Gildardi. Heraclii. Salustiani. Abundii.*

Ita *Praten. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In Rosweyd. est *Gallia*, pro *Galliis*. In Antverp-maj. *meriti fuerit*, & *episcopi Rothomagensis*. Porro *Rothomagensis* legunt omnes, excepto Pratensi. *Senones* scribunt aliqui, ut Antverp-maj. & Greven. ceteri ut in textu. Rursus Antverp-maj. & Molan. recte *Heraclii*, sequimur reliquos omnes. Praten. & Munerat. ponunt *Abundi* Greven. & Molan. *Habundii*, Rosweyd. *Habundini*. Præhabendus Antverp-maj. ubi *Abundii*, cui consonant Herinien. Tornacen. & plerique alii. Alibi passim legitur *Corduba*, hîc omnes scripsere *Cordubæ*.

Medardi & Gildardi.

OBSERVATIO. Nusquam de suo ditior Usuardus, nusquam Ado pauperior: Romanum parvum plane vacat. In Hieronymianis adjectitium est quidquid de Medardi depositione memoratur. Itaque ex Beda procedit Medardus, nudo *confessoris* titulo ibi exornatus. Viennensis addit, *episcopi*. Sed ibi calamum stitit. *Licinius* quem secundo loco habet Ado, ad XIII Februarii spectat; *Carilefus*, vel ut Notkerus, *Carlenius* ad I Julii. Pure igitur Usuardina sunt quæ in textu sequuntur omnia. Medardinum Flori elogium, de *columba ex ore morientis provolante* adoptavit nemo. Rabanus aliud cecinit, à Notkero paulo auctius redditum. Noster suum proprio marte elaboravit, quale referunt citati pro textu codices & multi alii; repugnantibus tamen Herinensi, Tornacensi & Belino, contentis hoc, quo comuniori, eò certiori: *Cujus vita & mors glorioſis miraculis commendatur*. Wandelbertus ad famosum Synchronismum, in Auctariis proxime dandum, alludere videtur, his duobus versiculis:

Progenies meritumque pium, quos jungit & ara
Gildardus senas pariterque Medardus honorant.

Unde colligas, mirabilem illam Gildardi cum Medardo fraternitatem, forte ab hoc primum Martyrologo, aut originem traxisse, aut saltem nono, quo vixit, seculo in Fastos sacros transiisse, de qua nec antiquiores, nec coævi vel per umbram meminerunt. Ambos Noster hac die conjunxit, id fateor, sed à ceteris prudenter abstinuit. Plura vide in Actis de sancto Gildardo; ubi insigni commentario, ea quæ fide digna sunt, ab ingeniosè cogitatis secernit Henschenius tomo 2 Junii, à pag. 67. De Medardo majorem partem elaboravit Papebrochius, productis, post Acherium, vitis à Fortunato, tum stricta, tum soluta oratione compositis. Commentarius prævius & subnexa vitis documenta de sancti Medardi corporis in Burgundiam translatione, à Petro Francisco Chiffletio collecta, lectu digniſſima sunt: fallor siquid ad completam omnium elucidationem desiderari possit. *Heraclius* Senonensis recte hac die collocatur, tametsi vetustis aliis Martyrologis non innotuerit. Puto ab Henschenio collecta esse omnia, quæ de Heraclio ex probatiorum scriptorum fide adduci possunt. *Salustianus* ex Hieronymianis acceptus est, non *Confessor*, sed *Martyr*, ut bene notavit Florentinius. Quid præter nomen de hoc Sancto constet, docebit Henschenii sylloge adversus recentiorum commenta. *Abundius Cordubensis* ab Hispanis Scriptoribus & Romano hodierno differtur ad XI Julii. Sic tamen posuisse Usuardum, & in reliquis omnibus textum ejus genuinum referri, omnino censemus; nisi quis Medardinum elogium suspectum habeat. Abundii martyrium compendiose describit Eulogius lib. 3 Memorialis cap. 12, notaturque martyrii dies v Idus Julii.

Heraclii.

Salustiani.

Abundii.

AUCTARIA.

HERINIEN. & TORNACEN. Nescio quo ducti scrupulo, elogium nuperrime citatum alteri substituerint; certe in ceteris omnibus annuntiationibus purissimi sunt. Imo fere dubium ingerunt circa veram ipsam & genuinam Usuardi lectionem.

PULSANEN. In Medardo satis purus, sic prosequitur: *Eodem die, sancti Gildardi Rotomagensis episcopi, fratris sancti Medardi, qui fuerunt una die nati, una eademque die episcopi ordinati, similiter quoque una die ab hac luce subtracti.* Hic est Synchronismus, de quo dixi. Reliqua omnia desunt.

De Gildardo & Medardo.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In Medardo puri, post Gildardi, omisso Heraclio, jungunt Salustiani, & omittunt etiam Abundium Cordubensem

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECTEN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG In Medardo puri, de Gildardo post *episcopi*, addunt; *fratris sancti Medardi, quos ferunt una die natos, una eademque die ordinatos episcopos, similiter ab hac luce una die subtractos.* Cetera, ut ANTVERP. & MAX-LUBEC.

De Gildardo & Medardo

CENTULEN. *In Francia, Suessionis civitate, natalis & depositio sancti Medardi Vermandensis atque Tornacensis episcopi, cujus vita & mors gloriosa miraculis fulsit. Civitate Rothomago, depositio sancti Gildardi archiepiscopi, fratris sancti Medardi, quos fuerunt* [ferunt] *una die natos, una die episcopos ordinatos, similiter quoque una die ab hac luce subtractos. In Sardinia, sancti Salustiani. Corduba, sancti Abundii presbiteri & martyris. Senones, S. Heraclii episcopi & confessoris.*

Item.

BRUXELLENSIS, narratiunculam amplificans, ita pronuntiat: *In Galliis civitate Suessionis, sanctorum Pontificum & confessorum Medardi & Gildardi fratrum geminorum. Qui fuerunt una die nati, una die Pontifices consecrati: Medardus ad titulum Noviomensem, & Gildardus ad Rothomagensem, & similiter postea una die ab hac luce subtracti sunt. Qui quanti meriti fuerint apud Deum, ostensum est, cum in eorum obitu cæli aperti sunt, atque ante ipsos divina luminaria micuerunt. In Sardinia, sancti Salustiani. In Corduba, sancti Habundi presbyteri & martyris. Apud Sennonas, sancti Eracliti episcopi & confessoris. Item Sancti Carilesi.* Diximus alibi, Carilefum coli I Julii.

Item. *Carilesi.*

HAGENOYEN. Alia profert: *In Galliis Swessionis civitate, depositio sancti Medardi episcopi & confessoris. Qui cum esset puerulus, totus fuit misericordiæ operibus deditus; unde & vestem sibi superfluam à matre sua* [acceptam] *dedit cæco pauperi, & quandoque cibum suum necessarium pauperibus erogavit. Hic factus Noviomensis episcopus, omnia qua habuit & habere potuit pauperi ero-*

De Gildard. &c.

erogavit. Qui quanti fuerit meriti &c. In Gildardo habet Synchronismum, de quo jam satis dictum. Sequitur reliqua textus pars, & in fine: *Medis* [Metis] *civitate, sancti Clodulfi episcopi.* *Clodulfi.*

AQUICINCT. Post *Rothomagensis episcopi*, interserit: *Qui, ut fertur, uno die* &c. Ibidem post *Salustiani*, inseritur: *In Ægypto sancti Marciani.* *Translatio sancti Audomari episcopi.* Colitur IX Septembris, quo etiam de translatione agetur. *Marciani.* *Translat. Audomari.*

MARTRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Medardi episcopi & confessoris Noviomensis. Gildardi episcopi Rothomagensis confessoris. Eraclii episcopi & confessoris.* Desunt soli duo ultimi.

CLUNIACEN. *Eodem die in Ægypto, Marciani.* In Actis socium habet *Jocundum.* *Marciani.*

CODEX D. DU CHEVAL, qui fuit PP. Franciscanorum: *In Ægypto, Marciani. Eodem die, Syriæ virginis.* Recentiori manu. Alii legunt *Syræ.* Vide in Actis. *Syriæ.*

In VATICAN. num. 5949. Deest memoria Gildardi, Heraclii, Salustiani, Abundii. Adjicitur: *Andegavis, sancti Lucini episcopi & confessoris: Et sancti Carileffi confessoris:* Ex Adone accepti sunt, ut diximus in Observatione, ubi dies natales singulis assignantur. *Lucini. Carileffi.*

In UGHELLIANO deest Heraclii, & Abundii, ut in ANTVERP. & MAX-LUBEC.

ALTEMPS. In fine: *In Ægypto, Marciani.*

BIZUNTICEN. *Senonis, sancti Eradii episcopi & confessoris.* Voluit dicere *Heraclii.*

EDITIO LUBECO-COL. Post *Noviomensis*, interponit: *Hic in juventute timebat Deum & pauperibus scholaribus panem suum in scholis dedit. Socero suo prædixit, quod in tertio anno futurus esset episcopus. Et quanti fuerit meriti* &c. De Gildardo habet jam sæpius repetita. *In Sardinia, sancti Salustiani confessoris. Andegavis, sancti Luciani episcopi & confessoris.* Melius alii scribunt *Lucinii*, vel ut Ado, *Licinii. Ipso die, sancti Carileffi confessoris.* De utroque, vide supra. *Territorio Tricassinensi, Syriæ optimæ matronæ. Cordubæ, sancti Habundii presbyteri & martyris.* Deest Heraclius. *De Medardo* *Luciani, pro Lucinii.* *Carileffi.* *Syriæ.*

BELIN. De Medardo legit sicut HERINIEN. & TORNACEN. Sequitur Eradii, pro *Heraclii.* Tum Salustiani, dein Abundii; post Gildardi. In fine: *Metis civitate, sancti Clodulfi episcopi & confessoris.* Vide supra rectius *Clodulfi.* *Clodulfi.*

GREVEN. *Nicomediæ, sancti Nestoris.* Vide in Actis socios. *Item Marciani. Romæ, Naboris, Nazarii.* Remittuntur ad XII Julii. *Andegavis, Licini episcopi & confessoris. Theodulphi episcopi & confessoris.* Videtur is esse, qui colitur XXIV Junii. *In Anglia, Wilhelmi archiepiscopi Eboracensis & confessoris. Maximini episcopi Massiliensis & confessoris, secundum alios, VI Kal. Junii. Maximiani episcopi Syracusani & confessoris, cujus meminit Gregorius in 3 Dialog.* Miror non haberi in Prætermissis. Colitur die sequenti. *Metis, sancti Glodulphi episcopi & confessoris. Carileffi confessoris. Marcellæ virginis.* Ancillam indicat S. Marthæ. Vide XXIX Julii. *Publiæ viduæ & abbatissæ.* Vide Prætermissos. *Syriæ matronæ.* De qua superius alii codices. *Nestoris.* *Marciani.* *Naboris &c.* *Licinii.* *Theodulfi.* *Wilhelmi.* *Maximini.* *Maximiani.* *Glodulfi.* *Carileffi.* *Marcellæ.* *Publiæ.* *Syriæ.*

MOLAN. In ipso textu, sed aliis litteris, post *luminaria*, inserit: *Ejus vita virtutibus plena conscripta est.* In fine: *Metis civitate, sancti Glodulphi episcopi & confessoris. In territorio Trecassinensi, beatæ Syriæ matronæ.* Tum minoribus typis: *In Anglia, Wilhelmi archiepiscopi Eboracensis & confessoris. Maximiani episcopi Syracusani & confessoris, cujus meminit Gregorius in 3. Dialog. Publiæ viduæ & abbatissæ, de qua sexto libro Ecclesiasticæ historiæ tripartitæ cap. 36.* De his jam dictum satis. In aliis editionibus de Syria & Clodulpho, ut supra. Tum: *Monasterio Sithiu, relatio sive translatio S. Audomari episcopi, quando Folquinus corpus ejus, fugato Hugone abbate, à Lisbourch retulit anno* DCCCXLIII, *& in Sithiu juxta corpus beati Bertini sub terra recondidit. Ubi per multos annos homines quidem latuit, at revelatus est, ubi Dominus voluit.* Sequitur aliis litteris de Wilhelmo Eboracensi. Denique: *In Galliis civitate Aquensi, depositio beati Maximini, primi civitatis episcopi & confessoris.* De quo etiam superius. *Glodulfi.* *Syriæ.* *Wilhelmi.* *Maximini.* *De relat. Audomari.* *Maximini.*

V *Idus.* *Die* 9.

ROmæ in monte Cælio, natalis sanctorum Primi & Feliciani sub Diocletiano & Maximiano imperatoribus. Hi glorioſissimi martyres longævam in Domino vitam ducentes, & nunc simul paria, nunc sigillatim diversa & exquisita ferentes tormenta, tandem felicis pugnæ cursum gladio animadversi consummaverunt. *Primi & Feliciani.*

In Galliis civitate Agenno, passio beati Vincentii levitæ & martyris. *Vincentii.*

Item in Scotia, sancti Columbæ presbiteri & confessoris, magnæ & mirandæ virtutis viri. *Columbæ.*

Nicea, sancti Diomedis. *Diomedis.*

Non alii puri sunt codices, quam *Herinien. Rosweyd.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Servo diphthongum in *Cælio* & *longævam* cum Molano. Herinien. in *Cælio* diphthongum habet, non in *longævam*: quam & Rosweyd. in *Romæ* bene posuit, in aliis tamen omisit. Atque hi soli sunt codices cum Pratensi, in quibus habeatur diphthongorum ratio. *Feliciani* posuit solus Molanus. Rosweyd. Molan. & alii passim scribunt *sigillatim*: Herinien. *singulatim.* Pro *ferentes*, habet solus Rosweyd. *perferentes.* Lego *Agenno*, quoniam ita legunt & tres citati codices & alii ferme omnes. *Scotia* recte Rosweyd. Molanus &c. male Herinien. *Schotia* & *Scothcia*, alibi *Scothia.* Est in Molano & Rosweyd. *admirandæ virtutis viri*, idque imitatus est Grevenus. Herinien. cum Pratensi, Tornacensi

& ceteris simpliciter *mirandæ*. Molanus non male scribit *Niceæ* : nec Rosweyd. *In Nicea.* Sequor tamen Herinienſem & alios, ubi *Nicea.* Idem Rosweyd. adjecit *martyris.*

Supereſt notabilior variatio, à qua oritur paucitas codicum, pro textu allegatorum, quæ ex tribus potiſſimum capitibus procedit. Primum eſt, quia nonnulli, Pratenſi simi-

De codicib. non paris. les, in fine habent: *Apud monaſterium ſancti Germani, dedicatio in honore beati Petri Apoſtoli.* Quod augmentum refert Sirmondus, in altero Pratenſi codice eraſum; Caſtellanus vero fatetur videri ſibi in ipſo prætenſo autographo, manu recentiori adjunctum. Codices Pratenſi conformes ſunt Antverp-major, Muneratus & Grevenus. Alterum caput, quod Tornacenſis, Pulſanenſis & Belinus, non eo exceſſu, ſed aliis laborent defectibus. Tertium porro in mediæ notæ Uſuardis, idem illud eſt, quod aliàs indicavimus, nempe codices illos & alios, quorum extracta dumtaxat apud nos exſtant; nempe, inquam, codices iſtos ſcrupuloſius quandoque Adonis ſenſum ſecutos, non alios Sanctos proferre, quam qui in præfato Adone exprimuntur; qua causâ, ut equidem arbitror, hac die *Columbæ* & *Diomedes* ab ipſis prætermittuntur. Veram nihilominus putamus laterculi noſtri germanitatem, cum præter ſolos quatuor, reliqui omnes concordent in excludenda annuntiatione ultima, Pratenſi monaſterio propria. Undenam vero Antverp-maj. Muneratus & Grevenus illam acceperint, quis ſatis certo ſtatuat? An ex prætenſo autographo, ubi tam multæ aliæ dedicationes appoſitæ ſunt? Non eſt veroſimile, unicam hanc præ aliis ſelectam. Certe non credit Caſtellanus, ullos alios codices propria Pratenſia umquam tranſcripſiſſe, quod rotunde aſſerit in litteris, non ſemel aliàs recitatis, idque patuit nuper 1 Junii & alibi ſæpius. Sed de his pluſquam ſatis.

Primi &c. OBSERVATIO. Nunc ad textus fontes quod attinet, de *Primo* & *Feliciano* meminerunt Allatii & Frontonis Kalendaria, Sacramentarium Gregorii, Beda & Romanum parvum; Ado laudationem ex Actis deduxit plane inſignem, quam ferme totam reproducit Notkerus. Rabanus brevius encomium profert, de palæſtra altum ſilens, ſed quam alii in *Celio monte*, quo tranſlata ſunt corpora, collocant. Noſter Adonianum elogium pauculis lineis elegantiſſime circumſcripſit. Accepta ſunt elogia iſta omnia ex vulgatis Actis, quæ à Surio limata, primitivæ phraſi ex variorum codd. collatione ab Henſchenio reſtituta ſunt, de quibus quid ſentiat, ita exponit: *Neque nos credimus ea eſſe primæ notæ atque ex Proconſularibus Actis deſumpta: ſed diu poſt exornata rhetorico ſtylo, & circumſtantiis ſermonum ultro citroque habitorum, fortaſſis etiam variarum pœnarum: ſcripta tamen putamus diu ante corporum tranſlationem.* Quod eſſet ante annum DCXLVIII. Huic Henſchenii judicio facile acquieſcunt recentiores, ut vide apud Tillemontium tomo 4 pag. 571, qui putat martyrii tempus revocari poſſe ad annum CCLXXXVII. Cetera de ſacris pignoribus in commentario proſequitur laudatus Henſchenius. Et ſic Wandelbertus:

Quinas Primus habet, juncto ſibi Feliciano.

Vincentii. *Aginnenſi martyri Vincentio* elogium ex Gregorio Turonenſi texuit Florus de *ſtolæ candore* &c. quod ad alios non tranſiit. Ado & ex eo Notkerus pro loco martyrii, eum denuo indicant, quo ſubinde corpus tranſlatum eſt, videlicet, *loco Pompeiaco.* At Noſter fortaſſe cautior, ea verba tacitus præteriens, cetera ex Adone verbotenus tranſtulit. Hieronymianorum lacunam, ubi ipſum martyris nomen omittitur, recte ſupplendam cenſuit Florentinius. Vide quæ de antiquis Actis & cultu, variiſque circa perſonam & reliquias controverſiis accurate diſquirit Henſchenius. Vincentius à Tillemontio cum Fide & Capraſio conjungitur tomo 4 à pag. 543. Sed de his agendum erit VI & XX

Columbæ. Octobris. Vide quæ de Vincentio paucis notavit Motherius. Celeberrimus *Columba* primùm ſignatur ab Uſuardo & Notkero; ab illo quidem ſicut in textu retulimus, ab hoc vero longum profertur vitæ compendium, in quo nonnulla corrigenda, ut de *Prihematia omnium Hibernenſium epiſcoporum*, aliiſque poſt Colganum docet Baertius; apud quem

Diomedis. plurima curioſiſſime collecta, digeſta & explicata invenies. *Diomedes* ex Hieronymianis decerptus & à ſociis avulſus eſt, à nullo alio antiquiorum relatus. Nihil de eo aut ſociis memoria proditum eſt, præter ſola nomina, varie in Martyrologiis connexa, ut etiam ex Auctariis noſtris patebit. Atque his Laterculi ſimplicitas ſatis in tuto collocata eſt.

AUCTARIA.

PRATEN. ANTVERPIEN-MAJOR, MUNERAT. & GREVEN. Habent augmentum quod in Obſervatione notavimus.

TORNACEN. In elogio Primi & Feliciani, ut ſæpe alibi ſolet, mutilus eſt; ſiſtit ad *imperatoribus.* Cetera omnino purus.

PULSANEN. Eumdem habet de Primo & Feliciano defectum. Secundo loco: *In Alexandria, Maxim. ſancti Maximi presbyteri.* De quo in Actis. Pergit: *In Gallia, Ponpeia, paſſio ſancti Vincentii. In Scotia, ſancti Columbani* [Voluit ſcribere, *Columbæ*] *confeſſoris.* De Diomede, nihil.

BELI-

Belinus. Solito purior, omittit solum elogium Columbæ.

Antverp. Max-Lubec. Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. & Editio Ultraj-Belg. Carent annuntiationibus duabus ultimis, quibus & caret Ado, ut in Observatione etiam diximus. Eodem defectu laborant Vatican. signatus num. 5949. & Ughellian.

Centulen. *Romæ, in monte Celio, sanctorum martyrum Primi & Feliciani, sub Dyocleciano & Maximiano imperatoribus. In Galliis civitate Agenno, passio sancti Vincentii Levitæ & martyris. In Scotia sancti Columbæ presbyteri, admirandæ sanctitatis viri.*

Bruxellen. In prima & secunda commemoratione purus, sic quartam tertiæ antepo-
De Diomede & sociis. nit: *Nycea civitate, sanctorum Dyomedis, Amamanti* [Amantii] *Mociani & Januarii.* Sequitur de sancto Columba, satis pure.

Hagenoyen. *Romæ in monte Celion, natale*
De Primo. & Feliciano. *sanctorum martyrum Primi & Feliciani fratrum, sub Dyocletiano & Maximiano imperatoribus. Qui primo ferro sunt vincti & in carcerem sunt recluſi, ubi angelus affuit eis, consolans eos & à vinculis absolvens. Post virgis fortiter sunt mactati. Deinde separantur ab invicem & Felicianus plumbatis caditur, post ad stipitem ligatur, aculeique manibus & pedibus illius infiguntur & sic ligatus tribus diebus & noctibus mansit in ligno sine cibo & potu. Socius autem ejus Primus, fustibus validissimis caditur, post in eculeo suspenditur & latera ejus lampadibus aduruntur, & postea plumbum bulliens ori ejus infunditur, quod ipse bibit quasi aquam frigidam. Deinde leones missi sunt, qui ambos devorarent, qui volvebantur ad pedes eorum. Quod videntes infideles, mille & quingenti conversi sunt, qui diversis mortibus jugulantur, & Sancti statim decollantur.* In reliquis satis purus est.

Victorin. & Reg. Suec. signatus num.
Getulii. 130. In fine: *Apud Savinam, sancti Getulii martyris.* In Prætermissis jungitur aliis. Is haud dubie est, qui die sequenti ab Usuardo memoratur.

Daveron. *Eodem die, dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ Josaphat.* Propria forte est ipsi loco.

Matric-Cartus-Ultraject. *Primi & Feliciani martyrum. Vincentii martyris in Agenno civitate. Columbæ presbyteri & confessoris in Scotia.*

Reg. Suec. sign.num.428. *Eodem die in Galliis territorio Parisiensi, detectum est corpus B.* *Detectum corpus Dion. Areopagitæ*
Dionysii Areopagitæ ac multorum obitibus publica manifestatione ostensum. Quod nimirum idcirco factum fuisse constat, ne quorumdam calliditas invidorum, ejusdem gloriosissimi martyris membra sese habere mentientium, falsæ opinionis errorem mentibus hominum infunderet, suæque fallaciæ figmenta simplicibus quibusque persuaderet. Nihil hujusmodi apud alios. De veritate hic non disputo.

Florentin. *In Nicæa civitate, sanctorum*
Diomedis & Joc or. Maximi. Fausti. *Diomedis, Amantii, & Motiani & Januarii. In Alexandria, sancti Maximi presbyteri. Romæ, passio sancti Fausti martyris, qui sub Juliano imperatore passus est.*

Lugdunen. *Civitate Aginno, Pompeyaco, passio sancti Vincentii* &c.

Editio Lubeco-Col. De Primo & Feli-
De Primo. & Felician. ciano, post *ducentes*, inserit: *A pontificibus templorum apud imperatores, quod essent Christiani, incusati sunt. Sed quia in fide Christi stabiles inventi fuerant, ideo nunc singulatim* ..... usque ad finem. Tum: *sepulti sunt ad arcus Numentanos intra arenarium ab urbe Roma miliario quarto decimo.* De Vincentio habet ut Ado. In Columba pura est. *Nicea, sancti Diomedis confessoris. Eodem die, sanctorum Gentilis & Basilidis martyrum.* *Gentilis & Basilidis.* Remittuntur ad diem sequentem. *Ipso die, translatio sancti Edmundi episcopi & confessoris.* *Translat. Edmundi.* De ea translatione aliisque eò spectantibus agetur ad diem natalem XVI Novembris.

Greven. *Romæ, beatorum martyrum numero* *Martt. 15.*
XV. *Gentilis & Basilidis martyrum.* Vide dicta. *Gentilis &c.*
Maximi presbyteri Alexandri. *Maximi Alexandri.*
Translatio sancti Eskilli episcopi & martyris. Natalis est XII Junii. *Translat. Eskilli.*
Translatio sancti Edmundi episcopi & confessoris.

Molan. Parvis typis: *Eodem die, sanctæ Pela-*
Pelagiæ. *giæ virginis & martyris Antiochenæ, quæ se ex tecto præcipitavit, ne in illusorum manus incideret.* In editionibus posterioribus: *Item, Maximiani* *Maximiani.*
Syracusani episcopi, qui tempore Gregorii Papæ claruit. De Pelagia idem & eodem modo ut supra.

IV *Idus.* *Die* 10.

Romæ via Aurelia, natalis sanctorum Basilidis, Tripo-
Basilidis & sociorum. dis, & Madalis sub Aureliano imperatore, præside Platone, & aliorum viginti martyrum. Eodem die via Salaria, passio beati Getuli clarissimi & doctissimi viri sociorumque ejus, Cerealis, *Getulii & sociorum.*
Amantii & Primitivi, qui jussu Adriani imperatoris primo cæsi, deinde in carcerem recluſi, postremo incendio sunt traditi. Apud Nico-
Zachariæ. Censurii. mediam, sancti Zachariæ. Autisiodoro, sancti Censurii episcopi & confessoris.

Puri sunt *Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp. & Max-Lubecana, Rosweyd. Belin. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Madalis*, juxta Herinien. Tornacen. Rosweyd. Belin. & Greven. imo & Praten. quo modo Usuardum legisse existimo, licet Romanum parvum & Ado habeant *Mandalis*, quos sequuntur Antverp. major, Molan. & alii. *Magdalis* est in Belino, quod proxime accedit ad *Magdalotis* vel *Macidalitis*, unde aliqui effictum putant. Antverp. & Max-Lubec. in ipso principio omittunt, *via Aurelia.* Belin.

pro

pro *præside*, posuit *præsidente*. Tornacen. legit *Gentulii*, Molan. *Gethulii*, pejus Antverp. major, *Gelucii*. Solus Rosweyd. pro *Cerealis*, substituit *Cerearis*. Antverp. major & Rosweyd. legunt *in carcere*, reliqui ut in textu. Sic Belinus pro *recluſi* posuit *retruſi*. Librarii error in Herinien. est, *Zacariæ*, sed longe turpior in Rosweyd. dum addidit *Zachariæ Prophetæ*. *Autisiodoro* communis est & sæpe recurrens lectio, alii *Antisiodoro*, *Antisiodori* & *Anthisiodori*. *Nichomediam*, *Amancii*, *Censuri* & alia prætereo.

Basilidis & sociorum.

OBSERVATIO. Romanum parvum ita expressissime hac die pronuntiat: *Romæ, via Aurelia, Basilidis, Tripolis & Mandalis & aliorum* XX. Sequitur Ado, qui vice elogii solum superaddidit distantiam ab urbe, imperatorem & præsidem, quorum primum Noster omisit, cetera descripsit. Adonis verba omnia transumpsit Notkerus, de suo adjiciens; *in quibusdam codicibus pro Tripode & Mandale, in Tripoli, Magdaletes scriptum reperiri.* Quo argumento usus est Henschenius, ut postremos duos ex Fastis resecaret. Quos vero codices pro hoc die Notkerus innuat, nescio; certe non ad hunc, sed ad XII Junii, ex codicibus Hieronymianis spectare potius deberet hujusmodi nominum transformatio: Nec sane Romani parvi & Adonis, ac codicum omnium Usuardinorum auctoritas, tam facile contemnenda videtur. Nihilominus perplexitatem magnam ex variis aliis Martyrologiis offendit laudatus Henschenius, ob *Basilidem* hîc, & *duplicem Basilidem* die XII Junii, nunc his, nunc aliis sociis junctum. At nec *Tripodem* nec *Mandalem* patitur; nam alios hodie Basilidi comites addit nominatos septem, anonymos XX, duobus nostris penitus exclusis, quibus nec die XII locum concedit, sic ut ex ejus sententia, ficta vel corrupta nomina esse oporteat, ut ex Notkero proxime notabamus. Melius fortasse rem componit Papebrochius XII Junii, in subjuncta annotatione pag. 510. Ultro fateor non usque adeo obvium esse, intricatissimum negotium enodare, sed nec viam occlusam video, qua citatorum Martyrologiorum auctoritas sarta tecta salvetur, nihil supra Magistros meos præsumendo. Plura lector apud ipsos & Florentinium in hanc rem disputata inveniet, ego (qui præsentis disquisitionis scopus est) nimis quam securus sum, annuntiationem seu ea demum vera sit, seu librariorum quorumdam vitio fictia, annuntiationem, inquam, nostram, ut in laterculo expressa est, secundum omnes terminos, vere esse Usuardinam, ex Romano parvo per Adonem huc traductam. Aliam viam, quasi sibi propriam stravisse videtur Wandelbertus, dum ita cecinit:

Quartæ Basilide, & bis deno Martyre vernant.

Gentilii &c.

Ex iisdem Romani parvi & Adonis fontibus procedit insignis martyr *Getulius* cum sociis, nec in Hieronymianis nec in Beda consignatus. Sociorum unicum, nempe *Cerealem* assignat Romanum parvum, bini alii *Amantius* ac *Primitivus* ab Adone ex Actis adjuncti sunt. Longiorem Adonis ex Actis historiam, non plane transumpsit Notkerus; Noster perpaucis ea decerpsit, quæ mortis genus abunde indicant & illustrant. De Actorum antiquitate sic statuit Papebrochius, ut non audeat asserere, ipsa ex Actis Proconsularibus esse accepta, quamvis de cetero satis probata existimet. Admittuntur etiam à recentioribus, saltem qua parte Actis celeberrimæ ejus conjugis *Symphorosæ* & filiorum non repugnant. Hæc autem, ut sincera, in selectorum numerum cooptavit Ruinartius à pag. 17. Tillemontius viri, uxoris, filiorum & sociorum historiam Gallicè texuit tomo 2 a pag. 241. De Symphorosa & filiis seorsim ex Usuardi mente nonnulla disputabimus XXVII Junii: sed Actorum ipsorum recensio ad XVIII Julii à Majoribus nostris remissa est, ex præfixo nobis ordine sequendi Martyrologium Ro-

Zachariæ.

manum. *Zachariam Nicomediensem* & *Censurium Autissiodorensem* disertè notant Hieronymiana apographa, ex quibus Rabanus, Usuardus & Notkerus eos immediate, ni fallor, acceperunt, Bedæ, Rom. parvo & Adoni præteritos. De *Zacharia* supereſt sola

Censurii.

certi cultûs memoria: de *Censurio*, brevi sylloge historica, omnia complexus est Henschenius, quæ in ejus notitiam alicunde pervenerunt. Sequitur in codice Pratensi ex Castellani epistola: *Parisius, sancti Landerici confessoris*, vel, ut in ecgrapho nostro, *episcopi & confessoris*, de quo ex Usuardinis sola in textu meminit Munerati editio, cum præfato codice à puris idcirco excluſa. Quæ vero in eodem codice ad marginem & manu recentiori adjecta sunt, de *dedicatione cryptarum* &c. & hîc & in Auctariis prætermittimus. Cetera in textu posita, non possunt non esse Usuardina.

AUCTARIA.

PRATEN. De ejus Auctario jam satis dictum est. De dedicatione cryptarum, non loquimur.

MUNERAT. Sic habet: *Parisius, depositio sancti Landerici episcopi & confessoris. Qui ejusdem urbis antistes, licet minus plene miracu-*

De Lander.

lorum signis fulgeat in terris, tamen cum Domino creditur regnare in cælis.

PULSANEN. Alium nobis textum suggerit: *Romæ via Aurelia, miliario quinto decimo, sanctorum Basilidis, Aurisi, Rogati, Januarii, cum sociis eorum* XII. Vide Acta hac die & XII Junii.

Basilidis & sociorum.

Dedicat.baſ. S. Luciani. Junii. *Eodem die, dedicatio baſilicæ ſancti Luciani martyris in Sueſcionis civitate.* De ea alibi nihil reperio. *In Nycomedia civitate, ſanctorum Reſtituti, Rogati & Zachariæ.* De his & Baſilide &c. agunt eodem modo FLORENTINI infra, de quibus nihil in Prætermiſſis dictum. Puto poſtremorum nomina male conjuncta.

Reſtituti & ſociorum.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Poſt textum purum in fine adjiciunt. *Apud Coloniam Agrippinam, ſancti Maurini martyris.*

Maurini.

CENTULEN. *Romæ via Aurelia, ſancti Baſilidis martyris, Tripodis & Mandalis & aliorum* XX *ſub Præſide Platone. Eodem die, beati Getulii martyris, temporibus Adriani imperatoris, cum ſociis quibuſdam paſſi.* In Zacharia & Cenſurio purus eſt. Sequitur: *Pariſius, ſancti Landerici epiſcopi & confeſſoris. Lyſois civitate, tranſlatio beatorum Urſini epiſcopi & confeſſoris, atque Bertunii martyris.* Vide quæ de his dicuntur in catalogo Prætermiſſorum.

Textus contractus. *Landerici.* *Tranſlat. Urſini &c.*

BRUXELLEN. Incipit: *Sancti Judoci abbatis & confeſſoris, filii regis Britonum, qui peregrinus & eremita in pago Pontino* [Pontivo] *quievit.* Colitur XIII Decembris. Tum ſic: *Romæ via Aurelia, natale ſanctorum Baſilidis, Tripodis, Modalis, Auriſi, Rogati, Januarii, Caſſiani, Victoris, Martini & aliorum* XXX *ſub Aureliano imperatore martyrio coronatorum.* In Getulio ſatis purus, Zachariæ addit, *viri Dei.* Dein: *Apud Coloniam Agrippinam, ſancti Maurini abbatis, in atrio eccleſiæ pro Chriſto martyrizati. Moguntiæ, ſancti Bardi* [Bardonis] *archiepiſcopi & confeſſoris.* In fine de Cenſurio, pure.

Judoci. *Baſilidis cum al. ſoc.* *Maurini.* *Bardi.*

HAGENOYEN. De Getulio, primo loco, ſatis pure. De Baſilide & ſociis, poſt *martyrum*, addit: *Qui diverſis mortibus interempti ſunt.* In Zacharia & Cenſurio purus, ſubdit in fine de Maurino: *Apud Coloniam* &c. ut ſupra.

VICTORIN. & REGINÆ SUEC. ſub num. 130 In fine: *In Perſide, ſancti Platonis. Eſt Plato Hegumenus* IV Aprilis; eſt Martyr XXII Julii. Quis hic ſit, neſcio, nec in Prætermiſſis notus. An forte dici non poteſt *Ivonis?* Vide ALTEMPS.

Platonis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Getulii & ſociorum ejus martyrum. Baſilidis, Tripodis & Mandalis cum ſociis* XX. *Item ſancti Zachariæ. Cenſurii epiſcopi & confeſſoris.*

Text. brev.

REGINÆ SUEC. ſub nota num. 428. *In civitate Pariſius, beati Landri epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, depoſitio ſancti Evremundi abbatis.* In Actis eſt *Landerici* & *Ebremundi.*

Landri. *Evremundi.*

In VATICAN. num. 5949. Deeſt Zachariæ & Cenſurii. Ita notat extractum.

ALTEMPS. *In Anglia, apud Ramaſcyam, tranſlatio ſancti Ivonis archipr.* [vult dicere *epiſcopi Perſæ*] *cum tribus ſociis, ſuper cujus ſacras reliquias candidiſſima pervolabat columba per ſeptem milliaria, quoadusque in terra ſancta veherentur.*

Tranſlat. Ivonis.

Britannia civitate Roffenſi, depoſitio ſancti Yvi Yvamari epiſcopi & confeſſoris.

Yvamari.

FLORENTIN. *Item ſanctorum martyrum Caſſiani, Victoris, Martini, Auriſii, Rogati & Januarii cum aliis* XII. *Apud Nicomediam, ſanctorum Reſtituti, Rogati & Zachariæ.* Vide dicta ſuperius ad codicem PULSANEN.

Caſſiani & aliorum.

EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur: *Apud Coloniam Agrippinam, paſſio ſancti Maurini abbatis, qui in atrio eccleſiæ ſancti Panthaleonis pertulit martyrium, & ibidem corpus ejus habetur decenter & ornate reconditum.* Sequitur textus modice interpolatus. Tum: *Treveris, ſancti Fortunati epiſcopi & confeſſoris.* Vide Prætermiſſos. *Item Treveris, ſancta Baſiliſſæ virginis in monaſterio, quod vulgariter Horrentum dicitur.* Nihil de ea in Prætermiſſis; neque enim Martyr Romana *Baſilla* vel *Baſiliſſa* diei ſequentis hîc indicari poteſt, ſed agitur de abbatiſſa Horreenſis monaſterii, quam apud Caſtellanum ſignatam reperio v Septembris.

Maurini. *Fortunati.* *Baſiliſſæ.*

GREVEN. *Rogati, Marciani & aliorum* XX *martyrum. Mammarii presbyteri, ſancti ſenis nonagintа duorum annorum, & ſociorum ejus Felicis & Victoriani diaconorum, Liboſi prætoris civitatis, Donati, Albini, Laurenti, Fauſtiniani, Ziddini, Criſpini, Leucii, Fauſtinæ, & Fauſtini ſponſi ejus. Horum omnium capitibus tempore Valeriani & Galieni (poſt equuleum, lampades lateribus applicitas, ungulas) cute capitis excoriata, caſſides ignitæ impoſitæ ſunt. Deinde in carcere ab angelo conſolati, rurſumque educti & in ignem miſſi, ſed minime læſi, in craticula aſſantur, nervis crudis uſque ad effuſionem viſcerum caduntur, tandemque ictu gladii martyrii palmam adipiſcuntur. Apud Coloniam Agrippinam, ſancti Maurini abbatis & martyris, qui paſſus in atrio eccleſiæ ſancti Panthaleonis, ibidem decenter reconditus jacet. Landerici epiſcopi Pariſienſis & confeſſoris. Bardonis epiſcopi & confeſſoris. Fortunati epiſcopi Trevirenſis & confeſſoris.* De quo ſupra. *Treveris, in monaſterio, quod Horrentum dicunt, ſanctæ Baſiliſſæ virginis.* De ea etiam diximus. *In Scotia, tranſlatio ſancti Patricii epiſcopi & confeſſoris.* Colitur XVII Martii. *In monte Sinai, tranſlatio ſanctæ Katherinæ virginis & martyris.* Natalis eſt XXV Novembris.

Rogati & aliorum 20 *Mammarii ſenis & alior. ſoc.* *Maurini.* *Landerici.* *Bardonis.* *Fortunati.* *Baſiliſſæ.* *Tranſlat. Patricii.* *& Catharin.*

MOLAN. *Pariſiis, depoſitio ſancti Landerici* &c. ut MUNERAT. ſupra. *In Colonia Agrippina, paſſio ſanctiſſimi Maurini abbatis & martyris. Hujus fortiſſimi crucis ſuæ ſigniferi, Chriſtus chara ſibi merita per crebra virtutum opera mundo declaravit, quando ejus ſacrum corpus revelare dignatus eſt.* Poſteriores editiones, de Landerico & Maurino eadem referunt. Tum: *Die decima, ſacroſancti martyris Timothei, epiſcopi Pruſæ. Eodem die, tranſlatio ſancti Ivonis epiſcopi de Perſide.* Demum, typis minoribus: *In Scotia, ſanctæ Margaretæ reginæ.* Videatur vita in Actis.

Landerici. *Maurini.* *Timothei.* *Tranſlat. Ivon. Perſæ.* *Margaretæ.*

III. *Idus.* *Die* 11.

NAtalis ſancti Barnabæ Apoſtoli, qui cum eſſet Cyprius, cum Paulo gentium Apoſtolus ordinatus eſt. Hujus corpus tempore Zenonis imperatoris, ipſo revelante, repertum eſt. In Aquileia, paſſio ſanctorum Felicis & Fortunati, ſub perſecutione Diocletiani & Maximiani, qui cum eſſent duo germani fratres, equuleo ſunt ſuſ-

Barnabæ. *Felicis & Fortunati.*

ſuſpenſi, atque ardentes lampades circa latera eorum appoſitæ, quibus mox Dei virtute extinctis, per ventrem ferventi oleo ſunt perfuſi, atque ad ultimum in confeſſione Chriſti capite truncati.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adjungi poſſunt *Belin. Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Secunda citatorum codicum claſſis in eo ab aliis differt, quod pro, *qui cum eſſet Cyprius*, legant, *qui à diſcipulis:* & quidem Belinus poſt, *gentium*, addat, *doctore*. Porro licet multi cum Herinien. Tornacen. & Greven. habeant *Ciprius*, ſecutus ſum Praten, Roſweyd. Munerat. & Molanum. Error eſt in Antverp-majore, dum pro *Apoſtolus*, legitur, *epiſcopus*. Roſweyd. ſcripſit *Aquilegiam*, in quo conveniunt codices omnes ſecundo loco relati. De *eculeo* alibi ſæpe diximus, probatiores codices ſemper ſcribunt *equuleï*, ut in textu. In Antverp-majore ante, *ardentes*, deeſt particula conjunctiva, *atque*. Pratenſe apographum noſtrum, contra quam faciant codices reliqui omnes, pro *lampades*, ponit *lampadæ*, quod amanuenſis vitio accidiſſe exiſtimo. Unanimis itidem omnium lectio eſt, *per ventrem ferventi oleo ſunt perfuſi*. Grevenus tamen & Molanus ibi omittunt verbum ſubſtantivum, *ſunt*, quod in finem rejiciunt, legentes, *ferventi oleo perfuſi .... capite truncati ſunt*; in quo ſenſus non mutatur, ſed à ſimplicitate Uſuardina receditur. Inter codices ſecundi ordinis Antverp. & Max-Lubec. hoc peculiare habent, quod pro, *in confeſſione Chriſti*, ſoli ſubſtituant, *in confeſſione Domini*.

Barnabæ *OBSERVATIO. Barnabas* Apoſtolus in Hieronymianis apographis notus non eſt, utpote cujus memoriam, ſero admodum tam in Oriente quam in Occidente ſacris Faſtis adſcriptam, obſervat Papebrochius; ipſo commentarii ſui principio fere ſubdubitans, an quæ ante tomum 11 Martii in genuina Martyrologii Bedæ editione, tamquam ipſius Bedæ, verba nempe, *Barnabæ Apoſtoli*, tradita ſunt, vere Martyrologi iſtius, & non potius Flori cenſenda ſint. Ego vere Bedæ eſſe exiſtimo, hac inter alias ratione potiſſimum ductus, quod Rabanus, perpetuus Bedæ deſcriptor, ipſiſſima illa verba hac die ponat, ne ſyllaba quidem aut ex Floro aut ex aliis adjunctâ, ut perſpicue intelligas, nullam ipſum Flori notitiam habuiſſe. Itaque Barnabas primùm à Beda in Faſtis Chriſtianis locum obtinuit, niſi antiquius ſit Romanum parvum à quo etiam diſerte memoratur. Ado inter Feſtivitates Apoſtolorum elogium recitat fere contextum ex verbis Hieronymi de Script. Eccl. cap. 6, undè & ſua hauſit Florus. Notkerus pluſculum de ſuo admiſcere voluit. Noſter ex Adone ſelegit apices ſingulos, quos in laterculo exhibuimus. Nihil eſt quod hiſce ſuperaddam, niſi repetere velim quæ ſummo labore & diligentia collegit & accurate diſcrevit Papebrochius, ubi ſub Analectorum finem, dum de Barnabæ Epiſtola diſputat, Tillemontii Commentarios editionis Bruxellenſis ſe legiſſe oſtendit. Tu Papebrochii lucubrationes conſule, & totius vitæ ſeriem ordinatam apud Tillemontium tomo 1 à pag. 408, notaſque ejus à pag. 655. De ſolo Barnaba meminit Wandelbertus:

Barnabas ternas exornat Apoſtolus Idus.

Felicis & Fortunati. Eſt in præfato Romano parvo & Adone, ſecundo loco *Soſthenes* Pauli Apoſtoli diſcipulus à Notkero etiam ſignatus; ſed hic ab Uſuardo ad XXVIII Novembris tranſlatus eſt, ſequentibus paſſim recentioribus omnibus cum hodierno Romano. Partrum Aquileienſium non ſatis clare in Hieronymianis, imo forte non notatur, licet ibi Aquileienſium claſſis alia conſignetur. Diſtinctiſſima eſt in Romano parvo eorum commemoratio, quos inde extractos Ado egregia proſequitur oratione, quam totam Notkerus deſumpſit, Uſuardus vero ita contraxit, ut nihil quod ad illuſtre pugilum certamen pertinet, deſiderari ſit paſſus: neque nos quidquam deeſſe hîc credimus ad omnimodam textus Uſuardini ſimplicitatem. Adonianum elogium totam Actorum medullam complectitur; quibus piam Vicetinorum & Aquileienſium contentionem: *ita nutu divino finitam* memorat, *ut Felicem Vicetini, Fortunatum haberent Aquileienſes; ita tamen, ut caput beati Felicis Aquileia, caput vero Fortunati Vicetia ſortiretur*. De qua re aliiſque ſacrorum pignorum aut tranſlationibus aut elevationibus videndus Henſchenii commentarius. Si vera eſt diei nota, in præfatis Actis ſignata, ad XIV Maii Sancti referendi ſunt; ut à nonnullis codicibus noſtris factum, eo die inter Auctaria oſtendimus; unde rurſus patebit, quod totius hujus operis decurſu frequentiſſime occurrit, videlicet hunc diem pro mero fortaſſe libitu ab auctore Romani parvi ſelectum eſſe.

AUCTA-

AUCTARIA.

PULSANEN. Textum denuo fere novum habet : *Natalis beati Barnabæ Apostoli. Eodem die, sanctorum Crispuli, Restituti. Et translatio corporis sancti Fortunati episcopi & martyris. Apud Aquileiam regionem, sanctorum Emeriti, Victoriani, Victoris, Felicis & Creti.* Hæc ferme ex Hieronymanis accepta sunt, de quibus vide in Actis. *Crispuli & sociorum.* *Emeriti & sociorum.*

CENTULEN. *Natale sancti Barnabæ Apostoli, qui cum esset genere Cyprius, cum beato Paulo gentium est ordinatus Apostolus & à suis contribulibus ignis passione est martyrium passus. Apud Chorintum, sancti Sostenes discipuli Apostolorum. Apud Aquileiam, sanctorum Felicis & Fortunati martyrum, sub præside Euphemio.* *Sosthenis.*

BRUXELLEN. Sic incipit : *Natale sancti Barnabæ Apostoli. Qui à discipulis Christi cum Paulo gentium Apostolus ordinatus est. Hic apud Salaminam Cypri à Barieso mago & Judæis igne crematus est. Cujus corpus, quod à Johanne Marco consobrino & Discipulo suo in cripta occultatum adhuc latebat, tempore Zenonis imperatoris, ipso revelante repertum est unà cum Euangelio beati Mathæi, ejus manibus hebraicè conscripto ; quod ipse Barnabas vivens semper secum circumferebat, & ponens illud super infirmos, quoscumque sanabat. Et sancti Sostenes, discipuli beati Pauli Apostoli. Apud Aquilegiam* &c. satis pure. *De Barnaba.* *Sosthenis.*

HAGENOYEN. Mitto quæ narrat de Barnaba. In Aquileensibus satis purus est, tum subdit : *Ipso die, rediit beatus Judocus de Roma portans secum reliquias Sanctorum, ubi acceptus est gaudens à multo populo, tam propter se quam propter reliquias, quas collocavit in ecclesia sancti Marci episcopi, ubi inter ipsa Missarum solemnia ab ipso celebrata, quia sacerdos erat, super ipsum apparuit manus divina ipsum consecrans & consignans, audiente universo populo, promissionem sibi faciens, quod quicumque illam ecclesiam propter Judocum visitaret, quidquid devote peteret, tam de spiritualibus, quam de temporalibus & sanitate corporis, illud obtineret secundum congruentiam suam.* Quo hæc vergant, quidve singula significent, explicabitur XIII Decembris. *De reliquiis à S. Judoco allatis.*

VICTORIN & REGINÆ SUEC. sub nota num. 130. In fine : *Eodem die, sancti Onufrii,* alter *Onuphrii eremitæ.* Vide Prætermissos. *Onuphrii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Barnabæ Apostoli. Felicis & Fortunati fratrum martyrum, qui variis tormentis afflicti capite truncantur. Translatio sancti Antonii.* Vide die natali XVII Jan. *Translat. Antonii.*

VATICAN. sub nota num. 5949. *Apud Corinthum, sancti Sosthenes, discipuli sancti Pauli Apostoli. Apud Ægyptum, sancti Onuphrii eremitæ* De utroque dictum est supra. *Sosthenis.* *Onuphrii.*

FLORENTIN. *Romæ, via Salaria in cœmeterio ejusdem, sanctæ Basillæ virginis. Item Romæ, sanctorum Crispoli & Restituti. Item translatio corporis sancti Fortunati episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Emeriti, Victoriani, Felicis, Creti & Naboris cum sociis eorum.* Hæc fere etiam Hieronymiana sunt, ut de PULSANENSI supra diximus. Vide in Actis, suis locis. *Basillæ.* *Crispoli &c.* *Transl. Fort.* *Emeriti &c.*

LUXOVIEN. *Translatio sancti Spinuli confessoris, eximii meritis viri, beati Hidulphi archiepiscopi discipuli.* Vocatur in Prætermissis *Spinalus*, & remittitur ad XI Julii. *Translat. Spinuli.*

EDITIO LUBECO-COL. In Barnaba multum interpolata, in Aquileiensibus fere pura est. In fine addit : *Eodem die, inventio corporis beati Antonii abbatis & confessoris.* Vide XVII Januarii. *Invent. Antonii.*

GREVEN. *Apud Corinthum, sancti Sosthenes, discipuli sancti Pauli. Item Ementi, Victoriani, Victoris.* Vide nomina vera & omnia in Actis. *Rumberti episcopi & confessoris.* Vita ejus data est IV Februarii. *Onuphrii anachoretæ & confessoris, viri Dei. Qui in vastissima Egypti heremo per annos* LX *hominibus incognitus, Deo & sibi vixit. Spinuli confessoris, viri summæ humilitatis & obedientiæ, discipuli beati Hidulphi archiepiscopi Trevirensis. Ante cujus sacrum corpus, cum jussu angeli ad monasterium reveheretur, ardentes cerei deferebantur, cum tamen tanta esset ventorum vis, ut annosas etiam quercus & abietes eradicaret.* De his duobus dictum est supra. *Item, sanctorum anachoritarum Timothei, Johannis, Andreæ, Thadei, Philippi, qui in Gestis beati Onuphrii leguntur.* An & quo die colantur in Prætermissis non invenio. *Eodem die, inventio corporis beati Anthonii abbatis. Commemoratio, sancti Judoci presbyteri & confessoris, super quem hoc die inter Missarum solemnia apparuit manus Domini.* Plura superius in HAGENOYEN., quæ remissa sunt ad diem Judoci natalem XIII Decembris. *Rumberti.* *Onuphrii.* *De Spinulo.* *Timothei & aliorum.* *Invent. Antonii.* *De Judoco.*

MOLAN. Typis minoribus : *Spinuli confessoris, viri summæ humilitatis & obedientiæ ; discipuli beati Hildulphi archiepiscopi Trevirensis. Onuphrii anachoritæ & confessoris, viri Dei.* Vide dicta. In editionibus aliis : *Bremæ, sancti Remberti archiepiscopi & confessoris.* De quo supra. *Eodem die, relatio corporis sanctæ Ragenfredis virginis.* Vide Prætermissos. Colitur VIII Octobris. *Spinuli.* *Onuphrii.* *Remberti.* *Relat S. Ragenfredis*

Pridie Idus. *Die* 12.

MEdiolani, natalis beati Nazarii martyris, quem Anolinus sub rabie persecutionis, quæ per Neronem excitata est, diu maceratum & afflictum in carcere, cum quo sanctissimum puerum Celsum, quem idem ipse nutrierat, gladio feriri jussit. Horum corpora, ut scribit sanctus Paulinus, cum usque ad tempora Honorii & Archadii imperatorum latuissent, beatus Ambrosius Domino revelante reperit. Item apud præfatam urbem, sanctorum martyrum Basilidis, Cirini, & Naboris. *Nazarii & Celsi.* *Basilidis & sociorum.*

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Mediolano*, in Antverp-maj. ſcriptoris vitium eſt. *Cum quo ſanctiſſimum* legunt omnes, exceptis Greveno & Molano, qui ponunt, *& cum eo ſanctiſſimum.* Sequitur in textu, *quem idem ipſe nutrierat.* In Herinienſi eraſum eſt, *ipſe.* In Munerato deeſt, *idem*: Antverp-maj. habet *nutriverat*; Greven. & Molan. *nutriebat.* Herinien. & Munerat. ſcribunt *ferire*, pro *feriri.* Et hic quidem redundat, legens, *ferire Anolinus juſſit.* Rurſus Greven. & Molan. pro, *ſanctus Paulinus*, præferunt *beatus*; Munerat. utrumque omiſit. In *Archadii* & *Cirini* omnes paſſim conveniunt: *repperit*, eſt in ſolis Herinien. Antverp-maj. & Greveno.

Nazarii & Celſi. Baſilidis & ſocior.

OBSERVATIO. Ad x Junii mota eſt controverſia de *Baſilide* uno an pluribus, deque ejus ſociis diverſimode combinatis. Alia hîc non minor ſuccedit ex vitioſa lectione Uſuardi, martyres Romanos Mediolanum transferentis. Ex Hieronymianis nihil magnopere lucis affunditur, ut fatetur ibi Florentinius, ea ferme allegans, quæ Fronto in notis ſuis à pag. 92 accumulavit, occaſione ſolius *Baſilidis*, qui in ejus Kalendario hoc die ſignatus eſt. Neque antiqua Sacramentaria, ab Henſchenio citata, rem omnino expediunt; quam ut paucis exequar, præmitto textum integrum Romani parvi, ubi ſic hodie legitur: *Mediolani, Nazarii & Celſi, quorum inventio* II *Idus Junii*, *martyrium* V *Kal. Auguſti.* Hinc incipit difficultas, ab Henſchenio felicius explanata, quam ea, qua de egimus dicta die x hujus. Itaque Ado ductorem ſecutus, hîc duorum martyrum Mediolanenſium elogium ſeu hiſtoriam ex Actis contractam & à Notkero deſcriptam retulit, quæ ab aliis proprio certaminis die XXVIII Julii collocatur, & quidem à Notkero ibi & *nativitas & commemoratio* repetitur. Quod igitur Uſuardus *Nazarii & Celſi* encomium hac die notet, in eo ab Adone, cujus elegans compendium profert, haud quaquam receſſit. Nec in eo præcipuus controverſiæ cardo vertitur. Poſt binos hoſce Mediolanenſes ſequitur in Adone ſimpliciter: *Item beati Baſilidis, Cyrini, Naboris. Sed & Nazarii & Celſi, quos duos paſſos fuiſſe apud Ebredunenſem urbem, antiquitas memorando celebrat.* Quid de Ebredunenſibus cenſendum ſit, ſuo loco videbitur & in Prætermiſſis tantiſper indicatur. Aqua hæret in tribus aliis, quos Ado abſque poſitione ſeu palæſtræ loco recenſuit; quod ſi Uſuardus feciſſet, planiora erant omnia. Aſt is, inadvertenter, an conſulto, quis dicat; de ſuo rotunde addidit: *Apud præfatam urbem.* Atque hoc eſt quod coacervatis Martyrologiis aliis operoſe refellit laudatus Henſchenius, & merito; nam nec veri ſpeciem habet, nec in antiquioribus ab Uſuardo repertum eſt. Porro de iiſdem martyribus ſic habet Beda: *Natale ſanctorum Baſilidis, Cirini, Naboris & Nazarii*; unde ſuos Adonem accepiſſe mihi firmiſſime perſuadeo, omiſſo caute *Nazario*, quem forte cum Mediolanenſi confundendum putavit. Bedam certò ſequitur Rabanus, clarius rem determinans: *Romæ via Aurelia, milliario* V, *paſſio martyris Baſilidis* &c. multa adjiciens de tranſlatione corporum in Auctariis exhibenda, quæ à Rabano Notkerus magna ex parte accepit, licet ipſe, pro ſuo, opinor, arbitrio, martyres diſſociet. Recte igitur arguit Henſchenius pro veritate annuntiationis Romani moderni, neque nos minus recte genuinum Uſuardi textum, licet erroneum, hac die retulimus. Quid de *Baſilidis* ſolius, quid porro de *Baſilidis* & trium hic nominatorum ſociorum Actis ſentiendum ſit, à Papebrochio abunde explicatum eſt: at pro certiſſimo & antiquiſſimo cultu ſtant indubitata monumenta. Nazarii & Celſi paſſio, inventio & cetera ad eos Sanctos ſpectantia in Actis XXVIII Julii examinabuntur. En modo Wandelberti diſtichon ad hunc diem proprie pertinens:

Cyrinus pridie effulget Nazarque Naborque,
His & Baſilidem feſto ſociamus eodem.

AUCTARIA.

ORNAC. Ex Mediolanenſium elogio poſtremam partem reſecat, incipiendo ab his verbis: *Horum corpora* &c.

PULSANEN. Ab Uſuardo iterum deviat. En ejus verba: *Natalis ſanctorum Baſilidis, Cirini, Naboris & Nazarii martyrum. Romæ, natalis ſanctorum martyrum Felicis & Magilalei.* Felix huc aliunde eſt intruſus: alter, forte *Maçidaletes*, Tripoli adſcribendus videtur. *Item ſancti Helidii epiſcopi*, Nec ſcimus unde hic locum hac die invenerit.

De Baſilide & al. ſoc. *Felicis &c.* *Helidii.*

ROSWEYD. Textui puro in fine adnectit: *Natale ſancti Odulfi presbyteri & confeſſoris.*

Odulfi.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Sic hodie memorant: *Mediolano, feſtivitas ſanctorum Nazarii & Celſi martyrum, quando iidem beati martyres à beato Ambroſio inventi ſunt & tranſlati, tanta gratia decorati, ut ſanguis eorum quaſi recentiſſime videretur effuſus, & capita quaſi eo die abſciſſa fuiſſent: tantumque omnes ſenſerunt odorem, ut omnium aromatum vinceret ſuavitatem. Feſtivitas vero eorum agitur* V *Kal. Auguſti. Eodem die, ſanctorum martyrum Baſilidis, Cirini, Naboris & Nazarii.*

De Nazario & Celſo. *Baſilidis & ſocior.*

ALBERG. & DANIC. Sic ordiuntur: *Apud Aureliam civitatem, natale beati Baſilidis, qui Domino apparente & jubente, ut omnia ſua venderet &c.*

Baſilidis Aurelior.

& pau-

& pauperibus erogaret, parentes ſuos viſitaturus Aureliam venit, ibique ſub Aureliano, cum ſanctis Cyrino, Nabore & Nazario, palmam martyrii promeruit. Hæc fabuloſe adornata eſſe, nimis quam compertum eſt. Sequitur: *Mediolani, natale ſanctorum martyrum Nazarii & Celſi pueri, quando iidem beati Martyres à beato Ambroſio* &c. Eadem omnia referuntur, quæ ex ANTVERP. & MAX-LUBEC. ſupra dedimus.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Eiſdem plane vitiis laborant, & in fine præterea addunt: *Ipſo die, ſancti Odulphi presbyteri & confeſſoris.* LOVAN. reliquis etiam ſimilis, deficit in elogio Nazarii & Celſi, ubi poſt *ſuavitatem*, omittit; *feſtivitas vero* &c. *Odulphi.*

CENTULEN. *Mediolani, inventio & tranſlatio ſanctorum Nazarii & Celſi martyrum. Item beati Baſilidis, Cyrini, Naboris: ſed & Nazarii & Celſi, quos duos paſſos antiquitas commemorat.* Nempe *Ebreduni*, ut ex Adonein obſervatione diximus.

BRUXELLEN. *Apud Aureliam civitatem* &c. ut ſupra ALBERGEN. DANIC. & alii, Tum: *Et natale ſanctorum martyrum Nazarii & Celſi pueri. Quos duos paſſos fuiſſe apud Evredunenſem urbem, antiquitas memorando celebrat. Nam Anolinus præſes ſub rabie perſecutionis* &c. Vera falſis admiſcet, connectens & interpolans bina diverſa elogia ſuperius data. In fine: *Et ipſo die, ſancti Odulphi confeſſoris.* *Nazarii &c.* *Odulfi.*

HAGENOYEN. *In Mediolano, tranſlatio ſanctorum Nazarii & Celſi martyrum. Horum corpora, ut ſcribit* &c. Vide dicta. Sequitur: *Apud Aureliam civitatem* &c. ut ſupra. Demum: *Eodem die, apud Trajectum inferius, depoſitio ſancti Odolfi, Canonici monaſterii ſancti Salvatoris. Qui Fryſiam cum ſancto Friderico epiſcopo ſuo iterato convertit. Et quia ipſum benigne non audierunt, prædixit, Danos ſuper eos eſſe venturos, & multos martyres in Friſia eſſe futuros, & ſic factum eſt. Denique circa finem vitæ ſuæ, monaſterium in Freſia ædificavit, & mare illic venturum prædixit. Deinde Trajectum rediit & in pace obiit:* Hæc ex vita accepta ſunt, quam vide in Actis. *Tranſlat. Nazarii &c.* *De Odolfo.*

MARTRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Baſilidis, Cyrini & Naboris martyrum. Odulphi confeſſoris, Canonici ſancti Salvatoris Trajectenſis. Quneræ virginis & martyris, quæ fuit una ſodalium beatæ Urſulæ.* Vide Papebrochii commentarium. *Baſilidis &c. Odulphi.* *Cuneræ.*

ALTEMPS. *Aurelianis, tranſlatio Ewici, epiſcopi & confeſſoris.* Forte *Evurtii* vel *Evortii* de quo agendum erit infra ad VII Septembris. *Tranſlat. Ewici.*

FLORENTIN. Hîc rurſus multorum confuſio, in aliquibus Pulſanenſi non diſſimilis: ſic refert STROZZIAN. ni fallor: *Ipſo die, Romæ via Aurelia, miliario VIII, monaſterio Nirino, paſſio ſanctorum martyrum Baſilidis, Tribuli, Malchi, Daletis, Cibini, Tropuli, Aurili, Donatelli & Secundæ.* Vide in Actis nomina veriora. *Item, natale ſanctorum martyrum Baſilidis & Cirini. Item Romæ, natale ſanctorum Felicis & Magdalenæ. Item ſancti Elidii epiſcopi.* *Baſilidis & variorum.* *Baſilidis &c.* *Felicis &c.* *Elidii.*

EDITIO LUBECO-COL. Littera ſingulari notatur: *In opido Renis, paſſio ſanctæ Cuneræ virginis & martyris, de ſocietate ſanctarum undecim milium virginum. Apud Aureliam civitatem, natale beati Baſilidis* &c. Rurſus: *Mediolani, inventio ſanctorum martyrum Nazarii & Celſi pueri: qui iidem* &c. ut abunde ſupra. *In Trajectio inferiori, natale beati Odulphi presbyteri & confeſſoris.* Vide ſupra elogium HAGENOYEN. & totam vitæ hiſtoriam in Actis noſtris. *Cuneræ.* *Invent. Nazarii.* *Odulphi.*

BELIN. Poſt *reperit*, adjungit: *Sed feſtivitas eorum* &c. Et altera editio in fine præterea ſubdit: *Aurelianis, beati Evurtii epiſcopi & confeſſoris.* Cujus natalem diximus ſupra recoli VII Septembris. *Evurtii.*

GREVEN. *In Scotia, Ternani archiepiſcopi & confeſſoris.* In Actis vocatur *Ternanus. In Trajecto inferiori, ſancti Odulphi presbyteri & confeſſoris, ejuſdem Trajectenſis eccleſiæ canonici. Ad cujus meritum omnibus oſtendendum, cum omne ejus edificium flamma vorax abſumpſiſſet, baculus tamen, quo ſeniles artus ſuſtentare conſueverat, in quo & tabellam ceratam ad nomina fidelium annotanda habebat, ita reperius eſt illæſus, ut ne unus quidem apex in cera deperierit. In oppido Renen, ſanctæ Cuneræ virginis & martyris. Quæ cum eſſet de ſocietate ſanctarum* XI *milium virginum; ipſis tamen aliquamdiu ſuperſtes, pietatis ſtudiis valde intenta, ad martyrii palmam meruit pervenire.* Jam dixi, vitam in Actis illuſtratam. *Termani.* *De Odulpho.* *Cuneræ.*

MOLAN. Ultimum textus ſenſum proſequens, addit, *& Nazarii, quorum Naborem & Nazarium, ſimul cum Gorgonio martyre tranſtulit à Roma in Galliam Grodegandus Metenſis epiſcopus, permittente Paulo Papa Romano, anno Dominicæ incarnationis* DCCLXV; *& collocavit prædictus epiſcopus ſanctum Gorgonium in monaſterio, quod dicitur Gorzia: ſanctum vero Naborem in monaſterio, quod dicitur Novacella: ſanctum quoque Nazarium in monaſterio, quod dicitur Loreshain, ubi ſigna & miracula in ſanitate infirmorum & debilium ſæpius fiunt.* Hæc ex Rabano vel Notkero deſumpta ſunt. *Ipſo die, ſancti Odulphi presbyteri & confeſſoris, cujus reliquiæ habentur apud ſanctum Salvatorem Trajecti.* Dein typis minoribus: *In oppido Renenſi, elevatio per ſanctum Willibrordum ſanctæ Cuneræ virginis & martyris. Quæ cum* &c. ut GREVEN. *In Meſopotamia, ſancti Maruthæ epiſcopi & confeſſoris, de quo Tripartitæ lib.* II, *cap.* 8. Remittitur ad IV Decembris. Editiones aliæ, corrupto textu, idem habent de tranſlatione Nazarii &c. Item de Odulpho. Tum pergunt: *In oppido Rhenenſi, elevatio ſanctæ Cuneræ virginis & martyris,* ibi ſiſtendo. *Die Duodecima, ſancti patris Onuphrii. Et ſancti patris Petri Athoniti.* In monte *Atho.* Vide Janningum in Actis. *De Naz. & o tranſlatione.* *Maruthæ.* *Elevat. S. Cuneræ.* *Onuphrii.* *Petri Ath.* *Odulphi.*

Idibus. *Die* 13.

ROmæ via Ardeatina, natalis ſanctæ Feliculæ virginis & martyris, quæ nolens nubere, nec idolis immolare, tradita eſt cuidam vicario, qui fecit eam perſeverantem in confeſſione Chriſti, poſt tenebroſam cuſtodiam & famis inopiam, levari in equuleo & ſic demum deponi & præcipitari in cloacam. Eodem die, ſancti *Feliculæ.*

Fandilæ. Fandilæ presbiteri, qui apud Cordubam civitatem, capite amputato, martyrium sumpsit.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore*, *Munerato*, *Greveno* & *Molano.*

VARIA LECTIO. Tornacen. ante *Feliculæ*, omisit titulum *sanctæ*. Molan. autem scripsit *Fæliculæ*. Idem Tornacen. pro *immolare* substituit, *sacrificare*. De *ydolis* diximus alibi, uti & de *eculeo*. In Molano pro *nec idolis*, est *neque*. In Heriniensi vero ex prava litterarum transpositione, pro *cloacam*, legitut, *coaclam*. Nescio quid Greveno in mentem venerit, dum loco *Cordubam*, legit, *apud Columbam civitatem*.

Feliculæ. OBSERVATIO. Citatum pridie & sæpe alibi vetustum Frontonis Kalendarium ad diem XIV Junii legit: *Natale sanctæ Feliculæ*, ubi recte laudatus Fronto observat scribendum forte *die* XIII, ut nempe habent Martyrologi nostri. Atque imprimis Hieronymiana apographa apud Florentinium ultimo loco hoc die signant, *Feliculi*; sed de *Felicula* sermonem esse editor non dubitat, ex antiquissimo Epternacensi sufficienter edocto. *Romæ*, *sanctæ Feliculæ*, diserte memorat Beda, & post eum Rabanus, cum elogio. Clarius Romanum parvum: *Romæ*, *sanctæ Feliculæ virginis martyris.* Clarissime & expressissime Martyrologus Viennensis, ex citata non semel mense Maio Marcelli ad Nereum & Achilleum relatione, totam suam panegyrim contexens, cujus epitomen nitidissime ab Usuardo contractam, laterculum nostrum repræsentat. Wandelbertus paucis multa non inconcinne complectitur:

Idus illustrat Felicula virgo cruore
Lac Petronilla tibi, verbum quam junxit & ætas.

Ubi alluditur ad vocem *Collactaneam*, de qua etiam alibi meminimus. An non perperam Acta aliqua Mss. *Collectaneam* appellent, vide in Henschenii commentario. De *Feliculæ* gestis eadem est ratio, quæ de tota *Nerei* & *Achillei* Actorum serie. Antiquum ejus cultum probatissimum novimus. De pluribus plurium corporibus, sub ejusdem nominis veneratione, vide Henschenii & Papebrochii commentarium historicum. Notantur præterea hac die in Beda Africani martyres, *Lucianus*, *Fortunatus* & *Crescentianus*. Quorum postremum omisit Rabanus, contra quam faciant codices Usuardini mediæ notæ, qui in secundo passim deficiunt. In Hieronymianis additur *Tecla*, quam in Auctariis notatam invenies. De Notkero nihil dici potest, cum in eo lacuna sit usque ad XIII Kalendas. Noster Africanos illos omnino præteriit, Cordubensibus suis magis intentus, quorum plures hoc mense commemorat, ut III *Isaacum*, VII *Petrum*, *Habentium & Jeremiam* &c. VIII *Abundium*; quibusque alios aliis diebus ex Eulogio Acta nostra adjungunt. Hac igitur *Fandilam presbyterum* ab Usuardo celebrari, & superiora omnia genuina ejus esse, putamus quam certissimum. Vide sis Fandilæ Acta ex Eulogii Memoriali lib. 3 cap. 1, in majori opere producta, cum synopsi prævia de cultu & tempore.

Fandilæ.

AUCTARIA.

Luciani & sociorum. Feliculi &c. PULSANEN. Sic legit: *In Africa, natalis sanctorum Luciani, Fortunati, Crescentiani & Tecla. Romæ, miliario septimo, natalis sancti Feliculi cum sociis suis.* Puto voluisse scribere *Felicissimi* cum sociis suis, de quo etiam hac die BRUXELLEN. Colitur vero VI Augusti.

ROSWEYD. De Felicula textui cetera puro interserit, *quæ erat Collactanea Petronillæ virginis.*

ANTVERP. & MAX-LUBC. In prima annuntiatione omittunt locum, nempe, *via Ardeatina.* In fine autem adjungunt: *In Africa, sanctorum Luciani & Crescentiani.* Ubi vides deesse intermedium Fortunatum, ut supra monui, & magis patebit in sequentibus.

Luciani & Crescentiani

ANTVERP.-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Sic incipiunt: *Civitate Padua, natale beati Anthonii confessoris, de Ordine fratrum Minorum, qui celeberrimus extitit vita, miraculis & doctrina.* Sequitur textus purus. In fine additur: *In Africa, sanctorum Luciani & Crescentiani.*

Antonii Patavini. Luciani & Crescentiani

ALBERG. & DANIC. Pares hactenus, addunt præterea de sancto Antonio Patavino, post *doctrina: Hic memoria pro codicibus utebatur, ut à summo Pontifice Gregorio nono Archa Testamenti, peculiari nomine vocaretur. Inter cetera autem virtutum suarum miracula, quibus in vita claruit, & in morte; duos legitur mortuos suscitasse.* *De Antonio Patavino.*

CENTULEN. *Romæ, sanctæ Feliculæ virginis, quæ fuit convirginalis beatæ Petronillæ, quæ sub Flacco comite passa extitit. Eodem die, sancti Fandilæ presbyteri, qui apud Cordubam civitatem capite amputato martyrium sumpsit.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. De Felicula, post *martyris*, inserit: *Quam cum Flaccus comes, post excessum beatæ Petronillæ, vellet ducere uxorem, & ipsa nubere nollet* &c. usque ad finem, ubi additur: *Et sic ipsa cum corona martyrii perrexit ad Christum. Romæ, natale sancti Felicissimi, cum sociis suis.* Videtur indicari is, qui colitur VI Augusti. In Fandila purus, pergit: *In Africa, sanctorum Luciani, Fortunati, & Crescentiani martyrum. Item, translatio sancti Bartholomæi Apostoli.* De qua *De Felicula.* *Felicissimi & sociorum.* *Luciani &c. Translat. Bartholom.*

qua agetur XXIV Augusti. *In civitate Padua, beati Antonii confessoris, Ordinis fratrum Minorum. Qui vita, miraculis & doctrina celeberrimus fuit. Item, sancti Prisci episcopi & confessoris. Et in Gandavo, translatio sancti Landoaldi confessoris.* De hac & Prisco vide Prætermissos.

Antonii. *Prisci.* *Translat. Landoaldi.*

HAGENOYEN. *Romæ via Ardeatina, natale beatæ Feliculæ virginis & martyris, quæ erat collateralis & collactanea beatæ Petronillæ virginis, filiæ beati Petri Apostoli. Quam Flaccus comes post mortem Petronillæ virginis in uxorem habere voluit, sed illa consentire noluit. Sed quia ydolis tunc immolare noluit, tradita est cuidam vicario, qui fecit eam septem jejunare diebus, & tunc ducta est ad puellas, deæ Vestæ consecratas, ut ibi cum eis de sacrificio comederet, quod & renuit, & aliis septem diebus jejunavit. Tunc est incarcerata & demum in eculeo levata, & tunc de eculeo deposita, & in cloacam præcipitata. Eodem die, translatio sancti Bartholomæi Apostoli ad Beneventum.* De Fandila satis pure. Sequitur: *In Africa, sanctorum martyrum Crescentiani & Luciani. Apud Paduam, natale beati Antonii confessoris, qui duos mortuos legitur suscitasse.*

De Felicula. *Transl. Bartholom.* *Luciani&c.* *Antonii.*

AQUICINCT. In fine: *In Africa, sanctorum Luciani & Crescentiani.*

Luciani&c.

In VICTORIN. Pro *Fandilæ* est *Ficandi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Antonii confessoris, Ordinis Minorum. Felicula virginis & martyris. Pharildis virginis.* Data est Pharaildis Vita IV Januarii. Nescio cur hoc die repetatur.

Antonii *Pharaildis.*

UGHELLIAN. *In Africa, sanctorum Luciani & Crescentiani.* Vide ANTVERP. & MAX-LUBEC.

Luciani&c.

FLORENTIN. *In Italia, civitate Paduana, sancti Antonini Ulissiponensis, illustris confessoris de Ordine fratrum Minorum, qui celeberrimus extitit vita, miraculis & doctrina. In Africa, sanctorum martyrum Luciani, Fortunati, Crescentiani & Teclæ virginis.*

De Antonio. *Luciani&c.*

CODEX. S. RICALDI. *Apud territorium Forense, beati Regnaberti martyris.* Vide Prætermissos, ubi remittitur ad XV Julii.

Regnaberti.

EDITIO LUBECO-COL. In Felicula modice interpolata, in Fandila ferme pura est. *In Africa, sanctorum Luciani & Crescentiani martyrum. Padua civitate, natale beati Antonii confessoris* &c. sicut ANTVERP-MAX. ALBERG. &c. supra.

Luciani&c. *De Antonio.*

BELIN. Primo loco: *In civitate Padua, natale beati Antonii, illustris confessoris de Ordine fratrum Minorum, qui celeberrimus extitit vita, miraculis & doctrina.* In Felicula purus est. Sed penultimo loco: *In Africa, natale sanctorum martyrum, Fortunati, Luciani & Crescentiani. Eodem die, sancti Fandilæ presbyteri, apud Cordubam martyrizati.*

Antonii. *Luciani&c.*

GREVEN. *In Africa, sanctorum Luciani, Fortunati & Crescentiani. Item sancti Landwoldi.* Puto *Landoaldum*, de quo supra. *Civitate Aternensi, beati Cethei episcopi cognomento peregrini. Qui tempore beati Gregorii Papæ illi ecclesiæ* [Amiternensi] *præfuit atque ab Umblone tyranno Longobardo morti adjudicatus, cum decollari non posset, ligato ad collum saxo ingenti, in flumen præcipitatus, feliciter occubuit, statimque corpus sacrum cum lapide superenatavit. Paduæ, depositio beati Antonii confessoris, Ordinis Minorum, vita & miraculis celeberrimi. Hic memoria pro codicibus utebatur, unde eum Gregorius IX Archam Testamenti appellabat. Translatio sancti Andreæ* [an non *Bartholomæi?*] *Apostoli ad Beneventum.* Vide Prætermissos.

Landwoldi. *Cethei.* *Antonii.*

MOLAN. *In civitate Padua, beati Antonii, Lusitani Ulysbonensis, illustris confessoris, Minoritæ, qui celeberrimus extitit vita, miraculis & doctrina. In Africa, sanctorum martyrum Fortunati, Luciani & Crescentiani. Gandavi, elevatio sancti Landoaldi sociorumque ejus;* quos minori charactere subjungit: *Amantii, Adriani, Vincianæ & Landradæ.* De quibus vide Prætermissos. *In Claravalle obiit Gerardus monachus, de quo Bernardus in sermone super Cantica 26.* Est S. Bernardi frater, de quo in Actis. In aliis editionibus. De Antonio & Africanis ut supra. Tum: *Die decimâ tertia, sanctæ martyris Acylines* [Aquilinæ] *& sancti Triphillii episcopi Leucosiæ in Cypro. Gandavi, elevatio* &c. Minoribus typis: *In Claravalle, obitus Gerardi monachi* &c. *Item sancti Peregrini sive Cetæi Aternensis episcopi & martyris, in Hadriensi civitate in fluvium Piscariæ mersi, tempore Gregorii Papæ.* Vide Acta.

Antonii. *Luciani&c.* *Elevat. Landoaldi.* *Amantii & Sociorum.* *Gerardi.* *Acylines & Triphillii.* *Peregrini. al. Cethei.*

XVIII *Kal.* *Die* 14.

HEliſei prophetæ, qui apud Samariam Palestinæ (ut beatus scribit Hieronimus) situs est, ubi & Abdias propheta quiescit. Apud Cæsaream Cappadociæ, natalis sancti Basilii episcopi, qui tempore Valentis doctrina & sapientia insignis, omnibusque virtutibus fundatus, mirabiliter effulsit. In territorio Suessionis civitatis, sanctorum martyrum Rufini & Valerii, qui à præside Rictiovaro post illata sibi tormenta jussi sunt decollari. Ipso die, sancti Quintiani presbiteri & confessoris.

Elisæi. *Basilii* *Rufini & Valerii.* *Quintiani*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Belini prima editio* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Reliqui in textu, *Helizei*, ut habet Pratensis & alii, licet Herinien. Tornacen. & Antverp-maj. aspiratione careant, nullus codex legit *Elizæi. Palestinæ*, ut in omnibus, sed de ea & *Hieronimo* sæpe alibi & satis dictum est. Probatissimi codices conformiter scribunt *situs est*, Molanus, *positus est*; qui mediæ notæ sunt, *conditus est.* In Antverp-maj. post *Abdias*, deest *Propheta*; & pro *quiescit*, in Molano, *requiescit*

quieſcit. De *Cæſarea & Cappadociæ*, nihil repeto. Belini prima editio ultimam annuntiationem penultimæ anteponit, altera auctior eſt, ut patebit in Auctariis. Antverp-maj. pro *Ruſini*, poſuit *Ruſi*, Tornacen. poſt *Valerii*, omiſit *qui*, unde ſenſus manet imperfectus. *Quintiani* legunt codices omnes, ſolus Roſweyd. *Quintiniani*, hic autem & Antverp-maj. addunt titulum *martyris*, ceteri omnes ſolius *confeſſoris*.

Eliſæi. OBSERVATIO. Qui primus Latinis Faſtis *Eliſæum* inſeruit Beda, ſolo nomine contentus fuit, idque Rabanus ſecutus eſt; & ita etiam legit auctor Romani parvi, forte citatis antiquior, ex quo certiſſime ſumpſit Ado, pluribus proſecutus ex ſancto Hieronymo, quæ Noſter breviſſime complexus eſt, ſolas ferme referens Eliſæi & Abdiæ ſepulturas. In textu noſtro ſecundus, eſt magnus *Baſilius*, cujus *natalem* diſerte exprimit is, qui primus elogio ipſum ornavit Viennenſis Ado, acceptum videlicet ex Romano parvo, à quo primitus memoriam in Martyrologio conſignatam non advertit, qui Baſilii Acta operoſiſſime & accuratiſſime illuſtravit collega noſter Baertius. Hæc

Baſilii. Romani parvi verba ſunt: *In Cappadocia, ſancti Baſilii, fratris Gregorii & Petri.* Adonianum elogium eleganter de more contraxit Noſter, ſervata *natalis* formula, quam in pleriſque probatioribus codicibus concorditer relatam invenio; de *Ordinatione*, nuſquam vel verbum. Fateor equidem ab eruditis obitus diem figi Kal. Januarii, quo ejus memoriam cum Uſuardo etiam recoluimus, verum cur ad *elevationem* vel *tranſlationem* corporis, ut aliqui codices innuunt, vel ad aliam quamvis cauſam præſens feſtivitas æque ac ad *ordinationem* referri commode nequeat, lubens docebor, quando ordinationis commemoratio in Martyrologiis antiquioribus incognita, etiam in recentioribus tam rara eſt; & aliunde conſtat vocem illam *Ordinationis*, in Romanum hodiernum, vergente ad finem ſeculo XVI primum irrepſiſſe. Sed alibi forte locus dabitur rem illam accuratius diſcutiendi, ſatis ſit modo primam feſtivitatis hodiernæ originem & ſequelas oſtendiſſe. In Adone ſecundo loco ponuntur *Ruſinus & Valerius*, nullo ornati elogio,

Ruſini & Valerii quemadmodum & Rabanus eos annuntiat. At Florus martyrii ſeriem uberius explicat: Noſter Acta ſe vidiſſe oſtendens, ex iis pauciſſima delibavit. Crediderim autem Adonem & Rabanum ex Hieronymianis apographis, ubi in nonnullis adjecti ſunt, eos martyres primum eruiſſe. Cenſuit olim Sirmondus, ipſorum hiſtoriam *probam eſſe ac minime dubiam*. Magno etiam in pretio apud Henſchenium fuiſſe, patet ex hodierno ejus commentario. Certe antiquitate ſua venerandam eſſe, fateri omnes coguntur. Ex ea geſtorum compendium tradidit Tillemontius tomo 4 pag. 459: at pag. 718 aperte ediſſerit, Actis illis fidendum non eſſe. Utri melius judicaverint, ſtatuat eruditus lector. Eliſæum cum Rufino & Valerio ſic canit Wandelbertus:

Octavo Juli & deno ante exordia menſis
Vates Helizæus, ſimul Abdias (que) *refulgent*,
Hic quoque Valerio & Rufino martyre gaudet.

Quintiani. Qui locum poſtremum occupat *Quintianus*, non ex Hieronym. profluit, ubi martyr ſignatur cum ſociis, ſed ab Uſuardo, neſcio unde, primum productus eſt, & ſubſtitutus *Etherio Viennenſi epiſcopo*, quem notarat Ado, illo, ut ſæpe ſolitus eſt, Viennenſem præteunte. Porro Quintianus ille, ut *presbyter confeſſor* commemoratur, non ut *epiſcopus*; qualem exiſtimaſſe videtur is, qui editionem Romani hodierni, anni MDCVIII auctiorem reddidit, à Baronio in Notationibus propugnatus. At Henſchenius epiſcopum *Rhutenenſem* huic ſynonymum rejicit ad XIII Novembris, quo die in Romano recolitur, ut epiſcopus *Arvernenſis*, idem ipſe qui antea *Ruthenenſis* fuerat, de quo meminit Greg. Turonenſis in vitis Patrum cap. 4, ut ſuo loco dicemus. Beda noſter genuinus agit de *tranſlatione S. Anieni* &c. in multis Auctariis, imo in apographis Hieronymianis poſitâ, quæ utrum vere Bedæ ſit, dubitare cogit Rabani ſilentium. Aſt Uſuardina integra lectio ex codicibus tam diverſis conſtantiſſima eſt.

AUCTARIA.

Feliculæ. PULSANEN. *Heliſei prophetæ. Et ſanctæ Feliculæ.* Vide die præcedenti. *Aurelianis civitate, tranſlatio corporis beati Aniani epiſcopi & confeſſoris, & liberatio civitatis ipſius ac* [ab] *Hunnis.* Natalis eſt XVII Novembris. *Item in Sueſcionis civitate, paſſio ſanctorum martyrum Ruſini & Valerii.*

Tranſlat. Aniani. ANTVERP. & MAX-LUBEC. Omiſſo Quintiano, hæc ſubſtituunt: *Aurelianis, tranſlatio ſancti Aniani epiſcopi & confeſſoris.* Quibus conſonat codex UGHELLIAN. ut paſſim alibi ſolet.

MUNERAT. 2. loco: *Aurelianis, ſancti Aniani confeſſoris atque Pontificis.* Cetera purus eſt. *Aniani.*

GREVEN. 3 loco: *Aurelianis, ſancti Aniani epiſcopi & confeſſoris.* De reliquo puriſſimus.

ANTVERP-MAX. De Baſilio, ad finem elogii ſubjungit: *Ipſe idem ſanctus etiam ipſa Circumciſionis die feſtivatur*, ut in Obſervatione ſatis dictum eſt. Deficit in annuntiatione ultima.

ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Textum ſatis purum habent uſque ad *Quintiani*, quo carent, ut præcedens.

ALBERG.

ALBERG. & DANIC. Agunt de Elisæo & & Sueſſionenſibus. Cetera deſunt. De Baſilio egerunt 1 Januarii.

CENTULEN. *Helyſæi prophetæ, qui apud Samariam Paleſtinæ conditus eſt, ubi & Abdias propheta quieſcit. Cæſarea Capadociæ, ſancti Baſilii archiepiſcopi & confeſſoris. In territorio Sueſſionico, paſſio ſanctorum Rufini & Valerii martyrum ſub Rictiovaro. Aurelianis, tranſlatio S. Aniani epiſcopi & confeſſoris.*

Tranſlat. Aniani.

BRUXELLEN. *Apud Cæſaream Capadociæ, elevatio beati & magni Baſilii epiſcopi & confeſſoris, fratris S. Gregorii Nazianzeni* [Nyſſeni] *& Petri. Cui Chriſtus cum ſuis Apoſtolis apparens, miniſterium Miſſæ docuit, & cujus precibus Effrem Syrus Græcè locutus eſt. Quique mortem Juliani apoſtatæ per revelationem cognovit; qui vadens ad bellum Perſicum ſibi in reditu deſtructionem Cæſareæ fuerat comminatus. Hic magnus Baſilius, ſapientia & doctrina inſignis omnibuſque virtutibus fundatus, cum in Eccleſia Dei mirabiliter effulſerit, quievit in Chriſto Kalendis Januarii. Cujus feſtum in hac die ſuæ elevationis celebratur. Eodem die, Helizei prophetæ. Qui apud Samariam Paleſtinæ, quæ poſtea Sebaſta cœpit vocari, ſepultus eſt, ubi & Abdias propheta quieſcit, & ſanctus Joannes Baptiſta.*

De Baſilio. *De Eliſæo.*

In Rufino & Valerio purus eſt. Sequitur: *Apud Meſanam civitatem Doroſtoro, ſancti Julii martyris. Qui ſub Maximo præſide martyrii palmam accepit.* Colitur XXVII Maii, ubi hæc nitidius exprimuntur. *In Africa, ſanctorum Galliani & Bituni presbyterorum & martyrum.* Primus Epheſinus eſt; de alio vide Prætermiſſos. *In Aquilegia, natale ſancti Prothi martyris.* Indicatur *Prothus* Cantianorum Pædagogus, de quo XXXI Maii. *Ipſo die, natale ſanctorum martyrum Affri & Quintiani presbyterorum. Afram* forte dicere voluit. *Vienna, ſancti Eucherii epiſcopi & confeſſoris.* Nomina mutat, voluit dicere *Etherii. Item ſancti Ignatii epiſcopi.* An Conſtantinopolitani, qui colitur XXIII Octobris? De Aniano, ut ſupra. In fine: *Item Teclæ virginis.* Forte *martyrem* indicat, nempe *Quintiani* ſociam.

Julii. *Gallian. &c.* *Prothi.* *Affri &c.* *Etherii.* *Ignatii.* *Teclæ.*

HAGENOYEN. *Depoſitio Helizei prophetæ, in cujus nativitate vitula una aurea mugitum dedit, qui audiebatur in Hieruſalem. Qui per Heliam prophetam unctus eſt propheta, cui ſemper poſtea adhæſit. Qui & Heliam in cælum ferri vidit, & pallio Heliæ Jordanem dimiſit; miracula plura fecit & duos mortuos ſuſcitavit. Reges Iſraël & Syriæ inunxit, & facta illorum bona & mala prophetizavit. Deinde apud Samariam* &c. Baſilii elogium reſecat, in Rufino & Valerio purus. *Eodem die, natale beati Brandani abbatis mirabiliſſimi, peregrini ſuper mare. Hic natione Scotus erat.* Colitur XVI Maii. *Ipſo die, tranſlatio ſancti Quinciani presbyteri & confeſſoris. Eodem die, depoſitio ſancti Aniani Aurelianenſis epiſcopi & confeſſoris* Hîc deberet eſſe *tranſlatio*, in Quintiano, *depoſitio.* Sequitur: *Ipſo die, ordinatio ſancti Nycolai epiſcopi Mirrenſis.* In EDITIONE LUBECO-COL. & GREVEN. ſignatur hæc ordinatio XVI Junii. Utri codices rectius ſtatuant, non hîc examinandum eſt, ſed ad diem VI Decembris.

De Eliſæo. *Brandani.* *Tranſlat. Quintiani.* *Aniani.* *Ordinat. Nicolai.*

AQUICINCT. De Quintiano habet, *presbyteri & martyris*; Sed Quintiani plures hoc die in Actis recenſentur. Dein ſubdit: *Aurelianis, tranſlatio ſancti Aniani epiſcopi & confeſſoris.* Quomodo etiam habet codex BIGOTIAN. ſub nota P. 5;

Tranſlat. Aniani.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſub. num. 130. In fine: *Aurelianis civitate, tranſlatio ſancti Idem. Aniani epiſcopi & confeſſoris, & liberatio ipſius civitatis.* Vide PULSANEN. ſupra. *Apud Aquileiam, ſanctorum martyrum Cancii, Canciani, & Cantii &c. Cancianillæ.* De quibus XXXI Maii.

DAVERON. *Aurelianis, tranſlatio ſancti Aniani de Anian. & c epiſcopi & confeſſoris, & dedicatio ſancti Salvatoris Carroffenſis.* Si dedicatio ad Anianum ſpectet, dicetur de ea ad diem ejus natalem XVII Decembris, quo ſimilia ſemper remittimus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Rufini & Valerii martyrum. Baſilii epiſcopi Cæſarienſis. Heliſæi prophetæ apud Samariam. Quintiani presbyteri.* *Textus contractus.*

In VATICAN. num. 5949. Deeſt *Eliſæi, Baſilii, Quintiani.* Adjectum: *In Benevento S. Marciani epiſcopi & confeſſoris.* *Marciani.*

ALTEMPS. *Ipſo die, Quintiani presbyteri & martyris.* Melius in textu *confeſſoris.*

FLORENTIN. *Ipſo die, ſanctorum martyrum Affrii, Prothi & Quintiani.* Vide martyres Africanos. De Aniano, ut PULSANEN. *Item, ſancti Ignatii epiſcopi & martyris C P.* de quo ſupra. *In Pagia civitate, ſanctæ Antheonis & ſanctæ Ludidiæ.* Vide in Actis Antheonem. *In Epheſo, ſanctorum Maggini, Gaſtini & Viviani. In Africa, ſanctorum Afræ, Quintiani, Theodoli, Thedæ, Feſtinæ & Quintianillæ.* Vide horum martyrum nomina correctiora in Actis.

Affrii &c. *Ignatii.* *Antheon.* *Maggin. &c* *Afræ &c.*

MONTIS SION. *Aurelianis civitate, tranſlatio corporis beati Aniani confeſſoris atque pontificis.* *De Aniano.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Remis, tranſlatio corporis ſancti Rigoberti epiſcopi & confeſſoris.* Colitur IV Januarii. *Tranſlat. Rigoberti.*

EDITIO LUBECO-COL. In Eliſæo interpolatur. Sequitur de Valerio &c. pure. Tum: *Apud Cæſaream Capadociæ, tranſlatio ſancti Baſilii epiſcopi & confeſſoris. Sueſſionenſi civitate, ſancti Baſilii. Ariſtionis confeſſoris.* Vide Prætermiſſos. *Viennæ, ſancti Eucherii* [Etherii] *epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, ſancti Quinciani presbyteri & Sicii confeſſorum. Aurelianis, tranſlatio ſancti Aniani* &c. De qua etiam altera BELINI editio.

Tranſlat. *Baſil. Cart.* *Quinc. &c.* *De Anian.*

GREVEN. *Nota, hoc die tranſlatus eſt ſanctus Baſilius, Kalendis vero Januarii obiit. Item ſanctorum Antheonis, Galani, & Jovini, Theodoli, Afri & Prothi.* Vide Acta. *Viennæ, Etherii epiſcopi & confeſſoris. Gregorii epiſcopi & confeſſoris.* Quis ſit, neſcitur. *Bertholdi confeſſoris.* Forte is eſt, qui colitur XVI Junii. *Sueſſionis, ſancti Ariſtionis confeſſoris.* De quo in indice Prætermiſſorum. *Tulli, tranſlatio ſancti Manſueti epiſcopi & confeſſoris.* Colitur III Septembris. *Beatæ memoriæ Baſilii, Prioris majoris Cartuſiæ, qui octavo poſt ſanctum Brunonem loco, annis XXIII prædictam rexit domum, & miraculis coruſcans obdormivit in Domino.* Vide Prætermiſſos.

Antheon. &c *Etherii.* *Gregorii.* *Bertholdi.* *Ariſtionis.* *Tranſlat. Manſueti.* *Baſil. Cart.*

MOLAN. In poſterioribus editionibus: *Viennæ, ſancti Etherii epiſcopi. Syracuſis, ſancti Martiani epiſcopi; qui ab Apoſtolo miſſus, Seleucum ibi & Gordium & magnam multitudinem convertit. Die decima quarta, ſancti patris Methodii Patriarchæ Conſtantinopolis.* Dein charactere minutiori: *Aurelianis, tranſlatio ſanctorum Aniani, Monitoris & Floſculi, civitatis ejus epiſcoporum, Euſpicii abbatis Miciacenſis primi, Baudelii & Scubilii martyrum, & Agiæ matris ſancti Lupi epiſcopi, & liberatio civitatis ab Hunnis per ſanctum Anianum epiſcopum.* In Prætermiſſis ſinguli ad proprium ſuum diem natalem reducuntur.

Etherii. *Martiani.* *Methodii.* *Tranſlat. Anian. &c.*

XVII *Kal.* *Die* 15.

Viti & sociorum. IN Sicilia, natalis ſanctorum Viti, Modeſti, & Creſcentiæ, qui ſub Diocletiano imperatore, poſt ollam plumbi ferventis, poſt beſtias & cataſtas divina virtute ſuperatas, curſum glorioſi certaminis peregerunt. Apud Meſiam civitate Doroſtoro, ſan-
Eſichii. cti Eſichii militaris, qui cum beato Julio comprehenſus, ſub præſide Maximo poſtea martyrio coronatus eſt.

Puri ſunt *Herinien. Tornacen. Antverpien.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Senſus exigit *ſanctorum Viti* &c. ſingulares ſunt Greven. & Molan. in *ſancti Viti* &c. Sic ſuperflua eſt particula *et* inter *Viti* & *Modeſti*, quam tamen adjiciunt Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. & Belin. qui poſtremus legit *Viti & Modeſti atque Creſcentiæ.* De Meſia ſæpe & ſatis dictum. Cur Herinienſis ſcripſerit: *Apud Meſiam civitatem Doroſtoro*, non divino. *Meſſiam*, *Meſſinam* & *Doroſtro*, Belini vitia ſunt. Item *Exitii*, pro *Eſichii.* Videtur nimium ſapere voluiſſe Muneratus, dum *militaris*, quo modo Romanum parvum, Ado & Uſuardus conſtanter legunt, mutavit in *militis & martyris.* Idem Muneratus cum Belino poſuit *Maximiano*, pro *Maximo.* An Uſuardum ex Adone corrigere voluerint, neſcio; certe ita legit utraque Adonis editio; codices noſtri reliqui omnes, ut in textu.

OBSERVATIO. Nobiliſſimum martyrum Siculorum ternarium paſſim celebrant Latini omnes Martyrologi. Hieronymus imprimis, in cujus apographis ea ſola occurrit diverſitas, quod ultimum nomen in uno aut altero, genere maſculino male efferatur, *Creſcentius* vel *Creſcentianus.* Beda, quod mirere, ſolius *Viti* meminit, at Florus ſocios reſtituens, non contemnendo elogio omnes exornat. Rabanus de ſolo Vito agere etiam videtur, quamvis in longioris orationis ſuæ contextu ſocios non prætermittat. Jam ad fontes noſtros accedamus propius. Romanum parvum ſic enuntiat: *In Sicilia,*
Viti & Sociorum. *Modeſti, Viti & Creſcentiæ martyrum.* Ado priori Hieronymianorum ordine vindicato, egregiam tradit Actorum qualiumcumque epitomen, à Florentinio laudatam, recitatam à Papebrochio, ex qua Noſter compendioſius ſuum encomium nitidiſſime texuit. De palæſtra, in qua martyres certaverint, non unam recentiorum Scriptorum opinionem recenſet Florentinius, Lucanos ex Actis, cum Siculis conciliare conatus, de quibus etiam nonnulla elucidantur in Papebrochii commentario, quo curioſiores hujuſmodi rerum indagatores libenter remittimus. Ad præſens quod attinet, compertum habemus, antiquiores & probatiores Martyrologos, nulla de Lucania facta mentione, pugiles hoſce unanimi conſenſu Siciliæ adſcribere. Porro ad Viti & ſociorum Acta quod attinet, ea à recentioribus vix tolerantur, ut videre eſt apud Tillemontium tomo 5 pag. 129. Nobis placet Papebrochii de ipſis ſententia, qua nimirum probat, *late diffuſum horum martyrum neutiquam dubitabilem cultum, utcumque dubiæ martyrii circumſtantiæ ſint.* Et ſane cultus ille etiam ex Sacramentariis à Tillemontio citatis conſtantiſſimus eſt. De eorumdem ſepultura, variiſque tranſlationibus, fuſe & diligenter monumenta à Papebrochio collecta & expenſa ſunt. Reſtat metricus Wandelberti cantus, in quo quid *Margarita* faciat, fateor me ignorare, niſi ex xx Julii huc importune retracta ſit. Audi poëtam:

Septeno deno Vitus cum virgine clara,
Margarita, martyrii ſplendore niteſcit:
Hocque Modeſtus & alma nitet Creſcentia virgo.

Jam vero quem nos cum Uſuardo *Eſichium* appellamus, is in apographis Hieronymianis *Iſicus, Iſicius, Yſicius* &c. à Romano parvo *Eſychius* dicitur, uti in Roſweydi Adone, qui pro *Maximo*, ut diximus, *Maximianum* poſuit, qua voce excepta, Noſter verba
Eſichii. ejus ſingula in laterculum ſuum apertiſſime tranſtulit. Eſt hic *Eſichius* vel *Eſychius*, de quo jam ſupra locuti ſumus xxv & xxvii Maii, ex Actis ſancti Julii, ubi in Adoniano elogio omnia habes, quæ de eo referri poſſunt. In Pratenſi codice, poſt Siculos, intruſus eſt martyr Beneventanus, his verbis: *Civitate Benevento, ſancti Mercurii martyris;* habetque denuo conſentientes ſæpius codices binos alios, Antverp-maj. & Roſweyd.
De codice Pratenſi. cum collatione Aquicinctina. Sed manifeſtam additionem, eraſis aliis vocibus ſuperſcriptam deprehendit Caſtellanus, ſatiſque evincunt ceteri noſtri codices univerſi. Notat

tat Castellanus erasionem in membrana factam incipere ab *imperatore*, unde suspicari licet, interpolatorem pressiori usum charactere, quo ad inserendum Mercurium, spatium ei sufficeret. Insuper apographum nostrum in fine, puto ego in margine prætenti autographi, adjicit: *Romæ, sancti Alexii hominis Dei.* Hanc autem annuntiationem ceteris melioris notæ codicibus incognitam, ad Usuardum minime pertinere tam putamus indubitatum, quam certum est textum à nobis relatum vere & integre Usuardinum esse.

AUCTARIA.

Mercurii. PRATEN. De binis hujus codicis Auctariis proxime egimus. *Mercurius* colitur XXV Octobris.

ANTVERP-MAJ. Idem habet de Mercurio & eodem loco. Sed in fine addit præterea: *Ipso die, sanctæ Edburgæ virginis.* De qua vide in Actis. Aliis vocatur *Eadburga.* *Edburgæ.*

Huic plane consonat ROSWEYD. hoc solo discrimine, quod, ut jam diximus, scribat: *Ipsa die, sanctæ Eadburgæ virginis.*

PULSANEN. *In Lucania provincia, passio sanctorum martyrum Viti, Modesti & Crescentiæ. Item in Dorostoro, natalis sancti Ysichii martyris. Apud Aquileiam, sanctorum martyrum Cantiani, Protici, Clementis & Cantiani.* Vide totam classem melius in Actis distinctam. *Cantiani. & socior.*

ANTVERP - MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Textui puro subdunt: *Eodem die, in territorio Valencenensi, cœnobio Crispini, depositio sancti Landelini abbatis & confessoris, qui à beato Autberto Cameracensi episcopo de sacro fonte levatus est.* *Landelini.*

CENTULEN. *Apud Siciliam, sanctorum Viti, Modesti & Crescentiæ, sub Diocletiano. Eodem die, apud Mesiam civitate Dorostoro, sancti Esichii militaris, qui cum beato Julio comprehensus, martyrio coronatus est.* Parum hîc abest à puritate. *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Textui satis puro, subnectit: *Civitate Benevento, sancti Mercurii martyris. Item sanctæ Edburgæ virginis. In territorio Valencenensi, Cœnobio Crispini, depositio sancti Landelini abbatis & confessoris, qui à beato Autberto Cameracensi episcopo, ex pradone ad Christum conversus, tria cœnobia fundavit.* *Mercurii.* *Edburgæ.* *Landelini.*

HAGENOYEN. Sic habet: *In Sicilia, natale sanctorum martyrum Viti pueri, & Modesti pædagogi sui, & Crescentiæ. Qui sub Diocletiano imperatore, cujus filiam sanaverat, post ollam plumbi ferventis, post bestias & cataslas divina virtute superatas, postquam ab angelo sunt erepti, rogaverunt Dominum, ut animæ illorum tollerentur in pace, & mox illorum animæ quasi candidæ* [forte columbæ] *cælum visæ sunt conscendere.* In Esichio ferme purus est. De Landelino repetit ea quæ ex ANTVERP - MAX. &c. superius descripsimus. Sed de his videndæ sunt vitæ geminæ ipsius Sancti ab Henschenio in Actis illustratæ; ubi in commentario prævio multa accurate explicat circa corporis aut partium ejus in varia loca translationes, de quibus supersunt controversiæ etiam alibi tangendæ. *De Vito &c.*

AQUICINCT. Secundo loco, ut diximus, inserit: *Civitate Benevento, sancti Mercurii martyris.* *Mercurii.*

VICTORIN. Post textum purum, ubi de Vito, Modesto &c. In fine subjungit: *Eodem die, natale sancti Viti martyris.* Hunc verosimiliter credidit ab alio diversum esse. *Viti.*

MARTRIC - CARTUS - ULTRAJECT. *Viti & Modesti & Crescentiæ martyrum. Landelini abbatis. Hesychii militis & Julii martyrum.* De Julio actum est XXVII Maii. *Landelini.*

Codex BIGOTIAN. signatus D. 9. *In Fiscanno, dedicatio ecclesiæ sanctæ Trinitatis.*

CAMBERIEN. *Aurelianis, sancti Aniani confessoris.* Vide die præcedenti. *Aniani.*

REG. SUEC. sub nota num. 130. *Eodem die, natale sancti Viti martyris.* Ut VICTORIN. supra.

FLORENTIN. Multa hîc iterum congeruntur: *Civitate Benevento, sancti Mercurii martyris. Apud Aquilegiam, sanctorum martyrum Cantiani, Proti, Clementis & alterius Cantiani. Constantinopoli civitate, sanctorum martyrum Mitii, Migetii, & Mingini. Civitate Barbaria, sanctorum martyrum Gaiani, Joviani, & Philippi. In Lucania, sanctorum martyrum Nivitii, Candidi, Cantiani & Cantianillæ, Prothieri, Singoni, Artheon, Quintiani & Theodoli. In Schythia, sanctorum martyrum Marchi & Viti & Modesti & Crescentiæ.* Hæc Hieronymiana sapiunt, sed corrupta & mirum in modum quasi studio confusa, quæ in Actis distinctius expressa invenies. *Mercurii.* *Cantiani &c.* *Mitii &c.* *Gaiani &c.* *Nivitii &c.* *Marchi &c.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic mutat initium: *In Sicilia, natale sanctorum Viti pueri, Modesti & Crescentiæ nutritorum ejus. Qui sub Diocletiano* &c. Reliquus textus satis purus est. In fine: *Eodem die, beatæ Eadburgæ virginis.* *Eadburgæ.*

GREVEN. *In Lucania, sanctorum Candidi, Prothi, Crisogoni.* Vide Acta. *Apud Beneventum, Mercurii martyris.* Dixi supra, eum coli XXV Octobris. *Landelini abbatis & confessoris. In Anglia, Eadburgæ virginis.* *Candidi &c.* *Mercurii.* *Landelini.* *Eadburgæ.*

MOLAN. *Eodem die, in territorio Valencenensi, cœnobio Crispini, depositio sancti Landelini confessoris Christi & abbatis, qui à sancto Autberto Cameracensi episcopo de sacro fonte levatus est. Eodem die, sanctæ Eadburgæ apud Wentanam civitatem.* Wintoniam opinor. Dein minoribus litteris: *Arvernis, Abrahæ confessoris, cujus vitam scribit Gregorius Turonensis.* Editiones aliæ sic habent: *Arvernis, sancti Abrahæ confessoris.* De Eadburga, ut supra. *In territorio Valencenensi, in villa quæ dicitur Crispinium super fluvium Hon, transitus sanctissimi ac beatissimi patris Landelini. Hic à beato Autberto eruditus, sed post malorum suasione deceptus, viam veritatis deseruit, sed precibus ejusdem & angelica visitatione territus, postea revocatus, & à beato Martino Papa officium prædicationis suscipiens & efficaciter complens, plurimorumque fundator cœnobiorum existens, quievit in pace. Item ipso die, translatio corporis ejusdem sancti Landelini à Godefrido Cameracensi episcopo. In Hoyo, translatio sancti Domitiani episcopi & confessoris. Eodem die, translatio beati Mengoldi ducis & martyris.* Vide de utroque in indice Prætermissorum. In fine minutioribus litteris: *In Cilicia, sancti Dulæ martyris.* Est *Tatianus Dulas*, cujus Acta Græco-Latina à nobis edita sunt. Sinceriffima ea censuit Henschenius, nec curandæ difficultates Tillemont. tomo 5 pag. 622. *Landelini.* *De Landel.* *Translat. Landelini.* *Translat. Domitiani.* *Item Mengoldi.* *Dulæ.*

Die 16.

XVI *Kal.*

Ferreoli & Ferrution. IN Galliis apud urbem Vesuntionem, sanctorum martyrum Ferreoli presbiteri & Ferrutionis diaconi, qui à beato Hireneo episcopo ad prædicandum verbum Dei missi, postea sub Claudio judice excruciati pœnis, gladio feriuntur. Antiochiæ, natalis *Cyrici & Julittæ.* sanctorum martyrum Cyrici & Julittæ matris ejus, qui post dira ver- bera & gravia tormenta, martyrii sui cursum obtruncatione capitis *Aureliani.* impleverunt. Lugduni, depositio beati Aureliani episcopi Arelatensis. *Similiani.* Civitate Namnetis, sancti Similiani episcopi & confessoris.

Pro textu stant *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Vesuntionem* recte scribunt Herinien. Tornacen. Antverp-major, & Molan. Pro quo in Pratensi est *Vezuntionem*; in Greven. *Vesuncionem*, pejus in Belino *Vescentionensem*. Solus Tornacen. habet *Fereoli*, plures errant in secundo nomine, ut Antverp-maj. *Ferruntionis*; Belin. *Ferutionis*; Greven. *Ferrucionis*. Molanus orthographiam plerumque corrigens, recte posuit *Irenæo*, ceteri ut in textu, ii etiam qui diphthongis utuntur, ut Praten. maxime & Herinien. cum quibus scripsi *pœnis*. Belin. legit *postea vero* & *cruciati*, pro *excruciati*. *Cyrici* est in omnibus præterquam in Antverp-majore, qui cum aliis etiam scribit *Julitæ*: melius in textu cum Martyrologis antiquis. Cetera Antverp-majoris errata colligo, ut *graviora* pro *gravia*, *Lugdunis*, *Nammetis*, *Smiriani*. Ado legit *Nannetis* sed codices nostri optimi *Namnetis*, Tornacen. *Nampnetis*, non *Nanetis*, ut Belinus.

Ferreoli & Ferrutionis OBSERVATIO. Ex Adone acceptum credimus quidquid hac die in textu nostro ponitur, ordine tamen non undequaque servato; nam in illo Antiocheni Besuntinis anteponuntur, Similianus Aureliano, cujus mutationis causam puto esse omnino arbitrariam. Bisuntinorum martyrum primus hoc die memoriam facit Beda, ex quo potissimam encomii sui partem Ado accepit, iis dumtaxat præfixis, quæ de Irenæi missione, & loco certaminis, in Beda desiderabantur. Rabanus palæstram adjicere velle visus est. Noster Adonem præ oculis habens, ea decerpsit quæ solitam brevitatem non excederent. Atque hæc ex ipsorum martyrum Actis, Gregorio Turonensi antiquioribus, acceptа sunt. Porro de eorum fide & veracitate eadem controvertuntur, quæ de Actis aliorum trium Irenæi discipulorum paucis diximus ad XXIII Aprilis. Gravia esse & simplicia, non omnino diffitentur recentiores, verumtamen non tam sincera, ut inter selectiora à Ruinartio adlegerentur. De Ferreolo & Ferrutione exstat veneranda memoria in Missali Gothico, seu veteri Gallico à Thomasio edito pag. 359. In Hieronymianis nomina addita censet Florentinius V Septembris, quo die celebris est eorum inventio potius quam translatio. Qui socios eis tribuunt, non alios ferme censent à tribus Valentinis, *Felice*, *Fortunato* & *Achilleo*. Wandelbertus hodiernos etiam refert citato die V Septembris: *Nonis Ferreolus cum Ferrutione refulget.*

Cyrici & Julittæ. Ceterum hactenus antiquiorum Martyrologorum & Nostri salva manet auctoritas. Non ita in *Cyrico*, vel *Quirico* & *Julitta*, quos cum sociis quatuor & quadringentis *Antiochiæ* disertissime tribuunt Hieronymiana apographa & Romanum parvum. Quibus quoad positionem plane consentit Ado & ex hoc Usuardus. In eamdem sententiam loquitur Florus, cujus elogium Adoniano hinc inde consonat, quamvis illum nullatenus credam Adoni fuisse cognitum. Utrique certò præluxerint Acta, quæ tamquam apocrypha pridem reprobata fuerunt. Ut ut est, Noster Adonis elogium contractius reddidit, omissis sociis à Floro ad CCCCXLIV multiplicatis. Et hæc quidem ex præfatorum Martyrologorum venerando sensu plana & certa videri possent, nisi momenta gravissima palæstram mutandam suaderent, scribendumque *Tarsi*, pro *Antiochiæ*, ut Romani moderni Reformatores recte fecisse censet Papebrochius, difficultatem fusius explicans & explanans hac die, dum martyres probabiliter synonymos geminat, & Antiochiæ Cyricum cum Julitta, & alterum Cyricum, Julittamque alteram Tarso adscribi posse non incongrue opinatur, nisi magis alia placeant, quæ ibidem satis verosimiliter suggeruntur. Si cui hæc non sufficiant, Florentinium adeat, similia rationum momenta satis accurate expendentem. Missis tricis, videat Lector in Actis nostris insignem relationem Græco-Latinam Theodori Iconiensis de illustrissimorum horum martyrum certamine, qua è fidelium manibus excidere debuisset famosa illa damnata narratio apocrypha,

crypha, quæ tamen per tot ſecula in Legendariis nonnullis perſeveravit, legique etiam poteſt in citatis Actis. Eſt apud Ruinartium ipſa illa Theodori epiſtola, a pag. 527. Gallice breviter omnia deduxit Tillemontius tomo 5 à pag. 349. Adde his Wandelberti diſtichon:

Sedecimo Ciricus Julitta cum genitrice
Clareſcit vera Chriſti pietate fideque.

Interea quod noſtri fori & muneris eſt, jam exactum dedimus, & damus porro in duabus poſtremis annuntiationibus, quas ferme ad apicem ex Adone Noſter deſcripſit; antiquioribus Martyrologis prorſus intactas, niſi quod *Similianus*, ſub *Similini* nomine, aliquibus Hieronymianis, forte ex Gregorio Turonenſi, appoſitus ſit. Veriſſimum interim eſt, quod principio dicebamus, Uſuardum ſua omnia ex Adone mutuatum. De duobus hiſce noſtris ultimis Sanctis videnda ſunt, quæ in Syllogis ſuis hiſtoricis tradunt Henſchenius & Papebrochius. Plura alibi non facile reperies. *Aureliani. Similiani.*

AUCTARIA.

De Ferreolo. PULSANEN. *Apud civitatem Guiſiocenſem, beatorum martyrum Ferreoli presbyteri & Ferrucionis diaconi. Qui ſub Claudio judice ad trocleas extenti & flagellati, deinde in carcerem recluſi, amputatis linguis prædicabant verbum Domini. Poſt hoc utriſque ſunt infixæ ſubulæ in manibus & in pedibus atque in pectore: ad ultimum gladio percuſſi ſunt.* Hæc ex Beda vel Adone. Cetera omnia deſunt.

Aurei & Juſtinæ. ROSWEYD. Poſt textum purum adjicit: *Mogentiæ, ſanctorum martyrum Aurei & Juſtinæ.* Acta ipſorum ſatis copiosè illuſtrata ſunt.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & MUNERAT. Carent ultima annuntiatione de ſancto Similiano.

De Ferreol. &c. ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. EDIT. ULTRAJ-BELG. De Biſuntinis fere ut PULSANEN.; nempe poſt *Claudio judice*, inferunt: *Ad trocleas extenti & flagellati, deinde in carcerem truſi, amputatis linguis prædicabant verbum Dei. Poſt hæc ſubulis triginta manibus & pedibus & pectori eorum infixis, ad ultimum gladio feriuntur.* In Antiochenis & Aureliano puri ſunt. Sed omiſſo Similiano, ſubſtituunt: *Apud Moguntiam, ſanctorum martyrum Aurei ejuſdem loci epiſcopi & Juſtinæ ſororis ejus.*

ALBERG. & DANIC. Idem habent de Biſuntinis, ſed Antiochenos ad XV Julii rejiciunt. In ceteris conveniunt cum proxime prægreſſis. At DANIC. proprium habet & peculiare augmentum popularis Sancti: *Ipſo die in Dacia,* *Wilhelmi.* *in provincia Selandiæ, ſancti Wilhelmi abbatis, vita & miraculis clari.* Colitur VI Aprilis.

CENTULEN. *Apud Anthiochiam, ſanctorum martyrum Cyrici & Julittæ matris ejus & aliorum ſimul paſſorum quadringentorum quatuor. Apud urbem Veſontionem, ſanctorum Ferreoli presbyteri & Ferrucionis diaconi martyrum. Civitate Nannetis, ſancti Similiani epiſcopi & confeſſoris.*

De Cyric. &c. BRUXELLEN. Incipit à Cyrico & Julitta, his verbis ferme ex Adone deſumptis: *Apud Antiochiam, ſanctorum martyrum Cyrici & Julitæ matris ejus. Quorum prior calcem cum aceto & ſynapi in os accepit; deinde pariter clavis affixi, evulſiſque oculis decalvati & excoriati, & ſuper carbones in lecto ereo aſſati; deinde ferris attriti, & amputatis linguis gravia tormenta paſſi, martyrii ſui curſum obtruncatione capitis impleverunt, cum aliis quadringentis quatuor.* De Biſuntinis ferme ut ſupra. Sequitur: *Eodem die, natale* *Diogenis & Saturnini.* *ſanctorum Dyogenis & Saturnini.* Puto conjungi Africanum cum Siculo. *Apud Maguntiam, ſanctorum martyrum Aurei, ejuſdem loci epiſcopi, &* *Aurei &c.* *Juſtinæ ſororis ejus.* Ut habent ſupra codices mediæ notæ. Tum de Similiano. Poſt de Aureliano pure. In fine: *Apud Viennam, ſancti Domnoli epi-* *Domnoli.* *ſcopi & confeſſoris.* Eſt in Actis.

HAGENOYEN. De Biſuntinis eadem habet quæ ANTVERP-MAX. &c. ſupra. Secundo loco: *Apud Moguntiam* &c. ut ſupra. In martyribus Antiochenis permodicè interpolatus, in Aureliano & Similiano ſatis purus eſt. Tum: *Item in Anglia, [lege in Dania] ſancti Wilhelmi* *Wilhelmi.* *abbatis.* De quo ſupra in DANICO. *In Francia,* *Rolandi.* *Rotolandi ducis & martyris.* Indicat *Rolandum*, de quo vide ſis in Prætermiſſis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Cyrici & Julitæ martyrum. Ferreoli presbyteri & Ferrotionis diaconi martyrum. Aureliani epiſcopi & confeſſoris. Et ſancti Similiani.* *Textus contractus.*

CAMBERIEN. *Eodem die, ſancti Verolis confeſſoris.* De eo die ſequenti. *Et ſanctæ Juſtinæ virginis.* An Moguntinæ, an alterius? *Veroli.*

CODEX D. LE MARE, ſub nota A. *Ipſo die, ſancti Quintiani presbyteri & martyris.* Forte is eſt, de quo XIV hujus. *Depoſitio ſancti Flaviani.* Si de Auguſtodunenſi, colitur XXIII Auguſti. *Quintiani. Flaviani.*

In VATICAN. num. 5949. Deeſt *Aureliani.* In UGHELLIAN. Deeſt *Similiani.*

FLORENTIN. *Apud Antiochiam, ſanctorum martyrum Domeſti, Creſcentii & Julii cum* CCCC *militibus.* Vide Prætermiſſos. *Eodem die, ſanctorum Diogenis & Saturnini.* De quibus ſupra. *Domeſti &c. Diogenis &c.*

BIZUNTICEN. S. Pauli, & SALINENSIS Franciſcanorum: *In territorio Lingonenſi, ſancti Veroli presbyteri & confeſſoris.* Recte hîc ſcribitur *Veroli*, ſed jam diximus coli die ſequenti. *Veroli.*

In codice ABBATIÆ GOLLIANÆ: *Lugduni, depoſitio beati Aurelii epiſcopi Arelatenſis.* Lege *Aureliani.* *Aureliani*, ut habetur ſupra in textu.

EDITIO LUBECO-COL. De Biſuntinis nil novi addit. Secundo loco de Aureliano pure. In Antiochenis multum interpolata eſt. Sequitur, de Aureo & Juſtina, de Similiano, de Wilhelmo, de Domnolo Viennenſi, ut ſupra. *Eodem die, tranſlatio ſancti Richardi epiſcopi &* *Tranſlat. Richardi.* *confeſſoris.* De eo Actum III Aprilis. *Ipſo die,* *Ordinat. Nicolai.* *ordinatio ſancti Nicolai epiſcopi & confeſſoris.* Vide VI Decembris, quo tota vita illuſtrabitur.

GREVEN. *Rolandi comitis Cenomanenſis, ſociorumque ejus Oliverii cum aliis, tempore Karoli magni ab infidelibus occiſorum.* Vide ſupra. *Martyrum* CCCCIV, *Adone teſte, cum ſanctis Cyrico & Julita paſſorum. Apud Maguntiam, ſanctorum martyrum Aurei* &c. De Domnolo, ut ſupra. *Rolandi. Aurei &c.*

Popponis. *Popponis archiepiscopi Trevirensis & confessoris.* Prætermittitur. *Metis, Leguntii & Strominii*
Legunt.&c. *episcoporum & confessorum.* Vide Prætermissos.

Translat. Richarii. *Translatio sancti Richarii episcopi. In Dacia, translatio sancti Wilhelmi abbatis.* De quo supra.

Meandri. *Meandri confessoris.* An *Nicandri?* Sed hic martyr est die sequenti.

Lutgardis. *Lutgardis virginis. Ordinatio sancti Nicolai episcopi & confessoris.*

MOLAN. *Et in civitate Maguntiaco, passio, sanctorum Aurei & Justinæ sororis ejus, qui ab*
Aurei &c. *Hunnis vastantibus Germaniam, in ecclesia occisi sunt.* Hæc ex Rabano sumpta. Tum typis minoribus, de Rolando & Oliverio, ut GREVENUS. Item de Wilhelmo. Demum: *In Aquiria, monasterio Brabantiæ, obiit sancta Lutgar-*
Lutgardis. *dis, magnæ devotionis virgo, cujus vitam scripsit Thomas Cantipratensis.* Editiones posteriores litteris Italicis in textu de Antiochenis inserunt: *Passi sunt cum eis & alii* CCCCIV. In fine de Aureo & Justina ut supra. *Die decima sexta, sancti clarique miraculis Tychonis Amathontæi. In Eischel Constantiensis diœcesis, elevatio sanctarum virginum Cunegundis, Mechtundis & Vuibrandis. Bergis, translatio sanctæ Lewinnæ virginis & martyris.* Natalis est XXII Julii. *Monasterio Sithiu, inventio pretiosissimi corporis sancti Bertini, quod repertum est sub capitaneo altaris sancti Martini, ubi olim à beato Folquino translatum & reconditum fuerat anno* DCCCXLVI. *Jacuit autem ducentis & sex ferme annis, cum primitus in sepulcro suo quievisset* CXLIX *annis.* Sequitur minori charactere: *In Gallis, Rolandi comitis Cenomanensis, Oliverii & sociorum, qui juxta Pampelonem sub Pyreneis montibus pro Christo pugnantes, Carolo magno imperante occubuerunt. In Aquiria monasterio Brabantiæ, obiit Lutgardis abbatissa magnæ devotionis virgo.* Quæ ad ejus cultum, vitam, ætatem &c. pertinent, diligenter in Actis eruderata sunt.

Tychonis. *De Cuneg. &c.* *Transl. Lew.* *Rolandi & sociorum.* *Lutgardis.*

XV *Kal.* *Die* 17.

Martt.262 ROmæ, sanctorum martyrum ducentorum sexaginta duorum, qui positi sunt via Salaria veteri ad clivum Cucumeris. Eodem
Vulmari. die, sancti Vulmari confessoris, admirandæ sanctitatis & reli-
Aviti. gionis viri. Aurelianis, sancti Aviti presbiteri & confessoris.

Hunc esse verum & genuinum textum probant codices *Herinien. Tornacen. Antverpien.* & *Max-Lubec. Munérat. Belini prima editio, Greven.* & *Molani editiones posteriores.*

VARIA LECTIO. Ferme reducitur ad librariorum vel typographorum sphalmata. Sic *vetere*, pro *veteri*, habent Antverp. & Max-Lubec. In Munerat. *politi*, pro *positi*; *divum*, pro *clivum*, ubi Belin. habet *clivium*. Rursus Belin. *Vulmarii*. Munerat. autem *ammirandæ* & pro *presbyteri & confessoris*, legit *abbatis & confessoris*.

Martt.262 OBSERVATIO. Hæc hodie Romani parvi sola & unica annuntiatio: *Romæ, martyrum* CCLXII. Reliqua textus nostri verba Adoniana sunt. Quid de iis præterea dici possit, nusquam reperio, nisi censeantur iidem esse, qui CCLX numero *arenam fodientes damnati fuerunt & in amphitheatro civitatis sagittis interfecti*, à SS. Mario & Martha (de quibus XX Januarii) *sepulti in crypta via Salaria, juxta clivum Cucumeris.* Ita credidere Henschenius & Papebrochius, in Sylloge sua historica alios eis martyres, in Hieronymianis hoc die expressos conjungentes, de quibus merito dubites, an cum hisce CCLXII ullam aut loci aut temporis habeant affinitatem. Verum in tanta rerum obscuritate, non video à Majorum placitis recedendum, donec aliunde plus luminis accesserit. An id à Wandelberto affundatur, ex ejus versiculis statuere poteris:

Quindecimus septem quinquageniisque ducentis
Martyribus jucundam mittit ad astra coronam.

DeVulmar. Jam ad firmandam de cetero textus nostri genuinam Usuardinam & primigeniam simplicitatem, concurrunt non solum citati jam codices undequaque puri, sed reliqui ferme omnes utcumque aucti, iis dumtaxat exceptis, qui cum Pratensi extra ceterorum ordinem convenire solent; soliti nempe socii Antverp-maj. Rosweyd. & Aquicinctinus, de quibus jam toties sermo recurrit. Legunt illi secundo loco: *In territorio Bituricensi, sancti Gundulfi episcopi & confessoris*; eamque lectionem Henschenius nostræ præferendam putat, ex favente diei concursu & adstipulatione duorum Pratensium codicum. Verum ut ei ultro concedamus, natalem *Vulmari* diem cadere in XX Julii, *Gundulfi* vero hac die recolendum, qua de re nulla nobis hîc disceptatio; numquam faciet, ut lectio nostra verissime non sit Usuardina, quocumque titulo posita fuerit, stante pro ea codicum integerrimorum consensu, qui plane evincit *Gundulfum* in codicem Pratensem, ut alias factum, toties ostendimus, subinde fuisse intrusum, erasa forte priori annuntiatione. Magisque id adeo liquet recurrendo ad ipsam Usuardi perpetuam scaturiginem; Adonem, inquam, cui *Gundulfus* ille *Bituricensis* plane fuit incognitus. Itaque, ut ad *Vulmarum* regrediamur, de eo primus meminit prædictus Ado, iisdemque prorsus verbis

bis laudavit, quæ in laterculum ſuum Uſuardus manifeſtiſſime tranſtulit, ut proinde dubitare nequeam, quin ita primitus in vero autographo ſcriptum reliquerit, unde probatiores noſtri codices acceperunt. Atque hæc pro re noſtra hîc ſatis; ſiquid deſiderari patimur, ad xx Julii abunde in Actis compenſabimus. De *Avito Aurelianenſi* nulla occurrit difficultas, utpote qui ex Beda acceptus, in omnibus codicibus Uſuardinis conſignatus eſt, cum eo exiguo diſcrimine, quod Pratenſis & ei ſimiles ſiſtant in *presbyteri*, reſecto fine, *& confeſſoris.* An ad apographa Hieronymiana proprie ſpectet; docebit Florentinius. Eum ex Beda, de more, tranſumpſit Rabanus, diffuſiorique ornavit elogio; Florus multo breviori. Sed hæc nihil ad Uſuardum, pro cujus ſimplicitate vindicanda nihil hîc ultra diſputandum arbitramur. Porro quæ de *Avito* vel *Avitis* dubia & controverſa ſunt, in commentario pag. 350 explicat Henſchenius, ubi etiam recte obſervat, Avitum probabiliſſime hunc eumdem, ab Adone conſignatum eſſe XIX Decembris. Ceterum ex vitæ ſerie in Actis noſtris tradita, ſatis refelli videtur eruditi cujuſdam recentioris opinatio, qui *Dunenſem Avitum* ab *Aurelianenſi* ſeu *Miciacenſi* diſtinguendum exiſtimat. *Aviti.*

AUCTARIA.

PRATEN. Auctarium ejus & defectum abunde jam indicavimus.

ANTVERP-MAJ. Pratenſi conformis, in fine adjicit: *Ipſo die, depoſitio ſancti Botulphi confeſſoris & abbatis.* Ubi rurſus advertis Auctarium Anglicum. *Botulphi.*

ROSWEYD. Utrique priori conſonans in textu, ſic Auctarium efformat: *Ipſo die, ſancti Buthelmi confeſſoris.* Sequitur deinde compendium ſatis prolixum totius hiſtoriæ Alexianæ, de qua plures codices in Auctariis XVII Julii. *Buthelmi.*

PULSANEN. *Romæ, natalis ſancti Quiriaci.* Addere poterat ſocios non paucos. *In Aurelianis civitate, depoſitio ſancti Aviti presbyteri & confeſſoris. Nammetis civitate, beatiſſimi Lini confeſſoris.* Fallor, ni *Similinum* truncatum innuat, nobis *Similianum*, qui etiam ab aliis hoc die refertur, ſed nos cum Uſuardo die præcedenti. *Eodem die apud civitatem Rothomagum, tranſlatio corporis beati Romani archiepiſcopi & confeſſoris.* Remittitur ad XXIII Octobris. *Quiriaci. Lini. Tranſlat. Romani.*

BELINI editio altera textui ſuperaddit: *In pago Biturico, ſancti Gundulfi. Eodem die S. Poſſemii* [Poſſenni] *ſacerdotis, miræ ſimplicitatis viri.* *Gundulfi. Poſſenni.*

MOLAN. In prima editione omiſit hæc ſola verba: *Qui poſiti ſunt via Salaria veteri ad clivum Cucumeris.* Aliæ editiones, ut diximus, puræ & integræ ſunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Videntur litem velle componere, dum textui puro ſubjungunt: *In territorio Bituricenſi, ſancti Gundulphi epiſcopi & confeſſoris.* *Gundulphi.*

CENTULEN. *Romæ, ſanctorum martyrum ducentorum ſexaginta duorum, qui poſiti ſunt via Salaria veteri ad clivum Cucumeris. Aurelianis, ſancti Aviti presbyteri & confeſſoris.* Deeſt Vulmarus, de quo vide ſuprà Obſervationem.

BRUXELLEN. In prima purus; ſecundo loco inſerit: *Et Romæ, paſſio ſanctorum Diogenis & Quiriaci.* Eorum ſocii in Actis enumerantur. In Vulmaro & Avito purus, ſubjungit: *In territorio Bituricenſi, ſancti Botulphi epiſcopi & confeſſoris.* Voluit dicere *Gundulphi. Ipſo die apud Rothomagum, tranſlatio corporis ſancti Romani epiſcopi & confeſſoris.* Dies natalis eſt XXIII Octobris. *Et ſancti Aycadri* [aliis Aichradi] *abbatis Gunegienſis* [Gemeticenſis.] *Qui cum nongentos haberet monachos, media eorum pars, per angelum ſibi noctu præſignata, una die migravit ad Dominum. Quos ipſe non multo poſt ſecutus, quievit in Chriſto.* Remittitur ad XV Septembris. *Diogenis & Quiriaci. Botulphi. Tranſlat. Romani. Aycadri.*

HAGENOYEN. De CCLXII addit, quod *decollati ſint ſub Claudio imperatore.* Sequitur: *In Egypto, depoſitio ſancti Onufrii heremitæ. Qui prius erat monachus inter perfectiſſimos monachos & ipſe perfectus. Qui tandem ab illis vitam heremiticam Heliæ in veteri Teſtamento & Iohannis Baptiſtæ in novo Teſtamento* [docere volens &] *arguens fratres, quod illi non fierent, quod laudarent* &c. Quæ purius ex Actis ſumentur, datis XII Junii. Sequitur: *In Anglia, ſancti Botulfi abbatis.* Alii ſcribunt *Loculfi*, ſed de eodem agitur, qui ſupra *Botulphus.* In Vulmaro & Avito purus eſt. In fine: *Item Biſinitiæ* [Veſontione] *ſancti Anthidii epiſcopi & martyris.* De quo vide Auctaria noſtra & Acta XXV Junii. *De Onuphrio. Botulfi. Anthidii.*

AQUICINCT. Jam diximus ſuperius in Obſervatione, codicem hunc concordare cum PRATEN.

VICTORIN. *Aſſumptio Heliæ prophetæ.* Vide Prætermiſſos. *Et ſancti Nicandri & Marciani.* *Nicandri & Martiani.*

Codex PRINCIPIS URSINI à Roſemberg. *Volinaris, aliis Vulmari.* Ita legit extractum

AMBIANEN. *Aurelianis, depoſitio ſancti Aviti presbyteri & confeſſoris. Qui cum ſanctæ religionis fervore, ſub patre Maximiano* [in] *monaſterio floreret, tandem* [à] *Deo tactus eremum petiit, ubi aliquando commoratus, etiam miraculis claruit, & poſtea glorioſo fine in pace quievit.* *De Avito.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Aviti presbyteri & confeſſoris. Romæ, ſanctorum martyrum ducentorum ſexaginta duorum. Vlmari confeſſoris.*

CAMBERIEN. *Ipſo die, Domni Luculfi abbatis.* Erit, ni fallor, *Botulfus.* *Luculfi.*

REG. SUEC. ſub nota num. 428 *In territorio Bidderici caſtri, adventus clariſſimi confeſſoris Chriſti Bolulfi, ſuper cujus feretrum, videntibus cunctis, columna lucis cælitus emiſſa reſulſit.* *Advent. Bolulfi.*

VATICAN. num. 5949. Omittit *Vulmari & Aviti.* Adjicit autem: *Beneventi, ſanctorum Nicandri & Marciani. Eodem die, tranſlatio ſancti Bartholomæi Apoſtoli de India in Liparim.* Agendum de Apoſtolo XXIV Auguſti. *N. and. &c. Tranſlat. Bartholom.*

ALTEMPS. *Eodem die, ſancti Poſenni ſacerdotis, miræ ſimplicitatis viri. Ipſo die apud ſanctum Edmundum, ſancti Bolulphi epiſcopi & confeſſoris.* An non *Adulphi*, fratris vel ſocii *Botulphi*? *In territorio Oxonienſi, Hertilando monaſterio, ſancti Nechtavii martyris.* Nihil de eo hac die in Actis noſtris, nihil in Prætermiſſis. *Poſenni. Bolulphi. Nechtavii.*

FLO-

FLORENTIN. *Apud Beneventum, translatio S. Bartholomæi Apostoli. Civitate Ravenna, sanctorum Froni, Candri, Blastri, Nicandri, Aheronæ. Doroſtori, Iphici, Cantini, Cantianæ, Cantillæ. Romæ, natalis sancti Quiriaci. Item Romæ via Salaria ad* VII *columnas; natale sancti Diogenis, viri virtute & sanctitate clarissimi. Alexandriæ, SS. martyrum Diogenis & Marini. In Aquilegia, sanctorum Musæ, Cirinæ, Valerianæ & Marinæ.* De his omnibus vide Acta.

Translat. Bartholom. Froni &c. *Quiriaci.* *Diogenis.* *Diogen. &c.* *Musæ &c.*

Civitate Rothomago, translatio sancti Romani archiepiscopi & confessoris. Item sancti Badulphi abbatis. Jam diximus, hoc nomen varie efferri.

Translat. Romani.

Codex S. RIGALDI. *Lugduni, depositio beati Aureliani episcopi Arelatensis.* Ex die præcedenti.

Aureliani.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In monasterio, quod Haraa* vel *Harcea nuncupatur, sancti Wulmari confessoris.* Vide hîc infra, *Juliani.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima, pura est. Sequitur: *In monte Jovis, depositio beati Bernardi heremitæ, eximiæ sanctitatis viri. Hic inter cetera infirmitatum genera morbum, quem physici paralysim nominant, solitus est curare.* Colitur xv Junii. De Vulmaro addit, *discipuli sancti Judoci confessoris.* In Gundulfo pura est. *In monasterio quod Arena nuncupatur, sancti Juliani confessoris.* In Avito etiam pura est. *Alexandriæ, sanctorum Dioſtori & Marini martyrum.* Vide Acta. De Botulfo, ut supra. *In monte Sybergensi, translatio sancti Innocentii martyris de societate sanctorum Thebeorum.*

Bernardi. *Juliani.* *Dioſtori &c.* *Botulfi.* *Translat. Innocentii.*

GREVEN. *Item sanctorum Dugene, Blasti, Canciani. Romæ, Diogenis & aliorum* CCLXIV. *Dioschori & Marini martyrum.* Vide Acta. *Helprardi martyris.* Prætermittitur. *Nichrandi & Marciani martyrum.* De Gundulfo recte. *In Tuscia civitate Emilia, Himerii episcopi & confessoris. Veredemii episcopi Avinionensis & confessoris. In pago Rothomagensi, sancti Romani ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* De quo supra. *Vultrammi episcopi* Vide Prætermissos. *In Anglia, Botulphi abbatis & confessoris. Hic de profectu animarum semper habebat colloquium, semper de gaudio felicitatis æternæ in ipsius ore personabat eulogium. Eadrii abbatis. In Hibernia, Enolich confessoris.* Vide de utroque Prætermissos. *Juliani confessoris. Alteramni confessoris.* Quis est hic? *Secundum aliquos hîc Bernardi eremitæ & confessoris, de quo supra* XVII *Kal. Junii. Hic raptus est Helias curru igneo, ante Christum ortum anno nongentesimo tertio.* Vocatur supra Eliæ assumptio. Vide XX Julii.

Dugene &c. *Diogenii &c.* *Dioschor &c.* *Helprardi.* *Nicand. &c.* *Himerii.* *Veredemii.* *Romani.* *Botulfi.* *Eadrii.* *Enolich.* *Juliani.* *Alteramni.*

MOLAN. De Avito; *cujus vita miraculis coruscabat. Hic inter alia facta quemdam monachum defunctum in ecclesia, ceteris fratribus somno gravatis, oratione fusa ad Dominum, à morte suscitavit. Apud Viennam, sancti Domnoli episcopi.* Ex die priori. De Gundulfo & Possemio [pro *Possenni. Possenno*], ut supra. *Item Romæ, Alexis confessoris, qui paupertatem voluntariam elegit, & post multas anxietates & injurias, à famulis domus patris sui factas, nesciente patre & matre, in jejunio & orationibus in Domino quievit.* Colitur XVII Julii. *In Arabia, raptus in cælum sancti Heliæ prophetæ Domini, & Carmelitanæ religionis Patriarchæ, qui tantam invenit coram Domino gratiam, ut clauderet & aperiret cælum.* De Botulpho & Juliano, ut supra. Minoribus typis: *Translatio Innocentii martyris ex legione Thebæa in monte Sibergensi.* Colitur tota legio XXII Septembris. *Fulconis archiepiscopi Rhemensis & martyris.* Prætermittitur. Editiones aliæ, de Avito, Domnolo, Gundulpho, Possemio, Juliano, & Botulpho, repetunt ea quæ jam satis dicta sunt. Sequitur: *Cremonæ, sancti Himerii episcopi Æmiliæ & confessoris. Die decima septima, sanctorum martyrum Manuelis, Sabelis & Ismaelis. In Constantiensi diœcesi, elevatio Christianæ virginis.* Vide Prætermissos. Tum minori charactere: *Item Pisis, sancti Ranerii nobilis, ac postmodum peregrini, qui cum Hierosylima visitasset, abstinentia & pietate clarus, obiit anno salutis* MCLXI. De Elia, ut supra in editione prima. *Item Fulconis martyris, Remensis episcopi, qui pro libertatis ecclesiasticæ defensione est interemptus.* Diximus prætermitti. Post annotationes, præter morem litteris Italicis assuitur: *Die Dominica ante natalem Baptistæ, in Foresto, sanctæ Helenæ* [vel *Halenæ*] *virginis & martyris. Quæ Levoldi regis gentilis filia unica, jussu patris martyrium tulit: post mortem tot clarens miraculis, ut illis excitatus Levoldus pater ejus, fidem Christi, baptismi gratiam, simul & peccatorum veniam acceperit. Hujus sacræ virginis corpus, in monasterio Foreſtensi, Ordinis sancti Benedicti prope Bruxellam quiescit.* Vide hæc in Actis deducta.

Himerii. *Manuel. & Elevat. Christianæ.* *Ranerii.* *De Fulcone.* *Alenæ.*

XIV *Kal.* *Die* 18.

Marci & Marcelliani.

ROmæ via Ardeatina, natalis sanctorum martyrum Marci & Marcelliani fratrum, qui à duce Fabiano tenti & ad stipitem ligati, in pedibus acutos (clavos) acceperunt. Cumque demum non cessarent laudare Christum, lancea per latera transfixi, cum gloria martyrii ad siderea regna migraverunt. In Hispaniis civitate Malaca, sanctorum martyrum Siriaci & Paulæ virginis, qui post multa tormenta sibi illata, lapidibus obruti, inter saxa animas cælo reddiderunt. Alexandriæ, passio sanctæ Marinæ virginis.

Siriaci & Paulæ. *Marinæ.*

Sic plane referunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj.* & *Rosweyd.*

VARIA LECTIO. *Ardentina*, scriptoris vitium est in Rosweyd. Deest in Antverp-majore, *martyrum.* Præterea ambo codices scribunt *tenti ad stipitem*, omissa particula *et.* Sequitur vitiosa constructio, *in pedibus acutos acceperunt*, quæ & in citatis pro textu

textu codicibus & in omnibus ferme aliis reperitur, exceptis Greveno & Molano. Rosweyd. item phrasim mutans sic posuit; *in pedibus aculeos susceperunt*, forte ex Floro, ubi, *aculeos acceperunt*. Noster Adonem secutus est, suppresso substantivo *clavos*, quod parenthesi inclusimus. In Antverp-maj. est, *cessassent laudare Dominum*, in Rosweyd. *cessassent laudare Deum*. Melius in textu. *Syderea* legit Pratensis. Antverp. *Malacha*. Post *Paulæ virginis*, posuit Tornacensis *quæ*. Omnes concordant in nomine *Marinæ*, pro qua solus Pratensis habet *Mariæ*.

Marci & Marcellia.

OBSERVATIO. Duorum martyrum fratrum *Marci* & *Marcelliani* celebrem reddidere festivitatem Martyrologi Latini antiqui omnes. Imprimis Hieronymiana apographa non omnimode conformia. Tum Beda, post quem Rabanus elogium texuit, ab eo plane diversum, quod Flori esse censuit Henschenius. Adde Romanum parvum, ex quo Viennensis, qui auctius encomium & elegantius concinnavit, non minus eleganter à Nostro contractum, ut in laterculo repræsentatum est. Omnia ex Actis S. Sebastiani desumpta sunt, ut vide in nostra editione, capite præsertim 22 pag. 277, quæ magis hoc die elucidantur. Celeberrima est Sanctorum nostrorum memoria in Sacramentariis à Menardo & Thomasio editis, atque item in vetustis Allatii & Frontonis Kalendariis quidquid in priori legatur *Marcellini*. Nec Wandelbertus metrica oratione eos laudare prætermisit, adjuncta *Balbina*, cui *Marinam*, de qua infra, substituendam arbitramur. Sic habet:

Quartum cum deno pretioso sanguine fratres
Marcellianus pariter Marcusque sacrarunt:
*Marinæ *Hanc quoque Balbinæ,* lustrat meritumque decusque.*

Siriaci & Paulæ.

Cyriaci, nos legimus potius *Siriaci* (quo modo antiqui codices omnes scribunt) & *Paulæ* nullus, Usuardo prior aut æqualis, meminit. Martyrium ipse, ut in textu patet, nitida oratiuncula complectitur. Ast unde acceperit, nos plane latet. Si conjecturis indulgere fas est, opinari licebit, Usuardum, dum in Hispania esset, aut Acta vidisse aliqua, aut ex hominum traditione, & Sanctos ipsos, & quod de illis narrari audiverat, in Franciam transtulisse, unde in ejus Martyrologio memoria eorum primum innotuit. Certe Acta nulla, saltem quæ fidem mereantur, hactenus prodita sunt; nec multum suggerit Sylloge Henschenii, præter venerationem, quæ ipsis, tamquam urbis patronis, Malacæ solenniter exhibetur. De *Marina*, sed solo nomine, ut apud Alexandriam passa, agunt inter Hieronymiana Epternacense & Corbeiense, pro qua Lucense, quem codicem sequitur Florentinius, substituit *Marii*; Blumianum *Mariæ*, alii ferme dicerent *Margaritæ*. At enim ex prioribus *Marinam* accepisse credimus Rabanum, qui eam elogio, verosimiliter alieno, exornat, quod à Notkero ferme transumptum est; licet is hac die adhuc imperfectus sit. Cur vero hi duo eam Antiochiæ tribuant, invenies in indice Prætermissorum, in quo non una *Marina* distinguitur, contra Molani in prima editione confusionem. Noster Hieronymianis simpliciter inhæsit, nisi quod *virginis* laureolam de suo adjecerit. Hæc pro instituto nostro sufficiunt, res tota ab ovo ad xx Julii in Actis discutietur; quando consuli poterit Tillemontius tomo 16, pag. 167. Atque hunc putamus germanum Usuardi textum, non qualem referunt Grevenus & Molanus, apud quos in prima annuntiatione, post *transfixi*, interseruntur hæc verba: *Cum Christum etiam in pœnis confiterentur, tamdiu cruciati sunt, quoadusque per coronam* &c. Unde inepte geminatur phrasis; ex præcedentibus, *cumque demum non cessarent laudare Christum*, satis clara & plena; quod profecto ab Usuardina methodo brevi & succincta abhorrere videtur; cujus proinde genuina simplicitas longe melius à nobis ex codicibus aliis omnibus hîc relata & expressa est.

Marinæ.

AUCTARIA.

BELIN. Puritati proximus, ordinem invertit, agens de Marina secundo loco. Et in Malacensibus omittens hæc verba *lapidibus obruti*.

GREVEN. & MOLAN. Jam diximus eos annuntiationem primam amplificare.

PULSANEN. *Romæ, natalis sanctorum martyrum Marci & Marcelliani. In Africa Marchie,*
Miliæ &c. *natalis sanctæ Miliæ & Felicis.* Vide Acta. *Thomis,*
Pauli &c. *sanctorum Pauli & Ciriaci. Ravenna, natalis*
Martari &c. *sanctorum martyrum Martari, Felicis, Enuli &*
Autberti. *Crispini.* Vide etiam Acta. *Sancti Autberti Abricatensis* [Abrincatensis vel Abrincensis] *episcopi.*

MUNERAT. In fine: *In territorio Senonensi, apud Cellas, depositio beati Fortunati episcopi & confessoris. Qui Vercellis civitate oriundus & à primæva ætatis flore peritiæ litterarum traditus, micanti studio Longobardorum Philosophus: deinde vero à beato Germano Parisiorum episcopo cognitus, vitam sancti Marcelli, prædictæ urbis antistitis, totius mundi giramini indubitanter patefecit. Post paulum vero temporis, sancto Germano ægrotante, inedia fervente, angelica visitatione submonitus, cupiens quoque fervore speculationis aggredi Parisius, ac sic circa vicesimum ab urbe miliarium, Dei numine tactus, in pace quievit.*

Fortunati cum elogio.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYD. LOVAN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. In prima annuntiatione post *acceperunt*, Adonis verba adjiciunt; *& in hymnis & laudibus perseverantes.* Sed priores duo omittunt *Marinæ.*

ALBERG. & DANIC. Similes sunt superioribus codicibus, sed in principio, aliud exordium augmentum habent, nempe, *præclarissimi Tranquillini & Marciæ filiorum.*

CENTULEN. *Natale sancti Bartholomæi Apostoli, quando de insula Lippari Beneventum transTranslat. Bartholom. latus est.* Natalis est XXIV Augusti. *Romæ via Ardeatina, sanctorum geminorum Marci & Marcelliani, qui lanceis per latera transfixi ad sidera recesserunt. In Hispaniis civitate Malacha, gna migraverunt. In Hispaniis civitate Malacha, sanctorum Ciriaci & Paulæ virginis. Alexandriæ, sanctæ Marinæ virginis. In territorio Senonico, sanFortunati. cti Fortunati episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. In prima annuntiatione omnia habet quæ ALBERGEN & DANIC. In Siriaco & Paula purus est. Tum: *In Africa, natale sanctorum Hermelii & Felicis, Ravennæ, natale Hermelii & Felicis. sanctorum martyrum Mercurii Felicis, Emilii Mercurii & sociorum. & Crispini.* Vide nomina rectius in Actis expressa. Sequitur de Marina, pure. In fine: *Eodem die, depositio sancti Autberti, Abricacen-Autberti. sis episcopi.* Voluit dicere, *Abrincatensis.*

HAGENOYEN. Post *fratrum*, interserit: *Qui DeMarc.&c antequam paterentur, corde mollescere cœperunt ad verba parentum & uxorum; sed sanctus Sebastianus suis sermonibus eos fecit esse fortes ad patiendum. Qui à judice Fabiano* &c. Secundo loco: *Gundolfi. In territorio Bituricensi, depositio sancti Gundolfi episcopi & confessoris.* De quo die præcedenti. In reliquo textu satis purus est.

AQUICINCT. Alia manu: *Alexandriæ, depositio sanctæ Marinæ virginis.* Adhuc patent vestigia scriptionis purioris.

AMBIANEN. *Eodem die, dedicatio ecclesiæ sancti Firmini. Firmini martyris, intra mœnia sita.* Colitur XXV Septembr., ubi de utroque Firmino plura notabo.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECTINÆ. Ita habet: *Marci & Marcelliani martyrum. Marinæ Textus. contractus. virginis & martyris. Cyriaci & Paulæ virginis, lapidibus obrutorum.*

AUGENSIS Canonic. Regul. *Item Romæ, in cemiterio Damasi, sanctorum Marcelli & Marci Pauli & Cyriaci. fratrum. Tomis, sanctorum Pauli & Cyriaci.* Non magna à Malacensibus nostris distantia: Sed de his vide Usuardum XX Junii. *Alexandriæ, sanctæ Marinæ virginis. Ravenna, natalis sanctorum Martar.&c. martyrum Martarii, Felicis, Emilii & Crispini. Autberti.* Vide Acta. *Ipso die, sancti Autberti Cameracensis episcopi.* Lege *Abrincensis.*

REG. SUEC. num. 428. *In territorio Senonum, Fortunati. apud Cellas, depositio beati Fortunati episcopi & confessoris.* Vide superius MUNERAT.

In VATICAN. num. 5949. & in UGHELLIAN. deest *Marinæ*, ut in ANTVERP. & MAX-LUBEC.

ALTEMPS. *Ipso die, sancti Adulphi, fratris Bodul-Adulphi. phi abbatis.* Vide die præcedenti in Actis nostris.

FLORENTIN. *Romæ, sanctorum Felicis & Felicis &c. Æmilii. Ravennæ, sanctorum martyrum Martali, Martali &c. Felicis, Emilii, & Crispini. Item in Alexandria, sanctæ Marinæ virginis, quæ in puerili ætate, Marinæ alt. clam se tondere fecit & monasticam vitam expetiit, Marinus sibi nomen imponens; post retrusionem multis annis in omni sanctitate quievit in Domino.* Vide Prætermissos. *Eodem die, sancti Auterti Autberti. Bricatensis episcopi.* Est *Autberti Abrincensis.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Civitate Burdegalæ, natale beati Amandi ejusdem urbis epi-Amandi. scopi & confessoris. Hic beatum Severinum Coloniensis civitatis archiepiscopum, cum summi honoris reverentia, angelica ammonitione suscepit & quem numquam prius viderat, proprio nomine salutavit, ac eidem cathedræ cessit solio.* De Marco & Marcelliano, ut ALBERG. & DANIC. De Malacensibus purè. Sequitur longior historia monachatûs Marinæ, de quo vide sis Prætermissos.

GREVEN. *Ravennæ, sanctorum Felicis, Emi-Felicis &c. lii & Crispini. Natalis sanctorum martyrum Po-Potent. &c. tentini diaconi, Felicii presbyteri, & Simplicii militis, in Steynvelt quiescentium.* De Amando paulo brevius quam supra. *In territorio Senonico, sancti Fortunati episcopi, vita, & eruditione Fortunati. præclari. Cremonæ, sancti Hymeri episcopi & con-Hymeri. fessoris.* Vide die præcedenti. *In Hibernia, Colmanni, abbatis.* Vide Prætermissos. *Beatæ Colmanni. memoriæ Elisabeth virginis sanctimonialis in Sco-Elisabeth. naugia, cui multa secreta à Domino revelata sunt, circa annum* MCLVI. In priori editione anni MDXV addebatur *Cunera*, de qua meminimus XII Junii.

MOLAN. Marinæ adscribit elogium, quod *De Marina Antiochena.* Antiochenæ tribuit Rabanus, his verbis: *Quæ per Olibrium præfectum multa tormenta passa est pro nomine Christi; vincula, carceres, equuleum. Quam & diabolus in draconis specie, similiter & in Æthiopis tentavit, sed per signum sanctæ crucis superatus est. Novissime vero per prædictum præfectum decollata, sacro martyrio vitam finivit.* Vide Prætermissos. Sequitur de Fortunato, ut Muneratus sumpra. Tum: *Cremonæ, sancti Himeri* &c. ut GREVENUS. Dein ex eodem, sed minoribus litteris, de Amando Burdigalensi & Elisabeth Schonaugiensi. Sequitur: *In portu Tripolis, sancti Leontii Leontii. martyris, cujus martyrii commentaria Cyrus quidam scriba in tabulis plumbeis conscripsit, & apud sancti martyris monumentum ea deposuit, ut iis qui postea futuri sunt, optimum exemplum relinqueret, in Christo Jesu Domino nostro.* Hactenus editio prima uberior. In aliis est elogium Fortunati, ex MUNERATO, usque ad *patefecit*; desunt reliqua. Tum: *In, Lipara, Calogeri monachi sanCalogeri. ctissimi, de quo videtur Gregorius in 4. Dialogorum mentionem facere. Die decima octava, sanAmandi. cti martyris Leontii.* Sequitur, typis minoribus: *Civitate Burdegala, sancti Amandi episcopi & con-Elisabeth. fessoris. Sconaugia, obiit Elisabeth, virgo sanctimonialis, cui multa secreta à Domino sunt revelata.* Marina in his editionibus prætermissa, rejecta est ad Auctaria XX Julii. sub nomine *Margaritæ.*

XIII *Kal.* *Die* 19.

Gervasii & Protasii. MEdiolani, natalis sanctorum martyrum Gervasii & Protasii fratrum, ex quibus priorem tam diu jussit Astasius comes plumbatis cædi, quousque exalaret spiritum: sequentem verò fustibus cæsum, capite truncari. Horum sepulchra sanctus Ambrosius Domino

mino revelante reperit, & ita incorrupta eorum corpora, acſi eodem die fuiſſent interempti. Apud Ravennam, ſancti Urſicini martyris, qui ſub judice Paulino, poſt nimia tormenta, in confeſſione Domini immobilis permanens, capitis abſciſione martyrium complevit. *Urſicini.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Roſweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item ex *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Mediolano eſt in Antverp-maj. & Antverp. & Max-Lubec.; pejus in Roſweyd *Mediolanis.* Lego *Protaſii*, cum Pratenſi, Herinien: & Roſweyd: licet plerique alii habeant *Prothaſii.* Priores duo ſcribunt *Aſtaius*, poſterior, *Aſtacius*; Munerat. *Artatius*, Antverp-maj. *Anaſtaſius.* Sequor Greven. Molan. & codices alios cum Adone, ubi vere *Aſtaſius*, non *Aſtachius*, ut Rabanus. Recte poſuit Molan. *exhalaret.* Sed ceteri codices cogunt me ſcribere *exalaret.* Multi habent *repperit*, de quo alibi. Textus loquitur cum purioribus. *Interempta*, error eſt Antverp. & Max-Lubec. Sic male in Molano *incorupta.* De *abſciſione* diximus ſæpius, in ea ſcribendi ratione codicum torrente abripimur. Ceterum, *capitis abſciſione martyrium complevit*, ipſa eſt Uſuardi phraſis, tametſi Ado legat *conſummavit*, quod eodem recidit. At Roſweydi codex ſubſtituit, *capite truncatus eſt*, qua ferme de cauſa ex purorum numero excludendus fuerat.

OBSERVATIO. Celeberrimorum toto orbe Chriſtiano martyrum, à ſancto Ambroſio inchoata & inſtituta ſolennitas, in omnia Martyrologia noſtra tranſiit, hac ipſa die, quæ *inventionis* ſeu *tranſlationis* aut *elevationis* potius dicenda eſſet, quam *natalis.* Utut eſt, apographa Hieronymiana medios eos inter Nazarium & Celſum, ex alia die huc repetitos collocant. An quia ſimul elevati aut tranſlati ſint? Ita ex Puricelli diſſertatione Nazariana, ſtatuit Florentinius. Eſt & apud Romanum parvum *Commemoratio Nazarii & Celſi*, ab Adone omnino præterita, quæ proinde inſtituto noſtro extranea eſt. Beda de *Gervaſio* & *Protaſio* non ſine laudatione loquitur, cujus verba poſtremam elogii noſtri partem conſtituunt, inde ab Adone tranſlata, & ex hoc à Noſtro cum aliis, non tam certis, accepta. Rabanus Bedam tranſcribens, nonnulla ex Hieronymianis admiſcuit de *Vitale* & *Valeria*, Martyrum noſtrorum progenitoribus, quæ non niſi ſanguinis titulo ad hunc diem pertinent, nam XXVIII Aprilis Vitalem retulimus, cui uxor in Actis conjuncta eſt. Notkerus de more ſatis liberaliter Adonem, ſuum fecit, licet & aliqua immutaverit. De horum Martyrum geſtis aut paſſione fruſtra indubitatum aliquid quæſieris; ſed non idcirco minorem conſecuti ſunt gloriam: utpote quorum illuſtria merita luculenter demonſtrant miracula prope innumera, irrefragabilibus teſtibus Ambroſio, Auguſtino, Paulino, memoriæ prodita. Ab Auguſtino haud dubie tranſlata in Africam eorum veneratio, in Kalendario Carthaginenſi locum obtinuit. Laudata ſæpe Sacramentaria & Kalendarium Frontonis non minori cultu eoſdem proſequuntur. Longum de ipſis commentarium diligentiſſime elaboravit Papebrochius, à Janningo in Supplemento Junii ad hunc diem recenſendum. Brevius pleraque digeſſit Tillemontius tomo 2 à pag. 78, quibus junge notas ejus à pag. 498. Solum hunc verſiculum hodie canit Wandelbertus: *Gervaſii & Protaſii.*

Gervaſius ter denum Prothaſiuſque coronant.

Par eſt aliorum Martyrographorum conſenſio in altera annuntiatione de *Urſicino*, ſi ſolum Bedam excipias. In Hieronymianis ab Hippolyto, Vitale & Valeria non ſatis disjungi videtur, unde forte anſa Rabano data eum *Romæ* adſcribendi: qua de re videri poteſt Florentinius. Romanum parvum melius *Ravennæ* tribuit, ex quo Ado palæſtram accipiens, breve Urſicino aptavit elogium, à Notkero integre deſcriptum, à Noſtro ultima dumtaxat ſui parte mutilatum, omiſſis hiſce verbis; *ſepultuſque eſt in eadem urbe à beato Vitale, patre ſanctorum Gervaſii & Protaſii:* quæ addi poterant ad oſtendendam nonnullam utriuſque annuntiationis affinitatem; quidquid ad eumdem diem non pertineant. Neque enim novum eſt Sanctos referre alio quam natali die conſignatos, ut de prioribus ſupra innuimus. Cauſam non inveriſimilem pro Urſicino aſſignat Papebrochius in ſylloge hiſtorica, à curioſo lectore conſulenda. Quidquid tamen ejus ſit, ex Adone procedit textus noſter vere & pure Uſuardinus; de cujus veritate diſputat laudatus Papebrochius, & nos paucis diximus XXVIII Aprilis. In ſenſu ſuo abundavit Wandelbertus, dum contra reliquos Martyrologos XX Junii Vitalem retulit hoc verſiculo: *Vitaliſque pater natos ſequitur duodeno.* *Urſicini.*

AUCTARIA.

IN Tornacen. Desunt hæc verba: *Horum sepulchra sanctus Ambrosius* &c. Cetera purissima sunt.

Pulsanen. *Mediolani, natalis sanctorum martyrum Gervasii & Protasii. Quorum corpora Ambrosius, Deo revelante, repperit, & ita incorrupta, acsi eodem die fuissent interempta. Qui cum in urbe ducerentur, quidam cæcus feretri tactu lumen recepit. Item Romæ, sanctorum martyrum Ypoliti, Honorii, cum aliis sex.* De his vide Acta & Prætermissos.

De Gervasio &c.

Hippolyti & socior.

Centulen. *Mediolani, sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii, quorum pater martyr Vitalis & mater Valeria, bona radix, pia germina protulerunt. Ravennæ, sancti Ursicini martyris.*

Textus contractus.

Bruxellen. Post *fratrum*, inserit: *Quos Valeria sancto Vitali suo marito, unico partu edidit. Horum primum, scilicet Gervasium, Astadit. Horum primum, scilicet Gervasium, Astasius comes* &c. Satis pure. Sequitur: *Et Celsi pueri pro Christo martyrizati.* Hujus & Nazarii natalis est XXVIII Julii. In Ursicino purus est. Tum: *Romæ, sanctorum martyrum Ypoliti, Honorii, Evoti, Petri, Valeriæ, Marcelli & Vitalis.* De quibus vide Acta. *Item, sanctæ Alenæ virginis & martyris, quæ Levoldi regis gentilis filia unica, jussu patris martyrum inlit, post mortem tot clarens miraculis, ut illis excitatus Levoldus pater ejus fidem Christi, baptismi gratiam, simul & peccatorum veniam accepit* [acceperit.] *Hujus sanctæ virginis corpus, in comitatu Bruxellensi, apud Forestum monasterium in capella parochialis ecclesiæ sibi dicata quiescit.* Superius recurrit XVII Junii.

Hippolyti & socior. Alenæ cum elog.

Hagenoyen. Post *fratrum*, sic habet: *Qui fuerunt filii sancti Vitalis martyris & sanctæ Valeriæ conjugis illius. Ex quibus priorem, id est Gervasium, tamdiu jussit Astasius* &c. pure. Sequitur: *Apud Lygurium, natale sancti Ursicini, qui sub judice Paulino* &c. usque ad *complevit.* Ubi subjungitur: *Et quamvis hic iste ponatur, tamen passus legitur ante Vitalem, cujus festum est* IV *Kalendas Maii.* Vide de his in Actis fusius.

De Ursicino.

Victorin. & Reg. Suec. sub nota num. 130. *Ipso die, monasterio Castrensi, sancti Romualdi abbatis.* Ejus Acta illustrata sunt VII Februarii.

Romualdi.

Daveronen. *Cenomanis, sancti Innocentii episcopi & confessoris.* Vide in Actis.

Innocentii.

Matric-Cartus-Ultraject. *Gervasii & Prataſii martyrum. Rolandi comitis & martyris, cum multis aliis, ex historia Caroli imperatoris.* Vide quæ in Auctariis diximus XVI Junii. *Ursicini medici & martyris.*

Rolandi.

Camberien. S. Mariæ. *Romæ, Silverii Papæ & martyris.* Apud Notkerum *Silvestri.* Vide XX.

Silverii.

In Vatican. num. 5949. Deest *Ursicini.* Adjicitur: *Sancti Romualdi abbatis & anachoretæ.*

Romualdi.

Florentin. *Romæ, sanctorum martyrum Hypoliti, Honorii, Euoti, Petri, Valeriæ, Marcelli, Vitalis & Ursicini.* De quibus, hîc valde confusis, alibi clarius. *Ipso die, depositio sancti Romualdi.*

Hippol. &c. Romualdi.

Editio Lubeco-Col. Sic orditur: *In Hervordia, festum visionis gloriosæ Virginis Mariæ matris Dei.* Tum de Gervasio & Protasio satis pure, nisi quod in fine ad *interempti*, addatur, *& sepulti, licet jacuerant fere trecentis annis.* De Ursicino additur sepultura per Vitalem, ut supra. Sequitur: *Cenomanis, sancti Innocentii episcopi & confessoris. In Scotia, sanctæ Margaretæ reginæ.* Vita data est X Junii.

Visionis B. M. V. Innocentii. Margaretæ reg. Scot.

Belin. Textui puro in fine subjicit: *Item sancti Romoaldi confessoris.* De quo supra.

Greven. *In Hervordia, festum visionis gloriosæ semper virginis Dei genitricis Mariæ. Bonifacii martyris, discipuli sancti Romualdi. Qui obtenta licentia, Russiam sive Sclavoniam, miro fervore & martyrii desiderio, Christi Euangelium annuntiaturus adiit. Cumque plurimos convertisset, capite truncatus, martyrii gloriam adeptus est. Item sanctorum Joannis & Benedicti, qui & ipsi à Sclavis, euangelizantes, martyrio coronari meruerunt.* Remittuntur ad XII Novembris. *Ipso die, sancti Innocentii episcopi Cenomanensis & confessoris. Deodati episcopi Nivernienſis & confessoris. Hildegermi episcopi primi Halverstadensis & confessoris, fratris sancti Luigeri Monasterienſis episcopi. Romualdi abbatis & confessoris, Ordinis Camaldulensis inchoatoris primi. Hujus vitam virtutibus & miraculis inclytam Petrus Damiani episcopus & Cardinalis eleganti stylo describit. Obiit autem anno vitæ suæ* CXX, *tempore Henrici imperatoris primi.* Jam diximus coli VII Februarii. *Translatio sanctæ Margaretæ, reginæ Scotiæ, sororis sancti Edwardi regis Angliæ.* Diximus etiam coli X Junii, ubi veram Sanctæ genealogiam invenies.

Visionis B. M. V. Bonifacii. Joannis & Benedicti. Innocentii. Deodati. Hildegermi. Romualdi. Translat. Margaretæ. reg. Scot.

Molan. *Item sancti Romualdi confessoris. Item sanctæ Alenæ* &c., ut supra in Bruxellensi. Sed hîc additur, minoribus typis: *Cujus elevatio facta est anno* MCXCIII, *Dominica ante nativitatem Joannis Baptistæ per Godscalcum abbatem Afflighemiensem.* De Bonifacio & Hildegermo, ut Greven. Tum: *Eodem die, apud urbem Vesuntiensem, commemoratio sancti Stephani Protomartyris. Cum enim sancti Stephani brachium, auro & gemmis præparatum, à furibus esset sublatum, maximus oriebatur tumultus populi lamentantis & dicentis; nihil sibi restare præter mortem, cum vitam suam in brachio patroni sui Stephani perdidissent. Quem tumultum piscatores audientes, monstrabant populo locum in fluvio, ubi nudum brachium sanctum, cum lumine inter aquas in sicco positum, omnes simul videntes, indubitatam fidem ejus miraculi posteris reliquerunt.* De his & aliis ad S. Stephanum spectantibus, agetur XXVI Decembris. Hæc in prima editione. Aliæ de Romualdo, ut in prima. Tum: *Bisontii, commemoratio sancti Stephani.* Cetera, minoribus typis, ut jam descripsimus. In fine: *In urbe Cononensium, sancti Sozimi martyris.* Ex solito fonte Græco acceptus est. Vide Acta ejus, ab Henschenio accurate illustrata.

Romualdi. De Alena. De brachio S. Stephani Vesuntione. Sozimi.

XII *Kal.* *Die* 20.

Novati. ROmæ, depositio sancti Novati fratris Timothei presbiteri, qui ab Apostolis in fide eruditi sunt. Horum sorores fuerunt beata Potentiana & Praxedes sacræ Virgines Christi. Civitate Thomis, sanctorum Pauli & Ciriaci.

Pauli & Cyriaci.

Textus est in *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore, Munerat. Greveno & Molano.*

VARIA

VARIA LECTIO. In pauciſſimis differunt codices noſtri. *Potentia* in Antverp-maj. mendum eſt, uti & *Prudenciana* in Munerato. Ceterum *Potentianæ* nomen ſervavimus, ut eſt etiam XIX Maii, quo die natalem ejus cum Uſuardo recoluimus. In Herinienſi male legitur *Dionis*, pro *Thomis*, ut ſcribunt reliqui, qui etiam omnes conſentiunt in *Ciriaci*, exceptis Pratenſi & Munerato, in quibus melius *Cyriaci*; ſed nos codicum torrentem ſequimur.

OBSERVATIO. De *Novato* ſilent Martyrologia Hieronymi & Bedæ cum ſuis. Auctor Romani parvi ejus memoriam primus vindicat, hoc modo ſcribens: *Romæ, Novati fratris Timothei presbyteri, qui ab Apoſtolis eruditi ſunt.* Ipſiſſimis illis verbis ſuum Ado exorditur elogium, quod ea ferme omnia complectitur, quæ ex Paſtoris ad Timotheum epiſtola in Actis recitantur. At in his Martyrologiis nuſquam innuitur, Potentianam, vel ut alii ſcribunt, Pudentianam & Praxedem duorum illorum fratrum Novati & Timothei ſorores fuiſſe; quod Noſter primum aſſeruit, non alia ratione ſalvandum, quam qua Paſtor de Novato ait, *qui eſt frater noſter in Domino*; quemadmodum alibi diximus, Petronillam Apoſtoli Petri filiam nuncupari, nempe primâ illâ Chriſtianorum, non carnis aut ſanguinis, ſed nobiliori fidei affinitate. Sic igitur intelligenda ſunt, quæ Uſuardus ſupra ductores ſuos in laterculo hoc die expreſſit. Quî vero, & utrum ſano ſenſu, dici poſſit, Novatum & Timotheum diſcipulos Apoſtolorum fuiſſe, docebit in Actis Papebrochius, in benigniorem partem facile inflectendus, ſi Apoſtoli & diſcipuli appellatio non nimis rigide accipiatur. Et hæc quidem ſic facile componi poterunt, ſuppoſitâ omnimodâ citatæ jam ſæpius alibi epiſtolæ veritate, quam à Tillemontio impugnari, diximus XIX Maii. Nequid autem hîc temere aſſeratur, rem totam novis curis examinandam remittimus ad XXI Julii, quo die in Actis de Praxede diſputandum erit. *Novati.*

Tomitani duo *Paulus* & *Cyriacus*, in nonnullis Uſuardi codicibus, prægreſſis diebus indicati, ex ejus mente hac die collocandi ſunt, ab ipſo ex Hieronymianis accepti, præteritis ſociis, quales Notkerus enumerat, fonte ſuo paulum uberior. Porro quæ ad hodiernam claſſem ſpectant, vide in Actis expoſita, eaque confer cum alia non multum abſimili turma, XVIII Junii recenſita, atque in Auctariis noſtris ferme relata, præſertim in codicibus Pulſanenſi & Florentinis, qui hoc menſe ad Hieronymum propius, quam ad Uſuardum accedunt. Hæc obiter dicta ſint in gratiam eorum, qui iſta penitius introſpicere voluerint, ſalvâ interim omni ex parte Uſuardini textus, ſi non veritate, ſaltem ſimplicitate integerrima, quam unicè nobis quærendam propoſuimus. *Pauli & Cyriaci.*

AUCTARIA.

ROSWEYD. Hoc ſolo à puritate diviat, quod poſt *Cyriaci*, in fine addit: *martyrum, & aliorum* VIII.

PULSANEN. Feſtum proprium peculiari nota diſtinctum, ita hac die celebrat: *Natalis beatiſſimi eremitæ Johannis, ſanctæ Pulſanenſis eccleſiæ abbatis. Qui vivus in ſeculo, ſe totis viribus mortificavit pro Chriſto. Hujus venerabilis obitus extitit* XII *Kal. Julii, anno incarnati Verbi* MCXXXIX, *Indictione ſecunda. In Thomis civitate, natalis ſanctorum Pauli, Ciriaci, Apriliæ, Felicianæ, Thomæ, Felicis, Emili, Martyriæ, Vitalis & Criſpini martyris.* De his videnda ſunt Acta. *Joannis abb. Pulſan.* *Pauli & ſociorum.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTEN. LEYDEN. LOVANIEN. EDIT. ULTRAJ-BELG. BIGOTIAN. ſignatus P. 5. Codex D. LE MARE, ſub nota B. Omnes hi poſt *Pauli* & *Cyriaci*, adjiciunt: *Felicis & Feliciana.* UGHELLIAN. autem, genus mutans pro *Felicianæ*, legit *Feliciani.*

ALBERGEN. & DANIC. Primo loco: *Octava ſancti Antonii.* Tum: *Apud Poncianas, natale ſancti Silverii Papæ & martyris, qui cum Arthemium patriarcham ob hæreſim depoſitum, nollet ad inſtantiam Antoninæ Auguſtæ reſtituere, ipſa agente, in exilium mittitur, & pane tribulationis & aqua anguſtiæ ſuſtentatus, moritur confeſſor ibidem.* Poſt hæc ſequitur textus ſatis purus, cui etiam in fine ſubjungitur: *Felicis & Feliciana.* *Octavæ Antonii. Silverii.* *Felicis &c.*

CENTULEN. *Romæ, ſancti Novati, fratris Timothei presbyteri, qui a ſanctis Apoſtolis eruditus fuit, & in ſanctimonia perſeverans migravit ad Chriſtum.* Deeſt, *Pauli & Cyraci.*

BRUXELLEN. In prima annuntiatione purus, ſic proſequitur: *Apud Ravennam, ſancti Vitalis martyris, patris ſanctorum Gervaſii & Prothaſii. Qui pro eo, quod corpus ſancti Urſicini martyris ſublatum ſepelivit, lapidatus eſt à Paulino Conſulari, ſub quo & conjux ejus Valeria, nimia cæde mactata, migravit ad Dominum.* Vide XXVIII Aprilis. *Et natale ſancti Silverii Papæ & martyris. Qui ſedit Romæ anno uno; & cum Anthemium Patriarcham ac Conſtantinopolitanæ urbis epiſcopum, Eutychiana hæreſi infectum, depoſitum & excommunicatum, ad inſtantiam Theodoræ imperatricis reſtituere noluit, ipſa agente, à Belliſario Juſtiniani imperatoris patricio depoſitus & monachus factus, in Ponciam inſulam exiliatur, & ibi pane tribulationis & aqua anguſtiæ pauco tempore vivens, exul, martyr & confeſſor mortuus eſt: Civitate Thomis, natale ſanctorum martyrum Pauli, Pauli & Cyriaci, Felicis, Felicianæ, Emilii & Vitalis. ſociorum. Eodem die, ſancti Criſpini martyris.* Num is eſt *Criſpini.* *Vitalis.* *De Silverio.*

qui cum Crispiniano colitur XXV Octobris? *Fontanellæ monasterio, depositio sancti Bavii* [Baini] *Cauernensis* [Teruanensis] *episcopi & confessoris. Item Reginæ virginis.* Vide Prætermissos.

Baini.

Reginæ.

HAGENOYEN. Principio item purus, secundo loco sic habet: *Apud insulas Poncianas, natale sancti Silverii Papæ & martyris, qui fuit sexagesimus post beatum Petrum Apostolum, &* [qui cum] *rexisset annum unum & menses decem Romanam Ecclesiam; & Anthemium Patriarcham Constantinopolitanum, ob hæresim depositum, nollet ad instantiam Anthoniæ Augustæ restituere, ipsa urgente, in exilium mittitur & pane tribulationis & aqua angustiæ sustentatus, moritur confessor ibidem, quia hæreticis noluit consentire. Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis.* Vide Prætermissos. De Tomitanis etiam adjungit: *Felicis & Felicianæ.*

Silverii.

Florentiæ.

AQUICINCT. Pro *Novati*, scribit *Navati*. Et in fine addit: *Eodem die, allatio reliquiarum sancti Georgii Aquicincti.* Notatur autem ex Chronico Aquicinctino, quod Martyrologio subjungitur, reliquias illas allatas anno MC. Sequitur in Martyrologio, calamo longe recentiore: *Item sancti Silverii Papæ & martyris.*

De reliquiis S. Georgii.

Silverii.

VICTORIN & REG. SUEC. signatus num. 130: *Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis.* De qua supra.

Florentiæ.

MARTRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Silverii Papæ & martyris. Novati confessoris & fratris Timothei, & Potentianæ ac Praxedis virginum.*

Codex S BENIGNI CISTERC. *Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis.*

Codex D. DU CHEVAL. Divion. signatus C. *Natalis sancti Vitalis martyris.* Hic & codices alii sequuntur Wandelbertum.

VATICAN. num. 5949. Omisit *Pauli & Cyriaci.* Adjicit vero: *Romæ, natalis sancti Silverii Papæ, qui sedit in pontificatu anno uno. Qui a Belisario patricio in exilium missus, ibidem defunctus est.* Vide elogium supra in HAGENOYEN.

Silverii.

ALTEMPS *Ipso die, sanctæ Florentiæ virginis. Et sancti Genulphi episcopi & confessoris.* Vide indicem Prætermissorum. *Et natalis sancti Vitalis martyris.* De quo supra. *Eodem die, sancti Jovini presbyteri & confessoris.* Vide 1 Junii. *Apud Septoniam, translatio sancti Eduwardi, regis confessoris.* Vide XVIII Martii.

Florentiæ. Genulfi. Vitalis. Jovini.

FLORENTIN. *Civitate Tomis, sanctorum Paulini* [Pauli] *& Cypriani* [Cyriaci] *Felicis & Felicinæ, cum aliis pluribus. Depositio sancti Joannis abbatis & eremitæ Pulsanensis ecclesiæ, Sipontinæ diœcesis in Apuliæ partibus; primi abbatis Ordinis Pulsanensis & fundatoris* [*qui vivus in seculo, se totis viribus mortificavit pro Christo. Hujus venerabilis obitus exstitit anno incarnati Verbi* MCCXXIX] *magnæ sanctitatis viri.* Quæ uncinis inclusa sunt, desunt in impresso. *Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis.* Alii scribunt *Florentianæ*: vide GREVEN.

Pauli & sociorum. Joannis ab. Florentiæ.

EDITIO LUBEC-COL. *Apud insulas Poncianas, natale sancti Silverii Papæ, qui sedit Romæ annis novem, dies undecim. Qui cum Anthemium* &c. In Novato, pura est. In fine: *Felicis & Feliciani martyrum.* Tum: *Eodem die, beati Abagari principis civitatis Ediessæ, qui scripsit epistolam Domino nostro Jesu Christo, rogans, ut dignaretur ad eum venire, & sanare eum ab infirmitate sua. Cui Dominus scripsit, dicens; post mortem meam, mittam tibi unum de discipulis meis, qui curet te & vitam præstabit. Post Ascensionem Domini, missus est ad eum Thadæus Apostolus, sicut Dominus promiserat, & baptizavit eum cum omni plebe sua, & factum est gaudium magnum in illa civitate.* Vide Prætermissos. *Item sanctæ Florentianæ virginis. Treveris, S. Maximini episcopi & martyris.* Vide de Tungrensi in Actis. Sequitur: *Ipso die, translatio S. Eduardi regis & martyris.* Vide supra.

Silverii.

Florentiæ.

Genulfi.

Silverii.

Florentianæ. Maximini. Translat. Eduardi.

BELIN. Secundo loco de Florentia. Tum: *Ipso die, sancti Silverii Papæ & martyris. Eodem die, octava sancti Antonii de Padua, Ordinis Minorum. Et alibi civitate Thomis* &c. punire. Accedit in alia editione: *Ipso die, sancti Genuli episcopi & confessoris. Genulfi*, opinor, de quo in ALTEMPSIANO.

Silverii. Octav. Ant. Genulfi

GREVEN. *Item civitate Thomis, Felicis & Felicianæ.* De Maximino, ut supra *Silverii Papæ & confessoris, qui sedit anno uno, mensibus* V. *Cum autem nollet restituere Anthemium, a prædecessore suo Agapito depositum, agente Augusta, in exilium missus, vitam in confessione Domini finivit. Baiani episcopi Ravennensis & confessoris.* Vide Prætermissos. *Civitate Sagiensi, sancti Latuini episcopi & confessoris. Abagari regis Edessenæ civitatis & confessoris. Hic* (*ut libro* I. *Eccl. historiæ dicitur*) *epistolam Salvatori nostro misit, ab eodemque epistolam recepit. Post Ascensionem vero Domini à Tatheo, uno ex* LXXII *Christi discipulis, cum populo suo baptisatus quievit in pace.* De eo jam diximus supra, uti & de translatione Eduardi, de Florentiana [quæ forte melius vocaretur *Florentina*] & Regina.

Felicis &c. Silverii. Felicis &c. Baiani. Latuini. Abagari.

MOLAN. Post *Virginis Christi*, litteris Italicis inserit: *In quarum gestis, de eo scribit Pastor ad prædictum Timotheum germanum ejus.* In fine, de Silverio, Florentiana & Antonio, ut BELINUS. De Latuino, ut GREVENUS. Tum: *Depositio sanctæ Aldegundis virginis, filiæ beati Basini regis & martyris.* Dein, minoribus litteris: *Quæ in Truncinio extra Gandavum cum patre requievit. Eodem die, Idæ, cujus corpus servatur in ecclesia sancti Joannis Gandavi.* In aliis editionibus, de Latuino, ut supra. *Fontanellensi cœnobio, natale sancti Baini episcopi & confessoris. Truncinii, depositio sanctæ Aldegundis virginis, filiæ beati Basini regis & martyris.* In Silverio & Florentia, ut supra. *Die vigesima, sacrosancti martyris Methodii episcopi Pateræ*, potius *Pataræ*. Dein: *Bergis, gloriosa translatio sancti Osualdi regis & sanctæ Idabergæ virginis.* Vide de Iduberga hac die in Actis, de Oswaldo meminit Usuardus die V Augusti.

Aldegundis Idæ. Baini. Methodii Translat. Oswaldi & Idubergæ.

Die 21.

XI *Kal.*

Rufini & Martiæ. Eusebii Cæsarien. Demetriæ.

APud Siciliam civitate Siracusa, natalis sanctorum martyrum Rufini & Martiæ. Civitate Cæsarea Palestinæ, sancti Eusebii episcopi & confessoris, viri excellentissimi ingenii & historiographi. Romæ, sanctæ Demetriæ virginis. Hæc cum ante impium Julia-

Julianum pro fide Christi introduceretur, in confessione spiritum emisit. In pago Madriacensi, sancti Leutfredi confessoris, qui in monumentum eximiæ sanctitatis, orationibus suis fontem produxisse fertur de terra. In Africa, sanctorum Quiriaci & Apollinaris. *Leutfredi. Quiriaci & Apollinaris.*

Sola & unica *Molani editio* undequaque pura est.

OBSERVATIO. Magna hodie codicum nostrorum discrepantia, potissimum oritur ex Eusebii Cæsariensis in Palæstina episcopi & Historiæ Ecclesiasticæ conditoris, apud aliquos omissione, apud alios diversâ, diceres scrupulosâ, expressione: de qua priusquam agamus, certiora expediemus. Martyres Siculi *Rufinus* & *Martia* in Hieronymianis & Romano parvo notati, hinc ab Adone sumpti sunt, & hujus verbis ab Usuardo & Notkero relati. Nihil de ipsis alibi reperitur: sed eos solos refert Wandelbertus tali versu: *Martyr Rufinusque undeno & Martia pollent. Demetriæ virginis*, altera est in Romano parvo annuntiatio, ex hoc ab Adone translata ornataque encomio, quod integrum à Notkero descriptum est, à Nostro non nihil contractum. Quæ ad hanc illustrem plane Sanctam spectant, ad memoriam Bibianæ 11 Decembris illustrandam, remisit Henschenius. Qui quarto loco à nobis refertur abbas *Leutfredus*, is primum ab Usuardo in sacris Fastis consignatus est, aliis antiquis plane incognitus. De Leutfredo videndus Henschenii commentarius, & vita post alios ab eo edita & illustrata. Denique *Quiriacus* & *Apollinaris*, sociis pluribus ab Hieronymo conjuncti, à Nostro ex ea classe decerpti sunt, ut aliàs sæpe factum, suis locis ostendimus. Socii in Actis suo ordine disponuntur. Atque in hisce Sanctis hac die referendis, passim concordant codices Usuardini melioris notæ. Excipe Herinienſem, qui Leutfredum hîc præterit, & Antverp-majorem, in quo omittitur annuntiatio ultima. Tornacensis Leutfredum in ultimum locum rejicit, rescisso elogio. Nunc ad rei & difficultatis cardinem progredimur. *Rufini & Martiæ. Demetriæ. Leutfredi. Quiriaci & Apoll.*

Dixi, inter codices præcipuos, solum Molanum undequaque purum esse, tum in quatuor prædictis commemorationibus, tum etiam, ut ego quidem censeo, in secunda à nobis in terminis expressa: *Civitate Cæsarea Palæstinæ* &c. quam, eadem prorsus phrasi, signant Herinienſis, Tornacensis & Belinus, quorum auctoritate nitimur, confirmata ex Antverp-maximo, Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danico & aliis, ipsissima illa verba, sed tertio vel alio loco referentibus. Pratensis cum gregalibus geminis Antverp-majore & Rosweyd. re, non verbis convenit; nam codices illi ita legunt: *In Cæsarea Palestinæ, sancti Eusebii historiographi.* Antverp. & Max-Lubec. ultimo loco ponunt: *Item, sancti Eusebii episcopi & confessoris.* In solis Munerato & Greveno Eusebius omnino expunctus est, editorum, opinor, scrupulo, qui dubiam aliunde Eusebii historiographi fidem merito suspectam habentes, id sibi nimirum arrogarunt, ut Usuardi textum corrumperent: idque ita probavit Baronius, ut nullam penitus viri memoriam in hodierno Romano reliquam fecerit. Ceterum antiquissimo Hieronymi Epternacensi ecgrapho inscriptum fuisse Eusebium *historiographum*, ultro omnes admittunt, quod vero in aliis solum haberetur: *In Cæsarea, depositio sancti Eusebii episcopi*, & in nescio qua varianti lectione codicis Corbeiensis ab Acherio editi, forte recentiori manu adjectum esset, *Cæsarea Cappadociæ*, id studiose arripiens Florentinius, sufficere putavit, ad substituendum Eusebium alium, Cæsareæ in Cappadocia episcopum, adornata in eam rem Exercitatione, quam in Actis recudendam curavit Papebrochius, appositio solum *Venerabilis* titulo, utpote quem probe noverat, in nullis umquam Sanctorum tabulis locum habuisse. Laudanda sane rectissima viri utriusque intentio. At enim non solum in vetustissimo Epternacensi, sed & in aliis Hieronymi apographis, per Eusebium intelligi ipsummet historiographum, existimo esse plusquam verisimile; magisque adeo induco ut credam, quod Florus ita aperte pronuntiet: *In Cæsarea Palæstinæ, depositio sancti Eusebii confessoris, qui Scripturis divinis studiosissimus, & bibliothecæ divinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus investigator fuit.* Quæ ferme Hieronymi verba sunt de Script. Eccl. cap. 81. Nec dubito, quin Hieronymum etiam præ oculis habuerit Usuardus, ex quo brevius suum elogium restrinxerit. Atque ex his Martyrologis, Hieronymiana proxime secutis, de horum intelligentia certius, quam ex Florentinii conjecturis statuendum, nemo cordatus diffitebitur. Neque vero animus est, *Sancti* titulum inde Eusebio historiographo vindicare, de quo consulendæ sunt Valesii & Florentinii dissertationes, nec non quæ ad Eusebium Cappadocem obiter in eam rem profecutus est Papebrochius tomo IV Junii pag. 75; allegans recentiores pro Eusebii orthodoxia depugnantes, quibus & alii adjungi possent. Sed hos omnes frustra laborare, utcumque Eusebium magni faciam, semper existimavi, idque adeo post alios suasit Tillemontius tomo 7, à pag. 39; articulis præsertim tribus ultimis, quibus hanc controversiam *De Eusebio Cæsariensi.*

accurate

accurate pertractat. Id certe extra controversiam est, totis septem & amplius seculis, sal-
tem ex quo Usuardi Martyrologium in Ecclesia Occidentali ubique receptum est, Euse-
bii illius, cum Sanctis reliquis memoriam in sacris Fastis celebratam, quod probat,
cælestium honoribus cultum fuisse, sic ut proinde manifestissime constet, nos Usuardi
textum plane germanum reddidisse; à cujus veritate, vel si vis orthodoxia, præscindimus.

AUCTARIA.

DE PRATEN. HERINIEN. TORNACEN. ANTVERP-MAJORE, ANTVERP. & MAX-LUBEC. MUNERATO & GREVENO, nihil dicendum supereſt.

ROSWEYD. Præter textum, in fine adjicit: *Civitate Moguntia, sancti Albani martyris.* *Albani.*

BELIN. De Quiriaco & Apollinare addit: *Virorum miræ sanctitatis.* De Leutfredo: *In pago Evroicensi*, expuncto elogio.

PULSAN. *In Africa, natalis sanctorum martyrum Saturnini, Albini, Quiriaci, Apollinaris cum aliis quinque. Et in Oriente, natalis sanctæ Januariæ & Primi.* De his vide Acta. *In Cæsarea, depositio sancti Heusebii episcopi.* *Januariæ & Primi.*

LOVANIEN. Loco penultimo inserit: *Apud Maguntiam, sancti Albani presbyteri & martyris, qui cum veritatem fidei Gothis & Arrianis apud dictum locum prædicaret, illi arripientes eum & foras civitatem educentes, caput ejus ictu gladii absciderunt.* Sequitur: *Quiriaci* &c. pure. *Albani.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. totum textum consequenter decurrunt, nisi quod de Demetria addant, *sororis S. Vivianæ & filiæ Fausti martyris*: & Eusebium, ut jam diximus, ex secundo in tertium locum rejecerint: de-
mum de Albano, præter ea, quæ LOVAN. habet, in fine subdant: *Quod Christi Martyr arripiens, manibus propriis deportavit ad locum ubi nunc corpus ejus cum capite requiescit.* Notabis etiam nomen *Rufini*, mutatum in *Rufinæ*. *De Albano.*

CENTULEN. In prima annuntiatione purus, pergit: *Romæ, sanctæ Demetriæ virginis, quæ fuit beati Fausti filia. In pago Madriadiensi, sancti Leufredi abbatis. In Africa, sanctorum Quiriaci & Apollinaris. Cæsarea Palestinæ, sancti Eusebii episcopi, historiographi eruditissimi, atque eloquentissimi viri.* Vide Observationem. *Textus contractus. Quiriaci &c.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Magunciam, Albani.....* ut ANTVERP-MAX. &c. Sequitur de Syracusanis pure. Tum: *In Africa, sanctorum martyrum Quiriaci, Apollinaris, Saturnini, Albini, Bellici, Spei, Crisimi & Primi.* Vide Acta.

De Demetr. *Romæ, sanctæ Demetriæ virginis, sororis sanctæ Julianæ.* [Bibianæ.] *Quæ fuerunt filiæ beati Fausti martyris. Hæc cum apud impium Julianum apostatam pro fide Christi occidenda introduceretur, in confessione Domini emisit spiritum.* In Eusebio & Leutfredo satis purus, in fine addit: *Item martini episcopi.* Tungrensis. *Martini.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione purus, de Eusebio subjicit: *Qui tantum dilexit studium, ut nil à Constantino magno petere vellet, nisi tantum, ut gesta Sanctorum sibi mitteret, in quibus suum ingenium ad multorum utilitatem exercere valeret.* Sequitur de Demetria, Quiriaco, Apollinare, ac Leutfredo satis pure. In fine, de Albano Moguntino, paulo prolixius quam supra retulerimus. *De Eusebio.*

AQUICINCT. De Eusebio, tertio loco, ut PRATENSIS, nisi quod addat, *viri doctissimi.* Atque in fine: *Et Eusebii.* Sed velim scire cujus.

AMBIANEN. De Eusebio, sic habet: *Eodem die, natalis sancti Eusebii Cæsariensis episcopi, fide & doctrina clarissimi viri.* Vide Observationem.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Theognesti episcopi & martyris cum sociis.* Idem verosimiliter est, qui cum Albano & Urso colitur, ut latius infra. *Martini Tungrensis. Eusebii episcopi Cæsarienſis. Laufredi abbatis, eximiæ sanctitatis. Albani martyris. Demetriæ virginis & martyris.* *Theognesti.* *Martini.* *Albani.*

BIGOTIAN. sub nota D. 9. *In pago Ebroicensi, sancti Leutfredi abbatis.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *In Cæsarea Palestinæ, depositio sancti Eusebii episcopi & confessoris.* Varia phrasis, eadem res.

IN VATICAN. num. 5949. Deest, *Leutfredi, Quiriaci & Apollinaris.* Sæpe hic cod. deficit.

ALTEMPS. *Bituricas, sancti Radulphi* [Rodulfi] *episcopi & confessoris. In Britannia minori, sancti Mevendi* [Mavenni] *confessoris. In civitate Cestrensi, sanctæ Walburgæ virginis.* Colitur XXV Februarii & I Maii. Vide Prætermissos. *Rodulfi.* *Mavenni.* *Walburgæ.*

FLORENTIN. *In Africa, sanctorum martyrum Quiriaci, Apollinaris, Saturnini, Albini, Bellicii, Crisimi, Persei & Primi. In Oriente, sanctorum Primi & Januariæ.* Adde Africanis. *Item, sanctorum Hierperidi, Saturninæ, Sergiæ, Hieriæ, Saturnini & Quiriaci.* Vide hæc in Actis melius discreta. In Eusebio & Leutfredo puri sunt. *Martt. ex Hieronym.*

LUXOVIEN. *In pago Madriacensi, sancti Leufredi confessoris.* Melius supra *Leutfredi.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia sancti Iohannis Baptistæ & Cordulæ; inventio sanctæ Constantiæ reginæ, virginis & martyris, de societate sanctarum undecim millium, quæ anno Domini* MCCCXXVII *facta est.* Sequitur textus ferme purus. Deinde de Albano Moguntino, parum differt ab ANTVERP-MAX. &c. Tum: *Item Colonia Agrippina, in monasterio sancti Martini, commemoratio beati Eliphii martyris.* Colitur XVI Octobris. *Treveris, sancti Martini secundi, episcopi & confessoris, qui etiam Tungerensi præfuit ecclesiæ.* Vide Acta. *Invent. Constantiæ.* *Eliphii.* *Martini.*

GREVEN. *Apud Maguntiam, sancti Albani presbyteri & martyris. Hic cum Gothis & Arrianis fidei veritatem constanter prædicaret, illi post varia tormenta, extra civitatem ejectum decollaverunt. Statimque corpus truncum, caput in manus suscipiens, angelico ductu, in locum ubi nunc placide quiescit, deportavit.* De Eusebio inserit: *ecclesiasticique historiographi.* De Martino Tungrensi, ut proxime dictum. *Monichæ virginis.* An ex Ursulanis? De Eliphio, ut supra. Item de Constantia ex undecim millibus, de quibus XXI Octobris. *Consecratio sancti Iacobi minoris Apostoli.* Quid hoc sit, non divino. *Albani.* *Monichæ.* *Consecrat. Jacobi min.*

MOLAN. *Eodem die, sancti Martini Tungrensis ecclesiæ episcopi & confessoris, qui convertit Hasbanos & multis claruit miraculis.* Sequuntur verba Rabani: *In Moguntia, natale sancti Albani martyris, qui sub Diocletiano imperatore, de insula Nansia pergens, cum sancto Theonesto & Urso Mediolanum venit, indeque exiens, auxi-*
Martini. *De Albano & socius.*

lianie

liante Domino pervenit ad Gallias, ibique in servitio Dei manens, ad martyrium pro nomine Salvatoris promptus fuit. Postquam autem in Augusta civitate beatus Ursus martyrium accepit, Theonestus cum Albano Moguntiam pervenit: dumque ibi prædicaret verbum Dei, Albanus discipulus ejus martyrium explevit: & sepultus est ibi juxta prædictam civitatem. In editionibus posterioribus, ita habet: *Eodem die, sancti Martini Tungrensis ecclesiæ* &c. *In Moguntia, natale sancti Albani martyris. Die vigesima secunda, sacrosancti martyris Juliani, Tarsi.* Mirum non haberi *Juliani vigesima prima.* Verum neutro ex his diebus colitur, sed XVI Martii, ut est in Prætermissis. Notabis etiam in hisce editionibus Eusebium loco suo exclusum, quasi in appendicem rejectum post ipsa Auctaria. Imo in exemplo nostro anni MDLXXXIII, quod fuit collegii Duaceni, à P. Joanne Gravio, qui notas marginales manuscriptas hinc inde addidit, & annuntiatio ipsa & annotatio, qua parte Eusebium historiographum spectant, plane inductæ sunt.

X *Kal.* *Die* 22.

IN Britannia, sancti Albani martyris, qui tempore Diocletiani in Verolamio civitate, post verbera & tormenta acerba, capite plexus est. Passus est cum illo etiam unus de militibus, eo quod eum ferire jussus, noluerit. Apud Nolam Campaniæ, natalis beati Paulini episcopi & confessoris, cujus meminit sanctus Gregorius in libro Dialogorum. Claruit autem non solum eruditione & copiosa vitæ sanctitate, sed etiam potentia adversus dæmones. Ipso die, depositio sancti Niceæ, Romatianæ civitatis episcopi. *Albani.* *Paulini.* *Niceæ.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore*, *Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Britania*, scriptoris mendum est in Pratensi. Sed longe majus in Tornacensi omissio horum verborum, *in Verolamio civitate.* Eam urbem varie efferunt codices. Herinienſis *Verola*; Antverp-major, *Verolamino*; Munerat. *Verolanno*; Greven. *Verolanio.* Excisa subinde est, ibique exstructum celebre S. Albani monasterium; de quo vide in Actis. Greven & Molan. voces aliquas transponunt; *verbera acerba & tormenta*, pro, *verbera & tormenta acerba.* Et postremus pro *noluerit*, ponit, *noluit.* Sic Tornacen. pro eo quod in textu est, legit *cujus sanctus meminit Gregorius.* Deinde omittit *autem*, post *claruit.* Scripsi *adversus dæmones* cum Herinien. & Molan. in quibus est diphthongus, item cum Antverp-maj. & Greven. qui diphthongis carent. Pratens. habet *adversum demonem*, Munerat *adversum demones. Romacianæ* & *Romatione*, scriptoria sphalmata censeri debent.

OBSERVATIO. Anglorum *Stephanum*, ut ipsi vocant, seu Protomartyrem *Albanum* certatim memorant Martyrologi antiqui ad unum omnes. Cur autem in Hieronymiano Lucensi & Adone *Albinus* nuncupetur, suspicari licet, mutationem illam in ipsismet saltem Adonis codicibus, per Colonienses subinde procuratam, ne, ut Surius narrat, *Albanus Colonienſis* cum *Moguntino* confunderetur. Sed hæc paulo accuratius apud Henschenium de sancto Albino Colonienſi differentem, expensa invenies à pag. 172. Vere an falsò hæc dicantur, nihil magnopere nostra interest, dum apud reliquos omnes martyr Britannicus constanter appellatur *Albanus.* Sociorum numerum non plane uniformiter exprimunt Hieronymiana, nec qui Bedam interpolarunt, citati ab Henschenio codices. *Albani martyris* simpliciter meminit Romanum parvum; Beda gentis suæ gloriæ, insigne aptavit encomium à Rabano & Adone transcriptum, atque ab hoc duabus auctum lineis, quas cum reliquis transumpsit Notkerus. Usuardus, semper parcior, ea solum, sed verbotenus decerpsit, quæ textus noster exhibet. Atque hæc fori nostri sunt. Bedæ aliorumque de Albano narrationes cum Analectis ad eum spectantibus, curiose illustravit & digessit Henschenius, quæ brevius Gallice conscripta sunt à Tillemontio tomo 4 à pag. 508. *Albani*

De *Paulino*, clare pronuntiant Hieronymiana: *In civitate Nola, Paulini episcopi & confessoris.* Paulo brevior est auctor Romani parvi. Silet Beda: at Florus elogium composuit, solam ferme in pauperes charitatem extollens. Ado historiam tangit de Paulini in Africa servitute, pro viduæ filio glorioſe tolerata. Rabanus solum addidit, *de quo Gregorius in libro Dialogorum narrat.* Et ita ferme Noster primâ elogii sui parte, cujus partem alteram, *claruit autem* &c. ex Adone ad verbum desumpsit, reliquâ historiâ silentio præteritâ, forte quod ejus veritatem suspectam habuerit. Certe, eam Floro notam non fuisse, ex toto ejus contextu abunde colligitur. Tu videsis quæ de ea re totaque *Paulini.*

totaque Paulini vita accurate disputavit Papebrochius, ad alium Paulinum Nolanum, ordine tertium, referens, quæ primo & celeberrimo tribuisse videtur Gregorius. Eruditos omnes Paulinianæ vitæ illustratores mirè torsit Wandalica ea Paulini captivitas, adeo ut nonnulli cum Pagio ad annum CCCCXXXI à num 54, tantum non fabulosam existiment. Pluris nobis est magni Gregorii auctoritas, assignatâ à Papebrochio ratione non incongrue salvanda: à qua non longe abfuit, nec tantopere abhorrere visus est editor Paulini operum D. Le Brun dissertatione 7 pag. 141 num. 4. Tillemontius, multis ultro citroque expensis, rem indecisam relinquit tomo 14 à pag. 733, postquam Paulini vitam fuse adornavit eodem tomo à pag. 1, ad 146. Nobis interim salvi sunt Usuardi apices omnes, satis circumspecte expressi. Ambos textus nostri Sanctos, quibus prima & secunda annuntiatio constat, sic eleganter cecinit Wandelbertus:

Albanus decimo defendit laude Britannos,
Paulinusque Nolam meritis & nomine lustrat.

Ultima annuntiatio nonnullis difficultatibus, quæ in Actis explanantur, obnoxia est, præsertim circa identitatem *Nicetæ* unius, quem Baronius in duos distraxisse videtur. De cetero ex Hieronymianis etiam proficiscitur, mutato nomine *Nicei* in *Niceæ*, non *Nicetii*, ut posuit Notkerus. Noster plane immutatum reliquit quod in Adone repererat: unde patet totum ferme textum nostrum ex eo hîc etiam profluxisse, qui de cetero pure & simpliciter Usuardinus est. *Niceæ.*

AUCTARIA.

Juliani &c. ROSWEYD. Penultimo loco inserit: *Item Antiochiæ, Juliani & aliorum* DCCCXV. Vide Acta.

PULSANEN. Incipit: *Natalis beati Paulini Nolani episcopi & confessoris. In Britannia, sancti Albini martyris. Qui tempore Diocletiani* &c. usque ad, *capite plexus est. Sed illo in terra cadente, oculi ejus, qui eum percussit, pariter ceciderunt. Item sancti Jacobi Alphei Apostoli.* Vide 1 Maii. *Ipso die, sancti Nyceæ episcopi.* *Jacobi Alphæi. Ap.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Omittunt alteram partem elogii Pauliniani. In fine autem: *Apud Alexandriam, in monte qui vocatur Ararath, passio Martyrum decem millium.* Quid in MAX-LUBEC. significent hæc quæ subduntur: *Reqre numero* DCLX, fateor me nescire. *Martyrum 10000*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVAN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Primo loco de sancto Paulino, demptis etiam verbis, incipiendo *claruit* &c. Tum de Albano, quem *Albinum* vocant, pure. Tertio loco: *Apud Alexandriam, in monte qui vocatur Ararath, sanctorum Martyrum decem millium.* In fine de Nicea pure.

ULTRAJECTIN. Jam dictis similis, addit de decem millibus: *Qui omnes cum duce suo Achacio sub Antonino principe crucifixi, oratione ad Dominum fusa, pro eorum passionem devote celebrantibus, ipsaque divino responso desuper misso exaudita* (quæ suppositionis nota est) *ad cælestia, [alii, calica] regna migraverunt.* *cum elogio.*

ALBERG. & DANIC. Vix ab ULTRAJ. differunt, sed in fine omittunt, *Niceæ* Romatiani &c.

CENTULEN. *In Britannia, sancti Albani martyris. Apud Nolam Campaniæ, sancti Paulini episcopi & confessoris, qui Christi Domini vestigia exequutus, semetipsum pro filio viduæ in servitutem tradidit, & Domino sibi cooperante, ad libertatem multos reduxit. Ipso die, beati Niceæ Romatianæ civitatis episcopi.* *De Paulino.*

BRUXELLEN. Incipit de decem millibus, omissa dumtaxat oratione fusa &c. quam dixi esse fabulositatis notam. Sequitur: *Jerosolymis, natale sanctorum martyrum* CCCCLXXX. Lege MCCCCLXXX, & vide quæ de iis dicuntur in Actis. *Ipso die, natale Martyrum* DCCCCLXXXIX. *Martt.* 480. *Martt.* 989.

Vide etiam Acta. *In Britanniis, natale sancti Albini &c.* cum elogio ferme ex Beda descripto, quod habes in Actis. De Paulino, verbis textus adjicit: *Sed præcipue ex eo, quod dum pro captivo filio viduæ, se in servitutem barbari subjecit, omnes captivos suæ urbis libere recepit. Et deposito beati Niceæ* &c. *Item Jacobi Alphei Apostoli & Jerosolymorum episcopi.* Quomodo ista componi possint, vide 1 Maii. *Jac. Alphæi.*

HAGENOYEN. In Albano, ipsi etiam *Albino*, purus, historiam captivitatis Paulinianæ amplificat, ac deinde longam aliam historiam texit de decem millibus in monte Ararath, ex Actis fabulosis, quæ hîc referri non meretur. Deest autem annuntiatio ultima.

VICTORIN. & REG. SUEC. sub nota num. 130. In fine: *Item, sanctæ Consortia virginis. Item sancti Jacobi Apostoli, fratris Joannis, qui sub Herodis jussu decollatus est.* Colitur XXV Julii. *Item sanctorum Martyrum* MDCCCVII, *qui deposita sunt in baptisterio, quorum nomina Deus habet in libro viventium.* An ii socii S. Albani? *Consortiæ. Jac. Apost. Mart. 1807.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Walfridi martyris in Frisia.* Colitur III Decembris. *Paulini Nolensis episcopi & confessoris. Decem millium Martyrum, qui passi sunt sub Adriano & Anthonio imperatoribus.* *Walfridi. MM. 10000*

REG. SUEC. num. 428. *Ipso die, natalis decem millium Martyrum uno die coronatorum.*

UGHELLIAN. In fine: *Apud Alexandriam in monte qui vocatur Ararath, passio Martyrum decem millium.* Vide quæ diximus ad HAGENOYEN.

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Acacii cum sociis suis. Nempe novem millibus nongentis nonaginta novem.* Agitur de iisdem in monte Ararath.

FLORENTIN. *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Ganthalicæ, Juliani & Grapti martyris. Item sanctorum martyrum Ruphi & Albini cum aliis numero nongentis nonagintanovem.* Vide in Actis hæc omnia distinctius. *Ganthalicæ. & aliorum.*

LUGDUNEN. S. Stephani. *In territorio Aquensi, sanctæ Consortiæ virginis.* Vide cod. sequentem. *Consortiæ.*

CAUDIACENIS Prioratus. *In territorio Aquensi, natale sanctæ Consortiæ virginis, filiæ Eucherii Lugdunensis civitatis episcopi.* Pluries recurrit.

REMENS.

REMENS. SS. Timothei & Apoll. *In pago Odomincè, ſuper fluvium Matronam, vico qui vocatur Duromannis, depoſitio ſanctæ Novicæ virginis.* Nihil de ea in Prætermiſſis aut alibi reperi; an male aliqua expreſſa ſint, neſcio. *Novicæ.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu modice immutata eſt. In fine: *Monaſterio Cluniaco, ſanctæ Conſortiæ virginis. Apud Alexandriam, in monte qui vocatur Ararath* &c. cum aliquo Actorum compendio. Vide potius Acta ipſa, vel GREVEN. *Conſortiæ.*

BELIN. Tertio loco: *Apud Alexandriam* &c. *x mill. crucifixorum. Eodem die, ſanctæ Conſortia virginis.* Tum de *Nicea*, quem in altera editione *Focam* vocat, pure. Et ibi: *Item ſancti Jacobi Alphei Apoſtoli.* *M. 10000. Conſortiæ. Jac. Alphæi.*

GREVEN. Longiorem hiſtoriam texit de Crucifixis. *Apud Alexandriam in monte Araraih, ſanctorum decem millium Martyrum. Qui omnes cum duce ſuo Agatio, ſub Adriano & Antonino imperatoribus, exemplo Chriſti torti, atque in ſingulis crucibus ſuſpenſi ſunt. Cumque orationem fudiſſent pro devote paſſionem ſuam celebrantibus, animas calo reddiderunt. Apparuerunt vero ibi ſigna illa, quæ tempore paſſionis Chriſti viſa fuerant. Nam terræ motus factus eſt magnus, petræ ſciſſæ ſunt; ſol obſcuratus eſt. Erant autem nobiliores inter eos Hermolaus epiſcopus, Alexander, Marcus, Eliadis, Diaconarius & Theodolus: Item Alexandriæ, ſancti Rufini martyris. Juliani & aliorum multorum. In Friſia juxta Groningben, tranſlatio Waltfridi martyris, Theraſiæ uxoris ejus, & filii ejus.* Diximus coli III Decembris. *Galgani confeſſoris.* Remittitur etiam ad dictam diem. *Monaſterio Cluniaco, ſanctæ Conſortiæ virginis*, de qua ſuperius. *De 10000 Martyrum. Rufini. Juliani &c. Tranſlat. Waltfridi. Galgani.*

MOLAN. *Apud Alexandriam* &c. ut BELINUS. Item de Conſortia. Tum: *Sanctæ Ortrudis virginis.* Dein charactere minori: *Cujus corpus quieſcit in monaſterio Sithiu, in oppido ſancti Audomari.* De Walfrido &c. habet verba GREVENI. *Item beatæ memoriæ Joannis Phiſceri, epiſcopi Roſſenſis & martyris, qui poſtquam multis annis vitæ ſanctimonia ac aſſiduitate docendi, voce ſimul & ſcriptis, mira quoque liberalitate in egenos, & benignitate in ſtudioſos, verum egiſſet epiſcopum, propter adulterii deteſtationem, diutiſſimo carceri mancipatur; & tandem propter unitatem fidei & Eccleſiæ, quam tuebatur, cervice ſecurim excipiens ad cæleſtia regna emigrat* X *Kal. Iulii* MDXXXV. *Quo eum ante aliquot dies Thomas Morus præceſſerat, eâdem martyrii coronâ refulgens.* Editiones aliæ litteris Italicis textui inſerunt, quod Ado Bedæ adjecit; *Quo tempore* &c. In fine: *In pago Hainnocenſi, ſuper fluvium Hagnam, depoſitio ſancti Domitiani confeſſoris. Qui beato Landelino in peregrinatione ſua comes individuus exiſtens, & ab eodem in loco eodem eremita conſtitutus, multis clarus virtutibus, migravit ad Chriſtum, & modo cum ſuo magiſtro, felix requieſcit Criſpinio.* De eo actum XV Junii. De Crucifixis, ut ſupra. *Eodem die, ſanctæ Conſortiæ virginis, in Cluniaco cœnobio. In monaſterio Sithiu, ſanctæ Ortrudis virginis. Die vigeſima ſecunda, ſancti hieromartyris Euſebii, epiſcopi Moſatenſium*, lege *Samoſatenſium.* Sequitur typis minoribus de Vualtfrido, ut ſupra. De Joanne Phiſcero, ut ipſe ſcribit, paulo brevius, ſed ſenſu eodem. *De Joanne Fiſchero. Thomæ Moro. Domitiani. Conſortiæ. Euſebii. Samoſaten.*

IX *Kal.* *Die 23.*

VIgilia ſancti Joannis Baptiſtæ. Eodem die, ſancti Joannis presbiteri, quem impius Julianus, inauditum, via Salaria veteri, ante ſimulachrum Solis decollari præcepit. In Tuſcia civitate Utrina, ſancti Felicis presbiteri, cujus os tamdiu juſſit Turcius præfectus lapide contundi, donec emitteret ſpiritum. In Britannia, natalis ſanctæ Ediltrudis virginis, cujus corpus, cum undecim annis eſſet ſepultum, incorruptum inventum eſt. *Vig. S. J. B. Joannis. Felicis. Ediltrudis*

Sic habent *Praten. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Roſweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt codices mediæ notæ, *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Alber-gen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. In Greven. & Molan. ante *Julianus*, deeſt epitheton *impius.* Roſweyd, pro *inauditum*, male poſuit oppoſitum, *auditum. Simulachrum* ſcribunt plerique & probatiores codices, adeoque & in textu relictum. *Decolari*, in Antverp-majore, patens deſcriptoris ſphalma eſt. *Utrina* legunt codices prope omnes, aliqui *Utina*, utrumque male. Proxime ad verum nomen acceſſit Roſweyd. qui habet *Sutria.* Melius ſcriptum eſſet *Sutrina*, ſed codicibus inhærendum. Belini prima editio, poſuit *ſancti Felicis primi*, ſed hoc in editione altera recte correctum eſt. Præfecti nomen varie effertur: *Turtius* in Pratenſi; in Antverp-maj *Trucius*; in Greven & Molan. *Turgius.* Scripſimus cum reliquis, & recte *Turcius.* Pro *emitteret*, legitur in Ultraject. *emiſit.* De *Britania* & *Britanniis*, diximus alibi. Major eſt difficultas in efformando ſanctæ ipſius reginæ & Virginis nomine. Antverp-maj. vocat *Edeldride.* Antverp. Max-Lubec. & inferiores *Edeltrudis.* Roſweyd. *Ediltrudæ.* Belin. *Getrudis.* In Actis *Ethelreda*, *Ethelbreda* & *Ætheldritha.* Nos cum Pratenſi, Munerato, Greveno & Molano *Ediltrudis*; & cum iiſdem codicibus ſolum *Virginis* titulum adjicimus, quamvis plerique alii ex Beda & Adone addant *& Reginæ.* Antverp-maj. Belin. Antverp. Max-Lubec. &c. pro *undecim*, ponunt *decem.* Et Belin. omiſit *cum ..... eſſet.* Roſweyd. legit, *eſt inventum.*

Vig. S.I.B. OBSERVATIO. Præcurſoris Domini *Vigiliam* in antiquis Martyrologiis ſatis raro expreſſam, primus annuntiat Beda, ſed poſtquam *Ediltrudis* elogium retulit. Eum verbis & modo ſequitur Rabanus. Aſt Ado inde textus initium facit. Romanum par-

Ioannis. vum unicam hodie commemorationem ponit: *Sancti Joannis presbyteri, via Salaria vetere ſepulti.* Paucula addidit Martyrologus Viennenſis, breve elogium texens, à Notkero de more tranſlatum, ſed à Noſtro ea parte mutilum, qua *ejus corpus à beato Concordio presbytero collectum & ſepultum juxta Concilia Martyrum* dicitur, ut iterum ex Molano in Auctariis indicabitur. Hic verbo notabimus, interiiſſe Acta, quæ Ado videre debuit, ut inde elogium ſuum extraheret. Corrigendum autem, quod commentarii ſui principio male ſupponit Papebrochius, quaſi Uſuardus Adonis Martyrologium non deſcripſiſſet, contrà quam in præfatione noſtra & toto hoc opere fuſe oſtenderimus. Accuratiora ſunt, quæ de Joannis reliquiis, ac præſertim de ejus capite ibidem diſputantur. Cete-

Felicis. rum, quæ textus noſter continet, ex præfato Adone accepta ſunt omnia: uti de ſancta *Ediltrude*, quæ hîc poſt *Felicem* refertur, de quo Martyrologorum antiquorum nullus præter Uſuardum meminit, & quidem male notatâ palæſtrâ, cum pro civitate *Sutrina*, ſcripſerit *Utrina*, ut ſupra abunde indicatum eſt. Putat Papebrochius, Acta *Felicis* illius martyris ſincera, & quæ judicialia ferme cenſeri poſſint, quæque cum Actis ſanctæ *Muſtiolæ* conjuncta & connexa ſunt, Uſuardo præluxiſſe. Ego prima fronte prope dubitaveram, utrum ea annuntiatio vere Uſuardo eſſet tribuenda, utpote quem ſcio Sanctos extraneos, hoc eſt extra Hiſpaniam vel Galliam quæſitos, rariſſime commemorare, quos in Hieronymianis aut in Adone ſignatos non invenerit. Accedebat ſilentium inſignium duorum codicum Herinienſis & Tornacenſis, in quibus de Sutrino iſto martyre nulla omnino fit mentio. Verum tam uniformi codicum aliorum conſonantiæ cedendum fuit; idque eò pronius, quod Papebrochii conjecturam veram, ni fallor, deprehenderim. Nimirum neceſſe eſt, Acta Felicis & Muſtiolæ alicunde nactus ſit Uſuardus, ex quibus & illum hac die & illam III Julii refert, aliis Martyrologis ignotos, atque à citatis codicibus Herinienſi & Tornacenſi præteritos. Tu vide Acta ipſa, gravia ſane & fide digna, tametſi modica forte correctione egeant. Laudat ipſa Tillemontius tomo 4 à pag. 351; nec critici alii multum habent quod carpant. Plura in Actis dabimus III Julii, dum de Muſtiola agendum erit. Sit interim

Ediltrudis. Uſuardina *Felicis* annuntiatio, ſicut & ſequens de *Ediltrude*, quæ ex Beda in Adonem, inde in textum noſtrum tranſiit, hoc ſolo ferme diſcrimine, quod *Reginæ* titulum Noſter omiſerit, quem ſervat Notkerus, male legens *annis decem*, pro *undecim*, in quo ſequaces habet codices omnes ſequioris notæ, quibus id vitii ineſſe, ſupra obſervavimus. Atque ita Uſuardum damus genuinum & integrum. *Ediltrudis* vel *Etheldredæ* vita ſatis prolixa à Papebrochio illuſtrata eſt, & cetera ad eam ſpectantia in commentario explicata. Supereſt Wandelberti de ea verſus:

Anglorum nono Ediltrud de germine fulget.

AUCTARIA.

HERINIENSIS & TORNACENSIS. In quo deficiant, jam ſupra diximus.

PULSANEN. Sic loquitur: *Vigilia beatiſſimi Johannis Baptiſtæ. In Britannia, ſanctæ Gediltrude virginis & reginæ. Cujus corpus cum undecim* &c., pure. *In civitate Nycomedia, ſanctorum Avitici, Agapitonis, Ariſtionis,* *Avitici & ſociorum.* *Emeriti, Aleti, cum aliis numero ſeptuaginta novem.* Hæc rurſus ex Hieronym. Sed ab aliis aliter exprimuntur ea nomina, de quibus vide Acta.

CENTULEN. *Vigilia ſancti Joannis Baptiſtæ. Romæ, ſancti Joannis presbyteri & martyris, tempore Apoſtatæ Juliani. In Britannia, ſanctæ Eadtrudis virginis & reginæ, cujus corpus cum undecim annis eſſet ſepultum, incorruptum inventum eſt.*

BRUXELLEN. Pro *Utrina*, pejus ſcribit *Utina*. Vide quæ ſupra diximus. Tum: *Nicomediæ, ſanctorum martyrum Avitici, Capitatonis, Abricionis, cum aliis octoginta duobus.* De his vide Acta.

De Ediltr. *In Britannia, depoſitio ſanctæ Ediltrudis virginis & Anglorum reginæ. Quæ tribus viris nupta, illis ad Deum præmiſſis, virgo permanſit; cujuſque corpus, poſt undecim ſepulturæ annos, incorruptum inventum eſt. Item depoſitio beatæ Mariæ de Oegnies in Brabancia, cujus legendam magiſter Jacobus de Vitriaco, poſtea Cardinalis, deſcripſit.* *Mariæ Oegn.*

HAGENOYEN. Hac die tertio loco ingerit, quem præcedenti prætermiſerat: *Ipſo die, depoſitio ſancti Nyceæ, Romatianæ civitatis epiſcopi.* *Niceæ.* Sequitur de *Felice*, pure. Tum: *Eodem die Lugduni, ſanctæ Conſortiæ virginis.* Quæ etiam *Conſortiæ.* ſpectat ad diem præcedentem. De Ediltrude, habet, ut codices ANTVERP-MAX. &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia Joannis presbyteri & martyris.* In ipſo codice vigilia cum ſequenti annuntiatione conjungitur, ut fere dubites, an ad Joannem presbyterum non ſit referenda. Verum aliunde patet, agi de Baptiſta. *Ediltrudis virginis & reginæ, in Britannia. Hæc poſt undecim annos ſepulturæ, incorrupta invenitur. Aviti abbatis, admirandæ ſanctitatis.* *Aviti abb.* Eſt hodie *Avitus* martyr Nicomediæ. An hic ſit qui colitur XVII Junii, neſcio.

CAMBERIEN. S. Mariæ Conventualium. *Eodem die, ſancti Boniti epiſcopi & confeſſoris.* Nec *Boniti.* de hoc quidquam in Prætermiſſis reperio.

FLO-

FLORENTIN. *Nicomediæ, sanctorum martyrum Avitici cum aliis* LXXIII. Vide supra, & in Actis. *Avitici &c.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu satis pura, in fine superaddit: *Apud Alexandriam, passio plurimorum martyrum, quorum multi obtruncatis auribus atque naribus, atque manibus, ceterorumque membrorum summitatibus amputatis, feliciter obierunt.* Nulla de hisce in Prætermissis memoria. An forte supersunt ex majori numero? *Martyres Alexandr.*

GREVEN. *Apud Alexandriam, passio martyrum plurimorum* &c. ut supra, excepta ultima voce, quæ hîc est *occubuerunt. Nicomediæ, passio sanctarum virginum Pistis & Helpes matrisque earum Agape, Aviti, Capitonis & aliorum* LXXVIII. Hîc disparata conjungit GREVENUS, ut non semel alibi. De Virginibus ex Notkero acceptis, vide Prætermissos; de Nicomediensibus abunde dictum est. *Hidulphi episcopi & confessoris.* Si de Trevirensi agitur, colitur is XI Julii. *In dioceſi Leodiensi, sanctæ memoriæ Mariæ de Oegnies, cujus vitam sanctissimam vir Deo dignus Jacobus de Vitriaco episcopus Tusculanus Cardinalis scripsit.* *Pistis &c.* *Hidulphi.* *Mariæ Ogniac.*

Ezechiæ & Josiæ regum Juda, secundum catalogum Sanctorum. Translatio sancti Anthimi episcopi & martyris. Vide de his Prætermissos. *Ezechiæ &c* *Transl. Anthimi.*

MOLAN. De Joanne litteris Italicis in textu ex Adone addit: *Ejusque corpus à beato Concordio presbytero collectum & sepultum est juxtà Concilia martyrum.* Ni fallor, ubi multi martyres sepulti sunt. Vide Papebrochii commentarium, ubi inter *Concilia martyrum* & *Cœmeteria* discrimen assignatur pag. 482. In fine: *Binchii, Hydulphi ducis Lotaringiæ.* Tum, minoribus typis: *Febroniæ virginis & martyris, persecutione Diocletiani imperatoris.* Vide XXV Junii. *In diœcesi Leodiensi, sanctæ memoriæ Mariæ de Oegnies, cujus vitam sanctissimam vir Deo dignus* &c., ut GREVEN. Editiones posteriores idem habent in textu. In fine autem: *Laubiis, Hidulphi ducis & confessoris. Die vigesima tertia, sanctæ martyris Agrippinæ.* Dein typis aliis: *Ogniaci, transitus beatæ Mariæ, ibidem recluſæ. Cameraci obiit anno millesimo septuagesimo sexto, in monasterio sancti sepulcri, Dominus Lietbertus episcopus Cameracensis.* *Hidulphi.* *Febroniæ.* *M. Ogniac.* *Agrippinæ.* *Lietberti.*

VIII. *Kal.* *Die 24.*

NAtivitas beati Joannis Baptistæ & præcursoris Domini. In territorio Parisiacensi, vico Cristoilo, passio sanctorum Agoadi & Gliberti, cum aliis innumeris promiscui sexus. Augustoduno, depositio Simplicii episcopi. *Ioan. Bapt.* *Agoardi & Agliberti.* *Simplicii.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-major, Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In Antverp-maj. & Belino, deest particula *et* inter *Baptistæ* & *præcursoris*, quæ quidem omitti posset, sed ex aliorum codicum constanti lectione servanda est. *In territorio Parisiensi*, scribunt Pratens. Munerat. & Belin. Sed melius alii, ut in textu. Munerat. omisit *vico.* Jam summa est varietas in nomine loci & duorum Martyrum. Locus imprimis in Antverp-majore effertur *Cristolico*, in Greven. *Ristoilo;* ab aliis *Christoilo;* à Munerat. & Belin. *Cristolio.* Recte & ita omnino scribendum puto. At probatissimi codices Pratens. Herinien. Tornacen. & Molan., mutatis elementis, legunt *Cristoilo,* & sic in textu reliquimus. Rursus, nomina Martyrum probabilissime sunt, *Agoardus* & *Aglibertus* vel *Agilbertus*, ut habet Molan. & Munerat. Ast in Antverp-majore & Greven. legitur *Agoadi* & *Gilberti.* In Belino *Agovardi*; in aliis *Agaodi;* in Tornacensi *Agoaldi.* Præfero modum Pratens. & Herinien., ubi *Agoadi* & *Gliberti*; Tu, quod præplacet, seligas licet. Par ferme lusus in *Augustoduno*, ut cum Antverp-maj. Munerat. & Belin. posuimus: pro quo in Praten. *Augustiduno;* in Tornacen. *Augustiduni*, in Herinien. Greven. & Molan. *Augustuduni.* Optime, ni fallor, in textu.

OBSERVATIO. Hodiernus Adonis textus in Martyrologio paucis hisce circumscribitur: *Nativitas Præcursoris Domini;* quemadmodum etiam legunt Beda, Romanum parvum & Rabanus. Longior est Adonis oratio inter festivitates Apostolorum. Sed hoc certissimum videtur, ubique indicari *Nativitatem secundum carnem;* nempe peculiari Prodromi prærogativa, ab omni ævo in Ecclesia celebratam; quod nulli hominum præterquam Servatori & Præcursori ejus contigisse, apud Florentinium ex Ambrosio à Petro de Natalibus eductum, asseritur. Nimirum cum Deiparæ Nativitas necdum peculiari cultu esset consecrata; de cujus festi institutione hîc disputandi non est locus. Porro Nativitatem Joannis etiam aperte denotat Wandelberti versiculus: *Ioan. Bapt.*

Octavo natus colitur Baptista Joannes.

Apographa Hieronymiana Nativitatem aliam, seu natalem diem, aut, si ita vis, corporis cum capite depositionem, indicare videntur, dum sic legunt: *In provincia Palestina, civitate Sebastia, natalis sancti Johannis Baptistæ.* Quæ eadem ipsa repetuntur XXIX Augusti, quando ab aliis & universa modo Ecclesia *Decollatio* ejus recolitur, ut ibi ex Beda, Romano parvo, Adone & Nostro opportunius erit dicendum. Si cui de celebratissima

bratissima nascentis Christi Prodromi festivitate, imo collectis quodammodo festivitatibus plura inquirere lubeat, habebit hodie in Actis, quo plane satietur. Interim quod ad textum nostrum proxime attinet, patet, Usuardum supra ductores suos solum *Joannis Baptistæ* nomen inseruisse. Prolixius est Notkeri encomium, multa alia complectens circa locum nativitatis, mortis &c. Sed ista & hujusmodi alia ad citatam diem XXIX Augusti commodius expendi poterunt, nisi satis discussa jam sint à Papebrochio hac die toto capite 2 à pagina 698 ad 711. Hæc cursim indicanda fuerunt. Neque enim aut loci hujus aut fori nostri est plura movere, quæ inter eruditos controvertuntur. Aliquid dicere cæpimus XXIV Februarii. Florentinii exercitatio 13, à pag. 786, item altera à pag. 857, & Tillemontius tomo 1 à pag. 82 atque in notis à pag. 482, cum lucubrationibus Papebrochii à curiosis lectoribus conferri poterunt, nobisque interim fortasse nova suggeri, quæ ad dictum diem XXIX Augusti, vel etiam ad XXIV Septembris accuratius recenseamus. Quæ sequitur *Cristolienssium martyrum* commemoratio, ea soli Usuardo propria est, à nullis aliis Martyrologis aut vetustioribus aut synchronis consignata. Nomina superius varie extulimus, & plura adhuc in Actis proferuntur. De eorum antiquo cultu nemo dubitat; de ætate dubia omnia, neque enim vulgata Acta talia sunt, ut ex iis certi quidpiam erui possit. Vide Papebrochii annotationem, cui ultro eruditi Galli subscribunt. De *Simplicio* agunt apographa Hieronymiana: *In civitate Augustiduno, sancti Simplici*, quo etiam ferme modo scripsit Rabanus. Titulum *episcopi* addidere Usuardus & Notkerus, eisdem prope verbis ambo usi. Vide Henschenii commentarium & vitam ibi editam ex Gregorio Turonensi de Gloria confessorum. Supererat in laudatis Hieronymianis, *Joannis Apostoli & Euangelistæ natalis*; quem vocat Rabanus *dormitationem*, Notkerus *dormitionem*, plura ibi enarrans, quæ Noster prudentius in eam diem distulit, qua festivius memoria ejus recolitur XXVII Decembris. De cetero plana sunt, quæ in laterculo nostro repræsentavimus, eaque simplicissimè & verissime Usuardina.

Cristolienss.

Simplicii.

AUCTARIA.

Festi & sociorum.

ROSWEYD. Textui satis puro, in fine adjicit. *Romæ, Festi & Luciæ cum aliis* XXII. Vide Acta.

PULSANEN. *Nativitas Præcursoris Domini Johannis in Jordane. In Palestina Ephesiorum, dormitio sancti Johannis Apostoli & Euangelistæ. Romæ, sanctorum Festi, Lucia cum aliis* XXII. *In civitate Augustoduno, depositio sancti Simplicii episcopi & confessoris.*

Joan. Apost.

Festi &c.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Omittunt Cristolienses, & in fine adjiciunt: *Romæ, Fisti, Luceiæ cum aliis viginti duobus.*

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Post *Domini*, addunt: *Cujus nativitatem, vitæ austeritatem, prædicationem, passionem sacra Euangelica pandit historia.* Tum. *Augustoduno* &c. pure. Dein: *Romæ, sancti Sysfti* [lege *Festi*] *& Luceiæ cum aliis* XXII. *In territorio Parisiacensi* &c. satis pure.

ULTRAJECT. LEYDEN. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Cum duobus proxime citatis consonant, sed penultimo loco interserunt: *In Maglinis, passio sancti Rumoldi episcopi & martyris.* Quidquid sit de die martyrii, colitur 1 Julii.

Rumoldi.

ALBERG. & DANIC. Postremis similes sunt, nisi quod Cristolienses prætermiserint.

CENTULEN. *Nativitas beati Johannis Baptistæ, cujus inæstimabilem sanctitatis dignitatem Salvator noster Christus Dominus proprio sermone commendat, dicens: Non surrexit inter natos mulierum major Johanne Baptista. Augustoduno, sancti Simplicii episcopi & confessoris.*

De J. Bapt.

BRUXELLEN. De Joanne Baptista, ut ANTVERP-MAX. &c. Secundo loco: *In Palestina Ephesiorum, dormitio beati Johannis Apostoli & Euangelistæ. In territorio Parisiacensi, passio sanctorum Agaodi & Gliberti cum* &c De Simplicio, pure. In fine: *Apud Anderlacum, elevatio sancti Guidonis confessoris.* Dies natalis est XII Septembris.

Elevat. Guidonis.

HAGENOYEN. Post *Domini*, ita pergit: *Cujus nativitati presens erat beata Virgo Maria mater Domini, habens in utero suo filium Dei. Cujus nativitatem, vitæ austeritatem, prædicationem, officium circa Domini personam & passionem, sacra Euangelica pandit historia. Hic in matris utero* &c. ut melius in Actis deducta invenies. In secunda & tertia annuntiatione purus est. Sequitur: *Romæ, sancti Sisti & Luceyæ cum aliis viginti duobus. In Mechlinia Brabanciæ, Rumoldi episcopi & martyris.* Colitur hic 1 Julii, ut supra diximus.

De J. Bapt.

Rumoldi.

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. In fine: *Febroniæ. Eodem die, sanctæ Febroniæ.* Vide die sequenti.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nativitas Ioannis Baptistæ. Rumoldi martyris in Mechlinia. Rumoldi. Simplicii episcopi & confessoris inclyti.*

BIGOTIAN. signatus P. 5. *Romæ, Festi, Luciæ, Festi &c. cum aliis viginti duobus.*

Festi &c.

In VATICAN. num. 5949. Desunt Agoardus, Aglibertus & Simplicius. Adjicitur: *Apud Syriam, sanctæ Febroniæ virginis & martyris, quæ temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum, post plura genera tormentorum, capitis ad ultimum jugulatione, solenni judicis præcepto, finita est.*

De Febronia

ALTEMPS. *Antisiodori, sancti Heirici monachi.* In Actis vocatur *Ericus*, ibique vita illustrata est.

Heirici.

FLORENTIN. *Romæ, sanctorum martyrum Festi & Luciæ, cum aliis* XXII. Sæpius recurrunt.

Festi &c.

BURDEGALEN. *In territorio Parisiacensi, vico Cristolio, passio sanctorum Agoadi & Gumberti, cum aliis innumeris promiscui sexus.* Ut in textu.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *Ambianis, inventio corporis sancti Quintini martyris.* Colitur XXXI Oct., ubi etiam de hac translatione agetur.

Invent. Quintini.

EDITIO LUBECO-COL. Ad *Domini* sequitur: *Aderat autem huic nativitati beata Virgo Maria, & ipsum Iohannem suis virgineis manibus de terra levavit. Cujus nativitatem* &c. Tum, de Simplicio, pure.

pure. *Romæ, ſanctorum martyrum Syſti & Luceiæ virginis cum aliis viginti duobus.* In Criſtolienſibus pura eſt. Deinde: *Pictaviæ, ſanctarum Pectinæ, Matrinæ, & Columbæ virginum & martyrum.* Vide nomina melius formata in Prætermiſſis. *Inventio ſancti Quintini martyris.* De qua ſupra.

Pectinæ & ſociorum.

Ioan Evang. GREVEN. *Depoſitio ſancti Iohannis Euangeliſtæ. Romæ, ſanctorum Syſti & Luceiæ cum aliis multis. Pictavis, ſanctarum Pectinæ, Matrinæ & Columbæ virginum & martyrum. Antiſiodori, Heyri* [Erici] *confeſſoris. Inventio ſancti Quintini martyris.* Remittitur ad natalem, XXXI Octob.

Pectinæ &c.

Erici.

MOLAN. De Joanne Baptiſta aliis litteris multa inſerit, quæ melius in Actis digeſta ſunt. In fine: *In Mechlinia, paſſio ſancti Rumoldi epiſcopi & martyris. Laubiis, ſancti Theodulphi epiſcopi & confeſſoris.* Tum typis minoribus: *Hujus corpus cum Lobias redeundo, fines Franciæ evaſiſſet, per pagum quoque Cameracenſem Valencenas perveniſſet, cœpit miraculorum luce clarescere. Unde illius fiſci oppidani, in honore medici ſui divinitus deſtinati, eccleſiam dedicare vovent, & ſanctum Theodulphum ſibi in perpetuum retinere deliberant. Tandem cum clanculo à noſtris ſine ullo apparatu ſanctum corpus Lobias deducitur, per vim fere ab iis qui curati fuerant, ad Scaldam retentum fuit. Natale ſanctorum Urbaſi, Theodori & Menedemi martyrum, cum aliis ſeptuaginta ſeptem, de quibus Tripartitæ lib. 7, cap. 30.* Hi in poſterioribus editionibus merito omiſſi ſunt, nam colúntur v Septembris. *Eodem die, ſanctæ Romulæ virginis, de qua beatus Gregorius in homilia & Dialogor. lib. 4, cap. 15.* Remittitur ad XXIII. Julii. *Item, ſancti Lupicini eremitæ & confeſſoris, de quo beatus Gregorius Turonenſis.* Hactenus prima editio. In aliis, textui ſolum additur, quod retulimus ſupra ex ANTVERP-MAX. & aliis: *Cujus nativitatem, vitæ auſteritatem* &c. In fine: *Antiſiodori, ſancti Heiri, viri ſanctiſſimi. In pago Pictavenſi, ſanctæ Pecinnæ virginis.* Quæ colitur ſeorſim à Macrina & Columba, die ſequenti. *Hugardiæ, natalis ſancti Oduini presbyteri & martyris.* Remittitur ad XXV Junii, quo die officio eccleſiaſtico ibi colitur.

Rumoldi. Theodulphi. cum elogio.

Urbaſi & ſociorum.

Romulæ.

Lupicini.

Erici

Pecinnæ.

Oduini.

VII *Kal.* *Die* 25.

APud Pirriberœam, ſancti Soſipatris, diſcipuli beati Pauli Apoſtoli. In Alexandria, ſancti Gallicani martyris: qui cum triumphalibus infulis ſubliniatus, acceptus eſſet Auguſto Conſtantino & carus, per ipſius filiam, nomine Conſtantiam, ac Chriſti martyres Joannem & Paulum, ad fidem converſus eſt. Hujus ſacræ opinionis fama poſtmodum in toto orbe in tantum excrevit, ut ab Oriente & Occidente venientes, viderent virum ex patricio & conſule lavantem pedes pauperum, ponentem menſam, aquam manibus effundentem, languentibus ſollicitè miniſtrantem, & cetera ſanctæ ſervitutis officia exhibentem. Ipſe vero poſtea cum ſacrificare cogeretur ſub Juliano, & contemneret, percuſſus gladio in corpore, Chriſti martyrem fecit. Romæ, ſanctæ Luciæ virginis cum aliis viginti duobus.

Soſipatri.

Gallicani.

Luceiæ & ſociorum.

Puri ſunt codices quatuor *Herinien. Antverp-major, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Pyrrhi Beræam* diſtinctis vocibus recte ſcribit Molanus, ut ab Henſchenio explicatum eſt. In Greveno eſt *Periberoeam.* Nos cum duobus aliis & reliquis ferme omnibus, ut eſt in textu. Inter plura Antverp-majoris ſphalmata, primum eſt, beati *Petri* Apoſtoli, pro *Pauli.* Alterum, *Gallicani presbyteri*, pro *martyris.* Non multum abſimile reperitur in Herinien. qui pro *Conſtantino*, legit *Conſtantio*, & pro *carus*, *clarus.* Rurſus in Antverp-majore habetur, *ac Chriſti virginem*, ubi legendum, *ac Chriſti martyres.* Sic, *convertitur*, pro, *converſus eſt. Viderunt*, pro, *viderent.* Item, *venientem*, loco, *& Conſule. Fundentem* pro *effundentem* &c. De *contempneret*, diximus ſupra. *Chriſti martyrem fecit*, ſcribunt codices omnes, in quorum nonnullis, ut in Herinienſi, ſuperius recentiori manu adjectum, *ſe.* Sed Molanus ſupra ceteros ſapere voluit, ſic textum immutans, *Chriſti martyr efficitur.* Quo quidem ſyntaxis fit emendatior, ſed cum jactura ſimplicitatis Uſuardinæ. Codices habent *Luciæ*; melius ſcribendum eſſet, *Luceiæ.*

OBSERVATIO. Hodierni textus tota geneſis ex Romano parvo per Adonem procedit, ſervato penitus annuntiationum ordine. Sic incipit Martyrologii illius compilator: *Apud Pyrriberœam, Soſipatris diſcipuli Pauli.* Hiſce verbis nihil magnopere ſuperaddidit Ado; nec Noſter Adoni quidquam, ſatis habens ejus verba tranſcripſiſſe. Eſt hîc denuo ex Chriſti aut Apoſtolorum diſcipulis aliquis, primum ab auctore Romani parvi pro libitu, ni fallor, hoc die conſignatus, & quidem confuſo nomine, cum *Sopater*, non *Soſipater*, dicendus ſit *Beræenſis* ille, de quo hîc agitur, ut cenſet Henſchenius in ſylloge ſua hiſtorico-critica; niſi forte ſub utroque nomine idem veniat, quod ſentire videtur Tillemon-

Soſipatri.

lemontius tomo 1 pag. 565. Siquid Henſchenium fefellerit, poterit ad XII Julii in Actis reſtitui, dum de *Naſone*, pro *Jaſone* vel *Mnaſone*, eo die à Martyrologis noſtris ſignatis, dum de *Gallicano* ex priori *SS. Joannis & Pauli* Actorum parte, longato, erit differendum. *Gallicani.* De *Gallicano* ex priori *SS. Joannis & Pauli* Actorum parte, longa texitur ab Adone hiſtoria, quæ in compendium, ſed ſolito longius, contrahitur à Noſtro, ſervatis ubique anteceſſoris terminis. Nitide ſane, eleganter, & præter morem, prolixe, ſic ut mirum in modum & Adoni & Uſuardo placere debuerit tota illa de *Joanne & Paulo* hiſtoria, ſub ſpecioſo *Terentiani* cujusdam nomine venditata, ac Bedæ etiam cognita, ut patebit die ſequenti. Itaque vetuſtam eſſe & ſeculo octavo antiquiorem plane conſtat; veram omnino eſſe, nemo qui eam expenderit, pronuntiare audebit. Videatur Papebrochii commentarius, & Tillemontii nota tomo 7 à pag 719. Sed de his ſatis; ad laterculum noſtrum revertamur. Idem in eo eſt fons, idem tradux, eadem omnium verba, quibus exprimitur annuntiatio ultima, atque adeo perſpicua eſt Uſuardina ſimplicitas, excluſa *ſancti Eligii tranſlatione*, quæ in codice Pratenſi & Munerato perperam textui adſcribitur. Porro quid de *Lucia* vel *Luceia* & ſociis vere cenſendum ſit, dubitari utique poteſt, ex plurimum variantibus codicum Hieronymianorum & aliorum lectionibus. *Luceiæ & ſociorum.* Et illi quidem non omnino conformes, die præcedenti, *Feſti & Luciæ cum ſociis viginti duobus*; hac die *Luceiæ virginis & Aceiæ virginis*, abſque ſociis; die ſequenti *Luceiæ virginis & Diogenis*; Demum 1 Julii, *Luceiæ virginis & Auceiæ regis* cum ſociis VIII vel IX, meminere: ſic ut minimum quadruplicem *Luceiam*, vel *Luciam* invenias, plus juſto, ni fallor, multiplicatam & magis adhuc multiplicandam, ſi ſingulorum Hieronymianorum codicum textus inter ſe ſcrupuloſius conferantur. Alii in diverſa abeuntes, hiſce tenebris lucem non affundunt. Nec vero hujus loci eſt fuſior ea de re diſquiſitio. Vide ſis quæ in Actis, qua potuit veriſimilitudine, ſtatuit Papebrochius: vel Florentinium, ſi lubet, conſule; dum nobis textus Uſuardi in tuto poſitus eſt: à cujus ſententia, qua parte *Luceiam* attinet, non longe recedit Wandelbertus, hiſce ſuis verſibus:

Septeno Romam Luceia exornat amore,
Scampio, bis deno & bino martyre læta:*
De quibus Aceias ſocio collucet honore.

* An forte *Campio*, ut ſit *pugil* vel *victrix*?

AUCTARIA.

Tranſlat. Eligii. PRATENS. In fine ſubdit: *Item tranſlatio ſancti Eligii epiſcopi & confeſſoris.* Colitur 1 Decembris.

TORNACEN. De elogio Gallicani, pluſquam mediam partem omiſit, nam ſolum habet uſque ad *converſus eſt*. In reliquo textu purus.

Tranſlat. Radbodi. ROSWEYD. Caret annuntiatione ultima; cujus loco hæc ſubſtituuntur: *Daventriæ, tranſlatio Radbodi epiſcopi & confeſſoris.* Natalis eſt, *Lebuini.* XXIX Novembris. *Ibidem Lebuini presbyteri.* Differtur ad XII Novembris.

MUNERAT. Deeſt etiam Luceia. Adjectum: *Tr. Eligii.* *Eodem die, tranſlatio corporis beati Eligii presbyteri* [epiſcopi] *& confeſſoris.*

PULSANEN. *Natalis ſanctorum Gaudentii, Felicis & Agapiti.* Differuntur ad XXVI Junii. *Gaud. &c.* *Ipſo die, ſancti Amandi confeſſoris.* Qui cum *Amandi.* *Domnoleno* colitur in Petracoriis. *Romæ, ſanctæ Luciæ virginis cum aliis* XXII.

In ANTVERP. MAX-LUBEC & UGHELLIANO. Omiſſa Luceia, de qua pridie ſe egiſſe putarunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. EDIT. UTRAJ-BELG. Totum textum referunt, ſed poſt Gallicanum, inſerta ſunt ſequentia: *Proſperi.* *Item, ſancti Proſperi epiſcopi, doctoris præcipui.* Quis hic ſit Proſper, vide in Actis. *Eodem die,* *Tranſlat. Lebuini.* *tranſlatio ſancti Lebuini presbyteri & confeſſoris.* Colitur quidem Antverpiæ & alibi hac die, ſed natalis eſt XII Novembris.

ALBERG. & DANIC. Conveniunt uſque ad *Proſperi*, incluſive, omiſſo Lebuino & Luceia.

LOVANIEN. Truncat elogium Gallicani, poſt, *converſus eſt*, immediate connectens; *Ipſe vero* &c. In reliquis ſimilis eſt ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. In prima annuntiatione purus, ſic pergit: *Ipſo die, ſancti Eligii Noviomenſis epiſcopi & confeſſoris.* *Eligii.* *Alexandriæ, ſancti Gallicani, incliti atque nobiliſſimi ducis Romanorum,* *De Gallicano.* *qui cum eſſet tantæ dignitatis, ut filiam magni Conſtantini ſibi in conjugem peteret, divina gratia præeunte, in bello Scitharum dimicans, de pagano factus eſt Chriſtianus, & omnia mundi oblectamenta abjiciens, monachicam vitam elegit. Ad ultimum, Arantiano comite, gladio percuſſus, martyrio vitam finivit.*

BRUXELLEN. Incipit: *Noviomi, tranſlatio ſancti Eligii epiſcopi & confeſſoris.* Sequitur totus textus. Deinde: *Et Natale ſanctorum martyrum Gaudentis, Felicis & Agapiti.* De qui- *Gaud. &c.* bus ſupra. *Eodem die, ſanctorum Radbodi & Adalberti.* Hic hodie recte; de alio dixi ſupra. *Radbod. &c.* *Item ſancti Proſperi epiſcopi & doctoris præcipui.*

HAGENOYEN. Poſt textum ſatis purum, ſubjungit: *Eodem die apud Taurinenſem urbem, Maximi epiſcopi & confeſſoris.* Et in margine re- *Maximi.* centiori manu: *Item, ſancti Proſperi epiſcopi,* *Proſperi.* *doctoris præcipui.* Vide dicta ſuperius.

AQUICINCT. Pro *viginti duobus*, habet, *viginti duabus.* Ac dein ſubdit. *Item, depoſitio ſancti Niceti presbyteri & confeſſoris.* Ignotus *Niceti.* eſt. Quid ſi pro Lebuino forte irrepſerit?

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Tranſlatio ſancti Radbodi epiſcopi Trajectenſis.* *Tranſlat. Radbodi.* *Et ſancti Lebuini in Daventria.* *Lebuini.* *Item Adalberti confeſſoris.* *Adalberti.* *Luceriæ virginis & Anceæ (Aceiæ) martyris cum ſociis ſuis. Gallicani martyris, qui fuit Romæ conſul & patricius, converſus per Joannem & Paulum.* Vide hæc diſtinctius in ipſo textu.

ALTEMPS. *Monaſterio ſancti Albani, beatorum martyrum Amphibali ſociorumque ejus.* De *Amphibali & ſociorum.*

iis in Actis cum ipso sancto Albano XXII Junii. Cur hoc die hîc referantur, ignoro.

FLORENTIN. *Natale sanctorum martyrum Gaudentii, Felicis & Agapiti.* Vide supra. *In Thessalonica, sanctorum martyrum Bigarii, Luterani & Agregæ regis.* Vide Acta. *In Galliis, sancti Loii episcopi & confessoris. Et translatio sancti Eligii episcopi.* Numquid non bis idem recurrit, vulgari & Latino nomine? *Item sancti Amandi episcopi & confessoris.* Vide Acta. *Romæ, natale sanctæ Luciæ virginis cum aliis* XXII.

Gauden. &c
Bigarii &c.
De Eligio.
Amandi.

CODEX MONTIS SANCTI. *In Geneliaco* [Gemeliaco] *natalis sancti Amandi confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Ephesum, dormitio beati Joannis Apostoli & Evangelistæ.* De qua heri. *Colonia Agrippina, translatio beati Gregorii ducis & sociorum ejus Maurorum, quæ per beatum Annonem Colonienſem archiepiscopum facta est post quingentos annos à passione ipsorum.* Coluntur XXIV Novembris Sequitur de Sosipatro & Gallicano, pure. De Prospero, ut supra. Tum: *Romæ, via Salaria, passio sanctorum Luciæ virginis & aliorum* XII. *Item sancti Adelberti, levitæ ac primi diaconi Trajectensis inferioris ecclesiæ, qui fuit filius Edilbaldæ regis Deirorum, filii sancti Oswaldi regis & martyris. Hic venit de Anglia cum sancto Willibrordo & sociis ejus, & Egmundæ in Hollandia oratorium construens, post multorum paganorum conversionem, laudabilem vitæ suæ consummationem, multis miraculis clarus, feliciter quievit in Christo, sepultusque in Egmunda, usque in diem hodiernum infinitis claret miraculis. Ipso die, translatio sancti Eligii Noviomensis episcopi & confessoris. In Dacia, translatio sancti Kanuti ducis & martyris.* Acta illustrata sunt VII Januarii. *In Daventria, translatio beati Lebuini presbyteri & confessoris, quæ per beatum Lutgerum, primum Monasterienſem episcopum facta est. Item Daventriæ, translatio sancti Radbodi episcopi Trajectensis inferioris. Eodem die, sancti Moloci episcopi & confessoris.* Vocatur etiam *Molonachus.*

de Joan. Eu.
Transl. Maurorum.
Transl. Eligii.
Et Kanuti.
Et Lebuini.
Et Radbodi.
Moloci.

BELIN. In Sosipatro & Gallicano ferme purus, subjicit, de Maximo Taurinensi, quem postea denuo repetit. Tum: *Eodem die, in ecclesia sancti Marci Euangelistæ Venetiarum, apparitio ejusdem.* Colitur XXV Aprilis. Sequitur de Lucia, de translatione Eligii, iterum de Maximo Taurinensi. Demum: *Item, sancti Prosperi episcopi.*

de Marc. Eu.
Prosperi.

GREVEN. *In Africa, Gaudentii, Felicis.* Vide supra. *Antidii episcopi Crisopolitani seu Bisuntini & martyris, à Wandalorum rege ob Christi fidem occisi. Mercurii martyris.* Vide Prætermissos. *Moloci episcopi & confessoris. Prosperi episcopi Regniensis & confessoris, doctoris præcipui, anno* CCCCLXV. De Maximo, ut supra. De Adelberto, ferme ut EDITIO LUBECO-COL. *In Suecia, Hotwidi confessoris.* Mihi notus non est. *Bodardi confessoris. Severæ virginis & martyris. Constantiæ virginis, filiæ Constantini magni imperatoris. Arthicæ & Arthemiæ virginum, filiarum sancti Gallicani martyris.* De his, Severa & Bodardo, vide in Prætermissis. *Venetiis, inventio corporis sancti Marci Euangelistæ. Apud Coloniam Agrippinam, translatio sanctorum Maurorum martyrum.* De quibus, supra. Item de Kanuto, Eligio, Radbodo & Lebuino, ut EDITIO LUBECO-COL. In fine: *Translatio sanctæ Serenæ virginis.* Forte est illa, quæ Metis colitur *Serena martyr*, XXX Januarii.

Antidii.
Mercurii.
Moloci.
Prosperi.
Hotwidi.
Bodardi.
Severæ.
Constantiæ.
Arthic. &c.
De Marco.
De Mauris.
De Serenâ.

MOLAN. *Binchii, Theodulphi archiepiscopi Remensis, qui secundus post Ursmarum rexit ecclesiam Lobiensium.* Vide Prætermissos. *In Taurino, Maximi* &c., ut supra. *Eodem die, in Basilica sancti Marci Euangelistæ Venetiis apparitio, ejusdem.* De Eligio & Prospero, ut BELINUS. *Item, in Daventria, sanctorum confessorum Lebuini & Radbodi. In Egmonda partium Hollandiæ, sancti Adelberti confessoris & levitæ, regalis stirpis Anglicanæ, discipuli sancti præsulis Willibrordi. Eodem die, natale sancti Vindiciani Cameracensis episcopi.* Colitur XI Martii. *Translatio corporis sancti Gerulphi martyris.* Natalis est XXI Septembris. De Antidio, ut GREVEN. sed aliis litteris. Hactenus editio prima. Posteriores textui addunt; *Et Acciæ regis. Laubiis, beati Theodulphi episcopi & confessoris.* De Maximo, Prospero & Adelberto, ut in priori, sed omissa regali stirpe &c. *Bisontii, sancti Antidii episcopi & martyris, qui à Wandalorum rege ob fidem Christi est occisus. In Gemeliaco, natalis sanctorum Amandi & Domnoleni confessorum. Die vigesima quinta, sanctæ hosiomartyris Febroniæ.* De Marci apparitione, de Eligii translatione, de Lebuino & Radbodo, ut supra. Tum: *Truncini, translatio corporis sancti Gerulphi martyris. In Stabulerò monasterio, translatio sancti Remacli.* Dies natalis est, III Septembris. *Eodem die, sancti Vindiciani Cameracensis episcopi.* De quo dictum est coli XI Martii. Hîc proprie de ejus translatione agitur, alibi cum S. Eligii translatione conjunctâ.

Antidii.
Mercurii.
Moloci.
Prosperi.
De Marco.
Lebuini.
Radbodi.
Adelberti.
Vindiciani.
Transl. Gerulfi.
Aceiæ.
Theodulfi.
Antidii.
Amandi & Domnoleni.
Febroniæ.

VI *Kal.* *Die* 26.

ROmæ, natalis sanctorum Joannis & Pauli fratrum, quorum primus præpositus, secundus primicerius Constantiæ virginis filiæ Constantini fuit, qui postea sub Juliano martyrii palmam gladio cædente perceperunt. In pago Pictavensi, sancti Maxentii presbiteri & confessoris, glorioſi in miraculis. Eodem die, sanctæ Perseverandæ virginis.

Joannis & Pauli.
Maxentii.
Persever.

Codices sinceri sunt *Herinlensis* & *Tornacensis.*

VARIA LECTIO. Vix ulla est, quæ notari mereatur. *Pictavensi* scribitur passim in codicibus & sic servandum putavimus. Primaria variatio superius indicata est XXXI Januarii, quo die à nobis positus est *Vigilius Tridentinus*, qui in Pratensi & plerisque

que aliis codicibus hoc die refertur. Male, opinor, & contra Romani parvi, Adonis, imo & ipsius Usuardi primam & autographam lectionem, quæ ex ipso codice Pratensi xxxi Januarii erasa, hoc die multo auctior intrusa est,& ex hoc vel similibus codicibus, in alios subinde traducta. Valeat hîc receptissima nostra regula, videlicet, primigeniam puritatem eò magis elucescere, quo textus brevior fuerit & simplicior. Alio præterea vitio laborat codex Pratensis, cum nonnullis aliis, de quo dicemus in Observatione.

Joannis & Pauli. OBSERVATIO. Post *Gallicanum*, ex Actis sanctorum *Joannis & Pauli* xxv hujus prægressum, sequuntur Sancti ipsi ab omnibus antiquis Martyrologis celebrati. Eos diserte nominant Hieronymiana apographa & Romanum parvum. Beda encomio eos prædicat, quod totum, de more, in Rabano legitur. Fusior est, ex præfatis Actis, Viennensis, sed ejus & Bedæ principium belle consonat, ex alterutro à Nostro acceptum, cui mortis genus aliis expressum verbis solummodo attexuit; Notkero liberaliorem messem ex Adone congregante. Et hæc quidem antiquiorum Usuardo ejusque æqualium auctoritate nituntur. Eâ nempe, quam die præcedenti expendere cœpimus, dubiâ in multis & vacillante, quamvis in iis quæ textum nostrum hodiernum attinent, nihil reprehensione dignum occurrat. Etenim constantissima est insignium horum Martyrum & celeberrima in monumentis ecclesiasticis memoria, non solum in citatis Martyrologiis omnibus, sed etiam in Allatii & Frontonis Kalendariis, Sacramentariisque à Menardo & Thomasio vulgatis, imo & in ipso sacrosancto Missæ Canone; de quibus plura vide in Papebrochii commentario. Quidquid igitur in Actis ipsis, procul dubio exornatis & interpolatis, merito carpi possit, manet tamen certa atque indubitata gloriosissimorum Martyrum, totâ Ecclesiâ Catholicâ, consecrata veneratio; quam solito elegantius versibus suis decoravit Wandelbertus:

Sextum martyr habet Paulus simul atque Joannes,
Germine, amore, fide, virtute & sanguine fratres,
Cum quibus augusto radiat Constantia serto.

Maxentii. *Maxentius*, cujus vita ab Henschenio in Actis nostris accurate illustrata est, ab Usuardo primum notatus; in quo vindicando codices omnes unanimiter conspirant. Non ita conveniunt in *Salvio Enculismensi*, qui in solis Pratensi, Antverpiensi-majore & Aquicinctino reperitur; diffentiente hîc Roswеydi codice, cujus auctor vel scriptor forte dubitans, *Salvium*ne scriberet, an *Perseverandam*, ambos expunxit. Jam vero Pratensem illum codicem, hîc denuo erasorum & superscriptorum, quidni & suppositorum nominum, vitio laborare, comperit in hisce rebus oculatissimus Clar. Castellanus, qui fontem consuluit, & in sæpe allegata epistola, XXXI Maii MDCCIX data, diserte testatus est, *Perseverandam* patentissime esse erasam (*visiblement effacée*) SANCTI SALVII (*mis pardessus l'effaçure*) hoc est, Salvium super inductione inscriptum. Suspicor ego, fuisse è Sangermanis monachis aliquem, qui inventum in Floro Salvium codici Pratensi adjiciendum putaverit cum elogio inde contracto, quo deinde ex codice, procul dubio, transumpti sunt, qui ei plerumque consentiunt. Sed præponderare omnino debet constans & decisiva codicum ceterorum uniformitas, pro sincera & primigenia Usuardi simplicitate; quidquid interim Acta statuant, Perseverandam, quæ ab aliis satis communiter *Pecinna* appellatur, colendam esse die XXV Junii, quo Papebrochius studiose omnia & operose discussit, quæ ad cultum ejus, ad debitum titulum, ceteraque gesta pertinere existimavit. Verosimillimum est, Wandelbertum etiam Florum fuisse imitatum, dum ita post Joannem & Paulum quarto versiculo cecinit:

Perseverandæ.

Salvius & sanctus, Scaldi tum littora visit.

AUCTARIA.

PRATENS. ANTVERP-MAJOR & AQUICINCT. Sic habent de Vigilio: *Apud Trientinam urbem, sancti Vigilii episcopi, qui sub Stilicone consule, pro Christi nomine, magno lapidum imbre percussus, martyrium complevit.* Loco Perseverandæ, sic legunt: *In portu Valentianas, sancti Salvii, Engolismæ civitatis episcopi.*

Vigilii.

Salvii.

ROSWEYD. Et Salvio caret & Perseveranda, ut diximus; sed de Vigilio, ut supra.

GREVEN. MOLAN. & MUNERAT. Omnino puri essent, nisi cum PRATEN. & aliis codicibus confuse supra citatis, de Vigilio meminissent. Eorum socii in hoc sunt codices mediæ notæ.

PULSANEN. Nec de Vigilio quidquam toto textu habet, nec de Perseveranda. In ceteris hodie Usuardinus est.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Etiam de Vigilio. Et præterea à puritate deficiunt, quod omittant Maxentii, quantumvis breve elogium; *gloriosi in miraculis.*

BELINI prima editio. Aliud de prædicto Maxentio elogium substituit; *qui in miraculis claruit.* Convenit cum aliis in Vigilio. De more mendis typographicis scatet. In editione altera superadditur: *Item passio sancti Salvii episcopi.*

Vigilii. Salvii.

CEN-

CENTULEN. *Romæ, beatorum martyrum Joannis & Pauli, quorum hortatu ille nobilissimus vir Gallicanus seculi pompam contempsit. Qui & ipsi à Iuliano apostata crudeli morte necati sunt. In pago Pictavensi, sancti Maxentii abbatis, admirandæ virtutis & sanctitatis viri. Eodem die, sanctæ Perseverandæ virginis. In territorio Cameracensi, oppido Valentianis, passio sancti Salvii Engulismensis episcopi & martyris.* Agit de eo etiam BRUXELLENSIS, sed hi & similes codices non faciunt auctoritatem.

Textus mutatus. *Salvii.*

BRUXELLEN. De Joanne & Paulo, addit: *Quique Gallicanum patricium & Consulem, in expeditione, ad fidem converterunt. Hos postea Iulianus apostata, quia ydolis sacrificare noluerunt, nocte in domo perimi fecit. Et sanctorum martyrum Baudelici & Nonnosæ fratrum.* Sunt prætermissi. Sequitur de Vigilio. In duabus aliis annuntiationibus purus est. In fine additur: *In portu Valenciano, sancti Salvii Engolismæ civitatis episcopi. Qui ab Aquitania pro fisco Valencianas veniens, à Winegardo filio Genardi, procuratoris fisci clam perimitur. Sed Karolus magnus, rex, ut ipsum quæreret, ter per angelum commonitus, sorte occisorem ejus quæsitum invenit. In quem ac patrem ejusdem ipse tantum scelus graviter vindicavit.*

Baudelici & Nonnosæ. Vigilii. *De Salvio.*

HAGENOYEN. Joannis & Pauli elogium ex Actis paulo auctius reddidit. In Maxentio & Perseveranda purus est. Quarto loco: *Apud urbem Tridentinam, sancti Iulii*, voluit dicere *Vigilii* &c. pure. Sequitur vitiata & intorta historia de sancto Prospero, quem die præcedenti retulimus. Ex brevi specimine, de reliquis feres judicium. Ita incipit: *Ipso die, sancti Prosperi, doctoris eximii, qui fuit ex Hispaniæ & Aquitaniæ partibus* [an *parentibus*] *nobilibus. Primo miles erat, & sapientia & facundia repletus. Omnibus igitur suis venditis, Romam venit, & à sancto Leone Papa benigne susceptus est. Tempore autem Marciani imperatoris, in Calcedonensi Synodo, hæresim Nepticii & Nestorii confutavit, & multos libros scripsit ad Christianæ fidei firmamentum. De eo autem sancto locum* [*Leoni*] *revelatum, est ut Prosper episcopus ordinetur & ad Emiliam destinetur* &c. Hæc sufficiant.

De Prospero.

VICTORIN. In fine pro *Perseverandæ* habet: *Eodem die, sanctæ Perseverantiæ virginis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ioannis & Pauli fratrum & martyrum. Vigilii episcopi & martyris. Maxentii abbatis Pictavensis.*

Vigilii.

In VATICAN. Deest, *Maxentii & Perseverandæ.* Adjicitur: *In Africa, sanctorum Gaidentii & Felicis.*

Gaudentii & Felicis.

FLORENTIN. *Apud Tudertum* [Tridentinum] *sancti Iulii* [Vigilii] *episcopi, qui sub Stilliconе proconsule, pro Christi nomine magno lapide percussus, martyrium complevit. Romæ, sancti Deodati Papæ & confessoris. Qui natione Romanus, sedit annos* IV, *menses* II, *& dies* V, *post sanctum Petrum* LXXVIII, *sepultus in ecclesia sancti Petri in Vaticano. Qui tantæ magnitudinis fuit ac benignitatis, ut omnem hominem à majore usque ad minorem, libenter susciperet, peregrinis compassionem exhiberet. Unusquisque, quod justum postulavit, sine dubio impetravit: Post cujus transitum tantæ pluviæ & tonitrua fuerunt, ut etiam homines & peculia de fulmine interirent.* Vide Prætermissos, ubi vocatur *Adeodatus*, cultu carens.

Vigilii. *Deodati cum elogio.*

CAUDIACENS. *Sanctonas, natalis sancti Decentii episcopi & confessoris, cujus venerabile corpus ob persecutionem paganorum Arvernes deportatum, requievit in cellula, quæ Argedis nuncupatur, ubi Deo annuente, multis signorum miraculis claret.* Spectat ad XXVIII Octobris.

Decentii.

EDITIO LUBECO-COL. In Joanne & Paulo pura, in Vigilio interpolata est. De Maxentio inserit, *fratris beati Maximini Treverensis episcopi.* De Salvio, fere ut CENTULENSIS. Sequitur: *Civitate Longina, sancti Pelagii martyris.* Si de Cordubensi agit, melius scripsisset; *civitate Corduba.* De Perseveranda, recte.

Vigilii. *Pelagii.*

GREVEN. *In Alexandria, sanctorum Agathonis & Diogenis. Salvii Engolismæ (alias Ambianensis) civitatis episcopi & martyris. Qui divinæ charitatis ardore, per Gallias verbum Dei disseminans, in portu Valencianas, cum discipulo suo, ab impio quodam interfectus est, & occultatus, à Carolo magno divinitus admonito repertus est. Vigili, episcopi Autissiodorensis & martyris, qui ob sanctitatem suam inimicis justitiæ odiosus factus, à Warrachone seneschallo regis Franciæ occisus est.* De eo actum est XI Martii. De Pelagio, ut supra. *Eodem die, vel secundum alios, præcedenti, sancti Radulphi episcopi Bituricensis & confessoris.* Colitur XXI Junii. *Item, sanctæ memoriæ Antelmi episcopi & confessoris, Ordinis Carthusiensis. Qui ex Priore majoris Carthusiæ, Bellicensis factus episcopus, innumeris claruit miraculis, inter quæ & puerum in aquis præfocatum, vitæ reddidit. Ad ipsius etiam sanctitatis indicium, ut Vincentius quoque lib.* 30 *testatur, cum ejus exequiæ celebrarentur, luminaria astantia celitus visa sunt inflammari. Translatio sancti Marcelli episcopi Parisiensis & confessoris.* Dies natalis est I Novembris.

Agathonis & Diogenis. De Salvio. *Vigilii Autissiod.* *Pelagii.* *Radulphi.* *Antelmi.* *Translat. Marcelli.*

MOLAN. Aliis litteris textui inserit de Joanne & Paulo; *missо Terentiano campiductore, intra domum propriam decollati, qui tamen postea Christianus factus est. Et ab ipso Terentiano descripta est passio horum martyrum.* In fine: *Item passio, sancti Salvii episcopi Engolismæ civitatis, in portu Valentiani.* Tum typis minoribus, de Antelmo, ut GREVEN. usque ad, *reddidit.* Deinde: *Eodem die apud Cordubam civitatem, natalis sancti Pelagii martyris, qui ætatis decem fere annorum in carcerem detrusus, ab Abdarameno rege, cum abnegare Christum nollet, martyrium suum glorioſe complevit circa annum Christi* DCCCXLVI. Hæc in editione prima. Aliæ præter dicta, textui inserunt litteris Italicis: *Legionensi civitate, sancti Pelagii martyris.* Imo litteris Romanis, tamquam textus partem: *In portu Valencianas, sancti Salvii martyris.* Tum rursus cursivis; *& episcopi; qui ab Abbia civitate sua, in Gallias cum uno comite ad prædicandum veniens, & in villa illa, quæ dicitur Beviticum, à Vuinegardo, filio Genardi, clam comprehensus & in capite securi percussus, una cum supradicto comite martyrium suscepit. Qui ambo in stabulo recondita, ibique ab angelis honorifice custoditi, sicut in libro de passione eorum invenitur, post tres annos, revelatione divina ab imperatore Carolo magno inventi, & in loco ubi nunc jacent, sepulti, usque hodie signis & miraculis coruscant. Sexto Kal. Julii, sancti Babolени abbatis & confessoris. Die vigesima sexta, sancti patris David Thessalonicæ.* Demum minoribus litteris: *Item obitus sanctæ memoriæ Anthelmi episcopi Bellicensis, & confessoris ordinis Carthusiensis.* Videri possunt Henschenii commentarius & ejusdem annotationes ad Anthelmi vitam à coævo & familiari scriptam.

De Pelag. *Babolени.* *David.* *Anthelmi.*

V *Kal.*

Crescentis. APud Galatiam, beati Crescentis, discipuli sancti Pauli Apostoli, qui in Gallias transitum faciens, verbo prædicationis, multos ad fidem Christi convertit. Rediens vero ad gentem, cui specialiter episcopus fuerat datus, Galatas, usque ad beatum finem vitæ suæ, in opere Domini confortavit. Apud Tiburtinam urbem Italiæ, natalis sanctæ Symphorosæ cum septem filiis, Crescente, Julia-
Symphoros. & 7 filior. no, Nemesio, Primitivo, Justino, Stacteo, Eugenio, quorum mater sub Adriano principe, ob insuperabilem constantiam, primò palmis cæsa, deinde crinibus suspensa, noviſſimè saxo alligato in flumen est præcipitata. Filii autem stipitibus ad trocleas extensi, diverso mortis
Zoili. exitu martyrium compleverunt. Cordubæ, sancti Zoili martyris, cujus corpus, cum longo tempore, ubinam sepultum fuerit, latuisset, venerabili episcopo ejusdem loci, nomine Agapio, ex divina revelatione manifestatum est.

Puros censco *Praten. Herinien. Antverp-majorem*, & *Muneratum.*

VARIA LECTIO. Potius menda complectitur. *Galaciam*, est in Herinien. & Munerato. *Crescentii*, in Antverp-maj. *Galathas* in Pratensi & Munerat. *Ordinatus*, pro *datus*, legit Antverp-maj. ubi post *opere*, omittitur *Domini*. Praten. habet *Tiburtinem*. Herinien. *Simphorosæ*, Munerat. *Simphorienſe*, qui & *Nemesia*, pro *Nemesio*. Antverp-maj. potius *matrem* scribit, quam *mater*. Hæc omnia recte in textu. Uti & aliud, quod Munerat. male legit, *mater fide constantissima sub Ariano*. Posui, *alligato*, cum Adone, non *alligata*; sicut habent Antverp-maj. & Munerat. Prior legit, *cujus cum longo*, omittens *corpus*.

Crescentis. OBSERVATIO. *Crescentem* Apostoli Pauli discipulum primus, ut in hisce solet, memorat auctor Romani parvi, verosimiliter ex Rufini historia lib. 3 cap. 3. Ex Romano parvo acceptum Viennensis proprio ornavit elogio, quod Notkerus æque ac, Noster modice contraxit, iis præteritis, quæ spectant ad prædicationem Viennensem, ceteris verbatim descriptis, ut hîc primum de Usuardo se observasse fatetur Papebrochius. Adi ipsum, de Crescentis apud Græcos & Latinos cultu, assertoque ad Viennenses & Moguntinos Apostolatu disputantem. Item Tillemontium tomo 1 pag. 312 & 584. Hactenus pro textu plana omnia. *Sed difficillimæ solutionis nodus occurrit*, inquit Florentinius, *an*
Symphor. & 7 filior. innominati sunt) *septem sanctæ Symphorosæ filii, aut sanctæ Felicitatis indicentur.* Sequitur disquisitio non indiligens, cujus ea demum conclusio: *Quamobrem in eam facile sententiam veni, ut septem hîc Symphorosæ filii cum Beda* (suppositicio,) *Usuardo, Adone & Notkero recolantur, quoniam eorum re vera natalis dies esset, ut affirmat Ado, sed iterum eorumdem peragi memoriam* XV *Kal. Augusti* &c. Ita Florentinius, forte non satis hîc advertens, alia ab Adone germanorum istorum nomina hac die, alia prorsus ab Hieronymianis referri XVIII Julii, ubi idem denuo saxum à Florentinio volvitur, non solutâ penitus difficultate. Crescit illa & ex eo fit intricatior, quod Adonis nomina, si unum forte excipias, ipsissima illa sint, quæ hodie Cordubæ ab Hieronymianis tribuuntur. Non vacat notare cetera, quibus perpensis, satius putavit Henschenius, Symphorosæ filios hîc exclusos, ad proprium diem XVIII Julii transferre; cujus sententiæ, sub inserta protestatione subscribimus, rem totam in Actis, favente Deo, de integro discussuri. Prælucebunt Acta, à Ruinartio inter selecta edita, cum prævia admonitione à pag. 17; & noviſſime à Tillemontio Gallice deducta tomo 2 à pag. 241. Interim si Wandelberti auctoritas quid possit aut valeat, hanc diem *Zoëlus* cum sociis occupabit:

Hesperiam quinto antistes martyrque Zoëlus
Martyribus cumulat junctus denisque novemque.

Quindecimam autem (Kal. Augusti) *genetrix septena prole dicabit*: non ut fecit Notkerus, sic rem componens, ut hac die septem Adonianos fratres & XVIII Julii septem Hieronymianos commemoret, quod est magis nodum scindere quam solvere, siquidem

dem satis solubilis sit. At enim ad historicam veritatem explorandam proprie pertinet tota ea disceptatio, hîc de Usuardi nostri textu ex professo quæritur; quem licet tantisper falsum supponamus, ut jam sæpe supra fateri debuimus, manebit tamen indubitatum, ita ipsum ex Adone scripsisse, ut laterculum sincere & simpliciter repræsentat. Idem puto dicendum de annuntiatione *Zoili*, quem solum, expunctis decem & novem Adonis sociis anonymis, prædicat, proindeque Grevenum & Molanum interpolatos censuimus, quod Adonis potius, quam Usuardi sensum secuti fuerint. Ceterum *Zoilus* ille à Wandelberto superius perperam *antistes* dictus, sociis aliis xx, inter quos septem nostri Symphorosæ filii nominantur, in Actis immixtus est, ubi in commentario historico controversiam de matre & septem filiis auspicatur Henschenius, apud quem duobus aliis paragraphis *Zoili* martyrium, inventionem & translationem corporis, aliaque ad eum spectantia invenies. Addit hîc Usuardus de suo miraculum circa sacri corporis revelationem, quod utrum satis exacte describatur, malo ex ipsis Actis quam ex arbitrio nostro definias. De septem dormientibus cursim aliquid apposuit Ado; Rabanus historiam bene longam contexuit, ab ipso Notkero totidem fere verbis relatam, quæ in Auctariis videri potest. Noster, nescio quo prælucente, eos ad XXVII Julii rejecit. His igitur sepositis, manet simplex & genuina, hac die Usuardi lectio. *Zoili.*

AUCTARIA.

GREVEN. & MOLAN. Ex purorum numero excluſos diximus, quia de Zoilo inferunt, *cum aliis decem & novem.*

TORNACEN. In Crescente, purus, corripit elogium septem fratrum Tiburtinorum, & Zoili encomium rescindit.

PULSANEN. In Crescente purus, omittit Tiburtinos, & in fine solum habet: *Corduba, sancti Zoëli martyris.*

ROSWEYD. Textui puro subdit: *Romæ, Crispiniani & VII germanorum. In Epheso, septem dormientium, Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionisii, Joannis, Serapionis, Constantini.* *Crispin. &c. 7 Dormient.*

ANTVERP. MAX-LUBECANA, ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. In fine, post textum purum: *Hoya insula, translatio sancti Florentii confessoris.* An is est qui colitur XXII Septembris? Vide Prætermissos. Inserunt etiam Zoili socios. *Translat. Florentii.*

LOVANIEN. In prima & secunda purus, Adonem in fine sequitur: *Corduba, sancti Zoili martyris, cum aliis decem & novem*; expunctis reliquis.

ALBERG. & DANIC. In prima puri, secundam plane omittunt. De Zoilo cum GREVEN. & MOLAN. etiam inserunt, *cum aliis decem & novem.* In fine: *Hoya insula* &c. ut supra.

CENTULEN. *Apud Galatiam, sancti Crescentis episcopi, quem beatus Paulus ordinavit, & terra ac genti Galatiæ pastorem constituit.* Usuardi textus non solum hîc contrahitur, sed etiam recte corrigi videtur. *Apud Tiburtinam Italiæ civitatem, sanctæ Symphorosæ uxoris Getulii martyris, quæ sub Adriano cæsare passa est cum* [septem] *filiis suis, quorum nomina, Crescens, Julianus, Nemesius, Primitivus, Justinus, Statens, Eugenius.* [Hoya] *monasterio, sancti Florentii confessoris. Ambianis civitate, inventio beatorum martyrum Fusciani, Victorici & Gentiani.* De quibus etiam agit Rabanus & ex eo Notkerus. Coluntur XI Decembris. *Ipso die, nativitas sancti Nicholai archiepiscopi.* Vide VI Decembris. *Corduba, sancti Zoili & aliorum* XVIII. *Carthagine, sanctæ Gudilenes martyris.* Aliis *Gudenes* vel *Gundenes.* Colitur XVIII Julii. *Florentii. Invent. Fusciani &c. Nicoldi. Gudilenes.*

BRUXELLEN. In textu fere similis est LOVANIENSI. Tum sequitur curiosa historia, quam hic juvat attexere: *Apud Ephesum, sanctorum septem fratrum dormientium. Qui sub Decio imperatore pro Christo tormentati, declinantes tortorum sævitiam, in quadam spelunca se occultarunt, & ibidem post orationem obdormierunt: & Decius speluncam obstruxit. Tempore autem Theodosii, orta simultate de fide resurrectionis, ipsi à somno, quo ferme ducentis annis dormierunt, divinitus excitati, surgunt, & coram Theodosio imperatore, asserta resurrectionis veritate, iterum dormierunt in Christo. Qui postea tempore Eduwardi regis Angliæ, se de latere in latus vertentes, ab eodem rege prophetico spiritu prædicantur per annos septuaginta quatuor in latus illud pausaturi. Et sic tantum à tempore Lotharii imperatoris, nepotis ex filio Caroli magni, immoti quievisse referuntur.* Quam hæc sint verosimilia, dicetur in Actis XXVII Julii. *Apud Cartaginem, sanctæ Guddenes, pro Christo, gladio cæsæ. Et nativitas sancti Nycolai episcopi. Hoya insula, translatio sancti Florentii confessoris.* De hisce tribus jam egimus supra in CENTULENSI. *De septem Dormient.* *Guddenes. Nicolai.*

HAGENOYEN. In Crescente satis purus est. De Tiburtinis, post textum modice interpolatum, singulorum mortis genus tacitis nominibus refert, quod ex Adone clarius intelliges, ubi nomina ordine repetuntur. In Zoilo iterum purus, subdit in fine: *Nola* [Hoya] *insula, translatio Florentii confessoris.* *Translat. Florentii.*

DAVERONEN. *Oya insula, translatio Florentii confessoris.*

AMBIAN. *In Roia monasterio, sancti Florentii confessoris.* Haud dubie agitur de eadem Florentii translatione. *Ambiani, inventio corporum sanctorum martyrum Fusciani, Victorici & Gentiani.* *Florentii. Inventio Fusciani &c.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Septem dormientium. Crescentis discipuli beati Pauli Apostoli. Zoili martyris. Symphorosæ cum filiis septem martyribus.* *7 Dormient.*

CAMBERIEN. *Apud Viennam, sancti Crescentis ejusdem urbis primi episcopi.* Vide Papebrochii commentarium.

FLORENTIN. *Insula Hera* [Hoya, vel Oya] *translatio sancti Florentii episcopi & confessoris.*

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *In Oya monasterio, translatio corporis sancti Florentii confessoris. Ambianis civitate, inventio corporum, sanctorum Fusciani & Victorici atque Gentiani.*

EDITIO LUBECO-COL. In Crescente, Adoni quam Usuardo similior, in Tiburtinis pura est.

De ſeptem dormientibus alia comminiſcitur; ſufficiant nobis ſupra dicta. In Zoilo pura eſt. Tum: *Eodem die, ſancti Ladiſlai regis Hungariæ & confeſſoris. In Hoia* &c. ut ſupra. *Ipſo die, revelatio ſancti Antonii abbatis & confeſſoris.* Vide natali die XVII Januarii.

Ladiſlai. *Revelat. Antonii.*

Belin. In Creſcente purus, ſecundo loco: *In Ungaria civitate Varaſdienſi, ſancti Ladiſlai regis & confeſſoris. Qui clariſſimis miraculis uſque ad diem hodiernam coruſcat.* In Symphoroſa & filiis plane mutilus; in fine: *Cordubæ, S. Zoili martyris.* Addit editio altera: *Oba inſula, translatio ſancti Florentini confeſſoris.* Alii melius.

Ladiſlai.

Greven. *Nota, Symphoroſa præfata, uxor fuit Getulii martyris, de quo ſupra* IV *Idus Junii. Item ſanctorum Criſpi & Criſpinellæ.* Vide in Actis de *Felice & Spinella. Secundum aliquos hic, inventio ſeptem martyrum dormientium. Qui apud Epheſum tempore Decii, perſecutionis rabiem declinantes, ſpeluncam intraverunt, in qua* CCCLXIII *annis, uſque ad tempora Theodoſii ſenioris* [immenſus parachroniſmus] *ſuaviter dormierunt. Hos Uſuardus primum habet* VI *Kal. Auguſti. Ladiſlai regis Hungariæ & confeſſoris, vita & miraculis clari.* De revelatione S. Antonii, & tranſlatione S. Florentii, ut ſupra.

Criſpi & Criſpinellæ. *De Dorm.* *Ladiſlai.*

Molan. De Tiburtinis, ex Adone mortis genus adjicit, litteris Italicis: *Imperator enim juſſit Creſcentem in gutture transfigi; Lucianum in pectore; Nemeſium in corde; Primitivum per umbilicum; Juſtinum, per membra diſtentum, ſcindi per ſingulos corporis nodos atque junctura; Stacteum lanceis innumerabilibus, donec moreretur in terra conſigi; Eugenium findi à pectore uſque ad inferiores partes. Altera autem die Adrianus præcepit corpora eorum in foveam altam projici. Et pontifices templorum poſuerunt nomen loci illius; Ad ſeptem biothanatos.* In fine, de Ladiſlao, ut Belin. De Florentio, ut jam ſæpius. Tum: *In Gandavo, elevatio ſancti Livini martyris & tranſlatio ſecunda corporis ipſius.* Colitur XII Novembris. *Criſpinio, natalis ſancti Adelmi confeſſoris, diſcipuli ſancti Landelini.* Vide in hujus vita XV Junii, ubi rectius vocatur *Adelinus*, ut hîc infra. Tum minoribus typis: *Hîc Pariſiis celebratur feſtum Viſitationis beatæ Mariæ. In pago Turonico, ſancti Joannis presbyteri & confeſſoris, præcipuæ ſanctitatis. De quo Gregorius Turonenſis.* Vide Prætermiſſos. Poſteriores editiones Iiburtinos expunxerunt. In fine de Ladiſlao, ut ſupra ex Belino. *Catalaunis, ſanctæ Pomæ virginis, ſororis ſanctiſſimi Memmii.* Differtur ad natalem fratris, V Auguſti. *Criſpinii, depoſitio beatiſſimi Adelini confeſſoris Chriſti. Hic à beato Landelino, ſuper fluvium Hon conſtitutus, ut Chriſti athleta, vitam virtutibus adornatam ſedulo ducens, migravit ad Chriſtum. In quo loco ſepultus fuiſſe creditur, ut miracula crebra monſtraverunt. Sed poſtea Criſpinio tranſlatus, cum magiſtro ſuo adeſſe monſtratur.* Vide dicta. *Die vigeſima ſeptima, ſancti patris Sampſonis, hoſpitum exceptoris. In Epheſo civitate, feſtivitas celebratur ſeptem fratrum dormientium, hoc eſt, Maximiani, Malchi, Marciani, Dionyſii, Joannis, Serapionis, Conſtantini.* De Florentii tranſlatione & Livini elevatione, ut ſupra.

Elevat. Livini. *Adelini.* *Pomæ.* *De Adelino.* *Sampſonis.* *7 Dormient.*

IV *Kal.* *Die* 28.

Vigilia Ap. Leonis. Irenæi.

VIgilia Apoſtolorum Petri & Pauli, & natalis beati Leonis Pontificis & Doctoris. Apud Lugdunum Galliæ, ſancti Hirenei epiſcopi & martyris, quem conſtat beati Policarpi ſacerdotis & martyris fuiſſe diſcipulum, ut ſcribit Hieronimus & Apoſtolorum temporum vicinum. Poſtea verò perſecutione Severi, cum omni fere civitatis ſuæ populo, glorioſo coronatus eſt martyrio. Alexandriæ, ſanctorum martyrum Plutarchi, Sereni, Heraclidis, Herois, Potamienæ, Marcellæ cum aliis tribus, inter quos præcipuè emicuit Potamiena virgo, quæ primo immenſos & innumeros agones pro virginitate deſudans, deinde etiam pro martyrio, exquiſita & inaudita tormenta perpeſſa, ad ultimum igni conſumpta eſt.

Plutarchi & ſocior.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Quibus accedere poſſunt *Antverp.* & *Max-Lubec.*

VARIA LECTIO. Pro *Pontificis*, legunt Greven. & Molan. *Papæ*; ſed *Doctoris* addunt omnes, exceptis Antverp. & Max-Lubec., qui ſic ſcribunt: *Romæ, natalis beati Leonis Papæ.* De *Hirenei, Policarpi*, & *Hieronimus*, ex medii ævi uſu, ſatis alibi dictum eſt. Aliqui, *Hyrenei, Jeronymus*; Molanus correxit omnia. Antverp. & Max-Lubec. legunt *ſanctus* Hieronymus. Sunt qui pro *Apoſtolorum*, malunt cum Adone ſcribere *Apoſtolicorum*; codices noſtri habent ut eſt in textu. Et ſic etiam *temporum*, non *temporibus*, ut Greven. & Molan. multo minus *tempori*, ut Antverp. & Max-Lubec. In Alexandrinorum martyrum nominibus aliqua eſt variatio. Sic Herinien. *Potamianæ* & rurſus, quando idem nomen poſtea recurrit, *Potamiana.* Antverp-maj. *Eraclidis*, *Herroris.* Munerat. *Herodidis*, *Potamene.* Mitto hujuſmodi alia minoris momenti. Soli Greven. & Molan. habent *igne* conſumpta eſt, ceteri cum textu, *igni.*

OBSER-

OBSERVATIO. *Petri* & *Pauli* Apoſtolorum *Vigilia* in antiquis Sacramentariis & Allatii ac Frontonis Kalendariis ſignata, inter Martyrologos à Beda primum relata videtur, quem ſecutus eſt Ado, Noſter vero alterutrum vel utrumque. *Vigilia Ap.* *Leonis magni* feſtivitatem, XI Aprilis pridem ab Eccleſia recoli ſolitam, in confeſſo eſt; hoc quoque die olim celebratam, non minus evidenter oſtendi poteſt, quamvis neuter *depoſitionis* proprius ſit, ut ad XI Aprilis abunde diximus. In citatis Kalendariis hoc die legitur: *Tranſlatio corporis B. Leonis*, utique primi, ut recte contendit editor. Gregorii Sacramentarium diſerte ponit: *Natal. ſancti Leonis Papæ;* ubi palam eſt, Leonem II deſignari minime poſſe. Beda, qui XI Aprilis ſcripſerat: *Romæ, Leonis Papæ & confeſſoris*; hoc die, poſt Vigiliam Apoſtolorum Petri & Pauli, ſubjungit: *Ipſo die, S. Leonis Papæ*: ſed utrobique de Leone magno agi, ex eo conjicitur, quod veriſimile omnino non ſit Leonem II, qui Bedæ tempore vixit, in tabulis Eccleſiaſticis ab ipſo conſignatum fuiſſe. Romanum parvum, dum ſcribit; *Romæ, Leonis Papæ*: & Ado; *Ipſo die, natalis ſancti Leonis Papæ.* non *Leonem* II, ut male notavit Roſweydus, ſed certiſſime *Leonem magnum* indicant, cum de eo XI Aprilis non meminerint. Noſter, adjecto *Doctoris* titulo, Leonem I ſatis aperte determinat. Quod clarius fecere Rabanus & Notkerus, tametſi XI Aprilis eadem ferme elogia poſuiſſent. Apertiſſime item in eamdem ſententiam loquitur Wandelbertus, quidquid etiam alia die Leonem I laudaverit. En hodiernum verſiculum:

Præſule quartus ovat, verbi & Doctore Leone.

Atque hæc antiquiorum omnium ſententia, à qua nec Papebrochius recedendum putavit, num. 4 ſynopticos ſuæ chronologicæ probabiliter aſſignans, quo ferme tempore hoc die in Leonis magni locum ſucceſſerit Leo II, nativis coloribus à Molano in poſterioribus editionibus expreſſus, qui in aliis rectius oppoſitum aſſeruerat. Interim ex Auctariis noſtris patebit, quam diverſa ſenſerint, qui Uſuardum noſtrum, pro ſuo genio, ſubinde interpolarunt. Plura non addo de duratione cultus Leonis I hoc ipſo die, nam pro inſtituto noſtro dicta abunde ſufficiunt.

Illuſtriſſimus martyr *Irenæus* in Hieronymianis plane ſignatus eſt, ſed Alexandrinis martyribus ita connexus, ut ferme ad eamdem palæſtram pertinere cenſeas. In Beda & Romano parvo de eo non agitur. Ado autem elogium texuit, vix aliud continens, quam quod ex Hieronymo de ſcript. eccl. cap. 35 & Lugdunenſium traditione facile habere potuit, ut proinde neceſſe non ſit cum Papebrochio ad *Flori venerabilis viri, ſecundi libri commenta* confugere, quæ, ut alibi abunde probavimus, aliud omnino non ſunt, quam ipſummet Adonis Martyrologium, ab Uſuardo pro Flori volumine habitum, quoniam acephalum Lugduno accepiſſet, atque adeo auctorem ignoraret. Porro laudatus Ado, Irenæum ab Alexandrinis accurate diſtinxit, & priorem & poſteriores inſignibus elogiis exornans, quorum medullam ita Uſuardus exhauſit, ut elegantius contrahi non potuerint. Videatur totus Papebrochii commentarius hiſtoricus, in quo cetera omnia ad Irenæum ſpectantia ſtudioſe elucidantur. Brevem de eo diſſertatiunculam Selectis ſuis inſeruit Ruinartius pag. 59: ſub finem operis pag. 708 inter Addenda, ſic ſcribens: *Acta, quorum fragmentum ſe reperiſſe dicit Baronius, invenimus integra in cod. Ms. archicænobii Ciſtercienſis, ſed cum ad Irenæi ætatem accedere non videantur, ea proferre operæ pretium non duximus.* Nec Papebrochius ulla ejus Acta, quæ plura habuimus, publica luce digna cenſuit. Videri etiam poſſunt, quæ ſparſim tradit Tillemontius tomo 2, aliique, à Papebrochio & ab illo citati. De cetero textum ſuum integrum Uſuardus ex Adone deſumpſit. Notandum reſtat, Uſuardum eadem protuliſſe *Alexandrinorum* nomina, quæ Romanum parvum recenſuit. Quorum & nos aliqua ex Euſebio attigimus in Tract. de Patriarchis Alexandrinis pag. 23. Tu Acta conſule, ubi ex laudato Euſebio plura deſumuntur; vel Ruinartium à pag. 96 ad 102: nobis hîc ſufficit, manifeſtè patere primigeniam totius noſtræ tabulæ ſimplicitatem. *Irenæi.* *Alexand.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Reſcindit verba elogii Irenæi, poſt, *temporum vicinum.*

PULSANEN. Pergit uſque ad, *vicinum*, inclusive: deſunt reliqua omnia.

ROSWEYD. Toto textu purus, proprium Ultrajectinum ſecundo loco inſerit: *Et natale ſancti Benigni epiſcopi & martyris, qui apud Carnotum, martyrium pro Chriſto accepit.* *Benigni.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVANIEN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. De Leone, ſic habent: *Romæ, natale ſancti Leonis ſecundi Papæ & confeſſoris.* Et in fine: *Eodem die, ſancti Benigni epiſcopi & martyris.* Cetera puri ſunt. *Leonis II.* *Benigni.*

ULTRAJECT. ALBERG. & DANIC. De Leone præterea adjiciunt: *Hic ſuſcepit ſanctam ſextam Synodum, & inſtituit, ut qui ordinatus fuerit archiepiſcopus, nulla conſuetudine aliquid pro uſu pallii aut diverſis officiis Eccleſiæ perſolvere debeat.* Huc uſque conveniunt; ſed prior habet additamentum de S. Benigno. *De Leone II.*

CENTULEN. In Vigilia, purus; pergit: *Romæ, tranſmutatio corporis ſancti Leonis Papæ, qui merito* *Tranſmut. Leonis I.*

merito excellentis ingenii, apud Romanos Magnus Leo appellatur. Alexandriæ, sanctorum martyrum Plutardi [lege *Plutarchi*,] *Sereni, Heraclidis, Leonidis, Potamianæ, Marcellæ cum aliis tribus. Lugduni, sancti Herenei episcopi & martyris. Qui sub Severo principe cum omni fere civitatis suæ populo glorioſe coronatus est.*

BRUXELLEN. Primo loco agit de Leone magno, quem ait ſibi manum amputaſſe, quod eam mulier oſculata fuiſſet, quam ſubinde beatiſſima Virgo reſtituerit. Deinde de celeberrima epiſtola contra Eutychetem ſcripta &c. In Irenæo ſatis purus eſt. In Alexandrinis martyribus modice interpolatus. Sequitur in fine, quod habet textus noſter in principio: *Vigilia beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli.*

HAGENOYEN. Sic ſcribit de ſancto Leone:
De Leone II. *Item Romæ, ſancti Leonis II Pontificis & Doctoris. Hic compoſuit ſermones, quibus ſermonibus utitur Eccleſia in officio divino. Hic ſuſcepit ſextum Synodum, & inſtituit, ut qui ordinatus fuerit archiepiſcopus* &c. ut ſupra retulimus ex Ultrajectino &c. In reliquis proxime ad puritatem accedit, ſed longe recedit à recta orthographiæ ratione, ut paſſim ſolet.

AQUICINCT. De ſancto Leone addit, quod damnaverit hæreſim Neſtorianam & Eutychianam: item quod coëgerit concilium Chalcedonenſe. Tum ſubdit: *Hic conſtituit intra actionem dicere, Sancta ſacrificia; & velamen capitis non accipere monialem ab epiſcopo, niſi probata prius illius virginitas fuerit.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Leonis Papæ. Hirenei epiſcopi, cum ſociis martyribus. Vigilia. Benigni epiſcopi & martyris, cujus oſſa ſunt*
De Benigno. *in eccleſia Trajectenſi. Plutarchi martyris, cum ſociis. Potamienæ virginis & martyris.* Quam in margine, vocat *Potamianam.* Ubi etiam notat, quod *Irenæus Lugdunenſis cum omni fere populo ſuo, martyrium ſuſtinuit.*

In VATICANO. Poſt *Herois*, adjectum: *Item Sereni, Potamiæ, Marcelli, Catechumenæ, & Heronimæ, baptiſmum martyrii conſecutæ. Inter*
De Alexand. *quos* &c. Quæ Alexandrinorum martyrum nomina attinent, ad uſque minutias excuſſit in Actis Henſchenius.

Caſſiani. FLORENTIN. *Item, paſſio ſancti Caſſiani epiſcopi Tudertini & martyris, cujus corpus ibi requieſcit in eccleſia ſancti Fortunati.* Dies natalis eſt XIII Auguſti, quo die etiam in Martyrol. Romano refertur. An hîc de tranſlatione agatur, incertum eſt.

EDITIO LUBECO-COL. Poſt Vigiliam Apoſtolorum, immediate ſubjicit de Irenæo, tum de Alexandrinis: utrobique ſatis pure. Tum: *Eodem die, beati Benigni epiſcopi Carnotenſis & Benigni martyris.* In fine: *Romæ, beati Leonis, primi,* *De Leone I.* *Papæ & confeſſoris. Qui ſedit annos viginti unum, menſem unum, dies viginti octo. Cujus temporibus extitit quarta Synodus, ſcilicet Calcedonenſis; in qua congregati ſunt quingenti & triginta epiſcopi, ponentes fidem Catholicam & confitentes extra hæreſim Neſtorianam & Euticianam, duplicem in Chriſto naturam, divinam videlicet & humanam. Hic addidit Canoni, Sacrificium ſanctum, immaculatam hoſtiam. Manum ſibi amputavit propter tentationem quamdam, ſed beata Virgo, quia ei ſingulariter ſemper devotus extitit, ipſam reſtituit.*

BELIN. De Leone: *Romæ, beati Leonis Papæ & confeſſoris.* In fine mutilus, hæret ad, *emicuit Potancia virgo*; vult dicere *Potamiena.*

GREVEN. *Nota. Leo Papa hîc poſitus, hujus nominis primus fuit. Qui ſua induſtria concilium Calcedonenſe congregari fecit; conſtituitque intra actionem dici; Sanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam. Item Baſilidis, percuſſoris ſanctæ Potamienæ, Sereni, Etheræ, Catechuminæ, baptiſmum ignis conſecutæ, aliorumque multorum martyrum ex ſcola Origenis. Quibus ſancta Potamiena per viſum aſſiſtens, coronas martyrii à Domino impetratas detulit.* Vide ipſa Acta. *Benigni epiſcopi Carnotenſis & martyris, in Trajecto inferiori quieſcentis. Item beatæ memoriæ Heymbradi presbyteri & confeſſoris, in Haſſia, monaſterio Haſungen, à ſe fundato, quieſcentis.*
Baſilidis & aliorum. *Benigni.* *Heymeradi.*

MOLANI prima editio ſolum adjicit: *Item Trajecti, Benigni martyris atque pontificis.* In poſterioribus ſic emendatur annuntiatio Leonis: *Et natalis beati Leonis Papæ et,* tum Italicis litteris, *confeſſoris; qui ſedit Romæ menſes decem. Hic eloquentiſſimus & Græca Latinaque lingua eruditus, ſanctam ſextam Synodum fecit, quæ in regia urbe celebrata eſt: ubi damnati ſunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Macarius, Stephanus & Polychronius, novus Simon, qui unam voluntatem & operationem in Domino Jeſu Chriſto prædicabant.* Sequitur textus, cui poſt *Herois*, intruditur Italicis rurſum litteris: *Item Sereni.* In fine: *Die vigeſima octava, reportatio reliquiarum ſanctorum Cyri & Joannis, qui miraculis claruerunt.* Coluntur ambo die XXXI Januarii. *Item Trajecti, Benigni martyris atque Pontificis.*
De Benigno. *De reliquiis Cyri & Joa.*

III *Kal.* *Die* 29.

Petri & Pauli. ROmæ, natalis beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, qui paſſi ſunt ſub Nerone cæſare, Baſſo & Tuſco conſulibus. Quorum prior in eadem urbe juxta viam triumphalem totius orbis veneratione celebratur, ſequens quoque in via Oſtienſi ſepultus, pari habetur honore. Eodem die, ſancti Marcelli martyris, qui apud caſtrum Argentomacum pro fide Chriſti unà cum Anaſtaſio militari, capite plexus eſt. In territorio Senonico, Beatæ, virginis.

Marcel. & Anaſtaſii. *Beatæ.*

Puris annumero *Praten. Herinien. Tornacen.* & *Muneratum*, quamvis in aliquo diſcrepent.

VARIA LECTIO. In prima annuntiatione omnes concordant. *Oſtinſi*, apud Muneratum, typographi mendum eſt. *Argentomacum* legunt paſſim codices omnes, excepto Munerato, qui *Argento magnum*; & Molano, qui *Argentomachum* ſubſtituunt. Sic citati

citati codices & ceteri fere omnes legunt cum textu, *capite plexus est*: Pratensis vero magis generice, *martyrio coronatus est*, in quo ei consentiunt Antverp-maj. & Rosweyd. plerumque conformes. Pluris nobis est aliorum auctoritas; licet non ignorem Analtasium ex Actis, alio mortis genere, quam decollatione consummatum. Puto Usuardum simpliciter scripsisse *Beatæ*, *virginis*, ut habent Praten. Fornacen. & Munerat. atque etiam Herinien. nisi quod adjectum sit, *cruci appensæ*. Alii aliter exprimunt, ut patebit in Auctariis.

OBSERVATIO. *Hunc* XXIX *Junii tota antiquitas, media ætas; atque Ecclesiæ hodiedum omnes, venerat.e sunt & venerantur, pro die legitimo Depositionis sive martyrii sanctorum Petri & Pauli. Quis ausit vel hiscere contra auctoritatem tantam, & usum Ecclesiæ universalis sine intermissione continuatum?* Verba sunt Janningi §. 5 num. 46, Commentarii prævii ad Apostolorum Acta, ubi varias alias intricatas quæstiones circa locum, modum & tempus martyrii enucleate juxta ac erudite explanat, videndus omnino à curioso lectore. Ad institutum nostrum quod propius attinet, præter Kalendaria & Sacramentaria, Martyrologi antiqui universim omnes pro hac eadem die certatim & constantissime pugnant. Hieronymiana imprimis apographa omnia à Florentinio edita, tum Beda, Florus, Rabanus; Item Romanum parvum, Ado, Notkerus & Notker. Et Wandelbertus etiam sic eleganter cecinit: *Petri & Pauli.*

Tertius auratam sustollit ad ethera Romam
Martyrio pariter Petri Paulique beato.

Ex quibus non parum roboratur relatum nuperrime Janningi assertum. Porro Viennensis Martyrologus inter Festivitates Apostolorum primo & præcipuo loco, multa in Petri & Pauli laudem commemorat, quæ exactiori crisi subigi possent, æque ac alia à Notkero superaddita. Quæ textus noster tamquam vere Usuardina repræsentat, ea ex Adone omnino decerpta sunt, servatis *Bassi & Tusci* Consulum nominibus, perperam cum *Nerone cæsare* connexis, utpote à quo totis ferme duobus seculis sejunguntur, ut clare intelligas *Translationem* seu *Depositionem alteram*, si ita vocari possit, cum ipso martyrii die, Adonis errore fuisse confusam. Qua de controversia videsis laudatum Janningum citato loco, & iterum §. 20 Analectorum, atque item in præcedentibus paragraphis Henschenium & Papebrochium. Persuasum habeo, ea istic curioso lectori suppeditatum iri, quæ animum prorsus expleant. Si cui forte magis placeat rerum series per ordinem digesta, adire is poterit Tillemontium tomo 1 à pag. 108 ad 317, utriusque Apostoli gesta prosequentem. Interea manifeste patet quam simpliciter & bona fide Usuardus Adonem ductorem suum, de more secutus fuerit. Nullum habuit in *Marcello Argentoniensi* & socio milite; adeoque Acta ei præluxisse credimus, in quibus clare dicitur Marcellus *capite plexus*, *Anastasius* vero alio mortis genere agonem consummasse. Unde si in laterculo utriusque martyrium conjungitur, dubium manet, rectiusne Pratensis cum solitis sociis, an potius alii scripserint; qua causa codices puros multiplicavimus, notabiliter licet discrepantes. Movit etiam annuntiatio ultima, judicio nostro plane Usuardina, sed in codicibus diversimode expressa. Nobis quidem longe probabilior est laterculi nostri lectio, multis argumentis in Actorum sylloge confirmata; sed nec codicum aliorum contemnenda auctoritas, qui *Beatæ*, vel *Sanctæ* faciunt adjectivum seu epitheton *Benedictæ*, ut proinde nomen proprium in dubio relinquatur. Haud absone nomen aliud excogitavit Clar. Castellanus, de quo cum in præfata Sylloge dictum sit, non est necesse actum agere. Ex dictis colligitur, quid primigenia phrasi Usuardum scripsisse censeamus. *Marcelli &c.* *Beatæ.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Pratensi pro more de cetero similis, caret ultima annuntiatione *de Beata*, vel *Benedicta*.

PULSANEN. Purus est usque ad *Marcelli martyris*; inclusive: cetera omnia desunt.

ROSWEYD. Caret etiam in fine annuntiatione *Beatæ*, cujus loco hæc habet: *Item Romæ*, *Novatiani & aliorum* DCCCCLXXIX. Notantur hi Martyres in Hieronymianis, sed mirum est nec in Actis, nec in Prætermissis, ullam eorum fieri mentionem. Sequitur: *Fortunati episcopi & confessoris*. Vide Prætermissos. *Novatiani & sociorum.* *Fortunati.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Incipiunt: *Romæ, sanctissimorum Apostolorum* &c. In fine autem, pro *Beatæ, virginis*, legunt, *sanctæ Benedictæ virginis*. Vide Observationem. *Benedictæ.*

BELINI prima editio, præter menda plurima, etiam scribit, *sanctæ Benedictæ*. Secunda vero, de Petro & Paulo inserit; *anno trigesimo octavo post passionem Domini*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Ordiuntur hoc modo: *Romæ, passio beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli. Quorum prior cruci affixus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus elevatis: asserebat enim se indignum eo modo, quo suus Dominus, crucifigi. Sequens vero, pretiosi capitis obtruncatione, mortem* De Petro & Paulo.

pretiosam invenit. Passi sunt autem illustrissimi athletæ anno Dominicæ incarnationis LXXII, *passionis vero* XXXIX (LEYDEN. solus legit LXII, passionis XXX) In fine: *In territorio Senonico, sanctæ Benedictæ virginis cruci appensæ.*

CENTULEN. *Romæ, natale beatorum Apostolorum Petri & Pauli, qui passi sunt sub Nerone* [manu recentiori, super erasis verbis, *Basso & Tarso Consulibus*] *Tradunt vero antiqui & sanctissimi Patres, quod hi duo magni Ecclesiarum Principes, non post anni revolutionem, sed eodem anno, una eademque die, in una urbe, alter cruce, alter gladio triumpharit. In urbe Argentoraco, sancti Marcelli, qui cum Anastasio capite plexus est.*

BRUXELLEN. De Petro & Paulo, omissis annis, ferme repetit quæ jam dicta sunt, hoc notabile adjungens: *De quo* [martyrio] *beatus Ambrosius loquens, sic ait: Non sine causa factum putamus, quod uno die, uno loco & sub eodem persecutore Petrus & Paulus passi sunt. Uno quidem die, ut ad Christum pariter pervenirent; in uno loco, ne alteri Roma deesset, & sub uno persecutore, ut æqualis crudelitas utrumque constringeret.* De Marcello, pure: de Benedicta, ut mediæ notæ codices supra. In fine subdit: *Et sancti Cassii Nerinensis* [Narniensis] *episcopi, cujus transitum B. Gregorius in Omelus commemorat.* Vide Papebrochii commentarium.

De Petro & Paulo.

Cassii.

HAGENOYEN. De Petro & Paulo, aliis verbis sententiam exprimit sex codicum supra, notans annum incarnationis LXXI, passionis XXXVII. De Marcello & Benedicta, ut iidem.

AQUICINCT. Legit *Argentorachum*, pro, *Argentomachum.* In fine: *Sanctæ Beatæ.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sub num. 130. *In territorio Senonico, beatæ Mustiolæ & Beatæ virginum.* De Mustiola, vide Prætermissos. *Ipso die, Nivernis, sancti Agricoli episcopi & confessoris.* Vide Acta XXVI Februarii.

Mustiolæ.

Agricoli.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Petri & Pauli Apostolorum. Cassii Narniensis episcopi, de quo beatus Gregorius in homilia.* Vide BRUXELL.

Cassii.

In VATICANO num. 5949. Deest commemoratio *Marcelli*, & item *Beatæ.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Verolaniam, passio sancti Albani martyris, sub Diocletiano imperatore. Qui passus est anno Domini* CCLXXXVII, *tamen festum ejus agitur* X *Kal. Julii.* Vide ibi.

Albani.

BURDEGALEN. & BIZUNTICEN. *In territorio Senonico, Beatæ virginis.*

CAUDIACEN. *In territorio Senonico, sanctæ Beatæ virginis.* Vario modo dicitur idem.

EDITIO LUBECO-COL. De Petro & Paulo, convenit cum codicibus supra. In Marcello, pura est. Benedicta etiam ut supra. Tum: *Ipso die, sancti Novatiani martyris cum aliis* DCCCCXCVII *martiribus.* Vide supra in ROSWEYD. *Item, sancti Cassi episcopi Narniensis & confessoris, de quo beatus Papa Gregorius in Omeliis scribit. Dominica prima, in Werda oppido imperiali, translatio sancti Swicberti episcopi Verdensis & confessoris.* Data sunt Acta XXX Aprilis.

Novatiani & sociorum.

Cassii.

Translat. Suiberti.

GREVEN. *Eodem die, Novaciani martyris, cum aliis* DCCCCLXXVIII. De quibus supra. *Cassii Narniensis episcopi & confessoris. Huic, ut refert Gregorius homilia* XXXVII, *mos erat cotidianas Deo hostias offerre; ita ut pene nullus dies vitæ ejus abscederet, quo non omnipotenti Domino hostias placationis immolaret. Cui cum sacrificio, valde etiam concordabat vita; nam cuncta quæ habebat, in eleemosynis tribuens, cum ad horam offerendi sacrificii venisset, velut totus in lachrymis defluens, semetipsum cum magna cordis contritione macerabat. Item sanctæ memoriæ Geronis archiepiscopi Agrippinensis Coloniæ & confessoris.* Nec in Prætermissis memoratur. Denique: *Dominica huic festo proxima, apud Werdam, translatio sancti Suicberti episcopi Verdensis & confessoris.* Vide in EDITIONE LUBECO-COL.

Novatiani & sociorum.

De Cassio.

Geronis.

MOLAN. De Cassio Narniensi, typis minoribus describit, quæ ex GREVENO proxime dedimus, nec in prima sua aut posterioribus editionibus aliud quidquam addit. Vide alia ex sancto Gregorio in Actis nostris descripta.

Pridie Kal. *Die* 30.

Commem. Pauli Ap. Lucinæ. Martialis & socior. Corsici & Leonis. Ostiani.

COmmemoratio sancti Pauli Apostoli, quem cum beato Petro cruce appenso, cælum gladio necatum excepit unà. Romæ, natalis beatissimæ Lucinæ discipulæ Apostolorum. Lemovicas civitate, sancti Marcialis episcopi, cum duobus presbiteris Alpiniano & Stratocliniano, quorum vita miraculorum signis admodum effulsit. Ipsa die, sancti Corsici presbiteri & Leonis subdiaconi. In territorio Vivariensi, sancti Ostiani presbiteri & confessoris.

Sumitur ex *Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Commeratio* in Herinien. scriptoris haud dubie error est. Munerat. sensum Usuardi, non pura verba reddidit: *Qui cum beato Petro cælum gladio necatus accepit una eadem die.* Lego *Marcialis*, cum codicibus ferme omnibus, excepto Molano. Munerat. scribit *Alpiano*, ceteri cum textu, ubi forte melius poneretur *Albiniano*, atque item *Austricliniano*, ut bene Greven. & Molan. Ego cum Herinien. & vetustioribus aliis reliqui *Stratocliniano.* Utrumvis, præferre licet, potius quam *Stratocliano* cum Praten. & Munerat. Rursus tres codices nostri similes Praten. Antverp-maj. & Rosweyd. legunt, *in Italia*, male; codices alii ut in textu. In Munerato mendum est *Varienſi*, pro *Vivariensi.* In eo demum errat, quod omiserit vocem ultimam, *Confessoris.*

OBSER-

OBSERVATIO. Joannes Molanus in posterioribus suis Usuardi editionibus ad XXIX Junii annotavit, se ex textu sustulisse, *Basso & Tusco consulibus*; quod *manifesto errore* ea recentius Usuardo adjecta, sibi male persuaserit. *Neque enim*, inquit, *Usuardi esse hoc somnium, inde colligo, quod is putarit Petrum & Paulum diversis annis passos esse.* Hoc probatum oportuit. Audi jam illum ad hunc diem XXX: *Quod ad lectionem attinet, vetus Usuardi codex* (non is certe, quem in prima puriori editione secutus fuerat) *habet*, UNA, NON TAMEN EADEM DIE, SED EVOLUTO ANNI TEMPORE, UT VIR DISERTUS ARATOR SCRIBIT. *Sed majores nostri, præter vocem* UNA, *totam hanc sententiam, veluti improbabilem deleviss videntur.* Sic Molano visum, ignoranti, procul dubio, id quod *somnium* vocat, non Usuardi, sed Adonis erratum esse, vere tamen ab Usuardo transumptum, quodque proinde perperam è textu expunctum est; uti & male erasa Aratoris periocha; siquidem ea ab Usuardo vere umquam inserta fuit, quod mihi hactenus non fit verosimile. Potius crediderim Usuardum in Pauli commemoratione, non minus quam die præcedenti, Adonis opinioni adhæsisse, atque adeo aliud Adonis somnium adoptasse, quo senserit utrumque Apostolum, non *evoluto anni tempore*, sed uno eodemque *Neronis* XIV martyrium subiisse, ut ab Adone Nostri ductore, diserte asseritur. Atque hinc consequens existimamus, *veteri illi codici*, Aratoris sententiam à recentiori aliquo sciolo esse intrusam; cui codici (forte Pratensi) solitos socios similes exhibemus, nempe Antverp-majorem & Rosweyd. in quibus idem traditur, quosque nos ea de causa è purorum numero excludimus: servata codicum aliorum lectione, quam ipsiusmet Usuardi simplicem & germanam esse censebimus, nisi quis certiora docuerit. *Commem. Pauli Ap.*

Ducem eumdem sibi prælucentem habuit Usuardus in *Lucina* Apostolorum discipula, Adonis verba ad apicem describens. Porro Lucinam ex Romano parvo tamquam ex fonte accepit Ado, & inter Festivitates Apostolorum elogio, à Notkero transumpto, exornavit, veluti quæ pro confessione Christi & ipsa sanguinem fuderit, de qua re vide Papebrochium in Actis, de *altera Lucina* ibi etiam differentem. *Martialis Lemovicensis* depositionem, tamquam *Confessoris*, notant codices Hieronymiani, notat item & eodem modo Viennensis, nihil in commendationem adjiciens, & sic à Rabano & Notkero positus est. Binos socios conjunxit Noster, sed ad hunc diem non spectantes, utpote qui singuli propriis festivitatibus recolantur. Nihil in citatis Martyrologis de Martialis Apostolatu, seu Apostolorum discipulatu, cujus tamen meminisse videtur Florus, in hypothesi quod ejus verba sint, quæ in Beda nostro referuntur. Videat curiosus lector, quæ de tota illa celeberrima controversia fuse in Actis & accurate explicata sunt. Hîc solum Wandelberti & unicum de Martiale versiculum adjicio: *Lucina.* *Martialis.*

Lemovicum pridie colitur Martialis honore.
Junius his celsum festis determinat orbem.

Sequuntur in codicibus nostris *Corsicus* & *Leo*, à Pratensi, Antverp-majore & Rosweyd. *Italiæ* adscripti, ubi ceteri rectius à palæstra abstrahunt, uti nos in textu legimus. Nam si agonis locus ab Usuardo appositus est, non potuit non Africam notare, quam clare expressam legere debuit in ipsomet fonte, ex quo duos illos à reliquis sociis avulsit. *Ostianus, presbyter*, non *episcopus*, ut aliqui habent, nescio unde Usuardo innotuerit, Actis ejus plane deficientibus; certe ab ipso primum fuisse consignatum probat antiquiorum & æqualium silentium, ab ipso autem vere consignatum fuisse, quemadmodum & superiores ceteri, eo modo quo retulimus, ex allegato probatiorum codicum consensu abunde demonstratum putamus. Inter codices in Auctariis citandos, *Ostianus* varie annuntiatur, in multis & ipse & duo superiores omnino prætermissi sunt, ut mox patebit. *Corsici & Leonis.* *Ostiani.*

AUCTARIA.

DE PRATENSI, ANTVERP-MAJORE & ROSWEYDINO, jam satis in Observatione diximus.

TORNACEN. Deficit in fine textus, nempe *Corsici*, *Leonis* & *Ostiani* non meminit.

PULSANEN. In commemoratione Pauli, meminit etiam de *revoluto anni tempore*. Martialem & socios plane omisit, uti & Corsicum ac Leonem.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Item ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Simpliciter scribunt: *Commemoratio sancti Pauli Apost.* Idem habet BELINUS. Sed illi de Ostiano legunt *episcopi*, hîc solum *presbyteri*. EDIT. ULTRAJ-BELG. in commemoratione Pauli cum prioribus convenit, sed caret utraque ultima annuntiatione.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Sic incipiunt: *Commemoratio sancti Pauli Apostoli, qui juxta traditionem beatorum Pontificum Anacleti & Gelasii, uno eodemque die gladio consummatus est, quo Petrus cruci appensus est. De quo beatus Ambrosius loquens, sic ait: Non sine causa factum putamus, quod uno die, uno loco, & sub eodem persecutore Petrus & Paulus passi sunt. Una quidem die, ut ad Christum pariter pervenirent; in uno loco, ne alteri Roma deesset; & sub uno persecutore, ut æqualis crudelitas utrumque constringeret.* Quæ Ambrosii verba heri etiam *De S. Paulo.*

etiam in BRUXELLENSI retulimus. Cetera puri sunt, nisi quod Ostianum *episcopum* faciant.

CENTULEN. *Natalis, & celebratio iterum, sancti Pauli Apostoli. Eadem die, beatissimæ Lucinæ, quæ ab Apostolis baptizata & instructa est. Lemovicas, sancti Martialis episcopi, qui Romæ à beato Petro ordinatus & ad præfatam urbem primus episcopus transmissus est. Ipso die, sanctorum Corsici presbyteri & Leonis subdiaconi. In territorio Vivariensi, sancti Hostiani presbyteri & confessoris.*

Textus contractus.

BRUXELLEN. *Commemoratio beati Pauli Apostoli, gentium Doctoris. Romæ, natale beatæ Lucinæ* &c. *In Africa, sanctorum Thimothei, Zotici* & *Pauli.* Vide in Actis aliorum sociorum nomina. *In Italia, sanctorum Corsici* &c. Sequitur de Martiale & Ostiano pure. In fine: *Et in Brabantia, transitus fratris Arnulphi de Bruxella, conversi monasterii Villariensis; ubi miranda sanctitatis ejus gesta habentur.* Ex hoc MOLAN.

Timothei & sociorum.

Arnulfi.

HAGENOYEN. *Romæ, commemoratio sancti Pauli Apostoli, quam statuit celebrari in Ecclesia beatus Gregorius Papa magnus, quia injustum & inconveniens sibi videbatur, quod tanti Ecclesiæ præcones uno die celebrentur. Et ideo in die amborum Apostolorum, totum facit officium de beato Petro; & isto, servari instituit de beato Petro* [imo *Paulo.*] *Romæ, natale beatæ Lucinæ, discipulæ Apostolorum. Hæc Lucina Paulo Apostolo velum capitis sui dedit, quo oculos suos tegeret, eunti illi* [ad] *passionem. Quod & illa miraculose recepit sanguine suo* [ejus] *cruentatum. Apud Gallias civitate Lemovica, sancti Martialis, qui fuit unus de* LXXII *discipulis Christi, cum duobus presbyteris, Alpiniano & Austridiano. Iste Martialis, sancti Petri Apostoli erat consanguineus & sancti Stephani Protomartyris. Qui quindecim annorum baptizatus est cum parentibus suis, & Domino semper adhæsit, & factus est ejus discipulus. Hic missus est in Galliam à beato Petro. In Gallo* [Gallia] *unus sanctorum suorum moritur, & tactu baculi sui illum suscitavit. Hic Martialis à Domino multipliciter est honoratus, cum illum ad quædam secreta sua admisit, scilicet lotioni pedum in cœna Domini, ubi ipse aquam & linteamina ministravit.* Et plura alia eodem spiritu excogitata, quæ silentio præterimus, cum hæc ad specimen sufficiant. Plures videri possunt in obviis legendariis, de quibus consule Papebrochii commentarium. De Corsico, Leone, & Ostiano non meminit.

De Paulo.

De Lucina.

De Martiale.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Commemoratio sancti Pauli Apostoli. Theobaldi eremitæ & confessoris. Martialis episcopi cum duobus presbyteris. Sanctæ Lucinæ, discipulæ Apostolorum.*

Theobaldi.

BIGOTIAN. sub nota P. 5. *Ostiani episcopi & confessoris.* Sic notat brevis collatio.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Corsici, Leonis* & *Ostiani.* An in reliquis purus sit, non liquet.

LUGDUNEN. S. Stephani. *In territorio Vivarensi, natalis sancti Ostiani, glorioissimi confessoris.* De eo cum Usuardo actum est supra I Martii, quo dies natalis recolitur. *De Ostiano.*

BURDEGALEN. *Andegavis civitate, translatio corporis beatissimi Albini & dedicatio basilicæ.* *Translat. Albini.*

SALINEN. S. Anatolii. *Andegavis civitate, translatio corporis sancti Albini episcopi & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. De Paulo eadem refert, quæ supra dedimus ex ULTRAJECTIN. &c. In Lucina, pura est. *Lemovicas civitate, sancti Martialis episcopi cum duobus presbyteris, Alpiniano & Austricliniano. Quorum vita miraculorum signis admodum effulsit. Hic Martialis cum adhuc puer esset quindecim annorum, consanguineus sancti Petri Apostoli, vocavit eum Dominus Jesus cum per Judæam prædicaret. Et dixit ei: Permane mecum fili mi, & servi mihi, & non accipias uxorem, sed in paupertate sequere me & ego te* &c. æque apocrypha. *In Italia, sanctorum Corsici* &c. In Ostiano pura est. Sequitur: *Eodem die, sancti Ottonis episcopi Babenbergensis & confessoris,* Differtur ad II Julii. *In monasterio Meyfelt, translatio sancti Severi presbyteri & confessoris.* Ad XV Octobris. *De Martial. Ottonis. Translat. Severi.*

GREVEN. *Ottonis episcopi Babenbergensis & confessoris.* De quo proxime supra. *In territorio Constantiensi, sancti Theobaldi presbyteri, eremitæ & confessoris. Susannæ matronæ & filiæ ejus Valeriæ, pro Christo occisæ, de quibus in gestis sancti Marcialis,* illis haud dubie, quæ rejecta sunt, unde nec in indice Prætermissorum de hisce agitur. *Erendrudis virginis, abbatissæ, cognatæ sancti Ruperti Vangionum episcopi. Monasterio Meyfelt, translatio beati Severi presbyteri & confessoris.* Vide supra. *Translatio sancti Albini episcopi & confessoris.* De qua etiam supra. *Metis, translatio sancti Sigeberti confessoris.* De ipso actum est I Februarii. *In monasterio Vilariensi, Ordinis Cisterciensis, beatæ memoriæ Arnoldi conversi & confessoris.* Communius vocatur *Arnulfus,* vel apud alios *Arnulphus.* *Ottonis. Theobaldi. Susannæ &c. Erendrudis. Translat. Severi. Item Albini & Sigeberti. Arnoldi.*

MOLAN. Addit de Ostiano: *Cujus gesta habentur.* Quæ tamen nusquam reperta sunt: quapropter verba illa in aliis editionibus expunxit. Sequitur minoribus litteris: *Et in Brabantia, transitus fratris Arnulphi de Bruxella, conversi monasterii Vilariensis, ubi miranda sanctitatis ejus gesta habentur.* Aliæ editiones aliis litteris textui ingerunt: *Eademque die, juxta traditionem beatorum Pontificum Anacleti & Gelasii.* In fine: *Eodem die, sancti Odonis episcopi Urgellensis.* Remittitur ad VII Julii. *Orpii, sanctæ Adiliæ virginis. Die trigesima, congregatio sanctorum & benedictorum duodecim Apostolorum.* Vide Prætermissos. *Eodem die, sanctæ Clothsendis virginis.* Et minoribus litteris: *Quæ non est canonizata.* De Arnulfo Vilariensi, eadem quæ in editione priori. Vide *miranda ejus gesta* in Actis. *De Arnulfo.* *Odonis. Adiliæ. De 12 Apost. Clothsendis.*

MENSIS

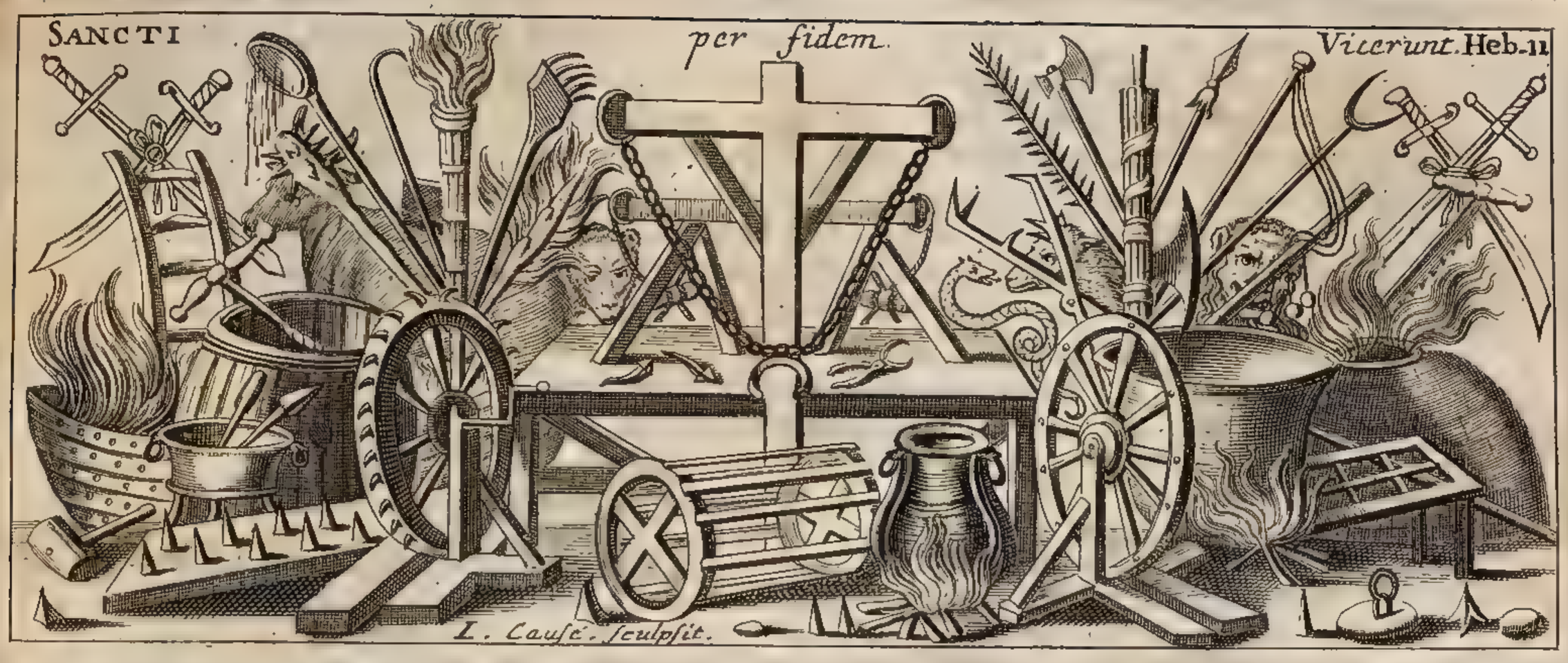

MENSIS JULIUS

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

IN monte Or, depoſitio Aaron ſacerdotis primi. In territorio Lugdunenſi, depoſitio beati Domitiani abbatis, qui primus illic heremiticam vitam exercuit, & plurimos ſibi in Dei ſervitio aggregans, magniſque virtutibus & glorioſis miraculis valde clarus, collectus eſt ad patres in ſenectute bona. Civitate Engoliſma, ſancti Eparchi monachi & confeſſoris. Aninſulæ monaſterio, ſancti Carilefi presbiteri. In territorio Remenſi, ſancti Theoderici presbiteri. In portu Valencianas, ſancti Salvii confeſſoris. *Aaron.* *Domitian.* *Eparchi.* *Carilefi.* *Theoderic.* *Salvii.*

Sola fere pura eſt *Greveni* editio.

VARIA LECTIO. Legit Greven. *Hor* & ſic ex Romano parvo & Adone deſcribere debuit Uſuardus. Nihilominus codices reliqui, excepto Molano, habent ut eſt in textu. Rurſus in Greveno eſt *Eparchii*, ſcripſi cum aliis *Eparchi*. Item *Aninſulæ* & *Carileſi*, contra quam in edito ſit *Anynſulæ*, *Karileffi*. *Theoderici* & *Theodorici* promiſcue ſcribitur; aliqui habent *Teoderici*, nos primo modo uſi ſumus. Denique citatus codex & Molanus ponunt, *Salvii martyris*, nos cum ceteris, *confeſſoris*, licet aliam lectionem præferendam ſciamus.

OBSERVATIO. Celebrem olim fuiſſe oportet in Eccleſia Latina *Aaronis* memoriam, quam vel ipſe Wandelbertus, pauciſſimos Sanctos complecti ſolitus, tribus hodie verſibus, quos paulo inferius dabimus, prædicat. Exſtat apud Hieronymiana pleraque; item in Romano parvo, unde in Adonem tranſiit, & ex hoc totidem verbis in textum noſtrum. *Domitianum* ſacris Faſtis primus inſeruit Ado, eumdem elogio proſecutus, quod Notkerus liberalius, Noſter parcius, ſed eleganter delibavit. Nec eatenus dubitatio ulla poteſt occurrere. Quæ ſecundo loco ab Adone refertur *Monegundis*, ea à Noſtro in ſequentem diem tranſlata eſt: *Martinus* autem Viennenſis epiſcopus tertius, plane omiſſus, ut ſæpe Uſuardum feciſſe, non ſemel alibi obſervavimus. Qui in Uſuardo ſequitur *Eparchus* Enculiſmenſis, in Lucenſi vocatur *Separcus*, in Corbeienſi *Eparcus*, utrobique *epiſcopus*, quem rectius codices noſtri *monachum* dicunt & *presbyterum*, ex alterutro Hieronymiano ab Uſuardo acceptum. Vide Surium & Acta Benedict. tomo 1 pag. 267. Ex citato Corbeienſi profluxiſſe credimus *Carilefum* ſeu *Karilefum*, itidem presbyterum, hoc modo ibi notatum: *Cinomannico*, *Aniſola monaſterio*, *depoſitio S. P.* *Aaron.* *Eparchi.* *Carileſi.*

Karilefi., presbyteri & confessoris. At quæri potest, qua phrasi Usuardus annuntiationem suam expresserit; An, *In pago Cenomanico*, ut legit Pratensis & ei consimiles Antverp-major & Rosweyd.; an potius, *Aninsulæ monasterio*, ut reliqui? Nos horum auctoritati innixi, scripsimus, ut est in textu. Molanus, qui in prima editione *Carilefum* Auctariis annumeraverat, re melius expensa, in posterioribus loco eum suo restituit. Plura de hoc Sancto memorant Rabanus & Notkerus, quorum ille *Arilefum*, hic *Arileffum* nominant, quæ indicasse sufficiat, alibi ex professo discutienda; dum vitam dabimus, à B. Siviardo scriptam, inter Acta Benedictina editam, tomo 1 pag. 642, & cum Suriana aliisque Mss. conferemus. Hîc locum habeant versus Wandelberti de Aarone & Carilefo:

Primus qui veteris populi legisque sacerdos
Extitit, incensi primusque litavit ad aram,
Aaron orditur Juli sacratque Calendas.
Has quoque contemptor mundi Carilephus honorat.

Theodericum Remensem signant codices universim omnes, cum ea tamen differen- *Theoderic.*
tia, quod Pratensis cum suis, tribuat solum *Confessoris*, alii omnes solum *presbyteri* titulum. Dubium itaque non est, quin hic ab Usuardo primum consignatus fuerit. Exstat vita Theoderici in Appendice Benedict. tomo 1 à pag. 614. In fine, nodus intricatior. Monuimus supra ad XXVI Junii, erasam in codice Pratensi *Perseverandam*, inscriptam- *Salvii.*
que commemorationem *Salvii Enculismensis episcopi.* Hîc adverto, ab eodem codice & Munerato notari: *In Britannia, sancti Leonorii confessoris & episcopi.* Et in hoc quidem omissa non est Salvii annuntiatio, quæ in Pratensi omnino deest, alio nempe translata, cujus locum subinde impleverit *Leonorius*, ceteris omnibus, etiam Antverp-majori & Rosweyd. incognitus. Unde patet cur binos illos codices è purorum numero excluserimus. Ubi & hoc observandum, Grevenum & Molanum legere *Salvii martyris*; & recte prorsus; sic tamen ut satis indicent, se antiquiores codices correxisse, in quibus passim solo *Confessoris* titulo honoratur. Itaque, si non plane certum, saltem verosimillimum est, simplicem & genuinum Usuardi textum à nobis in latercule productum esse. Equidem Salvium hîc ab Usuardo ipso consignatum, vix dubito. Cetera vide ad XXVI Junii, quo die Henschenius plures Salvios perperam in unum conflatos distinxit. Si quid forte distinctioris notitiæ aliunde accedat, in Actis proprio loco poterit recenseri.

AUCTARIA.

Leonorii. PRATEN. & MUNERAT. In fine: *In Britannia, sancti Leonorii confessoris & episcopi.* Sed cum differentia, de qua in Observatione jam diximus.

HERINIEN. Proprium habet, quod Theodericum memoret 3 loco, cum hoc elogio: *De Theoder.* *Abbatis, discipuli sancti Remigii, qui ejusdem magistri sui suffragantibus meritis, regis Francorum filiam asseritur resuscitasse à mortuis.* Cetera purissimus est.

TORNACEN. Omisit elogium Domitiani. De reliquo etiam plane cum textu convenit.

ROSWEYD. De Theoderico, addit, *Pontificis.* In fine autem: *Item sanctarum virginum, Fidei, Spei, & Charitatis, & Sophiæ, matris earum.* *Fidei &c.*

PULSANEN. Incipit: *Passio sanctorum* DCCC *Martt.* 800. *martyrum, qui tempore Diocletiani in Verolanio civitate passi sunt.* Vide XXII Junii. In Aaron, purus est. Deest elogium Domitiani. De Eparcho, Carilefo, & Theoderico, nihil. Salvium, vocat *Silvanum.*

ANTVERP-MAJ. Forte dubitans quem ex duobus ultimo loco signaret, Salvium an Leonorium, utrumque prætermisit.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Deficiunt in Carilefo. Abundant in fine: *Eodem die, octavæ sancti Joannis Baptistæ.* *Oct. I. B.*

MOLAN. In prima editione, ut jam diximus, è textu Carilefum expunxit, quem in posterioribus reposuit.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Omnes, sed non eodem loco annuntiant: *Octavæ sancti Joannis Baptistæ.* In omnibus deest, *Carilefi.* Tres primi legunt: *Salvii episcopi & confessoris.*

LOVANIEN. Initio: *Apud Mechliniam, passio Rumoldi, sancti Rumoldi martyris, episcopi Dunellensis, filii regis Scotiæ.* Vide Auctarium MOLANI. Elogium sancti Domitiani expunctum est. In ceteris convenit cum ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. Incipit: *Octava sancti Joannis Baptistæ.* In Aaron, purus est. Sequitur: *Remis, sancti Theodorici abbatis, discipuli sancti Remigii. Cenomanis, sancti Carilefi episcopi & confessoris. Civitate Engolisma, sancti Ebarchii confessoris & monachi. In territorio Lugdunensi, depositio viri Dei, beati Domitiani abbatis.* In margine, recenti manu adjectum est: *Depositio S. Teobaldi confessoris.* *Oct. I. B.* *Textus mutilus.*

BRUXELLEN. Sic orditur: *Octava sancti Joannis Baptistæ. Turonis, depositio sanctæ Monegundis, religiosæ virginis.* De Aaron addit: *Fratris Monegund. Moysi.* Tum: *Vienna, sancti Martini, tertii Martini ejusdem urbis episcopi, & ab Apostolis ad præfatam urbem missi.* Quæ ex Adone, sumpta sunt. *In territorio Lugdunensi, loco qui Vallis Nebronia dicitur, depositio viri Dei beati Domitiani* &c. *Theodorici*, subdit, *abbatis.* In Eparcho purus est. In fine: *Item Carilefi presbyteri & confessoris.* De Salvio fuse egit XXVI Junii. *Oct. I. B.*

HAGENOYEN. De Aaron multa subjungit, quæ ex sacris paginis certius noscuntur. Textûs reliqua satis pura sunt. Demum huc differt annuntiationes duas diei præcedentis, de martyribus

tyribus *Corsico* & *Leone*. Item de *Hostiano*, ut ipse scribit, *episcopo & confessore*.

AQUICINCT. Habet: *In pago Cenomanico*. Ad *Carilesi*, addit: *confessoris*, sine *presbyteri*. Item, *Octav. I. B.* *Theodorici abbatis*, tantum. In fine *Octavæ*, *sancti* *Tetbaldi.* *Joannis Baptistæ. Et sancti Tetbaldi confessoris.*

VICTORIN. Legit cum textu: *Salvii con-* *Quintiani.* *fessoris.* Tum: *Eodem die, sancti Quintiani mar-* *Octav. I. B.* *tyris. Octavæ sancti Joannis Baptistæ.*

DAVERONEN. *Avinsdæ monasterio, sancti Ca-* *rilessi presbyteri.* De Salvio, recte. *Augustodu-* *Leonis ep.* *no, depositio Leonis episcopi.*

AMBIANEN. *Eodem die, natalis sancti Carile-* *De Karilef.* *phi episcopi & confessoris. Qui in loco, Ansula nun-* *cupatus* [nuncupato,] *heremiticam vitam gerens, plurimorum postea ibidem exstitit pater monachorum, ubi etiam clarus miraculis in pace quievit. In Galliis civitate Ambiensi* [an non *Ambianensi?*] *dedicatio basilicæ sanctæ Mariæ Virginis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Aaron sacerdotis. Salvii episcopi & martyris cum discipulis. Theodorici abbatis. Karilephi episcopi & confessoris.* *Conrardi.* *Conrardi episcopi & martyris.* Puto Cunonem Trev. indicari, de quo 1 Junii. *Domitiani abbatis.*

AUGEN. & BURDEGALEN. Pure habent cum textu: *In portu Valentianas; sancti Salvii confessoris.* An de aliis agant, nescio.

REG. SUEC. num. 130. *Eodem die, sancti* *Udalrici.* *Quintiani martiris. In Alemannia, apud Augustanam civitatem, depositio B. Udalrici episcopi & confessoris, magni & gloriosi ab infantia usque ad obitum suum.* Colitur IV Julii. Alius sub num. 428: *Leonorii.* *Eodem die, sancti Leonorii episcopi & confessoris.*

VATICAN. Meminit solius Domitiani, re- *Luceiæ &c.* jecto elogio. Adjicitur: *Natale sanctæ Luceiæ virginis & Auceiæ regis, cum aliis octo.*

FLORENTIN. *Apud Ravennas, sancti Mar-* *Martialis.* *tialis confessoris, ejusdem urbis archiepiscopi.*

JURENSIS S. Ragnoberti. *In pago Cenomanico, Anisola monasterio, beati Carileffi confessoris & abbatis.* Vide superius.

EDITIO LUBECO-COL. *Octava sancti Joannis* *Octavæ* *Baptistæ.* De Aaron, addit, *ut liber Leviticorum testatur. In territorio Priviniaco, beati Theo-* *J. Baptistæ.* *Theobaldi.* *baldi episcopi & confessoris. Hic seipsum seculo subripuit, & heremiticam vitam per novem annos expetens, pro Christo pauperrime vixit, quem propter vitæ sanctitatem, angeli de cælo, insula pontificali decoraverunt.* De Domitiano, satis pure. Tum: *In Brabantiæ civitate Mechlinia,* *Rumoldi.* *sancti Rumoldi episcopi Hiberniæ & martyris, filii regis Scotiæ, qui licet ipso die natalis Præcursoris Domini passus sit, ejus tamen solemnitas hic festive peragitur. In territorio Remensi, sancti* *De Theoder.* *Theodorici abbatis & confessoris, qui educatus à beato Remigio episcopo, & ab eodem constructo monasterio, pater existens multorum servorum Dei; multis clarus miraculis, inter quæ filiam regis à* *Monegund.* *morte suscitaverat, tandem & ipse quievit in pace. Turonis, depositio sanctæ Monegundis virginis Deo sacratæ.* De Eparcho, pure. *In territorio Cameracensis urbis, portu Valencianas, sancti Sil-* *vii martyris, qui capitalem sustinuit sententiam.* *Leonis ep.* *Augustoduno, depositio sancti Leonis episcopi & confessoris.* De Martino, ut BRUXELLEN. supra. In fine: *In portu Valencianas, sancti Salvii confessoris.* Geminatur hîc idem, qui XXVI Junii etiam relatus est. Omittitur autem Carilefus.

BELIN. *Octava sancti Joannis Baptistæ.* Turbatus est ordo, & in prima editione male prætermissus est Carilefus, qui in altera apponitur.

GREVEN. *Nota. Alibi legitur, Salvii confessoris. In Brabantia, sancti Rumoldi episcopi Hi-* *Rumoldi.* *berniæ & martyris, qui passus est quidem* VIII *Kal. Julii, sed ejus celebritas hic festivius recolitur. Viriani martyris & sociorum ejus. Aaron* *Viriani &c.* *& Julii martyrum, cum aliis pluribus. Gaii Papæ.* *Aaron &c.* *Viennæ, sancti Martini, tertii ejusdem urbis epi-* *Gaii PP.* *scopi, ab Apostolis illuc missi. Augustoduni, sancti* *Martini.* *Leontii episcopi & confessoris. Servani episcopi &* *Leontii.* *Servani.* *confessoris. Pambo abbatis & confessoris. Qui cum* *Lupiani.* *esset illiteratus, & psalmum aliquem discere cu-* *De Pambo.* *peret, lecto sibi versu illo; Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea, secundum versum audire noluit, sufficere sibi dicens, si pri-* *Fidei &c.* *mum implere posset. Romæ, sanctarum Fidei, Spei* *Liberiæ &c.* *& Charitatis, sororum virginum & martyrum. Li-* *beriæ imperatricis & Agrippinæ. Mariæ, sororis* *Mariæ &c.* *Moysi & Aaron. Eleazari, filii Aaron, & Phi-* *Esther.* *nees nepotis ejus. Hester reginæ.*

MOLAN. Ad Theodorici, aliis litteris inserit verba HERINIEN. supra. Et typis minoribus: *Theodorici, filii Clodovei. Cum autem mul-* *De Theoder.* *tas virtutes operatus esset gregis Dei doctor Theodo-* *ricus (natus patre latrone, tamquam rosa de spinis)* *& angelis eum suscipientibus, cum gloria migras-* *set, Rex Theodoricus, ad monasterium veniens,* *sanctum corpus propriis humeris, ad sepulchrum* *evexit.* In fine textûs: *Qui capitali sententia mul-* *Octav. I. B.* *tatus, coronam meruit sempiternam. Octava sancti* *De Rumold.* *Joannis Baptistæ. Machliniæ, passio sancti Rumol-* *di gloriossimi martyris atque Pontificis, Scotorum regis filii, signis & doctrina mirabilis. Qui re-* *galis celsitudinis solium, & pontificalis digni-* *tatis respuens honorem, Machliniam petiit sibi* *divinitus revelatam, quam* VIII *Kal. Julii* *consecravit martyrio, sed quia eadem die sanctissi-* *mi Baptistæ & Præcursoris Domini celebratur na-* *tivitas, Romanus Pontifex Alex.* IV, *passionem* *nostri martyris in nativitatis prædictæ octavis in-* *stituit solemnizari.* Sequitur de Carilepho. Dein: *Theobaldi.* *Eodem die, depositio sancti Theobaldi confessoris.* De Leonorio, ut supra. Rursus typis minoribus; *Esther.* *Hester reginæ. Aaron & Julii martyrum* *Aaron &c.* *cum aliis pluribus, quorum Beda meminit lib.* I *Symeonis* *Historiæ suæ. Eodem die, Symeonis abbatis, qui* *Sali.* *fuit propter Christum cognominatus Salus, id est stultus.* Notatur & hac die Simeon in Romano moderno; ubi Baronius: *Agunt de eodem hac die Græci in Menologio.* Ad quæ Rosweyd. in citato non semel Ms. *Imo vero*, inquit, *Menologium, uti & Menæa,* XXI *Julii Simeonem Salum statuunt. Existimo Baronium* I *Julii Simeonem posuisse in Martyrologio, quia Aloysius & Surius inter Vitas Sanctorum eo die exhibent. Qui videntur eam opinionem sumpsisse ex fine vitæ, ubi dicitur* I *Julii obiisse. Sed consulendus textus Græcus, videndumque, an ibi habeatur ἀ unde interpres* I *Julii expressit, an vero νά, quod est* XXI *Julii, uti Menæa & Menologium repræsentant.* Unde Molanus hac die acceperit, nescio, certe XXI Julii, in posterioribus editionibus, in quibus Græcos adjicit, iterum repetitur idem Simeon. Pergit Molan: *Ar-* *Galli.* *vernis, depositio beati Galli, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Cujus vitam beatus Grego-* *rius Turonensis scribit. Item Dononio monasterio,* *Reginæ.* *sanctæ Reginæ, matris sanctæ Rainfridis.* In editionibus aliis, incipit litteris Italicis: *Octava sancti Joannis Baptistæ.* Tum: *Mechliniæ* &c. ut supra. In textu ponitur Carilefus, omittitur Salvius. De Theoderico ad verba HERINIEN.

solum

solum hic addit : *Theodorici : idemque Rex sanctum defuncti corpus propriis humeris ad sepulcrum evexit. Eodem die, solemnitas sanctæ Reginæ, quæ quiescit apud Valencenas in Dononio monasterio. In territorio Pruvino, sancti Theobaldi confessoris.* De Leonorio, ut supra. Denique : *Arvernis, depositio beati Galli episcopi & confessoris.* Vide de Gallo plura superius.

VI *Non.* *Die* 2.

Processi & Martinian. ROmæ via Aurelia, natalis sanctorum Processi & Martiniani, qui à beato Petro Apostolo baptizati, sub Nerone autem oris contusionem, equuleum, nervos, fustes, flammas, scorpiones perpessi, novissime gladio cæsi martyrio coronantur. Ipso die, sanctorum trium militum, qui cum beato Paulo Apostolo passi sunt. Item, 3 *Militum.* *Aristonis & socior.* sanctorum martyrum Aristonis, Crescentiani, Euticiani, Urbani, Vitalis, Justi, Feliciſſimi, Felicis, Martiæ, & Symphorosæ, qui omnes apud Campaniam glorioso martyrio coronati sunt. Turonis, depositio *Monegund* sanctæ Monegundis religiosæ.

Ita scribunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec.* & *Molan.* Adjungitur etiam *Danic.*

VARIA LECTIO. *Eculeum*, *Marciæ*, *Simphorosæ*, *Felicissimi*, & hujusmodi alia indicare sufficiat. Antverp. & Max-Lubec. cum aliis secundæ notæ codicibus, legunt *scorpionesque*. Solus Molanus pro *oris contusionem*, posuit *concussionem*. Idem recte correxit *Eutychiani*, sed nos codices reliquos sequimur, in quibus constanter *Euticiani*. Dubium est circa titulum, Monegundi adscribendum. Praten. cum suis, nempe Antverp-majore & Rosweyd. legit, *Deo sacratæ*, Optime quidem, sed nos cum Herinien. Tornacen. & Greven. *religiosæ*, ubi addendum esset cum Baronio, *feminæ*. Tu præfer quod magis placuerit, modo ne cum Molano & codicibus reliquis apponas lauream *Virginis*, quæ viduæ, duarum filiarum matri, minime convenit.

Processi & Martinian OBSERVATIO. Illustris est in Sacramentario Gregorii, nec non in Kalendariis ab Allatio & Frontone editis, atque item apud antiquos Martyrologos omnes, *Processi* & *Martiniani* hoc die memoria, simpliciter & recte à Beda prædicata : auctius à Rabano, sed tacito etiam martyrii & sepulturæ loco. Difficultatem ingerunt Hieronymiana apographa, ad XXXI Maii *Via Aurelia* eos collocantia, hodie vero scribentia : *Romæ*, *Damasi* &c. Quæ Florentinium ancipitem reddunt, an de *Damasi cœmeterio*, an de sancto aliquo Damaso agatur. Crescit apud illum ex Adone perplexitas, qui in Martyrologio Sanctos illos in *cœmeterio Damasi* statuit, cum tamen in Festivitatibus Apostolorum clarissime exprimat *viam Aureliam*, à præfato cœmeterio longe dissitam. Crediderim ego, errorem ex Romano parvo emanasse, quod Viennensis in Martyrologio secutus fuerit. Prudentior Usuardus ex libello de Festivitatibus totam suam annuntiationem belle concinnavit. Porro an positiones illæ variæ, translationes vel quid simile indicent, opportunius in Actis discutiemus ; jam dicta pro præsenti instituto sufficiunt. Verbulum adjicio de prædictorum Martyrum Actis, quæ *eo fideliora esse putavit* Baronius, ad annum LXVIII num. 24, *quo breviora noscuntur*. Henschenius ad XIV Martii *perantiqua* censuit. Aliter plane opinantur recentiores, ut vide apud Tillemontium tomo I pag. 179 & 532. Quid nobis videatur, dicemus propediem. Sic Wandelbertus carmine lusit :

Processus sextas retinet cum Martiniano
Nonas, martyrii læto irradiante decore.

Militum 3 *Aristonis & socior.* *Milites tres*, Apostoli Pauli socii, à Romano parvo primum consignati sunt, unde eos accepit Ado, & ex hoc Noster sua omnia ad verbum descripsit. Ex eodem fonte procedunt *Martyres* sequentes *decem*, in Campania coronati, sed non omnes nominatim à Romano parvo expressi. Haud dubium est, quin Adoni præluxerint gesta sancti Sebastiani in quibus (vide Acta nostra cap. XI) singulorum horum & aliorum item nomina enumerantur. Noster bona fide Adonem sequens, textum ejus immutatum huc *Monegund* transtulit. *Monegundam*, seu potius *Monegundem* in Corbeiensi & Lucensi referri, notat Florentinius, non autem in vetustissimo Epternacensi ; unde *Antiquarii Gallici* additamentum esse censet. Recte, opinor, sed additamenta hujusmodi nec in Epternacensi alias desunt, æque Gallico, ac sunt apographa reliqua. Undecumque Monegundem

Usuar-

Uſuardus habuerit, certum eſt, eam hac die ab eo memorari, quam præcedenti ab Adone ſignatam ibi obſervavimus. Et quidem in hoc expreſſe ſignatur titulus *Virginis*, uti & à Rabano hac ipſa die, ſed ab eo Uſuardus prudenter abſtinuit, Molani idcirco excuſatione nequaquam indigens, qui in prioris editionis ſuæ textu errorem non adverterat. Putat etiam Florentinius *Virginem* fuiſſe. At enim ex Gregorio Turonenſi, ab ipſo citato, ſed non conſulto, melius doceri potuit. En Flori verba ex laudato Gregorio probabiliter accepta: *Turonis, ſanctæ Monegundis, quæ duabus filiabus orbata, ſpreto viri conſortio, ad Chriſtum convolavit: cujus amore in parva cellula ſe recludens, ibidem magna enituit abſtinentia, & ante & poſt tranſitum multitudine miraculorum.* Cenſeo itaque Uſuardum ſcripſiſſe *religioſæ*, vel ſi ita vis, *Deo ſacratæ*, ut ſupra notavimus. Neque audiendus Molanus, qui in poſterioribus editionibus, obſervato errore primæ, putat *virginem* dici poſſe, eo quod ſanctimonialis fuerit. Monegundis vitam ex Greg. Turon. de Vit. Patrum cap. 19, edidit hoc die Surius: addi poteſt cap. 24 de gloria Confeſſorum; quæ omnia accuratius in Actis illuſtrabuntur.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. In fine textui ſuperaddit *Apud occidentales Saxones, civitate Wenta, depoſitio ſancti Suuithuni mirificæ ſanctitatis viri.* *Swithuni.*

ROSWEYD. Omiſit annuntiationem trium militum. Et in fine etiam habet: *Apud occidentales Saxones, civitate Wenta, depoſitio Suithuni epiſcopi & confeſſoris.*

PULSANEN. Purus eſt uſque ad, *qui cum beato Paulo Apoſtolo coronati ſunt*, incluſive. Deſunt reliqua omnia, ut alibi ſæpe deficit.

MUNERAT. In fine ſubdit: *Item Viſitatio beatæ Mariæ Virginis.*

GREVEN. Quod mirum eſt, textum incipit: *Viſitatio beatæ Mariæ Virginis.* Vide infra. *Viſitationis.*

BELIN. Sic annuntiat: *Viſitatio glorioſæ Virginis Mariæ ad Heliſabeth.*

ALBERGEN. Incipit ſimpliciter ut GREVEN. *Viſitatio ſanctæ Mariæ Virginis.* Alii autem, nempe ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. ſic loquuntur: *Viſitatio beatæ & glorioſæ ſemper Virginis Mariæ.*

CENTULEN. *Romæ in cimiterio Damaſi, natale ſanctorum Proceſſi & Martiniani, qui à ſanctis Apoſtolis baptizati & ſub Nerone paſſi ſunt.* Huc refer notationem Roſweydi pag. 222. *Item ſanctorum martyrum Ariſton, Creſcentiani* &c. (ut in textu) *qui omnes per beatum Sebaſtianum ad fidem converſi & ad martyrium corroborati ſunt.* *Textus mutilus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Viſitatio beatæ Mariæ ſemper Virginis. Romæ via Aurelia in cimiterio Damaſi, natale ſanctorum martyrum Proceſſi* &c. pure, uti in ſequentibus uſque ad finem, niſi quod deſit Monegundis, quam per anticipationem, ut ſæpe ſolet, retulit die præcedenti.

HAGENOYEN. De Proceſſo & Martiniano inſerit, *baptizati erant, dum adhuc teneretur in vinculis.* Cetera ſatis pura ſunt. De Monegunde ait: *virginis religioſæ.*

AQUICINCT. Poſt *Monegundis*, habet, *Deo ſacratæ.* Deinde ſubdit: *Romæ, Leonis Papæ, viri eloquentiſſimi & divinis litteris ſufficienter inſtructi, Græca Latinaque lingua eruditi. Hic conſtituit, ut qui archiepiſcopus ordinatus fuerit, nullam conſuetudinem pro uſu pallii, in diverſis officiis perſolvere debeat.* Hiulcum ſenſum, clarius redditum vide in Auctariis ad diem XXVIII Junii. Tum: *In Britannia, ſancti Suithuni epiſcopi & confeſſoris,* *De Leon. II.* *Suithuni.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Viſitatio beatæ Mariæ. Proceſſi & Martiniani martyrum. Sanctorum trium militum, qui cum beato Paulo paſſi ſunt. Ariſtonis, Creſcentiani, Urbani, Eutychiani cum ſociis. Monegundis religioſæ.* *Viſitationis. Textus contractus.*

In VATICAN. num. 5949. Deeſt, Trium militum & Monegundis.

STROZZIAN. *Sancti Vitumii epiſcopi & confeſſoris.* Imo *Swithuni*, ni fallor. *Vitumii.*

CODEX CASTRI KAROLI. *Ipſo die, ſancti Adegrini confeſſoris.* Habemus vitam Ms. *Adegrini.*

DIVION. eccleſiæ ſancti Stephani. *Apud caſtrum Divionenſe, tranſlatio corporis ſancti Medardi epiſcopi & confeſſoris.* Vide VIII Junii. *Tranſlat. Medardi.*

EDITIO LUBECO-COL. *Viſitatio glorioſæ Virginis Mariæ. Quæ ſtatim in montana poſt conceptionem filii Dei, abiit in civitatem Juda, ad ſalutandam Eliſabeth cognatam ſuam, in qua ſalutatione Joannes, adhuc incluſus in utero matris ſuæ, ſanctificatus eſt. Romæ via Aurelia, in cimiterio Damaſi, natale* &c. quæ non nihil interpolata ſunt uſque ad finem. De Monegunde egit pridie. In fine adjicitur: *Ipſo die, beati Swituni epiſcopi & confeſſoris.* *De Viſitat.* *Swituni.*

GREVEN. *Nota. Feſtum Viſitationis beatæ Mariæ inſtitutum fuit ab Urbano VI, anno Domini* MCCCLXXXIX, *ſuperadditumque eſt hîc Uſuardo.* Melius intactum reliquiſſet Uſuardi textum, ut alibi facere ſolitus eſt. Sequitur: *Mamertini martiris.* Fallor vehementer, niſi hîc ex carcere *Mamertini* imperitus aliquis Sancti & quidem martyris nomen efformaverit. *Ottonis epiſcopi & confeſſoris; ſecundum alios pridie Kal. Julii. In Anglia, Swituni epiſcopi Wintonienſis & confeſſoris. Item ibidem, Sibertini confeſſoris. Mariæ Jacobi, ſcilicet Minoris, filiæ Cleophæ.* *Mamertini.* *Ottonis.* *Swituni.* *Sibertini.* *Mariæ Jac.*

MOLAN. Litteris Italicis textui præfigit: *Viſitatio glorioſæ Virginis Mariæ ad Eliſabeth, à Domino Urbano cum multis indulgentiis inſtituta.* Poſt textum adjicit: *Dominica ſecunda poſt feſtum Joannis, Binchii, tranſlatio ſanctorum Urſmari, Ermini, Theodulphi, Ulgiſi, Amoluini, Abel, Hydulphi & Amelbergæ, de eccleſia Lobienſi, in oppidum Binchienſe facta anno* MCCCCIX, *die* XX *menſis Junii.* Dein minoribus typis: *In Anglia, ſancti Swituni epiſcopi Wintonienſis & confeſſoris. Othonis epiſcopi & confeſſoris depoſitio in Bamberga.* In editionibus aliis, ſic habet: *In Britannia civitate Vintonia, depoſitio ſancti Suuithuni epiſcopi & confeſſoris, cujus merita uſque hodie miraculis coruſcant. Babenbergæ, ſancti Ottonis epiſcopi & confeſſoris. Die ſecunda, depoſitio ſtolæ ſanctiſſimæ Dominæ noſtræ Deiparæ in Blachernis. Dominica ſecunda poſt feſtum Joannis, Binchii, tranſlatio ſanctorum &c.* *Tranſlat. Urſmar. &c.* *Swituni.* *Ottonis.* *Depoſit. Stol. B. M. V.*

V *Non.* *Die* 3.

Transl. Thomæ Ap. APud Edeſſam Meſopotamiæ, tranſlatio corporis ſancti Thomæ Apoſtoli. Ipſo die apud Cneocæſaream Ponti, natalis beati Gregorii epiſcopi & martyris, qui magnâ ſignorum ac miraculorum gloriâ prædítus, inter cetera quodam tempore, ut eccleſiæ faciendæ locus ſufficeret, montem precibus movit. Civitate Cluſina, ſanctorum martyrum Hirenei diaconi & Muſtiolæ nobilis matronæ, qui paſſi ſunt ſub Aureliano principe. In Laodicia Siriæ, ſancti Anatholii epiſcopi, qui non ſolum religioſis viris, ſed & philoſophis admiranda ſcripta dereliquit. Alexandriæ, ſancti Triphonis & aliorum decem. Item Conſtantinopoli, ſancti Eulogii.

Gregorii.

Irenæi & Muſtiolæ.

Anatholii.

Triphonis.

Eulogii.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Cneocæſarea* aliàs dictum eſt, ſequor orthographiam plerorumque codicum: qui ferme omnes poſt Rom. parvum & Adonem legunt *epiſcopi & martyris*, ſed Antverp-maj. & Roſweyd, corrigunt *epiſcopi & confeſſoris.* Roſweyd. habet ſolus *faciundæ.* Scribendum *Cluſina* ut plerique ponunt: excipe Munerat. qui *Eluſina*; Greven. *Seluſina*; Molan. *Seleuſina. Hirenei* ut ſæpius ſupra, non *Hireni* ut Antverp-major, qui etiam male legit *Muſteolæ.* Rurſus idem & Roſweyd. *Laodiciæ Siria*, nos cum pleriſque *Laodicia Siriæ.* Melius Praten. *Laodicea*, & Molan. *Syriæ.* Errat Munerat. in *Antonii* pro *Anatholii.* Solus Roſweyd. habet *phyloſophis.* In Greven. & Molan. deeſt *ſcripta.* Praten. ſcribit, *reliquit*, alii omnes *dereliquit.* Greven. & Molan. cum pluribus mediæ notæ codicibus, Triphoni jungunt ſocios *duodecim.* Denique Antverp-maj. pro *Conſtantinopoli*, ſubſtituit *Conſtantinopolim*; qui ſatis frequens medii ævi annuntiandi modus.

Transl. Thomæ Ap. OBSERVATIO. *Apoſtoli Thomæ* Edeſſam tranſlatio celebratur in pluribus Hieronymianis, in Beda & Rabano, in Romano parvo ac proinde in Adone, atque ex hoc in Noſtro, iiſdem ferme ubique terminis, niſi quod Hieronymiana & Beda addant, *ex India*, ubi tamen adhuc aſſervari corpus, ii teſtantur, qui ſeculo XVI, res Indicas proſecuti ſunt. Salvat utramque opinionem Baronius in Notis hac die; cui rei examinandæ proprius erit locus dum Acta Apoſtoli illuſtrabuntur ad XXI Decembris. *Gregorii martyris* memi-

Gregorii.

nit Romanum parvum, unde eum accipiens Ado, eos characteriſmos ex Euſebio Ruffini lib. 7. cap. 26 & Hieronymo de Script. cap. 65 fuſe deduxit, ex quibus de *Thaumaturgo* agi minime dubium relinquatur, tametſi Acta ipſa clare demonſtrent, ſanctum illum *Thaumaturgum*, proprie dictum martyrium non ſubiiſſe, ut pluribus dicetur XVII Novembris. Ceterum Uſuardus, ductoris ſententiam ſequens & contrahens, nihil in laurea mutandum cenſuit, quod à poſteris nonnullis factum, in Variantibus lectionibus oſtendimus. Sequuntur *Irenæus & Muſtiola*, Cluſii in Etruria Martyres, à ſolo Uſuardo notati, ſiquidem vere Uſuardina ſint, quæ hîc ponuntur, ut tantiſper bona fide ſuppoſuimus ad XXIII Junii, ubi de *Felice Sutrino*; quamvis judicio noſtro præferendi eſſent codices Herinienſis & Tornacenſis, à quibus & hi, & ille omnino abſunt. Codicum numero & auctoritate vincimur, ex quorum unanimi conſenſu textus noſter eruendus eſt. Vide quæ de eorum paſſionis hiſtoria diximus ad citatum diem XXIII Junii. Ex

Irenæi & Muſtiolæ.

Anatholii.

Romano parvo ſumitur *Anatholius*, cujus verbis Ado vix quidquam ſuperaddidit, ita ut breve ejus elogium, totum Uſuardo tribuendum ſit, ex Rufini Euſebio lib. 7 cap. 28, unde nomen erutum erat, veroſimillime acceptum. *Triphonem* Alexandrinum cum pluribus ſociis memorant apographa Hieronymiana. In eorum numero, vel ipſi codices noſtri diſcrepant. At recte *decem* ſtatuit in Præfatione ſua generali Bollandus, Epternacenſis codicis ſenſum explicans: & nos Uſuardum ſic vere legiſſe exiſtimamus. Rurſus Conſtantinopolitanos plures eſſe, ex iiſdem Hieronymianis conſtat. At ab auctore Romani parvi ſolus nominatur *Eulogius*, ſolus item ab Adone, ſolus à Noſtro, cujus genuinam ſententiam, ſub adhibita in Cluſinis cautione, toto textu productam cenſemus. Quo ſenſu intelligi debeat Wandelberti de Anatholio atque Eulogio verſiculus, dicetur in Actis. Ita ille hodie binos ſuos, quos vocat pontifices, cecinit:

Triph. &c.

Eulogii.

Pontifices quintas Anatholius Eulogiuſque.

AUCTA-

AUCTARIA.

HERINIEN & TORNACEN. Carent, ut diximus, Irenæo & Mustiolâ, de cetero purissimi sunt.

PULSAN. Caret præterea Gregorio & Triphone; hîc passim imperfectus.

De Gregor. ANTVERP. & MAX-LUBEC. De Gregorio ita ex Adone textum augent: *Qui jurgantibus de quodam stagno duobus fratribus, facta oratione, aquam lacui subduxit, & abissis divino nutu restituit, & virentem campum germanis concordibus dereliquit. Sed & quodam tempore ut ecclesiæ* &c. Deest Irenæi, Mustiolæ & Anatholii. Triphoni tribuunt socios *duodecim*. Et in fine *Eulogii &c.* habent: *Item Constantinopoli, sancti Eulogii, Eusemiæ, Acaci, Demetri.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVAN. Superioribus de Gregorio verbis præfigunt: *Qui sicut Ecclesiastica lib. 7 narrat historia, jurgantibus* &c. Sequitur: *Alexandriæ, Triphonis & aliorum* XII. *Item Constantinopoli, sancti Eulogii, Eusemiæ, Acacii & Demetrii.* Demum de Anatolio, ut textus, omissis annuntiationibus de Irenæo & Mustiola.

ALBERG. & DANIC. Proxime citatis similes, carent annuntiatione Anatholii.

CENTULEN. *In India, passio sancti Thomæ Apostoli, cujus sacrum corpus ad Edissam Mesopotamiæ relatum est* XII *Kal. Januarii, quando celebrior dies ei agitur. Apud Gneocæsaream Ponti, sancti Gregorii episcopi & martyris, beati Athenodori fratris. Qui Gregorius maxima miraculorum gratia præditus fuit.*

BRUXELLEN. Secundo loco de Irenæo & Mustiola. Tertio de Triphone & XII. Tum de Eulogio, Euphemia, Acacio & Demetrio. De Gregorio, fere ut ANTVERP. supra. Dein: *Et Romæ, sancti Leonis Papæ II, qui sedit mensibus decem. Hic vir eloquentissimus, in divinis Scripturis, tam Græca quam Latina lingua eruditus* [fuit] *& Christi fidelibus in Missa post Agnus Dei, pacem dari constituit.* Tum de Anatholio, *Athenodori.* pure. Demum: *Beati Athenodori episcopi, fratris* [beati Gregorii Thaumaturgi.]

HAGENOYEN. Post *Thomæ Apostoli*; *Quæ translatio facta est sub Alexandro imperatore.* Doceri cupio, quis hic Alexander fuerit. De Gregorio, ut supra. De Anatholio, pure. De Triphone & XII, item de Constantinopolitanis quatuor, ut supra. Caret Irenæo & Mustiola.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio sancti Thomæ. Mustiolæ virginis & martyris cum* *Triphonis & soc. 12.* *sociis. Gregorii episcopi & martyris. Anatholii episcopi; Doctoris. Triphonis martyris & aliorum* XII.

In VATICAN. num. 5949. Deest, Thomæ, Gregorii, & Triphonis. Adjicitur: *Romæ, natalis sancti Leonis Papæ, qui præfuit ecclesiæ* *Leonis.* *mensibus decem.* Indicatur hîc sæpius Leo II; longiori phrasi à MOLAN. infra; sed vide de eo Observationes nostras & Acta XXVIII Junii.

UGHELLIAN. Omittit Anatolium, & Eulogio conjungit socios tres, ut superius.

FLORENTIN. *Apud civitatem Constantinopo-* *Eulogii &c.* *lim, sanctorum martyrum Eulogii, Achazii, Euphemiæ, & Demetrii. Apud Ravennam, sancti* *Dati.* *Dati*, vel *Dathi, archiepiscopi & confessoris.* Notat Baronius ex scriptoribus Ravennatibus, eum claruisse temporibus Commodi imperatoris.

LUXOVIEN. *In pago Senonico, sancti Sidronii martyris, fratris sanctæ Beatæ virginis, Menrora quiescentis vico.* Hic colitur XI Julii. *Sidronii.*

EDITIO-LUBECO-COL Incipit: *Apud Gneocæsaream Ponti, natalis beati Gregorii episcopi & martyris, doctrina & miraculis clarissimi. Qui sicut Ecclesiastica* &c. Sequitur translatio Thomæ. Triphon cum XII. *Constantinopoli, sanctorum Evolii, Eusemiæ, Accacii & Demetrii martyrum. Apud Leodiciam Syriæ, beati Anatholii episcopi & confessoris. Civitate Clusina* &c. Demum: *Romæ, beati Leonis Papæ & confessoris, qui sedit annos tres, menses decem, dies decem & septem. Hic eloquentissimus & divinis Scripturis eruditus, Græca & Latina lingua sufficienter instructus fuit. Et constituit osculum pacis dari post Agnus Dei. Hic suscepit sanctam sextam Synodum, & ut pro usu Pallii archiepiscopus nihil persolvere debeat*, [statuit.] Vide XXVIII. Junii. *Evolii &c.* *De Leon. II.*

BELIN. Pro *Gregorii*, scribit *Georgii*, additque quæ supra retulimus, pro *abyssis* substituens *ab ipsis*, ubi & alia deformata sunt, inverso etiam textus ordine. In prima editione, deest, *Civitate Clusina*, &c. Sed in altera ad finem annuntiatio hæc adjicitur.

GREVEN. *Accatii, Demetrii & Eusemiæ, cum* *Eulogii &c.* *Eulogio coronatorum. Leonis Papæ II, qui sedit* *Leonis.* *annis tribus mensibus decem. Hic constituit osculum pacis dari post Agnus Dei. Lantfranci ar-* *Lantfranci.* *chiepiscopi Cantuariensis & confessoris, viri eruditissimi. Hujus fama illectus Anshelmus, ad eum venit, eique postmodum in episcopatu, ut illi prophetico spiritu prædixerat, successit. Heliodori* *Heliodori.* *episcopi Altinensis & confessoris, ad quem extant beati Hieronymi quædam epistolæ. Berthæ viduæ,* *Berthæ.* *matris Caroli magni.*

MOLAN. Aliis litteris textui inserit, quæ supra de jurgantibus fratribus retulimus. In *De Leone II.* fine: *Leonis Papæ. Qui sedit Romæ menses decem. Hic eloquentissimus, & divinis Scripturis sufficienter instructus fuit, Græca Latinaque lingua eruditus. Hic sanctam sextam Synodum fecit, quæ in regia urbe celebrata est: ubi damnati sunt Cyrus, Sergius, Honorius, Pyrrhus, Petrus, Paulus, Macharius, Stephanus, Polychronius & novus Simon, qui unam voluntatem & operationem in Domino Jesu Christo prædicabant.* Dein typis minoribus. *Eodem die, natalis sancti Sidronii* *Sidronii.* *martyris, sub Aureliano principe, cujus corpus è Roma Messenas translatum Adela, uxor Balduini pii, Comitis Flandriæ. Prope Brugas in Oostkerck,* *Gutagoni.* *Gutagoni confessoris.* In editionibus aliis Gregorius ad calcem rejicitur, elogio suo privatus. Auctaria sunt: *In Oostkercka burgo Flandriæ, sancti Guthagoni confessoris, regis Scotiæ, qui ibi peregrinus pro Christo in pace quievit. Die tertia,* *Hyacinthi & Anatolii.* *sancti martyris Hiacynthi, & sancti patris Anatholii episcopi Constantinopolis. Eodem die, Vuibrandis & Mechtundis virginum, quæ in Eischel* *Wibrand & Mechtund.* *quiescunt.* Hic jam locatur Gregorius, ubi post *episcopi*, typis minoribus, additur: *Quem Romana Ecclesia & Gracánica ponunt mense Novembri. Item, beati Heliodori episcopi Altinensis.* *Heliodori.* Notatio Baronii conformis est sen sui GREVENI. Verum dubitat Castellanus, an hic *Heliodorus* diversus non sit ab eo, de quo sæpius meminit, & ad quem scripsit Hieronymus &c.

Die 4.

IV *Non.*

Oseæ. Transl. &c. Martini. Jocund. Innocentii & socior. Lauriani.

OSeæ prophetæ. Turonis, translatio beati Martini episcopi & confessoris, & Ordinatio episcopatus ejus. In Africa, natalis sancti Jocundiani martyris, in mare mersi. Apud Sirmium, sanctorum martyrum Innocentii & Sebastiæ, cum aliis triginta. In territorio Biturícæ civitatis, sancti Lauriani martyris, cujus caput Hispalim ad Hispanias deportatum est.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore*, *Munerato* & *Molano*. Puritati proximi sunt *Antverp-max.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. Nescio cur Molanus simpliciter scribat *Osee*, id quidem mediæ ætatis codicibus concedendum, in quibus diphthongi ferme notæ non sunt; at vero cum ipse eas passim soleat restituere, non video cur hîc omittat, nisi nomen indeclinabile statuat. Ceterum recte legunt Praten. & Herinien. quos hîc sequimur. *Jocundiani* est in codicibus Hieronymianis & Romano parvo, in Adone *Jucundiani*, Noster antiquam lectionem restituit. *Smyrmium* in Antverp-maj. & *Syrmum* in Munerat. scriptoria sphalmata sunt. *Sebastiæ* habent codices nostri omnes. Mirum cur ab antiquioribus recesserit Usuardus, in quibus clarissime *Sabbatiæ* scribitur: Molanus longius deflectens, ponit *Sebastæ*, & Antverp-maj. *Sebaste*, in quo diphthongorum nulla habetur ratio. Idem Antverp-maj. male posuit *ab Hispalim*: Munerat. *Hyspalim* & *Hyspaniam*.

OBSERVATIO. Nihil hac die de suo posuit Usuardus, sed textum integrum, ut jacet, ex Adone transcripsit, nonnullis hinc inde truncatis. Sic in ipso principio *Aggæum* prophetam *Oseæ* socium sustulit, quem ex Romano parvo, prophetarum annuntiatore, alteri sociatum, Viennensis acceperat. Rursus in iis, quæ de *Martino* referuntur, mutilavit aliquid; nam ubi Ado præter translationem & ordinationem addidit; *& dedicatio basilicæ ipsius*, hanc partem Noster rescidit, tametsi & ita legisset in Martyrologio Bedæ. Mediæ notæ codices è nostris aliqui, ut in Auctariis dicetur, propria sua auctoritate avulsam laciniam restituendam putaverunt. Utrum ad Hieronymiana, in Galliis aucta, spectare possit prædicta annuntiatio, docebit Florentinius. Nos omnia quæ ad Martinum pertinent, ad proprium ejus natalem XI Novembris differemus. *Jocundiani* (typographi, opinor, errore, pro *Jocundiani*) *martyris* meminit Romanum parvum, tacito loco & genere martyrii, in quibus etiam deficit apographum Hieronymianum Lucense, ubi solum ponitur, *sancti Jocundiani*. Epternacense præfixit: *In Africa, Jocundiani*. Corbeiense autem distinctius omnia exprimens, legit: *In Africa, Jocundiani, in altum missi & martyris*. Noster, ut jam dixi, Adonem plane secutus est, nisi quod *Jucundiani*, ut ductor scripsit, in *Jocundiani*, eum mutasse, ex codicum nostrorum unanimi consensu, existimemus. Sic in *Sirmiensibus* diserte scripsit Ado *Sabbatiæ*, ex Romano parvo, in quo & sociorum triginta numerus apponitur, variantibus denuo Hieronymianis apographis apud Florentinium. Nescio quid Usuardum moverit, ut pro *Sabbatiæ*, substitueret *Sebastiæ*, sic enim constanter habent codices nostri omnes, ii nempe, in quibus eà annuntiatio non omittitur.

Oseæ. De Martino. *Jocundian.* *Innocentii & sociorum*

An de hisce Sirmiensibus & Jucundiano quidquam superfit, præter solam in Martyrologiis memoriam, hactenus me latet. Ejus, qui sequitur, *Lauriani* Acta Mss. cum Bollando pridem communicavit V. C. Andreas du Chesne, quibus similia edidit Labbeus tomo 2 Biblioth. Mss. à pag. 411. Libuit ipsa evolvere, sed quo consideravi attentius, eo minus mihi placere fateor, nec scio utrum difficultatibus omnibus satis se expediat Cointius, ad annum DXVIII à num. 14, ut suo loco copiosius exponemus. Interim, quod ad præsens magis attinet, *Laurianum*, Hieronymianis apographis abjudicat Florentinius, immerito, ut mihi quidem videtur, quando in exemplis editis memoratur, quidquid interim in laurea discrepent. Epternacense recte scribit *Lauriani martyris*, male Corbeiense, *episcopi & confessoris*. Ab *episcopi* titulo præscindit Ado, quem ei tribuit Hagiologium Labbeanum, debitum sane, si, ut Acta volunt, constet *Hispalensem episcopum* fuisse: quæ causa fuerit, cur & in citato Hagiologio, caput Hispalim ad Hispanias deportatum dicatur. Noster nihil dubitans, nec à ductoris vestigiis deflectens, etiam hîc verba sua omnia ex ipso desumpsit. De solo hoc martyre & magni Martini translatione loquitur hac die Wandelbertus, geminis hisce versibus:

Lauriane tenes meritorum nomine quartas;
Ossaque Martini tumulo mutata venustant.

Lauriani.

AUCTA-

AUCTARIA.

ORNACEN. Raro auctior, hodie superaddit: *In Altovillarensi monasterio, octavo milliario ab urbe Remensi, adventus & exceptio corporis sancti Polycarpi presbyteri & martyris; atque reliquiarum sanctorum martyrum Sebastiani, Urbani, Quirini.* Hinc conjectura est, ex eo cœnobio hunc codicem acceptum aut descriptum fuisse. *Advent. rel. Polycar. & c.*

ROSWEYD. Omisso *Osea*, incipit: *Turonis, translatio sive ordinatio sancti Martini archiepiscopi. Item Constantiæ* [quidni *Augustæ?*] *sancti Odalrici episcopi.* Cetera purus est. *Odalrici.*

PULSANEN. Caret annuntiatione ultimâ de sancto Lauriano.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. *Oseæ & Aggei Prophetarum.* De Martino ex Adone supplet, quod in Usuardo desideratur: *Et dedicatio basilicæ ipsius.* Deest, *apud Sirmium* &c. *Oseæ & Aggei.*

GREVEN. Post Jocundiani, quarto loco annuntiationem textui inserit, quam scire potuit, ad Usuardum pertinere nequaquam posse, cum Sanctus, de quo agit, toto seculo sit Usuardo posterior, nempe: *Eodem die, natalis beati Odolrici episcopi & confessoris, qui multis in mundo & inauditis miraculis claruit.* Scribit *Odolrici*, alii, *Olderici* & *Odalrici*; communior appellatio *Udalrici*. *Odolrici.*

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Puritati proximi sunt, nam solum addunt *Aggei.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. Etiam scribunt: *Oseæ & Aggei prophetarum.* Et in fine: *Apud provinciam Reciæ, civitate Augustana, natale Odalrici, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.*

ALBERGEN. & DANIC. De Aggæo, ut proxime. In Martino, deest *ordinatio*, & tota annuntiatio de Sirmiensibus. In fine additur: *Apud provinciam Reciæ, natale sancti Udalrici* &c.

CENTULEN. *Aggei*, ut supra. *Turonis, ordinatio episcopatus beati & magni confessoris Martini, & translatio corporis ejus, & dedicatio basilicæ ipsius: In territorio Bituricæ civitatis, sancti Lauriani martyris. Apud Sirmium, sanctorum Innocentii, Sabaciæ, cum aliis* XXX. *De Martino.*

BRUXELLEN. Incipit: *Machliniæ, translatio sancti Rumoldi episcopi & martyris. Eodem die; Oseæ & Aggei prophetarum.* In Martino, Sirmiensibus & Jocundiano satis purus est. De Lauriano, ex Adone inserit, *vico Justino. Apud provinciam Rethiæ, sancti Uldarici, civitatis Augustanæ vel Ausburgensis episcopi & confessoris.* *Transl. Rumoldi.*

HAGENOYEN. *Oseæ Prophetæ, qui fuit filius Beeri, de tribu Ysachar ..... Hic temporibus Oziæ, Joathan, Achaz & Ezechiæ regum Juda, & Jheroboam rege Israël, filio Joas, prophetavit. Qui Ozeæ reprobationem filiorum Israel....* & multa alia, melius ex sacris paginis intelligenda. De Martino addit, *& dedicatio* &c. Tum: *Civitate Augusta, depositio sancti Odalrici episcopi & confessoris. Qui in primo, propter magnam suam humilitatem, à Martino summo Pontifice episcopatum accipere noluit, qui postea illud coactus accepit, & in magno labore ibi præfuit; se & suos optime regens. Cujus meritis & precibus gens Noricorum & Alemanorum ex immanissimâ est Hungarorum vastatione liberata.* Sequitur de Jocundiano, pure: cetera desunt. *De Udalric.*

AQUICINCT. In fine addit: *Apud provinciam Reciæ, civitate Augustana, natalis beati Udalrici, ejusdem civitatis episcopi. In pago Teruanensi, depositio sanctæ Bertæ nobilis matronæ.* *Udalrici. Bertæ.*

VICTORIN. *In Alemannia, apud Augustanam civitatem, beati Udalrici episcopi & confessoris, magni & glorioši ab infantia usque ad obitum suum.* Similia verba citavimus 1 Julii, ex codice REG. SUEC, sub num. 130, quæ diximus hoc die referenda. *De Udalr.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio sancti Martini. Donati episcopi & martyris.* Notatur in margine, eum *hoc die alibi non inveniri.* Vera est Observatio, nam licet plusquam viginti Donati sancti reperiantur, hoc die nullum usquam signatum hactenus invenimus. Pergit codex: *Udalrici episcopi & confessoris. Innocentii & Sebastiæ, cum aliis triginta martyribus.* *Donati.*

In VATICAN. num. 5949. Deest Oseæ & Martini. In UGHELLIAN, desunt Sirmienses.

ALTEMPS. *Item, depositio sancti Malrici episcopi & martyris.* An non *Udalrici Augustani?*

BIZUNTICEN. *In Bavaria, depositio sancti Olderici episcopi, virtute miraculorum clarissimi.*

REMEN. SS. Tim. & Apoll. *In territorio Biturica civitatis, vico Vescenno, natale sancti Lauriani episcopi & martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. *In monasterio Tuicienši, super littus Reni, translatio quarumdam reliquiarum sanctæ Ursulæ virginis & reginæ, de civitate Colonia. Item, sanctæ Florentinæ virginis & martyris de societate sanctarum undecim millium virginum.* Sequitur: *Oseæ & Aggei. Apud provinciam Reciæ, civitate Augustana, natale sancti Udalrici, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Qui quadam die Paschæ, dum Missam celebraret, dextera Domini apparuit super eum, quæ cum ipsius dextera hoc ipsum sacramentum sanctificavit, quod etiam antea in cœna Domini similiter factum est.* Sequitur textus modice interpolatus & transpositus, ubi Sirmiensibus tribuuntur socii XXXIII. *In Bohemia, sancti Procopii abbatis & confessoris.* A Castellano male ponitur 11 Aprilis. Notat Crugerius in Sacris Bohemiæ Pulueribus, obiisse XXV Martii, sed hoc die ob canonizationem festivius recoli. *De reliquiis Ursulæ &c. Florentinæ. De Udalrico. Procopii.*

BELIN. Addit, *Aggei.* Et de Martino, *dedicatio basilicæ ipsius.* Sirmienses, inverso ordine, ponuntur ultimo loco.

GREVEN. *Aggei propheta. In Bohemia, sancti Procopii abbatis & confessoris. Nonnæ virginis Tungrensis. Translatio sancti Wilhelmi comitis Pictavensis & confessoris. In monasterio Tuicienši, è regione Agrippinensis Coloniæ, translatio quarumdam* &c. ut supra. *Item translatio sanctæ Florentiæ* &c. Supra scribitur *Florentinæ.* *Aggei. Procopii. Nonnæ. Translat. Wilhelmi.*

MOLAN. Aliis litteris textui inserit: *Et dedicatio basilicæ ipsius.* In fine: *Et Aggei propheta. Eodem die, natalis beati Udalrici episcopi & confessoris, qui multis in mundo & inauditis miraculis claruit. Item sancti Domitiani, discipuli sancti Landelini.* In editionibus aliis, *Aggæi prophetæ* in textu additur litteris Italicis, uti & *dedicatio.* In fine: *Apud provinciam Rhetiam, civitate Augustana, natalis beati Udalrici, episcopi & confessoris, qui multis & inauditis miraculis claruit. Apud Blanciacum, depositio sanctæ Bertæ, piissimæ abbatissæ, quæ ibidem vitam finivit in pace, multis in eodem loco virtutum signis usque hodie refulgens. Die quarta, sancti patris Andreæ Cretensis, Hierosolymitani.* Hunc distinguit Castellan. ab eo qui colitur XVII Oct. *Aggei. Udalrici. Domitiani. Bertæ. Andreæ Cretens.*

III *Non.* *Die* 5.

Domitii. *Zoæ.* APud Syriam, natalis ſancti Domitii martyris, qui virtutibus ſuis multa incolis beneficia præſtat. Romæ, ſanctæ Zoæ martyris, quæ dum ad Confeſſionem Petri Apoſtoli oraret, à perſecutoribus arctata & in cuſtodiam obſcuriſſimam truſa, dein à collo & à capillis in arbore ſuſpenſa, adhibito ſubter horribili fumo, in confeſſione Domini emiſit ſpiritum.

Sic habent *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-major. Roſweyd. Pulſanen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Nec multum abſunt codices multi alii, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Turpiter in ipſo principio errat Munerat. forte errore librarii, dum legit: *Apud Siciliam. Syriam* vel *Siriam* promiſcue ſcribunt codices, ſic ut ſibi non conſtent. In textu eſt ſecundum Praten. Roſweyd. Pulſanen. & Molan.; alios præferas per me licet. *Domitii* legendum eſt, male Antverp-maj. *Domiciani*, & Roſweyd. *Domitiani.* Tornacen. omiſit titulum *Sancti*, ei præfigendum. *Zoæ* habent Praten. Herinien. & Molan. in quibus diphthongi ſervantur, ceteri omnes legunt Zoë, excepto Munerato, qui poſuit *Zoec.* Pauci habent, *ad Confeſſionem ſancti Petri*, plerique ut in textu. Bene legunt citati Praten. Herinien. & Molan. *arctata*, ubi ceteri fere omnes habent *artata.* In Antverp-majore eſt *à collo & capillis*; in Roſweyd. & Munerat. *collo & capillis*, alii forte melius cum textu. Sic etiam recte *adhibito ſubter horribili* &c. pro quo Pulſanen. perperam ſcripſit, *ibi ſubter.*

Domitii. *OBSERVATIO.* De martyribus *Domitio* & *Zôa* vel *Zöe*, qui ſoli in textu referuntur, nihil hac die in apographis Hieronymianis, nihil in genuino Beda, nihil in Floro, Rabano aut Notkero. Romanum parvum, ſolitum fontem Adoni aperuit, dum ita pronuntiavit: *In Syria, ſancti Domitii martyris.* Porro Viennenſis breviſſimo elogio multa complexus eſt: *Qui virtutibus ſuis multa incolis beneficia præſtat*; quæ totidem verbis, ut patet, in laterculum ſuum à Noſtro tranſlata ſunt. Hoc qualecumque elogium ex Gregorio Turonenſi acceptum eſt, lib. de Gloria Martyrum cap. 100. Ipſum autem Domitii noſtri martyrium paucis memoratur in Chronico Alexandrino ſeu Paſchali ad annum CCCLXIII, editionis Cangianæ pag. 297, ubi pro *Domitio*, ſcribitur *Dometius.* Hiſtoriam quantumvis brevem non deſcripſit Ruinartius; de Domitio tamen meminit, ubi de Martyribus ſub Juliano paſſis, pag. 645. Probat Domitii hiſtoriam Tillemontius tom 7 pag. 422, quæritque pag. 744, an idem ſit, qui in Rom. eſt VII Auguſti. Ex præcitato Romani parvi fonte etiam profluit annuntiatio altera: *Romæ,* *Zoæ.* *natale Zoæ uxoris Nicoſtrati.* Eam pridie collocavit Florus cum longiori elogio, ex geſtis ſancti Sebaſtiani contexto, quorum etiam partem, ſed ſolito brevius Ado commemorat. Totius rei ſeriem habes in Actis prædicti Sancti ad xx Januarii, in opere noſtro cap. 20. Encomii ſui delectum ex Adone fecit Uſuardus, ſic ut hîc etiam textus totus ex eo procedat; cujus compendium ſatis nitide metris innexuit Wandelbertus:

Domitius ternas dicat; & clariſſima Zoë
Auxit martyrio cœtum quæ jure beatum.

AUCTARIA.

CODices mediæ notæ ferme omnes parum à puritate deficiunt; ut ANTVERP. & MAX-LUBECANA, ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. in quibus de Zoë vel Zoa, ſolum inſeritur: *Uxoris beati* (alii, *ſancti*) *Nicoſtrati.*

De Zoë. BELIN. Idem augmentum paulo aliter enuntiat: *Zoë martyris, uxoris beati Nicoſtrati martyris.* Qui præterea ſolus ſic ſcribit: *Ad confeſſionem beati Petri & Pauli.*

CENTULEN. In prima annuntiatione de Domitio, à puritate non recedit. Tum: *Romæ, ſanctæ Zoë, uxoris Nicoſtrati martyris: Quæ per capillos in arbore ſuſpenſa; adhibito ſubter horribili fumo, in confeſſione Chriſti emiſit ſpiritum.*

Anticipat. oct. Apoſt. BRUXELLEN. Primo loco: *Per anticipationem, octava beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum.* Sequitur de Domitio, in quo purus eſt. De Zoë, poſt *oraret*, legit, à *paganis perſecutoribus tenta.* Reliqua cum textu conveniunt.

De Aggæi. HAGENOYEN. De Oſea, die præcedenti ex ſacra Hiſtoria elogium concinnavit, pro quo lectorem ad fontem remiſimus. Huc Aggæum diſtulit, cujus encomium hîc in ſpecimen exhibeo. Ita habet: *Aggei prophetæ, qui fuit de Tribu Juda, & locutus eſt ad Zorobabel filium Salatiel, principem populi & ad Jeſum ſummum ſacer-*

ſacerdotem, filium Joſedech, ut redirent de Caldea in Jeruſalem in anno primo Cyri regis Aſſiriorum, qui illos ire licentiavit. Et hic propheta magis incepit populo prædicare quam prophetare, & ideo tarde egerunt. Prophetavit tamen populi reverſionem ſub Cyro, templi ædificationem, civitatis Jeruſalem revocationem, [renovationem] *obſervantiam ſacerdotalem, & interitum regnorum exterorum. Hic propheta non timuit regis Cambiſis edictum, quin confortaret manus ædificantium templum in Domino. Ipſe etiam filiis Juda ſterilitatem terræ prædixit, quia deſides erant in ædificatione templi, & mortuus eſt Aggeus propheta Domini in Ieruſalem, & planxit illum omnis populus & ſepultus eſt ibidem.* Dein: *Apud Syriam, natale ſancti Dyomicii martyris, qui virtutibus* &c. pure. *Romæ, ſanctæ Zoë uxoris Nicoſtrati martyris. Quæ dum* &c. fere ut textus. Denique hic reponit, quod die præcedenti omiſerat: *Apud Sirmium, ſanctorum martyrum Innocentii & Sebaſtiæ, cum aliis* XXX. *In territorio Bituricæ civitatis, ſancti Lauriani martyris, cujus caput ad Hyſpaniam deportatum eſt.*

Innoc. &c. Lauriani.

AQUICINCT. Pro *Domitii*, habet *Domiciani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Apud Syriam, Domitii martyris. Zoë martyris, de qua legitur in geſtis ſancti Sebaſtiani.* Locum ipſum ex Actis noſtris citavimus ſupra in Obſervatione.

Textus contractus

CAMBERIEN. Conventualium S. Mariæ: *Item ſanctorum Demetrii & Numeriani.* *Demetrii & Numeriani.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ, ſanctæ Zoë uxoris beati Nicoſtrati martyris, cui beatus Sebaſtianus adhuc muta* [mutæ] *loquelam à Domino impetravit. Quæ dum ad ſepulcrum beati Petri Apoſtoli oraret, à perſecutoribus artata, & à patrono regionis naumachiæ per dies ſex in cuſtodiam obſcuriſſimam* &c. ut textus. In Domitio pura eſt. Additur in fine: *Treveris, beati Numeriani epiſcopi & confeſſoris.* *De Zoë.* *Numeriani.*

GREVEN. *In Sicilia, ſanctorum Agathonis & Triſinæ. Martini, Theodori & Godephæ. Triphonis.* Vide Hieronymiana. *Treveris, Numeriani epiſcopi & confeſſoris. Tranſlatio ſancti Wendelini confeſſoris.* *Agathonis & aliorum.* *Tranſlat. Wendelini.*

MOLAN. Aliis litteris poſt *arctata*, textui immiſcet: *ducta eſt ad patronum naumachiæ.* In fine: *Treberis, depoſitio ſancti Numeriani archiepiſcopi.* Tum minoribus typis: *Depoſitio ſancti Valerii confeſſoris, primi Conſerani epiſcopi, de quo beatus Gregorius Turonenſis, de gloria confeſſorum cap.* 84. Editiones aliæ in textu conveniunt cum priori. In fine autem: *Treviris, depoſitio ſancti Numeriani archiepiſcopi. Die quinta, ſanctæ Marthæ, matris ſancti Simeonis, in mirabili monte. Et ſancti deiferi patris Athanaſii, qui fuit in Atho. Et ſancti Lampadi.* *Numeriani.* *Valerii.* *Marthæ.* *Athanaſii.* *Lampadi.*

Pridie Non. *Die* 6.

APud Judeam, Iſaiæ prophetæ, qui ſectus in duas partes occubuit, ſepultuſque eſt ſub quercu Rogel, juxta tranſitum aquarum. Item Octavæ Apoſtolorum, & primus beati Apoſtoli Pauli ingreſſus in urbem Romam, anno ſecundo Neronis imperii. Romæ, natalis ſancti Tranquillini martyris, qui dum ad beati Pauli Confeſſionem oraret, tentus à paganis ac lapidatus, martyrium conſummavit. In pago Treverenſi, ſancti Goaris presbiteri & confeſſoris. *Iſaiæ.* *Oct. Apoſt.* *Tranquil.* *Goaris.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Belini editio altera* & *Greven.*

VARIA LECTIO. *Judeam* ſimpliciter ſcribunt codices omnes, excepto Pratenſi noſtro apographo, in quo & *Eſaiæ*, uti Belin. & Molan. habent. Tornacen. Munerat. & alii *Iſaiæ*, nos cum Herinien. & Greven. ut in textu. In Tornacenſi deeſt *juxta*, ante *tranſitum.* *Octabæ*, more antiquo, eſt in Herinien., in Belino. *Octava.* Ceteri communius *Octavæ.* *Neronis imperii* tranſponit Munerat. in, *imperii Neronis*, uti & Tornacen. ſed Greven. ſenſum invertit, per *Neronis impii.* Et rurſus, ad.... *Confeſſionem memoraret*, pro *oraret.* Sic Munerat. *lapidibus* pro *lapidatus.* Inter puros, ſolus Praten. legit *Maginenſi*, ut mox pluribus dicam. Melius reliqui, *in pago Treverenſi*, pro quo male ſcribitur in Herinien. *Trecarenſi.* Alii aliter legunt, ſed, ni fallor, æque aberrant.

OBSERVATIO. Hodiernum etiam textum ex Adone Uſuardus, ille ex Romano parvo totum deſumpſit; neque enim in Hieronymianis, è relatis Sanctis quiſquam notatur, ſed de ſola *Octava Apoſtolorum* agitur, de qua & Beda, *Prophetam Iſaiam* præfigens, ut fecit perpetuus ejus ſectator Rabanus. De *Tranquillino* meminit quidem Florus, ſed ita ut nec Adoni nec Uſuardo præluxiſſe ullo modo videatur. Itaque Romanum parvum cum Iſaia *Joëlem* annuntiat, uti & Ado. At Noſter omiſſo poſteriore, genus mortis, & ſepulturæ locum alteri ſuperaddidit. Opinor ex Epiphanio, cujus extractum exhibet Surius hoc die, cum altero etiam ad Iſaiam ſpectante, ex Iſidoro Hiſpalenſi deſumpto. *Et Octavæ Apoſtolorum* iiſdem omnes verbis conſignant. De primo item *beati Pauli Apoſtoli ingreſſu in urbem Romam* phraſi parum admodum differunt. *Anno ſecundo Neronis imperii*, adjunxit Ado, quæ Noſter deſcripſit, neglecta Paulinarum peregrinationum longa ſerie, quæ apud Adonem videri poteſt. Sequitur in Romano parvo; *Iſaiæ.* *Oct. Apoſt.*

Tranquill. vo : *Et Tranquillini martyris*, cujus breve elogium ab Adone ex Actis sancti Sebastiani jam non semel citatis, concinnatum, Usuardus in pauciora contraxit; à mediæ notæ codicibus ferme integrè redditum, ut in Auctariis monstrabitur.

Goaris. Ultima demum commemoratio sic in Romano parvo effertur : *Et natalis sancti Goaris confessoris*; in Adone autem : *Eodem die, depositio beatissimi Goaris confessoris*. Ita simpliciter absque ulla positione, quam ei perperam, *in pago Trecharensi* adscribit Mabilio, loco infra citando, ut in præfatione ostendimus. Rabanus longiorem vitæ historiam texuit, cujus priorem partem ex Molano in Additionibus recitabimus. Ipsa Sancti vita ab anonymo subæquali, rudiori stylo composita, & altera à Wandelberto expolita editæ sunt & observationibus illustratæ à Mabilione seculo 2 Benedict. à pag. 275. Posterior etiam exstat apud Surium, sed antiquiorem præfert Cointius, sparsim de Goare in Annalibus suis agens ad annos DXCVII, DCXVIII, DCXL & DCXLVII, quæ omnia ulteriori discussioni reservamus. Quæritur hîc quo modo depositionis locum expresserit Usuardus? Pratensis cum tribus sibi plerumque consimilibus, Antverp. maj. Roswеyd. & Aquicinctino, legit : *In pago Maginensi, Magniensi*, vel *Machinensi*, quem nobis prorsus ignotum fatemur. Pagum *Treverensem*, ab aliis signatum probe novimus, nec dubitamus, quin ita Usuardus primigenia phrasi scripserit, ut proinde ab imperito quodam, Pratensi codici ignotam vocem insertam oporteat, quæ inde in alios, ex eo codice descriptos, transierit. Quid Molanum absterruerit ab ultima hac annuntiatione Usuardo vindicanda, conjicere prorsus nequeo, in tam aperta rivulorum cum ipso fonte, hoc est Rom. parvi, Adonis & Usuardi consensione, quam & illi ostendit Wandelbertus, hodiernos Sanctos, quinque versiculis sic eleganter complexus :

Eximius Vates pridie defectus in orbe
Martyrio Esaias virtute atque ore coruscat.
Tranquilline simul duplici splendore refulges,
Sanctorum genitor, Sanctos comitate peremptos :
Tumque Goar Christi colitur famulusque sacerque.

AUCTARIA.

Tensredi. ANTVERP-MAJ. Post Isaiam, secundo loco inserit : *Item, depositio sancti Tensredi diaconi.* Et in fine subnectit : *Ipso die, in Britannia, depositio sanctæ Sexburgæ.* Quod pro *Treverensi*, scribat *Sexburgæ.* *Magniensi*, jam diximus.

De eisdem. ROSWEYD. Incipit : *Octava Apostolorum Petri & Pauli.* Convenit in augmentis cum ANTVERP-MAJORE, sed pro *Tensredi* legit, *Theofredi :* & *Sexburgæ* perperam tribuit titulum *Virginis.* Pro *Treverensi* habet *Machinensi.*

PULSANEN. Purus est usque ad *Tranquillini martyris* inclusive. Cetera desunt.

BELINI prima editio & MOLANUS deficiunt in ultima annuntiatione, de qua superius in Observatione plura diximus.

De Tranquil. ANTVERP. & MAX-LUBEC. *Ysaiæ Prophetæ*, ibi sistendo. Deest annus ingressus Pauli. De Tranquillino adjungunt, quæ Usuardus suppresserat, nempe : *Patris Marci & Marcelliani martyrum, qui ad prædicationem beati Sebastiani, credens in Christum, dum ad* &c. In fine : *Ipso die Goaris confessoris.* Nihil præterea.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Puri sunt exceptis iis, quæ de Tranquillino inserunt, ut jam proxime.

ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt, ille : *Octava Apostolorum*, hic : *Octava sanctorum Apostolorum Petri & Pauli.* Deest in utroque ingressus Pauli, & de Tranquillino eadem etiam habent quæ ANTVERP. & MAX-LUBEC.

Translat. Gudilæ. Johelis. De Paulo. BRUXELLEN. *Translatio sanctæ Gudilæ virginis, nostræ patronæ. Apud Iudeam, Ysaiæ & Johelis prophetarum, qui, siquidem Ysaias sectus* &c. *Ipso die, primus sancti Pauli Apostoli ingressus in urbem Romam. Dum ipse ad imperatorem appellans, à Festo præside Judeæ illuc vinctus mitteretur; anno secundo imperii Neronis.* De Tranquillino, habet ut supra. Tum : (addere hic iterum poterat per anticipationem) *Apud Alexandriam,* *De Pantæno* *sancti Panthemi* [Pantæni] *confessoris, viri apostolici & omni sapientia adornati. Cujus tantum studii & amoris erga verbum Dei fuit, ut etiam ad prædicandum Christi Euangelium omnibus gentibus, qui in Orientis ultimis secessibus reconduntur, fidei & devotionis succensus calore, profectus sit.* Vide die sequenti. In Goare purus est. Denique : *Apud Viennam, sancti Foldi* [Eoaldi] *Eoaldi.* *episcopi, cujus industria reliquiæ sanctorum martyrum Thebæorum ad urbem Viennam delatæ sunt.* Verba Adonis sunt relata ad diem sequentem.

HAGENOYEN. Totus est in prophetarum elogiis, quorum specimen dedimus die præcedenti. Hîc de Isaia longam historiam narrat, quam non vacat describere. De Tranquillino, ut supra. In aliis satis purus est. Tum : *Ipso die, in pago Treverensi, sancti Goaris presbiteri & heremitæ,* *De Goare.* *cujus sanctitatem audit* [puto velle dicere *prodidit*] *mirabiliter infans ab illo interrogatus. Nam Rusticus archiepiscopus Goari stuprum, quod ipse perpetraverat, injecit, & infans septem dierum illum excusavit, & episcopum patrem ejus proclamavit. Pro quo facto episcopus debuit à rege Franciæ destitui & Goaris institui. Et vix impetratis aliquibus diebus, infirmitatem perpetuam à Domino petiit, & accepit febres, quæ febris illum septem annis vexavit, & in qua mortuus est.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava Apostolorum Petri & Pauli. Isaiæ prophetæ, qui Textus.* *fuit secatus apud Iudæam. Goaris presbyteri super contractior, Rhenum. Tranquillini martyris, de quo legitur in Actis sancti Sebastiani.* Vide Acta cap. 12 & 20.

In VATICAN. num. 5949. Deest Isaiæ & Goaris. Adjicitur: *Augustiduno, natalis sancti Leonti episcopi & confessoris.* *Leonti.*

ALTEMPS. *In Britannia, sanctæ Sexburgæ, sororis sanctæ & perpetuæ virginis reginæ Etheldredæ, quæ copulata in conjugium erat regi Ovoitbrichto, qui frater minor fuit Ermenredi, patris videlicet sanctorum Aelthredi & Ethelberti; ex qua Sexburga rex præfatus genuit duas filias, suique heredem in regno Ethbrichtum, sub quo Ethbrichto prædicti martyres* (indicat, opinor, sanctos illos Aelthredum & Ethelbertum) *occisi sunt.* *De Sexburg.*

FLORENTIN. *In Tuscia Fesulis, passio sancti Romuli, ejusdem urbis episcopi & martyris & sociorum ejus, scilicet Carissimi, Marchitiani, Crescentii & Dulcissimi, qui fuerunt discipuli beati Petri Apostoli & ab eo ad prædicandum verbum Dei ad eamdem civitatem missi sunt.* Pergit STROZZ. *Prædictus autem S. Romulus à S. Petro consecratus episcopus prædictæ urbis, una cum sociis sub Repertiano tyranno gravia & horrenda tormenta sustinentes, & demum mortem pro Christi nomine libenter passi, martyrii coronam adepti sunt & ad radices montis, in quo prædicta civitas Fesulana sita est, ibidem sepulti sunt.* Rursus omnes: *Sancti Goaris ..... sepulti in valle Trioricha.* Demum STROZZ. & MEDIC.: *Eodem die, sancti Siri episcopi Januensis & confessoris.* *Romuli & sociorum.* *Siri.*

LUXOVIEN. *Lugduno, B. Leontii episcopi. Ipso die SS. Bertharii & Athaleni martyrum, qui ab Allobrogis interfecti sunt.* *Leontii.* *Berthar. &c*

SALINEN. *Augustiduno, depositio sancti Legontii episcopi.* Idem qui supra *Leontus* &c. *Legontii*

CODEX MONTIS SANCTI: *Natale sanctorum martyrum Bertharii sacerdotis & Athaleni levitæ.* *Berthar. &c*

EDITIO LUBECO-COL. In textu, nonnihil transposito, similis est ANTVERP-MAX. &c. De Goare solum addit: *Miræ hospitalitatis & charitatis viri, cujus gesta habentur.* Deinde: *Apud Viennam, sancti Eooldi episcopi & confessoris, cujus industria* &c. ut BRUXELLEN. *Ipso die, beatæ Sexburgæ virginis, sororis sanctæ Etheldredæ reginæ. Item sanctæ Gadalenæ* [Godelevæ] *virginis & martyris. Eodem die, translatio sanctæ Gudulæ virginis.* *Eoaldi.* *Sexburgæ.* *Godelevæ.*

GREVEN. *In Syria, Zotici, Amandi, Artetii. In Tuscia, Romuli episcopi & martyris, discipuli beati Petri, Marciani & aliorum. Palladii episcopi & confessoris. Leutfredi diaconi & confessoris. Gadalevæ virginis & martyris. Sexburgæ reginæ. In Hibernia, Noninnæ virginis. Eodem die, translatio sanctæ Gudulæ virginis.* *Zotici &c.* *Romuli &c.* *Palladii.* *Leutfred.* *Godelevæ.*

MOLAN. *In pago Treverensi, sancti Goaris presbyteri & confessoris. Qui in provincia Aquitaniæ ortus, temporibus Hildeberti regis Francorum, statim ab infantia verus Dei cultor fuit. Hic postmodum ibi presbyter consecratus, patriam parentesque deseruit, & in provincia, quæ ripis Rheni fluminis contigua, Trigoria nuncupatur, atque ad diœcesim pertinet Trevirorum, ibi Deo libere servire elegit, usque ad finem vitæ suæ.* Vide reliqua in Rabano atque etiam in Notkero, qui aliquot diebus vacavit. *In territorio Gistellensi, passio beatæ Godelivæ martyris.* Dein minoribus typis: *Rotornaci, translatio sancti Hermetis martyris, sub Adriano principe, ex Indensi monasterio.* Editiones aliæ, plura, sed aliis litteris textui inferunt de Tranquillino. De Goare ut editio citata. Item de Godeliva. Tum: *In Britannia, depositio sanctæ Sexburgæ viduæ. In Campania sub Diocletiano, sanctæ Dominicæ virginis & martyris; quæ idolis fractis, igne bestiisque superatis, decollata migravit ad Dominum. Cujus corpus Tropeæ quiescit in Calabria. Die sexta, sancti patris Sisoæ magni.* Rursus minoribus characteribus: *Rotornaci* &c. *De Goare.* *Godelevæ.* *Translat. Hermetis.* *Sexburgæ.* *Dominicæ.* *Sisoæ.*

Nonis. *Die 7.*

APud Alexandriam, natalis sancti Panteni, viri apostolici & omni sapientia adornati, cujus tantum studii & amoris erga verbum Dei fuit, ut etiam ad prædicandum Christi Euangelium omnibus gentibus, quæ in ultimis Orientis secessibus reconduntur, fidei & devotionis calore profectus sit. Romæ, sanctorum martyrum Nicostrati, Claudii, Castorii, Victorini, Simphroniani, quos Fabianus judex per decem dies minis & blanditiis agens, cum in nullo penitus posset commovere, jussit eos tertio torqueri ac postea in mare præcipites dari. *Pantæni.* *Nicostrati & socior.*

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornácen. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Varie effertur *Pantæni* nomen; aliis scribentibus *Pantheni*; aliis *Patemii*, aliis *Panthemii* &c. nos proxime ad puritatem accedimus ex Herinien. Antverp. & Max-Lubec. *Cui tantum studii* &c. legunt Praten. Greven. & Molan.; ceteri ex Adone, prout est in textu. Antverp. Max-Lubec. & codices omnes mediæ notæ satis nitide scribunt *fidei & devotionis calore succensus*, sed nec in Adone nec in purioribus codicibus reperitur ea vox *succensus*. Variant codices in ultimo nomine quinque martyrum, quem alii *Simphorianum*, alii rectius cum Romano parvo & Adone, vocant *Simphronianum*. In Antverp-max. Ultraject. & Leyden. deest *Victorinus*; in Lovanien. quintus vocatur *Simplicius*, quod est nomen Martyris quinti, in classe

ſignata VI Idus Novembris, primo loco. Tornacen. habet *movere*, pro *commovere*; Praten. *torquere* pro *torqueri*; & Greven. *penitus*, pro *poſtea*. Molan. ſuo modo, *pœnitus*, ſicut *Fœlix* &c.

Panteni.

OBSERVATIO. Quærit hodie Florentinius, utrum is, qui in Hieronymianis *Parthenus*, *Parmenus*, vel *Parthemus*, vel alia quacumque inflexione nuncupatur, utrum, inquam, is cum celeberrimo *Pantæno* noſtro, de quo in Chronologia Patriarch. Alexandrinorum breviter meminimus pag. 21, commune aliquid habeat? At veroſimillimum eſt, ibi de Martyre agi ab Indorum Apoſtolo plane diverſo. Bedæ, Floro & Rabano etiam ignotus eſt Pantænus, à Romano parvo, cum aliis Sanctis Rufinianis, locum in Faſtis primùm nactus, ab Adone ex Euſebio, ni fallor, & Hieronymo, eo exornatus encomio, cujus elegantiorem partem Noſter ſuo more decerpſit, Notkero totum tranſcribente. Ad lectoris notitiam faciet, ſi verbo indicaverim vitam Pantæni, ex omnibus antiquis documentis ab Halloixio noſtro collectam & digeſtam, inter vitas Patrum Orientis tomo 2 à pag. 839. Gallicè ſuam ordinavit Tillemontius tomo 3 à pag. 170. In Wandelberto unicus de Sancto noſtro exſtat verſiculus:

Pantæni Nonis ſplendet meritumque fideſque.

Nicoſtrati & ſociorum.

Proxima martyrum Romanorum claſſis, ab antiquioribus hac rurſus die præterita, diſerte notatur à laudato Romano parvo, his verbis: *Romæ, martyris Nicoſtrati primiſcrinii, Claudii, Caſtorii, Victorini, Symphroniani.* Atque hæc in textum ſuum tranſlata pluribus amplificat Viennenſis, ex Actis ſancti Sebaſtiani, in quibus apud nos cap. XI tres ſaltem primi nominatim exprimuntur. Notkerus autem, recitatis hiſce Sanctorum nominibus, de ultimo, quem *Symphorianum* vocat, obſervavit: *Vel ſicut in libro Sacramentorum continetur, Simproniani.* Tum pergens: *Quorum natalem ſexta die Iduum Novembris eatenus nos celebraſſe credidimus, donec venerabilis pater Ado, alios & alios pro eis nobis honorandos inſinuaret; de quibus ſuo loco, vita comite commodius diſſeretur.* Porro quid diſſeruerit, neſcimus, cum poſt XXVI Octobris reliqua ejus Martyrologii deſiderentur. Ceterum notari meretur apoſita Notkeri obſervatio, nam in Hieronymianis nomina eadem, præter *Simplicii*, pro *Victorini*; & *Simphroni*, vel *Simphoriani*, pro *Simphroniani*, citatâ ſextâ die Iduum Novembris referuntur, uti & in Beda, ad quem Flori augmentum expreſſè indicat, eos à ſancto Sebaſtiano ad Chriſti fidem converſos, à Polycarpo baptizatos, eâdem illâ plane ſententiâ, quam huic noſtræ claſſi Ado applicavit. Contra vero Romani parvi auctor ſextâ illâ Iduum, ſeu VIII Novembris, alios, licet ferme ſynonymos, producit, ſic loquens: *Romæ, martyrum Claudii, Nicoſtrati, Symphroniani, Caſtorii, Simplicii, artificum inſigniſſimorum*: quibus ipſiſſima die tale elogium præfatus Ado aptavit, ut ab hodiernis S. Sebaſtiani catechumenis, & à quatuor vel quinque *Coronatis* diſtinctiſſimos eſſe oporteat. Hæc ad præſens inſtitutum indicaſſe ſit ſatis, in proxime edendis menſis Julii Actis, ex profeſſo trituranda. Interim manifeſtum eſt, Uſuardum, licet paulo contractiorem, ab Adonis phraſi non magis hîc quam in priori annuntiatione receſſiſſe. *Euoldus*, ultimo loco in Adone notatus eſt, cum eo elogio, de quo die præcedenti in Auctariis diximus, delatarum nempe Thebæorum reliquiarum Viennam. Sed hunc cum pleriſque Viennenſibus epiſcopis Noſter omiſit. Nomen varie ſcribitur, ut ſatis oſtendunt varia Auctaria. Forte optima Caſtellani lectio *Eoaldi*.

AUCTARIA.

Tranſlat. Thomæ.

ANTVERP-MAJ. Anglicis Sanctis ſæpe auctus, in fine addit: *Ipſa die, tranſlatio ſancti Thomæ martyris.*

PULSANEN. In prima annuntiatione purus, in altera mutatis non nihil nominibus, elogium reſcindit.

Willibaldi. Publii.

ROSWEYD. Textui ſatis puro ſubjecit: *In Eiſtede, Willibaldi epiſcopi & confeſſoris. In Alexandria, Publii martyris cum aliis* XXIV.

Tranſlat. Thomæ.

MUNERAT. Poſt textum in fine: *Apud Cantuariam, tranſlatio ſancti Thomæ epiſcopi & martyris.*

Octava Martialis.

Eſt & in PRATENSI codice additamentum: *Eadem die, octava ſancti Marcialis:* ſed cum ea nota, ut ad marginem adjectum exiſtimem, vel ſaltem ad alterum codicem, quem B vocamus, potius quam ad vetuſtiorem ſpectet.

Textus mutatus.

CENTULEN. *Apud Alexandriam, ſancti Pantheni, viri apoſtolici & omni ſcientia adornati. Romæ, natalis ſanctorum Nicoſtrati primiſcrinii, Claudii commentarienſis, Caſtorii, Victorini & Simphoriani. Quos ſanctus Sebaſtianus credere Chriſtum docuit, & ad gloriam martyrii incitavit.* In margine recentiori manu adjicitur: *Eodem die, ſancti Marculfi abbatis.* *Marculfi.*

De Aquila & Priſcilla.

BRUXELLEN. Omiſſo Pantæno, de quo pridie, hîc denuo anticipat: *Apud Aſiam minorem, ſanctorum Aquilæ & Priſcillæ, uxoris ejus. De quibus in Actis Apoſtolorum legitur. Apud quos, poſtquam ipſi ab urbe Roma in Achaiam venerunt, beatus Paulus Apoſtolus morabatur propter artificium: erant enim ejuſdem artis, id eſt ſcenofactoriæ, cujus & Apoſtolus operarius erat.* In ſequenti, ex voce *Primiſcrinii*, duos Sanctos facere videtur, *Primi* & *Serinci*. In reliquo textu purus eſt. Subdit: *In Paleſtina, natale beati Procopii martyris. Qui à Scitopoli ductus Ceſaream, à judice Fabiano capite cæſus eſt.* *Procopii.*

est. Hæc etiam ex sequenti die anticipantur.

Translat. Thomæ. Demum: *In Anglia, translatio sancti Thomæ archiepiscopi Cantuariensis & martyris.*

HAGENOYEN. In prima satis purus, sic habet secundo loco: *In civitate Eystetensi, natalis sancti Wilibaldi pueri* [quid ni *viri?*] *ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* *Wilibaldi.* *Item Viennæ, Coldi* [vult dicere Eoaldi vel Evoldi] *episcopi & confessoris.* *Eoaldi.* Sequitur de Nicostrato & sociis pure. Tum ex die hesterna huc transfert: *Romæ, natalis sancti Tranquillini martyris. Qui dum ad beati Pauli confessionem oraret, tentus est à paganis ac lapidatus martyrium consummavit.* *Tranquill.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Nicostrati martyris cum sociis. Panthæni viri apostolici & scientia adornati.*

CODEX DIVIONEN. S. Benigni in tribus diversis extractis: *Cœnobio Divionensi, translatio corporum sanctorum Urbani, Eustadii & Hilarii confessoris,* *Translat. Urbani & aliorum.* *& sanctarum Radegundis reginæ & Paschasiæ virginis; nec non & beatæ Quietæ conjugis præfati B. Hilarii.*

REG. SUEC. sub num 428. *Apud Cantuariam, translatio sancti Thomæ archiepiscopi & martyris.* *Transl. Th.*

VATICAN. signatus num. 5949. *Natalis sanctorum Januarii, Laurentii & Petri in sancta Sophia. In Camerino, sancti Ansuini presbyteri.* *Januar. &c. Ansuini.*

ALTEMPS. *Item depositio sancti Boisili presbyteri & confessoris, & sanctæ Mariæ virginis: qui se pro libertate Ecclesiæ Dei, hostiam Deo placentem obtulit.* *Boisili.* Ita legitur, non satis clare.

STROZZIAN. *Eodem die, sancti Wilebaldi episcopi & confessoris.* *Willibaldi.*

EDITIO LUBECO-COL. Post textum subdit: *Eodem die, sancti Willibadi episcopi eystedensis civitatis & confessoris. Treviris, beati Naviti episcopi & confessoris. Ipso die, beati Processi confessoris. In Anglia civitate Cantuaria, translatio sancti Thomæ episcopi & martyris. In Scotia, translatio sancti Kentigerni episcopi & confessoris.* *Naviti.* *Processi.* *Transl. Th. Kentigerni.*

BELINUS in utraque editione: *Eodem die, sancti Vilibaldi episcopi & confessoris.* *Wilibaldi*

GREVEN. *Apud Viennam, sancti Eoldi episcopi & confessoris, cujus industria reliquiæ sanctorum Thebæorum ad præfatam urbem translatæ sunt.* *De Eoaldo.* Vide quæ supra diximus in fine Observationis nostræ. *Item Wilibaldi episcopi Eystadensis & confessoris.* *Wilibaldi.* *Naviti episcopi Treverensis & confessoris.* *Naviti.* *Item Walfridi episcopi.* *Walfridi.* *In Anglia, Heddæ episcopi.* *Heddæ.* *Translatio sancti Thomæ Cantuariensis episcopi & martyris.* *Transl. Th.* *Materniani confessoris.* *Materniani.* *Apollonii confessoris.* *Apollonii.* *Processi confessoris.* *Processi.* *Edilbergæ virginis abbatissæ, filiæ regis Orientalium Anglorum, cujus Beda meminit libro 3. Treveris, sanctæ Juliæ virginis.* *Edilburgæ.* *Juliæ.* *Mustiolæ viduæ.* *Mustiolæ.*

MOLAN. Textui aliis litteris adjungit ad Nicostrati, *Primiscrinii*; ad Claudii, *commentarienſis*; & post *Simphoriani*, pro Simphroniani, interserit: *Hos beatus Sebastianus credere Christum docuit & sanctus Polycarpus presbyter baptizavit. Qui cum corpora sanctorum per ora Tyberina requirerent, tenti sunt.* *de Nicost. &c.* In fine: *Apud Cantuariam, translatio sancti Thomæ episcopi & martyris.* *Transl. Th.* *Eodem die, sancti Bilibaldi episcopi & confessoris.* *Bilibaldi.* *Eodem die, translatio sanctæ Beggæ viduæ.* *Transl. Beggæ.* Et minori charactere: *In Anglia, Heddæ episcopi. Edilburgæ virginis* &c. ut GREVEN. *Arvernis, sancti Illidii, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* *Heddæ.* *Edilburgæ.* *Illidii.* Editiones posteriores, idem habent in contextu. In fine autem: *Eodem die, sancti Vuilibaldi episcopi & confessoris. Treviris, natalis sancti Naviti episcopi & martyris.* *Naviti.* *Die septima, sancti patris Thomæ in Malæo & sanctæ megalomartyris Cyriacæ.* *Thomæ & Cyriacæ.* *Apud Cantuariam, translatio sancti Thomæ episcopi & martyris. Andennæ, translatio sanctæ Beggæ viduæ.*

VIII *Idus.* *Die* 8.

APud Asiam minorem, sancti Aquilæ & Priscillæ ejus uxoris, *Aquilæ & Priscillæ,* de quibus in Actibus Apostolorum scribitur. In Palestina, natalis beati Procopii martyris, qui ab Scitopoli ductus *Procopii.* Cæsaream, ad primam responsionum ejus confidentiam, à judice *Kiliani.* Fabiano capite cæsus est. Eodem die, sancti Ciliani martyris.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. & Grevenus.*

VARIA LECTIO. *Scythopoli* recte scripsit Praten. vel saltem qui apographum nostrum transumpsit. Ceterum cum alii passim habeant *Scitopoli*, coactus fui sequi vel errantes. Solus Pulsanen. posuit *Scithopoli*, sed pessime Greven. *Sticopoli.* Molan. *Nicopoli.* *Cæsareæ* pro *Cæsaream*, vitium est in Pulsanen. Alius error in eodem, *ad primam confidentem responsionem*, ubi cum textu legendum, *ad primam responsionum ejus confidentiam.* Rursus, pro *Kiliani*, habet *Juliani.* Cum autem in omnibus codicibus præterquam in Greveno, inveniam *Ciliani*, ita in textu relinquendum fuit. In Rabano & Notkero legitur *Chiliani*, at pro prima inflexione stat usus communis.

OBSERVATIO. Pergit eodem tenore Usuardus haurire ex Adone, hic ex Romano parvo: prima siquidem annuntiatio apud eos tantummodo reperitur. En Romani parvi terminos: *In Asia minori, Aquilæ & Priscillæ uxoris ejus.* Ado legit: *Apud Asiam minorem* &c. prout in textum suum Noster verbatim transtulit. Sed iis in Adone alia adduntur, quæ ex ipso à Notkero desumpta sunt, eo ferme sensu quo die præcedenti in Auctariis ex Bruxellensi codice retulimus. Ex Actibus Apostolorum & Pauli epistolis vulgo nota sunt, quæ si in ordinem chronologicum redacta cupis, adi Tillemontium *Aquilæ & Priscillæ.*

tomo 1 pag. 246 & aliis locis, quæ alibi discutiemus. Non placet notula Castellani, hoc die in Martyrologio universali appositа; meliora sunt, quæ observavit Motherius. Et hæc quidem de Aquila & Priscilla, citatis quatuor Martyrologis propria sunt. No-

Procopii. tior est *Procopius*, ab Hieronymianis, Beda, Rabano & Wandelberto etiam memoratus. Dubitat Florentinius unusne sit an geminus *Procopius*, hicque ab eo diversus, quem inter martyres Palæstinæ celebrat Eusebius, tamquam ad tribunal raptum & capite truncatum VIII mensis Desii, qui est apud Romanos, ante diem septimum Idus Junias. Nos de ea controversia, loco suo. Certum interim est, Procopium ab Hieronymianis hac die notari; an cum *Quarto* martyrii socio, alibi videbitur. Certum etiam, Romanum parvum legere: *In Palæstina, Procopii martyris.* Certum denique, elogium idem inveniri in Beda, Rabano, Adone, Usuardo & Notkero, cum hac sola voculæ mutatione, quod Usuardus pro *irato judice*, scribat, *à judice*, sensu clariori. Quis præiverit, pronum est colligere. Etenim Rabanus & Ado sua ex Beda mutuati sunt, Noster ex Adone, Notkerus ex alterutro. Omnia celeberrimum Procopium indicant, à quo librum de martyribus Palæstinæ orditur Eusebius, ex editione Valesii relatus à Ruinartio à pag. 330, cuique subjungitur pag. 373 tantillo uberior historia ex laudati Valesii notis pag. 172. Et hæc quidem ut vera & sincera eidemque personæ apprimè quadrantia admittuntur. Quid de alterius Procopii ducis exercitus Actis, ut sub nomine Metaphrastis à Surio edita sunt, censendum sit, habes in Actis ad XIX Maii pag. 304 & in Resp. Papebrochii ad art. 5 à num. 29, quibus plura adjicit Tillemontius tomo 5 à pag. 605. Hæc cursim hîc dicta sufficiant.

De *Kiliano* nihil in Romano parvo, nihil in Adone, à Baronio perperam citato, legitur; nihil item in Beda aut Floro. Quod autem in solo Lucensi Hieronymiano apo-

Kiliani. grapho habetur: *In Austria, passio sancti Kyliani*, censet Florentinius *laciniam* esse, *ex nota marginali interpositam à Gallico antiquario.* Quod ei facile concesserim, in eorum confirmationem, quæ alibi monui, nempe non magis Epternacensem, quam ceteros Hieronymianos codices, in Gallia fuisse & auctos & interpolatos. Porro *Kilianum* Rabano notum fuisse, in ea locorum vicinia, mirum prorsus videri non debet, hinc Notkero communicatus duplo auctiori elogio exornatus est, ubi & *Austriam* illam ab hodierna discretam invenies, ut alibi non semel dictum memini. Videatur duplex passio à Canisio edita Antiq. Lect. tomo 4 à pag. 628, & quæ ad eas observavit Mabilio sæculo 2 Benedict. pag. 991 & seqq. Dubium non est, quin & à Nostro *Kilianus* consignatus sit, quamvis unde illum acceperit, minime liqueat. Molanus hîc iterum justo scrupulosior è textu eum expunxit. Noto, in Romano parvo memorari etiam hac die *Brictium*, quem Ado & Noster in sequentem diem distulerunt. De Kiliano & Procopio ita cecinit Wandelbertus:

Octavo ante Idus Cilianus Procopiusque
Excellent, Christum virtute & morte secuti.

AUCTARIA.

Grimbaldi. ANTVERP-MAJ. Rursus ex Anglia, addit: *In Ventano* (vide infra) *monasterio, depositio S. Grimbaldi monachi.*

Kiliani & sociorum. ROSWEYD. Sic orditur: *In Uuirziburc, Kyliani episcopi & martyris, & sociorum ejus Colmanni & Totmanni.* De quibus vide cod. BRUXELL. & alios. Sequitur textus purus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. MOLAN. & VATICAN. num. 5949. Carent ultima annuntiatione de Kiliano.

MUNERAT. Textum pluribus auget, hoc modo: *Eodem die, sancti Ciliarii* [Kiliani] *martyris. In pago Pinciacensi, sancti Nomii confessoris. Ipso die, sancti Theobaldi confessoris.*

Nomii. Theobaldi.

De Kiliano & sociis. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. & DANIC. Textui puro subdunt: *Eodem die, sancti Kiliani episcopi & martyris, sociorumque ejus. Qui de partibus insularum Oceani maris adveniens in regnum Germaniæ, ad civitatem Herbipolim devenit, ibique sub judice Gozberto martyrium, capitis obtruncatione complevit.* In hoc conveniunt omnes, sed ANTVERP-MAX. insuper adjicit: *Apud Almuridensium civitatem, sanctorum martyrum Epictici* [Epicteti] *presbyteri & Astionis monachi, quorum gesta habentur.* Illa, opinor, quæ in vitis Patrum à Rosweydo edita sunt, & ex iisdem apud Surium vulgata, suo loco illustrabuntur.

Epictici & socior.

CENTULEN. In textu, excepto Kiliano, praeter morem satis purus, adjicit: *Apud Heracleam, sanctorum Joannis & Apri. Eodem die, sancti Quilliani & sociorum ejus.* Satis patet *Kilianum* intelligi.

Joannis & Apri.

BRUXELLEN. Incipit: *In Ostrofrancia, passio sancti Kiliani episcopi & martyris, sociorumque ejus. Qui de partibus insularum Oceani maris veniens in regnum Germaniæ ad civitatem Herbipolim, Gorbertum ejusdem loci ducem redarguit, quod Geylam* [Geilanam,] *quondam fratris sui uxorem, sibi conjugem sociavit. Unde Geyla jubente, Kilianus episcopus & socii ejus pro veritate justitiæ clam perimuntur.* Sequitur nova anticipatio: *Romæ, ad Guttam jugiter manantem, natale sancti Zenonis martyris, & aliorum decem milium ducentorum & trium. Item Juliani martyris. Et Grimbaldi confessoris. Apud Belisiacense monasterium, sanctæ Landradæ virginis & abbatissæ. Quæ fuit eorum, quos Franci Majores domus appellant, inclita proles; & beatæ Gudilæ nostræ patronæ consanguinea. Et cum obisset, statim beato Lamberto episcopo apparens, locum ei suæ sepulturæ designat. Et cum populus ad id explendum non consentiret, apud Belisiam tumulatur, sed post triduum inventa est cum sarcophago divinitus transportata, ubi prædixerat.* Vita ejus exstat apud Surium, ubi hæc videri possunt.

de Kiliano &c.

Zenonis & 10203. Juliani. Grimbaldi. Landradæ cum elogio.

HAGE-

HAGENOYEN. Post priores annuntiationes satis pure relatas, de Kiliano plurima subjungit. At tu vide sis Rabanum vel Notkerum, quibus magis, quam huic compilatori, fidendum esse, ex supra hinc inde datis abunde constat.

AQUICINCT. In fine post textum integrum: *Grimboldi.* *Wintonia civitate, depositio beati Grimboldi sacerdotis & monachi Sithiensis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Epictici & Astionis martyrum. Translatio sanctæ Barbaræ. Procopii martyris. Kiliani episcopi & martyris cum sociis. Landradæ virginis. Norberti archiepiscopi, fundatoris Ordinis Præmonstratensis.* Agitur haud dubie de aliqua translatione. Alia Antverpiæ solenniter recolitur XI Julii.

Epictici &c. *Translat. Barbaræ.* *Landradæ.* *Norberti.*

REG. SUECIÆ num. 428. *In pago Pintiavensi, sancti Nunni confessoris.* Castell. scribit, *Nummii.* *Nunni.*

ALTEMPS. *Transitus sancti Grimbaldi presbyteri & confessoris, magnæ sanctitatis viri.* *Grimbaldi.*

STROZZIAN. *Item, sancti Pauli martyris Constantinopolitani.* An *episcopi*, de quo VII Junii? *Pauli Cosp.*

ABDINGHOFFEN. *Eodem die, sancti Kiliani cum sociis suis Calamo & Totmanno.* Alii rectius. *Kiliani &c.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Herbipoli, passio sancti Kyliani episcopi & martyris sociorumque ejus duorum Colonati & Thotuani. Qui Kylianus de partibus insularum Oceani maris, pro lucro animarum Romam devenit, & consecratus ibidem in episcopum, obtenta licentia prædicandi, applicuit partibus Germaniæ & venit ad civitatem Herbipolim; ibidem ducem Franconiæ Gosbertum ad Christum convertit. Qui cum uxorem fratris sui nomine Erilanam, illicite tenuisset, & sanctus episcopus eam relinquere suaderet, ipse sanctum virum & socios ejus fecit propter hoc plecti.* In annuntiationibus duabus primis, satis pura est. In fine: *Treveris, sancti Auspucii episcopi & confessoris. Apud Eracleam, sanctorum Johannis & Primi confessorum. Eodem die, sancti Grumbaldi presbyteri & confessoris. Ipso die, beati Disibodi episcopi & confessoris.* Vide ejus vitam apud Surium hoc die. *De Kiliano.* *Auspicii. Joannis & Primi. Grumbaldi. Disibodi.*

BELIN. In textu non omnino purus, in fine habet: *Item sancti Pauli martyris Constantinopolitani.* *Pauli Cosp.*

GREVEN. *Translatio prima sanctæ Barbaræ virginis & martyris, Nichomediæ in loco sepulturæ. Colonani presbyteri & Tornani diaconi. Qui cum beato Kiliano episcopo & martyre de Scotia egressi, apud Herbipolim civitatem Franconiæ Christum evangelizantes, ad martyrii palmam cum ipso pervenire meruerunt. Epictici presbyteri & Astionis monachi, martyrum. Qui tempore Diocletiani ab oriente in fines Scythiæ venientes, pro fide Christi tenti, in omnibus, quibus afficiebantur, tormentis, hæc creberrime verba dicebant: Christiani sumus, ô tyranne, fiat voluntas Dei nostri in nobis. Post varios tandem cruciatus, capite truncati, martyrium consummaverunt. Treveris, Auspicii episcopi & confessoris. Ipso die, Disebodi episcopi & confessoris. Item Wasonis episcopi Leodiensis & confessoris. Civitate Rothomagensi, translatio sancti Euodi episcopi & confessoris. Apud Eracleam, Johannis & Primi. Sumnivæ virginis & sociorum ejus martyrum. Qui de Hibernia egressi, in Norbegia coronas martyrii assecuti sunt.* *Translat. Barbaræ.* *desoc. Kilian* *Epictici &c. cum elogio.* *Auspicii.* *Disebodi.* *Wasonis.* *Translat. Euodi.* *Joannis &c.* *Sumnivæ & sociorum.*

MOLAN. *In pago Austriæ & castro nomine Vuirciburg, juxta Menum fluvium sito, natale sancti Kiliani martyris, & duorum sociorum ejus, qui ab Hybernia Scotorum insula venientes, nomen Christi in prædictis locis prædicaverunt, ibique ob veritatis confessionem, sub quodam judice Gozberto trucidati sunt, & multis postea signis, veri Christi martyres esse claruerunt.* Quæ Rabani verba sunt. *Item sancti Pauli martyris Constantinopolitani. In pago Pinciacensi, sancti Nomii martyris. In Gemblaco, adventus corporis sancti Exuperii, signiferi Thebææ Legionis & martyris glorioſi. Treveris, sancti Auspicii episcopi. Augustæ Veromandorum, inventio corporis sancti Quintini martyris. In monasterio Belisia, sanctæ Landradæ virginis.* De Disebodo & Sumniva vel Summiva, ut GREVEN. In aliis editionibus ea est diversitas, quod addatur: *Wintonia civitate, depositio beati Grimbaldi abbatis & monachi Sithiensis.* Et de Disebodo: *In pago Trevirico, sancti Disebodi* &c. Denique, typis minoribus: *In Anglia, sanctæ Vuiteburgæ virginis.* Colitur XVII Martii. Vide ibi Henschenium. *De Kilian &c.* *Pauli Cosp.* *Nomii.* *Advent.* *Exuperii.* *Auspicii.* *Invent.* *Quintini.* *Landradæ.* *Grimbaldi.* *Witeburgæ*

VII *Idus.* *Die* 9.

ROmæ ad Guttam jugiter manantem, natalis sancti Zenonis martyris & aliorum decem milium ducentorum trium. Eodem die, beati Cirilli episcopi, qui flammis injectus, cum illesus evasisset, ac stupore tanti miraculi à judice esset dimissus, rursus pro instanti & alacri prædicatione facta de Christo, ab eodem capite plexus est. In civitate Tyro, passio sanctorum Anatholiæ & Audacis sub Decio imperatore, quorum Anatholia Christi virgo, diversis plagarum generibus vexata, novissimè gladio transverberata est in oratione. Audax quoque in custodiam datus; nec mora, capitali sententia coronatur. Civitate Martula, sancti Brictii episcopi & confessoris, qui pro confessione Domini postquam est multa perpessus, & ab angelo sancto & beato Petro Apostolo confortatus, item magnas populorum credentium multitudines omnipotenti Deo lucrifaciens, quievit in pace. *Zenonis & 1020 3 Cyrilli.* *Anatholiæ.* *Audacis.* *Brictii.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item ex *Albergen.* & *Danice.*

VARIA LECTIO. *Milium*, *Cirilli*, *illesus* scripsi ex codicum ferme omnium consensu. Pro *alacri prædicatione*, male Antverp. & Max-Lubec. *alacri persecutione*; pejus Munerat. pro *alacri* habet, *altari*. In *Tyro* servanda fuit codicum lectio, pro qua in Antverp-maj. & Greven. est, *Tiro*; Sed neutrum valet, ut infra ostendam. Puto Praetensem recte scribere, *in oratione transverberata est*, at ex aliorum auctoritate transponenda fuit constructio, pro qua in Antverp. & Max-Lubec. positum, *transverberata in confessione est*, & in Munerat, *transverberata, martyrium complevit*. Lego *Brictii* cum Tornacen. Munerat. Greven. & Molan. Videtur in Praten. scriptum *Brixii*, alii *Bricii* vel *Briccii*. Munerat. vitiose posuit *es*, pro *est*. Molan. omisit *item*; ante *magnas populorum* &c. Denique Antverp-maj. *secundo*, pro *sancto*, & in fine, *lucrificans*, *quievit in Christo*.

OBSERVATIO. Eadem rursum Usuardi ratio in describendo Adone, eadem Adonis in sequendo Romano parvo, in quo tamen, ut die præcedenti diximus, Brictius VIII Julii collocatus est. *Zeno* itaque cum ingenti illa sociorum multitudine, aliis vetustioribus ignotus, à solis nostris quatuor, eumdem funem trahentibus, consignatur. Si major subinde notitia accesserit, ea in Actis nostris dabitur. Est in Romano parvo; *Cyrilli episcopi & martyris*, qui non eumdem ubique locum occupat, sed iisdem ferme verbis in Adone, Usuardo & Notkero laudatur: in prioribus absque positione seu loco certaminis, quo modo & in Heronymianis positus est. De eo silet Beda; at Florus & *Ægyptum* expressit, & *Decium imperatorem* & *Lucium præsidem*, & ignem quo consumptus dicitur. In eamdem sententiam loquitur Rabanus, contexto satis longo elogio. Notkerus item, licet in phrasi Adonem secutus, characteres hujusmodi aliquot ductori superaddidit. Alii interim *Gortynam Cretæ*, pro qua stat Baronius, alii *Romam* nominant, quæ omnia differendi materiam in Actis illustrandis subministrabunt. Sunt ipsa in Surii collectione hac die, brevi, simplici & gravi stylo composita, sic tamen, ut jam tactæ à nobis difficultates, suspicionem Tillemontio ingerant, gemini num fortasse Cyrillum in unum fuisse conflatum. Vide ipsum tomo 3 pag. 715. Nec contemnendas puto Castellani notatiunculas ad hanc & sequentem annuntiationem. Quod dixi iisdem ferme verbis etiam ab Usuardo Cyrillum laudari, intellige contractum ab eo de more Adonis elogium.

Zenonis & 10203.

Cyrilli.

Sequens annuntiatio in citato Romano parvo refertur his verbis: *In civitate Tyriæ*, sunt Ado & Rabanus ac proinde Notkerus, qui forte æquivocationem veritus in voce *Tyro*, qua Rabanus utitur, studiose apposuit; *non longe ab urbe Roma*. Quod certe opus non erat, circumstantiis elogii satis indicantibus, non hîc *Tyrum Phœnicis urbem*, sed oppidum aliquod Italiæ intelligendum. Melius id quadrasset Usuardo, qui flosculos, ut ita dicam, elogii solum colligens, & contra Adonis mentem etiam legens *Tyro*, ita annuntiationem suam efformat, ut qui eam legit, vix dubitare possit, quin omnino agatur de prædicta civitate Tyro, aliàs notissima. Utrum vero Anatholia nostra etiam in Hieronymianis memorari censenda sit, vide in Notatione Florentinii & hoc die & sequenti, quo, *in Savinis* conjungitur *Victoriæ*. De cetero, nec *Tyriæ*, nec *Tiræ*, multo minus *Tyri* vel *Tyro*, sed *Thoræ* legendum, quæ ad lacum Velinum in diœcesi Reatina sita est, docebit Baronius: nisi cum nostro P. Joanne Gravio, qui notas Mss. marginales adjecit editioni Molani anni MDLXXIII, quam *Molanum-Duacenum* vocarunt Majores nostri, eas Notas Schotto tribuentes; nisi, inquam, cum Gravio pro *Thoræ*, substituas *Turii in Calabria*. Sed hæc propria erit Commentarii ad horum Sanctorum Acta disquisitio. Edidit ipsa Surius, more suo, nonnihil expolita, sed non ita expurgata, ut de interpolatione suspecta non sint. Placet historia, ut à Tillemontio disposita est tomo 3 pag. 329. Ast ibi *Audax* excludi videtur, quem tamen Wandelbertus cum Anatholia conjunxit: *Audax septeno pariterque Anatholia claret.*

Anatholiæ & Audacis

Brictius, in civitate Martulana à Romano parvo pridie signatus, hac die cum elogio ab Adone refertur, quod in Notkero descriptum invenies. Noster ea carptim selegit, quæ brevitati suæ conveniebant, atque ita, ut principio dicebam, totus textus ex Adone acceptus est, & à nobis fideliter traditus. Quid de hac Brictii historia censendum sit, colliges ex Actis S. Chrysopoliti & soc. XII Maii ab Henschenio discussis & brevius apud Tillemont. tomo 5 pag. 132. In Beda & Wandelberto celebratur hac etiam die, *depositio S. P. N. Ephrem*; in Adone: *Item apud Ægyptum, sancti Serapionis episcopi & confessoris*. De primo agit Noster 1 Februarii; de Serapione fortasse dubitaverit; certe de eo hac die non meminit, tres alios aliis diebus memorans, Anachoretam martyrem, XXI Martii; Antiochenum, XXX Octobris; Alexandrinum, XIV Novembris. Plura in Actis discutienda erunt de Serapionum distinctione, præter ea, quæ XXI Martii disputata sunt. Sed de his satis, ne justo longius evagemur.

Brictii.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Longiores textus decurtare solitus, hic omittit elogia Cyrilli & Brictii; cetera cum textu plane convenit.

PULSANEN. Satis recte procedit usque ad, *sub Decio imperatore*, desunt reliqua omnia.

ROSWEYD. Post textum purum superaddit in fine: *In Ægypto, sancti Ephrem monachi.* Qui sane ab Edesseno diacono diversus esse debet. *Ephrem.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Textui puro, præfigunt: *Octava Visitationis beatæ Mariæ Virginis.* *Octav. Visit.*

LOVANIEN. In citato augmento, prioribus similis, deficit præterea in elogio Brictii, quod totum omisit.

CENTULEN. In Zenone purus est. *Eodem die, beati Cyrili episcopi, qui capite cæsus martyrium consummavit. In civitate Syriæ* [pro *Tyriæ*, ni fallor,] *sanctorum Anatholiæ & Audacis, sub Decio imperatore. In civitate Martulana, sancti Brictii episcopi & confessoris. Eodem die, sancti patris nostri Effrem dyaconi, magnarum virtutum & excellentis ingenii viri.* *Textus contractus.* *Ephrem.*

BRUXELLEN. De Zenone egit die præcedenti. In Anatholia, Audace & Cyrillo satis purus est. Sequitur ex Hieronymianis; *Romæ, natale sanctarum virginum Florianæ, Faustinæ & Felicitatis, cum presbyteris septem.* De Brictio etiam recte, sed ejus elogium auget his verbis: *Cujus animam in specie columbæ niveæ, cælo recipi viderunt astantes.* In fine autem additur: *Eodem die, sancti patris Effrem.* *Florianæ &c.* *De Brictio.* *Ephrem.*

HAGENOYEN. In Zenone purus, secundo loco habet: *Item in Colonia Agrippina, sancti Agylolfi episcopi & martyris.* Vide XXXI Martii. *Agilolfi.* *De Cyrillo.* *Eodem die, beati Cyrilli episcopi & martyris, qui in Ægypto verbum Dei prædicavit, & ideo tentus est a rege Lucio, & flammis injectus est. Sed dum non læditur, stupet judex & illum abire permittit. Qui postea plures ad fidem convertit; unde judex de sua dimissione dolens, jubet eum decollari. Astantes autem animam ejus in specie niveæ columbæ ad cælestia conscendere viderunt.* Cetera purus est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava Visitationis. Cyrilli episcopi & martyris. Anatholiæ virginis & martyris & Audacis. Romæ, Zenonis martyris & decem millium ducentorum cum ipso.* *Oct. Visit.*

VATICAN. num. 5949. *Apud Ægyptum, sancti Serapionis episcopi & confessoris. Et depositio sancti Ephrem.* Vide Observationem. *Serapionis. Ephrem.*

ALTEMPS. *Eodem die, sanctæ Everildis virginis.* *Everildis.*

STROZZIAN. *Apud Ægyptum, sancti Serapionis episcopi & confessoris.* *Serapionis.*

EDITIO LUBECO-COL. *Octava Visitationis beatæ Mariæ virginis. Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Agilolphi archiepiscopi ejusdem civitatis & martyris. Qui cum a Karolo Martello, cujus tutor & consiliarius fuit, vocatus esset, in via a quibusdam æmulis suis juxta oppidum Malmandariense interfectus est, sed post Coloniam translatus & in ecclesiam sanctæ Mariæ ad gradus honorifice locatus. Item Colonia Agrippina, commemoratio & ordinatio beati Heriberti archiepiscopi & confessoris, quæ facta est sub Otone III Romanorum imperatore, anno ab incarnatione Domini* DCCCCXCIX. *Sequitur: Romæ ad Guttam jugiter manantem* &c. ubi fuse enumerat varia tormentorum genera, quibus & Zeno & socii affecti sunt. De Cyrillo addit, ut supra, *animam in specie columbæ* &c. In Anatholia, Audace & Brictio, satis pura est. In fine: *Apud Ægyptum, sancti Serapionis episcopi & confessoris. Senonis, sancti Theraclii episcopi & confessoris.* *Oct. Visit.* *De Agilolfo.* *De Heriberto.* *De Zenon. &c.* *Serapionis. Theraclii.*

BELIN. Incipit: *Octava Visitationis gloriosæ Virginis Mariæ.* In fine, deest elogium *Brictii*, qui in 2 editione vocatur *Luricius.* *Oct. Visit.*

GREVEN. *Octava Visitationis beatæ Mariæ. Apud Coloniam Agrippinam, beati Agilolphi episcopi & martyris. Qui ob amorem justitiæ, impiis odiosus factus & ab ipsis occisus, Coloniam relatus, in ecclesia beatæ Mariæ ad gradus honorifice locatus est. Apud Heliopolim, quæ est circa Libanum, sancti Cirilli diaconi & martyris. Qui, ut lib. 6 Historiæ tripartitæ dicitur, cum sub Constantio multa idola contrivisset, sub Juliano a paganis peremptus est. Apud Ægyptum B. Serapionis episcopi & confessoris. Materni, Galendi* (prima editio habet *Galendini*) *Gatt, Basilii, episcoporum Mediolanensium & confessorum. Senonis, Theraclii episcopi & confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, ordinatio episcopatus sancti Heriberti episcopi & confessoris, facta anno Domini* DCCCCXCIX. *In Ægypto, Effrem sancti patris eremitæ & confessoris. In Hibernia, Germani confessoris. Salviæ virginis. Item Wichburgæ virginis. Translatio sanctæ Odæ viduæ.* *Agilolfi.* *Cyrilli diac.* *Serapionis.* *Materni &c.* *Theraclii.* *Ordinat. Heriberti.* *Ephrem.* *Germani.* *Salviæ.* *Wichburgæ.* *Transl. Odæ*

MOLAN. *Octava Visitationis gloriosæ Virginis Mariæ. Ipso die, sancti patris nostri Ephrem. Coloniæ, sancti Agilolfi, ejusdem urbis archiepiscopi & martyris.* Dein typis minutioribus: *Qui ob amorem* &c. ut GREVEN. Item: *Apud Heliopolim, quæ est juxta Lybanum* &c. etiam ut GREVEN. In editionibus aliis post, *jugiter manantem*, ineptè aliis litteris inseritur: *quæ alias dicitur, ecclesia sanctæ Mariæ fontis olei trans Tyberim*, cum hæc loca disjunctissima sint, ut recte in Notationibus suis ostendit Baronius. In fine solum additur: *Coloniæ, sancti Agilolphi, ejusdem urbis archiepiscopi & martyris.* Ejus elogium non semel supra productum est. *Oct. Visit.* *Ephrem.* *Agilolfi.* *Cyrilli diac.*

ROMÆ, septem fratrum filiorum sanctæ Felicitatis, id est Januarii, Felicis, Philippi, Silvani, Alexandri, Vitalis, Martialis. E quibus Januarius tempore Antonini, post verbera virgarum & carcerem, ad plumbatas occisus est. Felix & Philippus fustibus mactati. Silvanus præcipitio interemptus. Alexander, Vitalis, & Mar- *Septem fratrum.*

Januar. & sociorum. Martialis capitali sententia puniti. In Africa, natalis sanctorum Januarii, Marini, Naboris & Felicis decollatorum. Item Romæ, sanctarum *Rufinæ & Secundæ.* virginum Rufinæ & Secundæ, quæ sub persecutione Valeriani & Galieni tormentis subactæ, ad ultimum una, capiti illiso gladio, altera, cæsa cervice, migraverunt.

Ex *Praten. Herinien. Antverp-majore*, *Antv.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Martialis* cum Herinien. Antverp-maj. & aliis, licet Praten. & nonnulli alii discrepent. Solus Molan. habet *Sylvani*: qui cum Greven. pro *carcerem*, ponit *carceres*: Belin. *carceris macerationem*: & iterum *plumbatis*, pro *ad plumbatas*; ubi Antverp-maj. *& plumbatas*. Sunt qui cum Greven. & Molan. legunt, *interemptus est*, sed Praten. Herinien. Antverp-maj. & alii, omittunt *est*. Ultimus vero male posuit *puniti sunt*, quod etiam Belin. habet, qui quatuor martyres Africanos ultimo loco recitat. *Decolatorum*, male scribitur in Antverp-majore, uti & *Cristinæ* pro *Rufinæ*. In omnibus codicibus est *Galieni*, & ita proinde in textu. Pro, *altera cæsa cervice*, Greven. & Molan. legunt, *altera cervici*, nempe *illiso gladio*, sed alia est Usuardi constructio. Belinus claritatis, opinor, gratia, interposuit *ad cælos*, ante *migraverunt*.

OBSERVATIO. Solita tenent vestigia cognati Martyrologi, Romanum parvum, Ado, Usuardus, quibus accedere, ex potiori parte potest Notkerus. De illustri matris *Septem fratrum.* & filiorum classe in primo solum scribitur: *Romæ, septem fratrum*. Hieronymiana exempla ita confusa sunt, ut alienis auxiliis opus habuerit Florentinius, ad vera filiorum sanctæ Felicitatis nomina à cæmeteriis aliisque immixtis distinguenda. Nec satis distincte loquitur Frontonis Kalendarium; *septem fratrum Apii & Salariæ*; de quibus vide editoris observationem pag. 103, ubi de tribus Missis &c. Clariora sunt quæ tradit Beda & post illum Ado, pari uterque sententia, licet non eisdem omnino verbis, cum altero paulo sit brevior, & nisi Noster perpetuo Adonianus esset, dubitari posset, an non potius illum, quam hunc, præ oculis habuerit. Rabanus certo Bedam descripsit, Notkerus Adonem, addita brevi clausula. Utrum autem fratres illi omnes hac die, an simul cum matre, an eodem loco confecti & sepulti, suo loco discutietur; præeunte Bucherii vetustissimo Kalendario, cujus verba recitat Ruinartius pag. 20, Acta ipsa passionis ut sincera subjungens, cum Surii, & Ughelli editione aliisque Mss. collata. Mirum quam jejune de his agat Tillemontius tomo 2 pag. 312. De aliis germanis, itidem septem, Tiburtinis egimus XXVII Junii, & porro agendum erit XVIII hujus.

Africanos nostros quatuor ita annuntiat Romanum parvum: *In Africa, Januarii,* *Januarii & sociorum.* *Marini, Naboris & Felicis.* Et eadem est Hieronymianorum phrasis, nisi quod socii adjungi videantur, à nostris plane expuncti. Citatis jam verbis superaddidit Viennensis & ex eo Notkerus, *decollatorum*; ac præterea: *Quorum corpora Mediolanum translatæ sunt.* Suspectam translationem habuisse videtur Usuardus, certe eam silentio plane involvit, de cetero annuntiationem totam ex Adone accipiens. Magna, saltem posteriorum duorum, cum *Victore Mauro*, de quo egimus VIII Maii, affinitas, adeo ut Acta in multis convenire dicantur. Vide Tillemontium tomo 5 à pag. 267. Celeberrimas virgines *Rufinam* & *Secundam* solis nominibus appellavit Romanum parvum: *Romæ, Rufinæ & Se-* *Rufinæ & Secundæ.* *cundæ.* Has apud codices Hieronymianos, supra laudatis fratribus immixtas, observat Florentinius, nonnulla in earum laudem congerens. Ast Ado uberius rem prosecutus, prolixo eas ornavit elogio, Actorum videlicet eleganti compendio, quod mirum est à Notkero non integre fuisse descriptum. Noster paucula delibavit, satis parce, ut verum fatear, pro materiæ, ab Adone tam large digestæ, abundantia. Hunc sua sumpsisse constat ex Actis ipsis, quæ à Mombritio & Surio postea edita sunt; quæque antiquitatis suæ testem habent Aldelmum, Virginum encomiasten, aliosque veteres. Pro integritate stat Baronius; contra sentiunt recentiores, quibus ferme accedit Tillemontius tomo 4 pag. 5, sed maxime pag. 584. Illustrem Romæ earum memoriam probat vetustissimus episcopatus *Silvæ candidæ*, post loci eversionem Portuensi unitus. Sed quidquid de his postea statuendum sit; patet interim, ut supra dicebam, Martyrologorum nostrorum convenientia, & ex codicibus Usuardinis, nativa Usuardi ipsius simplicitas. De sola prima classe meminit Wandelbertus:

Sexto germana Christo pro sorte coronam
Progenie septena dicat Felicitas alma,
Quam genuit, gratamque Deo præmisit ad aram.

AUCTA.

AUCTARIA.

TORNACEN. Septem fratrum nomina enumerat, sed omisso elogio. Cetera omnia pura sunt.

PULSANEN. In prima purus; adjungit: *Item Romæ, sanctarum virginum Rufinæ & Secundæ.* Desunt reliqua.

ROSWEYD. Textui puro subjungit: *Item sanctæ Amelbergæ virginis.* *Amelbergæ.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Omnes cum Belino, Africanos ultimo loco referunt, quibus addunt: *In portu Gandavo, monasterio Blandinio, sanctæ Amelbergæ virginis.* At LOVANIEN. caret elogio septem fratrum: & DANIC. proprium superaddit: *In Dacia civitate Ottonensi, natale sancti Canuti regis & martyris.* *Canuti.*

CENTULEN. *Romæ, natale septem fratrum filiorum sanctæ Felicitatis, id est Januarii, Felicis, Philippi, Alexandri, Vitalis, Silvani, Martialis, tempore Antonini, primati* [an non *privatim?*] *auditi. Deinde per varios judices, ut variis suppliciis laniarentur; missi. In Africa, sanctorum Januarii, Marini, Naboris & Felicis, decollatorum. Quorum corpora Mediolanum translata sunt. Item Romæ, natale sanctarum Rufinæ & Secundæ sororum, genere & opibus nobilium, quas præfectus Archesilaus, pro nomine Christi præcepit capite plecti. Cœnobio Blandinio, natale sanctæ Amelbergæ virginis.* *Textus. mutatus.* *Amelbergæ.*

BRUXELLEN. De septem fratribus, post *puniti*, subdit: *Et post martyrium filiorum, Felicitas mater, pro Christo capite cæsa est. Hanc beatam feminam plusquam martyrem vocat Gregorius, quæ septies in filiis & octavo in corpore proprio martyrium fortiter est perpessa.* Sequitur de Rufina & Secunda, pure; item de Africanis. In fine adjicitur: *Apud Temsecam, secus Scaldam, depositio sanctæ Christi virginis Amelbergæ, neptis beatæ Gudilæ, nostræ patronæ. Cujus brachii os fregit Karolus Martellus princeps, cum ipse junior esset, ut eam sibi raperet sponsam. Quam & ipse plane cepisset uxorem, si non virginalis pudicitia penitus obstitisset. Hujus sacræ virginis reliquiæ postea Gandavi in monte Blandinio sunt translatæ.* Vide notulam Castellani. *De Felicitate* *De Amelber.*

HAGENOYEN. In septem fratribus nonnihil interpolatus, secundo loco habet: *Item sanctæ Theodoræ electæ, de cujus pœnitentia legitur. Item Patiniani confessoris.* In reliquo textu purus est. In fine autem nomen transmutat: *In portu Gandavo, monasterio Blandinio, sanctæ Quielbergæ virginis.* Patet agi de *Amelberga.* *Theodoræ.* *Patiniani.* *Quielbergæ.*

AQUICINCT. Textui subdit: *Et sanctæ Amelbergæ virginis.* *Amelbergæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Septem fratrum martyrum, filiorum sanctæ Felicitatis; scilicet, Januarii, Felicis, Philippi, Silvani, Alexandri, Vitalis & Martialis, Romæ passorum feliciter. Rufinæ & Secundæ Virginum & martyrum. Amelbergæ virginis in Gandavo.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione modice interpolata, sic habet secundo loco: *Item Romæ, miliario decimo, sanctarum virginum Rufinæ & Secundæ sororum. Quæ ex patre clarissimo, nomine Asterio, & matre illustrissima Aurelia natæ sunt, & sub persecutione Valeriani & Galieni imperatorum, judicibus vero Junio Donato præfecto, & Archesilao comite, diversis tormentorum generibus martyrizatæ, ad ultimum una earum illiso capite gladio, altera cæsa cervice migraverunt ad Dominum.* In Africanis pura est. Tum: *In Flandria, portu Gandavo monasterio Blandinio, sanctæ Amelbergæ virginis. In Dacia, beati Kanuti regis ac martyris.* *De Rufina & Secunda.* *Amelbergæ.* *Canuti.*

GREVEN. *In Dacia, Kanuti regis & martyris. Qui propter amorem justitiæ & religionis sanctæ, post multas persecutiones in ecclesia sancti Albani protomartyris Anglorum, expansis manibus orans, ab impiis interfectus est. Paterniani episcopi & confessoris. In Flandria, portu Gandavo, monasterio Blandinio, sanctæ Amelbergæ virginis.* Vide supra BRUXELLEN. *De Canut.* *Paterniani.* *Amelbergæ.*

MOLAN. Aliis litteris textui inseruit: *Quorum corpora Mediolanum translata sunt*, ut alii supra. In fine: *In portu Gandavo, in monte Blandinium dicto, sanctissimæ virginis Christi Amelbergæ. Binchii, Amelbergæ electæ viduæ, quæ cum in pace quievisset, condita est in Laubias in basilica beati Ursmari, & signis clara, mira veneratione fidelium colitur. In Fisciaco, natale sancti Ettonis episcopi & confessoris.* Dein typis minoribus: *In Dacia, Canuti regis & martyris. Qui propter amorem* &c. ut GREVEN. Demum: *Galliis oppido Lens, obiit Pacificus, primus Minister Fratrum Minorum in Francia.* Aliæ editiones in textu idem servant. In fine autem de Amelberga, ut in prima. Tum: *Eodem die, Laubaco cœnobio, depositio Amelbergæ electæ. Quæ signis clara, mira veneratione fidelium colitur. Civitate Ottonensi, sancti Canuti regis & protomartyris Danorum, qui anno millesimo octuagesimo sexto, in basilica sancti Albani martyris, manibus in modum crucis solo tenus expansis orans, mortem pro Christo passus est à suo familiari. Passi sunt cum eo Benedictus frater & alii septemdecim. Latiis ex Fisciaco, natale sancti Ettonis episcopi & confessoris. Die decima, sanctorum quadraginta quinque martyrum, in Nicopoli Armeniæ.* Demum minoribus typis: *In Artesia oppido Lens, obiit Pacificus, primus Minister frater* [Fratrum] *Minorum in Francia, cujus meminit Bonaventura.* A priori parum differunt. *Amelb virg.* *Amelb. vid.* *Ettonis.* *Canuti.* *Pacifici.* *Canuti & sociorum.* *Ettonis.* *Martt. 45.*

V *Idus.* *Die* 11.

TRanslatio sancti Benedicti abbatis. Apud Armeniam minorem, civitate Nicopoli, natalis sanctorum martyrum Januarii & Pelagiæ, qui equuleo, ungulis, & testarum fragmentis diebus quatuor cruciati, martyrium impleverunt. In territorio Senonico, *Translat. Benedicti.* *Januar. & Pelagiæ.*

Sidronii. Sabini. beati Sidronii martyris. Item in territorio Pictavensi, sancti Sabini confessoris.

Soli omnino puri sunt *Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In erroribus orthographicis maxime consistit. In Pulsanen. est *Nycopoli, eculeo.* In Munerat. *Pellagii, Sidroni.* Sunt qui scribant *in pago Pictavensi,* ut Praten. &c. Sed nostri cum Herinien. Tornacen. & plerisque aliis, ut est in textu. Munerat. pro *Sabini,* legit *Albini.* Quæ confusio in Auctariis sæpe recurret.

Translat. Benedicti. OBSERVATIO. *Translationis corporis sancti Benedicti* ex Italia in Galliam, plerisque antiquis Martyrologiis, imo vel ipsis Hieronymianis apographis, Lucensi præsertim & Corbeiensi, inserta est, aut adjecta memoria, quidquid in hunc usque diem obluctentur Cassinenses, ut ex ipsorum querelis aliquando coram audire licuit. Beda, pro translatione, scripsit *depositio*, à Floro translationem describente, in hac parte emendatus, quod tamen Rabanus servandum censuit. De neutra meminit Romanum parvum. Ado autem brevem translationis historiam texuit, à Notkero nonnihil auctam, cujus compendium in Auctariis dabimus. Noster, omissis reliquis, satis habuit translationem ipsam consignare, ut probant primæ notæ codices, è quorum uno, nempe Herinien., scalpello verosimillime erasa est, loco vacuo relicto. In Tornacensi notata non est, & eapropter ambo codices illi, cetera purissimi, è genuinorum classe excluси sunt. Videat curiosus lector totam translationis hujus, ad Floriacense monasterium, historiam, in Actis nostris ad XXI Martii fusè deductam, cum miraculorum ibi patratorum narratione, à pag. 299 ad 357. Wandelberti versus infra dabimus. Martyres Armeni, *Januarius & Pelagia*, in Hieronymianis nonnihil deformati sunt. In Romano parvo fit commemoratio solius *Januarii.* Ado utrumque ex Hieronymianis, opinor, aut ex Actis conjunxit, adjecto brevi elogio, quod Noster ad verbum transumpsit. Notkerus sola ultima voce differt; at Florus & Rabanus, quamvis in rei substantia conveniant, phrasi prorsus discrepant ab Adone, ut mihi semper fiat verosimilius, duos illos, licet Adone antiquiores, ab eo tamen numquam visos fuisse. Non habeo quod hìc superaddam, præter metricum Wandelberti encomium, quo Benedicti translationem etiam complectitur:

Januarii & Pelagia.

Martyrio quintum sancit Januarius, atque
Consimili decorat Pelagia sancta nitore.
Tum Beneventanis translata montibus almi
Justa patris Benedicti, nunc Liger altus honorat.

Sequitur in Pratensi & in ei consimilibus, Antverp-maj. Rosweyd. & Aquicinct: *In Mauritania Cæsariensi, sanctæ Marcianæ virginis & martyris,* super erasis aliquot verbis, citato Pratensi codici intrusa, ut me monuit oculatissimus testis Clar. Castellanus, quod supra ix Januarii iterum indicavimus. De vero passionis die non disputo, nam & hac die in Hieronymianis *Martianus* aliquis in Mauritania, forte pro *Martiana*, recolitur. Unicus est disquisitionis nostræ scopus, utrum ex tam unanimi codicum aliorum consensu, vera Usuardi sententia non apertissime liqueat? Et ita quidem nobis videtur, urgentioribus argumentis libenter & ultro cessuri. Binæ annuntiationes ultimæ purè Usuardinæ sunt, nisi fortasse in depravatis Hieronymianorum nominibus, cum hisce Sanctis affinitatem invenias, & *Basinum* v. g. codici Lucensi assutum; pro *Sabino* nostro accipiendum existimes. An hic Sabinus Brixia accersendus sit, docebit Castellani notula ad hunc diem; ubi aliam adjicit de *Sabino* & *Cypriano*, in Romano moderno signatis. Utramque in Actis nostris examinabimus. Ex hactenus dictis, patet germana & pura Usuardi lectio: quem mirum est *Pium Papam* præteriisse, ab Adone hac die tam distincte propositum, à Notkero in sequentem dilatum.

Sidronii. Sabini.

AUCTARIA.

DE PRATEN. & cum eo cohærentibus, uti & de HERINIEN. & TORNACEN. jam satis diximus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Omittunt in principio Translationem S. Benedicti. Desunt etiam Sidronius & Sabinus, quorum loco habetur: *Romæ, passio sanctorum Stephani & Leontii.*

Stephani & Leontii.

ANTVERP. MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. *Translatio beati Benedicti abbatis, & sanctæ Scolasticæ sororis ejus. Romæ in Vaticano, natale sancti Pii Papæ & martyris Huic ab angelo nunciatum est, Paschа die Dominico celebrandum.* In Armenis satis puri sunt. Tum: *Item Romæ, sanctorum Stephani & Leontii.* Demum: *In pago Pictavensi, sancti Sabini confessoris.* Deest Sidronii.

De Scholast. Pii PP.

Stephani & Leontii.

In LOVANIEN. Deest *Sidronii* & *Sabini*; cetera ut priores. In ALBERGEN. omissa translatio Benedicti. Item in DANICO, qui proprium popularem sanctum in fine adjungit his verbis:

bis. *In Dacia civitate Wiburgensi, natalis sancti Ketelli confessoris.* Videtur Martyr fuisse. *Ketelli.*

CENTULEN. *In Galliis cœnobio Floriaco, adventus & translatio corporis sanctissimi patris Benedicti abbatis, simulque beatæ Scholasticæ virginis, sororis ejus. In Armenia, civitate Nichopoli, sanctorum martyrum Januarii & Pelagiæ. In territorio Pictavensi, sancti Sabini confessoris. Hic fuit ex discipulis magni patris sancti Germani.* *DeBen.&c.* *DeSabino*

BRUXELLEN. *Floriaco, adventus seu translatio sancti Benedicti abbatis. Cujus corpus ex Italia de monte Cassino in Gallias ad monasterium Floriacense translatum est.* In Armenis satis purus; pergit: *Romæ in Vaticano, natale sancti Pii Papæ & martyris. Qui ex annuntiatione angelica, Pascha Domini semper in Dominica celebrandum constituit. Item Romæ, passio sanctorum Stephani & Leontii. In Mauritania Cæsariensi, sanctæ Marcianæ virginis & martyris.* Oblitus est, se eamdem signasse IX Januarii. In Sidronio, purus est. Tum: *In pago Pictavensi, sancti Albini confessoris.* Voluit dicere *Sabini*, nisi agat de *Albino* vel *Albano* socio *Lisiani*, ut infra. *DePio* PP. *Stephani&c Martianæ.* *Albini.*

HAGENOYEN. *Romæ in Vaticano ad S. Petrum, depositio sancti Pii Papæ & martyris. Hic nonus post beatum Petrum, undecim annis & mensibus quatuor & diebus viginti unum, rexit Ecclesiam. Hic passus Antonio* [Antonino] *imperatore. Iste constituit Pascha die Dominico celebrari, ne cum Judæis videamur judaizare. Hic constituit, hæreticum venientem de hæresi Judæorum, debere recipi & baptizari. Item constituit sententiam excommunicationis ferri in violatores & vastatores ecclesiasticarum rerum & ecclesiarum. Item quod clericus, qui paravit suo episcopo insidias, quod deponatur & curiæ seculari tradatur.* In Armenis purus est. Dein: *Romæ, passio sanctorum martyrum Stephani & Leontii.* De Sidronio recte. Tum: *Eodem die, translatio sancti Benedicti abbatis & Scholasticæ sororis ejus. Qui post devastationem monasterii sui factam à paganis, corpus ejus* (non est syntaxis) *in Gallias deportatum est, cum corpore sanctæ Scholasticæ.* In Sabino purus est. *De Pio* PP. *Stephani & Leontii. Transl. Ben.*

AQUICINCT. De Martiana, dictum est. Post Sabini, adjungit: *Et sancti Albani confessoris & Lisiani. Item, sanctorum Savini & Cypriani. Romæ, sancti Pii Papæ. Hujus tempore Hermes librum scripsit qui appellatur Pastor, quia in habitu pastoris ei angelus apparuit.* Hæc postrema de Pastore, ex Adone accepta sunt. *Albani & Lisiani. Savini &c. De Pio* PP.

REG. SUEC. qui fuit Ursini à Rosemberg. *In civitate Mantuæ, sanctæ Speciosæ virginis. Dupl. II. cl.* *Speciosæ.*

DAVERONEN. *In territorio Senonico, beati Sedronii martyris. Item, in territorio Pictavensi, sancti Albini confessoris & Lisiani.* *Albini &c.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio sancti Benedicti abbatis. Sidronii martyris in Senonico. Sabini confessoris. Januarii & Pelagiæ martyrum. Joel & Esdræ prophetarum.* De quibus XIII hujus in textu Usuardino agitur. *Joël & Esaræ.*

BIGOTIAN. sign. P. 5. *Romæ, passio sanctorum Stephani & Leuticii.* Supra *Leontii.* *Stephani&c*

REG. SUEC. sub nota num. 428. *Parisius Albini confessoris.* *Albini.*

CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. *In territorio Pictavensi, sancti Albini confessoris & Lisiani. Et sancti Savini & Cypriani martyrum.* *Albini &c.* *Savini &c.*

In VATICAN. Deest Translat. Benedicti. De Sidronio & Sabino nihil. Adjicitur: *Romæ, sancti Pii Papæ, qui sedit in episcopatu annis XI. Item Romæ, sanctorum Leontii, Stephani, Mauricii.* *Pii* PP. *Leontii &c.*

ALTEMPS. *In Mauritania Cæsariensi, sanctæ Marcianæ virginis & martyris. Item Lisani, Savini & Cypriani martyrum.* *Marcianæ.* *Lisani &c.*

FLORENTIN. *Romæ, passio sanctorum martyrum Stephani & Leontii. In territorio Pictavensi, sancti Albini confessoris.* *Stephani&c*

BURDEGALEN. *In territorio Senonico* [aliquid deest] *Pictavensi, sancti Albini confessoris. Et Sabini. in territorio Burdegalensi, sancti Sabini.* *Albini.*

LUXOVIEN. *Depositio sancti Hidulphi archiepiscopi, Mediano monasterio quiescentis, gloriosæ sanctitatis viri.* *Hidulphi.*

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ in Vaticano, natale sancti Pii Papæ & martyris. Qui sedit in episcopatu annis XI, mensibus III, diebus XXI. Huic ab angelo nunciatum est, Pascha die Dominico celebrandum. Et constituit, hæreticum venientem ex Judæorum hæresi, suscipi & baptizari. Item Romæ, sanctorum Stephani & Leontii martyrum.* In Armenis, satis pura est. Tum: *Treveris, beati Hildulphi episcopi & confessoris. Eodem die, beatorum martyrum Savini & Cypriani fratrum. In territorio Pictavensi, sanctorum Albini, Luciani, & Seviani confessorum. In Floriaco monasterio territorii Aurelianensis, translatio sanctorum corporum Benedicti abbatis & sororis ejus Scholasticæ virginis, de Italia in Galliam.* *De Pio* PP. *Stephani&c* *Hildulphi.* *Savini &c.* *Albini &c.* *De Transl. Benedicti.*

GELIN. Incipit: *Romæ, beati Pii Papæ & martyris.* In fine Sabinum Sidronio anteponit. Et in secunda editione adjicit: *Item translatio sanctæ Scholasticæ virginis.* *Translat. Scholasticæ.*

GREVEN. *Romæ in Vaticano* (teste Adone) *sancti Pii Papæ & martyris, qui sedit in episcopatu annos XIX* [Ado XVIII.] *Sub hujus tempore Hermes librum scripsit, qui Pastor appellatur, quia in habitu pastoris ei angelus apparuit. Eodem die, beatorum martyrum Savini & Cipriani fratrum. Romæ, Stephani, Leontii, Mauricii & Militonis. Bertini martyris. In Syria, sancti Marcialis. Apud Cæsaream Mauritaniæ, passio sanctæ Mariæ virginis, quæ sub Budari passa est. Hildulphi archiepiscopi Trevirensis & confessoris, fratris sancti Erhardi episcopi Ratisponensis. Hic pondus curæ pastoralis, quod ægerrime ferebat, deponens, in saltu Vosago eremiticam vitam duxit, conversatione pariter & miraculis præclarus, multos in eodem proposito magnæ sanctitatis viros imitatores habere meruit. In territorio Pictavensi, Luciani & Savini confessorum. In Britannia, translatio sancti Maclovii episcopi & confessoris. In Dacia, translatio sancti Ketilli presbyteri & confessoris. Translata est cum sancto Benedicto etiam sancta Scolastica soror ejus atque in partibus Cenomanensium, religiosorum devotione condita. Item sancti Eulogii.* *De Pio* PP. *Savini &c.* *Stephani&c* *Bertini.* *Marcialis.* *Mariæ.* *De Hidulpho* *Luciani &c.* *Translat. Maclovii.* *Item Ketilli.* *Et Scholast.* *Eulogii.*

MOLAN. Post *Benedicti abbatis*, aliis litteris textui inserit: *Postquam enim, sicut ipse vivens prædixit, monasterium ejus à gentibus vastatum est; Domino revelante, repertum est corpus ejus & in Gallias translatum, atque in monasterio quod vocatur Floriacum, condigne sepultum. Translatum est pariter etiam corpus beatæ Scholasticæ, sororis ejus, atque in partibus Cenomanensium, religiosorum devotione conditum.* In fine solum addit: *Et Lisiani. Romæ, beati Pii Papæ.* In aliis editionibus, brevior est translationis historia. In fine autem habetur: *Romæ, beati Pii Papæ* (& martyris.) *Treviris, sancti Hidulphi, episcopi & confessoris egregii. Wiburgæ in Dacia, sancti Ketilli confessoris.* Lectiones de eo apud nos Mss. suo tempore illustrabuntur. *De Transl. Ben. & Scol.* *Lisiani. Pii* PP. *Hidulphi. Ketilli.*

Die 12.

IV *Idus.*

Naſonis. Hermagor. & Fortunati. Dii.

APud Cyprum, beati Naſonis, antiqui Chriſti diſcipuli. In Aquileia, natalis ſancti Hermagoræ epiſcopi, diſcipuli beati Marci Euangeliſtæ, qui inter miracula ſanitatum & prædicationis inſtantiam ac populorum converſionem, plurima pœnarum genera expertus, ad ultimum cum Fortunato archidiacono ſuo, capitali ſupplicio perpetuum meruit triumphum. In Cæſarea, ſancti Dii.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Antverp-major.* & *Munerat.*

VARIA LECTIO. *Ermagoree* legit Antverp-maj., *Ermagore* Munerat., uterque neglecta diphthongo, ſed in textu melius. Idem Munerat. male ſcribit *converſationem*, pro *converſionem*. In Pratenſi eſt *Dyi*, in Antverpien-majore *Diſi*, certum ſuppono ex codicibus & extractis plurimis, omnino legendum eſſe *Dii*, ut præfert textus.

Naſonis.

OBSERVATIO. Bina hodie in Romano parvo annuntiata pro libitu, ni fallor, poſita, quarum ſecunda proponitur hoc modo: *Apud Cyprum, Naſonis, antiqui Chriſti diſcipuli.* Interſere, *natalis beati*, & habebis ſenſum Adonis, patebitque quid & unde Notker acceperit. Non dubium eſt, quin, ut recte advertit Roſweydus, hîc intelligendus ſit *Jaſon*, vel *Mnaſon*, de quo in Actibus Apoſtolorum cap. 21. Et quidem *Jaſon* in moderno Romano nuncupatur, aſt codices noſtri omnes, Romani parvi & Adonis lectionem conſtantiſſime tenent. De eo nec in Hieronymianis, ſaltem hac die, nec in Beda, Floro, Rabano aut Wandelberto quidquam legitur. Notkerus à textu noſtro permodice diſcrepat. Utcumque ſit, certum puto agi hîc de *Mnasône* illo Cyprio, qui fuit unus ex diſcipulis Chriſti, ut pridem oſtendit Henſchenius XXV Junii, à pag. 4, &

Hermagoræ &c.

nos fuſius, ſi opus eſt, de eo in Actis ex profeſſo diſputabimus. *Hermagoræ* memoriam recoli in Hieronymianis, videntur indicare adjuncti characteriſmi, tametſi in omnibus codicibus nomen corruptum ſit, aliis *Armigeri*, aliis *Armigiri* vel *Armageri* legentibus, præfixo ubique *Fortunati* nomine, quem à Noſtro abeſſe, male refert Florentinius. Cæterum in Romano parvo ſic primo loco clariſſime Hermagoras exprimitur: Aquileiæ, *Hermagoræ epiſcopi, diſcipuli ſancti Marci.* Hiſce nihil magnopere adjecit Ado, præter ea quibus indicat fuiſſe *primum ejuſdem civitatis epiſcopum.* Itaque elogium totum in laterculo noſtro repræſentatum & *archidiaconi Fortunati* ſocietas, pure Uſuardina ſunt, ex Actis aliquibus decerpta. Qualia fortaſſe ſunt, quæ edidit Mombritius tomo 2 pag. 2, vel quæ nos Mss. habemus, diverſo ſtylo & ordine, ſuo loco examinanda. Wandelbertus Hermagoram diſticho honoravit:

Hermagoram quarto ſupplex Aquileia frequentat,
Antiſtes precibus populum qui fulſit & urbem.

Qua porro veroſimilitudine dici poſſit, Marcum Euangeliſtam Aquileiæ fuiſſe, ibique Hermagoram epiſcopum inſtituiſſe, non improbabiliter oſtendimus in Tractatu de Patriarchis Alexandrinis, diſſertatione fundamentali §. 2 num. 20. Cetera in Actis diſcutien-

Dii.

tur. *Dium* vel *Divum* in Hieronymianis legi, fatetur Florentinius: expreſſa ejuſdem in Adone mentio: *Apud Cæſaream, ſancti Dii;* quæ ferme etiam Uſuardi verba ſunt, & ipſius certa, ut ego quidem ex probatiſſimorum codicum conſenſu exiſtimo, quamquam nec Belinus, nec Grevenus, nec Molanus, nec codices aliqui alii eam annuntiationem poſuerint, quæ, procul dubio, cauſa fuit cur & à Baronio neglecta ſit, utpote in ſolitis ejus fontibus non reperta. Hæc pro textu noſtro plene & integre Uſuardino.

Sequitur in Adone: *Mediolani, tranſlatio ſanctorum martyrum Naboris & Felicis;* ſatis

De Tranſl. Naboris & Felicis.

conformiter ad dicta x hujus. At vero apud alios faciem mutavit ea tranſlatio. Sic Romanum hodiernum clare indicat diem natalem, ſeu diem quo Mediolani paſſi ſint, ut faciunt etiam codices in Auctariis citandi. Notat hîc Caſtellanus, locum alium in eorum Actis ſuggeri, alii tenebras alias affundunt; ſic ut hæc ſeges ſit, intricatis quæſtionibus,

De Cleto PP

alibi elucidandis, involuta. Adde memoriam *ſancti Cleti Papæ* in eodem Adone confignatam, ſed a Noſtro itidem præteritam, forte quod eumdem crediderit cum Anacleto, a ſe notato XXVI Aprilis. Nota eſt celebris controverſia de Cleto & Anacleto, uno an gemino, eodem an diverſo; nota Martyrologiorum confuſio & oppoſitio, ut ad præfatam diem abunde indicavimus & porro in Actis menſis Julii, ad hanc vel ſequentem diem, fuſius & forte de integro erit diſceptandum.

AUCTA-

AUCTARIA.

Felicis & Naboris. TORNACEN. Toto textu purissimus, in fine subjicit: *Eodem die, Felicis & Naboris martyrum.*

Naboris & Felicis PULSANEN. Omittit *Dii*, ejus loco substituens: *Mediolani, natalis sanctorum martyrum Naboris & Felicis.*

ROSWEYD. ANTVERP. & MAX-LUBEC. GREVEN. & MOLAN. Omnes deficiunt in ultima annuntiatione.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Primo loco: *Apud Mediolanum civitatem, natale beatorum Naboris & Felicis. Qui Maximiano imperatore accusati quod Christum colerent, duodecim diebus in carcere sine victu detenti sunt. Deinde traditi Anolino consulari, [&] fustibus cæsi, jussi sunt ignibus consumi. Qui illæsi perseverantes, ad extremum capitalem sententiam susceperunt.* Post hæc sequitur de Nasone, Hermagora &c. purè, sed deest etiam annuntiatio ultima.

CENTULEN. *Apud Aquilegiam, sancti Hermagoræ episcopi & martyris, qui cum Fortunato archidiacono suo, capitali supplicio, perpetuum meruit triumphum. In Cypro, sancti Nasonis antiqui Christi discipuli. Mediolani, translatio sanctorum Naboris & Felicis.*

Anacleti. BRUXELLEN. *Romæ, natale sancti Anacleti Papæ & martyris. Qui post beatum Clementem rexit Ecclesiam annis novem, & sub persecutione Domitiani martyrio coronatus est. Hic sacerdotes præ ceteris jussit honorari, & prohibuit ne ipsi sine testibus sacrificare præsumant.* Dein de Nasone & Hermagora pure; prætermisso Dio. Tum:

Natalis & sociorum. *Apud Mediolanum, natale beatorum Natalis, Felicis, Naboris & Primitivi. Qui apud Maximianum imperatorem accusati quod Christum colerent, duodecim diebus in carcere sine victu tenti sunt, deinde fustibus cæsi & ignibus traditi, illæsi permanentes, finaliter capitalem sententiam susceperunt.* Manu multo recentiori assuitur: *Et beatæ Wilgefortis virginis & martyris, filiæ regis Portugaliæ.* Ab aliis ponitur XX Julii.

Wilgefortis.

HAGENOYEN. In prima purus, de Hermagora multa narrat ex Actis commixta, quæ triturari merentur. De Nabore item & Felice non pauca; aliunde magis probanda. Convenit cum textu: *In Cæsarea, sancti Dji.*

AQUICINCT. Pro *Dii*, scribit *Disi*; ut ANTVERP-MAJOR supra. In fine adjicit: *Romæ, sancti Cleti Papæ & martyris. Hic ex præcepto beati Petri, viginti quinque presbyteros ordinavit in urbe Roma; qui & sepultus est juxta corpus beati Petri.* Hæc ex Adone sumpta sunt.

De Cleto PP.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Romæ, sancti Pii Papæ. Sub hujus tempore Hermes librum scripsit, qui appellatur* PASTOR, *quia in habitu pastoris ei apparuit angelus.*

De Pio PP.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Felicis & Naboris fratrum & martyrum. Horum corpora cum tribus Regibus Coloniam translata sunt. Hermagoræ episcopi, discipuli sancti Marci Euangelistæ.*

Felicis & Naboris.

In VATICAN. num 5949. Deest Hermagoræ. Additur: *Mediolani, natale sanctorum martyrum Naboris & Felicis. Romæ, sancti Anacleti Papæ, qui præfuit Ecclesiæ annis* XII. *Lugduni, sancti Viventioli episcopi.* Sic recte, alii male.

Anacleti. Viventioli.

FLORENTIN. In paucis voculis discordes, ita ferme omnes habent: *In Tuscia, in territorio Florentino, apud monasterium sancti Michaelis de Pasignano, Fesulanæ diœcesis, transitus sancti Joannis abbatis, fundatoris Ordinis Vallis-umbrosæ. Qui vivus in seculo se totis viribus mortificavit pro Christo. Hujus venerabilis obitus exstitit anno incarnati Verbi* MLXXIII. [aliàs MLXXIV.] *Tamen festivitas sit in Tuscia* VI. *Idus Octobris. In partibus Tusciæ, civitate Lucana, natale sancti Paulini episcopi primi ejusdem civitatis & confessoris atque Severi & Theobaldi. Quorum corpora sepulta sunt in ecclesia Cathedrali dictæ civitatis. Apud Antiochiam, passio sanctorum martyrum* XLVI (*sicut legitur in gestis sanctorum martyrum Quirici & Julittæ*) *qui martyrizati sunt sub cæsare Juliano, & à præside Alexandro capitali sententia perempti sunt.*

Joannis Gualberti. *Paulini & aliorum.* *Martt. 46.*

ABDINGHOFFEN. *Eodem die, beati Henrici imperatoris confessoris.* Spectat ad XIV Julii.

EDITIO LUBECO-COL. De Nabore & Felice habet, ut ANTVERP-MAX. &c. In Nasone & Hermagora, nonnihil interpolata est. De ultimo, notanter addit: *Requiescit Osnaburgi.* Dein: *Lugduni, sancti Juventioli episcopi & confessoris. In Cæsarea, sancti Disi confessoris.* Ubi hunc titulum *confessoris* repererit, equidem nescio.

Viventioli.

BELIN. Scribit *Hermacoræ* & *Hermagorii.* Deest *Dii.* In fine additur: *Mediolani, sanctorum martyrum Naboris & Felicis. In Tuscia, civitate Lucana, beati Paulini, ejusdem civitatis primi episcopi, qui sub Nerone in radice montis Pisani, post multos agones, martyrium suum consummavit. Item, sancti Joannis Gualberti.*

Naboris & Paulini. *Jo. Gualber.*

GREVEN. *Eodem die, apud Mediolanum, natale (vel ut Adoni placet, translatio) Felicis & Naboris martyrum. Qui cum essent cives Mediolanenses, accusati quod Christum colerent, in carcerem, negato cibo, missi sunt. Deinde fustibus cæsi, ignem superantes, decollatione martyrium consummaverunt sub Maximiano. Horum corpora cum sanctis Magis Coloniam translata, ibidem requiescunt. Anacleti Papæ hic passio, die vero sequenti, sepultura. Vincentii martyris. In Tuscia, civitate Luca, beati Pauli, primi ejusdem urbis episcopi. Qui sub Nerone, in radice montis Pisani post* &c. ut BELIN. *Apud Mediolanum, sancti Magduni, discipuli Christi. Lugduni, sancti Juventioli episcopi & confessoris. In territorio Bituricensi, sancti Menulphi episcopi & confessoris. Item sancti Cleti Papæ, qui, ut dicit Ado, Romæ sedit annis* XII. *Hic ex præcepto sancti Petri, viginti quinque* &c. ut AQUICINCT. ex Adone. *Nota quod Ado hic habet Cletum: sexto vero Kal. Maii Anacletum.* Hoc vere dicit GREVEN; *Usuardus vero contra hic Anacletum die sequenti.* Hoc falso. *Apud Cæsaream, beati Dii confessoris. Theodoræ religiosæ feminæ, quæ tempore Zenonis imperatoris per maleficum decepta, cum adulterium commisisset, mox compuncta, monasterium virorum ingressa, de crimine falso accusata, patientissime tulit, ac miraculis coruscans, tandem quievit in pace. Item, sanctæ memoriæ Johannis Gerson, Doctoris christianissimi, qui vita & eruditione eximius, quievit anno Domini* MCCCCXXIX. Hîc sanctitas, cultus &c. desiderantur.

Joannis Gerson. *Magduni.* *Viventioli.* *Menulphi.* *Cleti* PP. *Anacleti.* *Vincentii.* *Pauli.* *Dii confess. Theodoræ.*

MOLAN. *In territorio Bituricensi, beati Meinulphi præsulis. Mediolani, sanctorum martyrum Naboris & Felicis. In Thuscia civitate Luca, beati Paulini, ejusdem civitatis* &c. ut BELIN.

Meinulphi. *Naboris & Paulini.*

Vincentii. *In Pompeia, passio sancti Vincentii martyris, cujus passio habetur. Lugduno Galliæ, depositio sancti Juvencioli episcopi. Item, sancti Joannis Gualberti.* Et minoribus typis: *Cujus vitam edidit Blasius Milanesius, Generalis Ordinis Vallisumbrosæ.* In editionibus aliis, de Nabore & Felice; de Paulino Lucensi, de Gualberto de Juventiolo, Vincentio & Meinulpho, ut in priori. Noto has editiones legere *Vivencioli*; rectius posuissent *Viventioli.* Additur hîc: *Die duodecima, sanctorum martyrum, Procli & Hilarii, & sancti patris Michaëlis Malæni.*

Invencioli.

Jo. Gualberti.

Procli & aliorum.

Die 13.

III *Idus.*

Joel & Esdræ. Sileæ.

IOël & Esdræ prophetarum. Apud Macedoniam, natalis beati Sileæ Apostoli; qui cum esset unus de primis fratribus, & ab Apostolis ad ecclesias gentium destinatus, prædicationis officium, gratia Domini plenus, instanter consummavit, atque in passionibus suis Christum clarificans, postmodum requievit. In Africa; sanctorum confessorum Eugenii Cartaginensis episcopi, fide ac virtutibus glorioſi, & universi cleri ecclesiæ ejusdem, qui cæde inediaque macerati, fere quingenti vel eò amplius, inter quos quamplurimi erant lectores infantuli, gaudentes in Domino, procul exilio crudeli extrusi sunt. Erant autem in eis nobilissimi, archidiaconus nomine Salutaris, & Muritta secundus in officio ministrorum, qui tertio confessores effecti, glorioſæ in Christo perseverantiæ titulo illustrati sunt. In Britannia minori, sancti Turiani episcopi & confessoris, miræ simplicitatis & innocentiæ viri.

Eugenii & sociorum.

Turiavi.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj.* & *Munerat.*, ut die præcedenti.

VARIA LECTIO. Praten. legit *Joël & Esræ*; Herinien. *Johel & Ezræ*; Antverp-maj. *Johel* & *Hesdræ*; Munerat. *Joelis* & *Ozeæ.* Liceat mihi ex aliis cum Adone scribere *Esdræ.* Posui consequenter ex eodem, cum Pratensi & Herinien. *Sileæ*; tametsi in aliis melius habeatur *Silæ.* Errat Antverp-maj. scribens *& Apostolis*, expuncta particula *ab.* Solus Praten. habet *Carthaginensis*, satis recte, sed secutus sum reliquorum torrentem. Pro *universi cleri*, pessime legit Antverp-maj. *universalis.* Sic in Pratensi & Munerato *nobilissimus*, pro *nobilissimi.* Item in Antverp-majore, *exilio trusi.* Sphalmata alia sunt in Munerato *Murita*, *glorioso* & *miræ sunt simplicitatis.* In Antverp-majore bene legitur *Tauriavi*, in aliis omnibus *Turiani*, etiam in apographo nostro Pratensi & jam passim ex vita apud Surium ex Barrali edita, quidquid scribat Castellanus, se in Pratensi legisse *Turiavi.* Ita etiam legendum monet ad marginem Martyrologii sui universalis Gallicè *Turiaf*, *cujus corpus*, inquit, *Parisiis quiescit.*

Joëlis & Esdræ.

OBSERVATIO. Superius ad VI Julii monuimus, prætermissum à Nostro *prophetam Joëlem*, quem in Romano parvo & Adone *Isaiæ* conjunctum invenerat. Recte id ab eo factum, satis modo patet, cum hic idem propheta denuo recurrat alteri copulatus, studio an errore, non examino. Sumpta est tota nostra annuntiatio ex jam citatis Martyrologis, qui utrobique nomen idem repetunt, Notkero *Joëlem* omittente, quem supra nominaverat. *Sileæ.* *Silcam*, seu melius *Silam*, aut si vis *Silvanum*, primus inter antiquos, quod sciam, refert Ado, hîc breviter, ast inter Festivitates Apostolorum cum eo elogio, quod ferme totum à Nostro in laterculum suum translatum exhibuimus. Cetera ejus gesta ex Actibus Apostolorum atque epistolis Petri & Pauli, historice in Actis deduci poterunt, cui rei viam stravisse videtur Tillemontius tomo I variis locis, ibi accuratius expendendis. Notkerus, quod mirum est, nec verbo de eo meminit, ejus loco substituens *Margaretam Antiochenam* cum vitæ compendio ex verbis Rabani ferme contexto. Romanum parvum de Carthaginensibus sic loquitur: *Et sanctorum confessorum Eugenii episcopi & universi cleri ecclesiæ.* His accedit brevis Adonis panegyris, fere ad verbum à Notkero transumpta; liberalius à Notkero, in quo advertas, non inepte haberi, *lectores infantulique*, contra quam Ado & Usuardus, obscurius, ni fallor, expresserint. Non defuit celeberrimorum confessorum elogiis materia, ex Victore Vitensi, barbaram illam Hunerici persecutionem fuse prosequente, à principio libri 2, ut vide in editionibus Chifletii & Ruinartii, vel in ipso Surio. In quibus autem à Victore differat Gregorius Turo-

Sileæ.

Eugenii & sociorum.

Turonenſis ſub initium lib. 2 hiſtoriæ Francorum, in Actis diſcutietur. Videri interim poteſt Tillemontius tomo 16, perſecutionem Wandalicam Gallice deſcribens à pag. 492; ubi de Eugenio & aliis ab articulo 21 pag. 541, de facta autem difficultate agit pag. 800. Interim manifeſtiſſimum eſt, totum hactenus textum ex præfato Adone plane mutuatum, Hieronymianis, Beda & Floro tacentibus. *Turianus* à ſolo Uſuardo conſignatus eſt, qui forte ſacrorum pignorum, de quibus in vita S. Leufredi, XXI Junii, pag. 112 agitur, tranſlationi interfuit: ut proinde dubitari minime poſſit, quin genuinum & ſimplicem textum dederimus, excluſo *Anacleto*, quem neſcio unde Greven. & Molan. hac die ſecundo loco intruſerint, codicibus aliis purioribus plane ignotum. A textu Uſuardino longiſſime recedit Wandelbertus, cujus hi ſunt verſiculi: *Turiavi.*

Tertius Ægyptum præſentat Serapioni,
Attalus & martyr cæleſti flore niteſcit.

AUCTARIA.

TORNACEN. De Sila habet uſque ad *conſummavit*; de Africanis uſque ad *extruſi ſunt*; deſunt elogiorum reliqua.

PULSANEN. In 1 & 2 ſatis purus, omittit reliqua; quibus ſubſtituit: *Ipſo die, ſanctæ Margaritæ virginis & martyris.* *Margaritæ.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri uſque ad *exilio crudeli truſi ſunt*; reliqua omnia; quæ in textu ſequuntur, prætermittunt.

ROSWEYD. Nihil habet de Turiavo; ſed in fine addit ſequentia: *Item Margaritæ.* *Et Mildradæ virginis, ſororis ſancti Lebuini, Deo dilectæ & in Cantia depoſitæ.* *Attali martyris.* *In Ægypto, Serapionis monachi.* *Margaritæ.* *Mildradæ.* *Attali.* *Serapionis.*

GREVEN & MOLAN. Secundo loco interſerunt: *Romæ, depoſitio Anacleti Papæ.* Vide reliqua in aliis codicibus inferius. *Anacleti.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. In prima puri; ſubdunt: *Apud Antiochiam, natale ſanctæ Margaretæ virginis, quæ cum eſſet annorum XV, ſub præfecto regionis Olibrio, poſt diverſa pœnarum genera & ſtupenda miracula, demum agonem martyrii abſciſſione capitis conſummavit.* *Romæ, natale ſancti Anacleti Papæ & martyris, qui tertius poſt beatum Petrum, cum rexiſſet Eccleſiam annis IX, perſecutione Domitiani martyrio coronatus eſt.* In Sila, puri ſunt. In Africanis deſunt ea quæ ſequuntur poſt *crudeli exilio truſi ſunt.* De Turiavo, nihil. *De Margar.* *Anacleti.*

ALBERG. & DANIC. Cum tribus citatis conveniunt, ſed Joelis & Eſdræ habent tertio loco, poſt Anacleti. Conformior eſt LOVANIEN. in annuntiationum ordine, ſed totum Africanorum elogium reſcindit.

CENTULEN. *Natale ſancti Sileæ Apoſtoli, qui apud Machedoniam Chriſtum in paſſionibus ſuis glorificans, poſtmodum requievit.* *Alexandriæ, ſancti Joannis Patriarchæ, qui Ele....* [Eleemoſynarius] *nuncupatur.* *In Africa, ſanctorum confeſſorum Eugenii Carthaginenſis epiſcopi, Salutaris archidiaconi & Muritæ, ſecundi in officio miniſtrorum & univerſi cleri eccleſiæ ejuſdem.* *In Britannia minori, ſancti Ceriani epiſcopi & confeſſoris.* Haud dubie *Turiavi*, vel ut in textu, *Turiani.* *Joannis Pat. Eleemoſyn.*

BRUXELLEN. Primo loco, de Margareta, ferme ut ſupra. In prophetis & Sila, ſatis purus, de Africanis, ſiſtit in *pulſi ſunt exilio.* Sequitur: *Apud Alexandriam, beati Johannis Patriarchæ, viri Dei, & in compaſſione & eleemoſynarum largitate piiſſimi.* *Item in Alexandria, ſanctorum Mennæ, Serapionis, Zenonis & Naſei presbyterorum.* Denique in Turiavo puriſſimus eſt; ſcribit tamen etiam cum aliis *Turiani.* *de Jo. Eleem.* *Mennæ & ſociorum.*

HAGENOYEN. Eſdram omittit & Joëli elogium aptat, quale de Oſea dedimus V hujus. In Sila ſatis purus eſt. Sequitur longior hiſtoria de ſancta Margareta, in qua nec draco rufus deſideratur &c. Deſunt Africani & Turiavus, quorum loco: *In Bavaria, tranſlatio ſancti Caſtuli martyris.* *In Babenberg, ſancti Henrici imperatoris, confeſſoris.* *Tranſlat. Caſtuli.* *Henrici.*

AQUICINCT. Poſt textum ſubnectit: *Alexandriæ, beati Joannis epiſcopi, Eleemoſynarii.* *Jo. Eleem.*

VICTORIN. & REG. SUEC. ſign. num. 130. In fine: *Eodem die, ſancti Minulfi confeſſoris.* *Eodem die, ſancti Cleti Papæ.* *Hic ex præcepto beati Petri, viginti quinque presbyteros in urbe Roma ordinavit: qui ſepultus eſt juxta corpus beati Petri.* *Minulfi.* *De Cleto.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Henrici imperatoris.* *Cleti Papæ & martyris.* *Marcellini Papæ & martyris.* Vide XXVI Aprilis. *Eugenii epiſcopi Carthaginenſis, cum toto Clero exilio relegati.* *Henrici.* *Cleti.* *Marcellini.*

In VATICAN. Deeſt Joelis & Eſdræ.

FLORENTIN. *Item, ſancti Artiſii, de antiquis Chriſti diſcipulis.* Dein STROZZIAN ſolus: *Lugduni, depoſitio ſancti Bonaventuræ, Cardinalis epiſcopi Albanenſis, Ordinis Minorum.* *Artiſii* *Bonavent.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Margareta, ut ſupra. In prophetis recte. Tum: *Civitate Babenbergenſi, depoſitio ſancti Henrici imperatoris Chriſtianiſſimi.* *Qui regnavit XXII annis ſub anno Domini milleſimo.* *Cui deſponſata fuit ſancta Cunegundis, filia Palatini comitis Rheni, virgo devotiſſima.* *Qui pariter virginitates ſuas Deo voventes, occulte virgines uſque ad finem vitæ permanſerunt.* De Anacleto addit, quod *ſepultus ſit juxta corpus beati Petri in Vaticano*, & quod *conſtituerit, ut Clerus nec barbam nec comam nutriat.* De Joanne, ut BRUXELLEN. ſupra. In Sila ſatis pura eſt: In Africanis circa finem turbatur. Tum: *Pictavis, ſancti Cypriani martyris.* In Turiavo, pura. Dein: *Carthagine, in Africa, beatorum Salutaris* &c. ſupplet quod ſupra defuit. *Eodem die, ſanctæ Milaridæ virginis.* *Mildridam*, vel *Mildritham* indicat. *De Henrico.* *De Anacleto.* *Cypriani.* *Mildridæ.* *Milariadæ.*

BELIN. Ante Turiavi, inſerit: *Romæ, ſancti Anacleti Papæ & martyris.* Et de Bonaventura, ut codices FLORENTIN. ſupra. *Anacleti.*

GREVEN. *Pictavis, ſancti Cipriani martyris.* *Item, depoſitio ſancti Johannis patriarchæ Alexandrini cognomento Eleemoſynarii, ſecundum alios X Kal. Februarii.* *Lugduni Galliæ, depoſitio ſancti Bonaventuræ epiſcopi Albanenſis, S. R. E. presbyteri Cardinalis, Ordinis Minorum.* *Qui vita, ingenio & ſcriptis (dum in his ita ſtudet illumi-* *Cypriani.* *Jo. Eleemoſ.* *Bonavent.*

nationi

nationi intellectus, ut totum referat ad religiositatem & pietatem affectus) plurimum Christianam religionem illustravit, SERAPHICIQUE *non immerito sortitus est nomen. Hujus festum servatur Dominica secunda mensis Julii. Civitate Babenbergensi, depositio sancti Henrici imperatoris Christianissimi, hujus nominis primi, quoad imperatores, benedictionem imperialem seu coronam assecutos. Cujus uxor Cunegundis virgo sanctissima, juvenculaque pulcherrima, ad hoc virum suum induxit ut communi voto inter se perpetuam virginitatem servarent. In quo statu S. Henricus Christo serviens, anno Domini* MXXI *beato fine quievit miraculis clarens.* Pertinet ad diem sequentem: in Romano differtur ad XV. *Serapionis confessoris. Item sanctæ memoriæ Petri de Lutzenburgo Cardinalis, Avinione quiescentis. Apud Antiochiam, sanctæ Margaretæ virginis & martyris. Quæ cum esset annorum* XV, *post squalorem carceris, flagra, ungularum lacerationem, lampadarum adustionem, capitis obtruncatione martyrium complevit. Secundum alios passa est* XIII *Kal. Augusti. Mildridæ virginis. Neemiæ, Zorobabel filii Salathiel, & Jesu filii Josedech, qui Ecclesiastici* 49, *sanctis Patribus veteris Testamenti connumerantur.*

Henrici. Serapionis. *Petri de Lutzenbur.* *Margaretæ.* *Mildridæ.* *Nehemiæ & alior. PP. Vet. Testam.*

MOLAN. Post *illustrati sunt*, minutis typis interserit: *sub Elpidoforo, quem venerabilis Muritta diaconus de alveo fontis susceperat generatum. Hic, sedente ac fremente Elpidoforo, priusquam exueretur, suscipiens illa, quibus eum de fonte dudum texerat, sabana, in his verbis totam ad fletum & lacrymas commovisse dicitur civitatem: Hæc sunt linteamina Elpidofore, minister erroris, quæ te accusabunt, dum majestas venerit judicantis, custodiente diligentia mea, ad testimonium tuæ perditionis, ad demergendum te in abysso putei sulphurantis. Hæc te immaculatum cinxerant de fonte surgentem. Hæc te acrius persequentur, flammam gehennæ cum cœperis possidere.* In fine: De Bonaventura, ut FLORENTIN. *In Antiochia, sanctæ Margaretæ virginis, quæ per multa genera tormentorum, cælestis patriæ triumphum à Domino percipere meruit. Apud Bamberge, sancti Henrici imperatoris & confessoris. Item, sanctæ Mildradæ, virginis in Cantia, jam in Daventriam translatæ.* Rursus minoribus typis: *Dominica die post hoc festum beatæ Margaretæ, Bruxellæ, festivitas* CORPORIS CHRISTI *miraculis clarissimi, quod anno* MCCCLXIX *Judæi transfoderunt, prout adhuc hodie cernere licet.* Aliæ editiones in primo augmento paulo breviores sunt. In fine de Mildrada (quam alii sæpe *Mildridam*; Castellanus *Mildritham* appellandam censet,) ut supra. *Die decima tertia, memoria sancti patris Joseph confessoris, Thessalonicæ.* Minoribus typis: *Eodem die apud multos, festum beatæ Margaritæ. Dominicæ die proxime sequenti, Bruxellæ, festivitas* CORPORIS CHRISTI, *miraculis clarissimi.* Vide in prima.

De Margar. *Henrici. Mildradæ.* *De festo V.S. Bruxellis.* *Joseph.* *De Africanis*

Die 14. *Pridie Idus.*

Phocæ. APud Pontum, natalis beati Focæ episcopi civitatis Sinopis, qui sub Trajano imperatore, carcerem, vincula, ferrum, ignem etiam pro Christo superavit. *Heraclæ.* Alexandriæ, sancti Heracleæ antistitis, ob cujus opinionem celeberrimam memorat se Africanus Historiographus, ad eum properasse.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Pulsanen. Munerat. Belini* 1 *editio*, *Greven.* & *Molan.* Et quod rarissimum est, etiam *Centulensis.*

VARIA LECTIO. *Phocæ* habent & recte Praten. & Molan. sed ex reliquorum omnium unanimi consensu scribendum fuit in textu, *Focæ*, ut supra etiam fecimus v Martii, ubi Molanus æque ac Pratensis cum reliquis concordabant. Solus Centulen. posuit *Foceæ.* Hic cum Greven. & Molan. legit *Synopis*, at reliqui omnes, ut in textu. Nescio quid velit Pulsanen. per *civitatis ipsius.* In Munerat., ante *ferrum*, redundat *et*; in Belino autem post *ignem*, deest *etiam.* Molanus & Centulensis legunt, uti oportet, *Heraclæ*, sed rursus codices reliqui cogunt scribere ut est in textu; vel pejus, *Eracleæ*, vel pessime cum solo Belino, *Eradii.* Antverp-maj. pro *properasse*, posuit *properavisse*, quod idem valet; pejus Belinus *properasse historiam.* Centulen, si non pure, saltem nitide phrasim reddidit, hoc modo: *Ob cujus opinionem celeberrimam; Africanus nobilis Historiographus se commemorat ad eum properasse.* Sphalmata scriptoria colligo, ut sunt: *Aput, Ponthum, civitate Sinapis, ignes, Ysloriographus, Aphricanus, Affricanus* &c.

Phocæ. OBSERVATIO. *Phocam Antiochenum* memoravimus ad diem v Martii, ex Usuardo nostro & aliis antiquioribus. Hic alter recurrit & ipse apud Martyrologos notissimus. Hieronymiana imprimis de eo hac die meminere, sub nomine *Foci* vel *Focæ*, uti nos in textu scripsimus, cum titulo *episcopi.* Notat Florentinius traduci à Combefisio Baronium, quasi non satis recte Phocas distinxerit; quod certe nec ipsi Combefisio facere plane integrum fuit. Interim Romanum parvum sic *episcopum* & *martyrem* nostrum annuntiat: *Apud Pontum, Phocæ episcopi civitatis Synopis.* Quo modo etiam ex ipso loquitur Ado., imperatorem, præfectum, genera tormentorum & reliquiarum translationem seu depositionem *Viennæ in Gallia* prosecutus, iisdem prope verbis, quibus utitur Beda

Beda & post hunc Rabanus. Cum autem Notkerus Rabanum vel Adonem describat, patet horum quatuor elogia plane esse consimilia. Noster nihil de præfecto aut reliquiis, quæ in Auctariis supplebuntur; at cetera omnia verbatim ex Viennensi accepit, Hactenus Martyrologorum prope omnium constans sententia, quorum auctoritate, ut v Martii cum Henschenio & Florentinio insinuavimus, duo saltem *Phocæ* martyres, iique ut minimùm conditione diversi, adstruendi sunt, quidquid fortasse origine populares dici possint. An Asterii Amaseæ episcopi de *Phoca* encomium, utrumque confuderit, ut Baronio visum est, non omnino liquet. Conjecturas suas, cum Asterii oratione, prius a Surio XXII Septembris edita, vulgavit citatus Combefisius; suas in admonitione prævia proposuit Ruinartius inter selecta pag. 627. Pleraque eruditissimorum virorum istorum argumenta rursus expendit Tillemontius tomo 5 à pag. 581. Silvam video spinosam & implexam, cui expurgandæ, an exscindendæ, cum Baronio, Florentinio, aliisque, proprius in Actis nostris locus erit. Subscribit Martyrologis aliis Wandelbertus, Phocam etiam alterum, nempe *episcopum*, hîc ita exornans:

Antistes pridie & martyr petit æthera Phocas.

De *Heraclâ* Alexandrino patriarcha, tacent Martyrologi omnes, Usuardo aut antiquiores aut æquales, fitque adeo evidens, primùm ab eo locum inter Sanctos *Heraclam* obtinuisse; quod profecto mirandum in eo, qui rarissime Sanctos extraneos, præsertim tam procul accersitos, ductoribus suis superinducit. Nec satis video cur hoc præ ceteris die Heraclam collocaverit, quem nos in serie chronologica probabilius IV Decembris vitâ functum, in Tractatu nostro ostendimus pag. 24. Sed hæc loco suo examinanda reservantur. Sufficiat verum hîc Usuardi textum retulisse, in quo quæ in illius Patriarchiæ laudem adducuntur, apud Rufini Eusebium invenies lib. 6 cap. 23. *Heraclæ.*

AUCTARIA.

Focati. TORNACEN. Textum incipit; *Focati episcopi & martyris.* Post quæ sequitur textus purus & integer, ubi *Focatus* ille diversus à *Foca* censetur, quod in codicibus pluribus factum mox videbis. In margine, simili sed recentiori manu, adscribitur: *Vincentii confessoris, Haoniæ.* *Vincentii.*

ROSWEYD. Textui puro subjungit: *Item Marchelini confessoris, socii sancti Lebuini. Item Focati episcopi.* Vide codicem LUXOVIEN. *Marchelini. Focati.*

ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. In prima interjiciunt, *& præfecto Africano*, ex Adone. Heraclas plane omissus est. Sequitur autem: *Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Justi & Amici episcoporum. Item Focati episcopi.* *Justi & Amici. Focati.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. In prima etiam habent, *& præfecto Africano.* Sequitur: *Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Justi & Amici.* In Heracla puri. Denique: *Eodem die, Focati episcopi.*

In ALBERGEN. Deest Heraclas, cetera aliis similis est. DANICUS omnino convenit, sed in margine habet de Bonaventura, manu multo recentiori: *Lugduno Galliæ, depositio Seraphici Doctoris sancti Bonaventuræ, episcopi Cardinalis & confessoris, Ordinis Fratrum Minorum.* *Bonavent.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Senogias* (potius *Sonegias*) *sancti Vincentii confessoris & conjugis beatæ Waldetrudis Castrilocensis, neptis beatæ Gudilæ. Qui sanctorum Autberti & Gisleni abbatis exhortatione, factus ex comite monachus, Christo in omnibus suis actibus servire studebat.* *Vincentii.* De Phoca habet, ut ANTVERP-MAX. intermiscendo, *& præfecto Africano*; quibus in fine etiam ex Adone adjicit: *Cujus reliquiæ Viennæ in basilica Apostolorum habentur.* *De Phoca.* In Heraclâ purus est, nisi quod scribat, *Eraclei.* In fine: *Et in Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Justi & Amancii episcoporum. Eodem die, sancti Focati episcopi. Item Germani episcopi.* In margine au- *Justi & Amantii. Focati. Germani.*

tem, manu valde recenti, adscriptum est: *sancti Henrici, Romani imperatoris & confessoris.* *Henrici.*

HAGENOYEN. In Phoca convenit cum ANTVERP-MAX. &c. Tum: *In Africa, sanctorum martyrum Eugenii episcopi, fide & virtutibus glorioſi & universi Cleri* &c. Item: *In Britannia minori, sancti Turyani* &c. quæ ex hesterno textu huc translata sunt. *Alexandriæ, sancti Heraclitæ* &c. pro *Heraclæ.*

DAVERONEN. *Pictaviæ, sancti Cypriani martyris.* Vide codices alios die præcedenti. *Cypriani.*

AMBIANEN. *Eodem die, dedicatio oratorii beati Pauli Apostoli. In ista ecclesia hac die veneratur principalis sanctæ Dei genitricis Mariæ & sancti Firmini senioris nostri commemoratio, pro bello, in hujus civitatis suburbio nobiliter peracto; anno ab Incarnatione Domini* DCCCCLVII. *Dedic. Orat. S. Pauli. Fest. Ambian*

BIGOTIANUS codex signatus P. 5. *Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Justi & Amici episcoporum. Et alibi, sancti Focati episcopi.* *Justi & Amici. Focati.*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. *Eodem die, sancti Phocati episcopi.* Et in alio codice ejusdem signato C: *In Africa, Donati.* *Phocati. Donati.*

FLORENTIN. *Lugduni Galliæ, depositio sanctorum martyrum Justi, Amati & Focati.* Sed quî *Focatus* hîc toties repetitus, cum Lugdunensibus connectatur, non intelligo. Vide cod. seq. *Justi &c.*

LUXOVIEN. *Apud Pontum, sancti Phocæ ..... Cujus reliquiæ in basilica Apostolorum ad Gallium civitatem Viennam habentur.* Adoniana sunt.

SALINEN. *Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Justi & Amati episcoporum.* *Justi & Amati.*

EDITIO LUBECO-COL. *In Dacia, translatio duorum capitum sanctarum virginum, de societate undecim milium. Apud Pontum, natale sancti Focæ* &c. cum additamentis ex Adone, ut supra. *Ipso die, sancti Constantini magni imperatoris, qui Romæ ædificavit ecclesiam Lateranensem in honore sancti Iohannis Baptistæ. In quo loco meruit per beatum Silvestrum Papam à lepra* *Translat. cap 2 Ursulanar.* *Constantini.*

mundari. Hic Ecclesiam sanctam maximis muneribus dotavit, atque Clerum honoravit. Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Iusti & Amici episcoporum & confessorum. Ipso die, Focati episcopi & confessoris. In Britannia minori, beati Turrini episcopi & confessoris. Haud dubie pro *Turiavi.* *Alexandriæ, sancti Eraclii antistitis & confessoris, ob cujus* &c. *In Daventria, natale beati Marcellini confessoris, discipuli sancti Lebuini presbyteri. In Africa, sanctorum Petri & Donati. In territorio Clivensi civitate Reesa, depositio sancti Dentlini pueri. Item feria tertia proxima post festum sanctæ Margaretæ virginis, est commemoratio sanctæ Brigidæ virginis.*

Justi & Amici. *Focati.* *Turrini.* *Eraclii.* *Marcellini.* *Petri & Donati.* *Dentlini.* *Brigidæ.*

Belini editio altera in fine adjungit: *In Africa, sancti Donati. Eodem die, sancti Vedasti confessoris & episcopi Atrebatensis.* Forte agit de relatione corporis, de qua die sequenti in Auctariis fit commemoratio.

Donati. *Vedasti.*

Greven. *In Africa, sanctorum Petri & Donati. Lubberti abbatis & martyris. Lugduni, sanctorum Iusti & Amici episcoporum & confessorum. Focati episcopi & confessoris. In Daventria, Marcellini presbyteri & confessoris, socii sancti Lebuini, discipuli autem sancti Willebrordi episcopi. Ipso die secundum quosdam, Constantini magni imperatoris. Sed verius secundum alios* XI *Kal. Iunii. Vincentii comitis Hanoniæ & confessoris. In territorio Clevensi civitate Reesa, sancti Dentlini pueri septem annorum & confessoris. Focæ virginis. In Dacia, translatio duorum capitum sanctorum Virginum* &c. ut supra in editione Lubec-Col.

Petri &c. *Lubberti.* *Iusti &c.* *Focati.* *Marcellini.* *Constantini.* *Vincentii.* *Dentlini.* *Focæ Virg.*

Molan. Etiam textui, sed aliis litteris, inserit: *Cujus reliquiæ in basilica Apostolorum, in Vienna civitate Galliæ habentur.* In fine: *Eodem die, inventio sancti Liberti martyris, vita & meritis glorioſi. Quem inclytus martyr beatissimus Rumoldus triduo extinctum submergio, divinæ suscitavit virtute, fideque imbuit & doctrina. Illo autem tempore quo Nortmanni, Dani & Huni Brabantiam & adjacentes provincias igne vastabant & gladio, ante sancti Trudonis aram, vitam glorioſo consummavit martyrio. Apud Sonegias, depositio beati Vincentii confessoris Christi & abbatis, qui struxit Altum montem. In Aicuria, sanctæ Ragenustæ virginis. Eodem die, sancti Henrici secundi, Romanorum imperatoris & confessoris; qui obiit anno Domini* MXXI. *Passio sancti Basini regis & martyris.* Dein aliis typis: *Qui quieſcit in Truncinio monasterio extra Gandavum. In Daventria, sancti Marcellini* &c. ut Greven. *In territorio Clivensi, civitate Reesa, sancti Dentlini pueri septem annorum & confessoris; non tamen canonizati.* Editiones aliæ cursivis incipiunt: *Lugduni depositio sancti Bonaventuræ, Cardinalis & episcopi Albanensis, Ordinis Minorum.* In textu, idem quod supra. In fine: *Apud Babenberge, sancti Henrici secundi, Romanorum imperatoris & confessoris; qui obiit anno Domini* MXXIV. *Apud Sonegias, depositio beati Vincentii confessoris Christi. Qui in monasterio, quod Altus mons dicitur, tonso capite vixit plurimis annis sub sancta regula, servata charitate separatus à sancta Waldetrude conjuge sua. In Hasbania eodem die, inventio sancti Liberti* &c. ut supra. *Daventriæ, sancti Marcelini presbyteri & confessoris, discipuli sancti Vuillibrordi episcopi. Qui partes Transiselanas, locum Oudenzeel, Trentam ac Tuentam, Covordiam ac Daventriam rexit, & Dei providentia totum ferme populum Christo pradicando est lucratus. Truncinio monasterio, passio sancti Basini regis & martyris. In Aicuria, sanctæ Ragenustæ virginis. Apud Treverim, sancti Iusti confessoris.*

Rumoldus *Vincentii.* *Ragenustæ.* *Henrici II.* *Basini.* *Marcellini.* *Dentlini.* *De Marcell.* *Basini.* *Ragenustæ.* *Justi.*

Idibus. *Die* 15.

Iacobi.

Nisibi, natalis sancti Jacobi episcopi, magnæ virtutis viri. Hic unus fuit è numero Confessorum sub persecutione Maximini, & eorum, qui in Nicena Synodo perversitatem Arrii, omousii oppositione damnarunt. Romæ in portu, natalis sanctorum Eutropii, Zosimæ & Bonosæ sororum. Apud Cartaginem, sanctorum martyrum Catulini diaconi, Januarii, Florentii, Juliæ & Justæ, qui sunt positi in basilica Fausti. Alexandriæ, sanctorum Philippi, Zenonis, Narsei & decem infantum.

Eutropii & sociorum. *Catulini & sociorum.* *Philippi & sociorum.*

Ita *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

Varia lectio. *Nisibi* simpliciter habent codices omnes, tum puri tum alii, exceptis Antverp. & Max-Lubec. in quibus, *Nisibi civitate.* Sic etiam legunt omnes; *Hic fuit unus è numero* &c. sed in Greven. & Molan. deest, *è numero.* Rursus, *sub persecutione Maximini*, licet in Adone diserte legatur, *Maximiani. Nicena Synodo* scribunt citati codices & reliqui fere, sed in Herinien. male est *Sinodo.* Idem est de *Arrii* & *Omousii*, quamquam Ado habeat *Arii* & *Homousii.* De *Carthagine* dixi alibi, uti & de *dampnarunt*, ejusque generis orthographia, seu potius pseudographia. In Molano legitur *damnaverunt.* Antverp. & Max-Lubec. pro *Catulini*, habent *Catilini.*

Observatio. Romanum parvum annuntiationem primam pauciſſimis circumscribit: *Nisibi, Jacobi episcopi.* Hieronymiana, *Nisivis, Nizibæ*, vel *Nisibini*, in quibus, præter morem, historia dicam, an fabula, attexitur in hunc modum: *Qui in corpore multa*

Jacobi.

multa signa fecit & Arcam Noe solus vidit in monte, nullus aliùs de his qui cum eo perrexerunt, videre est permissum. Hæc ibi, & quidem non satis correctè intrusa esse, probat vetustissimi Epternacensis codicis silentium. Quid porro, in Ararat vel Tauro monte, Noëmicæ Arcæ, primis Ecclesiæ seculis superfuerit, satis operosè, nescio quo operæ pretio, inquirit Florentinius. Qui & alios cultûs dies, sed forte diversorum Jacoborum indicat. Ceterum de præfata visione, seu naturali seu miraculosa, nihil memoravit Ado, aliud ex Gennadio idque historicæ veritati, ni fallor, conformius elogium deproperans, cujus nitidissimam epitomen confecit Usuardus, qualem in textu repræsentavimus. Notkerus vero Adonianis non contentus, visionem ex Hieronymianis acceptam, prioris verbis attexere voluit. Jacobi vitam, ex Theodoreti Philotheo interpretationis Hervetianæ, eduxit Surius, cui ex ejusdem Scriptoris historia, alia superaddi poterant. Tillemontius seriem historicam ex ipso, ex Gennadio, aliisque Gallicè contexuit tomo 7 à pag. 260, quæ Actis præclarissimi Sancti illustrandis non parum subserviet. Distichi Wandelbertini primus versiculus huc non pertinet, secundus Jacobo tribuitur:

Idibus effulgent Cassianus Cyricusque
Et Jacobus meritis celebratur episcopus amplis.

Annuntiatio altera tota in Romano parvo, tota in Adone est, imo & ferme in apographis Hieronymianis, ubi corruptiora sunt & hinc inde turbata nomina. Certe Noiter antesignanos suos fideliter secutus est. Vide notationem Baronii. De *Carthaginensibus & alexandrinis* tacet Romanum parvum. Ado ex Hieronymianis procul dubio utramque commemorationem desumpsit, sic tamen ut nomina aliqua paulo clarius expresserit, omissa in prima classe *Pollutana*, & ubi inter Alexandrinos, præfata apographa legunt *Nasei*, hic posuerit *Marsei*. Illustre est hoc die *Catulini martyris* nomen in laudato sæpe Carthaginensi Kalendario. Citatur etiam Augustini in ejus laudem tractatus, sed quem hactenus editum non vidimus. De Alexandrinis sola nomina superesse videntur. Ut ut est, ambas classes ex Adone descripsit ad verbum Usuardus, alteram alteri anteponens, & mediam, ut ita dicam, viam ingressus, pro *Nasei* & *Marsei* substituit *Narsei*, sicut codices nostri unanimiter enuntiant: pro quo recentiores, *Narsæi*. Tota igitur textus congeries & Adoniana & Usuardina est.

Eutropii & sociorum.

Catulini & sociorum.

Philippi & sociorum.

AUCTARIA.

De divisione Apostolorum.

IN Heriniensi recentiori manu ad narginem adjicitur: *Ipso die, divisio Apostolorum.* De qua etiam alii.

Tornacen. Resecat elogium Jacobi [illegible]beni; cetera purus est.

Antverp-maj. Textui puro in fine subnectit: *Et translatio sancti Suuithuni.*

Translat. Swithuni.

Pulsanen. Et deficit & auctus est. Sic incipit: *In Antiochia, passio sanctorum martyrum Quirici & Julittæ matris ejus.* Sed in textu omittit Jacobum & martyres Portuenses.

Quirici & Julittæ.

Muner at. Post textum in fine addit: *Ipso die, divisio Apostolorum ad prædicandum.*

Divis. App.

Rosweyd. Incipit: *Divisio Apostolorum.* Tum: *Plechelmi confessoris atque pontificis.* Sequitur prima textus annuntiatio de Jacobo &c. Dein: *Item Philippi, Agrippini & Reginsindæ virginis. Cassiani martyris.* Post hæc sequuntur textus reliqua, quibus in fine additur: *Eodem die in Britannia, depositio beati Deusdedit archiepiscopi & confessoris. Et translatio sancti Suithuni.* In Anglicis sæpe convenit cum Antverp-maj.

Divis App. Plechelmi.

Philippi &c. Cassiani.

Deusdedit. Transl. Swi.

Antverp-max & Lovanien. A puritate parum absunt, textui hæc solum præfigentes: *Divisio Apostolorum, quæ, ut Beda scribit, anno à passione Domini duodecimo facta est.*

De div. App.

Ultraject. Leyden. Albergen. & Danic. Cum duobus præcedentibus conveniunt, sed illis omnibus anteponunt: *Apud Antiochiam, natale sanctorum* Tyriti (Tyrici, Quiriti) *& Julitæ matris ejus. Qui evulsis oculis, primo in carcerem missi sunt: post hæc excoriati & in lecto ferreo assati, deinde serris attriti, & amputatis linguis, martyrii sui cursum obtruncatione capitis compleverunt. Passi sunt etiam cum eis & alii quadringenti quatuor.* De his cum Usuardo egimus XVI Junii. Vide quæ ibi, & fusius in Actis dicta sunt.

De Cyrico & Julitta.

Centulen. *Natale sancti Iacobi Nisibenæ civitatis episcopi, magnarum virtutum viri. Apud Carthaginem, sanctorum Catulini diaconi, Ianuarii, Florentii, Iuliæ & Iustæ, qui sunt positi in basilica Fausti. Alexandriæ, sanctorum Philippi, Zenonis, Narseni & decem infantum. Atrebas, relatio beati Vedasti ad proprium locum.*

De relat. Vedasti.

Bruxellen. Incipit: *Divisio Apostolorum, quæ, ut Beda scribit, anno à passione Domini duodecimo, sub Claudio imperatore facta est. Nisibi civitate, sancti Iacobi episcopi & confessoris. Qui fuit unus ex numero sanctorum sub persecutione Maximiani, & eorum, qui in Nycena Synodo perversitatem Arii dampnarunt. Et alias vir magnæ virtutis, ita ut ad ejus preces sæpe urbs à periculo liberata sit. Quo intra urbis muros sepulto, sed & postea zelo Juliani apostatæ extra condito, mox civitas Persarum ditioni succubuit.* Sequitur de Alexandrinis, tum de Carthaginensibus, ac denique de Romanis, pure.

De div. App.

De Jacobo.

Hagenoyen. Tertio loco, post Portuensem classem, inserit: *Eodem die, divisio Apostolorum, quæ secundum Bedam, tredecimo anno post passionem Domini facta est; quando illi per totum orbem divisi sunt & verbum Domini prædicabant. Nam sub Cornelio Papa facta est divisio ossium Apostolorum Petri & Pauli, quando medietas ossium Petri posita ad sanctum Paulum, & conversò, media ossa Pauli posita sunt ad sanctum Petrum.* Quid istud *nam*, quid divisio ossium faciat ad dispersionem Apostolorum, prorsus non intelligo. Sequitur de Cyrico & Julitta, fere

De divisione Apostolorum.

Iusti & Amici. Focati. ut supra. Tum: *Lugduno Galliæ, depositio sanctorum episcoporum Iusti & Amici. Eodem die, sancti Focati episcopi.* Vide die præcedenti.

Relat. Ved. AQUICINT. Omittit nomen *Florentii.* Et in fine adjicit: *Eodem die, relatio corporis sancti Vedasti à Beluaco civitate ad proprium locum.*

Cyr. & Jul VICTORIN. Et codex REG. SUEC. sign. 130. In fine: *Antiochiæ, natalis sanctorum Cyrici & Julittæ matris ejus. Eodem die, liberata est civi-*
Capt. Ierus. *tas sancta Ierusalem.* Vide annum in MOLAN.

Divis. App. Plechelmi. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Divisio Apostolorum. Plechelmi episcopi & confessoris. Eutropii, Zozimæ & Bonosæ, sororum martyrum. Philippi, Narsæi, Zenonis & decem infantum martyrum. Iacobi Nysibi episcopi.*

Divis. App. REG. SUEC. sign. num. 428. *Ipso die, divisio Apostolorum ad prædicandum.*

Cyr. & Iulit. VATICAN. num. 5949. *Apud Tharsum metropolim, natale sanctorum martyrum Cyrici & Julittæ matris ejus.*

Transl. Senatoris &c. FLORENTIN. *Apud Antiochiam, Quirici & Julittæ..... Translatio sanctorum martyrum Senatoris, Viatoris, Cassiodori & Dominatæ matris eorum.*

Felicis. Luce aliqua hæc indigent. STROZZIAN. *Papiæ, sancti Felicis episcopi & martyris.*

Benedicti. BURDEGALEN. *Sancti Benedicti Andegavensis episcopi.* Ponitur etiam hoc die à Castellano.

De Divis. & passione Apostolorum EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Divisio Apostolorum ad prædicandum verbum Dei per universum orbem. Quæ, ut Beda scribit, anno à passione Domini duodecimo facta est. Petrus Antiochiam venit, deinde Romam resedit & ibidem crucifigitur. Paulus mundum sua prædicatione illustravit & Romæ decollatur. Andreas Achaiæ crucifigitur. Iacobus Zebedei Hierosolymis decollatur. Ioannes Epheso in pace moritur. Philippus in Phrygia lapidatur & crucifigitur. Iacobus Alphei fuste fullonis perimitur. Bartholomeus in India excoriatus decollatur. Thomas in alia India, quæ est in fine mundi transfigitur. Simon & Thadeus in Persida perimuntur. Mattheus in Ethiopia, coram altari lancea perforatur. Matthias in Iudea martyrium complevit. Hæc divisio præcepto Christi facta, est ut implereiur illud Psalmistæ: In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Sequitur textus integer, cui subjungitur: *Item Alexandriæ, sanctorum Catholini episcopi & Zosimi confessoris. Eodem die, translatio sancti Swithuni episcopi & sociorum ejus episcoporum & confessorum. Ipso die, sancti Plechelmi episcopi & confessoris. Item relatio sancti Vedasti Atrebatensium episcopi & confessoris.*

Plechelmi. Relat. Vedasti.

BELIN. Ultimo loco ponit, *Nisibi civitate* &c. Et tum addit: *Eodem die, sanctorum martyrum Quirici & Julitæ. Papiæ, sancti Felicis episcopi & martyris.*

Cyr. & Iulit. Felicis.

GREVEN. *Divisio Apostolorum ad prædicandum, facta secundum Bedam anno à passione Domini duodecimo. Item secundum aliquos hic Cirici & Julitæ, quos Usuardus habet* XVI *Kalend. Julii. Plechelmi Tweintiensis episcopi & confessoris, in Aldensel quiescentis. Deusdedit archiepiscopi Cantuariensis & confessoris. Alexandriæ, sanctorum Catholini episcopi & Zozimæ confessorum. Eodem die, in Anglia, translatio sancti Swituni episcopi Wintoniensis & sociorum ejus episcoporum & confessorum. Item relatio sancti Vedasti Atrebatensis episcopi & confessoris. Regiswindis virginis & martyris. Faustæ & Juliæ, sororum virginum & martyrum. Dedicatio templi Dominici sepulchri in Ierusalem.*

Divis. App. Cyr. & Iulit. Plechelmi. Deusdedit. Cathol. &c. Transl. Swit. Relat. Ved. Regiswindis Faustæ. &c.

MOLAN. *Eodem die, festivitas omnium Apostolorum; hoc est quando divisi sunt ab invicem. Eodem die, sanctorum martyrum Cyrici & Julitæ. Papiæ, sancti Felicis episcopi & martyris. Anno Dominicæ Incarnationis* DCCCXCIII *relatio corporis sancti Vedasti à Bellouago ad proprium locum, post annos* XII, *menses novem, dies* XXIV. Tum minoribus typis: *Ipso die, Hierosolyma ab exercitu Christianorum capta est, anno milleno ducentesimo minus uno*; vult dicere MXCIX. De Plechelmo, Deusdedit & translatione Swithuni, ut GREVEN. supra. Denique, *Answeri monachi, cum suis in Ratilburg lapidati.* Editiones aliæ post *virtutis viri*, inserunt aliis litteris: *Ita ut ad ejus preces sæpe urbs discrimine sit liberata.* In fine: De divisione Apostolorum, ut supra. *Cantuariæ, depositio sancti Deusdedit, sexti archiepiscopi & confessoris. Civitate Oudensele, natale sancti Plechelmi episcopi.* De Felice, ut supra. *Eodem die, sanctæ Reginswindæ virginis. Atrebati anno Dominicæ* &c. ut in priori. De Swithuno, ut supra. Tum minoribus typis: *Ipso die, Hierosolyma ab exercitu Christianorum capta est anno milleno cum centesimo minus uno:* ubi corrigit quod supra erraverat, scribens *milleno ducentesimo* &c. *In Racezburg, Answeri monachi, cum suis lapidati: de quibus Helmoldus in historia Slavorum.*

Capt. Ierus. Answeri. Deusdedit. Plechelmi. Reginswind.

Catholini & Zosimi. Transl. Swithun &c.

XVII *Kal.* *Die* 16.

Eustathii. APud Antiochiam Syriæ, natalis beati Eustachii episcopi, & confessoris, sub Constantino principe, qui ob Catholicam fidem in Trajanopolim civitatem Thraciæ pulsus exilio,

Hilarini. ibidem requievit. In Ostia, passio sancti Hilarini monachi, qui cum nollet sub persecutione Juliani sacrificare, fustibus cæsus, martyrium sumpsit.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Syria* etiam alibi dicendum fuit; scribo cum Pratensi; Antverp. & Max-Lubec. Munerat. Belin. Molan. Si codices sibi non constent, nec uniformis erit orthographia nostra. *Eustachii* legunt codices nostri omnes post Roman. parvum & Adonem, *Eustathii* tamen legendum, dubium non est, ut in Ob-

Obſervatione dicemus. Optimæ notæ codices, ut ſunt Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-major, Pulſanen. Roſweyd. Munerat. & Belin. rectè in textu ſcribunt *Conſtantino principe*, quidquid alii, quos ſequitur Romanum modernum, antiſtitem noſtrum *Conſtantii* juſſu relegatum velint, ut habent Antverp. Max-Lubec. & mediæ notæ reliqui, cum Greveno & Molano, qui duo legunt, *Conſtancio imperatore*, alii *Conſtancio principe*. Et ita factum, ex Athanaſii non ſatis valido teſtimonio, Baronius in Notationibus ſe eviciſſe, aſſerit; aliis ex hiſtoriæ ſerie, contrarium evincentibus. Sunt qui cum Notkero male ſcribant *intra Janopolim*. Sed alii melius cum textu. *Traciæ* in nonnullis, & *Traciem* in Antverp-majore, facile corriguntur. Belin. ſenſum mutat, dum ponit; *ibidem exilio requievit*. *Hoſtia* legitur in multis, ſed Praten. & Herinien. recte cum textu. In Belino eſt *Hylariani*: in Munerat. *Hylarii*, in quo additur, *& martyris*, debitè quidem, ſed non ex auctoris mente.

OBSERVATIO. Fontem textui præbuit Romanum parvum, Ado inde hauſit, atque ex hoc ſcilicet in Noſtrum derivatus eſt, hoc ſolo diſcrepans, ſiquidem diſcrepantia appellari ea poſſit, quod qui in prioribus, primo loco ponitur *Hilarinus*, in Uſuardo ſecundum teneat. Ceterum *Euſtachium* conſtanter legunt, ut ſupra innuebam, *Euſtathii.* & Romanum parvum, & Ado & codices noſtri Uſuardini paſſim omnes; pro quo *Euſtathium* ſcribit Baronius; & recte, cum agatur de celeberrimo illo adverſus Arium fidei defenſore, in illius temporis hiſtoria notiſſimo, ſed nos lectionem Uſuardinam in textu tradidimus, in quo etiam oſtendimus *Conſtantino principe*, pro *Conſtantio principe*, melius referri, etiam contra apertiſſimam Adonis ſententiam. Videſis Notationem Baronii, & quæ ſuo tempore in Actis diſputabuntur. Major eſt difficultas, utrum *Euſtathius* vel *Euſtachius* noſter in Hieronymianis recenſeatur, ſociis aliis martyribus conjunctus; quod equidem pede in uno non auſim reſolvere, quidquid conjectet Florentinius. Tutiſſimum eſt, eam etiam quæſtionem ad proprium locum elucidandam remittere. Interim damus verba Romani parvi: *Apud Antiochiam Syriæ, Euſtachii epiſcopi.* Cetera Adoniana ſunt, à Noſtro & Notkero deſcripta. Norunt eruditi totam magni Euſtathii geſtorum ſeriem, ex variis antiquis monumentis eccleſiaſticis colligendam, cui à variis pridem allaboratum eſt, inter quos Tillemontius tomo 7 à pag. 21 pleraque documenta ſuggerit, nobis ſuo tempore uſui futura.

De *Hilarino*, paucis etiam laudatum Romanum parvum: *In Oſtia, Hilarini martyris.* *Hilarini.* Elogium in textu poſitum à Beda primitus concinnatum oportet, ſi ejus genuina ſunt, quæ in noſtra ante Tomum 11 Martii editione ei tribuuntur. Inde in Rabanum & Adonem tranſierit, ex hoc in Noſtrum. Notkero, fortaſſe ad Sancti nomen alludenti, paucula hæc inſerere placuit: *Qui Sanctorum hilariſſimus ſuſceptor & ſuſtentator*: quæ utrum ex Actis ſanctorum Joannis & Pauli accepta ſint, non vacat, nec operæ pretium eſt hîc inquirere. Quid ſi exemplum *Gallicani* aliunde influat? Hoc certum videtur, Hilarinum eumdem & in eadem poſitione collocatum, ab Hieronymianis apographis memorari, nempe: *In civitate Hoſtia*, nobis *Oſtia*, ut ſignant etiam Martyrologi nupetrime citati, contra quam Florentinius legerit, niſi & ipſe cum Romano moderno cenſeat, *Hilarinum* Aretii agonem compleviſſe, ſubinde Oſtiam tranſlatum, quæ eſt Baronii ſatis fundata opinio, ſuo itidem loco examinanda. Vide Adonem ad VII Auguſti de *Donato*, & eodem die Florentinium de eodem Sancto. De ſocio *Cyrico* vel *Cyriaco* ſola Hieronymiana meminere. Utcumque interim exigat hiſtorica veritas, ſimplex & genuinus Uſuardi noſtri textus extra controverſiam omnino poſitus eſt. Sic Hilarinum celebrat Wandelbertus:

*quæ ſignat
Cum decima Auguſtam (Auguſtum) *præ*ſignat ſeptima menſem,*
Hilarine tuo, martyr, nitet optime feſto.

AUCTARIA.

Bertini. TORNACEN. Incipit: *Bertini abbatis.* Textus qui ſequitur, puriſſimus eſt.

PULSANEN. In prima annuntiatione purus, ſecundam plane omittit.

Monulfi & Gondulfi. Tranſl. Bert. ROSWEYD. Textui puro in fine ſubjungit: *Munulfi & Gundulfi epiſcoporum & confeſſorum. Tranſlatio ſancti Bertini abbatis.*

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Textui puro etiam adnectunt: *Ipſo die, in Trajecto ſuper Moſam, ſanctorum Mondolphi & Gondolphi epiſcoporum.* Duo ultimi ſic efformant nomina: *Monolfi* vel *Monolphi*, & *Gundolfi* vel *Gundolphi*.

Monulfi & Gondulfi.

CENTULEN. *Antiochiæ, ſancti Euſtachii epiſcopi, qui ob Catholicam fidem pulſus exilio, ibidem quievit. In Hoſtia, ſancti Hilarini monachi & martyris ſub Juliano apoſtata.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. In textu ſatis purus, adjicit: *Apud Trajectum ſupra Moſam, depoſitio ſanctorum confeſſorum Monulphi & Gondulphi epiſcoporum. Apud Xanctas Brabantiæ, natale ſanctæ Regnildis virginis & martyris, beatæ Gudilæ noſtræ patronæ ſororis. Quæ comitatu unius ſervi & ancillæ contenta, ſanctam civitatem Jheruſalem & ſingula loca, quæ Dominus Jheſus corporaliter perambulabat, peregre viſitavit. Et poſt ſeptennium* *Monulfi & Regnildis cum elogio.*

cum multis sanctorum reliquiis ad patriam rediens, apud Xantas mansit, donec ipsa, una cum Grimoaldo subdiacono & Gondulpho familiari ab Hunnis pro fide Christi, martyrii palmam suscepit.

Elevat. Bertini. *Ipso die, elevatio sancti Bertini abbatis.*

HAGENOYEN. In prima purus, secundo loco refert: *Apud Carthaginem, natale sanctorum martyrum Catylini diaconi, Ianuarii* &c. *Catulini&c.* De quibus nos die præcedenti. Rursus: *Alexandriæ, natale sanctorum martyrum Philippi* &c. *Philippi&c.* etiam ut heri. Sequitur: *In civitate Hostia, passio sancti Hylariani monachi* &c. pure. *In Trajecto super Mosam, depositio sanctorum confessorum Numolfi & Gundolfi, qui dicuntur illi duo defuncti episcopi fuisse, & per beatum Leonem Papam & ejus socios resuscitati* [qui] *Aquensem ecclesiam cum aliis episcopis dedicaverunt.* *Monulfi & Gondulfi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eustachii episcopi Antiochenæ civitatis. Hilarini monachi.*

VATICAN. signatus num. 5949. In fine: *Beneventi, natalis sancti Vitaliani episcopi & confessoris.* *Vitaliani.* In Romano hodierno signatur Capuæ.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Leonis Papæ V.* .. .. *Leonis.* Ita hic lego, licet aliunde nulla sacri cultus argumenta reperiam. Puto Leonem IV indicari, de quo infra. Sequitur in iisdem codicibus: *Canonizatio beati Francisci, a Gregorio Papa celebrata, anno Domini* MCCXXVIII, *pontificatus sui anno secundo.* *Canonizat. Francisci.*

In CODICE monasterii MONTIS SANCTI: *Dedicatio basilicæ beati protomartyris Stephani, in hoc sancto Monte sancti Romarici.* *Dedic. eccl. S. Stephani.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ, natale beati Leonis IV Papæ & confessoris.* *Leonis IV.* *Qui sedit annis octo, menses tres, dies sex. Hic orationibus & vigiliis jugiter intentus, sepultus est in ecclesia sancti Petri.* Sequitur de Eustachio, *De Hilarin.* pure. Tum: *In Ostia, passio sancti Hylarini monachi. Qui cum jussu Juliani sacrilegi imperatoris, apud Tusciam civitatem Arecio comprehensus, a Quadracio judice cum beato Donato episcopo compellitur sacrificare, & cum respuerent, Donatus incarceratur, Hilarinus vero fustibus cæditur donec spiritum redderet, cujus ossa in Ostia tumulata reservantur. In Trajecto inferiori super Mosam situatam* [situato,] *sanctorum Monulphi & Gundulphi episcoporum & confessorum. Hi nutu Dei, ut fertur, vivi de eorum sepulcris surrexerunt & cum beato Leone* III *Papa templum in Aquisgrano in honorem Dei genetricis virginis Mariæ consecraverunt. Quo facto Trajectum ad eorum sepulcra redierunt & ad pristinam dormitionem se mutuo collocaverunt. In Cæsarea, sanctorum Paulini & Mammetis martyrum.* *Monulfi & Gondulfi.* De Mammete multa hac die refert Notkerus, sed ab Usuardo ponitur XVII Augusti. *Eodem die, sancti Marini episcopi & martyris. Treveris, beati Valentini episcopi & martyris. Ipso die, translatio sancti Osmundi episcopi & confessoris. Item Dominica secunda Julii, natale sancti Bonaventuræ, seu sancti Eustachii episcopi Albanensis & confessoris, Ordinis Fratrum Minorum.* *Paulini & Mammetis.* *Marini.* *Valentini.* *Translat. Osmundi.* *Bonavent.*

GREVEN. *Valentini episcopi Treverensis & martyris. Marini episcopi & martyris. In Cæsarea, sanctorum Paulini & Mammetis martyrum. Antiochia, sancti Theodoti. Leonis Papæ* IV *& confessoris, qui sedit annis octo: vir valde sanctus, vigiliis & orationibus multum intentus, utpote qui ab infantia inter monachos sanctos fuit enutritus. Anatholii episcopi & confessoris. Trajecto superiori super Mosam fluvium, sanctorum Monulphi & Gundulphi episcoporum & confessorum: quos ferunt de sepulcris surrexisse & cum Leone Papa* III *templum Aquisgrani in honore sanctæ Dei genitricis consecrasse, eoque officio expleto in pristinam se quietem recepisse. Treveris, Heliæ virginis. Item Regnildis virginis & martyris. Translatio sancti Osmundi episcopi & confessoris. Canonizatio beati Francisci confessoris.* *Valentini.* *Marini.* *Paulini&c.* *Theodoti.* *Leonis IV.* *Anatholii.* *Monulfi&c.* *Heliæ V.* *Regnildis.* *Transl. Osm.* *Canoniz. Fr.*

MOLAN. *Trajecti, sanctorum confessorum Monulphi & Gondulphi episcoporum Tungrensis ecclesiæ. In Sanctis, sanctæ Raineldis virginis & martyris.* *Monulfi&c.* *Raineldis* Tum minoribus typis: *Beatæ Gudilæ sororis. Quæ comitatu unius servi & ancillæ contenta, sanctam civitatem Hierusalem & singula loca, quæ Dominus Jesus corporaliter perambulavit, peregre visitavit: & post septennium cum multis sanctorum reliquiis ad patriam rediens, apud Zanctbas Brabantiæ mansit, donec ipsa una cum Grimoaldo subdiacono & Gondulpho familiari, ab Hunis pro fide Christi martyrii palmam accepit.* Quæ ex BRUXELLENSI, ut alibi etiam factum ostendimus, descripta videntur. In editionibus aliis, sic habet: *Trajecti, sanctorum confessorum Monulphi* &c. ut in priori. *Treveris, sancti Valentini episcopi & martyris. Sanctis, sanctæ Raineldis virginis & martyris, sororis beatæ Gudilæ, quæ cum Grimoaldo subdiacono, & Gondulpho familiari, ab Hunis pro fide Christi palmam martyrii accepit. Die decima sexta, sancti hieromartyris Athenogenis, & decem ejus discipulorum. Item canonizatio beati patris Francisci. Monasterio Sithiu, sancti patris Bertini corpus à beato Folquino transfertur & reconditur anno* DCCCXLVI. *cum elogio.* *Valentini.* *Athenogenis & sociorum.* *Canon. S. Fr.* *Transl. Bert.*

Colitur Bertinus V Septembris. *In Hispaniis, triumphus sanctæ Crucis, ob præclaram victoriam, quæ per symbolum Crucis contra Mauros habita est.* *De triumph. S. Crucis.*

XVI *Kal.* *Die* 17.

Martyrum Scillitanorum. IN Cartagine, natalis sanctorum martyrum Scillitanorum, id est Sperati, Nartali, Cithini, Beturii, Felicis, Aquilini, Letatii, Januariæ, Generosæ, Bessiæ, Donatæ & Secundæ, sub Saturnino præfecto, qui post primam confessionem in carcerem missi & in ligno confixi, deinde gladio decollati sunt.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Carthagine*, jam ferme ad nauseam dictum est. Qui *Scilitanorum* scribunt, ut Munerat. & Greven. satis manifeste errant. Nodus est in expressione nominum, quæ quoad aliquos, ferme ubique diversa est. Hieronymiana hîc præ-

prætereo. Sic habet Beda : *In Carthagine, Scillidanorum, id est, Marcialis, Cithii, Vesturii, Felicis, Aquilinii, Lactantii, Januarii, Generosi, Vestæ, Donatæ & Secundæ.* Ubi vides deesse *Speratum*, in reliquis antesignanum ; haud dubie amanuensis oscitantia, cum in Rabano diserte præponatur. In Actis à Baronio relatis, hoc modo & ordine recensentur : *Speratus, Narzalis, Cittimus, Veturius, Felix, Acyllinus, Lætantius, Januaria, Generosa, Vestina, Donata & Secunda.* In aliis Actis discrimen est perexiguum. Satis patet, qua ratione ad unam normam hæc omnia reducenda sint. Ex codicibus nostris ; Munerat. legit, *Narchali* ; Praten. & Molan. *Cythini* ; Herinien. *Beaturii* ; qui & *Letati* ; Praten. & alii plerique, *Letacii*, quorum primitivum *Lætantii* esse vix dubito. In *Januarii* vel *Januariæ* variant fere omnes, nos cum Adone scripsimus, quod est verosimillimum. Antverp. & Max-Lubec. non male legunt, *post primam Christi confessionem*, at ita legi vetant codices reliqui, nullo excepto. In Greveno & Molano corrupta est constructio, dum sic scribunt ; *post primam confessionem in carcere, & in ligno* &c. In textu clara est & expedita syntaxis. Herinien. simpliciter, *Deinde decollati sunt*, omissa voce *gladio*. Sic supra neglexi dicere, deesse in Munerato nomen *Bessiæ*. Cetera observatu digna non sunt.

Martyrum Scillitanor.

OBSERVATIO. Illustris ab omni ævo fuit *Scillitanorum* horum duodecim martyrum triumphus, à Kalendario Carthaginensi & ab antiquis Martyrologis nostris certatim celebratus. Jam diximus, amanuensis vitio in Beda deesse *Speratum* ; de cetero ipsum inter & Adonem, quorum priorem sequitur Rabanus, posteriorem Notkerus æque ac Noster, nulla nisi solorum aliquorum nominum inflexionis occurrit discrepantia, quam facillime restitui posse ex alterius ad alterum collatione nullo negotio intelligis. Romanum parvum non exprimit singula nomina, sic solum scribens : *Carthagine, martyrum Scillitanorum, Sperati, Narthali, Cythini, Beturii, Felicis & aliorum* VII. Porro septem illos nominatim adjunxit Ado ex Actis, opinor, vel forte ex Beda ; quod eo facilius crediderim, cum totum ejus elogium adoptet, adjecta in fine translatione, suis hisce verbis : *Horum reliquiæ, cum ossibus beati Cypriani & capite sancti Pantaleonis martyris, ex Africa in Gallias translatæ, venerantur Lugduni in basilica beatissimi Ioannis Baptistæ.* Sed hanc periocham Noster, forte dedita opera, omisit, reliqua omnia Adoniana ad verbum describens ; ut proinde de textu Usuardino vero & genuino dubitandum non sit. Multum sudat Florentinius, ut *Scillitanorum* horum duodecim nomina conciliet cum Actis Proconsularibus, quæ tamquam venerandæ antiquitatis vere pretiosum thesaurum protulit Eminentissimus Baronius Tomo 2 Annalium, ad annum CCII num. 2. Nec diffiteor, Hieronymianorum codicum inter Africanos & Asiaticos martyres confusionem, tenebras Actis Baronianis offundere, non facile dissipandas ; imo nec Acta alia, a Theodorico Ruinart inter sincera & selecta edita à pag. 75, satis explanare, quæ Florentinio scrupulum ingerunt. At enim constantissima Martyrologorum aliorum auctoritas, Actis illis conformior, satis evincit, Scillitanos nostros duodecim numero fuisse, & simul Carthagine passos, quidquid molestiæ creare possit modica nominum & adscriptorum dierum ; ab amanuensibus corruptorum, diversitas. At nos hîc nihil quidquam determinamus, satis sit difficultates indicasse, suo loco exigendas. Acta nostra intelligo, in quibus discutienda recurret alia controversia, quam etiam tangit Ruinartius, de reliquiarum translatione ; Martyrum omnium, an aliquorum ; Romam, an Lugdunum & inde Compendium, ad regium sacellum facta ; de qua etiam agit Tillemontius, horum martyrum passionem Gallicè describens tomo 3 à pag. 131. Interim ad duodenarii numeri probationem etiam faciunt Wandelberti versiculi, Scillitanorum martyrum festivitatem nitide exprimentes :

Sedecimam votis Carthago spectat opimis ;
Martyrii plebem duodenam læta frequentans ;
Scillitana simul capiti quos patria misit.

AUCTARIA.

Alexis.

TORNACEN. Quamvis raro auctior, jam unum atque item alterum in principio additamentum habuit. Sic hodiernum textum incipit : *Alexis confessoris.* In reliquo textu purissimus est.

Kenelmi.

ANTVERP-MAJ. Textui puro superaddit : *Ipso die, sancti Kenelmi regis & martyris.*

Hilarini.

PULSANEN. Huc retulit eam textus partem qua die præcedenti caruit ; nempe : *In Hostia, passio sancti Hylarini monachi. Qui cum nollet* &c. Sequitur totus textus hodiernus, purus.

Kenelmi. Marcellinæ. Theodosii.

ROSWEYD. Post textum purum subjicit : *Eodem die in Britannia, sancti Kenelmi martyris. Item natale sanctæ Marcellinæ virginis, sororis sancti Ambrosii episcopi. Item depositio sancti Theodosii episcopi & confessoris.*

De Alexio.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Primo loco sic habent : *Romæ via Latina, natale sancti Alexii confessoris. Qui patre, domo, facultatibusque relictis, pauperem atque peregrinam aliquamdiu agens vitam, tandem ad domum rediens paternam,*

nam, in eadem toto tempore vitæ ſuæ ſub ſpecie latuit peregrini. Cujus acta & geſta, carta in ipſius manu poſt obitum reperta, omnibus patefecit. Sequitur textus purus.

Textus contractior. CENTULEN. *In Carthagine, ſanctorum martyrum Scillitanorum, id eſt, Sperati, Marchali, Cithini, Beturii, Felicis, Aquilini, Lactatii, Ianuariæ, Generoſæ, Baſſiæ, Donatæ & Secundæ, ſub Saturnino præfecto decollatorum. Antiſiodoro, ſancti Theodoſii confeſſoris.*

Theodoſii.

BRUXELLEN. De Alexio, primo loco, ut ſupra. Tum textus. In fine autem: *Ipſo die, ſancti Fredegundi confeſſoris. Item Kenelini* [Kenelmi] *regis.* Vide infra diſtinctius.

Fredegundi. Kenelmi.

HAGENOYEN. In textu ſatis purus, hæc de Alexio ſubnectit: *Romæ via Latina, depoſitio ſancti Allexii confeſſoris. Qui Allexius filius fuit Eufemiani, primi ex principibus pallacii imperatorum Arcadii & Honorii. Qui Eufemianus dedit Allexio Marinam ſponſam de imperiali ſanguine ortam. Sed ille ſponſam ſuam caſte vivere monuit, & ſic illam & omnia quæ habuit propter Deum reliquit, pauca ſecum ferendo, quæ mox pauperibus tradidit. Pergens ergo Allexius Laodiciam,* XVII *annos apud eccleſiam beatæ virginis, humillime pauper cum pauperibus ille vixit. Poſt hæc à Domino admonetur ut Romam redeat: quod & fecit. Quem pater ejus quaſi pauperem alium, pro ſalute filii ſui in domum ſuam recepit & vilectum ſibi miniſtravit, ignorans quod filius ſuus fuerit: ubi* XVII *annis manens multas injurias à ſervis patris ſui ſuſtinuit patienter & libenter. Tandem ſentiens ſibi mortem imminere, vitam ſuam in carta ſcripſit manu ſua, & illam in manu ſua tenens obiit, multis clarens poſtea miraculis.*

Multa de Alexio.

Kenelmi. Marcellinæ. *In Anglia, ſancti Konelini* [Kenelmi] *pueri regii, innocenter occiſi. Item Marcellinæ virginis, ſororis beati Ambroſii, epiſcopi Andolini.* Non eſt dubium, quin legendum ſit *Mediolani.*

AQUICINCT. In fine: *Eodem die, tranſitus ſancti Alexis confeſſoris.*

Alexis.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſign. num. 130. *Eodem die, tranſitus ſancti Alexii confeſſoris & Marinæ virginis.* Diceres, hanc conjunctionem indicare, Marinam illam pro Alexii conjuge accipi. Sed vide GREVEN. infra.

Alexii. Marinæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Alexii confeſſoris eximii, Romæ. Sperati & ſociorum ejus martyrum undecim, qui dicuntur Scillitanorum. Marcellinæ virginis ſororis ſancti Ambroſii.*

Alexii. Marcellinæ.

VATICAN. num. 5949. *Romæ, natalis ſancti Alexii.* Vel, ut BELIN. *Eodem die, ſancti Alexii confeſſoris.* Vide ſupra codices mediæ notæ &c.

Alexii.

FLORENTIN. *Romæ, ſancti Alexii.... anno Domini* CCCXCVIII, *vitæ quinquageſimo primo. Item, ſanctæ Marinæ virginis.* Longiorem de ea hiſtoriam texit GREVEN. quæ etiam aliis tribuitur.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Commemoratio reliquiarum ſancti patris Severini archiepiſcopi Colonienſis Agrippinæ, confeſſoris, multarum virtutum viri & miraculorum egregii. Romæ via Latina, natale beati Alexii* &c. ut ſex codd. ſupra. Sequitur textus ſatis purus. In fine: *In Anglia, depoſitio ſancti Kenelmi regis Merciorum & martyris. Mediolano, ſanctæ Marcellinæ virginis. In Dacia, ſanctæ Florentiæ virginis.*

DeSeverino. *Florentiæ.* *Kenelmi.* *Marcellinæ.*

GREVEN. *In Anglia, Kenclini regis Merciorum & martyris, pueri ſeptem annorum. Quem cum pater Kenulphus moriens, ſororis fidei commiſiſſet alendum, illa regnandi cupiditate, puerum obtruncari fecit: ferturque puerum in ipſa hora hymnum angelicum, Te Deum laudamus inchoaſſe, tuncque percuſſum, cum diceret: Te martyrum candidatus* &c. *Statim vero Romæ ſuper altare beati Petri membrana (columba candida deferente) ſuperne delapſa & necem ſancti martyris & locum ſepulturæ prodidit. In Hungaria, in eccleſia Nitrienſi, ſanctorum Andreæ & Benedicti martyrum. Theodoſii epiſcopi & confeſſoris. Enodii epiſcopi & confeſſoris. Fredegandi epiſcopi & confeſſoris. Romæ via Latina, ſancti Alexii confeſſoris. Qui patre locupletiſſimo genitus, ſponſam ſortitus eſt nobiliſſimam. Fidei tamen flamma ſuccenſus, omnibus relictis, vitam pauperrimam peregre aliquamdiu agens, tandem reverſus, in domo paterna uſque ad finem vitæ, incognitus permanſit. Mediolani, ſanctæ Marcellæ virginis, ſororis beati Ambroſii epiſcopi. In Dacia, tranſlatio ſanctæ Florentiæ virginis, diſcipulæ ſancti Hilarii epiſcopi. Item ſecundum catalogum Sanctorum, hîc, ſanctæ Marinæ virginis. Quæ mutato habitu monaſterium virorum ingreſſa, de crimine fornicationis falſo accuſata, patientiſſime tulit, pœnitentiamque egit ac ſi rea criminis fuiſſet, cujus ſacrum corpus anno Domini* MCXIII *Venetias tranſlatum, debito cum honore ſervatur. Item commemoratio reliquiarum ſancti Severini Agrippinenſis Coloniæ archiepiſcopi, magnæ ſanctitatis viri. Apud Aquiſgranum, dedicatio baſilicæ in honorem glorioſiſſimæ Dei genitricis Mariæ, per Leonem Papam* III, *præſentibus epiſcopis* CCCLXV *aliiſque Patribus quamplurimis. Quæ licet in feſto Epiphaniæ facta fuerit, hîc tamen feſtivius recolitur.*

Andreæ & Benedicti. Theodoſii. Enodii. Fredegandi. Alexii. *Marcellæ.* *Tranſlat. Florentiæ.* *De Marinæ.* *DeSeverino.* *Dedicat. Baſil. Aquiſ.*

MOLAN. Addit ex Adone tranſlationem reliquiarum, de qua ſupra. *Eodem die, ſancti Alexii confeſſoris, qui poſt vitam glorioſam atque laudabilem, ſepultus eſt Romæ in monaſterio ſancti Bonifacii Papæ. Canonizatio beatiſſimi patris noſtri Francisci. In Mediolano, ſanctæ Marcellinæ virginis. Ipſo die, ſancti Enodii epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, dedicatio ſanctæ Mariæ Aquiſgrani. Ipſo die, Fredegundi confeſſoris.* Dein minori charactere: *Qui cum ſancto Furſeo venit ex Hybernia, & quieſcit in monaſterio Dominarum ſuper Sambriam fluvium, non longe à Namurco. In Anglia, Kenelmi* &c. ut GREVEN. uſque ad *obtruncari fecit.* Editiones aliæ, de tranſlatione Scillitanorum & Alexio, ut ſupra. Tum: *Ticini, ſancti Enodii epiſcopi & confeſſoris. Mediolani, depoſitio ſanctæ virginis Marcellinæ. In Anglia, ſancti Kenelmi pueri, regis Merciorum & martyris. In monaſterio Argenton, ipſo die, ſancti Fredegandi confeſſoris.* Caſtellanus in Martyrologio univerſali eum collocat in *Dorne*, potius *Deurne*, prope Antverpiam.

Alexii. Canonizat. S. Franciſci. Marcellinæ. Enodii. De baſ. Aq. Fredegundi. *Kenelmi.* *Fredegandi.*

Die 18.

XV *Kal.*

Guddenes. APud Cartaginem, ſanctæ Guddenes martyris, quæ juſſu Rufini proconſulis, ob Chriſti confeſſionem, quater diverſis temporibus equulei extenſione vexata, & ungularum horrenda lace-

laceratione cruciata, carceris etiam squalore diutissimè afflicta, novissimè gladio cæsa est. Civitate Dorostoro, sancti Emiliani. *Æmiliani*

Soli ex omni parte puri sunt *Pulsanensis* & *Molanus*.

VARIA LECTIO. Lego *Guddenes* cum Romano parvo, Adone & codicibus nostris melioris notæ. In Antverp-majore male habetur *Guildene*. Rosweyd. posuit *Gundenes*; Munerat. *Gaudenes*. Romanum parvum binis eam sertis ornavit, *Virginis*, *Martyris*. Ado scripsit *Virginis*, quod & posuit Molanus. At Pulsanen. cum ceteris codicibus, solum tribuit titulum *Martyris*, forte quod Usuardus de virginitatis laureola dubitaverit. Solus Molanus recte scripsit *Æmiliani*, ex sua, opinor, correctione, nam reliqui codices omnes simpliciter legunt, ut est in textu.

OBSERVATIO. Romanum parvum hac die Adoni ejusque sequacibus ita materiam subministravit: *Carthagine, sanctæ Guddenes virginis, martyris*: quæ nec apud Hie- *Guddenes.*
ronymum hodie, nec apud Bedam nota est. Ado & martyrii tempus & mortis genus exequitur, ex quo solam postremam partem Noster adscivit. De hac annuntiatione satis plana sunt omnia; nisi quis cum Tillemontio tomo 3 pag. 125, *Gaudentum* vel *Gaudentium* Hieronymianorum, signatum *in Africa* XXVI Junii, pro hac *Guddene* seu *Gudenne* seu *Gudente*, accipi posse existimet; eòque adducat Augustini sermonem 294 novæ edit. habitum in natali *martyris Guddentis* XXVII Junii, de quo etiam meminit Ruinartius inter selecta pag. 197. Est autem plane verosimile, quod loco citato conjicit idem Tillemontius, nempe Acta aliqua sincera olim extitisse, ex quibus Ado encomium suum desumpserit, notis consularibus tam expresse distinctum; quæ utinam aliquando in lucem producantur! *Emilianus*, vel potius *Æmilianus*, non aliunde quam ex Hieronymianis acceptus videri potest, avulsus à pluribus sociis; quod Usuardum sæpius facere solitum, alibi satis superque ostendimus. Videantur annotata Baronii, & quæ de insigni Martyre ex antiquis collegit Tillemontius tomo 7 pag. 354 & 355. Et eatenus quidem concinunt codices nostri prope omnes; unde indubitata redditur Usuardi lectio; prout à nobis tradita est. *Æmiliani.*

Nunc advertendum, signari hac die in Adone; Rabano & Notkero *Arnulfum Metensem episcopum*, à Rabano cum longo, ab Adone cum brevi elogio, quod Usuardus distulit ad XVI Augusti, ipsissima illic Adonis verba referens, ut proinde certum sit, codices omnes, qui de Metensi Arnulfo hodie agunt, in hac parte nullo modo esse Usuardinos. Singulorum verba in Auctariis dabimus. Non ita pervium est discernere utrum Usuardus Martyrologio suo non adscripserit *Arnulfum episcopum & martyrem*, cujus diserte meminere Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Munerat. & Greven. codices aliàs notæ optimæ. Et Vincerent quidem hi codices, nisi ea obstarent, quibus eos deferere cogimur; existimantes *Arnulfum* illum, nec satis propriè *martyrem*, nec ullo modo *episcopum*, ab ipso Usuardo positum non fuisse, sed ab aliis superadditum. Atque ut à Pratensi incipiam, monuit me in sæpe adducta epistola Clar. Castellanus, annuntiationem illam, *In pago Castrinse, sancti Arnulfi martyris & episcopi*, ad primigenium textum minime pertinere, utpote recentiori charactere codici illi plane assutam. Quæ Herinien sis habet de *episcopatu Turonensi* (ut inter Auctaria referam) commentitia passim censentur; isque præterea solus ex sensu suo loquitur, Remensis provinciæ proprium, ni fallor, textui Usuardino attexens. Reliqui aut diversa phrasi utuntur, ex quo manifestissime patet negotium adjectitium, aut ex Pratensi vel id genus manuscripto aliquo sua ipsi accepere, atque adeo fonte suo puriora non proferunt. Porro codices nostri alii, cum Pulsanensi & Molano optime conveniunt, essentque puri, nisi in *Arnulfo Metensi*, aut alio excederent. Notavit pridem Baronius ad hanc diem, qua *Metensem* Romano inseruit, ab Usuardo, ut diximus, XVI Augusti collocatum; notavit, inquam, nonnullam inter Arnulfos confusionem occurrere; quod mirum, fieri potuisse inter *Metensem* & *Suessionensem*, tot seculis disjunctos. Verosimilius est confusos fuisse & confundi à modernis Arnulfum *Aquilinensem* seu *Avellinensem*, de quo hîc disputamus, cum altero Arnulfo *Mussipontano*, seu *Mussipontum* translato, quorum fortasse etiam Acta, quæ & varia & satis miranda circumferuntur, facile commixta fuerint, & alterius alteri adscripta; de quo hîc nihil vacat discernere: nodos tangimus, in opere magno solvendos. Ad præsens quod attinet, problema esse possit, quem *Arnulfum* Beda indicare voluerit, dum ita hac die scripsit: *Natale sancti Arnulfi confessoris*. Ad quæ Florus ibi: *Cujus vita maximæ exstitit sanctitatis*. Metensem hîc appellari non videtur probabile, cum Arnulfi illius dignitatem Beda haud dubie non ignoraverit. Non diffiteor tamen etiam episcopos à Beda, solo quandoque *confessoris* titulo decorari, ut videre est XXVIII *De variis Arnulfis.*

Maii de S. Germano, VIII Junii de S. Medardo &c. Jam vero *Confessorem* simpliciter dici, *Aquilinensi* nostro non magis quadrare contendes. At certe quidquid hîc à Beda & Floro asseritur, de eo prædicari nihil magnopere vetat, resciſſis & *martyris* & *episcopi* titulis, qui, an merito ipsi tribuantur, ut minimùm saltem incertum est. Nisi magis placeat Arnulforum distinctio, sic ut *Castrensis* vel *Aquilinensis* noster à latronibus cæsus, pro *martyre* habeatur, alius vel alii, solo *confessoris* titulo gaudeant, unde orta sit tanta sacrarum reliquiarum sub eodem nomine multiplicatio, quæ etiam ex diversis positionibus, seu locorum nominibus accrescere potuit. Sed hæc iterum Actis reservanda sunt.

De septem Tiburtinis.

Huc etiam spectare possent celeberrimi *fratres* VII *Tiburtini*, aliis plane nominibus ab Hieronymianis & Notkero hac die signati, quam nos XXVII Junii retulerimus. Verum cum hæc ad Usuardum hoc loco nihil faciant, frustra iis componendis hîc immoremur; præterquam quod satis & abunde ad prædictam diem de ea controversia actum censeamus, plura in Actis dicturi. Wandelberti versiculos, supra indicatos, vide apud Molanum. Reliqua ad hosce Martyres pertinentia, in Auctariis reperientur.

AUCTARIA.

Arnulfi. PRATEN. Jam ejus verba dedimus; ubi pro *Castrensi*, notabis *Castrinse*, & præter morem, *martyris & episcopi.*

Arnulfi Aquilinen. HERINIEN. Alia plane phrasi utitur: *Ipsa die, in silva, quæ Equilina dicitur, festivitas beati Arnulfi pontificis Turonensis & martyris, qui contemporalis & discipulus fuisse noscitur beati Remigii.* Silva illa, quæ dicitur *Aquilina*, vocatur Gallicè *Yveline*. Vide Castell.

Brunonis. Arnulfi. TORNACEN. Incipit: *Brunonis* [aliàs *Bruni*] *episcopi & confessoris. In pago Castrinse, sancti Arnulfi episcopi & martyris.* Sequitur annuntiatio prima, deest altera de Æmiliano.

Arnulfi M. ANTVERP-MAJ. Textui puro adjungit: *Eodem die, sancti Ernulfi martyris.* Ubi adverte diversum ab aliis loquendi modum.

de Arn.Met. ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In fine post textum purum: *Apud civitatem Metensium, sancti Arnulfi episcopi, qui sanctitate & miraculorum gratia illustris, heremiticam vitam diligens, beato fine quievit.* Quæ verba, ex Adone accepta invenies, XVI Augusti.

Arn.E.&M MUNERAT. Etiam in fine, sed diversa rursus phrasi: *Eodem die, natalis sancti Arnulfi episcopi & martyris.* Vide superius Observationem.

De eodem. GREVEN. Proxime PRATENSI accedit: *In pago Castrensi, sancti Arnulfi episcopi & martyris.*

Arn.Meten. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. & LOVANIEN. Referunt textum purum, cui subnectunt: *Civitate Metensium, sancti Arnulphi episcopi, qui sanctitate* &c. ut supra ex Adone. In fine: *Eodem die, sancti Frederici Trajectensis episcopi & martyris.*

Frederici.

Symphorosæ & 7 filior. ALBERGEN. & DANIC. Primo loco ponunt: *Apud Tiburtinam urbem Italiæ, natale sanctæ Simphorosæ cum* VII *filiis* &c. ut vide sis XXVII Junii. Sequitur textus, & in fine, de Arnulfo Metensium episcopo, ut supra.

Arn. Aquil. CENTULEN. *In Francia, castro Crispeio, natale beati Arnulfi, Turonicæ sedis episcopi, quem tradunt discipulum fuisse beati Remigii Remensium pontificis, à quo scilicet remeans, ab impiis peremptus est.* Vide citatum Castellanum. *Ipso*

Oct. Bened. *die, octava sancti patris Benedicti abbatis.*

BRUXELLEN. Principio anticipat festum Justæ & Rufinæ, de quibus vide die sequenti. Sequitur de Guddene & Æmiliano satis pure.

Arn. Aquil. Tum: *Apud silvam Aquilinam, sancti Arnulfi episcopi & martyris. Apud Trajectum inferius, natale*

Frederici. *sancti Frederici episcopi & martyris. Qui mandato imperatricis* [potius ab incestuosis insulanis Walacrensibus] *pro justitia legis divinæ occisus est; multis clarus miraculis. Remis, translatio sancti Nycasii episcopi & martyris.*

Translat. Nicasii.

HAGENOYEN. Huc refert Esdram prophetam, de quo nos supra XIII Julii, cui elogium more suo ex sacris paginis conceptum adscribit. Sequitur totus textus. Deinde: *In civitate Metensi, depositio sancti Arnulfi ejusdem civitatis episcopi*, cum longiori elogio, quod in ipsis Actis legi mavelim. Tum: *In pago Castrensi, sancti Arnolfi episcopi & martyris. Apud Trajectum, sancti Frederici episcopi & confessoris.* Nescio cur & hic non æque martyr appelletur.

Arnulfi Met. *Arn.E&M Frederici.*

Arnulfi. AQUICINCT. In fine: *Castello Crispiaco, sancti Arnulfi archiepiscopi & martyris.* Idem est, opinor, *Oct. Bened.* de quo CENTUL.: *Octavæ sancti Benedicti abbatis.*

Arn. Met. VICTORIN. *Civitate Metensi, sancti Arnulfi episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Severini confessoris. Octavæ sancti Benedicti abbatis.*

Severini.

Arn.&uxor DAVERONEN. *In pago Castrensi, qui dicitur Sylva Aquilina, natalis beati Arnulphi episcopi & martyris, cum uxore sua Scariberga.*

Frederici. MATRIC-CARTUS. ULTRAJECT. *Frederici episcopi Trajectensis, martyris. Requiescit ad sanctum Salvatorem. Arnulphi episcopi Turonensis,* *Arn.E&M* *martyris. Gudenes, quæ multa sustinuit.*

CODEX BIGOTIAN. tertius, sub nota D. 9. *Item, sancti Clari martyris.* Quæ alia manu adjecta sunt. Colitur hic hodie Parisiis, sed alibi die natali proprio, IV Novembris.

Clari.

Veterini. REG. SUEC. signatus num. 130. *Ipso die, sancti Veterini confessoris.*

Arn. Met. In VATICAN. num. 5949. Deest Æmiliani. Adjicitur Symphorosa cum VII filiis. *Item sancti Arnulfi Metensis*, ut supra.

Raphilli. FLORENTIN. *In Tuscia, sancti Raphilli archiepiscopi Ravennensis. Beati Roberti confessoris de Salle, Ordinis Cælestinorum.*

Roberti.

Transl. Arn. CODEX MONTIS SANCTI. *Translatio sancti Arnulfi Metensis episcopi, qui sanctitate vitæ & miraculorum gratia* &c.

Transl. Odil. EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Hoya, territorio Leodiensi, translatio sanctæ Odiliæ virginis & martyris de civitate Colonia, ex nobili illa societate undecim milium virginum. Apud Tyburtinam urbem Italiæ, sanctæ Symphorosæ* &c. Sequitur de Guddene, pure. Tum: *Apud Silvam Aquilinam, sancti Arnulfi episcopi Turonensis & martyris. Civitate Metis, sancti Arnulphi episcopi & confessoris. Qui sanctitate* &c. *Civitate Dorostoro, sancti Emiliani confessoris. Trajecto inferiori, passio beati Frederici episcopi & martyris. In territorio Juliacensi, villa Arnswitre, natale*

Symphor&c *Arn.E&M* *Arn.Meten.* *Frederici.*

Arnoldi. Eadburgæ. *natale beati Arnoldi citharedi Karoli magni & confessoris. Eodem die, sanctæ Eadburgæ virginis.*

BELIN. Incipit à Symphorosa &c. Tum de Arnulfo Metensi. Post de Æmiliano. Dein: *Eodem die, sancti Aquilini episcopi. Ipso die, sancti Materni episcopi & confessoris. Apud Cartaginem, sanctæ Gudenis martyris.*

Aquilini. Materni.

GREVEN. *Eugenii Papæ* II *& martyris. Qui à laicis Romanis excæcatus & occisus, sepultus est apud sanctum Petrum. In Trajecto inferiori, sancti Frederici episcopi & martyris. Qui cum zelo justitiæ illicitas nuptias Ludovici imperatoris argueret, alteram expertus Herodiaden, martyrio coronatur.* Vide quæ diximus in BRUXELLEN.

Eugenii II. Frederici.

Answeri. Clari. Aquilini. Materni. Tr. Arn. Met Arnoldi. *Answeri martyris & sociorum ejus. Clari martyris. Aquilini episcopi. Materni episcopi & confessoris. Metis, translatio sancti Arnulfi episcopi & confessoris. In territorio Juliacensi, pago Arnswilre, natale beati Arnoldi, citharedi Karoli magni & confessoris, multæ erga pauperes pietatis viri. Secundum aliquos hic Simphorosæ cum*

Symph. &c. *filiis suis, de quibus supra* V *Kal. Julii. In Hoia, territorio Leodiensi, translatio sanctæ Odiliæ virginis & martyris, ex societate* XI *milium virginum. Eodem die, sanctæ Eadburgæ virginis.*

Transl. Odil. Eadburgæ.

MOLAN. *Apud Tyburtum civitatem Italiæ* &c.

de Sym. & fil Arnul. Met. Aquilini. Materni. De Philastr. *Apud civitatem Metensium* &c. *Eodem die, sancti Aquilini episcopi. Mediolano, sancti Materni episcopi & confessoris.* Deinde ex Adone vel ejus apud Rosweydum appendice. *Brixiæ, depositio S. Philastrii ipsius civitatis episcopi. Qui cum fuisset presbyter ordinatus, ductus amore Dei, relictis omnibus, universum pene ambitum circuivit orbis, quatenus secutus vestigia Pauli Apostoli, per singula loca animas fraude diaboli deceptas, de sempiterno suis prædicationibus liberavit interitu. Unde non solum contra gentiles atque Judæos, verum etiam contra omnes pene hæreses & maxime contra Arrianam perfidiam, qua tunc nimium prævalebat, fidei vigore pugnavit, & ob hoc verberibus castigatus, stigmata Domini nostri Jesu Christi suo portabat in corpore. Nam & in Mediolanensi urbe, idoneus custos Dominici gregis fuit, & Auxentio Arrianæ perfidiæ episcopo, priusquam beatus Ambrosius eligeretur, divina gratia fultus, nimium repugnavit. Romæ etiam non exiguo tempore demoratus, multos & publica & privata disputatione est in fide lucratus. Et quia valde hæreticos impugnabat, voluit de eorum singulis sectis atque doctrinis nefandissimis librum componere, quatenus singularum hæresum errore patefacto, nullus ab eis saltem simplex in ecclesia constitutus comprehendi possit. De quo beatus Augustinus ita dixit: Philaster Brixiensis episcopus, in prolixissimo libro, quem de hæresibus condidit, centum viginti octo hæreses arbitratus est computandas. Item Trajecti, Frederici, ejusdem loci episcopi & martyris. Qui innocens à nocentibus pro veritate occisus est ante sanctum altare Dei, post Missæ celebrationem, sepultus eodem loco. In pago Castrensi, sancti Arnulphi episcopi & martyris Turonensis.* Tum minoribus typis, de Arnoldo cytharædo, ut GREVEN. *Eodem die, natalis beati Theodorici Metensis episcopi, consobrini Othonis primi. In Nortmannia, sancti Clari monachi & martyris, de cujus passione extat sermo Nicolai de Nise.* Hæc in prima editione. Aliæ textui præfigunt: *Apud Tiburtinam* &c. In fine, de Æmiliano, additur *martyris. Et sancti martyris Hiacynthi in Anastride.* De Arnulfo Metensi, ut supra. *Ipso die, sancti Materni episcopi & confessoris in Mediolano.* De Arnulfo Castrensi, habet ferme ut HERINIEN. De Frederico Trajectensi, ut in priori editione. *Brixiæ, depositio sancti Philastrii, ipsius civitatis episcopi, qui contra omnes pene hæreses, & maxime contra Arrianam perfidiam, quæ tum nimium prævalebat, fidei vigore pugnavit, & ob hoc verberibus castigatus, stigmata Domini nostri Jesu Christi suo portabat in corpore.* De Odilia Huiensi, de Arnoldo cytharædo, de Theodorico Metensi episcopo, & Claro, ut supra.

De Frederico. Arn. E & M. Theodorici. Clari. Hyacinthi.

XIV *Kal.* *Die* 19.

NAtalis sancti Epafræ, qui à beato Paulo Colossis ordinatus episcopus, clarus virtutibus, ibidem martyrii palmam pro ovibus sibi commendatis virili agone percepit. Apud Thebaidem, sancti patris nostri Arsenii, de quo in verbis seniorum refertur, quia propter redundationem lachrymarum tergendam, sudarium semper in sinu vel in manu habuerit. In Hispania civitate Hispali, passio sanctarum Justæ & Rufinæ, quæ à præside Diogeniano comprehensæ, primo equulei extensione & ungularum laniatione vexatæ sunt, post carcere, inedia & doloribus afflictæ, tandem Justa in carcere spiritum exhalavit, Rufinæ cervix confracta in confessione est.

Epaphræ. Arsenii. Justæ & Rufinæ.

Consonant *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. *Epaphræ*, recte formant Pulsanen. Greven. & Molan., sequor in textu reliquos omnes. *Colosis* habent aliqui, Herinien. *Colosensis*, melius ceteri, uti nos scripsimus. Munerat. adjecit titulum *martyris. Beati Paulo, Thebaidam, servorum* pro *seniorum, lacrimarum* & *lachrimarum, exalavit* &c. facile corrigi possunt. Belin. & Molan. cum mediæ notæ codicibus, post *sancti*, omittunt *patris nostri*. Item pro *redundationem*, habent

cum Greveno *redundantiam*, vel ut Antverp. & Max-Lubec. *redundanciam*; probatiores codices Adonem ſecuti ſunt & nos etiam in textu. Belin. & codices recentiores quinque à phraſi Bedæ & Adonis recedunt, dum pro *habuerit*, legunt *habuit*. Greven. & Molan. ſingulares nonnumquam ſunt, ut ſupra ſæpius patuit; hîc ſoli pro *Hiſpania*, ſubſtituunt *Hiſpaniis*. Item, *poſt in carcere inedia & tortionibus afflictæ*. Demum, *Ruſinæ cervix confracta eſt in confeſſione Domini*. Hæc, inquam, propria ſunt Greveno & Molano, in quibus hic alterum deſcripſit. Ceterum, *In Hiſpania*, codices omnes unanimiter legunt, in altero nonnihil variant. Herinien. legit; *poſt carcerem, inedia & doloribus afflictæ*. Antverp-maj. *poſt carceris* &c. Major numerus cum Antverp. & Max-Lubec. *poſt carceris, inedia & variis doloribus*. At vero phraſis Adoni conformior eſt, quæ ex Praſi & Munerato in textu ſumitur. Demum Herinien. ponit, *cervix confracta in confeſſione Domini eſt*. Antverp-major, *cervix in confeſſione confracta eſt*; omnes quidem ſyntaxi bona, ſed ubi de Uſuardi modo loquendi quæritur, is præferendus videtur, qui Adoni proximus eſt, qualem habet Praten. Munerat. Belin. Antverp. & Max-Lubec. cum ceteris, quos textui prælucere maluimus.

OBSERVATIO. Quam magna hac die codicum noſtrorum conſonantia, tam clara totius textus ex Adone transfuſio. Hieronymiana ex mente Florentinii nihil habent quod huc ſpectet, quamvis tamen Hiſpanienſem *Juſtum* illic poſitum, pro *Juſta* accipi nihil magnopere impediat, præſertim cum *Juſtæ* diſerte ſcripſerit Corbeienſe. Nam quod ab Notkero rem decidi putat Florentinius, haud ſatis probare queo, niſi cum ipſo eodem auctore duos Juſtos hac ipſiſſima die in Hiſpaniis recenſendos exiſtimet, quod quam ſit veroſimile, ſuo loco intelliges. Interim Romanum parvum ſic hodie breviſſime: *Hiſpali, ſanctorum Juſtæ & Ruſinæ*. Beda *Arſenium* nominat, & poſt eum Rabanus, iiſdem omnino terminis, quibus Ado utitur. En modo laterculi geneſim. *Epaphræ* elogium ex Feſtivitatibus Apoſtolorum à Noſtro ad verbum tranſumptum eſt. Patet potiorem partem ex Pauli epiſtolis acceptam eſſe; verum unde Adoni conſtiterit, Epaphram Coloſſis *martyrii palmam virili agone percepiſſe*, fateor me necdum reperiſſe; nec id invenit Tillemontius tomo 1 in vita Pauli articulo 44, à pag. 292. Sed hæc alterius loci ſunt. Arſeniana jam dixi Bedæ & Adonis eſſe communia, ab Uſuardo etiam tranſcripta. Uberiori elogio exornari poterat Arſenius, ex ipſo illo fonte quem Viennenſis attingit. At hæc nobis relicta ſunt, in Actis fuſius deducenda ex Vitis PP. aliiſque ſcriptoribus Metaphraſte ſincerioribus, quorum varias narrationes, ordine diſpoſuit Tillemontius tomo 14 à pag. 676. Wandelbertus ſoli Arſenio metricum elogium aptavit:

Epaphræ. Arſenii.

Arſenius quartam denamque eremita venuſtat.

Denique *Juſtæ* & *Ruſinæ* laudatio, licet hinc inde nonnihil contracta, tota ex Adonis verbis conflata eſt. Educta, procul dubio, ex antiquioribus Actis, quorum ſelectam medullam extraxiſſe videtur Maldonatus, ut habes apud Surium hoc die. Mirum autem cur à Notkero, tam fideli Adonis imitatore, *Epaphras* prætermiſſus ſit, ejuſque loco ſubſtituti alii, non ſatis undequaque cogniti, ne quidem apud codices Hieronymianos, quantumvis auctos. At de hoc tantopere nobis laborandum non eſt, ubi ex ſupradictis certiſſima textus origo ſimpliciter & manifeſte pateſcit.

Juſtæ & Ruſinæ.

AUCTARIA.

TORNACEN. Incipit: *Apud Thebaidem* &c. tum de Epaphra, reſciſſo ubique elogio. Cetera purus.

ROSWEYD. Augetur in fine, his verbis: *Lugduno, Ruſtici presbyteri.*

Ruſtici.

PULSANEN. In Epaphra & Arſenio purus, ſilet de duabus ultimis Juſta & Rufina.

LOVANIEN. In duabus primis purus, reſcindit elogium Juſtæ & Rufinæ.

CENTULEN. In prima ſatis purus, ſic pergit: *Eodem die, ſancti patris noſtri Arſenii, vita & moribus Chriſto Domino per omnia digni. In Hiſpaniis civitate Hiſpali, ſanctarum Juſtæ & Ruſinæ, quæ à Diogeno præſide comprehenſæ, gravi cruciatu dilaniatæ ſunt.*

BRUXELLEN. Denuo anticipat: *In Judea, natale beati Joſeph, qui cognominatus eſt juſtus, & cum beato Mathia ſub Apoſtolica ſorte ſtatutus; quique prædicationis officio inſerviens, multamque pro fide Chriſti perſecutionem ſuſtinens, venenum fertur bibiſſe, ex quo nichil triſte pertulerit; ſed victorioſo fine in pace quievit. Coloſis, natale ſancti Ephire. Qui à beato Paulo Colocenſibus ordinatus epiſcopus, clarus virtutibus, ibidem martyrium pro ovibus ſibi creditis, virili agone percepit. Apud Tyburtinam Italiæ, natale ſanctæ Symphoroſæ cum ſeptem filiis. Quæ ſuſpenſa crinibus, & poſt alligata ſaxo, in fluvium præcipitata eſt. Deinde filii per varia tormenta martyrizati ſunt omnes.* Hæc etiam hac die non ſatis apte referuntur. Sequitur: *Apud Thebaidem, ſancti patris Archenii. Qui ex inſigni ſenatore, in heremo factus eſt monachus.* De *quo in verbis ſeniorum refertur, quia propter* &c. In fine: *Apud Trajectum inferius, depoſitio ſancti Barnulphi epiſcopi & confeſſoris.* In GREVEN. vocatur *Bernoldus.*

De Joſeph.

De Symph. & 7. filiis.

Barnulfi.

HAGENOYEN. In prima ſatis purus eſt. Deinde: *Apud Thebaidem, depoſitio ſancti patris noſtri*

Mira de Arſenio.

ſtri Arſenii, fratris ſancti Eufemiani, patris ſancti Allexii. Qui quando in ſeculo erat, imperialibus ſaltem veſtibus erat indutus, & nimis erat delicatus, & Theodoſio imperatori erat cariſſimus, ita ut duos ejus filios de ſacro fonte levaret. Et hic poſt converſionem erat abſtinentiſſimus, & veſtibus omnium viliſſimus. Et ideo ſicut Daniel propheta, ſpiritu prophetiæ claruit. De quo refertur in verbis ſeniorum, quia propter &c. In Juſta & Rufina ſatis purus eſt.

Tranſlat. Sambariæ.

AQUICINCT. Subjungit in fine proprium loci, hoc modo: *Aquicinctii, tranſlatio ſanctæ Sambariæ virginis & martyris.* Sed hæc ſunt à recentiori manu, ut in apographo notatur.

Invent. Gerv. & Protaſii.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſub nota num. 130. *Mediolani, inventio ſanctorum Gervaſi & Protaſii.* Vide de his Uſuardum XIX Junii, & Acta eo die, in quibus de his fuſius agitur.

Textus contractus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Juſtæ & Rufinæ. Arſenii confeſſoris & ſolitarii, dudum Senatoris Romæ. Epaphræ epiſcopi Coloſſenſis, diſcipuli beati Pauli Apoſtoli.*

Eliæ.

In VATICAN. num. 5949. Deeſt *Arſenii.* Adjicitur: *Aſſumptio ſancti Eliæ prophetæ.*

Euticii & ſociorum.

FLORENTIN. *Apud Spoletum, paſſio ſanctorum martyrum Euticii, Britii, Joannis, Teudilii, Iſaach, Laurentii, Herculani & Parietalis. Quorum capita Martianus tyrannus juſſit truncari & inhumata corpora eorum derelinqui. Sed quædam inclita matrona vidua, illa condidit in prædio ſuo in cœmiterio Pontiano, non longe ab urbe prædicta, ut habetur in geſtis ſancti Proculi* (in excuſo eſt *Pauli*) *epiſcopi & martyris. Nomina vero eorum ſunt hæc Euticius.... Theudila....* *Severæ.* *Treveris, ſanctæ Severæ virginis.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Coloſis, ſancti Epafræ epiſcopi & martyris; qui à beato Paulo* &c. Reliqua totius textus ſatis pura ſunt. In fine additur: *Treveris, beati Martini epiſcopi &* *Martini.* *martyris. Conſtantinopolim, ſanctæ Dariæ virgi-* *Dariæ.* *nis. Lugduno Galliæ, depoſitio beati Ruſtici epi-* *Ruſtici.* *ſcopi & confeſſoris.*

GREVEN. *Treveris, beati Martini, primi ejus-* *Martini.* *dem urbis epiſcopi & martyris. Simmachi Papæ.* *Symmachi.* *Lugduni Galliæ, ſancti Ruſtici epiſcopi & confeſ-* *Ruſtici.* *ſoris. Item ſancti Juſti. Conſtantinopoli, ſanctæ Da-* *Juſti.* *riæ virginis. Item beatæ memoriæ, Bernoldi epi-* *Dariæ.* *Bernoldi.* *ſcopi Trajecti inferioris & confeſſoris.*

MOLAN. In prima editione nulla habet Auctaria. In poſterioribus hæc pauca adjungit: *Treviris, beati Martini, decimi ejuſdem urbis* *Martini.* *epiſcopi & martyris. Eodem die, Symmachi Papæ.* *Symmachi.* *Die decima nona, ſancti patris Dii, Et ſanctæ Ma-* *Dii.* *crinæ, ſororis magni Baſilii.* *Macrinæ.* Notandum, quod in harum editionum textu litteris Italicis poſt *Juſtæ & Rufinæ quæ*, inſerantur hæc verba; *vendentes vaſa fictilia*, citato ad marginem Officio Sanctorum Hiſpaniæ, Maldonato & Surio, ex quibus videlicet illa accepta ſunt. In priori ſignatur lectio 2 Burgenſis eccleſiæ.

XIII *Kal.* *Die 20.*

NAtalis beati Joſeph, qui cognominatus eſt juſtus. Hic prædicationis & ſanctitatis officio inſerviens, multamque pro fide Chriſti perſecutionem à Judæis ſuſtinens, victorioſiſſimo fine in Judæa quievit. De quo refertur, quod venenum biberit, & nihil ex hoc triſte pertulerit, propter Domini fidem. Apud Damaſcum, ſanctorum Sabini, Maximi, Juliani, Macrobii, Caſſii, Paulæ, cum aliis decem. Civitate Corduba, ſancti Pauli diaconi & martyris.

Joſeph.

Sabini & ſociorum.

Pauli.

Puros cenſemus *Herinien. Max-Lubec. Antverp-max.* & *Lovanienſem.*

VARIA LECTIO. Sunt qui legant, *prædicationis officio & ſanctitatis inſerviens*, melior eſt textus noſtri conſtructio, ubi *inſerviens* cum Adone, non *ſerviens*, ut alii. In omnibus Damaſcenorum hic eſt ordo: *Sabini, Maximi, Juliani* &c. Soli Greven. & Molan. ita vertunt: *Juliani, Sabini, Maximi*: procul dubio ex diverſitate codicum Hieronymianorum, de qua vide Florentinium. Herinien. pro *Macrobii*, male ſcripſit *Macrabii*, ut alii *Pauli*, pro *Paulæ* &c. Alia in proxime ſequenti Obſervatione expediuntur.

OBSERVATIO. Circa primam & ſecundam textus noſtri annuntiationem nulla prorſus difficultas ſuſcitari poteſt. *Joſeph* ab auctore Romani parvi ſacris Faſtis primum inſertus, ita ibi prædicatur: *Joſeph, qui cognominatus eſt juſtus, qui à Judæis pro Chriſto multa perpeſſus, victor in Judæa quievit.* Ado elogium auctius reddidit, à Notkero deſcriptum. Noſter, ut ſemper aſſolet, dum textus Adoniani paulo diffuſiores ſunt, ſumma rerum capita eleganter compegit. Quod autem de hauſto innoxiè veneno dicitur, ex Rufini Euſebio lib. 3 cap. 28 deſumptum exiſtimo. Cetera ex Actis, aut Patrum traditione colligenda ſunt, ut fecit Tillemontius tomo 1 variis locis, ſed maxime pag. 119, quæ in Actis noſtris accuratius diſcutientur. *Martyres Damaſceni*, ut hîc ſignantur, ita ex Hieronymianis accepti ſunt ab Adone, ex quo in Noſtrum & Notkerum transfluxere. De nonnulla, inter vetuſtiſſimum Epternacenſem & reliquos Hieronymianos codices diſcrepantia, agit Florentinius, quem curioſus lector conſulat.

Joſeph.

Sabini & ſociorum.

Hactenus certe sibi constat Usuardina veritas, ex consensu codicum omnium: venenum aut discrimen in cauda latet. Ut autem clare & ordine procedam, verba Pratensis codicis primum recito. Addit ille post præfatas binas commemorationes: *In Pago Bononiensi, sancti Ulmari confessoris.* Quibus subjungit ecgraphum nostrum: *Eodem die, Æ. Margaritæ virginis & martyris*, sic tamen ut ex subvirgulatione facile intelligam, ea verba ex margine in textum traducta, quod subinde confirmavit oculatus inspector Clar. Castellanus, asserens recentiori manu eo loci scriptum esse, non *Margaritæ*, sed hoc pacto: *Eod. die, scæ Marinæ virg. & mr.* Unde & qua ratione *Marina* illa cum *Margarita* confundi possit, dicere cœpimus ad XVIII Junii, sed ut candide fatear, operosioris disquisitionis est, quam ut hîc indagetur. Impræsentiarum sit satis, ostendisse annuntiationem illam antiquis Martyrologis incognitam, in codicibus Usuardinis plane esse adjectitiam, atque adeo à puritate deficere codices omnes quotquot illam adoptant; ut sunt, Antverp-maj. Antverp. Munerat., Greven. & alii. Restat solvendus nodus in *Vulmaro*, quem jam ferme XVII Junii, ex toto præcidimus. Hîc solum accedet Castellani observatio, ita Gallice ad me scribentis: *Le* 20 (Julii) *finit par une rature, sur laquelle est recrit d'une main tres ancienne*: *In pago Bononiensi* &c. Quod significat, annuntiationem prius illic positam, erasam esse, & quæ modo apparet, vetustissima manu ei inscriptam. Meminisse oportet ad XVII Junii in eodem codice expunctum *Vulmarum*, eique substitutum *Gundulfum Bituricensem* (ut in similibus non semel factitatum alibi ostendimus;) & sic manifeste comperiemus, correctorem illum, quisquis fuerit, hac die *Paulum Cordubensem* exsculpsisse, ut eò *Vulmarum* transferret, quem ob spatii angustias Adoniana phrasi non potuit exprimere; uti nec codices alii in ea annuntiatione conformes sunt.

De Praten. aliisque cod.

Hinc modo conjice, restituendam loco suo annuntiationem *Pauli*, à nobis idcirco in textu positam, prout eam diserte signant citati supra codices quatuor, & præterea Tornacen. Antverp. Munerat. Greven. Ultraject. cum aliis codicibus & extractis. Molanus, qui in prima sua editione de Vulmaro recte egerat XVII Junii, merito hac die eum prætermisit; sed cur *Paulum* neglexerit, non satis perspicio; multo minus cur in editionibus aliis utrumque posuerit: ubi immemorem sui diceres, nisi in annotatione, nescio quam hujus duplicitatis causam indicaret. Nobis itaque, perpensis omnibus, dubium non est, quin *Paulus*, à sancto Eulogio lib. 2 Memorialis cap. 6, egregie celebratus, cum pluribus aliis martyribus Cordubensibus, quos in Hispania Usuardus collegerat, inde in Franciam allatus, & hoc die, martyrii ejus proprio, non vero *Vulmarus*, consignatus sit, ut proinde vindicatam putemus primigeniam & germanam Usuardi simplicitatem.

Pauli.

AUCTARIA.

DE Pratensi codice jam diximus. Ei in augmentis de more similis est Antverp. major.

Tornacen. Incipit: *Margaretæ virginis.* In elogio Josephi mutilus est, à *de quo refertur* &c. Cetera purus.

Margaretæ.

Rosweyd. In fine solum habet: *In pago Bononiensi, sancti Wlmari abbatis & confessoris.* Malo ego cum aliis scribere *Vulmari.*

Vulmari.

Antverp. & Ughellian. De Margarita sic habent: *Apud Antiochiam, passio beatæ Margaritæ virginis & martyris.*

Margaritæ.

Munerat. Textui puro subdit: *Eodem die, sanctæ Margaretæ virginis & martyris.*

Belin. Habet etiam textum purum, sed addit: *Apud Antiochiam, passio beatæ Margaritæ virginis & martyris. Item eodem die, Octava sancti Bonaventuræ episcopi & confessoris, Ordinis Minorum.* Similia festa hîc sæpius notantur.

De eadem. Octavæ Bonavent.

Greven. Post textum purum solus in ipso textu adjungit: *Ipso die, sancti Arnulphi confessoris*, sine characteristica, unde dignoscatur.

Arnulfi C.

Deinde: *Eodem die, sanctæ Margaretæ virginis & martyris.* Vide superius Observationem.

Margaretæ.

Molan. Deficit, ut supra dictum est, in annuntiatione Pauli martyris Cordubensis.

Ultrajectin. Leyden. Alberg. & Danic. Textui puro superaddunt: *Treveris sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Monowaldi, ejusdem loci episcopi.* Vide infra cod. Bruxell. &c.

Severæ.

Centulen. *Natale beati Joseph, qui Justus cognominatus est, quibus* [quique] *corpus Dominicum in sepulcro proprio meruit sepelire.* Satis patet confusio. In Damascenis, purus est, nisi quod pro *Maximi*, scribat *Maximini. In Thebaide, sancti Victoris. Cordubæ, sancti Pauli diaconi & martyris. In pago Bolonienſi, sancti Vulmari abbatis.* In margine autem nova plane manu adjectum legitur: *Apud Antiochiam, passio sanctæ Margaritæ virginis & martyris.*

Victoris. Vulmari. Vulmari.

Bruxellen. De beato Joseph, locutus est die præcedenti. Porro in Damascenis & Paulo purus, subdit: *In pago Bononiensi, depositio sancti Vulmari presbyteri & confessoris. Treveris, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Modoaldi, ejusdem loci episcopi. Apud Antiochiam, beatæ Margaritæ Margaretæ virginis & martyris.*

Vulmari. Severæ. Margaritæ.

Hagenoyen. Sic incipit: *In Judea, depositio beati Joseph, qui cognominatus est Justus. Hic erat filius Alphei & Mariæ Cleophe, quæ fuit soror beatæ Mariæ, matris Domini nostri Jesu Christi & frater Jacobi Minoris & Symonis & Judæ Apostolorum. Hic fuit unus ex septuaginta duobus discipulis Domini; & post ascensionem Domini, sortem misit cum Mathia pro apostolatu per electionem Apostolorum. Hic ingentibus mysteriis Domini intererat & Spiritum sanctum cum Apostolis recepit. Hic postea predicationis & sanctitatis officio inserviens* &c. pure. In Damascenis & Paulo, cum textu consonat, & in fine adjicit: *Tre-*

De Joseph.

Severæ. *Treveris, depositio Severæ virginis, sororis Modowaldi episcopi ejusdem civitatis.*

AQUICINCT. Pro *Cassi*, *Paulæ*; habet *Bassi*, *Pauli*. Deest, *civitate Corduba* &c. Sed in fine: *Margaretæ.* *Eodem die, sanctæ Margaretæ virginis & martyris. In pago Bononiensi, depositio sancti Vulmari* *Vulmari.* *abbatis.* Idem hîc sæpius recurrit.

VICTORIN. *Antiochiæ, sanctæ Margaretæ vir-* *Margaretæ.* *ginis.* Vide infra elogium apud MOLAN.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Margaretæ virginis & martyris. Joseph qui dictus est Justus. Sanctorum martyrum Sabini, Maximi, Juliani* *Bernoldi.* *cum ceteris. Bernoldi episcopi Trajectensis, qui apud sanctum Petrum quiescit.*

CLUNIACEN., CODEX D. DU CHEVAL signatus C. & CAUDIACEN. Adjungunt: *Ipso die Clu-* *Except. rel.* *niaci monasterio, gloriosa exceptio reliquiarum* *Gregorii PP* *beati Gregorii Papæ.*

In VATICAN. Deest *Pauli*. Adjectum: *In* *Severi.* *Cassino, natalis sancti Severi episcopi.*

ALTEMPS. *Apud Cluniacum, exceptio reli-* *de rel. Greg.* *quiarum beati Gregorii Papæ.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Elias ra-* *Rapt. Eliæ.* *ptus est in cælum curru ignis, astante & videnti Heliseo.* Sequitur de Joseph & Damascenis, *Victoris.* satis pure. Tum: *In Thebaida, sancti Victoris confessoris. Civitate Corduba* &c. *In pago Bono-* *Vulmari.* *nensi, depositio sancti Wulmari abbatis, presby-* *Severæ.* *teri & confessoris. Treveris, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Monowaldi, ejusdem loci episcopi & confessoris. Quæ in ecclesia sancti Eucharii quiescit.* Alibi melius legitur, *Modoaldi.*

GREVEN. *In Thebaide, sancti Victoris con-* *Victoris.* *Magni &c.* *fessoris. Magni presbyteri & Amorini. In pago Bononiensi, sancti Vulmari abbatis, presbyteri* *Vulmari.* *& confessoris. Item Placeriæ. In Tuscia, sanctæ* *Placeriæ.* *memoriæ Ambrosii presbyteri & confessoris, Ordi-* *Ambrosii.* *nis Prædicatorum. Item, sanctæ Wilgefortis vir-* *Wilgefortis.* *ginis, & martyris, filiæ regis Portugaliæ. Seve-* *Severæ.* *ræ virginis, sororis sancti Modoaldi episcopi Treverensis.* Vide notationem Baronii.

MOLAN. *Apud Antiochiam, passio beatæ Mar-* *Margaritæ.* *garitæ virginis & martyris. Treberis, sanctæ Se-* *Severæ.* *veræ virginis, sororis sancti Modoaldi, ejusdem loci episcopi. Eodem die, in pago Galliæ Bononiensi, monasterio Silmaco, depositio sancti Vulmari ab-* *Vulmari.* *batis.* Postea typis minoribus: *Item sanctæ Wil-* *Wilgefortis.* *gefortis virginis & martyris, filiæ regis Portugaliæ: quam nonnulli Latine, Liberatam, Teutonice autem, Ontcommeram agnominant.* Editiones aliæ post textum integrum purum, subdunt: *Apud* *de Margarit.* *Antiochiam, passio beatæ Margaritæ virginis & martyris. Quæ per Olybrium præfectum multa tormenta passa est pro Christi nomine, vincula, carceres, flagella, equuleum. Quam & diabolus in draconis specie, similiter & in Æthiopis, tentavit, sed per signum sanctæ Crucis superatus est. Novissime vero per prædictum præfectum decollata, sacro martyrio vitam finivit.* De hac alibi, ut XIII Julii &c. Sequitur in his editionibus, tamquam pars Usuardi textus: *Eodem die, in Gallia pago Bononiensi, sancti Vulmari confessoris, admirandæ sanctitatis viri. Treviris, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Modoaldi, ejusdem loci episcopi. In Portugallia, natalis sanctæ Wilgefortis virginis & martyris, quæ amore castitatis & Christianæ fidei, in cruce moriens, feliciter transivit ad Dominum.* Non est nomen Lusitanicum.

XII *Kal.* *Die* 21.

Danielis. DAnielis prophetæ. Romæ, sanctæ Praxedis virginis. Hæc *Praxedis.* in omni castitate & lege divina erudita, vigiliis & orationibus atque jejuniis assiduè vacans, quievit in Christo, sepultaque est juxta suam sororem Potentianam via Salaria. In Galliis civitate Massiliæ, natalis sancti Victoris; qui cum esset miles, & *Victoris & 3 alior.* nec militare, nec idolis sacrificare vellet, primo in carcerem trusus, ibique ab angelis visitatus, deinde variis excruciatus pœnis, novissimè contritus in mola pistoria, martyrium consummavit. Passi sunt cum eo tres milites, Alexander, Felicianus & Longinus. Trecas, sanctæ Juliæ virginis & martyris. *Juliæ.*

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore*, *Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belini prima editione*, *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Recte legunt omnes, *orationibus atque jejuniis assidue vacans*, nescio cur in Antverpiensi inseratur vox *erudita*, unde exurgit inepta constructio, *orationibus atque jejuniis erudita assidue* &c. cum eadem prius bene posita sit, *lege divina erudita* &c. *In Christo quievit*, est transpositio Antverp-majoris, ut in alio faciunt Belin. Greven. & Molan. qui pro, *juxta suam sororem*, mutant in *juxta sororem suam.* Alibi diximus *Pudentianam* scribi, pro *Potentiana*, sed hîc codices omnes cum textu consentiunt. *Marsilia* habent Munerat. & Belin. Rursus Belin. ubi in textu est, *& nec militare nec idolis* &c. ponit, *& non militare nec* &c. Antverp-major vero omittit *et*, male etiam efformans sequentia, hoc modo: *Primo cum in carcerem trusus, ibi ab* &c. Et Belin. iterum *angelo*, pro *angelis*. Relîqui in textu *pœnis*, licet plerique omnes codices diphthongis careant, in quo & similibus vix servari potest orthographica uniformitas. Belin. aliis verbis usus, scripsit,

ſcripſit, *variis cruciatibus punitus.* Senſus exigit, *noviſſime contritus in mola piſtoria*, ſed Antverp. & Max-Lubec. ponunt *conſtrictus*, atque eadem editio & Belin. omittunt *in.* Greven. & Molan. hîc denuo à communi lectione deficiunt, nam ubi omnes alii legunt, *paſſi ſunt cum eo tres milites*, ipſi omittunt *tres.* *Longius*, pro *Longinus*, error eſt in Antverpien-majore: minores alios, tum ex hoc, tum ex aliis codicibus prætereo.

Danielis. OBSERVATIO. De *Daniele* propheta agit hodie Beda ſecundo loco, poſt *Praxedem.* Romanum parvum ſequitur Ado, hunc Noſter & alii, iiſdem ferme omnes terminis. Videbitur ſuo tempore, quanti faciendus ſit, qui apud Surium hoc die exſtat, totus ille Metaphraſtis de Daniele & tribus pueris Babilonicis commentarius. *Praxedem* etiam memorat Romanum parvum, & Beda, ut jam dixi. Rabanus eam ex Beda accipiens, elogium format ab Adoniano plane diverſum. Noſter Adonis textum, paulo longiorem, nitide ſuo more contraxit. Unde vero narrationis ſuæ materiam Viennenſis acceperit, non eſt opus hîc repetere; vide quæ dicta ſunt XIX Maii & XX Junii. *Victor* Maſſilienſis illuſtris martyr, à Romano parvo his ſolum verbis notatur: *Maſſiliæ, Victoris martyris.* Aſt in Hieronymianis, iiſdem ſociis militibus ſtipatus eſt, quos Ado nominatim etiam recenſuit, addito itidem *Deutherio puero, qui ad Martyrum ſepulcrum orans emiſerit ſpiritum.* Et hæc eadem veſtigia preſſit Notkerus, Adonem totum & in hiſce Martyribus & in Praxede ſuum faciens. Uſuardus autem, ſolita methodo, panegyrim in pauciora redigens, ſolos milites, omiſſo puero, commemoravit. Nec vero, quæ de puero illo tradit Viennenſis, adeo explorata ſunt, quemadmodum glorioſiſſimi *Victoris* & aliorum trium Acta, ab omnibus eruditis ſummopere laudata, & à C. V. Franciſco Boſqueto primum vulgata, de quo vide in admonitione prævia Ruinartii inter ſelecta pag. 299. Gallicè eadem recenſuit Tillemontius tomo 4 à pag. 549. Videndi etiam Annales Maſſilienſis P. Gueſnay pag. 131. Quæ omnia in Actis ex profeſſo elucidabimus.

Praxedis.

Victoris & ſociorum.

Porro *Trecenſem Juliam* ſolus Uſuardus ſuperaddidit, antiquis aliis aut præteritam, aut ignotam, quæ tamen plane non minus ac reliqui, ex unanimi noſtrorum codicum conſenſu Uſuardina cenſenda eſt. Hiſtoria paſſionis ex Camuzato pag. 381 in Surium tranſlata eſt, ſed quam Tricaſſini Promptuarii auctor fatetur *inconcinne conſcriptam.* Alii magis vituperant, ut vide apud laudatum Tillemontium tomo citato pag. 348. Notabis, Bedam hac die *Symphoroſam* referre cum eodem ferme elogio, quod Ado poſuit XXVII Junii, cujuſque epitomen illic ex Uſuardi ſtylo exhibuimus. Rabanus ſupra ductorem ſapiens, multa alia adjunxit. Verum cum ea ad Uſuardum minime pertineant, hîc Bedæ à reliquis diſſonantiam, quam nonnulli codices noſtri Uſuardini imitantur, indicaſſe ſuffecerit. Œdipo opus eſt, ut intelligatur, quid Wandelbertus tertio ſuo verſiculo inſinuare voluerit. Niſi alludat ad dedicationem eccleſiæ S. Petri, in qua depoſitum eſt S. Wandregiſili corpus, de qua meminerunt Hieronymiana. Sed tunc verſus ille ad diem ſequentem pertineret. Ita hac die cecinit:

Praxedis duodena effulget virginis atque
Propheta Danielis nomine, fine, fideque.
Ipſa luce pii ſolennis dedicatio Petri.

Julia.

AUCTARIA.

Arbogaſti. ROSWEYD. Inter Maſſilienſes & Juliam Trecenſem, ponit: *Eodem die, ſancti Arbogaſti Sizaburgenſis epiſcopi & confeſſoris.* Voluit dicere *Strasburgenſis*, pro *Argentinenſis* vel *Argentoratenſis.*

PULSANEN. Purus eſt uſque ad *ſancti Victoris* incluſive, ſed deſunt reliqua omnia.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Annuntiationum loca commutant, Juliam Trecen. præponentes martyribus Maſſilienſibus. In fine autem adjiciunt: *Eodem die, ſancti Arbogaſti Argentinenſis epiſcopi & confeſſoris.* Vide quæ de ipſo notavit Baronius. *Arbogaſti.*

ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt à Praxede: quam ſequitur Daniel. Cetera proxime præcedentibus ſimiles ſunt. In DANICO ad marginem apponitur: *Octava ſancti Bonaventuræ.* *Octavæ Bonavent.*

CENTULEN. *Obitus Danielis prophetæ. Romæ, ſanctæ Praxedis, virginis. Quæ fuit ſoror beatæ Potentianæ virginis. Civitate Maſſilia, paſſio beatiſſimi Victoris martyris, & cum eo Alexandri, Feliciani & Longini militum. Trecas, ſanctæ Juliæ virginis martyris, cujus corpus in eccleſia beatæ Mariæ, apud Jordarenſe cœnobium quieſcit.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, ſanctæ Praxedis virginis. Hæc in omni caſtitate & lege divina erudita, cum ſorore ſua beata Potentiana, poſt tranſitum Pudentis ſui patris, in virginitate permanſit, & jejuniis, vigiliis atque orationibus aſſidue vacans, plena operibus bonis & eleemoſynis, migravit ad Chriſtum. Cujus corpus via Salaria juxta prædictam ſuam ſororem ſepultum eſt. Item, Danielis prophetæ.* In Victore purus eſt, uſque ad *excruciatus pœnis*, ubi ſic pergit: *Noviſſime in molam piſtoriam miſſus, in qua ſparſum vertigine animalis macerari ſolet, atque ita contritus, ſub Aſterio præſide martyrium conſummavit. Et cum eo paſſi ſunt* &c. In Julia purus eſt. Addit in fine: *Apud Argentinam civitatem, ſancti Arbogaſti, ejuſdem loci epiſcopi & confeſſoris.* *De Praxed.* *De Victore.* *Arbogaſti.*

HAGENOYEN. Propheticum elogium more ſuo conglobavit, quod hîc non vacat deſcribere.

bere. In Praxede non nihil interpolatus, martyres Massilienses & Juliam Tricassinam omittit, sic in fine de Arbogasto subjiciens: *In civitate Argentina, depositio sancti Arbogasti, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Hic inter cetera miracula virtutum ejus, Dagoberti regis Franciæ unicum filium, de feris dilaceratum & mortuum, suis precibus resuscitavit; & ob hoc Rex Rubiacum castrum & oppidum ecclesiæ sanctæ Mariæ in Argentina tradidit. Ipse autem Arbogastus multos annos vixit, & pluribus miraculis claruit, & in pace finivit vitam, & in ecclesia sancti Michaelis sepulturam sibi fieri fecit.* *De Arbogast.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Praxedis virginis, sororis sanctæ Potentianæ, quæ Romæ simul quiescunt. Danielis prophetæ. In Gallis civitate Massilia, Victoris militis & martyris, contriti in mola pistoria. Item trium militum, qui cum eodem passi sunt.* Vide nomina superius. *Textus mutilus.*

Codex D. du Cheval, signatus C. *Item, sanctæ Symphorosæ.* Hic passim recurrit. *Symphorosæ.*

In Vatican. num. 5949. Deest Danielis & Juliæ. An cetera pura sint, dubito.

Altemps. In fine: *Item sanctæ Symphorosæ virginis.* Voluit dicere *viduæ.* *Symphorosæ.*

Burdegalen: *Trecas, sanctæ Julianæ virginis & martyris. Item, sanctæ Symphorosæ. Salvia, sancti Sereneti* [an Serenedi?] *confessoris.* *Julianæ. Symphorosæ. Sereneti.*

Caudiacen. *In Galliis, adventus & susceptio corporis sancti Domnini, vel Doumini martyris, ex sacra Aquitaniæ provincia, translatum in Selula, in pago Toloricensi, in loco antiquitus Magno-loco dein nomine dicto, anno Incarn. Dominicæ* DCCCLXXXIX. Quid hæc omnia significent, fateor me non satis clare intelligere. *Advent. corp S. Domnini.*

Remens. SS. Timoth. & Apollin. *Civitate Carenus, depositio sancti Leubini episcopi & confessoris.* An non *Carnotis, Leobini?* de quo xv Sept. *Leubini.*

Editio Lubeco-Col. Incipit à Praxede, ubi non nihil interpolata est. Sequitur Daniel & Julia, pure. Tum de Victore, ubi solum inseruntur nomina *Diocletiani & Maximiani* tyrannorum. In fine autem: *Item Trecas, passio sanctorum martyrum* [hîc inseri poterat nomen *Claudii*] *imperatoris barbarorum, Justi & Secundini, ac aliorum quinque, sub Aureliano imperatore. Eodem die, sancti Arbogasti episcopi argentinensis & confessoris. Ipso die, beatorum martyrum Dionysii, Ponti, Cussionis, Papirii, Saturii, sociorum cum aliis septem.* In Greven. est *Custionis.* *Soc. Juliæ.* *Arbogasti.* *Dionysii & sociorum.*

Belini Editio Altera. In fine subjicit: *Symphorosæ. Item, sanctæ Symphorosæ.*

Greven. *In Africa, Heliæ & Stertionis. Vastradis martyris. Dionysii & Ponti, Custionis, Papirii, Saturii & aliorum septem. Eleutherii* [Deutherii] *pueri & confessoris. Qui cum oraret ad sepulcrum sancti Victoris, emisit spiritum. Arbogasti episcopi Argentinensis & confessoris. Qui de Scotia egressus, plenam virtutibus vitam agens, præfatæ ecclesiæ gloriosè præfuit, tempore Dagoberti regis, cujus etiam unicum filium, in venatione equo dejectum & protritum, oratione fusa, ad vitam revocavit. Albini confessoris. In Ægypto, Danielis abbatis, presbyteri & confessoris. Trecas, passio sanctorum martyrum* [Claudii] *imperatoris barbarorum, Justi & Secundini, cum aliis quinque, sub Aureliano imperatore.* *Heliæ &c. Vastradis Dionysii & sociorum. Eleutherii. De Arbogasto Albini. Daniel. abb. Soc. Juliæ.*

Molan. De Julia subnectit: *Cujus sacrum corpus in territorio Meldorum, in ecclesia beatæ virginis Mariæ, Jordarensis monasterii est translatum, ubi honorifice veneratur humatum. Eodem die, in Cellensi monasterio, sancti Sulpitii episcopi & sanctæ Leochadiæ virginis. Trecas, passio sancti Claudii imperatoris barbarorum, Justi, Jocundini, cum aliis quinque, sub Aureliano imperatore. Eodem die, sancti Arbogasti Argentinensis episcopi & confessoris.* Tum, minoribus typis: *Qui de Scotia* &c. ut Greven. supra. In posterioribus editionibus, de Julia Trecensi eadem adduntur. Tum: *Ibidem, passio sancti Claudii imperatoris, Justi, Jucundini* &c. De Arbogasto, simpliciter absque elogio. Tum: *Die vigesima prima, sanctorum patrum Simeonis, qui propter Christum dictus est Salus, & Joannis synasceta ipsius.* Vide quæ de Simeone Salo in Auctariis nostris dicta sunt 1 Julii ex relata ibi longiori observatione Rosweydi. *Eodem die, in Cellensi monasterio, translatio sancti Sulpitii* &c ut in priori. *De Julia. Sulpitii & Leocadiæ. Claudii &c. Arbogasti. Simeonis. & Joannis. Translat. Sulpitii.*

XI *Kal.* *Die* 22.

Ancira Galaciæ, natalis sancti Platonis martyris, cujus gesta habentur. Eodem die, sanctæ Mariæ Magdalenæ & Sinticen beatæ, quæ Philippis dormit sepulta: de qua Apostolus Paulus scribit. In monasterio Fontinella, depositio sancti Wandregisili confessoris. In territorio Arvernensi, sancti Menelei abbatis. *Platonis. Mar. Magd Syntyches. Wandreg. Menelei.*

Ita habent *Praten. Tornacen. Antverp-major. Rosweyd. Munerat.* & *Greven.*

Varia lectio. Sequor communem codicum lectionem *Ancira Galaciæ*, aliqui paulo melius *Ancira Galatiæ*; optime solus Molanus cum Adone, *Ancyra Galatiæ.* Videntur Pratensis & Herinien. scribere *Magdalenis*, sed reliqui omnes, ut in textu, præterquam quod multi diphthongum negligant, quam ad vitandam confusionem, puto & hic & alibi efformare necesse esse. Non eadem est ratio in *Sinticen*, quam proinde reliqui, ut est in codicibus. Tornacen. & Munerat. ponunt *Sinticem*, quod æque aberrat. Nec satis accedit Praten. per *Synticen*, nec Greven. per *Sintiches*, nec demum Molanus per *Syntiches*: recte in Romano parvo, à Rosweydo haud dubie correcto, *Syntyches.* Praten. cum solitis gregalibus legit: *In pago Rotomagensi*, sed nos cum reliquis magis Usuardine: *In monasterio Fontinella.* De quo infra in Observatione dicendum. Sunt qui ponant *Vuandregisili*, sed ferme omnes cum textu, nisi quod Munerat. male formet

formet *Wandregiſilli*, adjungatque titulum *abbatis*, quem etiam adſcribit Antverp-major cum nonnullis ſequioris notæ codicibus. *Arvenenſi* in Munerato, & *Arnivernenſi* in Roſweyd. forte librarii ſphalmata ſunt: uti & in poſtremo *Menelai* pro *Menelei*.

OBSERVATIO. De tribus primis hujus diei Sanctis ſic hodie loquitur Romanum parvum. Primo loco: *Sanctæ Mariæ Magdalenes*. Secundo: *Et Syntyches, quæ Philippis dormit*. Tertio: *Ancyræ, Platonis martyris*. Eumdem ordinem ſervat Ado, nihil magnopere in laudem adjiciens. Noſter, inverſa paululum ſerie, *Platonem* principio memorat, ipſiſſimis Adonis verbis, quæ hîc ex Hieronymianis accepiſſe videtur, correctâ ex Romano parvo poſitione, quæ in illis corrupte legebatur: In *Anquira* vel *Auritia*, *Gallacia* vel *Gallitiæ*, quo etiam ferme modo in Rabano legitur. Platonis *geſta* in Hieronymianis *haberi* dicuntur, ſed ea diverſa fuiſſe exiſtimo, ab iis, quæ apud Surium à Menotaphraſte exornata inveniuntur, quæque Tillemontio tomo 5 pag. 563 aliiſque hodiernis criticis nequaquam probantur. Nos de his loco ſuo. Secundam annuntiationem ſic profert Beda: *Natale Mariæ Magdalenæ*; ut vix quidquam in re diſcrepent & hic & Romanum parvum & Rabanus & Ado &c. Ceterum inter Feſtivitates Apoſtolorum, elogii vice, notat Viennenſis expulſionem ab ea ſeptem dæmoniorum, & primam Chriſti Domini apparitionem, ipſi factam poſt reſurrectionem, quæ omnia ex Molano in Auctariis recitabuntur. Ex re nata fluit obſervatio, nimirum Martyrologia noſtra ubique *Mariam Magdalenam* diſtinctiſſime exprimere, nuſquam vero *Mariam Bethaniæ* multo minus *peccatricem feminam* apud Euangeliſtas *anonymam*. Neque enim *ſeptem ejecta dæmonia* pro peccatis accipi oportere, ſatis probatum hactenus reperi. Vulgo notum eſt *Mariam & Martham ſorores Lazari* in antiquis Martyrologiis referri XIX Januarii, ut in Auctariis noſtris ibi notavimus. Juverit hîc apponere P. Grothuſii noſtri ſententiam ad vetuſtum Kalendarium Paderbornenſe Ms. ipſa illa die XIX Januarii. *Vere*, inquit, *Maria, ſoror Marthæ, prorſus alia eſt à Maria illa Magdalene, quæ celebratur* XI *Kal. Auguſti, quoniam ex hiſtoria Euangelica omnino oportet cum multis SS. PP. aſſerere, tres fuiſſe perſonas diverſas, omnes tamen Sanctas & Chriſto miniſtrantes, quæ nomine Mariæ Magdalenæ vulgo indicantur.* 1 *fuit ex caſtro Magdalo, prope Capharnaum, de qua ſeptem dæmonia Dominus ejecit.* 2 *fuit Nimitis peccatrix, miſericordiam conſecuta,* 3 *de Bethania ſoror Lazari.* Hanc doctiſſimi viri opinionem, multorum eruditorum, qui agitatiſſimam quæſtionem ventilarunt, calculo hodie confirmatam invenio. Ne quid tamen præmature hîc definiam, totius controverſiæ deciſionem ad Acta remitto. Vide interim de ea breviter diſſerentem Tillemontium tomo 2 à pag. 28. Audi modo Wandelbertum:

Undecimam Chriſto felix miſerante Maria
Ornat, ſepteno caruit quæ dæmone, quamque
Magdala progenitam ſignat cognomine origo.

Platonis. *Mariæ Magdalen.*

Syntychem etiam ſatis breviter perſtrinxit Ado, ſic ut omnia prope ejus verba Noſter in tabulam ſuam tranſtulerit. Eſt apud Paulum ejus commendatio ad Philipp. 4 v. 2. De ejus obitu & ſepultura alibi videbitur. Quid autem ſibi hîc velit diſparatarum perſonarum conjunctio, divinare non lubet, ita ſcripſiſſe Uſuardum & certum & palam eſt. *Meneleus* in præcitatis Martyrologis non invenitur; de *Wandregiſilo* dubium faciunt Hieronymiana apographa: certe haudquaquam ambigimus, quin vere ambo Uſuardini ſint, tametſi Caſtellanus, eraſionem aliquam in codice Pratenſi ſe obſervaſſe moneat, cui hæ duæ ultimæ annuntiationes inſcriptæ videantur. Sed *quod mirandum*, inquit, *ſola hæc verba*: IN PAGO ROTOMAGENSI, *ab aliena manu ſunt, ceteris omnibus eodem charactere evidentiſſime figuratis, quo totum Pratenſe autographum ſcriptum eſt.* Fueritne in præfato codice facta tam longa expunctio, nec ne, certo ſtatuere integrum non eſt; mihi conſenſus codicum ferme omnium abunde probat, utrumque Sanctum vere ab Uſuardo fuiſſe conſignatum. At expunctio & corruptela manifeſte apparet, in verbis illis: *In pago Rotomagenſi*, utpote, quæ in nullis codicibus, reperiuntur præterquam in Pratenſi & ei conſimilibus, Antverp-maj. Roſweyd. & Aquicinct.; ceteris omnibus conſtanter cum textu legentibus: *Fontinella monaſterio*, quo modo etiam procul dubio in prædicto Pratenſi codice prius habebatur; quem tamen idcirco à puris hodie non excluſimus. Non auſim aſſerere, Wandregiſilum ex auctioribus Hieronymianis mutuatum; at nota ſatis fuit & ipſius & Menelei itidem abbatis ſanctitas, ut iis ſacros Faſtos locupletaret Uſuardus, quod eum feciſſe indubitatum putamus, quidquid Molanus hîc rurſum juſto ſcrupuloſior, alterum prætermiſerit. Utriuſque abbatis vitæ inter Benedictinas à Mabilione editæ ſunt; Wandregiſili ſec. 2 à pag. 524, Menelei, ſeculi tertii parte 1 à pag. 404. De Wandregiſilo verſiculum compoſuit Wandelbertus, cui forte is jungendus eſt, qui die præcedenti, tertio loco habetur. En hodiernum:

Syntyches. *Wandreg.* *Menelei.*

Vandregiſle tibi hæc monachorum vota recurrunt.

AUCTA-

AUCTARIA.

Translat. Theodosiæ. HERINIEN. Cetera puriſſimus, in fine adjicit: *Ipſo die, tranſlatio ſanctæ Theodoſiæ virginis.* Propriam aliquam loci feſtivitatem exiſtimo.

PULSANEN. Incipit: *Natalis beatiſſimæ Mariæ Magdalenæ.* In Platone purus eſt, in Syntyche, modice interpolatus. Omiſit Wandregiſilum: in Meneleo iterum purus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Deficiunt in ultima annuntiatione, cetera puri.

MOLAN. Deeſt Wandregiſili.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Incipiunt: *Natale beatæ Mariæ Magdalenæ. De qua, ut Euangelium refert, ſeptem dæmonia Dominus ejecit.* Sequitur de Platone, Syntyche & Wandregiſilo, ſatis pure. Deeſt in fine annuntiatio Menelei.

De Maria Magdalena. ALBERGEN. & DANIC. Sic ordiuntur: *Natale beatæ Mariæ Magdalenæ. Hæc eſt illa peccatrix beatiſſima, quæ profluentibus mundata lacrymis, lavit pedes Domini diſcumbentis. Hæc eſt illa mulier Euangelica, quæ profuſa dulcedine pietatis, unguento pretioſiſſimo caput unxit Dominicum tempore paſſionis. Hæc eſt illa Apoſtolorum Apoſtola, quæ prior ceteris videre, & nuntiare meruit gloriam reſurgentis.* In reliquis, de Platone &c. cum prioribus conveniunt.

CENTULEN. *Natale beatiſſimæ Mariæ Magdalenæ. De qua, ut Euangelium refert, ſeptem dæmonia ejecit Dominus. Et Santhile* [Syntyches] *beatæ, quæ Philippis dormit ſepulta, qua* [quam] *beatus Apoſtolus ſuo ſermone commendat. Ancira Galaciæ, ſancti Platonis martyris. Monaſterio Fontanella, depoſitio ſancti Wandregiſili abbatis, incliti confeſſoris. In territorio Arvernico, ſancti Menelei abbatis.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Incipit iiſdem verbis, quibus ſupra ALBERGEN & DANIC. Tum de Syntyche & Platone ſatis pure. Demum: *Monaſterio Fontenella, depoſitio ſancti Wandregiſili abbatis & confeſſoris. Qui fuit filius Walchiſi, fratris Anſegiſi ducis, & beati Arnulphi ex filio nepos. Hic fuit primus fundator monaſterii Fontanellenſis, ubi & ipſe carnis onere depoſito, migravit ad Chriſtum. Sed poſtea corpus ejus in Blandinio tranſlatum eſt.* Et ibi in Romano annuntiatur. *De Wandr.*

HAGENOYEN. Incipit: *Apud Aquenſem Provinciæ civitatem, depoſitio ſanctæ Mariæ Magdalenæ, quæ nobilis erat genere, ſed tota laſciviæ data. Hæc Chriſtum dilexit & pedes ejus lacrymis compunctionis lavit & unguento perunxit: Chriſto & ſuis omnes divitias ſuas dedit: verba ejus ad pedes illius ſedens audire ſolebat. Cujus amore Chriſtus Lazarum fratrem ejus ſuſcitavit. In convivio caput Domini perunxit, pro quo Judas murmuravit & Chriſtus lætabatur: juxta crucem ſtetit: Dominum etiam ſepelire juvit, cujus corpus mortuum ungere voluit. Prima illum poſt reſurrectionem vidit, & Apoſtolorum Apoſtola à Domino tunc eſt facta, quando Diſcipulis gloriam Domini nunciavit. Hanc angeli conſolabantur ad ſepulcrum, ſed illa conſolari non potuit: Chriſto in ſpecie hortulani loquitur & illum non agnoſcit. Hæc poſt aſcenſionem Domini in exilium à Judæis miſſa cum aliis Chriſtianis eſt, qui navi ſine remis impoſiti ſunt, & Marſiliam Deo dante appropinquaverunt, ubi per mira Maria Magdalenæ & aliorum ſuorum ſodalium, tota illa gens converſa eſt ad Dominum, per miraculum factum in mari, de puero principis conſervato, & uxore ejus defuncta. Deinde pro deſiderio Chriſti & tædio hominum; ut dicit Joſephus, triginta annis in heremo vixit, hominibus incognita, nec cibum nec potum humanum ſumens. Semper horis canonicis angeli eam in aëra vehebant, ubi cæleſtes cantus auribus cordis audiebat, & ſic eam ad ſpeluncam ſuam ſatiatam iterum reducebant. In fine vitæ ſuæ per beatum Maximinum epiſcopum eſt communicata & tunc coram altari ſe proſtravit, & omnibus orantibus obiit, & odor corporis ejus multis poſtea diebus ibi ſentiebatur, & corpus ejus ſine anima ſtetit uſque dum à beato Maximino epiſcopo ei ſepulcrum præparabatur, & ibi fiunt miracula multa per merita illius. Sepulta eſt Magdalena in Aquenſi civitate, ſed poſtea tranſlata eſt ad Vecellianum.* Hæc & hujuſmodi alia magis pie quam probabiliter excogitata, materiam ſuggerent, quam in Actis eruderemus. Sequitur de Syntyche, Platone, Meneleo & Wandregiſilo ſatis pure. *Longa hiſt. De Maria Magdalena.*

AQUICINCT. Pro, *eodem die*, habet, *Vizeliaco.* Poſt *ſcribit*, additur, *ad Philippenſes. In pago Rothomagenſi, depoſitio ſancti Wandregiſili abbatis & confeſſoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Maria Magdalenæ. Wandregiſili, primo militis, poſtea monachi & abbatis. Platonis martyris, cujus geſta habentur.* In margine autem adſcribitur: *Dedicatio eccleſiæ Trajecti, quæ facta fuit præſente imperatore Romanorum &* XII *epiſcopis.* *Dedicat. ecc. Trajectenſis*

CAMBERIEN. *Philippis civitate, beatæ Sinticen diſcipulæ Pauli.*

In VATICAN. 5949. Deeſt Wandregiſili & Menelei. Adjicitur: *Natale S. Jeronimi epiſcopi Ticinenſis, in S. Sophia.* *Hieron. ep.*

EDITIO LUBECO-COL. De Maria Magdalena fere convenit cum ALBERG. & DANIC. In Platone ſatis pura. Tum: *Philippis, dormitio beatæ Sinticen, quæ Philippis dormit ſepultæ, de qua Paulus Apoſtolus ſcribit Philippenſibus: Euchodiam* [Euodiam] *rogo & Sinticen deprecor, idipſum ſapere in Domino.* Reliqua ſatis pure. *De Syntyche.*

BELIN. Sic in principio: *Natale ſanctæ Mariæ Magdalenæ, de qua Dominus ſeptem dæmonia ejecit, & quæ ipſum Salvatorem primum videre meruit à mortuis reſurgentem.* Deeſt Wandregiſili, cetera ſatis bene. *De Magdal.*

GREVEN. *Item ſanctorum Cirilli, Andreæ, Thebelli, Aurili, Apollonis. Papiæ, ſancti Hieronymi epiſcopi. Lewinæ virginis & martyris.* *Cyrilli &c. Hieron. ep. Lewinæ.*

MOLAN. Litteris Italicis verba Adonis de Magdalena textui interſerit: *De qua, ut Euangelium refert, ſeptem dæmonia ejecit Dominus: quæ etiam inter alia dona inſignia, Chriſtum à mortuis reſurgentem prima videre meruit.* Tum in fine: *In Blandinio, ſanctiſſimi patris noſtri Wandregiſili, primi fundatoris cœnobii Fontanellenſis, cujus geſta habentur. Papiæ, ſancti Hieronymi epiſcopi. Paſſio ſanctæ Leuuinæ.* Inde minoribus typis: *Cujus veneranda oſſa cum oſſibus S. Oſualdi regis Anglorum & S. Iduberga, exaltata fuerunt in civitate Bergenſi, ſed per ultimam Francorum in Flandriam irruptionem, in devaſtatione Bergenſium ſunt deperditæ. Sanctorum epiſcoporum* *De Magdal.* *De Wandreg* *Hieron. ep. Lewinæ cum elogio.*

Eulogii&c. *Eulogii, Protogenis cum aliis de quibus in Trip. lib. 7. Apollo, de quo Act. 18 habetur & 1. Cor. 1. & 16.* Hactenus editio prima. In posterioribus eadem habet de Maria Magdalena. Item in fine de Wandregisilo. Tum de Hieronymo Papiensi. Denique hoc, tamquam hisce editionibus proprium, apponitur: *Die vigesima secunda, reportatio lipsani sancti hieromartyris Phocæ.* *Reportat. Phocæ.*

Die 23.

X *Kal.*

Apollinar. NAtalis beati Apollinaris episcopi, qui ab Apostolo Petro Romæ ordinatus & Ravennam missus, postea pro fide Christi diversas & multiplices cædes perpessus est. Tandem autem sub Vespasiano cæsare, inter ipsa vicissim succedentia sibi tormenta, glorioſum martyrium consummavit.

Sumitur textus ex *Praten. Tornacen. Antverp-majore, Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Iterum peculiare aliquid habent Greven. & Molan. nam ubi ceteri omnes codices simpliciter incipiunt: *Natalis beati* &c. præfigunt ipsi: *Apud Ravennam.* Antverp-major & Munerat. codices plerumque non satis tersi, pro *Apollinaris*, scribunt, *Appolinaris.* Lego *cædes*, licet pauci codices diphthongis utantur, sic *Romæ, cæsare* &c. quod confusionis vitandæ gratia faciendum fuisse, non semel superius monui.

OBSERVATIO. Inclytissimum martyrem, Ravennatium episcopum primum, *Apollinarem* hac die celebrant Allatii & Frontonis Kalendaria, celebrant Martyrologi præter Nostrum ceteri omnes, Hieronymus, Beda, Romanum parvum, Rabanus, Ado, *Apollinar.* Notkerus, Wandelbertus. In Hieronymiano Lucensi *Apollenaris* vocatur, in vetustissimo Epternacensi *Appollinaris*, sed in hoc, die præcedenti relatus est. Beda insigne ei adornavit elogium à Rabano transcriptum, à Notkero nonnihil mutilatum. In Romano parvo annuntiatur his verbis: *Ravennæ, Apollinaris episcopi & martyris.* Viennensis, more hactenus inusitato, duplici ipsum encomio prosecutus est. Inter Festivitates Apostolorum illud collocavit, quod ex Beda accepisse dicendus est, nisi aut Adoniana in Bedam translata dixeris, aut miraculum fingas, in tanta utriusque consonantia. At in Martyrologio suo prolixam Actorum seriem præfatus Ado expandit, quæ totam ferme Apostolici viri vitam complectitur. Ex his Usuardus paucula delibavit, quibus in laterculo solita phrasi martyris laudes abunde prædicat. Et ea quidem omnia idem fere sonant, omnia promanant ex eodem fonte, videlicet ex ipsis illis Actis, quæ apud Surium edita, vetustatem suam, vel ex his Martyrologis manifeste ostendunt. Neque est qui antiquitatem in dubium revocet: sincera esse, aut ex fidis monumentis desumpta, fateri nolunt recentiores, & ea propter maluit [Tillemontius tomo 2 à pag. 102 ex Chrysologo, Gregorio, aliisque ea colligere, quæ fideliora censuit. Nostrum erit & de Actis & de reliquiis & de miraculis omnia suo loco expendere, digerere & illustrare. Porro unicus Wandelberti versiculus ita Apollinarem prædicat:

Hinc decimam præclarus Apollinaris honorat.

AUCTARIA.

HERINIEN. Proprium rursus aliquid ex Remensi provincia textui purissimo subnectit, in hunc modum: *Eodem die, translatio sancti Nichasi cum sociis suis.* In STROZZIAN. de *Eutropia* fit mentio. *Transl. Nicasii.*

ROSWEYD. Cetera etiam valde purus, in fine subdit: *Eodem die, sancti Liborii Carnotensis episcopi & confessoris.* Voluit scribere, *Cenomanensis.* Exstat apud Surium historia vitæ & translationis, de quibus vide Bollandi opusculum. *Liborii.*

Multi codices hodie adjiciunt etiam post textum purum: *Romæ, natale sanctæ Primitivæ*; vel simpliciter: *Romæ, sanctæ Primitivæ.* Tales sunt, ANTVERP. MAX-LUBEC. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. UGHELLIAN. BIGOTIAN. signatus P. 5. & CODEX D. DU CHEVAL. sub nota B. & plures infra citandi. *Primitivæ.*

ALBERGEN. & DANIC. Sic addunt: *Romæ, natale sanctæ Primitivæ virginis. Apud Cenomanicam civitatem, sancti Liborii episcopi & confessoris. Hic quinquagesimo Ordinationis suæ anno ad patrem & ad patriam transivit ex hoc mundo.* *Primitivæ. Liborii.*

CENTULEN. *Apud Ravennam, sancti Appollinaris martyris & episcopi, qui in discipulatu beati Petri Apostoli diu multumque edoctus, & ab eo ordinatus episcopus, eidem civitati vel provinciæ pastor fuit delegatus, passus vero est sub Vespasiano cæsare, Demostene Patricio.* *De Apollin.*

BRUXELLEN. In textu satis purus, adjicit etiam: *Romæ, natale sanctæ Primitivæ. Apud Cenomanicam civitatem, sancti Liberii* [Liborii] *episcopi & confessoris. Qui quinquagesimo ordinationis suæ anno, ex hoc mundo feliciter ad patriam transivit æternam.* Vide dicta in ROSWEYD. *Primitivæ. Liborii.*

HAGE-

HAGENOYEN. *Apud Ravennam, passio sancti Apollinaris episcopi & martyris. Qui fuit discipulus beati Petri Apostoli, à quo ipse episcopus est ordinatus, & Ravennam missus est ad prædicandum, quem pagani super prunas pedibus nudis stare fecerunt, post exuitur & plagatur, & super plagas ejus aqua bulliens funditur. Tandem sub Vespasiano imperatore, inter ipsa sibi succedentia supplicia, percussus fustibus donec mortuus videretur, diebus septem supervixit & cursum martyrii sui complevit. In Galliis, civitate Massilia, natale sancti Victoris, qui cum esset miles & nec militare, nec ydolis sacrificare vellet, primo in carcerem est trusus, ibique ab angelis est visitatus; deinde variis excruciatus est pœnis: novissime constrictus est in mola pistoria [&] sub Asterio præside martyrium consummavit. Passi sunt etiam cum eo tres milites, scilicet Alexander, Felicianus & Longinus. Trecas, sanctæ Julianæ virginis.* Hæc ex XXI hujus in hunc locum translata sunt. Sequitur: *Apud Cenomanicam civitatem, depositio sancti Lyborii episcopi & confessoris. Hic quinquagesimo anno sacerdotii sui in episcopatu, ad patrem & ad patriam transiit feliciter de hoc mundo. Hic à Ludovico imperatore translatus est in Padeburne, & ibi per totam diœcesim est patronus. Hic medetur calculo & passionibus arenosis. Romæ, sanctæ Primitivæ.*

De Apollin. *De Victore.* *Juliane.* *De Liborio.* *Primitivæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Appollinaris episcopi & martyris. Hic à beato Petro Ravennam missus, glorioſum martyrium consummavit. Translatio trium Regum à Mediolano Coloniam. Brigittæ viduæ sanctimonialis, à qua habent ortum illius Ordinis observatores, quæ* [qui] *modernis temporibus in diœcesi Trajectensi oriri cœperunt.* Vide ejus vitam apud Surium. Notatur in margine: *Hac die singulis annis fit processio solennis cum V. Sacramento & sanctorum reliquiis per circuitum civitatis Trajectensis.*

Transl. Reg. Colon. Birgittæ.

VATICAN. signatus num. 5949. *Romæ, sanctorum Vincentii & Primitivæ.*

Vincentii & Primitivæ.

STROZZIAN. *Eodem die, sancti Rasipi martyris.*

Rasipi.

REMENS. SS. Timothei & Apollin. Proprium habent: *Remis, translatio corporum, sanctorum Nicasi episcopi & martyris & sanctæ Eutropiæ sororis ejus.*

Transl. Nic. & Eutropiæ

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Coloniam Agrippinam, translatio corporum trium Magorum, qui in Euangelio leguntur, nato in Bethleem Salvatori obtulisse munera, aurum, thus & myrrham. Quorum pignora veneranda Præsul Colonienſium Reynoldus ab imperatore Frederico postulata, de Mediolano ad Coloniam anno Domini* MCLXIV *cum gaudio & exultatione omnium transtulit & in ecclesiam suam Cathedralem honorifice collocavit: in qua, operante gratia divina, crebra miracula eorum meritis coruscant. Item Colonia Agrippina, translatio sancti Felicis & Naboris militum & martyrum, qui etiam per prædictum Colonienſium archiepiscopum Reynoldum eodem tempore de civitate Mediolanensi facta est. Item natale beati Appollinaris episcopi & martyris. Hic ab Antiochia secutus Apostolum Petrum ad urbem Romanam & ab eodem in urbe episcopus ordinatus & Ravennam missus est* [&] *ibi rexit ecclesiam annis* XXVIII *mense* I. *diebus* IV. *Qui etiam in partibus Corinthiorum & in Nicea, & in ripa Danubii & in partibus Thraciæ prædicavit. In quibus locis exilio relegatus est, & ubicumque pervenit, innumeras virtutes fecit. Postea pro fide Christi diversas & innumeras cædes perpessus est. Tandem sub Vespasiano cæsare, Demostene Patricio inter ipsa vicissim* &c. *Romæ, natale sanctæ Primitivæ virginis. Apud Cenomanicam urbem, sancti Liborii* &c., ut ALBERG. & DANIC. *Eodem die, sanctæ Brigittæ viduæ, quæ in vita sua, Domino in ipsa operante, quatuordecim mortuos suscitavit.*

Transl. Col. 3 Magorum *Primitivæ.* *Liborii.* *Birgittæ.*

BELIN. Textum purum habet, sed adjicit: *Eodem die, sancti Rasipi martyris.*

Rasipi.

GREVEN. *Apud Coloniam Agrippinam, translatio trium regum Magorum, cum duobus aliis. Nota, corpora sanctorum Magorum, ut dicit Vincentius lib. 30, olim ab imperatore Constantinopolim translata & inde Mediolanum miraculose transvecta, cum imperator Fredericus* I *Mediolanum destrueret, à Reinaldo Colonienſi archiepiscopo, qui tum auxilio imperatori venerat, Coloniam translata sunt anno Domini* MCLXIV, *una cum sanctis Felice & Nabore, atque in ecclesia Cathedrali, magna omnium exultatione reposita; ubi etiam multis coruscant miraculis. Eodem die, sanctorum martyrum Ravenni presbyteri & Rasiphi, fratrum. Cenomannis, sancti Liborii episcopi & confessoris, multæ sanctitatis viri. Quem episcopatus sui anno quinquagesimo defunctum, beatus Martinus Turonensis sepelivit. Romæ, Primitivæ virginis. Apud Ravennam, Teclæ virginis. Romæ, depositio sanctæ Birgittæ viduæ, nobilis de regno Swecia. Quæ transcursis in multa synceritate statu virginali & conjugali, divinitus admonita Jerusalem peregre adiit, indeque Romam rediens, vitæ suæ reliquum ibidem in magna sanctitate, revelationibus assiduis à Domino visitata, exegit. Ipsa etiam novum Ordinem monasticum instituit, miraculisque multis claruit.*

3 Magorum *Ravenni & Rasiphi.* *Liborii.* *Primitivæ.* *Teclæ.* *De Birgitta.*

MOLAN. *Eadem die, Rasipi martyris. Romæ, natalis sanctæ Birgittæ viduæ, quæ in vita terram Sanctam & alia diversa loca Sanctorum visitabat, & sub Papa Gregorio* XI *anno Domini* MCCCLXXIII *anno ætatis suæ* LXX, *sumptis Sacramentis, beato fine quievit. Apud Coloniam Argippinam, translatio trium regum Magorum, qui in Euangelio leguntur, nato in Bethlehem Salvatori, aurum, thus & myrrham obtulisse. Quorum pignora, una cum corporibus sanctorum martyrum Felicis & Naboris, Reinoldus archiepiscopus Colonienſis à Frederico imperatore postulata, de Mediolano Coloniam honorifice transtulit.* In editionibus aliis, scribit: *Eodem die, sancti Rasiphi martyris.* De Birgitta, ut in priori. Tum: *Cenomanis, depositio sanctorum Pauacii & Liborii episcoporum & confessorum.* Translatio trium Regum, item Felicis & Naboris per Reinoldum, eisdem etiam verbis exprimitur, quibus in prima editione.

Rasipi. *De Birgittæ.* *De translat. Magor. &c.* *Rasiphi.* *Pauacii & Liborii.*

IX *Kal.* *Die* 24.

ROmæ via Tiburtina, natalis sancti Vincentii. Apud Emeritam Hispaniæ civitatem, sancti Victoris militaris, qui cum duobus fratribus Stercatio & Antinogeno diversis examinatus suppliciis, martyrium consummavit. In Italia civitate Tyro, sanctæ

Vincentii. *Victoris & sociorum.*

Christinæ. ctæ Christinæ virginis, quæ in Christum credens, primo sub duobus judicibus tormenta constanter perferens, noviſſimè per ſucceſſorem eorum, abſciſione linguæ & ſagittarum confixione, curſum martyrii ſui complevit. Eodem die, natalis ſanctarum Nicetæ & Aquilinæ, quæ beati Christofori martyris prædicatione ad Christum converſæ, martyrii palmam capitis abſciſione ſumpſerunt. Civitate Amiterni-

Nicetæ & Aquilinæ.

Milit. 83. na, militum octoginta trium.

Ita *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *via Tiburtina*, alibi dictum eſt. *Vincencii* ſcribit Greven. Et Munerat. *militis*, pro *militaris*. Rurſus in Greven. *Antiogeno*, pro *Antinogeno*. Praten. habet *diverſis exanimatus ſuppliciis*, ad rem ſatis appoſite, ut alibi præferendum putavimus. Fortius loquuntur Greven. & Molan. per, *diverſis exterminatus ſuppliciis*. At ceteri hîc cum Adone legunt; *diverſis examinatus* &c. Male Herinien. *Tiro*; item *Criſtinæ* cum Munerat. & Greven.; rectius alii cum textu *Chriſtinæ*. Omnes habent, *tormenta conſtanter perferens*: neſcio unde in Herinien. irrepſerit, *tormenta multipliciter exacta*. Item *confoſſione*, pro *confixione*, ubi in Greveno eſt, *infixione*. *Niceæ* pro *Nicetæ* ſcribunt Herinien. & Munerat. ut habet Florus die ſequenti. Forte Pratenſis poſt Adonem, bene poſuit *Aquilæ*, in quo codex unus aut alter ei concinit, ſed cedendum fuit reliquorum torrenti. Lego *Chriſtofori*, cum maximo codicum numero, quamvis melius habeant *Chriſtophori* Herinien. & Molanus. *Amiterina* pro *Amiternina*, vitium eſt in Munerat.

OBSERVATIO. Totius hujus textus, valde dubii & implexi, veram & unicam ſcaturiginem attigeris, ſi Adonem cum Noſtro conferas, licet non idem in utroque ordo ſervetur. Qui in Romano parvo primus, *Roma via Tiburtina*, *Vincentii*, idem &

Vincentii. in Uſuardo eſt, ſed in Adone, ſecundo loco ponitur, ubi hic interjicit, *miliario* XIX, quod à Noſtro neglectum vides. Forte quod milliaria illa, ultra urbem Tiburtinam extendi intelligeret. Sic tamen die præcedenti in Hieronymianis ferme legitur; niſi quis Epternacenſem codicem præferat, in quo ſimpliciter: *Romæ*, *Vincentii*. Unicum martyris hujus noſtri monumentum ſupereſſe vides, quod nempe, teſte Baronio, Tibure exſtet *eccleſia S. Vincentii*, veroſimiliter de hujus nomine ſic appellata. Rurſus in Roma-

Victor. &c. no parvo ſequitur: *Apud Emeritam Hiſpaniæ*, *Victoris militaris*, qui in Adone locum tertium obtinet. Ceterum quæcumque Uſuardus Romano parvo ſuperaddidit, ea verbatim ex Viennenſi deſcripta ſunt. Utrum ea Viennenſis ex documentis ſatis certis acceperit, merito dubitare cogit Caſtellani notula, quâ, fortaſſe ex Hieronymianis, hîc indicari putat decem Athenogenis diſcipulos, qui cum ipſo interempti ſint XVII Julii, quo die magiſtri Acta à Surio referuntur; de quibus nos aut illo, aut hoc die fuſius alibi diſſeremus. De *Chriſtina* prudentiſſime ſcripſit Beda: *Natale ſanctæ Chriſtinæ virginis*. Quibus Rabanus præfixit, *Tyro civitate*, cum elogio à ſe concinnato. Verum Bedæ circumſpectione uſus eſt auctor jam bis laudati Romani parvi, ita legens: *Circa lacum Vulſinum in Italia*, *Chriſtinæ virginis*. Atque ab hac illuſtri virgine, hodie orditur Ado:

Chriſtinæ. *Eodem die*, *apud Italiam in Tyro*, *circa lacum* &c. Pluribus deinde proſequens ſupplicia varia, ab ea incredibili robore tolerata; ex quibus ſatis habuit Uſuardus paucula ea decerpere, in textu noſtro ſatis eleganter repræſentata. Quæ porro *Tyrus* illa Tuſciæ (cui fere ſimilem habuimus ſuperius IX Julii) & ubi ſita umquam fuerit, quærunt Baronius & Florentinius contra Cluverium, ubi & multa alia commiſcentur, quæ hoc loci decidenda non ſunt, opportunius alibi cum ipſis Chriſtinæ Actis diſcutienda. Eam Wandelbertus, cum ſequentibus duabus virginibus uno verſiculo complectitur:

Mox nonam Chriſtina, *Aquila & Niceta ſacrarunt.*

Nicetæ & Aquilinæ. Quarto itaque loco ponuntur & in Adone & in Noſtro, totidem utrobique verbis, geminæ jam dictæ virgines *Niceta* & *Aquilina*; ita nos hîc utramque vocamus, ex præcipuorum Uſuardinorum codicum auctoritate, licet fortaſſe poſterior ex Adonis ſenſu melius *Aquila* nominaretur. Clar. Caſtellanus in Martyrologio ſuo univerſali, ambas ante Wandelbertum incognitas fuiſſe aſſerit; recte, niſi antiquior cenſeatur Florus à noſtris editus, qui XXV Julii earum & Chriſtophori elogium connectit: an ſatis vere, alterius loci erit diſquirere. Poſtrema demum annuntiatio vere etiam & integre Adoniana eſt, ut proinde de totius noſtri laterculi origine & ſimplicitate vel per umbram ambigi à quoquam nequeat. Hæc igitur pro præſenti inſtituto ad normam ſuam plene & plane exacta ſunt, quamvis ultro fatear ex codicibus Hieronymianis ſcabritiem

britiem non modicam ſupereſſe, tum circa *Amiterninos*, tum circa *Emeritenſes*, cui lævigandæ dolabra adhuc alia opus erit præter eam, quam in illis conciliandis adhibuit Florentinius, uti & de *Chriſtina* nuperrime diximus. Addi poterunt *Victorinus*, Notkeri, & *Victorinus* atque *Severinus*, fratres qui à Rabano recoluntur. Vide interim citatas Caſtellani Notulas ad Martyrologium univerſale, ubi *octoginta tres milites* in *octoginta tria milliaria* commutantur, ſervato ſolo *Victorini* nomine, qui ad eam diſtantiam *via Salaria* coronam martyrii conſecutus ſit, pro qua lectione ſtare videntur Hieronymiana apographa recte inter ſe compoſita. Sed de rebus ambiguis, hìc pluſquam ſatis. *Milit.* 83.

AUCTARIA.

Chriſtinæ. TORNACEN. Incipit: *Natale ſanctæ Chriſtinæ virginis.* An Chriſtinam Hasbanienſem, vulgo, *mirabilem* intelligat, eo, quo hoc Martyrologium ſcriptum eſt ſeculo defunctam, neſcio; certe in textus proſecutione iterum ſcribit: *In Italia civitate Tiro, ſanctæ Chriſtinæ virginis*, reſecto elogio. Cetera purus eſt.

ANTVERPIEN-MAJ. Expuncto Vincentio, textum confundit hoc modo: *Romæ, via Tiburtina, natale ſancti Victorini militaris, qui cum duobus fratribus* &c. Reliqua quæ ſequuntur, ſatis pura ſunt, niſi quod in fine ſic habeat: *Amiterna, militum octoginta.*

ROSWEYD. Toto textu purus, in fine ap- *Vig. S. Jac.* ponit: *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli.*

PULSANEN. Caret duabus annuntiationibus, nempe ſecunda & ultima.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Deficiunt ſolum in annuntiatione prima.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Integrum textum referunt, mutato dumtaxat Chriſtinæ loco, quam cum Adone primam collocant. Sed initio præfigunt: *De eadem.* *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli.*

ALBERG. & DANIC. Quatuor prioribus conformes, omittunt etiam *Vincentii.*

BRUXELLEN. Et hic rariſſime deficiens, deficit tamen hac die in eodem Vincentio.

HAGENOYEN. Incipit: *Vigilia ſancti Jacobi.* In Vincentio dein & Emeritenſibus purus eſt. Sequitur: *In Italia civitate Tyro, paſſio ſanctæ* *De Chriſtin.* *Chriſtinæ virginis & martyris. Quæ cum eſſet nobilis & annorum quindecim, pater ejus interea clauſit eam cum duodecim puellis, & conjunxit ei Deos aureos, ut adoraret ea* [eos] *quos ipſa divinitus inſpirata contempſit. Ob hoc pater ejus iratus percuſſit eam nudam virgis, & nudati ſunt duodecim viri ſuper eam. Poſt fecit illam in rota ligari, & ſic præſentavit eam judici, qui clauſit illam in cane æneo, & ignem appoſuit cum pice, reſina & oleo, & nil ei nocuit. Poſt hæc præciduntur ei mammillæ, & lac pro ſanguine egreſſum eſt. Tunc ipſa cum mammilla ſua faciem judicis maculavit & ejecit oculum ejus. Et tunc ſub tertio judice lingua ſibi præciditur & ad ultimum tribus ſagittarum ictis occiditur.* In reliquis ſatis purus eſt.

CENTULEN. *Apud Emeritam Hiſpaniæ civitatem, ſancti Victoris martyris. In Italia civitate Tiro, paſſio ſanctæ Chriſtinæ virginis. Eodem die, ſanctorum Nicetæ & Aquilinæ, quæ in paſſione ſancti* *Textus mutilus.* *Chriſtofori commemorantur.* Vide Obſervationem.

AQUICINCT. Pro *Stercatio* & *Antinogeno*, legit, *Sunteatio* & *Antiogeno.*

VICTORIN. In fine: *Et ſancti Victorini martyris.* Alii codices eodem modo annuntiant: *Victorini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Criſtinæ virginis & martyris. Vigilia. Romæ, Vincentii martyris. Niceæ & Aquilinæ martyrum. Judoci confeſſoris. Item militum* LXXXIII *martyrum.* *Judoci.*

REG. SUEC. ſignatus num. 130. *Militum* XCIII. *Et ſancti Victorini martyris.* *Militum* 93. *Victorini.*

VATICAN. ſub nota num. 5949. Etiam in fine: *Et ſancti Victorini martyris.* *Victorini.*

ALTEMPS. *In territorio Conventienſi Stanes monaſterio, ſancti Wlfadi martyris, qui pro fide Chriſti à rege Wlfero patre ſuo, gladio interemptus coronam meruit accipere ſempiternam, ſignis ſe ſignans vivere manifeſtis.* *Wlfadi.*

CODEX MONTIS SANCTI. *Natalis ſanctæ Segolenæ Deo ſacratæ.* Caſtellanus ſcribit *Siggolenæ.* *Segolenæ.*

EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli. In Italia civitate Cyro, quæ eſt circa lacum Vulſinum, ſanctæ Chriſtinæ virginis. Quæ in Chriſtum* &c. ubi poſt *complevit*, adjicitur; *anno ætatis ſuæ undecimo.* In Victore, pura eſt. De Vincentio addit, *miliario* XIX. In Amiternenſibus pura, de duabus virginibus Niceta & Aquilina, inſerit: *Quæ in Licia, civitate Samon beati Chriſtofori* &c. In fine: *Cenomanis, depoſitio ſanctorum Pauacii, Turribii & Gundaniſoli epiſcoporum & confeſſorum.* *Vig. S. Jac.* *DeChriſtin.* *Pauacii & alior. epp.*

BELIN. Incipit: *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli.* Reliquus textus utcumque purus eſt, ſed Emeritenſes ad ultimum locum rejecit. *Vig. S. Jac.*

GREVEN. *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli. Cenomannis, depoſitio ſanctorum Pauacii, Turribii & Gundaniſoli epiſcoporum præfatæ urbis & confeſſorum. Segelenæ viduæ.* *Vig. S. Jac.* *Pauacii &c.* *Segolenæ.*

MOLAN. *Paſſio ſanctæ Lewinnæ, quæ multis decorata virtutibus floruit ſub rege Anglorum Euberto nuncupato; quæ poſtmodum ſub ejuſdem regis tempore, martyrio vitam finiuit; archipræſule vivente nomine Theodoro. Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli.* Dein minoribus typis: *Quæ pleriſque locis in obſervatione jejunii celebratur. In territorio Hasbano, ſanctæ memoriæ Criſtinæ virginis: cujus vitam ſcripſit Thomas Cantipratenſis.* Editiones poſteriores incipiunt litteris Italicis à, *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli.* In fine: *Bergis, ex Anglia, paſſio ſanctæ Lewinnæ, quæ multis decorata virtutibus floruit ſub rege Anglorum* &c. *Die vigeſima quarta, ſanctæ hoſiomartyris Chriſti Paraſcevæ.* Hæc in Latinis codd. nota non eſt. *De Lewina.* *Vig. S. Jac.* *Chriſtinæ mirabilis.* *Paraſceves.*

VIII *Kal.* *Die* 25.

NAtalis beati Jacobi Apoſtoli, fratris Joannis Euangeliſtæ, qui *Jacobi.* ab Herode rege decollatus eſt. Hujus ſacratiſſima oſſa ab Hieroſolimis ad Hiſpanias tranſlata, & in ultimis earum finibus

Christof. bus condita, celeberrima illarum gentium veneratione excoluntur. In Licia civitate Samon, sancti Christofori, qui virgis ferreis attritus, & à flammis æstuantis incendii, Christi virtute salvatus, ad ultimum sagittarum ictibus confossus, martyrium capitis obtruncatione com-
Cucuphat. plevit. Civitate Barcinona, natalis beati Cucufatis martyris, qui pro nomine Domini atrocissima tormentorum genera sub tribus expertus
Translat. judicibus, novissime gladio victor migravit. Civitate Parisius, trans-
Germani. latio sancti Germani episcopi & confessoris.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp. Max-Lubec.* & *Greven.*

VARIA LECTIO. De *Hierosolimus*, *Jherosolimus*, *Hierusolimis*, *Jerosolimis* &c. dictum & satis. Item de *Licia* & *Christoforo*. Hic potissimum notandum, quod in codice Herinienli secunda annuntiatio ponatur primo loco. Antverp. & Max-Lubec. pro *sacratissima ossa* substituunt, *sacra ossa*. Legendum esset *Samo*, ut bene habet Greven. Sed ceteri omnes scribunt *Samon*, non *Samson*, ut Antverp-major. Pratensis legit, & *è flammis æstuantis* &c. pejus Herinien. & Antverp-maj. *& flammis*. Posuimus cum Adone & codicibus reliquis, *& à flammis* Antverp. solus & male scripsit *Barcilonona*: item & ipse & Max-Lubec. & filii *Cucufati*, Antverp-maj. *Cucuphati*: nos cum majori & potiori numero *Cucufatis*.

OBSERVATIO. *Jacobi Zebedæi*, primi inter Apostolos martyris memoriam Sacra-
Iacobi. mentarium Gregorii, & iis verbis recolit Romanum parvum, à quibus parum differt Bedæ phrasis: *Natale sancti Jacobi Apostoli Zebedæi:* nec dubitat Florentinius, quin eidem ipsi Zebedæo tribuenda sint, quæ hac die de Jacobo in Hieronymianis refe-runtur. Adonis elogium inter Festivitates Apostolorum & breve & nitidum est, à quo vix quidquam Notker detraxit, omnia ferme ad verbum describens. Quæ autem Not-kerus iis adjunxit, magni momenti non sunt. Alia Florus de Apostolo commemorat, tamquam ex Clemente Alexandrino accepta, sed proprio loco examinanda; cum plu-ribus aliis ad Jacobi vitam, peregrinationes, martyrium, translationem, inventionem & innumera miracula spectantibus, quæ certe operosam disquisitionem exigunt, à Til-lemontio eruderari cœptam tomo 1 a pag. 324, & in notis à pag. 594, ubi, solitâ di-ligentiâ, auctores adducit, ex quibus controversiæ plures copiosius suo loco explicari & enodari poterunt. Pergit Romanum parvum: *Civitate Samo*, *Christophori martyris.* Agitur & ejus memoria in Flori ad Bedam (hic eum signavit XXVIII Aprilis) additio-nibus, longiusculum elogium complexis. Verum ad nos propius spectat Ado, qui tam eleganter rem omnem paucis expressit, ut nihil invenerit Usuardus quod ex eo demi
Christoph. posset. Neque hîc dubium est, quin eumdem *Christophorum* etiam recolant Hierony-miana apographa, quidquid & nomen & positio nonnihil deformata appareant. De giganteis ejus statuis, aliisque eo spectantibus, videsis Florentinium & notam Pape-brochii ad Ephemerides Græco-Moscas ante tomum 1 Maii pag. XXVI col. 1, ex qua prævie intelliges, quid de vulgatis Christophori Actis censendum sit.

In Barcinona civitate, *sancti Cucuphatis martyris*, scribit Florus, quem ab Adone num-
Cucuphatis. quam visum, mihi persuasissimum habeo. Sic ut certum videatur, non Martyrolo-gum aliquem antiquiorem hoc die, sed Acta ipsa qualiacumque Viennensi præluxisse; quorum insignem producit epitomen, à Notkero ferme transumptam, sed ab Usuar-do ita contractam, ut in textu legere est. Videantur Hieronymiana non XV Februarii, ut notat Castellanus, sed XVI Februarii, quæque ibi à Florentinio observata sunt. Quæ de hoc sancto certa sunt, tradit Tillemontius tomo 5 pag. 58, quæ dubia pag. 609.
De Germ. Hactenus in textu nostro Adoniana omnia. In ipso sequitur *depositio sancti Germani epi-scopi*, posita, opinor, per errorem typographi, pro, *translatio*, ut recte legunt Usuardini; nam de Germani depositione, ab ipsomet Adone agi ostendimus die XXVIII Maii. In
De Clode-sinde. prædicto Adone textum claudit: *Actis*, *natale sanctæ Clodesindis virginis*; quam cur Us-suardus præterierit, non aliam causam conjicio, quam quod verosimiliter ab ejus ecgra-pho abfuerit. Utcumque res habeat, præteritam evincunt probatissimi codices, quem-admodum primigeniam & genuinam ejus phrasim in reliquis apertissime demonstrant. Porro Wandelbertus tres primos nostros Martyres hoc modo metris suis illigavit:

Octavam Jacobus Zebedei filius ornat,
Primus Apostolicum vero pro Rege cruorem
Qui dedit: hunc Cucuphas Christophorusque sequuntur.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Plane in reliquis purus, omittit elogium Cucufatis.

PULSANEN. In Jacobo plenus, deficit in elogiis Christophori & Cucufatis. De sancti Jacobi translatione tacet.

ROSWEYD. Textui integro cum Adone subjungit: *Metis, natale sanctæ Glodesindæ virginis.*

Glodesindæ.

MUNERAT. In textu etiam purus, adjungit: *Cenomanis, translatio sancti Juliani episcopi & confessoris.* Dies ejus natalis est XXVII Januarii.

Translat. Juliani.

MOLAN. Ultimam annuntiationem, de sancti Germani translatione, prætermisit.

ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Textui item puro adjiciunt: *Metis, natale sanctæ Glodesindis virginis. Treveris, sancti Magnerici episcopi & confessoris.*

Glodesindis. Magnerici.

ANTVERP-MAX. Hisce superaddit: *Item ipso die, sancti Judoci heremitæ, filii regis Britanniæ.*

Judoci.

CENTULEN. *Natalis beati Jacobi Apostoli, fratris Joannis Euangelistæ, qui decollatus est ab Herode Ierosolymis, ut liber Actuum Apostolorum refert. In Licia, civitate Samon, sancti Christofori martyris, qui virgis ferreis astrictus & flammis æstuantis incendii, Christi virtute salvatus, ad ultimum sagittarum ictibus confossus, martyrium obtruncatione capitis complevit. Civitate Barcinona, sancti Cucufati martyris glorioſi. Romæ, sancti Nemesii martyris. Parisius, translatio sancti Germani episcopi & confessoris. In pago Ponivo, inventio corporis sancti Judoci confessoris.*

Nemesii. Invent. Judoci.

BRUXELLEN. In tribus primis, satis purus, quarto loco ponit: *Metis, natale sanctæ Glodesindis virginis glorioſæ, quæ sponsum fugiens, velamen de manu angeli suscipere meruit. Treveris, sancti Magnerici episcopi & confessoris, qui beatum Gaugericum clericali militiæ asscripsit.* Sequitur *translatio sancti Germani.*

Glodesindis. Magnerici.

HAGENOYEN. De Jacobo & Christophoro longos logos recitat, alibi discutiendos. In Cucufate, satis purus est. De translatione sancti Germani, nihil habet, sed ejus loco subtituit: *Item, translatio sancti Judoci confessoris*; quæ supra in CENTULEN. *inventio* dicitur &c. Vide diem ejus natalem, XIII Decembris.

Translat. Judoci.

AQUICINCT. Post translationem S. Germani, recentiori manu addit: *Et sancti Iudoci.*

Judoci.

AMBIANEN. *Eodem die, sancti Judoci confessoris.* Jam diximus, ipsum coli XIII Decembris.

Judoci.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Jacobi Apostoli. Christofori martyris. Cucufatis martyris. Glodesindis virginis. Translatio beati Germani episcopi Parisiensis. Felicis martyris.*

Glodesindis. Felicis.

BIGOTIAN. sign. P. 5. *Civitate Parisius, translatio sancti Marcelli episcopi & confessoris.* Vide plura de Marcello, die sequenti.

Translat. Marcelli.

DIVIONEN. S. Benigni, qui est apud Cistercium. *Ipso die beati Juliani episcopi. Hic fuit unus de* LXX *Christi discipulis, quem transmisit beatus Petrus Apostolus Cenomanicæ civitati ad prædicandum verbum Dei.* Vide ad MUNERAT.

De Juliano.

REGINÆ SUEC. sub nota num. 428. *Cenomanis, translatio sancti Juliani episcopi & confessoris. Belloacus, sancti Ebrulfi confessoris.* Gallicè vocatur *Evrols*; de quo in Martyrologio universali notat Castellanus, abbatem fuisse ad *S. Fusciani* prope Ambianum; sepultum Oratorii in pago Bellovacensi, indeque corpus ejus in urbem Bellovacensem ad S. Petri translatum.

Translat. Juliani. Ebrulfi.

In VATICAN. num. 5949. Deest tota ultima nostra annuntiatio de *translatione S. Germani.*

ALTEMPS. *Romæ, natalis sancti Eutyciani Papæ, qui corpora martyrum* CCCLXII *sepelivit, martyrio coronatus, sepultus est via Appia in cœmeterio Calixti.* Vide de eo hac die Florum, vel qui sub ejus nomine in Beda nostro editus est, & Rabanum. Colitur in Romano, VIII Decembris.

De Eutychia

FLORENTIN. *Romæ, sancti Eutychiani Papæ & martyris.* De quo jam diximus.

Eutychiani.

LUXOVIEN. *Metis, sanctæ Glotsindis virginis.*

Glotsindis.

EDITIO LUBECO-COL. In tribus primis modice interpolata, subdit: *Hierosolymis, sancti Josiæ scribæ, qui Christum lucratus est, lege calicis, Josiæ. ut in gestis beati Jacobi Apostoli legitur.* De Magnerico, ut supra. Dein: *Methis, natale sanctæ Glodesindis virginis, cujus sepulcrum crebris miraculis illustratur. In pago Meldensi, depositio sancti Ursi Trecorum episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Ursicii episcopi & confessoris.* De translatione Germani ut supra. Demum: *Ipso die, inventio corporis sancti Judoci presbyteri & confessoris.*

Glodesindis. Ursi. Ursicii. Invent. Judoci.

BELIN. Tertio loco habet: *Civitate Parisius, translatio* &c. Post quam annuntiationem sequitur: *Civitate Barchilena, natale beati Cucufati martyris*, ubi sistit, expuncto elogio.

GREVEN. *Treveris, sancti Magnerici episcopi & confessoris. Qui à sancto Niceto ejusdem urbis episcopo educatus, eum, ob zelum justitiæ, à Clothario in exilium pulsum, non dereliquit, sibique postmodum digne successit. In pago Meldensi, depositio beati Ursi, Trecorum episcopi & confessoris. Item, sanctorum Rustici & Florentii. Methis, natale sanctæ Glodesindis virginis, cujus sepulcrum crebris illustratur miraculis. Cenomanis, translatio sancti Iuliani episcopi & confessoris. Ipso die, inventio corporis sancti Judoci presbyteri & confessoris.* Vide quæ supra diximus ad HAGENOYEN.

De Magner. Ursi. Rustici & Florentii. Glodesindis. Translat. Iuliani. Invent. Judoci.

MOLAN. *Ipso die Mettis, natalis sanctæ Glodezindis virginis. Treveris, sancti Magnerici episcopi. Civitate Parisiis, translatio sancti Germani episcopi & confessoris. In pago Meldensi, depositio beati Vrsi, Trecorum episcopi & confessoris.* Dein, minoribus typis: *Civitate Æduensi, sancti Reticii confessoris, ejusdem civitatis episcopi.* Editiones aliæ: *Ipso die Metis* &c. *Treviris* &c. *In pago Meldensi* &c. *Die vigesima quinta, memoria sanctarum mulierum, Olympiadis & Eufraxiæ.* De translatione sancti Germani, ut supra. Demum minori charactere: *In Palæstina, civitate Gaza, sanctarum mulierum, Valentinæ & collegæ ejus. Quas Firmilianus præses, cui, animi magnitudine plane viri, liberrime contradicebant, ad extremum flammarum incendio absumendas addicit. Ibidem sancti Pauli martyris, qui oratione fusa, pro judice, carnifice, & omnibus in errore versantibus, cervicem gladio feriendam libenter submisit.* Vide de celeberrimis hisce Martyribus Martyrologium Romanum hoc die, & geminas Castellani ad ipsum accuratissimas Notulas. Sumuntur ex Eusebio de Martyribus Palæstinæ, editionis Valesianæ libro 8 cap. 8, quem refert Ruinartius inter Selecta pag. 341; ubi observat, fortissimas Virgines à Græcis recoli XVIII Julii, alteramque apud Eusebium anonymam, ab eis *Theam* appellari.

Reticii. Olympiadis & Eufraxiæ. Valentinæ & Sociæ. Item Pauli.

VII *Kal.*

Eraſti. NAtalis ſancti Heraſti, qui Philippis à beato Paulo epiſcopus relictus, ibidem martyrio coronatus quievit. Romæ in portu, ſancti Jacincti martyris, qui primò in ignem miſſus, inde in validiſſimum torrentem præcipitatus, illæſus evaſit: poſt hæc à conſulari Leontio, gladio percuſſus, vitam finivit. Via Latina, ſanctorum Simpronii, Olimpii, Theodoli, & Exuperiæ, qui ignibus conflagrati, ut in geſtis ſancti Stephani Papæ legitur, martyrii palmam adepti ſunt.

Hyacinthi.

Simpronii & ſocior.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In *Heraſti*, nulla inter codices diſcrepantia, omnibus plane ita efformantibus. Fateor, ſequentem melius vocandum *Hyacinthi*, ut eſt in Romano parvo & Adone. Proxime accedit Praten. per *Hiacinti*; ſed reliqui conſtanter & uniformiter legunt *Jacincti*, ut eſt in textu. Solus Antverp-maj. pro, *inde in validiſſimum torrentem*, ſcribit, *inde validiſſimo torrente*. Sic bene in textu, *poſt hæc à conſulari* &c. ſed Antverp-maj. & Herinien., omittunt particulam *à* &c. *Leuncio* in Antverp., & *Lenucio* in Max-Lubec. utrumque mendoſe ſcribitur, uti & *Leoncio* à Greven. Poſt, *via Latina*, in Antverp. & Max-Lubec. Deeſt, *Sanctorum*. Nomina autem martyrum variè corrupta ſunt, etiam in textu noſtro, ubi *Simpronii* reliquimus, ex Praten. Herinien. &c. tamquam conformius vero nomini *Sempronii*, quod in Actis exprimitur, licet alii legant communius *Simphronii*; Antverp-maj. *Simphroſii*, tum *Olimphii*, *Teodoli*, *Exuperii*; quæ ex aliorum conſenſu aliter à nobis ſcripta ſunt. In Antverp. & Max-Lubec. omittitur *Olimpii*. Greven. pro, *ut in geſtis* &c. legit, *& ſicut*.

Eraſti. OBSERVATIO. De *Eraſto*, qui hîc primo loco ponitur, nihil hac die in Hieronymianis, nihil in Beda, Floro aut Rabano, nihil in Romano parvo, nihil in ipſo Adonis Martyrologio, ut à Roſweydo editum eſt; in quo & hoc vitii advertes, quod ſignato in indice nomine *Heraſtus*, ad appendicem remittamur, à qua tamen Sanctus abeſt, in libello de Feſtivitatibus recte ſine aſpiratione poſitus. Quid ſcrupuli, ad eum ex prædicto Adonis Martyrologio expungendum, habuerit Roſweydus, haud ſatis perſpicio; mihi certe tam videtur Adonianus, quam ſit *Hyacinthus* ibidem commemoratus: idque evinci omnino arbitror ex eo, quod ipſiſſimis Adonis apud Moſandrum verbis & à Notkero & ab Uſuardo referatur, præterquam quod diſertiſſime etiam in ipſomet Adone Roſweydi, inter citatas Feſtivitates Apoſtolorum, & quidem iiſdem ubique terminis celebretur. Eraſti laus ex Actibus Apoſtolorum & epiſtolis Pauli Apoſtoli vere deſumenda eſt; videri poſſunt quæ de eo paucis colligit Tillemontius tomo 1 pag. præſertim 113. De *Hyacintho*, Hieronymianis iterum & Bedæ ignoto, ſic loquitur Roma-

Hyacinthi.

num parvum: *Romæ in Portu, ſancti Hyacinthi martyris.* Hinc in Adonem tranſiit, ubi pluribus & martyrium ejus & ſepultura deſcribitur, quemadmodum & apud Notkerum invenies; ſed Uſuardus, ſola prima parte contentus, rem totam paucioribus, ſolito nitore, explicuit; utinam tam vere! nam ut candide dicam, Acta martyrii, ut apud Surium edita ſunt, non pauca continent, quæ talium peritus lector non facile admittet: merito aliqua carpit Tillemontius tomo 2 pag. 573.

Simpronii & ſocior.

Abeſt etiam ab Hieronymianis & Beda ſequens martyrum claſſis, à Romano parvo primum conſignata, non hac die, ſed IV Decembris, quæ ratione tranſlationis, à beato Sixto factæ, celebrior evaſiſſe ibi dicitur, licet VII Kal. Auguſti ſeu XXVI Julii paſſi dicantur. Quæ omnia ab Adone prædicta die IV Decembris fuſius explicantur, prætermiſſo nempe longo elogio, ex Actis S. Stephani Papæ concinnato: in quibus mirum eſt non obſervaſſe Adonem, quod præfati martyres ſepulti referantur à S. Stephano Papa, pridie Kal. Novembris, adeoque veroſimillime non menſe Julio, ſed Octobri exeunte martyrium conſummaverint. Aliam diem elegit Florus, nempe XXVII Julii, ita loquens: *Eodem die, Romæ, paſſio ſancti Symphronii; cum quo Olympius cum uxore ſua Exuperia & filio Theodolo, juſſu Valeriani & Galieni ignibus ſunt exuſti.* Ad Uſuardum noſtrum quod proxime attinet, vix equidem dubito, quin ex Adone ſua omnia acceperit, cujus ſententiam de paſſionis die ſecutus, ipſos martyres ex IV Decembris ad XXVI Julii retraxerit. Quod & Baronius fecit, haud ſatis memor in Actis ſancti Stephani Papæ, ſub annis CCLIX & CCLX à ſe in Annalibus editis, alium omnino diem infi-

insinuari. Sed hæc in ipsis Actis postea à nobis illustrandis ad incudem erunt revocanda : hîc solum ostendere placuit, ex uno eodemque Adoniano fonte derivata esse quæcumque superius in Usuardino latercúlo, pure & simpliciter ex auctoris mente recensuimus. Videnda quæ de sancti Stephani Actis dicemus ad diem 11 Augusti. Wandelbertus *Adrianum* hoc die cum *Æmilio* & *Marciano* connectit, quorum postremi in Hieronymianis reperiuntur, sed unde conjunctio illa orta sit, prorsus ignoro.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret elogio Hyacinthi, & in fine habet : *Civitate Parisius, translatio sancti Marcelli episcopi & confessoris.* Plura habet MUNERAT. *Translat. Marcelli.*

ROSWEYD. Textui puro subdit : *Item Rustici & Florentii martyrum.* *Rustici & Florentii.*

PULSANEN. Truncata est secunda annuntiatio, expuncto elogio.

MUNERAT. Post textum, adjicit : *Parisius, translatio magnæ laudis & eximii viri Marcelli, ejusdem loci Pastoris, de cujus* [sic & alibi habet] *corpus requiescit in alma ecclesiæ* [ecclesia] *beatæ Mariæ virginis de Parisiis. Item festivitas beatæ Annæ, matris genitricis Dei Mariæ.* *De Translat. Marcelli.* *Annæ.*

PRATEN. Etiam additamentum refert, sed quod ex subvirgulatione colligo, in margine esse appositum his verbis : *Translatio sancti Marcelli episcopi & confessoris.* *Translat. Marcelli.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt : *Natale beatæ Annæ, matris Mariæ Virginis. Item natale sancti Pastoris confessoris.* Notabis, deesse Olympii, in his duobus & tribus sequentibus codicibus. *Annæ. Pastoris.*

LOVANIEN. Idem habet de Anna matre beatissimæ Virginis, sed de Pastore nihil.

ALBERGEN. & DANIC. Sic in principio : *Natale sancti Pastoris confessoris.* Sed prior in fine textus addit : *Item sanctæ Annæ, matris gloriosissimæ Dei genitricis virginis Mariæ.* Quæ annuntiatio aliis verbis & alia manu in posteriori codice DANICO adjicitur. *Pastoris. Annæ.*

CENTULEN. *Natale beati Herasti, qui Philippis à beato Paulo ordinatus episcopus, ibi martyrio coronatus quievit. Romæ in portis, sancti Iacincti martyris. Item Romæ, sanctorum Simpronii, Olimpii, Theodoli & Maximæ* [Exuperiæ,] *qui ignibus conflagrati, martyrii palmam adepti sunt.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Incipit : *Sanctæ Annæ, matris beatæ Mariæ Virginis, gloriosæ genitricis Domini nostri Jesu Christi. Transfiguratio Domini, facta in monte Thabor, à tribus discipulis, qui intererant, post ascensionem Domini, suis coapostolis publicatur.* Sequitur textus ferme purus. Deinde : *Et commemoratio sanctorum martyrum Victoriani, Frumentii, & alterius Frumentii, & duorum germanorum. Qui omnes sub persecutione Wandalica apud Africam coronati sunt. In Laodicia, natale sanctorum Viviani & Felicis. Eodem die, depositio Warmudi, qui fuit Jerosolymorum Patriarcha.* Nobis hactenus, saltem sub tali nominis inflexione, notus non est. *Item sancti Pastoris confessoris.* *De Anna.* *De transfig.* *Victoriani & sociorum.* *Viviani &c.* *Warmudi.* *Pastoris.*

HAGENOYEN. In Erasto satis purus, secundo loco habet : *Item natale beati Pastoris confessoris.* Sequuntur duæ aliæ annuntiationes etiam satis puræ. Tum : *Eodem die, sanctæ Annæ, matris Dei genitricis, quæ tres viros habuisse dicitur in sacra Scriptura....* Et alia hujusmodi, quæ prætereo. Huc refert translationem sancti Germani. Atque etiam : *Metis, natale sanctæ Glodeswindis virginis. Item, Desiderati episcopi & confessoris.* Sequitur constructio imperfecta, de translatione sanctæ Helenæ. Demum : *Treveris, sancti Beati presbyteri & confessoris. In Bohemia, bonæ & sanctæ memoriæ, Joannis Oviculæ, confessoris, Ordinis prædicatorum.* *Pastoris.* *De Anna.* *Gloaeswind. Desiderati.* *Beati.* *Joannis.*

MOLAN. Litteris Italicis textui præfigit : *Natalis sanctæ Annæ matris Virginis Mariæ.* In fine : *Eodem die, sancti Pastoris presbyteri & confessoris.* De Simeone Mantuano, ut supra. Item de translatione S. Marcelli, ut MUNERAT. *Annæ. Pastoris.*

veris, sancti Magnerici episcopi & confessoris. Vide die præcedenti. *Magnerici.*

AQUICINCT. Pro *Exuperiæ*, habet *Exuperantiæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Annæ, matris beatæ Mariæ. Romæ, Hyacinthi martyris. Simphronii, Olympi, Theoduli & Exuperiæ martyrum. Eraști, discipuli beati Pauli.* *Annæ.*

REG. SUEC. sign. num. 428. *Civitate Parisiensi, translatio sancti Marcelli Parisiensis episcopi.* *Translat. Marcelli.*

CODEX. D. LE MARE. sign. A. *Augustoduno, beati Reticii episcopi & doctissimi viri.* *Reticii.*

VATICAN. *In Syria, Simeonis monachi, qui in columna stetit.* Extracta hac die confusa sunt. *Simeonis.*

UGHELLIAN. Convenit plerumque, ut sæpe diximus, cum ANTV. & MAX-LUBEC. qui cum ipso hîc omittunt annuntiationem Olympii.

FLORENTIN. *Item sancti Pastoris presbyteri cardinalis.* In STROZZIAN. præterea : *Monasterio sancti Benedicti, in agro Mantuano, sancti Simeonis, monachi & eremitæ, qui multis miraculis clarus, in senectute bona quievit.* *Pastoris.* *Simeonis.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Natale sanctæ Annæ viduæ, matris gloriosissimæ & clarissimæ Virginis genitricis Dei Mariæ, matris Domini nostri Jesu Christi. Quæ fuit de civitate Bethleem, de tribu Iuda orta & beato Ioachim desponsata. Romæ in Titulo, sancti Pastoris presbyteri & confessoris, fratris sancti Pii Papæ. Hic post innumeros agones, post multorum Sanctorum sepulturas, post innumera pietatis opera, requievit in Domino, tempore Antonini imperatoris. Ipso die, sancti Valerii filii Albanæ, quem beatus Eucharius, primus Treverorum episcopus, à morte suscitavit.* In Erasto satis pura est. De Hyacintho, sepultura adjicitur. In alia classe modice interpolata est. In fine : *In territorio Treverensi, circa Confluentiam, in monte, natale sancti Beati presbyteri & confessoris.* *De Anna.* *Pastoris.* *Valerii.* *Beati.*

BELIN. Incipit : *Natale sanctæ Annæ, matris virginis Mariæ.* Sequitur textus ; & in fine : *Eodem die, sancti Pastoris presbyteri & confessoris. Monasterio sancti Benedicti, in agro Mantuano* &c. ut supra in STROZZIANO. *Annæ.* *Pastoris.*

GREVEN. *Dormitio sanctæ Annæ, dignæ matris Dei genitricis semper virginis Mariæ. Eobani episcopi & martyris. Item sanctorum Viviani, Felicis, Juliani. Romæ, sancti Pastoris presbyteri & confessoris, fratris sancti Pii Papæ. Huic sanctus Pudens, discipulus sancti Pauli, filias suas Potentianam & Praxedem commendavit, titulumque nomini ejus constituit. Ipse vero post innumeros agones, post multorum Sanctorum venerabiliter exhibitas sepulturas, quievit in pace. Valerii confessoris, filii Albanæ* &c. ut supra. *Treveris, sancti Beati presbyteri & confessoris. In Bohemia, bonæ & sanctæ memoriæ, Joannis Oviculæ, confessoris, Ordinis prædicatorum.* *De Anna.* *Eobani.* *Viviani &c.* *Pastoris.* *Valerii.* *Beati.* *Joannis.*

MOLAN. Litteris Italicis textui præfigit : *Natalis sanctæ Annæ matris Virginis Mariæ.* In fine : *Eodem die, sancti Pastoris presbyteri & confessoris.* De Simeone Mantuano, ut supra. Item de translatione S. Marcelli, ut MUNERAT. *Annæ.* *Pastoris.*

Deinde: *In civitate Tenremundæ, beatæ Chri-*
Christianæ cum elogio. *stianæ virginis. Quæ regis Anglorum Migranimi filia unica, erga deos suos & idola, secundum patrum suorum traditionem, extitit devotissima. Hanc omnipotens Deus aspiciens, de cælo illi angelum sub specie pauperis transmisit, qui eam catechizaret, atque in Christi nomine baptizari præcepit: cujus etiam ductu Dicluenne pervenit.* Tum typis mi-
Beati. noribus. *Treveris, sancti Beati presbyteri & confessoris. Eobani, episcopi & martyris.* Editiones *Eobani.* aliæ sic ipsum Usuardinum textum litteris Italicis incipiunt: *In civitate Aconensi, natale sanctæ Annæ* &c. In fine, de Pastore, de Simeone Mantuano, de Christiana Teneramundensi, ut in prima editione. Tum: *In Carthusia prope Confluentiam, sancti Beati, presbyteri Trevirensis & confessoris.* Demum, de translatione Marcelli Parisiensis, etiam ut supra.

Die 7.

VI *Kal.*

Maximiani & Soc. APud Ephesum, natalis sanctorum Maximiani, Malchi, Martiniani, & aliorum quatuor, quorum gesta habentur. Nico-
Hermolai & Socior. mediæ, beatorum martyrum Hermolai presbiteri, Hernempi, & Hermogratis fratrum, qui post multas pœnas sibi illatas à Maximiano imperatore, capitali sententia, ob confessionem Christi, puniti
Simeonis. sunt. Eodem die in Sicilia, beati Simeonis monachi. Autisiodoro,
Etherii. depositio Etherii episcopi.

Soli codices quatuor puri sunt, nempe *Praten. Herinien. Tornacen.* & *Antverp-major.*

VARIA LECTIO. Prima difficultas est, utrum enumeraverit Usuardus singula fratrum, vulgo *Dormientium*, nomina, quæ in multis codicibus distincte exprimuntur. Nos cum citatis quatuor probatissimis & Munerato, censemus scribendum, ut est in textu. Difficultas altera occurrit in efformandis nominibus duorum fratrum sociorum Hermolai, quæ forte à solo Molano recte scribuntur, *Hermippi* & *Hermocratis.* Nihilominus ex unanimi codicum aliorum orthographia, sequenda est pars deterior; omnes enim habent, *Hernempi* vel *Ernempi;* omnes item enuntiant *Hermogratis*, excepto Pratensi. De iis non loquor, qui omissa hac annuntiatione, aliam ex Adone substituunt, aliaque commiscent textui nostro contraria. Antverp-major vitiis duobus laborat. Scilicet in principio inseruit, *natalis sanctorum septem Dormientium*, & in fine, ante *Etherii*, apposuit *sancti.* Molanum excludimus, quia nomina septem fratrum commemorat, & in secunda annuntiatione, post *capitali sententia*, expunxit, *ob confessionem Christi*, quod etiam fecit Grevenus, præter alia quibus excedit. De mendis scriptoriis in *Nichomediæ, presbiteri, penas, Autisiodoro* &c. satis alibi dictum est.

OBSERVATIO. Ad diem XXVII Junii cursim indicavimus, Adonem eo die memoriam agere septem Dormientium; hîc addimus, nulla ab eo exprimi nomina, quæ,
De septem Dormient. nisi fallor, à Rabano primum producta sunt. Sic igitur ibi simpliciter Ado pronuntiat: *Ipso die, gesta septem dormientium*, quo ferme modo referuntur in codice Hieronymiano Corbeiensi, die x Augusti. Consuli possunt Rabani & Notkeri elogia ad prædictam diem XXVII Junii, ex pervulgatis Actis conglobata, de quibus videndus omnino Baronius in Notationibus ad hanc diem. Usuardus prudenter reticuit, quæ forte verosimilia non judicavit. At quatenus, quo duce, quo præcunte septem illos fratres hac die collocaverit in Martyrologorum omnium, tum antiquiorum, tum synchronorum silentio; nec vestigium usquam occurrit, quo probabili ratione id factum dicamus, nisi fortasse in præcitatis eorum Actis qualibuscumque aliquid repererit, quo huc potius quam alio pertinere censeret; aut demum pro arbitrio rem composuerit. Ceterum non omnia Dormientium illorum nomina ab Usuardo singulatim enumerata, ex melioris notæ codicibus supra deduximus. Neque nomina, à Latinis posita, cum Græcorum nomenclatione conveniunt, licet in mirabili historia non multum discrepent. Possitne Gregorii Turonensis aut aliorum relatio Actis illis auctoritatem addere, satis explicat Baronius, cui adde Tillemontium tomo 3 à pag. 348, & in notis pag. 712.

De solo *Hermolao* meminere Romanum parvum & Ado, cujus elogium mediæ notæ
Hermolai. codices in Auctariis immutatum exhibebunt. Noster socios binos adjunxit, ex passione sancti Pantaleonis acceptos, iis resectis, quæ de præfato Pantaleone in Viennensi commemorantur. Quæ de eorum passione supersunt, ex Actis Pantaleonis accipienda sunt. Solus Hermolaus à Wandelberto sic canitur:

Presbyter Hermolaus sexta martyrque refulget.

In Sicilia, Simeonis monachi, scribit Rom. parvum, quod sequitur Ado, hunc Usuar-
Simeonis. dus & Notkerus, nisi ex Hieronymianis hausisse velis, in quibus, iisdem prope verbis

bis ſignatur. Necdum ſatis aſſequor, cur à reformatoribus hodierni Romani è textu excluſus ſit. De *Etherio* Autiſſiodorenſi, Bedæ, Romano parvo,& Adoni præterito, indubitatum videtur eum ex Hieronymianis ab Uſuardo acceptum eſſe, quem pariter memorant Rabanus & Notkerus. Sed quoquo modo in textum noſtrum derivata ſint ſingula, certum puto, veriſſime Uſuardina eſſe quæ in laterculo propoſita ſunt. Solo ferme nomine notus eſt *Etherius* in Ms. noſtro de epiſcopis Autiſſiodorenſibus. *Etherii.*

AUCTARIA.

Boni &c. ROswEYD. Incipit: *Via Latina, ſanctorum martyrum Boni presbyteri, Fauſti, Mauri, cum aliis ſeptem, qui in ſancti Stephani Papæ Actibus deſcribuntur.* Deficit in ſeptem Dormientibus; reliquo textu purus. At in fine ſubdit: *Sanctæ Artemiæ,* *Artemiæ. matris ſancti Nicetii epiſcopi.*

PULSANEN. Deficit etiam in Dormientibus, de reliquo ſatis purus.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Sic habent: *De 7 Dorm.* *Apud Epheſum, natale ſanctorum ſeptem dormientium, Maximiani, Malchi, Martiniani, Dioniſii, Johannis, Serapionis, Conſtantini: quorum geſta habentur.* Sequitur textus Adonianus: *De Hermol.* *Nicomediæ, ſancti Hermolai presbyteri, cujus doctrina beatus Pantaleon ad fidem Chriſti converſus eſt & illuſtri martyrio conſummatus. Qui tentus à Maximiano, capitali ſententia ob confeſſionem Chriſti punitus eſt.* In fine Etherius Simeoni præponitur.

MUNERAT. Errat in principio his verbis: *Transfigur.* *Transfiguratio Chriſti in monte Thabor.*

GREVEN. Pluribus idem proſequitur: *In De Transfig.* *monte Thabor, transfiguratio Domini noſtri Jeſu Chriſti, quando Petrum & Jacobum & Ioannem ſecum duxit.* Habet omnia Dormientium nomina, & præterea deficit in ſecunda annuntiatione, in qua deſunt verba, *ob confeſſionem Chriſti.*

MOLAN. Et hic nomina habet Dormientium, uti in Variantibus dictum eſt, & præterea eodem, cum Greveno, defectu laborat.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & ALBERGEN. Conveniunt cum ANTVERP. & MAX-LUBEC. Vide ibi.

DANIC. Præfatis ſimilis, initio præfigit: *Pantaleonis.* *Apud Nicomediam, paſſio beati Pantaleonis, qui tentus pro fide Chriſti à Maximiano, equulei pœna & lampadarum exuſtione cruciatus, ſed inter hæc, Domino ſibi apparente, refrigeratus, tandem ictu gladii martyrium conſummavit.* Vide die ſequenti.

CENTULEN. *Apud Nichomediam, ſanctorum Hermolai presbyteri, Hernempii, & Hermogratis fratrum, qui ſub Maximiano paſſi ſunt. Apud Epheſum, ſanctorum ſeptem Dormientium, id eſt, Maximiani, Malchi, Martiniani, Dioniſii, Ioannis, Serapionis & Conſtantini martyrum. In Sicilia, beati Simeonis monachi. Antiſiodoro, ſancti Etherii epiſcopi.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Poſt enumerata Dormientium nomina, ſubdit: *De 7 Dorm.* *Quorum geſta tanguntur ſupra v Kal. Julii, quo die omnipotens Deus ipſos in teſtimonium reſurrectionis, de morte ad vitam* *De Hermol.* *ſuſcitavit. In Nicomedia, natale ſancti Hermolai presbyteri & martyris, cujus doctrina beatus Panthaleon ad fidem Chriſti converſus eſt. Et beatorum Hermippæ & Hermogratis fratrum. Qui omnes tenti, poſt multas pœnas ſibi illatas, à Maximiano imperatore illuſtri martyrio coronati ſunt, & ob confeſſionem Chriſti, ſententia puniti ſunt capitali.* Ubi vides Adonis textum cum noſtro commixtum. Sequitur Simeon, de quo addit: *Simeonis.*

Qui fuit Syracuſis Siciliæ priundus, Treveris pro Chriſto, diu in turri concluſus, migravit ad Dominum. Connexio diſparatorum; de Simeone Treverenſi vide 1 Junii. Nec enim veroſimile eſt, hoſce Simeones confundendos, licet uterque ſit Siculus. Hodiernus ſenior & minus forte notus, alter junior, Treveris notiſſimus. Ceterum nullus hoc die Simeon apud Baronium. Sequitur: *Mettis, ſancti Fromini epiſcopi* *Fromini.* *& confeſſoris.* In fine, de Etherio, pure.

HAGENOYEN. *Apud Epheſum, natale ſeptem* *Multa de* *Dormientium, Malci, Maximiani, Martiniani,* *Dormient.* *Dyoniſii, Iohannis, Conſtantini & Seraphionis. Iſti ſeptem viri ſancti, erant Decii imperatoris curiæ Officiales, & cum ille omnes togeret ydolis ymmolare, ipſi fugerunt in montem, aliquam pecuniam ſecum portantes, & in tribulatione obdormiverunt uſque ad tempora magni Theodoſii imperatoris Chriſtianiſſimi, coram quo illi ad oſtenſionem futuræ reſurrectionis, aſſeruerunt ſe reſuſcitatos, quia mortuorum reſurrectio tunc ab hæreticis impugnabatur, & poſtquam illi generalem reſurrectionem, ſplendore vultus eorum & verbis probaverunt coram imperatore & cuncto populo, iterum obdormiverunt in Chriſto.* De Hermolao, eadem ferme habet quæ ſupra ex Adone. Tum addit: *Eodem die, ſanctorum martyrum, Her-* *deHern.&c.* *nempi & Hermograti fratrum ſancti Hermolai presbyteri, qui paſſi ſunt multas pœnas à Maximiano ſibi illatas, tandem capitali ſententia ob confeſſionem Chriſti nominis puniti ſunt.* In Simeone & Etherio ſatis purus eſt.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lutgardis* *Lutgardis.* *virginis* (de qua XVI Junii) *Beatricis virginis* *Beatricis.* (vide XXIX hujus) *Maximiani, Malchi, Martiniani, & aliorum quatuor martyrum. Hermolai cum ſociis mart. in paſſione Pantaleonis, inclyti & glorioſi juvenis, quem Deus mirabiliter in paſſione confortavit: de cujus corpore lac pro ſanguine manavit.* Hæc ad marginem cum aſteriſco remiſſa, dubium relinquunt, an huic an potius diei proxime ſequenti (ad quem proprie ſpectant) ſint tribuenda.

EDITIO LUBECO-COL. In Hermolao, parum differt ab Adonis textu, cui ſubjungit: *Item, Nicomediæ, ſanctorum martyrum, Hermenpi & Hermograti fratrum, ſub Maximiano imperatore decollatorum.* In Simeone & Etherio ſatis pura eſt. Sequitur: *Apud Epheſum, natale ſanctorum* *De 7 Dorm.* *ſeptem Dormientium in monte Celyon, in ſpelunca,* *Tranſlat.* *qui juſſu Cæſaris Decii obturati ſunt lapidibus quadratis. Eodem die, tranſlatio beati Karoli magni* *Caroli M.* *imperatoris & confeſſoris, apud Aquisgranum.*

BELIN. In prima & ſecunda & tertia, purus, quarto loco habet: *Apud Nicomediam,* *paſſio ſancti Pantaleonis martyris, qui tentus* &c. *Pantaleonis.* ut die ſequenti Uſuardus in textu annuntiat. Pro Etherii, ſcribit *Etherci*, cetera purus.

GREVEN. *In Campania, ſanctorum Felicis,* *Felicis &c.* *Juliæ & Jocundæ. Item juxta quoſdam hic paſſio* *Boni presbyteri, Fauſti & aliorum decem, ex Clero* *Boni &c.*

Frominii. *B. Stephani Papæ, quos Usuardus habet infra, Kalendis Augusti. Metis, sancti Frominii episcopi & confessoris. Apud Aquisgranum, translatio sancti Caroli magni imperatoris confessoris. Eodem die, sanctæ memoriæ Guigonis confessoris, vita & eruditione præclari. Hic post sanctum Brunonem, quinto loco, majoris Cartusiæ prioratum tenuit; Cartusiensis Præpositi Constitutiones scripto digessit & exemplo monstravit.*

Translat. Caroli M. Guigonis.

Pantaleonis Felicis &c. Frominii.

MOLAN. *Apud Nicomediam, passio sancti Pantaleonis martyris, qui tentus* &c. ut die sequenti. *In civitate Noixana, Felicis, Juliæ & Jucundæ. Metis, depositio sancti Frominii episcopi & confessoris. Translatio sancti Karoli.* Sic editio prior. In aliis hîc textui præfigitur: *Apud Nicomediam, passio beati Pantaleonis,* & litteris Italicis, *martyris glorioſi. Hic sacratus adolescens & athleta Christi, cum artem Medicinæ discereret ab Hermolao presbytero, ad fidem Christi conversus, multa miracula fecit.* Denuo litteris textualibus: *Qui tentus pro fide* &c. Et tum sequitur: *Apud Ephesum, natalis sanctorum* (litteris Italicis, *septem Dormientium*) *Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionysii, Joannis* &c. In reliquo textu satis pura sunt omnia, & in fine de Frominio & translatione Karoli, ut supra.

Tranſl. Car.

De Pantal.

Die 28.

V *Kal.*

Pantaleon. APud Nicomediam, passio beati Pantaleonis, qui tentus pro fide Christi à Maximiano, equulei pœna & lampadum exustione cruciatus, sed inter hæc Domino sibi apparente refrigeratus, tandem ictu gladii martyrium consummavit. In Britan-

Samsonis. nia minori, Dolo monasterio, sancti Samsonis episcopi & confessoris.

Peregrini. Eodem die Lugduni, sancti Peregrini presbiteri, cujus beatitudinem miraculorum gloria testatur,

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore*, & *Munerat.*

VARIA LECTIO. Ferme in mendis scriptoriis consistit, quos notasse, correxisse est. *Nichomediam, Panthaleonis, eculei, pena, aparente, Sansonis, beatitudine.* Dubium est, scripseritne Usuardus *Lampadum*, an potius cum Adone *Lampadarum.* Postremo modo habet Herinienſis, reliqui primo, qui proinde numero vincunt; tu, quod volueris, selige: sed noli cum Munerato legere, *lapidum exustione.* In Tornacensi mendose Peregrino tribuitur titulus *episcopi.*

Pantaleon. OBSERVATIO. Illustrissimum martyrem *Pantaleonem*, alias *Pantaleémonem*, in hodierno Romano, die præcedenti celebrari notissimum est, quod à Baronio in ultima reformatione, ex Græcorum auctoritate factum videtur. Certe apud præcipuos quosque Latinos nostros Martyrologos, ut sunt Hieronymiana, Romanum parvum, Florus (in quo Lugduno adscribitur) Wandelbertus, Ado, & qui eum sequuntur; hac XXVIII disertissime signatur. Vide notationem Rosweydi ad vetus suum Romanum pag. 219, ubi pro XVIII Januarii, substitue XVIII Februarii translationis memoriam agi, ut est eo die in Auctariis Greveni. Nescio quid Rabanum moverit, ut non Pantaleonem tantum, sed & Hermolaum & Hermippum & Hermocratem XVIII Februarii simul collocaret, quo sola, ni fallor, Pantaleonis translatio apud Colonienses celebratur. Molanus in prima editione Usuardum secutus, in posterioribus Romano sese accommodat, unde sæpius in istis Usuardina puritas desideratur, ut non semel alias monuimus. De Pantaleonis nomine & reliquiis satis multa collegit Florentinius, & nobis in Actis plura illustranda supererunt. Interim quæ in brevi suo elogio Usuardus memorat, ea ex Viennensi plane descripta sunt, Adoniano principio & fine connexis, sed relictis intermediis, quæ à Notkero mutata & interpolata referuntur. De Actorum veritate vel ipsi Martyrologi nostri, alias satis creduli, dubitasse ferme videntur. Baronius satis habuit ea Metaphrasti adscribere, à cujus phrasi certe non abhorrent. Sed non una sunt, fateor; utinam vel una sinceram rerum seriem exhiberent! Tu vide Tillemontii judicium tomo 5 pag. 642. Wandelbertus Nazario & Celso Pantaleonem subjungit, alios quatuor versus superaddens, qui huc nullo modo pertinent. Sic canit:

Quintam Nazarius cum Celso possidet, hancque
Panthaleon martyr proprio sibi sancit honore.

Samsonis. De *Samsone* (ita nos cum omnibus codicibus scribimus) monacho, abbate, & episcopo agunt Hieronymiana apud Florentinium, ex quibus eum Noster procul dubio accepit; nisi motu proprio eum consignarit. Utcumque placuerit, ex omnibus exemplaribus aperte constat, eum hac die recenseri. Exstat longa vitæ ejus historia, quam aliis

aliis prætulit & annotationibus illustravit Mabilio sec. 1 Benedict. à pag. 165. Demum *Peregrinus* ex Adone & ipsissimis iterum Adonis verbis huc translatus est. Exspectamus à Lugdunensibus, siqua habeant, de hoc Sancto monumenta, in Actis nostris illustranda. Notandum restat, codices nonnullos hac die repetere *Nazarium* & *Celsum* puerum, de quibus cum Adone & Usuardo egimus supra XII Junii. Hos inter Pratensis (ut scribit Castellanus) vetustissima manu eos in margine exhibet, per asteriscum * ad secundum textus locum remissos: Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Greven. Molan. & alii ipsos in fine adjungunt. Verum hæc eorumdem Sanctorum repetitio, longe abest ab Usuardina simplicitate, quam præcipue investigandam, detegendam & probandam toto hoc opere suscepimus, ut proinde ad institutum nostrum nihil hîc desideretur. *Peregrini.* *De Nazar. & Celso.*

AUCTARIA.

Nazarii & Celsi. PRATEN. Jam dixi, in ora codicis apponi: *Eodem die, passio sanctorum martyrum Nazarii & Celsi.*

Idem. ROSWEYD. Post textum: *Mediolanis, Nazarii martyris cum Celso puero.*

Idem. PULSANEN. Incipit: *Natalis sanctorum martyrum Nazarii & Celsi pueri.* In Pantaleone satis purus, in Peregrino integer est; sed de Samsone, qui penultimo loco refertur, nihil.

Idem. ANTVERP. & MAX-LUBEC. In fine: *Ipso die, passio sanctorum martyrum Nazarii & Celsi pueri.* Ita ferme etiam sequentes.

Idem. GREVEN. & MOLAN. Textui subdunt: *Mediolani, sanctorum martyrum Nazarii & Celsi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Incipiunt à Pantaleone, cum textu. Secundo loco inserunt ex XII Junii: *De Nazario* *Mediolani, natale beati Nazarii martyris, quem Anolinus, sub rabie persecutionis, quæ per Maximianum excitata est, diu maceratum & afflictum gladio percussit. Cum quo sanctissimum puerum Celsum,* *& Celso.* *quem idem ipse nutrierat, gladio feriri jussit. Horum corpora, ut scribit beatus Paulinus, cum usque ad tempora Honorii & Arcadii imperatorum latuissent, B. Ambrosius reperit, Domino re-* *Victoris PP.* *velante. Romæ, sancti Victoris Papæ & martyris, Qui tertius decimus post beatum Petrum, cum decem annis Romanam rexisset Ecclesiam, sub Severo imperatore martyrio coronatur. Item Romæ ad Ur-* *Innocent PP.* *sum pileatum, sancti Innocentii Papæ & martyris.* Hæ duæ annuntiationes ex Rabano vel Notkero translatæ videntur. Victor colitur XX Aprilis: Innocentius, non martyr sed confessor, XII Martii. Reliqua textus pura sunt.

ALBERGEN. Præcedentibus similis, de Vi- *De Victore.* ctore superaddit: *Hic constituit, ut à quarta decima Luna primi mensis usque ad vicesimam primam, die Dominico sanctum Paschа celebrare* *De Innocent.* [celebretur.] De Innocentio item: *Qui multos Cathafrigas ab ipso inventos in exilio, monasterio relegavit. Et constituit, ut quilibet, quamvis de Christiana muliere natus, denuo nasci debeat per baptismum, quod negavit Pelagius hæreticus & damnavit.* Hæc non satis clara sunt; vide Rabanum & Notkerum.

DANIC. In eo differt, quod die præcedenti de Pantaleone egerit, & hîc incipiat à Nazario.

CENTULEN. *Nicomediæ, passio sancti Pantaleonis martyris. Qui cum jubente Maximiano imperatore disceret artem medicinæ, à presbytero Hermolao ad fidem Christi conversus, multa miracula fecit, patremque suum Eustorgium senatorem, Christi fidei subjugavit.* Hæc textui præfige, & habebis Adonis elogium. *In Britannia minore, Dolo monasterio, sancti Samsonis episcopi & confessoris, admirandæ virtutis & sanctitatis viri. Medi-* *Nazarii & Celsi.* *olani, sanctorum Nazarii & Celsi martyrum.*

BRUXELLEN. De Pantaleone textui adjicit: *De Pantal.* *Cujus caput cum ossibus beati Cypriani Carthaginensis, Aaron Amiras in Franciam misit Karolo magno.* De Nazario & Celso ponit elogium Usuardi ex XII Junii, ut supra ANTVERP-MAX. &c. Tum: *Romæ, sancti Victoris Papæ &* *De Victore.* *martyris. Qui cum decem annis Romanam rexisset Ecclesiam, sub Severo imperatore martirio coronatur. Hic constituit, ut quartadecima* &c. ut ALBERGEN &c. Quibus additur: *Multi enim tunc episcopi Asiæ & Orientis, Pascha cum Judæis celebrabant. Romæ ad Ursum pilleatum, natale sancti* *Innocentii Papæ & martyris. Qui sedit annis quin-* *De Innocent.* *decim. Hic constituit, ad Missam pacis osculum dari, & ut oleo, ad usum infirmorum ab episcopo consecrato, non tantum presbyteri, sed & alii etiam uterentur Christiani. In Britannia minore, Dolo monasterio, sancti Sampsonis episcopi & confesso-* *Samsonis & sociorum, cum elogio.* *ris, cum sex fratribus aque sanctis sacerdotibus, quos mater sua in Anglia uno partu enixa est. Hæc, aliàs magnæ caritatis & justitiæ matrona, siquæ fortuitu mulier geminos habuisset in utero, fornicariam eam suspicata est, discredens, unam mulierem infantes ab uno simul plures posse concipere, donec ipsa Dei potentiam in se experta, quos simul concepit, septem peperit. Quos præ verecundia carecto destinans ad submergendum, ab obvio quodam episcopo periculo prærepti & enutriti sunt.* In Peregrino purus est.

HAGENOYEN. Longum de Pantaleone elogium corradit, quod malim legi apud Metaphrasten. Victorem ait post S. Petrum fuisse XII. *De Victore.* De Paschate, fere ut supra. Et præterea: *Hic etiam constituit, ut faciente necessitate sive in flumine, sive in mari, sive in martyrio* [unusquisque] *Christiana professionis credulitate baptizaretur.* In Samsone, purus est. In fine: *Mediolano, sanctorum martyrum Nazarii & Celsi, sub* *Nazarii & Celsi.* *Nerone cæsare & Anolino præside.* Deest Peregrinus, quem ad diem sequentem transtulit.

AQUICINCT. In fine: *Lucas castro, sancti Ursi* *Ursi.* *confessoris. Eodem die; Mediolani, sanctorum* *Nazarii & Celsi.* *Nazarii & Celsi pueri*, ut est in præcedenti.

DAVERONEN. Post *Peregrini*, habet: *Luchas* *Ursi.* *castro, sancti Ursi confessoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Nazarii, Celsi,* *Nazarii.* *atque Panthaleonis martyrum.* In margine de primis additur: *Horum corpora beatus Ambrosius reperit & levavit de terra.*

REG. SUEC. sign. num. 428. *Ipso die, sanctæ* *De Annæ.* *Annæ matronæ, matris glorioſissimæ Dei genitri-* *Consecrat.* *cis Mariæ. In basilica S. Dionysii, consecratio al-* *alt. App.* *taris in honore Apostolorum Petri & Pauli à B. Stephano Papa.* Vide Wandelbertum.

CODEX MONTIS SANCTI. *Natalis sanctæ Au-* *Augustinæ.* *gustinæ virginis.* Hæc indeterminatè posita, non magnam hujus sanctæ notitiam suppeditant.

EDITIO

EDITIO LUBECO-COL. In Pantaleone multum interpolata, etiam de Nazario & Celso aliqua inserit, quæ vide apud Adonem XII Junii. De sancto Victore, similis est ALBERGEN. atque item in Innocentio. Tum: *In Britannia minori, Dolo monasterio, sancti Samsonis episcopi & confessoris, cujus corpus Aurelianis translatum est.* In Peregrino pura, pergit: *Trecas, depositio sancti Cameliani episcopi & confessoris. Castro Lucas, beati Ursi confessoris. Eodem die, sancti Botuidi martyris.*

De Samsone *Cameliani.* *Ursi.* *Botuidi.*

BELIN. De Pantaleone egit die præcedenti. Hic primo loco de Nazario & Celso, ut supra in ANTVERP-MAX. &c. Sequitur de Peregrino, pure. *Ipso die, passio sancti Victoris Papæ & martyris. Et sancti Innocentii Papæ & martyris. In Britania majori, sancti Saxonis* &c. In secunda editione, ponit: *In Britania minori, sancti Samsonis.* Vide textum. Et in fine addit: *Lochas castro, sancti Ursini confessoris.* Alii melius, *Ursi.*

Victoris. *Innocentii.* *Ursini.*

GREVEN. Postquam in textu adjecit, ut supra diximus, *Mediolani, sanctorum martyrum Nazarii & Celsi*, sic Auctarium incipit: *Nota, Nazarius & Celsus hic passi, pridie vero Idus Iunii inventi sunt. Secundum aliquos hic Victoris Papæ primi & martyris, quem Usuardus habet* XII *Kal. Maii. Romæ, ad Vrsum pileatum, sancti Innocentii Papæ primi & martyris. Hunc Usuardus & Ado habent* IV *Idus Martii. Botuidi martyris. Castro Lucas, sancti Ursi confessoris. Ipso die, sanctæ Augustæ virginis. Trecas, depositio sancti Camaliani episcopi & confessoris.*

De Naz. &c *Victoris.* *Innocentii.* *Botuidi.* *Augustæ.* *Camaliani.*

MOLAN. De Pantaleone aliis litteris inserit: *martyris glorioſi. Hic sacratus adolescens & athletæ Christi, cum artem medicinæ disceret ab Hermolao presbytero, ad fidem Christi conversus, multa miracula fecit. Qui tentus pro fide Christi* &c. In fine post *Celsi*, subdit: *Pueri, quem Anolinus* &c. usque ad, *feriri jussit.* Tum: *Ipso die, passio sancti Victoris Papæ. Et sancti Innocentii Papæ. Luchas castro, sancti Ursi confessoris.* Hactenus editio prima: Posteriores vix quidquam habent Usuardini. Incipiunt a Samsone. Tum de Peregrino. Sequitur tota annuntiatio Nazarii & Celsi, ut supra. Deinde: *Romæ, natalis sancti Victoris Papæ. Qui post beatum Petrum quintus decimus, rexit ecclesiam annis decem, & sub Severo Principe martyrio coronatur. Item Romæ, beati Innocentii Pontificis.* Huc usque textus, cui intra parenthesim litteris Italicis attexitur, *& martyris.* Demum pro Auctario habetur: *Luchas castro, sancti Ursi confessoris.* Locum Gallicè interpretatur Castellanus in Martyrol. universali, *a Loches en Touraine*, Latinè, *Lucis.*

De Celso &c *Victoris.* *Innocentii.* *Ursi.* *De Victore.*

IV *Kal.* *Die* 29.

Felicis. ROmæ via Aurelia, natalis beati Felicis Papæ, qui à Constantio Augusto, ob Catholicæ fidei defensionem à sede sua dejectus & gladio necatus, glorioſissimè occubuit. Item via Portuensi, sanctorum martyrum Simplicii, Faustini & Beatricis, temporibus Diocletiani, quorum duo post multa ac diversa supplicia, jussi sunt capitalem subire sententiam. Beatrix vero soror eorum, in Christi confessione præfocata est in carcere. Civitate Trecas, sancti Lupi confessoris, qui cum beato Germano in Britanniam directus venit. Hic quinquaginta duobus annis sacerdotio venerabiliter functus est.

Simplic. & sociorum. *Lupi.*

Concordant *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp. & Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.* Item *Antverp-max. & Ultraject.*

VARIA LECTIO. Munerat. & Max-Lubec. pro *Constantio*, mendose ponunt *Constantino.* Greven. Molan. Antverp-max. Ultrajectin. & omnes ferme secundæ notæ codices pro *glorioſissimè*, legunt simpliciter, *glorioſe occubuit.* Solus Munerat. habet: *Item in via Portuensi.* Greven. & Molan. periodo nonnihil transposita, ubi alii hæc, *temporibus Diocletiani*, nominibus martyrum immediate subjungunt; ipsi in alium locum ea transferunt, sic legentes: *Jussi sunt capitalem subire sententiam tempore Diocletiani.* In Antverp-majore, est *præfocata in carcerem.* Rursus Greven. & Molan. scribunt, *civitate Trecis.* A probatissimis omnibus codicibus abest titulus *episcopi*, in Antverp. & Max-Lubec. aliisque mediæ notæ, appositus. Item in hisce codicibus facta mutatio, nam post *confessoris*, subdunt, *Hic cum beato Germano .... & quinquaginta* &c. Et quidem Antverp. & Max-Lubec. scribunt, *venit Britanniam*; & omittunt *venerabiliter.* Hæc ita explicat Antverp-maj. *L* (pro *quinquaginta*) *annis duobus sacerdotii venerabiliter functus est officio.* Excidit notare, quod in Antverp-max. pro *Faustini*, habeatur *Fausti.*

OBSERVATIO. Romanum parvum distinctam hodie primi nostri martyris memoriam agit his verbis: *Romæ, Felicis Papæ & martyris sub Constantio.* Hieronymiana ipsum, meo quidem judicio, non nominant. Beda vero ita *Felicem* aliquem tribus sequentibus conjungit, acsi eorum socius & antesignanus fuisset. Quomodo etiam à Wandelberto & in Frontonis Kalendario coadunati sunt: ut plusquam dubium reddant, an vere hic *Felix* pro Pontifice accipi possit. Accuratior notitia ab Adone traditur, ex quo

Felicis.

quo breue ſuum elogium Noſter contraxit. Notat ibi Viennenſis, *Felicem* martyrio coronatum IV Idus Novembris, ſepultum in baſilica, à ſe prius conſtructa, XV Kal. Decembris. Et tamen, *natalis*, inquit, *celebratur* IV *Kal. Auguſti*, nullam dictæ celebritatis rationem aſſignans. Vide quæ in hanc rem congeſſit Florentinius, tametſi non ſatis probet, Felicem hunc Papam ad Hieronymianos pertinere. Porro quæ circa ejus Acta controvertuntur, nec pauca nec levia, pluribus diſcuſſit Baronius, & nobis ſuo loco operoſius erunt examinanda. Ancipitem quæſtionem verbo indicavimus ad diem XXX Maii, quo de Felice Papa & martyre actum eſt. Hîc ab Adone *Felicem* II, Liberio ſubſtitutum, deſignari manifeſtiſſime patet, at nondum inter eruditos convenit, an vere *Felix* iſte inter Sanctos, nedum inter martyres, quin imo an inter Romanos Pontifices numerari poſſit. Controverſiam pridem attigere Henſchenius & Papebrochius; ille in Tabulis antiquiorum Pontificum, ante tomum I Aprilis pag. XXXI, & ejuſdem menſis tomo 3 à pag. 999; hic noviſſime in Reſponſ. ad art. XI, à num. 116. Verum infeſtiſſimos habet adverſarios Felix ille; atque hos inter Tillemontius acriori, præter morem, ſtylo eum inſectatur tomo 6 variis locis, ſed maxime à pag. 778. Plures ejus populares non recito, cum ii certatim in partem Felici oppoſitam deflectant. Mitius agit Fronto in notationibus ad Kalendarium à pag. 108. Nos hiſce nimium immoramur, in Actis locus erit totius controverſiæ accuratius expendendæ.

De tribus *Portuenſibus* certò agunt Hieronymiana apographa; quorum aliqua ſociis eos implicare videntur, ut inter alia latius exponit laudatus Florentinius. Beda, ut dixi, eoſdem etiam memorat, quem ſequitur Rabanus, plura ex Actis admiſcens. Ado aut ex prioribus aut ex Romano parvo textum accipiens, longiori elogio fratres decoravit, cujus elegantem epitomen compilavit Noſter, omnes etiam conſocians, licet ex Actorum compendio, fratres & ſororem diverſis diebus paſſos eſſe, omnino conſtet. De his tribus Sanctis videnda omnino Baronii notatio, ubi ipſorum agones deſcriptos refert in Actis ſancti Anthimi, apud Surium die XI Maii. Videat lector in Actis noſtris appendicem, & poſitam illic annotationem, quæ omnia ad proprium locum remittimus, ubi de Sanctorum noſtrorum martyrio & ſepultura plures erunt examinandæ circumſtantiæ, uti & de tranſlatione à Leone II facta, atque de ſepulcro marmoreo, ſeu tabula lapidea cum epitaphio, in ſacrario baſilicæ S. Mariæ majoris; quæ ex ipſo Baronio & Aringho breviter tangit Tillemontius tomo 4 pag. 559. Nec omiſerim hîc notare, prædictos Sanctos in Allatii & Frontonis Kalendariis Felici Papæ conjunctos ſignari, cum hac diverſitate, quod in poſteriori addantur hæc verba; *via Portuenſe*, quæ in priori abſunt. Citat Tillemontius Miſſale Romanum, ſeu librum Sacramentorum Thomaſii, & recte, nam ibi ſolorum trium memoria agitur, hoc modo: *Simplicii, Fauſtini & Viatricis.* Codices Sacramentarii Gregoriani uniformes non ſunt, ut probant notæ & obſervationes Menardi pag. 171. Certe in edito, nulla Miſſa eſt præterquam de ſancto Felice martyre atque Pontifice. At de his hoc loco ſatis. *Simplicii & ſociorum*

De celeberrimo *Lupo* Trecenſi nonnulla apud Hieronymianos mentio, quam adjectitiam eſſe cenſuit Florentinius, nonnumquam ſcrupuloſior. Beda ſic eum paucis laudavit, ut verba ejus omnia Viennenſis deſcripſerit, quæ apud Noſtrum ita ſunt abbreviata, ut debitus *Epiſcopi* titulus deſideretur. Ex citatis à laudato Baronio auctoribus ea deſumenda ſunt, quæ inclytiſſimi præſulis geſtis illuſtrandis uſui eſſe poſſint; quæque jam nunc non indiligenter collecta ſunt à Tillemontio tomo 16 à pag. 126. De reliquo autem Adonianus eſt textus totus & integerrime Uſuardinus. Notkerus in omnibus ferme ad verbum Adonem tranſumpſit. Et Wandelbertus nitide duobus verſiculis rem complexus eſt: *Lupi.*

Felix, Simplicius, Fauſtinus & alma Beatrix,
*Trecaſſique Lupus, quartam communiter * aurant.* *Quidni ornant?

AUCTARIA.

Olaph. ROSWEYD. De Lupo inſerit titulum ab aliis omiſſum, *epiſcopi*. In fine ſubdit: *Item natale Olaph regis Danorum.*

PULSANEN. Refert quidem omnes textus noſtri Sanctos, ſed omnium elogia, more ſibi ſatis familiari, truncat.

LEYDEN. Scriptoris vitio lacunam habet, alioquin puris eſſet accenſendus.

Marthæ. LOVANIEN. Secundo loco inſerit: *Tranſitus venerabilis Marthæ, hoſpitæ Chriſti, de qua plura in Euangelio habentur.* In fine deeſt elogium Lupi Tricaſſini, *qui cum B. Germano in Britanniam* &c.

ALBERGEN. In textu ſatis purus, longam de Martha hiſtoriam præter morem adjungit. De ea vide GREVEN. & codices alios.

Olavi. DANIC. Textui etiam ſatis puro ſolum adjicit: *In Norwagia, ſancti Olavi regis & martyris.*

Textus contractus. CENTULEN. *Romæ via Aurelia, ſancti Felicis Papæ & martyris. Eodem die Romæ, ſanctorum Simplicii, Fauſtini & Beatricis virginis ſororis eorum. Trecas, ſancti Lupi epiſcopi & confeſſoris, qui cum ſancto Germanno Britanniam venit & multis virtutibus floruit.* Addi poterant ultima elogii verba: *Hic quinquaginta duobus annis ſacerdotio* &c.

Marthæ. *Oct. Magdal.* *Seraphiæ.* *De Felice.* *De Lupo.* *Prosperi.* *Guilielmi.* *Peregrini.* *Olavi.* *Marthæ.* *Serapiæ.* *Felicis &c.* *De Lupo.* *Floræ & Lucillæ.* *Seraphiæ.* *Olavi.* *Marthæ Marcellæ.* *Seraphinæ.*

Bruxellen. Incipit: *Sanctæ Marthæ virginis, hospitæ Christi, & beatorum Lazari & Mariæ Magdalenæ sororis. Et octava beatæ Mariæ Magdalenæ. Romæ, passio beatæ Serapiæ virginis, sub Adriano imperatore. Romæ via Aurelia, natale sancti Felicis secundi Papæ & martyris. Qui sedit anno uno. Hic Constantium imperatorem, filium Constantini magni, rebaptizatum & hæreticum declaravit. Unde ipse ob Catholicæ fidei defensionem ab eodem Constantio Augusto à papatu & sede sua dejectus, & tandem gladio necatus, gloriose occubuit.* Sequitur de Portuensibus, pure. Dein: *Trecas civitate, depositio sancti Lupi episcopi & confessoris. Qui cum beato Germano in Britanniam contra hæreticos prædicationis causa venit, & quingenta duobus annis sacerdotio venerabiliter functus est. Hic Attilam Hunnorum ducem Trecas venientem interrogavit, quis esset? Et dum ille respondisset; se esse flagellum Dei; dixit: Et ego sum Lupus dissipator ovium, Dei indigens flagello. Quo dicto aperuit portas, & Attila cum suis intravit, & à portis ad portas urbis pertransiens, neminem videns ac neminem lædens, & sic recessit. Aurelianis, depositio beati Prosperi episcopi & confessoris.* Vide Notkerum. *Eodem die, sancti Guilhelmi confessoris.*

Hagenoyen. Incipit à Portuensibus, in quibus nonnihil interpolatus est. De Felice aliqua comminiscitur, non satis digesta. Sequitur: *Eodem die apud Lugdunum, sancti Peregrini presbyteri, cujus beatitudinem miracula gloriâ testatur.* In Lupo ferme purus est. De Peregrino, vide die præcedenti.

Aquicinct. In fine: *Ipso die, sancti Olavi, glorioſi regis & martyris.* Et manu multo recentiore: *Item, beatæ Marthæ, sororis sanctæ Mariæ Magdalenæ & Lazari.*

Victorin. & Reg. Suec. sign. num. 130. *Ipsa die, sanctæ Serapiæ virginis.*

Matric-Cartus-Ultraj. *Felicis (Papæ) Simplicii, Faustini & Beatricis sororis eorum, martyrum. S. Lupi episcopi & confessoris, viri sancti, qui cum sancto Germano in Britanniam perrexit. Floræ & Lucillæ, virginum & martyrum, cum Eugenio rege, qui eas prius captivaverat, postea cum eis martyrizatus est.*

In Vatican. Deest Lupi. Adjicitur: *Romæ, sanctæ Seraphiæ, quæ beatam Savinam ad fidem convertit & postmodum passa est sub Adriano imperatore, judice Berillo.*

Altemps. *Item in Norwega, sancti Olavi regis & martyris.* Sic etiam ab aliis memoratur.

Florentin. *Marthæ..... Item beatæ Marcellæ famulæ beatæ Marthæ, quæ post ejus mortem in Slavoniam pergens, & ibi Evangelium Christi prædicans, post annum à dormitione Marthæ in pace quievit.* Strozzian. solus præterea habet: *In civitate Mamiensi, sanctæ Seraphinæ.*

Bizunticen. Sancto Lupo Tricassino solum tribuit annos sacerdotii XLII. Lege cum aliis LII.

Editio Lubeco-Col. De Martha longius texit elogium, quam ut hîc describi possit. Textus qui sequitur, totus ferme purus est. Deinde: *Eodem die, sancti Olani* [Olavi] *regis Norwegiæ & martyris.* Etiam habet: *Romæ, passio sanctæ Serapiæ virginis & martyris.*

Belin. Post textum non omnino purum, subnectit: *Item eodem die, festum sanctæ Marthæ virginis, sororis sanctæ Mariæ Magdalenæ & sancti Lazari, hospitæ Salvatoris nostri Jesu Christi. In Mamiensi civitate, sanctæ Seraphinæ.* In secunda editione, additur: *In Norwegia, passio sancti Olavi regis & martyris.*

Greven. *Olavi regis Norwegiæ & Daciæ martyris. Qui mox ubi Christi fidem suscepit, ejusdem fidei calore succensus, Evangelium in diversis regni sui partibus annuntians, innumerabilem Domino populum acquisivit. Tandem à germano suo, ob fidem Christi facie velatus, corona spinea coronatus, in cruce ligatus, in sexta feria, anno* MXXVI (prima editio notat MXXVIII) *tradidit spiritum. Aurelianis, depositio Prosperi episcopi. Romæ, Serapiæ virginis & martyris, quæ hîc passa est, sed* III *Nonas Septembris, sepulcro novo imposita. Civitate Mameti, sanctæ Seraphinæ. Eugenii regis barbarorum, Floræ, Lucillæ virginum, aliorumque multorum martyrio coronatorum. In castro nobili Tarachonensi, dormitio sanctæ Marthæ, Christi & Apostolorum ejus hospitæ. Hujus funeri, ut legitur, Dominus noster Jesus Christus, cum sancto Frontone Petragoricensi episcopo, exequias solennes exhibuit.* Hæc alibi examinanda sunt.

Molan. De Lupo, subdit ex Adone: *Qui tempore regis Attilæ, qui Galliam vastabat, sicut in hymno ejus canitur; dum bello cuncta perderent, orando Trecas munivit. Et depositio beati Prosperi episcopi. Item eodem die, festum sanctæ Marthæ* &c. ut Belin. Item de Seraphina. *In Norwegia, passio sancti Olavi regis & martyris. Qui mox ubi fidem* &c. minori charactere, ex Greveno. Tum pergit: *Civitate Ebroicensi,* [Lege *Briocensi*] *sancti Guilelmi, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Hunc Innocentius* IV, *anno suo quarto, canonizavit Lugduni. Romæ, sanctarum virginum Floræ & Lucillæ martyrum, cum aliis multis, quarum passio habetur, & exstat de eis sermo Petri Damiani. Revelatio capitis B. Joannis Baptistæ, Pipino regi facta in Aquitania.* Posteriores editiones, idem habent de Lupo, sed legunt, *orando Trecas muniit. Aurelianis, depositio beati Prosperi episcopi. In Norwegia, sancti Olavi regis & martyris, anno* MXXVIII. (in priori legerat MXXVI.) *Civitate Briocensi, sancti Guilelmi episcopi & confessoris.* De Seraphina, ut supra. *Die vigesima nona, sancti martyris Callinici.* Dein typis minoribus: *Romæ, sanctarum virginum, Floræ & Lucillæ martyrum, cum aliis* &c. *Item revelatio* &c. addendo in fine de revelatione capitis sancti Joannis Baptistæ: *De qua est Tractatus apud martyrem Cyprianum.*

De Martha. *De Olavo.* *De Lupo.* *Prosperi.* *Floræ &c.* *Revelat. cap. S. I. B.* *Callinici.*

Die 30.

III *Kal.*

Abdon & Sennen.

Romæ, natalis sanctorum Abdon & Sennes subregulorum, qui cum in Cordula civitate Persarum, vincula paterentur à Decio, ad ultimum duxit eos Romam catenis obligatos & diversis pœnis maceratos, ubi primo plumbatis cæsi & deinde gladio interfecti sunt. Apud Africam civitate Lucernaria, sanctarum virginum

num Maximæ, Donatillæ & Secundæ, quæ perſecutione Galieni, aceto & felle primò potatæ, deinde plagis acerrimis cæſæ & equulei extenſione cruciatæ, poſtmodum etiam craticulis exuſtæ, nec non ad beſtias projectæ, ſed ab his intactæ, noviſſimè gladio jugulatæ ſunt. *Maximæ & ſociar.*

Puri ſunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Herinien. & Antverp-maj. legunt *Sennis*, quomodo in Pratenſi habeatur, ex apographo noſtro non diſcernitur. Mallem *Sennen*, ſed codices ceteri legunt cum textu. Scribimus *Cordula*, ut ſupra fecimus; vide infra Obſervationem. In Roſweyd. deeſt, *à Decio*. Praten. Tornacen. & Munerat. legunt *Romæ*, reliqui melius *Romam*, ubi Antverp-maj. ſenſum aliquatenus immutat, his verbis: *Adduxit eos ad ultimum Romam colligatos. Aput*, proprium eſt Antverp-majori. De *Galieni* diximus alibi. Omnes cum textu habent, *nec non ad beſtias projectæ*, excepto Roſweyd. qui particulam *etiam* interjicit, *nec non etiam ad beſtias*.

OBSERVATIO. *Celeberrimi ſancti martyres Abdon & Sennen* (inquit hac die Florentinius) *ab antiquiſſimo tempore Romæ venerationem acceperunt, in omnibus Occidentalis Eccleſiæ Martyrologiis indicati*: ubi alia præclara ex Kalendariis & Sacramentariis monumenta in eorum laudem adducit. Itaque ab Hieronymianis apographis, Beda, Floro, Rabano, Romano parvo, Adone, Notkero & Wandelberto certatim celebrantur. Bedæ elogium à Rabano tranſumptum eſt, à Floro mutatum: Noſter compendio etiam uſus, cum Adoniani encomii ſummam, utpote ex alibi ſæpius citatis ſancti Laurentii Actis conceptam, in Beda reperiſſet, eam totam ad verbum ſuam fecit. Notkerus Adonem ſequi maluit. De civitate *Cordula*, *Corduba*, *Cerduba*, *Credula*, *Corduena*, *Cerduna*, & quocumque modo alio inflectere volueris, vide dicta ad XV & XXII Aprilis. Ad Acta quod attinet, cum ex Laurentianis deſumpta ſint, quid de iis cenſendum, ex horum ſinceritate ſtatuendum erit. Vide X Auguſti. Fatetur Baronius hîc, manuſcripta vetera, quæ Sanctorum noſtrorum res geſtas continent, caſtigatione indigere. Pauciſſima de ipſis adducit Tillemontius tomo 3 pag. 328 & 329. Verum, ut jam dicebam, ex antiquiſſimis monumentis abunde ſtabilita eſt eorum veneratio. Nullum Bucherianо Kalendario vetuſtius; in eo autem diſerte hoc ipſo die annuntiantur, his verbis: III *Kal. Aug. Abdon & Sennen, in Pontiani, quod eſt ad Urſum pileatum.* Simpliciora ſunt Allatii & Frontonis Kalendaria, in quibus hæc ſolum verba leguntur: *Natale SS. Abdon & Sennes.* Nec differunt Menardi & Thomaſii Sacramentaria, præterquam ſolo modo efferendi nomina, ultimo ſcribente: *Abdo & Senis.* Quæ de tranſlatione corporum, à Gregorio IV, aut de aliis Florentiam, vel Sueſſionem factis, memorat Tillemontius, alibi accuratius diſcutientur. Non debet præteriri ſatis elegans Wandelberti elogium: *Abdon & Sennen*

Abdon & Sennen.

Abdon & Zennen, deſignat tertia ſanctos,
Regni quos Romæ tribuit de germine Perſis.

Virgines Africanas ſic hodie annuntiant codices Hieronymiani: *In Africa civitate Tuburtulo Cæſariæ, natalis ſanctorum Maximæ, Secundæ, Donatellæ, Rufi* &c. Sic ut in aliquibus ſocii quatuordecim nominatim explicentur; in vetuſtiſſimo Epternacenſi, novem dumtaxat, qui ferme à Notkero in diverſum manipulum collecti ſunt; de quibus conſule eruditas Florentinii Notationes. Romanum parvum de ſociis nihil memorans, alia poſitione ſolas Virgines annuntiat: *Tuburbo Lucernariæ, Maximæ, Donatillæ & Secundæ virginum.* Quam palæſtram, ſeu certaminis locum, non magis quam priorem à ſe inventum, fatetur Florentinius. Nec quidquam obſcuritatis abſtulit Uſuardus, dum prætermiſſo *Tuburbo*, ſimpliciter legit: *Civitate Lucernaria.* Sed de his vide Commentarium prævium ad Acta ſanctarum Perpetuæ & Felicitatis VII Martii, & quæ ex Ortelio aliiſque Geographis, de una, vel duabus, vel tribus *Tuburbiis* aut *Tuburbibus*, ſuo loco denuo ventilari & diſputari poterunt, etiam ex citatis à nobis ſcriptoribus ſupra ad præfatam diem VII Martii, ubi has Virgines & Martyres proprie TUBURBITANAS appellari diximus, quo modo hoc die in Kalendario Carthaginenſi ſignatæ ſunt: *Sanctarum Tuburbitanarum & Septimiæ.* Hæc de palæſtra pro re noſtra ſatis. Plura vide in citata alibi prævia Ruinartii admonitione ad Acta ſanctarum Perpetuæ & Felicitatis inter Selecta à pag. 81. Ad textum quod proprie attinet, Ado, Romanum parvum ſecutus, ex nobiliſſimarum Virginum Actis, fortiſſimi agonis hiſtoriam compilavit, quam mutilam refert Notkerus: Noſter vero, omiſſis circumſtantiis de *Secunda*, prioribus captivis ſe ultro aggregante, aliiſque multis, ea ſolum delibavit, *Maximæ & ſociarum*

quæ eleganter in laterculo expreſſa dedimus. An ſatis ſincera fuerint Acta, quæ Adoni præluxerunt, compertum mihi non eſt. Optandum, ut quemadmodum Criſpinæ Acta (quæ de tribus noſtris meminerunt) detexit Mabilio, ita aliquis Tuburbitanarum paſſionem reperiat. Videantur laudati Mabilionis notæ in Kalendarium Carthaginenſe tomo 3 Analectorum pag. 409. & Ruinartius inter Selecta à pag. 493.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione purus eſt, de ſecunda nihil habet. ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN & BELIN. In fine: *Antiſiodoro, ſancti Urſi, epiſcopi.* Vide Romanum. *Urſi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Voce unica ab aliis defferunt, legunt enim: *Antiſiodoro, depoſitio ſancti Urſi epiſcopi.*

CENTULEN. *Romæ, ſanctorum martyrum Abdon & Sennes, ſubregulorum, quos Decius Cæſar in Cordula civitate Perſarum, ſibi præſentari juſſit. Apud Africam, civitate Lucernaria, ſanctarum Maximæ, Donatillæ & Secundæ virginum. Quæ ſub Gallieno & judice Anolio paſſi ſunt*, pro *paſſæ.* *Urſi.* *Antiſiodoro, ſancti Urſi epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, vigilia ſancti Germani, genere, fide, doctrina atque miraculorum gloria clariſſimi.* *Vig. German*

BRUXELLEN. In textu permodice interpolatus, in fine habet: *Antiſiodoro, depoſitio ſancti Urſi epiſcopi. Et Treveris, beati Pantho preſbyteri.* Voluit dicere *Bantonis*, niſi fallor, de quo apud alios die ſequenti. *Urſi.* *Pantho.*

HAGENOYEN. Etiam in textu paululum auctior, in fine ſubdit: *Antiſiodoro, depoſitio ſancti Urſi epiſcopi & confeſſoris.* *Urſi.*

AQUICINCT. Ad nomen *Galieni*, ſuperne notatum habet charactere minori: *vel Decii.* In fine autem: *Et ſancti Urſi epiſcopi Anthiſiodorenſis.* *Urſi.* Notatur fermc ab omnibus.

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. *Ipſo die, ſancti Urſi epiſcopi Antiſſiodorenſis.* *Urſi.*

AMBIANEN. *Eodem die, vigilia ſancti Germani epiſcopi, genere, fide & doctrina atque miraculorum gloria clariſſimi. Hic feſtivitatem ſepulturæ habet Kalendis Octobris, quando & celebrior dies agitur.* Vide igitur quæ die ſequenti cum Uſuardo dicemus. Et rurſus quæ 1 Octobris de tranſlatione ejus paſſim referuntur. *De Germani Vigilia.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Abdon & Sennen martyrum. Marthæ hoſpitæ Chriſti.* De qua die præcedenti. *Maximæ, Donatillæ & Secundæ virginum & martyrum.* *Marthæ.*

VATICAN. num. 5949. *Antiſiodoro, ſancti Urſi epiſcopi.* Jam dixi paſſim recurrere. *Urſi.*

ALTEMPS. *In Cantia, depoſitio ſancti Tadwini epiſcopi & confeſſoris.* Vide Caſtellanum. *Tadwini.*

FLORENTIN. Dubium eſt, an ad hunc, an ad ſequentem diem referant, quod ponunt hoc modo: *Romæ, via Latina, ſancti Tertullini martyris in crypta arenaria, ſicut legitur in geſtis ſancti Stephani Papæ & martyris.* Florus eum notat hac ipſa die cum elogio, alii IV Auguſti, & nos ibi cum Uſuardo. *Tertullini.*

EDITIO LUBECO-COL. Poſt, *gladio interfecti ſunt.* adjicit: *Et ante ſimulacrum Solis projecti, ubi tribus diebus jacuerunt inſepulti, quos Quirinus ſubdiaconus latenter ſepelivit.* In ſecunda annuntiatione, ſatis pura eſt. In fine cum aliis codicibus adjungitur: *Antiſiodori, depoſitio ſancti Urſi epiſcopi & confeſſoris.* *de Abdon &c* *Urſi.*

GREVEN. *Item ſancti Tiburtii. Antiſiodoro, ſancti Urſi epiſcopi & confeſſoris. In Suecia, Brunolphi epiſcopi Scharenſis & confeſſoris. Lupini epiſcopi. In Suecia, Helenæ militiſſæ.* *Tiburtii.* *Urſi.* *Brunolph.* *Lupini.* *Helenæ.*

MOLAN. *Antiſiodori, ſancti Urſi epiſcopi.* Tum minoribus litteris de Brunolpho & Helena deſcripſit, quæ habet GREVEN. Demum adjungit: *Ipſo die Aſſiſii, natalis ſancti Rufini martyris.* Editiones poſteriores de Urſo & Brunolpho, ut ſupra. *Item in Suecia, beatæ Helenæ.* Et typis minoribus hoc ſolum: *Aſſiſii, natalis ſancti Rufini martyris.* Ad Romanum notat Baronius, exſtare de eo ſermonem Petri Damiani. Vide Surium. *Urſi.* *Rufini.*

Pridie Kal. *Die* 31.

APud Cæſaream, paſſio Fabii martyris, qui cum ferre vexilla præſidialia recuſaret, primum diebus aliquot in carcerem truſus, deinde interrogatus ſemel & iterum, in Chriſti confeſſione perdurat: & mox à judice capitali ſententia condemnatur. Ravennæ, tranſitus ſancti Germani Autiſiodorenſis epiſcopi, genere, fide & doctrina, atque miraculorum gloria clariſſimi. Civitate Sinnada, ſanctorum Democriti, Secundi & Dioniſii. *Fabii.* *Germani.* *Democriti & ſociorū.*

Conſonant codices *Praten. Herinien. Tornacen. Pulſanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Notabis codicem Tornacen. omnino quidem purum eſſe, ſed primo loco agere de ſancto Germano, procul dubio ex uſu illius eccleſiæ. Antverp. legit, *Fabiani.* In Belino deeſt *ferre.* Herinien. ponit, *in carcere truſus.* Antverp. Max-Lubec. & reliqui codices mediæ notæ, ſenſum aliquatenus immutant hoc modo:

Deinde

Deinde interrogatus ſemel & iterum, cum in Chriſti confeſſione perduraret, Antverp-max. *duraret*: aliqui deinde, *condemnatus eſt.* Melius in textu, ex phraſi Adonis. In Pratenſi eſt *Sinada.* In Munerat. *Sinnenda.* In Belino, *Synoda & Cinoda.* Alii *Sumada, Synnada* &c. In textu ſequimur codices probatiores. Non minor variatio eſt in nomine *Democriti.* Pro quo Tornacen. *Dimocriti.* Max-Lubec. *Democerti.* Antverp-max. cum aliquibus, *Demotrici;* Danic. *Democrici.* Certa videtur textus lectio. De *Ceſeream, condempnatur, Antiſiodorenſis, Dioniſii* &c. loqui ſuperſedeo.

OBSERVATIO. De *Fabio* nihil hîc habent Hieronymiana, nihil Beda, aut Bedæ ſequaces Florus & Rabanus. Itaque prima annuntiatio, tamquam fonti debetur Romano parvo, ita ſcribenti: *Cæſareæ, Fabii martyris.* Inde ab Adone mutuatus, & hiſtorica laudatione exornatus eſt, cujus priorem & potiſſimam partem in textum ſuum tranſtulit Uſuardus, Notkero de more in alienam meſſem liberalius falcem immittente. Nihil Petrus in Catalogo, nihil Surius de Fabio prodidere, præter ſolum Adonis elogium, quod brevi commentario illuſtravit Henſchenius, Cæſareæ Mauritaniæ martyrem adſcribens. Acta quæ habemus ex codice Moſſiacenſi apud D. Joly, à Papebrochio tranſumpta, non gravis narrationis ſpeciem, ſed potius luxuriantis calami ſtylum exercentis, adornationem ſapere videntur, qua nimirum Adonis elogium oratorie amplificatur. Wandelbertus de ſolo Fabio ſic metricè pronuntiat: *Fabii.*

Martyrii pridie Fabium pia gloria texit
Julius hæc orbi excedens ſolennia linquit.

Glorioſiſſimum præſulem Germanum ſic hac die breviſſime commemorat Ado: *Antiſiodori, ſancti Germani epiſcopi & confeſſoris.* Cetera quæ ad celeberrimum fidei defenſorem pertinent, fuſe idem proſequitur Kal. Octobris, unde breve ſuum elogium decerpſiſſe videtur Uſuardus. Hieronymiana Germanum hac etiam die recte conſignant. Beda ipſum cum Vercellenſi Euſebio conjungit die ſequenti, cujus verba inde huc retraxit Rabanus, ex quo, niſi vehementer fallor, deſumpſit Notkerus quæ hac etiam die de Germano retulit, monens, *feſtivitatem ejus Kal. Octobris, apud Gallicanas eccleſias celebriorem haberi*, ferme ut die præcedenti inter Auctaria ex codice Ambianenſi notavimus. Germani vitam à Conſtantio ſcriptam edidit Surius; exſtat apud nos manuſcripta, etiam ut ab Erico verſibus innexa eſt, cum pluribus aliis documentis, ad Sancti geſta ſpectantibus, quæ delibavit Tillemontius tomo 15 à pag. 1. Vide notationem Baronii. Claſſis Martyrum ultima ex Hieronymianis in Uſuardum immediate profluxiſſe videtur, de qua nec in Romano parvo, nec in Adone quidquam legitur. Ipſorum etiam meminit Rabanus, meminit & Notkerus, ambo legentes, *in Africa civitate Sinnada*, adjuncto ſocio *Thyrſo*, ut non dubites, Notkerum hæc ex Rabano accepiſſe. *Mirum*, inquit Florentinius, *quantum in loco agonis ſanctorum Martyrum aſſignando diſſent inter ſe codices* &c. Crediderim, Uſuardum id etiam olim advertiſſe, cumque fortaſſe dubitaret, *Phrygiæ* ne, an *Africæ* tribuendi eſſent, difficultatis nodum ſcidiſſe, ab utraque regione abſtrahendo, ſcribendoque ſimpliciter, *Sinnada.* Recte an ſecus Baronius adjunxerit *Phrygiæ* vel *in Phrygia*, an potius ex mente Florentinii, *Africæ* hi Martyres aſſerendi ſint, ſuo loco examinabitur. Patet codicum noſtrorum ſtatque interim ſalva totius textus Uſuardini lectio. *Germani.* *Democriti & ſociorum*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Ut in Anglia auctus eſt, ita hîc, ut ſæpe alibi ſuperius de aliis obſervatum eſt, Anglicum Sanctum textui ſuperaddit, his verbis: *Eodem die, ſancti Neoti presbyteri & confeſſoris.* *Neoti.*

ROSWEYD. Germani elogium mutat, nam poſt *epiſcopi*, ſubdit: *Qui fidem Catholicam ſæpius à Pelagiana hæreſi defendit.* Deeſt tota annuntiatio ultima. *De German.*

PULSANEN. Caret annuntiatione prima de Fabio; cetera omnia pura ſunt.

CENTULEN. *Apud Ravennam Italiæ civitatem, tranſitus ſancti Germani, viri Apoſtolici, Doctoris eccleſiæ mirabilis & omni ſapientia adornati. Apud Cæſaream, ſancti Fabii martyris. Civitate Sinnanda, ſanctorum Democriti, Secundi & Dyoniſii.* *Textus. contractus.*

BRUXELLEN. Incipit à Germano, additque poſt *clariſſimi: Qui Ravennæ moritur, ſed corpus ejus cum miraculorum ſplendore Anthiſiodorum refertur.* Reliqua textus ferme pura ſunt. *De German.*

HAGENOYEN. In prima & ultima ſatis purus, ſic habet de Germano: *Ravennæ, tranſitus ſancti Germani, Altiſiodorenſis epiſcopi & confeſſoris. Qui fuit nobilis genere, Antiſiodoro natus, liberalibus ſtudiis in Gallia edoctus, & in ſcientia juris Romæ, & ibi Burgundiæ ducatum obtinuit; & magis in juventute vanitati, quam Chriſtianæ religioni intendebat. Poſtea ab Amatore epiſcopo, invito eo, clericus ordinatus eſt. Et poſtquam clericus fuit, numquam panem frumenti, non vinum, non acetum, non oleum, non legumina, vel ſal pro ſapore comedebat; ſemper jejunavit uſque ad veſperam, interdum autem à quinta feria uſque ad Dominicum diem jejunavit: panem ſuum cinere miſcuit. In æſtate & in hieme nullam habuit veſtem, niſi cilicium, tunicam, & cucullam: nullo lecto, nullo pulvinari uſus eſt, numquam veſtem, raro calceamenta & cingulum deponebat, & in conventu fratrum vitam duxit heremiticam. Bis in Angliam contra hæreticos profectus eſt, & in diverſis lo-* *Germani cum elogio.*

cis tres mortuos suscitavit. Tandem in domo Placidæ [Placidiæ] *reginæ asinum suum mortuum suscitavit, & ab ea recedens, in Ravenna obiit, tricesimo anno episcopatus ejus.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. In fine: *Item sancta Serapia cum tribus filiabus suis, Pistis, Elpis & Agapes.* Die sequenti mater vocatur *Sapientia*, aliàs *Sophia.*

Serapiæ cum filiab.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Germani episcopi & confessoris. Fabii martyris. Item Democriti, Secundi & Dionysii.*

VATICAN. num. 5949. Caret ultima annuntiatione, cujus loco substituit: *In castro sancti Agnelli, natalis sancti Dodonis abbatis.*

Dodonis.

ALTEMPS. *Civitate Cantuaria, sancti Cathwini archiepiscopi & confessoris. Item Critullini martyris.* An non *Tertullini*, de quo die præcedenti?

Cathwini. Critullini.

LUXOVIEN. *Apud Medianum cœnobium, depositio beatorum confessorum, Joannis presbyteri & Benigni diaconi, qui carne & spiritu germani, à beato Hidulfo Treverorum archiepiscopo educati, simul migrantes, uno conditi sunt mausoleo.*

Joannis & Benigni.

ABDINGHOFFEN. *Treveris, sancti Bantonis confessoris Christi.* Alii scribunt *Banti* & *Panthonis.*

Bantonis.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Ravennæ, transitus sancti Germani, Antisiodorensis episcopi & confessoris, tempore Valeriani* [Valentiniani] *imperatoris, genere, fide & doctrina atque miraculorum gloria clarissimi. Hic ab episcopatu usque ad triginta annos corpus suum tam crudeliter tormentavit, ut numquam panem frumenti, nec vinum, nec acetum, nec oleum, nec legumen, nec sal pro sapore comedit. Non vinum bibebat, nisi in festivitatibus Paschæ, & Nativitatis Christi, semel tantum, & illud multum lymphatum. Semper jejunabat, & non nisi vespere comedebat, & in refectione semper cineres præbebat. Vestem non habebat præter cilicium & tunicam & cucullam, quæ tamdiu corpori inhærebant, donec attritione nimia solverentur, & sicut genere fuit nobilis, sic fide ac doctrina ac miraculorum gloria fuit præclarus, cujus mater, Placida nomine, sanctissimum corpus propriis manibus sepelivit.* In reliquo textu satis pura, adjungit in fine: *Treveris, sancti Banti confessoris. Eodem die, sancti Neoti abbatis & confessoris.* Castellanus legit *Neothi.*

DeGerman. *Banti.* *Neoti.*

GREVEN. *Tertullini presbyteri & martyris (de quo in gestis beati Stephani Papæ) hic sepultura. Verum, Adone teste, pridie Nonas Augusti ad locum sepulchri ejus solemnior concursus fit. Item sancti Tirsi. Eodem die, sancti Fantini confessoris. Qui à puero sanctæ conversationis, cum anno ætatis suæ XII, patrem Fantium & matrem Deodatam ad fidem convertisset, cum eisdem pro fide Christi tenetur, plumbatis cæditur, & in carcerem mittitur. Tandem parentibus, capitis abscisione martyrium complentibus, Fantinus ab angelo solutus, miraculis clarens, quievit in pace. Treveris, Panthonis (aliàs Banti) presbyteri & confessoris. In Anglia, Neoti abbatis & confessoris. Morandi confessoris. Floræ virginis & martyris.*

Tertullini. *Tirsi.* *Fantini.* *Panthonis.* *Neoti.* *Morandi.* *Floræ.*

MOLANI prima editio, in fine solummodo adjungit: *Treveris, sancti Bantonis confessoris Christi.* In aliis autem: *Mediolani, nativitas sancti Calimeri pontificis & martyris. In Anglia, beati Neoti sacerdotis, meritis ac miraculis insignis.* De Bantone, ut supra. *In Calabria, oppido Tabritano, sancti Fantini confessoris Syracusani, cujus parentes Fantius ac Deodata, Syracusis plumbatis cæsi, cum diis litare nollent, decollati sunt. Die trigesima prima, sancti & justi Eudocimi.* Tum, typis minoribus: *Romæ, obiit beatissimus Ignatius Loiola, fundator Societatis Jesu. Quam toto propemodum terrarum orbe multiplicatam vidit. Multa quoque barbarorum millia per eamdem e summa barbarie, ad suave Christi jugum subeundum, revocata esse cognovit. Omnia enim ejus consilia & studia spectabant ad conservandam, revocandam & multiplicandam per se & suos fidei Catholicæ, synceritatem.* Ad majorem Dei gloriam.

Bantonis. *Calimeri.* *Neoti.* *Fantini.* *Eudocimi.* *De Ignatio de Loyola.*

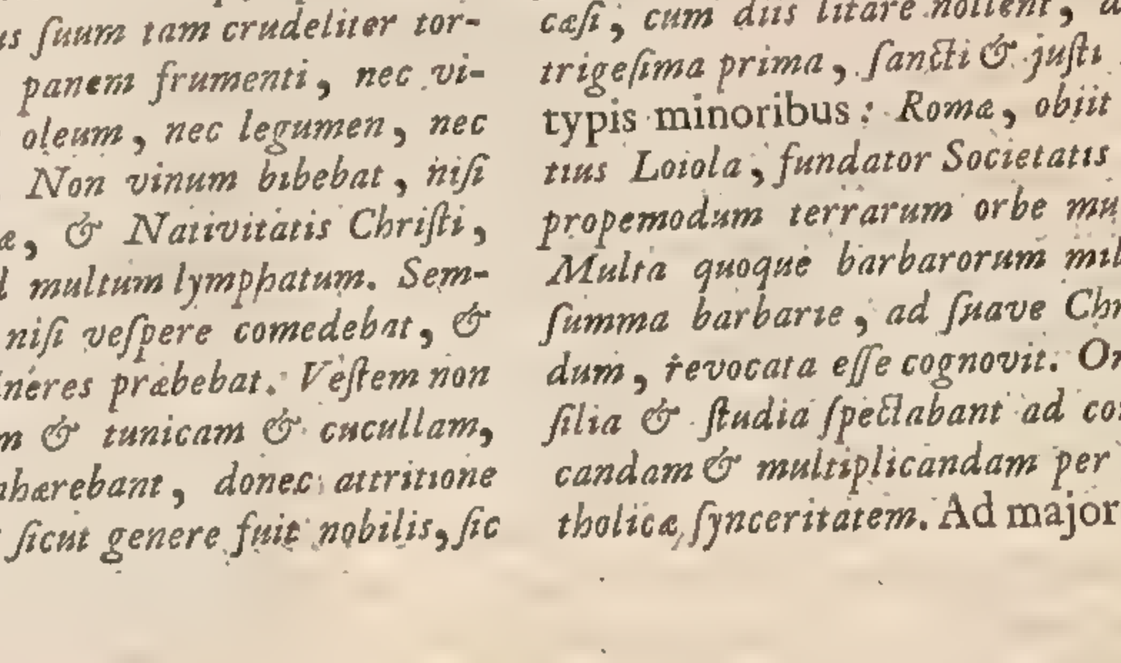

MENSIS

MENSIS AUGUSTUS

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* 1.

ANtiochiæ, natalis sanctorum Machabeorum. Romæ, ad *Machab.* sanctum Petrum ad vincula. Apud Italiam civitate Ver- *Pet. ad vin.* celli, beati Eusebii episcopi, qui ob confessionem fidei à *Eusebii.* Constantio Scitopolim, & inde Cappadociam relegatus, post ad ecclesiam suam reversus, novissimè persequentibus Arrianis, martyrium passus est. Item Romæ, passio sanctarum virginum Spei, Fidei & Charitatis & matris earum Sapientiæ: quæ sub Adriano *Spei &c.* principe martyrii coronam adeptæ sunt. Via Latina, sanctorum mar- *Boni &c.* tyrum Boni presbiteri, Fausti, Mauri, cum aliis septem, qui in Stephani Papæ Actibus describuntur. In Hispaniis civitate Gerunda, nata- *Felicis.* lis sancti Felicis, quem jussit judex Dacianus, post illata tormentorum genera, ungulis detrahi, ac deinde usque ad ossa laniari, & tamdiu vulnera vulneribus instaurari, usque dum invictum Christo spiritum reddidit. Apud Arabiam civitate Philadelphia, sanctorum martyrum *Cyrilli &c.* Cirilli, Aquilæ, Petri, Domiciani, Rufi, Menandri, una die corona- *Justini.* torum. In territorio Parisiacensi, Justini martyris. In pago Lisui- *Nemesii.* no, sancti Nemesii confessoris.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-major. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Reliqui *Vercelli*, ex Praten. & Herinien. Alii passim melius legunt *Vercellis*. Greven. habet, *Constantio principe*, Molan. *Constantino principe*: Antverp-maj. omittit *principe*, sed servat *Constantino*. Ceteri simpliciter, ut est in textu. Scribo *Scitopolim* cum Herinien. Antverp-maj. & aliis plerisque. In Pratensi est *Scithopolim*, in Greven. *Scytopolim*, in Molan. *Schytopolim*. *Spei, Fidei* &c. ponunt omnes, excepto Antverp-majore, qui cum nonnullis aliis præponit *Fidei*. In Antverp-maj. hiulca est constructio, *quem judex Dacianus*, omisso verbo *jussit*. Molan. typothetæ, ni fallor, errore habet *Decianus*. Deinde cum Greveno legit *vinculis detrahi*, pro *ungulis detrahi*. Item uterque,

que, *tamdui vulneribus inſtaurari* Herinien. *Vulnera verberibus reſtaurari.* Recte Praten. & Antverp-maj. cum Adone, ut eſt in textu. Sed non bene Antverp-maj. *reddit*, pro *reddidit.* Antverp-maj. uniformiter ſcribit *Filadelfia*; Herinien. *Filadelphia*, præfero alios tres. Solus Praten. legit *territorio Pariſienſi*, ferme contra omnes. Non diſtinguitur in Antverp-majore nomen *Juſtini.* Idem habet *Biſuino* & *Meneſii.* Greven *Liſuyno.* Pro textu ſtat codicum auctoritas, in quibus minutias alias negligendas putavi.

Machabæorum. OBSERVATIO. Textus vix toto anno diffuſior, ex ſolitis tamen fontibus, præſertim Adoniano, pro majori parte derivatus. *Machabæos* fratres ab ipſis primis Eccleſiæ ſeculis magna ſemper in veneratione fuiſſe, demonſtrant Patrum encomia apud Florentinium, & Martyrologorum noſtrorum conſenſus. Hieronymiana imprimis ampliori eos phraſi commemorant, quæ in mediæ notæ codices irrepſit. Noſter perpaucis Beda, Romanum parvum & Adonem ſequitur, in hoc diſpar, quod eos primo loco annuntiet. Plura in ipſorum laudem lege ſis apud Florentinium, matris & filiorum nomina ſingillatim enumerantem. Et Notkerus aliquid ſupra Adonem conatus eſt. Rurſus in

Petri ad Vincula. Hieronymianis plura narrantur de *dedicatione* primæ à B. Petro eccleſiæ, atque Vincu-lorum ſolutione, quæ à Notkero nonnihil etiam amplificata ſunt, Bedâ interim, Romano parvo & Adone breviſſime rem expedientibus, plane ut in textu legitur. De pri-

Euſebii. ma à Petro dedicata Romæ eccleſia erudite diſputat laudatus Florentinius. *Euſebius Vercellenſis* ab Hieronymianis notatur tamquam *Confeſſor.* Beda, à quo eum Germano Autiſſiodorenſi conjungi nuper diximus, diſerte ait, *moventibus perſecutionem Arianis, martyrium paſſum.* Tu vide Tillemontium tomo 7 à pag. 529. Romanum parvum ſolum dicit: *Vercellis, Euſebii epiſcopi.* Viennenſis titulum utrumque connectit, ex quo noſtra omnia, ſublatis dubiis, deſumpta ſunt. Notkerus explicat, quomodo & martyrium paſſus ſit, *& in pace Eccleſiæ, circum confeſſionis ſuæ conſummaverit.* Pro huc uſque dictis, monumenta tradit Surius, & cum noſtris convenit Wandelbertus, ſic Auguſtum exordiens:

Auguſtus demum pleno jam farre refertus,
Quis nova ſacra ferat, monſtremus carmine Sanctos,
Quos ferus in mortem Antiochus cum matre ſubegit,
Venturo ſanguen qui Chriſto ſponte dicarunt,
Auguſtas retinent Machabæi jure Calendas.
Carcere Roma Petrum celebrat vincliſque reductum:
Euſebiumque ſuum Vercelli rite frequentant.

Spei &c. Sequuntur *ſorores Virgines* cum matre vidua, quas fateor me neſcire, unde Uſuardus accerſiverit, cum antiquioribus Martyrologis omnibus ſint incognitæ. Non ignoro, ad XXIII Junii inter Auctaria referri tres ſorores, iiſdem nominibus Græce inſignitas, *Piſtis, Elpis, Agapis*, quas nimirum ibi Notkerus, iſque ſolus, Nicomediæ paſſas aſſerit. Baronius in Notationibus ſatis innuit, ſe in Uſuardo eas reperiſſe, quod ex codicibus noſtris manifeſtum eſt. Cur autem matrem à filiabus ſegregatam, ad XXX Septembris rejecerit, necdum habeo ſatis exploratum. Geddeſii ineptias, occaſione harum Sanctarum excogitatas, vix eſt operæ pretium nominare, nedum refutare. Facile crediderim Acta aliqua nactum Uſuardum, qualia apud Surium exſtant, unde earum memoriam hac die ſimul collocarit. Pluribus hîc abſtineo, alibi ex profeſſo diſcutiendis. Videat interim curioſus lector, quæ de Sophia ejuſque filiabus diximus in Chronologia Patriarcharum Alexandrinorum, pag. 18, num. 92.

Boni &c. Claſſis ſubſequens *Boni* & ſociorum martyrum ex ſolitis etiam fontibus non procedit, nam inter antiquiores à ſolo Floro, cum Beda edito, conſignata eſt, phraſi à noſtra

Felicis. tam diverſa, ut ex eo ſcriptore Uſuardum accepiſſe omnino exiſtimari non poſſit. Reſtat ut ex ipſis ſancti Stephani Actis tranſlatos ſupponamus. De *Felice*, dubium non eſt, quin ex Adone proficiſcatur, ex cujus longiori elogio, à Notkero deſcripto, epitomen ſuam Noſter condidit. Notus etiam eſt in Hieronymianis & citato Floro. Ceterum an ſatis emendate diem notaverit Ado, vide Florentinium & Acta ſuo loco illuſtranda; de quorum auctoritate ibi diſputabitur. Certe quæ Prudentius & Greg. Turon. tradunt, in dubium revocanda non ſunt. In *Philadelphienſibus* nonnulla item diffi-

Cyrilli &c. cultas occurrit circa martyrum *Synodum*, ab Hieronymianis notatam, à Notkero, ab ipſis noſtris Martyribus diſtinctam, de qua uti & de *Martyrum Conciliis* multa accurate diſquirit Florentinius. Ad rem noſtram quod facit, Romanum parvum de illis meminit, non expreſſis ſingulorum nominibus, quæ Ado alibi inventa reſtituit, ex quo annuntiatio-

Juſtini. nis ſuæ verba omnia Uſuardus deprompſit. *Juſtinus* & *Nemeſius*, qui agmen claudunt, ab

Nemeſii. Uſuardo in ſacros Faſtos primùm relati videntur, quidquid aliunde præter morem excreſceret textus, quem nihilominus totum & vere & ſimpliciter Uſuardinum cenſemus.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Incipit: *Romæ, ad sanctum Petrum ad vincula.* Tum de Machabæis, pure. Eusebii elogium resecat In Virginibus purus est. Item in Justini. Desunt reliqua omnia, quibus substituit: *Exuperii.* *Castro Corboilo, sancti Exuperii episcopi & confessoris, cujus corpus persecutione Danorum à Redonis civitate fugatum, atque à Galliarum incolis honorifice receptum, in prædicto loco affectu magnæ devotionis colitur.*

ROSWEYD. Sic orditur: *Romæ, ad Vincula sancti Petri.* In Machabæis, bene. Desunt Spei &c. Boni & sociorum; item Nemesii.

PULSANEN. *Romæ, absolutio beati Petri Apostoli à vinculis.* In Machabæis & Eusebio satis purus est. Deest elogium Boni & sociorum; & desunt etiam quæ sequuntur omnia.

MUNERAT. Secundo loco: *Romæ, sancti Petri ad vincula.* In reliquis satis purus, in fine habet ferme ut TORNACEN. supra de Exuperio, quem etiam eodem modo annuntiat codex REG. SUEC. sub nota num. 428.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt: *Romæ, sancti Petri ad vincula.* Dein cum Hieronymianis: *Apud Antiochiam, passio sanctorum Machabæorum septem fratrum, cum matre sua, qui passi sunt sub Antiocho rege.* Sequuntur reliqua satis pure, exceptis duabus postremis annuntiationibus, quæ desiderantur.

LOVANIEN. Superioribus similis, hunc præterea defectum habet, quod careat elogio Felicis.

CENTULEN. *Romæ, ad vincula sancti Petri festivus & solennia* [solennis] *concursus. Antiochiæ, sanctorum Machabæorum.* *Textus contractus & transpos.* *In Italia civitate Vercellis, sancti Eusebii episcopi & martyris. Apud Arabiam civitate Philadelfiæ, sanctorum martyrum Cyrilli, Aquillæ, Petri, Domitilæ, Russi, Menandri, una die coronatorum. In territorio Parisiorum, sancti Justini martyris. In pago Siluino, sancti Nemesii confessoris. Romæ via Latina, sanctorum martyrum Boni presbiteri, Fausti, Mauri cum aliis septem. Item Romæ, sanctarum virginum Fidei, Spei & Caritatis, & matris earum Sapientiæ, quæ sub Adriano imperatore passæ sunt. In Hispania, civitate Gerunda, sancti Felicis martyris.* In margine recentiori longe manu appositum est: *Castro Corbeilo, sancti Exuperii confessoris.* *Exuperii.* Fuit Episcopus Bajocensis, vide supra.

BRUXELLEN. *Romæ, sancti Petri ad vincula:* *De Vinculis S. Petri.* *de duabus enim catenis, quibus Herodes beatum Petrum vinxerat, & de ea qua ipse sub Nerone vinctus fuerat, triadem factam, Papa posuit in ecclesia, quam ipse Kal. Augusti sub honore & vocabulo beati Petri ad vincula dedicavit.* De Machabæis eadem habet quæ ANTVERP. &c. supra. Sequuntur Philadelphienses, satis pure. In Eusebio modice interpolatus, de Felice, de tribus Virginibus & matre, de Bono & sociis, satis recte. Adjicit deinde: *In Aquitania, civitate Vienna, sancti Severi episcopi, qui fuit unus de discipulis Apostolorum:* *Severi.* *Et sancti Nectarii episcopi.* *Nectarii.* *In Gandavo, translatio corporis sancti Bavonis confessoris.* *Transiat. Bavonis.* Colitur 1 Octobris.

HAGENOYEN. *Antiochiæ, natalis sanctorum martyrum Machabæorum septem fratrum, cum matre sua, qui passi sunt sub veteri Testamento.* *De Machab.* *Sed eorum martyrium Ecclesia veneratur ob memoriam omnium veteris Testamenti Patrum. Horum passio sanctorum Machabæorum continetur in secundo libro Machabæorum Romæ, sancti Petri ad vincula.* *De Vincul.* *Quæ festivitas quondam erat celebris ad honorem Octaviani Augusti principis Romanorum; quam delevit Eudoxia cum Papa Pelagio, & statuit celebrari in memoriam principis Apostolorum. Unde regina veniens de Hierusalem pertulit catenas, quibus ligatus erat Petrus ab Herode, & Papa protulit statim in medium catenam, cum qua ligabatur Petrus à Nerone Cæsare in Roma. Et hæ duæ catenæ mirabiliter in unum conjuncta est* [conjunctæ sunt.] Sequitur de Virginibus, ubi interpolatus est. Tum de Bono & sociis, item de Philadelphiensibus satis pure, uti & de Justino & Nemesio. Desunt reliqua omnia.

AQUICINCT. Ante memoriam B. Eusebii Vercellensis, interserit hæc: *Marcianas, depositio sancti Jonati abbatis.* Pro *Nemesii*, habet *Jonati.* *Menesii.* In fine autem: *Item sanctorum Freardi* *Freardi &c.* *& Secundelli.* Ex Greg. Turon. de Vit. PP. cap 10.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Justæ.* In fine: *Apud Italiam, natalis sanctæ Justæ.*

DAVERONEN. *In territorio Parisiaco, Justini martyris.* Quid de reliquis habeat, non constat.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Petri ad vincula. Sanctorum Machabæorum fratrum. Fidei, Spei & Charitatis virginum, & Sapientiæ matris earum, martyrum. Eusebii Vercellensis episcopi & martyris.* Patet textum esse valde mutilum.

In VATICAN. num. 5949. Desunt Virgines, Justinus & Nemesius. Adjicitur: *Apud Italiam, sanctæ Justæ virginis.* *Justæ.*]

UGHELLIAN. Caret etiam commemorationibus Justini & Nemesii. Vide ANTVERP. &c.

FLORENTIN. *Romæ, Boni presbyteri, Fausti,* *Boni &c.* *Mauri, Primitivi, Calumniosi, Joannis, Exuperantii, Quirilli & Honorati ..... In Italia, sanctæ Justæ virginis.* *Justæ.* *Item sancti Ruphiniani* [MEDICÆUS legit *Ruffiniani*] *episcopi & confessoris,* *Rufiniani.* *discipuli sancti Petri Apostoli.*

EDITIO LUBECO-COL. De Vinculis & Machabæis satis dictum est. Sequitur textus usque ad Philadelphienses inclusive. Tum: *In Anglia, sancti Edelwoldi episcopi & confessoris.* Dein *Edelwoldi.* de Justino, pure. Post: *Viennæ, sancti Severi* *Severi.* *episcopi & confessoris, qui unus fuit de discipulis Apostolorum. Bituricas, beati Archadii episcopi &* *Archadii.* *confessoris. Suessionis, beati Bandaridi episcopi &* *Banaaridi.* *confessoris. In pago Lyssynno, beati Nemesii confessoris. Eodem die, sancti Nectarii episcopi &* *Nectarii.* *confessoris. Ipso die, sanctorum Friardi & Secundelli confessorum. Item, beatæ Facinolæ virginis.* *Friardi &c.* *Facinolæ.* *Et sanctæ Justæ matronæ.* *Justæ.*

BELIN. Incipit & legit de Vinculis & Machabæis, sicut ANTVERP. &c. In Eusebio, Virginibus, Bono & sociis, & Philadelphiensibus purus est. subjungit: *Apud Italiam, sanctæ Justæ virginis.* *Justæ.* In Justino purus est. *In pago Tisuino, sancti Menesi confessoris.* De Felice, ultimo loco, absque elogio. Altera editio Machabæos collocat, *Apud Hierosolymam* &c. In reliquis priori similis est, at in fine adjicitur: *In territorio Blesensis* [haud dubie *civitatis,*] *sancti Bethasii confessoris.* *Bethasii.* Castellanus legit *Betarii.*

GREVEN. *Item, sanctorum Primitivi, Calumniosi, Johannis, Exuperantii, Quirilli, Theodosii, Casti Basilii & Honorati, de quibus in Actibus* *Primit. &c.*

Severi. *beati Stephani. Viennæ, ſancti Severi epiſcopi & confeſſoris, diſcipuli Apoſtolorum. Bituricas, ſancti Archadii epiſcopi & confeſſoris. Sueſſionis, ſancti Bandaridi epiſcopi & confeſſoris. Exuperii epiſcopi Baiocenſis & confeſſoris. In Britannia, Ethelwaldi epiſcopi & confeſſoris. Nectaris epiſcopi. Friardi & Secundelli confeſſorum. Juſtæ martyris, matris ſancti Silveſtri, in puteum præcipitatæ. Facinolæ virginis. Apud Veronam Italiæ, ſanctæ Mariæ virginis, cognomento Conſolatricis.*

Archadii. Bandaridi. Exuperii. Ethelwaldi Nectaris. Friardi &c. Juſtæ. Facinolæ.

MOLAN. *Caſtro Corboilo* &c. ut TORNACEN. ſupra. *Gandavi, elevatio ſancti Bavonis pii confeſſoris. Romæ, dedicatio primæ eccleſiæ, à beato Petro conſtructæ & conſecratæ. In Blandinio, tranſlatio ſancti Vuinwaloci abbatis.* Tum minoribus typis: *In Britannia, Ethelwaldi epiſcopi & confeſſoris, in civitate Wintonia; cujus actus ſcripſit Vultanus cantor Vuintonienſis. Sancti Secundelli abbatis, & Friardi, de quo Gregorius Turon. Eodem die, natalis ſancti Jonathi confeſſoris, diſcipuli ſancti Amandi.* In editionibus aliis, de Machabæis curſivo, textui inſerit, quæ habet ANTVERP. &c. additque, *& præceptoris ipſorum Eliazarii.* De Euſebio, *& confeſſoris*; & de Virginibus nomina Græca, item quod *fuerint natione Mediolanenſes.* Denique de Juſtino: *cujus corpus requieſcit in magna eccleſia beatæ Mariæ Virginis Pariſiis.* Deinde in fine: *Caſtro Corboilo* &c. Item *Friardi & Secundelli. In Britannia, natalis ſancti Ethelwoldi epiſcopi Vuintonienſis & confeſſoris. Marcianis, depoſitio ſancti Jonati abbatis.* De Bavone, Winwaloco, & dedicatione primæ eccleſiæ à beato Petro, ut ſupra. Demum: *Die prima, proceſſio venerabilium lignorum venerandæ & vivificatricis Crucis.* Sumitur ex Horologio Græcorum, de quo non ſemel alibi egimus.

Exuperii. Elevat. Bavonis. Tranſlat. Winwal. Ethelwaldi.

Friardi &c.

Jonathi.

Die 2.

IV *Non.*

Stephani. ROMÆ in cimiterio Calixti, natalis beati Stephani Papæ, qui perſecutione Valeriani, cum inſequeretur ob Chriſti martyrium, & ſtaret intrepidus ante altaris ſolemnia, ac jugiter cœpta perficeret, in eodem loco, ſicut in ſua decollatur ſede. In Provincia Bithinia, urbe Niceæ, ſanctæ Theodotæ cum tribus filiis ſuis, è quibus primogenitum nomine Euodium, Chriſtum fiducialiter confitentem, fecit primum conſularis Bithiniæ fuſtibus cædi, deinde ipſam cum omnibus filiis igne conſumi.

Theodotæ cum 3 filiis.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *cœmeterio Caliſti*, alibi etiam meminimus; ſequor in textu quod habet plerumque major codicum numerus: Praten. legit *cemeterio*, Herinien. *cymiterio*, ſed non ſemper ſibi conſtant. *Calixti*, eſt in omnibus, excepto Pratenſi. *Cum inſequeretur*, paſſive ſcribunt omnes. At quid de hac phraſi? *In eodem loco, ſicut in ſua decollatur ſede.* Non ita Ado, qui nitidius: *In eodem loco, in ſua decollaverunt ſede.* At conſtructio noſtra in omnibus ferme codicibus reperitur, hoc ſolo diſcrimine, quod Munerat. Greven. & Molan. legant *decollatus eſt ſede*, & Tornacen. *Sic in ſua*; nam quod Herinien. etiam habeat *ſic*, ſcioli vitio factum patet, cum eraſæ ſint duæ litteræ *ut*. Putamus itaque Uſuardum, licet male, ſic tamen ſcripſiſſe, ut in textu poſuimus. Solus Molan. recte habet *Bithynia*: male Munerat. *Bitinia*, reliqui ut in textu, niſi quod videatur Praten. ponere in obliquo *Bithiniæ*. Idem legit *Euodum*, vel *Evodum*, cum Munerato. Greven. ſenſum torquet, legendo, *primum Conſularis fecit Bithiniæ*, qui & cum Molano in fine habet, *conſumi præcepit*: ubi Antverp-maj. *cum omnibus filiis ſuis*, quod etiam eſt in Pratenſi ſignato B. De *ſolempnia*, *ſolemnia*, *ſollemnia*, *ſollennia*, *Nicea*, *cedi* & id genus aliis, non arbitror operæ pretium plura notare.

Stephani. *OBSERVATIO.* Citata ſunt ſuperius non ſemel, & porro citanda, beati *Stephani Papæ* Acta; ex quibus non pauci martyres, aut conjunctim aut diviſim, ſuis quique diebus educuntur, quorum pleroſque à Molano hac die in annotatione collectos reperies, qui à nobis pro varia Uſuardi diſpoſitione, in proprias feſtivitates diſtributi ſunt. Stephanum ipſum hîc etiam recolunt Hieronymiana apographa, non ſatis diſtincte dignitatem exprimentia. Clarius Beda *Papam* & *martyrem* diſerte pronuntiavit, adjecto pravo elogio, à Rabano tranſumpto, quod ſubinde, neſcio quomodo, in omnes ferme Uſuardinos mediæ notæ codices tranſiit, in hoc dumtaxat à puritate aberrantes. At vero Uſuardum non ex Beda, ſed ex Adone ſua accepiſſe, ex eo evidenter patet, quod & phraſim ejus & verba accuratiſſime imitetur. Ex Romano parvo in Adonem fluxiſſe vix dubium eſt, ubi ſic legitur: *Romæ, Stephani Papæ & martyris.* Longior Adonis oratio Actorum compendium cenſeri poteſt, qua potiſſimum parte Stephanum proprie ſpectant. Quæritur an Acta ipſa ſummatim accepta, cum Baronio in Annalibus ad annum

annum CCLIX num. 20, *fidelissima, germana cognita atque legitima*, & *quo candidiora eo veriora* censenda sint; an forte cum recentioribus, pro vitiatis & interpolatis habenda? Sed patietur lector, difficillimam controversiam, ad proprium locum remitti. Videat interim ipse, quid Actis istis opponat Tillemontius tomo 4, pag. 592. Notari etiam potest brevis Motherii observatiuncula. Nitide Stephanum exornat Wandelbertus:

Nonarum Stephanus martyrque & Papa beatus
Quarto festivæ tribuit pia gaudia Romæ.

Laudatum Romanum parvum sic etiam breviter secundam annuntiationem complectitur: *In Bithynia, Theodotæ, cum tribus filiis.* In eamdem plane sententiam loquitur Ado, insigni encomio & matrem & filios exornans, quod in Beda, & Rabano ex eodem Actorum fonte haustum, sed contractius est, nisi malis, Bedam aliquatenus Adoni præluxisse. Hoc certe non obscure colligitur, Usuardum Bedæ potius, quam Adonis verbis inhærere, resectis iis quæ de tyranno Diocletiano & Leucadio comite ab utroque narrantur. Sed qua ratione hæc omnia cum Hieronymianis codicibus conciliari possint, prorsus non video. Ibi enim ex Lucensi & Corbeiensi, textus in hunc modum exprimitur: *Et in Cæsarea Mauritaniæ, Theodotæ & septem filiorum ejus, quorum gesta habentur.* Neque id satis perspexit Florentinius, qui *Cæsariensis* illius & filiorum gesta se frustra quæsiviisse fatetur. Unde recte putavit, supplendum in vetustissimo Epternacensi & emendandum provinciæ nomen, scribendo *Bithyniæ*, pro *Bitia*, ut eo pacto cum Martyrologis aliis melius cohæreat. Hæc cursim notasse pro instituto nostro plusquam satis est, nam quidquid sit de una an gemina *Theodota* vel *Theodora*, *Cæsariensi* altera, altera *Nicæna*, quod ad Acta ex professo discutiendum remittimus, abunde hîc demonstrata est textus nostri & origo & sincera puritas, tametsi non omnino defæcata. Acta quæ Surius edidit ad XXV Decembris, ex eorum, opinor, numero sunt, quæ refellit Ruinartius pag. 420. Quid de Combefisianis inter Lectos triumphos pag. 247 Græco-Latinè vulgatis statuendum sit, alio pertinet. Hic satis est fontes designasse. *Theodotæ & filiorum*

AUCTARIA.

De Stephan. ROSWEYD. De Stephano Papa, textui inserit: *Cum jam multos ad martyrii coronam præmisisset.* Cetera purus est, imo plusquam purus, cum simpliciter legat, *in eodem loco, in sua decollatur* &c.

PUTEANEN. In prima satis purus, deficit in secunda, ubi elogium resecat.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANICUS. Codices illi sunt, in quos dixi transisse elogium Bedæ, expuncto Usuardino. Sic enim de Stephano Papa legunt: *Qui persecutione Valeriani principis martyrio coronatus est.* Vide supra in Observatione.

Textus mutatus. CENTULEN. *Romæ in cymiterio Calisti, natalis sancti Stephani Papæ & martyris. Eodem die, sanctæ Theodotæ cum filiis suis, quæ tempore Diocletiani passa est agonem sub consulari Nicecio & comite Leucadio.* Hîc plerumque mutatio & contractio.

BRUXELLEN. In Stephano, post *Papæ & martyris*, sic pergit: *Qui dum multos gentilium convertisset & multorum martyrum corpora sepelisset, sub persecutione Valeriani persecutus, ante altare intrepidus, Missam celebrans, decollatus est.* *De Stephan.* *Et sanctorum martyrum Nemesii, Lucillæ, Olimpii, Exuperii & Theodoli.* *Nemesii & sociorum.* De his in Actis sancti Stephani agitur, sed ad alios dies pertinent. Primi duo referentur XXXI Octobris. Vide quæ de aliis diximus XXVI Julii. De Theodota & filiis, post *consumi*, adjungit: *Pro ut in passione sanctæ Anastasiæ virginis scriptum habetur.* *De Theodot.* Colitur Anastasia XXV Decembris.

HAGENOYEN. De Stephano Papa sparsim ex Adone sua accepisse videtur, in hunc modum: *Romæ cimiterio Kalixti, natale beati Stephani Papæ & martyris. Qui persecutione Valeriani imperatoris, cum insequeretur Christianos, tentus est cum multis clericis suis, & tunc ille solus ad Valerianum intrepidus vadit, arguens illum de nece piorum, & statim ductus est ad templum Martis, ut ymmolet aut decolletur. Tunc Stephanus Papa oravit, & pars templi cecidit, & præ timore omnes fugierunt. Et ipse cum suis ad cimiterium Lucinæ perrexit, & Christianos ad se venientes confortavit, & sollempnia Missarum incepit, & jugiter incepta perfecit, quem ut milites Valeriani viderunt, ipsum in altari statim decollaverunt, & aliquos alios cum eo.* Cetera purus est. *De Stephan.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Stephani Papæ & martyris, cujus præclara gesta habentur & sæpius allegantur. Boni, Fausti, Mauri cum aliis septem, de quibus in gestis B. Stephani legitur, sed primo die in aliis Martyrologiis habentur. Theodotæ cum tribus filiis.* *Boni &c.*

ALTEMPS. *Eodem die, inventio corporis sancti Albini protomartyris Anglorum.* Cur non *Albani?* *Invent. Albini.*

STROZZIAN. & forte FLORENTINI alii. *Romæ, depositio beati Severini Papæ, qui sepultus est in basilica beati Petri Apostoli. Fuit enim benignus super omnes homines, amator pauperum, largus, mitissimus. Fuit autem post Petrum Apostolum* LXXI. *Severini.* *Hujus temporibus Christianissimus imperator Heraclius, destructo Chosroe, Crucem Domini reportavit Hierosolymam.* Vixisse eo tempore Severinum fateor, sed Papam fuisse non intelligo. *Civitate Padua, sancti Maximi, ejusdem civitatis episcopi, qui miraculis clarus beato fine quievit.* *Maximi.* *Dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ de Portiuncula, in qua B. P. Franciscus procuravit à Deodato Papa maximam Indulgentiam.* *De Portiunc.* Deodatus vixit seculo VII, S. Franciscus XIII. Lege ergo, ut BELINUS, *à Deo & à Papa.*

EDITIO LUBECO-COL. De Stephano ait: *Qui rexit Ecclesiam annis quatuor, menses duos, dies quindecim & passus est sub Valeriano & Galieno imperatoribus, quem ob Christi confessionem* *De Stephani*

intrepide in cimeterio sanctæ Lucinæ, ante altare sacrificia libantem, in eodem loco, in suâ episcopali sede sedentem decollaverunt. Ipsum autem fideles Christi, qui aderant, cum sede sua, jam ipso sacro cruore perfusa, in eadem crypta sepelierunt. Monstratur cruor ejus in lapide marmoreo ante summum altare ad Catacumbas. Hic constituit ut sacerdotes & levitæ vestes sacerdotales in quotidiano usu non haberent, nisi tantum in ecclesia. In Theodota, modice interpolata est. Sequitur: *In Italia civitate Verona, beatorum Felicis & Nyceti martyrum. Eodem die, sanctorum martyrum Nemesii, Lucillæ, Olimpii, Exuperiæ & Theodolæ. Ipso die, beati Adrenuldi episcopi & confessoris.*

Felicis & Nyceti. Nemesii &c. Adrenuldi.

Belin. In Stephano etiam utitur elogio Bedæ, ut supra. In fine addit: *Civitate Padua, sancti Maximi, ejusdem civitatis episcopi, qui miraculis clarus beato fine quievit. Eodem die, consecratio ecclesiæ sanctæ Mariæ de Portiuncula apud Assisium, in qua B. P. Franciscus procuravit à Deo & à Papa maximam Indulgentiam.*

De Maxim. *De Portiun.*

Greven. *In Italia civitate Verona, Felicis & Niceti martyrum. Item sanctorum Nemesii, Lucillæ, Olimpii, Exuperiæ & Theodolæ. Stephani Papæ* II *& confessoris, qui amator fuit ecclesiarum, pauperum Christi maxime fautor & nutritor. Hic ultimo pontificatus sui anno imperium à Græcis transtulit ad Germanos in personam Karoli magni. Item Stephani Papæ* III, *viri sanctissimi. Adrenuldi episcopi & confessoris. Medani episcopi.*

Felicis &c. *Nemesii &c.* *Stephani II.* *Stephan. III.* *Adrenuldi.* *Medani.*

Molan. In fine adjicit verba Bedæ: *Scriptum est in passione sanctæ Anastasiæ. Civitate Padua, sancti Maximi* &c. *Eodem die, consecratio basilicæ sanctæ Mariæ de Portiuncula* &c. Quæ ex Belin. descripta sunt. Editiones posteriores mutant nomen *Theodotæ*, in *Theodoræ*. In fine habentur eadem Auctaria, quibus immixtum est novum, nempe: *Carnoti, sancti Betharii, ejusdem civitatis episcopi, sanctitate & miraculis clari.*

Maximi. *De Portiun.* *Betharii.*

Die 3.

III *Non.*

Invent. Steph. &c. Hierosolimis, inventio corporis beatissimi Stephani protomartyris & sanctorum Gamalielis, Nicodemi & Abibon. Hæc septimo Honorii principis anno revelata, atque à beato presbitero Luciano scripta, ad totius Ecclesiæ personam, omnibus fere gentibus declaratur. Constantinopoli, sancti Hermelli martyris.

Hermelli.

Puri sunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-major, Rosweyd. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Omnes codices legunt *beatissimi*, excepto solo Pratensi, in quo, simpliciter *beati*. Rosweyd. pro *Abibon*, scribit *Abibæ*, nec adeo male, cum etiam *Abibas* appelletur, Gamalielis filius. *Hæc septimo* &c. legendum est, referendo ad omnia corpora. Munerat. posuit, *Hoc*. Idem habet *principiis*, pro *Principis*, errore haud dubie typothetæ. *Principis Honorii*, est in Tornacen. reliqui cum textu. Sic item nonnulli, ut Herinien. & Molan., *atque à beato Luciano presbytero*, secuti sumus majorem codicum numerum. Sed Greven. ut non semel aliàs, hîc denuo constructionem torquet, sic enuntians; *atque à beato Luciano scripta presbytero;* Pulsanen. habet, *descripta*. Non placuit Antverp-majori illa *totius Ecclesiæ personæ*, ut ex Adone Noster descripsit, sed legere maluit, *ad totius Ecclesiæ personas*. Idem cum Pulsanen. *Constantinopolim* scripsit, pro *Constantinopoli*. Item rursus Antverp-maj. *Emelli*, Greven. & Molan. *Ermelli;* ceteri melius cum aspiratione. Supersunt modi scribendi in *Jherosolimis*, *Jerusolimis*, *Jerosolimis*, *Protomartiris*, *Gamalihelis*, *Nichodemi* & *Nychodemi*, quos satis est indicasse.

OBSERVATIO. Beatissimi *protomartyris Stephani* revelationem seu inventionem longe celebratissimam insigni narratione, ex Luciano potissimum accepta, exornavit Ado, textus sui substantiam, ni fallor, ex Romano parvo deducens, ubi sic habetur: *Jerosolymis, inventio corporis B. Stephani, Gamalielis, Nicodemi, Abibon.* Porro ex prolixa Adonis historica panegyri Noster sua omnia decerpsit, nec ad latum unguem à soliti ductoris vestigiis deflectens: quin & vel ipso etiam mutuato errore, quem observat Baronius in annis Honorii, ubi pro anno *septimo*, legendus esset *vigesimus primus*. Aliam prorsus viam ingreditur Rabanus, translationem Antiochenam Hieronymianorum hesternam, cum hodierna inventione conjungens, ex quo sumpsit Notkerus omnia, quæ præcedenti die de uno ex lapidibus, Antiochiæ asservato & miraculis claro, commemoravit. Hæc Hieronymianorum verba sunt IV Non. Augusti. *In Antiochia, natalis reliquiarum protomartyris Stephani & diaconi, qui Jerosolymis est lapidatus, ex revelatione Luciani presbyteri, corpusculus ejus Jerosolymis est translatus.* His igitur insistens Notkerus, ex Rabano adjicit: *Ubi haberi dicitur unus de lapidibus, quibus in passione sua* &c. Ad quæ reflectens Florentinius, ut passim Notkero nimium tribuit, ejus fontes ignorans; ita hîc ex illo ansam arripit plura commentandi, atque inter alia cum Baronio dubitat, utrum pro *Antiochia*, scribendum non sit *Ancona*, quod illic è lapidibus istis unus, magna in veneratione

De invent. Steph. &c.

tione habeatur, citatis in eum finem ſancti Auguſtini ſermonibus; quæ omnia ad XXVI Decembris examinabuntur, cum iis, quæ ab eruditis recentioribus ex Auguſtino & aliis collecta ſunt. Atque hæc Notkerus pridie. At magis cum Romano parvo, Adone, ac proinde & cum Noſtro conveniunt laudata Hieronymiana hac die, quando legunt: *In Jeroſolymis, inventio corporis beatiſſimi Stephani, primi martyris, & ſanctorum Gamalielis, Nichodemi & Abibon.* Verum hîc Notkerus iterum alia ſuggerit, volens hac die aut lapidatum, aut ſaltem à Gamaliele ſepultum Stephanum, ſic ut hodie ex ejus mente paſſio recolatur, *& ſeptimo Kalendarum Januarii, ſacrum corpus patefactum & Jeroſolymam tranſlatum ſit*, ut *vita comite*, inquit, *curabimus aperire* &c. Sed ea probatio deſideratur hactenus, Martyrologio ejus poſt XXVI Octobris deficiente. Neque tamen in omnibus aberrare hîc Notkerum cenſemus, quandoquidem ex Luciani relatione conſtet, menſe Decembri inventa eſſe corpora. Cur autem hac III Auguſti ejuſdem inventionis celebretur feſtivitas, non auſim temere aſſerere: vide tantiſper conjecturam Baronii, reliquasque ejus & Florentinii notationes: item Surium hoc die ac Tillemontium tomo 2 à pag. 1 & in notis à pag. 462. Ceterum jam dicta nullo plane pacto obeſſe poſſunt ſimplicitati primigeniæ ipſius textus Uſuardi, qui ut jam diximus, ab Adone ſuo non receſſit; annuntiationem ultimam de ſancto *Hermello* ex ipſo etiam verbatim deſumens, ut ferme in Romano parvo poſita eſt. Nam Hieronymianorum lectio ſubobſcura, nomen mutat aut aliter inflectit, ut pluribus te docebit laudatus jam ſæpe Florentinius. De Hermello nihil uſquam reperio. Primam annuntiationem ſic metrice exornat Wandelbertus: *Hermelli.*

Terno mox Stephani colitur ſolenne reperti,
Primus qui mortem Chriſti eſt moriendo ſequutus.
Gamaliel, Nicodemus, Abibon pariterque
Inventi, voto fulgent & laude perenni.

AUCTARIA.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. & DANIC. Ita hodie textum ſuum etiam ex Adone conſtruunt: *Hieroſolimis, inventio corporis beatiſſimi prothomartyris Stephani & ſanctorum Nicodemi* (ANTVERP. *Nicomedi*) *Gamalielis & Abibon; ſicut revelatum eſt à Domino, beato presbytero Luciano, ſeptimo Honorii principis anno. Conſtantinopoli, natale ſancti Hermelli martyris. Auguſtoduno* [MAX-LUBEC *Auguſtodimo,*] *depoſitio ſancti Euphronii epiſcopi.* *De Inv. &c.* *Euphronii.*

CENTULEN. *Jeroſolimis, inventio corporis beati Stephani prothomartyris, & cum eo Nichodemi, Gamaliel & Abibon, ſicut revelatum eſt à Domino, beato presbytero Luciano, ſeptimo Honorii principis anno. Romæ, via Appia, ſancti Tarſitii acoliti & martyris.* *Tarſitii.*

BRUXELLEN. *Jeroſolimis, inventio corporis beati prothomartyris Stephani, & ſanctorum Nycodemi, Gamalielis & Abibon. Quæ ſeptimo Honorii principis anno & ſeptimo Kalendas Januarii à Domino revelata, atque à beato Luciano presbytero deſcripta habetur. Sed feſtum agitur hac die, qua idem beatus Stephanus pro Chriſto lapidatus eſt.* Hæc Notkeri opinioni conformia ſunt. Sequitur de Hermello pure. Tum: *Auguſtoduno, depoſitio ſancti Eufronii epiſcopi.* *De Inv. &c.* *Eufronii.*

HAGENOYEN. Incipit: *Apud Novariam civitatem, natale beati Gaudencii epiſcopi & confeſſoris. Hic ſancti Martini notarius erat. Hunc ſanctus Symplicianus primum epiſcopum Novariæ civitati ordinavit. Hic cum Euſebio epiſcopo Vercellienſe exilium ſuſtinuit, & ante per aliquot dies in Mediolano in vinculis detentus fuit. Tunc ſanctus Ambroſius inviſum eum & alios præterire voluit & non potuit. Tandem de equo deſcendit & ſanctos in carcere poſitos in Domino confortavit. Qui in exilio obiit & corpus ejus Novariam reductum eſt, & Agapius, qui ei ſubſtitutus fuerat, preciosum ei ſepulchrum præparari fecit, & ideo à Januario uſque ad Auguſtum inſepultus remanſit; & ungues & ceſaries ei, acſi viveret, creſcebat.* *Gaudencii cum elogio.*

Hieroſolimis, invencio ſanctorum Stephani, Gamalielis, Nycodemi & Abilionis. Hæc invencio ſeptimo Honorii principis anno facta eſt, beato Luciano ſacerdote illam procurante, cui & revelatio de illis à Deo de eis facta eſt. In Hermello, purus eſt. In fine: *Auguſtoduno, depoſitio ſancti Eufroſini epiſcopi & confeſſoris.* *De Inv. &c.* *Eufroſini.*

AQUICINCT. In fine addit: *Auguſtoduno, ſancti Euphronii.* Sic melius quam in præcedenti. *Euphronii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Revelatio beati Stephani protomartyris. Inventio ſeu revelatio ſanctorum Gamalielis, Nicodemi & Abibonis, quam beatus Lucianus presbyter deſcripſit. Hermelli martyris.* Poterat adjungi palæſtra. *Textus contractus.*

VATICAN. ſub nota num. 5949. Adjicit: *Diogenis. Romæ, ſancti Diogenis.* Aliis ignotus eſt.

UGHELLIAN. *Auguſtoduno, depoſitio ſancti Eufronii. Eufronii epiſcopi.* Scribe, ut ſupra *Euphronii.*

FLORENTIN. *Apud Novariam, ſancti Gaudentii epiſcopi & confeſſoris. Romæ in cœmeterio Caliſti, ſancti Tarſitii acolythi, ſicut in geſtis ſancti Tarſitii. Stephani Papæ & martyris legitur.* *Gaudentii.*

BIZUNTICEN. *Inventio corporis beatiſſimi Stephani..... Item Chryſopoli, quæ nunc Bizuntia dicitur, adventus reliquiarum ſupradicti protomartyris.* Proprium loci, de quo nihil apud alios. *Advent. rel. Veſontion.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu fere pura, adjungit: *Auguſtoduno, depoſitio ſancti Eufronii epiſcopi & confeſſoris. In Italia, civitate Novaria, ſancti Gaudentii epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, beati Fiacrii heremitæ & confeſſoris. Vennæ, ſancti Juſti, epiſcopi & martyris, eximiæ ſanctitatis viri, ſub temporibus Antonini imperatoris cognomento Pii.* Alius *Juſtus* in Adone die ſeq. *Eufronii.* *Gaudentii.* *Fiacrii.* *Juſti.*

BELIN. In inventione ſancti Stephani, ſequitur phraſim ANTVERPIENS. & aliorum ſupra. Tum *Conſtantinopoli, natale ſancti Hermolii mar-*

Eufronii. *martyris. Augustoduno, depositio sancti Eufronii*
Gaudentii. *episcopi. Apud Novariam, sancti Gaudemii epi-*
scopi. Pro *Gaudentii*, quemadmodum superius scripsit *Hermolii* pro *Hermelli.*

Justi. GREVEN. *Viennæ, tempore Antonini cogno-*
Eufronii. *mento Pii, sancti Justi episcopi & martyris, eximiæ*
sanctitatis viri. Augustoduno, depositio sancti Eu-
fronii episcopi & confessoris. In Italia, civitate
Gaudentii. *Novaria, sancti Gaudentii episcopi & confessoris.*
Metropoli. *Constantinopoli, sancti Metropoli episcopi.* An non *Metrophanis?* Vide Florentinium. *Fiacrii ere-* *Fiacrii.*
mitæ & confessoris. Item, Walteni abbatis & con- *Walteni.*
fessoris. Martini confessoris. In Hassia, beatæ me- *Martini.*
moriæ Conradi de Herlesheym, monachi presbyteri, *Conradi.*
Ordinis Cistercienſis & confessoris.

MOLAN. *Augustoduni, depositio sancti Eu-* *Euphronii.*
phronii episcopi. Apud Novariam, sancti Gaudentii *Gaudentii.*
episcopi. In posterioribus editionibus eadem pla-
ne repetit, hoc solum adjungens: *Die tertia,* *Isaacii &*
sanctorum patrum Isaacii, Dalmati & Fausti. *sociorum.*

Die 4.

Pridie Non.

Aristarchi. NAtalis beati Aristarchi, discipuli sancti Pauli Apostoli. Romæ
Tertullini. via Latina, passio sancti Tertullini martyris, qui sub Au-
reliano imperatore, post impiam fustium mactationem & ignium circa latera exustionem, ac oris conquassationem, atque equulei extensionem, nervorumque cæsionem, data sententia, capitis amputatione martyrium consummavit.

Tantum puri sunt codices *Praten. Herinien. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec.* & *Munerat.*

VARIA LECTIO. *Natalis sancti Aristarchi*, legit solus Pulsanen, reliqui omnes, ut est in textu. In eodem, ante *Tertullini*, deest titulus *sancti.* Nullus codex est seu Ms. seu typis editus, qui non legat *sub Aureliano imperatore*, Ado tamen, à quo hæc omnia accepta sunt ex sancti Stephani Actis, tyrannum vocavit *Valerianum imperatorem.* Rursus consentiunt omnes in *impiam fustium mactationem*; Antverp. tamen & Max-Lubec. cum Molan. scribunt *macerationem.* Pulsanen. pro, *ac oris conquassationem*, habet *orisque*: item pro *nervorumque*, legit *ac nervorum*, ubi Antverp. & Max-Lubec. loco *conquassationem*, simpliciter ponunt, *quassationem.* Sed hæc leviora sunt: tres codices optimæ aliàs notæ, nempe Antverp-major, Greven. & Molan. in aliqua elogii parte deficiunt, dum ita legunt, *& ignium circa latera exustionem, nervorumque extensionem*: vel ut Antverp-maj. *nervorumque scissionem*, omissis intermediis, quæ causa est, cur è purorum numero eos excludamus, præterquam quod Grevenus augmentum aliud habeat, postea recitandum. Pulsanen. scribit *consummavit*; ut Munerat. *Tertulini* &c. quæ vix notanda sunt.

Aristarchi. OBSERVATIO. Nec *Aristarchi*, nec *Tertullini* ulla hodie apud Hieronymianos, Bedam, Florum, Rabanum aut Wandelbertum memoria: utrumque refert Romanum parvum his verbis: *Aristarchi discipuli Apostolorum. In crypta arenaria, Tertullini martyris Romæ.* Hinc ambos Viennensis in Martyrologium suum transtulit, ex quo verbatim procedunt, quæ de Aristarcho in textu nostro dicuntur. Mirari licet, Usuardum ad Festivitates Apostolorum recurrere solitum, eas hoc die non consuluisse, ut inde elogii alicujus materiam extraheret, quam Molanus integrè laterculo suo litteris Italicis inseruit, ut in Auctariis patebit. Quæ vero præterea à Notkero adjiciuntur, ea hujus loci non sunt. Nec vero præter Adonianum elogium, multa aliunde de Aristarcho suggeri possunt. Pleraque omnia ex Actibus Apostolorum & Pauli epistolis hinc inde de eo commemorat Tillemontius tomo 1; idemque in nota pag. 571 varia Græcorum elogia examinat & refellit, de quibus nos plura alibi.

Tertullini. *Tertullinum* alibi diximus à Floro notari xxx Julii, qui forte verus passionis dies censeri potest, cum Ado diserte asserat, corpus ejus à sancto Stephano Papa sepultum, *secundo Kal. Augusti.* Cur autem hac demum die beati martyris festivitas celebretur, ratione ibi subjungit Ado, quod nempe ad ejus sepulcrum *concursus solennis fiat* II *Nonas Augusti.* Porro Adonis elogium ex Actis sancti Stephani Papæ, nudiustertius novissime citatis, desumptum est, atque à Nostro eleganter contractum, sic tamen ut imperatoris nomen perperam mutaverit, *Aurelianum* scribens pro *Valeriano*, quemadmodum in Variantibus lectionibus monstravimus, quod in Romano moderno recte cordum rectum invenies. An id studio, an ex inadvertentia factum fuerit, non est promptum conjicere; nam cum Usuardus in reliquis Adonem pressissime sequatur, quid causæ esse dices, cur in hac parte ab eo recederet? Sequitur in Viennensi, *adventus Justi episcopi de eremo &c.* cujus etiam meminere apographa Hieronymiana, sed eam qualemcum-

cumque commemorationem Noſter omiſit, reliqua ex Adone deſcripſiſſe contentus. Alium hodie martyrem exornat Wandelbertus, de quo ſtatim in Auctariis plura dicenda recurrent. Sic canit:

Juſtinus pridie proprio celebratur honore,
Presbyter in numero ſanctorum, cade peremptus
Crudeli, exquirens tumulos qui condecoravit.

AUCTARIA.

Oſwaldi. TORNACEN. Hoc habet principium: *Natalis ſancti Oſwaldi regis & martyris*, de quo vide textum Uſuardinum die ſequenti. Cetera puriſſimus eſt.

ANTVERP-MAJ. Laborat defectu, quem ſupra notavimus. In reliquis etiam purus eſt.

ROSWEYD. Orditur à Juſtino in hunc modum: Romæ; *Juſtini presbyteri, in ſepeliendis martyrum corporibus ſtudioſiſſimi.* An hoc, & id genus ſecutura elogia, ex Rabano aut Notkero accepta non ſint, aliis judicandum relinquo. De cetero purus eſt & integer.

GREVEN. In prima annuntiatione purus, ſic ſecundo loco inſerit: *Romæ ad ſanctum Laurentium, natalis beati Juſtini presbyteri & martyris, quem beatus Sixtus ordinavit, qui multa corpora ſanctorum ſepelivit.* Deficit in elogio Tertullini, ut ſuperius dictum eſt.

MOLAN. In præfato defectu convenit cum ANTVERP-MAJORE & GREVENO.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. De Ariſtarcho adjiciunt: *Qui conſtitutus Theſſalonicenſium epiſcopus, poſt longos & beatiſſimos agones, à Chriſto coronatus, quievit.* Dein: *Romæ via Tiburtina, natale ſancti Juſtini presbyteri & martyris, qui perſecutione Decii, Galli & Voluſiani, confeſſionis gloria inſignis fuit.* In Tertullino ſatis puri ſunt. Tres poſteriores excedit ANTVERP-MAX. in eo quod charactere aliquanto recentiori adjectum habeat: *Apud Eydanhen, natale ſanctæ Walburgis virginis, quæ flagrans amore divino, patriam hereditatemque relinquens, ſoli Deo placere ſtuduit.*

De Ariſtarc. *Juſtini.* *Walburgis.*

ALBERG. & DANIC. Similes ferme ſunt ULTRAJECT. & duobus aliis præcedentibus, ſed Juſtinum Ariſtarcho præponunt.

CENTULEN. *Romæ ad ſanctum Laurentium, ſancti Juſtini presbyteri & martyris, qui confeſſionis gloria inſignis fuit. Romæ in crypta arenaria, beati Tertullini martyris. Eodem die, ſancti Ariſtarci diſcipuli Apoſtolorum, à quibus Theſſalonicenſibus ordinatus epiſcopus, poſt longos & beatiſſimos agones, à Chriſto coronatus eſt.*

Juſtini.

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Lugdunum, adventus corporis ſancti Juſti martyris de heremo. Apud Theſſaloniam, natale beati Ariſtarchi, diſcipuli beati Pauli Apoſtoli. Qui conſtitutus Theſſalonicenſium epiſcopus, poſt longos agones, à Chriſto coronatus, quievit. Romæ, via Latina in cripta arenaria, paſſio ſancti Tarculini martyris. Qui ſub Aureliano imperatore, poſt fuſtes, laterum aduſtiones, oris quaſſationem, eculeum ac nervorum inciſionem, capitis amputatione martyrium conſummavit. Item Romæ via Tyburtina, natale ſancti Juſtini presbyteri & martyris. Qui ſub perſecutione Decii, Galli & Voluſiani, confeſſionis gloria inſignis fuit. Et in Germania, elevatio ſanctæ Walburgis virginis, quæ Kalendis Maii migravit ad Dominum.* Vide Acta noſtra XXV Februarii.

Juſti. *De Ariſtarc.* *De Tertull.* *Juſtini.* *Elevat. Walburgis.*

HAGENOYEN. De Ariſtarcho, idem fere addit, quod ſupra. Pro *Tertullini*, ſcribit *Tertullii.*

Poſt textum ſubjicit: *Item Romæ, ſancti Gregorii Papæ, qui pœnitentiarius dicitur. Item Romæ via Tiburtina, natale ſancti Juſtini presbyteri & martyris, qui ſub perſecutione, Deci & Galli atque Voluſiani imperatorum, confeſſionis gloria inſigniſſimus fuit, & multos ſepelivit martyres, & plures Chriſtianos in domo ſua abſcondens & alimenta præbens, tandem per pontem in Tyberim præcipitatus martyrium complevit.* *Gregorii.* *Juſtini.*

AQUICINCT. In fine, *Eodem die, ſancti Juſtini presbyteri & martyris.* *Juſtini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Juliani* [potius *Juſtini*] *presbyteri & martyris. Ariſtarchi, diſcipuli beati Pauli. Tertullini martyris Romæ, qui poſt varia tormenta capite truncatur.*

REGINÆ SUEC. ſignatus num. 428. *Eodem die, ſancti Juſtini presbyteri & martyris.* *Juſtini.*

VATICAN. n. 5949. *Romæ, ſanctorum Creſcentiani & Juſti; & ſancti Apollonii & ſociorum ejus.* *Creſcentian. & ſociorum.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Octava ſancti Panthaleonis martyris. Romæ, via Tiburtina ad ſanctum Laurentium, natale ſancti Juſtini presbyteri & martyris. Hic corpora SS. Laurentii, Hyppolyti, Concordiæ, Herenei, Abundi, Cyrillæ aliorumque plurimorum ſanctorum ſepulturis tradidit. Hic perſecutione Decii, Gallii & Voluciani confeſſionis gloria inſigniſſimus fuit.* De Ariſtarcho addit, ut ſupra. *Romæ via Latina, in crypta arenaria, paſſio ſancti Terculinii martyris. Qui ſub Aureliano imperatore* &c. Tum: *Eodem die, beati Juſtini epiſcopi & confeſſoris. Ipſo die, beati Valentini epiſcopi & confeſſoris.* Agitur de *Patavienſi* in Norico, vide Surium hoc die. *Item adventus ſanctæ Walburgæ virginis. Apud Lugdunum, adventus corporis ſancti Juſti epiſcopi & confeſſoris de heremo.* *Oct. Pantal. Juſtini.* *Juſtini ep. Valentini.* *Advent. Walburgæ.* *Et Juſti.*

BELIN. In textu ſatis purus, addit: *Eodem die Romæ, ſancti Juſtini presbyteri & martyris.* *Juſtini.*

GREVEN. *Juſtini epiſcopi & confeſſoris.* Tum ex Adone decerpit: *Apud Lugdunum Galliæ, adventus corporis ſancti Juſti epiſcopi, de eremo. Qui cum aliquot annis in eremo, angelis proximam egiſſet vitam, ibique feliciter obdormiſſet, corpuſculum ejus, venerabilium civium Lugdunenſium cura requiſitum, à remotis partibus, cum alacritate & religione reportavit atque ſepelivit.* Sequitur: *Item adventus ſanctæ Walburgæ virginis. Tranſlatio ſancti Valentini epiſcopi Patavienſis & confeſſoris. In Hiſpaniis, ſanctæ Iohannæ viduæ. Item in Anglia, bonæ memoriæ, Symonis comitis Leceſtriæ, martyris.* *Juſtini ep.* *De Juſt Lug.* *De Walburg. Tranſlat. Valentini.* *Ioannæ.* *Simonis.*

MOLAN. De Ariſtarcho inſerit, quæ in Obſervatione dixi, nempe: *De quo beatus Apoſtolus ſcribit Coloſſenſibus: Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus. Qui comes individuus Apoſtolo permanſit, uſque ad ejus confeſſionem: qui conſtitutus Theſſalonicenſium epiſcopus, poſt longos ac beatiſſimos agones, à Chriſto coronatus quievit.* In fine: poſt *conſummavit* adnectitur: *Quem beatus Stephanus baptizatum in Albis presbyterum conſecravit, & ab eodem beato Pontifice, non longe poſt ſepultus eſt, poſtquam abſciſione capitis mar-* *De Ariſtarc.* *De Tertull.*

De Tertull Adv. Iusti. *martyrium promeruit. Lugduni, adventus corporis sancti Justi episcopi de eremo. Eodem die Romæ, sancti Justini* &c. ut BELIN. supra. *Item sanctæ Walburgis virginis.* Dein minoribus typis: *Quæ Furnis quiescit. Eodem die, depositio sancti Euphronii, decimi octavi episcopi Turonensis & confessoris, de quo proximus ejus successor Greg. Turonensis nonnulla scribit in Francorum historia & de gloria Confessorum.* Editiones aliæ incipiunt litteris cursivis: *Civitate Bononia, sancti Dominici confessoris, fundatoris Ordinis fratrum Prædicatorum, viri sanctitate & doctrina clarissimi. Quem ob singularem meritorum gratiam, tres mortuos suscitasse dum viveret, & virginitatem perpetuo illibatam conservasse, perspicuum est.* De Aristarcho, ut in prima. De Tertullino adjungitur, *in crypta arenaria*, & in fine, quæ supra. Auctior autem hic textus, habet: *Romæ, via Tyburtina, natalis sancti Justini presbyteri & martyris, qui persecutione Decii, Galli & Volusiani, confessionis gloria insignissimus fuit.* Tum rursus litteris cursivis: *Quem beatus Sixtus ordinavit. Hic beatos Hippolytum & Concordiam, Irenæum, Abundium, & Cyrillam filiam Decii Cæsaris, martyres, & alios plurimos sepulturis condidit. Romæ, beatæ & sanctæ Perpetuæ, matris sancti Nazarii. Item sanctæ Walburgis virginis, cujus reliquiæ sacræ Furnis habentur. Turonis, sancti Euphronii episcopi & confessoris.* Vide quæ de ipso notavit hoc die Baronius.

De Justino.

Perpetuæ.

Dominici.

Euphronii.

Walburgis.

Justini.

Nonis. *Die 5.*

Afræ. APud provinciam Retiæ civitate Augustana, natalis sanctæ Afræ, quæ cum esset pagana & meretrix, per doctrinam sancti Narcissi episcopi ad Christum conversa, & cum omni domo sua baptizata, pro confessione Domini igni tradita est. Eodem die, sancti Oswaldi regis Anglorum, cujus actus commemorat venerabilis Beda presbiter in gestis ejusdem gentis. Augustuduni, beati Cassiani episcopi & confessoris. Catalaunis, sancti Memmii episcopi.

Oswaldi.

Cassiani.

Memmii.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Antverpien.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scribo *Retiæ*, ut habent codices omnes, excepto Antverpien. in quo *Reciæ.* Molan. Adonem potius quam Usuardum secutus, post *Afræ*, addidit *martyris*: nos eam vocem ex aliorum codicum auctoritate excludimus. Antverp-maj. sensum profert non satis perfectum, dum legit, *propter confessionem Domini tradita est*, omisso, *igni. Oswaldi* recte heri scripsit Tornacensis, recte hac die Herinien. Molan. & alii *Osualdi*, ubi adverte morem Gallorum, qui duplicato W aut nolunt aut non possunt assuescere; inde Praten. & Antverp. ponunt *Osualdi.* Rursus in Antverp-major constructio defectuosa est; *cujus actus meminit venerabiliter Beda.* Lego *Augustuduni*, quoniam ita codices hodie; *Augustuduno* habet Antverpien. *Cautalaunis* error est in Antverp. majore, uti & *Memini. Cathalaunis*, Antverp. *Cataulanis*; reliqui bene, ut in textu. *Memmii episcopi* legunt simpliciter codices plerique omnes manuscripti; Molan. addit *& confessoris.* Alia, ut *aput*, *Affræ* &c. prætereo.

Afræ. OBSERVATIO. Romani parvi textus hoc die ita sonat: *In civitate Augusta, in Rhetia, sanctæ Afræ martyris.* De ea vero nec Hieronymiana hac die loquuntur, nec Beda, nec Florus. Priora diserte notant: *In civitate Augusta, passio sancti Afri.* Hunc aliqui dicunt sanctæ Afræ patruum, eoque titulo Nonis, Augustæ Vindelicorum recoli, ut legere est in Marci Velseri Notis pag. 54 versâ; ubi etiam doceberis, sanctam Aframnon hac die, sed VII Idus ab Augustanis celebrari, Radero in Bavaria sancta idem testante. Ponitur & prædicta die VII Idus, seu VII Augusti à Floro & Wandelberto, & si Florentinio credimus, ab Hieronymianis, quamvis & die sequenti seu VI hujus diserte legant: *Passio sanctæ Afræ.* Quod mirum videri non debet, cum in Actis distincta diei notitia non exprimatur. Hæc omnia dirimere voluit Notkerus, sic rem totam hodie definiens: *In Augusta Eufratensi, nativitas sancti Afri martyris. Quorum nominum similitudine, id est & Augustæ & Afri, nostrates inducti, hac die apud Augustam Rhetianam, sive Vindelicam, passionem sanctæ Afræ consummatam putaverunt. De qua in sequentibus, Deo volente, dicemus.* Nec ea procul accersenda sunt, nam ad VII Augusti, Adonis verba ferme recitat, socias adjungens, quas iterum repetit XII. At vero laudatus Ado Notkeri haud quaquam popularis, Romani parvi auctorem, procul dubio Italum secutus, Aframhac die V Augusti, cum parvo elogio retulit, quod totum, excepta unica voce *Martyris*, Noster descripsit. Plures hîc difficultates attigimus, suo loco in Actis discutiendas, quando & Angli critici ineptiæ, Martyrologio Romano insperſæ, satisque in præfatione explosæ; quantum ad Aframattinent, uberius convellentur. Interim vide Acta S. Narcissi illustrata ad XVIII Martii; Tillemontium tomo 5 à pag. 270, & Ruinartium inter Sincera & Selecta Martyrum Acta à pag. 500.

Afra.

Oswal-

Oſwaldus rex & martyr à nullo antiquo Martyrologo hac die memoratur, præterquam à Wandelberto. Mihi dubium non videtur, quin ab Uſuardo ex Bedæ hiſtoria in ſacros Faſtos relatus ſit: videatur Surius hoc die. *Caſſianum* ſic Ado annuntiat: *Auguſtoduni, natalis ſancti Caſſiani epiſcopi.* Quid Uſuardus addiderit & detraxerit, ex indiculo noſtro liquet. A Floro procedunt elogia, quæ in Auctariis recenſebimus, tu vide Bedam à nobis editum ante Tom. 11 Martii. Cur à Florentinio, alio charactere, nempe Italico, inſcriptus, tamquam adjectitius reputetur, haud ſatis perſpicio. Idem eſto judicium de *Memmio* Catalaunenſi, qui non minus in Lucenſi codice, quam in Corbeienſi & Epternacenſi, aperte memoratur, ad quæ laudatus editor hæc ſolum appoſuit: *A Gallico ſcriptore, vetuſtiori Martyrologio Sanctos hos epiſcopos Caſſianum & Memmium additos fuiſſe, non difficile ſuadeor.* Poterat citius ſuaderi, ſi omnes ab Antiquariis Gallis adjectos eliminare voluiſſet. Interim phraſi paulo diffuſiori celebratur à Rabano, ex quo ſuam, licet nonnihil variatam, Notkerus deſumpſit; quod mirum eſt numquam à Florentinio obſervari, per Notkeri verba identidem jurare ſolito. Ceterum *Memmius*, à Moſandro Adoni plane adſcriptus, à Roſweydo in appendicem rejicitur, indictâ causâ. Mihi ſatis verotimile eſt, illum æque ac Caſſianum ex Hieronymianis acceptos, ab Adone pariter notatos fuiſſe & inde in Noſtrum traductos. Nec tamen lubet contendere, ſi aliud præplaceat, dicam, poſtremum, nempe Memmium, ab Uſuardo ipſo ex Hieronymianis extractum; certe & ipſum & reliquos omnes pure & genuine Uſuardinos eſſe, ex codicum omnium conſonantia clarius evinci non poteſt. Non diſſimulabo, Mabilionem Roſweydiana omnia rejectanea Adoni vendicare; aſt hæc in præfatione diſcuſſa ſunt. De duobus ultimis Sanctis Acta non deſunt, ſed quæ accurato egeant examine. Utrumque memorat Gregorius Turonenſis de gloria Confeſſorum; Memmium capite 66, Caſſianum capite 74. Ambos cum Oſwaldo cecinit Wandelbertus, utpote qui Afram, ut diximus, ad VII Auguſti diſtulit. Sic habet Martyrologus metricus:

Nonas Caſſianus, Memmius atque Oſualdus
Rex pius Anglorum merito & virtute retentant.

Oſwaldi.

Caſſiani.

Memmii.

AUCTARIA.

Dominici. TORNACEN. Qui de Oſwaldo die præcedenti egit, hîc ejus loco inſerit: *Eodem die, civitate Bononia, beati Dominici confeſſoris, de Ordine Fratrum Prædicatorum.* Reliqua textus puriſſima ſunt.

ROSWEYD. Omiſit hîc annuntiationem primam, quam ad VII Idus, ſeu VII Auguſti nonnihil auctiorem ultimo loco repoſuit.

PULSAVEN. Satis purus in duabus primis annuntiationibus, deficit in duabus ultimis.

Dominici. MAX-LUBEC. Præter ſphalmata plura, in fine habet: *Civitate Bononia, depoſitio ſancti Dominici confeſſoris.* Et ita etiam UGHELLIANUS.

MUNERAT. Nec ipſe in textu ſatis terſus, in fine adjicit: *Caſtro Corbolo, ſancti Tonii martyris. Eodem die, Dominici confeſſoris, Ordinis Prædicatorum patris atque inſtitutoris.*

Tonii. *Dominici.*

GREVEN. Textum quidem purum habet & integrum, ſed ſigno appoſito LL, Dominicum inſerit, qui ad Auctaria pertinebat. Sic igitur habet ſecundo loco: *In Italia, civitate Bononia, natale beati Dominici, viri apoſtolici, potentis in opere & ſermone, fundatoris Ordinis Prædicatorum. Hic quanti fuerit meriti apud Dominum, coruſcantia miracula proteſtantur.* Non ignoro, per ſignum L L Grevenum indicare velle, Sanctum, cui præfigitur, Uſuardo eſſe ſuperadditum. Sed cum id gratis ab ipſo factum fuerit, nihilo ea cauſa minus à puris excluditur, ut eſt 1 Apr & recurret XX Aug. XIII Sept. ac alibi.

De Dominic.

ANTVERP-MAX. Incipit: *In Italia civitate Bononia, natale ſancti Dominici confeſſoris. Qui tanti zeli circa ſalutem extitit animarum, ut non ſolum ſeipſum verbo & exemplo dedicaverit Euangelicæ prædicationi, ſed & Ordinem Prædicatorum ad hoc ipſum inſtituerit.* In Afra & Oſwaldo purus, pergit: *Auguſtuduno, beati Caſſiani epiſcopi & confeſſoris. Ad cujus ſepulcrum cum quodam tempore ſanctus Germanus epiſcopus veniſſet, mirabile dictu, poſt orationem vocans eum de ſepulcro, ait: Quid agis frater Caſſiane? At ille è tumulo: Dulci in pace quiete potior, & adventum Redemptoris exſpecto. Catalaunis, ſancti Memmii epiſcopi & confeſſoris.*

De Caſſiano.

LOVANIEN. Cum præcedenti convenit, ſed in elogio Afræ defectuoſus eſt, & pro *Memmii*, ſcribit *Memnii.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. Fere ſimiles ANTVERP-MAX. toti textui præfigunt: *Romæ, feſtum nivis gloriosæ Virginis Mariæ.* *S. Mariæ ad nives.*

ALBERG. Principio: *Feſtum nivis beatæ Mariæ virginis.* DANIC. autem ſecundo loco: *Eodem die, feſtum nivis.* Idem vario modo dicitur.

CENTULEN. *In Francia, civitate Cathalaunis, ſancti Memmii confeſſoris, primi civitatis illius epiſcopi. Auguſtiduni, ſancti Caſſiani epiſcopi & confeſſoris.* In Afra purus eſt. Tum: *In Britannia, ſancti Oſualdi Anglorum regis & martyris, cujus actus venerabilis presbyter Beda in geſtis ſuæ gentis commemorat.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Per anticipationem: *Romæ via Appia in cimiterio Calixti, beati Sixti* &c. De quo die ſequenti. Sequitur de Afra, ſatis pure. Tum de Memmio, ut ſupra. Item de Caſſiano, ut ANTVERP MAX. Deinde: *Eodem die, ſancti Gregorii Nyceni.* Vide IX Martii. *Et ſancti Oſwaldi regis Anglorum. Qui regno ſuſcepto, in fide Chriſti ſuper omnes Britanniæ reges emicuit. Cujus actus venerabilis Beda in geſtis Anglorum commemorat. Romæ, feſtum beatæ Mariæ Virginis, quod dicitur ad nives. In Italia civitate Bononia, depoſitio ſancti Dominici confeſſoris, fundatoris Ordinis Prædicatorum.* *Sixti.* *Greg. Nyſſ. De Oſwaldo.* *Ad nives.* *Dominici.*

HAGENOYEN. Incipit ab Oſwaldo, de quo multa narrat præclare geſta, alibi examinanda. Sequitur de Caſſiano, phraſi ab ANIVERP-MAX.

non multum abſimili. Item de Memmio. Tum de Dominico elogium nimis longum, quam ut hîc inſeri poſſit. Afram diſtulit ad VII Auguſti. Et CODEX URSINI ROSEMBERG, de Dominico habet ut ANTVERP-MAX. Et præterea addit: *Eodem die, ſanctæ Mariæ ad nives Romæ.* Utrumque feſtum *dup. 2. cl.*

MATRIC CARTUS-ULTRAJECT. *Dominici confeſſoris, qui habitum (ut fertur) ſuſcepit in domo majoris Carthuſiæ, nam prius fuerat canonicus regularis, & fuit fundator Ordinis Prædicatorum. Ejus feſtum jam præcedenti die celebratur.* *Feſtum beatæ Mariæ ad nives.* *Oſwaldi regis Anglorum. Caſſiani epiſcopi & confeſſoris. Afræ meretricis, quæ converſa eſt cum omni domo ſua ac igni tradita.*

REG. SUEC. ſignatus n. 428. *Caſtro Corboilo, ſancti Pauli* [MUNERAT. habet *Yonii*] *martyris.*

FLORENTIN. *Bononiæ, ſancti Dominici confeſſoris F F. Prædicatorum, vitâ, doctrinâ & miraculis clari, qui migravit ad Dominum anno Domini* MCCXXI. *Apud Eſculum, ſancti Migdii epiſcopi & martyris. Romæ apud ſanctum Petrum, ſancti Hermiſdæ Papæ & confeſſoris.....* Vide Auctaria die ſequenti.

BIZUNTICEN. *Catalaunis, ſancti Memmii epiſcopi, qui inter cetera virtutum ſuarum inſignia, mortuum ſuſcitavit.*

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, conſtructio eccleſiæ ad ſanctam Mariam Majorem, quod feſtum nivis beatæ Mariæ Virginis appellatur. In Italia civitate Bononia, natale ſancti Dominici confeſſoris, viri magnæ pietatis ac ſanctitatis. Qui tanti zeli* &c. Ubi in fine adjungitur: *Hic quanti fuerit meriti apud Deum, coruſcantia ipſius miracula proteſtantur.* Sequitur de Oſwaldo, pure. De Caſſiano, ut ſupra. Pro *Memmii*, ſcribit *Meminii*, additque, *ab urbe Roma, illi civitati primo directi, qui inter alia miracula mortuum ſuſcitavit. Ipſo die, beati Ionii presbyteri & martyris, ſocii ſancti Dionyſii.*

BELIN. Incipit: *Romæ, ſanctæ Mariæ matris Dei ad nives. Civitate Bononia, ſancti Dominici confeſſoris, fundatoris Ordinis fratrum Prædicatorum.* In textu non omnino purus eſt. Secunda editio de Dominico habet, ut MOLAN. pluribus retulit die præcedenti.

GREVEN. *Romæ, feſtum ſanctæ Mariæ ad nives, quando de facultatibus Iohannis Patricii, tempore Liberii Papæ, templum conſtructum eſt in honorem Dei genitricis, ipſa locum deſignante deſcenſu copioſæ nivis, contra naturam temporis autumnalis* [quid ni æſtivi?] *diciturque ad ſanctam Mariam Majorem. Emigdii epiſcopi Eſculani & martyris. Qui de Germania egreſſus, Romæ à Marcello Papa Eſculanus ordinatus epiſcopus, cum plurimos ad fidem converteſſet, innumeris coruſcans miraculis, pro eadem fide decollatus, martyrium complevit. Caſtro Corboilo, ſancti Yonii presbyteri & martyris, ſocii ſancti Dionyſii. Ormiſdæ Papæ & confeſſoris, ſecundum aliquos hîc natale, die vero ſequenti ſepultura. Qui, teſte Adone, clerum compoſuit & pſalmis erudivit, ſeditque annis* XVII, *ſepultus in eccleſia beati Petri,* VIII *Idus Auguſti.* Vide Adonis appendicem.

MOLAN De Oſwaldo, ſed aliis litteris poſt *genitis*, attexit; *narrans inter cetera de eo, quod cum quadam die ſederet ad prandium, diſcum argenteum, qui erat poſitus ante eum, confringi præcepit minutatim, almoniamque pauperibus dari.* In fine: *Romæ, ſanctæ Mariæ matris Dei ad nives.* ut die præcedenti. *Caſtro Civitate Bononia* &c. *Caſtro Corboilo, ſancti Ionii confeſſoris. Binchii, Abel archiepiſcopi Remenſis.* Editiones poſteriores, incipiunt curſivo: *Romæ, ſanctæ Mariæ* &c. De Oſwaldo, ut ſupra. De Memmio additur; *primi, illi civitati ab Urbe directi, qui inter alia innumera miracula, mortuum ſuſcitavit.* De Ionio, ut ſupra. *Laubiis, natalis ſancti Abel archiepiſcopi & confeſſoris. Die quinta, ſancti Eugenii martyris. Et præfeſtum metamorphoſis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Bergis, adventus ſanctæ Leuuinæ virginis & martyris.* Demum typis minoribus: *Apud Aſculum, ſancti Emygdii epiſcopi & martyris tempore Marcelli Papæ.* Ab aliis ſupra male paſſim ſcriptum eſt *Eſculum*, pro *Aſculum*.

De feſto ad nives.

De Emigdio.

Yonii.

Hormiſdæ.

De Oſwaldo.

Ad nives.

Dominici, Ionii. Abel.

De Memmio

Advent. Lewinæ.

Emygdii.

Die 6.

VIII *Idus.*

Sixti & aliorum. ROmæ via Appia, natalis beati Xyſti epiſcopi & martyris. Et in cemeterio Prætextati, ſanctorum Feliciſſimi & Agapiti diaconorum ejuſdem, qui cum eo ſub Decio pariter decollati ſunt. Decollati ſunt cum eo & alii quatuor, id eſt Januarius, Magnus, Vincentius, & Stephanus, ſubdiaconi, ut in geſtis pontificalibus legitur. Paſſus eſt cum eis beatus Quartus, ut ſcribit ſanctus Cyprianus. In *Iuſti & Paſtoris.* Hiſpaniis civitate Compluto, Juſti & Paſtoris fratrum, qui cum adhuc pueri, litteris imbuerentur; projectis in ſchola tabulis, ſponte ad martyrium cucurrerunt. Et mox à Daciano teneri juſſi, cum ſe mutuis exhortationibus conſtantiſſimè roborarent, extra civitatem producti & à carnificibus jugulati ſunt.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Antverp-major*, *Roſweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. Maxima in principio difficultas, cujus cauſa codices aliquot ferme à puris excludi deberent. De *Xyſti* vel *Sixti* non laboro, præfer quod volueris; antiquior ſcribendi ratio in textu ſervata eſt. *Epiſcopi* legunt puriores omnes cum Adone,

ne, tametsi in Rom. parvo habeatur *Papæ*. Hîc jam hæret aqua. Rosweyd. imprimis sic principium format, ut post *martyris* addat, *qui sedit annis duobus: & sanctorum Felicissimi & Agapiti* &c. omisso *cœmeterio Prætextati*. Antverp. autem & Max-Lubec. sic scribunt: *Romæ via Appia in cœmeterio Calixti, sancti Sixti Papæ & martyris*. Ubi duo alii Antverp-max. & Lovanien. ponunt, *beati Sixti secundi Papæ* &c. Textus noster purior est, ipsis Adonis verbis conceptus. In Munerat. deest particula *et*, ante, *in cœmeterio*. Qui post, *decollati sunt*, sic pergit: *Et cum eo etiam quatuor* &c. ubi non repetit, *decollati sunt*. Herinien. Rosweyd. Munerat. & Greven. legunt: *Passus est cum eis & beatus* &c. Sed illic particula *et* redundare videtur. In Rosweyd. deest, *civitate Compluto*. Male scripsit Munerat. *Compulto*, addens post *fratrum*, titulum *& martyrum*; qui nec in textu Usuardino, nec in Adoniano positus est. Nomen *Justi* in Antverp-majore, non recte expressum est. Idem cum Rosweyd. habet, *qui cum adhuc puerilibus litteris imbuerentur*. Plures legunt *schola*, aliqui *exortationibus*, nonnulli *perducti*, sed hæc omnia melius ex mente Adonis in nostro laterculo exprimuntur, qui, ut jam diximus, Adonis verbis potissimum constat.

Sixti &c.

OBSERVATIO. Tam illustris est *Sixti* Papæ & martyris memoria, ut vix alterius Romani Pontificis pluribus antiquis monumentis consecrata sit. Kalendarium Bucherianum ita hoc die diserte notat: *Sysli in Callisti & Prætextati, Agapiti & Felicissimi*. In Frontoniano ponitur v Augusti: *Natale S. Sixti, Felicissimi & Agapiti*. Allatianum hoc die *Felicissimi* nomen mutat in *Felicis*. His adde Sacramentaria à Menardo & Thomasio edita, quamvis in sociis non conveniant. Nec vero in Martyrologiis, præsertim Hieronymianis, circa socios seu anonymos, seu nominatim expressos, uniformis est sententia, de qua controversia pluribus diserit Florentinius. Romanum parvum sic paucis textum suum absolvit: *Romæ via Appia, Xisti Papæ & martyris. Felicissimi & Agapiti diaconorum in cœmeterio Prætextati*. Ado longiorem ex Actis historiam, à Notkero ex parte descriptam texuit, cujus principium & finem ipsiusmet Viennensis verbis Noster satis appositè conjunxit. Non multum abludunt quæ hîc Beda cum suis commemorat, deficiens in *Quarto*, quem à sancto Cypriano laudari fatetur etiam Florentinius, *cum tamen*, inquit, *aliunde quis, quando passus sit, ignoretur*. Dubitari potest, an eodem cum Sixto die glorioſum agonem compleverint nominati quatuor subdiaconi; imo & de diaconis idem videtur, ut pluribus suo tempore examinabimus. Censet interim Castellanus in notula Martyrologio suo Gallico universali adscripta, solum *Quartum* cum Sixto martyrium subiisse, ex sancti Cypriani epistola. Non ad *Decii*, sed *Valeriani* tempora spectare Sixtum & alios, dicemus x Augusti, ubi de Laurentii Actis sermo erit, quæ licet ab eruditis repudientur, indubitatis aliunde monumentis apud Baronium & alios citatis, facile suppleri possunt. Elogium Wandelberti infra dabimus.

Justi & Pastoris.

De *Justo* & *Pastore* meminit hac die Florus noster, sed apud antiquiores nihil de ipsis reperio. Neque ullo modo verisimile est, Viennensem sua ex isto Floro accepisse; nam licet in rei substantia cum eo satis conveniat, phrasi tamen hîc & alibi tam diversa utitur, ut nulla prorsus societate conjungantur. Crediderim ambos ex iisdem quidem Actis, quæ apud Surium exstant, utrumque fratrem hausisse, sed proprio singulos marte elogium concinnasse. Porro Usuardus Adonis verbis hîc etiam ita insistit, ut omnia ad apicem ex eo desumpserit, omisso dumtaxat passionis loco, *in campo laudabili*, & brevi periodo ultima: *Ubi etiam in basilica sui nominis quiescunt*. Nonnulla de his Sanctis notavit Baronius, quæ ferme à Tillemontio repetuntur tomo 5 pag. 59. Patet igitur textum totum & Adonianum & Usuardinum esse, ad quem non spectat; *Transfiguratio Domini*, in nonnullis codicibus adjecta, sed ab Usuardo numquam posita; quod sibi perperam suadere voluit Grevenus ad XXVII Julii, ut infra iterum ex ipso in Auctariis erit repetendum. Sufficiat codicum nostrorum auctoritas. Solus Wandelbertus inter antiquos de *Transfiguratione* meminit, quam ita Sixto & sociis præfigit:

Idibus octavis mortem passura crucemque
Christi sancta caro, ætheream dedit ante figuram.
Præsul & his Sixtus Romæ martyrque colendus,
Juxta & Felicissimus Agapitusque triumphant.

AUCTARIA.

Transfigur. TORNACEN. Incipit: *Transfiguratio Domini in monte Thabor*. Deest annuntiatio ultima.

Eadem. PULSANEN. *In monte Thabor, Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi coram tribus discipulis*. Deficit in quinque ultimis Sixti sociis, & præterea in elogio Complutensium.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Textui cetera puro, secundo loco inserunt: *Item Romæ, sancti Ormisdæ Papæ. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus, fulmine percussus interiit.* *Hormisdæ.*

CENTULEN. *Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi in monte Thabor, quando resplenduit facies* *De Transfig.*

ejus & vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix. Romæ, passio sancti Sixti Papæ & martyris & cum eo Felicissimi & Agapiti diaconorum; Januarii, Magni, Vincentii, Stephani subdiaconorum. Passus est cum eis & beatus Quartus, ut scribit beatus Cyprianus. De Complutensibus, nihil.

De eadem. BRUXELLEN. *Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi in monte Thabor. Facta creditur circa principium veris, quo tempore Euangelium ejus recitatur. Quam tres discipuli, qui illi interfuerant, post ascensionem Domini* VII *Kal. Augusti suis coapostolis publicabant. Postea vero hac die* VIII *Idus Augusti ex decreto totius concilii apostolici, ipsa transfiguratio palam cœpit prædicari. Romæ,* Hormisdæ. *sancti Hormisdæ Papæ & confessoris.* In Complutensibus satis purus est. De Sixto egit pridie.

DeTransfig. HAGENOYEN. *In monte Thabor, Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi, quando assumpsit Petrum, Iacobum & Iohannem, & ostendit illis gloriam, quam habituri sunt sancti post resurrectionem generalem, ubi illi etiam audierunt Patrem in voce, Filium viderunt in glorificata carne, & Spiritum sanctum in lucida nube. Ubi etiam viderunt Moysen & Heliam loquentes cum eo, & legem & prophetiam concordare in persona Christi.* De Sixto &c. *Romæ via Appia, passio sancti Sixti Papæ secundi. Hic natione fuit Græcus, primo quidem Philosophus, & postea Christi Vicarius electus. Iste, cum duobus annis & mensibus undecim rexisset Ecclesiam, passus est sub persecutione Decii minoris & Valeriani imperatorum* [&] *capitis obtruncatione martyrium complevit. Hic constituit, ut Missa celebretur super altare, quod antea non fiebat, & quod altare versum sit ad Orientem & non aliter. In cemiterio Præextati, beatorum martyrum Felicissimi* &c. satis pure. *Item Romæ, depositio* Hormisdæ. *sancti Ornustæ* [Hormisdæ] *Papæ. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus fulmine percussus interiit. Iste constituit, siquis Missam celebraverit* [&] *non rite ordinatus fuerit prius, quod ipso facto sit perpetuo de sacris ordinibus depositus.* Aliqua sumuntur ex appendice Adonis.

VICTORIN. Post *Cyprianus*, inserit. *Item ibi-* Hormisdæ. *dem Hormisdæ Papæ. Hic composuit clerum sub tempore Anastasii imperatoris. Eodem die Trans-* Transfigur. *figuratio Domini nostri Jesu Christi.*

Textus contractus. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Sixti Papæ, Felicissimi & Agapiti martyrum. Januarii, Magni, Vincentii, Stephani, Quarti martyrum. Hi cum beato Sixto passi sunt. Justi & Pastoris fratrum puerorum martyrum.* Textus de more contrahitur.

Leonardi. CAMBERIEN. S. Mariæ. *Ipso die, Domni Leonardi abbatis.* Puto agi de Aquitano, sancti Remigii discipulo, qui colitur VI Novembris.

Hormisdæ. VATICAN. sign. num. 5949. In fine adjicit: *Romæ, sancti Hormisdæ Papæ, qui præfuit Ecclesiæ annis* VII, *temporibus Theodorici & Anastasii Augustorum.* Jam dixi de Hormisda agi in app. Adon.

DeTransfig. EDITIO LUBECO-COL. *In monte Thabor, Transfiguratio Domini, quæ facta fuit in præsentia discipulorum, scilicet Petri, Iohannis & Iacobi fratris ejus, quando resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta vero ejus candida facta sunt tamquam nix, veram sui naturalem & mystici corporis novitatem præfigurans. Romæ via Appia, in cimiterio Calixti,* De Sixto. *natalis beati Sixti secundi Papæ & martyris, quem Decius Cæsar decollari fecit. Hic rexit Ecclesiam annos duos, menses undecim, dies sex, & constituit, ut Missa celebretur super altare, quod antea non fiebat, & fuit pater spiritualis sancti Laurentii diaconi. Item Romæ in cimiterio Prætextati, passio* &c. ferme pure. De Hormisda, ut ULTRAJECTIN. &c. De Justo & Pastore, ut in textu.

BELIN. In textu puritati proximus est, licet sphalmatibus multis fœdatus. Initio præfigit: *In monte Thabor, Transfiguratio Domini nostri Jesu* Transfigur. *Christi.* Vide plura superius in BRUXELLEN.

Eadem. GREVEN. *Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi in monte Thabor, quam Usuardus habet supra sexto Kal. Augusti.* Dixi in Observatione, Usuardum de eo festo non egisse; quidquid aliter Grevenus senserit. *Ormisdæ Papæ hic sepultura. Apud* Hormisdæ. *Persas Ormisdæ confessoris. De quo libro* 10 *Histo-* Ormisdæ *riæ tripartitæ narratur, quod cum esset valde nobilis,* cum elog. *pro Christo divitiis, dignitate, vestibusque spoliatus, nudus sub ardentissimo sole camelorum jubetur exercitus trahere. Cumque rursus restitutum rex emollire (vestis beneficium commemorando) tentaret, ille statim veste dirupta, nudus imperio expulsus abivit. Item beatæ memoriæ Gezelini confessoris, in Slebu-* Gezelini. *frode ducatus Montensis quiescentis.*

MOLAN. Post. *pariter decollati sunt*, aliis litteris inserit: *Noctu vero venerunt clerici & maxima pars Christianorum, qui sepelierunt sanctorum corpora condigno honore.* In fine: *In monte Thabor,* Transfigur. *Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi. Et na-* Hormisdæ. *tale beati Ormisdæ Papæ, qui sedit Romæ annos decem & septem. Hic composuit Clerum & psalmis erudivit. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus percussus fulmine interiit. Sepultus est idem Pontifex in ecclesia beati Petri.* Sequitur minoribus typis: *Apud Persas, Ormisdæ con-* Ormisd. Per *fessoris.* De quo &c. ut GREVEN, usque ad, *exercitus trahere.* Editiones aliæ textui præfigunt litteris cursivis: *In monte Thabor* &c. In textu habent idem quod in editione prima. In fine: *Romæ in ecclesia beati Petri, natale beati Hormisdæ Papæ, qui composuit clerum & psalmis erudivit. Sub hujus tempore Anastasius* &c. Denique minoribus typis: *Item, beatæ memoriæ,* Gezelini. *Gezelini confessoris, qui quiescit in ducatu Montensi.* In Slebusrode, ut supra retulit GREVEN.

VII *Idus.* *Die 7.*

Donati. APud Tusciam civitate Aretio, natalis beati Donati episcopi & martyris, sub Juliano imperatore. Qui, ut Gregorius Papa in libris Dialogorum meminit, fractum à paganis calicem sanctum, ad Missas orando restauravit. Romæ, sanctorum martyrum Petri & sociorum. Petri, Juliani cum aliis decem & octo. Apud Mediolanum, sancti Faustini. Faustini, tempore Aurelii Commodi martyrizati.

Multi hac die codices puri sunt, ut *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-major, Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA

VARIA LECTIO. Legendum cum textu ex Beda, *ut Gregorius Papa in libris Dialogorum meminit.* Munerat. habet, *libro Dialogorum*, Belin. *in libris Dialogorum ſcribit.* Turpius Antverp. utrumque conjungit, *in libro Dialogorum ſcribit meminit.* Antverp-maj. duos martyres in unum puerum contrahit, ſic legens: *Sanctorum martyrum pueri Juliani*, niſi *pueri* accipiat pro nomine proprio, vel veroſimilius librarii vitium ſit. Munerat. interjicit conjunctionem *&*, *Petri & Juliani.* Greven. & Molan. ſcribunt: *Apud Mediolanum, natalis ſancti Fauſtini* &c. Munerat. inter alia ſcriptoria ſphalmata hoc etiam habet, quod pro *Aurelii Commodi*, ponat, *Aureliani Comodi.*

OBSERVATIO. Recte notat Florentinius, *Donatum* Aretinum epiſcopum in omnibus Martyrologiis notiſſimum, *martyrem* eſſe, unde miratur in nonnullis Hieronymianis apographis *confeſſorem* tantummodo nuncupari; quæ nomina, ut hîc iterum repetam, ſemper in ſtricta & contradiſtincta acceptione intelligimus. Sed & hoc in ejus indiculo advertere neceſſe eſt, nempe in quo ſic legatur: *Natalis ſanctorum Donati epiſcopi & confeſſoris, Auxenti & Garpenfori*, quaſi poſteriores duo Donati ſocii fuiſſent, & eodem die coronati, quos tamen Florentinius urbi Aretinæ tribuere non audet. Sintne *Cumenſes*, an *Novocomenſes*, an loci alterius, dicetur alibi. Expeditior res eſt in Romano parvo: *Apud Aretium, Donati epiſcopi & martyris.* Ad quæ Viennenſis longam Actorum ſeriem producit, in qua de pluribus Sanctis agitur, Donati inſtructoribus, ſociis aut æqualibus, nominatim de *Hilarino* monacho, ut XVI Julii in noſtra Obſervatione indicavimus. Ex prolixiori illa Adonis oratione, à Notkero deſcripta, nihil Uſuardus decerpſiſſe videtur, præter ſolum *Juliani imperatoris* nomen, quo martyrii tempus inſinuaret. Reliqua autem in textu noſtro poſita Bédæ verba ſunt, ſolam fracti calicis reſtaurati circunſtantiam ex Gregorii Dialogis exprimentia, quam ex ipſis Actis à ſancto Pontifice acceptam, eſt pluſquam veroſimile, cum ab Adone etiam ex eodem fonte fuſius enarretur. De fonte autem ipſo, ut apud Mombritium tomo I pag. 234 vulgatus eſt, dignam ſua eruditione cenſuram tulit Baronius in hodiernis notationibus, de qua nos plura in Actis dicemus. Notanda interim in Thomaſii Sacramentario Donati memoria. *Donati.*

Romæ, Petri, Julianæ cum aliis XVIII, meminit Romanum parvum. Nec in re differt Ado, diſerte itidem *Julianæ* ſcribens pro *Juliani*, quod neſcio cur ab Uſuardo immutatum ſit, qui cetera ad verbum ex Adone prorſus deſumpſit. Uſuardum præ reliquis ſecutus eſt Baronius, ego me fateor hactenus non perſpicere, cur nomen alterum alteri præferendum ſit, quidquid virum enuntient codices noſtri omnes. Supereſt quæſtio alia, utrum bini hîc nominati martyres inter anonymos XXV vel XXVI, qui in Hieronymianis hoc die ſignantur, computari debeant; item an illi ipſi Auguſtæ tribuendi non ſint, ut paucis commentatur Florentinius. Sed hæc intricatioris indaginis ſunt, quam ferat præſentis noſtri inſtituti ratio. Ultima annuntiatio non minus Adoniana eſt, quæ in Romano parvo ita primitus habebatur: *Mediolani, Fauſti martyris.* Contra vero Hieronymiana *Fauſtini* conſtanter ſcribunt, unde Adonem exiſtimo nomen ſuum mutuaſſe, quale etiam habent Rabanus & Notkerus. Romanum hodiernum prætulit *Fauſti*, pro quo Mediolanenſes tabulas appellat Baronius, quas alibi examinandas ſuſcipiemus. Hîc pro re noſtra, ſatis demonſtrata eſt genuina & pura Uſuardi ſimplicitas. De *Afra Auguſtana* hoc die à Floro & aliis relata, abunde diximus V Auguſti. Quid autem apud præfatum Florum *paſſio Mammetis Cæſarienſis in Cappadocia* hodie faciat, neſcio: ſpectat ad XVII Auguſti. Wandelbertus Aſram cum Donato ſic hac die connectit: *Petri &c.* *Fauſtini.*

Septenas pariter Donatus & Afra bearunt.

AUCTARIA.

OSWEYD. Quem ſupra notavimus Aſram V Auguſti præteriiſſe, ita hanc textui puro ſubjicit: *In civitate Auguſtana, natale ſanctæ Afræ. Quæ cum eſſet pagana & meretrix, per doctrinam ſancti Narciſſi epiſcopi ad Chriſtum converſa, & cum omni domo ſua baptizata, pro confeſſione Domini igni tradita eſt cum tribus puellis.* *De Afra &c.*

PULSANEN. In duabus primis ſatis purus eſt, tertiam vero plane omiſit.

CENTULEN. *Romæ, ſanctorum martyrum Petri, Juliani cum aliis* XVIII. *Apud Thuſciam civitate Aretio, natalis ſancti Donati epiſcopi & martyris, ſub tempore Juliani.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. In Donato purus, Hilarinum (de quo ſuperius etiam egit XVI Julii) hîc denuo repetit, ut cum Donato conjungat, his verbis: *Et ſancti Hilarini monachi gladio necati.* In ſecunda purus eſt, in tertia, pro *Aurelii*, ſcribit *Aureliani.* *Hilarini.*

HAGENOYEN. Incipit: *Apud provinciam Retiæ civitate Auguſta, natale ſanctæ Afræ martyris. Quæ cum eſſet pagana & meretrix, per doctrinam & prædicationem ſancti Narciſci epiſcopi* *De Afra &c.*

Ferosolymitani [melius *Gerundensis*] *ad Christum conversa est, propter tymorem dyaboli quem vidit, & propter miracula quæ à sancto Narcisso perspexit: unde beata Afra cum omni familia est baptizata, & pro confessione Domini igni est tradita.* Sequuntur duæ ultimæ annuntiationes sadis puræ. Tum de Donato etiam ferme pure, sed adjungit: *Propter quod plus octuaginta pagani conversi sunt & ab eo baptizati.* Hactenus non absurde, sed quæ deinceps habet, Donatos duos confundunt, quos GREVEN. infra diversis characteribus distinguit. Sic codex noster hîc scribit: *Hic etiam orando draconem interfecit, & fontem per draconem intoxicatum purgavit. Tandem capite truncatus martyrium consummavit.*

De Donato.

AQUICINCT. In fine adjicit, quod reliqui in Auctariis habent die præcedenti; nempe: Item *Romæ, sancti Hormisdæ Papæ. Hic composuit clerum & psalmis erudivit. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus percussus fulmine interiit. Pontifex defunctus, sepultus est in ecclesia beati Petri.*

Hormisdæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Transfiguratio Domini. Aliàs ad diem præcedentem pertinet.* (Quæ etiam sunt verba illius codicis.) *Donati episcopi & martyris. Faustini martyris. Petri & Juliani martyrum cum aliis* XVIII.

Transfigur. Textus contractus.

STROZZIAN. *In Italia Cumis* (alii duo codices FLORENTINI positionem omittunt) *passio sanctorum martyrum Carpophori, Exanti, Cassii, Severini & Secundini, qui passi sunt sub Maximiano tyranno sacrilego.* Hi ferme in Romano hodierno, Novocomo tribuuntur.

Carpophori & sociorum

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit: *Commemoratio beatæ Mariæ Egyptiacæ. Hæc anno ætatis suæ duodecimo parentes relinquens, Alexandriam civitatem adiit. Et quia formosa erat & lubrica, corpus suum decem & octo annos omnibus libidinosis actibus pro temporali lucro exposuit, non excludens quemcumque impetentem. Quæ postmodum nutu Dei conversa, heremum intravit & ibidem per sexaginta annos omnibus hominibus incognita, durissimam pœnitentiam egit, cujus vitam Hieronymus beatus in Vitas Patrum describit. Obiit autem feliciter anno Domini ducentesimo septuagesimo tertio in cœna Domini; quæ celebratur* IV *Nonas Aprilis.* Vide ibi. Addi poterat, cur hac die talis fiat commemoratio. Sequitur: *Apud Tusciam civitate Arecio, natale beati Donati episcopi & martyris, sub Juliano imperatore & Quadraciano judice decollati. Hic etiam inter cetera miracula, ut Gregorius Papa meminit in libris Dialogorum, dum populo sacra mysteria tribueret, diacono à paganis compresso, calix vitreus de ejus manibus illabitur, & confractus paganis fecit cachinnum, quem sanctus Præsul, collectis fragmentis, precibus reparavit.* Sequentes duæ puræ sunt. Sequitur de Afra, fere ut v hujus. Demum: *Eodem die, beati Alberti confessoris, Ordinis Carmelitarum.* Vide Romanum & Castellani notulam.

De Maria Ægyptiaca. *De Donato.* *Alberti.*

GREVEN. *Donati episcopi & Hilarini monachi martyrum sub Iuliano.* Superflua est repetitio. *In Antiochia, sanctorum Suffroni, Veneriæ & aliorum sex, Item Julianæ, Dyomadæ, Memmiæ, Julianæ & Agapes & aliorum martyrum. In Galliis civitate Rothomago, depositio sancti Victrici episcopi & confessoris. Donati episcopi Euriæ Epyri & confessoris. De hoc refert Historia tripartita libro 9, quod draconem cunctis terribilem signo crucis edito, in os ejus expuens, sine mora extinxerit, fontemque comitibus ex itinere fatigatis impetraverit. Civitate Messana, beati Alberti de Trapano, Ordinis Carmelitarum per Siciliam Prioris Provincialis, sanctimonia vitæ & miraculorum gloria insignis. Commemoratio beatæ Mariæ Ægyptiacæ.*

Hilarini. Suffroni &c. Julianæ &c. Victrici. Donat. alt. Alberti. De Maria Ægyptiaca.

MOLAN. De Donato, post *restauravit*, aliis litteris textui inserit: *Hic tentus est à Quadratiano Augustali simul cum Hilarino monacho, justusque est idolis sacrificare, quo renuente, jussit Hilarinum tamdiu fustibus cædi in conspectu ipsius, donec emitteret spiritum, deinde beatum Donatum gladio percuti. Quorum corpora Christiani venerabiliter juxta civitatem sepelierunt.* Quæ ex Adone contracta sunt. In fine: *Anno Domini* MCCXCII, *depositio beatissimi Alberti de monte Drepano, presbyteri & confessoris, sacri Ordinis Carmeli Prioris Provincialis, multis miraculis in vita & post mortem coruscantis. In Galliis civitate Rothomagensi, beati Victricii, præfatæ urbis episcopi & confessoris.* Tum minoribus typis: *Donati episcopi Euriæ Epyri* &c. ut GREVEN. supra. Deinde: *Civitate Novaria, sancti Godscalci martyris, ejusdem civitatis episcopi, cujus passio habetur.* Editiones aliæ, in fine: *Civitate Messana in freto Siculo, depositio beatissimi Alberti de monte Drepano, presbyteri & confessoris, sacrique Ordinis Carmeli per Siciliam Prioris Provincialis. Qui genere, moribus, doctrina, sanctimonia & miraculis clarissimus, decessit anno Domini* MCCXCII. De Victricio, ut supra. *Catalaunis civitate, depositio sancti Donatiani episcopi & confessoris. Die septima, sacrosancti martyris Dometii.* Denique minoribus typis: *Civitate Novaria, sancti Godscalci* &c. ut est in editione prima.

De Donato & Hilarino. De Alberto. Victricii. Godscalci. Donatiani. Dometii.

VI *Idus.* *Die* 8.

Cyriaci & sociorum. ROmæ via Ostiensi, natalis beati Ciriaci diaconi & sanctorum martyrum Largi & Smaragdi cum aliis viginti, tempore Diocletiani imperatoris. Apud Viennam Galliæ urbem, sancti *Severi.* Severi presbiteri & confessoris, qui, ut ejus gesta testantur, causa Euangelii prædicandi, laboriosam peregrinationem suscepit & ad præfatam urbem deveniens, ingentem paganorum multitudinem verbo & miraculis ad fidem Christi convertit.

Ita legunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Belini editio prior, Greven.* & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. Legendum esset *Cyriaci*, cum Praten. Rosweyd. & Belin. sed prævalent alii, etiam dum errant. *Ostensi* vel *Hostiensi* alibi notatum est. Rosweyd. post, *diaconi* subjungit, *& martyris. Tempore Diocletiani imperatoris*, legunt omnes, tametsi Ado distinctissime scripserit *Maximini Augusti*, qua de re alibi diximus. Molan. omisit *imperatoris*. Tornacen. pro *Severi* supposuit *Severini*. *Ad præfatam urbem devenicns* cum textu scribunt omnes, exceptis Greven. & Molan. qui habent, *ad præfatam urbem veniens*. *Martirum*, *Vienam*, *Euuangelii*, &c. prætereo.

OBSERVATIO. De sanctis Martyribus, primo hîc loco positis, *Cyriaco, Largo & Smaragdo*, cum Usuardo & aliis Martyrologis egimus ipso, quo martyrium passi censentur, die XVII Kal. Aprilis, seu XVI Martii, ibique in Observatione notavimus, socios tum expressos tum anonymos, ex Beda, cum toto ferme elogio, in Adonem transiisse. Hac die confusa sunt multa, tum in Hieronymianis, tum in aliis, quæ non est promptum paucis explanare. Nonnulla satis accurate distinguit Florentinius, sed ita, ut plura supersint. Beda, qui jam citato die XVI Martii nomina quinque retulerat, hîc simpliciter legit, *Natalis sancti Cyriaci*, dubium quodammodo relinquens, sitne hic *Cyriacus* idem, de quo superius egerat. Quæ vero adduntur sub Flori, opinor, nomine, non magnam lucem afferunt, uti nec Rabanus, sic post Bedam loquens quasi Cyriacus hac die fuisset passus cum aliis XXI. Clarius paulo Romanum parvum: *Romæ via Ostiensi, Cyriaci martyris cum aliis* XXI, *quando* VIII *die mensis Augusti reconditi sunt.* Sed neque sic difficultas tollitur, nam quærendum restat, quinam hîc sint viginti illi & unus, postquam idem Romanum parvum citato XVI Martii destincte meminit *Cyriaci*, *Largi*, *Smaragdi* & *Crescentiani* cum aliis XX. Nihilominus obscuritatis habent quæ Ado hîc commemorat, principio solum Cyriacum nominans cum *aliis promiscui sexus* XXI, in fine autem ita scribens: *Beatorum autem martyrum passiones, id est Cyriaci, Largi & Smaragdi suis locis in præsenti Kalendario notatæ sunt* XVII *Kal. Aprilis.* Quæro iterum, an hinc tuto conjici possit, quod omnes XVI Martii relati, hac die reconditi sint, an solum aliqui? An item soli Cyriacus, Largus & Smaragdus à Papa Marcello depositi? An, ut notat Bucherii Kalendarium, una reconditi sint sequentes: *Ballestaria, Cyriaci, Largi; Crescentiani, Memmiæ, Juliani & Smaragdi?* An potius quotquot in Hieronymianis hodie enumerantur? Si omnes omnino transpositos aut translatos dixeris, vix invenies numerum quem certo statuas. Si Notkerum accesseris, hic diem martyrii & translationis ac martyrum numerum magis implicare videbitur. Sic Noster de translatione aut elevatione corporum nec verbum faciens, rotunde scribit: *Romæ via Ostiensi, natalis beati* &c. acsi de iis numquam ante meminisset. Nominat autem tres præcipuos cum aliis XX, adeoque colligit eosdem XXIII, quos XVII Kalend. Aprilis etiam collocaverat, ibi sub *Maximino*, hîc sub *Diocletiano*. Sed de persecutore & persecutione supra abunde locuti sumus, nodos reliquos ad Acta solvendos remittimus; ubi de tota passionis ipsius historia, ex integro erit differendum, quam correctione indigere ad XVI Januarii, post Baronium fatsus est Bollandus. Et ille quidem in Annalibus ad annum CCXCVIII num. 13, & ad annum CCCIX num. 6, satis ostendit, non pauca displicere, sed iis tam multa addunt recentiores critici, ut totam ferme narrationem contemptui exponant. Interim pro genuina laterculi lectione stant codices citati omnes, à quibus nonnihil distant recentiores, in Auctariis producendi, qui auctorem corrigere volentes, translationem substituunt, à Marcello Papa factam, ut mox patebit. Quò hactenus dicta magis involuta sunt, eò clarior est annuntiatio ultima ex Adone, rescissis pauculis accepta, quam ille primus, ut pote sibi magis notam, posuit, & ex eodem Notkerus totam descripsit. Forte ea gesta citavit Viennensis; quæ apud nos Mss. exstant, alia breviori, alia diffusiori stylo composita, quæ quanti facienda sint, proprio loco decernendum reservamus. Wandelbertus ita Cyriacum hîc memorat, quasi solus hodie coleretur & à priori diversus esset; in quo fortasse antiqua Kalendaria secutus est, qualia à Frontone & Allatio edita sunt, plane conformia Sacramentario Gregorii. Quid quod & XV Julii in Frontoniano notetur *Cyriacus*, etiam solus. Vides hîc abundantem alibi differendi materiam. En modo ipsum Wandelberti versiculum: *Severi.*

Æthereum senis penetrat Cyriacus honorem.

AUCTARIA.

Quiriaci. PULSANEN. In prima purus, secundo loco ponit: *Hierosolymis, passio sancti Quiriaci episcopi, sub Juliano imperatore.* Deinde: *Apud Viennam Galliæ urbem, sancti Severi presbyteri & martyris*: ibi sistens. *Severi M.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Textui subdunt: *Agapæ. Item sanctæ Agapæ virginis.*

MUNERAT. Post textum: *Ipso die, sancti Justini martyris, de cujus corpus requiescit in magna ecclesia beatæ Virginis de Parisiis.* Hîc repetitur *De Justino.*

titur, qui à nobis positus est I Augusti, inter Auctaria Mol. cum eodem elogio, sed aliquantulum correcto; quia hac die Parisiis colitur.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. & DANIC. Sic primam annuntiationem exprimunt: *Romæ via Ostiensi, beati Cyriaci diaconi, & sanctorum martyrum Largi & Smaragdi, quando à beato Marcello corpora eorum levata sunt & venerabiliter tumulata. Passi sunt autem* XVII *Kal. Aprilis.* In secunda satis puri sunt. In fine: *Item, sanctæ Agapæ virginis.*

De Cyr. &c. *Agapæ.*

CENTULEN. *Romæ, natale sancti Cyriaci diaconi* [&] *sociorum ejus, qui passus est* XVII *Kal. Aprilis, sed nunc, levatis a beato Marcello Papa, & honoratius reconditis illorum corporibus, fit major celebritas & conventus frequentior. Mediolani, sancti Faustini martyris.* Ex die præcedenti. *Vienne, sancti Severi presbyteri & confessoris, qui in vineam Domini a primo mane usque ad vitæ finem sollicite inserviens, meruit coronari. Apud Colonia Tusciæ, sanctorum Secundiani, Marcelliani & Veriani.* Vide die sequenti.

De Cyr. &c. *De Faustino.* *Secundiani & sociorum.*

BRUXELLEN. *Romæ via Ostiensi, miliario septimo, elevatio beati Cyriaci dyaconi, & sanctorum Largi & Smaragdi. Qui cum aliis* XXI *passi,* XVII *Kal. Aprilis, hac die a beato Marcello Papa ipsorum corpora levata ac venerabiliter tumulata sunt. Et in Nyceâ Bithiniæ, sancti Arcisii confessoris sub Licinio persecutore. Qui relicta militia solitariam vitam in quadam turri prædictæ urbis egit, tantisque virtutibus claruit, ut demones expelleret & draconem perimisset immanem.* In Severo purus, sic finit: *Item, sanctæ Agapæ virginis.*

De Cyr. &c. *Arcisii.* *Agapæ.*

HAGENOYEN. *Romæ via Hostiensi, translatio sanctorum martyrum Cyriaci, Largi, & Smaragdi, quando a beato Marcello Papa corpora eorum levata sunt ac venerabiliter tumulata. Passi autem isti sunt sancti sub Maximiano imperatore* XVII *Kal. Aprilis, sed hæc eorum festivitas celebratur.* In Severo, satis purus est. Sequitur: *Item sanctæ Agapæ virginis.* Tum: *In Hispania civitate Gerunda, natale sancti Felicis martyris, quem jussit judex Decianus, sub persecutione Dyocletiani, post illata tormentorum genera, ungulis detrahi ac deinde usque ad ossa laniari, & tamdiu vulnera vulneribus instaurari, usque dum invictum deo spiritum redderet.* Vide superius textum nostrum I Augusti.

De Cyr. &c. *Agapæ.* *Felicis cum elogio.*

AQUICINCT. In fine: *Item Agapæ virginis.* *Agapæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Cyriaci, Largi & Smaragdi martyrum, cum aliis* XX. *Severi presbyteri & confessoris, qui Viennæ ingentem multitudinem ad fidem convertit.* *Textus contractus.*

UGHELLIAN. Addit in fine: *Item sanctæ Agapæ virginis.* Hæc sæpius recurrit. *Agapæ.*

FLORENTIN. *Anconæ, translatio sancti Quiriaci episcopi & martyris. Item sanctæ Agapæ virginis.* *Transl. Quir. Agapæ.*

EDITIO-LUBECO-COL. *Romæ via Ostiensi, miliario septimo, translatio beati Cyriaci diaconi & sanctorum martyrum Largi & Smaragdi cum aliis viginti duobus, quando à beato Marcello Papa, corpora eorum levata sunt ac venerabiliter tumulata. Passi sunt autem* XVII *Kal. Aprilis. Hæc tamen dies celebrior habetur.* In Severo pura est. Addit in fine: *Eodem die, sanctæ Agapæ virginis. In territorio Trecassino, sancti Leonidis martyris.* Puto esse errorem in nomine. *Transl. Cyriac. &c.* *Agapæ Leonidis.*

BELIN. Editio secunda in fine adjicit: *Item Agappæ virginis. Bourdegalis, depositio Mommurali abbatis Floreacensis cœnobii.* *Agapæ. Mommurali*

GREVEN. *In Hungaria, adventus sanguinis Domini nostri Jesu Christi. Item festum quindecim Auxiliatorum, quorum nomina hæc sunt: Gloriosa Dei genitrix semper Virgo Maria, Blasius, Dionysius, Erasmus, Panthaleon, Vitus, Georgius, Ciriacus, Christoferus, Agatius, Eustachius, Egidius, Barbara, Catherina, Margaretha. Ciriaci episcopi Hostiensis & martyris. Paymonis martyris. Apud Philadelphiam, natalis sancti Leonidis Item Justini martyris. In territorio Trecassino, Leovaldi martyris. Item Secundi. Apud Anconam, translatio sancti Quirici episcopi & martyris, de Jerusolimis ad prafatam urbem. Agapes virginis. Item, beatæ memoriæ Hilgeri confessoris, Ordinis Prædicatorum, filii comitis.* *deSang J.C* *15 Patron.* *Cyriaci.* *Paymonis.* *Leonidis.* *Justini* *Leovaldi.* *Secundi.* *De Quirico.* *Agapes.* *Hilgeri.*

MOLAN. Primæ annuntiationi ex Adone subjungit litteris Italicis: *Quorum passiones suis locis in præsenti Calendario notatæ sunt* In fine: *Item Agapæ virginis. Bourdegalis, depositio Mommurali, abbatis Floriacensis cœnobii. Ipso die, sancti Justini martyris, cujus corpus requiescit in magna ecclesia beatæ Mariæ Virginis, Parisiis.* Vide hæc eadem I Augusti in posterioribus MOLANI editionibus. Hæ porro hodie idem habent in textu, quod supra. In fine: *Bourdegalis, depositio Mommoli, abbatis Floriacensis cœnobii. Item sanctæ Agapæ virginis. Die octava, sancti Æmiliani confessoris in Cyzico.* In Horologio additur titulus *episcopi.* *Agapæ. Mommurali* *Justini.* *Mommoli.* *Æmiliani.*

Die 9.

V *Idus.*

Vig. Laur. VIgilia sancti Laurentii martyris. Apud Coloniam Tusciæ, natalis sanctorum Secundiani, Marcelliani, & Veriani, qui tempore Decii, sub consulari Prómoto primum cæsi sunt, deinde in equuleo suspensi & ungulis abrasi, atque igne lateribus apposito assati, triumphalem martyrii palmam capite cæsi meruerunt.

Secundiani & Sociorū.

Romani. Romæ, sancti Romani militis, qui confessione beati Laurentii compunctus, petiit ab eo baptizari, & mox jubente Decio, cum fustibus exhibitus ac decollatus est.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Notabis Rosweyd. puris annumerari, licet ab aliis maxime differat, non verbis textus, sed annuntiationum transpositione: nam *Vigiliam* ad ultimum locum rejicit, & *Romanum* ei primo loco substituit. Sic ultimi sex codices mediæ

mediæ notæ, Romanum referunt ſecundo loco. Nunc ad peculiaria. Roſweyd. legit, *Secundiani & Marcelliani & Valeriani.* Et pro *Promoto*, habet *Promorto.* Greven. *Promocio*, Molan. *Promotio.* Munerat. *cæſi ſunt primum.* Antverp. librario ſphalmate repetit *aſſati*, hoc modo, *atque igne lateribus aſſati appoſito aſſati.* Quæ omnia accuratius in textu poſita ſunt. Greven. & Molan. ante *confeſſione*, interjiciunt *in*, *qui in confeſſione*, ceteri cum antiquioribus & Noſtro ſimplicius. Sic iidem; *cum fuſtibus exhibitus decollatus eſt*, omiſſa particula *ac.* Antverp-maj. & ſex ultimi expungunt *cum*, *jubente Decio fuſtibus*, quod etiam facit Munerat. in alio excedens, nam poſt *exhibitus*, ſubdit, *ac tandem decollatus eſt.*

Vig. Laurentii.

OBSERVATIO. *Vigilia ſancti Laurentii.* Sic ponitur à Beda, Romano parvo & Adone. Cur à Rabano prætermiſſa ſit, haud queo divinare, potius ſuſpicarer non eſſe genuinam Bedæ annuntiationem. Neque ſic tamen deſineret eſſe vetuſtiſſima celebritas ſeu conſuetudo à primis Eccleſiæ temporibus frequentata, ut probant Kalendaria Frontonis & Allatii, nec non Sacramentaria à Menardo & Thomaſio vulgata, quidquid Hieronymiani codices de ea non loquantur. Hujuſmodi *vigiliarum*, ad unum & plures dies protractarum originem, à Baronio veroſimillime explicatam invenies. Citatos Martyrologos ſequitur Notkerus, ſed Noſter adjunxit titulum *martyris.* Wandelbertus ſolum *Romanum* hodie canens, oſtendit in cœnobio ſuo Prumienſi, dum ſcriberet, ritum illum necdum fuiſſe receptum. De ſequenti martyrum claſſe nihil apud ſolitos Uſuardi præcurſores reperio. Florus ſic breviter: *Coloniæ, natale ſanctorum Fauſtini, Mercellini, Secundiani & Sixti.* At enim hinc ſua Noſter nequaquam accepit. Probabilius exiſtimo martyres in textu expreſſos, ex Hieronymianis profluere, in quorum aliquo legerit Uſuardus: *In Tuſcia, Veriani, Marcelliani, Secundiani*..... quos ut præcipuos, quemadmodum paſſim facere aſſolet, omiſſis reliquis ab Epternacenſi notatis, decerpſerit. Cum vero alius codex legeret: *In Colonia*; has duas poſitiones ita ipſe in unam conjunxerit: *Apud Coloniam Tuſciæ*: ac deinde ex repertis alicubi Actis elogium ſuum conflaverit. Porro de prædictorum Actorum veritate, uti & de controverſo incepti & conſummati martyrii loco, plura alibi diſcutienda ſupererunt; ſufficiat interim Notkeri cenſura, ita hac die ſcribentis. *In Colonia, Fauſtini, Marcellini, Secundiani, Veriani, juxta Martyrologium beati Hieronymi. Cum à noſtratibus, apocryphorum deliramenta ſectantibus, à beato Sixto propter continuationem temporum baptizati & à Decio dicantur interempti.* Quid propriè, aut quoſnam hîc impugnet Notkerus, necdum ſatis perſpectum habeo. Arbitror tamen, ea hîc Acta ab ipſo convelli, quæ Sixti Papæ tempora cum Decio connectunt, unde à Baronio ad annum CCLIII num. 29 *corrupta* vocantur. Vide quæ de iiſdem Actis diſputavit Papebrochius tomo 1 Junii à pag. 34, quibus accedere poteſt Tillemontius tomo 3 pag. 704. Vide ſis plura in Notationibus Florentinii. Ceterum ex codicibus Uſuardinis omnibus manifeſtiſſimum eſt, ſic Noſtrum ſcripſiſſe, ut tabula exhibet. De celebri martyre *Romano*, nulla plane difficultas. Signatur is ab Hieronymianis & Romano parvo ſimpliciter. Beda compendioſo elogio paſſionem complexus eſt, à quo ſumpſerunt Rabanus & Ado, ex hoc Uſuardus & Notkerus, ſervatis ubique iiſdem fere apicibus. Patet, Romani Acta, Laurentianis immixta eſſe, ut proinde de utriſque eadem habenda ſit ratio. De *Firmo & Ruſtico* martyribus Veronenſibus agunt Florus, Rabanus & Notkerus, ſed ex quo eos tranſtulerit Belinus, neſcio; certe ad textum Uſuardinum nihil prorſus attinent. Nitidus eſt Wandelberti de Romano verſiculus:

Secundiani & ſociorum

Romani.

Romanus quinis martyr mileſque refulget.

AUCTARIA.

TORNACEN. Vix media parte hodierni textus poſitâ, pergit deficere uſque ad XXVI Septembris.

PULSANEN. Sic incipit: *Vigilia ſancti Laurentii levitæ & martyris.* In ſecunda annuntiatione expunctum eſt elogium. In tertia de Romano purus eſt.

CENTULEN. *Vigilia ſancti Laurentii. Romæ, ſancti Romani militis, qui confeſſione beati Laurentii compunctus, petiit baptizari, & mox jubente Decio exhibitus cum fuſtibus & decollatus eſt.* De aliis egit die præcedenti.

De Vigilia Laurentii.

BRUXELLEN. *Vigilia ſancti Laurentii martyris, qui ex numero omnium martyrum ſolus Vigiliam habet. Romæ, ſancti Romani militis, qui à beato Laurentio baptizatus, mox jubente Decio Cæſare, fuſtibus cæſus ac decollatus eſt.* In aliis martyribus ferme purus eſt, ſed pro *Veriani*, qui in textu eſt, ſcribit *Neriani.*

De Romani.

HAGENOYEN. In duabus primis ſatis purus, ſic tertiam enuntiat: *Romæ, paſſio ſancti Romani militis & martyris. Qui in paſſione ſancti Laurentii compunctus, quia vidit juvenem pulcherrimum ejus vulnera tergentem, & ideo ſe ab eo baptizari petiit & obtinuit, & idcirco à Decio Cæſare minore fuſtibus eſt cæſus, & quia fortis in fide fuit, juſſit eum decollari.*

Textus contractus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Romani militis & martyris. Secundiani, Veriani & Marcelliani martyrum.*

Ruſtici & Firmi.

STROZZIAN. *Veronæ, ſanctorum martyrum Ruſtici & Firmi.* Vide ſuperius Obſervationem.

Martini. BURDEGALEN. *Apud Brivam, ſancti Martini martyris.* Caſtellanus vocat *Brivam-curretiam.*

Amoris & Viatoris. CODEX CASTRI-KAROLI. *In ſuburbio Lugdunenſi, natale ſanctorum martyrum Amoris & Viatoris.* Eſt haud dubie feſtum proprium loci.

BIZUNTICEN. De martyribus Tuſcis, refert verba textus, quibus ſubjungit: *Ex quibus Secundianus poſtea in Gallias in territorio Lingonenſi* *De tranſlat. Secundiani & ſociorum* *eſt tranſlatus, & in cœnobio ſancti Leodegarii glorioſe humatus, ubi Deo donante, claris non ceſſat ſe manifeſtare virtutibus.* Eadem leguntur in Martyrologio Franciſcanorum Salinenſium. Et hæc quidem de ſolo Secundiano. Sauſſayus in Martyrologio ſuo Gallicano alia plane ſuggerit, dum ibi hac die ita ſcribit: *In Jorenſi cœnobio, veneratio ſacratiſſimorum pignorum illuſtrium Chriſti martyrum Secundiani, Veriani & Marcelliani, qui hodie Romæ, imperante Decio, ſub Conſulari Promotio, fuſtibus, igne, ferro excruciati, demum capitis abſciſſione æternum gloriæ diadema promeruerunt. Quorum corpora Roma in Gallias advecta, illic ad venerationem repoſita, etiamnum eximio cultu cum plurimis aliorum beatorum martyrum lipſanis conſervantur.* Quænam hujus tranſlationis documenta ſuperſint, in Apodicticis ſuis docere debuiſſet magni Martyrologii compilator, ſed cum hæc deſint, aliunde poſtea in Actis noſtris erunt conquirenda, quando & Italicarum urbium, de pretioſo depoſito contendentium, rationes accurate expendentur.

EDITIO LUBECO-COL. Similis fere eſt ANTVERP-MAX. &c. nempe quod Romanum ſecundo loco annuntiet. In fine addit: *Methis civitate, natale ſancti Auctoris, ejuſdem loci epiſcopi* *Auctoris.* *& confeſſoris.* Vide die ſequenti.

BELIN. Etiam Romanum Tuſcis præponit. *Ruſtici* Tum in fine: *Eodem die, Veronæ ſanctorum* *& Firmi.* *martyrum Ruſtici & Firmi.*

GREVEN. *Apud Veronam, ſanctorum Firmini & Ruſtici martyrum.* *De Firmino & Ruſtico.* *Qui ob Chriſti confeſſionem, ſub Maximiano ſuper teſtas accenſas diutius volutati, cum in igne quoque ſine læſione perduraſſent, fuſtibus macerati, decollatione martyrii gloriam adepti ſunt. In Alexandria, ſanctorum Antonini, Tiburtini, Valeriani. Item, ſanctæ* *Antonini* *memoriæ Erici regis Daciæ & martyris.* An non *& ſociorum.* idem qui colitur XVIII Maii? Certe non videtur is eſſe, de quo in Actis XIII Martii, qui Peruſii colitur. Illud, *ſanctæ memoriæ* videtur aliquid aliud indicare, ut apud GREVEN. ſonat. *Erici.*

MOLAN. In fine: *Eodem die, ſanctorum martyrum Ruſtici & Firmi civium Pergamenſium, Ve-* *Ruſtici* *ronæ.* Tum minoribus typis: *Natale ſanctorum* *& Firmi.* *Numidici presbyteri & martyris cum aliis multis.* *Numidici* *De quibus Cyprianus in epiſtola ad diaconos, pre-* *& aliorum.* *sbyteros & plebem Carthaginenſem.* Vide Ruinartium pag. 198. In editionibus aliis, ſic habet: *Eodem die, Veronæ, ſanctorum martyrum, Ru-* *Domitiani.* *ſtici & Firmi. Catalaunis civitate, ſancti Domitiani epiſcopi & confeſſoris.* Ponitur in Romano.

Die 10.

IV *Idus.*

Laurentii. ROmæ via Tiburtina, natalis beati Laurentii archidiaconi, qui præſente Decio imperatore, poſt plurima tormenta carceris, verberum diverſorum, laminarum ardentium, ad ultimum in craticula ferrea aſſatus, martyrium complevit. Eodem die Romæ, *Milit.* 165 militum centum ſexaginta quinque.

Codices puri ſunt *Praten. Herinien. Antverp-major, Roſweyd. Antverpien.* & *Max-Lubec. Munerat. Belini prima editio, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pro *Tiburtina*, ſcribunt Belinus & Molanus *Tyburtina.* Antverp. & Max-Lubec. *Laurencii.* Antverp-maj. ſolus tranſponit; *poſt plurima carceris tormenta.* Herinien. *Laminarum.* Roſweyd. ex ſecunda annuntiatione expungit martyres centum, legens, *militum ſexaginta quinque.* In Antverp-majore deeſt *militum.* Belin. autem ſic habet: *Romæ, ſanctorum centum ſexaginta quinque.*

Laurentii. OBSERVATIO. *De ſancto Laurentio notiora ſunt omnia,* inquit Florentinius, *quam ut aliquid addere oporteat.* Sic eſt; nam Martyrologia noſtra omnia, imo & Kalendaria vetuſtiſſima, ut eſt illud Polemei Silvii, & aliud à Bucherio editum, item Carthaginenſe, Allatianum, Frontonianum, & Sacramentaria, glorioſiſſimam tota Eccleſia ejus paſſionem unaminiter recolunt; idque peculiare in hoc illuſtriſſimo Sancto obſervabis, quod ſolus ipſe, extra Redemptionis noſtræ & Apoſtolorum feſta, ſolus, inquam, inter mortales ſolenni & univerſali cultu celebritatem habeat, non clero ſolum, ſed & populo præceptam, ſive quod ſoli ipſi, origine non Judæo, decreta ſit fere prima in Eccleſia feſtivitas. Præter Hieronymiana, ſic de Laurentio hodie Romanum parvum: *Romæ, Laurentii, archidiaconi, martyris.* Ado totus eſt in Actis fuſe deducendis, quorum potiorem partem in Martyrologium ſuum tranſtulit Wyckerus. At Noſter, compendioſiora ſectatus, maluit Bedæ elogium tranſcribere: ubi advertes, ſolam ex Adone præfixam palæſtram, ſeu mavis ſepulturæ locum, *Romæ, via Tiburtina;* atque item ex eodem & Romano parvo, imo & aliquibus Hieronymianis, *Archidiaconi* titulum, jam olim à ſanctis Patribus raro exemplo tributum. Noſter vero, ſupra quam in fontibus legerat, ſcripſit *præſente Decio*, Rabano, Bedæ verbis preſſius inhærente; in quo non quidem *Decii præſentia*, ſed *Decii perſecutio* diſerte notatur, ab Adone etiam ex Actis expreſſa, iiſdem utrobique verbis: *Sub*

Sub Decio. Sed de hac re legendæ omnino ſunt diligentiſſimæ Baronii Notationes ad hanc diem, ubi ex temporum ratione facile evincit, nec Sixti nec Laurentii martyrium cum annis Decii combinari poſſe, atque adeo pro *Decii*, ſcribendum *Valeriani*, ut & nos alibi fuſius deducemus. Quanti porro facienda ſint vulgata Laurentii Acta, ex quibus & alia deſumuntur, alibi à nobis citata, docebit Card. Noriſius in fine diſſertationis tertiæ de epochis Syro-Macedonum à pág. 394 editionis Lipſienſis, ſubſcribentibus eruditis recentioribus, quorum argumenta ſuo tempore erunt expendenda. Quod ſi nec ipſa, quæ Laurentium ſeorſim ſpectant, Acta tutari poſſimus, facile aliunde jactura compenſabitur, ex tot SS.PP. elogiis, quæ colligi cœpta ſunt inter ſelecta Ruinartii à pag. 180.

Sequitur in Romano parvo: *Et militum* CLXV. De his nihil in Hieronymianis, nihil in Beda aut Bedæ ſequacibus. Ado primum de more ſecutus, ſic legit: *Eodem die, Romæ, militum* CLXV, additque: *Tunc paſſi ſunt Claudius, Severus, Creſcentio & Romanus, ipſo die quo beatus Laurentius, poſt tertium diem paſſionis ſancti Sixti.* De his videndum erit ſuo loco. Interim Notkerus poſtrema iſta Laurentiano elogio attexuit, alteram annuntiationem ſic efformans: *Eodem die, Romæ, militum centum & quadraginta quinque.* Quæ autem hujuſmodi mutationis cauſa ſit, nuſquam apparet. Ceterum ſi ſolum numerum ſpectes, non video cur Adonem Notkerus deſeruerit: unde ſuſpicari licet amanuenſis incuria male fuiſſe tranſcriptum. Quod autem *Claudium* & ſocios à *militibus* CLXV diſcreverit, forte accidit, quod hoſce, licet eadem die, non tamen eodem tempore paſſos crediderit. Certe ad Aureliani perſecutionem eorum certamen revocat Baronius in Romano hodierno: Recte, an ſecus hîc inquirere ſuperſedeo. Satis ſit obſervaſſe, Uſuardum Adonis ſectatorem perpetuum, in militibus illis Martyribus ab ejus ſententia non receſſiſſe. Adnecti meretur metricum, quod Wandelbertus cecinit Laurentii encomium, in quo ſolus canitur, nullâ ſociorum aut militum CLXV facta mentione. *Milit.165*

Quartis Laurenti merito ſplendeſcis opimo,
Ignem qui paſſus, tortorem vincis iniquum.

AUCTARIA.

De ſeptem Dormientib. PULSANEN. Legit, *beatiſſimi Laurentii* Omittit milites CLXV, quorum loco ſubſtituit: *Apud Epheſum, natalis ſanctorum ſeptem Dormientium, id eſt Maximiani, Malchi, Martyriani, Johannis, Dioniſii, Conſtantini, Serapionis, & aliorum quatuor, quorum geſta habentur.* Cur illi quatuor adjiciantur, neſcio. Vide Uſuardum XXVII Julii.

Auctoris. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Textui ſuperaddunt: *Methis, depoſitio ſancti Auctoris epiſcopi.* Recte infra, *in Mauri-monaſterio.*

Textus mutatus. CENTULEN. *Romæ, natalis beati Laurentii archidiaconi, qui poſt plurima tormenta carceris, verberum diverſorum, laminarum ardentium, ad ultimum in craticula aſſatus ferrea, glorioſum & omni laude dignißimum complevit martyrium. Eodem die, Romæ, militum* CLXV.

BRUXELLEN. Textui ſatis puro, ſolum adjicit: *Mettis, Mauri-monaſterio, depoſitio ſancti Victoris Metenſis epiſcopi & confeſſoris.* Lege *Victoris pro Auctoris.* *Auctoris*, ut recte habent codices alii.

Multa de Laurentio. HAGENOYEN. *Romæ via Tiburtina, paſſio ſancti Laurentii martyris, qui à beato Sixto Papa ſecundo, ordinatus eſt archidiaconus Eccleſiæ Romanæ, qui & officium ſuum devotè implevit, & ideo Sixtus vadens ad paſſionem illi theſauros ſuos dimiſit, ut ille pauperibus eos erogaret. Quod & fecit, & ipſe per ſignum crucis cæcos illuminavit & plures verbo & exemplo ad fidem convertit. Hic poſt carceres & diverſa verberum genera, laminas ardentes ſuſtinuit, per vocem ſibi loquentem divinam confortatus eſt, & iterum ſcorpionibus cæſus eſt, & pro aſtantibus orans incarceratur, & tunc in nocte Decio adducitur, & omnia tormentorum genera afferuntur. Et tunc ſuper cratem ferream Laurentius extenditur, furcis ferreis comprimitur, & carbones crati ſubſternuntur & aſſatur, & ſic martyr Chriſti ille conſecratur. Item Romæ ipſo die, militum* CLXV. *Metis, depoſitio ſancti Auctoris epiſcopi & confeſſoris.* *Auctoris.*

VICTORIN. & REG. SUECIÆ, ſign. num. 130. In fine: *In Epheſina civitate, ſeptem Dormientium.* *7 Dormient.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Laurentii martyris. Romæ militum centum & ſexaginta quinque.* Hîc ſemper aliquid deeſt. *Textus contractus.*

REG. SUEC. ſign. num. 428. *Pariſius, ſuſceptio S. Coronæ Domini.* De hac nihil apud alios, ſpectat ad diem ſequentem. *DeCoron D.*

VATICAN. ſign num. 5949. *Apud Epheſum, ſanctorum ſeptem dormientium.* Vide ad PULSAN. *7 Dormient.*

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ via Tiburtina, natale beati Laurentii archidiaconi, beati Sixti DeLaurent. Papæ. Qui Hiſpanus genere, puritate, innocentia vitæ, libertate* [an non *liberalitate?*] *operum miſericordiæ præfulgens, præſente Decio imperatore, poſt plurima tormenta* &c. In militibus CLXV pura eſt. Subdit in fine: *In Scotia, ſancti Blani, epiſcopi & confeſſoris.* Vide Caſtellanum. *Blani.*

BELINI EDITIO ALTERA. Ultimam annuntiationem format in hunc modum: *Eodem die Romæ, centum ſexaginta quinque; & ſeptem Dormientium.* Dividenda eſt conſtructio. *7 Dormient.*

GREVEN. *Item ſanctorum Claudii, Severi, Creſcentiani* (an non *Creſcentionis?*) *& Romani martyrum. Mettis, ſancti Auctoris epiſcopi & confeſſoris. Apud Tungrim, ſancti Johannis epiſcopi & confeſſoris, qui & Agnus dictus eſt. Hic cum eſſet agricola, miraculo virgæ florentis, ad regimen præfatæ eccleſiæ aſſumptus fuit. In Scotia, ſancti Blani, epiſcopi & confeſſoris. Trajecto ſuperiori, tranſlatio ſanctorum Monulphi & Gundulphi, epiſcoporum & confeſſorum.* Ponuntur XVI Julii, à Caſtell. XXVI. *Claudii & ſociorum. Auctoris. Joannis. Blani. Tranſlat. Monulphi & Gundulp.*

MOLAN. In omnibus editionibus hoc unicum habet augmentum: *Metis, depoſitio ſancti Auctoris epiſcopi.* Corpus quieſcit in *Mauri-monaſterio.* *Auctoris.*

Die 11.

III *Idus.*

Tiburtii. ROmæ inter duas Lauros, natalis ſancti Tiburtii, qui ſub judice Fabiano, cum nudis plantis ſuper carbones ardentes ingreſſus, Chriſtum majori confiteretur conſtantia, duci in tertium ab urbe miliarium, atque ibidem gladio animadverti jubetur.

Suſannæ. Item Romæ, ſanctæ Suſannæ virginis, quæ cum eſſet nobili proſapia orta & beati Gaii Pontificis neptis, martyrii palmam tempore Diocletiani, capitis obtruncatione promeruit. In civitate Camberaco,

Gaugerici. ſancti Gaugerici epiſcopi & confeſſoris. Apud caſtellum Ebroas,

Taurini. ſancti Taurini epiſcopi.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Antverp-majore*, *Antverp.* & *Max-Lubec. Belin.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Quod alibi de *via Tiburtina*, id hîc recurrit de *Tiburtii*. Belin. iterum & Molan. ſcribunt *Tyburtii*; Antverp-maj. *Tiburcii*. Idem hic codex conſtructionem habet hiulcam & mutilam, nam ubi recte in textu, *cum..... Chriſtum majori confiteretur conſtantia*, ſic legit: *Chriſtum confiteretur in ſtantia*. Vitioſa item eſt hæc Herinien. periodus, ſeu periodi pars ultima, primæ non quadrans, nempe, *atque ibidem gladio animadverti fecit*, pro *jubetur*. De *Gaii*, dictum eſt non ſemel, ſequimur orthographiam codicum. *In civitate Camberaco*, diſerte ponunt Praten. Herinien. Antverp-major & Belinus. Præferant *Cameraco*, qui voluerint, per me licet. *Gauritii*, pro *Gaugerici*, error eſt in Belino. Hieronym. Lucen. ſcripſit *Gaurici*. Dormitavit Molan. dum legit *epiſcopi & martyris*, ſed agnitam oſcitantiam in poſterioribus editionibus correxit. Addidit item in fine, *Taurini, epiſcopi & confeſſoris*, quæ ultima vox abeſt ab reliquis codicibus, præterquam ab Antverp. & Max-Lubec. qui annuntiationem in principio mutilant: *Ipſo die, ſancti Taurini epiſcopi & confeſſoris* Omnes legunt *Ebroas* pro *Ebroicas*, nec melius in Antverp-majore, *Eborias*. Alius habet *Ebora*.

Tiburtii. OBSERVATIO. *Tiburtii* martyris ita meminere Hieronymiana aliqua, ut *Valeriani*, *Cæciliæ* ſponſi, fratrem deſignare plane videantur; unde merito ſuſpicatur Florentinius, ex incurioſi antiquarii imperitia, puta qui alium ignorarit Tiburtium, ſociorum iſtorum duorum nomina ibi perperam intruſa. In iiſdem Hieronymianis ſtatim ſubjicitur: *Natalis ſanctæ Suſannæ*. Beda, quam poteſt breviſſime, una annuntiatione duas complectitur: *Romæ, ſancti Tiburtii martyris & Suſannæ*. Nonnihil diſtinctius Romanum

Suſannæ. parvum; de primo: *Romæ inter duas Lauros, Tiburtii martyris*. De altera: *Et Suſannæ virginis martyris*. De utroque diffuſas hiſtorias Martyrologio ſuo inſeruit Viennenſis, quarum primam accepit ex Actis ſancti Sebaſtiani, apud nos capite præſertim 21.; alteram ex ipſis, quæ celeberrima vocat Molanus, inclytæ martyris geſtis, videndis apud Surium, laudatis à Baronio & Majoribus noſtris; à nonnullis plane rejectis, ſed à nobis ſubinde examinandis & illuſtrandis. Quidquid vero de Actis illis deinceps ſtatuatur, venerandam *Suſannæ* memoriam, præter citata Martyrologia, etiam abunde comprobant Frontonis Kalendarium & Sacramentaria ab ipſo citata, quo die in eodem Kalendario *Tiburtius* commemoratur. Qui & ambo in Allatiano conſignati ſunt. De cetero ad textum quod attinet, ex duobus Adonianis encomiis ſelectiora paucula ſumpſit Noſter, eo modo diſpoſita, quo in laterculo repræſentantur. Plura ex iiſdem & de more liberalius hauſit Notkerus. Nec apud Florum & Rabanum deſunt breviora elogia, quæ ad præſens inſtitutum nihil faciunt. Wandelbertus Tiburtium & Gaugericum, qui ſequitur, Suſannâ, neſcio ob quam cauſam, omnino præteritâ, ſic cecinit:

Ternis floſque decuſque pium petis aſtra, Tyburti.
*Hæc & Goericus * confeſſor poſſidet almus.* * Brabantice *Goeric.*

Gaugericum Cameracenſem epiſcopum Adoni tribuit Moſandri editio, Roſweydus in

Gaugerici. appendicem rejecit, recte opinor, alias à Notkero veroſimiliter non prætermittendum. Interim ſignatur in codicibus Hieronymianis Lucenſi & Corbeienſi: recentius ab antiquario ſuperadditus, nec ne, non diſputo. Crediderim ex ſimili aliquo codice, forte

Taurini. Corbeienſi, ab Uſuardo acceptum, in quo & *Taurinus* exprimitur, aliis omnibus Martyrologis ignotus præterquam Floro, qui eum ita cum Gaugerico copulat, ut *fratrem* fuiſſe affirmare non dubitet. Nota eſt aſſerti parachroniſmi origo ex Actis neſcio quibus, à quodam

quodam Adeodato ita adornatis, ut de ſuppoſitione facile convincantur. Securius proceſſit Noſter, nihil affirmans, quod ex certioribus monumentis abunde non conſtet, & ea forte de cauſa à confeſſoris aut martyris titulo ſtudioſe abſtinuit. Ex elogio Rom. moderni ſolam eam partem ſuſpectam habet Caſtell., quæ miſſionem ſpectat a S. Clemente Papa factam. Sincerior eſt Gaugerici vita apud Surium, ſed contracta ex diffuſiori hiſtoria, ſuo tempore à nobis illuſtranda. Atque hæc ſufficiunt ad comprobandam totius textus originem & plane germanam ejus ſimplicitatem.

AUCTARIA.

De Tiburtio. OSWEYD. De Tiburtio, textui inſeruit, *filii Chromatii Urbis præfecti, docti à S. Sebaſtiano.* Cetera ſatis pura iunt uſque ad finem, ubi ſola annuntiatio ultima deſideratur.

PULSANEN. Purus eſt uſque ad, *Suſannæ virginis*, deſunt reliqua omnia.

MUNERAT. Textui puro adnectit: *Pariſius, ſuſceptio ſacræ ſpineæ Coronæ Domini, ab infidelibus per beatum Ludovicum Francorum regem feliciter erepta. Cujus* [quæ, vel cujus pars] *honoratur & colitur in ſacroſancta capella palatii Pariſii, ibique requieſcit.*

De ſacra Cor. ſpinea.

GREVEN. In fine etiam attexit: *Civitate Pariſius, tranſlatio ſanctæ ſpineæ Coronæ Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Cautior MOLAN. à textu excluſit.

De eadem. De Taurino.

ANTVERP MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. In tribus primis ſatis puri, ſic ultimam formant: *Apud caſtellum Ebroas, ſancti Taurini epiſcopi, quem beatus Dyoniſius ordinavit, & eidem urbi epiſcopum deſtinavit, ubi glorioſo coronatus martyrio, multis fulget miraculis.* Hæc etiam codicum aliorum ſententia eſt.

In LOVANIEN. Tota hæc annuntiatio excidit, ut ferme ſolet nonnulla corripere.

CENTULEN. *Romæ inter duos Lauros, ſancti Tiburtii martyris, filii Chromatii Urbis præfecti, qui per beatum Sebaſtianum eruditus in fide, illuſtre duxit martyrium. Eodem die Romæ, ſanctæ Suſannæ, quæ Romani imperatoris ſprevit conjugium, ut Chriſti Domini ſortiretur conſortium. Cameraco, ſancti Gaugerici epiſcopi & confeſſoris.* In margine recentiori manu adjectum: *Civitate Ebroicas, ſancti Taurini epiſcopi & confeſſoris.*

Textus mutatus.

BRUXELLEN. Incipit: *Civitate Cameraco, depoſitio ſancti Gaugerici epiſcopi & confeſſoris.* De Tiburtio, poſt, *martyris*, interjicit: *Filii Chromatii, Urbis præfecti. Qui juvenis ſub judice Fabiano, dum nudis* &c terme pure. In Suſanna, etiam recte. De Taurino, ut ANTVERP-MAX. &c.

De Tiburtio.

HAGENOYEN. *In civitate Ebora, ſancti Taurini epiſcopi & martyris, quem beatus Dyoniſius apud caſtellum Eboras miſit, & eumdem ordinans urbi epiſcopum, ubi glorioſo* &c. *Romæ inter duos Lauros, natalis ſancti Tyburcii martyris. Tyburcius filius fuit Cromacii ſenatoris, viri nobiliſſimi. Qui cum ad prædicationem ſancti Sebaſtiani converſus eſſet, poſt ſanationem patris ſui, tantam in Chriſti fide devotionem accepit, ut cum omnes Chriſtiani de Roma fugerent, ipſe amore martyrii ſolus in Urbe remanſit. Hic traditus à Torquato, falſo Chriſtiano, Fabiano præfecto, qui fecit illum nudis* &c. *Item Romæ, ſanctæ Suſannæ virginis & martyris. Quæ fuit virgo nobilis & pulchra & petebatur uxor à Diocletiano, Maximino filio ſuo. Quæ virginitatem ſervare docta eſt à patre ſuo ſancto Gabino, & patruo Gayo ſummo Pontifice, & à Serena imperatrice. Et quia conſentire noluit, tam pro virginitate, quam pro fide, inaudita tormenta paſſa eſt. Noviſſime gladio vitam finivit.* De Corona idem habet quod GREVEN. *Item in Scotia, ſancta Aratæ virginis & ſanctimonialis, quæ invocatur ad liberationem captivorum, & ſuffragatur hominibus in peſtilentia.* A Caſtellano vocatur *Athracta.* In Gaugerico, purus eſt.

De Tiburtio. *De Taurino.* *De Suſanna.* *De Tiburtio.* *De Taurino.* *De Tiburtio.* *De Suſanna.* *Aratæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Tiburtii martyris inclyti, de quo in geſtis beati Sebaſtiani leguntur multa præclara opera; ſimiliter de Chromatio patre ejus. Gaugerici epiſcopi & confeſſoris. Romæ, Suſannæ virginis & martyris. Feſtivitas Coronæ Domini. Taurini epiſcopi & confeſſoris.*

De Cor. ſpin.

CODEX D. Le Mare ſignatus A. qui fuit collegii Canonicorum Auguſtoduni: *Eodem die, Andeolus martyr veneratur.* Vide 1 Maii.

Andeoli.

In VATICAN. Deeſt Gaugerici & Taurini.

UGHELLIAN. *Civitate Pariſius, tranſlatio S. ſpineæ Coronæ Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

De Cor. ſpin.

LUXOVIEN. *Civitate Metis, depoſitio ſancti Autoris epiſcopi & confeſſoris.* Vide quæ diximus in Auctariis diei præcedentis.

Auctoris.

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ inter duas Lauros, natale ſancti Tiburcii martyris, filii Chromatii Urbis præfecti, quem erudierunt in fide Sebaſtianus, beatus Tranquillinus, & glorioſus presbyter Policarpus. Hic ſub judice Fabiano, cum nudis plantis ſuper carbones ardentes ingreſſus, Chriſtum majori confiteretur conſtantia* &c. Et poſt *jubetur*, inſerit; *& à quodam parente Chriſtiano in eodem loco ſepelitur.* De Suſanna, eadem ferme habet quæ HAGENOYEN. In Gaugerico, pura eſt. De Taurino, ut ANTVERP-MAX &c. *Pariſius, tranſlatio Coronæ ſpineæ Domini noſtri. Treveris in majori eccleſia, tranſlatio capitis ſancti Matthiæ Apoſtoli.*

De Tiburtio. *Tranſlat. Coron. ſpin. Tranſlat. cap Matthiæ Ap.*

GREVEN. *Cromatii Urbis præfecti, patris ſancti Tiburcii cum aliis multis. Qui, ut Ado, conſilio Gaii Pontificis, immanitatem perſecutionis declinantes, in Campaniam profecti, per multas tribulationes regnum Dei introierunt. Apud Aquilegiam, ſancti Cromacii epiſcopi & confeſſoris, ad quem exſtant B. Hieronymi quædam epiſtolæ. Secundum Cathalogum Sanctorum, hic evigilatio vel inventio ſeptem Dormientium, apud Ephéſum. Treveris, in majori eccleſia* &c. ut ſupra.

Cromat. &c Chromat. ep. Evigilat. & Dormient. Decap. Mat.

MOLAN. De Suſanna ex Adone aliis litteris textui admiſcet: *Ejus corpus collegit Serena Auguſta noctu, & manibus ſuis cum lineaminibus & aromatibus ornavit; ſanguinem vero martyris, qui effuſus fuerat, in loco domus ſuæ velamine deterſit, & poſuit in capſa argentea in palatio ſuo, ubi die noctuque, furtivis orationibus ſemetipſam Domino effundebat.* Item de Gaugerico: *Qui* XXXIII *annos Cameracorenſem rexit eccleſiam & vitæ ſanctitate conſpicuus extitit, & clarus miraculis in pace quievit.* Tum in fine: *Pariſiis, ſuſceptio ſacræ ſpineæ Coronæ* &c. fere ut MUNERAT. *In Sarchinio, tranſlatio corporum, ſanctorum Trudonis & Eucherii confeſſorum Chriſti. Ipſo die elevatio eorumdem ſanctorum, quæ facta eſt ſolemniter à domino Rodulpho, Leodienſi epiſcopo.*

De Suſanna. *De Gauger.* *De Cor. ſpin.* *De Trudone & Eucherio.*

Hæc eadem omnia referunt quoque posteriores editiones, in quibus præterea aliis etiam typis de Taurino attexitur: *Quem beatus Dionysius ordinavit, & eidem urbi episcopum destinavit.* Ubi advertis rescissa esse, quæ de glorioso Taurini martyrio alii codices certatim adjunxerant.

De Taurino

Die 12.

Pridie Idus.

Eupli.

IN Sicilia civitate Cathina, natalis sancti Eupli diaconi, sub Diocletiano & Maximiano Augustis, qui cum diutissime pro confessione Domini torqueretur, tandem martyrii palmam gladio cædente percepit. Apud Augustanam urbem, sanctæ Hilariæ matris sanctæ Afræ martyris, quæ cum ad sepulchrum illius excubaret, ibidem pro fide Christi à persecutoribus igni tradita est, cum Digna & Eumenia & Euprepia. Passi sunt item eodem die in præfata civitate Quiriacus, Largio, Crescentianus, Nimmia, Juliana cum aliis viginti. Item urbe Falari, passio Graciliani & Felicissimæ virginis, quorum ora primum pro Christo lapidibus contusa, dehinc gladio percussi, optatam martyrii suscepere coronam. In Siria, sanctorum Macharii & Juliani.

Hilariæ & aliorũ.

Graciliani & Feliciss.

Macarii & Juliani.

Soli *Herinien. Greven.* & *Molan.* omnino puri sunt.

VARIA LECTIO. Male ab Herinien. scribitur *Sycilia*, male à Greven. *Cathyna*; nec bene in textu *Cathina*, vel *Catina*, his tamen modis, & primo præsertim, legunt omnes, alibi paulo melius *civitate Cathanensium. Eupoli* habet Greven. & sic est etiam in Hieronymianis. Posui *Hilariæ* cum Greveno & Molano. Herinien. habet *Hilaræ*, alii *Hylaræ* & *Hylariæ*. Sequens constructio, *Passi sunt item eodem die in præfata civitate*, Usuardina est, ut infra ostendam. Molan. neglexit particulam *item*; Herinien. autem scripsit, *in præfata urbe*. Recte expressa sunt quinque martyrum nomina, quidquid codices aliqui varient, inter quos Molan. legit *Nymmia*. Idem pro *Falari*, substituit *Phalari*; neutrum forte convenit, ut censet Baronius. Nescio an id adverterint codices aliqui, qui palæstram expunxerunt. *Quorum ora primum* &c. omnibus commune est, Molan. transposuit, *quorum primùm ora*. Rursus Molan. cum Greven. & aliis discrepant, legentes, *optatam martyrii suscepere palmam*. Herinienst subscribunt plerique in, *optatam martyrii suscepere coronam*, ut est in textu. De *Siria* & *Macharii*, alibi dictum est.

Eupli.

OBSERVATIO. De *Euplo*, *Euplio*, vel *Eupolo* agunt Kalendaria Allatii & Frontonis, ac Martyrologi passim omnes post Hieronymiana, in quibus sociæ adjunguntur *Nericia* & *Veneria*, reliquis omnibus incognitæ, imo Actis ipsis, quæ laudata & expensa invenies tomo 1 Februarii pag. 598, ubi à Bollando in exemplum adducuntur, ex quo liberiores Metaphrastis interpolationes dignosci queant. Egregium thesaurum primus effodit Baronius, publicique juris fecit in Annalibus ad annum CCCIII à num. 146, ex quo accepere Surius & novissime Ruinartius inter selecta à pag. 437, præmissa admonitione, additisque observationibus, suo tempore usui futuris, cum editione Græca à Cotelerio procurata. Porro ex laudatissimis illis Actis succinctum elogium texuit Beda, prolixius Ado; utrumque, ni fallor, vidit Noster, suaque inde decerpsit. Nec Wandelbertus illustrissimum martyrem præteriit, hoc eum versiculo honorans:

Martyrii palmam pridie capis Euple perennem.

Hilariæ & aliorum.

Quæ de *Hilaria* subjiciuntur, proprie Adoniana sunt, ex Actis S. Afræ, de quibus supra egimus, desumpta, & ab Usuardo ex Adone ad verbum descripta, sic ut proinde nulla subsit difficultas. At non ita promptum est decernere, quid sibi velit commemoratio tertia in codice Pratensi evidenter corrupta, teste Clar. Castellano, qui in prætenso illo autographo deprehendit, erasa fuisse verba omnia inter *Euprepiæ* & *Quiriacus*, ibique substituta hæc, pressius disposita: *Eod. die passi st Romæ sub præfecto Pertinace.* Qua in mutatione, Pratensi de more adstipulantur Antverp-major & Rosweyd. At ex reliquis omnibus certissima videtur Usuardi lectio. Quæri posset an vera? An non ab ipso (ut forte quis volet) ab ipso, inquam, Usuardo correcta? Quid de his sentiam, in præfatione abunde explicui. In medio sunt sanctæ Afræ Augustanæ Acta à Marco Velsero notis illustrata, quæ

quæ ſi præ oculis habuit Uſuardus, non potuit non ſcribere prout eſt in textu. Si dicas Hieronymiana ipſum conſuluiſſe VIII Auguſti; jam dies tranſponit, imo duas claſſes confundit, & forte etiam tertiam, quæ in prædictis Hieronymianis anonyma ponitur VII Auguſti. Salebras hîc video & præcipitia, quæ explanare non ſatis obvium erit, niſi martyres quinque & viginti noſtri Auguſtani à totidem Romanis ex parte fere ſynonymis (de quibus ad VII Auguſti) diſtinguantur. Legat curioſus indagator ea quæ notavit Florentinius citatis illis diebus VII & VIII Auguſti. Nos reliqua ad majus Opus rejicimus, nihil interim dubii de Uſuardi mente, ſive is vera ſcripſerit, ſive erronea. Atque hactenus fontes quidem eruimus; verum unde *Gracilianus* ille aliis *Gratilianus* & *Fe-* *Graciliani*
licissima in laterculum tranſierint, prorſus ignorare me fateor, indubitata tamen eſſe ip- *& Felicis-*
ſius Uſuardi verba codicum omnium conſenſus apertiſſime evincit. Quæ ſit ea *Falaris* *ſimæ.*
vel *Falare*, videndum in Notationibus Baronii. Actis ſubinde perpenſis, videor poſſe conjicere, Uſuardum ea vidiſſe, quæ apud nos exſtant Mss. non una, quorumque ſpecimen habes ad XV Maii tomo 3 pag. 458, in *Eutitio*. Sola nota *anni quarti Claudii*, ab omnibus conſtanter ſignata, viſa eſt Tillemontio tomo 5 pag. 126 intolerabilis. Non deſunt alia, prudenti examine ſuo loco ſubigenda. *Macarius & Julianus* ab Hieronymianis, Romano parvo & Adone laudantur. Ex poſtremo totidem verbis acceptos credimus: Notkerus Hieronymianorum verba tranſcribere maluit. De his duobus ultimis nihil hactenus reperi. *Macarii & Juliani.*

AUCTARIA.

PRATEN. ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. Habent eam mutationem, de qua dixi ſuperius in Obſervatione.

Radegundis. ROSWEYD. Præterea in fine ſubdit: *In Aquitania, ſanctæ Radegundis virginis.* Vide Uſuardum die ſequenti.

PULSANEN. In prima & ultima annuntiatione purus, intermediis omnibus caret.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Toto textu ſatis puri, in eo deficiunt, quod penultimam annuntiationem contrahant, hoc modo: *Item, paſſio Graciliani & Feliciſſimæ virginis.*

MUNERAT. Sive amanuenſis ſive typographi vitio connectit diſparata, nam poſt, *tum aliis viginti*, immediate ſubjicit: *Quorum ora primum pro Chriſto* &c. omiſſis iis, quæ erant interponenda, nempe: *Item urbe Falari, paſſio Graciliani & Feliciſſimæ virginis.*

ANTVERP-MAX. Poſt *Euprepia*, ex Adone attexit; *quæ fuerunt puellæ ſanctæ Afræ.* De Graciliano & Feliciſſima omittit poſitionem, ſeu locum certaminis. In fine autem: *In Aſſiſio* *Claræ.* *civitate; natale beatæ Claræ virginis.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Incipiunt: *In Aſſiſio civitate, natale beatæ virginis Claræ. Quæ beati Franciſci prædicationem au-* *De eadem.* *diens, & pœnitentiam videns, facta eſt ejus filia ſpiritualis, & ſanctæ primiceria paupertatis. Hæc Ordinis pauperum dominarum fundamentum & gloria, omnis perfectionis ſpeculum extitit & lucerna.* De reliquo ſimiles ſunt ANTVERP-MAX. Sed ALBERGEN. aliis defectuoſior, in penultima habet hoc ſolum: *Item paſſio ſanctorum Gracilianı & Feliciſſimæ virginis.*

LOVANIEN. In prima purus, omiſit elogium Hilariæ & reliqua eo ſpectantia. De Graciliano &c. ut ANTVERP-MAX. Item in fine de Clara.

CENTULEN. *In Sicilia civitate Catinas, paſſio ſancti Eupli diaconi & martyris, tempore* *Textus mutatus.* *Diocletiani ſub judice Calvitiano. In Siria, ſanctorum Macarii & Juliani. Eodem die, ſanctæ Hilariæ matris ſanctæ. Affræ, quæ paſſa eſt per ignem cum Digna, Eumenia & Euprepia. Civitate Falaret, paſſio ſanctorum Gracilianı & Feliciſſimæ Virginis.*

BRUXELLEN. In *Eupli*, quem *Empli* vocat, nonnihil interpolatus eſt. In Hilaria, ut ANTVERP-MAX. Sequitur: *Roma, ſanctorum Criſanti & Dariæ virginis. Qui cum nullo genere tormentorum læsi poſſent, jubente Numeriano tandem pro Chriſto terra & lapidibus obruti ſunt.* *Chryſanthi & Dariæ.* Agunt de iis hodie Hieronymiani. Coluntur in Romano XXV Octobris; Noſter eos refert 1 Decembris. In Graciliano & Felicitſima; in Macario & Juliano purus eſt. Tum: *Apud Aſſiſium civitatem, depoſitio ſanctæ Claræ virgi-* *De Clara.* *nis. Quæ fuit filia ſpiritualis primogenita beati Franciſci; paupertatis & omnis perfectionis ſpeculum & lucerna. Apud Montes Hannoniæ, tranſ-* *Tranſlat.* *latio beatæ Waldetrudis electæ, & neptis beatæ* *Waldetrudis* *Gudilæ.* Vide III Februarii & XXVIII Martii.

HAGENOYEN. In tribus primis, non niſi modice interpolatus, ſic proſequitur: *Item paſſio ſanctarum Gracilianæ & Feliciſſimæ virginum.* De Macario & Juliano, pure. In fine de ſancta Clara, ut ANTVERP-MAX. &c.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſign. num. 130. *Item paſſio ſancti Gracilianı & Feliciſſimæ virginis.*

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. *Claræ virgi-* *Claræ.* *nis de Ordine Minorum. Hilariæ martyris cum aliis* *Hilariæ* *tribus. Quiriaci, Largionis, Creſcentiani cum* XXII *cum al. ſoc.* *martyribus. Gracilianı & Feliciſſimæ martyrum.*

In VATICAN. num. 5949. Deeſt Graciliani & Feliciſſimæ. Neſcio an reliqua pura ſint.

ALTEMPS. *Eodem die, ſancti Ethelwodi.* Vide *Ethelwoldi.* 1 Auguſti. *Civitate Cantuaria, ſancti Lamberti* *Lamberti.* *archiepiſcopi & confeſſoris.*

FLORENTIN. *In civitate Aſſiſii, natale ſanctæ* *De Clara.* *Claræ virginis. Quæ fuit prima planta Ordinis pauperum dominarum, quæ & vita & miraculis claruit. Migravit ad Dominum, anno Domini* MCCLIII.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, commemoratio ſanctæ Urſulæ reginæ & ſo-* *De Urſula.* *dalium ejus undecim millium virginum in eccleſia earumdem.* In Euplo pura eſt. Sequitur: *In Aſſiſia* *civitate, natale beatæ Claræ virginis* &c. ferme ut *De Claræ.* ſupra ANTVERP-MAX. Tum: *Apud Auguſtanam urbem, ſanctæ Hilariæ, matris ſanctæ Afræ marty-* *De Hilaria.* *ris. Quæ cum ſancto Dionyſio fratre ejus & pluribus aliis, beatam Afram ſepeliſſent, & ad ſepulchrum ejus occubarent, ibidem comprehenſi, & dum idolis immolare nollent, à perſecutoribus igni traditi ſunt cum beata Digna, Eumenia & Euprepia, quæ fuerant puellæ ſanctæ Afræ, & ibidem omnes ſimul ho-*

norifice

norifice sepulta. Passi sunt &c. *Civitate Salari, passio sanctorum Gracliani & Felicissimæ virginis.* In ultima post *Juliani*, addit *confessoris.* Denique subdit: *Eodem die, sancti Vuiberti confessoris.* GREVEN. infra scribit *Wiberti.*

Wiberti.

BELIN. In textu non omnino purus, Augustanis immediate subnectit: *In Syria, sanctorum Machari & Juliani.* Deinde: *In civitate Assisii, sanctæ Claræ virginis, prima planta Ordinis pauperum dominarum, quæ vita & miraculis claruit. Item urbe Falario, passi sancti Gratiani & Felicissimæ virginis.* Lege ut habent alii supra.

De Clara.

GREVEN. *Eodem die, Porcari abbatis monasterii Lirinensis & martyris, cum sociis monachis quingentis, sub Geiserico Wandalorum rege pro fidei veritate coronatis. Item Wiberti confessoris. Apud Assisium, transitus beatæ Claræ virginis. Quæ cum esset annorum* XVIII, *relicto seculo, nuptiarumque copula, immortali sponso Christo per sanctum Franciscum consecrata, Ordinis pauperum dominarum fundamentum, gloria & regula, omnisque perfectionis speculum facta est. Tandem, in sancto proposito exactis* XLII *annis quievit, miraculis multis coruscans. In Praga Bohemiæ, sanctæ Agnetis virginis. Apud Coloniam Agrippinam, commemoratio secunda beatæ Ursulæ reginæ, & sodalium ejus undecim millium virginum in ecclesia earumdem.* Hæc Coloniæ propria sæpe repetuntur.

Porcarii &c.

Wiberti. De Clara.

Agnetis.

De Ursula.

De Clara.

MOLAN. *In civitate Assisio, sanctæ Claræ virginis, primæ plantæ Ordinis pauperum dominarum, quæ vita & miraculis claruit. Iotro monasterio, sanctæ Aglibertæ abbatissæ. Eodem die, Porcarii abbatis* &c. ut supra GREVEN. Vide Acta apud Surium. In editionibus aliis, initio aliis litteris præfigit, quæ de Clara prius in fine posuerat. Hîc autem, sic scribit: *Eodem die, Porcarii abbatis monasterii Lirinensis & martyris. Iotro monasterio, sanctæ Aglibertæ abbatissæ. Die duodecima, sanctorum martyrum, Photii & Aniceti. Montibus Hannoniæ, translatio sanctæ Vualdedrudis.*

Aglibertæ. Porcarii.

Photii & Aniceti. Translat. Waldedrud.

Die 13.

Idibus.

Hippolyti. ROmæ, beati Ypoliti martyris, qui pro confessionis gloria, jubente Valeriano præside, ligatus pedes ad colla indomitorum equorum, sic per cardetum & tribulos tractus emisit

Concordiæ & aliorum. spiritum. Passa est etiam Concordia nutrix ejus, quæ ante ipsum plumbatis cæsa martyrizavit: & alii decem & novem de domo ejus,

Cassiani. qui simul decollati sunt. Eodem die Forosillæ, natalis sancti Cassiani, qui cum adorare noluisset, vocatis pueris, quibus docendo exosus fuerat, data est facultas eum perimendi, quorum quanto infirmior erat manus, tanto graviorem martyrii pœnam dilata morte faciebat.

Radegund. Pictavis, sanctæ Radegundis reginæ, cujus vita virtutibus & miraculis latè claruit.

Consonant codices ferme omnes, *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Solus Molan. recte *Hippolyti*: Praten. *Hippoliti*; Greven. *Hipoliti*, Herinien. *Ypoliti*: reliqui omnes cum Hieronymianis, ut est in textu hîc, & xxx Januarii. Antverp-maj. *qui confessionis* &c. omisit *pro.* Rosweyd. *ligatis pedibus .... sic per cardos*, pro *carduos*, ut habet Beda: *Cardetum* scribunt omnes, Ado *Carduetum*, neutrum placet. *Equorum indomitorum*, est in Antverp. majore. De *Concordia* legunt Greven. & Molan. *quæ ante plumbatis cæsa martyrium sumpsit*; Rosweyd. & Munerat. ultima etiam mutant *martyrizata est*; Antverp-max. cum reliquis, *migravit ad Dominum.* Rursus hi omnes cum Antverp. & Max-Lubec. habent, *qui simul cum eo decollati sunt.* Sed aliter invertunt Greven. & Molan. *decollati sunt simul & alii decem & novem de domo ejus.* Antverp-maj. pro *& alii*, male legit *& alios. Forosillæ* voce unica scribunt omnes, excepto Molano, qui recte distinguit *Foro Syllæ.* Rosweyd. turpiter mutat *die*, in *sanctæ; eodem S. Forosillæ.* Antverp-max. cum suis legit, *Cassiani episcopi & martyris*, Rosweyd. ponit, *exosus fuerat factus*, Greven. & Molan. *exosus factus fuerat.* Item *perimendi eum*, pro quo Antverp. & Max-Lubec. *eum puniendi.* Antverp-maj. *facultas data est eis*; Munerat. *data eis facultas*, & post, *dilatata morte faciebant.* Omnia hæc in textu simplicius. Greven. & Molan. legunt: *Pictavis, depositio sanctæ Radegundis reginæ, cujus virtutibus & miraculis late claruit vita.* Vox *depositio* est etiam in Antverp. Max-Lubec. Antverp-max. &c. In duobus primis, deest *late*, pro quo Munerat. suppositit *luce*; legens, *depositio sanctæ Eradgundis.*

Hippolyti & sociorum OBSERVATIO. Inter illustres Ecclesiæ martyres plane numerandus est *Hyppolytus*, in vetustissimis Kalendariis & Martyrologiis omnibus laudatissimus; quidquid de Actorum ejus veritate eorumque cum alterius presbyteri Hippolyti martyris Ostiensis iden-

identitate ex Martyrologorum confusione merito disputetur. Hieronymiana id rursum peculiare habent, quod socios & quidem expressis nominibus ei conjungere videantur, quorum nulla apud reliquos mentio. Placuit Usuardo Bedæ encomium, quod ab ipso ex longiori Adonis historia elegantius contrahi non potuisset, servatis plerisque Actorum ibi relatorum verbis. Dubium hinc suboriri natum est, an verè elogium istud Bedæ tribuendum sit. At cum idem & Rabanus referat, facile tollitur quidquid prima fronte difficultatis occurrit. Notkerus Adoni quam Bedæ conformior est, errans tamen in numero eorum, qui de Hippolyti familia passi dicuntur. Atque hîc saltem clare innuit Florentinius, Notkerum sua, de more, ex Adone accipere, quod alibi toties & manifestius observare potuisset. Hæc quidem denuo satis plana sunt, quantum instituti hujus ratio postulat; notandum tamen, quod principio innuimus, Hippolytos hîc duos à Martyrologis nostris confundi, dum *Concordia* nutrix vocatur &c. Itaque illustris & toties celebratus martyr, is ipse est, de quo ad xxx Januarii diximus, isque idem verosimillime, qui à Prudentio celebratur, Novatiano schismati aliquando implicitus &c. De quo vide Ruinartium inter sincera à pag. 155, ac Tillemontii notam tomo 3 pag. 675 & alibi. Alium tamen etiam Laurentii socium recolimus, quem in Actis operosius ab Hippolytis aliis secernemus.

Pro textus simplicitate, ut supra dicebamus, hæc satis plana sunt. Sed quid *Cassiano* facias; quem Hieronymiana (si quidem de hoc Cassiano loquantur) inter Hippolyti socios collocant; Beda item & post eum Rabanus, diserte *Romæ* tribuunt: contra vero, Romanum parvum, Ado, Notkerus, orthographiâ deficiens, & alii *Foro Syllæ*, hodie *Imolæ*, estque ipsa Prudentii poëtæ sententia; quam vide apud Ruinartium pag. 593, vel prosa expressam apud Surium hoc die. Adde quæ diligenter observat Tillemontius tomo 5, pag. 531 & pag. 794. Notat aliqua Baronius, quæ rem componere queant; nisi difficultas augeretur ex *Cassiano Tudertino* episcopo & martyre, in Romanum modernum inserto, quem malunt alii à priori non divellere: nos hujusmodi difficiliores disquisitiones ad proprium locum exigendas remittimus. Certum est, Usuardum phrasim Adonis secutum, atque ex ejus elogio, quod apud Bedam, Rabanum & Notkerum idem prorsus est, suum contraxisse. *Radegundem*, ut plures alios tardius passim adjectos, memorant Hieronymiana, memorat Florus: quidni & ab Adone positam dicamus, licet à Rosweydo in appendicem rejecta sit? Ita censuit Mosander, magisque adeo in eam opinionem inducor, quod à Notkero consignetur. Utut est, potuit Noster eam, aliunde sibi satis notam, adnectere, cum brevi laudatiuncula omnibus sanctis feminis sive virginibus, sive conjugatis, sive viduis communi, ut ex textu patet, quem pure & plane Usuardinum esse, res ipsa loquitur. Radegundis vitam, à *Fortunato* & *Bandoninia* sive *Baudonivia* scriptam, vulgavit Surius, & novis curis sec. 1 Benedict. edidit Mabilio, variis notis illustratam. Cetera ex Gregorio Turonensi repetenda sunt. Observationi finem faciet metricum Wandelberti encomium de primo & ultimo textus, nostri Sancto:

Cassiano Cassani.

Radegund.

Idibus Hippolytum comitem Laurentius astris
Pro Christi parili recipit certamine passum.
Reginam meritis virtute fideque colendam
Tellus tum venerans Radegundem Aquitana frequentat.

AUCTARIA.

Textus mutilus.

PULSANEN. *Romæ, beati Ypoliti martyris & sociorum ejus. Qui pro confessionis ..... & sic per cardetum & tribulos emisit spiritum. In civitate Modomulensi, in loco qui dicitur Forum Cornelienſe, natalis sancti Cassiani martyris.* Desunt reliqua omnia, ut sæpe hic codex mutilus esse solet.

Textus contractus.

CENTULEN. *Romæ, passio Ypoliti martyris & Concordiæ nutricis ejus, cum aliis* XIX *decollatis. Pictavis, sanctæ Radegundis reginæ, cujus vita virtutibus & miraculis late claruit. Forosillæ, sancti Cassiani martyris.*

BRUXELLEN. In Hippolyto modice interpolatus, de Cassiano, Adonem aut similem alium describit, hoc modo: *Eodem die, Foro Sillæ,*

De Cassiano. *sancti Cassiani martyris. Qui cum adorare ydola noluisset, interrogatus à persecutore, quod genus artis haberet; respondit, quâ pueros notas doceret. Et mox spoliatus vestibus ac manibus post tergum revinctis, statuitur in medio, vocatisque pueris, quibus docendo exosus factus erat, data est facultas eum perimendi. At illi quantum doluerant discentes, tantum se ulciscri gaudentes, alii eum tabulis buxis feriebant, alii subulis & stilis vulnerabant. Quorum quanto infirmior erat manus, tanto graviorem martyrii pœnam, dilata morte faciebant. Pictavis, depositio sanctæ Radegundis reginæ, quam in Thuringia captam Lotharius Francorum rex sibi conjugem sociavit; quæ post mutata veste, virtutibus & miraculis late claruit. Item sancti Wicberti abbatis.*

De Radegunde. Wicberti.

HAGENOYEN. *Romæ, natale beati Ypoliti martyris & sociorum ejus decem & octo, de familia sua. Quem beatus Laurentius convertit ad fidem postquam vidit miracula, quæ fecit per eum Dominus. Hic postquam corpus Laurentii sepulturæ tradidisset, tentus est à Valeriano, & Decio præsentatus, nudatus est veste sua & fustibus cæsus, & cum non consentiret sacrificare ydolis, jussi sunt omnes de familia ejus*

De Hyppol. & sociis.

capite truncari. Passa est etiam beata Concordia nutrix Ypoliti, ipso die, quando fustibus est cæsa ad mortem. Et ipse Ypolitus gratias Deo egit de fortitudine servorum suorum, & tunc Ypolitus tractus est per cardos & tribulos ab equis indomitis, donec spiritum emitteret. In Cassiano & Radegunde non nihil etiam interpolatus est.

DAVERONEN. *In pago Pictavensi, sancti Viniani* [an non *Juliani*, vel potius *Juniani?*] *abbatis cœnobii Nobiliacensis.*

Viviani, al. Juniani.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. *Hyppoliti martyris* [qui] *per carduetum & tribulos tractus, emisit spiritum. Radegundis reginæ. Concordiæ, nutricis Hyppoliti & aliorum* XIX *de ejus familia. Cassiani martyris. Euplii martyris.* Ex die præcedenti huc translatus est.

Textus brevior.

Euplii.

FLORENTIN. *Mediolani, sancti Simpliciani episcopi, discipuli sancti Ambrosii. Hic composuit vitam & historiam sancti Zenobii episcopi Florentini.* Addit STROZZIAN. *Cujus vita extitit gloriosa, & sic in pace quievit.*

Simpliciani.

EDITIO LUBECO-COL. In Hippolyto non multum differt ab HAGENOYEN. In Cassiano fere pura est. Tum: *In pago Pictano* [Pictavo] *sancti Juliani abbatis. Pictavis, depositio sanctæ Radegundis* &c. De ea satis dictum est.

Juliani, al. Juniani.

BELIN. In textu non satis castigatus, adjicit in fine: *Eodem die, depositio sancti Simpliciani episcopi & confessoris.* Secunda editio rectius scribit, *Simpliciani.* Vide sequens Auctarium GREV.

Simpliciani.

GREVEN. *Ipso die, Wichberti episcopi & confessoris. Potentiani* [an non *Pontiani?*] *episcopi. Mediolani, depositio beati Simpliciani episcopi & confessoris. Qui ob celebrem sanctitatis suæ famam, ex eremita senio confecto, beato Ambrosio succedens, sicut in vita solitaria Domino specialiter extiterat devotus, ita ad regimen ecclesiæ assumptus, sancti Ambrosii imitator extitit strenuus. In pago Pictavensi, sancti Juliani abbatis. Apud Mediolanum, translatio sanctorum martyrum Sisinnii, Martyrii & Alexandri. Item sancti Laudulphi. Ermendrudis virginis.*

Wichberti. Potentiani. Simpliciani. Juliani. Translat. Sisinnii &c. Laudulphi. Ermendrud.

MOLAN. Aliis litteris de Cassiano textui inserit Bedæ vel Adonis verba: *Scribit hoc Prudentius poëta.* In fine de Radegunde subjicit: *A Fortunato presbytero descripta. Eodem die, depositio sancti Simpliciani episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Laudulphi. In Germania provincia, natale sancti Vuigberti presbyteri & confessoris.* Dein typis minoribus: *In Anglia, sancti Higbaldi confessoris, in Lindissi abbatis. De quo Beda in gestis Anglorum lib. 4 cap. 3. Eodem die, sancti Hariolphi, primi abbatis Elwangensis.* Editiones aliæ in textu vix differunt. In fine: *Ipso die, sancti Laudulphi episcopi Ebroicensis.* De Simpliciano & Wigberto, ut supra. Tum: *Die decima tertia, sancti patris & confessoris Maximi.* Demum, minoribus typis: *Eodem die, sancti Hariolphi* &c. ut est in priori editione. Vide Castell., qui pro *Hariolphi*, legit *Herulfi.*

Simpliciani. Laudulphi. Wigberti. Higbaldi. Hariolphi. Maximi.

Die 14.

XIX *Kal.*

Vig. Assumptionis. Eusebii.

VIgilia Assumptionis sanctæ Mariæ. Romæ via Appia, natalis beati Eusebii presbiteri & confessoris, qui à Constantio Augusto, ob Catholicæ fidei defensionem, in quodam cubiculo domus suæ inclusus, ibique in oratione constanter perseverans, dormitionem accepit.

Codices puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-major*, *Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Tota consistit in duabus codicum discrepantiis. Prima est, quod Antverp-major & Munerat. pro *Constantio*, male scribunt *Constantino*, quod sæpe alibi factum observavimus. Magis à reliquis discedit Grevenus, ejusque in hujusmodi variantibus perpetuus sectator Molanus. Uterque igitur principio ita enuntiant: *Vigilia Assumptionis Dei genitricis Mariæ.* Ex reliquis abunde constat Adonis & Usuardi lectio.

OBSERVATIO. A quo potissimum tempore celebrari primum cœperit, saltem in Galliis, *Vigilia Assumptionis sanctæ Mariæ*, ex Adonis ætate omnino colligendum est, qui inter Martyrologos eam primus in sacros Fastos retulisse videtur; vetustioribus omnibus, ut sunt Hieronymiani, Romanum parvum, Beda, Florus, Rabanus, de ea plane tacentibus. Wandelbertus item de solo Eusebio meminit, ut post dicemus. Interim Usuardus æque ac Notkerus totidem syllabis sua ex Adone descripserunt. Atque hîc iterum monitos velim Romani parvi suggillatores, quam suis abducantur præjudiciis, dum Martyrologium illud ex Adone contractum importune contendunt, ubi & hoc & aliis diebus tam multa in Adone reperiunt, quæ Romani parvi auctori numquam nota fuisse manifeste patet. De *Eusebio* hoc nostro Romano nihil item memorant codices Hieronymiani, apud quos Eusebius quidem aliquis notatur, sed iis distinctus, aut, si ita vis, confusus characteristicis, etiam *Titulo conditoris*, quæ alium à Romano hoc nostro demonstrent. Beda annuntiationem suam paucis circumscribit, ne positione quidem expressa: *Natale sancti Eusebii presbyteri.* Romanum parvum melius rem explicat: *Romæ, Eusebii presbyteri & confessoris, sub Constantio Arriano, sepulti in cœmeterio Callisti.* Plura ex Actis ejus colligit Ado, quæ nonnulla castigatione indigent, quemadmodum & ea quæ Rabanus Bedæ superaddidit. Videatur Baronius ad annum CCCLVII num. 45 ubi

Vigiliæ Assumpt. B. M. V.

Eusebii.

ubi de Clericorum, hinc reduci Romam Liberio, illinc Felici adhærentium, ſchiſmate plenius agitur, & in quo Euſebius partem non modicam habuiſſe videtur. Rurſus tomo 12 pag. 887 adduntur aliqua probabiliter huic Euſebio adſcribenda, ſed proprio loco cum ceteris examinanda. Notkerus Adonem ſequens Liberio etiam adverſatur, Euſebium inſuper *Epiſcopum* nominans. Noſter à controverſis quaſi ſtudio abſtinens, ſatis habet ea ex Adone decerpere, quæ egregium *Confeſſorem*, pro fidei integritate contra Arianos tuenda & paſſum & mortuum abunde exornent, ſic tamen ut martyris laurea nuſquam tribuatur, à qua etiam abſtinent Acta, prius à Mombritio tomo 1 pag. 258, deinde à Baluzio vulgata lib. 2 Miſcell. pag. 141, haud multum diſſimilia iis, quæ Adonis elogio continentur. Fatendum eſt, ut jam dixi, præfata Acta, nonnulla caſtigatione indigere, verum Tillemontius tomo 6 à pag. 776, & alii, Felicis Papæ II adverſarii, præter modum rem exaggerant, dum ſuſpecta habent, quæcumque Pontificis illius geſtis conſentanea ſunt, ut ſuis locis magis declarabitur. Interim antiqua Kalendaria Frontonis & Allatii, cum Gregorii Sacramentario, non alium Euſebium, quam hunc noſtrum laudare perſpicuum exiſtimo, quidquid Fronto duos Euſebios pag. 53 & 121 confudiſſe videatur, velitque *Euſebium Papam* fuiſſe *martyrem*; quod mirum, hîc à Tillemontio allegari, qui tomo 5 pag. 100, eam laureolam Papæ non tribuit. Huc refer notulam Motherii in nupera verſione Martyrologii Romani. Idem eſt Euſebius noſter, quem Wandelbertus hoc die canit:

Quæ decima & nona eſt Septembris ante Kalendas
Euſebium Romæ ſancit celebratque beatum.

AUCTARIA.

De Euſebio. ROSWEYD. Deeſt Vigilia. Tum: *Natale beati Euſebii presbyteri & confeſſoris, Romæ via Appia. Qui à Conſtantio Auguſto ob Catholicæ fidei defenſionem, in quodam cubiculo domus ſuæ incluſus, ibique* &c. *Eodem die, in Batuenſi inſula vico Elſt, ſancti Werenfridi.* *Werenfridi presbyteri, qui à beato Willebrordo Trajectenſi epiſcopo, eidem genti prædicator tranſmiſſus, poſt beatæ prædicationis curſum in pace quievit in loco ſupradicto.* Vita exſtat apud Surium.

PULSANEN. Sic incipit: *Vigilia Aſſumptionis ſanctiſſimæ Dei genitricis & Virginis Mariæ.* *De Aſſumpt.* In Euſebio ſatis purus eſt

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In textu puri, addunt: *In Africa, ſancti Demetrii.* *Demetrii.* Cum his conveniunt ALBERGEN. & DANIC. Eſt præterea in Romano moderno.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. & LOVANIEN. Idem etiam augmentum habent, ſed præterea adjiciunt: *Ipſo die, ſancti Werenfridi presbyteri & confeſſoris.* *Werenfridi.*

CENTULEN. *Vigilia Aſſumptionis ſanctæ Mariæ. Romæ, ſancti Euſebii presbyteri, qui factione Arrianorum martiſſimam* [vult dicere *in arctiſſimam*] *cuſtodiam mancipatus, diebus non paucis ibi maceratus, dormitionem accepit. Aquilegiæ, ſanctorum Felicis & Fortunati fratrum martyrum.* *Felicis & Fortunati.* Vide Auctaria XIV Maii.

BRUXELIEN. *Vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ, perpetuæ Virginis. Romæ via Appia, ſancti Euſebii presbyteri. Qui Conſtantium Auguſtum & hæreticum audacter arguebat. Unde ipſe diutinæ cuſtodiæ mancipatus & in cubiculo domus ſuæ incluſus, ibique in oratione conſtanter perſeverans, dormivit in Chriſto. Et ſancti Gregorii presbyteri & confeſſoris.* *De Euſebio.* *Gregorii.* *In Africa, natale ſancti Demetrii.* *Demetrii.* Puto indicari ſuprà Gregorium, qui Euſebium ſepelivit.

HAGENOYEN. *Romæ via Appia, natale beati Euſebii presbyteri & confeſſoris, qui dum Conſtantium hæreticum imperatorem* [argueret] *& injuſte illum agere affirmaret contra epiſcopos & clericos orthodoxos, ab eodem Conſtantio pro defenſione Catholicæ fidei, ſeptem menſibus in cubiculo domus ſuæ, quæ erat quatuor cubitorum latitudinis, incluſus, ibique in oratione perſeverans, dormitionem accepit. In Hiſpania civitate Compluto, paſſio Juſti & Paſtoris fratrum* &c. *De Euſebio.* De quibus actum eſt VI Auguſti. *In Africa, ſancti Demeriti.* *Juſti & Paſtoris.* *Demetrii.* Voluit dicere *Demetrii*, ut ſupra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Euſebii confeſſoris. Vigilia. Vuerenfridi confeſſoris, patroni in Elſt, in Betua, diœceſis Trajectenſis.* *Werenfridi.*

CAMBERIEN. *Apud Aquileiam, decollatio ſanctorum Felicis & Fortunati fratrum.* Vide ſupra. *Felicis & Fortunati.*

VATICAN. Num. 5949. Adjicit: *Natale ſancti Peregrini.* *Peregrini.* De eo nihil apud alios.

FLORENTIN. *In Vicentia civitate, ſanctorum martyrum Felicis & Fortunati. Romæ, ſanctorum martyrum Hirenæi & Abundi., ſicut legitur in geſtis ſancti Hippolyti martyris. Quos ſanctus Juſtinus ſepelivit juxta corpus beati Laurentii martyris in agro Verano via Tiburtina, die vigeſimo poſt paſſionem ipſorum martyrum.* *Felicis & Fortunati. Irænei & Abundii.* Vide XXVI Auguſti.

EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ Virginis.* De Euſebio, poſt *domus ſuæ*, addit, *habente in latitudine pedes quatuor, incluſus, ibique in oratione conſtanter perſeverans, poſt menſes ſeptem felicem dormitionem ſuſcepit.* *De Euſebio.* *Item Romæ, ſancti Gregorii presbyteri & confeſſoris. Hunc Conſtantius imperator, eo quod corpus beati Euſebii presbyteri ſepelierat, fecit in eamdem cryptam vivum includi, quem Oroſius presbyter noctu colligens ſemivivum, & emiſſo ſpiritu, ſepelivit eum juxta corpus beati Euſebii. In Africa, natale ſancti Demetrii epiſcopi & confeſſoris. In Elſt, depoſitio ſancti Werenfridi presbyteri & confeſſoris, qui ab Anglia cum ſancto Willibrordo veniens, uſque Batuam miſſus, novellum Chriſti populum in Elſt & Weſtervoert & in finibus illius fideliter rexit. Et infinitis miraculis clarificatus, tam in vita quam in morte, feliciter in Domino obdormivit, & miraculoſe in Elſt ſepultus fuit.* *De Gregorio.* *De Werenfr.* Vide miraculum in GREVEN.

BELIN. *Vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ Virginis.* In Euſebio ferme purus, in fine adjicit: *In Africa, ſancti Demecii.* *Demetrii.* Puto eſſe errorem typographi, legendumque cum ceteris, *Demetrii.* *Felicis &c.* *In Vincentia, ſanctorum Felicis & Fortunati.*

GREVEN. *In Africa, natalis ſancti Demetrii epiſcopi & confeſſoris. In Hibernia, Fachua, [Fachnani] epiſcopi. Romæ, beati Gregorii preſbyteri & confeſſoris. Qui cum corpus beati Euſebii unà cum Oroſio presbytero in cripta ſepeliſſent, titulo appoſito,* EUSEBIO HOMINI DEI, *Conſtantius imperator hoc audito, Gregorium in eadem cripta includi præcepit. Quem Oroſius ſemivivum noctu excepit, & poſt paululum defunctum, juxta beatum Euſebium ſepelivit. Item ſancti Felicis. Depoſitio ſancti Werenfridi presbyteri & confeſſoris. Qui cum ſancto Willebrordo Trajectenſi epiſcopo de Anglia veniens, Batuam inſulam vetuſtis purgavit erroribus, ſolliciteque gubernavit, multis in vitâ pariter & poſt mortem clarus miraculis. Sacri etiam corporis ejus gleba, cum de ipſa populi diſceptarent, navi ſine regimine impoſita, angelico ductu ad ulteriorem ripam tetendit. Ubi iterum vaccis plauſtro ſubjunctis ſuperimpoſita, abſque humana directione, in locum, Elſt dictum, ubi nunc placide quieſcit, perducta eſt. Euſebii confeſſoris, diſcipuli beati Hieronymi, natione Cremonenſis, qui poſt obitum Hieronymi, cum monaſterio illius laudabiliter præfuiſſet, & jam ſepulturæ traderetur, monachus quidam, qui oculos amiſerat, oſculato corpore ejus, viſum recepit.*

Demetrii. *Fachua.* *DeGregorio.* *DeWerenfr.* *Euſeb. alt.*

MOLAN. De Euſebio ex Adone adjicit: *Cujus corpus collegerunt Gregorius & Oroſius preſbyteri & ſepelierunt in crypta juxta corpus beati Sixti epiſcopi & martyris, via Appia in cœmeterio Calliſti, ubi & titulum ipſius ſcribentes, poſuerunt ita:* EUSEBIO HOMINI DEI. *Audiens autem Conſtantius, quod Gregorius & Oroſius ſepeliſſent corpus beati Euſebii; in eadem crypta, ubi illud condiderant, præcepit vivum includi Gregorium. Hunc ſemivivum nocte Oroſius excepit inde, & poſt paululum defunctum, juxta corpus ſancti Euſebii ſepelivit: factaque eſt graviſſima perſecutio in Catholica Eccleſia ab Arianis, ſedem Apoſtolicam tenente Liberio. In Africa, ſancti Demetrii. In Vincentia, ſanctorum Felicis & Fortunati. Item Vuenenfridi, presbyteri & confeſſoris, cujus corpus in Ducatu Ghelriæ, in vico, qui dicitur Elſte, requieſcit.* Dein typis minoribus: *Item ſanctæ matris noſtræ Athanaſiæ, cujus vita & inſtitutio ac miracula habentur in Simeonis metaphraſi, à quodam viro pio narrata, qui partim ea vidit, partim à mulieribus, ipſius matris familiaribus, audivit.* Aliæ editiones de Euſebio & Demetrio eadem repetunt. Ibi rectius ſcribitur *Vuerenfridi* & *Gheldriæ.* Demum minoribus typis ſubditum: *Hic prædicator egregius, verſus Batuam miſſus, novellum Chriſti populum in Elſt & Vueſtervoirt & in finibus illis feliciter rexit.* Vide plura in Auctario GREVEN. *Item ſanctæ matris Athanaſiæ.* Videatur ejus vita apud Surium.

Demetrii. Felicis &c. Werenfridi. *Athanaſiæ.*

XVIII *Kal.* *Die* 15.

Dormitio-nis B.M.V. DOrmitio ſanctæ Dei Genitricis Mariæ, cujus ſacratiſſimum corpus etſi non invenitur ſuper terram, tamen pia mater Eccleſia venerabilem ejus memoriam ſic feſtivam agit, ut pro conditione carnis, eam migraſſe non dubitet. Quo autem illud venerabile Spiritus ſancti templum nutu & conſilio divino occultatum ſit, plus elegit ſobrietas Eccleſiæ cum pietate neſcire, quam aliquid frivolum & apocriphum, inde tenendo docere. Romæ via Appia, ſancti Tharſicii acoliti & martyris, qui cum deferret quodam die Chriſti corporis Sacramenta, & nec vellet ea diſcutientibus prodere paganis, tam diu eſt fuſtibus & lapidibus maceratus ab eis, quouſque exhalaret ſpiritum.

Tharſicii.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-major, Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Solus Molan. pro *ſacratiſſimum*, ſubſtituit, *ſanctiſſimum.* Item cum Greven. ſcribit *inveniatur.* Item, *quatenus pro conditione*, ubi ceteri omnes, *ut pro conditione.* Munerat. pro *Quo autem* &c. legit, *Quod autem.* Antverp-major habet, *plus elegit ſobrietas cum pietate*, alii melius, *ſobrietas Eccleſiæ.* Relîqui in textu *apocriphum* ex Praten. & Greven. Plerique alii *apocrifum*, ſolus Molan. rectè, *apocryphum*, ſed cum Greveno omittit ſequentem particulam *inde.* Variant in ſequentis martyris nomine, aliis *Tharſii*, aliis *Tarſicii*, aliis *Tharſitii* ſcribentibus; nos cum Herinien. Munerat. & aliis communius *Tharſicii.* In *acoliti*, ſecuti ſumus lectionem Antverp-majoris & Greven. Alii habent *accoliti*, paulo melius Molan. *acolyti.* Pro *diſcutientibus*, in Antverp-maj. eſt *decutientibus.* In Munerat. deeſt *paganis.* In Greven. & Molan. omittitur particula *et*, ſenſu quidem nitidiori, ſed textui non conformi. De *exalaret* alibi dictum eſt.

OBSERVATIO. Kalendariorum jam ſæpe citatorum Allatii & Frontonis una eſt de hodierno feſto ſententia: *Solemnia de pauſatione S. Mariæ*: Sacramentaria *Aſſumptionem* enuntiant: at *Sanctæ Mariæ dormitio* iiſdem hodie terminis exprimitur à Beda & Romano parvo & Adone, tametſi hic pridie diſertiſſime legerit, *Vigilia Aſſumptionis.* Rabanus Bedam

Dormition. B.M.V.

Bedam deſcribere ſolitus, hîc tamen poſuit, *Aſſumptio ſanctæ Mariæ*, quo modo etiam ex Lucenſi ſuo refert Florentinius: nam Corbeienſis Acherii, ſecundo loco ſcripſit: *Et Aſſumptio ſanctæ Mariæ matris Domini noſtri*; ſilente ad hæc vetuſtiſſimo Epternacenſi. Quam multa de *Aſſumptione & Dormitione, morte & reſurrectione* ultro citroque pridem diſceptata ſint à Baronio, Gretſero, Florentinio; recentius à Jolio, Launoyo, Billiado, Lambecio; atque etiam à recentiſſimis Tillemontio tomo 1, Caſtellano ad XVI Januarii, aliiſque, non eſt hujus loci pluribus proſequi. Hoc ſummopere miror, fuiſſe qui nuperrime confidenter aſſereret, hîc ſaltem clare pateſcere, Uſuardum & Adonem ſeſe mutuo non tranſcripſiſſe (*ſans qu'on puiſſe dire pour cette fois que l'un l'ait pris de l'autre.*) Sic ille ex Tillemontio pag. 477, cum forte nuſquam evidentius demonſtretur oppoſitum. Videat curioſus lector Adonis feſtivitates Apoſtolorum, annuntiatione omnium ultima, VI Idus Septembris, oculoſque teſtes advocet, an quidquam afferat Uſuardus, quod ex Adone ad verbum non tranſumpſerit, iis hinc inde reſciſſis, quæ paſſim aut conſulto, aut brevitatis cauſa, intacta reliquit. Quæ Notkerus fuſius diſputat, nihil ad nos attinent; nec illam quæſtionem ventilare lubet, cur in Hieronymianis beatiſſimæ Virginis *depoſitio* XVIII Januarii conſignata ſit. Apud alios diebus aliis fontes Uſuardi attigimus, & hoc ad rem noſtram ſatis; qui plura cupiunt, conſulant laudatos ſcriptores; caveant tamen, ne cum Lambecio, in ſacro itinere Cellenſi pag. 31, ea Uſuardo tribuant, quæ poſtmodum adjecta ſunt, ut in Auctariis videre licebit, ex codicibus Ultrajectino, Leyden. & aliis. Unum notare non pigeat; famoſam illam de Uſuardi verbis controverſiam, tanta contentione ab annis quadraginta & amplius Pariſiis agitatam, ad Adonis auctoritatem primitus fuiſſe revocandam. Supereſt elegans diſtichum, quo triumphabundam Deiparam proſequitur Wandelbertus:

Octava & decima, mundi lux floſque Maria,
Angelico comitata choro petiit æthera Virgo.

Alterius annuntiationis noſtræ fundamentum ſic ſternit Romanum parvum: *S. Tharſitii acolythi & martyris.* Eum antiquiores non memorant. Ado elogium ſatis nitidum concinnavit, quod deſcripſit Notkerus. Uſuardus vero non omnia quidem ſumpſit, ſed nihil habet, quod non inde verbatim acceperit. Sunt itaque & Adoniana & plane Uſuardina, quæcumque in hodierno hoc noſtro laterculo continentur. Tharſicii certamen deſcribitur in Actis S. Stephani Papæ, de quibus nihil hîc dicendum ſupereſt. Vide Tillemontium tomo 4, pag. 32. *Tharſicii.*

AUCTARIA.

De Aſſumpt. ROSWEYD. Incipit: *Dormitio ſive Aſſumptio ſanctæ Dei genitricis & perpetuæ Virginis Mariæ.* Sequuntur reliqua ſatis pure. Pro Tharſicio nomen aliud ſubſtituit, ſic legens: *Natale beati Euticiani presbyteri* &c. ut in textu.

PULSANEN. *Aſſumptio glorioſiſſimæ genitricis* *De Aſſumpt.* *Domini noſtri Jeſu Chriſti & perpetuæ Virginis Mariæ.* Cetera bene: ſed deeſt Tharſicii.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. *Aſſumptio ſanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ*, expunctis reliquis. Tum de Tharſicio fuſius ex Adone his *De Tharſicio* verbis: *Eodem die, ſancti Tarſicii acoluti & martyris. Quem cum pagani inveniſſent, Sacramenta corporis Chriſti portantem, cœperunt diſquirere quid gereret. At ille indignum judicans porcis margaritas prodere, tamdiu eſt mactatus fuſtibus & lapidibus, quouſque ſpiritum exalaret. Et revoluto ejus corpore ſacrilegi diſcuſſores, nichil Sacramentorum Chriſti in ejus manibus aut veſtibus invenerunt. Chriſtiani autem corpus martyris collegerunt, & in cimiterio Calixti via Appia ſepultus eſt.*

ANTVERP-MAX. *Aſſumptio ſanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ (vel ſecundum Cathuſienſes ex Martyrologio ſancti Hieronymi) Dormitio ſanctæ Dei genitricis, cujus* &c. *Romæ via Appia, in cimiterio Calixti, natale ſancti Tharſicii acolithi & martyris. Quem cum pagani inveniſſent* &c.

LOVANIEN. Simpliciter: *Aſſumptio ſanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ. Cujus ſacratiſſimum corpus etſi* &c. Eſt in reliquis præcedenti ſimilis.

ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Sic incipiunt: *Aſſumptio ſanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ. Ad cujus venerandas exequias, ſicut legitur in libro dē divinis nominibus, princeps Apoſtolorum Petrus & alii Apoſtoli convenerunt. Affuit etiam Thymotheus, Areopagita Dyoniſius, & magiſter ejuſdem Dyoniſii Jerotheus, & quamplures alii viri ſancti, divinam proſequentes laudibus bonitatem.* Hæc ſunt quæ ſupra à Lambecio perperam Uſuardo tribui diximus. Ceterum cum textu pergunt, *cujus ſacratiſſimum corpus etſi non invenitur* &c. uſque ad finem, plane ut ANTVERP-MAX. &c. *Plura de Aſſumpt.*

CENTULEN. *Glorioſæ Dominæ Mariæ noſtræ, ſemper Virginis Dei genitricis felix & beata Dormitio. Cujus ſacratiſſimum corpus, etſi ſuper terram non invenitur, tamen pia mater Eccleſia venerabilem ejus memoriam peragit ſic feſtivam, ut pro conditione carnis eam migraſſe non dubitet. Romæ via Appia, ſancti Tarſicii acolithi & martyris. In Paleſtina, ſancti Euſebii martyris.* *Textus mutatus.* *Euſebii.*

BRUXELLEN. *Aſſumptio beatæ Mariæ ſemper Virginis, matris Domini noſtri Jeſu Chriſti. Ad cujus ſacri corporis ſepulturam & venerandas exequias, ſicut in libro de divinis nominibus legitur, beatus Petrus & alii Apoſtoli, ac quamplures viri ſancti convenerunt, divinam bonitatem laudibus proſequentes. Itaque pia mater Eccleſia ejus memoriam ſic feſtivam agit, ut conditione carnis eam migraſſe non dubitet, ſed an beatiſſima ejus anima, ſacro corpori reunita; an illo in terra relicto, cæli* *Plura de Aſſumpt.*

transcenderit, plus elegit sobrie nescire, quam in-
de aliquid apocryphum firmando docere. Romæ via
Appia in cimiterio Calixti, natale sancti Thartii
acoliti & martyris. Quem cum pagani &c. ut supra.

HAGENOYEN. Initio ponit: *Dormitio Dei genitricis Mariæ.* Deinde ULTRAJECTINO & aliis per omnia similis, post, *tenendo docere*, hoc attexit: *Omnes tamen Doctores sancti dicunt cum carne & anima assumptam in cælum, præter solum Jeronymum, qui nihil certi de ejus asserit* — *De Assumpt.* *Assumptione.* Propositio valde generalis est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Assumptio gloriosæ Virginis. Tarsicii acolyti martyris. Ar-* — *Arnulphi.* *nulphi Metensis episcopi & confessoris.* In margine autem monet: *Arnulphum quidam ponunt sequenti die, & sic erat positus.* Vide itaque textum nostrum Usuardinum die sequenti.

FLORENTIN. Pro Tharsicii, scribunt Tarsii.

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione parum differt ab ULTRAJECT. &c. Et in Tharsicio etiam convenit. In fine: *In Pa-* — *Eusebii.* *lestina, sancti Eusebii martyris, pro Christo decol-* — *Stratonis & sociorum.* *lati. Apud Nicomediam, passio sanctorum Stra-* *tonis, Philippi & Euticiani sociorumque eorum martyrum. In monasterio Flechtdorp, adventus sancti Landolini confessoris, qui prius per Karo-* *lum magnum in villam Boek à Gallis fuit tran-* — *De reliq. Landelini.* *slatus.* Scribendum est *Landelini.* Vide totam translationis, seu veræ, seu prætensæ historiam in commentario prævio XV Junii à pag. 1062.

BELIN. *Assumptio sanctissimæ Dei genitricis Virginis Mariæ. Eodem die S. Tarsicii....* ut ANTVERP. & MAX-LUBEC.

GREVEN. *Romæ, Euthiciani presbyteri & mar-* — *Eutychiani.* *tyris.* Puto Tharsicium indicari. *In Palestina, sancti Eusebii presbyteri & martyris, pro Christo* — *Eusebii.* *decollati. Nicomediæ, sanctorum Stratonis, Phi-* — *Stratonis & sociorum.* *lippi & sociorum eorum martyrum. Suessionis ci-* *vitate, sancti Arnulphi episcopi & confessoris. Qui* — *Arnulphi.* *in Brabantia nobilibus ortus parentibus, omnia dereliquit: monasterium sancti Medardi juxta muros Suessionicæ civitatis ingressus; magnis virtutum exercitiis se exercuit. Factus deinde ejus loci abbas, atque ex abbate Suessionis episcopus, plenus operibus bonis quievit in pace. In mona-* *sterio Flechtorp, adventus sancti Landolini confes-* — *Advent. rel. Landelini.* *soris, de pago dicto Boeck, ubi per Karolum ma-* — *Altfridi.* *gnum translatus erat. Item, sanctæ memoriæ Alt-* *fridi episcopi Hildensheymensis & confessoris, in Essendeno monasterio quiescentis.*

MOLAN. Aliis litteris, post *prodere paganis*, textui inserit: *Indignum judicans porcis prodere margaritas.* In fine autem: *Et revoluto* &c. ut supra. *In Nicomedia, sanctorum Stratonis, Phi-* — *Straton. &c.* *lippi & Eutychiani, cum eorum sociis.* Dein typis minoribus: *Eodem die Aldenburgi, depositio* — *Arnulphi.* *sancti Arnulphi episcopi & confessoris. Qui in Flandria nobilibus ortus parentibus* &c. Ut GREVEN. sed in fine additur, *anno Domini* MLXXXVII. Editiones aliæ idem habent in textu, & in fine solum adjiciunt, usque ad *nihil invenerunt Sacramentorum Christi.* De Stratone & sociis, ut supra. De Arnulpho, paulo contractius. Tum minoribus etiam typis: *Eodem die, sancti Jacici* — *Hyacinthi.* *sive Jacincti, Ordinis Prædicatorum, qui post mul-* *tos labores, in Polonia & Russia, pro religione Christiana toleratos, moritur anno* MCCLV *& mul-* *tis post interjectis annis, propter sanctimoniam vitæ acta & miracula, nostra memoria in numerum Sanctorum relatus est.* Transfertur in diem XVI.

XVII *Kal.* *Die* 16.

Ursacii. IN Nicea Bithiniæ, natalis beati Ursacii confessoris, qui sub Licinio persecutore, militiâ relictâ, solitariam vitam agens, tantis claruit virtutibus, ut & dæmones expulisse & ingentem draconem orando interemisse legatur. Apud civitatem Metensium, *Arnulfi.* sancti Arnulfi episcopi, qui sanctitate vitæ & miraculorum gratia illu-
Serenæ. stris, heremiticam vitam diligens, beato fine quievit. Romæ, sanctæ Serenæ uxoris quondam Diocletiani Augusti.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Nicea Bithiniæ* simpliciter, ut alibi, ex codicum fere omnium consensu. Greven. habet *Bitiniæ*, optime Molan. *Bithyniæ.* Belin. addit *Bithiniæ civitate.* Et hic pro *Ursacii*, ponit *Ursicii.* Turpius Antverp-major *Velatii*, qui deinde barbare effert, *Clitimo imperatore.* Rosweyd. *Liciano*; Munerat. *Limo*; post *confessoris*, adjiciens *& militis.* In Rosweyd. *expulisset*, in Munerat. *drachonem*, in Belin. *legitur* scriptoria sphalmata sunt: uti & *Methensium* in Herinien. pro *Metensium.* Denique in Munerat. *Arnusti* pro *Arnulfi.* Solus Belin. textum vitiat, sic legens: *Metis civitate, translatio sancti Arnulfi* &c. Greven. & Molan. præter ceteros scribunt, *Arnulphi episcopi & confessoris.* Iidem etiam habent *miraculorum gloria*, cum Antverp-majore, Rosweyd. & Munerat., non male quidem, sed reliqui melius cum Adone, *miraculorum gratia.* Antverp-major, non recte interjicit, *illustris fuit.* Praten. legit *heremiticam vitam deligens*, ut sensus, si recte construatur & cum præcedentibus conferatur, exigere videtur; sed alii omnes post Adonem, cum textu nostro conveniunt in verbo *diligens*, quod ea de causa præferendum fuit. Belin. iterum solus, *beato fine in pace quievit.* In Rosweyd. est, *natale sancte Serenæ.* Reliqui textui conformes sunt. *Diocleſiani* & *Diocleciani* & siquæ sunt hujusmodi minutiæ, satis patent.

OBSER-

OBSERVATIO. De *Ursacio*, quem Græci, quos Baronius sequi maluit, *Arsacium* passim vocant, nihil hac die memorant Hieronymiana, tacent etiam Beda ejusque sequaces Florus & Rabanus. Ast in Romano parvo signatur his verbis: *In Nicea Bithyniæ, Ursacii confessoris, sub Licinio.* Ado ex lib. 5 Historiæ Ecclesiasticæ tripartitæ, ut ipsemet indicat, breve elogium texuit, quod totum transumpsit Notkerus, à Nostro modicissime contractum, excluso dumtaxat loco, quo vitam solitariam egisse legitur, nempe, *in quadam turre præfatæ urbis*, & verbis illis ultimis jam à nobis recitatis & porro in Auctariis non semel repetendis. Omnia fusius legi possunt citato ab Adone loco, vel apud Sozomenum lib. 4 cap. 16, vel apud Surium hoc die. Inclytissimum Metensium antistitem *Arnulfum*, ab Adone XVIII Julii notatum fuisse, supra diximus; ibique multa de Arnulfis variis eorumque confusione solito fusius disputavimus. Hîc præcipue observandum est, Arnulfi Metensis translationem, undecimo ab obitu mense factam, pro natali à pluribus substitutam, idque ita Molano persuasum fuisse, auctore, opinor, Belino, ut eam vocem *translatio*, hac die in Usuardi textum inserendam putaverit. Baronius item & alii Adonem secuti, XVIII Julii felicem Arnulfi transitum constanter collocant. Non recte; nam hac ipsa, & non alia die, eum è vivis ereptum multis argumentis suo loco probabimus; Quæ cum Usuardo ignota non fuerint, inde omnino factum credimus, ut desertâ Adonis sententiâ, verba ejus ex XVIII Julii huc plane transtulerit. Vita à laudato Surio, hoc ipso die exhibetur, accuratius reproducta & observationibus illustrata a Mabilione sec. 2 Benedict. à pag. 149, ubi & Pauli diaconi verba recensentur. Ultima commemoratio non alium rursus fontem habet, quam Romanum parvum: *Romæ, Serenæ, uxoris Diocletiani Augusti.* Verba *sanctæ* & *quondam* ab Adone adjecta sunt, & ita à Nostro & Notkero descripta. Quid autem de Serena illa tandem statuendum sit, suo loco examinabitur. Juvat hîc Wandelberti versiculum attexere ad firmandam, quam diximus, veram sententiam de cælesti Arnulfi nostri natali: *Arnulfi.* *Serenæ.*

Septenam denamque tenes, Arnulphe sacerdos.

AUCTARIA.

PULSANEN: *In Nicea Bithiniæ, natalis beati Ursicini confessoris.* [pro *Ursacii* vel *Arsacii.*] *Apud civitatem Metensium, sancti Arnulfi episcopi & confessoris.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In prima & ultima puri, de Arnulfo vel Arnolfo, ita habent: *Metis civitate, beati Arnulfi, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. & LOVAN. De Ursacio, verba Adonis adjiciunt: *Scriptum est in lib. 5 ecclesiasticæ historiæ tripartitæ. Metis civitate, translatio sancti Arnulphi, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* In ultima annuntiatione puri sunt *Translat. Arnulfi.*

ALBERGEN. & DANIC. De Ursacio, idem adnectunt. In Serena etiam puri sunt. Sed de Arnulfo, nihil, nempe cum de eo egerint XVIII Julij.

CENTULEN. *In Nicea Bithiniæ, sancti Ursatii confessoris. Qui tantis virtutibus claruit, ut demones expelleret; & magnum draconem orando interemit. In Gallris civitate Mediomatrico, sancti Arnulfi episcopi & confessoris, excellentis prosapiæ & admirandæ sanctitatis viri. Item in Flandria, depositio sancti Arnulfi Suessionensis episcopi, qui inter cetera miraculorum præconia, ortum regis Francorum Ludovici, & orando impetravit, & præscius prophetavit.* In Serena purus est. *De Arnulfo Suessionen.*

BRUXELLEN. Incipit: *Metis civitate, sancti Arnulfi episcopi & confessoris. Qui fuit, filius Arnoldi, filii Ansberti ex Blichilde filia primi Lotharii regis Francorum; & pater Ansegisi ducis, mariti sanctæ Begghæ sororis beatæ Gertrudis. Hic sanctus Arnulphus ex Majore regiæ domus, Metensium fit episcopus, & ex episcopo factus solitarius, mira vitæ sanctitate ac miraculorum gloria illustrior quam ante præclaruit & tandem beato fine in Christo quievit. Apud Africam, sanctorum septem martyrum Liberati abbatis, Bonifacii dyaconi, Servii & Rustici subdyaconorum; Rogati & Septimi monachorum, & Maximi pueri. Qui sub persecutione Wandalica, jussu Hunerici regis, pro fide Catholica remorum vectibus enecati, & ita singuli in modum canum, cerebris comminutis extincti sunt.* Hæc iterum hujus codicis anticipatio est, vide textum Usuardinum die sequenti. In Serena satis purus, ultimo loco agit de Ursacio, in quo habet, ut codices supra. In fine manu longe recentiori: *Et beati Rochi confessoris.* *De Arnulfo.* *Liberati & sociorum.* *Rochi.*

HAGENOYEN. In Ursacio superioribus similis, ita subjicit: *Apud Italiæ urbem Vercellis, beati Eusebii episcopi & martyris, qui ob fidei, quam nitebantur Arriani corrumpere, veritatem ab ipsis & Constantio imperatore in exilium missus est, & ibi arctissimo carcere mancipatus est, qui erat ejus altitudine profundior & longitudine brevior, & latitudine angustior, ita ut de latere in latus vertere se non posset. Et postea tamen ad ecclesiam suam reversus, & persequentibus eum novissime eisdem Arrianis, in ecclesia sua tractus de gradu in gradum, martyrio coronatus est.* Vide 1 Augusti. *Apud Metensem civitatem, translatio sancti Arnulfi episcopi, quando de Habendo castro corpus ejus extumulatum est & ad Metensem civitatem cum magna est Sollempnitate delatum. Romæ, depositio sanctæ Serenæ imperatricis uxoris Dyocletiani imperatoris, quæ Christianis suo in tempore multum utilis fuit, & multis Christianis vitam istam prolongavit ne punirentur.* *De Eusebio Vercellensi.* *De Translat. Arnulfi.* *De Serena.*

DAVERONEN. *Sanctæ Gemmæ.* Tres Gemmas alicubi invenio, de qua hîc agatur, incertum est. *Gemmæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Sanctæ Serenæ, uxoris Diocletiani. Ursacii confessoris. Heironis martyris & confessoris.* Vide die sequenti. *Heronis.*

In

In VATICAN. sign. num. 5949. Deest Arnulfi.

Simplicii. *In Persida, natalis Simplicii.* Inter Simplicios tredecim, quos reperio, nullus est Persa.

STROZZIAN. *Apud Tudertinam civitatem,* *Philippi.* *natalis beati Philippi confessoris, de Ordine Fratrum Servorum sanctæ Mariæ, de Florentia oriundus.* [aliàs, *civis Florentini.*] *Cujus vita miraculis extitit glorioſa.*

BURDEGALEN. *Andegavis, translatio sancti* *Translat. Maurilii.* *Maurilii.* Colitur XIII Septembris.

CAUDIACEN. *Arvernis monasterio Magnilo-* *Domnini.* *censi, sancti Domnini inclyti martyris & sociorum ejus.* Supra non semel recurrit.

EDITIO LUBECO-COL. In Ursacio, tota ferme Adoniana est. Tum: *Romæ, passio sanctæ Serenæ martyris, uxoris quondam Diocletiani Augusti. Apud Castrum Ramerudeti, natale beati* *Balsimii & sociorum.* *Balsimii, glorioſi martyris sociorumque ejus. Methis civitati, translatio beati Arnulphi, ejusdem* *Translat. Arnulfi & Berwardi.* *civitatis episcopi & confessoris, ammirandæ sanctitatis viri. Eodem die, translatio sancti Berwardi, episcopi Hildesheymensis & confessoris. Ostensio sancti Hunfridi, episcopi & confessoris. Ipso* *Hunfredi.* *die, natale sancti Rochi, confessoris ac peregrini.*

GREVEN. *Ipso die, sanctorum Orionis, Tirsi,* *Orionis &c.* *Agnuli. Apud Castrum Rameruden, natale san-* *Balsemii &c.* *cti Balsemii martyris & sociorum ejus. Translatio* *Translat. Berwardi.* *sancti Berwardi, episcopi Hildensheymensis & confessoris. Ostensio sancti Hunfridi episcopi & con-* *De Rocho.* *fessoris. Lugduni Galliæ, beati Rochi, peregrini*

& confessoris. Hic claris ex Aquitania natalibus ortus, & à puero optimæ conversationis, singularem à Domino gratiam curandi homines à morbo epydemia accepit. Tandem post multa bona opera, tamquam explorator in carcere quinque annis detentus, ibi in Domino quievit. Mediolani, depositio beati Georgii Cremonensis, qui vita & mira- *Georgii.* *culis insigniter fulsit. Item Karolomani confessoris.* *Caroloman.* *Artemiæ virginis & martyris, filiæ sanctæ Serenæ* *Artemiæ cum elogio.* *& Diocletiani imperatoris. Quæ per beatum Ciriacum à demonio liberata & baptizata, à Galerio Maximino fratre suo, post mortem patris imperante, martyrio coronata est.*

MOLAN. Aliis litteris textui inserit: *Scriptum est in libro &c.* & de Arnulpho, *translatio.* In fine: *Mediolani in monasterio Coronatæ, Ordinis Fratrum Eremitarum beati Augustini, depo-* *De Georgio Cremonensi.* *sitio beati Georgii Cremonensis, qui vitæ sanctitatis & miraculorum gratia insignis fuit. Lugduni Galliæ, beati Rochi confessoris, contra pestilentiam adjutoris. Apud Castrum Ramerudem* &c. ut supra. In editionibus aliis: *In Gallis depositio beati Rochi* &c. De Balsemio item, ut supra. *Eo-* *Rochi.* *dem die, Theodoli confessoris episcopi Sedunensis.* *Theodoli.* *Die decima sexta, sancti Mandelii, & sancti* *Mandel &c.* *martyris Diomedis. Et deportatio ab urbe Edessa,* *De imag. Christi.* *non manufactæ imaginis Domini nostri Jesu Christi. Morinis, ostensio sancti Hunfredi, episcopi &* *Hunfredi.* *confessoris.* Denique minoribus typis, de beato Georgio Cremonensi, ut supra.

XVI *Kal.* *Die* 17.

Liberati & socior. APud Africam, sanctorum martyrum Liberati abbatis, Bonifacii diaconi, Servii & Rustici subdiaconorum, Rogati & Septimi monachorum, & Maximi pueri; qui persecutione Wandalica jussu Hunerici regis, pro confessione Catholicæ fidei & unici baptismatis defensione, speciosum cursum certaminis sui, coronante Domino, perfecerunt. In Cæsarea Cappadociæ, natalis sancti *Mammetis* Mammetis martyris, qui passus est imperante Aurcliano sub Alexan-*Oct. Laur.* dro præside. Ipso die, Octavæ sancti Laurentii martyris.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Antverpien.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Nonnulli codices legunt *Bonefacii*, nos cum aliis & communiori, ut est in textu. Praten. habet *Servi*, cum Munerato, recte ex Adone. At Praten. codex secundus & reliqui nostri omnes, cum Romano parvo, *Servii*. De W alibi diximus: *Vuandalica*, & *Uuandalica* modi scribendi Gallici sunt, sequimur Antverp-maj. &c. Scribit hîc *Wandalorum*, & præterea sensum infideliter corripit, nam ubi in textu legitur; *pro confessione Catholicæ fidei & unici baptismatis defensione, speciosum* &c. ibi simpliciter habetur, *pro confessione, speciosum* &c. Pro *Hunerici*, ponit Munerat. *Himerici*, Greven. *Honerici*. Porro Antverp. & Max-Lubec. in priori constructione etiam variant, *pro defensione Catholicæ fidei & unici baptismatis*. Rosweyd. pro *perfecerunt*, substituit, *perceperunt. Octabæ*, more antiquo scribunt Herinien. & Munerat. atque hic in fine cum Antverpien-majore omittit *martyris*. De *Affricam*, *Aphricam*, *dyaconi*, *Capadociæ*, & id genus aliis, sufficiant alibi dicta.

Liberati & socior. OBSERVATIO. Romanum parvum ita hodie pronunciat: *In Africa, martyrum Liberati abbatis, Bonifacii diaconi, Servii & Rustici & aliorum sub Wandalica persecutione.* Atque hîc primus est Martyrologus, qui de his Sanctis meminerit & quidem hac die, cum satis constet eos 11 Julii martyrium consummasse. Ado, consulto annuntiationis fonte, nempe Victore Vitensi pag. 81, singulorum expressit nomina & martyrii historiam fusius prosecutus

ſecutus eſt. Notkerus de more meſſem integram ſuam fecit, Noſter ſtylo ſuo ea aptavit, quæ in laterculo reddita ſunt. Sitne autem Victori Vitenſi tribuenda celebris hujus paſſionis hiſtoria, diligenter quærit Ruinartius in ſua Hiſtoriæ perſecutionis Wandalicæ noviſſima editione à pag. 94, ubi de martyrii tempore, modo, die ac loco plura diſcutiuntur, quibus junge notas ejus pag. 209. De celebri *Mammete*, *Mamante*, *Mamma*, uno vel diverſis plura diſquirit Florentinius ex Hieronymianis, in quibus *monachus* appellatur. Baronius, Baſilii, Nazianzeni & aliorum panegyricos uni huic noſtro ſub nomine *Mamantis* adſcribit. Inde varia ſuggerunt varii, quæ rurſus ad locum proprium diſcutienda remittimus. Tu interim videlis Actorum Mammetis compendium apud Rabanum, quod ex eo totidem fere verbis accepit Notkerus. Porro Actis illis Metaphraſticis à Surio editis, fidere non audent eruditi recentiores, Mammetis hiſtoriam texentes ex monumentis verioribus, quæ apud Ruinartium indicata invenies inter ſelecta à pag. 276, Gallicè vero deducta à Tillemontio tomo 4 à pag. 358. Romanum parvum ſic de *Mammete* breviter: *Cæſareæ, Mammetis martyris.* Utrum Ado martyris illius Acta aliqua viderit, dubium facit ejus elogium ſolito compendioſius, utpote qui nihil aliud proferat quam quod ex eo Uſuardus deſcripſit. Wandelbertus eum ſolum prædicat, his verbis:

Martyre ſedecima effulget Mammete beato.

Reſtat, *Octava ſancti Laurentii martyris*, ab omnibus Uſuardinis codicibus notata, tametſi Clar. Caſtellanus adverterit in codice Pratenſi annuntiationem illam, *videri ferme adjectam; manu quidem vix diverſa, ſed ſpatium implere in fine lineæ relictum.* Quod ſi verum eſt; non in eo ſolum codice, ſed in omnibus antiquiſſimis factum fuiſſe oportuit. Moſander commemorationem illam plane Adonianam cenſuit, Roſweydus in appendicem rejecit; uter præferendus ſit, tu videris. At numquid in ipſo genuino Beda diſerte ſignatur, *Octavæ ſancti Laurentii?* Fateor; ſed cur à Rabano prætermiſſa ſit, haud equidem intelligo. Ceterum certa & indubitata eſt Uſuardi noſtri lectio, quantumvis mirum videri debeat, ſolius hujus & Apoſtolorum Petri & Pauli octavæ memoriam, apud ipſum reperiri. *Oct. Laur.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Incipit: *Octava beatiſſimi Laurentii, levitæ & martyris.* Sequitur de Africanis, uſque ad *Maximi pueri*, inclusive; deſunt reliqua omnia.

BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Ita puritati accedunt, ut propter ſolum ordinem excluſi ſint, quia nempe ordiuntur ab *Octava ſancti Laurentii martyris.* De Africanis ſcribunt cum ANTVERP. & MAX-LUBEC., *pro defenſione Catholicæ fidei & unici baptiſmatis*; ubi in BELINO inepte in fine repetitur *defenſione.*

CENTULEN. *Romæ, Octava beati Laurentii.*

Textus fere purus. *Apud Africam, ſanctorum martyrum Liberati abbatis, Bonifacii diaconi, Servii & Ruſtici ſubdiaconorum, Rogati & Septimi lectorum monachorum, & Maximi pueri. Qui omnes juſſu crudeliſſimi regis Wandalorum, diverſis pœnis conſumpti ſunt. Cæſarea Cappadociæ, ſancti Mammetis, monachi martyris, qui paſſus eſt imperante Aureliano.*

BRUXELLEN. Incipit: *Octava ſancti Laurentii martyris.* De martyribus Africanis egit die præcedenti. In Mammete ſatis purus eſt. Sequitur: *Julii.* *Romæ, beati Julii Senatoris & martyris. Qui jubente Commodo imperatore, tam diu fuſtibus cæſus eſt, donec emitteret ſpiritum.* Anticipatio eſt ex XIX hujus. Tum: *DeCarolom.* *Item Karolomanni principis Auſtraſiorum, filii Karoli Martelli. Qui pro Chriſti amore regnum & gloriam mundi derelinquens, in monte Caſſino monachum profeſſus eſt; ubi ipſe omni virtute pollens, cum ſemel ad coquinæ officium hebdomadarius deputaretur & in modico erraret, à coco crudeliter cæſus, ait: Indulgeat tibi Deus, frater, & Karolomanus. Poſt ipſe cum ſancto Papa Stephano ſecundo veniens in Franciam, ut Rex Pippinus frater ejus Aſtulphum regem Longobardorum ab oppreſſione Eccleſiæ reprimeret, impetravit. Et in reditu apud Viennam languore correptus, ſancto fine quievit.* Vera falſis mixta.

HAGENOYEN. *In Cæſaria civitate Capadociæ, natalis ſancti Mammetis martyris, qui metu Aureliani Cæſaris, in deſertum fugiens, & cum ſuis habitavit ibi; & congregabantur ad eum omnes ſilveſtres feræ, quas mulſit & fecit caſeos. Hic poſtquam ad fidem multos convertiſſet, vocavit leonem ſilveſtrem, ut eum vindicaret, & factum eſt ita. Hic ab Alexandro præſide in equuleo ſuſpenditur, & voce cæleſti ibi conſolatur. Poſt hæc incarceratur, ut poſtea in caminum projiciatur, ubi ei mel & lac ab angelo defertur. Et tertio die hic feris projicitur, ſed non læditur; & tunc lapidibus obrutus, & ille cæleſti voce vocatus obiit.* Sequitur de Africanis, pure; item de Octava ſancti Laurentii *DeMammet*

AQUICINCT. Pro *Ruſtici*, habet *Ruſtitii.*

Dedicat. B.V. & Jul. DAVERONEN. *Turonis, dedicatio ſanctæ Mariæ, & ſancti Juliani martyris.*

Textus contractus. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava ſancti Laurentii martyris. Mammetis pueri & martyris. Liberati abbatis, cum pluribus aliis de ſuis, pro fide à Wandalis martyrizati.*

Theodori. CODEX GOLLIAN. *Caſtro Seduno, ſancti Theodori epiſcopi.* Inter plurimos Theodoros, quis hic ſit, poſtea videbitur.

EDITIO-LUBECO-COL. In Octava ſancti Laurentii & martyribus Africanis pura, de Mammete poſt *martyris*, ſic habet: *DeMammet* *Qui cum eſſet puer ſeptem annorum, & idolorum culturam omnino reſpueret, pro fide Chriſti paſſus eſt diverſa tormenta, poſtremo lapidatus, imperante Aureliano ſub Alexandro præſide. In Norwich, natale beati Jeronis.* *Jeronis.* *presbyteri & martyris.* Vide quæ de ipſo, hoc die ſatis diligenter notavit Caſtellanus.

GREVEN. *In Hollandia, pago Norwich, natalis beati Jeronis presbyteri & martyris. In Bethulia, beatæ Judith viduæ. Item Eufemiæ.*

Jeronis. *Judith.* *Eufemiæ.*

MOLAN. Post *perfecerunt*, aliis litteris textui interjicit: *Scribit beatus Victor Africanus episcopus in historia ejusdem Wandalicæ persecutionis, quam & ipse cum ceteris sustinuit & fideli atque illustri stylo digessit.* In fine: *Eodem die, in pago Hollandiæ, sancti Jeronis presbyteri & martyris.* Tum minoribus typis: *Item Carolomanni confessoris, principis Austrasiæ, qui in monte Cassino monachus effectus est.* Posteriores editiones cum prima in textu conveniunt. In fine autem habent: *In pago Hollandiæ, Egmonda monasterio, sancti Jeronis, presbyteri & martyris. Die decima septima, sancti martyris Myronis.* Demum minoribus litteris subdunt: *Pauli & Juliane. Apud urbem Ptolemaidem, sanctorum martyrum Pauli & Julianæ.* Vide Acta apud Surium. In Romano moderno dicuntur passi sub Valeriano.

De African. *Jeronis.* *Carolomanni.* *Myronis.* *Julianæ.*

XV *Kal.* *Die* 18.

Agapiti.

APud Prenestinam civitatem, miliario ab Urbe tricesimo tertio, natalis sancti Agapiti martyris, qui cum esset annorum quindecim, & amore Christi martyrio ferveret, jussu Aurelii imperatoris tentus est, ac primo nervis crudis diutissimè cæsus: deinde à præside Antiocho gravia patitur supplicia. Exinde cum ex præcepto imperatoris leonibus subjiceretur, & minimè esset læsus, gladio ministrorum coronandus percutitur. Eodem die Romæ, beatorum presbiterorum Joannis & Crispi, qui persecutione Diocletiani multa sanctorum corpora officiosissime sepelierunt, quorum meritis & ipsi postmodum sociati, gaudia vitæ meruerunt. Via Lavicana, sanctæ Helenæ matris Constantini imperatoris.

Joannis & Crispi. *Helenæ.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belini editione prima, Greven.* & *Molan.* Accedunt codices *Antverp-max. Ultraject. Leyden.* & *Albergen.*

VARIA LECTIO. Solus Molan. *Prænestinam* scribit per diphthongum, ceteri ut in textu. Antverp. Max-Lubec. Belin. & alii legunt, *ab urbe Roma.* In Munerato error est *vicesimo tertio* pro *tricesimo tertio*, ut habent omnes cum Adone, uti *& amore Christi martyrio ferveret*, exceptis Greven. & Molan. qui omisso *martyrio* nitidiorem faciunt sensum. Non est exacta Notkeri constructio, *& pro amore Christi martyrio ferveret.* Inter antiquiores codices solus Rosweyd. pro *Aurelii*, posuit *Aureliani* cum Adone & Notkero, quod servant codices mediæ notæ; cur Usuardus præferat *Aurelii*, fateor me ignorare, nisi ut sæpe fit, nomina illa promiscuè accipiantur, quod ea ætate contingere facile potuit. *Exinde* legunt plerique, alius *exhin*, alius *exin*, alius *exhinc.* Belin. post, *ex præcepto imperatoris* male inserit *tentus & leonibus* &c. ubi Rosweyd. iterum non inepte correxit *objiceretur*, pro *subjiceretur.* In Munerato, post, *quorum meritis*, omittuntur particulæ *& ipsi.* Greven. & Molan. à reliquis denuo dissentiunt, legentes *gaudia vitæ æternæ*, contra Adonem & codices nostros. Belin. de Helena: *Item Romæ, via* &c. De nævis codicum mediæ notæ non loquor, ut nec de *tercio, aput, Anthioco, Johannis, Dyocletiani* &c.

OBSERVATIO. Quam illustris est & ab antiquo celebratissima *Agapiti* Prænestini martyris gloria, à vetustis Kalendariis, Sacramentariis & Martyrologiis nostris omnibus prædicata, tam sunt depravata ejusdem Acta, teste ipso Cardinale Baronio, ut tuto dici posse videatur, cusa esse in eadem officina, ex qua prodiere illa, quæ de sancto Venantio expensa sunt ad XVIII Maii; si non potius eadem utriusque sint, aut alterius alteri aptata, certe multa correctione egentia, ut fusius suo loco demonstrabitur; & rursus dicendum erit infra ad XX & XXI Augusti. Scio duplicia Acta exstare; utra præferenda sint, suo loco dicetur. Porro gloriossimum adolescentis certamen referunt etiam Hieronymiana, Beda, Rabanus, Romanum parvum, Ado, Notkerus & Wandelbertus. In Hieronymianis exprimitur item distantia ab Urbe, perpauco inter codices discrimine, sed ea à Romano parvo negligitur. Rabani elogium de rege Antiocho meminit. Verosimiliora sunt, quæ ab Adone dicuntur, *Aurelianum* imperatorem diserte nominante, ut facit post ipsum Notkerus, unde mirari licet; in omnes fere vetustos Usuardi codices irrepsisse *jussu Aurelii*, cum tamen reliqua omnia ex Adone accepta esse, manifestissime pateat. Solus Agapitus à Wandelberto celebratur hoc versiculo:

Agapiti.

Agapi-

Agapitus quintam decimam certamine sancit.

Sequens annuntiatio ab auctore Romani parvi hac die primum prolata est his verbis: *Romæ, Joannis & Crispi presbyterorum.* Ado encomium breve composuit, quod ferme integrum describit Noster, expunctis dumtaxat verbis, *in Sexto Philippi*, quæ certe satis clara non sunt, & alterius tyranni, *Maximiani* nomine. Crediderim ignotum sibi cœmeterium Usuardum nominare non voluisse. Videat curiosus Lector Aringhi Rom. subter. lib. 2 c. 20, pag. 365, ubi hæc ipsa hodierna Adonis verba citata inveniet. Notat Castellanus, Sanctos illos ex aliis diebus hîc conjunctos esse. Cetera alibi. *Helenam*, in codicibus Adonianis repertam, asteriſco notavit Mosander, tamquam adjectitiam, idemque censuit Rosweydus. Dubium igitur manet unde eam sumpserit Usuardus, sed ab eo signatam esse, ut in textu retulimus, videtur certissimum. Est apud nos Altmanni Altivillarensis, ad Hincmarum Ms. Helenæ vita, cum historiis translationis & miraculorum, necnon vitæ aliæ & narrationes variæ Notcheri &c. tum Mss. tum typis excusæ, suo tempore diligenter ex professo examinandæ. Turius hîc processit Surius, nonnulla ex Eusebio & Theodoreto desumens, relatâ ad VII Februarii Flodoardi, de Altivillarensi translatione historiâ, quam accuratius à Mabilione discussam habes sec. 4 Benedict. parte 2 à pag. 153. Sed laboriosior Tillemontius, viam stravit, qua ex veterum de Helena testimoniis, certior vitæ series eruatur, ut videre est tomo 7, à pag. 1 & in notis eò pertinentibus. *Joannis & Crispi.* *Helenæ.*

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima & ultima purus, secundam plane omittit.

LOVANIEN. Deficit in elogio Agapiti, cetera purus est.

DANIC. In secunda annuntiatione rescindit ultimam elogii partem, incipiendo à, *quorum meritis & ipsi postmodum sociati* &c.

CENTULEN. *In Italia civitate Praneſta, sancti Agapiti martyris, sub præside Antiocho. Eodem die Romæ, sub Sexto Philippi* [Ado, *in Sexto Philippi,*] *beatorum Joannis & Crispi presbyterorum, qui persecutione Diocletiani multa martyrum corpora curatissime sepelierunt. Via Lavicana, sanctæ Helenæ, matris Constantini Augusti.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Fere purus est; addit etiam, *urbe Roma*; legit *Aureliani*, in ceteris nævi sunt. Tum: *Et Romæ in Sexto Philippi, sanctorum presbyterorum* &c. *Item Romæ via Lavicana* &c.

HAGENOYEN. *Apud Prenestinam civitatem, miliario ab urbe Roma* XXXIII, *natale sancti Agapiti martyris. Qui cum esset annorum quindecim & amore martyrii flagraret, persecutoribus se obtulit, & jussu Aureliani imperatoris est tentus, & primo nervis crudis & dure percussus, & Antiocho præsidi est missus, à quo gravia tormenta est passus. Primum incarceratur, deinde prunas ardentes capiti ejus imponuntur, sed non laditur; flagellis cæditur, capite verso & fumo subtus horribili facto. Tunc bullienti aqua perfusus est & maxillæ ejus contritæ sunt, & judex hæc videns exspiravit. Tunc imperator jussit eum leonibus objici, qui eum non lædebant, & postea capite amputato martyrium complevit.* In Joanne & Crispo purus est. Tum: *Romæ via Lavicana, depositio sanctæ Helenæ reginæ, matris magni Constantini imperatoris. Hæc Helena prius fuit pagana & misericordiæ operibus valde intenta, postmodum erat Judæa & in ea lege perfecta. Ultimo fuit Christiana & Christianæ religioni multum proficua, quia Crucem Domini invenit. Multa corpora sanctorum de partibus transmarinis ad Christianos duxit & multa monasteria in Asia, Gallia, & Italia ædificavit. Hæc in bonis operibus perseveravit & in pace obiit.* Alium vadem postulant quæ hîc narrantur, ut fidem inveniant. *De Agapito.* *De Helena.*

AQUICINCT. Textui subnectit: *Item, sancti Pontini.* Vide infra verum nomen & titulum. *Pontini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Agapiti martyris. Romæ, Helenæ reginæ, matris Constantini imperatoris. Joannis & Crispi presbyterorum; qui cum multa sanctorum martyrum corpora sepelissent, & ipsi martyrio coronati sunt.* In margine, de Agapito additur: *Iste puer multa sustinuit & judicem valde confudit, quem & Deus in vindictam sancti martyris percussit.*

CODEX D. du Cheval, signatus C. *Item Pontini.* Puto legendum *Pontimi*, ex Hieronym. *Pontini.*

ALTEMPS. *Item Pontini martyris.* Recte *martyris*, non *confessoris*, ut habet EDIT. LUB-COL. *Pontini.*

FLORENTIN. *Helenæ..... Cujus corpus jacet modo Venetiis.* Vel, *Cujus corpus modo Venetiis sepultum est.* Adhuc sub judice lis est. *De Helena.*

LUGDUNEN. *Pago Sisterico, in monte, qui dicitur Lura, sancti Donati* &c. Vide die sequenti. *Donati.*

CODEX CASTRI-KAROLI. *In Gallis pago Sigisterico, in monte qui dicitur Lura, sancti Donati presbyteri.* Usuardus de eo agit XIX Aug. *Donati.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ via Lavicana, sanctæ Helenæ, matris sancti Constantini imperatoris, & inventricis Crucis Christi, Treverorum indigenæ nobilissimæ.* Sequitur de Agapito, satis pure. In Joanne & Crispo ex Adone adjicit, quæ Usuardus omisit. Demum: *In civitate Amacia, beati Pontini confessoris.* Jam dixi *Pontimum* esse, & martyrem. *De Helenæ.* *Pontini.*

BELINI editio altera in fine adjicit: *Item Pontini.* Vide jam dicta. Socios vel potius socias nominant apographa Hieronymiana. *Pontini.*

GREVEN. *Nota secundum aliquos hîc commemoratio est sanctæ Helenæ, depositio vero,* XVII *Kal. Maii. Martini Papæ. Demetrii martyris. Privati martyris. Potentini confessoris.* *Martini. Demetrii. Privati. Potentini.*

MOLAN. *In Bronium, translatio sancti Eugenii episcopi & martyris. Metis civitate, depositio sancti Firmini episcopi & confessoris.* Editiones aliæ litteris Italicis in textu scribunt: *Aureliani.* In fine: *Metis civitate, depositio sancti Firmini episcopi & confessoris. Die decima octava, sanctorum martyrum Phlori & Lauri. In Bronio, translatio corporis sancti Eugenii archiepiscopi & martyris.* *Translat. Eugenii. Firmini.* *Phlori & Lauri.*

Die 19.

XIV *Kal.*

Magni vel Andreæ & ſociorum. Donati.

NAtalis ſancti Magni, ſeu ſancti Andreæ martyris, cum ſociis ſuis duobus milibus quingentis nonaginta & ſeptem. In pago Sigiſterico, beati Donati presbiteri, qui ab ipſis infantiæ rudimentis mirâ Dei gratiâ prædítus, anachoriticam vitam multis annis exegit & miraculorum gloria clarus migravit ad Chriſtum. Romæ, *Julii.* ſancti Julii Senatoris & martyris, qui jubente Commodo imperatore tamdiu fuſtibus eſt cæſus, donec emitteret ſpiritum. In territorio Bi- *Mariani.* turicenſi, ſancti Mariani confeſſoris.

Ita *Praten. Antverp-major*, *Roſweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Lovanien.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Muneratus ceſpitat in principio, *natalis ſancti Magni & Sancti Andreæ martyrium.* Omnes legunt, *cum ſociis ſuis*, excepto Pratenſi, qui ultimam vocem omittit. Scribo *milibus*, quia ſic omnes etiam habent. Antverp-maj. notat ſocios 2598. Roſweyd. 2167, Greven. 2527. Numerus ab Uſuardo ex antiquioribus acceptus, à nobis in textu exprimitur. Antverp. à ſocia editione maxima & à reliquis diſſentit in Donati titulo, quem ſolus ipſe *epiſcopum* vocat. Scribit item *anacoreticam*, ceteri ut in textu *anachoriticam.* Greven. in annuntiationis principio legit: *In Galliis pago* &c. quod etiam habet conſuetus imitator Molan., qui & ambo ſcribunt *exegit multis annis*; ac deinde pro *miraculorum gloria*, *miraculorum gratia.* In Munerato deeſt utrumque: atque in Antverp-maj. ac Roſweyd. ante *miraculorum*, particula *et.* Antverp-major, ponit, *fuſtibus cæſus eſt.* Antverp. pro *Mariani*, ſubſtituit *Martini*, at Max-Lubec. cum Antverp-maximo, Lovanien. & Danico, *Marini.*

Andreæ & ſociorum. *OBSERVATIO.* *Andream* apud Græcos inclytiſſimum *megalomartyrem* Martyrologi noſtri Latini veroſimillime ex Græca appellatione binomium fecerint *Magnum* ſeu *Andream.* Sic etenim Beda, & ex eo Rabanus, Romanum parvum, Ado & Noſter, eadem prorſus ubique phraſi. Melius fortaſſe legiſſent, *magni Andreæ.* Neque enim veriſimile puto, Martyrologos noſtros *Andream* tribunum militum cum *Magno epiſcopo Anagnino* confundere voluiſſe. Wandelbertus aliam viam ingreſſus, pro numero nominum ſubjecta geminavit conjunxitque, ut mox oſtendam. Utrum Ado Andreæ Acta, prout vulgata ſunt viderit, neſcio, certe præcurſoribus ſuis nihil ſuperaddidit. Nos ea, ut ex Metaphraſte, Lipomano & Surio edita novimus, ſuo loco examinabimus. Præfata Acta *germana* cenſuit Baronius ad annum CCCI num. 5, crediditque, operâ Petri Tarſenſis epiſcopi, collecta atque ſcripta eſſe. Non deſunt hodie qui aliter ſentiant. Videri poteſt Tillemontii nota tomo 5 à pag. 588, in Actis noſtris ſuo loco accuratius expendenda. Audi modo Wandelbertum:

Magnus & Andreas quarta denaque coruſcant:
Septem nonaginta & quingenti comitantur,
Quos pariter Sancti ſimul his bis mille ſequuntur.

Donati. Qui in noſtro indiculo ſequitur *Donatus*, is ab Adone in ſacros Faſtos primum relatus eſt, cum ampliori vitæ hiſtoria & deſignatione montis, in quo ſolitariam vitam egerit; quemque Moſander *Tura* vocat, Roſweydus *Jura*, ſed cum notatione propria manu ſubinde adjecta, qua monet I mutandum in L, proindeque legendum *Lura*, utpote qui à Jura monte tantum diſtet, quantum Provincia à Burgundia. Utut eſt, Uſuardus elogium ſuum totum ex Adone tranſtulit. Unde hîc ſuum acceperit, non liquet. Petrus in Catalogo lib. 7 cap. 78, Adonis verba de more deſcribit. De Donato meminit vita Marii XXVII Januarii num. 11. Habemus ſancti ipſius vitam Ms. alibi illuſtrandam. De *Julii.* *Julio* ſic breviſſime Romanum parvum: *Romæ*, *Julii Senatoris & martyris.* Plura ex Actis deducit Ado, ſed Noſter compendio uſus eſt. Vide Obſervationem XXV Auguſti, ubi de Actis *Euſebii*, *Pontiani* &c. Inventum eſt Romæ non ita pridem Julii alicujus martyris corpus: an hujus *ſenatoris* dici poſſit, necdum compertum habeo. In Hiero- *Mariani.* nymianis aliquibus adjectum legitur: *In Biturio*, *vico Villauno*, *depoſicio ſancti Mariani confeſſoris.* De eo fuſius diſputat Florentinius; notatque ex Labbeo hujus ſancti eremitæ

mitæ festum in diœcesi Bituricensi recoli XIX Septembris. An autem ad salvandam cultus diversitatem, recte ad alium *Marianum* recurratur, alibi explicabimus. Satis mirum videri posset, Usuardum, non solum verum obitûs (qui determinari omnino nequit) sed & cultûs diem suo tempore usitatum ignorasse, dum *Marianum* hac die consignavit. Clarissimus est codicum nostrorum & in Mariano & in superioribus unanimis plane consensus. Brevem Mariani vitam, nescio an satis sinceram, edidit Labbeus tomo 2 Bibl. Ms. pag. 432, ubi & S. Gregorii Turonensis caput 81 refert. Existant in Museo nostro bina alia vitæ compendia Mss, in majori opere accuratius examinanda.

AUCTARIA.

HERINIEN. Toto textu purissimus est, sed nescio qua causa secundo loco insertum sit: *In monasterio Bobio, depositio sancti Bertulphi abbatis.* *Bertulphi.*

PULSANEN. *Natale sancti Magni martyris. Romæ, sancti Julii Senatoris* &c. recte. Sequitur: *In territorio Biturico, sancti Marciani confessoris.* Desunt alia omnia. Vide de *Magno* quæ supra diximus. Item notulam Castellani in Martyrol. univers. & GREVEN. inferius. *Magni.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *In Cicilia, natale sancti Ludowici episcopi & confessoris. Natale sancti Magni martyris cum sociis suis* &c. pure. Utraque sequens annuntiatio turbata & confusa est. Pro *Mariani*, scribunt *Marini.* *Ludovici. Magni.*

ALBERGEN. Alia phrasi: *Apud Massiliam, natale sancti Lodowici episcopi & confessoris. Qui cum esset primogenitus regis Ceciliæ, professus est Ordinem Fratrum Minorum.* Reliqua pura sunt, nisi quod hujus dici finis, cum sequentis principio confundatur, quod subinde correctum est. Legit etiam *Marini.* *De Ludovic.*

CENTULEN. *Natale sancti Magni, seu sancti Andreæ martyris, cum sociis suis duobus millibus quingentis nonaginta septem. In Galliis, pago Sigisterico, sancti Donati presbyteri & confessoris. Eodem die Romæ, sancti Julii Senatoris, qui passus est sub Commodo imperatore, judice Vitellio.* *Textus non integer.*

BRUXELLEN. De Andreæ sociis supra bis mille quingentos, scribit *nonaginta novem.* De Donato addit, *in monte qui dicitur Lura.* In reliquis permodice interpolatus est. In fine subdit: *Apud Marciliam, sancti Ludovici episcopi & confessoris, & filii regis Siciliæ, episcopi Tolosani, de Ordine Fratrum Minorum.* *Ludovici.*

HAGENOYEN. Incipit à Julio, in quo purus est Nec in Donato, à puritate multum distat. Tum de Mariano; ultimo loco de Andrea, etiam satis recte. Sequuntur annuntiationes duæ anticipatæ ex die sequenti; nempe: *Herio insula, depositio sancti Philiberti abbatis. Qui primo militiam terrenam* [secutus] *Christi tyrocinio mancipatus est, & multorum extitit monachorum fundator devotus. Civitate Cordila* [Corduba,] *sanctorum monachorum & martyrum Leovigildi & Christofori, quorum corpora post abscisionem capitum igni tradita sunt.* Vide de his die sequenti. *Philiberti. Leovigildi & Christoph.*

AMBIANEN. Ex Adone describit sancti Donati elogium. Purius ex ipso fonte.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Magni martyris cum sociis. Ludovici confessoris, qui fuit filius regis, postea monachus in Ordine Minorum & episcopus Tolosanus. Julii Senatoris martyris.* *Ludovici.*

In VATICAN. num 5949. Deest Mariani.

FLORENTIN. *Sancti Ludovici....* Plura non invenio, forte reliqua conformia erunt hodierno Romano, vel BELINO, qui cum hisce codicibus sæpe concordat. Videri etiam possunt codices alii supra & EDITIO LUBECO-COL. &c. *Ludovici.*

BURDEGALEN. *In territorio Bituricensi, Marini confessoris.* Vult dicere *Mariani.* *Marini pro Mariani.*

CODEX SALINEN. *In territorio Bizunticensi, sancti Mariani confessoris.* Lege *Bituricensi.*

EDITIO LUBECO-COL. De Andrea, pura; in Donato nonnihil ex Adono interpolata est, uti & in Julio. Sequitur: *Apud Massiliam, natale sancti Ludovici episcopi Tholosani & confessoris. Qui cum esset primogenitus regis Siciliæ, professus est Ordinem Fratrum Minorum; vita & miraculis glorioſus, Sanctorum catalogo meruit adscribi.* Pro *Mariani*, scribit *Marini. Civitate Nurenberga, sancti Sebaldi peregrini & confessoris, filii regis Daciæ. Civitate Anagina, XL miliario ab urbe Roma, via quæ Latina nuncupatur, depositio sancti Magni, episcopi & confessoris. Hic in partibus Apulæ, civitate Tranas oriundus, oves vicinorum in pascuis pro mercede custodivit, ut parentes suos pauperes inde sustentaret. Qui postea, angelo duce per beatum Redemptum episcopum baptizatus, ac perfecte in fide instructus, & in brevi tempore sufficienter litteralibus studiis edoctus est, paucis decurrentibus annis episcopus ordinatus, & multis perpessus insidiis, tandem beato fine quievit.* *De Ludovic. Sebaldi. De Magno ep. Anag.*

BELIN. *Natale sanctorum Magni & Andreæ cum* &c. Cetera satis pura sunt, nisi quod scribat *Martini* pro *Mariani.* Dein adjungit: *Eodem die in Provincia, apud castrum de Brignola, depositio sancti Ludovici episcopi & confessoris. Qui inde Marsiliam deportatus, in ecclesia Fratrum Minorum, ibidem honorifice conditus est. Item Oct Claræ. octava sanctæ Claræ virginis. Apud Mantuanam civitatem, sancti Ruffini confessoris.* *DeLudov. Ruffini.*

GREVEN. *Magni, regis Noreganorum & martyris. Apud Massiliam, natale beati Ludovici episcopi & confessoris, qui cum esset* &c. ut supra. In Magno Anagnino etiam parum a modum distat ab EDITIONE LUBECO-COL. Sequitur: *Bertulphi abbatis & confessoris. Sebaldi confessoris, filii regis Daciæ. Hic sponsam nobilissimam fortitus, exemplo beati Alexii, ipsam, parentes, omniaque sua reliquit. In vita solitaria Deo purissimum servitium exhibens, multis miraculis coruscabat, inter quæ comitibus itineris oratione panem subcinericium impetravit; cilicio super aquas posito flumen transiit. Tandem plenus bonis actibus apud Nurenbergense oppidum quievit. Richardis virginis. Ermelinæ virginis.* *Mag. R.M. Ludovici. Magn. Anag Bertulphi. De Sebaldo. Richardis. Ermelinæ.*

MOLAN. De Mariano, *cujus gesta habentur.* In Ludovico, BELINUM describit. *Apud Mantuam, sancti Rufini confessoris. In Bobio, sancti Bertulphi abbatis.* Dein typis minoribus: *Sebaldi confessoris, filii regis Daciæ: qui plenus bonis actibus apud Nurembergense oppidum quievit.* Editiones aliæ, de Ludovico ponunt, *castro Brincola:* reliqua ut BELIN. De Rufino & Bertulpho, ut supra *Eodem die, sancti Elaphii, Catalaunis episcopi & confessoris. Nurenberga civitate, depositio sancti Sebaldi confessoris, filii regis Daciæ.* *Ludovici. Rufini. Bertulphi Sebaldi. Elaphii.*

Die 20.

XIII *Kal.*

Samuelis. SAmuelis prophetæ, cujus ſacra oſſa, ut Hieronimus ſcribit, Auguſtus Archadius de Judea tranſtulit Traciam. Eodem die, *Porphyrii.* beati Porphirii hominis Dei, qui ſanctum martyrem Agapitum erudivit in fide & doctrina Chriſti. Herio inſula, ſancti Philiberti abbatis, qui poſt militiam temporalem, Chriſti tyrocinio manci*Filiberti.* patus, monaſteriorum extitit fundator devotus. Civitate Corduba, *Leovigild & Chriſtophori.* ſanctorum monachorum Leovigildi & Chriſtofori, quorum corpora poſt abſciſionem capitis, igni tradita ſunt.

Ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Roſweyd.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Præmitto orthographica: *Samuhelis, Jeronimus, Jheronymus, Hieronimus, Archadius, Judea, Traciam, Porphirii, Filiberti, Phyliberti, Philiberti, tyrocinio, tirocinio, Chriſtophori, Chriſtofori, Criſtophori, abſciſionem* &c. In quibus omnibus hîc & nunc ſcribendis, uniformitas ſemper ſervari omnino non poteſt, utpote quam in codicibus meis non reperio. Itaque ea hîc & alibi ſecundum majorem codicum conſonantium auctoritatem efformo. Novi, præferenda *Hieronymus, Arcadii, Judæa, Thraciam, Porphyrii, Filiberti, tirocinio, Chriſtophori, abſciſſionem*, nemo tamen vitio vertat aliam me lectionem ſequi. Molan. pro *hominis Dei*. ſcripſit *viri Dei*. Praten. pro *Chriſti* tirocinio, habet *Chriſto*.

OBSERVATIO. *Samuel propheta* notatur à Beda: Rabanus caſu mutato ſcripſit: *Samuelis prophetæ*. Et hoc etiam modo habet Romanum parvum. Ado non prophetæ enco*Samuelis.* mium, ſed brevem tranſlationis hiſtoriam ex Hieronymo adverſus Vigilantium adjunxit, quam inter Molani aliorumque Auctaria invenies. Wandelberti verſiculos infra dabimus. Uſuardus id ſolum ex Adone accepit quod in laterculo repræſentavimus. De Porphyrio ſic legit Romanum parvum: *Et Porphyrii hominis Dei*, de quo antiquiores non memi*Porphyrii.* nêre. Quæcumque ab Adone ex Agapiti Actis adjecta ſunt, Noſter ad verbum deſcripſit. Ut autem clarius pateat Actorum Agapiti Prænestini & Venantii Camerini confuſio, conſule hujus lectiones in Breviario Romano ad XVIII Maii, in quibus *Cornicularius à beato Porphyrio presbytero cum familia baptizatus* dicitur, &c. Quæ ſane tam ſunt conformia, ut non poſſint non ex unis Actis ad altera tranſlata ſupponi, niſi miraculum novum fingere velimus. Sed de his, pro inſtituti noſtri ratione ſatis dictum eſt. De *Filiberto* memi*Filiberti.* nit Wandelbertus XX Julii: *Et ternam denam Philibertus ſanctus adornat*. Eodem ipſo die codicibus Adonianis adjectus reperitur, alteri abbati Vulmaro conjunctus. Hoc vero die apographo Hieronymiano uni alterive ſuperadditus eſt, memoratus etiam à Floro & Rabano. Non arbitror ex eorum ullo in Uſuardum tranſiiſſe, qui proprio marte totam annuntiationem noſtram compoſuiſſe omnino videtur. Filiberti vitam, à ſuppari monacho ſcriptam, edidit Surius, ſolita ſua mutandi ſtyli libertate uſus. At primigeniæ phraſi reſtituit Mabilio ſec. 2 Benedict. à pag. 816; tranſlationes aliaque ad ſec. 4 remittens. *Leovigildi & Chriſtoph* Vide ibi parte 1 à pag, 537. *Leovigildus* item & *Chriſtophorus* ipſi ſoli debentur, ex Hiſpania cum pluribus aliis allati, ut non ſemel alibi diximus. Conſule Memoriale Eulogii libro 2 cap. 11. De Samuele hæc hodie prædicat Wandelbertus:

Tertia poſt denam Samuele excellet, ab ipſis
Quem Domino cunis genitrix devota ſacravit.

AUCTARIA.

ULSANEN. In duabus primis purus, poſtremas duas omittit.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri ſunt, niſi quod in Porphyrio deficiant; in fine autem excedant in nova annuntiatione de ſancto Bernardo: *Bernardi.* *In territorio Lingonenſi, depoſitio beati Bernardi, primi Clarevallenſis abbatis, viri vita, doctrina & miraculis glorioſi.*

MUNERAT. Textui puro in fine ſubdit: *In territorio Lingonenſi, beati Bernardi.* *Bernardi.*

GREVEN. Toto etiam textu purus, in fine utitur ſigno LL, de quo egimus quinta hujus in ſancto Dominico & alibi, quo nempe indicat, Sanctum eo ſigno affectum Uſuardo eſſe ſuperadditum. Debuit ergo inter Auctaria reponi, quod hodie ſic habet: *Item in Clara-valle, ſancti Bernardi abbatis.* *Bernardi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. & LOVANIEN. Secundo loco poſt Samuelis, inſerunt: *In territorio Lingonenſi, depoſitio beati Bernardi, primi Clarevallenſis abbatis, viri doctrina & miraculis glorioſi.* Sequuntur reliqua textus pure. In fine: *Ipſo die, ſancti Auctoris Treverorum epiſcopi.* An non Metenſium, x Aug.? *Bernardi.* *Auctoris.*

AL-

ALBERG. & DANIC. In eo à superioribus differunt, quod de Bernardo agant primo loco, & Porphyrii commemorationem, ab aliis suo loco positam, hi duo plane omittant. *Idem.*

CENTULEN. *Samuelis prophetæ, cujus sacra ossa Archadius Augustus de Judea transtulit Thraciam, portantibus episcopis, & omnibus ecclesiarum populis tanta leticia concurrentibus, quasi præsentem viventemque cernerent. Eodem die, sancti Porphirii hominis Dei. Herio insula, sancti Philiberti abbatis; qui de militia temporali, Christi tyrocinio mancipatus, monasteriorum extitit fundator devotus. Civitate Corduba, sanctorum monachorum Leovigildi & Christophori, quorum corpora post decollationem igni tradita sunt.* *De Samuele.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Incipit à Bernardo, ut supra. Tum: *Item sancti Samuelis prophetæ. Cujus sacra ossa Archadius Augustus de Judea transtulit Trachiam. Portantibus autem episcopis, & omnium ecclesiarum populis occurrentibus, tanta leticia facta est, quasi presentem viventemque cernerent atque susciperent, ita ut de Palestina usque ad Calcedonem jungerentur agmina populorum, & in laude Christi una voce personarent. Scribit beatus Jerominus.* In Porphyrio scribit, *Agipitum seu Agathonem.* In Cordubensibus purus est. De Filiberto subjicit: *Et specialiter cenobii Ginegi-nensis, in territorio Rothomagensi. Cujus abbatiam quam ipse gerebat* [regebat] *ob tyrannidem Ebronii* [an non *Ebroini?*] *apostatæ reliquit. Apud Treverim, sancti Auctoris episcopi & confessoris.* Vide Auctaria x Augusti. Nisi duo diversi sint. *De Samuele.* *De Filiberto.* *Auctoris.*

HAGENOYEN. De Samuele longum ex sacris litteris commentarium texit, quem non vacat transcribere. In Porphyrio purus est. De Filiberto & Cordubensibus egit die præcedenti. Sic modo pergit: *Eodem die, depositio sancti Bernhardi, abbatis Clarevallensis in territorio Lingonensi. Hic ex nobilibus parentibus de Burgundia natus est; de patre Celmo & matre Aleyde valde religiosis. Hic quinque habuit fratres & unam sororem. Et ipse Bernhardus, tertius in ordine erat filiorum, quem mater prævidit in utero ejus tanquam catulum totum candidum, & in capite ac dorso rasum, & maxime audivit latrantem. Hic cum esset adhuc puerulus, Christum in nocte Dominicæ nativitatis, quasi puerum nascentem de beata Virgine, vidit. Juvenis castitatem multum amavit, & monachus factus in vicesimo secundo anno ætatis suæ, totum se dedit patientiæ, abstinentiæ, humilitatis & caritatis* [operibus] *per omnes dies vitæ suæ. Hic perpetratis multis miraculis & multis descriptis libris, & monasteriis sui Ordinis centum & sexaginta ædificatis, anno sexagesimo tertio ætatis ejus obiit in pace, testamentum karitatis, humilitatis, patientiæ, abstinentiæ suis fratribus relinquens. Item in Anglia, sancti Oswini regis & martyris. Treveris, sancti Auctoris episcopi & confessoris.* *Bernardi cum elogio.* *Oswini.* *Auctoris.*

AQUICINCT. In fine addit: *Cainone castro, sancti Maximi confessoris.* Deinde calamo notabiliter recentiore: *Depositio sancti Bernardi abbatis.* Habes supra elogium satis longum. *Maximi.* *Bernardi.*

AMBIANEN. *Ipso die, sancti Bernardi, abbatis Clarevallensis.* *Bernardi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Bernardi abbatis. Samuelis prophetæ. Porphyrii, qui sanctum Agapitum puerum erudivit. Philiberti, primo militis, postea abbatis.*

CLUNIACEN. & ALTEMPS. *Cainone castro, sancti Maximi confessoris.* Fuit discipulus S. Martini Turonensis; Gallicè vocatur *Même.* *Maximi.*

REG. SUEC. num. 428. *In partibus Burgundiæ, loco qui dicitur Claravallis, depositio sancti Bernardi abbatis.* *Bernardi.*

In VATICAN. num. 5949. Deest Samuelis & Filiberti. Adjicitur: *In Lucania, sancti Leoncii.* *Leoncii.*

UGHELLIAN. Deest Porphyrii. In fine: *In territorio Lingonensi, depositio beati Bernardi, primi abbatis Clarevallensis.* *Bernardi.*

FLORENTIN. *Sancti Bernardi..... Sancti Stephani..... Sancti Potiti pueri q. ā* [puto velle dicere *qui passus est*] *in Apulia provincia tempore Antonini imperatoris.* *Stephani.* *Potiti.*

BURDEGALEN. *Cainone castro, sancti Maximini confessoris.* Lege cum aliis, *Maximi.* *Maximini.*

CODEX MONTIS SANCTI. *Ipso die, innovatur sanctorum confessorum Amati, Romarici, & Adelfi celebritas annua. Eodem die, translatio S. Gebetrudis.* Vide Castell. pag. 785 & in indice. *Amati &c.* *De Gebetrua*

EDITIO LUBECO-COL. De Samuele, fere similis est BRUXELLEN. Sequitur: *In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, depositio beati Bernardi, primi ejusdem loci abbatis & confessoris, viri vita, doctrina & miraculis glorioši. Qui monasteriorum & monachorum extitit fundator & pater inclytus.* In Filiberto, Cordubensibus & Porphyrio satis pura est. Tum: *Treveris beati Auctoris, episcopi & confessoris: qui in Brunswich per translationem requiescit. Ipso die, beati Stephani, regis Ungariæ, & confessoris. Item, commemoratio sancti Malachiæ episcopi & confessoris.* In Rom. ponitur depositio III Nov. *De Bernardo* *De Auctore.* *Stephani.* *Malachiæ.*

BELIN. In Samuele purus, in Cordubensibus corruptus est. Rursus in Porphyrio purus, in Filiberto totum elogium expungit. Tum: *In Ungaria, civitate regia Albaregali, sancti Stephani regis, qui primus Ungaros ad fidem convertit.* In Bernardo similis est ANTVERP. & MAX-LUBEC. *Cainone castro, sancti Maximi confessoris.* *Stephani.* *Maximi.*

GREVEN. *Oswini, regis provinciæ Deirorum & martyris. Cujus instantem obitum (ut scribit Beda lib. 3.) cum sanctus Aidanus episcopus prædiceret, non est, inquit, digna hæc gens talem habere rectorem. In Lucania, sanctorum Valentiani & Leontii. Stephani, regis Hungariæ & confessoris. Qui ubi instantia uxoris suæ sanctissimæ Geisilæ, sororis sancti Henrici imperatoris, fidem Christi suscepit, industria sua populum suum ad idem induxit, plenusque operibus bonis, beato fine quievit. Treveris, sancti Auctoris episcopi & confessoris, in Brunswich quiescentis. Julianæ virginis & martyris, ac aliorum quatuor. Commemoratio sancti Malachiæ episcopi & confessoris.* Vide supra. *Oswini.* *Valentiani & Leontii.* *De Stephano* *Auctoris.* *Julianæ &c.* *Malachiæ.*

MOLAN. De Samuele, aliis litteris textui inserit: *Portantibus episcopis, & omnium ecclesiarum populis tanta latitia occurrentibus, quasi viventem susciperent: ut de Palestina usque Calcedonem jungerentur populorum examina & in Christi laudes una voce resonarent. Scribit sanctus Hieronymus in libro contra Vigilantium.* In fine: *In Hungaria, civitate regia Alba regali, sancti Stephani regis, qui primus Hungaros ad fidem convertit:* ex BELINO, ut etiam facit in Bernardo & Maximo. *Ipso die, sancti Auctoris Treverorum episcopi.* Dein typis minoribus: *In Brunswyc quiescentis.* In Oswino GREVENUM describit. Sequitur: *Daventria, obiit beatus Gerardus cognomento magnus. Et in Villario monasterio, Ordinis Cistertiensis, beatus Gobertus ex Comite Asperi montis, ibidem egregiæ sanctitatis monachus.* Editiones aliæ præter dicta, de Samuele, etiam Bernardi annuntiationem textui admi- *De Samuele.* *Stephani.* *Auctoris.* *Gerardi.* *Goberti.*

admiscent. In fine, de Stephano, Maximo & Auctore, ut supra. *In Anglia, sancti Osuini mar-* *Oswini.*
tyris, regis Deirorum Cujus instantem &c. Tum typis minoribus: *Daventriæ, obitus beati Gerardi cognomento magni, qui initium dedit Fratribus de communi vita. Villario monasterio, obitus Goberti, ex Comite Asperi montis* &c., ut in editione priori. *Vuormatiæ, obitus Burchardi episcopi.* *Burchardi.*

Die 21.

XII *Kal.*

Privati. IN territorio civitatis Gavalitanæ, passio sancti Privati episcopi & martyris, qui passus est persecutione Valeriani & Galieni. Eodem die, natalis sanctorum martyrum Bonosi & Maximiani, quorum gesta habentur. *Bonosi & Maximian* Et in civitate Salona, sancti Anastasii martyris, qui pro confessione nominis Christi jubente Aurelio imperatore interemptus est. *Anastasii.*

Textus sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Solus Antverp-major legit, *passus est sub persecutione*, reliqui omnes omittunt particulam, *sub*. Quod Munerat. habeat *Ganalitanæ*, typographi vitio tribuendum puto. Item *Bodosi*, pro *Bonosi*. Idem dic de *Maximi* pro *Maximiani* apud Greven., qui præterea cum Molano scribit, *quorum actus habentur*. Omnes ponunt: *Et in civitate Salona*, nescio cur Molan. expunxerit particulam, *in*. Hæret hîc denuo Usuardus in confusione superius memorata circa nomina *Aureliani*, in *Aurelii* contra quam Ado expressissime legat, ut supra diximus in Agapito XVIII Augusti: uter, an neuter præferendus sit, alibi discutiendum.

Privati. *OBSERVATIO. In Gavallis, vico Mimmatensi, passio Privati martyris*, inquiunt apographa Hieronymiana ultimo loco. Videri ad hæc possunt Notationes Florentinii, atque item Baronii ad Martyrologium Romanum. Rabanus ex Hieronymianis sua plane descripsit, nulla etiam dignitatis episcopalis facta mentione. Flori elogium & desideratam dignitatem, & tempus certaminis, & barbaros à quibus martyrio affectus creditur, disertius exprimit. Romanum parvum de Privato non meminit. Crediderim itaque ex Gregorio Turonensi sua sumpsisse Adonem, quæ cursim solum attingit, descripta à Nostro, exceptis dumtaxat his verbis, *vico Minatensi*, pro quo legendum *Matensi*, ut ex laudato Gregorio aliisque à Baronio citatis, fusius suo loco deducemus. Opportunas suppetias feret Tillemontius tomo 4 à pag. 221, ac in notis à pag. 651. Wandelbertus unico suo versiculo, unum Privatum hodie exornat:

Martyris hinc duodena Privati sanguine fulget.

Bonosi & Maximian *Bonosus & Maximianus* ab antiquioribus omnibus præteriti, nescio unde in Adonis notitiam primum devenerint, à quo in sacris Fastis consignati sunt iisdem ipsis verbis, quæ ex ipso ab Usuardo desumpta, in indiculo nostro dedimus. Idque adeo mirandum magis, quod idem Ado diserte asserat, eorum *Acta haberi*, quæ tamen eum numquam vidisse, inde indubitatum redditur, quod nec verbum ex iis proferat, nuda producens nomina, ex quibus nec de loco martyrii, nec de tempore quidquam conjicere valeas. Fatetur Baronius, ea suo tempore, & nos fatemur, à Majoribus nostris nusquam fuisse reperta: unde summæ debentur gratiæ Theodorico Ruinartio, qui ipsa ex cod. Ms. monasterii B. Mariæ Silvæ-majoris in diœcesi Burdegalensi eruta, primus inter sincera & selecta in lucem extulit à pag. 663, ubi & eadem eruditis observationibus hinc inde illustrat. Porro ex Actis illis colligitur, diem XXI Augusti, quasi pro arbitrio ab Adone selectum esse (an Castellanus recte XX Septembris prætulerit, æque ferme incertum est.) Palæstram autem, Antiochiam fuisse; tyrannum, Julianum Comitem, imperatoris apostatæ avunculum, & ipsum apostatam, Christianis infensissimum; Martyres vero illos, professione milites, *Labari* Christiani causa, quod illud in paganum mutare constanter abnuerent, dire excruciatos; demum alterius ex his nomen, non *Maximianus*, sed *Maximilianus* exprimendum, hîc paucis indicasse sufficiat. Vide interim Tillemontium tomo 7, a pag. 406. & 739. Romanum parvum de solo *Anastasio* hac die agit: *Salonæ*, *Anastasii martyris*. Pluscula suggerit Ado ex Actis sancti Agapiti, ubi *Cornicularius miles* dicitur. Usuardus non plura descripsit, quam in laterculo exhibuimus, priori & superius indicatæ mutationi insistens, in nominibus *Aurelii* & *Aureliani*. Plura ex præfato Adone dabunt Auctaria. Quod die præcedenti de Porphyrio obser- *Anastasii.*

vatum

vatum est,hîc de Anastasio plane recurrit,nam in citatis Venantii Lectionibus, *Corniculirius* idem,qui hîc ab Adone refertur,ubi ex demirata Venantii constantia conversus est, poniturque in Martyrologio Romano moderno XI Maii. Plura in Actis memorabimus, ubi *Anastasius Salonensis* procul dubio ab hoc Cornicularío distinguendus erit, & ex Heronymianis ponendus XXVI Augusti, quo die coronatum asserunt Acta citata apud Tillemontium tomo 5 pag. 148. Ceterum clarissime hîc denuo apparet; Adoniana & Usuardina, quæ recitavimus, esse omnia.

AUCTARIA.

Juliani & sociorum. ROSWEYD. Textui puro subdit: *In Hispaniis, sancti Juliani martyris cum aliis quatuor.* Variant codices.

De altari S. andreæ. PULSANEN. In textu etiam purus, adjungit in fine: *Eodem die, consecratio altaris beati Andreæ Apostoli.*

Quadrati. ANTVERP. & MAX-LUBEC. Addunt: *Item Quadrati episcopi.* Vide Martyrologium Romanum & notam Baronii huc spectantem.

ANTVERP-MAX ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In prima & secunda puri, sic tertiam ex Adone adornant: *De Anastasio* *In civitate Salona, sancti Anastasii martyris. Qui cum esset miles & videret sanctum Agapitum inter tormenta Christum fortiter confitentem, exclamans, dit: Magnus est Deus Christianorum & non est alius prater eum. De quo præses cum nuntiasset Aureliano imperatori, jubente ipso interemptus est.* Dein *Quadrati.* in fine: *Item, sancti Quadrati episcopi.*

Textus mutilus. CENTULEN. *In territorio civitatis Gavalitanæ, sancti Privati episcopi & martyris, qui passus est sub Gallieno. Eodem die, sanctorum martyrum. Bonosii & Maximiani.*

Julii & Juliani. Quadrati. Flori. BRUXELLEN. In tribus primis annuntiationibus, ANTVERP-MAX. & ceteris codicibus haud absimilis, subjungit: *Et in Hispanus, natale sanctorum martyrum Julii & Juliani. Et sancti Quadrati episcopi. Et beati Flori abbatis, discipuli sancti Mauri abbatis.*

Quadrati. HAGENOYEN. *In civitate Gavalitana, in territorio ejusdem, passio sancti Privati* &c. ut in textu. *Item sancti Quadrati episcopi.* In Bonoso & Maximiano purus est. De Anastasio ferme ut supra ex ANTVERP-MAX. &c. Demum: *Antonii.* *Romæ, sancti Antonii martyris, qui cum Christianum* [se] *libere fateretur, jubente Vitellio judice, capitali sententia damnatus est, viaque Aurelia sepultus.* Vide die sequenti.

Quadrati. AQUICINCT. In fine: *Item, sancti Quadrati episcopi.* Vide superius dicta.

Textus contractus. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Privati episcopi & martyris. Bonosii & Maximiani martyrum. Anastasii martyris.*

Valentii & Leoncii. Julii &c. VATICAN. num. 5949. Adjicit: *Natalis sanctorum Valentii & Leoncii in sancta Sophia. In Hispania, sanctorum Julii, Juliani, Vincentii, Augurii, Fructuosi. In Sardinia, sancti Quadrati Quadrati. episcopi.* In aliis deest positio.

UGHELLIAN. *Item Quadrati episcopi.* Idem *Quadrati.* sæpius recurrit, ut vide supra.

FLORENTIN. *Apud Sardiniam, civitate Carilitana, passio sanctorum martyrum Russoris* [MEDIC. *Russoris & Ruxoris*] *Casselli & Camerini, sub Diocletiano & sociorum. Maximiano imperatoribus, præsidente Dalasio præside.* Adjungit STROZZIAN. *Passi sunt pro Christo. Caput autem sancti Russoris inde translatum Florentia, positum est in ecclesia omnium Sanctorum.* Vide & Martyrum & locorum nomina melius in Romano expressa. Quanti autem facienda sint, quæ occasione *Luxorii* & *Camerini* à Tamayo hoc die corrasa sunt, dicet Card. Aguirrius apud Papebrochium in Resp. art. 18 num. 42.

EDITIO LUBECO-COL. *In territorio civitatis Gavalitanæ, vico Minacensi, passio* &c. Sequitur de Anastasio, ut ANTVERP-MAX. &c. supra. In Bonoso & Maximiano pura est. Denique: *Quadrati.* *In ipso die, sancti Quadrati episcopi & confessoris.*

Lusorii & sociorum. BELIN. Incipit: *Natale sanctorum martyrum Lusorii & Lusorii, Ceselli & Camerini.* Si hæc ex FLORENTIN. accepta sunt, polita videntur nomina. In Privato satis purus est. Sequitur: *Eodem die, Bonosii &c.* *sanctorum martyrum Bonosii, Maximi & Maximiani, quorum* &c. In Anastasio purus, subdit *Quadrati.* in fine: *Item Quadrati episcopi.*

Juliani &c. Lusorii &c. GREVEN. *Juliani & aliorum quatuor martyrum. Item, sanctorum martyrum, Lusorii, Ciselli & Camerini. Quadrati episcopi & confessoris. In Contæ. Alexandria, Contæ nobilis. Quiriacæ, matronæ Quiriacæ. Romanæ & martyris, in Vesalia superiori quiescentis* MOLAN. In Lusorio & sociis BELIN. aut *Quadrati.* GREVEN. descripsit. Tum: *Item Quadrati episcopi.* Dein typis minoribus: *De Quiriaca.* *Quiriacæ, matronæ Romanæ, & martyris in Vesalia superiori quiescentis, apud Carmelitas, de qua in passione beati Laurentii.* Editiones posteriores, BELIN. pressius imitatæ, aliis litteris textui præfigunt: *Lusorii &c.* *Natale sanctorum martyrum Lusorii, Ciselli & Camerini.* In fine de Quadrato, ut in prima editione. Tum: *Et sanctæ martyris Bassæ. Romæ in agro Bassæ.* *Verano, sanctæ Cyriacæ martyris; quæ in Vuesalia, translata quiescit.* De Cyriaca & Bassa vide *Cyriacæ.* Romanum, ubi utriusque elogia invenies.

XI *Kal.* *Die* 22.

ROmæ via Ostiensi, natalis beati Timothei martyris, qui ten- *Timothei.*
tus ab Urbis præfecto, & longa carceris custodia maceratus, cum sacrificare idolis noluisset, tertiò cæsus & gravissimis suppliciis attrectatus, ad ultimum decollatus est. Eodem die Augustuduni, sancti Simphoriani, tempore Aurelii imperatoris, qui cum ido- *Symphoria-*
lis sacrificare nollet, primò verberibus affectus, deinde carceri manci- *ni.*

patus, ad ultimum cæso capite martyrium consummavit. In portu
Martial.& sociorum. Romano, sanctorum peregrinorum martyrum Martialis, Epicteti, Saturnini, Aprilis & Felicis cum sociis eorum. Item Romæ, sancti
Antonii. Antonii martyris, qui, cum se Christianum liberè fateretur, jubente Vitellio judice, capitali sententia est damnatus, viaque Aurelia sepultus.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In Greven. est *Hostiensi*, in Antverp-maj. & Rosweyd. *Ostensi.* In Herinien. & Antverp-maj. *Thimothei.* Item in eisdem & Rosweyd. *terciò.* Antverp-maj. post *cæsus*, omisit particulam *et.* Quodque maxime notandum est, Greven. & Molan. *præfecto* addiderunt nomen, *Tarquinio*, quod etiam faciunt codices recentiores; ast Usuardum illud expunxisse, indubitatum videtur. Herinien. pro *attrectatus*, habet *adtractatus*, pejus Antverp-maj. *attractus.* Omnes scribunt *Augustuduni* vel *Augustuduno.* Munerat. & Molan. *Symphoriani*; ceteri simpliciter cum textu. Iterum conveniunt vetusti codices in *Aurelii*, licet Ado posuerit *Aureliani.* Nota, Muneratum post *Symphoriani*, adjicere *martyris.* Scribit hic etiam cum Antverp-maj. & Greven. *Marcialis*: item *Epictei* cum eodem Antverp-maj. & Rosweydo; Greven. legit, *Epiceti.* De *Dampnatus* dixi alibi. Rosweyd. postponit *est*, Antverp-maj. in finem rejicit. Greven. & Molan. phrasim nonnihil in principio variant; *qui, cum se libere fateretur Christianum.* Et præterea Molan. pro *Antonii*, scribit *Anthonini.*

OBSERVATIO. Hodiernum laterculum totum ex Adonianis verbis, servato annuntiationum ordine, contextum est; altius tamen repeti potest prima earum
Timothei. scaturigo. Atque ut à prima exordiar, *Timothei* illustrissimi sane martyris commemoratio miro consensu vetustis Kalendariis, Bucheriano, Carthaginensi, Allatiano, Frontoniano, Gregorii Sacramentario & Martyrologiis omnibus inserta est. Illum itaque celebrant Hieronymiana, sed cum titulo *discipuli Pauli Apostoli*; quam confusionem Florentinius in Notationibus expendit & explicat: sed dubiæ plenum opus est aleæ. Clarius loquuntur Beda, Rabanus, Romanum parvum, Ado & Wandelbertus. Primus ei elogium concinnavit laudatus Beda, descriptum à Rabano, ab Adone modice decurtatum; ex hoc à Nostro eleganter contractum, sicut textus supra exhibet. Qua fide nitatur Timothei hujus historia, hîc non disputo, certe cum ex Actis sancti Silvestri acceptam fateantur & Beda & Ado, de ejus veritate facile statuet eruditus lector, salvâ semper antiquissimi & celeberrimi cultûs integritate; si modo & Kalendaria & Martyrologia eumdem ipsum Timotheum in Actis sancti Silvestri memoratum consignent, quod equidem hactenus satis aperte perspicere nequeo. Multa, occasione Timothei, notavit hoc die Baronius, sed quæ nostram hanc difficultatem non tangunt. Nonnulla delibat Tillemontius tomo 2 pag. 618, verum plura alia in Actis erunt discutienda. Quod nostri hîc officii est, Wandelberti versus, qui hanc & sequentem annuntiationem complectuntur, subjicimus:

Undecimam Romæ Timotheus passus honorat,
Æduatumque suum celebrat plebs Symphorianum;
Mater quem Christo pariter moritura dicavit.

Symphoriani. Non minus inclyta est & certioribus Actis suffulta jam laudati *Symphoriani Augustodunenses* memoria, quæ quidem in vetustis Kalendariis signata non est, nihilo tamen minus & notissima & in Galliis celebratissima. Ejus meminerunt codices Hieronymiani; item Beda & totidem verbis Rabanus. Florus breve elogium addidit, temporis notas definiens sub *Aureliano imperatore & Heraclio Consulari*; & ipsas easdem servat Ado, ex Actis à Mombritio & Surio vulgatis, atque à Baronio probatis, procul dubio acceptas. Acta ipsa apud nos exstant Mss.; eorum inter Selecta editor & primigeniæ puritatis restitutor Ruinartius à pag. 69, prædictas temporis notas rejicit, & pro *Aureliani*, scribendum censet *Aurelii*, ut fecit Noster jam non semel, desertâ Adonis lectione, à quo tamen reliqua sua omnia ad apicem transumpsit. Utra porro temporum ratio præferenda sit, non est hujus loci statuere. Legi potest Tillemontius tomo 3 à pag. 43, sed maxime à pag. 609, ubi de prædictis temporum notis ex professo disputat. Vide etiam Missam in
Martyrum peregrin. Missali Gothico seu Gallicano apud Thomasium pag. 371. *Peregrini martyres*, an ii verè sint, qui hîc nominatim exprimuntur, dubium reddunt Hieronymiana apographa, quæ Flo-

Florentinius conciliare conatur. Romanum parvum sic loquitur: *Et peregrinorum martyrum, Martialis, Epicteti, Saturnini, cum sociis eorum. Aprilem & Felicem* adjunxit Ado, præfixa positione ex Hieronymianis, in quibus & alia nomina confusius enumerantur, quorum indiculus in Actis opportunius erit digerendus. Usuardus annuntiationem suam verbatim ex Adone descripsit. *Antonii martyris* vel *Antonini*, primus meminit auctor Romani parvi, ex quo in Adonem transiit, elogio ex Actis sancti Eusebii adornato, cujus principium & finem Noster conjunxit, in omnibus, ut supra dicebam, plane Adonianus. *Antonii.*

AUCTARIA.

Oct. Assump. PULSANEN. Incipit: *Octava beatissimæ Dei genitricis & Virginis Mariæ.* In Timotheo purus est. Et in Symphoriano, usque ad, *Aureliani imperatoris.* Desunt reliqua omnia.

Idem. ANTVERP. & MAX-LUBEC. In textu satis puri, subdunt: *Et Octavæ sanctæ Dei genitricis Mariæ.* Varia est variorum codicum phrasis.

Idem. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Textui præponunt: *Octava Assumptionis sanctæ Mariæ.* Legunt, *præfecto Tarquinio*, & pro *Antonii*, substituunt *Anthonini.*

Hippolyti. ALBERG. & DANIC. Superioribus similes sunt, sed præterea ante *in portu Romano*, textui interserunt: *Item, natale beati Ypoliti martyris.* De quo Usuardus die sequenti.

Oct. Assump. LOVANIEN. Orditur etiam ab *Octava Assumptionis* &c. in Timotheo purus est. Symphoriani elogium resecat. Rursus in Portuensibus purus, Antonii elogium expungit.

De Octava Assumpt. CENTULEN. *Octava beatæ & gloriosæ semper Virginis Dei genitricis Mariæ, quæ superno nuntio clarificata & spiritu sancto fœcundata, ab eo qui de illa carnem suscepit, præ omnibus sublimata, in æternum veneratur benedicta. Romæ, sancti Tymothei martyris. Augustuduni, sancti Symphoriani martyris, temporibus Aureliani. Item Romæ, beati Antonii martyris.*

Textus contractus. *In portu Romano, martyrum peregrinorum, Martialis, Epicteti, Aprilis & Felicis cum sociis eorum.*

Oct. Assump. Martt. 50. Translat. Hilarii &c. BRUXELLEN. *Octava Assumptionis beatæ Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi.* In beato Timotheo describit Bedæ elogium. In tribus aliis satis purus est. In fine subjungit: *Remis civitate, natale martyrum quinquaginta. Et translatio corporum, sanctorum Hylarii episcopi & confessoris, Innocentii martyris, & sancti Peregrini episcopi & martyris in basilica sancti Dyonisii.*

De Timoth. Apollinaris. DeSymphor. HAGENOYEN. Incipit ab Octava Assumptionis, ubi historiam subjungit, quam majori auctoritate firmatam velim. Tum: *Romæ via Ostiensi, natale beati Timothei martyris, qui sub persecutione Neronis, tentus est à Tarquinio urbis præfecto, & longa carceris custodia est maceratus & cum idolis sacrificare noluisset, tertio est cæsus, & gravissimis est pœnis attractatus, & viva calce vulnera ejus sunt aspersa, & martyr Dei gratias egit Deo. Tunc duo sibi angeli dixerunt, respice sursum, & vidit coronam sibi præparatam in manu Domini, & sic decollatus est. Eodem die, sancti Apollinaris martyris, qui vidit gloriam sancti Timothei, & ideo se baptizari fecit, & cum Timotheo decollatus est.* Satis patet confusio, nec explicatione mea indiget. Vide die sequenti. De Symphoriano post *imperatoris*, ita habet: *Qui in juventute sua tam gravis erat in moribus suis, ut servorum* [seniorum] *vitam anticipare videretur. Hic cum statuam Veneris adorare nollet, primo sub Eraclio præfecto verberibus afficitur, deinde carceri mancipatur, & ad ultimum capite punitur. In portu Romano, sanctorum peregrinorum martyrum, Marcialis, Epycteci* &c. pure.

Martialis C. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava Assumptionis beatæ Mariæ. Timothei & Symphoriani martyrum.* In margine notatur: *De isto Timotheo legitur in vita B. Sylvestri.* Sequitur: *Martialis confessoris.* Et rursus in margine: *Martialem confessorem alibi non invenies.* Pergit textus: *In portu Romano, sanctorum Peregrinorum martyrum, Martialis, Epicteti & sociorum eprum decem.* Hæc clarius in textu expressa sunt.

Translat. Peregr. &c. REG. SUEC. signatus num. 428. *Eodem die, translatio corporum sanctorum in cœnobio sancti Dionisii; hoc est, Peregrini, Patrocli, Innocentii atque Hilarii episcopi & confessoris.*

Andreæ. FLORENTIN. *Sancti Andreæ diaconi, & ministri sancti Donati de Scotia, episcopi Fesulani, cujus corpus honorifice sepultum est in monasterio sancti Martini de Mensola* [MEDIC. *Lamensola*] *in territorio Florentino.*

Medardi & sociorum. SALINEN. *In Galliis civitate Augustoduno, natalis sanctorum Medardi & Æmiliani cum filiis suis octo.*

Mauri & 50. REMENS. SS. Timothei & Apoll. *Remis, passio sanctorum Mauri presbyteri & cum eo quinquaginta martyrum.*

Oct. Assump. De Timoth. EDITIO LUBECO-COL. *Octava Assumptionis gloriosæ Virginis Mariæ. Romæ, via Ostiensi in cimiterio ejusdem, natale beati Timothei martyris. Qui tempore Melchiadis Papæ de Antiochia venit Romam, & postquam ibidem per annum & tres menses prædicasset & multos ad fidem Christi convertisset, tentus est ..... & juxta Apostolum Paulum per sanctum Melchiadem Papam & sanctum Silvestrum devote sepultus est.* De Symphoriano, post *consummavit*, subdit: *Qui cum ad locum decollationis duceretur, mater ejus de muro exclamans, ait: Nate, nate, memento æternæ vitæ, respice sursum & regnantem in cælo intuere: tibi vita non tollitur, sed in melius commutatur. Et tali reformatione animatus, ut ovis in sua infantia puer ad victimam ductus est, quo decollato, honorifice est sepultus.* In Portuensibus, pura est. *Item Romæ, sancti Antonini martyris & carnificis. Qui cum* &c. *Xonis civitate Galliæ, sanctorum quinquaginta martyrum.* Iidem sunt, ni fallor, qui supra Remis adscribuntur. Vide GREVEN. *DeSymphor. Antonini. Martt. 50.*

Oct. Assump. Hippolyti. BELIN. Initio & fine excedit. Incipit enim: *Octava Assumptionis Virginis Mariæ.* Et in fine adjicit: *Item Romæ, sancti Hypoliti martyris.*

Oct. Assump. Mauri & 40 Martt. 50. GREVEN. *Octavæ Assumptionis gloriosæ Dei genitricis & Virginis Mariæ. Mauri presbyteri & martyris aliorumque quadraginta* [prior editio, *sexaginta*, sed scribendum XLIX] *Xonis civitate Galliæ, sanctorum martyrum quinquaginta.*

MOLAN. De Timotheo aliis litteris in textu ex Adone miscet: *Scriptum invenitur in historia sancti Silvestri.* De Antonio, totum ferme Adonis textum describit. In fine: *Octava Assumptionis Virginis* *Oct. Assump.*

Hippolyti. Mauri & 50 *Mariæ. Romæ, sancti Hippolyti martyris. Remis civitate Galliæ, beati Mauri & cum eo quinquaginta martyrium.* Deinde minoribus typis: *Apud Montem Falconis, in civitate Meuania, depositio beati Jacobi de Blanconibus, qui vita, moribus, miraculisque clarus, senio jam confectus, & sanguine ex crucifixi imagine fluente, facie, vestibus, manibusque conspersus, migravit ad cælum* MCCCI. *Cujus corpus necdum permisit Dominus videre corruptionem, sed sanguinem Domini nostri adhuc in manu reservat.* Editiones aliæ vitiatæ sunt. Præfigitur aliis litteris, *Octava* &c. Sed pejus textui tribuitur, secundo loco: *In portu urbis Romæ, sanctorum Hippolyti*, Italice *qui dicitur Hippolyt&c Nonnus, & sociorum. In Ostia, natalis sanctorum,* typis Romanis, *Quyriaci & Archelai.* Reliqua, ut *Quiriaci &* in priori editione. In fine: *Remis civitate Galliæ, Archelai.* *natalis sancti Mauri martyris cum sociis suis. Qui de Mauro &* *à Roma cum beato Timotheo Remos veniens, postquam verbum Dei ibidem disseminans, Apollinarem cum aliis pluribus baptizasset, à Lampadio præfecto cum sociis Sanctis, quos baptizaverat,* *Agathon.* *decollatus est. Die vigesima secunda, sancti martyris Agathonici.* Hæc ex solito fonte Græco.

De Jacobo de Blanconibus.

Die 23.

X *Kal.*

Donati & sociorum. Zachæi. Claudii & sociorum. Hippolyti & sociorũ. Theonæ. Timothei & Apollinaris. Minervii & Eleazari &c.

NAtalis sanctorum martyrum Donati, Restituti, Valeriani, Fructuosæ cum aliis duodecim, qui præclarissimo confessionis honore apud Antiochiam coronati sunt. Eodem die, beati Zachei episcopi, qui quartus à Jacobo, Hierosolimorum ecclesiam clarissime rexit. Apud Liciam civitate Egea, sanctorum Claudii, Asterii & Neonis, qui post acerba tormenta cruci affixi sunt. In portu urbis Romæ, sanctorum Ypoliti, Quiriaci & Archillai. Alexandriæ, sancti Theonæ episcopi venerabilis & verè Deo digni. Item natalis sanctorum Timothei & Apollinaris, qui apud Remensium urbem consummato martyrio cælestia regna meruerunt. Lugduno Galliæ, sanctorum martyrum Minervii & Eleazari cum filiis octo.

Soli puri sunt *Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Zachei*, simpliciter scribunt omnes, excepto Molan. Male legit Munerat. *Hierosolimorum ecclesia clarissime claruit. Liciam, Egea, Hippoliti* &c. ut alibi. Ceteri Munerati errores ferme scriptorii sunt, ut *Neronis*, pro *Neonis*, *afflixii*, *Achillei*, *vero* Deo digni, *Appollinaris*, *Minervi* &c. ubi deest conjunctio *et*. Greven. & Molan. contra communem omnium codicum lectionem scribunt, non, *cum filiis*, sed, *cum aliis octo*, non advertentes nomen *Eleazari* esse muliebre, ab *Eleazarum*, ut *Glycerii* à *Glycerium*, *Eustochii* ab *Eustochium* &c.

Donati & sociorum. OBSERVATIO. *Antiochenorum* pugilum memoriam, Adonis Martyrologio antiquiorem, hoc die non invenio, nec alium habuit fontem Usuardus, ex quo sua ita hausit, ut nec syllabam mutaverit. Quærimus Adonis fontem, sed nihil hactenus repe-

Zachæi. rire licuit. *Zachæi episcopi* meminit Romanum parvum, forte ex Rufino lib. 4 cap. 5, sed neglectis characteristicis omnibus, quas Ado apposuit, & ex eo rursus singulas transtulit Usuardus. De sequenti classe nihil memorant aut Romanum parvum aut Ado. In

Claudii & sociorum. Hieronymianis purioribus solum exprimuntur *Claudius*, *Asterius* & *Neon*, quos & nos supra retulimus, & ex illis acceptos non dubitamus. Martyrii genus ex Actis proconsularibus profluxisse necesse est, quæ pridem à Surio hoc die, & à Baronio ad annum CCLXXXV à num. 3; recentius à Ruinartio vulgata sunt. An ea integra & genuina viderit Rabanus, dum elogium suum composuit, non satis liquet; cum de crucis supplicio, quod à Floro ex præfatis Actis diserte asseritur, nec verbum faciat. Mulieres tamen *Domninam*, vel ut alii *Donuinam* & *Theonillam* ex illis à Rabano sumptas existimo, quas nescio quis Pratensi codici, corrupto textu, inserendas putavit. Id mihi indicavit oculatissimus inspector Clar. Castellanus, observata in eo codice erasione inter *coronati sunt* & *Alexandriæ*, utrimque exclusive, quâ scalpello inducta sunt omnia, quæ in nostro textu habentur, eaque superscripta, quæ in Auctariis primo loco referemus. Suspicor ego, correctorem illum, laudatum Rabanum sequi voluisse. Utcumque sit, Pratensi codici hîc consentiunt consueti ejus comites Antverp-major & Rosweyd. cum ipso ex purorum numero excluси, quibus & Aquicinctinus forte similis est, ut infra dicam. De *Lycia*, seu potius *Cilicia*; aliisque circa hosce martyres controversis, vide Florentinii Notationes & Ruinartii sincera & selecta à pag. 278.

Major

Major difficultas est in iis quæ spectant *Martyres Portuenses* & *Ostienses*, in Hieronymianis discretos, in Romano parvo conjunctos & confusos hoc modo: *Romæ, Hippolyti, Quiriaci & Archillai.* Ado legit: *In Portu Romano.* Noster hujus descripsit omnia. De *Hippolytorum* identitate & varietate actum est non semel, præsertim XXX Januarii & XIII Augusti, & plura alibi examinanda supererunt: nimirum, utrum hic noster pridie colendus, an *Nonnus* ad distinctionem appellandus, solusque in Portu Romano passus sit? Utrum duo alii *Ostiæ*? An eorum socii, *peregrini* martyres hesterni? Demum, an hic *Hippolytus* fuerit *episcopus*; & quidem magnus ille & scriptis inclytus, atque alia id genus ambiguæ disquisitionis, operosius suo loco pertractandæ, cujus prima semina apud Baronium & Florentinium hoc & aliis diebus invenies. Magni Hyppolyti res gestas & scripta diligenter collegit Tillemontius tomo 3 à pag. 238. Cetera superius abunde pro instituti hujus nostri ratione dicta sunt. Romanum parvum scribit: *Theonæ episcopi*; breve elogium aptavit Ado, cujus priorem partem Noster desumpsit. Videsis Chronologiam nostram Patriarchalem à num. 173. De *Timotheo* & *Apollinare* agit etiam Florus, sed Usuardus nihil in Adonianis verbis mutandum censuit. Utrum ad Hieronymiana pertineant, dicet Florentinius. Vide quæ de ipsis habet Surius ex Gregorio Turonensi. Longiora Acta non desunt, sed quæ suppositia videntur, in quibus de Mauro quoque & sociis agitur, pridie inter Auctaria notatis. Florentinium etiam consule super *Minervio* & *Eleazaro.* Usuardi textus non aliunde quam ex præfato sæpius Adone quærendus est; atque inde statue, ex eo descripta esse omnia, præter annuntiationem unicam, de qua jam satis diximus. Wandelberti versus huc non spectat.

Hippolyti & sociorum.

Theonæ.

Timothei & Apollin.

Minervii & Eleazar.

AUCTARIA.

Discrepant. à textu.

PRATEN. Ex prætenso autographo verba, quæ habentur inter *coronati sunt* & *Alexandriæ*, cum abbreviationibus mihi descripsit Castellanus: *Apud Liciã civitate Egea, sanctorum martyrum Claudii, Asterii, Neonis, Dominicæ & Theonillæ, qui sub Lysia præside variis pœnis excruciati atque interempti sunt. In portu urbis Romæ, sanctorum Ypoliti, Quinti* [Quiriaci] *& Archillai. Eodem die, beati Zachæi, qui quartus ab Jacobo Hierosolimorum ecclesiam clarissime rex*, pro *rexit*, propter spatii angustias: idque in ANTVERP-MAJORE ita prorsus transumptum est. Jam dixi, ROSWEYD. & ordine & sensu etiam concordare. De AQUICINCT. paulo inferius.

PULSANEN. In Antiochenis & Zachæo purus, de Theona aliquid decerpens, sic habet: *Alexandriæ, sancti Theonæ episcopi, vere Deo digni.* Desunt reliqua omnia.

Flaviani & Sidonii.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In textu puri, in fine subdunt: *Item Flaviani & Sydonii episcoporum.* Vide notulas Castellani.

Vig. Barth. Flavian. &c

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Initio præfigunt: *Vigilia sancti Bartholomei Apostoli.* In fine, addunt: *Item Flaviani & Sydonii episcoporum.* Cetera omnes puri sunt.

Textus contractus & transpos.

CENTULEN. *Natale sanctorum martyrum Donati, Restituti, Valeriani, Fructuosæ cum aliis duodecim, qui apud Antiochiam coronati sunt. Alexandriæ, beati Theonæ episcopi venerabilis & vere Deo digni. Eodem die, sancti Zachæi episcopi, qui quartus ab Jacobo Jerosolimorum rexit ecclesiam. Lugduno Galliæ, sanctorum martyrum Minervii & Eleazæ cum filiis suis octo. In Portu urbis Romæ, sanctorum Ypoliti, Quiriaci & Achilei. Remis, sanctorum Tymothei & Apollinaris martyrum. In Licia civitate Egea, sanctorum Claudii, Asterii & Neonis, qui post dura tormenta cruci affixi sunt.*

BRUXELLEN. Ordinem invertit, sic incipiens: *Apud urbem Remensem, sanctorum Thymothei* &c.

De Theona.

In Zachæo & Antiochenis purus est. Pro *Theonæ*, scribit *Theonis*, additque in fine Adonis verba: *Qui beatum Petrum episcopum & martyrem in omni puritate enutrivit. Apud Egeam civitatem Liciæ* &c. In Portuensibus etiam purus, ultimæ annuntiationi Adonis verba rursus subnectit: *Quorum corpora in cripta, quæ urbi ab Occidente imminet, condita habentur.* In fine: *Item Flaviani & Sydonii episcoporum.*

De Portuen. Flaviani &c

HAGENOYEN. Incipit: *Vigilia sancti Bartholomei Apostoli.* Sequitur textus, mutato nonnihil annuntiationum ordine, sed de cetero satis purè. In fine: *Eodem die, sancti Flaviani episcopi & confessoris. Item, sancti Sydonii episcopi.*

Vig. Barth.

Flaviani.

Siaonii.

AQUICINCT. Post *Neonis* cum PRATEN. interjicit: *Dominæ & Theonillæ, qui sub Lysia præside, variis pœnis excruciati atque interempti sunt.* An etiam seriem mutaverit, notatum non invenio. In fine autem additur: *Item, sanctorum Flaviani & Sydonii episcoporum.*

Dominæ &c.

Flaviani &c

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Claudii, Asterii & Neonis fratrum martyrum & puerorum, quos judex per varia tormenta fecit crucifigi; & cum eis passæ sunt duæ mulieres cum infantulo. Eleazari cum filius.*

Vigiliæ.

UGHELLIAN. In fine: *Flaviani & Sidonii episcoporum*, ut supra ANTVERP. & MAX-LUBEC.

Flaviani &c

ALTEMPS. *In Scotia, sanctæ Ebbæ abbatissæ.* Colitur XXV Augusti.

Ebbæ.

STROZZIAN. *Eodem die, sancti Flaviani episcopi.* De Sidonio non meminit.

Flaviani.

CAUDIACEN. *Apud Caudiacum, natale sancti Ainandi & sancti Domnini martyris.*

Ainandi &c.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Vigilia beati Bartholomei Apostoli.* Sequitur textus, in ordine nonnihil mutatus & interpolatus. In fine: *Augustoduno, beatorum Flaviani & Sidonii episcoporum & confessorum. Cenomanis, beati Victoris episcopi & confessoris.* An *Victorii*, qui colitur 1 Septembris?

Vig. Barth.

Flaviani &c

Victoris.

BELIN. In tribus primis utcumque purus, quarto loco habet de Timotheo &c. Sequitur: *Item Vigilia sancti Bartholomei Apostoli.* Tum de Lugdunensibus purè. *Alexandriæ, Theonæ episcopi.* Prima editio in fine solum addit: *Eodem die, sancti Flaviani episcopi.* Sed altera sic habet: *Eodem die, sancti Flaviani & Sydonis episcopo-*

Vig. Barthol

Flaviani &c

coporum. Et licet die præcedenti egerit de S. Hippolyto, hic adjicit: *In portu urbis Romæ, ſancti Hypoliti, Quiriaci & Achelaii.*

Vig. Barth. GREVEN. *Vigilia ſancti Bartholomei Apoſtoli.*
Adæ. *Item ſecundum aliquos hic: Adæ primi hominis.*
Juſti &c. *Juſti & Abundii martyrum. Auguſtuduni, ſan-*
Flaviani &c. *ctorum Flaviani & Sidonii epiſcoporum & confeſ-*
Victoris. *ſorum. Cenomannis, Victoris epiſcopi & confeſſoris.*
Erumberti. *Brumberti confeſſoris. In eremo Scythi, Theonæ*
Theonæ ab. *abbatis. Civitate Egea, ſanctæ Theonillæ. Oſannæ*
Theonillæ. *virginis. Ebbæ virginis.*
Oſannæ. MOLAN. *Eodem die, ſancti Flaviani epiſcopi.*
Ebbæ. *Et Sidonii epiſcopi. Eodem die, beati Fraubaldi*
Flaviani. *abbatis & confeſſoris. Item, vigilia ſancti Bar-*
Sidonii. *tholomæi Apoſtoli.* Tum minoribus typis: *Qua-*
Fraubaldi. *pleriſque locis jejunii obſervatione celebratur. Item*
Vig. Barth. *ſecundum aliquos hic; Adæ primi hominis, qui,*
De Adam. *etſi in ſuperbiam elatus & de pomo vetito come-*
dens, ſe totum & ſuam propaginem, originalis pec-
cati labe eam afficiendo & inficiendo, miſere per-
diderit; per ſecundum tamen Adam eum à deli-
cto ſuo eductum eſſe, atque vitæ æternæ gaudiis
potiri, Catholica tenet Eccleſia. Huc uſque pri-
ma editio. In aliis ſolum adduntur ſequentia:
Eodem die, ſancti Flaviani epiſcopi Auguſtoduni.
Arvernis, natalis ſancti Sidonii epiſcopi. Ceno-
manis, beati Fraubaldi abbatis & confeſſoris. Die
vigeſima tertia, ſancti Luppi martyris. Item Vi- *Luppi.*
gilia ſancti Bartholomæi Apoſtoli. De ea etiam
egerunt plerique alii codices ſuperius citati.

Die 24.

IX *Kal.*

Bartholomæi. NAtalis beati Bartholomei Apoſtoli, qui apud Indiam Chriſti Euangelium prædicans, decollatione martyrium complevit. Hujus Apoſtoli ſacratiſſimum corpus, primum ad inſulam Liparis, deinde Beneventum tranſlatum, pia fidelium veneratione honoratur. Eodem die, apud Cartaginem, trecentorum martyrum, *Maſſæ candidæ.* qui paſſi ſunt tempore Valeriani & Galieni: denique poſt ſupplicia ſibi illata Chriſtum Dei filium, Deum fatentes, in clibanum calcis accenſum demerſi ſunt. Ex quo etiam candidatus ille exercitus bea-
Andoëni. torum, Maſſa candida meruit nuncupari. Civitate Rotomago, ſancti Audoëni, confeſſoris, qui ſeculum ſalubriter deſpiciens, ſanctitatis
Patricii. merito epiſcopii adeptus eſt honorem. Nivernis, Patricii abbatis.

Ex *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Bartholomei ſcribunt codices omnes, excepto Molan. & forte Pratenſi. Sic plura alia errata ſcriptoria recurrunt, quæ hîc conjungo; ut *Lipparis*, *Cartaginem*, *Galieni*, *Rotomago* &c. Munerat. pro, *Denique poſt* &c. poſuit *Deinde*, nihilo emendatiorem inde conſtructionem reddens, de qua vide Obſervationem & Auctaria. Idem male ſcribit *Muſa candida*, pro *Maſſa candida*. Herinien. tranſpoſuit, *ſalubriter ſeculum deſpiciens*. Dubium eſt quid præferri debeat, *epiſcopii honorem*, an *epiſcopi honorem*: primo modo ſcribunt Praten. Herinien. & Roſweyd.; altero, Munerat. Greven. Molan. & Antverp-maj. Hic quidem nitidior eſt, ille ſeculum ſuum magis ſapere videtur, quem proinde in textu reliquimus. Greven. & Molan. ante *Patricii* præfigunt, *ſancti*; reliqui titulum omittunt.

Bartholomæi. *OBSERVATIO. Bartholomæi Apoſtoli* feſtivitatem variis olim diebus celebratam fuiſſe præſertim à Græcis, & quidem hoc tempore, non eodem ubique die in Eccleſia recoli ſatis conſtat. In Sacramentario Gregorii ponitur XXIV, in Kalendario Allatii XXV. Nec minus implexa & incerta ſunt, quæ de ejus geſtis circumferuntur, ſed quæ ad præſens non attinent, uti nec quæ de tranſlatione non ita pridem diſputata ſunt. Ceterum Hieronymiana apographa Bartholomæi, *in Perſida natalem* diem referunt XIII Junii, & ibi codices noſtri aliqui inter Auctaria de eo egerunt. Porro eadem Hieronymiana aliter hodie exprimunt: *In India, ſancti Bartholomæi Apoſtoli*, quæ in vetuſtiſſimo Epternacenſi, ſequenti die leguntur. Utrum earum annuntiatio aliqua pro tranſlationis ſolennitate accipienda ſit, videatur Florentinius citatis diebus & ad Indiculum Apoſtolorum. Item Baronius in Notationibus. In Beda hodie diſerte legitur: *In India, natale Bartholomæi Apoſtoli.* Quem ferme ſequitur Rabanus, nomen interpretans & *viventem à barbaris decoriatum* aſſerens. Romanum parvum ſic ponit: *Bartholomæi Apoſtoli & martyris.* Ado in Martyrologio ſuo Bedæ ſimilior eſt, ſed breve elogium ab ipſo inter feſtivitates Apoſtolorum digeſtum, Noſter fere integrum inde deſcripſit. Quanti valeant encomia de Bartholomæo compoſita, quorum unum edidit Surius, ex Tillemontio tomo I à pag. 387 & in notis eò reducendis facile intelliges, uti & alia ad tranſ-

tranſlationes ſpectantia. Quæ in brevi notulâ de Apoſtoli vero nomine obſervat Caſtellanus, ab aliis operoſius olim diſquiſita ſunt. Solito longius Wandelberti metricum elogium, Geneſium ex die ſequenti, Apoſtolo ſubjungit, cum Audoëno, de quo infrà:

Bartholomæus nonam exornat retinetque beatus,
India quo doctore Dei cognovit honorem;
Herculis & Bacchi inſanis vix eruta ſacris.
Hunc illum fama eſt varia pro ſorte ſepulcri;
Æoliam, Liparem, Beneventi & templa tenere.
Tum quoque Geneſio reſplendet martyre Roma;
Audoënum tumque pium Rothomagus honorat.

Maſſam candidam Carthaginenſem, ſeu potius Uticenſem, paulo forte obſcurius memorant Hieronymiani codices XVIII Auguſti, ubi legi poſſunt Florentinii commentaria. Veroſimile eſt, eodem die recoli in Kalendario Carthaginenſi. Hac die primùm ſignata eſt à Romano parvo his verbis: *Maſſæ candidæ Carthagini.* Martyrum numerum, veroſimiliter ex Prudentio, ad trecentos extendit Ado; pro quo rectè certat Baronius ex Pontio diacono, aliis, ex S. Auguſtini ſermonibus, minorem fuiſſe opinantibus. Unde porro martyrii genus & alias circumſtantias acceperit laudatus Ado, non ſatis mihi liquet. Uſuardus elogium ejus ſic contraxit; ut duriorem reddiderit conſtructionem, utens adverbio *denique*, dum nihil præceſſit, ad quod merito referri poſſit; quæ procul dubio cauſa fuit, cur codicum aliquorum ſcriptores ad fontem recurrerint, ex quo purius loquerentur, ut oſtendunt Auctaria. Huc ſpectant, quæ ſatis accurate de his martyribus notavit Ruinartius inter ſelecta pag. 199 & 518. Videatur etiam Tillemontius tomo 4 pag. 175 & 640. Hieronymiano Lucenſi præfixa eſt *Audeni depoſitio. Rodomo* &c. Florus eamdem poſitionem ſervat, ſed rectius *Audoëni* exprimit cum brevi elogio. Moſander eum Adoni adſcripſit, Roſweydus expunxit, uter melius, problema eſt; elogium certe qualecumque Uſuardi proprium cenſeo. Plures ſervamus Audoëni vitas Mss., & inter has metricam unam. At quantum hæ omnes à Suriana diſtent, non eſt hujus loci diſcernere. Conferentur ſuo tempore cum iis, quæ tradunt editor hiſtoriæ abbatiæ regalis S. Audoëni lib. I, & Colntius variis annis à DCXXXIV ad DCLXXXIII, & DCLXXXVII. Qui in fine adjicitur *Patricius*, anſam præbuit nonnullis codicibus eum cum Hiberniæ Apoſtolo confundendi. In additamentis Hieronymianis vocatur *Pectricius*, quod Florentinius corrigit. Galli nomen pronuntiant *Parrize*, unde non inepta formatione ſequi videretur *Parrizius*. Hæc curſim notata ſint, ſuo loco diſcutienda: ſufficiat modo, verum, ſimplicem & genuinum Uſuardi textum retuliſſe.

Maſſæ candidæ.

Audoëni.

Patricii.

AUCTARIA.

CODEX PRATENSIS ſignatus apud nos littera B. Addit in margine: *Cerviduni, ſancti Eptadii confeſſoris.* ANTVERP-MAJ. In textu purus eſt usque ad annuntiationem ultimam, quam ita amplificat: *In Hibernia, ſancti Patricii abbatis & Gildardi confeſſoris. Qui Patricius, primus Hibernorum fertur Magiſter. Sed quia nec ipſos correxiſſe potuit, in peregrinationem perrexit; ad monaſterium Gleſtingenſe pervenit, ibique vitam virtutibus clareſcens finivit, quod & uſque hodie mortua ipſius oſſa conteſtari videntur.* Eadem habet, tantillo correctius, codex AQUICINCT.

Eptadii.

Patricii & Gildardi.

ROSWEYD. *In India, beati Bartholomæi Apoſtoli, qui apud eamdem provinciam Chriſti Euangelium prædicans, primo vivus juſſu Aſtiagis decoriatus, poſtea decollatus martyrium complevit. Cujus* &c. In Carthaginen. purus, de Audoëno poſt *honorem*, addit: *Poſt multa miraculorum inſignia, poſt talenta ſibi credita fideliter diſpenſata, Domini ſui intravit gaudia. In Britannia, monaſterio Gleſtingenſi, depoſitio ſancti Patricii abbatis.*

De Bartholo.

De Audoëno

De Patricio.

PULSANEN. In prima deficit, in ſecunda ſatis purus eſt. Tum: *Civitate Rotomagum, ſancti Audoëni archiepiſcopi & confeſſoris.* Deſunt reliqua, ut hic codex plerumque contrahitur.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In prima etiam ſatis puri, ſecundam ſic annuntiant: *Eodem die Carthagine, trecentorum martyrum, qui paſſi ſunt tempore Valeriani & Galieni. Ferunt enim, inter alia ſupplicia tunc à præſide clibanum calcis accenſum, & in ora ejus prunas cum thure exhibitas, & præſidem Chriſtianis dixiſſe: Eligite unum è duobus, aut thura ſuper bos carbones offerte Jovi, aut in calcem demergimini. Tunc trecenti viri fide armati ictu rapidiſſimo Chriſtum Dei filium fatentes, ſe injecerunt in ignem & inter vapores calcis pulverei ſunt demerſi. Ex quo & candidatus ille beatorum exercitus* MASSA CANDIDA *meruit appellari;* MASSA *propter numerum,* CANDIDA *propter meritum. Civitate Rotomago, ſancti Audoëni epiſcopi & confeſſoris.* MAX-LUBEC. ſcribit *Ando.* In omnibus deeſt *Patricii.*

De Maſſa candida.

CENTULEN. In prima ſatis purus, ſic proſequitur: *Apud Carthaginem, ſanctorum martyrum trecentorum, qui pro eo quod unanimiter & uno momento paſſi ſunt, Maſſa candida nuncupantur. Civitate Rothomago, depoſitio ſancti Audoëni archiepiſcopi & confeſſoris. In territorio Nivernenſi, ſanctorum Patricii abbatis & Gildardi presbyteri confeſſorum.* Vide ſupra ANTVERP-MAJ.

Patricii & Gildardi.

BRUXELLEN. De Bartholomæo inſerit: *Qui pro fide Chriſti excoriatus & poſt decollatus eſt. Cujus* &c. In Carthaginenſibus: *Poſt varia enim ſupplicia ..... conſumpti ſunt: unde ille beatorum exer-*

De Massa candida. *De Audoëno.* *exercitus Massa candida, massa quidem propter numerum, candida vero propter meritum solet appellari.* In Audoëno satis purus adjicit: *Et cum ecclesiam Rothomagensem rexisset annos quadraginta, ipse nonagenarius feliciter migravit ad Christum.* De Patricio tacet.

De Barthol. HAGENOYEN. *Bartholomæi Apostoli, qui præ omnibus aliis Apostolis, solus nobilis fuisse describitur.* Mitto hujus generis reliqua. De trecentis Carthaginensibus similis ferme est ANTVERPIEN. &c. De Audoëno & Patricio nihil.

Gildardi. *Eptadii.* VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. Post *nuncupari*, addunt: *In Gallis civitate Nivernis, sancti Gildardi presbyteri & confessoris. Item in eodem territorio, sancti Patricii abbatis. In territorio Aduæ* [Æduæ] *civitatis, Ternidono* [Cervidono] *monasterio, depositio sancti Eptadii presbyteri & confessoris.* Vide Auctaria XVI Aprilis.

Rigomeri. DAVERON. *Cenomannis civitate, sancti Rigomeri presbyteri & confessoris.* Vide in Actis XVII Januarii, & primum bimestre Castellani.

Theodorici. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Bartholomæi Apostoli.* CCC *martyrum qui in clibanum post varia tormenta missi, unde Massa candida dici meruerunt. Audoëni Rothomagensis episcopi & confessoris. Theodorici abbatis, admirandæ sanctitatis viri.*

Ursini. CISTERCIEN. S. Benigni. *Eodem die, beati Ursini martyris.* De quo agat, nescio.

Gildardi & Patricii. REG. SUEC. num. 428. *Nivernis, sanctorum confessorum Gildardi & Patricii.*

Eptadii. CODEX D. LE MARE. sign. A. *Eodem die, apud Servidunum, natalis sancti Eptadii confessoris.*

Rufini. In VATICAN. num. 5949. Deest Audoëni & Patricii. Adjicitur: *Capuæ, natale sancti Rufini episcopi & confessoris.* In Romano est die XXVI.

Patricii & Gildardi. REMEN. SS. Tim. & Apoll. *In territorio Nivernensi, sanctorum confessorum Patricii abbatis & Gildardi presbyteri.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima similis est ROSWEYD. In secunda, ANTVERPIENSI &c. In Audoëno elogium expunxit. Tum sic pergit: *Cenomannis, beati Rigomeri presbyteri & confessoris. In territorio Nivernensium, beatorum Patricii abbatis & Geldeldi confessorum. Eodem die, beatæ Elisabeth matris præcursoris Domini.* Melius XXVI.

Rigomeri. BELIN. In omnibus similis ANTVERPIENSI &c. in fine subdit: *Livernis,* [pro *Nivernis,*] *sancti Patritii abbatis.* Editio altera, addit: *In pago Cenomanico, sancti Rigomari confessoris, & beatissimæ Tenestinæ virginis.*

Gildardi. Sandradi. Theodor. Rigomeri. Gregorii &c. Domninæ. Engræ &c. Ansoaldis. Elisabeth. GREVEN. *Gildardi, alias Gildeldi, presbyteri & confessoris. Sandradi abbatis primi monasterii in Gladbach confessoris. Theodorici abbatis. Cenomannis, beati Rigomeri presbyteri & confessoris. Apud Samum insulam, sanctorum Gregorii, Theodori & Leonis confessorum. Qui tempore Constantii cum essent milites, persecutionem Arrianorum declinantes apud præfatam insulam Christo devotissime servierunt, simulque quieverunt. Domninæ martyris.* Quæ heri ponenda fuit. *Engræ virginis & martyris, cum aliis. Moalbodio monasterio, Ansoaldis virginis. Eodem die, sanctæ Elisabeth viduæ, matris præcursoris Domini.*

De Barthol. De Massa candida. Rigomeri. Sanderadi. Eutychis. Theodorici. MOLAN. De Bartholomæo, post *prædicans*, aliis litteris inserit; *vivens à barbaris decoriatus est, atque jussu regis Astiagis, decollatione* &c. Item post *nuncupari*, additur: *In quorum laudibus extant homiliæ sancti Augustini episcopi.* In fine: *In pago Cenomanico, sancti Rigomari confessoris.* Alii dicerent *Richmiri.* Vide DAVERON. Editiones aliæ in textu eadem habent, & in fine item de Rigomero. Tum: *In Gladbach diœcesi Agrippina, sancti Sanderadi, ejusdem cœnobii primi abbatis. Die vigesima quarta, sancti hieromartyris Eutychis, discipuli sancti Joannis Theologi.* Dein typis minoribus: *Andaino monasterio, obiit Theodoricus abbas, anno* MLXXXV, *qui vivus & defunctus multis claruit signis ac virtutibus. Ejus corpus humo levatum Hugonistarum immanitate redactum est in cineres & favillas.* Vide Castellanum.

VIII *Kal.* *Die* 25.

Eusebii & sociorum. ROMÆ, natalis sanctorum martyrum Eusebii, Pontiani, Vincentii & Peregrini, sub Commodo imperatore, qui primò in equuleum levati, nervis quoque distenti, ac deinde fustibus cæsi sunt, flammis circa eorum latera appositis, sed cum in laude Christi fidelissimi permanerent, plumbatis usque ad emissionem spiritus mactati sunt. Item Romæ, sancti Genesii martyris tempore Diocletiani Augusti, qui fustibus primò crudelissimè cæsus, equuleo suspensus & ungularum diutissima laceratione vexatus, lampadibus etiam inflammatus, cum in fide persisteret, dicens; Non est Rex præter Christum, pro quo si millies occidar, ipsum mihi de ore, ipsum mihi de corde auferre non poteritis, martyrii coronam capitis obtruncatione promeruit. Eodem die, beati Genesii Arelatensis, qui exceptoris functus officio, cum impia, quibus Christiani puniri jubebantur, edicta nollet excipere, comprehensus atque decollatus, martyrii gloriam proprio cruore baptizatus accepit. In Hispania civitate Italica, sancti Gerontii episcopi, in carcere quiescentis.

Genesii Romani. *Genesii Arelaten.* *Gerontii.*

Puri undequaque sunt soli quatuor *Praten. Antverp-major, Greven.* & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. Præter ſphalmata orthographica, quibus plerumque abundat Antverp-maj. ut hîc *Potentiani*, *eculeo*, *diſtenſi*; poſt *cæſi*, deeſt *ſunt*, poſt *lampadibus*, deeſt *etiam*; *michi*, *Aretenſis*, *impii*, pro *impia*, *Chriſtiana* pro *Chriſtiani* &c.; & præter *milies* quod omnes habent, excepto Greveno; notanda ſunt duo. Primum, idem Greven. & Molan. poſt *occidar*, immediate ſubjungunt, *ipſum mihi de corde auferre* &c. omittentes præcedentia, *ipſum mihi de ore.* Alterum eſt, quod Praten. & Roſweyd. legant: *Civitate Italica*, & ipſis ſuppar Antverp-major: *In civitate Italica.* Greven. vero & Molanus, *In Hiſpaniis civitate Italica.* Demum, Herinien. & Munerat. in textu puri, *In Hiſpania civitate Italica*, quem ſcribendi modum prætulimus, ſed ita, ut ab aliis phraſibus minime abhorrendum putemus.

OBSERVATIO. Romani parvi hodiernum ſegmentum tertio loco refert: *Romæ, quatuor martyrum Euſebii, Pontiani, Peregrini & Vincentii*; atque eodem etiam ordine ab Adone collocantur, addito Actorum, à Surio aliiſque non ſemel editorum, compendio, quod Noſter ad ſolitam ſuam brevitatem non ineleganter reduxit, primum eis in laterculo locum tribuens, tranſpoſitis duobus ultimis nominibus. Ab antiquioribus Martyrologis de eis non âgi, certum videtur; fatente Florentinio, *Pontianum*, ſeorſim ab aliis, codici Lucenſi à popularibus ſuperadditum. Quid de hiſce Actis cenſendum ſit, necdum audeo definire; nonnulla invenit Tillemontius tomo 3 pag. 59, quæ diſpliceant, etiam qua parte agunt de Julio Senatore, relato ſupra XIX hujus. Sed hæc alibi diſcutienda ſunt. *Euſebii & ſociorum.* *Geneſius* ex mimo martyr illuſtriſſimus à Kalendario Allatii & ab Hieronymianis ponitur XXIV Auguſti. Item à Floro, qui eum in elogio ſuo ex Actis deſumpto *militem* vocat. Denique & à Wandelberto, ut pridie oſtendimus. Romanum parvum hac die expreſſius: *Romæ, Geneſii martyris, mimi. Thymelicæ artis magiſter fuit*; hoc eſt theatricæ. Eſt etiam in Kalendario Frontonis & veroſimiliter in Carthaginenſi. Acta apud varios exſtant ſane miranda, noviſſime à Ruinartio edita à pag. 282, ex quibus patet, ſincera Adonem & genuina præ oculis habuiſſe, dum ea fere integra Martyrologio ſuo inſeruit. Uſuardo ſatis fuit præcipua quæque ex Adone delibaſſe, quæ tamen ſolito prolixius deduxit; Rabano ex præfatis Actis paucula ſatis jejune decerpente. Videri etiam poſſunt laudata Acta, Gallicè à Tillemontio edita tomo 4 à pag. 418. *Geneſii Romani.* Sequitur *Geneſius* alter Arelatenſis, cum priori male à nonnullis confuſus, ut explicat Florentinius ad Hieronymiana, in quibus hoc die conſignatur, uti & à Floro, qui ſolum innuit, proprio ſanguine baptizatum. Romanum parvum ſimpliciter legit: *Et ſancti Geneſii Arelatenſis.* *Geneſii Arelaten.* Pluſcula ex pulcherrimis Actis, etiam à Ruinartio inter ſelecta reproductis à pag. 601, deſumpſit Ado; Noſter rei totius medullam paucioribus complexus eſt. Videri poteſt Prudentii hymnus apud laudatum Ruinartium pag. 517 & Gregorius Turonenſis in Miraculis cap. 68. Adi etiam, ſi lubet, Tillemontium tomo 5 à pag. 569. Nec diſplicebit unicus de hoc Geneſio, Wandelberti verſiculus:

Octava hinc Arelas celebrat te, ſancte Geneſi.

Gerontius, vel *Geruntius* antiquioribus omnibus Martyrologis incognitus eſt, nec ſatis perſpicio, unde eum Uſuardus accipere potuerit, niſi in Hiſpanico itinere notitiam ejus aliquam nactus ſit, quam ſubinde dignam cenſuerit, quæ in Faſtis ſacris locum obtineret. *Tempore Apoſtolorum* vixiſſe aut prædicaſſe, nuſquam innuit; unde à Martyrologii Romani Reformatoribus, ex aliis documentis id adjectum fuiſſe oportet, de qua re videri tantiſper poteſt Baronii notatio. Priora omnia ex Adone diſcripta oſtendimus, hanc vero ultimam annuntiationem plane etiam Uſuardinam eſſe, codices noſtri omnino evincunt. *Gerontii.*

AUCTARIA.

Hunegundis HERINIEN. Toto textu puriſſimus, in fine ſubdit: *In pago Viromandenſi, natale ſanctæ Hunegundis virginis.*

ROSWEYD. In textu nonnihil luxatus, de Geneſio Arelatenſi poſt *accepit*, inſerit: *Et ubi ſanguis ejus cecidit, nata eſt ingens arbor Sichomorum.* In fine adjicitur: *Item natale beati Gregorii abbatis, Trajectenſium epiſcopi & confeſſoris.* *Gregorii.* Errat hîc Caſtellani notula.

PULSANEN. Hoc die Bartholomæi, ſatis pure. Deinde de Euſebio &c. uſque ad, *ſub Commodo imperatore.* Deſunt reliqua omnia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Loco *Gerontii*, habent: *In provincia Syriæ, ſancti Juliani martyris.* *Juliani.* Superiora pura ſunt.

MUNERAT. Toto textu ſatis purus, in fine adjungit: *Item depoſitio beati Ludovici Francorum regis illuſtriſſimi & glorioſiſſimi, de cujus corpus requieſcit in cœnobio D. Dionyſii in Francia, & caput ejus honoratur & colitur in ſacroſancta capella palatii.* *De Ludovico.* Phraſis huic propria.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Toto textu puri eſſent, niſi ultimam annuntiationem omitterent, cujus loco hæc ſubſtituunt:

Juliani. tuunt: *In provincia Syriæ, natale ſancti Juliani*
Ludovici. *martyris. Item, natale ſancti Ludovici confeſſoris*
Gregorii. *regis Franciæ. Eodem die, ſancti Gregorii epiſcopi*
Hunegund. *Trajectenſis & confeſſoris. In pago Viromandenſi,*
natale ſanctæ Hunegundis precioſæ virginis Chriſti.

LOVANIEN. Eumdem habet detectum & eadem Auctaria, ſed nonnulla elogia reſcindit.

ALBERGEN. Incipit: *Natale ſancti Ludowici*
Ludovici. *regis & confeſſoris.* Deeſt etiam ultima annuntiatio de Gerontio, cujus loco ſolum ponitur:
Juliani. *In provincia Syriæ S. Juliani* &c.

DANIC. A priori ſolum differt, quod ſecundo loco interjiciat: *Pariſius ad ſancti Dionyſii,*
Ludovici. *beati Lothwici regis & confeſſoris.*

CENTULEN. *Romæ, ſanctorum Euſebii, Pon-*
Textus mutatus. *tiani, Peregrini, Vincentii, tempore Commodi imperatoris, ſub judice Vitellio. Item Romæ, ſancti Geneſii martyris, qui ſub Diocleciano paſſus eſt. Ipſo die, S. Geneſii Arelatenſis, qui in ripa Rodani*
Hunegund. *fluminis gladio percuſſus occubuit. In territorio Vermandenſi, ſanctæ Hunegundis virginis Chriſti.*
Juſti & Paſtoris. *In Hiſpaniis civitate Compluto, ſanctorum Juſti & Paſtoris martyrum*: alia manu, *fratrum.* Vide de his ſupra VI Auguſti. *Civitate Italica, ſancti Gerontii epiſcopi, in carcere quieſcentis. In Francia, ſancti Ludovici regis Francorum, ac glorioſiſſimi confeſſoris.*

BRUXELLEN. Incipit à Geneſio Arelatenſi, in quo nonnihil interpolatus eſt. Pergit: *Ro-*
De Geneſio. *mæ, natale ſancti Geneſii militis & martyris. Quem cum vellet Dyocleſianus imperator a fide revocare, ille immotus perſtitit, dicens: Non eſt Rex præter Chriſtum, pro quo ſi milies occidar, ipſum michi ..... non poteris. Et cum imperator non proficeret, ipſe illum poſt fuſtes, eculeum, ungulas & lampadas decollari præcepit.* In Eulebio & ſocius purus eſt. *In Hiſpaniis civitate*
Italica, ſancti Gereonis epiſcopi, in carcere quieſcentis. De Juliano & Hunegunde, ut ſupra.
Juliani. *Eodem die, depoſitio ſancti Ludovici incliti regis*
Hunegund. *Francorum, quem Papa Bonifacius* VIII *catha-*
Ludovici. *logo Sanctorum aſſcripſit.*

HAGENOYEN. In prima claſſe purus, ſic pro-
De Geneſio. ſequitur: *Item Romæ, ſancti Geneſii militis & martyris, tempore Dyocleciani Auguſti. Qui in juvenili ætate tantum deridebat Chriſtianos, quod avide omnia Eccleſiæ Sacramenta perſcrutabatur, in libro ſcribens divina myſteria, jocum ſuis ſociis idem proponens. Tandem converſus ad Dominum mirabiliter, primo fuſtibus* &c. ſatis pure. Sequi-
Juliani. tur de Juliano, ut ſupra. Demum: *In Hyſpania civitate Italia, ſancti Gerontii* &c. Deeſt annuntiatio Geneſii Arelatenſis.

AQUICINCT. Incipit: *Humularias, natalis*
Hunegund. *ſanctæ Hunegundis virginis.* In fine: *In pago Le-*
Aredii. *movicino, ſancti Aredii abbatis.* Deinde calamo longe recentiori: *Ipſo die, Pariſius, elevatio beati Ludovici confeſſoris.*
Ludovici.

VICTORIN. & REG-SUEC. ſign. num. 130. In fine: *Eodem die, beati Aredii abbatis.* Vide
Aredii. Obſervationem die ſequenti.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ludovici*
Ludovici. *regis Francorum. Gregorii epiſcopi Trajectenſis*
De Gregorio. *tertii, nobilis genere, qui fuit ſucceſſor beati Bonifacii, cujus & doctrina fuit eruditus; ejuſque corpus eſt in eccleſia ſancti Salvatoris.*

BIGOTIAN. Sub nota numeri P. 5. *In Pro-*
Juliani. *vincia Syriæ, ſancti Juliani martyris.*

REG-SUEC. ſignatus num. 428. *Apud Cartagi-*
Ludovici. *nem, depoſitio beati Ludovici regis Franciæ, ſanctitate & meritis glorioſi.* Hic poſitio rectius ſignatur.

CODEX D. DU CHEVAL. ſignatus C. *In pago Arethi.*
Lemovicino, ſancti Arethi abbatis.

In VATICANO notato num. 5949. Deeſt Gerontii. Neſcio an cetera pura ſint.

ALTEMPS. *Eodem die, ſanctæ Hildæ virginis.* *Hildæ.*
Ab aliis ponitur XVII Novembris.

STROZZIAN. *Sancti Ludovici regis ..... S. Ludovici.*
Nemeſii ....hujus ſacræ reliquiæ tranſlatæ jacent *Nemeſii.*
in monaſterio S. Mariæ angelorum. Forte legendum *Geneſii*, ut vide BELIN. Quamvis & *Nemeſius* aliquis hoc die colatur. Alii etiam FLO-
RENTINI: *Romæ, ſancti Lucii Papæ & martyris.* *Lucii PP.*

BIZUNTICEN. Poſt primam annuntiationem, adjicit: *Ex quibus Vincentius & Peregrinus,* *De Vincent.*
tempore Nicolai Papæ per Gerardum comitem Gal- *& Peregrin.*
liam ſunt tranſlati & in territorio Lingonenſi in cœnobio ſancti Petri, quod Pulteras dicitur, decenter reconditi. Nota, in Chronico Autiſſiodorenſi anno DCCCLXV *dicitur, corpus ſancti Euſebii repoſitum Pulteriaci, corpus vero ſancti Pontiani, Vercelliaci.* De his plura ſuo loco.

EDITIO LUBECO-COL. *Colonia Agrippina,*
tranſlatio brachii beati Annonis, archiepiſcopi *De brachio*
ejuſdem civitatis & confeſſoris, de monte Siber- *S. Annonis.*
genſi ad eccleſiam beati Georgii martyris. De Lu- *Ludovici.*
dovico magnum habet elogium, quod brevius in GREVENO dabimus. In Euſebio & ſociis, atque item in Geneſio Romano, permodice interpolata eſt; in Arelatenſi, pura. Scribit, *Juliani.*
Geroncii epiſcopi & confeſſoris. De Gregorio, *DeGerontio.*
addit: *Hic beatum Lebuinum Domini ſacerdotem* *De Gregor.*
miſit in Davantriam. Ipſo die, ſanctorum Aredii abbatis & Juſtini presbyteri ac confeſſoris. In Dacia, in eccleſia Roskildenſi, tranſlatio ſancti Lucii *Tranſl. Luc.*
Papæ & martyris. Romæ, paſſio beatorum Nemeſii *Nemeſii&c.*
diaconi & Lucillæ filiæ ejus martyrum, ſub Valeriano & Galieno decollatorum. Item, tranſlatio *Tranſl.Adel*
ſancti Adelberti epiſcopi & martyris.

BELIN. Incipit: *Romæ, ſancti Lucii Papæ &* *Lucii PP.*
martyris. In Euſebio & ſociis purus eſt. Tum: *Item Romæ, ſancti Nemeſii*, pro *Geneſii* &c. In *Nemeſii.*
Arelatenſi ſatis purus eſt. *In provincia Syriæ*, pro *Syriæ* &c. In Gerontio, purus eſt. In
fine: *Item Pariſius, ſancti Lodovici confeſſoris,* *Iuliani.*
regis Franciæ. Altera editio ſuperaddit: *In pago* *Ludovici.*
Lemovicenſi, ſancti Aredii confeſſoris. *Aredii.*

GREVEN. *In Syria, Juliani martyris. Romæ,* *Iuliani.*
paſſio ſanctorum Nemeſii diaconi & Lucillæ filiæ *Nemeſii&c.*
ejus, quos Uſuardus habet pridie Kalend. Novembris, die ſcilicet, quo corpora eorum a ſancto Sixto ſunt elevata. Quinque fratrum martyrum, *5 FF. martt.*
videlicet Benedicti, Johannis, Mathei, Iſaac & Criſtini. De Gregorio, fere ut EDITIO LUBE- *Gregorii.*
CO-COL.. *Turribii & Gundaniſoli epiſcoporum* *Turibii&c.*
Cenomanenſium & confeſſorum. Secundum alios vero IX *Kal. Auguſti. Item juxta Cathologum Sanctorum hic, Titi Cretenſis epiſcopi, quem Uſuardus habet pridie Non. Januarii. Apud civitatem* *Titi.*
Agathenſem, ſancti Severi abbatis, qui regali Si- *Severi.*
rorum genere ortus, divitiis magnis contemptis, arctiſſimæ vitæ ſe dedit, apud præfatam urbem. Factus deinde multorum monachorum pater, plenus ſanctitatis, beato, in Domino fine quievit. Are- *Aredii&c.*
dii abbatis & Juſtini presbiteri confeſſorum. Lu- *Ludovici.*
dovici regis Franciæ & confeſſoris, magnæ ſanctitatis viri. Cui cum Blancha mater ſedulo diceret, ſe malle eum mortem temporalem incurrere, quam per aliquod peccatum mortale creatorem offendere, verba illius ita pii filii præcordiis adhæſerunt, ut numquam mortale peccatum admiſiſſe perhibeatur. Poſt multa tandem pietatis ſtudia, cum

jam

jam ſecundam pararet profectionem in ſubſidium terræ ſanctæ, in ipſo itinere à Domino vocatus, terram cæleſtis promiſſionis intravit. Tranſlatio capitis beati Lucii Papæ & martyris ab urbe Roma in Daciam ad eccleſiam Roſchildenſem. De tranſlatione S. Adelberti; item brachii ſancti Annonis, ut in EDITIONE-LUBECO-COL. De Hunegunde, ut HERINIENSIS ſupra. *Transl. cap. Lucii PP.*

MOLAN. Adonianum Geneſii elogium aliis litteris textui inſeruit. In fine: *Romæ Lucii Papæ & martyris.* De Juliano, ut ſupra. De S. Ludovico, ut MUNERATUS, cui ſuperaddit: *Cujus mortem precioſam Deo per miracula crebra conteſtante, Dominus Bonifacius* VIII *cum ſolemnitate fratrum ſuorum & Cleri hunc Sanctum, Sanctorum Catalogo aſſcripſit.* De Hunegunde, ut ANTVERP-MAX. &c. De Aredio, ut ſupra. De Gregorio, addit: *Qui fuit inſtructor ſancti Ludgeri epiſcopi Monaſterienſis*, & typis minoribus; *primi: qui ejuſdem Gregorii vitam conſcripſit. Hildæ abbatiſſæ monaſterii Scruwelhaltenſis, cujus feſtum in civitate Lubecenſi à factoribus Roſariorum celeberrimum habetur.* Editiones aliæ, idem habent in textu. De Juliano, Ludovico, Hunegunde, Aredio & Gregorio, ut prima, exceptis iis quæ aliis typis adjecta ſunt. Tum: *Die vigeſima quinta, reverſio lipſani, ſancti Bartholomæi Apoſtoli.* Denique typis minoribus: *Eodem die fuit incendium oppidi Tuitienſis, in quo corpus Dominicum à flamma circumfuſa intactum remanſit.* *Lucii PP. Iuliani. Ludovici. Hunegundis. Aredii. De Gregorio. Hildæ. De Barthol. De incendio Tuitienſi.*

VII *Kal.* *Die* 26.

ROmæ, natalis beati Zephirini Papæ. Et ſanctorum martyrum Hirenei & Abundii, qui in paſſione beati Laurentii leguntur. Apud Victimilium caſtrum Italiæ, natalis beati Secundi martyris, viri ſpectabilis & ducis ex legione ſanctorum Thebeorum. Item civitate Pergamis, ſancti Alexandri, qui & ipſe unus extitit ex legione Thebeorum, & cum nomen Domini Jeſu conſtantiſſimè fateretur, martyrium abſciſione capitis complevit. Autiſiodoro, Eleuterii epiſcopi. *Zephyrini. Irenæi & Abundii. Secundi. Alexand. Eleutherii.*

Puri ſunt *Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Lego *Zephirini* ſimpliciter, cum codicibus ferme omnibus. Item *Hirenei*, licet Herinien. habeat *Herenei.* Munerat. *Hyrenei*, melius Molan. *Irenæi.* Male ſcribunt Antverp. & Max-Lubec. *Abundi*, nec melius Greven. *Habundii.* Neſcio cur Munerat. textum mutaverit, legens *in paſſione beati Ypoliti*, pro *in paſſione beati Laurentii.* In prima autem Munerati editione poſt *ducis ex legione*, deeſt *ſanctorum.* Dubitari poteſt de *Pergamis*, pro quo alii ſubſtituunt cum Antverp. & Max-Lubec. *Bergamis*, ſed præferenda nobis eſt communis codicum orthographia, forte popularibus gratior. Antv. & Max-Lubec. ponunt, *qui & unus extitit*, ubi deeſt, *ipſe.* Contra vero in hac ipſa annuntiatione apud ipſos redundat *ſanctorum*, ante *Thebæorum.* Hanc porro vocem etiam cum codicibus ſimpliciter ſcripſi. De *abſciſione* ſatis alibi dictum eſt, Munerat. ſubſtituit, *obtruncatione. Autiſiodoro* habent plerique, Greven. & Molan. *Autiſiodori*, & *Antiſiodori.* Iidem ſcribunt etiam *Eleutheri* & *Eleutherii*; reliqui ſimplicius, quamvis pejus cum textu.

OBSERVATIO. Totus textus, excepta ſola annuntiatione ultima, ex Romano parvo in Adonem, inde in Uſuardum derivatus eſt, cum hac ſolum differentia, quod ex Thebæis alter alteri anteferatur. De nullo eorum agunt hac die Hieronymiana, quæ nempe *Zephyrinum* ad xx Decembris diſtulerunt, eumque probabilius verum obitus diem cenſet Papebrochius. Rabanus & Wandelbertus Hieronymianorum veſtigiis inſiſtunt; unde merito opinantur aliqui, hanc XXVI Auguſti tranſlatione aut elevatione, corporis celebriorem evaſiſſe, eaque ſententia etiam præplacet laudato Papebrochio. In Romano moderno celebratur hoc die; vide ibi notationem Baronii, cui junge quæ habet Tillemontius tomo 3 à pag. 236. Quod autem Romano parvo ſuperaddit Viennenſis præſul, videlicet, Zephyrinum, *Eccleſiam rexiſſe annos octo, menſes ſeptem, dies decem*, prudenter ab Uſuardo, ut ſæpe ſolet, prætermiſſum eſt, forte quod calculum ſuſpectum habuerit, cum ex Romanorum Pontificum Chronologicis tabulis duplum ferme temporis expleviſſe oſtendatur. Sed de his & rebus à Zephyrino geſtis, alibi latius. De *Irenæo* & *Abundio* primus loquitur Beda, cujus verba, ut aliàs ubique, deſcripſit Rabanus, recte, ni fallor, legens, *in cloaca necari* pro *incloacari*, quod tamen in Henſchenii & Papebrochii genuina Bedæ editione ſervatum eſt, & Ado etiam poſuit, elogium ſuum ex Beda ad verbum accipiens. Noſter utriuſque phraſim in pauciora contraxit. Videantur Acta ſancti Laurentii, de quibus ſuperius non ſemel ſermo recurrit. Solos eos celebrat Wandelbertus, hoc verſiculo: *Zephyrini. Irenæi & Abundii.*

Martyrio ſeptenam Irenæus, Abundius ornant.

In Romano parvo ex Thebæis martyribus *Alexander* præponitur *Secundo* : Usuardus
Secundi. Adonis ordinem secutus est. Et quidem de *Secundo* totam priorem elogii Adoniani
Alexandr. partem descripsit, alteram intactam relinquens. De Bergomensi *Alexandro* longiorem
historiam texuit Viennensis, ex qua paucula ab Usuardo decerpta, in laterculo produ-
cuntur; quæ satis sint, ut pateat totum hactenus textum ex Adone profluere. Exstant
S. Secundi Acta apud Mombritium tomo 2 pag. 261 versâ, ubi tamquam è Thebæis
unus describitur; potuitque proinde Ado ex ipsis elogium suum olim accepisse; at unde
Alexandrum Thebæis annumeraverit, adhuc ignoro; nam Acta, quæ refert idem Mom-
britius tomo 1 pag. 24, nec verbum faciunt, ex quo Thebæus magis, quam Romanus
fuisse Alexander censeatur. Quam sint sincera, hîc non examino : Tillemontio, ubi de
Thebæis agit tomo 4 pag. 431, satis fuit, utriusque nomen ex Martyrologiis comme-
morare. Aliunde ab Usuardo subditus est Autissiodorensis *Eleutherius*, ab omnibus co-
Eleutherii. dicibus nostris memoratus, si tres exceperis, non raro discrepantes, nempe Pratensem,
Antverp-majorem & Rosweyd. quibus accedit Aquicinct. eumdem plerumque funem
trahens. Scribunt hi ultimo loco : *In territorio Lemovicensi, sancti Aredii presbiteri*, quem
nos die præcedenti inter Auctaria sæpius memoravimus. Ast observavit Castellanus, in
codice Pratensi erasam Eleutherii annuntiationem, ut alter hac die perperam intrude-
retur, cum ad XXV Augusti certo spectare videatur. Verosimile est, Usuardum ex aliquo
codice Hieronymiano auctiori *Eleutherium* desumpsisse. Quidquid interim sit, nos co-
dices illos discordes, hîc denuo à puris exclusimus, germanam & sinceram aliorum le-
ctionem secuti.

AUCTARIA.

DE PRATENSI & ANTVERPIEN-MAJ. jam satis in Observatione diximus.

De Irenæo &c. ROSWEYD. Præter mutationem prædictam, de Irenæo & Abundio textui inserit : *Quos Valerianus jussit in cloacam mitti.* Hæc ex Bedæ, nonnihil correcto elogio.

PULSANEN. Satis purus est usque ad, *qui & ipse unus extitit ex legione Thebæorum.* Sed ibi sistit.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Sic incipiunt :
De Zephyr. *Romæ via Appia, natale beati Zephirini Papæ & martyris. Qui quartus decimus post beatum Petrum, rexit Ecclesiam, martyrioque coronatus, sepultus est in cimiterio suo juxta cimiterium Calixti.* In reliquis puri sunt.

CENTULEN. *Romæ, sanctorum Herenei & Abundi martyrum, quos Valerianus* [vel] *ipsius*
De Iren. &c. *præfectus fecit in cloaca vivos necari, pro eo quod corpus Concordiæ martyris de cloaca levaverunt. Apud Victimilium castrum Italiæ, sancti Secundi martyris. Civitate, quæ Pergamis dicitur, sancti Alexandri martyris. Civitate Salona, sancti Anastasii martyris.* Vide XXI Augusti. *Antisiodoro, sancti Eleutherii episcopi. Ab Incarnatione*
De incendio ecclesiæ S. Richarii. *Domini* MCXXXI *anno combusta est ecclesia sancti Richarii cum tota villa & fere cum trecentis promiscui sexus viris & mulieribus, feria* IV, VII *Kal. Septembris.* Patet esse proprium loci.

BRUXELLEN. Incipit : *Romæ, natale sanctorum martyrum Hyrenei & Habundi. Quos Vale-*
De Iren. &c. *rianus jussit mitti in cloacam, eo quod ipsi corpus beatæ Concordiæ ex cloaca levassent. Et horum corpora levata Justinus presbyter in cripta juxta beatum Laurentium sepelivit. Item Romæ via Appia,*
De Zephyr. *natale beati Zepherini Papæ & martyris. Hic sedit annis novem & constituit sacrificium fieri in vitreis vel stanneis vasis, quod antea in ligneis fiebat. Statuit etiam, ut omnes Christiani annorum duodecim Eucharistiam in die Paschæ accipiant.*
Anastasii. *Item depositio sancti Anastasii presbyteri & martyris.* De Secundo, post *Thebæorum*, addit : *Qui*
De Secundo. *ante sanctum Mauricium & ceteros, post vincula & carcerem, martyrium capitis abscisione complevit. Apud urbem Italiæ, quæ Pergamus dicitur, sancti Alexandri martyris. Qui unus extitit ex legione Thebæorum ; & cum nomen Domini constantissime fateretur, jubente Maximiano capite cæsus est.* Omnia ex Adone aucta sunt. In fine : *Anthisiodoro, sancti Eleutherii episcopi.* *De Alexan.*

HAGENOYEN. De Zephyrino, atque item de Irenæo & Abundio alia narrat, quæ non lubet describere. In ceteris satis purus est. *De Zephyr.*

AQUICINCT. Post *Papæ*, subdit : *Hic constituit, ut præsentibus omnibus clericis & laicis fidelibus, sive diaconus seu sacerdos & astantibus sacerdotibus Missæ celebrarentur.* Deest *Eleutherii* & substituitur *Aredii*, licet die præcedenti de abbate Aredio Lemoviçino egerit.

VICTORIN. Sic habet in fine : *Antissiodoro, sancti Eleutherii episcopi & confessoris. Nivernis civitate, sancti Eulalii episcopi & confessoris.* *Eulalii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Alexandri martyris ex Legione Thebæorum. Isaac & Maximiani martyrum. Anastasii martyris.* *Isaac &c. Anastasii.*

REG. SUEC. signatus num. 130. *Nivernis civitate, natalis S. Eulalii episcopi & confessoris.* *Eulalii.*

VATICAN. sub num. 5949. *Apud Beneventum, translatio sancti Mercurii martyris, à quinto decimo, in sanctam Sophiam.* Quid velit non intelligo. Videtur aliquid deesse. *Translat. Mercurii.*

ALTEMPS. *Eodem die, commemoratio sancti Guthlaor anachoretæ.* An non *Guthlaci* anachoretæ, qui colitur XI Aprilis? *Guthlaor.*

BURDEGALEN. *Sancti Sulpitii episcopi & confessoris.* Puto agi de eo qui colitur XVII Januarii. *Sulpitii.*

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Coloniam Agrippinam, translatio quarumdam reliquiarum beati Andreæ Apostoli & martyris, in ecclesiam ejusdem. Romæ via Appia, natale beati Zepherini Papæ & martyris. Qui quartus decimus post beatum Petrum rexit Ecclesiam annis novem, mensibus septem, diebus decem; martyrioque coronatus, sepultus est in cimiterio suo juxta cimiterium Calixti. Hic constituit* &c. eadem quæ in BRUXELLENSI. In Irenæo & Abundio ferme pura est. In Secundo habet, ut BRUXELLEN. In Alexandro autem præterea addit : *Quem matrona quædam nomine Greta* [Grata] *cum* [in] *suo predio* *De reliq. Andr. Ap.* *De Zephyr.* *De Alexan.*

dio ſepelivit. Antiſiodori, ſancti Eleutherii epiſcopi & confeſſoris.

BELIN. De Zyphyrino poſt *Papæ*, addit, *& martyris.* Palæſtram Secundi ſic efformat: *Apud Viginti milium.* Deinde: *Item in Gallia Ciſalpina civitate Bergomi* &c. Sequitur: *Eodem die, Octava ſancti Lodovici epiſcopi & confeſſoris. Antiſiodori, beati Eleuterii epiſcopi, Deo digni.*

Oct. Ludov. De Eleuth.

GREVEN. *Apud Carthaginem, ſanctorum Iſaac & Maximiani martyrum. Anaſtaſii martyris & Aſclepiæ viduæ. Theodoli epiſcopi & confeſſoris. Aurelii presbyteri. Maximiliani confeſſoris. Gratæ, matronæ ſanctæ, quæ beatum Alexandrum ſepelivit. Apud Coloniam, tranſlatio quarumdam reliquiarum ſancti Andreæ Apoſtoli.*

Iſaac &c. Anaſtaſ. &c. Theodoli. Aurelii. Maximil. Gratæ.

MOLAN. *Item tranſlatio ſancti Lamberti, de crypta in altare ſanctæ Crucis.* Dein typis minoribus: *Maximiliani confeſſoris. Cereſani oppido Hiſpaniæ, beati Victoris martyris. Qui à Mauris corona martyrii donatus, à Chriſto cæleſtium numero aggregatus eſt, cujus natale* VII *Kal. Septembris apud Burgenſem diœceſim celebratur.* Editiones aliæ litteris Italicis, poſt *Papæ*, textui inſerunt, *& martyris.* In fine autem: *Cereſani oppido Hiſpaniæ, beati Victoris martyris, qui à Mauris eſt martyrii corona donatus.* Ponitur in Romano.

Tranſlat. Lamberti. Maximil. Victoris.

VI *Kal.* *Die 27.*

APud Capuam, natalis ſancti Rufi martyris, quem docuit beatus Apollinaris, Petri Apoſtoli diſcipulus, cum eſſet idem Rufus patriciæ dignitatis. Thomis civitate, ſanctorum martyrum Marcellini tribuni & uxoris ejus Manneæ, Joannis, Serapionis, & Petri. Eodem die, natalis ſanctorum Georgii diaconi, Aurelii, Felicis, Nathaliæ & Lilioſæ, quorum primus miræ abſtinentiæ monachus, ab Hieroſolimis Cordubam adveniens, cum reliquis ex eadem urbe claro germine ortis, diu optatum ſibique à Domino præmonſtratum meruit aſſequi martyrium. Civitate Arelatenſi, ſancti Cæſarii epiſcopi, miræ ſanctitatis & pietatis ſtudii viri. Auguſtuduni, ſancti Siagrii epiſcopi & confeſſoris.

Rufi. *Marcellini & aliorũ.* *Georgii & ſociorum.* *Cæſarii.* *Siagrii.*

Ita *Praten. Herinien. Roſweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Male ſcripſit Herinien. *Cappuam*, ſicut Munerat. *Appollinaris.* Idem habet *Tomis*, ſed reliquorum torrenti hîc cedendum fuit. Rurſus Munerat. Greven. & Molan. ponunt *Maneæ*, alii melius cum textu. Hîc in aliquorum lectione notabilis eſt varietas. Greven. & Molan. in fine poſt *Petri*, ſubdunt, *filiorum ejus.* Gratis, opinor, nam ſi quid addi potuit, ex Adone deſumendum erat, quem preſſe ſecuti ſunt Antverp. & Max-Lubec., qui poſt *Manneæ*, ita legunt: *Et filii ipſius Johannis, & Serapionis clerici, & Petri militis.* Sed & hi & illi à puritate Uſuardina in eo plane deflectunt. Munerat. poſt *Georgii diaconi*, interjicit *et.* Scribit item *Nataliæ*, cum Roſweyd.; ceteri *Nathaliæ.* Sequitur difficultas altera in *Cæſarii* elogio, quod ex Adone ſic formant Greven. & Molan; *miræ ſanctitatis & pietatis & ſtudii viri.* Roſweyd. *miræ ſanctitatis & pietatis viri.* Antverp. & Max-Lubec. *miræ ſanctitatis viri.* Noſtra conſtructio minus quidem accurata videtur, ſed ipſa eſt Uſuardina. Sic Ado & Notkerus ſcribunt *Syagrii*, quod habet Molan. Praten. *Siagri.* Reliqui, ut in textu ſervavimus.

OBSERVATIO. Diſputat hodie Florentinius de nomine, dignitate & aureola *Rufi* vel *Rufini* Capuani, occaſione *Rufini* alicujus, *in Capua* ab Hieronymianis conſignati, qualem inter Auctaria non ſemel reperimus. Verum, an epiſcopalis dignitas, præter martyrii aureolam, Rufo huic noſtro aptari poſſit, non iis argumentis probat Ughellus, ut adverſantes convincat. Rufos geminat Baronius, & pro epiſcopi titulo huic vindicando, citat Bedam, nempe tunc vulgatum, Uſuardum & Adonem, cum tamen nullus eorum eam Rufo dignitatem adſcribat. Magis laudanda ſunt, quæ de patritia dignitate erudite coacervavit. Sed hæc impræſentiarum verſanda non ſunt; omnia quæ ad Rufum unum vel plures pertinent, cum Actis ipſis, de quibus XXIII Julii in Apollinare meminimus, in majori opere, ſuo loco diſcutientur uberius. Interim commemorationis noſtræ ſcaturigo ex Romano parvo repetenda videtur, ita loquente: *Capuæ, Rufi martyris, Apollinaris diſcipuli.* quæ in textu noſtro adjuncta ſunt, ea ex Adone accepit Uſuardus, voculam unam, poſt *docuit*, expungens, nempe, *& baptizavit.* Notkerus, ex lacuna ſua hîc primum emergens, Adonianam phraſim paulo contractiorem reddidit. Nitide Wandelbertus:

Rufi.

Rufe tuos recolens oſtendit ſexta triumphos.

Tomitanos martyres recolunt apographa Hieronymiana, ad quæ Florentinius, inutili prorsus opera, Notkerum suum explicat, quasi observare non potuerit, singulos ejus apices ex Adone descriptos esse. Romanum parvum sic paucis præluxerat: *Tomis, Marcellini & Marcelli & Mannea.* Ado Hieronymianis similior est, ex quibus singulorum characteres desumpsisse videtur, quos à Notkero inde acceptos diximus. Noster uxorem distinxit, & expunctis *clerico & milite*, sola nomina propria enumerasse satis habuit. Qui sequuntur *Cordubenses martyres Georgio* duce, Usuardini proprie sunt, antiquioribus Martyrologis incogniti, sed ab Usuardo cum multis aliis in Hispaniensi messe collecti. Signavit eos Bacronius in Romano hodierno XXVII Julii, eumque diem natalem esse ex Eulogio statuit, aliaque observat alibi illustranda. Acta ipsa egregie prosecutus est laudatus Eulogius lib. 2 Memorialis, toto cap. 10, ubi expressissime notatur passionis dies VI kal. Augusti. Sequuntur tamen Pratenses monachi errantem Usuardum. De Georgii & Aurelii translatione vide XX Octobris. *Cæsarium Arelatensem*, & *Siagrium Augustodunensem* Hieronymianis adjectos reputat Florentinius. Agit de utroque Rabanus. Quid Florum moverit, ut Cæsarium *martyrem* diceret, nescio. Usuardus & Notkerus perpetuum ductorem secuti, ambo annuntiationes suas ex Adone descripserunt. Celebriores sunt Sancti illi, quam ut hic addi quidquam debeat; lege sis tantisper accuratas Baronii ad utrumque notationes.

Marcel&c. Georgii&c. Cæsarii. Siagrii.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJOR. Hodie truncatus est, nam post *Thomis civitate, sanctorum martyrum*, immediate subdit: *Georgii* &c. omissis intermediis. In fine adjicitur: *Ipso die, sancti Bernardi abbatis*, Puto voluisse dicere *Octava* &c.

Bernardi.

PULSANEN. In prima, purus, omittit secundam. In tertia, rescindit elogium. In quarta, purus est. Deest quinta.

ANTVERP - MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. In Tomitanis Adonem sequuntur, ut supra. Et deinde addunt: *Qui sub Culciano præside, post edomitam feritatem ferarum, post flammas superatas, gladio feriuntur, & sic demum corpora eorum igne cremantur.* Ex his Maurolyci & Galesinii elogia confecta existimo.

De Marc&c.

LOVANIEN. Superioribus purior est, sed Cordubensium elogium in eo desideratur.

CENTULEN. *Apud Capuam, sancti Rufi martyris, quem docuit & baptizavit beatus Apollinaris, cum esset idem Rufus patriciæ dignitatis. Eodem die, sanctorum Georgii diaconi, Aurelii, Felicis, Naliæ & Liliosæ, omnium pro Christo passorum. Augustiduni, sancti Siagrii episcopi & confessoris.* Deest 2 & 4 annuntiatio.

Textus mutilus.

BRUXELLEN. In Rufo, pure Adonianus est. Tum: *Apud Nolam, sancti Felicis episcopi, sub Marciano præside, cum aliis triginta martyrizati.* De Tomitanis, ut ANTVERP-MAX. &c. *Apud Cordubam, natale sanctorum Georgii* &c. Item de Cæsario & Siagrio, latis pure.

Felicis.

HAGENOYEN. *Apud Capuam, natale beati Ruphi martyris, qui ideo ad fidem conversus est, quia beatus Apollinaris, Petri Apostoli discipulus suscitavit filiam ejus unicam defunctam; qui in Ravenna erat patricius, & ideo sub persecutione Domiciani* [Capuam] *ductus est, & ibi capite truncatus.* In Tomitanis, similis est ANTVERP-MAX. &c. In Cordubensibus purus est. Tum: *Ipso die, in civitate Arelatensi, sancti Cæsarii episcopi & confessoris, miræ sanctitatis & pietatis studii viri & doctoris eximii, qui & omelias composuit & sermones. Augustuduno, sancti Syagri episcopi & confessoris depositio.*

De Ruso. De Cæsario.

AQUICINCT. In fine, addit: *Bituricas, sancti Sulpicii* [episcopi] *& confessoris.*

Sulpicii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Rufi martyris, patriciæ dudum dignitatis. Sanctorum martyrum sedecim, in Ægypto.* Recte notatur in margine: *Quos aperte hoc die non invenio in Martyrologio Romano aut alibi*; neque nos invenimus. Sequitur: *Cæsarii episcopi Arelatensis.*

Martyrum Ægyptior.

CODEX D. DU CHEVAL. sub nota C. *In territorio Bigorensi, civitate Horea, natalis sancti Licerii episcopi & confessoris, miraculorum* [patratoris] *illustrissimi.*

Licerii.

VATICAN. num. 5949. Omisit Georgii & sociorum. Adjecit primo loco: *Natalis sanctorum, Arontii, Honorati, Fortunatiani, & Sabiniani. Capuæ, natalis sanctorum martyrum Rufi & Carponi* (aliàs *Carpophori.*)

Arontii&c. Rufi&c.

FLORENTIN. *Apud civitatem Potentiam, sanctorum martyrum quatuor germanorum Aruntii, Honorati, Fortunati & Sabiniani. Eorum festum agitur in Kal. Septembris.*

Aruntii&c.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Mediolanum, sancti Simpliciani episcopi & confessoris. Hic ob celebrem sanctitatis suæ famam, ex heremitica vita, post decessum sancti Ambrosii, ad episcopatum Mediolanensis ecclesiæ assumptus est, & sicut prius in vita monastica Deo fuerat devotus, ita in pastorali cura beati Ambrosii imitator extitit strenuus. Hic etiam venerabilis Antistes, dum adhuc eremita esset, Augustinum rhetorem & scholasticum ejusdem urbis, sua doctrina & exemplari vita, ad detestationem erroris Manichæorum secta deduxit, & ad fidem sanctissimæ Trinitatis convertit. Et quoniam ipse Augustinus, ejus monitis & exemplis ad fidem Catholicam conversus fuerat, ideo ab eodem sancto sene habitum sanctæ conversationis, formamque vivendi suscepit, quam postmodum in Africa exuberans redolevit. Apud Capuam, natale beati Rufi martyris, patricii Romanorum. Hic ducatum tenebat apud Ravennam, cujus filiam defunctam beatus Appollinaris, Petri Apostoli discipulus, à mortuis suscitavit, unde & ipse cum uxore sua & filia ac tota familia, numero* CCCXXIV *in Christo baptizati sunt. Beatus vero Rufus apud Capuam martyrium suum consummavit.* De Tomitanis, habet, ut ANTVERP-MAX. *Corduba, natale* &c. pure. Item in textu reliquo. In fine: *Methis civitate, sancti Rufi episcopi & confessoris.* Natalis ejus refertur in Romano VII Novemb.

Simpliciani cum elogio. De Ruso. Rufi ep.

BELIN. Cordubenses transfert ad locum penultimum, expuncto elogio. In Tomitanis, purus etiam non est. Scribit *Ruffus* &c. In Parisiensi

ensi editione adjecit: *Bituricas civitate, sancti Sulpicii episcopi & confessoris.*

Sulpicii.

GREVEN. *Nota, alibi socii Marcellini tribuni leguntur hoc modo: Joannis & Babilæ filiorum ejus, Serapionis & Hironis, Amonis, clericorum, & Petri militis, qui omnes una cum Marcello & uxore, sub Culciano præside, bestiarum feritate edomita, flammisque superatis, gladio cæsi, martyrium impleverunt.*

De Marc. &c

Milecii. Theogen. & Rufi ep.

Milecii episcopi. Theogenis, Aristonis, Festi, Victoris, Susannæ, Zoilii, Dommi & Memmonis, martyrum. Metis, S. Rufi episcopi & confessoris. Item secundum aliquos hic, Simpliciani episcopi Mediolanensis, quem alii habent Idibus Augusti. Ebbonis episcopi & confessoris. Bituricas, translatio S. Sulpitii episcopi & confessoris. In Scotia, Malkubii abbatis.

Simpliciani. Ebbonis. De Sulpicio. Malkubii.

MOLAN. In prima editione, caret augmento. In posterioribus: *Die vigesima septima, sancti patris Pastoris. Civitate Constantia, natalis sancti Gebehardi, episcopi & confessoris. Item translatio sancti Lamberti, de crypta in altare sanctæ Crucis.*

Pastoris. Gebehardi. Translat. Lamberti.

Subnecto hîc Rosweydi observationem in Baronii Martyrologium, super verba, *In Thebaide, S. Pamonis anachoretæ.* Ad quæ Baronius notaverat: *De eo hac item die Græci in Menelogio. Plura autem in Vitis Patrum.* Atque item in Annalibus, ad annum Christi CCCXLIII: *Vocatum quoque esse ab eodem sancto Athanasio aliquando Alexandriam, abbatem Pamonem, spectatæ sanctitatis virum, habetur in Vitis Patrum.* Audi modo Rosweydum in superius citata Ms. epistola: *Quod de Pamone ait Baronius, vel eum fefellit memoria, vel Pamonem eumdem putavit cum Pammone. De Pammone hoc habes hic apud Ruffinum lib. 3 num. 164, quem eumdem esse cum Pambone, non cum Pæmone, colliges ex Pelagii libello 3 n. 14 & libello 17 n. 11 ubi eadem apophthegmata narrantur nomine Pambonis, quæ Ruffinus habet nomine Pammonis. Alius ab his Piammon seu Pyaminon, de quo hîc apud Ruffinum lib. 1 cap. 31, qui Palladio cap. 72, est Ammonas. Ita jam olim ad Vitam sancti Antonii notaveram. Addo nunc, Pæmonem distinctum fuisse à Pammone seu Pambo. Patet ex Ruffino lib. 2 Histor. Eccl. cap. 8, ubi Pambus in Cellulis ponitur, & Pæmen in monte Pispiri. Hoc enim ait: Macarius de superiori eremo, aliusque Macarius de inferiori; Isidorus in Scitis, Pambus in Cellulis; Moyses & Benjamin in Nitria; Scyrion & Elias & Paulus in Apeliote; alius Paulus in Focis, Pæmen & Joseph in Pispiri.* Hactenus Rosweydi accurata observatio.

Rosweydi Observatio in Martyrol. Romanum.

V *Kal.* *Die* 28.

ROmæ, natalis beati Hermetis viri illustris, qui, ut in actibus Alexandri Papæ legitur, primo carcerali custodiæ mancipatus, deinde gladio cædente martyrium adeptus est. Constantinopoli, sancti Alexandri episcopi & confessoris, glorioſi senis, cujus virtute orationis Arrius divino judicio condemnatus est. In Africa, depositio sancti Augustini episcopi, qui primo de sua civitate propter barbaros Sardiniam translatus, nuper à rege Longobardorum Ticinis relatus, & honorificè conditus est. Ipso die, natalis sancti Juliani martyris, qui tempore persecutionis, hortatu beati Ferreoli, ex Viennensi urbe, clandestino discessu, ad territorium urbis Arvernæ commigravit, ubi tandem defecto gutture, morte horribili necatus est. Apud Sanctonas, sancti Vibiani episcopi & confessoris.

Hermetis. Alexandri. Augustini. Juliani. Vibiani.

Sic habent *Praten. Herinien. Antverp-major, Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In ipso principio omisit Antverp. major, *natalis*. Deinde textum nonnihil turbavit, penultimam annuntiationem de Juliano Brivatensi, secundo loco reponens, ubi pro *Viennensi*, scribit *Viensi*. Rursus pro *Constantinopoli* habet *Constantinopolim*. Munerat. tertium nostrum articulum sic auget: *Depositio sancti Augustini episcopi & doctoris*; Molanus. *Augustini episcopi, optimi doctoris*. Herinien. scripsit *Ticini relatus*, Greven. & Molan. syntaxi meliori, *Ticinum*, at certum est, Bedam, Rabanum, Adonem, Notkerum habere *Ticinis*, ut servant Praten., Antverp. major, Muneratus & alii. *Urbis Arriminæ* pro *Arvernæ*, vitium est in Munerato, neque recte Molanus *Averna*; textus ex aliis correctior. Iterum errat Munerati typotheta in *defecto gutture*, pro *defecto*. Idem habet *Juliani* pro *Vibiani*, quo etiam vitio laborat Antverp. major. Magna de cetero in hoc nomine diversitas. Florus & Ado legunt *Bibiani*, quos sequuntur Greven. & Molan. Belin. in prima *Juliani*, in altera *Viviani*, quo modo scribunt codices nostri recentiores & Baronius. Ego Praten. & Herinien. secutus sum.

OBSERVATIO. *Hermetem* clarissimum martyrem, vetustissimo & perenni cultu celebratum ostendunt antiqua Kalendaria apud Florentinium, & Martyrologia nostra omnia; in quibus (si Rabanum excipias, in quo transponitur) primum locum obtinet.

Hermetis

Gesta

Gesta ejus immixta sunt Actis S. Alexandri Papæ, ad III Maii illustratis, quæ curiosus lector consulere interim poterit, donec proprio loco translatio ejus Rothinacum Flandriæ municipium facta, aliaque ad eumdem Sanctum spectantia accuratius illustrari suo loco possint. Acta ejus ferme complectitur diffusius Adonis elogium, ex quo pauca, præter morem, accepit Notkerus, pauciora Noster stylo suo aptata. Socios *Hermeti* perperam in Lucensi codice apponi, ostendit Florentinius. Illustris etiam est apud Hieronymiana & Romanum parvum Ariomastyx *Alexander*, titulis multis à Baronio & in notationibus & in Annalibus laudatus, pluribus etiam à nobis alibi exornandus. Jam *Alexandr.* nunc partem non exiguam executus est Janningus noster die IV Junii, in commentario de S. Metrophane. Quæ autem de Alexandri ætate acrius ventilata est inter eruditos disceptatio, non infeliciter ab eodem composita videtur, Suppl. Junii in Appendice ad vitam S. Pauli, hujus Alexandri successoris. Usuardina in laterculo de eo relata, ex Adone contracta sunt, iis exclusis, propter quæ codices nonnulli rejiciendi fuerunt. De *Augustini.* magno patre *Augustino*, meminere citati proxime Martyrologi atque etiam Beda à Rabano & Nostro descriptus. Ado satis longam vitæ seriem deduxit, cujus initium & finem Usuardus clare exprimit, sic tamen, ut hîc Bedam potius quam Adonem præ oculis habuisse existimem. Latissimum campum suo tempore pandent Doctoris incomparabilis egregia gesta, quæ ipse, raro admodum exemplo, in aureo de Confessionibus suis opere, ad sacerdotium usque luculenter prosecutus est; Possidius discipulus, comes prope perpetuus & oculatus testis, reliquum laborum cursum diligentissime texuit. Atque ex hisce potissimum fontibus totam vitæ seriem deducendam nemo diffitebitur; ex Augustini ipsiusmet aliorumque scriptis, & innumeris pro fidè Catholica tuenda certaminibus illustrandam. Suppetias ferent scriptores plurimi in eodem argumento pridem versati, quos hîc enumerare frustra esset. Nihil in hac parte desiderari nobis passus est Tillemontius, toto volumine 13 solius Augustini res gestas fusissime complexus. Wandelbertus inter Hermetem & Vibianum, metricum Augustini encomium collocat, vix usquam in laudando profusior. Sic habet:

Hermen quinta probat felici morte beatum.
Ecclesiæ lumen, populi sacra norma fidelis,
Africa quo pastore, orbis doctore coruscat,
Augustine pater festo celebraris eodem,
Aurea quem servant Italis nunc templa sepultum.
Sanctonus alta sui Vibiani hac fulget honore.

Julianum Brivatensem quanta veneratione prosequantur Arverni, tota Gallia notissi- *Juliani.* mum est. Memoriam ejus festive recolunt Hieronymiana, Florus, Ado, Usuardus Notkerus. Hic paulo compendiosius, Noster ex Adoniano encomio, hoc solum post *Ferreoli* omisit, *cujus in militia comes erat*: cetera ad verbum transtulit. Videantur Baronius & Florentinius. Acta aliqua à Labbeo tomo 2 Biblioth. Ms. edita sunt. Surius Gregorium Turon. descripsit. Vide quæ accuratius expendit Tillemontius tomo 5 à pag. 279, sed præcipue à pag. 696, ubi ex laudato Greg. Turon. alia adferuntur. Qui *Vibiani.* in Hieronymianis *Vivianus* cum Alexandro conjungitur, vel nullus est, vel idem ipse, ni fallor, qui ibi in adjectitiis *Julianus* etiam vocatur, melius à Floro *Bibianus* dictus, sed male, *Sconis*, *Scotitis* vel *Comis* tributus. *Bibianus* item ab Adone appellatur, sed à Notkero *Vibianus*, quam orthographiam ex Pratensi & Herinensi supra prætulimus, mediam quasi inter antiquiores, & recentiores codices, cum Baronio, viam ingressi. Tu hujus notationes consule. Certum est, Usuardum totam suam annuntiationem ex Adone desumpsisse: atque adeo ex dictis patet textus nostri genesis purissima & simplicissima.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Non omnino purus est: præterea deficit in ultima annuntiatione.

PULSANEN. Primo loco de S. Augustino, deinde de Hermete, satis pure: Sed reliqua omnia desiderantur.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. E puris excluси *De Alexan.* sunt, quia in Alexandro utuntur phrasi Adonis: *Arrius divino judicio dampnatus crepuit medius & effusa sunt viscera ejus.* In fine. *Viviani.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. *Idem.* Incipiunt ab Augustino, de quo addunt: *Doctoris eximii*; & LEYDEN. præterea, *patris nostri.* Alia pura sunt, etiam in Hermete & reliquis omnibus, præterquam in Alexandro, de quo etiam habent sensum Adonis, *crepuit medius* &c. In fine etiam cum pluribus scribunt, *Viviani.*

ALBERGEN. A prioribus in eo solum differt, quod de Augustino, omittens elogium, simpliciter legat; *episcopi & confessoris.*

DANIC. In omnibus congruit, sed post *Ticinis*, explicationis gratia, locum distinctius designaturus, addit; *id est apud Papiam.*

LOVANIEN. *In Africa, depositio sancti patris nostri Augustini episcopi, Doctoris eximii* &c. pure. Item de Hermete. De Alexandro, ut supra. In Juliano elogium truncat. In Vibiano, recte. *De Augusti.*

HAGE-

CENTULEN. *Romæ, passio sancti Hermetis martyris, quem beatus Alexander Papa, cum esset præfectus, baptizavit cum uxore & filiis & sorore Theodosia. Constantinopoli, sancti Alexandri episcopi, glorioſi ſenis. In Africa, civitate Hypona, ſancti Auguſtini epiſcopi & confeſſoris, qui talenta ſibi credita à Deo multiplicavit* [ita] *ut nemo fuerit, qui omnia ejus ſcripta ſe fateatur legiſſe. In Privato vico, passio ſancti Juliani martyris, cujus paſſionem Gregorius Turonenſis fideli ſtilo deſcribit. Sanctonas, ſancti Lubiniani epiſcopi & confeſſoris.* Mira nominis variatio, cum tamen ubique de ipſo eodem *Vibiano*, vel *Viviano* vel *Bibiano* agatur. Codex qui ſequitur eum *Lubianum* appellat.

Textus interpolatus.

BRUXELLEN. Incipit ab Auguſtino, in quo ANTVERP-MAX. &c. ferme ſimilis eſt. In Hermete, fere purus; In Juliano inſerit Adonis verba, ab Uſuardo prætermiſſa, ut dixi in Obſervatione. De Alexandro habet, ut ſupra. Pro *Vibiani*, ſcribit *Lubiani*.

HAGENOYEN. In Hermete & Alexandro modice interpolatus, plura corradit de ſancto Auguſtino, quæ purius in Adone legi poſſunt. Sequitur de Viviano. In fine legit: *Item ipſo die, ſanctorum martyrum Juliani & Ferreoli* &c. Colitur hic XVIII Septembris.

Juliani & Ferreoli.

AQUICINCT. *Apud Sanctonas, Vibiani epiſcopi & confeſſoris.* Eſt à calamo recentiore.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Auguſtini epiſcopi & confeſſoris. Hermetis martyris. Alexandri epiſcopi & confeſſoris Conſtantinopoli, qui Arrium damnavit. Juliani martyris. Tubiani* [Vibiani] *epiſcopi & confeſſoris.*

Textus contractus.

In VATICAN. num. 5949. Deeſt *Vibiani*. Adjicitur: *Apud Salernum, ſanctorum martyrum Fortunati, Gagi & Anthes. Et ſanctorum martyrum Septimini, Januarii & Felicis. Et dedicatio trium altarium hujus eccleſiæ.*

Fortunati & Septimini.

EDITIO LUBECO-COL. Multa habet de S. Auguſtino, quæ à MOLANO nitidius exprimuntur. Sequitur: *Romæ, beati Hermetis martyris, illuſtriſſimi viri. Hunc beatus Alexander Papa, ut in Actibus ipſius legitur, cum eſſet præfectus urbis Romæ, baptizavit cum uxore & filiis ac ſorore ejus Theodora, cum quibus pariter mille quinquaginta duos ſervos ejus, uxores quoque & filios eorum, prius ingenuitate illis conceſſa. Quod factum cum perveniſſet ad aures Aureliani comitis, juſſit eum carcerali cuſtodiæ mancipari, deinde gladio feriri, & tali martyrio migravit ad Chriſtum.* In Juliano nonnihil interpolata eſt. De Alexandro &c. ut codices alii ſupra.

De Hermete

BELIN. *In Africa civitate Hyponenſi, natale ſancti patris Auguſtini, epiſcopi & confeſſoris, eccleſiæque Doctoris eximii. Qui primo.* &c. non ſatis pure. In Hermete etiam variat. In Alexandro, ut ſupra. Juliani elogium expunctum eſt. De Juliano & Viviano diximus ſupra.

De Auguſt.

GREVEN. *Abundi & Abundantii martyrum. Pelagii martyris, qui in provincia Acarnaniæ, tempore Numeriani imperatoris, virgis fuſtibuſque cæſus; equuleo, ungulis, & oleo fervente ſuperatis; tandem ictu gladii martyr Chriſto conſecratur. Cujus corpus ſanctus presbyter Uranius, qui eum ſacris litteris imbuerat, ſepelivit.* Ipſum canit Wandelbertus, ut vide apud MOLAN. infra.

De Pelagio.

Pelagii PP. Joannis. Agnetis. Tayſis.

Pelagii Papæ & confeſſoris. Joannis abbatis & confeſſoris. Item ſanctæ memoriæ Agnetis virginis, ſororis ſanctæ Claræ, quæ ei dixerat moriens, ut ſe feſtine ſequeretur ad Dominum. Tayſis, quondam peccatricis, quam ſanctus Paſnucius abbas convertit, & in cella arcta incluſit, ubi in maxima pœnitentia exactis annis tribus, poſtea quievit in pace.

MOLAN. Poſt *optimi Doctoris*, litteris Italicis ex Adone contracto, vel potius ex Poſſidio inſerit: *Hic per acceptiſſimum Deo & in optimis viris præclariſſimum ſacerdotem Ambroſium, verbi Dei prædicatorem frequentiſſimum, divina præſtante opitulatione, & doctrinam ſalutarem & divina percepit ſacramenta. Moxque ex intimis coràis medullis, ſpem omnem quam habebat in ſeculo dereliquit. Factumque eſt ut interjecto tempore, ſancto epiſcopo Valerio id agente, omnibus gratulantibus, epiſcopatum ſuſcipere, ſuo vivente epiſcopo coactus ſit. Atque id factum eſt, ut epiſcopus multo inſtantius ac ferventius, majore auctoritate, verbum ſalutis æternæ, alacriter pullulanti, atque creſcenti Domini eccleſiæ prædicaret. Verbum Dei uſque ad extremam ægritudinem imprætermiſſe, ſana mente, ſanoque conſilio in eccleſia prædicavit.* Sequitur typis minoribus: *Hoſpitalitatem ſemper exhibuit, & in ipſa menſa magis lectionem vel diſputationem, quam epulationem potationemque diligebat: & contra peſtilentiam humanæ conſuetudinis, in ea ita ſcriptum habebat:*

Auguſtini elogium.

Quiſquis amat dictis abſentum rodere vitam
Hanc menſam vetitam noverit eſſe ſibi.

Et ideo omnem convivam à ſuperfluis & noxiis fabulis & detractionibus ſeſe abſtinere debere admonebat. Indiſciplinatas tranſgreſſiones ſuorum à regula recta & honeſtate & arguebat & tolerabat, quantum decebat & oportebat: in talibus præcipue docens, ne cujuſquam cor declinaretur in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. Eccleſiæ bibliothecam & omnes codices diligenter poſteris cuſtodiendos ſemper jubebat. Nec ſuos conſanguineos, in propoſito vel extra conſtitutos, in ſua vita & morte vulgi more tractavit. Rurſus Italicis ex Adone: *Teſtamentum nullum fecit, quia unde faceret pauper Dei non habebat. Tertio obſidionis menſe (nam civitas ejus quatuordecim menſibus concluſa & obſeſſa eſt à Wandalis, Alanis aliiſque commixtis gentibus) decubuit febribus, & illa ultima exercitatus eſt ægritudine. Hic beatus epiſcopus ſpiritu divino tactus, in ſancta Eccleſia Catholica, ad inſtructionem animarum, fecit libros, tractatus, epiſtolas numero 1030; exceptis quæ numerari non poſſunt, quia nec numerum deſignavit eorum. Qui primo de ſua* &c. pure. In fine: *Apud Conſtantiam Galliæ urbem, natale ſancti Pelagii martyris. Qui ſub Numeriano imperatore, juſſu Evilaſii judicis martyrium ſumpſit.* Demum typis minoribus: *Buchaugiæ, ſanctæ Adelindis abbatiſſæ.* Editiones aliæ Auguſtinum primo loco annuntiant, ſed ſuperius elogium ad quartam circiter partem contrahunt. De Hermete, eadem ferme habent quæ ſupra dedimus ex editione LUBECO-COL. De Juliano litteris Italicis interſerunt nomen *Brivate*. In fine: *Buchoviæ in Suevia, ſanctæ Adelindis abbatiſſæ. Die vigeſima octava, ſancti patris Moyſis Æthiopis.* Ex Horologio acceptus eſt. Vide de eo notationem Baronii, Obſervationem noſtram VII Febr. & Acta eodem die. Denique adjiciuntur duo ultimi Wandelberti ex hoc die verſiculi:

Pelagii. *Adelindis.* *Moyſis.*

De Pelagio.

Urbs Alemannorum recolit Conſtantia ſanctum
Hic quoque Pelagium, fuſo pro ſanguine clarum.

Supra tribuebatur Pelagius *Canſtantiæ Galliæ*, quæ à Rheno longe diſſita eſt; niſi Gallia vel potius Francorum imperium in latiſſima ſignificatione, quam olim habuiſſe conſtat, accipiatur.

Die 29.

IV *Kal.*

Decollat. Jo. Baptæ. DEcollatio, vel potius inventio capitis, beatissimi Joannis Baptistæ. Siquidem decollationem ejus circa solemnitatem Paschalem evenisse ex Euangelica comprobatur lectione, quæ tamen hìc festiva recolitur, quando caput ejusdem secundo repertum est in Emessa civitate, atque in ecclesia conditum. Romæ, natalis, sanctæ & illustrissimæ Sabinæ martyris, quæ sub Adriano imperatore gladio percussa, martyrii palmam adepta est. In pago Trecassino, *Sabinæ Romanæ.* sanctæ Sabinæ virginis, quæ pro Christi amore laboriosissima pere- *Sabinæ Trecensis.* grinatione susceptа, etiam virtutibus ac miraculis glorioſa, quievit in pace. Parisius, depositio Mederici presbiteri. Ipso die, sanctæ Can- *Mederici.* didæ virginis. *Candidæ.*

Ita *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Praten. legit, *inventio capitis Joannis.* &c. Antverp-maj. *inventio beatissimi Joannis.* Rosweyd. cum Pratensi convenit, ast Herinien. & reliqui diserte ponunt ut est in textu. Diximus alibi de *sollempnitatem*, ut codices aliqui scribere solent. Munerat. pro *Euangelica comprobatur lectione*, substituit *Euangelica probatur auctoritate.* Greven. & Molan. à reliquis discedunt in, *quando caput ejus repertum est secundo in Edissa.* Scribendum esset *Emesa*, sed à codicibus non recedimus. Pro *conditum*, habet Munerat. *reconditum.* Item *Sabinæ virginis & martyris.* Vide Observationem. In Herinien. est *Trecassino.* In Antverp-maj. *Leginæ*, pro *Sabinæ* vel *Savinæ*, ut scribit Munerat. Notavit Castellanus lituram in codice Pratensi, incipiendo à *Parisius dep.* usque ad finem, cui superscriptum advertit, *ositio Mederici presbiteri & monachi* &c. Et eam scribendi rationem sequuntur perpetui comites Antverp-maj. & Rosweyd. Antea habebatur *Mederici episcopi*, quo modo legit Molan. Sed præferenda est Herinien. & Greveni lectio, *depositio Mederici presbiteri*, non, *sancti Mederici abbatis*, ut habetur in Munerato. Nihilominus codices illi inter puros numerati sunt.

OBSERVATIO. De *inventione capitis Baptistæ Prodromi*, ea paucis ad XXIV Februarii complexi sumus, quæ hîc repetere supervacaneum esset. Porro ad XXIV Junii dictum est, in Hieronymianis plerisque apographis & illo & hoc die *natalem* ejus *in Sebastia* recoli, quamvis de vero & genuino hujus diei textu disputet Florentinius admo- *Decollat. Io. Baptæ.* nitione 6, pag. 26 & 28. Beda signanter hodie legit: *Eodem die, decollatio sancti Joannis Baptistæ.* Verum quæ ibidem adjunguntur, satis innuunt translationem capitis intelligi. Romanum parvum & Ado indicant *decollationem hodie venerari.* Cetera quæ postremus habet, ipsa sunt Bedæ verba, à Rabano etiam & Notkero descripta. Nec clariora sunt, quæ ab Adone in festivitatibus Apostolorum hac die referuntur. Noster ex textu Adoniano XXIV Februarii eruisse videtur, *decollationem*, quæ circa festum Paschæ v. g. 1 Aprilis, celebrari non poterat, ideo hac die consignatam, quod eo ipso facta fuerit secunda sacri capitis inventio. At enim fere arbitraria hæc esse, si omnia recte perpenderis, facile perspicies. Melior fortasse Castellani conjectura, censentis decollationis festum obtinuisse ob dedicationem hodiernam templi à Theodosio conditi. Alii alia excogitant, quæ uberius loco proprio discuti poterunt, & illis superaddi quæ fuse & erudite deduxit Papebrochius tomo IV Junii à pag. 711, & Tillemontius citatus dicto die XXIV Februarii, quibus addenda sunt, quæ contra P. l'Amy idem auctor disputat tomo 2 à pag. 714. Quid Wandelbertus de hac festivitate senserit, ex ejus versibus intelliges. Locum etiam habet Sabina Romana, quæ sequitur, hîc ut *virgo* celebrata:

Præco Dei, Verbi vox, & Baptista Joannes,
Quem effera saltanti tribuerunt jussa puellæ,
Insignit quartam meritorum laude perenni.
Virgo Sabina simul Romæ sua templa revisit.

Sabinæ Romanæ. Ponit hodie primo loco Beda: *Romæ, sanctæ Sabinæ virginis atque martyris*: Rabanus solum, *Sabinæ martyris*, quo modo verosimile est, primum à Beda scriptum fuisse, cum ex

ex Actis constet *præclarissimi quondam Valentini uxorem* fuisse, de qua meminere Acta Serapiæ virginis, III Septembris illustranda. In veteribus Kalendariis Allatii & Frontonis, uti & in Sacramentario Gregorii, solo nomine signatur. Nec præter martyris titulum quidquam adstruxit Romanum parvum, nisi quod locum addat, *ad arcum Faustini*. Plura ex præfatis Serapiæ Actis contexuit Ado, indeque hoc præcipue accepit Usuardus, quo *illustrissimam martyrem* prædicet. Notkerus pauca etiam capita summatim decurrit. Plura dabunt Notationes Baronii & Florentinii. Ex prioris Annalibus ad annum CCCCXXXII num. 37 disces, dicatam ei per id temporis ecclesiam etiam hodie celebratissimam, ad quam fit prima & solennior Statio feria IV Cinerum, ut vide apud Frontonem pag. 33.

Sabinam seu *Savinam Trecensem* perperam huc ab Usuardo intrusam recte advertit Castellanus, utpote quam scire potuerit, non hac die, sed XXIX Januarii à popularibus publica ubique solennitate celebrari, ut in Actis ad eam diem fusius probatum invenies, idemque ferme Usuardi elogium ex nonnullis Mss. Martyrologiis relatum. Satis insinuat laudatus Castellanus Bimestri primo pag. 452, diem hunc ab Usuardo Sabinæ Trecensi consecratum fuisse, quod eo jam dicta synonyma Sabina Romana recoleretur, quamquam de vera alterius festivitate melius edoceri potuisset. *Sabinæ Trecensis.*

Medericus à solo item Nostro notatus est, non ut *monachus*, *abbas*, aut *episcopus*, ut supra ostendimus, tametsi *monachum*, & si vis, *abbatem* fuisse non diffiteamur, sed ut *presbyter*; sicut textus noster exhibet. Vide quæ de eo refert & observat Mabilio sæculi Benedict. 3, parte 1 à pag. 8, ubi de Sancti ætate, de auctore vitæ, de professione monastica, de variis locis, sive cœnobiis sive aliis, à Mederico cultis, denique de cellula, in suburbanis Parisiorum sub nomine Principis Apostolorum consecrata, in qua postremum vixerit, ac demum exspiraverit, multa, more suo, diligenter inquirit & explicat, pluribus alibi deducenda. *Candidam* aliquam virginem Romanam sociis aliis immixtam profert Hieronymianum Epternacense vetustissimum, quam facile crediderim ex hujusmodi apographo ab Usuardo erutam. Certe Usuardinam esse, satis evincunt codices nostri, ex quibus æque evidenter patet germana totius textus simplicitas. *Mederici.* *Candidæ.*

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione satis purus, pergit: *In pago Trecassino, sanctæ Sabinæ virginis.* Desunt reliqua.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Plane mutilati sunt. Sic habent: *Decollatio sancti Johannis Baptistæ. Romæ, sanctæ Sabinæ virginis & martyris. Ipso die, sanctæ Candidæ virginis. In Antiochia Syriæ, sanctorum Niceæ & Pauli. In Syrmia, natale sanctæ Basillæ.* Postremæ duæ ex Hieronymianis adjectæ sunt. *Niceæ & Pauli. Basillæ.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Usque ad penultimam annuntiationem satis puri sunt. Itaque de Mederico non loquuntur; sed Sabinæ Trecensi immediatè subjungunt: *Ipso die, sanctæ Candidæ* &c. ut statim diximus.

LOVAN. Hisce etiam similis est, præterquam quod elogium Sabinæ Trecassinæ expungat.

ALBERG. & DANIC. Incipiunt: *Decollatio sancti Joannis Baptistæ.* In reliquis conveniunt cum ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. *Romæ ad arcum Faustini, beatissimæ Sabinæ martyris. Eodem die, veneratur decollatio sancti Joannis Baptistæ, quem Herodes Tetrarca, ut Euangelistæ ferunt, præcepit decollari in carcere. Ipso die, sanctæ Candidæ virginis. Parisius, depositio Clerici presbyteri*, opinor, pro *Mederici*, qui neque hic *monachus* appellatur. *Textus mutilus.*

BRUXELLEN. *Decollatio sancti Joannis Baptistæ, quam Euangelica lectio circa Paschа factam commemorat, sed festum ejus hic recolitur, quando caput ipsius secundo repertum, & in ecclesia Edessæ civitatis conditum est. Romæ in Adventicio, oppido Windinense, ad arcum Faustini* [hæc Ado clarius] *natale sanctæ Sabinæ illustrissimæ martyris, quæ fuit uxor præclarissimi quondam Valentini, & filia Herodis Metellarii. Hæc Adriano imperante, sub Helpidio præfecto passa & gladio percussa, martyrii palmam accepit.* In Sabina Trecensi, purus est. Sequitur de Antiochenis & Basilla, ut supra. In Candida purus est. Tum: *Et sanctæ Aureæ virginis. Mettis, depositio sancti Adelphi episcopi & confessoris.* In *Mederici*, prima syllaba insertum est *o*, ut sit *Moderici*. *De decollat.* *De Sabina Romana.* *Niceæ &c.* *Basillæ.* *Aureæ.* *Adelphi.*

HAGENOYEN. *Decollatio sancti Johannis Batistæ, vel potius capitis ejus inventio, & ossium ipsius concrematio, & digiti ejus translatio, & basilicæ ejus dedicatio. Unde à quibusdam hæc festivitas diversimode notatur. Dicitur namque decollatio, collectio, inventio & dedicatio. Decollatus Johannes est circa festum Paschæ, sicut Euangelii probat auctoritas, ab Herode Tetrarcha Galileæ, filio Herodis regis sub quo natus est Dominus. Concrematio ossium ejus facta est à Juliano imperatore. Et ossium collectio facta est per monachos Hierosolymitanos, qui concremantibus se miscuerunt, & plura ossa ipsius furabantur. Inventio capitis Johannis facta est per duos monachos, ipso revelante. Digiti ejus translatio & ecclesiæ dedicatio facta est penes Mediolanum à Theodelina regina Longobardorum. Unde propter hæc omnia à Domino Papa statutum est, ut hæc dies per mundum celebris in honore Baptistæ habeatur.* Quæ de Sabina Romana memorat, melius ab Adone referuntur. De Trecensi & Mederico silet. Sequitur: *In Sirmia, sanctæ Basilicæ virginis.* Hæc melius *Basilla* vocatur. De Candida pure, de Antiochenis, ut supra. *De decollat. Jo. Bapt. &c.* *Basilicæ.* *Niceæ &c.*

AQUICINCT. Medericum *monachum* vocat cum PRATENSI & sociis aliis supra citatis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Decollatio sancti Joannis Baptistæ. Sabinæ virginis & martyris.* De qua in margine rectè adnotatur : *de hac nunc agimus commemorationem, quasi non esset virgo. Mederici abbatis & confessoris. Sabinæ virginis. Candidæ virginis.*

Textus mutilus.

CODEX BIGOTIAN. sign. P. 5, qui fuit PP. Cælestinorum. In margine adscribit recentiori manu : *In civitate Aquila, coronatio beati Petri Cælestini patris nostri, in qua est Indulgentia à baptismo.* Vel hinc cognoscitur codex.

Coronatio Cælestini.

In VATICAN. Deest Mederici & Candidæ. Adjicitur : *Natale sanctorum Vitalis, Satoris & Repositi.* Apud alios noti non sunt.

Vitalis &c.

UGHELLIAN. Nihil habet de Sabina Trecensi & Mederico. Porro de Antiochenis & Basilla, ut supra in ANTVERP. & MAX-LUBEC.

Niceæ &c. Basillæ.

CODEX CASTRI CAROLI. *Ipso die, sancti Joannis confessoris.*

Ioannis.

EDITIO LUBECO-COL. *Decollatio sancti Johannis Baptistæ.* Qui primo in Samaria conditus est, nunc in Alexandria. Porro caput ejus de Hierosolymis ad Fenicem urbem Ediſſam delatum est. Hæc ferme habent Beda, Rabanus, Ado & Notkerus. *Romæ in Adventino, opido Vindinensi, ad arcum Faustini* &c. quæ in Adone legimus. De Sabina Trecensi, inserit, *sororis sancti Saviniani martyris.* De Antiochenis, ait, *Niceæ virginis & Pauli martyris. Metis, sancti Adolphi episcopi & confessoris.* De Mederico, addit, *& confessoris.* De Basilla Sirmiensi, ut supra. De Candida, pure.

De decollat. *De Sabina.* *DeSab. Trec Niceæ &c.* *Adolphi. Basillæ.*

BELIN. Incipit : *Decollatio sancti Joannis Baptistæ.* De Sabina, omittit titulum *illustrissimæ.* Sequitur : *Item sancti Helysei prophetæ.* In Candida, purus est. In Antiochenis, ut supra. Pro *Basilla*, scribit *Basiliæ.* In Mederico purus. Quæ in priori Veneta editione aberat, ponitur in altera : *In pago Trecassino, sanctæ Sabinæ virginis.*

Elisæi. *Niceæ &c. Basillæ.*

GREVEN. *Item sanctorum martyrum nongentorum, qui eodem die passi sunt. In Antiochia Siriæ, Niceæ &c. sanctorum Niceæ virginis & Pauli martyrum. Metis, sancti Adelphi episcopi & confessoris. Civitate Ostia, sanctæ Aureæ virginis, & martyris. Quæ nobili orta genere, pro fide Christi sub Claudio in carcere fame cruciata est, deinde equuleo superato, fustibus cæsa, in exilium missa est : ubi denuo varia perpessa tormenta, in mare præcipitata, martyrium consummavit. In Sirmio, sanctæ Basillæ virginis. Verona virginis.* Vide quæ de ea habet MOLAN.

Mart. 900 Niceæ &c. Adelphi. De Aurea. Basillæ. Veronæ.

MOLAN. *Metis civitate, depositio sancti Adelphi episcopi & confessoris. Item, sancti Helizæi prophetæ. Hujus sacrum corpus etiam mortuum, mortui resuscitatione peculiariter glorioſum, Ravennæ translatum, honore condigno honoratur. In Antiochia Syriæ, natale sanctorum Niceæ & Pauli. In Syria, natale sanctæ Basileæ. In Venusio civitate Apuliæ, natale Felicis episcopi. Civitate Tubzozense, Januarii presbyteri, & Fortunatiani & Septimi lectorum : qui sub Diocletiano imperatore à Magdelliano procuratore, gladio consummati sunt.* Vide de his XXIV Octobris. *Veronæ, virginis beatæ, in ecclesia sanctæ Crucis.* Dein typis minoribus, *miliario ab urbe Lovanio, in monte, qui ab ea sanctæ Veronæ nomen accepit. Hæc filia Ludovici regis Alemanniæ, sanctimonialis fuit in monasterio à se fundato ad Rhenum, quod Vorenhoute dicitur, & Maguntiæ in Domino obdormivit.* Editiones posteriores corrigunt priorem in Mederico, sed Italicis litteris adjiciunt *abbatis.* De Elizæo habent, ut supra. Tum : *Apud urbem Lovanium, natalis Veronæ, virginis beatæ, in ecclesia sanctæ Crucis.* Hîc omittuntur omnia, quæ de sancta Verona ex priori editione supra distinctius explicata sunt. Sequitur : *Eodem die, translatio sancti Adelphi Metensis episcopi & confessoris, ad novum Villare monasterium, petitione Lantfridi coëpiscopi Drogonis Metensis, tempore Ludovici pii.*

Adelphi. Elisæi. Veronæ cum elogio. Translat. Adelphi.

Die 30.

III *Kal.*

Felicis.

ROmæ via Ostiensi, passio beati Felicis presbiteri, sub Diocletiano & Maximiano imperatoribus, qui post equulei vexationem, datâ sententiâ, cum ad decollandum duceretur, obvius ei fuit quidam Christianus ; hic dum se Christianum sponte profiteretur, mox cum eodem pariter decollatus est. Hujus nomen ignorantes Christiani, Adauctum eum appellaverunt, quod sancto Felici auctus sit ad coronam. Item Romæ, sanctæ Gaudentiæ virginis.

& Adaucti. Gaudentiæ

Puri sunt *Herinien. Pulsanen. Antverp. & Max-Lubec. Belini prima editio, Greven. & Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. & Danicus.*

VARIA LECTIO. Ferme in nævis consistit. Sic *Rhome, Hostiensi, eculei.* In Heriniensi, pro *duceretur*, est *deduceretur.* Belin. legit *obvius fuit ei*, Max-Lubec. *obvius ei quidam fuit.* In Antverp. post *Adauctum*, omittitur *eum*, Denique Belin. pro *sancto Felici*, scribit *Felice.*

OBSERVATIO. De confusione variorum martyrum sub *Felicis* appellatione, dicendum nobis fuit ad XIV Januarii, ubi fontes assignavimus, ex quibus plura, huic etiam diei servientia, inveniet curiosus lector, quæ modo nec lubet repetere, nec vacat operosius retractare. Nodus hac die intricatior videri potest, quod Martyrologi inter se discrepent. Nam Beda & qui eum, unico die transposito, sequitur, Rabanus, eos martyres recolunt, quos diebus præcedentibus inter Auctaria recensuimus, nempe *Felicem episcopum,*

Felicis & Adaucti.

ſcopum, *Adauctum* vel *Adactum*, *& Januarium preſbyteros* (aliqui in nominibus nonnihil variant) *Fortunatianum & Septimium* vel *Septiminum*, *lectores*, à nobis proxime ex Molano ad XXIV Octobris remiſſos: quo die iiſdem Bedæ verbis ex Adone, & ex hoc ab Uſuardo celebrantur. Inde recentioribus anſa præbita eſt, dubitandi utrum vere *Felix* noſter & *Adauctus* Romæ vendicandi ſint. Quo id fundamento adſtruant, ipſi viderint. Certe vetera Kalendaria Allatii & Frontonis ſæpe citata, Sacramentarium Gregorii, apographa Hieronymiana, Romanum parvum, Rabanus, Ado, Notkerus, Wandelbertus, æque ac Noſter diſertiſſime hodie ſignant *Felicem* dumtaxat & *Adauctum*, vel per metatheſim *Audactum*, *via Oſtienſi*, eoſque tot præterea characteribus & circumſtantiis diſtinguunt, ut hactenus non videam, quid cum ſuperioribus, Africanis omnibus, commune habere queant. Fateor, Adonem duos fratres *Felices* hac ipſa die innuere, at dum unius tantummodo res geſtas proſequitur, ſatis demonſtrat, unum illum fuiſſe, qui via Oſtienſi cum acceſſorio comite Adaucto coronam martyrii promeritus ſit. Adonis Acta rejiciunt aliqui, ego necdum ut ſincera venditare auſim, attamen tales cenſeo relatas auctoritates, ut geminos noſtros *Oſtienſes* ab aliis diverſiſſimos eſſe oporteat. Quod velint, huic etiam diei innecti debere Africanorum (ſaltem *Felicis epiſcopi* Venuſiæ paſſi) glorioſum agonem, haudquaquam obluctabor; quin potius ſubſcribam Ruinartio, id non improbabiliter ſuadenti à pag. 374: ſatis nobis eſt Martyrologiorum noſtrorum fidem aſſeruiſſe. De cetero ad laterculum quod attinet, omnia ex longiori Adonis narratione contraxiſſe Uſuardum, manifeſtum eſt. Multum innititur Florentinius Ms. regina Sueciæ, ſed ignoravit, Bedæ propria eſſe, quæ ibi referuntur, quæque proinde nihil in hac re immutare poſſunt. Communem Martyrologorum ſenſum ſecutus eſt Wandelbertus, dum ita ſcripſit:

Ternâ cum Felice pio præcellet Adauctus.

In Hieronymianis primo loco notatur *Gaudentia virgo cum reliquis tribus.* Hæc in Rabano totidem verbis leguntur, quibus alicunde lucis aliquid afferri velim. Porro *Gaudentia* illa Adoni & Notkero præterita eſt; unde mihi dubium non eſt, quin Uſuardus ex Hieronymianis eam acceperit. An martyris titulo decoranda ſit, vide in Florentinio. Sequitur apud Rabanum, *Depoſitio Agili abbatis*, reliquis omnibus antiquioribus Martyrologis incogniti. Hunc, neſcio quis, codici Pratenſi aſſuere voluit, hac phraſi: *In pago Meldenſi, ſancti Agili confeſſoris*, ex quo in ordinarios comites tranſiit, eâ causâ à puris excluſos. Aſſutum ab aliquo ſeu adſcriptum dicimus ſanctum Agilum in Pratenſi codice, nam, teſte Caſtellano, primâ manu ſignatus non eſt. Verum quicumque ea manus fuerit, antiquam eſſe oportet, quandoquidem Antverp-maj. & Roſweyd., quos codices Pratenſis ſocios vocamus, eum etiam iiſdem verbis referant. Alia phraſi eumdem protulit Muneratus, ſed & ipſe & præfati iſti codices ita ab omnibus aliis, pro textu ſuperius citatis, refelluntur, ut indubitata maneat Uſuardinæ lectionis noſtræ germaniſſima puritas & ſimplicitas. Qui de Agilo plura legere voluerit, conſulat Mabilionem ſec. 2 Benedict. à pag. 315.

Gaudentia.

AUCTARIA.

Agili. PRATEN. & ROSWEYD. In fine adjiciunt: *In pago Meldenſi, ſancti Agili confeſſoris.*

ANTVERP-MAJ. Idem habet augmentum & præterea in Felice mutilus eſt.

De Agilo. MUNERAT. Textui puro ſubdit: *Resbaco monaſterio, cognomento Hieruſalem, ſancti Agili, qui ejuſdem abbas cœnobii multis virtutibus claruit.*

Fiacrii. *In territorio Meldenſi, ſancti Fiacrii confeſſoris.*

CENTULEN. *Romæ via Oſtenſi, beatorum martyrum Felicis & Audacti, tempore Diocletiani, ſub præfecto Urbis Draco. Item Romæ, ſanctæ Gaudentiæ virginis. Cœnobio Reſtacenſi, depoſitio ſancti Agili abbatis.*

Agili.

BRUXELLEN. *Romæ via Oſtienſi, paſſio beatorum martyrum Felicis presbyteri & Adaucti, ſub Diocletiano & Maximiano imperatoribus decollatorum. Quorum primus, dum poſt eculei vexationem, data ſententia duceretur ad mortem, obvius ei fuit alter, & dum ille ſe ſponte Chriſtianum eſſe fateretur, mox cum primo pariter decollatus eſt. Et quia hujus ſecundi martyris nomen ignorantes Chriſtiani non invenerunt, Adauctum ipſum appellaverunt, eo quod ſancto Felici martyri auctus, ſibique pro fidei confeſſione, martyrii corona aucta ſit. Item Romæ, ſanctæ Gaudentiæ virginis. Eodem die in monaſterio Ieruſalem, depoſitio ſancti Agili confeſſoris & abbatis.*

De Felice & Adaucto.

Agili.

HAGENOYEN. *Romæ via Oſtienſi, natale beati Felicis preſbyteri & Adaucti cujuſdam alii Chriſtiani, ſub Dyocleciano & Maximiano. Hic Felix cum ductus eſſet ad ſtatuas plures, ſcilicet Serapis, Mercurii & Dyanæ, quæ omnes reciderunt, & cum in eculeum levatus & tortus, & poſtea ad arborem ſacrilegam ductus, quam ſimiliter dejecit, & ſimulacrum cum templo & ara corruit, & tunc illum præſes juſſit decollari & corpus ejus lupis & canibus dimitti. Tunc quidam Chriſtianus in medium proſiluit, Chriſtum confitens, & oſculantes ſe invicem pariter decollati ſunt. Hujus nomen Chriſtiani ignorantes, Adauctum eum vocaverunt, eo quod ſancto Felici adauctus ſit ad coronam.* Vide hæc in Adone purius. *In civitate Trecaſſina, ſancti Saviniani martyris & ſanctæ Savinæ ſororis ejus* &c. Sequitur longa horum Sanctorum hiſtoria; de qua vide in Actis XXIX Januarii.

De Felice & Adaucto.

Saviniani & Savinæ.

AQUICINCT. Post *Gaudentiæ virginis*, addit: *In monasterio, quod dicitur Respacis, transitus sancti Agili, ejusdem loci abbatis & confessoris.* Et calamo longe recentiori adjicitur: *In territorio Meldensi, sancti Fiacrii confessoris.* Vide quæ habet Surius hoc die, & recentius Mabilio seculo 2 Benedictino à pag. 599.

Agili.

Fiacrii.

DAVERONEN. *Ierusalem monasterio, quod dicitur Resbacis, transitus sancti Agili, primi ejusdem loci abbatis & confessoris.*

De Agilo.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Felicis & Adaucti martyrum. Lazari fratris Marthæ, episcopi Massilienſis.* Vide XVII Decembris. *Fiacrii eremitæ & confessoris. Agili abbatis & confessoris.*

Lazari.

Fiacrii.

Agili.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Resbaco monasterio, cognomento Ierusalem, sancti Agili, qui ejusdem abbas cœnobii, multis virtutibus claruit. In pago Meldensi, beati Fiacrii confessoris, viri vita & miraculis glorioſi.*

De Agilo.

De Fiacrio.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Gaudentiæ.*

ALTEMPS. *Ceneyo monasterio, sancti Ealdwoldi confessoris, fratris beati Edmundi martyris. Ipso die, sancti Junionis episcopi & confessoris. Item, sancti Decimavi martyris.*

Ealdwoldi.

Junionis.

Decimavi.

FLORENTIN. *In monasterio Ierusalem, sancti Agilii abbatis & confessoris.*

Agili.

EDITIO LUBECO-COL. De Felice & Adaucto vix quidquam novi inducit. Sequitur: *Monasterio Tuicienſi, super litus Rheni, translatio corporis beati Heriberti archiepiscopi Colonienſis Agrippinæ & confessoris. Quæ à Domino Arnoldo primo, archiepiscopo Colonienſium, sub anno Incarnationis Domini* MCXLVII *facta est. In monasterio Resbaſi, sancti Agili abbatis & confessoris, qui, centenarius ac virgo existens, feliciter ex vocatione migravit à seculo.* In Gaudentia, pura est. Denique: *Eodem die, natale sanctorum martyrum, Januarii presbyteri, Fortunati & Septimi lectorum.* Vide Observationem.

Transſat. Heriberti.

Agili.

Januarii & sociorum.

BELINI editio altera: In fine habet: *In territorio Meldensi, sancti Fiacrii confessoris.*

Fiacrii.

GREVEN. *Ipso die, secundum Cathalogum sanctorum, sancti Therentiani episcopi & martyris. Qui tempore Adriani apud Tudertum Tusciæ sacrificare nolens, in equuleo levatus, scorpionibus cæditur, igniſque lateribus apponitur. Deinde lingua præcisa, cum nihilominus Christum clare confiteretur, decollatus est una cum Flacco sacerdote idolorum à se converso & baptizato. Item, sanctorum Hipoliti & Saviniani martyrum, de quibus in gestis sanctæ Aureæ virginis. In territorio Meldensi, beati Fiacrii abbatis & confessoris, magnæ virtutis viri. In monasterio Resbaſi, sancti Agili abbatis & confessoris, qui anno vitæ suæ centesimo virgo obiit. Monasterio Tuicienſi, super litus Rheni, translatio sancti Heriberti archiepiscopi Agrippinensis Coloniæ & confessoris, facta anno Domini* MCXLVII *per Dominum Arnoldum ejusdem urbis archiepiscopum. Ipso die secundum quosdam, natale sanctorum Januarii presbyteri, Fortunati & Septimi, qui infra* IX *Kalend. Novembris habentur.*

Dé Terent.

Hippolyti & Savinian.

Agili.

Transſat. Heriberti.

Januarii & socior.

MOLAN. *Resbaco monasterio* &c. Deinde: *In territorio Meldensi* &c. ad verbum ex MUNERATO. Sequitur: *Anno millesimo quinquagesimo sexto, translatio sancti Donatiani Remensis episcopi* [Brugas.] In posterioribus editionibus, de Agilo & Fiacrio, eadem quæ in prima. Tum: *Brugis, translatio sancti Donatiani, Remensis episcopi.*

Agili.

Fiacrii.

Transſat. Donatiani.

Die 31.

Pridie Kal.

Paulini. TReveris, natalis sancti Paulini episcopi & confessoris, qui à Constantio imperatore ob Catholicam fidem exilio relegatus, & usque ad mortem, etiam extra Christianum nomen, mutando exilia fatigatus, ad ultimum apud Frigiam defunctus, beatæ passionis coronam percepit à Domino. Eodem die, apud Athenas, beati Aristidis, fide, sapientiaque clarissimi, qui Adriano principi de religione Christiana libros obtulit, & quod Christus Jesus solus esset Deus, præsente ipso imperatore, luculentissimè peroravit. Autisiodoro, sancti Optati episcopi & confessoris.

Aristidis.

Optati.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-major*, *Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Est inter codices pro textu hîc citatos & inter Belinum, cui consonant mediæ notæ ecgrapha nostra, ea diversitas, quod licet omnes ex eodem fonte hauserint, postremi tamen primam annuntiationem de Paulino Trevirensi in aliam quodammodo formam transposuerint, dum loquuntur in hunc modum: *Treveris, sancti Paulini episcopi & confessoris, qui tempore Arrianæ infestationis; à Constantio imperatore, ob Catholicam fidem usque ad mortem variis exiliis fatigatus, tandem apud Frigiam, beatæ passionis coronam percepit à Domino.* De cetero inter puros nostros nihil ferme discriminis. *relegatus exilio*, sed à Greveno magis detortus est sensus; dum ita constructionem implicat: *Ob catholicam relegatus fidem exilio.* Praten. posuit *Phrigiam*, melius Molan. *Phrygiam*; sed nos cum reliquis omnibus, quos vel errantes etiam alibi secuti sumus, simpliciter *Frigiam.* In Herinien. est *Aristhidis.* De *Autisiodoro* vel *Antisiodoro* &c. dictum est sæpius. Cetera notatu digna non sunt.

OBSER-

OBSERVATIO. Illustria *Paulini Trevirensis* pro catholica fide cum Arianis certamina merito celebrant Athanasius, Hilarius, Hieronymus aliique scriptores ecclesiastici, nec minus ut egregium *confessorem*, quidni & *martyrem*? eum exornant Martyrographi passim, Hieronymiana præsertim, in quibus postquam hac die positum est: *In Treveris, depositio sancti Paulini episcopi & confessoris*, ad IV Septembris denuo repetitur: *Treveris, depositio sancti Paulini.* Geminatæ hoc modo festivitatis rationem non reperit Florentinius; nec satis promptum est reddere, nisi ad translationem, elevationem, aut inventionem corporis recurratur, seu ad relationem ejus ex Phrygia, de quibus consuli potest Sigebertus apud Florentinium; nam his omnibus occurri videtur, dum utrobique expressissime legitur *depositio.* De Paulino nihil in Beda, Floro, aut Romano parvo, sed eum memorat Rabanus, breviter notans, quod sub Constantio *exiliatus ibidem requieverit.* Paulo fusius & nitidius rem expressit Ado, quem nescio cur Notkerus non satis fideliter secutus sit. Noster presse illius verbis inhærens eaque nonnihil contrahens, sic plane juxta antiquiores codices nostros elogium efformasse dicendus est, ut nos in laterculo posuimus, non ut Belinus loquitur & Mss. recentiora, iterum in Auctariis distinctius citanda. Plusculum dicent laudati Florentinii notationes, ubi miraberis, nos ad Mersæum in Annalibus Archiepiscoporum Treverensium remitti, ut discamus, *sanctum Paulinum*, qui certò sub Constantio obiit adeoque, ut Florentinius fatetur, saltem ante CCCLXIII; ut discamus, inquam, *sanctum Paulinum, à sancto Martino Turonensi consecratum* fuisse, *& à D. Ambrosio dilectum & excultum.* Saniora docebit Baronius & à nobis producentur suo loco, ex Severi Sulpitii historiæ sacræ lib. 2 aliisque certioribus ecclesiasticis monumentis, ex quibus patebit, Paulinum nostrum Trevirensem, glorioſæ confessionis suæ prius cursum absolvisse, quam aut Martinus aut Ambrosius ferme catechumeni fuerint; utpote cum ille probabilius anno CCCLIII, post Concilium Arelatense in exilium missus, quinquennio post, anno CCCLVIII, laborum ærumnarumque metam attigerit. Locum hic habeat Wandelberti metricum de Paulino elogium, quo mensem Augustum ita concludit: *Paulini.*

Paulinus pridie Treverorum mœnia lustrat,
Exilio Antistes vero pro dogmate clarus.
Augusti his demum clauduntur lumina festis.

De *Aristide* nihil dicitur in Hieronymianis, Beda, aut Rabano; unde certum videtur, à Romano parvo in sacras Tabulas primum fuisse relatum, haud dubie ex Rufini Eusebio lib. 4 cap. 3, his verbis: *Apud Athenas, Aristidis, qui Adriano principi de religione christiana libros obtulit.* Et hæc quidem ex historia eccl. vere constant, confirmata ab Hieronymo de Script. cap. 20; non item ea quæ ab Adone superaddita sunt, de *luculentissima* coram Adriano *peroratione*; ut hinc rursus evidenter pateat, quam inepte velint aliqui, Romanum parvum ex Adone contractum fuisse. Sed de his plura alibi. Interim notabis, Viennensis phrasim à Nostro plane & integre esse descriptam, Notkero voces aliquas aut mutante aut transponente. *Optatus* Autissiodorensis ab Usuardo haud dubie appositus est ex codicibus Hieronymianis, eum diserte exprimentibus, quidquid adjectitium velit Florentinius. Atque inde patet tota textus nostri œconomia & ratio. *Aristidis.* *Optati.*

AUCTARIA.

Aidani. Ensuithæ. Cuthburgæ. ROSWEYD. Textui subdit augmenta Anglica: *In Britannia, monasterio Glistingensium, sancti Adani* [potius *Aidani*] *episcopi & confessoris.* Vide Surium. *In Cantia, depositio sanctæ Ensuithæ virginis. Eodem die, sanctæ Cuthburgæ virginis.*

PULSANEN. Paulini elogium resecat; In Aristide purus est: De Optato, nihil.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Hi octo codices cum BELINO primam annuntiationem formant, ut dixi supra in lectionibus variantibus. De cetero codices puri sunt, de altero dicemus infra.

CENTULEN. *Apud Athenas, beati Aristidis fide sapientiaque clarissimi. Treveris, beati Paulini episcopi, qui contra Arrianos fortiter fideliterque pugnavit. Atrebas, sancti Hadulphi episcopi & confessoris.* Vide in Actis nostris die natali XIX Maii. In MOLAN. infra notatur *translatio.* *Hadulphi.*

BRUXELLEN. In Paulino, textum Adonianum describit, additque præterea de suo: *A quo nunc mirificatur. Cujus corpus Treverim relatum est, ubi in ecclesia sui nominis in cripta subterranea cum corporibus multorum martyrum, passorum sub Rictiovaro, quiescit.* In Aristide satis purus est. *Anthisiodoro, depositio sancti Optati episcopi & confessoris. Item Andani episcopi.* *De Paulino.* *Andani.*

HAGENOYEN. Pro *Aristidis*, scribit *Aristionis*, sed in eo purus est: in Paulino, plane Adonianus. Tum: *Item Parisius, depositio sancti Mederici episcopi & confessoris.* Vide supra XXIX Augusti. *Ipso die, beati Genesii martyris Arelatensis, qui exceptoris functus est officio, cum impia, quibus Christiani puniri jubebantur, edicta nollet excipere, comprehensus est, atque decollatus, martyrii coronam proprio cruore baptizatus accepit.* Sæpe in hoc codice, ferme ex scriptoris arbitrio, dies commutantur & transponuntur; vide Usuardum XXV hujus. In Optato satis purus est. *Mederici.* *Genesii Arelaten.*

AQUI-

AQUICINCT. In fine addit: *Eodem die, ſancti Aidani epiſcopi, cujus animam ſanctus Cuthbertus in cælum ab angelis ferri vidit. Item ſancti Elladii epiſcopi.* In Hieronymianis hoc die refertur, vide VIII Maii.

Aidani.

Elladii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Aidani epiſcopi & confeſſoris. Paulini epiſcopi & confeſſoris, exilio relegati. Ariſthidis confeſſoris, viri doctiſſimi.*

Aidani.

CODEX D. DU CHEVAL. ſign. C. *Item Elladii epiſcopi.* Jam dixi ſpectare ad VIII Maii.

In VATICAN. ſub num. 5949. Deeſt *Optati.*

ALTEMPS. *In Cantia, depoſitio ſanctæ Eanſwithæ virginis.* Vide ſupra ROSWEYD.

Eanſwithæ.

FLORENTIN. *Item, ſancti Juliani confeſſoris, qui patrem & matrem interfecit; cujus vita & tranſitus habetur.* De Julianis alibi actum eſt.

Juliani.

BURDEGALEN. *Altiſſiodoro, ſancti Optati epiſcopi & confeſſoris. Item Eracli epiſcopi.* Si de Senonenſi ſermo eſt, colitur IX Julii.

Eraclii.

EDITIO LUBECO-COL. *Treveris, natale ſancti Paulini epiſcopi & martyris. Qui tempore Arrianæ infeſtationis à Conſtantio imperatore ob Catholicam fidem uſque ad mortem variis exiliis fatigatus, tandem apud Phrygiam, ſub anno Domini trecenteſimo ſexageſimo primo, beatæ paſſionis coronam percepit à Domino.* In Ariſtide purus uſque ad *peroravit*, adjicit, *multiſque illud probavit teſtimoniis prophetarum.* In Optato purus eſt.

De Paulino.

Belladii & Aulani.

In fine: *Eodem die, beati Belladii & Aulani epiſcoporum & confeſſorum.* Fallor ſi non velit indicare *Elladium* & *Aidanum*, de quibus ſupra. *In Anglia, ſanctæ Cuthburgæ virginis.*

Cuthburgæ.

BELIN. Præter mutationem in annuntiatione prima, addit in fine: *Item ſanctorum martyrum Robuſtiani & Marci.* Vide Romanum, in quo prior etiam recolitur XXIV Maii.

Robuſtiani & Marci.

GREVEN. *Colomanni martyris.* Si de ſocio Kiliani agitur, vide XIII Julii. *In Anglia, ſancti Aidani epiſcopi Lindisfarnenſis & confeſſoris. Hic, ut teſtatur Beda libro 3, vita & miraculis clarus, nil ex omnibus, quæ in Euangelicis, ſive Apoſtolicis ſive Propheticis litteris facienda cognoverat, prætermittere, ſed cuncta pro viribus implere curabat. Item, apud Marſiliam, ſancti Lazari epiſcopi & martyris, quem Dominus à morte ſuſcitavit. Uſuardus habet eum XVI Kalend. Januarii. Juſti & Clementis epiſcoporum & confeſſorum. In Anglia, Cuthburgis virginis abbatiſſæ. Potamiæ virginis. In Egypto, virginum plurimarum.*

De Aidano. *Lazari.* *Juſti & Clementis.* *Cuthburgis.* *Potamiæ.* *Plurimar. virginum.*

MOLAN. *In loco Blandinium dicto, dedicatio & conſecratio baſilicæ beatiſſimorum Apoſtolorum Petri & Pauli. Item ſanctorum martyrum Robuſtiani & Marci. Tranſlatio ſancti Hadulphi epiſcopi & confeſſoris. Fotro monaſterio, ſancti Ebraiſili epiſcopi & confeſſoris.* Ab aliis vocatur *Ebrigiſilus.* Exinde typis minoribus: *In Anglia, ſancti Aidani epiſcopi Lindisfarnenſis & confeſſoris. Hic, ut teſtatur Beda libro tertio, vita & miraculis clarus, nil ex omnibus quæ in Euangelicis, ſive Apoſtolicis, ſive Propheticis litteris facienda cognoverat prætermittere, ſed cuncta pro viribus implere curabat.* EX GREVEN. deſcripta ſunt, uti & quod ſequitur: *In Anglia, Cuthburgis virginis abbatiſſæ.* Editiones aliæ habent: *Item, ſanctorum martyrum Robuſtiani & Marci. Fotro monaſterio* &c. ut ſupra. *Eodem die, ſancti Aidani epiſcopi. Cujus animam ſanctus Cuthbertus in cælum ab angelis ferri vidit. In Anglia, ſanctæ Cuthburgis virginis & reginæ. Ibidem, depoſitio ſanctæ Eanſwidæ virginis & abbatiſſæ.* Vide dicta ſuperius. *Atrebati, tranſlatio ſancti Hadulphi epiſcopi & confeſſoris. In loco Blandinium dicto, dedicatio* &c. ut in priori. *Die trigeſima prima, depoſitio venerandæ Zonæ ſanctiſſimæ Deiparæ,* cui minoribus typis adjungitur; *in anniverſario die dedicationis templi in Chalcopratiis.* Vide Surium hoc die.

Dedicat. in Blandin. *Robuſt. &c.* *Tranſlat. Hadulphi.* *Ebraiſili.* *De Aidano.* *Cuthburgis.* *Eanſwidæ.* *De Zona Deiparæ.*

MENSIS

T. B. Tongelinx sculp.

MENSIS SEPTEMBER

Habet Dies xxx.

Kalendis. *Die* 1.

IEsu Nave & Gedeon prophetarum. Item natalis beatiſſimæ Annæ prophetiſſæ, cujus ſanctitatem Euangelicus ſermo prodit. Apud Capuam via Aquaria, ſancti Priſci martyris, qui fuit unus de antiquis Chriſti diſcipulis. Remis, depoſitio ſancti Sixti, epiſcopi primi civitatis ipſius. Senonis, beati Lupi epiſcopi & confeſſoris, de quo refertur, quia quodam die, dum aſtaret præſente clero ſacris altaribus, lapſa eſt cælitus gemma in ejus ſancto calice. Cenomannis, ſancti Victoris epiſcopi. *Jeſu Nave & Gedeon.* *Annæ prophetiſſæ.* *Priſci.* *Sixti.* *Lupi.* *Victoris.*

Soli puri ſunt *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pro *Senonis*, legit Greven. *Senones.* Et ipſe & Molan. à reliquis codicibus differunt, quod habeant, *ejus calice ſancto;* ego tamen ceteros ſecutus ſum, licet in aliquo à puritate deficiant. Commune omnium additamentum eſt, *Egidii abbatis*, diverſo loco poſitum diverſa phraſi à ſingulis expreſſum. De Pratenſi teſtatur Caſtellanus, quod ſub linea laterculi ultima, quæ ſimul paginæ ultima eſt, additum invenerit manu antiqua: *Eod. die, natalis S. Egidii abbatis.* In Herinienſi, loco antepenultimo, legitur: *Item S. Egidii abbatis.* In Antverp. majore, poſt, *calice*, *Ipſo die, S. Egidii abbatis & confeſſoris.* In Roſweyd. ultimo loco: *In Provincia, natale beati Egidii, cujus vita multis miraculorum ſignis fuit venerabilis.* Munerat. tertio loco inſeruit: *Provinciæ, S. Egidii abbatis.* Tanta in codicibus variatio, argumentum, ni fallor, evidens eſt, ad primigeniam Uſuardi lectionem, *Ægidium* non pertinere.

OBSERVATIO. Prophetæ, primo loco hic poſiti, ex Romano parvo in Adonem, inde in Noſtrum deducti ſunt, à Notkero *Prophetarum* titulo privati. Cur poſtremum Caſtellanus ad XII Decembris remittendum aſſerat, hactenus non perſpicio. Quæ ſequitur, *beatiſſima Prophetiſſa*, ab Adone inter Feſtivitates Apoſtolorum primum conſignata fuit, deinde in Martyrologio poſt *Priſcum*, cui Uſuardus eam antetulit, ex præfatis Feſtivitatibus accipiens, quidquid adjecit elogii. Reliqua vide in Euangel. Lucæ 2. De *Priſco*, ſic ferme codices Hieronymiani: *In Capua Aquaria, vel Aquiria, natalis S. Priſci.* Romanum parvum, viam reticens: *Capuæ, Priſci martyris, de illis antiquis Chriſti diſcipulis.* Diſtinctius Ado, *via Aquaria*, quod mirum eſt à Notkero ſuppreſſum. Noſter ſua omnia *Jeſu Nave & Gedeon.* *Annæ prophetiſſæ.* *Priſci.*

verbatim ex Adone transumpsit. An satis subsstent paucula, quæ de eo habet Petrus in Catalogo lib. 8 cap. 17, alibi videbitur. *Sixtus* vel *Xystus* Remensis, antiquioribus præteritus, ab Usuardo in sacras Tabulas relatus est, sed modo simpliciſſimo, ut hîc patet; quæ præterea in hodierno Romano superaddita sunt, non æque certa esse ex Remensium traditione apud Flodoardum, Marlotum & alios, suo loco demonstrabitur. *Lupus* Senonensis, hoc solum elogio ab Adone exornatur: *Sanctitate & signis miraculorum illustrissimi*; unde facile colligitur, latuisse Viennensem Lupi Acta, quæ Usuardum vidisse, ex relato signo manifestum existimo. In nonnullis Hieronymianis cum *Victore*, *Victorio*, vel *Victurio* Cenomanensi adscriptus reperitur, sed utrumque adscititium putat Florentinius. Præfata Lupi Acta edidit Surius, sed phrasi ab autographo multum diversa, quod nos suo tempore sincerum & integrum dabimus. Wandelbertus in Josue liberalior, Priscum & Lupum etiam merito laudat, adjecta Verena, de qua vide Molanum in Auctariis. Sic alios honorat:

Sixti.

Lupi.

Legifer heredem proprie quem linquit honores
Promissam populo terram, qui sorte per astra,
Per loca per celsos montes distinxit & urbes,
Septembres Josue tenet orditurque Calendas.
Priscus & has martyr trabeatus sanguine lustrat.
Præsul & his Senonum Lupus æde coruscat ab alta.

Porro de *Victore* agunt Florus & Rabanus, quorum elogia plane dissimilia, aliaque à recentioribus edita, amplam in Actis differendi materiam subministrabunt. Vide interim notationes Baronii & Florentinii. Atque etiam notulam P. Mothier in novissima versione Gallica Martyrologii Romani edita anno MDCCV, ad hanc diem. Unde *Victorem* Usuardus acceperit, incertum est, forte aut Acta aliqua vidit, aut ex Gregorio Turonensi, nomen descripsit. De Cenomanensium episcoporum gestis nonnulla in Thuribio XVI Aprilis à pag. 415 eruderavit Henschenius; plura circa eorum chronologicam seriem collegit Papebrochius XIX Junii ad vitam *Innocentis* vel *Innocentii* à pag. 854, post ipsorum Acta à Mabilione vulgata tomo 3 Analect. à pag. 46. Sintne exhaustæ difficultates, collige ex Tillemontio tomo 4 à pag. 730. Sed de his alibi decernendum est. Quidquid autem statueris, interim patet ex codicibus nostris, textum hactenus relatum vere Usuardinum esse, à quo *Ægidium* excludendum supra ostendimus. De *Longino* Adonis; vide in Auctariis.

Victoris.

AUCTARIA.

DE PRATENS. in lectionibus Variantibus supra abunde diximus. Vide de Ægidio citatum P. Mothier.

HERINIENS. Proprium Remense secundo loco inserit, nempe: *Remis,* *Sixti & Sinicii.* *depositio sancti Sixti episcopi primi civitatis ipsius, & beati Sinicii ejusdem successoris.* De Ægidio, vide supra. In fine adjicitur proprium aliud: *Eodem die, depositio sancti Nivardi episcopi.* *Nivardi.*

ANTVERP-MAJ. Truncatus est in elogio Prisci. Et turpius Sixtum cum Lupo confundit; illi, hujus elogium tribuens de gemma &c. De Ægidio, dictum est.

ROSWEYD. Quarto loco perperam immiscet: *Alexandriæ, Petri episcopi & martyris, qui primus Arrium presbiterum anathematis vinculo condempnavit.* Vide XXVI Novembris. Penultimo loco inseritur: *sanctæ Verenæ virginis.* In fine de Ægidio, ut supra. *Petri Alex.* *Verenæ.*

PULSANEN. In 1, 2, & 3 purus, omittit Sixti. Sequitur: *Senones, beati Lupi episcopi & martyris. Eodem die, sancti Egidii abbatis.* *Lupi M. Ægidii.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Satis puri sunt, sed in fine adjiciunt: *Item Egidii abbatis.* Primus omisit nomen *Annæ.* Pro *Victore*, scribunt *Victuri* & *Victurii*, fortasse non male. Vocatur etiam *Victorius.* *Ægidii.*

MUNERAT. Pro *Annæ* habet *Agnæ.* Tertio loco, de Ægidio, ut supra. Pro *sancto calice*, legit, *sacrum calicem.* In fine, subdit, *Ambianis, transitus sancti Firmini episcopi & confessoris.* *Firmini.*

Videndæ sunt de hoc Firmino nuperæ dissertationes D. l'Estocq & aliorum.

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Satis puri sunt, sed penultimo loco: *Item, natale sancti Egidii abbatis.* Habent etiam *Victurii*, vel *Victuri.* *Ægidii.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *Apud Beneventum, natale sanctorum martyrum* XII *fratrum, Donati & Felicis, Aruntii & Honorati, Fortunaciani & Saviniani, Septimini & Januarii, Felicis & Vitalis, Saturnini & Repositi. Hi cum sua prædicatione plurimos convertissent, sub imperatore Maximiano, judice Valeriano, capitalem sententiam sustinuerunt.* Vide eorum Acta versu hexametro descripta, apud Surium hoc die. Sequitur Prophetarum & Annæ, ut in textu. Deinde: *In territorio Constantiensi, ad locum qui dicitur Aquæ duræ, sanctæ Verenæ virginis.* De qua videri potest longum Notkeri elogium. Sequuntur reliqua textus, in quo penultimo loco: *Item, natale sancti Egidii abbatis.* *De 12 fratr. Benevent.* *Verenæ.* *Ægidii.*

ALBERGEN. & DANIC. In Beneventanis, prioribus fere similes, secundo loco ponunt: *In Provincia, sancti Egidii abbatis, magnarum virtutum viri.* Tum de Prophetis & Anna. *In territorio Constantiensi* &c. ut supra. Deinde textus. *De Benev.* *Ægidii.* *Verenæ.*

CENTULEN. In Prophetis, purus est. *Ipso die, beatissimæ Agnæ prophetissæ, filiæ Phanuel, de Tribu Aser, cujus sanctitatem Euangelicus sermo describit. Remis Francorum metropoli, sanctorum confessorum Pontificumque Sixti, Sinicii atque Nivardi. Senonis, sancti Lupi episcopi & confessoris.* *De Anna* *De Sixto &c.*

Firmini. *fessoris. Ambianis, sancti Firmini episcopi & confessoris. Capuæ via Aquaria, sancti Prisci martyris, qui fuit unus ex illis antiquis Christi discipulis. Ipso* *Ægidii.* *die, depositio S. Egidii abbatis, quem ob meritum sanctitatis, omne genus hominum quærit & veneratur.*

BRUXELLEN. Incipit: *Sancti Egidii abbatis* *De Ægidio.* *& confessoris, magnarum virtutum viri. Qui de Græcia in Provinciam veniens, mira claruit sanctitate. Cui angelus infra Missarum solempnia super altare detulit cartam continentem quoddam occultum peccatum Karoli magni regis, quod ipse nulli unquam ausus fuerat confiteri. Quo confesso, sanctus Egidius abbas migravit ad Dominum.* In prophetis, Anna, & Prisco, satis purus est. Tum: *Longini.* *Apud Cæsaream Capadociæ, sancti Longini militis & martyris. Quem tradunt illum esse, qui lancea latus Domini pendentis in cruce aperuit. Hic postmodum baptizatus ab Apostolis pro fide Christi capite truncatus est, & Aforodisius commentariensis, simul cum eo capite plexus coronatur.* Hæc ferme ex *De Benev.* Adone, vide Usuardum XV Martii. De Beneventanis, eadem ferme quæ supra. In Lupo, Sixto *Verenæ.* & Victurio, satis purus est. Pro *Verenæ*, scribit *Serenæ*, de qua eadem scribit quæ supra ULT. &c.

HAGENOYEN. Agit de solo Josue, cui elogium ex Historia sacra appingit. Tum: *In territorio* *De Verena.* *Constantiensi, ad locum qui dicitur Aquæ duræ, id est Zurziatum, depositio sanctæ Verenæ virginis, miraculorum gloria & sanctitate illustris.* In Lupo, non *Vivardi &* omnino purus est. Dein: *Item Viuardi* [an non *Firmini.* *Nivardi?*] *& Firmini episcoporum & confessorum.* De Anna, aliqua adjecit ex Euangelio. *Item sancti* *Longini.* *Longini, militis & martyris, latus Domini perfo-* *7. kal. mart.* *rantis. Item septem fratrum martyrum.* In Prisco *Ægidii.* purus est. De Ægidio multa narrat, quæ non vacat describere. Sequitur in fine, de Sixto & Victurio, satis pure.

AQUICINCT. Tertio loco ponitur: *Eodem* *Ægidii.* *die, sancti Egidii abbatis.* In fine, calamo recentiore adjungitur: *Eodem die, Ambianis, beati* *Firmini.* *Firmini episcopi & confessoris, qui dum Missam celebraret, palmam Domini in excelsis super calicem consecrantem* [an forte *super calicem consecratum* vel *consecrandum*] *vidit.*

VICTORIN. & REG-SUEC. signatus num. 130. *Ægidii.* In fine: *Eodem die, natale sancti Egidii abba-* *Terentiani.* *tis, quiescentis super stagnum maris. In Tuscia,* *De Benev.* *sancti Terentiani episcopi. Benevento, 12 fratrum.*

AMBIANEN. *Ambianis, transitus beati Firmini* *De Firmino.* *episcopi & confessoris. Qui inter cetera bonitatis suæ insignia, dum corpus Domini sacraret in terris, manum illius meruit videre in cælis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Sixti &* *Sixti &c.* *Sinicii episcoporum. Lupi episcopi & confessoris.* *Ægidii.* *Ægidii abbatis. Saninæ virginis.* Notat in mar- *Saninæ.* gine: *Saninam non invenio, sed bene Verenam.* *De Benev.* *Duodecim fratrum martyrum*, haud dubie Beneventanorum. *Item Jesu Nave & Gedeon.*

REG-SUEC. num. 428. *In Provincia, sancti* *Ægidii.* *Ægidii abbatis. Ambianis, translatio sancti Fir-* *Firmini.* *mini episcopi & confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Desunt, *Josue, Gedeon, Sixti, & Victoris.* Adjicitur: *Beneventi,* *Benevent.* *natalis sanctorum martyrum duodecim fratrum. In* *Terentiani.* *Tude, sancti Terentiani episcopi & martyris.*

STROZZIAN. &c. *In territorio Tudertino, sancti* *Terentiani.* *Terentiani episcopi & martyris. Capuæ, sancti Pri-* *Fidelis.* *sci .... Item sancti Fidelis confessoris, qui fuit socius sancti Cerbonii episcopi Populoniensis, & apud eamdem urbem quiescit, magnæ sanctitatis viri. Apud* *Reguli.* *Africam sancti Reguli episcopi & martyris, cujus corpus requiescit in basilica sancti Martini in civitate Lucana. Item, sancti Mamertini abbatis,* *Mamertin.* *apud monasterium sancti Germani, ubi post sanctum Alodium abbas fuit, ibique laudabiliter vivens tam Deo quam hominibus, quievit in pace.*

LUGDUNEN. *In territorio Menosensi, natalis Ægidii.* *sancti Ægidii.* De hoc alii pluribus.

BIZUNTICEN. Post *Victoris: Item Augustodu-* *ni, exceptio corporis sancti Lazari, quem Dominus* *De Lazaro.* *Jesus suscitavit à mortuis.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Remis, depo-* *sitio BB. confessorum, pariterque ejusdem urbis* *Sixti &c.* *Pontificum, Sixti, Sinicii atque Nivardi.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima pura, in secunda, interjecit, *filiæ Phanuelis.* Tum: *In Provin-* *cia, sancti Egidii abbatis, magnarum virtutum viri.* *De Ægidio.* *Hic de Athenis ex regia & Christianissima stirpe progenitus, ac sacris litteris sufficienter edoctus, post mortem amborum parentum, patrimonium suum pauperibus erogavit; & ipse humanæ laudis fugiens periculum, ad interiorem heremum se transtulit, juxta fluvium Rodani, in locum, qui Septimana vocatur, & ibi manens triennium, solum herbarum radicibus & lacte cujusdam cervæ vixit. Tandem diem obitus sui Dominus illi per spiritum revelavit, quem ille fratribus indicans, feliciter migravit ad Dominum. Treveris, translatio sancti Mathiæ Apo-* *Translat.* *stoli de Roma Treverim* &c. ut melius infra de- *Mathiæ.* scribemus ex GREVENO. Sequitur: *Apud Bene-* *Benevent.* *ventum*, de XII fratribus, ut supra. *Civitate* *Ambianensium, depositio sancti Firmini episcopi* *De Firmino.* *& confessoris. Hic tanta scientia & sanctitate floruit quod omnium Europæ ecclesiarum doctor & rector efficeretur. Deinde episcopus ecclesiæ Ambianensis ordinatus est & completis annis ætatis suæ quadraginta septem, ad Christum transiens, sancto fine quievit. Qui sepultus in ecclesia beatæ Mariæ Virginis juxta corpus prædecessoris sui, sancti martyris & antistitis Firmini, cujus nomen ipse sortitus est.* In Prisco & Sixto pura est. De Lupo Senonensi conjungit elogium Adonianum cum Usuardino. *Cenomannis, S. Victurii episcopi & con-* *fessoris. Eodem die, S. Vivardi episcopi & confessoris.* *Vivardi.*

BELIN. In textu non satis tersus, subjicit: *Item sancti Egidii abbatis. Eodem die, Beneventi,* *Ægidii.* *sanctorum martyrum duodecim fratrum.* Et in altera editione: *Eodem die, sancti Lazari martyris.* *Lazari.*

GREVEN. *Ipso die secundum Adonem, Longini* *De Longino* *militis & martyris, qui latus Domini lancea aperuit. Hic ab Apostolis baptizatus, cum apud Capadociam præcipuus degeret, ob Christi confessionem comprehensus, linguâ præcisâ, dentibusque excussis, capite truncatus, triumphavit. Usuardus eum habet Idibus Martii. Cum ipso simul coronatus est Afrodisius commentariensis, qui post linguæ abscissionem, Christum expedite loquebatur. Bethsaida prima, natalis sancti Marcialis* [prima *Marcialis &* editio *Marciani*] *episcopi, Sisinnii & Amansi.* *sociorum.* *Petri episcopi Alexandrini & martyris.* In Be- *Petri Alex.* neventanis, ferme ut supra. *Terentiani episcopi* *Benevent.* *& martyris. Secundum alios vero,* III *Kalend.* *Septembris. In Tuscia civitate Lucana, sancti Re-* *Reguli.* *guli episcopi & martyris. Item, sanctorum Con-* *Constant &* *stantii & Feliciani. Remis, Vivardi episcopi &* *Vivardi.* *confessoris. Ambianis, sancti Firmini episcopi & confessoris, qui à patre Faustiano, viro nobili, ad honorem sancti Firmini Ambianensis episcopi martyrisque glorioši, quem ipse sepelierat, Firmini* *De Firmino.* *nomine vocatus est. Cumque vita & eruditione præcipuus, dictam ecclesiam multis annis strenue rexisset, in Domino feliciter obdormivit. Ipso die,*

Bercharii cum elogio. *secundum Cathalogum, sancti Bercharii abbatis & martyris. Hic sub sancto Vivardo Remorum episcopo primum, deinde sub Eustasio abbate, in Luxovienſi monasterio moribus & sapientia imbutus, cum tempore quodam potum ex vase eliceret, jussu abbatis vocatus, mox omnibus relictis, nec ipsum vas obstruens, quo vocabatur occurrere festinavit. Cumque ex vase illo continenter liquor efflueret, vase repleto (ut meritum obedientiæ innotescceret) liquor in sublime tolli cœpit, nec quicumque in terram defluxit. Postmodum vero à filio, quem ob culpam corripuerat, occisus, martyrum numero*

Sinicii. *associari meruit. Remis, sancti Sinicii episcopi & confessoris. Apud Arelatum oppidum Provinciæ,*

De Ægidio. *sancti Egidii abbatis & confessoris. Qui anno Domini* DCCXV *de Athenis, unde claram duxit originem, veniens, apud sanctum Cæsarium Arelatensem episcopum biennio mansit. Sed eremum cupiens, humanæque laudis timens periculum, clam discessit in locum, qui Septimania dicitur, ubi Rodanus in mare defluit, herbarum radicibus, & cervæ cujusdam lacte triennio vivens. Tandem constructo monasterio, multos ad contemptum mundi vitamque monasticam instruens, plenus fide & ope-*

Rothildis. *ribus bonis, quievit in pace. Rothildis, reginæ Fran-*

Verenæ. *ciæ. In diœcesi Constantiensi, sanctæ Verenæ virginis, ex societate sanctorum Thebæorum. Treveris,*

De translat. Mathiæ. *translatio sancti Mathiæ Apostoli, ab urbe Roma. Cum enim ad instantiam sanctæ Helenæ Treveris indigenæ, Silvester Papa beatum Agricium patriarcham Antiochenum Treverensibus episcopum mitteret, tradidit ei præfata imperatrix per manus sancti Silvestri, tunicam Domini inconsutilem, cum uno ex clavis ac cultello* [prima edit. *Christi*] *quo in cœna usus fuerat. Insuper & corpus sancti Mathiæ Apostoli, quod ipsa de Judæa Romam transtulerat, ut hac honore condigno urbi suæ inferret. Qui Treverim veniens, sacras reliquias diversis in locis distribuit, sanctum vero Mathiam, juxta corpus sanctorum patrum Eucharii & Valerii episcoporum, venerabiliter collocavit. Item Treveris, inventio ejusdem Apostoli apud sanctum Eucharium.* Sic etiam habet EDITIO LUBECO-COL. *Invent. Mathiæ.*

MOLAN. Post *Victoris episcopi*, subdit: *Cujus gesta habentur præclara in sanctitate & miraculis. Item, sancti Egidii abbatis in Provincia. Ambianis, transitus sancti Firmini episcopi & confessoris. Translatio sancti Mathiæ Apostoli de Roma Treviros. Eodem die, depositio sancti Nivardi. Remis, depositio beati Sinicii, successoris sancti Sixti, primi civitatis ipsius episcopi. Eodem die, Beneventi, sanctorum martyrum duodecim fratrum. Ad Aquas duras, natale sanctæ Verenæ virginis. Verenæ,* De Victore. *Ægidii. Firmini. Transl. Mat. Nivardi. Sinicii. Benevent.* De hac ipsa sancta Verena ultimo suo versiculo, ita cecinit Wandelbertus:

Has & Verenæ rutilant solemnia sanctæ.

Dein typis minoribus: *Dominica die ante nativitatem beatæ Mariæ Dei genitricis, Lovanii in basilica sancti Petri, solemnitas recollectionis festorum ejusdem beatissimæ Virginis, quæ cum totius urbis lætitia festive celebratur.* Editiones aliæ, idem habent elogium de Victore, quod supra dedimus. *Item in Provincia, sancti Egidii abbatis.* De Beneventanis, ut in prima. *In Alto-villari, depositio sancti Nivardi episcopi Remensis.* De Firmino breviter, ut supra. *In territorio Constantiensi, ad Aquas duras* &c. *In die prima, sancti martyris Aithalæ, & sanctarum martyrum quadraginta mulierum, & Ammonis diaconi atque didascali ipsarum: & sanctorum Martyrum, Callistes, Euodii & Hermogenis fratrum. Et principium indictionis, novique anni. Et commemoratio superbenedictæ Dei genitricis, in Masinis. Treveris, translatio sancti Mathiæ Apostoli de Roma.* Rursus minori charactere: *Dominica die prima mensis Septembris, Lovanii in basilica* &c. ut supra Non minori apparatu eadem solennitas *Recollectionis* festivitatum &c. Antverpiæ quotannis celebratur Dominica post Octavam Assumptionis ejusdem beatissimæ Virginis.

Fest. B. M. V.

Aithalæ & multor. martyrum.

De princip. Indictionis. Commemor. B. M. V. in Masinis.

IV *Non.* *Die* 2.

Justi. LUgduno Galliæ, natalis sancti Justi episcopi & confessoris, qui in heremum secedens, cum aliquot annis proximam angelis egisset vitam, & dignus adesset finis tantis laboribus, regnum scandere cælorum beato lucro promeruit. Hujus sanctum corpusculum cum ossibus beati Viatoris ejus ministri, postea Lugdunum

Helpidii. relatum est. Eodem die, apud præfatam urbem, sancti Helpidii epi-

Antonini. scopi & confessoris. In Appamia, sancti Antonini martyris.

Sic legunt *Praten. Herinien. Antverp-major*, *Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Est inter codices vetustiores & recentiores ea notabilis variatio, quod primi ex Usuardi mente, *Justi* elogium ex duobus Adonianis contractum exhibeant; nempe ex hac die & ex XIV Octobris; alii vero, ut Antverp. Max-Lubec. &c. ex solo hoc die hausisse videantur, ut patebit Auctaria cum Adone conferenti. Ceterum inter puros codices hoc maxime discriminis occurrit; Praten. Antverp. major & Munerat. constructionem formant non satis perfectam; *regnum scandens cælorum beato lucro promeruit:* alii nitidius, *regnum scandere cælorum beato lucro* &c. Vide Adonem XIV Octobris, ubi invenies, *& dignus adesset finis tantis laboribus regnum spondens cælorum.* &c. Certa videtur lectio à nobis in textu expressa. De *heremum* vel *eremum*, diximus alibi. Muneratus pro *Helpidii*, scribit *Elipidii:* & pro, *In Appamia*, *In Appia*. Greven. Molan. & alii habent *Apamia*: utrovis modo scripseris, mihi sus deque est.

OBSER-

OBSERVATIO. *Justus Lugdunensis*, inclytissimus post Irenæum episcopus, in Hieronymianis antiquarii additionem sapit, inquit Florentinius, nonnulla tamen ex Theophilo Raynaudo aliisque notans, quæ actis illustrandis lucem afferre poterunt. A Floro & Rabano hac ipsa die signatum invenies, ut proinde ratio non appareat, cur in Adonem insurgant aliqui, quod Justum hac die collocarit. Nemo fortasse minus vapulare meritus est, cum clarissime hodie explicet, *migrasse ad Dominum pridie Idus Octobris: corpus* vero *à religiosis civibus Lugdunum cum ossibus beati Viatoris ministri ejus relatum, & condigno cultu in basilica beatorum septem fratrum Machabæorum & martyrum glorioſissimorum conditum esse* IV *Nonas Septembris*. Si Adonis verba, tum hic, tum XIV Octobris, cum Flori & Rabani elogiis conferas, merito dubitabis, an ex iisdem Actis singuli sua hauserint. Notkerus hîc Adonem ferme describens, contra expressam ejusdem sententiam; ad XIV Octobris, corporis translationem refert. De Usuardo constat, natalem hodie ab eo celebrari, quamvis ambas Adonis annuntiationes legerit, contulerit, & ex utraque ea decerpserit, quibus encomium suum componeret: quod non advertentes scioli aliqui, recentiorum codicum descriptores, phrasim Usuardinam immutantes, ex solo hujus diei Adoniano laterculo omnia accipienda putaverunt, quorum verba in Auctariis dabimus. Plura suggerent Baronius, Severtius, Hermantius, in Ambrosio, aliique suo loco expendendi. Quos inter non postremus erit Tillemontius tomo 8. à pag. 546 & 798. Acta latina apud Surium hoc die exstant, sed elimato de more stylo, quem ex pluribus Mss. nostris integritati restituemus. Wandelbertus de solo Justo sic breviter canit: *Justi.*

Quartas hinc Nonas Lugduni Justus honorat.

De *Helpidio* nulla Adone antiquior in sacris Fastis memoria, ex quo ab Usuardo & Notkero contractiori nonnihil phrasi acceptus est. Pauca de eo memorat laudatus Severtius pag. 39. *Antoninus*, quisquis ille est, unus an multiplex, multis controversiis materiam præbet. Ita de illo hodie apographa Hieronymiana: *In partibus Appamiæ, natalis sanctorum Anthonii & Antonini.* Ad quæ Florentinius multa diligenter colligit, de martyrii loco, isne scilicet *in Syria*; an *in Aquitania* quærendus sit; de distinctione vel identitate *Antonii* & *Antonini*, qui in præfatis apographis conjunguntur. Disputant alii, an idem sit *Antoninus*, qui hac & sequenti die in iisdem apographis legitur. Rursus an recte ab Adone, Usuardo & aliis *Antoninus* aliquis die sequenti *Capuæ* adscribatur. De quibus omnibus alia habet Baronius, alia Chiffletius, alia demum Tillemontius tomo 4, in Dionysio Parisiensi, articulo x & nota xv, pag. 464 & 720. Quæ curiosus lector consulere interim potest, donec Acta, à postremo & sequacibus repudiata, à nobis suo tempore & loco accuratius examinentur. Videantur etiam Auctaria in Ultrajectino, Centulensi, Victorino &c. Auctor Romani parvi, qui priores duos reticet, *Antoninum* diserte notat, simplici eo modo, quo in Adonem & Usuardum transiit, Notkero pro *Antonini* scribente, *Antonii*. De Capuano Antonino *annorum viginti puero*, agetur die sequenti. Hæc pro sinceritate & simplicitate lectionis nostræ Usuardinæ dicta sufficiant. *Antonini.*

AUCTARIA.

Mansueti. Aniceti. Photini & sociorum.

ROSWEYD. In textu non omnino purus, superaddit in fine: *Leuchorum civitate, sancti Mansueti episcopi. In Nicomedia, sancti Aniceti. Item Photini cum sociis suis, qui in thermas publicas missi, inter flammas spiritum reddiderunt.* Vide de his Acta quæ exstant apud Surium.

PULSANEN. In prima & ultima satis purus, deficit in media de Helpidio.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Ex eorum numero sunt, qui phrasim Usuardinam immutant, hoc modo: *Natale sancti Justi Lugdunensis episcopi, miræ sanctitatis & prophetici spiritus viri, qui apud Egyptum quidem obiit, sed corpus ejus cum ossibus beati Viatoris ministri ejus, à religiosis civibus Lugdunum relatum, & cum digno cultu in basilica conditum est.* Cetera pura sunt, nisi quod ANTVERP-MAX. pro *Antonini*, scribat *Anthonii*. *De Justo.*

ULTRAJECT. ALBERGEN. & DANIC. Sic incipiunt: *Apud Apamiam, sancti Antonini martyris. Qui à gentilibus dum comprehensus prosternitur, corpus ejus in partes plurimas ab eis discerptum, in momento sic divinitus adunatur, ut singula membra prius dispersa, in unam eamdemque compagem sint reversa.* De Justo habent ut ANTVERP. &c. In Helpidio puri sunt. *De Antonin.*

LEYDEN. Cum præcedentibus in re convenit, sed ordine discrepat, primo loco, ut est in textu Usuardino, Justum annuntians.

CENTULEN. *In Galliis territorio Catarcensi, sancti Antonini presbiteri & martyris. Eodem die, sancti alterius Antonini pueri, martyris. Lugduni, sancti Justi episcopi. Et ibidem sancti Helpidii episcopi & confessoris.* *De duobus Antoninis.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Apamiam, natale sancti Anthonini martyris. Qui à gentibus comprehensus prosternitur; & dum corpus ejus in partes plurimas esset discerptum, in momento* &c. ut supra. *Apud Lugdunum Galliæ, sancti Justi episcopi & confessoris, miræ sanctitatis & prophetici spiritus viri. Qui clam episcopatum suum relinquens, pervenit ad Egiptum; ubi in heremum secedens, cum per aliquot annos inter monachos, proximam angelis vitam egisset, quievit in pace. Cujus corpus cum ossibus beati Victoris ministri ejus* *De Antonin.* *De Justo.*

Lugdunum relatum & in basilica ibidem conditum est. In Helpidio purus est.

HAGENOYEN. *Lugduni Galliæ, natale sancti Justi episcopi & confessoris, miræ sanctitatis & prophetici spiritus viri. Qui in heremum* &c. satis pure. In Helpidio etiam purus est. Sequitur: *Apud Beneventum, natale sanctorum martyrum & fratrum, Donati, Felicis, Aroncii, Honorati, Fortunati, Saviani, Septimini, Januarii, Felicis, Vitalis & Repositi. Hi cum sua prædicatione plurimos ad fidem convertissent, sub imperatore Maximiano & judice Valeriano, capitalem susceperunt sententiam. Horum festivitas agitur in Kalendis Septembris.* Ut quid ergo hac die referuntur? De Antonino habet ut ULTRAJECT. &c.

De Justo. *De 12. frat. Benevent.*

AQUICINCT. In fine: *Leuchorum civitate, sancti Mansueti episcopi & confessoris.* Vide codices inter Auctaria die sequenti.

Mansueti.

VICTORIN. Etiam in fine: *Civitate Brugdunensi, passio sancti Antonini levitæ, cum Joanne presbitero & Almachio puero. Item, sancti Zenonis cum duobus pueris.*

Antonini & sociorum. Zenonis &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio Agnetis in Trajectum. Aigulphi abbatis & martyris, cum sociis suis. Helpidii episcopi & confessoris. Justi episcopi. Antonini martyris.*

Translat. Agnetis. Aigulfi &c.

REG. SUEC. signatus num. 130. *Item sancti Zenonis, cum duobus pueris.*

Zenonis &c.

FLORENTIN. *Apud civitatem Volaterranam, sancti Octaviani eremitæ & confessoris, natione Africani, miræ sanctitatis viri & miraculis gloriosi. Hic venit cum sancto Regulo episcopo ad prædictam urbem; qui demum in una arbore ulmi vitam finivit, cujus corpus ibi requiescit in ecclesia cathedrali. Item, sancti Terentii martyris, qui sub Alexandro imperatore passus est & apud civitatem Tudertinam, in loco, qui dicitur Petroso, octavo miliario requiescit.*

Octaviani. *Terentii.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In territorio Constanciensi, ad locum qui dicitur Aquæ duræ, natale sanctæ Verenæ virginis. Hæc comitata fuit societate sanctorum Thebæorum martyrum.* Vide Auctaria die præcedenti. In Antonino similis fere ULTRAJECT. Post *discerptum est*, inserit, *simul cum capite truncatum, in momento in ripam fluminis demersum, sic divinitus* &c. Dein post *reversa*, additur, *& à fidelibus honorifice sepulta.* In Justo convenit cum ANTVERP. In Helpidio pura est. In fine: *Eodem die, sancti Nonnosi monachi.* Vide MOLAN. & Romanum.

De Verena. *De Antonin.* *Nonnosi.*

BELIN. Textui satis puro, subdit: *Item, sancti Cosmæ, confessoris & heremitæ.*

Cosmæ.

GREVEN. *In Ninive, sancti Thobiæ prophetæ. Nichomediæ, sanctorum Aniceti & Fotini fratrum martyrum, qui innumeris tormentis superatis, tandem cum aliis utriusque sexus, in caminum ignis præcipitati, impollutos creatori spiritus tradiderunt, tempore Diocletiani. Agricoli episcopi Avinionensis & confessoris.* Vide Surium. *Elpidii abbatis, miræ abstinentiæ viri. Antonii confessoris. Joseph. Nonnosi monachi & confessoris. Justini confessoris. Cosmæ, confessoris, qui in insula Cretensi eremit. cam vitam ducens quievit. Trajecto inferiori, translatio sanctæ Agnetis virginis & martyris.*

Tobiæ. *De Aniceto & Photino.* *Agricoli.* *Elpidii abb.* *Antonii.* *Joseph.* *Nonnosi.* *Justini.* *Cosmæ.* *Transl. Agn.*

MOLAN. *Item sancti Cosmæ confessoris & eremitæ. In Trajecto inferiori, translatio sanctæ Agnetis virginis & martyris. Remis, depositio, sancti Alpini episcopi.* Dein minoribus typis: *Nonnosi monachi & confessoris, de quo Gregorius scribit libro Dialogorum* I *cap.* 7, *quod inter alia miracula, ingentem lapidem precibus movit, lampadem fractam reparavit, & oleum augmentavit.* Editiones aliæ, sic legunt: *Item, sancti Cosmæ confessoris & eremitæ, cujus corpus ex Creta Venetias est translatum. Eodem die, beati Brocardi presbyteri, & Carmeli Prioris generalis, magnæ sanctitatis viri. Die secunda, sancti patris Joannis jejunatoris. Eodem die in Trajecto, translatio Agnetis virginis. Apud Dononium, elevatio corporis sanctæ Ragenfredis virginis.* Colitur VIII Octob.

Cosmæ. *Transl. Agn.* *Alpini.* *Nonnosi.* *Joannis Jejunatoris.* *Elevat.* *Ragenfredis.*

III *Non.* *Die* 3.

Phœbes. Serapiæ.

NAtalis sanctæ Feben, de qua beatus Apostolus Romanis scribit. Romæ, passio beatæ Serapiæ virginis, sub Adriano principe, quæ cum esset tradita duobus lascivis viris, & minime posset illudi, nec postmodum ardentibus lampadibus inflammari, jussu præsidis fustibus est cæsa, sicque gladio decollata. Hujus dies passionis quarto Kalendas Augusti, sepulturæ vero ejusdem in præsenti habetur, quando & memoria ipsius martyrii celebrior agitur. In Capua, sanctorum martyrum Antonini pueri, annorum viginti, & Aristei episcopi, quorum gesta habentur.

Antonini & Aristei.

Puri & integri sunt *Antverp-major*, *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Recte scribit Molan. *Phœbes*; Greven. *Febes*, sequor reliquos, qui passim habent *Feben*. Antverp. major in *Seraphiæ* sequitur orthographiam Romani parvi & Adonis, nos communiorem ex codicibus nostris. Sunt qui legant *Kalendas Augustas*, ut Praten & Herinien. Sed reliqui cum textu. In Greven. & Molan. transponitur *tradita*, post *viris*. Omnes scribunt *Aristei*, non *Aristæi*. Excluſus est Ptatensis, quia in fine adjecit: *Romæ, ordinatio sancti Gregorii Papæ*, ut in apographo nostro diserte refertur. Miror tamen, hoc additamentum acutam Castellani aciem effugisse. Herinien. textui etiam puro, subdit: *Item ipso die, natalis sancti Remacli episcopi & confessoris.* Rosweyd. *Stabulaus, sancti Remacli episcopi.* Alii alia, quæ in Auctariis recensebimus.

OBSER-

OBSERVATIO. Phœben primus memorat Ado inter festivitates Apostolorum, unde accepit Usuardus, *de qua beatus Apostolus Romanis scribit*, omissis tamen Apostoli verbis ex Rom. 16: *Commendo autem vobis* &c. quæ ibi à præfato Adone describuntur. De sequenti Virgine sic habet Romanum parvum: *Romæ, Seraphiæ virginis*, IV *Kal. Augusti passæ*, II *Kal. sepultæ*; III *Nonas Septembris memoria passionis ejus celebrior.* Hæc & totum præclaræ Virginis martyrium ex Actis fusius deducit Ado, servato nomine *Seraphiæ*, notatoque item passionis die IV Kalend. Augusti; in quo advertes, non erasse Adonem, quasi numerandus esset dies certaminis beatæ *Sabinæ*, qui in IV Kalend. Septembris seu XXIX Augusti incidit, quo de *illustrissima martyre* ex eodem Adone, cum Nostro egimus; nam ibi in Actis indicatur, *interpositis aliquot diebus* prius passam sepultamque *Serapiam*, quam ejusdem gloriæ particeps fieret *Sabina*: quam facile autem dies illi aliquot ad mensem extendi possunt? De cetero elogium Adonianum hîc multum contraxit Notkerus, Noster omnia decerpsit, quæ in textu cum ipso tradidimus. Acta ipsa à recentioribus nonnullis satis scrupulose examinata, novis curis suo tempore illustrabuntur. Vulgata sunt hoc die à Surio, ad manuscriptorum fidem tunc exigenda. Vide ipsa Gallicè versa à Tillemontio tomo 2 à p. 246, & notas eo spectantes à p. 597. *Phœbes.* *Serapiæ.*

Recurrit modo difficultas, quam die præcedenti attigimus, de *Antonino* hîc ab Adone, *apud Capuam*, cum *Aristæo episcopo*, collocato, contra expressissimam Hieronymianorum sententiam, *Antoninum* sive *Antonium* illum qualemcumque, diserte *in Syria* cum aliis circumstantiis consignantium, in quo sequacem habent Rabanum, eorum verba ex parte describentem. Sed jam diximus, hæc multis controversiis materiam præbere. Castellanus interim rotunde affirmat, *Antoninum* hodiernum, eumdem esse qui die præcedenti recolitur. Alii rotundius ex quatuor *Antoninis*, nempe *Appamiensi Syro*, *Appamiensi Gallo*, *Capuano*, & *Placentino*, qui XXX Septembris ponitur, unum conflant. Dubia iterum vides & implexa plurima, quibus elucidandis operose insudat Florentinius, & nos eadem alibi diligentius discutiemus. Utrum Notkerus Antoninum Capuanum suspectum habuerit, nescio; certe de eo plane silet. Usuardus annuntiationem suam totam ex Adone descripsit; notans etiam *Acta haberi*; quæ verosimilius nec ipse, nec Ado umquam viderint. Wandelberti versus communiori opinioni, ni fallor, subscribunt: *Antonini & Aristæi.*

Ternis Antonine puer martyrque triumphas,
Tunc & Aristæus antistes de morte beatus.

Lego apud eumdem Adonem, in utraque tum Mosandri tum Rosweydi editione, *Remaclum Trajectensem* & *Mansuetum Tullensem*, de quibus ferme dubites, an vere Adoniani sint, in codicum nostrorum Usuardinorum, saltem puriorum, & Notkeri silentio. Ut tamen demus ab Adone notatos, nihilominus certum puto, ab Usuardo fuisse prætermissos, cujus textum purum & integrum à me productum ambigi haud quaquam posse videtur, exclusis iis omnibus, quæ in Variantibus supra rejecimus. *De Remaclo & Mansueto Adonis.*

AUCTARIA.

Ordinat. Gregorii. *Remacli.* *Aigulfi.* *Remacli.* *Mansueti.* *Godegrandi.* *Mansueti.* *Remacli.*

PRATEN. Ut jam dixi, in fine subdit: *Romæ, ordinatio sancti Gregorii Papæ.*

HERINIEN. Etiam in fine: *Item ipso die, natalis sancti Remacli episcopi & confessoris.* In margine autem, eodem fere calamo, additur: *Item apud Pruvinum, sancti Aigulfi, glorioſi martyris.* Vide de utroque Surium.

ROSWEYD. Pro, *pueri annorum viginti*, legit, *annorum* XII, alii *annorum* X. Præterea in fine habet: *Stabulaus, sancti Remacli episcopi.*

PULSANEN. Purus est, usque ad *decollata est.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Carent prima. In fine adjiciunt: *Tullo civitate, Mansueti episcopi.*

MUNERAT. Textui subjicit: *Civitate Sais, sancti Godegrandi episcopi & martyris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Omnes carent annuntiatione prima. In secunda, puri sunt. Sequitur: *Tullo civitate, sancti Mansueti episcopi.* *In territorio Leodiensi, monasterio Stabuleto, natale sancti Remacli episcopi & confessoris.* In ultima, puri sunt. Omnes, excepto ANTVERP-MAX. Remaclo addunt titulum *episcopi glorioſi.*

CENTULEN. *Natale sanctæ Phœbe, discipulæ Apostolorum. Romæ, sanctæ Seraphiæ virginis. Quæ veniens ab Antiochia, beatam Sabinam convertit & Romæ martyrium complevit. Capuæ, sancti Aristei martyris. Romæ, ordinatio beati Gregorii Papæ, divini totius Ecclesiæ Doctoris, Anglorum vero Apostoli.* *Aristæi.* *Ordinat. Gregorii.*

BRUXELLEN. *In territorio Leodiensi, monasterio Stabulao, depositio sancti Remacli glorioſi episcopi & confessoris. Qui ab Aquitania veniens ad monasterium Solempniacum, sub beato Eligio se in Christi tirocinio exercuit & postea Trajecti supra Mosam episcopus ordinatur. Sed tandem strepitum turbæ fuge* [fugere] *volens, beato Theodardo in episcopatu substituto, Stabulaus monasterium regendum suscepit, ubi in pace quievit.* Sequitur totus textus satis purus, cui subjungitur: *Tullo civitate, sancti Mansueti episcopi & confessoris. Prumiaco, sancti Aygulphi, abbatis Lixivensis* [vario modo effertur, sed ut semel dicam, lege *Lirinensis*] *& martyris. Apud Gandavum in monte Blandinio, translatio sanctorum corporum Ausberti & Wulfranni, archiepiscoporum Ausberti & & Wandregisili abbatis. Item Romæ, ordinatio beati Gregorii Papæ.* Vide Auctarium GREVENI. *De Remaclo.* *Mansueti.* *Aigulfi.* *Translat.* *Ord. Greg.*

HAGE-

HAGENOYEN. Pro *Phœbe*, scribit *Paphen.* Secundo loco: *In civitate Tullienſi, depoſitio ſancti Manſweti, epiſcopi & confeſſoris, primi civitatis illius. Hic nobilium Scotorum genere erat natus, & ex manſwetudine mentis, vocabulum traxit nominis. Hic ſanctus, qui ſupergreditur laudem humanam. Iſte ſanctus diſcipulus beati Petri erat Apoſtoli* &c. ex Actis non ſatis probatis accepta. In Serapia, nonnihil interpolatus eſt. In Remaclo, ut ANTVERP-MAX. ſupra. *Romæ, ordinatio beati Gregorii Papæ, quam ordinationem præcepit Mauricius imperator fieri, qui & coëgit illum eſſe ſummum Pontificem. In Capua, ſanctorum martyrum Ariſtei epiſcopi, & Antonini pueri.*

De Manſueto.

De Ordinat. Gregorii.

Ariſtæi. &c.

AQUICINCT. Penultimo loco inſerit: *Eodem die, ſancti Remacli epiſcopi Tungrenſis.* In fine: *Apud Lirinenſe cœnobium, paſſio ſancti Agulfi martyris.* Deinde calamo recentiore: *Et ordinatio epiſcopatus, beati Gregorii Papæ.*

Remacli. Aigulfi.

Ord. Greg.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſign. num. 130. In fine: *Tullo civitate, Manſueti epiſcopi. Apud Lirinenſium cœnobium, ſancti Aigulfi martyris.*

Manſueti. Aigulfi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Serapiæ virginis & martyris. Remacli epiſcopi Tungrenſis. Manſueti epiſcopi, diſcipuli beati Petri.*

Remacli. Manſueti.

REG. SUEC. num. 130. Præterea habet; *Romæ, electio & ordinatio præclari & doctiſſimi Gregorii Papæ.*

De Gregor.

In VATICAN. num. 5949. Deeſt *Phœbes & Serapiæ.* Adjicitur: *In Aquileia, ſancti Syrici & ſanctæ Euphemiæ.*

Syrici &c.

FLORENTIN. *Tullo civitate, ſancti Manſueti epiſcopi. Romæ, ordinatio ſancti Gregorii Papæ. In pago Leodienſi, apud Scapachel* [vult dicere *Stabuletum*] *ſancti Remacli epiſcopi & confeſſoris.*

Manſueti. Ord. Greg. Remacli.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Ordinatio pontificatus ſummi & incomparabilis viri Gregorii Papæ urbis Romæ & confeſſoris.* In Serapia ex Adone interpolata eſt. *Tullo civitate, ſancti Manſueti epiſcopi & confeſſoris, quem beatus Petrus in Galliam direxit* &c. De Remaclo fere ut ſupra &c. In Antonino ſatis pura eſt. *Cœnobio Lunenſi, ſancti Agulphi abbatis & martyris. Eodem die, beati Emerici ducis Ungariæ & confeſſoris.*

Ord. Greg. Manſueti Remacli. Aigulfi Emerici.

BELIN. Omittit Phœben In Serapia mutilus eſt. Addit in fine: *Tullo civitate, ſancti Manſueti epiſcopi & confeſſoris. Eodem die Papiæ, ſancti Marini. Ordinatio ſummi pontificatus incomparabilis viri Gregorii Papæ. Et natale, ſanctæ Sebendæ, cujus Apoſtolus ad Romanos meminit.* Utrum inter *Sebendam* & *Phœben* affinitas ſit, tu judica: ſic tamen in altera editione componuntur. Dein: *Eodem die, ſancti Arnulphi, abbatis monaſterii Lirvienſis*; pro *Aigulfi.*

Manſueti. Marini. Ord. Gregor. Sebendæ.

GREVEN. *Civitate Sagienſi, ſanctorum Godegrandi epiſcopi & martyris, & ſancti Godegrandi ejuſdem urbis epiſcopi & confeſſoris. Cœnobio Lunenſi, ſancti Aigulphi abbatis & martyris. Romæ, ordinatio pontificatus beatiſſimi atque incompara-*

Godegrandi. Aigulfi.

bilis viri Gregorii Papæ & Doctoris Eccleſiæ, facta anno Domini DXCII. *Civitate Leuchorum, ſeu Tullenſi, depoſitio ſancti Manſueti epiſcopi & confeſſoris. Qui Scotorum claro ortus ſanguine, Romæ à beato Petro ordinatus antiſtes, præfatæ civitati primus Chriſti Euangelium annunciavit, vitaque & miraculis inclytus, quievit in pace. In territorio Leodienſi monaſterio Stabuleto, depoſitio ſancti Remacli epiſcopi Trajecti ſuperioris & confeſſoris. Qui ex dioceſi Bituricenſi nobilibus ortus parentibus, ſancto Eligio traditus, & ab ipſo in monaſterio Solemniaco locatus; in magna ſanctitate adolevit. Raptus deinde eſt ad regimen dictæ eccleſiæ; ſed amore vitæ ſolitariæ, ut alius ſuccederet, tandem impetravit: multoſque verbo & exemplo, ut ſervituti omnipotentis ſe redderent, provocans, beato fine quievit. Ambroſii, epiſcopi Senonum & confeſſoris. Tranſlatio ſancti Renoberti epiſcopi & confeſſoris. In Hungaria, ſancti Emerici ducis & confeſſoris, filii ſancti Stephani regis Hungariæ. Hic cælitus admonitus, integritatem carnis cum deſponſata ſibi virgine uſque ad finem ſervans, miraculis claruit. Papiæ, ſancti Maricii. Apud Aquilegiam, paſſio ſanctarum Eufemiæ, Dorotheæ, Telæ* (prima edit. *Teclæ*) *& Eraſmæ virginum & martyrum. Quæ pro fide Chriſti, primo virgis cæſæ, capita malleis ferreis contuſæ, tandem poſt lampadarum aduſtionem, mamillarum abſciſſionem; decollatione martyrii gloriam adeptæ ſunt.*

Remacli.

Ambroſii. Tranſlat. Renoberti. Emerici.

Maricii.

Eufemiæ & ſociarum.

MOLAN. *In monte Blandinio Gandavi territorii, adventus ſanctorum corporum, Wandregiſili abbatis, Ausberti & Wulfranni archipræſulum. Tullo civitate, ſancti Manſueti epiſcopi & confeſſoris. Eodem die Papiæ, ſancti Marini. Ordinatio ſummi pontificatus incomparabilis viri Gregorii Papæ. Eodem die, ſancti Arnulphi abbatis monaſterii Lirinenſis.* Hunc ex BELIN. accepit, ſed, ni fallor, *Aiguſus* ipſe eſt, qui ſequitur. *Item apud Priminum, ſancti Aigulphi, glorioſi martyris. Eodem die, in territorio Leodienſi, in Ardenna, monaſterio Stabuleto, depoſitio ſancti Remacli epiſcopi & confeſſoris. Civitate Sais, ſancti Godegrandi epiſcopi & martyris.* Dein typis minoribus: *Cujus paſſio continetur in vita ſanctæ Oportunæ virginis ſororis ejus. Item ſancti Godegrandi, ejuſdem urbis epiſcopi & confeſſoris.* Editiones aliæ: *Civitate Sais, ſancti Godegrandi epiſcopi & martyris. Eodem die, ſancti Aigulphi, abbatis monaſterii Lirinenſis, glorioſi martyris.* De Remaclo, Manlueto, & Marino, ut ſupra. Tum: *Apud Aquileiam, ſanctarum Euphemiæ, Dorotheæ, Teclæ & Eraſmæ, quæ tempore Neronis, poſt graviſſima multipliciaque tormenta, capite plexæ ſunt, & ab Hermagora ſepultæ. Die tertia, ſancti patris Theoctiſti, ſynaſceæ magni Euthymii.* De ordinatione Gregorii, & aduentu corporum in monte Blandinio, ut ſupra. Denique: *Foſſis, tranſlatio corporis beati Foillani martyris.* Vide quæ de hoc habentur in Auctariis XXX I. Oct.

Advent. Wandr. &c. Manſueti. Marini. Ord. Greg. Arnulfi.

Aigulfi.

Remacli. Godegrandi.

Godeg. conf.

Euphemiæ & ſociarum.

Theoctiſti.

Tranſlat. Foillani.

Pridie Non. *Die 4.*

Moyſis.

Rufini & ſociorum.

Marcelli.

MOyſi prophetæ. Apud Anciram Galatiæ, natalis ſanctorum martyrum trium puerorum Rufini, Silvani & Vitalici. Cabilonis, ſancti Marcelli martyris, qui à præſide Priſco, cum ad profanum convivium fuiſſet invitatus, & ejuſmodi execrans epulas, omnes qui aderant, cur idolis deſervirent, libera imprecatione corriperet,

péret, inaudito crudelitatis genere defodi cum cingulo tenus erectum Præſes juſſit, ſicque ſanctus Dei martyr, tertio die in Dei timore & laudibus perſeverans, incontaminatum reddidit ſpiritum. Ipſo die, ſanctorum Magni & Caſti. *Magni & Caſti.*

Puri ſunt *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Moyſi* ſcribunt Uſuardini omnes, licet Romanum parvum & Ado habeant *Moyſis*. In Praten. & Molan. eſt, *Ancyram*, ceteri ſimpliciter, ut eſt in textu. In Greven. eſt *Galaciæ* & *Victalici*. Herinien. male ponit *Calonis*, pro *Cabilonis*. Sic Praten. Greven. & Molan. *prophanum*; malo cum reliquis *profanum*. De *ydolis*, *Sylvani*, *tercio* & hujuſmodi, dixi alibi. Hic maxime obſervandum, quod codex Pratenſis, ſecundùm Adonem habeat *defodiri*, quod tamen in nullis aliis codicibus invenio.

OBSERVATIO. Ex Romano parvo in Adonem, ex hoc in Uſuardum & Notkerum defluxit *Moyſes* propheta, de quo nec Hieronymiana, nec Beda, nec hujus ſequaces meminêre. Nempe, ut in præfatione & alibi non ſemel diximus, & hic unus eſt ex propriis Romani parvi Sanctis, quales numeramus veteris Teſtamenti Prophetas non paucos, plures ex novo Apoſtolorum diſcipulos, tum viros illuſtres Euſebio-Rufinianos, & feſta aliqua Romæ propria, quorum juvat lectorem identidem memorem reddere. Eſt etiam in Wandelberto, neſcio unde acceptus, cum is veroſimillime Romanum parvum numquam viderit. Sic Legiſlatorem Hebræum exornat poëta Martyrologus: *Moyſis.*

Legis divinæ lator, ſuſceptor & auctor,
Colloquio viſuque Dei dignate frequenti,
Præcelſo pridie tumularis monte Moyſes;
Nulli poſt licuit cujus cognoſcere buſtum.

Eumdem habent fontem *Ancyrani martyres*, ſic à Romano parvo notati: *Ancyræ, martyrum trium puerorum Rufini, Silvani, Vitalicæ.* Ado etiam ſcripſit *Vitalicæ*, pluſculis verbis uſus, ſed abſque elogio, eadem memorans, quæ rurſus à Noſtro & Notkero deſcripta ſunt, hoc ſolo diſcrimine, quod ultimum nomen *Vitalicæ*, mutaverint in *Vitalici*. Nodi hic denuo varii recurrunt. Primo, cur ex majori claſſe, ab Hieronymianis ad ſeptemdecim extenſa, ſoli tres enumerentur, nulla prorſus ſociorum facta mentione? Item, cur *pueri* dicantur, nullo in Hieronymianis majoris aut minoris ætatis apparente veſtigio? Demum, cur à poſterioribus *Vitalicæ* nomen in *Vitalici* transformatum fuerit? Plura fortaſſe alia diſputanda occurrent, ſed hæc omnia ſolvere hujus loci non eſt. *Rufini & ſociorum.*

Laudata Hieronymiana apographa de *Marcello* ſic legunt: *In Gallia civitate Cavallonentium, natalis ſancti Marcelli martyris.* Epternacenſe ceteris paulo contractius, addit tamen titulum *epiſcopi*, à quo reliqua abſtinent, quibus conſentiunt Martyrologi alii, ut Florus, Rabanus, Ado, Uſuardus, Notkerus, Wandelbertus, qui hoc ipſo die eumdem conſignant, ſola *martyris* laurea contenti. Porro Flori, Rabani & Adonis elogia multum diverſa ſunt, hoc ſolo concordantia, quod ab omnibus inſolens martyrii genus referatur. De cetero, quæ Florus habet, ſatis vulgaria ſunt. Rabanus totus eſt in narrandis variorum ſuppliciorum generibus. Ado aliam viam ingreſſus, primum ea complectitur, quæ fugam ejus ſpectant Lugduno Cabilonem verſus, ubi in aliam carnificinam inciderit. Ex quibus facile conjicias, Acta eadem ſingulos non conſuluiſſe. Quam vero ætatem ea ſapiant, hactenus mihi non liquet. Quæ vulgata ſunt, à recentioribus diſcuſſa, non probantur, nec in Gregorio Turonenſi quidquam reperio, quod iis illuſtrandis uſui eſſe poſſit. Cetenum ex Adone ſua omnia accepit Noſter, reſciſſa prima parte, qua Marcelli fuga Lugduno Cabilonem indicatur. Ita poſt Moyſen eum celebrat Wandelbertus: *Marcelli.*

Tunc etiam Cabilon Marcelli ſanguine vernat.

Magnus & *Caſtus* ab Uſuardo appoſiti ſunt, qui utrum pro Romanis, an pro Ancyranis, ex codicibus Hieronymianis deſumpti ſint, quis divinet? cum in iis apographis bis annuntientur. Quis primus Uſuardo *Maximum*, de quo in Auctariis, adjecerit, æque incertum eſt: *Saturninus* eorum potius videretur ſocius, *Maximo* ab iis longe ſejuncto. Quidquid ſit, textus noſter vere & ſimpliciter Uſuardinus eſt. *Magni & Caſti.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Textui puro ſubdit: *Et tranſlatio reliquiarum ſancti Cuthberti epiſcopi.* Patet Anglicum eſſe. Vide etiam codicem ſequentem. *Tranſlat. Cuthberti.*

ROSWEYD. In fine adjungit: *Et tranſlatio reliquiarum ſancti Guthberti epiſcopi. Item in Britannia finibus, tranſlatio ſancti Berini epiſcopi & confeſſoris. Hic primus miranda Catholicæ prædicationis conſtantia roboratus, paganiſſimam dudum occidentalium Saxonum provinciam* *Idem.* *De Berino.*

intrepidus adiens, Kinegisłum regem ad Christianæ agnitionis culturam conversum, cum sua gente regi Christo, sacro fonte regenerans, post multos annos in prædicta urbe sepultus, superna Dei providentia cælestibus indiciis revelatus, ibidem condignis honoribus veneratur. Romæ, Bonifaci episcopi, qui fanum Pantheon ecclesiam Christi fecit. *Bonifacii.*

PULSANEN. Totum Marcelli elogium rescindit, cetera satis pura sunt.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. REG-SUEC. num. 130. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Omnes puritati proximi sunt, eo solo defectu laborantes, quod in fine post *Magni* & *Casti*, addant *Maximi*. Vide Observationem. *Maximi.*

CENTULEN. *Moysi prophetæ, hominis Dei. Ancira Galaciæ, sanctorum Rufini, Silvani, Vitalicæ martyrum. Cabillone, sancti Marcelli martyris.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Moysi prophetæ & legislatoris.* Sequitur de Marcello, deinde de Ancyranis, satis pure. Ad *Casti*, addit etiam *Maximi.* Tum: *Apud Virdunum. sanctorum Mauri & Silvini, pontificum & confessorum. Item, translatio sancti Cudberti.* *Maximi. Mauri &c. Transl. Cutberti.*

HAGENOYEN. Juvat hîc attexere Moysis elogium ex sacris Litteris, qualia in hoc codice plurima sunt. Sic habet: *Moysi prophetæ, qui fuit filius Aran & Yocabeth, de Tribu Levi. Hic fuit submersus in flumine missus, quem invenit filia Pharaonis & in filium sibi eum adoptavit, & adultus zelo Legis percussit Egyptium, & sablo abscondit; deinde fugit ad Yetro ejus cognatum, & accepit Sephoram filiam illius uxorem, & genuit duos ex illa filios, scilicet Gerson & Elyazet. Postea Deum vidit in rubo, ad cujus præceptum rediit in Egyptum cum duobus signis, scilicet virga mutata in colubrum & manu leprosa, & tunc decem plagas duxit super Egyptum, & in decima exivit cum omni populo & jumentis de Egypto per mare rubrum, ubi Pharao rex cum omnibus suis submersus est. Et veniens in desertum, legem de manu Domini accepit, & facies ejus cornuta ex colloquio Domini apparuit. Vestimenta sacerdotalia, vasa altaris cum archa & candelabro ex præcepto Domini instituit. Sacerdotium sempiternum Aaron fratri suo & filiis ejus per floricionem virgæ ejus statuit. Dethan, Abyron, & Chore litigantes pro sacerdotio & principatu populi, vivos à terra absorberi fecit. In deserto miracula per eum Dominus ostendit. Contra Amalech, Seon & Og reges orando pugnavit & vicit. Hunc Dominus semper dilexit, & ideo semper eum protexit, & maledicos pro eo semper corripuit. Filiis Israel benedixit, monens in campestribus Moab, cujus sepulchrum numquam comparuit, & ossa ejus numquam inventa fuerunt, & à manu Domini sepultus est.* *Plurima de Moyse.*

Vide Moysis vitam bene longam apud Surium hoc die editam, in qua nitidius paulo & distinctius hæc omnia deducta invenies. Sequitur: *Item Seduno, translatio Theodoli, Mauricii & sociorum ejus.* In Ancyranis & Marcello, satis purus est. Adjungit, *Maximi.* Deinde: *In Viterbio, sanctæ Rosæ virginis & abbatissæ, cujus corpus per plura tempora durans adhuc ostenditur integrum.* Ipsum vidi anno MDCXCVII, cum adhuc adventantibus expositum pateret. At Castellanus notat translationem hîc recoli, natalem vero esse VIII Martii. *Item, translatio sanctæ Barbaræ virginis, de Arecio in Romam. Eodem die, sancti Petri Crisogoni confessoris.* An forte *Petri Chrys. Chrysologi*? sed hîc colitur 11 Decembris. *Transl. Theodoli &c. Maximi. Rosæ Viterb. Transl. Barbaræ.*

AQUICINCT. In fine adjectum habet: *Et translatio reliquiarum sancti Cuthberti episcopi.* *Transl. Cutberti.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marcelli martyris inclyti. Trium puerorum martyrum Rufini, Silvani, & Vitalici. Moysis Prophetæ.* *Textus mutilus.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Moysis, Magni & Casti.* Adjicitur autem: *Romæ via Salaria, depositio sancti Bonifacii episcopi.* *Bonifacii.*

FLORENTINI codices addunt *Maximi.* Pro *Casti*, legunt *Festi. Item, sancti Mauri confessoris. Translatio sancti Gudberti confessoris.* *Mauri. De Cutbert.*

LUXOVIEN. *Apud Virdunum, sanctorum confessorum atque pontificum Mauri, Sylvani & Aratoris.* BRUXELLEN. tantum duos memorat. *Mauri &c.*

CAUDIACEN. *Arvernis, monasterio Magni loci, adventus reliquiarum sancti Sebastiani, & adventus corporis beati Ferreoli martyris.* *De advent. reliquiar.*

EDITIO LUBECO-COL. In Moysi, Marcello & Ancyranis satis pura, subdit: *Apud Virdunum, sanctorum confessorum atque pontificum, Mauri, Salvini atque Aratoris. Ipso die, sanctorum Magni, Casti & Maximi martyrum. Treveris, beati Pauli confessoris. Item Treveris, beati Marcelli episcopi & martyris. Eodem die in Britannia, translatio sancti Cuthberti, episcopi Lindisfarnensis & confessoris.* *Mauri &c. Maximi. Pauli. Marc. Trev. De Cutbert.*

BELIN. *Maximi. Et sancti Mauri confessoris. Eodem die, octava sancti Augustini episcopi.* *Mauri. Oct. August.*

GREVEN. *Aggei propheiæ. Treveris, beati Marcelli episcopi & martyris, qui Treverensem simul & Tungrensem rexit ecclesias. Romæ, depositio sancti Bonifacii episcopi. Virduni, translatio sanctorum confessorum atque Pontificum &c. Treveris, beati Pauli confessoris. In Anglia, commemoratio sancti Birini episcopi Dorcacensis & confessoris. Eodem die, translatio sancti Cuthberti episcopi Lindisfarnensis & confessoris. Item, canonizatio sancti Suicberti episcopi Verdensis & confessoris. In Titano monte, sancti Marini Levitæ & confessoris, qui cum esset dolandorum lapidum peritus & à Diocletiano conductus, de laboribus suis, pauperibus large subveniebat, Christianos quoque, ob Christi fidem in opere prægravatos, adjuvabat. Postea vero Romani Pontificis jussu diaconus ordinatus, quievit in pace. In Hibernia, Vultani abbatis. Musei presbyteri Massilienſis & confessoris. In Africa, Simpliciolæ virginis & Gallæ matris ejus. Rosæ virginis. Herentrudis virginis. Irmgardis virginis, in majori ecclesia Colonienſi. Item, sanctæ Idæ, viduæ nobilis, quæ tempore Karoli magni in Westphalia juxta Lippiam, decurso statu conjugali, in portico ecclesiæ, quam maritus ejus impensis suis construxerat, recluſorium sibi statuens, in magna sanctitate degens, & vere viduam se ostendens, quievit in pace.* *Aggei. Marcelli Bonifacii. Mauri &c. Pauli. Birini. De Cutbert. De Suicbert. Marini. Vultani. Musei. Simpliciolæ & Gallæ. Rosæ. Herentrud. Irmgardis. Idæ.*

MOLAN. *Et Maximi, & sancti Mauri confessoris*; ex BELINO. Dein typis minoribus: *Irmgardis virginis, in majori ecclesia Colonienſi.* De Cutberto & Ida, ut GREVEN. supra. Editiones aliæ, de Maximo & Mauro, ut prior. *Maximi. Mauri. Irmgardis. De Cutbert.*

Treveris, sancti Marcelli episcopi & martyris. In territorio Monasterienſi, supra Lippiam fluvium, depositio beatæ Idæ viduæ, magnæ sanctitatis. Tum, minori charactere: *Coloniæ, in majori ecclesia, Irmgardis virginis, in cujus præfesto, ibidem campanæ pulsantur, sicut in præfestis Sanctorum, licet non sit canonizata.* Nempe, ob cultum immemorabilem, quo ibi à tot seculis gaudere pergit. *Idæ. Marcelli.*

Nonis. *Die 5.*

ROmæ, beati Victorini martyris, qui ſanctitate & miraculis præclarus, ſacerdotium Amiterninæ urbis, totius populi electione adipiſcitur. Inde poſtmodum ſub imperatore Nerva, juſſus eſt ſuſpendi capite deorſum, in loco ubi putentes & ſulphureæ emanant aquæ, quod cum per triduum pro nomine Chriſti paſſus fuiſſet, glorioſè coronatus, victor migravit ad Dominum. Item Romæ in Portu, natalis ſancti Herculani. Capuæ, ſanctorum martyrum, Quinti, Arcontii & Donati. Eodem die, ſancti Bertini abbatis. *Victorini.* *Herculani.* *Quinti & ſociorum.* *Bertini.*

Puri ſunt *Herinien. Antverp-max. Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Antverp. Max-Lubec. Alberg. Danic. & Belin. pro *adipiſcitur* legunt, *eſt adeptus*: omiſſaque particula *inde*, immediate ſubjungunt, *poſtmodum* &c. Belin. mendoſe habet, *qui cum per triduum*, pro *quod*. Rurſus, pro *migravit ad Dominum*, *migravit ad Chriſtum*, in quo ei conſentit Munerat. Menda ſcriptoria ſunt, *Amiterniæ*, *putrentes*, *Heriniani* pro *Herculani*: in prima Belini editione; *Quincii*, *Arconcii*, *Aconcii* &c. Praten., cum duobus ſolitis aſſeclis, in fine legit: *In pago Taruenenſi, ſancti Bertini abbatis*. Aſt obſervavit Caſtellanus, expuncta in eo codice verba, *Eodem die*, & nova illa, *In pago Taruenenſi*, ſubinde inſcripta, quod à prima manu factum exiſtimat. Idem habent Antverp. major & Roſweyd. ut in Auctariis referemus.

OBSERVATIO. De *Victorino* martyre, ita hodie loquitur Romanum parvum: *Romæ, Victorini martyris, fratris Severini, qui poſt miram pœnitudinem, Amiterninæ urbis epiſcopus & martyr factus eſt.* Hiſtoriam totam fuſius in Adone deſcriptam habes, ubi infelix lapſus & ſtupenda prorſus pœnitentia, aliaque eo ſpectantia denarrantur, ſed quæ omnia alteri *Victorino Septempedano*, Severini fratri, tribuenda cenſet Baronius, ut proinde toto hîc cælo Romanum parvum & Adonem aberrare neceſſe ſit. Eam tamen hiſtoriam ex Adone deſcripſit Surius, & eamdem refert Notkerus. Noſter, pro conſtanti more ſuo, ductorem non deſerens, ea ex ipſo decerpſit, quæ texendo elogio aptiora judicavit, in quo uniformiter referendo, ſingularem vides codicum noſtrorum Uſuardinorum conſenſum. At enim quam manifeſta eſt & vera ea propago, tam eſt ſuſpectus fons ipſe, unde primitus emanavit. Ego, rebus nondum ſatis expenſis, non habeo quod certo ſtatuam. Notat Caſtellanus, *Victorinum illum*, qui hodie recolendus eſt, in pace quieviſſe, atque adeo diverſum eſſe ab eo, cui apud Amiternenſes martyrii gloria tribuitur. Videat curioſus lector notationem Baronii, Adonis errorem redarguentis. Item Acta ſanctorum Nerei & Achillei XII Maii, apud nos cap. 5, ubi Victorinum inveniet, cujus martyrium cum hodierno plane convenit; eritque proinde hic *Victorinus*, idem qui cum Marone & Eutychete colitur XV Aprilis, ubi videndus Henſchenius pag. 374, num. 5. Hæc ſufficere exiſtimo, ut difficultates indicentur, alibi ex integro diſcutiendæ. *Victorini.*

Romanum parvum ſecundo loco ponit: *Romæ, Hercolani.* Annuntiatio noſtra plane Adoniana eſt. Variant Hieronymiana in Portuenſium martyrum numero; aliis quatuor, aliis tres, aliis binos dumtaxat numerantibus. Poſtrema ſecutus eſt Rabanus; at noſtris plerumque familiare eſt, unum, aut certe paucos, ex majori Hieronymianorum numero delibare. Sincerius ex iiſdem apographis ab Adone deſumpti ſunt *Capuani*, ſervata ferme eorum phraſi. Uſuardus Adonis verbis preſſe inſiſtit; neſcio qua auctoritate Notkerus ſocios duos adjunxerit. Rabanus ſolum ſcripſit: *In Campania, Quinti.* Huc ſpectare poterunt, quæ de Quarto & Quinto ad x Maii ab Henſchenio diſputata ſunt, quæque nos in Obſervatione ibi breviter indicavimus. Wandelbertus præter Ferreolum & Ferrutionem, de quibus cum Uſuardo egimus XVI Junii, ſolos duos Capuanos ita celebrat: *Herculani.* *Quinti & ſociorum.*

Donatus Capuam pariterque Arcontius ornant.

Plura de *Portuenſibus* & *Capuanis* vide in notationibus Florentinii. Patet hactenus textus noſtri puritas & ſimplicitas. De *Bertino*, ſolus inter antiquos loquitur Florus, his verbis: *Eodem die, depoſitio ſancti Bertini confeſſoris & monachi, qui in divinis rebus prudens, & in malis ſimplex, virtutibus claruit divinis.* Vulgare elogium, quod ferme quibuſlibet Sanctis tribui queat. Hoc vidiſſe Uſuardum, haudquaquam veroſimile eſt; quo uſque autem *Bertinus* ad eum vere ſpectet, ſupra in Variantibus explicuimus. Vitam Bertini edidit Surius, ſed plura apud Mabilionem collecta invenies ſec. 3 Benedict. parte 1 à pag. 104 ad 169. *Bertini.*

AUCTARIA.

PRATEN. & ANTVERPIEN-MAJOR. *In pago Taruenenſi, ſancti Bertini abbatis.* ROSWEYD. Idem plane augmentum habet, ſed in textu omnino purus non eſt. Item pro *Taruenenſi*, ſcribit *Tarrus*

VIII *Idus.* *Die* 6.

ZAchariæ prophetæ, qui de Chaldea ſenex in patriam reverſus, juxta Aggeum prophetam jacet conditus. In Africa, beatorum confeſſorum & epiſcoporum, Donatiani, Preſidii, Manſueti, Germani, Fuſcoli, qui pro aſſertione Catholicæ veritatis diriſſime cæſi & exilio eliminati ſunt. Inter quos etiam epiſcopus, nomine Letus, ſtrenuus atque doctiſſimus vir, poſt diuturnos carceris ſqualores, incendio concrematus eſt. Item Cappadociæ urbe Reaten, ſancti Cottidi diaconi. *Zachariæ.* *Donatiani & ſoc. epp.* *Cottidi.*

Ex *Praten. Herinien Antverp-majore*, *Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In noſtro apographo Pratenſi ſcribitur *Zacariæ.* Herinien. Antverpien-maj. & Greven, habent *Caldea*, melius ex aliis, ut eſt in textu. Antverp-maj. omiſit particulam *de*; quæ immediate præcedit. Idem legit *Aggeam*, Munerat *Ageum*; optime Molan. *Aggæum*, ſed nos reliquos codices ſequimur. Rurſus Antverp-maj. ſcribit *confeſſorum epiſcoporum*, omiſſa conjunctione *et.* In Munerat. eſt *Donaciani*, in Antverp-maj. *Donatii.* Item in hoc *aſcertione*, pro *aſſertione.* Denique in eodem, poſt *concrematus*, deeſt *eſt.* De *Cappadociæ* alibi diximus. Greven. & Molan. ſic legunt: *Item, apud Cappadociæ urbem Reaten, ſancti Coctidi diaconi.* Alii cum textu, niſi quod Munerat. ſcribat *Cotidi. Strennuus* in Molano, mendum typographicum eſt: bene ſcribit *Præſidii*, & *Lætus*, ſed nos cum ceteris ſimpliciter.

OBSERVATIO. *Zachariæ prophetæ* hiſce iiſdem plane verbis meminerunt Beda, Rabanus, Romanum parvum, Ado & Notkerus. Noſter, ut ante non ſemel diximus, veteris Teſtamenti Patribus, quos in antiquioribus nudo nomine ornatos reperit, ſæpius proprium aliquid adjungit, ut de *Zacharia* factum, ex laterculo noſtro manifeſtum eſt. Solum ipſum hodie canit Wandelbertus: *Zachariæ.*

Vates Zacharias octavas obtinet Idus.

Sequitur in Romano parvo: *Et Oneſiphori, Pauli diſcipuli*, Ado legit, *diſcipuli Apoſtolorum*; elogii vice inter Feſtivitates Apoſtolorum ea omnia deſcribens, quæ Paulus memorat 2 Tim. 1: *Det miſericordiam Dominus* &c. Notkerus non hæc ex Adone, ſed ſola Martyrologii ejus verba deſumpſit. Interim certum eſt, *Oneſiphorum* ab Uſuardo prætermiſſum; cauſam divinet qui poteſt. Illuſtrium Africanorum præſulum, in Wandalica ſub Hunnerico perſecutione paſſorum claſſis, breviter à laudato Romano parvo deſcribitur: *& confeſſorum Donatiani & ſociorum.* Adonis narratio paulo diffuſior eſt; in qua ſingulorum confeſſorum nomina exprimuntur, ſumpta, ni fallor, ex Victoris Vitenſis Hiſtoria perſecutionis Africanæ lib. 2 ſub finem. Adonis verba ferme omnia tranſumpſit Notkerus, contractior Uſuardus nonnulla excluſit, quæ in Auctariis ſupplebuntur. Reſtat annuntiatio ultima, Romano parvo & Adoni incognita, quæ ex ſolis Hieronymianis ab Uſuardo tranſlata eſt. In ipſis ita ferme legitur: *In territorio Cappadociæ, civitate Reaten, natalis ſancti Quottidi cum ſociis ſuis.* Variant apographa in urbis nomine. Rabanus legit: *In territorio Capadociæ, civitate Ructenſi, natale ſancti Cuttidi*, addens præterea, *Eugenii epiſcopi & ſociorum ejus.* Noſter, recepto more, ut ſæpius dixi, ſocios negligens, ſolum *Quottidum* vel *Quottidium* memorat, quem ex communi codicum noſtrorum ſcribendi ratione *Cottidum* nominavimus. Porro de præfata urbe multa diſquirit Florentinius. Utrum autem *Reate, Reaten, Readden, Seriate, Teriate*, vel hujuſmodi alia aut ei affinis in Cappadocia reperiri poſſit, cui Cottidus noſter vere tribuatur, alibi ex profeſſo examinabitur. Oſtendimus unde primos, unde ultimum hunc Sanctum acceperit Uſuardus, ac proinde, ex conſenſu codicum, manet textûs ejus primigenia & defæcata ſimplicitas. *De Oneſiphoro ex Adone.* *Donatiani & ſoc. epp.* *Cottidi.*

AUCTARIA.

PRATEN. Inter puros numeratus eſt, tametſi in textu, penultimo loco in antigrapho noſtro hæc habeantur: *Senonis, ſanctorum germanorum Sanctiani & Beata, & ſancti Auguſtini epiſcopi.* Nam cum hæc à Sirmondo vel Cortaſio ſubvirgulata ſint, indicium eſt, ex margine in textum irrepſiſſe. *Sanctiani & ſociorum.*

ROSWEYD. Satis purus eſt, ſed omittit annuntiationem ultimam.

PULSANEN. Omnia recte habet uſque ad *Fuſcoli*, ſed, ut codex ille jam paſſim in pluribus deficit, hîc etiam omiſit reliqua.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui adjungunt: *Romæ, Eleuterii epiſcopi.* In *Eleutherio*

Romano agitur de Eleutherio abbate, servo Dei; videsis notulam Castellani.

LOVANIEN. In textu satis purus, subdit in fine: *Eodem die, natale sancti Magni confessoris.* Vide Surium & elogia inferius. *Magni.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Idem habent augmentum, sed præterea, post *Fuscoli*, textui inserunt: *Qui persecutione Wandalica, jussu Hunerici regis Arriani, pro assertione Catholicæ* &c. *De African.*

CENTULEN. *Obitus Zachariæ prophetæ. Eodem die, sancti Onesifori, de quo sanctus Paulus, laudis plenam mentionem facit. Apud Africam, sanctorum confessorum & episcoporum Donatiani, Prersum confessorum & episcoporum Donatiani, Presidi, Mansueti, Germani, Fusculi, qui persecutione Wandalica, terminum hujus vitæ susceperunt.* *Onesiphori.*

BRUXELLEN. Secundo loco: *Et natale beati Onesiphori Apostolorum discipuli.* In Africanis, similis est ANTVERP-MAX. &c. *Capadociæ apud urbem Reatben, sancti Coytidi diaconi. Eodem die, sancti Magni confessoris. Item, sanctorum Donati & Eleutherii episcoporum.* *Onesiphori. De African. Magni. Donati & Eleutherii.*

HAGENOYEN. Hîc rursus longa historia prophetica, ut huic codici familiare esse, non semel monuimus. In Africanis, eadem habet quæ ANTVERP-MAX. &c. supra. Tum: *Item Romæ, sancti Eleutherii episcopi.* In ultima fere purus est. Cui in fine subjungit, quæ hîc describenda duximus: *Item Augustensi diœcesi, monasterii in Fauxtibus, depositio sancti Magni, vel Magnoaldi abbatis. Hic quondam erat diaconus beati Galli abbatis. Iste viginti quinque annis, laudabiliter sacerdotio functus est, in quibus etiam miraculis claruit, multos ad fidem convertens. Isti per ursum silvestrem venæ ferri monastratæ sunt. Huic etiam ursi ibi morantes, quoque boves domesticæ* [serviebant.] *Post hæc beatus Magnus obiit in pace.* *De African. Eleutherii. Magni, cum elogio.*

AQUICINCT. In fine: *Item, sancti Humberti confessoris. Romæ, Eleutheri episcopi.* De Humberto, videatur Surius. *Humberti. Eleutherii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT *Huberti presbyteri & confessoris.* (additur in margine, alias *Humberti.*) *Zachariæ prophetæ. Donatiani, Prasidii cum ceteris.* *Humberti.*

CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. *Romæ, Eleutherii episcopi.* Vide quæ supra notavimus.

In VATICAN. num. 5949. Desunt *Zachariæ & Cottidi.* Adjicitur: *Apud Iconium, sancti Onesiphori, discipuli beati Pauli Apostoli.* *Onesiphori.*

FLORENTIN. *Romæ, sancti Eleutherii episcopi. Passio sancti Potiti martyris.* *Eleutherii. Potiti.*

EDITIO LUBECO-COL. In Zacharia purus, ita prosequitur: *In Africa, sanctorum confessorum & episcoporum Domitiani, Præsidii, Mansueti, Germani, Fustoli. Qui persecutione Wandalica, jussu Hunerici regis Arriani, pro assertione Catholicæ veritatis, durissime fustibus cæsi, exilio eliminati sunt. Inter quos etiam quidam episcopus* &c. *Ad Fauces, natale sancti Magni confessoris, qui in miraculis clarus habetur, discipuli beati Columbani. Capadociæ apud urbem Reatensem, sancti Coitidi diaconi & confessoris. In Asia, sancti Onesiphori Apostolorum discipuli.* *De African. Magni.*

BELIN. Penultimo loco inserit: *Romæ, sancti Eleutherii. Eleutherii episcopi.* Vide superius.

GREVEN. *Zachariæ, filii Joiadæ seu Barachiæ. Qui cum prævaricationem regis & populi argueret, illi miserunt lapides & interfecerunt eum in atrio domus Domini, 2 Paralip. 24. Eodem die, secundum Adonem, natalis beati Onesiphori Apostolorum discipuli. Romæ, sancti Eleutherii episcopi. In Hibernia, Mastulini episcopi. Metis, sancti Gundulphi episcopi & confessoris. Mamertini abbatis monasterii sancti Germani Antisiodorensis & confessoris. Ad Fauces, sancti Magni, qui & Magnoaldus, discipuli sancti Columbani abbatis. Humberti confessoris. Eleutherii abbatis & confessoris, miræ simplicitatis & compunctionis viri. De quo beatus Gregorius 3 Dialog. inter alia refert, quia sibi infirmo virtutem abstinendi, & mortuo cuidam, oratione & lachrimis vitam impetravit.* *De Zachar. Onesiphori. Eleutherii. Mastulini. Gundulfi. Mamertini. Magni. Humberti. Eleut. abb.*

MOLAN. Post *concrematus est*, aliis litteris ex Adone textui inserit: *Tunc etiam episcopis, quasi ad concilium convocatis Carthagine, una die universæ Africæ ecclesias clausit Hunericus rex Arrianus, universamque substantiam episcoporum, suis episcopis condonavit.* In fine superaddit: *Et natale sancti Humberti confessoris Christi. Eodem die ad Fauces, sancti Magni confessoris. Romæ, sancti Eleutherii Papæ. Et natale beati Onesiphori Apostolorum discipuli, de quo ait Apostolus: Det misericordiam Deus Onesiphori domui.* Sequitur minoribus typis: *Quia sæpe me refrigeravit, & cathenam meam non erubuit, sed cum Romam venisset, solicitè me quæsivit & invenit. Et quanta Epheso ministravit, tu melius nosti.* Vide Adonem in festivitatibus Apostolorum. Deinde: *Mamertini abbatis monasterii sancti Germani Antisiodorensis & confessoris. Eleutherii abbatis & confessoris, miræ simplicitatis & compunctionis viri, de quo beatus Gregorius 3 Dialogor. inter alia refert, quod sibi infirmo virtutem abstinendi, & mortuo cuidam, oratione & lachrymis vitam impetravit.* In editionibus aliis textui etiam inseritur Adonis claulula. De Magno habent, ut supra. *Et natale beati Onesiphori, Apostolorum discipuli*, usque ad *Onesiphori domui. Eodem die, translatio corporis beatissimi confessoris Christi, Humberti, virtutibus & miraculis clari. Die sexta, commemoratio miraculi facti ab archistratego Michaele, in Colassis, sive in Chonis.* *De African. Humberti. Magni Eleuth. PP. Onesiphori, cum elogio. Mamertini. Eleuth. abb. Translat. Humberti. De miraculo Michaelis.*

VII *Idus.* *Die 7.*

Joannis. APud Nicomediam, natalis beatissimi Joannis martyris. Hic nimio calore fidei ignitus, librum in quo continebantur crudelia edicta adversus Christianos, injecta manu detraxit ac discerpsit, cumque hoc relatum esset Diocletiano & Maximiano Augustis, in eadem urbe constitutis, nimia crudelitate sævientes, omnia suppliciorum genera jusserunt expendi in eum, quæ vir nobilissimus cum tanta alacritate vultus ac spiritus pertulit, ut nec tristis quidem pro his videri

videri potuiſſet. Civitate Aurelianis, depoſitio ſancti Evurtii confeſſoris, qui, ut geſta teſtantur, primo ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſubdiaconus, dein divino munere per columbam eſt deſignatus pontifex præfatæ urbis. In territorio Auguſtudunenſi, ſanctæ Reginæ virginis, quæ ſub proconſule Olibrio, equulei, carceris, ac lampadarum perpeſſa ſupplicia, tandem capitali ſententia finiri eſt juſſa. Item in territorio Pariſiacenſi, ſancti Chlodoaldi presbiteri, tam generis quam mentis nobilitate conſpicui. *Eortii.* *Reginæ.* *Clodoaldi.*

Sumitur ex *Praten. Antverp-majore, Roſweyd. Antverp. Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Accedunt, *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Scribo *diſcerpſit* cum Praten. Herinien. Antverp. Max-Lubec. & Greven. Et ita ſenſus exigit, licet Antverp-maj. Roſweyd. Molan. & plerique alii habeant *decerpſit.* Antverp-maj. & Roſweyd. ita legunt, *cum tanta alacritate vultus ac ſp̃e,* ut abbreviatio illa potius *ſpecie*, quam *ſpiritus* eſſe videatur. *Euurtii*, ex Aurelianenſium uſu habent fere omnes. Excipe Roſweyd. qui *Euorcii*, Greven. *Enurcii*, Molan. *Euortii.* Poſtremi duo cum Antverp. & Max-Lubec. ac recentioribus adjiciunt titulum *epiſcopi*, qui in antiquis deeſt. In Greven. pro *dein*, eſt *dehinc*. Lego *Auguſtudunenſi* ex antiquiorum more, alij habent *Auguſtudinenſi*, Molan. *Auguſtodunenſi*, peſſime Greven. *Andegavenſi.* Roſweyd. ponit *Conſule Olibrio*; alii ut eſt in textu. Sic Antverp-maj. & Molan. *lampadum.* Antverp. *finiri juſſa eſt*, Max-Lubec. *juſſa eſt puniri*; Roſweyd. *vitam finire.* Reliqui *Chlodoaldi*, ut antiquiores habent, non ut Roſweyd. *Cloaldi*, vel ut alii *Clodoaldi.* Idem Roſweyd. pro *conſpicui*, ſubſtituit, *perſpicui.*

OBSERVATIO. Prima inclyti *Martyris*, qui apud Lactantium de mortibus Perſecutorum & apud Euſebium anonymus eſt, prima, inquam, ejus ſub *Joannis* nomine memoria, Romano parvo debetur, in quo, hoc die, pro ejus arbitrio electo, ſic legitur: *Joannis martyris, qui Nicomediæ ſub Diocletiano, librum iniquæ legis minutatim diſcerpſit.* Fuſius ex Rufino lib. 8 toto cap. 5, rem geſtam proſequitur Ado, à quo elogium ſuum Noſter accepit, & Notkerus etiam contraxit. Nomen aliud ſuggerit Caſtellanus & agonem circa XXIV Februarii anni CCCIII, veroſimillime conſummatum pronuntiat. Non improbabiliter conjectat Papebrochius, Georgio abſcribi poſſe, quæ hic *Joanni* noſtro tribuuntur, ut videſis in comment. prævio ad Acta S. Georgii XXIII Aprilis § 4. Alii aliter ſentiunt, ut Baluzius apud Ruinartium inter ſelecta pag. 319, in notis. Atque de hoc ſolo Joanne agere videtur Ado, quidquid & alios tres ei ſupponat Moſander: magiſque adeo in hoc Roſweydo aſſentior, quod Notkerus deſcriptor Adonis perpetuus, ceteros quoque prætermittat. *Joannis.*

Evurtius Aurelianenſis, in Hieronymianis *Evotus*, ab aliis *Evortius*, *Euritius*, & *Emirtius* nominatus, ſed ex propria ejus ſubſcriptione dicendus, *Eortius*, à Floro celebratur longo encomio, ex iis procul dubio Actis deſumpto, quæ pridem à variis edita, à recentioribus ut minimùm interpolata eſſe cenſentur. Eadem & Rabanum & Uſuardum præ oculis habuiſſe neceſſe eſt, ex quibus propria ſinguli decerpſerint. Auguſtodunenſis *Regina*, à Rabano etiam memoratur, ſed ſolo fere nomine ornata, licet geſta ejus citentur. Ea à Petro & à Mombritio edita, à Surio contempta videntur, & ab aliis pro mera fictione, tamquam ex conſimilibus Actis conſarcinata, traducuntur: de quibus nos hactenus nihil ſtatuimus. Ceterum ex hujuſcemodi Actis eductum eſt Uſuardi noſtri elogium, quod vere ei tribuendum eſſe, codices omnes evincunt. *S. Clodoaldi confeſſoris*, ſcribit Beda, Rabanus *Chlodoaldi*; acceſſiones Hieronymianæ *Chlonevaudi* & *Chlodoaldi*; Aimoinus, teſte Caſtellano, *Fludualdi.* Utcumque ſcripſeris, idem intelligitur eſſe Chlodovæi regis nepos, Chlodomiri filius, ex impia fratrum per patruos nece feliciter ſervatus. Vide auctores, qui de eo ſcribunt, à Baronio citatos, à nobis ſuo tempore cum Actis à Mabilione aliiſque editis conferendos. Uſuardi elogium paucis multa complectitur, ex quo in Hagiologium Franco-Galliæ tranſlatum exiſtimo: certe Uſuardinum eſſe, æque ac cetera hodie tradita, minime dubitandum videtur. Secundam & quartam annuntiationem noſtram ſic verſibus ſuis copulavit Wandelbertus. *Eortii.* *Regina.* *Clodoaldi.*

Antiſtes ſeptenas ſervat Euortius, atque
Regali inſignis Clodoaldus ſtirpe ſacerdos.

AUCTA-

AUCTARIA.

Viventii. HERINIEN. Toto textu puriſſimus, in fine proprium ſubjicit: *Eodem die, beati Viveentii* (vult dicere *Viventii*) *Remorum archiepiſcopi.*

PULSANEN. Purus eſt uſque ad *expendi in eum.* Sequitur immediatè: *In territorio Auguſtodunenſi, ſanctæ Reginæ virginis.* Hîc ſiſtit.

MUNERAT. Textui puro, phraſi ſibi propria ſubdit de Clodoaldo: *De cujus corpus requieſcit* *DeClodoald.* *in eccleſia beati Clodoaldi prope Pariſius.*

LOVANIEN. Deficit in elogiis Eortii Aurelianenſis & Reginæ Auguſtodunenſis.

CENTULEN. *Apud Nichomediam, beati Joannis martyris, ſub Diocletiano. Apud Aleſiam, quæ olim fortiſſima civitas fuerat, ſed à Julio Cæſare eſt deſtructa, ſanctæ Reginæ virginis, quæ ſub Olybrio præſide, pro fide plurima ſuſtinens, tandem capitali ſententia finita eſt. Aurelianis, ſancti Evurtii epiſcopi & confeſſoris. Pariſius, ſancti Chlodoaldi presbyteri & confeſſoris.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Gallias, civitate Aurelianis, depoſitio ſancti Evorcii epiſcopi & confeſſoris. Qui* &c. Sequitur: *Eodem die, ſanctorum martyrum Felicis, Lucæ, Poliani, Victoris, Laderis & Dativi. Qui ſub Decio graviter fuſtibus cæſi, deinde compedibus vincti, & ad fodienda metalla deputati, agonem conſummaverunt martyrii.* *Felicis&ſoc.* Vide de his Uſuardum diſtinctius loquentem x Septembris. In Joanne, Regina & Clodoaldo ſatis purus eſt. In fine: *Item, depoſitio ſanctæ Magdalbertæ virginis, quæ Leodii* *Madelbertæ.* *quieſcit, filiæ ſcilicet ſanctæ Waldetrudis, & beatæ Gudilæ neptis.* Recentiori calamo attexitur: *Et ſancti Clodoaldi* &c. quaſi alius eſſet à ſuperiori.

HAGENOYEN. In Joanne ſatis purus, ſubdit de Regina, etiam ſatis bene. Tum: *In pago Lauſanenſi, ſanctæ Wlpeclæ virginis. Item tranſlatio ſanctæ Anaſtaſiæ. Item, ſanctæ Madelbertæ virginis.* Reliqua textûs pura ſunt. *Wlpeclæ. Tranſlat. Anaſtaſiæ. Madelbertæ.*

DAVERONEN. Scribit, *ſancti Chlodoaldi preſbyteri, tam gentis, quam mentis* &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Reginæ virginis & martyris. Madelbergis virginis. Nemorii* [alii ſcribunt, *Memorii*] *cum ſociis. Joannis martyris inclyti. Evortii epiſcopi & confeſſoris.* *Madelbertæ. Memorii & ſociorum.*

CAMBERIEN. S. Mariæ. *Civitate Auguſtæ, patria Sabaudiæ, depoſitio corporis ſancti Grati ejuſdem urbis epiſcopi.* *Grati.*

In VATICAN. n. 5949. Deeſt *Evortii* & *Reginæ.*

FLORENTIN. *Natale ſanctorum martyrum Deſiderii & Januarii.* Vide GREVEN. *Deſiderii & Januarii.*

BIZUNTICEN *Catalancii* (pro *Catalaunis*) *ſancti Alpini epiſcopi & confeſſoris, cujus laudabilem virtutem clariſſima miracula teſtantur.* *Alpini.*

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *Catalaunis, ſancti Alpini epiſcopi & confeſſoris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Joanne ſatis pura, de Eortio inſerit: *epiſcopi & confeſſoris, viri ſanctiſſimi.* Rurſus in Regina, pura; de Clodoaldo, ſic ſcribit: *In territorio Pariſienſi, vico Novigenti, ſancti Clodowaldi presbiteri & confeſſoris, filii regis Franciæ Clodomeri, tam generis* &c. Tum: *In territorio Trecaſſino, beati Nemorii martyris & diaconi gloriosi Lupi præſulis, quem Attila rex Hunnorum cum ſociis interfecit. Cathalanis, depoſitio ſancti Alpini confeſſoris, diſcipuli ſupradicti ſancti Lupi epiſcopi, ut ex meritis diſcipulorum pateat, quantæ ſanctitatis magiſter exti-* *Madelbertæ.* *terit. Eodem die, beatæ Magdelbertæ virginis.* *DeClodoald. De Memor.* *De Alpino.*

BELIN. In Joanne & Eortio ſatis purus eſt. Pro *Clodoaldi*, habet, *Dodaldi*, cujus elogium reſcindit. Sequitur de Regina, etiam brevius.

GREVEN. *In territorio Trecaſſino, beati Memorii martyris, diaconi ſancti Lupi epiſcopi, quem Attila rex Hunnorum cum ſociis ſuis interfecit. Cathalaunis, ſancti Alpini confeſſoris, diſcipuli ejuſdem beati Lupi, unde ex meritis diſcipulorum, licet æſtimare ſanctitatem magiſtri. In Campania apud Benevenium, ſanctorum Innocentii, Januarii, Feſti. In Aquileia, Anaſtaſii martyris, qui fullonum compſitor erat. Vincentii* [vult dicere *Viventii*] *archiepiſcopi Remenſis & confeſſoris. Ipſo die, dignæ & ſanctæ memoriæ Stephani epiſcopi Dienſis, Ordinis Carthuſienſis, magnæ ſanctitatis & clariſſimi in miraculis viri. Qui ex Priore domus Portarum, ad regimen præfatæ Eccleſiæ aſſumptus, præter cetera ſtupenda opera, magno zelo animarum æmulabatur ſalutem. Unde cum populum duræ cervicis cerneret, ut eos ſalubriter terreret, utque ſcirent quibus hoſtibus ſerviſſent, fecit apparere coram omnibus* (in prima eſt, *coram omni populo, in eccleſia congregato*) *gigantææ enormitatis dæmones, rurſumque abire,* (in prima, *qui ad nutum ejus iterum abierunt.*) *Item ſanctæ memoriæ Gorlini epiſcopi Tullenſis & confeſſoris, de quo in geſtis beati Manſueti dicitur, quod fuerit piis & ſanctiſſimis operibus approbatus. Civitate Arelatenſi, depoſitio beati Auguſtalis. Magdelbertæ virginis.* Alii legunt *Madelbertæ.* *Memorii.* *De Alpino.* *Innocentii & ſociorum. Anaſtaſii.* *Viventii.* *Stephani, cum elogio.* *Gorlini.* *Auguſtalis. Madelbertæ.*

MOLAN. De Clodoaldo, habet auctarium MUNERATI: *Item in Leodio, beatæ Madelbertæ virginis. Eodem die, B. Vincentii Remorum Archiepiſcopi.* Deſcripſit ex GREVEN. *Arelati, ſancti Auguſtalis epiſcopi. In civitate Tenremundæ, beati Hildelwardi epiſcopi & confeſſoris, qui ſub duce Magriptio, primò diverſis tormentorum cruciatibus affectus, ſed fidei conſtantia in adverſis velut in proſperis lætus, fidelem populum ad agnitionem veritatis admonuit, fidemque catholicam conſtantiſſime prædicavit. Tandem ipſe Magriptium, oppoſito veritatis ſpeculo, ita devicit, ut rejecto incredulitatis errore, Jeſum Chriſtum Dei filium aſſereret, & ſe ſuoſque velle baptizari acclamaret. Quo facto, vir Dei Diclivennæ oratorium conſtruxit, in quo poſt hujus labilis vitæ deceſſum, glorioſo fine quievit. Quo de loco viri Tenremundenſes veneranda ejus oſſa, omni virtute famata, cum ſummo exultationis jubilo, Tenremunde tranſtulerunt. Item eodem die apud Tenremundam, adventus corporis beatæ Chriſtianæ virginis. In Aquileia, natalis ſancti Anaſtaſii martyris. Hic fullo fuit, ſed fidei merito in martyrum numerum annumeratus eſt: In territorio Trecaſſino, beati Nemorii, archidiaconi glorioſi Lupi Præſulis, quem Attila Rex Hunnorum cum ſociis ſuis interfecit.* Editiones aliæ, de Clodoaldo & Hildewardo, ut ſupra. De Madelberta, additur: *Quæ poſt amitam Aldegundem, & ſororem Aldetrudem, Malbodienſe cœnobium tertia rexit.* Pro *Vincentii* recte hîc legitur *Viventii.* De Anaſtaſio, Auguſtali, & Nemorio, ut ſupra. *Ipſo die, depoſitio ſancti Grati confeſſoris, Auguſtenſis epiſcopi, miræ ſanctitatis ac miraculorum viri. Die ſeptima, ſancti martyris Sozantis. Et præfeſtum nativitatis ſanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ. In portu Valencianas, tranſlatio ſancti Salvii martyris, ac Ancoliſmæ civitatis epiſcopi, & Superii diſcipuli ejus. Item eodem die apud Tenræmundam, adventus corporis beatæ Chriſtianæ virginis.* *Memorii.* *Auguſtalis.* *Hildewardi, cum elogio.* *Grati.* *Sozontis.* *Vig Nativ.* *Tranſlat.* *Salvii & Superii.* *Advent. Chriſtianæ.* *Anaſtaſii.*

VI *Idus.*

VI *Idus.* *Die* 8.

NAtivitas beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ, perpetuæ Virginis. Apud Nicomediam, natalis ſancti Adriani martyris, cum aliis viginti tribus, qui omnes poſt multa ſupplicia martyrium crurifragio conſummaverunt, ſub Diocletiano Auguſto. Alexandriæ, ſanctorum Ammonis, Theophili, Neotherii, & aliorum viginti duorum. Item Antiochiæ, Timothei & Fauſti. *Nativit. B. M. V. Adriani & ſoc. 23. Ammonis & ſocior. Timothei & Fauſti.*

Ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Inter puros connumerantur Antverpien. Max-Lubec. & Belinus, qui facile excludi poterant ratione defectus, quo laborant: nam ubi codices antiquiores legunt: *Nativitas beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ, perpetuæ Virginis*; Antverp. & Belinus, omittunt *perpetuæ Virginis* & Max-Lubec. habet *genitricis Virginis Mariæ*. Praten. & Munerat. ſcribunt, *& aliorum viginti duum*; Greven. ſecurè, *aliorum* XXII, nos cum reliquis *viginti duorum*. Antverp-major mendoſe ponit; *Item Antiochiæ, Timothei & Fauſtini*; in textu purius. Reliqui errores fere ſcriptorii ſunt, aut antiqui ſcribendi modi: *Nichomediam, Dioclitiani, Diocliciani, Amonis, Theophili, Neotheri.* &c.

OBSERVATIO. Nativitas ſanctæ Mariæ matris Domini, vel, *Natale ſanctæ Dei genitricis Mariæ*, vel ut eſt in textu, vel aliis æquivalentibus terminis, à Martyrologis omnibus celebratur. De prima inſtitutionis hujus feſti origine, videndæ Baronii & Florentinii Notationes. Nec minus curioſa ſunt, quæ pag. 129 & 130 obſervat Fronto ad Kalendarium, in quo, uti & Allatiano, ac Gregorii Sacramentario, prædictæ B. M. V. Nativitati, Adriani memoria ſubjungitur, in Thomaſiano excluſa. Cur autem in vetuſtiſſimo Hieronymiano Epternacenſi ea Nativitas Deiparæ collocetur XVII Kalend. Septembris ſeu XVI Auguſti, conjecturis non aſſequor. Feſta plura ejuſdem beatiſſimæ Dei matris hodie inter Feſtivitates Apoſtolorum connectit Ado: Noſter ea phraſi uſus eſt, quam ex antiquiorum codicum noſtrorum lectione in textu præferendam cenſuimus. Wandelbertus reliquis Martyrologis accinit, hiſce verſiculis: *Nativit. B. M. V.*

Qua Deus humanam ſuſcepit Virgine formam;
Illuſtrat ſenas ortus de luce Maria.
Martyr & Adrianus Romam tum ſanguine comit.

At vero qui ultimo verſu cantatur *Adrianus*, is Romæ à Wandelberto videtur attribui, *Romam tum ſanguine comit*: Nicomediæ tamen paſſim Martyrologi ceteri conſtanter aſſerunt; & quidem hoc die plerique, quorum elenchum in Actis noſtris ad IV Martii inter Prætermiſſos invenies. Ex Hieronymianis pro alterutra parte decidi nihil poteſt, cum & IV Martii & VIII Septembris *paſſio* vel *natalis* diſerte ponatur. Eſt & in Beda, *natale ſancti Adriani martyris cum aliis* XXIII. Ceterum à Baronio arguitur Ado, quod hodie Adriani *paſſionem celebrari* affirmet, in quo quid tantum piaculi occurrat, non video. Porro quidquid ſit de vero martyrii die, qui nec ex Actis ipſis ſatis eruitur, certum eſt feſtivitatem *Adriani* hac die ſolennius recoli, ſive id primæ, ſive ſecundæ tranſlationis, ſive baſilicæ dedicationis, ſive alia demum cauſa invaluerit. Conſulat curioſus lector, de his paulo uberius diſputantes Baronium & Florentinium. Acta ejus pluries edita ſunt, ex quibus diffuſam narrationem compilavit Ado, ſtrictiorem ex hoc Notkerus, breviſſimam Noſter, ſed omni difficultate expeditam, adeoque veriſſimam; cum Acta ipſa variis circumſtantiis decompta, licet ſincera à Baronio, pathetica à Florentinio exiſtimentur, ab eruditis nonnullis revocentur in dubium, imo Tillemontius tomo 5 pag. 818 rotunde aſſerat, nec probari nec propugnari poſſe, (inſoutenables.) Vide ejus notas citato tomo à pag. 641. Nos de iis & loco & tempore judicium noſtrum proferemus. Hactenus conveniunt Hieronymiana, Beda, Wandelbertus, Rabanus, Romanum parvum, Ado, Notkerus & Uſuardus. *Natalia* huic etiam diei ab auctore Romani parvi adſtringitur: Ado nullum determinat; Noſter ad I Decembris diſtulit, opinor, quia Ado eo die ſepultam memorat. Qui in laterculo ſupra ſequuntur *Alexandrini martyres* ex Hieronymianis à Noſtro accepti videntur, ſelectis pro arbitrio tribus ex ſeptem, quos nominatim exprimeret. Antiocheni *Timotheus* & *Fauſtus* ex iiſdem fontibus procedunt, non eodem ubique ordine nec eodem modo vocati; de quibus omnibus vide Florentinium. Noſtra lectio & vere Uſuardina, & ex codicum conſenſu ſatis clara & probata eſt. *Adriani. Ammonis & ſociorū. Timothei & Fauſti.*

AUCTARIA.

Corbiniani. ROSWEYD. Majusculis & miniatis litteris sic habet: *Nativitas sanctæ Mariæ semper virginis.* Et in fine post textum adjicit: *Frisingiæ, Corbiniani episcopi & confess.* Vide ejus vitam apud Surium.

PULSANEN. Satis purus esset, nisi careret ultima annuntiatione.

ANTVERP-MAX. LEYDEN. & LOVANIEN. Omittunt, *perpetuæ Virginis.* Deinde post *Diocletiano Augusto*, inserunt: *Decurrentibus autem aliquot annis, corpus beati Adriani Romæ translatum est* VI *Idus Septembris, atque in templo honorabili exornatum.* *De Transl. Adriani.*

ULTRAJECT. ALBERGEN. DANIC. Prioribus similes, præterea tertio loco interjiciunt: *Romæ, natale sancti Sergii Papæ. Hic invenit miræ magnitudinis portionem Dominicæ Crucis in sacrario beati Petri, quæ singulis annis in basilica sancti Salvatoris, quæ appellatur Constantiniana, die Exaltationis ejus, ab omni populo osculatur atque adoratur. Hic statuit, ut tempore fractionis Dominici corporis, Agnus Dei à clero & populo decantetur.* Vide Auctaria die sequenti. *De Sergio.*

CENTULEN. *Nativitas sanctæ Dei genitricis & perpetuæ Virginis Mariæ, quam Spiritus sanctus custodivit, & electam sanctificavit, ut ex utero illius nasceretur homo Deus excelsus. Alexandriæ, sanctorum Ammonis, Teophili, Neoterii & aliorum viginti duorum. Romæ, festivitas sancti Adriani martyris, qui passus fuerat Nichomediæ cum aliis viginti tribus* IV *Nonis Martii. Eodem die Erigisinge, sancti Corbiniani episcopi & confess.* *De Nativit. B. M. V.* *Corbiniani.*

BRUXELLEN. In prima purus, sic pergit: *Romæ, translatio sancti Adriani martyris. Qui apud Nycomediam* IV *Nonas Martii cum aliis viginti tribus, post multa supplicia, sub Dyocletiano Augusto crurifragio martyrium consummaverunt. Et post aliquot annos, corpus beati Adriani hac die Romæ translatum est.* Reliqua satis pura sunt. *Transl. Adriani.*

HAGENOYEN. *Nativitas beatæ Mariæ Virginis, quæ inventa est per quemdam heremitam, qui audivit omni anno in ista nocte, & non in aliis noctibus, cælestem & dulcem armoniam ab angelis: tandem quæsivit à Domino, quid hoc significaret. Cui responsum est divinitus, quod beata Virgo Maria* [mater] *Domini nostri Jesu Christi nata esset de beata Anna, matre sua in terris, & propter hoc gauderet totus chorus angelorum & Sanctorum in cælis. Cui præceptum est cælitus, ut Romam pergeret & Papæ illud indicaret, ut Ecclesia militans in terra, gauderet illo die cum Ecclesia triumphante in cælis. Et sic factum est. Eodem die, translatio sancti Adriani martyris, quando corpus ejus Romæ translatum est. Qui passus erat sub Dyocleciano & [in] Nycomedia cum aliis triginta tribus. Romæ, natale beati Sergii Papæ* &c. ut ULTRAJECT. &c. supra. In reliquis satis purus est. *De Instit. Nativitatis.* *Transl. Adriani.* *Sergii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nativitas beatæ Mariæ Virginis. Adriani martyris cum viginti tribus martyribus.* Notatur autem in margine: *Hujus martyris caput est in ecclesia sancti Martini, cum capite sancti Efisii martyris, satis solemniter locatum.* *De Adriani capite.*

In VATICAN. sub nota num. 5949. Deest, *Ammonis & sociorum: Timothei & Fausti.*

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *Remis, natale sancti Viventii episcopi & confessoris.* De eo inter Auctaria die præcedenti abunde actum est. *Viventii.*

EDITIO LUBECO-COL. *Nativitas beatissimæ Dei genitricis Virginis Mariæ, quæ gaudium apportavit universo mundo. Ideo summa exultatione gaudeat terra nostra, Virginis illustrata natali.* De Sergio habet, ut supra, distinctius exprimens, *Agnus Dei ter à clero & populo decantandum.* Sequitur: *In civitate Frisinga, natale sancti Corbiniani episcopi & confessoris.* In Alexandrinis & Antiochenis, satis pura est. In fine: *Apud Nicomediam, translatio sancti Adriani martyris de Constantinopoli ad urbem Romam. Et licet dies passionis ejus celebretur* IV *Nonas Marcii, hæc tamen dies in Ecclesia celebrior habetur, quando corpus ipsius Romæ est translatum atque in templo honorabiliter exornatum.* *De Nativit.* *De Sergio.* *Corbiniani.* *Transl. Adriani.*

GREVEN. *Corbiniani episcopi Frisingensis. Ipso die, sancti Clodulphi episcopi Methensis, & Dodæ matris ejus.* Vide VIII Junii. *Corbiniani. Clodulfi. & Dodæ.*

MOLAN. Post *Diocletiano Augusto*, aliis litteris textui immiscet: *Confractis itaque cruribus ac pedibus incisis, insuper & beato Adriano incisa manu, orantes & gratias agentes Deo, spiritum emiserunt. Corpora eorum jussit tyrannus incendi, sed subito factæ sunt coruscationes & tonitrua ac pluvia & extinctus est ignis. Tunc Christiani rapientes martyrum reliquias, ascensis navibus, fugerunt Bizantium & reverenti honore sepelierunt. Non longo post tempore beati Adriani corpus est Romam translatum.* Hæc ex Adone decerpta sunt. In fine subjicit: *In suburbanis Maguntiacensis ecclesiæ, sancti Disboti confessoris.* Lege potius *Disibodi. Et Frisingæ, depositio sancti Corbiniani episcopi, cujus vita virtutibus inclyta in Baioaria claruit.* Posterioribus editionibus solum habet: *Frisingæ, depositio sancti Corbiniani episcopi, cujus vita virtutibus* &c. ut in prima. *De Adriano.* *Disibodi.* *Corbiniani.*

V *Idus.* *Die* 9.

Dorothei & Gorgon. APud Nicomediam, passio beatorum martyrum Dorothei & Gorgonii, qui præsente Diocletiano, cum persecutionem, quam Christianis inferebat, detestarentur, jussi sunt primo suspendi & flagris toto corpore laniari: exin visceribus pelle nudatis, aceto & sale perfundi, sicque in craticula assari, atque ad ultimum laqueo necari. Interjecto autem tempore beatus Gorgonius Romam translatus est positusque via Latina. In Sabinis miliario ab urbe tricesimo, sanctorum Jacincti, Alexandri, & Tiburtii. In territorio Taruanensi, *Hyacinthi & socior. Audomari.*

ruanensi, sancti Autmari episcopi & confessoris. In Scotia, Quc- *Qucrani.*
rani abbatis.

Sic habent *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Post *laniari*, lego *exin*, cum præcipuis codicibus, quidquid Munerat. Greven. & Molan. habeant *exinde*, male Belin. *et*, qui & pro *nudatis*, mendose scribit, *nudati*. Non semel superius recurrit nomen *Hyacinthi*, quod ex pluribus efformavimus *Hiacinti*, ut modo habet Praten. Hîc scribimus *Jacincti* cum Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Greven. & Molan. In Munerato est *Jacinti*, in Belin. *Jacinthi*: ultimorum sex codicum nævos non observo. Molan. pro *Alexandri*, in prima editione posuit *Alexândriæ*, unde, ni fallor, factum est, ut Usuardo id tribuat Florentinius. Scribo *Taruanensi* cum Herinien. Greven. & Molan. Variant alii, nam in Praten. legitur *Taruennensi*, in Antverp-maj. *Taruenensi*, in Rosweyd. *Taruernensi*, in Munerat. *Ternanuensi*, in Belini prima editione *Daruanensi*, in altera *Teruanensi*, in Ultrajectino pessime *Tornacensi*. Puto adhærendum Pratensi, sed aliorum numerum prætuli. Sic fere omnes legunt *Audomari*, sed nos ex Praten. Herinien. & Greven. reliquimus *Autmari*, quomodo etiam videtur voluisse scribere Munerat. In Belini secunda editione & in Molan. omittitur titulus *sancti*. De *Scotia* alibi sæpius. Herinien. posuit *Queranni*, Rosweyd. *Cherani*, melius cum ceteris in textu.

OBSERVATIO. Inter innumeros Nicomedienses martyres, non postremas tenent sævientis Diocletiani cubicularii *Dorotheus* & *Gorgonius*, ut apud Eusebium, Rufinum, Lactantium & alios celebratissimi, ita à Romano parvo, Adone, Usuardo & Notkero, non satis opportune, ut merito pluribus videtur, hoc die collocati, cum manifeste appareat, eos ipsos esse, qui ab Hieronymianis cum *Migdonio*, *Petro* aliisque pluribus referuntur XII Martii, quo in Actis, de ipsis agitur. Legendus omnino de Nicomediensi carnificina Eusebius lib. 8, vel saltem extractum ex eo, propositum & notis illustratum inter Acta martyrum selecta per Theodoricum Ruinartium a pag. 317. Videsis etiam Tillemontium tomo 5 a pag. 180, ubi *Dorothei*, *Petri* & *Gorgonii* gesta enucleate & erudite prosequitur. Quid de iis Sanctis singulare, præter translationes, proferant varia, quæ apud nos exstant, monumenta, alibi explicabitur. Beda noster, tactâ palæstrâ, legit hoc die: *Natale Sancti Gregorii*, vitio, opinor, amanuensis, nam *Gorgonii* scribendum dubitari vix potest, quemadmodum habet Rabanus, ingentem ei sociorum turmam adjiciens, non Nicomediensium, sed Romanorum martyrum sub Licinio, distinctis & locis & temporibus. Est & in Hieronymianis hodie solus Gorgonius, est item in Wandelberto: *Dorothei & Gorgonii.*

Gorgonius quinas fama meritisque retentat
*Romæ: quem passum *nunc Gallia poscit adorans.*

**al.* venerans nunc Gallia poscit

An is Nicomediensis? Videtur asserere Baronius, dubitant Florentinius & Castellanus, negant alii: tu citatos auctores consule, usque dum eorum opiniones accuratius suo loco à nobis expendantur. Ad præfixum laterculum nostrum quod attinet, Adonem solens secutus est Usuardus, & sensum & verba simpliciter ex eo describens; solis iis prætermissis, quæ brevitatem ejus excedebant. Annuntiatio proxima *martyrum Sabiniensium* tota verbatim ex præfato Adone accepta est, paulo brevius à Romano parvo expressa. Plura de *Hyacintho* memorat Rabanus, at socios nec nomine appellat. In Hieronymianis plerisque terni sunt, eodemque modo referuntur, quo hîc à nobis consignati. Porro unde Hyacinthum *diaconum* faciat Rabanus, Petrus de Natalibus *episcopum*, divinare omnino nequeo. De *Autmaro* sive *Audomaro*, nihil antiquiores memorant præter Florum, à quo exornatur hoc elogio: *Qui mundo mortuus, Deo vivens, plurimarumque virtutum signis pollens, Taruennis urbis populum ad cultum convertit divinum.* At hæc Usuardo visa non esse, ex textu nostro satis patet: atque hinc facile colligas & *Audomarum* & *Queranum* singulari Usuardi diligentia in sacris Tabulis locum obtinuisse, cujus lectionem simplicem & genuinam esse ne dubites: sane de *Sergio Papa*, an Usuardinus sit, quæri non potest, an Adonianus, discrepant Mosander & Rosweydus, ille adscribit, hic rejicit; uter melius, incertum est. Notkerus eadem omnia habet, quæ à Mosandro Adoni tribuuntur, Usuardus non item, uterque tamen Adonis aut descriptor aut abbreviator est. Statuat lector quod placuerit. Audomari vitam, quam Surius contractam & interpolatam dederat, integritati restituit & notis illustravit Mabilio sec. 2 Benedict. à pag. 559: an cum nostris Mss. plane conveniat, suo loco videbitur. *Querani*, *Kirani*, vel *Kiriani* vitam Ms. habemus, variaque ad eam annotata, quæ suo tempore digerentur. *Hyacinthi & sociorum.* *Audomari.* *Querani.*

AUCTARIA.

Memorii. HERINIEN. In margine, alia, sed tamen antiqua manu adjecta, habet: *In territorio Trecassino, sancti Memorii martyris, cum sociis suis.* Recurrit etiam diebus proxime præcedentibus, nunc sub *Nemorii*, nunc sub *Memorii* nomine, sed quidquid varient codices, in Romano ponitur VII Sept.

PULSANEN. Spatium magnum vacuum relinquit: agit deinde de Nicomediensibus, quorum elogium plane resecat & reliqua omnia, excepta ultima annuntiatione.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In textu satis puri, carent ultima annuntiatione.

Textus mutatus. CENTULEN. *Apud Nichomediam, sanctorum Dorothei, & Gorgonii martyrum, sub Dyocletiano. Eodem die, sancti Audomari Bolonienſium ac Morinorum episcopi, cujus gloriosa conversatio miraculorum præconio collaudatur. Ipso die, sanctorum Jacincti, Alexandri & Tiburtii. In Scotia, sancti Querani abbatis.* Hujus sancti nomen supra varie expressimus; à Castell. vocatur *Kiaranus.*

De Gorgonio BRUXELLEN. In fine primæ annuntiationis, post *Romam*, addit: *Et postea Gorriam* [Gorziam] *septimo miliario ab urbe Methensi translatum est. Romæ, sancti Sergii Papæ. Qui, ut in Officio Missæ inter communicandum, Agnus Dei ter canetur, instituit.* *De Sergio.* *In territorio Teruanensi seu Morinensi, depositio sancti Audomari episcopi & confessoris.* *De Audom.* *Qui cæcus existens & in elevatione corporis beati Medasti illuminatus, ut rediret cæcitas petiit & impetravit.*

De Gorg. &c HAGENOYEN. *Apud Nicomediam, passio sanctorum martyrum Gorgonii & Dorothei. Horum Dorotheus magister in officiis, quæ intra palatium exhibebantur: alter erat cubiculi regii præpositus. Quorum institutionibus optimis omnes pene cubiculi ministri in fide Dei vigilanter & libere persistebant. Hi duo audaciter arguunt Diocletianum de morte Christianorum, & se libere Christianos fatebantur. Tunc jussit eos apprehendi, & flagris toto corpore laniari, & visceribus jam pene nudatis, jubentur sale & aceto perfundi. Cumque alacriter hæc tormenta tolerassent, craticula prunis subtracta* (an non substrata?) *poni jubetur in medio, ibique quod reliquum fuerat corporis à verberibus, supponi, & non ad subitum, sed sensim succendi. Ad ultimum laqueo appensos jussit necari. Interjecto autem tempore, beatus Gorgonius Romam transfertur & ibi sepelitur via Latina* (alii, *via Labicana*) *inter duos lauros. In Hybernia, sanctæ Osmannæ reginæ Christianissimæ.* *Osmannæ.* Sequens annuntiatio ita interpungitur: *In Sabinis miliario ab urbe Romæ, triginta sanctorum martyrum, Jacincti, Allexandri & Tiburcii. In territorio Tarnanienſi, sancti Audomari episcopi & confessoris depositio. In Scotia, natale sancti Querani abbatis & confessoris.*

De Sergio. VICTORIN. Penultimo loco: *Romæ, sancti Sergii Papæ. Hic statuit in tempore fractionis Dominici corporis, Agnus Dei à clero & populo decantari, & constituit ut diebus Annuntiationis & Nativitatis sanctæ Dei genitricis Mariæ ac sancti Symeonis, quod Græce Hypopanti dicitur, exeant à sancto Adriano, & ad sanctam Mariam occurrant.* Vide infra auctarium MOLANI, qui ex Notkero clarius scribit; *& ad sanctam Mariam populus occurrat*; ubi & priora paulo melius explicantur.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Gorgonii martyris. Audomari episcopi & confessoris. Sergii Papæ & confessoris.* *Sergii.*

REG. SUEC. sub num. 428. *Ipso die, beatissimæ Osmannæ virginis.* Notat Castellanus hanc Sanctam peculiari cultu honorari in municipio sui nominis, provinciæ Cenomanensis, & ad S. Dionysii Franciæ, ubi reliquiæ asservantur. *Osmannæ.*

REG. SUEC. fig. 130. *In territorio Tergaunensi, sancti Autmari episcopi & confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Audomari* & *Querani.* Adjicitur: *Romæ, natale sancti Sergii Papæ, qui præfuit ecclesiæ annis tredecim.* *Sergii.*

ALTEMPS. *Ipso die, sanctæ Modwidæ virginis.* *Modwidæ.* An forte *Modovenæ*, quæ à Castell. ponitur V Jul.? *Wilfidæ.* *Monasterio Berkingensi, sanctæ Wilfidæ abbatissæ.*

DIVIONEN. *Revelatio beati Medardi episcopi, quem D. Jacobus Cardinalis revelavit apud nos.* *De Medard.*

REMENS. SS. Timothei & Apollin. *Translatio sanctorum martyrum Timothei & Apollinaris, sanctorumque Joviniani & Tonanti.* *Translat. Timot. &c.*

EDITIO LUBECO-COL. Post *via Latina*, interjicitur; *inter duas lauros, Dorotheo in Græcia patrono remanente.* Post *Tiburcii*, additur: *martyrum, è quibus beatus Jacinctus tortori suo prædixit, hodie coluber te comedet, ignis vero & aqua, quibus me puniri fecisti, nihil mihi nocebunt: tandem decollatur.* *De Hyacint.* In duabus postremis, pura est. Tum: *In Babenberga civitate, translatio beatæ Cunegundis virginis.* *Translat. Cunegundis.*

GREVEN. *Beatus Audomarus (alias Autmarus) ut refert Vincentius ex gestis ejus, juxta Constantiam nobilibus ortus parentibus, cum patre suo in Luxoviensi cœnobio, sub sancto Eustasio abbate factus est monachus, ac non multo post Taruanensis episcopus. Et cum verbo pariter & exemplo* XXX *annis glorioſe præfuisset, spiritum creatori reddidit, ineffabili odoris fragrantia remanente.* *De Audomaro.* *Apud Cæsaream Cappadociæ, natalis sanctorum Donati, Fortunati, Ammonii. Romæ, depositio beati Sergii Papæ & confessoris. Qui Syrus natione annis* XIII *Ecclesiam Dei laudabiliter rexit. In Missa post fractionem Dominici corporis, Agnus Dei ter dici à clero & populo instituit, plenusque operibus bonis quievit. Berlendis virginis & sociarum ejus* [translatio.] *Civitate Babenberga, translatio beatæ Cunegundis virginis, imperatricis.* *Donati & sociorum. Sergii. Berlendis & sociar. Translat. Cunegundis.*

MOLAN. De Audomaro, inserit: *Qui obiit anno Verbi incarnati* DCXCI: aliæ editiones DCXCV. In fine ex Notkero: *Sergii Papæ, qui sedit Romæ annos* XIII. *Hic invenit miræ magnitudinis portionem ligni salutaris Dominicæ Crucis in sacrario beati Petri. Hic statuit in tempore Dominici corporis confractionis, Agnus Dei à clero & à populo decantari: & constituit, ut diebus Annunciationis Domini, Dormitionis & Nativitatis sanctæ Dei genitricis Mariæ & sancti Simeonis, quod hypanti Græce dicitur, letaniæ exeant à sancto Adriano, & ad sanctam Mariam populus occurrat.* *De Sergio.* Posteriores editiones: *Die nona, sancti martyris Severiani. In Bethnei, quam villam recentiores Stadfort nominant, sancti Bertellini eremitæ & confessoris. Alto monte, inventio sancti Marcelli Papæ & martyris. Merbeccæ, translatio Berlendis, Celsæ atque Nonæ virginum.* De Sergio Papa, fere eadem repetunt, quæ ex priori edition. retulimus. *Severiani. Bertellini. Invent. Marcelli. Translat. Berlend &c.*

IV Idus.

IV *Idus.* *Die* 10.

ROmæ, beati Hilarii Papæ. Apud Africam, natalis ſanctorum epiſcoporum Nemeſiani, Felicis, Lucii: item Felicis, Littei, Poliani, Victoris, Iaderis, & Dativi, qui ſub Decio & Valeriano, exurgente perſecutionis rabie, ad primam confeſſionis Chriſti conſtantiam, graviter fuſtibus cæſi, deinde compedibus vincti, & ad fodienda metalla deputati, glorioſæ confeſſionis agonem conſummaverunt. Extat epiſtola beati Cypriani ad ipſos & de ipſis ſcripta. Eodem die in Calcedonia, ſanctorum Soſtenis & Victoris, qui ob fidei confeſſionem, ſub Priſco Conſule, carcerem, vincula & beſtias ſuperantes, tandem in oratione vocati de cælo, ſpiritum emiſerunt. *Hilarii. Nemeſiani & ſocior. Soſthenis & Victoris.*

Ita *Praten. Antverp-major*, *Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Hylarii* adhuc alibi dictum eſt. In efformandis Africanorum præſulum nominibus, non una omnium eſt ratio. Pro *Nemeſiani*, male poſuit Antverp-major *Meneſiani*. Pro *Lucii*, eſt qui legat *Lacii*. In *Littei*, quod nos præferimus, maxima eſt variatio. Molan. cum Adone habet *Litei*; Greven. *Licei*; Munerat. *Lictci*; Antverp-maj. *Lutei*. Hic item *Iaredis*; nec melius Greven. *Vaderis*. Greven. & Molan. legunt, *compedibus vincti ad fodienda* &c. omiſſa conjunctione *et*. In Munerato mendoſe ſcribitur: *Extat epiſtola beati Cypriani ad ipſos & ipſis* &c. Quod autem mirum eſt, Molanus, qui diphthongis utitur, ante *confeſſionis*, poſuit *glorioſe* adverbialiter, ſed melius Praten., Herinien. & Roſweyd. cum Adone, *glorioſæ confeſſionis*. De reliquis judicium fieri non poteſt. Greven. & Molan. pro *beati* Cypriani, habent *ſancti*. Antverp. & Max-Lubec. ſcribunt *Calcidonia*, Munerat. *Calcidona*, omiſſa præpoſitione *in*. Solus Molan. recte ſcripſit *Soſthenis*, nos reliquos omnes ſequi in textu debuimus. Max-Lubec. expunxit verba ultima, *ſpiritum emiſerunt*.

OBSERVATIO. Quod die præcedenti circa beati *Sergii Papæ* annuntiationem obſervavimus, hoc idem rurſus dubium recurrit, utrum nempe de *Hilaro* ſeu *Hilario Papa* egerit Martyrologus Viennenſis, diſcrepantibus, ut ibi, editoribus Moſandro & Roſweydo. Et ille quidem ſecundo loco poſuit: *Romæ; depoſitio beati Hilarii Papæ*; quo ferme modo hîc Noſter loquitur, Notkero contra de *Hilario* plane tacente. Roſweydus autem citata Moſandrianæ editionis verba, in appendicem rejicienda cenſuit. Interim in Hieronymianis pleriſque ſignari certum eſt, ex quibus in Rabanum tranſiiſſe putamus; cujus hæc eſt annuntiatio: *Romæ, depoſitio Hilari Papæ, per quem Victorius ordinem Paſchalem conſcripſit.* Caſtellanus ex Papeprochii ſupputatione *Hilarum* retrahit ad XXI Februarii, quo die in primo ſuo Bimeſtri nonnulla obſervat, quæ legi merentur, non minus quam Baronii & Florentinii notationes. De cetero undecumque *Hilarium*, ut nos ſcribimus, Uſuardus acceperit, ex codicibus noſtris evidens exiſtimamus, eum eſſe Uſuardinum. Multa ab eo præclare geſta & ſcripta colliguntur in Conciliis Labbei tomo 4 à col. 1029. Vide etiam Tillemontium tomo 15 variis locis. *Hilarii.*

De novem celeberrimis præſulibus Africanis ita habet Romanum parvum: *In Africa, epiſcoporum, Nemeſiani, Felicis & aliorum ſeptem.* Singulos nominatim exprimit Ado, eorum elogium potiſſimum deſumens, ex epiſtola ſancti Cypriani ibidem citata, inter editas 77. Quæ vero Noſter in laterculo compendioſius recitat, ex præfato Adone eleganter contracta ſunt. Diverſis & diebus & locis Athletas illos confeſſionis curſum conſummaſſe notiſſimum eſt, ſed hîc in unam turmam collectos crediderim, quod à Cypriano ſimul connumerentur. Reſponſa eorum exſtant epp. 77, 79, 80, de quibus vide diſſerentem Tillemontium tomo 4 à pag. 171 & in nota pag. 640. Sedes epiſcopales ſingulorum proprias annotat Caſtellanus in Martyrologio univerſali hoc die: reliqua nos fuſius ſuo loco. *Soſthenes* & *Victor*, Hieronymianis, Bedæ, Floro & Rabano, æque ac ſuperiores ignoti ſunt. Romanum parvum ſic de iis breviter: *Apud Chalcedoniam, Soſthenis & Victoris.* Ado ex qualibuſcumque inclytæ virginis & martyris Euphemiæ Actis elogium concinnavit, quod fere integrum reddidit Notkerus, ſed ſtrictius rem complexus eſt Noſter, ut in laterculo exhibuimus. Eoſdem ita memorat Wandelbertus: *Nemeſiani & ſoc. epp.* *Soſthenis & Victoris.*

Soſthenes & Victor quartis memorantur, eamdem
Chriſti pro regno ſortiti & laude coronam.

AUCTARIA.

HERINIEN. Raro exemplo defectuosus est, purus usque ad *consummaverunt*, omittens constructionem ultimam & omnia, quæ de Sosthene & Victore ab Usuardo dicuntur.

ROSWEYD. Textui subdit: *Item sancti Odgeri diaconi & confessoris.* Alii scribunt *Othgeri.* *Odgeri.*

PULSANEN. In prima & ultima satis purus, Africanos omnino reticet.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN & LEYDEN. In textu satis puri, adjiciunt: *Eodem die, passio sancti Theodardi episcopi Trajectensis. Hic beati Remacli successor, sanctique Lamberti extitit eruditor.* Vide notulam Castellani. *Theodardi.*

LOVANIEN. Idem habet auctarium, sed deficit in elogio martyrum Chalcedonensium.

ALBERGEN. & DANIC. De Hilario adjiciunt: *Hic constituit, ut nullus clericus à laico investituras recipiat.* Cetera ANTVERP-MAX. &c. similes sunt.

CENTULEN. *Romæ, depositio Hylarii Papæ, per quem Victorinus ordinem Paschalem conscripsit. Apud Africam, sanctorum episcoporum Nemesiani, Felicis, Poliani, Victoris, Faderis & Dativi* [desunt duo ad marginem adjecti] *qui sub Decio & Valeriano passi sunt. In Calcedonia, sanctorum Sostenis & Victoris, qui per beatam Eufemiam conversi sunt.* *De Hilario.*

BRUXELLEN. Incipit: *Passio sancti Theodardi, Trajectensis supra Mosam episcopi & martyris. Qui beati Remacli successor, & sancti Lamberti extitit eruditor.* Sequitur Hilarii, pure. Tum: *Romæ, via Lavicana, inter duas lauros, natale sanctorum martyrum Jacinti, Alexandri & Tiburcii.* Vide die præcedenti. In Africanis deest ultima periodus de epist. Cypriani. In Chalcedonen., purus est. *Theodardi.* *Hyacinthi & sociorum.*

HAGENOYEN. In Hilario convenit cum ALBERG. In Africanis & Chalcedonensibus satis purus est. Sequitur: *Item Salvii episcopi & martyris.* In Romano vocatur *confessor*, sed Salvii diversi sunt. *Eodem die, passio sancti Theodardi episcopi Trajectensis.* [Hic fuit sancti Remacli] *successor & sancti Lamberti post eum episcopi, secundum suum vaticinium, eruditor.* *Salvii.* *Theodardi.*

AQUICINCT. In fine, subdit: *Item sanctorum Nemesii & Ammonii.* In Hieronymianis plures habent socios; Vide ibi Florentinium. *Nemesii &c.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Theodardi episcopi & martyris. Hilarii Papæ & confessoris. Otgeri confessoris.* *Theodardi. Otgeri.*

REG-SUEC. num. 428. *Leodii, sancti Teodardi martyris, episcopi Tongrensis.* Vide supra.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. *Item Demesii* [alii *Demetrii*] *& Ammonii.* Vide AQUICINCT. *Theodardi.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Hilarii Papæ.* *Nemesii &c.*

ALTEMPS. *Eodem die apud Evesham, translatio sancti Egwini episcopi & confessoris. In territorio Bizontino, monasterio Bellæ-vallis, S. Petri episcopi & confessoris.* Vide Auctaria VIII Maii. *Translat. Egwini. Petri.*

STROZZIAN. *In Carontasiensi urbe, sancti Petri archiepiscopi & confessoris, qui multis virtutibus & miraculis claruit.* Forte idem, de quo proxime; & sic legendum esset *Tarentasiensi. Item, sancti Nicolai de Tolentino confessoris, Ordinis Fratrum Eremitarum.* *Petri.* *Nicolai.*

EDITIO LUBECO-COL. In Hilario, habet ut ALBERGEN. &c. supra. In Africanis & Chalcedonensibus satis pura est. De Theodardo, ut ANTVERP-MAX. &c. Sequitur: *Civitate Tollentinensi, depositio sancti Nicolai presbyteri & confessoris. Qui miræ abstinentiæ, heremiticæ vitæ sectator, sub regulari disciplina beati Augustini degens, ultra communem vitam regulæ, artiorem conversationem inter fratres magnifice duxit. Nam quanti meriti fuerit ostensum est, cum per sex menses continuos ante obitum suum, meruit ministerio angelorum, cælestibus melodiis honorari. Postea sancto fine quievit, cujus sepulcrum usque in præsens, crebris signis & miraculis illustratur. Ipso die, sanctorum Demetrii & Ammonii martyrum. Item beati Otgeri diaconi & confessoris.* *Theodardi. De Nicolao Tolentino.* *Demetr. &c. Otgeri.*

BELIN. Incipit: *Tollentini, depositio sancti Nicolai confessoris, Ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini.* Sequitur de Hilario & Africanis, satis pure. Tum: *Eodem die, sancti Petri archiepiscopi, qui multis virtutibus & miraculis claruit. Eodem die in Calcedonia, sanctorum Sostenis & Victoris, qui post multa supplicia in oratione spiritum emiserunt.* *Nicolai.* *Petri.*

GREVEN. *Eodem die, passio sancti Theodardi episcopi Trajecti superioris & martyris. Hic sancto Remaclo eremum adeunti digne successit; sancti Lamberti educator. Demetrii & Ammonii martyrum. In Alexandria sanctorum Ammonis, Orionis, Orosii & aliorum* DCCCVI. *Item, depositio beati Silvii episcopi Albigensis & confessoris, qui contempto seculo, monasterium ingressus, oblitus quæ retro sunt, in anteriora semet ipsum indesinenter extendens, in abbatem electus est. Sed ipse utilius reputans inter monachos latere, quam abbatis habere nomen in populo, recluserium subiit; unde postmodum extractus, præfatæ ecclesiæ præesse cogitur, tandemque laboris sui mercedem à Domino vocatus cum aliis multis accepit. Othgeri diaconi & confessoris. In Anglia, translatio sancti Adelwoldi episcopi Wintoniensis & confessoris. Civitate Novaria, sancti Gabii episcopi & confessoris. Item, depositio sancti Nicolai de Tollentino, Ordinis Eremitarum beati Augustini, qui virtute continuæ orationis & miræ abstinentiæ valde emicuit. Ad judicium denique eximiæ sanctitatis ejus, per sex menses ante obitum suum, audire meruit angelicos concentus quibus delectatus desideravit & obtinuit dissolvi & esse cum Christo. Felicitatis viduæ & filiarum ejus.* *Theodardi.* *Demetr. &c.* *Ammon. &c.* *Silvii pro Salvii.* *Othgeri.* *Translat. Adelwoldi.* *Gabii.* *De Nicolao.* *Felicitatis & filiarum.*

MOLAN. *Tolentini, depositio sanctissimi Nicolai &c.* ut BELIN. De Petro item, ut ibi. *Item Leodiensi civitate, natalis sancti Theodardi episcopi & martyris. Hic beati Remacli successor, sanctique Lamberti eruditor, requiescit in Legia, in basilica sancti Lantberti. Item, sancti Otgeri confessoris. Et depositio Salvii episcopi, de cujus sanctitate Gregorius Turonis episcopus scripsit, narrans quod per revelationem vidisset, divinâ vocis evaginatum gladium imminere super tegulum, quod Chilpericus rex præcepit construi. Cui visioni veritas statim subsecuta est, nam post dies viginti, duo filii regis mortui sunt.* Vide Rabanum. Sequitur, typis minoribus: *Eodem die, sancti Eunucii episcopi Noviomensis & confessoris.* Editiones aliæ, de aliis, ut supra. Sequitur: *Civitate Albiensi, depositio sancti Salvii* &c. ut supra. *Item, sancti Otgeri confessoris, qui ex Brytannia comes peregrinationis fuit sanctis episcopis, Vuironi & Plechelmo, atque post multa pietatis exercitia, sepulturam accepit in ecclesia Montis Petri, juxta Ruramondam. Eodem die, sancti Eunucii episcopi Noviomensis & confessoris. Die decima, sanctarum martyrum Menodoræ, Metrodoræ, & Nymphodoræ.* *Nicolai.* *Theodardi.* *De Otgeri.* *Menodoræ & sociar.*

III *Idus.*

III *Idus.* *Die* 11.

ROmæ via Salaria veteri, natalis ſanctorum martyrum Proti & Jacincti eunuchorum, qui ſub Galieno imperatore, quod eſſent Chriſtiani deprehenſi, coguntur ſacrificare, ſed non conſentientes, primo diriſſime verberantur, tuncque pariter decollantur. *Proti & Hyacinthi.*

Sumitur Textus ex *Praten. Herinien Antverp-majore, Pulſanen. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. *Prothi* ſcribunt Antverp-maj. Greven. & Molan. nos cum aliis ſimplicius, ut eſt in textu. De *Hyacintho* dictum eſt IX hujus. Hic denuo plerique, ut Herinien. Antverp maj. Roſweyd. & Greven. cogunt ponere *Jacincti.* Pulſanen. habet *Jacinthi*, Munerat. *Jacinti*, Molan. *Hyacinclhi*, Praten. *Hiacincti*, niſi forte librario potius quam manuſcripto tribuendum ſit. Communis codicum lectio eſt, *tuncque pariter decollantur.* Variat Antverp-maj. *atque pariter decollati ſunt.* Greven. & Molan. *Tunc pariter decollati ſunt.*

OBSERVATIO. Pro antiquiſſimo & perpetuo duorum fratrum, vulgo geminorum, cultu, ſtant vetuſtiſſima Eccleſiaſtica monumenta, nimirum Kalendaria à Bucherio & Frontone edita (Allatianum hoc die corruptum eſt) ac Gregorii Sacramentarium, eſtque communis opinio, officium de iis ſolennius peragi conſueviſſe aduſque ſec. XIII quo primum inſtituta creditur octava Nativitatis B. M. V. His accedunt priſci Martyrologi omnes, nullo excepto, inter quos ea ſola diverſitas, quod in Florentinii codicibus adjungantur *Eugenia & Baſilla*, quarum poſtremam cum Romano parvo, Adone & Uſuardo dedimus XX Maii, alteram cum iiſdem daturi XXV Decembris. Hæc ſunt Lucenſis codicis verba: *Romæ, via Salaria vetere, in cimiterio Baſillæ, natalis ſanctorum Proti & Jacincti, Eugeniæ & Baſillæ.* Abſunt hæ ab Epternacenſi & Corbeienſi, atque in hoc veroſimilius fratres vocantur *Didimi (Dydimi)* ſeu gemelli. Beda ſcribit: *Romæ, ſanctorum Frothi & Hyacinthi: qui erant eunuchi ſancta Eugeniæ.* Addit Florus: *Sed fervore fidei facti ſunt doctores Chriſtianæ legis, unde & capitalem ſuſceperunt ſententiam.* Rabani elogium ex eodem fonte manat, ex quo ſuum deduxit Ado, nempe ex Actis ſanctæ Eugeniæ, ſed ab Adoniano plane diverſum eſt. Romanum parvum, ſic paucis legit: *Romæ, Hyacinthi & Prothi eunuchorum.* Hiſce Ado longiorem ſuam hiſtoriam, ex prædictis Actis ſubtexuit, quæ apud Notkerum tota ferme exſtat, à Noſtro brevioribus terminis conſtricta, ſic ut nihil magnopere contineat, quod non hiſtoricæ veritati ſatis conforme videatur, licet Acta ipſa, ex quibus ſua dicerpſit Ado, nonnulla cenſura indigeant, ut fatetur Baronius; ab aliis, ut plane fabuloſa rejiciantur. Qua de re alibi ex profeſſo agetur, ſi non ſufficiant, quæ à Papebrochio delibata ſunt, in Reſponſionibus ad P. Sebaſtianum art. 16 à num. 91. En modo Wandelberti metra: *Proti & Hyacinthi;*

Prothus hinc ternas, fraterque Hyacinthus honorant;
Qui Eugeniam pariter legem docuere ſacratam.
Has ſimul & Felix felici morte dicavit, *Tiguri
Martyrio Regulæ ſancto pariterque beatæ.

De poſtremis illis nihil apud Martyrologos antiquiores invenio: ſolus Notkerus populares Sanctos, nempe Tiguritanos, magno encomio exornavit, ad quem lectorem remitto, cum hæc ad Uſuardum noſtrum nihil attineant. Quæ nonnullis codicibus Uſuardinis ſubinde acceſſerunt, inter Auctaria ſubjiciam, ubi codices aliqui de his duobus Sanctis, tamquam Thebæorum comitibus, plura commemorant.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Toto textu purus, hæc in fine ſubdit: *Sanctæ Eugeniæ virginis. Felicis martyris & ſororis ejus Regulæ, virginis & martyris.* Eugenia colitur XXV Dec. De poſtremis vide Wandelbert. *Eugeniæ, Felicis & Regulæ.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In fine: *Lugduno, depoſitio ſancti Pacientis.* *Patientis.*

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. *Lugduno, depoſitio ſancti Patientis epiſcopi.* Vide Romanum. *Patientis.*

ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Idem habent Auctarium de Patiente Lugdunenſi; cui ſubjungunt: *Turego, natale ſanctorum martyrum Felicis & Regulæ ſororis ejus, de comitibus Thebæorum. Quos Decius præſes juſſu Maximiani imperatoris diverſis primo tormentis affecit, tandem gladio animadverti præcepit.* *De Felice & Regula.*

CENTULEN. *Romæ in cymiterio Baſillæ, ſanctorum Prothi & Jacincti martyrum, qui fuerunt eunuchi* Textus contractus.

eunuchi beatæ Eugeniæ virginis. Lugduno, ſancti
De Patient. *Facientis epiſcopi & confeſſoris, cujus hortatu vita*
ſancti Germani Autiſiodorenſis deſcripta eſt.

BRUXELLEN. In textu ſatis purus, de Felice
Felicis &c. & Regula eadem addit, quæ ſupra ex ULTRAJECT. & aliis dedimus. Tum: *Ipſo die, ſancti*
Dagoberti. *Dagoberti regis & martyris. Lugduno, ſancti Pa-*
Patientis. *cientis epiſcopi. Et ſanctæ Muciana virginis.* Puto
Mucianæ. indicari *Vincianam*, de qua vide Caſtellanum.

HAGENOYEN. *Roma via Salaria veteri, na-*
De Proto & Hyacint. ex hiſtoria Eugeniana. *tale ſanctorum martyrum Prothi & Jacincti fra-*
trum. Qui cum Eugenia filia Philippi, poſtea
præſidis Allexandriæ, traditi ſunt ſtudio. Et cum
phyloſophiam adiſcere deberent, fidem Domini no-
ſtri Jeſu Chriſti dedicerunt: unde & Eugeniam ad
fidem converterunt. Deinde miſſi ſunt in Allexan-
driam cum Philippo, & illum reliquerunt, & cum
Eugenia monaſterium intraverunt, & miraculoſe
poſtea Philippo apparuerunt, & ad fidem eum conver-
terunt. Poſt cujus mortem Claudia uxor Philippi,
rediit Romam cum omnibus ſuis filiis & Protho &
Jacincto; ubi dum plures per eos convertuntur, ad
immolandum ducuntur, & idolum ſtatim ipſorum ar-
tibus corruit & in favillam redactum eſt, quod pa-
ganos puduit, & ipſos mox decollaverunt. Item in
Adelfii. *caſtello Habut, ſancti Adolfii confeſſoris.* Vide
infra Sanctum melius deſignatum. *Apud Ture-*
Felicis &c. *gum, paſſio ſanctorum martyrum Felicis & Regulæ*
ſororis ejus, & Exſuperantii. Qui poſt ferri can-
dentis rotaſſiti [lege, *rotas*] *& longos carceres,*
& alias afflictiones, poſt picis & bullientis plumbi
examinationem, Dominum ſe vocantem audierunt
in hac voce: Venite benedicti patris mei, percipite
regnum &c. *& non multo poſt, jubente Decio*
præſide decollati ſunt: & tunc poſt horam, corpora
Sanctorum ſe erexerunt, & capita ſua ſuſtulerunt,
& quadraginta cubitos ea tulerunt, & ibi quieve-
runt. In quo loco fideles Karolus magnus canor-
niam contraxit [an vult dicere quod fideles col-
legerit?] *& poſt Ludowicus filius ejus monaſte-*
rium ſanctimonialium ædificaverunt. Lugduno, ſan-
Patientis. *cti Patientis epiſcopi & confeſſoris.*

AQUICINCT. In fine: *Ipſo die, ſancti Patien-*
Idem. *tis epiſcopi Lugdunenſis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Prothi &*
Hyacinthi martyrum. Additur: *Iſti fuerunt eunu-*
chi beatæ Eugeniæ virginis & martyris, qui cum
ea ſunt ad fidem converſi, ſicut in ejus legenda in-
Felicis. &c. *venitur.* Sequitur: *Felicis & Regulæ martyrum.*

FLORENTIN. *Prothi & Hyacinthi..... Horum*
De Prot. &c *ſacratiſſima oſſa, una cum reliquiis ſancti Nemeſii*
martyris ad monaſterium ſanctæ Mariæ de ange-
lis, de Florentia, tranſlata anno Domini MCCCCXX
Heliæ. *tempore Martini V. Papæ. Eodem die, ſancti Heliæ*
abbatis. Plures Eliæ ſunt, de hoc poſt videbitur.

CODEX MONTIS SANCTI *fulget natalitius*
De Adelfio. *dies Adelfii nobilis ex clarigena Sicambrorum*
gente nobiliter oriundi, cui genitrix fuerat filia
nobiliſſimi Romarici, ſancti Rectoris noſtri dulciſſi-
mique Patroni.

EDITIO LUBECO-COL. Poſt *eunuchorum*, *De Proi. &c*
inſerit, *beatæ Eugeniæ virginis, cum qua ab He-*
leno epiſcopo baptizati. Qui non longo tempore
poſt, ſub Galieno imperatore, quod eſſent &c. Se-
quitur: *Turego in Almania, ſanctorum martyrum* *De Felic. &c*
Felicis &c. fere ut ſupra in ULTRAJECTIN. &c. *Patientis.*
Lugduno, depoſitio ſancti Patientis epiſcopi & con- *Eupli &*
feſſoris. In Silicia, beatorum Eupli & Serapionis *Serapionis.*
confeſſoris. Melius in GREVENO infra.

BELIN. In textu ſatis purus, in fine addit
ut ſupra: *Lugduni, depoſitio ſancti Patientis.* Sed *Patientis.*
neſcio cur in ſecunda editione poſitum ſit, *San-*
ctæ Patientis, niſi ex errore typothetæ.

GREVEN. *Turego in Almania, ſanctorum mar-*
tyrum Felicis & Regulæ ſororis ejus ex ſacra le- *De Felic. &c*
gione Thebæorum, quos Decius præfectus, juſſu
Maximiani imperatoris diverſis ſuppliciis affectos,
gladio animadverti mandavit. Lugduni, ſancti
Patientis epiſcopi & confeſſoris. Bodonis epiſcopi *Patientis.*
Tullenſis & confeſſoris. Qui tranſlatus Lugdunum, *Bodonis.*
mira fidelium devotione veneratur. Item commemo-
ratio ſanctorum Leonis, Baſillæ & Eugeniæ. In Si- *Leonis &c*
cilia, Eupli & Serapionis confeſſorum. Item beatæ *Eupli &c.*
Mauræ. Apud inſulam Palmariam, depoſitio ſancti *Mauræ.*
Venerii abbatis Qui tempore Focæ imperatoris apud *Venerii.*
eamdem inſulam, eremiticam vitam ducens, mira-
culis multis clarus, quievit in pace, ibidem ſepultus
manibus angelicis. Quo in loco etiam oleum effluere
viſum eſt, valens in ſalute multorum. Item Venerii *Venerii al-*
alterius monachi & confeſſoris. Qui amore vitæ ſoli- *terius.*
tariæ de cœnobio egreſſus, ſaxum quoddam hominibus
inacceſſibile conſcendit, ibique ſine humano cibo
(præter quatuor panes quos ſecum ſumpſerat) annis
quatuor permanſit. Defunctus tandem ac in eodem
loco ſepultus, miraculis claruit tempore Ottonis III.
Apud Egypium, ſancti Heliæ abbatis & confeſſo- *Heliæ*
ris. Item, bonæ memoriæ, Wilberti epiſcopi Agrip- *Wilberti.*
pinenſis Coloniæ & confeſſoris.

MOLAN. *Lugduno, depoſitio ſancti Patientis* *De Patient.*
epiſcopi. Cujus hortatu Conſtantius presbyter vitam
beati Germani epiſcopi, virtutibus plenam deſcri-
pſit. Vercellis, ſancti Æmiliani epiſcopi & con- *Æmiliani.*
feſſoris. Et ſanctorum Felicis & Regulæ. Deinde *Felicis &c.*
typis minoribus: *Bodonis epiſcopi Tullenſis &* *Bodonis.*
confeſſoris, qui tranſlatus Lugdunum, mira fide-
lium devotione veneratur. Vincianæ virginis. Edi- *Vincianæ.*
tiones poſteriores de Patiente & Æmiliano ea-
dem habent quæ prior. Sequitur: *Turigo, na-*
tale ſanctorum Felicis & Regulæ. In portu Ganda,
ſanctæ Vinciane virginis. Die undecima, ſanctæ
matris Theodoræ Alexandrinæ. Minori characte- *Theodoræ.*
re: *Item Bodonis confeſſoris, epiſcopi Tullenſis, qui*
Lugdunum tranſlatus, mira &c. Intellige *Lugdu-*
num clavatum, vulgo *Laon*; ubi corpus honoratur.

Pridie Idus. — *Die* 12.

Syri & Juventii. APud urbem Ticinum, ſanctorum confeſſorum Syri & Iven-
tii, qui à beato Hermagora ad præfatam urbem directi, pri-
mo illic Chriſti Euangelium prædicantes, & magnis virtuti-
bus ac miraculis coruſcantes, etiam vicinas urbes divinis operibus il-
luſtrarunt, ſicque in pontificali honore, glorioſo fine quieverunt in pace.

Iterum ſumitur ex iiſdem *Praten. Herinien. Antverp-majore, Pulſanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. *Tycinum* à Greven. aliisque scribitur, sed male. In *Iventii* maxime discordant codices, unde & cum alio, aut aliis fere synonymis Sanctis, confusio oriri posset. Hic, de quo agimus, vocatur in Actis nostris VIII Februarii *Juventius*. Praten. hodie scribit cum Pulsanen. *Yventii*; Greven. *Yvencii*; Munerat. *Juvencii*; Auctor Breviarii Ticinensis de Gasparis, constanter vocat *Inventii*. Nos in textu Herinien. & Molan. sequimur. Antverp-maj. legit *Syri Eventii*, omissa conjunctione *et*. Sic à Greven. & Molan. eadem particula expungitur ante *magnis virtutibus*, quam tamen alii omnes codices unanimiter servant. *Choruscantes* in Antverp-maj. & Munerat. mendum est. Herinien. Antverp-maj. & Munerat. ponunt *illustraverunt*, nihil interest; sed reliquos profero. In Pulsanen. deest *glorioso fine*, Munerat., forte typothetæ vitio, habet *gloriose*.

OBSERVATIO. *Syrum* aliquem, *Eventium* item, *Evantium* vel *Iventium* aliquem, apud Hieronymianos hoc die notari observo, sed tales ambos, qui Ticinum retrahi nequaquam possint. Non magis Ticino propinqui sunt, quos Rabanus memorat, ex Hieronymianis sua ferme desumens. Est & apud Wandelbertum, *Syri & Juventii.*

Martyr mox pridie celsus petit æthera Syrus.

Ast hic martyrii laurea donatus, minus etiam Ticinensibus tribuendus est. *Juventium* in Actis reperiri diximus VIII Februarii, ubi non pauca illustrantur, quæ ipsum & *Syrum* propius attinent, quamvis hujus gesta ad IX Decembris remittantur. Multa in utriusque Actis reperiuntur, quæ scrupulos injiciunt, præsertim circa tempora, quibus ambo floruisse dicuntur, & circa missionem ab Hermagora, sancti Marci discipulo susceptam, sed quæ operosiori disquisitione discutienda sunt. Consuli interim possunt scriptores Ticinenses, strenui antiquitatum suarum propugnatores Gualla & de Gasparis, ille in Sanctuario Papiæ, hic in Breviario SS. episcoporum ecclesiæ Ticinensis: quorum prior in apertissima contradictione, inscius, sed fortasse vere asseruit, Juventium *Mediolani contra Arianos strenue certavisse*; verum hoc pacto tota Syri, Pompei & Juventii historia everteretur, de qua vide citato die VIII Februarii, Bollandi commentarium & Tillemontium tomo 2 pag. 561. Ceterum nec in apographis Hieronymianis, nec in genuino Beda, Floro aut aliis, duo illi Ticinenses *episcopi confessores* conjunguntur. Unus conjunctionis in hunc diem fons est auctor Romani parvi; ex quo in Adonem, hinc in Nostrum & Notkerum emanarunt. Sic loquitur primus: *Ticini, confessoris Syri & Eventii discipulorum Hermagoræ, Aquileiensis primi episcopi.* Multa de more adjunxit Ado, ex quibus contractum ab Usuardo elogium, quale hîc in textu exposuimus, ut de simplicitate Usuardina dubitari omnino non possit. Utrum nonnulla studio caverit Usuardus, nescio, certe quæ in nostro textu dicta sunt, facilius ad historicam fidem exigi posse videntur, quam alia, quæ ex Actis Ado admiscuit. Pluribus alibi.

AUCTARIA.

Maximini. ROSWEYD. In textu purus, subjicit: *Treveris, natale sancti Maximini episcopi.* Vide infra.

Sacerdotis. ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Etiam in textu puri, addunt: *Lugduno Galliæ depositio beati Sacerdotis episcopi.* Gallicè *Serdot*, vel *Sardot*, quem Parisiis obiisse, notat in Martyrologii margine Castellanus.

De Maxim. *Sacerdotis.* ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBRG. & DANIC. Textui subdunt: *In Aquitania, natale sancti Maximini Treverorum archiepiscopi, qui* IV *Kalend. Junii Treverim relatus est.* (ULTRAJECTEN. & ALBERGEN. notant IV Kalend. Julii.) *Lugduno Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi.*

De Syro &c. CENTULEN. *Apud urbem Tycinum, quæ & Papia dicitur, natalis sanctorum confessorum pariter & pontificum Syri & Hiventii, quos beatus Hermacoras Aquilegiensis, ordinatos ad præfatam urbem transmisit; qui non solum illam regionem, sed vicinas civitates Veronensem & Brixenam & Laudensem verbo fidei illustrarunt, & optimo (fine, ni fallor) sunt perfuncti.*

Idem. BRUXELLEN. *Apud urbem Ticinum, quæ & Papia dicitur, sanctorum Syri & Evencii confessorum. Qui à beato Armagora, discipulo sancti Marci Euangelistæ, ad præfatam urbem directi, primo illic Christi Euangelium prædicantes, & magnis virtutibus ac miraculis choruscantes, etiam vicinas urbes divinis operibus illustrarunt; sicque in pontificali honore &c. In Sicilia, passio sancti Serapionis episcopi & aliorum tredecim. In Aquitania, depositio sancti Maximini Treverorum archiepiscopi. Cujus corpus* IV *Kalend. Junii Treverim relatum, in cimiterio sancti Eucharii sepelitur. Lugduno Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi. Apud Anderlacum, vicum Brabanciæ nobis vicinum, depositio sancti Guidonis confessoris. Ubi reliquiæ sui corporis venerantur; vita quoque ejus atque miracula plura leguntur. Et sanctæ Reginæ virginis. Item sanctæ Edippæ virginis.* *Serapionis & aliorum.* *Maximini.* *Sacerdotis.* *Guidonis.* *Reginæ.* *Edippæ.*

HAGENOYEN. In textu fere similis est BRUXELLEN. Sequitur: *Ipso die, Verenæ virginis, apud Zurziacum Constancienſis dyocesis, quæ erat Thebæa genere & cum beato Mauricio & suis sociis venit in Italiam causa peregrinationis, & intrans Mediolanum, carceres Sanctorum sub Dyocletiana persecutione visitavit & eis de sua substantia, in quantum potuit, ministravit, & quod non habuit, non potuit facere pecunia, hoc fecit voluntate &* *De Verena.*

 ser-

servitio corporis sui. Igitur passo Mauricio & sociis suis, Verena Alpes transgressa est, & morata cum uno qui evaserat de Thebæis, qui timore mortis non fugerat, sed exemplo Domini. Itaque Verena mater multarum virginum effecta & cæcos illuminavit, & dæmones de obsessis ejiciebat, & plura alia miracula Dominus per illam operabatur, & ideo per quemdam Romanum varus injuriis affecta incarceratur, ubi à sancto Mauricio visitatur & confortatur. Cetera omitto, quæ utrum majorem fidem mereantur suo loco dicemus.

Maximini. Vide Auctaria, 1 Septembris. *Item, sancti Maximi Treverorum episcopi & confessoris. Apud Lugdunum Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi &*

Sacerdotis. *confessoris.* Vide supra ANTVERP. &c.

AQUICINCT. In fine: *Lugdunis, sancti Sacer-*

Sacerdotis. *dotis episcopi.* Vide dicta superius.

VICTORIN. & REG-SUEC. sub nota num. 130.

Patientis. *Ipso die, sancti Patientis episcopi Lugdunensis.* Ex variis codicibus eum retulimus die præcedenti.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Cyri &*

Textus contractus. *Vrencii episcoporum, qui à beato Hermagora Ticinum missi, multum populum converterunt.* Recte notatur in margine: *Alias Syri & Yvenci, in Martyrologio Romano, Juventii.*

Patientis. Serapionis. FLORENTIN. *Lugduno Galliæ, natale sancti Patientis. Item sancti Serapionis.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Aquita-*

De Maxim. *nia, natale beati Maximini, Treverorum archiepiscopi & confessoris, à quo Athanasius Antistes Alexandrinus, persecutionem Constantii imperatoris fugiens, Treverim honorifice susceptus est. Qui etiam Eufratam, præsulem Colonienſium ecclesiæ, hæreticum deposuit, & beatum Severinum, virum discretissimum, in ejus locum subrogavit. Lug-*

Sacerdotis. *duno Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi & confessoris. Apud urbem Ticinum, quæ & Papia dicitur, sanctorum confessorum atque Pontificum Siri*

De Syro &c. *& Quencii, qui à beato Hermagora Aquileiensi pontifice, discipuli* [discipulo] *sancti Marci Evangelistæ, ad præfatam urbem directi, primo illic Christi Euangelium prædicantes, & magnis virtutibus ac miraculis coruscantes, etiam vicinas urbes, Veronensem scilicet, Brixiam & Laudensem, divinis operibus illustraverunt, sicque in pontificali honore fundata & confirmata fide credentium populorum, glorioso fine quieverunt. Augustoduno, sancti Euancii episcopi & confessoris.* *Euantii.*

BELIN. Post textum: *Lugduno Galliæ, depo-* *Sacerdotis.*
sitio sancti Sacerdotis episcopi.

GREVEN. *Item Anthiochiæ, sancti Timothei.* *Timothei.*
Apud Nichomediam, sancti Niceti martyris, qui *Niceti.*
& Victor dictus est. Hic pro fide Christi superatis gladiis acutis, igne, fumo, manuum ac pedum obtruncatione, cum divinitus illi membra restituta fuissent, iterum fustibus cæsus est, ac postea feliciter migravit. In Aquitania, depositio sancti Maximini episcopi Treverensis & confessoris. *Maximini.*
Qui de Aquitania oriundus, fama sanctitatis beati Agricii Treverorum episcopi allectus, ad eum venit: à quo in omni sanctitate educatus, eidem ex divina revelatione successit: patriam tandem suam invisens, ibi quievit. Lugduni, beati Sacerdotis episcopi & *Sacerdotis.*
confessoris Item Serapionis episcopi. Marcellini epi- *Serapionis. Marcellini.*
scopi. Augustoduni, sancti Euancii episcopi & con- *Euantii.*
fessoris. Translatio sancti Hermagoræ episcopi Aquilegiensis. In Normannia civitate Baiocensi, beati *Translat. Hermagoræ.*
Reverentii presbyteri & confessoris. Apud Egyptum, sanctæ Bonæ virginis, quæ & Mundicorda dicta, [in prima edit. *est, quæ*] *in multa sanctitate Christo sponso servivit.* *Reverentii. Bonæ.*

MOLAN. *Lugduni Galliæ, sancti Sacerdotis epi-* *Sacerdotis.*
scopi. Apud nos [vult dicere *Anderlaci* prope *Bruxellas*] *depositio sancti Guidonis confessoris; qui post* *De Guidone.*
septennem ac laboriosam peregrinationem, hunc locum suæ quietis elegit, ubi sui sacri corporis reliquiæ sub frequentia miraculorum frequentantur. In A- *Maximini.*
quitania, natale S. Maximini Treverorum archiepiscopi, qui IV *Kal. Junii Treverim relatus est.* *Reverentii.*
Eodem die, beati Reverentii presbyteri & confessoris. Dein typis minoribus, *in Normannia civitate Baiocensi.* Editiones posteriores de Sacerdote, Guidone & Maximino, ut supra. Tum: *Eodem die, Baiocas, beati Reverentii presbyteri & confessoris. In Galliis civitate Augustoduno, de-* *Euanti.*
positio beati Euanti episcopi. Die duodecima, sa- *Autonomi.*
crosancti martyris Autonomi. Vide Martyrologium Romanum & Sancti Acta apud Surium.

Idibus. *Die* 13.

Philippi. APud Ægyptum civitate Alexandria, beati Philippi episcopi, patris sanctæ Eugeniæ virginis. Hic dignitatem præfecturæ deferens, & baptismi gratiam adipiscens, episcopii honorem postmodum est assecutus, quem in oratione constitutum, jussit Perennius præfectus gladio jugulari, tempore Volusiani & Galieni imperatorum. Eodem die, sancti Amati presbiteri & abbatis monasterii Ro-

Amati. marici, qui miræ abstinentiæ & anachoriticæ vitæ sectator, virtutum & miraculorum gratia illustrem conversationem duxit. Andegavis,

Maurilionis. sancti Maurilionis episcopi & confessoris.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Egipto* dictum est plusquam satis, in eo præter ceteros excedit Munerat. quod legat, *apud Egiptum Alexandriæ*, addatque Philippo titulum *episcopi & martyris.* Superius etiam notata est differentia circa *episcopi, episcopatus* vel *episcopii* honorem. Ego ultimum modum secutus sum ex Praten. potissimum & Herinien-si: Antverp-maj. secundo modo scribit, Munerat. & Molan. primo. *In orationem constitutus,*

ſtitutus, habet ſolus Antverp-major, ceteri ut eſt in textu. Male ab Adone ſcribitur *Perennius* pro *Terentius;* pejus mutaverunt Antverp-major in *Perhennius*, Molan. in *Perhemmius*. Omnes cum Adone ponunt *Voluſiani & Galieni*, de qua conjunctione vide infra. *Romanici* pro *Romarici*, *anachoritæ* pro *anachoriticæ*, vitia ſunt in Antverp-majore.

OBSERVATIO. Baronius ad xxv Decembris de memoratis ſuprà ſanctæ Eugeniæ Actis ita pronuntiat: *Habent tamen aliqua, quæ cenſura indigeant, veluti quod ibi legitur de Philippo Eugeniæ patre, facto (ut ait auctor) epiſcopo Alexandrino; quod plane commentum eſſe, tabulæ epiſcoporum Alexandrinorum ..... manifeſte declarant.* Si hiſce adjunxeris quæ hoc die notat laudatus Baronius, facile deprehendes, non eo ſolo commento laborare præfata Acta, quæ, ut ſupra etiam diximus, à Papebrochio diſcuſſa & repudiata ſunt in Reſponſionibus ad P. Sebaſtianum art. 16 à num. 91. De Philippo non meminere apographa Hieronymiana, Beda, Florus, Rabanus, Wanbelbertus. Unus hîc denuo ſequacibus ſuis prælucet auctor Romani parvi, ita loquens: *In Alexandria, Philippi epiſcopi & martyris, qui primum præfectus fuit.* Ex citatis Actis deprompſit Ado, quæ de Philippi epiſcopâtu aliiſque eum ſpectantibus ibi memorantur, quorum compendium ſuo ſinguli modo reddidere Uſuardus & Notkerus, ſervata ubique connexione imperatorum *Voluſiani & Galieni*, itemque nomine *Perennii* præfecti, qui in Actis à Surio vulgatis *Terentius* dicitur; quemque in Romano moderno ita appellat Baronius. Hæc modo pro re noſtra ſufficiant. *Philippi.*

Sequens annuntiatio de *Amato* presbytero & abbate, tota Adoniana eſt, nec antiquior; tota ferme ad apicem à Noſtro deſcripta. Adoniana, inquam, eſt annuntiatio noſtra, ſed non Adonis illius, quem plerumque in Actis Benedict. citat Mabilio, quique ab omnibus noſtris, tum Mss. tum excuſis diſſentit, ut etiam alibi obſervavimus. Vide notationes prævias ad vitam ſancti hujus noſtri Amati, ſeculo Benedictino 2, pag. 129, ubi integra datur, quæ in Surio contracta & immutata eſt. Differt hîc Notkerus, quod pro *Amati* ſcripſerit *Aniani*, ſed hoc amanuenſis vitio irrepſiſſe credimus. Sic de ſolo Amato noſtro Wandelbertus: *Amati.*

Idibus abba nitet merito & cognomine Amatus.

Præter Philippum & Amatum Moſander Adoni tribuit *Maurilionem* Andegavenſem & *Littorium* Turonenſem epiſcopos, à Roſweydo in appendicem rejectos. De poſtremo (quem Hieronymianorum verbis conſignat Rabanus) non agere Uſuardum, probatiſſimi noſtri codices oſtendunt. Crediderim, ex iiſdem Hieronymianis ipſum accepiſſe *Maurilionem*, quem hodie *Maurilium* communius appellant, quique à Moſandro & Hagiologio Labbei, iiſdem omnino terminis commemoratur. Atque hæc omnia vere & pure Uſuardina eſſe cenſemus; quod pro inſtituti hujus ratione plane ſufficit. Aliò remittimus examinandam rerum congeriem circa vitas plures apud nos Mss., inter quas, præter antiquius editas, exſtat Ms. & impreſſa Magnobodi Andegavenſis, aliaque ſoluto ſtylo, ac præterea metrica Marbodi Rhedonenſis in vetuſtiſſima membrana, de quarum fide jam inter eruditos, præeunte Launoyo, controverſum eſt. *Maurilionus.*

AUCTARIA.

ROSWEYD. In fine ex Hieronymianis adjicit: *Item in Appulia, Felicissimi & Secundini martyrum.* *Felicissimi & Secundin.*

PULSANEN. In prima & ultima ſatis purus, ſecundam de Amato expunxit.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui ſubdunt: *Turonis, ſancti Lidorii epiſcopi.* *Lidorii.*

GREVEN. Textui attexit ſub ſigno LL. *Treveris, ſancti Materni epiſcopi.* De eo ſigno egimus V & XX Auguſti, & hîc eadem de cauſa GREVEN. è purorum numero excludimus. *Materni.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. & DANIC. De Maurilione addunt: *Qui & vitæ ſanctitate perſpicuus extitit & multis virtutibus floruit. Turonis, ſancti Lidorii epiſcopi & confeſſoris.* *De Mauril. Lidorii.*

ALBERGEN. Hiſce ſuperaddit: *Treveris, natale ſancti Materni epiſcopi, diſcipuli ſancti Petri Apoſtoli.* Vide infra EDIT. LUBECO-COL. *Materni.*

LOVANIEN. De Amato, omnia reſecat poſt *Romarici.* In Maurilione purus eſt. In fine de Lidorio, ut ANTVERP-MAX. &c. ſupra.

CENTULEN. *Apud Egyptum civitate Alexandria, ſancti Philippi martyris, patris ſanctæ* [Eugeniæ] *virginis. Andegavis, ſancti Maurelii epiſcopi & confeſſoris, magnarum virtutum viri. In territorio Bolonienſi, ſancti Maximi Regenſis epiſcopi & confeſſoris. Ipſo die, ſancti Amati abbatis de monte Romarici.* De Maximo vel potius de ejus inventione, vide GREVENUM infra. *Maximi.*

BRUXELLEN. In textu modice interpolatus, addit in fine hoc ſolum & unicum auctarium: *Turonis, ſancti Lidorii epiſcopi & confeſſoris.* *Lidorii.*

HAGENOYEN. De Philippo ex Eugeniæ Actis fuſius agit hoc modo: *Apud Egyptum civitate Allexandria, beati Philippi epiſcopi paſſio, patris ſanctæ Eugeniæ virginis. Qui per Eugeniam filiam ſuam mirabiliter converſus eſt, cum videret illam in ſtatu monachorum, & infamata eſſet de ſtupro: & illa aperiret veſtem & oſtenderet ſe eſſe filiam ſuam; ille corde compunctus eſt & baptizatus, deſerenſque præfecturam, epiſcopatus honorem, omnibus eum eligentibus aſſecutus eſt, & non multo poſt in oratione poſitum Perhennius præſes gladio jugulari fecit, Voluſiani & Galieni imperatorum tempore. Eodem die, ſancti Amati presbiteri & abbatis monaſterii Romarici, Metenſis dioceſis, qui* *De Philippo.* *De Amato.*

miræ abstinentiæ &c. addens in fine, *& obiit mul-*
torum monachorum pater in pace. In Aquitania, na-
Maximini. *tale sancti Maximini Treverorum archiepiscopi,*
qui IV *Kalend. Junii, Treverim relatus est. Ande-*
DeMauril. *gavis, sancti Maurilionis vel Maurilii episcopi &*
confessoris depositio. Qui &c. ut ANTVERP-MAX.
Lidorii. *Turonis, depositio sancti Lydorii* &c.

AQUICINCT. Post *tò imperatorum*, inserit:
Amati Sen. *Duaci, translatio sancti Amati archiepiscopi Se-*
nonensis. Qui à Theodorico rege Francorum ab epi-
scopatu dejectus, consilio Ebroini Majoris Domus,
in hanc provinciam relegatus est, jussu præfati re-
gis. Qui abbas monasterii Romarici factus, mirâ
abstinentiâ &c. Post *regis*, omissum est: *Item*
alterius sancti Amati, aut quid simile, ne duo
diversi in unum confundantur.

Lidorii. DAVERONEN. *Sancti Lidorii episcopi Turonensis.*
De reliq. Jul *Exceptio reliquiarum beati Juliani martyris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Philippi*
Textus cont. *episcopi & martyris, patris sanctæ Eugeniæ virgi-*
nis, qui per filiam suam satis mirabiliter est con-
versus, resignans præfecturam Alexandriæ. Mau-
rilionis episcopi. Amati abbatis.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Amati* & *Maurilionis*. Adjectum primo loco: *Beneventi,*
Felicissimi. *natalis sancti Felicissimi episcopi & sancta Sophia.*
Mamiliani. *Eodem die, sancti Mamiliani confessoris.*

ALTEMPS. *Ipso die, translatio beati Augustini*
Translat. *Anglorum Apostoli, & sanctorum archipræsulum*
SS. Anglic. *confessorum Laurentii, Melliti, Justi, Honorii,*
Deusdedit, Theodori, & sancti Adriani abbatis,
ac Deo dilectæ virginis Mildredæ.

FLORENTIN. *Amati.....* (abb., vel aliàs
Amati Flor. *Donatici) Cujus corpus fuit concessum beato Am-*
brosio à summo Pontifice sancto Damaso & trans-
latum de civitate Romana ad civitatem Floren-
tiam & sepultum in ecclesia sancti Laurentii; ubi
& requiescunt corpora sanctorum Marci Papæ &
Concordiæ martyris Andegavis, sancti Auxilii
episcopi & confessoris. Pro *Maurilii. Turonis,*
Littorii. *sancti Littorii* [MED. *Litoris*] *episcopi & con-*
fessoris. Apud Lamum civitatem, translatus sancti
Venerii. *Venerii, cujus corpus Regium translatum est. In*
Martt. 79. *Sicilia, sanctorum martyrum* LXXIX, *qui passi sunt*
à Profasio tyranno in civitate Admimundulæ, ut ha-
betur in passione sanctorum Luciæ & Geminiani.
Prostant Acta apud Surium, sed nec tyranni
nomen, nec palæstra, nec martyrum numerus
cum dictis conveniunt.

CODEX MONTIS SANCTI. *Solennis jam diei*
fulminat orbita, qua præclarus Christi confessor,
De Amato. *cælestem vitam ducens Amatus, supremam curiæ*
cælestis sortitur lætabundus aulam, cujus miracula
relegere qui vult, actus & vitam scilicet ipsius
[consulat.] *Qui mirâ abstinentiâ* &c.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *Turonis,*
Littorii. *sancti Littorii episcopi & confessoris.* Perpetua va-
riatio in nomine: constanter scribendum *Lidorii.*

EDITIO LUBECO-COL. *Colonia Agrippina,*
depositio sancti Materni episcopi & confessoris, *Materni.*
discipuli sancti Petri Apostoli. Qui simul Colo-
niensi, Trevirensi, ac Tongerensi archiepiscopus
præfuit Ecclesiæ. Bono tamen fine senex Coloniæ
Deo spiritum reddidit CXXVIII *Incarnationis*
anno. Vide die sequenti. In Philippo satis pura
est. Sequitur: *Eodem die, sancti Venerii sacer-* *Venerii.*
dotis, notabiliter orti. Qui in insula Tyri solita-
riam vitam duxit, & ibidem puerum submersum *Lidorii.*
orando vitæ restituit; & multos à langvoribus di-
versis curavit, & postea feliciter in Domino ob-
dormivit. De Maurilione habet ut ANTVERP-
MAX. In Amato pura est. De Lidorio, ut su-
pra: *Augustuduno, sancti Neocarii episcopi &*
confessoris. Hoc etiam nomen varie efformatur, *Nectarii.*
GREVENO infra scribente *Necarii*, sed cum Mo- *Invent.*
LANO legendum *Nectarii. Inventio sancti Maxi-* *Maximi.*
mi, episcopi Regensis & confessoris.

BELIN. In prima annuntiatione satis purus,
pro *Romarici*, scribit *Romancii* & Amati elogium
resecat. In Maurilione, quem in altera editione
Maurilium vocat, purus est. Addit: *Ipso die,*
sancti Venerii confessoris admirandæ sanctitatis viri. *Venerii.*
Accedit in secunda edit. *Turonis, S. Lidorii* &c. *Lidorii.*

GREVEN. *Ipso die, sancti Ligorii martyris.* *Ligorii.*
Qui in Græciæ partibus ob Christi nomen occisus,
postmodum Venetias translatus est. Cum vero dies
passionis ejus ignoraretur, ipse per visum, hunc
diem designavit. Vide notulam Castellani. *In*
Apulia, sanctorum Felicissimi & Secundini. *Tu-* *Felicis. &c.*
ronis, sancti Lidorii episcopi & confessoris. *Ale-* *Lidorii.*
xandriæ, sancti Theodoli episcopi. Augustuduno, *Theodoli.*
sancti Necarii episcopi & confessoris. Inventio san- *Nectarii.*
cti Maximi, episcopi Regensis & confessoris. Adul- *Inv Maxim.*
phi abbatis & confessoris. Andegavis, sancti Ne- *Adulfi*
ctarii. Quis hic Nectarius sit, nescio, forte alte- *Nectarii.*
rius occasione intrusus. *Eodem die, Barsanophii* *Barsanophii.*
abbatis & confessoris glorioši. Qui apud Ægyptum
tempore Justiniani imperatoris omni sapientia mun-
dana eruditus, divinitus admonitus, solitariam
vitam petiit, in qua cum sociis ejusdem voti, in fa-
me, siti, nuditate, vigiliis & laboribus, carnis mor-
tificationi, & divinæ in se imaginis reformationi in-
sistens, tandem plenus dierum & sanctitatis quievit.
Item, secundum aliquos hîc, *Venerii confessoris,* *Venerii.*
qui supra III *Idus habetur.*

MOLAN. *Broylo, depositio sancti Amati episcopi* *Amati Sen.*
& confessoris. Turonis, sancti Lidorii episcopi & *Lidorii.*
confessoris. Ipso die, sancti Venerii confessoris, *Venerii.*
admirandæ sanctitatis viri. Editiones aliæ legunt:
Duaci ex Broylo, depositio sancti Amati episcopi & *De Amato.*
confessoris. Cujus virtutem Salvator omnium pius
magnificavit in temporali vita, suorum gratia me-
ritorum. De Venerio & Lidorio, ut supra: *Au-* *Nectarii.*
gustuduno, depositio sancti Nectarii. Die decima *Dedicat.*
tertia, dedicatio templi sanctæ Christi & Dei nostri *S. Crucis.*
resurrectionis, & præfestum vivificæ Crucis.

XVIII *Kal.* *Die* 14.

Exaltat. EXaltatio sanctæ Crucis, quando Heraclius imperator eam
S. Crucis. de Perside Hierosolimam reportavit. Sed & procurrentibus
annis Papa Sergius, miræ magnitudinis portionem ejusdem li-
gni in sacrario beati Petri, Domino revelante, repperit, quæ annis
Cornelii & omnibus, ipso die exaltationis ejus, ab omni osculatur atque adoratur
sociorum. populo. Romæ via Appia, beati Cornelii Papæ, cui os, post exilii

rele-

relegationem, jussit Decius plumbatis cædi, & sic cum aliis viginti uno promiscui sexus decollari. Sed & Cerealis miles cum uxore Salustia, quos idem Cornelius fide instruxerat, sub eodem die capite plexus est. In Africa, sancti Cypriani episcopi, qui sub Valeriano principe, post longum exilium, detruncatione capitis martyrium consummavit, sexto miliario à Cartagine, juxta mare. Referuntur cum eo passi Crescentianus, Victor, Rosula & Generalis. *Cypriani & socior.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Scribo *Heraclius* cum Praten. Greven. & Molan. licet alii passim habeant *Eraclius*. De *Hierosolima* satis dictum est; Herinien. ponit, *reportavit Hierosolimam*. Omnes legunt *repperit*. Munerat. pro, *osculatur atque adoratur*, transponit, *adoratur & osculatur*. Rursus pro, *sub eodem die capite plexus est. Sub eodem capite* &c. In Greven. & Molan. deest *sub*, & post *Cypriani*, deest *episcopi*. Antverp-maj. mendose scribit, *sex miliario ex Cartagine*.

OBSERVATIO. Apud Martyrologos omnes festivissime recolitur salutiferæ Crucis *Exaltatio*, præterita tamen in vetustissimo Hieronymi ecgrapho Epternacensi, unde, solitâ Florentinio dicendi formâ, conjici posset, antiquarii Gallici in aliis apographis additamentum esse. De illius festi antiquitate, celebritate aliisque eodem spectantibus videndi inter ceteros Baronius & Florentinius, qui merito censent, *Exaltationem Crucis* Heraclio vetustiorem habere originem, & si Castellano credimus, plusquam ducentis & quadraginta annis ante illius imperatoris tempora, saltem Hierosolymis institutam fuisse. Hinc forte apud Hieronymianos codices, Bedam & Rabanum, nulla Heraclii facta mentione, simpliciter legitur: *Exaltatio sanctæ Crucis*. Romanum parvum, præter morem, sed tamquam de festo proprio fusius: *Exaltatio sanctæ Crucis, ab Heraclio imperatore à Persis Jerosolymam reportatæ, quando & Romæ lignum salutiferum Crucis à Sergio Papa inventum, ab omni populo veneratur*. Longiorem historiam deduxit Ado, ex quo breviorem suam Usuardus composuit, à Notkero non adeo contractam. *Exaltat. S. Crucis.*

Præponuntur in Kalendariis sæpe citatis & in Martyrologiis omnibus, præterquam in Sacramentario Gregorii ac Hieronymianis, *Cornelii & Cypriani* memoriæ, toto orbe celebratissimæ. Et primo quidem in *Cornelio* hoc die consignando conveniunt Martyrologi antiqui plane omnes, apud quos certatim conjunguntur *Cornelius & Cyprianus* eodem XIV Septembris, nempe uno die, ut supponunt, licet non uno anno coronati, cum alter alteri sexennio supervixerit. At inter eruditos non parum laboratur, ut beati Cornelii vel obitus vel martyrium ad Septembrem differri possit, quod de corporis Centumcellis Romam relatione ejusque ibi sepultura satis apte explicare conatus est Papebrochius, cui nonnulli subscribunt. Major difficultas est in tempore, à Beda, Adone & utriusque sequacibus diserte notato *sub Decio*, cum certum videatur, Decium vel Decios ante Cornelii exitum omnino periisse. Huic nodo solvendo solitus cuneus utcumque succurret, si dixeris durantem potius Decii persecutionem, quam viventem Decium, intelligendam esse. De cetero conjiciunt aliqui, Adonis historiam desumptam ex Actis ab Hilduino compositis, de quorum auctoritate & fide alibi disputabitur. Insignem vitæ Cornelianæ seriem digessit Tillemontius tom. 3, suo tempore usui futuram. Interim Usuardi nostri elogium ex Beda potissimum profluxisse videtur, transposita nonnihil, mutata & limata phrasi. *Cornelii.*

De *Cypriano celeberrimo martyre & episcopo Carthaginensi omnia nota sunt*, inquit Florentinius, imo notissima & sinceriissima ejus Acta à Pontio ejus diacono, præsente & oculato teste, posteritati relicta, præter Consularia ipsa cum prioribus simul vulgata. Notissima item ejus in Martyrologiis omnibus & in antiquioribus monumentis sanctitatis fama, de quibus vide rursus Baronium & Florentinium in hodiernis notationibus. Prælaudata ejus Acta integre edidit & eruditis notis illustravit Ruinartius inter selecta à pag. 193; nec minus accurate & diligenter, præter alios plures, Cypriani gesta disposuit laudatus Tillemontius tomo 4 à pag. 45. Quod huc propius spectat, textus noster ex Beda iterum acceptus est, quo usque ejus verbis insistit, verus & certus; nam quæ de Cypriani sociis ex Adone adjunguntur, non æque explorata esse, solerter observat Florentinius. Atque hactenus patet totius textus propago & genuina simplicitas. De Cyprianicarum reliquiarum, imo & sancti Cornelii in Galliam aliasque partes translationibus, non est hujus loci inquirere. Vide quæ pro libello de vita Cypriani à Pontio elaborato, erudite disputavit Henschenius ad diem VIII Martii. Cum nostris concinit *Cypriani.*

nit Wandelbertus, sed ultimo versiculo Eparcum aliquem adjicit, quem puto eumdem esse, de quo egimus 1 Julii. Hîc reliquos versus subjicio :

Octavo & decimo Octimbrem vocitante futurum
Exaltata Crucis fulgent vexilla relatæ,
Persîde ab indigna victor quam vexit Heracleus ;
Corneliusque suam virtute & sanguine Romam
Antistes fulcit, & Cypriano læta coruscat
Carthago, insigni doctore & martyre, totum
Ecclesiæ scribunt, cujus sacra dicta, per orbem.

AUCTARIA.

Materni. ROSWEYD. Textui puro in fine subdit: *Treveris, sancti Materni episcopi & confessoris.* Alii male die præcedenti.

Textus contractus. PULSANEN. In prima annuntiatione satis purus, de duobus aliis Sanctis, sic solum habet: *Romæ via Appia, beati Cornelii Papæ. In Africa, sancti Cypriani episcopi.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & BELIN. Primam annuntiationem detruncant, hoc modo: *Exaltatio S. Crucis, sub Heraclio imperatore piissimo.*

Materni. Evergisili. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. & LEYDEN. *Exaltatio sanctæ Crucis, sub Eraclio imperatore piissimo, qui eam de Persîde Hierosolimam reportavit. Sed & procurrentibus.....* usque ad finem textus satis pure. Tum additur: *Treveris, sancti Materni episcopi, discipuli sancti Petri Apostoli. Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Evergisili episcopi & martyris.*

LOVANIEN. Incipit ut priores usque ad *reportavit*, omissis ceteris. In Cornelio purus est. In Cypriano rescindit socios. De reliquo similis est superioribus.

ALBERGEN. & DANIC. Principio solum habent usque ad *piissimo*, sicut ANTVERP. & MAX-LUBEC. In Cornelio & Cypriano satis puri sunt. In ALBERGEN. nihil est de Materno. In utroque de Euergisilo post *martyris* additur ; *apud Tungrim sagittis interfecti.*

Textus mutatus. CENTULEN. *Exaltatio sanctæ Crucis. Romæ, beati Cornelii Papæ & martyris sub Decio Cæsare. Apud Karthaginem, passio magnifici & admirandi Doctoris Cypriani, qui martyrium celebravit sub Galieno imperatore, Galerio Maximo proconsule.*

BRUXELLEN. De Exaltatione ex Adone interpolatus est. Et nonnihil etiam in Cornelio & Cypriano. Deinde subdit sequentia: *Et natale sanctorum martyrum Senatoris, Viatoris, Cassiodori fratrum, ac Dominatæ matris ipsorum. Treveris, sancti Materni, discipuli beati Petri Apostoli, per cujus baculum post quadraginta dies ipse à morte suscitatus, tot annis in episcopali cathedra sedit, quot diebus sepultus in terra jacuerat. Apud Coloniam Agrippinam, beati Evergisili episcopi & martyris. Qui sancti Severini discipulus & archydiaconus existens, in transitu beatissimi martyris ymnum angelicum cum suo audivit magistro, & postea apud Tungrim, quæ & Octavia dicitur, sagittis interfectus est. Eodem die, dedicatio hujus ecclesiæ, ac ad illam translatio corporis beatæ Gudilæ virginis.*

Senatoris & sociorum. De Materno. Evergisili. Dedicat. eccl. & transl. Gud.

HAGENOYEN. Aliam de sanctæ Crucis Exaltatione historiam compingit. De Cornelio aliqua etiam hinc inde interjicit. Tum: *Apud Coloniam, natale sancti Evergisili episcopi Colonienses, apud Tungrim sagittis interfecti.* In Cypriano nonnihil etiam interpolatus est. In fine adjicit: *Item in Swevia, sancti Aurelii episcopi & confessoris.*

Evergisili. Aurelii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Exaltatio sanctæ Crucis. Cornelii & Cypriani martyrum. Crescentiani, Victoris, Rosulæ & Generalis, qui referuntur passi cum beato Cypriano.* *Textus contractior.*

CODEX D. DU CHEVAL. sign. B. *Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Evergisili episcopi & martyris* *Evergisili.*

FLORENTIN. *Apud Calabriam, sanctorum martyrum, Senatoris, Victoris, Cassiodori & matris eorum Dominatiæ* Vide supra in BRUXELLEN. *Senatoris & sociorum.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Romæ, beati Cornelii Papæ & martyris. Cujus sacrum corpus Roma translatum à Carolo juniore augusto, positum est in monasterio, quod construxit infra palatii ædes Compendii. Apud Carthaginem, passio beatissimi Cypriani Doctoris excellentissimi, cujus sacratissimum corpus temporibus Caroli magni imperatoris, in Franciam est translatum, & Lugduni venerabiliter repositum* *De Cornelio. De Cyprian.*

EDITIO LUBECO-COL. *Exaltatio sanctæ Crucis, sub Eraclio imperatore piissimo, qui eam de Persîde ad Hierosolymam reportavit, expletis annis à passione Domini quingentis* [& quod excurrit.] De Cornelio adjicit: *Hic constituit, ut sacerdotes pro certa causa jurare possint, si velint.* In Cypriano modice interpolata est. Sequitur: *Treveris, celebratio festivitatis sancti Materni archiepiscopi & confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Evergisli episcopi & martyris, apud Tungrim sagittis interfecti.* *Materni. Evergisili.*

GREVEN. *Apud Tungrim, passio beati Evergisli episcopi Agrippinensis Coloniæ & martyris. Hic cum archidiaconi fungeretur officio, locaque sancta cum beato Severino Colonienſi episcopo circuiret, audire meruit concentus angelorum, animam sancti Martini Turonensis, in cælum defferentium. Ferreoli martyris. Item sanctorum Dionisii & Felicis. Secundum aliquos hîc, depositio beati Joannis Chrysostomi, & VI Kalendas Februarii, translatio. Materni episcopi & confessoris. Qui à beato Petro Apostolo cum sanctis Eucharîo & Valerio, ad prædicandum Christi Euangelium Gallis & Germanis missus, post sociorum dormitionem, ipse Treverensem, Agrippinensem pariter & Tungrensem* [in 1, *vigilantissime*] *rexit ecclesias : & apud Agrippinam* [1, *Coloniam*] *quievit, ubi & ejus solennitas per anticipationem* [1, *potissimum*] *agitur Idibus Septemb. Aurelii episcopi.* *Dionysii & Felicis. De S. Chrys. De Materno. Aurelii.*

MOLAN. *Treveris, sancti Materni episcopi, discipuli sancti Petri Apostoli, qui simul Tungrensi, Colonienſi, & Treverensi ecclesiis præfuit archiepiscopus, & Coloniæ ad ultimum, spiritum reddidit, & in ecclesia sancti patris Eucharii, quæ nunc ad sanctum Matthiam appellatur, simul cum iisdem requiescit. Eodem die, dedicatio hujus ecclesiæ, ac ad illam translatio corporis beatæ Gudilæ virginis.* Vide BRUXELLEN. *In Blandinio, translati-* *De Materno. De Gudilæ ecclesia.*

Translat. Ansberti. *translatio sancti Ansberti Rotomagensis ecclesiæ archiepiscopi.* Dein minoribus typis: *Natale sancti Anastasii martyris, de quo est Petri Damiani sermo. In Mareolo, in territorio Atrebatensi, elevatio beatæ Bertiliæ. Quarta feria post* XVIII *diem Kalendarium Octobrium, triduanum jejunium autumnale, sive septimi mensis, de quo extant beati Leonis Papæ* I *homiliæ novem.* Editiones posteriores truncant commemorationes sanctorum Cornelii & Cypriani, quas in XVI transferunt, id his verbis indicantes: *Quorum natales transferuntur in diem perendinum.* Tum, de Materno, ut in priori. *Bruxellæ, dedicatio ecclesiæ & ad illam translatio* &c. *In Blandinio, translatio sancti Ansberti Rothomagensis* &c. *In Mareolo, elevatio beatæ Bertiliæ.* Denique minori charactere: *Quarta feria post decimum octavum diem Kalendarium Octobrium, triduanum jejunium autumnale* &c. ut supra.

Anastasii.

Elevat. Bertiliæ.

XVII *Kal.* *Die* 15.

ROmæ via Numentana, natalis beati Nicomedis presbiteri & martyris, sub Domiciano imperatore. Qui cum diceret compellentibus se sacrificare: Ego non sacrifico nisi Deo omnipotenti, qui regnat in cælis, plumbatis diutissime cæsus migravit ad Dominum. Eodem die in territorio Cabilonensi, sancti Valeriani martyris, quem Priscus præses suspensum, & gravi ungularum laceratione cruciatum, cum in Christi confessione videret immobilem, ac læto animo in ejus laudibus permanentem, gladio animadverti fecit. Tullo, sancti Apri episcopi & confessoris. Item Carnoto, sancti Leobini episcopi.

Nicomedis. *Valeriani.* *Apri.* *Leobini.*

Puri sunt *Praten*, *Herinien. Antverp-major*, *Munerat.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Plurimi codices scribunt *Nichomedis*, secutus sum tamen priorem orthographiam, qua de eodem Nicomede agentes, usi sumus 1 Junii. Reliqui tamen *Domiciani* ex communiori codicum sententia, licet Herinien. & Molan. melius scribant *Dimitiani.* Ab omnibus reliquis recedit Molan. Grevenum, opinor, secutus; nam ubi illi legunt: *Qui cum diceret compellentibus se sacrificare: Ego non sacrifico, nisi Deo omnipotenti, qui regnat* &c. Aliter ipse construit: *Qui cum diceret compellentibus, se non posse sacrificare nisi Deo* &c. Pro *Cabilonensi*, mendose in Antverp-majore est, *Cabilenensi.* Molan. habet *Tulli* & *Carnoti.* Turpius Antverp major *Cartono, sancti Leobidi;* Munerat. *beati Leobini.*

OBSERVATIO. De *Nicomedis* hujus nostri, martyris inclyti, dedicatione aliqua, ut putamus basilicæ, egimus non obiter 1 Junii, correcta variorum codicum Usuardinorum aut aberratione aut saltem confusione. Hodie *natalem* ejus recolunt codices Hieronymiani, quos tamquam suos habet Florentinius. Beda eadem hodie phrasi utitur, qua, citato die 1 Junii; sed cum hîc luxata videantur Mss. ex quibus genuinum textum ante tomum 2 Martii dedimus, præferenda forte erit sumpta ex ipso Beda, Rabani lectio, qui priori die *basilicæ dedicationem* exprimit, hîc legens, *passio Nicomedis martyris.* Exstat etiam vetus ejus memoria in Kalendario Frontonis & Gregorii Sacramentario, per Menardum, ubi consuli possunt utriusque editoris notæ; nec deest in Allatii Kalendario. Romanum parvum brevissime etiam legit: *Romæ, Nicomedis martyris.* Ado pro more suo plura delibat ex Actis sanctorum Nerei & Achillei, seu potius ex Marcelli epistola, alibi non semel à nobis citata; plura, inquam, delibat quæ hujus Sancti propria sunt, strictim à Notkero relata, magis etiam à Nostro, sed ferme Adonis ipsius verbis, contracta. Porro an sub Domitiano passus sit *Nicomedes*, an potius sub Trajano, suo loco explicabitur. Vide dicta superius variis locis, præsertim XII & XXXI Maii, quæ hîc repetenda non sunt. Metricum Wandelberti elogium inferius subjiciam. In signando hoc die *Valeriano* tam sunt concordes Hieronymiani codices, quam differant, in exprimendo distinguendoque martyrii loco, aliis *Castro Tremorcio*, aliis *Caulomo castro*, aliis *Castro Ternocio*, quod ad *Tournus* proxime accedit, enuntiantibus. Utrum *Valeriani* vere meminerit Beda, non satis compertum est, cum dubium videatur, an ei tribui possint, quæ ibi designantur: *In territorio Cavillonensi, castro Trimorchio*, nisi Rabanus aliquid conferat, cujus verba sunt: *In territorio Cabilonense, castro Nortio, natale sancti Valeriani martyris:* quæ ferme à Notkero descripta sunt, relicta longiori Adonis panegyri, expuncta tamen Rabani palæstra, quam forte suspectam habuerit. Verum ut ut ea sita sint, non alium Noster ducem habuit quam consuetum, qui ex Actis sancti Marcelli, tem-

Nicomed. *Valeriani.*

Cabilo-

Cabilonensis, de quo IV Septembris egimus, ea desumpsisse videtur, quæ ex ipso in
plures alios transierunt. Usuardus pauca quidem seligit, sed vel in ea brevitate Adonis
verbis scrupulose inhæret. Qualiscumque sit Bedæ codicum confusio, patet nihilomi-
nus in iis memorari: *Eodem die sancti Apri episcopi.* Deinde: *Leobini confessoris*, qui co- *Apri.*
dem prorsus modo à Rabano referuntur. De postremo nihil est in Adone, de primo sic *Leobini.*
habet: *Eodem die, depositio beatissimi Apri Tullensis episcopi & confessoris.* Quemnam è duo-
bus descripserit, an ex utroque aliquid sumpserit Usuardus, confer & statue. An hic
idem *Aper* sit, cui cum sancto Paulino necessitudo aut litterarum commercium intercesserit, alterius loci & disquisitionis est. Consule tantisper novissimam B. Paulini operum
editionem Parisinam anni MDCLXXXV dissertatione V ad sancti vitam, sub finem volu-
minis. Cum autem in solitis Usuardi fontibus de *Leobino* nihil inveniam, non temere
licet supponere, nomen ipsum ex Beda acceptum, cui Noster aliunde episcopalem se-
dem superaddiderit. Sane ex codicum nostrorum fide, & hic & ceteri omnes proprie &
genuine Usuardini sunt. De duobus ultimis episcopis, post Nicomedem, cecinit Wan-
delbertus, cujus hi sunt versiculi:

Septenum denum Nicomedes presbyter ornat,
Virgo tuus Petronilla comes martyrque beatus.
Pontifices arâ, meritis, vitaque colendi
Carnutes Leobinus, Aper Leucosque tuentur.*

* *al.* Leo quosque

AUCTARIA.

ROSWEYD. In Nicomede & Valeriano satis purus, deficit in duabus annuntiationibus ultimis.

PULSANEN. In prima satis purus, in 2 resecat elogium, caret etiam duabus postremis.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Ambo deficiunt in sola ultima annuntiatione. Sed MAX-LUBEC. in eo à priori differt, quod in fine habeat: *Et octava sanctæ Dei genitricis Mariæ.* *Octavæ Nativit.*

GREVEN. Post textum purum subjicit: *Item octavæ, beatæ Virginis Mariæ.* Quæ mirum est potuisse ab eo inter Usuardina recensèri. *Idem.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Incipiunt: *Octava nativitatis gloriosæ Virginis.* Sequitur de Nicomede & Valeriano, non omnino pure. Tum: *Civitate Tullensi, natale sancti Apri* &c. Deest *Leobini.* *Idem.*

LOVANIEN. Incipit etiam: *Octava nativitatis gloriosæ Virginis.* In Nicomede, ferme purus est. De Valeriano elogium rescindit: *Civitate Tullensi* &c. ut supra. Deest etiam *Leobini.* *Idem.*

CENTULEN *Octava nativitatis beatæ Mariæ. Romæ, passio sancti Nichomedis presbiteri & martyris. In territorio Cabillonensi, castro Tenortio, sancti Valeriani martyris. Item Carnoto, sancti Leobini episcopi confessoris. Tullo, sancti Apri episcopi & confessoris, cujus mortem in conspectu Domini pretiosam miracula crebra testantur.* *Idem.* *De Apro.*

BRUXELLEN. *Octava nativitatis gloriosæ semper Virginis Mariæ.* In Nicomede & Valeriano ex Adone nonnihil interpolatus est. Tum: *Item Carnoto, sancti Leobini episcopi & confessoris. Civitate Tullensi, beati Apri ejusdem ecclesiæ episcopi & confessoris. In territorio Rothomagensi, monasterio Ginegiensi, depositio sancti Aycadri abbatis & confessoris. Qui cum ibi nongentos haberet monachos, media eorum pars, per angelum sibi noctu præsignata, una die migravit ad Dominum. Quos ipse non multo post secutus, quievit in pace.* Vitam edidit Surius, de qua vide Mabilionis observationes prævias sec. 2 Benedict. à pag. 952, ubi aliam ejusdem Sancti vitam producit, cum nostris Mss. suo loco conferendam. *De Octava.* *De Apro.* *Aycadri.*

HAGENOYEN. De Octava nativitatis aliqua congerit, quæ ad rem non pertinent. Non magis apte prosequitur: *Romæ via Numentana, natale beati Nycomedis presbiteri & martyris translatio, cujus dies passionis est in Kalendis Junii.* Vide quæ supra in Observationibus diximus. In Valeriano satis purus est. Sequitur longa historia de Apro episcopo Tullensi, cujus specimen subjicio: *In civitate Tullensi, depositio sancti Apri, episcopi & confessoris. Iste vir adhuc puer tantæ fuit liberalitatis & pietatis erga pauperes, quod multoties vestes suas dabat pauperibus & nudus domum reversus est. Erat autem beatus Aper aspectu venerandus, mitis alloquio, vultu serenus, expers veritatis* [potius *expers fallaciæ*, vel *expertæ veritatis*] *& tranquilla lenitate, cunctis placabilis. Erat etiam ei moris, sanctos quosque adire, ad imitandum eos, & ideo corporis habuit continentiam, animi lætitiam, cordis industriam, vigilans* [vigilantiam,] *jejunia, orationes, saccum, cinerem, patientiam & caritatem.* Omitto reliqua, quæ nescio quo modo Apro nostro convenire possint, si cum Actis ejus conferantur, ut alibi fusius ostendemus. In fine adjicitur: *Item, apud Carnotum, depositio sancti Leobini episcopi & confessoris.* Ferme ut est in textu. *De Apro.*

AQUICINCT. In fine: *Et sancti Aicadri abbatis.* Vide supra in BRUXELLEN. *Aicadri.*

DAVERONEN. *Civitate Carnotensi, translatio sancti Leobini episcopi & confessoris.* *Translat. Leobini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava nativitatis beatæ Mariæ Virginis. Nicomedis martyris. Valeriani martyris. Leobini episcopi & confessoris. Apri episcopi & confessoris.* *Octavæ.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Apri* & *Leobini.* Additur *Beneventi, sancti Constancii in S. Sophia.* Apud alios notus non est. *Constantii.*

UGHELL. Caret etiam annuntiatione ultima Leobini Carnotensis, ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. superius, cum quibus plerumque convenit.

FLORENTIN. *Natale sancti Archadii episcopi & confessoris.* Fallor, ni *Aicadri* velit dicere. *Archadii.*

EDITIO-LUBECO-COL. *Octava nativitatis gloriosæ Virginis Mariæ. Romæ via Numentana, natale sancti Nicomedis presbiteri & martyris, qui corpus beatæ Feliculæ virginis & martyris* [cum] *honorificè sepelisset, ob hoc detentus à Flacco Comite sub Domiciano imperatore* [est] *& cum diceret compellentibus* &c. In Valeriano satis pura est. *Octavæ.* *De Nicom.*

Civi-

Civitate Tullenſi, natale ſancti Apri epiſcopi & confeſſoris. Apud Carnotum, beati Leobini epiſcopi & confeſſoris.

GREVEN. *Alexandriæ, ſanctorum trium fratrum Cirini, Leoncii, & Serapionis. Item Seleuci, Conſtantii. Decorati martyris, & aliorum cum eo. Clementis epiſcopi. In Scotia, Mereni epiſcopi. Aichadri abbatis. Luthardi, comitis Clivenſis & confeſſoris. Ludumillæ, viduæ & martyris, aviæ ſancti Wenceſlai ducis Bohemiæ & martyris.*

Cirini & aliorum. Clementis. Mereni. Aichadri. Luthardi. Ludmillæ.

MOLAN. *Eodem die, octava nativitatis Virginis Mariæ. Eodem die, depoſitio ſancti Aichadri abbatis. Lugduno, depoſitio Albini epiſcopi.* Dein typis minoribus: *In Galliis, ſanctæ Eutropiæ viduæ, de qua Sidonius in epiſtola ad Pragmatium. Luthardi comitis Clivenſis & confeſſoris, qui fundavit clauſtrum Wiſchelenſe & Nuſſienſe.* Editiones aliæ: *Eodem die, octava nativitatis* &c. Item de Albino Lugdunenſi & Aichadro abbate, ut ſupra. *Die decima quinta, ſancti martyris Nicetæ. In Clivia, Luthardi comitis & confeſſoris, qui fundavit clauſtrum* &c. ut vide in jam citata priori edit.

Octavæ. Aichadri. Albini. Eutropiæ. Luthardi. Nicetæ.

XVI *Kal.* *Die* 16.

APud civitatem Calcedoniam, natalis ſanctæ Eufemiæ virginis & martyris, quæ ſub proconſule Priſco tormenta & carceres, verbera & argumenta rotarum, ignes & pondera lapidum angularium, beſtias & plagas virgarum, ſecures & ſartagines igneas, rurſum morſum beſtiæ pro Chriſto ſuperavit. Romæ, ſanctorum martyrum Luciæ nobilis matronæ & Geminiani, quos Diocletianus pœnis graviſſime afflictos, diuque tortos, tandem poſt laudabilem martyrii victoriam, gladio animadverti præcepit.

Euphemiæ. Luciæ & Geminiani

Sic *Praten. Herinien. Roſweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Lovanien.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Primum noto, poſtremos tres codices puros quidem eſſe, ſed in eo differre à reliquis, quod Euphemiam habeant ſecundo loco. Ab aliis etiam diſcrepat Roſweyd. ſic incipiens: *In Calcidonia, Euphemiæ virginis* &c. *Calcidoniam* ſervant Herinien. & Greven. ſed Munerat. *Calcidonem.* De *Eufemiæ* non loquor cum ita omnes forment, excepto ſolo Molano, qui recte ponit *Euphemiæ.* In Antverp. deeſt epitheton *ſanctæ*, in Max-Lubec. eſt *beatæ.* Belin. legit *tormenta, carceres,* expuncta conjunctione *et.* Rurſus idem Belin. pro *ſartagines igneas,* forte melius cum Beda ſcribit *ſartagines ignitas.* Dubium eſt utrum præferri debeat, *rurſum morſum beſtiæ*, an *rurſus morſum beſtiæ.* Primo modo legit Beda, ex quo veroſimilius acceptum eſt. Herinien. Antverp-Max. Lubec. & Munerat. *rurſus morſum* &c. Greven. & Molan. ſingulares denuo ſunt in *nobiliſſimæ matronæ*, pro *nobilis matronæ.* Antverp. & Max-Lubec. neutrum expreſſerunt.

OBSERVATIO. *Sancta & maxime benedicta*, vel ut alii loquuntur, *pretioſiſſima & beatiſſima* Chalcedonenſis martyr *Euphemia* innumeris paſſim, tum in Oriente tum in Occidente, laudibus certiſſimiſque monumentis celebratur, tametſi daremus Acta ejus à Metaphraſte, Surio aliiſque vulgata, exiguæ fidei & auctoritatis eſſe, ut forte ſunt & alia quæ in pluribus antiquis Paſſionalibus aliiſque chartis Mss. habemus, ubi fortaſſe *præclara* illa *& editis hactenus meliora* reperientur, de quibus in Ephemeridibus Græco-Moſcis meminit Papebrochius. Utut tamen non ſatis probata, imo dubia illa omnia ſupponantur, dubia profecto non eſt inſignis de *Euphemia* Aſterii enarratio à Surio & noviſſime à Ruinartio edita & obſervationibus illuſtrata; dubia non ſunt tot alia argumenta, quæ poſt Baronium & Florentinium accurate digeſſit Tillemontius tom 5. à pag. 405. Quanti porro facienda ſit vita ſanctæ *Euphemiæ* metrica à Paſchale Verrone compoſita & Neapoli edita MDXCII; item Theodori Beſti encomium, quod Græce & Latine Ms. apud nos exſtat, poſtea videbitur. Ceterum pro antiquiſſimo ejus cultu ſtant Martyrologia noſtra omnia. Inter Hieronymiana hoc ſolum occurrit diſcriminis, quod in vetuſtiſſimo Epternacenſi, Romæ Euphemia tribui videatur, ut & Allatii & Frontonis Kalendaria innuunt, dum eam Luciæ conjungunt. Rurſus vero apud præfata Hieronymiana ſequenti die *Euphemia Chalcedonenſis* reperitur, de qua re vide Florentinium utroque die. Romanum parvum legit: *Chalcedone, Euphemiæ virginis.* Adonis elogium ex Actis ſupra citatis latius extenditur, ſtrictius à Beda, Rabano & Notkero: ſic tamen ut evidenter pateat, ultimum ex primo ſumpſiſſe. At ex quo Uſuardus? Is certe tormentorum genera verbis Adonis deſcripſit, ubi non *clavas*, ſed *plagas virgarum*; ubi deſunt

Euphemiæ.

verba *ferras acutas*, demum ubi *fartaginas igneas*, non *ignitas*. At vero verba illa ultima, *rursum morsum bestiæ pro Christo superavit*, non ex Adone, sed ex Beda manifeste profluunt. Habes pro hac parte textus formationem.

Celebris etiam & antiqua est *Luciæ* matronæ Romanæ & *Geminiani* solennitas; tametsi ambo ab Hieronymianis hodie non notentur. An hæc sit *Lucia*, quam ex Allatii & Frontonis Kalendariis nuperrime citavimus? Sunt qui dubitent. Beda, & post eum Rabanus, diserte utrumque annuntiant, sed omissa positione, seu palæstra. Clarius Romanum parvum: *Romæ, Luciæ & Geminiani martyrum*. Longum ex Actis extractum profert Ado, quod in collectione sua retulit Surius, procul dubio, quod Actis ipsis carebrit, quæ à Mombritio tomo 2 vulgata sunt, qualia & apud nos Mss. in antiquo Membraneo codice servantur. Et hæc eadem sunt, ni fallor, quæ vidit Baronius, recte observans correctione indigere. Miror Tillemontium asserere, se ea non habuisse, quasi apud Mombritium aut alibi reperire non potuerit. De ipsorum sinceritate aut disputandi aut quidquam decernendi locus non est; qualiacumque fuerint, id satis aperte liquet, Adoniana omnia ex ipsis decerpta & ex hoc à Nostro brevissime contracta, sic ut in laterculo nostro nihil contineatur, quod magnopere in dubium revocari possit, si modo Diocletiani persecutio, ut sæpe alibi faciendum diximus, in ipsius persecutoris locum substituatur. Wandelbertus metrica sua encomia hoc die incipit à Martino Papa, quem in nullis nostris codicibus signatum reperio: hunc esse diem obitus indicat Castellanus. Ceterum ita canit poëta Martyrologus:

Luciæ & Geminiani.

Hinc sexto deno Martinus Papa beatur;
Euphemiamque pio sanctam veneramur amore:
Lucius hoc simul excellit cum Geminiano,*
Condecorat pariter passos quos laurea Christi.

* Lucia

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Textui puro, ut sæpius usuvenire supra ostendimus, addit proprium Anglicum, hisce verbis: *Eodem die, sanctæ Eadipæ virginis.* Puto velle dicere *Edithæ.*

Eadipæ.

PULSANEN. In prima annuntiatione purus est. In secunda item purè pergit usque ad *Geminiani*; sed desunt reliqua omnia.

ALBERGEN. Similis est ANTVERP-MAX. &c. in transpositione. In fine autem addit: *Item festum beatorum Stigmatum beati Francisci.*

Stigmat. S. Francisci.

ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *Festivitas sacrorum Stigmatum. Hiis siquidem almus ille confessor Christi Franciscus, biennio antequam spiritum cælo redderet, post prædicationis suæ cursum, caritatis excessum, paupertatis titulum, ad aspectum Seraphin crucifixi, veluti seraphicis agebatur desideriis, insignitus est corporaliter in manibus & pedibus, & latere dextro, non humanitus sed digitis Dei vivi descriptus.* In reliquo textu ut ANTVERP-MAX. &c.

De iisdem.

CENTULEN. *Natalis sanctæ Eufemiæ virginis, quæ passa est sub Dyocleciano imperatore, proconsule autem Prisce* [Prisco] *in civitate Calcidona. Romæ, sanctorum Luciæ & Geminiani martyrum, sub consulari Megasio. Ipso die, sancti Aicadri abbatis.* Vide die præcedenti.

Textus contractus. *Aicadri.*

BRUXELLEN. In Euphemia permodice interpolatus, in secunda, post *Geminiani*, inserit: *Hæc beatissima Lucia, à filio suo Euprepio accusata, quod esset Christiana, jussit eam, cum prædicto Geminiano, Dyocletianus sibi adduci. Quos ille pœnis* &c. In fine subjungit: *Eodem die, receptio sacrorum Stigmatum beati Francisci.*

DeLuc.&c. *De Stigmat.*

HAGENOYEN. *In civitate Calcedonia, sanctæ Eufemiæ virginis & martyris. Hæc erat filia cujusdam sacerdotis ydolorum, & cottidie audivit cantantes Christianos ejus domum transeuntes; Omnes dii gentium dæmonia* &c. *ad fidem Domini conversa est, & sub persecutione Maximiani, à præside Prisco, tormenta & carceres* &c. *Romæ, passio sanctæ Luciæ viduæ & Geminiani martyrum. Hæc vidua Lucia quæ filium suum Euprepium fidem Christianam in rigore observare docuit, ab eodem Euprepio filio suo, Dyocletiano imperatori accusata est & tradita carceri, ubi ei Dominus apparuit, & fluvium de carcere eduxit, qui dimidium civitatis cum palacio regis subvertit* &c. Ex his, de reliquis plus justo extensis, facile statues. In fine additur: *Item in Anglia, sanctæ Edithæ reginæ & virginis.*

DeEuphem. *DeLuc.&c.* *Editha.*

DAVERONEN. *Cenomannis civitatis, depositio sancti Principii episcopi & confessoris.*

Principii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Luciæ & Gemiani martyrum. Eufemiæ virginis & martyris. Justini presbyteri & confessoris.* Notatum est in margine, quod in Romano Martyrologio ponatur die sequenti, & habeatur martyr.

Justini.

FLORENTIN. *Item sanctorum martyrum Sosthenis & Victoris.* Hi ad hunc diem non pertinent, sed forte à sciolo aliquo hîc positi fuerint, ut Euphemiæ conjungerentur, ex cujus Actis desumptos diximus x Septembris. Sequitur; *ut & sanctorum martyrum* XLIX.

Sosthenis & Victoris. *Martt* 49.

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, sanctorum martyrum Luciæ nobilis matronæ & Geminiani præpotentis. Hæc beatissima Lucia cum in viduitate perstitisset triginta sex annis, & jam ex decursu totius vitæ suæ complesset septuaginta quinque annos, à filio suo Euprepio accusata, quod Christiana esset; jussit eam Dioclecianus imperator sibi adduci cum prædicto Geminiano. Quos ille pœnis gravissime afflictos tradidit cuidam perversissimo judici, qui diu eos cruciavit, tandem post laudabilem martyrii victoriam, gladio animadverti fecit. Hos sancta Maxima Christi devota famula decenter sepelivit.* In Euphemia ferme pura est, post, *pro Christo*, adiungens, & *complevit martyrium.* Sequitur: *In montibus Alvernæ, receptio sanctorum stigmatum sancti Francisci confessoris, primi Ordinis Minorum.*

DeLuc.&c. *De Stigmat.*

Principii. Editbæ. rum. Cenomannis, *ſancti Principii, epiſcopi & confeſſoris. In Anglia, ſanctæ Editbæ virginis.*

GREVEN. *Feſtum ſancti Joachim, patris gloriosæ Dei genitricis ſemper Virginis Mariæ. Et commemoratio ſanctæ Annæ matris ejus. Romæ, Felicis Papæ. Item ſancti Victoris. In Scotia, Niniani epiſcopi & confeſſoris. Cenomannis, depoſitio ſancti Principii epiſcopi & confeſſoris. Item ſanctæ memoriæ Ludovici archiepiſcopi Arelatenſis, Cardinalis ſanctæ Cæciliæ. In Anglia, Editbæ virginis abbatiſſæ, filiæ Edgari regis Anglorum. Quæ à religioſis parentibus, bima Chriſto conſecrata & ſanctiſſimè converſata, ſeculum ignoravit potius quam reliquit.* Caſtellanus legit *Eadgitha.*

Joachim & Annæ. Felicis. Victoris. Niniani. Principii. Ludovici. Editbæ.

MOLAN. Typis minoribus: *In Anglia, Editbæ virginis abbatiſſæ, filiæ Edgari* &c. ut GREVEN. ſupra. *In Scotia, Niniani* &c. *In territorio Argentinenſi, ſanctæ Einbeth virginis, præclaræ ſanctitatis. Agnetis virginis de monte Policiano, cujus vitam Magiſter Raymundus, Ordinis Prædicatorum ſcripſit.* In poſterioribus editionibus duorum ferme dierum textus confuſi ſunt: nam hoc die referuntur Cornelius & Cyprianus, ex XIV Septembris, quibus ſubjungitur totus textus hodiernus. In fine additur: *In Anglia, ſanctæ Editbæ virginis, filiæ Edgari Regis. In territorio Argentinenſi, ſanctæ Einbeth virginis, præclaræ ſanctitatis.* Dein typis minoribus: *In Scotia, Niniani epiſcopi Candidæ caſæ & confeſſoris. Item obitus Agnetis de monte Policiano, cujus vitam ſcripſit Raymundus, Magiſter Ordinis Prædicatorum.* Vide Martyrol. Romanum & Acta XX Apr.

De Editha.

Niniani. Einbeth. Agnet.s.

XV *Kal.* *Die* 17.

ROmæ via Tiburtina, natalis ſancti Juſtini presbiteri, qui perſecutione Decii, Galli & Voluſiani confeſſionis gloria inſigniſſimus fuit. Item Romæ, ſanctorum martyrum Narciſſi & Creſcentionis. Apud Leodium, beati Lamberti epiſcopi Tungrenſis, qui à nocentibus, innocenter occiſus, aulam cæleſtis regni perpetuo intravit victurus. In Brittanniis, ſanctorum Socratis & Stephani. Niveduno, ſanctorum martyrum, Valeriani, Macrini, & Gordiani. Item Corduba, ſancti Emiliani diaconi & Hieremiæ decollatorum.

Juſtini. Narciſſi & Crescentionis. Lamberti. Socratis & Stephani. Valeriani & ſocior. Emiliani & Hierem.

Sic habent *Praten. Herinien. Antverp-maj. Roſweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Quibus accedere poſſunt *Antverpien-max.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. Dixi accedere poſſe Antverp-max. & Lovanien. nam hi, licet totum textum referant, in eo tamen ab aliis diverſi ſunt, quod de Lamberto agant primo loco, & in fine periodi legant *perpetuo victurus intravit*, contra antiquiores omnes. Iidem cum Praten. & Molan. ſcribunt *Tyburtina*, ſed prævalent alii. Rurſus cum Molan. omittunt nomen *Galli*; Munerat. poſuit *Gauli.* Antverp-maj. poſt *Voluſiani* omittit *confeſſionis*, & cum Antverp. Max-Lubec. Antverp-max. & Lovan. pro *inſigniſſimus*, ſcribit, *inſignis.* Munerat. autem *confeſſionis* mutavit in *Confeſſoris.* In Praten. eſt *Narcyſſi*, in Molan. *Narciſci*, in Antverp. & Max-Lubec. *Narciſſæ*: ſed quid in Greven. ſibi vult *Marcillæ?* Antverp-max. & Munerat. nomen *Creſcentionis* vertunt in *Creſcentiani*, & ſic habet Romanum parvum, pejus Lovanien. *Creſcentis.* Praten. videtur ſcripſiſſe *Leodicum*, quod in nullo alio codice reperio. Item *Lantberti*, ut cum eo habet ſolus Roſweyd. Nos ex Adone & reliquis codicibus prætulimus orthographiam communiorem, ſec. IX certo uſitatam, etiam apud Wandelbertum, quidni & apud Bedam, licet Rabanus & alii utantur *Landebertus.* Errat Antverp-maj. in *innocentum*, pro *innocenter*, item in *Brittannia*, pro *Brittanniis*, ut paſſim reperimus. Mitto reliqua menda ſcriptoria, ut *Niveduni* pro *Niveduno*, *Matrini* vel *Martrini* pro *Macrini*, *Cordubæ*, *Eliani* pro *Emiliani*, ut ſervant codices. *Dyaconi*, *Hiremiæ*, *Jeremiæ*, *Jheremiæ.*

OBSERVATIO. Romani parvi auctor ſic hodie textum ſuum orditur: *Romæ, Juſtini presbyteri, ad quem beatus Laurentius in vico Patricii nocte venit.* Nullus antiquior Martyrologus de eo, ſaltem hoc die, meminit. Ado, ipſum refert tertio loco, plura ex Actis ſancti Laurentii memorans, quorum initium & finem, ductoris verbis, Noſter connexuit. Illum ipſum Juſtinum inter Auctaria ſignavimus IV Auguſti, quo die eum ita canit Wandelbertus:

Juſtini.

Juſtinus pridie proprio celebratur honore
Presbyter in numero ſanctorum, cæde peremptus
Crudeli, exquirens tumulos qui condecoravit.

Martyrii proprie dicti lauream ipſi etiam tribuit Baronius; hac Wandelberti aliorumque antiquorum monumentorum (ut ait) auctoritate ductus, inter quæ procul dubio computat res ejus *geſtas, ſeorſum poſitas & uberius conſcriptas*, ex quibus pateat ſupervixiſſe

ad tempora Claudii. (intellige II) tuncque martyrio coronatum fuisse. Quæ omnia proprio loco diligentius erunt examinanda. In laudato Romano parvo sequitur: *Item Narcissi & Crescentiani*, quos distinctius penultimo loco Ado *Romæ* adscribit, *in crypta arenaria*, secundum vocans *Crescentionem*, quemadmodum ex ipso Usuardus descripsit. Quid in Actis sancti Laurentii, in eorum laudem contineatur, patebit x Augusti. Quintum & postremum locum in Adone tenet inclytissimus præsul & martyr *Lambertus*, de quo etiam meminere Beda & Rabanus, à quibus *Landebertus* appellatur, si nonnullis Bedæ ecgraphis assentiri volueris. Florus elogium plane vulgare ei tribuit. Plura ex gestis delibat Rabanus, pauciora Ado, quem contrahit Notkerus. Usuardus proprio marte & sermone hîc loqui voluit, sensum quidem Adonis secutus, sed aliis omnino formulis rem exprimens. Quousque ad Hieronymiana *Lambertus* vel *Landebertus* pertineat, disces ex Florentinio. Complura Acta de eo conscripta novimus, auctores vide apud Baronium in hodiernis notis; Mabilionem sec. 3. Benedict. parte 1, à pag. 66 & alios recentiores. Nec prætereundus est Wandelbertus, qui solum Lambertum ita hodie celebrat:

Narcissi & Crescention.

Lamberti.

Lambertus quintum denum virtute coronat,
Factio quem cæsum semper tremebunda pavescit.

De *Socrate* & *Stephano* agunt Beda, Rabanus, Ado & Notkerus, iisdem prope terminis; suos Noster plane mutuatus est ex Adone, in quo primo loco ponuntur. Inter Hieronymiana eos etiam memorat vetustissimum ecgraphum Epternacense, tacentibus ferme reliquis. Proxima, seu secunda in Adone annuntiatio est: *Nividuno, natalis sanctorum martyrum Valeriani, Macrini & Cordiani*: ubi vides nihil à Nostro mutatum esse, præter ultimum nomen. Eodem modo loquuntur Hieronymiana, nisi quod pleraque *Magrini & Gurdiani* scripserint. Quid de bina hac classe in sinceris monumentis ecclesiasticis superfit, suo loco disquiremus. Hactenus ductores suos habuit, eosque, eo modo quo explicavimus, secutus est Usuardus, sed postremi duo *martyres Cordubenses* ab eo primum, imo ab eo solo consignati sunt, ex Arabicæ persecutionis messe in Hispania collecta, quam ipse in Galliam retulit, ut jam superius sæpe dictum est. Prioris nomen ab Usuardo mutatum vix dubito, formatumque *Emilianum* ex *Emilla*, qui cum *Hieremia* ab Eulogio refertur lib. 2 Memor. cap. 12. Cur in Romano moderno locum non habeant, sed eorum loco *Columba* ex Memor. lib. 3 cap. 10 substituatur, non aliam causam video, quam quod ejus reformatores Galesinium secuti sint, neglectis Belino, Maurolyco, Felicio & aliis, quibus tamen usos eos fuisse satis constat. At enim binos nostros vere Usuardinos esse æque ac ceteros, codices nostri evidenter demonstrant.

Socratis & Stephani.

Valeriani & socior.

Emiliani & Hieremiæ.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione truncatus est: in secunda purus: deest tertia: purus est in quarta: deest iterum quinta. In sexta deest ultima totius textus vox *decollatorum*.

ULTRAJECT. & LEYDEN. Ex Adone Lamberti elogium amplificant, hoc modo: *Apud Leodium, beati Lamberti episcopi. Qui dum regiam domum zelo religionis accensus increpasset, & rediens, in ecclesia sua orationi incumberet, à nocentibus innocenter occisus, aulam cælestis regni perpetuo victurus intravit.* Sequuntur reliqua, quæ ad textum spectant.

De Lamber.

ALBERGEN. & DANIC. Idem habent initium; sed de Justino, Narcisso & Crescentione, nihil.

CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum Narcissi & Crescentionis. Cordubæ, sanctorum Emiliani diaconi, & Jeremiæ, quorum corpora post abscisionem capitum igni tradita sunt. Niveduno, sanctorum martyrum Valeriani, Machrini & Gordiani. In Britannia, sanctorum Socratis & Stephani. Eodem die, passio sancti Lamberti, Trajectensis ecclesiæ episcopi.*

Textus contractus.

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Leodium, passio beati Lamberti episcopi & martyris. Qui fuit Apri comitis filius, quem sanctus Landoaldus in via Dei induxit, sicque ipse beato Theodardo in episcopatu Trajectensi successit. Sed Ebronii* [Ebroini] *fa-*

De Lamber.

ctione ab episcopatu dejectus, in Stabulaus cœnobio per septem annos monachatur. Quem Pippinus tandem in sua sede restituit, & quia ipse zelo religionis accensus, præfatum Pippinum principem increpare ausus sit, quod Alpaidem pellicem, sua legitimæ Plectrudi superduxerit, à Dodone fratre Alpaidis martyrizatur. In Justino, deinde in Narcisso & Crescentione modice interpolatus est. Sequuntur Cordubenses, tum Nivedunenses & Britanni, pure. In fine: *Et Waslagio, sancti Eruagindi confessoris. Item sancti Mauricii episcopi & confessoris.*

Eruagindi. Mauritii.

HAGENOYEN. De Justino, nihil. In Narcisso & Crescentione purus est. Tum de Cordubensibus & Nivedunensibus, satis bene. Desunt Britanni. Tum: *Item Merantii, sanctorum Desiderii episcopi & Reginfridi martyrum. In monasterio sancti Ruperti in Pingwia, Maguntinæ diœcesis, sanctæ Hildegardis sanctimonialis & prophetissæ. Apud Leodium, beati Lamperti episcopi & martyris* &c. De quo jam satis diximus. *Ipso die, sancti Floscelli martyris.*

Desiderii & Reginfridi.

Hildegardis.

Floscelli.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lamberti episcopi & martyris. Flocelli pueri martyris. Hildegardis virginis. Narcissi & aliorum martyrum.*

Floscelli Hildegardis.

CODEX BIGOT. sign. D 9. *Ipso die, sancti Floscelli martyris.* Signatur in plerisque codicibus, sed vide ejus elogium infra inter Auctaria GREVEN.

Floscelli.

CAM-

CAMBERIEN. S. MARIÆ. *Item Romæ, beati Justini presbyteri.* Nescio an cetera pura sint.

In VATICAN. num. 5949. Deest ultima annuntiatio *Emiliani & Hieremiæ.*

FLORENTIN. *Festum sacrorum stigmatum Jesu Christi in corpore S. Francisci.* Tum STROZZIAN: *Ipso die, sancti Stefelli* [verosimillime legendum *Floscelli*] *martyris egregii.*

CODEX MONTIS SANCTI. *Inventio sanctæ Gebetrudis & Desiderii martyris, Rudunensis episcopi.*

Invent. Gebetrud. Desiderii.

BELNEN. *Natale sancti Floscelli martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Lamberto ferme similis est ULTRAJECT. &c. Secundo loco de Fritannis, dein de Nivedunensibus: quarto de Narcisso & Crescentione; quinto de Cordubensibus; denique de Justino, ubique satis pure.

BELIN. In quatuor primis non omnino purus, quinto loco subdit: *Eodem die, octava sancti Nicolai confessoris de Tolentino. Eodem die, festum, id est impressio sacrorum Stigmatum Domini nostri Jesu Christi in carne, id est in corpore sancti Francisci, in sacro monte Alvernæ, de diœcesi Aretina.* Sequitur de Nivedunensibus & Cordubensibus, pure. In fine: *Ipso die, sancti Flesselli, martyris egregii.*

Octavæ Nicolai. De Stigmat. Floscelli.

GREVEN. Longiora habet multorum Sanctorum elogia. *Ipso die, sanctorum Desiderii & Reginfridi. Passio sancti Floccelli pueri, qui tempore Antonini imperatoris, cum Christianos in tormentis positos confortaret, cum leone in carcerem, ab eo devorandus, missus est, sed ipso orante leo moritur. Eductus è carcere atque in ignem missus, igne extincto, ipse postmodum martyrium suum implevit. Tarrasis confessoris, cujus corpus juxta Constantinopolim in spelunca repertum, titulo apposito: Hic requiescit corpus sancti Tarrasis confessoris, in urbem primum regiam, deinde Venetias translatum, in monasterio beati Zachariæ quiescit. Leandræ virginis. Apud Pinguiam in diœcesi Maguntinensi, depositio sanctæ memoriæ Hildegardis virginis. Quæ tempore sancti Bernardi abbatis odorem sanctitatis late sparsit, adeo ut plurimi Romani Pontifices ei scribentes, se & Ecclesiam Romanam orationibus illius commendaverint: cumque Latini sermonis esset ignara, spiritu sancto docente, omnia quæ scripsit, Latine exceptoribus dictavit. In monte qui dicitur Alvernæ, prope Assisium, impressio sacrorum Stigmatum in corpus sancti Francisci. Cum enim idem vir Dei, seraphicis tempore quodam desideriorum ardoribus sursum ageretur in Deum, atque in gratioso aspectu Christi crucifixi sibi tam mirabiliter quam familiariter apparentis, excessivam quamdam conciperet lætitiam, ac dira Crucis affixio animam ipsius compassionis transfigeret gladio, post archanum cum Christo alloquium, caro ejus crucifixo conformiter insignita (signis videlicet clavorum ex carne surgentibus, in manibus ac pedibus, nec non rubra cicatrice in latere dextro) apparuit.*

Desiderii & Reginfr. Floscelli. Tarrasis. Leandræ. Hildegardis.

De Stigmat.

MOLAN. Post *insignissimus fuit*, aliis litteris ex Adone inserit: *Quem beatus Sixtus ordinavit. Hic beatos Hippolytum & Concordiam, Ireneum & Abundium, & Cyrillam filiam Decii Cæsaris, martyres & alios plurimos sepulturis condidit.* De Lamberto multa etiam ex eodem Adone iisdem litteris immiscet. In fine: *Ipso die, sancti Frecilli martyris egregii. In monte, qui dicitur Alvernæ prope Assisium, impressio sacrorum Stigmatum in corpore beatissimi patris nostri Francisci. Ipso die, elevatio sanctæ Hiltrudis virginis.* Tum minoribus litteris, de Hildegarde & Tarrase, ut GREVEN. Denique: *depositio sanctorum confessorum & presbyterorum Justini & Similini: de quibus Greg. Turonicus.* In aliis editionibus Justinus IV Augusti positus, hoc die omittitur, poniturque primo loco Lambertus cum accessionibus, ut in prima. In fine de *Flocello*, ut supra. *Apud Bingam, sancta Hildegardis virginis, quæ tempore sancti Bernardi abbatis, odorem suæ sanctitatis late sparsit.* De Stigmatibus sancti Francisci, ut supra, excepta voce *nostri*. Denique: *Latius, ipso die, elevatio sanctæ Hiltrudis virginis.*

De Justino. Floscelli. De Stigmat. Elevat. Hiltrudis. Justini & Similini. Hildegardis.

XIV *Kal.* *Die* 18.

NAtalis beati Methodii, Olimpi Liciæ, & postea Tiri episcopi, qui sub Diocletiano in Calcide Græciæ, ut scribit sanctus Hieronimus, martyrio coronatus est. Viennæ, sancti Ferreoli, qui cum esset tribunitiæ potestatis, jussu impiissimi præsidis tentus, & primò crudelissimè verberatus, dein gravi catenarum onustus pondere, in teterrimum carcerem trusus est, ac postea martyrii palmam capitis obtruncatione percepit.

Methodii. Ferreoli.

In textu conveniunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Molan. ab antiquiorum scribendi modo deflectens, recte posuit *Olympi Lyciæ*: Praten. Antverp-maj. Munerat. Greven. & alii passim simpliciter *Olimpi Liciæ*; in Herinien. & Rosweyd. nimium sapere voluit amanuensium perspicacia, nam in primo erasum est *pi*, ita ut legatur *olim Liciæ*: in altero *pi* cum *Liciæ* connexum est, facitque proinde *olim Piliciæ*. Nos orthographiam paulo meliorem, saltem communiorem secuti sumus. *Tyri* recte scribunt Herinien. & Molan. nos cum reliquis, ut est in textu. Munerat. post *Episcopi*, addit & *Martyris*. Male legit solus Praten. in *Colcide*, alii omnes in *Calcide*, præter Herinienſem, qui in *Çalchide* & Molan. qui in *Chalcide*. Lego, *ut scribit sanctus Hieronymus* cum omnibus, excepto codice Praten. & Antverp-majore, qui τὸ *sanctus*, omittunt. De *Hieronimus*, dixi alibi. *Fereoli*, pro *Ferreoli*, mendum est in Ant-

verp-majore. Munerat. habet, *deinde catenarum onuſtus*; melius Greven. & Molan. *deinde gravi catenarum* &c. ſed nos cum ceteris *dein.* Sic prædicti Greven. & Molan. poſt *truſus eſt*, abſolvunt ſenſum, novumque incipiunt: *Poſtea vero* &c. Alii omnes habent, ut nos in textu ſcripſimus.

Methodii. OBSERVATIO. *Methodius* epiſcopus, doctor & martyr, ſcriptis non minus, quam ſanctitate & martyrii corona inclytus, multis tum antiquorum, tum recentiorum encomiis celebratur. Inter hos colligit Tillemontius tomo 5 à pag. 466 quidquid ferme alii ſparſim poſterorum memoriæ reliquerunt. Inter antiquos *Methodium* maxime prædicat Hieronymus de Scriptoribus eccl. cap. 83, ex quo à Romani parvi auctore (neque enim apud Hieronymianos codices, Bedam, Florum aut Rabanum memoratur) acceptus videtur, his verbis: *Methodii, Olympi Lyciæ & poſtea Tyri epiſcopi, qui ſub Diocletiano, martyrio coronatus eſt.* His Ado palæſtram dumtaxat ſeu locum martyrii ſuperaddidit, nempe *in Chalcide Græciæ*, quæ inde deſumpſit Notkerus, cum ea variatione, quod *Ebacide* poſuerit pro *Chalcide*, amanuenſis, opinor, vitio. Noſter præterea fontem indigitat, unde omnia deſcripta ſunt & plura deſcribi potuere. Bene etiam à Wandelberto laudatur Methodius, hiſce verſiculis:

Ore, fide antiſtes, ſignis & ſanguine martyr
Methodius, quartum denum celebrandus honorat.

Ferreoli. De *Ferreolo* quamtumvis celebri Viennenſi martyre nullus hoc die Martyrologus locutus eſt ante Adonem. Videtur tamen locum habere in vetuſtiſſimo Epternacenſi, cujus laterculum ab incurioſo librario male habitum cenſet Florentinius, cum in eo ſequenti die referatur. Tu illum ibi conſule. Interim ex Adone non niſi paucula extrahere poteris, ſi ea conſulas quæ olim Surius & non ita pridem inter ſelecta edidit Ruinartius à pag. 509. Notiſſima Ferreoli cum Juliano Brivatenſi, de quo XXVIII Auguſti egimus, conjunctio, fecit, ut utriuſque res geſtas copulaverit Tillemontius tomo 5 à pag. 279, apud quem breviter deductum invenies quidquid in utriusque laudem alibi illuſtrandum erit. Uſuardus noſter ex Adonianis encomium ſuum tam prudenter attemperavit, ut nihil aſſerat, quod cum citatis Actis non aptiſſime conveniat. Antiquam de Ferreolo Miſſam exhibet Miſſale Gothicum ſeu potius Gallicanum à Thomaſio editum pag. 359.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione mutilus eſt, ubi etiam pro *Olympi Lyciæ*, ſcribit *olim Ciliciæ.* In altera de Ferreolo purus eſt.

ANTVERP. MAX. LUBEC. AQUICINCT. VICTORIN. BIGOTIAN. ſub littera P. 5. REG. SUEC. ſub num. 130 & UGHELLIAN. Omnes in textu ſatis puri, adjiciunt in fine: *Item, ſanctorum Trophimi, Oceani & Euſtorgii.* De vera horum diſtinctione & poſitione vide apographa Hieronymiana apud Florentinium. *Trophimi & ſociorum.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Textum etiam ſatis purum referunt, cui in fine ſubdunt: *Mediolani, depoſitio ſancti Satiri confeſſoris, fratris ſancti Ambroſii.* Hic in Romano hodierno ponitur die præcedenti. Sequitur: *Item ſanctorum Trophimi* [apud aliquos *Trophini*] *Occeani, & Euſtorgii.* Mirum eſt, in DANICO pro *natale*, ſcribi in principio *Neapoli.* *Satiri.* *Trophimi & ſociorum.*

CENTULEN. *Natale ſancti Methodii Olimpiliciæ & poſtea Tiri epiſcopi, qui ſub Dyocletiano in Calcide Græciæ martyrio coronatus eſt. Viennæ, ſancti Ferreoli martyris.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Solus inter omnes ita diem orditur: *Romæ, ſancti Martini Papæ & martyris. Qui dum Miſſam celebraret, Spatarius Olympii miſſus ad occidendum, & levans ad id gladium, cæcus efficitur. Et poſt ipſe Papa mittitur in exilium. Cujus memoria principaliter agitur* IV *Idus Novembris, qua die ipſe feliciter migravit ad Dominum.* Quæ cauſa fuerit, eum hac die Bruxellis recolendi, hactenus ignoro, nec inquirere operæ pretium exiſtimo. Vide quæ die XVI Septembris diximus occaſione verſiculi Wandelbertini. Sequitur textus ſatis purus. Deinde in fine: *Mediolani, depoſitio ſancti Euſtorgii epiſcopi, & beati Satiri confeſſoris, fratris ſancti Ambroſii. Item ſanctorum Trophimi, Occeani & Sixti.* *MartiniPP* *Euſtorgii Satiri. Trophimi&c*

HAGENOYEN. De Methodio, poſt *epiſcopi*, inſerit: *Doctoris egregii & martyris eximii.* In reliquo textu tantum modice interpolatus eſt. In fine adjicit: *Mediolani, depoſitio ſancti Satiri confeſſoris, fratris ſancti Ambroſii, ejuſdem civitatis epiſcopi. Ipſo die, paſſio ſanctorum martyrum Trophimi, Occeani & Euſtorgii, & aliorum. Fandela, ſanctæ Richardis virginis & imperatricis. In pago Caſtina, ſancti Severii confeſſoris, viri ſanctitate mirabilis & præclari.* Vide de his duobus clarius loquentem Caſtellanum in Martyrol. univerſali pag. 472. Item MOLAN. infra. *De Method' Satiri. Trophini&c Richardis. Severii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ferreoli tribuni & martyris. Methodii, epiſcopi & martyris. Satyri confeſſoris, fratris beati Ambroſii.* *Satyri.*

CODEX D. DU CHEVAL. ſignatus B. addi poterat ſuperioribus, in quibus poſt textum legitur: *Item ſanctorum Trophimi, Oceani & Euſtorgii.* *Trophimi &c.*

In VATICAN. num. 5949. Sic adjicitur: *Nicomediæ, ſanctorum Oceani, Xiſti & Euſtorgii epiſcopi.* Dixi ſuperius de his conſulenda eſſe apogra- *Oceani &c.*

apographa Hieronymiana. *Eustorgius episcopus* aliò spectat.

FLORENTIN. *Item sanctorum martyrum Triphonii* (*Triphinii*) *Oceani & Eustorgii.* Tum STROZZIAN. *Mediolani, depositio, sancti Satiri confessoris.*

Trophim.&c Satiri.

EDITIO LUBECO-COL. In textu aliquantulum interpolata, subdit: *Mediolani, depositio sancti Satyri confessoris, fratris sancti Ambrosii episcopi. Item Mediolani, natale sancti Eustorgii episcopi & confessoris. Hic corpora sanctorum trium Magorum à Constantinopoli Mediolanum transvexit & multis miraculis clarens in pace quievit. Eodem die, sanctorum Trophinii, Occeani & Eustorgii martyrum. Item viginti quatuor seniorum.*

Satyri. Eustorgii. Trophim.&c Senior.24.

BELIN. Textui subdit: *Eodem die, sancti Eustorgii episcopi & confessoris. Mediolani, depositio sancti Sathiri confessoris.*

Eustorgii Sat ri.

GREVEN. *Viginti quatuor seniorum, quos Apocalypsis Johannis commemorat. Ipso die, secundum cathalogum Sanctorum, Victoris & Stephanæ, quæ latine dicitur Corona. Quorum Victor cum esset miles à Cilicia, pro fide Christi, post digitorum evulsionem, camino ignis inclusus, triduo ibi permansit illæsus. Deinde jussu Sebastiani ducis Alexandriæ, post haustum venenum, post oleum fervens, lampades lateribus applicitas, acetum cum calce ori infusum, exoculatus atque excoriatus, capitis abscissione, victoriæ perhennis meruit triumphum. De Stephana require pridie Idus Maii, ubi hos Martyres habet Usuardus. Florentii martyris. Trophimiæ, Occeani, & Eustorgii martyrum. Apud Mediolanum, sancti Eustorgii episcopi & confessoris. Hic corpora beatorum Magorum* &c. ut supra. *Mariani episcopi. Synerii episcopi & confessoris. Mediolani, depositio beati Satyri confessoris; fratris sancti Ambrosii episcopi, qui ejus virtutes eleganti delucidans stilo, in libro quem inscripsit de excessu fratris, dicit eum sacri dona baptismatis, casto corpore & puro corde intemerata servasse. Item beatæ memoriæ Egberti, episcopi Treverensis & confessoris. Beatæ etiam memoriæ Arnulphi fratris ejus, tertii Comitis Hollandiæ, ab impiis innocenter occisi. Necnon Herlindis virginis, æquè sanctæ memoriæ, sororis eorum.*

nior. Victore & Corona. Florentii. Trophim&c. Eustorgii. Mariani. Synerii. Satyri. Egberti. Arnulphi. Herlindis.

MOLAN. *Apud Abrincas, depositio sancti Sinerii, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Mediolani, sancti Eustorgii episcopi & confessoris. Mediolani, depositio sancti Satyri confessoris, ac germani, præclarissimi Doctoris ac episcopi Ambrosii. Qui in libro, quem de fratris obitu composuit, in ejus laudem ita inter cetera, dixit: Nihil quidem habui, fratres charissimi, in rebus humanis tanto fratre pretiosius, nihil charius. Bos frequenti mugitu pium testatur affectum, si forte defecerit cum quo ducere collo aratra consuevit. Et ego te frater non requiram? aut possim umquam oblivisci tui, cum quo vitæ hujus semper aratra sustinui? labore enim inferior, sed amore conjunctior. Latus enim meum tuo latere sepiebas, caritate, ut frater, cura, ut pater, solicitudine, ut senior, reverentia ut junior.* Editiones aliæ de Eustorgio & Satyro eadem habent quæ in prima. Tum sequitur: *Apud Abrincas, depositio sancti Sinerii* &c. etiam ut supra. A Castellano vocatur *Senator*, apud quem vide ulteriorem ejus notitiam. Deinde: *In Germania, monasterio Andelahā, depositio sanctæ Richardis imperatricis, conjugis Caroli crassi & virginis. Die decima octava, sancti patris Eumenii, episcopi Gortynæ, thaumaturgi. Bergis, gloriosa translatio corporis sanctissimi patris* [nostri] *Vuinoci abbatis.*

Sinerii. Eustorgii. Satyri. Richardis. Eumenii. Translat. Winoci.

XIII *Kal.* *Die* 19.

IN Neapoli Campaniæ, natalis sanctorum Januarii Beneventanæ civitatis episcopi, Festi & Proculi diaconorum, Desiderii, Eutici & Acuti, qui post vincula & carceres capite cæsi sunt in civitate Puteolana, sub Diocletiano principe. Item in Palestina, sanctorum martyrum Pelei & Nili episcoporum, qui tempore persecutionis cum plurimis clericis pro Christo igni consumpti sunt. Apud Nuceriam, natalis sanctorum martyrum Felicis & Constantiæ, qui sub Nerone passi sunt. In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Sequani presbiteri.

Januarii & socior. Pelei & Nili. Felicis & Constant. Sequani.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. *In Neapolim*, pro *In Neapoli*, antiquo sed mendoso scribendi modo est in Herinienſi. Greven. *Festi & Procli* pro *Proculi*. Codices passim habent *Eutici*, ut est in textu; Antverp-maj. *Euticii*. Idem legit, *Pelei & Lini*. Munerat. *Pelei & Julii*. Rursus Munerat., ubi codices omnes habent *pro Christo*, substituit, *pro Christi nomine*. Ibidem, *apud Miceriam*, pro *apud Nuceriam*. Et iterum, *Nerone imperatore*. Greven. Adoniano modo scripsit *Linguonicæ*. Et sic Herinien. cum antiquioribus Martyrologis *Sigonis*, pro *Sequani*, quod nomen servavimus, quia in codicibus nostris magis receptum. Antverp-maj. & Munerat. vocant *Signi*. Apud alios etiam legitur *Sigoni* vel *Sigonci*. Greven. claritatis causa, parenthesim textui interjecit, *Sequani (alias Sigonis)* sed diversis istis nominibus seu potius variis inflexionibus, unum ubique eumdemque indigitari satis certum est.

OBSER.

Januarii & sociorum.

OBSERVATIO. De prima Martyrum turma, multa hoc die à Baronio in notationibus, plura à Florentinio XII & XIX Septembris disputantur, quæ amplam alibi differendi materiam suppeditabunt. Summa rerum gestarum & martyrii capita collegit & accurate digessit Tillemontius tomo 5 à pag. 365. Apographa Hieronymiana satis confusa & mutila sunt utroque die jam citato. Beda, post eum Rabanus & item Ado, idem prorsus elogium pro tota classe referunt. Crediderim Bedam ex antiquioribus Actis (nam qui alia scripsit Joannes Diaconus longè Beda posterior est) encomium suum concinnasse. Quæcumque autem Actorum illorum auctoritas sit, inde immortalis Januarii toto orbe Catholico gloria nequaquam obscurari potest, ut ex pluribus monumentis Mss. in eum finem collectis, suo loco ostendetur. Sequor hîc Martyrologia. Romanum parvum ita scripsit: *Neapoli, Januarii, Sosii, Festi, Desiderii, Proculi, Eutychetis, Acuti.* Ubi pro re nostra maxime notandum est, ab illis omnibus atque à Notkero, Adonis etiam contractore, septem martyres connumerari. Usuardus sua quidem omnia ex Beda vel Adone decerpsit, sed cum illi ambo *Sosium* denuo seorsim recolant XXIII Septembris, eum Noster hîc ad vitandam repetitionem, prætereundum censuit. Quam viam inierit Baronius, ex hodierno Romano Martyrologio cuique obvium est perspicere.

Paeli, Nili & plurium aliorum memoriam apud Hieronymiana invenio, non *in Palæstina*, sed *Alexandriæ*, de quibus ex Eusebio de Martyribus Palæst. cap. 13 & lib. 8 Hist. cap. 13 fusius agit Florentinius, verum duobus prioribus socium jungens *Patermuthium*, pro quo apud Notkerum *Marcus*, alibi *Elias* irrepsit, qui forte melius diceretur *alius*, nempe presbyter anonymus, ab Eusebio non expressus. Beda & Rabanus de ipsis non meminêre. Romanum parvum brevissime: *Et Pelei & Nili;* ut plerumque illius auctor in more positum habet, sola martyrum nomina ex Eusebio Rufini extrahere. Ado nihil magnopere addidit, sed sic annuntiationem formavit uti eam ex ipso descripsit Noster, omisso tamen tyranni nomine; nam ubi Ado clare exprimit, *qui persecutione Diocletiani*, Noster indefinite, *qui tempore persecutionis*, forte quod ἀντονομασικῶς omnium violentissimam satis intelligi putaverit. Duos hosce episcopos Tyrannioni, Silvano, Zenobio & anonymis Martyribus Tyriis conjunxit Ado XVIII Februarii; vide quæ ibi diximus.

Pelei & Nili.

Felicis & Constantiæ.

Circa *Felicem* & *Constantiam* magna in Hieronymianis depravatio, in quibus cum bis reponantur, hoc nempe & sequenti die, ita aliis commixti sunt & sexu confusi, ut vix vera nomina, vix certam palæstram inveniat Florentinius, cui ipsos tuto adscribat, quamdiu aliis implexi sunt. Unde Noster sua acceperit, non longe quærendum est, cum singula verba ex Adone describat, ut ferme etiam fecit Notkerus. Florus à reliquis omnibus dissentiens, eos die præcedenti sed absque positione, ita annuntiat: *Et passio sanctorum Felicis & Constantii, qui passi sunt sub Nerone imperatore.* Qui ultimum locum tenet *Sigo, Sequanus* vel *Signus* pro varia antiquorum nomenclatura, videtur ab Adone ex Hieronymianis extractus, unde in Nostrum & Notkerum totidem verbis transiit. Dubitat Florentinius an unus & idem sit *Sigo* seu *Sigonus* & *Sequanus;* verum si ex hujusmodi diversitate pro multiplicitate argui possit, jam Sanctus ille quadruplex imo & quintuplex esse poterit. Apud laudatum Florum ita idem celebratur his verbis: *In territorio Lingonicæ civitatis, monasterio Segestro, depositio sancti Sigonis presbyteri & confessoris.* Simili phrasi utuntur & alii etiam inter Usuardinos, at vero & in hac parte & in reliquo textu germanam Usuardi lectionem à nobis traditam, manifestissimum est. Nihil de Sequano reperit Surius præter cap. 88, quod male 8 vocat, Greg. Turon. de Gloria Confessorum. Vitam habemus Ms. qualem edidit Mabilio sec. 1 Benedict. à pag. 263, cum alia paulo contractiori, quæ ambæ suo tempore conferri & illustrari poterunt. *Eustathium* vel *Eustachium* hodie canit Wandelbertus, at quo is spectet dicetur alibi.

Sequani.

AUCTARIA.

Turgii & sociorum. Mariani.

ROSWEYD. Textum satis purum habet, sed in fine adjungit: *Item Turgii episcopi, Pii diaconi cum aliis* CLIV. *Biuricas, Mariani episcopi confessoris.* Vide quæ cum Usuardo diximus XIX Augusti.

PULSANEN. In prima fere purus est. Subjungit immediate: *Apud Nuceriam, natalis sanctorum martyrum Felicis & Constantiæ.* Desunt reliqua omnia, ut jam sæpius supra.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Post *Sequani*, addunt, *abbatis, plurimæ justitiæ presbyteri. Turonis, sancti Eustachii episcopi, magnarum virtutum viri.* Corrigendi hîc passim codices, nam verum nomen est *Eustochius*, ut recte MOLAN. infra.

De Sequano. Eustoch. ep.

CENTULEN. *Neapoli Campaniæ, sanctorum Januarii, Beneventanæ civitatis episcopi, cum Sossio, diacono Mesenate civitatis, & diacono suo Festo & lectore suo Desiderio, sub judice Draconio. In Palestina, sanctorum Pelei & Lini episcoporum, qui cum clericis multis pro confessione Christi, igni consumpti sunt. Apud Nuceriam, sanctorum Felicis & Constantiæ, qui sub Nerone passi sunt. In territorio Linguonensi, sancti Sigoni presbiteri & monachi, qui miræ abstinentiæ sectator extitit.*

Textus mutatus.

BRUXEL-

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, sanctorum martyrum Eustachii, cognomento Placidi & uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapito & Theospite. Quorum Actus, peregrinatio atque conversio sub Traiano imperatore, mirabiles leguntur. Et quia diis sacrificare noluerunt, in inicio regni Adriani imperatoris in bove æneo, igne succenso, cremati sunt.* Jam diximus hos Sanctos à Wandelberto etiam hoc die recoli; in Romano hodierno ponuntur die sequenti; quo etiam ab Adone rejecti sunt, nos de iis cum Usuardo agemus 11 Novembris. Sequitur textus, sed transpositus. Primo loco est; *Apud Micenam*, pro *Nuceriam* &c. Tum, de Januario & sociis; deinde de Palæstinis. Tum interjicitur: *Item Theodori martyris. Turonis, sancti Eustachii episcopi, magnorum virtutum viri. In territorio Lingonicæ civitatis, depositio sancti Sequani abbatis, & sancti Sigonis, plurimæ justitiæ presbyteri.* Hîc clare, sed male, ni fallor, distinctos habes *Sequanum* & *Sigonem*, de quibus jam supra in Observatione satis diximus. *In territorio Bituricensi, depositio sancti Mariani confessoris.*

De Eustach. & sociis. *Theodori.* *Eustach. ep. Sequani & Sigonis.* *Mariani.*

HAGENOYEN. In prima & secunda satis purus, subjicit: *Metis, depositio sancti Goerici episcopi & confessoris.* Vide Surium. *Item sancti Arnolfi episcopi & confessoris.* An episcopi Vapincensis? Sequitur: *Apud Nuceriam, natalis sanctorum* &c. pure. Demum de Sequano & Eustachio Turonensi, ut ANTVERP. &c. supra.

Goerici. *Arnolfi.* *Eustach. ep.*

AQUICINCT. In fine: *Item sancti Zenonis martyris.* Infra vocatur *Genonis.*

Zenonis.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Item in territorio Biturico, sancti Mariani.*

Mariani.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Materni, episcopi & confessoris. Januarii episcopi & martyris cum sociis. Pelei & Nili, episcoporum, qui cum plurimis clericis igne consumpti sunt.*

Materni.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. B. *Treveris, beati Materni episcopi & confessoris.* Vide XIV Septembris. *Codex* ejusdem, sign. C. *Item Genonis martyris.* Is forte est, qui ab aliis *Zeno* vocatur. Sub neutra inflexione hîc colitur.

Materni. *Genonis.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Sequani.*

UGHELLIAN. *Turonis, sancti Eustachii episcopi, magnarum virtutum viri.*

Eustach. ep.

FLORENTIN: *Sancti Sequatii abbatis .... Item, ibidem sancti Mariani confessoris.*

Sequatii. *Mariani.*

BURDEGALEN. *In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Signi presbiteri. Item Beonis martyris.*

Signi. *Beonis.*

CODEX CASTRI-KAROLI. *In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Signi presbiteri.* Hîc patet indicari *Sequanum*, ut in priori.

Signi.

BIZUNTICEN. *Metis, sancti Goherici episcopi & confessoris.* Idem est, qui supra *Goericus* appellatur.

Goherici.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *In territorio Lingonicæ civitatis, monasterio Segestro, depositio sancti Sigonii presbiteri & monachi.*

Sigonii.

EDITIO-LUBECO-COL. In tribus primis fere pura est, deinde subdit: *Treveris, sancti Mileti episcopi & confessoris. Methis, sancti Goerici episcopi & confessoris. In territorio Lingonicæ civitatis, depositio sancti Sequani abbatis, plurimæ justitiæ presbyteri.* De Eustachio Turonensi, ut supra. *Eodem die, sancti Zenonis martyris. Ipso die, commemoratio sancti Materni archiepiscopi & confessoris, apud Tungerim.*

Mileti. *Goerici.* *Eustach. ep.* *Zenonis.* *Materni.*

BELINI prima editio, penultimo loco interjicit: *Turonis, Eustachii episcopi, magnarum virtutum viri.* Altera editio in fine adhuc subjungit: *Item Genonis martyris.*

Eustach. ep. *Genonis.*

GREVEN. *Alexandriæ, sanctorum Demetrii, Niceti & Castoris. Item Zenonis martyris. Metis, sancti Goerici, episcopi & confessoris. Treveris, sancti Mileti episcopi & confessoris. Turonis, sancti Eustachii episcopi & confessoris, magnarum virtutum viri. In Anglia, beati Theodori archiepiscopi Cantuariensis & confessoris. Hic (teste Beda, lib. 4) natus Tarso Ciliciæ, divina & humana litteratura, Latine Græceque instructus, probis moribus & ætate venerandus, cum esset annorum sexaginta sex, à Vitaliano Papa Doruvernensis seu Cantuariensis episcopus consecratus, totius Angliæ ecclesias exemplo & doctrina replens, plenus dierum quievit in pace.* Vita exstat apud Surium. *Turgi episcopi & confessoris. Eligii episcopi & confessoris. Apud Tungrim, commemoratio sancti Materni episcopi & confessoris.*

Demetrii & sociorum. *Zenonis.* *Goerici.* *Mileti.* *Eustach. ep.* *Theodori.* *Turgi.* *Eligii.* *Materni.*

MOLAN. *Turonis, sancti Eustochii episcopi, magnarum virtutum viri. Treberis, sancti Meliti* [Mileti] *episcopi. In Anglia, beati Theodori archiepiscopi Cantuariensis & confessoris. Hic natus Tharso* &c. ut GREVEN. nisi quod in fine addatur: *Scribit Beda lib. 4 Histor. Anglic. c. 1 & 2, & lib. 5, c. 8. Metis, sancti Goeriti episcopi & confessoris, qui cognomento Appo, vita sanctitate fuit admirabilis & omnibus sibi commissis amabilis.* Editiones aliæ, de Mileto, ut supra. Sequitur: *Messanæ in freto Siculo, sanctorum Nicandri abbatis & sodalium, Gregorii, Petri, Demetrii & Elisabeth. Qui sub quodam specu solitarii vixere, inediam, sitim, æstum & algorem pro Christo tolerantes, ubi pariter in pace quieverunt.* De Eustochio, ut supra. Tum: *Die decima nona, sanctorum martyrum Trophimi, Sabbatii & Dorymedontis. Civitate Metis, sancti Goerici, episcopi & confessoris. Qui vitæ sanctitate fuit admirabilis, & omnibus sibi commissis amabilis.* Apud Castell. patronus est Canonicarum Spinalensium.

Eustach. ep. *Mileti.* *Theodori.* *Goerici.* *Nicandri & sodalium.* *Trophimi.* *Sabbatii & Dorymedon.*

XII *Kal.* *Die* 20.

IN Cizico, natalis sanctorum martyrum Faustæ virginis & Euilasii, sub Maximiano imperatore, quam idem Euilasius, cum esset primus palatii, jussit primo dehonestari, suspendi, torqueri, ac quasi lignum secari mediam, sed postea credens & ipse Christum, simul cum Fausta agonizatus est. Civitate Corduba, beati Eulogii presbiteri, ob Christi martyrium decollati. In Phrigia, sanctorum Dionysii & Privati.

Faustæ & Euilasii. *Eulogii.* *Dionysii & Privati.*

Soli puri sunt *Praten. Antverp-maj. Munerat.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Cizico* ſcribunt omnes, excepto Molano, qui *Cyzico*, ſed peſſime Antverp-maj. *Crito* vel *Erito*. Videtur Molanus voluiſſe Uſuardum corrigere, dum pro, *credens & ipſe Chriſtum*, legit *credens & ipſe in Chriſtum*, niſi ita à Greveno accepe-rit. Munerat. ante *martyrum*, omiſit *Chriſti*. At Antverp.maj. totam phraſim limavit, ſaltem mutavit, hoc modo: *Eulogii presbiteri pro Chriſti amore martyrio laureati*. Deinde pro *Phrigia*, ut paſſim codices ſcribunt, poſuit; *In Africa*. Molan. recte habet *Phrygia*, Munerat & alii *Frigia*. Sed de hoc alibi ſatis, dum cum codicibus aliam ſcribendi nor-mam ſumus ſecuti.

Fauſtæ & Eulaſii.

OBSERVATIO. Prima primorum hujus laterculi martyrum memoria, Hieronymia-nis ignota, apud Bedam reperitur; ubi ex longioribus Actis nonnulla decerpta invenies, quæ creditu difficilia non immerito pronuntiat Tillemontius tomo 5 pag. 160 & 161; præterquam quod alia à Surio, poſt Metaphraſten VI Februarii, alia à Beda hîc, alia rurſus à Baronio, qui Euilaſium idolorum ſacerdotem facit, narrari videantur. Sed hæc nos proprio loco examinabimus. Hîc præcipue notandum, Rabano & Adoni ita præluxiſſe Bedam, ut totam hujus hiſtoriam illi tranſcripſerint. Romanum parvum paucis legit: *In Cyzico*, *Fauſtæ virginis & Euilaſii*. Noſter, ſive Adonem ſive Bedam præ oculis habuerit, ita elogium formavit, ut in textu retulimus, non ut habent codi-ces mediæ notæ, in quibus licet eadem referantur, phraſis tamen plane immutata eſt. Vide quæ de Cyzico, de virginum tonſione, & aliis eòdem ſpectantibus notauit Baro-nius, & de *Maſorte*, *Maphorte* vel *Mavorte*, muliebri capitis tegumento, Molanus in prima Uſuardi editione. Wandelbertus ſolos hodie Fauſtam & Euilaſium ita memorat:

Virgoque bis ſenum Fauſta atque Euilaſius ornant.

Eulogii.

De *Eulogio* celeberrimo Cordubenſi presbitero & martyre, qui in textu noſtro pro-ximus eſt, ſolus inter antiquos loquitur Uſuardus, quem ex recentioribus inter alios ſecuti ſunt Maurolycus, Felicius, Galeſinius; ſed cum hic notaverit V *Idus Martii ſecuri percuſſum*, illuc ipſum retrahendum cenſuit Baronius, tametſi idem Galeſinius aſſerat: *Hodierno die divinis ſtatarum horarum officiis ex eccleſiæ Cordubenſis uſu ....celebrari*. At hæc in Actis noſtris XI Martii Comment. prævio §. 1 ex Scholiis Ambroſii Moralis redar-guuntur. Recte an ſecus, lector ſtatuat; mihi certe dubium non eſt, quin Uſuardus qui fere cominus Cordubenſia certamina intuitus eſt, rationem pro eo tempore gravem habuerit, cur eum hoc die potius quam XI Martii collocaret. Reliqua quæ ad Eulogium ſpectant videſis in Actis noſtris ad prædictum diem XI Martii accurate & diligenter ab Henſchenio illuſtrata. *Martyres Phrygii*, niſi vehementer fallor, ex Hiero-

Dionyſii & Privati.

nimiano aliquo codice accerſiti ſunt. Turbata, mutila & confuſa nonnulla in illis codicibus hoc & præcedenti die reperiri, nuperrime indicavimus. Ceterum ex collatis à Florentinio variorum codicum Tabulis, *Dionyſius* & *Privatus* è Sinadenſium numero facile eruuntur, quidquid corrupta ibi & luxata nomina agnoſcamus. Gratiſſimum erit, ſiquis de poſtremis hiſce Martyribus monumenta aliqua ſuggeſſerit. Curſim deni-que obſervandum eſt, Molanum in prima editione purum, in poſterioribus *Euſtachium* cum uxore & filiis textui inſeruiſſe, quem Wandelbertus ſolum pridie cecinerat. Flo-rus de eo meminit I Novembris, Uſuardus II, cujus poſtremi verba codex Herinienſis huic diei innexuit, ut in Auctariis mox dicemus.

AUCTARIA.

Vig. Matth.

HERINIEN. Utut paſſim integer & ſincerus, mire hodie depravatus eſt. Incipit: *Vigilia ſancti Matthæi Apoſtoli & Euangeliſtæ*. Sequitur prima textus annuntiatio puriſſima. At dein inſeritur quod jam dicebam: *Item temporibus Adriani impera-toris, paſſio beatorum Euſtachii cognomento Placidæ* [à Placidas] *& uxoris ejus Theoſpis, cum filiis Agapio & Theoſpite, quorum miri Actus leguntur*. Deficit præterea in Eulogio Cordubenſi.

De Euſtach. & ſociis.

ROSWEYD. In textu non omnino purus, in fine ſubdit: *Vigilia ſancti Mathæi Apoſtoli & Euangeliſtæ*. Hæc ſæpius infra recurrit.

Vig. Matth.

PULSANEN. Incipit: *Vigilia ſancti Mathæi Apoſtoli*. Textus plane truncatus eſt, nam ex eo ſo-lum habet: *In Cizico, natalis ſanctorum martyrum* &c. uſque ad *imperatore*; deſunt reliqua omnia.

Vig. Matth.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Præcipui ſunt ex eorum numero, quos dixi Uſuardi phraſim ex Beda vel Adone commutaſſe, hoc modo: *In Ci-zico, ſanctorum martyrum Fauſtæ virginis & Euilaſii. Quorum Fauſta ab eodem Evilaſio decalvata & ad turpitudinem raſa, ſuſpenſa eſt & torta. Deinde cum vellet eam mediam ſecare, ſed carnifices non vale-rent eam ladere, ſtupens Euilaſius credidit. Qui etiam à Maximiano cum fortiter torqueretur, Fau-ſta capite terebrata, clavis toto corpore confixa, ignita ſartagini impoſita, cum eodem Euilaſio voce de cælo vocata tranſiit*. Reliqua textus pura ſunt, ſed in fine adjicitur; *Item, Vigilia ſancti Mathei Apoſtoli*.

De Fauſta & Euilaſio.

Vig. Matth.

GREVEN. In textu purus, in fine etiam ſubdit ſed tamquam annuntiationem ad textum per-tinentem. *Item, Vigilia ſancti Mathei Apoſtoli*.

De eadem.

ANT-

ANTVERP-MAX. LEYDEN. & LOVANIEN. Ita ordiuntur: *Vigilia ſancti Mathei Apoſtoli & Euangeliſtæ.* In ceteris omnibus tres hi codices ſimiles ſunt ANTVERP. & MAX-LUBEC. *De eadem.*

ULTRAJECT. In eo à tribus proxime prægreſſis differt, quod Eulogium omiſerit.

ALBERGEN. & DANIC. *Vigilia ſancti Mathei Apoſtoli. Romæ temporibus Adriani imperatoris, paſſio beatorum Euſtachii cognomento Placidi, & uxoris ejus Theoſpis, cum filiis Agapio & Theoſpite, quorum miri Actus leguntur.* Sequitur textus, ut in ANTVERP-MAX. &c. *De eadem. Euſtachii & ſociorum.*

CENTULEN. *Vigilia ſancti Mathei. In Frigia, ſanctorum Dionyſii & Privati. In Cizico, ſanctorum Fauſtæ virginis & Euilaſii, ſub Maximiano imperatore. Erat autem Fauſta puella annorum tredecim & Euilaſius octogenarius. Cordubæ, Eulogii presbyteri, ob Chriſti fidem decollati.* *Vig. Matth.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. *Vigilia beati Mathei Apoſtoli & Euangeliſtæ.* De Fauſta & Euilaſio multa ex Adone miſcet, quæ purius leges in Auctario MOLANI. Sequitur de Eulogio & Phrygiis, pure. Tum: *Elnone monaſterio, elevatio corporis ſancti Amandi epiſcopi & confeſſoris.* *Vig. Matth.* *Elevat. Amandi.*

HAGNOYEN. De Vigilia, ut ſupra. In Fauſta & Euilaſio, etiam Adonem aut Bedam ferme ſequitur. In duabus ultimis purus eſt. Subjungit: *Treveris, ſancti Quiriaci presbiteri & confeſſoris.* Vide VI Martii: infra ponitur *tranſlatio.* *Vig. Matth.* *Quiriaci.*

AQUICINCT. Penultimo loco interſerit: *Elevatio corporis ſancti Amandi epiſcopi.* *Elevat. Amandi*

VICTORIN. & REG-SUEC. ſignatus num. 130, in fine: *Item Romæ, Euthii* vel *Eutii* [Euſtachii] *cum uxore & duobus filiis.* *Euſtachii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Fauſtæ virginis & martyris. Et Euilaſii. Dionyſii & Privati.* *Tex. contr.*

In VATICAN. num. 5949. Deſunt annuntiationes *Eulogii*, *Dionyſii* & *Privati.*

FLORENTIN. *Item ſancti Lauri epiſcopi & confeſſoris*: *Laudi*, opinor, de quo die ſequenti. *Lauri.*

EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia ſancti Mathei Apoſtoli. Romæ, temporibus Adriani imperatoris, paſſio beatorum Euſtachii* &c. Ferme ut ſupra. In Fauſta & Euilaſio paulo magis interpolata eſt quam ANTVERP. &c. In duabus ultimis pura eſt. Sequitur: *Eodem die, ſancti Quiriaci Apoſtoli & martyris. Ipſo die, tranſlatio ſancti Quiriaci presbiteri & confeſſoris.* Diximus ſupra ad HAGENOYEN. Quiriaci hujus natalem recoli die VI Martii. Vide eo die in Actis commentarium hiſtoricum; hîc melius commemoratur *tranſlatio.* *Vig Matth. Euſtachii.* *Quiriaci. Tranſlat. Quiriaci.*

BELIN. In Fauſta & Euilaſio ſimilis eſt ANTVERP. &c. Tum immediatè ſubdit: *Eodem die, ſanctorum Euſtachii & ſociorum ejus. Item eodem die, vigilia ſancti Mathei Apoſtoli & Euangeliſtæ. In Frigia, ſanctorum* &c. Deeſt Eulogius Corduben-ſis in editione prima, ſed in altera ad finem apponitur: *Civitate Corduba, beati Eulogii presbyteri.* *Euſtachii. Vig. Matth.*

GREVEN. *Florentii epiſcopi & martyris.* Inter multos Florentios, non facile eſt divinare, quem hîc indicatum velit. *Quiriaci philoſophi & martyris. Item ſancti Cuthberti. Ipſo die, tranſlatio ſancti Quiriaci presbyteri & confeſſoris. Secundum aliquos hic, Euſtachii & ſociorum ejus, qui in* IV *Nonas Novembris habentur. Item ſanctæ memoriæ Gerhardi eremitæ & confeſſoris. Hic ut in geſtis beatæ Lidwyd virginis referitur, ex dioceſi Agrippinenſis Coloniæ ortus, vitæ ſolitariæ deſiderio Egyptum adiit, ibique manna cæli vivens, corpore craſſus nimium, vultu vero angelicus, in ſpecu repertus eſt. Tandem beato in Domino fine quievit, anno Domini* MCCCCXXVI [in I edit. 1425.] *Cujus animam præfata virgo vidit ab angelis in cælum ferri. Euſtochiæ virginis.* *Florentii. Quiriaci. Cuthberti. Tranſlat. Quiriaci. Euſtach. &c Gerhardi cum elogio. Euſtochiæ.*

MOLAN. Poſt *agonizatus eſt*, aliis litteris ex Beda vel Adone textui inſerit: *Cum enim eam carnifices ferris ladere non valebant, ſtupens Euilaſius, Chriſto credere cœpit. Et hoc ubi imperatori nunciatum eſt, miſit præfectum, qui eum ſuſpenſum fortiter torqueret. Qui etiam juſſit Fauſtam nudam & ſine manſorte flagellatam, incarceratam, caput tenebrari, ac oculos infigi, cui poſtmodum non ſolum caput & facies, ſed & pectus & totum corpus uſque ad tibias clavis impletum eſt. Poſt hæc ſartaginem juſſit igniri, ſed hæc, pſallente illa, refriguit. Inter hæc veniens vox de cælo vocavit eos, & ſic tradiderunt ſpiritum. Erat autem Fauſta annorum* XIII *& Euilaſius* LXXX. In fine, addit: *Item eodem die, ſanctorum Euſtachii & ſociorum ejus. Item eodem die, vigilia* &c. *Ipſo die in cœnobio Sonegias, tranſlatio beati Vincentii confeſſoris & monachi.* Agitur de marito ſanctæ Waldetrudis, qui alio nomine vocatur *Madelgarius.* Vide de eo Auctaria ad diem ejus natalem XIV Julii. Aliæ editiones incipiunt ab Euſtachio. In fine de Vigilia, ut ſupra. Item de tranſlatione beati Vincentii. Demum: *Elnone, elevatio corporis ſancti Amandi epiſcopi & confeſſoris. Cujus corpus poſt centum quinquaginta annos à tranſitu, integrum inventum eſt, atque de ore ejus, geminis ab inventore dentibus ablatis, ſtillæ ſcribuntur fluxiſſe cruoris.* Vide de hac elevatione ſermonem Milonis monachi in Actis VI Februarii pagina 891. *De Fauſta & Euilaſio ex Adone.* *Euſtachii & ſociorum. Vig. Matth. Tranſlat. Vincentii.* *De Elevat. Amandi.*

XI *Kal.* *Die* 21.

NAtalis beati Mathei Apoſtoli & Euangeliſtæ, qui apud Æthiopiam prædicans, martyrium paſſus eſt. Hujus Euangelium Hæbræo ſermone conſcriptum, ipſo revelante, tempore Zenonis imperatoris inventum eſt. Eodem die via Claudia, viceſimo miliario ab Urbe, paſſio ſancti Alexandri epiſcopi, qui pro fide Chriſti, ſub Antonino imperatore, vincula, fuſtes, equuleum, lampades ardentes, ungularum laniationem, beſtias ac fornacis flammas ſuperans, tandem gladio vitam adeptus eſt glorioſam. Item Romæ, ſancti Pamphili martyris. *Matthæi.* *Alexandri* *Pamphili.*

Conſonant *Praten. Herinien. Antverp-maj. Roſweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Tota ferme reducitur ad ſcriptionis diverſitatem, ut *Mathei*, quo modo omnes ſcribunt, excepto Molano, qui rectè *Matthæi*. Roſweyd. habet *Ethyopiam*, Belin. & plerique alii *Ethiopiam*, nos cum Pratenſi & Herinienſi: & ſic in *Hebræo* &c. Belinus pro *laniationem*, habet *laceratione*, & Roſweyd. *exuperans*, pro *ſuperans*.

Matthæi. *OBSERVATIO.* Vetuſtiſſimam Apoſtoli & Euangeliſtæ Matthæi in Faſtis ſacris memoriam, præter antiqua alia monumenta, probant Martyrologia omnia. Et in Hieronymianis quidem diverſis quatuor diebus, videlicet I & VI Maii, & rurſus VII Octobris. Hodie vero in iiſdem ita legitur: *Et in Perſida, civitate Tarſeum* (vel *Tarrium*,) *natalis ſancti Mathei Apoſtoli & Euangeliſtæ.* Epternacenſe prudentius locum non exprimit. Beda ſimplicius poſuit: *Natalis ſancti Matthæi Apoſtoli & Euangeliſtæ.* At Florus adjecit, *in Perſida*, imo &, *in civitate Tharim.* Rabanus, *in Æthiopia*, paucula ex vulgatis Actis ſubjiciens. Romanum parvum, breviſſime: *Matthæi Apoſtoli.* Nec multa in Feſtivitatibus Apoſtolorum ſuggeſſit Ado, ex Hieronymo potiſſimum, imo ferme ex eo ſolo delibans, quæ à Noſtro ſatis nitide contracta ſunt. Notkerus ſolito parcior, ſatis frigide addit, *cujus paſſionis hiſtoria circumquaque frequentatur.* Nos de hiſtoria illa & conſimilibus pluribus paſſim repudiatis, alibi differemus, uti & de martyrii loco multipliciter controverſo, de tranſlationibus reliquiarum aliiſque huc ſpectantibus, quæ prælibata inveniuntur in Notationibus Baronii, in Florentinii prævio ad Martyrologium indiculo pag. 158 & 159, ac in Notis hujus diei, & recentius à Tillemontio tomo I in ſerie Apoſtolorum. Videri etiam poſſunt Caſtellani, annotatiunculæ ad Martyrologium univerſale hoc, die. Wandelbertus hoc modo cecinit:

Deſeruit Chriſto mundi qui lucra vocante,
Undecimum Matthæus Euangelico ore ſacravit.

Alexandri epiſcopi nullus hodie Martyrologus præter unum Adonem meminit, apud
Alexand. quem XXVI Novembris longo elogio exornatur. Ibi Romanum parvum de eo ita memorat: *Et beati Alexandri epiſcopi & martyris, paſſi* XI *Kalend. Octobris, à Papa Damaſo* VI *Kalend. Decembris tranſlati, quando feſtivitatem ei dicavit.* Ex Adoniana hiſtoria huc retulit Uſuardus, quæ in elogio noſtro paucis ſed eleganter complexus eſt. Notavit Baronius, *conſtare, hunc omnino eſſe diverſum ab Alexandro Papa. Cujus autem fuerit civitatis epiſcopus*, inquit, *nondum invenimus.* Neque nobis hactenus lucis aliquid affulſit, unde de epiſcopali ejus ſede quidquam definire poſſimus, quod cum Actis ipſius diligentius ſuo loco
Pamphili. examinabitur. Poſtremum locum hìc occupat *Pamphilus martyr Romæ*, nulla alia diſtinctionis nota aut charactere veſtitus. Aſſerit Baronius, Uſuardo *adſtipulare vetera Mss.* Verum quæ aut qualia ea ſint, nuſquam indicat, forte quod ſolum citata invenerit apud Galeſinium, in iis appellandis ſatis liberalem. Ego me fateor mirari vehementer hunc Pamphilum ab Uſuardo adjunctum, cujus antiquiorum aut æqualium nullus mentionem faciat; cum alibi notaverim raro Sanctum quempiam apud Uſuardum reperiri (Cordubenſes excipio & populares Gallos) cujus apud alios veſtigia ſaltem aliqua non occurrant. Nihilominus vere ab ipſo hac die recoli ex codicibus noſtris omnibus indubitatum eſt.

AUCTARIA.

PULSANEN. Purus eſt uſque ad *Alexandri epiſcopi* incluſive, deſunt reliqua omnia.

Textus contractus. CENTULEN. *Natalis beati Mathei Apoſtoli & Euangeliſtæ, qui primus in Judæa Euangelium Chriſti Hebræo ſermone conſcripſit, poſt vero Ethiopiam prædicans, martyrium paſſus eſt. Eodem die, ſancti Alexandri martyris, quem Papa Damaſus condignè ſepelivit. Romæ, ſancti Pamphili martyris.* Sic paſſim textum contrahit.

De Matth. BRUXELLEN. *Natale beati Mathei Apoſtoli & Euangeliſtæ, qui ex publicano à Chriſto electus, primum quidem in Judæa euangeliſavit, poſtmodum in Macedonia & Ethiopia prædicans, martyrium paſſus eſt in Perſida. Hujus Euangelium* &c. pure. *Ipſo die, Romæ via Claudia, viceſimo ab urbe miliario,*
Alex. PP. *paſſio ſancti Alexandri Papæ.* Errat, nam Alexander Papa colitur III. Maii, ut ibi diximus. Sequuntur textus reliqua, ſatis pure, quibus ſubjungitur in eadem falſa hypotheſi: *Hic aquam aſperſionis cum ſale benedici, & ut oblatio altaris in azimo fieret, & ut vino aqua miſceretur ad deſignandam Chriſti & Eccleſiæ unionem, conſtituit. Et in Canone Miſſæ addidit: Qui pridie quam pateretur.* In Pamphilo purus eſt. Tum: *Et Truncinis,* *Gerolfi.* *ſancti Gerolfi martyris. Et tranſlatio corporis ſancti* *Tranſlat. Landelini.* *Landelini confeſſoris. Quem ſanctus Autbertus ad Chriſtum convertit. Et ipſe converſus, monaſteria Alne ſuper Sambrem & Lobienſe fundavit.*

HAGENOYEN. *Natale beati Mathei Apoſtoli & Ewangeliſtæ. Quem Dominus de theolonia vocavit & ſuum Apoſtolum fecit. Qui Domino magnum convivium in domo ſua fecit. Hic poſtquam ad Dominum venit, illum non reliquit, nec ad publica negotia reſedit. Hic in multis ſecretis erat Domini cum aliis Apoſtolis. Dominum vidit reſurrexiſſe à* *Multa de Matthæo.*

mortuis, & in cælum eum ascendere, & Spiritum sanctam cum aliis recepit. Hic prius in Judæa prædicans lingwa Hebrayca primus scripsit Euangelium. Articulum adjecit Symbulo. Postea in Mirmidonea prædicans, cæcatus est & per Andream Apostolum illuminatus. Tunc descendit in Etyopiam verbum Dei Prædicare, ubi sibi Tarues & Arfaxat magi valde erant infesti. Ubi post suscitationem filii regis, civitatem & patriam pro magna parte convertit, ecclesias plures ædificavit, presbyteros & episcopos ac alios clericos ordinavit, filiam regis Epigeniam sacro velamine consecravit, quam quia Hircatus post regem Eglyppum sponsam habere [cogitasset,] *Apostolum Matheum post Missarum sollempnia, gladio à tergo percuti fecit & martyrem Christi consecravit. Hujus Euange-*
Landelini. *lium* &c. *Item, sancti Landelini martyris.* Sed hic codex Landelinum cum aliis ex confessore martyrem facit, cum tamen ubique de eodem sancti Autberti Cameracensis episcopi discipulo agatur, quem Auctaria nostra & Martyrologium Romanum memorant XV Junii, quo die vita ejus
Laudi. illustrata &c. *Item, beati Laudi episcopi & confessoris.* In Alexandro & Pamphilo, fere purus est.

Castoris. AQUICINCT. in fine *Civitate Attensi* [Aptensi,] *natalis beati Castoris episcopi & confessoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Matthæi Apostoli & Euangelistæ. Alexandri episcopi & martyris, qui multa sustinuit tormenta.*

CISTERCIEN. S. Benigni. *Dedicatio altaris sancti Eustadii & sanctæ Paschasiæ.*

Laudi. REGINÆ SUEC. signatus num. 428. *Rotomago, sancti Laudi episcopi.* Melius appellandus est, *Lauto*, Gallicè brevius *Lo.*

Castoris. CODEX D. LE MARE signatus A, nisi fallor: *In civitate Attensi, natalis beati Castoris, episcopi & confessoris.*

Vincentii. In VATICAN. sub nota num. 5949. Desunt annuntiationes duæ ultimæ. Adjicitur autem: *Eodem die, sancti Vincentii martyris.* De quo Vincentio loquatur nescio, nisi id velit, quod in BIZUNTICEN. legitur XXIII Septembris

Laudi. Weriburgæ. Castoris. ALTEMPS. *Item sancti Laudi episcopi. In Britannia, sanctæ Weriburgæ virginis.* Vide III Feb.

CAUDIACENS. *Civitate Actensi, natalis beati Castoris episcopi & confessoris.* Superius legebat aliquis, *civitate Attensi*, GREVEN. infra, habet *Castoris episcopi Athenienſis*; sed scribendum *civitate Aptensi.* Vide de eodem Sancto nonnulla alia in Martyrologio Castellani.

EDITIO. LUBEC-COL. *Apud Ethiopiam, civitate Nadaber, natalis beati Matthei Apostoli & Euangelistæ, qui & Levi. Primus in Judæa Euangelium Christi Hebreo sermone conscripsit, quod postea apud Ethiopiam prædicans, martyrium à rege Hircano passus est. Et licet per aliquod tempus Euangelium hoc occultatum fuerat, divino tamen nutu, ipso Apostolo revelante, tempore Zenonis imperatoris inventum est.* In Alexandro tantillum interpolata, in Pamphilo pura est.. Sequitur: *Eodem die, in territorio civitatis Constantiæ, sancti Laudonis episcopi & confessoris. In pago Trecassino, sanctæ Mauræ.* Additur in fine *tò civitatis*, sed quod ad rem non facit; forte legere voluit *virginis.* *De Matth.* *Laudonis. Mauræ.*

GREVEN. *Landelini martyris.* Vide dicta in HAGENOYEN. *Geronis martyris. In Flandria, Gerulphi pueri & martyris. In Normannia inferiori, civitate Constantiensi, beati Laudi episcopi & confessoris. Hic superna dispositione, cum esset annorum duodecim, in episcopum assumptus, verbo, vita & miraculis præfatam illustrans ecclesiam, beato fine quievit. Castoris episcopi Athenienſis & confessoris.* Vide CAUDIACEN. *Item Victoris. Geremari abbatis. In pago Trecassino, sanctæ Mauræ virginis.* *Landelini. Geronis. Gerulfi. Laudi. Castoris. Victoris. Geremari. Mauræ.*

MOLAN. De Alexandro, post *gloriosam*, aliis litteris textui inserit: *Cui Papa Damasus condignam faciens cryptam, illuc eum sexto Kalendas Decembris transposuit, quando & festivitatem ei indixit, ubi & ejus passio annotata est.* Vide Adonem in Observatione citatum. In fine subjungit: *Apud Constantias inferioris Normanniæ, beati Laudi, primi præfatæ urbis episcopi, cujus vita miraculis floruit, & mors ipsius nihilominus pretiosa in conspectu Domini fuit. Passio sancti Gerulphi martyris.* De Alexandro eadem habent posteriores editiones in textu, quæ jam diximus. In fine item de Laudo similiter. Tum: *Truncinii juxta Gandavum, passio sancti Gerulphi. Die vigesima prima, sancti Apostoli Codrati in Magnesia. Crispinii, elevatio & remotio corporis beatissimi patris Landelini, ab Odone Cameracensi episcopo.* Recte hìc de *Landelino, patre* seu *abbate* & *confessore* agitur, & non de depositione, sed de *elevat.* &c. *De Alexand.* *De Laudo.* *Gerulfi.* *Codrati. Elevat Landelini.*

X *Kal.* *Die* 22.

IN Galliis civitate Seduno, loco Acauno, natalis sanctorum martyrum Thebeorum, Mauricii, Exuperii, Candidi, Victoris, Innocentii, Vitalis cum sociis suis sex millibus quingentis, qui sub Maximiano passi pro Christo, glorioſissime coronati sunt. Apud Beuuariam, sancti Emmerammi episcopi & martyris. Hic crimen stupri à quodam commissum, sibi causa Christi imputari suasit, ac proinde mortis discrimen patienter pertulit. In pago Pictavensi, sancti Florentii presbiteri & confessoris. Item, sancti Silvani confessoris, in territorio Bituricensi. *Mauritii & socior.* *Emmeramni.* *Florentii.* *Silvani.*

Ita habent *Praten. Herinien. Antverp-maj., Rosweyd. Munerat. Greven & Molan.*

VARIA LECTIO. Reliqui *Acauno*, cum antiquioribus nostris codicibus Praten. & Herinien; & quia ita legunt Acta Eucheriana & veteres alii. Non tam facile sociorum numerum ex codicibus iisdem aut aliis definias, utpote quem Acta ipsa non exprimunt,

munt, licet ſolitas legionis copias ex communiori opinione declarent, quos intra terminos etiam hæſit Viennenſis. Primus numerum 6666 determinaſſe videtur Florus, qui & in pleriſque codicibus noſtris legitur, nempe in Herinien. Roſweyd. Greven. Molan. & mediæ notæ ferme omnibus. Ego cum exiſtimem Florum illum ab Uſuardo numquam viſum, ſic facile credo aliam ab ipſo initam rationem, quæ in Pratenſi, Antverp-maj. & Munerato remanſerit, qualem in textu ſecuti ſumus, ut fortaſſe vero calculo proximiorem, quem mallemus indeterminatum relinquere. Puto Uſuardum ſcripſiſſe *Benuariam*, pro qua alii *Beiovariam*, alii *Bannariam*, alii *Bavariam*: preſſius Roſweyd. *Ratiſponæ*. In nomine Sancti, mirabilis diverſitas. In Pratenſi *Himmerani*; in Herinien. *Amtrani*; in Antverp-maj. & Munerat. *Avitramni*; Molan. *Emerami*; alii aliter. Liceat mihi pro textu ſeligere quod maxime ad verum accedit ex Roſweyd. & Greven. *Emmerammi*, pro *Emmeramni*. Male legit Praten. *crimen ſtupri à quodam commiſſo*: paulo melius Herinien. *commiſſi*, alii optime *commiſſum*. Roſweyd. Munerat. Greven. & Molan. contra antiquiores, in fine legunt: *In territorio Bituricenſi, ſancti Silvani* &c.

Mauritii & ſociorum

OBSERVATIO. Inclytiſſimæ legionis Thebææ martyrium tot antiquiſſimis & indubitatis monumentis firmatum & ſtabilitum eſt, ut ſatis mirari nequeam miniſtelli cujuſdam Anglo-Sabaudici temeritatem, qui agmen illud ſacroſanctum audaci ore arrodere auſus fuerit. Erit tempus, quo hypercriticam ejus diſſertationem, Anglice & Gallice editam, favente Deo convellamus, niſi eam, licet numquam viſam, prævie ſatis obtrivcrit Tillemontius tomo 4 à pag. 421, & alii plures, ceterà ſatis critici & in eruenda veritate hiſtorica peritiſſimi. Porro monumenta, quæ dicebam, Martyrologiis noſtris nituntur potiſſimum, & egregiis illis, imo venerandis ſancti Eucherii Lugdunenſis Actis, à Chiffletio noſtro primùm, deinde à Ruinartio inter ſelecta editis & illuſtratis à pag. 285: quibus non video quid hactenus tantopere detraxerint Dubourdæana ſophiſmata. De exacto martyrum illorum numero, ut nihil certo tradunt laudata Acta, ita neque hîc quidquam lubet ſtatuere. Ceterum in apographis Hieronymianis ita celebrantur: *In Gallia, civitate Sedunis, natalis ſanctorum Mauricii, Exuperii, Candidi, Victoris, Innocentii, Vitalis cum ſociis ſuis* V CIↃ D *& octoginta quinque.* Bedæ exemplа manuſcripta in numero conformia non ſunt. Si Bedam in Rabano quærimus, ſic veroſimiliter ſcripſiſſe dicendus eſt: *Sanctorum martyrum Thebæorum, Mauricii, Candidi, Exuperii*, quæ nomina in Actis exprimuntur. In aliquo codice additur, *Victoris*, & hoc etiam recte: in altero ſocii anonymi recenſentur *ſexies mille & octoginta quinque.* Florus rotundius pro antiquarum Romanarum legionum cenſu: *Cum ſociis, quorum omnium numerus* 6666. Romanum parvum prudenter & vere pronuntiat: *Mauritii cum ſociis, qui Thebæi fuiſſe referuntur, ſub Maximiano paſſi.* Nec diſtinctius martyrum numerum expreſſit Ado, utpote quem in Eucherio, ex cujus ſinceriſſimis Actis partem potiſſimam in ſuum Martyrologium retulit; quem, inquam, in Eucherio omnino non repererit. Paucis elogium ſuum ex Adone Noſter exequitur, variante in codicibus præfato martyrum numero, ut ſupra abunde oſtendimus. Eſt igitur veterum Martyrologorum omnium, etiam Wandelberti & Notkeri, conſtantiſſima pro Thebæorum noſtrorum martyrio ſententia. Nec prætereunda eſt auctoritas Miſſalis Gothici ſeu Gallicani veteris, quod nongentis annis vetuſtius, ut teſtatur illuſtris editor Thomaſius, poſtea S. R. E. Cardinalis, pag 373 Miſſam exhibet, in qua *ſex millium ſexcentorum*, imo *Thebeorum exercitûs* præclariſſima exſtat memoria. Hi ſunt de Thebæis & Emmeramno Wandelberti verſiculi:

Mauritius denum ſocia legione coronat,
Effuſo mortem pariter quæ ſanguine vicit.
Emmeramus eum ſocio comitatur honore,
Quem gens inſignis Britannia voce repoſcit.

Emmeramni.

De *Emmerammo* vel *Emmeramno*, ſoli meminere Rabanus & Wandelbertus. Apud hunc nomen invenire potuit Uſuardus, ſed mihi veroſimilius eſt, aliunde vitam nactum, ex qua nomen deſumperit, ſatis crude *ſtuprum ab alio commiſſum, ſibi imputari ſuaſiſſe* commemorans, quod in Romano Baronius phraſi paulo moderatiori cenſuit exprimendum. Rei totius veritas ex Actis ejus à variis editis, ſuo tempore illuſtrabitur, quando & Wandelberti verſiculus excutietur: *Quem gens inſignis Britannia voce repoſcit.*

Florentii. Silvani.

Florentius Pictavenſis, & *Silvanus Bituricenſis* à nemine ante Uſuardum in Tabulis ſacris conſignati ſunt, quod in popularibus Sanctis ei ſatis familiare eſt. Primi Acta cum aliis ſancti *Floriani* connexa, ex parte à Cointio publicata ſunt ad annum DCXCIV à num. 13. An quæ Mss. habemus, quatuor partibus diſtincta, tam ſint incertæ fidei, quam contendat recentior aliquis, poſtea videbitur. De *Silvano* nihil proditum ſcio, præter ea quæ Labbeus ſuggerit tomo 2 Bibliothecæ Mss. à pag. 444.

AUCTA-

AUCTARIA.

Silvani cum soc. PULSANEN. In prima satis purus, subjungit: *Item sancti Silvani confessoris cum sociis suis.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. *In Gallus civitate Seduno, seu Octodero Valense, loco Agauno* &c. Numerum ponunt 6666, ut omnes mediæ notæ, & annuntiationem concludunt: *Passi pro Christo, gloriosa passione mundum illustrarunt*; quemadmodum hodie legit Martyrolog. Rom. Sequitur: *In pago Pictavensi, sancti Florentii presbyteri & confessoris. In territorio civitatis Constantiæ, sancti Laudonis episcopi.* Desunt alia quæ ad textum spectant. *Laudo* vel potius, ut supra notavimus, *Lauto* colitur die præcedenti, ubi & ab aliis *Laudus* appellatur.

De Thebæis. *Laudonis.*

ANTVERP-MAX. Legit 6660. Habet eamdem clausulam: *Passi* &c. De Florentio scribit *episcopi.* Tum de Laudone, ut proxime diximus. Demum in fine: *Apud Bojoariam, sancti Emmerumini, episcopi & martyris.*

ULTRAJECT. LEYDEN LOVANIEN. & DANIC. Cum prioribus ferme conveniunt. Scribunt 6666. De Florentio, cum textu legunt *presbyteri.* In scribendo *Emmeramni* nomine plurimum variant, ut de aliis etiam dictum est.

ALBERGEN. Deficit cum ANTVERP. & MAX-LUBEC. in annuntiatione *Emmeramni*; in omnibus autem deest Silvanus Bituricensis.

De Thebæis. *Advent. Germani.* *Translat. Io. Reom.*

GENTULEN. *In Gallus territorio Sedunensi, loco Agauno, natalis sanctorum martyrum Thebeorum, Mauricii, Exuperii, Candidi, Vitalis, Innocentii & Victoris, ac sociorum eorumdem, quorum summa est sex milia, sexcenti sexaginta sex viri, qui sub Maximiano imperatore passi pro Christo, glorioſissime coronati sunt. Antisiodoro, adventus & exceptio corporis sancti Germani episcopi & confessoris, ab Italia. In Bauvaria, sancti Hameranti martyris. Eodem die, translatio sanctis Ioannis Rehomensis.*

De Emmer. *Laudonis.*

BRUXELLEN. In prima utcumque purus, secundo loco habet de Silvano. Sed, *cum sociis suis.* Tum: *Apud Radisponam civitatem Bavariæ, passio beati Hemmeranni vel Anteanni episcopi & martyris. Qui crimen stupri à quodam commissum, sibi innocenti pro Christi imputari permisit.* &c. *In territorio civitatis Constantiæ, sancti Laudonis episcopi. In pago Pictavensi, sancti Florentii episcopi & confessoris.* Lege cum textu *presbyteri.*

Laudonis. *De Emmer.*

HAGENOYEN. Multa de Thæbæis martyribus collegit, quæ apocrypha credimus. Tum, de Silvano. Deinde de Florentio, satis pure. Sequitur, de Laudone, ut supra. En modo aliqua de Emmeramno: *Apud Petivariam Ratisponam civitatem Alemaniæ, sancti Emeramni episcopi & martyris. Qui natus erat ex Aquitania de civitate Tholosa, qui à juventute sua mundum despexit & Christo adhæsit, litterarumque studium adeptus est, & summum sacerdotium adeptus est. Erat namque ille verus Dei cultor. Post hoc reliquit patriam, & omnia quæ habuit ut Hunis* [& aliis gentibus] *paganis verbum Dei prædicaret. Et ingressus Germaniam, quam Deodo vir alacri ingenio & strenuus in armis regebat; in cujus provincia ipso jubente, prædicavit tres annos. Eo tempore filia ducis stuprum commisit, quod illa cum fornicatore sibi confessa est. Quibus ille pœnitentiam injungens, sibi illud imponi fecit &c.*

De Emmer. AQUICINCT. S. Emmeramnum non appellat *episcopum*, & post *martyris*, sic prosequitur: *Hic crimen stupri à quodam commissum, sibi causa Christi imputari patitur, ac proinde mortis discrimen patienter pertulit.* Præter ea quæ superius notata sunt, ne excidat Cointius, multa diligenter inquirens ad annum DCXLIX à pag. 243 ad 256.

Salaberg. *Lintrudis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Muritii* [Mauritii] *& sociorum ejus. Salabergæ abbatissæ. Lintrudis virginis. Emmerami episcopi & martyris. Florentii episcopi & confessoris.*

Laudonis.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. B. *In territorio civitatis Constantiæ, sancti Laudonis episcopi.*

In VATICAN. signato num. 5949 nihil est de Emmeramno, Florentio & Silvano.

Laudi.

UGHELLIAN. Caret etiam Emmeramno & Silvano. Adjecit: *In territorio civitatis Constantiæ, sancti Laudi episcopi.*

Laudi.

ALTEMPS. Pro *Emmeramni*, scribit *Hautramni. Constantiæ, sancti Laudi episcopi.*

Laudonis.

FLORENTIN. *In territorio civitatis Constantiæ, sancti Laudonis episcopi & confessoris.*

De Salaberg.

LUXOVIEN. *Lugduno Clavato, sanctæ Salabergæ, Christi famulæ, quæ mater extitit trecentarum sanctimonialium, ad cujus polyandrium* [intellige *sepulchrum*] *claræ post obitum patuerunt virtutes.*

Lautoni.

CAUDIACEN. *Sancti Lautoni episcopi & confessoris.* Idem est, qui aliis *Laudo, Lando, Laudus* &c. Gallicè *Lo*, ut diximus.

Adv. Germ.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Antissiodori, adventus & exceptio corporis ab Italia, sancti Germani ejusdem civitatis episcopi.*

Victoris. *Haytramii.* *Ioannis.* *Luttrudis.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima satis pura, subdit: *Item ibidem loco Agauno, beati Victoris veterani, qui post stragem beatorum Thebeorum, ibidem à persecutoribus interemptus est, & sanctis martyribus sociatus. Ratispona, sancti Emmeramni episcopi & martyris.* De Florentio, bene. *Apud Bavariam provinciam, natale sancti Haytramii, episcopi & confessoris.* An non repetitio? *In pago Tornodorensi, beati Iohannis abbatis.* De Silvano, ut supra. *Eodem die, sanctæ Luttrudis virginis.*

Laudonis.

BELIN. In prima legit etiam 6666. & habet clausulam, ut supra. Sequitur de Florentio, ut ANTVERP-MAX. Tum, de Laudone &c. In Silvano nonnihil mutilatus est. *Apud Betvariam, sancti Antrani* &c. *Huic crimen stupri imputatum est, ac proinde mortis discrimen*, &c.

Romarici & soc. 585. Platonis. Victoris.

GREVEN. *Landone, Romarici ac sociorum ejus quingentorum octoginta quinque. Platonis martyris. Victoris martyris. Qui cum Agaunenses martyres beatificaret, felicem se dicendo, si cum illis fuisset occisus, mox ab eisdem illorum carnificibus trucidatus est. Secundum aliquos hîc, Jonii presbyteri & martyris, socii beati Dionisii; secundum alios vero Nonis Augusti. Hic cum in Galliam, causa prædicationis venisset, tentus ac decollatus est, statimque corpus truncum, caput in manus sumens, miliario fere uno deportavit, in locum ubi quiescere elegerat. Secundum Cathalogum Sanctorum hîc, Sanctini episcopi Meldensis & confessoris, discipuli beati Dionysii Parisiorum episcopi & martyris. Item Silvani, episcopi Nazareth & confessoris, magnæ sanctitatis viri, beato Hieronymo familiarissimi, ut patet ex gestis ejusdem. In eremo Scythi, sancti Silvani abbatis & confessoris. In pago Tornodorensi, beati Ioannis abbatis. Lutrudis virginis. Ipso die, sanctæ Salabergæ viduæ, abbatissæ. Quæ in suburbano Leuchorum, nobilibus orta parentibus, cum oculorum lumen amissum, beati Eustasii abbatis interventu recu-*

Jonii. *Sanctini. Silvani.* *Silv. abb.* *Joannis. Lutrudis. Salabergæ.*

recuperasset, defuncto viro, cui jussu Dagoberti regis nupserat, primum in suburbio Linguonensi, hereditate vixit paterna, deinde Lugduni, constructo monasterio, trecentis ferme adunatis famulabus Christi præsidens, vita & miraculis clara quievit.

De Victore & Thebæis.

Molan. In textu aliis litteris post *coronati sunt*, ex Adone miscet: *Victor vero martyr, nec legionis ejusdem fuit, neque miles, sed emeritæ jam militiæ veteranus. Hic cum iter agens incidisset in hos, qui passim epulabantur læti martyrum spoliis, atque ab his ad convescendum invitatus, prolatam ab exultantibus per ordinem causam cognovisset, detestatus convivas refugiebat. Qui mox ab eis captus & jugulatus est, ac ceteris martyribus honore conjunctus est. At vero beatissimorum martyrum corpora, post multos passionis annos S. Theodoro episcopo revelantur, & in honore eorum basilica honeste componitur.* In fine habet de Laudone, ut jam sæpe superius. Tum: *Civitate Lauduno Clavato, depositio sanctæ Salabergæ abbatissæ, quæ in lege divina erudita, vigiliis & orationibus assidue vacans, virtutum & miraculorum gratia illustrem conversationem duxit.* *Salabergæ.* *In pago Tornodorensi, beati Joannis abbatis.* *Joannis.* Denique typis minoribus: *Corbeiæ, Lutrudis virginis sanctimonialis.* *Lutrudis.* Editiones aliæ de Victore nonnulla contrahunt, sed de Emmeramno addunt, quod & prima litteris Italicis insertum habet: *Cui singulariter omnia membra abscisa sunt.* Præterea hæ editiones annuntiationem truncant & variant, rursus litteris Italicis sic legentes: *Huic crimen stupri imputatum est.* Deinde characte Romano, seu proprio textûs; *ac proinde mortis* &c. *De Emmer.* In fine: *Civitate Lauduno Clavato, depositio sanctæ Salabergæ* &c. ut supra. De Laudo vel Laudone, agunt hæ editiones die præcedenti, uti & plures alii codices. *In pago Tornodorensi* &c.

IX *Kal.* *Die* 23.

Sosij. In Campania, natalis beati Sosii diaconi Messenatæ civitatis. Hic cum tempore quodam Euangelium legeret in ecclesia præfatæ civitatis, præsente episcopo Januario, vidit subito idem episcopus de capite ejus flammam exurgere, & pronuntiavit, eum martyrem futurum. Et post non multos dies, cum esset annorum triginta, martyrium cum eodem episcopo capitis obtruncatione suscepit. *Thecl.* Eodem die, sanctæ Teclæ virginis de Iconio civitate, quæ in confessione Christi ignem ac bestias devicit, & post multa certamina ad doctrinam multorum veniens Seleuciam, requievit in pace. In territorio *Paterni.* civitatis Constantiæ, sancti Paterni episcopi & confessoris.

Conveniunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverpien-max. Leyden.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. *sancti Sosii*, pro *beati*, scripsit Herinienſis. Antverp-maj. habet *Sossii.* Locus varie scribitur. Optime Rosweyd. & Molan. *Mesenatæ*, male Herinien. *Messeratæ*, Praten. Antverp-maj. & Greven. eo modo, quo in textu reliquimus. Rosweyd. pro *flammam exurgere*, legit *ascendere*. In Praten. & Antverp-majore est *Theclæ*. Alii omnes simplicius *Teclæ*. De *dyacono*, *yconio* & hujusmodi nævis, non loquor. *Seleutiam* scribit Pratensis, sed alii passim & melius, ut est in textu. In fine notabilior variatio, utpote cum Pratensis & soliti duo assecla Antverp-maj. & Rosweyd. ab omnibus aliis dissentientes, legant: *In territorio civitatis Abrincæ*, ceteri nullo excepto: *In territorio civitatis Constantiæ*, quod omnino servandum putavimus. Vide infra in Observatione. Sed nota, Castellanum, cetera Pratensis codicis accuratissimum inspectorem, hanc à Molani editione diversitatem inter alias non indicasse.

Sosii. OBSERVATIO. De *Sosio* celebri Miseno diacono jam abunde locuti sumus ad XIX Septembris, quando de Januario actum est, neque ibi dicta; hîc repetenda sunt. Beda, Rabanus, & Ado, idem habent elogium, ex quo Noster compendium suum eleganter contraxit. Romanum parvum etiam cum aliis *Sosium* hoc die, secundò annuntiat: *Mesenathæ, Sosii diaconi, anporum* XXX *martyris*. Notkerus solum posuit: *Sosii diaconi, de quo* XIII *Kalend. Octobris invenies.* Wandelbertus tertio versiculo, sic eum laudat:

Levita & Sosius merito splendescit honore.

Theclæ. Clarissimam virginem, &, si ita vis, inter virgines protomartyrem, *Theclam* celebrant Martyrologia omnia, & quidem diebus variis Hieronymiana, ut diligenter in hodiernis aliorumque dierum ibi citatorum notationibus advertit Florentinius; sive ubique eadem illa Apostoli discipula, sive forte alia (ut plures fuerunt ejus virtutum æmulæ) memorentur. Nullum Hieronymianum apographum simplicius loquitur, quam vetustissimum Epternacense, in quo solum legitur: *In Oriente, Theclæ.* Florentinii textus paulo amplior est:

est: *In Seleucia, natalis Theclæ virginis, quæ Romæ igne depositio evasit.* Beda & ex eo Rabanus breve sed satis nitidum elogium exhibent, quod pro majori parte Noster in suum latebrosum transtulit. Solita brevitate utitur Romanum parvum: *Et Theclæ virginis, Seleuciæ quiescentis.* Longior est Adonis historia ex vulgatis Actis extracta, de quorum veritate ex Baronio aliisque alibi disputabitur. Notissima est prisci fabulatoris de Pauli & Theclæ Actibus reprobata dudum narratio, ex qua tamen alias apud Surium satis prolixas pullulasse negare non ausim. At enim, utut corruptos fateamur hujusmodi fontes, tot aliunde suggessit veneranda sanctorum Patrum auctoritas, ut ex iis vitæ series concinnari queat, quemadmodum non infeliciter tentavit Tillemontius tomo 2 à pag. 60. Vero martyrio coronatam solus inter Martyrologos asserere videtur Wandelbertus, dum ita canit: *Nonum Tecla tenet roseo perfusa cruore.* Sed latiori id sensu intelligendum verosimilius est, idque nonnulli inferunt ex eo, quod in Canone Missæ Ecclesia ei locum non tribuerit. Hæc pro instituto sufficiant. *Paternus*, duobus præcedentibus ab Usuardo superadditus, ita à Praten. Antverp-majore & Rosweyd. ponitur, ut non territorio Constantiensi, sed Abrincensi adscribatur, contra quam reliqui codices nostri Usuardini uniformiter scribant: *In territorio civitatis Constantiæ*; quo modo & in Romano hodierno legitur, ubi Baronius in Notatione observat, *primum fuisse Constantiensem episcopum.* At lapsum hîc memoria virum eminentissimum, probat Henschenius in Comment. prævio ad Acta sanctorum Paterni & Scubilionis, XVI Aprilis; atque ibi etiam ostendit Paternum hunc nostrum, illum ipsum esse Abrincensium episcopum, qui, quod in Sesciaco monasterio diœcesis Constantiensis obierit, ideo signatus sit, *in territorio civitatis Constantiæ.* Et sic Usuardum legisse censemus, quidquid Pratensis, cum solitis duobus sociis refragetur. Constat porro Paternum in pace quievisse XVI Aprilis, neque hactenus causam reperi, cur eum Usuardus hoc die collocarit. Sunt qui & *Linum* commemorent, duce, ni fallor, Floro vel Rabano, unde in nonnullos codices nostros transiit, uti & in Romanum; cum de eo Usuardus agat XXVI Novembris. Sed cur omissus *Liberius* Papa, de quo hoc die Hieronymiana & Wandelbertus, Rabanus die sequenti? Forte alibi ratio assignabitur.

Paterni.

De Lino & Liberio.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione expunctum plane elogium. In secunda purus est. Tertia abest.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. FLORENTINI & alii codices plures hodie Papam Liberium referunt, hisce iisdem terminis: *Romæ, sancti Liberii episcopi.* Vide Observationem supra & notulam Castellani. *Liberii.*

MUNERAT. Post textum purum, adjicit: *Eodem die, Paxentii martyris, de cujus corpus honoratur & colitur in conventu divi Martini de Campis, Parisius.* Notabis phrasim huic codici propriam. *Paxentii.*

ULTRAJECT. ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt: *Romæ, natale beati Lini Papæ. Qui cum post Apostolum Petrum primus Ecclesiam Romanam rexisset annis duodecim, martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano.* Vide Observationem. *De Lino.*

CENTULEN. *In Campania, sancti Sossii diaconi & martyris. Eodem die, sanctæ Theclæ virginis, apud Seleuciam quiescentis. Civitate Beluaco, sancti Geremari abbatis.* Vide Martyrologium Romanum die sequenti. *Geremari.*

BRUXELLEN. Sic orditur: *Natale Theclæ virginis, apud Seleuciam quiescentis, Quæ de civitate Yconio a beato Paulo Apostolo instructa est. Quam mater ejus cernens Christianam & nuptui repudiare, accusavit eam. Quæ in confessione Christi, ignes & bestias superavit & post multa certamina, ad doctrinam plurimorum veniens Seleuciam, cum duplici corona virginitatis & martyrii requievit in pace. Romæ, beati Lini Papæ.* Sequitur de primo & ultimo, nempe Sosio & Paterno, pure. *De Thecla.* *De Lino.* *Lini.*

HAGENOYEN. De Thecla, multa corradit, quorum hîc partem subjicio: *Apud Seleuciam, depositio sanctæ Theclæ virginis, discipulæ sancti Pauli Apostoli. Quæ orta erat de Yconiõ civitate, quæ quia sponsum suum deseruit & Paulo adhæsit, à matre propria est accusata, quod Christiana esset; unde in ignem projicitur & non læditur. Hæc comam tondere voluit, ut cum Paulo habitare posset, sed ipse prohibuit. Et iterum, quia nubere noluit, in Antiochia bestiis objicitur, sed non consumitur: deinde in foveam plenam serpentibus mittitur, sed illa orante, moriuntur. Et iterum in ignem projicitur, sed non comburitur. Tunc super leenam ligatur* &c. Sequitur: *Item Romæ, Liberii episcopi.* In Sosio satis purus est; de Paterno, nihil. *De Thecla.* *Liberii.*

AQUICINCT. In fine, *Romæ, sancti Liberii episcopi & confessoris.* *Liberii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Theclæ virginis. Zozii diaconi & martyris, cum episcopo suo Januario. Paterni episcopi & confessoris.*

In VATICAN. num 5949. Deest *Paterni.*

LUGDUNEN. Huc refert: *Victoris Innocentis.... cum sociis suis* 6066. Vide Thebæos, XXII. *Victoris &c.*

BIZUNTICEN. *Item festivitas sancti Vincentii martyris. Quando ejus sacratissimum corpus ab Hispaniis, Gallias est translatum & in cœnobio, quod Castris dicitur, decenter humatum.* *Vincentii.*

LUXOVIEN. *Ipso die, Medii monasterii, repositio corporis beati martyris Bonifatii ex Thebæa legione.* *Bonifacii.*

CABILONEN. *Inventio corporis beati Vincentii levitæ & martyris.* Vide BIZUNTICEN. *De Vincent.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ, natale beati Lini Papæ & martyris. Hic post beatum Petrum Apostolum, cum primus Ecclesiam Romanam rexisset annis duodecim, mensibus tribus, diebus duodecim, martyrio coronatur. Hic ex præcepto beati Petri constituit, ut mulier in ecclesiam velato capite introiret, qui etiam sepultus est juxta corpus beati Petri Apostoli in Vaticano.* De Sosia tria hæc verba in fine adjicit; *tempore Diocletiani imperatoris.* In Theclæ elogio hinc inde nonnihil interpolata est, in ultima annuntiatione, satis pura. *De Lino.*

BELIN. Annuntiationum ſeriem mutavit. Primo loco: *In Iconio civitate, ſanctæ Teclæ virginis* &c. Secundo loco, de Paterno, pure. Item de Solio. In fine: *Eodem die, Romæ, ſancti Lini Papæ & Martyris, qui poſt Petrum primus, Romanam Eccleſiam tenuit annis duodecim, & martyrio coronatus, ſepultus eſt in Vaticano, octavo Kalend. Octobris.* Vide in auctario ſequenti. *De Lino.*

GREVEN. *Romæ, Lini Papæ & martyris: cujus hic eſt paſſio, licet ejus celebritas* VI *Kalend. Decembris ſolemnior habeatur, quo die tranſlatus perhibetur. Romæ, Liberii epiſcopi & confeſſoris. Adamnani epiſcopi. Conſtantii epiſcopi Aquinæ civitatis, de quo beatus Gregorius* 3. *Dialog. refert, quia prophetiæ ſpiritu claruerit. Stabilionis confeſſoris, diſcipuli beati Paterni epiſcopi.* Notabis, Paternum à GREVEN. ſignatum XVI. Aprilis, ſed ſub mendoſo titulo *epiſcopi Pictavienſis.* De reliquo vide dicta in Obſervatione & fuſius in Actis XVI Aprilis, ubi verum diſcipuli nomen invenies. Pergit GREVENUS: *Eodem die apud Anconam, ſancti Conſtantii confeſſoris, de quo beatus Gregorius* I *Dialog. refert, quod idem vir Dei funditus terrena deſpiciens, toto mentis adniſu ad cæleſtia flagraverit. Cumque in eccleſia, in qua manſionarii fungebatur officio, oleum unde lampades accenderet, defuiſſet, lampades ipſas aqua implevit, & allato igne ſuccendit, ſicque aqua arſit acſi in lampadibus oleum fuiſſet.* Vide notulam Caſtellani. *Adumiani abbatis.* Lege *Adamnani. Dignæ & Emeritæ, virginum & martyrum.* Spectant ad diem præcedentem. Vide Romanum. *De eodem. Liberii. Adamnani. Conſtantii. Stabilionis. Conſtantii Anconitani.* *Adamnani.* *Dignæ & Emeritæ.*

MOLAN. *Eodem die, Romæ, ſancti Lini Papæ & martyris: qui poſt* &c. ut BELIN. ſupra. *Item Romæ, ſancti Liberii confeſſoris.* Quam ſcrupuloſè, ubi Wandelbertus aperte enuntiat: *Liberiuſque dicat Romanam Papa per urbem.* Tum: *Eodem die, Paxentii martyris, cujus corpus honoratur & colitur* &c. ut MUNERAT. *In Gemblaco, elevatio corporis ſancti patroni noſtri Guiberti confeſſoris Chriſti, in miraculis præclari.* Subdit minoribus typis: *Secunda aſſumptio ſanctæ Mariæ virginis.* De Conſtantio Aquinate & de Conſtantio Anconitano eadem omnia ex Gregorii Dialogis refert. Denique: *In Scotia, monaſterio Huenſi, ſancti Adamanni, ejuſdem loci abbatis & confeſſoris, ſanctitate ac doctrina famoſi, de quo Beda l.* 5, *c.* 16 & 22. Editiones aliæ textui Uſuardino Linum præmittunt. De Thecla aliis litteris textui poſt *virginis*, inſerunt, *primæ martyris*, & poſt *Seleuciam*, hæc: *cum duplici corona, virginitatis & martyrii.* In fine: *Item Romæ, ſancti Liberii Papæ & confeſſoris.* De Paxentio martyre, ex MUNERAT. & elevatione corporis ſancti Guiberti, Gemblacenſis, ut ſupra in priori editione. Item typis minoribus, de ſecunda aſſumptione S. Mariæ Virg. *Lini.* *Liberii.* *Paxentii.* *Elevat. Guiberti.* *Conſtan. Aq. Conſtant. An.* *Adamnani.* *Aſſumpt 2. B. M. V.*

VIII *Kal.* *Die* 24.

Concept. Joan. Bapt. Andochii & ſocior.

CONceptio ſancti Joannis Baptiſtæ. Et in Auguſtiduno, natalis ſancti Andochii presbiteri, Tyrſi diaconi & Felicis, qui à Policarpo epiſcopo ab Oriente directi ad docendam Galliam, ſub Aureliano principe ſunt glorioſiſſime coronati. Siquidem flagellis cæſi, in ultimo tota die inverſis manibus ſuſpenſi, in ignem miſſi, ſed non combuſti, tandem vectibus colla feriuntur.

Soli puri ſunt *Praten. Herinien. Antverpien-major* & *Roſweyd.*

VARIA LECTIO. De *Joannis* & *Johannis*, ſatis alibi dictum eſt. In apographo noſtro Pratenſi legitur ſimpliciter *Auguſtiduno*, at Caſtellanus notat, diſerte haberi: *Et in Auguſtiduno*, quemadmodum etiam legit Herinien. & alii, noſque ita ſervandum putavimus, licet in Antverp-maj. deſit *et*, in Roſweyd. vero utraque particula, Antverp-maj. pro *Andochii*, ponit *Andocii.* Ex quatuor citatis codicibus ſolus Roſweyd. ſcribit, *Tirſi*; ceteri, ut in textu; nullus *Thyrſi. Policarpo*, ut alibi. *Sub Aureliano* habent omnes poſt Bedam & Adonem; ſed eam temporis notam alibi correxit Uſuardus, & nos in Actis probabilius rejiciendam oſtendemus. Pro *principe*, ſolus Herinien. ſubſtituit *imperatore.* In Antverp-majore pro *combuſti*, male ſcriptum eſt *conbuſti.*

Andochii & ſociorum

OBSERVATIO. Paucis obſervationes omnes neceſſarias abſolvero, ſi dicam indiculum noſtrum totum ex Adone verbatim deſcriptum; porro Adonem æque ac Rabanum ſua ex Beda accepiſſe. Eſt autem inter Bedam & Adonem ea diverſitas, quod hic poſt *feriuntur*, fruſtra repetat, *atque ita martyrium ſuum glorioſiſſime compleverunt* VIII *Kalend. Octobris;* Beda vero magis ad rem ſubjiciat: *Ubi Symphorianus tunc viginti annorum, qui poſtea paſſus eſt, ſemper vigilias & orationes agebat.* De hoc Symphoriano, ad ejus diem natalem XXII Auguſti pro re noſtra ſatis dictum eſt. At latius ſe extendit Æduenſium martyrum cognatio, quam fuſe explicatam invenies in Actis Tergeminorum Speuſippi, Eleuſippi & Meleuſippi ad XVII Januarii, in quibus *Benignus presbiter*, de quo agendum 1 Novembris, cum his Sanctis noſtris, Andochio item presbytero, Thyrſo diacono & Felice, à Polycarpo in Galliam miſſi dicuntur, ubi longe veroſimilius *Felix* poſtremus, & laicus & mercator indigena fuiſſe cenſetur, cum Apoſtolis illis, quos exceperat, martyrii laurea donatus. De Tergeminorum Actis quod ſuperaddam non habeo: quam

vero

vero authentica ſint, quæ de Andochio & duobus hodiernis ſociis apud nos manuſcripta exſtant, ſatis erit deprompſiſſe, cum & otioſius & accuratius ea expendere licuerit. Interim Hieronymianis etiam inſertos vel potius adjectos oſtendit Florentinius, apud quem ita ſcribitur: *In Gallia, civitate Auguſtidunenſi, vico Sedulo, natalis ſanctorum Andochii, Tyrſi & Felicis martyris*; qua ferme phraſi non male uſi ſunt nonnulli codices Uſuardini, quos mediæ notæ appellamus. Huc quod ſpectat, vide in Obſervatione ad dictum diem XVII Januarii. Nihil de his Romanum parvum, cujus auctor procul dubio Warnacharii Acta aut hujuſmodi alia numquam viderat. Notkerus Adonem vel Rabanum plus ſolito contraxit: Wandelberti verſus ad calcem ſubjiciam. De *conceptione ſancti Joannis Baptiſtæ*, quæ in textu noſtro primum locum obtinet, hoc unice & breviter obſervandum, eam in omnibus omnino antiquis Martyrologiis conſignatam, imo ab omni ævo in veneratione ſemper fuiſſe, tam in Orientali quam in Occidentali eccleſia. Fatetur Florentinius, ignorare ſe, cur hujuſmodi celebritas in Romano emendato Martyrologio prætermiſſa ſit; utrum vero conjecturis ſuis id aſſequatur, lectoris judicio relinquo, cui auctor ſum, ut ejusdem Florentinii Exercitationem huic diei ſubjunctam conſulat, *De Joannis Baptiſtæ nondum poſito Præcurſoris officio, deque ejuſdem conceptionis & nativitatis loco*, ubi de *Macherunte* diſputat, quo in loco nonnulla Hieronymiana Baptiſtæ conceptionem ſignant. Si hæc non ſufficiant, videatur Papebrochius, hæc omnia accuratiſſime illuſtrans Tomo IV Junii cap. 2 §. 2 & 3, à pag. 701. Videri etiam poteſt notatio Roſweydi in Feſtivitates Apoſtolorum pag. 223. En modo pollicitos Wandelberti verſiculos: *Concept. S. Jo. Bapt.*

Octavum ſterili conceptus ventre Joannes,
Andochiuſque ſacrat, martyrque & presbyter almus,
Quem Tyrſus Felixque pari comitantur amore.

AUCTARIA.

PULSANEN. Purus eſt uſque ad, *ſunt coronati*, ſed deſunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In prima bene. Ita pergunt: *In territorio Eduæ civitatis, caſtro Sedeloco, ſancti Andochii* &c. In fine: *Arvernis, depoſitio ſancti Ruſtici epiſcopi.* MAX-LUBEC., habet *Ruſaci.* *De Andochio &c.* *Ruſtici.*

MUNERAT. Textui ſubnectit: *Caſtro Rleſis, ſancti Solennis epiſcopi & confeſſoris.* Eſt in Martyrologio Romano die ſequenti. Videſis eo die lectiones noſtras Variantes. *Solemnis.*

GREVEN. Etiam addit & quidem ut partem textûs: *Item, ſancti Solemnis epiſcopi.* *Solemnis.*

MOLAN. In prima editione omittit *Conceptionem ſancti Joannis Baptiſtæ*, uti etiam fecit Baronius. At ille in editionibus poſterioribus eam annuntiationem reſtituit.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN, LEYDEN. & LOVANIEN. Similes ſunt ANTVERP. & MAX-LUBEC. in eo ferme ſolum diſcrepantes, quod in Auctario de Ruſtico, omittant *to depoſitio*, & addant titulum *confeſſoris.*

ALBERGEN. & DANIC. Carent annuntiatione prima, in reliquo cum poſtremis conveniunt.

CENTULEN. In prima purus eſt. Tum: *Auguſtiduni, ſancti Judochii preſbyteri & martyris, Tyrſi diaconi & Felicis, qui ſub Aureliano principe ſunt glorioſiſſime coronati.*

BRUXELLEN. In prima purus, in ſecunda idem habet initium cum ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. &c. in fine tamen nonnihil tranſpoſitus. Tum: *Arvernis, ſancti Ruſtici epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, in territorio Beluacenſi, ſancti Gummari* (vult dicere *Geremari*) *abbatis.* *Ruſtici.* *Geremari.*

HAGENOYEN. *Conceptio ſancti Joannis Baptiſtæ, quæ facta eſt poſt complecionem ſacerdotii Zachariæ, patris ejus.* In Auguſtodunenſibus nonnihil interpolatus eſt. Tum: *In territorio civitatis Conſtantiæ, ſancti Patrini* [pro *Paterni*] *epiſcopi & confeſſoris.* Vide die præcedenti. *In pago Pictavienſi, ſancti Florentii preſbiteri & confeſſoris.* De quo iterum ſuperius egit XXII Septembris. *De Conceptione I. B.* *Paterni.* *Florentii.*

Avernis, depoſitio ſancti Ruſtici epiſcopi & confeſſoris. Item, ſancti Silvati confeſſoris. An non *Silvani*, de quo etiam ſupra XXII? *In Ungaria, ſancti Gerhardi epiſcopi & martyris.* *Ruſtici.* *Silvani.* *Gerhardi.*

AQUICINCT. Omittit *Conceptionem ſancti Joannis Baptiſtæ*; in reliquis purus.

DAVERONEN. *Depoſitio beati Solemnis, epiſcopi Carnotenſis, magnificæ ſanctitatis & clariſſimi in miraculis viri.* *De Solemne.*

AMBIANEN. Poſt conceptionem Joannis, addit: *Eodem die, vigilia glorioſiſſimi epiſcopi & martyris Chriſti Firmini.* *Vigilia Firmini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Conceptio ſancti Joannis Baptiſtæ. Solemnis epiſcopi & confeſſoris.* *Solemnis.*

REG. SUEC. ſignatus num. 428. *Beloacus, depoſitio ſancti Geremari confeſſoris.* *Geremari.*

UGHELLIAN. *Arvernis, depoſitio Ruſtici epiſc.* *Ruſtici.*

ALTEMPS. *Ipſo die, dedicatio ſanctæ Trinitatis eccleſiæ Norwicenſis. In territorio Beluacenſi, ſancti Germani abbatis.* Pro *Geremari.* *Geremari.*

FLORENTIN. *In finibus Germaniæ, paſſio ſanctorum martyrum, qui tempore Maximiniani, paſſi ſunt pro Chriſto, ut habetur in geſtis ſancti Domnini.* *Mult. Mart.*

MONTIS SANCTI. *In Gallia, civitate Auguſtoduno, vico Sedulo, natalis ſanctorum Andochii* &c.

EDITIO LUBECO-COL. Poſt *Baptiſtæ* addit: *Præcurſoris Domini.* In Auguſtodunenſibus fere ſimilis eſt ANTVERP. &c. ſupra. In fine: *Avernis, ſancti Ruſtici epiſcopi & confeſſoris.* *Ruſtici.*

BELIN. Incipit: *Auguſtoduno* &c. pure. Tum, *Avernis, depoſitio ſancti Ruſtici epiſcopi, Item, in Ungaria, ſancti Gerardi epiſcopi & martyris. Item conceptio ſancti Joannis Baptiſtæ.* Hæc Conceptionis tranſpoſitio fefellit Papebrochium citato loco in Obſervatione, ubi ait, primum eſſe Belinum, qui hoc feſtum omiſerit, nempe quod in laterculi principio non repererit. Altera Belini editio ad hæc adjungit: *In territorio Beluacenſi, ſancti Germani abbatis.* Vide ſupra. *Ruſtici.* *Gerardi.* *Geremari.*

GREVEN. *In Pannonia ſeu Hungaria, ſancti Gerhardi epiſcopi & martyris, qui ſecundum Cathalogum paſſus eſt* VII *Kalend. Martii. Ruperti epi-* *Gerhardi.* *Ruperti.*

Mart. 49. *episcopi & martyris. In Calcedonia, sanctorum martyrum quadraginta novem, qui cum beata Eufemia pro fide Christi Prisco proconsuli oblati, martyrii palmam adepti sunt. Fymberti episcopi. Arvernis, depositio sancti Rustici episcopi & confessoris. Geniani abbatis. Epigeniæ virginis, abbatissæ & Eufemiæ matris ejus, de quibus in gestis sancti Mathæi Apostoli. Rosæ virginis.*

Fymberti. Rustici. Geniani. Ephigeniæ. Rosæ.

MOLAN. *Arvernis depositio sancti Rustici episcopi. Item in Hungaria, sancti Gerardi episcopi & martyris. Item conceptio sancti Joannis Baptistæ. In territorio Beluacensi, sancti Germani abbatis. Cameraci, translatio sancti Gaugerici episcopi & confessoris. Eodem die, depositio Solemnis episcopi. Hic cum quadam die obvium haberet hominem, à nativitate cæcum & surdum, eum complexus collo osculatus est, & statim sanum reddidit. Hic etiam Carnotensium episcopus Ludovicum regem, cum trecentis septuaginta nobilibus sacro fonte regeneravit, sicque Dei sanctus tres olympiades gerens in episcopatu, migravit ad Dominum. Et sancti Rutperti confessoris*; tum aliis litteris; *episcopi Vuormatiensis & Saltzburgensis translatio*. De posterioribus editionibus, jam dixi restitutam in iis *Conceptionem sancti Joannis Baptistæ*, ubi aliis litteris inseritur textui; *gloriosi Prophetæ & Præcursoris*. In fine de Rustico & Gerardo, ut supra. *In territorio Beluacensi, sancti Germari abbatis. Cameraci, elevatio sancti Gaugerici, episcopi & confessoris.* Vide supra XI Augusti.

Rustici. Gerardi. Geremari. Translat. Gaugerici. Solemnis cum elogio.

Rutperti.

Germari. Elevat. Gaugerici.

VII *Kal.* *Die* 25.

Cleophæ. NAtalis beati Cleophæ, quem tradunt apud castellum Emaus, in eadem domo, in qua mensam Domino paraverat, pro confessione illius à Judæis occisum & glorioſa memoria sepultum. *Firmini.* In civitate Ambianensium, beati Firmini episcopi, qui sub præside Rictiouaro post varia tormenta, capitis decollatione martyrium sumpsit. *Lupi.* Apud Lugdunum, depositio sancti Lupi episcopi ex anachoretâ. *Herculani.* Ipso die, sancti Herculani militis, qui in passione Alexandri episcopi *Aunarii.* legitur. Autisiodoro, sancti Aunarii episcopi & confessoris.

Inter puros solum numero *Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Emaus*, ut codices habent communius, licet aliqui malint *Emmaus*. Nonnulli legunt, *Lupi episcopi anachoretæ* vel *anachoritæ*, sed melius Molanus & alii post Adonem, *ex anachoreta*. Sic rursus Molan. ex eodem Adone, ponit *Herculani* non *Herculiani*. Supereſt præcipua & difficilior varietas, circa annuntiationem *sancti Solemnis*, vel ut scribunt codices *Sollempnis*, quam certum est non ad hunc, sed ad præcedentem diem pertinere, ut recte obſervat Bollandus IV Februarii, ad vitam sancti Aventini; & alii. Nos die præcedenti Muneratum & Grevenum è puris excluſimus, quod ibi in ea annuntiatione ab omnibus reliquis discreparent, quamvis, si ponenda sit, eo die signanda videatur. Quæritur, utrum hoc die *Solemnem* collocarit Usuardus, & non potius ab alio adjectus sit? Vidit hoc, opinor, Molanus, qui neutro die ipsum retulit. At contrarium statuunt Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. & Belin, apud quos ultimo loco disertiſſime exprimitur: *Item, sancti Solempnis*, vel *Solennii episcopi*. Cogor nihilominus existimare Usuardinum non esse, hac potiſſimum ratione ductus, quod Castellanus, diligentiſſimus codicis Pratensis inspector obſervaverit, prima manu solam S. Aunarii annuntiationem ultimo loco positam fuiſſe, quæ subinde erasa fuerit, tumque preſſiori characterе ita rescripta, ut altera S. Solemnis accedere posset. Quod idem habeant Antverp-maj. Rosweyd. & etiam Aquicinct., novum non est, cum passim ex eodem fonte procedant. Sola me retineret Herinienſis auctoritas, nisi & hic hodie auctior esset. Nam ad Belinum quod attinet, tot ferme quotidie Auctariis abundat, ut raro incorruptus appareat. Ita equidem verosimilius censeo, si cui *Solemnem* Usuardo vendicare lubeat, argumentis facile cedam; liceat mihi interim Munerat. Greven. & præcipue Molanum ceteris codicibus hîc anteferre. De Solemni vide Rabanum XXIV Septembris. Acta ejus sincera non esse, satis indicat Bollandus, citata superius die IV Februarii in *Aventino* &c.

Utrum ad Usuardum spectet S. Solemnis.

Cleophæ. OBSERVATIO. De *Cleopha* nihil est apud Hieronymiana, Bedam, Florum, Rabanum aut Wandelbertum. Primus eum signavit auctor Romani parvi, his verbis: *Cleophæ, cui Dominus post resurrectionem in via apparuit*. Ado in suo Martyrologio præfigit: *Natalis beati*, & ita ferme descripsit Notkerus: at Usuardi elogium ex Apostolorum Festivitatibus ad verbum contractum est. Qua autem fide assertum ab Adone martyrium nitatur, hactenus non reperi. Alii cum Tillemontio tomo I pag. 366, 459 & 622 cognationem ejus vel affinitatem cum Christo Servatore examinant, de qua & nos alibi egimus, &

porro

porro fusius suo loco disputabimus. Indubitata sunt, quæ ex Lucæ cap. 24 refert laudatus Tillemontius pag. 368. De *Firmino* legit Rabanus : *Natale sancti Firmini martyris.* *Firmini.* Wandelbertus, *Ambiana micat Firmino martyre plebes.* Plura Florus memorat. Adoni à Mosandro adscribitur. Verum, nisi multum fallor, non alium ducem habuit Usuardus quam Acta ipsa, quæ, ut fortasse sincera omnino non sint, gravia tamen & antiqua esse, suo tempore demonstrabitur. Multa de translationibus, una aut pluribus, hujus Firmini & alterius cognominis *confessoris*, jam pridem, & recentissime, vel ipsas inter umbras disputata sunt, quæ tunc etiam accuratius examinabuntur. *Lupi depositio* ab Hieronymianis pridie notata, à Corbeiensi Lugduno, ab Epternacensi Augustoduno tribuitur. Ado priorem secutus videtur, dum recte scribit : *Lugduni, sancti Lupi episcopi ex anachoreta* : unde jam perspicis, ex quo Noster sua acceperit. Hoc ei elogium canit Wandelbertus : *Lupi.*

Septena Lupus Antistes Lugduna revisit
Mœnia, devotæ pastor memorabilis urbi.

Res ejus gestæ colligi poterunt ex iis, quæ satis fuse deduxit Severtius in Chronologia historica à pag. 84, & ex aliis ab ipso citatis. *Herculanus*, in Actis sancti Alexandri episcopi, de quo supra ad XXI Septembris egimus, memoratus apud Adonem XXVI Novembris, hoc die pro mero Usuardi arbitrio positus videtur, aliis omnibus antiquis Martyrologis præteritus, ubi etiam advertes, perperam, vel saltem gratis, ei ab Nostro dari titulum *militis*, cum ab Adone solum dicatur, *juvenis ex officio Antonini.* Sequitur *Aunarius*, sive, ut scribit Castellanus, *Aunacharius*, ab Usuardo etiam primùm consignatus, de cujus Actis plura sparsim inveniuntur tomo primo Bibliothecæ Labbeanæ, sed præcipuè à pag. 419 & 528, ad quæ accedere potest Compilatio nostra Autissiodorensis itidem Ms. ex Labbeo ferme pro hac parte desumpta, pag. 53. Atque hactenus conformes sunt probatioris notæ codices omnes, ut de genuino textu dubitari nequeat. Quid de *Solemne* seu *Solenne* censendum, superius abunde discussum est. *Herculani.* *Aunarii.*

AUCTARIA.

Solemnis. PRATEN. ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. De *Solemne* habent ut supra diximus. Sed in Rosweyd. præterea additur : *In monasterio Glestiensi, sancti Ceolfridi.* *Ceolfridi.*

Principii. Solemnis. HERINIEN. Secundo loco proprium inserit : *Eodem die, sancti Principii Suessionensis episcopi, fratris beati Remigii.* In fine, de *Solemne*, ut supra.

PULSANEN. In prima satis purus, in secunda truncat elogium, & tunc immediate cum superioribus subdit : *Item, sancti sollempnis episcopi.* *Solemnis.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Omittunt annuntiationem *Aunarii*, & recte etiam *Solemnis.* *Alex. PP.* Pro *Alexandri episcopi*, ponunt *Alexandri Papæ.*

BELIN. Etiam legit, *Alexandri Papæ*, & in fine : *Item sancti Solemnii episcopi*, altera editio distinctius legit : *Item Blesis* &c. *Solemnii.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. & LOVANIEN. Scribunt : *Alexandri Papæ*; omittunt *Aunarii*, & ultimo loco habent : *Apud Carnotum, natale sancti Solempnis episcopi & confessoris.* *Alex. PP.* *Solemnis.*

ULTRAJECT. ALBERGEN. & DANIC. In eo à proxime superioribus differunt, quod de Solemne ita addant : *Hic homini à nativitate cæco & surdo & muto visum, auditum, & officium linguæ restituit. Clodovæum quoque regem Francorum & trecentos sexaginta quatuor cum eo aqua sacri baptismatis initiavit.* *De Solemne.*

CENTULEN. *Natale beati Cleophæ, qui fuit unus ex septuaginta duobus discipulis. Ambianis, passio sancti Firmini martyris, primi illius civitatis episcopi. Lugduni, sancti Lupi episcopi ex anachorita. Ipsa die, sancti Herculiani militis. Antisiodoro, sancti Aunarii episcopi & confessoris. Item, sancti Solennis episcopi. Cœnobio Cesareæ, sancti Rodberti episcopi & confessoris.* *Textus contractus.* *Solemnis. Rodberti.*

BRUXELLEN. Incipit à Firmino, satis pure. Tum de Cleopha. Deinde de Herculano, quem *Arculanum* vocat. Sequitur : *Apud Carnotum, natale sancti Solempnis episcopi & confessoris. Hic homini à nativitate cæco, surdo, & muto, visum, auditum & officium linguæ restituit. Apud Lugdunum depositio sancti Lupi ex anachorita episcopi. Antisiodoro, depositio sancti Januarii* (pro *Aunarii*) *episcopi & confessoris. Et eodem die, beatorum Sergii & Bachii.* Lege *Bacchi* & vide VII Octobris. *De Solemne.* *Sergii & Bacchi.*

HAGENOYEN. De Cleopha pluribus prosequitur historiam Euangelicam. In Firmino satis purus est. Item in Lupo. Tum : *Apud Carnotum, sancti Sollempnis episcopi. Hic homini à nativitate cæco, surdo, & muto, visum auditum & olfactum linguæ restituit. Clodovæum vero regem Franchorum & sexingentos & sexaginta quatuor cum eo, unda,* &c. Sequitur de Herculano & Aunario cum textu satis purè. *De Solemne.*

AQUICINCT. Pro *Rictiovaro*, habet, *Sebastiano*; & in fine de Solemne, ut supra.

AMBIANENS. *Ambianis civitate, natalis sancti Firmini martyris & primi episcopi civitatis ipsius.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Hoc die contractior est, sic habet : *Cleophæ, discipuli Christi. Firmini episcopi & martyris. Principii episcopi Suessionensis, fratris beati Remigii episcopi.* *Principii.*

REGINÆ SUEC. signatus num. 130. Etiam habet : *Item sancti Solennis episcopi.* *Solemnis.*

IN VATICAN. signato num. 5949. Desunt postremæ duæ annuntiationes.

In UGHELLIAN. Deest in hoc codice Aunarius, ut supra in ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC.

ALTEMPS. *In Glescovia, sancti Ceolfridi abbatis & confessoris. Item, sanctæ Faustæ virginis. Item, sancti Solennii.* Idem qui *Solemnis.* *Ceolfridi. Faustæ. Solemnii.*

FLORENTIN. *Ipso die, sancti Solemnis episcopi.* *Solemnis.*

CAUDIACEN. *Magno-loco, sanctæ Georgiæ virginis.* Vide hunc eumdem codicem citatum XV Februarii, ubi hujus Georgiæ, translationem signat. *Georgiæ.*

EDITIO LUBECO COL. *In territorio Hierosolymitano, castello quod appellatur Emaus, natale*
De Cleopha. *sancti Cleophæ, qui fuit unus de septuaginta duobus discipulis Christi, qui etiam in die resurrectionis Domini, cum alio discipulo in idem castellum ibat, quibus Dominus in via apparuit. Et quem tradunt ibidem & in eadem domo, in qua mensam præparaverat Domino, pro confessione ejus &c. Colonia*
Ordinat. Cuniberti. *Agrippina, ordinatio sancti Cuniberti archiepiscopi ejusdem civitatis & confessoris. In civitate Am-*
De Firmino. *bianensium, beati Firmini episcopi & martyris. Qui sub Diocletiano & Maximiano imperatoribus & sub præside Rictiovaro, post varias tormentorum minas, nocte clam in carcere decollatus est, sicque martyrium complevit. Cujus corpus Faustinianus, ab eodem baptizatus, rapiens sepelivit, qui ob amorem & reverentiam sancti Martyris unicum filium suum quem habuit, Firminum appellavit. Qui tandem scientia & sanctitate proficiens, omnium Europæ ecclesiarum magister effectus, episcopus prædictæ ecclesiæ Ambianensis ordinatur.* In Lupo & Herculano fere pura est. De Solemno eadem habet quæ
Solemnis. ULTRAJECTIN. & ALBERG. supra. *Antisiodoro, S. Amancii.* Voluit haud dubie scribere *Annarii.*

GREVEN. *In Asia, sanctorum Eucarpi, Bardumani, & aliorum viginti sex. Suessionis, sancti Principii episcopi & confessoris, fratris beati Remigii. Zachariæ episcopi. In Hibernia, Barreæ episcopi & confessoris. Germani abbatis & confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, ordinatio episcopatus sancti Cuniberti, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Item bonæ memoriæ Gerhardi confessoris Ordinis Minorum, viri devotissimi.* *Eucarpi & sociorum. Principii. Zachariæ. Barreæ. Germani. Cuniberti. Gerhardi.*

MOLAN. *Item, sancti Solennis episcopi & confessoris, castro Blesis. Eodem die, sancti Principii Suessionensis episcopi, fratris beati Remigii.* Quod ex HERINIEN. videtur desumptum. Editiones aliæ, sic habent: *Item Blesis, sancti Solennis epi-* *De Solemne.* *scopi. Hic hominem à nativitate cæcum & surdum osculatus est, & statim sanum reddidit. Hic etiam Carnotensium episcopus, Ludovicum regem cum trecentis septuaginta nobilibus sacro fonte regeneravit. Sicque Dei Sanctus, tres olimpiades gerens in episcopatu, migravit ad Dominum. Eodem die sancti Principii,* &c. ut in priori. *Cusantiæ, in territorio Bizuntino, depositio beati Hermenfredi, abbatis & confessoris. In Glasconia, depositio sancti Ceolfridi abbatis & confessoris.* Vide de utroque Castellan. *Solemnis. Principii. Hermenfr. Ceolfridi.*

Die 26.

VI *Kal.*

Cypriani & Justinæ. NAtalis sanctorum martyrum Cypriani episcopi & Justinæ virginis, quorum Justina, multa propter Christum perpessa, ipsum quoque Cyprianum, cum esset magus, & magicis suis eam dementare conaretur, convertit ad Christum, cum quo postea, jam episcopo & nobili doctore facto, martyrium sumpsit. Horum corpora postmodum à Christianis Romam delata sunt. Civitate Al-
Senatoris. bano, sancti Senatoris.

Puri sunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Vides hîc denuo inter puros codices recurrere Tornacensem, qui ab VIII Augusti ad hunc usque diem vacuus fuit, foliis aliquot aut decerptis aut saltem deperditis. De cetero codex ille, item Antverp-maj. & Greven. scribunt *Cipriani*, melius reliqui, ut in textu. Antverp-maj. Rosweyd. & Molan. post *magicis suis* non male addunt *artibus*, verum ex codicibus aliis judico, non sic scripsisse Usuardum, qui forte melius cum Beda posuisset *magiis suis*; siquidem ita vere Beda legit; cum Rabanus etiam simpliciter habeat *magicis suis*. Pro *dementare* in Antverp-majore est *temptare*. Idem, ante *Christianis*, omittit *a*. Ultimam annuntiationem sic format Rosweyd. *Civitate Albana, natale sancti Senatoris*. At utrovis modo scripseris, verum locum non facile designaveris. Munerat. in fine ei adjungit titulum *episcopi*.

Cypriani & Justinæ. OBSERVATIO. Multa sunt, quæ implexam & perplexam reddunt celeberrimorum alioqui martyrum nostrorum *Cypriani & Justinæ* historiam, ita ex Metaphraste à Lipomano, Surio aliisque editam, ut apertissime Cyprianum illum inclytissimum Carthaginensem antistitem cum hoc nostro, verosimilius Antiocheno, confundat; quod passim Gregorio Nazianzeno acceptum refertur. Ab ea confusione nonnihil recedit Eudociæ imperatricis laudatio; magis etiam vera, seu ut alii existimant, suppositia ipsius Cypriani *Confessio*. Nec in martyrii tempore, nec in aliis pluribus circumstantiis satis conveniunt rerum gestarum scriptores, ut fatetur Baronius. Laudanda in hisce Tillemontii opera, qui, quæ verosimilia & probabilia sunt, operose digessit tomo 5 à pag. 329, suo tempore nonnulli usui futura. Jam ut ad textum nostrum accedamus, primum noto, in Hieronymianis apographis Cyprianum & Justinam omnino prætermissos. Romanum parvum sic eorum meminit: *Romæ, Cypriani episcopi, Antiochiæ passi, & cum martyre Justina Romam translati.* Martyrologus Viennensis longam quidem narrationem texuit, sed in qua Metaphrastæ confusio sic evitatur, ut tota Actorum ejus etiam à Surio edito-

editorum, veritas non incommode ſalvari poſſe videatur. Verum Noſter compendioſius Bedæ elogium à Rabano de more deſcriptum, hîc ſibi prælucere maluit, ex quo proinde eos deſumpſit characteres de *epiſcopo & nobili doctore facto*, ut Carthaginenſem Cyprianum plane, ni fallor, deſignari intelligamus: unde mirum videri non debet, ſi Romani Martyrologii reformatores eas notas expunctas voluerint. Id tamen prudenter cavit Uſuardus, ne Juſtinam æque ac Cyprianum *ſub Diocletiano multa propter Chriſtum perpeſſos*, in fine, *ſub Claudio principe martyrizaviſſe* aſſereret, quemadmodum in Beda & Rabano legitur. Quod autem ambo Antiochiæ & Nicomediæ adſcribantur, inde factum dici oportet, quod primo loco inchoata paſſio, poſtremo conſummata ſit. Cetera ad proprium locum remittamus, addito hîc ſolum metrico Wandelberti encomio:

Sexta martyr ovat Cyprianus, virgo beata
Quem Juſtina Dei fecit cognoſcere regnum,
Artibus inſanis tandem furiiſque relictis-

Senatoris. *Senator* Albanenſis ſeu *martyr*, ſeu *confeſſor*, & ſi ita vis, *epiſcopus*, multam Baronio & Florentinio conjectandi materiam præbuit. Nullis Martyrologis antiquis, præterquam Hieronymianis, notus videtur, in quibus ita lego: *Et in Albano, natalis ſancti Senatoris.* Quæ ab aliquo Adoni ſubinde ſuperaddita ſunt, ut abunde teſtantur Moſandri aſteriſcus & Roſweydi appendix. Mihi vix dubium eſt, quin ex Hieronymianis à Noſtro acceptus ſit, relictis terminis æque dubiis, ſic ut ubi *Albana* illa *civitas* ſeu *Albanum* quærendum ſit, necdum inter auctores plane conveniat. Utrum ſatis feliciter contra aliorum opiniones ipſum *in Scotia* invenerit Caſtellanus, ut ejus notula ad Martyrologium univerſale indicat, poſtea videbitur. Interim ſic poſuiſſe Uſuardum, ut in indiculo noſtro habetur, certiſſimum eſt.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima purus, caret annuntiatione ſecunda; ut paſſim mutilus eſſe ſolet.

ANTVERP. MAX-LUBEC. BELIN. UGHELLIAN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN & DANIC. In fine, textui puro ſubjungunt: *Roma, ſancti Euſebii epiſcopi & confeſſoris.* Ejus *depoſitio* in Hieronymianis ſignata reperitur, *via Appia, cameterio Caliſti*, eo modo, quo confeſſores deſignari ſolent. Videatur Florentinius plures allegans, qui ei martyris laureolam aſſerant. Ceterum ex Hieronymianis tranſiit Euſebius in Bedæ & Adonis, imo & in Uſuardi Auctaria, ut ex probatiſſimis noſtris codicibus pro textu citatis manifeſtum eſt. De Euſebio Papa, vide Auctaria Uſuardina ad diem ſecundum Octobris. *Euſebii.*

CENTULEN. *Apud Antiochiam, natalis ſanctorum martyrum Cypriani epiſcopi & Juſtinæ virginis, qui paſſi ſunt ſub imperatore Dyocletiano. Civitate Albano ſancti enathoris.* Ita quidem in eo codice legitur, ſed apparent veſtigia eraſi *S* initialis, ut debeat legi *Senathoris.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. *Natale ſanctorum martyrum Cypriani epiſcopi, quondam magi, & Juſtinæ virginis & Theoginti. Quorum Juſtina, multa propter Chriſtum perpeſſa, ipſum quoque Cyprianum, cum eſſet magus & ſuis magicis artibus eam dementare conaretur, & à Chriſti cultura pervertere, convertit ad Chriſtum. Cum quo poſtea, jam epiſcopo & nobili Doctore facto, ſub Diocletiano imperatore, ſimul martyrio coronantur, & ipſorum corpora poſtmodum, &c. Romæ, ſancti Euſebii epiſcopi. Civitate Albana, ſancti Senatoris.* *Theoginti cum Cypr. & Juſtina.* *Euſebii.*

HAGENOYEN. *Apud Antiochiam, ſancti Cypriani epiſcopi & martyris, & Juſtinæ virginis & martyris. Hic Cyprianus prius erat incantator, & magus ſuis artibus multos dementabat. Nam ille puer exiſtens ſeptem annorum, à parentibus dyabulo conſecratus eſt, & à carnibus, piſcibus, vino & coitu abſtinuit diu, ut diabulo plus ſervire poſſet, & ut breviter concludam, omnia fecit mala, quæ excogitare potuit, ut demonibus plus placeret, & in quibuſdam malis demones in malo ſuperabat, & multis Chriſtianis ipſe erat cauſa peccati. Unde cum Juſtinam virginem ad ſuum conſenſum inclinare non poſſet, ſed multis ad eam miſſis demonibus, unus eorum interrogatus ab eo, cur nil perficeret, ille reſpondit, quod Chriſtus non ſineret. Cui Cyprianus: Eſtne ergo Chriſtus major nobis? Reſpondit demon: Major eſt omnibus creaturis. Sprevit ergo Cyprianus dyabulum & baptizatus eſt, & ipſe poſtmodum miracula fecit, & poſt annum ſacerdos ordinatus eſt. Et poſt* XVI *annos, mortuo Anthonio Antiocheno epiſcopo, ipſe epiſcopus ordinatus eſt, & multos ad fidem convertit, & fideles plurimum in fide confortavit; ac ipſe Juſtinam in monaſterio virginibus pluribus præfecit. Tunc ipſe cum Juſtina comprehenditur & incarceratur. Deinde in eculeo ſuſpenditur & ungulis ferreis laceratur. Dehinc alapis cæduntur & nervis crudis flagellantur: poſtea in ſartaginem plenam pice, cera, & adipe ſuccenſam [mittuntur;] in qua Deum ſine læſione laudabant. Tunc Eucolinus comes eos ad imperatorem Claudium in Nycomediam miſit, qui fecit eos decollari, & horum Romam tranſlata ſunt corpora, deinde Placentiam. Civitate Albala, ſancti Senatoris martyris. In Armenia majore, ſanctæ Riſpinæ, reginæ & virginis. Quæ cum ſpreviſſet connubia regis Armeniæ Thiridatii propter amorem Chriſti, cum pluribus aliis virginibus, inauditis tormentis eſt occiſa.* Ripſimen indicat, de qua vide notulam Caſtellani & Romanum XXIX Septembris. De Euſebio, ut ſupra. *Longa hiſtoria de Cypriano & Juſtina.* *Ripſimes. Euſebii.* *De Cypriano & Juſtina.*

AQUICINCT. In fine: *Romæ, ſancti Euſebii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Juſtinæ & Cypriani martyrum, qui fuit magus primo, ſed per ſanctam Juſtinam virginem converſus fuit.* Additur in margine eadem manu: *Horum reliquiæ habentur in eccleſia ſancti Joannis Trajectenſis.* *Euſebii. Januarii.*

In VATICAN. ſign. num. 5949. Deeſt *Senatoris.* Adjicitur: *Romæ, ſancti Euſebii epiſcopi & confeſſoris. Natale ſancti Januarii preſbyteri Antiocheni.* Multos novi Januarios, ſed quis hic ſit Antiochenus preſbyter, doceri cupio.

EDITIO LUBECO-COL. Præmittit annuntiationem ſatis miram, his verbis: *Apud Coloniam Agrip-*

Agrippinam, in ecclesia sancti Maximini, inventio
De reliquiis Gorgonii. *& translatio sancti Gorgonii episcopi & martyris & sociorum ejus. Qui Gorgonius fuit confessor regis & reginæ Hispaniæ & de collegio sanctarum undecim millium virginum.* De Cypriano & Justina, post,
De Cypriano, Justina & socio Doctore facto, sic scribit: *Martyrium sub Diocleciano imperatore, judice Eutellio sumpsit. Et cum jam hi duo martyres post multiplices pœnas jussu imperatoris ducerentur in Nicomediam civitatem, ut ibidem decollarentur, adjunxit se eis Christianus*
Theognito. *quidam, veniens de peregrinatione, nomine Theognitus, qui cum cervices sanctorum deoscularetur, cum ipsis pariter decollatus est. Quorum corpora nocte tulerunt nautæ in navem suam, transferentes ea Romam. Civitate Albano, sancti Senatoris confessoris.*
Eusebii. De Eusebio, ut supra.

GREVEN. *Item apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia sancti Maximini, inventio & elevatio sancti Gorgonii episcopi & martyris. Hic confessor fuit regis Hispaniæ & de societate undecim millium virginum. Romæ, Eusebii episcopi & confessoris. Arvernis, depositio sancti Apollinaris episcopi & confessoris. Translatio sancti Meynulphi diaconi.* *Gorgonii.* *Eusebii.* *Apollinaris.* *Translat.* *Meynulphi.*

MOLAN. *Romæ, sancti Eusebii episcopi & confessoris.* Deinde minoribus typis: *Eodem die, Amantii presbyteri & confessoris, de quo beatus Gregorius in Dialogis lib. 3 cap. 35.* Vide notulam Castellani. Editiones posteriores de Eusebio habent, ut prior. Tum adjungunt: *Die vigesima sexta, transitus sancti Apostoli & Euangelistæ Joannis Theologi.* Accepta est de more annuntiatio ex Græcorum Horologio seu Menologio contracto, de quo alibi diximus. Sed hæc & alia, quæ à Græcis de Joanne Euangelista liberaliter circumferuntur, ad diem ejus in Ecclesia Latina natalem XXVII Decembris remittenda sunt. *Eusebii.* *Amantii.* *De Joanne Euangelista.*

Die 27.

V. *Kal.*

Cosmæ & Damiani, APud civitatem Egeam, natalis sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani, qui sub persecutione Diocletiani, post multa tormenta, vincula & carceres, post mare & ignes, crucem, lapidationem & sagittas divinitus superatas, capite plectuntur. Referuntur etiam passi in eorum collegio tres fratres germani eorumdem, id est Anthimus, Leontius & Euprepius. Eodem die, sanctorum fratrum Adulfi & Joannis, qui apud Cordubam civitatem pro Christo coronati sunt. Castro Pseuduno, sancti Florentini, qui una cum beato Hilario, post abscisionem linguæ, gladio jussus est feriri.
cum Anthimo & soc. Adulfi & Joannis. Florentini & Hilarii.

Ita *Praten. Antverp-major. Greven* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Ægeam* invenio in apographo nostro Pratens. & Molano, at ceteri codices omnes scribunt simpliciter, ut est in textu. Nescio an Castellanus rem acu tangat, dum his præfert nomenclaturam aliam *Ægæ, Ægarum.* Pro *lapidationem,* posuit Molan. *lapidationes.* Pratensis & Antverp-maj. videntur legere *Eoprepius*, in quo singulares sunt, sequimur reliquos. Ado prius scribit *Euprepius*, deinde *Eutropius.* In Greven. & Molan. superflua scrupulositate legitur *Adulphi*, de qua inflexione satis alibi diximus, sed in Antverp-majore male habetur *Aldulfi.* Restat *Pseuduno*, sic omnino scribendum, ut habent optimi codices Praten. Herinien. Tornacen. Roswеyd. & Greven. non *Seuduno*, ut est in Antverp.-majore, neque *Seduno*, ut in Molano & aliis. Vide infra in Observatione.

Cosmæ & Damiani. OBSERVATIO. Florentinius in diffusa de sanctis Cosma & Damiano hac die annotatione, inter alia sic habet: *Vidit Baronius varia horum sanctorum martyrum Acta, erroribus & implicationibus referta*, qualia nempe apud Legendarios exstant, *quæ si quis tueri velit, alios Cosmam & Damianum constituere necesse habeat*, & quidem Romæ martyres, alibi confessores admittere, eosque non semel geminatos. Ita prorsus fecere Wangnerechius & Dehnius, ambo Societatis nostræ, ex veteribus, ut ajunt, Græciæ monumentis, in Syntagmate historico *de tribus sanctorum Anargyrorum, Cosmæ & Damiani nomine, paribus*, edito Viennæ MDCLX, quo terna illa Græcorum distinctio, contra Latinorum confusionem acriter defenditur, in ea nimirum suppositione, qua illi alios Cosmam & Damianum I Julii, alios XVII Octobris, alios I Novembris aut diebus aliis recolunt. Viderat hæc pridem Baronius sed rejecerat, nec scio equidem, an satis tutò digeri possint, tametsi Papebrochius in Ephemeridibus Græco-Moscis eo inclinari videatur. Nequid tamen hîc inconsulte definiam, ubi longo & maturo examine opus est, sola Martyrologiorum nostrorum auctoritate rem circumscribam. Sic loquuntur Hieronymiana: *Ad Acia civitate, natalis sanctorum Cosmæ & Damiani martyrum.* An recte locum *Ad Acia*, vel *Adacia* sive divisim sive conjunctim explicet Florentinius, tu statue, ego mendum existimo pro *Ægea* vel *Ægæa*, ut scribunt Beda & ex eo Rabanus, item auctor Romani parvi, Ado, Notkerus &c. Hos inter Romanum parvum ita legit: *In Ægæa civitate, Cosmæ & Damiani, Anthimi, Leontii & Euprepii.* Multa ex Actis superaddidit Viennensis, quæ & ipsa tritu-

trituratione indigent. Noſter priorem elogii ſui partem ex Beda deſcripſit, alteram ex Adone mutuatus. Hactenus conſentiunt Martyrologi antiqui omnes, etiam Wandelbertus, qui, ſi Hieronymianos excipias, de ſolis Anargyris hodie meminerunt; nam Sancti à Moſandro adjecti, Adonis non ſunt. Audiamus Wandelbertum:

Quinto, cum fratre excellit Coſma Damiano.
Antimus hos ſequitur, Leontius, Euprepiuſque,
Unum, Chriſte, tibi ſertum qui morte dicarunt.

Florus hoc ipſo die Timotheum retulit, ex Hieronymianis procul dubio acceptum, de quo vide ſupra ad XXII Januarii &c. *Martyres Cordubenſes* pure Uſuardini ſunt, nec de iis quidquam obſervandum video, præter id quod ſæpius alibi dictum eſt, eos nempe ex Hiſpania allatos & à Noſtro ſignatos, locum in ſacris tabulis primùm inveniſſe. Breve ſed præclarum utriuſque elogium exſtat in Memoriali lib. 2 cap. 8 ultra medium, ubi Eulogius ipſorum, *inſtar ſiderum cæli, geſta micantia, ad emolumentum Eccleſiæ ſanctæ & exemplum debilium, à ſene & magiſtro* ſuo *atque illuſtriſſimo doctore.... beatæ recordationis & memoriæ Speraindeo, ſtylo latiori compoſita* aſſerit. Hæc occaſione matris eorum Artemiæ: porro ipſos denuo nominat Eulogius lib 3 cap. 17, dum ſororis Aureæ illuſtrem confeſſionem deſcribit. Acta ipſa periiſſe credimus, eamque forte irreparabilem jacturam merito deplorat noſter Martinus de Roa tomo de Martyribus Cordubenſibus pag. 153. Si in hujuſmodi monumentis perquirendis operam poſuiſſent Scriptores illi, qui tot pſeudochronica nobis obtruſerunt, quam ſolidam toti genti, quam veram ſibi laudem peperiſſent. *Adulfi & Joannis.*

Florentinus in Hieronymianis ſic ultimo loco notatur: *In territorio Æduæ civitate, natalis ſancti Florentini.* Hujus nomen a Moſandro cum aſteriſco refertur, Roſweydus in appendicem rejicit, & recte, ut in præfatione cap. 3 contra Mabilionem oſtendimus. Ampliorem alicunde notitiam nactus fuerit Uſuardus, dum locum preſſius deſignat, & martyrii ſocium *Hilarium* exprimit, optime ſcribens *Pſeudumo*, cujus loci nihil hodie ſupereſſe dicitur, præter vicum, quem Gallicè vocat Caſtellanus *Semont* in Lugdunenſi Gallia, non procul ab Arari; unde perſpicias, errare aliquos, qui *Caſtrum Sedunum* ad Rhodanum intelligunt, vulgo *Sion* vel *Sitten*. Colligas etiam, eam ſententiarum varietatem argumento ſufficienti non eſſe, ut hi martyres duplicentur apud Florentinium. Paſſos eſſe ſub perſecutione, ſeu mavis graſſatione & depopulatione Wandalica, communior fert opinio Baronii, Florentinii & aliorum, à qua neſcio cur recedat Caſtellanus in Martyrologio ſuo univerſali, apponens annum Chriſti CCLXIV. Utcumque tamen ea ſe habeant, ſatis hîc fuerit ſimplicem & germanam Uſuardi phraſim repræſentaſſe. *Florentini & Hilarii.*

AUCTARIA.

Tranſlat. Gibriani. HERINIEN. Propriam appendicem habet: *Ipſo die, tranſlatio ſancti Gibriani confeſſoris.* Vide Auctaria VIII Maii, ubi ex eodem codice Gibriani depoſitionem retulimus, in S. Remigii quieſcentis.

TORNACEN. In prima commemoratione purus, à duabus ultimis elogia reſcindit.

ROSWEYD. Textui integro in fine ſubjicit: *Item Fidentii & Terentii martyrum.* Vide Roman. *Fidentii & Terentii.*

PULSANEN. In prima etiam purus eſt, ſed caret reliquis omnibus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Sic primam enuntiant: *Apud civitatem Egeam, natale ſanctorum martyrum Coſmæ & Damiani, qui ſub perſecutione Diocletiani, poſt multa tormenta, vincula & carceres in mare merſi, divina virtute educti, igni copioſo impoſiti, ſed frigente igne illæſi, cum ſuperiores tormentis exiſterent, paratis crucibus proconſul impius eos ſuſpendi & lapidibus juſſit urgeri. Hinc ſagittis aggredi, tandem gladio præcepit abſumi. Reſeruntur* &c pure. *De Coſma & Damiano.*

MUNERAT. In fine: *Eodem die, ſancti Cerauni confeſſoris & epiſcopi Pariſiorum civitatis.* Vide Caſtellanum in Martyrologio univerſali. *Cerauni.*

ULTRAJECT. LEYDEN & DANIC. Conveniunt cum ANTVERPIEN. &c. Sed in fine adjiciunt: *Methis civitate, depoſitio ſancti Petri epiſcopi & confeſſoris.* In DANIC. ad marginem additur: *Sancti Elzearii confeſſoris feſtum ſolemne.* Nempe quod codex fuerit ad uſum PP. Franciſcan. *Petri. Elzearii.*

ALBERGEN. Præterea adjungit: *Ipſo die, ſancti Elyaſii confeſſoris*; pro *Elzearii.* *Elzearii.*

CENTULEN. *Apud Egeum, paſſio ſanctorum Coſmæ & Damiani martyrum, cum quibus ſunt paſſi tres eorum fratres Antimus, Leontius, Euprepius. Eodem die, ſanctorum fratrum Adulfi & Johannis, qui apud Cordubam civitatem pro Chriſto coronati ſunt. In territorio Auguſtodunenſi, ſanctorum martyrum Florentii & Hilarii.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. In prima ferè ſimilis eſt ANTVERPIEN. &c. In ſecunda & tertia, ſatis purus. Addit etiam in fine: *Metis civitate, depoſitio ſancti Petri epiſcopi & confeſſoris.* *Petri.*

HAGENOYEN In Coſma & Damiano interpolatus, ſubjungit: *In Armenia, ſanctæ Gaianæ viduæ, & alterius virginis.* Vide Caſtellanum, qui duas virgines addit. In duabus poſtremis annuntiationibus, ſatis purus eſt. Tum: *Item tranſlatio Virgilii Salizburgenſis, epiſcopi & confeſſoris.* Colitur XXVII Novembris. *In die Coſmi & Damiani, ſancti Elſearii comitis Arriani & confeſſoris, per Urbanum Papam quintum noviter canonizati.* De Petro Metenſi, ut ſupra. *Gaianæ & c. Tranſlat. Virgilii. Elzearii. Petri.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Coſmæ & Damiani martyrum. Florentini & Hilarii martyrum. Fidentii & Terentii martyrum. Liobæ virginis. Anthimi, Leontii & Euprepii.* Notatur in margine, quod *Lioba in Martyrologio Romano* habeatur *die ſequenti*, quod verum eſt. *Fidentii & c. Liobæ.*

AUGENS. *Flaviaco, ſancti Geremari confeſſoris atque* *Geremari,*

atque abbatis. Et hæc ponuntur primo loco. De eo supra actum est non semel. Vide XXIV. Sept.

In VATICAN. num. 5949. Desunt annuntiationes duæ ultimæ. Adjicitur: *In Epheso, sancti Timothei.* Vide Observationes. *Timothei.*

FLORENTIN. *Ravennæ, sancti Adenti* [Aderiti] *archiepiscopi & confessoris.* Tum STROZZIAN. *Sancti Eleazarii confessoris, de tertio Ordine S. Francisci.* *Aderiti. Elzearii.*

JURENSIS. *In civitate Ambianensi, beati Firmini episcopi* &c. Vide superius, XXV. *Firmini.*

DIVIONEN. *In territorio Augustidunensi, passio sanctorum martyrum Florentini & Hilarii.*

REMEN. SS. Timoth. & Apoll. Verbis proxime citatis veram ipsam positionem, seu locum interserit, *castro Pseduno*, ut est in textu.

EDITIO-LUBECO-COL. *Apud Ephesum, missio in exilium beati Iohannis Euangelistæ, unà cum sancto Procoro diacono, sub Domiciano imperatore. Apud civitatem Egeam in Arabia provincia, natale sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani fratrum, medicorum. Qui sub persecutione Diocletiani imperatoris à præside Lysia, post multa tormenta* &c. ut supra in ANTVERPIEN. & aliis. De Cordubensibus, satis pure. Tum: *In territorio Augustudino, castro Seuduno, natale sanctorum Florentini & Hilarii, qui præcipiente Croco, Wandalorum rege, post dentium excussionem ac linguarum extractionem, gladio perempti sunt.* De Petro Metensi, ut supra. *Eodem die, sancti Elsiarii comitis & confessoris, de tertia regula sancti Francisci confessoris.* *Exil. Joan.* *De Cosm. & c* *De Florent. & Hilario.* *Petri. Elzearii.*

BELIN. De Cosma & Damiano, eadem habet quæ ANTVERPIEN. &c. supra. Cetera purus est in postremis annuntiationibus, nisi quod in prima editione pro *Florentini*, scribat *Florentii.* In fine adjicitur: *Eodem die, sancti Elzearii confessoris, de tertio Ordine sancti patris Francisci.* *Elzearii.*

GREVEN. *Missio in exilium beati Iohannis Euangelistæ, unà cum sancto Procoro diacono, sub Domiciano imperatore. Item, sanctorum Eleutherii, Androni, Timothei. Fidentii & Terentii martyrum. Feliciani & Benedicti martyrum. Translatio beati Stanislai episcopi & martyris. Methis, depositio sancti Petri episcopi & confessoris. Eodem die, Elsiarii comitis & confessoris, de tertia regula beati Francisci. In Dacia, dormitio sancti Ketilli confessoris, regularis Præpositi ecclesiæ Wiburgensis. Theodotæ matronæ, matris sanctorum Cosmæ & Damiani. Apud Coloniam Agrippinam, dedicatio majoris ecclesiæ sancti Petri Apostoli.* *Exil. Joan.* *Eleutherii & sociorum.* *Fident. &c.* *Transl. Stan. Petri.* *Elzearii.* *Ketilli.* *Theodotæ.*

MOLAN. De Cosma & Damiano, post *Euprepius*, aliis litteris ex Adone textui inserit: *Quorum corpora religiosi viri sepelierunt in loco venerabili, non longe à civitate Ægea. Duorum autem fratrum Cosmæ & Damiani memoria* [Romæ] *etiam, templo præclaro opere, nomini eorum ædificato, solenniter agitur.* In fine autem: *Parisiis eodem die, sancti Eleazarii confessoris, de tertio Ordine sancti patris Francisci. Eodem die, sancti Cerauni confessoris & episcopi Parisiorum civitatis. Civitate Sagiensi, dedicatio basilicæ præfatæ urbis, per diœcesim ubilibet celebranda. Natale sanctæ Hiltrudis virginis, quæ amore Christi sponsum in terris fugiens, ei quem elegerat, viriliter adhæsit, bonumque propositum laudabili fine concluſit.* Dein minoribus typis: *Cujus corpus quiescit in Hannonia, monasterio Letiis.* De Ketillo habet, ut GREVEN. Posteriores editiones de Cosma & Damiano solum inserunt: *Pecuniæ abstinentia & miraculis clari.* In fine de Elzeario & Cerauno, ut in priori. Tum: *Letiis, natale sanctæ Hiltrudis virginis, quæ amore Christi*, &c. *Die vigesima septima, sancti martyris Callistrati & sociorum ejus. Civitate Sagiensi, dedicatio basilicæ.* &c. *De Cosma & Damian.* *Elzearii.* *Cerauni.* *Hiltrudis.* *Ketilli.* *Callistrati.*

IV *Kal.* *Die* 28.

Exuperii. APud Tolosam, sancti Exuperii episcopi & confessoris, qui beatus vir; quantum sibi extiterit parcus, quantumque aliis largus, sanctus Hieronimus memorabili prosecutus est relatu. Romæ, natalis sancti Stactei. Civitate Januis, sancti Salonis episcopi & confessoris. *Stactei.* *Salonis.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore, Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In minutiis hæret. Herinien. habet, *extiterit sibi.* Tornacen. Post *Romæ*, omittit *natalis.* Antverp-maj. legit *Stractei*; Max-Lubec. *Stracteti*; Munerat. & Greven. *Tactei.* Antverp. & Max-Lubec. pro *Salonis*, scribunt *Salomonis*; Molan. *Saloni.* De *Tholosam, Hieronimus, Jeronimus* &c. aliquid notare, operæ pretium non est.

Exuperii. OBSERVATIO. Solitos ductores suos Romanum parvum & Adonem hodie Noster deseruit; nam cum illi, sequente Notkero, solos referant martyres Cordubenses *Faustum, Januarium & Martialem*, de quibus etiam agit Wandelbertus, hos Usuardus distulit ad XIII Octobris: utrum quod in Hispaniis de proprio eorum cultûs tunc temporis die, certiorem notitiam adeptus sit, alibi expendemus. Beda hac die plane vacat. Supersunt itaque soli codices Hieronymiani, ex quibus messem Noster colligere potuerit. Neque tamen ex illis accepit *Exuperium* Tolosanum, omnibus Martyrologis prætermissum. Nihil verosimilius est, quam quod Usuardus in ipsis Hieronymi operibus reperit, quæ de sanctissimo præsule in laterculo prædicat. Plura de hoc Sancto in sua ad Martyrologium Romanum Notatione observat Baronius, at vitæ seriem accuratius digessit Catellus in commentariis ad historiam Occitaniæ lib. 5 à pag. 827, apud quem invenies, unde extracta sint, quæ hîc in Sancti laudem ex Hieronymo recitantur, cum pluribus

ribus aliis eodem ſpectantibus. Vide etiam teſtimonia à Surio collecta. *Stactei* cum Noſtro meminit Rabanus. Uterque eodem modo ſcribit, uterque ex Hieronymianis cum deſumpſit, in quibus varie efformatum nomen *Stactæ*, & in vetuſtiſſimo Epternacenſi repetitum *Stertei* & *Stactei*, anſam Florentinio dedit ſuſpicandi, *diverſos eſſe martyres*, & *Sterteum deficere* in pluribus codicibus. Diſputat etiam de officio & titulo; verum, ni fallor, unus idemque eſt *Sterteus* & *Stacteus*, non confeſſor aut epiſcopus, ſed martyr Romanus, ſolo ferme nomine notus, & pro majori parte Fuldam tranſlatus, ut in beati Rabani vita, IV Februarii illuſtrata, pag. 517 indicat Henſchenius. *Stactei.*

Salo, *Salon*, *Salonus* vel *Salonius*, fatente Florentinio, notatur in pluribus apographis Hieronymianis, quidquid ab ipſo tamquam adjectitius, alio charactere exprimatur his verbis: *Civitate Genua in Gallia, depoſitio ſancti Saloni epiſcopi.* Eadem verba tranſcripſit Rabanus, ſed editor Caniſius ad oram libri poſuit *Salomonis*, haud dubie ex hodierno Romano. Noſter forte pridem difficultatem ſubodoratus, reſciſſa voce *Gallia*, ſcripſit *Januis*. Baronius nullum Genuæ Salonem inveniens, ex Belino aliiſque recentioribus *Salomonem* ſubſtituit. Vides intricatum negotium, cui ſolvendo hanc notam Martyrologio ſuo univerſali attexuit Caſtellanus; remiſſo aſteriſco ad *Salomonis: Hoc eſt*, inquit, *ſecundum antiqua Martyrologia, Genevæ, ſancti Saloni, veroſimiliter primi ejus nominis* (epiſcopi) *in catalogis prætermiſſi, qui cum patre ſuo ſancto Eucherio ſubſcripſit Concilio I Arauſicano; atque hic potius intelligendus, quam ſecundus, qui Concilio IV Pariſienſi ſubſcripſit, cum altero Salono epiſcopo Ebredunenſi.* Favet eruditæ conjecturæ Hieronymianorum & Rabani recitata lectio: *civitate Genua, in Gallia*, quibus verbis, meâ quidem ſententiâ, ſatis clare excludi videtur celebris Genua Ligurum, apud medii ævi ſcriptores *Janua* potius vel *Januis*, quàm Genua dicta, certe in antiquis noſtris Martyrologiis numquam, quod ego ſaltem ſciam, nominata. Raro etiam occurrit Geneva, ſed hanc tantiſper hoc loco intelligendam ſupponemus, donec in Actis res elucidetur. Longiuſcule ab inſtituto digreſſi videri poſſumus, cum interim ſuper Uſuardina puritate nihil magnopere dubii occurrat. *Salonis.*

AUCTARIA.

Wenceſlai. Martialis & ſocior 33

ROSWEYD. In textu non omnino purus, in fine adjicit: *In Boëmia, ſancti Wenizlai martyris. Item Martialis & aliorum* XXXIII *martyrum.* In Hieronymianis nominatim exprimuntur ſocii quindecim cum viginti anonymis.

PULSANEN. In prima & ſecunda fere purus, omittit tertiam, frequenti defectu.

Wenceſlai.

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Poſt textum, addunt: *Apud Pragam civitatem Boemiæ, ſancti Wenzelai* vel *Wenceſzlai, ducis & martyris. Qui valde in Chriſti religione devotus extitit, adeo ut oblitus dignitatis ſui primatus, tempore meſſis & vindemiæ ipſe meteret & vindemiaret, quod in ſacrificales hoſtias ſacerdotum manibus offerretur.* Notandum in ſolo LOVANIEN. ſcribi *Salonis*, in aliis *Salomonis.*

Elzearii.

ULTRAJECT & LEYDEN Recte habent *Salonis.* In Wenceſlao cum præcedentibus conveniunt, ſed præterea in fine adjiciunt: *Eodem die, depoſitio ſancti Elearii* (pro *Elzearii*) *confeſſoris, de Ordine tertiæ regulæ beati Franciſci.* Vide quæ non ſemel dicta ſunt die præcedenti.

Fauſti &c.

CENTULEN. *In Hiſpaniis civitate Corduba, ſanctorum Fauſti, Januarii & Martialis.* Jam dixi in Obſervatione, dilatos ab Uſuardo ad XIII Octobris, ubi & Wandelberti geminata encomia metrica invenies. *Romæ, natalis ſancti Stactei. Antiſiodoro, ſancti Alogii* (Hieronymiana & Rabanus ſcribunt *Alodi*) *epiſcopi & confeſſoris, qui fuit ex diſcipulis ſancti Germani. Civitate Januis, ſancti Salomonis martyris.* *Alodi.* *Salomonis.*

de Fauſto &c.

BRUXELLEN. Incipit ex Adone: *In Corduba, natale ſanctorum Fauſti, Januarii & Martialis. Qui poſt eculeum, raſis ſupercilliis, & auribus & naribus præciſis, dentibusque ſuperioribus evulſis deturpati, ad ultimum in igne conſumpti ſunt.* Sequitur de Stacteo, pure. Tum: *Apud Pragam civitatem Bohemiæ, natale ſancti Wenceſlai ducis & martyris. Qui in Chriſti religione adeo extitit devotus, ut ipſe perſonaliter meteret & vindemiaret, quod Deo in ſacrificales hoſtias ſacerdotum manibus offerretur. Lugduno, Auremundi martyris.* Melius *Enemundi*, vel *Annemundi*, Gallice *Chaumond*, de quo vide Caſtellanum. In fine, de Exuperio & Salone, ut eſt in textu. *De Wenceſl.*

HAGENOYEN. In Exuperii elogio mutata nonnulla & procul tranſpoſita ſunt. De Wenceſlao habet ut ſupra uſque ad *offerretur*, ſed adjungit. *Et etiam ligna in ſilvis ſuis propriis ejus manibus ſuccideret, quæ in dorſo ſuo ante januas pauperis ponebat, qui aliter ligna habere non poterat. Qui quandoque à ſervis ſuis ligna cuſtodientibus graviter percutiebatur, nec tamen deſiſtebat. Hic tandem à fratre proprio, ut dominium ſuum poſſideret, occidebatur.* In Stacteo pures eſt. Pro *Salonis*, ſcribit *Salomonis.* Tum: *Item Liobæ virginis.* De qua videndus Rabanus, & quæ ex ipſo dabit MOLANUS infra: item vita apud Surium. *Item ſanctæ Euſtochiæ virginis à ſancto Jeronymo* (puto velle dicere *informatæ* vel *inſtitutæ.*) Vide notulam Caſtellani. *Civitate Corduba, ſanctorum Fauſti, Januarii & Marcelliani. Item Martialis epiſcopi & confeſſoris.* Vide ſuperius Auctarium primum. *De Wenceſl.* *Liobæ.* *Euſtochii.* *Fauſti & c. Martialis.*

AQUICINCT. Ante memoriam ſancti Stactei, interſerit: *Eodem die, ſancti Martialis epiſcopi & confeſſoris.* Puto *martyrem* eſſe, de quo ſupra. *Martialis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Wenceſlai martyris, ducis Bohemiæ. Exuperii epiſcopi & confeſſoris, de quo ſcribit Jeronymus.* *Wenceſlai.*

In VATICAN. num. 5949. Deeſt textus, cujus loco ſubſtituuntur: *In Hiſpaniis civitate Corduba, natalis ſanctorum martyrum Fauſti, Januarii & Martialis. In civitate Praga, ſancti Wenceſlai regis & martyris.* Habes hîc in codicibus varia ejus elogia; vide brevius & elegantius in Mart. Rom. *Fauſti &c. Wenceſlai.*

Fausti &c. Foroſei.

FLORENTIN. *In Hiſpaniis civitate Corduba, ſanctorum martyrum Fauſti, Januarii & Martialis. Item ſancti Foroſei epiſcopi & confeſſoris, cujus hiſtoriam venerabilis Beda ſcripſit.* Nomen corruptum videtur, an forte de *Furſeo* agitur, quem Beda celebrat? Sed hic colitur XVI Januarii, ſolo *Confeſſoris* titulo. Vide GREVEN.

De Wenceſl.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Wenceſlao, de quo etiam cum ſuperioribus convenit uſque ad *offerretur*, quibus ſubdit: *Quem Boëſlaus frater ſuus, advocatis ſervis ſuis & ſocius, pariter gladiis & lanceis conſoderunt & tali paſſione eum martyrem Chriſti effecerunt: ſanguis autem martyris Chriſti effuſus, quaſi contra fratricidam clamans de terra ad Dominum, à loco paſſionis ſuæ per multa annorum curricula nec abradi potuit nec abſtergi.* De Cordubenſibus legit, ut BRUXELLEN. ſupra. Sequitur de Exuperio, pure. *Romæ, natale ſancti Stactei confeſſoris.* Pro *Salonis*, ſcribit *Salomonis.* In fine: *Antiſiodoro, depoſitio ſancti Alodii epiſcopi & confeſſoris.*

Stactei conf. Alodii.

BELIN. In Exuperio ferè purus, ſecundo loco habet: *Eodem die, ſancti Venceſlai martyris, regis Boëmiorum, ſanctitate & miraculis glorioſus* [glorioſi.] In Stacteo ferme purus, pro *Salonis* ſcribit *Salomonis.* Demum: *Civitate Corduba, ſanctorum martyrum Fauſtini, Januarii & Marcialis.*

Wenceſlai.

Fauſti & ſociorum.

GREVEN. *Feſtum de proprio angelo hic quidam ſervant. Terentiani epiſcopi & martyris. Apud Pragam Bohemiæ, ſancti Wenceſlai ducis & martyris, qui tempore Ottonis I, cum patri in principatu ſucceſſiſſet, in Chriſtianam religionem adeo devotum ſe geſſit, ut oblitus dignitatis ſuæ, privatim tempore meſſis & vindemiæ, meteret & vindemiaret quod in ſacrificio Chriſti, ſacerdotum manibus offerretur. Cumque magnis polleret virtutibus, à fratre ſuo Boezlao gentili innocenter occiſus, martyrii palmam adeptus eſt.* *Apud Aſiam, Maximi martyris. Qui juſſu Decii imperatoris fuſtibus cæſus in equuleum levatus eſt atque ita ungulis attrectatus, ut carnes ejus una cum ſanguine in terram diſſluerent. Ad extremum vero lapidibus obrutus, glorioſe occubuit. Item ſecundum Adonem hîc, Fauſti, Januarii & Marcialis, quos Uſuardus habet* III *Idus Octobris. Antiſiodorò, ſancti Allodii epiſcopi. Marnulphi epiſcopi. Aaron epiſcopi. Forſei epiſcopi. Juſtini presbyteri. Eodem die, ſanctorum Convalli & Maucharii presbyterorum & confeſſorum. Eodem die, Euſtochii virginis, filiæ ſanctæ Paulæ viduæ. Hanc in quanta veneratione habuerit divus Hieronymus, teſtantur frequentes ad ipſam matremque ejus epiſtolæ: item & illud quod eam virginitatis & eccleſiæ pretioſum monile vocat. In Britannia, ſanctæ Teclæ abbatiſſæ. Monaſterio Fuldenſi, ſanctæ Liobæ virginis.* Vide notam Caſtellani, ubi pro *Lioba*, ſcribit *Leobgytha*, atque proprium nomen fuiſſe *Truthgebe.*

Maximi.

Fauſti &c.

Alodii Marnulfi. Aaronis. Forſei. Juſtini. Convalli & c Euſtochii. Teclæ.

Liobæ.

MOLAN. De Cordubenſibus Adonem etiam ferme deſcribit. Sequitur ex Rabano: *In Germania, ſanctæ Liobæ virginis, quæ de Britannia inſula à ſancto Bonifacio archiepiſcopo Moguntiacenſis eccleſiæ advocata, ut famulas Dei in monaſteriis Germaniæ divinis ſcripturis inſtrueret; ubi non ſolum multa miracula vivens fecit, imo poſt obitum in Buchonia ſylva, in monaſterio Fulda juxta decretum ſancti Bonifacii ſepulta, non paucis miraculis claret. Eodem die, ſancti Wenceſlai martyris, regis Bohemorum, ſanctitate & miraculis glorioſi. Qui valde in Chriſti religione devotus,* &c. ut ANTVERP-MAX. ſupra. De Euſtochio deſcribit typis minoribus verba GREVENI, poſt *vocat*, adjiciens: *In matris ſuæ epitaphio; ubi & obſequia ejus erga matrem ægrotam enarrat.* Editiones aliæ, de Wenceſlao habent, ut ſupra. Tum: *Antiſiodoro, depoſitio ſancti Alodii epiſcopi.* Sequitur de Lioba, fere ut ſupra. In fine: *Die vigeſima octava, ſancti patris & confeſſoris Charitonis.* Vide Martyrol. Caſtellani.

De Liobæ.

De Wenceſl.

De Euſtoch.

Alodii. Charitonis.

III *Kal.* *Die* 29.

Michaëlis archang.

IN monte Gargano, venerabilis memoria beati archangeli Michaëlis, ubi ipſius conſecrata nomine habetur eccleſia, vili facta ſcemate, ſed cæleſti prædita virtute. In Thracia, natalis ſanctorum Eutici, Plauti & Eracleæ. Autiſiodoro, ſancti Fraterni epiſcopi & confeſſoris.

Eutici & ſociorum. Fraterni.

Ita codices fere omnes, *Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien-maj. Roſweyd. Pulſanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien.* & *Albergen.*

VARIA LECTIO. Pulſanen. Munerat. & Belin. legunt *Michaëlis archangeli.* Roſweyd. *Feſtivitas ſancti Michaëlis* &c. *Scemate* habent omnes, excepto Molano, qui melius *ſchemate.* Aſt in ea conſtructione nonnulla occurrit variatio. En verba Antverp-majoris: *Ubi in ipſius nomine conſtat eccleſia conſecrata, vili quidem cemate facta, ſed cæleſti virtute prædita.* Roſweyd. *ſed cæleſti conſtat prædita virtute baſilica.* Belin. *vili quidem facta.* Antverp. & Max-Lubec., *prædita cæleſti virtute.* Lectio noſtra ſincera & Adoniana eſt. De *Tracia* ſatis diximus alibi. Pulſanen. ſolus ſubſtituit, *In Africa. Eutici* ſcribunt omnes, ſolus Antverp-maj. *Euticii.* Codices recentiores ponunt *Plati*, cum Antverp. & Max-Lubec. In Munerato eſt *Plăti*, in Belino *Paulati.* In paucis invenio *Heracleæ.* Mendoſe Greven. & Molan. *Eracletæ;* ſed hic in poſterioribus editionibus emendavit, *Heracleæ.* De *Authiſiodoro, Antiſyodoro* &c. vide ſupra. Antverp-maj. male pro *Fraterni*, ſuppoſuit *Firmini.*

Michaëlis archangeli.

OBSERVATIO. Præcipuas tres eaſque celebriores archangeli Michaëlis apparitiones à ſcriptoribus enumeratas invenio. De prima, quæ in Aſiatica regione Chonenſi accidit, multa apud Metaphraſtem commemorat Pantaleon, editus à Surio. Secunda ordine

ordine temporis, ſed multiplex fuit, ad montem Garganum. Exſtat etiam relatio de Normannica, in monte *Tumba*, alias in *periculo maris*, de qua videndus Mabilio ſec. 3 Benedict. parte 1 à pag. 84. De hac expreſſius in acceſſionibus Uſuardinis agitur XVI Octobris. Quæ autem hac die memoria in Martyrologiis recolitur, ea potiſſimum ſpectare videtur Dedicationem ejus templi, quod in præfato monte Gargano famoſiſſimum eſt. Ita ferme loquuntur Hieronymiana: *Dedicatio baſilicæ ſancti Michaëlis*, ut in Epternacenſi vetuſtiſſimo; vel ut in Corbeienſi: *Dedicatio baſilicæ archangeli Michaëlis, in monte, qui dicitur Garganus.* Beda priori ſimilior: *Dedicatio eccleſiæ ſancti angeli Michaëlis:* addit Rabanus, *in monte Gargano.* Concinit Wandelbertus:

Ætherea virtute potens, princepſque ſuperna
Militiæ Michaël terno ſibi templa ſacravit.

Hæc omnia de dedicatione in monte Gargano accipienda eſſe, manifeſtum puto; eóque itidem referenda, quæ in Kalendariis per Allatium & Frontonem, ac Sacramentario Gregorii per Menardum editis, de dedicatione habentur, uti & in aliis veteribus monumentis à Florentinio recitatis. Aliam ſibi propriam ſemitam ingredi videtur auctor Romani parvi, duobus articulis rem explicans. Primo quidem: *In monte Gargano, venerabilis memoria archangeli Michaëlis.* Sed quæ ea memoria ſit, an *apparitionis*, an *dedicationis*, in dubio relinquitur. Sequitur vero: *Et Romæ, dedicatio eccleſiæ ejuſdem archangeli, à beato Bonifacio Papa conſtructæ in Circo, qui locus* INTER NUBES *dicitur.* Ado *memoriam* illam in monte Gargano deſcribit ipſiſſimis verbis, quæ ex ipſo ad apicem Noſter tranſumpſit, quibus jam dictam *dedicationem* ſatis aperte & præciſe enuntiari non video. Hinc motum opinor Baronium, ad phraſim ita reſtringendam, ut *conſecrationis* ſolennitatem, tamquam hoc ipſo die factam, paulo clarius indigitaret. Habes in Adone longiorem Garganenſis hiſtoriæ ſeriem, ſuo tempore illuſtrandam, ubi in fine ex Rom. parvo attexitur dedicatio Romanæ eccleſiæ *inter nubes* ſitæ, de qua videſis Notationem Baronii. Hiſtoriam ipſam cum ſana Chronologia conciliare conatur Florentinius, & nos alibi operam conferemus. Ceterum verbo notaſſe juverit, hodiernam celebritatem, ita ab univerſali eccleſia Catholica recoli, ut non Michaëlis ſolius, ſed angelorum omnium eſſe cenſeatur.

Sequens claſſis *martyrum in Thracia*, ambagibus & nebulis à Florentinio obnoxia merito dicitur, quia in Hieronym. apographis & martyrum & locorum nomina ita confuſa ſunt, ut non facile alia ab aliis diſcreveris. Interim ex eodem fonte hauſerunt Rabanus & Noſter, at purum non fuiſſe, oſtendit utriuſque diſcrepantia, cum prior ita ſcribat: *In Thracia civitate Eraclea, natale Euticii, Plauti.* Multa alia expendit Florentinius. Verum utut ea ſint, lectio noſtra ex omnibus codicibus vere Uſuardina eſt, eamque in Romano moderno ſecutus eſt Baronius. *Fraterni, Autiſſiodorenſis epiſcopi depoſitio* ſignatur in Hieronymianis, ex quibus eum denuo totidem verbis accepit Rabanus: Noſter addidit *confeſſoris*, quo ſpectat in Hieronymianis *depoſitio.* Ab aliis *martyr* dicitur & ſignanter in epiſcoporum Autiſſiodorenſium catalogo apud Democharem, & in alio apud nos manuſcripto. Caſtellanus martyris titulum videtur eripere, eumque neſcio ob quam cauſam ad IX Julii retrahendum putat. An ab Adone notatus ſit, dubium videtur, ſed Uſuardi ſimplicitas, ſecundum omnes tabulæ noſtræ partes, extra controverſiam poſita eſt. Tillemontius tomo 15 pag. 26 de Fraterno pauca ſuggerit, neque in notis pag. 838 & 839 quidquam affertur, quod ad illuſtrandam ejus vitam multum conferre poſſit.

Eutici & ſociorum.

Fraterni.

AUCTARIA.

Lincwini. DANIC. Textui ſatis puro in fine ſubjungit: *Treveris, ſancti Lincwini epiſcopi.* Nomen diverſimode formatur, ut patebit inferius: an ceteris palmam præripiat Caſtellanus, dum *Ludovini* ſcribit, alibi ex profeſſo erit examinandum.

Michaëlis in Gargano, Romæ &c. CENTULEN. *In monte Gargano, venerabilis memoria beati Michaëlis archangeli, ubi ipſius conſecrata ab eodem archangelo habetur eccleſia, vili facta ſcemate, ſed cæleſti prædita virtute. Item Romæ, dedicatio oratorii ſancti Michaëlis archangeli, quod Pontifex Bonifacius dedicavit in ſummitate circi, miro opere altiſſime porrectum. Antiſiodoro, paſſio Fraterni epiſcopi & martyris. In Tracia, ſanctorum Lucii, Plauti & Eracleæ.*

Lucii &c. BRUXELLEN. *Venerabilis memoria beati archangeli Michaëlis, patroni hujus eccleſiæ: ac in monte Gargano, dedicatio eccleſiæ, quæ ibi ipſius nomine conſecrata habetur, vili quidem ſcemate* &c. Nomina martyrum in Thracia nonnihil luxata ſunt. Sequitur: *Treveris in monaſterio Medeloco, depoſitio ſancti Lindemini archiepiſcopi & confeſſoris.* In Fraterno ſatis purus eſt.

Lindemini.

HAGENOYEN. Poſt textum de archangelo Michaële ſatis pure relatum, ſubjungit. *Hac etiam placuit die ſanctæ matri Eccleſiæ, ut omnium ſanctorum angelorum memoria ſolempniter agatur, quia unuſquiſque hominum creditur unum angelum habere ſibi à Deo deputatum ad cuſtodiam. Apud Carnotum, natale ſancti Sollempnis epiſcopi & confeſſoris. Hic homini, à nativitate cæco, ſurdo & muto, orando viſum, auditum & loquelam reſtituit. Clodoveum quoque regem Francorum & ſecum trecentos & ſexaginta quatuor, unda baptiſmatis initiavit; quem poſtea Remigius Remorum epiſcopus in regem conſecravit.* De eo ſupra actum eſt in Auctariis

De omnib. angelis.

Solemnis.

xxiv & xxv Septembris: historia fusius alibi examinabitur. *In Tracia, natale sanctorum martyrum Eutici, Plati & Eraclia.* De Fraterno, satis pure. In fine: *Treveris, sancti Lyntivini episcopi & confessoris,*

Lyntivini.

Reg-Suec. Qui fuit Ursini à Rosemberg. *Treveris, sancti Liutuini episcopi & confessoris.* Diversa sæpe ejusdem nominis formatio. Vide quæ diximus ad Danic. supra.

Liutuini.

Matric-Cartus-Ultrajectin. *Michaëlis archangeli. Lutwini episcopi Treverensis. Eutici & sociorum ejus martyrum. Fraterni episcopi & confessoris.* De quo in Observatione.

Lutwini.

In Vatican. num. 5949. Deest *Fraterni.*

Editio Lub Col. De Michaële post textum usque ad *virtute*, adjungit: *In quo tamen omnium angelorum solemnitatem agimus & omnes adoramus & honoramus. In Thracia, natale sanctorum Eutici, Pluti & Eraclea martyrum. In monasterio Melacensi, juxta Treverim, depositio sancti Lutwini episcopi Treverensis & confessoris. Qui primo fuit dux in Francia & monasterium ibidem construens, monachus factus est: deinde Treverensis archiepiscopus fit, multis clarens miraculis, & postmodum in Domino quievit. Autisiodoro, sancti Fraterni episcopi, quem tradunt eodem die interemptum, quo episcopum ordinatum. Trecas, beati Ursionis monachi & confessoris. Eodem die, sancti Blandini confessoris.*

De angelis.

De Fraterno

Ursionis.

Blandini

Greven. *Item sanctorum Placidi, Sosit. Aquilini episcopi. Treveris, sancti Ludwini episcopi & confessoris. Item secundum Cathalogum hic, depositio sancti Maximi Regensis episcopi, quem Usuardus habet in* v *Kalend. Decembris. Apud Indiam, sancti Josaphat, regis & confessoris; cujus ortum, conversionem & gesta præclara Vincentius in Speculo, lib.* 16 *ad longum prosequitur. Blandi confessoris. Trecas, Ursionis monachi & confessoris.*

Placidi &c.

Aquilini.

Ludwini.

Maximi.

Josaphat.

Blandi.

Ursionis.

Molan. De Michaële, post *virtute*, textui ex Adone interserit: *Vertice siquidem montis excelsi posita, de corpore ejusdem saxi speluncæ adinstar præcavata ostenditur. Romano itaque Pontifice & Sipontino episcopo, de consecratione loci ipsius quærentibus, ac propterea triduanum jejunium cum civibus celebrantibus, nocte jejunii suprema, sanctus Michaël episcopo Sipontino per visionem apparens, monuit, ut intrarent ecclesiam, quam ipse dedicavit, & Missas ibi juxta morem agerent. Innumera quoque ibi præstantur beneficia per sanctorum archangelorum merita.* Sequitur pars reliqua textus. In fine: *Eodem die, in Mediolacensi monasterio, juxta Tieverim, natale sancti Loutwini, archiepiscopi & confessoris ejusdem antedictæ civitatis. Ipso die, inventio corporis sancti Gisleni episcopi & confessoris. Trecas, beati Ursionis monachi.* In posterioribus editionibus omittitur prima periodus eorum, quæ ex Adone inferuntur, nam in his incipitur à *Romano siquidem Pontifice & Sipontino episcopo de* &c. In fine de Loutwino Treverensi habent, ut in prima. Tum: *Trecas beati Ursionis monachi.* Tum: *Die vigesima nona, sancti patris Cyriaci anachoritæ.* Vide Metaphrastis narrationem apud Surium hoc die. Denique de *inventione corporis sancti Gisleni episcopi & confessoris* repetuntur quæ supra dicta sunt in priori editione.

De Michaële archangelo.

Loutwini.

Invent. Gisleni.

Ursionis.

Cyriaci.

Pridie Kal. *Die* 30.

Victoris & Ursi.

In Galliis castro Solodoro, passio sanctorum martyrum Victoris & Ursi, ex glorioſa legione Thebeorum, qui primo diris suppliciis cruciati, sed cælesti super eos lumine coruscante ruentibus in terram ministris, erepti sunt, deinde in ignem missi, sed in nullo penitus læsi, novissime gladio consummati sunt. Eodem die apud

Hieronym.

Bethleem Judæ, depositio beati Hieronimi presbiteri, qui obiit anno ætatis suæ nonagesimo octavo, mense sexto. Civitate Placentia, sancti

Antonini.

Antonini confessoris.

Ita soli *Praten. Herinien. Tornacen. Greven.* & *Molan.*

Varia lectio. Duabus notatiunculis absolvitur. In Herinien. pro *erepti sunt*, legitur, *erecti sunt.* In Greven. & Molan. *mense tertio*, pro *mense sexto.* De *coruscante*, *Bethlehem*, *Jheronimo*, *Jeronimo* &c. satis diximus.

Victoris & Ursi.

Observatio. Signati i loco gemini martyres *Victor* & *Ursus* ex inclyta Thebæorum legione in Actis Eucherianis saltem nomine appellantur, in antiquioribus Martyrologiis, ut sunt Hieronymiana, Beda & Romanum parvum, omnino præteriti; quidquid recentior aliquis & Hieronymianos codices & editorem Florentinium frustra alleget. De altero *Victore*, Mauritianis annumerato, aliisque egimus xxii Septembris. Qui hodie coluntur, ab Adone in sacros Fastos primum relati sunt, cum elogio, ex Actis opinor, longioribus contracto, cujus medullam Usuardus in textu selectam reddidit. Acta aliqua ex Gallia deportata edidit Surius, sed quam ætatem sapiant aut qua valeant auctoritate, ut minimùm incertum est, nec puto verosimile, ea Adoni præluxisse, tametsi in principio haud multum ab ejus encomio discrepent. An quid novi suppeditent Acta apud nos Mss., suo loco examinabitur. *Victor* alius, cujus translationem Mediolanensem Hieronymiana hoc die celebrant, non ex Thebæorum numero, sed aliunde, forte ex Africa, eo delatus creditur. De glorioſissimo ecclesiæ Doctore *Hieronymo* loquuntur

Hieronymi.

tur Martyrologia & monumenta alia paſſim, ſuntque *ita clara omnia*, inquit Florentinius, ut *recoquenda non videantur*. Hieronymiana ſic habent: *In territorio Jeroſolymitano, depoſitio ſancti Jeronimi presbyteri.* Beda: *In Bethleem Juda, depoſitio ſancti Hieronymi presbyteri.* Additur: *Qui obiit anno nonageſimo primo.* Florus breve elogium interpoſuit, Rabanus paulo longius, ſed in annorum numero Bedæ adverſans. Romanum parvum breviſſime notat: *Bethleem, Hieronymi presbyteri:* quam brevitatem compenſat deducta fuſius in Adone, cum operum elencho vita, ex qua Uſuardus pauciſſima extraxit ſervatâ ætatis determinatione, nec Bedæ nec Rabano conformi. Videantur Baronii Notationes. Hieronymi vitam poſt alios diligentius collegit Marianus Victorius, alias alii ſpoponderunt, nobis viam præſignavit Tillemontius tomo 12, multa erudite diſponens, quæ Actis Hieronymianis illuſtrandis utiliſſime ſubſervient, uti & ea quæ in nupera operum Hieronymianorum, & ſecuta vitæ Gallicæ editione, à Martianæo obſervata ſunt, cum plurimis noſtris monumentis, tum manuſcriptis, tum excuſis ſuo loco in Actis examinanda, & pro inclytiſſimi Sancti merito, luculentius exornanda. Locum hîc ſibi poſtulat metricum Wandelberti non adeo rude encomium:

Interpres legis veteriſque novæque probatus,
Inſtructor doctrinæ, hæreſis damnator iniquæ,
Hieronymus pridie Septembrem claudit ovantem.

Qui ultimum locum implet Placentiæ *Antoninus*, nobis *confeſſor*, is in Corbeienſi vocatur *Antoninus martyr*, in aliis vero Hieronymianis apographis *Anthonius* vel *Antonius* ſimpliciter, abſque ullo titulo. De eo multa diſquirit Florentinius, lectores remittens ad 11 & 111 Septembris, quibus diebus etiam nos de variis *Antoninis* & *Antoniis* abunde egimus, nec modo quidquam magnopere occurrit, quod verſatas ibi tenebras novo ſplendore diſpellat. Acta apud Petrum in Catalogo lib. 8 cap. 133, *martyrem* prædicant, *qui de Placentinis finibus egreſſus, per Orientales provincias pertranſiverit, & multa miracula fecerit; demum ad urbem ſuam rediens* &c. Supponitur fuiſſe nihilominus ex legione Thebæa. Crediderim, & titulum & officium ex Petro in Romanum hodiernum perperam, ni fallor, irrepſiſſe. *Antonini* hujus & alterius *Antonini Appamienſis* Acta quoquo pacto confundi agnovere Ferrarius & Florentinius: nos, ne hîc tricis involvamur, hæc omnia ſuo loco diſcutienda relinquimus. Certe haud dubium eſt, quin Uſuardus ex aliquo Hieronymiano Antoninum acceperit, cum aliis omnibus Martyrologis incognitus ſit, etiam Adoni, cui Uſuardi verba ab aliquo adſcripta fuerint, à Moſandro & Roſweydo rejecta. Pluribus opus non eſt, ut textus Uſuardini integritas ſtabiliatur.

Antonini.

AUCTARIA.

Honorii. ANTVERP-MAJ. Textui puro ſubdit: *Item ipſo die civitate Dorobernia, ſancti Honorii archiepiſcopi & confeſſoris.*

ROSWEYD. In textu non omnino purus eſt, & in fine adjicit: *Ipſo die, depoſitio ſancti Honorii archiepiſcopi. Qui quintus a beato Auguſtino, genti Anglorum verbum Dei prædicavit. Item, ſanctorum Tharaci, Probi & Andronici, quorum geſta habentur.* Imo præſidialia ipſa Acta integre edita ſunt à Roſweydo anno MDCVII & etiam ab aliis. At cur hac die referantur neſcio, quandoquidem paſſi ſint XI Octobris, ut ibi dicemus.

Honorii.

Tharaci & ſociorum.

PULSANEN. Primo loco de Hieronymo, pure. Tum: *Romæ, paſſio ſanctarum virginum Piſtis, Elpis, Agapis & Sophiæ matris earum, id eſt Sapientiæ.* Vide 1 Auguſti. In martyribus Solodorenſibus reſcindit elogium. Antonino Placentino tribuit titulum *martyris.*

Piſtis &c.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In prima puri, de Hieronymo poſt *presbyteri*, interſerunt: *Qui omnium ſtudia litterarum adeptus atque probatiſſimorum monachorum imitator eſt factus. Obiit autem anno* &c. ut in textu. De Antonino, recte.

De Hieron.

MUNERAT. Poſt textum purum, addit: *Pariſius, ſolennitas ſanctarum noſtræ redemptionis reliquiarum, ibidem in ſacra capella regia, à beatiſſimo rege Ludovico honorifice reconditarum.*

S. Crucis Pariſiis.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. & DANIC. Sic incipiunt: *Apud Bethleem Judæ, depoſitio ſancti Hieronymi presbyteri, viri ſanctiſſimi & in Scriptura ſacra eruditiſſimi. Hic omnium ſtudia litterarum adeptus, probatiſſimorum quoque monachorum imitator factus, obiit anno* CCCCXXIII (ANTVERP-MAX. CCCCIII) *ætatis ſuæ anno* XCVIII, *menſe* VI. (DANIC. rotunde, *anno* XCIX.) Melius alii obiiſſe Hieronymum ſtatuunt anno CCCCXX. In reliquis codices ſatis puri ſunt.

De Hieron.

ALBERGEN. De ſancto Hieronymo præter jam dicta, poſt *presbyteri* interponit: *Glorioſi Doctoris, & Eccleſiæ Romanæ Cardinalis. Hic omnium ſtudia* &c. ut præcedentes.

De Eodem.

CENTULEN. *In Galliis caſtro Solodoro, ſanctorum martyrum Victoris & Urſi, qui fuerunt ex glorioſa legione Thebæorum. Apud Bethleem Judæ, depoſitio ſancti Jeronimi presbiteri & abbatis, per quem omnis divina ſcriptura apud Latinos ad tenorem veritatis eſt reducta. Placentiæ, ſancti Antonii confeſſoris.* Vide ſupra Obſervationem.

Textus contractus.

BRUXELLEN. Poſt *imitator*, auget Hieronymi elogium his verbis: *Eumdem annorum numerum, quem & alter Dei genitricis miniſter Johannes Euangeliſta complens, ætatis ſuæ anno* XCIX *quievit in Chriſto. De quo quidam in viſione nocturna quemdam quaſi in codice legentem hos verſus audivit:*

Græcia miratrix nullo plus gaudet alumpno:
Si numerabit avos repetens ab origine prima,
Pluſquam laudatur, eſt quod laudetur in illo.

De Hieron.

De Victor. & Urſo.

In Victore & Urſo, quos ſecundo loco refert, etiam

etiam interpolatus est, hæc inter alia ex Adone inferens: *Qui cum illic furorem Maximiani tyranni declinantes secessissent, ipsius jussu tenti, primo diris suppliciis excruciati, sed cælesti super eos lumine* &c. In ultima purus est.

HAGENOYEN. in prima aliquantum interpolatus, de Hieronymo plura narrat, sed quæ ab Adone verius deducuntur. Tum addit: *In Augia majori Constantiensis diœcesis, sanctæ Fortunatæ virginis & martyris, & fratrum suorum Terponii, Euagisti & Prisciani martyrum.* Coluntur hi Sancti & in codicibus referuntur XIV Octobris, quo die vide Auctaria. In ultima purus est.

Fortunatæ & fratrum.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Hieronymi presbyteri confessoris. Victoris & Ursi martyrum ex legione Thebæorum. Anthonini confessoris.* (Additur in margine, *in Mart. Rom. martyris*) *Romæ, Arethæ martyris & aliorum quingentorum* (notatur denuo, *in Martyrologio Romano sequenti die*) *Leopardi martyris.* Vide de hoc etiam Romanum.

Arethæ & quingent. Leopardi.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Eodem die, sancti Seraui Parisiensis episcopi.* Vide Auctaria Usuardini ad XXVII Septembris.

Cerauni.

VATICAN. num. 5949. Adjicit: *Romæ, sanctarum virginum Pistis, Elpis, Agapis, & Sophiæ matris earum.* Jam dixi recurrendum ad 1 Aug.

Pistis &c.

CODEX CASTRI KAROLI: *In Gallis castro Solodoro, quod est super Prulam fluvium,* &c.

BIZUNTICEN. *Catalaunis, sancti Leudomiri confessoris.* Alii scribunt *Leodemiri* &c.

Leudomiri.

REMENS SS. Tim. & Apoll. *Catalaunis, sancti Ledomari episcopi & confessoris.*

Ledomari.

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Bethleem Judæ, depositio gloriosi Hieronymi presbyteri & Doctoris, Ecclesiæ Romanæ Cardinalis. Hic omnium studia litterarum adeptus, Latina, Græca, Hebraica & Chaldea eruditus fuit; Hierosolymam venit, & visitatis locis sacris à Cyrillo episcopo Hierosolymitano locum præsepis Domini petivit & obtinuit, & ibidem monasterium fundavit, imitator probatissimorum monachorum factus, cœpit vivere cum fratribus sibi in charitate adjunctis, secundum regulam à sanctis Apostolis constitutam. Hic post perfectam, placitamque Domino conversationem, post multos labores, quos in descriptione librorum ad ædificationem Ecclesiæ desudaverat, tandem obiit anno Domini* CCCCXXIII, *ætatis vero suæ anno* XCIX, *sepultus in ore speluncæ præsepis Domini.* De Victore & Urso, fere ut supra. In Antonino, pura est. Deinde: *Cathalanis, sancti Leodomeri, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Lauri episcopi & confessoris. In Babemberga, translatio sancti Ottonis episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Leopardi martyris.*

De Hieron.

Leodomeri. Lauri. Translat. Ottonis. Leopardi.

BELIN. Primo loco de Hieronymo, ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. Secundo loco, de Antonino, pure. Sequitur Victoris & Ursi, pure, nisi quod pro *Ursi*, scribat *Ursicii*. In fine: *Eodem die, sanctæ Sophiæ viduæ.* Omissis filiabus.

Sophiæ.

GREVEN. *Romæ, sancti Leopardi martyris, apud Aquisgrani nunc quiescentis. In Anglia, sancti Honorii archiepiscopi Cantuariensis, post beatum Augustinum quinti. Leodomeri episcopi Cathalaunensis & confessoris. Translatio sancti Ottonis episcopi Babenbergensis & confessoris. Romæ, depositio beati Symeonis monachi & confessoris, filii comitis Veromandiæ. Lauri presbyteri & confessoris. Eodem die, beatæ Sophiæ viduæ. Rachelis, uxoris Jacob Patriarchæ, quæ interpretatur ovis. Item sanctæ memoriæ, Jacobi de Viniaco, Ordinis Cartusiensis. Hic vitæ contemplativæ studio magno intentus, loco octavo decimo, itemque vicesimo, Cartusiæ prioratum tenuit, & post mortem miraculis vivere cœpit. Item bonæ memoriæ, Johannis Cornerii monachi Cartusiensis Ordinis, maximæ sanctitatis viri. Hic die quo primam Missam celebraturus erat, cum à sacrista vocaretur, reperta est cella ejus igneo fulgore coruscans, & idem vir Dei velut flamma ignis ardens. Ejus etiam meritis litteræ quædam, casu in ignem copiosum projectæ & post longam moram extractæ, in nullo penitus læsæ repertæ sunt.*

Leopardi. Honorii. Leodemeri. Translat. Ottonis. Symeonis. Lauri. Sophiæ. Rachel. Jacobi de Viniaco. Joannis Cornerii.

MOLAN. De Hieronymo aliis litteris textui inserit eadem ferme, quæ supra ANTVERP. & MAX-LUBEC. In fine de Sophia, ut BELIN. Item de solemnitate reliquiarum Parisiis, ut MUNERAT. Tum: *Translatio corporis sancti Vedasti de loco sepulturæ ejus in eum quo nunc requiescit. Transtulerunt autem eum beati confessores Autbertus & Audomarus. Eodem die, festivitas sancti Leopardi martyris.* Dein minoribus typis: *Romæ; nunc in Aquisgrani quiescentis.* De translatione sancti Ottonis, & de S. Honorio, ut GREVEN. supra, Tum: *Catalaunis, sancti Leudomiri ejusdem civitatis episcopi & confessoris: de quo canit Ecclesia:*

Leudomire pater filius succurre potenter,
Ut sani vivant æternaque gaudia quærant.

Sophiæ. Translat. Vedasti. Leopardi. Transl. Ott. Honorii. Leudomiri.

In posterioribus editionibus, de Hieronymo in textu, ut supra. In fine de Sophia, ut supra. *Babenbergæ, sancti Othonis, episcopi & confessoris, qui convertit Pomeranos. In Anglia, sancti Honorii archiepiscopi Cantuariensis.* De Leudomiro, fere ut in prima. *Aquisgrani eodem die, festivitas sancti Leopardi martyris. Die trigesima, sacrosancti martyris Gregorii, in magna Armenia.* De solennitate reliquiarum Parisiensium, & translatione sancti Vedasti, ut in prima. Sequitur: *In Andaino monasterio, translatio corporis beatissimi Huberti, Tungrensis episcopi & confessoris; quando à beatæ memoriæ Vulcando episcopo, ejus sacra ossa à Leodio ad locum Andainum sunt translata, anno dominicæ incarnationis* DCCCXXV. *Ubi miraculorum gloriâ ejus declarantur merita, & fidelium devotione ipsius celebrantur beneficia.*

Ottonis. Gregorii Armeni. Translat. Huberti.

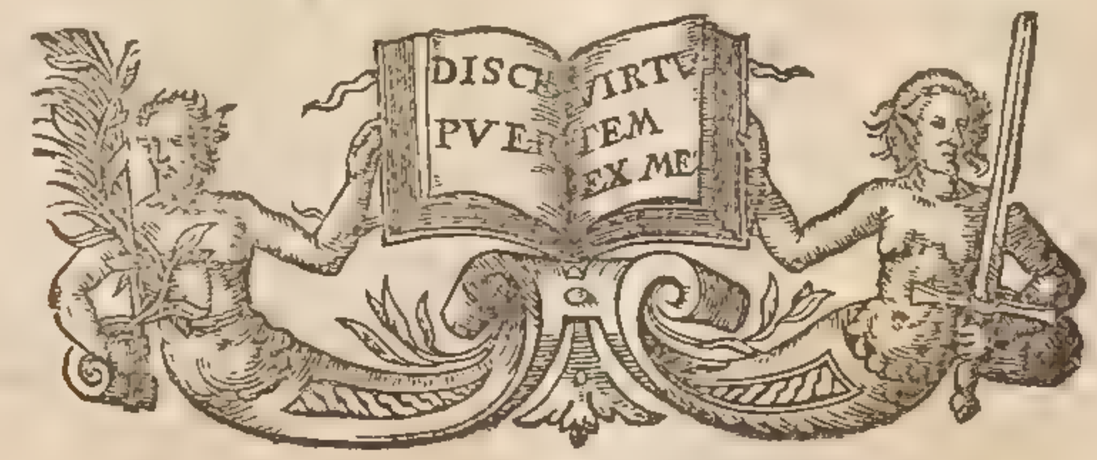

MENSIS

T. B. Jongelinx. scūl

MENSIS OCTOBER

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

ROmæ, natalis beati Arethæ martyris & aliorum quingentorum quatuor. Thomis civitate, ſanctorum Priſci, Creſcentis, & Euagrii. Apud Provinciam Luſitaniam civitate Oliſepona, ſanctorum martyrum Veriſſimi, Maximæ & Juliæ ſororum. Civitate Tornaco, paſſio ſancti Piatonis presbiteri, qui cum beato Dionyſio epiſcopo ejuſque ſociis ab urbe Roma Galliam prædicationis cauſa expetiit, ac poſtea conſummato martyrio migravit ad Chriſtum. Eodem die, tranſlatio ſanctorum confeſſorum Germani & Remigii, quorum prior Autiſiodorenſem, alter vero Remenſem rexit eccleſiam. In portu Ganda, ſancti Bavonis confeſſoris.

Arethæ & ſocior. 504.
Priſci & ſociorum.
Veriſſimi & ſociar.
Piatonis.
Tranſlat. Germani & Remigii
Bavonis.

Puri vel puris proximi ſunt *Praten. Greven* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Principio advertenda annuntiationum tranſpoſitio in multis codicibus, & iis quidem, quos puriores cenſemus. Etenim Pratenſis de Piatone agit ante tranſlationem Germani & Remigii; Greven. autem & Molan. tranſlationem præponunt. *Arethæ* ſcribunt omnes. Item *Thomis*, licet Romanum parvum, Ado & Notkerus legant, *Tomis*, & Romanum modernum addat, *in Ponto*. Multis diſputat Florentinius, legendumne ex Hieronymianis *Thmuis*, vel *Thomis* in Ægypto, an potius *Tomis* in Ponto; aſt hæc ad aliud examen ſpectant, nos Uſuardinam ex codicibus lectionem quærimus. Molan. textum corrigit ſcribendo *Luſitanam. Oliſepona, Oleſipona, Oleſipoma* & aliis modis effertur: qui puriores ſunt, ſcribunt ut in textu. Praten. cum paucis habet *Pyatonis*. Greven. & Molan. poſt *Dionyſio*, omittunt *epiſcopo*, & pro *rexit*, ponunt *gubernavit*. Greven. *migravit ad Chriſtum*, mutat in *migravit ad Dominum*: & pro, *In Portu Ganda*, ſubſtituit, *In portu Ganto*. Supereſt notanda maxima inter codices variatio circa tranſlationem jam dictam, quæ in Hieronymiano Lucenſi potius pro natali habetur multorum ſimul conjunctorum: *In Gallia civitate Autiſſiodorenſi, ſancti Germani epiſcopi & ſancti Vedaſti, Remedii & ſancti Piatoni.* Neſcio an hinc fortaſſe nata ſit Uſuardinorum aliquot codicum confuſio, ſic ut Antverp-maj. ſcribat: *Eodem die, tranſlatio ſanctorum confeſſorum & epiſcoporum Germani, Remigii & Vedaſti; quorum prior Antiſiodorenſem, alter vero Remenſem, tertius vero Atrebatenſem gubernavit eccleſiam*, quo ferme modo referunt Antverp. Max-Lubec. & mediæ notæ codices cum Belino & Romano moderno. Herinien. ſervat quidem annuntiationem puram, ſed primum ei locum tribuit, & poſt tres alias etiam purus, inſerit: *Apud caſtrum Atrebatis, ſancti Vedaſti epiſcopi:* pro quo Pratenſi codici

De tranſl. confuſione.

ad marginem, ni fallor, adjectum est: *Et translatio sancti Vedasti episcopi;* quam translationem Molanus ad diem præcedentem retractam asserit, quod hic dies Remigii festivitate impediretur. Obiter notabis lapsum Florentinii, qui verba Rabani de Vedasto infra citanda, Notkero inadvertenter adscripsit. Vide reliqua in Observatione & Auctariis.

Aretha & socior. 504.

OBSERVATIO. Non semel superius observatum est, raros in Usuardi Martyrologio Sanctos reperiri (populares Gallos & Cordubenses semper excipio) qui apud antiquorum aliquem non memorentur. Opposita exempla hinc inde dedimus & novissime XXI Septembris in Pamphilo martyre Romano, reliquis Martyrologis plane incognito. En tibi specimen aliud in prima hujus diei annuntiatione de *Aretha* & sociis DIIII. Sudavi affatim, ut vel vestigium horum Sanctorum alibi invenirem; sed frustra; nam Adonem & hîc & alibi sæpius perperam à Baronio ejusque sequacibus citari, evidentissimum est. Galesinius, Ferrarius & recentiores alii numerum illum fingunt & refingunt, adeo ut Bartholomæus Piazza in Emerologio, socios ad septem dumtaxat contraxerit, quorum glorioſæ confessionis memoriam superstitem ait, & reliquias per varia Urbis templa dispersas. Martyrii tempus divinare videntur citati Galesinius & Ferrarius, ego de tota annuntiatione nihil me compertum habere candide profiteor. *Aretham* alium martyrem apud Homeritas, cùm multis sociis sub tyranno Dunaan passum, de quo Metaphrastes apud Surium XXIV Octobris, cursim attigimus in Tractatu de Patriarchis Alexandrinis pag. 64. Quidquid interim sit de Aretha nostro Romano, negari omnino non potest, eum ab Usuardo, undecumque demum acceptum, vere consignatum fuisse. Alterius annuntiationis fons patentissimus est, nam de tribus illis Martyribus meminere Hieronymiana, tametsi hinc inde luxata. Clare eos signat Romanum parvum, ex quo Ado, ex hoc Notkerus & Noster, iisdem ubique terminis, nisi quod Usuardus pro *Crescentii*, vel ut Hieronym. *Crescenti*, posuerit *Crescentis*. *Ulyssiponenses martyres* inter antiquos solus memorat Florus in Bedæ auctario, quibus & elogium concinnavit. At si Flori & Usuardi textus conferas, facile perspicies (quod alibi etiam monui) alterum alteri notum non fuisse. Ita scribit ille: *Elissipona civitate, passio sanctorum Verissimi, Maximi & Juliæ, qui passi sunt sub Datiano præside* &c. Baronius in Romano legit: *Qui in persecutione Diocletiani passi sunt.* Noster nullam temporis notam apposuit, quod fortasse (ita quidem conjicio) nullam ejus notitiam in Hispania, unde Martyres illos cum Cordubensibus afferre potuit, inveniſſet. *Piatonis* vel *Platonis*, alias *Piati*, memoria Hieronymianis à Florentinio adjecta censetur, nec illam inde accipere debuit Usuardus, qui procul dubio Acta vidit, ex quibus elogium contextum est. Laborarunt nonnulli in nomine *Dionysii* & *Quintini*, quorum alterutri socius in Galliam ex urbe profectus sit: verum hic scrupulus facile tollitur, si utrique compositum asseramus. Acta Piatonis, suspecta sunt, quod ex aliis consimilibus profluxisse videantur, sed de ea controversia suo loco agendum erit. De translationum confusione superius dictum est. Hîc observandum, Bedam scripsisse: *Festivitas sancti Remigii, Remis civitate.* Romanum parvum: *Et Remis civitate, sancti Remigii episcopi.* Ado elogii vice aliqua addidit, & ex eo Notkerus, quæ etiam magis ad natalem vel depositionem quam ad translationem pertineant. Et ita loquitur Rabanus de Germano atque Vedasto, cujus verba hîc recitari merentur: *In Galliis civitate Autisiodorense, depositio sancti Germani episcopi. Remis civitate, Remedii episcopi. Adradis* (pro *Atrebatis*) *civitate, beati Vedasti episcopi. Ganda monasterio, sancti Babonis episcopi. Quorum omnium conversationes & gesta miraculis plena, conscripta habentur.* De festo Remigii solenni, seu, ut aiunt, in populo pro diœcesi Remensi, dictum est XIII Januarii; Germani autem retulimus XXXI. Julii; Vedasti VI Februarii. Illustria Remigii gesta & historice & oratorie deducta in Actis nostris non minimam Octobris partem occupabunt, licet antiquissima eorum collectio, ex qua Fortunatus Pictaviensis compendium edidit, periisse dicatur. De Germano Autisiodorensi ea omnia hîc narrat Viennensis & contrahit Notkerus, quæ melius proprio die collocata fuissent. Ceterum in tanta lectionum varietate, puto Usuardi textum à nobis sincere redditum. Consuli possunt notationes Baronii. In *Bavone*, qui non Adoni, sed Usuardo primùm tribuendus est, conveniunt codices. Acta ejus primigenia protulit Mabilio seculo 2 Benedictino à pag. 394, quæ cum Theodoricianis collata, suo tempore illustrabuntur. Ad postremas annuntiationes pertinent Wandelberti versiculi:

Priſci & sociorum.

Verissimi & socior.

Piatonis.

De Remigio Germ. &c.

Bavonis.

Francos qui primus docuit domuitque feroces
Remigius, proprio Oclimbrem præsignat honore:
Germanusque simul doctrina insignis & actu,
Tum propriam munit meritis Antisiodorum;
Qui oceano fidei refugas & dogma nefandum
Reppulit, & signis te picta Britannia texit.
Hos virtute Bavo & sancto comitatur honore.

AUCTA-

AUCTARIA.

De Piatone. HERINIEN Præter dicta, hoc habet peculiare, quod de Piatone sic incipiat: *In pago Medenentinse, natalis sancti Piatonis* &c. Vide Variantes.

TORNACEN. Caret duabus primis. In reliquis purus est, sed in fine adjicit. *Eodem* *Vedast. &c.* *die, Vedasti, Wasnulfi & Trudonis.*

ANTVERP-MAJ. Hic per aliquot folia recentiori manu rescriptus, mendis scriptoris refertissimus est. De ejus Auctario jam diximus.

ROSWEYD. Incipit: *Remis, Remigii episcopi* *Remigii.* *& confessoris. Antisiodoro, Germani episcopi &* *Germani.* *confessoris. Atrebatis, Vedasti episcopi & confessoris.* *Vedasti.* Tum de Bavone, Piatone, Aretha, Thomitanis & Lusitanis, satis pure.

PULSANEN. Pro *Aretha*, habet *Hermetis*. Desunt annuntiationes Lusitanorum, Piatonis & Bavonis, ut ferme quotidie deficit.

ANTVERP. MAX-LUBEC. GHELLIAN. & DAVERONEN. In tribus primis satis puri sunt. *De iisdem.* Tum: *Eodem die, translatio sanctorum confessorum Germani, Remigii, Vedasti. Quorum prior Antisiodorensem, alter vero Remensem gubernavit ecclesiam; tertius vero Atrebatensem atque Cameracensem.* Cetera puri sunt.

MUNERAT. Puritati proximus est, solum in *Piati Carn.* fine addit: *Apud Carnotum, Piati martyris.* Adjectum forte ex inscitia. Vide BURDEGALEN.

ANTVERP-MAX ULTRAJECT. LEYDEN LOVANIEN. & ALBERGEN. Incipiunt: *Remis civi-* *De Transl.* *tate, translatio sancti Remigii episcopi & confessoris.* *trium epp.* *Ipso die, translatio sanctorum confessorum Germani & Vedasti, quorum primus Antisiodorensem, alter vero Atrebatensem & Cameracensem gubernavit ecclesias.* Sequitur de Aretha, Thomitanis & Lusitanis, pure. Omnes præter ALBERGEN. Piatoni tribuunt titulum *episcopi*. In fine de Bavone sic scribunt: *In portu Gandavensi, depositio* &c.

DANIC. Superioribus similis, penultimo loco *Nicetii.* interserit: *Treveris, sancti Niceti episcopi.* Colitur v Decembris.

CENTULEN. *Romæ, beati Arethæ martyris, cum* *socius suis* DIIII. *Antisiodoro, depositio sacratissimi* *corporis beati Germani episcopi & confessoris, qui* *obiit apud Ravennam Italiæ civitatem* II *Kal. Au-* *gusti. Remis Francorum metropoli, translatio sancti* *Remigii archiepiscopi & confessoris. Atrebas, trans-* *Additur de Vedasto.* *latio sancti Vedasti episcopi & confessoris. In terri-* *torio Tornacensi, sancti Piati presbiteri martyris,* *qui à Roma Gallias venit in comitatu sancti Quin-* *tini. Cœnobio Gandi, depositio sancti Bavonis con-* *fessoris & monachi, quem B. Amandus pontifex à* *Vulfiagii.* *seculi vanitate conversum, ad cali gloriam festinare* *perdocuit. In pago Pontiva, natalis sancti Vulfiagii* *presbiteri & confessoris.* Colitur VII Junii. Vide Acta ejus eo die illustrata.

BRUXELLEN. *Remis, translatio sancti Remigii* *De Remigio.* *archiepiscopi & confessoris. Qui antequam nasceretur* *per Montanum monachum sacrum, ex nomine pro-* *nunciatus est. Quo nato, idem Montanus de lacte Cli-* *niæ matris ejus oculos linens, illuminatur. Hic Idi-* *bus Ianuarii migravit ad Christum, sed hac die fe-* *stum suæ translationis celebratur. Antisiodoro, tran-* *De German.* *slatio sancti Germani episcopi & confessoris. Cujus* *dies depositionis cadit pridie Kal. Augusti. Atre-* *De Vedasto.* *batis, translatio sancti Vedasti episcopi & confessoris.* *Qui a beato Remigio episcopus ordinatus, Camera-* *censem simul & Atrebatensem rexit ecclesias, &* VIII *Id. Februarii migravit ad Christum.* Sequitur de Piatone, Aretha, Thomitanis & Lusitanis, satis pure. Tum: *Item sancti Wa-* *Wasnulfi.* *snulphi martyris. In pago Medenetensi, Piatus* *Piati.* *pro Christo patitur. In portu Gandavo, depositio* *De Bavone.* *beati Bavonis confessoris. Qui ex comite Ha-* *spaniæ ferocissimo conversus, in Gandavo sub beato* *Amando sibi monasterium statuit, cui Florbertum* *abbatem præfecit. Hic in hora sui transitus, sanctæ* *Gertrudi, suæ cognatæ, Nivellæ oranti apparuit,* *petens ut mox vestes sepulturæ aptas sibi pararet.* *Treveris, sancti Nycesii episcopi & confessoris.* *Nicetii.* Vide DANIC. ubi diximus, coli v Decembris.

HAGENOYEN. In prima & secunda purus, *De 3 epp.* tertio loco sic habet: *In pago Medenentinse,* *civitate Tornaco, natale sancti Piatonis martyris.* *Qui* &c. In translatione conjungit tres, ut ANTVERP. MAX-LUBEC. &c. In Lusitanis, satis purus est. Tum. *In pago Gandavensi Flan-* *dria, depositio sancti Bavonis monachi & confes-* *Remedii.* *soris. In episcopatu Tridemiensi, sancti Re-* *medii confessoris.* Nec *Tridemiensi* intelligo, nec *Tridentinensi*, ut alii loquuntur. Vide sis Castellanum in primo Bimestri pag. 231, ubi de Remigio. Sequitur: *In Babmberg,* *Ottonis.* *sancti Ottonis episcopi & confessoris.* De eo actum *Transl.* die præcedenti. *In Salsa, translatio sancta Al-* *Alneydis.* *heydis imperatricis.*

AQUICINCT. In translatione etiam tres con- *De 3 epp.* jungit, & de Vedasto ita adit: *Tertii vero cor-* *pus angelica revelatione à sanctis episcopis Aut-* *berto & Audomaro à sede pontificali, in loco ubi* *Wasnulfi.* *nunc venerâtur, translatum est.* In fine: *Et de-* *positio sancti Wasnulfi confessoris.*

AMBIAN *Cœnobio Centulæ, dedicatio ecclesiæ* *beatæ Mariæ Virginis, & beati Petri Apostolo-* *rum principis, & sancti Richarii confessoris.* Plane mirum est, talem ecclesiæ dedicationem in ipso illius cœnobii Martyrologio non lignari.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Remigii* *De Remigio.* *episcopi & confessoris, cujus festum hic celebratur* *in Ordine, quando scilicet translatio ejus accidit,* *quia in die obitus propter octavas Epiphaniæ &* *commemorationem sancti Hilarii non vacat.* *Pya-* *Pyaton. ep.* *tonis primi Tornacensis episcopi & martyris.* No-tatur in margine: *de episcopatu Piatonis vidi* *magnam quæstionem. Bavonis confessoris in Gan-* *davo, ubi corpus ejusdem requiescit.*

REG SUEC. num. 130. *Item sancti Vedasti.* *Vedasti.*

IN VATICAN. sub. num. 5949. Desunt Lusitani, Piatus & Bavo.

FLORENTIN. *Treveris, beati Nicetii episcopi* *Nicetii.* *& confessoris.* Jam diximus, coli v Decembris.

BURDEGALEN. *Civitate Carnoto, passio sancti* *Pictonis presbyteri, qui cum beato Dionysio* &c. *Piat. Carn.* Si legas *Tornaco* & *Piatonis*, habebis textum. Vide MUNERAT. & hic infra.

BIZUNTICEN. *In pago Carnotensi, natalis san-* *De eodem.* *cti Piatonis, qui cum beato Dionysio* &c.

EDITIO LUBECO-COL. Tres translationes in *De 3 epp.* tres articulos dividit. De Piatone post ea pe- *De Piaton.* tiit, addit, *ac postea sub Diocleciano, consum-* *pto martyrio migravit ad Dominum. Treveris civita-* *Nicetii.* *te, monasterio sancti Maximini, natale sancti Nice-* *cii, ejusdem urbis episcopi & confessoris, totius san-* *ctitatis viri, & [qui] Trevericum populum, adhuc* *in corpore vivens, ab inguinaria peste suis preci-* *bus liberavit.* In Thomitanis & Lusitanis satis pura

pura est. De Bavone habet, ut ANTVERP-MAX. &c. Tum de Aretha, pure. *Eodem die, sancti Meloris martyris.* Vide Castellanum. *Item sancti Wasnulphi*; aliàs *Basanulfi.*

Melori.
Wasnulfi.

BELIN. Jam dixi, hunc etiam Germani, Remigii & Vedasti translationem simul conjunxisse. In reliquo textu prima editio satis pura est, nisi quod pro *Ganda*, scribat *Gada*, & pro *Bavonis*, *Pavonis*. Et hæc altera editio quidem corrigit, sed in fine grâtis repetit: *Attrebati, sancti Vedasti episcopi & confessoris.*

De 3 epp.
Vedasti.

GREVEN. *Meloris martyris. Treveris, depositio sancti Nicetii episcopi & confessoris. Item sanctorum confessorum Remedii, Abræ, qui & Deodatus, David, discipulorum sancti Germani episcopi. Imeri confessoris. Item, Wasnulphi confessoris. Attrebati, translatio sancti Vedasti, cui interfuerunt sanctus Lambertus Tungrensis, Ausbertus Rothomagensis, & Audomarus Taruanensis, qui lumen oculorum amiserat. Cumque precibus sanctorum episcoporum præsentium & meritis beati Vedasti visum recuperasset, molestè tulit, atque ut iterum excæcaretur obtinuit. Translatio sancti Autberti Cameracensis episcopi & confessoris. Item Cathalogus Sanctorum huc reponit memoriam quorumdam justorum antiquorum, scilicet Mathathiæ, patris Judæ Machabei, Jonathæ & Simonis filiorum ejus: qui quanta pro patriis sanctisque Dei legibus egerint & passi fuerint, Machabeorum libri plene edocent. Additur his Johannes, Symonis supradicti filius. Item memoria Oniæ sacerdotis summi, viri eximiæ modestiæ & sobrietatis, ab impio Andronico innocenter occisi. Item Eleazari, viri de primoribus scribarum à puero optimæ conversationis, qui cum urgeretur contra legem ad carnes porcinas, mira animi libertate & fortitudine renuens, tormenta sustinuit, [&] adolescentibus exemplum forte relinquens, honesta morte perfunctus est.* Nihil de his in aliis codicibus.

Meloris. Nicetii. Remedii & socior. Imeri. Wasnulfi. Translat. Vedasti.

Translat. Autberti.

ul æ & aliorum ex Machab.

MOLAN. *Item sancti Fronti episcopi, cujus gesta miraculis plena conscripta habentur.* Vide Rabanum. Colitur XXV Octobris, sub nomine *Frontonis. Item in cœmeterio* [civitatis Hannoniæ quæ dicitur] *Condatum nomine, sancti Vuasnulphi confessoris, qui de Scotia insula veniens in saltum Cerasia, in loco qui nunc vocatur Cella, multis diebus vitam laudabiliter duxit. Postea vero ad monasterium Dei genitricis Mariæ Condatum nomine perveniens, ibi Domino servivit usque ad obitum. Treveris, sancti Nicetii episcopi & confessoris, qui de utero matris sanctus fuit; nam ab ipso ortus sui tempore mirabiliter clericus designatus est. Cum partu itaque fuisset effusus, toto capite, ut est consuetudo nascentium, à capillis nudo, egressus est, in circuitu modicorum ordine pilorum apparente.* Editiones aliæ pro *Dionysio*, ponunt *Quintino*. Et ad *Bavonis*, aliis etiam litteris addunt, *cujus gesta habentur.* Deinde textui adnectitur: *Civitate Treveris, sancti Nicetii episcopi, totius sanctitatis viri:* & aliis litteris, *qui ab ortus sui tempore mirabiliter clericus designatus est. Condato, sancti Wasnulphi confessoris.* De Fronto, ut in prima. Demum: *Die prima, sancti Romani melodi.* Ex solito Horolog.

Frontì.
Wasnulfi cum elogio.
Nicetii cum elogio.
Romani melodi.

Die 2.

VI *Non.*

Eleutherii, cum aliis plurimis.

APud Nicomediam, natalis sancti Eleutherii martyris, cum aliis innumeris, quorum jubente Diocletiano imperatore, alii gladiis obtruncabantur, alii ignibus cremabantur, alii in mare præcipitabantur; sed horum primus Eleutherius, cum diu cruciatus, per singula tormenta validior redderetur, martyrium victoriæ suæ, ignibus velut aurum examinatus, complevit. In territorio
Leodegarii Adartensi, passio beati Leodegarii Augustudunensis episcopi, quem variis injuriis & diversis suppliciis pro veritate afflictum, Ebrcinus
Sereni. Major domus regiæ interfecit. Ipso die, sancti Sereni confessoris.

Pro textu stant *Praten. Herinien. Antverp-maj.* & *Greven.*

VARIA LECTIO. Præcipua diversitas occurrit in principio, ubi Praten. & Antverp-maj. syntaxim habent non satis rectam; *quorum jubente Diocletiano acervatim collecti, alii gladiis* &c. Nec Munerati constructio exacta est; *quorum multitudo, jubente Diocletiano, acervatim collecta, alii gladio* &c. Melius Herinien. cum Antverp. Max-Lubec. & aliis; *quorum, jubente Diocletiano, sævissimo imperatore, alii gladiis* &c. Verum adjectum videtur epitheton *sævissimo*, sic ut, meâ quidem sententiâ, brevius & nitidius legant Greven. & Molan.; *quorum, jubente Diocletiano imperatore, alii gladiis* &c. Est in Greveno, *concremabantur.* Deinde *cruciatus diu*; reliqui habent, ut in textu. Antverp-maj. ut nuper dixi, mendis scatet, sufficiant paucula: *Adaracensi*, pro *Adartensi*, *Eborinus, Serini* &c. Scribit tamen cum reliquis omnibus *afflictum*, contra quam legat Praten. solus, *affectum.* Videatur Ado.

Eleutherii & aliorum.

OBSERVATIO. Hîc verosimiliter sub una annuntiatione denuo celebrantur fortissimi illi athletæ omnes, qui Nicomediæ coronati sunt, forte exeunte Martio, occasione famosæ conflagrationis palatii Diocletianæi, de qua videndi Eusebius & Lactantius, alibi à nobis citati, dum de particularibus huius turmæ Sanctis ageremus, præsertim XII Martii, XXVII Aprilis & IX Septembris. Hieronymiana hodie solum Eleutherium

therium nominant, his verbis: *In Nicomedia, Eleutheri, cujus gesta habentur.* Ultimam partem resecuit Rabanus, forte quia nulla hujus sancti Acta reperire potuit. Romanum parvum breviter & nitide rem totam colligit: *Nicomediæ, Eleutherii martyris sub Diocletiano, & innumerabilium aliorum, quos iratus Diocletianus pro incenso palatio, diversis tormentis odio Christiani nominis occidit.* Paulo diffusior est in Adone narratio, a Petro in Catalogum hinc translata, ex qua etiam Noster totum suum elogium contraxit. Nicomediensem carnificinam diligenter evolvit Tillemontius tom. 5 a pag. 23.

Dubium est, utrum *Leodegarius* ad codices Hieronymianos spectet. Florus a nostris editus eum certò posuit, elogio tamen ab Adonis & Usuardi phrasi tam diverso, ut nihil commune habeant præter rei substantiam. Errat Rabanus, dum legit: *In Gallia, natale sancti Leudegarii episcopi & confessoris*: atque in eo hallucinari videtur, quod *Leudegarium*, hoc die, nominet, tamquam distinctum à *Leutgario* Augustodunensi episcopo, cujus passionem paulo fusius celebrat die sequenti. Ado martyrium collocat, *In Atrebatis, villa Siricinio* (Notkerus descripsit, *in Atratis.*) Noster cetera omnia ex Adone desumens, sic positionem extendit, ut pagum vel provinciam Artesiæ, pro villa Siricinio substituerit, quomodo etiam scripsit Hagiologium Franco-Galliæ à Labbeo editum, quod alibi diximus sæpe ex Usuardo transumptum esse. Leodegarii Acta duplicia sunt, à Mabilione aliisque edita & postea à nobis accuratius cum Mss. nostris conferenda & recensenda. In veteri Missali Gothico seu Gallicano, Missâ honoratur, ut vide in editione Thomasii pag. 375. Eum hodie solum cecinit Wandelbertus: *Leodegarii*

Mox sextum Nonarum Leodegarius ornat,
Seditione potens quem Dux populusque peremit.

Hactenus textus noster ex Adone profluxit. Qui postremum locum occupat *Serenus*, is ab Usuardo primùm, ex privata notitia consignatus est, in Romano moderno prætermissus, forte quod in Belino repertus non sit, aut Reformatoribus non satis cognitus, utpote quem Usuardus solo dumtaxat nomine indigitavit. Maurolycus eum recte adscripserat *Castro Cantumerulæ*, & sic in Actis nostris Mss. quæ in nonnullis valde mira sunt, notatum invenio, appositio nomine Gallico *Chante-merle*, quæ abbatia est Canonicorum regularium Ordinis S. Augustini. Castellanus solertissimus alias nominum, & Sanctorum, & locorum inquisitor, eorumque, ignosce voci barbaræ, latinisator, id hoc die in Martyrologio suo universali neglexit, quando testatur Serenum maxime honorari in *Montier-la Celle*, non procul ab urbe Trecensi. Supposuit, nimirum, facile occursurum *Monasterium Cellense*, seu cœnobium a Cella denominatum. Ut clarius loquar, intellige prioratum Cellensem, Ordinis sancti Benedicti, quarta leucæ parte distantem à prædicta abbatia Cantumerulensi. Atque hæc ad Sancti notitiam pro instituto nostro sufficiant. *Sereni.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret annuntiatione prima de martyribus Nicomediensibus, in reliquis omnibus plane purus est.

ROSWEYD. In prima & secunda annuntiatione satis purus, omittit tertiam.

PULSANEN. In prima mutilus est, expunctis omnibus post *innumeris*. In duabus aliis purus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIANUS & ANTVERP MAX. In prima & secunda satis puri sunt, habent tamen positionem Leodegarii ex Adone; & loco tertiæ, legunt: *Eodem die, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii. In Antiochia, natale sanctorum Primi, Quirilli & Secundiani.* De his agit Romanum. *Gerini. Primi & Sociorum.*

MUNERAT. De Leodegario, pro textu Adoniano & nostro, legit: *Quem erutis oculis, lingua & labiis præcisis, cum non cessaret prædicare verbum Dei, fecit Ebroinus Major-domus regiæ decollari.* Pro *Sereni*, habet *Severi*. *De Leodeg.*

MOLAN. Importune textui intrudit; *In territorio Atrebatensi*, & litteris cursivis *Villa Siricinio*, ex Adone. Sed defectus ejus præcipuus est, quod annuntiationem ultimam expunxerit.

LOVANIEN. Similis est ANTVERP MAX-LUBEC. &c. nisi quod in prima truncatus sit.

ALBERGEN. Totum textum habet, ut ANTVERP. &c. Sed ei præfigit: *Romæ, natale sancti Eusebii Papæ & martyris. Hic à beato Petro extitit* PP.

XXXII. *Hujus tempore inventa est Crux Domini Iherosolymis* IV[V] *Non. Maii, & Judas baptizatus est, cui nomen postea Quiriacus.* In Romano ponitur XXVI Septembr. Vide ibi notam Castellani.

ULTRAJECT. LEYDEN. & DANIC. His anteponunt: *In Assisio civitate, translatio sanctæ Claræ virginis.* Quæ verba in DANICO extra ordinem & quantum apparet, alia manu apposita sunt. *Translat. Claræ.*

CENTULEN. *Apud Nichomediam, sancti Eleutherii martyris. In territorio Atrebatensi, passio sancti Leodegarii, Augustidunensis episcopi & martyris. Eodem die, sancti Sereni confessoris. Item ipso die, sancti*; Deest nomen & minori ac recentiori manu appositum *Huini* (forte voluit dicere *Gerini*) *martyris*, de quo superius. *Textus contractus.* *Huini.*

BRUXELLEN. Incipit. *In territorio Atrebatensi villa Syricinio, passio sancti Leodegarii Augustudinensis episcopi. Qui pro justicia veritatis primò in Luxonio monasterio retruditur, & ab illo revocatus capitur, quem Ebronius Major regiæ domus, post oculorum evulsionem & linguæ ac labiorum abscisionem decollari mandavit. Cujus meritum multis miraculis post mortem declaratur. Eodem die, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii. Quem Ebroinus lapidibus obrutum interfecit. Romæ, natale sancti Eusebii Papæ & confessoris. Cujus tempore, ut ipse in epistola sua scribit, inventa est Crux sancta, & ideo inventionem sanctæ Crucis* V *Non. Maii solempniter* *De Leodeg.* *De Gerino.* *Eusebii.*

Primi & sociorum.

lempnitet celebrari instituit. Sequitur de Eleutherio & sociis Nicomediensibus, pure. In fine: *In Antiochia, natale sanctorum Primi, Quirilli, & Secundiani.* Demum de Sereno, pure.

De Eusebio.

HAGENOYEN *Romæ, natale sancti Eusebii Papæ & martyris. Hic à beato Petro extitit* XXXII, *qui passus est sub Diocletiana persecutione. Hujus tempore creditur inventa fuisse sancta Crux Domini Hierosolymis,* V *Non. Maii, quam & celebrem diem Christianis ipse instituit, & Judas, qui & Quiriacus, baptizatus est.* In Eleutherio, satis purus est. De Leodegario longam habet historiam, quæ apud Surium sincerior legi potest. Tum: *Ipsa die,*

De Gerino.

Gerini, fratris sancti Leodegarii martyris, quem idem Ebroinus ligatum ad stipitem lapidibus obrui

Apollinaris.

præcepit. Item sancti Apollinaris episcopi & martyris. Desideratur positio.

DAVERONENSIS, CODEX CASTRI-KAROLI, GOLLIAN. & CAUDIACEN. In fine paulo brevius scribunt: *sancti Sereni confessoris.*

MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. *Leodegarii episcopi & martyris. Eleutherii martyris, apud Nicomedium cum aliis multis.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Sereni.* Adjicitur: *Beneventi, natalis sancti Modesti levitæ & martyris. Romæ, natalis sancti Eusebii Papæ, qui sedit in episcopatu annis duobus.*

Modesti. Eusebii.

Primi &c. Eusebii.

FLORENTIN. *In Antiochia, sanctorum martyrum Primi, Cirilli, Secundarii. Sancti Eusebii Papæ.*

De Eusebio.

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, natale sancti Eusebii Papæ & confessoris, qui sedit in episcopatu annis septem. Hic à beato Petro extitit* XXXII. *Hujus tempore inventa* &c. In Eleutherio & Leodegario, satis pura est. *Item sancti*

Gerini.

Gerini martyris, fratris beati Leodegarii prædicti episcopi. In Antiochia, natale sanctorum Primi, Quirilli, & Secundiani martyrum. Apud Assisium, translatio sanctæ Claræ virginis, Ordinis Minorum. In Anglia, sancti Thomæ episcopi & confessoris. Castro Canumerulæ, beati Sereni monachi & confessoris. Ostensio sancti Maximi episcopi Regensis & confessoris.

Primi &c. Translat. Claræ. Thomæ. Ostensionis Maximi.

BELIN. In Eleutherio, pro *Diocletiano*, ponit *Juliano*, & præter alia multa menda, omittit annuntiationem *Sereni.* Post *interfecit* autem, adjicit: *Eodem die, sancti Gerini martyris, fratris*

Gerini.

beati Leodegarii. In Antiochia, Primi, Quirilli & Secundarii. Eodem die, translatio sanctæ Claræ virginis. Clarius supra, & in GREVEN.

Primi &c. Translat. Claræ.

GREVEN. *In Antiochia, Primi, Quirilli, Secundiani. In Tuscia, Colmeri episcopi & martyris. Romæ, beati Eusebii Papæ & confessoris. Theylaidi abbatis & martyris. In Anglia, sancti Thomæ Herefordensis episcopi & confessoris, vita & miraculis clari.* Vide notulam marginalem Castellani, in Martyrologio universali. *Item, sancti Garini*

Primi &c. Colmeri. Eusebii. Theylaidi. Thomæ.

De Gerino.

martyris, fratris beati Leodegarii episcopi, quem vilis apostata Ebroinus, de exilio reductum, jussit lapidibus obrui. Beregisi confessoris. Item beatæ memoriæ Gerici, ducis Sabaudiæ & confessoris. Ostensio sancti Maximi, episcopi Regensis & confessoris. Apud Assisium, translatio sanctæ Claræ virginis.

Beregisi. Gerici. Ostension. Maximi. Translat. Claræ.

MOLAN. In fine, post *interfecit*, subdit: *Corpus ejus in Bronio quiescit. Binchii, translatio Ursmari & aliorum, de veteribus capsis in novas. Eodem die, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii. In Antiochia, Primi, Quirilli & Secundarii. Eodem die, translatio sanctæ Claræ virginis. Ipso die, sancti Sereni confessoris. In Dalmo monasterio, natalis sancti Beregisi abbatis.* Tum minoribus typis: *Qui habitum sancti Benedicti assumpsit in monasterio sancti Trudonis.* De Thoma Herefordensi, ex GREVENO. Editiones aliæ conveniunt cum priori in textu, in Gerino & Antiochenis. Tum: *Andalmo monasterio, natalis beati Beregisi abbatis. Hic ex Condustro pago*

Translat. Ursmari. Gerini. Primi &c. Translat. Claræ. Beregisi. Thomæ.

De Beregiso.

Austrasiorum oriundus, Hasbanii intra monasterium sancti Trudonis, litteris est eruditus. Cumque sublimatus in comitatu Pipini junioris, solitariam vitam desiderabat attentius, contigit Plectrudem ejusdem principis conjugem, transitum habuisse per saltum Arduennensem: & ecce chartulam inter saxa decidentem respicit, in qua continebatur, locum illum a Deo electum, multasque inde animas fidelium dirigendas in cælum. Beregisus ultro se offerens, locum suscipit, stirpat, monasterium construit, & multos suo exemplo, ad bene vivendum ibidem collegit. De Sereno, ut supra. *In Anglia, sancti Thomæ, Herefordensis episcopi & confessoris. Assisi, translatio sanctæ claræ virginis. Morinis, ostensio sancti Maximi episcopi Rhegiensis & confessoris.*

Ostension. Maximi.

V *Non.* *Die* 3.

Dionysii.

NAtalis beati Dionisii episcopi & martyris, qui post clarissimam confessionem fidei, post gravissima tormentorum genera, glorioso martyrio coronatus est, ut testatur Aristides Atheniensis, vir fide sapientiaque mirabilis, in eo opere, quod de Christiana religione composuit. Apud antiquos Saxones, sanctorum martyrum

Ewaldor.

duorum Ewaldorum, qui cum essent presbiteri & prædicare ibi Christum cœpissent, comprehensi sunt à paganis & occisi; quorum corpora noctu multa diu lux apparens, & ubi essent & cujus essent me-

Candidi.

riti declaravit. Romæ ad Ursum pilleatum, sancti Candidi martyris.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt, *Antverpien-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. *Dyonisii, Aristhides, Aristodes*, & similia prætermitto. Variatio est in Aristidis elogio, quod Greven. & Molan. exprimunt, *fide vir sapientiaque:* Antverp. *vir sapientia fideque.* Belin. & Max-Lubec. omittunt *fide*; in textu pura est lectio.

lectio. Munerat. pro *composuit*, scripsit, *complevit*. Legendum est more nostro *Ewaldorum*; ut habent Antverp-maj. Max-Lubec. Greven. & Molan. Eodem recidit, sed non tam recte scribitur in Praten. & Herinien. *Euualdorum*. Antverp. ponit *Egualdorum*; Belin. *Eugualdorum*. Sensus videtur exigere, *ad quorum corpora*; ut habent Antverp. & Belin. ex Beda, Adone &c. vel, *quorum super corpora*, ut Munerat. Sequimur tamen probatiores codices Praten. Herinien. Antverp.maj. Greven. & Molan. ex quibus textus. Munerat contraxit ultimam periodi partem, *& ubi atque cujus essent* &c. Reliqui, *ad Ursum pilleatum*; quod prope omnes ita scribant; Belin. ea verba fortasse melius expunxit.

OBSERVATIO. Mirum est, Usuardum in hodierno laterculo *Areopagitæ* appellationem prætermisisse, ubi ex ipso textu evidentissimum est, non de alio, quam de celeberrimo illo Athenienſi episcopo sermonem esse; utpote qui ex Adone, tum hîc, tum in Apostolorum festivitatibus, & primùm ex Romano parvo clarissime desumptus est. Nihil de Areopagita ponunt Hieronymiana, nihil Beda, Florus aut Rabanus. Textus fontem designavimus, eumque adeo certum, ut eruditorum hodie nemo Hilduini opinamenta tueri audeat, tam aperte ab Adone & Usuardo ejus synchronis rejecta, quidquid Wandelbertus etiam coævus, Hilduinum secutus videatur, dum IX Octobris illum Dionysium celebrat, *Gallia doctorem Paulo instituente beatum, quem meruit, gemino comptum, junctumque ministro.* Versamur in re vel eruditorum vulgo notissima, in qua passim Baronio contradicitur, qui & in Notationibus & in Annalibus ad annum CIX à num. 38, Hilduino adhæsisse videtur. Gratum futurum opinor, si Rosweydi animadversionem, in epistola Ms. sæpe alibi citata, ultimam, hîc curioso lectori proponam, ex qua pateat, doctissimum virum id pridem observasse, quod eodem seculo tot alii suis suffragiis confirmarunt. Refert primùm Usuardi ex Belino verba omnia, hîc in textu expressa, ad quæ subjungit „ Miror, hæc omissa esse in Martyrologio Romano „ Baronii, cum ante centum annos in Martyrologio Belini hæc exhibita fuerint. Quid „ quod ante mille annos ita credidit Ecclesia Romana? Nam vetus Martyrologium Ro„ manum, quod Adonis Martyrologio ex editione Moretiana olim præmisi, (ubi & „ ejusdem Rosweydi notatio videri potest pag. 219) clare ita repræsentat: *Athenis*, „ *Dionysii Areopagitæ, sub Adriano diversis tormentis passi, ut Aristides testis est in opere, quod* „ *de Christiana religione composuit. Hoc opus apud Athenienses inter antiquorum memorias cla*„ *rissimum tenetur.* Idem habet Beda (suppositititius,) Usuardus, Ado & Notkerus, ut „ merito in considerationem venire debeat, num hic Dionysius Areopagita suo loco „ tot comitatus testibus relinquendus sit, maxime cum & Menologium Græcum, „ itemque Menæa, Areopagitam Dionysium hoc die repræsentent. Jam vero cum „ iidem hi auctores citati, Dionysium Parisiensem alio die, videlicet IX Octobris repo„ nant, quis dubitare potest, quin Dionysium Areopagitam à Parisiensi distinxerint. „ Quare in textu Baronii IX Octobris, ubi de Dionysio Parisiensi agitur, ut conformitas ineatur inter vetera Martyrologia, Romanum tempore Gregorii Magni, Ro„ manum Belini ante centum annos, Usuardum, Adonem, Notkerum; videtur de„ lendum *Areopagitæ*, itemque *à B. Clemente*, cum hæc à posterioribus inserta & intrusa „ sint. Consuli poterunt Romæ omnia vetustissima Martyrologia Romana, non existi„ mem, ullum inveniri posse, ante tempora Hilduini abbatis, quod IX Octobris Dionysium Areopagitam repræsentet. Fors Baronius, si vetus Martyrologium Romanum, A„ doni præmissum, cujus desiderio tantopere tenebatur, vidisset, in aliam sententiam „ declinasset. „ Hactenus Rosweydus. Videnda etiam brevissima, sed verosimillima, Castellani in Martyrologio universali observatio, ex quibus omnibus pateat, adstructam à monachis Dionysianis, sed perperam, Dionysiorum plurium confusionem dicam, an distinctionem, à Romano parvo, Adone, Usuardo & Notkero abunde pridem confutatam. Qui plura cupit, adeat Responsiones Papebrochii art. XI, toto § 4. *Dionysii.*

De *Ewaldis*, *Euualdis*, seu *Egualdis* (hujusmodi nominum etymologiam & litterarum W in G mutationem satis alibi explicavimus) clare loquitur Beda in Martyrologio, quem sequuntur & transcribunt Rabanus, Ado, Usuardus & Notkerus, ita tamen ut postremi duo paulo contractius historiam exprimant. Apud Hieronymiana & Romanum parvum noti non sunt. Wandelbertus ita canit: *Ewaldorum.*

Ewaldi, meritis, gente & cognomine & ara
Doctrinaque pares, quintum sibi morte dicarunt.

Actorum series ex Beda elucidabitur. Videri interim meretur brevis Castellani notatiuncula, quam ex parte tangunt nonnulli codices inter Auctaria. Huc usque iterum patet Usuardini textus scaturigo. At unde *Candidus* ille ad *Ursum pileatum*? nusquam reperio. Est quidem in Hieronymianis aliquibus *Candidæ* vel *Candidi* memoria hoc die, sed unde Usuardus positionem ad *Ursum pileatum* acceperit, cum nulla hujus Sancti Acta noverimus, incertum est. Quæ Adoni à Mosandro ex Hieronymianis superadjecta sunt, Rosweydus verosimilius ab Adoniano textu discernenda putavit. *Candidi.*

AUCTA-

AUCTARIA.

ORNACEN. Primam refert usque ad *coronatus est*, deest pars altera. Secundam plane omittit, purus est in tertia. In fine subjungit: *In pago Dulcomensi, sancti Juvini confessoris.* — *Juvini.*

ROSWEYD. In prima satis purus, in secunda Bedæ quam Usuardo similior est, inserens hæc verba: *Cum sancto Willebrordo venientes in Germaniam, Saxonibus prædicare cœperunt, comprehensique à paganis & occisi* &c. — *De Ewaldis*

PULSANEN. In Prima satis purus, in secunda rescindit totum elogium. Pro *Ewaldorum* scribit *Guandolorum.* Deest etiam tertia.

ALBERGEN. Textui satis puro, præmittit: *In cœnobio Werdinensi, translatio sancti Ludgeri, primi Monasteriensis episcopi & confessoris. Quod cœnobium ipse primus, divinitus adjutus fundavit, in quo & Domino revelante, diem se expectaturum novissimum præcognovit.* — *Translat. Ludgeri.*

CENTULEN. *Natale sancti Dionysii episcopi & martyris. Apud antiquos Saxones, sanctorum duorum presbyterorum martyrum, qui ambo fuerunt nominati Euualdus, qui pro prædicatione verbi Dei à paganis occisi sunt.* In ultima purus est. — *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud antiquos Saxones, sanctorum duorum Ewaldorum presbyterorum, quorum unus Ewaldus albus & alter Ewaldus niger dicti sunt. Qui cum beato Willebrordo episcopo de Anglia venientes in Germaniam, transierunt ad Saxones, & cum ibi Christum prædicare cœpissent, à paganis occisi sunt. Super quorum corpora columpna lucis noctu apparens, ubi essent, & cujus essent meriti declaravit; sicque Pippino jubente Colonia seperliuntur. Ipso die, natale beati Dyonisii Ariopagitæ episcopi & martyris. Qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo, & primus apud* [habebatur ni fallor, *Athenas*; sed super ea voce erasa, alia manu scriptum est] *Chorinthum ab eodem Apostolo episcopus ordinatus, post gravissima tormentorum genera sub Adriano imperatore glorioso martyrio* &c. Tum: *Romæ ad Ursum pilleatum, natale sancti Candidi martyris. Eodem die, elevatio sancti Ludgheri episcopi, virtutibus clari. Et depositio Domini Maduluti Verdunensis episcopi.* Apud Castellanum est *Madelvei* die sequenti. — *De Ewaldis.* — *De Dionysio.* — *Elevat. Ludgeri.* — *Maduluti.*

HAGENOYEN. In prima satis purus; in secunda, post *Saxones*, inserit, qui nunc vocantur *Frysones.* Deinde: *In Anthyochia, sanctorum natalis martyrum Primi, Quirilli & Secundiani.* Vide die præcedenti. Sequitur longa historia Nicetii Treverensis, de quo ad 1 Octobris satis dictum est. Demum: *In Anglia, sancti Thomæ episcopi & confessoris*: de quo etiam die præcedenti. — *Primi &c.* — *Nicetii.* — *Thomæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Duorum Euualdorum martyrum. Gerardi, primo militis, postea abbatis. Dionysii episcopi & martyris.* — *Gerardi.*

AUGENS. *In pago Dulcomensi, sancti Vivini confessoris.* TORNACEN. habet *Juvini*, alibi *Jovini.* — *Juvini.*

REG-SUEC. signatus num. 428. *Item ipso die, sancti Francisci confessoris.* Vide die sequenti. — *Francisci.*

FLORENTIN. *Item sanctorum martyrum Victoris & Spargi.* Vide de his codices Hieronymianos & notulam Florentinii. — *Victoris & Spargi.*

LUXOVIEN. *Depositio sancti Madalnei Verdunensis episcopi & confessoris.* Jam dixi ex Castellano, melius vocari *Madelveum*, colique die sequenti. Hæc proprio loco uberius discutientur. — *Madalnei.*

CAUDIACEN. *Apud sanctum Andream de Ulmis, adventus sancti Ragnoberti militis & martyris.* Ponitur à Castellano XIII Junii atque etiam inter Auctaria nostra ipso die, in Actis tamen remissus est ad XV Julii. Ratio postea dabitur. — *Advent. Ragnoberti.*

DIVION. *Natale sancti Dionysii Areopagitæ, qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo.*

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *In suburbio Remensi, natale sancti Jovini confessoris.* — *Jovini.*

ABDINGHOFFEN. *Eodem die, adventus corporis beati Felicis martyris.* De quo Felice agatur inter tot ejusdem nominis Sanctos, ignoro. — *Advent. Felicis.*

EDITIO LUBECO-COL. *Apud antiquos Saxones, natale sanctorum martyrum duorum Ewaldorum fratrum. Qui cum essent presbyteri & prædicare ibi Christum cœpissent, comprehensi sunt à paganis & occisi & in fluvium Reni projecti. Super quorum corpora multa diu lux noctu apparens, & ubi essent & cujus essent meriti declaravit. Quorum corpora fluxus non absorbuit, sed refluo cursu per passus fere quadraginta millia, comitante eos luce divina, usque Coloniam provexit, ubi ipsa corpora Sanctorum à Pippino duce Francorum, qui tunc Romanum sceptrum regebat, cum universo clero in ecclesia sancti Clementis juxta Renum posita, condigna veneratione condita sunt. Item apud antiquos Saxones, sancti Willibrordi episcopi & martyris.* Sequitur de Dionysio & Candido, pure. Tum: *Apud Warindas, beati Gandulphi confessoris. Eodem die, sanctorum Felicis & Casti martyrum. Ipso die, depositio sancti Madalnei episcopi Virdunensis & confessoris.* De translatione sancti Ludgeri, eadem habet quæ ALBERGEN. supra. — *De Ewaldis.* — *Willibrordi.* — *Gandulfi.* — *Felicis &c.* — *Madalnei.*

GREVEN. *Apud antiquos Saxones, sancti Willibrordi episcopi & martyris.* Ita etiam posuit EDITIO LUBECO-COL. supra, sed alium ego Willibrordum non novi, quam celebrem illum Trajectensem episcopum & confessorem, qui colitur VII Novembris. *In Africa, Victoris, Urbani, Saturnini, Victoris, Felicis, Cheugenii.* In Hieronymianis vocatur *Thugenus* vel *Theugenus* vel *Theogenes* &c. *Gerardi abbatis Bronienses & confessoris. Apud Warindas, beati Gandulphi confessoris. Scopilionis, archipresbyteri & confessoris. Apud Monasterium Werdenense, translatio sancti Ludgheri, episcopi primi Monasteriensis, & confessoris, præfati monasterii fundatoris, in quo & revelante Domino, se diem generalis resurrectionis expectaturum præcognovit.* Vide diem ejus natalem in Actis XXVI Martii. — *Willibrordi.* — *Victoris &c.* — *Felicis &c.* — *Cheugenii.* — *Gerardi.* — *Gandulfi.* — *Scopilionis.* — *Translat. Ludgeri.*

MOLAN. *Et in Bronio monasterio, natale & translatio sancti Gerardi abbatis, qui post militiam temporalem, Christi tyrocinio mancipatus, hujus monasterii fundator extitit devotus jussione beatorum Apostolorum Petri & Pauli. Hic postea, auctore Christo fuit pater & abbas sex cœnobiorum. Corpus ejus in Bronio quiescit. In pago Dulcrimensi, sancti Juvini confessoris.* Editiones posteriores eadem referunt quæ habentur in prima, solum addunt: *Mosonii festivitas beati Arnulphi martyris.* In hoc vero à priori differunt, quod annuntiationem Dionysii ponant post Auctarium, cui litteris Italicis inserunt cognomentum *Areopagitæ.* Frequentium hujusmodi variationum an sufficiens, in harum editionum præfatione ratio reddatur, aliorum judicio relinquo. Hîc saltem satis opportune emendatio apposita est. — *De Gerardo.* — *Juvini.* — *Arnulfi.*

IV *Non.*

IV *Non.* *Die* 4.

APud Corinthum, natalis beatorum Criſpi & Gaii, quorum meminit ſanctus Paulus Apoſtolus Corinthiis ſcribens. In Ægypto, ſanctorum Marci & Marciani fratrum, & aliorum cum eis innumerabilium, non inferioris gloriæ, utriuſque ſexus atque ætatis; quorum alii poſt verbera & diverſi generis horribiles cruciatus, flammis traditi ſunt, alii in mare præcipitati, nonnulli etiam capite cæſi, plurimi inedia conſumpti, alii patibulis affixi, quidam etiam capite deorſum preſſo, & pedibus in ſublime ſublatis, beatiſſimam paſſionis coronam meruerunt. Civitate Pariſius, ſanctæ Aureæ virginis.

Criſpi & Caii. *Marci & ſociorum.* *Aureæ.*

Puri ſunt *Praten. Herinien. Antverp-major*, *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Corintum* poſuit Herinien. Sed recte ſe corrigit in *Corinthiis*. Idem ſcribit *Martiani*, ſed alii cum textu conſonant. Solus Pratenſis legit *cruciatus horribiles*. Luxata erant in Antverp-maj. hæc verba, *nonnulli etiam capite cæſi*, pro quibus legebatur, *non ſine etiam capite cæſi*: nec ſenſum purum reddidit, qui deletis, *non ſine*, ſubſtituit, *alii etiam* &c. Non male ſcripſit Herinien. *capite deorſum verſo*, ſed melius cum Adone, *capite deorſum preſſo*, ubi, errore opinor typothetæ, pro *quidam*, habet Molan. *quidem*, ubi paulo ante *inedta* pro *inedia*: ſcrupuloſus eſt in *Pariſiis* pro *Pariſius*. De *Caii Gai, Gaii, Gagi* &c. alibi dictum eſt ſæpius: codices ſibi non conſtant.

OBSERVATIO. De *Criſpo*, prius archiſynagogo, præclara fit mentio in Actibus Apoſtolorum capite 18. *Caius* Apoſtoli hoſpes exprimitur ultimo capite epiſtolæ ad Romanos. Amborum conjunctionis cauſam exiſtimo, quod ambo ſoli ab Apoſtolo baptizati dicantur 1 ad Cor. 1. Atque inde ferme eruenda ſunt, quæ in eorum laudem indubitate referri poſſunt. Prima eorum in Martyrologiis memoria debetur Romano parvo, ubi ſimpliciter ſignantur: *Apud Corinthum, Criſpi & Caii.* Quod hîc in textu ſuperadditur, ab Adone adjunctum eſt, à Noſtro plene, à Notkero fere deſcriptum, iis neglectis, quæ præter hæc in Feſtivitatibus Apoſtolorum idem Ado commiſcêre viſus eſt. Etenim tres Caios Apoſtolorum diſcipulos diſtinguendos, veroſimile eſt; hunc nempe Pauli hoſpitem, ad Rom. cap. 16; alterum *Derbium*, & ipſum Pauli diſcipulum, qui Act. 20 clare diſtinguitur, & tertium illum, ad quem Joannes epiſtolam ſuam tertiam deſtinat, in quo Adonem aberraſſe nonnulli volunt, dum ultimum cum primo confudit, ut ex eo Beda ſuppoſititius, hinc Molanus textui ſuo inſeruit. Quid ſi & aliquis dubitet, utrum tribus adjici quartus non debeat, qui cum Ariſtarcho memoratur Actorum cap. 19? Sed hæc alterius loci & diſquiſitionis ſunt. *Criſpi & Caii.*

Marcus & *Marcianus* ab Hieronymianis diſerte poſiti, tot characteriſticis à Marco & Marcelliano ſecernuntur, ut mirum ſit confundi potuiſſe. Rabanus ſcribit *Marti* & *Mauriciani*, quæ amanenſium oſcitantiæ adſcribimus. Romanum parvum breviter: *Apud Ægyptum, Marci & Marciani fratrum, cumque eis innumeræ multitudinis.* Adonis encomium ſatis aperte ex Euſebii lib. 8 cap. 8 deſumptum eſt, apud quem glorioſi illi athletæ omnes anonymi ſunt, uti & alii ab eodem Euſebio ſequenti capite enumerati. Ceterum ita paſſim admittitur facta ab Adone ad duos hoſce martyres applicatio, ut qui eam in dubium revocet, hactenus invenerim neminem. Eam ipſam ſecuti ſunt Uſuardus & Notkerus, ille phraſim in textu elegantius contrahens, quam iſte, qui etiam *Marcellianum* pro *Marciano* ſubſtituit. Wandelbertus ſolos fratres his verſibus exornat: *Marci & ſociorum.*

Marcus Marcianuſque ſuo implent munere quartum,
Germine, martyrio, natura & funere fratres.

Aurea Pariſienſis virgo pure Uſuardina eſt, omnibus aliis Martyrologis antiquis ignota, ſaltem præterita; inter Adonis augmenta cum *Marſo* Autiſſiodorenſi ab ipſo Moſandro recenſita. Ejus meminit ſanctus Audoënus in vita ſancti Eligii, ex qua aliiſque, ſi quæ ſuperſunt, monumentis, ea ſuo loco elucidari poterunt quæ ad ipſam, ipſiuſque abbatiam, ab Eligio in Martialis Lemovicenſis, popularis ſancti, honorem Pariſiis conditam, deinde extinctam, aliaque eo ſpectantia reperientur. Vide tantiſper indicem Sanctorum prætermiſſorum ſeculo 2 Benedictino pag. LVIII. *Aurea.*

AUCTARIA.

Franciſci. TORNACEN. In prima & ultima purus, in ſecunda, media fere parte mutilatus eſt. In margine: *Eodem die, Franciſci confeſſoris.*

ROSWEYD. In textu ſatis purus, adjungit: *Item, ſancti Marſi preſbyteri.*

Marſi. PULSANEN. In prima & tertia ſatis purus, in ſecunda ſolum habet uſque ad *utriuſque ſexus atque ætatis*, deſunt reliqua.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Idem habent augmentum de ſancto Franciſco, ſed primus ita effert: *Franciſci.* *Eodem die, depoſitio beati Franciſci.* Aſt MAX-LUBEC. in eo differt, quod omittat TO' *depoſitio* & adjungat, *confeſſoris.*

De Franciſ. MUNERAT. Incipit: *Apud Aſſiſium, natalis beati Franciſci confeſſoris, Ordinis Minorum fundatoris, ſeu inſtitutoris.* Sequitur textus. Sed in *De Aurea.* fine poſt *Aureæ virginis*, adjicitur: *Cujus corpus requieſcit in eccleſia ſancti Eligii, prope palatii, Pariſii.* MOLANUS hæc emendat, ſic corrigens, *prope palatium, Pariſiis.*

ANTVERP-MAX. Puritati ſatis prope accedit, hoc ſolum textui præfigens: *Apud Aſſiſium, na-* *Franciſci.* *tale beati Franciſci confeſſoris, FF. Minorum Ordinis fundatoris, & primi Miniſtri.*

Franciſci. LOVANIEN. Idem habet, ſed in martyrum Ægyptiorum elogio mutilus eſt.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Ita primo loco de S. Franciſco: *Franciſci cum elogio.* *Apud Aſſiſium, natale beati Franciſci confeſſoris, FF. Minorum Ordinis fundatoris & primi Miniſtri. Hunc irrationales creaturæ miram exhibebant obedientiam, velut agroſcentes in homine primam innocentiam reſtitutam. Hic tanto deſiderio ferebatur in Deum, ut in orationis ſpiritu conſtitutum viderent qui aderant, à terra toto corpore ſublevatum, unde & in oratione prophetiæ ſpiritum & revelationem obtinuit ſecretorum. Hic per biennium ante felicem ejus tranſitum, poſt prædicationis ſuæ curſum, martyrii deſiderium, animarum zelum, charitatis exceſſum, paupertatis titulum, ad aſpectum ſeraphim crucifixi, ſicut ſeraphicis agebatur deſideriis, inſignitus eſt corporaliter in pedibus, manibus & dextro latere, ſtigmatibus Jeſu Chriſti.* Cetera ſatis puri ſunt.

CENTULEN. *Natale ſanctorum Criſpi & Gaii,* *Textus contract.* *quos beatus Apoſtolus ad Corinthios, ſe commemorat baptizaſſe. Apud Ægyptum, ſanctorum Marci & Marciani fratrum, cum quibus innumerabiles tam viri quam feminæ, ſed & pueri & ſenes pro fide* *Marſi.* *Chriſti paſſi ſunt. Antiſiodoro, ſancti Marſi preſbyteri & confeſſoris. Pariſiis, ſanctæ Aureæ virginis & abbatiſſæ.*

De Franciſ. BRUXELLEN. *Apud Aſſiſium, depoſitio beati Franciſci confeſſoris & fundatoris Ordinis FF. Minorum. Qui per biennium, ante felicem ejus tranſitum, in pedibus, manibus & latere corporaliter inſignitus eſt ſtigmatibus Jeſu Chriſti.* Sequitur prima & ſecunda annuntiatio ſatis pura. Tum *Pa-* *De Aurea.* *riſiis civitate, depoſitio beatæ Aureæ virginis, quam beatus Eligius præfecit puellarum monaſterio, quod ipſe ibi conſtruxit.*

De Franciſ. HAGENOYEN. In prima & ſecunda ſatis purus, omittit tertiam, cujus loco ſubſtituit. *Apud Aſſiſium, depoſitio beati Franciſci confeſſoris, fundatoris Fratrum Minorum* &c. quæ nitidius ſupra ex ULTRAJECTEN &c. exhibita ſunt.

Franciſci. AQUICINCT. In fine recenti manu: *Eodem die, S. Franciſci confeſſoris.* Vide ſupra ULTRAJECT.

DAVERON. *In pago Turonico, ſancti Quintini martyris.* Vide de hoc caſtitatis martyre Caſtellani Martyrologium univerſale. *Quintini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Franciſci confeſſoris. Aureæ virginis, abbatiſſæ Pariſiis. In Ægypto, Marci & Martiani fratrum, cum aliis innumeris variæ paſſis.* *Franciſci.*

UGHELLIAN. *Item ſancti Franciſci confeſſoris.* *Ejuſdem.*

FLORENTIN. *Sancti Franciſci..... Item, ſancti Petronii epiſcopi & confeſſoris.* *Petronii.*

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *Auctiſſiodori, ſancti Marci* (voluit dicere *Marſi*) *preſbyteri & confeſſoris.* *Marſi.*

EDITIO LUBECO-COL. incipit: *Apud Treverim, natale ſanctorum martyrum Tyrſi ducis ſacratiſſimæ legionis trecentorum Thebæorum & ſancti Bonifacii. Hos Maximianus imperator Herculeus, propter frequentes tumultus Gallorum, Thebæos militeſ ab Oriente in auxilium accerſivit. Hi Thebæi ab antiſtite Hieroſolymitano fuerunt baptizati & à Marcellino beato Papa, qualiter ſub armis Romanæ libertatis, Chriſtianam innocentiam ſervare deberent, inſtructi ſunt. Hos Rictiovarus præfectus urbis interrogavi, an vellent Romanorum deos adorare, & eorum detractores armis debellare. Cui cum dux legionis Tyrſus reſponderet, ſe ſuoſque omnes ſocios & milites pro Chriſti amore potius malle mori, quam hujuſmodi ſacrilegio pollui, tunc Rectiovarus diffuſis per totum campum militibus, præcepit omnes interfici, & corpora eorum feris avibuſque devoranda relinqui. Hæc igitur multitudo militum martyrizata eſt ad littus Moſellæ juxta capitolium, quod poſtea in honore Dei genitricis ſemper Virginis Mariæ eſt dedicatum, & ipſe locus ob memoriam Martyrum, Littus ad Martyres, nomen accepit.* Sequitur de Franciſco ut ULTRAJECT. &c. ſupra. Tum *Franciſci.* textus totus ſatis purus. De Quintino, ut DA- *Quintini.* VERON. In fine: *Antiſiodoro, depoſitio ſancti* *Marſi.* *Marci preſbyteri & confeſſoris.* Vide dicta ſuperius ad codicem REMENSEM. *De Tyrſo & 300 Thebæis*

BELIN. *In civitate Aſſiſii, natale beati Franciſci confeſſoris, fundatoris Ordinis Minorum. Hic poſt multiplicationem mirabilem Ordinis, quem fundavit ubique terrarum diffuſius, in eodem viginti annis cœlibem vitam ducens, de hujus mundi miſeriæ carnis ergaſtulo, ad cœleſtem patriam eſt deductus.* Junge hæc ULTRAJECT. &c. *De Franciſ.*

GREVEN. De Trevirenſibus pauca habet, ſed *De Trevirens* de iis ſatis diximus. De Quintino, ut ſupra. *Ipſo* *Quintini.* *die, ſecundum Cathalogum, ſancti Aniani epiſcopi & confeſſoris, de quo in geſtis ſancti Marci Euangeliſtæ refertur: quia cum eſſet ſutor & calceamentum beato Marco reficeret, manum ſibi perforaverit. Sed à beato Marco curatus eſt & presbyter ordinatus, tantæ fidei extitit, ut montem tranſtuliſſe feratur; deinde epiſcopus ordinatus in pace quievit, tranſlatus poſtea Venetias, in monaſterio ſancti Clementis conditus ſervatur.* Vide Tract. de Patriar- *Aniani.* chis Alexandrinis ante tomum v Junii. *Madalvei* *Madalvei.* *epiſcopi Virdunenſis & confeſſoris. Item Petronii epiſcopi Bononienſis & confeſſoris, qui vitas Patrum conſcripſiſſe fertur. In valle Spoletana, apud Aſſiſii* *Petronii.* *civitatem* &c. paulo brevius quem ULTRAJECT. *Franciſci.* &c. ubi dicitur quieviſſe anno MCCXXIV. *An-* *Marſi.* *tiſiodoro, ſancti Marſi preſbyteri & confeſſoris, na-* *Daſii.* *tione Romani. Daſii confeſſoris.*

MOLAN. De Criſpo & Cajo, poſt *ſcribens*, *De Cajo.* aliis litteris interjicit: *Cujus Gaii meminit idem*

Apo-

Apostolus ad Romanos: Salutat vos, inquit, Gaius hospes meus & universæ ecclesiæ. Cujus beatus Joannes, epistolam scribens, meminit ita: senior Gaio charissimo, quem ego diligo in veritate. In fine de Aurea, addit verba MUNERATI, de Francisco, verba BELINI refert, solum addens post *deductus*, *anno Dominicæ Incarnationis* M CC XXVI. &, *Cujus vitam inclytam, miraculis plenam describit Bonaventura. Item Treveris, Thirsi & sociorum ejus, sub Rictiovaro præside.* Tum typis minoribus de Quintino, ut supra. Succedunt deinde sequentia: *Baptista Mantuanus in Fastis Ecclesiasticis lib.* 10:

De Francis.

De Trevir.

Hæc eadem tibi Petroni, celeberrime gentis
Flamminiæ princeps, lux est sacrata tuarum,
Felsina quæ quondam Thusci caput esse solebat
Imperii, laudum servat monumenta; fuisti
Et pater & pastor tantæ dignissimus urbis &c.

Hactenus prima & purior editio. In posterioribus sancti Francisci annuntiatio litteris Italicis ponitur primo loco. De Caio adduntur, quæ supra. In fine de Aurea & Thyrso, etiam ut supra. Tum: *Bononiæ, sancti Petronii episcopi & confessoris.* Sequitur de Quintino, ut in prima. Dein: *Virduni, sancti Magdalvei episcopi & confessoris eximii.* Jam supra non semel diximus legendum esse *Madelvei. Die quarta, sancti patris Hierothei episcopi Athenarum.* Vide notulam Castellani, quæ si vera est, & hîc & in Romano delendus erit.

De Petronio

Madelvei.
Hierothei.

III *Non.* *Die* 5.

APud Siciliam, natalis sanctorum martyrum Placidi, Euticii, & aliorum triginta. In Eumenia, beati Trasei episcopi, apud Smirnam martyrio consummati. In Galliis civitate Valentia, sancti Apollinaris episcopi, cujus & vita virtutibus insignis fuit, & mors nihilominus signis & prodigiis decoratur. Autisiodoro, depositio sanctorum Germanorum Firmati diaconi, & Flavianæ virginis.

Placidi & sociorum. Thraseæ.

Apollinar.
Firmati & Flavianæ.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverpien-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Syciliam* scribit solus Praten; solus Antverp-maj. *Ciciliam.* In Antverpien. est *Placiti*; ut Hieronymiana aliqua habent; Max-Lubec. mendis scriptoriis plena est. *Eutychius* varie effertur, reliqui *Euticii*, pluralitate suffragiorum, nempe Rosweydi, Greven. Tornacen. &c. Praten. habet *Eutichii*, Herinien. *Euthici*; Antverpienses *Eutici*, Munerat. *Ethici*, solus Molan. recte. Idem recurrit in *Thraseæ*, cujus nomen efformavi ex Praten. Herinien. Greven. & Molan. Apud alios est *Traciæ*, *Tarseæ*, *Tharseæ*, *Transeæ* &c. Rursus *Smirnam* scripsi simpliciter ex omnibus ferme codicibus, excepto Pratensi & item Molan. Lego, *cujus & vita virtutibus* &c. contra quam habeant Praten. & Herinien. qui omittunt particulam *et*, quam certum videtur Usuardum ex Adone posuisse, qui cetera omnia ex eo sumpsit. Nescio cur Greven. & Molan. ante *germanorum*, expunxerint *sanctorum*, uti Rosweyd. ante *Thraseæ*, delevit *beati*. De *nichilominus*, *dyaconi*, &c. nihil dicendum est.

OBSERVATIO. Codices Hieronymiani Lucensis & Corbeiensis, tum Ms. tum ab Acherio vulgatus, diserte legunt: *In Sicilia, Placidi*, vel *Placiti, Eutici & aliorum* XXX. Mutilus videtur Epternacensis, dum solum notat: *Eutici & aliorum* VIII. Rabanus in nomine cum postremo convenit, in sociorum anonymorum numero aliis subscribit. Hîc jam varie se torquet Florentinius, ut *spiras, amfractus, ambages*, imo *labyrinthum errorum* complanet, qui ex Actis pseudo-Gordianis emanarunt, quod quam esset difficile, satis perspexit Baronius ad annum DXXIX num. 10 & alibi; fatentibus modo Benedictinis ipsis, fontem, ex quo Maurolycus, aliique hausêre, turbidum prorsus & lutosum esse: adeo ut Theodoricus Ruinartius in Appendice ad Apologiam missionis sancti Mauri, non ita pridem edita, aliam plane viam iniverit ad salvandum *Placidi*; Benedicti discipuli cultum. Non alius occurrit modus expeditior, quam si *Placidus* alter ab altero distinguatur. Hoc certe indubitatum videtur, nullum antiquorum Martyrologorum, dum *Placidum, Eutychium* & socios anonymos memorant, vel per umbram cogitasse monachos ipsos, nedum Benedictinos fuisse, quod profecto, qui monachi & ipsi erant, insinuare non neglexissent, ut passim faciunt; frustra hîc & subtimide reclamante Ruinartio. Factam interpolationem in Romano moderno (verosimiliter ex Maurolyci Actorum compendio) observavit Castellanus, quæ ibi non semel subinde mutata est, ut patebit vel solas editiones Plantinianas conferenti. Belinus solum *Placidum* primus ipse *Benedicti discipulum* fecerat, textum cetera intactum relinquens. Sed & hoc novitatis revincitur, cum in tanto codicum nostrorum numero, quorum pars maxima à Benedictinis monachis exarata est, nec unus unicus reperiatur, in quo Usuardi verbis vel syllaba adjecta sit. Interim de *Placido* aut sociis nihil legitur in Beda, Romano parvo, Floro aut Wandelberto.

Placidi & sociorum.

delberto. Adonis verba describit Noster, Notkerus paululum contrahit. Porro Acta præfata *atrocibus mendis exonerare conati sunt* Acherius & Mabilio, de quibus videsis paucis Responsiones Papebrochii ad art. XI num. 238 & 239. Nos cetera loco proprio reservamus.

Thrasea. De *Thrasea* sic primus hodie ex solito ductore Rufino lib. 5 cap. 24, meminit auctor Romani parvi: *Eumeniæ, Thraseæ episcopi, ad Smyrnam coronati, qui unus fuit ex antiquis.* Hæc ab Adone ex Eusebio nonnihil ampliata sunt, ex hoc iterum accepere Usuardus & Notkerus. Textus nostri verba, an ad Rufini sensum satis exacta sint, non plane constat; nam apud Eusebium aliter loquitur Polycrates, non asserens Thraseam martyrio consummatum *Smyrnæ*, sed *requiescere* vel *requievisse*, κεκοίμηται, ubi Rufinus simpliciter vertit *consummatus*. Sed de his plura alibi.

Apollinar. Præcedit in Viennensi *Apollinaris* cum elogio, quod verbatim in textum nostrum translatum est; à Notkero, ut proxime superius, modice decurtatum. Nonnulla de hoc Sancto edidit Surius, sed certiora ex aliis monumentis suo tempore producemus. Apollinarem ex Hieronymianis ab Adone desumptum existimo, ex quibus etiam in Rabanum purius transivit, cum annuntiatione ultima de *germanis Autissiodorensibus*. Utrum vero Florentinius pro suo arbitrio recte *hos cælites ex additis à Gallico antiquario agnoscat*, mihi satis compertum non est, quemadmodum nec satis intelligo, cur ultimam hanc annuntiationem, à Mosandro positam, Rosweydus Adoni abjudicaverit, utpote qui hanc æque ac proxime superiorem ex Hieronymianis unà desumere potuit. Conjicit Castellanus, *Flavianam* hanc mutatam in *Flaviam* (sicuti aliàs vocatur) accessisse martyribus Siculis, inter quos etiam frater ejus *Firmatus*; uti *Victorinus* & *Faustus*, qui in Hieronymianis apographis expresse cum particula *alibi* ponuntur. Nescio cur in ultima Martyrologii Romani editione Plantiniana anni MDCCI, *Firmatus* Autissiodorensis appelletur *Firmanus*. Hæc in præsentiarum sufficiant. At quid sibi vult Wandelbertus, hos de Apollinare versus pangens, qui ad XXIII Julii potius remitterentur, quamvis & ibi Apollinarem memoraverit.

Firmati & Flavianæ.

Ternas tum Nonas Apollinaris honorat
Præsul, templa frequens cujus Ravenna coronat.

AUCTARIA.

TORNACEN. Ad puros accederet, nisi deessent verba illa; *apud Smyrnam martyrio consummati.*

PULSANEN. In duabus primis annuntiationibus purus est, contra vero in duabus postremis plane deficit.

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. In prima, tertia & quarta puri, sic secundam efferunt: *Apud Smirnam, sancti Traceæ Eumenensis episcopi & martyris, cujus meminit quintus liber Ecclesiasticæ historiæ.* Vide in seqq. textum Adonis.

De Thrasea

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Idem habent augmentum, sed ei insuper adjungunt: *Hic unus ex antiquis, quasi ex traditione priorum, se asseruit accepisse, Salvatorem Apostolis præcepisse, ante annum duodecimum ab Hierosolymis ne discederent.* Quæ sunt verba Adonis, accepta ex Eusebio lib. 5 cap. 18.

De eodem.

CENTULEN. *In Galliis civitate Valentia, sancti Apollinaris episcopi & confessoris. Apud Siciliam, sanctorum martyrum Placidi, Euthicii & aliorum* XXX. *Antisiodoro, sanctorum Firmati diaconi, & Flaviæ virginis Deo sacratæ.* Observa, hîc *Flaviæ* legi, non *Flavianæ*.

Textus contractus.

BRUXELLEN. In prima purus, secundam sic format: *Apud Eumeniam vel Smirnam, beati Traseæ episcopi & martyris, cujus meminit.....* ut suprà ULTRAJECT. &c. In tertia constructionem modicè transposuit. In ultima purus est.

HAGENOYEN. In prima purus, in secunda fere similis est etiam ULTRAJECT. &c. nisi quod Thraseam faciat *confessorem*, simul & *martyrem*. In tertia & quarta, satis purus est. In fine refert quæ ad diem præcedentem pertinent: *Parisiis civitate, depositio sanctæ Aureæ virginis.* Vide ibi.

Aureæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Placidi & Euticii cum aliis* XXX. *Firmati diaconi & sororis ejus.*

IN VATICAN. signato num. 5949. Deest annuntiatio ultima de Autissiodorensibus.

FLORENTIN. *Ravennæ, sancti Marcelli* [aliàs *Marcelli. Marcellini*] *ejusdem civitatis episcopi & confessoris. In Iconio, beati Traseæ episcopi.* De Marcellino Ravennate, vide Surium.

ABDINGHOFFEN. *Eodem die, sancti Meinulfi confessoris*, alii legunt *Magenulfi*. Vide Surium.

EDITIO LUBECO-COL. *Colonia Agrippina, translatio sanctissimi patris Severini, ejusdem civitatis archiepiscopi & confessoris.* *Translat. Severini.* *Quæ angelica ammonitione per religiosos cives Colonienses, de Aquitania civitate Burdigala, in Coloniam facta est, ad ecclesiam sanctorum martyrum Cornelii & Cypriani, quam beatissimus Dei confessor Severinus à fundamentis erexerat, & in eorum honore in vita sua dedicaverat, ac conventum fratrum ibidem in Christi charitate instituerat. Cujus etiam translationem Deus, qui semper est gloriosus in Sanctis suis, novis miraculis decoravit, ut ejus corporis relationis gesta testantur. Treveris, passio sanctorum martyrum Palmacii consulis & patricii civitatis, cum undecim principibus, quos Rictiovarus præfectus urbis, ob confessionem nominis Jesu Christi jussit gladio plecti.* *Palmatii & sociorum.* *Quorum principum nomina hæc sunt: Maxentius, Constantius, Crescentius, Justinus, Leander, Alexander, Sother, Hermisda, Papirius, Constans & Jovianus, quorum corpora requiescunt ibidem in crypta, juxta corpus sancti Paulini episcopi & martyris. In territorio Paderbornensi, monasterio Bodecensi, depositio sancti Maynulphi diaconi & confessoris.* *Maynulfi.* Sequitur textus, ut est in ULTRAJECT. &c. In fine: *Eodem die, beati Faustini confessoris.* *Faustini.*

BE-

BELIN. *Apud Siciliam, natale ſanctorum martyrum Placidi monachi, beatiſſimi Benedicti abbatis diſcipuli, Euticii & aliorum* XXX. In Apollinare & Autiſſiodorenſibus ſatis purus eſt. In finem rejicit: *In Iconio, beati Traſeæ epiſcopi, apud Smyrnam martyrio coronati.*

GREVEN. *Nota, Anthoninus parte 2 tit.* 15 *cap.* 14 *dicit, hunc Placidum diſcipulum fuiſſe ſancti Benedicti, quem Maurus ex aquis retraxerat, & in Siciliam miſſum ad curanda bona, quæ pater ipſius, monaſterio contulerat. Treveris, paſſio ſanctorum martyrum Palmachii conſulis ac patricii civitatis ipſius, cum undecim principibus, Maxentio, Conſtantio, Creſcentio, Juſtino, Leandro, Alexandro, Sothero, Hormiſda, Papirio, Conſtante & Joviniano. Quos omnes Rictiovarus urbis præfectus, ob confeſſionem nominis Chriſti, gladio occidi mandavit.* De tranſlatione Severini, habet ferme ut ſupra. Tum: *In Dioceſi Paderbornenſi, monaſterio Budicenſi, ſancti Meynulfi diaconi & confeſſoris. Qui tempore Karoli magni in fundatione Paderbornenſis eccleſiæ, vita & miraculis inclytus, beato fine quievit. Fauſtini confeſſoris. Oſythæ virginis & martyris.* Vide Surium & Caſtellanum die VII Octobr. *Gallæ nobiliſſimæ viduæ ſanctimonialis, de qua Greg. lib. 4 Dial. refert, quod cum viro viduatæ medici dicerent, niſi ad amplexus viriles rediret, barbas eſſet habitura, quod ita quoque factum eſt: illa nihil exterioris deformitatis timens, ad omnipotentis Dei ſervitium ſe tradidit, ſimplicitati cordis, orationi & eleemoſynarum largitionibus dedita, beato Petro Apoſtolo, ut eſt vultûs benigniſſimi, ſibi apparente, de ſeculo migravit.*

De Placido. *Palmatii & ſociorum.* *Tranſlat. Severini.* *Meinulfi.* *Gallæ.* *Attilani.* *Charitinet.*

MOLAN. Aliis litteris poſt *Placidi*, textui inſerit: *monachi beatiſſimi Benedicti abbatis.* In fine: *Item Treveris, ſanctorum martyrum Palmatii & ſociorum ejus, ſub Rictiovaro præſide. Coloniæ, tranſlatio ſancti Severini epiſcopi.* Tum typis minoribus de Meinulfo, ut GREVEN. Deinde: *Gallæ, nobiliſſimæ viduæ ſanctimonialis, de qua Gregorius lib.* 4 *Dialogorum. Eodem die, natalis ſancti Attilani, epiſcopi Zamorenſis, quem vita functum Urbanus II Papa, in Sanctorum numerum retulit.* Vide Surium. In editionibus aliis de Placido præterea additur famoſa hiſtoria Manuchæ piratæ, miſſi ab Abdala Hiſpaniæ rege, quem apud hiſtoricos Hiſpanos fruſtra quæſiveris. De Thraſea, *cujus meminit* &c. In fine, poſt *virginis*, additur *Deo ſacratæ.* De Palmatio, ut in priori. Tum: *Budicæ monaſterio, diœceſis Paderbornenſis, ſancti Meinulphi, diaconi & confeſſoris. Zamoræ, natalis ſancti Attilani epiſcopi, quem Urbanus II in Sanctorum numerum retulit. Die quinta, ſanctæ martyris Charitines.* Vide Metaphraſten apud Surium hoc die.

Pridie Non. *Die 6.*

APud Capuam, natalis ſanctorum martyrum Marcelli, Caſti, Emilii, & Saturnini. Eodem die, beati Sagaris martyris & epiſcopi Laodicenſis, qui unus fuit de antiquis Pauli Apoſtoli diſcipulis. Civitate Agenno, natalis ſanctæ Fidis virginis & martyris, cujus exemplo beatus Capraſius ad agonem martyrii animatus eſt. *Marcelli & ſocior. Sagaris.* *Fidis.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item ex *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Omnes ſimpliciter ſcribunt *Emilii*, excepto ſolo Molano, qui *Æmilii*. Tornacen. pro *beati* Sagaris, legit *ſancti*. In apographo noſtro Pratenſi habetur *Laudicenſis*, forte ex amanuenſis errore; certe nec *Laudicenſis* valet, nec *Laudunenſis*, ut habet Munerat. cum certum videatur, ibi epiſcopum fuiſſe ubi mortuus eſt, nempe *Laodiceæ.* De eo ſic habet Munerat: *Qui fuit unus de diſcipulis beati Pauli Apoſtoli.* Sunt inter codices mediæ notæ, in quibus legitur *Aginno*; item *Agynno*; noſtra lectio antiquior eſt, an purior & verior, non diſputo.

OBSERVATIO. Tota hodierna tabula integre & ad verbum Adoniana eſt, à Notkero etiam deſcripta, cum hoc tamen diſcrimine, quod Noſter *Fidem* virginem ab Adone & Notkero, ſecundo loco poſitam, in tertium rejecerit. De *Capuanis martyribus* ſilent Beda, Romanum parvum, Florus & Wandelbertus. Rabanus ſolum legit: *In Apulia, Caſti & Emili.* Annuntiatio noſtra ab Adone ex Hieronymianis primitus videtur accepta, ubi totidem fere verbis legitur: *In Capua, natalis ſanctorum Marcelli, Caſti, Emili, Saturnini*: atque in nonnullis apographis hoc ipſo die inferius repetuntur: *In Apulia, Caſti, Emili, Saturnini* &c. Alia aliter efferunt. Diſcordias componere conatur Florentinius, quibus hîc diutius immorari non vacat. Satis plauſibilis eſt conjectura Baronii, ſumpta ex ſimilitudine nominum Caſti & Æmilii Africanorum, de quibus egimus XXII Maii, quidquid contra inſurgat Ferrarius. At hæc ſuo loco uberius expendentur. *Marcelli & ſociorum.*

Secunda annuntiatio ex Rufino, ni fallor, accepta, ſic ponitur in Romano parvo: *Sagaris epiſcopi Laodicenſis, de antiquis Pauli Apoſtoli diſcipulis.* Nihil magnopere addidit Viennenſis præſul, præter titulum *martyris*, quem ei ſuggeſſit Polycrates in citata, die præcedenti, epiſtola ad Papam Victorem, de controverſia obſervationis Paſchatis apud Euſebium lib. 5 cap. 24, ubi ille *Sagarim* pro Aſiaticæ conſuetudinis antiquitate adducit, mortuumque aſſerit Laodiceæ, eum Thraſeæ, de quo pridie egimus, ſubjungens; *Sagaris.*

neutrum autem, utut antiquum, Apoſtoli Pauli diſcipulum, ſaltem eo loci prædicari video.

Fidis, non *Fidei* virginis diſertiſſime meminerunt Hieronymiana, Ado, Uſuardus, & Notkerus, ſub eadem inflexione; ſolus Rabanus legit *Fidei*; at *Fidem* in *Felicem*, *Agennum* in *Genuam* mutaſſe videtur Epternacenſis codicis ſcriptor Laurentius. Ceterum Acta ejus à pluribus vulgata ſunt, noviſſime à Labbeo tomo 2 Bibliothecæ Ms. à pag. 528, à Tillemontio ſatis accurate expenſa tomo 4 à pag. 543, & rurſus in notis à pag. 752, ubi ea quæ ad Capraſium & Vincentium, Aginnenſes itidem martyres ſpectant, unà conjungi monuimus in Obſervatione noſtra ad IX Junii. Hîc locus non eſt Tillemontii criticam aut examinare aut refellere, cum hæc omnia à nobis ſuo tempore diligentius illuſtranda ſint. Sic Fidem noſtram metro unico cecinit Wandelbertus:

Fidis.

Virgo Fides pridie hinc felici morte triumphat.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Textui ſatis puro in fine ſuperaddit: *Antiſiodoro, ſancti Romani epiſcopi & martyris. Eodem die apud Lincolniam, tranſlatio ſancti Hugonis epiſcopi & confeſſoris.*

Romani. Tranſlat. Hugonis.

ROSWEYD. In textu purus, ſubdit: *Antiſiodoro, Romani epiſcopi & martyris.*

Romani.

PULSANEN. In duabus primis purus eſt, deficit in tertia, quod huic codici familiare eſſe alibi non ſemel notavimus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Hoc habent principium: *Romæ, ſanctæ Balbinæ virginis.* Cetera puri ſunt. Crediderim ex aliquo codice Hieronymiano, ubi hoc die ſignatur, Balbinam huc fuiſſe intruſam. Videatur notatio Florentinii. De ipſa egimus XXXI Martii. Codex UGHELLIAN. videtur legere *Sabinæ*; ut alii infra.

Balbinæ.

HERINIEN. In textu puriſſimus, in margine minori & recentiori calamo adjectum exhibet: *In Calabria, depoſitio beati Brunonis confeſſoris, primi inſtitutoris Ordinis Cartuſienſis.*

Brunonis.

CENTULEN. *Apud Capuam, ſanctorum Marcellini, Caſti, Emilii & Saturnini. Civitate Agenno, paſſio ſanctæ & glorioſæ Fidis virginis, cujus exemplo beatus Capraſius, ad agonem martyrii animatus eſt. Antiſiodoro, ſancti Romani epiſcopi & confeſſoris.*

Textus mutilus. Romani.

BRUXELLEN. Incipit: *Octava beati Mychaelis archangeli, patroni hujus eccleſiæ.* Sequitur textus purus. In fine: *Romæ, ſanctæ Balbinæ.*

Oct Mich. Balbinæ.

HAGENOYEN. Multa coacervat de patriarcha Abraham, quæ hîc non vacat deſcribere. Vide infra IX Octobris. Sequuntur martyres Capuani, pure. Inde: *Romæ, ſanctæ Balbinæ virginis. Eodem die, ſancti Sygaris epiſcopi Laodicenſis & martyris.* De Fide, nihil.

Abraham. Balbinæ.

AQUICINCT. In fine: *Item ſancti Rogati.* Quis hic Rogatus ſit, ſive martyr, ſive confeſſor, ſive epiſcopus, necdum ſcio.

Rogati.

DAVERONEN. *Antiſiodoro, depoſitio ſancti Romani epiſcopi.*

Romani.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Fidis virginis & martyris. Capraſii martyris, qui exemplo Fidis virginis martyrium pertulit.* Vide XX Octobris. *Marcelli, Caſti, Æmilii & Saturnini martyrum.* In margine notatum habetur: *Eſt dies S. P. N. Brunonis, & tamen omiſſus, unde antiquitatem & ſinceritatem hujus Kalendarii animadvertere licet.* Verba ſunt amanuenſis, qui codicem tranſcripſit.

Capraſii. Brunonis.

CLUNIACEN. & CODEX D. DU CHEVAL ſignatus C. *Item Rogati.* Vide ſupra.

Rogati.

VATICAN. ſub num. 5949. Addit: *Apud Surrentum, ſancti Renati confeſſoris.* Adde *epiſcopi.*

Renati.

ALTEMPS. *Item Rogaci martyris.* An *Rogati?*

FLORENTIN. *In Judæa, civitate Ebron metropoli, depoſitio ſanctorum patriarcharum Abrahæ, Iſaac & Jacob. Quorum corpora in eadem eccleſia, in ſpelunca duplici, divinâ revelatione inventa ſunt à Latinis Canonicis ejuſdem eccleſiæ, anno Domini* MCXX. *Romæ, ſanctæ Sabinæ virginis.* MEDICÆUS codex forte melius legit, *Balbinæ.*

Abrahæ, Iſaac &c. Sabinæ.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Antiſſiodori, ſancti Romani epiſcopi & confeſſoris.*

Romani.

EDITIO LUBECO-COL. *Octava ſancti Michaelis & omnium angelorum. Treveris, paſſio innumerabilium martyrum à præfecto urbis Rictiovaro occiſorum, [qui] in plebem utriuſque ſexus & ætatis, eadem pro nomine Chriſti exercuit. Pauci vero Chriſtiani qui hujus procellas fuga declinaverunt, poſtquam aliquantulum perſecutio ceſſavit, horum martyrum corpora partim ſepulturæ tradiderunt & quemdam ingentis capacitatis puteum, vetuſtate neglectum, & aquis exhauſtum, eorumdem martyrum oſſibus impleverunt: in quo puteo ſuper oſſa martyrum, ſanctus Athanaſius Alexandrinus epiſcopus, ſex annis incognitus latitavit, in quo loco monaſterium ſancti Maximini dedicatum eſt, in cujus crypta in eodem puteo corpora ipſorum martyrum* &c. *requieſcunt.* In Capuanis pura eſt. Fidem paſſam ait, *ſub Daciano præſide Hiſpaniarum.* Tum: *Item apud Agennum civitatem Galliæ, paſſio ſancti Capraſii martyris, qui exemplo beatæ Fidis virginis prædictæ, ad Agonem martyrii animatus eſt.* Jam diximus coli XX Octobris. In Sagari, ſatis pura eſt. Sequitur: *Eodem die, ſancti Rogati martyris. Antiſiodoro, ſancti Romani epiſcopi & confeſſoris. In Angliâ villa Lincolme, tranſlatio ſancti Hugonis, epiſcopi & confeſſoris, Ordinis Cartuſienſis. Item ipſo die, memoria ſanctorum patriarcharum Abraham, Iſaac & Jacob. In monaſterio Schonaugia, tranſlatio ſanctorum Ceſarii & Verenæ virginis & aliorum ſociorum eorum martyrum, de ſocietate undecim millium virginum.*

Octavæ ſancti Michaelis &c. Martyrum Trevirens. De Capraſio Rogati. Romani. Tranſlat. Hugonis. Abrah. &c. Tranſlat. Cæſarii &c.

BELIN. In prima editione incipit: *Romæ ſanctæ Balbinæ virginis.* In ſecunda ad finem adjicit: *Item ſancti Rogati epiſcopi.* Cetera textus purus, ſed in ſcriptione mendoſus eſt.

Balbinæ. Rogati.

GREVEN. *Octavæ ſancti Michaelis & omnium beatorum ſpirituum.* De Patriarchis, ut EDITIO LUBECO-COL. *Raphaëlis archangeli apud aliquos hîc ſervatur memoria. In Swecia, Eſkilli epiſcopi & martyris.* De Treverenſibus paulo ſuccinctius quam ſupra. *Item ſanctorum Primi & Feliciani, qui cum beata Fide paſſi referuntur.* Vide IX Junii. *Secundum Cathalogum hîc paſſio ſancti Gangulphi martyris, qui ſupra habetur* III *Id. Maii. Antiſiodoro, depoſitio ſancti Romani epiſcopi*

Oct. Mich. &c. De Patriarch. Raphaëlis. Eskilli. De Trevir. Primi & Feliciani. Gangulfi. Romani.

Dulcidii. *De Brunon.*

ſcopi & confeſſoris. Dulcidii, epiſcopi Agennenſis. In Calabria, depoſitio ſancti Brunonis confeſſoris. Qui ex Colonia Agrippinenſi claris ortus natalibus, litteris tam ſecularibus quam divinis apprime eruditus, doctorque famoſus, eccleſiæ Remenſis canonicus, honeſtatis & gravitatis ac totius maturitatis quaſi quoddam ſimulachrum, relicto ſeculo cum aliis ſex ejuſdem propoſiti viris (terrifico illo caſu apud Pariſios defuncti cujuſdam, ſe accuſatum, judicatum, deinde etiam damnatum clamantis, ſalubriter exterritis, jamque divino amore ardentibus) heremum Carthuſiæ, ubi per id tempus ſanctus Hugo Gracianopolitanus epiſcopus Deum viderat dignationi ſuæ habitaculum conſtruentem, ſtellaſque ſeptem ducatum ſibi itineris præſtantes (erant quippe & hi numero ſeptem) ingreſſus, monaſticæ converſationis propoſitum ſatis arduum, religionem videlicet Carthuſienſium inſtituit anno Domini MLXXXIV. *Verum ab Urbano Papa II, cujus olim præceptor fuerat, evocatus, Romam adire & ſummo Pontifici in eccleſiaſticis negotiis aſſiſtere cogitur. Sed Curiæ non ferens ſtrepitus, ſpreto archiepiſcopatu Regienſi, ad quem electus fuerat, relictæ ſolitudinis & quietis amore flagrans, in Calabriæ heremum ſeceſſit; ubi multis fratribus adunatis, in maxima ſanctitate & auſteritate degens, primi quoque monaſterii, id eſt Carthuſiæ heremi, ſollicitudinem gerens, vita & miraculis clarus, quievit in pace anno Chriſti* MCI *in die Dominica.* De Schonaugienſibus, & tranſlatione ſancti Hugonis Lincolnienſis, ut ſupra in EDITIONE LUBECO-COL. In fine: *Babillæ virginis.*

Tranſlat. Hugonis. Babillæ.

MOLAN. *Romæ, ſanctæ Balbinæ virginis. Depoſitio Romani Antiſiodorenſis epiſcopi. Item, ſancti Rogati epiſcopi. In Calabria, depoſitio ſancti Brunonis confeſſoris, primi inſtitutoris Ordinis Carthuſienſis.* Tum minoribus typis: *Quem Leo X ſanctorum Catalogo aſſcripſit.* De Eskillo & martyribus Trevirenſibus GREVENUM deſcripſit. In editionibus aliis, Brunonem primo loco aliis litteris collocat. In fine de Romano & Balbina, ut ſupra. Tum: *In Galliis, ſanctæ Emmiæ virginis, filiæ Clodovei regis, eximiæ ſanctitatis.* An non melius vocetur *Enimia*, vide Martyrologium Caſtellani. De martyribus Trevirenſibus dictum eſt ſatis, hîc eorum elogium contrahitur.

Balbinæ. Romani. Rogati. Brunonis. Eskilli. De Trevir. Emmiæ.

Nonis *Die 7.*

ROmæ via Appia, depoſitio beati Marci Papæ. Apud provinciam, quæ nuncupatur Auguſta Eufrateſia, ſanctorum martyrum Sergii & Bachi, ſub Maximiano imperatore; quorum Bachus tam diu nervis crudis eſt cæſus, quoaduſque totus corpore diſciſſus in confeſſione Chriſti emitteret ſpiritum: Sergius vero clavatis coturnis pedibus indutus, cum in fide fixus maneret, datâ ſententiâ, juſſus eſt decollari. Item apud eamdem provinciam, ſanctæ Juliæ virginis, quæ ſub Marciano præſide martyrium conſummavit. Eodem die, ſanctorum martyrum Marcelli & Apulei, qui per Apoſtolum Petrum, relicto Simone, Apoſtolicæ doctrinæ ſe tradiderunt, ac poſtmodum ſub Aureliano conſulari, martyrii coronam reportarunt, ſepulti non longe ab urbe Roma.

Marci PP. Sergii & Bacchi. Juliæ. Marcelli & Apuleii.

Ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Roſweyd. Antverp. & Max-Lubec. Munerat. & Molan.*

VARIA LECTIO. Praten. cum ſolitis duobus comitibus Antverp-maj. & Roſweyd. differt à reliquis omnibus; quod annuntiationem Marcelli & Apulei ponat ſecundo loco. Molanus pro *beati* Marci, habet, *ſancti.* Roſweyd. ei tribuit titulum *martyris.* Solus Praten. ante *Euphrateſia*, omittit *Auguſta.* Ceterum ſcribo *Eufrateſia*, *Bachi*, *coturnis*, *Apulei* &c. ex communi codicum enuntiandi ratione. In Antverp. & Max-Lubec. ante *Sergii*, deeſt *martyrum.* Molan. voces tranſpoſuit, *tamdiu eſt nervis crudis cæſus.* Rurſus loco *Marcelli*, poſuit *Marci*, quòd in poſterioribus editionibus correctum eſt. Praten. Antverp-maj. Roſweyd. & Munerat. ſcribunt *Symone.* Roſweyd. præterea cum Antverp. & Max-Lubec. addit *Mago.* Antverp-maj. præter plurima ſcriptoria ſphalmata, ut *Bachii*, *Bacus*, *diſciſus*, *confeſcione* &c. peculiare habet, cur ferme à puris excludi debuit; legit enim cum Adone, *Aureliano conſulari viro ſententiam ferente.*

OBSERVATIO. Hodierni laterculi eadem eſt quæ heſterni origo, tranſlatio videlicet totius textus ex Adone, quem Uſuardus & Notkerus hîc de more ſecuti ſunt, ille ex Romano parvo Sanctos omnes accepit. *Sanctus Marcus Papa* apud Bedam legitur, *Lino* itidem Papæ conjunctus, unde veroſimiliter profluxit Wandelberti verſiculus, quo ſimul uterque non ſatis metrice prædicatur: *Pontifices nonas Linuſque Marcuſque retentant.* Inter Hieronymiana diſtinctius loquitur vetuſtiſſimum Epternacenſe, his verbis: *Romæ, depoſitio Marci epiſcopi.* In aliis apographis varia conjunctio & confuſio eſt, multaque im-

Marci.

implexa occurrunt, quibus explicandis non parum desudat Florentinius. Romanum parvum, Bedæ non absimile, ponit: *Romæ, Marci Papæ.* Breve elogium texuit Ado, in quo Notkerus aliquid mutare voluit. Noster solam positionem determinavit. Quid de Marco tradant Pontificalia, videri potest in veteribus Catalogis tomo I Aprilis præfixis, ex quibus paucula desumpsit Fronto, in hodierna sua notula ad Kalendarium, in quo signatur hoc modo: *Mense Octobri die* VII, *natale S. Marci*; distinctius in Allatiano & Sacramentario Gregorii: *Nonis Octobris, natale S. Marci Papæ.* Quibus abunde stabilitur vetustissimus sancti hujus Pontificis in Ecclesia cultus; nec plura quæ ad vitam aut gesta pertineant, reperit Tillemontius tomo 7 pag. 268.

Sergii & Bacchi.

Julia, Sergius & Bacchus in codicibus Hieronymianis, Romano parvo, Adone & Notkero sub una annuntiatione conjunguntur, de qua observari multa possent, sed ne actum agam, ad Florentinii notationem lectores remitto. Actorum compendium satis eleganter concinnavit Ado; an ex fonte puro & sincero, non ausim asserere. Agnovit Baronius ad annum CCCIX, numero ultimo, aliqua esse emendanda: sunt qui plane rejiciant tamquam à Metaphraste, ut apud Surium exstant, aut interpolata aut corrupta; inter quos Tillemontius tomo 5 à pag. 491 satis habuit ea diligenter colligere, quæ ad vetustum & celebrem eorum in universa Ecclesia cultum pertinent; nos hîc ea omnia intacta relinquimus, suo loco discutienda. Usuardus *Juliam* à duobus aliis sejunxit, ex uno geminos distinguens articulos, & utrumque Adonianis verbis componens. Atque hoc etiam fecit in annuntiatione ultima, quam nimium contrahens, paulo obscuriorem reddidit. Utrum *Marcellus & Apuleius* ad Hieronymiana spectent, collige ex Florentinio, perperam asserente, Usuardum pro *Marcelli*, scribere *Marci*, quod procul dubio legerit in prima Molani editione, de qua superius locuti sumus. Nitide ambos annuntiat Romanum parvum: *Marcelli & Apuleii, qui primo adhæserunt Simoni Mago, deinde Apostolo Petro: sub Aureliano consulari viro, martyrio coronati.* Plura Ado, ex quo nostra, ut dixi, desumpta sunt; sed qua fide ea omnia narrentur, alibi statuemus. Totam historiam improbant, qui Acta sanctorum Nerei & Achillei, item Processi & Martiniani non admittunt. Vide Tillemontium tomo 1 pag. 189 & 538. Interim pro antiquo cultu cum Martyrologiis stat Sacramentarium Thomasii, in quo pag. 174 diserte leguntur orationes, *in natal. sanctorum Marcelli & Apulei Non. Octob.*

Julia.

Marcelli & Apuleii.

AUCTARIA.

TORNACEN. Purissimus esset, nisi post *Maximiano imperatore*, reliquum elogii rescinderet.

PULSANEN. Eodem defectu laborat, quo TORNAC., sed præterea expungit omnia post *Julia virginis*, & post *Marcelli & Apuleii.*

GREVEN. Peculiari augmento hodie à puritate deficit, nempe addendo in fine proprium loci, cujus aliquando fuit: *Civitate Carnotis, inventio corporis sancti Caletrici, ipsius civitatis episcopi.*

Invent. Caletrici.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Tantum non puri sunt, cum solum differant in annuntiatione prima, apud ipsos ita expressa: *Romæ via Appia, cimiterio Balbinæ, depositio sancti Marci Papæ & confessoris.* Julia non ponitur immediate post Sergii & Bacchi, sed ultimo loco, repetita positione.

De Marco.

LOVANIEN. Cum hisce convenit, sed expungit totum elogium Sergii & Bacchi.

ALBERG. & DANIC. In eo ab aliis recedunt, quod Sergium & Bacchum habeant primo loco, & Marcum penultimo.

CENTULEN. *Romæ, sancti Marchi Papæ & confessoris. Qui sedit in pontificatu annos tres, menses octo, dies viginti. Item Romæ, sanctorum martyrum Marcelli & Apulei. Qui primum quidem adhæserunt Symoni mago, sed videntes mirabilia, quæ contra eum fiebant per Apostolum Petrum, relicta spurcitia Symonis, sinceritatem fidei perceperunt. Apud provinciam, quæ nuncupatur Augusta Eufratesia, sanctorum Sergii & Bacchi martyrum. Item apud eamdem provinciam, S. Juliæ virginis & martyris.* In duabus primis textum auget, hîc corripit.

Textus mutatus, & contract.

BRUXELLEN. *Romæ via Appia, depositio sancti Marci Papæ & confessoris. Qui constituit ut symbolum fidei in Missa alta voce cantetur, & apud sanctum Petrum in cimiterio Balbinæ sepultus est.* Sequitur de Marcello & Apuleio. Tum de Sergio & Baccho. Item de Julia, satis pure. In fine: *Apud civitatem Bituricas, depositio beati Augusti presbyteri & confessoris.*

De Marco.

Augusti.

HAGENOYEN. Incipit à Marcello & Apuleio, in quibus parum abest à puritate. De Sergio & Baccho multa commiscet, quæ purius in Adone invenies. Hoc notandum, quod eos martyres *translatos* asserat *in Wittenburg oppidum.* In Julia, modice interpolatus est. Demum: *Romæ via Ardeatina in cymiterio Balbinæ* [erratur hîc æque ac in BRUXELLENSI,] *depositio sancti Marci Papæ. Hic tricesimus quintus erat à beato Petro Apostolo, & successor sancti Silvestri fuit, & sedit sub Constantino imperatore magno, undecim annis & mensibus octo, & constituit, ut Hostiensis episcopus Papam consecrare debeat & pallio utatur, & obiit in pace.* Vix mensibus totis novem Apostolicam sedem tenuit.

De Sergio & Baccho.

De Marco.

AQUICINCT. Post *Marci Papæ*, adjicit: *Hic constituit, ut episcopus Ostiæ, qui consecrat episcopos urbis, pallio uteretur.* Hæc proxime superius dictis satis consentanea sunt, ferme ex Notkero aut ex Tabulis Pontificiis accepta.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. *Item sancti Lini Papæ.* Nescio unde in hos duos codices hæc annuntiatio irrepserit. Vide Usuardum XXVI Novembris, & quæ diximus XXIII Septembris sub finem Observationis.

Lini.

MA-

Textus contractus. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marci Papæ & confessoris. Sergii, Juliæ virginis, & Bacchi martyris. Marcelli & Apulei martyrum.*

Lini. In VATICAN. num. 5949. Deest *Juliæ.* Adjicitur: *Romæ, sancti Lini Papæ & martyris.*

Ositheæ. ALTEMPS. *Apud Orientales Saxones, passio sanctæ Ositheæ virginis & martyris. Cujus caput à Danis exsectum, ipsa martyr illud assumpsit, ac de loco in locum portavit.*

De Marco. Justinæ. FLORENTIN. *Sancti Marci Papæ.... Et jacet nunc Florentiæ in ecclesia sancti Laurentii. Apud civitatem Paduanam, sanctæ Justinæ virginis & martyris.* Vide infra.

Palladii. BURDEGALEN. *Xantonas civitate, sancti Palladii episcopi & confessoris.* Memoratur à Saussayo & aliis, sed mirum est à Castellano in Martyrologio universali prætermissum.

Except. Prudentii. BIZUNTICEN. & SALINEN. Franciscanorum. *In Bezua cœnobio, exceptio corporis sancti Prudentii martyris.*

Helani. REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *In pago Remensi, vico qui vocatur Buxiosus, depositio sancti Elanii presbyteri & confessoris.* Romanum modernum & alii melius scribunt *Helani.*

De Marco. Osgidæ. Justinæ. EDITIO LUBECO-COL. In Sergio & Baccho, nonnihil interpolata est; purior in Marcello & Apuleio. Tum: *Romæ via Ardeatina, in cimiterio Balbinæ, depositio sancti Marci Papæ & confessoris. Qui sedit in episcopatu annis duobus, mensibus octo, diebus decem.* In Julia satis pura est. *Ipso die, beatæ Osgidæ virginis. Apud Baduam, sanctæ Justinæ nobilis virginis & martyris, quæ cum ibidem jussu Maximiani imperatoris nollet idolis immolare, gladio per latus percutitur, & orans migravit ad Christum sponsum suum. Item, translatio sancti Wolfgangi episcopi & confessoris, & canonizatio ejusdem. Eodem die, canonizatio sanctæ Brigittæ viduæ.*

Translat. Wolfgangi. Canonizat. Birgittæ.

Justinæ. Lini PP. BELIN. Incipit: *Apud Paduam civitatem, sanctæ Justinæ virginis & martyris.* Sequitur textus non omnino castigatus. Altera editio in fine de suo adjungit: *Ipso die, beatissimi Lini Papæ.*

GREVEN. *Sysai episcopi & confessoris. Bituricas civitate, depositio sancti Augustalis episcopi. Translatio & canonizatio Wolfgangi episcopi Ratisponensis & confessoris. Octavæ sancti Hieronymi presbyteri & Doctoris, Ecclesiæ Romanæ Cardinalis. Qui lingua Hebræa, Græca, Latina & Chaldaica eruditus, ab urbe Roma propter æmulos secedens, Hierusolymis à Cyrillo episcopo locum præsepis Domini obtinuit. Ubi post multa heremi loca peragrata, constructo monasterio, cœpit cum suis vivere secundum regulam à sanctis Apostolis institutam, tandemque post multos pro Ecclesiæ utilitate sudores, obdormivit in Domino, anno Domini* CCCCXXIII. *Patavi, sanctæ Justinæ virginis & martyris. Quæ regali orta progenie, cum ad jussum Maximiani nollet idolis immolare, gladio latus transfixa, martyrii gloriam adepta est. Jothæ abbatissæ. Ipso die, Osgidæ virginis. Item canonizatio sanctæ Brigittæ viduæ.* Malo legere *Birgittæ.*

Sysai. Augustalis. De Wolfg. Oct. Hieron. Justinæ. Jothæ. Osgidæ. De Birgitt.

Justinæ. Invent. Caletrici. Helani. De Birgitt. MOLAN. *Apud Paduam civitatem, sanctæ Justinæ virginis & martyris. Carnoti, inventio corporis sancti Caletrici, ipsius civitatis episcopi. In pago Remensi, vico qui vocatur Buxiolus, depositio sancti Helani presbyteri & confessoris. Romæ in ecclesia sancti Petri, canonizatio beatæ Brigittæ viduæ per Bonifacium* IX, *pontificatus sui anno secundo. Qui solemnem edidit libellum, quo dictam Christi sponsam, tamquam viduam sanctam in Ecclesia Christi, authoritate Apostolica perpetuis temporibus præcepit venerari.* In editionibus aliis de Sergio & Baccho inseruntur textui ex Adone, charactere Italico, *primicerius & secundicerius scholæ gentilium.* In fine, de Justina & Helano, ut supra. Tum: *Bituricas, Augusti presbyteri & confessoris.* De inventione Caletrici Carnotensis & canonizatione beatæ Birgittæ, omnia ponuntur ut in prima editione. Demum minoribus typis, adjicitur: *Tolozæ, inventio sanctorum confessorum, Silvii, Hilarii & Honorati episcoporum, & Pappoli episcopi & martyris.* Nescio unde hæc accepta sint; ceterum Papulus inventus dicitur mense Octobri anno MCCLXV.

De Sergio & Baccho. Augusti. De Caletric. De Birgitt. Invent. Silvii &c.

VIII *Idus.* *Die* 8.

Simeonis. Demetrii. Petri. Benedictæ. Pelagiæ. NAtalis beatissimi senis Simeonis, qui in Euangelio legitur Dominum suis susscepisse in ulnis. Apud Thessalonicam, passio sancti Demetrii martyris. Item civitate Hispali, sancti Petri martyris. In territorio Laudunensi, sanctæ Benedictæ virginis & martyris. Ipso die, sanctæ Pelagiæ, quæ peccatrix appellatur.

Puri sunt *Praten. Herinien. Tornacen. Aniverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. pro *beatissimi senis Simeonis*, legunt, *beati senis Simeonis.* Praten. scribit hîc iterum cum aliis *Symeonis*, sed codices sibi non constant, sæpe pro libitu scribentes: nos hîc turbam sequimur. In Antverp. & Max-Lubec. deest prima annuntiationis vox, nempe, *natalis.* Tornacen. post *Dominum*, omisit *suis.* Posui *Thessalonicam* ut alibi, licet nonnulli habeant *Tessalonicam.* De *Hyspali*, dictum est supra. Praten. legit: *In territorio Lugduni Clavati*, in quo ei consentit solus Antverp-maj. Munerat. & Max-Lubec. habent, *Lugdunensi.* Sequimur reliquos omnes. In Herinien. male scriptum est *pecatris*, pro *peccatrix.* Munerat. loco *appellatur*, substituit *nuncupatur.*

OBSERVATIO. Ad XI Aprilis cursim indicavimus, Philippum Gortynensem in Creta episcopum, hac etiam die recoli à Romano parvo, Adone & Notkero: repetitionis illius causam hactenus non reperio, nec in eam operosius lubet inquirere, cum ad

Simeonis.

Usuardum nostrum nihil spectet. *Beatissimi senis Simeonis* primus meminit Ado, etiam inter Festivitates Apostolorum, ubi ex Lucæ 2 cap. ea referuntur, quæ de eo vere commemorari possunt. Noster strictim omnia complectitur. Mirum est; eum à Notkero prætermissum, ejusque loco substitutam celeberrimam virginem & martyrem *Reparatam*, cum elogio ex Rabano contracto. Quid de Simeone suggerat Leo Allatius in diatriba de Symeonum scriptis pag. 100, sub nomine *Methodii* vel *Timothei presbyteri Hierosolymitani*, dicetur suo loco. Videri interim potest Tillemontius tomo 1 pag. 424. De *Demetrio* sic habet auctor Romani parvi: *Thessalonicæ, Demetrii martyris.* Hinc ab Adone acceptus est, ex hoc à Nostro & Notkero. Ejus encomium ita metrice exhibet Wandelbertus:

Demetrii.

Octavo ante Idus, Demetri sancte, bearis,
Nomine pro Christi tortores passus iniquos.

Plurima de celeberrimo hoc martyre à variis scripta enumerat Baronii Notatio, selectiora colligit Tillemontius tomo 5 à pag. 149, ubi & *Megalomartyrem* & *Thaumaturgum* à Græcis nuncupatum asserit. Nos ea omnia & producemus, &, qua poterimus diligentia illustrabimus, collatis Actis Metaphrasticis apud Surium editis, cum passione ab Anastasio Bibliothecario elaborata, quæ exstat inter Analecta Mabilionis tomo 1 à pag. 65. *Petrum* Hispalensem martyrem extra Usuardum nusquam invenio: liceat igitur suspicari, eum esse de illorum numero, quos ex Hispania in Franciam Noster contulit, quemadmodum alibi sæpe supponendum fuit, nempe cum alius fons non suppeteret, ex quo ipsum hausisse conjectaremur. *Benedicta Auriniacensis*, vel, ut alii, *Origniacensis*, ab Usuardo etiam in sacras tabulas, quod in sanctis Gallicis sæpe accidit, primum relata est, *Laudunensi*, non *Lugdunensi* territorio adscribenda. Pridem notarunt Majores nostri ad XXVI Maii, in indice Prætermissorum, tomo 6 pag. 353, *Acta hujus martyris plane eadem esse, quæ sunt Saturninæ virginis & martyris, mutatis solum nominibus, & hæc à nobis* XX *Maii edita.* Siqua nihilominus peculiaria subinde reperta fuerint, sive ad vitam sive ad translationem spectantia, ea mense Octobri in Actis locum invenient. Videri possunt quæ de ea & virginibus aliis, ejus fortasse sociabus, cursim notavit Tillemontius in Luciano Bellovacensi tomo 4 pag. 540. *Pelagiam* aliquam in Hieronymianis memorari certum est, an pœnitentem illam, quæ Hierosolymis à Baronio adscribitur, dubitat Florentinius. Nobis in re obscura, nihil hactenus licet decernere. Satis verosimile, Usuardum nomen Pelagiæ ex Hieronymianis accepisse, cui pro arbitrio *peccatricis* cognomentum addiderit, quod ea inter synonymas esset notissima. Ceterum ex Usuardi mente, à recentioribus omnibus hodierna Pelagia pro *peccatrice* accipitur. Vita à Jacobo Diacono scripta, in Surii collectione edita est, ex Rosweydi Vitis Patrum accepta; quam sequitur alia à Metaphraste adornata.

Petri.

Benedictæ.

Pelagiæ.

AUCTARIA.

Translat. Oswaldi.

ANTVERP-MAJ. Caret Pelagia, cujus loco ponitur: *Ipso die, translatio sancti Oswaldi archiepiscopi & confessoris.* Patet accessio Anglica.

ROSWEYD. In prima, similis est GREVEN. & MOLAN. In secunda & tertia purus. Tum: *In territorio Lauduni Clavati, id est in Auriniaco, sanctæ Benedictæ virginis. Antiochiæ, Dionisii episcopi & socii ejus. Item, sanctæ Regensfledis virginis. Et sanctæ Reparatæ virginis. Ipsa die, sanctæ Pelagiæ, quæ appellatur peccatrix.*

Dionysii. *Regensfledis.* *Reparatæ.*

PULSANEN. In Simeone, Petro Hispalensi & Benedicta satis purus, caret reliquis.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. In prima puri, post *Demetrii martyris*, addunt: *Quem Maximinus* [aliqui *Maximianus*] *imperator, apud præfatam civitatem docentem populum, jussit lanceis perforari, talique fine glorioſum martyrium consummavit.* In reliquo textu puri, subjungunt: *Apud civitatem Cæsariensem, natale sanctæ Reparatæ virginis. Quæ sub Decio præside, ferventi plumbo perfusa, deinde per lampades accensas, mamillis ejus ablatis, visceribusque frustratis* [aliqui *frustatis*] *caminum igni succensum superans, capitis tandem detruncatione martyrium consummavit. Belisiæ, depositio sancti Amatoris* [aliqui *Amoris*] *confessoris.* Colitur in *Munsterbilsen* prope Tungros.

De Demetr. *Reparatæ.* *Amoris.*

LOVANIEN. In eo à superioribus differt, quod Demetrii elogium expunxerit.

CENTULEN. *Natalis beatissimi senis Symeonis, qui in Euangelio legitur Dominum suscepisse in ulnas. Thessalonicæ, sancti Demetrii glorioſi martyris. In Galliis territorio Lauduni Clavati, passio sanctæ Benedictæ virginis, sub judice Matroclo. Eodem die, territorio Atrebatensi, sanctæ Ragemfledis virginis & abbatissæ. In monte Oliveti, sanctæ Pelagiæ, ex peccatrice religioſæ atque sanctissimæ factæ.* *Textus mutilus.* *Ragemfledis*

BRUXELLEN. Incipit: *Natale sanctæ Benedictæ virginis & martyris.* De Simeone post *ulnis*, addit; *& dictasse canticum, Nunc dimittis. Apud Cretam urbem Cortinæ*, [lege, *Cortinam urbem Cretæ*] *beati Philippi, episcopi glorioſi.* Vide supra in principio Observationis. De Demetrio & Reparata, habet ut ANTVERP-MAX. &c. Tum de Petro Hispalensi, pure. Sequitur: *Belisiæ, depositio sancti Amoris confessoris. Item Richarii confessoris.* Vide XXVI Aprilis. De Pelagia, pure. Demum: *Et sanctæ Ragenfredis virginis.* Varie hoc nomen in codicibus inflectitur.

Philippi. *Reparatæ.* *Amoris.* *Richarii.* *Ragenfredis*

HAGENOYEN. De Simeone præter jam dicta, more suo non satis verosimiliter addit: *Hic Symeon*

De Simeone. *meon fuisse fertur unus de septuaginta duobus interpretibus, qui missi fuerant ab Onya Pontifice, regi Ptolomæo ad transferendam legem Dei de Hebrayco in Chaldaycum.* Tum S. Fidem inserit cum satis longo elogio: nos de ea abunde egimus VI Octobris. Sequitur de Demetrio, ut supra in ANTVERP-MAX. &c. Demum de Benedicta, pure. Petrus Hispalensis & Pelagia hîc omissi sunt.

Fidis.

De Demetr.

AQUICINCT. Secundo loco post Simeonem, inserit: *Eodem die, sanctæ Ragensledis virginis.* Pro *Laudunensi*, habet, *Lauduni Clavati.*

Ragensledis.

VICTORIN. In fine: *Civitate Cæsariensi, sanctæ Reparatæ virginis & martyris.*

Reparatæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Sancti Simeonis, senis. Reparatæ virginis & martyris. Benedictæ virginis & martyris. Pelagiæ meretricis Antiochenæ, quæ dicta fuit Margarita, propter pulchritudinem; mirabiliter conversa per sanctum Nonnum episcopum.*

Reparatæ.
De Pelagia.

REG-SUEC. sub num. 428. *Vigilia sanctorum martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii. Civitate Cæsarea, sanctæ Reparatæ virginis & martyris.*

Vig. Dionys.
Reparatæ.

In VATICAN. num. 5949. Deest memoria Simeonis, Demetrii, Petri, & Pelagiæ. Adjicitur: *Apud Cretam, natale sancti Philippi episcopi. Et sanctæ Reparatæ virginis.*

Philippi.
Reparatæ.

STROZZIAN. *Passio sanctorum martyrum Terentiani presbyteri, Probi & Andriani* [in MED. est *Adriani*] *qui apud civitatem Niceam sub Maximiano tyranno pro Christo passi sunt.* Puto corrupta esse nomina. Quid si indicentur *Tharacus, Probus* & *Andronicus*, de quibus Usuardus XI Octobris? *Dedicatio ecclesiæ sancti Marci Euangelistæ, in alma civitate Venetiarum.*

Terentiani & sociorum.

Dedicat. Marc. Euan.

CABILONEN. *Cabillone, transitus sancti Grati episcopi & confessoris.* Vide Castellanum.

Grati.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *In pago Laudunensi, sanctæ Benedictæ virginis & martyris.*

ABDINGHOFFEN. *In territorio Lugdunensi, sanctæ Benedictæ virginis & martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Simeone pura, de Demetrio habet, ut supra. In Petro, pura est. De Benedicta, addit: *Quæ tempore Maximiani imperatoris in civitate Auruniaco, sub judice Matroculo, diversis tormentis atrociter afflicta, novissime tempora ejus securi confracta sunt. In pago Blionensi, sanctæ Susannæ virginis.* De Pelagia elogium habet vulgo notissimum. De Reparata Cæsareensi, ut supra. Tum: *Belisiæ, depositio sancti Amoris confessoris. Qui de Aquitania nobilissimis parentibus ortus, foris carnem torquebat cilicio, intus augebat jejuniis; vigiliis inhærebat assidue & precibus, ab ocioso sermone abstinebat & risu, multisque clarus miraculis, in pace quievit. Treveris, sancti Metropoli episcopi & martyris. Eodem die, commemoratio sancti Flaviani martyris. Item, translatio sancti Erhardi episcopi & confessoris.*

De Benedict.

Susannæ.
Reparatæ.

Amoris.

Metropoli.
Flaviani.
Translat. Erhardi.

BELIN. In textu, more solito, purgatus non est. In fine addit de dedicatione ecclesiæ sancti Marci, ut supra. Deinde: *Item sanctæ Reparatæ virginis.* Accedit in altera editione: *In territorio Senonico, sanctæ Porcariæ virginis & martyris.*

Reparatæ.

Porcariæ.

GREVEN. *Treveris, sancti Metropoli episcopi & martyris. In Antiochia, sanctorum Dyonisii, Januarii, Faustini, Marcialis. Flaviani martyris commemoratio. Philippi episcopi Gortinensis & confessoris.* De sancto Amore, habet fere ut supra in EDITIONE LUBECO-COL. *In Anglia, Ewigii confessoris. Translatio sancti Erhardi episcopi & confessoris.* De Reparata etiam ferme ut supra in ANTVERP-MAX. &c. *In pago Bleonensi, sanctæ Susannæ virginis. In Humeltoet, Valeriæ virginis. Rainfredis virginis. Eodem die, sanctæ Triduanæ virginis.*

Metropoli.
Dionys. &c.
Flaviani.
Philippi.
Amoris.
Ewigii.
Translat. Erardi.
Reparatæ.
Susannæ.
Valeriæ.
Rainfredis.
Triduanæ.

MOLAN. *Adventus sancti Gerulphi martyris.* Dein typis minoribus, *ex Merendra Tronchinium. Qui ab Helizeo episcopo in cœnobio Blandiniensi, sacro unctus chrismate, ingressus ex itinere Deiparæ templum, diutius oravit quam reductori patrino placeret, ac propterea ab illo ita cæsus est, ut brevi post mors sit subsecuta. Scribit Meierus in comment. rerum Flandriæ anno* DCCCCXV. Tum rursus solito charactere Italico: *In Vualchiodoro, sancti Eloquii presbyteri & confessoris. Eodem die, dedicatio ecclesiæ sancti Marci Euangelistæ Venetiis. Et in Humeltoet, sanctæ Valeriæ virginis. Item Dionysii episcopi, Januarii cum sociis eorum. Item Belisiæ, depositio sancti Amoris presbyteri & confessoris. In territorio Senonico, sanctæ Porcariæ virginis & martyris. Apud Rothomagum, beati Euodii, præfatæ urbis episcopi & confessoris. In pago Blionensi, sanctæ Susannæ virginis. Eodem die in Donaey, sanctæ Rainfredis virginis. Item, sanctæ Reparatæ virginis.* De qua versiculi tres ex Baptista Mantuano de sacris diebus l. 10.

Advent. Gerulfi.

Eloquii.
Dedicat. Marci.
Valeriæ.
Dionysii & sociorum.
Amoris.
Porcariæ.
Euodii.
Susannæ.
Rainfredis.
Reparatæ.

Cæsariensis eram vivens: post fata cadaver
Venit in arva meum Fesulis subjecta, cubatque
Qua Tuscus decurrit aquis torrentibus Arnus.

Editiones aliæ: *Et in Hemulcurt, sanctæ Valeriæ virginis. Item depositio sancti Amoris, qui quievit in Belisiæ monasterio.* De Porcaria Senonensi, Euodio Rothomagensi, Susanna, Metropolo, Reparata, ut supra. Tum: *Apud Donozium, solennitas sanctæ Ragenfredis virginis.* De dedicatione ecclesiæ sancti Marci, & translatione sancti Eloquii, ut supra. Denique: *Truncinii ex Merenara, adventus S. Gerulphi martyris.*

VII *Idus.* *Die* 9.

ABrahæ patriarchæ. Apud Parisium, natalis sanctorum martyrum Dionisii episcopi, Rustici presbiteri, & Eleutherii diaconi, qui beatus episcopus à Pontifice Romano in Gallias prædicandi gratiâ directus, præfatam urbem devenit, ubi per aliquot annos commissum sibi opus ardenter prosequens, tandem à præfecto Fescennino, unà cum sociis gladio animadversus martyrium complevit. Apud Juliam, via Claudia, sancti Domnini martyris, sub Maximiano, qui cum vellet persecutionis rabiem declinare, protinus insecutus, & nihilominus gladio verberatus, glorioſè occubuit.

Abrahæ. Dionysii & socior.

Domnini.

Ita habent *Praten. Herinien. Antverp-maj.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Lego, *apud Parisium*, ex Praten, Molan. & etiam Greven. quamvis alii passim scribant, *apud Parisius*; ratio est, quod ita in Adone Usuardum repererisse existimem. Idem valeat in *præfatam urbem devenit* absque præpositione, quo modo plerique puriores legunt, excepto Antverp-majore & Molano. Rursus Antverp-maj. posuit *commissum opus sibi*: Molan. autem volens energiam addere, ante *ardenter* adjunxit *solerter*, legens *solerter & ardenter*. Solus Antverp-maj. ex Adone sumpsisse videtur, *Fescennino Sisinnio*. Deest in Pratensi particula penultima *gloriose*. Antverp-maj. scribit *Dompnini*, sed hoc, & *nichilominus*, & *Dionisii* &c. præteriri possunt.

Abraha.

OBSERVATIO. Antiquorum veteris Testamenti Patriarcharum fœcundiorem segetem subministrat auctor Romani parvi, ex quo hoc die *Abraham*, sequenti à pluribus *Loth*; aliis diebus alii accepti sunt. Ado illius verba descripsit, & ex ipso eadem habent Usuardus & Notkerus. Videsis infra Wandelberti versus quatuor in Abrahami laudem depromptos. Nunc controversia recurrit, quam ad III hujus attigimus; à Baronio in Notatione locupletissime tractata, in qua nec Lucam Holstenium, nec eruditos Galos, nec alios plerosque in tuendis Hilduini abbatis Areopagiticis ei faventes invenies. Nos Martyrologorum cancellis constricti, ea solum adducemus, quæ ipsorum auctoritate definiri posse videntur. En verba Hieronymiani Corbeiensis: *Parisius, natalis sanctorum Diunisii episcopi, Rustici presbyteri & Eleutheri diaconi.* Consonat Beda: *In Parisiis, natale sanctorum martyrum, Dionysii episcopi, Rustici & Eleutherii*, quæ in Rabano paulo auctiora sunt. Accedit Romanum parvum: *Parisiis, Dionisii episcopi cum sociis suis, à Fescennino, gladio animadversi.* Eadem est Adonis & clarissima sententia, à quo plane desumptus textus nonnister, quemadmodum & à Notkero factitatum, cum hac tamen differentia, recte etiam à Castellano in præf. Bimestris primi pag. 25 observata, quod Ado, & ex hoc Notkerus *Eleutherium presbyterum* nominent, *Rusticum*, *diaconum*, quæ ab Usuardo in textu nostro melius correcta sunt. Fallor vehementer, si ex his omnibus vel umbram Areopagiticam expresseris. Hæc igitur modo confer cum Romani parvi, Adonis, Usuardi & Notkeri verbis, III Octobris relatis, atque apertissime perspicies, ex eorum mente hodiernum Dionysium ab Areopagita remotissimum esse. Is itaque, de quo hodie agimus, *Dionysius*, primus censetur Parisiorum episcopus; de cujus ætate, patria, missione, sociis & rebus gestis plurima, elapso præsertim sæculo disputata sunt, quæ suo loco accutate à nobis discutientur, digerenturque. Consuli interim possunt, ut inter tot scriptores, binos dumtaxat seligam; consuli, inquam, possunt Du bois in Historia ecclesiæ Parisiensis, lib. I cap. 3, & libro 6 cap. 6, ac recentior Tillemontius tomo 4 à pag. 439, apud quos alii indicantur. In tabulis Hieronymianis Lucensibus, primo loco ponitur: *Natalis sancti Domnini martyris*, de quo non pauca notavit Florentinius. Nihil de eo legitur in Hieronymiano Epternacensi aut Corbeiensi, nihil in Beda, Romano parvo, Adone & Notkero. Rabanus eum signat cum brevi elogio, sed quod ab Usuardino diversum est. Crediderim, Usuardum ex aliquo codice Hieronymiano ipsum martyrem accepisse, eademque Acta legisse, quæ Mosander apud Surium edidit, nempe cum inde sumpta videantur, quæ in textu nostro strictim exhibuimus. Præfata Acta recentioribus aliquibus suspecta sunt, sed ea disceptatio hujus loci non est. Diximus III Octobris, in quam opinionem circa Dionysios, uberiori elogio, quod apud Molanum integrum exstat, inclinare videatur Wandelbertus, hîc de Domnino versiculum ejus ultimum, aliis quatuor de Abrahamo adjungimus:

Dionysii & sociorum.

Domnini.

Exemplum fidei, parendi & norma salubris,
Excelsi patris primum cognomine dictus,
Gentibus inde pater cælesti sorte vocatus,
Septenas Abraham sancit retinetque beatus.....
Domninoque Itali claro cum martyre fulgent.

AUCTARIA.

TORNACEN. Frequenter solitus elogia decurtare; de Dionysio habet usque ad, *præfatam urbem devenit*. Desunt ejus elogii reliqua. De cetero purus est.

De Dionysio.

ROSWEYD. Interpolatus est, nam post *Pontifice Romano*, inserit, *Clemente, Petri Apostoli successore*. Item post illa verba, *cum sociis*, sequitur, *hebetatis securibus capite truncatus*. Reliqua ad textum Usuardinum spectantia satis pura sunt.

PULSANEN. In prima & secunda ferme purus, deficit in tertia, ut jam toties supra.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In toto textu puri, ad finem subdunt: *Item natale sancti Gisleni confessoris.*

Gisleni.

MUNERAT. Etiam interpolatus est, nam legit, *à præfecto Romæ Fescennino*. Et post *complevit*, phrasi propria adjungit: *De quorum corpora requiescunt in cœnobio beati Dionysii in Francia.*

De Dionysio.

GRE-

GREVEN. Textui puro, de suo adnectit: *Eodem die, translatio sancti Richarii confessoris.* Vide XXVI Aprilis. *Translatio Richarii.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Inserunt de Dionysio, *qui beatus episcopus à beato Clemente Romano Pontifice....* De Domnino autem: *Et nihilominus gladio capite truncatus, nutu divino caput proprium abscisum de terra elevans, & quantum est jactus lapidis, à loco percussionis deferens, gloriose occubuit.* In fine: *Item sancti Gisleni confessoris.* *De Domnin.* *Gisleni.*

LOVANIEN. In duabus primis, superioribus similis, in tertia totum elogium rescindit. In Gisleno rursus convenit. *Gisleni.*

ALBERGEN. Ab ANTVERP-MAX. &c. solum differt ordine, primo loco Dionysium ponens, Abraham secundo.

DANIC. Totum textum habet, ut ALBERGEN. Sed in ora codicis inferiori duarum paginarum, alia manu adscriptum invenio: *Apud Ceptam civitatem Hispaniæ* [vult dicere *apud Septam Africæ*] *passio sanctorum martyrum Danielis, Samuelis, Angeli, Dompni, Leonis, Nicolai & Hugolini, de sacro Ordine Fratrum Minorum. Hi cum fidem catholicam regi Saracenorum & suis ferventer prædicarent in eadem civitate, post vincula ferrea, carceres, verbera atque sævissimas flagellationes pro Christo patientissime toleratas, ab eisdem Saracenis omnes crudeliter in ore sunt gladii trucidati & membratim concisi anno Domini* MCCXXI. *Festum Majus duplex.* Alibi referuntur XIII Octobris. *De Martt. Septanis.*

CENTULEN. *Obitus Abrahæ patriarchæ. Parisius, beatorum martyrum Dyonisii, Rustici archipresbiteri, & Eleutherii archidiaconi, qui securibus decapitati, martyrium compleverunt. In Italia via Claudia, sancti Donnini martyris. Cœnobio Centula, optabilis translatio preciosi corporis sanctissimi patris nostri Richarii, de heremo in locum cœnobii, à se olim fundati, ut Christi milites sua præsentia roboraret, quos verbo & exemplo antea educavit. In territorio Haumacensi, sancti Gisleni confessoris.* De Richario Centulensi jam superius diximus, coli XXVI Aprilis. *Translat. Richarii.* *Gisleni.*

BRUXELLEN. Incipit à Dionysio, ferme ut supra. Tum: *Ipso die, sancti Abrahæ patriarchæ, qui in Canone Missæ nominatur.* In Domnino etiam auctus est, ut supra. Ultimo loco: *In comitatu Hannoniensi, depositio sancti Gisleni archiepiscopi & confessoris. Qui ab Athenis veniens in Hannonia, monasterium Cellense construxit, cujus ecclesiam beatus Autbertus Cameracensis episcopus dedicavit.* *De Abrah.* *De Gisleno.*

HAGENOYEN. De Dionysio multa congerit quæ prætermittere satius duco. Vide infra EDIT. LUBECO-COL. In Domnino, fere similis est superioribus. Tum: *In civitate Hispali, sancti Petri martyris*, de quo die præcedenti. Demum: *Item, sancti Gilleni confessoris.* *De Dionys.* *Petri.* *Gisleni.*

AQUICINCT. In elogio Dionysii, pro *gladio*, habet *securi.* De Domnino silet. *Eodem die, sancti Gisleni confessoris. Et translatio corporis sancti Richarii.* Quæ adduntur de sancto Gossuino, sunt à recenti calamo. *Gisleni.* *Translat. Richarii.*

AMBIANEN. *In pago Pontino* [opinor *Pontivo*] *translatio sancti Richarii, magnifici confessoris. Qui in eodem loco ubi nunc requiescit, monasterium de paterno palatio instituens, multorum pater ibidem extitit monachorum, magnorumque patrator miraculorum.* *De eadem.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Dionysii, Rustici & Eleutherii martyrum. Abrahæ patriarchæ. Nicasii episcopi & martyris, cum sociis Quirino & Stanio.* Quid hoc nominis sit, nescio: vide XI Octobris. *Romæ, Domnini martyris. Gisleni presbyteri & confessoris.* *Nicasii.* *Gisleni.*

CODEX BIGOTIAN. signatus E 40. *Eodem die, translatio sancti Richarii confessoris.* *Translat. Richarii.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Abrahæ & Domnini.* Adjicitur: *Apud Coloniam Agrippinam, sancti Gereon cum aliis* CCCXVIII &c. Agunt de iisdem Hieronymiana, Beda & Notkerus: nos cum Usuardo, die sequenti. *Gereon cum sociis.*

ALTEMPS. *Ipso die, translatio sancti Oswaldi archiepiscopi. Et Reparatæ virginis.* Vide Auctaria diei præcedentis. *Natale sancti Richarii abbatis & confessoris.* Agitur de translatione, vide dicta superius. *Translat. Oswaldi. Reparatæ. Richarii.*

FLORENTIN. *Item sancti Giliberti confessoris.* Alii vocant *Gisleri*; melius supra, *Gisleni.* *Giliberti.*

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Parisius, sanctorum martyrum natale Dionysii episcopi... Qui beatus episcopus Dionysius cum Athenis in vico Ariopagita commoraret, ab Apostolo Paulo instructus, credidit Christo, & primus apud Athenas ab eodem Apostolo episcopus ordinatus est, & cum percepisset, beatos Apostolos Petrum & Paulum Romæ à Nerone captivos detineri, amore eorum & desiderio martyrii flagrans, ut simul cum eis pateretur, usque illuc properavit. Quem sanctus Clemens Papa, successor sancti Petri, consummato martyrio Apostolorum, in Galliam prædicandi gratia direxit, & sic ad prædictam urbem Parisiensem devenit, ubi per annos* &c. fere ut supra. *Item Abraæ Patriarchæ.* De Domnino addit, *cubicularii Maximiani.* In reliquis parum differt ab ANTVERP-MAX. &c. *Multa de Dionysio.*

BELIN. In textu satis purus, in fine adjicit: *Item, natale sancti Gisleri confessoris.* Pro *Gisleni*, nisi multum fallor. *Gisleri.*

GREVEN. *Ipso die, sanctorum Dionisi achidyaconi Remensis & sociorum ejus. Romæ, natalis sanctorum Marcellini, Gemini & Nivii. Item sancti Theodori. Gisleni abbatis & confessoris. Romæ inter duas lauros, sanctæ Priminæ virginis.* Multa hic colligere solet, alibi ex professo distinguenda. *Dion. Rem. Marcellini & sociorum. Theodori. Gisleni. Priminæ.*

MOLAN. Aliis litteris textui inserit verba MUNERATI, *quorum corpora requiescunt in cœnobio beati Dionysii in Francia.* In fine: *In pago Hainau, in loco qui tunc à circumjacentibus pagensibus nominabatur Ursidongus, nunc Cella vocatur, natale sancti Gisleni episcopi, confessoris, miræ sanctitatis viri, qui Athenensium episcopus fuit, & pro Christo ipsum apicem terreni honoris relinquens, pauper fieri voluit, Romamque veniens, causa visendi Principum Apostolorum limina Petri & Pauli, ibi voce divina jussus est, in Gallias properaret ibidemque oratorium construeret in honore Apostolorum Petri & Pauli, ac finem istius ærumnosi exilii præstolaretur. Item eodem die, elevatio corporis ipsius. Item sancti Domnini, qui sub Maximiano imperatore propter fidem Christi decollatus est.* An hic à priori distinguendus? Minoribus typis habet: *Aquiscincti, obitus beati Gozuini abbatis; hic rumores nec audiebat nec referebat libenter.* Editiones aliæ in textu concordant. In fine: *Item natale sancti Gislerii confessoris. Eodem die Cameraci via Atrebatensi, festivitas sanctæ Ollæ virginis.* Sequitur *Gisleni*, ut supra: sed quid sibi vult *Gislerius* ex BELINO, ni fallor, acceptus? *Die nona, sancti patris Andronici.* Minoribus typis, de Gosuino, ut supra. *De Dionysio.* *Gosuini.* *Gislerii.* *Ollæ.* *Andronici.*

Die 10.

VI *Idus.*

Pinyti. APud Cretam, beati Piniti, inter epiſcopos nobiliſſimi, qui in ſcriptis ſuis velut in ſpeculo viventem ſui dereliquit imaginem.

Gereonis & ſoc. 318 Civitate Agripinenſi, ſancti Gereonis martyris, cognomento Malloſi, cum aliis trecentis decem & octo, qui perſecutione Maximiani tyranni, pro vera pietate colla patienter gladiis ſubdiderunt.

Victoris & ſoc. 17. Item in territorio ejuſdem urbis, ſancti Victoris martyris & aliorum decem & ſeptem.

Caſſii & ſociorum. Item ſanctorum martyrum Caſſii & Florentii, cum aliis pluribus.

Paulini. In Britannia, ſancti Paulini epiſcopi & confeſſoris.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scribo ſimpliciter *Piniti.* Praten. & Greven. habent *Pyniti*, nullus recte *Pinyti.* Antverp. & Max-Lubec. cum Greven. legunt, *viventem ſibi dereliquit imaginem*, melius cum reliquis in textu. In Greven. & Molan. recte eſt *Agripinenſi*, ſed ceteri omnes ſuffragiis vincunt. Antverp-maj. inter plura errata ſcriptoria habet *ſubdiderant* pro *ſubdiderunt.* Legendum omnino eſt *Caſſii & Florentii*, non ut in apographo noſtro Pratenſi *Florentini. Brittannia* à Pratenſi & Herinienſi ſcribitur, ceteri *Britannia*, quod hîc ſequimur. Antverp-maj. de Paulino addidit, *Eboracenſis archiepiſcopi.* Antverp. autem, Max-Lubec. Aquicinct. & Ughellianus adjungunt *& Eubrachii*, quod pro *Eboraci* irrepſiſſe non dubito, cum hujuſmodi Sanctum prorſus non noverim, licet in codice Camberienſi inveniam, *& Eubrachii confeſſoris*, ut videſis in Auctariis.

De Loth. OBSERVATIO. *Loth* propheta, ut pridie monui, in Romano parvo hodie ponitur, unde in Adonem & Notkerum tranſiit, à Noſtro prætermiſſus, ſed à Wandelberto hoc ornatus elogio: *Senas juſtitiæ titulis Loth ſanctus adornat.* Altera Romani parvi antonuntiatio veroſimiliter ex Rufino lib. 4 cap. 23, ita ſonat: *In Creta, Pyniti, inter epiſcopos nobiliſſimi.* Atque hîc primum ſignatur; Hieronymianis, Bedæ, Floro, Rabano, Wandelberto incognitus. Elogium noſtrum totum Adonianum eſt. Res ejus geſtæ deſumendæ ſunt ex auctoribus, à Baronio in Nota citatis, & ex ejus Annalibus ad annum CLXXII num. 8, & CLXXV num. 15. Summa exſtat citato jam Rufini vel Euſebii loco, ex quo ſua habet Hieronymus de ſcriptoribus Eccl. cap. 28. De *Gereone*, aliiſque ad Rhenum martyribus, multa occurrunt, maturo poſtea examine diſcutienda. Imprimis confuſa ſunt & hoc & præcedenti die Hieronymiana, tum in nominibus, tum in martyrum numero, tum etiam in natione, Maurine an Thebæi fuerint, an ex utraque gente diverſæ claſſes admittendæ; quæ omnia explicare conatur Florentinius. Dubitant Majores noſtri, utrum vere die præcedenti *Gereon cum ſociis* CCCXV à Beda relatus ſit, idque adeo mihi fit incertius, quod de iis non loquatur Rabanus. Legit hodie Florus editus: *In Colonia, quæ vocatur Agrippina, natale Gereonis martyris, cum aliis* CCCXVIII. Notkerus die præcedenti numeravit ſocios CCCXIX, & hoc die ex Adone meminit *Malloſi & Victoris.*

Victoris &c Beda abſque poſitione ſeu certaminis loco: *paſſio ſancti Victoris martyris.* In Adone primo loco reperias *Gereonem* cum CCCXVIII, *quos ferunt*, inquit, *Thæbeos fuiſſe, & cum legione illa beati Mauritii* &c. Deinde poſt Loth & Pinytum ſequitur longior commemoratio *Malloſi & Victoris*; quibus nec ſocios tribuit; nec *Caſſium* aut *Florentium* nominat purior Roſweydi editio. Quid hîc jam ſtatues? Vidit Adonem Uſuardus, nam *Gereonis* elogium ex ipſo accepit; nihilominus quod proprium nomen ſtatuit Ado, hic in cognomentum vertit, *Malloſi* videlicet. Si divinare licet, opinabor, Acta aliqua Elinandæis antiquiora Uſuardo innotuiſſe, in quibus nullum (ut nec in Elinandæis eſt) *Malloſum* repererit,

Caſſii, &c. ſed ſolos quatuor præcipuos pugiles diſtincte expreſſos *Gereonem*, *Victorem*, *Caſſium & Florentium*, quorum commemorationes in textu noſtro ſequuntur. Si Acta, Elinando antiquiora, Uſuardum vidiſſe neges, non magnopere reluctabor, ſed dicam poſteriorum trium nomina ex Hieronymianis, utut confuſis, fuiſſe decerpta. At unde Victori acceſſerunt ſocii dumtaxat XVII, cum & in Hieronymianis & in Actis, imo & apud Moſandrum adnumerentur CCCXXX? Quinam vero ſunt illi plures, cum Caſſio & Florentio? Iterum repeto, hæc omnia adeo involuta & implexa eſſe, ut operoſa diſcuſſione indigeant; ad locum proprium hîc differendâ; ſalva tamen inviolata fide eccleſiæ Colonienſis.

nienſis. Telam non indiligenter exorſus eſt Tillemontius tomo 4 à pag. 429. Quid Molanus ſenſerit, docent annotationes, quæ poſterioribus editionibus acceſſerunt. Wandelberti verſus, ſolos nominatos quatuor athletas etiam complectuntur.

Caſſius & Gereon, Victor, Florentius, atque
Martyrii comites, plebs tum conjuncta triumphat.

Paulini Eboracenſis vitam in Hiſtoria ſua deſcripſit Beda, eumque in Martyrologio ſignavit, his verbis: *Et in Britannia, Paulini epiſcopi Eburaci:* quæ inde à Rabano mutuata ſunt. Adonis elogium à Notkero contractum, à Noſtro præteritum eſt. Vita apud Surium edita videri poteſt. *Paulini.*

AUCTARIA.

Teclechildis. TORNACEN. Caret annuntiatione prima: reliqua textus pura ſunt. Adjicit: *Jotro monaſterio, ſanctæ Teclechildis, virginis & abbatiſſæ.* Caſtellanus ſcribit *Theodolechildis*, Gallicè *Thelchide.*

De Victore & Florent. ROSWEYD. In textu non omnino purus, poſt *Caſſii & Florentii cum pluribus*, adjungit: *Quorum Victor Trecaſſis, & Florentius Veronæ* [nempe *Bonnæ*] *depoſiti requieſcunt.* Sed quid ille Victor huic Florentio conjungitur?

PULSANEN. Omnes Sanctos recenſet excepto Victore, ſed omnium elogia reſcindit, & nomina aliqua male exprimit.

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Incipiunt: *Loth.* *Loth prophetæ, filii Aran, fratris Abrahæ.* Tum: *Cerbonii.* *Apud Populonium, natale ſancti Cerbonii epiſcopi & confeſſoris.* In Pinyto, puri ſunt. Poſt *Agrippinenſi*, inſerunt, *quæ dicitur Colonia.* Poſtea: *Victoris & ſoc. 330.* *Item in territorio ejuſdem urbis, loco qui Zanctis dicitur, ſancti Victoris martyris & aliorum* CCCXXX. *Caſſii &c.* *Item in Verona, ſanctorum martyrum Caſſii & Florentii cum aliis* VII. De Paulino, poſt *epiſcopi*, addunt *Eburaci.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. In eo ſolum proxime præcedentes excedunt, quod Cerbonio *De Cerbonio.* hoc adjiciant elogium. *Hic Vigilio Papæ accuſatus & ab eo citatus, dum nollet manu vacua comparere, ſilveſtres anſeres, domitorum more ſecum venientes, ſummo præſentans Pontifici, ipſum ſibi aſſurgere compulit tanto ſigno.*

ALBERGEN. & DANIC. Differunt à codd. *Loth.* *Cerbonii.* præcedentibus ſolo ordine, primo loco ponentes Cerbonium, Loth ſecundo.

CENTULEN. *Apud Cretam, beati Piniti, inter epiſcopos nobiliſſimi: Coloniæ Agripinæ, ſancti Gereonis martyris cum ſociis ſuis* CCCXIX, *quos fuerunt* [ferunt] *Thebæos fuiſſe. Item ibidem,* *Malloſi & Victoris.* *ſanctorum Malloſi & Victoris. Item ſanctorum Caſſii & Florentii, cum aliis pluribus.* De Paulino, inter *epiſcopi & confeſſoris*, inſerit *Eboracenſis.*

BRUXELLEN. Primo loco Gereonem, Victo- *Gereonis & aliorum.* rem, Caſſium & Florentium in una annuntiatione conjungit, cum ſociis &c. ut ſupra: tumque ex Adone ſubdit: *Quos ferunt Thebeos fuiſſe omnes & cum legione illa beati Mauricii, juſſu Maximiani imperatoris in Gallias tranſitum feciſſe, atque circa Rheni littora, funeſtum tyranni imperium reſpuendo colla patienter gladiis ſubdidiſſe pro Chriſto.* De Loth, ut ſupra. In Pinyto *Loth.* *Cerbonii.* ferè purus eſt. De Cerbonio, ut ULTRAJECT. & LEYDEN. Deinde: *In Britannia, depoſitio ſancti confeſſoris Paulini Eboracenſis epiſcopi. Item,* *Inventio Auſtrebert.* *inventio ſanctæ Auſtrebertæ.* Colitur x Febr.

HAGENOYEN. In duabus primis utcumque purus, de Victore habet, fere ut ſupra. Tum: *In territorio ejuſdem civitatis, quod Bunna vo-* *Caſſii &c.* *catur, natalis ſancti Caſſii & Florentii cum aliis* VII, *qui ſub eodem perſecutore pro fide Chriſti occubuerunt.* In Cerbonio, paulo auctior eſt; *Cerbonii.* inter alia in fine addens: *Et ſic cum gloria ad ſedem ſuam reverſus eſt & obiit in pace.*

AQUICINCT. Secundo loco hic ingerit Dom- *Domnini.* ninum, de quo pridie. Victori adjicit, *& alio-* *Eubrachii.* *rum* CCCXXX. In fine apponitur, *& Eubrachii*, ut in ANTVERP. & MAX-LUBEC. &c. de quo vide in Variantibus.

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. In fine: *Troëſii.* *Nivernis civitate, ſancti Troëſii abbatis, qui plenus dierum migravit ad Dominum.* Apud Caſtellanum in Martyrol. univerſali ponitur XVII Octobris, vocaturque *Trojecius.*

AMBIANEN. *Eodem die, ingreſſio beati Fir-* *De Firmino.* *mini martyris in civitate Ambiana.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Victoris* *Textus contractior.* *martyris. Et Gereonis, Caſſii, Florentii* &c. Additur in margine, *feſtum in civitate Trajectenſi. Paulini, epiſcopi & confeſſoris. Ponti* [Pinyti] *epiſcopi & confeſſoris.*

BIGOTIAN. Sign. P. 5. *Item dedicatio eccleſiarum Ordinis Cæleſtinorum, hodie inſtituta ubique ſolemniter celebrari.*

CAMBERIEN. *In Britannia apud Eboracum,* *Eubrachii.* *beatorum Pauli* [Paulini] *præſulis & Eubrachii confeſſoris.* Vide Variantes.

In VATICAN. ſignato num. 5949. Deeſt *Gereonis, Caſſii & Florentii.* Adjicitur autem recentiori manu: *Via Claudia, natalis ſancti Domp-* *De Domnin.* *nini martyris; cujus corpus à venerabilibus monachis tranſlatum eſt in ſacro cœnobio Sculeularum per divinam revelationem, in quo clare quieſcit.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Populonienſem, in* *Cerbonii.* *partibus Tuſciæ, ſancti Cerbonii, ejuſdem urbis epiſcopi & confeſſoris, magnæ ſanctitatis viri. Apud urbem* *Caſſii &c.* *Narnienſem, ſancti Caſſi ejuſdem urbis epiſcopi, &* *Narnienſ.* *ſancti Florentii cum aliis ſeptem.* Diceres hos Sanctos hinc Bonnam, vel Bonna huc traductos. *In territorio Florentino, loco qui dicitur Paſignanum, tranſ-* *Tranſlat.* *latio ſancti Joannis Gualberti, abbatis Vallis Um-* *Joan. Gualb.* *broſæ.* Additur in STROZZ.: *Moritur carne & regnat cum Chriſto, anno ab ejus Incarnatione* MLXXIII.

BURDEGALEN. *Sancti Clari, epiſcopi & confeſ-* *Clari.* *ſoris.* Vide Caſtellanum.

CAUDIACEN. *Pago Matiſcenſi, monaſterio Clu-* *Except.* *niaco, exceptio ſanctorum Valentini presbyteri &* *Valent. &c.* *martyris atque Felicis Pontificis & confeſſoris, qui apud Arvernum epiſcopalem cathedram tenuit.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Monaſterio Jote-* *Theodehild.* *ro, depoſitio ſanctæ Theodehildis abbatiſſæ.*

EDITIO LUBECO-COL. De Gereone & reliquis vix quidquam novi affert, vide GREVENUM infra. Sequitur de Loth, ut in ANTVERP-MAX. &c. *Loth.* De Cerbonio, ut ULTRAJECT. Sed poſt *ſigno*, *Cerbonii.* attexit: *Hic milites Chriſtianos hoſpicio recipit,* *cum elog.* *propterea à rege Gothorum, urſo feroci ſubjicitur: qui pedes ſancti viri lambebat, & ſic liberatus, poſtmodum feliciter in Domino quievit.* In Pinyto ſatis purus,

purus, de Paulino inſerit, *Eboracenſis.* In fine: *Trecas, ſancti* [ſanctæ] *Anchæ virginis & martyris.* Legendum *Tancæ* vel *Tanchæ*, quæ hoc die colitur.

Anchæ.

Cerbonii.

Tranſlat. Martialis.

Loth. De Gereon. &c.

Euſebii & ſociorum.

Cerbonii cum elogio.

Virgilii.

Attici.

Anchæ.

Belin. In fine textus, non omnino puri, ſubdit: *Eodem die, ſancti Zerboni, epiſcopi & confeſſoris.* Altera editio legit *Cerbonii*, & adjicit: *Lemovicas, tranſlatio egregii confeſſoris Chriſti Martialis.* Dies natalis eſt xxx Junii.

Greven. *Loth prophetæ. Nota, ſanctus Gereon & ſocii ejus fuerunt ex legione Thebeorum. Similiter ſanctus Victor, qui cum ſociis* cccxxx *apud Troiam, quæ nunc Xanctis dicitur, paſſus eſt. Ex eadem legione fuerunt Caſſius & Florentius cum ſeptem aliis, apud Veronam, quæ & Bonna dicitur. Hi omnes glorioſi martyres, diverſis licet in locis, pro una tamen fide Chriſti occiſi ſunt, corporaque eorum in loca profunda demerſa. In Africa, ſanctorum Euſebii, Eraclii, Venuſti martyrum. Cerbonii, epiſcopi Populoniæ civitatis & confeſſoris. De quo B. Greg. 3 Dialog. inter alia refert, quia hoſpitalitatis ſtudio valde intentus, milites transeuntes hoſpitio ſuſceptos, à Gothis abſconderit. Cumque ob hoc, urſo expoſitus fuiſſet, & beſtia epiſcopi pedes ferocitate depoſita lamberet, dimiſſus eſt. Cujus corpus cum in navi ad ſepeliendum deferretur, circa utraque navis latera procelloſa valde pluvia deſcendit, in ipſam autem ne una quidem gutta cecidit. Virgilii, epiſcopi Arelatenſis & confeſſoris.* Vide Acta v Martii. *Attici, Conſtantinopolitani epiſcopi & confeſſoris, cujus virtutes libro* 12 *hiſtoriæ tripartitæ tanguntur. Trecas ſanctæ Anchæ virginis & martyris.* De hac vide ſupra. An Atticus Sanctis adſcribi mereatur, alio loco inquiremus.

Molan. Aliis litteris, de Victore textui inſerit, *loco qui Xanthis dicitur.* Tum: *Apud Veronam, quæ vulgo Bonna dicitur.* In fine, de Paulino: *Qui gentem Nordanhumbrorum, eam videlicet nationem Anglorum, quæ ad Aquilonem Humbri fluminis habitabat, cum rege ſuo Hedwino, prædicando verbum fidei, convertit ad Dominum. Eodem die, ſancti Cerbonii epiſcopi & confeſſoris.* De tranſlatione Martialis, ex Belino. *Loth prophetæ. Jotro monaſterio, ſanctæ Telechildis virginis & abbatiſſæ. Trecas, paſſio ſanctæ Anchæ virginis. Ipſo die, dedicatio Ordinis Cæleſtinorum, ubique locorum præfati Ordinis una die ſolenniter celebranda.* Tum typis minoribus: *Joannis Prioris Bridlingtoniæ in Anglia, Ordinis Regularium, qui canonizatus eſt à Bonifacio* IX. *In Gallus juxta Aream, ſancti Venantii martyris vere nobilis.* Editiones poſteriores præfigunt aliis litteris, *Loth prophetæ.* In textu præter dicta, pro, *decem & ſeptem*, legitur, *ſociorum ejus.* De quibus videnda ibi Molani Annotatio. Inſeritur etiam *Eboraci.* Augmentum vero incipit ab his verbis: *Qui eam nationem* &c. De Cerbonio, poſt *Confeſſoris*, additur: *Populonienſis, cujus reliquias attulit in Gallias frater Robertus Piſanus.* De Tancha Trecenſi, ut ſupra. *Jotro monaſterio, ſanctæ Telechildis* &c. *In Anglia, monaſterio Bridlingtonia, depoſitio ſancti Joannis confeſſoris, & Prioris ejuſdem monaſterii, de Ordine Regularium.* De ſancto Venantio, ut ſupra. *In Haſteria, ſancti Nuncii confeſſoris. Die decima, ſanctorum martyrum Eulampii & Eulampiæ. Ipſo die, dedicatio Ordinis Cæleſtinorum, ubique locorum præfati Ordinis* &c. ut in priori.

De Paulino.

Tranſlat. Martialis. Loth Telechildis. Anchæ.

Joannis. Venantii.

Cerbonii.

Nuncii. Eulampii & Eulampiæ.

V *Idus.* *Die* 11.

Tharaci & ſocior.

Nigaſii & ſocior. Cainichi. Firmini.

Apud Tarſum metropolim Ciliciæ, natalis beatiſſimorum martyrum Tharaci, Probi & Andronici, qui perſecutione Diocletiani, longo tempore carcerali ſqualore afflicti, & tertio diverſis tormentis & ſuppliciis examinati, in confeſſione Chriſti triumphum gloriæ adepti ſunt. In pago Vilcaſino, paſſio ſanctorum Nigaſii presbiteri & ſociorum ejus Quirini & Pientiæ. In Scotia, ſancti Cainichi abbatis. Civitate Uzetia, ſancti Firmini epiſcopi & confeſſoris.

Soli puri ſunt *Praten. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scribo *Tarſum, presbiteri, Scotia*, &c. ut ſupra dixi ſæpius, licet codices in eo varient. *Tharaci* ſcribitur communius, & ita habent codices vetuſtiores Praten. Herinien. &c. non *Taraci*, ut alii, aut *Tarati* ut Greven. nullus *Tarachi* poſuit, cum tamen ex Græco ita legendum ſit. In Praten. Herinien. & aliis eſt *Vilcaſini*, ut nos ſervavimus, licet Greven. & Molan. malint *Vilcaſſini*: utrumvis elige. Greven. ſcribit *Nycaſii*, melius Molan. *Nicaſii*, quem multi ſequuntur, optime tamen, ni fallor, Praten. *Nigaſii*, ad diſtinctionem à Nicaſio Remenſi. Non capio, cur ea annuntiatio ab Herinienſi prætermiſſa ſit, niſi forte codicis deſcriptor, ut erat diœceſis vel provinciæ Remenſis, putarit eo modo ſanctum ſuum Nicaſium aliò transferri. *Canici* ſcribunt Greven. & Molan. ego *Cainichi* malo, ut ad veram nominis formationem proxime accedens, uti habent Praten. Herinien. & Aquicinct. vere tamen legendum exiſtimo *Kainnichi*, ut eſt in vita. *Uzecia, Uzechia* & aliter efferunt codices, præfero *Uzetia*, cum præcipuis.

Tharaci & ſocior.

OBSERVATIO. Pretioſiſſima & numquam ſatis laudanda ſunt, genuina & Præſidialia illuſtriſſimorum horum trium Martyrum Acta, à Baronio primum, purius à Roſweydo, ab aliis etiam deinceps vulgata, ut in admonitione ſua fuſius explicat, is qui

is qui noviſſimam editionem Græco-Latinam adornavit Theodoricus Ruinartius, inter ſelecta & ſincera, à pag. 454. Eorum memoriam recolunt Hieronymiana, non hoc ſolum die, ſed etiam IX & ex hujus, ex diverſis codicibus diverſimode. Eos inter vetuſtiſſimum Antverpienſe ſeu Epternacenſe, hodie: *Anazobori Ciliciæ* eos diſerte collocat, quo loco (quem *Anazarbi* multo melius expreſſeris) paſſos eſſe, non *Tarſi*, ex Actis ipſis demonſtratur. Hîc tamen eos primus ſtatuiſſe videtur auctor Romani parvi, his verbis: *Apud Tarſum, martyrum Tharaci, Probi & Andronici*, unde in Adonem, Uſuardum, Notkerum & recentiores omnes ea poſitio dimanavit. Quod in Epternacenſi Andronico addatur titulus *presbyteri*, id, procul dubio, ſcriptoris incuria irrepſerit. Adonis elogium ex ipſis Actis eleganter deductum eſt, à Noſtro ſolitæ brevitati ex illo aptatum. Inde veroſimiliter ſua quoque eruit Wandelbertus:

Quinas mox Tharacus, Probus, Andronicuſque coronant,
Virtutis mortiſque pares quos gloria reddit.

Huc uſque patent Uſuardi duces; alios Sanctos unde acceperit, non adeo clare perſpicio. Potuit quidem in aliquo Hieronymiano codice, forte Corbeienſi ſimili, reperire: *Nicaſii & aliorum martyrum*: ſed ibi ſociorum ejus nomina haudquaquam reperit. *Nigaſii & ſocior.* Ad hæc Adoniana Moſandri qualiscumque editio meminit, *Nichaſii epiſcopi*, & *Subiculi diaconi*. Noſter interim de hoc ſilet, alterique ſolum tribuit titulum *presbyteri*. Neque ab aliis Martyrologis lux ulla affulget; unde ſupereſt conjectandum, peculiarem notitiam habuiſſe Uſuardum, ex qua claſſem illam Martyrologio ſuo interuerit. Circa veram nominum inflexionem, conſuli poſſunt notulæ P. Motherii ad noviſſimam ejus Martyrologii Romani Gallicam verſionem. De reliquo videatur Tillemontius in Dionyſio Pariſienſi tomo 4 art. 18 pag. 485. *Venantius* abbas Turonenſis, Hieronymianis ex Florentinii mente adjectus, Floro, Rabano, Adoni Moſandri, & Notkero notus eſt, quem Noſter ad XIII Octobris diſtulit. At ex Scotia *Cainichum*, à nullo alio nomina- *Cainichi.* tum, adducit; forte quod Ordinis ſui abbatem cenſuerit, aut in ipſa Gallia peculiari cultu fuerit celebratus. Vita apud nos exſtat Ms., in qua *Kainnechus* appellatur, multaque de eo Roſweydus ad vita capita, notata reliquit, in Actis producenda. *Firminus* *Firmini.* Uzetienſis plane etiam Uſuardinus eſt. De geſtis ejus ſcripſere varii, nos omnia ſuo tempore colligemus.

AUCTARIA.

HERINIEN. Puriſſimus eſſet & integerrimus, niſi omitteret annuntiationem ſecundam, de qua ſuperius dixi.

TORNACEN. Eodem laborat delectu quo HERINIEN. Cetera etiam ſatis purus.

ANTVERP-MAJ. In Nigaſio, poſt *Quirini presbyteri*, ſic pergit, *& Seuviculi diaconi & Pienciæ virginis. Qui cum beato Dyoniſio ab urbe Roma in Gallias ad prædicandum directi, & a præfecto Siſinnio in eodem pago comprehenſi, glorioſo ſunt martyrio coronati.* In fine præterea: *In Britannia, ſanctæ Ethelburgæ virginis, cujus vitam meminit Venerabilis Beda in geſtis Anglorum*

De Nigaſio & ſocis.

Ethelburgæ.

ROSWEYD. De Nigaſio ſic legit. *Item, paſſio ſanctorum Nigaſii* &c. In fine: *Item ſanctæ Oneſtæ virginis.*

Oneſtæ.

PULSANEN. Tarſenſium elogium plane expunxit. Tum: *In pago Vilcaſſino, paſſio ſancti Nicaſſii presbyteri & ſociorum ejus Excubiculi, Quirini & Pientiæ virginis & martyris.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Incipiunt: *Redonis civitate, ſancti Melani confeſſoris.* Lege *Æmiliani.* Scribunt *Nigaſii epiſcopi & ſociorum ejus*, ſed nullum nominant. Deeſt annuntiatio ultima de Firmino.

Melani pro *Æmil.*

MUNERAT. Scribit etiam *Nigaſii epiſcopi*, ſed dein mutata poſitione: *Caſtro Corboilo, beatiſſimi Quirini & Pœnitentiæ.*

De Nigaſ. &c

ANTVERP. ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *Tranſlatio ſancti* [LEYDEN, *patris noſtri*] *Auguſtini epiſcopi & confeſſoris, de Sardinia ad Papiam.* In Tarſenſibus, fere puri ſunt. De Nigaſio & ſociis poſt *Pientia*, addunt: *Qui a beato Clemente Papa cum beato Dyoniſio ad prædicandum in Gallias directi, inſequente eos præfecto Feſcennino, gloriam martyrii adepti ſunt.* Habent, *Canici abbatis*; ſed de Firmino nihil.

Tranſlat. Auguſtini.

De Nigaſ. &c

LOVANIEN. Etiam, *patris noſtri*: ex quo patet fuiſſe ad uſum PP. Auguſtinianorum. Cetera prioribus ſimilis eſt, niſi quod totum elogium Tarſenſium expungat.

ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt: *Octava beati Franciſci confeſſoris.* De reliquo textum habent ſicut ANTVERP-MAX. ſed nihil de tranſlatione ſancti Auguſtini.

Octavæ Franciſci.

CENTULEN. In prima purus eſt, dempto elogio: *In pago Vilcaſſino, ſanctorum Nichaſii primi Rothomagenſium epiſcopi & ſociorum ejus Quiriaci & Pienciæ martyrum. In Syria, ſancti Euſtachii martyris. Turonis, depoſitio ſancti Venantii abbatis & confeſſoris.*

De Nigaſ. &c

Euſtachii.

Venantii.

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Lyram oppidum Brabantiæ, depoſitio ſancti Gummari confeſſoris.* Sequitur de Nigaſio & ſociis, ut ANTVERP-MAX. In Tarſenſibus, fere purus eſt. Tum: *In Acervo Siciliæ, natale ſanctorum Anaſtaſii presbyteri, Placidi & Marcialis. Apud Antiochiam, natale ſancti Eracli. Apud Coloniam Agrippinam, depoſitio Domini Brunonis archiepiſcopi. Apud Virdunum, depoſitio beati Sanctini epiſcopi & confeſſoris. In Scocia, depoſitio ſancti Canuti abbatis & confeſſoris. Eodem die, tranſlatio beati Auguſtini glorioſi epiſcopi & confeſſoris.*

Gummari.

Anaſtaſii & ſocior.

Eracli.

Brunonis.

Sanctini.

Tranſl. Aug.

HAGENOYEN. Incipit à Nigaſio & ſociis, auctus ut ſupra. In Tarſenſibus utcumque purus eſt. Tum inſerit: *Apud civitatem Caſarienſem, natale*

Reparatæ. *natale sanctæ Reparatæ virginis* &c. ut vide in Auctariis VIII Octobris. *Pelusiæ* [pro *Belisiæ*] *depositio sancti Amoris* &c. ibidem. *In Scocia, sancti Canici abbatis depositio. In civitate Vszecia, depositio sancti Firmini* &c.

Amoris.

Placidi &c. AQUICINCT. In fine: *Item sanctorum Placidi & Athanasii.* Ita etiam codex D. CHEVAL signatus C. VICTORIN. & REGINÆ SUEC. signatus num. 130. In fine: *Translatio sancti patris nostri Augustini episcopi, de Africa in Sardiniam.* Superius agitur de translatione secunda. Deinde. *Turonis, sancti Venantii abbatis.*

Transl. Aug.

Venantii.

Sanctini. Melani. Gummari. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Sanctini episcopi & martyris. Tharaci, Probi & Andronici, martyrum. Melani* [dixi supra legendum *Æmiliani*] *episcopi & confessoris. Gummari confessoris. Translatio Augustini.* Dubium, de qua agat.

BIGOTIAN. signatus P. 5. Primo loco: *Rodonis civitate, sancti Melani confessoris.*

De Nic. &c. BIGOTIAN. sign. D. 9. *Eodem die, sancti Nicasii episcopi, Quirini presbyteri, & Scubiculi diaconi.*

AUGEN. Alia manu adjectum habet: *Apud Rotomagum, sancti Nigasii martyris, sociorumque ejus.*

In VATICAN. num. 5949. Deest memoria Cainichi & Firmini; nihil adjectum est.

ALTEMPS. *In Scotia, sancti Canuchi abbatis. Civitate Ursecia, sancti Firmini* &c.

Transl. Aug. FLORENT. *Prima translatio corporis sancti Augustini episcopi & doctoris, de Iponia in Sardiniam.*

Melanii. BURDEGALEN. *Turonis, sancti Melanii episcopi & confessoris.* An non *Æmiliani Redonensis* vel *Rotonensis?*

BIZUNTICEN. *In Scotia, sancti Canuti* &c. Legendum, opinor, *Cainichi. In civitate Uzetia* &c.

LUXOVIEN. *Sancti Sanctini, primi Virdunensis episcopi.* Vide etiam superius.

Venantii. REMENS. SS. Timothei & Apollinaris: *Turonis, sancti Venantii abbatis.*

EDITO LUBECO-COL. Incipit à Nigasio, ut

De Transl. Augustini. ANTVERP-MAX. In Tarsensibus, satis pura est. Pro *Cainichi*, scribit *Carachi.* Tum: *Item translatio corporis eximii Doctoris sancti Augustini episcopi & confessoris, de Sardinia in civitatem Ticinum, quæ nunc Papia dicitur, ubi per devotissimum regem Longobardorum, Luitbrandum nomine, in ecclesia sancti Petri Apostoli, in calo aureo sic dicto, honorifice, ut decuit, relatus ac conditus est anno Domini* DCCXXIII, *temporibus Gregorii Papæ II & Leonis III imperatoris, ab obitu ejusdem Patris* CCLXXXIII. (Calculi chronologici non cohærent.) *Et hæc ipsius secunda translatio appellatur. Ipso die, sanctorum martyrum Anastasii presbyteri, Placidi & Genesii sociorumque eorumdem. Virduni, sancti Xanctini ejusdem loci episcopi & confessoris. Civitate Eurecia, sancti Firmini* &c. *Ipso die, sanctæ Athelburgæ virginis. Item, sanctorum Justi, Arthemii & Honestæ virginis, martyrum. Et Turonis, sancti Venancii abbatis.*

Anastasii & socior.

Sanctini. Athelburgæ. Justi &c. Venantii.

Transl. Aug. Æmiliani. BELIN. Incipit: *Papiæ, translatio & recognitio corporis beatissimi patris Augustini episcopi & confessoris. Redonis civitate, sancti Emiliani confessoris.* In Tarsensibus, recte. Tum: *Eodem die, octava sancti patris Francisci.* Deest Nigasii & sociorum. In Cainicho & Firmino satis purus est. Altera editio in fine addit: *Item Placidi & Athanasii.*

Oct. Franc.

Placidi &c.

Anastas &c. GREVEN. *Ipso die, sanctorum Anastasii presbyteri, Placidi, Marcialis, Genesii ac sociorum eorum martyrum. Antiochiæ, natalis sancti Eraclii. Venantis martyris. Iusti, Arthemii & Honestæ virginis, martyrum. Virduni, beati Sanctini, ejusdem loci episcopi & confessoris. Gummari confessoris. Melani confessoris. Translatio sancti Augustini episcopi. Cum enim Luitprandus, devotus Longobardorum rex, audisset, à Sarracenis depopulatam Sardiniam insulam, in quam olim, ob barbarorum incursionem, ab Ypone ossa eximii Doctoris translata fuerant, sub omni celeritate illuc nuncios suos dirigit, datisque pecuniis magnis sacras reliquias Papiam deferri fecit anno Domini* DCCXXIII, *ab obitu ejusdem sancti* CCLXXXIII. *Diciturque hæc secunda ejus translatio, prima vero celebratur ultima Februarii. Aliqui tamen hîc celebrant primam, illic vero secundam. Athelburgæ virginis & abbatissæ. Item sanctæ memoriæ Brunonis archiepiscopi Agrippinensis Coloniæ & confessoris, germani Ottonis I imperatoris.* Vide Surium.

Eraclii. Venantis. Justi &c. Sanctini. Gummari. Melani. Transl. Augustini. Athelburgæ. Brunonis.

MOLAN. De Tarsensibus textui inserit aliis litteris totum Adonis elogium, quod in fonte legi potest. In fine, de translatione sancti Augustini & Æmiliano, BELINUM describit. Tum: *Lyræ, depositio sancti Gummari præclari confessoris, qui inter cetera virtutum suarum insignia, ictu baculi sui fontem de terra produxit; arborem quoque succisam & terræ prostratam, divino auxilio erexit, ac ita integram solidavit, ut nullum signum læsionis in ea appareret, quæ in testimonium tantæ virtutis, per annos plurimos incolumis permansit.* Deinde minoribus litteris: *Hoc die obiit B. Jacobus Alemannus, Ordinis Prædicatorum. Athelburgæ virginis & abbatissæ.* De Sanctino, ut BELINUS. *Ex Calendario defunctorum Coloniæ, ad S. Pantaleonem obiit Dominus Bruno, pius pastor sanctæ Coloniensis ecclesiæ, qui inter cetera laudabilis vitæ insignia, quæ liber gestorum ejus plenius enumerat, etiam locum istum a fundamentis erexit, & rebus quæ ibi Deo servientibus sufficerent, abundanter locupletavit.* In editionibus aliis textus simplex est. In fine de Gummaro, Æmiliano & Sanctino, ut supra. *Bisontii, sancti Germani episcopi & martyris. In Anglia, sanctæ Ethelburgæ virginis & abbatissæ. Die undecima, sancti patris Theophanis, scriptoris & poëtæ, episcopi Niceæ. Papiæ, translatio & reconditio* &c. ut BELIN. *Eodem die, depositio beati Brunonis Agrippinæ ecclesiæ archiepiscopi. Qui inter cetera* &c. Deinde minoribus litteris, de Jacobo Alemanno, ut supra. Denique repetit: *Coloniæ ad sanctum Pantaleonem, obiit Dominus Bruno, pius pastor sanctæ Coloniensis ecclesiæ ac fundator dicti monasterii.* Vide quæ hîc habet citatus auctor in fine Annotationis.

Transl. Aug. Æmiliani. Gummari.

Jac. Alemæn Athelburgæ.

Sanctini. Brunonis.

Germani.

Theophanis.

IV. *Idus.* *Die* 12.

Hediſtii. Martyrum Afr. 4976 APUD Ravennam via Laurentina, natalis sancti Hedistii martyris. In Africa, sanctorum confessorum & martyrum quatuor millium nongentorum septuaginta sex, sub Hunnerico rege, qui cum essent ecclesiarum Dei episcopi, presbiteri, diaconi, associ-

associatis sibi turbis fidelium populorum, pro defensione Catholicæ veritatis, in horribilis heremi exilium trusi, & ad extremum varie excruciati, martyrium celebrarunt; inter quos erant Cyprianus & Felix, præcipui Domini sacerdotes. In Syria, sancti Eustachii presbiteri. *Eustachii.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Munerat. Belin. in prima editione*, *Greven.* & *Molan.* Accedit codex *Danicus*, licet de cetero non satis correctus.

VARIA LECTIO. Munerat. pro, *via Laurentina*, legit, *via Laurentia.* Varie effertur nomen martyris, sed præcipue *Edistii*, vel *Hedistii.* Pro primo modo stant Greven. Molan. & alii cum Adone; pro secundo Praten. Herinien. & probatiores codices cum Romano parvo, quibus assentimur. Omnes codices legunt *milium*, ut alibi etiam dixi. Herinien. posuit, *quatuor milia* &c. In Greven. & Molan. est *Honcrico*, in Munerat. *Himerico*, qui superius omisit ultimum numerum, *sex.* Greven. & prima Molani editio transponunt ordinem, legentes, *presbyteri*, *diaconi*, *episcopi.* *Heremi*, habent omnes, excepto solo Molano. Et hic rursus cum Greven. transposita habet nomina, *Felix & Cyprianus.* Munerat. & Belin. scribunt *celebraverunt.* Herinien., haud dubie amanuensis vitio, pro *Syria*, legit *Africa.* Belin. *Schitia.* Munerat. pro *Eustachii*, *Eustacii.*

OBSERVATIO. Notabilis est hodie inter codices Hieronymianos atque etiam inter alios Martyrologos discrepantia. Vetustissimum Epternacense primo loco enuntiat: *Romæ*, *natalis Hedisti*: quo modo ex pari codice descripsit Rabanus. Porro Hieronymiani alii expresse legunt: *In Ravenna*, *via Laurentina*, *natalis sancti Edisti.* Nescio in quo Notkero invenerit Florentinius: *Romæ*, *natalis sancti Bodisti martyris*, pro *Hedistii.* Invenio equidem tertio loco, *Bedisti martyris*, ast in principio clare expressit: *Apud Ravennam*, *sancti Edistii*, in quo à ductoribus suis minime deflectit. Etenim Romanum parvum strictim habet: *Ravennæ*, *Hedistii.* Ado paulo distinctius ex mente Hieronymianorum: *Apud Ravennam*, *via Laurentina*, *natalis sancti Edistii.* Unde Noster acceperit, in propatulo est; nec de Notkero dubium relinquitur, tametsi omiserit hæc verba, *via Laurentina.* An pro via Laurentina, substituenda sit, *via Lauretina* à nemore lauris consito, discere poteris ex Florentinio. Ceterum Ravennatem martyrem fuisse Hedistium, videtur extra controversiam, subscribente etiam Wandelberto hisce versiculis: *Hedistii.*

Idus tum quartas meritis Edistius auget,
Urbs Ravenna suo celebri quo martyre gaudet.

De fortissima & gloriossima Africanorum martyrum legione, primus meminit auctor Romani parvi: *Apud Africam*, *sanctorum confessorum quatuor millium nongentorum septuaginta sex*, *sub persecutione Wandalica passorum.* Lacrymas, non jam commiserationis, sed potius exultantis animi testes, excutit Victor Vitensis, dum immanem Hunnerici barbariem describit lib. 2 in editione Chiffletiana à pag. 24, unde procul dubio encomii sui materiam desumpsit Viennensis Martyrologus, in martyrum numero secutus Romanum parvum, cujus Martyrologii auctor, diversum à Chiffletiano historiæ Wandalicæ persecutionis exemplum consuluit, nam in præfata Chiffletii editione, tota martyrum turma ad quatuor millia DCCCCLXI contrahitur. Numerum integre reddit, qui novis curis Vitensem recensuit Ruinartius pag. 30. Ab utroque differt Baronius, legens quatuor millia DCCCCLXVI. Præferendus omnino videtur Martyrologorum nostrorum calculus, novissimæ editioni conformis. Utcumque tamen fuerit; Usuardus Adonis elogium eleganter contrahens, etiam in determinando pugilum numero, recte sententiam ejus amplexus est. De ultima nostra annuntiatione, quemadmodum de prima, inter codices Hieronymianos controvertitur: arbitrum vide Florentinium. Nobis indubitatum est, ex aliquo apographo, simili Epternacensi, *In Syria*, *Eustachium*, vel *Eustatium presbyterum* acceptum fuisse, relictis, siquos habuit, sociis, ut passim Noster facere assolet: certe plane Usuardinam esse annuntiationem illam, ex codicibus evidentius ostendi non potest. Atque ex eodem ipso fonte hausisse videtur Rabanus, dum scribit: *Et in Syria*, *Eustati presbyteri*; ubi additur: *Et Eucharisti*, *Burri*, *Bonati* (Epternacense habet *Donatæ*,) de quibus, cum ad Usuardum non spectent, nulla hîc nobis quæstio est. *Eustachium* cum pluribus, tamquam Adoni adjectum, in appendicem retulit Rosweydus, idque etiam indicat asteriscus à Mosandro appositus. Videatur Notula a Castellano, Martyrologio suo universali apposita, qua confusos Martyres distinguere conatur. An satis feliciter, necdum ausim asserere; in tanta tabularum Hieronymianarum turbatione, quam alibi componere conabimur. *Martyrum Africanor 4976.* *Eustachii.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret tota annuntiatione prima, in reliquis puriſſimus eſt.

ANTVERP-MAJ. Non legit, *pro defenſione Catholicæ* &c. ſed, *pro Dei confeſſione Catholicæ* &c. In fine autem addit: *In Brittania, ſancti Wilfridi epiſcopi & confeſſoris, qui inter ceteras virtutes, mortuo quoque vitam legitur reddidiſſe.* Vita *Wilfridi* illuſtrata eſt XXIV Aprilis. Vide etiam Surium hoc die. *Wilfridi.*

ROSWEYD. Textui ſubdit: *In Britannia, depoſitio ſancti Wilfridi epiſcopi & confeſſoris.* *Wilfridi.*

PULSANEN. Mutilus eſt in elogio Africanorum, poſt *Hunerico rege*; cetera ſatis purus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN In fine adjiciunt: *Bituricas, ſancti Epionis presbyteri.* *Epionis.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN LOVANIEN. & AIBERGEN. In textu ſatis puri, idem cum præcedentibus habent augmentum. *Bituricas, ſancti Epionis presbyteri.* *Epionis.*

CENTULEN. *Apud Ravennam, via Laurentia, ſancti Hediſtii martyris. Apud Africam, ſanctorum confeſſorum & martyrum nongentorum ſeptuaginta ſex* (deſunt quatuor millia) *Meldis, ſancti Santini epiſcopi & confeſſoris.* Vide die præcedenti. *Sanctini.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Burgundiam, natale ſancti Gengulphi martyris. Qui a quodam clerico, uxoris ſuæ conſtupratore, clam perimitur. In cujus necis ultionem idem clericus dum ventrem purgaret, viſcera, ut Arrius, effudit.* Vita ejus in Actis edita eſt XI Maii. *Apud Ravennam, via Laurentina, natale ſancti Hediſtii martyris & ſanctorum Celeſtii & Saturi. In provincia Siria, ſanctorum martyrum Quirini presbyteri & Euagri. In Egipto, ſancti Euſtachii presbyteri. In Campania, ſancti Euchariſti. Apud Bituricas, depoſitio ſancti Epionis presbyteri. Item ſancti Wilfrini, epiſcopi & confeſſoris.* Puto Wilfridum indicari. Africanos in ſequentem rejicit. *Gengulfi.* *De Hediſtio cum ſociis.* *Quirini &c.* *Euſtachii Ægypt.* *Euchariſti.* *Epionis.* *Wilfrini.*

HAGENOYEN. Huc refert Loth Prophetam cum vitæ compendio, ex ſacris litteris de more collecto. Deinde agit de martyribus Africanis, in quibus fere purus eſt. Deſunt reliqua. *Loth.*

AQUICINCT. Africanorum martyrum numerum reducit ad *trium millium* DCCCCLXXVII. In fine autem addit: *Bituricas, ſancti Opionis. Et ſanctorum Saturi & Calixti.* *Opionis.* *Saturi & Calixti.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Amici & Amelii militum, martyrum, quorum actus leguntur. Sanctorum confeſſorum & martyrum quatuor millium & ultra.* *Amici & Amelii.*

In VATICAN. ſub num 5949. Deeſt *Euſtachii.* Adjicitur: *Romæ, ſancti Cæleſtini & Saturi.* *Cæleſtini & Saturi.*

FLORENTIN. *Biturichas, ſancti Epionis presbyteri. Item, ſancti Vilſtidii* [an non *Wilfridi*?] *epiſcopi & confeſſoris. Item, ſancti Eulagrii.* *Epionis.* *Wilfridi.* *Eulagrii.*

EDITIO LUBECO-COL. Textum purum refert, niſi quod in fine de Euſtachio addat, & *confeſſoris.* Tum: *Bituricas, ſancti Epionis presbyteri & confeſſoris. Civitate Meldis, beati Schynni, epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, ſancti Wilfridi epiſcopi & confeſſoris Eboracenſis civitatis. Ipſo die, ſancti Maximiliani epiſcopi & confeſſoris.* *Epionis.* *Schynni.* *Wilfridi.* *Maximiliani.*

BELINI editio altera, in fine: *Bituriges, Opionis confeſſoris.* Vide ſuperius. *Opionis.*

GREVEN. *Apud Apamiam, beati Marcelli epiſcopi & martyris, qui cum tempore Theodoſii ſenioris multa idolorum templa diruiſſet, à paganis tentus, pro confeſſione nominis Chriſti martyrio coronatus eſt. In Campania, natalis ſanctorum Euchariſti, Fortunati, Priſciani. In Syria, natalis ſanctorum Syri & Euagrii. Romæ, natalis ſanctorum Celeſti & Saturi. Item ſanctorum Amelii & Amici, quorum miri actus leguntur in ſpeculo Vincentii lib. 24 cap. 162. Cumque eſſent miro modo ſibi conſimiles, tandem in bello quod Karolus magnus contra Deſiderium Longobardorum regem in Italia geſſit, multis pollentes pietatis operibus, cum aliis multis interfecti, martyrii palmam adepti ſunt. Maximiliani Laureacenſis epiſcopi & martyris, qui tempore Cari & Numeriani imperatorum, martyrii coronam adeptus, poſtmodum a Duce Baioariorum in Pataviam ſuper litus Eni tranſlatus, in magna veneratione habetur. Lucinii & ſororis ejus martyrum. In Anglia, ſancti Wilfridi epiſcopi Eboracenſis & confeſſoris, cujus cum meminiſſet Beda lib. 4, rurſus lib 5, velut ad priora repedans, vitam ejus virtuoſiſſimam à puero diligentius perſtringit; epitaphium etiam verſibus conſcriptum adjiciens: ubi inter alia legitur, quod multis domi foriſque jactatus nimium per tempora longa periculis, tandem in pace quieverit. Hic libros quatuor ſacrorum Euangeliorum aureis litteris ſcribi, & thecam auream his condignam fieri fecit. Aniani epiſcopi, Namaati epiſcopi. Civitate Meldenſi, ſancti Schynni epiſcopi & confeſſoris. Symperthi epiſcopi. Bituricas, ſancti Opionis presbyteri & confeſſoris. In Aquitania, ſancti Geraldi abbatis & confeſſoris, de quo in geſtis ſancti Arnulphi Sueſſionenſis epiſcopi refertur, quia eidem Arnulpho in regimine monaſterii ſucceſſerit, ſed ab ambitioſis expulſus, Aquitaniam profectus, monaſterium conſtruxerit, quodque ejus vita & mors ſignis virtutum & miraculorum gloria reſulſerit. Ardani abbatis. In Scotia, Movei abbatis. Euſraſiæ virginis & martyris. Harlindis virginis & martyris.* *Maximiliani.* *Opionis.* *Marcelli.* *Eucharisti & ſociorum.* *Syri &c.* *Celeſti & Saturi.* *Amelii & Amici.* *Maximiliani.* *Lucinii &c.* *Wilfridi.* *Aniani.* *Namati.* *Schynni.* *Symperti.* *Geraldi.* *Ardani.* *Movei.* *Euſraſiæ.* *Harlindis.*

MOLAN. *Bituriges, Opionis confeſſoris.* Deinde minoribus typis ex GREVENO deſcribit omnia de Wilfrido Eboracenſi. Item de Amelio & Amico notans in Vincentii Speculo librum 24 cap. 62 & ſeqq In fine: *Maximiliani Laureacenſis epiſcopi & martyris.* In editionibus aliis, de Opione, ut ſupra. *Mediolani, tranſlatio ſancti Monæ archiepiſcopi. In Anglia, natalis ſancti Vuilfridi epiſcopi Eboracenſis & confeſſoris. Celenæ in Pannonia, Maximiliani Laureacenſis epiſcopi & confeſſoris. Cujus corpus Laureacum tranſtulit ſanctus Rupertus Bavarorum Apoſtolus, qui plurimas eccleſias ad ejus honorem dedicavit. Tandem vero Pataviam reliquias tranſtulit Henricus ſecundus imperator.* Deinde typis minoribus: *Papia, ſanctorum martyrum Amelii & Amici, quos rex Deſiderius occidit in bello contra Carolum magnum.* Ex Caſtellano diſces, reliquias eſſe Mortariæ. *Opionis.* *Wilfridi.* *De Amel &c.* *Maximil.* *Tranſlat. Monæ.* *Amelii & Amici.*

Die 13.

III *Idus.*

APud Troadam, natalis beati Carpi diſcipuli Apoſtoli Pauli. In Hiſpaniis civitate Corduba, paſſio ſanctorum Fauſti, Januarii & Martialis, qui primò equulei pœna cruciati, deinde ſuper- *Carpi.* *Fauſti & ſociorum.*

superciliis rasis, auribus quoque & naribus præcisis, dentibus etiam superioribus evulsis, ad ultimum ignis passione martyrium consummaverunt. Antiochiæ, sancti Theophili, qui sextus ab Apostolo Petro pontificatum ecclesiæ tenuit. Turonis, sancti Venantii abbatis. *Theophili.* *Venantii.*

Ex *Herinien. Rosweyd. Munerat. Belini prima editione, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Troadam scribunt Mss. vetustiores codices cum Adone; typis editi, ut Munerat &c. habent *Troadem.* Belin. legit, *discipuli sancti Pauli Apostoli.* Idem pro *Fausti*, ponit *Faustini:* item *supercilitiis* & errata alia. Rursus Belin. Greven. & Molan. scribunt, *qui sextus ab Apostolo Petro ecclesiæ pontificatum tenuit.* Rosweyd. autem, *qui sextus à beato Petro Apostolo Antiochenæ ecclesiæ* &c Puto Usuardum legisse, ut est in textu. Belinus iterum male *Amantii*, pro *Venantii* substituit. Pratensem codicem a puris excludimus, quia in fine additamentum habet: *Ipso die, sanctorum confessorum Geraldi & Leoboni.* A recentiori calamo esse, vel inde colligo, quod soliti comites Antverp maj. & Rosweyd. eam annuntiationem non posuerint.

OBSERVATIO. De Carpo Apostoli hospite & discipulo, nullus Martyrologus meminit ante auctorem Romani parvi, à quo ita celebratur: *Troade, Carpi, Apostoli Pauli discipuli.* Hinc in Adonem defluxit, & in Adonis sequaces Usuardum ac Notkerum. Prima ejus & certa notitia sumitur ex 2 ad Timotheum 4 V 13. Alia in Notis insinuat Baronius, suo tempore usui futura. Vide quid de iis sentiat Tillemontius tomo 1 pag 301 & 581. *Cordubenses martyres*, & quoad locum & quoad nomina deformatos, exhibent Hieronymiana aliqua, quibus conciliandis occupatur Florentinius, Ex his sua decerpsit Rabanus, at Noster solitum ducem Adonem secutus est, omnia ex eo ferme verbatim describens: non quidem ex hoc die, sed ex XXVIII Septembris, quo à Romano parvo notati sunt, & ab Adone præfato, elogio exornati. Cur Usuardus huc eos distulerit, non aliam causam divinare licet, præter eam, quam XXVIII Septembris breviter attigimus, nimirum quod fortasse in Hispania hoc ipsos die coli deprehenderit. Plura in hanc rem colligit Theodoricus Ruinartius, eorum Acta inter sincera & selecta referens, à pag. 597; nec tanti momenti sunt difficultates propositæ à Tillemontio tomo 5 pag 796, ut non facile dissolvi queant. Laudantur etiam Cordubenses nostri in hymno Prudentii apud eumdem Ruinartium pag. 517. Wandelbertus & XXVIII Septembris & hoc die Martyres illos cecinit, quos forte diversos putavit ex *Martialis* & *Marcelli* apud ipsum discrimine. Primo loco ita habet: *Carpi.* *Fausti & sociorum.*

Faustus, Martialis quartum & Januus ornant,
Martyrii trabea simul & certamine clari.

Hodie vero sic unico versu absolvit:

Ternas Marcellus, Faustus, Januarius implent.

Theophilus ab Hieronymo de Script. cap. 25 egregie laudatus, primitus etiam oritur ex Romano parvo, his verbis: *Antiochiæ, Theophili episcopi, qui sextus ab Apostolis fuit.* Vix dubito, quin ex Rufino lib. 4 cap. 24 desumptus sit. Phrasim permodicè ampliavit Ado, sed eam nescio unde auxerit Notkerus: Noster ex Adone sua desumpsit, omittens duo ultima verba, *viri eruditissimi*, quæ certe intacta servare poterat, cum ex citatis Eusebio & Hieronymo de insigni ejus doctrina abunde constet, ut pluribus invenies ex aliis scriptoribus à Baronio in Notatione citatis. Nobis maxime usui veniet Halloixii nostri lucubratio, conferenda cum commentario Gallico Tillemontii tomo 3 à pag. 49. De *Venantio* non semel in Auctariis sermo fuit. Liquet hoc primum die ab Usuardo signatum, sed observavit Castellanus in Martyrologio suo universali, hunc sepulturæ potius quam obitûs diem esse. Vitâ ejus ex Gregorio Turonensi potissimum innotescit. *Theophili.* *Venantii.*

AUCTARIA.

PRATEN. Jam supra in Variantibus augmentum ejus notavimus: *Ipso die, sanctorum confessorum Geraldi & Leoboni.*

TORNACEN. Hîc solito defectuosior caret annuntiatione prima & ultima, in duabus mediis omnino purus.

ANTVERP-MAJ. Habet iterum accessionem Anglicanam: *Eodem die apud Westmonasterium, translatio sancti Edwardi regis & confessoris.* *Translat. Eduardi.*

PULSANEN. Deficit in elogio Cordubensium, in relequis satis purus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. CODEX BIGOTIAN. sign. P. 5. & UGHELLIAN. Omnes in fine post textum adjiciunt: *Item Marcelli, Adriani & Marci.* Ex Hieronymianis codicibus accepti videntur, sed, ut sæpissime accidit, male conjuncti. *Marcelli sociorum.*

De iisdem.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Omnes pro *Fausti*, scribunt *Faustini*. Omnes ex Adone de Theophilo restituunt verba, quæ ab Usuardo omissa fuerant; nempe, *viri eruditissimi*. Omnes penultimo loco inserunt: *Item Calcedonia, sanctorum Marcelli, Adriani & Marci confessorum. In territorio Treverensi, translatio sancti Lubencii presbyteri & confessoris. Eodem die, sancti Geraldi confessoris. Apud Austriam juxta Danubium, passio sancti Calomanni martyris ac peregrini Christi. Ipso die, triumphus sancti Lamberti episcopi Leodiensis & martyris. In Anglia, translatio sancti Etwardi regis & confessoris.* [solus ANTVERP-MAX. præter ceteros legit *Marcelliani*] *Adriani & Marci.* Lubencii. Geraldi.

LOVANIEN. Cum prioribus convenit, sed deficit in elogio Cordubensium.

Textus mutilus.

CENTULEN. *Apud Troadam, sancti Carpi episcopi, discipuli Pauli Apostoli. Cordubæ, sanctorum Fausti, Januarii & Martialis, qui ignis passione martyrium consummaverunt.*

BRUXELLEN. Huc refert martyres Africanos, de quibus egimus die præcedenti, narrationem ex Adone amplificans. In Carpo, purus est. Sequitur de Theophilo, ut supra. In Cordubensibus satis purus est. *In Calcedonia, natale sanctorum martyrum Marcelli, Adriani & Marci. In Alexandria, sancti Athanasii, orthodoxi.* Videtur indicari Magnus Athanasius, sed hic colitur 11 Maii. Sequitur: *Arvernus, sancti Gerardi confessoris.* Vocatur *Geraldus*. Vide Castellanum, & codices infra. De Venantio agendum erit die sequenti.

Marcel. &c. Athanasii. Gerardi.

De Carpo. Hedistii. De Theophil. Venantii. Marcel &c.

HAGENOYEN. De Carpo, post *Apostoli*, addit: *De quo idem Apostolus mentionem facit in suis epistolis.* Hîc ponit Hedistium Ravennatem, de quo nos pridie. Theophilo etiam addit elogium *viri eruditissimi:* Deinde adjungit: *Qui librum quatuor Evangeliorum in uno volumine composuit. Turonis, depositio sancti Venantii abbatis in monasterio sancti Martini. Ipso die in Calcedonia, passio sanctorum martyrum Marcelli, Adriani & Marci.*

Marcel. &c. Geraldi.

AQUICINCT. Ante *Turonis*, interserit: *Item sanctorum Marcelli, Adriani & Marci. Eodem die, sancti Geraldi confessoris. Qui licet in laicali habitu, Christianæ religioni inhærens viriliter, quemadmodum Deo charus extiterit, per miracula monstratum est, quæ vivens gessit & multipliciter post mortem operatur.*

Geraldi.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Ipso die, sancti Geraldi confessoris.*

Textus contractus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Venantii abbatis & confessoris. Carpi, discipuli beati Pauli. Fausti, Januarii & Martialis, graviter passorum. Theophili episcopi Antiochiæ.*

Geraldi. Translat. Gilberti. Honorii.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Fausti* & soc. item *Venantii*. Adjectum: *Apud Gallias, depositio sancti Geraldi confessoris. Translatio sancti Giliberti confessoris. Romæ, depositio sancti Honorii Papæ.* Majori auctoritate opus erit, ut de cultu aliquid statuatur.

Geraldi.

LUGDUNEN. *Depositio beati Geraldi confessoris Christi.* De quo jam sæpius.

BURDEGALEN. *Translatio sancti Geraldi confessoris.* Lege cum aliis, *depositio.*

Geraldi.

CASTRI-KAROLI. *Apud urbem, quæ Orlacus nuncupatur, sancti Geraldi confessoris.*

Geraldi.

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *In Aquitania, monasterio Aureliaco, depositio sancti Geraldi confessoris.*

Invent. Maurini.

EDITIO LUBECO-COL. *Coloniæ Agrippinæ, in monasterio sanctorum Panthaleonis, Cosmæ & Damiani medicorum Dei, inventio corporis beati Maurini abbatis & martyris, sub Ottone I imperatore, & fratre ejus Domino Brunone, Colonienſi archiepiscopo, incarnationis Verbi anno* DCCCCLVI. Sequitur textus, ut est supra in ANTVERP-MAX. &c. Tum: *In Calcedonia, sanctorum Marcelli,* Marcelli & sociorum.

Lubencii. Geraldi. Calomanni. Marcel. &c. Calomanni. Invent Maurini. Lamberti. Athanasii. Translat. Eduardi. Lubentii. Congani. Bellxendæ. De Lambert De Marit. Septanis. Anastasii. Lubentii. Geraldi. Invent. Maurini. Calomanni. Gerbrandi. Simperti cum elogio.

BELINI. Editio altera habet textum, ut prior, sed in fine conjungit: *Item Marcelli, Adriani, Marcii & Geraldi.* Ultimus confessor, cum primis martyribus male connectitur. Marcel. &c. Geraldi.

GREVEN. *In Calcedonia, sanctorum Marelli* [Marcelli] *Adriani & Marci. Apud Austriam juxta Danubium, passio sancti Colomanni martiris ac peregrini Christi. Colonia Agrippina, inventio sancti Maurini abbatis & martyris. Cum enim beatæ memoriæ Bruno Colonienſis archiepiscopus anno Domini* DCCCCLXVI, *monasterium sancti Panthaleonis in præfata civitate erigeret & pro fundamento locando foderetur, repertum est sacrum corpus titulo appositio: Hic requiescunt ossa bonæ memoriæ Maurini abbatis, qui in atrio ecclesiæ martyrium pertulit sub die quarto Idus Junii. Ipso die, triumphus sancti Lamberti episcopi Leodiensis & martyris. Alexandriæ, Athanasii, Doctoris optimi, qui fidem exposuit. In Usuardo habetur* VI *Nonas Maii. In Anglia, translatio sancti Edwardi regis & confessoris. In territorio Treverensi, beati Lubentii presbyteri & confessoris. Congani abbatis. Item beatæ memoriæ Belixendæ, filiæ Karoli magni, uxoris sancti Amelii Comitis & martyris.* An cultum habeat, postea videbitur. Marcel. &c. Calomanni. Invent Maurini.

MOLAN. *Eodem die, triumphus sancti Lamberti in Sieps. Apud Ceptam Saracenorum civitatem, sanctorum martyrum Danielis, Samuelis, Angeli, Domni, Leonis, Nicolai, Hugolini; de Ordine fratrum Minorum, qui desiderio martyrii flagrantes, fidem Catholicam imperterrita mente ibidem constantissimè prædicaverunt; tandem post illata opprobria, post contumelias, irrisiones, flagella & vincula, capitis obtruncatione martyrio coronati sunt, anno Domini* MCCXXI, *anno sexto ante obitum beati patris nostri Francisci. In Alexandria, natale sancti Anastasii episcopi, & sancti Lupentii presbyteri & sancti Geraldi confessoris. Coloniæ, in monasterio sanctorum Panthalionis, Cosmæ & Damiani medicorum Dei, inventio corporis sancti Maurini abbatis & martyris: quod anno Dominicæ Incarnationis* DCCCCLXIV, *dum fundamentum ejusdem ecclesiæ effoderetur, cum hujusmodi inscriptione repertum est: Hic requiescunt* &c. Deinde minoribus typis, de Colomanno, ut supra. *Item sancti Gerbrandi abbatis & confessoris. Simperti episcopi duodecimi ecclesiæ Augustensis, circa annum* DCCLXVI; *cujus corpus requiescit in cœnobio sanctorum Udalrici & Afræ. Per cujus merita, inter varia miracula, muliercula quædam pauper recuperavit officium brachii unius ac manus, quo per aliquot annos caruerat. Quæ pro sanitate recepta laudes exsolvit & brachium cereum ad indicium sanitatis suæ ibi reliquit.* Editiones aliæ: *Apud Septam Saracenorum* &c. ut supra in priori. *In Gallis, sancti Geraldi confessoris. Treveris, sancti Lupentii presbyteri. Augustæ Vindelicorum, sancti Simperti, episcopi & confessoris. Eodem die, triumphus sancti Lamberti in Steps. Coloniæ in monasterio sanctorum Pantaleonis* &c. ut supra. Demum charactere minori: *Item, sancti Gerbrandi confessoris & primi abbatis in Flori campo, Ordinis Cistercienſis.* Vide Castell. in Martyr. univ.

II *Idus.* *Die* 14.

ROmæ via Aurelia, natalis beati Caliſti Papæ & martyris. Hunc Alexander imperator ſub diutina cuſtodia, fame cruciari, & quotidie fuſtibus cædi juſſit, tandem vero per feneſtram domus, in qua cuſtodiebatur, præcipitatus, victoriæ triumphum promeruit. Civitate Tudertina, ſancti Fortunati epiſcopi, qui in effugandis ſpiritibus immundis, immenſæ virtutis gratia enituit. *Calliſti.* *Fortunati.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore*, *Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Calixto*, *Calliſto*, *Caliſto*, *Caleſto*, dixi alibi, ut videſis XVI Aprilis. Hìc iterum ſequor antiquiores noſtros codices Praten. & Herinien. cum Hieronymianis. De *cotidie* etiam ſatis dictum eſt. Inter alia errata typographica, eſt in Munerato, *tantem verò*. Praten. Herinien. & Munerat. legunt *Tutertina*, cogor cum omnibus aliis melius ſcribere *Tuacrtina*. Alter Munerati error eſt in *affugandis*, pro *effugandis*. Maxima variatio eſt circa ultimum verbum *enituit*, quo modo ſcribunt Praten. Tornacen. & Munerat. Male Herinien. verbum *pollebat*, quo utitur Gregorius, in præterito inflexit per *polluit*. Antverp-maj. Greven. Molan. ponunt *emicuit*. Roſweydini codicis ſcriptor, dubius quid præferret, ſcripſit *emicuit*, & ſuperius adjunxit *enituit*. Putamus, nos cum Uſuardo legere.

OBSERVATIO. *Calixti*, *Calliſti*, vel *Caliſti* Papæ, ſive is mortualis ſit, ſeu potius ex mente Adonis, ſepulturæ dies, in antiquiſſimis quibuſque Eccleſiæ monumentis, pridie Idus Octobris ſolenniter recolitur. Etenim hoc ipſo die de eo loquuntur Bucherii, Allatii, Frontonis, aliaque kalendaria vetuſtiſſima, Sacramentarium Gregorii & Martyrologia omnia. Hieronymiani codices non eâdem quidem phraſi, ſed *Calixti*, *Caliſti* vel *Caleſti*, expreſſe meminerunt. Diſcordiam inter ea apographa non unam componere, & ſocium determinare conatur Florentinius. Beda & ex eo Rabanus, Calliſtum inſigni elogio exornant, quod in Adone diffuſius eſt, deſumptum tamen ex eodem fonte, quem non ſatis limpidum & defæcatum agnovit Baronius, tum in Notatione, tum in Annalibus, ad annum CCXXVI à numero 2, ut fuſius ſupra notavimus ad diem X Maii. Videri poſſunt quæ apud Surium edita ſunt. Cæterum quæ in hodierno laterculo Noſter protulit, ex Beda potius quam ex Adone accepta videntur. Romanum parvum Adoni paucis præluxerat: *Romæ, Calliſti Papæ & martyris, & Privati militis.* Mavult Florentinius *Saturnum* ſocium Calliſto adjungere; Wandelbertus anonymum relinquit: *Calliſti.*

Caliſtus pridie an tiſtes martyrque trophæo
Præcellens multo, & comitatus martyre fulget.

Brevem pontificatus ſancti Calliſti ſyllogen dedit Tillemontius tomo 3 à pag. 250: pars Actorum ad X Maii vulgata eſt, ubi de Calepodio, Palmatio & ſociis actum; reliqua ſuo loco illuſtrabuntur. De *Fortunato*, Tudertino epiſcopo, ſilent antiqui Martyrologi omnes, ſic ut proinde planiſſime Uſuardinus ſit; repertus procul dubio in ſancti Gregorii Dialogis, cujus fere verbis ex libro I cap. 10 annuntiatio Noſtra contexitur. Aſt in Gregorio, qui ſolum miraculis referendis intentus eſt, diem obitus Noſter non reperit, quidquid Ferrarius rotunde ſignet, pridie Idus Octobris, unde non temere conjectari poſſe videor, hunc præ ceteris diem pro mero Uſuardi arbitrio ſelectum eſſe, qui ſubinde inter recentiores obtinuit; quod plerumque factum eſt in aliis Sanctis, ex Gregorii Dialogis in Faſtos ſacros tranſlatis. Cur XXX Junii apud Tudertinos Fortunati memoria feſtivius celebretur, vide in Notatione Baronii. Obſervat autem Caſtellanus, feſtum ſolenniter recoli in ea civitate XXX Auguſti; an quod is forte obitus dies ab incolis cenſeatur, ſuo loco diſquiretur. Vide interim quæ de Fortunato exſtant apud Surium hoc die. Recurrit hodie in Adone *Juſtus* Lugdunenſis, de cujus & depoſitione & tranſlatione abunde egimus ſecunda Septembris. *Fortunati.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Pergit deficere, ferme quotidie in Sanctorum elogiis mutilus. Hodie de Calliſto ſolum habet, uſque ad *Papæ & martyris*, expunctis reliquis omnibus. In Fortunato ſatis purus eſt.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. De more hîc denuo conveniunt: in Uſuardino textu puri ſunt, ſed in fine adjungunt: *Item Saturnini & Lupi.* Sunt illi martyres Cappadoces, quorum ſocios vide in Hieronymianis. *Saturnini & Lupi.*

ULTRA-

ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Sic habent : *Item, sanctorum Saturnini & Lupi.*

De iisdem.

ANTVERP-MAX. Idem habet augmentum, & præterea adjungit : *Eodem die Brugis, beati Donatiani archiepiscopi Remensis septimi.*

Donatiani.

CENTULEN. *Romæ, natalis sancti Calixti Papæ & martyris, qui sedit in episcopatu annos septem, menses duos, dies decem, & sub imperio Alexandri, martyrii gloriam adeptus est. Civitate Toderta, sancti Fortunati episcopi & confessoris. Eodem die,* *Donatiani.* *festivitas sancti Donatiani, septimi Remorum episcopi, cujus corpus in castro Brugensi magnæ reverentia habetur. Ipso die, sancti Viatoris, lectoris,* *Viatoris.* *comitis sancti Justi episcopi.* Vide Observationem.

BRUXELLEN. *Romæ via Aurelia, natale sancti Calixti Papæ & martyris, qui jejunia quatuor temporum instituit. Hic sub persecutione Alexandri imperatoris, in carcere positus, quemdam militem ab ulcerum fœditate, simul & ab infidelitate curavit : quod audiens Alexander imperator, ipsum quidem militem plumbatis deficere, beatum vero Calixtum Papam per fenestram domus præcipitari, & ligato ad collum ejus saxo, in puteum demergi præcepit. Post dies autem decem & septem Asterius presbyter cum clericis, nocte levavit corpus ejus & illud in cimiterio Calopodii, qui antè martyrium consummaverat, sepelivit.* Vide Adonem. *Mauri monasterio, sancti Celestis episcopi, discipuli beati Petri Apostoli. Qui cum beato Clemente & Felice ad urbem Metensem veniens, post primum, in eadem urbe episcopus constitutus, cal stem duxit vitam & tandem ad Christum migravit. Et in Corduba,* *Saturnini & sociorum* *natale sanctorum martyrum Saturnini, Lupi & Aureliæ.* Vide Auctarium secundum. In Fortu- *Donatiani.* nato purus est. *Eodem die, sancti Donatiani Remorum archiepiscopi. Turonis, depositio sancti Venantii.* *Venantii abbatis & confessoris. Civitate Belloacensi, sanctæ Angadrisinæ virginis, sponsæ sancti Ausberti archiepiscopi Rothomagensis.* *Angadrisin.* Apud Castellanum appellatur *Angadrisma. Item translatus sancti Justi.* Vide Observationem. *De Justo.*

HAGENOYEN. Præter jejunium quatuor temporum alia Callisti statuta adducit, quæ malim alibi reperire. In Fortunato satis purus est. Tum: *De Callisto.* *In Britannia, sancti Paulini, episcopi & confessoris in civitate Eburati.* *Paulini.* Vide supra x Octobris. *Item, sanctorum martyrum Saturnini & Lupi.* *Saturn. &c.*

AQUICINCT. In fine, addit : *Item, sanctorum Saturnini & Lupi. In pago Beluacensi, sanctæ Andragisines virginis. Brugias, sancti Donatiani archiepiscopi & confessoris.* *De iisdem. Andragisin Donatiani.*

VICTORIN. In fine : *Item, sanctæ Fortunæ virginis* Pro *Fortunatæ.* Vide inferius. *Fortunatæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Calixti Papæ & martyris. Donatiani episcopi & confessoris.* *Donatiani.* *Fortunati episcopi. Eutropii episcopi* (notatur in margine, *hunc hoc die alibi non invenio.*) *Fortunatæ virginis & martyris cum tribus germanis.* *Eutropii. Fortunatæ.*

REG. SUEC. sub num. 428. *Beloacus, sanctæ Angadrisinæ virginis.* Vide BRUXELLEN. *Angadrisin.*

REG. SUEC. Sub. num. 136 : *Item, sanctæ Fortunatæ virginis.* Vide cod. sequentem. *Fortunatæ.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Fortunati.* Adjicitur : *Eodem die, translatus sancti Justi eremitæ. Apud Campaniam, sanctæ Fortunatæ virginis, quæ passa est cum tribus fratribus suis Carponio, Evaristo & Prisciano, apud Cæsaream, imperantibus Diocletiano & Maximiano, præside Urbano.* *Justi Fortunatæ & socior.*

FLORENTIN. *Item, sanctorum Saturnini & Lupi.* *Saturn. &c.*

pi. Item sancti Gaudentii. STROZZIAN. addit, *Gaudentii. episcopi.* Vide GREVEN.

LUXOVIEN. *Transitus sancti Justi confessoris in eremo. Ipso die, Cælestis episcopi ipsius civitatis.* *Justi Cælestis.*

EDITIO. LUBECO-COL. In Calixto interpolata, præter jejunium quatuor temporum, addit, *quod promotiones Ecclesiæ Ordinum gradatim fieri instituit, & induxit servare perpetuam castitatem ministris Ecclesiæ.* Cetera habes supra. *De Callisto.* In Fortunato, pura est. Tum : *Eodem die, sanctorum Saturnini & Lupi martyrum. Treveris,* *Saturn. &c.* *sancti Rustici, secundi episcopi & confessoris. Her-* *Rustici.* *bipolim, sancti Burchardi ejusdem civitatis primi* *Burchardi.* *episcopi & confessoris. In heremo, transitus sancti* *Justi.* *Justi heremitæ. Methis civitate, sancti Cælestis,* *Cælestis.* *secundi ejusdem urbis episcopi & confessoris. Civitate Remis in Gallis, sancti Donatiani episcopi* *Donatiani.* *& confessoris.*

BELIN. Post *promeruit*, interponit : *Hic constituit jejunium die sabbati quater in anno fieri, frumenti, vini & olei secundum prophetiam.* In *De Callisto.* fine : *Item sanctorum Saturnini & Lupi.* *Saturn. &c.*

GREVEN. *Eodem die, sancti Gaudentii epi-* *De Gaudent.* *scopi Ariminensis & martyris. Qui Ephesi ortus,* *Lupi &c.* *Romæ tempore Damasi Papæ, presbyter ordinatus, miraculis claruit. Consecratus deinde Ariminensi ecclesiæ in episcopum, postquam multos ad fidem* *Saturn. &c.* *convertisset, ob Catholicæ fidei defensionem fustibus & lapidibus usque ad emissionem spiritus mactatus est. Civitate Corduba, sanctorum Lupi & Aureliæ. Saturnini & Lupi martyrum. Viennæ, sanctorum Agrati & Casturi, ejusdem urbis epi-* *Agrati &c.* *scoporum. Treveris, sancti Rustici, secundi ejusdem* *Rustici.* *urbis episcopi & confessoris. Apud Herbipolim, sancti Burchardi, primi illius ecclesiæ episcopi &* *Burchardi* *confessoris. Hic cognatus fuit sancti Bonifacii Ma-* *cum elogio.* *guntinensis episcopi & martyris, atque ab eo præfatæ ecclesiæ antistes ordinatus anno Domini* DCCLI. *Cumque multo tempore strenue eam gubernasset, solitariæ vitæ desiderio alium loco sui instituit faciens, Deo & sibi vacans, quievit anno* *Justi.* *sacerdotii sui quadragesimo. Justi Lugdunensis epi-* *scopi & confessoris hic depositio. Qui & ipse solitariam vitam diligens, in heremo aliquot annis sanctissime conversatus, ministro suo Viatori, quod se celeriter sequeretur, moriens prædixit. In Gal-* *Donatiani.* *lis civitate Remis, beati Donatiani archiepiscopi* *Cælestis.* *& confessoris. Methis, beati Celestis, secundi ejusdem urbis episcopi & confessoris, discipuli beati Petri Apostoli. Vitalis confessoris. Apud Beluacum, san-* *Vitalis.* *ctæ Angadrismæ virginis, sponsæ sancti Ausberti* *Angadrisin.* *Rothomagensis. Vide supra* v *Idus Februarii. For-* *Fortunatæ* *tunatæ virginis & martyris, & trium fratrum.* *& sociorum.*

MOLAN. *Item, sanctorum Saturnini & Lupi.* *Saturn. &c.* *Treveris, sancti Rustici episcopi & confessoris. Bru-* *Rustici.* *gis, sancti Donatiani archiepiscopi Remensis. Lug-* *Donatiani.* *duno Galliæ, translatus sancti Justi in eremo. In ter-* *Justi.* *ritorio Cathaulannensi, sanctæ Manegildis virginis.* *Manegildis.* Deinde minoribus typis, de Burchardo ex GRE- *Burchardi.* VEN., usque ad *anno Domini* DCCLI. Tum : *Item* *Placillæ.* *beatæ memoriæ, Placillæ uxoris Theodosii imperato-* *Dominici* *ris. Eodem die, obiit Dominicus Loricatus, cujus* *Loricati.* *vitam scribit Petrus Damiani, tomo* 8 *Aloysii.* In editionibus aliis, de Saturnino & Lupo ut supra. *Herbipoli, sancti Burchardi episcopi & confessoris.* De Donatiano, Rustico & Manegilde, ut supra. Tum de Andregisina, ut GREVEN. Dein : *Et sancti patris Cosmæ Hagiopolitani & poëtæ, episcopi Mujumæ.* Minoribus litteris : *Eodem die, obiit venerabilis Dominicus Loricatus.*

Idibus.

Idibus. *Die* 15.

APud Coloniam Agripinam, natalis ſanctorum quinquaginta martyrum, qui cum eſſent ex legione ſacra Thebeorum, apud eamdem urbem curſum ſui agonis compleverunt. Romæ via Aurelia, ſancti Fortunati. Lugduni, ſancti Antiochi epiſcopi, qui ſtrenue adminiſtrato pontificii culmine, ad quod aſſumptus fuerat, regnum cæleſte adeptus eſt. In territorio Remenſi, ſancti Baſoli confeſſoris. *Martt.* 50. *Fortunati.* *Antiochi.* *Baſoli.*

Puros exiſtimo *Praten.* & *Munerat.* Proximè accedunt *Roſweyd.* & *Belini prima editio.*

VARIA LECTIO. Dixi poſtremos duos proxime ad puritatem accedere, nam in principio uterque corruptus eſt; dum in Roſweyd. legitur: *Apud Coloniam, ſanctorum Maurorum* CCCXL, & in Belino, CCC *martyrum*; certum enim eſt, omnino legendum *quinquaginta*, ut habent codices vetuſtiores Praten. Herinien. Antverp-maj. Pulſanen. Aquicinct. & Munerat. ex Adone. Munerat. poſt *ex legione*, omittit vocem, *ſacra*. Item pro *compleverunt*, legit *impleverunt*; & pro *Baſoli*, habet *Bajoli*. Hîc noto, excluſum codicem Herinienſem, quia ſecundo loco inſertum habet: *Eodem die, ſancti Oſwaldi, epiſcopi & confeſſoris.* Atque in fine: *In territorio Remenſi, tranſlatio ſancti Baſoli confeſſoris, quæ facta eſt ab Hincmaro archiepiſcopo; viro venerabili.* Atque hoc vere ſcribit, licet non pure Uſuardinè. Mihi veriſimile eſt; *Oſwaldum*, qui hîc ponitur, accipi pro Oſwaldo Wigornienſi & Eboracenſi epiſcopo; qui colitur XXIX Februarii; quamvis & pro *Ethelwaldo* Lindisfarnenſi, qui etiam Oſwaldus dictus eſt, ſumi poſſit, ut viſum eſt Henſchenio tomo 3 Februarii pag. 750. Vide quæ de codice Herinienſi diximus in præfatione. De tranſlatione alicujus Oſwaldi egit Antverp-maj. VIII Octobris, hîc vero idem codex in fine ſubdit: *In Britannia, ſancti Wlfuni epiſcopi & confeſſoris*, pro quo legit Henſchenius, loco citato, *Wlfranni.*

OBSERVATIO. Natalem *ſanctorum Maurorum* hodie in Hieronymianis conſignari, manifeſtum eſt; quod Rabanus, eos codices ſecutus, ipſos martyres in *agro Pinenſi* collocet, facile corrigitur; voluit enim legere: *In Galliis, Colonia Agrippinenſi, natale Maurorum.* Hactenus pugilum iſtorum numerum proditum non reperio. Utrum Thebæorum & Maurorum claſſes, quas Florentinius ex Elinando ſive Helinando, ſeculi XIII ſcriptore diſtinguit, ſatis ſubſiſtant, alterius eſt indaginis; uti &, an hi fuerint ex legione Thebæa, quod diſertiſſime aſſerit Ado, & ex eo Uſuardus ac Notkerus; an potius claſſis alia, ex Africæ oris Coloniam advecta, ut Grevenus & alii ſcriptores populares contendunt. Equidem de numero & gente nullam invenio antiquiorem, atque adeo certiorem notitiam illâ, quæ apud Gregorium Turonenſem exſtat, libro de glor. Martyrum cap. 62, ex quo elogium ſuum plane deſumpſit Ado. Ibi porro Gregorius: DICUNTUR QUINQUAGINTA VIRI EX ILLA LEGIONE SACRA THEBÆORUM. *Et quia admirabili opere ex muſivo quodammodo deaurata reſplendet* (baſilica) SANCTOS AUREOS *ipſam baſilicam incolæ vocitare voluerunt.* Hæc ſunt Gregorii ab Adone in Martyrologium ſuum tranſlata verba, ex quibus colligas, quam præclare recentiores Uſuardum corrigere, melius dicam, depravare præſumpſerint, ut ſe feciſſe candide fatetur Molanus, & ab aliis male tentatum ſuperius oſtendimus, magiſque patebit ex ſubſequentibus Auctariis, quæ nihil diſſonant à Breviario Ultrajectino, edito Leydæ, anno MDVIII, recentiori nempe, quam ſit Matricula Cartuſiæ Ultrajectinæ, infra etiam citanda. Laudabilis certe Colonienſium erga Martyres ſuos inſignis veneratio, utpote qui à Gregorii Turonenſis tempore, per tot ſecula *deauratam baſilicam*, & *ſanctos Aureos* conſtanti cultu, ſemperque ornatiori cuſtodierint & honoraverint, ut mihi non ſemel ſumma cum voluptate coram intueri licuit. Hæc obiter dicta ſint. Wandelbertus Mauros exornat, circa controverſa nihil definiens: *Martt.* 50.

Idibus inde tibi Maurorum turba vocatur
Agrippina, animis pariter quæ læta beatis,
Militiam Chriſto virtute & morte dicavit.

Sequitur in textu, *Fortunati martyris*, quem minime dubito ex Hieronymianis ab Uſuardo acceptum; nam Adoni perperam omnino tribui, facile cum Roſweydo exiſtimo, cum in Notkero plane aliter notetur: hic enim ex Rabano, *Capuæ, Libulum* cum *Fortunata* conjunxit. Et vero *Fortunatæ*, non *Fortunati*, legendum videtur, ſi primam in *Fortunati.*

Hieronymianis ſcaturiginem conſulimus, in qua ſic leges: *Via Aurelia, in cimiterio ejuſ-*
Antiochi. *dem, ſanctæ Fortunatæ.* De *Antiocho* Lugdunenſi, omnium primus meminit Ado, ex quo Notkerus ſolum nomen & poſitionem deſumpſit, Noſter partem elogii ſatis elegantèr contraxit. Vitæ Antiochi monumenta aliqua collegit Severtius à pag. 37. Notus etiam eſt in vita ſancti Juſti, de quo vide quæ diximus 11 Septembris. Ultimo loco ex codi-
Baſoli. cum noſtrorum lectione ponitur *Baſolus*, non rectè, ſi pro die obitus, cum is ad XXVI Novembris certo ſpectet, unde melius corporis ejus tranſlationem ab Hincmaro hoc die factam, ſuperius retulit codex Herinienſis, ſolitus propria Remenſia hinc inde Uſuardo adjicere. Varia de Baſolo refert & notat Mabilio, ſeculo 2 Benedictino à pag. 64. Verum quod ſub Adonis nomine de *Baſulo* ibi recitat, merum augmentum eſt, quod in ſolo codice Ms. Lobienſi reperire potui. Conſtat proinde proprie Uſuardinum eſſe Baſolum, quem, quod Uſuardi tempore ex celebriori tranſlatione inclaruerit, eâ causâ hoc die recolendum putarit.

AUCTARIA.

DE codicibus HERINIENSI & ANTVERP-MAJORE vide ſuperius dicta in Variantibus.

Bercarii. TORNACEN. De Mauris ſilet, ſed in fine adjicit: *Ipſo die, natalis ſancti Beracharii abbatis & martyris.* Hoc die eſt in Romano. Vide ibi notulam Caſtellani, de qua dicitur alibi.

PULSANEN. In prima purus eſt. Secundam omittit. De tertia ſolum habet: *Lugduno, ſancti Antiochi epiſcopi.* In quarta, ſcribit *Baſſoli.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Habent CCC *Martyrum.* Et in fine: *In Capua,*
Luſuli &c. *ſanctorum Luſili & Fortunati.*

GREVEN. Habet CCCLX, & poſt textum ſubdit: *Eodem die, tranſlatio ſancti Gregorii Papæ*
Tranſlat. Gregorii. *ab urbe Roma.*

MOLAN. Sequitur GREVENUM in numero CCCLX.
De 360. Et in fine omittit annuntiationem ultimam.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. Omnes ponunt numerum martyrum CCCLX. Inſerunt textui, *ſub perſecutione Maximiani, & cum duce ſuo Gre-*
Luſili &c. *gorio.* In fine: *In Capua, ſanctorum Luſili* [*Luſyli, Luſili, Inſili*] *& Fortunati.*

CENTULEN. *Apud Coloniam Agrippinam, ſanctorum martyrum quinquaginta. Lugduni, ſancti*
Tranſlat. Wulfranni. *Antiochi epiſcopi. Cœnobio Fontanella, tranſlatio ſancti Wulfranni, Senonenſis quondam archiepiſcopi & confeſſoris. In territorio Remenſi, natalis ſancti Baſoli confeſſoris & monachi: cujus ſancta converſatio etiam miraculis claruit.*

BRUXELLEN. De Mauris habet, ut ANTVERP-MAX. &c. In Fortunato purus eſt. Tum: *In Ca-*
Luſili &c. *pua, ſanctorum Luſili & Fortunati.* In Antiocho & Baſolo, iterum purus. In fine: *Fontanellæ*
Tranſlat. Wulfranni. *monaſterio, elevatio & tranſlatio ſancti Wulfranni archiepiſcopi & confeſſoris.*

HAGENOYEN. *Apud Coloniam Agrippinam, extra muros, natale ſanctorum Maurorum cum qua-*
draginta [puto ex CCC, formatum CUM, ut ſit legendum CCCXL] Cetera fere ſimilis ANTVERP-MAX. &c. In reliquo textu ſatis purus eſt. Pro *Baſoli*, habet, *Baſili.* In fine additur: *In Capua,*
Luſii &c. Euſtachii. Epionis. *ſanctorum martyrum Luſii & Fortunati. In Syria, ſancti Euſtachii preſbyteri & confeſſoris. Bituricas, ſancti Epionis preſbyteri & confeſſoris.* De utroque actum eſt ſupra XII Octobris.

AQUICINCT. Subdit in fine: *In Capua, ſanctorum Lupuli & Fortunati. Eodem die, ſancti Vul-*
Lupuli &c. Wulfranni. Leonardi. *franni archiepiſcopi Senonenſis.*

VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus numero 130. *In territorio Lemovicenſi, Sancti Leonardi confeſſoris.* Melius infra alii poſitionem aſſignant.

DAVERONEN. *In pago Cenomannico, ſancti Leonardi confeſſoris.* Vide Caſtellanum.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Baſoli abbatis & confeſſoris. Tranſlatio ſanctorum martyrum quinquaginta, ex legione Thebæorum. Obiit hoc die ſancta Hedwigis, duciſſa Moraviæ, Sleſiæ, Sla-* *Hedwigis cum elogio.*
voniæ, anno Domini MCCXLIII; *matertera ſancta Elizabethæ Thuringiæ, quæ canonizata eſt à Clemente IV. Qui cum differret canonizationem ejus, in Miſſa orans, ut, ſi tanti meriti eſſet apud Deum, & voluntas ejus eſſet, ut adſcriberetur Sanctorum catalogo, ut filia ejus cæca, quam in ſtatu militari de propria uxore habuerat, ejus meritis lumen reciperet, quod factum eſt; unde eam ſtatim canonizavit, anno Domini* MCCLXVII: *licet Urbanus IV eam intendebat canonizare, ſed præventus fuit per mortem. Hæc infra marginem,* inquit deſcriptor.

BIGOTIAN. ſign. P 5. *In Capua, ſanctorum Lu-* *Luſili &c.*
ſili & Fortunati.

BIGOTIAN. ſign. E 40. *Eodem die, tranſlatio* *Tranſlat.*
ſancti Gregorii Papæ, ab urbe Romæ. *Gregorii.*

AUGEN. *Ipſo die, natalis ſancti Beracharii ab-* *Bertarii.*
batis & martyris.

CODEX D. LE MARE. ſign. A. *In partibus Au-* *Leonardi.*
guſtodini, ſancti Leonardi abbatis.

CODEX D. DU CHEVAL. ſign. B. *In Capua,* *Luſili &c.*
ſanctorum Luſyli & Fortunati.

In VATICAN. ſignato num. 5949. Deeſt memoria *Fortunati* & *Baſoli.* Adjicitur: *Beneventi,* *Lupuli &c.*
natalis ſanctorum martyrum Lupuli & Modeſti, in *Tammari.*
S. Sophia. Et ſancti Tammari epiſcopi & confeſſoris. *Tranſlat.*
ALTEMPS. *Ipſo die, tranſlata ſunt de Roma ſan-* *Gregor. &c.*
ctorum corpora Sebaſtiani & Gregorii. In Britan- *Erkleti.*
nia minori, ſancti Erkleti martyris.

FLORENTIN. *Capuæ, ſanctorum martyrum Ru-* *Rufili &c.*
filii vel *Rufili, & Fortunati.*

LUXOVIEN. *Luxovii, dedicatio eccleſiæ ſanctæ Dei genitricis Mariæ.*

EDITIO LUBECO-COL. In Mauris paulo au- *De Mauris.*
ctior eſt, addens: *Cum duce Gregorio & beato Conſtantio, curſum ſui agonis compleverunt, & cum beato Gereone ejuſque ſociis, beatorum corporum quietem perpetuam delegerunt in baſilica, quæ ammirabili opere ex muſco* [muſivo] *quodammodo deaurata reſplenduit. Treveris, natale ſancti Severi* *Severi.*
epiſcopi & confeſſoris. Sequitur reliqua pars textûs, ſatis pura. Tum autem: *In Capua, ſanctorum* *Luſili &c.*
Luſili, & Fortunati martyrum. Apud Viennam, ſanctorum Agrati & Caſtuli, ejuſdem urbis epiſcoporum *Agrati &c.*
& confeſſorum. Lemovicas, beati Auſtridini confeſſo- *Auſtridini.*
ris. Eodem die, ſancta Hadwigis reginæ. Item, ſancti *Hadwigis.*
Wulfranni epiſcopi & confeſſoris. In Argentina, *Wulfranni.*
natale ſanctæ Aureliæ virginis, quæ fuit una de un- *Aureliæ.*

decim

decim milibus Virginum, & in reditu de Roma, infirmata ibidem obiit.

BELINI editio altera. Habet ut prima, *trecentorum Martyrum.* In fine: *In Capua, Lupini & Fortunati martyrum.* *Lupini &c.*

GREVEN. *Apud Capuam, sanctorum Lusili & Fortunati martyrum. Viennæ, sancti Deodati episcopi & confessoris. Treveris, natale beati Severi episcopi & confessoris. Vulframmi episcopi & confessoris. Lemovicas, sancti Austridini confessoris. Speciosæ virginis. Antiochiæ, sanctæ Margaritæ virginis. Quæ, ut seculi hujus pelagus evaderet, relicto sponso carnali, monasterium virorum ingressa Pelagii sibi nomen assumpsit. Ubi in magna sanctitate vivens, monasterio virginum prælata, de fornicatione falso accusata, pœnitentiam egit, plenaque sanctitate quievit. Nota; supradicti martyres* CCCLX *fuerunt ex Mauricania, quæ est pars Africæ, non ex legione Thebeorum, licet Ado & Usuardus sic habeant: veneruntque Coloniam navigio cum duce suo Gregorio. Item, sancti Leonardi Corbiginacensis confessoris. Qui, ut refert Vincentius libro 22, temporibus Lotharii regis, in pago Cenomannico sibi & sequacibus suis constructo monasterio, tantæ inter omnes humilitatis extitit, ut Prioris nomen refugiens, cunctis se viliorem exhiberet: vita tandem & miraculis inclytus quievit circa annum* DLIX. Imo paulo serius. *In Argentina, sanctæ Aureliæ virginis, quæ cum esset ex nobili illa societate undecim milium Virginum, apud præfatam urbem in reditu ab urbe Roma infirmata, obiit in pace. Eodem die Placidiæ virginis, filiæ Valentiniani imperatoris, quæ spreto seculo, aviæ suæ Gallæ adhærens, jejuniis, eleemosynis & assiduis orationibus intenta, tandem Veronæ quievit, signis coruscans. Ipso die, sanctæ Hadwigis ducissæ Poloniæ, materteræ sanctæ Elizabeth Lantgraviæ. Hæc matrona sanctissima, ultra quam dici potest piam in pauperes se exhibens, flexis genibus alimenta eis præbebat, pedes lotos osculabatur, virtuti etiam continuæ orationis valde intenta, corpus suum frigore, nuditate, jejuniis & flagellis diris castigans, spiritu prophetico clarens, quievit in pace.* *Lusili &c. Deodati. Severi. Wulfram. Austridini. Speciosæ. Margaritæ. De Mauris. Leonardi. Aureliæ. Placidiæ. Hadwigis.*

MOLAN. De Mauris in textu aliis litteris ex Adone adjungit: *Conditi in basilica, quæ admirabili opere ex musivo quodammodo deaurata resplendet, unde & incolæ ad sanctos Aureos vocitare consueverunt.* In fine, ex HERINIENSI: *Eodem die, Oswaldi episcopi & confessoris. In territorio Remensi, translatio sancti Basoli confessoris, quæ facta est ab Hincmaro archiepiscopo, viro venerabili.* Tum: *Ipso die, sancti Severi episcopi Trevirensis.* Dein typis minoribus: *Sleziæ ipso die, sanctæ Hadwigis ducissæ Poloniæ, materteræ sanctæ Elisabeth Lantgraviæ. In Scotia, sancti Malcolmi regis, qui ex Hungaria conjugem habuit beatam Margaretam, & sanctitate clarus in Domino quievit anno* MXCVII. Editiones aliæ in textu, ut prima. In fine: *Eodem die, Osualdi, episcopi Vuigornensis & confessoris.* Vide supra in Variantibus. De *Severo*, ut supra. *Cracoviæ, sanctæ Hedwigis, ducissæ Poloniæ. Argentinæ, sanctæ Aureliæ virginis. Ipso die, sancti Theodorici, confessoris, Ordinis Carmeli. Apud Veronam, sanctæ Placidiæ, virginis sanctissimæ, Valentiniani imperatoris filiæ.* De translatione Basoli, ut supra. Demum: *In portu Valencianas, elevatio pretiosissimi corporis beati Salvii martyris, ac Ancolismæ civitatis episcopi.* Hic clare designari videtur Salvius ille, de quo videnda Observatio nostra 1 Julii. *De Mauris. Oswaldi. Translat. Basoli. Severi. Hadwigis. Malcolmi. Aureliæ. Theodorici. Placidiæ. Elevat. Salvii.*

XVII *Kal.* *Die* 16.

IN Africa, sanctorum martyrum ducentorum septuaginta, pariter coronatorum, & sanctorum martyrum Martiani & Satiriani cum duobus fratribus eorum, qui pro constantia fidei Catholicæ, primùm nodosis fustibus cæsi, & usque ad ossa laniati, cum multo tempore talia paterentur, sequenti die semper incolumes reddebantur; novissimè in exilii relegatione, vinctis pedibus post terga currentium quadrigarum, inter spinosa loca silvarum, pariter jussi sunt interire. Passa est etiam Maxima virgo cum eis. In territorio Bituricensi, sancti Ambrosii confessoris. *Martyrum Afric. 270 Martiani & aliorũ. Ambrosii.*

Solus inter codices omnes aut purus, aut puro proximus est, *Molanus.*

VARIA LECTIO. Molan. habet *Satyriani*, nos cum reliquis fere omnibus *Satiriani*. Legendum esset *Saturiani*, ut infra dicam. Rursus idem cum Greveno legit, *in exilium relegatione*, reliqui ut in textu. Denique pro, *passa est etiam*, ponit, *passa est autem*. Nunc ceterorum codicum corruptelas expendamus. De annuntiatione *Ambrosii*, in qua Praten. Antverp. maj. & Rosweyd. à reliquis discordant, dicemus in Observationibus. Habet præterea Praten. additamentum: *Monasterio clervo* (forte habetur *Derno* vel *Dervo*) *sancti Bercharii martyris & abbatis.* Mortuus is est XXVI Martii, adeoque melius, licet non magis Usuardine posuit Herinien: *ipso die, translatio sancti Bercharii abbatis & martyris.* Tornacen. in prima mutilus est, & in fine adjicit: *Jotro monasterio, natalis sancti Prisci martyris.* Antverp-maj. incipit: *Dedicatio basilicæ beati archangeli Michaelis, in monte Tumba, ubi multa mirabilia Deus ostendit;* sub finem attexens, *& exceptio reliquiarum ejusdem.* Quæ ridicula sunt, nisi *ejusdem* referatur ad *basilicam*, ita ut exceptio sit reliquiarum ejusdem basilicæ, de cujus dedicatione agitur. Rosweyd. in fine: *In Alemannia, sancti Galli abbatis & confessoris.*

Coloniæ, Eliffii martyris. Pulſanen. in prima mutilus, in ſecunda purus, ſubdit: *Item dedicatio baſilicæ ſancti Michaelis archangeli in mari, in monte qui dicitur Tumba.* Hæc ad ſpecimen ſufficiant, cetera in Auctariis dabimus.

Martyrum Afric. 270

OBSERVATIO. Inter Hieronymianas tabulas ea hodie occurrit differentia, quod aliæ ſcribant: *Et in Africa, Cacræ,* vel *Cecræ & aliorum pariter paſſio* vel *paſſorum* CCLXX; aliæ vero: *In Aſia, Cereæ & aliorum* CCLXX. Huic poſtremæ lectioni inſiſtit Rabanus, aliam præferunt alii, at de perſecutione Wandalica, nuſquam vel verbum; ut merito cenſeat Florentinius, anonymos illos noſtros CCLXX, utut Africanos fuiſſe admittamus, ſaltem tempore dividi ab illis, qui in laterculo nominatim exprimuntur, quorumque illuſtria certamina deſcribit Victor Vitenſis lib. 1 in editione Chiffletiana à pag. 10, ubi nec apicem invenias, qui ad CCLXX reduci queat, niſi ex indeterminato Martyrum hinc inde paſſorum numero, certum aliquem pro arbitrio colligas. Aliter nihilominus loquitur Romanum parvum, anonymos illos cum aliis, *Martiano, Satiriano* &c. diſertiſſime conjungens, his verbis: *Sanctorum martyrum Martiani & Satyriani, cum duobus fratribus eorum, & aliorum* CCLXX *pariter coronatorum, Wandalica perſecutione.* Aſt certe ex Victore hæc eruere non potuit hujus Martyrologii auctor, nec alium fontem facile aſſignaveris. Rurſus videtur hic dies pro mero arbitrio ab illo delectus. Ceterum in omnibus eum ſequitur Ado, principio quidem CCLXX anonymos collocans, ſed ita cum ſequentibus copulatos, ut ad eamdem perſecutionem omnes referat, cum interim longiori ſua narratione ea ex Victore ſolummodo proſequatur, quæ ad *Martianum, Satyrianum cum duobus fratribus, & egregiam Chriſti ancillam, Maximam virginem,* ſeorſim & proprie attinent. Adonis ſententiam more ſuo complexi ſunt Uſuardus & Notkerus, ambo elogium, ſed pro ſuo quiſque ingenio, contrahentes; atque inde in omnes recentiores Martyrologos dimanavit. Putat Florentinius, Belinum claſſes omnino dividere voluiſſe, dum poſt anonymos, aliam annuntiationem ut ſeparatam exorſus eſt: *Item ſanctorum Martiani &c.* Quaſi eas Baronius etiam non diviſerit per, *Ibidem* &c. qui nihilominus priores etiam in Wandalica perſecutione paſſos affirmat, & quidem ex Victore acceptos. Wandelbertus anonymorum numerum ita exprimit, ut quæ gentem, locum & tempus ſpectant, penitus indeciſa relinquat.

Martiani & aliorum.

Bis centum & decies ſeptem memorantur, iniquus
Quos furor ob Chriſtum ſimili mactavit honore.

Neque ego in hiſce quidquam determinare auſim, donec accuratiori examine ſingula expendere licuerit, ſatis hîc eſt diverſas opiniones propoſuiſſe: unum obiter moneo, luxata eſſe in Martyrologiis noſtris duorum martyrum nomina, nam pro *Martiani* & *Satiriani* vel *Satyriani*, ex Victore cum Baronio legendum eſt *Martiniani & Saturiani.* Conveniunt codices in ſignanda *Ambroſii* commemoratione, in modo prorſus diſſentiunt. Praten. cum ſuis, nempe Antverp. maj. & Roſweyd. legit: *In pago Bituricenſi, ſancti Ambroſii Caturcenſis epiſcopi.* Quibus fere accedit Munerat. per: *In territorio Bituricenſi, ſancti Ambroſii, confeſſoris, epiſcopi Caturcenſis.* Contra vero, Herinien. Tornacen. Pulſanen. Belin. Greven. & Molan. ſimpliciter ei tribuunt titulum *confeſſoris*, ita legentes: *In territorio Bituricenſi, ſancti Ambroſii confeſſoris.* Equidem fateor, veram etiam eſſe priorem lectionem, ſed alteram, quæ noſtra eſt, vere Uſuardinam exiſtimo. Quæ ad *Ambroſii* hujus vitam & geſta pertinent, non indiligenter ſcrutatus eſt Guilielmus de la Croix, in epiſcopis Cadurcenſibus à pag. 32. Omnia ſuo tempore diligentius illuſtrabuntur. De *Gallo* abbate egimus cum Uſuardo XX Februarii, ubi notavimus, eum à Notkero aliiſque melius referri hoc die, ut facit etiam codex Roſweydi, cum pluribus aliis auctioribus Uſuardinis, in Auctariis citandis, quibus & Wandelbertus accedit: *ſepteno denoque Novembrem qui venientem præſignat, Gallus colitur confeſſor.* Sed cum hæc textui hodierno extranea ſint, ad Acta remittimus: vita exſtat apud Surium hoc die.

Ambroſii.

AUCTARIA.

DE PRATEN. HERINIEN. TORNACEN. ANTVERP-MAJ. ROSWEYD. & PULSANEN. ſatis dictum eſt ſupra in lectionibus Variantibus.

Saturnini & ſociorum.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Nihil habent de *Maxima.* In fine: *Item Saturnini, Nerei cum aliis* CCCLXV. Vide Notulam Caſtellani in Martyrologio univerſali.

Luciani & ſociorum.

MUNERAT. Poſt *interire*, inſerit: *Eodem die, ſanctorum martyrum Luciani, Maximiani & Juliani.* Tum vero: *Paſſa eſt etiam* &c. De martyribus illis Bellovacenſibus, Luciano, Maxiano & Juliano vide VIII Januarii. In DAVERON. ponitur eorum *inventio.* Alia memorat Tillemontius Tomo 4. pag. 538 & 539; quæ ex Bollando ferme deſumpta ſunt.

Saturn. &c. Galli.

BELIN. Secundo loco poſt Africanos: *Item Saturnini, Nerei cum aliis* CCCLXV. *Eodem die, ſancti Galli abbatis.* Vide Obſervationem.

Priſci.

GREVEN. Deficit in nomine virginis *Maxima.* Præterea in fine adjicit: *Carnotis, natalis ſancti Priſci martyris, ſuper fluvium Andura.*

ANT-

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Pro *coronatorum*, habent, *decollatorum*. Inserunt: *Qui tempore Wandalicæ persecutionis, sub Geiserico rege Arriano*. Sequitur: *In Allemannia, depositio sancti Galli abbatis. Qui Scotus natus, cum Suevis collocat artus.* Ambrosio nullum titulum addunt, uti nec ANTVERP. & MAX-LUBEC. supra. In fine: *Item Saturnini & Nerei cum aliis* CCCLXV.

De Afris. Galli. *Saturn. &c.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. Recte habent, *coronatorum*. Idem inserunt de persecutione, & cetera habent, ut duo præcedentes; sed præterea in fine adjiciunt: *Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Eliphii martyris. Qui cum frequenter ea quæ sunt Christianæ fidei, gentibus prædicasset, tandem sub Juliano apostata, apud civitatem Grandensem, capite truncatus, gloria & honore præclari martyrii coronatur.* Vide Surium.

Eliphii.

DANIC. Proxime citatis similis est, sed omittit hæc verba: *Passa est etiam Maxima* &c.

ALBERG. Eodem laborat defectu, atque item quod pro CCLXX, scribat CCLX, sed omnes excedit hoc augmento, post *interire*: *Cumque ducta ac reducta dumosis lignorum aculeis innocentum corpora traherentur, vicino currentibus indomitis equis, vale sibi invicem, iis verbis dicebant: Frater ora pro me, implevit Deus desiderium nostrum; taliter perventur ad regna cælorum; sicque orando & psallendo, gaudentibus angelis suis, animas emiserunt.* Vide Adonem.

De Afris.

CENTULEN. *Octava beati patris nostri Richarii, confessoris Domini glorioſi. Apud Africam, sanctorum martyrum* CCLXX, *& egregiæ Christi ancillæ Maximæ, virginis, abbatissæ. Civitate Beluaco, sanctorum Luciani, Maxiani & Juliani martyrum. Bituricas, sancti Ambrosii presbyteri & confessoris.* Vide Observationem.

Oct. Richar. Luciani &c.

BRUXELLEN. Incipit: *In partibus Alamanniæ, Armona castro Retiarum, depositio beati Galli abbatis. Qui de Ybernia seu Scocia cum beato Columbano in Alamanniam veniens, & ibi manens, transitum ejusdem beati Columbani, in Italia mörientis, nullo nuncio referente cognovit. In Africa, sanctorum martyrum Cacræ & aliorum* CCLXX, *pariter coronatorum. Item Saturnini & Nerei cum aliis* CCCLXV. *In castro Sollercii, natale sancti Eliphii martyris. Qui cum ferventer, ea quæ sunt Christianæ fidei, gentibus prædicasset, tandem sub Juliano apostata, apud civitatem Grandensem, capite truncatus, gloria & honore martyrii coronatur. Cujus corpus translatum, nunc ad Coloniam Agrippinam quiescit.* In Ambrosio fere purus est. *Civitate Novioma, depositio sancti Nommolini episcopi & confessoris. In civitate Nazareth, memoria beati archangeli Gabrielis superni paranimphi. Item in monte maris, qui dicitur Tumba, dedicatio ecclesiæ sancti Michaelis archangeli.* Nihil hîc habet de Martiniano &c. quos transtulit ad diem XXIV Octobris.

De Gallo. Cacræ & 270 Saturn. &c. Eliphii. Nommolini. Gabrielis. Michaelis.

HAGENOYEN. In prima similis est ANTVERP-MAX. De Saturnino & sociis ut supra. Tum: *In Constantiensi diocesi Alimaniæ, depositio beati Galli abbatis, discipuli sancti Columbani abbatis. Qui monastica religionis amator ardentissimus, quamdam heremum ingressus est, de qua in virtute Dei multum prævaluit, ita ut de illa fugaret bestias & demones. Et sicut tunc demones a loco solitudinis, ita etiam postmodum illos ab hominibus fugavit obsessis. Denique multis perpetratis miraculis, & pluribus receptis discipulis, & ad fidem pluribus conversis, & monasteriis edificatis, obiit in pace.* Ambrosium Bituricensem transtulit in diem sequentem.

De Gallo.

AQUICINCT. In fine: De Saturnino &c. ut supra. *Ipso die, sancti Ægidii confessoris.* Vide I Septembris. *Colonia, sancti Eliphii martyris. Alemannia, sancti Galli presbyteri & confessoris. In territorio Lemovicensi, sancti Juniani confessoris. Civitate Novioma, depositio beati Nummolini episcopi & confessoris. Eodem die, natalis sanctorum Luciani, Maxiani & Juliani.* Vide infra codicem DAVERONENSEM.

Ægidii. Eliphii. Galli. Juniani. Nummolini. Luciani &c.

VICTORIN. & REG. SUEC num. 130. *In Alemannia, natale sancti Galli abbatis.* VATICAN. sub num. 5949 habet, *depositio* &c.

Galli.

DAVERONEN. *Belvaco, inventio sanctorum Luciani, Maxiani & Juliani martyrum. Ipso die, sancti Magnibodi episcopi & confessoris. Cenomannis civitate, depositio sancti Berarii episcopi & confessoris. Eodem die, in pago Carnotensi super fluvium Audiera, sancti Prisci martyris.*

De Lucian. &c. Magnibodi. Berarii. Prisci.

AMBIANEN. *Eodem die, repositio sancti Firmini episcopi & martyris.*

De Firmino.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eliphii martyris. Cujus caput est in ecclesia sancti Martini Trajectensis. Galli abbatis & confessoris. Sanctorum martyrum* CCLXX. *Bercharii abbatis & martyris.* Vide quæ de ipso habet Surius hoc die.

Eliphii. Galli. Bercharii.

CODEX D. LE MARE signatus A. *In territorio Ratine, sancti Vitalis confessoris.* Hunc mihi plane ignotum fateor.

Vitalis.

FLORENTIN. *Apparitio secunda sancti Michaelis archangeli, quæ circa annum Domini septingentesimum decimum accidisse legitur. Item sanctorum martyrum Saturnini & Nerei cum aliis* CCCLXV. De his jam supra non semel.

De Michael. De Saturn.

BURDEGALEN. Novum sanctum producit, sic scribens: *Sancti Bertrandi episcopi Convenarum.*

LUXOVIEN. *In monte Falconis, beatissimi Baldrici confessoris, cujus merita crebris miraculis declarantur. In territorio Tullensi, sancti Eliphii martyris.* Vide infra longiorem historiam.

SALINEN. *In territorio Bizunticensi,* [pro *Bituricensi,*] *sancti Ambrosii confessoris.*

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *In territorio Biturricensi, sancti Ambrosii presbyteri & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. *In Prato ameno, super flumen, quod Vera dicitur, inter Grandensem & Tulensem civitates, natale sancti Eliphii martyris. Qui cum ferventer ea quæ sunt Christianæ fidei, Judæis & gentibus prædicasset, tandem sub Juliano apostata tentus & requisitus ut Christum negaret; respondit: Inimice veritatis & adversarie propriæ salutis, ad hæc utere consilio meo, & pœniteat te errasse, ut mortem æternam evadere possis. Audiens Julianus fremuit & jussit eum decollari, dicens: Nunc videbo, in quo Deus tuus prævaleat; & capite truncatus, cum gloria & honore preciosè martyrium complevit. Quo facto corpus examine se de terra transtulit & caput amputatum ambabus manibus amplectens, & fere per miliare deportavit in montem excelsum quem antea suæ sepulturæ elegerat. Sed nunc in Colonia Agrippina, in monasterio sancti Martini episcopi per translationem requiescit. In Almania, depositio sancti Galli abbatis & confessoris, in monasterio Avernensi, discipuli sancti Columbani abbatis. Qui Scotus natus cum Suevis collocat artus. Hic obitum magistri sui Columbani, absens cognovit, & fratribus suis hunc denuntiavit. Virtutibus itaque plenus, apud Arbonam castrum migravit ad Dominum. Tunc inventa est in cella ejus capsella, & in ea enea catena, qua vir sanctus corpus suum macerabat.* Vide Notkerum plenius de monasterii sui

Eliphii cum elogio. Galli abb.

fundatore & inſtitutore, hoc ejus natali die diſſerentem. De Africanis, ut ULTRAJECTIN. &c. Tum: *In loco qui Tumba dicitur, juxta mare, ſex miliaribus ab urbe Abicenſi, apparitio ſancti Michaelis archangeli.* In Ambroſio pura eſt. *In pago Lemovicenſi, ſancti Silvani martyris. Cenomannis, depoſitio ſancti Betharii epiſcopi & confeſſoris. Ipſo die ſanctorum Magnobodi & Mammoleni epiſcoporum & confeſſorum. E quibus prior Andegavenſem rexit eccleſiam, & vita ejus miraculis exſtitit gloriosa. Apud Maguntiam, ſancti Lulli epiſcopi & confeſſoris.* De Saturnino & ſociis, ut ſupra. *In Dervo monaſterio, ſancti Bercharii abbatis. Item ipſo die, ſancti Niniani monachi & confeſſoris.* De Balderico, ut ſupra ex codice LUXOVIEN. *Item eodem die, beatæ Maximæ virginis. Quæ multorum extitit rectrix virginum; noviſſime in veritatis confeſſione gloriosa quievit.*

De Michael. *Silvani.* *Betharii.* *Magnob.&c* *Lulli.* *Bercharii.* *De Maxim.*

GREVEN. *In territorio Abrincenſi, apparitio ſancti Michaelis archangeli, qui circa annum Domini* DCCVII *apparuit Autberto Abrincatenſi epiſcopo, monens ut in loco maris, qui Tumba propter ſui eminentiam, & etiam in Periculis maris dicitur, eccleſiam in ſui memoriam fundaret, volens nimirum ſibi in pelago, æqualem ei, quæ in monte Gargano eſt, venerationem exhiberi.* De Saturnino, ut ſupra. De Eliphio, vide jam dicta, hic deeſt allocutio. *In pago Lemovicenſi, ſancti Silvani martyris. Eodem die, ſancti Lulli archiepiſcopi Maguntinenſis & confeſſoris. Qui ſancto Bonifacio, cujus cognatus erat, digne ſuccedere meruit. Arnulphi epiſcopi. Magnobodi Andegavenſis epiſcopi & confeſſoris. Qui tempore Dagoberti regis vita, & ſignis clarè effulſit. Benedicti epiſcopi.*

De Michael. *Silvani. Lulli.* *Arnulfi. Magnobodi.* *Benedicti.*

Mammoleni epiſcopi & confeſſoris. De Bethario Cenomannenſi, al. *Berario*, Gallo, & Balderico, ut editio ſuperior. *In Deruo monaſterio, tranſlatio ſancti Bercharii* &c. *Niniani monachi & confeſſoris. Berthæ, abbatiſſæ & martyris. Heriburgis virginis. Eodem die, beatæ Maximæ* &c. ut ſupra.

Mammoleni. *Bercharii.* *Nintani.* *Berthæ.* *Heriburgis.*

MOLAN. In fine, *epiſcopi Caturcenſis.* De Saturnino ſatis dictum eſt. *Eodem die, ſancti Galli abbatis depoſitio, cujus vita virtutibus plena conſcripta habetur. Carnotis Jothro monaſterio, natalis ſancti Priſci martyris ſuper fluvium Anduræ.* De Berchario habet tranſlationem. De Baldrico, ut ſupra. *Civitate Novioma, ſancti Nummolini epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, tranſitus ſancti Gurdielli confeſſoris,* [Duaci.] *Apud Lugdunum, beati Antiochi epiſcopi. Et Eliphii martyris. Qui cum ferventer* &c. ut BRUXELLEN. Dein typis minoribus: *Hic apud Coloniam Agrippinam in monaſterio ſancti Martini quieſcit.* Tum de Lullo, ut GREVENUS; item de Magnobodo & Bertha. In editionibus aliis adſcribitur textui *Gallus abbas*, & pro Auctario, eſt, *miræ ſanctitatis viri. Qui Scotus natus* &c. Et *cujus vita* &c. De Saturnino & Priſco, ut in priori. *Ipſo die, Deruo monaſterio, ſancti Bercharii abbatis & martyris.* De Baldrico, ut ſupra. *Coloniæ, Eliphii martyris. Qui cum* &c. ut ſupra, excepta additione, minoribus typis in priori editione appoſita. *Maguntiæ, natalis ſancti Lulli* &c. ut GREVEN. *Andegavis, ſancti Magnobodi* &c. etiam ut GREVEN. De Nummolino, ut in priori. *Duaci eo die, tranſitus ſancti Gurdielli confeſſoris. In territorio Aprincenſi, apparitio beati Michaelis archangeli, in procella maris, id eſt in monte Tumba.* Vᵉ ſupra.

Mammoleni. *Bercharii.* *Nintani.* *Berthæ.* *Heriburgis.* *Galli.* *Priſci.* *Nummolini.* *Gurdielli.* *Antiochi.* *Eliphii.* *Lulli.* *Magnob.&c*

XVI *Kal.* *Die* 17.

Heronis. IN Antiochia, natalis ſancti Heronis diſcipuli beati Ignatii martyris, qui poſt eum epiſcopus factus, viam magiſtri pius imitator ſequitur & pro commendato grege amator Chriſti occubuit. *Florentii.* Civitate Arauſica, ſancti Florentii epiſcopi, qui multis clarus virtutibus in pace quievit.

Tres codices puri ſunt, *Herinien. Tornacen.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Tornacen. pro *Heronis*, ſcribit *Jeronis*, pro *Arauſica*, *Auraſica.* Videtur Praten. habuiſſe *Auraufica*, quod in apographo noſtro à reviſoribus Sirmondo aut Cortas correctum eſt. Sic in eodem codice credo prius poſitum fuiſſe *Florentii*, idque mutatum in *Florentini*, quemadmodum & in Herinien. & Tornacen. legitur; at melius reliqui probatiores cum Adone, Notkero & Wandelberto, *Florentii.* Præfatum Adonem preſſe ſecuti ſunt Greven. & Molan. qui ita legunt: *In Galliis civitate Auraſica* (pro *Arauſica*) *ſancti Florentii* &c. Multos hîc denuo codices è purorum numero excluſi, quod variis abundent Auctariis. Praten. imprimis in fine ſubjungit: *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii presbyteri & confeſſoris*, ubi notavit Caſtellanus, hæc eâdem quidem manu ſed non eodem atramento ſcripta eſſe. Ceterum ordinarii ſequaces duo, Antverp-maj. & Roſweyd. Pratenſi denuo ſubſcribunt, licet omiſerint titulum *presbyteri*, & prior male pro *Vincentii*, ſcribat *Vincii.* De aliis dicemus infra, hîc ex ceterorum probatiſſimorum codicum auctoritate omnino cenſeo, dictam annuntiationem merum eſſe additamentum.

OBSERVATIO. De hodiernis ſanctis *Herone* & *Florentio* prorſus non meminere antiquiora Martyrologia, ut ſunt Hieronymiana, Beda, Romanum parvum, Florus & Rabanus. Ex Adone deſumpta ſunt, quæ hîc in textu exhibentur. Sed neque in omnibus præludentem Adonem ſecutus eſt Noſter, nam quæ in ipſo & in anteſignano Romano parvo, prima annuntiatio eſt: *Marthæ ſororis Lazari*, de ea Uſuardus hodie

Heronis.

hodie non loquitur, ſed ad XIII Decembris transfert. Sequitur in utroque jam citato, *Ariſtion*, de quo egimus XXII Februarii, ubi ex Obſervatione intelliges, fruſtra ab Adone repetitum, quem hoc tantummodo die in Romano parvo invenerat. Notkerus Adonem cæce deſcripſit, Noſter delectum fecit. Itaque qui tertio loco apud Adonem eſt, is primum locum hîc occupat, *Heron*, ſeu potius *Heros*, magni Ignatii in Antiochena cathedra ſucceſſor, ut habet Euſebius lib. 3 editionis Valeſianæ cap. 36, cujus capitis ultima verba ſunt: *Quo* (Ignatio) *defuncto, epiſcopatum Antiochenæ eccleſiæ ſuſcepit Heros.* Alius eſt apud Rufinum (ex quo ab auctore Romani parvi Heronem acceptum credimus) alius, inquam, apud Rufinum ordo capitum, ſed eadem prorſus ſententia. Apud hunc poſt libri 3 cap 25, poſtrema hæc verba, *hactenus de Ignatio*, ſic inchoatur caput 26: *Poſt hunc rexit eccleſiam civitatis Antiochenæ Heros.* Nec quidquam ultra eſt, quod ab antiquis in ejus laudem memoriæ proditum ſit, quandoquidem Ignatii litteræ, ad ipſum prætensè datæ, communi hodie eruditorum ſuffragio ſuppoſititiæ exiſtimentur. Quacumque igitur de magiſtri imitatione & effuſo pro commendato grege ſanguine, in textu memorata ſunt, ſolâ, quod equidem ſciam, Adonis auctoritate nituntur. *Florentius* Arauſicanus, ſolus poſt Eutropium, inter illius urbis antiſtites, Sanctorum albo adſcriptus, ab Adone primùm conſignatus eſt, ejuſque verba omnia tranſumpſit Notkerus; Noſter ſola initialia reſecuit, *In Gallis*: quæ à Greveno & Molano reſtituta oſtendimus. Vitæ ejus compendium tradunt Sammarthani, nonnullaque alia ſuggerit catalogus apud nos manuſcriptus, ex quo diſquiſitionibus aliis materia ſuo tempore poterit ſuppeditari. Wandelberti verſiculum ſubjicio. *Florentii.*

Sedecimam ſacer antiſtes Florentius ornat.

AUCTARIA.

PRATEN. Jam ſupra in Variantibus, augmentum ejus de Vincentio Nivernenſi notavimus.

ANTVERP-MAJ. Præcedenti ſimilis, in fine ſubdit: *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincii* [pro *Vincentii*] *confeſſoris.* *Vincentii.*

ROSWEYD. Etiam in fine: *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii confeſſoris.* Deinde: *In Britannia, ſanctæ Edeldruthæ virginis & reginæ.* Eſt feſtum tranſlationis. Vide Acta noſtra XXIII Junii. *In Mauritania, Mariani & Maximi martyris, cum aliis* XXIII. Vide de his apographa Hieronymiana. *Vincentii. Edeldruthæ. Mariani&c*

PULSANEN. In prima annuntiatione mutilat elogium Heronis. In ſecunda purus eſt. Tum adjungit: *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii epiſcopi & confeſſoris.* *Vincentii.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui de cetero ſatis puro ſubdunt, *Item, Victoris, Alexandri, Mariani.* *Victor. &c.*

GREVEN Rurſum propriis Carnotenſibus excedit. Primo: *Carnoti ſanctæ Solinæ virginis.* Tum: *Apud eamdem urbem, dedicatio baſilicæ in memoria beatiſſimæ Mariæ matris Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti.* *Solinæ. Dedicat. Carnotens.*

MUNERAT. In textu ſatis purus, addit proprium Pariſienſe: *Eodem die, ſancti Cerbonii Populonenſis epiſcopi, cujus reliquias attulit Fr. Robertus Piſanus.* Vide Auctaria, die quo colitur ſanctus Cerbonius, nempe x Octobris. Pariſiis hodie feſtum habet, ob partem prædictarum reliquiarum, de quibus vide infra in codice REG. SUECIÆ ſub numero 428. *Cerbonii.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Textui etiam ſubdunt, fere ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. *In Nicomedia, natale ſanctorum Victoris, Alexandri & Mariani.* Florentinius ipſos ex Hieronymianis conatur educere. *Victor. &c.*

CENTULEN. Etiam repetit, quæ poſuerat XXII Februarii, nempe: *Natalis beati Ariſtionis, qui unus fuit ex antiquis Chriſti diſcipulis. Antiochiæ, ſancti Heronis epiſcopi, ſucceſſoris beati Ignatii, qui Heron pro ovibus ſuis conſtanter occubuit. Civitate Arauſica, ſancti Florentii epiſcopi confeſſoris.* *Ariſtionis.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. In prima purus, ſecundo loco habet: *In Auxiopolim, natale ſanctorum Hermetis & Taxii. In Nicomedia, natale ſanctorum Victoris, Alexandri & Mariani. In Gallis, civitate Arauſica* &c. *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii presbyteri & confeſſoris. Eodem die, ſanctæ Auſtrudis virginis.* *Hermet.& Victoris &c. Vincentii. Auſtrudis.*

HAGENOYEN. Poſt *Ignatii martyris*, inſerit: *Qui poſt eum factus eſt epiſcopus a Policarpo, diſcipulo ſancti Joannis Euangeliſtæ; cui Ignatius eccleſiam, vadens Romam captivus ut occideretur, commiſit. Qui viam magiſtri* &c. *Apud Coloniam Agrippinam, natale ſancti Eliphii martyris. Qui cum ferventer ea quæ ſunt Chriſtianæ fidei, gentibus prædicaſſet, tandem ſub Juliano imperatore tentus eſt, & in vinculis ad Grandenſem civitatem eſt perductus, & ibi capite ab eodem truncatus eſt, & honore præcelſi martyrii coronatur.* Vide die præcedenti. *Civitate Auraſica, depoſitio ſancti Florentii* &c pure. *In Nicomedia, natalis ſanctorum martyrum, Victoris, Alexandri & Mariani. Item in territorio Byturienſi, depoſitio ſancti Ambroſii confeſſoris.* Colitur die præcedenti. *De Herone.* *De Eliphio.* *Victor &c. Ambroſii.*

AQUICINCT. In fine: *Item, ſanctorum Victoris, Alexandri & Martiani.* Tum PRATENSI, ut ſæpe ſolet, cohærens: *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii confeſſoris.* *Victor. &c. Vincentii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Aurelii martyris, cum uxore ſua & aliis ſociis eorum. Sancti Herenis martyris. Florentini epiſcopi & confeſſoris.* Puto deſignari Florentium Arauſicanum. *Aurelii. & ſocior.*

REG. SUEC. ſub num. 428. *Eodem die, ſancti Cerbonii Populonienſis epiſcopi, cujus nobis reliquias attulit Fr. noſter Robertus Piſanus.* Qui Robertum illum Piſanum noverit, ſciet cujus eccleſiæ aut monaſterii olim fuerit codex, de quo loquimur. Tum: *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincencii presbyteri confeſſoris.* *Cerbonii. Vincentii.*

CODEX D. LE MARE. ſign. A. *Eodem die, natalis ſanctorum martyrum, Annæ, Lucii & Victoris.* *Annæ &c.*

In

In VATICANO sub num. 5949. In fine additur: *Natale beati Aristionis, qui unus fuit de* LXX *discipulis. In Sannia, sancti Pardi episcopi.* De Aristione vide dicta XXII Februarii.

Aristionis. Pardi.

ALTEMPS. *Apud Rameſiam in Anglia, translatio germanorum ac pretioſorum martyrum Chriſti, Ethelredi atque Ethebrithi, regia ſtirpe ortorum. Horum quidem corpora, nequiter necata ac furtim ſub regali condita ſede, nocte media lux clarior ſole, per regia tectum aulæ celitus emiſſa, revelavit; non multo vero poſt necatorem eorum, ad ipſius veſaniam, & martyrum gloriam declarandam, terra vivum abſorbuit & ad inferos tranſmiſit. Eodem die, ſanctæ ac perpetuæ virginis Etheldredæ, cujus ſacratiſſimum corpus, poſt multos annos, ad demonſtrandum ipſius eximiæ virginitatis meritum, pietas divina, in ipſa ſcilicet tranſlatione, ſine corruptione ſervatum revelavit.* Vide ſupra in ROSWEYD.

Ethelredi & Ethelbrit. Etheldredæ.

FLORENTIN. *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii epiſcopi & confeſſoris. Item ſanctorum martyrum Victoris, Alexandri & Mariani. Item ſancti Ariſtionis, qui fuit unus ex* LXX *diſcipulis Jeſu Chriſti. Item, natale ſancti Rufiniani.*

Vincentii. Victor. &c. Aristionis. Rufiniani.

BURDEGALEN. *Andegavis, ſancti Lupi epiſcopi.* Vide Caſtellanum.

Lupi.

LUXOVIEN. *Luxoviæ, dedicatio eccleſiæ ſancti Martini.*

DIVIONEN. ſancti Benigni. *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii presbiteri & confeſſoris.*

Vincentii.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Natalis beatæ Marthæ, ſororis Lazari.* Vide Obſervationem. *Arauſicæ, Florentii.*

Marthæ.

EDITIO LUBECO-COL. De Herone, poſt *diſcipuli*, inſerit, *ac diaconi.* De reliquo textus ſatis purus eſt: Tum: *In Nicomedia, natale Victoris, Alexandri & Mariani martyrum. Treveris, ſancti Florentini epiſcopi & martyris. Carnoti, ſanctæ Solinæ virginis. Eodem die, translatio ſanctæ Marthæ, hoſpitæ Chriſti, ſororis beati Lazari & Mariæ Magdalenæ. In Anglia, tranſlatio ſanctæ Etheldredæ virginis. Andegavis, ſancti Lupi epiſcopi & confeſſoris. In territorio Nivergenſi,* [lege cum aliis *Nivernenſi*,] *beati Vincentii, presbyteri & confeſſoris.*

Victor. &c. Florentini. Solinæ. Transl. Mar. Et Etheldr. Lupi. Vincentii.

BELIN. Pro *Arauſica*, habet *Auriſica.* Prima editio addit in fine: *Item, Victoris, Alexandri & Mariani.* Ad hæc ſecunda adjicit, *atque Marci.*

Victor. &c.

GREVEN. *Treveris ſancti Florentini epiſcopi & martyris. Apud Nichomediam, ſanctorum Alexandri & Victoris. In Mauricania, ſanctorum Mariani, Maximi, Nini, Lucii, Sacrati, Veneri, Primæ, Donatæ, Victoriæ, Baſillæ & aliorum.* Vide Hieronymiana. *Item ſecundum Adonem hîc, beati Ariſtionis, qui fuit unus de* LXXII *Chriſti diſcipulis. Uſuardus habet eum* VIII *Kal. Martii. Ipſo die, ſecundum alios precedenti, paſſio ſancti Silvani, Alexandri & Marci martyrum. Privati martyris, qui cum eſſet miles & ulceribus plenus, à beato Calixto Papa curatus & baptizatus, pro Chriſto plumbatis, donec deficeret, mactatus eſt.* Vide ſupra XIV Octobris. *Andegavis, ſancti Lupi epiſcopi & confeſſoris. In Cancia, Nodelini epiſcopi & confeſſoris. In Hibernia, Monachi confeſſoris. In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii, presbyteri & confeſſoris. Meynardi confeſſoris. Gordinelli confeſſoris. Eodem die, tranſlatio ſanctæ Marthæ hoſpitæ Chriſti. In Anglia, tranſlatio ſanctæ Etheltredæ virginis. Lilioſæ, virginis, cognatæ ſanctæ Nathaliæ. Auſtrudis virginis.* De hac plura invenies in auctario ſequenti.

Florentini. Alexand. & c. Marian. & c. Aristionis. Silvani & aliorum. Privati. Lupi. Nodelini. Monachi. Vincentii. Meynardi. Gordinelli. Transl. Mar. Et Etheltr. Lilioſæ. Auſtrudis.

MOLAN. *Item, Victoris, Alexandri & Mariani. Carnoti, ſanctæ Solinæ virginis. Eodem die, ſancti Cerbonii Popolonienſis epiſcopi, cujus reliquias attulit frater Robertus Piſanus. Lauduno Clavato, natale ſanctæ & illuſtriſſimæ Auſtridis virginis & abbatiſſæ, quæ ab ipſis infantiæ rudimentis mire Dei gratia prædita, etiam virtutibus & miraculis glorioſa, migravit ad Chriſtum. Item beati Ariſtionis, qui fuit unus de* LXX *Chriſti diſcipulis.* Deinde typis minoribus: *Meinardi confeſſoris.* In poſterioribus editionibus, eadem habet quæ in prima, de Victore & ſociis, de Solina virgine, & Florentino Treverenſi. *Item, beati Eutichii confeſſoris, magnæ ſanctitatis viri, Ordinis Carmeli. Lauduno Clavato, natale ſanctæ & illuſtriſſimæ Auſtrudis,* &c. ut in priori. Tum: *Die decima ſeptima, ſancti martyris, Andreæ in Criſi:* Deinde minoribus typis: *Qui propter adorationem ſecrarum imaginum glorioſe coronatus eſt, ſub improbo Conſtantino.* Nampe iconomacho illo, cognomento *Copronymo.* Andreæ diſputationem & certamina ex Metaphraſte edidit Surius.

Victor. &c. Solinæ. Cerbonii. Auſtrudis. Aristionis. Meinardi. Florentini. Eutychii. Andreæ.

XV *Kal.* *Die* 18.

NAtalis beati Lucæ Euangeliſtæ, qui cum eſſet ſeptuaginta & trium annorum, obiit in Bithinia plenus ſpiritu ſancto, cujus oſſa viceſimo Conſtantii anno Conſtantinopolim tranſlata ſunt. Eodem die, ſancti Aſclepiadis, Antiocheni epiſcopi, qui unus fuit ex præclaro confeſſorum numero, qui ſub Decio glorioſe paſſi ſunt. Item Romæ, ſanctæ Triphoniæ, uxoris Decii Cæſaris. In territorio Beluacenſi, ſancti Juſti martyris.

Lucæ. Aſclepiad. Triphoniæ. Juſti.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Greven.* & *Molan.* Proxime accedit *prima Belini editio.*

VARIA LECTIO. Codices noſtri omnes cum Adone ſcribunt *ſeptuaginta & trium*, neſcio unde Greven. & Molan. acceperint *octoginta & trium.* Recte ſcripſit Molan. *Bithynia*, ſed reliqui omnes, ut eſt in textu. Dixi Belinum proxime ad puros accedere, deficit enim in eo quod annuntiationum ordinem invertat, Aſclepiadem in ultimum locum rejiciens: & præterea textum corrumpit, dum pro *Conſtantinopolim tranſlata*, ſubſtituit

ſtituit *Paduam tranſlata ſunt.* De Patavina hac tranſlatione ita hodie notat Florentinius: *Licet*, inquit, *eam affirmet Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, hac ipſa die; veluti fabulam tamen Petrus de Natalibus lib. 9 cap. 7 eamdem antea rejecerat.*

OBSERVATIO. *Lucam Euangeliſtam* in Hieronymianis non uno loco ſignatum invenio, male tamen nos hîc Florentinius ad XXV Septembris remittit, cum indicare debuerit XXI ejuſdem menſis, quo die: *In Paralice civitate, natalis ſancti Lucæ Euangeliſtæ*, diſerte ponitur, & XXVII Novemb: *In Mediolano, Lucæ.* Hodie vero in iiſdem apographis legimus: *In Oriente, tranſlatio corporis Lucæ Euangeliſtæ*; ni malis cum vetuſtiſſimo Epternacenſi *natalem* ſupponere, quemadmodum faciunt Martyrologia reliqua antiqua omnia, ut Beda, ex quo Rabanus; Romanum parvum, ex quo Ado, & qui eum ſequuntur. Alias tranſlationes, atque ad alia loca factas adducit, & ex parte, ut ſupra diximus, refellit laudatus Florentinius, quem de his & ceteris eo ſpectantibus conſulere poterit curioſus lector. Bedæ elogium ampliavit Ado, ætatem uno anno contrahens, cum pro LXXIV, ſcribat LXXIII *annorum*: Menologium Sirleti ad LXXX, Greven. & Molan. ad LXXXIII, Hieronymus ad LXXXIV extendit. Interim Noſter Viennenſi adhæret, totumque elogium in laterculo poſitum, ex eo plane contraxit. De Lucæ martyrio ultro citroque controvertitur. Sermones varios in ejus laudem compoſitos citat Baronius, quorum aliquos retulit Surius. Vitæ ſeriem ex certioribus monumentis ſatis accurate exegit Tillemontius tomo 2 à pag. 130. Nec prætermittendum metricum Wandelberti encomium. *Lucæ.*

Lucas ter quintum, feſto officioque dicatum
Monſtrat; Paule, tuo Chriſtum ſermone locutus.

De *Aſclepiade* ita primus ex Rufini Euſebio lib. 6 cap. 9, meminit auctor Romani parvi: *Et Aſclepiadis Antiocheni epiſcopi.* Pluſculum habet Ado, & ex eo Noſter; quæ neſcio unde omnia accepta ſint, præſertim ſi *glorioſe pati*, de mortis ſupplicio intelligatur. Nam vere paſſum fuiſſe, ſatis exprimit Euſebius lib. 6 cap. 11, dum de eo, Serapioni ſuccedente, ait: *Qui perſecutionis tempore, fidem Chriſti confeſſus, maximam gloriam retulerat*; vel, ut interpretatur Rufinus, cujus verba textui Uſuardino inſerta ſunt: *Qui & ipſe unus ex præclaro confeſſorum numero fuit.* At certe de violenta morte non plane conſtat, nec dici poteſt *ſub Decio* paſſus; quod à Baronio obſervatum, eum impulit, ut pro Decio, *Macrinum* ſubſtitueret. Nos ſuo loco rem omnem de integro accuratius examinabimus. Obſervari interim poteſt, veroſimiliter ab Adone confuſos duos Aſclepiades, hunc nimirum Antiochenum epiſcopum, qui ſub Severo paſſus eſt, & alterum Pionii ſocium, cujus certamen ad Decii tempora ſpectat, ut vide in comment. prævio ad Acta Pionii 1 Februarii § 3. Paucula quæ ad Aſclepiadis noſtri laudem ſuperſunt, citato loco breviter exponit laudatus Euſebius. Ceterum & hîc textus noſter totus ex Adone procedit. Rurſus & in *Triphonia*, quam iiſdem prope omnino verbis referunt Beda, Rabanus & Ado. Romanum parvum ſtrictius eam annuntiat: Notkerus ductoris phraſim nonnihil mutilat; Noſter more ſuo ſatis eleganter in pauciora redigit: eadem eſt ubique ſententia quod *Decii Cæſaris uxor fuerit*; at filii, ſeu *junioris*, ut cenſet Baronius. Hiſtoriæ veritas pendet ex ſinceritate Actorum ſancti Laurentii, de quibus curſim egimus proprio die x Auguſti & alibi. Wandelberti verſiculus aliis conſonat: *Regni calcatrix juxta & Triphonia claret.* Hieronymiano codici Corbeienſi inſerta legitur, *depoſitio Juſti pueri*; hujus veroſimiliter, quem hodie vel ex tali codice, vel de ſuo conſignat Uſuardus, eum diſerte *Beluaco* tribuens. Sitne porro *Juſtus* iſte, idem cum *Juſtino* Pariſienſi, de quo Muneratus VIII Auguſti, non eſt hujus loci examinare, neque etiam utrum Acta, quæ ſub Bedæ nomine circumferuntur, ſatis probata ſint. Sane genuinum Bedæ Martyrologium, quod hîc ſolum ſequimur, de Juſto omnino non loquitur. Videatur interim Tillemontius in Luciano Bellovacenſi tomo 4 pag. 540. Acta exſtant apud Surium hoc die. *Aſclepiad.* *Triphoniæ.* *Juſti.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit in annuntiatione ſecunda de *Aſclepiade*, in omnibus reliquis purus eſt.

ANTVERP-MAJ. Legit, *ſanctæ Aſclepiadis*, caret ejus elogio, atque item annuntiatione *Triphoniæ.*

ROSWEYD. Sic incipit: *In Bithinia, natale beati Lucæ Euangeliſtæ, qui diſcipulus Apoſtolorum, poſtea Paulum ſecutus, cum eſſet ſeptuaginta & trium annorum, obiit in Bithinia, plenus ſancto ſpiritu, cujus oſſa* &c. In duabus mediis, purus eſt, in ultima iterum auctior, addens de Juſto: *Qui pro Chriſti nomine martyrio conſummatus eſt.* *De Luca.* *De Juſto.*

PULSANEN. In prima, deſunt hæc verba: *Viceſimo Conſtantii anno.* Secunda deeſt. In tertia purus eſt; caret ultima, ſed adjicit: *Ipſo die, ſancti Hermelandi abbatis & confeſſoris.* Eſt is, opinor, qui colitur XXV Martii. *Hermelandi.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. BIGOTIAN. ſignatus P ſ. & ALTEMPS. Textui ſubdunt: *Item Alexandri & Victoris.* *Alexandri &c.*

MUNERAT. In textu ſatis purus, adjicit: *Andega-*

Hermeland. *degavis, sancti Herblandi abbatis.* Sic vocatur Gallicè *Hermelandus.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTEN. LEYDEN. *De Triphon.* LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. De *Triphonia*, post *cæsaris*, ex Adone inserunt: *Hæc per* *beatum Justinum baptizata, sequenti die defuncta,* *Alexand&c* *migravit ad Dominum.* In fine habent additamentum superius: *Item Alexandri & Victoris.*

CENTULEN. *Natale sancti Lucæ Euangelistæ. Qui fuit natione Syrus Antiochensis, arte medicus, Apostolorum discipulus. Antiochiæ, beati Asclepiadis episcopi. Qui unus fuit de præclaro confessorum numero. In territorio Belloacensi, sancti Justi pueri & martyris, de tempore Rictiovari. Remis Francorum metropoli, dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ.*

BRUXELLEN. *Sancti Lucæ Euangelistæ, Apostolorum discipuli. Qui Syrus natione & arte medicus, Apostolum Paulum secutus, apud Achayam* *De Luca.* *Euangelium, quod ab eodem beato Paulo didicerat & Actus Apostolorum descripsit. Et post multa certamina, ipse septuaginta trium annorum obiit in Bithinia. Cujus ossa vicesimo anno Constancii imperatoris cum reliquiis beati Andreæ Apostoli Constantinopolim translata sunt.* Sequitur de Asclepiade & Justo, pure. Tum: *Item Alexandri* *Alexandri & Victoris.* *& Victoris.* Deinde: *Romæ, natale sanctæ Tri-* *De Triphon.* *phoniæ seu Cephiniæ, uxoris Decii cæsaris. Quæ, viro suo, post interfectionem beatorum Sixti & Laurentii, divinitus punito, petiit cum filia Decii Cyrillæ, à Justino presbytero baptizari, & sequenti die defuncta, migravit ad Dominum, & apud sanctum Ypolitum in cripta sepulta est. Ipso die, sancti Hermelandi abbatis & confessoris.*

Hermeland. HAGENOYEN. *In Bytinia, depositio sancti Lucæ Euangelistæ, qui erat natus de civitate Anthyocena* *Multa de Luca.* *Syriæ, arte medicus, & tamen quidam dicunt de eo quod fuerit pictor egregius; & eloquio Græcus erat, ignorans litteras Ebraycas. Hunc quidam dicunt fuisse unum de* LXXII *discipulis Christi. Sed Jeronimus dicit eum tantum post passionem Domini primo conversum, & Apostolorum discipulum. Hic virgo extitit & ideo secretarius Virginis Mariæ matris Domini fuit, & ab illa audivisse* [creditur] *quod scripsit post Matheum & Marcum in suo Euangelio. Hic, ut legitur, carus Deo fuit, cujus Scriptor erat Euangelium; carior erat beatæ Virgini, cujus fuerat paranymphus: carissimus fuit Apostolo Paulo, cujus erat socius individuus, & cooperator omnium factorum suorum optimus. Ipse etiam post Euangelium, Actus Apostolorum composuit. Denique multis perpetratis miraculis & ecclesiis pluribus ædificatis, & pluribus ad fidem conversis, & episcopis pluribus* *Asclepiadis.* *ordinatis & clericis, obiit in Bytinia plenus spiritu sancto. Cujus ossa &c. Eodem die, sancti Asclepiadis, Antyoceni episcopi & martyris. Hic Asclepiades multum in epistolis Alexandri Iherosolimitani commendatus est, & vocat eum virum san-* *De Triphon.* *ctissimum. Iste erat unus ex præclaro &c. Romæ, depositio sanctæ Triphoniæ, uxoris minoris Decii imperatoris. Quæ satis erat crudelis, & tamen arguit eum de nece Sanctorum. Hæc post mortem viri sui, cum filia sua Cyrilla per beatum Justinum Christiana est effecta, & sequenti die orans ad confessiones Sanctorum, migravit ad Dominum.* Justum Bellovacensem differt in diem sequentem.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lucæ Euangelistæ. Justi pueri & martyris. Mononis martyris.* *Mononis.* *Asclepiadis episcopi & martyris Antiocheni.*

REG. SUEC. sub numero 428. *Andegavis,* *Hermelnd.* *sancti Erblandi abbatis.* Vide supra.

In VATICAN. sign. num. 5949. Deest *Justi.* *Alexand&c*

FLORENTIN. *Item sanctorum Alexandri & Victoris. Item, sancti Hermelandi abbatis. Et sancti Monnonis* vel *Mononis martyris.* *Mononis.*

BURDEGALEN. *In territorio Belloacensi, sancti* *Alexand&c* *Justi martyris. Alexandri, Victoris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Luca ferme convenit cum supradictis. In Asclepiade pura est. In Triphonia habet ut ANTVERP-MAX. &c.

In territorio Belnacensi, sancti Justi pueri & mar- *De Justo.* *tyris, qui temporibus Diocleciani imperatoris, sub Rictiovaro judice, capite cæsus est. Eodem die, sancti* *Alexand&c.* *Alexandri & sancti Victoris. Ipso die, sancti Aqui-* *Aquilini.* *lini episcopi & confessoris.* Vide die sequenti.

BELINI editio altera in fine adjicit. *Eodem die, beati Marci, clarissimi Doctoris.* In reliquis *Marci.* similis est priori. Multos Marcos novi, sed de quo hîc agat, nescio. Si de Hierosolymitano, colitur XXII Octobris.

GREVEN. *Mononis martyris. In Auxiopoli,* *Mononis.* *sanctorum Hermetis & Rexii.* Vide Hieronymiana, ex quibus hæc male descripta sunt. *In* *Hermetis* *& Rexii.* *Campania, civitate Puteolana, Januarii.* Vide *Januarii.* XIX Septembris. Hic intervenit error typothetæ. *Item Victricis, Marcialis. In Nichomedia,* *Victricis.&c.* *Victorini & Hermetis. In Africa, Victoris & Fausti. Aquilini episcopi Eboracensis* [Ebroicensis] *Aquilini.* *& confessoris; secundum alios die sequenti. Andegavis, sancti Herblandi abbatis.* *Hermeland.*

MOLAN. De Luca, aliis litteris, post *translata* *De Luca.* *sunt*, ex Adone adjungit: *Hic fuit natione Syrus Antiochensis, arte medicus, Apostolorum discipulus, Paulum secutus usque ad confessionem ejus, serviens Domino sine crimine, neque umquam uxorem habens.* Iterum, post *Decii cæsaris: Quæ viro suo, post interfectionem Sixti, Laurentii & Hippolyti divinitùs punito, se petiit baptizari cum filia Decii Cyrilla, à Justino presbytero, & alia die defuncta est, & juxta sanctum Hippolytum in crypta sepulta.* In fine: *Eodem die, in Nassonia apud sanctum Hubertum in Ardenna, beati Mononis martyris. Ande-* *De Triphon.* *gavis, sancti Herblandi martyris.* Puto esse eum- *Mononis* *Hermetandi.* dem *Hermelandum* abbatem, de quo supra, ut aliæ editiones corrigunt. *In Machlinia, translatio* *Translat.* *beati Rumoldi martyris atque Pontificis.* Editiones *Rumoldi.* posteriores, de Luca solum adjiciunt in textu aliis litteris: *Hic fuit arte medicus, Paulum secutus usque ad confessionem ejus.* De Triphonia, idem quod in priori. In fine: *Andegavis, sancti Herblandi abbatis. In Nassonia, natalis beati Mononis* *De Monone.* *martyris, qui angelico monitu, de Scotia Arduennam devenit; ibique soli Deo, multo tempore serviens, à sicariis latronibus confossus, feliciter occubuit, sepultus in ea ecclesia, quam ipse construxerat.* De translatione beati Rumoldi, ut supra.

XIV *Kal.* *Die* 19.

Ptolemæi & Lucii. APud Alexandriam Ægypti metropolim, natalis sanctorum martyrum Ptolomei & Lucii, sub Antonino cognomento Pio, quorum prior multo tempore squalore carceris maceratus, & ad

& ad ultimum, cum de Christi magisterio publica confessione testaretur, jussus est duci ad mortem. Sequens quoque, cum se Christianum liberrime fateretur, similem sententiam excepit. In Antiochia Syriæ, sanctorum martyrum Beronici, Pelagiæ & aliorum quadraginta novem. *Beronici & socior.*

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Belini prima* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Ægypti* sæpius dictum est. *Ptholemei, Tholomei, Ptolomæi* & aliis modis scribitur, nos plerorumque codicum simplicem inflexionem secuti sumus, quamvis putemus legendum *Ptolemæi*. Antverp-maj. legit: *Cum Christi magisterium &c.* Belinus autem mutat quæ immediate sequuntur; *publica confessione ac attestatione firmaret.* Idem scribit *Anthiochia*, Antverp-maj. *Antyochia* &c. Herinien. & Antverp-maj. habent *quadraginta & novem*, ceteri ut est in textu. In Pratensi nostro apographo adjectum invenio: *Eodem die, translatio sanctorum Saviniani & Potentiani sociorumque eorum.* At cum verba illa subducta sint, conjicio ad marginem recentius esse apposita, ut etiam notavit Castellanus, unde textus integritati nihil officiunt.

OBSERVATIO. Ut superius non semel apud viros harum rerum peritos, in confesso esse diximus, auctorem Romani parvi, præcipue ex Rufini Eusebio Martyrologium suum compilasse, ita id hodie manifeste patet, dum de *Ptolemæo* & sociis ita habet: *Et Ptolomæi, qui à quodam centurione Urbicio judici traditur; & Lucii ac Tertii simul decollatorum, qui Alexandriæ sepulti sunt.* Hæc certe, si ultimas particulas excipias, ex Eusebii lib. 4 cap. 17 evidenter desumpta sunt, & ex eodem loco ab Adone ampliata, servatis duobus, quæ in citatis verbis omnino displicent. Primum est, quod *Tertius* pro nomine proprio accipi videatur, qui in Eusebio tertius ordine & anonymus relinquitur; alterum, quod *Alexandriæ sepulti* dicantur, quos *Romæ* passos esse constat, ex historiæ hujus fonte Justini apologetico, apud Halloix pag. 48. Adjunxit præterea Viennensis Martyrologus, *passos esse sub Antonino, cognomento Pio*: at *liquet*, inquit Halloix, in notis pag. 361, *hæc accidisse sub Marco Antonino Philosopho, Pii filio.* Erratum primum de Tertio evitavit Noster, sed in turpius labitur, dum annuntiationem incipit: *Apud Alexandriam Ægypti metropolim*, quod nec in Adone, nec alibi reperit, nisi forte bona fide supposuerit, ibi passos martyres, ubi sepultos inveniebat. Non diffitebor tamen martyrii locum apud Eusebium satis dubium relinqui, imo ex toto contextu ansam præberi, ut alibi, & præsertim Alexandriæ, Ptolemæus & socii passi intelligantur; verum hæc omnia in Romano moderno, ex ipsa Justini apologia rectissime castigavit Baronius. Hujusmodi controversa examinat Ruinartius, inter sincera & selecta in admonitione à pag. 35. Videatur etiam Tillemontius tomo 2 pag. 312 & à pag. 395. *Ptolemæi & Lucii.*

De cetero textus totus, à nobis relatus, ex Adone contractus est. Attamen serie ab utroque antesignano differt, nam illi primo loco Antiochenos ponunt, qui à Nostro post Ptolemæum collocati sunt, sic nihilominus, ut totam ipsam de Antiochenis annuntiationem Usuardus ex præfato Adone descripserit, quam hic ex Romano parvo transtulerat. Est & hujus Antiochenæ classis memoria apud Hieronymianos codices hoc die, præfixo tamquam ducis aut primipili nomine *Pelagii*, de quo & aliis eo spectantibus vide Florentinium. Porro quænam sit hodierna *Pelagia*, operosius suo tempore disquirendum erit; *pœnitentem* non esse, quam hîc importune obtrudunt Rabanus & Notkerus, certum puto. Sitne Antiochena illa celebris Virgo & Martyr, ab Ambrosio laudata, de qua in Actis nostris 1x Junii, id ex characteribus, in Commentario prævio egregie à collega nostro Janningo delineatis tomo 2 pag. 154 & seqq. dispiciendum erit. Ibi interim pag. 157 C, tantum non prævie refutatam invenies Castellani notulam de *Domnina* Pelagiæ, ut ipse vult, matre, & sororibus *Bernice* & *Prosdoce*, quorum primæ & postremæ nomina, quomodo ex hodiernis Hieronymianis tabulis laudatus Castellanus extundat, & cum Antiochenis hisce conjungat, fateor me saltem hactenus non satis perspicere. At ne præfixos limites hîc excedam, hæc & siquæ alia controversa sunt, ad majus opus remitto; satis erat, abunde ostendisse, unde Usuardus, & textum suum, & unà errandi occasionem desumpserit. Wandelbertus de Ptolemæo & sociis non loquitur; de Antiochenis eadem cum nostris canit: *Beronici & socior.*

Beronicus bis septeno atque Pelagia fulget,
Quos pariter quadraginta atque novem comitantur.

AUCTARIA.

De Translat. Saviniani & Potentiani.

TORNACEN. Caret annuntiatione prima, in secunda purus est, tum vero adjungit: *Ipso die, festivitas sive translatio beatorum martyrum Saviniani & Potentiani sociorumque eorum. Horum festivitas dum ab antiquis temporibus ageretur pridie Kalendarum Januariarum, transmutata est à Patribus,* XIV *Kalendarum Novembrium, eo quod ipso die translata sunt corpora eorum, & angelicæ voces in cælo sunt auditæ, sicut in translatione eorum sacra legitur. Ideo & hic venerabilior habetur eorum sollempnitas, quo & eorum corpora sancta honestius sunt tumulata.*

Januarii. Proculi. Translat. Willib.

ROSWEYD. In textu purus, subdit: *Beneventi, Januarii episcopi & sociorum ejus martyrum.* Vide XIX Septembris. *Proculi martyris cum aliis* XLIV. *Translatio sancti Willibrordi episcopi.*

PULSANEN. In prima mutilus est, rescisso elogio. Pro *Beronici*, est *Berontii & aliorum* LIX, ut habet Notkerus.

Proculi &c.

ANTVERP. MAX.-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In textu satis puri, addunt: *In civitate Puteoli, natale sanctorum Proculi & Niceæ matris ejus.*

Savin. &c.

MUNERAT. In fine: *Senonis, sanctorum martyrum Saviniani & Potentiani, sociorumque eorumdem.* Vide supra in TORNACEN.

Savin&c.

GREVEN. Hæc magis distinguit: *Apud Senones, passio sanctorum martyrum Potentiani, Saviniani, Altivi & Totaldi.* Male legit postrema nomina, pro quibus alii, *Altini & Eodaldi.*

Textus contractus.

CENTULEN. *Alexandria, beatorum Ptholomæi & Lucii martyrum. Antiochiæ, sanctorum Belonici & Pelagiæ & aliorum* XLIX. *Cœnobio Centula, dedicatio orientalis criptæ in honorem sanctæ Mariæ & sancti Richarii sacerdotis glorioſi.*

Proculi &c.

BRUXELLEN. Incipit ab Antiochenis, in quibus purus est. Tum: *Et in civitate Puteoli, natale sanctorum martyrum Proculi & Niceæ matris ejus.* Sequitur deinde annuntiatio de Ptolemæo & Lucio, pure. Accedit: *Item Amati, episcopi Senonensis, qui pro veritatis justicia à Theodorico rege, gravi exilio diu fuit tribulatus.* Vide Auctaria XXVIII Aprilis & XIII Septembris.

Amati.

Columbani.

Turonis, depositio sancti Columbani abbatis. Infra dicitur *episcopus Turonensis*, neque sic notus.

Justi.

HAGENOYEN. In textu, præter morem, purus. adjungit: *In territorio Beluacensi, natale sancti Justi martyris.* Vide dicta die præcedenti. *Item, sanctorum Alexandri & Victoris martyrum.* Vide ibidem. *In civitate Puteoli, sanctorum martyrum passio Proculi & Niceæ matris ejus.*

Alexand&c

Proculi &c.

Transl. Am. Aquilini.

AQUICINCT. Incipit à proprio vicini oppidi: *Duaci, translatio sancti Amati archiepiscopi & confessoris.* In fine autem addit: *Apud castrum Ebroicas, natalis sancti Aquilini episcopi & confessoris.*

Aquilini.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. In fine absque positione: *Ipso die, sancti Aquilini, episcopi & confessoris.*

Ethbini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Ptholomæi & Lucii martyrum. Ethbini confessoris. Beronici, Pelagiæ & aliorum quadraginta novem martyrum.*

Proculi &c.

BIGOTIAN. signatus P 5. *In civitate Puteoli, natalis sanctorum Proculi & Nicheæ matris ejus.*

Savin. &c.

BIGOTIAN. signatus E 40. *Apud Senones, passio sanctorum martyrum Saviniani, Potentiani, Altini & Eodaldi.* Constat ex TORNACEN. supra, hodie memoriam agi translationis, quæ facta est anno MXXVI, vel, ut alii, MXXX.

Proculi &c.

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. *In civitate Puteoli, natalis sanctorum martyrum Proculi & Niceæ matris ejus.* UGHELLIAN. Proculi dubio similis hîc etiam est ANTVERP. MAX-LUBEC. &c. Verum in extracto nostro sic primum nomen scriptum est: *In civitate Puteoli, natalis sanctorum Pauli & Niceæ matris ejus.*

Fredeswidæ. Aquilini.

ALTEMPS. *In Britannia, civitate Oxoniæ, sanctæ Fredeswidæ virginis. Et sancti Aquilini, episcopi & martyris.*

Proculi &c.

FLORENTIN. *In civitate Puteoli, sanctorum martyrum Proculi & Niceæ matris ejus. Item, sancti Amati confessoris.* Addit solus codex STROZZIAN. *Romæ, sancti Asterii presbyteri & martyris.* Vide XXI Octobris.

Amati. Asterii.

Savin &c.

BIZUNTICEN. *Senonis, sanctorum martyrum Saviniani & Potentiani sociorumque eorum.*

Columbani.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Turonis, depositio sancti Columbani abbatis & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Primæ annuntiationi post, & *Lucii*, inserit, *atque Tertii sub Anthonino cognomento Pio, & filio ejus.* Cetera satis pura sunt usque ad finem. Ubi additur: *In civitate Puteoli, natale sanctorum martyrum Proculi & Niceæ matris ejus. In Anglia, civitate Oxonia, sanctæ Frideswidæ virginis.*

Proculi &c. Frideswidæ.

BELINI editio altera, priori in textu similis, in fine adnectit: *Eodem die, sancti Eadnochi martyris, episcopi Eboracensium. In territorio Aurelianensi, depositio beati Verani episcopi & confessoris.* Vide Usuardum XI Novembris.

Eadnochi. Verani.

GREVEN. *Civitate Puteolis, sanctorum martyrum Proculi & Niceæ matris ejus. In Histria, sanctorum Austeri, Neopoli, Desiderii & Festini. Eodem die, commemoratio sanctorum Januarii & sociorum ejus martyrum. Columbani episcopi Turonensis & confessoris. Bevagii, episcopi Silvanectensis & confessoris. Folquini episcopi. Desiderii episcopi. Geremari abbatis Flaviacensis & confessoris.* Vide Auctaria XXI, XXIII & XXIV Septembris. *Amati, abbatis Luxovienſis & confessoris. In Hibernia, sancti Ethbini, levitæ & confessoris, discipuli beati Samsonis Dolensis archiepiscopi. Hic cum sancto Wingualoco presbytero & confessore dignissimo (de quo supra* VI & V. *Nonas Martii habetur) iter faciens, Christum in specie leprosi suscipere & miro fidei ardore cum eodem tractare, vocem etiam ascendentis Domini audire, salutem promittentis eis, qui amborum memores in orationibus extitissent, meruit. Ipse tandem vita & miraculis, inter quæ & mortuum suscitasse legitur, clarus, beato fine in Domino quievit.* Notabis parenthesim hîc insertam in prima editione sic legi (*qui* VI & V *Nonas Martii sine egregia commendatione transiri non debuerat.*) Sequitur:

Proculi &c. Austerii&c. Januar.&c. Columbani. Bevagii. Folquini. Desiderii, Geremari. Amati abb. Ethbini.

Translat. Willibrordi. Frideswidæ.

Translatio sancti Willibrordi episcopi & confessoris. In Anglia, civitate Oxoniensi, sanctæ Frideswidæ virginis.

Eadnochi.

MOLAN. *Eodem die, Eadnochi martyris, episcopi Eboracensium. In territorio Aurelianensi, depositio beati Verani, episcopi & confessoris. Senonis, sanctorum martyrum Saviniani & Potentiani sociorumque ejus. Horum festivitas dum ab antiquis temporibus, pridie Kalendarum Januariarum ageretur, transmutata est* XIV *Kal. Novemb. eo quod*

Verani. Savin. &c.

ipso

ipso die translata sunt corpora eorum, & angelicæ voces sunt auditæ, sicut in translatione eorum legitur. Duaco, translatio sancti Amati episcopi & confessoris. Qui postquam execrabili jussu Theodorici regis, gregi suo condolens, sed commendans sanctæ Trinitati, episcopatum dereliquit, carnem suam macerando, multas passiones pro Christo sustinuit. Et sancti Aquilini episcopi & confessoris; dein typis minoribus, *Eboracensis* [Ebroicensis.] *In Anglia, civitate Oxoniensi, sanctæ Fredeswidæ virginis.* Editiones aliæ habent: *Ebroicas, sancti Aquilini, episcopi & confessoris. Oxoniæ, sanctæ Fredeswidæ virginis. Die decima nona, sancti Vari martyris* De Saviniano & sociis: item de Amato, plane ut in priori. Ad finem adjicitur aliis litteris. *In Britannia sancti Etbini, abbatis Nectensis.*

Translat. Amati. *Aquilini.* *Fredeswidæ.* *Vari.* *Etbini.*

XIII *Kal.* *Die* 20.

APud Avienſem provinciam, natalis beati Maximi levitæ & martyris, qui patiendi deſiderio, inquirentibus ſe perſecutoribus palam oſtendit, & poſt reſponſionum conſtantiam, equuleo ſuſpenſus ac tortus, dein fuſtibus cæſus & ad ultimum obrutus occubuit. In Galliis civitate Agenno, ſancti Capraſii martyris, qui cum rabiem perſecutionis declinans, lateret in ſpelunca, tandem animatus ad tolerantiam paſſionum, ad aream certaminis properavit, & palmam martyrii fortiter dimicando promeruit. Civitate Colonia, paſſio ſanctarum virginum Marthæ & Saulæ cum aliis pluribus. Ipſo die, exceptio ſanctorum martyrum Georgii diaconi & Aurelii.

Maximi. *Capraſii.* *Marthæ & Saulæ.* *Except. Georgii &c*

Omnino puri ſunt ſoli *Praten. Antverp-maj. Munerat.* & *Greven.*

VARIA LECTIO. Munerat. & recentiores aliqui codices ſcribunt *Anienſem*, ſed pro *Avienſem* ſtant omnes antiquiores, licet locus hodie in Veſtinis, ubi olim fuit, notus non ſit, ac proinde computari poſſit inter eos pagos vel oppida, de quibus recte dixeris: *Hæc tunc nomina* fuerunt, *nunc ſunt ſine nomine.* Præterea idem Munerat. omiſit titulum *beati.* Legendum eſt *patiendi deſiderio*, male in Greven. *patiendo.* In Munerat. & Greven. eſt, *reſponſionis conſtantiam*; ceteri ut in textu. *Captaſii*, error eſt in Antverp-majore. Greven. pro *paſſionum*, habet *paſſionis.* Denique in Antverp-majore omiſſa eſt particula *&*, poſt *properavit.*

OBSERVATIO. De *Maximo* hoc noſtro Avienſi antiquorum Martyrologorum meminit nullus, excepto ſolo Uſuardo, qui unde illum acceperit, divinare prorſus nequeo, niſi ſuſpicemur, Martyris illius paſſionem, aut brevia quædam Acta, in ejus manus perveniſſe, qualia ferme edidit Petrus de Natalibus lib. 9 cap. 85. Alia apud nos Mss extant, & quidem varia, in quorum nonnullis manifeſta inter Maximos apparet confuſio, de qua diſputantem vide Tillemontium tomo 3 pag. 710 & 711. Aſſerit Baronius, *ejus martyrii atque tranſlationis hiſtoriam manuſcriptam ſe accepiſſe ab eccleſia Aquilana*; nimirum, opinor, Acta illa ipſa, ex quibus compoſitum ſubinde fuit officium eccleſiaſticum Aquilanæ diœceſi proprium, Romæ impreſſum anno MDCIV, cujus exemplar habemus, & ex quo deſcripſit Ferrarius, quæcumque de Maximo annotat in Sanctis Italiæ pag. 657. Colitur ab Aquilanis, ſacri depoſiti poſſeſſoribus, tamquam peculiaris patronus XIX Octobris; nos alterutro die vitam & geſta, qua poterimus veroſimilitudine illuſtrabimus. *Capraſium* certo memorant Hieronymiana, nec eſt cur adjectitium reputet Florentinius, niſi quod forte in codice Lucenſi defuerit, de cetero ejus Notatio conſuli meretur. Superius VI Octobris, ubi de *Fide* agendum fuit, paucis indicavimus, quæ ad celeberrimæ virginis Acta ſpectabant, ex quibus haurienda ſunt Capraſii geſta, ut proinde ea hic repetere opus non ſit. Ex præfatis Actis *Capraſium* accepit Ado, brevique exornavit elogio, cujus medullam Noſter repræſentat; at codices recentiores, contra Uſuardi mentem, integrum reſtituunt; ut in Auctariis pateſcet. Notkerus, contractis Adonis verbis, eum Sanctum die præcedenti collocavit: Wandelbertus de ipſo ſolo hodie cecinit:

Maximi. *Capraſii.*

Ternum cum deno, Capraſi martyr, honoras:

Sequitur claſſis virginum Colonienſium, quam diu, ſed fruſtra, apud Martyrologos aut alios ſcriptores antiquos, imo apud Colonienſes ipſos, quæſiveram, donec caſu incidi in locum Crombachii de Urſula lib. 11 cap. 12, ubi Uſuardum *primarum Virginum cæſarum pridie tladis generalis Urſulanæ*, per textus noſtri verba meminiſſe contendit, addens, *Colonienſes has, vel non colere, vel tantum poſtridie cum tota ſodalitate Urſulana.* Hic paucis edoctus ſum, cur in vanum quæſierim: at unde Virgines ſuas Uſuardus aut acceperit

Marthæ & Saulæ.

aut efformaverit, æque incertum relinquitur. Utrum vero satis comperta sint, quæ de Usuardina nostra commemoratione censuit Crombachius; atque item, an satis consona vulgatis Actis Ursulanis, alterius loci & examinis est. At enim, ex Usuardo, tamquam de recepta suo seculo, nempe nono, opinione, testimonium ferente, id eruitur, *Virgines plures* apud Coloniam, ut sequenti die etiam Wandelbertus testabitur, id, inquam, eruitur, Virgines plures, & si ita vis, plurimas ibi pro fide Christi occubuisse. Poterunt forte *Martha* & *Saula* curiosioris perscrutationis materiam aliquando suggerere. Interim si de societate undecim millium fuisse censeantur, mirari liceat, inter tot Ursulanas, ab aliquibus nominatim expressas, hæc duo nomina ferme ubique desiderari. De *Georgio*, *Aurelio* & sociis martyribus Cordubensibus egimus cum Usuardo XXVII Augusti, quo die illos ipse perperam consignavit, cum certum sit ex Eulogio, VI kal. Augusti seu XXVII Julii esse interemptos. Hîc recolitur festiva exceptio sacrorum corporum, Corduba ab Usuardo ipso & Odilardo allatorum, quam ob insignem celebritatem Noster Martyrologio inserere voluit. Exstat translationis ipsius, factæ anno DCCCLVIII historia ex Usuardi narratione, ab Aimoino symmista compilata, & à Mabilione recusa seculo 4 Benedictino, parte 2 à pag. 45.

Except. Georgii &c.

AUCTARIA.

HERINIEN. In textu purissimus, augmentum Remense proprium adjicit: *Eodem die, depositio Sindulfi confessoris, cujus vita quàm fuerit Deo accepta, testantur ipsius miracula, quæ per ejus merita sunt facta.* *Sindulfi.*

TORNACEN. Omittit elogium Maximi: in Capraso & Colonienssibus purus, nihil habet de exceptione reliquiarum &c.

ROSWEYD. In textu non omnino purus, præcipuum defectum habet, quod careat penultima an nuntiatione de Martha & Saula.

PULSANEN. Rescindit elogia Maximi & Caprasii, cetera omnia pura sunt.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. &, ut putò, UGHELLIAN. In prima puri, de Capraso Adonem describunt post, *in spelunca*, addentes: *tandem audiens qualiter beata Fides pro Christo agonizavit, animatus ad tolerantiam passionum, oravit ad Dominum, ut si eum gloria martyrii judicaret dignum, ex lapide spelunca aqua limpidissima emanaret, quod præstante Domino, securus ad certamen properavit, palmamque* &c. Desunt annuntiationes duæ ultimæ. *De Caprasio.*

MOLAN. In prima satis purus, in secunda mutilus est, in tertia purus, caret quarta.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. & LEYDEN. De Capraso habent, ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. De Martha & Saula, nihil; in prima & ultima puri. In fine: *In pago Remensi, depositio sancti Sindulphi presbyteri & confessoris.* Noto, ANTVERP-MAX. pro *Maximi*, legere *Maximini*. *Sindulfi.*

ALBERGEN. & DANIC. In prima & secunda similes sunt superioribus, sed carent reliquis, ut supra ANTVERP. &c.

LOVANIEN. Convenit cum ANTVERP-MAX. &c. sed totum Caprasii elogium expunxit.

CENTULEN. *In Gallis civitate Agenno, sancti Caprasii martyris. Apud Avienssem provinciam, beati Maximi, levitæ & martyris. Civitate Colonia, sanctarum virginum Marthæ & Saulæ cum aliis pluribus.* *Textus mutilus.*

BRUXELLEN. Incipit à Capraso, de quo habet ut ANTVERP. &c. Sequitur de Maximo, pure. Tum: *Romæ, natale sancti Austerii presbyteri.* Vide die sequenti; *In Puteolis civitate, natale sanctorum martyrum Zozimi, Januarii & Dorotheæ.* Ex Hieronymianis, æque ac Austerius. Sequitur de exceptione Georgii &c. & sanctarum Marthæ & Saulæ, pure. Deinde: *In pago Remensi, depositio sancti Synduss* [pro *Sindulfi*] *presbyteri & confessoris. Et sanctæ Austrebertæ virginis.* Vide x Februarii; infra indicatur translatio. *Austriberta.* *Austerii.* *Zozimi &c.* *Sindulfi.*

HAGENOYEN. In prima satis purus, de reliquo textu nihil habet, sed substituit: *Apud Allexandriam sanctæ Pelagiæ, quæ peccatrix appellatur; quam mirabiliter sanctus Nummus* [Nonnus] *episcopus ad fidem convertit, & in conventu clericorum, & totius civitatis Alexandriæ baptizavit. De qua prius tamen, cum adhuc meretrix esset, ipse prophetaverat, quod ipsa octo episcoporum præire deberet sacerdotium. Et de illa postea mirabilem vidit visionem, quam ipsam in se implevit: nam illa habitum virilem induit, & solo Nummo episcopo sciente, à quo cilicium accepit, fugit, & cellam solitariam intrans, vocans se Pelagium. Et ibi multis annis in magna abstinentia & pœnitentia vixit & ante mortem à Nummo episcopo, per Jacobum dyaconum est salutata, & multum confortata & obiit in pace.* Vide quæ de Pelagia & Pelagiabus dicta sunt in Observationibus ad VIII & XIX Octobris. *Multa de Pelagia.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Caprasii martyris. Maximi, levitæ & martyris. Sanctarum virginum Marthæ & Saulæ cum aliis multis, martyrum.* *Textus mutilus.*

CLUNIACEN. *Item, Neonis martyris.* Novi septem Neones, quis hîc signetur, nescio. *Neonis.*

VATICAN. num. 5949. Textui præfigit: *Beneventi, sancti Zozimi episcopi.* Desunt annuntiationes duæ ultimæ. *Zozimi.*

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Neoti presbyteri & confessoris. Item Neonis martyris. Item translatio sanctæ Austrebertæ virginis.* *Neoti.* *Neonis.* *Transl. Aust.*

FLORENTIN. *Item, sanctorum martyrum Georgii diaconi & Aurelii. Ipso die Romæ, sancti Asterii presbyteri & martyris, sub Alexandro imperatore, quem præcepit per pontem præcipitari.* Vide die sequenti. *Georgii &c.* *Asterii.*

BIZUNTICEN. *Parisius, exceptio sanctorum martyrum Georgii diaconi & Aurelii.*

CABILLON. *Sancti Verani episcopi Cabillonensis.* Vide Usuardum XI Novembris, & alios die præcedenti. *Verani.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In territorio Remensi, villa quæ dicitur Alsontia, depositio sancti Sindulfi presbyteri & confessoris.* *Sindulfi.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, in ecclesia sanctarum undecim milium virginum, commemoratio sancti Hippolyti martyris & sociorum ejus, cujus Hippolyti corpus ibidem* *Hippolyti.*

per

per translationem requiescit. Item apud Coloniam, passio sanctarum virginum & martyrum Marthæ &c. In Maximo, satis pura est. *In Galliis, civitate Agenno, festivitas translationis sancti Caprasi martyris. Qui cum timore, persecutionis rabiem* &c. sicut ANTVERP. usque ad *præstante Domino*, ubi adjungit: *Ita factum est. Securus igitur ad certamen passionis properavit, ubi una cum beata Fide decollatus, sicque palmam*, &c. Tum: *Horum sanctorum tolerantiam passionis & patientiæ Primus & Felicianus fratres videntes, ad Christum conversi, cum ipsis pariter decollati sunt.* Vide quomodo hæc conveniant cum dictis IX Junii. *Trecas, sancti Arandi confessoris.* An non *Adroldi* vel *Alderaldi*? *Eodem die, sancti Quirini presbyteri & martyris.* Hunc Quirinum non novi. *Apud Mynden, sancti Feliciani martyris.*

Translat. Caprasii. *Arandi.* *Quirini.* *Feliciani.*

BELIN. In prima non plane purus, in secunda habet cum ANTVERP. &c. In tertia purus est, deest ultima. Altera ejus editio subjungit in fine: *Item, sancti Neonis martyris.*

Neonis.

GREVEN. *Avelsi & Valeriani, discipulorum Christi. Quirini presbyteri & martyris. Apud Mynden, sancti Feliciani martyris. Feliciæ martyris & Justi pueri. Nichomediæ, sanctorum Eutici, Promasii, Lucii & Marcellini. Civitate Puteolis, sanctorum Zozimi, Januarii, Dorotheæ. In Fulginea, Feliciani, episcopi & confessoris. Sindulphi, confessoris. Prisci, confessoris. Trecas, sancti Arandi, confessoris.* Vide supra in EDIT. LUBECO-

Avelsi &c. *Quirini.* *Feliciani.* *Feliciæ &c.* *Eutici &c.* *Zozimi &c.* *Felciani.* *Sindulfi.* *Prisci.* *Arandi.*

COL. *Apud Colonsam Agrippinam, in ecclesia sanctarum undecim millium Virginum, commemoratio sancti Hipoliti martyris, ibidem per translationem quiescentis, & sociorum ejus.* *Hippolyti.*

MOLAN. Ex Adone eadem textui, sed aliis litteris interjicit, quæ supra retulimus in ANTVERP. & aliis. Mutilum autem supra diximus in hac ipsa annuntiatione, quod ultima verba, *& palmam martyrii fortiter dimicando promeruit*, etiam Italicis exprimat. In fine vero adjectitium censet: *Ipso die, exceptio sanctorum martyrum Georgii diaconi & Aurelii.* Tum: *Item Neonis martyris. Eodem die, depositio Sindulphi confessoris: cujus vita, quam fuerit Deo accepta, testantur ipsius miracula.* Hæc ex HERINIENSI, sed nonnihil immutata. *Trecas civitate, natalis sancti Arandi confessoris & archidiaconi.* Editiones aliæ in textu conveniunt. In fine: *In pago Remensi, depositio Sindulphi confessoris: cujus vita, quam fuerit Deo accepta, testantur ipsius miracula. Trecas civitate, natalis sancti Araldi, confessoris & archidiaconi. Item, sancti Neonis martyris. Et transitus sancti Vendelini, confessoris. Apud Mindam, natalis sancti Feliciani, episcopi & martyris.* Putat Castellanus, ubique indicari unum & eumdem Felicianum Fulginatem. *Die vigesima, sancti magni martyris Artemii. Ipso die Parisiis, exceptio sanctorum martyrum Georgii diaconi & Aurelii.* Vide apud Surium longam de magno illo martyre Artemio ex Metaphraste historiam.

Neonis. *Sindulfi.* *Arandi.* *Araldi.* *Vendelini.* *Feliciani.* *Artemii.*

XII *Kal.* *Die* 21.

APud Nicomediam, natalis sanctorum martyrum Dasii, Zotici, Gai cum duodecim militibus. Eodem die sancti patris nostri Hilarionis, cujus vitam Hieronimus virtutibus plenam scribit. In civitate Ostia, sancti Asterii presbiteri, qui in passione beati Calisti Papæ legitur. Ipso die, sancti Viatoris, ministri beati Justi Lugdunensis episcopi. *Dasii & sociorum.* *Hilarionis.* *Asterii.* *Viatoris.*

Inter codices, undequaque puri sunt soli *Praten.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Gai*, *Hieronimus*, *Ostia*, *Calisti*, non semel dictum est. Molan. opinor ex Greveno, phrasim nonnihil transposuit, legens: *Cujus vitam virtutibus plenam Hieronymus scribit.* Nostra lectio Bedæ & Adoni conformior est. Hîc noto, varietatem lectionis etiam inter vetustiores codices in eo esse præcipuam, quod Antverp-maj. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat, & Greven. cum signo L, textui adjiciant celebratissimas illas Virgines Colonienses undecim mille numero, de quibus die præcedenti agere cœpimus occasione *Marthæ*, *Saulæ* & sociarum plurium, ex quo die in hunc translatas existimat Castellanus. Hoc certum, hodiernas istas, Ursuardinas omnino non esse, nec apud ullum antiquum Martyrographum sub eo numero cognitas. Wandelberti versus, nuper etiam indicatos, lubens subjicio, ex quibus id demum habetur, quod ultro concedimus, numerosam Virginum multitudinem apud Coloniam martyrio coronatam. Ita habet: *De Virgin. Ursulanis.*

Tunc numerosa simul Rheni per littora fulgent
Christo virgineis erecta trophæa maniplis
Agrippinæ urbi, quarum furor impius olim
Millia mactavit ductricibus inclyta Sanctis.

Numerum hîc pro poëtæ arbitrio determinari perspicuum videtur. Ceterum & millia & millenas fuisse illustrissimas Virgines, tam indubitatum putamus, ut ferreus sit oporteat (loquor ex Magistri sententia) qui hisce & antiquis fundamentis nixæ Colonienſium traditioni fidem negare sustineat. Acta equidem, ut passim vulgata sunt, nullus probo, nec de ipsis varie à variis & merito castigatis, hîc disputandi locus est. Videatur

atur Baronii Notatio, sed cum ea conferantur, quæ diligentissime scrutatus est Browerus noster in Venantii Fortunati librum tertium à pag. 61 : item Responsiones Papebrochii ad articulum XIX, num 15, quæque ibi ab eo indicantur. Nos reliqua ex Crombachio & aliis suo tempore expendemus.

Dasii & sociorum. OBSERVATIO. Incipio à confusione, quæ in Adonianis codicibus Mss. haud dubie inveniri debuit, & propter adjectas virgines Ursulanas, & propter transposita in Romano parvo nomina, quæ à Rosweydo locis suis feliciter restituta sunt, à Mosandro & magis etiam à Notkero turbata. De cetero quod ad textum nostrum attinet, is plane ex Adone aut descriptus aut contractus est; singula ordine prosequamur. Inter codices Hieronymianos, ut vetustissimus, ita hodie correctissimus est Epternacensis, nam ubi alii ferme legunt : *In Nicomedia, Dasi, Zotici, Gagi cum duodecim milibus*; enormem numerum, Græcis ipsis incognitum, melius iste restringit hoc modo : *cum duodecim militibus.* Primam lectionem pridie secutus est Notkerus, at Romanum parvum, Ado & ex hoc Noster probatiori insistunt. Jam vero præfata verba, *cum duodecim millibus*, dubium injecêre Florentinio, utrum sub isto numero *sanctæ Ursulæ ac sociarum certamen* non *celebretur.* Nec sane tam procul rejicienda videtur haud infundata suspicio, præsertim si vera sunt, quæ in Notula sua asserit Castellanus, nimirum, in nonnullis antiquis codicibus non *duodecim* sed *undecim* dumtaxat *millia* accenseri, eumque numerum non ad Nicomedienses referri, sed ipsis martyribus Colonienfibus applicari. Ad hæc rursus dilabimur, de quibus satis dictum est; aliorum virorum eruditorum circa hujus famosi numeri genesim conjecturas vix quisquam vel leviter doctus ignorat. Videri aliquæ possunt in Notatione Motherii, in nupera versione Gallica Martyrologii Romani ad hunc diem.

Hilarionis. De *Hilarione* non est quod addam Notationi Baronii. Celebratur à Beda & ex hoc à Rabano iisdem verbis : Romanum parvum, paucis : *Et sancti Hilarionis monachi.* Verum Ado ex insigni vita, ab Hieronymo descripta, seriem bene longam Martyrologio suo inseruit, ex qua non multa Notkerus, sed die præcedenti male retulit; Noster solam primam periodum, quæ Bedæ & Rabani phrasi persimilis est, selegit & transumpsit.

Asterii. Vide quæ cursim à nobis præsignata sunt XXI Martii, & vitam apud Surium. *Asterii* meminit etiam laudatus Beda, meminit Rabanus, meminit Ado, omnes iisdem plane terminis. Bedam, an Adonem, secutus sit Usuardus tantumdem est, certe ex alterutro, & verosimilius ex solito antesignano; pauca ea excepit, quæ in textu retulimus. De Actis videnda sunt quæ in Callisto observavimus XIV Octobris. Asterium porro & Hilarionem sic laudat Wandelbertus :

Presbyter Asterius duodeno laude coruscat,
Egregia; multos docuit qui vincere Sanctos
Undique bella piis diram minantia mortem:
Hunc & Hilarion eremi bonus accola comit.

Viatoris. *De sancto Viatore*, inquit Florentinius, *apud Gallicos scriptores omnia aperta sunt.* Assentior : sed an ejus conjectura adeo fundata sit, in restituenda Gallici antiquarii, ut vocat, additione, judicent alii. De Justo, Viatoris hujus magistro, abunde egimus ad II Septembris, quo die ab aliquibus minister episcopo conjungitur, cetera alibi de integro discutientur. Auctaria nonnulla utrumque, aut conjunctim, aut divisim diversis diebus referunt; sed hoc nihil ad textum. Hîc demum sufficiat observasse, Usuardum in Viatore juxta ac in reliquis Sanctis, ut initio monebamus, sua omnia ex Adone transtulisse.

AUCTARIA.

HERINIEN. Toto textu purissimus, iterum proprium Remense inserit secundo loco: *Item, in castro Laudunensi, sanctæ Ciliniæ, matris beati Remigii Remorum archiepiscopi.* In ora codicis inferiori, recenti manu adjicitur : *Apud Coloniam Agrippinam, passio sanctarum Virginum, undecim milium.*

Ciliniæ. *11000 VV.*

TORNACEN. In textu etiam purissimus est, sed penultimo loco interjicit : *Civitate Laudunensi, sanctæ Ciliniæ.* Deinde post Viatoris in fine : *Meldis civitate, sanctæ Ciliniæ virginis.* Putat Castellanus Remigii matrem, occasione hujus virginis fere synonymæ, consignatam.

Ciliniæ. *Ciliniæ V.*

ANTVERP-MAJ. In textu non satis correctus, in fine non magis eleganter adjicit: *Civitate Colonia, passio sanctarum undecim milia Virginum.*

11000 VV.

ROSWEYD. De Asterio : *Qui in passione beati Kalixti legitur Papæ urbis Romæ.* In fine: *Civitate Colonia, undecim milia Virginum.* *De iisdem.*

PULSANEN. Omnia satis pura habet, excepta ultima annuntiatione, in qua deficit.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Adjiciunt textui : *Burdegala, Severini episcopi. In civitate Colonia, natale Virginum* XI *milium.* *Severini.* *11000 VV.*

MUNERAT. *Dazii, Zotici cum* XII *milibus.* In fine : *Eodem die, apud Coloniam, sanctarum undecim milium Virginum & martyrum.* *De iisdem.*

GREVEN. cum signo L, ut diximus, in fine subdit : *Apud Coloniam Agrippinam, passio sanctarum undecim millium Virginum.* *De iisdem.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. In prima puri, secundam sic efferunt: *Apud Palesti-*

Ieſtinam, natale ſancti Hilarionis abbatis, cujus vitam &c. Tum: *Apud Coloniam Agrippinam, natale Virginum undecim milium.* De Aſterio addunt: *Qui ſicut in paſſione Kalixti Papæ legitur, juſſu imperatoris Alexandri per pontem præcipitatus, quia corpus ſancti Kalixti ſepelierat, gloriam martyrii adeptus eſt.* In Viatore puri, ſubdunt: *In caſtro Laudunenſi, ſanctæ Cilinia, matris ſancti Remigii Francorum Apoſtoli. Burdegala, ſancti Severi Trevirenſis epiſcopi.* Severus Trevirenſis colitur XV Octbris Hîc de *Severino* agitur, ut alibi latius explicabimus.

De iiſdem. De Aſterio. Cilinæ.

Severini.

LOVANIEN In eo à ſuperioribus differt, quod elogium Aſterii expunxerit.

ALBERGEN. & DANIC. Ab ANTVERP-MAX. &c. ſolo ordine diſſident, nam primo loco Hilarionem annuntiant, ſecundo Urſulanas, tertio Nicomedienſes; cetera ut ſuperius.

CENTULEN. *Apud Nichomediam, ſanctorum Daſii, Sottigii cum aliis decem militibus. In Paleſtina, tranſitus beati Hylarionis, magni patris monachorum, cujus vitam beatus Jeronimus ſanctitatis & miraculorum gloria plenam deſcribit. In civitate Hoſtia, ſancti Aſterii presbyteri & martyris. Lauduni Clavati, ſanctæ Cilinia, matris ſancti Remigii archiepiſcopi.*

Textus mutilus. Cilinæ.

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Coloniam Apripinam, foris muros civitatis ad aquilonarem plagam, paſſio beatæ Urſulæ, ac cum ipſa ſanctarum undecim milium Virginum. Quæ de Britannia Romam & inde Coloniam venientes, ibi juxta Renum martyrizatæ ſunt.* Nicomedienſes quatuor nominatim exprimit, nempe, *Elaſii, Daſii, Zotici, Gagii vel Gaii* &c. De Hilarione habet ut ANTVERP-MAX. &c. Tum: *Apud Burdegalam, depoſitio ſancti Severi Trevirenſis archiepiſcopi.* Vide in ANTVERP-MAX. *Fontanellæ monaſterio, depoſitio ſancti Condedis* [aliàs *Condedi*] *confeſſoris. Apud Laudinium, depoſitio ſanctæ Cilinia, matris beati Remigii.* Lege *Laudunum*, ut ſupra.

De Urſulan. Severini. Condedi. Cilinia.

HAGENOYEN. De virginibus Urſulanis multa narrat, ſed ita ut ſelegiſſe videatur quæ maxime ſunt inveriſimilia. Vide infra in editione LUBECO-COL. & GREVENO. De Nicomedienſibus ſolum addit, *cum undecim militibus.* De Aſterio, ferme ut ANTVERP-MAX. Tum: *Item in caſtro Lugdunenſi, depoſitio ſanctæ Cilinia, matris ſancti Remigii Francorum Apoſtoli.* Deſunt Hilarion & Viator.

Cilinia.

AQUICINCT. Textui ſubdit: *Burdegala, ſancti Severini epiſcopi. Eodem die, inventio corporis beati Audomari epiſcopi. Et ſanctæ Cilinia, matris ſancti Remigii. Coloniæ, ſanctarum undecim millium Virginum.* Notat amanuenſis, qui codicem contulit cum ſecunda Molani editione, & variantes deſcripſit; notat, inquam, faciem unam & alteram recentiori manu hîc inſertam, in quibus additamenta ſunt varia, atque illud potiſſimum, ex quo codicis ætatem in præfatione colligere conati ſumus.

Severini. Inventio Audomari. Cilinæ. 11000 VV.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Undecim millium Virginum. Hilarionis, confeſſoris. Daſii, Zotici, Cai, cum duodecim militibus martyribus. Aſterii presbyteri & martyris.*

De iiſdem.

REG. SUEC. ſub. num. 428. *Apud Coloniam, undecim millium Virginum.*

De iiſdem.

CODEX D. LE MARE ſignatus A. *Civitate Burdegala, ſancti Severini epiſcopi & confeſſoris.*

Severini.

VATICAN. num. 5949. Pro *Daſii*, habet *Claudii.*

FLORENTIN. Non omnino conveniunt, ſed ſic ferme legunt: *Urſula cum undecim millibus, & paſſio ſanctorum martyrum Cyriaci Papæ, qui fuit poſt Petrum* XVIII, *nec non & Jacobi, archiepiſcopi Antiocheni, Vincentii presbyteri Cardinalis, Mauricii epiſcopi Lavicani, Follani epicopi Lucenſis, Sulpitii epiſcopi Ravennæ, Clementis epiſcopi, & Marculi epiſcopi, & Heret ſponſi ſanctæ Urſulæ. Burdegalæ, ſancti Severini epiſcopi.* Hæc ultima annuntiatio de ſancto Severino, iiſdem verbis legitur in codice BURDEGALEN.

De Urſula & ſociabus. Severini.

CODEX MONTIS SANCTI. *Tulli, tranſlatio ſancti Gerardi epiſcopi & confeſſoris.* Vide in Actis noſtris ad diem XXIII Aprilis.

Tranſlat. Gerardi.

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Coloniam Agrippinam, paſſio ſanctæ Urſulæ, & ſodalium ejus ſanctarum undecim milium Virginum & martyrum. Quorum ſancta Urſula, virgo & filia regis Britonum, domina & regina extitit. Hæc cum eſſet deſponſata Etherio, filio regis Angliæ, has ſacras virgines ad dedicationem & conſervationem virginitatis ſuæ elegit, cum quibus peregrinavit Romam, de Roma uſque ad Coloniam pervenit. His ſacris Virginibus aſſociati fuerant ſanctus Cyriacus Papa, & Innocentius presbyter Cardinalis, Pantalus Baſileenſis epiſcopus, & ſanctus Marculus epiſcopus, multique epiſcopi & ſacerdotes, principes & nobiles huic ſanctæ ſocietati adhæſerunt, & cum eiſdem virginibus una die, ſub una fide ſanctiſſimæ Trinitatis ſuper litus Reni præfatæ civitatis, una cum beata Geraſina, regina Siciliæ ac filiabus ejus Babilla, Juliana, Victoria & Aurea, ac parvulo ſuo Adriano & beatis virginibus Cleomata, Theomata, & Criſtantia, Pynnoſa, Theuſta, Thamaria regina & Officia, ab Hunis & barbaris tempore Marciani imperatoris, circa annum Domini* CCCCL, *crudeli examinatione trucidati ſunt. Apud Burdegulim civitatem Aquitaniæ, memoria ſanctiſſimi patris Severini, Agrippinenſium archiepiſcopi & confeſſoris; quæ glorioſa feſtivitas apud ejuſdem civitatis incolas, hodie celebri jocunditate recolitur.* De Hilarione, plura etiam habet, ſed quæ in Adone legi mavelim. In Nicomedienſibus eſt, *cum duodecim milibus.* De Aſterio, ut ANTVERP-MAX. &c. In Viatore fere pura eſt. De Cilinia etiam ut ANTVERP-MAX. ſed pro *matris* habet *martyris.* Tum: *Eodem die, tranſitus ſancti Wendelini confeſſoris, cujus merita frequentibus panduntur miraculis. Civitate Meldis, ſanctæ Celinæ, virginis. Ipſo die, beatorum Victoris & Syndulphi, confeſſorum.*

Historia Urſulana. Severini. Cilinæ. Wendelini. Celinæ V. Victoris & Sindulfi.

BELIN. In textu ſatis purus eſt, niſi quod legat, *cum duodecim milibus.* In fine adjicit: *Burdagaliæ, ſancti Severini epiſcopi. Eodem die civitate Colonia, natale ſanctorum undecim milium Virginum, quæ pro virginitatis conſtantia, martyrio vitam conſummaverunt.*

Severini. 11000 VV.

GREVEN. *Nota, undecim millium Virginum regina & ductrix fuit beata Urſula, Deonoti regis Britonum filia, deſponſata Conano regi Armoricorum, ſeu Britanniæ minoris. Hæ omnes Virgines cum aliis innumeris, ad ipſas confluentibus, apud Coloniam martyrio coronatæ ſunt (ut in geſtis Britonum legitur) tempore Gratiani imperatoris, qui cœpit anno Domini* CCCLXXXI. *Alius aliud videtur.* [confer cum his EDIT. LUBECO-COL.] *Ad quarum ſanctitatem commendandam non modo conſuetudo, verum etiam pro conſuetudine ſacramentum inolevit, ut intra ambitum virginalis ſepulturæ, nemo cujuſquam defuncti audeat corpus inferre. Fuerunt autem cum beata Urſula ſuper totum exercitum Virgines quatuor, quarum nomina ſunt Pynnoſa, Cordula, Eleutheria, Florentia. Poſt has unde-*

Alia hiſt. Urſulana.

undecim, ſingulæ millenis præerant, quarum hæc ſunt nomina: Iota, Benigna, Clementia, Sapientia, Carpophora, Columba, Benedicta, Odilia, Cetlyndris, Sibilia, Lucia. Item Nicea Bithiniæ, ſanctorum Macharii, Proculi, Modeſti cum aliis CCLXXII. *Maurunti, epiſcopi Marſilienſis & confeſſoris. Severi, epiſcopi Treverenſis & confeſſoris. Monaſterio Fontinella, ſancti Condeli presbyteri & confeſſoris. Item, depoſitio ſancti Wendelini confeſſoris Treverenſis, cujus merita frequentibus panduntur miraculis. Malchi monachi. In Hibernia, Nummi confeſſoris. Apud Burdegalim, civitatem Aquitaniæ, ſolemnis memoria beati Severini, Colonienſis archiepiſcopi & confeſſoris. Civitate Meldenſi, ſanctæ Celinæ virginis. In caſtro Laudunenſi, ſanctæ Ciliniæ, matris Sancti Remigii Francorum Apoſtoli.* Jam ſæpius ſupra recurrit.

Macarii &c. Maurunti. Severi. Condeli. Wendelini.

Malchi. Nummi.

Severini. Celinæ V. Ciliniæ.

Molan. *Burdegalliæ, ſancti Severini epiſcopi. Eodem die, in Colonia Agrippinenſi, ſanctarum* &c. ut Belinus. *Item in caſtro Laudunenſi, ſanctæ Ciliniæ, matris beati Remigii, Remorum archiepiſcopi. Meldis civitate, ſanctæ Ediniæ virginis. Ipſo die, tranſitus ſancti Wandelini confeſſoris.* Minoribus typis additur, *Treverenſis, cujus merita* &c. ut Greven. *Malchi, monachi. Eodem die, beati Wimonis, Bremenſis epiſcopi, qui Bircæ quieſcit.* Editiones aliæ, de Urſulanis, ut ſupra. De Cilinia, Remigio datur titulus *Francorum Apoſtoli. Meldis civitate, ſanctæ Celiniæ virginis. In Sithiu, inventio ſancti Audomari epiſcopi Morinenſis.* Demum, minoribus typis: *Bircæ, beati Wimonis, Bremenſis epiſcopi, qui Gothis verbum Dei prædicavit.* A Caſtellano vocatur *Vimo* Gall. *Guimon*, diciturque fuiſſe tertius Bremenſis epiſcopus.

Severini. 11000 VV. Ciliniæ.

Ediniæ, pro Celiniæ V. Wandelini. Malchi. Wimonis.

Invent. Audomari.

XI *Kal.* *Die* 22.

Philippi & ſocior. Marci.

APud Adrianopolim Thraciæ, natalis ſanctorum martyrum Philippi epiſcopi, Euſebii & Hermetis. Item beati Marci epiſcopi, clariſſimi & doctiſſimi viri, qui primus ex gentibus eccleſiam Hieroſolimorum ſuſcepit regendam, ac non multo poſt martyrii meruit palmam. Item ſanctæ Salomæ, quæ in Euangelio legitur circa Domini ſepulturam ſollicita. In civitate Oſca, ſanctarum virginum Nunilonis & Elodiæ, quæ pro confeſſione Chriſti diutina cuſtodia maceratæ ac capitali ſententia punitæ, martyrium celebrarunt.

Salomæ.

Nunilonis & Alodiæ.

Conſonant codices multi, ut *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverpien-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Sunt qui ſcribant *Hadrianopolim*, ut Praten. & Molan. ceteri ſimpliciter, excepto Belino, qui legit *Andrianopolim.* De *Thraciæ*, item *Hieroſolimorum* &c. non amplius loquor. Pro *doctiſſimi*, habet Antverp-max. *devotiſſimi*, Antverp-maj. eum vocat *Marcii.* Antverp. Max-Lubec. & recentiores omnes ſcribunt, *fuiſſe ſollicita.* Nuſquam tanta variatio quanta in nomine *Nunilonis*, pro quo ſcriptum invenio, *Numilonis, Munilonis, Mulinonis, Numelonis, Numilionis, Minulionis, Mymilionis, Mivilionis, Milionis* & quid non? Relîqui in textu *Elodiæ*, quod ita habeant codices omnes, excepto ſolo Molano, qui recte ſcribit *Alodiæ*, ut omnino ſcribendum docet Memoriale Eulogii. In Antverp-majore non bene exprimitur *cuſtodia maceratæ*, at magis deficit Belinus, phraſim mutilans hoc modo: *Mulinonis & Zolodiæ, quæ capitali ſententia punitæ, martyrium conſummaverunt*; ubi plane deſunt hæc verba: *Quæ pro confeſſione Chriſti diutina cuſtodia maceratæ* &c. Greven. & Molan. pro *celebrarunt*, ponunt *celebraverunt.* Sex ultimi codices, quos mediæ notæ vocamus, in eo à purioribus differunt, quod ſecundam annuntiationem ſic incipiant: *Hieroſolymis, beati Marci* &c.

Philippi & ſocior.

OBSERVATIO. *In Atriopoli* vel *Adrionopoli Thraciæ, Philippi epiſcopi, Euſebi, Hermetis, Severi*, paſſim legunt apographa Hieronymiana, apud Florentinium. Hinc veroſimillime tres primos accepit Ado, qui conjunctiores videbantur; ex Adone verbatim ſua deſumpſit Noſter, primo loco claſſem referens, quæ illi poſtrema eſt. In *Severo* vel *Severis* (qui forte diverſi ſunt) confuſi videntur codices citati, at unde huc *Euſebium* intruſerint, fateor me nec divinando aſſequi poſſe. Exſtant *Philippi* hujus, non *Adrianopolitani* ſed *Heracleenſis epiſcopi, Severi presbyteri* & *Hermetis diaconi*, præclariſſima Acta apud nos Mss. à Mabilione tomo 4 Analectorum vulgata, à pag. 134, & ſubinde correctius à Ruinartio inter ſelecta & ſincera à pag. 442, ex quibus evidenter patet, Philippum non niſi binos martyrii ſocios habuiſſe, *Severum presbyterum*, & *Hermetem decurionem, diaconum.* Ex his primum, nempe Severum, diſerte excludit Caſtellani notula, aſſerens *ſolum decurionem diaconum cum epiſcopo paſſum*; verum qui Acta conſulucrit, manifeſte deprehendet; prædictum Severum una cum duobus aliis ejuſdem martyrii

tyrii gloria coronatum. Acta ipsa solus inter Martyrologos legisse videtur Rabanus, socios recte distinguens & determinans, ac breve ex iisdem Actis elogium contexens. Rabanum ex parte sequitur Notkerus, sed ejus verba cum Adonianis perperam commiscet, in Kalendarum ordine hîc rursus aberrans. Falluntur, opinor, qui Philippum sub Juliano agonem consummasse existimant, nec recte Baronius eum inter episcopos Adrianopolitanos connumerat. Wandelbertum eadem cum Adone sensisse, patet ex ejus versibus:

Undecimum festo Philippus episcopus auget,
Hermis hoc ipso nitet, Eusebiusque beatus.

De *Marco* Hierosolymitano primus inter Martyrologos loquitur auctor Romani parvi, ex solito suo fonte Rufino lib 4 cap. 7 his verbis: *Jerosolymis, Marci, qui primus ex gentibus episcopus ibi factus est.* Hunc sequitur Viennensis primo loco, breve Marco elogium concinnans, quod ex citato loco pro aliqua parte desumptum est. Ex Adone sua omnia decerpsit Noster, quod etiam fecit Notkerus, sed die præcedenti. Ceterum in laudato Rufino non reperit Ado, quod Marcus *non multo post* (electionem) *martyrio consummatus sit*; nam primum falsum est, alterum, de martyrio, ut minimùm saltem dubium. Videsis in Historia Chronologica episcoporum Hierosolymitanorum, à Papebrochio præfixa tomo 3 Maii pag. x1. Plura suggerunt Baronius & alii suo loco recensenda. *Salome* aliis Martyrologis antiquis præterita, debetur etiam auctori Romani parvi: *Et Salomæ, quæ in Euangelio legitur.* *Mariæ* prænomen ei alicubi tribuitur, at nusquam, quod ego sciam, ita apud antiquos appellata legitur. Eam ex Romano parvo transtulit Viennensis, Noster ea solum expunxit, quæ ad eam proprie non pertinebant; nempe, *cum reliquis sanctis feminis*; cetera omnia plane Adoniana sunt. Videantur Euangelistæ, præsertim Matthæus capitibus 15 & 16, & quæ jam nunc in Actis deducta sunt occasione Mariæ Cleophæ ad 1x Aprilis. Ultima classis Hispanica & propria Usuardo est. De nominum variatione jam superius satis superque diximus. Tu vitam & Acta illustrium Virginum egregie descripta invenies apud Eulogium lib. 2 Memorialis cap. 7. Vide præterea quæ ab Ambrosio Morali circa earum passionem uberius discussa sunt & annotata in scholiis ad Eulogium, quæ habes tomo 4 Hispaniæ illustratæ pag. 285.

Marci.

Salomæ.

Nunilonis & Alodiæ.

AUCTARIA.

TORNACEN. In tribus primis annuntiationibus purus est, in quarta plane deficit.

Festi & Modesti. ROSWEYD. In toto textu purus est, sed in fine adjungit: *In Neapoli, sancti Festi & Modesti martyrum & aliorum* CCLXXI. Vide Hieronymiana, die præcedenti. *Severi.* *Ravennæ, sancti Severi episcopi confessoris.* Vide hîc infrà EDITIONEM LUBECO-COL. GREVEN. & MOLAN. Item Auctaria 1 Februarii.

PULSANEN. In prima purus, in secunda desunt omnia post *doctissimi viri.* In tertia etiam purus est, deest quarta.

MUNERAT. In textu non omnino purus est, & in fine subdit: *In Galliis civitate Rothomago, natalis sancti Melloni, qui ejusdem urbis primus ecclesiam archiepiscopus rexit, ibidemque sepultus gloriosissime quievit.* *Melloni.* Qualia occasione hujus Sancti à nonnullis Hispanis scriptoribus conficta fuerint, disces ex Card. Aguirrio relato in Resp. Papebrochii art. XVIII num. 37.

CENTULEN. *Jerosolimis, beati Marci, qui primus Jerosolimis ex gentibus, post episcopos ex circumcisione, sacerdotium tenuit illius ecclesiæ. Apud Adrianopolim Traciæ, sanctorum Philippi episcopi, Eusebii & Hermetis. In civitate Osca, sanctarum virginum Innilonis & Helodiæ, quæ Daciana persecutione* [videantur Acta ipsa] *pro fide Christi passæ sunt. Item, sancta Salomæ, quæ in Euangelio legitur circa Domini sepulturam solicita.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Mariæ Jacobi & Mariæ Salomæ, materterarum Domini nostri Jesu Christi. Quæ, ut in Euangelio legitur, circa ejusdem Domini Jesu sepulturam sollicitam curam gerebant. Apud Coloniam Agrippinam, passio beatæ* *Mariæ Jac. Mariæ Sal.*

Cordulæ virginis & martyris. Apud Andronopolim Traciæ &c. *Jerosolimis, natale sancti Marci episcopi, clarissimi & doctissimi viri* &c. *In civitate Osta* [Ostia] *natale beati Asterii presbyteri. De quo in passione Calixti Papæ legitur: quod pro eo, quod ipse corpus ejusdem Calixti Papæ sepelisset, Alexander imperator jussit ipsum per pontem præcipitari, & sic martyrii palmam adeptus est. Apud eamdem Ostam civitatem* [pater error] *natale sanctarum virginum Munilodiæ & Elodiæ. Quæ pro confessione* &c. *Item Valerii episcopi & martyris. Apud Lugdunum, depositio sancti Viatoris confessoris, lectoris, comitis & ministri beati Justi Lugdunensis episcopi,* De hoc & Asterio vide die præcedenti. *Et Mellonis confessoris, Rothomagensis ecclesiæ archiepiscopi.* *Cordulæ.* *De Asterio.* *Valerii.* *Viatoris.* *Mellonis.*

HAGENOYEN. Errat in ipso principio, dum pro *Salome* scribit, *Mariæ Magdalenæ*, multaque ibi commiscet alibi trituranda In Adrianopolitanis purus est. *In Jherosolyma, natale sancti Marci episcopi & martyris, qui primus ex gentibus* &c. *In Britannia, sancti Mellonii episcopi & confessoris. In civitate Osca, natale sanctarum virginum Mynidemis, Mymilionis & Elodiæ. Quæ pro confessione Christi* &c. pure. *Ipso die, sancta Cordulæ virginis cum aliis pluribus, quæ fuerunt de consorcio undecim milium Virginum. Quæ fuerunt perterritæ nomine mortis & latuerunt per noctem in navibus; ubi* [autem] *viderunt alias Virgines gloriosas cælum conscendere, sponte sequenti die carnificibus se tradiderunt; quæ cum aliis Virginibus sepeliri non poterant, & ideo illæ non requiescunt in ecclesia Hospitalariorum, ubi plura per merita earum facta sunt miracula. Apud Ravennam civitatem, depositio sancti Severi episcopi,* *Mellonii.* *Cordulæ & sociarum.* *De Severo.*

qui dicitur fuisse faber, & per baculum suum florentem electus est episcopus. Qui scientiam regendi subditos à Domino recepit, bene rexit, miracula fecit, & vivus, sicut Johannes Euangelista, sepulchrum introivit & obiit. Vide ROSWEYD. supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Severi episcopi. Cordulæ virginis. Philippi episcopi & martyris cum sociis. Mariæ Salomæ. Marci episcopi Hierosolymitani.*

Severi. Cordulæ.

BIGOTIAN. signatus D 9. *Ipso die, translatio sancti Mellonis, archiepiscopi Rotomagensis.*

Mellonis.

REG. SUECIÆ sub num. 428. *Civitate Rotomago, depositio sancti Mellonis episcopi & confessoris. Qui ejusdem urbis primus ecclesiam archiepiscopus rexit, ibique sepultus glorioso fine quievit.*

De Mellone.

In VATICANO signato num. 5949. Desunt annuntiationes duæ ultimæ. In fine adjicitur: *Beneventi, natale sancti Cassii episcopi in sancta Sophia.* Quis hic sit Cassius, postea quæretur.

Cassii.

ALTEMPS. *Item passio Valerii, Lingonicæ urbis archidiaconi, qui, Wandalis Galliam invadentibus, glorioso martyrio pro Christi nomine coronatus est.*

Valerii.

FLORENTIN. Primo loco: *In partibus Tusciæ, apud Fesulas in territorio Florentino, sancti Donati, Scoti, ejusdem urbis episcopi & confessoris, qui virtutibus & miraculis* [clarus,] *quievit in Domino, & sepultus* [est] *in basilica prædictæ urbis. Item, sancti Mallonii Rotomagensis ecclesiæ archiepiscopi & confessoris.*

Donati. Mellonii.

DIVIONEN. S. Benigni. *In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Valerii archidiaconi & martyris.*

Valerii.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In pago Catalaunensi, sancti Lupentii martyris.*

Lupentii.

EDITIO LUBECO-COL. *Colonia Agrippina, passio sanctæ Cordulæ, reginæ, virginis & martyris; una de undecim milibus Virginum. Quæ videns atrocissimam stragem suarum sodalium, timore perterrita, in navi se nocte illa abscondit, sed in crastinum se sponte morti offerens, martyrii coronam accepit. Item vigilia beati Severini, archiepiscopi & confessoris.* In Adrianopolitanis & in Marco satis pura est. *Ravennæ, sancti Severi episcopi & confessoris. Hic ex lanifico opere per ostensionem columbæ in episcopum ab universo clero & populo assumptus est. Quod videntes uxor ejus Vincentia & filia ejus Innocentia, monasterium ingressæ, dedicaverunt & ipsæ se Domino. Ipse vir sanctus, prænoscens obitum suum, sanctis misteriis celebratis & populis expulsis de ecclesia, accessit ad sepulcrum uxoris & filiæ, & lapide per se revoluto, dixit ad eas: Præcepto Domini vocor, date mihi locum vobiscum dormiendi, illis autem sibi locum dantibus, vivus intravit moriturus. Item, sanctæ Mariæ Salomæ. Quæ in Euangelio legitur, cum reliquis feminis circa Domini sepulturam fuisse sollicita. Ab urbe autem Romana veniens in Campaniam, civitatem Merulanam* [Verulanam] *migravit ad Christum, & ibidem sub quodam specu accepit sepulcrum. Cujus corpus à Jacob filio suo revelatur & honorifice ad prædictam civitatem transfertur. In civitate Osta, sanctarum virginum & martyrum Mivelonis & Helodiæ. Quæ pro confessione* &c. cum textu Usuardino satis pure.

Vigilia Severini. De Severo. De Cordula. Lupentii.

GREVEN. *In pago Ambiacensi, beati Gratiani martyris. Leogati martyris. Ebidii episcopi & martyris. In Gallus civitate Rothomagensi, sancti Melloni episcopi, qui à sancto Stephano Papa & martyre primus illi urbi ordinatus antistes, glorioso ibidem fine quievit. Ipso die, secundum alios vero Kalend. Februarii, Ravennæ, beati Severi episcopi & confessoris. Qui ex lanario, miraculo columbæ calitus missæ in episcopum assumptus, cum injunctum officium strenue administrasset, diemque dormitionis suæ præsciret, aperto sepulchro uxoris & filiæ, ut sibi locum secum quiescendi concedant, imperat, illisque locum dantibus, sepulchrum moriturus intravit. Colonia Agrippina, sanctæ Cordulæ, reginæ, virginis & martyris. Quæ cum esset ex societate undecim millium Virginum, exterrita strage sodalium, in navi se abscondit, sed mane facto sponte se offerens, martyrii coronam accepit.*

Gratiani. Leogati. Ebidii. Melloni. De Severo. De Cordula.

MOLAN. Post *Hermetis*, aliis litteris textui inserit: *Qui persecutione sæviente, Christianorum ecclesias claudere & spoliare, jussu imperatoris Juliani, per iniquos præsides contradicebant, & ob hoc per Bassum præsidem, nec non & Justinum multis tormentis afficiebantur, hoc est carceribus, vinculis, flagellis, ad ultimum vero flammarum incendio, sed Domini virtute roborati, usque in finem in confessione nominis ejus perseveraverunt.* Hæc ex Rabano petita sunt, intruso perperam nomine *Juliani*, quod ibi abest. In fine: *In Galliis, civitate Rothomago, natalis sancti Meloni, qui ejusdem urbis* &c. ex MUNERATO. *Severi episcopi & confessoris. Eodem die, Cordulæ virginis.* Deinde minori characte re; *Quæ cum esset ex societate undecim millium* &c. ex GREVEN. *Lupentii, Gabaluani abbatis & martyris, de quo in Chronic. Greg. Turon.* Editiones aliæ idem habent in textu. In fine, de Mellono, ut supra. Tum: *In urbe Gabalitana, sancti Lupentii, abbatis basilicæ sancti Privati & martyris. Colonæ, Cordulæ virginis & martyris. Die vigesima secunda, S. Abercii episcopi Hierapolis, qui claruit miraculis tempore Apostolorum.* Vide Metaphrastem apud Surium. *In Oesterhout, natalis S. Oelberti martyris.* Pauca quæ de hoc Sancto ex traditione superfunt, invenies in Natalibus Sanctorum Belgii hoc die. *Eodem die, translatio S. Severi confessoris, episcopi Ravennatis, cum uxore & filia, ad diœcesim Moguntinam.*

De Phil. &c. Meloni. Severi. De Cordula. Lupentii. Abercii. Oelberti. Translat. Severi.

X *Kal.* *Die* 23.

Theodoreti APud Antiochiam Syriæ, natalis sancti Theodoriti presbiteri, qui persecutione Juliani impii, post equulei pœnam & multos ac durissimos cruciatus, etiam lampadibus circa latera appositis inflammatus, cum in confessione Christi persisteret, occisione gladii martyrium consummavit. In Hispaniis, sanctorum

Servandi & German. Servandi & Germani, qui post verbera, squalorem carceris, sitis ac famis injuriam & longissimi itineris laborem, novissime martyrii sui cursum, ferro cæsis cervicibus, impleverunt. Ex quibus Germanus

manus Emeritæ, Servandus vero Hispali conditus est. Civitate Colonia, sancti Severini episcopi & confessoris. In pago Pictavensi, sancti Benedicti confessoris. *Severini.* *Benedicti.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore*, *Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Soli codices Praten. & Antverp-maj. habent *Theodoriti*, quam lectionem ex ejus Actis prætulimus, tametsi ceteri antiqui codices ponant *Theodirici*, alii *Theodori* cum Sozomeno, Romanum parvum autem & Ado, *Theodoreti*. Antverp-maj. & Munerat. scribunt *presbiteri & martyris*. De *presbiteri*, *Syriæ* & id genus aliis, satis dictum est. Praten. scribit *dirissimos cruciatus*, nos cum reliquis *durissimos*. Rursus Praten. disjungit *etiam*, legens *et jam*; in Antverp-maj. est *et lampadibus*. Greven. & Molan. *impii Juliani*, pro *Juliani impii*. In Munerat. post *Germani* additur, *martyris*; & pro *martyrii sui*, legitur *martyrii socii*. Molan. vero in enumerandis tormentis substantiva continuat, *squalorem*, *carceres*; ceteri, ut in textu. Item pro *Pictavensi*, ut legunt omnes, corrigit ipse, *Pictaviensi*.

OBSERVATIO. In toto hodierno laterculo nullam partem habent aut Hieronymiani codices, aut Beda & qui hunc sequuntur. Prima itaque *Theodoriti* vel *Theodoreti*; *Theodori* vel *Theodorici* memoria petitur ex Romano parvo, his verbis: *Antiochiæ*, *Theodoreti presbyteri*. Ita enim nomen effert Ado, licet Sozomenus lib. 5 cap. 8 editionis Valesianæ martyrem nostrum, ut diximus, *Theodorum* appellet. Acta à teste oculato graviter descripta, Adoni visa existimo, cum elogium ejus ex ipsis contractum videatur. Citat Acta Mss. ex Cartusia Amstelodamensi Molanus hîc, in quibus passionis dies expresse signatur x *Kal. Novembris*, quemadmodum etiam legunt Mss. aliqua apud nos, sed & alia aliter, quæ omnia cum editione Mabilionis tomo 4 Analectorum, & Ruinartiana inter sincera & selecta à pag. 658 suo rempore accuratius conferentur. De cetero ex Adone sua omnia transumpsit Usuardus, uti & Notkerus die præcedenti. De *Servando* & *Germano* primus etiam meminit auctor Romani parvi: *In Hispaniis*, *Servandi & Germani*. Elogium non multis complexus est Ado, qui forte Acta aliqua viderit Surianis, ex Lucio Marineo Siculo extractis, non absimilia. Habemus nos uberiora cum aliis collata, de quibus multa observare nec tempus nec locus est; videri possunt interim quæ notavit Baronius. Notter textum suum integrum hîc etiam ex Adone transtulit. Mosander sic hodie laterculum Adonianum exorditur: *Coloniæ*, *depositio sancti Severini episcopi & confessoris*. Rotweydus additamentum censuit, atque adeo in appendicem rejecit; recte, opinor, cum & à Notkero, fideli utique Adonis descriptore, præteritus sit. De Usuardo nihil prorsus dubii relinquitur in communi codicum præcipuorum conspiratione. Festivitatem ejus Burdegalæ solenniter celebrari solitam XXI Octobris; patet ex Auctariis illius diei. Quæ de illustrissimo Sancto scripsisse dicitur Fortunatus, necdum lucem aspexere. Acta alia recentioris auctoris à Surio edita sunt, cum extracto ex Gregorio Turonensi, atque item historia translationis; alia apud nos exstant Mss. cum prioribus alibi illustranda. Videatur iterum Baronii Notatio. A Wandelberto solus hodie Severinus celebratur hisce versiculis: *Theodoreti.* *Servandi & Germani* *Severini.*

Severine, tuos decimo sacer inde Colonos
Inspectas, primi radians de culmine templi.

Sequitur partus ultimus, isque itidem plane Usuardinus, *Benedictus* nempe Pictavensis *confessor*, quem Castellanus in notula marginali asserit *Quintiaci* & *Asiniaci* cultum sub titulo *episcopi*, qui & in Auctariis ei tribuitur. Legit Castellanus in versione sua Gallica, Pictavorum more, *Bonizet*, sed mavult Motherius vindicare solitam hujus linguæ inflexionem, *Benoist*. Siqua ejus Acta aut gesta memoriæ prodita sint, suo tempore producentur. Nihil ego hactenus reperi observatione dignum. Quod ipsum Saussayus prædicet, *gratiæ privilegiis perornatum*, id ita Benedicto huic nostro quadrare intelligis, ut de Sanctis omnibus cujuscumque aut sexus aut ordinis pronuntiari mereatur. *Benedicti.*

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima & duabus ultimis satis purus, secundâ, de Servando & Germano, plane caret.

ROSWEYD. In textu non omnino purus, post *Severini* addit, *archiepiscopi & confessoris. Qui in hora transitus sancti Martini, cum post Matutinum, loca sancta cum clericis suis circuiret, audivit psallentium chorum in superius.* Superaddit in fine: *In Cesarea Cappadociæ, Severi episcopi & confessoris.* In Hieronymianis *De Severin.* *Severi.*

reperitur aliquis *Sureſus*, ſed *martyr*, ni fallor, dicendus is erit, non *epiſcopus*.

PULSANEN. In duabus primis expungit elogia. In tertia purus eſt. Tum: *Rotomagum, depoſitio ſancti Romani archiepiſcopi & confeſſoris.* *Romani.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In textu fere puri, omittunt ultimam.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Omnes ſcribunt, *Theodori.* In duabus primis puri ſunt; tertiam ſic formant: *Civitate Colonia, quæ Agrippina dicitur, natale ſancti Severini epiſcopi & confeſſoris. Qui in tranſitu beati Martini, voces audire meruit pſallentium angelorum.* *Severini.* Deeſt hîc etiam annuntiatio ultima, ut in PULSANENSI &c.

LOVANIEN. Cum proxime citatis omnino conveniret, ſi non careret elogio duorum martyrum Hiſpanorum Servandi & Germani.

CENTULEN. *Apud Antiochiam Sciriæ, ſancti Theodorici presbiteri, qui perſecutione Juliani, occiſione gladii martyrium conſummavit. In Hiſpaniis, ſanctorum Servandi & Germani martyrum. In Pago Pictavienſi, ſancti Benedicti confeſſoris. Civitate Colonia, ſancti Severini epiſcopi & confeſſoris. Ambianis civitate, ſancti Domitii confeſſoris.* *Domitii.* *In territorio ejuſdem civitatis, ſancti Gratiani martyris, ad cujus ſanctitatem comprobandam, Dominus quot annis arborem Corilum ſub unius noctis ſpatio facit frondere, florere & nuces producere.* *Gratiani.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Coloniam Agrippinam, depoſitio ſancti Severini, ejuſdem civitatis archiepiſcopi. Qui tranſitum beati Martini Turonenſis mox cognovit, & una cum ſuo archidiacono tunc audire meruit voces in cælo pſallentium angelorum.* *Severini.* *Apud Antiochiam Syriæ, natale ſancti Theodori preſbyteri. Qui perſecutione impii Juliani apoſtatæ, poſt eculei pœnam, ac multos & duriſſimos cruciatus, etiam lampadibus circa latera appoſitis inflammatus eſt. Sed cum angelorum aſpectu territi ruiſſent in faciem miniſtri, credentes Chriſto, juſſit eos Julianus impius pelago immergi. Quibus beatus Theodorus ait: Præcedite, fratres, ego vero ſuperans inimicum, ſequar ad Dominum, ſicque ipſe in confeſſione Chriſti immobilis perſiſtens decollatus eſt.* *De Theodor.* Vide Adonem. In Servando & Germano purus eſt. Tum: *Et alibi ſancti Longini. Item, Odæ viduæ, filiæ ducis Lotharingiæ ac conjugis relictæ Lamberti comitis, noſtri fundatoris. Quæ viro ſuo in tranſlatione corporis beatæ Gudulæ, & inſtitutione Collegii hujus eccleſiæ, tam conſilio quam auxilio, fidelis coadjutrix fuit. Eodem die, ſancti Romani archiepiſcopi & confeſſoris. Et tranſlatio ſancti Theodori abbatis.* *Longini.* *Odæ.* *Romani.* *Tranſlat. Theodori.* De Benedicto Pictavienſi, nihil.

HAGENOYEN. In prima & ſecunda nonnihil interpolatus, ſic habet tertiam: *Civitate Colonia, quæ Agrippina dicitur, natale ſancti Severini epiſcopi & confeſſoris ejuſdem civitatis. Qui ſub tempore Arrianæ perſecutionis, eccleſiam eamdem optime rexit, & à Deo ipſe refertur inſtitutus fuiſſe. Qui in epiſcopatu ſuo peregrinam legitur duxiſſe vitam, & tum quodam tempore eccleſias more ſolito cum clericis ſuis circuiret, in tranſitu ſancti Martini voces audire meruit pſallentium angelorum.* *De Severino.* Deeſt hic annuntiatio ultima ad diem ſequentem, pro hujus codicis auctoritate, tranſlata.

AQUICINCT. In fine recentiori manu: *Eodem die, ſancti Leotadii, epiſcopi & confeſſoris.* *Leotadii.*

VICTORIN. REG. SUEC. ſignatus num. 130 & CODEX D. DU CHEVAL ſignatus litt. C. *Eodem die, ſancti Leothadii epiſcopi & confeſſoris.* *Leotadii.*

DAVERON. *Feſtivitas beati Gratiani martyris.* *Gratiani.* De Severino & Benedicto pure.

AMBIANEN. *Ambianis civitate, natale ſancti Domicii confeſſoris, magnarum virtutum viri.* *Domicii.* *In territorio ejuſdem civitatis, ſancti Gratiani mart.* *Gratiani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Severini epiſcopi Colonienſis. Odæ viduæ. Theodorici preſbyteri & martyris. Servandi & Germani martyrum.* *Severini.* *Odæ.*

CLUNIACEN. *Eodem die, Leotadii epiſcopi & confeſſoris.* Sæpius hoc die recurrit. *Leotadii.*

CAMBERIEN. & REG. SUEC. ſub num. 428. *In pago Ambianenſi, beati Gratiani martyris.* *Gratiani.*

In VATICAN. ſignato num. 5949. Deſunt annuntiationes Severini & Benedicti.

ALTEMPS. *Eodem die, ſanctæ Ethelfledæ reginæ. Et ſancti Leotadii epiſcopi & confeſſoris Cantuarienſis.* *Ethelfledæ.* *Leotadii.* Vide Martyrologium Caſtellani.

FLORENTIN. *Item ſancti Romani archiepiſcopi.* *Romani.* Tum STROZZIAN. *In territorio Ambianenſium, ſancti Domitii epiſcopi & confeſſoris.* *Domitiani.*

CASTRI KAROLI. Scribit cum ſuperioribus: *Sancti Leothadii epiſcopi & confeſſoris.* *Leothadii.*

REMENS. SS. Timothei & Apoll. *In pago Pictavenſi, ſancti Benedicti epiſcopi & confeſſoris.*

EDITIO LUBECO-COL. *Civitate Colonia, quæ Agrippina dicitur, tranſitus ſanctiſſimi patris & protectoris noſtri Severini, ejuſdem urbis archiepiſcopi & confeſſoris, magnæ auctoritatis & ſanctitatis viri. Hic ex Aquitania, civitate Burdegala honeſtis parentibus ſecundum ſeculi felicitatem, ac nobilibus progenitus; liberalibus litteris ſufficienter eruditus, primo apud Senonas epiſcopus ordinatus, poſtea, ut ſibi à Domino per angelum prædictum fuerat, apud Coloniam Agrippinam* IV. *Idus Maii archiepiſcopus ordinatus* [eſt.] *Cujus Catholica fide & maximo ſudore ac ſana doctrina Colonienſium, Burdegalenſium, Tongerenſium vicinorumque eccleſiæ, ab infeſtatione Arrianæ hæreſeos, tempore ſancti Damaſi Papæ, Theodoſii & Valentiniani imperatorum defenſæ ſunt, multas ideo Arrianorum & malorum perpeſſus inſidias. Et quanti fuerit meriti apud Deum, coruſcantia miracula proteſtantur. Qui ad inſtar beati Jacob Patriarchæ, ſtans in oratione nocte, vidit ſcalam auream uſque ad cælum tendentem & angelos aſcendentes & deſcendentes. In tranſitu beati Martini Turonenſis epiſcopi voces audire meruit pſallentium angelorum. Unum juvenem mortuum legitur ad vitam reſuſcitaſſe. Illius etiam prophetiæ gratia erat, cujuſcumque viderat aſpectum, ejus cognoſcebat & animum. Poſt multa inſignia virtutum ac miraculorum, convocatis fratribus prædixit, ſe mortis debitum ſoluturum & diem ac horam ſui exitus. Unde in Burdegula, in præſentia beati Amandi ejuſdem loci epiſcopi, ac plurium fidelium utriuſque ſexus, poſt datam exhortationem & pacis oſculum, cunctis onuſtus virtutibus migravit à mundo, die, qua ipſe prædixerat, qua Dominus noſter victor à mortuis reſurrexit. Vidit Dominum Jeſum Chriſtum & gloriam ſanctam Dei patris, acceſſerunt angeli & ſuſceperunt animam ejus, ſed relatus eſt Coloniam tertio Non. Octobris & in his diebus, ut creditur, decenter locatus: Cujus ſepulcrum divinis creberrime illuſtratur miraculis, ut ejus vitæ geſta teſtantur.* *Longa de Severino hiſtoria.* Habes hîc vulgatorum Actorum, ſuo tempore expendendorum, compendium. *Item tranſlatio beati Materni, Colonienſis primi, Treverenſis tertii, & Tongerenſis etiam primi archiepiſcopi & confeſſoris. Cujus corpus ad vitandam ſeditionem populorum harum triam eccleſiarum, maturo conſilio expoſitum fuerat Coloniæ navigio. Et ecce navis illa ſine humano guber-* *Tranſlat. Materni.*

gubernatore in medio Reni posita, cæleſti agitata remigio, contra curſum aquæ verſus Treverim aſcendebat. Et hæc accurate examinanda erunt ad XIV Septembris. De Theodorico Antiocheno videantur dicta ſuperius in BRUXELLENSI, cum quibus editio hæc fere convenit. In Servando & Germano, pura eſt: item in Benedicto. Tum:

Romani. Gratiani. Eodicii. *Eodem die, ſancti Romani epiſcopi & confeſſoris. In pago Ambiacenſi, beati Graciani martyris. Viennæ, ſancti Eodicii epiſcopi.*

BELIN. In toto textu ſatis purus eſt, ſed penultimo loco interſerit: *Ipſo die, ſancti Romani epiſcopi & confeſſoris.* Et in fine: *In territorio Ambianenſium, ſancti Domiti epiſcopi & confeſſoris.* Altera editio adhuc ſuperaddit: *In civitate Rothomagenſi, depoſitio ſancti Romani epiſcopi & confeſſoris.* Vide infra auctarium MOLAN.

De Severin. GREVEN. *Nota, prædictus beatus Severinus ex Aquitania nobili proſapia ortus, litteris liberalibus ſufficienter inſtructus, primo Senonum, deinde, ut ſibi per angelum prædictum fuerat, Colonienſis eccleſiæ antiſtes factus, ſua induſtria, Catholica fide & doctrina ſana, magno licet labore, Colonienſem, Tungrenſem, Burdegalenſem, finitimaſque eis eccleſias ab infeſtatione Arrianæ hæreſeos, tempore Damaſi Papæ, defendit. Ipſe concentus angelorum audire & qui animam beati Martini Turonenſis in cælum deferrent, per ſpiritum agnoſcere meruit. Tandem vita & miraculis (inter quæ mortuum ſuſcitaſſe legitur) clarus, quievit in pace; Colonienſis eccleſia patronus protectorque ſingulariſſimus, multis uſque hodie miraculis coruſcans. Longini martyris. Apud Adrianopolim, ſanctorum Severi & Dorothei. In Cæſarea Cappadociæ, ſancti Severi epiſcopi. Severi ep. Civitate Rothomagenſi, ſancti Romani epiſcopi & confeſſoris. Qui tempore Clodovei, præfatæ eccleſiæ præſidens, inter alia mira opera, vaſculum criſmatis, caſu confractum, oratione integrum reddidit, moxque criſma ſacrum guttatim in idem vaſculum ſe recepit. Vienna, ſancti Eodici epiſcopi & confeſſoris.* Eodici. De tranſlatione Materni, vide jam dicta. In fine: *Ethelfredæ reginæ.* Ethelfredæ.

Longini. Severi &c.

MOLAN. Aliis litteris de Severino textui adjungit: *ſanctiſſimi protectoris noſtri. Cujus Catholica fide, maximoque ſudore, ac ſana doctrina Colonienſium, Burdegalenſium, Tongrenſium, vicinorumque eccleſiæ ab infeſtatione Arrianæ hæreſis ſunt defenſæ: qui & in tranſitu beati Martini audire meruit voces pſallentium angelorum.* In fine: *In territorio Ambianenſium, ſancti Domitii epiſcopi & confeſſoris. Ipſo die, ſancti Romani epiſcopi & confeſſoris, in civitate Rothomagenſi, cujus vita miraculis claruit, & mors precioſa in domo Domini quotidie demonſtratur. Apud Mantuam, depoſitio ſancti Joannis Boni, confeſſoris, Ordinis fratrum Eremitarum ſancti Auguſtini, cujus vita ſanctitatis & miraculorum gloria illuſtris fuit. In territorio Ambianenſium, ſancti Gratiani glorioſi martyris. Eodem die, Oda vidua, amita ſancti Huberti, in villa Anania ſuper fluvium Moſa.* Editiones aliæ, de Severino, Domitio, Gratiano, Romano, & Oda, cum prima ſenſu conveniunt. Tum: *Helnone, reſtitutio corporis ſancti Amandi epiſcopi & confeſſoris.* De Amandi tranſlatione, elevatione &c. Vide diem VI Febr. p. 842 & à p. 889. Demum typis minoribus de Joanne Bono eadem habet quæ ſupra.

De Severin. Domitii. Romani. Joan. Boni. Gratiani. Odæ. Reſtitut. corp. Amand

XI *Kal.* *Die 24.*

IN Venuſia civitate Apuliæ, natalis ſanctorum Felicis epiſcopi Audacti & Januarii presbiterorum, Fortunati & Septimi lectorum, qui temporibus Diocletiani, multis diu vinculis & carceribus macerati in Africa & in Sicilia, tandem in occiſione gladii conſummati ſunt. Felix quinquageſimo ſexto annorum virgo obiit. Vertavo monaſterio, ſancti Martini abbatis. *Felicis & ſociorum. Martini.*

Ex *Herinien. Antverp-majore, Roſweyd. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Molan. more ſuo ſcribit *Felicis*; Roſweyd. *Appuliæ*, omitto alias hujuſmodi minutias. Antverp-maj. legit, *ſanctorum martyrum Felicis* &c. & ante *occiſione*, deeſt particula *in*. Maxima varietas eſt in ultimo elogii membro. Roſweyd. Greven. & Molan. legunt: *Felix quinquageſimo ſexto anno virgo obiit*, atque ea nitidior videtur ſcribendi ratio. Nihilominus aliam, tametſi magis impropriam prætulimus, *quinquageſimo ſexto annorum*, cum Herinien. Antverp-maj. & Pratenſi codice, quod ea ad Adonem magis accedat, in quo melius & rectius legitur: *quinquaginta ſex annorum.* Solus Antverp-maj. bene legit *Vertavo*, Herinien. & Roſweyd. *Vertao*; Greven. & Molan. *Vercano*, alii *Vertano* &c. In apographo noſtro Pratenſi tertio loco adjungitur: *In Britannia, ſancti Maglorii epiſcopi & confeſſoris.* Tornacen. habet: *Eodem die, ſancti Maglorii epiſcopi & confeſſoris.* Alia phraſi eumdem ponit Muneratus, ut infra dicam. At ex reliquis fere omnibus codicibus ſatis evincitur, Maglorium ab Uſuardo conſignatum non eſſe.

OBSERVATIO. De variis ſanctis Felicibus jam non ſemel egimus, non ſemel quæ circa eos dubia occurrebant, diſſolvere conati fuimus. Hic, quo de nunc ſermo eſt, jam ad XXX Auguſti in Obſervationibus noſtris recurrit, eo die à Beda diſerte conſignatus; melius ſane quam à Rabano XXIX Auguſti, & melius etiam quam à Romano parvo, Adone, & horum ſequacibus huc tranſlatus fuerit. Hæc ſunt hodie Romani parvi *Felicis & ſociorum.*

parvi verba: *Venusiæ, Felicis episcopi Tubzocensis, & Audactis & Januarii presbyterorum, & Fortunatiani & Septimi lectorum.* Eadem prorsus sociorum nomina, eamdem sedis episcopalis appellationem servat Ado, quamvis elogium plane describat ex Beda, qui tamen pro *Audactis*, legit *Audacti*, & *Septimini* pro *Septimi*: quodque notandum est maxime, ubi Beda solam distantiam Tubzocam inter & Carthaginem in elogio subnectit, Viennensis ea prætermittens, de suo inserit: *Sunt autem honorifice sepulti inter Carthaginem & Uticam*, quæ Actis sancti Felicis conformia omnino non sunt. Ad Usuardum quod attinet, is brevius suum encomium, præteritâ illâ circumstantiâ, totum ex præfato Adone contraxit, quemadmodum & Notkerus, hîc denuo signatas Kalendas uno die prævertens. Porro circa horum pugilum martyrii diem, sociorum vera nomina, eorum palæstram, circa tempus, circa Felicis episcopatum & id genus alia, plurima occurrunt intricata & controversa, fuse suo loco expendenda, de quibus videri interim possunt Baronius, tum in hodierna Notatione modice emendanda, tum in Annalibus tomo 2 anno CCCII à num. 118, unde Janningus noster, Romæ existens MDCXCVIII, rogatu Card. Coloredi lectiones accepit formandas & disposuit ad usum ecclesiæ Venusinæ, anno proxime sequenti approbatas ibidem & editas. Item Ruinartius in Actis sinceris & selectis à pag. 374, & Tillemontius tomo 5 à pag. 202. Acta ipsa sane præclara usque adeo eruditis placuere, ut post Surium & Baronium ea rursum evulgaverint, & emendatiora reddere conati sint Lucas Acherius Spicilegii sui tomo 12 pag. 634, & Stephanus Baluzius tomo 2 Miscellaneorum pag. 77. Quin & Oxoniæ recusa dicuntur anno MDCLXXX. Adde brevem Castellani notulam. Quæ omnia conferenda erunt cum pluribus aliis Mss. ex variis bibliothecis apud nos collectis, ut suo loco copiose præstabimus. Satis hîc sit, summa rerum capita ex instituto nostro cursim delibasse.

Martini. *Martinus Vertavensis* nullum Usuardo antiquiorem auctorem habet, sed ab eo vere consignatum, ex codicibus nostris plane liquet. Baronii Notatio Martinum hunc confundit cum altero Martino Sanctonensi, relato ab Adone, non V Idus, sed VII Idus Decembris, quo die videnda Castellani observatio, uti & hodierna; utraque Martinos plures accurate distinguens. Hujus Vertavensis vitam editam invenio tomo 1 Actorum Ordinis sancti Benedicti à pag. 371, quam sequitur miraculorum liber, ejusdem verosimiliter auctoris, ubi & in appendice, altera vita & miraculorum relatio superadditur. Utrobique refertur ad annum circiter sexcentesimum: unde mirum, Acta ejus iis annumerari, quæ subdititia censentur, tamquam eorum Sanctorum, qui ante sanctum Benedictum decesserint. Porro laudatus Castellanus in Martyrologii sui universalis interiori margine litteris Romanis notat annum obitus circiter DCCLXXXIX, in quo à Mabilionis sententia longe recedit, vocatque in ora extima Gallicè *Saint Martin-le-seul*, veluti per characteristicam ab aliis Martinis discretivam. Acta penes nos Mss. sunt & varia, quæ cum præcitatis suo tempore recenseri poterunt & illustrari. *Maglorium* ad Usuardi textum nequaquam spectare, supra in Variantibus abunde ostendimus. Wandelbertus hodie memorat *quadragenos sexque triumpho, Romæ militia & sancto certamine claros*, qui ad diem sequentem pertinent.

AUCTARIA.

PRATEN. & TORNACEN. Utriusque excessum superius abunde recitavimus.

PULSANEN. In prima annuntiatione utcumque purus, secunda omnino caret; quod huic codici insolitum non est.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Omnes deficiunt in ultima parte elogii sancti Felicis & sociorum, qua primi ætas indicatur; omnes in fine adjiciunt: *Item sancti Vitalis*; vel ut habet ULTRAJECT. *Item natale sancti Vitalis.* *Vitalis.* Puto ex Hieronymianis acceptum esse; non enim verosimile est, hîc indicari Vitalem Felicis socium, qui in Actis memoratur.

MUNERAT. In textu non omnino purus, addit in fine: *Ipso die in Britannia, transitus beati Maglorii episcopi & confessoris.* *Maglorii.* Ita editio prima; at in altera subjungitur: *Cujus corpus honoratur & colitur in cœnobio divi Maglorii, civitate Parisius.*

CENTULEN. *Apud Apuliam, civitate Vennsia, sancti Felicis episcopi Tubozensis, & Audacis & Januarii diaconorum, & Fortunati & Septimi lectorum, qui in occisione gladii consummati sunt.* *Maglorii.* *Parisiis, sancti Maglorii episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. Huc refert Africanos martyres, de quibus egimus XVI Octobris. Ita habet: *Apud Africam, natale sanctorum martyrum Marciani & Saturiani cum duobus fratribus eorum.* *Marciani & sociorum.* *Qui tempore Wandalicæ persecutionis sub Genserico rege Arriano, pro constantia fidei Catholicæ, primum nodosis fustibus cæsi, & usque ad ossa laniati sunt, & cum multo tempore talia paterentur, sequenti die semper incolumes reddebantur: novissime autem in exilii relegatione, vinctis pedibus post terga currentium quadrigarum, inter spinosa loca silvarum, pariter jussi sunt interire, & currentibus indomitis equis, orando & psallendo pias animas emiserunt. Passa est etiam cum eis egregia Christi ancilla Maxima virgo, quæ tandem suæ libertati dimissa, postmodum mater multarum virginum Dei effecta, in confessione veritatis glorioſa consenuit. Apud Andronopolim, natale sanctorum Severi & Dorothei martyrum.* *Severi & Dorothei.* Vide Hieronymiana, die præcedenti. *Item in Nemesia*, pro *Vennsia*, *civitate Apulia* &c. satis pure,

pure usque ad: *Quorum Felix quinquaginta sex annorum, virgo & martyr, duplicem coronam adeptus est. Apud Nicomediam, passio sanctorum Felicis, Paperiæ & Flaviani.* Vide hîc rursus Hieronymiana. *Vertano monasterio, depositio sancti Martini abbatis. Eodem die, depositio sancti Maglorii episcopi & confessoris. Item sancti Vitalis.* Vide dicta superius.

Felicis, Paperiæ &c. *Maglorii. Vitalis.*

HAGENOYEN. In prima non omnino purus, secundo loco memorat: *Apud Palestinam, natale sancti Hilarionis monachi & heremitæ, discipuli sancti Antonii magni, qui spiritu prophetiæ claruit & multas ab infidelibus persecutiones passus est, & tandem plenus bonis operibus migravit ad Dominum in pace. Cujus vitam beatus Jeronymus in Vita Patrum describit.* Vide supra XXI Octobris. Hujus codicis auctor satis pro arbitrio Sanctos huc illuc transponit. En exemplum aliud ex XXIII Octobris: *In pago Pictavensi, sancti Benedicti confessoris.* Rursus: *In territorio Ambianensi, sancti Domicii, episcopi & confessoris. Vertago monasterio, sancti Martini abbatis. Item, sancti Vitalis martyris.*

De Hilarion *Benedicti. Domicii.* *Vitalis.*

AQUICINCT. In fine addit: *Item sancti Vitalis. In pago Turonico, Lucas castro, sancti Senoch confessoris atque abbatis.*

Vitalis. Senoch.

DAVERONEN. Post *Martini*, subdit: *Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.*

De iisdem.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECTIN. *Euergisti, episcopi & martyris. Maglorii episcopi & confessoris. Martini abbatis & confessoris. Felicis episcopi & martyris cum sociis.*

Euergisti. Maglorii.

BIGOTIAN. signatus D 9. *sancti Fromundi martyris.* Castellanus vocat *Fromundum.*

Fromundi.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. *Ipso die, sancti Amandi confessoris. Luciani, Marciani & Flori.* De his XXVI Octobris.

Amandi. Lucian. &c.

In VATICAN. sub num. 5949 Deest *Martini.*

ALTEMPS. *In pago Bituricensi, sancti Dulcardi confessoris. Item sancti Fremundi martyris.*

Dulcardi. Fromundi.

FLORENTIN. Primo loco: *In Florentino territorio, in Thuscia, passio sancti Crescii martyris & sociorum ejus. Qui anno Domini* CCXLVIII [potius sequenti] *sub persecutione Decii tyranni passi sunt in loco, qui dicitur Vallis cavæ, ubi in ecclesia sub titulo sancti Crescii requiescunt. Item sancti Vitalis. Sancti Macrenii* [nomen non recte exprimitur] *episcopi & confessoris. Item apud sanctum Marcum, translatio sanctorum martyrum Senatoris & Viatoris, Cassiodori & Lucæ abb.*

Crescii & sociorum. *Vitalis. Macrenii.* *Translat. Senator. &c.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Euergisti, ejusdem civitatis archiepiscopi & martyris, apud Tongerim civitatem sagittis interfecti. Hic precibus beati Severini archiepiscopi, cujus primus archidiaconus fuit, meruit audire in sublimi voces psallentium angelorum. Item Colonia, passio beati Jacobi episcopi Antiocheni & martyris, de conventu sanctarum undecim millium Virginum.* In Felice & sociis Adonem ferme describit. Tum: *Treveris, sancti Severini primi episcopi & martyris. Item Treveris, sancti Felicis primi episcopi.* In Martino, satis pura est. Dein: *Nicomediæ, passio sanctorum martyrum Vitalis, Papirii & Flaviani. Parisius, beati Maglorii episcopi & confessoris. In territorio Turonico, castro, quod Lucas dicitur, beati Enoch, abbatis.* Apud alios *Senoch. Eodem die, beatæ Odæ viduæ.*

Euergisti. *Jacobi.* *Severini.* *Severi.* *Vitalis &c.* *Claudiani & sociorum.* *Bonifacii.* *Severini.* *Felicis.* *Vitalis. &c.* *Maglorii.* *Senoch.* *Odæ.*

BELIN. In prima editione similis est ANTVERP. & aliis codicibus supra. In secunda textum purum habet, addit etiam *Vitalis*, & præterea: *In territorio Turonico, sancti Senec confessoris. Eodem die, sancti Maglorii episcopi & confessoris.*

Vitalis. Senoch. Maglorii.

GREVEN. *Apud Coloniam Agrippinam, sancti Euergisti episcopi & martyris, qui licet* XVIII *Kal. Octobris passus sit, ejus tamen martyrium hic festivius recolitur. Apud eamdem urbem, passio beati Jacobi Antiocheni episcopi & martyris, ex societate undecim millium Virginum. Treveris, beati Severini primi, episcopi & martyris. Nichomediæ, Severi martyris. In Nicea, natale sanctorum Vitalis, Filicis, Rogati, Flaviani, Papiri, Victoriæ. Hierapoli Frigiæ, sanctorum Claudiani, Eucherii, Justi, Victoris & Flavini. Ipso die, vel, secundum alios, sequenti, Bonefacii Papæ primi, qui sedit Romæ annis tribus, sepultusque est via Salaria juxta corpus beatæ Felicitatis. Hic constituit, servum Clericum non fieri, nec obnoxium curiæ, vel alicui rei.* Hæc in Mosandri editione Adoni adscripta sunt. Sequitur: *Eracliani episcopi. Treveris, sancti Felicis primi episcopi & confessoris. In Britannia, transitus sancti Maglorii episcopi Dolensis & confessoris. Qui beato Samsoni succedens, cum vita & signis clarus haberetur, monetur per angelum, solitariam vitam expetere, cumque superno parens nutui, in hoc proposito multos annos miraculis inclytus exegisset, in vigilia Paschæ obitum suum imminere angelo nuntiante didicit, atque ab eodem viaticum visibiliter accepit. Ab illo itaque die usque in diem vocationis suæ, nisi causa inevitabilis interpolasset, hunc semper in ore versum repetiit: Unam petii à Domino, hanc requiram &c. In Hibernia, Daluath episcopi & confessoris. In territorio Turonico, castro Lucas, sancti Enoch abbatis. Columbani monachi. Eodem die, festum beatæ Odæ viduæ.*

Euergisti. *Jacobi.* *Severini.* *Severi.* *Vitalis &c.* *Claudiani & sociorum.* *Bonifacii.* *Eracliani.* *Felicis.* *Maglorii.* *Daluath.* *Senoch* *Columbani.* *Odæ.*

MOLAN. In Maglorio describit MUNERAT. Tum: *Item sancti Vitalis. In territorio Turonico, sancti Senoch confessoris; in castro quod Luchas dicitur. Item, sancti Euergisti episcopi Colonienses & martyris, archidiaconi & successoris sancti Severini episcopi. Hic Tungris natus, martyr fuit & tumulatus.* Editiones aliæ superaddunt: *Die vigesima quarta, sanctorum martyrum Arethæ & sociorum.*

Maglorii. *Vitalis.* *Senoch.* *Euergisti.* *Arethæ & sociorum.*

VIII *Kal.* *Die* 25.

ROmæ, natalis quadraginta sex militum, qui simul baptizati à Dionisio Papa, mox jubente Claudio imperatore decollati, ac via Salaria sepulti, ubi & alii martyres centum viginti unus positi sunt: inter quos fuerunr quatuor milites Christi, Theodosius, Lucius, Marcus & Petrus. Eodem die Petragoricas civitate, sancti Frontonis, qui Romæ à beato Petro episcopus ordinatus, cum Georgio

Milit. 46. *Theodosii & socior.* *Frontonis.*

presbitero, quem per Apostoli baculum in itinere socium de morte recepit, ad prædictam civitatem veniens, magnam gentis illius multitudinem ad Christum convertit, & multis miraculis clarus, in pace quievit. Apud urbem Suessionem, sanctorum Crispini & Crispiniani, qui persecutione Diocletiani, post immania tormenta sibi illata, gladio trucidati, coronam martyrii consecuti sunt. Civitate Florentia, passio beati Miniatis, sub Decio principe. Item civitate Gavalis, sancti Hilarii episcopi & confessoris.

Crispini & Crispiniani.

Miniatis.

Hilarii.

Puri sunt *Praten. Antverp.* & *Max-Lubec.* & *Antverpien-maximus.*

VARIA LECTIO. In Antverp. & Max-Lubec. deest in principio *tò natalis.* Item pro *centum viginti unus*, solum legunt *centum viginti*, in quo ipsis consonat Antverp-max. Atque hic pro *Petragoricas*, scribit *Petragoritas.* Rursus idem *Georgio* mutat in *Gregorio*: & cum duobus aliis non *Suessionem* scribit, sed *Suessionis.* Antverp. & Max-Lubec. legunt, *coronam consecuti sunt*, omittentes *martyrii*; & Antverp-max. simplicius habet, *gladio trucidati, coronati sunt.* Demum in Antverp. & Max-Lubec. in ultimæ annuntiationis principio deest *Item.* Minutiora neglecta sunt, ut *Dionisio, presbitero, Mineatis, Hilari, Hylarii* &c.

OBSERVATIO. Prima annuntiatio duplex seu composita est, à Beda ex Actis sancti Xysti, ut testatur, primitus excepta. Alii S. Laurentii, alii S. Hyppolyti Acta adducunt, sed de iisdem loquuntur omnes. Ad primam partem quod attinet, ea etiam & quidem sola, omissis omnibus aliis, memoratur à Romano parvo: *Romæ via Salaria,* XLVI *militum, qui baptizati à Dionysio Papa, jubente Claudio decollati sunt.* Plura ex laudato Beda & ex ipsis Actis desumpsit Ado, tum in hac, tum in altera parte, quas Noster ad solitam suam brevitatem reduxit. Hieronymiana nihil habent de XLVI, sed *Maximum* nominant *& milites alios* CXX anonymos, *quorum nomina Deus scit.* Rabanus, Ado, Usuardus & Notkerus numerum servant à Beda determinatum CXXI, verosimiliter quod his adnummeretur *Maximus*, verum quatuor alios ex eadem turma nominatim exprimunt cum hac diversitate, quod qui à Beda *Theodotius*, is ab omnibus aliis appelletur *Theodosius.* Quæ præter hæc dubia sunt, non indiligenter discutit ac solvere conatur Florentinius, & nos alibi operosius examinabimus. *Frontonis* memoria ab Adone primum in sacras Tabulas relata est, totusque elogii contextus ex iis, ni fallor, Actis desumptus est, quæ Bollandus in Appendice ad tomum primum Januarii, pag. 1085 ex Bosqueto pronuntiat, *à nupero quodam & ridiculo scriptore, non ante* 40 *aut circiter annos, composita fuisse.* De Petri Catalogo haud dubium videtur, quin ibi lib. 9 cap. 109, nescio quis alius *Fronto abbas* cum hoc nostro confundatur. Multa alia apud Petrum ac apud alios & obscura & incerta sunt, ut videsis in Tillemontii commentariis tomo 4 à pag. 501. Ceterum Usuardi nostri elogium, merum est Adoniani compendium.

Milit. 46.

Theodosii & socior.

Frontonis.

Illustres illi gemini Suessionenses Martyres sic à Beda consignantur: *Sucssiones, natale sanctorum martyrum Crispini & Crispiniani.* Florus elogium addidit, Rabanus longiorem historiam ex eodem, opinor, fonte, ex quo etiam sua sed diversa & breviori phrasi accepit Ado; eam ex hoc magis contraxit Noster; Notkerus verosimilius ex Rabano. Celeberrimorum pugilum memoria antiquior est in codicibus Hieronymianis: *Galliis, Sessionis* vel *Sessonis, Crispini* & *Crispiniani*, additis sociis, qui aliunde divulsi videntur. Quam ætatem Acta redoleant, alibi discutiemus. Ea apud Mombritium edita sunt, à Surio nonnihil contracta, à nobis primigeniæ phrasi restituenda, illustranda, &, si fieri potest, contra recentiores criticos vindicanda. De *Miniate* nihil apud vetustiores usquam reperio, nec satis conjicere possum, unde eum Usuardus acceperit: neque enim Acta à Surio vulgata vidisse existimandus est, qui tam jejune de eo loquitur. Non magis notus apud antiquiores *Hilarius.* Suspicor tamen Usuardum codicem aliquem Hieronymianum auctiorem habuisse, qualis est hodie Corbeiensis, in quo solo legitur: *In Gavalis, depositio beati Hilarii episcopi & confessoris.* Et sic melius pro pago aut territorio quam pro civitate accipitur. Ceterum inde Noster haud dubie mutuatus est. Vide quæ ad Miniatem notarunt Baronius & Castellanus; de Hilario nihil præterea, quod sciam, memoriæ proditum est. Vide notulam Motherii. Wandelbertus, qui pridie de XLVI militibus egerat, hoc die Hilarium ultimo loco celebrat, præmissis Crispino & Crispiniano; Chrysanto & Daria. Postremos duos etiam hodie referunt Rabanus primo

Crispini & Crispinian.

Miniatis.

Hilarii.

mo loco & ex eo Notkerus, quemadmodum & in Allatii ac Frontonis antiquis Kalendariis collocantur; at Noſter Adonem ſecutus, diſtulit ad 1 Decembris, ut ibi dicemus. Hîc Wandelberti verſus ſubjicio:

Octavum Criſpinus habet cum Criſpiniano,
Flammas qui paſſi, ſavum vicere tyrannum.
Gemmas martyrii geminas feſto veneramur eodem*
Chryſantum Dariamque, novo quos munere Chriſti,
Româ nunc vectos tumulis nova Cella venuſtat,
Quam Rheni celſis ſuccedunt æquora ſilvis.*
Hilarius hîc etiam nitet amplo præſul honore.

* Poſſet deleri *feſto*

* Lege *Quà*

AUCTARIA.

Celſini. HERINIENS. Toto textu puriſſimus, ſubjicit proprium Remenſe: *Ipſo die, depoſitio ſancti Celſini presbyteri & confeſſoris.* Vide Caſtellanum.

TORNACEN. In prima, tertia & quinta purus, omittit ſecundam & quartam.

ANTVERP-MAJ. Deficit in ſola annuntiatione quarta, in reliquo textu ſatis purus.

ROSWEYD. Quarto loco inſerit: *Item Romæ,* *Maxim.&c.* *Maximi & aliorum* CXX *militum.* Sequitur ſimpliciter: *Miniatis martyris.* Tum: *Romæ, natale* *Chryſanti & Dariæ.* *ſanctorum martyrum Criſanti & Dariæ virginis. Qui poſt multas, quas pro Chriſto lucrati fuerant paſſiones, juſſi ſunt à Numeriano imperatore via Salaria in arenario deponi & viventes terra & lapidibus obrui.* Jam diximus, hos ab Adone ad 1 Decembris tranſlatos.

PULSANEN. Hæc ſolum habet: *Natalis ſanctorum martyrum Chriſanti & Dariæ virginis. Qui* *Chryſanti & Dariæ.* *tempore Numeriani à judice Celerino Romæ paſſi ſunt. Romæ, natalis quinquaginta & ſex militum. Item civitate Cavalis, ſancti Ylarii epiſcopi & confeſſoris.* Scribit & abbreviat modo ſuo.

MUNERAT. Pro XLVI *militum*, ſcribit, *natalis ſex milium.* Alia in textu ſunt non ſatis *Lupi.* exacta. In fine: *Corboilo, ſancti Lupi epiſcopi & confeſſoris.* Vide Caſtellanum.

GREVEN. Textui adſcribit: *Apud Carnotum,* *Dedicat Carnoten.* *dedicatio eccleſiæ ſancti Joannis Baptiſtæ: & ſancti Vincentii levitæ & martyris.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DA- *Chryſ. &c.* NIC. Incipiunt: *Romæ, ſanctorum Criſanti & Dariæ virginis. Qui poſt multas paſſiones juſſi à Numeriano imperatore via Salaria in arenario deponi, atque illic viventes, terra & lapidibus obrui. Romæ,* *Bonifacii.* *via Salaria, natale beati Bonifacii* I *Papæ. Hic conſtituit, ſervum clericum non fieri, nec obnoxium curiæ vel cujuſlibet rei.* Dubitari fere poſſet an hæc poſtrema Adoniana non ſint. Certe Notkerus de Bonifacio agit, Moſander eum etiam poſuit: Roſweydus autem ad XXIV Octobris in appendicem rejecit. Sequitur in citatis codicibus textus fere purus.

LOVANIEN. Puritati proximus eſt, ſolum enim deficit in Frontonis elogio.

CENTULEN. *In Gallis civitate Sueſſionis, paſſio* *Textus mutilus.* *ſanctorum Criſpini & Criſpiniani martyrum, qui ſub Maximiano crudeli examinatione decertarunt.* *DeCriſp&c* *Petragoricas, ſancti Frontonis epiſcopi, ab urbe Roma illuc directi. Ipſo die Romæ, militum quadraginta ſex, quos Papa Dionyſius baptizavit & mox jubente Claudio decollati ſunt. Civitate Gavalis, ſancti Hilarii epiſcopi & confeſſoris.*

BRUXELLEN. *Apud urbem Sueſſionis, natale* *De iiſdem.* *ſanctorum Criſpini & Criſpiniani. Qui ſub perſecutione Dyocleſiani, beatum Quintinum ſecuti poſt immania tormenta à Rixiovaro præſide ſibi illata, cæſi gladio coronantur.* In Frontone nonnihil etiam ex Adone interpolatus eſt. *Apud Florenciam civitatem, paſſio beati Nimetis* [Miniatis] *ſub Decio Cæſare. Romæ via Salaria, natalis ſanctorum martyrum Criſanti & Dariæ virginis. Qui cum nullo genere tormentorum vinci poſſent, tandem Numeriano imperatore jubente, pro Chriſto terra & lapidibus obruti ſunt. Romæ via Salaria,* *Bonifacii.* *natale ſancti Bonifacii Papæ, qui conſtituit, ne ſervus aut curiæ obnoxius clericus fieret.* In Hilario ſatis purus eſt. In fine: *Apud Bituricas civi-* *Dulcardi.* *tatem, Ambiliaco monaſterio, beati Dulcardi confeſſoris.* Caſtellanus ſcribit *Amiliaci.* Gall. *Amblis.*

HAGENOYEN. Pro XLVI, habet, XLVII *militum*, in reliqua annuntiatione ſatis purus. Sequitur: *Apud urbem Sweſſionem in Gallia, paſſio* *DeCriſp&c* *ſanctorum martyrum Criſpini & Criſpiniani. Qui fuerunt nobiles genere, de Perſide fugientes perſecutionem Maximiani, quam fecit Chriſtianis in Oriente, ad eamdem civitatem devenerunt. Et tunc cum victum & veſtitum non haberent, ad artem ſutoriam animum ſuum poſuerunt & pauperibus gratis laboraverunt, & mercede carentibus & omnibus; & omnibus ſutoribus prævaluerunt. Et ob invidiam accuſati quod Chriſtiani eſſent, & non negaverunt, & ideo ſub Dyocletiano per Rictiovarum* *Bonifacii.* *præſidem immania tormenta paſſi ſunt, & ad ultimum gladio jugulari jubentur.* De Bonifacio habet ferme ut ſupra. Pro *Miniate*, ſcribit *Mymate* De Frontone & Hilario, die ſequenti.

AQUICINCT. In fine addit: *In pago Turonico,* *Spani.* *ſancti Spani martyris.* Ita & alii ſcribunt, vel *Sperani* &c. Caſtellan. *Hiſpadii*, Gallicè *Epain.* *Benigni & ſocior.* *Eodem die, ſanctorum Benigni & Beati cum ſociis eorum.* Vide nomina etiam vernacula apud Caſtellanum. Deinde recentiore manu: *Romæ,* *Bonifacii.* *ſancti Bonifacii Papæ. Hic conſtituit, clericum non fieri..... obnoxium cuilibet rei.* Hiulcus ſenſus eſt, quem ſupra integrum habes.

VICTORIN. Secundo loco inſerit: *Item Romæ,* *Bonifacii.* *ſancti Bonifacii Papæ. Hic conſtituit, ut ſervus nullo* *Chryſ &c.* *modo clericus fieret.* Et in fine: *Item Chryſanti & Dariæ martyrum.*

DAVERONEN. *Baiocas, ſancti Lupi epiſcopi &* *Lupi.* *confeſſoris. In pago Turonico, ſancti Sperani mar-* *Sperani.* *tyris.* Vide in AQUICINCT.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Criſpini &* *Criſpiniani martyrum. Bonifacii Papæ & confeſſo-* *Bonifacii.* *ris. Romæ,* XLVI *militum martyrum. Frontonis, epiſcopi Petragoricenſis.*

CLUNIACEN. & ALTEMPS. Scribunt ut codex AQUICINCT. ſupra citatus: *In pago Turonico, ſan-* *Spani.* *cti Spani martyris.*

REG. SUEC. ſignatus num. 428: *Corboilo, ſan-* *Lupi.* *cti Lupi epiſcopi & confeſſoris.* Vide DAVERON. &c.

REG. SUEC. sub num. 130. *Item Romæ, Bonifacii Papæ. Item Chrysanti & Dariæ martyrum.*

Bonifacii. Chrys. &c. Translat. Barthol.

VATICAN. num. 5949. Deest *Miniatis & Hilarii.* Adjicitur: *Translatio sancti Bartholomæi de insula Lipari in Beneventum.*

FLORENTIN. Primo loco: *Apud Florentiam, passio sancti Miniatis martyris, cum sociis suis, qui sub Decio tyranno passi sunt anno Domini* CCXLVIII. Haud dubie paulo serius. *Apud Sardiniam in civitate Turritana, sancti Gravini militis & martyris, qui passus est sub præside Barbaro, sub persecutione Diocletiani & Maximiani imperatorum.*

Gavini.

In Romano habentur *Protus & Januarius.* Vide Observationem nostram XXX Maii. *Romæ, sancti Bonifacii Papæ* V, *qui* &c. Vide hæc supra Bonifacio I adscripta.

Bonifacii.

BURDEGALEN. *Andegavis, translatio sancti Albini.* Natalis est I Martii.

Translat. Alb.

LUXOVIEN. *Translatio sancti Simeonis, episcopi & confessoris, Metensis ecclesiæ pastoris piissimi.*

TranslatSim

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Remis, sancti Celsini, discipuli sancti Remigii.*

Celsini.

EDITIO LUBECO-COL. De Bonifacio, jam supra dictis adjungit: *Qui rexit ecclesiam annis tribus.* Et præterea: *Etiam decrevit, ut nulla mulier aut monacha pallam sacratam altaris tangeret aut lavaret. Qui sepultus est juxta corpus sanctæ Felicitatis.* Sequitur prima & secunda annuntiatio satis pura. Tum. *In Galliis, civitate Suessionis, passio sanctorum fratrum Crispini & Crispiniani. Qui cum essent nobilissimi Romani propter fidem Christi dilatandam à Roma egressi* [sunt,] *ut eamdem fidem alibi prædicarent. Et quocumque pervenerunt, nullus eos hospitio recipere dignabatur, & ob hoc ergo artem sutoriam didicerunt, ut pauperibus subvenirent, qui quidquid ex officio lucrati sunt, præter victum, totum pauperibus elargiti sunt. Hi inventi quod Christiani essent, fustibus sunt cæsi atque ad trocleas extensi, digiti eorum subulis transfixi, & de dorsis eorum ora præcisa, & sic diversis tormentis vexati, sub persecutione Diocleciani & Maximiani, præside Rictiovaro agente, gladio trucidati, glorioso martyrio coronati sunt.* In Miniate & Hilario satis pura est. De Beato & Benigno, ut supra codex AQUICINCT. Demum: *Bituricas, sancti Dulcardi confessoris.*

De Bonifac. *DeCrisp&c*

Benigni & Socior. Dulcardi. Chrys. &c.

BELIN. Incipit à Crisanto & Daria ferme ut ROSWEYD. supra. Tum: *Item Romæ, natale sanctorum Mari & XLVI militum* &c. Frontonem ponit ultimo loco. Et in altera editione superaddit: *Eodem die, Beati & Benigni cum sociis eorum.* Deinde: *In territorio Turonico, Spani.* Denique *Remis, Celsini*, ut supra.

Beati &c. Spani. Celsini.

GREVEN. In fine: *Ipso die secundum Vincentium lib. 26, translatio sancti Bartholomæi Apostoli, de insula Liparitana Beneventum facta anno Domini* DCCCVIII. *Romæ, sanctorum martyrum Maximini & aliorum* CXX. *Eodem die, vel secundum alios sequenti, Nichomediæ, sanctorum Luciani, Martiani, Flori, Heracli, Tuti, Florini. Beati & Benigni martyrum, aliorumque cum ipsis. In Anglia, translatio sancti Johannis Eboracensis episcopi & confessoris. In Normannia, sancti Lupi episcopi Baiocensis & confessoris. Marnoci episcopi & confessoris. Bituricas, sancti Dulcardi confessoris. Item, translatio sanctorum martyrum, Crisanti & Dariæ, ab urbe Roma ad monasterium Eyflia.*

De Barthol. Luciani &c. Beati &c. Lupi. Marnoci. Dulcardi. Translat. Chrys.

MOLAN. Post *Petrus*, ex Adone aliis litteris adjicit: *Hi videntes ad se venire armatos, rogabant, ut primi decollarentur. Scriptum est in passione sanctorum Sixti, Laurentii & Hippolyti.* In fine de Chrysantho & Daria, fere ut ROSWEYD. *Eodem die, Benigni & Beati cum sociis eorum. In territorio Turonico, sancti Spati martyris.* Vide AQUICINCT. *Remis, sancti Celsini confessoris & presbyteri, discipuli beati Remigii.* De Lupo ut MUNERAT. *Bonifacii Papæ, qui sedit Romæ annos tres. Hic sepultus est via Salaria, juxta corpus sanctæ Felicitatis. Hic constituit, servum* &c. Editiones aliæ in ipso textu præfigunt, *Chrysanti, Dariæ, & Diodori presbyteri* &c. Post *Petrus*, idem quod supra. In fine: Benigni & Beati, Spati & Celsini, ut supra. De Lupo, additur *Baiocensis episcopi* &c. *Biturigæ, Ambiliaco monasterio, beati Dulcardi confessoris. Die vigesima quinta, sanctorum martyrum & notariorum Martiani & Martyrii. Romæ via Salaria, Bonifacii Papæ.* Vide superius.

De Theod. &c. Chrys. &c. Benigni &c. Spati. Celsini. Lupi. Bonifacii. Dulcardi. Martiani & Martyrii.

VII *Kal.* *Die* 26.

Rogatiani & Feliciss.

APud Africam, natalis sanctorum martyrum Rogatiani presbiteri & Felicissimi, qui persecutione Decii & Valeriani, illustri sunt martyrio coronati, de quibus etiam scribit beatus Cyprianus in epistola ad Confessores. Civitate Narbona, sancti Rustici

Rustici.

episcopi & confessoris.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-major, Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. In nævis hæret, ut *Aphricam, Affricam, Rogaciani, Ciprianus.* Poterat Antverp-major è purorum numero excludi, quia tota hodierna annuntiatio, prima manu omissa est; at cum ad oram codicis tota subinde adscripta & pura sit, locum hîc ei dedimus.

OBSERVATIO. *Rogatianus & Feliciss imus* apographis Hieronymianis, Bedæ, Floro, Rabano, Wandelberto præteriti, ab auctore Romani parvi primum consignantur, his verbis: *In Africa, Rogatiani presbyteri & Feliciss imi martyris.* Quæ præterea paulo fusius & elegantius exponit textus noster, ea ex Adone ad verbum desumpta sunt, excluso dumtaxat magni Cypriani commendatione, ex epistola ejus 81 apud Viennensem recitata; nimirum, inquit, *ut sequamini in omnibus Rogatianum presbyterum ..... qui cum Feliciss-*

Rogatiani & Feliciss.

ciſſimo fratre noſtro, quieto ſemper & ſobrio, excipiens ferocientis populi impetum &c. Plures alias ejusdem Cypriani epiſtolas appellat Baronius in Notatione, & de præfatis Sanctis fuſius tractat tomo 2 Annalium ad annum CCLIII num 42; item CCLIV, num 35; ſed expreſſius ad CCLX, num. 59 & 60; ubi receptæ Chronologiæ rationem videtur excedere, Sanctorum obitum, contra textus noſtri auctoritatem nimium differens, qua forte cauſa, in hodierno Romano mutata Imperatorum nomina animadvertimus. Interim ex prædicta Cypriani epiſtola 81 potiſſimum eruiſſe videntur Martyrologi noſtri, quod de *illuſtri martyrii corona* prædicant; an ſatis certo, non auſim aſſerere: nam ſi vera ſunt, quæ accurate obſervat Tillemontius tomo 3 pag. 389, paſſos quidem conſtat Rogatianum & Feliciſſimum primo ipſo *ferocientis populi impetu*, at in tormentis vitam poſuiſſe, non item. Notkerus diverſa ab Adone phraſi utitur, ſed martyres etiam pronuntiare non dubitat. Caſtellanus contra, nullum ejus rei fundamentum ſe reperiſſe rotundè teſtatur. Quæ inſuper de pluribus ſanctis Rogatianis, quid ni & Feliciſſimis, controvertuntur; utrum hic Rogatianus idem ſit, de quo loquitur Cyprianus; deinde de mortis tempore, de utriuſque gradu & officio, aliiſque hujuſcemodi, hæc, inquam, ad proprium locum rejicimus. *Ruſticus* Narbonenſis mere Uſuardinus eſt, à nullo antiquiori aut æquali hodie poſitus. Notatio Baronii paucis indicat, quæcumque circa vitam ejus aut geſta obſervari debent ex Hieronymi & Leonis epiſtolis, nec quidquam ultra memorat Catellus, inſcriptionem adducens, quæ multorum eruditorum ingenia exercuit, alibi à nobis de integro examinandam. In Adone, ſecundo loco habetur: *Commemoratio ſanctorum epiſcoporum Vedaſti & Amandi, quorum vita & mors plurimis extitit miraculis glorioſa.* De iiſdem hoc etiam die canit Wandelbertus: *Ruſtici.*

Pontifices fama, ſignis tumuliſque coruſcos
Septimus oſtendit, vero de nomine Amandum,
Vedaſtumque ſimul, meritis & tempore junctos.

Alibi oſtendimus, quam recte bini illi Præſules uno die conjungantur. Plura adjicit Notkerus de Vedaſto, prius Tullenſi presbytero &c. Atque hîc ſiſtit Caniſiana Notkeri editio, cum ex hoc die uſque ad anni finem reliqua deſiderentur. Porro Uſuardus citata Adonis verba retulit VI Februarii, ut ibi diximus, hic utrumque tacitus prætermittens. Et de Vedaſto quidem tacent etiam plerique codices recentiores, at de Amando, aut ejus ordinatione, tranſlatione, vel elevatione & eccleſiæ dedicatione, non pauci meminere, quos jam ſubjiciam. Vide quæ diximus VI Februarii.

AUCTARIA.

Amandi. ROSWEYD. Subdit in fine: *Natale ſancti Amandi epiſcopi & confeſſoris.*

PULSANEN. Sic primam annuntiat: *Apud Africam, natalis ſanctorum martyrum Rogatini presbyteri & Feliciſſimi. Item apud Theſalonicam, ſancti Demetrii martyris.* Is eſt, opinor, qui colitur VIII Octob. Sequitur de Ruſtico, pure. *Demetrii.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Nihil de Ruſtico, ſed ejus loco: *Ipſo die, Amandi confeſſoris.* Et adjungunt eodem textu, *Luciani & Flori*, ut etiam invenies die præcedenti. *Amandi. Luciani & Flori.*

ANTVERP-MAX & LOVANIEN. In prima ſatis puri, ſecundo loco: *In Nicomedia, ſanctorum Luciani & Flori.* Horum ſocios vide in codicibus Hieronymianis. Ipſorum Acta inter Selecta recenſuit Ruinartius à pag. 151, ubi conſulenda prævia ejus admonitio. Tum: *Ipſo die, elevatio ſancti Amandi confeſſoris.* In Ruſtico puri ſunt. Demum: *Item ſancti Euariſti Papæ & martyris.* *Luciani & Flori.* *Amandi.* *Euariſti.*

ULTRAJECT. Omnia eadem habet, niſi quod de Euariſto ſic primo loco loquatur: *Romæ, natale ſancti Euariſti Papæ. Qui quartus poſt beatum Petrum, Romanam Eccleſiam gubernavit ſub Traino* [Traiano] *Principe martyrio coronatus, ſepultus eſt juxta corpus beati Petri in Vaticano.* *De Euariſt.*

LEYDEN. & ULTRAJECT. Conveniunt, ſed in fine repetunt: *Item, ſancti Euariſti Papæ & martyris.* *Euariſti.*

ALBERG. & DANIC. In hoc à proxime ſuperioribus differunt, quod Ruſticum omittant, & pro, *elevatio ſancti Amandi*, ſimpliciter ſcribant: *Ipſo die, ſancti Amandi confeſſoris.* Quaſi alium indicarent à Trajectenſi epiſcopo. *Amandi.*

CENTULEN. *Apud Africam, ſanctorum Rogaciani presbyteri & Feliciſſimi, ſub Decio & Valeriano. Civitate Florentia, beati Mineatis, ſub Decio,* Vide textum die præcedenti. Sequitur: *Apud Epheſum, ſancti Policratis, epiſcopi egregii & nobiliſſimi viri.* Quis hic ſit ſanctus Polycrates, divinet qui poteſt, ego alium *Polycratem epiſcopum Epheſinum* non novi, præter eum qui in controverſia de celebratione Paſchæ Victori Papæ reſtitit, & excommunicatus eſt. *Civitate Narbona, ſancti Ruſtici epiſcopi & confeſſoris. Cœnobio Helnone, tranſlatio beati Amandi epiſcopi & confeſſoris.* *Miniatis.* *Polycratis.* *Tranſlat. Amandi.*

BRUXELLEN. Sic incipit: *Tranſlatio corporis beati Amandi epiſcopi & confeſſoris. Qui eccleſiam Trajectenſem ſupra Moſam tribus annis rexit; & poſt heremiticam vitam eligens, in quadam cella quindecim annis cilicio ſemper tectus & aqua &.* Deſunt reliqua. Deficit uſque ad XXXI Octob.

HAGENOYEN. *Apud Petragoricam civitatem, depoſitio ſancti Frontonis epiſcopi. Qui Romæ à beato Petro Apoſtolo epiſcopus ordinatus eſt, cum Gregorio presbytero, quem per Apoſtoli Petri baculum in itinere ſocium de morte recepit vivum, & ad prædictam veniens civitatem, magnam illius gentis multitudinem convertit ad Chriſtum Iſte cum Domino Jeſu Chriſto beatam Martham ſepelivit in ſpecu, cujus cyrotheca & annulus ejus ibi remanſerunt, cum poſtea unam cyrothecam remiſerunt cum annulo epiſcopali, aliam ibi ſervantes. Tandem* *Multa de Frontone.*

De Euarist. *post multa miracula & doctrinas salutares, obiit in pace. Romæ, natale sancti Euaristi Papæ & martyris. Qui quartus post beatum Petrum, Romanam rexit Ecclesiam annis decem, mensibus septem. Hic natione erat Græcus ex patre Judæo, nomine Juda, de civitate Bethlehem. Hic titulos in urbe Roma divisit Cardinalibus presbyteris & dyaconibus. Hic constituit, ut conjugium publice à præsentibus sponderetur & à sacerdote postmodum benediceretur. Hic martyrio coronatur sub persecutione Trayani imperatoris, & sepelitur juxta sanctum Petrum. In civitate Gavalis, natale beati Hylarii episcopi & confessoris.* De hoc & Frontone agitur die præcedenti. In fine habet: *Civitate Narbona, depositio sancti Rustici episcopi & confessoriss.*

Hilarii.

De Amand.

AQUICINCT. Post, *ad confessores*, inserit: *Translatio corporis sancti Amandi episcopi, & ordinatio episcopatus ejus, & dedicatio ecclesiæ ipsius.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. *Item, sancti Amandi episcopi* &c.

Amandi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Rogatiani & Felicissimi. Euaristi Papæ & martyris. Rustici, episcopi & confessoris.*

Euaristi.

CLUNIACEN. & ALTEMPS. *Luciani, Martiani & Flori.* De his Florus cum brevi elogio.

Luciani &c.

REG. SUEC. sub num. 428. *Eodem die, Florentii confessoris.* An is de quo agitur die sequenti?

Florentii.

CODEX D. LE MARE, sign. A. *Nivernis civitate, depositio sancti Trogeni confessoris.* Vult dicere *Trojecti* Gall. *Troé*, qui colitur XVII Octob.

Trojecii.

VATICAN. Addit: *Thessalonicæ, sancti Demetrii martyris.* Vide PULSANEN. Forte apud Beneventanos & in aliis Italiæ partibus colitur hac die.

Demetrii.

FLORENTIN. *Sancti Demetrii martyris. Romæ, sancti Euaristi Papæ.....Ordinatio episcopatus sancti Amandi, translatio corporis & dedicatio ecclesiæ.*

Demetrii. Euaristi. De Amando.

BURDEGALEN. *Sancti Amandi confessoris. Luciani, Marciani & Flori.* Vide supra.

Amandi. Luciani &c

EDITIO LUBECO-COL. *Colonia Agrippina, in ecclesia sanctæ Mariæ ad gradus, festum adventus sanctæ Crucis Christi. Romæ, natale sancti Euaristi Papæ & martyris. Qui quartus post beatum Petrum Apostolum, Romanam gubernans Ecclesiam annis novem, sub Traiano principe martyrio coronatus, sepultus est juxta corpus beati Petri in Vaticano. Hic constituit, ut conjugium à parentibus publice responderetur & deinde à sacerdote solemniter benediceretur.* Vide melius in HAGENOYEN. Sequitur de Africanis, satis pure. Tum: *Eodem die, sanctæ Pelagiæ virginis. Quæ cum peteretur à quodam nobili adolescente in conjugem, ipsa tonsis crinibus & habitu virili, clam aufugit & monasterium probatissimorum monachorum intravit, & in eo omnibus incognita usque ad mortem Deo devota servivit & tandem feliciter obiit.* Vide GREVEN. De Rustico, bene. Dein: *In Nicomedia, natale sanctorum Luciani & Flori martyrum. Item in Nicomedia, sanctæ Ursæ virginis. Eodem die, translatio sancti Amandi episcopi Trajectensis superioris & confessoris.*

De Euarist. *Pelagiæ.* *Luciani &c. Ursæ. De Amando. Amandi Luciani &c. Euaristi.*

BELIN. Secundo loco: *Ipso die, Amandi confessoris. Luciani & Florii.* Et in fine: *Romæ, sancti Euaristi Papæ & martyris.*

GREVEN. *Jacob Patriarchæ. Item secundum aliquos hîc, Euaristi Papæ, secundum Adonem vero & alios die sequenti. Qui sedit annos novem & sub Traiano, martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano. Ipse titulos in urbe presbyteris divisit, septemque diacones, qui episcopum prædicantem custodirent, ordinavit. Demetrii martyris. Romæ, natale sanctorum Mariandri, Luci, Vieti. Ipso die, secundum alios autem* V. *Kal. in Phrygia, sanctorum Tharsi, Policarpi, Gaii, Metrobi, Eumeniæ, Januarii, Terrei, Corminii. Apud Ephesum, Policarpi episcopi & confessoris.* Si quis istius nominis episcopus Ephesinus fuit, non magis in Ecclesia cultum habet, quam Polycrates, de quo supra. Sequitur: *Beani episcopi. Translatio sancti Amandi episcopi Trajecti superioris, confessoris. Colonia Agrippina ad gradus Mariæ, adventus magnæ portionis sanctæ Crucis. Apud Augustam Retiæ oppidum, conversio beatæ Aphræ, quæ cum esset meretrix & beatum Narcissum recepisset hospitio, ab eodem conversa est.* Colitur V Augusti. *Nicomediæ, sanctæ Ursæ virginis. Item secundum aliquos hîc, Margaritæ virginis, quæ & Pelagia. Alii habent eam Idibus Octobris.* Implexum negotium. Eadem est, opinor, quæ in EDITIONE LUBECO-COL. vocatur *Pelagia.*

Jacob. Euaristi. Bemetrii. Marian &c. Tharsi &c. Polycarpi. Beani. De Amando. Conversæ S. Afræ. Ursæ. Margaritæ seu Pelagiæ

MOLAN. *Ipso die, Luciani & Florii. Romæ, sancti Euaristi Papæ & martyris. Commemoratio sancti Vedasti & Amandi, quorum vita & mors plurimis virtutibus extitit gloriosa.* Typis minoribus: *In Glasconia, depositio Ceolfridi abbatis & confessoris.* Edit. aliæ, de Luciano &c. Item de Euaristo, ut in prima. Tum: *Trajecti ordinatio episcopatus sancti Amandi: & Elnone cœnobio, translatio corporis ipsius ab ecclesia sancti Petri & Pauli in basilicam sancti Stephani Protomartyris, agente beato Eligio pontifice; atque dedicatio ejusdem basilicæ. Laubiis; elevatio sancti Ermini episcopi. Die vigesima sexta, commemoratio magni terræ motus.*

Luciani &c. Euaristi. De Vedast. & Amand. Ceolfridi. De Amand. Elevat. Ermini.

VI *Kal.* *Die* 27.

Vincentii & socior. IN Hispaniis civitate Abula, passio sanctorum Vincentii, Sabinæ & Cristetæ, qui primo adeo in equuleo sunt extensi, ut omnes compages eorum membrorum laxarentur, deinde capita eorum lapidibus superposita, usque ad excussionem cerebri, validis vectibus sunt contusa, atque ita martyrium compleverunt, *Florentii.* agente præside Daciano. Eodem die apud Tile castrum, sancti Florentii martyris.

Sumitur ex *Praten. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Præcipua diversitas in eo occurrit, quod multi codices, etiam probatissimi, ut Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. & reliqui, textui aut præfigant aut subjiciant: *Vigilia Apostolorum Simonis*, vel *Symonis & Judæ.* Dubites utrum

utrum ea annuntiatio Usuardina non sit, præsertim cum in Adone disertissime ponatur. Ego certe Usuardo adscribendam persuasissimum haberem, si in citatis codicibus uniformitas servaretur, qua deficiente, alios præferendos judicavi, ut iterum dicam XXXI Octobris. In Munerato male est *Abulla*, ceteri passim *Abula*, tametsi Romanum parvum & Ado scripserint *Abela*. Forte melius scriberetut *Christetæ*, sed codices nostros secuti sumus. Molan. transposuit voces *membrorum eorum*. Praten. legit *Datiano*, melius cum communi Munerat. *Daciano*; male Greven. & Molan. *Deciano*. In apographo nostro Pratensi sub finem additur: *Ipso die, inventio seu translatio sancti Vincentii levitæ & martyris*. Verum cum ea verba lineolis subducta sint, ex Sirmondi præmonitione patet, ea ad marginem recentius esse adjecta.

Vincentii & socior.

OBSERVATIO. Martyres plures *Vincentii* nomine illustres passim commemorantur; at forte vix ullus, de quo pauciora & minus genuina exstent monumenta antiqua, quam de hoc Abulensi duabusque ejus sororibus *Sabina* vel *Savina* & *Christeta*; sic enim & ipsas vocat Ruinartius inter sincera & selecta pag. 389, qui forte Acta vidit, qualia penes nos sunt à Papebrochio descripta ex pervetusto codice D. Canonici Joly Parisiis, in quibus passi dicuntur V Kal. Novembr. seu XXVIII Octobris: quæ si sincera existimasset, edere procul dubio non prætermisisset. Ceterum hæc aut similia habuit Martyrologus Viennensis, cum elogium ejus inde acceptum videatur, quod Petrus in Catalogo retulit, lib. 9 cap. 114, ubi pro *Christeta* scribit *Christina*, quodque totum Noster etiam transumpsit, mutatis solum vocibus *Abela* in *Abula*, *Christetes* in *Christetæ*, & *supposita* in *superposita*. De Actis ipsis quid censeam si me roges, malo judicium tantispere suspendere, quam quidquam temere definire, tametsi sufficientia occurrant vestigia, quæ satis ostendant, ad aliorum Actorum imitationem, aliquot post eorum passionem seculis, fabricata aut saltem exornata; adeo ut Tamayus de Salazar, cetera in corradendis omnibus satis facilis, non exiguam eorum partem rescindendam putaverit. At inde nec hilum detraxeris vetustissimo juxta ac celebratissimo tota Hispania inclytorum martyrum cultui, quorum prima, ni fallor, memoria ex Romano parvo profluit: *Abela civitate, Vincentii, Sabinæ & Christetes martyrum.* Florus etiam eos diserte consignat die sequenti his verbis: *Ipso die, passio sanctorum Vincentii, Sabinæ & Christetæ, qui passi sunt in urbe Avila.* Elogii reliqua ex solito Adoniano fonte, sed alia phrasi exprimuntur. Adde Wandelbertum, cujus metricum elogium legi meretur:

Hinc sextum martyr pugnans Vincentius ornat,
Chrysete hoc pariter Sabinaque virgo triumphat.

Florentii.

Sequitur in Adone: *Eodem die apud Tyle castrum, natale sancti Florentii martyris*; & hæc totidem verbis in laterculum nostrum translata sunt, mutato *Tyle* in *Tile*. Est apud Adonem Mosandri, *Florentius* alius confessor, de quo in Auctariis plura recurrent. Dum autem & Hieronymiana *Florentis* alicujus vel *Florenti* meminere, quid velint non satis explicant. Quæro qui in his tenebris lucis aliquid affundant, sed hactenus non invenio, nisi Saussayum audire velimus, locum, tempus, martyrii genus &c. memoriter recitantem. Nec quidquam solidæ explicationis afferunt, quæ apud nos per conjecturam à Rosweydo, ni fallor, notata sunt, de hoc Florentio Thebæis adscribendo, ejusque martyrii palæstra collocanda in *Tiel*, oppido Geldriæ Vahali fluvio adsito, in quam opinionem facile Belgæ inclinant. Sufficere potest, mea quidem sententia, Florentius unus Thebæus ad tractum Rheni, de quo egimus X Octobris. Nec vero ad Euphratem aut in Ponto, nec in Africa aut Hispania quærendum puto *Tile* vel *Tyle* castrum, sed verosimiliter in Burgundia, ubi Gallice vocatur *Trichateau*, Lingones inter & Divionem, ut accuratius expendit noster Motherius in observatiuncula ad hunc diem, à curioso lectore omnino consulenda. De Actis nostris & Sanctis ipsis plurimum promerebitur, qui tum de Vincentio & sororibus, tum de Florentio certiora documenta subministrabit: certiora, inquam, quam sint Higueriana, Dextrina & id genus commenta à Tamayo congesta, quæ nec nominata hîc vellem, nisi vel eò recurrere me coëgisset puriorum fontium penuria. Tertio loco in Adone ponitur *Euaristus Papa*, sub Trajano martyrio coronatus, de quo die præcedenti abunde egimus. Ejus etiam meminit Florus; at ab Usuardo plane prætermissus est.

AUCTARIA.

Vigiliæ Sim. & Jud.

Ejusdem. Desiaerii.

HERINIEN. Incipit: *Vigilia Apostolorum Simonis & Judæ.* Cetera purissimus.

TORNACEN. Purus, subdit: *Ipso die, vigilia Apostolorum Symonis & Judæ.*

ANTVERP-MAJ. Textui etiam puro subnectit: *Anticiodoro,* [Autissiodoro] *S. Desiderii episcopi & confessoris. Et vigilia Apostolorum Symonis & Judæ.*

ROSWEYD. Secundo loco inserit: *In Nicomedia, Luciani martyris.* Vide die præcedenti. In Florentio, purus est. Tum: *Rumoldi martyris.* Vide infra. *Rictrudis virginis.* Vult dicere *sanctimonialis* & *abbatissæ*, quæ tamen vidua & beatæ Eusebiæ mater fuit, coliturque XII Maii. *Vigilia Apostolorum Simonis & Judæ.*

Luciani. Rumoldi. Rictrudis.

PUL-

PULSANEN. *Vigilia Apostolorum Symonis & Judæ.* In 2a deest elogium. In ultima purus est.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri in textu, addunt etiam: *Ipso die, Vigilia Simonis & Judæ.* *De eadem.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & DANIC. Omnes incipiunt: *Vigilia Apostolorum Symonis & Judæ.* In textu puri. *De eadem.*

ALBERGEN. In fine adjicit: *Item, sancti Yvonis confessoris.* Infra, expressius est *translatio.* *Ivonis.*

CENTULEN. *Vigilia Apostolorum Symonis & Judæ. In Hispaniis, civitate Helbora, sanctorum Vincentii, Sabinæ, & Christetæ martyrum. In pago Pictavensi, sancti Florentii presbyteri & monachi.* Is est qui in Martyrologiis nostris ponitur XXII Septembris, quemque superius in Adone Mosandri repeti hoc die diximus, quod etiam fit in aliis codicibus Usuardinis. Variæ hujus Sancti translationes, variæ de sacro corpore concertationes, diversis hisce festivitatibus facile occasionem dederint, cum & aliis etiam mensibus recolatur. Quid si hæc fortasse fuerit prima corporis Rodium in Picardiam advectio. Sequitur in citato codice: *Autisiodoro, sancti Desiderii episcopi & confessoris. Eodem die apud Tile Castrum, sancti Florentii martyris. Cœnobio Blandinio, adventus sanctæ Amelbergæ virginis.* *Vigiliæ.* *Florentii Monachi.* *Desiderii.* *Adventus Amelbergæ.*

BRUXELLEN. Jam dixi codicem hunc desinere usque ad diem XXXI Octobris.

HAGENOYEN. Scriptoris oscitantia omissus est dies VI Kalend. Novembris, & diei sequenti præfigitur VI Kal. ubi scribi deberet V Kal.

AQUICINCT. Incipit: *Romæ, Euaristi Papæ & martyris. Hic titulos in urbe divisit presbyteris, & septem diaconos ordinavit, qui custodirent episcopum prædicantem.* Ibidem pro *Florentii*, habetur *Florentiani.* *Euaristi.*

VICTORIN. *Romæ, sancti Euaristi Papæ. Hic titulos divisit in Urbe presbyteris, & septem diaconos constituit qui custodirent episcopum. Vigilia Apostolorum Simonis & Judæ.* *Euaristi. Vigiliæ.*

AMBIANEN. *In pago Pictavo, natalis sancti Florentini presbyteri & monachi, maximæ sanctitatis & innocentiæ viri.* De eodem, opinor, *Florentio* agitur, de quo dixi ad CENTULEN. *Florent. mon.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Pharonis episcopi & confessoris.* Vide de eo die sequenti. *Vincentii, Sabulæ* [Sabinæ] *& Christetæ martyrum. Florentii martyris.* *Pharonis.*

REGINÆ-SUEC. signatus num. 130. Adjicit: *Romæ, sancti Euaristi Papæ* &c. *Euaristi.*

VATICAN. Adjicit: *Romæ, natalis sancti Euaristi Papæ, qui præfuit Ecclesiæ annis tredecim, & martyrio coronatus est sub Traiano.* *De eodem.*

FLORENTIN. *Item, sanctæ Geltrudis* [MEDIC. *Gertrudis*, an non melius *Rictrudis?*] *virginis. Apud Britanniam, translatio* [MEDIC. *ordinatio*] *sancti Ivonis confessoris, magnæ sanctitatis viri. Apud Sardiniam civitate Turritana, sanctorum martyrum & fratrum Proti presbyteri & Januarii diaconi, sub præside Barbaro, tempore Diocletiani & Maximiani.* *Geltrudis. Translat. Ivonis. Proti & Januarii.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In pago Pictavensi, sancti Florentii presbyteri & monachi.* *Flor. monac.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis & Judæ.* Sequitur de Vincentio, Sabina & Christeta, pure. Deinde: *Apud Tyle castrum, sanctorum Florentii, Eraclii, Flori & Tuti martyrum.* Hæc est disparatorum confusio. *Ipso die, commemoratio beati Yvonis presbyteri & confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Desiderii episcopi & confessoris.* *Vigiliæ.* *Florentii & alior.* *Ivonis.* *Desiderii.*

BELIN. In textu variis nævis deformis, in fine superaddit: *Item eodem die, Vigilia Apostolorum Simonis & Judæ. Eodem die, sancti Ivonis confessoris, de tertio Ordine Fratrum Minorum.* *Vigiliæ. Ivonis.*

GREVEN. *Vigilia Apostolorum Symonis & Judæ. Apud Carthaginem, natalis sancti Suffrasiani* [prima editio melius ordinata est.] *Ipso die, sancti Eucharii episcopi & martyris. In Sardinia, sanctorum Mariani, Prothi & Januarii. In Phrigia, Eumeni & Canonis. Rumoldi episcopi & martyris relatio. In pago Pictavensi, sancti Florentii episcopi.* Vult dicere, ni fallor, *presbyteri*; aliàs Florentii Pictavienses geminarentur. *Desiderii episcopi Autisiodorensis & confessoris. Apud Indiam, sancti Frumentii episcopi, qui ab Athanasio Alexandrino illuc episcopus directus, cum pene totam Indiam superiorem Christi fidei subjugasset, vita & signis inclytus quievit in pace. In Hibernia, Orani episcopi & confessoris. In Britannia minori, translatio sancti Yvonis confessoris, jurisperiti, advocati pauperum. Rictrudis virginis. Ipso die, inventio corporis Vincentii levitæ & martyris.* *Vigiliæ. Suffragiani. Eucharii. Marian. &c. Eumeni &c. Rumoldi. Florentii. Desiderii. Frumentii. Orani. Transl. Ivon. Rictrudis. Invent. Vincentii.*

MOLAN. *In Mechlinia, relatio beati Rumoldi episcopi & martyris. Eodem die in Britannia, translatio sancti Ivonis confessoris; in utroque jure doctoris, de Ordine pœnitentium beati Francisci. Romæ, Euaristi Papæ; qui sedit annos novem. Sub Traiano martyrio coronatur, sepultus in Vaticano. Hic constituit duos in Urbe presbyteros & septem ordinavit diaconos, qui custodirent episcopum prædicantem. In loco qui dicitur Marcinas, sanctæ Rictrudis cum filia Eusebia. In Blandinio, adventus corporis sanctissimæ virginis Christi Amelbergæ. Item eodem die, vigilia Apostolorum Simonis & Judæ.* Dein typis minoribus: *Quæ observatione jejunii celebratur.* Tum: *Apud Indiam, sancti Frumentii episcopi, qui ab Athanasio* &c. ut GREVEN. Editiones aliæ: *Item eodem die, Vigilia* &c. De translatione Ivonis, ut supra. Sequitur: *Elnone, commemoratio ordinationis beati Amandi. Quæ licet die præcedenti, sicut & translatio corporis, & ecclesiæ dedicatio facta fuisse credatur, tamen hac die specialius recolitur.* De Rumoldo, ut supra. Tum: *Eodem die elavatio corporum sanctarum Eusebiæ atque Gertrudis.* De adventu Amelbergæ, ut supra. Demum minoribus typis: *Ipso die, inventio corporis sancti Vincentii levitæ & martyris.* *Rictrudis cum filia. Advent. Amelbergæ. Vigiliæ. Frumentii. De Amando. De Eus. &c. Invent. Vincentii.*

V Kal. Die 28.

Simonis & Judæ. NAtalis beatorum Apostolorum Simonis Chananei & Thadei, qui & Judas dicitur; è quibus Thadeus apud Mesopotamiam, Simon vero apud Ægyptum traditur prædicasse. Inde simul Persidam ingressi, cum innumeram gentis ipsius multitudinem Christo subdidissent, martyrium consummaverunt. Romæ, sanctæ Cirillæ *Cyrillæ.*

filiæ

filiæ Decii Cæsaris, quæ sub Claudio principe pro Christo jugulata & necata est gladio. Civitate Meldis, sancti Faronis episcopi & confessoris. Parisius, translatio sanctæ Genovefæ virginis. *Faronis. Translat. Genovefæ*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp. Max-Lubec.* & *Greven.* Cum *Antverp.* & *Max-Lubec.* conveniunt *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. *Symonis* scribunt aliqui, sed in hoc nomine uti & *Chananeo* & *Thadeo* potiorem codicum partem secutus sum. Antverp. Max-Lubec. &c. de Thadeo habent, *qui & Judas Jacobi legitur*, ut ferme est in Adone. Major in explicanda prædicatione varietas. Antverp-maj. post, *Simon vero*, omittit particulam *apud*. Antverp. Max-Lubec. &c. sic legunt: *Quorum Simon apud Ægyptum, Thadeus apud Mesopotamiam prædicavit.* Omnes passim scribunt *Cirillæ*, ut in textu est. Greven. posuit *jugulata atque necata est.* Herinien. omisit *& necata.* Antverp-maj. pro *translatione*, habet, *Parisius, sanctæ Genovefæ virginis.* De *Persidam* vel *Persidem*, *Faronis* vel *Pharonis* &c. nihil opus est plura subjicere.

OBSERVATIO. Apostolorum *Simonis* & *Judæ* celebritas in Martyrologiis nostris Latinis (nam quid Græci statuant, toto hoc opere non curavimus) in nostris, inquam, Martyrologiis hoc die passim conjungitur. Sic imprimis apographa Hieronymiana: *Et natalis sanctorum Apostolorum, Symonis Chananei & Judæ Zelotis.* In Indiculo Apostolorum plura legenda censet Florentinius pag. 160, ubi alios dies colligit, quibus in iisdem apographis ambo Apostoli, ob diversas forte causas, simul recoluntur. Subjungit porro binas exercitationes satis longas ad explicanda dubia, confusa & implexa, quæ circa horum Apostolorum nomina, agnomina, consanguinitatem cum aliis, prædicationem, martyrium &c. non pauca nec levia occurrunt, quæque talia sunt, ut hîc breviter expediri omnino non possint. Tu Florentinium ipsum & Baronii Notationes consule, uti & Tillemontium tomo 1 à pag. 399. Quod instituti hujus nostri proprium est, reliquos Martyrologos atque unà textus nostri scaturiginem indicabimus. Apud Bedam hæc strictim leguntur: *Natale sanctorum Apostolorum, Simonis & Thadei.* Quæ ferme à Rabano descripta sunt. Romanum parvum brevius: *Simonis & Thadei Apostolorum.* Ado in Martyrologio: *Natalis sanctorum Simonis & Judæ.* At in Festivitatibus Apostolorum rem fusius prosequitur, unde nimirum Usuardus totum suum elogium contraxit. Inter alia eos ibi Viennensis redarguit, *qui putant, Simonem Apostolum unum de duodecim, ipsum esse qui sub Trajano crucem passus sit.* Non desunt tamen, qui hæc & alia etiamnum tueantur. Verum, ut jam dixi, controversiæ illæ alterius & operosioris indagationis sunt, quam ut hîc jejune delibentur. Audiatur postremo Wandelberti encomium: *Simonis & Judæ*

Simonis & Judæ præcellit quintus honore,
Quos opulenta Deo Persis mittente receptos
Fidos martyrio, & signis tumulare patronos
Promeruit; fidei cultrix si deinde fuisset.

Habet Romanum parvum secundo loco: *Romæ, Cyrillæ filiæ Decii Cæsaris.* Venerabilis Beda ex sæpe citatis sancti Laurentii Actis pauca adjecit, quæ à Rabano & Adone transumpta sunt, nullâ usquam Deciorum facta distinctione. Noster primam partem verosimiliter ex Adone accepit, quæ martyrium explicat, alteram de sepultura, à Justino presbytero procurata, intactam reliquit. Audi hîc etiam Wandelbertum: *Cyrillæ*

Cæsare nata micat Decio hîc Cyrilla, beatis
Virgo animis, & cui Decius haud editor esset.

Ex his patet invaluisse pridem historiam illam, de qua in Triphonia locuti sumus XVIII Octobris, quamque alibi diligentius discutiemus. De *Farone*, aliàs *Burgundofaro* Meldensi, nemo præter Usuardum meminit. Habuit insignis ille antistes è consanguineis suis Sanctum non unum. Porro Acta sub Hildegarii nomine à Mabilione edita sunt seculo 2 Benedict. à pag. 606; brevius à Surio. Exstant apud nos plura, & diffusiora & contractiora, quæ tamen cum editis non omnino conveniunt. Omnium inter se collatio materia erit disquisitionum, in Actis nostris secuturarum. Vitam à Fulcuino, ut aiunt, carmine scriptam necdum vidi. Habe unicum Wandelberti versiculum: *Faronis.*

Hic etiam Matronæ colitur per littora Pharo.

Ad III Januarii illustrem virginem *Genovefam* cum Usuardo retulimus, proprio ipsius die natali. Ibi Bollandus plures alias in ejus honorem festivitates enumerat, inter quas & hæc translatio, à sancto Eligio, anno DCXXX verosimiliter facta, recensetur; ab Usuardo certissime posita, quidquid à Molano, nescio ob quem scrupulum, inter accessiones rejiciatur. Hæc pro re nostra abunde dicta sunto: cetera vide apud Bollandum, & scriptores ab eo citatos. Nec desunt recentiores, ex quibus nonnulla fortasse notari poterunt in Supplemento Januarii. *De transl. Genovefæ.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Textum habet totum & purum, excepta annuntiatione tertia de sancto Farone.

ROSWEYD. Rubricis majusculis incipit: *Natale beatorum Apostolorum Symonis & Judæ.* Deinde pergit: *E quibus Thadeus apud Mesopotamiam, Simon vero* &c Hinc post *subdidissent*, inserit; *à pontificibus templorum occisi, martyrium* &c. *De Sim. &c.*

PULSANEN. In prima utcumque purus, caret ceteris omnibus.

MUNERAT. In omnibus satis purus, in fine de Genovefa superadjicit: *Cujus corpus honoratur & colitur in cœnobio Apostolorum Petri & Pauli, in monte Parisius.* *De Genov.*

MOLAN. In ceteris purus, omittit, ut dixi, annuntiationem ultimam.

ALBERG. & DANIC. In textu etiam satis puri, adjiciunt: *Eodem die* [ALBERG. *natale*] *sancti Ferrucii martyris.* Vide MOLAN. infra. *Methis civitate, sancti Terentii episcopi & confessoris.* *Ferrutii. Terentii.*

CENTULEN. *Natale beatorum Apostolorum Symonis Zelotis & Judæ, qui Taddeus dicitur, & Judas Jacobi scribitur. Romæ, beatæ Cyrillæ virginis. Quæ fuit filia Decii Cæsaris, quam Claudius imperator decollari jussit. Meldis, sancti Pharonis episcopi & confessoris. Parisius, translatio gloriosæ virginis Genovefæ, quæ mirabili virtute & sanctitate claruit.* *Textus contractus.*

HAGENOYEN. Mutatis Kalendis, hodie scribit hoc modo: VI Kalend. Novemb. *In Persida, natale beatorum Apostolorum Symonis & Judæ. Isti duo Apostoli aliis nominibus nominantur. Symon vocatur Cananeus vel Zelotes* [in quo recte sane observat] *Judas vero dictus est Tatheus* [Thadæus] *& in Ecclesiastica hystoria ipse vocatur Lybeus* [*Lebbeus* vel *Lebbæus.*] *Hi duo Apostoli fuerunt fratres* [saltem unus] *Jacobi minoris & filii Alphei & Mariæ Cleophæ. Quorum primus, id est Symon in Ægypto prædicavit & multos ad fidem convertit, miracula plura fecit, ecclesias fundavit, & sacerdotes ac episcopos illic constituit. Judas vero beato Thomæ Apostolo fuerat associatus, & cum eo tres Reges, qui Domino in cunalibus munera obtulerant, convertit. Abagarum regem à lepra curavit & convertit, & plura ibidem miracula fecit, & ecclesias ibidem ædificavit. Deinde in Mesopotamia & in Ponto prædicans* [prædicavit,] *& gentes illas indomitas & belluinas suo dogmate instruxit. Demum Judas in Ægyptum venit ad fratrem suum Symonem, cum quo perrexit in Persydem, ubi duos magos & Aroen & Arfaxat confundebant. Xertem regem Babylonis cum sexaginta milibus virorum, exceptis mulieribus & parvulis baptizaverunt; ubi per annum & tres menses manserunt, & ecclesias ædificaverunt, pontifices & sacerdotes statuerunt & multum populum ab errore converterunt, & postmodum in Swanyr civitate tenti sunt, ubi preceperunt à demonibus exire de ydolis & illa confringere, quod & fecerunt. Tunc pontifices in Apostolos irruerunt & subito occiderunt.* Habes hîc vulgatorum Actorum compendium. *De Simone & Juda.*

Romæ, beatæ Cyrillæ virginis, filiæ Decii junioris, Cæsaris, quæ cum matre sua Typhonia, post mortem patris sui, Christiana effecta est: & sub Claudio imperatore pro fide Christi decollata est. Item, sancti Fidelis martyris. Item, sancti Joseph filii Jacob, translati in Britanniam. In Methis civitate, depositio sancti Terencii episcopi & confessoris. *De Cyrilla. Fidelis. Joseph. Terentii.*

AQUICINCT. *Parisius, translatio sanctæ Genovefæ.* An in ceteris purus sit, non liquet.

CODEX URSINI à Rosemberg *Metis civitate, sancti Terencii episcopi & confessoris.* *Terentii.*

AMBIANEN. *Ambianis civitate, depositio sancti Salvii episcopi & confessoris. Qui Teuderico rege Galliis imperante, sanctitate & gratia plenus, pontificatum ejusdem loci obtinuit. Cujus corpus Mostoriolo vico translatum & digno cum honore decenter est adornatum.* Vide Castellanum. *Salvii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Simonis & Judæ Apostolorum. Cyrillæ, filiæ Decii Cæsaris, virginis & martyris.* De Farone, pridie.

In VATICAN sub num. 5949. Deest Faronis & Genovefæ; ut habetur in extracto.

ALTEMPS. *Monstroilo monasterio, sancti Silvii episcopi & confessoris.* Vide AMBIANEN.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Suessionis, depositio sancti Divitiani episcopi & confessoris.* *Divitiani.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima satis pura, in secunda adjicit ex Adone; *& sepulta a Justino presbytero, cum matre sua juxta sanctum Hypolitum.* In Pharone, pura est. *In Phrygia, sanctorum Tharsi, Policarpi, Gaii, Eminii, Januarii, Terrei, Corminis & Florentii martyrum.* Nomina confusa sunt ex Hieronymianis die præcedenti *Eodem die, natale sancti Ferrucii martyris. Octava beatæ Ursulæ & sodalium ejus undecim millium Virginum.* In translatione Genovefæ, pura. *De Cyrilla. Tharsi &c. Ferrutii. Oct Ursul.*

BELIN. In textu non omnino purus, in fine adjicit: *Civitate Cumis, sancti Fidelis martyris.* Vide Martyrologium Romanum. *Fidelis.*

GREVEN. *Octavæ sanctarum undecim milium Virginum. Beatus Pharo per sanctam Pharam sororem suam ad contemptum seculi adductus, uxore sua Blidechilde, sacro velamine consecrata, ipse ex Comite palatino, fratri suo beato Walberto, in pontificatu Meldensis ecclesiæ successit. Cum autem tempore quodam ante carcerem transiens, vinctorum clamores audisset, Exite, inquit, liberi, eo quod pœniteamini, statimque vincula eorum soluta sunt. Tandem cum* LXVI *annis in multa sanctitate præfatam ecclesiam rexisset, quievit in pace. In Lucania, Quinti, Feliciani, Sancincti.* Vide hæc melius die sequenti. *Ferrutii martyris. Felicis martyris. Methis, depositio sancti Therentii episcopi & confessoris. Bodonis confessoris. Item beati Chilleni, qui de Scotia à sancto Pharone in provinciam Atrebatensem missus, ipsam sana sua doctrina & miraculorum signis Christo acquisivit. Inter quæ, cum præfato Pharone corpus reficiens, vas vitreum casu confractum oratione redintegravit. Translatio sanctæ Cuneræ virginis & martyris, ex societate undecim millium Virginum.* Vide quæ dicta sunt XII Junii. *Oct. Ursul. De Farone. Quinti &c. Ferrutii. Felicis. Terentii. Bodonis. Chilleni. Translat. Cuneræ.*

MOLAN. Post *Chananæi* aliis litteris textui inserit, *qui & Zelotes scribitur.* In fine: *Parisius, translatio sanctæ Genovefæ* &c. ut habet superius MUNERAT. *Civitate Cumis, sancti Fidelis martyris. Eodem die, dedicatio basilicæ sancti Lamberti martyris. Facta est autem hæc dedicatio sexto anno episcopatus Baldrici nostri episcopi, à sanctissimo viro Dei Hereberto Colonienſi archiepiscopo. Item, sanctæ Cuneræ virginis, quæ martyrium consummavit in oppido Reensi.* De Terentio, ut supra. *Eodem die, depositio beati Dodonis monachi, discipuli sancti Ursmari episcopi.* Editiones aliæ, de Fideli & Cunera, ut prima. *Eodem die, commemoratio sancti Ferrutii mar-* *Fidelis. Dedicat. Lamberti. Cuneræ. Terentii. Dodonis. Ferrutii.*

martyris, quam Lullus archiepiſcopus Moguntinus, motus celeberrimis miraculis, in Lætantium cœnobium, quod Bleidenſtadt vocant, magno cum honore tranſtulit. Famæ, depoſitio beati Dodonis &c. De Terentio, ut ſupra. *Die vigeſima octava, ſanctorum martyrum Terentii & Neonilis, & ſancti patris Stephani, Sabæ & poëtæ.* De Genovefa hîc habet, ut eſt in puro textu. Demum: *Leodii, dedicatio baſilicæ ſancti Lamberti* &c. ut in priori, excepta voce *noſtri*, quæ hîc excluditur. *Terentii & aliorum.*

IV *Kal.* *Die* 29.

HIeroſolimis, natalis beati Narciſſi epiſcopi, quem ſanctitate, patientia ac fide laudabilem fuiſſe, hiſtoria narrat Eccleſiaſtica. *Narciſſi.* Ipſo die apud Sidonem urbem, beati Zenobii presbiteri, qui ſub noviſſimæ perſecutionis acerbitate martyrio coronatus eſt. *Zenobii.* In Lucania provincia, ſanctorum martyrum Jacincti, Quinti, Felicia- *Jacinctiſ & ſociorum.* ni & Lucii.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Roſweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Hieroſolimis*, dicta ſufficiant. Ejuſdem ferme generis ſunt *Narciſſi, paciencia, hyſtoria, Sydonem, Synodem, Scnobii, Ffeliciani* &c. Roſweyd. verba nonnihil tranſpoſuit, in *Eccleſiaſtica narrat hiſtoria.* Difficultas eſt, quomodo de Zenobio ſcripſerit Uſuardus, qui Adonem certiſſime præ oculis habens, in eo legit: *Qui perſecutione Diocletiani martyrio coronatur*; quam phraſim ex codicibus noſtris ſecuti ſunt Antverp. Max-Lubec. Belin. & recentiores plerique. Contra alii: *Qui ſub noviſſimæ perſecutionis* &c. Dicendum omnino, mutationem ab Uſuardo factam, qualem in textu ſervavimus. Munerat. ante *Zenobii*, omiſit *beati*, & ante *noviſſimæ*, particulam *ſub*. In altera Belini editione eſt *Lucana* pro *Lucania*, in utraque deeſt *provincia*. Solus idem ſcribit *Hiacinthi*, ſed ceteri omnes *Jacincti*, exceptis Herinien. & Munerat. qui *Jacinti*, & Antverp-majore, qui *Jacingti* poſuit. Max-Lubec. hoc nomen præteriit. In Hieronymianis invenies, *Sanecinti* & *Sacinti*. An ex his ſatis commode efformetur *Hiacynthus* vel *Hyacinthus*, non definio; probatiſſimorum codicum lectioni hîc uti & alibi inhæſimus.

OBSERVATIO. *Narciſſus* Hieroſolymitanus, ab aliquibus *Magnus* cognominatus, a Gerundenſi, qui ſanctam Aſram Auguſtanam convertit, diſtinctiſſimus eſt, ab Euſebio variis locis celebratus, ut in Notatione Baronii legere eſt. At ne multa ſparſim requiras, pleraque omnia ab Adone in ejus laudem inde congeſta invenies. Hic vero ex Romano parvo eum accepit, ut in Alexandro factitaſſe notavimus ad XVIII Martii, cum utriuſque memoria in ſacris Faſtis ibi primùm conſignata ſit. Sic igitur in ipſo fonte habes: *Narciſſi Jeroſolymorum epiſcopi, viri ſanctitate & patientia ac fide laudabilis.* Quæ fere textus noſtri verba ſunt ex præfato Adone tranſumpta. Seceſſum ejus ab epiſcopatu in ſolitudinem, propter enormem impiorum hominum calumniam, ejuſdem ſubinde reditum, & Alexandro ſucceſſori divinitus deſignato, ob grandævam CXVI annorum ætatem, factam veroſimiliter ceſſionem, curſim explicat Papebrochius in Chronologia Epiſcoporum Hieroſolymitanorum ante tomum 3 Maii; at vitæ totius ſeriem paulo accuratius ex Euſebio & aliis deducit Tillemontius tomo 3 à pag. 177. Videri etiam poteſt Motherii ad hunc diem Notula. *Narciſſi.* *Zenobius* in hiſtoria Euſebii lib. 8 cap. 13 *presbyter apud Sidonem*, & *medicorum omnium præſtantiſſimus* cum Tyrannione Tyriorum epiſcopo Antiochiam ductus, & hoc, *in profundum mare demerſo, cruciatibus forti animo immortuus* dicitur. Inde ipſum aut ex Rufino tranſtulit auctor Romani parvi, his verbis: *Sidonæ, Zenobii presbyteri & martyris.* Hinc in Adonem, ex hoc in Noſtrum tranſiit, ſub ea phraſis diverſitate, quam in Variantibus notavimus. Quod autem in Romano moderno additur, *alios*, nempe, *ad martyrium exhortatum* fuiſſe, id certe ex Euſebio à nobis citato educi non potuit. Sumpta fortaſſe eſt præfata adhortatio ex Adonis textu, de quo egimus XX Februarii ubi & Tyrannionem & Zenobium male cum martyribus Tyriis confuſos oſtendimus. Ex antiquioribus Martyrologis nec de Narciſſo, nec de Zenobio quiſquam meminit, excepto Wandelberto, qui poſtremo ita cecinit: *Zenobii.*

Presbyter hinc retinens quartum Zenobius ornat.

Ultima claſſis, Adoniana non eſt, ſed ex Hieronymianis & à Rabano & ab Uſuardo plane tranſumpta, non ſervata tamen omnino nominum conformitate; quod mirari *Jacinctiſ & ſociorum.*

nemo debet, cum in codicibus illis ipsis diversitas sit, de qua in Variantibus locuti sumus. Porro *Lucaniæ* provinciæ, non *Lucanæ* aut *Lucensi urbi* adscribendos Martyres, meriro fatetur Florentinius, quidquid alii somnient. Cetera huc spectantia apud ipsum legere poteris, atque inter alia, sanctum Gregorium Papam, dum de Hiacyntho aliquo meminit, non hunc, sed alium indicare, qui in Sabinis celebris sit, colaturque IX Septembris, quo die de eo & sociis cum Usuardo dictum est. Errat autem laudatus Florentinius, dum asserit, Usuardum *Julii* scripsisse pro *Lucii*. Ultimo loco in Adone refertur: *Depositio sancti ac beatissimi Theodarii, abbatis* &c. sed eum in genuino Usuardo non invenies, utpote qui hunc & plures alios Viennenses Sanctos & hîc & alibi prætermisit. In auctario Molani reliquam annuntiationem Adonianam dabimus, ex qua colliges, translationem potius hoc die, quam depositionem ab Adone recoli, licet in codicibus nostris aliis, passim natalis memorari videatur.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima & tertia annuntiatione satis purus, caret secunda de Zenobio.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. *DeNarcisso.* De Narcisso, textui ex Adone superaddunt: *Qui cum vidisset in vigilia Paschæ oleum luminaribus deesse, jussit ministris aquam ferre, & omnibus videntibus aqua benedicta in oleum conversa est.* De Zenobio scribunt cum aliis, *sub Diocletiani persecutione* &c.

CENTULEN. *Natale sancti Narcissi Jerosolimorum episcopi, viri sanctitate & patientia ac fide laudabilis. Apud Sidonem urbem, sancti Zenobii presbiteri & martyris.* *Textus mutilus.*

HAGENOYEN. De Narcisso cum ANTVERP-MAX. ferme convenit, adjungens præterea: *Et naturam elementorum in eodem facto mutavit.* In Zenobio, satis purus est. Tum ex die præcedenti: *In civitate Meldis, sancti Faronis episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Ferrucii martyris. Parisius, translatio sanctæ Genovefæ virginis. Quæ translatio facta est die præcedenti, sed hic recolitur. In provincia, civitate Lucaniæ, sanctorum martyrum* &c. *Item in Gundahyzaviæ* [an forte vult dicere, *in Augusta Suevia*] *sancti Narcisci episcopi & martyris, qui convertit sanctam Afram.* Videantur Acta XVIII Martii. *Faronis. Ferrutii. Translat. Genovefæ. Narcissi.*

AQUICINCT. Subdit in fine: *In territorio Viennensi, natalis sancti Teuderii confessoris.* Ado legit *Theodarii*; alii codices aliter. *Teuderii.*

VICTORIN. & REGINÆ SUEC. sign. num. 130: *In pago Viennensi, sancti Theuderici confessoris.* In codice REG. SUEC., est *Teuderii.* *Theuderici.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Narcissi episcopi & confessoris. Ermelindis virginis, quæ pro castitate patriam reliquit.* Vide Castellanum. *Ermelindis.*

VATICAN. sign. num. 5949 adjicit: *Capuæ, natale sancti Germani episcopi & confessoris, cujus animam in spera ignea ab angelis ferri in cælum beatus pater Benedictus vidit.* Vide die sequenti. *Germani.*

ALTEMPS. *In pago Viennensi, sancti Cauderii confessoris.* Ex scriptoris oscitantia, & positio & Sanctus ipse duplicari videntur, cum procul dubio sit idem *Theuderius*, vel *Theodarius.* *Theuderii.*

LUGDUNEN. *In territorio Viennensi, sancti Theuderii confessoris.* *Ejusdem.*

BURDEGALEN. *Sancti Terentii episcopi & confessoris.* Vide die præcedenti. *Terentii.*

LUXOVIEN. *In Gallia, civitate Vienna, depositio sancti, ac beatissimi Theodorii abbatis.* *Theodarii.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu similis est ANTVERP-MAX. &c. Tum: *Apud Augustam Suevia, natale sancti Narcisci episcopi & martyris. Hic illi civitati à Deo missus, & ibidem beatam Afram cum suis puellis convertit.* Hic forte ponitur occasione Narcissi Jerosolymitani, cum quo à Petro in Catalogo & ab aliis perperam confusus est. Jam diximus de eo actum esse XVIII Martii. *In Gallia Methis civitate, sancti Terentii episcopi & confessoris, ammirandæ bonitatis viri, decimi septimi ejusdem urbis pontificis.* Vide die præcedenti. *Vienna civitate in Gallia, depositio sancti Theodori* [pro *Theodarii*] *abbatis. Eodem die, adventus capitum sanctorum duorum Ewaldorum presbyterorum & martyrum.* *Narcissi Augustan.* *Terentii.* *Theuderii. Advent. Ewaldor.*

GREVEN. *Apud Augustam Retiæ civitatem, natalis beati Narcissi episcopi & martyris. Qui tempore Diocletiani, prafatæ civitati à Deo missus, beatâ Aphrâ cum suis puellis conversâ, totam provinciam Christi Euangelio complevit, ipseque postmodum illustre martyrium duxit.* Vide quæ nuperrime notavimus. *Quinti martyris. Item Sociocti. Apud Xantis, translatio sancti Victoris, ducis ex legione Thebeorum. Apiani episcopi & confessoris. Honorati episcopi & confessoris. Abdiæ episcopi & confessoris, qui à sanctis Apostolis Symone & Juda ad fidem conversus, eorumdem passionem Hebraice conscripsit ac in pace quievit. Viennæ, depositio beatissimi Theodarii abbatis. In Monasterio, adventus capitum sanctorum duorum Ewaldorum, presbyterorum & martyrum. Aquilinæ virginis & martyris. Ermelindis virginis. Eldetrudis virginis. Kenneriæ virginis.* *De Narciss. Augustan.* *Quinti.* *Sociocti.* *De Victore.* *Apiani.* *Honorati.* *Abdiæ.* *Theodarii.* *De Ewaldis.* *Aquilinæ.* *Ermelindis.* *Eldetrudis.* *Kenneriæ.*

MOLAN. *Villa Meldricis, sanctæ Ermelindis virginis. Eodem die, sancti Apiani episcopi & confessoris. Item, sancti Honorati episcopi & confessoris. Et in castro, quod Lensis appellatur, sancti Vulgani episcopi & confessoris. Ipso die, sanctæ Rictrudis. Eodem die, translatio secunda beati Vincentii confessoris. In Gallia, Vienna civitate, sancti Theodarii episcopi & confessoris; & translatio ipsius in loco, qui dicitur vallis Rubiana. Dodonis confessoris, cujus corpus quiescit apud monasterium in Fama.* De quo iterum die præcedenti. Deinde minoribus typis: *In civitate Patavienſi, triumphus sancti episcopi Maximiliani martyris & Valentini confessoris.* Editiones aliæ de Ermelinde & Vulgano idem habent. De Theodario ponitur sola depositio, omissa translatione, & rectius scribitur *abbatis*, non *episcopi*. *Die vigesima nona, sancti patris Abramii. In cœnobio Sonegiacas, eodem die, translatio secunda beati Vincentii confessoris.* Vide quæ de ipso diximus XIV Julii. Rursus minoribus typis, sed alio nonnihil modo: *In civitate Patavienſi, triumphus sanctorum episcoporum, Maximiliani martyris, & Valentini confess.* *Ermelindis. Apiani. Honorati. Vulgani. Rictrudis. Translat 2. Vincent. C. Theodarii. Dodonis.* *Maximil. & Valent.* *Abramii.*

III *Kal.*

III *Kal.* *Die* 30.

APud Africam, natalis ſanctorum martyrum, numero ducentorum viginti. Civitate Tingitina, paſſio ſancti Marcelli centurionis, qui capitis abſciſione martyrium conſummavit ſub Agricolano, agente vices præfectorum prætorio. Antiochiæ, ſancti Serapionis epiſcopi, eruditione clariſſimi. *Martyrum* 220. *Marcelli.* *Serapionis.*

Soli omnino puri inveniuntur *Herinien. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *abſciſione* & hujusmodi variationibus non loquor, duæ ſunt notabiliores, in quibus à fonte differt rivus, ab Adone Uſuardus, cum nempe primarii quique & probatiſſimi codices ſcribant *Tingitina* & *Agricolano*, pro *Tingitana* & *Agricolao*, ut diſerte alter legerat. Ex purorum ab omni parte codicum numero excluſi ſunt multi, & imprimis Pratenſis, in quo in fine adjungitur: *Ipſo die, ſancti Germani, Capuani epiſcopi:* atque ad marginem, quod in apographo noſtro ſubductum eſt: *Item, ſancti Lucani martyris*: quæ in codice B textus partem faciunt. Ducem ſequuntur ſoliti codices Antverp-maj. Roſweyd. & Aquicinct. ſed alia & auctiori phraſi, ut de additamento non dubites.

OBSERVATIO. *Anonymorum phalangem ducentorum viginti ſacrorum militum omnia Latinorum fere Martyrologia hoc die venerantur*, inquit Florentinius. At omnia illa Martyrologia reducuntur ad Hieronymiana aliqua apographa; item Romanum parvum, his verbis: *In Africa, martyrum* CCXX. Hinc ad Adonem, deinde ad Noſtrum, qui ſolitum ductorem deſcripſit. Apud antiquos alios hi Martyres noti non ſunt; ſolus Wandelbertus, neſcio quo veroſimili fundamento, centurioni Marcello, tamquam eorum anteſignano, pugilum turmam ſubjunxit, his verſibus; *Martyrum* 220.

Terno Marcellus, Chriſti galeatus amore,
Centuriam cælo dignam geminamque ſacravit,
Martyribus bis centum & bis denis comitatus.

Hæc plane gratis à Wandelberto connexa, evidenter oſtendunt ſincera & genuina ſancti *Marcelli* Tingitani martyris Acta à Surio hodie, à Baronio ad annum CCXCVIII in principio, & recentius inter Selecta a Theodorico Ruinartio edita & notis illuſtrata à pag. 311, Gallicè vero deducta à Tillemontio tomo 4 à pag. 575. Multa de illuſtri hoc Martyre tradunt ſcriptores Hiſpani, quo autem jure eum ſibi ut popularem vindicent, aut quo filios duodecim itidem martyres eidem tribuant, ſuo loco diſputabitur; quemadmodum & de aliis, à Baronio hîc obiter notatis. Primus inter Martyrologos *Marcellum* ſic memorat Romani parvi auctor: *Tingitana, Marcelli centurionis & martyris.* Mirum eſt, tam jejunum encomium ab Adone concinnari, cum tamen Acta ipſa non ignoraſſe videatur; aptiſſimum certe putavit Uſuardus, quod in textum ſuum integrum transferret, iis dumtaxat mutatis, quæ in Variantibus obſervata ſunt. Porro qui ab Adone *Agricolaus*, à Noſtro *Agricolanus*, ab aliis *Auriculanus* appellatur. De *Caſſiano*, glorioſi hujus martyris occaſione, ad fidem Chriſti converſo & ſubinde pari laurea coronato, cujus Acta primus in lucem protulit laudatus Ruinartius, atque Marcellianis attexuit, agetur die III Decembris. *Serapionem* Antiochenum nullus in Faſtos Chriſtianos retulit ante Adonem, cujus verba Uſuardus modice contraxit. Vita, geſta & ſcripta ex variis antiquorum, potiſſimum Euſebii locis colligenda ſunt, ut jam non incurioſe præſtitit Tillemontius tomo 3 à pag. 168. Videndus etiam Hieronymus de Script. Eccl. cap. 41 & ibi Auberti Miræi ſcholia, quibus præluxit Baronius, tum in Notatione hîc, tum in Annalibus, præſertim ad annum CXCI. *Felicianus*, neſcio quis, cum ſociis, & *Germanus Capuanus*, Moſandri & Roſweydi judicio, Adoni abjudicantur. Utrum poſtremus Uſuardinus ſit, ſupra abunde declaravimus. Eſt in Rabano ſolus *Pontianus* Papa, de quo Florus pridie meminit. Vide XX Novembris. *Marcelli.* *Serapionis.*

AUCTARIA.

PRATEN. De eo & altero item Pratenſi codice ſignato B, dixi in Variantibus.

TORNACEN. In fine textus puri: *Eodem die, ſancti Lucani martyris.* *Lucani.*

ANTVERP-MAJ. In textu cum ceteris purus, ſic ſubjungit: *Ipſo die, ſancti Germani Capuani epiſcopi, cujus animam pater Benedictus vidit*, & tum eraſis aliquibus, infra lineam ponitur, *in cælum deferri.* Plures de eodem agunt, hac vel nonnihil diverſa phraſi. *Germani.*

ROSWEYD. Paulo ampliori phraſi, ita adjicit: *Ipſo die, ſancti Germani Capuani epiſcopi, cujus* *De eodem.*

cujus animam pater Benedictus vidit ab angelis in cælum deferri.

PULSANEN. Incipit: *Natalis beati Germani* De eodem. *Capuani episcopi.* Tum in prima & ultima purus, omittit secundam.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Puri in textu, adjiciunt: *Tolosa, sancti Saturnini.* Saturnini. Aliis est *translatio*; & recte, nam in Usuardo ponitur natalis XXIX Novembris.

MUNERAT. In fine: *Eodem die, festivitas sancti Lucani martyris.* Lucani.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In textu etiam puri, addunt: *Eodem die, sancti Germani Capuani episcopi, cujus animam pater Benedictus vidit in calum deferri.* Germani. Ferme ut supra.

CENTULEN. *Apud Capuam, sancti Germani,* Germani. *cujus animam vidit sanctus pater Benedictus in sphera ignea ab angelis in calum deferri. In Lucania provincia, sanctorum Jacincti, Quinti, Felicciani & Lucii martyrum.* Jacincti &c. Ex die præcedenti.

Eodem die, sancti Lucani martyris. Civitate Thingitana, sancti Marcelli centurionis, qui decollatus est pro Christo. Lucani.

HAGENOYEN. *Apud Africam, natale sanctorum martyrum Rogaciani presbyteri & Felicissimæ,* Rogatiani & Felicis. [pro *Felicissimi,*] *qui sub persecutione Decii & Valeriani imperatorum, illustri sunt martyrio coronati. De quibus etiam scribit beatus Cyprianus in epistola ad confessores.* Multa sæpe turbat hîc codex in ordine Kalendarum; Sanctos, ut alibi etiam diximus, pro mero suo libitu variis diebus consignans, quos alibi sic notatos nusquam reperit. De his Martyribus vide supra XXVI Octobris. Sequitur: *Item Theodegarii confessoris.* Theodegarii. Crederes esse *Theodarii*, de quo die proxime præcedenti; sed postea ponit: *In Vienna, Theodori abbatis?* Theodori. Tres textus annuntiationes satis puras refert. Tum: *Apud Ratisponam civitatem Bauriæ, depositio sancti Wiffangi episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Germani Capuani episcopi, viri per omnia laudabilis; cujus animam sanctus Benedictus abbas, pater nigrorum monachorum, ab angelis vidit in cælum deferri, ut dicit beatus Gregorius in secundo Dialogorum libro.* Adde cap. 35. Utrumque pro Theuder. Wolfgangi. Germani.

AQUICINCT. Post textum, subdit: *Ipso die,* Germani. *sancti Germani Capuani episcopi, cujus animam pater Benedictus vidit in cælum ferri. Eodem die, sancti* Gervasii. *Gervasii martyris.* Alii *translationem* signant. Et recte, cum verus natalis dies sit XIX Junii.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. Saturnini. Germani Maximi. In fine: *Tolosa, sancti Saturnini. Capua, sancti Germani episcopi. Et Maximi martyris.*

DAVERONEN. *Tolosa, sancti Saturnini martyris.* Vide supra ANTVERP. &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Germani* Germani. *Capuani episcopi. Serapionis episcopi & confessoris.* Geronis. *Jeronis martyris in Egmonda.* Vide XVII Augusti in Auctariis. Tum: *Sanctorum martyrum ducentorum viginti.*

BIGOTIAN. sign. P. 5. *Tolosæ, sancti Saturnini* Saturnini. *martyris.* De quo jam sæpius.

CLUNIACEN. *Eodem die, sancti Gervasii* Gervasii. *martyris.* Vide codicem AQUICINCT.

REG. SUEC. sub num. 428. *Eodem die, festivitas sancti Lucani martyris. Civitate Capua,* Lucani. Germani. *sancti Germani episcopi & confessoris* &c. Ut jam sæpe ex aliis codicibus retulimus.

CODEX D. DU CHEVAL. signatus C. *Tholosa,* Saturnini. *sancti Saturnini martyris. Eodem die, sancti Genesii martyris.* Genesii.

ALTEMPS. *Ipso die, ordinatio sanctissimi antistitis atque patroni nostri Swithini.* Vide 11 Julii. De Swithin. Hinc recte, ni fallor, colligitur, codicem hunc Usuardinum in Anglia auctum, fuisse ecclesiæ Wintonienis.

FLORENTIN. *Tolosæ, natale sancti Saturnini,* Saturnini. *viri virtute clarissimi.*

CAUDIACEN. *Translatio sancti Gervasii mar-* Transl. Gerv. *tyris.* Melius quam ceteri supra.

REMENS. SS. Tim. Apoll. *Tolosa civitate,* Translat. *translatio corporis sancti Saturnini episcopi & mart.* Saturnini.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Octava depo-* De Severin. *sitionis sanctissimi patris Severini archiepiscopi & confessoris.* Sequitur textus satis purus. Tum: *Eodem die, sancti Germani Capuani episcopi &* Germani. *confessoris; hujus animam sanctus pater Benedictus vidit in cælum deferri. Hic scilicet Paschasium, archidiaconum Romanæ Ecclesiæ, hostia salutari de purgatorio liberavit. Item ipso die, sancti Theo-* Thonesti. *nesti episcopi & martyris. Troia civitate, quæ Xan-* Translat. *this dicitur, translatio sancti Victoris martyris.* Is Victoris. est haud dubie Victor, de cujus natali cum sociis decem & septem supra egimus X Octob.

BELIN. In fine: *Tolosæ, sancti Saturnini. Eo-* Saturnini. *dem die, Germani episcopi Capuani, magnæ sanctitatis viri.* Germani.

GREVEN. *Nichomediæ, sanctorum Kalendio-* Kalendionis *nis, Marcialis, Theophili, Januarii, Petri &* & Sociorum. *Marci.* Vide Hieronymiana. *Item Feliciani &* Felician. &c *sociorum ejus martyrum. Eusebii martyris. Ipso* Eusebii. *die, commemoratio sancti Theonesti episcopi & mar-* Theonesti. *tyris ac sociorum ejus. Jeronis martyris. Luciani martyris. Translatio beati Saturnini episcopi Tho-* Translat. *losani & martyris. Germani Capuani episcopi &* Saturnini. *confessoris, cujus animam sanctus pater Benedictus* Germani. *in cælum deferri conspexit. Hic Paschasium, Romanæ Ecclesiæ archidiaconum, salutari hostia de purgatorio liberavit. Talaricani episcopi. In Da-* Talaricani. *cia, Theotgaris confessoris. Apud Terracinam Cam-* Theotgaris. *paniæ civitatem, sancti Leoncii consularis & con-* Leoncii. *fessoris. De quo in gestis beati Cæsarii legitur, quod in ejus confessione credens, sanctum martyrem nudum clamide sua operuerit. Baptizatus deinde, cum divinam communionem accepisset, emisit spiritum. Item, beatæ memoriæ Dorotheæ de Prussio, inclusæ.* Dorotheæ.

MOLAN. Post *clarissimi*, addit minoribus typis: *Cujus Eusebius meminit historiæ Ecclesiasticæ lib. 5 cap. 19, 22 & lib. 6 cap. 1.* Tum Italicis: *Apud Calarim, Sardiniæ provinciæ oppidum, na-* Saturnini *tale beati Saturnini martyris, qui sub persecutione* M. Sardi. *Diocletiani gladio est truncatus. Eodem die, sancti Germani episcopi Capuani, magnæ sanctitatis* Germani. *viri. Eodem die, festivitas sancti Lucani martyris.* Lucani. *Translatio sancti Victoris, patroni nostri,* Translat. rursus typis minoribus, *in civitate quæ Xanctis dicitur.* Victoris. *Apud Terracinam Campaniæ* &c. ut GREVEN. Leoncii. Editiones aliæ: *Parisiis, festivitas sancti Lucani martyris.* De Saturnino Calaritano & Germano Capuano similes sunt priori. Tum: *Apud Al-* *tinum, natalis Theonesti martyris & pontificis, qui* Theonesti. *Moguntiæ, fidei rectæ prædicationem exorsus est, & Albanum ab Arianis trucidatum vidit. In Da-* *nia, sancti Theodgari confessoris, qui verbum vitæ* Theodgari. *prædicando, Horas, Missas, ceteraque officia de-* *vote celebrando, pro Olavo rege terreno, cæsti* *regi serviebat. Die trigesima, sanctorum martyrum* Zenobii *Zenobii & Zenobiæ. Xanthis, translatio S. Victoris.* & Zenobiæ.

Pridie Kal. *Die* 31.

VIgilia omnium Sanctorum. Romæ, natalis beati Nemesii diaconi, & Lucillæ filiæ ejus, qui cum à fide Christi flecti nequaquam possent, jubente Valeriano & Galieno, decollati sunt sub octavo Kalendarum Septembrium die. Hîc tamen venerabilior habetur solemnitas ipsorum, quando à beato Sixto corpora eorum via Appia honestius sunt tumulata. In Galliis oppido Virmandensi, sancti Quintini, qui sub Maximiano imperatore martyrium passus est, cuius corpus post annos quinquaginta quinque, revelante angelo, inventum est. *Vig.OO.SS. Nemesii & Lucillæ.* *Quintini.*

Ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Sollempnitas*, *Syxto*, & similibus, alibi satis dictum est. Munerat. pro *natalis*, ponit *nativitas*: item *diaconi & martyris*. Belin. pro *Lucillæ*, substituit *Lucinæ*. Legendum est ut habet textus, *qui cum à fide Christi flecti nequaquam possent*, sed in Munerato corrupte impressum, *qui cum fide Christi flectu* &c, in Antverp majore mutatum verbum, *qui cum à fide Christi separari non possent*. Idem scribit *sub Augustarum Kalend.* VIII. *die*. Greven. & Molan. pro *Hîc tamen*, habent, *Hîc autem*: pejus Belin. *Horum tamen venerabilior habetur solemnitas ipsorum*. Omnes passim legunt, *Virmandensi* cum Adone: Antverp. & Max-Lubec. *Viromandensi*, Belin. *Viromadensi*. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. & Belin. non male, mea quidem sententia, scribunt: *Hujus corpus* &c. prætuli tamen aliorum lectionem. Belin. pro *revelante angelo*, habet *revelante Domino*.

OBSERVATIO. *Vigilia omnium Sanctorum* vere & pure Usuardina est, neque enim Adoni tribuendam censent aut Mosander aut Rosweydus. Hîc merito dubitare quis possit, ut superius etiam monui, an Usuardus *Vigiliam sanctorum Apostolorum Simonis & Judæ*, disertissime ab Adone positam, prætermiserit, hanc vero, nusquam apud antiquiores repertam, hodie textui suo præfixerit. Nihilominus sic rem habere codices nostri, & XXVII & hoc die satis manifeste ostendunt. Non semel alibi, & præsertim II Augusti observavimus Acta sancti Stephani Papæ & martyris uberem fodinam esse, ex qua Sancti varii & variis diebus notati extrahantur. Ex eorum numero sunt, qui hodie recoluntur, *Nemesius* diaconus, & filia ejus *Lucilla*, de quibus in sacris Tabulis agere primum cœpit auctor Romani parvi, cujus hæc hodie unica est annuntiatio: *Nemesii diaconi, & Lucillæ filiæ ejus*, VIII *Kalend. Septembrium passi* (ita habetur) *sed pridie Kalend. Novembrium à Sixto Papa sepulti*. Hæc ex præcitatis sancti Stephani Actis desumpta sunt, quorum diffusius compendium contexuit Ado, Noster vero inde sua omnia, solitæ brevitati aptata deprompsit. Videsis laudata Acta apud Baronium in Annalibus ad annum CCLIX à num. 8, qua vero parte hos Martyres spectant, à num. 22, & apud Surium II Augusti. Nec authentica illa esse, nec omnino incorrupta censent recentiores passim: ego certe non video, cur Tillemontius, dum de Stephano Papa loquitur tomo 4 à pag. 28, non video, inquam, cur Nemesium hunc nostrum, & Lucillam filiam à sancto Pontifice baptizatos, præ ceteris silentio involvendos putaverit. Longiori meditatione res ea digna est, quamque proinde in majori opere ad II Augusti copiosius discutiemus. Celeberrimus martyr *Quintinus* signatur in Hieronymianis Epternacensi & Corbeiensi, *Augustæ Viromandorum*; qua autem ratione codicis Florentiniani descriptor inde *Quirinum in Italia* apte efformare potuerit, haud equidem divinare queo. Beda & ex eo Rabanus, positionem distincte non exprimunt; ipsam notat Ado, reliqua Bedæ verba, sua faciens, Usuardo de utriusque spoliis gaudente. Nescio cur Rabanus pro annis LV, post quos inventum corpus dicitur, solum posuerit LII. Qui encomium longius voluerit, adeat Florum ex Actis multa contrahentem. Sed fontem potius consulat apud Surium hoc die, quem licet recentiores critici, non omnino limpidum & fæcium expertem existiment, negare saltem non audent, multam spirare antiquitatem, atque ad puritatem primigeniam proxime accedere. Inter hos Tillemontius ipsorum, nempe Actorum, medullam satis nitide expressit tomo 4 à pag. 433, apud quem enumerantur scriptores alii à nobis suo tempore diligentius expendendi. Hoc metrico elogio *Quintinum* prosequitur Wandelbertus: *Vig.OO.SS.* *Nemesii & Lucillæ.* *Quintini.*

Quintinum pridie celebrant sua festa beatum,
Qui insigni & vario ob Christum certamine victor
Octimbrem clauso componit in orbe ruentem.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret elogio Nemesii & Lucillæ, cetera omnino purus.

ROSWEYD. In fine subdit: *Eodem die, sancti Foslani martyris.* Alii passim scribunt *Foillani.* Castellanus mavult *Fullani*, Gall. *Foignan*, cujus reliquias ait Peronæ honorari. *Item sancti Wolfgangi, confessoris.* *Foillani.* *Wolfgangi.*

PULSAN. In secunda annuntiatione totum elogium etiam omisit. In Quintino mutilus est, desunt enim quæ in textu ponuntur post, *passus est.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Textui satis puro in fine addunt: *Fossis, natale sancti Foillani martyris. Qui de Hibernia veniens, germanum suum Ulcanum, qui Fossonem* [alii *Fossensem*] *regebat ecclesiam, visitaturus, in saltu qui carbonarias nuncupatur, martyrisatus est.* *De Foillano.*

LOVANIEN. Idem habet de Foillano, sed totum Nemesii & Lucillæ elogium expunxit.

ALBERGEN. & DANIC. Similes sunt ANTVERP-MAX. &c. nisi quod inter Quintinum & Foillanum inserunt: *Apud Ratisponam, sancti Wolfgangi* [DANIC. *Wolfgandi*] *episcopi & confess.* *Wolfgangi.*

CENTULEN. Recentiori manu in margine apponitur: *Vigilia omnium Sanctorum.* In textu: *Romæ, beati Nemesii dyaconi & filia ejus Lucillæ virginis. Quos sanctus Pontifex Stephanus baptizavit. In Galliis oppido Vermandensi, passio sancti Quintini, viri genere, fide & martyrio glorioſi. In territorio Leodiensi, S. Foillani monachi & mart.* *Textus contractus.* *Foillani.*

BRUXELLEN. Post lacunam, de qua supra diximus, adhuc hodie imperfectus est: puto tamen, textum satis integrum fuisse. Subjicio quod ei superadditur: *In Macedonia, natale sanctorum Vitalis, Petri, Crescentii & Alterni. Et natale sancti Eusebii martyris, cujus passio habetur. Apud Ratisponam, sancti Wolfgangi episcopi & confessoris. Item, sanctæ Rictrudis virginis.* De hac in Auctariis XXIX Octobris. *Vitalis & sociorum.* *Eusebii.* *Wolfgangi.* *Rictrudis.*

HAGENOYEN. De Vigilia, nihil habet. In Nemesio & Lucilla, satis purus est. De Foillano fere idem refert quod supra ANTVERP-MAX. &c. De Quintino paulo prolixior, in hunc modum: *In Galliis civitate Viromandensi, sancti Quintini martyris passio, qui sub Maximiano imperatore* [coronatus est.] *Hic Quintinus civis Romanus erat & nobilis genere: in urbe Abianensi* [pro *Ambianensi*] *prædicavit, & miracula plura fecit. Unde jussu Maximiani dire caditur & carceri mancipatur; per angelum autem solvitur & iterum prædicat, & iterum capitur & eculeo usque ad ruptionem nervorum torqueitur, & nervis crudis verberatur: oleum, picem & adipem ferventem tolleravit, & præsidem derisit. Propter quod calcem, accetum & synapem in os ejus projecit. Et ad Viromandensem civitatem ducitur martyr Dei captivus, ubi duos clavos a capite usque ad crura, & decem inter ungulas carnem ejus dividentes, percussit, & tandem decollatus est.* *Plura de Quintino.*

AQUICINCT. Post *inventum est*, ex Adone subdit; VIII *Kalend. Julii.*

CODEX URSINI à Rosemberg. *Apud Ratisponam, sancti Volfangi episcopi & confessoris.* Nomen recte efformandum, ut supra *Wolfgangi.* *Wolfgangi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Quinctini & Foilani martyrum.* Inepta conjunctio; sed de solo primo pergit: *Qui Quinctinus post multa tormenta tandem decollatus, post* LV *annos incorruptus corpore & redolens inventus est.*

ALTEMPS. *Monasterio Glascovienſi, sancti Benigni confessoris. Qui in optima conversatione fideliter migravit ad Dominum.* *Benigni.*

EDITIO LUBECO-COL. In Vigilia & Nemesio satis pura, de Quintino, sic habet: *In Galliis opido Viromandensi, sancti Quintini martyris. Qui sub Maximiano imperatore, agente Rictiovaro præside, post diversa supplicia decollatus est & corpus in fluvium Somene submersum. Quod tamen post annos quinquaginta quinque, revelante angelo, inventum est & sepultum octavo Kalendas Julii. Fossis, natale sancti Foillani martyris. Qui de Hibernia* &c. ut supra in ANTVERP-MAX. & aliis. Sequitur: *Colonia Agrippina, depositio beatæ Noitburg virginis. Quæ nunc in monte sancti Beati, juxta Confluentiam, per translationem requievit. Apud Ratisponam civitatem, sancti Wolfgangi, ejusdem civitatis episcopi & confessoris, multorum miraculorum clarissimi.* *DeQuintino.* *Foillani.* *Noitburg.* *Wolfgangi.*

GREVEN. *Foilani episcopi & martyris. In Macedonia, Vitalis, Petri, Crescentii, Alterni.* Vide Hieronymiana. *Eusebii martyris, cujus gesta habentur. Et passio sancti Philippi. Romani presbyteri. Vincentii diaconi. Apud Ratisponam, sancti Wolfgangi episcopi & confessoris. Qui Suevorum claro sanguine ortus, Treveris Clericus ordinatus, pompis mundi relictis, monachi habitum induit. Post hoc à sancto Udalrico Augustensi, presbyter factus, annuente Ottone secundo, Ratisponensi ecclesia undecimus episcopus præfectus, vita, doctrina & miraculis inclytus, quievit anno Domini* DCCCCXCIV. *Apud Coloniam Agrippinam, depositio beatæ Noitburgæ virginis. Quæ claro Francorum sanguine progenita, tempore Pipini sanctitate emicuit. Ad cujus merita commendanda visa sunt duo luminaria cælitus missa ejus funeri astare. Quiescit autem nunc in monte sancti Beati, in monasterio Carthusiensis Ordinis prope Confluentiam. Beghæ virginis.* Vide Castellanum. *Foillani.* *Vitalis &c.* *Eusebii.* *Philippi.* *Romani.* *Vincentii.* *Wolfgangi.* *DeNoitbur.* *Beghæ.*

MOLAN. *Fossis, natalis sancti Foillani episcopi, qui de Hybernia veniens germanum suum, qui Fossensem regebat ecclesiam, visitaturus, in saltu qui Carbonarias nuncupatur, martyrizatus est. Cujus vita virtutibus glorioſis & miraculis copioſiſſimis illustratur. Eodem die, sancti Wolfgangi episcopi & confessoris apud Ratisponam. Item, sancti Eusebii martyris.* Deinde minoribus typis, *cujus gesta habentur. Apud Coloniam Agrippinam, depositio beatæ Noitburgæ virginis, quæ claro Francorum* &c. ex GREVENO. Editiones aliæ priori non omnino conformes, sic habent: *Fossis, natalis sancti Foillani episcopi: qui de Hibernia venit ad Ultanum germanum suum, qui Fossensem regebat ecclesiam; et in saltu, qui rustica lingua Carbonarias nuncupatur, martyrizatus est. Cujus vita virtutibus* &c. ut supra. *Apud Ratisponam, sancti Vuolfgangi episcopi & confessoris. Coloniæ, sanctæ Noiburgis virginis, quæ translata quiescit prope Confluentiam, in monte sancti Beati. Item, sancti Eusebii martyris. Die trigesima prima, sanctorum Apostolorum, Stachys, Amplii & sociorum. Et sancti martyris Epimachi.* Hunc puto esse socium Alexandri de quo agemus XII Decembris. Acta ejus apud Surium à Metaphraste exornata sunt. *Foillani.* *Wolfgangi.* *Eusebii.* *Noitburg.* *Stachys & sociorum.* *Epimachi.*

MENSIS

MENSIS NOVEMBER

Habet Dies xxx.

Kalendis. *Die* i.

FEstivitas beatæ Dei Genitricis, & omnium martyrum, quam Bonifacius Papa celebrem & generalem instituit agi omnibus annis in urbe Roma. Sed & Gregorius Pontifex postmodum decrevit, eamdem in honore omnium Sanctorum solemniter observari perpetuò ab omni Ecclesia. Apud castrum Divionem, sancti Benigni presbiteri, qui missus à beato Policarpo ad prædicandum in Galliam, postquam est à Terentio comite gravissimis tormentis multipliciter afflictus, tandem collum ejus vecte ferreo tundi, & corpus lancea forari jubetur. In Campania civitate Terracina, sanctorum Cæsarii diaconi & Juliani presbiteri: qui Cæsarius tempore Claudii, diebus multis in custodia est maceratus, & postea cum eodem Juliano in saccum missus, sicque in mare præcipitatus. Civitate Parisius, depositio beati Marcelli confessoris, qui ut dignus monstraretur futurus antistes, ejus meritis nunc aqua in vinum, nunc vero mutatur in balsamum. Item sancti Severini monachi, de Tiburtina civitate. Et natale sanctæ Mariæ virginis, quæ diris verberibus afflicta, equulei extensione, & ungularum laceratione vexata, martyrium consummavit. Item civitate Bajocas, sancti Vigoris episcopi. In pago Vuastinensi, sancti Maturini confessoris.

Omnium Sanctorũ.

Benigni.

Cæsarii & Juliani.

Marcelli.

Severini.

Vigoris.

Maturini.

Ita habent *Munerati prima editio*, *Grevenus* & *Molanus*. Multi alii codices proxime accedunt, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Munerat. plerumque mendis abundat. Hîc in principio addit *Virginis Mariæ*. Greven. pro *gravissimis tormentis*, habet *gravissime*. In tribus citatis est *perforari*, ex aliis tamen post Bedam & Adonem servavi *forari*. Molan. semper corrigit *Parisiis* pro *Parisius*. Reliqui Munerati errores sunt, quod pro *à Terentio*, legat *ea*; pro *custodia*, habeat *custodi*. Marcello addit titulum *episcopi*. Tum, *monachi de Bithinia*. Item, *Mariæ virginis & martyris*. Demum *Vuastensi*, pro *Vuastinensi*.

Optimos noſtros codices è purorum numero excludere coacti ſumus; Pratenſem imprimis, quia ex ejus textu eraſa eſt, quæ hîc ſexto loco ponitur *Maria Neocorenſis*, reli-
De Praten. & aliis. cto ſpatio vacuo, ut teſtatur Clar. Caſtellanus, qui & obſervavit, rejectam eam eſſe ad xxi Novembris, alteri inductioni illic inſcripta. Sequuntur Pratenſem ſoliti ſocii Antverp-maj. & Roſweyd. qui ambo præfata annuntiatione etiam carent. Imo in Antverp-maj. deeſt præterea *Severinus monachus.* Hoc quoque peculiare habent præfati codices, quod annuntiationis primæ membrum ſecundum ſic incipiant: *Tercius vero Gregorius*, ubi reliqui omnes indeterminate legunt: *Sed & Gregorius*; codices vero mediæ notæ melius deſignant *Gregorium quartum.* In Herinienſi, cetera puriſſimo, mutatum eſt Marcelli elogium, ut infra patebit.

Omnium Sanctorum. OBSERVATIO. In antiquioribus Kalendariis aut Hieronymiano Martyrologio quærenda non eſt annuntiatio noſtra prima de feſtivitate B. M. V. & omnium Sanctorum, de cujus prima inchoatione, ſeu Panthei in eccleſiam Chriſtianam mutatione, cum Romano parvo agere cœpimus xiii Maii. Hîc ex eodem Martyrologio ſumenda ſunt hodiernæ ſolennitatis paulo expreſſiora lineamenta: *Feſtivitas Sanctorum, quæ celebris & generalis agitur Romæ.* Non dicit, *generalem* agi totâ Eccleſiâ, ſed dumtaxat *Romæ*; oſtenditque adeo Martyrologii iſtius auctor, ſe illa tum ſcribere, cum prædictum feſtum inſtitutum in ipſa Urbe à Gregorio III, qui ſedit ab anno dccxxxi ultra dccxl, feſtivius ageretur: unde Romani illius parvi epocham in præfationis cap. 2 deduximus. De eodem feſto videndæ ſunt Baronii Notationes xiii Maii & i Novembris, ſed maximè Frontonis ad Kalendarium obſervationes à pag. 142. Beda noſter hodie legit: *Feſtivitas omnium Sanctorum* primo loco; ſed cum hæc longe aliter, & alio ordine à Rabano poſita ſint, dubium reddunt, utrum ea verba à Beda vel Floro vere ſignata fuerint. Clarior eſt Adonis narratio, à Noſtro contracta, non expreſſa determinatione Gregorii III, quæ in Pratenſi & ſociis codicibus male ponitur; nam extenſio feſtivitatis ad univerſam Eccleſiam, non à Gregorio III, ſed à Gregorio IV, ſeculo integro poſteriori, procurata cenſetur; ut proinde recte in Variantibus dixerimus, nomen *Gregorii IV* codicibus mediæ notæ melius inſertum fuiſſe, etſi non Uſuardinè.

Benigni. De *Benigno* Divionenſi, vel ut alii vocant, *primo Burgundiæ Apoſtolo*, agunt Hieronymiana apud Florentinium, Beda, ex hoc Rabanus & Ado, eodem omnes elogio, quod poſtremus nonnihil contraxit, atque in multo pauciora reduxit Uſuardus. De Benigno tacet Romanum parvum, & ubi in Adone quinque exſtant commemorationes, tres dumtaxat in altero inveniuntur, ut vel ex eo capite conjicias Romani parvi auctorem, egregium Adonis compendiatorem eſſe. Agit de Benigno Greg. Turon. de gloria Martyrum cap. 51. Quid de Actis vulgatis, & poſtea à nobis vulgandis, ſenſerit Henſchenius, habes i Maii in Andeolo pag. 35. Vide etiam ſupra, illo die Obſervationem noſtram. Eſt in Hieronymianis plurium martyrum & virginum Terracinenſium turma,
Cæſarii & Juliani. de qua diſputat Florentinius: reliqua omnia Martyrologia ſolos *Cæſarium* & *Julianum* ſignant, ut Rabanus ex Beda, & in ſerie noſtra Romanum parvum, Ado, Uſuardus. Conveniunt elogia deſumpta ex iiſdem ipſis Actis, quæ ex Baronio corrigenda notavit Ferrarius apud Florentinium; non deſunt qui pluſculum exigi poſſe exiſtimant. De ſolo Cæſario ſeorſim meminere Kalendaria Allatii & Frontonis, atque item Sacramentarium Menardi. Utrum vero Cæſarius hic geminandus ſit, aut ſaltem ab eo, quem Baronius poſuit, diſtinguendus, illius erit diſquirere, cujus erit Acta noſtra Mss. examinare.

Marcelli. Sequitur in textu *Marcellus*, hoc die ab Uſuardo primùm relatus; ab Uſuardo, inquam, ita volentibus codicibus noſtris, nam apud antiquiores aut ſynchronos Martyrologos notus non eſt. Cur in altera Munerati editione & ab aliis referatur iii Novembris, hîc non diſcutio, uti nec eam quæſtionem, quæ circa Fortunatum auctorem vitæ aut miraculorum ſancti Marcelli verſatur, in qua *hærere* hactenus *malo* cum Gerardo du Bois, hiſtoriæ eccl. Pariſien. parte i, pag. 46, *quam conjecturas haud certas prodere.* Vita ipſa qualiſcumque ex hoc ſcriptore & aliis, ſed potiſſimum ex Mss. noſtris ſuo tempore
Severini. diligenter illuſtrabitur. *Severinus monachus* ex Romano parvo vel ex Beda ab Adone acceptus, iiſdem prope verbis ab Uſuardo tranſlatus eſt. Quid ſint monumenta eccleſiæ ejus à Baronio citata, necdum ſcio, ſiquid de eo exſtet, proprio loco dabitur.

Mariæ. *Maria Neocorenſis* a Pratenſi & ſociis codicibus hîc excluſa & aliò tranſlata, ex aliis certo Uſuardina eſt, ex ſolito Viennenſi fonte deducta, cum elogio Adonianis verbis concepto, ſumptoque ex antiquis Actis, quæ apud Vincentium, Mombritium alioſque manca & mutila, à Baluzio recentius integre edita ſunt, tomo 2 Miſcel. à pag. 115, & obſervationibus nonnullis illuſtrata à pag. 491. Nos de iis plura alibi. Videtur eadem ipſa Maria in Hieronymianis ſignata, ut colligit Florentinius; in loco martyrii, ni
Vigoris. fallor, hallucinatus. *Vigor Bajocenſis* & *Maturinus* pure quoque Uſuardini ſunt, niſi erraverit Roſweydus, dum illum in Adonis appendicem rejecit. Prioris iſtius vita, apud Surium

Surium est conferenda cum Mss. nostris, iisque quæ refert Cointius, ad annum DXXX pag. 365. *Maturini* non una apud nos exstat, tunc etiam illustranda. Quos ex tot Sanctis, uno hîc die consignatis omiserit, quantum metrice cecinerit Wandelbertus, ex sequentibus versiculis intelliges. *Maturini.*

Cæsarius prima designat fronte Novembrem,
Eximio cujus lætatur Roma triumpho.
Mensis & hic reliquos stellato vertice vincens
Uno omnes Sanctos celebrans conjungit honore,
Regia quos cæli pariter retinetque fovetque.

AUCTARIA.

PRATEN. Caret, ut jam diximus, tota annuntiatione Mariæ, in quo similes habet solitos socios ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. quorum primus in Severino etiam deficit, alter minutis pluribus nævis non vacat.

HERINIEN. Toto textu integerrimus esset, nisi Marcello aliud aptasset elogium: *Cujus vitam illustrem virtutibus ac miraculis Fortunatus episcopus egregie describit.*

TORNACEN. In prima purus, in secunda deest elogium: caret tertia, quinta, sexta & septima. In Marcello convenit cum HERINIEN.

PULSANEN. In prima utcumque purus, sic pergit: *In Campania civitate Terracina, sanctorum martyrum Cæsarii diaconi & Juliani presbyteri.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Toto textu puri sunt, sed in fine adjiciunt: *Pictavis civitate, sancti Hilarii confessoris.* *Hilarii.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Puris adscribi merentur; sed in textu mutata sunt aliqua, ut *Gregorius quartus*, & annuntiationis finis transpositus; item annuntiatio tertia, secundæ præmissa, & nonnulla alia non satis exacta.

LOVANIEN. Cum prioribus omnino convenit sed elogium sancti Benigni desideratur.

CENTULEN. *Festivitas omnium Sanctorum. In Burgondia castro Divion. passio sancti Benigni presbyteri & martyris. Apud Terracinam, sancti Cæsarii diaconi & martyris. Civitate Bajocas, depositio sancti Vigoris episcopi & confessoris, cujus* *De Vigore.* *corpus divino nutu translatum in Pontivum & in ecclesia sancti Richarii, multo est amore & honore celebratum. Ipso die, passio sanctæ Mariæ virginis, quæ cum esset ancilla, nec flecti posset ut manducaret ydolatica, multis afflictionibus martyrium consummavit. Parisius, depositio sancti Marcelli episcopi & confessoris. Item sancti Severini monachi, de Tiburtina civitate. In pago Vastinensi, sancti Maturini confessoris.*

BRUXELLEN. In prima nonnihil interpolatus, secundo loco agit de Cæsario & Juliano, *De Cæs. &c.* ubi post *maceratus*, inserit ex Adone: *Eo quod cum perveniisset ad templum Apollinis, ad orationem ejus cecidit ipsum templum, & occidit pontificem nomine Freminum* [Firminum] *& postea cum eodem Juliano* &c. De Benigno etiam ali- *De Benigno.* quid adjicit, nempe: *Qui cum Andochio compresbytero & Tyrso diacono missus est* &c. Reliqua omnia distulit ad diem sequentem.

HAGENOYEN. *Festivitas sanctæ Dei genitricis & omnium Sanctorum, quam instituit beatus Bonifacius Papa quartus, a beato Gregorio magno, concedente ei Foca imperatore Pantheon, id est templum omnium dæmoniorum. Quam sollempnitatem ille tantum statuit in urbe Roma & non alibi* *De festo Om. SS.*

fieri: & nondum tunc temporis fiebant festa Confessorum; sed Gregorius quartus postmodum eam decrevit fieri per totum orbem, in honore omnium Sanctorum, in capite Kalendarum Novembrium, mutans illam diem, quæ erat festiva IIII *Idus Maii. Statuta autem hæc festivitas est quatuor de causis; primo propter omissorum completionem; secundo, propter negligentiarum expiationem; tertio, propter faciliorem orationum nostrarum impetrationem; quarto propter cujusdam templi consecrationem.* Hæc sufficiant; nam quæ deinde de Benigno, Cæsario & Juliano commiscet, minus describi merentur. In fine ita habet: *In civitate Parisius, depositio sancti Severini monachi, qui erat ortus de civitate Tyburtina.* Cetera omnia prætermissa sunt.

AMBIANEN. *Cœnobio Centula, sancti Vigoris episcopi & confess.* Vide supra in codice CENTULEN.

AQUICINCT. In fine: *Ipso die, sancti Lauteni abbatis. Arvernis, sancti Austremonii episcopi.* *Lauteni.* *Austremon.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. Adjiciunt: *Civitate Arvernis, sancti Austremonii episcopi & martyris.* Vide notulam Castellani. *Item in eodem pago, sancti Flori episcopi & confessoris, qui unus ex* LXX *Christi discipulis fuit.* *Austremon.* *Flori.*

DAVERONEN. *Civitate Bajocarum, sancti Vigoris episcopi & confessoris. Pictavis, sancti Hilarii episcopi & confessoris.* *Hilarii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Omnium Sanctorum. Cæsarii martyris. Juliani presbyteri & martyris. Mariæ virginis & martyris. Marcelli Parisiensis episcopi. Vigoris episcopi, qui parvulum suscitavit.*

DIVIONEN. S. Benigni. Post elogium in textu relatum, addit: *Cujus beati martyris solemnitas, licet ipsa die cum ceteris celebretur, tamen pro devotione martyrii & veneratione corporis, quod in præsenti continetur monasterio, sequenti reiteratur die, maxima & præclara festivitate.* *De Benigno;*

CLUNIACEN. *Pictavis, sancti Hilarii episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Lauteni confessoris.* *Hilarii.* *Lauteni.*
De quo etiam CODEX D. DU CHEVAL. signat. C.

CODEX D. LE MARE signatus A. *Augustoduno, sancti Pigmenii episcopi & confessoris.* Ponitur à *Pigmenii.*
Castellano die præcedenti.

VATICAN. Sub num. 5949. Deficit in Marcello, Severino, Vigore & Maturino.

ALTEMPS. *Pictavis civitate, sancti Hilarii confessoris. Arvernis, natale B. Austremonii martyris, primi pastoris civitatis ipsius. Ipso die, sancti Lautheni abbatis.* *Hilarii.* *Austremon.* *Lauteni.*

FLORENTIN. De Hilario, ut supra. Tum: *civitate Regii, translatio corporis beati Venerii confessoris, de partibus Lucensium ad Regium prædictum.* Vide XIII Septembris. *Transl. Venerii.*

LUXOVIEN. *Apud Median. cœnobium, sancti Spinuli confessoris, qui præcipuus discipulorum sancti Hidulphi, post anachoriticam vitam, quam laudabiliter consummavit, clarus mundo miraculis,* *Spinuli.*

ad Dominum migravit. Vide Castellanum 1 Aug.

Auctior textus.

EDITIO-LUBECO-COL. In prima annuntiatione nonnihil, in duabus aliis multum ex Adone interpolata est. In Marcello recte. De Severino, solum superaddit, *confessoris.* Ad, *Maturini*, in fine subjicit: *Qui post miraculorum insignia, inter quæ filiam Maximiani à dæmonio liberavit, lætus Domino spiritum suum reddidit.* In Maria præfigit palæstram sed non recte: *Apud Neothorensem civitatem.* Item conditionem: *Ancillæ cujusdam divitis.* Demum tempus: *Sub Adriano & Anthonino imperatoribus.* Sequitur de Vigore. In fine adjicitur: *In territorio Nivernensi, sancti Patricii martyris.*

Patricii.

BELIN. In prima ferme convenit cum textu: Secunda & tertia parum abest. Deficit in elogio Marcelli. De Severino, Maria, Vigore, Maturino, satis bene. Sed quid sibi vult hæc in fine repetitio? *Eadem die, sancti Cæsarii martyris?* Et rursus: *Item Severini monachi, de Tyburtina civitate?* Cum hæc prius signata fuerint. In altera editione, omissa repetitio Severini, sed adjectum: *Pictavis, sancti Hilarii confessoris. Arvernis, S. Austremonii, primi Arvernorum episcopi & martyris.*

Hilarii. Austremon.

GREVEN. *In territorio Nivernensi, sancti Patricii martyris. In Africa, sanctorum Popliani, Victoris, Hermetis, Justi, Vitalis & Papiæ. Item passio sancti Agricolæ. Amancii episcopi. Apud Tarsum Ciliciæ, sanctæ Eustochiæ virginis & martyris; quæ cum sacrificare renueret, jussu Juliani imperatoris, nervis bubalinis cæditur, capreolarum cornibus exungulatur; capiti, extractis capillis, clavi infiguntur: deinde data sententia, ut membratim concisa in sartagine torreretur, orans ad Dominum emisit spiritum.*

Patricii. Poplian & c Agricolæ. Amancii Eustochiæ.

MOLAN. Haud dubie ex BELIN. textui subdit: *Eodem die, sancti Cæsarii martyris. Pictavis, sancti Hilarii confessoris. Arvernis, sancti Austremonii, primi Avernorum episcopi & martyris.* Tum: *In Blandinio, depositio sanctissimi patris nostri Florberti, primi abbatis cœnobii Blandiniensis.* Dein minoribus typis: *In Hispaniis, sancti Ermengaudi episcopi Urgellensis.* Editiones aliæ, de Marcello textui litteris Italicis inserunt: *Cujus corpus requiescit in alma ecclesia beatæ Mariæ Virginis. Hujus vitam illustrem* &c. De Maria ex Adone supplet. In fine: *Cujus corpus honoratur & colitur in territorio Senonensis diœcesis.* Reliqua nihil novi afferunt, solum transponunt annuntiationes de Florberto, Austremonio, Hilario, Cæsario & Ermengaudo.

Cæsarii. Hilarii. Austremon. Florberti. Ermengaud. De Marcell. De Maria. De Maturin.

IV *Non.* *Die* 2.

Victorini.

NAtalis beati Victorini Pitabionensis episcopi, qui post multa documenta, ut sanctus Hieronimus testatur, persecutione Diocletiani martyrio coronatus est. Romæ, temporibus Adriani imperatoris, passio beatorum Eustachii, cognomento Placidi, & uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapio & Theospite, quorum miri actus leguntur. Horum festivitas, cum in Kalendis habeatur, hîc tamen plenius recolitur. Apud Laodiciam, sancti Theodoti episcopi, qui non solum verbis, sed & rebus & virtutibus extitit ornatus. Eodem die, sancti Ambrosii abbatis monasterii Agaunensis, qui magnis vitæ atque sanctitatis virtutibus clarus, beato fine in Domino quievit.

Eustachii. & socior. *Theodoti.* *Ambrosii.*

Puriores sunt *Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Lego *Pitabionensis* cum plerisque vetustioribus codicibus, inter quos aliqui habent *Pythabionensis* vel *Pictavionensis*, nullus *Pictaviensis*, quæ positio in solos recentiores irrepsit, sollicite notata à Molano & aliis, haud dubie ex sancto Hieronymo de Script. cap. 74. Sunt qui præferant *Petavionensis.* Utcumque scripseris, non est verosimile, *Pictavium* Galliæ hîc indicari, sed *Pætabium* vel *Pætavium* antiquæ Pannoniæ, seu Norici, hodie in Styria, vulgo *Pettau*, olim cathedralis, nunc Salisburgensis diœcesis. *Eustachii* legunt omnes, non *Eustathii*, quamvis sic forte appellandus sit. Antiquiores codices efferunt *Placidæ*, à *Placidas*, nos cum majori numero, ut est in textu, in quo & *Theospite* servavimus cum Mss.; Greveno, Molano aliisque, scribentibus *Theospito.* Rosweyd. ab omnibus differt, inserendo Eustachii elogio, *primo magistri militum.* In Greven. per errorem est *Theodoci.* Sic in Antverp. & Max.Lubec. *coronatus* pro *ornatus.* In paucis invenitur *Acaunensis*, receptior est nostra formatio, *Agaunensis.* Certum est Adonem scribere *requievit*, ut est in nonnullis codicibus, sed majori numero cedendum putavimus.

Victorini.

OBSERVATIO. Inter priscos Ecclesiæ Scriptores, non infimum locum tenet *Victorinus*, abunde laudatus à sancto Hieronymo, loco supra citato; ubi Miræi animadversiones consulere possunt, qui de scriptis judicia quærunt, qualia suggerunt Bibliographi hodie passim noti. De sede episcopali, nihil hîc dicendum supereſt; plura alibi cum Launoyo, cui recentiores passim subscribunt, disputari poterunt. Alia require

in

in Notationibus Baronii, & apud Tillemontium tomo 5 à pag. 311, ubi de ſcriptis agitur plurimum, cum de Victorini rebus geſtis, aut ejus martyrii Actis vix quidquam reperiatur. Nihil hoc die ex Hieronymianis aut ex Beda acceptum. Annuntiatio tota Adoniana eſt, ſolâ ferme Hieronymi citatione ab Uſuardo aucta. Wandelbertus ipſum etiam memorat, cum Benigno & Juliano, quos ob nimiam die præcedenti Sanctorum copiam huc tranſtuliſſe videtur. Sic Victorinum primo loco canit:

Quartis Victorine ſacer martyrque bearis.

Secundum locum in Uſuardinis codicibus conſtanter hoc die occupat celebratiſſimus *Euſtachius*, aliis *Euſtathius*, cum uxore & duobus filiis, tametſi modo, forte ex Græcis, xx Septembris referri ſoleat, ut eſt in Kalendario Allatii; Frontoniano xi Septembris perperam notante. Et quidem à noſtris 1 Novembris paſſi dicuntur, ſaltem apud majorem codicum numerum. Euſtachius Adoni recte, niſi multum fallor, abjudicatur; certe quæ a Roſweydo in appendicem rejecta ſunt, cum Uſuardinis non ſatis conſonant, nec magis cum iis, quæ in noſtra Bedæ editione Floro tribuuntur. Eſt igitur propria Uſuardi annuntiatio, ſic ſtudioſe poſita, ut nihil contineat reprehenſione dignum. *Miros* eſſe Euſtachii & ſociorum *Actus* recte teſtatur, utrum tam veri ſint, ſive qui à Metaphraſte, ſive à Combefiſio, ſive ab aliis editi (in re enim omnes conveniunt) intelliges ex Baronio ad annum cxx num. 4. Eruditi recentiores eos plane rejiciunt, nec dignos cenſuit Tillemontius ex quibus hiſtoriam ſuam componeret. Vide ipſum tomo 2 pag. 220 & à pag. 585. Non ignoro quanta Kircherus ad tuenda ea Acta molitus ſit, exſtant hîc etiamnum litteræ ejus de eo argumento ad Majores noſtros datæ; attamen, licet à Nicephoro & Damaſceno citentur, nemo, opinor, contra Baronium facile evicerit, non multa prædictis Actis, ut minimum *ſuperaddita fuiſſe*, quibus, ſi fieri poteſt, expurgandis, ſuo loco operam dabimus. Vide interim quæ de vetuſto Euſtachii cultu in Notatione obſervat laudatus Baronius, quem mirum eſſet *Euſtochium* virginem Tarſenſem, cujus aliqua Acta habemus, hoc die ex Petri Catalogo, pro Euſtachio ſuppoſuiſſe, ut vult Caſtellani notula. Non puto ad alium, quam ad Euſtachium noſtrum referri poſſe, quæ xix Septembris in hunc modum cecinit Wandelbertus: *Euſtachii & ſociorum.*

Virtutis ſpecimen, patiendi & forma decuſque
Martyrii Euſtathius terno denoque triumphat.

Qui ſequitur *Theodotus, Laodicenus* epiſcopus, unicus eſt, quem hoc die ſignavit auctor Romani parvi: *Laodiceæ, Theodoti epiſcopi, qui arte medicus fuit.* Dubium non eſt, quin hîc iterum auctor ille Rufinum ſuum conſuluerit lib. 7 cap. 29, unde acceptum quoque eſt longius Adonis elogium. En lapidem offenſionis, quem primus projecit Theodoti amicus, Euſebius Cæſarienſis lib. 7 cap. 32 edit. Valeſianæ; noſtri inde deſumpſere, ſed illum acrius impetiit Valeſius, ut cap. 2 præfationis noſtræ oſtendimus. Hîc fontem habes, ex quo *Theodotus* ille Hieronymianis, Bedæ, Floro, Wandelberto, Rabano incognitus, in Martyrologiis ſeriei noſtræ locum obtinuit. Eſt penes me epiſtola eruditiſſimi viri Petri Poſſini noſtri, data Romæ xxx Decembris MDCLXXVII, quâ inter alia agens de R.P. Leandro Cong. Oratorii, poſt S. R. E. Cardinale Coloredo, ita ſcribit: *Rogavit obiter, ut vos ſuo nomine conſulerem, circa litem hîc modo ventilatam de Theodoto ep. Laodiceno, quem Ill. Michael Angelus Riccius, & alii viri docti putant, aut valde ſuſpicantur, immerito irrepſiſſe in Martyrologium Romanum, ubi* 11 *Novembris perhonorifica ejus exſtat mentio, cum tamen in omni memoria rerum Arianarum, illa pice is infectus appareat, nec idoneum ejus reſipiſcentiæ uſpiam indicium cernatur. Quamobrem Henricus Valeſius in opuſc. de Martyrolog. Rom. ad calcem Annotationum ad Euſebium edito, non dubitat pronunciare, perperam id nomen iſtuc intruſum, & Baronii, quod non expunxerit, diligentiam requirit.* Quid repoſitum fuerit, colligo ex ſuperſtite ſchedula, qua eruditorum Romanorum ſententia confirmatur. Theodoti laudator Euſebius in Uſuardum xxi Junii irrepſerat, ſed in Romano prætermiſſus eſt; idem fortaſſe & Theodoto accidet ſuo tempore. Ego quidem non parum poſt alios laboraſſe me fateor, ut vel tenuia alicunde reſipiſcentiæ ejus veſtigia eruerem, at fructus labori hactenus non reſpondit: video Baronium ad annum cccxxv num. 40, & doctos quoſque paſſim inter *prævaricatores Arianos* Theodotum connumerare, de qua re vide Tillemontium tomo 6 pag. 740 & aliis locis. Ceterum de ortu & propagine cultus ejus, apud Orientales omnes ignoti, ſatis dictum eſt. *Theodoti.*

Ambroſius, prius apud Lugdunum monaſterii Inſulæ Barbaræ Pater, deinde, *monaſterii Agaunenſis abbas*, ab Adone primum ſignatus, cum brevi ſed diſtinctiori elogio, à Noſtro compendioſius notatur. Citat Baronius Petrum in Catalogo & Trithemium; ſed ii ſatis jejune de Ambroſio loquuntur; quam forte ob cauſam à Mabilione inter prætermiſſos refertur. Nec multa ſuggerunt vitæ noſtræ abbatum Agaunenſium manuſcriptæ: forte aliunde pluſculum ſuppeditabitur. Eſt hic, ni fallor, verus & integer Uſuardi textus. *Ambroſii.*

AUCTARIA.

RATEN. Inter puros locum denuo non habet, quia hîc caret poſtremo ſecundæ annuntiationis membro, nempe: *Horum feſtivitas cum in Kalendis habeatur, hîc tamen plenius recolitur.*

HERINIEN. Eodem plane defectu laborat, quem in aliorum conſenſu, vere defectum appellare neceſſe eſt. Deinde manifeſtam lituram, præter morem, exhibet, cui longioribus lineis inſcriptæ ſunt, præpoſtero ordine, binæ primæ annuntiationes, cum tamen de Euſtachio egerit XX Septembris, ex quo patet correctoris, vel ipſiusmet primi ſcriptoris imperitia; nam character vix quidquam differt. *Benigni.* Præterea in fine adjicit: *Eodem die, commemoratio ſancti Benigni martyris.* Haud dubie proprium loci eſt, propter impeditum diem heſternum huc tranſlatum, ut eſt heri in DIVION.

TORNACEN. In prima purus, ſecundo loco retert Ambroſium, tertio Euſtachium, ſed cum defectu, de quo in prioribus codicibus diximus. Theodotum plane expunxit. In fine autem ſuperaddit: *Fid. defunct.* *Ipſo die, commemoratio omnium fidelium defunctorum.*

PULSANEN. In ſola prima, ſatis purus eſt. Tum de Ambroſio, cujus elogium plane expunxit. Deſunt reliqua.

MUNERAT. Pro *Victorini*, ſcribit *Victoris.* Caret periocha, *horum feſtivitas* &c. In fine: *Fid. def.* *Ipſo die, commemoratio omnium fidelium defunctorum.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *Commemoratio omnium fidelium defunctorum.* Sequitur totus textus, ſed nonnihil tranſpoſitus; cui in fine ſubjungitur: *Idem. Georgii.* *Apud Viennam, ſancti Georgii, ejuſdem urbis egregii epiſcopi.* Eſt in Romano.

LOVANIEN. In omnibus convenit, cum proxime citatis codicibus, ſed in eo ab ipſis differt, quod omittat elogium Theodoti.

ALBERG. & DANIC. Carent Euſtachio, de quo egerunt XX Septembris. De cetero ſimiles ſunt ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. *Textus mutilus.* *Romæ, paſſio ſancti Euſtachii, qui antea Placidus dictus eſt, qui cum uxore Theoſpide, & duobus filiis Agapio & Teopiſto, ſub Adriano per ignem paſſus eſt. Apud Laodiciam, ſancti Theodori epiſcopi, viri non ſolum verbis, ſed & rebus & virtutibus adornati. Eodem die, ſancti Ambroſii Agaunenſium abbatis, ſanctitate mirandi.* Deeſt prima annuntiatio.

BRUXELLEN. Incipit: *Fid. def.* *Commemoratio animarum omnium fidelium defunctorum.* In Euſtachio mutilus eſt, & præterito Victorino, de quo die ſequenti, hic eos refert, quos heri omiſerat. Imprimis: *Mariæ* *Et natale beatæ Mariæ virginis & martyris, quæ cum eſſet ancilla, & in die natalis filii Domini ſui jejunaret, nec ullo modo flecti potuiſſet, ut cum ydolotis manducaret, diris vulneribus* &c. Sequitur: *Euergiſili. Severini. Georgii.* *Apud Coloniam Agrippinam, ſancti Euergiſili, tertii ejuſdem urbis archiepiſcopi.* Tum de Severino Tiburtino, ex die heſterna. Deinde, de Theodoto, ſatis pure. De Georgio Viennenſi, cum codicibus ſupra. Rurſus de *Marcelli. Vigoris. Maturini.* Marcello, Vigore & Maturino, ut nos die præcedenti. Demum: *De Waldetr.* *Apud Montes Hannoniæ, canonizatio* (MOLAN. habet *tranſlatio*) *ſanctæ Waldetrudis electæ, & neptis beatæ Gudulæ virginis.*

HAGENOYEN. Orditur ab Euſtachio, cujus Actorum ſatis vulgatorum compendium profert, ſed ei deſcribendo inhærere hic nolim. Sequitur de Victorino, ſatis bene. Tum: *Item ſancti Naamacii epiſcopi & confeſſoris.* *Naamatii.* De Theodoto, nihil. Ambroſium differt in diem ſequentem. In fine legit: *Eodem die, omnium fidelium defunctorum commemoratio, quæ ſtatuta eſt propter defunctos illos, quorum memoriam nemo agit; & quia tales, ſubventiones non habeant ſpeciales, habeant in iſto die generales.* *De fidel. defunctis.* Hæc quidem ratio tolerabilis eſt, ſed alia, quæ ſubjungitur, inſtitutionis cauſa de *raptu cuſtodis S. Petri*, deſcribi non meretur.

AQUICINCT. In principio: *Fid. def.* *Generalis & feſtiva commemoratio omnium fidelium defunctorum.*

VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus num. 130. In fine adjiciunt: *Lauteni.* *Eodem die, ſancti Lauteni abbatis.* In Caſtellano eſt 1 Novembris.

DAVERONEN. In prima & ſecunda annuntiatione purus, ſubdit: *Juſti.* *Dolenſis cœnobii, ſancti Juſti monachi & martyris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Textus contractus.* *Euſtachii cum ſociis mart. Commemoratio animarum. Victorini epiſcopi & martyris. Theodori epiſcopi & confeſſoris. Ambroſii abbatis monaſterii Agaunenſis.*

VATICAN. ſignatus num. 5949. Deeſt Euſtachii & Ambroſii. Adjicitur: *In Savinis, ſanctorum martyrum Valentini & Hilarii. Beneventi, ſancti Marciani epiſcopi & martyris, diſcipuli beati Petri. Et tranſitus Domni Amici ſacerdotis.* *Valent. & M. Marciani. Amici.* Vide Martyrologium Caſtellani.

FLORENTIN. *Tergeſte, ſancti Juſti martyris, ſub præſide Monatio.* *Juſti.*

EDITIO LUBECO-COL. *Fid. def.* *Commemoratio omnium fidelium defunctorum, quam ſanctus Bonifacius Papa* IV *generalem in eccleſiis Dei, omnibus annis inſtituit agi. Romæ, venerabilis memoria ſanctorum Euſtachii, cognomenti Placidi, cum uxore & filiis; martyrum.* Sequitur de Victorino, ſatis purè; item de Theodoto. Tum: *Georgii.* *Apud Viennam, ſancti Georgii, ejuſdem urbis egregii epiſcopi & confeſſoris.* *Juſti.* *Cœnobio Dolenſi, ſancti Juſti monachi & martyris.* *Tranſlat. Victorin. &c* *Ipſo die in Monaſterio, tranſlatio ſanctorum Victorini & Floriani martyrum.* In Ambroſio, ſatis pura eſt.

BELIN. Incipit: *Fid. def.* *Commemoratio omnium fidelium defunctorum.* Secundo loco ſcribit *Theodori*, pro *Theodoti.* In Victorino, ſatis purus, in Euſtachio mutilus eſt. Tum: *Ipſo die paſſio beati Juſti martyris, qui apud Trigeſinam* [alia editio minus male habet *Trigeſtinam*] *civitatem coronatus eſt.* *Juſti.* Denique Ambroſium habet, ſed reſecto toto ejus elogio.

GREVEN. *Fid. def.* *Commemoratio omnium fidelium defunctorum, quam ſanctus Bonifacius* IV *generalem in eccleſiis agi inſtituit. Apud Tergeſtinam civitatem Hyſtriæ, natalis ſancti Juſti, pretioſi martyris, qui ſub Diocletiano & Maximiano, pro fide Chriſti in carcerem miſſus, indeque eductus, nervis crudis caſus, ad ultimum alligatis multis plumbi ponderibus, in mare præcipitatus eſt.* *Juſti.* *In Perſide, ſanctorum Alcnidini, Pigaſii, Anepothiſti; qui ſub rege Sapore vectibus duriſſime caſi, ignem, lectos ferreos ſuperantes, tandem cum aliis* XXVIII, *qui in eorum confeſſione crediderunt, in ignem miſſi, animas Chriſto reddentes, ab angelis in nubibus aſſumpti* *Alcnidini, & ſocior.*

assumpti sunt. Credidit etiam, in eorum confessione, miles quidam nomine Antoninus, qui tentus atque decollatus est. Cœnobio Dolensi, sancti Justi monachi & martyris. Viennæ, sancti Georgii, ejusdem urbis episcopi & confessoris. Malachiæ episcopi, totius Hiberniæ Primatis & confessoris, cujus vitam à puero virtutibus & signis clarissimam, sanctus Bernardus abbas, mellifluosuo dicendi charactere diligenter descripsit. Erat autem natione Hibernus, & primum monachus, deinde episcopus factus, cum pro causis ecclesiasticis Romam secundo tenderet, apud Claram-vallem, sicut optaverat, vita functus, ab eodem sancto abbate sepultus est.

Justi. *Georgii.* *Malachiæ.*

Volgani episcopi & confessoris, fratris sancti Foillani martyris. In Hibernia, Dorani episcopi. Odilonis confessoris. Vitalis. In Monasterio, translatio Victorini & Floriani martyrum. Florberti abbatis Blandinienſis & confessoris.

Volgani. *Dorani.* *Odilonis.* *Vitalis.* *Transl. Vict.* *Florberti.*

MOLAN. Initio litteris Italicis: *Commemoratio* &c. In fine: *Ipso die, passio beati Justi,* &c. ut BELIN. Editiones aliæ conveniunt, sed carent Eustachio. Habent de Georgio, ut GREVENUS. Tum: *Die secunda, sanctorum martyrum Acindymi, Pegasii, Aphtonii, Elpidephori & Anempodisti.* GREVEN. heri alia notavit nomina. *Montibus Hannoniæ, translatio sanctæ Vualdedrudis.*

Fid. def. *Justi.* *Acind. &c.* *Del Waldetr.*

III *Non.* *Die* 3.

NAtalis sancti Quarti, Apostolorum discipuli. Apud Cæsaream Cappadociæ, sanctorum martyrum Germani, Theophili, Cæsarii & Vitalis, qui sub persecutione Deciana, optime duxerunt martyrium. Cæsaraugustæ, sanctorum innumerabilium martyrum, qui sub Daciano Hispaniarum præside mirabiliter occubuerunt pro Christo.

Quarti. *Germani & socior. Martyrum Cæsarang.*

Ex *Praten. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Hæc una ferme inter codices pro textu citatos discrepantia, quod Antverp. & Max-Lubec. tres tantummodo martyres Cappadoces signent, omisso nomine *Cæsarii*. Inter typographicos errores in Max-Lubec. numeretur *Cesaraugusto*. De cetero *Cappadocie, Datiano* &c. etiam alibi recurrunt. In Adone Mosandri binæ aliæ annuntiationes hoc die adjiciuntur de *Domnino* & *Huberto*, quarum Rosweydus, primâ exclusâ, alteram servavit, hoc modo expressam, *Eodem die, depositio sancti Huberti episcopi*. Acceptionis hujus rationem non video: nam cum utraque ab Usuardo absit, facile credidero, neutram Adonianam esse. De solo Huberto, an Usuardinus sit, dubium ingerere possunt Herinienſis, Rosweyd. & mediæ notæ codices; verum cum à pluribus excludatur, atque alii isti in eo commemorando diversa phrasi utantur, hinc plane conficio, ad textum nostrum nequaquam pertinere. Cetera omnia Usuardina esse manifestissimum arbitror.

OBSERVATIO. Diximus alibi non semel, inter peculiares Romani parvi characteres, hunc non postremum computari, quod ex novo Testamento collegerit, tum primorum Diaconorum, tum aliorum multorum nomina, quorum vel in Actibus Apostolicis, vel in Apostoli Pauli epistolis memoria aliqua celebratur. Talis hoc die est *Quartus* ad Romanos cap. 16 V. 23, inter familiares, illustriori quodam titulo, ab Apostolo cohonestatus, dum de eo scribit: *Salutat vos.... Quartus frater*: de quo nullus alius antiquior Martyrologus uspiam meminit. Sic itaque a Romani parvi compilatore primum notatus est: *Quarti, discipuli Apostolorum*. Præmitte, *natalis sancti*, & habebis annuntiationem Adonis, ex quo nostra ad verbum descripta est. Nec alio titulo Sanctum nostrum decorandum censemus. Nam Dorothei Synopsis, à Baronio citata, toties alibi à Majoribus nostris convulsa, non est nobis idoneus auctor, ut cum Græcis, apud quos x Novembris colitur, aut ex LXXII Christi discipulis unum, aut Berythensem episcopum fuisse asseramus, quod pluribus alibi erit ostendendum.

Quarti.

Martyres Cappadoces sic ab eodem Romani parvi auctore signantur: *In Cappadocia, martyrum Germani, Theophili, Cæsarii, Vitalis, sub Deciana persecutione*. Paululo longior Adonis phrasis, tota, licet nonnihil transposita, in textum nostrum ab Usuardo translata est. Dubitari potest, an ex Hieronymianis hos Sanctos non acceperit laudatus Romani parvi auctor; certe & ibi leguntur producta à nobis Martyrum nomina, quibus *Egrilius* vel *Egritius* admiscetur, ut saltem de antiquissimo eorum cultu omnimode constet. In Rabano deest *Cæsarius*, quemadmodum & in duobus codicibus supra pro textu citatis, sed substituuntur tres alii, nempe *Domninus*, *Justus* & *Eremitis*, quos cum Cappadocibus male confusos credimus. Ceterum notat hîc Baronius, *Petrum in Catalogo lib.* 10 *cap.* 18, *ex priscis tabulis, eorum Acta paucis describere*. Addere poterat, citari illa tamquam ex Martyrologio sancti Hieronymi desumpta. Verum si attente omnia Equilini antistitis

Germani & socior.

ſtitis verba expendantur, nihil hiſce Sanctis proprium refert, quod ex Uſuardo non acceperit; nam hujus Martyrologium planè eſt, quod Petri ævo Hieronymianum appellari ſolebat, ut cum Molano alibi obſervavimus. Sic quatuor martyres noſtros Cappadoces diſticho uno canit Wandelbertus:

Ternis Germanus, Vitalis, Caſariuſque
Theophiluſque pari collucent lumine feſti.

Jam ſupra ad XXII Januarii, ad XV & XVI Aprilis de *Martyribus Caſarauguſtanis* agendum nobis fuit, ſed de Vincentio potiſſimum, atque de XVIII aliorum determinato numero. Hîc ſolus Uſuardus (nam apud nullos alios antiquos Martyrologos inveniuntur) *innumerabilem* aciem colligit, quam Papebrochius ex Actis, accurate ab ipſo XVI Aprilis illuſtratis, recte deſumptam exiſtimat; niſi Prudentii Hymnum IV præluxiſſe putemus, dum Martyrum Cæſarauguſtanorum multitudinem cum Carthaginenſibus & Romanis componere non dubitat, his verbis: *Vix parens orbis populoſa Pæni, Ipſa vix Roma in ſolio locata, Te decus noſtrum ſuperare in iſto Munere digna eſt. Omnibus portis ſacer immolatus Sanguis* &c. Tu vide hymnum ipſum citata die XVI Aprilis, vel quæ hîc à Baronio in Notatione excerpta ſunt. Curſim Martyres noſtros memorat, Acta hinc inde vellicans, Tillemontius tomo 5 pag. 230, nos, ſiquid commentario Papebrochiano aut Actorum ipſorum elucidationi ſuperaddi poſſit vel debeat, id ſuo loco præſtabimus.

Martyrum Caſarang.

AUCTARIA.

Huberti. HERINIEN. Toto textu puriſſimus, in fine proprium, ni fallor, adjicit: *Andagino monaſterio, depoſitio ſancti Uberti epiſcopi & confeſſoris.*

Juvenal. TORNACEN. Hîc etiam puriſſimus, addit: *Ipſo die, ſancti Juvenalis confeſſoris.* Si de Narbonenſi agitur, ſpectat ad III. Maii. Magis crederem *Guinailum* indicari, de quo infra.

Pauli. ANTVERP-MAJ. Et hic purus eſt, ſed in fine: *Ipſo die, ſancti Pauli epiſcopi & martyris, diſcipuli Petri Apoſtoli.* Quis hic ſit, neſcio.

Huberti. Pirminii. Valentini. ROSWEYD. Etiam purus, ſic habet: *Item natale ſancti Hugberti epiſcopi & confeſſoris. Item Pirminii epiſcopi. Valentini preſbyteri.*

PULSANEN. In duabus primis ſatis purus, annuntiatione tertia caret.

Guinaili. Marcelli. MUNERAT. Poſt textum, ſequitur: *Caſtro Corboilo, depoſitio beati Guinaili abbatis & monachi, cujus vita & miracula habentur. Eodem die civitate Pariſius, beati Marcelli* &c. ut I Novembris, ſed in fine: *Cujus corpus requieſcit in alma eccleſia beatæ Mariæ Virginis.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. Textui itidem puro, ſubdunt: *Audagino* [ANTVERP-MAX *Augadino*] *monaſterio, depoſitio ſancti Huberti epiſcopi & confeſſoris.*

Huberti. ALBERG. Textum æque purum refert, cui ſimplicius & Adoniana phraſi ſuperaddit: *Eodem die, ſancti Huberti epiſcopi & confeſſoris.*

Huberti. DANIC. Textui item puro ſubjungit: *Caſtro Viterbienſi, ſanctorum Valentini presbyteri & Hilarii diaconi, qui ſub Maximiano diu laniati, in Tiberim merſi, ſed ab angelo erepti, capitis abciſione martyrium compleverunt.* Vide Romanum.

Valentini & Hilarii.

Clari. CENTULEN. In prima purus, in ſecunda mutilus eſt, ſola referens nomina: deeſt tertia, cui ſubſtituitur: *In pago Vilcaſſino, ſancti Clari preſbyteri & martyris.* Vide Uſuardum ipſum die ſequenti.

Elevat. Huberti. BRUXELLEN. Incipit. *Apud Leodium, elevatio ſancti Huberti epiſcopi & confeſſoris, facta anno XVI poſt ejus deceſſum. Et corpus ipſius integrum, quodque ceſaries creverit, corona illæſa manente, & quod vultus ſudore perfuſus ſit, clare inventum eſt. Et huic elevationi Karolomannus Auſtraſiorum princeps, frater Pippini, poſtea Franſtitis verba expendantur, nihil hiſce Sanctis proprium refert, quod ex Uſuardo non acceperit; nam hujus Martyrologium planè eſt, quod Petri ævo Hieronymianum appellari ſolebat, ut cum Molano alibi obſervavimus. Sic quatuor martyres noſtros Cappadoces diſticho uno canit Wandelbertus:*

corum regis, interfuit. Sequitur de Quarto, pure. Tum de Victorino Pitabionenſi, ex die heſterna. Martyribus Cappadocibus interſerit nomen *Victoris.* Deinde textum craſtinum ſic anticipat: *Apud Bononienſem civitatem, natale ſanctorum martyrum Agricolæ & Vitalis, quorum poſterior prioris ſervus antea fuit, nunc conſors & collega martyrii. In quos miniſtri omnium tormentorum genera exercuerunt, & tandem beatum Agricolam cruci affigentes, interemerunt. Caſtro Viterbienſium, natale ſanctorum Valentini presbyteri & Hilarii diaconi, qui ſub Maximiano diu laniati ſunt.* Sequuntur Martyres Cæſarauguſtani, ſatis pure. Denique de Ambroſio Agaunenſi ex die præcedenti.

Agricolæ & Vitalis.

Valentini & Hilarii.

Marcelli. HAGENOYEN. Incipit: *Civitate Pariſius, depoſitio ſancti Marcelli epiſcopi & confeſſoris, qui ut dignus* &c. ex I Novembris, adjecto etiam altero elogio: *Cujus vitam illuſtrem & virtutibus plenam ac miraculis, Fortunatus* &c. Sequitur de Maria, ex eodem die. De Quarto, nihil. De Cappadocibus, ſatis pure. Cæſarauguſtani ad diem ſequentem dilati ſunt. Tum de Ambroſio Agaunenſi, ex die heſterna. Dein: *Ipſo die, ſancti Pirminii epiſcopi & confeſſoris, totius ſanctitatis viri. Item in Anglia, Wenenfridæ virginis, ſanctiſſimæ religionis. Item, ſancti Hugberti epiſcopi & confeſſoris.*

Mariæ. *Ambroſii.* *Pirminii.* *Wenenfridæ* *Huberti.*

Pirminii. AQUICINCT. Caret nomine *Cæſarii.* In fine: *Depoſitio Parmenii epiſcopi* Rabanus ſcribit *Permenii*, ſed legendum cum aliis *Pirminii.* Sequitur: *Ardennæ, ſancti Huberti epiſcopi Leodienſis. Ipſo die caſtro Viterbienſium, paſſio ſanctorum Valentini presbyteri & Hilarii diaconi, qui ſub Maximiano, ac Demetio conſule diu laniati, inſigne templum Herculis orando favillam fecerunt, ac in Tiberim* &c. ut ſupra in codice DANIC.

Huberti. Valentini & Hilarii.

Valent. &c. VICTORIN. In fine: *Caſtro Interbentium, paſſio ſanctorum Valentini* &c. ut præcedens; niſi quod pro *Demetio*, hîc legatur, *Demetrio.* Cum hoc de more convenit REG. SUEC. ſignatus num. 130; ſed videtur legere, *Caſtro Viterlencium*, vel *Viterbencium.* Cur non *Viterbienſium?*

Pirminii. Adventii. DAVERONEN. *Depoſitio ſancti Pirminii epiſcopi. In pago Turonico, natalis ſancti Adventii confeſſoris.*

MATRIC - CARTUS ULTRAJECT. *Quarti Apo-*

Huberti. *Apostolorum discipuli. Huberti primi Leodiensis episcopi. Cæsaraugustæ, sanctorum innumerabilium martyrum, sub Daciano præside.*

CAMBERIEN. *Castro Corboilo, beati Guinardi abbatis & monachi.* Puto eumdem esse, qui à MUNERAT. vocatur *Guinailus*, à Castellano vero *Vinailus*, Gallicè *Guenau*. Vide etiam sequentem.

Guinardi.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Corboilo, depositio Guinaili abbatis & monachi, cujus vita & miracula habentur. Eodem die Magubio civitate Mauritaniæ, passio sanctorum Mariani, Pelagiæ & Mauri.* Sic junctos non novi.

Guinaili. Marian. & c.

CODEX D. LE MARE sign. A. *Translatio sancti Andochii presbyteri.*

Translat. Andochii.

IN VATICAN. sub. num. 5949. Desunt martyres Cæsaraugustani, nescio an reliqua pura sint.

ALTEMPS. *In Britannia, sancti Rumwoldi confessoris, apud Bokyngium quiescentis. Apud Corboilum, depositio sancti Guinaldi abbatis & confessoris. Item Pirminii episcopi.*

Rumwoldi. Guinaldi. Pirminii.

FLORENTIN. Primo loco: *In territorio Florentino, apud castrum Pauzens, sancti Euphrosyni Pamphiliæ episcopi & confessoris, qui magnis virtutibus & miraculis clarus quievit in Domino, tempore Silvestri Papæ, & ibi sepultus est in basilica, ad honorem sui nominis dedicata. Sancti Hilarii episcopi & confessoris.*

Euphrosyni. Hilarii.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Natale sancti Huberti episcopi Leodiensis & confessoris, virtutibus clarissimi, cui Christus, cum esset miles gentibus* [gentilis] *in sancta sexta feria occupatus circa venationem cervorum, in forma crucifixi, inter cornua unius cervi apparuit, & eum ad fidem Christianæ religionis reduxit. Hic à Sergio Papa, angelo ammonente, Romæ episcopus ordinatus, & ad regendam ecclesiam Tongerensem destinatur. Qui tertio decimo anno præsulatus sui, pignus sancti Lamberti prædecessoris sui, Domino revelante, de Trajecto transtulit Leodium, & cum jam fere triginta annos ecclesias Tongerensium & Leodiensium laudabiliter rexisset, sancto fine requievit in pace: sed translatum* [corpus] *per Lodovicum regem Francorum, filium Karoli magni & Christianissimi imperatoris de Leodio ad monasterium Andeginense.* Sequitur textus satis purus. Tum: *Ipso die, sancti Pirminii anachoritæ. Qui locum desertum inhabitare cupiens, plenum bestiis & serpentibus, ac muscis diversi generis & animalibus venenatis atque scrabonibus aculeatis reperiens, fecit ligneam crucem & nomine Domini Jesu invocato, omnia illa venenata expulit, locum illum occupantia. Tandem in episcopum eligitur, & post multa virtutum insignia in pace quievit. Apud Viennam, sancti Dominiani, glorioſi episcopi & confessoris. In pago Vilcassino, passio beati Clari presbyteri & martyris. In pago Turonico, sancti Adventii confessoris. Eodem die, beatæ Bayæ virginis. In Bardewit, sancti Mariani diaconi & martyris. Et ipso die, sanctæ Wenefredæ virginis & martyris.*

De Huberto. De Pirminio. Domnini. Clari. Adventii. Bayæ Mariani. Wenefredæ.

BELIN. In textu satis purus, in fine apponit: *Eodem die, sancti Malachiæ episcopi, qui multis virtutibus tempore suo claruit.*

Malachiæ.

GREVEN. *Valentini presbyteri & Hilarii diaconi martyrum. In Brabantia, pago Bardewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Huberti episcopi Leodiensis & confessoris. Qui tempore Theoderici Francorum regis, cum esset miles idolorum cultui deditus, in venatione, Christo inter cervi cornua in forma crucifixi sibi apparente, conversus est. Deinde à sancto Lamberto Leodiensi episcopo, in fide & moribus diligentius instructus, heremum petens, austeram aliquamdiu vitam duxit. Postmodum vero ab angelo monitus, Romam profectus, à Sergio Papa, divina revelatione, præfato Lamberto jam martyrio coronato, substitutus, cum episcopale munus* XXX *ferme annis strenue administrasset, quievit in pace anno Domini* DCCXXXI, III *Kal. Junii; ejus tamen festivitas hic solennius agitur, quando sacrum corpus ejus de terra elevatum est. Viennæ, sancti Domnini episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Pirminii anachoritæ.* De quo vide

Valent. & c. Mariani. De Huberto. Domnini. Pirminii. Romuldi. Guillermi. Adventii. Wenefredæ. Hayæ. Alpaidis.

EDIT. LUBECO-COL. *In Britannia, Romuldi confessoris. Guillermi confessoris. In pago Turonico, sancti Adventii confessoris. Item Wenefredæ virginis & martyris. In Scotia, Hayæ virginis. Item sanctæ Alpaidis, quæ, ut refert Vincentius lib. 30, multis annis infirmitatibus pressa, sine corporeo cibo vixit; cumque esset genere infima, officio bubulca, admirabili tamen sapientiæ dono prædita, prudens valde in consiliis, circumspecta in verbis, efficax erat in exhortando, multis insuper revelationibus à Deo visitata, tandem quievit.*

MOLAN. De Malachia, Guinalo, Marcello, Adventio, ut supra. *In Ardenna claustro, quod S. Huberti dicitur, depositio sancti Huberti episcopi & confessoris. Eod. die, depositio sancti Pirminii episcopi & confessoris. Eodem die, sanctæ Odradæ virginis.* Et minoribus typis: *apud Alem in Brabantia. In Barduyc cathedrali civitate, sancti Mariani* &c. *Item Wenefredæ virginis & martyris.* Aliæ editiones sic habent: *Andaino monasterio, natale beatissimi Huberti, Tungrensis ecclesiæ pontificis & confessoris. Qui beato Lamberto martyri in episcopatu succedens, anno* XII *suæ ordinationis, oraculo divino admonitus, sacra ossa ejusdem martyris, sedemque episcopatus a Trajecto Leodium, ubi passus fuerat, transtulit. Deinde multis accrescens virtutibus, multos de idololatria ad Christi fidem convertit, plures dæmoniacos vivens, plurimos post decessum suum liberavit. Transiit autem idem pretiosus Domini pontifex & egregius athleta* III *Non. Novembris, sepultus in ecclesia beati Petri Apostolorum Principis. Nonagesimo vero anno translatus est ad Andainum, à Vulcando beatæ memoriæ Leodiensi episcopo, annuente Ludovico imperatore piissimo. Ubi quid vivens ejus spiritus gesserit, virtutibus innumeris & gloriosis prodigiis, nec non miraculis assiduis; usque hodie ad laudem & gloriam Domini mirabiliter attestatur.* De Pirminio, Adventio & Guinalo, ut supra. Tum: *In districtu Maestandiæ, villa Alem, sanctæ Odradæ virginis.* De Valentino & Hilario, ut supra. *In Anglia, sanctæ Vuenefridæ, virginis & martyris, quam Cadocus, filius Alani regis, occidit pro castitate.* Hoc observat Castellanus in notula ad Martyrol. Romanum. *Glasconiæ, sancti Benigni episcopi & confessoris. Die tertia, sanctorum martyrum Acepsimæ, Aithalæ, & Joseph. Et encænia divini templi, sancti magni martyris Georgii in Lydia, & depositio sancti corporis ipsius. In vico Florinensi, exceptio corporis sancti Mauri, egregii martyris. Leodii in monte publico, dedicatio cœnobii sancti Laurentii.*

Malachiæ. Guinali. Adventii. Huberti. Pirminii. Odradæ. Mariani. De Huberto. Valent. & c. Wenefridæ. Benigni. Acepsimæ & sociorum. Enc. Georg. Except. Mauri. Dedicat. S. Laurent.

Pridie Non. *Die* 4.

Hierii, al. *Pierii.* APud Alexandriam, beati Hierii presbiteri, qui in divinis scripturis nobiliter eruditus, vita purissima, atque ad Christianam philosophiam nudus & penitus expeditus, doctor Ecclesiæ incomparabilis fuit, quievit autem Philippi imperatoris tempore. *Amantii.* In Galliis civitate Rotenus, sancti Amantii episcopi, cujus vita sanctitate & miraculis extitit glorioſa. *Clari.* In pago Vilcasino, sancti Clari presbiteri & martyris. *Proculi.* Augustuduni, sancti Proculi episcopi.

Puri sunt *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Prima & fere maxima diversitas recurrit in primi Sancti nomine, quod solus Molanus receptiori modo extulit per *Pierii*, ut est in Eusebio Valesii, & passim vocari solet. At cum ex Rufino acceptum sit, isque scribat *Hierii*, sic in Romano parvo, Adone & Usuardo servatum est; à nonnullis codicibus deformatum per *Herii*, *Jerii*, *Hierei*, *Hyerii*, *Hyrei*, *Hyerei* &c. Praten. Herinien. Tornacen. & alii habent ut est in textu. Alia variatio est in expressione urbis Rutenensis, cujus nomen cum Adone ex Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. &c. formavimus more ejus ætatis *Rotenus*, non *Rotemis*, ut Praten. neque *Rotenis* aut *Rotenius*, ut alii; multo minus *Redonis*, ut pessime correxit Molanus. Ruteni ad Aquitaniam pertinent, Redonenses ad Aremoricos, seu Britanniam minorem. Scripsi *Vilcasino* cum plerisque codicibus, editi passim habent *Vilcassino*, sunt qui præferant *Vulcasino*. Inter puros Greven. & Molan. Proculo adscribunt titulum *martyris*, & sic etiam legunt Antverp-maj. Antverp.Max-Lubec. & Belin. unde & in Romanum transiit, sed pro nostra & veriori lectione stant codices præcipui. De *Augustuduni* & similibus, alibi satis dictum est.

Hierii, al. *Pierii.* *OBSERVATIO.* Ex eodem fonte, imo ex eodem libro & capite procedit *Hierius* vel *Pierius*, ex quo nudius tertius acceptus fuit Theodotus Laodicenus, nempe ex Rufini lib. 7 cap. 29, unde rursus conflatum est totum Adonianum elogium, cujus elegantior medulla in textu nostro repræsentatur. Sic primus scripserat, qui primus hunc Sanctum in Fastos suos retulit auctor Romani parvi: *Alexandriæ, Hierii presbyteri, vita purissimi, in Scripturis nobiliter eruditi.* Atque hic denuo ex illorum Sanctorum numero est, quos Romani parvi proprios dicimus, utpote quos apud alios Martyrologos, aut extra seriem nostram frustra requisiveris. Quæ De Pierii rebus gestis aut scriptis dici possunt, ex citato Eusebio vel ex Hieronymo de Script. cap. 76 desumenda sunt: pleraque ex ipsis & Photio collegit & Gallice digessit Tillemontius tomo 4 pag. 582 & 583: nos paucula dedimus in Tract. de Patriarchis Alexandrinis pag. 36 à num. 191.

Sequens commemoratio tota Adoniana est, sub istis saltem terminis primùm signata. *Amantii.* Hieronymianis adjectam censet Florentinius, sed quales plurimæ aliæ in illis codicibus reperiuntur; certe vix dubito, quin Rabanus annuntiationem suam inde eduxerit, Hieronymianis ferme verbis conceptam: an etiam Ado fontem eumdem consuluerit, parum interest pluribus quærere. Alia vide in Baronii & Florentinii Notationibus. Non tam rerum gestarum, quam miraculorum aliquot seriem nobis reliquit seu Fortunatus, seu quisquis alius compilator synopsis illius, quæ apud Surium exstat, nec satis integra nec satis sincera, atque adeo ex aliis, præsertim ex manuscripta nostra & Labbeana tomo 2 Biblioth. Ms. pag. 474, corrigenda in Actis & restituenda. Bene & vere scripsit Wandelbertus *Rutenos* per sanctum Amantium ornari, non *Redones*, ut perperam tam studiose inculcat Molanus, affinitate nominum deceptus ipse, atque alios, forte etiam Ferrarium in errorem inducens. Vide quæ supra de horum locorum diversitate in Variantibus observata sunt. Hic unicus est metrici Martyrologi versiculus:

Hinc pridie Rutenos confessor Amantius ornat.

Clari. *Clarus Vilcasinus* apud nullos antiquos Martyrologos, præterquam apud Nostrum notus est, nullo ornatus elogio, haud dubie quod nulla Acta viderit Usuardus, ex quibus distinctiores aliquas notas seu missionis, seu prædicationis, vitæ, martyrii aut temporis depromeret. De alio Claro episcopo & martyre, apud Aquitanos percelebri multa curiose & erudite ab Henschenio & Papebrochio disquisita sunt; alia cum Baluzio conjectata circa variorum synonymorum satis verosimilem confusionem, quæ omnia facem fortasse præferre poterunt ad excutienda ea, quæ de hoc Vulcasinensi Denyaldus & alii, si non

si non temere, saltem valde liberaliter congessisse videntur. Quosnam *alios*, Usuardo adstipulantes, quæ vetera manuscripta alleget Baronius, plane ignoramus. Sed hîc statutos limites transgredi necesse non est.

De *Proculo* certò meminere codices Hieronymiani, sive ad primam, sive ad posteriorem manum pertineat. Hinc à Rabano & Nostro acceptum credimus, nisi forte contra Mosandri & Rosweydi mentem, etiam Adoni adscribendus sit. Certe ubique *episcopum*, nusquam *martyrem* deprehendo, ut proinde cum purioribus Usuardinis codicibus, recte supra in textu legendum statuerimus. Quod autem lib. 11 num. 309, quo à Baronio remittimur, habet Petri Catalogus, *Proculus martyr ipso die Augustoduni passus est*, ab Hieronymianis, Rabano & Usuardo satis eliditur. Vellemus tam certa superesse vitæ monumenta, quam certum putemus, assertum titulum Proculo deberi: quemadmodum & de cetero Usuardinam lectionem veram censemus & simplicem. *Proculi.*

AUCTARIA.

Ornacen. Inter purissimos codices computandus esset, nisi totum Hierii elogium resecuisset.

Antverp-maj. In duabus primis purus, duas postremas sic in unam male compingit: *In pago Vilcasino, sancti Proculi martyris.*

Rosweyd. Auctior est, nam post textum, hæc adjicit: *Civitate Vuenta, depositio sancti Birnstani, ejusdem dioteseos episcopi, qui sacris meritorum coruscans virtutibus, beato fine quievit. In Italia, Domnini martyris. In Africa, Primi, Cæsarii cum aliis* x. Duæ postremæ ex Hieronymianis acceptæ sunt, ubi Domninus, non Italiæ, sed *Nicææ* tribuitur. *Birnstani.* *Domnini. Primi &c.*

Pulsanen. In prima, deest elogium. Secunda & tertia puræ sunt. Deficit in quarta.

Antverp. Max - Lubec. & Ughellian. Hierii elogium nonnihil augent & construunt more Adoniano, omnia ponentes in genitivo. Carent annuntiatione tertia. In quarta legunt *Proculi martyris.*

Antverp-max. Ultraject. Leyden. & Lovanien. In prima Adonem quoque imitantur. Secundo loco, sic habent: *Eodem die, natale sanctæ Perpetuæ, conjugis beati Petri Apostoli.* Quisnam hoc primus posuerit, nescio Est in Romano *Perpetua* aliqua, sed Petri discipula IV Augusti. In Amantio satis puri sunt codices De Claro, nihil. Proculo addunt titulum *martyris.* Demum: *In Gallis, oppido Dinatensi,* [Dinacensi, Clinatensi, melius Lovan. Dinantensi,] *sancti Perpetui Tungrensis episcopi.* Manet in aliis codd. loci diversitas. *Perpetuæ.* *Perpetui.*

Alberg. & Danic. In jam dictis conveniunt, sed toti textui præfigunt: *Apud Bononiensem civitatem, natale sanctorum martyrum Agricolæ & Vitalis. Quorum posterior, prioris servus fuit antea, nunc consors & collega martyrii. Denique cum cogeretur idem à persequentibus, ut Christum negaret, & ille amplius profiteretur Dominum Jesum Christum, omnium tormentorum genera exercuerunt in eum. Novissime beatum Agricolam interemerunt, cruci affigentes.* Ita etiam hoc die posuit Belinus, & ex eo Romanum modernum; verum in serie nostra spectant ad XXVII Novembris. *Perpetuæ. Perpetui. Agricolæ & Vitalis.*

Centulen. In prima Adonianus, sed mutilus est. In secunda, caret elogio. Tertia, deest. Quarta pura est. In fine: *Cœnobio Centula, translatio sancti Angilberti abbatis, qui post viginti octo obitus sui annos, incorruptus repertus est.* Colitur Angilbertus XVIII Februarii. *Translat. Angilberti.*

Bruxellen. Incipit: *Natale sanctæ Perpetuæ, conjugis beati Petri Apostoli.* In Hierio, satis purus est. Tum de Proculo, ut supra. In Amantio, satis recte. Deest Clarus. Sequuntur varia; imprimis: *Remis, depositio sancti Gamatis episcopi. In Gallis apud opidum Dyonantum, natale sancti Perpetui Tungrensis episcopi; qui fecit miracula multa. In Africa, natale sanctorum Primi, Cæsarii, Gregorii & Porphirii.* Vide socios in Hieronymianis. *Item Brunstani episcopi & confessoris.* Castellanus scribit *Biristani.* *Perpetuæ.* *Gamatis.* *Perpetui.* *Primi &c.* *Birnstani.*

Hagenoyen. Incipit: *In monasterio Epia, sancti Clari presbyteri & martyris.* Secundo loco refert martyres Cæsaraugustanos, de quibus Usuardus, die præcedenti. Tum de Valentino & Hilario, ut ibidem inter Auctaria. Sequitur de Theodoto, ex textu II Novembris. In Hierio, satis purus est. Amantio titulum apposuit *Rothomagensis episcopi.* Ut hic codex plerumque multa turbat, sic Clarum Vilcasinensem & Proculum Augustodunensem distulit ad VI Novembris. Hîc autem in fine adjicit. *In Gallis, opido Dynatensi Brabanciæ, depositio sancti Perpetui Tungrensis vel Leodiensis episcopi & confessoris.* Vide Castellanum. *Clari Ept. Martyrum Cæsaraug. Valent. &c.* *Theodoti.* *Perpetui.*

Aquicinct. Proculum vocat *episcopum & martyrem.* In fine vero: *Bituricas civitate, sancti Lusoris episcopi.* Florus noster *Lusorem* hodie celebrat Bituricis, non *episcopum*, sed *puerum*, qui Gallicè vocatur *Lud:e*, positum in Martyrologio Castellani I Novembris. *Lusoris.*

Daveron. In textu non plenus, addit: *Sancti Luxoris episcopi, in pago Bituricensi.* *Luxoris.*

Matric - Cartus - Ultraject. *Amantii episcopi in Gallis. Perpetui episcopi Leodiensis. Hierii presbyteri Alexandriæ, de quo beatus Hieronymus scribit.* Vide Observationem. *Perpetui.*

Camberien. *Civitate Aquis, sancti Nutricii martyris.* De hoc nihil in aliis codicibus. *Nutricii.*

In Vatican. signato num. 5949. deest tota annuntiatio ultima.

Altemps. *Item civitate Wentano, sancti Brinstani episcopi & confessoris.* *Birnstani.*

Lugdunen. Pro *Amantii*, scribit *Amonii.*

Burdegalen. *Bituricas civitate, sancti Lusoris episcopi.* Vide quæ diximus ad Aquicinct. *Lusoris.*

Editio Lubeco-Col. In prima Adonem redolet. In secunda, satis pura est, servato, ut alii, *Redonis.* Tum: *In Gallis, opido Dinacensi, natale sancti Perpetui Tongerensis episcopi & confessoris.* Clarum omittit. De Proculo, ut alii supra. Tum hanc historiam subjungit: *Eodem die, sanctæ Perpetuæ martyris, uxoris sancti Petri Apostoli, quam ad martyrium, cum à tortoribus urgeretur, sanctus Petrus his verbis audacter eam in Domino exhortatus est: Uxor mea, memor esto Dominum Jesum Christum pro te passum, nec timeas eos, qui corpus occidunt, sed animam* *Perpetui.* *Perpetuæ cum elogio.*

tuam perdere non possunt. Et his verbis confortata in Domino, lætanter, patienter & fortiter mortem pro Christo sustinuit. Treveris, sanctæ Modestæ virginis. In territorio Nevernis, sancti confessoris Honorati. Ipso die, sancti Quiliani confessoris.

Modestæ. *Honorati.* *Quiliani.*

BELIN. In prima omnino purus non est. De Amantio & Proculo, ut supra. Tum: *In Ungaria, apud Albam regalem, depositio beati Emerici confessoris, filii sancti regis Stephani. Item eodem die apud civitatem Bononiensem, sanctorum martyrum Vitalis & Agricolæ, quorum posterior prioris servus* &c. ut ALBERG. Sed transponendo nomina, ut *Vitalis servus sit*, & addendo in fine, *sicque compleverunt eorum martyrium.* Tum: *In pago Vilcassino, sancti Clari martyris.* Editio altera adjicit: *Item Bituriges, sancti Lusoris episcopi.*

Emerici. *Vitalis. &c.* *Lusoris.*

GREVEN. *Secundum Cathalogum & alios hic, natale sanctorum Agricolæ & Vitalis, quos Usuardus habet infra v Kalendas Decembris. In Africa, sanctorum Primi, Cæsarii, Gregorii, Porphirii & aliorum.* Ex Hieronymianis. *In Galliis oppido Divacensi, depositio sancti Perpetui episcopi Leodiensis & confessoris. Briscani episcopi & confessoris. Anniani episcopi. In territorio Nevernensi, Honorati confessoris. Quiliani confessoris. Lusorii confessoris. Item, sancti Gregorii abbatis, filii regis Græciæ, fundatoris primi & rectoris monasterii de Porceto juxta Aquisgranum. Treveris, sanctæ Modestæ virginis. Odradis virginis. Eodem die, sanctæ Perpetuæ martyris, uxoris beati Petri Apostoli. Quæ cum ob Christi fidem duceretur ad supplicium, S. Petrus ad eam clamavit: O conjunx* &c. fere ut supra.

Agricol. &c. *Primi &c.* *Perpetui.* *Briscani.* *Anniani.* *Honorati.* *Quiliani.* *Lusorii.* *Gregorii.* *Modestæ.* *Odradis.* *Perpetuæ.*

MOLAN. *Item Bituriges, depositio sancti Lusoris pueri & confessoris, qui filius cujusdam senatoris fertur in albis migrasse. Scriptum in libro miraculorum Gregorii Turonensis episcopi.* De Modesta & Emerico, ut GREVEN. De Agricola & Vitale ut BELIN. Sed recte. De Perpetuo & Perpetua, ferme ut codices supra. Tum typis minoribus de Gregorio, ut GREVEN. Dein: *Depositio beati Flori episcopi & confessoris, cujus episcopatus de suo nomine nunc appellatur. Item Turonis, sanctorum septem Dormientium, Clementis, Primi, Cleti, Theodori, Gaudentis, Quiriaci & Innocentii, ex duobus fratribus beati Martini nepotum, quorum vitam & conversationem celebrem Gregorius Turon. archiepiscopus descripsit.* Editiones aliæ Agricolam & Vitalem textui primo loco inferunt. In fine de Emerico, ut diximus ex GREVEN. Sequitur: *In Dionanto, sancti Perpetui, episcopi & confessoris ecclesiæ Leodiensis.* De Perpetua, ut codices. *Juxta Aquisgranum, in Porceto, transitus sancti Gregorii abbatis. Item Biturigis, depositio sancti Lusoris pueri* &c. ut in priori. Tum, de Modesta. Hinc: *Velaunii, depositio sancti Flori episcopi & confessoris. Cujus episcopatus de ipsius nomine nunc appellatur. Die quarta, sancti martyris Nicandri episcopi Mireorum. Et sancti patris Joannicii magni.* Hujus celeberrimi sancti egregia Acta Græce & Latine suo tempore, ut pridem polliciti sumus, dabuntur.

Lusoris. *Modestæ.* *Emerici.* *Agricol &c.* *7. Dormient. Greg. Turon.* *Flori.* *Nicandri.* *Joannicii.*

Nonis. *Die 5.*

Zachariæ. Felicis & Eusebii.

ZAchariæ prophetæ, patris Joannis baptistæ. In Terracina civitate Campaniæ, natalis sanctorum Felicis presbiteri & Eusebii monachi, tempore Claudii imperatoris, qui Eusebius cum sepelisset sanctos martyres, Julianum & Cæsarium, & converteret multos ad fidem, quos Felix presbiter baptizabat, tenti sunt ambo & ad forum judicis ducti, nec superati; inde carcere reclusi, & nocte eadem cum sacrificare nollent, decollati sunt. In territorio Aureliani, sancti Læti presbiteri.

Læti.

Plures hoc die puri sunt, *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Aliqui codices inter *patris* & *Joannis* ponunt debitum *sancti* vel *beati* titulum, ego illos prætuli qui proxime ad Romanum parvum & Adonem accedunt. *Tracina* & *Cæsareum* errores sunt in Antverp-maj. uti & *Cesarem* in Munerato. Belin. habet *converterent*, pro *converteret*; Rosweyd. *baptizavit*, pro *baptizabat*. Rursus Belin. *inde*, mutavit in *deinde*, & nomen *Læti* in *Leviti*. Solus Munerat. post *presbyteri* adjecit *confessoris*.

Zachariæ.

OBSERVATIO. Hæc prima hoc die Romani parvi annuntiatio est, & primùm ab ipso signata: *Zachariæ prophetæ, patris Joannis Baptistæ.* Eadem Adonis verba sunt, eadem Usuardi, ut ex textu nostro patet; nec in vetustioribus Kalendariis aut Martyrologiis Hieronymi, Bedæ, Flori, Rabani ulla hujus Zachariæ memoria reperitur: unde hîc rursus facile conjicias, diem pro arbitrio selectum esse. An ab auctore Romani parvi? Ita equidem existimo, cum id passim ipsum factitare solitum, jam toties monuerimus. Sed unde Wandelberto dies iste præ aljis innotuit, quandoquidem alibi dixerim, verosimile non esse, quod Wandelbertus Romanum parvum viderit? Sic certe Ado loquitur, acsi thesaurum in Italia refossum, primus in Gallias deportasset; fatendum tamen, notitiam saltem aliquam, forte ex ipsa urbe Roma, ad Wandelbertum prægressam fuisse, nam

nam adeo aperta in non unis prophetis consensio, fortuita esse non potuit. Ceterum undecumque hoc potissimum die Zachariam celebrandum invenerit Martyrologus metricus, sic ipsum canit:

Nonis Zacharias vates templique sacerdos
Eminet, oblitam nati qui munere vocem
Vatis & officium prisco de more recepit.

Certiora de hoc sancto Propheta monumenta ex Euangelio desumenda sunt; controversa nonnulla expendit Baronius in Annalibus ac in Notatione hodierna; atque item Tillemontius tomo 1 à pag. 482, de quibus uti & de conjunctione Elisabeth in Romano facta, alibi fusius differemus. *Felix* & *Eusebius* ex Actis sancti Cæsarii, de quo 1 Novembris egimus, à Beda primum accepti & in sacras tabulas relati sunt; unde totum elogium suum Adonem transumpsisse manifestum est: Noster textum ex alterutro non ineleganter contraxit. Rabanus Bedam de more secutus est. In Romano parvo simpliciter legitur: *Terracinæ, Felicis presbyteri & Eusebii monachi.* De Cæsarii Actis dictum est citata prima die Novembris, nec est quod hîc superaddam, donec ipsa accuratius possint recensseri, & forte propugnari adversus notam Tillemontii tomo 2 pag. 574. Atque hîc sistit Viennensis Martyrographus, nisi quis annuntiationem à Rosweydo in appendicem rejectam, *Capua civitate, sanctorum Euras & Quarti & Pardi martyrum*, illi tribuendam contendat, de qua videri potest Florentinii notatio ultima ad hanc diem. Hîc interim postremum Wandelberti versiculum subjicio: *Felicis & Eusebii.*

Hasque sacer Felix monachusque Eusebius augent.

Lætus vere & proprie Usuardinus est, *presbyter* dictus, tametsi vita ex Bibliotheca Floriacensi à Surio & Gonono edita *levitam* dumtaxat appellet. Sunt qui in prædicta vita non pauca carpenda offendant. Exstat in Museo nostro seorsim impressa & manuscripta, ac præterea viri eruditi observatio ad eam, quæ Carolopoli vulgata est MDCLXXV, quam ait *puram verbositatem* ostentare, iis exceptis, quæ de reliquiis satis authentice referuntur. Nostrum non est temere quidquam aut præmature in hisce definire, Usuardum damus, quod hîc satis. *Læti.*

AUCTARIA.

Malachiæ.

PULSANEN. In prima satis purus, secundam producit usque ad *imperatoris*, desunt reliqua.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Textui puro in fine superaddunt: *In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, festivitas sancti Malachiæ episcopi & confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Idem habent, quod duo præcedentes, nisi quod ANTVERP-MAX. male scribat, *in territorio Lingensi*, sed omnes adjiciunt: *Cujus vita virtutibus plena refulsit.*

Fibitii.

ALBERG. & DANIC. Præter Malachiam, adjungunt: *Treveris, sancti Abrunculi episcopi & confessoris.* Ita quidem scribit ALBERG. sed alter melius habet, *Fibitii.*

Textus mutilus.

CENTULEN. In prima purus est. Sequuntur hæc verba: *Cœnobio ut supra*; nec quidquam additur, unde scias utrum de Centulensi, an de alio, forte Claravallensi & Malachia agere velit. Tum: *In Campania, civitate Terracina, sanctorum Felicis presbyteri & Eusebii monachi martyris.* Deest annuntiatio ultima.

DeFelice&c

BRUXELLEN. In prima etiam satis purus, post *Claudii imperatoris*, inserit, *tenti sunt a Leoncio, filio Leoncii consularis, ob eam maxime causam, quia Cæsarium, qui patrem suum Christianum fecerat, necnon & Julianum & alios sanctos Dei martyres sepelissent, & quia Eusebius multos convertit* &c. Dein: *Et sanctorum Domnini, Epiphanii, Antonini, Marciæ, Secundæ & Quartæ. Treveris, depositio sancti Fibicii episcopi & confessoris.* Tum de Malachia, ut habet superius ANTVERP-MAX. &c In fine de Læto, pure.

DeZacharia

HAGENOYEN. *Jherosolimis, natale Zachariæ prophetæ, patris sancti Johannis Baptistæ; qui fuit propheta novi Testamenti, cujus os clausit angelus in templo, cum de nativitate filii, quem angelus prædicavit nascturum, non credidit, & sic post nativitatem Johannis Baptistæ loquelam & prophetiam divinitus recepit, & prophetavit de Christo, in utero matris suæ adhuc clauso, & de suo filio nato. Hic Zacharias à quibusdam dicitur fuisse lapidatus ab Herode Aschalonita. Eodem die Romæ, passio sanctæ Perpetuæ conjugis sancti Petri Apostoli, quæ sub persecutione Neronis Cæsaris passa est; cui eunti ad passionem, beatus Petrus post tergum clamavit: O conjux, memento Domini.* Vide die præcedenti. In Felice & Eusebio purus non est, notatque tempora *Commodi imperatoris.* Sequitur: *Civitate Bayogas, depositio sancti Vigoris episcopi.* Spectat ad 1 Novembris. *In Ungaria, sancti Heinrici* [opinor, pro *Emerici*] *ducis & confessoris.* Ex IV. Demum: *In pago Vastinensi, sancti Maturini.* Vides turbationem magnam, nam Maturinus ad 1 Novemb. pertinet. *Perpetuæ. Vigoris. Emerici. Maturini.*

CODEX Principis Ursini à Rosemberg. *Treveris, sancti Feberii episcopi.* Pro *Fibitii.* *Fibitii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Malachiæ episcopi, qui quievit apud Cistertium; de cujus transitu beatus Bernardus fecit sermonem.* *Malachiæ.*

CAMBERIEN. *Eodem die, sanctæ Modestæ virg.* *Modestæ.*

VATICAN. signatus num. 5949. Caret annuntiationibus Zachariæ & Læti. Adjicit: *Beneventi, natalis sancti Pardi, martyris in sanctæ Sophiæ. Et sanctæ Trophimæ virginis & martyris.* *Pardi. Trophimæ.*

UGHELLIAN. In fine: *Apud Clarevallem, depositio sancti Malachiæ archiepiscopi & confessoris.* *Malachiæ.*

DIVIONEN. ecclesiæ sancti Stephani. *Lingonis civitate, translatio sancti Gregorii episcopi.*

EDITIO LUBECO-COL. Primam satis puram habet, in secunda modice interpolata est; in tertia addit *& confessoris.* Tum: *Treveris, sancti Fibicii episcopi & confessoris. In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, sancti Malachiæ episcopi confessoris, qui fuit patriarcha totius Hiberniæ & legitur fundasse quinquaginta quatuor ecclesias collegiatas: cujus & vita virtutibus plena refulsit.* In Castellan. II Novembr. ponitur, in Romano III.

Fibitii. *Malachiæ.*

GREVEN. *In Cæsarea Cappadociæ, sanctorum Domnini, Epiphanii, Antonini. Marci episcopi & aliorum decem. In Capua civitate Campaniæ, natalis sanctorum Marciæ, Secundæ, Sechirudæ & Quarti. Treveris, sancti Fibicii episcopi & confessoris. Item sancti Cæsarii. Apud Cistercienses, hoc die festivæ agitur memoria sancti Malachiæ, Hiberniæ patriarchæ. Elevatio sancti Emerici, ducis Slavoniæ & confessoris. Ideburgæ matronæ, matris sanctæ Gertrudis virginis.* Ab aliis *Yduberga* vel *Itta* vocatur; vide quæ diximus in Auctariis ad MOLAN. VIII Maii.

Domnin. &c. Marci &c. Marciæ &c. Fibitii. *Cæsarii. Malachiæ. Emerici Ideburgæ.*

MOLAN. *In territorio Lingonensi, monasterio Clarævallis, sancti Malachiæ episcopi & confessoris, cujus vitam beatus Bernardus descripsit miraculis gloriosam. Eodem die, sancti Febitii episcopi Treverensis.* Posteriores editiones de Malachia interserunt, *qui magnis virtutibus tempore suo claruit.* De Fibitio, ut in priori. In fine adjiciunt: *Die quinta, sanctorum martyrum Galactionis & Episteme.* Vide horum gesta apud Surium.

Malachiæ. Fibitii. Galactionis & Epistem.

VIII *Idus.* *Die* 6.

Felicis. TOniza Africæ, natalis sancti Felicis. In hujus solemnitate quendam psalmum beatus Augustinus videtur exponere ad populum. In Oriente civitate Theopoli, sanctorum decem Martyrum, qui sub Sarracenis passi leguntur in gestis Sanctorum quadraginta. In Frigia, sancti Attici.

Martt. 10. *Attici.*

Ex *Praten. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Toniza*, est codicum omnium, præterquam Greveni, qui male *Tonza Aphrice* more suo. *Thimissa* scribunt alii: sed pro Toniza stat etiam Baronius ex Itinerario Antonini; ubi ejusdem Notatio aliam, fere synonymam Africæ civitatem componit, *Tynissa*, vel *Tunissa*, vulgo *Tunetum.* Hinc dubium redditur, an recte Tonizam nostram vertant interpretes per *Tunis.* Servandus fuit modus scribendi codicum, ni fallor, antiquorum omnium in *quendam*, quamvis ab ea mutatione *m* in *n*, quæ nescio quid dialecti Hispanicæ redolet, omnino abhorream. *Theophili* pro *Theopoli* error est in Munerat. & Greven. En rursus *Frigia*, ex codicibus prope omnibus: soli Praten. & Greven. habent *Phrigia*, Molan. recte, *Phrygia.* Tornacen. & Munerat. legunt *Atici.* Cetera de *Affrica*, *solempnitate*, & siquæ sunt hujusmodi; inter minutias reputamus. Patebit in Auctariis, codices nonnullos, ut Belin. Antverp. Max-Lubec. &c. pro *In Phrygia*, male suppositisse; *In Africa.* In apographo nostro Pratensi, virgula subductum, adeoque tamquam adjectum legitur: *In Pago Lenovicensi, vico Nobiliaco, natalis sancti Bernardi confessoris.* Non recte *Bernardi*, sed quid velit, nemo non intelligit. Vide Auctaria.

Felicis. OBSERVATIO. Apographa Hieronymiana apud Florentinium sic hodie unanimiter legunt: *Et in Toniza*, vel *Tonize, Africæ, Felicis*; vel *natalis Felicis*, vel *natalis S. Felicis.* Ad quæ observat commentator, *penes* Augustinum *exstare sancti Felicis memoriam, Tract. in Ps.* 127. Nempe quæ per conjecturam Ado proposuit, tamquam certa asserit, Romanum hodiernum, ni fallor, secutus. Auctor Romani parvi simpliciter scripserat: *Toniza Africæ, sancti Felicis martyris.* Adde verba textus nostri, ipsa Adonianam phrasim integre constituunt, ubi Martyrologus ille subdubitans diserte exprimit, *videtur exponere*, ex citato tractatu omnia sancti Doctoris verba subjungens, quæ an huic potius, quam alteri Felici, ut sunt plures hujus nominis, vere conveniant, hactenus omnino certum non est, ut bene observavit Castellanus: quamvis de cetero facile Baronio assentiar, quo usque rem omnem accuratius examinare possimus. Socios quadraginta Felici tribuunt Auctaria Bedæ, sed horum auctoritas ad citata Martyrologia comparata plane evanescit. Non verebor conjicere, imperitum aliquem Martyrologii Bedæ ampliatorem, ex duabus Romani parvi annuntiationibus unam conflasse. Ceterum si vere de hodierno Felice dicta sunt, quæ ex Augustino referuntur, poterunt ea pluribus suo loco illustrari. Wandelbertus de solo Felice sic cecinit:

Idibus Octavis martyr Felix celebratur.

Non recte assequor, quid altera sua annuntiatione velit auctor Romani parvi: *Civi-*
Martt. 10. *tate Theopoli* XL *martyrum.* Theopolim intelligo *Antiochiam*, de qua alibi egimus, & videri potest hodierna Baronii Notatio. At quinam sunt *quadraginti* illi *Martyres?*

Qui

Qui lucem afferre debebat Ado, rem magis implexam reddidit per textum, quem ex ipso hîc rursus integrum descripsit Noster, ubi *decem* dumtaxat adducuntur, *qui sub Sarracenis passi leguntur in gestis sanctorum Quadraginta*, quasi de re aliqua notissima sermonem injiceret. Sed hoc ipsum præcipue inquiro, qui sint *Quadraginta* illi, in quorum gestis legantur *decem passi sub Sarracenis*? Cur excluduntur hîc triginta alii, à Romano parvo conjunctim positi? Quæ sunt gesta illa ab Adone citata, sed verosimiliter numquam visa? Quo tempore passos credemus, seu solos x, seu universos XL? Respicit Baronius ad tempus, *cum sub Cosrhoe rege Persarum* Antiochia *à Saracenis direpta est.* Ast fortasse æquè probabiliter remitti possent ad annum DCXXXVII vel potius DCXXXVIII, quo ab eisdem Arabibus ea civitas capta est. Fateor me hîc non videre ubi pedem tuto figam, nisi quis certiora submini*s*traverit; atque utinam per dubitationes meas id effici queat, ut ea alicunde eruantur.

Phryges sex martyres sunt nominatim indicati in allatis omnibus codicibus: ex his unicum tantum Atticum refert Martyrologium Romanum ex Usuardo. Hæc vera est Florentinii ad Hieronymiana obsservatio, etiam à Castellano adhibita, cui nostram jungimus, alibi non semel repetitam; quod nempe Martyrologis nostris, sed Usuardo imprimis familiare sit, ex majoribus Hieronymianorum martyrum manipulis, unum aliquem aut alterum seligere, nulla prorsus sociorum facta mentione, ut supra pluribus locis patuit: quemadmodum & hîc liquet, totum laterculum sincere ac simpliciter Usuardinum esse. *Attici.*

AUCTARIA.

RATEN. De auctario, huic codici forte ad marginem adjecto, dixi in Variantibus: notat Sirmondus idem & prima manu haberi in codice B.

HERINIEN. Toto textu purissimus, in fine, forte ut proprium loci, adjectum habet: *Bergas, depositio sancti Vuinnoci.* *Winoci.*

ANTVERP-MAJ. Sic in fine habet: *In pago Lemovicensi, natale sancti Leonardi confessoris. Eodem die, depositio sancti Winnoci confessoris.* *Leonardi. Winoci.*

ROSWEYD. Alia omnia: *In Africa, Pauli cum aliis* VII *mart. Willebaldi episcopi & confessoris. Herculiani confessoris.* *Pauli &c. Willebaldi. Herculiani.*

PULSANEN. Incipit: *In territorio Dunensi, depositio beatissimi Leonardi, eximii confessoris.* Deest Felix. Legit *sanctorum quinquaginta.* De Attico, nihil. *Leonardi.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In prima & secunda satis puri, sic pergunt: *In Affrica, S. Attici.* In fine: *Redonis, sancti Melani confessoris.* Vide GREVEN infra. *Melanii.*

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. & LEYDEN-BELG. In textu ferme conveniunt cum duobus præcedentibus, sed in fine: *Item natale sancti Leonardi confessoris.* Quod vero hi habent in fine, DANIC. ponit in principio: *Natale sancti Leonardi confessoris.* *Leonardi.*

LEYDEN. In textu par ceteris, paulo ampliori phrasi in fine subjicit. *Item natale sancti Leonardi confessoris, ob cujus meritum omnibus demonstrandum, cum fratres corpus illius ad sepeliendum transferrent, nix contra temporis naturam cadens, obtexit locum, ubi Sancto placuit sepeliri, ubi sepultus mira operatur, maxime in captivis.* Hoc idem de sancto Leonardo elogium ULTRAJECT. & ALBERG. habent in principio. *DeLeonard.*

CENTULEN. *Tonica Africa, sancti Felicis martyris. In territorio Aurelianensi, sancti Leti presbyteri.* Sequitur de Attico, pure. *In pago Lemovicensi, sancti Leonardi, eximii confessoris. Eodem die, depositio sancti Winnoci abbatis, qui fuit monachus sancti Bertini. In Oriente civitate Teopoli, sanctorum decem martyrum, sub Sarracenis passorum.* Vide Obsservationem. *Leti. Leonardi. Winnoci.*

BRUXELLEN. Incipit: *In Nobiliaco, juxta Lemovicum, depositio sancti Leonardi abbatis & confessoris, discipuli beati Remigii. Qui cum fratre Li-* *Leonardi.*

fardo miraculis & sanctitate claruit. In annuntiatione de Felice turbatus, & ex Adone interpolatus est, purior in secunda. Atticum in Africa etiam collocat. Tum: *Redonis, depositio sancti Melani episcopi & confessoris. Et sancti Winnoci abbatis & confessoris. Qui veniens de Britannia, in Gallia sanctitate vita præclaruit.* *Melanii. Winoci.*

HAGENOYEN. Prima satis pura est. Secunda est de Claro Vilcasino, tertia de Proculo Augustodunensi. Tum de x Theopolitanis, satis recte. Sequitur de Malachia. Dein: *Ipso die, depositio sancti Leonardi abbatis. Hic à sancto Remigio archiepiscopo de sacro fonte est elevatus, & ab eodem disciplinis est instructus. Cujus etiam parentes primum in palacio regis Franciæ habebantur. Hic tantam graciam à rege obtinuit, ut omnes incarcerati, quos ipse visitavit, protinus absolverentur* &c. quæ malim legi in vita apud Surium. Pro *Attici*, legit *Amri.* *Leonardi cum elogio.*

AQUICINCT. Textui in fine superaddit: *Redonis, sancti Melanii confessoris. In Pago Lemovicino, sancti Leonardi confessoris, qui extitit discipulus sancti Remigii Remensium episcopi. Depositio sancti Winoci abbatis.* *Melanii. Leonardi. Winoci.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. Atticum ponunt in Africa. In fine: *Redonis, sancti Melani confessoris.* *Milanii.*

DAVERONEN. *In pago Turonico, sancti Lupantii confessoris. In pago Lemovicensi, sancti Leonardi confessoris. Qui tempore Clodovæi regis, clara Francorum stirpe creatus, & à beato Remigio Rhemensium archiepiscopo baptizatus & edoctus, patriam deserens, heremiticam vitam elegit, & apud Nobiliacum obiens, clarus miraculis, & maxime in compeditorum dissolutionibus vivit in Christo.* *Lupantii. DeLeonard.*

AMBIANEN. *Ipso die, sancti Leonardi confessoris.* *Leonardi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Leonardi abbatis. Vuillehadi episcopi & confessoris.* de hoc vide Romanum VIII Novembris. *Sanctorum* x *martyrum. Felicis confessoris.* An qui in Romano ponitur *Fundis in Latio*? *Leonardi. Willehadi. Felic. conf.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *In pago Lemovico, depositio sancti Leonardi confessoris.* *Leonardi.*

CODEX D. LE MARE signatus A. *Eodem die, adventus reliquiarum sanctorum Nazarii & Celsi ab Italicis partibus.* *De reliquiis Naz. & Celsi.*

In VATICAN. num. 5949. Deest annuntiatio ultima

Casti. ultima. Adjicitur: *Beneventi, sancti Casti episcopi & martyris.*

Winnehad. & Winoci. ALTEMPS. *In Britannia, sanctorum Winnehaddi & Winoci abbatis & confessoris. In Britannia minori, sancti Thenteonici abbatis.* Nomen non recte exprimitur, legi etiam potest *Thenteonici.* Forte nonnihil ex majori aliqua notitia limatum melius intelligetur.

Leonardi. Appiani. FLORENTIN. *S. Leonardi..... S. Appiani confessoris, qui natione Ligur, in Calo aureo monachus fuit. Rodonis, S. Meliani confessoris.*

Transl. Greg. BIZUNTICEN. *Translatio sancti Gregorii Lingonensis episcopi.* Die proxime præcedenti posita est ex codice DIVIONEN.

Leonardi elogium. EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In pago Lemonicensi, loco Nobiliaco, depositio sancti Leonardi abbatis & confessoris. Hic à beato Remigio, Remensis ecclesia episcopo, de sacro fonte levatus, & ab eodem salutaribus disciplinis instructus. Hic quamdam silvam intravit, & constructo in illa monasterio, strictissime cum aliquibus monachis in eodem degens, tandem vitam ibidem in pace finivit. Ob cujus meritum omnibus demonstrandum, cum fratres corpus illius ad sepeliendum transferrent, respicientesque viderent totam provinciam, contra temporis naturam, nive coopertam, locum autem illum, in quo sancto viro placuit quiescere, omnino nive vacuo* [vacuum] *invenerunt, ubi sepultus mira operatur, maxime in captivis.* Sequitur textus satis purus. In fine: *In territorio Turonico,*

Lupancii. *sancti Lupancii confessoris.*

BELIN. In prima & secunda utcumque purus, sic habet tertiam: *In Africa, sancti Atricii.*

Melanii. Leonardi. In fine: *Redonis, sancti Meliani. Eodem die, sancti Leonardi confessoris.* Altera editio legit, *Melanii.* Loco autem secundo interserit: *In*

Adriani. *Nicomedia, sancti Adriani martyris.*

Adriani &c. Donati &c. Eustasii & Julii. Melanii. GREVEN. *In Nicea, natalis sanctorum Adriani Juliæ, Eusebii. In Africa, sanctorum Donati, Pauli, Balsami. Item Eustasii, Julii.* Vide Hieronymiana. *Secundum aliquos hîc, Melani episcopi Redonensis, quem Usuardus habet supra* VIII *Idus Januarii, Ado* II *Idus Novembris.* Recte igitur à Rosweydo in appendicem rejecta est nescio quæ hodierna annuntiatio. Sequitur: *In Bergas, depositio sanctorum quatuor fratrum Winnoti, Quadenoti, Ingenoti & Madenoti. In territorio Turonico, sancti Lupantii confessoris. In pago Lemovicensi, depositio sancti Leonardi abbatis & confessoris. Qui à sancto Remigio de sacro fonte levatus ac salutaribus disciplinis instructus, silvam quamdam ingrediens, vitam austeram cum suis duxit, miraculis multis præcipueque in captivorum liberatione etiam in vita coruscans; tandem quievit in pace. Cum autem discipuli ejus corpus sacrum in alium locum transferre vellent, viderunt totam provinciam nive opertam, excepto loco, in quo viro Dei quiescere placuerat. Item sanctæ memoriæ Christinæ de Stummel in Nybeck* [alias *Nydeck*] *ducatus Juliacensis quiescentis.* Nunc Juliacum translata est, ubi ejus reliquiæ venerationi expositæ sunt. Vide Acta XXII Junii. *Winnoti & Frutrum. Christinæ Stumbelens.*

MOLAN. *Ipso die, restitutio sancti patris nostri Gisleni. In territorio Turonico B. Lupantii confessoris. Redonis, sancti Melanii confessoris. Eodem die, sancti Leonardi confessoris, discipuli sancti Remigii episcopi, in civitate Lemovicensi, in provincia Aquitania. Apud Bergas, in territorio quod vocatur cella Voromholt, depositio sancti Vuinoci abbatis, egregii Christi confessoris; cujus vita virtutibus & miraculis plena refulsit: qui in prædicto loco, multo tempore in Dei opere perseverans, & plurimos in Dei servitio aggregans, magnisque virtutibus & gloriosis miraculis, valde clarus, collectus est ad patres suos in senectute bona.* Tum typis minoribus: *De quo in ejus vita legitur, quod egregium duxerit, subjectis suis fratribus administrare, quia noverat Christum non venisse ministrari, sed ministrare: & quod quidquid operis aliorum manus velut arduum & grave, refugiebant, impigre & incunctanter accipere non timebat, cum tamen esset præditus titulo regiæ nobilitatis. Hic molam, ædificatam in fratrum pauperum usum, multo tempore propriis manibus rotavit. Eodem die, Severi episcopi Barcinonensis, qui unus fuit* LXX *episcoporum, qui leges Gothicas in Hispania condiderunt. Hic à Barbaris Gothicis, qui Cathaloniam incolebant, clavo capite confosso, martyrio coronatur anno Redemptoris Jesu Christi* DCXXXVIII. Quæritur, ex quo Martyrologio MOLANUS postrema hæc acceperit. Editiones aliæ eadem habent, sed pleraque multo brevius contracta sunt. *Restitut. Gisleni. Lupantii. Leonardi. De Winoco. Severi Barcinon.*

VII *Idus.* *Die 7.*

Achillæ. IN Alexandria, beati Achillæ episcopi, qui eruditione, fide, conversatione & moribus insignis fuit. Apud Perusinam Ita-

Herculani. liæ urbem, natalis sancti Herculani episcopi, cujus corpus, post abscisionem capitis, ita unitum & sanum die quadragesimo, ut scribit beatus Gregorius Papa, repertum est, acsi nulla hoc incisio ferri

Amaranti. tetigisset. Eodem die, beati Amaranti martyris, qui apud Albigen-

Willibrordi. sem urbem exacto agonis fidelis cursu sepultus, vivit in gloria. In Frisia, depositio sancti Willibrordi episcopi.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Achillei*, legit solus Antverp-maj.; & sic est in Romano parvo, melius ab Adone & Usuardo restitutum, ut est in textu. Greven. & qui eum hîc describit Molan. legunt, *qui in eruditione*; ex omnibus aliis redundat particula *in.* Solus Munerat. post *Herculani episcopi*, addit *& martyris.* Multa alia scriptoria sphalmata sunt, ut *Achilli, Prusinam, Albiensem* &c. atque in Antverp-maj. & Molano in fine post *episcopi*, adjectum

adjectum est, *& confessoris:* sed maxima variatio in efformando nomine *Willibrordi*, quod ex Greveno accepimus, aliis omnibus discrepantibus, scribentibusque *Vuilleboldi*, *Vullebrodi*, *Willebrordi*, *Villebrordi*, *Wllebrordi*, *Vuellebrodi* &c.

Huc rejeci difficultates circa Herculani elogium. Ac 1 quidem ipsius Usuardi esse, dubitare non sinunt probatissimi quique, imo codices omnes, exceptis duntaxat Tornacensi & Pulsanensi, quos toties aliàs in elogiis mutilos agnovimus. 2 Ex Gregorii Dialog. lib. 3 cap. 13, acceptum esse plane constat: at unde ita formatum dicemus, ut Gregorii sensum non reddat? Praten. legit: *Cujus corpus post abscisionem capitis ita intactum*, alii omnes, *ita unitum* &c. Munerat. *Cujus corpus abscisioni capitis ita unitum*, rectius ad Gregorii mentem dixisset, *abscisso capiti ita unitum*. Hæc Gregorii lectio est: *Ita caput ejus unitum fuerat corpori, acsi nequaquam fuisset abscissum, sic videlicet, ut nulla vestigia sectionis apparerent. Cumque hoc & in terga verterent, exquirentes siquod signum vel de alia monstrari incisione potuisset, ita sanum atque intemeratum omne corpus inventum est, acsi nulla hoc incisio ferri tetigisset.* Quid si Usuardus sincerum exemplar Gregorianum non habuerit? De cetero elogium Usuardinum esse, tam est certum, quam certa est unanimis codicum omnium tum manuscriptorum tum excusorum consensio. At vero in antigrapho nostro Pratensi, totum, tamquam adjectitium subducitur, testaturque Castellanus, in ora prætensi autographi recentiori manu adscriptum, *à la marge, & en lettres moins anciennes que le texte.* Quæro utra manus autographa sit? Si hæc & id genus alia in eo codice recurrentia indifferenter expendas, fallor, si non judices, nec priorem, nec posteriorem manum Usuardinam esse. Sed de his plura in Præfatione.

De elogio Herculani.

De codice Pratensi.

OBSERVATIO. Jam tertiùm sub hoc mensis principio citandum recurrit cap. 29 lib. 7 Eusebio-Rufiniani, ex quo *Achillas* hîc, æque ac Theodotus 11, & Pierius seu Hierius 1v, acceptus est, & ab auctore Romani parvi, qui omnes inde extraxit, sic notatus: *Alexandriæ, Achillei episcopi.* Melius Ado *Achillæ*, qui & ex citato loco accepit materiam elogii, mutata tantillum phrasi, à Nostro ad verbum transcripti. Atque hic denuo Sanctus est, apud alios Martyrologos, extra seriem nostram minime quærendus; uti & frustra indagabitur causa, cur hoc potius die quam altero quolibet recolatur; cum id pro mero Romani parvi auctoris arbitratu, & hîc & plurimis aliis locis factum plane existimem. Vide quæ pro vero obitûs die, verosimilius definivi in Tract. de Patriarchis Alexandrinis cap. 3 pag. 36 à num. 188, ubi & paucis collegi, quæ ad vitam ejus pertinent, conferenda cum articulo Tillemontii tomo 6 pag. 213 & 214.

Achillæ.

In laudato Romano parvo secundum & ultimum locum tenet: *Apud Perusinam, Herculani episcopi & martyris*; claritatis gratia interjecit Ado, *Italiæ urbem*, tertio loco Herculanum signans, sed absque ulteriori elogio, quod totum Usuardi verbis conceptum, & ex Gregorii Dialogis, licet non satis recte, desumptum esse oportet, ut supra ex probatissimis codicibus abunde demonstravimus. Et hæc quidem ex Gregorii, vadem citantis, auctoritate satis certa sunt; Quid de duobus Herculanis Perusiæ episcopis censendum sit, conatur explicare Baronius in Notatione, sed ipse Gregorii elogium ei Herculano aptavit, cujus aut natalis aut translatio recolitur 1 Martii, ut facile intelligas dubium hîc & incertum hæsisse, quemadmodum hærent omnes, qui se patriis præjudiciis abduci non sinunt. Verum de his Herculanis geminis vel forte pluribus, uti & de aliis Umbriæ multiplicatis Sanctis, accuratissimam disquisitionem suo tempore dabit Janningus noster, qua densæ illæ, quibus pridem, teste Bollando, obvoluta fuit Umbria, tenebræ, pro majori parte poterunt dissipari.

Herculani.

Amarantus à Viennensi Martyrologo primum positus est secundo loco, ex cujus brevi elogio verba sua omnia desumpsit Usuardus. Fons est Gregorius Turonensis, de gloria Martyrum cap 57, à quo *Amarandus* appellatur: nec scio quidquam aliud de Sancti hujus rebus gestis memoriæ proditum esse. Sic ipsum cum Willibrordo honoravit Wandelbertus:

Amaranti.

Septenas, Amarante, pia de morte sacrasti.
Has quoque Willibrordus habet, quo principe plebis
Fresonum multi Christum sensere vocantem.

Porro *Willibrordum* ab Adone recte semovit Rosweydus, quidquid Mosander Martyrologii ejus textui absque asteriseo ipsum inserat. In Rabano die præcedenti, ex vitæ auctore Alcuino collocatur. Sed hîc solius & vere Usuardi esse, vel hinc conficio, quod plane alia sit phrasis nostra, ab ea quæ Adoni tribuitur. Ceterum illustrissimi Sancti memoria non Frisiis solum aut Batavis, sed & Brabantis ac præcipue Antverpiensibus summa in veneratione est, ut pluribus egregiis monumentis ostendunt Annales Antverpienses, postremis lucubrationibus à Magistro nostro Daniele Papebrochio elaborati, sed hactenus manuscripti. Est & cara ejus recordatio in Museo nostro, ob celebrem illum & vetustissimum codicem Martyrologii Hieronymiani, vulgo *Antverpiensem & Epternacensem*, quo virum sanctissimum usum fuisse, eumque à Laurentio scri-

Willibrordi.

ptum, oſtenditur Præfat. Bollandianæ pag. XLVI. Vita ab Alcuino ſoluta & ligata oratione compoſita exſtat apud Surium, à Mabilione reproducta & obſervationibus illuſtrata ſeculi 3 Benedict. parte 1 à pag. 601, cui jungi poterunt elogia Bedæ & aliorum.

AUCTARIA.

TORNACEN. De Herculano ſcribit ſicut Ado. Cetera pura ſunt.

ROSWEYD. In primis purus: ſic pergit: *In Aſternaco, ſancti Willibrordi primi Trajectenſium archiepiſcopi. Eodem die, ſancti Florentii Strazburgenſis epiſcopi & confeſſoris.* *Florentii.*

PULSANEN. Prima pura eſt. Secunda & tertia caret elogio. De Willibrordo, nihil.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. In prima puri, ſecundæ, poſt *epiſcopi*, interſerunt: *Sub Totila rege interfecti.* In tertia rurſus puri, ſic quartam formant: *In territorio Treverenſi, Epternaco monaſterio, depoſitio ſancti Willebrordi, Trajecti inferioris epiſcopi & confeſſ.* *De Willibr.*

ALBERG. & DANIC. Cum prioribus conveniunt, ſed in fine: *Civitate Methis, depoſitio ſancti Rufi epiſcopi & confeſſoris.* Vide Rabanum. *Rufi.*

CENTULEN. In prima Adonianus, ſic pergit: *Apud Albiginenſem urbem, ſancti Amaranti martyris. Apud Perufinam urbem Italiæ, ſancti Hercolani epiſcopi & martyris, cujus beatus Papa Gregorius in libro Dialogorum tertio venerabilem mentionem facit. Cœnobio Aſternaco, ſancti Willebrordi epiſcopi & confeſſoris, quem rogante Pippino duce Francorum ordinavit epiſcopum Sergius PP., & ad prædicandum Freſonibus deſtinavit.* *De Willibr.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Aſternacum, monaſterio Epthoniaco, Treverenſis dyoceſis, depoſitio ſancti Willebrordi epiſcopi & confeſſoris. Qui cum ſociis duodecim veniens ab Anglia, à Sergio Papa Freſonum epiſcopus conſecratus, ſedem epiſcopalem ex dono Pippini Groſſi, ſtatuit apud Ultenburch, quod nunc Ultrajectum vocatur. Apud Albigenſem urbem, natale ſancti Amaranti martyris, qui exacto fidelis agonis curſu, ſepultus vivit in gloria.* Sequitur de Herculano, ut habent codices mediæ notæ ſupra. Tum de Achilla, pure. Denique: *Metis civitate, depoſitio ſancti Ruphi epiſcopi & confeſſoris.* *De eodem.* *Rufi.*

HAGENOYEN. In prima ſatis purus, ſic pergit: *Apud Perufinam urbem Italiæ, paſſio ſancti Herculani epiſcopi & martyris, qui vir totus erat catholicus, & ſuis ſuaſit reſiſtere Longobardis hæreticis, ob quod, dum civitas ipſa capta eſſet, à Thotilo rege hæretico juſſus eſt interfici, & primo corrigiam de dorſo ejus incidi, & poſtea decollari, & factum eſt ita; & corpus ejus inſepultum permanſit, ut ſcribit beatus Gregorius in Dyalogo, & die quadrageſima corpus ejus ſanum inventum eſt. In Fryſia, depoſitio ſancti Willibordi epiſcopi, qui erat unus de Capellanis Karuli imperatoris, ad cujus præceptum ille in civitatem Trajectenſem ſe tranſtulit* [patet anachroniſmus] *& illam convertit ad fidem, & poſtea in Fryſiam, ubi magnam partem illius terræ convertit ad Dominum, & ibi in pace obiit, & ipſe eſt ſepultus in Ekternaco, ubi prius ipſe fuerat monachus, Treverenſis dyoceſis. In civitate Methis, depoſitio ſancti Rufi epiſcopi & confeſſoris.* Sequitur de Fibitio Trevirenſi ex v Novembris. Demum: *In monaſterio Habetenſi, in Burgundia, ſanctæ Gebedrudis, virginis & abbatiſſæ.* Vide Caſtell. in indice. *De Herculi.* *De Willibr.* *Rufi.* *Fibitii.* *Gebedrudis.*

DAVERONEN. *In Turonico, ſancti Baldi confeſſoris.* Notat Caſtellanus ſcribendum *Baudini.* *Baldi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Willebrordi epiſcopi primi Trajectenſis.* In margine habetur, *feſtum in civitate. Herculani epiſcopi & martyris. Amaranthi martyris. Achillæ epiſcopi Alexandriæ.*

In VATICAN. n. 5949. Nihil de Willibrordo.

FLORENTIN. *Apud civitatem Paduanam, ſancti Proſdocimi*, ut in Romano. *Proſdocimi.*

CODEX MONTIS SANCTI. *Venerabilis tranſitus nobiliſſimæ virginis Gebetrudis abbatiſſæ ſanctiſſimæ, ſororis beati Adelphii, quæ ſuis meritis multa beneficia, ſe ſumma devotione quærentibus præſtat.* *Gebetrudis.*

EDITIO LUBECO-COL. Prima pura eſt; in ſecunda inſeritur Totila, ut ſupra. Tum: *Apud Albigenſem urbem, ſancti Amarantii martyris. Qui apud eamdem urbem exacto fidelis certaminis curſu, ibidem ſepultus vivit in gloria; cujus ſacrum ſepulcrum virtute Chriſti miraculis frequentibus illuſtratur. In territorio Treverenſi Epthernaco monaſterio, depoſitio ſancti Willebrordi Trajectenſis inferioris epiſcopi & confeſſoris. Cujus matri, dum adhuc eum in utero ſuo geſtaret, viſum eſt, lunam per os ejus ad interiora deſcendere, & longe lateque mundum illuſtrare: quæ viſio futurum eum ſignificavit prædicatorem, qui mundana corda illuſtrare ſua doctrina debebat. Hic Friſones ad fidem Chriſti convertit, & ædificato in prædicto opido ſolemni monaſterio honorabilium monachorum, ibidem ſepultus requieſcit. Civitate Methis, depoſitio ſancti Rufi epiſcopi & confeſſoris. In territorio Turonico, ſancti Baldi confeſſoris.* *De Amarant.* *De Willibr.* *Rufi.* *Baldi.*

BELIN. Incipit: *Apud Paduam civitatem, depoſitio ſancti Proſdocimi, primi epiſcopi civitatis ipſius, qui à beato Petro Apoſtolo epiſcopus ordinatus, ad prædictam civitatem Paduam, ad prædicandum Dei verbum miſſus eſt, ubi multis virtutibus & prodigiis coruſcando, beato fine quievit.* Sequitur textus non ſatis correctus. *Proſdocimi.*

GREVEN. *Iſte beatus vir ardore fidei ad evangelizandum gentibus Friſonum, de Britannia egreſſus, ut Beda libro 5 refert, ad Pepinum Francorum ducem declinans, ab eo Romam miſſus, à Sergio Papa epiſcopus ordinatus eſt anno Domini* DCXCIII. *Unde rediens, à præfato duce in caſtello Trajecto locum ſedis epiſcopalis accepit, ac longe lateque verbum fidei ſeminans, infinitum populum Chriſto acquirens, tandem in Epthernaco monaſterio, in territorio Treverenſi, quod ipſemet conſtruxerat, quievit in pace. In Nichomedia, ſanctorum Poliſii; Euſtaſii, Primi, Rogatiani. In Aphrica, natale ſanctorum Rogati, Donati, Julia.* Vide Hieronymiana. *Ipſo die, ſanctæ memoriæ Engelberti archiepiſcopi Agrippinenſis Coloniæ & martyris: qui ob defenſionem oppreſſorum, ab impiis innocenter occiſus, feliciter occubuit anno gratiæ* MCCXXX [in prima editione habetur MCCXXV.] *Reſtituti epiſcopi & confeſſoris. Methis, beati Rufi epiſcopi & confeſſoris. Tricaſtini epiſcopi & confeſſoris. Proſdocimi epiſcopi & confeſſoris. Qui cum beato Marco Evangeliſta & Appollinare Rhomam veniens, à beato Petro civitati Patavinæ ordinatus epiſcopus, cum populum innumerum fidei Chriſti acquiſiviſſet, tandem plenus dierum, meritorum ac miraculorum gloria, quievit anno epiſcopatus ſui* XCIII. *De Willibr.* *Poliſii &c.* *Rogati &c.* *Engelberti.* *Reſtituti.* *Rufi.* *Tricaſtini.* *Proſdocimi.*

Argen-

Florent. *Argentinæ, ſancti Florentini epiſcopi & confeſſoris.*
Baldi. *In territorio Turonico, ſancti Baldi confeſſoris.*

MOLAN. De Willibrordo litteris Italicis in
De Willibr. textu, *Trajecti inferioris.* Tunc typis minutis: *Qui quieſcit inter Treverim & Lutzenburgum, in oppido &*, rurſus Italicis, *in monaſterio Echternaco, Treverenſis diœceſis: cujus actus Beda presbyter in geſtis Anglorum deſcribit. Hic a Sergio Papa Romæ ordinatus eſt, & in Germaniam ad prædicandum deſtinatus, ibidemque requievit.*
De Ruſo. Tum ex Rabano: *Item ſancti Ruſi Metenſis urbis epiſcopi & confeſſoris, qui tranſlatus eſt a prædicta urbe, conſentiente Drogone præſule, in Ormatienſem pagum, in villam quæ vocatur Oternheim, temporibus Lotharii imperatoris & Ludovici regis, ubi etiam ſanctitas ejus multis virtutibus claruit.*
De Proſdoc. In Proſdocimo, deſcribit BELIN.
De Florent. Tum: *Apud Argentinam, ſancti Florentii epiſcopi & confeſſoris, qui Sectorum indigena; in flore adoleſcentiæ patriam parentesque deſeruit, & accitis ſibi ejuſdem propoſiti ſociis Arbogaſto, Theodato, ac Hildulpho, Domino duce, fines attigit Alſatiæ, temporibus regis Dagoberti, & Arbogaſto in cathedra ſuccedens, multis virtutum floribus glorioſe refulſit.* Sequitur minoribus typis de Engelberto, ut GREVEN. Demum: *In territorio Turonico, ſancti Baldi confeſſoris & archiepiſcopi Turonici.* *De Engelb.* *Baldi.* Editiones poſteriores de Willibrordo, Rufo, Proſdocimo, Florentio & Baldo, terme ut in prima. Tum: *Arvernis, ſancti Amandini confeſſoris. Die ſeptima, ſanctorum triginta & trium martyrum in Melitene. Et ſancti patris ac thaumaturgi Lazari, qui exercuit ſe in monte lacteo.* *Martt. 33. Lazari.* Dein typis minoribus: *Item depoſitio ſancti Reſtituti, primi epiſcopi Tricaſtrenſis, cujus corpus Aurelianus, in monaſterio ſancti Euurtii, præcipuo colitur honore.* *Reſtituti.* De Engelberto, ut ſupra; ſed inter primam & poſteriores editiones ea eſt diverſitas, quod prior ſignet annum obitus MCCXX, hæ vero annum MCCXXV.

VI *Idus.* *Die* 8.

ROmæ via Lavicana, paſſio ſanctorum Claudii, Nicoſtrati, Simproniani Caſtorii & Simplicii, qui primò in carcerem truſi, deinde ſcorpionibus graviſſime ſunt cæſi, ſed cum à fide Chriſti mutari non poſſent, juſſi ſunt à Diocletiano in medio mari præcipites dari. Item via Lavicana, natalis quatuor Coronatorum Severi, Severiani, Carpofori & Victorini, qui jubente Diocletiano ictibus plumbatarum uſque ad mortem cæſi ſunt. Horum nomina cum minime potuiſſent repperiri, quæ Domino revelante interjectis annis poſtea oſtenſa ſunt, ſtatutum eſt, ut anniverſaria dies ipſorum ſub nominibus ſupradictorum quinque martyrum recoleretur. *Claudii & ſociorum.* *Severi &c. Coronatorum.*

Conveniunt *Praten. Herlnien. Roſweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Legendum eſſet ex Romano parvo & Adone *Symphroniani*, non *Simphoriani*, ut male habent Roſweyd. Max-Lubec. Greven. & Molan.; at ex melioris notæ codicibus ſervandum fuit *Simproniani.* In apographo noſtro Pratenſi deeſt *Caſtorii.* Nonnulli codices ſcribunt *carcerem miſſi*, ſed puriores, ut eſt in textu. Hæſitaſſe potiſſimum videntur codicum ſcriptores circa ultimam textus formulam, nimirum, ſcribendumne eſſet *ſub nominibus ſupradictorum quinque martyrum*, an potius *quatuor martyrum.* Praten. & Munerat. male legunt *quatuor*; Greven. & Molan. numerum ſupprimunt; ceteri ex Romani parvi, Adonis, ac proinde & Uſuardi mente recte legunt, ut ſenſus exigit, *ſupradictorum quinque martyrum.* Reliqui in textu *Carpofori* & *repperiri.* De *Nichoſtrati*, *Severini* pro *Severi*, *coleretur* pro *recoleretur*, nihil magnopere notandum. At in Praten. videtur defuiſſe particula *quæ*, ante *Domino*, unde formanda eſſet conſtructio ſicut habet Munerat. *ſtatutum eſt autem.*

OBSERVATIO. Binas textus noſtri martyrum claſſes ſic primus in Martyrologio conjunxit auctor Romani parvi, non primus tamen ipſe combinationis auctor, utpote quam reperire potuerit in Sacramentariis Romanis, & notanter in Gregoriano, ubi & quinque priores nominatim, & quatuor Coronati anonymi in eadem Miſſa conjuncti habentur; ſic quidem, ut in prima oratione *Claudius, Nicoſtratus* &c. expreſſi ſint, in Præfatione autem de quatuor Coronatis anonymis agatur: cujus rei hæc ratio Miſſæ ipſi præfigitur: *Quatuor Coronatorum nomina hæc ſunt, Severus, Severianus, Victorinus & Carpophorus, quorum dies natalis per incuriam neglectus, minime reperiri poterat; ideo ſtatutum eſt, ut in eorum eccleſia, horum quinque Sanctorum, qui in Miſſa recitantur, natalis celebretur, ut cum iſtis, eorum quoque memoria pariter fiat.* Ad quæ vide variantes manuſcriptorum lectiones in Menardi notis pag. 185, ubi & de quatuor Coronatorum *Claudii &c. Severi &c.*

eccleſia, titulo &c. Cum his modo conferamus Romani parvi verba ſequentia: *Romæ, martyrum Claudii, Nicoſtrati, Symphroniani, Caſtorii, Simplicii artificum inſignissimorum. Et ipſo die,* IV *Coronatorum Severi, Severiani, Carpophori, Victorini; quorum feſtivitatem ſtatuit Melchiades Papa ſub nominibus quinque martyrum celebrari, quia nomina eorum non repetebantur, ſed intercurrentibus annis cuidam ſancto viro revelata ſunt.* In quibus vides eamdem ferme Sacramentarii ſententiam referri. Quærit Menardus & cum eo recentiores aliqui, quomodo Melchiadis tempore ignorata fuerint ſanctorum Coronatorum nomina, præſertim cum ſub Diocletiani perſecutione paſſi dicantur? Sed ego hîc nihil video quod tantopere mirentur; quaſi non plures, imo plurimi, graſſante immani carnificina, coronati ſint vivo & forte ſpectante Melchiade, quorum nihilominus diſtincta nomina in ejus notitiam non pervenerint. Huc refer Sauſſayi criticam, qui Romani parvi, inviſi ſibi opuſculi, angulos omnes ſcrutatus, ridiculi hîc aliquid ſe offendiſſe clamitat, quod Coronati quatuor ſub nominibus quinque martyrum celebrentur. Sed hæc ſatis ſolide refutata ſunt a Florentinio Admon. prævia 4, pag. 19, ut in Præfationis noſtræ cap. 2 etiam indicavimus. Bedam potius, ſi verum Bedam noviſſet, vellicare poterat Sauſſayus: ille etenim cavillis iſtis anſam præbuit, dum ita indiſtincte ſignavit: *Romæ, quatuor Coronatorum Claudii, Nicoſtrati, Symphoriani, Caſtorii & Simplicii,* ubi aliorum nomina aliis ſupponi videntur, ad eamdem interim explicationem revocanda. Quod ſi ea non placeat, cum Ordine Romano prius luctetur Sauſſayus, quam Martyrologia convellere nitatur. In Kalendariis Allatii & Frontonis ſimpliciter ponitur hoc die: *Natale SS. quatuor Coronatorum.* At Sacramentarium Thomaſii rem totam denuo confundere videtur: *Sanctorum quatuor Coronatorum Caſſiani, Claudi, Caſtori, Simproniani.* Quomodocumque hæc vertas, aut verſes, ad ſuperiorem ſententiam intelligenda ſunt. Alia de Coronatis quæſtio moveri poteſt ex Kalendario Bucherii ſic legente: VII *Id. Auguſti. Secundi, Carpophori, Victorini, & Severiani, Albano & Oſtienſe.* Quadrant nomina, excepto primo: ſed quid ſibi volunt *Albano* & *Oſtienſe?* An hic vere de Coronatis noſtris agitur? Fateor hæc mihi necdum ſatis eſſe explorata.

Nodus haud minus difficilis eſt, quem VII Julii attigimus, ubi cum Romano parvo, Adone, Uſuardo & Notkero putavimus, hodiernos quinque artifices diſtinguendos à quinque fere ſynonymis ſancti Sebaſtiani Catechumenis, de quibus ibi ſermo erat, ut plane diverſa ſunt Acta ambabus turmis ab Adone aptata. Scio hodiernum ſub nomine Flori auctarium, quinque noſtros ex S. Sebaſtiani Actis exornare, ſcio alios ita quoque ſentire; verum confundendos hactenus non video, ſi recte diſcerni poſſint. Plura hoc die in notatione diſputat Florentinius, nec ita rem expedit, quin multa ſuperſint proximo menſe Julio in Actis accuratius diſſolvenda. De Coronatis non meminit Wandelbertus, niſi velimus Bedam ſecutum, eoque in ſecundo verſu induxiſſe nomen *Coronæ*; interim priores quinque ita canit, ut tota laudatio ſynonymis quibuſque martyribus aptari queat:

Claudi, Caſtori, Simplici, Simphoriane
Nicoſtrate pari fulgetis luce Coronæ,
Senas ornantes Idus merito atque cruore.

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima purus; in ſecunda refert nomina Coronatorum uſque ad *Victorini* incluſive; deſunt reliqua.

ANTVERP-MAJ. Etiam purus in prima, producit ſecundam ad *caſi ſunt*, ſed in reliquis mutilus eſt.

PULSANEN. Primam habet uſque ad *Simplicii*; ſecundam ad *caſi ſunt*, utrumque incluſive; cetera nihil.

In DANIC. recentiori manu in inferiori ora codicis adjectum eſt: *Item octava omnium Sanctorum. Item tranſlatio ſancti Ludovici confeſſoris.* De quo vide BELIN. & alios. *Oct. OO. SS. Tranſl. Lud.*

CENTULEN. *Romæ, ſanctorum martyrum Claudii, Nicoſtrati, Simproniani, Caſtorii atque Simplicii, tempore Dyocletiani. Eodem die, ſanctorum quatuor Coronatorum Severi, Severiani, Carpofori, Victorini. Et octava ſancti Vigoris.* *Oct. Vigoris.*

BRUXELLEN. Incipit: *Octava feſtivitatis omnium Sanctorum.* Tum de IV Coronatis, ſic tamen ut textus male compoſitus, pejus correctus ſit. Tum de quinque aliis, poſt *Simplicii*, interjicit: *Qui lathomi exiſtentes, & nomine Chriſti artificioſiſſime operantes, primo in carcerem miſſi, & deinde ſcorpionibus graviſſime caſi ſunt; ſed cum à fide Chriſti flecti non poſſent, juſſu Dyocleſiani in medio mari precipitati ſunt. In Affrica, paſſio ſanctorum martyrum Rogati, Primæ, Donati, Julia, Gaudii & Balſami.* Vide Hieronymiana, die præcedenti. Tum: *Ipſo die, tranſlatio ſanctorum martyrum Senatoris, Viatoris, atque Caſſiodori. Item tranſlatio ſancti Ludovici epiſcopi & confeſſoris.* *de Claud. & c. Rogati. &c.* *Tranſlat. Senator. &c.* *Tranſlat. Ludovici.*

HAGENOYEN. *Romæ via Lavicana, paſſio ſanctorum martyrum Claudii, Nycoſtrati, Symproniani, Caſtorii & Symplicii, qui primo in carcerem ſunt miſſi. Qui cum edocti forent omni arte ſculpturæ, Dyocleciano ydolum facere noluerunt, & poſtea ſcorpionibus ſunt duriſſimè caſi, & tunc cum à fide Chriſti mutari non poſſent, juſſi ſunt à Dyocleciano in plumbea capſa in mare precipitari.* In altera ferme purus *de Claud. &c*

purus est, tum de Florentio, quem die præcedenti in Auctariis non semel posuimus, sic habet: *In Argentina, depositio sancti Florencii, ejusdem civitatis episcopi, qui prius in Hasela vitam heremiticam duxit, in multa patientia & abstinentia. Qui postquam filiam Dagoberti regis Franciæ, filiam unicam cæcam & surdam sanaverat, terram ad ædificandum monasterium accepit, & post mortem Arbogasti episcopi, sedem episcopalem ab eodem recepit, & multis clarus virtutibus obiit in pace.* Deinde ex textu diei præcedentis, agit de Amaranto. Demum: *Item sancti Austremonii episcopi & martyris.* Vide natalem, die 1 Novembris.

De Florent.

Austremon

AQUICINCT. Pro *Lavicana* initio, habet *Latina*, & cum codicibus pro textu citatis legit *Simproniani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Festum reliquiarum*; nempe, ut in margine explicat, in Ordine Cartusiano. Verum de quibus, aut quorum Sanctorum reliquiis agat, necdum intelligo. Pergit: *Quatuor Coronatorum, scilicet Severi, Severiani, Carpophori & Victorini. Claudii, Nicastrati, Symphoriani, Castorii & Simplicii.*

Fest. reliq.

FLORENTIN. *Translatio sancti Ludovici episcopi & confessoris, Ordinis Minorum.*

Transl. Lud.

CODEX CASTRI-CAR. *Dedicatio ecclesiæ B. Mariæ Castri-Karoli, per manus Domni Leodegarii.*

LUXOVIEN. *Mediano monasterio, translatio sancti Hidulfi archiepiscopi & confessoris.* Vide auctarium GREVEN. infra.

Transl. Hid.

EDITIO-LUBECO-COL. *Octava omnium Sanctorum Dei. Item festivitas reliquiarum.* Vide supra MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Sequitur textus satis purus. Tum: *Treveris in monasterio beati Maximini, natale sancti Weomadi episcopi & confessoris. Eodem die civitate Marsilia, translatio sancti Ludovici, episcopi & confessoris, Ordinis Minorum. Ipso die, beati Austremonii episcopi & confessoris. Item sancti Willehadi episcopi & confessoris.* Vide infra GREVEN.

Oct. OO. SS.

VVeomadi.

Transl. Lud.

Austremonii VViliehadi.

BELIN. In textu satis purus, superaddit in fine: *Eodem die, translatio sancti Ludovici episcopi & confessoris, Ordinis Minorum. Item octava omnium Sanctorum.*

Transl. Lud. Oct. OO. SS.

GREVEN. *Octavæ festivitatis omnium Sanctorum. Festivitas reliquiarum eorumdem.* Remisi supra ad MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. An de alia festivitate hic agatur, post videbitur. Reliqua Auctaria recenseo: *In Africa, sanctorum Primi, Macharii, Justi & aliorum octodecim.* Vide Hieronymiana. *Item hîc, depositio sancti Hildulphi episcopi Treverensis, qui etiam supra habetur* VII *Idus Julii.* Errat; nam habetur V Idus seu XI Julii: forte hîc translationem indicare voluit, ut est supra in LUXOVIEN. Pergit GREVEN: *Eodem die, depositio sancti Willehadi, primi episcopi ecclesiæ Bremensis & confessoris. Treveris, sancti Weomadi episcopi & confessoris. Ambianis, sancti Godefridi episcopi & confessoris. Austremonii episcopi & confessoris. Moroci episcopi. Apud Marsiliam, translatio beati Ludovici, episcopi & confessoris, Ordinis Minorum.*

Oct. OO. SS.

Primi &c.

Hildulfi.

Willehadi.

Weomadi.

God-fridi.

Austremon.

Moroci.

Transl. Lud.

MOLAN. *Eodem die, translatio sancti Ludovici, episcopi & confessoris, Minoritæ. Item octava omnium Sanctorum. Ipso die, sancti Hildulfi episcopi Treverensis.* Dein typis minoribus: *Eodem die, depositio sancti Willehadi* &c. ut GREVEN. *Ambianis, sancti Godefridi episcopi & confessoris, cujus vita tribus libris conscripta habetur ad Rohardum decanum Suessionensem.* Editiones aliæ litteris Italicis textui de Claudio &c. immiscent: *Quia cum essent insignes artifices, & in lapidibus marmoreis imagines sculpere super omnes artifices nossent, eo quod falsos Deos adorare renuerant, primo* &c. In fine: *Item octava omnium Sanctorum. Brema, depositio sancti Vuillehadi* &c. *Virduni, sancti Mauri, episcopi ejusdem civitatis & confessoris. Die octava, commemoratio archistrategi Michaelis, & reliquarum incorporearum virtutum.* Demum typis minoribus: *Ambianis, sancti Godefridi episcopi & confessoris.* Ut supra.

Transl. Lud. Oct OO. SS.

Hildulfi.

Willehadi.

Godefridi.

Mauri.

Michaëlis & OO. AA.

V. *Idus.* *Die* 9.

APud Amasiam civitatem Marmaritanorum, natalis sancti Theodori martyris, qui temporibus Maximiani & Maximini imperatorum, pro confessione Christianæ fidei fortiter cæsus ac in carcerem missus, dein Domino Salvatore sibi apparente & monente ut constanter & viriliter ageret, relevatus est. Novissimè postquam equuleo suspensus & ungulis est corrosus, ita ut ejus interiora nuda apparerent, ardentibus traditur ignibus. Eodem die civitate Biturigas, sancti Ursicini confessoris, qui Romæ ordinatus à successoribus Apostolorum, primus eidem urbi destinatur episcopus.

Theodori.

Ursicini, al. *Ursini.*

Puri sunt *Praten. Rosweyd. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Amasiam* scribunt omnes cum appellativo *Marmaritanorum*, quasi peculiaris regio aut gens aliqua designaretur, cum sermo sit de legione militum Amaseæ in Ponto hiberna traducentium. Solus Rosweyd. scribit, *Theodori militis & martyris.* Idem cum Molano habet: *Maximiani & Maximi.* Rursus Rosweyd. elogii finem videtur voluisse expolire, dum ita legit; *ignibus traditus, reddidit spiritum. Civitate Biricas*, solita est Martyrologorum locutio, eam forte emendare voluit Greven. per *civitate Biturica. Ursicini* certo scripsit Ado, atque ex eo Usuardus in omnibus prope codi-

codicibus, Greven. & Molan. verum nomen *Ursini*, quamvis non vere Usuardine, substituunt, ut est etiam in codice Pratensi B.

Theodori. OBSERVATIO. Vere Megalo-martyr nuncupari potest, præcipuo cultu præ Theodoris aliis militibus, si plures sunt, venerandus hic noster cognomento *tiro*, Amaseensis seu Euchaita, in Allatii & Frontonis Kalendariis, in Sacramentario Gregorii & in Martyrologiis prope omnibus hoc die apud Latinos celebratus. Ad Hieronymianos codices pertinere non videtur, ut facile admittit Florentinius; at Beda, Florus, Wandelbertus, & qui in serie nostra sunt, eum constantissime prædicant. Beda cum laudatis Kalendariis & Sacramentario, simpliciter habet: *Natale sancti Theodori martyris.* Paulo expressius Romanum parvum: *Euchaitæ, sancti Theodori martyris*, locum non natalis, nec martyrii, sed gloriosissimæ sepulturæ designans. Neque in Adone notatur palæstra certaminis, neque ejus elogium, saltem in hac commemoratione contraxisse videtur Usuardus, quem plane existimo Acta ipsa consuluisse, unde a legione militum, sic ibi denominata, civitatem illam suam *Marmaritanorum* non satis apte formaverit, quod vocabulum in elogio, sub nomine Flori edito, multo melius expunctum est. Porro ex præfatis Actis, cum egregio in Theodorum Gregorii Nysseni encomio a Surio vulgatis, seriem suam historicam Gallicè compilavit Tillemontius tomo 5 a pag. 369, in notis eò spectantibus plurima observans, tum circa Acta ipsa, tum circa hunc & Heracleensem Theodorum, de quo in Actis nostris VII Februarii: quæ omnia in majori opere scrupulosius erunt expendenda. Videri interim possunt Notatio Baronii & Acta sincera Ruinartii a pag. 531. Sunt penes nos varia Græca monumenta de passione Theodori tironis ejusque miraculis, suo tempore cum jam pridem vulgatis illustranda. Solus in Wandelberti metrico, hoc versiculo honoratur:

Quinæ mox Idus Theudoro martyre vernant.

Ursicini vel Ursini. Floro supra citato etiam adscribitur tota nostra de *Ursicino*, seu melius *Ursino* Bituricensi annuntiatio, sed quæ certo ab Adone primùm consignata & ex hoc ab Usuardo; hinc, nisi vehementissime fallor, à nostro illo Floro desumpta est, idque vel inde conjici datur, quod ipsum nomen, nempe *Ursicini* servatum sit, male ab Adone efformatum. Sed de Floro isto qualicumque, à Majoribus nostris edito, alibi disputavimus; hic satis sit, vere Usuardina esse; quæ in utraque commemoratione exhibentur. De Ursini vita & gestis ea probantur admittunturque, quæ à Gregorio Turonensi, de Gloria confessorum cap. 8 tradita sunt, à Tillemontio Gallicè reddita, tomo 4 à pag. 477 atque explicata pag. 726. Vitam longiorem edidit Labbe tomo 2 Bibliothecæ MS. à pag. 5, *incerti auctoris*, inquit in scriptorum Syllabo, *sed recentioris, qui multa parum probabilia ex popularibus rumusculis collegit, quod plurium aliorum vitium*; forte etiam eorum, à quibus sunt manuscripta nostra de Ursini vita, revelatione & translatione, de quorum fide & auctoritate nolim præmature quidquam decernere. Solum noto, diem hunc à nonnullis *elevationis* censeri, natalem vero XXIX Decembris, quam certò, necdum mihi licuit tutò explorare.

AUCTARIA.

HERINIEN. Purissimus est, sed ex proprio loci vel provinciæ cultu, in fine superaddit: *Virduni, depositio beati Vitoni, episcopi & confess. ejusdem civitatis.* *Vitoni.*

TORNACEN. In Theodori elogio, pro magna parte mutilus, in secunda, purus est.

ANTVERP-MAJ. In prima purus & integer, sic format secundam: *Eodem die civitate Bituricas, sancti Ursini confessoris.*

PULSANEN. In prima habet usque ad *martyris*; in secunda usque ad *confessoris*, expunctis elogiis. Addit autem in fine: *Ipso die apud Virdunum, depositio sancti Guitoni ejusdem civitatis episcopi.* *Vitoni.* Nomen satis notum est.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Post textum: *Virduni, sancti Vidoni episcopi & confessoris.* MAX-LUBEC. scribit *Virdini* & *Widoni*; rectius UGHELLIAN. *Vitoni.* *Ejusdem.*

MUNERAT. In textu utcumque purus, adjicit: *Eodem die, Maturini confessoris, cujus corpus honoratur & colitur in territorio Senonensis diocesis.* *Maturini.* Scio ab Usuardo 1 Nov., ab aliis hoc die coli, sed nescio cur hic utroque die signaverit.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Textui puro subjungunt: *Virduno, depositio sancti Vitoni, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* *Vitoni.* Hæc vel similis phrasis sæpe hodie à codicibus repetitur.

ALBERGEN. & DANIC. Præterea superaddunt: *Dedicatio basilicæ Salvatoris.* *Dedicat. S. Salvator.* Vide infra BELIN.

CENTULEN. *Apud Amasiam civitatem Marmaritanorum, passio sancti Theodori martyris, sub Diocletiano. Eodem die, sancti Ursini Bituricensium primi episcopi & confessoris. Virdunis, sancti Vitoni episcopi & confessoris.* *Vitoni.*

BRUXELLEN. Novum Theodorum producit: *Romæ, sancti Theodori martyris.* *Theod. Rom.* Sequitur prima nostra annuntiatio, fere pura. Tum: *Atrebatis, sancti Ragnulfi martyris.* *Ragnulfi.* De Ursicino, satis Usuardine. In fine cum codicibus reliquis: *In suburbio Virdunensi, sancti Vitoni, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* *Vitoni.*

HAGENOYEN. Incipit, dies transponens: *In Treveris, sancti Hildulfi episcopi. In civitate* [forte *Berito*] *passio ymaginis Crucifixi.* *Hildulfi. Imag. Crn.* De Theodoro, post *revelatus est*, hæc inserit: *Et turba albato-*

albatorum virorum cum illo psallere cœperunt. Quæ ut viderent & audirent [pro viderunt & audierunt] custodes carceris, fugierunt. Tunc sanctus Theodorus in ligno suspenditur, & ungulis ferreis laceratur, & latera ejus raduntur; & ait præses: Vis nobiscum esse Theodore, aut cum Christo? Et respondit, Christo meo fui, sum & ero. Et statim jussus est igne consumi. Qui in igne positus, ad vocem Domini emisit spiritum, & corpus ejus non est combustum, cælumque apertum super eum multi viderunt. Sequitur nova eruditio: *Eodem die civitate Biturica, sancti Urcisini confessoris & episcopi. Hic prius vocabatur Nathanahel, de quo in Euangelio Johannis. Qui Romæ à successoribus Apostolorum ordinatus est episcopus, & primus eidem urbi destinatur pontifex, multis ad fidem conversis, & miraculis pluribus perpetratis, & ædificatis ecclesiis obiit in pace. Virduno, depositio beati Wydonis episcopi & confessoris. In Africa, sancti Attici martyris. Redonis, depositio sancti Melani confessoris.* Spectant ad VI Novembris.

De Theodoro. Vitoni. Attici. Melani.

AQUICINCT. In fine: *In territorio Adartensi, sancti Ragnulfi martyris. Verduni, sancti Vitonii episcopi.* Lege ut supra *Vitoni.*

Ragnulfi. Vitoni.

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. *Eodem die in territorio Nevernensi, sancti Maturini levitæ & confessoris.* Secundus codex, nempe REG. SUEC. melius legit *Maurini.*

Maturini.

AMBIANEN. *In suburbio Verdunensi, depositio sancti Vitoni, patris nostri, episcopi & confessoris.*

Vitoni.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Theodori martyris. Nathanaël episcopi, fratris sancti Philippi Apostoli Domini. Vitonis episcopi Verdunensis. Ursini episcopi & confessoris.* Si scriptor hujus codicis HAGENOYENSEM vidisset, Ursinum & Nathanaël in unum conflasset.

Nathanaël. Vitoni.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Castro Virduno, sancti Vitoni episcopi.* Sic etiam ferme legit codex LUXOVIEN.

Ejusdem.

FLORENTIN. *Apud Virdunum, sancti Victorini, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* Lege *Vitoni.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In suburbio Virdunensi, natale sanctissimi Vitoni episcopi & confessoris.*

BELNEN. *Translatio corporis B. Floscelli martyris, in hac ecclesia Belnensi quiescentis, quod corpus per venerabiles patres Dominum Simonem tit. S. Cæciliæ presb. Card. Apostolicæ sedis legatum in Francia, & Gerardum Dei gratia Æduensem episcopum, de loco ad locum magis venerabilem, die predicta est translatum, anno Domini* MCCLXV.

Transl. Floscelli.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Edisam civitatem, commemoratio sancti Sanguinis Christi ex imagine Crucifixi Domini.* In prima annuntiatione modice interpolata est. In secunda superaddit: *Iste Ursicinus prius dictus est Nathanaël Apostolus Christi; cui Dominus dixit: Ecce verus Israëlita, in quo dolus non est. Quievit autem in pace, apud præfatam urbem sepultus & postmodum divina revelatione reinventus. In Hispaniis, sanctorum Fausti & Marcialis martyrum. Virduno, sancti Widonis ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Item Virduno, sancti Nicani episcopi & confessoris. In territorio Nivernensi, sancti Mauri* [melius supra *Maurini*] *levitæ & confessoris. Nicomediæ, sancti Damiani confessoris.* Vide Hieronymiana.

De sanguine Crucifixi. De Ursino. Fausti &c. Viton. Nicani. Maurini. Damiani.

BELIN. Incipit: *Dedicatio basilicæ Salvatoris.* Tum sequitur textus satis purus.

GREVEN. *Commemoratio Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, qui apud Edissam civitatem, de imagine Crucifixi à Judæo percussa, miraculose profluxit. In Hispaniis, sanctorum Fausti & Marcialis. Romæ, natalis sanctorum Clementis, Simphroniani. Item Nichomediæ, sancti Gamasi, alias Damiani.* Vide Hieronymiana. *Romæ, dedicatio basilicæ sancti Salvatoris, hoc est sanctæ ecclesiæ Lateranensis, à beato Sylvestro facta. Ragnulfi martyris. Apud Heracleam civitatem Macedoniæ, sancti Theodori martyris. Qui sub Licinio rege, pro fide Christi virgis & plumbatis diutissime cæsus, ungulis corrosus, faculis, vulneribus admotis, exustus, testis etiam acutissimis confricatus, deinde crucifigi sagittarique jussus, ad ultimum decollatione, martyrii gloriam adeptus est.* Jam diximus spectare ad VII Februarii, nisi idem sit cum Amaseensi. En synonymum alterum: *Theodori episcopi Londoniensis & confessoris. Vitoni episcopi Virdunensis & confessoris. Deithmari confessoris. Item sancti Donati. In territorio Nivernensi, sancti Mauri levitæ & martyris. Paurilia virginis sacræ, quam Paulus Apostolus legitur baptizasse. In Hellesponto, sanctæ Eusebiæ virginis. Apud Carthusienses monachos, commemoratio defunctorum fratrum & sororum ejusdem Ordinis.*

Sang. Cruc. Fausti &c. Clement. &c Gamasi. Dedic. Salv. De Theodoro Heracleensi. Theod. ep. Vitoni. Deithmari. Donati. Mauri. Paurilia.

MOLAN. *Dedicatio basilicæ Salvatoris, prima basilica in palatio Constantini apud Lateranum, à beato Papa Sylvestro facta. In pago Attrebatensi, passio sancti Ragnulfi martyris, qui positus est in basilica sancti Vedasti. Eodem die, Maturini confessoris, cujus corpus honoratur & colitur in territorio Senonensis diœcesis.* EX MUNERATO. *Eodem die, crucifixio imaginis Domini nostri Jesu Christi in Syria, civitate Berytho. Virduni, depositio beati Vitoni, episcopi & confessoris ejusdem urbis.* Posteriores editiones incipiunt: *Romæ, dedicatio basilicæ Salvatoris, Constantini* &c. De crucifixione imaginis, de Ragnulfo & Vitono, ut in priori. Adjicitur: *Die nona, sanctorum martyrum Onesiphori, & Porphyrii. Et sanctæ matris Matronæ.* Vide Martyrolog. Castellani.

Dedic. Salv. Ragnulfi. Maturini. Imag. Crucif Vitoni. Onesiphori. & Porphyr. Matronæ.

IV *Idus.* *Die* 10.

NAtalis beati Martini Papæ, qui ob fidem Catholicam ab imperatore Constantino hæretico de ecclesia raptus, ac perductus Constantinopolim, relegatus apud Cersonam Liciæ provinciæ, ibidem vitam finivit, multis in eodem loco virtutum signis usque hodie refulgens. In territorio Agatensi, sanctorum martyrum Tiberii, Modesti & Florentiæ, qui tempore Diocletiani variis tormentis cruciati, martyrium compleverunt. Antiochiæ, sanctorum Demetrii epiſcopi, Aniani diaconi, Eustosii & aliorum viginti.

Martini PP. Tiberii & sociorum. Demetrii & socior.

Ita *Praten. Herinien. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. Munerat. ſcribit *ob fidem Chriſti Catholicam*, & de reliquo conſtructionem torquet, vitioſa interpunctione. Plerique codices legunt *Conſtantino*, pauci *Conſtantio* ; neutra lectio valet : primam in Adone repertam certo ſecutus eſt Uſuardus ; aſt in Romano moderno emendatius legitur nomen *Conſtantis*, qui ab anno DCXLI ad DCLXVI imperium tenuit, ſub quo indigniſſimam illam perſecutionem, atque ex plagis & ærumnis martyrium paſſus eſt Martinus Papa. Rurſus exilii locum notant codices omnes *Cerſonam*, excepto Molano, qui *Cherſonam*, ut eſt in Romano parvo & Adone. Sed quæ eſt iſta *Cherſona Lyciæ ?* Crediderim, locum eumdem indicari, quem olim exilio & martyrio nobilitavit Clemens Papa, de quo erudite diſputat Roſweydus Notatione I in libellum de Feſtivitatibus pag. 221 & 222. Hæc paucis hîc indicaſſe ſit ſatis. Relîqui in textu & *Cerſonam* & *Liciæ* ex codicum formatione. Sic etiam *Agatenſi*, licet Greven. & Molan. melius legant *Agathenſi.* Videtur ſcribendum *Tyberii*, ex quo Gallicè *Tubery*, ut habent iterum Greven. ; & Molan. ſed manuſcripta præfero. Sic *Aniani*, pro quo aliqui *Aviani* : quid præſtet, neſcio.

Martini PP.

OBSERVATIO. Martini Pontificis, fortiſſimi puritatis Catholicæ adverſus Monothelitas defenſoris & martyris feſtivitas, forte ex recentiorum codicum Uſuardinorum placito, hoc tempore agitur XII Novembris ; à Wandelberto, ipſo veroſimiliori obitûs die ſignata eſt, nempe XVI Septembris. Inter antiquos alios Martyrologos, in ſola ſerie noſtra celebratur, a Romano parvo in ſacras Tabulas primum relata, unica hac annuntiatione : *Cherſona Lyciæ, Martini Papæ, qui ob Catholicam fidem ibi relegatus, vitam finivit.* Hinc in Adonem tranſiit, ex quo decerpta eſt tota annuntiatio noſtra, ab ipſiſſimo Uſuardo, duces ſequente, non alio quam hoc die ſignata, ut probat codicum omnium antiquiorum ſententia. Allatii & Frontonis Kalendaria, dum Martinum aliquem, abſque diſtinctionis nota memorant XII Novembris, non hunc Papam martyrem, qui nec ſeculo nono tali die colebatur, ſed celebratiſſimum illum Turonenſem, ut mihi quidem videtur, reſpiciunt, ob Mennæ natalem, in diem ſequentem ibi tranſlatum. Sicui fortaſſe magis arrideat Frontonis ad Kalendarium eo die obſervatio, haud multum equidem reluctabor. Præclara ſunt Martini Papæ Acta à Surio vulgata, quæ à nobis ſuo loco cum Anaſtaſii aliorumque ſcriptis illuſtrabuntur ; quo remittendæ quoque ſunt plures intricatæ controverſiæ circa pontificatus ingreſſum & egreſſum, circa tempus exilii omniumque geſtorum ordinem chronologicum, quas ſatius eſt hîc omnino præterire, quam jejunius & præter inſtitutum noſtrum delibare ; pleræque jam, poſt Baronium, à Cointio, Papebrochio, Pagio aliiſque eruderatæ, ſi non omnino explanatæ ſunt. Liceat hîc proprio loco repetere Wandelberti verſum, quem dedimus XVI Septembris : *Hinc ſexto deno Martinus Papa beatur.*

Tiberii & ſociorum.

Martyres Agathenſes Hieronymianis, Bedæ, Floro, Rabano, imo etiam Romano parvo ignoti, à Wandelberto canuntur ; diſtinctius ſignati ab Adone : *In territorio Agathenſi, in Ceſſarione*, cetera ex ipſo Uſuardus in textu noſtro verbatim deſcripſit. Acta aliqua edidit Petrus in Catalogo : alia diffuſiora citat, non refert, Catellus in ſua Occitania pag. 279, ex quibus priora contracta exiſtimat. Multum fallor, ni Catelliana ipſa anno MDCLVI ad Bollandum miſerit Poſſinus, in XXVII lectiones diſtributa, quæ, ut candide fatear, mihi nequaquam placent ; ſed de ipſis ſtatuere alterius loci eſt. Audi metricum Wandelberti encomium :

Quartis Modeſtus, Florentia Tyberiuſque
Trino martyrio, trino pro nomine fulgent.

Demetrii & ſociorum.

In Hieronymianis hoc die, primo loco legitur : *In Antiochia, natalis ſanctorum Demetrii epiſcopi, Anieſi diaconi, Euſtoſi & ſociorum ejus.* Hæret hîc merito Florentinius, ut *Demetrium* illum vel ſub *Demetriani*, vel ſub alio nomine ad certam ſedem reducat. Sociorum nomina in apographis uniformia non ſunt, nec uſpiam determinatus numerus. Rabanus Hieronymiana preſſe ſequi videtur, dum ſcribit : *In Antiochia, natale Demetrii epiſcopi, Amneſi, Euſtachii & ſociorum ejus.* Ad Adonis textum non pertinere, recte cenſuit Roſweydus : in appendice habetur, *Aniani diaconi, Euſtoſii & ſociorum eorumdem.* Diverſa Uſuardi phraſis oſtendit, ex ipſo fonte immediate hauſiſſe. Sed unde dicemus clauſulam illam acceſſiſſe, *& aliorum viginti* ? Non eſt tam facile nodum illum ſolvere, niſi aperte fateamur, erraſſe Noſtrum, & Sanctos alios ad alias regiones ſpectantes, perperam in unum collegiſſe : nec vero viam explanat, imo potius involvere videtur notula Caſtellani, qua parte Euſtoſium tangit ; forte melius divinans, dum *alios viginti* Africanos à tribus prioribus disjungit. Ceterum ita ſcripſiſſe Uſuardum, atque etiam in Martino & Agathenſibus textum noſtrum vere Uſuardinum eſſe, ex codicum arbitrio admittendum eſt.

AUC-

AUCTARIA.

TORNACEN. Non omnino purus, deficit in elogio martyrum Agathensium.

ANTVERP-MAJ Prima annuntiatio turbata est; secunda non est integra; tertia prætermittitur.

ROSWEYD. In textu satis purus, in fine adjicit: *Eodem die in Brittannia Cantiæ, depositio sancti Justi archiepiscopi & confessoris, qui quartus à beato Augustino fuit. Aurelianis, Monitoris episcopi confessoris. Vigilia beati Martini episcopi.* Memineris codicem hunc Ultrajectinum esse, ubi cathedralis, postea metropolitana ecclesia, Martino dicata est.

Justi. Monitoris.

PULSANEN. In prima fere integer; in secunda resecat elogium; tertia deest.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In textu satis puri adjiciunt: *Aurelianis, Monitoris episcopi.* Est in codicibus pluribus.

Monitoris.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. In textu puri sunt, sed secundo loco novam hanc annuntiationem invehunt: *Natale sanctorum Triphonis & Respicii.* In fine subnectunt: *Aurelianis, sancti Monitoris episcopi.*

Triphonis & Respicii. Monitoris.

LOVANIEN. In textu præcedentibus purior est, nam caret annuntiatione interjecta de Triphone & Respicio.

ALBERG. & DANIC. Recentiorem formam induunt. Sic enim, Martino Papa ad XII translato, hodiernum textum ordiuntur: *Natale sanctorum Martyrum Triphonis & Respicii. Item sanctæ Nimphæ virginis, quam filiam Aureliani Maximilianus episcopus baptizavit.* In Agathensibus & Antiochenis puri sunt. In fine, de Monitore, ut jam non semel supra.

Triphonis, Respicii, & Nimphæ. Monitoris.

CENTULEN. *Natale sancti Martini Papæ & martyris, qui ob Catholicam fidem ab imperatore Constancio hæretico, in insula Cersona exilio relegatus, quievit in Domino. Corpus ejus Romam relatum multis miraculis fulget.* In secunda, pro *Tiberii*, scribit *Viti*, de cetero in hac & in tertia annuntiatione purus, in fine adjicit: *Aurelianis, sancti Monitoris episcopi.*

Ejusdem.

BRUXELLEN. *Natale beati Martini Papæ. Hic Romæ celebravit concilium, in quo dampnavit pravi dogmatis assertorem Paulum Constantinopolitanum, falsi nominis patriarcham. Propter quod Constancius imperator hæreticus ipsum ab ecclesia raptum, apud Cersonam Liciæ in exilium misit, & ibi ipse migravit ad Christum, multis in eodem loco,* &c Agathensium martyrum numerum auget, sic scribens: *In territorio Agathensi in Cesariono, sanctorum martyrum Liberii, Tiberii, Modesti & Florentiæ. Qui tempore* &c. In Antiochenis purus est. Tum: *Eodem die, natale sanctorum martyrum Triphonis & Respicii. Et sanctæ Nymphæ virginis, filiæ Aureliani, quam sanctus Mamilianus episcopus baptizavit. Ipso die, depositio Bernardi, qui Latinorum primus fuit Antiochenæ ecclesiæ patriarcha. Aurelianis, depositio sancti Monitoris episcopi. Romæ, sancti Leonis Papæ.* Vide notulam Castellani: *Apud Verdunum, depositio sancti Mauri ejusdem civitatis episcopi.*

De Martino. De Agathen. Triphon. & c Nymphæ. Bernardi. Monitoris. Leonis. Mauri.

HAGENOYEN. Incipit ab Agathensibus, sed non satis pure. Tum de Nympha, ut in præcedenti. De Antiochenis, satis bene: deinde de Triphone & Respicio, ut supra. Sequitur: *Ipso die, sancti Martini Papæ & martyris, qui fuit vir totus Deo devotus, & in fide Catholicus, quia congregavit concilium contra Cyrum, Sergium & Paulum hæreticos & episcopos. Quia illos de suis dignitatibus ejecit, jussus est à spatario Olympii interfici, qui non permissus est à Deo sanctum Martinum videre, quia cæcus est effectus. Horum hæresis erat, quod nec unam nec duas voluntates seu operationes in Christo esse confitebantur. Tandem vir beatus vi capitur & Constantinopolim ducitur, nec sic acquievit, ut malos sustinere vellet; unde hac de causa Cersone in exilium mittitur, ubi quondam beatus Clemens Papa degebat, & ibidem Martinus feliciter migravit ad Dominum, martyr pariter & confessor. Aurelianis, depositio sancti Monitoris episcopi & confessoris. In Boëmia, sanctæ Leodemilæ, aviæ sancti Wenzeslai.* Vide infra GREVEN.

De Martino. Monitoris. Ludmillæ.

AQUICINCT. In fine: *Aurelianis, sancti Monitoris episcopi. Ipso die, sancti Probi confessoris.* An episcopi Ravennatis?

Monitoris. Probi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Tiberii martyris cum sociis. Martini Papæ & confessoris. Georgii discipuli Christi.*

Georgii

REG. SUEC. signatus num. 428. *In territorio Aurelianensi, sancti Verani episcopi & confessoris.* Est *Cabellicensis*, ex sepultura notus, de quo vide Castellanum die sequenti.

Verani.

In VATICAN. sub num. 5949. Deest annuntiatio ultima. Adjicitur: *Beneventi, sancti Mennæ confessoris.* De hoc nihil apud alios.

Mennæ.

STROZZIAN. *Civitate Agrippinensi, depositio sancti Cuniberti episcopi. Castello Milliduno, sancti Leonis confessoris.* Vide de utroque XII Nov.

Cuniberti. Leonis.

BURDEGALEN. *Aurelianis, Minoris episcopi.* Lege *Monitoris. Ipso die, sancti Mauri episcopi & confessoris.* In Romano est VIII Novembr.

Monitoris. Mauri.

LUXOVIEN. Scribit cum aliis supra: *Virduni, sancti Mauri episcopi & confessoris.*

Mauri.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ, natale sanctorum martyrum Triphonis & Respicii.* Sequitur de Nympha, ut supra. In Agathensibus & Antiochenis satis pura est. Rursus de Monitore, ut supra. Tum: *Apud Cersonam Liciæ, depositio beati Martini Papæ & martyris, qui ob catholicam fidem* &c. *Eodem die, beati Justi episcopi Cantuarienses & confessoris, qui cum Mellito & aliis multis à beata Gregorio Papa in Britanniam beato Augustino in adjutorium prædicationis missus est, qui primo Bosensis ecclesiæ factus antistes, postmodum quartus in regimine præsulatus Cantuarienses ecclesiæ Augustino successit.*

Triphon. & c Monitoris. Justi.

BELIN. Incipit: *Natale sanctorum martyrum Triphonis & Respicii & Nimphæ virginis.* Martinus translatus est. In secunda & tertia, parum abest à puritate. Tum: *Aurelianis, sancti Notarii episcopi* Tunc hîc *Monitoris. Civitate Agrippinensi, depositio sancti Cumberti* [Cuniberti] *episcopi. Castello Milluduno, sancti Leonis confessoris.* De hoc dixi videndum Castellan.

Triphon. & c Notarii. Cuniberti. Leonis.

GREVEN. *Secundum aliquos hic, passio sancti Felicis Papæ & martyris, cujus celebritas* IV *Kal. Augusti potissimum agitur; sepultus vero perhibetur* XV *Kal. Decemb. Romæ, sanctorum martyrum Triphonis & Respicii. Monitoris episcopi Aurelianensis & confessoris. Romæ, depositio beati Leonis episcopi. In Britannia, sancti Justi episcopi & confessoris. Qui cum Mellito & aliis à beato Gregorio Papa, in opus Euangelii Britanniam missus, primo quidem Brosensis episcopus, deinde Cantuariensis ecclesiæ, post sanctum Augustinum quarto loco archi-*

Felicis. Triphon. & c Monitoris. Leonis. Justi.

Theodori. *episcopus, sanctis fulgens operibus quievit in pace.* *Theodori episcopi Siccensis & confessoris. Apud Ra-*
Probi. *vennam, sancti Probi episcopi & confessoris. Mauri*
Mauri. *episcopi. Apud Antiochiam, sancti Theodori ado-*
Theodori. *lescentis confessoris, de quo lib.* 10 *historiæ Eccle-*
siasticæ refertur, quod ob Christi fidem tempore Ju-
liani, à prima luce usque ad horam decimam tanta
crudelitate & tot mutatis carnificibus tortus sit, ut
simile nulla ætas factum meminerit. Romæ, sanctæ
Nymphæ. *Nymphæ virginis, filiæ Aureliani imperatoris.*
Ludumillæ. *Ludumillæ, ducissæ Bohemiæ & martyris trans-*
latio. Parisius, Catullæ matronæ nobilissimæ. Erme-
Catullæ. *Ermegardis.* *gardis comitissæ Zutphaniæ.*

MOLAN. *Natale sanctorum martyrum Triphonis, Respicii & Nymphæ virginis. Aureliæ, S. Notarii episcopi.* EX BELIN. *In Colonia Agrippinensi, depositio sancti Cuniberti episcopi. Castello Mille-*
Triphon. & c Notarii Cuniberti.
duno, sancti Leonis confessoris. Ex eodem. *Aure-* *Leonis.*
lianis, depositio Monitoris episcopi. Dein typis mi- *Monitoris.*
noribus: *In Britannia, sancti Justi* &c ut GRE-
VEN. nisi quod scribat *Brocensis.* In Martyro-
logio Romano sedes episcopalis non apponitur
Item ex eodem de Theodoro adolescente An-
tiocheno. Editiones posteriores Martinum diffe-
runt ad XII. Primo loco litteris Italicis agunt de
Triphone, Respicio & Nympha. In fine: *In* *Justi.*
Britannia, sancti Justi episcopi & confessoris, quem *Theodori.*
illuc Gregorius Papa direxit, cum alius ad Euan- *Probi.*
gelii opus. Eodem die, sancti Probi, Rhavenna-
tis pontificis, in ede ipsi dicata sepulti. Aurelianis,
depositio sancti Monitoris episcopi. Die decima,
sanctorum Apostolorum Erasti, Olympi & socio- *Erasti &c.*
rum. Ex Horologio. Demum, minoribus ty- *Theoctistes.*
pis adjectum est: *Item, sancta Theoctistes Lesbiæ.*

III *Idus.* *Die* 11.

Martini. IN Galliis Turonis civitate, natalis beati Martini episcopi & confessoris, cujus vita tantis extitit miraculis glorioſa, ut trium mortuorum meruerit esse suscitator. In Scithia metro-
Mennæ. poli Frigiæ Salutariæ, passio sancti Mennæ martyris, qui persecutione Diocletiani, postquam studuit cælesti regi secreta conversatione in heremo militare, procedens ad publicum, ac se Christianum libera voce declarans, primò diris cruciatibus examinatus, novissimè fixis in oratione genibus, & Domino Jesu Christo gratias agens, gladio cæ-
Verani. sus est. Item Lugduni, sancti Verani episcopi, cujus vita fidei & virtutum meritis illustris fuit.

Ex *Praten. Herinien. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin.* 1 *edit. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Molan. in ipso principio aliquid variat: *In Galliis civitate Turonis.* Rosweyd. urbis Trajectinæ patronum majusculis miniatis exornans, legit *beatissimi Martini.* Solus Munerat. posuit, *quod trium* &c. Sic item *meruerit*, pro quo Antverp. *mereretur*, pejus Max-Lubec. *meretur*; Belin. autem *mereretur esse suscitator magnificus.* Quot modis *Scythia* & *Phrygia* scribantur, non semel diximus; hîc rursus sequor majorem codicum numerum. Certum est *Scythiam* hîc ab Adone perperam invectam, pro qua Baronius substituit *Cotyæi.* Greven. & Molan. male pro *studuit*, legunt *meruit.* In omnibus est *heremo;* in Praten. *exanimatus*; in Herinien. *examinatus*; in pluribus ita utima syllaba abbreviata est, ut æque legi possit *examinatur* ac *examinatus*, utrumvis selige, nos postremum tenemus. Praten. legit *Veriani*; Rosweyd. *Valeriani*; major pars stat pro *Verani*: sed videtur dubitasse Molanus, de quo Verano ageretur, unde sic simpliciter scripsit: *Item sancti Verani* &c. Reliqua minutiæ sunt, ut *Thuronis, Salutaris, cælesti, Nerani* &c.

Martini. OBSERVATIO. Vere in hujus diei nota pronunciavit Florentinius: *Sancti ac Thaumaturgi Martini omnia ita nota sunt, ut hîc aliqua repetere non expediat.* Nobis tamen paucula depromenda sunt, quæ ad rem nostram pertinent. Itaque in Hieronymianis, Beda, Romano parvo & Adone, phrasi non multum dissimili eaque brevi commemoratur; hoc solo discrimine, quod Romani parvi auctor *miraculorum patratorem* prædicet. Noluit Usuardus illaudatum præterire Sanctum, diffusissimo cultu, omni memoria, & toto saltem Occidente longe celebratissimum. Floro etiam aliquid adscribitur, sed Rabanus longiori elogio Martinum ornavit. Wandelbertus infra recurret. Multa de Martino observavit Baronius in notatione, plura in Annalibus, forte hinc inde, præsertim in figendo obitus anno, emendanda. De nullo ferme Sancto tot illustria monumenta supersunt, nullus tot inclytos encomiastes nactus est. Notissimi sunt præcipui, Sulpitius Severus, Benedictus Paulinus Petrocorienſis, Fortunatus & Gregorius Turonenſis, quorum opera multorum eruditorum notis explicata & illustrata sunt. Pleraque collegit, discussit ac digessit Gervasius in vita, Gallicè Turonibus edita anno MDCXCIX, brevius Tillemontius tomo 10 à pag. 309, quorum lucubrationibus, ad eluci-

elucidanda vetuſtiora, ſuo tempore gratanter utemur. Poëta Martyrologus Mennam præponit, ac neſcio quam *Domicillam* Martino ſubjungit; quæ, licet in Hieronym. forte ponatur, cum in noſtris hodie nota non ſit, ſola priorum encomia deſcribemus. Sic cecinit, non ex Molano, ſed ex Spicilegio Acherii:

Menas ſanctus ovat ternis virtute fideque.
Confeſſor merito, officio & ſermone ſacerdos,
Atque fide martyr, lato famoſus in orbe
Martinus, votis feſtoque vocatur eodem.

Quam nota & plana ſunt circa Martinum ferme omnia, tam implexa videntur, quæ *Mennæ.* *Mennam*, cetera illuſtrem martyrem, concernunt. Imprimis non conſtat, in Hieronymianis ſignari ſub hac formula: *Alexandria metropoli, natalis ſancti Minatis*, tametſi id elicere velle videatur Florentinius. Beda legit: *Ipſo die, natale ſancti Mennæ martyris.* Idem nomen reperitur in Allatii (ſed IV Idus) & Frontonis Kalendariis, atque in Gregorii Sacramentario; ejuſdemque Sancti celebrem olim Romæ memoriam, præter alia oſtendit habita à S. Gregorio homilia 35, ad quæ vide Frontonis notam. At in hiſce poſtremis nullo peculiari ſigno aut loci aut temporis diſtinguitur. Romanum parvum ſcribit: *In Scythia, Mennæ martyris, Conſtantinopolim tranſlati.* Eſt in Rabano prolixius elogium, unde tamen nihil magnopere ſtatui poteſt, niſi ex Adoniano ad certas circumſtantias determinetur; in quo nihilominus ea indicatur poſitio, à Noſtro inde ad verbum deſumpta, quæ rem non ſatis explanat: *Eodem die, in Scythia, metropoli Phrygiæ Salutariæ* &c. Palæſtra in Romano emendatius poſita eſt, obſervatque Caſtellanus, diverſum hunc eſſe ab alio *Mena* ſeu *Menna Callicelado*, de quo cum Hermogene & Eugrapho agitur in Romano x Decembris. Quin imo diverſa Acta utroque die à Surio ex Metaphraſte vulgata ſunt, de quibus alibi judicium feremus. Jam vero dum & illa & Martyrologia accuratius excutiuntur, non adeo obvium eſt decernere, unuſne an plures Mennæ fuerint; an unius Acta ab alio Sancto tranſlata non ſint; verbo, obſcura & ambigua non pauca recurrunt, de quibus vide tantiſper Tillemontium tomo 5 à pag. 441 & 758 Interim textus noſter ex Adone plane contractus eſt, ſervata palæſtra, ut in Variantibus dictum eſt.

Verani, haud dubie Lugdunenſis epiſcopi, meminit, non in appendice, ut ait Flo- *Verani.* rentinius, ſed in ipſo textu, Viennenſis Martyrologus, ex quo deſumpti ſunt omnes annuntiationis noſtræ apices. In Hieronymianis etiam legitur, ſed *non dubitaret* Florentinius, *quin ſit ex additis ad vetuſtius Martyrologium.* Quidquid ſit, notat ibi laudatus ſcriptor Veranos plures, nempe alterum *Gabalitanum*, ſeu *Cavallicenſium* epiſcopum, alterum *Vencienſium*, eoſque a Lugdunenſi & hodierno noſtro diverſos, ex Hagiologio Labbei, Sauſſayo & Raynaudo. Aliter ſentire videtur Caſtellanus; nam Veranum adjecta notula *Vencienſem* declarat, ex IX Septembris huc tranſlatum, qui Gallicè vocetur *Veran*: ſecundum vero Gallicè *Vrain*, *Cabellicenſium* epiſcopum ſtatuit, qua ratione *Veranus Lugdunenſis* omnino excludendus eſſet. Hæ ſunt controverſiæ, alibi operoſius diſcutiendæ: textus noſter Lugdunenſem haud obſcure deſignat, iſque & Uſuardinus eſt. Vide Tillemontium tomo 15 pag. 849.

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima purus, in ſecunda, deſinit ad *Mennæ martyris*, expuncto elogio. In tertia denuo purus.

ANTVERP-MAJ. Deficit in hoc codice totus hujus diei laterculus.

PULSANEN. In prima purus eſt; ſecundam & tertiam truncat, poſt *martyris* & poſt *epiſcopi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Toto textu puri eſſent, niſi de Martino, poſt, *ut trium* *De Martin.* *mortuorum mereretur eſſe magnificus ſuſcitator*, adderent hæc: *Hic anno Domini quadringenteſimo felicem ſpiritum cælo reddidit.*

CENTULEN. *In Galliis, civitate Turonis, tranſitus ſancti Martini archiepiſcopi & confeſſoris, cujus ſacrum ſepulchrum, virtute Chriſti, miraculis frequentibus illuſtratur. Eodem die apud Scithiam, ſancti Mennæ martyris, qui gladio vitam finivit. Lugduni, ſancti Neroni* [male ſcriptum eſt *Verani* nomen] *epiſcopi, vita & miraculis clari.*

BRUXELLEN. In prima ſatis purus, ſic pergit: *Et in Scithia, metropoli Frigiæ Salutariæ, paſſio ſancti Mennæ martyris, qui ſub perſecutione* *De Menna.* *Dyocleſiani & Maximiani, cum eſſet miles ex Egiptiorum provincia ortus, abrenuncians terrenæ militiæ, cæleſti regi clam, & ſub ſecreta converſatione in eremo ſtuduit militare; deinde nataliciis præfectorum imperatorum procedens in publicum, libera voce ſe Chriſtianum profeſſus eſt; ac primum cæſus ita, ut plateæ ſanguine inundarent, & poſt eculeum & ignem ſuperans, per tribulos & ſudes ferreas, ligatis manibus & pedibus tractus, noviſſime fixis in oratione genibus, & Domino Jeſu Chriſto gratias agens, gladio cæſus eſt, & corpus igni traditum eſt. Apud Cyprum, civitatem quæ dicitur Amathunta, depoſitio ſanctiſſimæ memoriæ Johannis Eleymonis, Alexandrinæ civitatis archiepiſcopi.* Vide XXIII Januarii. *Jo. Eleemoſ.*

HAGENOYEN. *In Galliis civitate Turonis, depoſitio ſancti Martini epiſcopi & confeſſoris, cujus* *De Martin.*

vita tota miraculosa fuisse describitur, ita ut trium mortuorum mereretur esse suscitator. Hic in triplici statu fuisse legitur, scilicet militari, monachali & pontificiali, in quibus omnibus statibus ipse placuit Deo. Ipse namque in militia servivit imperatori irreprehensibiliter, ita quod nec Deum in illa offenderet. In monachatu servivit Deo, & sibi fideliter adhæsit, ita ut ipse forma religionis ceteris esset. In episcopatu ipse servivit Christo, & hoc ad Dei honorem, proximi utilitatem, & ad suam in bonis promotionem. Denique beatus Martinus, multis perpetratis miraculis, pluribus ædificatis ecclesiis, & ad fidem conversis; & multis insidiis, tam à paganis, quam ab hæreticis tolleratis, & idolis diversis destructis, plenus bonis operibus migravit ad Dominum in pace. In Menna, tantum modice interpolatus est. In Verano purus, adjungit: *Item sancti Johannis elemosinarii episcopi & confessoris.*

Jo. Eleemos.

AQUICINCT. In fine: *In villa, quæ dicitur Malonia, natalis sancti Bertuini episcopi. & conf.*

Bertuini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Martini episcopi & confessoris.. Mennæ martyris. Bertuini episcopi & confessoris. Veriani episcopi & confessoris.*

Ejusdem.

ALTEMPS. *Ipso die, sancti Livini archiepiscopi Dorobernensis.* Dubium est, quid velit.

Livini.

FLORENTIN. *Apud Ravennas, sancti Probi archiepiscopi & confessoris.* Vide die præcedenti.

Probi.

EDITIO LUBECO-COL. Post ea, quæ ex ANTVERP-MAX. &c. supra dedimus, adjungit: *Ejus transitus sancto Ambrosio episcopo Mediolanensi, & beato Severino archiepiscopo Colonienſi manifestatus divinitus fuit.* De Menna: *Qui persecutione Diocleciani imperatoris, cum esset nobilissimus miles Egyptiorum generis, abrenuncians seculo, studuit secreta conversatione cælesti regi in heremo militare. Deinde in natalitiis præfectorum imperatorum procedens ad publicum, ac se Christianum libera voce coram eis declarans, traditus est Pirro judici puniendus, qui primo diris cruciatibus examinatur* &c. In ultima annuntiatione, pura est. In fine: *Eodem die, sancta Theophilæ virginis & martyris.*

De Menna.

Theophilæ.

BELINI editio altera: *Ipso die, transitus sancti Joannis eleemosynarii, episcopi Alexandrinæ urbis.* Vide, ut diximus, XXIII Januarii.

GREVEN. *Romæ, natalis sanctorum Valentini, Feliciani, Victorini. Ravennæ, Felicis, Valentinæ, Houellæ, Octavii, Januarii, Erundinis.* Vide in Hieronymianis. *Bertwini episcopi & confessoris. Ganfredi episcopi Sorienſis & confessoris, Ordinis Cistercienſis. Secundum aliquos hîc, Joannis eleemosynarii, qui supra habetur X Kalend. Februarii. Item sancti Mennæ solitarii, magnæ sanctitatis viri. De quo beatus Gregorius 3 Dialog. refert, quod studium ei fuerit, nihil in hoc mundo possidere, nihil requirere, omnes qui ad se causa charitatis venissent, ad æternæ vitæ desideria accendere. Inter oblationes sibi missas, oblationem stupratoris cujusdam per spiritum cognovit ac respuit. Theophilæ virginis & martyris. In Galliis, Rogæ matronæ.*

Valent. &c. Felicis &c.

Bertwini. Ganfridi. Jo. Eleemos.

Mennæ solitarii.

Theophilæ. Rogæ. De Martino.

MOLAN. Aliis litteris de Martino subnectit: *Hujus vita & doctrina per miracula, quæ Dominus per eum fecit, pene omnibus fidelibus claret: nec necesse est à nobis hîc aliquid exinde commemorari, quia ipsius vitam, virtutes & signa Sulpitius manifestè luculento sermone descripsit; nec non & Gregorius, ejusdem urbis episcopus, in miraculorum libris plenissime disseruit.* In fine: *In Malonia, sancti Bertuini episcopi & confessoris.* Deinde minoribus typis de Menna solitario, ex GREVEN. supra. Denique: *Depositio Theophanii confessoris, comitis Centuncellensis, de quo beatus Gregorius Dialogorum lib. 4, cap. 27.* Editiones aliæ de Martino, paulo brevius: *Hujus vitam Sulpitius manifestè luculento* &c. In fine: *Apud Namurcum in Malonia, sancti Bertuini episcopi, qui de Hibernia insula veniens in saltum, qui vulgo appellatur Marlignia, condidit oratorium in supradicta villa Malonia super Sambram, in honorem semper Virginis Mariæ. Ubi diu Deo militans, cursum suum feliciter implevit. Die undecima, sanctæ martyris Stephanidis, & sancti patris & confessoris Theodori Studitæ.* Ex Horologio Græcorum.

Bertuini. Menn. solit. Theophanii.

De Bertwin.

Stephanid. Theodori Studitæ.

Pridie Idus.

Die 12.

Æmiliani

APud provinciam Tarraconensem, civitate Tirassona, beati Emiliani presbiteri & confessoris, cujus admirabilem vitam Braulio Cæsaraugustanus episcopus simplici sermone descripsit. Civitate Agripinensi, depositio sancti Cuniberti episcopi. In territorio Senonico, sancti Paterni martyris. Castello Miliduno, sancti Leonii confessoris.

Cuniberti. Paterni. Leonii.

Sic habent *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Munerat. scribit *Terraconensi*, ceteri cum textu. Major in civitatis nomine variatio, nam Praten. Antverp. & Max-Lubec. legunt *Tyrassona* Tornacen. *Tarrassona;* pejus Munerat. *Trasona*: prævalet aliorum auctoritas. In solo Molan. est *Æmiliani*, ceteri codices, etiam qui diphthongis utuntur, simpliciter. *Ammirabilem* Greveni est; turpius in Max-Lubec. *annumerabilem.* Soli Herinien. & Munerat. habent *Chuniberti.* In Greven. & Molan. emendatè legitur *Mileduno*, at cum reliquis omnibus scribendum fuit *Miliduno.* Antverp. Max-Lubec. & mediæ notæ codices, ultimum Sanctum vocant *Leonis*, Munerat. *Leoni*; legendum est *Leonii*, Gall. *Liêne.*

OBSERVATIO. Habet hoc singulare hodiernus Usuardi textus, cum alio quem retulimus XXVIII Septembris, quod ex solitis fontibus Romano parvo & Adone non profluat, quodque adeo plane Usuardinus, & certo sensu primigenie & integre

Usuar-

Usuardinus dici posse videatur & debeat: licet fateamur, *Cunibertum* & *Leonium*, aliis *Leonum* seu *Leonem* ex Wandelberto, si eum Usuardus novisset, procedere potuisse. Itaque ex quatuor Sanctis hîc consignatis, nullus apud Hieronymianos, Bedam, Florum, Rabanum, aut in serie nostra, apud auctorem Romani parvi atque Adonem commemoratur. Qui primo loco ponitur *Æmilianus*, cognomento *cucullatus*, quod nomen Gallicè vertunt *Milhan* vel *Milhar*, ab Usuardo ex Hispania verosimiliter accersitus est, saltem ex Ildefonso lib. de viris illustribus in Braulione acceptus, cujus verba citat Baronius hîc: *Vitam Æmiliani cujusdam monachi, & memoriam ejus & virtutum illius viri, suo tenore commendat pariter & illustrat.* Vide Ildefonsum ipsum in editione Miræi cap. 12 pag. 97, & alia monumenta, quæ in notatione adfert laudatus Baronius; nec inutilis est Castellani observatiuncula. Prædictam vitam edidit Mabilio sec. 1 Benedict. à pag. 205, ubi in observationibus prævis Adonem suum denuo producit, ab omnibus tum vulgatis tum Mss. nostris passim & ubique discrepantem. Bonâ ejus veniâ, erit apud nos Æmilianus pure Usuardinus; neque enim Martyrologum istum adeo egenum depingimus, ut nec tantillum proprii ei reliquum faciamus. *Æmiliani*

Tres alii Sancti procul quærendi non fuerunt; *Cunibertum*, sub prima Regum Francorum stirpe olim celebrem, jamque in præcedentibus non semel inter Auctaria relatum, suggessit Fredegarius vel Colonia ipsa; de quo etiam videndâ Baronii Notatio. Acta à Surio edita, mihi quidem satis jejuna videntur, nec quadragenarium episcopatum, latissimamque rerum præclare, in Austrasia potissimum, gestarum seriem pro merito decurrunt; ut taceam, notasse olim Bollandum non modica correctione indigere; unde suo tempore ex vitis sancti Sigeberti regis & B. Pippini Majoris domûs operosius erunt colligenda, restituenda, & illustranda. *Cuniberti.*

Paternus, Senonensis monachus & martyr, fortasse ex Actis ab ignoto auctore conscriptis, Usuardo innotuit, non ex Adone, quem & hîc perperam obtrudit Mabilio pro XIII Novembris; nam neutro die ab eo Martyrologo vere consignatus est; nec in Mosandro, nec in Rosweydo aut ejus appendice; nec in Mss. nostris, si solum Lobiensem excipias, usquam notatus. Acta à præfato Mabilione sec. 3 Benedict. parte 1, pag. 463 referuntur, tamquam rudi minerva prius exarata, deinde nonnihil expolita, utroque auctore anonymo, de quorum fide & sinceritate post videbitur. *Paterni.*

Martyrologium Romanum ad X Novembris legit: *In oppido Milleduno, sancti Leonis confessoris;* pro quo in notis Baronianis citantur *vetera Mss.* & *vetus Martyrologium Romanum*; nempe, ut opinor, à Belino editum, quem in Auctariis ejus diei, cum Florentinis aliisque citavimus, ubi & à non nemine *Romæ Leo* aliquis ex Hieronymianis celebratur. Ad Romani textum apposita Castellani notula *Leonem Papam* I intelligit, *mortuum*, inquit, XXX *Octobris*, *eo autem die* X *Novembris depositum*, de qua re nos propriis locis egimus, nempe XI Aprilis & XXVIII Junii; ubi contra novam Pagii opinionem, contra Papebrochium & Castellanum, ex aperta Hieronymianorum determinatione, verosimilius censuimus, X Novembris verum esse *Magni Leonis* natalem. Hîc vero certum credimus, *Leonium Miledunensem*, Gallicè *Liêne*, ad hunc diem propriè pertinere, de cujus vita & rebus gestis doceri cupimus. En modo geminum de Cuniberto & Leonio Wandelberti versiculum: *Leonii.*

Agrippina, tuus pridie excellet Chunibertus.
Leonium Sequanæ recolunt quoque littora sanctum.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. In primo deest elogium, ad marginem eâdem fere manu adjectum. Cetera etiam hinc inde turbata sunt.

ROSWEYD In textu deest Paternus: nec reliqua omnino pura sunt. In fine adjicitur. *In Daventria, sancti Lebuini confessoris.* *Lebuini.*

PULSANEN. In prima caret elogio. In secunda scribit *Cuniberti abbatis.* Quarta scribit *Leonis* pro *Leonii.*

LOVAN. In textu satis purus, addit: *Item Romæ, sancti Bonifacii* IV *Papæ & confessoris. Eodem die, depositio sancti Lebuini.* Cum hoc ferme convenit LEYDEN-BELG. *Bonif. PP. Lebuini.*

ANTVERP-MAX. Eadem habet augmenta, sed textui inserit: *Apud Alexandriam, beati Johannis episcopi & confessoris, qui elemosinarius dicitur.* *Jo. Eleemos.*

LEYDEN. In prima purus, de Cuniberto addit: *Hic quodam tempore, dum in præfata urbe, in basilica sanctarum* XI *milium Missarum solempnia celebraret, cuncto populo cleroque, qui aderat, respiciente, columba candoris nivei volatu placido circumgyrans, insedit sancto capiti antistitis venerandi.* Sequitur de Paterno & Leonio (quem omnes codices mediæ notæ Leonem vocant) pure. Tum: *Item Romæ, sancti Bonifacii* IV *Papæ & confessoris. Hic phanum, quod Pantheon vocabatur, Romæ à Foca imperatore impetratum, vertit in ecclesiam sanctæ Mariæ & omnium Martyrum Christi; ut ubi quondam, non deorum sed dæmoniorum cultus agebatur, ibi deinceps memoria omnium fieret Sanctorum.* Denique de Lebuino, ut supra. Eadem omnia habet ULTRAJECT. Sed Bonifacii memoriam primo loco reponit. *De Cuniberti. De Bonifac. Lebuini.*

ALBERG. & DANIC. Huc referunt annuntiationem de Martino Papa, quam cum Usuardo dedimus x Novembris. Sequitur de Bonifacio, Æmiliano, Cuniberto &c. ut duo præcedentes; sed nihil habent de Lebuino.

CENTULEN. *Apud Affricam, commemoratio sanctorum Archadii, Paschasii presbyteri, & Euthicii martyris. In pago Brabancia, sancti Levini episcopi & martyris. Redonis, Sancti Melanii episcopi & confessoris, qui post innumerabilia signa virtutum, jugiter intentus cælo, migravit à sæculo; cujus gesta habentur. In Hispaniis civitate Tyrassona, sancti Emmiliani presbyteri & confessoris.* *Arcadii &c. Livini. Melanii.*

BRUXELLEN. Incipit: *In Gandavo, sancti Livini archiepiscopi & martyris. Qui de Scocia veniens, mare calcabile habuit, & à Florberto primo abbate monasterii beati Bavonis Gandensis benigne susceptus, ferocissimæ genti Brabantinorum prædicavit, & tandem apud Escham vicum Cameracensis dyocesis pro Christo martyrium duxit. Cujus corpus ad præfatum monasterium sancti Bavonis relatum est. Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Cuniberti, septimi ejusdem urbis archiepiscopi. Qui filius Crallonis ducis existens, ecclesiam Coloniensem quadraginta annis optime rexit, & amplius Pippino duci, regiam domum administranti, præsidium fuit. Hic dum quodam tempore* &c. ferme ut supra. *Apud Affricam, natale sanctorum martyrum Archadii, Paschasii, Probi & Euthiciani. Qui cum in Arrianam perfidiam declinare nullatenus vellent, primo proscripti deinde in exilium acti, & atrocissimis supplicius excruciati, & postremo diversis mortibus interempti, illustri martyrio mirabiliter accubuerunt.* Spectant ad diem sequentem. Sequitur pressiori charactere: *Item Turonis, sanctorum septem Dormientum Clementis, Primi, Cleti, Theodori, Gaudentii, Quiriaci, & Innocentii, ex duobus fratribus beati Martini nepotum. Quorum vitam & conversationem celebrem Gregorius Turonensis archiepiscopus descripsit.* Tum, de Paterno, bene. De Bonifacio, ut LEYDEN &c. Deinde de Verano Lugdunensi, quem *Serianum* vocat; ex die hesterna. De Æmiliano & Leonio, pure. Demum: *Ipso die, depositio sancti Walerici confessoris.* Vide Usuardum ad diem XII Decembris.

De Livino. 7 Dormient. Turonens. Bonifacii. Verani. Walerici.

HAGENOYEN. In prima purus est. De Cuniberto, verbis LEYDEN. superaddit: *Et ubi esset Ursula regina Virginum cumulate demonstravit.* De Paterno & Leonio, recte. Tum: *Romæ sancti Bonifacii Papæ* IV. *Hic à Foca imperatore obtinuit, ut beati Petri Apostoli* [cathedra, opinor,] *caput omnium esset ecclesiarum, quia Constantinopolitana, se primam omnium ecclesiarum scribebat. Item ipse instituit festum omnium Sanctorum, & diem Animarum. Ipso die in territorio Trajectensis dyocesis, depositio sancti Lebuini confessoris. Hic archidyaconus sancti Wilibordi episcopi erat, & vir per omnia laudabilis, & multos gentiles convertit ad fidem.* *De Cunibert. De Bonifac. De Lebuino.*

AQUICINCT. Addit: *Romæ, sancti Bonifacii Papæ. Hic obtinuit apud Phocatem principem, ut sedes Apostolica beati Petri Apostoli, caput esset omnium ecclesiarum, quia* &c. ut HAGENOYEN. In fine recentiori manu: *Gandavi, sancti Livini Hibernensis archiepiscopi & martyris.* *De Bonif. Livini.*

VICTORIN. In fine: *In territorio Nivernensi, sancti Honorati confessoris.* Non notatur à Castellano. Tum: *Romæ, Martini Papæ.* Absque titulo martyris, quo modo etiam signatur, sed solus in codice REG. SUEC. sub num. 130. *Honorati. Martini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lebuini confessoris. Cuniberti episcopi Coloniensis. Paterni martyris. Leonii confessoris. Septem Dormientium. Brictii episcopi & confessoris.* Vide textum Usuardinum die sequenti. *Lebuini. Dormient. Brictii.*

VATICAN. num. 5949. Nihil habet Usuardini, sed textum aliunde accepit: *Natale sancti Melanii, Redonicæ civitatis episcopi.* Alii & hoc die & aliis diebus, eum referunt, sed spectat ad VI Januarii. *Apud Africam, sanctorum martyrum Arcadii, Probi, Paschasii, & Luticiani, qui ex Hispania oriundi, cum apud Gensericum Vandalorum regem clari carique haberentur, nec in Arianam perfidiam declinare paterentur, primùm proscripti, deinde in exilium acti* &c. ex textu diei sequentis. *Melanii. Arcadii & sociorum.*

In UGHELLIAN. Deest annuntiatio Paterni.

FLORENTIN. *Item sancti Melanii, Redonicæ civitatis episcopi & confessoris, qui post innumerabilium signa virtutum, jugiter intentus cælo, migravit à terra.* Sunt fere ipsissima verba textûs, quem retulimus VI Januarii. *Melanii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Civitate Agrippinensi Colonia, natale Sancti Cuniberti archiepiscopi & confessoris. Hic quodam tempore* &c. ut LEYDEN. Deinde de Bonifacio, ut in eodem codice, nisi quod post, *ut ubi quondam*, interjiciat, *tempore Domiciani.* Sequuntur reliqua textus, satis pure. Tum: *Apud Viennam,* [sancti Esichii episcopi] *qui post beatum Pantagatum præsedit ecclesiæ. Civitate Davantria, natale beati Lebuini episcopi & confessoris. Apud Confluentiam, translatio sancti Castoris presbyteri & confessoris. Eodem die, passio sancti Livini episcopi & martyris.* *De Cunib. De Bonifac. Hesychii. Lebuini. Transl. Cast. Livini.*

BELIN. In prima satis purus est, secunda est de Paterno; duæ aliæ desunt, quarum loco totus fere textus ex x Novembris subnectitur. Secunda editio superaddit de Cuniberto, quem *Cumbertum* vocat. In fine: *In territorio Gandensi, sancti Livini episcopi & confessoris.* Cur non *martyris*? Hîc de *Lebuino* non agitur. *Textus 10 Novembr. Livini.*

GREVEN. *Abiæ Silonitis, propheta, de quo* 3 *Reg.* 11. *Nota, beatus Cunibertus, quanti futurus esset meriti in ipsa statim adolescentia ejus præsignatum est, cum rex Dagobertus, in cujus curia puer manebat, nocte quadam vidit locum, in quo dormiebat, immenso cælitus lumine illustrari.* [Non videtur de Dagoberto hoc posse intelligi.] *Cum autem factus esset episcopus, & mysterium nostræ redemptionis in basilica sanctarum Virginum immolaret, clerus adstans & populus columbam splendidissimam capiti ejus vidit insidere, vere dignum Christo sibi approbante sacerdotem. Ipso die, beati Lyvini episcopi & martyris. Qui Scotus natione, ab ineunte ætate, vita & miraculis inclytus, tantæ fidei extitit, ut etiam super aquas ambulasse legatur. Tandem de patria in opus Dei egressus, cum plurimos convertisset ad fidem, in Brabantia ab infidelibus occisus, martyrii coronam promeruit. Item secundum Adonem* [qualem edidit Mosander] *hic Bonifacii Papæ* IV, *qui sedit mensibus octo, diebus viginti duobus; quique templum Pantheon, à Foca cæsare impetratum in honorem Sanctorum omnium consecravit. In Aphrica, Marii, Publii. In Cæsarea Cappadociæ, sanctorum Germani, Theophili, Cæsarii, Eusebii.* Vide Hieronymiana. *Graphildis matronæ & martyris, quæ dum sanctum martyrem Livinum innocentem esse, injusteque pati acclamaret, ab impiis & ipsa cum puerulo suo nomine Brictio occisa, martyrii gloriam consecuta est. In Hibernia, sancti Laurentii archiepiscopi. Renati episcopi & confessoris. Vienne, S. Eusebii* [1 edit. *Esichii* *Ahiæ proph. De Cunib. De Livino. De Bonifac. Marii &c. Germani &c. Graphildis. Laurentii. Renati. Eusebii.*

Macarii. De Lebuin. chii] *episcopi & confessoris. Macharii episcopi. Eodem die apud Daventriam, depositio sancti Lebuini confessoris. Qui de Anglia, Salvatore nostro per visum sibi apparente ac jubente, exiens, genti Saxonum circa Yſalam fluvium Euangelium Dei annunciavit, multasque tribulationes perpessus propter verbum, quievit in pace. Imarii confessoris, a quo sanctus Malachias, primo formam vitæ sanctæ ac conversationis accepit. In monte Nitriæ, sancti Hor abbatis & confessoris.*

Imarii.

Martini &c. Livini. Molan. De Martino & Tiberio &c. ex x Novembris. *In portu Gandensi, depositio sancti Livini episcopi & martyris. Eodem die apud Isalam fluvium, oppido Daventriæ, sancti Lebuini presbyteri & confessoris.* Tum minoribus typis, de Renato & Imario ex Greven. Editiones aliæ de Livino & Lebuino, ut prior. *Item, sancti Renati Andegavensis episcopi & confessoris Viennæ, sancti Isicii episcopi.* Tum typis minoribus: *Item beatæ Craphaildis & Brixii pueri, martyrum cum sancto Livino, quorum corpora Gandavi habentur in tumbis portatilibus. Pragæ, natalis quinque eremitarum, qui martyrium pertulerunt in solitudine majoris Poloniæ, ubi nunc est Cazimiria oppidum.* Notabis in his editionibus non servari textum Usuardinum, cum Martinus sit primo loco.

Lebuini. Renati. Imarii. Isicii. Craphaildis, & Brictii. Eremit. Pragens.

Idibus. *Die* 13.

Valentini & socior. Mitrii. Arcadii & sociorum.

RAvennæ, natalis sanctorum martyrum Valentini, Solutoris, & Victoris. In Provincia apud civitatem Aquis, beati Mitrii, clarissimi martyris. In Africa, sanctorum martyrum Archadii, Paschasii, Probi & Euticiani, qui cum in Arrianam perfidiam nullatenus declinare paterentur, primùm proscripti, deinde in exilium acti, tum atrocissimis suppliciis excruciati, ad postremum diversis mortibus interempti sunt. Turonis, depositio sancti Briccii episcopi. Civitate Toleto, sancti Eugenii episcopi & confessoris.

Brictii. Eugenii.

* Inter omnes codices, solos puros existimo *Herinien.* & *primam Munerati editionem.*

VARIA LECTIO. In Herinien nihil notabile occurrit præter *Pascassii.* Munerat. mendis typographicis, saltem in altera editione passim abundat. In hac est augmentum de *Gendulfo*, quo priorem carere asserit, utriusque collator Rosweydus. Pro *Mitrii*, habetur *Nutrii clarissimi*, omisso, forte de industria titulo *martyris.* Solus Molan. legit *Eutichiani*, Romanum parvum & Ado *Eutychiani*; alii *Eutychii*; nos cum codicibus *Euticiani*, male Munerat. *Uticiani.* Relîqui in textu *Briccii*, cum Mss. Greven. Molan. & alii legunt *Brictii* cum Adone; Beda habet *Bricii.* Reliquas minutias prætereo, ut variationes momenti paulo majoris expendam.

De Pratensi aliisque. Qui primam Molani editionem cum codice Pratensi non semel contulit Clarissimus Castellanus, sic de codicis illius hodiernis augmentis submonuit: In fine: *Toleto, S. Eugenii episcopi & confessoris. Malbodio, sanctæ Aldegundis virginis. Et in margine: Parisius, S. Gendulfi episcopi.* De ultimo, nulla est controversia, cum certò ad Usuardum non pertineat. De Aldegunde, satis dictum ad xxx Januarii; ex quo die erasam, ad hunc, à nescio quo, translatam constat; ubi scribendum, *Malbodio monasterio*, veluti legit apographum nostrum, leguntque item codices Antverp-maj. Rosweyd. & Aquicinct. consueti Pratensis socii. Hinc satis patet, præfatos codices inter puros hoc die recenseri non posse. Quæritur, an ad Usuardum spectet *Eugenius Toletanus*, in apographo Pratensi & præfatis tribus sociis signatus in hunc modum: *Civitate Toleto, sancti Eugenii antistitis?* non, ut supra legit Castellanus, *episcopi & confessoris.* Dubium augent Greven. præcipuè & Molan. à quibus plane abest Eugenius. At, nisi fallor, ab his duobus confusus est hodiernus Eugenius, cum alio, qui colitur xv Novembris; idque Greven. satis innuit, ipsum in Auctariis *martyrem* appellando; Molan. vero, tametsi hodiernum in Auctariis etiam ponat, in textu diei xv, litteris Italicis id tam clare expressit, ut certa videatur conjectura nostra, quæ ad alios quoque codices, præsertim mediæ notæ, absque scrupulo extendi potest. Nos itaque hîc Herinien. & Munerat. primæ editionis, ut puriissimos sequimur, sub ea annuntiatione, quam in textu exhibuimus, quæque ex multis aliis codicibus, & quoad substantiam ex Pratensi ipso sociisque citatis abunde vindicari potest; credimusque & hunc Hispanum sanctum verosimiliter ab Usuardo, cum pluribus aliis allatum, ejusque memoriam in sacris Tabulis ab ipso primùm & vere consignatam fuisse. Alia conjectura inferius proponenda est.

OBSERVATIO. Tres primi Martyres sic in Hieronymianis fere omnibus hoc die signantur: *In Ravenna civitate, sanctorum Valentini, Solutoris & Victoris:* ad quæ Florentinius ex Galesinio notat, *tres fuisse sub nomine Valentini martyres Ravennates*; atque hodiernum esse ait, *cujus meminerunt Acta Dalmatii.* Nonnulla alia suggerit Baronius; at nemo

Valentini & sociorum.

at nemo hactenus Acta martyrii aut certam aliquam vitæ notitiam in lucem extulit. Quid Ravennates ſolidi producant, ſuo tempore videbitur. Romanum parvum ſolita brevitate: *Ravennæ, Valentini, Solutoris, Victoris, martyrum*; Adonis annuntiatio tota & integrè in textu noſtro reddita eſt.

Sic item quæ ordine ſecunda ponitur de *Mitrio*, *Mitria* ſeu *Metria*, à ſolo Adone primùm ipſiſſimis illis verbis ſignata, omnibus aliis Martyrologis ignota eſt. *Clariſſimi martyris* laurea, tam in Adone quam Uſuardo diſertiſſime legitur; at ex omnibus quæ Gregorius Turon. de Glor. Conf. cap. 71 refert, non aliud colligitur, quam *Confeſſorem* fuiſſe, ut vel ipſo in titulo exprimitur. Si *Martyrem* velis, ob certamina aliqua pro fide, vel forte tormenta tolerata, per me licet; violentam mortem non ſubiiſſe, ante me obſervarunt Surius & Caſtellanus. *Metrias* vocatur à Gregorio; *Mitrias* vero in manuſcripta vita, vel potius encomio aliquo, quod apud nos exſtat, quodque utinam priorum Actorum jacturam aliquouſque compenſaret.

Mitrii.

Glorioſæ primitiæ perſecutionis Wandalicæ à Romano parvo celebrantur die præcedenti XII Novembris: *In Africa, Archadii, Paſchaſii, Probi & Eutychiani, Wandalorum perſecutione martyrum.* Ado hiſtoriam fuſius proſequitur ex Proſperi Chronico ad annum CCCCXXXVII, notatum *Coſſ. Ætio II & Sigevulto*, ſeu *Sigiſvulto*. Atque hæc tota cultûs & feſtivitatis origo, apud antiquiores Martyrologos, qui perperam citantur, nullatenus quærenda. Vide quæ de his martyribus cum ſocio Paulillo notavit Baronius, ac paulo accuratius diſcuſſit Ruinartius in Hiſtor. perſecutionis Wandalicæ à pag. 431 ad 441. Brevius rem delibat Tillemontius tomo 16 à pag. 500.

Arcadii & ſociorum.

Turonis, natale ſancti Bricii epiſcopi, ſcribit Beda, ubi elogium aliquod ſub Flori nomine ſubjungitur. Rabanus, Bedam cetera imitatus, ſolum indicat Martini ſucceſſorem fuiſſe. Bedam etiam ſequitur Ado, hunc Noſter, iiſdem prope terminis. Florentinius Brictium Hieronymianis acceſſorium putat. Videndæ ſunt Molani & Baronii Notationes. Vita ejus ſatis contracta apud Surium exſtat, ex Gregorio Turonenſi deſumpta, quam cum collectaneis noſtris Mss. alibi copioſius diſcutiemus. Sic Brictium native depingit Wandelbertus:

Brictii.

Idibus hinc hæres tuus, ô Martine, retentat
Brictius, exilio, lachrymis ſigniſque probatus.

Eugenium Toletanum, ejus nominis ſecundum, ab Uſuardo primùm & vere conſignatum fuiſſe ſupra oſtendimus, vel ex peculiaribus notitiis Hiſpanicis, vel, ſi magis placet, ex Ildefonſi libro de Scriptoribus, ut non ita pridem de Braulione memi-nimus, acceptum. In Miræi editione eſt pag. 98, ubi cap. 14 egregium elogium habes, cum inſigni editoris ſcholio; alibi uſui futuro, cui accedent plura documenta ex Nicolao Antonio, aliiſque ſcriptoribus Hiſpanicis colligenda.

Eugenii.

AUCTARIA.

PRATEN. De hujus codicis Auctariis in Variantibus ſupra abunde dictum eſt.

TORNACEN. Caret Eugenio; in reliquo textu omnino purus non eſt: in fine adjicit: *Ipſo die, ſancti Gendulfi epiſcopi.*

Gendulfi.

ANTVERP. MAJ. Pergit eſſe turbatio aliqua in textu; ſed de Eugenio & Aldegunde habet ſicut Pratenſis, & iiſdem verbis.

ROSWEYD. Incipit à Brictio; reliqua cum Pratenſi conveniunt, præſertim in Eugenio & Aldegunde, de quibus ſupra.

PULSANEN. Peculiari principio: *Natale beatiſſimi Johannis Conſtantinopolitani epiſcopi, cognomento Chryſoſtomi, qui verbo & exemplo plurimum profuit Chriſtianæ religioni.* Tum de Brictio & Ravennatibus. Deſunt reliqua.

Joannis Chryſoſt.

ANTVERP. & MAX. LUBEC. & UGHELLIAN. Habent textum uſque ad Brictium incluſive. Tum ſubjungunt: *Ipſo die, ſancti Killiani confeſſoris.* Vocatur à Caſtellano *Killenus.*

Killiani.

MUNERATI editio altera, in textu pura, adjungit: *Pariſius, tranſitus ſancti Gendulphi epiſcopi, à beato Sixto ordinati, cujus juſſu mortuum gentilis ſuſcitavit filium; de cujus caput requieſcit in magna eccleſia beatæ Mariæ virginis Pariſius.*

GREVEN. & MOLAN. Jam diximus in utroque abeſſe annuntiationem Eugenii Toletani.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Incipiunt: *Turonis, ſancti Brictii epiſcopi & confeſſoris, qui beato Martino, cujus fuerat diaconus, in epiſcopatu ſucceſſit.* Sequuntur tres primæ annuntiationes textûs Uſuardini, ſatis puræ. De Eugenio, nihil. Sed in fine ſuperaddunt: *Ipſo die, ſancti Kiliani* vel *Kyliani confeſſoris.*

De Brictio.

Kiliani.

CENTULEN. *Ravennæ, ſanctorum martyrum Valentini, Solutoris, Victoris. Toleto civitate, ſancti Eugenii antiſtitis, viri eruditiſſimi. Turonis, ſancti Briccii epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, tranſlatio Aldegundis virginis. Ipſo die, ſancti Quillia* [haud dubie *Kiliani*] *confeſſoris. Cœnobio ſancti Bertini, ſancti Folquini confeſſoris.*

Tranſlat. Aldegund. Kiliani Folquini.

BRUXELLEN. Sic incipit: *Turonis, depoſitio ſancti Brictii epiſcopi & confeſſoris. Qui cum beatum Martinum, cujus erat archidyaconus, multum injuſte laceraret conviciis, ſe poſt ipſum futurum epiſcopum, ſed in epiſcopatu multa paſſurum audivit; quod & probavit eventus.* Tribus Ravennatibus, addit, *Maurilii & Publii.* In Mitrio, purus eſt. Sequitur: *In Italia, monaſterio Bobio, ſancti Columbani abbatis, Scotici generis.* Vide XXI Novembris. Hic inſeritur manu paulo recentiori: *Apud Alexandriam, natale quinquaginta doctorum gentilium, quos beata Katherinæ*

De Brictio.

Maurilii & Publii.

Columbani.

Doctor. 50.

therina disputando victos, ad fidem Christi convertit, & quos Maximinus imperator, igne coctos, dignos Deo martyres fecit: ex vulgatis Actis. Male repetitur Mitrius. Deinde: *Malbodio monasterio,* *Aldegundis.* *beatæ Aldegundis virginis. Ipso die, sancti Kiliani* *Kiliani.* *confessoris.* De Aldegunde, satis dictum est.

HAGENOYEN. In prima, purus est. Sequitur: *Item sancti Kyliani confessoris, socii sancti Leobini* *Kiliani.* *episcopi & martyris. Item sancti Dalmatii episcopi* *Dalmatii.* *& confessoris.* In Mitrio, recte. Dein: *Item sanctæ* *Maxellend.* *Maxellendis virginis & martyris.* Memoriam martyrum Afrorum, satis pure refert, sed de Brictio in hunc modum: *Turonis civitate, sancti Brictii episcopi & confessoris. Iste Brictius ab octo episcopis & pluribus clericis, quia vita sua illos scandalizavit, beato Martino datus est in filium, quem idem Brictius, trium dierum ætatis, negavit esse patrem suum, & Johannem quemdam patrem suum* *De Brictio multa.* *proclamavit. Hunc Brictium beatus Martinus fecit suum archidyaconum, & multa scandala & obloquia de eo sustinuit; cui pro mercede episcopatum Martinus obtinuit, & ei prædixit quod multa adversa sustinendus esset: nam tricesimo anno episcopatus, ejicitur, & facinus ei imponitur stupri, & septem annis proscribitur, donec ad cor rediit de injuria Martini. Et tunc restituitur, & septem annis laudabiliter sedit, & obiit in pace.*

AQUICINCT. Pro *Mitrii*, scribit *Demetrii.* In *Aldegundis.* Eugenio & Aldegunde, convenit cum Pratensi & sociis ejus aliis, de quibus supra. Sed hoc præterea habet: *In territorio Cameracensi,* *Maxelendis.* *natalis sanctæ Maxelindis virginis & martyris.* Vide Castellani Martyrologium universale.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Brictii* *Livini.* *episcopi & confessoris. Livini episcopi & martyris in Gandavo.* Vide Auctaria diei præcedentis. *Arcadii martyris, cum sociis. Valentini martyris, cum sociis.* Omnia solet corripere.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Parisius, trans-* *Gendulfi.* *latio sancti Gendulfi episcopi, à beato Sixto ordinati, cujus jussu mortuum gentilis suscitavit filium.* Vide MUNERATI secundam editionem supra.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. *Et Amandi* *Amandi.* *episcopi.* Agit de Redonensi.

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Albonis* [puto *Albonis.* *Abbonis*] *abbatis & confessoris.* Locum & mortis *Adoratoris.* modum explicat Castellanus in Martyrol. universali. *Sancti Adoratoris martyris.*

FLORENTIN. *In Italia Cremona, sancti Homo-* *Homoboni.* *boni confessoris. Item sancti Chiliani.* Tum codex *Kiliani.* ex tribus aliquis, verosimiliter STROZZIAN. *Verani.* *Eodem die, sancti Verani episcopi.* De quo XI Nov.

MONTIS SANCTI. *Elevatio sanctorum Romarici,* *Elevatio* *Romaric &c* *Amati & Adelphii, quorum meritis & intercessione expectamus adjuvari.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Turonis civi-* *De Brictio.* *tate in Galliis, natale sancti Brictii episcopi & confessoris, cui vir sanctus Martinus, cum esset diaconus suus, prædixit eum suum successorem in episcopatu fieri, & eum multa adversa in eodem passurum, quæ omnia ita evenerunt, sicut vir sanctus illi prædixerat. Alexandriæ, sanctorum quinquaginta oratorum,* *50 Orator.* *quos ipsa virgo Christi Katerina ad Deum convertit. Maxentius vero tyrannus fecit eos omnes igne comburi, tempore Constantini imperatoris.* In Ravennatibus & Mitrio, pura est. De Africanis, post *De Afris.* *Probi*, interjicit: *Et Euticiani atque Paulilli.* Deinde in fine male notatur tyrannus, *sub rege* *Kiliani ep.* *Wandalorum Syrico.* Kilianum *episcopum* facit.

BELIN. Habet totum textum; sed Eugenio præmittit: *In Italia, civitate Cremona, sancti* *Homoboni, cujus sanctitas crebris claret miraculis.* *Homoboni.* Vide Surium. Secunda editio superaddit in fine: *Amandi.* *Item Amandi episcopi.*

GREVEN. *Item cum sanctis Archadio &c. san-* *ctus puer Paulissus* [Paulillus] *ad servitutem à Syrico Wandalorum rege damnatus est. Civitate To-* *leto, Eugenii episcopi & martyris. Anthonini marty-* *Antonini.* *ris. Item quinquaginta martyrum oratorum, qui in* *50 Orator.* *confessione beatæ Katherinæ crediderunt. In Thra-* *cia, sanctorum Edicti, Euticis, Ermogenis. In Cæ-* *Edicti &c.* *sarea Cappadociæ, natalis sanctorum Anthonii, Ge-* *Antonii &c.* *henæ & Adriani cum aliis. Item sanctorum Aman-* *Amantii &c.* *tii, Antoniæ. Parisius, sancti Gundulfi episcopi &* *Gendulfi.* *confessoris. Paterniani episcopi & confessoris. Divi-* *Paterniani.* *nici episcopi. Kiliani episcopi & confessoris. Cre-* *Divinici.* *monæ, sancti Homoboni confessoris. Qui primum ne-* *Kiliani.* *gotiator, deinde cælesti inspiratione tactus, lucris* *Homoboni.* *cælestibus toto corde inhians, in oratione positus emi-* *Folquini.* *sit spiritum. Item sancti Folquini. Maxellendis* *Maxellend.* *virginis. Aldegundis virginis.* *Aldegund.*

MOLAN. *In Italia, civitate Cremona, sancti* *Homoboni, cujus sanctitas crebris claret miraculis.* *Homoboni.* Sequitur de Eugenio. Tum de Gendulfo, ad *Gendulfi.* verbum ex secunda editione MUNERATI. *Came-* *raci, natale sanctæ Maxellendis virginis & marty-* *Maxellend.* *ris.* Dein minoribus typis: *Kiliani episcopi &* *Kiliani.* *confessoris, Albiniaci in territorio Atrebatensi.* *Arvernis, depositio sancti Quintiani, ejusdem loci* *Quintiani.* *episcopi & confessoris.* Editiones aliæ textui ad-*De Paulillo.* miscent: *Puer autem Paulillus fustibus cæsus, & ad infimam servitutem damnatus est; ideo, ut appa-* *ret, non occisus, ut de superata sævitia inimici, etiam illa ætas gloriaretur.* In fine, de Gendulfo, Quintiano, Kiliano, Maxellende, Homobono & Eugenio, ut in priori. Tum: *Pla-* *centiæ, revelatio sancti Antonini martyris. Malbo-* *Antonini.* *dio monasterio, translatio sanctæ Aldegundis vir-* *Transl. Aldeg* *ginis. In monasterio dicto Sithiu, elevatio prima,* *& translatio corporis sancti Folquini, Morinorum* *De Folquino.* *episcopi anno* DCCCCXXVIII. denique typis minoribus: *In Palæstina, sanctorum martyrum Anto-* *Antonii &* *nii presbyteri, Zebinæ & Germani, quos Firmi-* *aliorum.* *lianus præses, ultro se offerentes, absque ullo alio supplicii genere, capite mulctandos tradidit. Eodem die, sanctæ Ennathæ virginis, quæ ad eumdem ju-* *dicem tracta, post graves cruciatus, igne concremantur.* Vide Eusebium eorum triumphum describentem inter Martyres Palæstinæ apud Ruinartium in Selectis pag. 343 & Surium hoc die.

XVIII *Kal.* *Die* 14.

APud Thraciam civitate Eraclea, natalis sanctorum martyrum, *Clementin* *& socior.* Clementini, Theodoti, & Philomini. Alexandriæ, sancti Sera- *Serapionis.* pionis, quem persecutores sub Decio principe crudelissimis affecerunt suppliciis, ita ut omnes ei junctúras membrorum prius sol-

ventes, de superioribus eum præcipitarent, ac sic Christi martyr efficeretur.

Conveniunt codices prope omnes *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.*

VARIA LECTIO. *Thraciam* scribimus cum purioribus, potius quam *Trhaciam*, *Trachiam*, *Traciam*, ut habent aliqui alii. *Eraclea* est in plerisque, in Pulsanen. Antverp. & Molan. recte *Heraclea*; pessime in Herinien. *Araclea*. Antverp-maj. omisit *Clementini*; Leyden. *Theodoti*. Munerat. scribit *Clementii*: item *Theodotii*; Belin. *Theodocii*. Rosweyd. habet *Phylomini*, Pulsanen. *Philemonis*. Maxima in Rosweyd. ab aliis diversitas, dum tribus illis adjungit, *& aliorum multorum martyrum*, sed ea causa ex pluro-rum numero excluſus non est. In annuntiatione altera major consensus est, solus Munerat. pro *præcipitarent*; non recta constructione legit *præcipitaverunt*, ac deinde sensum absolvit, *ac sic sanctus Christi martyr efficitur*; Rosweyd. Greven. & Molan. *ac sic Christi martyr efficitur*; Antverp-maj. *ac sic Christi efficitur martyr*. Bona syntaxis exigit, ut cum ceteris codicibus & Adone legamus, *ac sic Christi martyr efficeretur*, prout habetur in textu.

Clementini & sociorum. OBSERVATIO. Hieronymiana apographa apud Florentinium in referenda prima nostra commemoratione non omnino concordant: codices, ex quibus textum formare solet editor, sic ibi legunt: *In Eraclea, civitate Traciæ, natalis sanctorum Clementini, Theodote, Filomini, & aliorum multorum, quorum nomina Deus scit.* Codex Corbeiensis, etiam ut ab Acherio editus est, paulo auctius habet: *Sanctorum, Clementis, Clementini, Theodotæ, Philomini & aliorum multorum.* Apud Rabanum, qui certe codicem aliquem Hieronymianum præ oculis habuit, crescit oratio: *Natale sancti Clentini* (satis patet legendum *Clementini*) *& Theodotæ, Filomini, Eracli, Martialis, Donati & aliorum multorum Sanctorum.* At quis de multis istis Sanctis distincte quid statuat? cum præter Martyrologiorum notitiam, nulla alia documenta sciantur supereſſe, ex quibus illorum numerus determinari queat. Codicibus istis omnibus anteferendus nobis videtur vetustissimus Epternacensis, sic strictim & simpliciter memorans: *In Eracla, Clementini & Theodoti, Filomini.* Romanum parvum, Beda & Florus de ipsis non meminerunt, nec satis exacte legit pervetus Kalendarium membraneum insignis ecclesiæ Brivatensis, ante annos facile quingentos scriptum, atque ab Eminentissimo Cardinale Bullionio hîc Antverpiæ anno MDCCXI nobis exhibitum, dum hoc modo nomina efformat: *Natale Clementini, Theudote, Erdeli.* In eo tamen cum Epternacensi consentit, quod solos tres martyres nominatim, socios nullos anonymos consignet. Plane mihi persuadeo, Adonem habuisse antigraphum aliquod præfato Epternacensi simile, ex quo annuntiationem suam sic expressit, veluti ab Usuardo in textu ex ipso descripta est, cum hac sola differentia, quod pro *Philumeni* Adonis, melius Noster ex antiquioribus restituerit, *Philomini*. Cetera vide apud laudatum Florentinium. Thesaurum effodiet, quisquis horum Sanctorum Acta alicunde eruerit. Apud Wandelbertum, tribus his versiculis laudantur:

Clementinus habet, Theodotus, Philominusque
Octavam decimam Decembris ante Calendas,
Hac pariter passi tortoris jussa cruenti.

Serapionis. Serapion debetur auctori Romani parvi, qui præcipuum suum fontem consulens, eum accepit ex eadem Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola, apud Rufinum lib. 6 cap. 31, ex qua superius, XXXI Januarii, Metram; Cointam VIII, & Apolloniam IX Februarii dedimus. Sic paucis rem complectitur: *Alexandriæ, Serapionis, qui sub Decio præcipitatus, martyr efficitur.* Plusculum desumpsit Ado ex citata historia, in qua, editionis Mantuanæ MCCCCLXXIX, ita legitur: *Syrapionem quoque domui suæ repertum, crudelissimis affecere suppliciis, ita ut omnes ei juncturas membrorum prius solventes, de superioribus eum præcipitarent.* Ex laudato Adone nostra omnia plane derivata sunt, servato Decii tyranni nomine, quod perperam à Romano parvo invectum est, cum ex prædicta Dionysii epistola, ut etiam alibi observavimus, manifestissime constet, Metram, Cointam, Apolloniam & Serapionem ante horribilia & terrifica Decii edicta, furibunda populi seditione fuisse interemptos. Consuli hîc denuo potest à curioso lectore Tractatus noster Historico-chronologicus de Patriarchis Alexandrinis pag. 31 num. 164, vel potius fons ipse apud Eusebium editionis Valesianæ lib. 6 cap. 41, ex quo accepit Ruinartius in Selectis pag. 104.

AUC.

AUCTARIA.

CENTULEN. In prima satis purus, sic pergit: *Alexandriæ, beati Serapionis martyris. In Laodicia, sancti Anatholii episcopi.* *Anatholii.*

BRUXELLEN. *Apud Alexandriam, sancti Serapionis, glorioſi martyris. Quem sub Decio Cæsare persecutores* &c. finiens, *& sic Christi martyr effectus est.* Inter Heracleenses tertium vocat *Philomonum.* Sequitur: *Adhuc in Tracia, natale sanctorum martyrum Edicti, Euthicis, Ermogenis & Feliciani. Item Rufi confessoris.* *De Serapion.* *Edicti & sociorum.*

HAGENOYEN. *In Anglia, sancti Laurentii episcopi & confessoris: Item sancti Rufi, primi Avenionensis ecclesiæ episcopi & confessoris.* Est in Romano XII Novembris. *Viennæ, sancti Eustichii episcopi.* Vide citato die Auctaria, ubi *Esichius* al. *Hesychius* appellatur. Sequitur longior historia de Isaac patriarcha, cujus partem hîc subjicio: *Isaac patriarchæ. Hic de senibus parentibus, per repromissionem Domini natus est, & ab angelo nomen ei impositum est; & illius meritum & dignitas prophetata est. Hic dolorem mortis matris temperavit, in conjunctione Rebeccæ uxoris suæ, de qua duos ipse genuit filios, scilicet Esau & Jacob* &c quæ in sacris paginis melius deducta sunt. Tum agit de Serapione, inde de Heracleensibus, satis pure. Denique. *Apud Alexandriam, quinquaginta rhetorum martyrum, quos beata Katherina convertit, inter quos principales fuerunt Eustorgius & Agro.* Plus aliquid audet, quam alii codices die præcedenti. *Laurentii. Rufi Eustichii.* *De Isaac patriarc.* *50 Rhetor.*

AQUICINCT. In fine: *Ipso die, natalis sancti Antigii confessoris.* Idem habet CODEX D. DU CHEVAL. signatus C. Vide Castellanum, à quo vocatur *Antidius.* *Antigii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Clementini martyris cum sociis. Serapionis martyris inclyti.*

AUGENSIS. Alia manu adjicitur: *Ipso die, sancti Laurentii episcopi Dublinensis, legati totius Hiberniæ, qui vitæ temporalis ultimum diem transeundo, interminandam gloriam adeptus est, qui miraculis illustrat Ecclesiam.* Vita exstat apud Surium; vide etiam notam P. Mothier. Plura dabunt varia, quæ penes nos sunt, manuscripta. *De Laurent Dublinen.*

In VATICAN. num. 5949. Rubricis in codicis margine, sed eadem manu adscriptum est: *Sancti Joannis eremitæ & confessoris.* *Joannis.*

ALTEMPS. *Ipso die, translatio Erkenwaldi Londonienſis episcopi.* Colitur XXX Aprilis. *In Laodicia, sancti Anatholii episcopi.* *Translat. Erkenwald. Anatholii.*

FLORENTIN. *In territorio Rotomagensi, in villa Augi, sancti Laurentii archiepiscopi & confessoris, qui tantum apud Deum vita & miraculis extitit gloriosus; ut inter alia multa miracula, septem mortuos suscitasse, veridica attestatione narretur.* *De Laurent.*

CAUDIACEN. *Natale sancti Antigii confessoris.* *Antigii.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Alexandriæ, sancti Serapionis; quem persecutores, sub Decio principe domui suæ repertum* &c. *Item Alexandriæ, passio sanctorum martyrum Melei, Trophonii, Martialis, Alexandri & Silvani, sociorumque eorum. Apud Thraceam; natale sanctorum martyrum Clementini episcopi, Theodori & Philomini, qui in civitate Eraclea passi sunt. Colonia Agrippina, in ecclesia sancti Andreæ Apostoli, commemoratio sancti Cuniberti archiepiscopi & confessoris.* Quid hîc velit, nescio; Cuniberti festivitas est supra XII Novembris. *Melei & sociorum.* *De Clement.* *De Cunibert*

GREVEN. *Platonis martyris. Alexandriæ, sanctorum Melei, Trophini, Marcialis, Alexandri & Silvani martyrum, cum aliis multis. Albrici episcopi Trajectensis & confessoris. Heraclii episcopi. Fridolini episcopi. Modani episcopi. Pyamonis abbatis & confessoris. Rufi confessoris. Attingi confessoris. In Galliis, Venerandæ virginis & martyris. Quæ tempore Antonini, pro fide Christi in ligno extensa, nervis crudis caditur, deinde lebetem aqua, oleo, pice ac sulphure bullientem aliaque tormenta Christi virtute superans, cum aliis pluribus, qui in ejus confessione crediderunt, capitis abscisione martyrii gloriam consecuta est. Item, beatæ memoriæ Placillæ, uxoris Theodosii imperatoris.* *Platonis. Melei &c. Albrici. Heraclii. Fridolini. Modani. Pyamonis. Rufi. Attingi. Venerandæ.*

MOLAN. *Eodem die, beati Laurentii episcopi & confessoris.* Additur minoribus typis: *Dublinensis & primatis Hyberniæ, cujus vita sanctissima habetur.* Editiones posteriores, de Laurentio Dublinensi sic legunt: *Apud Rothomagum, beati Laurentii Dublinensis episcopi & confessoris.* *Laurentii Dublinen.*

XVII *Kal.* *Die* 15.

APud Nolam Campaniæ urbem, natalis beati Felicis episcopi qui à quinto decimo ætatis suæ anno, miraculorum gloria insignis fuit, & sub Martiano præside cum aliis triginta martyrium complevit. Ipso die, sancti Eugenii, qui apud pagum Parisiacensem, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepit à Domino. *Felicis.* *Eugenii.*

Textum simpliciter & purè referunt *Praten. Tornacen. Antverp-maj.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp-maj. male legit, *qui ex uno ætatis suæ anno*, pro *à quinto decimo* &c. & præterea sensum hiulcum reddit scribens *miraculorum insignis* omissa voce *gloria.* Scripsi *Martiano* cum plerisque; Molan. habet *Marciano*, pejus Tornacen. *Martiniano.* Rursus Antverp-maj. *martyrium sumpsit.* Molan. ferme semper emendare solet *Parisiensem* pro *Parisiacensem*; sed turpius rem involvit Tornacen. per *aput pagum Parisiacensem urbem.* In Antverp-maj. est *consumpmata.*

De Macuto

Quæritur an ad Usuardum pertineat *Macutus*, *Machutus*, *Magutus*, *Machutes*, *Maclovius*, *Machlonius* (sic enim in codicibus effertur) quæritur, inquam, an is ab Usuardo positus sit? In codice Pratensi ad marginem adjicitur: *Eodem die, natalis sancti Macuti epiſcopi & confeſſoris.* Rosweyd. legit: *Eodem die, ſancti Machlonii* &c. Antverp. Max-Lubec. & Ughellian. *Ipso die, natalis ſancti Macuti.* Greven. *In Britannia minori, depoſitio ſancti Machuti* &c. Codices mediæ notæ: *Eodem die, beati Maguti* &c. Ab omnibus diversimode, & longiori phrasi à Munerato, correpto nomine à Belino. Censeo ego Usuardinum non esse, ex Herinensi, Pulsanensi & codicibus pro textu citatis, cum in Pratensi adjectitium existimem. Adde variantes phrases, quæ satis ostendunt, hæc omnia ex eodem fonte non procedere. Cetera in Auctariis. Consule notam Motherii ad Martyrologium Romanum, hoc die.

Felicis.

OBSERVATIO. Sanctorum, sub *Felicis* nomine elogia memoriasque in Martyrologiis confusas & fæde perturbatas, recte olim observavit probavitque operis nostri parens Bollandus, agens de celeberrimo illo Nolano seu Pauliniano XIV Januarii à pag. 937. Idem nobis superius non semel fatendum fuit, sed præcipue ad citatum diem XIV Januarii, XXIV Octobris & alibi. Hîc recurrit Felix ille, quem primum Nolanum episcopum & martyrem passim statuunt Scriptores, nonnulla Acta recensentes, quæ referuntur ab Ughello tomo 6 col. 286. Ipsis conformia sunt, quæ sentit laudatus Bollandus, nec video Felicis hujus à ceteris distinctionem, absque temeritatis nota, negari aut refelli posse, contra expressissimam vetustiorum Martyrologiorum auctoritatem. Ast eam prævertere aut quodammodo enervare voluisse videtur Castellanus, dum in notula ad Martyrologium universale submonet; *ante auctorem Martyrologii Romani parvi, nullam usquam Felicis alicujus Nolani factam mentionem, præterquam solius celebris confeſſoris* XIV *Januarii.* Id ita esse, non inficior; verum nisi auctorem illum somniasse; aut, quod nefas est, datâ operâ imposuisse fingamus, admittenda sunt monumenta antiquiora, ex quibus ipse tam diserte pronuntiare potuerit: *Felicis episcopi, qui à quintodecimo anno miraculorum gloria insignis fuit, & sub Martiano cum* XXX, *martyrium complevit, in Nolensi ecclesia sepultus.* Quod de Elpidio sepulturæ curatore adjunxit Ado, Romani parvi non est, neque id adeo describere voluit Usuardus. Ceterum hîc Felicem episcopum habemus cum XXX sociis martyrio coronatum, & Nolæ sepultum, quem nobis non facile eripient neotericorum dubia, præsertim Tillemontii tomo 4 pag. 655 & 656. Acta ejus apud Ughellum & alios, hîc mihi nec examinanda nec propugnanda sunt, sed Romani parvi eorumque, qui Martyrologium illud secuti sunt, fidem ob meras conjecturas elevari non patiar; quæcumque demum fuerit illius Felicis ætas, quiscumque inter Nolanos aut alterius loci episcopos ei locus assignetur, de quibus alibi copiosius & accuratius disputandum erit.

Eugenii.

Non minoribus tricis involvitur annuntiatio altera de *Eugenio* martyre agri Parisiensis, saltem pro ut hoc tempore post Maurolycum, Molanum, & recentiores Martyrologos intelligi solet. Diximus supra, Molanum ad XIII Novembris excludisse Eugenium Toletanum episcopum ab Usuardi textu; suspicati id ea causa factum, quod hodiernum martyrem, Toletanum episcopum fuisse existimaverit. Et vero ea jam pervulgata opinio est, quam ego quidem non capio, quâ satis ratione verosimilis reddi possit, non magis quam additamentum, aliud, nimirum *Dionysii Areopagitæ discipulum* fuisse, aut à Dionysio eodem *ordinatum.* Probe novi, plures in hanc rem operose desudasse, quorum scripta apud nos sunt; at enim quod mihi infundatum videtur, tueri non audeo; nec proinde asserere, Eugenium nostrum in agro Parisiensi martyrem, Toletanum episcopum fuisse; à Petro vel Clemente cum Areopagita trans Alpes missum. Si fontem exhibere vacaret, haud dubium, quin vel Hispani ipsi ultro subscriberent, potiusque sententiam Miræi in Fastis Belg. ad hunc diem adoptarent. Nolim tamen hîc arbiter esse, solum indico, Floharium apud Surium seculo XII scribentem, aut similes alios, idoneos testes non esse, quorum suffragiis res tam antiqua & incerta tutò definiatur. Recte, meo judicio, & vere signaverat Usuardus, à quo in sacros Fastos, sive ex metrico Wandelberti, sive aliunde relatus est, dum eum simpliciter dixit, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepisse à Domino, nihil prorsus de dignitate episcopali, quæ Usuardi ævo in S. Dionysii necdum nota erat, memorans. Plura vide apud Du Bois Hist. eccles. Paris. tomo 1, à pag. 33 & Tillemontium tomo 4 pag. 453 & 717, quæ à nobis suo loco opportunius discutientur, intactâ interim Baronii & aliorum auctoritate, quibus recentiori opinioni adhærere visum fuerit. Usuardo prælucere potuit Wandelbertus, vel potius ex communi fonte uterque hausit; certe idem cum Nostro sentire, manifeste ostendit sequens versiculus:

Septena Eugenius martyr denaque nitescit.

AUCTA-

AUCTARIA.

PRATEN. De marginali additamento satis dictum est. *Dedicatio ecclesiæ in honore sancti Joannis Baptistæ* &c huc proprie non spectat.

HERINIEN. Textui puro addit: *Eodem die, beati Juniani confessoris, quem beatus Remigius baptismate lavit.* Patet proprium loci esse. *Juniani.*

ROSWEYD. In prima purus, secundam sic effert: *In pago Parisiacensi, sancti Eugenii martyris. Eodem die, sancti Machlonii episcopi & confessoris. Antiochiæ, Valeriani martyris, cum aliis* XV. *Machlonii. Valerian. &c*

PULSANEN. Incipit: *Apud Coloniam Campaniæ urbem* &c bene: secundam: *Ipso die, sancti Eugenii.* Desunt reliqua.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. & GREVEN. Horum codicum auctarium, in Variantibus retulimus. Vide etiam notulam Castellani ad Martyrologium universale.

MUNERAT. Post textum: *Apud Britanniam Alecis urbem, natalis beati Macuti episcopi & confessoris, qui a primævo ætatis tirocinio innumerabilibus miraculis splendide emicuit, uno scilicet eodemque vitreum de lapide calicem valde choruscum, præclarum, vinum de aqua, hominemque de morte mirabiliter reintegrans.* *De Macuto.*

ANTVERP-MAX ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. *Eodem die, beati Maguti episcopi & confessoris.* Aliqui *Machuti.* *Maguti.*

CENTULEN. *Natale sancti Felicis episcopi & martyris. In territorio Parisiorum, sancti Eugenii martyris. In Britannia, quæ Cornugalliæ nuncupatur, sancti Macuti episcopi & confessoris.* *Macuti.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Antiochiam, natale sanctorum martyrum Donati, Restituti, Valeriani & Fructuosæ, cum aliis* XII. Vide GREVEN. infra. In Felice satis purus est. Tum: *Apud civitatem Tholetanam, passio sancti Eugenii, ejusdem civitatis episcopi, qui apud Parisium consummato martyrii cursu* &c. Hæc prima in codicibus nostris Toletanæ urbis vestigia. *Eodem die, depositio sancti Machuti episcopi & confessoris.* *Donati &c.* *Machuti.*

HAGENOYEN. In prima satis purus est, nisi quod admisceat, *& sub Martiano præside Hyspaniarum, regnante Maximiano.* Secunda integrior est. Sequitur: *Eodem die in Britanea minori, natale sancti Maihuri* [pro *Machuti*] *episcopi & confessoris, Item sancti Kyliani confessoris. In civitate Theoleto, natale sancti Eugenii episcopi & confessoris. In civitate Marsilia, passio sancti Victoris martyris, qui fuit vir per omnia laudabilis in moribus & in vita. Qui passus est* &c. Vide textum & Auctaria XXI Iulii, nescio cur in hoc codice huc differatur. Demum: *In episcopatu Constantiensi, monasterio Kniaugensi, sancti Findani confessoris, qui multum confert Eugeniis.* Idem est, ni fallor, qui apud Castellanum pridie ponitur. *Machuti. Kiliani. Eugen. ep. Victoris. Findani.*

AQUICINCT. In fine: *Eodem die, sancti Macuti confessoris.* Jam satis sæpe recurrit.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Maclovii, qui & Machutes, episcopi & confessoris, cujus miri actus leguntur. Apud Nolam Campaniæ, Felicis episcopi & martyris, cum cæteris.* *Maclovii.*

CAMBERIEN. S. Mariæ Conventualium. *Ipso die, sancti Maximi confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Nihil de Eugenio. Adjectum: *In Africa, sanctorum Secundini, Martialis, Kalendionis, Valerii, Fructuosi cum aliis* XII. *Secundini & sociorum.*

Vide hæc distinctius in Hieronymianis.

ALTEMPS. *Item sancti Cessatoris episcopi & confessoris. Caturicis civitatis, sancti Desiderii episcopi & confessoris.* Vide Castellanum. *Cessatoris. Desiderii.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In territorio Parisiacensi, sancti Eugenii martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. De Felice addit Adonis clausulam: *Corpus ejus Elpidius presbyter in Nolensi ecclesia sepelivit. Eodem die, sancti Eugenii episcopi, socii sancti Dionysii, qui apud Parisiacensem pagum nomine Diolio, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepit a Domino; & prædio suo Toletano sepultus. In Africa, sanctorum Secundini, Marcialis, Saturnini, Valeriani & Fructuosi martyrum, cum aliis duodecim. In Britannia minori, sancti Machuti episcopi & confessoris. Qui, ut fertur, trium mortuorum meruit fieri suscitator mirificus. Eodem die, sancti Maurini confessoris. Item ipso die, sancti Madonii confessoris.* Debet aliunde lux accedere. *De Eugen. Secund. &c. De Machut. Maurini. Madonii.*

BELIN. Textui non satis puro addit: *Item eodem die, natale sancti Aracuti episcopi & confessoris.* Fallor vehementer, si hic alius sit à Macúto, quod MOLAN. non advertisse, infra patebit. *Macuti.*

GREVEN. *In Aphrica, sanctorum Secundi, Fidentiani, Varrici, Saturnini & Marcialis. Item secundum aliquos* [imo secundum Hieronymiana] *hic, Donati, Restituti* &c. *qui supra* XVII *Kal. Septembris* [voluit dicere X *Kal.*] *habentur. Madonii confessoris. Maurini confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, depositio dignæ & sanctæ memoriæ Alberti, cognomento magni, episcopi Ratisponensis, Ordinis Prædicatorum, viri tam vitæ synceritate, quam eruditione clarissimi. Qui senio confectus Coloniæ residens, obitum beati Thomæ Aquinatis, lachrymis infusus, ut per spiritum cognoverat, fratribus annuntiavit. Obiit autem anno ætatis suæ* LXXXVII; *cum jam in Ordine fuisset annis ferme* LXX: *cujus merita & gloriam Dominus per miracula multa declaravit.* *Secund. &c. Donati. &c. Madonii. Maurini. De Alberto magno.*

MOLAN. Post *Eugenii*, aliis litteris textui inserit: *Archiepiscopi & martyris Toletanæ sedis, qui à beato Dionysio ordinatus, & directus fuit ad prædicandum Trinitatem sanctam gentibus.* In fine: *Cujus corpus modo quiescit Bronias in pago Lomacensi.* Vide Annotata in editionibus posterioribus. Tum ex BELIN. *Item eodem die, natale sancti Aracuti* &c. Tum de Machuto ex MUNERAT. usque ad *splendide emicuit.* De Juniano ex HERINIEN. *In Austria, sancti Leopoldi, ejusdem provinciæ Marchionis & confessoris eximii, quem Innocentius octavus Sanctorum numero assripsit.* Denique minoribus typis de Alberto magno, nonnihil contrahit elogium GREVENI. Editiones posteriores idem habent de Eugenio. Dein: *Ipso die Santonas civitate, depositio sancti Maclovi episcopi & confessoris, in Britannia, urbe Aletbis; qui à primævo ætatis tirocinio innumerabilibus miraculis splendide emicuit. Argentinæ, sancti Amandi episcopi & confessoris.* De Juniano & Leopoldo, ut in priori. *Die decima quinta, sanctorum martyrum & confessorum Guriæ, Samonæ & Abibi.* Denique typis minoribus: *Coloniæ obiit Albertus magnus, episcopus Ratisponensis, vita & eruditione in Ordine Prædicatorum clarissimus. Cujus merita & gloriam Dominus per multa miracula declaravit.* Vide supra longius elogium in GREVEN. *De Eugen. Machuti. Juniani. Leopoldi. Alberti M. Maclovi. Amandi. Guriæ &c.*

XVI *Kal.* *Die* 16.

Eucherii. LUgduni, natalis ſancti Eucherii confeſſoris, qui ex nobiliſſimo Senatorum ordine, ad religioſam vitam habitumque conversus, diu intra ſepta ſpeluncæ ſponte clauſus, Chriſto ſervivit, deinde apud præfatam urbem, revelante angelo, in pontificali cathedra ſolemniter collocatus eſt.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Tornacen. Pulſanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Errant in ipſo nomine Pulſanen. & Munerat. ille *Heucherii* ſcribens, hîc *Eleuterii*. Greven. & Molan. legunt, *epiſcopi & confeſſoris*, nos cum reliquis ſimplicius. Rurſus Munerat. phraſim mutat, dum pro verbis textûs ſubſtituit, *qui nobiliſſimorum ſenatorum ordine*. Cetera nævi ſunt, *aput*, *ſollemniter*, *ſollempniter* &c.

Eucherii. *OBSERVATIO.* Alterum poſt Irenæum urbis Lugdunenſis, imo totius Eccleſiæ lucidiſſimum ſidus *Eucherius*, à celeberrimis quibuſque V ſeculi PP. Hilario Arelatenſi, Caſſiano, Salviano, Claudiano Mamerto aliiſque pluribus, ſummis certatim laudibus extollitur, à multis ſeculi proxime præteriti ſcriptoribus, præſertim Raynaudo & Chiffletio illuſtratus. Notiſſimæ ſunt, de Eucherio uno aut binis Lugdunenſibus episcopis, de Eucherii uxore Galla, filiabus Conſortia & Tullia, aliiſque, ad filios Salonium & Veranum ſeu Veranium ſpectantibus controverſiæ. De filiis veroſimiliter XXVIII Septembris & XI Novembris egimus. Prædictæ difficultates, ſolita diligentia à Tillemontio expenſæ ſunt tomo 15 à pag. 120 & in notis eò reducendis. Ad rem noſtram quod proximè attinet, videtur Eucherius in Hieronymianis ſignatus, quidquid ibi nomen deformatum ſit, de quo videnda Florentinii notatio. Ex Hieronymiano aliquo codice annuntiationem ſuam expreſſit Rabanus, qui Eucherium nec in Beda, nec in Floro repererat. Vacat hoc die Romanum parvum, ſic ut inter Martyrologos nemo Adone uberius res Eucherianas, ſaltem ejus ad epiſcopatum vocationem, proſecutus ſit. An omnia ſatis accurate? Certant critici recentiores, quos inter narrationem ejus arrodunt aliqui, alii plane repudiant. At certe mirandum eſſet, Viennenſem antiſtitem, virum nec imperitum nec ineptum, à novem ferme ſeculis tam turpiter impegiſſe; acſi Eucherianam hiſtoriam, ab ejus ævo non uſque adeo remotam, plane ignoraſſet. Nos hæc de more ad alium locum remittimus, ibi ex Baronio antiquioribuſque ſcriptoribus diſcutienda & illuſtranda. Certum eſt Uſuardi brevius elogium ex Adonianis verbis contractum eſſe. Wandelbertus, forte ſtudio & Eucherianæ laudis augendæ gratia, ipſum cum Thaumaturgo Gregorio ſic uno diſticho hoc die compoſuit:

Eucherius ſextam cum dena Gregoriuſque
Implent: Lugduni hic, Neocæſareæ ille ſacerdos.

AUCTARIA.

Edmundi. ANTVERP-MAJ. Veteri membranæ laceræ aſſuta eſt lacinia recentior textum ſupplens, in qua ſubobſcure adjectum legitur: *Eodem die, ſancti Edmundi archiepiſcopi & confeſſoris.* De hoc pluribus infra, tu vide annotationem Motherii in verſione ejus Martyrologii Romani, de qua non ſemel alibi locuti ſumus.

Othmari. ROSWEYD. Textui ſatis puro ſuperaddit: *Eodem die, depoſitio ſancti Othmari abbatis & confeſſoris.* Vide notulam Caſtellani.

Rufin. &c. ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Poſt textum ex Hieronymianis decerpunt: *In Affrica, natale ſanctorum Rufiani* [pro *Rufiniani*] *Marci, Valerii, Honorati.* Vide in fonte ſocios plures. Tum: *In territorio Autiſſiodorenſi, monaſterio Pontiniaci, depoſitio beati Edmundi archiepiſcopi & confeſſoris.* *Edmundi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In primo additamento cum præcedentibus conveniunt: *In Affrica, natale ſanctorum Rufiani, Marci, Valerii & Honorati.* Sequitur: *In Alemannia, natale ſancti Othmari abbatis. In territorio Antere, monaſterio Pontiniacenſi, depoſitio beati Ethmundi Cantuarienſis epiſcopi & confeſſoris.* *Rufin. &c.* *Othmari.* *Edmundi.*

CENTULEN. Textum noſtrum alia phraſi reddidit: *Apud Lugdunum, ſancti Eucherii epiſcopi & confeſſoris; qui de ſeculari nobilitate ad Domini ſe contulit ſervitium, & in epiſcopum divinitus præelectus, noluit adquieſcere, niſi fractis foribus abſtractus, ac demum ligatus traheretur; qui tandem & eccleſiæ ritè præfuit & optimo fine quievit.* *De Eucher.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Capuam, natale ſanctorum martyrum Vitalis & Juſti. In Affrica, natale ſanctorum martyrum Rufiani, Marci, Valerii & Honorati.* Sequitur textus ſic interpolatus: *Deinde angelica revelatione de ſpelunca eductus, electione cleri, & conſenſu totius populi, apud præfatam urbem in pontificali* &c. Tum ſubdit: *Hujus* *Vitalis &c.* *Rufin. &c.* *De Eucher.*

Gallæ & filiarum. *uxor Galla ſpeluncam ejus ingreſſa, in ſancto habitu omne illic vitæ ſuæ tempus exegit. Ipſorum duæ filiæ Conſorcia & Tullia virginitatis gracia & ſignorum gloria claruerunt.* Dein: *In territorio Anthere, monaſterio Pontiniacenſi, depoſitio Ethmundi Cantuarienſis archiepiſcopi & confeſſoris. In Almannia, depoſitio beati Othmari epiſcopi vel abbatis & confeſſoris. Item Felicitatis virginis.*

Edmundi. Othmari. Felicitatis.

HAGENOYEN. In textu modicè interpolatus, de Rufiniano & ſociis Afris habet, ut ſupra. Tum: *In Almannia, in monaſterio ſancti Galli, Conſtancienſis dyoceſis, natale ſancti Othmari abbatis & confeſſoris. Hic vir totus n n ẽ* [intelligo *bonis*] *operibus erat deditus & alta contemplatione ſuſpenſus. Pauperum multam curam* [habebat] *pedes & capita illorum abluendo, & neceſſaria corporis, prout habuit, eis miniſtrando: leproſos etiam balneando, & vulnera eorum immunda tergendo. Hic à quibuſdam tyrannis, quia illorum avaricia & diſſipationi rerum temporalium monaſterii ſui conſentire noluit, eos apud Pipynum principem accuſando, ab eiſdem de fornicatione accuſatus eſt, & quod cum meretricibus bona monaſterii conſumeret, in inſulam Reni quamdam relegatus eſt, ibique multis miſeriis maceratus, quievit in Domino. In territorio Antere, apud Pontyniacum monaſterium, depoſitio beati Emundi epiſcopi Cantuarienſis & confeſſoris. Hic beatæ Virgini valde erat devotus. Item apud Arethonam Avernenſium, ſanctæ Vitalinæ virginis.* Vide Caſtellanum XXI Februarii, & Acta noſtra eodem die.

De Othmar. *De Edmun.* *Vitalinæ.*

AQUICINCT. In fine: *Eodem die, beati Otmari abbatis. In Capua, natalis ſanctorum Vitalis & Juſti.*

Otmari. Vitalis &c.

DAVERONEN. *Aurelianis, Marcelli.*

Marcelli.

MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. *Ethmundi archiepiſcopi Canthuarienſis & confeſſoris. Euchersi epiſcopi & confeſſoris. Othmari abbatis & confeſſ.*

Edmundi. Othmari.

In VATICAN. ſub num. 5949. Adjicitur: *Natale ſancti Auguſtini epiſcopi & ſanctæ Felicitatis matris ejus in S. Sophia.* Vide Hieronymiana die ſequenti, primo loco. *In Africa, ſanctorum Rufiniani, Marci, Valerii & Frontonis, cum ſociis ſuis.*

Auguſtini. Rufin. &c.

ALTEMPS. *Apud Pontiniacum, depoſitio ſancti Edmundi Cantuarienſis archiepiſcopi, apud Pontiniacum quieſcentis, cujus mors & vita glorioſis commendatur miraculis.*

De Edmund.

FLORENTIN. *In Africa, ſanctorum martyrum Rufini, Marci, Valerii & Honorati. In territorio Antiſſiodorenſi, monaſterio Pontiniacenſi, depoſitio ſancti Edmundi Cantuarienſis archiepiſcopi & confeſſoris.* Tum ſolus STROZZIAN. *Sancti Fidentii epiſcopi tertii Paduani & confeſſoris.*

Rufin. &c. Edmundi. Fidentii.

BURDEGALEN. *Æmyliani confeſſoris, qui magnæ ſanctitatis exiſtens, & multis coruſcans miraculis, in baſilica, quam prope Dordaniam miro ordine fabricavit, honorifice tumulatus eſt.*

Æmiliani.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, in eccleſia B. Clementis, tranſlatio corporum beatorum duorum Ewaldorum presbyterorum & martyrum, à ſepulcro eorum ad ſcrinia, per B. Annonem Colonienſium archiepiſcopum. Item Colonia, tranſlatio brachii beati Georgii martyris in eccleſia ipſius. Romæ, ſancti Martini pueri & martyris, filii ſenatoris; qui puer, cum idolis immolare recuſaret, & minas Martiani imperatoris contemneret, juſſus eſt extendi & dorſum ejus ac ventrem conſcidi: deinde ligari, ſuſpendi, & ſecari atque diverſis pœnis affligi, atque ad ultimùm decollari.* De Eucherio & Africanis, habet ut BRUXELLEN. ſupra. Tum: *In Almania, natale ſancti Othmari abbatis & confeſſoris, cœnobii ſancti Galli; qui in inſula Reni per duos iniquos principes Alemannorum Warinum & Ruthardum relegatus obiit, cujus corpus poſt ejus obitum, evolutis decem annis, in monaſterio S. Galli, à fratribus intactum repertum eſt ac tranſlatum.* De Edmundo, ut jam ſæpius. *Aurelianis, ſancti Marcelli confeſſoris. Eodem die, ſancti Secundani confeſſoris.*

De Ewaldis. De Georgio. De Martino puero mart. De Othmar.

Marcelli. Secundani.

BELIN. In textu non ſatis caſtigatus, adjicit in fine: *In Affrica, ſanctorum martyrum Ruffini, Marci & Valerii. Eodem die, feſtum ſancti Fidentii epiſcopi & confeſſoris, tertii epiſcopi Paduani.*

Rufin. &c. Fidentii.

GREVEN. *In Aphrica, natalis ſanctorum Ruphiani &c. Item ſanctorum Secundiani, Aureliani, Marcelli. Nota, Galla uxor S. Encherii, ut Ado inquit, ſpecum ejus ingreſſa, omne illic vitæ ſuæ tempus in ſtudio religionis exegit. Duæ etiam ipſorum filia, quarum una Conſortia, altera Tullia vocabatur, virginitatis gratia, & ſignorum gloria claruerunt. Romæ, ſancti Martini pueri. Qui cum eſſet Romanæ urbis primarius ſenatoris cujuſdam filius, idolis immolare renuens, minaſque Marciani præfidis parvipendens, in equuleum levatus, ungulis dilaniari jubetur. Deinde cum variis tormentorum generibus lædi minimè potuiſſet, capitis abſciſione martyrium conſummavit. Hunc Uſuardus habet VII Kal. Januarii ſub nomine Marini. In monaſterio Pontigniaco, depoſitio ſancti Edmundi archiepiſcopi Cantuarienſis & confeſſoris. Qui à matre Mabilia ab ipſis pueritiæ primordiis religioſiſſime educatus, carnis caſtigationi & aſſiduis precibus intentus, in maxima ſanctitate accrevit. Tandem factus antiſtes, plenus operibus bonis quievit. Othmari abbatis & confeſſoris. Qui Alemannus natione, ſanctis actibus clarus, monaſterio ſancti Galli prælatus, ab impiis injuſte condemnatus eſt exilio in inſula Rheni fluminis: ubi poſt multas, quas ibi ſuſtinuit miſerias, in Domino quievit. In Hervordia, dioceſi Paderbornenſi, ſancti Waltgeri confeſſoris, eccleſiæ illius fundatoris primi.* Apud Caſtellanum formatum invenio *Valdogeri. Aurelianis, Marcelli confeſſoris. Eodem die, ſancti Secundani confeſſoris. In Sueſtris, Benedictæ & Ceciliæ abbatiſſarum. In Scotia, ſanctæ Margaretæ reginæ.* De tranſlatione Ewaldorum & brachii S. Georgii, ferme ut ſupra.

Rufin. &c. Secund. &c. De Galla & filiabus. De Martino. De Othmar. Waltgeri. Marcelli. Secundani. Bened. &c. Margaretæ. De Ewald.

MOLAN. De Eucherio, aliis litteris, poſt, *præfatam urbem*, textui inſerit; *cum univerſa eccleſia, defuncto pontifice Lugdunenſi, juxta morem antiquitus à ſe obſervatum, triduanis jejuniis & obſecrationibus, qui gubernationem ejuſdem eccleſiæ ſuſcipere deberet, ſibi poſceret à Domino revelari.* In fine: *In Aphrica, ſanctorum martyrum Rufini, Marci, & Valerii. Eodem die, ſancti Fidentii epiſcopi & confeſſoris, tertii epiſcopi Paduani. In territorio Antiſiodorenſi, monaſterio Pontiniacenſi, depoſitio ſancti Ethmundi Cantuarienſis epiſcopi & confeſſoris, & depoſitio beati Othmari abbatis.* Tum typis minoribus ex GREVEN. *In Hervordia, diœceſi Paderbornenſi, ſancti Valegheri confeſſoris, eccleſiæ illius fundatoris primi. In Scotia, ſanctæ Margaretæ reginæ, cujus vitam ſcripſit Turgotus epiſcopus.* In aliis idem eſt de Eucherio in textu, idem de Afris, Fidentio & Edmundo. Tum: *Apud Viennam, depoſitio ſancti Leoniani abbatis, qui fuit germanus Aniani epiſcopi. In Vueſtphalia, depoſitio beati Vualdgeri confeſſoris, fundatoris eccleſiæ noſtræ Dominæ in Hervordia. In Alemannia, depoſitio ſancti Othmari abbatis. In Capua, natalis ſancti Auguſtini.* Aliàs *Auguſtiani*, ejuſdem haud dubie, de quo ſupra in VATICAN. Minoribus typis: *In Scotia, ſanctæ Margaretæ reginæ.*

De Eucher. Rufin. &c. Fidentii. Edmundi. Othmari. Valegheri. Margaretæ. Leoniani Auguſtian.

XV *Kal.*

Die 17.

XV *Kal.*

Dionysii. APud Alexandriam, beati Dionisii episcopi. Hic in multis sæpe confessionibus satis clarus, & pro passionum tormentorumque diversitate magnificus existens, quievit Valeriani & Galieni imperatorum temporibus. Civitate Corduba, passio sanctorum martyrum Aciscli & Victoriæ, ubi ob commendationem pretiosæ mortis eorum, eodem die rosæ ortæ divinitùs colliguntur. Aurelianis, sancti Aniani episcopi & confessoris, cujus mortem in conspectu Domini pretiosam miracula crebra testantur.

Aciscli & Victoriæ.

Aniani.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belini prima editione*, & *Molan.* Item ex *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. *Dionisii* scribitur in textu, ut solet. Solus Munerat. posuit, *Dyonisii episcopi & martyris.* Legendum est, *Hic in multis sæpe confessionibus satis clarus*, ut cum Adone habent probatiores codices. Praten. omisit *in*; Munerat. & Belin. *sæpe.* Molan; fortasse ex Greven. transposuit *sæpe* post confessionibus, ut sit, *sæpe satis*; in Rosweyd. vero est *clarus satis.* Antverp. & Max-Lubec. cum Belino & codicibus mediæ notæ habent, *pro passionibus*, & iterum Belin. *diversitatibus.* Molan. vero, opinor denuo ex Greven., pro *tormentorumque*, substituit *meritorumque.* Prætuli in textu *Aciscli*, ex Praten. & Rosweyd. imo ex Adone; variant ceteri, quorum aliqui *Asciscli*, alii *Auscli*, *Atisdi*, *Asciscli* &c. Deficit Praten. in epitheto *pretiosæ* ante *mortis*, sed nos illud ex aliis atque ex ipso Adone restituimus. Inter puros numeravi Antverp-maj. licet in assuta lacinia, de qua supra egimus, non satis legibiliter omnia exprimantur.

Dionysii. OBSERVATIO. Confusum aliquid in Martyrologio Romano, recte insinuat Castellanus appositâ notulâ III Octobris, quo die ex enumeratis sociis, colligit, ipsummet magnum illum *Alexandrinum Dionysium* illuc invectum esse, quod à Græcis sic recolatur. Fieri potuit, ut eruditissimi Reformatores memoriâ lapsi sint, dum hîc eumdem expressius referunt. Neuter proprius obitus dies est, nec secundùm nostrum, nec secundùm aliorum chronologicum calculum, ut vide in Tract. de Patriarch. Alexand. à pag. 29 & à num. 157. Ibi enim ex inita ratione nostra, Dionysius obiisse dicendus est IX Martii CCLXV, aliis pro X, aliis pro XIV Septembri CCLXIV, aliis pro alio die certantibus. Sed hîc recudenda non est ea controversia, plane ad rem nostram inutilis, cum certissimum existimem, auctorem Rom. parvi pro solo & mero suo libitu, ut in aliis toties advertimus, hunc præ ceteris diem Dionysii cultui consecrasse, his verbis: *Alexandriæ, Dionysii episcopi, in multis sæpe confessionibus clari, Valeriani & Gallieni temporibus.* Acceptus est ex consueto fonte Rufini Eusebio, unde & Ado longius elogium suum subinde compilavit, à Nostro sic contractum, ut textus exhibet. Paucula in citato Tractatu Patriarchali, de inclytissimo exule & fortissimo fidei confessore delibavimus, ut tunc ferebat operis ratio, sed ea operosius apud Ruinartium inter Selecta, explicata sunt à pag. 164, atque à Tillemontio historice deducta tomo 4 à pag. 242 per octodecim arti culos. Baronii & horum operâ in Actis suo tempore uti licebit, quemadmodum & de ejus doctrina scriptisque ex Hieronymo de Script. eccles. cap. 69, aliisque Bibliographis uberius poterit disquiri.

Aurelius Prudentius περὶ στεφάνων Hymn. 4, sic canit: *Corduba Aciscium dabit & Zoëlum, tresque coronas.* En hîc primum secundæ nostræ annuntiationis martyrem, junctum, opinor, *Zoïlo*, de quo cum Usuardo egimus XXVII Junii, & operosius eo die in Actis, ad quæ lectores ibi remisimus. Crediderunt Majores nostri, per ea verba *tresque coronas*, intelligi tertiam illam martyrem hodiernam *Victoriam*; at felicior mihi quidem videtur Ruinartii conjectura pag. 517, tres fratres Cordubenses martyres, Faustum, Januarium & Martialem substituentis; sic ut ibi Victoria excludatur. Nihilominus, utut à Prudentio omissa fuerit, dubitari non potest, quin Ado utriusque Acta inter se connexa viderit, ex quibus perenne miraculum narrat, iisdem verbis ex ipso in textu nostro expressum. An id suspectum habuerit Baronius, an forte Acta ipsa, annos Christi signantia, recentiora crediderit, nescio; in Hieronymianis, die sequenti signatur solus *Aciscius*, nec ibi rosæ, nisi in solis Lucensibus memorantur, de

Aciscli & Victoriæ.

de quibus vide differentem Florentinium. Elogium Flori, die sequenti relatum, utriusque Sancti martyrium connectit, tormenta dumtaxat, & præsidem *Sidonem* commemorans; sed nec de iis promptum est hoc loci sententiam ferre. Plures scriptores recitat Baronii Notatio, ex quibus Aciscli & Victoriæ Acta suo tempore illustrari poterunt. Junior est Tillemontius tomo 5, pag. 59.

Anianum Aurelianensem quantumvis brevi, egregio sane elogio ornavit Apollinaris Sidonius lib. 8, epist. 15, *maximum* ipsum *consummatumque pontificem*, *Lupo parem*, *Germanoque non imparem prædicans*, qui utinam res ejus gestas eodem stylo prosecutus fuisset! Partem aliquam ad posteros transmisit Gregorius Turonensis lib. 2. Hist. Francorum cap. 7; Carolus Saussevus apud Surium plura ex Aurelianensis ecclesiæ monumentis collegit, alibi discutienda. Quod modo ad nos attinet, codices Hieronymiani, quacumque demum manu, ipsum consignant: *In Gallia, civitate Aurelianis, depositio Aniani episcopi & confessoris.* Beda, ut alibi nonnumquam, episcopi titulum omittit, ita hîc: *Aurelianis, natale sancti Aniani confessoris*, quæ distinctius à Rabano reddita sunt. In Flori encomio miraculum additur de puerulo episcopum designante; at verosimillimum est, nulla Acta Adoni innotuisse, cum simplicissime legat: *Aurelianis, sancti Aniani episcopi*; unde consequitur, textûs nostri satis vulgare elogium soli Usuardo adscribendum esse. Apud Bedam Aniano subjungitur Gregorius Thaumaturgus, à Rabano præfixus; isque hoc ipso die in Romano constanter celebratur, tametsi à Romano parvo, Adone & Usuardo positus sit III Julii. Audiamus modo insigne Aniani elogium à Wandelberto metricè concinnatum: *Aniani.*

Quindecima antistes Ligeris per littora, perque
Festivos populos Anianus laude coruscat
Æternâ, merito, signis, prece, consilioque:
Urbem qui propriam hostili de clade redemit.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret secunda annuntiatione de martyribus Cordubensibus, cetera omnia pura sunt.

PULSANEN. Incipit: *Apud Gneocæsaream Ponti, beati Gregorii episcopi, qui signorum ac miraculorum gloria praditus, inter cetera, quodam tempore, ut ecclesiæ faciendæ locus sufficeret, montem precibus movit.* Tum: *Apud Alexandriam, beati Dionisii episcopi.* Desunt reliqua. *Gregorii:*

GREVEN. Appositio signo L, de quo alibi locuti sumus, textui adscribit: *In Britannus, civitate Lincolnienſi, beati Hugonis episcopi & confessoris.* Sed vel hac de causa, ut alibi, hîc etiam eum à puris excludimus. *Hugonis.*

LOVANIEN. Textui puro subdit: *In Britanniis, civitate Linconiensi* [Lincolniensi] *sancti Hugonis episcopi & confessoris.* *Ejusdem.*

CENTULEN. In textu non quidem purus, sed minus solito contractus est. Tertio loco interjicit: *Apud Pontum, sancti Gregorii episcopi Gneocæsariensis & martyris; qui multa miraculorum gloria præditus fuit. Ipso die, sancti Odonis abbatis.* Vide Auctaria XVIII Dec. *Gregorii.* *Odonis.*

BRUXELL. In prima satis purus, pergit: *Apud Pontum, natale sancti Gregorii Neocæsariensis episcopi & martyris, qui magna signorum gloria præditus*, &c. Sequitur secunda annuntiatio satis pura, uti etiam est tertia, sed inter utramque, ex aliquo Hieronymiano, legitur: *Romæ trans Tyberim, natale sancti Cecilii.* *Gregorii.* *Cecilii.*

HAGENOYEN. Multa, pro suo arbitratu, plerumque non satis exacte coacervat. Sic orditur: *In Curia Curiensi, sancti Florini confessoris.* Castellanus *Confluentiam* & *Schonaugiam* assignat. Vide Molani editiones posteriores. *Item Hugonis episcopi Lycolienſis*, [Lincolniensis] *de Ordine Carthusiensium. In Brictanea, Augustini episcopi & confessoris.* Vide XXVI Maii. Sequitur textus utcumque tolerabilis. Deinde elogium aliquod *Florini.* *Hugonis.*

Lupi Senonensis, quem cum aliis posuit die 1 Septembris, quo & hîc festum ejus esse fatetur; pauca describo: *Apud Senones, natale sancti Lupi episcopi, qui apud Aurelianum de regali sanguine ortus* [est.] *Hic cum omni polleret virtute, Senonensis est electus archiepiscopus. Hic vir tantæ erat pietatis, ut sibi nil retineret, & omnia sua pauperibus largiretur &c.* *Lupi.*

VICTORIN. In fine addit: *Turonis, depositio sancti Gregorii episcopi & confessoris, miraculorum factoris.* Hæc proxime sequenti Gregorio potius aptanda sunt, nisi sensus sit, quem format MOLAN. in posterioribus editionibus. *Item S. P. Gregorii Neocæsariensis episcopi. Et sanctæ Teclæ virginis.* Haud dubie ex Hieronymianis. Posteriores duas annuntiationes habet codex REG. SUEC. sign. n. 130, priorem codex alius sub num. 428. *Greg. Turon.* *Greg. Thaum.* *Teclæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Hugonis episcopi & confessoris. Aniani episcopi & confessoris. Auscli & Victoriæ martyrum; in quorum festo miraculosè divinitùs oriuntur rosæ. Gregorii episcopi Turonensis. Florini confessoris.* *Hugonis.* *Greg. Turon. Florini.*

CAMBERIEN. S. Mariæ. *Ipso die, beatorum Abrahæ & Florini episcoporum.* *Abrahæ & Florini.*

VATICAN. sub num. 5949. Adjicit: *Apud Neocæsaream Ponti, natale sancti Gregorii episcopi, insignium miraculorum factoris. Eodem die rosæ divinitùs ortæ colliguntur.* Ubi & qua causa? An hæc forte ab Aciscio & Victoria, per scriptoris incuriam divulsa sunt? Sic existimo.

FLORENTIN. *Apud civitatem Florentinam, in partibus Tusciæ, natale sancti Eugenii diaconi, discipuli sancti Zenobii Florentini episcopi, qui magnis virtutibus clarus quievit in Domino, anno ætatis suæ trigesimo, anno Domini* CCCCXXIII. Hæ forte sunt *tabulæ Florentinæ*, quæ à Baronio citantur. Sequitur in iisdem codicibus: *Romæ, passio sanctorum martyrum octo, qui passi sunt sub Alexandro imperatore, ut legitur in passione S. Martinæ virginis.* *Eugenii.* *Martii 8.*

EDITIO LUBECO-COL. De Dionysio post *exi-*
De Dionysio. *stens* superaddit: *Qui etiam* [cum] *beatis Gaio & Petro in squalidissimo deserto Libyæ catenis constrictus, & diversis cruciatibus afflictus Valeriani & Galieni imperatorum temporibus, postea vero ad ecclesiam suam rediens quievit in pace.* In Cordubensibus, satis pura est. Tum: *Aurelianis, sancti Aniani episcopi & confessoris, qui mira pra-*
De Aniano. *ditus sanctitate, dum quadam die ad Missam omnipotenti Deo sacrificium solenne offerret, idem sacrificium altari suppositum dextera Dei patris visa est benedixisse hostiam. Cujus & mortem in*
Hugonis. *conspectu* &c. *Ipso die, sancti Hugonis episcopi*
Translat. Erkenwald. *Lincolniensis, & confessoris, Ordinis Carthusiensium. In Anglia, translatio sancti Erkenwaldi episcopi Londoniensis & confessoris. Item eodem die,*
Abrahæ. *sancti Abrahæ confessoris. Turonis, sancti Gregorii*
Gregorii. *episcopi & confessoris. Viennæ, sancti Mammati*
Mammati. *episcopi & confessoris.*

BELIN. In secunda editione hoc augmentum
Greg. Turon. superaddit: *Item Gregorii Turonensis.*

GREVEN. Prosequens augmentum, de quo
De Hugone. superius, sic habet: *Beatus iste Hugo vir sanctissimus, ex procuratore majoris Carthusiæ, prior domus sui Ordinis de Witham in Anglia factus est; ubi eximiis pollens virtutibus, ad regimen ecclesiæ Lincolniensis electus, sicut prius probatissimum monachum, ita nunc pastorem vigilantissimum, ecclesiasticæque libertatis defensorem, ultra omnes sui temporis strenuissimum se exhibens, miraculis multis vivus & defunctus coruscans, quievit in pace, anno Domini* M CC *Sanctorum Catalogo solenniter*
Cecilii. *assciptus. Romæ trans tyberim, natalis sancti Ce-*
Ammonis. *cilii. In Nicomedia, sancti Ammonis. Carthagini, sanctorum Dubitati, Tusci, Valentini. Romæ,*
Dubitat. &c Martt. 8. *Octo Martyrum, quos sancta Martina convertit.*
Felicis. *Felicis Papæ & martyris hîc sepultura. Viennæ, san-*
Mamati. *cti Mamati episcopi & confessoris. Turonis, sancti*
Greg. Turon. *Gregorii episcopi & confessoris; qui anno post obitum beati Martini* CLXXII *ejus sedem sortitus, vita, eruditione & signis admodum effulsit. In Anglia,*
Translat. Erconwaldi. *translatio sancti Erconwaldi episcopi Colonienses* [in priori editione melius *Londonienses*] *& confessoris. Apud provinciam Retiæ, sancti Florini*
Florini. *presbyteri & confessoris. Eodem die, S. Abrahæ*
Abrahæ. *confessoris. Martinæ martyris. In Anglia, sanctæ*
Martinæ. *Hildæ virginis, abbatissæ, quam omnes, qui noverant, ut Beda testatur libro 4, ob insigne pietatis*
Hildæ, cum elogio. *& gratiæ, matrem vocare consueverant. Non solum autem in suo monasterio vitæ exemplo præsentibus extitit, sed etiam longius manentibus, ad quos felix industriæ, ac virtutis ejus rumor pervenit, occasionem salutis & correctionis ministravit. Post multa tandem, quæ fecit in terris, cælestia opera, ad percipienda præmia vitæ cælestis transivit anno Domini* DCXXX. Apud Castellanum in Martyrologio notatur annus DCLXXV. Vide quæ idem observat de ejus genere, reliquiis &c.

MOLAN. *In Nicomedia, sancti Ammonis. Item*
Ammonis. *sancti Valentini & sanctæ Teclæ virginis. Ipso die,*
Valentini & Teclæ. *sancti Stueri* vel *Severi* [nomen non bene exprimitur] *confessoris. Item Gregorii Turonensis. In*
Severi. *Britanniis civitate Lincolniensi, beati Hugonis*
Greg. Turon. *episcopi & confessoris.* Dein typis minoribus;
Hugonis. *cujus actus à diversis sunt conscripti & per Henricum Morensium carmine executi. In Anglia, sanctæ*
Hildæ. *Hildæ virginis, abbatissæ, quam omnes qui noverant, ut Beda testatur lib. 4, matrem vocare consueverant, ob insigne pietatis & gratiæ.* Posteriores editiones primo loco referunt Gregorium Thaumaturgum, de quo supra, cum interpolationibus &c. In fine: *In Britanniis, civitate Lincolniensi, beati Hugonis episcopi & confessoris.* De Ammone, ut in priori. Tum: *Item Turonis,*
Florini. *sancti Gregorii archiepiscopi & confessoris, miraculorum libri factoris. Ipso die, apud Churiam,*
Alphæi & Zachæi. *sancti Florini.* Denique typis aliis: *In Palæstina, natalis sanctorum Alphæi & Zachæi, qui post verbera & novaculas, post diversas in tormentis quæstiones, post pedes, dies noctesque compedibus ligneis quatuor foraminum intervallo interpositos, distentos distractosque, capitibus abscissis ex hac luce discedunt.* Vide Eusebium de Martyribus Palæstinæ cap. 1, vel apud Ruinartium à pag. 331.

XIV *Kal.* *Die* 18.

Romani, cum puero Barala. APud Antiochiam, natalis beati Romani, qui temporibus Diocletiani, cum quidam præfectus ecclesiam irrumpere, eamque funditus conaretur evertere, ceteros Christianos hortatus est, ut ei contradicerent; unde unà cum quodam parvulo, nomine Barala, celebri martyrio coronatus est. Item in eadem urbe,
Hesychii. sancti Esichii, qui cum esset miles & præceptum audisset, ut quisquis non sacrificaret idolis, cingulum militiæ deponeret, repente cingulum solvit. Ob hanc causam ligato in dextram ejus saxo ingenti, in fluvium præcipitari jussus est.

Ex *Praten. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Inter purissimos codices certo censendus Herinien. hodie integerrimus, sed propter additamentum proprium, de quo in Auctariis, excluſus. Contra vero Greven. & Molan. hîc inter puros computati sunt, licet in secunda annuntiatione constructionem varient hoc modo: *Ut, quisquis non sacrificaret idolis, mortis subiret sententiam, cingulum militiæ solvit.* Imo Molan. sensum prosequitur, *ob quam causam.* Ceteræ variationes in nominibus maxime versantur. Puerum, cum Adone & præcipuis codicibus *Baralam* vocamus, Greven. *Barulum*, Molan. *Barulam*, alii aliter. Non minor in alio

alio nomine diverſitas. Relîqui in textu *Eſichii*, proxime ad puritatem, quæ ex Adone eſt *Heſychii*. Sunt qui ſcribant *Eſicii*; Hieronymiana *Iſicii* &c. De *ydolis* &c. ſatis alibi.

OBSERVATIO. *Romani Cæſarienſis diaconi*, inſigniſſimi martyris, & cum Laurentio ac Vincentio comparandi, prima, nitidior ac ſimplicior memoria traditur in vetuſtiſſimo Hieronymiano Epternacenſi, in quo tum parvulus *Baralas*, tum *Heſichius*, ſub una eademque commemoratione ſatis apertè comprehenduntur his verbis: *In Antiochia, natalis Romani, Barili & Iſici martyris.* Tricas ingerit adjecta in aliis Hieronymianis codicibus appellatio *monachi*, quam certum eſt, non inveniſſe Rabanum, qui ſatis prolixum elogium ex Actis extraxit; unde vero Florus, à noſtris editus, ſua acceperit, non ſatis perſpicio. Romanus aliquis inter Cæſarienſes martyres, in citatis Hieronymianis ponitur die præcedenti. Ex his nata longior & operoſior Florentinii Notatio, qua adverſus Valeſium, in Baronii ſententiam inclinat, de *Romanis* martyribus Antiochiæ paſſis, omnino geminandis, ſic ut alter *monachus* ſit, alter *diaconus*, uterque tamen eodem ferme martyrii genere, eodem loco, eodem tempore, imo forte eodemmet die coronatus. His etiam anſam præbent diverſæ de *Romani* martyrio relationes, ut vel bina Euſebii narratio, altera de Martyribus Palæſtinæ, apud Ruinartium pag. 331; altera ex lib. 2. de Reſurrectione, apud eumdem pag. 379, vix ſatis apte inter ſe combinari videantur. Difficultatem auget paſſio cum puero, paſſio ſine puero; inde Prudentii Hymnus apud laudatum Ruinartium à pag. 382, nonnulla confundentis; demum alia SS. Patrum encomia à laudatis ſcriptoribus appellata. Studioſe elaborata eſt Tillemontii deductio hiſtorica à pag. 699. Baronii & Florentinii opinionem de binis *Romanis* cum Valeſio & Ruinartio improbabilem cenſet. Ego ingenue fateor, me necdum clare diſtinguere, cui potiſſimum parti accedendum ſit, præſertim cum Romanum parvum diſerte ſignet: *Antiochiæ, Romani monachi & martyris*, quemadmodum vocatur in Actis Mombritianis, Ado vero elogium ſuum ita formet; ut cum Rabano non magis de *monachi* quam *diaconi* appellatione meminerit, uti nec Noſter qui ex Viennenſi ſua omnia deprompſit. Unus igitur, an duo *Romani* Antiochiæ paſſi admittendi ſint, tunc declarabitur, cum utriuſque opinionis momenta ſingula, cum Actis ipſis & diverſis panegyricis accuratius expendere & diſcutere vacaverit. *Romani.*

In prælaudatis *Romani* Actis à Mombritio tomo 2 à pag. 244 editis ſub finem additur certamen alterius noſtri martyris *Heſychii* vel *Iſicii*, in Hieronymianis ſupra citatis priorum ſocii, quem non video intelligi poſſe ſub nomine *Zocii* cum aliis martyribus Antiochenis & *Romano* aliquo ac *Barale* conjuncti in ſæpe dictis codicibus die xv Februarii, quandoquidem *Zocius* ille ibi diſertiſſime *presbyter* nuncupetur. Utut fuerit, id certe patet, ibi Heſychium hoc die conſignari, veluti & apud Florum, atque in ſerie noſtra multo diſtinctius, Romano parvo legente: *Et ſancti Heſychii Palatini & martyris*; Adone vero pluſculum narrante, unde noſtra omnia in textu repræſentata, verbatim deſumpta ſunt. Per *Palatini* in Romano parvo alluditur ad officium aliquod in palatio cæſareo exerciti, idque cum Actis Mombritianis concordat, quæ ipſum in miniſterio, imo *Priorem palatii* fuiſſe aſſerunt. De ſolis Romano & Heſychio loquitur Wandelbertus dum ambos honorat: *Heſychii.*

Hiſichius martyr quartam denamque coronat,
Romanuſque; urbs Antiochi quîs læta recurrit.

AUCTARIA.

Oricoli & ſociorum.

HERINIEN. Jam dixi puriſſimum eſſe: addit autem provinciæ Remenſis proprium: *Ipſo die, beati Oricoli martyris ſociorumque ejus, qui ſub Vandalica perſecutione paſſi ſunt.*

TORNACEN. Purus in prima annuntiatione, in ſecunda, ut ſæpe ſolet, mutilus eſt.

Oct. Martini

ROSWEYD. Purus in textu, ſubdit majuſculis proprium Ultrajectenſe: *Octava S. Martini.*

Audæ.

MUNERAT. Etiam textum refert, ſed in fine adjicit: *Eodem die, natalis ſanctæ Andæ.* Audæ.

PULSANEN. In prima ſic habet: *Apud Antiochiam, natalis beati Romani.* Altera pura eſt.

ANTVERP-MAX. & LEYDEN-BELG. Poſt textum: *Florini.* *Apud Confluentiam, natale ſancti Florini confeſſoris.* Vide die præcedenti. *Item Roma, natale ſancti Gelaſii Papæ. Item, octava S. Martini.*

Gelaſii. Oct. Mart.

LOVANIEN. codex eadem prorſus habet Auctaria, ſed totum Heſychii noſtri elogium reſcindit.

ULTRAJECT. Incipit: *Romæ, natale ſancti Gelaſii Papæ. Hic, ut narrat beatus Gregorius, Canonem compoſuit: libros etiam quinque contra Neſtorium & Euticen hæreticos, & contra Arrium duos. Fecit inſuper ymnos ad modum ſancti Ambroſii.* Sequitur textus. In fine de Florino & oct. Martini. Sic LEYD-LAT. Sed de Gelaſio, penultimo loco. *De Gelaſ.* *Florini.* *Oct. Mart.*

ALBERG. & DANIC. Loco octavæ Martini, ſubſtituunt in fine: *Dedicatio baſilicarum Apoſtolorum Petri & Pauli.* Cetera, ut ULTRAJECT.

CENTULEN. *Antiochiæ, ſancti Romani monachi, qui pro defenſione Eccleſiæ tormentis affectus, martyrium paſſus eſt. Eodem die in eodem loco, ſancti Hiſichii militis, qui pro Chriſti fide militiam reliquit, & martyrii coronam percepit. Ipſo die, octava beati Martini epiſcopi. Turonis, ſancti Gregorii epiſcopi, qui multas diverſorum ſanctorum paſſiones & vitas deſcripſit, & priora Francorum geſta memoriæ commendavit.* Vide die præcedenti. *Oct Mart. Le Gregor. Turonen.*

Oct. Mart. De Roman.

BRUXELLEN. Incipit: *Octava sancti Martini episcopi Turonensis.* In Romano post *contradicerent*, sic interpolatus est; *unde lingua sibi abrent*, sic interpolatus est; *unde lingua sibi abrescindiur, quâ abscisâ ipse locutus est, & postea unà cum quodam puerulo* &c. In secunda, mutat positionem, scribens: *Romæ, natalis sancti Esichii* &c. in fine adjicit, *& sic martyrium complevit.* Tum: *Romæ, sancti Gelasii Papæ, qui sedit annis quatuor. Hîc cotidianam præfationem Missæ, ac alias orationes & hymnos ad modum sancti Ambrosii, & contra Nestorium & Euthicen hæreticos, libros quinque, & contra Arrium duos, ut beatus Gregorius testatur, composuit. Apud Confluentiam, sancti Florencii* [Florini] *confessoris. Et sancti Odonis abbatis Cluniacensis. Item sancti Hugonis, Ordinis Carthusiensis & episcopi Linconiensis.* Vide die præcedenti. *Ipso die, sanctæ Eusebiæ virginis.*

De Gelas. Florini. Odonis. Hugonis. Eusebiæ.

HAGENOYEN. In textu, solito purior, unicam dumtaxat annuntiationem adjungit: *Romæ, natale beati Gelasii Papæ, Hic, ut dicitur, Canonem composuit ante papatum, & factus Papa, in Missa ipsum dicti constituit, secundùm quod Gregorius Papa dicit. Alii autem dicunt, quod Canonem quidam scolasticus Cuno nomine composuit, sed Gelasius Papa, ipsum dici instituit. Hic Gelasius quinque libros* &c. *Insuper ymnos ad modum sancti Ambrosii composuit: Orationes etiam Missæ & horarum cum tractibus Septuagesimæ ipse fecit. Item constituit ut ymnum trium puerorum, id est, Benedicite omnia opera Domini Domino, nullus sacerdos post Missam dicere negligat.*

Multa de Gelasio.

AQUICINCT. Adjicit in fine: *Eodem die, transitus sancti Odonis abbatis.*

Odonis.

VICTORIN. In fine, *Ipso die in pago Valagia, depositio sancti Theofredi martyris. Item Turonis, sancti Odonis Cluniacensis abbatis. Item Antiochiæ, sancti Eutychii martyris.* Puto repeti nomen *Hesychii. Eodem die, octava sancti Martini.* Convenit de more, codex REG. SUEC. sub. num. 130; sed exceptâ octavâ; quæ in hoc codice deest.

Theofredi. Odonis. Eutychii.

DAVERON. Sic suam annuntiationem efformat. *Beati Odonis abbatis monasteriorum Galliarum.*

Odonis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECTIN. *Dionisii episcopi Alexandriæ.* Ex die præcedenti. *Romani martyris & Barulæ. Esichii militis & martyris. Severi presbyteri & confessoris. Inclyti & magni martyris.* Hæc alibi non reperit auctor notæ marginalis, nec ego capio quid significent.

Dionysii. Severi &c.

DIVION. S. Benigni. *Eodem die, passio sancti Theofredi martyris. Ipso die, depositio beati Odonis abbatis, cujus vita sanctis præclara extitit meritis.*

Theofredi. Odonis.

CLUNIACEN. *Eodem die, transitus beati Odilonis abbatis.* Voluit dicere *Odonis.*

Odonis.

CAMBERIEN. S. Mariæ. *Ipso die, beatorum Momboli & Odonis confessorum.*

Momboli & Odonis.

REG. SUEC. num. 428. *Eodem die, sanctæ Audæ virginis. Eodem die, depositio domni Odonis abbatis, piissimi patris monachorum.*

Audæ. Odonis.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. B. *Item Romæ, natalis sancti Gelasii Papæ.*

Gelasii.

VATICAN. Addit. *Natale sancti Flavii martyris.*

Flavii.

ALTEMPS. *Eodem die, beati Odonis abbatis. In Hibernia, depositio sancti Romani episcopi. Anigus filius Amardarch regis furatus est brachium ejus sinistrum, ipsumque integra cum carne in metropolitana ecclesia habetur. Et sanctæ Hildæ abbatissæ.* Vide die præcedenti.

Romani. ep. Hildæ.

FLORENTIN. *In Tuscia apud civitatem Lucanam, sancti Fridiani, ejusdem urbis episcopi & confessoris, cujus vita tanto Deo & hominibus extitit gloriosa, quanto miraculorum profunditate fuit eximia. Et non solum post obitum ejus, verum etiam in corpore, dum viveret, multa per eum Deus dignatus est operari miracula, quorum, ut B. Gregorius in libro Dialog. unum præcipuum & maximum fecit miraculorum.* Est *Frigidianus*, cujus natalis est XVIII Martii, sed vita huc in Actis remissa. Miraculum, de quo hîc agitur infra dabit GREVEN. Tum solus STROZZIAN. *Item transitus sancti Odonis abbatis.* Adde *Cluniacensis.*

DeFrigid. Odonis.

LUGDUNEN. & CAUDIACEN. Conveniunt in, *natale sancti Theofredi martyris.*

Theofredi.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit ab octava sancti Martini. De Romano, post *contradicerent*, sic habet: *Ob quam causam ipse cum quodam puerulo nuper ablactato, nomine Baralo, jussus est eculeo extendi, & fustibus acriter cædi ac unguis exarari, linguam abscindi, novissimè laqueo strangulari, & sic celebri martyrio coronatus est; sed puer Baralus tandem decollatus est.* In secunda, satis pura est. Tum de Florino, ut ANTVERPMAX. de dedicatione, ut ALBERGEN. De Mombolo & Odone, ut CAMBERIEN.

Oct. Mart. De Roman. Florini. Dedicat. Mombol. &c

BELIN. Incipit: *Romæ, dedicatio basilicarum Apostolorum Petri & Pauli.* Sequitur textus satis purus: Deinde adjungit: *Eodem die, sancti Fridiani episcopi & confessoris. Item transitus beati Odonis abbatis.*

Dedicat. Frigidian. Odonis.

GREVEN. *Octavæ sancti Martini. Oriculi martyris & sociorum ejus sub persecutione Wandalica. Ipso die, vel secundùm alios, die sequenti, Romæ, sancti Gelasii Papæ & confessoris, qui sedit in episcopatu annis quatuor. Hic amator pauperum, clerum ampliavit; tractatus & hymnos composuit, Sacramentorum præfationes & orationes, quæ sunt in usu, cauto & limato sermone edidit; sepultus in ecclesia sancti Petri* XII *Kal. Decembris. Romæ, dedicatio basilicarum sanctorum Apostolorum Petri & Pauli. In Tuscia, civitate Lucana, sancti Phrigidiani episcopi & confessoris, miræ virtutis viri. Qui, ut dicit Gregorius 3 Dialog. Auserith fluvium, juxta muros civitatis influentem, sæpeque inundatione damna inferentem, oratione facta alveum proprium deserere & alio influere fecit. Apud Constantiam, inferioris Normanniæ civitatem, sancti Rumpharii episcopi & confessoris. Item sancti Momboli abbatis. Eodem die, natale sanctæ Audæ. In Hispaniis civitate Corduba, passio sanctæ Teclæ virginis. Romæ, sanctæ Eusebiæ virginis. Electæ virginis.*

Oct. Mart. Oriculi. De Gelas. Dedicat. Basilicar. De Frigid. Rumsarii. Momboli. Audæ. Teclæ. Eusebiæ. Electæ.

MOLAN. De dedicatione basilicarum ex BELIN. Item de Odone. Tum: *Apud Constantias inferioris Normanniæ, beati Rumpharii, præfatæ urbis episcopi & confessoris.* De Oricolo, ex HERINIEN. *Antisiodoro, dedicatio basilicæ sancti Germani episcopi, cum superioribus cryptis. Eodem die, sancti Fridiani episcopi & confessoris. Item sancti Florini confessoris, Confluentis monasterii. Et depositio sanctæ Eusebiæ virginis. Eodem die, natalis sanctæ Audæ.* Et minoribus typis, *Parisiis in conventu Apostolorum Petri & Pauli. Item sancti Momboli abbatis.* Editiones aliæ importune verbum *vellet* in textum invehunt. Auctaria vero de dedicatione basilicarum, de Odone, & Fridiano eadem sunt. *Apud Confluentiam, sancti Florini confessoris.* Rursus de Rumpharo & Oricolo, ut supra. *Parisiis, natalis sanctæ Audæ. Item in Galliis, sancti Momboli abbatis.* Tum dedicatio basilicæ S. Germani. Demum typis minoribus adjungitur: *Insula Lyrino, sancti Anselmi abbatis.*

Dedicat. Odonis. Rumsarii. Oricoli. De German. Frigidian. Florini. Eusebiæ. Audæ. Anselmi abb. Lirin.

XIII *Kal.* *Die* 19.

ROmæ via Appia, natalis ſancti Maximi presbiteri & martyris, qui perſecutione Maximiani paſſus, poſitus eſt ad ſanctum Sixtum. Eodem die, ſancti Criſpini epiſcopi, qui civitate Aſtiagenſi, capite amputato martyrii gloriam adeptus eſt. Apud Viennam, ſanctorum martyrum Severi, Exuperii & Feliciani, quorum corpora poſt multa annorum curricula, ipſis revelantibus inventa & à pontifice urbis, clero & populo honorificè ſublata, ac condigno honore condita ſunt. Item ſancti Fauſti diaconi, hic grandævus & plenus dierum confeſſor perdurans, perfecto martyrio, capitis obtruncatione conſummatus eſt. *Maximi.* *Criſpini.* *Severini & ſocior.* *Fauſti.*

Puri ſunt *Heriſien. Antverp-maj. Munerati prima editio*; *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp-maj. pro *Maximi presbyteri*, male legit *Maximi epiſcopi*. Codices omnes, ſolo Pratenſi excepto, diſerte exprimunt *perſecutione Maximiani*; in Adone tamen & in citato Pratenſi habetur *Maximini*. Munerati editio altera in eo deficit, quod duas primas annuntiationes commiſceat, ſic legens; *poſitus eſt ad civitate Aſtiagenſi, capite* &c. omiſſis intermediis. Reliqui *Sixtum* cum codicibus prope omnibus. Solus Molanus habet, *qui in civitate* &c. Item *Severiani*, pro *Severini*: Antverp-maj. *& Superii*, pro *Exuperii*. Greven. & Molan. mutant *clero & populo*, in *clero populoque*. In *grandævus*, ſervanda fuit diphthongus.

OBSERVATIO. De *Maximo* in Variantibus jam notavimus codicem Pratenſem cum Adone ſignare tyrannum *Maximinum*, haud dubie ejus nominis primum, ſed codices noſtros poſuiſſe *Maximianum*, forte quod *Maximinum* alterum perperam legi ſupponerent, qui Romæ imperium non obtinuit. Utri melius elegerint, hactenus incertum eſt, quandoquidem lateat quis fuerit hodiernus *Maximus*, ut candide fatetur Baronius, eò demum inclinans, ut *commentarienſem* credat eſſe *à ſancto Stephano baptizatum, & perſecutione Decii è ponte præcipitatum in Tiberim*; utpote cui quadret ſepultura ad S. Sixtum II in cœmeterio Calliſti. De geſtis paſſionis ejus ibi à Baronio citatis alibi diſſerendum; hîc ſolum obſervo, Baronii Notationem jam dictam cum textu Martyrologii Romani haud convenire, cum in hoc diſerte exprimatur *perſecutio Valeriani*. Hæc ſatis in re plane dubia. Romani parvi annuntiatio, à nullo alio prius poſita eſt: *Romæ, Maximi presbyteri & martyris*. Quæ præter hæc in laterculo noſtro Uſuardus addidit, ex Adone verbotenus deſcripſit. *Maximi.*

Criſpinum Aſtiagenſem apud ſolum Uſuardum invenio; citat Baronius hymnum Breviarii Toletani, in quo ejus geſta contineantur. Petrus in Catalogo lib. 10 cap. 84 pauculis rem abſolvit, auctorem appellans Adonem in Martyrologio: ſed quale hoc Martyrologium fuerit, prorſus non intelligo, niſi Adoni Mabiloniano ſimile ſit, ex variis collectaneis conflatum. Si verum fontem Uſuardinum quæras, fateor me ignorare, ſed malim ad meſſem in Hiſpania collectam recurrere, quam ad neſcio quem Adonem tam enormiter interpolatum. *Criſpini.*

Vere Adonem ſe deſcripſiſſe aſſerere poterat Petrus; quod tamen reticet, ejuſdem libri cap. 82 in martyribus Lugdunenſibus, quorum nulla, quod ſciam, præterquam apud Adonem memoria ſupereſt, vel in ipſo SS. Lugdunenſium indiculo à Raynaudo neglecta. Sic habet laudatus Viennenſis in Chronico ad annum CLXIII: *Severinus, Exuperius & Felicianus, parvo tempore ante, apud Viennam martyrio coronati.* Quæ in Martyrologio narrantur, ad inventionem & tranſlationem prædictorum martyrum proprie pertinent, quarum recentior erat memoria, dum baſilicæ S. Romani curam geſſiſſe dicitur Ado ipſe, priuſquam ad Viennenſes inſulas promoveretur. Noſtra omnia ex ipſo tranſlata ſunt. Utrum ſatis probari queant, quæ præter Adoniana ab aliis memorantur, alterius loci eſt diſtinctius explorare. Vide interim Tillemontium tomo 2 pag. 321. Sic ſolam hanc noſtram annuntiationem metrice reddidit Wandelbertus: *Severini & ſocior.*

Tredecimam Felicianus cum Severiano,
Cumque Exuperio fidei certamine ſancit.

Quarta annuntiatio apud Romanum parvum ſic ſonat : *Et Fauſti diaconi & Euſebii collegæ ejus, martyrum viſitatorum.* Profluit ex Rufini lib. 7 cap. 10, unde conſtat to- *Fauſti.* tum Adonis elogium deſumptum, atque ex hoc textum noſtrum contractum eſſe, in quo de ſolo Fausto agitur, qui forte presbyter ſubinde factus, idem ipſe dici poſſet, qui *grandævus* cum Petro Alexandrino martyrium ſubiit, eo nomine recurſurus XXVI Novembris ; ſed iis ſociis ibi conjunctus, ut veroſimilius diverſus eſſe videatur. *Euſebium* nulla alia Martyrologia Latina celebrant, etiam in moderno Romano prætermiſſum. Conjicit autem Tillemontius eumdem eſſe, qui poſtea Laodicenam in Syria eccleſiam epiſcopus rexit, ſicuti indicat tomo 4 à pag. 304. Porro à Romano parvo ambo collegæ *Viſitatores* nuncupantur, quoniam *invitis omnibus ad confeſſores, qui in carcere tenebantur . . . . indeſinenter neceſſaria*, deportarent, ut in Adone fuſius ex laudato Rufino deſcribitur. Sed his diutius non immoror. Habemus Uſuardum, cujus textum genuinum præcipue quærimus.

AUCTARIA.

Odonis. PRATEN. Merito excluſus eſt, cum in fine addat : *Turonis, ſancti Oddonis abbatis* : ubi manus diverſitatem non obſervavit Caſtellanus, ſed qui nuperrime in mei gratiam, codicem denuo inſpicere dignatus eſt eruditiſſimus noſter Chamillart differentiam aliquam apparere teſtatus eſt. Habet adjectam *dedicationem* &c.

TORNACEN. In prima & ſecunda purus, in tertia expunxit elogium, quarta omnino caret. Ad marginem autem manu nonnihil recentiori *Eliſabeth.* additur : *In Alemannia, caſtro Marburg, beatæ Eliſabeth.* Inferius dabuntur elogia.

ROSWEYD. Purus in textu, ſubjungit : *In Eraclia, ſanctarum* XL *viduarum.* Eadem fere *Viduar 40.* Hieronymianorum annuntiatio eſt.

PULSANEN. In prima purus, à tribus aliis elogia omnia plane reſecuit.

Simplicii. Eliſabeth. ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Puri in textu, addunt : *Item Simplicii epiſcopi. Eodem die, depoſitio beatæ Eliſabeth.*

MUNERAT. De ſecunda ejus editione truncata, dictum eſt in Variantibus.

ANTVERP-MAX. & LEYDEN-BELG. Inci- *Eliſabeth.* piunt : *Apud Maguntinenſe territorium, natale beatæ Elyſabeth, filiæ regis Hungarorum.* Sequi- *Simplicii.* tur totus textus, & in fine : *Auguſtuduni, depoſitio ſancti Simplicii epiſcopi.* Eadem ſunt in cod. LOVANIEN. ſed is in Fauſto mutilus eſt.

De Eliſab. ULTRAJECT. & LEYDEN-LAT. Priorum phraſim ſic primo loco amplificant : *Quæ cum eſſet Turingiæ nupta Lantgravio, pietatis & humilitatis operibus inſudavit, quantum licuit ſub marito. Sed lege ſoluta conjugii, rejectis ex toto regalibus & ſecularibus ornamentis, renes fune præcingens, & pedibus nudis incedens, Domino militavit ſub perfectæ tytulo paupertatis. Conſtruxit xenodochium ubi viam tranſcendens Apoſtolicam, pedes lavabat pauperum, manibuſque propriis ſaniem eliquans & abſtergens abhominabilium infirmorum. Quæ viſum à nativitate cæco reſtituens & innumeris fulgens miraculis, beatam vitam beatiori fine concludens, modo beatiſſima regnat in cælis.* Sequitur to- *Simplicii.* tus textus Uſuardinus, cui ad finem ſubjungitur Simplicius Auguſtodunenſis, ut ſupra.

De Eliſab. ALBERG. & DANIC. Idem habent de Eliſabeth, ſed commemorationi illi immediate *De Pontian. Simplicii.* ſubjiciunt totam annuntiationem craſtinam de Pontiano Papa. In eo autem differunt hi duo codices, quod poſterior careat Simplicio.

Textus contractus. CENTULEN. *Romæ via Appia, ſancti Maximi preſbyteri & martyris. Apud Viennam, ſanctorum martyrum Severini, Exuperii & Feliciani. Eodem die, ſancti Fauſti martyris. Item ſancti Criſpini martyris, qui in civitate Aſtiagenſi amputato capite martyrium ſumpſit.* In margine recentiori manu aliqua adduntur de Eliſabeth, quæ non ſatis diſtingui poſſunt.

BRUXELLEN. Incipit : *Apud Magdeburgum* [pro *Marpurgum,*] *depoſitio ſanctæ Eliſabeth, filiæ* *De Eliſab.* *regis Hungariæ, ac conjugis Lantgravii Thuringiæ. Quæ innumeris fulgens miraculis, beatam vitam beatiori fine concludens, modo beatiſſima regnat in cælis.* Sequitur textus hinc inde tranſpoſitus & interpolatus. In fine : *Auguſtuduno, depoſitio* *Simplicii.* *ſancti Simplicii epiſcopi.*

HAGENOYEN. In prima & ſecunda ſatis pu- *Simplicii.* rus, ſubdit : *Item Auguſtuduno* &c. Nihil hîc habet de Lugdunenſibus. In Fauſto ſatis purus eſt. Tum : *In territorio Treverenſi, in opido Confluenciæ, natale beati Florini confeſſoris. In Haſſia,* *Florini.* *in opido quod Marpurg dicitur, depoſitio ſanctæ Eliſabeth vidue, filiæ regis Ungariæ & uxoris Ludovici Lantgravii Thoringiæ, cujus vita tota miraculis & operibus miſericordiæ plena erat ab infancia ſua uſque ad mortem ſuam. Ejus oſſa in tranſlatione ſua, in oleo natancia inventa ſunt. De quo* *De Eliſab.* *plurimi infirmi inuncti & curati ſunt.*

AQUICINCT. In fine : *Item ſancti Simplicii epi-* *Simplicii.* *ſcopi. Romæ, ſancti Gelaſii Papæ. Hic revocavit* *Gelaſii.* *Miſenum epiſcopum, quem Felix anteceſſor ipſius damnaverat, & communioni eccleſiæ ſuæ reſtituit. Hic libros adverſus Eutychen & Neſtorium compoſuit.* De eo die præcedenti in Auctariis actum eſt : in Romano ponitur XXI Novembris, quo die vide obſervationem noſtri P. Motherii.

VICTORIN. Habet *Fauſtinii* pro *Fauſti.* In fine : *Gelaſii.* *Romæ, Gelaſii Papæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eliſabeth* *Eliſabeth.* *viduæ, filiæ Regis Hungariæ. Simplicii epiſcopi* *Simplicii.* *& confeſſoris. Odonis abbatis Cluniacenſis, magnæ* *Odonis.* *ſanctitatis viri.*

REG. SUEC. num. 130. *Romæ, Gelaſii Papæ.* *Gelaſii.*

CODEX D. DU CHEVAL. ſignatus B. *Auguſto-* *Simplicii.* *duni, depoſitio ſancti Simplicii epiſcopi.*

VATICAN. ſub num. 5949. Deficit in annuntiatione 2 & 4 de Criſpino & Fauſto.

ALTEMPS. *Petragoricas, ſancti Leoncii epiſcopi* *Leoncii.* *& confeſſoris. Ipſo die, B. Jacobi eremitæ.* *Jacobi.*

FLORENTIN. *In oppido Germaniæ, nomine Bar-* *Eliſabeth.* *buth* [*Marpurg*, duo alia verba legi non poſſunt] *Gelaſii.* *S. Elizabeth, Andreæ Hungarorum regis filiæ. . . . Romæ, ſancti Gelaſii Papæ. . . . Item ſancti Simplicii epiſcopi.* Habetur ſupra diſtinctius. *Simplicii.*

BURDEGALEN. *Sancti Simplicii epiſcopi.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima agit de Eli- *De Eliſab.* ſabeth

sabeth, fere ut ULTRAJECT. supra. Tum: *Romæ, natale sancti Gelasii Papæ & confessoris. Hic, ut narrat beatus Gregorius, Canonem Missæ composuit, libros etiam quinque contra Nestorium & Euticen hæreticos, & contra Arrium duos. Fecit insuper hymnos ad modum sancti Ambrosii episcopi. Composuit etiam præfationem Missæ, Vere dignum & justum est, quotidiano usu cantari, & sedit in episcopatu annos quatuor.* De Pontiano habet textum diei sequentis. In textu præter morem pura est. Demum de Simplicio, ut supra.

De Gelas.

BELIN. Incipit à Pontiano, ut jam diximus. In tribus primis satis purus est. Tum pergit: *Eodem die in oppido Alemanniæ nomine Marchburg, depositio sanctæ Elisabeth, Andreæ regis Ungarorum filiæ. Item sancti Simplicii episcopi & confessoris.* Quartam annuntiationem sic abbreviat: *Eodem die, sancti Fausti diaconi.*

De Pontian.
Elisabeth.
Simplicii.
Fausti.

GREVEN. *In Cæsarea Cappadociæ, natalis sanctorum Maximi, Mutiani, Nicophori, Januarii, Zefori & aliorum* XL. Diversa miscet ex Hieronymianis. *Item secundùm aliquos hîc, passio sancti Pontiani Papæ, quem Usuardus habet die sequenti. Augustoduni, beati Simplicii episcopi & confessoris. Item sancti Odonis abbatis primi Cluniacensis, miræ sanctitatis viri, incomparabilisque in monastica disciplina fervoris: adeo ut ejus fervore & industria monachorum illius temporis tepor versus fuerit in ardorem. Quievit tandem anno Domini* DCCCC XXXVIII, *miraculis in vita pariter & morte clarus. In Eraclea,* XL *viduarum & martyrum. In Marburgh civitate Hassiæ, natalis sanctæ Elizabeth viduæ sanctissimæ, filiæ regis Hungariæ. Quæ ab infantia religiosissimam in Deum mentem gerens, nupta Lantgravio Turingiæ, pietatis & humilitatis actibus, quantum licuit sub marito studens. Ubi ad viduitatis statum pervenit, rejectis ex toto secularibus ornamentis & pompis, fune renes præcingens, nudis pedibus, vili habitu incessit, viduamque Apostolicam se exhibens, filios educavit, hospicio recepit, sanctorum pedes lavit, tribulationem patientibus subministravit, omneque prorsus opus bonum subsecuta, miraculis glorioissima quievit anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo.*

Maximi & socior.
Pontiani.
Simplicii.
De Odone.
Viduar 40.
De Elisab.

MOLAN. De Pontiano, ut alii ex textu diei sequentis. Tum: *Eodem die in oppido Alemanniæ nomine Marburg, depositio sanctæ Elisabeth, Andreæ regis Hungarorum filiæ. Hæc construxit Xenodochium, ubi vidua pedes lavabat pauperum, manibus propriis abstergens saniem abominabilem infirmorum.* De Simplicio, ut supra De Gelasio, ut AQUICINCT., nisi quod addat, *fecit insuper hymnos* &c. Sequitur demum litteris minoribus: *In territorio Arvernensi, sancti Patrocli confessoris egregii, de quo Gregorius Turonensis dicit* 5. *Hist. Franc. cap.* 10. *Fuit in Biturico termino, reclausus nomine Patroclus, presbyterii honore præditus, miræ sanctitatis ac religionis, de cujus vita libellum scripsimus.* Editiones posteriores Pontianum in textu ponunt primo loco, dein Elisabetham, sed litteris Italicis. In fine: *In territorio Arvernensi, sancti Patrocli, confessoris egregii. Item sancti Gelasii Papæ, qui sedit in pontificatu annos quatuor. Die decima nona, sancti martyris Barlaam.* Vide Martyrologium Romanum, & Castellani notationem hoc die.

De Pontian.
De Elisab.
Simplicii.
De Gelas.
De Patroclo.
Barlaam.

XII *Kal.* *Die* 20.

ROmæ, natalis beati Pontiani Papæ, qui Maximino adversum ecclesiarum sacerdotes persecutionem commovente, cum Ypolito presbitero Sardiniam deportatus, ibique fustibus mactatus martyrium consummavit. Corpus ejus à beato Fabiano Papa relatum, atque in cimiterio Calixti sepultum est. Cabilone, sancti Silvestri episcopi & confessoris. Hic quadragesimo secundo anno sacerdotii sui, plenus dierum atque virtutum migravit ad Dominum. Apud Siciliam civitate Messana, sanctorum Ampeli & Gaii. Ipso die civitate Taurinis, Octavii, Solutoris & Adventoris.

Pontiani.
Silvestri.
Ampeli & Caii.
Octavii &c.

Ita habent *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat.* & *Greven.*

VARIA LECTIO. *Potentiani*, pro *Pontiani*, error est in Munerato. Sic scriptorum ignorantia in Antverp. Max-Lubec. & Greven. pro *Maximino*, irrepsit *Maximiano*, ut aliàs factum observavimus, licet toto fere seculo disjungantur. Ex plerisque codicibus *Ypolito* servamus, ut alibi. Herinien. male transposuit, *fustibus martyrium mactatus.* Levius errat Greven. in *Papa Fabiano*; sed aliter loquitur Munerat. *Corpus autem ejus, à beato Fabiano revelatum, atque cimiterio Calixti Papæ sepultum.* Quod de *Ypolito* dixi, idem puta de *cimiterio Calixti.* Diversam scribendi rationem servant codices in *Mesana, Gagii, Gai, Octavi.* Nos de more in textu reliquimus *Gaii.*

OBSERVATIO. Martyrologii Romani reformatores Belinum potius quam Usuardum secuti sunt in signanda *Pontiani* Papæ festivitate die proxime præcedenti, seu XIX Novembris: Molanus, quod mirere, in ipsa prima editione, utroque die Sanctum à textu Usuardino excluśit. In serie nostra certissime notatur hoc die, sic præeunte Romano parvo: *Romæ, Pontiani Papæ & martyris.* Adonis elogium, ut observat Rosweydus,

Pontiani.

Pontiani.

ex

ex Pontifical. acceptum est; at necdum video, qua satis ratione cum Catalogis nostris, ante tomum I Aprilis editis, conciliari queat. Insuper multa offendo à Baronio, Henschenio, Pagio, Papebrochio aliisque circa Pontiani ætatem, exilium &c. disputata, quæ operosiori examine retractanda sunt, à Tillemontio tomo 3 pag. 276 & 692, necdum liquidò explicata, si modo ulla chronologica methodo componi possint. Sunt & aliqua circa martyrium ambigua; at ipsum quis temere in dubium revocaverit, tot antiquis tabulis confirmatum? Ceterum quæ in textu nostro exhibentur, ex Adone descripsit Usuardus. Est in codicibus Hieronymianis XIII Augusti, *Pontiani episcopi*: est eodem die in Bucherii Kalendario: *Et Pontiani in Callisti.* Atque hæc de translatione intelligenda existimat Florentinius; quo fundamento, post videbitur. Rabanus Pontiani natalem revocat ad XXX Octobris. Securus dixerim, multa in hujusmodi dierum electione arbitraria intercurrere, quod in auctore Romani parvi sæpissime demonstravimus; forte antiquiora monumenta & ipsi & Wandelberto præluxerint, cum metricus Martyrologus hoc ipso die ita Pontianum laudet:

Pontiane tibi duodenam Roma, dicato
Obsequio, sacrat antistes martyrque beate.

Silvester Cabilonensis pure Adonianus est: principium mutavit Usuardus; nam ubi
Silvestri. Ado legit: *Apud Cabilonem, beatissimi Silvestri*, Noster, *Cabilone, sancti* &c. Breve encomium ex Gregorii Turonensis, de Gloria confessorum capite 85 desumptum est; nec de vita aut gestis ejus plura, quod sciam, supersunt: monumenta Cabilonensia tum Mss. tum typis vulgata, Silvestri & aliorum revelationem ac translationem prosequuntur, de quibus alibi.

Sequens annuntiatio sic ponitur in Romano parvo: *Messanæ, Ampeli & Caii.* Hie-
Ampeli & Caii. ronymiana scribunt diversimode, sed eadem omnium sententia, eadem Adonis, ex quo commemoratio nostra. De genere aut tempore passionis nihil magnopere reperit Florentinius, neque apud nos exstant, quæ eorum gesta multum illustrare queant.

Martyres Taurinenses varia serie à variis referuntur, in Hieronymianis autem eo
Octavii & sociorum. plane ordine quo in textu nostro: *Taurinis civitate, Octavi, Solutoris, Adventoris*, in quibus ita annumerantur socii alii, acsi ad eamdem classem pertinerent, quos tamen Florentinius merito secernendos existimat. Sunt hi celeberrimi Augustæ Taurinorum patroni, ad templum ibi Societatis JESU, ex vetustiori aliqua ecclesia translati, quos potissimum mordaci dissertatione impetere voluit ministellus ille Anglo-Sabaudus, de quo ad diem XXII Septembris, ubi de legione Thebæa, diximus. Ex sacra ea legione esse censentur tres nostri, ab Ennodio & Maximo Taurinensi pridem laudatissimi, quorum Acta manuscripta ab ecclesia Taurinensi accepisse se testatur Baronius. Plura ad nos Taurino olim submissa sunt & ad Acta & ad translationem spectantia, quæ proprio loco accurate deducentur.

AUCTARIA.

TORNACEN. Truncat elogium Pontiani, ad *consummavit.* Caret Silvestro; cetera bene.

ANTVERP-MAJ. Habet textum integrum, sed penultimo loco ante Taurinenses,
Edmundi. inserit: *Eodem die, sancti Eadmundi regis & mart.*

ROSWEYD. Textui subjungit: *Eodem die,*
Ejusdem. *natale sancti Eadmundi regis Anglorum & martyris precioси.* Vide Surium.

PULSANEN. In prima deest totum elogium: in secunda & tertia purus; deest quarta.

MOLAN. Dixi carere annuntiatione prima.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. Post textum addunt:
De eodem. *In Anglia, natale sancti Ethmundi regis & martyris, cujus caput diu occultatum, nutu divino se voce propria revelavit.* Idem habet codex LOVAN. sed elogium Pontiani rescindit.

ALBERG. & DANIC. Annuntiationem de Pontiano retulerunt die præcedenti. Hîc de Edmundo agunt ut codices proxime citati, sed primo loco. In tribus aliis satis puri sunt.

CENTULEN. *Romæ, sancti Potentiani Papæ & martyris. Apud Mesanam civitatem Siciliæ, sanctorum Amplei & Gaii martyrum. In Anglia, passio sancti Eadmundi regis & martyris. In territorio Silvanectensi, sanctæ Maxentiæ virginis & martyris. Cabillonis sancti Silvestri episcopi & confessoris. Ambianis, inventio & translatio sanctorum Vuarlesii & Luxoris confessorum.*
Edmundi. Maxentiæ. Translat. Warles. &c.

BRUXELLEN. In prima non omnino purus est. Sequitur ex Hieronymianis: *Et natale sanctorum martyrum Maximi, Muciani, & Neofori. In Eraclea civitate Traciæ, natale sanctorum martyrum Bassi, Dionysii, Orionis & Basilii.* Tum cum textu: *Apud Ceciliam civitate Messana, natale sanctorum martyrum Ampelei & Gaii.* De Edmundo, ut ANTVERP-MAX. &c. In Silvestro satis purus est. Demum: *Ipso die, depositio Fulcherii, qui fuit Jerosolimitanæ ecclesiæ patriarcha.*
Maximi &c. Bassi &c. Edmundi. Fulcherii.

HAGENOYEN. *Romæ, natale beati Ponciani Papæ & martyris, qui sedecimus erat à beato Petro Apostolo. Hic quia Idolis noluit immolare & fidem abnegare, sub persecutione Maximini, qui saviebat in Ecclesia Dei, cum Ipolito presbytero in Sardiniam deportatus est in exilium* &c. In Silvestro satis purus est. Tum: *In Anglia, natale sancti Edmundi regis & martyris, qui in primæva sua ætate se junxit Domino, & cui adhuc puero apparuit Dominus in societate dicens ei, Ego sum Jesus Naza-*
De Pontian. De Edmund

Nazarenus. Qui capitis abscisione punitus est, quod postea diu occultatum &c. In tertia satis purus, nescio quid subjungat. *Apud Allexandriam, Helie Ymperatricis, uxoris Olaxentii.* Dein: *Item translatio sancti Corbiniani episcopi Frisingensis.* In ultima satis purus est.

Helie. Translat. Corbinian.

AQUICINCT. Textui superaddit. *In Britannia, apud Orientales Anglos, beatissimi atque Christianissimi regis martyrisque Eadmundi, qui ob insuperabilem catholicæ fidei veritatem à paganis crudeliter occisus, cælestia regna sortitus est.*

De Edmund.

AMBIANEN. *In pago Ambianensi, inventio & translatio corporum sanctorum confessorum Varlesii & Luxoris.* Ita prima manu scriptum erat, sicut habet supra CENTULEN. Sed aliquis secundum nomen mutavit in *Luxoeni.*

Translat. Warlef. &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Potentiani* [patet error] *Papæ & martyris. Etmundi regis & martyris, in Anglia. Octavii martyris cum socio. Sylvestri Cabillonensis episcopi. Bernardi Nordensis episcopi.* Notat descriptor in margine: *Forte Berwaldi episcopi Hildehemensis.* Vide de hoc infra.

Edmundi. Bernardi pro Berwaldi.

REG. SUEC. sig. num. 428. *In territorio Bellovacensi, natale sanctæ Maxentiæ virginis & martyris. In Britannia, passio beati Eadmundi, Orientalium Anglorum regis, qui sub pyratarius, diris jaculorum ictibus passus, demum martyrii bravium adeptus, coronam perpetuitatis nactus est.*

Maxentiæ. De Edmund.

In VATICAN. Sub num 5949. Deest annuntiatio Silvestri. Adjicitur: *Eodem die, S. Theogenis martyris. Et sancti Dori episcopi Beneventani.*

Theogenis. Dori.

FLORENTIN. Penultimo loco inserunt: *In Anglia, sancti Edmundi regis & martyris.*

Edmundi.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Anglia, natale sancti Ethmundi regis & martyris, cujus caput* &c. ut supra. Pontianum heri posuit. Sequitur de Silvestro, Siculis & Taurinensibus, satis pure. In fine: *In Hildeschem, natale sancti Berwardi episcopi & confessoris.* Vide longam vitam apud Surium edit. MDCXVIII. *Eodem die, sanctæ Regenfledis virginis.*

De Edmund. Berwardi. Regenfledis.

BELIN. Multa corrupte impressa sunt, ut *Babyloniæ* pro *Cubilone.* Die præcedenti Pontianum collocavit. Secunda editio in fine adjicit: *In Anglia, sancti Eadmundi regis & martyris.*

Edmundi.

GREVEN. Ex Hieronymianis: *In Eraclea, natalis sanctorum Bassi, Dionisii, Orionis. In Antiochia, Basili, Dionisii. In Anglia, sancti Edmundi regis & martyris; qui a pagan is post varios cruciatus, capite amputato, martyrii gloriam adeptus est: cujus caput in sylvam projectum atque à lupo sollicite custoditum, cum repertum fuisset, & una cum corpore sepultum, post annorum curricula, corpori penitus reunitum inventum est. Apud Constantinopolim, sancti Antipæ presbyteri & martyris. Apud Edessam civitatem, passio sanctorum Samonis & Guria; qui cum Christum annuntiantes ubique discurrerent, ac Christianos confortarent, tenti, primò suspensi, deinde inedia macerati, ad ultimum variis tormentis Christi virtute superatis, decollatione martyrium impleverunt. Orienis episcopi. Berwaldi episcopi Hildensheymensis & confessoris, qui tempore Ottonis III præfatam ecclesiam verbo pascens & exemplo, miraculis clarus quievit. Apud Constantinopolim, beati Stephani presbyteri & confessoris, qui tempore Leonis imperatoris vitam continentissimam ducens, precibusque assiduis insistens, multis clarus miraculis, beato in Domino fine quievit. Aurelianis, sanctorum Wacleſii & Luxoris. Regenfledis virginis. Maxentiæ virginis. Agapitæ virginis.*

Bassi &c. Basilii &c. De Edmund. Antipæ. Samonis &c. Orienis. Berwaldi. Stephani. Warlesii & Luxoris. Regenfledis. Maxentiæ. Agapitæ.

MOLAN. *Eodem die, sancti Eadmundi regis & martyris. Beati Raphaëlis archangeli festivitas. Ambianis, inventio & translatio glorioſorum corporum sanctorum confessorum Vuarlesii & Luxoris.* Typis minoribus: *Eodem die, jussu impii & scelesti imperatoris Constantini iconomachi, martyrio coronatus est Stephanus inclusus apud sanctum Auxentium, cujus pedem rudente ligantes, duxerunt usque ad ea quæ sunt Pelagia prætorio, ubi & discerpentes eum, projecerunt honorabiles ejus reliquias in biothanatorum locum, eo quod multos monuerit & adduxerit ad monasticam vitam, atque contemnere regias dignitates atque pecunias persuaserit. Reverendus quippe vir omnibus erat, pro eo quod fere* LX *annos egerit in claustris, & virtutibus multis effulserit.* De Samone & Guria, ut GREVEN. Editiones aliæ, de Edmundo & Raphaele, ut prima. Tum: *Mediolani, Benigni episcopi & confessoris, Civitate Hildeshemensi, sancti Bertualdi episcopi, qui tempore Othonis III præfatam* &c. ut GREVEN. *Die vigesima, sancti patris Procli archiepiscopi Constantinopolis; & sancti Gregorii Decapolitæ; & præfestum introitus in templum sanctissimæ Deiparæ.* De Warlesio & Luxore, ut supra. Demum typis minoribus: *Cæsareæ Palæstinæ, natalis S. Agapii, qui in die natali Maximini tyranni, cum homicida in stadium raptus, cum homicidam domini sui interfectorem, ad similitudinem Barabbæ liberari vidisset, ipse urso datur devorandus, deinde adhuc superstes in mare demergitur.* Vide Romanum.

Edmundi. Raphaëlis. Translat. Warlef. &c. Stephani inclusi. Samonis & Guriæ. Benigni. Bertualdi. Procli. Gregorii. Agapii.

XI *Kal.* *Die* 21.

NAtalis beatissimi Rufi, de quo Apostolus Paulus ad Romanos scribit. In Italia, monasterio Bobio, depositio sancti Columbani abbatis; qui multorum cenobiorum fundator, & innumerabilium pater extitit monachorum, multisque virtutibus clarus, quievit in senectute bona. Item in Histria, passio sancti Mauri martyris.

Rufi. Columban. Mauri.

Puri hodie sunt *Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden.* & *Albergen.*

VARIA LECTIO. Lego *beatissimi* cum plerisque codicibus; & ita Usuardum ex Adone descripsisse non dubito. Servo hîc *cenobiorum*, quòd ita omnes habeant excepto solo Molano. Antverp. & Max-Lubec. post *fundator*, omittunt particulam *&*,

cum omnibus ferme, quos mediæ notæ dicimus. Iidem legunt *Ystria*, vel *Hystria*, ut aliqui *Ytalia*, reliqui omnes *Histria*. Herinien. & Tornacen. puriſſimi quidem ſunt, ſed Columbanum ponunt ultimo loco.

De Pratenſi & ſociis.

Notandum, quod à puris, imo ab omnibus ferme codicibus recedat hoc die & duobus ſequentibus Pratenſis, cum ſolitis ſociis Antverp-maj. & Roſweydino. Prætenſi autographi inſpector Caſtellanus obſervavit, in hodierno textu eraſa eſſe omnia poſt annuntiationem Rufi, inſcriptamque Mariam Neocorenſem, ex I Novembris huc perperam intruſam, & reliqua, quæ ex ipſius ſæpe citata epiſtola XXXI Maii MDCCIX hîc tranſumo: *Apud Neocorenſem civitatem, ſanctæ Mariæ virginis, quæ paſſa eſt ſub Adriano & Antonino principibus. In provincia Hiſtria, ſancti Mauri martyris. Civitate Hoſtia, ſanctorum martyrum Demetrii & Honorii. Auguſtuduni, ſancti Pragmatii epiſcopi.* Turbatiſſima ibi omnia eſſe oportet, cum teſtetur idem Caſtellanus, ad XXII de ſola Cæcilia agi; porro XXIII, expunctum rurſus textum totum poſt *præcipitatus martyrio*, inſcriptumque, *coronatur. Eodem die, ſanctæ Felicitatis* &c. Tum de Columbano &c. ſed annuntiatione plane mutila, ſi recte habetur in apographo noſtro; ut poſt dicemus. Ad XXIV, obſervatur diverſa manus; unde ferme poſſet conjici, eamdem omnino eſſe, quæ XIX, XXI, XXII & XXIII hujus menſis, in textus omnes graſſatur. Quantum vero hæc omnia authentiam & ſinceritatem Pratenſis codicis commendent, harum rerum periti ultro perſpiciunt. Crediderim ego, ſcriptorem codicis, ſubinde in aliquo Hieronymiano, aut in Rabano reperiiſſe Columbanum XXIII Novembris, atque ex ipſis aut aliis plura perperam commiſcuiſſe. Me quidem judice, ab Adone prorſus non receſſit Uſuardus; Adonem vero, hoc die Columbanum ipſiſſimis textus noſtri verbis ſignaſſe, indubitatum eſt; quidquid forte refragari poſſit, neſcio quis Ado Pratenſis, quem toties fartum & auctiorem demonſtravimus: neque enim inter exempla noſtra, tum Mss, tum excuſa invenio, excepto ſolo Lobienſi, procul dubio Pratenſis germine, quod alio, quam hoc die Columbanum conſignet; unde recentiores aliqui critici facile refelluntur. Noſtra lectio Uſuardina ex tot codicibus confirmata plane & integre ſubſiſtit, rejectis tribus illis, toties extra ſeriem vagantibus. Subſiſtit, inquam, in vero obitûs die, à Jona recte notato, contra quam ſentiat Florentinius, cum aliis hîc corrigendus.

Rufi.

OBSERVATIO. Primæ noſtræ duæ commemorationes ſecundum omnes ſyllabas ex Adone deſcriptæ ſunt. Unica eſt in Romano parvo, his verbis concepta: *Rufi, quem Apoſtolus ad Romanos ſcribens ſalutat*; iſque ab illius Martyrologii auctore primùm ſignatus eſt, cum tot aliis viris Apoſtolicis, quorum nomina aut in Actibus aut in Apoſtolorum epiſtolis reperit. Poterat Uſuardus abſque ſcrupulo verba ipſa Apoſtoli ad Rom. 16 ℣ 13 ex Adone transferre: *Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus & meam.* Hæc Rufi ſumma & vera laus; nam quod de epiſcopatu Thebarum comminiſcitur ſæpe rejecta Dorothei Synopſis, niſi aliunde probetur, admittendum non eſt. Rufus alius à Polycarpo laudatus, colitur XVIII Decembris: an alteruter cum Alexandri fratre, filio Simonis Cyrenenſis, crucis bajuli, confundendus ſit, alibi diſquiretur. Quid pſeudochronica Hiſpanica fabulentur, vide apud Tillemontium tomo I pag. 447. Ea omnia ſtudioſe olim annotaverat Roſweydus, ſi vixiſſet, egregie confutaturus, ut plures alias eorum impoſturas retexerat.

Columbani.

Columbani annuntiationem pure & integre Adonianam eſſe, jam diximus. Ad Uſuardum autem vere etiam hoc ipſo die pertinere, ex Variantibus abunde liquet. Vita ejus per Jonam ſcripta, exſtat in Surio, recenſita & illuſtrata à Mabilione ſec. 2 Benedictino à pag. 5, ubi & metricam Frodoardi, & libellum miraculorum, aliaque ad celeberrimum abbatem ſpectantia, reperiemus, novis curis ſuo tempore cum pluribus manuſcriptis noſtris conferenda & elucidanda. Wandelbertus verum etiam hunc Columbani obitûs diem, haud dubie ex ipſo vitæ auctore deprehendit, dum tribus verſibus ſic eum hodie celebrat:

Undenam abba Columbanus ſibi ſervat, ab ipſo
Oceano: multis vitæ qui dogmata ſanctæ
Relligione pia ſparſit, ſermone, manuque.

Mauri.

De *Mauro* Iſtrienſi quod dicam, non habeo: quid, quo tempore paſſus, unde ab Uſuardo acceptus, candide fateor me ignorare, niſi ex Petri Catalogo lib. 10 cap. 93 cenſeamus unum & eumdem eſſe cum Mauro martyre Romano, de quo apud Rabanum longa hoc die martyrii hiſtoria producitur. Idem haud dubie exiſtimavit Baronius, dum Mauri Iſtrienſis nomen ex Romano expunxit. Ulterius non divino: tam certum eſt ab Uſuardo, ſeu bene ſeu male conſignatum fuiſſe, quam certum eſt, in probatioribus omnibus codicibus repræſentari; & die ſequenti iterum repeti.

AUC-

AUCTARIA.

PRATEN. Hujus mutationes & augmenta in Variantibus retulimus. Hîc ſolum noto, antigraphum noſtrum Pragmatium Auguſtodunenſem, non hoc, ſed ſequenti die referre, quod mirum eſſet amanuenſis & Sirmondi aciem effugiſſe. Ego hoc & duobus ſequentibus diebus Caſtellani noviſſimo teſtimonio innitendum non putavi. Rem melius exploravit laudatus ſupra Chamillart.

ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. Pratenſis textum, hinc inde ſatis male depictum, exhibent. De Pragmatio agunt dié ſequenti proprio loco; unde conſequens videtur, ſic etiam in Pratenſi haberi, licet oppoſitum teſtetur Caſtellanus, forte quod aſteriſco aliquo, à Caſtellano non obſervato, Pragmatius ad locum remittatur.

PULSANEN. Satis purus eſſet, niſi totum Columbani elogium plane reſcinderet.

MUNERAT. In fine textus adjicit: *Ipſo die,* *Præſentat.* *Præſentatio beatæ Mariæ virginis.*

GREVEN. Incipit: *Præſentatio beatiſſimæ Dei* *Ejuſdem.* *genitricis, ſemper Virginis Mariæ, quando fuit in templo præſentata.* Cetera, ſuo loco.

LOVANIEN. In principio: *Præſentatio beatiſ-* *Rurſus.* *ſimæ Virginis, Dei genitricis Mariæ.* Reliqua pura ſunt, quemadmodum eſt in DANICO, qui prædictam annuntiationem inferius poſitam habet, ſed per aſteriſcum ad locum primum eadem manu, qua reliqua ſcripta ſunt, remiſſam.

CENTULEN. *Natale beati Ruſi, de quo Paulus* *Textus mutilus.* *ad Romanos ſcribit: Salutate Rufum electum. In Italia, Bobio monaſterio, ſancti Columbani abbatis, admirandæ vitæ & doctrinæ viri.*

BRUXELLEN. Incipit: *Sanctæ Mariæ ſemper* *Præſentat.* *Virginis & Dei genitricis in templum Præſentatio.* *De Columb.* De Columbano, textui inſerit: *Qui ex Scocia veniens, & Gallo relicto in Almannia, Bobium cenobium in Italia conſtruxit, multorumque aliorum monaſteriorum fundator, ac innumerabilium* &c. In Rufo Adonem deſcribit, addito tamen titulo *epiſcopi.* In Mauro, ſatis purus eſt. Tum ex Hieronymianis: *In Antiochia, natale ſanctorum* *Baſilei & ſociorum.* *Baſilei, Auxilii, Matroni, Demetrii, Quinciani, Siſinnii & Euthici martyrum.* Huc rejicit annuntiationem heſternam de Thebæis Taurinenſibus. Deinde: *Octavii &c.* *Civitate Hoſtia, paſſio ſanctorum martyrum Demetrii & Honorii. Apud Neoca-* *Demetrii & Honorii.* *ſarienſem civitatem, natale ſanctæ Mariæ virginis,* *Mariæ.* *quæ paſſa eſt ſub Adriano & Anthonino principibus.* Mutatur hîc nomen civitatis, de quo alibi egimus: Scribendum eſt; *Apud Neocorenſem* &c.

HAGENOYEN. In prima, ſatis purus, pergit: *Præſentat.* *Item Præſentatio beatæ Virginis in templum, in* *Tranſlat.* *Burchardi.* *tertio anno nativitatis ſuæ. Item tranſlatio ſancti Burkardi epiſcopi Herbipolenſis.* Vide Auctaria XIV Octobris. *Apud Viennam, natale ſan-* *Severin. &c.* *ctorum martyrum Severini* &c. Ex XIX Novembris. *In Italia, in monaſterio Bobyo, depoſitio* *De Columb.* *Columbani abbatis, qui de Scocia erat ortus, & pradicationis gratia de terra ſua exiit, cum pluribus diſcipulis valde honeſtis, ſcilicet S. Gallo & Kyliano, Bonifacio & pluribus aliis* [&] *multis ædificatis monaſteriis, & virtutibus perpetratis in Alimania, & Italia, & pluribus ſibi copulatis fratribus in Domino, tandem in Italia quievit in pace.* Sequitur hiſtoria de præſentatione dextri brachii S. Joannis Baptiſtæ, & de ſpina coronæ Domini miraculoſa, quæ huc proprie non pertinent. In ultima purus eſt.

AQUICINCT. Interſerit: *Civitate Oſtia, ſanctorum martyrum Demetrii & Honorii.* Paulo ante *Demetr. &c.* interſerit etiam: *Apud Neocerenſem civitatem, ſanctæ Mariæ virginis, quæ paſſa eſt.* &c. Satis pa- *Mariæ.* tet, ſcribendum eſſe, ut ſupra dixi, *Apud Neocorenſem* &c. Nec minus manifeſtum eſt, codicem hunc, ut ſæpe aliàs, à prætenſi autographi & ſociorum codicum veſtigiis non recedere. Utrum autem Columbanus poſitus, an præteritus ſit, in tranſumpto non exprimitur.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Columbani abbatis, qui innumerabilium pater extitit monachorum. Ruſi, diſcipuli beati Pauli. Præſentatio glo-* *Præſentat.* *rioſæ Virginis in templo.*

In VATICAN. num. 5649. Remiſſus eſt Columbanus ad XXIII. Adjicitur autem: *Civitate Aſti, ſanctorum Honorii, Stephani & Eutycii.* *Honorii &c* *Et ſanctorum Samoræ, Abili & Guriæ.* Vide hæc *Samoræ &c* melius in Hieronymianis.

ALTEMPS. *In provincia Hiſtriæ, ſancti Mauri martyris. Civitate Oſtia, ſanctorum martyrum De-* *Demetr. &c* *metrii & Honorii.*

FLORENTIN. *Ravennæ, ſancti Joannis archie-* *Joannis.* *piſcopi & confeſſoris.* An is qui colitur XIII Jan.?

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Præſentatio* *De Præſent.* *glorioſæ Virginis Mariæ Hieroſolymis, ſicut poſt ablactationem, cum eſſet trium annorum, à parentibus in templo eſt præſentata, & ipſa per quindecim gradus, per quos aſcendebatur in templum, per ſeipſam aſcendebat, acſi perfectæ fuiſſet ætatis.* De Rufo ex Adone, cum titulo *ſacerdotis.* In Columbano pura eſt. Pro *Mauri* ſcribit cum *De brachio* GREVEN. *Maurini.* Demum: *Eodem die, præſen-* *S. Jo. Bapt.* *tatio dextri brachii ſancti Joannis Baptiſtæ.*

BELIN. Primo loco: *Iheroſolymis, Præſenta-* *Præſentat.* *tio beatæ Dei genitricis Virginis Mariæ in templo.*

GREVEN. *Notâ, feſtum Præſentationis beatæ* *De Præſent.* *Mariæ, quando ipſa, cum trium eſſet annorum, à parentibus in templum fuit præſentata, graduſque quindecim, quibus aſcendebatur, per ſeipſam, acſi perfectæ jam fuiſſet ætatis, aſcendit; cœptum fuit celebrari circa annum Domini* MCCCCLX. *Eodem* *Baſilei & aliorum.* *die apud Antiochiam, Baſilei, Auxilii, Matroni. Item, ſanctorum Demetrii, Quincani, Siſinnii, Saturnini, Eutici, Baſillæ, Zepheri.* Vide Hieronymiana. *Præſentatio dextri brachii ſancti Jo-* *Tranſlat.* *annis Baptiſtæ. Tranſlatio ſancti Ambroſii Medio-* *Ambroſii.* *lanenſis epiſcopi & doctoris ſanctæ Eccleſiæ. Item,* *Columbani alterius.* *Columbani monachi & confeſſoris, diſcipuli alterius Columbani, qui tantæ innocentiæ extitit, ut* *Mariæ.* *aves & beſtiæ ſibi ad nutum obedierint. Civitate Neo-* *Mabiliæ.* *cæſarienſi* [lege *Neocorenſi*] *ſanctæ Mariæ virginis & martyris. Mabiliæ matronæ ſanctæ.*

MOLAN. De Præſentatione, ex BELIN. addens, *quam Pius & Paulus Pontifices Romani cum* *Præſentat.* *indulgentiis inſtituerunt. Lauduno Clavato, tranſ-* *Tranſlat.* *itus ſancti Authodi.* Dein typis minoribus: *Ipſo* *Authodi.* *die apud civitatem Remenſem, vir miræ ſanctitatis* *Alberti* *Albertus, epiſcopus Leodienſis, frater Henrici ma-* *Leodien.* *gni, Lotharingiæ ac Brabantiæ ducis, ob cuſtodiam eccleſiaſticæ libertatis, de mandato Heinrici imperatoris interemptus occubuit.* Editiones poſteriores à priori in hoc ſolùm differunt, quod feſtum *Præſentationis beatæ Dei genitricis Virginis* &c. litteris Italicis primo textûs loco repoſuerint.

Die 22.

X *Kal.*

Cæciliæ. ROmæ, natalis ſanctæ Ceciliæ virginis, quæ ſponſum ſuum Valerianum & fratrem ejus Tiburtium ad credendum Chriſto ac martyrium perdocuit,& ipſa deinde martyrizata eſt, ignem quidem ſuperans, ſed ferro occiſa. Paſſa eſt autem Marci Aurelii & Commodi imperatorum temporibus. Item Romæ, ſancti Mauri martyris, qui ſub Celerino præfecto agonizavit. Auguſtuduni, ſancti Pragmatii epiſcopi.

Mauri.

Pragmatii.

Undecumque puri ſunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Plures alii ad puritatem proxime accedunt.

VARIA LECTIO. Nullus codex ſcripſit *Cæciliæ*, in textu eos ſecutus ſum, qui diphthongo *æ* utuntur, ut ſunt Praten. Herinien. Roſweyd. & Molan. Solus Tornacen. legit *fratrem ſuum*, pro *fratrem ejus*. Idem poſuit, *ad credendum in Chriſto*; Greven. & Molan., *ad credendum Chriſtum*. Solus Greven. in fine textus appoſuit, *& confeſſoris*. Cetera minutiæ ſunt, ut *Tyburtium*, *martirium*, *Marcii Aurelii*, *Sceleriano*, pro *Celerino*, *Auguſtiduni*, *Pragmacii* &c.

Cæciliæ. *OBSERVATIO. Cæciliæ* venerandum in univerſa, tum Græca tum Latina Eccleſia nomen, in omnibus eccleſiaſticis ſacriſque tabulis & monumentis celebratiſſimum eſt, memoriâ ejus in Sacramentariis Gelaſiano, Gregoriano, Gothico; in Kalendariis Allatii & Frontonis, in Litaniis, in ipſo Miſſæ Canone peculiari cultu conſecratâ. Audiamus hîc Martyrologia noſtra. Hieronymiana imprimis ſic legunt: *Romæ, ſanctæ Cæciliæ virginis*, ubi & ſocii illi adjunguntur, quos XIV Aprilis ex iiſdem codicibus retulimus. Romanum parvum totidem fere verbis: *Romæ, Cæciliæ virginis & martyris*. In Beda breve elogium attexitur, à Rabano deſcriptum, ab Adone pluribus auctum, à Noſtro ad primam prope formam reductum, adjectâ Adonianâ temporis notâ, de *Marci Aurelii & Commodi imperatorum temporibus*; eâ ipsâ nimirum, quæ plane repudianda eſt, ſi illuſtriſſimæ Sanctæ Acta ſubſtent, ſicut ex Metaphraſte à Lipomano & Surio edita, ab Antonio Boſio ſtudioſiſſime illuſtrata ſunt, paſſimque recepta eſſe novimus, majorum noſtrorum ſuffragiis ſummopere laudata XIV Aprilis, XXV Maii, & ad hanc diem in Ephemeridibus Græco-Moſcis. Repudianda, inquam, eſt Adoniana nota, utpote cum in laudatis Actis, Cæciliæ & ſociorum martyrium cum Urbano Papa, atque adeo cum imperatore Alexandro, diſertiſſime conjungatur. Pro his cum Baronio, Florentinio, aliiſque certant laudati ſcriptores, certat totius orbis Catholici pervulgata opinio. Græci aliam viam ingreſſi, ad Diocletiani tempora Cæciliam removere malunt, ſed hos non moramur. Præcipua, quæ à recentioribus objicitur eaque capitalis difficultas, in eo conſiſtit potiſſimum, quod, ut alibi etiam inſinuavi, Alexandri temporibus tam acerba immaniſque perſecutio, qualis in iſtis Actis deſcribitur; tam atrocia paſſim tormenta, Chriſtianis illata, quadrare prorſus non videantur. Sequenda Martyrologia, inquies; nequaquam: nam eo pacto Urbani Papæ Acta plane convelluntur. Aliunde ſibi non conſtat Viennenſis Martyrologus, hîc Cæciliæ ætatem cum Urbaniana connectens tempore Marci Aurelii & Commodi, ubi XXV Maii, Urbani *doctrinâ*, *ſub perſecutione Alexandri*, *multos*, ait, *martyrio coronatos*. Hæc & id genus alia Tillemontium, ſupradictis diebus citatum, impulere, ut duce Fortunato Pictavienſi ex Sicilia Cæciliam accerſeret: quippe cum antiquus poëta ille canat: CÆCILIAM SICULA PROFERT, SELEUCIA THECLAM. Paradoxa multis æque ac mihi videbitur hujuſmodi ſententia: verum quid agas? Communiorem aliam premunt perplexa multa, quæ ad exactæ critices regulas componere promptum non eſt, multo minus hujus loci. Jam ad citatos ſuperius dies XIV Aprilis & XXV Maii, me præcoci judicio nihil definire velle, ſanctè profeſſus ſum, & hîc rurſus profiteor. Ceterum paucis opinamenta varia referre placuit, quæ ſociis vel ſucceſſoribus noſtris, menſem Novembrem Actorum illuſtraturis, non parum negotii faceſſent. Non tantum moleſtiæ creabunt inventiones corporis, de quibus vide Baronium ad annum DCCCXXI. Ad vulgata Acta alludit Wandelbertus non ineleganti metrico encomio:

Cecilia illuſtrat denam mox ſancta nitore,
Perpetuo claris ſemper vulganda trophæis,
Virgo hinc cognato, ſanctoque hinc fulta marito.

Heri

Heri *Maurum* in Iſtria, hodie Romæ celebrat Noſter, eo pacto ab ipſo geminatum. *Mauri.* De Iſtrienſi, ſi forte ab hodierno alius eſſe poſſit, nihil uſpiam reperiri, die præcedenti diximus; ſi idem cum Romano, videri poteſt citatum pridie longum Rabani encomium. Breviora ſunt, quæ habet Petrus, loco ibi citato, verum ita rem pandunt, uti clare pateat Maurum, Afrum genere, Romæ paſſum, & *angelo duce ad littus Parentinæ civitatis provinciæ Hiſtriæ*, navi, ex meditato Celerini incendio ſervatâ, deductum fuiſſe, quæ omnia ex variis noſtris Mss. ſoluta & ligata oratione de hoc Sancto compoſitis, uberius ſuo tempore poterunt elucidari. Si talia Acta vidiſſet Uſuardus, Maurum unum in duos non diſtraxiſſet. Credendum eſt, ducem alium ſecutum fuiſſe, à quo in errorem inductus ſit.

Uſuardinus item eſt *Pragmatius* Auguſtodunenſis, ſed ex Hieronymianis procul du- *Pragmatii.* bio acceptus, licet antiquarii Gallici additionem exiſtimet Florentinius, in hiſce juſto quandoque ſcrupuloſior. Geſta ejus nulla invenio, nec aliud quidquam, præter id quod notavit Baronius, quem vide ad annum ccccxc, à num. 24, ubi binas ejus ſubſcriptiones & Apollinaris Sidonii epiſtolam ad ipſum datam unicè deprehendes. Neſcio cur Caſtellanus, xx Novembris vitâ functum, hoc die ſepultum aſſerat.

AUCTARIA.

Longini. ROSWEYD. In textu purus, addit in fine: *Longini martyris, qui latus Domini aperuit.* Vide quæ de ipſo poſt Uſuardum diximus xv Martii. Item hic Hieronymiana & Florentinii notationem.

PULSANEN. Prima recte procedit uſque ad *martyrizata eſt.* In ſecunda puro deeſt tertia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. Adoniano ſtylo loqui videntur, ita primam annuntiationem mutantes, *ad credendum Chriſto perdocuit, ac dein ad martyrium incitavit. Quam Almachius, poſt martyrium eorum teneri, atque illuſtri paſſione fecit conſummari. Paſſa eſt* &c. Ultimi quatuor codices in fine de Pragmatio cum GREVEN. adjiciunt, *& confeſſoris.*

ALBERG. DANIC. & CODEX Urſini à Roſemberg. In toto textu ſimiles ſunt codicibus proxime relatis, ſed in fine ſuperaddunt: *Civitate Altino, natale ſancti Theoneſti Philippenſis epiſcopi, qui ſub perſecutione Arrianorum, ad prafatam civitatem veniens, una cum duobus diſcipulis ſuis Trababam & Trabatham inibi agonem martyrii, capitis obtruncatione, glorioſiſſime complevit.* In Romano ponitur xxx Octobris, vide ibi Auctaria Uſuardina. *Theoneſti.*

CENTULEN. *Romæ, paſſio ſanctæ Ciciliæ virginis, quæ ſponſum ſuum Valerianum & fratrem ejus Tiburtium ad fidem edocuit, & ad martyrii gloriam incitavit. Cæſarea Cappadociæ, ſancti Longini martyris.* Vide ROSWEYD. *Longini.*

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, natale ſanctæ Cecilia virginis, quæ Valerianum ſponſum ſuum, & Tyburtium fratrem ejus convertens, dum igne læsi non poſſet, gladio jugulatur.* Tum: *Et natale ſancti Creſcentiani martyris, qui ſuſpenſus in eculeum & fuſtibus cæſus, atque ungulis raſus, deinde flammis circum latera ejus appoſitis, diu uſtulatus, emiſit ſpiritum.* Vide inferius XXIV. De Theoneſto habet, ut ALBERG. &c. In fine, *& confeſſoris.* De Mauro, nihil. *Creſcentian.* *Theoneſti.*

HAGENOYEN. De Cæcilia addit: *Hæc angelum cuſtodem ſuæ virginitatis habuit, quem ad videndum ſponſo ſuo Valeriano permiſit, ſi purificari vellet, quod & fecit; cum quo illa coronam roſarum & liliorum ab angelo de cælo accepit. Urbanum epiſcopum in vultu angelico demonſtravit. Ipſa omnia quæ habere potuit, pauperibus erogavit, & alios hoc facere docuit. Demum cum ſacrificare nollet, ſub perſecutione Marci Aurelii, Commodique imperatorum temporibus, in calido poſita eſt balneo per noctem & diem, & non eſt læſa, inde decollari juſſa eſt ab Almachio præfecto.* In Mauro, purus eſt. De Theoneſto, præter dicta ſuperius, inſerit; *qui ab Arrianis de ſua ſede ejectus eſt, & vagabundus per Alimaniam & Burgundiam atque Italiam cum diſcipulis ſuis predicavit, & multos ad fidem reduxit. Tandem cum duobus tantum diſcipulis, aliis pro fide paſſis, ad præfatam urbem veniens* &c. In ultima, ſatis purus eſt. *De Cæcil.* *De Theoneſt.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ceciliæ virginis & martyris. Pragmatii epiſcopi. Goberti confeſſoris.* Aliis *Gothberti.* Colitur die ſequenti. *Goberti.*

REG. SUEC. ſign. num. 428. *Eodem die, ſanctæ Medriſmæ virginis.* Eſt in Rabano *Mederaſmæ.* Vide ubi colatur, apud Caſtellanum. *Medriſmæ.*

VATICAN. num. 5949. Agit de ſola Cæcilia.

FLORENTIN. *Item ſanctorum martyrum Theoneſti epiſcopi Philippenſis, Thrabæ, & Trabatæ, nec non Albani & Urſi diſcipulorum dicti epiſcopi.* *Theoneſti & ſocior.*

DIVIONEN. S. Benigni. *Tranſlatio corporis B. Benigni martyris.* Colitur 1 Novembris. *Tranſlat. Benigni.*

EDITIO LUBECO-COL. In Cæcilia non multum differt à codicibus mediæ notæ ſupra citatis. *Item Romæ, ſancti Mauri monachi, martyris, qui temporibus Numeriani imperatoris, poſt varia tormenta exhibita, ſub Celerino præfecto, capitalem ſubiit ſententiam.* De Pragmatio addit, *& confeſſoris.* De Theoneſto, ut ALBERG. &c. ſupra. *De Mauro.* *Theoneſt &c.*

GREVEN. *In Cappadocia, ſanctorum Longini, Leontii & Fauſti. Alexandriæ, Felicis, Demetrii, & Honorati.* Vide Hieronymiana. *Philippis, ſancti Theoneſti epiſcopi & martyris; qui ſub Arrianorum perſecutione, ad Altinam civitatem cum diſcipulis ſuis Tabraham & Tabratan veniens, ibidem martyrii ſui curſum capitis obtruncatione complevit. Romarici abbatis & confeſſoris. Item ordinatio epiſcopatûs ſancti Willibrordi.* *Longin. &c.* *Felicis &c.* *Theoneſt. &c* *Romarici.* *Ordinat. Willibrordi.*

MOLAN. In prima editione caret augmentis. Poſteriores textum Uſuardinum corrumpunt. Primo quidem litteris Italicis inter *deinde* & *martyrizata eſt*, inſeruntur hæc verba, *poſt eorum martyrium, ab Almachio.* Annuntiationis autem finis ſic vertitur, ut pro *& Commodi*, ſubſtituatur nomen *Alexandri*, ut ſenſus ſit, paſſam eſſe Cæciliam temporibus *Marci Aurelii Alexandri.* Jam ſupra non ſemel monuimus, in poſterioribus hiſce editionibus puritatem Uſuardinam non tam ſcrupuloſe ab editore, amicorum judiciis nimium tribuente, ſervatam fuiſſe.

Die 23.

IX *Kal.*

Clementis. NAtalis ſancti Clementis epiſcopi, qui quartus à beato Petro Apoſtolo, Romanæ Eccleſiæ pontificatum tenuit, & ſub perſecutione Trajani in mare præcipitatus, martyrio coronatur.

Felicitatis. Eodem die, ſanctæ Felicitatis, matris ſeptem filiorum martyrum, quæ jubente Antonino decollata eſt pro Chriſto. In pago Hasbanio,

Trudonis. Severini. ſancti Trudonis presbiteri & confeſſoris. Pariſius, depoſitio beati Severini monachi & ſolitarii.

Lucretiæ. In civitate Emerita, ſanctæ Lucretiæ virginis.

Integra puritas eſt in ſolis *Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Excluſi rurſus ſunt tergemini Praten. Antverp-maj. & Roſweyd. qui inter Felicitatem & Trudonem de Columbano agunt, ut dicemus in Auctariis, quo etiam rejiciendus fuit Herinien. ob proprium Remenſe &c. Inter citatos pro textu diverſitas eſt, quod duo primi cum antiquis Mss. legant *coronatur*, tres impreſſi, *coronatus eſt.* Secutus ſum priores, ut Adoni conformiores. Soli Antverp. & Max-Lubec. pro *quartus à beato Petro*, ſubſtituerunt *tercius*. In Greven. male ponitur *Felicitatis martyris* loco *Felicitatis matris*. *Basbanio*, *Pariſii* errores ſunt in Munerat.; *Antonio* in præfato Greven. Omnes codices pro textu allegati habent; *Item civitate Emerita*, excepto Molano, cui antiquiores nobiſcum ſubſcribunt; *In civitate Emerita*; res non eſt digna litigio.

Clementis. *OBSERVATIO.* Quæ de heſterna Cæciliæ celebritate diximus, hîc de Apoſtolico *Clemente Papa* repeti omnia poſſent; nempe tam vetuſtam in eccleſiaſticis officiis ejus feſtivitatem eſſe, quam antiqua ſunt monumenta ipſa, quibus ulla alia ſancti alicujus memoria exprimitur. Excipio Bucherii Kalendarium, in quo non videtur referri Clemens Papa v Idus ſeu IX Novembris, his verbis: *Clementis, Semproniani, Claudi, Nicoſtrati in Comitatum*; uti nec in eodem Kalendario reperitur heſterna Cæcilia. Verosimilius eſt, in Kalendario Carthaginenſi ſignari immediate ante *Criſgonum*, pro quo audeo legere Chryſogonum; *S. Clementis*, exesâ utrobique diei notâ. At in reliquis omnibus laudatis die præcedenti Kalendariis, Sacramentariis, Martyrologiis, aliiſque libris ſacris certatim recolitur Clementis Papæ ſolennitas. De Hieronymianis apographis, dubium non eſt, quidquid Clemens aliquis etiam XXI hujus ibi conſignetur, de qua controverſia videndus utroque die Florentinius. Beda, ejuſque deſcriptor Rabanus, idem elogium ex vulgatis Actis contractum referunt. In ferie noſtra Romanum parvum breviſſime: *Sancti Clementis epiſcopi.* Ado in Martyrologio pauca habet, plura in Feſtivitatibus Apoſtolorum; Noſter non niſi ſumma capita hinc inde decerpſit, ſic elogium formans, ut vel critici ipſi nihil magnopere queant opponere, niſi qua parte martyrium ejus aliqui oppugnant. Notiſſima ſunt Clementis Acta, de quibus videndus Baronius & notatio Roſweydi pag. 221; varia ſunt à variis edita, ſed ad tuendam omnimodam eorum ſinceritatem, brevia occurrunt, ſcopuli & ſyrtes in mari magno, quod poſteris noſtris enatandum relinquo. Plurima enim in ejus geſtis, ætate, exilio, ſcriptis ſeu veris ſeu ſuppoſititiis enodanda ſuperſunt, quæ etiam poſt ſtratam à multis eruditiſſimis viris viam, operoſiſſima diſquiſitione indigeant, nec ſcio, an Mss. noſtra varia rem ſatis complanatura ſint. Vide quæ præ ceteris diligenter conatus eſt Tillemontius, omnia quæ ad indubitatam Clementis laudem faciunt, ſtudioſe ſcrutatus tomo 2 à pag. 149 & à pag. 549. Sic cecinit Wandelbertus:

Nonam Papa tenet Clemens certamine, & altis
Virtutum titulis, mortem qui paſſus in undis,
Reperit extructum divino munere templum.

Felicitatis. Sequitur fortiſſima mater *pluſquam martyr*, quæ *ſeptem pignoribus ad regnum præmiſſis, toties ante ſe mortua eſt* &c. ut de ipſa egregie prædicat Magnus Gregorius. In citatis ſupra tabulis eccleſiaſticis ferme omnibus, Clementi Papæ eodem die ſubnectitur. Ipſam memorant Hieronymiana: *Et ſanctæ Felicitatis.* Beda: *Eodem die, ſanctæ Felicitatis, matris ſeptem filiorum martyrum, quæ jubente Antonino decollata eſt pro Chriſto.* Sic ferme Rabanus. Accedunt Wandelbertus, Romanum parvum, Ado & Uſuardus. Longior eſt Viennenſis hiſtoria; ſatis habuit Noſter breviorem Bedæ phraſim deſcribere. De matris & filiorum genuinis Actis, inter Sincera à Ruinartio editis, abunde egimus x Julii.

lii. Locus hîc etiam tribuendus Wandelberti diſticho, cui tertium verſiculum, ad ſequentem Sanctum ſpectantem, conjungimus:

Tum quoque ſeptena genitrix cum prole, beato
Præcellens radiat Felicitas alma triumpho.
Hîcque ſuos Trudon mundi contemptor adornat.

Eſt is à quo oppidum Hasbaniæ Trudonopolitanum, diœceſis & ditionis Leodienſis cognominatur, olim Sarchinium, pluribus Sanctis celebre. *Trudonem* invenio in Floro à noſtris edito, ubi *presbyteri* titulus omittitur, & ita in Rabano. De cetero diverſa utriuſque phraſis, diverſa & Noſtri, ut facile pateat, alterum alteri viſum non fuiſſe. Nec magis conſonat additio, codicibus Hieronymianis Corbeienſibus facta. Adoni à Moſandro adſcribitur, male, opinor, cum nec in ampliſſimo Pratenſi apographo conſignatus ſit; recte proin à Roſweydo in appendicem rejectus. Vita à Theodorico abbate, elegantiori oratione ex Donati autographo expolita, exſtat apud Surium. Omnia accuratius expendit & diſcuſſit Mabilio ſec. 2 Benedictino à pag. 1069, quæ cum variis manuſcriptis noſtris ſuo loco conferri & illuſtrari poterunt. *Trudonis.*

Severinus, de quo hîc agitur, ſoli Uſuardo tribuendus eſt, æque ac *Lucretia* Emeritenſis, ex Hiſpania, ni fallor, relata. Tu vide de ipſa Notationem Baronii. Prior in Martyrologio Romano, haud dubie ex Belino, ponitur XXVII Novembris, quo depoſitionem notat Caſtellanus, hoc vero die obitum. Quæ geſta de ipſo ſuperſint, necdum mihi innotuit. *Severini. Lucretiæ.*

AUCTARIA.

PRATEN. ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. Jam diximus in Variantibus Columbanum ab his tribus tertio loco referri. In Pratenſi poſt Clementem eraſa fuerant omnia; ut autem Columbanus in id ſpatium induceretur, brevianda fuit annuntiatio à nobis poſita XXI. Sic ſaltem habent codices: *In Italia, beati Columbani abbatis, multorum fundatoris cœnobiorum.* Aliter in Pratenſi legerunt Caſtellanus & Chamillart; quod certe non capio, niſi à tempore Sirmondi nova interpolatio acceſſerit. *Columbani.*

HERINIEN. Totum textum puriſſimum habet, ſed ſecundo loco proprium Remenſe inſerit: *In territorio Remenſi, depoſitio ſancti Gotberti confeſſoris.* Aliàs *Godeberti.* *Gotberti.*

TORNACEN. Deficit in ſolo Trudone.

PULSANEN. Purus in prima, omittit ſecundam & tertiam: in quarta purus. Deeſt ultima.

ANTVERP-MAX. LOVAN. & LEYDEN-BELG. Penultimo loco inſerunt: *Civitate Methis, ſancti Clementis, patrui Clementis Papæ, primi Methenſium epiſcopi.* In toto textu ſatis puri ſunt. *Clem. Met.*

ULTRAJECT. LEYDEN-LAT. ALBERG. & DANIC. Idem habent augmentum de Clemente Metenſi, ſed præterea annuntiationi primæ hæc ſuperaddunt: *Hic poſt beatum Petrum ſecundus, ex ejuſdem præcepto ſuſcepit pontificatum Eccleſiæ gubernandum. Licet autem Linus & Cletus ante eum ſcribantur, non tamen ſecundùm Haymonem & alios, qui de ſede Apoſtolica ſcrutati ſunt, ſedem tenuerunt Romanam ut Pontifices, ſed tamquam ſummi Pontificis adjutores.* *DeClement.*

CENTULEN. *Natale ſancti Clementis Papæ & martyris, de quo Apoſtolus ait, cum Clemente & ceteris adjutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ. Romæ, ſanctæ Felicitatis matris ſeptem filiorum, quæ cum ipſis filiis ſuis, ſub Antonino paſſa eſt. In pago Haſbanienſi, depoſitio ſancti Trudonis abbatis & confeſſoris, viri genere & ſanctitate præclari.*

BRUXELLEN. Sic primam format: *Romæ, natale ſancti Clementis Papæ & martyris, qui ſub Trajani imperatoris perſecutione, anchorâ ad collum ejus ligatâ, in mare præcipitatus, martyrio coronatur. Cujus corpus mari ad quatuor milia recedenti, in archa ſaxea, in templo marmoreo repertum, & ad urbem Romam delatum eſt, ubi ejus nominis memoriam uſque hodie exſtructa cuſtodit eccleſia.* Sequitur de Clemente Metenſi, ferme ut ſupra. Tum reliqua textûs, ſic tamen ut penultimo loco interſeratur: *Apud civitatem Biturigas, ſancti Faceri preſbyteri.* Puto eſſe *Faretri*, vel *Pharetrii*, Gall. *Phalier.* *Clem. Met.* *Faretri.*

HAGENOYEN. De Clemente multa congerit, præter ea quæ in Actis continentur, ſed non vacat omnia ex hoc codice deſcribere. Pergit: *Eodem die, ſanctæ Felicitatis martyris natale, matris ſeptem fratrum, quæ filios ſuos mori conſpiciens, & pro ipſis ſumme dolens corpore, ſed ſpiritu tota gaviſa eſt, quia illos ad cælos tranſmiſit. Quæ juberte Antonino imperatore ad ultimum decollata eſt. Hanc Gregorius pluſquam matrem vocat in omeliis. In pago Haſbanico, id eſt Haſpegonne, depoſitio S. Trudonis, preſbyteri & confeſſoris, ammirandæ ſanctitatis viri.* De Severino pure, Lucretiam remittit ad diem ſequentem. *De Felicitate.* *De Trudone.*

AQUICINCT. De Clemente, addit: *Hic ſeptem regiones diviſit notariis fidelibus Eccleſiæ, qui geſta Martyrum ſollicite & curioſe perquirerent. Hic ex præcepto B. Petri ſuſcepit Eccleſiæ pontificatum. Linus & Cletus ante eum ſcribuntur, quia ab ipſo principe Apoſtolorum ad miniſterium ſacerdotale, epiſcopi ſunt ordinati.* Vide appendicem Adonis in editione Roſweydi. *DeClement.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Clementis Papæ & martyris. Felicitatis martyris & viduæ. Severini monachi. Lucretiæ virginis.*

CODEX D. LE MARE ſign. A. *Depoſitio ſancti Porciani confeſſoris.* Colitur die ſequenti. *Porciani.*

In VATICAN. num. 5949. Deſunt tres Sancti ultimi textûs Uſuardini. Adjicitur: *In Italia, monaſterio Bobio, ſancti Columbani abbatis.* *Columbani.*

CODEX CASTRI KAR. *S. Laurentii martyris.*

BIZUNTICEN. Male legit; *In pago Auſtuvio*, vel *Auſtunio*, *S. Trudonis.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In pago Laudunenſi, ſancti Godeberti preſbyteri & confeſſoris.* *Godeberti.*

EDITIO LUBECO-COL. De Clemente ea ferme omnia habet, quæ jam relata ſunt, & præterea adjungit: *Hic ſtatuit, ut baptizatus, prout citius*

De Clement. *tius poteſt, confirmetur, quod non eſſet aliter perfectus Chriſtianus. Hic perſecutione Traiani imperatoris, à judice Aufridiano in mare præcipitatus eſt, & orantibus Chriſtianis & flentibus, mare in ſinum ſuum fere per tria miliaria retroceſſit, & ingreſſi per ſiccum populi repererunt templum marmoreum angelicis manibus præparatum, & in eodem corpus B. Clementis ſepultum, ancorâ juxta eum poſitâ. Fecit autem ibidem per annos ſeptuaginta ſex. Tempore vero Nicolai Papæ I tranſlatum eſt corpus ſancti Clementis Romam & collocatum in eccleſia, quæ nunc dicitur ſancti Clementis.* In reliquis fere ſimilis eſt codicibus mediæ notæ, inſerens etiam *Clem. Met.* loco penultimo Clementem Metenſem.

BELIN. Severinum tranſtulit ad XXVII. Multa de cetero male contorta ſunt.

GREVEN. *Methis, depoſitio ſancti Clementis,* *Clem. Met.* *primi ejuſdem urbis epiſcopi, patrui ſancti Clementis Papæ, à beato Petro cum aliis duobus, ſcilicet* *Sarii.* *Celeſti & Felici illuc directi. In Cameraco, Sarii* *Goberti.* *preſbyteri & confeſſoris. In territorio Remenſi, ſancti* *Faretri.* *Goberti confeſſoris. Bituricas, ſancti Fateri pre-* *Fauſtinæ.* *ſbyteri. Fauſtinæ reginæ, quæ in confeſſione beatæ* *Katherinæ credens, poſtmodum pro fide Chriſti, poſt* *Theodoræ.* *mamillarum extractionem decollata eſt. Theodoræ, uxoris beati Siſinnii martyris.*

MOLAN. Clementis elogium litteris Italicis *De Clement.* textui immiſcet. *Hic ſeptem regiones diviſit notariis fidelibus, qui geſta martyrum ſolicite perquirerent. Hic ex præcepto beati Petri eccleſia ſuſcepit pontificatum. Linus & Cletus ideo ante ipſum ſcribuntur, quia ab ipſo principe Apoſtolorum, ad miniſterium ſacerdotale epiſcopi ſunt ordinati. Qui jubente Traiano, miſſus eſt in exilium trans Pontum mare, in eremo, ubi multis ad fidem vocatis per miracula & doctrinam ejus, præcipitatus eſt in mare, ligatâ ad collum ejus anchorâ; ſed receſſit mare, orantibus diſcipulis, per tria milia, & invenerunt corpus in arca ſaxea in marmoreo templo, & anchora juxta, atque martyrio Petri diſcipulus coronatur.* De Trudone, poſt *Haſbanio*, addit, *in Sarchinio, depoſitio*, & poſt *confeſſoris, admirandæ ſanctitatis viri.* In fine: *Cameraci in eccleſia Dei genitricis B. Mariæ, beati* *Sarii.* *Sarii presbyteri & confeſſoris. Civitate Metis, ſancti* *Clem. Met.* *Clementis patrui* &c. *In territorio Laudunenſi,* *Goberti.* *ſancti Goberti confeſſoris.* Poſteriores editiones de Clemente in textu ſolum habent, *ligatâ ad collum ejus anchorâ*, ante *martyrio*. Poſt de ſolis Notariis. &c. De Trudone, ut in prima. Item de Sario & Clemente Metenſi. Gobertum collocat, *in territorio Remenſi*. Tum ex Horologio adjicit: *Die vigeſima tertia, ſancti patris Gregorii Agri-* *Gregorii.* *gantini. Et Amphilochii epiſcopi Iconii.* Utriuſque Acta per Metaphraſten exſtant apud Surium. Tu de iis vide judicium Papebrochii in Ephem. Græco-Moſcis ante tom. I Maii pag. LI. *Amphilochii*

Die 24.

VIII *Kal.*

Chryſogoni. ROmæ, natalis beati Chriſogoni martyris, qui poſt longa vincula & carceres, pro conſtantiſſima Chriſti confeſſione toleratos, jubente Diocletiano, capite cæſus & in mare projectus, martyrium conſummavit. Item Romæ, ſancti Creſcentiani martyris, *Creſcentiani.* qui in paſſione beati Marcelli Papæ legitur. Caſtro Blavia, ſancti Ro- *Romani.* mani presbiteri & confeſſoris, cujus ſanctitatis præconium miraculorum gloria declarat. Civitate Corduba, ſanctarum virginum Floræ *Floræ &* & Mariæ, quæ poſt diuturnos carceres, pro Chriſto gladio interemptæ *Mariæ.* ſunt. Apud Peruſiam Tuſciæ civitatem, ſancti Feliciſſimi. *Feliciſſimi.*

Multorum codicum hoc die conſenſus eſt; nempe *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Solus Molanus recte ſcripſit *Chryſogoni*, inter codices, alii *Criſogoni*, alii *Griſogoni*, *Eſogoni*, *Griſogonii* &c. Praten. & Herinien. proxime ad puritatem, ut eſt in textu. Antverp-maj. pro *conſtantiſſima*, legit *conſtanti*. Munerat. & pauci alii habent *Creſcenciani*. In Antverp-maj. error eſt *preconii*, uti *Florete* & *Peruſitam*, pro quo nonnulli *Peruſium*. Reliqui *caſtro Blavia*, ut ſignant antiquiores codices omnes: Max-Lubec. habet *Blama*; Greven. *Blavie*, Molan. *Blavio*. Munerat. poſt *diuturnos carceres*, omiſit *pro Chriſto*. Codices aliqui pro *diuturnos*, habent *diutinos*. In ſolo Molano eſt *Thuſciæ*.

Chryſogoni. OBSERVATIO. Hoc rurſus die Sanctum producimus, qui cum Anaſtaſia, cujus Actis immixtus eſt, omnibus antiquis Faſtis tam Græcis quam Latinis reperitur inſcriptus. In utriuſque honorem baſilicæ Romæ exſtructæ, eorumque etiam nomina à primis Eccleſiæ ſeculis Canoni Miſſæ inſerta fuerunt. Quærit Florentinius, Romæ an Aquileiæ tribuendum ſit inclyti Sancti martyrium, cum utraque poſitio in diverſis apographis Hieronymianis inveniatur? Quæſtionis nodus diſſolvi videtur, ſi Chryſogono, utpote nobili Romano, confeſſionis initium in patria, conſummationem Aquileiæ vel circa Aquileiam aſſignes. Si hæc ſolutio non placeat, aptiorem ſuggere, quæ Martyrologorum

rologorum & Actorum discrepantias componat. Vide alia apud laudatum Florentinium satis accurate notata. Pro Romana positione stant Beda, Rabanus, & tota series nostra duce Romano parvo, in quo & Zoïlus apponitur: *Romæ, Chrysogoni martyris, & Zoïli.* Ado longam ex Actis historiam concinnans, non hoc die Zoïlum, sed tricesimo post Chrysogoni passionem, ad Dominum perrexisse testatur, adeoque aut ipso die, aut pridie quam coronaretur Anastasia, XXV Decembris. Usuardus de solo Chrysogono loquens, brevi oratione certamina ejus & glorioſum agonem prosecutus est. Dum ad III Aprilis de Agapes & sororum Actis disputaremus, contra Henschenii sententiam, ea cum Baronio aliisque prætulimus, quæ Anastasianis immixta non erant, quoniam hæc gravioribus difficultatibus impedita sunt, ut vide apud Ruinartium inter Selecta à pag. 419, & apud Tillemontium tomo 5 à pag. 323. Cum autem Chrysogoni nostri certamen ex præfatis S. Anastasiæ Actis acceptum sit, danda erit suo tempore opera, ut siquid ibi etiam non sinceri seminis inspersum deprehendatur, post accuratum examen expurgetur. Sic solum Chrysogonum laudat Wandelbertus:

Chrysogonus meritis octavam & funere sancit.

Ad VIII Augusti ex vetustissimo Bucherii Kalendario hunc textum retulimus: *Ballistaria, Cyriaci, Largi, Crescentiani, Memmiæ, Julianæ & Smaragdi.* Antea vero ad XVI Martii hodiernum *Crescentianum*, à Romano parvo & Adone eo die positum, ab Usuardo illic præteritum, indicavimus. Jam omissionis apparet causa, nempe quod Sanctum huc Noster transtulisset. Refertur & hoc die a Beda cum elogio, ex quo summopere miror, nihil Usuardum desumpsisse. Quid de Marcelli Actis, unde & hic & plures alii Sancti educti sunt, censendum sit, XVI Januarii & citatis supra diebus, abunde diximus. *Crescent.*

In nullo antiquiori Martyrologo *Romanum* invenit Usuardus, sed ex Gregorii Turonensis libro de Glor. Confess. cap. 46 acceptum, primus ipse hoc die collocavit. *Scripta vitæ*, à Gregorio memorata, verosimiliter deperdita sunt. A Magno Martino *sepulturæ locatum*, & *sepulchrum ejus, contiguum Blavienſi castello, super littus amnis Garonnæ* esse, *in quo sæpius naufragio perituros virtutis suæ salvat occursu*, ex laudato antistite discimus. Est penes nos vita aliqua Romani manuscripta, plurimis Sancti miraculis referta, ex qua videtur extractum officium, quod in usu est ecclesiæ parochiali d'Etrahaam prope Baiocas. De ea modo judicium ferre non vacat, satis hîc sit, vere Usuardinum ostendisse Romanum, æquè ac sunt sequentes Cordubenses virgines cum Feliciſſimo. *Floræ & Mariæ* victorias ac trophæa egregie descripsit digniſſimus martyrum Cordubensium encomiastes, & ipse in eadem Arabica persecutione glorioſus martyr, Eulogius libro 2 Memorialis toto cap. 8. Inde, vel potius ex recentissima Hispanorum memoria habuit Usuardus, quo ipsas merito in Martyrologium suum insereret. Quæ de præclariſſimis virginibus, *intincto in Spiritus sancti pyxide calamo*, alibi memoravit Eulogius, diligenter hîc à Baronio assignata sunt. Porro *Feliciſſimus* Perusinus ex Hieronymianis accessit, solo nomine & martyrii gloriâ insignitus. *Romani.* *Floræ & Mariæ.* *Feliciſſimi.*

AUCTARIA.

Flaviani. IN Pratensi, sive ad marginem, sive in fine textus, recentiori manu adjecta, adeoque in apographo nostro subvirgulata sunt hæc: *Aprutio, sancti Flaviani episcopi & confessoris.* Unde hic Flavianus adjectus sit, non divino; Castellanus die sequenti notat Flavianum Vercellensem

Tornacen. In prima purus, omittit secundam de Crescentiano: totum Romani elogium rescindit: denique Cordubenses etiam virgines Floram & Mariam prætermittit.

Carpasii. Rosweyd. Purus in textu, adjicit: *Item Carpasii, qui post eculeum, fustes & ungues, flammis injectus, emisit spiritum.* Carpasium lego in Crescentiani elogio apud Bedam, qui Vicarii munere fungens, diram in Martyrem carnificinam exercuit. Non mirarer, si hic pro Sancto huc irrepsisset: certe verba omnia ex præfato Crescentiani elogio accepta videntur.

Pulsanen. In prima mutilus, in Cordubensibus purus, omisit reliqua omnia.

Textus mutilus. Centulen. *Romæ, sancti Chrysogoni martyris, qui sub Diocletiano per biennium in carcere maceratus, tandem gladio feriente ad palmam pervenit. Item Romæ, sancti Crescentiani martyris, sub judice Carpasio. Castro Blavia, sancti Romani sacerdotis & monachi, quem defunctum Martinus episcopus Turonensis gavisus est sepelisse. Cordubæ, sanctarum virginum.* &c. pure. Deest Feliciſſimus.

Bruxellen. In prima nonnihil mutilatus, in secunda purus est. Sequitur: *In Gallis civitate Regensi, sancti Maximi episcopi & confessoris; qui à primæva ætate, virtutum omnium gracia præditus, primo Lyrinensis cœnobii pater, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis & prodigiis inclitus extitit, sicque inter alia gesta magnifica, tres mortuos ipse vivens suscitasse perhibetur.* In hoc codice Sanctos sæpe transponi, non semel diximus. Vide de Maximo XXVII Novembris. In Cordubensibus virginibus & Feliciſſimo satis purus est, sed Romanum distulit ad diem sequent. *Maximi.*

Hagenoyen. Incipit: *Civitate Methis, depositio sancti Clementis episcopi, patrui sancti Clementis Papæ, quem idem Clemens illuc misit, episcopum primum civitatis illius.* Vide Auctaria diei præcedentis. Tum: *In Aquilegia, passio sancti Crisogoni martyris. Hic nobilis erat valde corpore, sed multo nobilior fide. Hic beatam virginem Dei* *Clem. Met.* *De Chrysog.*

Anestasiam erudivit in fide; & ipso constituto in vinculis, & illa multùm suis epistolis confortavit. Hic Romæ erat multo tempore vincula & carceres perpessus, & in Aquilegiam à Diocletiano ductus est vinctus, & ibi cum sacrificare nollet, est decollatus & in mare projectus. In Crescentiano, Cordubensibus, & Romano satis purus est, sed in fine loco Feliciſſimi, substituit annuntiationem hesternam de Lucretia Emeritensi, quam vocat *Lucrenam*, sæpe multa male torquere solitus.

Lucretiæ.

Eleutherii.

Victorin. & Reg. Suec. sign. num. 130. In fine: *Item apud Reatinam civitatem, sancti Eleutherii martyris.* An is forte est, qui cum *Anthia* matre sua colitur XVIII Aprilis?

Matric-Cartus-Ultraject. *Grisogoni martyris. Crescentiani martyris. Floræ & Mauræ virginum & martyrum. Porphyrii militis & martyris, cum sociis à beata Katerina conversis.*

Porphyrii.

In Vatican. sub num. 5949. Desunt iterum tres annuntiationes ultimæ. Adjicitur autem: *Flaviani episcopi & confessoris Constantinopolitani.* Vide Romanum XVIII Februarii.

Flaviani.

Strozzian. *In civitate Regii, sancti Prosperi episcopi & confessoris.* An hinc accepit Belinus? Vide Romanum & Acta XXV Junii & Greven. infra. Nescio quem Prosperum, solo *confessoris* titulo, die sequenti referat Castellanus, nisi fortasse ex Hieronymianis acceperit.

Prosperi.

Bizunticen. *Inventio corporis beati Benigni presbyteri & martyris.* Vide 1 Novembris.

Editio Lubeco-Col. Incipit: *Colonia Agrippina, translatio beati Gereonis & sociorum ejus Thebæorum, qui à Domino Frederico primo Colonien-*

Translat. Gereon. &c.

sium archiepiscopo, & Rodulpho sancti Panthaleonis abbate facta est anno ab Incarnatione Domini MCXXI. *Item Colonia, in ecclesia prædicti martyris sancti Gereonis, commemoratio beati Gregorii & sociorum ejus Maurorum.* Sequitur totus textus solito purior, cui tertio loco interjicit: *Alexandriæ, beati Porphyrii martyris, cum quibusdam aliis militibus, quos beata virgo Caterina convertit ad Christum.*

Porphyrii.

Belin. Tertio loco interponit: *Item civitate Regii, sancti Prosperi episc. & conf.* Vide Strozz.

Greven. *Alexandriæ, sancti Porphirii & sociorum ejus militum & martyrum, qui in passione beatæ Katherinæ credidisse leguntur.* *Porphyrii.*

Ignatii. *Ignatii martyris.* *Invent. Gereon. &c.* *Apud Coloniam Agrippinam, inventio & elevatio sancti Gereonis martyris. Cum enim anno Domini* MCXXI *Norberthus Præmonstratensis pro Sanctorum reliquiis Coloniam venisset, & in præfati martyris basilica in oratione pernoctaret, mane in medio basilicæ fodi præcepit, inventumque est corpus sancti Martyris integrum, & à Frederico primo archiepiscopo Colonienſi & Rodolpho abbate sancti Panthaleonis atque à fidelium populo, honore condigno elevatum. Item apud eandem urbem, in eadem basilica, commemoratio beati Gregorii ducis ac sociorum ejus Maurorum martyrum.* *Marini.* *In territorio Morienna, sancti Marini martyris.* *Translat. Prosperi.* *Translatio Sancti Prosperi Reginensis episcopi, doctoris præcipui.* *Eleutherii.* *Eodem die, sancti Eleutherii.*

Molan. In fine ex Belin. *In civitate Regii, sancti Prosperi episcopi & confessoris.* *Prosperi.* Dein minoribus typis de inventione & elevatione Gereonis, Grevenum describit, addens: *In territorio Avernensi, sancti Portiani abbatis & confessoris, de quo B. Gregorius Turonensis scripsit librum quintum de vita Patrum.* *Gereon. &c.* Editiones aliæ litteris Italicis tertio loco novam annuntiationem inserunt: *Mediolani, Prothasii episcopi & confessoris.* *Porciani. Prothasii.* In fine: *In territorio Arvernensi, sancti Portiani abbatis & confessoris. Die vigesima quarta, sancti martyris Mercurii.* *Mercurii.* Vide ejus Acta apud Surium.

VII *Kal.* *Die* 25.

Petri. NAtalis beati Petri episcopi Alexandriæ, qui cum esset omnibus adornatus virtutibus, in Scripturis quoque divinis nulli priorum inferior, & sacerdos & hostia Dei, subito rapitur, atque ex Maximini præcepto capite obtruncatur. Cum quo simul & alii plures ex Ægypto episcopi trucidantur, fere cum clericis & laicis, sexcenti sexaginta. Item Antiochiæ, sancti Erasmi martyris.

Erasmi.

Plurimi codices textum totum habent & integrum, sed purum & nulla omnino parte auctum, soli hi quatuor *Praten. Herinien. Rosweyd.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Egypto, Herasmi* & hujusmodi nugis non loquor. Male in apographo nostro Pratensi pro *clericis*, scriptum est *cleris*. Una est notabilis variatio, in qua ab omnibus aliis differt Molan. Adonem procul dubio secutus, in quo legitur *fere cum clericis & laicis sexcentis sexaginta.* Recte utique & sensu non malo, at Usuardus aliter hæc verba construxit. Numerus ille, satis aliunde incertus, auctus est ab aliis, qui totam Petri sociorum multitudinem ad sexcentos sexaginta sex pejus extenderunt. Communissima variatio, ob quam tot codices à puris excluſi sunt, oritur ex appositione sanctæ Catharinæ, qua cum careant citati quatuor codices, hinc verosimillimo argumento eorum supra alios antiquitas dignosci potest; quemadmodum in præfatione notare non negleximus.

Petri. *OBSERVATIO.* *Petrus* Alexandrinus episcopus, martyr clarissimus, imo velut antonomasticè *Martyr*, & vulgo *finis*, seu *sigillum Martyrum*, apud Eusebium ceteroſque antiquos scriptores ob morum integritatem ac doctrinam, non minus quam ob perpetuos

tuos labores, atque innumerabilium, atrociſſimæ perſecutionis tempore, ærumnarum tolerantiam laudatiſſimus eſt; tribus potiſſimum diebus in tabulis eccleſiaſticis Latinis & Græcis celebratus, nempe XXIV, XXV & XXVI Novembris. In apographis Hieronymianis conſtanter ſignatum reperio die XXVI: *In Alexandria, Petri*; ad quæ videri poteſt notatio Florentinii. Ceteri Martyrologi Beda, Rabanus, Wandelbertus & tota ſeries noſtra, veriorem, ni fallar, viam ingreſſi, hunc diem XXV Petri cultui unanimiter dedicant; idque apud Latinos perſeveraſſe certum puto, donec accreſcens in Occidente Catharinæ gloria, ita Petrum obumbravit, ut in ſequentem diem receſſerit. Ceterum priorum duorum codicum, vel potius ſolius Bedæ, nitidiſſimum eſt elogium, Rufini lib. 9 cap. 6 verbis ferme conceptum, atque à Noſtro ex Beda deſcriptum, addita ſola ultima clauſula, cujus auctorem credimus Romanum parvum; in quo nimirum indeterminatus apud Rufinum Petri ſociorum numerus, ad ſexcentos ſexaginta, neſcio quo fundamento, extenditur. Romani parvi verba ſunt: *Sancti Petri Alexandrini epiſcopi, cum aliis* DCLX. Verius cum Rufino lib. 8 cap. 14 dixiſſet, *innumerabiles* cum epiſcopis *nobiliſſima pertuliſſe martyria*. Diffuſior Adonis narratio principium habet ex laudati Rufini libro 7 capite ultimo, cetera compilavit ipſe ex Actis illis, de quorum veritate uſque adeo controvertitur, ut vix ullus eruditorum hodie virorum, poſt Hermantium, Valeſium, Pagium, Papebrochium alioſque, ea tamquam ſincera admittere audeat, ſeu ut à Metaphraſte edita & Latine verſa, ſeu ut à Combefiſio inter Lectos triumphos à pag. 189 utroque ſermone vulgata ſunt. Paucula nos de ſummi antiſtitis laudibus ſtrictim digeſſimus in noſtra de Alexandrinis Patriarchis chronologia pag. 34 à num. 180. At nemo, quod ſciam, Petri geſta, & quæ cum eis connexa ſunt, collegit, diſpoſuit, diſcuſſit accuratius quam Tillemontius tomo 5 à pag. 436, & in notis à pag. 755, quæ omnia in Actis ad incudem erunt revocanda. Hoc Wandelberti encomium eſt:

Septenam Petrus antiſtes martyrque venuſtat;
Urbis Alexandri populus quo præduce fultus
Errorum curvos ſpernit cæcoſque meatus.

Alter in textu noſtro nominatus martyr *Eraſmus*, omnibus aliis Martyrologis, fere dixerim ſcriptoribus plane omnibus, incognitus videtur, niſi idem prorſus ſit cum Eraſmo illo, in Campania Italiæ celeberrimo, quem ex Uſuardo aliiſque retulimus III Junii, ut ex erudito Henſchenii commentario tomo 1 à pag. 211 facile datur intelligi. Quid Uſuardum impulerit, ut talem hoc die commemorationem conciperet, nec hariolando aſſequor; interim ab eo poſitam fuiſſe, dubitare non ſinit codicum prope omnium ſaltem probatiſſimorum conſenſus. *Eraſmi.*

AUCTARIA.

Catharinæ. PRATEN. In hoc codice, teſte Caſtellano, longe recentiori manu adjicitur: *Apud Alexandriam, ſanctæ Catharinæ virginis & martyris.* Pleni ſunt hujus Sanctæ laudibus recentiores omnes codices hîc citandi. De quibus, ut ſemel dicam, vide Ephemerides Græco-Moſcas ante tomum 1. Maii, pag. LI, & Reſponſiones Papebrochii ad art. XI à num. 77. &c.

Ejuſdem. HERINIEN. In inferiori codicis ora, manu à textu diverſiſſima & recenti, per aſteriſcum ad finem textus remittitur: *Ipſo die, beatæ Katherinæ virginis & martyris, quæ in civitate Alexandrina paſſa eſt ſub Maxentio imperatore.*

Ejuſdem. ANTVERP-MAJ. Medio textui puro inſerit: *Apud eamdem urbem, paſſio ſanctæ Katharinæ virginis & martyris.*

Mercurii. Catharinæ. PULSANEN. Hunc habet textum: *Natalis beati Mercurii martyris. Eodem die, paſſio ſanctæ Ecaterinæ virginis, quæ jubente Maxentio imperatore, Alexandriæ martyrio coronata eſt. Sed poſtea ab angelis ad montem Synai eſt delata, ubi frequenter fiunt præclara miracula per eam.* Petrus ad diem ſequentem rejectus eſt; de Eraſmo, nihil.

Ejuſdem. ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro in fine addunt: *Ipſo die, paſſio ſanctæ Catherinæ virginis & martyris, quæ paſſa eſt ſub Maxentio imperatore.* Idem fere habent, ſed in principio, LOVAN. & LEYDEN-BELG. Item ANTVERP-MAX. ſed hic caret Eraſmo.

De eadem. MUNERAT. Hoc dat principium: *Apud Alexandriam, natalis beatæ Katherinæ virginis & martyris; quæ cum ſacrificare Idolis nollet, juſſu Maxentii imperatoris, biſſenis diebus negato cibo & potu, in obſcuro carceris ergaſtulo truſa, & ibidem per columbam angelico pane ſuſtentata, multis etiam aliis tormentorum generibus, auxiliante Domino, poſtmodum ſuperatis, conſtantiſſime in fide Chriſti perſeverans, noviſſime decollata eſt. Mox ſiquidem ſancti angeli acceſſerunt, corpuſque beatæ virginis per altum in aëra viſibiliter deportantes, mirabiliter in monte Sinay collocaverunt. Qui mons à decollationis loco viginti diebus itineris & eo amplius remotus eſt.* Textus purus eſt.

Item. BELIN. Sic loquitur: *In monte Sinay, ſanctiſſimæ Chaterinæ virginis & martyris, filiæ Coſti regis in civitate Alexandria, quæ à Maxentio imperatore, ob fidei Chriſtianæ confeſſionem in carcerem clauſa, & poſtmodum ſcorpionibus diutiſſime cæſa, tandem capitis obtruncatione martyrium complevit. De corpore ejus lac pro ſanguine emanavit. Poſt mortem autem ejus venerunt angeli & tulerunt corpus ejus & portaverunt illud in montem Sinay, & in eodem loco honorificè ſepelierunt. De ſepulchro*

vero ejus emanat oleum, quod languidorum corpora sanat. Sequitur de Eraſmo, pure. Tum: *Eodem die apud Emilium, ſanctæ Jocundæ virginis.* Petrus ad diem ſequentem remotus eſt. *Jocundæ.*

GREVEN. *Alexandriæ, paſſio ſanctæ Katerinæ, glorioſæ martyris & virginis Chriſti, cujus oſſa ſtillare oleum divinitus inveniuntur. Quæ decollata, ab angelis deportatur, & in montis ſynai vertice ſepelitur.* Sequitur textus purus. *Catharinæ.*

ULTRAJECT. & LEYDEN-LAT. Incipiunt: *Alexandriæ, beatæ Katharinæ virginis; quæ poſt multos agones, & cruciatus, quos pro Chriſti amore & conſtantiſſima fidei defenſione pertulit, juſſu Maxentii, capitali ſententia punita eſt. Cujus ſacratiſſimum corpus, poſt capitis abſciſionem, obſequio angelorum deportatum eſt in monte Synay* [&] *honorifice collocatum, ubi etiam multis refulgens miraculis, ſalutare deſudat oleum, in ſalviſicum & efficax remedium languidorum.* Poſt hæc textus purus. ALBERG. & DANIC. idem habent de S. Catharina, ſed Petrus retrocedit. Itaque ſecundo loco: *In Numidia, natale ſancti Marculi martyris, præcipicio extincti.* In Romano eſt *Marcelli*, XXVI. Tu vide notulam Caſtellani hîc, & præterea pag. 723: item Tillemontium tomo 6. pag. 712. In fine habent hi duo codices de Eraſmo, pure. *Item. Marculi.*

CENTULEN. *Alexandriæ, paſſio ſancti Petri, ipſius civitatis epiſcopi, inter præcipuos egregii, qui perſecutione Deciana* [patentiſſimus error] *gladio peremptus, occubuit; cum quo ſimul alii plures epiſcopi trucidati ſunt, ſed & clerici & laici ſexcenti ſexaginta. Eodem die Alexandriæ, Katherinæ virginis, ſub Maxentio Diocletiani filio.* Satis patet, quid velit dicere. *Catharinæ.*

BRUXELLEN. Primo loco de Catharina, ferme ut ULTRAJECT. &c. In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices; & in Eraſmo, purus eſt. Tum: *Eodem die, ſancti Benedicti preſbyteri & martyris.* Non eſt, unde dignoſcatur, niſi vera ſint, quæ infra habet EDITIO LUBECO-COL. Sequitur de Romano Blavienſi, ex die præcedenti. Tum in inferiori paginæ ora per aſteriſcum huc remittitur, eâdem ferme manu ſcriptum: *Ipſo die apud civitatem Remenſem, vir miræ ſanctitatis Albertus epiſcopus Leodienſis, frater Heynrici magni Lotharingiæ ac Brabanciæ ducis, propter cuſtodiam eccleſiaſticæ libertatis de mandato Heynrici imperatoris interemptus, occubuit.* *Benedicti. Alberti Leodienſis.*

Legia quem legit, electum Roma promovit,
Remis ſacravit, ſacratum martirizavit.

Jam de ipſo egimus in Auctariis XXI Novemb.

HAGENOYEN. In textu utcumque purus, ſubjicit longius Catharinæ elogium, in quo præter ſuperius allata, nihil magnopere novi producit, excepta converſione quinquaginta philoſophorum, Porphyrii &c. quæ vulgo notiſſima ſunt, nec ad nauſeam hîc repetenda. Denique: *In Numidia, natale ſancti Marculi martyris* &c. *Marculi.*

AQUICINCT. Notat deſcriptor, agi in fine de Catharina, duobus verbis.

VICTORIN. *Eodem die, ſanctæ Catarinæ virginis, quæ ſub Maxentio cæſare capite truncata eſt.* *Catharinæ.*

CODEX Urſini à Roſemberg. *In Numidia, natale beati Martilli martyris, præcipitio extincti.* Diximus ſupra, ſcribi in Romano, *Marcelli.* Codices alii habent, *Marculi.* Vide quæ diximus ad codicem ULTRAJECT. &c. *Marculi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Katherinæ virginis & martyris. Petri epiſcopi & martyris, cum ſocius* DCLX. *Eraſmi martyris.*

REG. SUEC. ſub. num. 130. *Et natale beati Mercurii martyris.* Vide Romanum. *Mercurii.*

VATICAN. num. 5949. Hunc habet textum: *Beneventi, natale beati Mercurii martyris, qui tempore Decii, poſt plurima ſupplicia, forti animo tolerata, capite cæſus martyrium conſummavit.* *Mercurii Benevent.*

FLORENTIN. *Apud Italiam in civitate Regii, tranſlatio corporis ſancti Proſperi, ejuſdem urbis epiſcopi & confeſſoris, de eccleſia, quæ eſt extra muros, revelatione devinitus facta; de quo Thomas, qui tunc erat ejuſdem urbis epiſcopus, ſcribens, ait: Quod de Hiſpaniæ partibus fuit oriundus, doctor eximius, fide Catholicus, aſpectu angelicus, ſermone præclarus, opere ſanctus, corpore caſtus, ingenio ſubtilis, conſilio providus, & caritate diffuſus, & per Leonem Papam* I *in dicta eccleſia extitit epiſcopus ordinatus.* Dixi alibi, vitam ejus illuſtratam eſſe die natali, XXV Junii. Pergunt: *Item ſancti Mercurii martyris, cujus geſta habentur.* Tum ſolus STROZZIAN. *Apud Æmiliam, ſanctæ Jocundæ virginis.* *De Proſpero Regienſi. Mercurii. Jocundæ.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Catharina, ut ULTRAJECT. &c. ſupra. Petrus ad diem ſequentem tranſlatus, Eraſmus prætermiſſus eſt. Pergit: *In Numidia, natale ſancti Benedicti (qui dictus eſt & Marculus) martyris, præcipicio extincti. Eodem die, ſanctorum Luciani, Marciani & Claudiani martyrum.* Vide Hieronymiana. *Benedicti. Luciani &c.*

GREVEN. *In Aphrica, Luciani, Claudiani, Marciani, Cipriani, Quiriaci. In Numidia, ſancti Benedicti martyris, qui & Marculus, præcipitio extincti. Methis, ſancti Livarii martyris. Eodem die, natalis ſanctorum Juliani, Cunctori, Quiriaci.* Vide EDIT. LUBECO-COL. *De iiſd. & c. Benedicti. Livarii. Juliani &c.*

MOLAN. Incipit litteris Italicis, de Catharina referens totam BELINI annuntiationem. Sequitur commemoratio Petri Alexandrini pura cum textu, ſed ei litteris rurſus Italicis longa hiſtoria ſubjungitur, ex Adone deſumpta, qua potiſſimum deſcribitur Petri ad Achillam & Alexandrum de Ario admonitio &c. quam hîc non vacat inferere, vel quod ſatis nota ſit, vel quod in fonte legi poſſit. In fine ex eodem BELINO ſubdit. *Eodem die apud Æmiliam, ſanctæ Jucundæ virginis.* Editiones poſteriores idem habent initium & eodem modo ſcriptum, ſubjungunt etiam idem augmentum, ſed tota Petri Alexand. annuntiatio in diem ſequentem dilata eſt. *De Catharina. Jucundæ.*

VI *Kal.* *Die* 26.

Lini P P. NAtalis beati Lini Papæ, qui poſt Petrum primus, Romanam Eccleſiam tenuit annis duodecim, & martyrio coronatus, ſepultus eſt in Vaticano. Apud Alexandriam, ſanctorum martyrum Fauſti presbiteri, Dii & Ammonii, qui cum beato Petro ejuſdem *Fauſti & ſociorum.*

dem urbis episcopo, jubente Maximino trucidati sunt. Augustuduni, sancti Amatoris episcopi. *Amatoris.*

Ex *Praten. Tornacen. Antverp-maj. Munerati prima editione, Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Nihil magnopere observandum suggerunt codices nostri, præterquam quod Antverp-maj., Greveni editio altera, quam sequimur, & Molan. post *Petrum* omiserint vocem *primus*, quæ ex Adone, & codicibus nostris Usuardinis fere omnibus interponenda est. Cetera sphalmata scriptoria sunt, ut *Augustiduni* in Tornacen. in Antverp-max. *Viatico* pro *Vaticano* & *Maximo*, pro *Maxminio*. Si prior Munerati editio, secundæ plane conformis est, non caret umquam defectibus typographicis. Infra dicemus in quo posterior excedat.

OBSERVATIO. Ad XXIII Septembris sub finem Observationis indicavimus, Linum Papam à Floro nostro & à Rabano referri, atque etiam in nonnullis codicibus Usuardinis auctioribus, ex quibus in Romanum modernum pro eo die derivatum existimamus. Hinc intellige, qualem ibi Usuardum, in Notatione allegare potuerit Baronius; nempe Belinum, in quo accepta ex hodierno die annuntiatio Usuardina, in mensem Septembrem retracta est. Utrum vero recte divinaverit Grevenus, dum in Auctariis XXIII Septembris *passionem*, hîc autem *solenniorem celebritatem haberi* dicit, *quo die translatus perhibetur*, haud equidem ausim asserere in tanta vetustate, in tanta natalium dierum confusione, quidquid in eam partem inclinet Henschenius, cum pluribus chronologiæ Pontificiæ ordinatoribus. Aliis præterea diebus refertur Linus, ut VII Octobris &c. sed varietatis rationem plane ignoro. Certum est, Romanum parvum, à quo procul dubio, primum in sacris Tabulis hoc die positus est, eum signasse hoc modo: *Romæ, Lini Papæ.* Certum quoque, Adonem hoc die breve ei elogium ex Pontificalibus concinnasse, quod ferme integrum Noster in textum suum transtulit, ubi in serie Romanorum Pontificum, *post Petrum* PRIMUS, seu secundus ordine Christi Domini Vicarius disertissime constituitur. Scio, non pauca idcirco ab eruditis post Baronium agitari; verum ab eminentissimi Annalistæ sententia recedendum non est: tu eum consule ad annum LXXX, atque in hodierna Notatione. In dispescendis primorum Pontificum annis, à doctissimis Chronologis affatim desudatum est, & porro à nobis sudandum erit, dum Lini Acta colligentur & illustrabuntur. Vide tantisper conatum Tillemontii tomo 2 pag. 546. Pro hoc die Lini cultui vindicando, stat etiam Wandelbertus, hoc unico suo versiculo: *Lini P P.*

Sextam Line sacras roseo de sanguine Papa.

Dubitare visi sumus XIX Novembris, an *Faustus* ibi relatus, confundi non posset cum hodierno *Dii*, *Ammonii*, imo Petri Alexandrini, in passione socio, qui sub Dionysio diaconus, à successorum aliquo presbyter ordinatus fuerit, ac senio confectus, tandem coronam martyrii sit adeptus. Hæc, inquam, ibi dubitabundi proposuimus. Clarius est, Adonem ex Rufini lib. 8 cap. 14, tres nostros martyres accepisse, *nec merito*, *nec institutionibus*, *nec martyrio* Petro *dispares*. Est itaque tota hæc annuntiatio soli Adoni referenda, qui præmisso pridie episcopo, sequenti ministros subjungendos putavit; quamvis fortasse magno dierum, imo mensium, quid ni & annorum intervallo passi sint, qui citato Rufini loco *innumerabiles* dicuntur. Nostra omnia in textu expressa, secundum omnes apices ex præfato Viennensi descripta sunt. *Fausti & sociorum.*

Hieronymianis apographis omnibus apud Florentinium in fine adjectum legitur: *Augustiduno, depositio sancti Amatoris episcopi.* Ex eo fonte annuntiationem suam desumpsit Rabanus. An etiam Ado? Negat Mosander, qui asteriscum apposuit; negat Rosweydus, totam commemorationem in appendicem rejiciens: unde consequitur, ex Hieronymianis ab Usuardo primùm acceptam & hîc signatam fuisse. Quæro hujus Sancti vitam aut gesta, sed nihil usquam reperio; vide paucula, quæ de ipso notavit Baronius. *Amatoris.*

In Romano parvo hoc die notatur: *Et beati Alexandri episcopi & martyris, passi* XI *Kalendas Octobris; à Papa Damaso* VI *Kalendas Decembris translati, quando festivitatem ei dicavit.* Quæ verba etiam supra dedimus ad XXI Septembris, quo die Usuardus ipsum Alexandrum ex Adone accepit, atque elogio ex hodierna longiori historia ornavit. Recte, an secus, Noster Sanctum pro suo arbitrio transposuerit, non disputo, satis est mutationem illam hîc rursus verbo indicasse. *De Alex. Adonis.*

AUCTARIA.

HERINIEN. Textum purissimum habet, sed ei secundo loco proprium Remense denuo intermiscet: *Eodem die, transitus beati Basoli confessoris, qui in territorio Remensi vitam heremiticam utiliter est executus, tamque in vita, quam etiam post obitum, miraculorum jubare divinitus est illustratus.* *Basoli.*

ROSWEYD. Purus etiam in textu, excedit in fine: *In Aquileia, Valeriani episcopi & confessoris.* Haud dubie ex Hieronymianis. *Valeriani.*

PULSANEN. Hic ejus textus: *Natalis sancti Petri Alexandrini episcopi, inter præcipuos egregii. Hic duodecim annos omnes in episcopatu illius urbis exegit, quorum tres ante persecutionem, reliquos vero novem diversis intemptationum generibus duxit. Romæ, natalis sancti Lini Papæ.* *Petri Alex.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro addunt: *Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris.* Hic in multis codicibus recurrit, vel solus, vel Fausto conjunctus: tu vide de eo Castellanum XV Octobris. *Leonardi.*

MUNERAT. In prima editione purus, in secunda adjungit: *Eodem die, sanctæ Genovefæ & sancti Marcelli, de miraculo ardentium, facto in ecclesia beatæ Mariæ Parisiensis.* *De miracl. ardentium.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. Adjiciunt textui: *Vendopera monasterio, natale sanctorum Leonardi & Fausti confessorum.* In hoc tamen ULTRAJECT. ab aliis differt, quod Alexandrinos primo loco ponat, Linum vero Papam, ultimo. *Leonardi & Fausti.*

ALBERG. & DANIC. Pridie diximus, Petrum Alexandrinum in his codicibus huc rejectum. De Lino egerunt XXIII Septembris. Hic in Alexandrinis & Amatore puri sunt. In augmento de Leonardo & Fausto cum codicibus præcedentibus conveniunt.

CENTULEN. De Lino, addit tempus regiminis, nempe *annos* XII, *menses* III, *dies* XII. In Alexandrinis purus est. Amatori substituitur: *Eodem die, sancti Alexandri episcopi & martyris, gloriosi in miraculis.* Vide Observationem, in fine. *Alexandri.*

BRUXELLEN. De Lino addit: *Hic constituit, ut mulier intret ecclesiam capite velato: dæmones ab obsessis expulit, & mortuos suscitavit, & multa miracula fecit. Quem tandem Saturninus consul, diversis pœnis afflictum decollavit. Eodem die, beati Alexandri episcopi. Qui sub Anthonio Imperatore martyrii palmam suscepit. Apud Alexandriam, natale sanctorum martyrum Agricolæ, Fausti presbyteri, Elii & Ammonii. Qui cum beato Petro, ejusdem urbis episcopo, jubente Maximiano decollati sunt. Apud Tholosam, Vendopera monasterio, natale sanctorum Fausti & Leonardi confessorum. Item sanctæ Genovefæ virginis* Forte indicat miraculum, de quo MUNERAT. supra. *De Lino.* *Alexandri.* *Fausti & Leonardi. Genovefæ.*

HAGENOYEN. *Romæ, natale beati Lyni Papæ & martyris. Hic, ut quidam dicunt, primus post beatum Petrum erat Romæ Papa, cui non tamen beatus Petrus tantam dedit auctoritatem, sicut Clementi. Hic constituit ex præcepto sancti Petri, ut mulier* &c. fere ut BRUXELLEN. In Alexandrinis fere purus, in ultima purior est. *In monasterio Vendopera, depositio sanctorum confessorum Leonardi & Fausti. In civitate Constancia, depositio sancti Cunradi episcopi & confessoris. Hic ab ineunte ætate sua devotus erat Deo, & socius fidus sancti Odalrici, Augustæ civitatis episcopi.* Vide GREVEN. *De Lino.* *Leonardi & Fausti.* *Conraai.*

AQUICINCT. & BURDEGALEN. *Vendopera monasterio, natalis sancti Leonardi confessoris. Et sancti Flaviani confessoris.*

DAVERON. BIGOTIAN. sign. P. 5. & CISTERCIEN. S. Benigni. De Leonardo, ut supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lini Papæ & martyris. Basoli confessoris & eremitæ. Fausti presbyteri, Dedii.* [Dii] *& Ammonii, passi* [passorum] *cum beato Petro episcopo. Amatoris episc.* *Basoli.*

REG. SUEC. sub. num. 428. *Eodem die, sanctæ Genovefæ, & sancti Marcelli de miraculo ardentium in ecclesia beatæ Mariæ Parisiis. Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris. In Pago Remensi, natalis sancti Basoli confessoris.* *Mirac. ard.* *Leonardi.* *Basoli.*

VATICAN. sub. num. 5949. Omisso Lino & Amatore, sic habet: *Natale sancti Nicandri in S. Sophia.* Tum de Petro Alexandrino. Demum *Romæ, beati Alexandri episcopi & martyris, sub Antonino* &c. cum elogio, quod haud dubie ex Adonis Martyrologio acceptum fuerit.

FLORENTIN. *Transitus sancti Gaudentii monachi, abbatis & confessoris, de partibus Hispaniæ, multisque* [qui multis] *virtutibus clarus quievit in Domino. Sepultus est in abbatia, ad sui nominis honorem fabricata Fæsulanæ diœcesis in Thusciæ partibus.* Hactenus conveniunt; puto sequentia esse in solo STROZZIAN. *Ipso die apud civitatem Avionensem, in partibus Novariæ, S. Gaudentii, ejusdem civitatis episcopi. In Vendopera* &c. habet *Leonis*, pro *Leonardi. S. Alexandri episcopi & martyris* &c. *Item sancti Belini martyris, episcopi Paduani.* Vide Martyrolog. Romanum. *Gaudent. ab.* *Gaudent. ep.* *Leonardi* *Alexandri.* *Belini.*

CAUDIACEN. *Flaviani confessoris.* *Flaviani.*

REMENS SS. Tim. & Apoll. *In pago Remensi, depositio sancti Basoli presbyteri & confessoris.* *Basoli.*

EDITIO LUBECO COL. Incipit à Petro Alexandr. inserta visione de veste scissa. De Lino alibi actum est. Sequuntur duæ annuntiationes aliæ puræ. Tum: *Vendopera monasterio, natale sanctorum Leonardi & Fausti confessorum. Romæ, commemoratio sancti Lini Papæ & martyris. Treveris, sancti Sabaudi episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Conradi, episcopi Constantiensis ecclesiæ & confessoris. In pago Remensi, natale sancti Basoli episcopi & confessoris, multis virtutibus clari. Ipso die, sancti Mercuri martyris.* *Petri* *Leonardi &c.* *Sabaudi.* *Conradi.* *Basoli.* *Mercuri.*

BELIN. Petro tribuit primum locum, sed textu non satis puro. Tum: *Eodem die, sancti Bellini martyris, episcopi Paduani.* Deinde de Alexandrinis non satis pure. Purior est in tertia. De Lino ferme repetit annuntiationem antea positam XXIII Septembris. *Bellini.*

GREVEN. *Festum illationis beatæ Mariæ Virginis in templum Iherosolymis, seu purificationis S. Annæ, die scilicet* LXXX *a partu ipsius. Apud Cæsaream Cappadociæ, sancti Mercurii militis & martyris. Qui, ut dicit Cathalog. Sanctorum, cum magnus esset apud Decium, sacrificare contemnens, fustibus cæditur, igne supposito assatur, sed sanguinis copiosa effusione ignis extinguitur. Deinde iterum ignem verberaque superans, capitis obtruncatione agonem suum consummavit. Romæ, translatio sanctorum Alexandri episcopi & martyris & Herculani juvenis. Item ibidem natalis sanctorum Sirici & Saturnini. Sabaudi episcopi & confessoris. Conradi episcopi Constantiensis & confessoris. Qui ex Germania, clara stirpe progenitus, à beato Udalrico Augustiensi ac clero præfatæ ecclesiæ in episco-* *De B.M.V.* *Mercurii.* *Transl. Alex. &c.* *Sirici &c.* *Sabaudi.* *Conradi.*

pum assumptus, fide religioneque tantus exstitit, ut etiam super aquas ambulasse legatur. *In pago Remensi, sancti Basoli episcopi & confessoris. In Aquileia, sancti Valeriani episcopi & confessoris. Mercurialis episcopi Liviensis & confessoris. In territorio Trecassino, sancti Justi confessoris. Berentgeri presbyteri, de quo in gestis B. Ydæ viduæ.* De Leonardo & Fausto, ut supra. *Item, sanctæ memoriæ Joannis Ruysbroec presbyteri & confessoris, viri, ut ejus scripta testantur, illuminatissimi & devotissimi. Salomyæ virginis & viduæ, uxoris fratris sanctæ Elisabeth. Translatio beatæ Ydæ viduæ.*

Basoli. *Valeriani.* *Mercurialis.* *Justi.* *Berentgeri.* *Leonard. & c* *Jo. Ruysbr.* *Salomyæ.* *Transl. Ydæ.*

Molan. De Petro Alexand. ut Belin. De Miraculo ardentium, ex Munerat. De Basolo, ex Herinien. *Eodem die, beati Alexandri episcopi & martyris, sub Antonino imperatore: qui inter alia facta miracula, mortuum suscitavit. In Nicomedia, beati Marculi sacerdotis & martyris, qui temporibus Constantis regis tyranni, persecutiones maximas pertulit: ad extremum ab alta rupe præcipitatus est.* Vide editionem secundam pag. 234, & quæ in Auctariis heri diximus. *Romæ, Syricii episcopi.* Vide Exercitationem Florentinii. *Item Conradi episcopi Constantiensis. Eodem die, sancti Bellini martyris episcopi Paduani.* Deinde typis minoribus: *Quem immaniter interemit anno* MCXLIX *vir nobilis, sed avarus, Thomas Capivacius, à Bellino juste convictus atque judicatus ad solvendas decimas agrorum, quos sub diœcesi Patavina latius possidebat. Hic, cum cœpisset post mortem miraculis supra modum nitere, ab Eugenio* IV, *biennium post mortem in catalogo martyrum honorifice asscriptus est.* OEdipus hoc non explicet, nisi Eugenius III, pro Eugenio IV substituatur. Editiones aliæ primo loco agunt de Petro Alexandrino, multa Italico charactere de tunica scissa ex Adone adjicientes. De Lino non agitur. Reliqua textus pura sunt. Tum de Basolo, ex priori. De Conrado, Sebaudo [potius *Sebaldo*] Siricio, ut supra. *Die vigesima sexta, sancti patris Alipii Civitatæ.* Denique de Leonardo ut supra: de Bellino, & Miraculo ardentium, sicut in ed. prima.

Petri Alex. *Miracl. ard.* *Basoli.* *Alexandri.* *Marculi.* *Siricii.* *Conradi.* *Bellini.* *Alipii.* *Leonardi.*

V *Kal.*

Die 27.

APud Bononiensem civitatem, natalis sanctorum martyrum Agricolæ & Vitalis, quorum posterior prioris servus fuit antea, nunc consors & collega martyrii. Denique cum cogeretur isdem à persequentibus, ut Christum negaret, & ille amplius profiteretur Dominum Jesum Christum, omnia tormentorum genera exercuerunt in eum. Noviſſimè beatum Agricolam interemerunt, cruci affigentes. In Galliis civitate Regensi, sancti Maximi confessoris, qui à primæva ætate virtutum omnium gratia præditus, primùm Lirinensis cœnobii pater, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis & prodigiis inclitus extitit.

Agricolæ & Vitalis. *Maximi.*

Textus sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Lovanien.* & *Leyden-Belg.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. incipiunt; *Apud Bononiensem urbem.* Munerat. pejus habet *Viomensem*; qui & post *denique*, male inserit *inde.* Notabilis est phrasis illa Usuardina, *Denique cum cogeretur*, ubi nihil præcedit, cujus ea particula conclusionem significet. Ceterum ita legisse Usuardum, evidenter probant codices omnes. Solus Antverp-maj. habet *antea fuit*, pro *fuit antea.* Sic legunt omnes *isdem*, Greven. & Molan. videntur voluisse emendare, per *idem.* Rosweyd. nimium sapit, dum post *exercuerunt in eum*, apponit *& occiderunt.* In solo Molano legitur *Regiensis*: scriptoris imperitia in Rosweyd. male formavit *Remensis.* Non melius scribit *Cirinensis*, pro *Lirinensis*, ac turpius Antverp-maj. *Sirutensis.* Ceterum omnes alii simpliciter *Lirinensis.* Rursus hic cum Greveno constructionem torquent, *signis inclytus & prodigiis extitit.* Rosweyd. & Max-Lubec. *inclitus fuit.*

OBSERVATIO. Sanctissimus Mediolanensis præsul & Ecclesiæ Doctor Ambrosius inter plures sanctorum Martyrum pretiosas exuvias, quas studiose quæsivit ipse, effodit & exaltavit, hos nostros Bononiæ patronos celeberrimos, è medio Judaicorum cadaverum, martyrii sui signis glorioſos eruit, & *cum magna fidelium lætitia* efferens, condigno venerationis loco exposuit, unde in diversas orbis Catholici partes distributæ reliquiæ, Sanctorum gloriam mire propagarunt; Porro eumdem illum inventorem suum, encomiasten nacti sunt *Agricola & Vitalis*, ut habes apud Ruinartium inter Selecta à pag. 514, cujus prævia admonitio historiæ elucidandæ peridonea est. Symbolam contulit Tillemontius tomo 5 à pag. 314: quæ omnia Actis eorum illustrandis opportune subservient. Nec prætermittentur, quæ de Agricolæ & Vitalis gloria commemorat Turonensis Gregorius cap. 44, ubi ambos, non recte ad Ambrosii mentem, crucifixos

Agricolæ & Vitalis.

cifixos asserit. Hîc nobis præcipue incumbit Martyrologia excutere, in quibus ambo signati sunt, non IV Novembris, quemadmodum ex Belino, ni fallor, eos annotavit Baronius, sed hoc ipso die, Hieronymianis viam præmonstrantibus: *In Italia, civitate Bononia, Agricolæ & Vitalis*; ad quæ recte observat Florentinius, Gallicum scribam in Corbeiensi apographo, etiam ut ab Acherio editum est, Bononiam Italiæ imperite in Galliam transtulisse, ubi & alia notatu digna laudatus commentator diligenter animadvertit. Apud Bedam, Florum & Rabanum insignes ceteroquin martyres, noti non sunt; at in Romano parvo, habita potius martyrii quam dignitatis ratione, servus, recepto hodie in officiis nostris ecclesiasticis more, domino præponitur: *Bononiæ, Vitalis & Agricolæ martyrum.* Idem servat Ado, inventioni magis, quam passioni describendæ intentus, ac cum Gregorio Turon. narrans, ambos *crucifixos martyrium compleviſſe.* Melius Noster ex ipsis ferme Ambrosii verbis elogium suum contexuit, mutata nominum serie, quæ eadem est in Wandelberti versiculo, quo ita Sanctos prædicat:

Martyrio quintam Agricola & Vitalis honorant.

Maximi. *Maximus* Regiensis pure Adonianus est, iis verbis ab ipso laudatus, quæ pro majori parte Usuardus verbatim ex eo mutuatus est; relictâ clausulâ ultimâ, quæ in codicibus nonnullis infra restituitur. *Errore autem factum fuerat*, inquit Baronius, *ut Regium Lepidi, quod est in Gallia Cisalpina, poneretur loco Regii in Gallia Narbonensi.* Plura ibi curiose notat vir Eminentissimus, quæ proprio loco accuratius erunt expendenda, idque potissimum, utrum idem Maximus Regiensis dici possit, cui apud Teruanenses quadruplex assignatur solennitas; an longe verosimilius *alius ejus nominis, qui Viniæ obierit*, cum plurimis argumentis, ut ita statuat, premi se fateatur Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii pag. 270. Ceterum habuit Maximus Regiensis laudatorem egregium, non semel alibi memoratum, Dynamium patricium, cujus stylo castigando videtur Surius supersedere potuisse. Alii sunt, qui de Maximi gestis, virtutibus & miraculis scripserunt, inter quos laudatus supra Greg. Turonensis de Glor. Confess. cap. 83. Ex omnibus vitæ seriem adornavit Tillemontius tomo 16 à pag. 392.

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit in elogio Maximi Regiensis, in reliquis purissimus.

PULSANEN. Hunc textum profert: *Martialis Vitalis &c.* *Natale sanctorum martyrum Martialis, Vitalis & Agricolæ. Qui apud Bononiam Italiæ urbem, post varia tormenta, ultimo crucifixi martyrium compleverunt.*

ULTRAJECT. & LEYDEN-BELG. De Maximo ex Adone subnectunt dictam superius clausulam: *De Maximo.* *Hic inter alia gesta magnifica, tres mortuos vivens suscitavit, unum vero tactu loculi, quo ad tumulum vehebatur.*

ALBERG. & DANIC. De Agricola & Vitale egerunt IV Novembris. Hîc in Maximo purus est prior, alter Adonis verba adjicit, proxime citata. Ambo conveniunt in his: *Apud Nychomediam, natale sanctorum Marcelli, Petri & Serenæ. Mediolani, natale sanctorum Johannis, Severi & Eusemiæ.* De his vide Hieronymiana. *Marcelli &c. Joannis &c.*

CENTULEN. *In Italia, civitate Bononia, sanctorum Vitalis & Agricolæ, qui post alia tormenta crucifixi, martyrium compleverunt. Quorum corpora, cum inter Judæos essent sepulta, ipsis revelantibus beatus Ambrosius levavit & digne recondidit. In territorio Bononiensi* [puto hîc intelligi Bononiam Picardiæ] *depositio sancti Maximi Regensis ecclesiæ episcopi, vitæ sanctitate & miraculorum gloria illustrissimi.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. In Agricolæ & Vitalis elogio, non multum differt à præcedenti, sed cum PULSANEN. supra, ipsis præponit nomen *Marcialis.* Pergit: *Apud Nycomediam, natale sanctorum martyrum Marcelli* &c. Tum in Mediolanensibus, etiam ut supra. *Marcell &c.* *Augustoduno, natale sancti Amatoris episcopi & martyris.* Vide quæ diximus pridie. Sequitur: *Item depositio sanctæ Odæ, filiæ, ut fertur, regis Scotorum. Quæ apud Rodum in Te-* *Amatoris. Odæ.*

xandria Brabanciæ vivens peregrina, loci fundatrix, degut; & nunc corporaliter patrona quiescit. Vide Martyrologium Romanum. Maximus hîc prætermissus est, positus XXIV Novembr.

HAGENOYEN. Turpiter labitur in principio: *Apud Honomensem civitatem* &c. De reliquo textus, puro proximus est, etiam in Maximo, cui sola Adonis clausula adjungitur. Tum: *Apud Persidem, passio beati Jacobi militis, cognomento Interciſi. Hic ex civitate Elape ortus fuit de nobilibus parentibus & Christianis, & ipse Christianus erat, & uxorem Christianam habuit. Hic regi Persarum valde familiaris fuerat, & ob ejus amorem conversus est ad ydolatriam; quem mater & uxor ejus cum scandalo revocaverunt, dicentes se amodo nolle secum commorari; unde pœnituit & se Christianum confessus est, & idcirco cultellis membratim inciſus. Primo praciderunt digitos, secundo pedicas, deinde pedes, postea brachia; demum suras crurum usque ad femur utriusque cruris, & non remansit in eo* [nisi] *solus truncus: novissime unus carnificum iratus abstulit caput ejus, & Christi martyrem illum fecerunt.* *De Jacobo Interciſo.*

CODEX Ursini à Rosemberg. De Nicomediensibus & Mediolanensibus, ut ALBERG. &c.

DAVERON. *In pago Bituricensi, sancti Esichii confessoris.* Castellanus legit *Eusitii.* *Esichii.* al. *Eusitii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Agricolæ & Vitalis martyrum. Maximi Regiensis episcopi. Siffridi episcopi & confessoris.* Vide Castellanum, à quo in indice vocatur *Sigifridus. Papinii & Mansueti episcoporum & martyrum. Rufi martyris cum sociis suis.* Duæ hæ posteriores annuntiationes spectant ad diem sequentem. *Siffridi. Papinii &c. Rufi &c.*

ALTEMPS. *In territorio Bathonensi, sancti Congari confessoris.* Castellanus scribit *Cungari*, inter *Aemeros*, seu certo cultûs die carentes. *Congari.*

FLO-

FLORENTIN. *In Hispaniis, sanctorum martyrum Secundi & Primitivi.* Tum solus STROZZIAN. *In Antiochia, sanctis Basilei episcopi, & sanctis Saturnini. Parisius, depositio sancti Severini monachi & solitarii.* De Severino vide Castellanum hoc die, & Usuardum XXIII Novembr. De Basileo &c. vide Martyrologium Romanum.

Secundi &c. *Basilei &c.* *Severini.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima, post hæc verba *exercuerunt in eum*, inserit, *ita ut non esset in corpore ejus sine vulnere locus; ipse autem ad Dominum oravit, in qua oratione migravit ad Christum.* Quæ ferme Ambrosii verba sunt, ex quibus patet, Vitalem cruci affixum non fuisse. Post *affligentes*, addit notam temporis: *Diocletiani & Maximiani imperatorum temporibus.* In Maximo Adoniana est: *In Gallis, civitate Regensi, sancti Maximi confessoris, & episcopi, qui a primæva ætate, omnium virtutum gratia præditus, primum Lirinensis cœnobii, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis & prodigiis inclytus extitit; nam inter alia gesta magnifica tres mortuos juvenes, uno tactu loculi, resuscitavit.* Sequitur de Nicomediensibus & Mediolanensibus, ut jam supra non semel. Tum: *Apud Persidem, natale sancti Jacobi militis & martyris, interfecti mirabiliter. Apud Moguntiam, depositio sanctæ Bilhildis viduæ, quæ extitit abbatissa multarum devotarum matronarum. Eodem die, beatorum Acharii, Noviomagi, & Optati episcoporum & confessorum. In pago Bituricensi, sancti Esichii confessoris. Ipso die, beatorum Secundi & Primitivi confessorum.* Vide alteras MOLANI editiones, ubi *Facundi* &c.

De Agricol. & Vitale. *De Maximo.* *Marcelli &c.* *Joannis &c.* *Jac. Interc* *Bilhildis.* *Acharii & Optati.* *Esichii.* *Secundi & Primitivi.*

BELIN. Prima annuntiatio posita est IV Novembris. Hîc de Maximo bene. Tum: *Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris.* Vide Auctaria die præcedenti. *In Antiochia, sancti Basilei episcopi & sancti Saturnini. Parisius, depositio sancti Severini, monachi & solitarii. Item sancti Jacobi Interfisi, martyris conspicui.*

Leonardi. *Basilei &c.* *Severini.* *Jacobi.*

GREVEN. *In Persida, sancti Jacobi martyris, cognomento Interfisi. Qui cum esset regi Persarum notissimus, & inter optimates primus, pro fide Christi crudeli & diuturno cruciatu membratim mutilatus, ad ultimum gladio percussus, martyrium consummavit. In Nicomedia, natalis sanctorum Marcelli, Petri, Sereni, Nemorii. Apud Galatiam, Facundi & Primitivi martyrum. Item secundum Catalogum hic, Barlaam & Josaphat. Mediolani, sanctorum martyrum Joannis, Severi & Eufemiæ. Virgilii episcopi Salisburgensis & confessoris. Syfridi episcopi Veredacensis. Acharii & Optati episcoporum Noviomensium & confessorum. In pago Bituricensi, sancti Esechii confessoris. In Francia, Mennæ virginis. Apud Maguntiam, sanctæ Bilhildis viduæ, abbatissæ multarum &c. Monasterii Wile, sanctæ Electæ virginis.*

Jacobi. *Marcell. &c* *Facund. &c* *Barlaam &c* *Joannis &c.* *Virgilii.* *Syfridi.* *Acharii &c.* *Esechii.* *Mennæ.* *Bilhildis.* *Electæ.*

MOLAN. *Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris. In Antiochia, sancti Basilei episcopi, & sancti Saturnini. Parisius, depositio* &c. Item de Jacobo Interciso, verbatim ex BELIN. Dein typis minoribus: *Apud Galatiam, Facundi & Primitivi. Item secundum Catalogum hic, Barlaam & Josaphat, quorum actus mirandos Joannes Damascenus scripsit. Syfridi episcopi Veredacensis.* De Esichio, ut supra; *Apud Maguntiam, S. Bilhildis viduæ, abbatissæ multarum devotarum matronarum. Quæ fundavit monasterium veteris Cellæ in Maguntia, sacrarum virginum; quod hodie albarum habet nomen dominarum. Eodem die apud Græcos, sancti Simeonis Metaphrastæ, cujus vitam encomiastica oratione descripsit Psellus.* Aliæ editiones de solo Maximo. Tum de Basileo & Jacobo Interciso, ut supra. Dein: *In Gallecia, juxta fluvium Ceiam, natalis sanctorum Facundi & Primitivi martyrum, quibus post multa supplicia superata, duæ coronæ ab angelis delatæ sunt. Quod Atticus prætor accipiens, capita, inquit, amputentur, ne sit locus coronis.* De Oda, ut BRUXELLEN. *Moguntiæ, natalis sanctæ Bilhildis viduæ sanctimonialis. Quæ à clero & populo Moguntino sepulta est in basilica, quam suis ipsa sumptibus exadificari curaverat. Ipso die, sancti Acharii episcopi Noviomensis & confessoris. Ipso die apud Græcos, sancti Simeonis, qui Metaphrastæ cognomen obtinuit.* Inter scriptores Græcos, qui vitas Sanctorum collegerunt, celeberrimus est, sancti etiam nomen apud ipsos promeritus. Necdum prodiit Actorum metaphrastice ab ipso exornatorum Græca collectio. Surius ex Lipomano pleraque Latine redditas edidit, quæ criticorum ingenia pridem occuparunt. Multa de ejus stylo, fide, ætate, in Actis nostris sparsim dicta sunt: alia ab Allatio de Simeonum scriptis. Si hodiernis hypercriticis nimium creditur, brevi tota ejus metaphrasis exauctorata, ad tineas & blattas amandabitur. Nostra opinio est, Metaphrastis ornamenta, hinc inde vitis Sanctorum, licet paulo liberalius inserta, non magis in historia sacra, quam profanorum historicorum in profana, fraudi esse aut vitio verti oportere.

Leonardi. *Basilei &c.* *Severini.* *Jacobi.* *Facundi &c.* *Oda.* *De Bilhilde.* *De Metaph.*

IV *Kal.* *Die* 28.

APud Corinthum, natalis beati Sostenes discipuli sancti Pauli, cujus mentionem facit idem Apostolus scribens Corinthiis. Eodem die apud Africam, sanctorum martyrum Papinii & Mansueti episcoporum, qui tempore Wandalicæ persecutionis, pro fidei Catholicæ defensione, candentibus ferri laminis toto corpore adusti, glorioſum agonem consummaverunt. Romæ, sancti Rufi, quem cum omni domo sua Diocletianus punitum Christo martyrem fecit.

Sosthenis. *Papinii & Mansueti.* *Rufi.*

Conveniunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. Scribendum erat *Soſthenis* ex Romano parvo & Adone, niſi forte Roſweydus utrumque emendaverit. Certe codicum nullus ita habet, ne Molanus quidem, qui poſuit *Soſthenes*; unde ex omnibus fere aliis cenſendum, Uſuardum ſcripſiſſe ut eſt in textu. Sic rurſus in codicum nullo reperitur recte ſcriptum *Papiniani*, at hoc mirum non eſt, quandoquidem Romanum parvum æque ac Ado etiam poſuerint *Papinii*; nonnulli codices male *Papini*. Solus Belinus legit *ferreis laminis*. Antverp-maj. & Max-Lubec., Greven. & Molan. poſuerunt *Chriſti martyrem fecit*: nos tamen cum Praten. Herinien. & aliis ſervandum putavimus *Chriſto martyrem fecit*, tanto magis, quod in ea lectione Ado præceſſerit. Munerat. neutrum poſuit, ſed eam vocem plane omiſit. Belin. ſenſum tranſpoſuit: *Martyrem Diocletianus Chriſto fecit*. Reliqua errata ſunt, *Corrinthum*, *Chorinthiis*, *aput*, *Affricam*, *Aphricam*, *Vandalicæ*, *defenſionem*; pro *defenſione*, *Ruffi* &c.

Soſthenis. *OBSERVATIO.* Nec apud Hieronymianos nec in ſerie Bedæ *Soſthenem* ullum reperire eſt; contra vero in Romano parvo & Adone aut duo ſunt, aut idem bis repetitur, nempe XI Junii poſt Barnabam, & hoc die; videturque annuntiationum varietas diverſitatem aliquam haud obſcure deſignare. Romanum parvum, cujus auctorem Apoſtolicos viros collegiſſe ſæpe diximus, ſic habet XI Junii: *Et Soſthenis apud Corinthum, diſcipuli Pauli*; hîc vero aliis characteriſticis: *Soſthenis, diſcipuli Apoſtolorum.* Eamdem plane phraſim ſecutus Ado priori loco: *Eodem die apud Corinthum, S. Soſthenis, diſcipuli S. Pauli Apoſtoli*; poſteriori, ſeu hoc die: *Natalis S. Soſthenis Apoſtolorum diſcipuli.* Euſebius Valeſii libro I hiſtoriæ cap. 12 Soſthenem aliquem in numero LXXII diſcipulorum reponit; quamvis Rufinus cap. 14 alium ſenſum reddiderit. In hodierno Romano ſumitur Solthenes pro principe Synagogæ, qui Actorum cap. 18 *ante Gallionem proconſulem acriter verberatus, præclaro initio, fidei ſuæ primordia conſecravit.* Supponitur nimirum, hunc Soſthenem ibi adhucdum Judæum, eumdem eſſe cum eo, quem Apoſtolus ipſe ſibi ſocium jungit, dum primam ad Corinthios epiſtolam ſic orditur: *Paulus vocatus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, & Soſthenes frater.* Attamen non male obſervat Caſtellanus, ſatis incompertum eſſe, ſaltem ex citatis Apoſtolorum Actibus, utrum & quando Soſthenes ille Synagogæ princeps ad Chriſti fidem adductus ſuerit. Interim ſi Romani parvi & Adonis mentem recte aſſequor, puto ab ipſis Soſthenem Euſebii, Apoſtolorum diſcipulum, ſeu inter LXXII, unum, diſtingui à Soſthene fratre, qui à Paulo & cum Paulo in epiſtola ad Corinthios nominatur, ita ut hic XI Junii, ille hoc die ab ipſis celebretur. At Uſuardi noſtri alia plane ſententia, qui unicum Soſthenem, ut ſanctum agnoſcens, unicum hîc Apoſtoli diſcipulum, in laudata epiſtola memoratum, recolendum ſuſcepit. De veritate identitatis vel diſtinctionis, alibi diſputabitur; uti & de epiſcopatu Colophonis, quem ſolius Dorothei vadimonio non facile admittemus. Wandelbertus hodie Silam cecinit, de quo nos cum Uſuardo XIII Julii. Hic verſus eſt: *Silas Paule tuus quartam comes auget & ornat.*

Papinii & Manſueti. De Wandalica in Africa perſecutione non ſemel in ſuperioribus agendum fuit. Epiſcopi duo hoc die conſignati, potius in ipſa prima barbarorum deprædatione, quam in aperta & declarata perſecutione paſſi ſunt, ut vide apud Victorem Vitenſem, ſub ipſum hiſtoriæ ſuæ initium ita loquentem: *Quanti & quam numeroſi tunc ab eis cruciati ſunt ſacerdotes, explicare quis poterit? Tunc enim & noſtræ civitatis venerabilis Papinianus antiſtes, candentis ferri laminis toto aduſtus eſt corpore: ſimiliter & manſuetus Uricitanus, in porta incenſus eſt Fornaria.* Primus annuntiationem ex Victore formavit auctor Romani parvi: *In Africa, Papinii & Manſueti epiſcoporum.* Ut non verear aſſerere, hiſtoriam illam Africanam peculiarem fontem fuiſſe, ex quo præfatus auctor Sanctos acceperit. Ado martyrii genus, ut vides, ferme ex laudato Victore deſumens, plures alios epiſcopos, non tamquam vere martyres, aut horum martyrum ſocios, ſed ut confeſſores fidei, exiliis variis ſubinde damnatos, conjunxit, ut in Auctariis infra ſupplebimus, ſed in enumeratis nominibus præfatus Ado hinc inde errare videtur. Porro eorum aliqui propriis diebus referuntur, ut Valerianus XV Decembris &c. Uſuardus ſolitum ducem preſsè ſecutus eſt.

Rufi. *Rufus* à Romano parvo & Adone, in annuntiationum ordine, ſecundo loco refertur, à primo, his verbis: *Et ſancti Rufi martyris, cum omni domo ſua per Chryſogonum lucrati.* Hæc eadem non multo longiori oratione extendit Ado, poſtrema hæc, ab Uſuardo deſcripta, addens: *Quem cum omni domo ſua Diocletianus punitum Chriſto martyrem fecit:* unde patet, quod in Variantibus de hac phraſi diximus. Rufi & Chryſogoni Actorum eadem eſt ratio; vide quæ dicta ſunt XXIV Novembris.

AUCTARIA.

TORNACEN. Purissimus esset, nisi deficeret in brevi Sosthenis elogio.

Silæ. ROSWEYD. In toto textu satis purus, in fine adjicit: *Item Silæ Apostoli, qui erat discipulus sancti Pauli Apostoli.* Diximus, ab Usuardo positum esse XIII Julii.

PULSANEN. In Sosthene mutilus, scribit: *Natalis sancti Sostenes, discipuli Apostolorum.* Secundo loco habet: *Eodem die, sancti Rufi martyris, quem Dominus Jesus Christus cum omni domo sua per beatum Chrisogonem* ... abscissa est linea. Sequitur de Africanis, in quorum elogio iterum deficit, prima annuntiationis parte etiam abscissa.

ALBERG. & DANIC. Puri etiam in textu, hanc ei commemorationem præfigunt: *Gregorii 3.* *Romæ, natale S. Gregorii tertii Papæ & confessoris. Hic synodum nongentorum trium episcoporum in urbe Roma congregavit, in qua veneraciones sanctarum imaginum confirmans, earum violatores generali sententia anathematisavit.*

CENTULEN. *Natale sancti Sostenes, discipuli Apostolorum. Eodem die sancti Rufi, quem Dominus Jesus cum omni domo sua per Chrisogonum confessorem suum lucratus est. Item eodem die* [apud] *Africam, sanctorum Papini & Mansueti episcoporum & martyrum, cum quibus alii episcopi, id est, Quodvultdeus Carthaginensis, Valerianus, Urbanus, Crescens, Habensdeum, Etheus, Tiatius, Crescentianus, Crescontius, Felix, Hortolanus, & Florentianus pari confessione, cursum vitæ peregerunt.* *Textus mutatus.* Nomina aliqua luxata & confusa sunt, vide infra MOLAN. vel potius Adonem ipsum.

BRUXELLEN. In prima, satis purus, subjungit: *Et sancti Sylæ Apostoli, qui cum beato Paulo, gentibus Christi. Euangelium pradicavit.* *Silæ.* In Rufo, etiam satis bene. Tum: *In Syria, natale sanctorum martyrum Triphini, Theodoli, Eucherii, Lulii & Eusebii.* *Triphini & socior.* Vide Hieronymiana. De Africanis, inserit, *sub Genserico rege Arriano.* Demum: *Romæ, natale beati Gregorii tercii Papæ & confessoris. Qui in secreta Missæ adjunxit: Quorum solempnitas hodie in conspectu majestatis tuæ Domine Deus noster, in toto terrarum orbe celebratur. Sinodum quoque fere mille episcoporum in urbe Roma congregavit, in qua veneraciones sacrarum ymaginum confirmans, eorum violatores* &c. ut ALBERGEN supra. *DeGregor 3*

HAGENOYEN. In textu, à puritate solum deficit, quod Rufum secundo loco, Africanos tertio reposuerit. Sequitur: *Romæ, natale beati Gregoris tercii Papæ & confessoris. Hic synodum in urbe Romana nongentorum & trium episcoporum congregauit, propter confutandam Leonis imperatoris hæresim, qui imagines Christi & Sanctorum combussit, & aliis hoc idem facere præcepit; quem Leonem ipse anathematizavit, & quia se corrigere noluit, Romam, Italiam & Hispaniam ab ejus jure discedere fecit, & vectigalia ei interdixit. In quo concilio veneraciones sacrarum imaginum confirmatæ sunt, atque violatores earum, generali sententia anathematizavit. Hic obsessus erat à Longobardis, & liberatus per Carolum Martellum, obiit in pace.* *De Gregorio* Aliqua hîc miscentur, alibi accuratius explicanda.

VICTORIN. & REG SUEC. sub num. 130. Alium Gregorium celebrant, hoc modo: *Item Romæ, sancti Gregorii quarti Papæ, qui rexit Ecclesiam annis decem.* Tempus quadrat. Greg. III. *Gregorii 4.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Ex textu nihil. Sic habet: *Sileæ Apostoli. Gregorii Papæ tertii. Hic confirmavit in concilio pene mille episcoporum veneracionem sacrarum imaginum.* *Sileæ. Gregorii 3.*

FLORENTIN. *Romæ, Gregorii Papæ tertii.* *Ejusdem.*

EDITIO LUBECO-COL. De Gregorio, primo loco habet, ut ALBERGEN. supra. Tum de Sosthene, satis pure. In Africanis subdit nomina aliorum episcoporum, sed pleraque mutila, aut mutata, quæ melius infra dabimus. Tertiam sic format: *Item Romæ, sancti Rufi consularis, quem cum omni domo, Dominus Jesus Christus per Chrysogonum martyrem lucratus est, persecutione Diocletiani imperatoris, per se punitum. Apud Viennam, sancti Philippi, ejusdem urbis episcopi & confessoris. In territorio Valencenensi, cœnobio Crispini, depositio sancti Landolini confessoris, qui à beato Autberto Cameracensi episcopo, de sacro fonte levatus est.* Nescio, cur hi Sancti hoc die referantur. *Gregorii 3. De Rufo. Philippi. Landelini.*

GREVEN. *Sileæ Apostoli, quem Usuardus habet tertio Idus Julii. In Syria, natalis sanctorum Trophimi, Theodoli, Eucherii, Julii & Eusebii. Item in Aphrica, sanctorum episcoporum, quorum nomina sunt, Quodvult deus Carthaginensis, Valerianus, Urbanus, Crescens, Habetdeum, Eustachius, Crescentianus, Crescionius, Felix, Ortolanus, Florentianus. Hi omnes, ut dicit Ado, propter veritatis confessionem sub Wandalica persecutione gravissimo damnati exilio, in confessione pietatis, cursum vitæ suæ consummaverunt. Romæ, beati Gregorii tertii Papæ & confessoris. Viennæ, Philippi episcopi & confessoris. Theodoli confessoris. Liberiæ virginis & martyris. Odæ virginis, filiæ regis Scotiæ.* *Sileæ. Trophim & Gregorii. Julii. Theodoli. Liberiæ. Odæ.*

MOLAN. Aliis litteris etiam ex Adone textui inserit: *Quo in tempore etiam alii sancti episcopi, id est, Quodvultdeus Carthaginensis, Valerianus, Urbanus, Crescens, & qui vocatur Habetdeum, & Fustachius, Cresconius & Crescentianus, & Felix, & Hortulanus, & Florentianus, damnati exilio, cursum vitæ suæ consummaverunt.* Vide Observationem. In fine adjicit: *Gregorii Papæ, qui rexit Ecclesiam annos decem: sepultus est in ecclesia beati Petri Apostoli.* Dein typis minoribus: *Odæ virginis, filiæ regis Scotiæ, quæ apud Rhodum in Alexandria Brabantiæ corporaliter patrona requiescit. Item, sancti Acharii episcopi Noviomensis & confessoris.* Editiones posteriores idem habent de episcopis Africanis in textu, & in fine de Gregorio. Tum: *Die vigesima octava, sancti hosiomartyris Stephani junioris;* & typis minoribus: *Inclusi apud sanctum Auxentium. Cujus pedem rudente ligantes, duxerunt usque ad, ea quæ sunt Pelagia a prætorio. Ubi & discerpentes eum, projecerunt honorabiles ipsius reliquias in biothanatorum locum, eo quod multos monuerit & adduxerit ad monasticam vitam, atque contemnere regias dignitates, atque pecunias persuaserit.* Hoc elogium supra, ex prima MOLANI editione. retulimus XX hujus mensis, quo die de Stephano etiam agit GREVEN. Sed melius posteriores hæ editiones ipsum hoc die collocarunt. Vide totam celebris hujus Stephani historiam late deductam apud Surium. *De episcopis Africanis. Gregorii. Odæ. Acharii. Stephani.*

III *Kal.* *Die* 29.

Vig. Andr. Saturnini & Sisinnii. VIgilia sancti Andreæ Apostoli. Romæ via Salaria, natalis sancti Saturnini martyris & Sisinnii diaconi, sub Maximiano principe, quos in carcere diu maceratos jussit præfectus Urbis in equuleo levari, & attrahi nervis, & fustibus ac scorpionibus cædi. Deinde jussit eis flammas ad latera apponi, & depositos de equuleo capite truncari. Eodem die apud Tolosam, beati Saturnini episcopi, *Saturnini Tolosani.* qui in capitolio ejusdem urbis, à paganis tentus, atque à summa capitolii arce per omnes gradus præcipitatus, capite collisо, excussoque cerebro & omni corpore dilaniato, dignam Christo animam exhalavit.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. In altera Greveni editione, quam sequimur, ante *via Salaria*, per incuriam omittitur *Romæ.* Ast hoc parum est, modus annuntiandi in utraque editione, prope effecit, ut à puris excluderetur, cum Adonis potius, quam Usuardi phrasim editiones illæ sectentur, his verbis: *Natalis sancti Saturnini martyris, Sennis & Sisinnii diaconorum.* De qua re fusius infra in Observatione. Nec Molanus plane integer est; legit enim *Saturnini martyris, & sancti Sisinnii.* Belinus præter alia male ordinata, male scripta & interpuncta, post, *jussit eis flammas*, cum Antverp. & Max-Lubec. omittit, *ad latera.* Solus Molan. pro *capite truncari*, scribit, *capite detruncari.* Cetera ferme errata typographica sunt, ut *Dyaconi, Sisinii, Maximo, eculeo, extusoque, exalavit* &c.

OBSERVATIO. Romani parvi vetustatem inter alia satis clare demonstrat paucitas Vigiliarum in eo codice signatarum; quo eodem argumento utitur alicubi Florentinius, ut de codicum suorum antiquitate statuatur. Itaque nec in Hieronymianis, *Vig. Andr.* nec in præfato Romano parvo reperitur, notata in textu *Andreæ Apostoli vigilia.* Est autem in Beda, si vere Bedæ sunt verba annuntiationi Saturnini subjuncta, quæ apud Rabanum desiderantur: est & in Kalendariis Allatii & Frontonis, etiam secundo loco; sed Ado primum ei tribuit, ex quo in Nostrum transiit. Turbata est & auctior in codicibus Hieronymianis *Saturnini* celebris Romani martyris commemoratio, dum ita scribunt: *Saturnini & Sisinnii.* *Romæ, Arasonis, Saturnini, Crisanti & Dariæ, Mauri & aliorum* LXXII, vel ut habet Epternacense vetustissimum, *aliorum* LX; sed hic codex clarius incipit: *Romæ, Saturnini* &c. Verosimillimum est, quod accurate observat Florentinius; corrigendum nempe ac emendandum commemorationis principium ex fragmento vetustissimi Kalendarii Bucheriani, ubi sic legitur, non XXX Decembris, ut vult Tillemontius, sed III *Kal. Decembris, Saturnini in Thrasonis*; sic videlicet, ut pro *Romæ, Arasonis*, restituatur, *Romæ ad Thrasonis.* Tu ibi de Thrasonis cœmeterio plura invenies. Ceterum apud Adonem ex sancti Marcelli Papæ Actis habemus, martyrum nostrorum corpora *collegisse Thrasonem cum Joanne presbytero, & sepelivisse in prædio suo via Salaria.* Alia ibidem notat Florentinius de Chrysanto & Daria, quorum celebritati dicatos esse varios dies, vetera ipsa Martyrologia ostendunt, quemadmodum patebit die I Decembris. Ut ad Saturninum redeamus, recolunt ipsum laudata Kalendaria Allatii & Frontonis, sed solum & incomitatum; Beda cum suis, socios adjungit *Sennem* ac *Sisinnium*, quorum priorem scripsit Rabanus *Serium*; editor vero Canisius, *senem* formandum putavit, ut sit *Saturnini senis:* rectissime, opinor, & vere, quamquam secundùm Bedæ & Adonis elogia, *Sennes* proprium martyris nomen omnino importet, quem tamen in sancti Marcelli Actis frustra quæsiveris. Ita quoque legerat Romanum parvum: *Romæ, Saturnini martyris, & Sennis & Sisinnii diaconorum.* Noster, consulto, haud dubie, fonte, solerter advertit, expungendum *Sennis* vocabulum, servatis dumtaxat Saturnino & Sisinnio, quorum gesta narrantur in laudatis sancti Marcelli Actis, cum Papiæ, Mauri, Cyriaci, Largi, Smaragdi, aliorumque passionibus, alibi expensis & porro diligentius expendendis. Saturnino, non Sisinnium, sed Maurum jungit Wandelbertus, an autem illum innuat, qui cum Papia colitur XXIX Januarii, an alium, de quo fusius agit Florentinius, mihi hactenus incompertum. Sic canit:

Tertiam Saturnine tibi Mauroque dicamus.

Existimat

Existimat Castellanus in adjecta Martyrologio suo universali notula, Saturninum nostrum alterum, Tolosatium apostolum, Saturnino Romano in sacris Tabulis subjunctum esse à codicum Hieronymianorum scriptoribus, quod in Actis ejus verum martyrii diem non repererint. Valeat conjectura, quantum ad diem obitûs attinet; at enim, si Corbeiensem codicem excipias, ita alii Saturninum signant, ut vel Nannetensem, vel Hispanum aliquem episcopum prædicare videantur. Hæc est Corbeiensis, etiam ut ab Acherio editus est, expressior commemoratio: *In Gallia, civitate Tolosa, natalis Saturnini episcopi & martyris.* Pluribus Sanctum exornavit Martyrologus Viennensis, diversa plane phrasi, ab ea quam Floro tribuant Majores nostri, licet satis appareat, utrumque elogium ex iisdem Actis profluxisse. Acta ipsa, sane egregia, inter Sincera & selecta recensuit Ruinartius à pag. 109, ad cujus eruditam admonitionem lectores remitto, ne hic repetam, quæ ibi diligenter observata sunt, uti & apud Tillemontium tomo 3 à pag. 297. Consuli etiam possunt prædicta Acta apud Surium hoc die, cum iis quæ in Saturnini laudem differuit Greg. Turon. de Glor. Martyrum cap. 48. *Saturnini Tolosani.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret elogio Saturnini episcopi Tolosani; in reliquis purissimus.

ROSWEYD. Hîc iterum aliqua ex Hieronymianis admiscet, in prima quidem purus, sed secundam sic enuntians: *Romæ, natale sanctorum martyrum Crisanti, & Dariæ virginis, qui post multas, quas pro Christo lucrati fuerant, passiones, jussi sunt à Numeriano imperatore, via Salaria in arenario deponi, & viventes terra & lapidibus obrui.* Elogium est Usuardi ex 1 Decembris. Sequitur ex prædictis codicibus: *Item beati Mauri & aliorum* LXXII. Tum de Saturnino Tolosano, satis recte. Deinde: *Natale sancti Radbodonis, Trajectensis episcopi.* Demum litteris majusculis hîc in fine ponitur: *Vigilia sancti Andreæ.* *Chrysanthi & Dariæ.* *Mauri &c.* *Radbodonis.*

PULSANEN. In Vigilia, recte. Pergit: *Eodem die apud Tolosam, sancti Saturnini episcopi. Item eodem die, sancti Saturnini martyris, & Senis, & Sisinnii diaconi, sub Maximiano imperatore.* *Saturnini, Sennis &c.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Omnes adjiciunt: *Eodem die, sancti Radbodi episcopi & confessoris.* *Radbodi.*

CENTULEN. *Vigilia sancti Andreæ Apostoli. Romæ, sanctorum Saturnini & Sennis & Sisinnii diaconorum, sub Maximiano imperatore. Apud Tholosam, sancti Saturnini episcopi & martyris, sub Decio cæsare. Item Romæ, sancti Chrisanti & Dariæ virginis, tempore Numeriani.* *Chrysanthi & Dariæ.*

BRUXELLEN. In Vigilia purus, subdit: *Romæ, natale sanctorum martyrum Crisanti, Mauri & Dariæ virginis. Qui cum nullo genere tormentorum ladi possent, jubente Numeriano imperatore, tandem pro Christo decollati, terra & lapidibus obruti sunt. Et Romæ via Salaria, natale sancti Saturnini episcopi & martyris, & Sennis, & Sisinnii dyaconorum. Qui à Maximiano imperatore dampnati sunt ad fodiendum arenam, ad faciendas thermas Dyocletianas, & deinde ipsos in carcere diu maceratos .... Quorum corpora dum Joannes presbyter collegisset, Trason vir christianissimus, via Salaria in suo prædio sepelivit. His autem in medio certamine positis, duo milites, Sapias* [pro *Papias*] *& Maurus Christo crediderunt, qui mox comprehensi sunt, ut gesta Marcellini Papæ declarant.* In Saturnino Tolosatium episcopo modice interpolatus est hoc modo: *Apud Tholosam, natale sancti Saturnini episcopi. Qui temporibus Decii in capitolio ejusdem urbis à paganis tentus, atque à summa capitolii arce, per omnes gradus precipitatus, capite collisso excussoque cerebro; & toto corpore dilaniato, dignam Christo animam exhalavit.* *Chrysan&c.* *De Saturn. Senne &c.*

In fine subjungit: *Ipso die, depositio Bernardi, qui fuit Latinorum primus Nazarenæ ecclesiæ episcopus.* *Bernardi.*

HAGENOYEN. In prima purus, secundo loco agit de Saturnino Tolosate, hæc ex Actis suo modo & stylo componens: *Apud Tolosam, natale sancti Saturnini episcopi & martiris, qui ab Apostolorum discipulis episcopus est ordinatus, & illic est missus, & ipso civitatem ingredientem* [vult dicere *ingrediente*] *dæmones à responsis in ydolis cessabant. Tunc unus sacerdotum dixit, quod nisi Saturninum occiderent, à diis penitus nil obtinerent. Et Saturninum nolentem sacrificare apprehendentes, ad pedes thauri ligaverunt, eumque stimulis agitantes, à summa arce per gradus capitolii præcipitaverunt, sicque capite confracto & cerebro excusso, & toto corpore debilitato martyrium consummavit.* Tum: *Eodem die, Romæ via Salaria, natale sanctorum martyrum Saturnini militis & Sysinnii dyaconi, quos præfectus, sub Maximiano principe, diu in carcere & in vinculis maceratos, in eculeum levari jussit, nervis attrahi, fustibus & scorpionibus cædi.* Demum: *Apud Mediolanum, natale sanctorum martyrum Johannis, Severi & Eusemiæ.* Vide Hieronymiana die XXVII. *Joannis &c.*

AQUICINCT. Pro *Salaria*, scribit, *Appia.* In fine autem: *Romæ, sancti Gregorii Papæ. Hic constituit in Canone à sacerdote dicendum: Quorum solemnitas hodie in conspectu tuæ majestatis celebratur.* Item: *Inter quorum nos consortium, non æstimator meriti, sed veniæ quæsumus largitor admitte.* *Greg. P P.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Saturnini martyris. Radbodi episcopi Trajectensis, cujus corpus Daventriæ requiescit in ecclesia sancti Libuini.* *Radbodi.*

VATICAN. sub num. 5949. *Eodem die, sancti Mauri martyris.* Vide Florentinium.

EDITIO LUBECÒ-COL. In prima & secunda, satis pura, in ultima sic interpolatur, post *episcopi: Qui tempore Decii imperatoris in capitolio ejusdem urbis à paganis tentus, eo quod ad ejus præsentiam omnes ipsorum dii muti facti, nullum sacrificantibus, ex more, possent dare responsum, thauro ad victimam præparato funibus religatus est, quo vehementius stimulato, à summa capitolii* &c. In fine subjungitur: *Daventria, natale sancti Radbodi episcopi Trajectensis inferioris & confessoris.* *De Saturn. Tolosano.* *Radbodi.*

GREVEN. *Mauri martyris. Secundum aliquos hic, Crisanti & Dariæ, qui infra Kalendis habentur. Apud Ravennam, sancti Sisinnii episcopi. Eodem die apud Daventriam, sancti Radbodi episcopi Trajecti inferioris, confessoris. Qui circa annum Domini* XC [lege DCCCC] *illi prælatus ecclesiæ,* *Mauri. Chrysant&c. Sisinn. ep. Radbodi.*

cleſiæ, decem & ſeptem annis ſacerdotium virtute conſpicuus adminiſtrans, culmen abſtinentiæ ſic apprehendere ſtudebat, ut etiam à familiariſſimis vix animadverti poſſet. Ipſo die ſecundum Cathalogum, Pafnutii abbatis. Item ſanctorum Marci, Mariæ.

Paphnutii. Marci &c.

MOLAN. In fine: *Item, ſancti Radbodi Trajectenſis epiſcopi & confeſſoris in Daventria.* Tum typis minutioribus: *Item obitus venerabilis Idæ de Nivella, monialis cœnobii de Rameja, Ordinis Ciſtercienſis, in patria Namurcenſi.* Editiones aliæ litteris Italicis, poſt *capite truncari*, textui inſerunt: *Scriptum eſt in geſtis Marcelli Papæ.* In fine: *Item in Daventria, ſancti Radbodi* &c. *Die vigeſima nona, ſanctorum martyrum Paramoni, & Philumeni. Et ſancti Acacii, qui fuit in gradu.* De Ida, eadem hîc habentur quæ in priori, & eodem charactere.

Radbodi. Idæ.

Paramoni & Philum. Acacii.

Pridie Kal. *Die 30.*

Andreæ. IN civitate Patras, provinciæ Achaiæ, natalis ſancti Andreæ Apoſtoli, qui etiam apud Scithiam prædicavit. Hic beatiſſimus, ab Egea proconſule comprehenſus, primò in carcere eſt clauſus, ac deinde graviſſimè cæſus, ad ultimum vero in cruce appenſus, biduo inibi ſupervixit. Apud Sanctonas, ſancti Troiani epiſcopi, magnæ ſanctitatis viri, qui ſepultus terris, cælo ſe vivere multis virtutibus manifeſtat.

Troiani.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accederent undecim alii, niſi in fine adjicerent *paſſionem ſanctæ Juſtinæ.*

VARIA LECTIO. In minutiis verſatur. Scripſi *Scithiam* cum majori codicum numero, licet hîc vel ipſe Grevenus recte habeat *Scythiam.* Sic *Egea* cum omnibus, excepto Pratenſi, haud dubie emendato, & Molan. In Munerat. eſt *ibi*, pro *inibi*: & in Antverp-maj. *manifeſtabat*, pro *manifeſtat.*

Andreæ. *OBSERVATIO.* Andream à Græcis *Protocletum* ſeu primo vocatum appellari conſueviſſe tradit Papebrochius in Ephem. Græco-Moſcis ante tomum I Maii pag. LII; nec quidquam impedit, quo minus eodem ſenſu à nobis dicatur *Proto-Apoſtolus*, ſeu primo Apoſtolus electus, & inter primos publico & celebriori cultu in univerſa Eccleſia donatus, ut pluribus demonſtrari poſſet, niſi ſufficerent Tabulæ omnes eccleſiaſticæ antiquiſſimæ, Kalendaria, Sacramentaria, Martyrologia. Non reperiri Andreæ nomen in Bucheriano, mirum nemini videbitur, qui meminerit, Kalendarium iſtud ita urbis Romanæ proprium fuiſſe, ut ſolas duas annuntiationes extraneas, nempe Perpetuæ & Felicitatis, ac Cypriani contineat. At vetuſtam cultus extenſionem oſtendit Kalendarium Carthaginenſe, in quo diſerte ponitur, ... *Kal. Decembr. ſancti Andreæ Apoſtoli & martyris*; ubi vix tres alii Apoſtoli in toto illo Kalendario inveniuntur. Alia non percurro, ut Martyrologiis inhæream, inter quæ Hieronymiana nullum Apoſtolum tot repetitis feſtivitatibus celebrant; an ubique vere, controverſum eſt; nec admitti poſſe cenſeo, quod nonnulla poſuere x Februarii, dum pro altero *Andrea* & *Aporio* ſive *Apponio*, ſub Herode in Bethleem Judæ martyribus, irrepſiſſe videtur *Andreas Apoſtolus* ſicuti eo die obſervavit Henſchenius, Florentinio poſt multas ambages illius demum opinioni ferme ſubſcribente. Conſulat curioſus lector Florentinii notas & exercitationes ad Indiculum Apoſtolorum à pag. 116. Eſt præterea in prædictis apographis v Februarii, *ordinatio epiſcopatus Andreæ Apoſtoli.* Rurſus IX *Madii*, *Mediolano* commemoratio aliqua, *in baſilica ad portam Romanam*; quo die nos cum Uſuardo fuſius egimus de Andreæ, Lucæ & Timothei tranſlatione Conſtantinopolim. Sed tranſlatio alia in Hieronymianis indicatur III Septembris. Adde *dedicationem baſilicæ ſancti Andreæ*, III Novembris: ac demum hoc die: *In Achia*, vel *in provintia Agagiæ, civitate Patras, natalis ſancti Andreæ Apoſtoli.* Ex quibus aſſertam nuperrime S. Andreæ cultûs celebritatem abunde evinci perſpicies. Romani parvi annuntiatio ſimpliciſſima eſt: *Andreæ Apoſtoli.* Item Bedæ, geminatis dumtaxat verbis: *Natale ſancti Andreæ Apoſtoli.* Quæ paulo plenius habent Florus & Rabanus, cum Adonis elogio, inter Feſtivitates Apoſtolorum relato, conferri nequeunt. Sumpſit hic ex celeberrimis Actis, ſub Achaiæ presbyterorum & diaconorum nomine ab omni ferme ævo Chriſtiano circumferri ſolitis; ex Adone autem textum ſuum huc Noſter tranſtulit. Circa præfata Acta nutaſſe Baronium *apocryphorum timore* advertit Florentinius citato loco; nec ſane dubitare potuit perſpicaciſſimus Annalium eccleſiaſticorum parens, quin à Manichæis aliiſque hæreticis vel farta, vel temerata, vel interpolata fuerint, ſaltem prout olim exſtitere

Andreæ.

&

& ab Eusebio aliisque rejecta novimus. Utrum vero ex Florentinii sententia ab *erroribus repurgata* vel *non eadem* sint, quæ in passionalibus tum Mss. tum typis excusis passim reperiuntur, operosius alibi erit examinandum. Mihi certe non videtur rejicienda narratio tot Patrum suffragiis corroborata, ob falsariorum corruptelas aliquas & depravationes, à quorum impiis manibus nec ipsæ sacræ Litteræ intactæ remanserunt, quemadmodum in opere de eo argumento, non ita pridem edito, eruditissime probavit noster Bartholomæus Germon, videndus omnino à pag. 221, toto cap. 2 ex Philastrio Brixiensi, seculi quarti scriptore, ostendens, prima aliqua & genuina Andreæ Acta, turpissimis hæreticorum inquinamentis fœdata & conspurcata fuisse. Paucula hîc ex viri doctissimi mihique amicissimi solide statutis delibo: *Crediderim*, inquit, *epistolam ideo inscriptam esse nomine presbyterorum & diaconorum Achaïæ, quia quæ in ea habentur, pleraque desumpta sunt ex vetustioribus S. Andreæ Actis, quæ reipsa primitus à discipulis ejusdem Apostoli scripta, ab hæreticis postea misere fœdata & corrupta; deinde studio & cura alicujus Catholici scriptoris, circa finem septimi seculi aut initium octavi expurgata sunt ab erroribus & fabulis, quibus, perfidiâ hæreticorum, erant referta.* Firmat conjecturam suam argumentis pluribus, ac notanter egregio laudati Philastrii testimonio, quo datur intelligi, scripto discipulorum Andreæ Apostoli de ejus gestis libro hæreticos ADDIDISSE, ET EX EO TULISSE, QUÆ VOLUERUNT. Tu vide ibi reliqua à Germonio præstantissime deducta. Nihilominus diffiteri non possum, talia esse Tillemontii argumenta tomo 1 à pag. 589, ut vel reluctantibus formidinem injiciant de ipsius, etiam ut repurgatæ, presbyterorum Achaïæ relationis omnimoda sinceritate. Habet scriptor præfatus satis nitidam vitæ Andreanæ seriem ex indubitatis documentis contextam, citato tomo à pag. 317. Videri quoque possunt observationes Motherii ad hunc diem & pag. 442. Porro ex prægrandi de Andreæ gloria Saussayi volumine, aliisque monumentis, dubia omnia quæ circa tempus, locum, modum martyrii, aliaque plura occurrunt, suo tempore in Actis nostris dissolventur. Hîc postremo locum damus satis eleganti metrico Wandelberti encomio:

Andreas pridie præcellet Apostolus, amplis
Virtutum fulgens radiis tituliſque per orbem,
Qui indomitos verbo signisque subegit Achæos.
Brumalem hæc claudunt populorum vota Novembrem.

Qui secundo loco refertur *Troianus* Sanctonensis episcopus, ab Adone ex Turonensi Gregorio de gloria Confessorum cap. 59 acceptus, atque in sacros Fastos primùm relatus est, ipsissimis ferme Gregorii verbis, quæ textum nostrum etiam componunt. Siquid præterea memoratu dignum de Troiano reperiatur, à nobis suo loco illustratum dabitur. *Troiani.*

AUCTARIA.

TORNACEN. In Andrea purus, deficit in solo Troiani elogio.

ROSWEYD. Incipit miniatis majusculis litteris, atque in ea prima annuntiatione satis purus est; secundam solum producit usque ad, *sanctitatis viri.*

PULSANEN. In prima habet usque ad *prædicavit*; in secunda purissimus est.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. BELIN. & ANTVERP-MAX. cum sex aliis mediæ notæ codicibus, textui puro adjiciunt: *Eodem die, passio sanctæ Justinæ virginis*, vel, *Eodem die, sanctæ* &c. Omnes pro *Troiani*, scribunt *Trophiani*; at BELINI secunda editio, emendatius *Troiani.* *Justinæ.*

CENTULEN. *Apud Achaiam civitate Patras, passio sancti Andreæ Apostoli, sub Egea proconsule, qui etiam apud Scithiam prædicavit. Sanctones, sancti Troiani episcopi, magnæ virtutis viri.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. De Andrea, cum textu pure incipiens, inserit, *fratris beati Petri. Qui etiam apud Scithiam prædicavit, & post apud Achayam ab Egea protonsule captus, in carcere clausus, gravissime cæsus, ac tandem cruci appensus est, in qua biduo supervixit. Cujus ossa sacra, vicesimo anno Constancii imperatoris, Constantinopolim translata sunt.* Vide IX Maii. In secunda purus est. Tum: *De Andrea.*

In Aquileya, depositio sancti Valeriani episcopi & confessoris. Ipso die, passio sanctæ Justinæ virginis. Valerianus in Auctariis recurrit XXVI; in Romano ponitur XXVII Novembris. *Valeriani. Justinæ.*

HAGENOYEN. De Andrea longiorem historiam modo suo coagmentavit, cujus pars prior ex Euangelio habetur. Quid de altera, imo & de prima sentiendum sit, statuere lector poterit. En historiam: *In civitate Patras, passio sancti Andreæ Apostoli. Hic erat filius Johannis, de vico Bethsayda, & frater Petri Apostoli. Hic etiam primus fuit discipulus Johannis Baptistæ, ad cujus vocem ipse Johannem reliquit & Christo adhæsit, & primus & secundus Apostolus Jesu Christi erat. Hic adduxit Petrum fratrem suum ad Jhesum & illum convertit. Ipse cum aliis Apostolis, vivente Domino, prædicavit, baptizavit & miracula fecit; articulum Symbulo adjecit. Sythiam post passionem Domini in sortem accepit suæ prædicationis. In Mirmidonya Matheum Apostolum oculis privatum illuminavit, & abire fecit. Et cum ibi puniretur, orando eos convertit, & ecclesias ædificavit, episcopos sicut in Sythia ordinavit, mortuos quadraginta unum suscitavit, ydola confregit & dæmones ejecit. Demum Patras civitatem ingreditur, & multos ibi convertit cum Maximilla, uxore Egeæ. Ubi ab Egea pro-* *De Andrea.*

proconsule capitur, carceri includitur, durissime verberatur, funibus ad crucem ligatur, ut diutius vivat, & amplius torqueatur. Ipse autem biduo in cruce vixit, & populum docuit, & in luce magna exspiravit: Egeas vero male moritur, & omnis populus ad Deum convertitur. Hæc satis longa est narratio. In secunda, purus est. Deinde addit:

Idæ V. M. *Ipso die, sanctæ Idæ virginis & martyris passio.* Idas virgines & viduas, seu Sanctas seu Venerabiles novimus; quæ sit hîc Ida martyr, ignoramus. Sequitur demum: *Apud Nicomediam,*

Marcelli & socior. *natale sanctorum martyrum Marcelli, Petri & Serenæ.* Vide Auctaria XXVII Novembris.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Andreæ Apostoli. Troiani episcopi & confessoris.*

In VATICAN. sub. num. 5949. Adjicitur:

Amatoris. *In Mediolano, sancti Amatoris episcopi.* An, *Ambrosii de perceptione baptismi*, ut habetur hoc die in Hieronymianis?

Justinæ. FLORENTIN. *Sanctæ Justinæ virginis.*

EDITIO LUBECO-COL. Post *Apostoli*, sequitur

De Andrea. *germanus* [pro *germani*] *Petri Apostoli. Hic primo fuit discipulus sancti Johannis Baptistæ, sed post necem sancti Johannis, à Christo Jesu vocatus est in Apostolum. Qui etiam post ascensionem Domini apud Scithiam evangelizavit Christum. Hic beatissimus ab Ægea proconsule comprehensus, primo in carcere..... Cujus sacratissimum corpus Maximilla potentissima matronarum, reverenter de patibulo depositum sepelivit.* In Troiano pura est. Tum:

Ipso die, passio sanctæ Justinæ virginis & martyris.

GREVEN. *Romæ, natalis sanctorum Castuli,* *Castuli &c.* *Maurili, Centuli & Theodoli. Eodem die, festivitas sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi.* Vide *Ambrosii.* de his apographa Hieronymiana. *Tugdualis epi-* *Tugdual.* *scopi & confessoris.* Apud Castellanum est *Pabu-tugdupli*, formatum quasi à duplici nomine, quo Gallice appellatur *Pabut* & *Tugal. Ravennæ, beati* *Petri.* *Petri episcopi & confessoris.* Vide infra ad diem 11 Decembris. Dubium non est, quin hîc indicetur Petrus ille celeberrimus, cognomento *Justinæ.* *Chrysologus. Justinæ virginis & martyris.*

MOLAN. Cum BELIN. & reliquis superius: *Eodem die, passio sanctæ Justinæ virginis.* Vide de hac notatiunculam Castellani. In editionibus aliis solum additur: *Et baptismus sancti Ambrosii.* Unde hæc ultima annuntiatio accepta sit, intelligi debet ex MOLANI epistola ad lectorem § 11 & 12. Ceterum de Ambrosii baptismo in aliis codicibus Usuardinis nihil usquam inveni. Vide supra in VATICAN. quæ ex Hieronymianis diximus; nempe, *Ambrosii de perceptione baptismi.*

MENSIS

MENSIS DECEMBER

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

ROmæ, natalis ſanctorum martyrum Criſanti & Dariæ virginis, qui poſt multas, quas pro Chriſto lucrati fuerant paſſiones, juſſi ſunt à Numeriano imperatore via Salaria in arenario deponi, atque illic viventes terra ac lapidibus obrui. Item Romæ, ſanctorum martyrum Diodori presbiteri & Mariani diaconi, cum aliis pluribus; qui jubente præfato principe martyrii gloriam celebrarunt. Apud civitatem Moguntiam, natalis beati Albani martyris. Item civitate Noviomo, ſancti Eligii epiſcopi & confeſſoris, cujus vitam admirandam multiplex ſignorum numerus commendat. Ipſo die, ſanctæ Nathaliæ, uxoris ſancti Adriani martyris. Civitate Narnia, ſancti Proculi presbiteri.

Chryſanthi & Dariæ.

Diodori, Mariani &c.

Albani.
Eligii.
Nataliæ.
Proculi.

Integri & puri ſunt *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Cogor ſcribere *Criſanti* ex omnium codicum lectione, excepto Pratenſi, in quo eſt *Chriſanti*, & Molano, in quo ſolo rectius *Chryſanthi*. In Munerat. eſt *arenaria*. Greven. & Molan. duriuſcule legunt *ac illic* pro *atque*. Solus Greven. habet *Diodoli* & *celebraverunt*. In *Moguntiam*, variant; major numerus ſtat à textu. In Greven., *civitate Novio*, typographi errorem puto. Codices omnes pro textu citati & probatiores quique, conſtanter ſcribunt *Nathaliæ* ac *Proculi presbiteri*.

OBSERVATIO. In vetuſtis Martyrologis, non uno die recoli *Chryſanthum & Dariam*, diximus XXIX Novembris. In exemplaribus Hieronymianis neque XXV Octobris neque hoc die ſignati reperiuntur; at illa ſic habent XII Auguſti: *Romæ, natalis ſanctorum Chryſanthi & Dariæ, & qui cum eis paſſi ſunt, Claudius, Helaria, Jaſon, Maurus & milites* LXX. Ponuntur denuo bini noſtri XXIX Novembris, ubi in Obſervatione textum attulimus: verum neutro die aut *Diodorus* aut *Marianus*, inter eorum ſocios connumerantur. Ceterum XXIX Novembris eos adoptavit Sacramentarium Thomaſii, ipſis ferme Hieronymianorum verbis, cum *Saturnino*, *Mauro* &c. eademque ſecutus.

Chryſanthi & Dariæ.

cutus est vulgatus Florus. Quid Wandelbertus velit XIII Octobris, haud equidem satis intelligo. Allatii & Frontonis Kalendaria solos Chrysanthum & Dariam commemorant XXV Octobris, quem diem eorum festivitati solenni stabiliter consecravit Romanum modernum, non ex Rabano, quem Baronius non novit, sed, nisi fallor, ex Belino aliisque codicibus Usuardinis auctioribus. At certum est, male pro eo die adduci Usuardum ipsum, qui hîc à consuetis ducibus, nec ad latum unguem deflexit.

Diodori, Mariani &c.

Sic loquitur hoc die Romanum parvum: *Romæ, Chrysanthi & Dariæ martyrum, et Diodori & Mariniani, cum infinita multitudine martyrum.* Sequitur Ado, scribens etiam *Mariniani*, longioremque totius martyrii historiam eleganter contrahens, ex quo Noster primas duas laterculi sui annuntiationes formavit, quæ ab aliis non recte divulsæ sunt, quamquam fatear, non omnino constare, quo die omnes, vel eorum, qui in Chrysanthi Actis memorantur, aliqui passi fuerint. Quid, quod Acta ipsa, ut à Lipomano & Surio ex Metaphraste edita sunt, non magnam fidem mereantur, teste Baronio ad annum CCLXXXIV num. 7, ubi *corrupta* pronuntiat, *& in imposturæ suspicionem adducta eruditis ipsa exactius disquirentibus.* Disquisivit, non ita pridem, Tillemontius tomo 4 pag. 762, multaque reperit, quæ eminentissimi Annalistæ censuram confirment. Utrum vero reperturi simus *exemplaria breviora & fideliora*, *Latine conscripta*, de quibus ibidem meminit Baronius, necdum compertum habeo. Ceterum de vero martyrio & prisco in universa Ecclesia cultu, dubitare prorsus non sinunt, relata hîc monumenta certissima, præter ea, quæ habet Greg. Turon. de Gl. Mart. cap. 38. De sanctorum translationibus vide Mabilionem sec. 4 Benedict. p. 1 pag. 611, & Surium XVII Januarii.

Albani.

De *Albano* Moguntino pluribus egimus in Auctariis XXI Junii, quo die à Rabano & Notkero consignatus est. Primus & solus Usuardus hunc diem delegisse videtur, forte quod tunc Moguntiæ festive eum recoli intellexisset; at in hoc major Rabano, ecclesiæ Moguntinæ antistiti habenda fides, qui hoc die, non natalem Albani, sed *dedicationem basilicæ* ejus expressissime notavit, unde non video, quid faciat notula Castellani, XXI Junii apposita, quasi I Decembris, passionis dies censeri debeat. Atque hæc hoc loco sufficiant, cetera ad Albanum spectantia, operosè in Actis illustrata invenies.

Eligii.

Eligius Noviomensis, ut inter Flandrorum, Brabantinorumque Apostolos merito computatur, ita singulari & perpetua veneratione totâ patriâ nostrâ celebrari consuevit. Is ab Adone in sacros Fastos certo relatus est, forte ex aliquo codice Hieronymiano auctiori, cui adjectitium censet Florentinius, utpote cum absit à vetustiori Epternacensi. Noster ipsum ex Adone transumpsit, phrasi nonnihil modificata. Quæ plenius recitat Florus, huc non pertinent. Notissima est inclytissimi Sancti vita ab Audoëno Rothomagensi composita, cujus an genuinum uspiam exstet apographum, necdum inter eruditos convenit. Surius exemplar suum non fideliter reddidit; integrior est, quam vulgavit Acherius Spicilegii tomo 5: quid de nostra manuscripta, cum pluribus codicibus collata, censendum sit, accuratius suo loco discutietur. Solum Eligium, cum mensis principio, hodie cecinit Wandelbertus. Hoc distichum ad Sanctum spectat:

Eligius, Noviome, tibi sub luce Decembrem
Primâ designat condigno præsul honore.

Natalia, Adriani martyris conjux, à Romano parvo diserte ponitur VIII Septembris: *Et Nataliæ.* Ado eodem die sub finem historiæ, asserit, ipsam *Bizantium enavigasse, & post paucos dies adventus sui dormitionem accepisse; sepultam* vero *Kalendis Decembris.* Satis patet, hinc ansam cepisse Usuardum, ut Nataliam hoc die collocaret. De reliquo videri possunt, quæ de martii Actis diximus VIII Septembris. Majus negotium facessit

Proculi.

Proculus Narniensis, nulli alteri antiquo Martyrologo cognitus. Proculi multi sunt, nam in codicibus Hieronymianis recurrunt plusquam tredecim, sic tamen ut soli duo dies reperiantur, quibus Proculus aliquis *Interamnæ* tribuatur, nempe die XIV & XVIII Aprilis, ubi certum puto, eumdem bis consignari. An iterum recurrat I Maii, non æque clare perspicio; verum nisi vehementer fallor, de uno eodemque agitur, quemadmodum & apud Adonem XIV Februarii ex XIV Aprilis, quo postremo die nos cum Usuardo de Proculo egimus, nihil supra Henschenium conjectare ausi, uti nec modo audemus. Interim Proculos alios satis certos novimus, Bononiensem, Veronensem, Puteolanum, Augustodunensem &c. In Proculis Umbriæ hæret aqua. Quis sit Iteramnensis ille *episcopus & martyr*, in manuscripto S. Cyriaci confuse relatus *Interamne sive Narnis*; qua vero causa eumdem Baronius hoc die, à Gothis decollatum asserat; unde vero hodiernum *presbyterum Narniensem*, acceperit Usuardus; incertissima videntur omnia. Non mirum facit Noster, si erret, dum duces suos deserens, extra Galliæ aut Hispaniæ limites evagatur. At quiscumque hodiernus Proculus sit, non ut *martyr* aut *episcopus*, sed ut *presbyter* dumtaxat, ab Usuardo clarissime describitur. Rem prorsus implicarunt codices recentiores, ut ostendent Auctaria. At vero labyrinthum conserere videntur philopa-

philopatrides illi, Proculos æquè ac Sanctos alios mirum in modum multiplicantes; quibus ad veritatem, quantum fieri poterit reducendis, insignem dissertationem, supra à nobis VII Novembris laudatam, paravit noster Janningus, alibi edendam, ad quam satius est lectores remittere, quam incertis intricatisque observationibus, eos fatigare diutius. Videri interim possunt Acta nostra ad I Junii pag. 50 & 79.

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit in secunda annuntiatione; cetera pura sunt.

ANTVERP-MAJ. Caret secundo & tertio textus articulo.

Candidæ. ROSWEYD. Deest prima, secunda pura est. Tum: *Item Romæ, Candidæ virginis.* *Translat. Ambrosii. Candidi.* De Albano, nihil. Tres ultimæ satis puræ sunt. Adjicit: *Mediolanis, translatio sancti Ambrosii episcopi & confessoris. Candidi episcopi, confessoris.*

PULSANEN. Caret duabus primis. In solo Albano purus est. Tum: *Eodem die, Eligii Noviomensis episcopi. Apud Bizancium, Nicomediæ, natalis S. Nathaliæ, uxoris S. Adriani martyris.* *Candidi.* *Ipso die, sancti Candidi.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. ALTEMPS. & codices mediæ notæ ferme omnes, Proculo addunt titulum, non *presbyteri*, sed *martyris.* Hi autem quatuor in fine adjiciunt: *Ipso* *Mauri.* *die, Mauri martyris.* Vide Florent. XXIX. Nov.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVAN. Præter dictum de Proculo, in fine habent: *Virduni, transitus sancti Aggerici,* vel *Agerici.* *Agerici episcopi.*

ALBERG. & DANIC. Eadem habent, sed primam posuere XXV Octobris. Deest etiam Albanus. In reliquis satis puri sunt.

CENTULEN. Incipit ab Albano, pure. Tum: *Textus mutilus.* *In Francia, civitate Noviomo, transitus beatissimi atque sanctissimi Eligii, antistitis preciosi, cujus vitam atque gesta beatus Audoënus episcopus veraci stylo describit. Civitate Bizantio, dormitio sanctæ Nathaliæ, uxoris* &c. Desunt reliqua.

BRUXELLEN. Incipit ab Eligio, pure: Tum: *Candidæ & aliorum.* *Romæ, sanctorum Candidæ, Lucii, & Marinæ, Amboni & Filati, Crisanti, Mauri & Dariæ.* Plura hîc ex Hieronymianis commiscet. Sequitur de Diodoro & Mariano, satis pure. De Natalia, ut PULSANEN. Deinde: *Et commemoratio sanctorum martyrum Papini & Mansueti* *Papini & Mansueti.* *episcoporum, quorum natalicius dies fuit* IV *Kal. Decembris. Apud Maguntiam, sancti Albini* *Agerici.* *martyris.* De Proculo & Agerico, ut codices mediæ notæ supra citati.

HAGENOYEN. De Chrysantho & Daria longum elogium modo suo confecit, quod hîc non lubet describere. Secundo loco agit de Natalia, pure. Tum de Diodoro & Mariano, utcumque bene. Sequitur: *Civitate Noviona, depositio sancti* *Eligii encomium.* *Eligii episcopi & confessoris; qui ab ineunte ætate à parentibus aurifaber erat, & nihilominus propter divinum cultum, quem in corde suo gessit, fabricam suam rexit oratione* [magis] *quam operatione. Hic per miraculum à Deo ostensum, episcopus est effectus. Quantis tunc virtutibus claruit, non est facile enarrare, cum ipse omnibus omnia factus sit. Hic moriens, non solum orabat Dominum pro plebe sibi commissa, sed summe Dominum rogavit, ut dignum illi post se statueret pontificem, & obiit in pace. Cujus vitam admirandam signorum ante mortem & post mortem, multiplex numerus commendat.*

DAVERON. *Civitate Cenomannis, sancti Do-* *Domnoli.* *mnoli episcopi & confessoris.* Vide Castellanum.

AMBIANEN. *Eodem die, sancti Canstantiani abbatis & confessoris, qui tres mortuos suscitavit.* *Constantian.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Albani martyris, apud Maguntiam. Candidæ virginis.* *Candidæ.* *Chrisanthi & Dariæ. Arvisani & Maximæ.* Vide *Anisani.* GREVEN. *Agerici Virdunensis episcopi. Nataliæ,* *Agerici.* *uxoris sancti Adriani martyris.*

VATICAN. num. 5949. Agit de solis Eligio & Proculo, prætermissis reliquis.

FLORENTIN. *Natale sancti Euasii episcopi &* *Euasii.* *confessoris.* Vide Romanum die sequenti. *In civitate Karnia, sancti Proculi martyris. Item, sancti* *Mauri.* *Mauri martyris. Romæ, Candidæ virginis & mar-* *Candidæ.* *tyris. In territorio civitate Senarum, sancti Ansani* *Ansani.* *martyris. Apud Ravennam, sancti Petri archie-* *Petri Rav.* *piscopi & confessoris.* Vide die sequenti.

LUXOVIEN. *Virduni, quæ est civitas Galliæ pro-* *De Agerico.* *vinciæ, transitus beati Agerici confessoris Christi, qui decimus civitatis illius extitit episcopus, & adeo multis clarus virtutibus enituit, ut siquis infirmus de manu ejus eulogias susciperet, protinus sanitatem reciperet.* Est in Romano.

EDITIO LUBECO-COL. De Chrysantho & *Chrys. &c.* Daria subnectit, *sicque migraverunt ad Christum, & nunc per translationem ab urbe Romana, Monasterio Eyfflia requiescunt.* In secunda, satis pura est. Sequitur: *Item Romæ, sanctorum Fabini,* *Fabini &c.* *Latini, Superati, Lucii, Candidæ, Marinæ, Amboni & Philati confessorum.* Quidni *martyrum? Apud Bizancium civitatem, quæ dicitur Constantinopolis, natale sanctæ Nataliæ viduæ, uxoris* &c. In Eligio, pura est. De Proculo, ut supra. De *De Agerico.* Agerico, ut LUXOVIEN. *Treveris, recluso S. Si-* *De Simeone.* *meonis confessoris.*

BELIN. Prima posita est XXV Octobris: hîc secunda, utcumque. Tertia, recte. Quinta, ut supra. Sexta, satis pure. Hinc: *Eodem die,* *Mauri.* *sancti Mauri martyris. Item civitate Novien*si, *sancti Eligii episcopi & confessoris. Romæ, natale* *Chrys. &c.* *sanctorum martyrum Grisanti & Dariæ. Ipso die,* *Euasii.* *sancti Euasii episcopi & confessoris.* In altera, ad- *De Martial.* ditur: *Floriaco monasterio, susceptio reliquiarum sancti Martialis episcopi.*

GREVEN. *Romæ, natalis sanctorum Fabini, La-* *Fabini &c.* *tini* &c. *In Aphrica, Victoris, Rogati & aliorum* *Victoris &c.* XIX. *Ipso die, sanctorum martyrum Anisani &* *Anisan. &c.* *Maximæ virginis. Quorum Anisanus, nobilis Romanus, à Prothasio presbytero fidem Christi edoctus, & à sancta virgine Maxima, de sacro fonte levatus, cum eadem postmodum, persecutione Diocletiani & Maximiani, ob eamdem fidem occisus, martyrii palmam accepit. In Italia, in suburbio Cassali, natalis sancti Euasii episcopi & martyris. Virduni,* *Euasii.* *sancti Agerici episcopi & confessoris. Qui decimus* *Agerici.* *illi ecclesiæ præsidens, tantis emicuit virtutibus, ut quisquis infirmus de manu illius eulogias recepisset, protinus sanitatem optatam consequeretur. Candidi* *Candidi.* *episcopi. Materniani archiepiscopi Remensis & con-* *Materniani.* *fessoris. Translatio capitis sancti Martini episcopi.* *De cap. Mar.* *Treveris, recluso sancti Simeonis confessoris.* *De Symeon.* Agitur de celebri Simeone Syracusano, cujus Acta ab Henschenio illustrata sunt die I Junii.

De Eligio multa.

MOLAN. De Eligio, post *confessoris*, Italicis textui inserit, *atque patroni hujus ecclesiæ.* Deinde post *commendat*, typis minoribus: *Hic multas Sanctorum fabricavit tumbas. Multum in Flandris laboravit: jugi instantia Andoverpis pugnavit, multosque erroneos Suevos convertit. Fana nonnulla Christi clypeo protectus, cum Apostolica authoritate destruxit, idola quoque diversi generis, ubicumque invenit, funditus subruit. Inter hæc autem frequenter ab ingrato & perfido populo lacessitus & pene usque ad contumeliam provocatus, nullatenus à cœpta doctrina arcebatur, sed magis ipse lenis, patiens, humilis, & mitis pro eis Dominum deprecabatur.* In fine autem: *Eodem die, translatio sancti Mauri martyris. Ipso die, sancti Euasii episcopi & confessoris. Floriaco monasterio* ut BELIN &c. *Virduni* &c. ut codices mediæ notæ. Tum: *Translatio Landoaldi, archiepiscopi & confessoris. Adventus sanctarum reliquiarum ab urbe Constantinopolitana*: & rursus typis minoribus; *ad sanctam ecclesiam Latiensem, de qua in eadem habentur diplomata Theodori patriarchæ, & Henrici imperatoris, data anno* MCCVIII. *In territorio Arvernensi, sancti Amabilis, Rigomagensis presbyteri & confessoris, de quo Greg. Turonensis.* Editiones aliæ, sic in textu Italicis de Eligio, primo loco posito: *Hic vir beatus, inter cetera bonorum operum insignia, multa Sanctorum auro argentoque & gemmis fabricavit sepulchra. Præterea pastoris cura solicitus, multum in Flandris laboravit.....* usque ad *funditus subruit.* Est præterea in textu Natalia & Proculus, omissis reliquis. In fine, de Euasio, ut in priori. Tum: *Mediolani, sancti Castriciani episcopi & confessoris. Castro Ambasio, sancti Florentini presbyteri & confessoris, miræ virtutis viri. Apud Senas, sancti Ansani martyris, tempore Diocletiani.* De Agerico, ut prior. *Die Prima, sancti prophetæ Naum.* De translatione Mauri, & de reliquiis Martialis, etiam ut in prima. Tum: *In villa Vuintershove, translatio Landoaldi confessoris & sociorum, quæ facta est à S. Floriberto, episcopo Leodiensi. Latius, adventus reliquiarum sanctarum, ab urbe Constantinopolitana.* Vide de his reliquiis supra in priori editione.

Translat. Mauri. Euasii. Agerici. Translat. Landoaldi.

De reliquiis Latiensib.

Amabilis.

Castriciani. Florentini. Ansani.

Naum.

IV Non. *Die 2.*

Veri & Securi. Bibianæ.

NAtalis sanctorum Veri & Securi fratrum, qui apud Africam martyrio coronati sunt. Romæ, passio sanctæ Vivianæ martyris, quæ jubente Juliano imperatore sacrilego, tamdiu plumbatis cæsa est donec spiritum redderet.

Usuardum pure referunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Unum est, in quo Pratensis codex à ceterorum puritate deficit, quod in fine legat: *Domino spiritum reddidit.* Suspicor *Domino*, pro *donec*, male scriptum esse, nisi forte dicere voluerit, *donec Domino* &c. Rursus, pro *reddidit*, omnes alii habent *redderet*: Antverp maj. transposuit, *donec redderet spiritum.* De *Affricam*, *Aphricam*, *tandui*, & similibus, satis dictum est.

Veri & Securi.

OBSERVATIO. Primi duo martyres *Verus* & *Securus*, in solitis Usuardi antesignanis noti non sunt, nec in Beda: in codicibus Hieronymianis Mauritanorum seu Maurorum acies unum ferme & viginti pugiles complectitur, quorum bini nostri, in fronte collocati, præcipui fuisse videntur. Rabanus ex præfatis codicibus primum quaternarium descripsit: *In Mauritania, Veri, Securi, Januarii, Victorini.* Beda Plantinianus, Belinus & Maurolycus *Veri*, mutarunt in *Severi*; hic vero, & Beda ille, quatuor etiam socios notant, unde eos accepit Baronius, expuncta *persecutione Wandalica*, quam nescio cui Adoni adscripsit Petri Catalogus lib. 1 cap. 21, adoptavitque Maurolycus. Sociorum delectus plane arbitrarius est; Noster solos duos priores retulit, eosque præcisè quos habet Wandelbertus:

Vero & Securo quartis litat Africa Nonis.

Hinc ferme inducebar, ut plane crederem, Martyrologum metricum Usuardo nonnumquam præluxisse, at nonnihil absterruit, quod in textu asseratur, *fratres* fuisse; unde facile colligitur, notitiam aliam Nostrum invenisse, qualis fere est illa, quam ex Catalogo citavimus, in quo etiam Verus & Securus *germani* appellantur. Frustra lucem quærimus Actorum defectu.

Bibianæ.

Bibianam, aliis *Vibianam*, nostris *Vivianam*, in Hieronymianis non repertam, ex corruptis Rabani nominibus conatur eruere Florentinius, eodem referens Kalendarium suum Hieronymianum, in quo *Viviana* hoc die consignetur. In antiquis Kalendariis aut Sacramentariis Romanis nulla ejus memoria, nec apud Martyrologum alium extra seriem nostram. Qui agmen ducit, Romani parvi auctor, duas annuntiationes formavit hoc modo: *Romæ, Vivianæ martyris. Fausti martyris & Dafrosæ filiæ*, quæ in Adone ita confunduntur, ut sensum plane alium reddant: *Natale Vivianæ martyris, beatorum martyrum Fausti & Dafrosæ filiæ.* Hîc Faustus, Dafrosæ conjux & Bibianæ pater dicitur; ibi vero

vero Fauſtus Dafroſæ pater, atque adeo Bibianæ avus: utrumque falſo; nam qualiacumque ſint Pigmenii & Bibianæ Acta, à Majoribus noſtris rejecta, in illis quidem Fauſtus aliquis præſes eſt, à Dafroſa converſus ad fidem, ſed hujus maritus & Bibianæ ac Demetriæ pater conſtanter *Flavianus* nominatur. De præfatis Actis locuti ſumus IV Januarii & XXIV Martii. Ado tyrannum non ſatis clare deſignat, dum vocat *imperatorem ſacrilegum*; Uſuardus diſtinctius *Julianum* expreſſit; interim poſt multas diſceptationes, necdum certo conſtat ſub quo perſecutore paſſa ſit Bibiana aliique in citatis Actis commemorati. Tillemontius mavult tempora Diocletiani, Baronius aliique circumſtantias ſe deprehendere exiſtimant, quæ in Juliani tempora, ut Acta affirmant, aptius quadrent. Tu vide Baronii Notationes & Acta noſtra citatis diebus. Præſtat, nihil poſitive definire, donec otium fuerit ad omnia penitius introſpicienda, veritatemque maturius explorandam in Actis hoc die, ad quem totam hanc controverſiam remiſit Henſchenius XXI Junii, noſque ibi verbo indicavimus, dum de Demetria ſermo eſſet.

AUCTARIA.

PULSANEN. Bibianæ annuntiationem puram refert, ſed primo loco poſitam. Secundo loco ſolum habet: *Ipſo die, ſanctorum martyrum Veri & Securi.*

De Bibiana. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. De Bibiana adjiciunt: *Cujus corpus juſſione imperatoris, biduo in foro jacuit. Tandem raptum nocte à Johanne presbytero ſepultum eſt in domo, ubi mater & ſoror ejus Demetria jam ſepultæ erant.* Vide Adonem.

ALBERG. Incipit; *Romæ, natale ſanctæ Vivianæ virginis & martyris, beatorum martyrum Fauſti & Dafroſæ filiæ.* Hoc eſt Adonis initium. Sequuntur verba textus & additamenti Adoniani ſupra relati. Prima annuntiatio de Vero & Securo, ſecundo loco poſita eſt.

DANIC. Sic variat, ut ad Romanum parvum magis accedat quam ad Adonem, conſtructionem eo pacto vitians. Poſt *virginis & martyris*, ita proſequitur: *Item beatorum martyrum Fauſti & Dafroſæ filiæ.* Quibus male ſubnectit: *Quæ jubente* &c. cum tunc omnia ad Dafroſam potius quam ad Bibianam referantur. De cetero ſimilis eſt citato codici ALBERG.

De Martt. Centulen. CENTULEN. *Cœnobio Centula, magna & præclara ſublimiſque feſtivitas, decollatione ſanctorum in eodem cœnobio diverſis temporibus congregatorum, quorum dies, quia ſingillatim non poterant celebrari, ſtatuit Papa Adrianus, ut in die hac eorum ſolemnitas duceretur. Romæ, ſanctæ Vivianæ virginis & martyris. Ipſo die, ſanctorum Veri & Securi, qui apud Africam martyrio coronati ſunt.*

Oct. Cath. Timicii &c. Severi &c. BRUXELLEN. *Octava ſanctæ Katherinæ virginis & martyris. Romæ, ſanctorum Timicii, Ponciani, Viviani & aliorum trium. In Mauritania, natale ſanctorum Severi & Securi fratrum, ac Victorini & Fortunati, qui apud Africam martyrio coronati ſunt.* In Bibiana ſimilis eſt ALBERG.

De Bibiana. HAGENOYEN. *Apud Affricam, natale ſancti Veri & Securi fratrum, qui ſub Hunerico Arriano rege martyrio coronati ſunt.* In Bibiana non multum differt ab ANTVERP-MAX. &c. Tum ſubdit: *Item Romæ, natale beatorum martyrum Chriſti, Fauſti & Dafroſiæ filiæ ejus.* Sic paulatim Sancti accreſcunt & imperite multiplicantur. Deinde: *Civitate Narina.* [pro *Narnia*] *depoſitio Proculi presbyteri.* Ex die præcedenti. Rurſus: *Eodem die, depoſitio ſancti Euaſii epiſcopi & confeſſoris.* At hic in Romano ponitur hoc die. Demum: *Ipſo die, natale beati Mauri martyris.*

De Vero &c. *De Bibiana.* *Fauſti &c.* *Proculi.* *Euaſii.* *Mauri.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eligii epiſcopi & confeſſoris.* Vide die præcedenti. Sequitur: *Longini martyris, qui latus Domini tempore paſſionis transfodit.* Vide Uſuardum XV Martii, & alibi Auctaria. Inter antiquos ſolus Florus de eo meminit. In fine: *Vivianæ virginis & martyris.* *Eligii.* *Longini.*

In VATICAN. ſub num. 5949. Deeſt annuntiatio prima de Vero & Securo. Adjicitur autem: *Item Romæ, ſanctorum Primentii & Pontiani.* *Primentii & Pontiani.*

STROZZIAN. *Item Romæ, ſancti Pontiani mart.* *Pontiani.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit; *Romæ, natale ſanctæ Vivianæ virginis & martyris, beatorum Fauſti & Dafroſæ filiæ. Quæ Viviana, jubente* &c. ut codices mediæ notæ ſupra. In fine nonnihil mutila eſt, ſic ut non recte incipiat annuntiationem de Vero & Securo. *De Bibianâ.*

BELIN. Pro *Veri*, ſcribit *Severi*; & ubi omnes alii codices *Viviana*, ſolus ipſe *Bibianæ*. In fine autem adjicit: *Item Romæ, ſancti Pontiani mart.*

GREVEN. *In Mauritania, ſanctorum Securini, Victorini, Fortunati, Agnetis, Secundæ* Videnda ſunt apographa Hieronymiana. *Longini martyris. Pigmenii, Fauſtæ & aliorum.* Rectius, opinor, legeret *Fauſti*, ut alludatur ad Sanctos omnes in Actis Bibianæ memoratos Tum: *Romæ, ſanctorum Primitivi, Potentiani. Ravennæ, ſancti Petri archiepiſcopi & confeſſoris, qui à Sixto Papa* III, *per apparitionem & juſſionem ſanctorum Petri Apoſtoli, & Apollinaris martyris, Ravennæ antiſtes ordinatus, eximia eruditione & ſermonis venuſtate Chriſologi, id eſt ſermonis, vel ſermocinatoris aurei, cognomentum promeruit. Calix etiam ejus & patena, contactu à morſu rabidi canis ſanant. Ethermani epiſcopi. Valeriæ virginis.* *Securini & aliorum.* *Longini Pigmen. &c* *Primit &c.* *Petri Chryſologi.* *Ethermann.* *Valeriæ.*

MOLAN. *Item Romæ, ſancti Pontiani martyris. Conſecratio ſanctæ Gertrudis virginis.* Sequitur typis minoribus: *Ravennæ, ſancti Petri archiepiſcopi & confeſſoris, qui Chryſologi cognomentum promeruit. Eodem die in India, Cantana civitate Chinenſium, obitus Franciſci Zavierii, qui evangelizantium in India anteſignanus, multis virtutibus, populorum converſione, ac variis miraculis in vita & poſt mortem clariſſimus, incorruptum ſpiritum Domino reddidit. Scriptum eſt in epiſtolis Indicis. Item obitus domini Joannis Ruisbroeck, primi Prioris Regularium Viridis vallis, doctrina & ſanctitate clari. Cujus vita habetur.* Editiones aliæ de Pontiano ſcribunt, ſicut prima. Tum: *Foro Cornelii, beati Petri Chryſologi, Ravennatis epiſcopi, moribus, doctrina, & miraculis clari. Nivellæ, conſecratio ſanctæ Gertrudis virginis.* Demum typis minoribus, agunt de ſancto Francisco Xaverio, &D. Joanne Ruisbrochio, ſervatis terminis ex editione prima jam relatis. *Pontiani.* *Conſecrat. Gertrudis.* *Petri Chryſ.* *Franciſci Xaverii.* *Joannis Ruſbroeck.*

III *Non.* *Die* 3.

Claudii & sociorum. ROmæ, natalis sanctorum martyrum Claudii tribuni & uxoris ejus Hilariæ, ac filiorum Jasonis & Mauri, cum septuaginta militibus, ex quibus Claudium jussit Numerianus imperator, cum ingenti saxo alligatum, in medio mari præcipitem dari, milites vero & filios ipsius Claudii, capitali sententia puniri. Tingi *Cassiani.* metropoli, passio sancti Cassiani, qui exceptoris diu gerens officium, tandem cælitus inspiratus, execrabile duxit Christianorum neci deservire cruentus, unde renuntians eidem officio, sub Christiana confessione, triumphum meruit obtinere martyrii.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Codices mediæ notæ omnes legunt: *Romæ via Salaria.* Sic etiam cum Antverp. & Max-Lubec. alteram annuntiationem ex Adone inchoant: *Tingi metropoli Mauritaniæ Tingitanæ.* Munerat. scripsit *Turgi*, secunda Belini editio *Trugi*, Greven. *Tyngi.* Belin. male posuit particulam *&* post *Claudii*, sic legens: *Claudi & tribuni & uxoris Hylariæ* &c. Legimus cum Praten. Herinien. Munerat. Greven. & Molan. *Christianorum neci deservire cruentus*, licet durior sit constructio. Id ut vitarent Antverp. Max Lubec. Belin. & codices mediæ notæ, omiserunt τὸ *cruentus*, imo in Antverp-maj. emollita est phrasis per, *necibus deservire cruentis.* In Greven. & Molan. ante *Christiana confessione*, deest *sub.* Iidem duo etiam à reliquis dissentiunt in priori annuntiatione, dum pro *cum ingenti saxo alligatum*, ut ex Adone descripsit Usuardus, ipsi emendatius quodammodo ponere voluerunt, *cum ingenti saxo ligato.* Molan. autem omittens particulam *&* inter *vero* & *filios*, sensum invertit, *milites vero filios* &c. Imperfecta etiam est Munerati constructio in fine, dum omittens *eidem officio, sub Christiana*, solum habet: *unde renuntians, confessione triumphum* &c. *Hylariæ, renuncians, optinere* & id genus alia negligimus.

Claudii & sociorum. OBSERVATIO. Quæ 1 Decembris, occasione Chrysanthi & Dariæ, à nobis observata fuerunt, ad hosce martyres *Claudium, Hilariam, Jasonem, Maurum* & anonymos milites pertinent, qui, ut ibi ostendimus, in Hieronymianis omnes, XII Augusti ponuntur, eorum nonnullis, XXIX Novembris in iisdem apographis repetitis. Quatuor nostri cum militibus illis LXX, sic primum hoc die à Romano parvo consignati sunt: *Romæ, Claudii tribuni, & Hilariæ uxoris ejus, & Jasonis & Mauri, &* LXX *militum sub Numeriano.* Diffusius est Adonis elogium, ex quo nostrum contraxit Usuardus. Hisce diutius non inhæreo, nam præter dicta de Chrysantho & Daria, nihil observandum supereſt.

Cassiani, *Cassianus* Tingitanus in omnibus Hieronymianis diserte ponitur, quidquid nonnihil luxatum & depravatum sit nomen, tum Sancti, tum loci in quo passus est. Distinctissime legit exemplar Lucense seu sancti Wandregisili: *Et in Tingi, Cassiani.* Hinc procul dubio accepit Rabanus, sed de suo perperam adjecit titulum *presbyteri.* In Romano parvo, Beda aut Floro hic Cassianus notus non est. Fontem alium quam Hieronymiana habuisse videtur Martyrologus Viennensis, at quis is fuerit, mihi non liquet; certum puto, eum Acta non vidisse, cum paulo jejunius de illo sic pronuntiet: *Tingi, metropoli Mauritaniæ Tingitanæ, natalis sancti Cassiani martyris glorioſi.* Plura in notitiam Usuardi, imo Acta ipsa pervenisse necesse est, ex quibus præclarum encomium composuit, de quo supra in Variantibus. Brevia sunt, sed insignia & genuina, diemque passionis clare exprimunt laudata Acta, quæ inter Sincera & selecta edidit, ac prævia admonitione notisque illustravit Ruinartius à pag. 314. Ad XXX Octobris cum Usuardo censuimus, Cassianum nostrum, occasione iniquæ sententiæ, in Marcellum dictatæ, cælitus inspiratum, tuncque ad fidem Christi primum conversum, tametsi dubitet Tillemontius tomo 4 pag. 577. Notissimus est Prudentii de Cassiano versiculus: *Ingeret Tingis sua Cassianum.* Wandelbertus ad Verum & Securum hesternos Africanos martyres alludens, sic illis hodie Cassianum subjungit:

*Cassianoque eadem * libat sub martyre ternis.* * Africa.

ATQ-

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima annuntiatione plane purus, in secunda resecat totum Cassiani elogium.

ANTVERP-MAJ. In textu non satis castigatus, addit ad calcem: *Item depositio sancti Birini confessoris.* Patet augmentum Anglicum, in sequenti codice magis amplificatum *Birini.*

ROSWEYD. *Pentana civitate, Occidentalium Saxonum metropoli, sancti Birini episcopi, qui primus ibi prædicavit Christi Euangelium.* In toto textu Usuardino purus est. *De eodem.*

PULSANEN. An bas annuntiationes transponit, & ab utraque elogia rescindit.

LOVANIEN. Deficit in elogio Claudii.

CENTULEN. *Tyngi, metropoli Mauritaniæ Tingitanæ, natalis sancti Cassiani, qui exactoris sperneus officium, pro confessione Christi subiit martyrium. Romæ, sanctorum martyrum Claudii tribuni, & uxoris ejus Hilariæ, & filiorum Jasonis & Mauri & militum septuaginta, qui omnes ad prædicationem beati Chrisanti crediderunt Christo, & sub Numeriano passi sunt.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Agnetis secundæ.* Vide Hieronymiana die præcedenti, ubi *Agnetem* & *Secundam* seu *Secundum*, aliis immixtos invenies. Sequitur de Cassiano, utcumque pure. Tum: *In Nycomedia, sanctorum Merobi, Claudii & Felicis.* In Claudio & sociis, satis purus est. Dein: *In Africa, sanctorum Magnæ, Johannis, Stephani, Victoris & Martini. Apud Bononiam, elevatio sancti Agricoli martyris.* Totus laterculus Hieronymianis Sanctis intertextus est. Tum vero: *In Blandinio, adventus corporum, sanctorum Bertulphi & Guduali. Cujus sancti Guduali scrinium cum in Gandavo post processionem referretur, ymago crucis, inclinato vultu eum veneratu immobilis mansit, neque se reflexit. Item Birini episcopi.* *Agnetis.* *Merobi &c.* *Magnæ &c.* *Elevat Agricolæ.* *Advent. Bertulf &c.* *Birini.*

HAGENOYEN. In prima satis purus, subdit: *Item in Curia Curiensi, natalis sancti Lucii confessoris, ejusdem Apostoli, qui propter Christum sua regna reliquit.* Vide Romanum. *Item Argentinæ, monasterio sancti Stephani, sanctæ Athelæ virginis, ejusdem monasterii abbatissæ.* Non satis distinguo, an legat *Athelæ*; Castellanus *Atalam* vocat. Sequitur: *In Eystetensi dyocesi, sancti Soli confessoris.* Vide Castellanum, ubi *Solas* dicitur. In Cassiano purus est codex. In fine demum adnectit: *In Anglia, sancti Birini episcopi & confessoris.* *Lucii.* *Athelæ.* *Soli.* *Birini.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. *Item natalis sanctæ Crispinæ virginis & pretiosæ martyris, sub Diocletiano imperatore.* In Hieronymianis hodie aliqua Crispina est, sed vide ipsa, v Decembris, & eodem die Usuardum. *Crispinæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Claudii tribuni, cum sociis* LXX, *militis.* Melius legeret *militibus.* Nescio cur uxor & filii omittantur. Sequitur: *Eloqui abbatis.* Vide Castellanum. *Eloquii.*

VATICAN. sub num. 5949. Adjicit: *Natale sanctorum Grafici, Septimi & Quincelli, in S. Sophia.* *Grafici &c.*

LUXOVIEN. *Depositio sancti Firmini Virdunensis episcopi.* Est septimus ordine apud Sammarthanos. Castellanus eum inter *Aemeros*, seu certo die carentes, reposuit pag. 783. *Firmini.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Reversio beati Johannis Apostoli ab exilio Pathmos, post necem Domiciani imperatoris.* In martyribus Romanis nonnihil interpolata est, pura in Cassiano. Addit: *Eodem die, sancti Birgini episcopi & confessoris.* Vide supra ANTVERP-MAJ & ROSWEYD. Demum: *Ipso die, sancti Osmundi episcopi & confessoris.* Vide Romanum die sequenti. *Reverf Jo. Euangelist.* *Birini.* *Osmundi.*

GREVEN. *Reversio de exilio beati Joannis Euangelistæ, post necem Domiciani. In Frisia, Radfridi & Waldefridi martyrum. In Aphrica, natalis sanctorum Crispini, Magnæ, Joannis, Stephani, Victoris, Martini. In Bononia, sanctorum Agricolæ & Cassiani In Anglia, Birini episcopi Dorcacensis.* Vide infra editiones MOLANI posteriores. *Petri archiepiscopi. In Britannia, sancti Lucii regis & confessoris, qui tempore Eleutherii Papæ, ut Beda dicit libro primo, fidem Christi recepit. Item in Anglia, sancti Osmundi episcopi & confessoris, vita & miraculorum gloria illustris. Firmini episcopi. Solæ presbyteri & abbatis. Galgani confessoris. Eloqui abbatis. In Argentina, sanctæ Attalæ virginis. Item, beatæ Emeritæ, sororis sancti Lucii regis.* *De Jo. Euan. Radfridi &c* *Crispini &c* *Agricol. &c.* *Birini.* *Lucii.* *Osmundi.* *Firmini.* *Sole.* *Galgani.* *Eloqui.* *Attalæ.* *Emeritæ.*

MOLAN. Litteris Italicis textui post *sententia puniti*, ex Adone inserit: *Erat autem in loco ubi decollati sunt, cuniculus antiquus; hunc emundantes nocte Christiani, simul in unum omnia corpora sepelierunt via Salaria. Corpora autem Jasonis & Mauri collegit sancta Hilaria, relicta martyr, ubi dum assiduis orationibus vacaret, migravit ad Dominum* In fine: *In monasterio Blandinensi, Gandavi castri, adventus corporum sanctorum Guduali & Bertulphi.* De Radfrido & Waldefrido, de Lucio rege, de Osmundo & Sola, minoribus typis discribit verba GREVENI. Editiones posteriores idem & eodem modo habent in textu. In fine autem: *Mediolani, Mirocletis archiepiscopi & confessoris.* Vide Romanum. *In Anglia, sancti Birini episcopi Dorcestrensis. In territorio Eistensi, Solæ presbyteri & abbatis. Die tertia, sancti prophetæ Sophoniæ. Vualthiodori, natalis sancti Eloquii presbyteri & confessoris. Civitate Argentina, sanctæ Attalæ virginis.* De Adventu corporum Gudwali & Bertulfi, ut supra. Denique typis minoribus: *In Frisia, Radfridi & Vualdefridi, a Normannis juxta Groningam martyrizatorum.* Vide Castellani Martyrol. universale. *De Claud.* *Advent. Guduali Radfrid &c* *Lucii.* *Osmundi.* *Solæ.* *Mirocletis.* *Birini.* *Sophoniæ.* *Eloquii.* *Attalæ.* *De Radfrid.*

Pridie Non. *Die* 4.

APud Pontum; beati Meletii episcopi & confessoris, qui cum esset eruditionum prærogativâ magnificus, virtus tamen animi & vitæ sinceritas longe in eo magnificentior extitit. Item Alexandriæ, sancti Clementis presbiteri, qui in divinarum eruditionum scholis quam maximè floruit. *Meletii.* *Clementis Alexandr.*

Omnino puri sunt *Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

De codicib. non puris.

VARIA LECTIO. Greven. ſcribit *Melecii*, pejus Molan. *Melitii*. Dum in Tornacenſi legitur *eruditione prærogativa*, puto indicari, *eruditionis prærogativâ*; ceterum omnes codices legunt, ut eſt in textu. Greven. & Molan. legunt *ſyncericas*. Tornacen. *ſcolis*: plerique alii codices, imo fere omnes purum textum & integrum referunt, ſed Pratenſis cum ſuis in fine adjicit: *In pago Bituricenſi, ſancti Syrani abbatis*, vel ut Caſtellanus deſcripſit, *ſancti Sigiranni*. Primo modo eumdem habent Antverp-maj. Roſweyd. & Aquicinct Eſt præterea in Pratenſi ad marginem, *Germanico* (pro *Floriaco*) *monaſterio, tranſlatio ſanctiſſimi confeſſoris Chriſti Benedicti abbatis*: Caſtellanus brevius: *Floriaci, tranſlat. S. Benedicti.* Codex vero Herinienſis, toto textu puriſſimus, in fine ſubjungit *Barbaram*, quam & multi alii aut adjecerunt, aut præfixerunt, ut in Auctariis fuſius oſtendemus. Notabis hîc, præfatam Barbaram à Romano parvo, Adone & Uſuardo, non hoc die, ſed XVI Decembris conſignatam eſſe.

OBSERVATIO. Eos hoc die Sanctos in laterculo noſtro celebrat Uſuardus, quos apud nullum antiquiorem Martyrologum potuit reperire. Romanum parvum unicam hanc annuntiationem poſuerat: *Romæ Symphronii & Olympii, Exſuperii & Theodoli, die* VII *Kalendas Auguſti paſſorum, à beato Xyſto via Latina* II *Nonas Decembris tranſlatorum, quando eorum feſtus dies celebrior agitur.* Longior ab Adone hiſtoria texitur ex Actis ſancti Stephani Papæ, verum & apud ipſum unica ea eſt commemoratio. At vero cum illam XXVI Julii retuliſſet Uſuardus, plane opus habuit aliò recurrere, ut huic diei Sanctos proprios aſſignaret. Hieronymiana apographa non conſuluit, Beda & Florus vacant, Rabanus ferme hæret in Barbara. Itaque ſolitos duces hîc imitatus, in Rufino vel Euſebio binos Sanctos reperit, quos pro ſuo arbitrio recolendos proponeret hoc die, quo proinde totus textus vere & proprie Uſuardinus eſt. *Meletium* Ponti epiſcopum ſuggeſſit Euſebius lib. 7 cap. 29, ubi Sanctus iſte à multiplici ſcientiarum omnium ornatu mirifice extollitur, unde brevis ſui elogii totam materiam Uſuardus accepit, ipſa Rufini verba deſcribens, ut textum noſtrum cum citato loco conferenti manifeſte patebit. Quid addi poteſt tantæ ſuavitati in moribus, tantæ dulcedini, *ut mellaticus à ſodalibus vocaretur?* quid doctrinæ, cum *in omni eruditione perfectus* afferatur? Vide hæc omnia à Tillemontio Gallice deducta tomo 7 pag. 41, qui tomo immediate prægreſſo pag. 641, eumdem Meletium vindicat ab Arianiſmi labe, per calumniam ei à Philoſtorgio inuſta. Cetera operoſius colligemus, dum ejus Acta erunt illuſtranda.

Meletii.

Clementis Alexandr.

Quam magnæ & veræ ſunt congeſtæ ab Euſebio in Meletium laudes, tam præclaras, imo fortaſſe majores meretur clariſſimus, & celeberrimus ſcriptor *Clemens* cognomento *Alexandrinus*, à docendi potius munere, quam ab origine aut nativitate, cum de ejus patria inter eruditos hactenus diſceptetur; nec magis notum ſit, quo loco extremum diem obierit. Porro de vaſtiſſima doctrina, libriſque à Clemente de vario argumento compoſitis, non ſemel loquitur Euſebius hiſtoriæ ſuæ lib. 6, nec in eo multis modis prædicando parciores ſunt antiqui Eccleſiæ Patres ſcriptoreſque alii, ex quibus vitæ ſeriem aliquam adornavit Tillemontius tomo 3 à pag. 181. Recentiores multi in eamdem rem operam contulerunt, ſuo tempore à nobis conſulendi, præſertim Bibliographi, ſeu qui de Scriptoribus eccleſiaſticis ex profeſſo egerunt, quorum hîc nomina referre operæ pretium non eſt. Jam diximus, à nullo Martyrologo, Uſuardo antiquiore aut æquali, Clementis nomen conſignatum fuiſſe, ut plane ſoli Noſtro æque ac Meletius, acceptus referri debeat. Non ſatis perſpicio, quo ſcrupulo duci potuerint Romani Martyrologii reformatores, ut tam illuſtrem virum ex ſacris Tabulis expunctum vellent. Vide Henſchenium tomo 6 Maii pag. 777 litt. F. Eſt qui putet eò Baronium abſterritum fuiſſe, quod Clementis opera inter apocrypha à Gelaſio relata ſint. Hæc ſatis pro inſtituto noſtro. Quid velit Wandelberti verſiculus, *Tum pridie cum Victorio præcellet Heracleus*, prorſus non intelligo, at certe hinc magis confirmor in opinione, quod Uſuardus Wandelbertum ſecutus non ſit, qui hoc die aliunde Sanctos ſibi conquirendos putaverit.

AUCTARIA.

PRATEN. De ejus augmentis egimus ſupra in Variantibus.

HERINIEN. Puriſſimus in textu, huc partem annuntiationis retrahit ex XVI Decembris. *In Tuſcia, paſſio ſanctæ Barbaræ virginis, ſub Maximiano imperatore, quæ poſt dira tormenta, ad extremum gladio data, martyrium conſummavit.* Plura dabunt codices alii infra citandi.

Barbaræ.

ANTVERP-MAJ. Diximus ſupra hunc codicem hîc denuo cum Pratenſi convenire. Sic habet: *In pago Bituricenſi, ſancti Sirani abbatis. Et tranſlatio ſancti Benedicti abbatis.*

Sirani. Tranſlat. Benedicti.

ROSWEYD. Textui cum Pratenſi etiam adjicit: *In pago Bituricenſi, ſancti Syrani abbatis.* Sequitur tota Barbaræ annuntiatio deſcripta ex XVI Decemb. quam hîc toties non lubet deſcribere,

Syrani. Barbaræ.

bere, cum in aliis quoque codicibus repetatur.

PULSANEN. Alium plane textum Usuardino substituit: *Romæ, natale sanctorum martyrum Simpronii & Olimpii, temporibus Valeriani & Galieni.* Vide supra in Observatione. *Item sanctæ Barbaræ virginis. In Africa, natale sanctorum Armogasti, Archimini, & Satyri.* Vide de his tribus Martyribus Usuardum XXIX Martii.

Simpr. &c. *Barbaræ.* *Armog. &c.*

MUNERAT. Pro *Meletii*, male scribit *Electi.* Textui autem superaddit: *Ipso die, sancti Benedicti abbatis. Parisii susceptæ sunt in ecclesia beatæ Mariæ, reliquiæ, scilicet pars capillorum beatæ Mariæ, tres dentes beati Johannis Baptistæ, brachium sancti Andreæ Apostoli, lapides quibus lapidatus est beatus Stephanus; caput etiam preciosissimorum* [pretiosissimum] *beati Dionisii martyris. Hæ autem reliquiæ in ecclesia beati Stephani protomartyris inventæ sunt. Ipso die, sanctæ Barbaræ virginis & martyris.* De hac codices alii fusius.

Benedicti. *De reliquiis eccl. Paris.* *Barbaræ.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. Omnes hi codices & duo sequentes primo loco referunt totam annuntiationem de sancta Barbara, prout in ipso Usuardo habetur XVI Decembris, quò jam supra lectores remisimus. In textu puri sunt.

Barbaræ.

ALBERG. & DANIC. Præter Barbaram in principio positam, adjiciunt ipsi in fine: *Colonia, natale sancti Annonis,* [alter simplicius *Colonia, sancti Annonis*] *episcopi & confessoris.*

Annonis.

CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum Simpronii & Olimpii, Exuperiæ & Theodoli, temporibus Valeriani & Gallieni.* Paucis mutatis, idem habet hic codex XXVI Julii. Pergit: *Nicomediæ, passio sanctæ Barbaræ virginis, quam proprius genitor Dioscorus gladio decollavit. In Africa, sanctorum Armogasti, Archimini & Satiri, qui cum essent lucidissima membra ecclesiæ, pro confessione veritatis, multa & varia tormenta perpessi sunt.* Vide quæ diximus ad PULSANEN. *Cœnobio Floriaco, depositio sanctissimi corporis beati Patris nostri Benedicti.* Deest hic totus textus Usuardinus.

Simpr. &c. *Barbaræ.* *Armog. &c.* *Benedicti.*

BRUXELLEN. Incipit à Barbara, ferme etiam ex textu, XVI Decembris dando. In Armogasto & sociis, vix differt à præcedenti. Tum ex truncatis Hieronymianis: *In Laodicia metropoli, Felicis & Merobii.* Sequitur textus satis purus. Deinde: *In pago Bituricensi, sancti Syrani abbatis. Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Aimonis* [Annonis] *episcopi & confessoris. Romæ, sanctorum martyrum Simpronii & Olimpii, temporibus Valeriani & Galieni imperatorum. Eodem die, translatio sancti Benedicti abbatis.*

Barbaræ. *Armog. &c.* *Felicis &c.* *Syrani.* *Annonis.* *Simpr. &c.* *Translat. Benedicti.*

HAGENOYEN. Primo loco agit de Meletio, & in fine de Clemente Alexandrino, utrobique satis pure; sed duabus hisce annuntiationibus interjicit longam historiam de martyrio sanctæ Barbaræ, quam in Actis apud Surium quisque facile & multo nitidiorem reperiet.

De Barbara.

AQUICINCT. Incipit: *Passio sanctæ Barbaræ virginis & martyris:* Sequitur textus. In fine autem cum Fratensi adjungitur: *In pago Bituricensi, sancti Syrani abbatis. Apud Floriacum cœnobium, iterum tumulatio sancti Benedicti abbatis.*

Barbaræ. *Syrani.* *De Benedict*

CODEX Urfini à Rosemberg. *In Italia, civitate Parma, beati Bernardi ac gente Ubertorum, de Florentia, dictæ civitatis Parmæ gloriosi episcopi, cujus gesta habentur. Coloniæ, sancti Annonis archiepiscopi & confessoris.*

Bernardi. *Annonis.*

DAVERONEN. *Floriaco monasterio, sancti patris monachorum Benedicti, confessoris eximii.*

Benedicti.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Barbaræ virginis & martyris. Meletii episcopi & confessoris. Clementis presbyteri & confessoris.*

Barbaræ.

CAMBERIEN. *Apud Pontum, beati Electi episcopi.* Ita superius MUNER. sed male pro *Meletii.*

REG. SUEC. num. 130. & num 428. *Eodem die* [puto haberi] *tumulatio sancti Benedicti abbatis.* Tum solus codex sub num. 428: *Parisiis, susceptio sacrarum reliquiarum.*

Benedicti.

VATICAN. num 5949. Deest textus. Habet de Barbara, ni fallor ex XVI Decembris. Item de Simpronio, Olympio &c. ex XXVI Julii.

Barbaræ. *Simpr. &c.*

ALTEMPS. *In Pago Biturico, sancti Syrani abbatis.* Vide alios codices supra.

FLORENTIN. *S. Barbaræ..... Item sanctæ Juliæ virginis & martyris, quæ cum Barbara prædicta passa est. Romæ, sanctorum martyrum Symphronii, Olympii, Exuperiæ & Theodoli, qui temporibus Valeriani & Gallieni imperatorum passi sunt. In Africa, sanctorum martyrum Armogasti, Archimini & Satyri, qui cum essent lucidissima membra Christi, pro confessione fidei, multa & gravia perpessi supplicia atque opprobria ab Arianis, cursum glorioси certaminis impleverunt. Item sancti Bernardi abbatis monasterii sancti Salvii prope Florentiam, civis Florentini, qui postea fuit abbas sanctæ Mariæ Vallis umbrosæ, deinde ordinatus episcopus urbis Parmæ.*

Barbaræ. *Juliæ.* *Simphr. &c.* *Armog. &c.* *Bernardi.*

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Coloniam Agrippinam in Gallus, quæ est urbs metropolis Germaniæ, transitus beatæ ac dignæ memoriæ Annonis, ejusdem civitatis archiepiscopi & confessoris, qui plurium extitit fundator ecclesiarum. Hic cum quodam tempore sacra mysteria perageret, cæcus quidam à ministro altaris aquam superfusam digitis venerandi antistitis, sibi donari petiit, qua acceptâ totam faciem suam cum devotione magna abluens, lucem hujus mundi tunc primum sibi illuxisse, magnis plausibus exultavit. Et beati Annonis sepulcrum divina præstante gratia crebris miraculis illustratur.* Sequitur de Barbara, paulo auctiori phrasi: deinde textus satis purus.

Annonis cum elogio.

BELIN. *Nicomediæ, sanctæ Barbaræ virginis & martyris. Eodem die, sanctorum Symphoriani & Olypii.* [secunda habet *Olympii.*] Et hæc præterea adjicit: *Apud Floriacum monasterium, translatio sancti Benedicti abbatis.*

Barbaræ. *Symph. &c.* *Transl. Ben.*

GREVEN. *Nota, hic festivior solemnitas sanctæ Barbaræ agitur, quam Usuardus habet infra XVII Kalendas Januarii. In Laodicia metropoli, Felicis, Merobii. Eodem die, Eraclii, Christiani, Prudentis. Commemoratio sanctorum Armogastis, Archimini & Saturi, qui supra habentur IV Kal. Aprilis. Romæ, translatio sanctorum Simphronii, Olimpii, Exuperiæ uxoris ejus & Theodoli filii eorum. Quorum corpora, ut dicit Ado, à beato Stephano Papa, VII Kal. Augusti sepulta, postmodum vero à sancto Sixto Pontifice translata, celebrem diem fecerunt pridie Nonas Decembris. Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Annonis episcopi & confessoris, qui multarum ecclesiarum extitit fundator. Ad cujus sanctitatem commendandam, cum tempore quodam sacra mysteria perageret, cæcus quidam aqua sancti Pontificis digitis superinfusa, faciem sibi abluens, oculorum lumen recepit. Virduni, sancti Possessoris episcopi. Apud Floriacum, adventus corporis sancti Benedicti abbatis.*

Barbaræ. *Felicis &c.* *Eraclii &c.* *De Arm. &c* *Translat Symph. &c.* *De Annone.* *Possessoris.* *Adventus S. Benedicti.*

MOLAN. EX BELIN. describit quæ supra dedimus de Barbara, de Symphronio & Olympio, atque item de translatione sancti Benedicti. Tum: *Colonia, depositio sancti Annonis, ejusdem urbis episcopi*, additque minoribus typis, *qui multarum* &c. ex GREVEN. Editiones po-

Barbaræ. Symph. &c. De Bened De Annone.

Bernardi. fteriores inter Meletium & Clementem, ut partem textus inſerunt annuntiationem Barbaræ ex XVI Decembris, ut ſupra. In fine: *Eodem die, Symphronii & Olympii martyrum Romæ, temporibus Valeriani & Gallieni. Item, ſancti Bernardi epiſcopi Parmenſis. In pago Bituricenſi, ſancti Sigiranni abbatis. In Anglia, ſancti Oſmundi epiſcopi & confeſſoris, vitâ & miraculorum gloriâ illuſtris. Colonia, depoſitio ſancti Annonis, ejuſdem urbis epiſcopi. Die quarta, ſancti patris Joannis Damaſceni. Apud Floriacum monaſterium, tranſlatio ſancti Benedicti abbatis.* Vide alios ſupra. Sigiranni. Oſmundi. Joannis Damaſceni.

Nonis. Die 5.

Criſpinæ. IN Africa apud Coloniam Thebeſtinam, natalis ſanctæ Criſpinæ martyris, quæ temporibus Diocletiani & Maximiani cum ſacrificare noluiſſet, juſſu Anolini proconſulis decollata eſt. Eodem die in Italia, ſancti Dalmacii martyris. Civitate Treveris, ſancti Nicecii epiſcopi, totius ſanctitatis viri. Item civitate Thagora, ſanctorum Julii & Potamiæ.

Dalmatii. Nicetii. Julii & Potamiæ.

Major pars codicum pura eſt, ut *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Errores præcipue ſcriptorios habet vel typographicos. Antverp-maj. ſic orditur: *In Affrica, aput Thebaſtianam*, omiſſo ſubſtantivo *Coloniam*: Munerat. legit *Thesbatinam*, Greven. & alii *Tebeſtinam*. Coactus ſum ſcribere *Dalmacii* & *Nicecii*. Solus Antverp-maj. habet; *In civitate Treveris*. Probatiores codices ponunt *Thagora*, alii *Tagora*, male Munerat. *Ragora*; Belin. peſſime *Ragona*. Antverp. & Max-Lubec. legunt, *ſancti Julii* &c. Reliquas minutias non enumero.

Criſpinæ. OBSERVATIO. *Criſpinæ* & *Criſpini* nomina non ſemel in Hieronymianis recurrunt III Decembris, ut in Auctariis patuit, & hoc die; at inter codices omnes minime obſcurus & involutus eſt Epternacenſis vetuſtior, hîc ita legens: *Civitate Tegora, natalis Juli, Potamiæ, Criſpinæ & aliorum* VII. Scrupulus opponitur, in eo quod *Tegoræ*, aliàs *Theguræ*, vel *Thagaræ* Criſpinam collocet; ſed is facillime eximitur, ſi Criſpinam noſtram fateamur *Thaguritanam* ſeu *Thagorenſem* fuiſſe, paſſam autem *Thebeſte*, ubi Martyrologi noſtri eam rectiſſime cum Actis genuinis conſignant. Atque his ſatis conformia ſunt verba Kalendarii Carthaginenſis: *Nonas Dec. ſanctorum martyrum Bili (*haud dubie pro *Juli* vel *Julii) Felicis, Potamiæ, Criſpinæ & comitum.* A codicibus Hieronymianis nimium exigunt, qui hæc nimis religioſe elucidare conantur: ſatis ſit, nomen Martyris noſtræ ex ipſis tuto & vere educi poſſe. De Julio & Potamia agemus ultimo loco; illuſtriſſima *Criſpina* locum primum ſola occupat, quod procul dubio ſeorſim ab aliis coronata, Acta etiam diverſa habeat. Itaque præteritis Florentinii aliorumque animadverſionibus, & confuſione alia, à Rabano in Hieronymianum textum inducta, Martyrologorum noſtrorum filum ſequemur. Romanum parvum breviſſime: *Criſpinæ martyris.* Ado, non parcus elogiorum conditor, veroſimillime Acta non vidit, verumtamen ſufficientem alicunde notitiam nactus eſt, ut imperatores & proconſulem apte deſignaret, iiſdem plane verbis, quæ ex ipſo Noſter in laterculum ſuum tranſtulit. *Clariſſimam feminam, divitem & delicatam, ſed fortem* pluribus locis egregie laudat Auguſtinus. Acta vero, quæ tamdiu in tenebris delituerant, primus produxit Mabilio tomo 3 Analectorum pag. 423, cujus nota ad Kalendarium Carthaginenſe, ibidem legi meretur pag. 417. Eadem Ruinartius collata cum altero Ms. inter Selecta vulgavit à pag. 493, præmiſſa admonitione, adjectiſque notulis ſuo tempore profuturis. Nec inutilis erit vita Gallica Tillemontii tomo 5 à pag. 317. Solam Criſpinam cum Dalmatio hodie metro unico honorat Wandelbertus:

Dalmatius martyr Nonas Criſpinaque ſervant.

Porro *Dalmatius*, hîc à Wandelberto laudatus, ſic à Romano parvo primùm celebratur:

Dalmatii. *Et Dalmatii martyris.* A Rabano item: *Natale Dalmatii martyris.* Eadem eſt Adonis ſententia: *Eodem die, natale ſancti Dalmatii martyris.* Supra ductores aliquid auſus eſt Uſuardus, dum addidit, *In Italia.* At certe perperam ipſe, Ado & Beda Plantinianus citantur à Baronio pro annuntiatione in Romano poſita: *Papiæ, ſancti Dalmatii epiſcopi & martyris, qui in perſecutione Maximiani paſſus eſt*, cum nullus eorum aut Papiam uſquam, aut epiſcopi titulum, aut perſecutionem denotent. Legenda annotatio Ferrarii ad hunc diem, de qua alibi pluribus diſputabitur, ubi & Acta ipſa poëtice ab Hieronymo Vida Albenſi epiſcopo exornata expendentur, in quibus multa reprehendit Tillemontius tomo

tomo 5 à pag. 637. Planiora & certiora ſunt, quæ de *Nicetio* Treverenſi ſcripſit Gregorius Turonenſis in Vitis Patrum toto cap. 17, atque item de Glor. Confeſſorum cap. 94, ex quo eum primus ſignavit, elogiique materiam accepit Viennenſis Martyrologus, ex hoc Uſuardus, reſecto dumtaxat ſepulturæ loco, quem ex Pulſanenſi codice infra reſtituemus. Plura vide in Notatione Baronii. *Julius* & *Potamia* à ſolo Uſuardo poſiti ſunt, avulſi à ſociis aliis Hieronymianis, de quibus ſupra dictum eſt. Sunt hi Criſpinæ, ſi non martyrii ſocii, at ſaltem populares & veroſimillime eodem tempore martyrii laurea donati. Baronius Bedam Plantinianum, opinor, ſecutus, ſcripſit: *Thaguræ in Africa, ſanctorum martyrum Julii, Potamiæ, Criſpini, Felicis, Grati & aliorum ſeptem*; ex quibus claſſes duas diſtinxerat Rabanus. Fateor anſam confuſioni datam ab ipſis Hieronymianis codicibus, at neſcio an Caſtellani notula hæc omnia ſatis exacte componat. In eo ipſi aſſentior, quod aſſerat, Uſuardum ſolos Julium & Potamiam prudentius ſelegiſſe, relictis aliis, non ſatis clare apud Hieronymiana expreſſis. Ceterum textûs noſtri puritas & ſinceritas ſatis comprobata eſt.

Nicetii.

Julii & Potamiæ.

AUCTARIA.

Fulgentii & alior. 26.

R OSWEYD. Textui ſuperaddit: *In Affrica, Fulgentii martyris & aliorum* XXVI. In Hieronymianis reperitur *Fulgentius*, ſed unde tam multi in hoc codice ſocii acceſſerint, quærendum eſt.

PULSANEN. In prima, caret elogio. In ſecunda purus non eſt. In tertia de Nicetio ex Adone ſuperaddit verba, de quibus in Obſervatione: *Qui in baſilica beati Maximini epiſcopi ſepultus quieſcit.* Deficit in quarta.

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. & LEYDEN-BELG. Textui puro adjiciunt: *Apud provinciam Capadociæ, civitate Mutalaſſi, natale beati Sabæ abbatis & confeſſoris.*

Sabæ.

ULTRAJECT. & LEYDEN-LAT. Augmentum extendunt hoc modo: *Apud provinciam Capadociæ, natale beati Sabæ abbatis & confeſſoris, qui in juventute ſeculum derelinquens, primo in congregatione, poſtea in eremo, deinde in regimine monachorum claram virtutibus vitam duxit.* Idem habet DANIC. ſed primo loco; caretque in textu annuntiatione Nicetii.

De Saba.

ALBERGEN. In textu etiam purus, ei præfigit: *Natale ſancti Sabæ abbatis & confeſſoris.*

Sabæ.

CENTULEN. *In Affrica apud Coloniam Thebeſtinam, ſanctæ Criſpinæ virginis, ſub Anolino proconſule. Eodem die, ſancti Dalmatii martyris. Treveris, ſancti Nicetii epiſcopi, totius ſanctitatis viri.* Deeſt annuntiatio ultima.

Textus mutilus.

BRUXELLEN. In prima ſatis purus, ſubjicit: *Item in Affrica, natale ſanctorum Humili, Felicis Julii, Potamiæ, Criſpini, Trophini & aliorum octo. In civitate Thegora, natale ſanctorum Julii & Potamiæ.* Vide codices Hieronymianos. In Dalmatio purus eſt. De Saba, habet ut ULTRAJ. &c. ſupra. Pro *Nicetii*, ſcribit *Niceſii*, ſed in ea annuntiatione purus eſt. Denique: *Et alibi ſanctorum Fulgentii & Amancii.* Hi ex Hieronymianis etiam accepti ſunt.

Humili &c.

Fulgentii & Amantii.

HAGENOYEN. Incipit à Saba, fere ut citatus ULTRAJECT. ſuperius. Deinde de Criſpina & Dalmatio, ſatis pure. Deeſt hîc Nicetius Trevirenſis. In ultima, pro *Julii*, ſcribit *Nyli*. Sequitur: *In civitate Coloniæ Agrippinæ, depoſitio beati Annonis epiſcopi & confeſſoris, ejuſdem civitatis. Hic vir beatus poſuit in Salne monachos & expulit inde Canonicos. Et quatuor alia ſollempnia conſtituit monaſteria; duo extra Coloniam, in quibus poſuit nigros monachos, ſcilicet Syberg & Garſchaff: alia duo intra civitatem conſtruxit, ſcilicet ſanctæ Mariæ ad Gradus, & ſancti Georgii, in quibus poſuit Canonicos. Hic vir beatus ſcabinos civitatis Colonienſis, pro falſa ſententia exoclavit,* [haud dubie vult dicere *excommunicavit*;] *& obiit in pace, ſepulturam eligens in Syberg & ibi requieſcit.* Vide die præcedenti Auctaria & Surium.

Sabæ.

Annonis cum elogio.

VICTORIN. Adjecit in fine: *In Judea, natalis ſancti Sabæ abbatis & confeſſoris.*

Sabæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nicetii Treverenſis epiſcopi. Annonis epiſcopi Colonienſis.*

Annonis.

REG. SUEC. num 130. *Et ſanctæ Barbaræ virginis & martyris.* Vide die præcedenti.

Barbaræ.

CODEX D. LE MARE ſignatus littera A. Hoc peculiare refert: *Civitate Æduæ, tranſlatio ſancti Bachonis epiſcopi & confeſſoris.*

Tranſlat. Bachonis.

In VATICAN. num. 5949. Deeſt annuntiatio ultima. Adjicitur: *Natale ſancti Sabæ abbatis.*

Sabæ.

FLORENTIN. *Sancti Sabbæ abbatis.*

Sabbæ.

EDITIO LUBECO-COL. Pura eſt in prima, deinde inſerit: *Item natale ſancti Sabæ abbatis & confeſſoris.* Sequuntur tres aliæ annuntiationes ſatis puræ. Tum: *Eodem die, ſancti Triphonis pueri & martyris, qui ab infantia multis miraculis claruit, & poſt varia tormenta, ſub Decio imperatore, Aquilino præfecto agente, gladio capite privatus eſt.* Vide GREVEN. infra, etiam de annuntiatione ſequenti. *Ipſo die, ſancti Diolinicii martyris.*

Sabæ.

Triphonis.

Diolinicii.

BELIN. In fine: *Item in civitate Mutalaſii, quæ eſt ex provincia Capadociæ, ſancti Sabbæ abbatis & confeſſoris.*

Sabbæ.

GREVEN. Incipit de more Auctaria ſua ex Hieronymianis: *In Aphrica, ſanctorum Humilii, Felicis, Criſpini, Trophini, Euarpionis & aliorum octo. Item Fulgentii & Amantii martyrum, & aliorum viginti ſex. In Cæſarea, ſanctorum Domnini martyris & aliorum duodecim. Item ſanctorum Pauli & Julii. Item ſecundum aliquos hîc, Saturnini epiſcopi Tholoſani, quem Uſuardus & Ado habent* III *Kalendas Decembris. Item Triphonis pueri & martyris ſecundum aliquos hîc, ſecundum Vincentium vero libro duodecimo,* III *Nonas Maii. Diolinicii martyris. Civitate Ebreduno, ſancti Gallicani epiſcopi & confeſſoris. Humilis confeſſoris. Eodem die, beati Sabbæ abbatis. Qui ex provincia Cappadociæ ortus, tempore Theodoſii, magnis pollens virtutibus, miraculorumque gloria illuſtris, quievit anno Domini quingenteſimo vigeſimo quarto.*

Humilii &c.

Fulgent. &c.

Domnin. &c.

Pauli &c.

Saturnini.

Triphonis.

Diolinicii.

Gallicani.

Humilis.

Sabbæ.

MOLAN. Litteris Italicis textui inſerit vocem unicam, quæ Dalmatii poſitionem clarius exprimit, *Pedonæ*, de quo videndus Ferrarius, in Obſervatione à nobis citatus. In fine ex BELINO: *Item civitate Mutalaſii, provinciæ Cappadociæ, ſancti Sabbæ abbatis & confeſſoris.* In editionibus poſterioribus nihil præterea additur.

Sabbæ.

VIII *Idus.* *Die* 6.

Nicolai. NAtalis beati Nicolai episcopi Mirorum Liciæ, de quo inter plura miraculorum insignia, illud memorabile fertur, quod imperatorem Constantinum ab interitu quorumdam, longe constitutus, ad misericordiam & monitis per visum deflexit & minis. *Dionysiæ & aliorum* In Africa, sanctarum Dionisiæ, Dativæ, Leontiæ & religiosi viri nomine Tertii & Emiliani & Bonifacii cum aliis tribus, qui omnes pro confessione fidei Catholicæ, gravissimis & innumeris suppliciis excruciati, confessorum Christi numero sociari meruerunt.

Ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Inter codices pro textu citatos nonnulli excludi poterant, qui in principio phrasim mutarunt. Sic Antverp-maj. incipit: *Natale beati Nicolai episcopi, de quo* &c. Paulo liberalius Rosweyd. litteris majusculis rubris: *Natale beati Nicolai episcopi & confessoris, miraculorum gloria lucidi, de quo inter cetera illud* &c. Belini prima editio posuerat: *In Apulia, apud Barum, natale sancti Nicolai episcopi & confessoris* &c. sed secunda paulo melius: *Apud Miriam, metropolim Liciæ.* In solo Herinien. est *archiepiscopi.* Reliqui in textu, *Mirorum*, pro quo alii *Mirrorum*; alii *Mirreorum*; solus Molan. *Myreorum Lyciæ.* In Praten. pro *memorabile*, male habetur in apographo nostro *mirabile.* Nihil significat Molani emendatio, dum pro *ab interitu quorumdam*, legit ipse *ab interitu quodam.* Sic idem cum Greven. invertit sequentia, *ad misericordiam per visum & monitis flexit & minis.* Ceteri probant Usuardum legisse, ut est in textu, adeoque & Rosweyd. male scripsisse *monitis & minis per visum.* Errat etiam Belinus dum Africanis præfigit titulum *sanctarum virginum*: nec valet *Datianæ*, pro *Dativæ.* Superfluam elegantiam affectat Herinien. per *& Dativæ & Leontiæ.* Scripsi *Emiliani*, pro quo melius haberetur *Emelii*, non *Juliani*, ut Max-Lubec. In Munerat. post *confessorum*, deest *Christi.* Max-Lubec. & Belin. ultima verba inflectunt, *sociati sunt*, neque melius Antverp., *asssociati sunt. Nicholai, Tercii, Bonefacii* & similia negligi possunt.

Nicolai. OBSERVATIO. Stupenda est sancti *Nicolai* per universam Ecclesiam, tum orientalem, tum occidentalem, devotissimi cultûs dilatatio, erectis passim templis, aris, statuis, aliisque singularissimæ venerationis monumentis, quorum ea potissimum causa non temere assignari posse videtur, quod Deus ingentia sanctissimi illustrissimique viri merita, incredibili propemodum variorum signorum ac miraculorum multitudine, toto orbe catholico palam facere voluerit, eaque ratione, si ita loqui fas est, antiquorum de ipso scriptorum silentium quodammodo compensare. Quo loco apud Græcos sit *thaumaturgus Nicolaus*, docent, ut cetera taceam, Ephemerides Græco-Moscæ ante tomum 1 Maii pag. LV & LVIII. Vita ejus prius à Methodio patriarcha Constantinopolitano Græce, ex hoc à Joanne Diacono Latine, seculo primum IX composita, atque adeo totis ferme quinque seculis Sancto ipso posterior, sufficiens non videtur, ut veris Nicolai cultoribus antiquiorum Actorum desiderium adimere valeat. Exstat ea apud Mombritium tomo 2 à pag. 162, sed auctoris præfatione truncata, criticos offendit. Aliam adornavit Metaphrastes à Surio vulgatam omnibusque notissimam, de qua aliisque permultis, tum historiis, tum encomiis ad Nicolaum spectantibus, quæ Græce & Latine apud nos sunt, fusius in Actis suo tempore differetur. Hîc nobis præcipue notandum, apud plures antiquos Martyrologos, ut sunt Hieronymiana, Beda, Florus, in Sacramentariis aut Kalendariis Romanis, nullam Sancti nostri memoriam reperiri. Crediderim tunc primùm Romæ celebrari cœpisse, dum breve suum Martyrologium concinnavit auctor Romani parvi, de eo sic primus loquens: *Nicolai episcopi Myrorum Lyciæ.* Hisce nihil superaddidit Ado, præter solum præfixum Sancti titulum, ut facile conjicias, nullam ipsi adhucdum vitam innotuisse. An quod ejus tempore nulla in Occidente exstiterit? Nequaquam, opinor; cum in Rabano, cujus Martyrologium antiquius est, longa habeatur narratio, de celeberrimo miraculo Nepotiani, Ursi & Eupoleonis magistrorum militum, per Nicolai adhuc viventis apparitionem Constantino factam, è carcere ereptorum, quod in textu nostro succinctius insinuavit Usuardus; unde videtur posse confici, præfatam miraculi historiam & Methodio & Joanne

Joanne Diacono vetuſtiorem eſſe. Et certe in præfatione apud nos Ms. teſtatur Joannes Diaconus, ſe Methodium contraxiſſe, de cetero remittens ad *Græcorum phalerata commenta*, quæ utique prius exſtitiſſe oportet ; & veroſimiliter etiam per Occidentem vulgata, licet ea Viennenſis non viderit. Interim valde jejuna eſt Nicolai vita à Tillemontio Gallicè compilata tomo 6 à pag. 688, cujus nota prima pag. 823 Metaphraſten acriter impugnat, ſtatuitque de Sancti geſtis, nihil certi ſupereſſe. Novi, qui hujuſmodi argumentis preſſi, Nicolaum ſeculo uno aut altero juniorem eſſe velint, aſt ii, meo quidem judicio, dum ſcyllam fugiunt, difficultatum charybdim minime evitant. Noſtrum erit alibi diſpicere, an adeo contemnenda ſint, quæ laudati ſcriptores ex antiquioribus, procul dubio, monumentis collegerunt, ſaltem an ita triturari nequeant, ut ſincerum ſemen à paleis ſecernatur. Parcior hiſce aliquot diebus Wandelbertus, unico etiam verſiculo Nicolaum cecinit :

Octavas Idus Nicolaus epiſcopus ornat.

Martyres Africani etiam à Romano parvo primum poſiti, ſic ab eo enumerantur : *In Africa, Dionyſiæ, Dativæ, Leontis & Æmiliani medici & aliorum.* Non videtur Adonem conſuluiſſe, dum & ipſe ſcripſit *Leontis*, pro *Leontiæ*, aliaque non recte commiſcuit, quæ multo diſtinctius atque ſplendidius explicari poterant & debebant, ut puta, ſi *Majoricus adoleſcens* generoſiſſimæ matri *Dioniſiæ* conjunctus fuiſſet, aliaque paulo accuratius ex Victoris Vitenſis, de perſecutione Africana libro 5 deducta, ſic ut poſt matrem & filium, reliqui veris nominibus ex ordine commemorarentur. Videat curioſus lector Victorem ipſum à principio citati libri 5, ubi ſæpius ingeminat, *humano ſermone explicari non poſſe, quantis* pœnis Catholicos *afflixerit* cruenta *illa beſtia* Hunericus, *crudeliſſimis tortoribus per univerſas Africanæ terræ provincias uno tempore deſtinatis*, adeo ut *impoſſibile homini* aſſerat, *quantitatem martyrum vel etiam confeſſorum ſupputare.* Uſuardus noſter Adonianum elogium decurtans, *Leontiæ* nomen bene reſtituit ; potuiſſet etiam *Emelii* ſcribere pro *Æmiliani.* In eo præterea Adoni præferendus videtur, quod tres anonymos reliquerit. Hæc ſatis pro textu noſtro ; reliqua ad egregias Africanorum illorum confeſſiones pertinentia, alibi ex laudato Victore diligentius illuſtranda ſunt.

In Dionyſiæ & aliorum.

AUCTARIA.

Nic. archiep. TORNACEN. In toto textu puriſſimus eſt, verum neſcio, quid hîc ad rem faciat hæc additio : *Item natale ſancti Nicholai archiepiſcopi.*

De Afris. PULSANEN. Sic textum mutat : *Natalis beatiſſimi Nycolai epiſcopi Mirorum Liciæ. Apud Africam, ſanctorum Dioniſiæ, Davitæ, Leontis, Emiliani, Decimi & religioſi viri nomine Tertii, Boniſacii, Servii, Victoris & Loris adoleſcentis.* Vide Adonem, vel potius Victorem ipſum in Obſervatione citatum, atque item hodiernam Caſtellani notulam.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Satis puri in toto textu, *De Nicolao.* de Nicolao adjiciunt : *Dormivit autem in ſenectute bona, & appoſitus eſt ad patres ſuos anno Domini trecenteſimo quinquageſimo octavo.*

LOVANIEN. In augmento cum prioribus convenit, ſed mutilat Afrorum elogium.

Textus mutatus. CENTULEN. *Natale beati Nicholai, Mirreorum Liciæ archiepiſcopi, viri fonte caritatis & totius pietatis repleti. Apud Africam, ſanctarum Dyoniſiæ, Dativæ, Leontis & Emiliani medici, & religioſi viri nomine Tertii, & Bonifacii & Serviі & Victricis & Majorici adoleſcentis, qui omnes ſub Wandalica perſecutione coronati ſunt*

BRUXELLEN. Primam ſatis puram refert, ſed caret ſecundâ, ad ſequentem diem rejectâ. *Martini abbatis.* Subdit vero : *Apud Sanctonas, beati Martini abbatis, diſcipuli ſancti Martini, Turonicæ urbis epiſcopi. Qui in monaſterio, quod ipſe ædificavit ; in pace quieſcit ; ad cujus tumulum creberrime divinitus fiunt miracula.* Hanc annuntiationem, ad ſequentem diem melius diſtuliſſet. In fine adjicitur : *Roma, ſancti Eutaciani.* Pro *Eutychiani.*

HAGENOYEN. Plura de Nicolao refert, quam Acta ipſa commemorent. Secundam annuntiationem integram ferme habet, ſed pro ſuo libitu tranſpoſitam.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nicolai epiſcopi & confeſſoris. Dionyſiæ, Dativæ, Leontiæ, & aliorum plurimorum martyrum.*

EDITIO LUBECO-COL. De Nicolao adjungit: *De Nicolao.* *Et quam egregius hic ſanctus inter præcipuos præſules, quam clarus in miraculis, quam proficuus in doctrinis, quam ſplendidus in exemplis, & [ad] enarrandum lingua humana vix ſufficit. Dormivit autem in ſenectute bona & appoſitus eſt ad patres ſuos anno Domini trecenteſimo quinquageſimo octavo.* In ſecunda annuntiatione, poſt *& Bonifacii cum aliis tribus*, adnectitur corruptis nominibus, *videlicet Zerini, Victoris & Meroici adoleſcentis martyrum. Qui omnes pro confeſſione fidei Catholicæ ſub Hunnerico rege Arrianorum, graviſſimis & innumeris ſuppliciis excruciati, confeſſorum Chriſti numero ſociati ſunt.* In fine : *Eodem die, ſancta Ozellæ* [pro *Aſellæ*] *virginis.* Vide Surium. *De Afris.* *Aſellæ.*

GREVEN. *Nomina trium martyrum, apud Aphricam cum ſupra nominatis paſſorum, ſunt Servius, Victrix & Majoricus adoleſcens, qui exemplo aliorum, matris ſuæ Dioniſiæ exhortationibus roboratus, ſub Hunerico rege, in certamine confeſſionis reddidit ſpiritum. Item in Aphrica, ſanctorum Zeloti, Fortunati, Hermogenis, Rogati, Theguli & Agatæ virginis.* De his videnda ſunt apographa Hieronymiana. Pergit : *Romæ, beati Nicolai Papæ & confeſſoris, de quo Martinus in Chronica ſua teſtatur, quod fuerit poſt magnum Gregorium vir ſanctiſſimus.* *Ozellæ virginis.* Jam dixi ſcribendum *Aſellæ.* Vide Martyrolog. Rom. & Caſtellani notulam. *De Afris.* *Zeloti & ſociorum.* *Nicolai PP.*

MOLAN. In prima editione litteris minoribus solum adjicit: *Asellæ virginis, in utero matris, ut testatur Hieronymus, benedictæ.* De ea nihil in editionibus posterioribus, in quibus legitur: *Martyrii sanctæ Gertrudis.* Addit, qui manuscriptas notas hinc inde apposuit noster Joannes Gravius, *viduæ & primæ abbatissæ Hamaticensis ad Scarpam fluvium, non procul à Duaco.* Notat præterea idem Gravius ad marginem: *Obiit Hamatici anno* DCLV, *translata postea Marcenas.* Castellanus in Martyrologio universali paulo aliter nomen format, non *Gertrudis* scribens, sed *Geretrudis.*

Asellæ.

Gertrudis Hamaticen.

VII *Idus.* *Die* 7.

Agathon. APud Alexandriam, natalis beati Agathonis martyris, sub Decio imperatore, qui cum esset militaris & prohiberet quosdam volentes illudere mortuis cadaveribus Martyrum, clamor repente totius vulgi adversus eum extollitur. Oblatus autem judici, cum in confessione persisteret, capite pro pietate damnatus est. Civitate Sanctonas, sancti Martini abbatis, ad cujus tumulum creberrimè divinitus fiunt miracula. In pago Meldicensi, sanctæ Faræ virginis.

Martini.

Faræ.

Sic habent *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Praten. & Munerat. legunt *Agatonis*, melius ceteri, ut est in textu. Non male posuit Antverp-maj. *capitis pro pietate* &c. sed reliqui omnes *capite.* Videtur Molan. alteram Belini editionem secutus in duarum ultimarum annuntiationum transpositione, Faram præponendo Martino. Idem scribit *Pharæ* cum Antverp-maj. at satis patet, nullam in hoc nomine cum Græco sermone affinitatem intervenire. Greven. & Molan. legunt *creberrima divinitus fiunt* &c; recte ad mentem Adonis, sed nos aliorum codicum Usuardinorum scribendi rationem præferimus.

Agathonis. OBSERVATIO. Baronius Juliano & Euno, de quibus cum Romano parvo, Adone & Usuardo egimus XXVII Februarii, militem, eorum occasione passum, & in editione Eusebiana Christophorsoni *Besam* appellatum, tamquam martyrii socium eodem die subjunxit; hoc vero die *Agathonem* Adonianis vel Usuardinis verbis signans, sic observat: *Simile certamen hic* (Agatho) *subiisse videtur, ac ille, de quo ex Dionysio Alexandrino Eusebius in translatione Rufini lib.* 6 *cap.* 30 (nobis 31,) *qui & in editione Christophorsoni* BESA *appellatur lib.* 6 *cap.* 34, *de quo superius agitur* III *Kal. Martii. Porro diversum nomen & dies natalis, alium ab illo esse persuadet.* Ita vir Eminentissimus, quem deceptum adverto, diversitate phrasium, quibus Eusebium interpretes transtulere. Fontem ipsum assignemus, & ad oculum patebit, militem illum, qui apud Rufinum lib. 6 cap. 31 anonymus est, quocumque demum nomine donetur, in personas duas nequaquam distrahi posse. Auctor Romani parvi scaturiginem suam de more consulens, præfatum militem, propria, opinor, auctoritate, sumptaque fortasse ex præclaro opere appellatione, ob pietatem in mortuos *Agathonem* vocans, sic legit: *Alexandriæ, Agathonis martyris & militis sub Decio.* Ado autem, Rufini locum describens & modice amplificans, Usuardus vero nonnihil contrahens, tam clare *Besam* Eusebii, tum apud Christophorsonum cap. 34, tum apud Valesium cap. 41 designant, ut Rufinum cum hodierno textu conferenti, nullum prorsus dubitationis locum relinquant. En ipsa Rufini verba: *Sed vir quidam militaris cum assisteret, & quosdam, volentes etiam mortuis illudere cadaveribus, prohiberet, clamor repente adversus eum totius vulgi extollitur: offertur judici fortissimus miles jam Domini, & nusquam se inferior factus, in confessione persistens, capitis proprietate* (lege *pro pietate*) *damnatur.* Non potuit textus noster manifestius fontem suum commonstrare, quod die sequenti in Macario clare denuo patescet. Neque vero à diversis diebus natalibus quidquam evincitur, cum toties ostenderim, auctorem Romani parvi dies plerosque, pro mero suo libitu, Sanctorum, quos in Rufino reperit, cultui consecrasse. Adde, quod ea dierum diversitas à solo Baronio inducta sit, qui apud nullum antiquum Martyrologium, *Besæ* nomen XXVIII Februarii usquam invenerit, primus ipse eum notans, ubi eodem jure Macarium diei sequentis, & tot alios, eodem Rufini capite memoratos, conjungere potuisset. Nobis itaque perspicuum videtur, *Besam* & *Agathonem* unum & eumdem martyrem esse, qui apud Rufinum describitur.

De variorum *Martinorum* confusione egimus ad diem XXIV Octobris, citantes Castel-

Martini. lanum, & illo & hoc die Sanctos istos synonymos accurate distinguentem. Qui *Martinum* Sanctonensem, qui hîc colitur, primus in Fastos sacros retulit Martyrologus Vien-

Viennenſis, ſic eum depinxit, ut clare oſtendat, ſe Gregorii Turonenſis caput 57 de Gloria Confeſſorum præ oculis habuiſſe; nec ſcio monumenta alia ſupereſſe, ex quibus de ejus geſtis plenius edoceamur. Utramque Adonis annuntiationem Noſter in textu relato contraxit. *Burgundofora* in noſtris Auctariis Uſuardinis recurrit III Aprilis, eo die, ut credimus, relata per errorem, in vita ejus inventum, cum de cetero certum ſit, vere & bene ab Uſuardo hoc die primùm ſignatam ſub nomine *Faræ*, aliis *Burgundofaræ*, de cujus nominis etymologia videndus Mabilio ſeculo 2 Benedictino pag. 438, ubi ex Actis ſanctorum Columbani, Euſtaſii & Attalæ ea producit, quæ ad Burgundofaram, vel ad virtutes & res mirabiles, in Eboriacenſi monaſterio ejus tempore factas, pertinent. In Romano, Angliæ adſcribitur, III Aprilis; hoc die pago Meldenſi. Vide notationem Motherii. Plura alia in collectaneis noſtris manuſcriptis reperio, unde cetera olim illuſtrari poterunt. Solus Wandelbertus hoc die apographa Hieronymiana ſecutus eſt, dum prætermiſſis, aut forte non cognitis Sanctis noſtris, ſic cecinit: *Septenas retinet Polycarpus cum Theodoro.* *Faræ.*

AUCTARIA.

Ordinat. Ambroſii.

PRATEN. In apographo noſtro ponitur in fine: *Ipſo die, ordinatio ſancti Ambroſii Mediolanenſis epiſcopi*; at cum ea verba ſubvirgulata ſint, ſuppono ad marginem adjecta eſſe, licet Caſtellanus id non obſervaverit, qui tamen die ſequenti oculatè auctarium diſtinxit.

TORNACEN. In prima purus, ſecundam producit uſque ad *abbatis*. Deſunt reliqua.

Oct. Andreæ.

ROSWEYD. In textu ſatis purus, addit: *Octavæ ſancti Andreæ Apoſtoli.*

Sabini & ſociorum.

PULSANEN. In prima purus eſt, uſque ad *imperatore*. Tum: *Martini abbatis, diſcipuli beati Martini Turonenſis epiſcopi.* Deeſt tertia. Additur: *Apud Spoletum, paſſio ſancti Sabini epiſcopi, Exuperantii & Marcelli diaconorum.* Alii codices agunt de ſolo Sabino, cujus elogium videri poteſt apud Rabanum.

Gerebaldi. Ord Ambr Oct. Andreæ.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Incipiunt: *In monaſterio Liberiaco, natale ſancti Gerebaldi epiſcopi.* Sequitur textus. Tum in fine omnes adjungunt: *Ordinatio beati Ambroſii epiſcopi. Et Octava ſancti Andreæ.*

Gerebaldi. Ord. Ambr. Oct. Anar.

ANTVERP-MAX. LOVAN. & LEYDEN-BELG. Textui puro in fine adjiciunt: *In monaſterio Liberiaco, natale ſancti Gerebaldi epiſcopi. Eodem die, ordinatio ſancti Ambroſii epiſcopi. Et Octava ſancti Andreæ.*

Gerebaldi De Ordinat Ambroſii. Oct. Andreæ.

LEYDEN-LATIN. Cum prioribus convenit, ſed ordinationem ſancti Ambroſii fuſius deſcribit hoc modo: *Eodem die, ordinatio beati Ambroſii epiſcopi & confeſſoris. Qui Mediolanum veniens, dum ſeditionem populi de ordinando ſibi epiſcopo ſuſcitatam, ſopire ſuo alloquio niteretur, ad vocem infantis, qui eum nominavit epiſcopum, cuncti repente in ipſum concordia incredibili conſenſerunt. Oblatum autem honorem fugiens, aliquamdiu latuit, ſed tandem divinam circa ſe voluntatem intelligens, conſenſit.* Cum hoc codice plane convenit ULTRAJECT. ſed ordinationem Ambroſii ponit primo loco. Et ſic quoque habent ALBERG. & DANIC., qui carent auctario ultimo de Octava ſancti Andreæ.

Sabini. Oct Andreæ.

CENTULEN. *Apud Alexandriam, beati Agathonis martyris, ſub Decio imperatore. Apud Sanctonas, beati Martini abbatis, qui fuit diſcipulus ſancti Martini Turonenſis. Apud Spoletum, ſancti Salvii* [vult dicere *Sabini* vel *Savini*] *epiſcopi & martyris. Et Octava ſancti Andreæ Apoſtoli.*

Oct. Andreæ D. unyſ. &c.

BRUXELLEN. Incipit: *Octava ſancti Andreæ Apoſtoli.* Sequitur de Agathone, ſatis pure. Tum de Dionyſia aliiſque martyribus Africanis ex die præcedenti. Deinde: *In Spolitana urbe, ſancti Sabini epiſcopi & martyris. Et natale beati Palmacii martyris incliti. In pago Melderſi, ſanctæ Faræ virginis. In civitate Avennis, natalis ſanctæ Agricolæ. In monaſterio Liberiaco, natale ſancti Gerebaldi epiſcopi. Mediolani, ordinatio ſancti Ambroſii epiſcopi & confeſſoris.* *Sabini. Palmacii. Agricolæ. Gerebaldi. Ord. Ambr.*

Oct. Andr.

HAGENOYEN. Incipit de *Octava Andreæ*, ut præcedens. In Agathone ſatis purus etiam eſt. Tum: *Mediolani, ordinatio beati Ambroſii epiſcopi, qui illic, non quaſi epiſcopus venerat, ſed quaſi judex, qui oblatum ſibi honorem fugiens, latêre voluit & fugere; ſed non valuit. Et tunc cum divinam erga ſe voluntatem intellexit, conſenſit. Cujus electio à Valentino* [Valentiniano] *imperatore confirmata eſt* In Martino & Fara, ſatis purus eſt. Demum in fine adjicit ut ſupra: *In monaſterio Lyberiaco, natale ſancti Gerebaldi* &c. *De ordinat. Ambroſii. Gerebaldi.*

Sabini.

VICTORIN. Adjicit in fine: *Apud Spoletum, ſancti Sabini epiſcopi.* Alii *Savini* &c.

Oct. Andr. Gerebaldi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pharæ virginis, quæ mirabiliter pro caſtitate certavit. Octava Andreæ. Gerebaudi*, vel *Gerebandi epiſcopi.* Aliàs *Gerebaldi* vel *Gereboldi.*

Gerebaldi.

BIGOTIAN. ſign. P 5. Primo loco: *In monaſterio Liberiaco, natale ſancti Gerebaldi epiſcopi.*

Ambroſii. Sabini.

REG. SUEC. ſignat. num. 130: *Mediolani, ſancti Ambroſii epiſcopi. Apud Spoletum, ſancti Sabini epiſcopi.*

De iiſdem. Savini.

In VATICAN. num. 5949. Omiſſa eſt Fara; ſed adjectum: *Mediolani, natale ſancti Ambroſii epiſcopi & confeſſoris. Apud Spoletum, ſancti Savini epiſcopi & martyris.*

Venuſt. &c. Gerebaldi. Eutropii.

FLORENTIN. *Apud Spoletum, ſancti Savini epiſcopi & martyris. Item ſanctorum martyrum Venuſtiani cum uxore & filiis, ut in geſtis ſancti prædicti legitur. In monaſterio Liberiaco, ſancti Gerebaldi epiſcopi. Sanctonas..... Item apud prædictam civitatem, ſancti Eutropii martyris.*

Oct. Andr. Ord. Ambr.

EDITIO LUBECO-COL. *Octava ſancti Andreæ Apoſtoli.* De *ordinatione ſancti Ambroſii*, ut LEYDEN-LAT. ſupra. In Agathone ſatis pura eſt. Tum: *Civitate Xanctonas, ſancti Martini abbatis, diſcipuli ſancti Martini, Turonenſis civitatis epiſcopi. Ad cujus tumulum creberrima divinitus fiunt miracula. Qui in monaſterio, quod ipſe fundavit, in pace quievit. In Spolitana urbe, depoſitio ſancti Sabini epiſcopi & confeſſoris.* De Gerebaldo, habet ut ſupra: de Fara, pure. *De Martino Sabini. Gerebaldi.*

De Ordinat. Ambroſii.

BELIN. *Mediolani, ordinatio ſancti Ambroſii epiſcopi & confeſſoris, cujus ſanctitate tota Mediolanenſium civitas decoratur.* Caret Martino; cetera ſatis

satis pura sunt. In secunda editione, de Ambrosio legit, *cujus sanctitate universalis ecclesia decoratur*. Hîc autem in fine apponitur Martinus.

GREVEN. *Inventio sanctæ Crucis secunda. Octavæ sancti Andreæ. Antiochiæ, sanctorum Policarpi & Theodosi. Apud Mediolanum, ordinatio episcopatus beati Ambrosii. Qui cum seditionem populi de eligendo sibi episcopo ortam, sedare vellet, vox infantis insonuit, dicens Ambrosium episcopum. Mox omnium unanimi consensu rapitur multumque renitens, in episcopum consecratur. Apud Spoletum, beati Sabini episcopi & confessoris. Marcelli episcopi. In monasterio Liberiaco, sancti Gereboldi episcopi Baiocensis & confessoris. Qui castitatis zelo stuprum recusans, velut alter Joseph, carceri, ut fame periret inclusus, angelorum consortio fruitur; deinde molari lapidi alligatus, in mare projicitur, sed divina gubernante providentia, sanus Normaniæ partibus applicuit. In cujus adventu arbores ibi floruerunt, caci illuminati sunt, claudi gradiendi officium consecuti, ipse etiam cælesti oraculo Baiocensis episcopus factus, vita & miraculis clarus, quievit in pace. Ipso die, Dodovaldi presbyteri. In Hibernia, Boëtii confessoris.*

Invent 2 S Crucis. Oct. Andr. Polyc. &c. Ord. Ambr.

Sabini. Marcelli. Gerebaldi.

Dodovaldi. Boëtii.

MOLAN. *Apud Baiocas, in monasterio Liberiaco, depositio beati Gerebaldi, præfatæ urbis episcopi & confessoris. Mediolani, ordinatio Ambrosii episcopi & confessoris, cujus sanctitate universalis Ecclesia decoratur.* Adjicit typis minoribus: *Qui cum ultima jacêret ægritudine, dicebat; Mori non timeo, quia bonum Dominum habemus.* Editiones alteræ litteris Italicis textui præfigunt, *Mediolani* &c. usque ad *decoratur* ex secunda BELINI editione. In fine de Liberiaco, ut editio prior. Demum, quod apud alios non legitur: *Eodem die, sancti Giraldi, episcopi Veliterni & confess.*

Gerebaldi.

Ord. Amb.

Giraldi.

Die 8.

VI *Idus.*

Eutychian. ROmæ, natalis beati Euticiani Papæ, qui rexit Ecclesiam anno uno, & sub Aureliano, martyrio coronatus est, sepultus in cimeterio Calisti, qui & ipse per diversa loca trecentos quadraginta-duos martyres manu sua sepelivit. Ipso die apud Alexandriam, sancti Macharii martyris, qui tempore Decii, à judice, cum multis verbis ad negandum suaderetur, & eo majori constantia fidem suam profiteretur, vivus ad ultimum jubetur exuri.

Macarii.

Sumitur ex solis *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Recte à Molano scriptum *Eutychiani*: à Pratensi non omnino male *Euthiciani*; à reliquis, passim *Euticiani*, ut est in textu. Praten. legit *tercentos*, melius alii: nonnulli numeralibus litteris usi sunt. *Macharii* & hîc & alibi receptus codicum scribendi modus est. In codice Herinienst, post *majori constantia*, irrepsit *ad*, male & contra constructionem.

Macarii. OBSERVATIO. Vetustissima, quæ quidem in Fastis ecclesiasticis superst, *Eutychiani* Pontificis memoria habetur in Kalendario Bucheriano, sub titulo *Depositionis Episcoporum*, his verbis: VI *Idus Decemb. Eutichiani in Callisti.* In Hieronymianis plerisque hoc die legitur: *Romæ, Euticiani*; vel ut est in antiquissimo Epternacensi: *Romæ, depositio Eticiani* [Euticiani] *episcopi*; quem & die præcedenti posuerat: *Et Romæ, Euticiani episcopi.* Ex his autem dubius redditur verus sive obitûs, sive martyrii dies, ab aliis signatus XXV & XXVII Julii; an ob aliquam translationem, incompertum est. Dubium item redditur martyrium, cum tam clare exprimatur *depositio.* Sed de his alibi disputandum erit. Interea Romani parvi auctor diserte signavit: *Romæ, Eutychiani Papæ & martyris, qui* CCCXLII *martyres sua manu sepelivit.* Hæc ut ab Adone ex Pontificalibus ampliata sunt, ita a Nostro ad verbum descripta, servato numero trecentorum quadraginta duorum, qui in Catalogis ante tomum I Aprilis editis pag. XXVIII ad trecentos sexaginta duos extenditur, facili mendo ex litterarum transpositione; vel forte, quod diversum catalogum consuluerit Romani parvi compilator. Alium errorem adoptavit Viennensis, dum Eutychiani pontificatum octennem, ad unicum annum contraxit; atque item alterum in nomine *Aureliani imperatoris*, qui recte cum Eutychiani principiis, non cum exitu connectitur. At enim mendum prius, secundum trusit, cum supposita pontificatûs brevitate, etiam ab Eusebio asserta, ferme sub Aureliano extremum diem claudere potuerit Eutychianus. Nos de longiori duratione, Baronii, Henschenii, aliorumque eruditorum opinionem præferendam existimamus. An autem in Romano moderno tyranni nomen recte in *Numerianum* mutaverit Baronius, disquisitionis est paulo scrupulosioris. Nulla, quod sciam, Eutychiani Acta supersunt: poterit suo tempore historica sylloge ex documentis hinc inde collectis concinnari, qualem inchoavit Tillemontius tomo 4 pag. 365. En metricum Wandelberti encomium:

Eutychiane, nites senis felice, Papa, cruore.

Quem-

Quemadmodum primam ſuam annuntiationem ex Adone deſcripſit Noſter, ſic & alteram ad verbum tranſtulit, exceptis tribus voculis, *qui gente Libycus*. Eſt hîc *Macarius*, aliis *Macar*, de quo pridie loqui cœpimus, ab auctore Romani parvi ex citato ibi cap. 31, lib. 6 hiſtoriæ Rufini acceptus, ubi *militi*, vel *militari*, diei præcedentis immediate ſubjungitur, hoc modo: *Alius quidam vir nominis ſui Macharius, gente Libicus, cum multis verbis à judice ad negandum ſuaderetur, & eo majore conſtantia fidem ſuam profiteretur, vivus ad ultimum jubetur exuri*. Sequuntur ibi *Epymachus* & *Alexander*, de quibus aliiſque martyribus, citato Rufini capite comprehenſis, agitur XII Decembris, ut manifeſtiſſime perſpicias, dierum ſeu feſtivitatum hujuſmodi delectum à ſolo Romani parvi auctoris arbitratu pependiſſe. *Macarii.*

AUCTARIA.

Concept. B V.M. PRATEN. Ad marginem, vel ſaltem alia manu, adjectum habet: *Conceptio beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ*. De hac plura inferius ex aliis codicibus. Vide notulam Caſtellani, & Motherium p. 445.

TORNACEN. In prima purus, totum Macarii elogium reſcindit, à *qui tempore* &c.

Concept. B.V.M. ANTVERP-MAJ. Poſt textum in fine adjicit: *Conceptio ſanctæ Mariæ Virginis.*

Eucharii. ROSWEYD. In fine: *Treveris, Eucharii epiſcopi & confeſſoris, qui unus ex* LXXII *diſcipulis, à Petro Apoſtolo in opus euangelizandi Galliæ directus eſt. Eodem die, Zenonis & Syri confeſſorum.* De *Zenonis & Syri.* Syro vide XII Septembris; Zenonem hoc die Eutychiano ſubjunxit Wandelbertus. *Has quoque Zenon habet conjuncto martyr honore.*

PULSANEN. In prima purus eſt uſque ad *Calixti*. Tum: *Ipſo die apud Alexandriam, beati Macharii ſubdiaconi.* [melius legeret *ſub Decio.*] Deſunt reliqua omnia. In margine recentiſſima manu adjicitur: *Conceptio beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ*, ut ſupra in primo codice. *Concept. B.V.M.*

Ejuſdem. MUNERAT. Incipit: *Conceptio Virginis glorioſæ.*

Ejuſdem. GREVEN. Incipit: *Conceptio beatiſſimæ Mariæ, perpetuæ Virginis & matris Domini glorioſæ.* Et præterea in fine textui adſcribit: *Eodem die, depoſitio ſancti Leonardi epiſcopi & confeſſoris.* *Leonardi.* Epiſcopum non novi, nec ſatis ſcio, quis ſit preſbyter infra nominandus, niſi cum Leonardo alio confundatur.

De Concept. MOLAN. Litteris Italicis textui præfigit ex BELIN. *Conceptio ſacratiſſimæ Virginis Mariæ, genitricis Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

De eadem. ANTVERP-MAX. LOVAN. & LEYDEN-BELG. Habent principium MUNERATI: *Conceptio Virginis glorioſæ.* Sequitur textus, cui ſub finem ad- *De Euchar.* jungunt: *Treveris, ſancti Eucharii, primi ejuſdem loci epiſcopi & confeſſoris, qui extitit unus de ſeptuaginta duobus diſcipulis Domini.*

Concept. De Eutych. ULTRAJECT. Alio principio: *Conceptio beatæ Virginis Mariæ.* De Eutychiano autem poſt *ſepelivit*, textui inſerit: *Hic conſtituit, ut fruges, fabæ, & uvæ tantum ſuper altare benedicerentur, & qui martyrem ſepeliret, ſine dalmatica aut collobio purpurato non ſepeliret.*

LEYDEN-LAT. Initium & finem habet, ut ANTVERP-MAX. &c In Eutychiano convenit cum ULTRAJECT. Convenit etiam ALBERG. Sed hic de Conceptione ſcribit: *Feſtum Conceptionis glorioſæ Virginis Mariæ*, quæ in DANIC. recentiori manu adſcripta ſunt. In reliquis citati codices concordant.

De Concept. B.M.V. CENTULEN. *Exordium humanæ redemptionis, & initium noſtræ illuminationis, præconatur hujus pia ſolennitas noctis ac diei, quando propitiante Deo concepta eſt mater & Virgo Maria, paritura filium Dei. Romæ, ſancti Eutiziani Papæ & martyris, qui per diverſa loca trecentos quadraginta duos* *De Euchar.* *martyres ſepelivit. Treveris, ſancti Eucharii epiſcopi & confeſſoris, quem beatus Petrus Romæ ordinavit, & in Gallias cum Materno & Valerio miſit. Alexandriæ, beati Macharii martyris ſub Decio.*

De Concept. BRUXELLEN. *Conceptio beatæ Mariæ ſemper Virginis, & matris Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Sequitur textus purus. Tum: *Romæ, ſanctorum Zenonis, Euſebii & Succeſſi epiſcoporum, & Urani* *Zenonis &c.* *preſbyteri.* Non huc pertinet Zeno, Vide Hieronymiana. *Treveris, beati Eucharii, primi ejuſ-* *Eucharii.* *dem urbis epiſcopi & confeſſoris, qui extitit* &c. ut ANTVERP-MAX. *Et ſancti Romarici confeſſoris.* *Romarici.* *Eodem die, in territorio Dunenſi, depoſitio ſancti* *Leonardi.* *Leonardi, eximii confeſſoris.*

HAGENOYEN. De feſto Conceptionis aliqua narrat, quæ deſcribere operæ pretium non duco. Eutychianum diſtulit in diem ſequentem. Itaque ſecundo loco habet: *In civitate Treveris,* *depoſitio ſancti Eukarii, primi ejuſdem civitatis* *Plura de* *epiſcopi. Hic extitit unus de* LXXII *Chriſti diſcipu-* *Eucharo.* *lis. Hic ibidem prædicans, mortuos duos ſuſcitavit; & cum quodam tempore crucem contra paraliticum faceret, mortuus ibi ſub terra latens ſurrexit, propter quod miraculum, totam civitatem ab ydolatria convertit & baptizavit. Miracula plura fecit; eccleſias ædificavit, & viginti tribus annis ibi epiſcopus ſedit, & in pace obiit.* In Macario, ſatis purus eſt. Tum: *Item beati Leonardi epiſcopi & confeſ-* *Leonardi.* *ſoris. In Auynionis civitate juxta Rodanum, ſanctæ* *Caſariæ.* *Caſariæ virginis & martyris.* Non magis hanc Cæſariam novi, quam Leonardum epiſcopum. Indicatur haud dubie *Caſaria*, de qua vide Caſtellanum. Varia de ipſa apud nos collecta ſunt, danda in Actis ad diem IX Decemb. *In mona-* *Romarici.* *ſterio Habetenſi, ſancti Romarici abbatis.*

De Eutych. AQUICINCT. De Eutychiano, textui inſerit fere ut ſupra: *Hic conſtituit, ut qui martyrem ſepeliret, ſine dalmatica & colobio purpurato nullatenus ſepeliret, & ut fruges, fabæ & uvæ ſuper altare tantum benedicerentur.*

Zenonis. CODEX Urſini à Roſemberg. *In civitate Verona, ſancti Zenonis epiſcopi & confeſſoris.* Vide XII Aprilis, & Caſtellanum hoc die in notula. *Eucharii.* *Treveris, ſancti Eucharii, primi eccleſiæ loci epiſcopi & confeſſoris, qui fuit unus de* LXXII *diſcipulis*

Leonardi. AMBIANEN. *In territorio Dunenſi, ſancti Leonardi, eximii confeſſoris.*

Sanctificat. B.M.V. MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. Sic orditur: *Sanctificatio beatæ Mariæ.* Additur autem hæc notatio: *Verum anno* MCCCCLXX *talis à Capitulo noſtro generali emanavit ordinatio: Ob uniformitatem laudabilem, in Ordine noſtro obſervandam, & præcipue in celebratione divinorum, ordinamus quod feſtum Virginis Mariæ, quod modo Eccleſia ſolemniter celebrat* VI *Idus Decembris, amodo ſub nomine Conceptionis, per totum Ordinem univerſaliter celebretur, quemadmodum alias per Eccleſiam fuit determinatum, non obſtante ſtatuto, quod de ſanctificatione facit mentionem* Sequitur demum: *Roma-* *Romarici.* *rici abbatis. Eutychiani Papæ. Macarii martyris.*

Translat. Sebast. &c. ALTEMPS. *Item translatio sancti Sebastiani martyris & Gregorii doctoris Anglorum.* Vide Auctaria die sequenti.

Zenon. ep. Zenon. M. FLORENTIN. *Veronæ, natale sancti Zenonis episcopi & confessoris, totius sanctitatis viri. Item passio sancti Zenonis episcopi & martyris, qui apud Nicomediam civitatem passus & sepultus est, sub Juliano sacrilego imperatore.* Tum solus STROZZIAN. *Crescentiani* *Romæ in cœmeterio Priscillæ, sancti Crescentiani martyris, ut lege in gestis sancti Marcelli Papæ.* Vide supra XXIV Novembris.

Multa de Romarico. MONTIS SANCTI. *Recolitur celebre festum sancti Romarici, ducis eximii & confessoris emeriti, qui pompaticas parvi pendens divitiarum phaleras, cum foret generis quantitate nobilissimus, omnipotenti Deo se sanctoque Petro innuit habendum, mancipiis omnibus ac prediis, suum cum certis privilegiis ditans monasterium, quod antiquitus Habendum castrum, nunc mons sancti Romarici nuncupatur. Roma etiam ditione & auctoritate Regum decrevit atque censuit esse subactum.* In his claritas desideratur.

Translat Baldomeri. CAUDIACEN. *In territorio Lugdunensi, loco qui Sapiniacus vocatur, translatio sancti Baldomeri viri Dei & confessoris.*

Leonardi. DIVIONEN. *In territorio Divionensi, depositio sancti Leonardi, eximii confessoris.*

Ejusdem. REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In territorio Dunensi, depositio sancti Leonardi confessoris.*

De Concept. De Eutych. EDITIO LUBECO-COL. *Conceptio gloriosæ Virginis Dei genitricis Mariæ, sicut concepta est in utero beatæ Annæ matris suæ.* De Eutychiano habet sicut ULTRAJECT. supra. In Macario, pura est. Dein: *Treveris, sancti Eucharii, primi ejusdem loci episcopi & confessoris. Qui extitit unus de* LXXII *discipulis Domini, & postea à beato Petro Apostolo, una cum discipulis suis Valerio & Materno, qui in decursu temporis in eodem episcopatu successerunt, directus* [est] *ad prædicandum. Qui populum ab idolorum cultura revocavit, & ad fidem Christi convertit. In territorio Dunensi, depositio sancti Leonardi episcopi & confessoris.*

Plura de Euchario.

Leonardi. BELIN. Incipit: *Conceptio immaculata sacratissimæ Virginis Mariæ, genitricis Dei & Domini nostri Jesu Christi.* Sequitur textus satis purus, sed in fine: *Eodem die apud Veronam, sancti Zenonis episcopi & confessoris.* Vide supra. *Item sancti Martini abbatis.* Ex die præcedenti. In altera editione expunctum *tò immaculata.* Omissus est Martinus; sed adjicitur: *Eodem die, sancti Leonardi presbyteri.*

De Concept. Zenonis. Martini.

GREVEN. In fine: *Ipso die secundum Catalogum & alios, beati Zenonis episcopi Veronensis & martyris, cujus meminit B. Gregorius tertio Dialog. 5, Usuardus habet eum pridie Idus Aprilis. Treveris, sancti Eucharii, primi ejusdem urbis episcopi & confessoris. Hic unus fuit de* LXXII *Domini discipulis, atque à beato Petro cum duobus aliis Valerio & Materno Treverim missus, populum ab idolorum cultura revocavit, plenusque operibus bonis in Domino quievit. Genebandi episcopi Laudunensis & confessoris, de quo in gestis beati Remigii. Romæ, natale beati Eusebii episcopi. Syri Papiensis episcopi primi & confessoris hîc natale. Hunc Usuardus habet secundo Idus Septembris, die scilicet, quo memoria ejus & Yventii discipuli successorisque sui insimul recolitur. Eodem die, sancti Romarici abbatis & confessoris. Qui cum magnus esset in palatio Theodeberti regis Austrasiorum, omnibus renuntians, in Luxoviensi cœnobio, sub sancto Amato monachus primum, deinde abbas factus, tempore quodam apud Vosagum, vas sicera, quod pridie evacuatum fuerat, & sine ducículo relictum, oratione facta signoque crucis edito plenum reddidit, ubi ad miraculi stuporem & hoc accessit, quod ex ipso vase aperto nihil omnino calius dati liquoris in terram defluxit. Item Euticiani monachi & confessoris, qui ut libro* I *Tripartitæ historiæ dicitur, in Bithania Olimpum habitans, ad curandas passiones, & miracula rerum & operum divina repletus gratia, Constantino Augusto propter virtutem vitæ charus admodum erat.*

Genebandi. Eusebii. Syri. Romarici cum elogio. Eutychiani monachi.

MOLAN. In fine: *Eodem die apud Veronam, sancti Zenonis episcopi & confessoris. Item sancti Martini abbatis. Eodem die, sancti Leonardi, presbyteri, confessoris in territorio Dunensi. Treveris, natalis sanctæ Anastasiæ.* Typis minoribus: *Eodem die, sancti Romarici, abbatis Luxoviensis & confessoris. Item Eutychiani monachi* &c. ex GREVEN. Editiones aliæ: *Treveris, depositio sancti Eucharii episcopi & confessoris. Et sanctæ Anastasiæ. Eodem die, sancti Romarici confessoris. In territorio Dunensi, sancti Leonardi presbyteri.* De Zenone, ut in prima *Die Octava, sancti patris Patapii.* Vide elogium in Martyrologio Romano.

Zenonis. Martini. Leonardi. Anastasiæ. Eutych. Eucharii. Patapii.

V *Idus.* *Die* 9.

Leocadiæ. NAtalis sanctæ Leochadiæ virginis, quæ à præfecto Hispaniarum Daciano, apud Toletum dura carceris custodia macerata, cum gravissimos beatæ Eulaliæ & reliquorum martyrum audisset cruciatus, genibus in oratione positis, impollutum Christo spiritum *Cypriani.* reddidit. Ipso die, sancti Cypriani abbatis Petragorici, magnificæ sanctitatis & clarissimi in miraculis viri.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp-maj. & Molan. recte scribunt *Leocadiæ*, sed in textu servata est reliquorum codicum lectio. De *Daciano* alibi dictum est, hic rursus aliqui *Datiano*, Tornacen. *Deciano* &c. At quid vult Munerat. per *præfecto Hyspaniano?* Suspicor voces duas *Hispaniarum Daciano* typographi imperitia male in unam coaluisse, quemadmodum altera Greveni editio pro *Eulaliæ* pessime formavit *Lualiæ.* In Munerato est *dire* pro *dira.* Molan. legit *spiritum Christo reddidit*, quod Adonianum est; sed Usuardi

di lectio ex codicibus aliis probatur. Nonnulli codices habent *Cipriani*, ut Greven. sed Praten. Herinien. &c. melius ut est in textu. Errat Antverp-maj. dum pro *Petragorici*, ponit *Petragoricæ*.

OBSERVATIO. Quæ hîc primo loco refertur illustris Toletana virgo *Leocadia*, nec in Hieronymianis codicibus, nec in serie Bedæ, nec apud Wandelbertum nota, ab auctore Romani parvi primùm & simpliciſſime consignata est: *Leocadiæ virginis*, nulla loci, temporis aut martyrii facta mentione, unde verosimillime conjicias, nulla sanctæ Acta vidisse Martyrologii hujus compilatorem. Aliqua nihilominus olim exstitisse necesse est, ex quibus Martyrologus Viennensis eam mortis circumstantiam decerpserit, quæ ex ipso in textum nostrum translata est. Quæri posset, cur Leocadia hoc die celebretur, si verum est, eam tunc *Christo spiritum reddidisse, cum gravissimos beatæ Eulaliæ, & reliquorum martyrum audisset cruciatus*; Eulalia vero Emeritensis, quæ hîc haud dubiè innuitur, passa sit x Decembris? Jam satis nota est recepta nobis & unice vera solutio; videlicet, arbitrarium plane fuisse Adonis antesignano, hujusmodi celebritates certis diebus affigere: ipsum autem præfatus Ado, & post Adonem Usuardus bona fide secuti sunt. Pervulgata Leocadiæ memoria ex Conciliis Toletanis, in ejus ecclesia habitis, repetitur, atque item à ternis basilicis in sola Toletana urbe ejus nomini consecratis, de quibus vide Notationem Baronii, ubi etiam agitur de corporis translatione, quam Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii in dubium revocat. Nos alibi eam controversiam discutiemus, nonnulla Leocadiæ Acta manuscripta vulgaturi, quæ hactenus typis edita non existimo. De eorum sinceritate hîc non disputo, imo ultro fateor, passionem longiorem, quæ apud nos exstat, panegyrim potius videri, quam exactam rerum gestarum narrationem. Nihil reperit Surius præter Adonianum elogium, cui Marinei verba adjunxit, de Sancta *ab altis Toletanæ urbis mœnibus præcipitata*, quæ verum martyrium indicant, ubi *Leocadia* à Concilio Toletano IV, apud Labbeum tomo 5 col. 1702, nonnisi *beatissima & sancta confessor* appellatur. Videri possunt paucula, quæ de Sancta nostra habet Tillemontius tomo 5 pag. 573; & siquis curiosius indagare voluerit, quo fundamento Ordini Carmelitarum adscripta fuerit Leocadia, adeat Responsiones Papebrochii ad art. XVI, à num. 77. Sufficiat modo exhibita textus nostri origo & ad Usuardum transfusio. *Leocadiæ.*

Cyprianus abbas Petragoricus à solo Adone positus est, qui hîc alium suum fontem, nempe Gregorii Turonensis librum de Glor. Confessorum; ut sæpe alibi solet, consuluit, elogium decerpens ex cap. 100, quod Noster integrum adoptavit. De Sancti gestis nihil prætèrea traditum novimus, neque Petrus in Catalogo lib. I cap. 51, neque Trithemius de viris illustribus Ordinis sancti Benedicti, à Baronio citati, plura aliunde suggerere potuerunt. Sitne porro Cyprianus hic Ordini Benedictino accensendus, alibi examinabitur. Wandelbertus hoc die totus est in translatione sancti Sebastiani: versus dabimus inter Auctaria. *Cypriani.*

AUCTARIA.

PRATEN. Inter puros relictus est, licet hoc die solummodo textum referat usque ad *custodiâ macerata*, exciso pro reliqua parte folio, ut testatur Sirmondus, qui reliqua textûs supplevit ex codice altero, quod vocamus B.

TORNACEN. In textu purus, superaddit: *Jotro monasterio, sanctæ Baldæ virginis.* *Baldæ.*

ROSWEYD. In fine subdit: *Translatio sancti Sebastiani martyris.* Hæc est, quam dixi à Wandelberto versibus decantari hoc modo: *Translat. Sebastiani.*

Sebastianum quinis celebramus, ab Urbe
Translatum, proprio quo Gallica rura patrono
Exultant, ingens templum cui surgit in ora;
Antiquoque nitent æquantia culmina fastu.

Succesſi &c. Sequitur in prædicto codice: *In Africa, Succesſi episcopi & martyris & aliorum viginti quatuor. Antiochiæ, Jherontii martyris & aliorum novem.* *Gerontii &c.* Hæc ex Hieronymianis emendanda sunt.

PULSANEN. Primam sic refert: *Natalis sanctæ Leuchadiæ virginis.* In altera paulo propius ad puritatem accedit.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. ANTVERP-MAX. cum sex codicibus mediæ notæ, & BIGOTIAN. signatus P. 5. Omnes conveniunt in hac additione: *In Africa, sanctorum Petri, Succesſi, Bassini, Porphirii & Urbani.* Aliqui ex his scribunt *Basini*, & omittunt &. *Petri & sociorum.*

CENTULEN. *In Hispaniis, sanctæ Leocadiæ virginis, quæ apud Tholetum durissima carceris macerazione laniata, impollutum Christo spiritum reddidit. Petragoricas, sancti Cypriani abbatis, magnificæ sanctitatis viri, confessoris.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, Melchiadis Papæ & martyris; qui constituit, ut nulla ratione Dominica die jejunium ageretur, quia eo die pagani quasi sacrum jejunium celebrabant.* Supra ad x Januarii & die sequenti sæpius recurrit. Pergit: *Cellensi monasterio, natale sanctæ Leochadiæ virginis. Quæ à præfecto* &c. pure. Adverte hic indicari cœnobium, quod vulgo sancti Gisleni dicitur, quo corpus ex Hispania allatum memorant; an post Toletum relatum, disceptatur. Sequitur: *In Africa, sanctorum martyrum Petri, Succesſi, Bassini, Porphirii, Urbani, Victoris & Bonifacii. In Antiochia, sanctorum martyrum Gerontii, Polenciæ, Silvanæ, Valentini, Felicis & Euticiani.* Hi omnes ex Hieronymianis accepti sunt: vide ibi. In ultima annuntiatione satis purus est. *Melchiadis. De Leocad. Petri & sociorum. Gerontii &c.*

HAGENOYEN. Huc transtulit Eutychianum Papam *Eutychiani.*

Papam, de quo die præcedenti satis dictum est.
Syri. Tum: *In civitate Papia, natale sancti Syri, ejusdem civitatis episcopi, magnæ sanctitatis viri.* Et die præcedenti, & hîc sæpius recurrit; jam dixi de eo actum XII Septembris. Sequitur Leocadia, non omnino pure relata. Dein: *In Affrica,*
Petri & sociorum. *sanctorum martyrum Petri, Successi, Passini, Porfirii & Urbani.* In Cypriano, etiam aliquid immutatum est. Sequitur: *In pago Vimacensi,*
Walerici. *natale sancti Walerici presbyteri & confessoris.* Vide
Joachim. XII Decembris. *Item in Jherusalem, nativitas sancti Joachim, patris sanctæ Dei genitricis Virginis Mariæ. In territorio Lemonacensi* [lege *Lemovicensi*] *sanctæ*
Valeriæ. *Valeriæ virginis.* Est in Romano, sed vide notulam Castellani.

AQUICINCT. Cum multis aliis codicibus scribit *Datiano*, pro *Daciano*. In fine: *Apud Ticinum, depositio sancti Syri episcopi & confessoris.*
Syri. Vide dicta ad HAGENOYEN.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130.
Ejusdem. *Eodem die, sancti Syri episcopi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Caret toto hodiernô textu, hanc solam annuntiationem
Eucharii. referens: *Eucharii Treverensis episcopi.* Vide de hoc Auctaria diei præcedentis.

REG. SUEC. sub num. 428. *Eodem die, exceptio corporum beatorum Sebastiani & Papæ Gregorii.*
De Seb. &c.

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. *In Africa,*
Petri & sociorum. *sanctorum Petri, Bassini, Porphyrii & Urbani.* Conveniret cum codicibus mediæ notæ &c. nisi deesset nomen *Successi.*

In VATICAN. signato num. 5949. Adjicitur
Zenonis. textui: *Et sancti Zenonis confessoris.* Vide dicta ad diem præcedentem.

FLORENTIN. In fine: *Apud Ticinum sive Papiam, sancti Syri episcopi & confessoris.*
Syri.

EDITIO LUBECO-COL. In Leocadia interserit nomina tyrannorum *Diocletiani & Maximiani.* Secundo loco: *In Africa, sanctorum Pe-*
Petri &c. *tri, Successi, Bassini, Porphirii & Urbani martyrum.* Sequitur de Cypriano, satis pure. Tum: *Eodem die, memoria beati Joachim patriarchæ, patris*
Joachim. Annæ. *gloriosæ virginis Mariæ. Treveris, sanctæ Anastasiæ virginis.* *In Susato, adventus sancti Patrocli*
Advent. Patrocli. *martyris.* Vide GREVENUM.

BELIN. In prima editione, textui adjicit: *In Affrica, sanctorum Petri, Successi, Bassiani. Eo-*
Petri &c. *dem die, beati Siri Papiensis episcopi.* Altera superaddit: *Lemovicas, sanctæ Valeriæ virg. & mart.*
Siri. Valeriæ.

GREVEN. *Joachim patriarchæ, patris gloriosæ Dei genitricis Mariæ, hîc solennis servatur memo-*
Joachim. *ria. Translatio sancti Bartholomei Apostoli à Be-*
Translat. Bartholom. *nevento Romam. In Africa, sanctorum Successi epi-*
Succes. &c. *scopi, Petri, Basini, Porphirii, Urbani, Victoris,*
Geront. &c. *Bonifacii & aliorum decem & octo. Antiochiæ, sanctorum Gerontii, Polentiæ, Sylvanæ, Valentinæ,*
Proculi Veronensis. *Felicis & Euticiani. Veronæ, sancti Proculi, ejusdem civitatis episcopi quarti, & confessoris. Qui tempore Maximini imperatoris, martyrii flagrans desiderio, sponte se gentilibus offerens, ab eis tamquam delirus senex, colaphis & fustibus cæsus, extra civitatem pulsus, tandem signis & virtutibus inclytus quievit in pace.* Vide quæ de variis Proculis diximus in Observatione, 1 Decembris. Sequitur: *In Susato, oppido diœcesis Colonienſis, ad-*
Advent. Patrocli. *ventus sancti Patrocli martyris, à Trecassina civi-*
Cæsariæ. Anastasiæ. *tate, per sanctæ memoriæ Brunonem Colonienſem archiepiscopum illuc translati. Cæsariæ virginis &*
martyris. Vide dicta die præcedenti. *Treveris, sanctæ Anastasiæ virginis.*

MOLAN. *In Aphrica, sanctorum Petri, Successi,*
Petri &c. Syri. *Bassiani. Eodem die, beati Syri Papiensis episcopi.* Utramque descripsit ex BELIN. Pergit: *Jotro*
Baldæ. Valeriæ. *monasterio, sanctæ Baldæ abbatissæ.* Vide Castellanum. *Lemovicas, sanctæ Valeriæ virginis & martyris.* Et typis minoribus: *De qua scribit Martialis epistola 2 ad Tolosanos cap.* 8. Editiones posteriores eadem prorsus habent de tribus martyribus Africanis, de Syro & Balda; de Valeria nihil, sed translata hîc est ad diem sequentem.

IV *Idus.* *Die* 10.

Carpophori & Abund. APud civitatem Hispolitanam, sanctorum martyrum Carpofori presbiteri & Abundii diaconi, qui persecutione Diocletiani primò fustibus crudelissimè cæsi, deinde in carcerem negato cibo & potu retrusi, rursum equuleo torti, & post hæc diu carcere macerati, noviſſimè gladio percussi sunt. In Hispania civitate
Eulaliæ. Emerita, passio sanctæ Eulaliæ virginis, quæ cum esset annorum tredecim, pro confessione Christi, jussu Daciani præsidis, plurima tormenta perpessa est, noviſſimè in equuleo suspensa & exungulata, faculis ardentibus ex utroque latere appositis, hausto igne spiritum red-
Juliæ. didit. Eodem die apud præfatam urbem, sanctæ Juliæ martyris, quæ fuit convirginalis sanctæ Eulaliæ & comes individua ad passionem properanti.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Præcipua & notabilior versatur in nomine loci, ubi Carpophorus & Abundius passi fuerint, quemque Romanum parvum clare nominavit *Spoletum*, nisi forte correctricem manum adhibuerit Rosweydus. In Adone certo scriptum est *apud Hispolitanam civitatem.* Variant codices Usuardini, inter quos Praten. & Belin.

Belin. diſerte legunt *Spoletanam*; Antverp. & Max-Lubec. *Spolitanam*; Roſweyd. & Molan. *Hiſpalitanam*; reliqui paſſim *Hiſpolitanam* cum Adone, à quo Uſuardum receſſiſſe, nihil eſt quod ſatis perſuadeat. At ubi demum quæretur civitas illa *Hiſpolitana?* Hic nodus eſt; cui ſolvendo non apte in Beda Plantiniano ingeritur *Hiſpalis* Bæticæ, ad quam hos martyres pertinere fruſtra, ni fallor, contendunt, qui ex quantumvis levi nominis ſimilitudine Sanctos quoſlibet in Hiſpaniam undequaque ſolent tranſvehere. Si Carpophorus aliquis Hiſpalenſis epiſcopus fuit, is à noſtro diſtinctiſſimus eſt. Scrupuloſior hîc Baronius à nominando loco abſtinuit; non dubitarem ego *Spoletum* eligere, vel ſaltem ejus territorium, quo fere recidit notula Caſtellani, ut locus ſit *Saſſovivo*, apud Fulginium, inter Spoletum & *Spello*, Latine *Hiſpellum*, unde ad formandam *civitatem Hiſpolitanam* facillimus eſt progreſſus. De *Spello* vel *Hiſpello* aliter Latine reddito, egimus XVIII Maii in S. Felice, de quo vide in Actis tomo 4 Maii pag. 167. Siquis meliora invenerit, ultro amplectemur. Plura dabit Janningus in citata non ſemel diſſertatione, ſuo loco publicanda. Alia difficultas in Eulaliæ ætate, quam codices aliqui duodennem dumtaxat faciunt; nos ex probatiſſimis & ex Adone putamus, Uſuardum ſcripſiſſe *annorum tredecim*. Munerat. male legit *jugulata*, pro *exungulata*. Servavimus *Carpofori* &c. ex ſolita codicum orthographia. *Abundi*, *Abundancii*, *Datiano* &c. ſcriptoria ferme ſphalmata ſunt.

OBSERVATIO. Prima noſtra annuntiatio hîc rurſus à Romano parvo procedit, ſecundo loco poſt Eulaliam his verbis ſignata: *Spoleti, Carpophori presbyteri & Abundii diaconi*. Rabanus abſque poſitione ſcripſit: *Eodem die, ſancti Habundi & Carpofoli martyrum*. Ado ſic locum formavit, ut multis tricis anſam præbuerit, de cetero elogium texens, cujus potiorem partem extraxit Uſuardus, pro ut in textu noſtro producitur. Apud alios Martyrologos, nulla de his Sanctis memoria. Adoni præluxerunt Acta, qualia à Mombritio edita ſunt, Baronii, imo cujuſlibet non plane imperiti, judicio *admodum depravata*, adeo, ut non videam, mendis omnibus facile expurgari potuiſſe. An id præſtiterit Joannes Baptiſta Braccheſcus, Ordinis Prædicatorum in vita à Baronio citata, explorare non licet, cum vitam illam hactenus non viderim. De his, horumque ſociis Umbriæ Sanctis alibi cum Bollando locuti ſumus, non ſemel lectores remiſimus ad Janningi Tractatum de Dodecade Sanctorum Umbriæ, cui opportunus locus dari poterit IX Julii, cum de Brictio ex duodecim uno, agendum erit. Pluribus hîc immorari operæ pretium non arbitror; citavimus alibi Tillemontium tomo 5 pag. 132. De loco actum eſt in Variantibus: collectanea noſtra Mss. de Sanctorum paſſione & tranſlatione, ſuo tempore illuſtrabuntur. *Carpophori & Abundii*

Inter Hiſpanas Virgines pro fide Chriſti martyrio coronatas merito celebratiſſima cenſetur *Eulalia*, non jam *Barcinonenſis*, de qua egimus XII Februarii, ſed quæ *Emeritæ* paſſa eſt; die præcedenti, ut mihi quidem videtur, in Leocadiæ elogio appellata. Nota eſt alterutra (nam duas eſſe tantiſper ſupponimus) in Kalendario Carthaginenſi: IV *Idus Decembris*, *ſanctæ Eulaliæ*. Apud codices Hieronymianos tribus conſequenter diebus, hoc nempe, XI, & XII Decembris recurrit *Eulaliæ* nomen, primo & ultimo *Almeriæ* vel *Almeri*, medio autem *Romæ*. Plures ſynonymas eſſe potuiſſe, non negaverim; at niſi vehementer fallor, *Almeria* pro *Emerita* illuc irrepſit, nonnullis codicibus Eremitam diſerte exprimentibus. De qua re, uti & de repetitione, pluribus differit Florentinius. Nullam Eulaliam celebravit Beda XII Februarii; unde ad hunc diem retulit Barcinonenſem: *Natale ſanctæ Eulaliæ virginis in Barcilona* &c. in quo eum ſecutus eſt Rabanus, ſic tamen ut hic Emeritenſem referat XII Decembris. Romanum parvum etiam diſtinguit, dum XII Februarii Barcinonem expreſſit, hic vero: *Eulaliæ virginis martyris*, ut certo diverſas ſupponere videatur. Sic item Ado, diverſa utrique tribuens elogia, tametſi nonnulla confuderit, dum Barcinonenſem ex paſſione ſanctæ Leocadiæ ſe accepiſſe teſtatur. Quodcumque textus noſter utroque die refert, Adonianum eſt. At necdum ſublata eſt confuſio, de qua XII Februarii in Actis plura memoravit Henſchenius, hoc die in eodem opere denuo examinanda & illuſtranda. Unica Eulalia, an geminæ fuerint, potiſſimum controvertitur. Qui Eulaliam Barcinone natam, Emeritæ paſſam volunt, vel qui Emeritæ natam & paſſam, Barcinonem ſubinde transferunt; dum Actorum difficultates evitant, in alias labuntur. Certe ex citatis à Ruinartio Sacramentariorum aut Miſſalium documentis, binas fuiſſe ſuadetur. Quidquid unius Acta fortaſſe alteri attributa fuerint. Fateamur cum laudato ſcriptore, *ex neutra parte certa occurrere argumenta, quæ rem penitus conficere valeant*; quo demum etiam deflectit nota Tillemontii tomo 5 pag. 713. Interim Emeritenſis hodiernæ laudes egregie cecinit Prudentius, citato ſæpius libro περὶ στεφάνων hymno 3, quem vide notis illuſtratum apud laudatum Ruinartium à pag. 497. Alios encomiaſtas enumerat Baronii Notatio, quibus recenſendis ſuperſedeo. Ex illis omnibus aliam vitæ ſeriem, neglectis Actis, quæ apud nos multa ſunt, deduxit præ- *Eulaliæ.*

fatus Tillemontius tomo 5 à pag. 320. Pro Eulaliarum distinctione clarissime pugnant bina Wandelberti disticha, quorum alterum Barcinonensi adscripsimus XII Februarii; hîc vero alterum subnectimus:

Eulaliam sancto quartis veneramur amore
Hispanam; Emeritam cujus cruor ossaque servant.

Julia. Sed quid de *Julia* Eulaliæ *convirginali?* Equidem nihil reperio, cui tuto innitar. Prudentio ignotam fuisse, satis ostendit ejus de ipsa silentium. Nec Juliæ usquam meminerunt Acta apud Mombritium, nec alia, quæ penes nos sunt manuscripta. Qui à codicis Epternacensis hodierno textu eam repetunt, facile advertunt, nomen *Juliæ* ibi pro *Eulaliæ* suppositum esse. Restat ergo ut sola Adonis auctoritate subsistat, qui in aliis Eulaliæ Actis eam invenerit, quod nos alibi accuratius inquiremus.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret prima, in secunda purus est, in tertia mutilus, sistens in solis verbis: *Juliæ virginis.*

ROSWEYD. In textu satis purus, habet in fine: *Romæ, Melchiadis Papæ & martyris.* *Melchiadis.*

PULSANEN. Primo loco habet de Eulalia, usque ad *virginis.* Secunda de Julia, partim excisa, partim mutila est. Carpophori & Abundii elogium plane expunctum est.

ANTVERP-MAX Cum sex aliis mediæ notæ codicibus, textui satis puro, in principio præfigit: *Romæ via Appia, sancti Melchiadis Papæ; qui cum annis quatuor Romanam rexisset Ecclesiam, martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calixti.* Vide AQUICINCT. *De Melch.*

CENTULEN. *Apud Emeritam Hispaniæ civitatem, sanctæ Eulaliæ virginis, quæ sub Daciano multa perpessa tormenta, novissime eculeo appensa, & igne ad latera posito ustulata, in confessione Christi emisit spiritum. Ipso die & ibidem, sanctæ Juliæ pedissequæ ejus. Item apud eamdem provinciam, sanctorum Carpofori presbyteri & Habundii diaconi, qui post multa sibi illata tormenta, gladio puniti sunt.* Hic solus codex Usuardinus est in quo hoc die duo illi martyres Hispaniæ adscribantur; XII Decembris accedet BRUXELLEN. *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Incipit ab Eulalia, textui adjiciens: *Et cernentibus Christianis, in specie columbæ niveæ cælum petiit. Cujus sacrum corpus per triduum jussu præsidis pependit in ligno, sed nix desuper puellæ corpus aspexit, & nivali candore coopertum divina gratia dealbatum est.* In Julia, non plane purus est. In fine: *Et natale sancti Pauli, cujus passio habetur.* Distinctiori notitia opus est. *De Eulalia.* *Pauli.*

HAGENOYEN. In prima & secunda nonnihil interpolatus est. Sequitur: *Eodem die Romæ, natale sancti Melchyadis Papæ & martyris; qui tribus annis, mensibus sex, & diebus octo Romanam rexit Ecclesiam. Hic tricesimus primus erat post Petrum, & constituit, ut die Dominica, & quinta feria nulla ratione Christiani jejunarent, quia pagani illos dies quasi sacrum jejunium* [sacro jejunio] *observabant. Et hic sub Maximiano martyrio coronatur. Viennæ, sancti Syndulfi episcopi & confessoris.* Hic à Mosandro Adoni tribuitur, sed Rosweydus in appendicem rejecit. *In Curia Curiensi, sanctæ Eymericæ virginis & martyris. Item sancti Lucii regis, ob Christi fidem exusti.* Ultimo loco refertur Julia, utcumque purè. *De Melch.* *Sindulfi.* *Eymericæ.* *Lucii.*

AQUICINCT. In fine adjicit totam annuntiationem Melchiadis; quæ etiam apud Mosandrum Adoni adscribitur, à Rosweydo rejecta. Sic habet: *Romæ, depositio Melchiadis Papæ. Hic constituit, ut die Dominica* [adde, *& quinta feria*] *nullus fidelis jejunaret, quia ipsos dies pagani, quasi sacro jejunio celebrant. Et constituit, ut ex consecratu episcopi, oblationes propter hæreticos, per ecclesias dirigerentur. In pago Lemovicensi, sanctæ Valeriæ virginis & martyris.* Vide Castellanum. *De Melch.* *Valeriæ.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sub num. 130. In fine: *Romæ, sancti Melchiadis Papæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eulaliæ virginis & martyris. Leuchadiæ virginis.* Male ex die præcedenti ad hunc translata est. Sequitur: *Sanctæ Juliæ virginis & martyris, quæ fuit socia Eulaliæ virginis. Carpofori presbyteri & Habundantii* [Abundii] *diaconi, martyrum.* *Leocadiæ.*

REG. SUEC. sign. num. 428. *Lemovicis, sanctæ Valeriæ virginis & martyris.* *Valeriæ.*

In VATICAN. num. 5949. Deest Julia.

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Antigoni & sanctæ Eufrasiæ.* Clarior notitia de hisce Sanctis desideratur. Addit codex: *Lemovicas, sanctæ Valeriæ virginis & martyris.* *Valeriæ.*

FLORENTIN. *Romæ, sancti Melchiadis Papæ..... Item sancti Savini episcopi & confessoris.* Puto placentinum indicari, sed hic colitur die sequenti. Vide ibi Auctaria nostra & Martyrolog. Rom. *Melchiadis.* *Savini.*

EDITIO LUBECO-COL. Primo loco de Melchiade, in quo eadem ferme describit, quæ habet AQUICINCT. supra. In prima nostra annuntiatione satis pura est. De Eulalia, sic legit: *In Hispania, civitate Emerita, passio sanctæ Eulaliæ virginis & martyris. Quæ cum temporibus Diocletiani imperatoris, duodecim esset annorum & nobilissimis orta natalibus, Daciano præside sedente pro tribunali, sponte se coram eo obtulit, & de crudelitate, quam in Sanctos Dei exercuerat, dire increpavit, quapropter ab eodem plurima tormenta perpessa est; novissime autem in eculeo suspensa & exungulata, faculis ardentibus ex utroque latere appositis, donec paulatim combusturum consumeretur. Sed ea orante, flamma in tortores eversa est, & perseverans in oratione, in columbæ specie spiritum emisit, videntibus populis & dicentibus; Gloria tibi Domine.* In Julia, satis pura est. Demum: *Viennæ, sancti Sindulphi episcopi & confessoris.* *De Eulalia.* *Sindulfi.*

BELIN. Textui satis puro adjicit ut supra: *Romæ, sancti Melchiadis Papæ & martyris.*

GREVEN. *Romæ via Appia, beati Melchiadis Papæ. Qui cum ante beatum Silvestrum rexisset Ecclesiam annis quatuor, martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calixti. Ipse constituit, ut die Dominica & feria quinta jejunium minime observetur, quod hos dies pagani prophanis jejuniis ducebant. Ipso die, passio beati Pauli episcopi, cujus passio habetur. Item, sanctorum Victoris, Adriani, Cecilia. Item Silvini, Valentini. Pauli Papæ & mar-* *De Melch.* *Pauli.* *Victoris &c.* *Silvini &c.* *Pauli Pt.*

martyris, qui secundum Catalogum habetur VI *Kal. Februarii. Vienna, beati Sindulphi episcopi & confessoris. Pontianæ virginis. In civitate Armennis, natalis sanctæ Agricolæ.*

Sindulfi. *Pontianæ.* *Agricolæ.*

MOLAN. In prima editione unicum habet augmentum, quod descripsit ex BELIN. *Romæ, sancti Melchiadis Papæ & martyris.* In posterioribus editionibus de Melchiade post *Papæ*, duo sequentia verba parenthesi includit, ut martyrium in dubium revocet. Vide Romanum & Notationem Baronii. Castellanus ex veteri Kalendario Bucheriano recte contendit, Melchiadis natalem ad x Januarii referendum; quo die vide Auctaria. Porro præfatæ editiones posteriores superaddunt: *Vienna, sancti Sindulphi episcopi & confessoris. Lemovicas, sanctæ Valeriæ virginis & martyris. Apud Leontinos in Sicilia, sanctorum militum viginti martyrum, quorum unus Mercurius dicebatur, sub Tertyllo præside, Licinio imperante, qui à sanctis Alphio, Philadelphio, & Cyrino conversi fuerant. Die decima, sanctorum martyrum, Menæ, Hermogenis & Eugraphi.* Vide Sur.

Melchiadis.

Sindulfi. Valeriæ. *Mercur. & c* *Menæ & sociorum.*

III *Idus.* *Die* 11.

ROmæ, natalis beati Damasi Papæ, & passio sancti Trasonis martyris, qui cum esset christianissimus, jubente Maximino tentus est, ac cum aliis duobus Pontiano & Prætextato, martyrio coronatus. Civitate Ambianis, sanctorum martyrum Victorici & Fusciani. In horum naribus & auribus jussit judex tarincas immitti, & clavis candentibus capita transfigi, deinde oculos evelli, ac postremum per eorum corpora jaculari, sicque unà cum sancto Gentiano hospite suo capitibus amputatis migraverunt ad Dominum. In Hispaniis sancti Euticii, cujus gesta habentur.

Damasi. Thrasonis & socior. *Victorici & socior.* *Eutychii.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. omittunt in principio *natalis*: *Trasonis* scribunt fere codices omnes. *Maximino* legit Ado, & ita probatissimi codices, contra alios multos, in quibus mutatum est nomen in *Maximiano.* Herinien. posuit *coronatus est.* Greven. & Molan. pro *christianissimus*, simpliciter habent *christianus.* In Ambianensibus ex sensu Usuardi ordinandis occurrit difficultas, ob quam Pratensis cum suis à puris ferme excludi merebatur, utpote qui contra Actorum fidem, in principio legit: *Gentiani & Fusciani*; in fine autem, *cum sancto Victorico hospite suo.* Dices, Usuardum sic scribere & sic errare potuisse; non existimo: cum Acta ipsa præ oculis habuerit. Melius Herinien. Gentianum hospitem facit, sed non recte in initio tres simul componit, *Victorici, Gentiani & Fusciani.* Optime fortasse legunt Antverp. & Max-Lubec. *Fusciani & Victorici*, attamen Munerat. Greven. & Molan. præferendos video, dum cum Adone exordiuntur à *Victorici & Fusciani*, quos ita dispositos inveniens Usuardus, sic, procul dubio, servaverit, cetera ex Actis adjungens, nihil solicitus, quem è duobus præponeret. *Naribus vel auribus* habent Praten. Herinien. & pauci alii; at sensus exigit, ut cum Greven. Molan. & majori numero legatur, *naribus & auribus.* Non displicet Molani conjectura, quâ putat *tarincas* vel *taringas* (quam vocem antiquam Gallicam esse, testantur Acta S. Quintini apud Cangium) accipi pro *ringen*, quæ vox Belgice annulum significat: si *fudes* mavis, ut est apud Florum, per me licet. Servo *Eutucii* cum plerisque codicibus.

OBSERVATIO. Damasi Papæ vetustam in Martyrologiis venerationem probat repetita ejus (ut aliqui sentiunt) apud Hieronymianos codices, tum pridie, tum hoc die celebritas: *Romæ, Damasi episcopi*, vel *Depositio Damasi episcopi*; quæ verba die x leguntur: at non satis obvium est statuere, utrum, dum codex Epternacensis, sub hodiernæ Tabulæ initium habet, *Depositio Damasi, Eulaliæ, Trasonis* &c. ibi Damasus Papa intelligatur, qui in aliis codicibus hoc die notus non est. Ceterum Beda diserte hîc legit: *Natale sancti Damasi Papæ*, quibus paucula superaddidit Rabanus. Romanum parvum simpliciter: *Romæ, Damasi Papæ.* Nihil adjicit Viennensis præter solum tempus sedis, quod ad *annos* XVIII, *menses* III, *dies* II extendit, de quo alibi quærendum erit, uti & de multis aliis, circa Damasi vitam & gesta controverti solitis. Videatur Baronii Notatio, ubi ad suos Annales remittit, in quibus præstantissimi Pontificis fidem & mores adversus obtrectantium Luciferianorum calumnias egregie vindicavit. Cetera suggerent Hieronymus & Patres scriptoresque alii, ex quibus Tillemontius vitæ cursum contexuit tomo 8 à pag. 386 per quindecim articulos. Wandelberti versus infra subjiciam. Damaso subnectit Romanum parvum: *Et martyrum Pontiani, Prætex-*

Damasi.

Thrasonis & socior.

Prætextati & Thrasonis, qui martyribus, de facultatibus ministravit. In eamdem sententiam & eodem ordine loquitur Ado, ex quo Noster totam elogii sui materiam desumpsit, mutata tamen nominum serie, quam dicerem, ipsum ex Hieronymianorum sensu attemperare voluisse, in quibus *Thrasonis* nomen primo loco ponitur, nisi omisisset *Capitulinum*, qui inter *Pontiani* & *Prætextati* refertur. Hoc miror, ita annuntiationem hanc cum prima cohærere, acsi Martyres illi ad eadem Damasi tempora pertinerent. Legi potest Florentinii notatio. De horum Sanctorum Actis eadem habenda est ratio, quæ de aliis Martyrum gestis, ex sancti Marcelli Papæ vita acceptis, non semel superius indicata est.

Victorici & sociorum.

In Ambianensibus variant iterum apographa Hieronymiana, inter quæ exactius legit Corbeiense, dum ait: *Ambianis civitate, natalis Victorici, Fusciani, & Gentiani martyrum*, quos modo non multum dissimili etiam exhibet Rabanus. Florus ex eorum Actis nonnulla producens, scribit: *Passio sanctorum Gentiani, Victorici & Fusciani.* De his nihil in Romano parvo; nec verosimile est Adoni innotuisse istorum Martyrum Acta, dum solos nominat *Victoricum & Fuscianum*, cum hoc elogio: *Qui gloriossimam fidei suæ confessionem sanguine passionis decoraverunt:* quæ patet martyribus quibuslibet applicari posse. Ast Usuardum præfata Acta vidisse, manifestum est. An prout nunc alicubi exstant, non ausim asserere; nam si vera est Tillemontii conjectura, vix ea XII seculum superant. Fatendum itaque, alia & diversa & multo antiquiora fuisse, si vere à Floro scripta sunt, quæ in nostra Bedæ editione ei tribuuntur, ubi pro *tarincas* substituitur *sudes*, ac in fine adstruitur multis Sanctis commune miraculum de proprio capite manibus deportato &c. De Usuardo dubium non est, quin passionis modum ex ipsis Actis, ut à Bosqueto, De ecclesiis Gallicanis parte 2 à pag. 157 edita sunt, plane descripserit. Eorum compendium Gallicè tradit Tillemontius tomo 4 pag. 454 & 455, ubi & corporum translationem describit, quæ exstat apud Mabilionem sec. 4 Benedictino parte 2 pag. 487, ubi videnda prævia admonitio: cui addi potest nostri Motherii notula. De quibus omnibus in majori opere à nobis copiosius agendum erit. Wandelbertus solos Victoricum & Fuscianum ab Adone positos, sic post Damasum suis versibus honorat:

Roma litat Damasi ternis solennia Papæ.
Occurrunt, parilemque simul Victoricus, atque
Fuscianus habent festi votique nitorem:
Ambiana virent quorum nunc rura cruore.

Eutychii.

Eutychius ex Hieronymianis ab Adone acceptus est, totidem omnino verbis à Nostro transumptus. Quæ gesta olim habita fuerint, ut Hieronymiani codices testantur, doceri cupimus. Ea nec ad Adonem, nec ad Usuardum perveniisse, demonstrat eorum de gestis silentium. Notabis obiter *Danielem prophetam*, à Romano parvo & Adone XXI Julii signatum; iisdem verbis ab utroque, nescio ob quam causam, hoc die repeti, unde in Auctaria nostra transfusus est.

AUCTARIA.

TORNACEN. De Ambianensibus sic habet: *Civitate Ambianis, sanctorum martyrum Gentiani & Fulciani.* Desunt reliqua. In ceteris purus est.

ANTVERP. MAJ. In Ambianensibus similis est PRATEN. purus in reliquis, sed caret ultima.

ROSWEYD. Post *Damasi*, sic annuntiationem distinguit: *Item passio Trasonis, qui cum esset..... coronatus est, & aliorum sine numero, quorum nomina Deus scit.* Vide Hieronymiana. De Ambianensibus, ut PRATEN. Purus est in ultima.

Danielis.

PULSANEN. Sic habet: *Danihelis prophetæ. Romæ, sancti Damasi Papæ, qui rexit ecclesiam annos* 10, *menses* 3 *& dies* 3. *Eodem die, sanctorum martyrum Pontiani, Prætextati & Trasonis.* Nihil de Ambianensibus. In ultima ferme purus est.

Danielis. De Damaso.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Ex Adone textum incipiunt: *Danielis prophetæ.* Tum: *Romæ via Ardeatina, natale sancti Damasi Papæ & confessoris. Hic rogatu B. Jheronimi instituit dici in fine psalmorum, Gloria patri cum versu sequenti.* Sequitur: *Ipso die, passio sancti Trasonis* &c. pure per totum textum. Eadem habet LOVANIEN. sed elogium Ambianensium rescindit.

ALBERG. Brevius orditur: *Romæ via Ardeatina, natale sancti Damasi Papæ & confessoris.* Tum: *Eodem die, sancti Danielis prophetæ.* Sequitur textus, ut supra. In modo convenit DANIC. Verum de Daniele habet, ut ANTVERP-MAX.

Danielis.

CENTULEN. *Danielis prophetæ. Romæ, depositio Damasi Papæ & confessoris. Ipso die, sanctorum Pontiani, Prætextati atque Trasonis diaconi, martyrum. In Gallis civitate Ambianis, sanctorum Fusciani, Victorici, & Gentiani martyrum, qui gloriosam fidei suæ confessionem, sanguine passionis decoraverunt.* De Eutychio, nihil.

Oct Barbar. Danielis De Damaso.

BRUXELLEN. *Octava sanctæ Barbaræ. Danielis prophetæ. Romæ via Ardeatina, sancti Damasi Papæ & confessoris; qui exhortatione beati Jeronimi, instituit dici in fine psalmorum, Gloria patri* &c. *Ipso die, passio sancti Trasonis* &c. satis pure ut etiam in Ambianensibus. *In Hispania, sancti Euthicii.* Additur diverso atramento, *cujus gesta habentur.* Demum: *Item transitus venerabilis Ydæ de Nyvella, monialis cœnobii de Rameya, Ordinis Cisterciensis.*

Ydæ.

HAGENOYEN. Incipit ab Ambianensibus, non male. Non tam purus est in Thrasone & sociis,

atque

atque in Eutychio. Sequitur: *Romæ, via Ardeatina, natale beati Damasi Papæ & confessoris; qui rexit Ecclesiam annis decem & octo, mensibus tribus. Hic elegans ingenium in componendis versibus habuit, multaque brevia opuscula eroyco metro edidit. Hic constituit ut psalmi die noctuque in ecclesia cantarentur, & ut chorus in duas partes divideretur, & alternatim canerent. Hic multa corpora sanctorum reperit, quorum tumbas versibus decoravit. Gloria patri cantari constituit. Macedonium hæreticum in concilio Constantinopolitano centum & quinquaginta Patrum damnavit, & in pace obiit, & ad sanctum Petrum sepelitur. In Jherusalem, sanctæ Elisabeth, matris sancti Johannis Baptistæ. Item apud Judeam, sancti Naum prophetæ.* Hîc hodie ponitur pro hujus codicis voluntate. Vide Martyrologium Romanum 1 Decemb.

De Damaso. *Elisabeth. Naum.*

Aquicinct. Post *Damasi Papæ*, subdit: *Hic constituit, ut psalmi die noctuque canerentur* &c. ut vide infra in additionibus Molani. Et post τὸ *judex*, additur nomen *Rictiovarus.*

Ambianen. De suis sic scribit: *In Galliis, civitate Ambianis, natalis sanctorum martyrum Fusciani, Victorici, & Gentiani.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Damasi Papæ & confessoris. Fustiani* [pro *Fusciani*] *& sociorum ejus martyrum. Glodulphi episcopi:* aliis *Clodulfi.* Vide Martyrologium Castellani. *Trasonis martyris & sociorum ejus.* *Clodulfi.*

Vatican. sub num. 5949. Post *Damasi*, sic secundam annuntiationem ex Adone extendit: *Et sanctorum martyrum Pontiani, Pratextati atque Thrasonis, qui potens & locuples de facultatibus suis multa Christianis ministravit per B. Sisinnium & Cyriacum diaconos. Non post multum, ipse tentus à Maximiano, palmam martyrii cum duobus aliis percipere meruit.* *Thrason. &c.*

Altemps. *Eodem die, sanctæ Mariæ virginis & martyris.* Sumitur, haud dubie, ex Hieronymianis. Vide Florentinium. *Mariæ.*

Juren. *Civitate Ambianis, sanctorum martyrum Gentiani, Fusciani & Victorici.*

Editio Lubeco-Col. Incipit: *Romæ via Ardeatina, natale sancti Damasi Papæ & confessoris. Qui rexit Ecclesiam annos decem, menses duos, dies decem. Hic constituit ut psalmi die noctuque ab episcopis, & presbyteris ac religiosis, in ecclesiis ac monasteriis cantarentur, & ut chori in duas partes divisi psalmos alternatim canerentur. Huic sanctissimo viro B. Hieronymus multa ecclesiastica religionis scripta misit, inter quæ & duos versus scripsit, scilicet, Gloria patri, &, sicut erat &c. Hic etiam multa corpora sanctorum invenit. Item, sancti Danielis prophetæ.* Textus reliquus satis purus est, nisi quod in fine scribat. *Euticii confessoris.* *De Damaso.* *Danielis.*

Belin. Puritati proximus est, incipiens: *Romæ, sancti Damasi Papæ & confessoris. Eodem die, passio* &c. Nomina Ambianensium format, *Ambiani & Victorici*, & infra, *cum sancto Agentiano hospite.* Item, *jussit Rictiovarus præses.* Alios hujus editionis nævos prætereo: in secunda editione habet *Eutici episcopi.*

Greven. *Octavæ sanctæ Barbaræ virginis & martyris. Nota, sanctus Damasus rexit Ecclesiam annis decem & octo, constituitque ut psalmi die noctuque ab ecclesiasticis personis, choris alternatim concinentibus, frequententur. Beatus etiam Hieronymus multa ad eum catholica scripta misit, in quibus & duos illos versus, Gloria patri; sicut erat &c. in psalmorum fine decantandos. Ipse tandem defunctus, via Ardeatina sepultus est. Danielis prophetæ. Item Joseph patriarchæ filii Jacob. Apud Mirream, sancti Nicolai episcopi & confessoris, avunculi alterius, magni scilicet Nicolai. Ipso die, beati Sabini episcopi Placentini, miræ sanctitatis viri. Qui fide plenus, ut refert Gregorius 3 Dialog. Pado fluvio inundatione agros ecclesiæ occupanti commonitorium scribens, chartam ipsam in aquam mitti jussit, statimque se aqua compescuit, nec ulterius exire præsumpsit. Methis, translatio sancti Glodulphi episcopi & confessoris. Item, sanctæ memoriæ David monachi Cisterciensis Ordinis, in monasterio Hemenroede quiescentis.* *Octavæ Barbaræ.* *De Damaso.* *Danielis.* *Joseph.* *Nicolai.* *Sabini.* *Transl.* *Clodulfi.* *David.*

Molan. Aliis litteris textui immiscet post *Damasi Papæ, qui rexit Ecclesiam annos decem & octo, menses tres, dies duos. Hic constituit, ut psalmi die noctuque canerentur per omnes ecclesias. Hic multa corpora sanctorum requisivit & invenit, quorum memoriam etiam versibus declaravit.* In fine typis minoribus de Sabino descripsit verba Greven. *Ipso die, beati Sabini episcopi Placentini, miræ* &c. addens etiam miraculum de coërcitis Padi aquis &c. In editionibus aliis idem habet in textu aliis litteris de Damaso, & præterea de Thrasone post *Christianus*, inserit ex Adone; *potens & locuples, de facultatibus suis, sanctis martyribus, in carceribus & metallis damnatis, victum ministrabat per Sisinnium & Cyriacum. Non multo post & ipse jubente* &c. In fine: *Die undecima, sancti patris Danielis Stylitæ.* Vide vitam apud Surium. *De Damas.* *De Sabino.* *De Thrasone*

Pridie Idus. *Die* 12.

Pauli.

APud Narbonam, natalis sancti Pauli confessoris, quem beatus Paulus Apostolus ordinatum, eidem urbi destinavit antistitem: quique cum eodem Apostolo ad Hispanias prædicandi gratia pergens, ibidem relictus est, ubi prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis coronatus quievit. In Alexandria, sanctorum martyrum Epimachii & Alexandri, qui cum essent multo tempore in vinculis, & diversis suppliciis confecti perdurassent in fide, ignibus ad postremum consumi jubentur. Item Alexandriæ, sanctarum mulierum Ammonariæ & Mercuriæ cum aliis duabus, quæ inauditis tormentorum generibus toleratis & superatis, finem omnium, ferro cædente suscipiunt. Item sanctorum martyrum Hermogenis, *Epimac. & Alexandri* *Ammonar. Mercur &c* *Hermogen.*

Donati & c Walerici. Donati & aliorum viginti duorum. In pago Vinnacensi, sancti Walerici presbiteri & confessoris.

Puris accensentur *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultraject.* & *Leyden.*

VARIA LECTIO. Molan. vix locum hodie inter puros meretur; in ipso principio scribit; *Pauli episcopi & confessoris*, à quo titulo ceteri omnes abstinent. Munerat. post *Apostolus*, omisit vocem *ordinatum*. Rursus Molan. pro *quique cum eodem*, legit, *cumque eodem*; Belin. *cumque cum eodem*; Munerat. *qui cum eodem*. Belin. sensum corrumpit in *in officio insignitus expleto* contra quam legere debebat, *officio non segniter impleto*. Errat Praten. dum ponit *claris miraculis* pro *clarus miraculis*. Idem habet *Epymachii*; Greven. *Epymachi*. Mallem cum Belin. & Molan. *Epimachi*: sed Herinien. Rosweyd. Munerat. imo Romanum parvum & Ado cogunt scribere cum textu *Epimachii*. In Belino *et*, ante *perdurassent* redundat. Major in eodem confusio, dum mulieres Alexandrinas ultimo loco ponit: maxima vero & hujus & Molani à reliquis discrepantia, qui post *Mercuriæ* ausi sunt ex Adone inferere, & *Dionysiæ & iterum Ammonariæ*, ob quam variationem fere è puris excluси sunt. Rosweyd. ante *ferro cædente*, posuit *capita*. In Greven. *cadente*, est sphalma typographi. Pauci habent *percipiunt*; secunda Belini editio *percceperunt*; servandum quòd est in textu. *Viginti duum* est phrasis solius Pratensis. Pagus *Wimacensis*, qui Castellano est *Vinemacensis*, fere ab omnibus diversimode flectitur. Ado Mosandri scripserat 1 Aprilis *Winnoiensi*; Ado Rosweydi *Wimnoênsi*; hîc vero *Vimnacensi*, *Vinmacensi*, *Vivacensi*, *Vininacensi*, *Vianensi*, *Vimmocensi*, *Numuacensi* &c. Prætuli tantisper ex Munerat. Greven. & Molan. *Vinnacensi*. Magna etiam in scribendo proprio nomine Belin. substituens *Valentii episcopi*. In Munerat. mendum est *Malerici*. Nota hîc, annuntiationem Hermogenis &c. in Rosweyd. duabus Alexandrinis interjici; notabilius vero, tres codices mediæ notæ Hermogeni & Donato præfigere positionem, *Apud Emeritam*, de quo vide Observationem.

Pauli. OBSERVATIO. De *Paulo Narbonensi* non perfunctorie agere cœpimus in Observatione XXII Martii, quo die ex codd. Hieronym. imo ex omnium ferme antiquiorum Martyrologorum sententia collocandus est, neque hactenus queo perspicere, cur Usuardus à solitis ductoribus recedens, huc Paulum distulerit. At enim, licet signatas ab Adone Kalendas deferat, ejus opinionem, quæ IX seculo obtinebat, de primis in Gallia Euangelii prædicatoribus ad Apostolorum tempora reducendis, omnino amplexus est, cum totum suum elogium ex Festivit. Apostol. desumpserit, id prudenter omittens, quo Vientum suum elogium ex Festivit. Apostol. desumpserit, id prudenter omittens, quo Viennensis Paulum Narbonensem indicat, *eumdem ipsum fuisse Sergium Paulum proconsulem*. Breve, sed elegans est Prudentii de Paulo nostro encomium, *Surget & Paulo speciosa Narbo*. Cetera pridem solide enucleavit Henschenius ex Bosqueto aliisque, citata die XXII Martii, ut hîc nihil observandum magnopere superfit. Qui rerum compendiis delectatur, adeat Tillemontium tomo 4 in Dionysio Parisiensi, præsertim articulo 12 à pag. 469.

Romani parvi hodiernus indiculus solos Martyres Alexandrinos exhibet, ex citato toties Rufini lib. 6 cap. 31, seu ex celebri Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola plane acceptos, unde VII Decembris Agathonem, VIII Macarium cum eodem Romano parvo nuperrime dedimus. Hæc sunt hoc die ejus verba: *Alexandriæ, Epimachii & Alexandri. Et sanctarum quatuor mulierum Ammonariæ, Mercuriæ, Dionysiæ, & Ammonariæ.* Ex prædicto fonte paulo liberalius hausit Viennensis, omnium certamina describendo, ex hoc autem utrumque suum elogium Noster de more extraxit, postremas duas mulieres anonymas relinquens. Patet hîc rursus, quod præfatis diebus VII & VIII Decembris, atque alibi toties inculcavimus, frustra omnino rationem quæri, cur hoc potius, quam alio die hi Martyres ab auctore Romani parvi signati sint, cum Sanctos plerosque omnes ex Rufino desumptos, pro mero suo libitu in varios, quos forte Sanctis aliis vacuos habebat, dies distribuerit. Scio Epimachium à Græcis referri XXXI Octobris, ut ibi in Auctariis annotavi, at cur à sociis, vel saltem à socio avulsus, cur tali die ab ipsis potissimum colatur, plane incertum est, nisi translatio, aut hujusmodi aliquid occasionem dederit.

Epimac. & Alexandr. *Ammonar. & sociarum.*

Dixi in Variantibus, *Hermogenem* & *Donatum* à codicibus inferioris notæ adscribi *Emeritæ*, quod ex Hieronymianis, vel potius ex Rabaniano aliquo codice acceptum facile existimaverim. At præferendus est codex Epternacensis, in quo expresse legitur: *Et alio loco, Hermogenis, Donatæ & aliorum* XXII, cui plane consonat Blumianus, nec differt Corbeiensis, in quibus omnibus *Donatæ* invenitur, pro *Donati*, sed absque positione. Galesinius

Hermogen. & sociorum.

finius *Alexandriam* adſtruens, audiendus non eſt. Potius crediderim Hiſpanos fuiſſe, tametſi à loci expreſſione abſtinuerit. Ado, & hunc deſcribens Uſuardus. An recte Theſaurus concionatorum apud Baronium eos *in palùdem demerſos, agonem perfeciſſe* tradat, proprio loco examinabitur. Ambos hos martyres cum ſociis ſuis viginti duobus, ſic non ineleganter laudavit Wandelbertus:

Hermogenes, Donatus bis denîque coruſcant
Tum pridie, & bini conjuncto ſanguine Sancti.

Walericus vel *Walaricus* Leuconaenſis abbas, pro hoc die planiſſime Uſuardinus eſt, ab Adone certo poſitus 1 Aprilis, quidquid hîc rurſus codicem ſuum Adonianum obtrudat Mabilio, cui nullum ſimilem inter noſtros reperimus, præter unicum Lobienſem. De proprio obitûs die certo decernat, qui Henſchenii argumenta expenderit ad citatam diem 1 Aprilis, quò lectores remittimus: ſatis hîc nobis ſit, ex optimæ notæ codicibus Uſuardinis, verum ejus & genuinum textum aſſeruiſſe. *Walerici.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Deeſt prima. In Alexandrinis ſola nomina Uſuardina refert, expunctis elogiis. In duabus annuntiationibus ultimis purus eſt.

PULSANEN. Incipit ab *Hermogene* &c pure. Tum ſic pergit: *Apud Alexandriam, beatorum martyrum Epimachii & Alexandri. Apud Septimaniam, urbe Narbona, depoſitio ſancti Pauli epiſcopi & confeſſoris.* Deſunt reliqua.

LOVANIEN. Purus eſſet, ſicut ANTVERP-MAX. niſi deficeret in elogiis Alexandrinorum.

ALBERG & DANIC. Carent annuntiatione ultima, quam ambo, ſed varia uterque phraſi, & à noſtra diverſa retulerunt 1 Aprilis. In reliquis ſimiles ſunt ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. De Paulo egit XXII Martii; hoc die ſic incipit: *Natale ſanctorum martyrum Hermogenis, Donati & aliorum viginti duorum. Alexandriæ, beatorum martyrum Epimachi & Alexandri, qui ignis paſſione tranſierunt. Et ibidem, ſanctarum mulierum Ammonariæ virginis, Dyoniſiæ, Mercurii; item Ammonariæ, quæ diverſis tormentorum generibus fidem Domini ſervaverunt.* Hîc repetit: *Narbonæ, ſancti Pauli epiſcopi & confeſſoris. In pago Vimacenſi, ſancti Walerici abbatis, qui juxta Somonam fluvium heremiticam vitam ducens, etiam miraculis claruit.* Non de natali, ſed de tranſlatione agit 1 Aprilis. *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Per anticipationem ſancti Autberti Cameracenſis epiſcopi.* Sequitur de Paulo, ſatis pure. Deinde: *In Alexandria, natale ſanctorum martyrum Sammoni & Emeriti.* Vide Hieronymiana die præcedenti. In omnibus Alexandrinis, parum à puritate recedit. Sequitur: *Apud Hiſpaniam, natale ſanctorum martyrum Carpofori presbyteri* &c. ferme ut Uſuardus ſupra ad x Decembris. Vide quæ ibi dicta ſunt. Pergit: *Apud Emeritam civitatem, natale ſanctorum martyrum Hermogenis, Donati & aliorum viginti duorum. In pago Viminacenſi, ſancti Walerici abbatis & confeſſoris. Eodem die, tranſlatio beati Nychaſii* [epiſcopi] *& martyris.* An forte tranſlatio aliquarum reliquiarum Bruxellas facta fuerit, cum alii codices de ea ſileant? Vide diem natalem XIV Decembris. *Autberti. Sammon&c Carpoph&c Tranſlat. Nicaſii.*

HAGENOYEN. In prima, ſecunda & tertia ſolito purior, ſic quartam format: Apud *Hemeritam civitatem Hyſpaniæ, natale martyrum beatorum Hermogenis & Donati, cum aliis viginti duobus, ſub Daciano præſide.* Plus dicit, ni fallor, quam alibi repererit. De Walerico egit modo & phraſi ſua, 1 Aprilis. *De Herm&c*

DAVERONEN. *In pago Vimiacenſi, ſancti Walarici confeſſoris.* Alia in loco variat o. *De Walerico.*

AMBIANEN. *In pago Vimacenſi, natalis ſancti Walerici, qui ſuper Somonam fluvium heremiticam vitam ducens, etiam miraculis claruit.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pauli Narbonenſis epiſcopi. Hermogenis, Donati, & aliorum viginti. Epimachi & Alexandri. Item ſanctarum mulierum Ammonariæ & aliarum trium.*

VATICAN. ſub num. 5949. Nihil habet de Paulo Narbonenſi aut de Walerico.

BURDEGALEN. *In pago Vimacenſi, ſancti Walerici epiſcopi.* Melius in textu.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In pago Vinmacenſi, natale ſancti Walerici preſbyteri* &c.

EDITIO LUBECO-COL. In prima ſatis pura eſt, uti & in ſecunda. In tertia nonnihil immutata: *Item Alexandriæ, ſanctarum mulierum quatuor Ammonariæ, Mercuriæ, & iterum Ammonariæ, & Dionyſiæ martyrum* &c. *Apud Emeritam urbem, ſanctorum Hermogenis* &c. *In pago Vimacenſi, ſancti Wallerici presbyteri, abbatis & confeſſ.*

GREVEN. *Nota, hunc Walericum Ado habet Kalendis Aprilis. Vide ibi. Apud Alexandriam, ſanctorum Sammoni & Emeriti.* Vide quæ diximus ad codicem BRUXELLEN. *Ipſo die apud civitatem Auraricenorum, paſſio ſanctorum Euſtratii, Eugenii, Oreſtis, cum aliis multis. Qui tempore Diocletiani & Maximiani, pro fide Chriſti conſtanter exquiſita ſupplicia ſuperantes, ad ultimum Euſtratius igni conſumptus, reliqui vero decollati, martyrii gloriam adepti ſunt.* Vide hæc paulo accuratius in Romano, & ad hoc notulam Caſtellani, die ſequenti; ipſorum Acta refert Surius à Metaphraſte compoſita. *In Hibernia, Finniani abbatis & confeſſoris. Alheidis imperatricis, ſecundum alios* XVII *Kal. Januarii.* *Sammoni&c Emeriti. Euſtratii & ſociorum. Finniani. Alheidis.*

MOLAN. De mulieribus Alexandrinis, poſt *& iterum Ammonariæ, quæ,* aliis litteris textui inſerit, *dum nimia conſtantia uterentur apud judicem, & ille erubeſceret vinci à feminis.* Et iterum poſt *ſuſcipiunt; ſcribit beatus Dionyſius in libro de Martyribus.* Vide Adonem. Editiones aliæ in fine ſuperaddunt: *In Galliis juxta Tornacum, in monaſterio Ciſonienſi, tranſlatio ſancti Everardi, ducis Foro-julienſis.* Diſtinctius loquitur Auctarium, XVI Dec. referendum, quo die videndum etiam Caſtellani Martyrologium univerſale. *Tranſlat. Everardi.*

Die 13.

Idibus.

Luciæ. APud Siracuſam Siciliæ civitatem, natalis ſanctæ Luciæ virginis & martyris, ſub perſecutione Diocletiani, quam cum lenones corrumpere, jubente Paſchaſio conſulari, vellent, nullatenus eam movere potuerunt, nec funibus additis, aut boum paribus plurimis. Picem, reſinam, fervens oleum nil læſa ſuſcepit, ſed tandem gladio in viſcera merſo percuſſa eſt. Ipſo die, ſancti Autberti Cameracenſis epiſcopi.

Autberti.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripſi *Siracuſam*, ut habent optimi codices Praten. Herinien. Tornacen. &c. non *Syracuſas*, ut volunt Greven. & Molan. *Siraculam* in Munerato error eſt: Antverp maj. & mediæ notæ codices legunt *Siracuſanam*. Idem Antverp maj. omittit titulum *ſanctæ*. Solus Tornacen. pro *boum paribus plurimis*, habet *paribus pluribus*. In Munerato deeſt τὸ *lenones*, & pro *Autberti*, ponitur *Auberti*. Praten. ſcribit *Camberacenſis*, eique conformis videtur Antverp maj. at ceteri omnes ſervant receptiorem ſcribendi modum, qui eſt in textu.

Luciæ. OBSERVATIO. *De ſancta Lucia virgine Siracuſana, martyre celeberrima, omnia plana ſunt, tam apud Surium, quam in omnibus Latinorum Hagiologiis, & Græcorum etiam Menologiis. Meminit Sacramentarium Gregorii & vetus Fronti Kalendarium, in quo plures eccleſias ſanctæ Luciæ Romæ dicatas idem Fronto memorat, & alterius Romanæ viduæ, ab hac diverſæ tit. lum ferre putat.* Hæc Florentinii obſervatio eſt, in qua Frontoni adſcribitur, quod Nota ejus ad Kalendarium non exprimit, cum ſic potius dicatas ſanctæ Luciæ eccleſias nominare videatur, acſi huic noſtræ Siculæ conſecratæ fuerint; quod ego extra controverſiam puto; quemadmodum & ejuſdem nomen ſacro Miſſæ Canoni inſertum exiſtimo, quidquid recentiores critici hæc in dubium revocare velle videantur. Advertant illi, obſecro, *Luciam nobiliſſimam matronam*, quæ XVI Septembris colitur, cum *Geminiano* conjungi, illuſtriſſimam vero Virginem Siracuſanam, in laudato Gregorii Sacramentario, in Frontonis & Allatii Kalendariis, imo in ceteris libris Eccleſiaſticis, diverſo plane modo & diverſo cultu recoli, mediam inter *Agatham*, *Agnetem* & *Cæciliam*, quas virgines fuiſſe, & ut tales ab univerſa Eccleſia Catholica honorari, prorſus indubitatum eſt. Hæc ſane antiquiſſimam Luciæ Siracuſanæ feſtivitatem in ipſa urbe Roma abunde demonſtrant; nec minus clara ſunt pro ejus celebritate Martyrologiorum teſtimonia. In Hieronymianis lego; *Siracuſa civitate Siciliæ, natalis ſanctæ Luciæ virginis. Lucæ* in Epternacenſi, mendum eſt, nec vero in iiſdem apographis *Lucia* ſequenti die repetita, eadem cum noſtra dici poteſt, dum Martyribus Antiochenis bene vel male ſociatur. Antiqua eſſe & gravia inclytæ Virginis Acta, nec ii deffitentur, qui nonnullos eorum errores coarguunt. Vidit ea Adelmus, vidit Beda, qui brevius ſuum elogium ex ipſis concinnavit, a Rabano verbatim deſcriptum. Qui ſeriem noſtram ducat auctor Romani parvi, paucis legit: *Syracuſis, Luciæ virginis & martyris.* Longa eſt Adonis hiſtoria; at Noſter breviora ſectari ſolitus, aptiorem elogio ſuo materiam in Beda inveniens, inde elogium formare maluit, relicta parte ultima, de *communione Dominici corporis*, quam in Auctariis codices aliqui reſtituent. Exſtat apud nos vita metro compoſita, haud dubie Sigeberti opus, de quo vide annotationem Molani. Exſtant plura alia monumenta, tum ad Acta ipſa, tum ad controverſas tranſlationes ſpectantia, & nonnulla in Luciæ honorem recentius elaborata, quæ omnia proprio loco & tempori reſervamus, non prætermiſſuri ſingularem Antverpienſium erga memorabilem Virginem, ejuſque reliquias, elapſo proxime ſeculo per Illuſtriſſimum Capello, à Fabio Chigio, poſtea Papa Alexandro VII, acceptas, venerationem. Hîc jam accedant Wandelberti verſus, quibus Judocum innexuit pöëta Martyrologus, conformior textui noſtro futurus, ſi Autbertum adjunxiſſet. Ita canit:

Idus Syracuſa tibi, Lucîa, dicavit,
Paſchaſium Chriſti pro nomine paſſa tyrannum,
Spiritus immobilem quam fecit ſanctus iniquis
Eſſe viris. Judoch pariter coleriſque ſacerdos
Egregie, Oceani cedunt cui ſæpe procellæ.

Porro

Porro Cameracenſem *Autbertum*, ſolus & primus in Faſtos ſacros retulit Uſuardus. *Probatiſſimum Chriſti ſacerdotem* fuiſſe, *ſub quo & per quem Hannonia mirabiliter in Chriſtiana religione cœperit florere & vigere*, merito teſtatur Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii, ubi *dolendum* ait, *tanti pontificis vitam, magna ex parte neſciri.* Ipſam qualemcumque edidit Surius; ſed quæ penes nos manuſcripta eſt, paulo diffuſior videtur. Hîc locus non eſt rem illam ſcrupuloſius examinandi. Multo minus quærere lubet, quid ſibi velit Hiſpanica relatio, qua ſupponitur Cameracenſis noſter Autbertus, fuiſſe prius *archiepiſcopus Bracarenſis* in Luſitania; nempe ut gentibus illis ſatis proprium eſt, alienos Sanctos ſibi vendicare. Refutat hæc quidem Tamayus in Martyrologio Hiſpanico, verum an multo ſaniora ſubſtituat, equidem non intelligo. *Autberti.*

AUCTARIA.

Odiliæ. ROSWEYD. Textui ſatis puro in fine ſubdit: *Eodem die, ſanctæ Odiliæ virginis.*

PULSANEN. De Lucia, poſt *martyris*, ſic habet: *Quæ paſſa eſt Diocletiani & Maximiani perſecutione, ſub Paſcaſio conſule. Paſſa eſt autem Idus Decembris, & in loco, in quo percuſſa eſt, baſilica poſtea fabricata.* De Autberto Cameracenſi, nihil.

De Lucia. Urſini. BELIN. Poſt *percuſſa eſt*, ſupplet Bedæ elogium: *Nec tamen mortua, donec venientibus ſacerdotibus communionem Dominici corporis & ſanguinis accepit.* Tum: *Item ſanctæ Urſini martyris.* Pro *Autberti*, eſt *Anthiberti*, in ſecunda editione paulo melius corrigitur *Auberti.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. etiam UGHELLIAN. ni fallor, atque item ANTVERP-MAX. cum ſolitis ſuis omnibus ſocius, in Luciæ elogio idem fere reponunt, quod dedimus ex BELIN. & cum eodem omnes ſcribunt *Siracuſanam.* Sex ultimi, in fine addunt, *& confeſſoris.*

CENTULEN. *Apud Siracuſam Siciliæ civitatem, paſſio ſanctæ Luciæ virginis, ſub conſulari Paſchaſio. Cameraco, ſancti Autberti epiſcopi & confeſſoris. In pago Pontivo, ſancti Judoci ſacerdotis & confeſſoris, qui de culmine regni ſibi hereditarii ad Chriſti paupertatem ſe redegit, & vitæ laudabilis curſum ſanctiſſime conſummavit.* *Judoci.*

BRUXELLEN. Anticipavit feſtum ſancti Autberti. In Lucia, ſatis ſimilis eſt codicibus ſupra citatis. Addit ſequentia. *In Hibernia, ſancti Finniani abbatis & confeſſoris. Ravenna, ſanctorum Urſiani & Leuchadii confeſſorum. Et ſanctæ Odiliæ, quæ apud Orpe juxta Geldoniam villam Brabantiæ quieſcit.* Confundit Odiliam, cum Adilia Orpienſi; hæc colitur XXX Junii. Demum: *Eodem die, depoſitio ſancti Athanaſii abbatis & confeſſoris.* Quem inter plures Athanaſios indicare velit, ex ſolo *abbatis* titulo non ſatis divino. *Finniani. Urſiani. &c. Odiliæ. Athanaſii.*

HAGENOYEN. De Lucia inſerit: *Hæc prius matrem propriam a fluxu ſanguinis liberavit, & ſua omnia quæ habuit, pauperibus erogavit; propter quod a ſponſo ſuo pagano, coram Paſcaſio eſt accuſata quod Chriſtiana eſſet, & poſt longam concertationem de fide, juſſa eſt duci ad lupanar, quam cum lenones* &c. fere ut codices ſupra. *Ipſo die, in monaſterio Hoenberg, Argentinenſis dyoceſis, depoſitio ſanctæ Odiliæ virginis. Hæc Odilia fuit filia magni principis, & cæca nata, propter quod patri erat exoſa, & interficere voluit eam, ſed mater & frater ejus ſervaverunt eam, quæ poſtea in baptiſmo fuit illuminata; & poſt mortem patris, ducentarum Virginum mater eſt effecta, omnem hereditatem patris Deo obligans, duo monaſteria conſtruens. Hæc, ut dicitur, animam patris ſui de inferno* [alii *de purgatorio*] *liberavit, & alia plura miracula fecit & obiit. Ipſo die, depoſitio ſancti Judoci, filii regis Angliæ & heremitæ, qui poſtquam ſeculum in juventute reliquit, in magna abſtinentia & patientia vixit multis annis. Hic quia regnum terrenum pro cæleſti contempſit, in magno labore reliquiis ſanctorum illa ditans, rex in cælis factus eſt, & petentes ſe ex promiſſione Dei exaudivit. Ipſo die, depoſitio ſancti Autberti epiſcopi Cameracenſis in doctrina & vita glorioſi.* *De Lucia. De Odilia. De Judoco.*

AQUICINCT. Secundo loco poſt *percuſſa eſt*, interſerit: *Ipſo die, glorioſa exceptio B. Martini à Burgundia, quam non ſolum miracula decoram redaiderunt, ſed liberalitas magnorum procerum, comitatuſque promiſcui ſexus illuſtrem fecerunt.* Hæc eadem referunt codd. DAVIRON. ALTEMPS & CAUDIACEN. Prior noſter in fine adjicit: *Et ſancti Judoci confeſſoris.* *Except. Martini. Judoci.*

VICTORIN. & REG. SUEC. ſign. num. 130. *Eodem die, ſancti Euſtachii cum ſociis ſuis.* Volunt dicere *Euſtratii*, de quo videndus Surius & Romanum. *In Hiſpania, civitate Emerita, paſſio ſanctæ Eulaliæ virginis.* Vide ſuperius in propria feſtivitate, X Decembris. *Euſtrat. &c. Eulaliæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Luciæ virginis & martyris. Judoci confeſſoris. Autberti Cameracenſis epiſcopi.* *Judoci.*

VATICAN. ſub num. 5949. Deeſt Autbertus, ſed adjicitur: *Apud Sebaſtiam, paſſio ſancti Euſtratii martyris & ſociorum ejus Auxentii, Nardarii, Eugenii atque Oreſtis, imperantibus Diocletiano & Maximiano, judice Agricola.* *Euſtratii & ſociorum.*

FLORENTIN. Adjiciunt: *Apud Ravennas, ſancti Urſicini martyris.* Colitur XIX Junii.

BURDIGALEN. *Reverſio ſancti Martini, glorioſiſſimi Turonum antiſtitis.*

EDITIO LUBECO COL. In Lucia, fere ſimilis eſt codicibus mediæ notæ. De Autberto addit, *& confeſſoris.* Sequitur: *In pago Pontino, ſancti Judoci preſbyteri & confeſſoris, filii regis Britanniæ. Qui Deo ſervire deſiderans, regnum fratri ſuo ſeniori, nomine Michael demiſit, venitque ad heremum Pontinum cum diſcipulo ſuo Volmaro, reſeditque juxta flumen Altee, in quo loco Dominus ſibi apparuit in forma peregrini quatuor vicibus, petens eleemoſynam ab eo, qui tantum habens unum panem pro ſe & diſcipulo ſuo, eumdem diviſit in quatuor partes & dedit petenti, pro quibus, divino diſponente concilio, miraculoſe meruit quatuor naviculas vino & panibus onuſtas recipere, tandemque Chriſto duce, & angelorum obſequio ad cæleſtia migravit. Caſtro Landinenſi, natale ſanctæ Odiliæ virginis & abbatiſſæ centum triginta monialium, filiæ ducis Hogenburch Adalrici. Hæc tantæ fuit ſanctitatis coram Deo, quod patrem ſuum in purgatorio ſibi a Deo ordinatum, in latre montis, ubi ipſius ſituatum eſt monaſterium, exiſtentem, ſuis lachrymoſis orationibus ab eodem liberavit. Quæ* *De Judoco. De Odilia.*

etiam post revivíscens ad tempus breve, dixit, se in contubernio sanctæ Luciæ fuisse & vidisse gaudia, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit. Plura hîc narrantur, quam in ullo alio codice reperiam.

GREVEN. *Ravennæ, sanctorum Urciani* [puto indicari *Vrsicinum*, pro quo alii *Ursinum* scripserunt] *& Leuchadii confessorum. Mediolani, inventio sanctorum Nazarii, Prothasii, Gervasii & Celsi pueri. Eodem die, depositio beati Judoci, presbyteri & confessoris. Qui cum esset regis Britonum filius, & mortuo patre ad suscipienda regni gubernacula urgeretur, fugam iniit, venientesque ad pagum Pontinum, solitariam ibi vitam ducere cœpit. Ubi vita & signis inclytus, quadam vice duci Haymoni, siti periclitanti fontem suis orationibus de terra eduxit, tandemque plenus sanctitatis quievit circa annum Domini* DC LIII. *In Alsatia castro Landunensi, natalis sanctæ Odiliæ virginis abbatissæ. Quæ claro quidem Francorum sanguine, sed cæca nata, cum ob hoc à patre occidi jussa fuisset, à matre servata, & à sancto Erhardo Ratisponensi episcopo divinitus admonito baptizata, visum recepit. Post hæc in gratiam à patre susceptа, monasterium, quod pater fundaverat, regendum accepit. Ubi multis Virginibus adunatis, in magna sanctitate vivens, miraculis etiam coruscans, quievit in pace.*

Urciani &c.

Invent. Nazarii &c.

De Judoco.

Odiliæ.

MOLAN. Addit aliis litteris cum BELIN. post *percussa est; nec tamen mortua, donec vententibus* &c. Tum: *Item Ursini martyris.* De Autberto in fine; *& confessoris; cujus vita illustris glorioſis virtutum claruit indicius, tempore Dagoberti regis Francorum. Eodem die, sancti Judoci confessoris. Eodem die in territorio Argentinensi, sanctæ Othiliæ virginis. Ravennæ, sancti Leuchadii.* Demum typis minoribus: *Feria quarta post Luciæ, jejunium triduanum hiemale. Sive decimi mensis, de quo octo habentur homiliæ Leonis Papæ* I. *In Orpe, pago juxta Geldoniam, sanctæ Adiliæ virginis abbatissæ.* Dixi supra Adiliam coli XXX Junii, vide Acta eo die. Editiones posteriores idem habent de Lucia in textu, idem ferme de Autberto, excepta temporis nota. Deinde: *In pago Pontino, sancti Judoci confessoris, filii regis Britonum, peregrini. In territorio Argentinensi* &c. ut in priori. *Die decima tertia, sanctorum martyrum Eustratii, Auxentii, Eugenii, Mardarii & Orestis.* Tum typis minoribus: *Nicææ, sancti Bassi, qui duobus clavis transfixus interiit.* Denique de jejunio decimi mensis, ut supra.

Ursini. De Autbert.

Judoci.

Othiliæ.

Leuchadii.

Adiliæ.

De Judoco.

Eustratii & sociorum.

Bassi.

XIX *Kal.* *Die* 14.

Spiridionis

APud Cyprum, natalis beati Spiridionis episcopi, qui unus fuit ex illis confessoribus, quos Maximianus dextris oculis effossis, & sinistro poplite succiso, per metalla damnaverat, quique cum propheticam duceret vitam, etiam signorum gloria inclitus fuit. Alexandriæ, sanctorum martyrum Heronis, Arsenii, Isidori & Dioscori pueri, quos judex sub persecutione Deciana variis tormentis dilanians, cum pari modo constantia fidei videret armatos, tradi ignibus jubet. Dioscorus vero multipliciter flagellatus, divino nutu ad consolationem fidelium est dimissus. In Antiochia, natalis sanctorum martyrum Drusi, Zosimi, & Theodori. Item Remis, passio sancti Nicasii episcopi & Eutropiæ virginis sororis ejusdem.

Heronis & sociorum.

Drusi & sociorum.

Nicasii & Eutropiæ.

Ex *Praten. Herinien. Antverp-maj, Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Ciprum* scribunt hîc Herinien. & Antverp-maj. melius ceteri omnes. In Munerat. est. *Spiridonis*, ineptius in Belino *Spilidionis*, quod in altera editione correctum est. Sed ignoscendum antiquioribus, quas typographorum incuria vitiavit. Sic in Belino legitur *pollice* pro *poplite*, quod etiam habet Greven. Sic aliqui *Datiana* pro *Deciana*, sic *Artenii, Ysidori, Hysidori, Dursii, Nichasii* &c. *Per metalla damnaverat*, phrasis est Rufini, servata ab Adone, & ex hoc à Nostro descripta; Antverp-maj. maluit ponere *dampnavit*. Belin. legit, *cum pari constantia videret*; melius in textu. Antverp. legit *Remis, sanctorum*: Max-Lubec. *Remis, passio sanctorum*: Molan. autem ante *Eutropiæ*, inserit titulum *sanctæ*.

OBSERVATIO. Rufinus historiæ libro 10 cap. 4, narrata Paphnutii Ægyptii glorioſa confessione, utpote qui ex illis fuerat, *qui dextris oculis effossis & sinistro poplite succiso, per metalla damnati fuerant*; caput immediate subsequens sic orditur: *Ex eorum numero, & si quid adhuc eminentius, fuisse dicitur etiam Spiridion, Ciprius episcopus, vir unus ex ordine prophetarum* &c. Hinc à Romani parvi auctore extractum nomen, cui hoc die locum in Fastis nostris tribueret: *In Cypro, Spiridionis episcopi*: ibidem reperit Ado, quo paulo uberius *admirandæ beatitudinis virum* exornaret; ex hoc vero Usuardus totam annuntiationem suam descripsit. Plura de Spiridione in citato capite legi possunt, plura apud Socratem, Sozomenum & alios, ex quibus vitam suam Gallicam contexuit Tillemontius

Spiridionis.

montius tomo 7 à pag. 242; non ausus fidere vitæ Metaphrasticæ apud Surium editæ: licet hic fortasse metricam habuerit, quam à Triphyllio, Spiridionis discipulo compositam volunt. Vide quæ de vitis Græcis, apud nos exstantibus, notavit Papebrochius XII Decembris ad Kalendarium Græco-Moscum pag. LV, & notas Tillemontii citato tomo 7 à pag. 693. Versum Wandelberti, qui Spiridionem Nicasio postposuit, infra producemus.

Fœcunda Martyrum seges, laudata toties Dionysii Alexandrini epistola, apud Rufinum libro 6 cap. 31, sequentes quatuor pugiles Alexandrinos auctori Romani parvi suggessit, is ad hunc diem pro sua auctoritate retulit secundo loco: *Alexandriæ, Heronis, Arsenii; & Isidori & Dioscori.* Longius Adonis elogium ex Rufino iterum acceptum est, nostrum ex Adoniano satis nitide contractum. Non potuit Sanctis illis melior encomiastes obtingere, quam sit Eusebii historia. Non ita actum cum tribus Antiochenis, quorum sola nomina supersesse videntur, in Hieronymianis primum signata; sed eo modo, ut dubium relinquant utrum *Drusus* vel *Drusina*, vel, ut vult Castellanus, *Drosides*, duos an tres socios habuerit: *In Antiochia, Drusi & sociorum ejus numero* III, *Zosimi & Theodori & sanctæ Luciæ virginis.* Alii aliter efferunt, & aliter numerant, neque res satis componitur, nisi cum Romano legatur: *In Antiochia, natale Drusi & sociorum ejus Zosimi & Theodori.* Et sic etiam alicubi, haud dubie, reperit Romanum parvum, dum eos primo loco signavit his verbis: *Antiochiæ, Drusi, Zosimi & Theodori.* Nec plura invenit Martyrologus Viennensis, ex quo totus textus noster hactenus translatus est.

Heronis & sociorum.

Drusi & sociorum.

Nicasius, licet in Hieronymianis reperiatur, ut hîc tamen cum sorore *Eutropia* conjungitur, plane Usuardinus est, in Adonis appendice perperam Lugduno adscriptus. Flori nostri paulo amplior phrasis socios cives in eadem barbarorum grassatione mactatos annumerat: Rabanus compendiosior pro *Eutropia*, scripsit, *Sacrepi* vel potius nomen hoc aliò spectans ex Hieronymianis descripsit & Nicasio perperam adjunxit. Gemina de Nicasii sociorumque martyrio Acta edidit Surius, altera antiquiora & breviora, longiora altera à Flodoardo quadringentis post martyrium annis composita, de quorum fide & sinceritate hîc statuendum non est. Patet Nicasii cultus totâ Galliâ præsertim in provincia Rhemensi, & inde toto etiam Belgio celeberrimus. Metricum Wandelberti elogium sic Nicasium cum Spiridione honorat:

Nicasii & Eutropiæ.

Nonum cum decimo Jani de more Kalendas
Qui vocat, antistes Nicasius auget honore;
Spiridionque die præsul celebratur eodem.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret annuntiatione prima, mutilus est in secunda, purus in solis duabus ultimis.

ROSWEYD. Post Antiochenos, textui inserit: *Lugduni, sancti Viatoris episcopi.* De eodem agunt Florus & Rabanus. Tum: *Viennæ, Lupicini episcopi & confessoris.* Vide Rabanum & appendicem Adonis. De utroque sancto, Viatore nempe & Lupicino, videri etiam possunt apographa Hieronymiana. De Nicasio hæc adduntur: *episcopi & martyris cum sociis suis.*

Viatoris. Lupicini.

PULSANEN. Omisso Spiridione, sic incipit: *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Drusimi, Zosimi & Theodoli.* Alexandrinos privat elogio & Nicasium sorore.

ANTVERP. MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Textui puro subjiciunt in fine: *Viennæ, natale sancti Lupicini episcopi & confessoris.* Idem habet LOVAN. Sed Alexandrinorum elogium resecat.

Lupicini.

ALBERG. & DANIC. Præter jam dictum de Lupicino augmentum, sic de Nicasio & sorore addunt: *Qui ab Hunis gladio capite truncati, glorioſum martyrium compleverunt.*

De Nicasio.

CENTULEN. *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Drusi, Zozimi & Theodoli. Alexandriæ, beatorum martyrum Heronis, Arsenii, Ysidori atque Dioscori. Apud Ciprum, sancti Spiridionis episcopi, merito confessionis præclari. Remis Francorum metropoli, sancti Nicasii archiepiscopi, qui decollatus est à Wandalis, cum sorore virgine Eutropia, & cum multis de clero vel populo.*

BRUXELLEN. Incipit: *Remis, passio sanctorum Nychasii, & sanctæ Eutropiæ virginis, suæ sororis. Qui cum multitudine cleri & plebis ejusdem urbis, ab Hunis trucidati sunt.* Sequitur de Antiochenis, de Spiridione & Alexandrinis, satis pure. Tum: *Apud Viennam, depositio sancti Lupicini episcopi & confessoris. Apud Lugdunum, depositio sancti Viatoris episcopi & confessoris. Monasterio Sytiu, transitus sancti Folquini, Morinorum episcopi & confessoris.* De hoc vide Castellanum.

De Nicasio. *Lupicini.* *Viatoris.* *Folquini.*

HAGENOYEN. Primo loco ponit Alexandrinos; tum Spiridionem, dein Antiochenos; omnes satis pure; verum de Nicasio, sic habet: *Remis, passio sancti Nicasii episcopi & martyris, & Eutropiæ sororis ejus. Qui divino nutu illic de Britania majori venerat episcopus, ex regali ortus sanguine, & suam ecclesiam laudabiliter per omnia regens in verbo Domini, mortem sibi proximam esse prædixit, consolans suos, ne ejus terrerentur exemplo, in sermone eodem ab Hunis decollatus est. Ipse vero caput suum arripuit, stans ante altare sermonem suum finivit, & vertens se ad altare, ad orationem se posuit & obiit. Eutropia vero soror ejus, decollatori fratris sui* [oculos] *eripuit, quapropter miserabili morte necata est.*

De Nicasio & Eutropia.

AQUICINCT. In fine textûs, post *sororis ejusdem*, additur, *sociorumque eorum à Wandalis interfectorum.*

Folquini. *terfectorum. Item tranſitus ſancti Folquini Morinorum epiſcopi & confeſſoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nicaſii Rhemenſis archiepiſcopi & Eutropiæ ſororis ejus martyrum. Spiridionis epiſcopi & confeſſoris.*

In VATICAN. num. 5949. Nihil de Nicaſio.

Agnelli. Adjicitur: *Apud Neapolim, ſancti Agnelli confeſſ.*

Aviti. Atici. Lotharii. ALTEMPS. *Depoſitio Aviti ſacerdotis. Atici monachi. Lotharii abbatis.* Pro hoc die, & ſub his terminis omnes æque ignoti ſunt.

Fortunati. BURDEGALEN. *Fortunati Pictavienſis epiſcopi & confeſſoris.* Vide Caſtellanum, qui totam nominum ejus ſeriem diſtincte enumerat.

De Nicaſio. EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Remis metropoli, paſſio ſanctorum Nichaſii epiſcopi, & ſanctæ Eutropiæ virginis ſororis ejuſdem, miræ ſanctitatis. Qui epiſcopus cum ab Hunis, & Wandalis pro fide Chriſti inter domum eccleſiæ decollatus eſſet, abſciſum caput propriis tollens manibus ante altare poſuit. Eutropia vero cum ad illudendum ſe reſervari ſunt. Eutropia vero cum ad illudendum ſe reſervari conſpiceret, injecta manu in hoſtes, gladio quoſdam vulneravit, ſicque illos contra ſe provocans, martyrizata eſt; cum quibus innumeri ex eadem urbe paſſi ſunt.* Sequitur de Spiridione, Alexandrinis & Antiochenis, ſatis pure. In fine: *Vyennæ,*

Lupicini. Folquini. *natale ſancti Lupicini, noni illius eccleſiæ epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, ſancti Folquini epiſcopi & confeſſoris.* Vide MOLAN. infra.

Tyrſi &c. GREVEN. *Nota, cum beato Nichaſio ejuſque ſorore, ſub Wandalis innumeri utriuſque ſexus in eadem urbe paſſi ſunt. Item, ſanctorum Tyrſi & triumſociorum ejus. Platonis martyris. Vienna, S. Lupicini epiſcopi & confeſſoris. Lugduni, ſancti Viatoris epiſcopi & confeſſoris. Folquini epiſcopi & confeſſoris. Neapoli, ſancti Agnelli abbatis. In Anglia, beati Hilbaldi abbatis. Item, beatæ Celendridis.* *Platonis. Lupicini. Viatoris. Folquini. Agnelli. Hilbald. Celendridis.*

De Nicaſio. MOLAN. Poſt *Nicaſii epiſcopi*, litteris Italicis textui inſerit: *Qui Miſſarum ſolennitatibus peractis à Wandalis intra eccleſiam Remenſem paſſus eſt martyrium, pro fide Chriſti decollatus intra domum eccleſiæ.* In fine: *Monaſterio Sithiu, tranſitus beati Folquini, Morinorum epiſcopi, cujus vitæ & ſanctitatis meritum commendat abyſſus vehemens aquarum, una nocte flante auſtro congelata ad ejus corporis tranſitum.* Dein typis minoribus: *Neapoli, ſancti Agnelli abbatis. Eodem die, Fortunati epiſcopi Pictavienſis. Qui poſtquam Turonos, juxta votum proprium pervenit, Pictavos pertranſiens illic habitavit, & multorum ibidem ſanctorum geſta partim proſa, partim metrica oratione conſcripſit.* Editiones aliæ, idem in textu referunt de Nicaſio, ſed errant dum Eutropiam etiam Italicis efformant. De Folquino, idem quod in prima. Tum: *Item beati Lucipini, Viennenſis eccleſiæ octavi epiſcopi.* Demum typis minoribus: *Aſcaloni, ſanctorum martyrum Aris, Promi & Eliæ. Quorum primus, ob fidei confeſſionem, in rogum conjectus fuit, reliquis duobus capita ſunt amputata.* Vide Euſebii librum de Martyribus Palæſtinæ cap. 10, apud Ruinartium inter Selecta à pag. 344. Denique: *Leodii ad ſanctum Ægidium, obitus beatæ Odiliæ viduæ recluſæ.*

De Folquino. Agnelli. De Fortunat. Lupicini. Aris & ſociorum. Odiliæ.

XVIII *Kal.* *Die* 15.

Valeriani. APud Africam, beati Valeriani epiſcopi & confeſſoris, qui cum eſſet annorum plus octoginta, extra civitatem ſingularis expelli juſſus eſt, & ita præceptum, ut nullus eum neque in domo neque in agro dimitteret habitare; ſicque in ſtrata publica multo tempore nudus ſub aëre jacens, in confeſſione Catholicæ veritatis & defenſione ſanctimonii, curſum beatæ vitæ complevit. In territorio *Maximini.* Aurelianenſium, ſancti Maximini confeſſoris.

Conveniunt codices plurimi, ut *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max.* & ſocii codices mediæ notæ.

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. De Valeriano ſcribunt, *qui cum eſſet annorum pluſquam octoginta*, alii omnes cum Adone, & fonte ipſo unde hæc accepta ſunt, nempe Victore Vitenſi. Solus Belinus legit, *& ita præceptum eſt.* Sic ſolus Herinien. *dimitteret habitare*, corrigere quodammodo voluit per *ſineret habitare.* Greven. & Molan. à reliquis diſſentiunt, ſcribentes *ſed in ſtrata publica*; melius in textu. Rurſus uterque legit *nudo ſub aëre.* Fateor equidem ita haberi in Victoris Vitenſis editione Chiffletiana, at Noſter Viennenſem ſecutus eſt, in quo *nudus ſub aëre*, ſicque ex manuſcriptis in noviſſima editione reſtituit Ruinartius. Erravit Munerat. dum pro *multo tempore* mendoſe ſcripſit *multorum temporum.* Emendatius fortaſſe loqui voluit Tornacen. dum pro *defenſione ſanctimonii*, correxit *defenſione ſanctimoniæ.* Porro quid *ſanctimonium* quid *ſtrata*, ſignificent, docebit Molanus. Alium ſenſum efformarunt Antverp. Max-Lubec. Belin. & codices omnes mediæ notæ, dum ſic ponunt; *in confeſſione ac defenſione veritatis catholicæ.* Ultima annuntiatio phraſi Uſuardina exprimitur, non *Aurelianis*, nec *in civitate Aurelianenſi*, nec *in territorio Aurelianenſi*, ut habent Belin. Greven. & Molan. ſed *in territorio Aurelianenſium.* Quæritur an cum Pratenſi & conſuetis ſequacibus Antverp-maj. Roſweyd. & Aquicinct. legerit *Maximini abbatis*, an *Maximini confeſſoris?* Hunc modum ſequuntur reliqui quos præferimus; Belini ſecunda editio titulum utrumque conjunxit. Pauci ſcribunt *Maximi* cum prima Belini editione, ſed eos non moramur.

OBSER-

OBSERVATIO. Dum de Papiniano & Manſueto Africanis epiſcopis ageremus XXVIII Novembris, ibidem notavimus, plures apud Adonem populares epiſcopos eo die ſimul enumerari, qui in perſecutione Wandalica paſſi ſunt, atque inter eos *Valerianum*, quem eumdem eſſe credimus cum noſtro hoc hodierno, à Victore Vitenſi mirifice laudato, libro 1 de perſecutione Africana apud Chiffletium pag. 13. *Abenſis civitatis epiſcopus* ibi dicitur, in editione Ruinartii pag. 16 *Abbenzæ*, ſed ea variatio parum ad nos attinet. Huc magis facit prædicti Ruinartii correctio, qua Valeriani ætas octogenaria confirmatur, cum in Chiffletii editione ſolum indicaretur *annos natus plus ſeptuaginta*. Vide alia in Ruinartii Notis pag. 159. Hæc paucis de fonte dicta ſint, ex quo primus hauſit auctor Romani parvi, his verbis: *In Africa, Valeriani epiſcopi & confeſſoris, Wandalica perſecutione.* Evolve Martyrologia alia antiqua omnia, nullam hujus Sancti memoriam invenies: unde novum pondus accreſcit noſtræ, aliàs indicatæ, opinioni, nempe pleroſque Africanos Sanctos in perſecutione Wandalica paſſos, ab auctore Romani parvi in Faſtos eccleſiaſticos primum relatos fuiſſe; de qua re egimus in præfationis noſtræ cap. 2 ſub finem. Ado longiorum encomiorum concinnator, indigitatam perſecutionem diligentius ſcrutatus; ex laudati Victoris hiſtoria elogii ſui materiam reperit, paucula adjiciens de *defenſione ſanctimonii*, quæ apud præfatum ſcriptorem eo modo, ſaltem relato à nobis loco, non inveniuntur. Ceterum Uſuardus ſua omnia ex Adone mutuatus eſt. *Valeriani.*

In vetuſtiſſimo codice Hieronymiano Epternacenſi ſeu Antverpienſi clare ſignatur ſecunda noſtra annuntiatio: *In civitate Aurelianenſi, Maximini presbyteri & confeſſoris.* In aliis apographis legitur *Maximi*, pro quo ex Belino, Maurolyco, aut aliis hujuſmodi, quibus etiam addi poſſent codices Uſuardini, fruſtra pugnat Florentinius. Non melius Sancti nomen inflexit Florus per *Maximiani*, nec tam peculiare elogium adducit, ut non cuivis Sancto confeſſori aptari poſſit: *Qui in ſumma religione degens, ejus meritis multa miracula Dominus operari dignatus eſt.* Neque magis propria ſunt Adoniana hæc: *Aurelianis, beati Maximini presbyteri, venerabilis ſanctitatis viri:* ubi obſervo, tum Hieronymiana, tum Florum, tum Adonem *urbem Aurelianenſem* deſignare velle, quæ *Maximini Miciacenſis* vera poſitio non eſt. Noſter itaque ſimplicius, ſed & paulo diſtinctius per *territorium Aurelianenſe* rem exprimens, ſtudioſe etiam ab omni elogio abſtinuiſſe videtur. Quo autem modo annuntiationem ſuam formaſſe putemus, dictum eſt ſupra in Variantibus. Apud Romanum parvum, Bedam & Rabanum notus non eſt Maximinus noſter, at multa de eo edidit Mabilio in appendice ſeculi 1 Benedictini à pag. 580, duplicem vitam referens, cum libro miraculorum, præmiſſis obſervationibus, additiſque notis, quæ ad Sancti Acta in majori noſtro opere illuſtranda, non modico erunt adjumento. Poëta Martyrologus ſolum Maximinum hoc diſticho laudavit: *Maximini.*

Octavum cum deno Maximine retentas,
Aureliana ferax, præbent cui rura Lyæum.

AUCTARIA.

Fauſtini & ſociorum.

ROSWEYD. Textui ſatis puro adjicit: *In Africa, Fauſtini martyris, cum aliis* XXX. Eſt in Hieronymianis *Fauſtinus* vel *Fauſtus* cum ſociis aliquot, ſed unde ad triginta accreverint, neſcio.

PULSANEN. De prima, habet uſque ad *confeſſoris*, expuncto toto elogio; ſecundam vero ſic amplificat: *In territorio Aurelianenſium, depoſitio beati Maximi preſbyteri atque abbatis, venerabilis ſanctitatis viri.*

CENTULEN. *Apud Affricam, ſancti Vualeriani epiſcopi & confeſſoris. In territorio Aurelianenſi, ſancti Maximini abbatis. Hic fuit frater ſancti Vitoni Virdunenſis epiſcopi.*

De pueris Babylonicis.

BRUXELLEN. Anticipat: *Apud Babiloniam, tempore Nabugodonoſor regis, paſſio ſanctorum trium puerorum Ananiæ, Azariæ & Miſaëlis. Quorum corpora ſub quodam ſpecu poſita ſunt. Apud Affricam, ſancti Aureliani* [pro *Valeriani*] *epiſcopi & confeſſoris. Quem ob conſtantiam orthodoxæ fidei Geiſericus rex Arrianorum præcepit; ut nullus in domo neque in agro ſuſciperet. Cumque eſſet annorum plus octoginta, inſtrata* &c. ſatis pure. *De Valerian.*

Aurelianis, depoſitio ſancti Maximi epiſcopi & confeſſoris. Item Valeriani, epiſcopi & confeſſoris. Et depoſitio beati Maximini abbatis, magnæ ſanctitatis viri. Notabilis hic locus eſt, ut oſtendatur quam facile librariorum imperitia Sanctos multiplicaverit, cum hîc ex duobus in textu noſtro poſitis, quatuor exurgant.

Jacob.

HAGENOYEN. Incipit à longa hiſtoria de Jacob patriarcha, quæ aliunde notior & certior eſt, quam ut ex hoc codice hîc deſcribatur. In toto textu ſatis purus eſt, ſed inter Valerianum & Maximinum ex die præcedenti inſerit: *Viennæ, natale ſancti Lupicini epiſcopi & confeſſoris.* *Lupicini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Valeriani epiſcopi & confeſſoris, qui cum eſſet* LXXX *annorum, expulſus, nudus ſub aëre in confeſſione veritatis vitam finivit.* Nihil de Maximino.

Navalis & Concordii.

VATICAN. ſignatus num. 5949. Adjicit: *Ravennæ, ſanctorum Nanlavis & Concordii.* Coluntur die ſequenti Martyres Ravennates ſed aliis nominibus; inter eos eſt *Navalis*, quem hîc per *Nanlavis* certo deſignari exiſtimo. Vide ibi Uſuardum, ejus Auctaria & Martyrol. Romanum.

BIZUNTICEN. *In territorio Aurelianenſium, ſancti Maximi confeſſoris.* Vide ſupra.

REMENS SS. Tim. & Apoll. Cum priori & multis aliis convenit in nomine *Maximi*, ſed ſcribit, *preſbyteri & confeſſoris.*

EDITIO LUBECO-COL. De Valeriano pauca admiſcet: *Qui cum eſſet annorum pluſquam octoginta, tempore Wandalicæ perſecutionis, ex præcepto Geyſerici regis, extra civitatem ſingulariter expelli juſſus eſt, & ita præceptum* &c. ut ſupra ANTVERP. & plures alii. De Maximino, ſic habet: *In territorio Aurelianenſi, ſancti Maximini presbyteri & confeſſoris, venerabilis ſanctitate viri.* Et ita ferme legit AMBIANEN.

GREVEN. *Octavæ Conceptionis ſanctæ Dei genitricis Mariæ.* Omiſi notare ſuperius in codicis DANICI ora ſuperiori, manu plane recenti adſcriptum haberi: *Octava Conceptionis gloriosiſſimæ virginis Mariæ. Feſtum minus duplex.* Pergit GREVEN. *In Aphrica, natalis ſanctorum Fauſtini, Candidi, Ceciliani, & aliorum viginti octo.* Hæc ſatis conveniunt cum codice ROSWEYD. de quo ſupra, ſed numerus ille Africanorum Martyrum xxxi, non videtur ex Hieronymianis colligi poſſe. *Volquini confeſſoris.* An hîc forte *Folquini* Morinenſis, de quo heri actum, nomen duplicatum non eſt? *Item ſanctæ memoriæ Joannis Cornerii monachi preſbyteri, Ordinis Carthuſienſis, cujus merita Dominus per miracula multa oſtendere dignatus eſt. Saturninæ virginis.*

Octavæ Conception.

Fauſtini & ſociorum.

Volquini.

Joannis Cornerii.

Saturninæ.

MOLAN. De Valeriano litteris Italicis poſt *octoginta* inſerit, *tempore Wandalicæ perſecutionis, cum ex præcepto Genſerichi regis Arriani ad tradendum divina myſteria vel libros, arctarentur cuncti Domini ſacerdotes; ita ut iidem impii Arriani de ipſis palliis altaris, camiſias ſibi & femoralia facerent, viriliter ne ſacramenta divina traderet, dimicans, extra* &c In fine minoribus typis adjicit: *Depoſitio beati Sanctuli preſbyteri & confeſſoris. De quo in libris Dialog. Gregorius.* A Caſtellano ponitur in Martyrologio univerſali inter *Aemeros*, ut ipſe appellat & ſcribit, pag. 890. De ejus cultu, nihil alibi reperi. In aliis editionibus prætermiſſus eſt, in quibus præter Valeriani elogium, in fine ſolum additur: *Die decima quinta, ſancti patris Pauli, qui fuit in occulto.*

De Valerian.

Sanctuli.

Pauli.

XVII *Kal.* *Die* 16.

Puerorum Babylonic.

Barbaræ.

Valentini & ſocior.

IRium puerorum Ananiæ, Azariæ & Miſaëlis, quorum corpora apud Babiloniam ſub quodam ſpecu ſunt poſita. In Tuſcia, paſſio ſanctæ Barbaræ virginis, ſub Maximiano imperatore, hæc poſt diram carceris macerationem & nervorum cæſionem, ac lampadarum aduſtionem, mamillarumque præciſionem, atque aliorum tormentorum cruciationem, ad extremum gladio data, martyrium conſummavit. Ravennæ, ſanctorum Valentini, Naulis & Agricolæ.

Puri codices ſunt *Praten. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp. Max-Lubec. Belin. & Greven. ſcribunt *Miſahelis*, ſervavi cum aliis communiorem modum; ſic etiam ſimpliciter *Babiloniam*, licet nonnulli habeant *Babyloniam*. Solus Praten. legit *duram carceris macerationem.* Alii omnes *diram*; Munerat. tranſpoſuit *diram macerationem carceris*, & omiſit *mammillarumque præciſionem.* Pro *gladio data*, malè ſubſtituit Belin. *gladio donata.* In Munerato eſt *Valenciani, Naulis* &c. In primo ſolus errat; in *Naulis*, codices prope omnes, quos ſequi debuimus. Antverp. Max-Lubec. & Molan. melius habent *Navalis*, nec male ex Hieronymianis aliquibus Belin. *Novalis.* De *Thuſcia* dixi alibi: omnes legunt, ut eſt in textu, excepto ſolo Molano.

Puerorum Babylonic.

OBSERVATIO. Qui plures ex veteri Teſtamento Patres in ſerie heroum Chriſtianorum collocavit, auctor Romani parvi, idem etiam primus inſignes illos tres pueros Babylonicos hoc die, ex mera ſua diſpoſitione, Martyrologio inſeruit: *Martyrium ſanctorum Ananiæ, Azariæ, Miſaëlis*, aliàs Sidrach, Miſach, & Abdenago. In Adone nihil ſuperadditum eſt, præter hæc verba, *trium virorum, ſanctorum.* Uſuardinum igitur eſt, quidquid elogii vice hîc adjicitur, ut de aliis patriarchis & prophetis alibi notavimus. Hæc autem qualiacumque elogia accepit Uſuardus ex Iſidoro Hiſpalenſi, De vita & obitu Sanctorum utriuſque Teſtamenti. Cetera quæ de his Sanctis colligi ſubinde poſſunt, in Baronii Notatione diligenter indicata invenies. Undenam Wandelbertus Babylonios noſtros eduxerit, haud equidem ſatis certo auſim aſſerere, interim inſigni elogio eos decoravit in hunc modum:

Impia qui Aſſyrii tempſerunt juſſa tyranni,
Quorum nec crepitans valuit terrere fidelem
Conſtantemque animum fornacis flamma furentis,
Terni ſepteno & decimo pueri memorantur.

Prædicto Romani parvi auctori debetur etiam annuntiatio altera, ſic ibi formata:

Barbaræ. *In Tuſcia, Barbaræ virginis & martyris.* Ado totius paſſionis hiſtoriam paucis complexus eſt,

eſt, paucioribus Uſuardus, hinc inde Adonis ſenſum potius quam verba ſecutus. Atque hi tres Martyrologi antiqui ſunt, in quibus præclariſſima virgo *Barbara* hoc die certo recolitur, à Rabano, cum diverſo elogio IV Decembris conſignata, omiſſis, quaſi de induſtria, tum martyrii loco, tum notis temporis, quas forte Martyrologus ille, ut erat vir eruditus, cum Barbaræ Actis haud ſatis combinare potuit. Et ſane tot graviſſimis difficultatibus implexa ſunt inclytiſſimæ alioquin virginis & martyris gesta, a quocumque demum vel a quibuſcumque auctoribus exornata ſint, ut ego quidem hactenus non videam, quomodo ſic expurgari poſſint, ut ad normam ſatis tolerabilem reducantur. Vidit nodos illos Baronius agnovitque, *depravatos videri codices nonnullos*, in quibus locus, tempus aliaque plane turbata ſunt. Vehementer optamus, tam fideles alios codices, ſeu Græcos ſeu Latinos, nobis aliquis producat, unde erui poſſit hiſtorica veriſimilitudo. En tricas aliquot. Martyrologi noſtri *Tuſciam* diſerte appellant & *Maximiani* tempora: Acta aliqua *Maximinum* volunt, eumque primum, qui Alexandro ſucceſſit, ut Origeni æqualis ſit, cujus diſcipula ſaltem per litteras fuerit, idque ſe opportune confirmare putant ex Chronico Orientali ab Echellenſi edito, de cujus auctoritate alibi à nobis dictum eſt. Alii ad *alterum Maximinum* recurrunt, Barbaram cum Catharina in Ægypto collocantes. Non minor contentio circa *Heliopolim* vel *Nicomediam*; ubi martyr paſſa ſit, cui *Antiochiam* addunt Bedæ Auctaria. Sed quis urbes illas in Tuſcia reperiat, aut quis Tuſciam in Oriente? Hæc & id genus alia criticos recentiores impulere, ut Acta quæcumque contemptim repudiarent. Papebrochio etiam diſplicuere, ut in Ephemeridibus Græco-Moſcis pag. XXVI & LIV, ac rurſus in Reſponſionibus ad art. XI a num. 106, ſatis indicat; at is facile emendari paſſus eſt, quæ cum hac Obſervatione noſtra non conveniunt; ea præſertim, quæ S. Barbaræ cultûs initia concernunt, cujus epocham ipſe ſtatuit in fine ſeculi IX, cum certum ſit, in ipſo quoque Occidente ante illud ſeculum recoli Sanctam debuiſſe, utpote in Romano parvo diſertiſſime ſignatam, cujus auctorem non ſine hiſtoricis monumentis cultum aliquem Sanctis decernere conſueviſſe, exploratum eſt. Non minus evidenter patet, aut Faſtos aut Acta aliqua circa annum DCCCXL. in Rabani notitiam perveniſſe, ex quibus Martyrologio ſuo Barbaram adſcripſerit: nam ad interpolationem hîc confugere, quid aliud eſſet, quam certa quæque per dubias conjecturas convellere? Ex his vero conficitur, prius Barbaræ, quam Catharinæ cultum in Occidente receptum fuiſſe. Jam vero pura & genuina Adonis & Uſuardi exemplaria Barbaram referre, indubitatum reddunt citati à nobis ſupra, aliique codices; Papebrochium fefellit, quod ipſam IV Decembris requiſiverit. Hæc curſim pro inſtituto noſtro ſufficiunt; reliqua eò remittimus, ubi Acta de integro examinanda erunt. Æque ſpinoſæ ſunt de corpore & tranſlationibus quæſtiones, quas hîc intactas relinquimus.

Valentini & ſociorum

Valentinus cum ſociis Ravennatibus ſic diſtinctiſſime ponitur in Hieronymianis: *Ravennæ, Valentini, Navalis, Agricolæ, Concordi.* Vetus Epternacenſe legit *Novalis* & *Concordiæ*, hiſque Corbeienſis ſuperadjicit *Juſtini.* Ex prædictis apographis ſua deſcripſit Rabanus, deſcripſit item Uſuardus, ſed omiſſo Concordio. Antiqua eorum Acta, ſiqua fuerint, nuſquam occurrunt; quæ à recentioribus prodita ſunt, ſuo tempore diſcutientur.

AUCTARIA.

HERINIEN. Dum hic codex ſcriptus eſt, invaluerat Barbaræ celebritas IV Decembris, quando ferme & ſanctus Blaſius ex XV Februarii ad III retractus eſt: quod plane factum exiſtimo circa ſeculum decimum. Hîc itaque Barbarâ caret præfatus codex, quam vide IV Decembris.

TORNACEN. In prima & ultima annuntiationes purus, totum ſecundæ elogium reſecuit.

ROSWEYD. Purus etiam in prima & ultima, ſecundam omiſit, poſitam ſupra IV Decembris.

Lazari. Marthæ. In fine adjicit: *Eodem die, Lazari, quem Dominus Jeſus reſuſcitavit à mortuis. Item Marthæ ſororis ejus.* Vide die ſequenti.

PULSANEN. In ſola prima purus eſt. Tum: *Eodem die, beatorum martyrum Rufi & Zoſimi. Apud Spoletum, ſancti Meletii epiſcopi & confeſſoris.* Hic à Caſtellano hoc die ponitur, de aliis vide Uſuardum XVIII Decembris.

Rufi &c. Meletii.

ANTVERP-MAX. cum ſociis ſuis omnibus. Hi annuntiationem puram Uſuardinam retulerunt IV Decembris, hîc vero aliam ſecundo loco ſubſtituunt: *Romæ, natale ſanctorum Hyrenei, Antonii, Theodori, Saturnini, Victoris & aliorum decem & ſeptem. Qui cum beata Luceia virgine & Anceia* [Auceia] *rege Perſarum, quem ipſa ad fidem Chriſti convertit, ſub Elio præfecto glorioſum martyrium conſummarunt.* Vide quæ diximus XXV Junii & Acta eo die. In prima & ultima annuntiatione ſatis puri ſunt.

Irenæi & ſociorum.

CENTULEN. *Trium puerorum Ananiæ, Azariæ, & Miſaël* &c. pure. Deeſt reliquus textus, cujus loco ſunt: *Eodem die, ſanctorum martyrum Rufi & Zoſimi, de quorum felici agone ſanctus Policarpus in epiſtola ad Philippenſes ſcribit. Apud Pontum, ſancti Meletii epiſcopi & confeſſoris, qui cum eſſet eruditione magnificus, virtus tamen animi & vitæ ſinceritas longe in eo magnificentior extitit.* Huc ex IX Decembris perperam tranſlatus eſt.

Rufi &c. *Meletii Ponti ep.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Affricam, natale*

Faustini &c. *sanctorum Faustini, Candidi & Ceciliani.* Vide Hieronymiana die præcedenti. Sequitur: *Apud*
Valent. &c. *Ravennam, natale sanctorum Valentini, Navalis, Agricolæ & Concordii martyrum.* Vide Ob-
Irenæi &c. servationem. De Irenæo & sociis, eadem habet cum codicibus mediæ notæ. *In Tuscia, sanctæ*
Barbaræ. *Barbaræ virginis & martyris.* Videtur supponere aliam hanc esse Barbaram ab ea, quam posuit supra IV Decembris. Sequitur: *Apud Spoletum,*
Meletii. *depositio sancti Malecii episcopi & confessoris.*

HAGENOYEN. Duas longas historias profert; alteram de pueris Babylonicis, quæ ex sacris Litteris notior & certior est, quam hîc enarretur. De Luceia virgine & Auceia rege alteram, quam malim ex Actis ipsis XXV Junii accipias.

MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. *Trium puerorum Babyloniæ. Valentini, Naulis* [aliàs *Navalis*] *& Agricolæ, apud Ravennam.*

VATICAN. num. 5949. Nihil hîc habet de pueris Babylonicis aut de Barbara.

FLORENTIN. *Spoleti, sancti Meletii episcopi &*
Meletii. *confessoris. Item, sanctorum martyrum Floriani &*
Florian. &c. *quadraginta sociorum ejus.* An forte Eleutheropolitanos indicant, de quibus die sequenti?

EDITIO LUBICO-COL. In textu similis est ANTVERP-MAX. & reliquis mediæ notæ codicibus. Addit autem: *Apud Spoletum, sancti Melecii*
Meletii. *episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Everhardi*
Everardi. *militis & confessoris.* Vide auctarium MOLAN.

GREVEN. *Apud Ravennam cum præfatis passus*
Concordii. *est Concordius & alii quinque. Mammetis pueri &*
Mammetis. *martyris, quem Usuardus habet* XVI *Kalendas Septembris. Romæ, sanctorum Herenei, Anthonii,*
Irenæi &c. *Theodori, Saturnini, Victoris & aliorum decem*
Simplic. &c. *& septem. Item Simplicii & sociorum ejus. Apud*
Meletii. *Spoletum, sancti Melecii episcopi & confessoris.*
Adonis. *Viennæ, sancti Odonis episcopi & confessoris. In*
Beani. *Hibernia, Beani episcopi & confessoris. In territorio*
Everardi. *Tornacensi, sancti Everhardi militis & confessoris.*
Adeleidis. *Adelheydis imperatricis, secundum alios pridie Idus Decembris.*

MOLAN. In fine: *Viennæ, beati Adonis episcopi.* *Adonis.* Male supra scripsit GREVEN. *Odonis.* Agitur de eo, quem jam totics in hoc opere citavimus, nempe de auctore Martyrologii illius, ex quo totus ferme Usuardus contractus est. Sequitur: *Item*
Adeleidis. *Adelheydis imperatricis.* Deinde typis minori-
De Everard. bus: *In territorio Tornacensi, sancti Everardi militis & confessoris; qui, ut scribit Meyerus in Annalibus Flandriæ, comes Cisonensis, conjuge ac liberorum pulchra propagine, ad hæc opibus, clientelis & peritia rei militaris, vitæque sanctitate illustris est habitus, initiumque dedit Cisonensi cœnobio juxta Insulam. In Hibernia, Beani episcopi*
Beani. *primi Aberdonensis & confessoris.* Editiones posteriores idem habent de Adone. Tum: *In Gallis, apud Tornacum, monasterio Cisonensi, depositio Evrardi, ducis Forojulensis. Item depositio sanctæ Adelheidis imperatricis. In Hybernia, natalis Beani, primi episcopi Aberdonensis & confessoris. Am-*
De Jo. Bapt. *bianis, receptio faciei beati Joannis Baptistæ. In*
De Annunt. B. M. V. *Hispaniis, ex constitutione decimi concilii Toletani, festum annunciationis beatæ Mariæ.* Non est operæ pretium quærere, quamdiu hic ritus duraverit.

XVI *Kal.* *Die* 17.

Translat. Ignatii. TRanslatio sancti Ignatii episcopi & martyris, qui ab urbe Roma Antiochiam delatus, jacet extra portam Damniticam, in cimiterio ecclesiæ. Eodem die, beati Lazari, quem Do-
Lazari. minus Jesus in Euangelio legitur resuscitasse à mortuis. Item beatæ
Marthæ. Marthæ, sororis ejus, quorum venerabilem memoriam extructa ecclesia non longe à Bethania, ubi è vicino domus eorum fuit, conservat. In Oriente apud Eleutheropolim civitatem, sanctorum marty-
Martt. 50. rum quinquaginta, qui sub Sarracenis passi sunt.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Inter codices pro textu citatos, nullus recte legit extra portam *Daphniticam.* Secutus sum Praten. & Herinien. In Greven. & Molan. habetur *Dampniticam*; in Antverp-maj. *Dampnitiam*; in Munerat. *Daviticam*: solus Rosweyd. ad puritatem proprius accessit per *Dafniticam.* In omnibus ferme est *cimiterio*: Praten. & Molan. rectius *cœmeterio.* In codicem Pratensem pro *Marthæ*, male irrepsit *Mariæ.* Munerati, vel ejus typographi error est *evicinio* pro *è vicino.* Omnes recte legunt *quorum venerabilem memoriam*, nescio cur Antverp-maj. præmiserit particulam *in.* Rursus in *Sarracenis* conveniunt omnes, præter præfatum codicem & Molanum.

Translat. Ignatii. OBSERVATIO. Nihil ad hodiernum textum contulerunt apographa Hieronymiana: Bedam describens Rabanus, illius elogium refert, quo potius natalis sancti Ignatii, quam translatio celebratur; quod mirum videri non debet, cum neuter 1 Februarii de eo memoriam fecerit. Clarior est pro hodierna festivitate Romani parvi textus: *Translatio Ignatii episcopi & martyris Antiochiæ.* Viennensis hoc loco solum subjungit: *Qui tertius post Petrum Apostolum Antiochenam rexit ecclesiam:* quæ verba à Nostro 1 Februarii relata, hîc merito prætermissa sunt, aliis ex Festivitatibus Apostolorum substitutis, quæ translationi propriè & unicè conveniunt. Non est quod hisce diutius immorer

rer, cum de variis ſancti Ignatii tranſlationibus fuſe egerit Henſchenius ad 1 Februarii à pag. 33. Ibi etiam invenies à quo tempore in Eccleſia Romana natalis S. Ignatii 1 diei Februarii affixus ſit, ut habes etiam in Ephem. Græco-Moſcis ad XXIX Januarii. Wandelbertus ſic illuſtriſſimum martyrem hoc die canit, ut ipſe etiam natalem celebrare videatur; *Rufum & Zoſimum*, quos cum Ignatio laudat Polycarpus, ſubjungens; verum hi ex Martyrologiis noſtris ad diem ſequentem referuntur. Audiamus metricum elogium:

Ignatius ſanctus deno ſextoque triumphat,
Antiochenæ urbis paſtor martyrque: ferarum
Quem dentes panem vivum fecere. Sequuntur
Quem fuſo ob Chriſtum Rufus Zoſimuſque cruore.

Annuntiationis noſtræ ſecundæ ſubſtructionem, ut ita dicam, ſic denuo ponit auctor Romani parvi: *Et Lazari, quem Chriſtus reſuſcitavit, & Marthæ ſororis ejus, in Bethania*; ubi velim obſerves, & fratrem & ſororem IN BETHANIA collocari. Hæc paulo aliter deduxit Ado, cujus ſunt verba omnia, ex quibus elogium noſtrum conſtruitur. Apud Bedam, Florum aut Rabanum de his Sanctis, ſaltem hoc die nequaquam agitur, unde colligas, male à Tillemontio aliiſque poſtremum citari. Hoc etiam adverto, non ſatis exprimere Martyrologos noſtros, quid de Lazaro hîc proprie commemorent, cum apud Græcos variæ de ipſo feſtivitates eſſe dicantur. Probabilius tamen apparet, ſaltem ex primo annuntiationis auctore Romano parvo, eos ultimum Lazari obitum, ejuſque *in Bethania*, cum Martha ſorore depoſitionem indicare velle; ſic ut ſepulturam in Cypro, ac multo magis migrationem in Provinciam, plane ignoraſſe videantur. Recte an ſecus hæc ab iis poſita ſint, hîc non diſputo; patet ſane Lazarum & Martham, octavo & nono ſeculo, ſub una hoc die celebritate cultos fuiſſe. De duabus ſororibus verbo egimus XXII Julii, occaſione Mariæ Magdalenæ, ſed ab aliis controverſiis conſultò hîc abſtinendum cenſuimus, omnia in Actis examinaturi proximo menſe Julio. Vide interim Notationem Baronii, Tillemontium tomo 2 à pag. 31, & Caſtellanum in primo Bimeſtri à pag. 342. *Lazari & Marthæ.*

Martyres Eleutheropolitani, pure Adoniani ſunt, nec aliud in ipſorum gratiam præſtitit Uſuardus, quam hîc etiam Viennenſis verba in ſuum laterculum transferre. Utrobique Martyrum numerus ad *quinquaginta* determinatus eſt; utrobique omnes anonymi ſunt. Martyrologos noſtros deſeruit Baronius, ſecutus, ni fallor, Acta paſſionis manuſcripta, quorum apud nos apographum exſtat, ex archivis ſancti Petri Romæ deſcriptum, ubi diffuſior totius martyrii deſcriptio *Florianum & Calanicum*, tamquam totius turmæ præcipuos, appellat, addens etiam reliquorum omnium nomina, quæ ſimul ad *ſexaginta* aſcendunt, unde formata eſt Romani moderni annuntiatio. Alia Acta vidiſſe oportet Petrum in Catalogo lib. 1 cap. 73, apud quem ſocii dumtaxat *quadraginta* Floriano & Calanico adjunguntur. Non recte à Baronio ſignatur annus Heraclii XXXVII, qui forte melius XXVII diceretur, quamvis nec in Miſcella, nec in Theophane, ſatis certa indicia reperiri poſſint, ex quibus aut de Martyrum horum numero, de tempore, aut loco paſſionis certi aliquid ſtatuatur. Reliqua ad ulteriorem inveſtigationem remitto. *Mart. 50.*

AUCTARIA.

ORNACEN. Omnia habet præter elogium, quod Marthæ & Lazaro ſupra in textu aptatum eſt.

ROSWEYD. De Ignatio ex Adone inſerit: *Qui tercius poſt Petrum Apoſtolum, Antiochenæ eccleſiæ præerat.* Aliam annuntiationem ſic incipit: *Hic celebratur natale beati Lazari & Marthæ.* Cetera ſatis pura ſunt.

PULSANEN. Incipit: *Tranſlatio & depoſitio corporis ſancti Ignatii martyris.* In Lazaro & Martha contractior eſt. De quarta, nihil.

De Ignatio. ANTVERP. & MAX-LUBEC. De Ignatio: *Qui tertius poſt Petrum Apoſtolum Antiochenam rexit eccleſiam. Hic Romæ dentibus beſtiarum paſſus, inde tranſlatus, jacet Antiochiæ.* In ceteris commemorationibus ſatis puri ſunt.

ANTVERP. MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Omnes carent annuntiatione prima, cujus loco ponunt ultimam de quinquaginta Martyrib. In Lazaro & Martha ſatis puri ſunt.

ALBERG. & DANIC. Cum prioribus conveniunt, ſed in fine adjungunt: *Andecemnæ, ſanctæ Beggæ viduæ, ſororis ſanctæ Gertrudis.* Vide infra MOLAN. & alios. *Beggæ.*

CENTULEN. *Apud Antiochiam, tranſlatio & depoſitio corporis beati Ignatii epiſcopi & martyris, qui paſſus eſt Romæ Kalendis Februarii.* In Lazaro ſatis purus eſt, ſed Martham cum toto elogio omittit. In ultima denuo ſatis purus eſt.

BRUXELLEN. Incipit à Lazaro & Martha, ſatis pure. Tum de Ignatio, ubi poſt *martyris*, addit: *Qui Kalendis Februarii Romæ paſſus, & à Roma Antiochiam delatus, extra portam Dampniticam, in cimiterio eccleſiæ hac die poſitus eſt. Apud Andemiam monaſterium, depoſitio ſanctæ Beggæ viduæ, filiæ Pippini ducis, & ſororis ſanctæ Gertrudis, ac relictæ Anſigiſi ducis. Quæ in ſtatu vidualiſe & ſua mancipans, monaſterium Andemienſe fundavit, ac Beghinas atque Beggardos, qui ab ipſa nomen trahunt, primo inſtituit.* Notior *De Ignatio.* *De Beggæ.*

aliunde est & illarum & horum institutio, quam ut ad Beggæ tempora ascendatur.

HAGENOYEN. Incipit: *In civitate Marsilia, depositio sancti Marsilii episcopi & confessoris, fratris sanctæ Mariæ Magdalenæ, & sanctæ Marthæ.* Ex ipsa nominis corruptione intelligis, quam accurata esse debeant quæ fusius hîc de Lazaro & Martha narrantur. Ego certe hujusmodi historiis describendis supersedeo. Tolerabiliora ferme sunt, quæ habet de Begga, in hunc modum: *Andecemie, depositio sanctæ Beggæ, sororis sanctæ Gertrudis virginis. Hæc de Anthysо* [pro *Ansigiso*] *viro suo concepit Pypinum seniorem* [potius filia ejus fuit] *ducem Francorum, & post mortem viri sui, in sancta viduitate permansit omnibus diebus vitæ suæ, & repleta bonis operibus migravit ad Dominum.* De Ignatii translatione agit die sequenti, uti & de quinquaginta Martyribus.

De eadem.

CODEX Ursini à Rosemberg. *Andetemnæ, sanctæ Beggæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis.* Plura superius de Begga diximus.

AMBIANEN. *Ambianis, receptio faciei sancti Joannis Baptistæ.* Vide MOLAN. pridie.

De Jo. Bapt.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marthæ hospitæ Christi & Lazari, fratris ejus. Sanctorum quinquaginta Martyrum.*

VATICAN. sign. num. 5949. Desunt tres primæ annuntiationes. Adjicitur autem: *In Africa, sanctorum Victuri, Victoris & aliorum triginta trium.* Vide Hieronymiana.

Victuri & sociorum.

LUXOVIEN. Sic habet: *In Salsa monasterio, sanctæ Adelheydæ augustæ.*

Adelheydæ.

SALINEN. Alia de Lazaro: *In Bethania, sancti Lazari martyris, quem Dominus suscitavit; cujus corpus Augustoduno requiescit.*

De Lazaro.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Natale beati Lazari episcopi & confessoris, fratris beatarum Mariæ Magdalenæ & Marthæ, quem Dominus, ut in Euangelio legitur, à mortuis resuscitaverat. Quorum venerabilem* &c. satis pure, sed pro duobus tres conjunguntur. Sequitur de Martyribus quinquaginta, etiam bene. De Ignatio, post ecclesiæ, adjicit: *Ubi plurima ipsius meritis fiunt miracula, præstante Domino. Andecemne, sanctæ Beggæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis monialis.*

De Lazaro. *De Ignatio.* *Beggæ.*

BELIN. In prima similis est ANTVERP. &c. Nihil habet de Martha. In quarta purus.

GREVEN. *Item in Aphrica, sanctorum Victoris, Victoriani, Adjutoris, Honorati, Felicis, Vincentii, Quarti, Quinti & aliorum duodecim. Commemoratio dignæ & sanctæ memoriæ Bernardi episcopi Diensis, ex Priore domus Portarum Ordinis Carthusiensis, confessoris. Cujus sanctitati attestantur mortui, quos suscitavit; leprosi, quos mundavit, aliaque miracula, quæ per eum Dominus operari dignatus est. Hic ob eximiam sanctitatem suam, sancto Bernardo Claravallensi familiarissimus extitit; unde & ad ejus instantiam, idem vir Dei opus illud divinum super Cantica edidit. Sturmis abbatis primi Fuldensis cœnobii & confessoris. Beghæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis.*

Victoris & sociorum. *Bernardi Diensis ep.* *Sturmis.* *Beggæ.*

MOLAN. In fine: *Eodem die apud Septem ecclesias, transitus beatæ Beggæ viduæ.* Tum typis minoribus; *relictæ Ansigisi ducis, ac sororis sanctæ Gertrudis. Quæ in statu viduali se & sua Deo mancipans, monasterium Andemiense fundavit ac Beginas, quæ ab ipsa nomen trahunt, primo instituit.* Hæc ex codice BRUXELLEN. accepta videntur. Deinde: *Bigardis monasterio, Ordinis sancti Benedicti juxta Bruxellam, sanctæ Vvivinæ virginis, quæ ibidem prima præfuit.* Editiones aliæ de Ignatio aliis litteris textui inserunt, *tertius post beatum Petrum, Antiochenam rexit ecclesiam. Hic Romæ dentibus bestiarum passus.* In fine: *Andanii, apud Septem ecclesias, transitus beatæ Beghæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis. Ipso die Bigardis, beatæ Vuivinæ virginis, quæ quanti apud Dominum sit meriti, surdi, contracti, dæmoniaci, pristinam sospitatem adepti, fideliter protestantur.* Notabis, in his editionibus corruptum rursus Usuardi textum, expuncta Martha cum toto elogio. In quo longe præferenda puritas editionis primæ.

Ejusdem. *Wivinæ.*

XV *Kal.* *Die* 18.

APud Macedoniam civitate Philippis, natalis beatorum martyrum Rufi & Zosimi. Hi ex eo numero discipulorum fuerunt, per quos primitiva Ecclesia in Judeis & Græcis fundata est, de quorum etiam felici agone scribit sanctus Policarpus in epistola ad Philippenses. In Africa, passio sancti Moysetis martyris. Turonis, sancti Gatiani episcopi & confessoris, qui ab urbe Roma eidem civitati primus directus episcopus, multis clarus miraculis quievit in pace.

Rufi & Zosimi. *Moysetis.* *Gatiani.*

Codices hoc die puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max.* cum omnibus suis sociis mediæ notæ.

VARIA LECTIO. Est in Praten. *Zozimi*, sed ceteri codices melius cum textu. Idem recte scribit *Philippis*, sed postea male *Philipenses*. Antverp-maj. posuit *civitatem Philippis*. Hic & Greven. sæpius scribunt *hii* pro *hi*. Omnes habent, *hi ex eo numero* &c., sed Munerat omisit particulam *eo*. In Praten. *Judæis* integrè scriptum non est. *Moysitis* legunt Praten. & Herinien. at dubium non est, quin Adonem secutus sit Usuardus. Potissima variatio est in nomine Turonensis episcopi, quod in solo Molan. & in Antverp. recte efformatum est *Gatiani*; pro quo in Praten. & Herinien. *Catiani*; in Antverp-maj. *Canciani*, in Munerat. *Gaciani*, in aliis *Gratiani* &c. Greveno cautela non profuit,

profuit ; dum ſcripſit *Caciani aliàs Gratiani.* Habet hîc præterea *primus directus*, omittens *epiſcopus.* Molan. paulo melius ſcribit *primùm directus*, ſed omittit etiam *epiſcopus.*

OBSERVATIO. *Rufus & Zoſimus*, die heſterno à Wandelberto cum Ignatio connexi, hoc proxime ſequenti in Romano parvo conſignantur hoc modo: *Rufi & Zoſimi, de primis diſcipulis Chriſti, per quos Eccleſia de Judæis & Græcis primitiva fundata eſt* ; non expreſſo loco, in quo aut paſſi aut depoſiti ſint. Nihilominus plus hîc aſſerit Martyrologus, quam in Rufino ſuo l. 3 c. 35 repererit, ubi Rufus & Zoſimus egregiè quidem ex celebri Polycarpi ad Philippenſes epiſtola cum Ignatio laudantur, ut die præcedenti dictum eſt, at *de primis diſcipulis Chriſti* fuiſſe ibi non dicuntur, nec id in ſtrictiori ſignificatione accipi poſſe videtur, niſi Rufus hîc cum illo confundatur, de quo egimus XXI Novembris. Conſule Rufini verba, quæ in Adone inter Feſtivitates Apoſtolorum referuntur, vel fontem ipſum accede, ubi Polycarpus: *Deprecor*, inquit; *omnes vos obedientiæ operam dare, & meditari patientiam, quam vidiſtis in Ignatio, Rufo & Zoſimo beatis viris* &c. nullo addito verbo de eorum diſcipulatu aut Eccleſiæ primitivæ fundatione. Ceterum Romani parvi ſenſum ſecutus eſt Ado, adjiciens præterea in fine de ſuo: *Hi requieſcunt apud civitatem Macedonum Philippis.* Quæ mihi valde incerta videntur. Forte anſam præbuit Polycarpi epiſtola, quod ea Philippenſibus deſtinetur. A præfata poſitione exorſus eſt Uſuardus, reliquum Adonis elogium deſcribens. Atque hæc in ſerie noſtra ſignata ſunt, aliis ignota aut præterita. Sanctorum nomina non ignoravit Wandelbertus, cujus encomium metricum pridie dedimus. Notabis obiter, Bedam Plantinianum ad XXVI Decembris Adonis textum turpiter interpolaſſe: nam ubi is de ſolo Zoſimo Papa meminit, alter ſcripſit: *Eodem die, ſancti Ignatii, Rufi & Zoſimi Papæ, qui ſedit* &c. reliquam Adonis commemorationem tranſcribens. *Rufi & Zoſimi.*

De ſola prima annuntiatione meminit Romanum parvum. In Viennenſi ſecundum locum occupat idem qui in textu noſtro *Moyſes* vel *Moyſetes* martyr in Africa, de quo nihil alibi hactenus legere memini, præter dubiam Molani in poſterioribus editionibus annotationem. Eſt in Hieronymianis inter alios plurimos martyres Afros nomen *Monſitis*, quod neſcio an ad *Moyſetis* ſatis apte reduci poſſit. Utcumque fuerit, Moyſetem etiam novit & cecinit Wandelbertus hoc unico ſuo hujus diei verſiculo: *Moyſetis.*

Quindecimus demum Moyſetis ſanguine vernat.

Tertia commemoratio puriſſime iterum Adoniana eſt, ſi non ad verbum, ſaltem ad omnes ſenſûs apices ab Uſuardo tranſumpta. Nullam certam ætatem *Gatiano* Turonenſi aſſignavit Ado, nullam Uſuardus, hac ſola præcipua ejus laude contenti, quod eccleſiæ illius *primus epiſcopus* fuerit, *ab urbe Roma directus.* Tempora Fabiani Pontificis ſatis appoſite Martyrologio Romano inſeruit Baronius; idque ex Gregorio Turonenſi facile confirmari poteſt, ut oſtendit Tillemontius tomo 4 pag. 723. Eſt ea hodie eruditorum Gallorum receptior opinio, non ſemel in Actis noſtris aſſerta, nempe primos illos Galliarum Apoſtolos, Gatianum hunc Turonenſem, Trophimum Arelatenſem, Paulum Narbonenſem, Saturninum Toloſanum, Dionyſium Pariſienſem, Auſtremonium Claromontanum, Martialem Lemovicenſem alioſque ad eadem ferme tempora pertinere. Videri poſſunt Boſquetus, non ita pridem à nobis citatus, Fraiſſius aliique paſſim in eamdem ſententiam ex Gregorio Turonenſi, locis à Baronio citatis, conſpirantes. Dolendum eſt, nulla tam illuſtris Sancti Acta, quæ ego quidem viderim, ſupereſſe. Supplebunt quæ ex laudato Gregorio, tum ex hiſtoriæ Francorum initio & fine, quorum præcipua edidit Surius; tum ex Gloria Confeſſ. cap. 4 & 30, aut aliunde ſuo tempore colligi poterunt. Caſtellanus Gatiani obitum refert ad annum CCLXXXIX, quod tunc etiam operoſius examinabitur. Vide notulam Motherii ad hunc diem. *Gatiani.*

AUCTARIA.

Rogat. &c. TORNACEN. Primam annuntiationem producit uſque ad *fundata eſt.* In ſecunda purus eſt. Tum: *Graciani epiſcopi & confeſſoris*; non ultra.

Auceiæ &c. ROSWEYD. Textui ſatis puro ſuperaddit: *In Affrica, Rogatiani martyris & aliorum* XXXV. *Auceiæ regis & martyris, cum aliis* XVIII. *Honorati martyris, cum aliis* XXXI. Vide Hieronymiana, in quibus Auceias non ſemel ponitur. *Honorat. &c.*

Anatholiæ & Victoriæ. PULSANEN. Deeſt prima: in ſecunda purus eſt. Tum: *Eodem die, natalis ſanctæ Anatholiæ virginis, quæ ſimul cum beata Victoria convirginali ſua eſt comprehenſa, ac ſub Decio principe martyrio coronata eſt.* Anatholiam ſignat Uſuardus IX Julii, Victoriam XXIII Decembris; vide Obſervationes utroque die. Sequitur ultima annuntiatio abbreviata: *Turonis, ſancti Gratiani epiſcopi.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Prima & ſecunda puræ ſunt. Hæc eſt tertia: *Turonis, ſancti Gatiani epiſcopi.*

CENTULEN. *Romæ, ſanctæ Anatholiæ virginis, quæ ſimul cum beata Victoria, convirginali ſua comprehenſa, ac ſub Decio cæſare martyrizata eſt. In Africa, ſancti Moyſetis martyris.* In Gatiano etiam *Earumdem.*

etiam satis purus est. De prima annuntiatione Rufi & Zosimi nihil habet.

BRUXELLEN. In prima satis purus, subdit: *Theotimi&c* *Laodiciæ, natale sanctorum martyrum Theothimi* *Martt. 50.* *& Basiliani.* Sequitur de quinquaginta martyribus Eleutheropolitanis ex die præcedenti. *Moysetis&c* Tum: *In Africa, passio sanctorum Moysetis, Victoris, Victoriani, Adjutoris, Honorati, Felicis, Vincentii & aliorum viginti trium. Romæ, natale* *Antonin.&c* *sanctorum Anthonini, Herenei & Theodoli. Item natale sanctorum Quinti, Simplicii, Pauli, Privati &* *Quinti&c.* *Januarii.* Ex Hieronymianis varie collecti sunt. Pro *Gatiani*, scribit *Taciani*. De cetero annuntiatio satis pura est. In fine: *Eodem die, natale* *Anatholiæ* *sanctæ Anatholes virginis; quæ simul cum beata Vi-* *& Victoriæ.* *ctoria convirginali sua tempore Decii principis comprehensa & martyrio coronata est.* Vide quæ diximus ad PULSANEN.

HAGENOYEN. Incipit à translatione sancti Ignatii satis pure. Vide textum hesternum. Sequitur: *In Eystatensi territorio, sancti Winebaldi* *Winebaldi* *& Walpurgæ. confess. glorios. In Salsa, sanctæ Adel-* *& Walpurg.* *heydis imperatricis.* Tum ponit annuntiationem *Adeleydis.* primam satis pure, nisi quod scribat: *Rufi, Rufini, & Zosimi.* In Moysete & Gatiano, satis bene. *Martt. 50.* Tum: *In Oriente apud Eleutropolim* &c. ut pri- *Flaviti.* die. Demum: *Eodem die, sancti Flavii episcopi & confessoris depositio.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Rufi & Zosimi, qui in primitiva Ecclesia floruerunt. Moysetis martyris. Tatiani Turonensis episc.* Vide Variantes.

BIGOTIAN. sign. D. 9. *Eodem die, sancti Fla-* *Flaviti.* *vii confessoris.* Haud dubie pro *Flaviti*.

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Winebaldi con-* *Winebaldi.* *fessoris.* De sorore vide 1 Maii &c.

FLORENTIN. Habent ut supra: *S. Anatoliæ* *Anatoliæ&c* *virginis, quæ simul cum beata Victoria convirginali sua est comprehensa ac sub Decio principe martyrio coronata. Item sancti Catiani episcopi & martyris.* Puto *Gatianum* indicari, qui luxato nomine in martyrem transformatus sit.

REMENS SS. Tim. & Apoll. Aliter enuntiat: *Turonis, sancti Tatiani, primi ejusdem urbis episcopi.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu satis pura, addit de Anatholia &c. ut jam non semel supra dedimus. Tum: *Eodem die, sancti Pauli Simplicis,* *Pauli Simp.* *confessoris, discipuli beati Antonii abbatis. In ter-* *ritorio Eystedensi, sancti Winibaldi abbatis & con-* *Winibaldi.* *fessoris, fratris sanctorum Willebaldi episcopi, &* *Translat.* *Walburgæ virginis. Castello Confluentiæ, translatio* *Florini.* *sancti Florini presbyteri & confessoris.*

BELIN. In prima & secunda satis purus, in tertia similis est ANTVERP. &c. Altera editio ad *episcopi*, addit, *primi civitatis ipsius. Eodem die,* *Flaviti.* *sancti Flaviti presbyteri & confessoris.*

GREVEN. Multa habet ex Hieronymianis. *Laodicia civitate, natalis sanctorum Thetaini &* *Thetaini&c* *Basiliani. Apud Aphricam, sanctorum Quinti, Sim-* *Quinti&c.* *plicii, Pauli, Victoriæ, Privati, Ceciliani, Euasi.* *Item sanctorum Digni, Bodegisili, Honorati, cum* *Digni&c.* *aliis triginta. In Aphrica, Rogatiani martyris, & aliorum triginta sex. Item sanctorum martyrum* *Auceiæ &* *Auceiæ regis barbarorum & Luciæ virginis. Qui* *sociorum.* *Auceias, cum Luciam virginem Romanam captam violare vellet, divino nutu compunctus, maxime venerari cœpit, ac postmodum cum ipsa Romam profectus, martyrii palmam adeptus est, cum aliis duodecim, qui tunc pro fide in carcere tenebantur. Hos* *Usuardus habet* VIII, *alii vero* VII *Kalend. Julii.* *Ipso die secundum Cathalogum, sancti Hildephonsi* *Hildefonsi.* *archiepiscopi Toletani. Qui relicto seculo monachi habitum assumens, eximiæ sanctitatis merito, archiepiscopi honorem adeptus est; tandemque sanctis operibus plenus, feliciter migravit, die quo festum gloriosæ virginis Mariæ (cui ipse devotissimus erat) in ecclesia sua agi constituit, hoc est die octavo ante* *Maurini.* *nativitatem Christi. Maurini episcopi. In Hiber-* *Flamiani.* *nia, Flamiani episcopi. In territorio Eystadensi,* *Winibaldi.* *sancti Winibaldi abbatis & confessoris, fratris sanctorum Wilibaldi episcopi & Walburgæ virginis.* *Pauli* *Eodem die, Pauli Simplicis confessoris, discipuli* *Simplicis.* *beati Anthonii abbatis, miræ patientiæ & obedientiæ* *Translat.* *viri. Castello Confluentiæ, translatio sancti Florini* *Florini.* *presbyteri & confessoris. Anatholiæ virginis &* *Anatholiæ* *martyris, quæ simul cum beata Victoria convirgina-* *& Victor.* *li sua est* &c. ut supra. Tum: *Maximillæ virginis.* *Maximillæ.*

Nemesii. APud Ægyptum, beati Nemesii martyris, qui ab Emiliano judice geminatis suppliciis excruciatus, cum latronibus jussus est incendi, Salvatoris perferens similitudinem, qui unà cum latronibus pertulit crucem. Civitate Nicea, sancti Darii martyris. Item *Darii.* Autisiodoro, sancti Gregorii episcopi. *Gregorii.*

Conveniunt codices plurimi *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max.* cum sociis omnibus.

VARIA LECTIO. Solus Tornacen. à ceteris discrepat, dum pro *Salvatoris perferens similitudinem*, legit *Salvatoris ferens* &c. Belin. cum mediæ notæ codicibus habet, *qui cum latronibus*, omittens particulam *unà*. Antverp-maj. pro *Darii*, legit *Dari*, sed pessime nomen transmutavit Munerat. in *Clari*. Belin. iterum cum citatis codicibus in fine textûs, post *episcopi* superaddit *& confessoris*. De vario scribendi modo in *Egyptum*, *Egiptum*, *Antisiodoro*, *Anthisiodori*, *Nycea* &c. satis alibi dictum est.

Nemesii. OBSERVATIO. In varios hujus mensis dies, nempe in VII, VIII, XII & XIV hactenus distributos vidimus martyres Alexandrinos ex Rufini lib. 6 cap. 31, seu ex sæpe laudata Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola acceptos.

At

At ibi non ſiſtit, qui primus eos ita diſpertiit Romani parvi auctor. Ex eodem loco ſumptus eſt hodiernus *Nemeſius*; proximo die ſequentur *Ammon*, *Zenon* & alii, ac rurſus XXII agetur memoria *Iſchyrionis & aliorum quamplurimorum, inter quos ſenex Chæremon*; ſic ut ſolo hoc menſe annuntiationes ſeptem, ex citato Rufini capite deſumptæ, exhibeantur, quarum nulla apud alios extra ſeriem noſtram Martyrologos ſignata ſit. Sic igitur hoc die Nemeſium celebrat Romanum parvum: *Apud Ægyptum, Nemeſii martyris, qui per calumniam quaſi latro, judici delatus eſt.* Reliquam paſſionem ex prædicto Rufini loco deſcripſit Viennenſis, Noſter de more compendio utens, totam medullam nitide extraxit. Nemeſii noſtri martyrium recte expendit Motherius in verſione ſua Gallica Martyrologii Romani, alibi laudata pag. 447, ubi obſervat *Nemeſianum* quandoque appellari. Attamen Græcum nomen Νεμεσίων, aut cum Rufino vertendum videtur *Nemeſius*, aut cum Valeſio *Nemeſion*; non *Nemeſis*, ut Chriſtophorſonus; certe nequaquam *Nemeſianus*. Hæc in præclari martyris laudem & textûs noſtri elucidationem dicta ſufficiant.

De Avito Adonis.

De ſolo Nemeſio loquitur Romanum parvum; aſt in Adone ſequitur *Avitus Aurelianenſis*, quem cum Uſuardo poſuimus XVII Junii, ut hîc nihil de eo dicendum ſuperſit. Obiter ſolum obſervo, *Adjutum* in nonnullis codicibus Uſuardinis auctioribus, quales ſunt ii, quos in Auctariis FLORENTINOS nominamus, ex *Avito* formatum eſſe, atque inde ſub ea formula in Martyrologio Romano collocari; verum ſub diverſis nominibus eumdem Sanctum intelligi, recte, ni fallor, advertit Caſtellanus. Reliquus textus noſter ſolitos duces non agnoſcit. Sed unde *Darium* Nicænum martyrem ab Uſuardo acceptum dicemus? quem Hieronymiana non ſatis clare exprimunt, obſcurius etiam *Nicææ* conſignant; imo ſic *Darium*, vel *Dariam Chryſantho* conjungunt, ut hîc repeti videantur, qui ab Uſuardo I Decembris celebrati ſunt. Dices ex Wandelberto deſumi potuiſſe: non ita autumo; nam cur ſocius *Zoſimus* relinqueretur? Quinimo, vel ex hoc loco evinci poſſet, Wandelberti Martyrologium numquam Uſuardo viſum fuiſſe, quemadmodum in præfatione ſub finem primi capitis indicavimus. Crediderim ego, utrique Hieronymianum aliquod præluxiſſe, ſimile Lucenſi, in quo, excluſo Gregorio, martyres omnes, ibi enumerati, Nicææ adſcripti fuerint; unde ſolum ultimum Uſuardus, binos vero Wandelbertus mutuatus ſit, quos unico ſuo verſiculo ita laudaret:

Quartum cum deno Zoſimus, Dariuſque coronant.

Darii.

Gregorius Autiſſiodorenſis epiſcopus, ordine tertius decimus, Lucenſi codici inſertus, Corbeienſi adjectus eſt. In Floro noſtro illud ipſum elogium habet, quod ex Martyrologio S. Sabini in Levitania deſcribit Florentinius, cujus obſervationes aliæ videri poſſunt. Eſt etiam in Rabano iiſdem verbis, quæ aliis litteris poſuit Florentinius in commemoratione codicis Hieronymiani Lucenſis. Unde in Uſuardum influxerit, quærere ſuperſedeo; tot alios populares Sanctos Adoni ſuperaddidit, ut & hunc facile de ſuo adjicere potuerit. Scio in Adone Moſandri poni die ſequenti cum aſteriſco; apud Roſweydum in appendice, ſed hæc ſatis oſtendunt Adonianum non eſſe Gregorium. Vitam, aut Acta, præter indicatum elogium, nuſquam invenire licuit. Pauca habet collectio noſtra Ms. de geſtis pontificum Autiſſiodorenſium, ubi notatur depoſitio XIV Kal Junii, ſeu XIX Maii. Plura aliunde, ſicubi exſtant, nobis ſubminiſtrari vehementer deſideramus.

Gregorii.

AUCTARIA.

De Gregorio PULSANEN. Jam aliquamdiu ab aliis devius, hîc incipit: *Antiſiodoro, beati Gregorii epiſcopi, qui ſedit annos* XII, *menſes* VII, *dies* III, *ſepultuſque eſt in eccleſia ſancti Germani epiſcopi.* A Nemeſio totum elogium reſcindit. Tum: *Alexandriæ, beati Clementis epiſcopi & martyris.* *Clementis.* Talem ſanctum Clementem hactenus non novi; vide codicem ſequentem. Darius prætermiſſus eſt.

CENTULEN. *In Egypto, beati Nemeſii martyris, qui cum latronibus incenſus fuit. Aurelianis, ſancti Aviti abbatis, qui ſpiritu prophetiæ plenus fuit, & glorifico fine quievit.* *Aviti.* Vide Obſervationem. Tum: *Alexandriæ, beati Clementis preſbyteri, qui in divinarum eruditionum ſcolis quam maxime floruit, cujus etiam auctoritas in divinarum hiſtoriarum narrationibus ſæpiſſime antefertur.* *Clementis.* Uſuardus Clementem retulit IV Decemb.

BRUXELLEN. De Dario novam annuntiationem ex Hieronymianis fingit: *Apud Nyceam, civitatem Bithiniæ, natale ſanctorum martyrum Darii epiſcopi, Zozimi, Pauli & Cyriaci atque Secundi.* *Darii ep. & ſocior.* Secundo loco de Nemeſio, ſed non omnino pure. *Alexandriæ, beati Clementis preſbyteri & martyris. Qui in ſcolis divinarum eruditionum quam maxime effloruit.* *Clementis.* In Gregorio fere ſimilis eſt codicibus mediæ notæ. Demum: *Aurelianis, beati Aviti abbatis. Qui ſpiritu prophetiæ illuſtris fuit.* *Aviti.*

HAGENOYEN. In Nemeſio ſatis purus, longam hiſtoriam ingerit, cujus initium hîc dabo: *Aquilegiæ, paſſio ſanctorum martyrum Felicis & Fortunati, qui eo tempore paſſi ſunt, quando Dyocletianus & Maximianus præceptum dederunt, ut nullus poſſet vendere vel emere, niſi prius ydolis immolaret, & quicumque Chriſtianum occultaret* *Felicis & Fortunati.*

puniretur. Unde Apamius quidam præsentavit sanctos fratres Felicem & Fortunatum præsidi ad puniendum. At illi psallebant, Ecce quam bonum & quam jocundum &c. & dum immolare nollent, fustibus cæduntur, & Jesum Christum invocabant. Et præses ait illis: Nescitis Augustos nasci, &c. quæ melius apud Adonem legi poterunt XI Junii. Vide quæ ibi in Observatione nostra, vel fusius in Actis dicta sunt. Nescio quid hunc scriptorem moverit, ut eos Sanctos huc transferret. Sequitur: *Civitate Niceya, natalis sancti Darii martyris. Ipso die in Antyssiodoro, depositio sancti Gregorii episcopi & confessoris.*

Aviti. AMBIANEN. *Aurelianis, sancti Aviti abbatis, qui spiritu prophetiæ illustris fuit, & honorifice in eadem urbe tumulatus est.* Jam diximus in Observatione coli XVII Junii.

MATRIC CARTUS-ULTRAJECT. Solum habet: *Nemesii martyris. Darii martyris.*

Pauli & Gregorii. CODEX D. DU CHEVAL. sign. littera C. *Antissiodoro, sancti Pauli & Gregorii.*

Aviti. VATICAN. sub nota num. 5949. Nihil habet de Nemesio & Dario martyribus. Adjicit autem: *Aurelianis, sancti Aviti abbatis.*

Cypriani. ALTEMPS. *In pago Calbellonensi,* [Cabilonensi] *sancti Cypriani abbatis.*

Adjuti. FLORENTIN. *Aurelianis, sancti Adjuti abbatis, qui spiritu prophetiæ illustris fuit, & ibi sepultus est.* Haud dubie ex tali aliquo codice *Adjutus* ille in Martyrologium Roman. irrepsit.

Pauli & Gregorii. LUGDUNEN. *Antissiodoro civitate, sanctorum Pauli & Gregorii.*

Aviti. REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Aurelianis, depositio sancti Aviti abbatis.*

De Nemesio. EDITIO LUBECO-COL. *Apud Egyptum, beati Nemesii martyris, qui primo per calumniam quasi latro, judici Emiliano delatus est; quo crimine absolutus, posthæc, quod Christianus esset, defertur. In hoc vero nulla à judice moderatio reservatur, sed ab eodem Emiliano judice, geminatis supplicius excruciatus, cum latronibus jussus est suspendi, salvatoris perferens similitudinem, qui una cum latronibus pertulit crucem.* Nimia hîc similitudo quæsita est. In Dario & Gregorio, satis pura est. *Aviti.* In fine: *Aurelianis, sancti Aviti abb. & confessoris.*

Zozimi &c. Anastas. &c. Ammonis. GREVEN. *In Nicea Bithinia, sanctorum Zozimi, Pauli, Secundi, Cyriaci. Item Anastasii, Sidonii.* Vide Hieronymiana. *Ammonis episcopi Aurelianensis & confessoris. Eodem die secundum Adonem, Aurelianis, sancti Aviti abbatis, qui desiderio vitæ solitariæ, cum sancto Karileffo de monasterio egressus, magnis virtutibus propheticaque spiritu illustris quievit. Hunc Usuardus habet quinto decimo Kalendas Julii. Digni confessoris. Megaudii confessoris, patris sanctæ Alheidis virginis. Item beatæ memoriæ Petri presbyteri, Canonici regularis, Aroldensis præpositi. Item sanctæ memoriæ, Wilhelmi conversi domus Casularum, Ordinis Carthusiensis, confessoris, admirandæ virtutis viri. Qui tempore quodam, dum asino vectus in negotiis domus suæ aliquò iret, irruentibus in eum prædonibus, fide plenissimus, asino pedem evulsit, indeque minitans prædonibus, in stuporem & fugam eos convertit: deinde pedem reponens jumento, iter suum confecit.*

De Avito. Digni. Megaudii. Petri. Wilhelmi. Cartusien.

De Nemesio. Repos. Huberti. MOLAN. Litteris Italicis de Nemesio, post *qui*, textui inserit, *primo per calumniam, quasi latro, judici delatus est Æmiliano, quo crimine absoluto, postea quod Christianus esset, defertur; in hoc vero nulla miseratio reservatur, sed.....* In fine: *Eodem die repositum est corpus sancti Huberti in crypta.* In aliis editionibus additur in fine textus, etiam litteris Italicis, *& confess.* Nihil præterea.

XIII *Kal.* *Die* 20.

Ammonis & socior. APud Alexandriam, beatissimorum martyrum Ammonis, Zenonis, Ptolomei, Ingenii & Theophili, qui tribunalibus adstantes, cum quidam Christianus in suppliciis positus trepidaret, & jam pene ad negandum declinaret, vultu, oculis ac nutibus conabantur illum erigere. Cumque hac de causa clamor totius vulgi in eos prosiliret, prorumpentes in medium, Christianos se esse testantur. Per quorum victoriam, illico Christus glorioſissime triumphavit, suisque constantiam animi dedit. In Thracia civitate Gelduba, sancti Julii martyris. Item in Amphitrea, sancti Liberati.

Julii. Liberati.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. In Antverp-maj. male scribitur *Amonis*, male in Munerat. *Tholomei.* Omnes servant *Ingenii*, pejus Greven. *Nigenii*: an melius Molan. *Ingenui*? Sic ex Rufino, Romano parvo & Adone legendum est, & sic etiam vertit Valesius. Romani moderni reformatores Christophorsonum secuti videntur, qui *Ingenes* scripsit. Gravius errarunt Antverp-maj. & Munerat. postrema duo nomina *Ingenui*, nobis *Ingenii* & *Theophili* omittentes. Rursus Antverp-maj. pro *& jam*, posuit *etiam*, atque iterum Munerat. *eripere* pro *erigere*. Codices omnes conveniunt in, *illico Christus glorioſiſſime triumphavit*, & sic omnino ex Adone legendum est: Greven. posuit *victorioſiſſime triumphavit*, & eum secutus Molan. vitii aliquid superaddidit, per, *Christus illico victorioſiſſime triumphavit*. De *Thracia* alibi dixi, sequor modo, quos prius secutus sum. Antverp-maj. pro *Amphitrea* substituit *Amphitre*, nullo modo Usuardinè, sed utrum magis à parte rei exstet locus prior quam posterior, fateor me ignorare.

OBSER-

Ammonis & ſociorum.

OBSERVATIO. En modo claſſem illam alteram pugilum Alexandrinorum, de qua die præcedenti dicere cœpimus, ex eodem Rufini loco, lib. 6 cap. 31, ex eadem Dionyſii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epiſtola promanantem, ſic ut martyriorum ordinem, in præfato Rufini capite deductum, ſecutus videatur auctor Romani parvi, qui fortiſſimos quinque athletas primus inter Martyrologos enumerat: *Alexandriæ, Ammonis, Zenonis, Ptolomæi, Ingenui, Theophili.* Ado ductorem ſequens, fontemque Rufinianum prope exhauriens, hiſtoriæ ordinem inde traduxit, Noſter vero, licet paulo contractius, rem totam ſatis eleganter complexus eſt. Nihil ultra habent Romanum parvum & Viennenſis, unde ad textus ſui ſupplementum, aliam ſcaturiginem conſuluit Uſuardus; ſed duas annuntiationes tricis involutas obtruſit.

Julii.

Utramque ex Hieronymianis acceptam fuiſſe dubium non eſt, at implexam codicum illorum lectionem ipſe magis irretiviſſe videtur. Fontem exhibeamus. Codex Lucenſis ſic legit: *In Tracia civitate Gildo, Bajuli.* In duabus ultimis vocibus *Gildo* & *Bajuli* hæret aqua. Audi modo vetuſtiſſimum Epternacenſem: *In Thracia, natalis Julii.* Sic habet in laterculo hodierno: die ſequenti autem: *In Thracia civitate Gildoba, Juli*, quam eamdem annuntiationem hoc ipſo die ponunt Corbeienſis ſeu Corbeienſes & Blumianus. Ex his facile perſpicitur, talem aliquem Hieronymianum codicem Uſuardo obtigiſſe, ex quo *Geldubam* ſuam efformaverit. Fruſtra cum Geographis quæres, in qua Thraciæ parte ſita ſit *Gelduba* vel *Gildoba*, cum ibi reperibilem non exiſtimem, imo ſatis veroſimiliter ex truncatis Sanctorum nominibus coaluerit, non minus quam *Amphitrea*, cui ultimus Sanctus noſter *Liberatus* adſcribitur. Non ignoro *Geldubam* aliquam antiquam, hodie *Geldub* vel *Gelb*, ad tractum Rheni, ditionis Colonienſis inveniri, ſed illic Julium martyrem cum Sauſſayo collocare, tam eſt abſonum, quam imperitum ſit Rhenum in Thraciam devehere, aut Thraciam ad Rhenum tranſplantare. Caſtellanus Geldubæ ſitum notat *in confiniis Bulgariæ & hodiernæ Romaniæ*, at Geographum antiquum deſidero, qui eam nobis aſſignet.

Liberatii.

Porro *Liberatum* noſtrum *Romæ* tribuit Baronius, ſecundam annuntiationem in Romano ſic hodie referens: *Romæ, ſanctorum martyrum Liberati & Bajuli*, quæ ab Hieronymianis omnibus, etiam à codice S. Cyriaci & Rabano longiſſime recedunt; in his enim *Liberatus* cum *Thecla* conſtanter ponitur *in Oriente.* Ad præfatam Romani annuntiationem obſervat Caſtellanus, eam ex tribus conflatam eſſe; accepta nimirum poſitione *Romæ*, quæ ſoli Zephyrino Papæ in Hieronymianis tribuitur; avulſo deinde Liberati nomine ab Oriente, ac demum ex ultima ſyllaba prioris loci Gelduba, conjuncta cum *Juli* nomen *Bajuli* coagmentatum. Agnoſco equidem confuſionem, ſed quæ Baronii non ſit, verum codicis alicujus, ex quo nomina illa, ſic inter ſe connexa deſumpſerit. Nec diffitebitur Caſtellanus, in Hieronymianis aliquibus, & in Rabano quoque *Bajulum* clare exprimi, ſic ut totus error in ſola poſitione conſiſtat, quod nempe Liberatus & qualiſcumque Bajulus *Romæ* collocentur. At quis nobis Uſuardinam illam *Amphitream* aut in Oriente aut in toto Occidente inveniet? Putavit fortaſſe vir eminentiſſimus locum notiſſimum alicubi repertum, præ ignoto vel ficto eligendum. Florentinius alia loca ſubſtituere conatur, quæ ratio nata eſt, res de ſe valde implexas magis involvere. Dicam quod ſentio: multum fallor, ſi Uſuardus uſus non ſit codice aliquo Hieronymiano tam depravato, ut ex detritis, divulſis, ac male connexis verborum elementis *Amphitream* aliquam effinxerit, cui reperiendæ in vanum à nobis ſudetur. Neque enim cum Caſtellano ſyllabas diſtractas connectere lubet, ex quibus, ut ipſe *Bajulum*, ſic ego *Amphitream* coner educere: ſive enim vera, ſive falſa demum protulerit Noſter, certum eſt, talem nobis textum reliquiſſe, qualem ut ſincerum & genuinum hîc repræſentavimus.

AUCTARIA.

ORNACEN. In prima elogium producit uſque ad *teſtantur*, expunctis ceteris omnibus. Duæ ultimæ annuntiationes puræ ſunt.

ROSWEYD. Secundo loco habet: *Romæ, Zepherini Papæ & martyris.* Nos de eo egimus cum Uſuardo XXVI Auguſti, ubi vide Obſervationem. Habe hodiernum Wandelberti verſiculum: *Terno cum decimo antiſtes Zepherine coruſcas.* Codex noſter purus eſt in Julio & Liberato, adjungens in fine litteris majuſculis, quod in aliis codicibus recurret: *Vigilia ſancti Thomæ Apoſtoli.*

Zephyrini.

Vig. Thomæ

PULSANEN. In prima, phraſis aliquantulum mutata eſt & Adonianæ magis aptata. Deeſt ſecunda & tertia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Poſt *Liberati* immediate ſubjungunt, vel potius conjungunt, *& Gregorii epiſcopi.* Ex hujuſmodi codice ſua accepit Petrus Equilinus in Catalogo apud Florentinium, qui in hoc Gregorio, æque ac nos hæſitat. Eſt forte repetitio Gregorii Autiſſiodorenſis, de quo locuti ſumus die præcedenti. Sequitur in citatis codicibus: *Romæ, depoſitio ſancti Zepherini epiſcopi.*

Gregorii.

Zephyrini.

ANTVERP-MAX. & reliqui omnes codices mediæ notæ incipiunt: *Vigilia ſancti Thomæ Apoſtoli.* In fine autem poſt *Liberati*, addunt ut ſupra, *& ſancti Gregorii epiſcopi.*

Vig. Thomæ.

Gregorii.

CENTULEN. Non habet niſi primam annuntiationem, hinc inde truncatam, nonnumquam interpolatam, quam non eſt opus hîc deſcribere.

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, ſancti Zepherini Papæ. Qui ut omnes Chriſtiani annorum duodecim, in feſto Paſchæ Euchariſtiam accipiant, & ut ordinationes presbyterorum ac levitarum, tempore ſtatuto ſolempniter fierent, conſtituit.* Sequuntur annuntiationes ad lubitum formatæ: *In Tracia civitate Gelduba, natale ſanctorum Julii vel Juliani, & Liberati. Item in Amphitrea, ſanctorum Gregorii epiſcopi & Liberati.* In Alexandrinis, omnino purus non eſt. Adjicit in fine: *In Oriente, ſanctæ Teclæ virginis.* Vide quæ de Thecla diximus XXIII Septembris.

Zephyrini.

De Julio. De Liberat. & Gregorio.

HAGENOYEN. Incipit etiam: *Romæ, natale ſancti Zepherini Papæ & martyris, in via Appia. Hic conſtituit, ut omnes Chriſtiani duodecim annorum, in præſentia clericorum & laicorum fidelium, Eukariſtiam in die Paſchæ deberent accipere. Item ſtatuit, ut omnia vaſa altaris vitrea vel ſtannea eſſe deberent, & ut ordines ſacerdotum & levitarum ſtatuto tempore fierent, & coram multis aſtantibus. Hic paſſus eſt ſub Severo principe.* In Alexandrinis ſatis purus eſt. Tum: *In Tracia, civitate Geldula, natale ſancti Julii martyris. Item in Amphitrea civitate, natale beati Gregorii epiſcopi & Liberati.*

Zephyrini.

Gregorii.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus num. 130. In fine: *Romæ via Appia, ſancti Zeverini epiſcopi:* Pro *Zephyrini.* Tum: *In Oriente, ſanctæ Teclæ virginis & martyris.*

Zephyrini.

Theclæ.

DAVERONEN. *In pago Cabilonenſi, ſancti Cypriani abbatis.*

Cypriani.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ammonis cum ſociis, martyris. Julii martyris.*

In VATICAN. num. 5949. Nihil de Liberato.

FLORENTIN. Habent, ut ANTVERP. &c. ſupra, *& ſancti Gregorii epiſcopi. Romæ, ſancti Zephirini epiſcopi.* Addunt autem: *In Hiſpania, ſancti Domitiani abbatis.* Puto indicari *Dominicum* abbatem, de quo vide Caſtellan. & MOLAN. infra.

Gregorii.

Zephyrini.

Zephyrin. Domitiani. pro Dominic.

BURDEGALEN. *In territorio Cynula, ſancti Oſpitii confeſſoris. Monaſterio Lirinenſi, ſancti Columbi abbatis.* Sub his nominibus neutrum novi.

Oſpitii. Columbi.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Vigilia ſancti Thomæ Apoſtoli. Apud Alexandriam, beatorum martyrum Ammonis* &c. ſatis pure, uti etiam in Julio. Ultimæ annuntiationi novam plane formam indidit, hoc modo: *In Amphitrea, ſanctorum Liberati & Gregorii epiſcoporum & confeſſ.*

Vig. Thomæ.

Greg. &c.

BELIN. In additione Gregorii epiſcopi, & in depoſitione Zepherini, convenit cum ANTVERP. &c. In fine autem præterea addit: *Item eodem die, vigilia Sancti Thomæ Apoſtoli.*

Gregorii. Zephyrin. Vig. Thomæ.

GREVEN. *Vigilia ſancti Thomæ Apoſtoli. Romæ, depoſitio beati Zeperini epiſcopi. In Oriente, ſancti Anaſtaſii epiſcopi & confeſſoris. In Amphitrea, ſancti Gregorii epiſcopi & confeſſoris.* Ita paulatim ex aliis accreverunt, qui in Hieronymianis vix indicati ſunt. Pergit: *In Hibernia, ſancti Fregi abbatis. Item, beatæ memoriæ Henrici Calkar presbyteri & confeſſoris, Ordinis Carthuſienſis, eximiæ ſanctitatis viri. In Oriente ſanctæ Teclæ virginis.*

Vig. Thomæ. Zephyrin. Anaſtaſii. Gregorii. Fregi. Henr. Calk. Teclæ.

MOLAN. In fine ex BELIN. deſcripſit, *& ſancti Gregorii epiſcopi. Romæ, depoſitio ſancti Zephyrini epiſcopi. Item eodem die, vigilia ſancti Thomæ Apoſtoli,* cui litteris minoribus ſuperaddit, *quæ in obſervatione jejunii pleriſque locis celebratur. Item, beati Philogonii, qui ex patrono cauſarum factus fuit epiſcopus, cujus memoriam inſigni homilia celebravit Joannes Conſtantinopolitanus cognomento Chryſoſtomus, quinque diebus ante natalem Chriſti.* Vide ipſam concionem apud Surium hoc die. Editiones poſteriores, nihil habent de Gregorio aut Zephyrino. Agunt de vigilia, ut in priori. Tum: *In Hiſpanus, Silenſi monaſterio, ſancti Dominici abbatis. Qui vitæ ſanctitate, ac miraculorum frequentia clarus, migravit anno milleſimo ſeptuageſimo quarto.* De Philogonio hæ editiones idem habent quod prior, & eodem modo.

Gregorii. Zephyrin. Vig. Thomæ. Philogonii. Dominici Silenſis.

Die 21.

XII *Kal.*

Thomæ.

NAtalis beati Thomæ Apoſtoli, qui Parthis & Medis Euangelium prædicans, paſſus eſt in India, ac non multo poſt inde tranſlatus ad Edeſſam urbem. Eodem die in Tuſcia, ſanctorum Joannis & Feſti.

Joannis & Feſti.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Partis* ſcribunt codices nonnulli, ſed præcipui habent *Parthis*, ut eſt in textu. *Evangelium* ponitur in ſolo Antverp. In Munerat. inter *inde* & *tranſlatus*, interponitur *idem*: ſed aliam phraſim conſtruxit Belin. hoc modo: *ac poſt inde non multum tranſlatus eſt ad urbem Edeſſam.* Altera editio, Greven. & Molan. legunt *Ediſſam*, pejus Tornacen. *Ediſſem*: textus ex reliquis acceptus eſt. De *Thuſcia* hîc amplius non loquor, nec de *Johannis.* Codicis Antverpienſis deſcriptor annuntiationem illam ſecundam turpiter vitiavit, ſcribens: *Johannis & Pauli Feſti.* Nec Max-Lubec. nec alius codex de Paulo uſquam meminit.

Thomæ.

OBSERVATIO. De tranſlatione corporis ſancti Thomæ Apoſtoli actum à nobis eſt cum tota ſerie noſtra III Julii, quo die in apographis Hieronymianis etiam poſita eſt, ſed ita ut hoc rurſus die repetatur. Sic habet codex Lucenſis: *In Meſopotamia, civitate Edeſſa, tranſlatio corporis ſancti Thomæ Apoſtoli, qui tranſlatus eſt ab India, cujus paſſio ibidem*

ibidem celebratur v *Nonas Julii.* Hæc directe pugnant cum iis, quæ in eodem codice leguntur citata die III Julii. In hisce aliisque hujusmodi oppositionibus componendis laborat Florentinius, præcipue ad Indiculum Apostolorum à pag. 145. At enim in translatione hîc referenda, non omnino conveniunt præfati codices Hieronymiani; nam in vetustissimo Epternacensi signatur: *Passio Thomæ Apostoli in India:* Corbeiensis autem utramque festivitatem conjungit: *In Mesopotamia, natalis & translatio sancti Thomæ Apostoli* &c. Wandelbertus natalem, seu passionis diem (de quo certe non constat) nusquam videtur agnoscere, solam hoc die translationem canens, ut ex versibus infra adducendis patebit. Ceterum Beda diserte hîc legit: *Natalis sancti Thomæ Apostoli.* Florus in brevi elogio asserit, *translatum esse corpus apud Edessam civitatem* v *Nonas Julii.* In eamdem sententiam ait Rabanus, *lanceâ transfixum occubuisse in Calamia Indiæ civitate* & *ibi sepultum cum honore* XII *Kalendas Januarias.* Series nostra apertissima est, siquidem translatione, ut jam diximus, III Julii consignatâ, Romanum parvum hoc die simpliciter habet: *Thomæ Apostoli.* Sacramentaria à Menardo & Thomasio edita magis cum Beda conveniunt. Ado autem in Martyrologio hæc solum memorat: *Apud Edessam Mesopotamiæ civitatem, natalis sancti Thomæ Apostoli.* Cetera paucis refert inter Festivitates Apostolorum, unde elogium suum extraxit Usuardus. Advertat lector, à solo Rabano civitatem *Calamiam* designari, in qua Thomas passus sit, solos item Parthos & Medos tum ab ipso tum à nostris indicari, quibus Apostolus Euangelium prædicaverit. Alia notat Motherius in suis ad Romanum Gallicè versum animadversionibus. Ceterum de aliis regionibus, de loco martyrii, de reliquis sancti Thomæ gestis, de corporis adventu in Italiam, nonnullæ controversiæ sunt, quas hîc non vacat examinare. Fontes plerosque commonstravit Baronius, ex quibus non pauca, ad Apostoli labores spectantia, colligi possint; sed uberior est Tillemontiana sylloge tomo I à pag. 355, cum qua conferentur vitæ aliæ & Mss. & pridem ac recentius typis impressæ. Satis modo sit veram textûs Usuardini simplicitatem comprobasse. En Wandelberti de sola translatione versiculos:

Translati Thomæ celebrat duodenus honorem,
Aurea quo structore Dei cognoscere regnum
India promeruit, signis comitata tremendis.

Inter apographa Hieronymiana solum vetustissimum Epternacense hoc die post Thomam legit: *Et in Thuscia, Joannis & Festi:* atque in eodem codice, iidem, procul dubio, repetuntur XXIII Decembris, his verbis: *Et alibi Joannis & Festi*, pro quibus alii habent: *Joannis & Felicis.* Porro Florentinius in hodierna notatione sic observat: *Nullibi in Tuscia veneratos comparere, aut invenire potuisse, fatetur Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ. Fortasse iidem sunt, de quibus infra* X *Kalendas Januarii.* Attamen sive in Thuscia noti sint, sive ignoti, certum est à Rabano ex aliquo Hieronymiano signatos fuisse; certum est à seriei nostræ antesignano sic hodie annuntiari: *In Tuscia, Ioannis & Festi:* certum denique, in Adone, & ex hoc à Nostro iisdem prope verbis memorari. Quid autem de eorum vita aut gestis ullibi supersit, hactenus plane latet. In Adone secundo loco refertur *Memmius* Catalaunensis episcopus, de quo ad v Augusti pluribus egimus, tunc, ut candide fatear, ignorantes ipsum hoc die à Viennensi celebrari. Textum ejus hodiernum habes infra in codicibus Florentinis. Hic solùm lectores rogatos velim, ut quæ citata die v Augusti timidius de Adonis sensu dicta sunt, ex hoc loco abunde confirmata meminerint: illud præsertim; quod nempe Memmius illic ad Adonem minime pertineat. Manet interim verisimile, Usuardum eo die Hieronymianam potius quem Adonianam phrasim adoptasse.

Joannis & Festi.

De Memm. adv August.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Thomæ annuntiationem, post *Edessam urbem*, sic protraxit; *in loculo argenteo ibidem honore Apostolico conditus est.* In altera purus est.

PULSANEN. Eumdem textum ex Adone interpolavit, post *India*, sic pergens, *& corpus ejus in civitate, quam Syri Edessam vocant, translatum est, ibique digno honore conditur.* Purus etiam est in secunda annuntiatione.

De Thoma.

ANTVERP-MAX. cum omnibus sociis addit in fine: *In Eraclea civitate, natale sancti Passi.* Sic vocatur in Hieronymiano Lucensi: Corbiense scribit *Passini:* Epternacense, *Bassi.*

Passi.

CENTULEN. *Natale beati Thomæ Apostoli, qui Parthis & Medis prædicans, passus est in India* v *Nonas Julii. Corpus ejus in civitatem, quam Siri Ediſſam vocant, translatum est, ibique digno honore sepultum. Cathalaunis, sancti Memmii episcopi & confessoris, primi civitatis illius.* Vide codicem sequentem. In ultima purus est.

De Thoma.

BRUXELLEN. In prima utcumque purus, sic prosequitur: *Romæ, sancti Innocentii Papæ. Qui decrevit, osculum pacis ad Missam dari, ac oleo consecrato pro infirmis uti, constituit.* Sequitur de Joanne & Festo. Tum: *In Eraclea, natale sancti Passi martyris. Cathallaunis, depositio sancti Memmii episcopi primi, illi civitati ab urbe Roma directi. Qui inter alia innumera miracula mortuum suscitavit, cujusque nunc sepulcrum miraculis creberrimis illustratur. Treveris, sancti Zepherini episcopi*

Innocentii.

Passi. De Memmio

Zepher. Tre.

episcopi & confessoris. Vide infra: *Et alibi, sanctorum Focæ, Florii & Honorati episcoporum & confessorum.* Nomina in codicibus Hieronymianis invenio, titulos non item.

Phocæ & socior. epp.

HAGENOYEN. *In India, passio sancti Thomæ, electi Dei Apostoli, qui tanti fervoris erat ad Dominum, adhuc in carne existentem, quod cum eo mori voluit, & alios similiter facere hortatus est, quando ad resuscitationem Lazari Dominus ire voluit* &c. quæ vide apud Surium. Tum nova confusio: *In civitate Treveri, sancti Severi episcopi & confessoris ejusdem civitatis. Qui de civitate Treveri veniens in Aquitaniam, unde natus erat, jam senex per gratiam Dei, quam in se habuit, omnes, quos vidit, cognovit, ex nomine proprio illos salutavit, & quod majus erat, eos quos cognovit exterius, eosdem cognovit interius, ita ut pluribus eorum, suas cogitationes bonas aut malas proderet, & plenis bonis operibus, ibidem obiit in pace. Eodem die apud Thusciam, natale sanctorum martyrum Johannis & Festi. In Eraclea civitate, sancti Passi martyris.*

De Thoma. *De Severo Treviren.* *Passi.*

AQUICINCT. In fine subdit: *In pago Cavillonensi, sancti Cypriani abbatis.* Notatus est heri & nudius tertius, sed adhuc quæro quis sit.

Cypriani.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Thomæ Apostoli. Joannis & Festi martyrum.*

FLORENTIN. *Catalaunis, sancti Memmii, episcopi primi, ab urbe Roma directi. Qui inter alia miracula fertur mortuum suscitasse; cujus nunc sepulcrum creberrimis miraculis illustratur.* Vide dicta superius, sub finem Observationis. Sequitur: *Romæ, Nicodemi, qui sanctorum martyrum corpora, scilicet Claudii, Nicostrati, Castorii & Simplicii, de fluvio extracta, domi suæ sepelivit, ut in gestis eorum legitur.* Vide dictorum gestorum compendium apud Adonem VIII Novembris, ubi & de Nicodemo agitur.

De Memmio *Nicodemi.*

EDITIO LUBECO-COL. De Thoma addit, *ibique digno honore conditum est. In Tuscia, natale sanctorum Johannis & Festi confessorum. In Eraclea civitate, natale sancti Passi martyris. Treveris, sancti Severini, secundi ejusdem civitatis episcopi & confessoris.*

Passi. Severin. Trevveren.

GREVEN. *In Eraclea, sancti Passi martyris. Item sanctorum Focæ, Honorati. Romæ, depositio sancti Innocentii episcopi. Item secundum Adonem hic, Cathalaunis, sancti Memmii episcopi primi, illi civitati ab urbe Roma directi, qui inter alia mortuum suscitavit, cujus etiam nunc sepulcrum creberrimis miraculis illustratur. Hunc Usuardus habet Nonis Augusti. Treveris, beati Severini secundi, episcopi & confessoris, qui & Severus dictus est. Item secundum Cathalogum hic, memoria beati Dionisii episcopi, discipuli sancti Thomæ Apostoli, & Pelagiæ filiæ regis, sponsæ suæ, quos idem Apostolus converit. Dionysius autem postmodum episcopus ordinatus, plenus sanctitate ad Dominum perrexit: Pelagia vero sacro velamine consecrata, post ejus obitum, cum nec nubere vellet, nec immolare, capite plexa martyrium complevit.*

Passi. Phocæ & Honorati. Innocentii. Severini. Dionysii. Pelagiæ.

MOLAN. In fine: *Catalaunis, sancti Memmii episcopi, primi illi civitati ab urbe Roma directi, qui inter alia innumera miracula mortuum suscitavit. Eodem die, sancti Severini episcopi Treverensis.* In editionibus posterioribus exstat hoc solum augmentum: *Eodem die, sancti Severini secundi, episcopi Treverensis.* Vide GREVEN.

Memmii. Severini.

XI *Kal.* *Die* 22.

Martt. 30. ROmæ via Lavicana inter duas lauros, natalis triginta martyrum, qui omnes uno die persecutione Diocletiani coronati sunt. Alexandriæ, beati Ischyrionis martyris. Is cum ad sacrificandum blanditiis atque injuriis cogeretur, & contemneret; præacuta sude transverberatus per viscera, neci traditur. Civitate Ostia, sanctorum Demetrii, Honorati & Flori.

Ischyrionis *Demetrii & sociorũ.*

Ita *Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Hîc usus sum majori libertate, quam usquam toto hoc opere, restituendo proprium & verum nomen *Ischyrionis*, quod in nullo codice reperitur. Puritati proximus erat Praten. per *Schyrionis*, Molan. per *Schirionis*. Herinien. Tornacen. Munerat. & Greven. scribunt *Chirionis*: Belin. *Chyrionis* alii *Chiridionis* vel *Scirionis*. Putavi emendationem illam mihi licitam esse. Pro *præacuta sude*, in Herinien. est, *post acuta*. Turpius errant Antverp. Max-Lubec. & Belin. dum duas illas voces *præacuta sude*, plane omittunt. Hîc cetera conjungo. De *blandiciis*, *contempnerct*, *Hostia* &c. vide alibi.

Postrema & gravior variatio codices nonnullos à puris disjunxit: Pratensem impri- *De Praten.* mis, quem ex parte imitantur soliti socii Antverp-maj. & Rosweyd. De Pratensi testa- *& soc. codd.* tus mihi est Clarissimus Castellanus, ab VIII Decembris usque ad XXIII, nihil in eo erasum, nihil adjunctum esse; *rien d'effacé, ny d'ajouté*, atque adeo manifestum esse debet, annuntiationem tertiam hodiernam prima manu à codicis istius scriptore positam fuisse hoc modo: *Civitate Ostia, sancti Basilei*; quæ verba Usuardo adscribi prorsus non possunt, nisi velimus eum dormitando scripsisse, turbasseque clarissimos hoc die Hieronymianorum indiculos, in quibus primo loco diserte legitur: *In Antiochia, sancti Basilei*: quo modo rectius legerunt duo illi alii codices, plerumque Pratensis sectarii. In præfatis Hieronymianis sequitur articulus noster primus, *Romæ, via Lavicana* &c. Tum vero:

vero : *Et Hoſtia, natalis ſanctorum Demetrii* &c. quam annuntiationem ex omnibus codicibus noſtris Uſuardo aſſerimus. Merito itaque è purorum codicum numero Pratenſis excluſus eſt. Viderint iſtius codicis patroni, an error tam palpabilis ipſius authentiam magnopere commendet. Excluſimus etiam duos alios, quod certò in ea ultima commemoratione Uſuardini non ſint.

Murtt. 30. OBSERVATIO. Coronam martyrum triginta, ſub Diocletiano Romæ paſſorum, dedimus 1 Januarii, ſed loco determinato *via Appia :* en coronam ſeu manipulum alterum, forte trecentorum potius, quam triginta pugilum. Numerum dubium reddunt Hieronymiani codices Lucenſis & Blumianus, dum contra alios diſtinctius legunt : *Romæ via Lavicana, inter duos lauros, natalis ſanctorum* CCC *martyrum, qui omnes uno die coronati ſunt.* Si tempora Diocletiani addita eſſent ; videretur tota noſtra annuntiatio inde accepta, magiſque id adeo ſuaderent codices Hieronymiani alii, in quibus ſoli triginta exprimuntur. Sed *dignior*, inquit Florentinius, *immani* Diocletiani *ſævitia numerus trecentorum eſſet.* Quærimus quid ſcripſerint Martyrologi? Rabanus ſolo martyrum numero à Lucenſi diſtert : nec multum diſſonat Romanum parvum : *Romæ,* XXX *martyrum, ſub Diocletiano, via Lavicana inter duas lauros ſepultorum.* Ado diſtinctius & exactius cum Lucenſi locutus eſt, iis plane verbis quibus conſtat totus textus noſter. Nihil præterea de his martyribus hactenus reperi. Wandelbertus ceteris Martyrologis ſubſcribit hoc ſuo verſiculo :

Undecimum celebrat triceno martyre Roma.

Iſchyrionis. Sequitur annuntiatio ſeptima hujus menſis, ex uno Rufini capite accepta, ut pluribus dixi XIX Decembris. Complexus eſt articulus in Romano parvo : *Alexandriæ, Iſchyrionis martyris. Et aliorum quamplurimorum, inter quos ſenex Chæremon.* Binas illas commemorationes ex laudato toties Rufini loco amplificat Viennenſis, ſed de ſolo Iſchyrione agit Uſuardus, elogii ſui verba omnia ex Adone deſcribens, omiſſa notabili circumſtantia, nimirum Iſchyrionem non ab aliquo judice damnatum, ſed ab hero, ut ita dicam, à *potente* aliquo viro, cujus *rem ſub mercede procuraret*, inſolito crudelitatis genere dire trucidatum. Alexandriæ à noſtris conſtanter ponitur, licet id nuſquam affirmet Euſebius, imo aliis non inveriſimile videatur, in alia aliqua Ægypti parte interemptum fuiſſe. De reliquis illis martyribus *quamplurimis fame, ſiti, frigore, languore, latronibus, beſtiiſque conſumptis*, plurima ſuppeditabunt inferius Auctaria Uſuardina variis modis concepta.

Demetrii & ſociorum. In Variantibus ſupra oſtendimus, erraſſe codicem Pratenſem, dum *Baſileum* Antiochenum civitati *Oſtiæ* adſcripſit ; erraſſe item ſolitos ſocios, qui aliam annuntiationem Uſuardo ſubſtituerunt. Quæritur hîc, quem codicem Hieronymianum præ oculis habuerit, ex quo ſegmentum ultimum de tribus martyribus Oſtienſibus *Demetrio, Honorato* & *Floro* deſumpſerit; etenim vetuſtiſſimus Epternacenſis, Lucenſis & Blumianus legunt : *Demetrii & Honorati, Felicis, Flori.* Ad ſimiles quæſtiones, ſæpe alibi propoſitas, nulla aptior occurrit reſponſio, quam ſi dicamus, Uſuardum pro ſuo beneplacito ex Hieronymianis Sanctorum delectum feciſſe. Utinam & horum trium, & XXX ſuperiorum Martyrum Acta aut paſſiones alicubi reperirentur !

AUCTARIA.

Baſilei. PRATEN. Jam ejus auctarium ſupra dedimus in Variantibus: ubi etiam de ANTVERP-MAJ. qui præterea pro *inter duas lauros*, legit *inter duas arbores.*

Theodoſiæ. ROSWEYD. In augmento convenit cum ANTVERP-MAJ. ſed præterea in fine adjicit : *Theodoſiæ virginis & martyris.*

Martyrum Ægyptior. PULSANEN. In prima ſatis purus, ſic proſequitur ex Adone : *Ipſo die, quamplurimorum martyrum, qui in deſertis montibus apud Egyptum oberrantes, fame, ſiti, frigore, latronibus, beſtiiſque conſumpti ſunt.*

Chæremonis & aliorum. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG & DANIC. Tertio loco ex Adone interſerunt : *Apud Egyptum, natale ſancti Therimonis* [alii *Cherimonis*, melius *Chæremonis*] *epiſcopi urbis Nycopolis, & aliorum plurimorum, qui in deſertis & montibus apud Egyptum aberrantes, fame, ſiti, frigore, languore, latronibus, beſtiiſque conſumpti, gloria martyrii coronati ſunt.* In quarta annuntiatione omnes conveniunt cum codicibus pro textu citatis.

LOVANIEN. In augmento cum aliis convenit, ſed totum Iſchyrionis elogium expunxit.

De Martt. Ægyptiis. Theodoſiæ & Didymiis. Georgii. Ariſtonis. Felicis. CENTULEN. *Romæ via Lavicana inter duos lauros, ſanctorum* XXX *martyrum, qui ſub Diocletiano paſſi ſunt, Alexandriæ, beati Scirionis martyris. In Egypto, innumerabilium martyrum, qui in montibus & vallibus, in ſilvis & diverſis laborantes incommodis, fame, ſiti, languoribus, frigoribus, latronibus, beſtiiſque conſumpti ſunt. Eodem die, Theodoſiæ virginis & martyris, & ſancti Didimi, eruditiſſimi viri.* Vide Hieronymiana & Florentinii obſervationes.

BRUXELLEN. In prima purus, ſic pergit : *In civitate Spoletana, paſſio ſancti Georgii martyris. In portu Romano, natale ſancti Ariſtonis. Et Romæ via Portuenſi, depoſitio ſancti Felicis epiſcopi.*

In

In Ischyrione satis purus est. Tum: *Apud Egiptum, natale sancti Cheremonis, Nycopolis episcopi, & aliorum quamplurimorum martyrum, qui in desertis & montibus apud Egiptum oberrantes, fame, siti, frigore, languore, latronibus, bestiisque consumpti, gloria martyrii coronati sunt. Et Ceremon episcopus, dum ad Arabum montem cum granæva conjuge discessisset, nulli ultra comparuit.* Vide hæc nitidius in Adone, vel in ipso Rufino. Sequitur de Ostiensibus pure. Deinde: *Et alibi, passio sanctæ Theodosiæ virginis & martyris, & sancti Didimi monachi. Antiochia civitate, sancti Basilii.*

Chæremonis & aliorum. *Theodosiæ.* *Didymi.* *Basilei.*

Hagenoyen. In textu, solito purior, addit de Ægyptiis martyribus: *Apud Egyptum, natale sancti Cherimonis episcopi & martyris, qui Nycopolis civitatis præsul erat, & aliorum quamplurimorum* &c. Subjicitur sequens historia: *Ipso die, apud Antysiodorum, passio sancti Justi pueri, qui fuit justus nomine & re. Hic Justus filius fuit Justini viri Christiani, qui à filio suo multipliciter fuit arguus, quare fratrem ejus Justianum de captivitate non redimeret. Qui cum proficisceretur ad redimendum fratrem, Justus ejus filius secum proficisci voluit; sed pater prohibuit propter dolorem matris ejus, quia unicus erat. At illa ait, vadat tecum filius noster; & sic perrexerunt. Venientibus igitur paganis, pater ejus abscondit se, puer autem Justus obviam dedit illis. Qui dixerunt: Quo venerunt viri Christiani jam tecum euntes? At Justus ait: scio eos, sed vobis eos non pandam; & statim praciderunt caput ejus, & accipiens Justus caput suum inter manus suas & sedens oravit. Cumque pater dubitaret, quid secum ageret; Justus ait: Corpus meum Beluaci sepelite, & caput meum ad Feliciam matrem meam ferte. Quod illa videns, Deo gratias egit, & tanta claritas super domum Justini fulsit, quod sanctus Amator episcopus quæreret, quid ibi esset, & audita ejus passione, illud in suo sepulchro sepelivit.* Hic justus est, ni fallor, qui colitur XVIII Octobris.

De Martt. Ægyptiis. *De Justo Longa historia.*

Aquicinct. Post *necs traditur*, interjicit: *In civitate Antiochia, sancti Basilei.*

Basilei.

Matric-Cartus-Ultraject. *Theodosiæ virginis. Frontonis episcopi & confessoris. Romæ, triginta martyrum. Cerionis martyris.* An non fortasse *Cheremonis? Item aliorum trium martyrum.* In Vatican. num. 5949. Deest Demetrius cum sociis. Adjicitur: *Eodem die, plurimorum martyrum* &c. ex Adone.

Theodosiæ. Frontonis. *Martt. Æg.*

Altemps. Habet ut Aquicinct. *In civitate Antiochia, sancti Basilei.*

Florentin. *Item aliorum quamplurimorum* &c. etiam ex Adone. *Item, sanctæ Theodosiæ virginis & martyris. In civitate Ostia, sancti Flaviani martyris, sub Juliano apostata imperatore.* Positus est in Martyrologio Romano.

De Ægypt. Theodosiæ. Flaviani.

Remens. SS. Tim. & Apoll. *In suburbio Remensi, natale sancti Jovini confessoris.*

Jovini.

Editio Lubeco-Col. *Apud Spoletum civitatem Tusciæ, passio sancti Gregorii presbyteri & martyris, temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum. Qui primo, sub Flacco comite nodosis fustibus cæsus, ac deinde post craticulam & carcerem, chordis ferreis in genibus percussus, sed & ardentibus lampadibus per latera incensus, & cum jam à Tyrcano præside capitali sententia damnatus esset, audivit vocem de cælo dicentem sibi: Ecce Gregori, jam coronatus es, & in numero sanctorum meorum ascriptus: ingredere ergo ad me, benedicte Domini, quia mea habitatio præparata est tibi. Adhuc angelo loquente, ab Aquilino spatario capite truncatus est; cujus corpus requiescit nunc Coloniæ Agrippinæ, in ecclesia majori per translationem, à Domino Brunone Colomensium achiepiscopo factam.* Vide etiam Auctaria diei sequentis. In Usuardo ponitur XXIV. Sequuntur prima & secunda, satis puræ: deinde multa de Chæremone & Ægyptiis, ut supra. Demum de Ostiensibus, recte.

De Gregorio Spoletino Coloniam translato.

Greven. *In portu Romano, natalis sancti Aristonii. Et depositio sancti Felicis episcopi. Et depositio beati Gregorii Spoletani presbyteri & martyris, apud Coloniam Agrippinam in majori ecclesia quiescentis. Usuardus tamen & Ado habent eum* IX *Kalendas Januarii. Ipso die, passio sanctorum Theodosiæ & Dimidii seu Didimi. Item secundum Adonem, plurimorum martyrum, qui in desertis & montibus apud Egyptum oberrantes* &c. Vide Adonem ipsum. Sequitur: *Ethernasii confessoris. Theodosiæ virginis. Item, sanctæ memoriæ Jutta inclusæ.*

Aristonii. Felicis. Gregorii. *Theodosiæ & Didymi. Martt. Æg. Ethernasii.* *Theodosiæ. Juttæ.*

Molan. In prima, ac in aliis editionibus aliud augmentum non habet, præter sæpe citatum Adonis articulum de martyribus quamplurimis Ægyptiis &c. de quibus vide supra.

X *Kal.* *Die* 23.

Martt. 20. APud Nicomediam, sanctorum martyrum viginti, quos Diocletiana persecutio gravissimis cruciatos tormentis, martyres Christo fecit, & beatos sanctorum numero in cælis conjunxit.

Victoriæ. Romæ, natalis sanctæ Victoriæ virginis, sub persecutione Decii imperatoris, quæ cum esset desponsata à quodam pagano, & nec nubere vellet, nec sacrificare, post multa facta miracula, inter quæ plurimas virgines aggregaverat, percussa est gladio in corde à carnifice, rogatu sui sponsi. Item Romæ, sancti Servuli, de quo beatus Gregorius scribit, quia à primæva ætate usque ad finem vitæ paraliticus jacebat; ad cujus tumbam miracula creberrimè fiunt. Parisius, dedicatio Basilicæ in honore sanctæ Crucis & sancti Vincentii martyris, & depositio Domni Childeberti regis.

Servuli. *Dedicat. basilic. &c. Childeber.*

Puros censeo solos quatuor *Praten. Herinien. Antverp-maj.* & *Greven.*

VARIA

VARIA LECTIO. Omnes legunt, *beatos Sanctorum numero*, ut est etiam in Adone: forte nitidius habet Antverp-maj. *beato Sanctorum numero*, sed non Usuardinè. Greven. & aliqui alii ponunt, *martyres Christi fecit*: præferenda est lectio nostra Adonianæ conformis. Antverp-maj. *Victoriæ* nomen transmutavit in *Victorinæ*: & pro *virgines aggregaverat*, scripsit *virgines aggregatas*. Non recte habet Greven. *qui à primæva*, pro *quia à primæva*, paulo melius correxit Molan. *quod à primæva*. Relîqui in textu articulos duos ultimos, quia eos in præcipuis codicibus reperio, tametsi ad Sanctos non spectent, quâ causâ suspicor à nonnullis codicum descriptoribus prætermissos fuisse; ab aliis postmodum restitutos, ut ex Auctariis facile colliges.

OBSERVATIO. Codex Hieronymianus Lucensis apud Florentinium sic hodie indiculum suum incipit: *In civitate Nicomedia, natalis sanctorum* CCXLV *martyrum simul, quorum nomina Dominus scit.* Communis opinio est, insinuari hîc immanissimam persecutionem à Diocletiano Nicomediæ barbaro furore inchoatam, de qua non semel alibi locuti sumus, præsertim XXVII Aprilis. Quâ nimirum, teste Eusebio, *ingens martyrum multitudo*, occasione incensi palatii, omni tormentorum genere consumpta est. At non video quis hîc numerus determinari potuerit; unde fortasse accidit, ut in eo plane varient Hieronymiana apographa. Etenim in Blumiano solorum XXX martyrum memoria agitur: in vetustissimo autem habetur: *In Antiochia, natalis martyrum* XXXV; ubi Rabanus, servato hoc numero, *In Nicomedia* restituit. Vide de his Florentinium, & cum eo, si lubet, mirare, *tam in Martyrologio Romano, quam Usuardo, Adone, & aliis recentioribus, Nicomedienses ignotis nominibus martyres ad viginti tantum extendi.* Tolletur fortasse admirationis causa, si memineris martyres illos omnes, sub una celebritate cum Anthimo recoli, citata superius die XXVII Aprilis. Frustra quæres, cur hîc viginti repetantur. Id videor satis certo posse conjicere, numerum illum hodiernum, ab auctore Romani parvi pro mero libitu contractum fuisse. Ado de more elogium composuit, à Nostro ad verbum descriptum; sed hoc istiusmodi est, ut non magis ad efferam illam Diocletiani rabiem, quam ad aliam quamlibet ejusdem tyranni carnificinam alludere videatur. Adjuncti in Romano *Migdonius* & *Mardonius*, ab Eusebio nominatim expressi non sunt. De cetero hîc fontem pandimus ex quo XX nostri martyres promanarunt. Nec lubet cum aliquibus divinare, pro XX *martyrum*, scriptum forte olim fuisse, XX *millium*. Sic alicubi prostitisse ostendit appositum in posterioribus Molani editionibus: & sic certe XXVIII Decembris referunt Ephemerides Græco-Moscæ ante tomum I Maii pag. LVII. Nobis à codicum nostrorum Usuardinorum simplicitate, seu hæc vera, seu erronea sit, recedere integrum non est. *Martii.* 20.

Ad XVIII Decembris non semel in Auctariis signata est *Anatolia*, cum *sua convirgini Victoria*. De illa & *Audace* egimus ex Usuardi mente, ad IX Julii; istam huc retulere Martyrologi, tum in serie Bedæ, tum in nostra. Hieronymiana apographa X Julii legunt: *In Savinis, Anatholiæ, Victoriæ*; ubi rursus videri possunt apud Florentinium, quæ præfata IX Julii indicavimus. Breve & nitidum est Bedæ, & ex eo Rabani elogium; nostrum tam huic simile, ut pro majori parte ex priori descriptum non dubitem. Longior est Adonis historia, quam hinc inde arrodit Tillemontius tomo 3 à pag. 703 in notis, cum tamen in ipso opere a pag. 329 non adeo ab ipsa abhorrere videatur. Nos ad IX Julii in Actis mentem nostram declarabimus. Interim vetustam esse passionem, negare nemo ausit, cum ex ea Adelmus carmen suum composuerit, quod cum Adonis elogio apud Surium vulgatum est. In ipsa urbe Roma passam non esse Victoriam, satis innuit Viennensis. De sepulturæ loco consule Holstenii Animadversa ad Martyrologium Romanum à pag. 108, ubi Dextrinas nugas aliorumque errores accurate refellit. Audi modo Wandelbertum, sic uno suo versiculo Victoriam canentem: *Victoriæ.*

Victoriâ Christi decimus de virgine fulget.

Servulus in sola serie nostra notus est, sic à Romano parvo primùm signatus: *Romæ, Servuli, Servuli, ægritudine dissoluti, in ecclesia beati Clementis sepulti; ubi Dominus per illum mira operari dignatur.* Brevis encomii fontem, nempe magnum Gregorium, consulens Viennensis, longiorem inde narrationem suam desumpsit, satis accuratam, cujus epitomen exhibet textus noster. Videnda hîc egregia Baronii annotatio, quæ in Melchiore Cano hodiernos hypercriticos fortiter retundit; illos nimirum, qui S. Gregorii Dialogorum libros, quos *jam mille*, & multo amplius, *annis, tam Occidentalis quam Orientalis Ecclesia summa fide, digna veneratione, immensisque est laudibus prosecuta, audent in controversiam revocare ac fide minuere.* In aliis id ausi fuerunt homines illi, at qui Servuli historiam in dubium revocet, hactenus inveni neminem. De Dedicatione Basilicæ ad S. *Servuli.* *Ded. basil.*

Germani à Pratis, nihil habeo quod hîc ſuperaddam; ab Uſuardo poſitam, probant
Childeberti. citati pro textu codices. *Childeberti* regis depoſitio, potius ad necrologium, quam ad Martyrologium ſpectabat.

AUCTARIA.

TORNACEN. Bene in textu procedit, uſque ad, *rogatu ſui ſponſi*. Cetera omnia prætermiſſa ſunt.

ROSWEYD. Pergit uſque ad, *creberrime ſunt*: & omiſſis reliquis ſubſtituit: *Item Romæ, Eleuterii & aliorum* DCCCXXXIII. Vide quomodo hæc ex Hieronymianis componere
Eleutherii & ſoc 833. conetur Florentinius.

PULSANEN. Incipit: *Apud Spoletum, natalis*
Gregorii. *ſancti Gregorii presbyteri & martyris, temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum, ſub judice Flacco.* Eſt hodie in Rabano cum longiori elogio; Uſuardus eum ſignat die ſequenti. Vide Auctaria heri & hodie. Sequitur in codice, de Victoria uſque ad, *imperatoris*: de Servulo, uſque ad, *Papa ſcribit*. Deſunt reliqua omnia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. BELIN. & MOLAN. Deficiunt in articulis duobus ultimis, quos haud dubie Uſuardo adſcribendos non putaverunt.

MUNERAT. Minorem defectum habet, cum ultimam de Childeberto ſignaverit.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. In tribus primis annuntiationibus, cum præcedentibus & cum textu ſatis conveniunt, excluſis etiam dedicatione & Childeberto, ſed eorum loco adjiciunt: *Eodem*
Dagoberti. *die, ſancti Dagoberti regis Francorum.* Puto ſermonem eſſe de eo, qui hodie in Martyrologio univerſali à Caſtellano refertur.

LOVANIEN. In augmento, proxime ſuperioribus ſimilis eſt, ſed expunxit totum Victoris elogium. Hæc cauſa eſt, ut ſupra diximus, cur ab aliis mediæ notæ codicibus ſæpe excludatur.

CENTULEN. *Romæ, Victoriæ virginis, ſub Decio imperatore. Apud Nichomediam, ſanctorum* XX *martyrum. Item Romæ, beati Servuli, de quo beatus Gregorius ſcribit; rebus pauper, meritis dives.*
Euariſti. *Item ipſo die, ſancti Euariſti Papæ & martyris.* Colitur XXVI Octobris. Eſt alius hoc die Euariſtus in Hieronymianis

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, ſancti Euariſti*
Euariſti. *Papæ & martyris. Cujus celebrior natalis dies colitur* VII *Kalendas Novembris.* In Victoria, non omnino purus eſt, ſic ſcribens: *Et Romæ, natale ſanctæ Victoriæ virginis & martyris. Quæ dum eſſet deſponſata cuidam pagano, & nec nubere nec ſacrificare vellet, poſt multa miracula, ad inſtantiam ſui ſponſi, ſub perſecutione Decii imperatoris, à carnifice in corde gladio percuſſa eſt. Taliarchus vero percuſſor ejus, leproſus factus, intra tres dies conſumptus à vermibus, expiravit.* Tum: *Et natale*
Joannis. *ſancti Johannis presbyteri, poſiti ad ſanctum Hermen.* In Nicomedienſibus, nonnihil mutilatus eſt, & pro XX, ponit XXV. Deinde: *Item Romæ,*
Eugenii & ſociorum. *natale ſanctorum Eugenii, Eleutherii, Urbani, Cornelii, Traiani, Victoris, Caſtulæ, & aliorum octoginta & triginta.* Voluit dicere *octingentorum & triginta.* In Servulo, modice interpolatus, in fine cum ſuperioribus: *Eodem die, ſancti*
Dagoberti. *Dagoberti regis Francorum.*

HAGENOYEN. In prima habet de Victoria, non omnino pure. Paulo melius in Nicome-
De Servulo. dienſibus. De Servulo, poſt *jacebat*, interſerit, *in magna cordis & corporis paciencia; & ſimiliter rebus pauper erat. Ad cujus obitum voces auditæ ſunt cæleſtes. Ad cujus etiam tumbam miracula creberrime fiunt.* Nihil præterea adjectum invenio.

AQUICINCT. In commemoratione de Victoria aliquid turbat; dum poſt *percuſſa eſt gladio*, adjungit: *inde à carnifice rogatu ſui ſponſi ſepelitur.*

In DAVERONEN & CAUDIACEN. Adjecti ſunt articuli duo de dedicatione Baſilicæ in S. Germani à Pratis, & de depoſitione Childeberti, ſicut habetur in textu.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Victoriæ virginis. Sanctorum viginti martyrum. Servuli paralytici, de quo ſcribit beatus Gregorius in homilia.*

REG. SUEC num. 428. Similis eſt MUNERAT. agit de ſola depoſitione Childeberti.

VATICAN. ſignatus num. 5949. Adjicit: *Apud Spoletum, natale ſancti Gregorii martyris.* Cum elogio, inquit Papebrochius, ſed iſtud non deſcribit; forte quia idem eſt cum Uſuardino diei ſequentis.

ALTEMPS. *In Nicomedia, natale* XXXV *martyrum.* Vide quæ diximus in Obſervatione. *Item* *Martt. 835.*
Romæ, DCCCXXXV. *Et depoſitio D. Childeberti regis.* Litt. D non pro *divi*, ſed pro *Domni* ponitur.

FLORENTIN. *Item, ſancti Rufi Zoſimi, qui fuit de antiquis Chriſti diſcipulis.* Sic duo nomina connectuntur, nulla addita interpunctione, acſi ejuſdem perſonæ eſſent. Vide Uſuardum ſupra ad diem XVIII Decembris.

EDITIO LUBECO-COL. In annuntiatione Vi- *De capite*
ctoriæ nonnihil interpolata, hoc ſingulare in *Victoriæ.*
fine adnectit: *Cujus caput nunc Coloniæ Agrippinæ in eccleſia Carthuſienſium, per tranſlationem requieſcit.* In Servulo & Nicomedienſibus, ſatis pura eſt. Poſtremum addit: *Eodem die, ſancti Dagoberti regis Francorum.* Dixi, videndam Caſtellani notulam in Martyrologio univerſali.

GREVEN. *Romæ, natalis ſanctorum Eugenii,* *Eugenii &*
Eleutheri, Urbani, Cornelii, Traiani, Victoris, *ſociorum.*
Caſtulæ, & aliorum octingentorum triginta. Jam dixi ſupra, videndam de his Sanctis Florentinii ad Hieronymiana obſervationem. *Item Sixti,* *Sixti &c.*
Apollonii. Dagoberti, regis Francorum & confeſſoris. Item Gregorii pueri. Ipſo die, natalis ſancti Joannis presbyteri. Mazothæ virginis. *Dagoberti.* *Gregorii.* *Joannis.* *Mazothæ.*

MOLAN. Suſpectas habens poſtremas duas textus noſtri Uſuardini annuntiationes; eas litteris Italicis in fine interacceſſiones computavit. Habet præterea: *Eodem die, tranſlatio* *De tranſl.*
beati Lamberti ab eccleſia ſanctæ Mariæ in cryptam, & ejuſdem cryptæ dedicatio in honore omnium Sanctorum. Editiones poſteriores in fine *Lamberti.*
legunt: *Die vigeſima tertia, ſanctorum decem martyrum in Creta.* Vide eorum nomina & Acta apud Surium. Sequitur de tranſlatione beati 10 *Martt.*
Lamberti &c. ut in editione prima. Tum: *in Creta.*
Pariſiis, dedicatio baſilicæ. &c. & de Childeberto, ut ſupra. Deinde: *Eodem die, Dagoberti regis Francorum.* Demum minoribus typis: *Dagoberti.*
Civitate Brixinenſi, depoſitio beati Hermanni confeſſoris, ejuſdem civitatis epiſcopi, præclari in miraculis. Vide Caſtellanum hoc die in Martyrologio univerſali, ubi *Hartemannus* vocatur. *Hermanni.*

IX *Kal.*

IX *Kal.*

Die 24.

VIgilia natalis Domini. Apud Antiochiam Siriæ, natalis ſanctarum virginum quadraginta, quæ ſub Deciana perſecutione, per diverſa tormenta martyrium conſummaverunt. Apud Spoletum civitatem Tuſciæ, ſancti Gregorii martyris & presbyteri, temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum, qui primo fuſtibus nodoſis cæſus, ac deinde poſt craticulam & carcerem cardis ferreis in genibus percuſſus, ſed & ardentibus lampadibus per latera incenſus, tandem decollatus eſt. Civitate Tripoli, ſancti Luciani. *Vig.nat.D.* *Virgg.* 40. *Gregorii.* *Luciani.*

Puri ſunt codices fere omnes, *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Roſweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedit *Antverp-max.* cum omnibus ſuis ſociis. Plenus etiam eſt *Centulen.* qui ſi in decurſu ſic procederet, quemadmodum à IX Kalend. Januarii inchoatus eſt, merito inter puriſſimos codices Uſuardinos numeraretur.

VARIA LECTIO. Belin. à puris excludi merebatur, cum ſic incipiat: *Vigilia nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Plures codices hîc ſcribunt *Syriæ*, ſed cum ſibi non conſtent, nos cum antiquioribus, hîc ut alibi ſervamus *Siriæ.* In Max-Lubec. & Munerat. male impreſſum *Daciana*: non melius in Belin. *Datiana.* Rurſus Munerat. pro *Spoletum*, legit *Poletum.* Antverp-maj. Roſweyd. Belin. Greven. & Molan. videntur textum velle emendare, per *presbyteri & martyris*; at ſatis certum eſt, Uſuardum ab Adoniana phraſi non receſſiſſe; quæ proinde ex probatioribus codicibus à nobis ſervata eſt. Conſtructionem plane vitiavit Belin. legens, *cardis ferreis ignitis, incenſus, ſed & ardentibus lampadibus per latera percuſſus.* Quid per *cardos* intelligatur, docet Molani annotatio. Munerat. pro *Luciani*, ſcribit *Lucini.* Sphalmata codicum mediæ notæ non tam ſcrupuloſè expendi; in eo Adonem potius, quam Uſuardum ſequuntur, quod pro *natalis*, legant *nativitatis.*

OBSERVATIO. Quo antiquiora ſunt Martyrologia, eo rarior in ipſis cujuſcumque Vigiliæ commemoratio. De Kalendariis aut Sacramentariis hîc non loquor. Nullam in Hieronymianis reperire eſt. Apud Bedam paucæ occurrunt vigiliæ, &, quod mireris, in Rabano pauciores, utpote qui nullas notarit præter *vigiliam Epiphaniæ* & *vigiliam ſancti Joannis Baptiſtæ.* Qui autem Bedam ubique deſcribit, præfatus Rabanus, ibi vigiliam collocat, v. g. *Epiphaniæ*, ubi in Beda minime invenitur: hoc vero die vigiliam non ſignat, cum tamen Beda diſerte habeat: *Vigilia natalis Domini.* Eadem verba leguntur in Romano parvo, eadem in Noſtro, nec diſcrepat Viennenſis, niſi quod pro *natalis*, ſcribat *nativitatis*; in quo ipſum codices aliqui Uſuardini imitati ſunt. Wandelbertus metrice idem explicat, Vigiliam cum ſequentibus Virginibus ita conjungens: *Vig.nat.D.*

Nono venturæ cumulantes munera luci
Lumina, pervigileſque aras & templa paramus.
Virginibus quadraginta hic ſplendet quoque, cælo
Quæ dignam vitam voto & virtute dicarunt.

Porro *Virgines* illæ *quadraginta* notæ ſunt in apographis Hieronymianis, ex quibus ab Adone, ex hoc ab Uſuardo acceptas prorſus non dubito. Sic habet vetuſtiſſimus Epternacenſis: *Antiochiæ Syriæ, ſanctarum virginum numero* XL. Addit Lucenſis codex *Canonicarum*, eamque qualitatem ex conſimili aliquo codice in textum ſuum tranſtulit Rabanus. De Canonicabus hujuſmodi, verbo egimus in Obſervatione noſtra IX Aprilis; nec modo per Canonicas plus quidquam intelligi credimus, quam ſimpliciter *Virgines*, quas conſtat ab ipſo Chriſtianiſmi exordio caſtimoniæ ſuæ nitore Eccleſiam mirifice exornaſſe; ut propterea ad *Aſceteria* & *Gynæcea*, quod eſſet dicere ſanctimonialium monaſteria, recurrendum omnino non ſit. Nullo modo perſuadet Florentinius ex Euſebio, lib. 2 cap. 17 Therapeutas & Therapeutrias Philonis deſcribente, nullo, inquam, modo perſuadet vir doctiſſimus, ante tempora Decii imperatoris ſanctimoniales virgines Chriſtianas, votis & clauſtro obſtrictas, in Eccleſia exſtitiſſe. Ne hîc longam diſceptationem ingrediar, verbo dicam; quamdiu quis manifeſte non evicerit Philonianos illos Therapeutas & Therapeutrias vere Chriſtianos fuiſſe, tamdiu aſceteria & *Virgg.* 40.

gynæcea ante Decii tempora, ut minimum incertiſſima manebunt. Conatus nuperus eruditiſſimi Monte-falconis ſatis everſus videtur in Ephemeridibus Trevoltianis anni MDCCXII à pag. 929. Hæc obiter dicta ſint, plura de his pridem ſolide diſputavit emeritus ſenex noſter Papebrochius, cujus Reſponſiones omnium manibus teruntur. Ad XL Virgines redeo, quæ abſque nota temporis ab Hieronymianis ſignatæ, ab Adone, neſcio an ſatis certò, *ſub Deciana perſecutione martyrium conſummaſſe* dicuntur. Omnia Adonis verba in textum noſtrum tranſlata ſunt; nec ſcio, Acta ulla earum Virginum ſupereſſe.

Gregorii. Dixi in Auctariis die præcedenti, *Gregorium* Spoletanum ibi à Rabano cum elogio celebrari, putatque Caſtellanus, ad eum diem potius pertinere. Nihilominus Romani parvi auctor, qui Virgines XL Antiochenas ignoravit, ita hoc die diſerte ſcribit: *Apud Spoletum, Gregorii presbyteri & martyris.* Inſignis hujus Martyris Acta, quibus ejus paſſio, ipſo fatente Tillemontio tomo 5 pag. 347, ſatis pulcre deſcribitur, in Suriana collectione edita ſunt. Talia, procul dubio, habuit Viennenſis, quorum compendium exhibet, tam circumſpectè à Noſtro abbreviatum, ut nullam criticis vellicandi anſam relinquat. In Auctariis diei XXII aſſeritur, Gregorii hujus corpus Coloniam Agrippinam tranſlatum fuiſſe. Repugnant populares Spoletani: ego, controverſiæ momentis nondum ſatis examinatis, litem indeciſam relinquo.

Luciani. *Lucianum* Tripolitanum non memorant ſoliti Uſuardi duces; memorant Hieronymiana apographa, ultimum ſemper Noſtri refugium. Expreſſiſſima eſt vetuſtiſſimi Epternacenſis annuntiatio, primo loco poſita: *In Tripoli, natalis Luciani.* Conſonat codex Lucenſis, male pro *Tripoli*, ſcribens *Tropoli*: uterque vero ſequentes in eodem indiculo martyres *Metrobium*, *Paulum* &c. non Tripoli, ſed *Romæ* diſerte adſcribit. Fefellit Baronium Plantinianus Beda, aut id genus codex alius, diverſos martyres ſub una poſitione conjungens. De Luciano nihil hiſtorici, quod ſciam, ſupereſt. Interim ad omnimodam textûs noſtri puritatem nihil deeſſe cenſemus.

AUCTARIA.

PULSANEN. In duabus primis purus eſſet, niſi pro *Deciana perſecutione*, legeret *perſecutione Diocletiani.* Duas alias plane omiſit; quod in hoc codice novum non eſt.

BRUXELLEN. *Vigilia natalis Domini noſtri Jeſu Chriſti. Apud Antiochiam Syriæ, natale ſanctarum Virginum quadraginta canonicarum, & aliorum*

Donati & Druſi. *duorum Donati & Druſi. Qui ſub Deciana* &c. De Gregorio inſerit, *ſub judice Flacco. Romæ,*

Metrobii & ſociorum. *natale ſanctorum martyrum Metrobii, Pauli, Zenoti, Temiſti & Luciani.* Sequitur annuntiatio ultima: *Apud Tripolim civitatem* &c.

HAGENOYEN. *Vigilia nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti.* In Virginibus Antiochenis & Gregorio Spoletano purus eſt. Sequitur: *Eodem*

Dagoberti cum elogio. *die, depoſitio ſancti Dagoberti regis Franciæ, qui vir per omnia bonus erat & Catholicus & defenſor pauperum; qui de bonis ſuis eccleſias ædificavit, & plures alias bonis ſuis ditans. Quem cum Deus mirabiliter probans & examinans, multa bella ſub eo concitavit, quæ tamen curialiter placavit, dans ei ſimiliter filiam ſurdam, cæcam & mutam, quam per beatum Florentium heremitam curavit, filiumque ejus mala morte mortuum, per beatum Arbogaſtum Argentinenſem epiſcopum ſuſcitavit.* Demum de Luciano, ſatis pure.

Textus contractus. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Apud Antiochiam, ſanctarum quadraginta Virginum, quæ diverſis tormentis paſſæ ſunt. Gregorii martyris. Sancti Luciani.*

Alnulphi pro Gregor. CASTRI-KAROLI. *Apud Spoletum civitatem Tuſciæ, ſancti Alnulphi martyris & presbyteri, temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum.* Puto manifeſtum eſſe, quod Gregorius noſter Spoletanus imperite hîc in *Alnulphum* tranſformatus ſit.

EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſecundum carnem.* Sequitur de Virginibus quadraginta pure. De Gregorio fuſe egit ſuperius XXII. De Luciano ſic habet: *Civitate Tripoli, ſancti Luciani confeſſoris.* Sequitur: *Treveris, in monaſterio, quod dicitur Horreum, depoſitio ſanctæ Irimninæ virginis,* *Irminæ cum elogio.* *quam pater ejus rex Franciæ Dagobertus, mortua matre, ſanctimonialem in illo loco fecit, & de horreo ſuo eccleſiam conſecrari fecit: monaſterium virginum conſtituit ac multis redditibus dotavit, ſuamque filiam, aliis ſacris virginibus in magiſtram præfecit, ubi & nunc in mauſoleo requieſcit.* Vide de hac Irmina, annotationem Caſtellani: *Eodem* *Iſmineri.* *die, ſancti Iſmineri regis & confeſſoris.*

GREVEN. *Abdiæ & Naum prophetarum. Romæ,* *Abdiæ & Naum.* *ſanctorum Metrobii, Pauli, Zenonis, Druſi, Saturnini. Iſmineri regis & confeſſoris. In monaſterio Gladbach, ſancti Alberici heremitæ & confeſſoris. Item ſanctæ memoriæ Annonis primi, epiſcopi Colonienſis. Romæ, ſanctæ Tarſillæ virginis ſanctimonialis, amitæ ſancti Gregorii Papæ. Vide ſupra Nonis Januarii. Treveris, in monaſterio, quod Horreum dicitur, depoſitio ſanctæ Irminæ virginis, filiæ Dagoberti regis. Quæ à patre prælata monaſterio virginum, quod ipſe de horreo ſuo conſtruxerat, multiſque redditibus dotaverat, plena ſanctis operibus quievit. Apollonia matronæ.* *Metrobii & ſociorum.* *Iſmineri.* *Alberici.* *Annonis.* *Tarſillæ.* *Irminæ.* *Apolloniæ.*

MOLAN. Typis minoribus textui ſubjungit: *In Anglia, ſanctæ Theorithgidæ virginis, diſcipulæ ſanctæ Edilbergæ, cujus cum magna laude meminit Venerabilis Beda in Chronico Anglorum. Romæ, ſanctæ Tarſillæ virginis ſanctimonialis, amitæ ſancti Gregorii Papæ. Treveris, in monaſterio, quod Horreum dicunt, depoſitio ſanctæ Irminæ* &c. Poſteriores editiones de Irmina ſic brevius: *Treveris, Horreo monaſterio, depoſitio ſanctæ Irminæ virginis, filiæ Dagoberti regis. Quem locum præfatus rex de horreo ſuo conſtruxerat, multiſq; redditibus dotaverat.* *Theorithgid.* *Tarſillæ.* *Irminæ.* *Irminæ.*

VIII. *Kal.*

VIII *Kal.*

Die 25.

IEsus Christus filius Dei in Bethleem Judæ nascitur anno Cæsaris Augusti quadragesimo secundo, Olympiadis centesimæ nonagesimæ tertiæ. Eodem die, natalis sanctæ Anastasiæ sub Diocletiano imperatore, quæ pro confessione Domini diutinâ custodiâ macerata, dein cum ducentis viris & septingentis feminis ad insulas Palmarias delata, ipsa quidem igni, ceteri verò variis interfectionibus martyrium celebrarunt. Romæ in cimiterio Aproniani, passio beatæ Eugeniæ virginis; quæ tempore Galieni imperatoris, post virtutum insignia, post sacros virginum choros, pro Christo diu agonizans, novissimè gladio jugulata est. *Nativitat. D.N.J.C.* *Anastasiæ.* *Eugeniæ.*

Puros censeo *Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedit *Centulen.* sub initium codicis purissimus.

VARIA LECTIO. Binæ aut ternæ variationes sunt non magni momenti. Centulen. incipit *Filius Dei Jesus Christus* &c. & ad illa verba, *ipsa quidem igni, ceteri vero....* per oscitantiam scriptoris, *ceteri* male ponitur inter *quidem* & *igni*. In Molan. error est, dum in ultima annuntiatione post hæc verba *post sacros virginum choros*, interjicit, *sub Nicetio Urbis præfecto*. Gravior inter codices discrepantia est circa notas chronologicas, natali Domini appositas, nec satis certum est, quo modo Usuardus vere scripserit. Pratensis cum sociis Antverp-maj. & Rotweyd.; item Antverp. & Max-Lubec. cum aliquibus mediæ notæ codicibus, inter, *anno Cæsaris Augusti* XLII, & *Olympiadis* CXCIII, legunt, *hebdomada, juxta Danielis prophetiam,* LXVI. Ego postrema hæc verba ad textum pertinere non existimo, ductus auctoritate præcitatorum quinque codicum: movente præterea hac ratione, quod Usuardus Adonem contrahens, excludensque notam Urbis conditæ, quæ in Viennensi exprimitur, non videatur, aliam, apud antiquiores non repertam, de suo interposuisse. Sic equidem opinor, facile & ultro cessurus, siquis graviora momenta adduxerit. *De Praten. & aliis cod.*

OBSERVATIO. De varia ratione celebrandæ solennissimæ festivitatis Natalis Domini, primis Ecclesiæ seculis, de ejusdem cum *Epiphania* seu *Theophania* confusione, deque id genus plurimis ad eam celebritatem spectantibus, fuse disputant Baronius, Florentinius aliique eruditissimi viri, ad quorum vel summa capita enumeranda, plures hîc paginæ non sufficerent. Ut nostra solum prosequamur; certo constat, ipso seculo IV & haud dubie multo citius, nativitatem Domini fixam fuisse ad XXV diem Decembris, ut evidenter probat Bucherii Kalendarium: VIII *Kal. Jan.*, *natus Christus in Bethleem Judæ*, cui Kalendaria alia & nota Sacramentaria consentiunt. Antiquissima Hieronymiana apographa idem habent paulo pluribus verbis: *In Bethleem, nativitas Salvatoris Domini nostri Jesu Christi secundum carnem.* Ad priorem phrasim magis accedit Beda: *Nativitas Domini nostri Jesu Christi*, quam Rabanus ad Hieronymianam denuo reduxit. Brevissime Romanum parvum: *Nativitas Domini secundum carnem.* Primus hæc ampliare voluit & chronologicis notis distinguere Martyrologus Viennensis, addendo annum Augusti, Olympiadum & Urbis conditæ; ac præterea firmissimam & verissimam pacem; censumque hominum ex senatus consilio describendum designans. Usuardum, Adoniana ad brevitatem suam contrahentem, putamus solas duas primas epochas accepisse; excluso anno Urbis conditæ, nullaque hebdomadum Danielis apposita mentione, ut habes supra in Variantibus. Aliæ temporum dimensiones ex calculo Septuaginta interpretum hodie adjectæ, in nullo codice repertæ sunt, in nullo Martyrologio, quod antiquius sit editione Belini, cujus textum in Auctariis suo loco dabimus. Wandelberti metricum elogium melius in fine collocabitur. *Nativitat. D.N.J.C.*

Antiquissimam, nominatissimam, celebratissimam *Anastasiæ*, tam in Oriente, quam in Occidente festivam venerationem clamant tum Kalendaria, Sacramentaria, Missalia, tum etiam Martyrologia, Menologia, aliique libri Ecclesiastici; passim & ubique notissimi; clamant exstructæ basilicæ, erectæ aræ, & quæcumque Sanctis fas est exhibere religiosi cultus monumenta: ut ferme de Chrysogono locuti sumus ad XXIV Novembris, ubi de Actis ea notavimus, quæ amborum passionibus applicanda sunt. *Anastasiæ.*

Tacta ibi controversia de loco martyrii Chrysogoni, hîc operosius moveri deberet, si de eo aliquid satis certi reperiretur, ad dissipandas difficultates, quæ nec paucæ, nec facile solubiles objiciuntur. Non minus intricata sunt, quæ de una vel pluribus Anastasiabus, altera nempe vidua, cœlibe virgine altera, tertia demum incantatrice, vel potius pharmacolytria, perperam in unam confusis, vel de una sola in tres diversas distracta, nimis fortasse scrupulose disceptantur. Lego & expendo singula, at, ut dicam candide, nihil hactenus offertur, quo breviter, clare & nitide propositis argumentis, me plausibiliter expediam, salva Romani Martyrologii auctoritate; ut proinde satius judicem hæc omnia loco proprio in Actis examinanda reservari. Qui implexæ contentionis capita delibare tantisper voluerit, adeat Tillemontium tomo 5 à pag. 713. Hîc ad rem nostram solum observo, Anastasiam hoc die in Hieronymianis Sirmii consignari: *Et Sirmi, Anastasiæ*: unde contra Florentinium, palam non fit, Sirmiensem *diversam esse ab ea, quæ sub Diocletiano gladio perempta, in omnibus fere Martyrologiis hac eadem die recolitur.* Liquet, Bedam, ex hoc Rabanum, & Adonem eadem Acta consuluisse, imo postremum ex primo majorem elogii sui partem descripsisse, Nostrum vero ex Viennensi totum articulum suum contraxisse, omissa in omnibus certa martyrii palæstra, nisi in insula Palmaria Anastasiam & socios omnes coronatos velimus, vel cum Floro, Bedæ textui præmittamus, *In Sirmio.* At à reliquis plane dissentit auctor Romani parvi, dum solus legit: *Romæ, Anastasiæ.* Hæc pro textûs nostri origine.

Eugeniæ. De *Eugenia* ejusque Actis loquendum fuit x1 Septembris, ubi occasione Proti & Hyacinthi eorum fides & sinceritas, præeunte Baronio, probata non est. Hîc in solis Martyrologiis hærebimus. Vetustissimum inclytæ in Ecclesia virginis, & ab Adelmo laudatæ, cultum demonstrant Hieronymiana his verbis: *Et in cimiterio Aproniani, via Latina Romæ, passio sanctæ Eugeniæ virginis:* vel brevius in Epternacensi: *Romæ, sanctæ Eugeniæ virginis.* Deest in Beda positio, sic legente: *Et sanctæ Eugeniæ virginis.* Ad quæ Rabanus longam ex notis Actis historiam adjunxit. In Romano parvo non aliud legitur præter, *Et Eugeniæ.* Adonis laudatio passionis locum restituit, reliqua non multis exornans; Noster ex ipsa textum suum mutuatus est: per quæ manifeste patet tota laterculi ad Usuardum propagatio. Est apud Castellanum notula, quæ forte cuipiam non satis gravis videbitur. Reliquum est, ut tres nostras annuntiationes ex Wandelberto metrice reddam:

Octavo servi dignatus sumere formam
Errantemque hominem veniens revocare Creator,
Partu virgineo mortales induit artus.
Eugeniam quoque tum memoramus, Anastasiamque,
Consimili Christum comitatas mente fideque.

AUCTARIA.

DE Praten. Antverp-maj. & Rosweyd. dixi in Variantibus. Secundus codex in eo errat præterea, quod scribat *ducentis feminis.* Tertius vero aliud habet textûs initium, sic incipiens: *Nativitas Domini nostri Jesu Christi secundum carnem.*

De Nativit. Tornacen. Post *quadragesimo secundo*, sic pergit: *Qui in divinitatis suæ potentia, & tempus nativitatis suæ prævidit, & matrem, per quam nasceretur, elegit; quæ de Spiritu sancto concepit, & mater & virgo permansit.* In duabus aliis commemorationibus, purus est.

Pulsanen. Sic habet: *In Bethlehem Judæ, nativitas Salvatoris nostri Domini Jesu Christi, secundum carnem,* XLII *anno Cæsaris Augusti, Olympiadis centesimæ nonagesimæ tertiæ, ab Urbe autem condita anno* DCCXL; *sextam enim mundi ætatem suo piissimo consecravit adventu. Eodem die, natalis sanctæ Anastasiæ.* Desunt reliqua omnia.

Antverp. Max-Lubec. Antverp-max. Ultraject. & Leyden. In notis chronologicis conveniunt cum Praten. &c. Et præterea à puritate deficiunt, quod omittentes, *post sacros virginum choros*, substituant, *sub Nicecio Urbis præfecto.*

Danic. Cum prioribus conveniret, nisi verba illa, *Jesus Christus filius Dei in Bethleem Judæ nascitur*, in finem annuntiationis transposuisset.

Lovanien. Defectu laborat, totum sanctæ Eugeniæ elogium præterm uttens.

Alberg. In principio, præcedentibus similis, adjungit, *ab Urbe condita anno* DCCLII, pergitque ex Adone, *firmissima verissimaque pace toto orbe, ordinatione Dei, à Cæsare Augusto composita, Quyrinus ex consilio senatus in Judæam missus, census hominum possessionumque describebat: sextamque mundi ætatem suo piissimo consecravit adventu.*

De Nativit. Bruxellen. Incipit: *In Bethleem Judæ, nativitas Domini nostri Jesu Christi filii Dei, secundum carnem, anno Octaviani Cæsaris Augusti* XLII. *Qui sextam mundi ætatem* &c. *De Eugenia.* De Eugenia post *sacros virginum choros, quos Christo aggregaverat*, addit, *alligata saxo & præcipitata in Tyberim, mergi non potuit: inde thermis ignitis inclusa, illæsa reperta est: novissime autem sub Nycecio Urbis præfecto, pro Christo diu agonizans, in custodia gladio jugulatur.* In Anastasia magnam partem elogii Adoniani describit, in fine subdens: *Et hujus sanctæ Anastasiæ, cotidie fit memoria in Canone Missæ.* *De Anastas.*

Hagenoyen. De Nativitate, aliqua ex Euangelio, more suo, corradit. Sequuntur duæ Eugeniæ, de quarum prima, sic legit: *Romæ, passio sanctæ Eugeniæ virginis, filiæ Philippi, præsidis Alexandriæ, quæ sub specie viri monasterium virorum* *Eugeniæ duplicat.*

rum ingreditur, & Deo fideliter servivit, & tandem abbas efficitur, & de fornicatione accusatur coram patre proprio; & scidit vestem, mulierem se ostendens, patrem, matrem, fratres & plures alios ad fidem convertens. Tandem Romæ redit, & multas ad Deum virgines convertit; in domo propria decollatur. Tum: *Item Romæ in cymiterio Aproniani* &c. textum hodiernum refert. De Anastasia stylo magis barbaro reddit, quæ in Adone elegantius ex Actis adornata sunt.

AQUICINCTIN. Sic de natali Christi notat, qui codicem illum cum secunda MOLANI editione contulit: *Post memoriam natalis Christi, meminit olet, quod tota nocte fluxit Romæ trans Tyberim.*

MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. *Nativitas Christi. Anastasiæ virginis & martyris. Eugeniæ virginis & martyris, nobilis genere, quæ diu in habitu virili, pater monachorum existens, Deo servivit.*

Textus contractus

EDITIO LUBECO-COL. In prima, similis est *De Anastas.* ALBERG. Tum sic prosequitur: *Apud Illyricum, passio sanctæ Anastasiæ martyris, sub Diocletiano imperatore Quæ pro confessione Domini, diutina custodia à viro suo Publio perpessa est ac macerata, beati tamen Chrysogoni epistolis & exhortationibus est consolata, ac confortata. Mortuo marito post longam incarcerationem sub Illyrico præfecto* &c. Vide hæc melius in Adone. In ultima annuntiatione idem inserit quod habet MOLAN. citatus supra in Variantibus.

Longa epocharum series.

BELIN. Sic primus initium format: *Anno à creatione mundi, quando in principio Deus creavit cælum & terram, quinto millesimo centesimo nonagesimo nono, qui annorum numerus complebatur in proximo sequente mense Martii, ejusdem mensis die vigesimo, in illa enim die creatus est mundus. A diluvio vero, anno secundo millesimo nongentesimo quinquagesimo septimo, qui numerus complebatur decima septima die sequentis Aprilis. A nativitate Abraæ, anno secundo millesimo quinto decimo. A Moyse & egressu populi Israël de Egypto, anno millesimo quingentesimo decimo. Ab excidio Troiæ, anno millesimo centesimo septuagesimo nono. Ab unctione David in regem, anno millesimo trigesimo secundo. Olimpiade centesima nonagesima tertia. A prima autem Olimpiade, anno octingentesimo. Ab urbe Roma condita, anno septingentesimo quinquagesimo secundo. Hebdomada sexagesima tertia, juxta Danielis prophetiam, scilicet anno quadringentesimo quadragesimo vel circa. Anno imperii Octaviani quadragesimo secundo. Sexta mundi ætate, januis clausis, toto orbe in pace composito, Christus Jesus æternus Deus, æternique patris filius, mundum volens suo adventu piissimo consecrare, de Spiritu sancto conceptus, novemque post conceptionem decursis mensibus, hic dicitur alta voce, In Bethleem Judæ nascitur ex Maria virgine factus homo; hic autem altius & in tono passionis: Nativitas Domini nostri Jesu Christi secundum carnem.* Sequitur de Anastasia, textu ex Adone nonnihil interpolato. In Eugenia inserit sicut MOLAN. vel potius hîc ex altero accepit, de præfecto Urbis, quem hic male *Nicenum* appellat. Secunda editio superaddit: *Gordana castro, sancti Romuli confessoris.* Et hoc transumpsit MOLAN. *Romuli.*

GREVEN. *Nota, Salvator noster natus hebdomada juxta Danielis prophetiam saxagesima sexta, ab Urbe autem condita anno septingentesimo quinquagesimo secundo, compressis cunctarum per orbem terræ gentium motibus, firmissima pace à Cæsare Augusto composita, quando Quirinus ex consilio senatus Judæam missus, census hominum possessionumque describebat: sextam mundi ætatem suo piissimo consecravit adventu. Item inter socios beatæ Anastasiæ passus est quidam, ut Ado dicit, nomine Euticianus innocentissimæ naturæ, qui quotiescumque fuisset auditus, quotiescumque interrogatus, nihil aliud dicebat, quam, Christum mihi nemo tollet, etiam qui caput abstulerit. Eodem die castro Gordiano, sancti Romuli confessoris. In Bethleem, beatæ Charitatis abbatissæ. Charitonis abbatis, & omnium fratrum suorum simul migrantium.* *De Nativit.* *Euticiani.* *Romuli.* *Charitatis* *Charitonis.*

MOLAN. Litteris Italicis textui præmittit ex BELIN. longam epocharum seriem supra descriptam, sed notat in margine: *Hæc calculatio est valde mendosa, usque ad calculum ab Urbe condita.* In fine ex eodem BELIN. *Gordano castro, sancti Romuli confessoris.* Vide Martyrol. Castellani. In editionibus posterioribus, nihil adjectum est. *Romuli.*

VII *Kal.* *Die* 26.

APud Hierosolimam, natalis sancti Stephani protomartyris, qui *Stephani.* à Judæis non longè post passionem Christi lapidatus est, eodem scilicet anno Ascensionis ipsius. Hujus venerabile corpus tempore Honorii principis divinâ revelatione repertum est. Romæ via Appia, depositio sancti Dionisii Papæ, qui fidei documentis sub *Dionysii.* Claudio imperatore clarus effulsit. Eodem die, sancti Marini clarissimi viri, qui martyrii triumphum sub imperatore Martiano Romæ *Marini.* adeptus est.

Sic habent *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden.* & *Lovanien.* nec non *Centulen.*

VARIA LECTIO. Diversos scribendi modos in *Hierosolymam, protomartyris, via Appia, Dionysii* &c. non enumero. Antverp-maj. pro *passionem Christi*, legit *passionem Domini.* In Greven. post *ascensionis*, deest *ipsius.* Non tam male scripsit Centulen. *clarus refulsit*; sed pejus in Antverp. & Max-Lubec. *effulxit*, præter alia typographica menda, quæ in posteriori reperiuntur. *Martiano*, vel *Marciano* eodem recidunt; non

ita

ita *Martiniano*, in Antverp. & Max-Lubec. Ultraject. & Leyden., multo minus *Maximiano* in Antverp-max. & Lovanien. Nec rem explicant ſuppoſita his aliorum imperatorum nomina, cum in Actis Mombritianis, *Martianus*, abſque dignitatis titulo referatur, paſſione tota tam incredibilem in modum exornata, ut difficillimum ſit veriſimilitudinem ex ipſa eruere.

Stephani. OBSERVATIO. Diffiteri non poſſumus, varias eſſe inter eruditos de ſanctiſſimi *Protomartyris* natali, inventione & tranſlatione opiniones, ut non obſcure oſtenſum eſt ad diem III Auguſti, quo in Martyrologiis, ejus inventio recolitur, tametſi ex Luciani relatione, eam factam conſtet XIX Decembris. Hinc aliqui non inveriſimiliter deducunt, hodiernam feſtivitatem tranſlationi primæ, ex antiquo ad novum ſepulcrum, aptari commodiſſime poſſe. At vero quantumcumque hæc probabilia eſſe clamites, inficiari nequis, veriſimilitudinem illam graviſſima auctoritate elidi, ex receptiſſima totius Eccleſiæ ſententia, quæ hunc diem à ſancti Auguſtini ætate, ut verum inclytiſſimi Stephani natalem ſeu martyrii aut ſepulturæ diem conſtantiſſime celebravit. Probat id Kalendarium Carthaginenſe, probant Kalendaria alia & Sacramentaria edita, probant Martyrologia noſtra, inter quæ vetuſtiſſima Hieronymiana, ita apud Florentinium diſertiſſime legunt: *In opido Jeroſolymitano, villa Caphargamala, paſſio ſancti Stephani, primi martyris, diaconi & apoſtoli, qui lapidatus eſt à Judæis.* Brevior eſt ſolius Epternacenſis annuntiatio, ſed cum tribus aliis ſatis conſonant, quæ habet Rabanus, Hieronymianos codices hîc magis quam Bedam ſecutus, in quo ſolum legitur: *Natale ſancti Stephani protomartyris.* Flori elogium nihil ad nos attinet. Seriei noſtræ ductor Romanum parvum, non potuit brevius rem exponere, ſic de ſolo Stephano hodie loquens: *Stephani protomartyris.* Eſt inter Apoſtolorum feſtivitates paulo longior de Stephani paſſione narratio, verum Uſuardus Adonis Martyrologium conſuluit, ex quo, ſi non verba, ſaltem elogii ſui ſenſum mutuatus eſt, de inventione aliqua adjiciens, quæ ad III Auguſti ſatis erant explicata. Nulli Sancto illuſtriora Acta obtingere potuerunt quam noſtro Protomartyri, utpote quæ à Spiritu ſancto dictata ſunt; nullius ferme reliquiæ per totam Eccleſiam ita diſperſæ, nullius certe tot prodigiis, tot certiſſimis miraculis ab Auguſtino aliiſque ſanctis Patribus celebratæ. His alia ſuperaddit Motherii notula. Verbo, tanta ſemper fuit in orbe Catholico Stephani gloria, ut nihil ei accedere poſſe videatur. Multa de his omnibus in Actis colligi poterunt, quæ in anteceſſum à Tillemontio ordinata ſunt, ſub tomi ſecundi initium. Sequatur hîc metrica Wandelberti laudatio:

Septima hinc Stephano levita & martyre primo
Excellet, natum regem paſſumque beata
Qui vita atque fide, pugna eſt & morte ſecutus.

Dionyſii. *Dionyſius Papa*, non hoc, ſed ſequenti die ab Adone ſignatus eſt, diverſiſſima phraſi ab ea, quam in textu hodierno Noſter expreſſit, quæque talis eſt, ut fere de quolibet Romano Pontifice affirmari queat. Cur ab anteſignano receſſerit, unde ſua habuerit Uſuardus, quærere ſuperſedeo. Dubius videtur obitus vel depoſitionis dies; nam in vetuſtiſſimo Kalendario Bucheriano ponitur: VI *Kal. Januarias, Dionyſi in Calliſti.* Contra vero in Hieronymianis hoc die refertur: *Romæ, depoſitio S. Dionyſii*; vel ut eſt in Epternacenſi: *Et depoſitio Dionyſii epiſcopi.* Pro die XXVI Decembris pugnat Tillemontius tomo 4 pag. 671, ubi & alia tangit ad Dionyſium ſpectantia. De hoc ſancto Pontifice pluribus egit Baronius in Annalibus; hîc vero in Notatione fontes aſſignat, unde ejus geſta derivari poſſint: in textu vero Martyrologii Romani ſtudioſe expunxiſſe videtur laudatus Baronius tempora *Claudii imperatoris*, quæ nihilominus ab Uſuardo non male ſignata erant, ſi Claudius, pro ſecundo vel *Gothico*, accipiatur. Dionyſii vitæ ſeriem ſatis nitidam concinnavit Tillemontius citato tomo 4 à pag. 341.

Marini. Qui tertium in laterculo locum occupat *Marinus*, martyr Romanus, ſolius Uſuardi eſt, nulli antiquorum Martyrologorum uſquam cognitus. Non divino, unde ejus notitia ad Noſtrum pervenerit; ſed video, impurum & lutoſum fontem eſſe oportuiſſe, ex quo Marinus *triumphum ſub imperatore Martiano Romæ adeptus* fuiſſe dicatur. Mutata non ſemel in Romano fuit tyranni appellatio, ut obſervat Caſtellanus; neque vero ex Actis apud Mombritium, ullum occurrit veſtigium, ex quo ad Carini potius aut Numeriani, quam ad alterius cujuſlibet ethnici imperatoris tempora Marini hiſtoria revocetur, quæ de cetero tot portentis contexta eſt, ut lectorem etiam maxime credulum, de geſtorum veritate, ut minimùm dubitare compellat: Tillemontius non veretur tomo 4, pag. 568, ut purum putum commentum rejicere. Noſtrum erit ſuo loco diſpicere, an ſaltem rei ſubſtantia incredibilibus & male digeſtis prodigiis utcumque ſpoliata, ad hiſtoricam veriſimilitudinem reduci non poſſit.

AUCTA-

AUCTARIA.

De Stephano. TORNACEN. Hîc rursus defectu laborat, omittens elogium Dionysii.

PULSANEN. Sic habet de Stephano: *Qui non multo post ascensionem Domini, ab Apostolis, cum esset plenus fide & Spiritu sancto, diaconus est ordinatus, atque eodem anno, quo & Christus passus, à Judæis est lapidatus.* Caret tota annuntiatione Dionysii; in Marino autem elogium expunxit, post *clarissimi viri.*

MUNERAT. Stephani elogium interpolavit, post *ascensionis ipsius*, inserens *mense Augusti*: & inter *revelatione* ac *repertum*, ponit *hodie*; subjungens deinde: *Quæ festivitates, ut Doctores asserunt, & tradunt historiæ, pro causa translatæ sunt.* Vide de his Observationem.

De Dionys. ALBERG. & DANIC. De Dionysio, post *effulsit*, addunt: *Hic ecclesias & parochias presbyteris divisit, & dyoceses constituit.* Quæ ex Adone accepta sunt, sicut & sequens annuntiatio de Zosimo Papa, quæ nescio cur ab Usuardo prætermissa sit. Sic habent: *Item Romæ, sancti Zosimi Papæ, qui post beatum Petrum* XLIII, *constituit cereum benedici in sabbato Paschæ.* Vide Adonem ipsum, atque una statue, an recte à Castellano in Martyrol. universali apposita sit hæc Zosimo notula, *absque traditione cultus.*

Zosimi.

De Stephano. BRUXELLEN. *Apud Jerosolimam, via Gaphargamala, natale beati Stephani prothomartyris; qui non multo post ascensionem Domini ab Apostolis diaconus est ordinatus, atque eodem anno, quo Christus passus est, ipse à Judæis lapidatus,* III *Nonas Augusti, quando inventio sua celebratur, quæ tamen inventio hac die facta est, qua passio ejus agitur. Cujus siquidem passionis celebritas ad hunc diem translata est, tum quia dignior, tum quia decuit primum martyrem post Christum, primo post ipsum poni.* Vide

De Dionys. Observationem. De Dionysio, præter ea, quæ ex ALBERG. &c. retulimus, superaddit; *mandans, ut singuli suis terminis essent contenti, & alienos non usurparent.*

Zosimi. In Zosimo etiam convenit cum ALBERG. &c. nisi quod omittat, *post beatum Petrum* XLIII. In Marino purus est. Sequitur in

Juliani & Marciani. fine: *In Antiochia, sanctorum Juliani & Marciani martyrum,*

HAGENOYEN. Historiam more suo de Stephano componit, quam longe melius ex Actibus Apostolorum descripsisset, addens aliqua de inventione &c. quæ satis conveniunt cum dictis in codice præcedenti. Pergit: *Romæ, natale beati*

De Dionys. *Dionysii Papæ & martyris. Hic cymiteria & parochias in urbe Roma divisit, & alibi observari præcepit, & unicuique jus proprium statuit, mandans, ut singuli terminis suis contenti essent, & alienos terminos non usurparent; & singulis parochiis singulos statuit sacerdotes, & passus est sub Valeriano imperatore.* In ultima, satis purus est.

De Dionys. AQUICINCT. Post *effulsit*, subdit: *Hic ecclesias dedit presbyteris, & parochias diœcesis dedit atque constituit.* In fine autem: *Item Romæ, Zozimi Papæ. Hic constituit, ut diaconi leva tegerent pallis.* Vide annotationem MOLANI in fine.

Zosimi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Sic textum contrahit. *Stephani prothomartyris. Marini vel Mariani martyris clarissimi. Dionysii Papæ & confessoris.* Antiquum obtinet.

Textus contractus.

CAMBERIEN. Huc retrahit Sanctos, qui ad hunc diem non pertinent. *Bituricas, sancti Ursini episcopi. Ipso die, beati Perpetui pontificis.* Vide XXIX & XXX Decembris.

Ursini. Perpetui.

VATICAN. signatus num. 5949. Desunt annuntiationes Dionysii & Marini. Adjicitur: *Romæ, Zosimi Papæ & confessoris, qui sedit in episcopatu anno uno.*

Zosimi.

ALTEMPS. *In pago Oxoniensi, sancti Ebrulfi episcopi. Bituricas civitate, sancti Ursi episc. & conf.*

Ebrulfi. Ursi.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Zosimi Papæ.....*

De Stephano. EDITIO LUBECO-COL. De Stephano, textui inserit: *Cum esset plenus Spiritu sancto, ab Apostolis diaconus est ordinatus, atque eodem anno, videlicet ascensionis ipsius, lapidatus est, cujus beatissimam passionem nobis declarat beatus Lucas in Actibus Apostolorum. Hujus venerabile* &c. Sequitur:

De Dionys. *Romæ via Apia, depositio sancti Dionysii Papæ & martyris, qui sedit in episcopatu annos sex. Hic ecclesias & parochias, & cimiteria constituit, & unicuique, ut proprium statuit, mandans, ut singuli terminis suis contenti essent, & alienos non usurparent, & diœceses similiter constituit. Qui fidei* &c. Et post *effulsit*; *sepultus est in cimiterio Calixti.* Tum:

Zosimi. *Item Romæ, natale sancti Zozimi Papæ & confessoris, qui sedit uno anno. Hic post beatum Petrum quadragesimus tertius, constituit cereum benedici in sancto sabbato.* In Maurino, satis pura est.

BELIN. Puritati proxima est utraque editio, solum de Dionysio, post *effulsit*, adjiciunt: *Hic ecclesias & parochias presbyteris divisit, & diœceses constituit.* Ex Adone, ut supra.

Anastasii. Juliani & Zosimi. GREVEN. *Apud Constantinopolim, sancti Anastasii. In Antiochia, sanctorum Juliani & Marciani. Romæ, Zozimi Papæ & confessoris, qui post beatum Petrum quadragesimus tertius, sedit anno uno, constituitque cereum benedici in sabbato sancto. Apud Spoletum, Habundanciæ, sanctæ matronæ, quæ beatum Gregorium sepelivit.*

Abundantiæ

Zosimi. MOLAN. Sic habet: *Eodem die, Zosimi Papæ. Hic post beatum Petrum quadragesimus tertius, constituit cereum benedici in sabbato sancto.* Tum minoribus typis: *Romæ, sancti Theodori Mansionarii sancti Petri, de quo beatus Gregorius Dialog. libro 3. Item, sancti Spei abbatis & confessoris, in Nursia, de quo beatus Gregorius Dialogorum lib 4 cap.* 10. Notabis in principio post *Hierosolymam*, litteris cursivis interjici *Caphar Gamala* ex Hieronymianis. Idem habent editiones posteriores, in quibus post Zosimum, solum additur: *Die vigesima sexta, sancti martyris Euthymii, episcopi Sardeorum.*

Theodori. Spei abb.

Euthymii.

VI *Kal.* *Die* 27.

Joannis Euangel. APud Ephesum, natalis beati Joannis Apostoli & Euangelistæ, qui post exilii relegationem, post Apocalypsis divinæ revelationem, post Euangelii descriptionem, usque ad Trajani principis tempora perseverans, totius Asiæ fundavit rexitque ecclesias. Et

confectus ſenio, ſexageſimo octavo poſt paſſionem Domini anno, ætatis autem ſuæ nonageſimo nono mortuus eſt, ac juxta eamdem
Maximi. urbem ſepultus. Alexandriæ, ſancti Maximi epiſcopi: qui ſatis clarus & inſignis de titulo confeſſionis effectus eſt.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Roſweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Multa ſunt in impreſſis typographica ſphalmata, nec pauciora in codicibus menda ſcriptoria. De *Johannis, aput, eandem, Euangeliſtæ, Aſye* &c. alibi dictum eſt, hîc quaſi propria *Apocalipſis*, & *apochalypſis*. Notabilior variatio eſt in Munerat. qui ſcribit *Euangelii revelationem*. Roſweyd. ſignatos annos peſſime contraxit poſt *eccleſias*, legens: *Et confectus ſenio, nonageſimo nono anno mortuus eſt*. Antverp-maj. poſuit, *nonageſimo & octavo migravit*. Herinien. & Munerat. interponunt *& nono*. Belin. pro *eccleſias*, utitur ſingulari, *eccleſiam*, & ſequentia ſic connectit, *poſt paſſionem Domini anno autem ætatis*. Idem etiam ſupra *Apocalypſis divinæ revelationem*, poſuit tertio loco, poſt *Euangelii deſcriptionem*. Omnes legunt *de titulo confeſſionis* excepto Munerat. in quo *è titulo* &c.

OBSERVATIO. *Joannem*, cognomento & antonomaſticè *Theologum*, inter Euangeliſtas *Aquilam*, variis diebus, non apud Græcos ſolum, ſed etiam apud Latinos cultum olim fuiſſe, ex ſolis Hieronymianis codicibus manifeſte patet; nam XXV Maii legunt: *In Epheſo, Joannis Apoſtoli*; ad quæ rectiſſime advertit Florentinius, *incertum eſſe, quo die ſanctus Joannes Euangeliſta Epheſi tranſlatus fuerit vel obdormierit.* Alia feſtivitas po-
Joannis Euangel. nitur XXIV Junii: *In Epheſo, ſancti Joannis Apoſtoli & Euangeliſtæ.* In Epternacenſi eſt, *receptio Joannis*, in Lucenſi, *natalis Joannis* &c. Sed de qua ſolennitate hæc æque ac priora intelligenda ſint, nemo eſt, qui ſatis veroſimili conjectura aſſequatur. Nullibi clarius loquuntur Hieronymiani, quam hoc die, cujus textum totum ſubjicio: *Aſſumptio ſancti Joannis Euangeliſtæ apud Effeſum, & ordinatio ſancti Jacobi, fratris Domini, qui ab Apoſtolis primus ex Judæis Hieroſolymis eſt epiſcopus ordinatus, & medio Paſcha martyrio coronatus.* De Aſſumptione vel dormitione, vita vel morte Joannis, aliiſque ſatis ſpinoſis in hac materia controverſiis, hîc pluribus diſputare non vacat, videatur Exercitatio Florentinii à pag. 123, cui & præfatam Jacobi ordinationem explicandam ſubjungit à pag. 144, ubi multa ſatis accurate diſcuſſa inveniet curioſus lector, quæ brevitati noſtræ aptari prorſus nequeunt. De Joannis martyrio egimus cum Eccleſia Catholica VI Maii, hîc cum eadem, natalem Euangeliſtæ hoc XXVII Decembris recoli, certo exiſtimamus, credimuſque feſtivitatem illam in Kalendario Carthaginenſi ipſomet die plane deſignari, licet ibi habeatur, VI *Kal. Jan. ſancti Joannis Baptiſtæ, & Jacobi Apoſtoli, quem Herodes occidit.* Ratio ſatis probabilis eſt, quod cum in eo Kalendario Sanctorum nomina repeti non ſoleant, Baptiſta autem proprio loco VIII Kal. Julii diſerte ponatur, veroſimile non ſit, Prodromum cum Jacobo, ſed potius Euangeliſtam Joannem conjunctum fuiſſe, quemadmodum ex Hieronymianis jam oſtendimus. Pro hodierno natali militant reliqui Martyrologi omnes, in quibus Jacobus proprio etiam feſto aſſertus eſt. Clara ſunt Bedæ verba: *Natalis ſancti Joannis Apoſtoli & Euangeliſtæ, dilecti Domini.* Nihil habet Flori elogium, quod magnopere obſervari mereatur. Rabanus totum ſuum textum ex Hieronymianis deſcribere maluit, quam ex Beda. Romanum parvum, more ſuo paucis: *Joannis Apoſtoli & Euangeliſtæ, apud Epheſum.* Panegyrim aliquam compoſuit Viennenſis inter Feſtivitates Apoſtolorum, ex qua & ex Martyrologii indiculo, brevius ſuum encomium Noſter adornavit. Hæc inſtituti hujus noſtri propria ſunt: plura diligenter annotavit Baronius, ſeriem vero totius vitæ & geſtorum diſpoſuit Tillemontius tomo I à pag. 330, per duodecim articulos, notis novemdecim illuſtratam à pag. 600; cum quibus conferri poterunt, quæ à Surio edita ſunt, quæque apud nos exſtant de S. Joanne varia manuſcripta & etiam typis edita. Locum hîc ſuum habeat metrica Wandelberti oratio:

Dilectus Domini, Verbi inſpectorque divini,
Pectore de Chriſti fontem qui haurire perennem
Promeruit, ſextum ſancit luſtratque Joannes.

Die præcedenti monuimus, Dionyſium Papam hoc die ab Adone memorari, ejuſ-
Maximi. que locum in pridiano laterculo occupare Papam Zoſimum. De *Maximo* Patriarcha Alexandrino, ſeorſim nullibi meminit Viennenſis, nec apud ullum alium Martyrologum ſignatum reperi. Agitur quidem aliqualis ejus memoria apud Adonem in elogio Alexan-

Alexandrini Dionysii XVII Novembris, ubi ex Rufino lib. 7 cap. 10, egregii ejus pro fide labores referuntur; atque hinc mihi suspicio oboritur, ex eo loco eductum esse ab Usuardo Maximum, qui ibi quidem tantum ut *presbyter* celebratur, sed cum fontem ipsum facile accedere potuerit ipse, ibidemque Rufini seu Eusebii verba legere, quibus asserit, *Maximum, quem presbyterum nominaverat, ipsi Dionysio apud Alexandriam successisse in episcopatu*, sic etiam facile titulos combinare, elogium aptare, ac diem hunc pro arbitrio assignare potuit. Si præterea verum obitûs diem quæras; ex Chronologia nostra Alexandrina satis constat, non XXVI Decembris, sed IX Aprilis vivere desiisse. Vide paucula, quæ ibi in ejus laudem collegimus pag. 32 num. 171. Non placet Castellani observatiuncula; qua Maximum seculo primum IX hoc die notari cœpisse ait, ob successoris Theonæ pervigilium, quasi nescierit vir eruditissimus, Theonam ab Usuardo ejusque ducibus recoli XXIII Augusti: cum de cetero certum obitûs diem putemus, non XXVIII Decembris (ut hîc supponit Castellanus) sed verosimilius III Januarii, ut alibi demonstrare conati sumus.

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima purus, deficit hîc iterum in alterius elogio.

De Joanne. PULSANEN. Incipit: *Natale sancti Johannis Apostoli & Euangelistæ, dilecti Domini.* Quæ ferme Bedæ verba sunt. Pergit: *Hic post* &c. Sed contractè. De Maximo, nihil.

Zoili. ANTVERP-MAX. cum sociis textui adjicit: *In partibus Aquilegiæ, sancti Zoili* [aliqui *Zoëli*] *presbyteri & confessoris. Hic cum beatum Chrysogonum sepelisset, eodem sibi apparente, trigesimo die passionis suæ perrexit ad Dominum.*

CENTULEN. In textu puriſſimus, subdit: *Aquilegiæ, sancti Zoyli presbyteri & confessoris.*

De Joanne. BRUXELLEN. *Natale sancti Johannis Apostoli & Euangelistæ, dilecti Domini nostri Jesu Christi. Qui post exilii* &c. usque ad *ecclesias.* Tum pergit, *& confectus senio, ipse Christo junior, annis duodecim, ætatis suæ anno nonagesimo nono, & post passionem Christi, anno septuagesimo octavo, nullo dolore gravatus in Epheso requievit, octavo Kalendas Julii, in nativitate beati Johannis Baptistæ, sed cessit ei, quo inter natos mulierum major non surrexit, & translatum est festum ejus ad hanc diem terciam nativitatis Christi, ut omnes comites suos haberet sponsus, qui candidus est & rubicundus.* Non magna auctoritate hæc nituntur. Sequitur: *Eodem die, ordinatio episcopatus sancti Jacobi fratris Domini. Qui ab Apostolis primus ex Judæis Jerosolymis est episcopus ordinatus, & medio Pascha martyrio coronatus.* In Maximo codex purus est. In fine autem adjungit: *In partibus Aquilegiæ, natale sancti Zoili* &c. ut ANTVERP-MAX. supra.

De Jacobo. *Zoili.*

De Joanne. HAGENOYEN. Magnum habet de Joanne elogium, cujus hîc partem subjicio: *Apud Ephesum, natale beati Johannis Apostoli & Ewangelistæ, qui filius fuit matertera Jesu Christi, & frater Jacobi majoris. Qui dum nubere vellet, à Domino de nuptiis vocatus est, & ideo à Domino ad omnia secreta sua admissus est* &c. In Maximo etiam purus est, & de Zoilo habet ut præcedens. *Zoili.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Joannis Euangelistæ. Maximi episcopi & confessoris.*

VATICAN. signatus num 5949. Hoc die codex iste plane Adonianus est, nam Maximo prætermisso, Dionysium Papam restituit.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. Zoilum, superius presbyterum, in episcopum transformat hic codex: *In partibus Aquileiæ, sancti Zoëli episcopi & confessoris.* *Zoëli.*

De Joanne. EDITIO LUBECO-COL. Post *ecclesias*, de Joanne sic interlerit: *Et confectus senio, sciens supervenisse diem recessûs sui, convocatis discipulis suis, per multa signorum experimenta premens Christum, descendens in defossum sepultura suæ locum, facta oratione obiit, tam extraneus à dolore mortis, quam à corruptione carnis invenitur alienus; post passionem Domini sexagesimo octavo* &c. De Maximo & Zoilo, eadem habet, quæ supra. *Zoili.*

De Jacobo. Zoili. GREVEN. *Eodem die, ordinatio episcopatus sancti Jacobi fratris Domini. Zoili presbyteri & confessoris, qui cum sanctum Crisogonum sepelisset, eodem sibi apparente, tricesimo die passionis ejus, ad Dominum perrexit. Aspalianæ virginis. Claudiæ, matris sanctæ Eugeniæ. Patronæ, sanctæ matronæ. Fabiolæ, matronæ sanctæ, à beato Hieronymo laudatæ.* *Aspalianæ. Claudiæ. Patronæ. Fabiolæ.*

Zoëli. MOLAN. *In partibus Aquileiæ, sancti Zoëli presbyteri & confessoris, qui in passione beati Chrysogoni legitur.* Tum minoribus typis ex GREVEN. hanc annuntiationem subjungit: *Fabiolæ, matronæ sanctæ, à beato Hieronymo laudatæ.* De hac nihil in editionibus posterioribus, ubi post Zoëlum adjicitur: *Eodem die, sancti patris & confessoris Theodori scriptoris, & fratris ejus Theophanis poëtæ.* Vide egregia duorum fratrum Acta apud Surium. *Fabiolæ.* *Theodori & Theophanis.*

V *Kal.*

Die 28.

BEthleem, natalis sanctorum Innocentium, qui ab Herode rege interfecti sunt. Ancira Galatiæ, sanctorum Eutici presbiteri & Domitiani diaconi. *Innocent. Eutychii & Domitiani.*

Ita puriores codices *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp. & Max-Lubec. incipiunt: *Apud Bethleem*, in quo à ceteris omnibus dissentiunt, sicut Molan. sic incipiens, *Bethlehem Judæ.* Variant codices in *Innocentum* & *Innocentium*, postremum prætulimus. *Ancira Galatiæ*, communior

nior est codicum scribendi ratio ; alii habent, *Anchira*, *Ancyra*, *Antira*, *Galathiæ*, *Galaciæ* &c. Major concordia *Eutici*, in quo ferme omnes conveniunt, verosimile est scribendum *Eutychii*, ut legit Romanum : solus Antverp-maj. habet *Euticii*. In optimis est *Domitiani*, in non paucis *Domiciani* : in Rosweyd. omittitur ultima vox *diaconi*.

Innocentiũ. OBSERVATIO. Hactenus nec quæsivit nec definivit Ecclesia, quo proprie die passi sint *Innocentes* à bimatu & infra, impii Herodis jussu crudelissime trucidati ; nec diei quartæ post festum Nativitatis electio quidquam conferre videtur, ad stabiliendum quo anno infanticidium contigerit, de quibus vide Florentinii notam hoc die, ejusque de Magorum ad Christum venientium historia, itenerisque tempore, Exercitationem à pag. 229. De pluribus, ad eorumdem Magorum adorationem, atque ad infantium cædem spectantibus, in Ephemeridibus Græco-Moscis, ad XXIX Decembris, & novissime in Responsionibus disputavit Papebrochius ; nos hîc ex professo institutionem festi & Martyrologorum genesim exploramus. Non facile probabitur, Innocentum nostrorum memoriam Origenis ætate in Ecclesia celebratam fuisse, nec magis ex Augustino educi posse videtur, cultos eo tempore cum Octava, ut ritu ecclesiastico loquimur. At vero eorum solennitatem, etiam ante Augustini tempora festivam fuisse, nihil vetat asserere. Certum antiquissimi cultûs monumentum habes in laudato sæpe alibi Carthaginensi Kalendario, hoc die legente : V *Kal. Jan. sanctorum Infantium, quos Herodes occidit.* Sequuntur Kalendaria alia, Sacramentaria, & quæcumque exstant religiosæ venerationis antiqua monumenta. Inter apographa Hieronymiana Epternacense vetustissimum sic habet : *Bethleem Juda, natalis Infantum :* alia paulo uberius: *Bethleem, natale sanctorum infantium & lactantium, qui sub Herode pro Christo passi sunt.* Non video dubitandum esse, quin pro *lactantium*, legendum plane sit *lactentium*, ut est in Hieronymiano Corbeiensi, quamvis priorem lectionem secutus sit Rabanus ; ad quæ scrupulosior videtur Florentinii observatio, dum matres infantibus ferme conjungi posse insinuat. Beda clare & nitide : *Natalis sanctorum martyrum Innocentium.* Flori elogium non magni momenti est. Romanum parvum solito stylo : *Bethleem, sanctorum Innocentium.* Ado paucula subjunxit, quæ in Auctariis descripta inferius dabimus. Usuardus vel ex perpetuo ductore Viennensi Martyrologo, vel ex Hieronymianis ipsis seligere potuit, quæ phrasi suæ magis convenire existimavit. Exstat apud Surium de Infantibus oratio, quæ cum aliis sanctorum Patrum encomiis, in majori opere poterit illustrari. Sic primos illos Christi Martyrum flosculos cecinit Wandelbertus :

Uberibus matrum rapuit quos dura cupido
Regnandique sitis ; Christum dum perdere natum
Herodes cupit, Infantes quinto veneramur.

Eutychii & Domitiani. *Eutychius* & *Domitianus* martyres sunt solo ferme nomine & conditione, atque in solis Hieronymianis exemplaribus noti, unde ab Usuardo certissime translati sunt. Corrigenda est Lucensis codicis luxata commemoratio ex Epternacensi & Corbeiensi, distincte scribentibus, ut est in textu nostro : *Ancira Galatiæ, Eutici presbyteri, Domitiani diaconi.* Dixi supra in Variantibus me legere *Eutychii*, ut nitidiori orthographiæ cum Baronio me conformem.

AUCTARIA.

PULSANEN. Qui Usuardinos textus plerumque abbreviare solitus est, hîc denuo ex Adone nonnulla descripsit, quæ ad Nostrum prorsus non spectant. Sic post *Innocentium*, subtexuit: *Quos Herodes, cum Christi nativitatem Magorum indicio cognovisset, trigesimo sexto* [in Adone est *trigesimo quinto*] *anno regni sui interfici jussit. Qui anno trigesimo sexto, morbo intercutiano, scatentibus toto corpore vermibus, miserabiliter & digne moritur.* Vide fontem ipsum paulo puriorem. Ultima annuntiatio in hoc codice prætermittitur. *De Innocent.*

MUNERAT. Textui superaddit : *In Affrica, natale sanctorum Victoris, Castoris, & Rogaciani.* Accepti sunt ex Hieronymianis, & hoc vel alio ordine, etiam ab aliis referuntur. *Victoris & socior.*

BELIN. Ordinem tantillum immutat, & cum eo conveniunt ANTVERP-MAX. aliique omnes mediæ notæ codices, sic legentes : *In Affrica, natale sanctorum Castoris, Victoris & Rogatiani.* *Castoris & socior.*

CENTULEN. A puritate rursus deficit: *Bethleem, natalis sanctorum Innocentum, quos Herodes, cum Christi nativitatem Magorum indicio cognovisset, anno regni sui trigesimo quinto interfici jussit, inter quos, duos proprios filios enecavit.* De Eutychio & Domitiano, nihil. *De Innocent.*

BRUXELLEN. Sic habet : *In Bethleem Judæ, natale sanctorum Innocentum. Quos Herodes rex cognita à Magis Christi nativitate, interfici jussit ; quique postea morbo intercutis aquæ, scatentibus toto corpore vermibus, ut dignum erat, miserabiliter mortuus est. In Affrica, natale sanctorum Castoris, Victoris & Rogatiani.* In sanctis ultimis Eutychio & Domitiano satis purus est. *De Innocent.* *Castoris & sociorum.*

HAGENOYEN. Notissima est quæstio de numero martyrum Innocentium, quem Græci, nullo fundamento, ad quatuordecim millia extendunt. Audi, quid hujus codicis auctor comminiscatur : *Apud Bethlehem Judæ, natale beatorum Innocentum martyrum, quorum numerus est centies* *De Innocent.*

centies mille & quadraginta quatuor millia. Ysti ab Herode impio rege Aschalonita, alienigena, occisi sunt, qui nulli umquam nocuerunt. Sed quia tunc temporis fuerunt, quando natus Christus Dominus à pluribus vaticinatus est, ut Christum in eis occideret, eos interfecit, & ideo vice Christi eos celebrat Ecclesia. Romæ, natale Zozimi Papæ. Hic fuit natione Græcus, & sedit annis duobus & mensibus octo. Hic constituit cereum benedici in sabbato sancto Paschæ, & ut servus ullo [opinor *nullo*] *modo clericus efficeretur, & ut nullus clericus in publico potum venderet. Item constituit, ut dyaconus in ecclesia Ewangelium legat, & quod homines stare debeant in Ewangelio, & cum magna reverentia audire. Item in Missa Christianus aliquid Deo offerat. Et sepultus est in Vaticano.* In secunda satis purus est. In fine addit de Castore & sociis, ut supra.

Multa de Zosimo PP.

Castoris &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Totus textus de more contrahitur: *Sanctorum Innocentium. Eutychii presbyteri & Domitiani diaconi.*

VATICAN. sign. num. 5949. deficit in tota annuntiatione secunda.

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Bethleem Judæ, natale sanctorum Innocentum, quos Herodes Ascalonita, cum Christi nativitatem Magorum indicio cognovisset, omnes à bimatu & infra interfici jussit, sicut Euangelica pandit historia.* Pura est in Ancyranis. In fine autem subdit: *In Africa, natale sanctorum Castoris* &c.

DeInnocent.

Castoris &c.

GREVEN. *In Africa, sanctorum Castorii, Victoris, Rogatiani. Item secundum Cathalogum hîc, Alphegi Cantuariensis episcopi & martyris. Qui juxta alios habetur supra, decimo septimo Kalendas Maii.* Vult dicere, XIII *Kalendas.* Pergit: *Translatio sancti Joannis Papæ & martyris, de Ravenna Romam. Eodem die, sanctorum Euthicii & Florentii monachorum & confessorum. Quorum Eutycius, ut inquit Gregorius 3 Dialogorum, in spiritali zelo atque in fervore virtutum se exercuerat, multorumque animas ad Deum perducere exhortando satagebat. Florentius simplicitati atque orationi deditam vitam ducebat. Ambo vero miraculorum gloria illustres, in Domino quieverunt.* Vide Gregorii narrationem apud Surium. Sequitur: *Theodoræ, matronæ Romanæ.*

Castoris &c.

Alfegi.

Transl. Joan. P P.

Eutychii & Florentii.

Theodoræ.

MOLAN. De Innocentibus, post *interfecti sunt*, ex Adone textui aliis litteris inserit; *trigesimo quinto anno regni sui; qui anno trigesimo sexto morbo intercutis aquæ & scatentibus toto corpore vermibus miserabiliter & digne moritur.* In fine: *In Aphrica, natale sanctorum Castoris* &c. De Eutychio & Florentio, GREVENI verba, quæ superius retulimus, descripsit. Editiones posteriores cum hac priori in omnibus plane conveniunt.

DeInnocent.

Castoris &c.

IV *Kal.* *Die* 29.

HIerosolimis, Dauid regis. Apud Arelatem, natalis sancti Trophimi, cujus meminit Paulus scribens ad Timotheum, qui ab eodem Apostolo episcopus ordinatus, præfatæ urbi primus ob Christi Euangelium prædicandum directus est. Ex cujus fonte, ut Papa Zosimus scribit, tota Gallia fidei rivulos accepit. In pago Oximensi, sancti Ebrulfi confessoris.

David. *Trophimi.* *Ebrulfi.*

Sola & unica ex omni parte pura est *Molani editio.*

VARIA LECTIO. Hæc duo dumtaxat in Molano displicent; quod pro *Trophimi*, scribat *Trophini*; & *Ebrulphi* pro *Ebrulfi.* Nunc ostendendæ capitales Variationes, ob quas tot codices è purorum numero fuerint excludendi. Prætensum Pratense autographum cum duobus consuetis sociis Antverp-maj. & Rosweyd. quibus sæpe, & hîc tertius Aquicinctinus accedit, à reliquis omnibus in eo discordat, quod textui in fine adjiciat: *Item Hierosolimis, sanctæ Melaniæ, Deo sacratæ*, de qua nulli prorsus alii codices hoc die meminere, excepto uno unico Greveni auctario. Codex Herinienſis purissimus esset, nisi secundo loco proprium Remense interjiceret: *Relatio pretiosissimi corporis, à civitate Remorum, beati Remigii.* Ceteri fere omnes agunt de Thoma Cantuariensi, ut ordine suo in Auctariis demonstrabimus. Notat Castellanus, in præfato Pratensi codice sub finem præterea adjici: *Et S. Th. Cantuar.* Sed manu Gothica, inquit, ubi Melania Carlovingiaco charactere adscribitur, quo totum codicem exaratum sæpe testatus est.

De codicib. non puris.

OBSERVATIO. Liceat hîc sub operis finem verbo repetere, quod non semel supra manifeste ostendimus, unum nempe è singularibus Romani parvi characteribus esse, quod præter ceteros Martyrologos, plures è veteri Testamento patriarchas & prophetas, Christianis sacris insertos, repræsentet. *Rex David* nec ab ullo Hieronymiano, nec à Beda aut ejus sequacibus Floro & Rabano, signatus reperitur, sed primùm ab auctore parvi illius Martyrologii, his verbis: *David regis.* Hæc Ado simpliciter transcripsit, Noster auxit sola præmissa positione, sed neglecto elogio, quod tamen aliis hujusmodi Sanctis sæpe applicare non prætermisit. Patuit id clarissime locis pluribus, ut vide VI Julii, VI Septembris, sæpius alibi, ac recentissime XVI Decembris. Utrum Wandelbertus Romanum parvum viderit, utrum ambo antiquiorem fontem consulverint, utut evolvere studiose conatus fuerim, fateor hactenus incertum esse. Interim

David.

utrumque Sanctum hoc die à laudato auctore Romani parvi celebratum, sic versibus suis honoravit poëta Martyrologus:

Vates rexque pius, divinæ & stirpis origo
Insignit quartum David sermone fideque.
Urbsque Arelas, Trophimo gaudens pastore, coruscat.

Trophimi. Est igitur annuntiatio nostra secunda à Romano parvo sic primùm quoque posita: *Et Trophimi episcopi, discipuli Apostolorum.* Frequentius supra recurrerunt sancti illi Apostoli, seu Apostolorum discipuli, ex novo Testamento educti, parvo huic Martyrologio, non minus quam patriarchæ & prophetæ, omnino proprii: nec dubium videtur, quin hîc vere designetur *Trophimus* ille, cujus nomen est Act. 20 ℣ 4, & rursus 21 ℣ 29, quemque Apostolus 2 ad Tim. 4 ℣ 20, testatur se *infirmum reliquisse Mileti.* Cur isti *episcopi* dignitatem adscribat auctor noster, non satis equidem perspicio; nisi & ipse in ea opinione fuerit, quam primus in Martyrologia apertius invexit Ado, dum inter Festivitates Apostolorum, hoc Trophimo encomium aptavit, quod subinde ab Usuardo integre adoptatum, in recentiora omnia, atque adeo & in Romanum transfusum est. Vides hîc denuo recurrere quæstionem, quæ sæpius alibi, & notanter XVIII Decembris versanda nuper fuit, de primis Euangelii prædicatoribus, adeoque episcopis, à Sede Apostolica in Gallias directis, à qua ferme & hujus articuli pendet solutio; utrum nempe *Trophimus Arelatensis*, cum Pauli Apostoli discipulo sit confundendus. Scio Baronium in hodierna Notatione, manifestissimi erroris arguere Turonensem Gregorium, quod *temporibus Decii imperatoris* Trophimum *in Gallias missum affirmet.* At enim tot habet eruditissimos patronos, tot solidis argumentis firmatur Gregorii narratio, ut eminentissimi Annalistæ sententiæ non ausim subscribere. Hîc locus non est, momenta rationum aut referendi aut expendendi; videat curiosus lector scriptores, XVIII hujus citatos, ac de Trophimo seorsim disputantem Tillemontium tomo 4 à pag. 703. Nihil hîc interim in hac Trophimi controversia à nobis pro alterutra parte determinatum, donec res tota accuratius in Actis examinari possit.

De Crescente Adonis. Ebrulfi. Si falsa est Trophimi, Pauli discipuli, & Arelatensis episcopi identitas, fateri cogimur, errorem istum ab Adone potissimum profluxisse; sed & hoc ipso die error novus, vel saltem inutilis repetitio offertur, dum *Crescentem* ejusdem item Pauli discipulum, hoc die memorat, quem nativis coloribus XXVII Junii depinxerat. Melius Usuardus Crescentem prætermisit, eique è penu proprio *Ebrulfum* abbatem Vitensem substituit, Adoni Pratensi, toties supra refutato, à Mabilione perperam adscriptum. Vide hunc, sec. 1 Benedict. à pag. 354 Acta Ebrulfi integritati restituentem, quæ apud Surium in compendium redacta fuerant. De Sancti translatione agit laudatus Mabilio sec. 5 Bened. à pag. 226. *Melaniam* codicibus Usuardinis adjectitiam esse, superius abunde probavimus: estque ex dictis omnibus patentissima toties nostri laterculi germana simplicitas.

AUCTARIA.

DE codicibus PRATEN. & HERINIEN. dictum est in Variantibus. In postremo ad infimam codicis oram recentiori manu adscribitur Thomas Cantuariensis, ut habet GREVEN. infra.

Thomæ. TORNACEN. Secundo loco inserit: *In Anglia, civitate Cantuaria, passio beati Thomæ martyris, ejusdem civitatis archiepiscopi, qui pro justicia defensione, à ministris regis Angliæ crudeliter occisus est.* Cetera pura sunt.

Melaniæ. Thomæ. ANTVERP-MAJ. Incipit: *Hierosolymis, David magni regis.* Pro *Ebrulfi* scribit *Brulli.* In Melania, convenit cum PRATEN. &c. In fine *Civitate Cantuaria, sancti Thomæ archiepiscopi & martyris, qui ob defensionem justiciæ, in ecclesia sedis suæ gladio percussus, migravit ad Christum.*

Melaniæ. Felicis. ROSWEYD. De Davide, *magni regis & prophetæ.* Habet de Malania, ut priores socii. Et in fine: *Romæ, Felicis.* Ex Hieronymianis.

PULSANEN. Sic scribit: *Depositio David.* Post *Trophimi episcopi*, Adonianè: *De quo scribit Apostolus ad Timotheum: Trofimum autem reliqui infirmum Mileti.* Desunt reliqua, & in margine alia manu adscribitur: *Apud Cantuariam, sancti Thomæ episcopi & martyris.* Plura in codicibus aliis.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In fine: *In Britanniis, civitate Cantuaria, sancti Thomæ episcopi & martyris, qui ob defensionem justiciæ, in basilica sedis suæ, gladio percussus migravit ad Christum.* *De eodem.*

MUNERAT. In textu satis purus subdit: *Apud Cantuariam, passio sancti Thomæ episcopi, infra septa ecclesiæ suæ à carnificibus, pro causa ipsius Ecclesiæ, crudeliter trucidati. Apud Bituricam Aquitaniæ primatam* [an *primatem?*] *depositio beatissimi Ursini confessoris, primi Bituricensium archiepiscopi, à beato Clemente ad prædicandam Christi fidem illuc transmissi. Hunc tradunt hystoriæ à Domino Nataneël appellatum, & in cœna illius, quando pro mundi redemptione statim passurus erat, lectoris usum officio.* *De eodem.* *Ursini.*

BELIN. Primo loco: *In Anglia, civitate Cantuariensi, sancti Thomæ archiepiscopi & martyris, qui ob defensionem justitiæ, in basilica sua gladio percussus, migravit ad Christum.* Tum: *David regis & prophetæ.* Multa male impressa sunt. *Thomæ.*

GREVEN. Mirum est potuisse ab hoc Thomam Cantuariensem Usuardo adscribi, & quidem absque solito signo L. Utitur eadem phrasi, qua ANTVERP. & soliti superius socii, nisi quod interserat, *feliciter*, ante *migravit ad Christum:* *Ejusdem.*

ANT-

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Secundo loco de Thoma Cantuarienſi, iiſdem etiam verbis, quibus ANTV. &c. ſupra; ſed pro *ad Chriſtum*, legunt *ad Dominum*.

ALBERG. & DANIC. Idem habent, ſed primo loco; David autem, ſecundo.

CENTULEN. *Jeroſolimis, depoſitio David regis. Arelato, ſancti Trophymi epiſcopi & confeſſoris, quem beatus Paulus Apoſtolus ordinavit, & eidem civitati deſtinavit. In pago Oximenſe, ſancti Ebrulfi abbatis. Ipſo die, paſſio ſancti Thomæ Cantuarienſis archiepiſcopi.* Alii pluribus. *Thomæ.*

BRUXELLEN. *Jeroſolimis, depoſitio David regis & prophetæ.* De Trophimo, ſatis pure. De Thoma Cantuarienſi, ut ANTVERP. & alii ſupra. *Thomæ.* Tum pergit: *Romæ, ordinatio ſanctorum Felicis & Bonifacii epiſcoporum. In pago Axonienſi, Ortico monaſterio, depoſitio ſancti Ebrulfi confeſſoris, cujus geſta habentur. In Affrica, ſanctorum Creſcenti & Liboſi epiſcoporum. Apud Bituricas, ſancti Urſini epiſcopi & confeſſoris.* *Felicis &c.* *Creſcent & c.* *Urſini.*

HAGENOYEN. Primo loco totius vitæ Davidicæ compendium exhibet, modo & ſtylo ſuo: ſed hæc ex ſacris Litteris melius depromentur. In Trophimo ſatis purus eſt. Sequitur longa hiſtoria de Thoma, quam non vacat deſcribere.

AQUICINCT. In fine habet de Melania, cum PRATEN. &c. ut dictum eſt in Variantibus. Inſuper adjungit: *Cantuariæ, paſſio ſancti Thomæ, ejuſdem civitatis archiepiſcopi & martyris.* *Thomæ.*

VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus num. 130. In fine: *Eodem die Bituricas, ſancti Urſini epiſcopi & confeſſoris.* *Urſini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Thomæ epiſcopi & martyris. Ebrulphi confeſſoris. Trophimi epiſcopi. David regis Iſraël.* *Thomæ.*

DIVIONEN. S. Benigni. *Ipſo die, ſancti Alberti abbatis, cujus vita multis refulſit miraculis.* A Caſteliano dicitur abbas *Gembrunenſis*. *Alberti.*

In VATICAN. ſub num. 5949. Nihil de David & Ebrulfo. Adjicitur: *Ravennæ, ſancti Barbatiani preſbyteri & confeſſoris.* In Romano ponitur XXXI Decembris. *Barbatiani.*

FLORENTIN. *Item ſancti Florentii epiſcopi civitatis Haroiſæ*, vel *Auroiſæ, & confeſſoris.* Puto indicari Florentium Arauſionenſem, de quo cum Uſuardo egimus XVII Octobris. Notat Caſtellanus, honorari Florentiolæ. Forte hîc recolitur elevatio, tranſlatio, aut quid ſimile. Pergunt codices: *Compoſtellæ, tranſlatio ſancti Jacobi Apoſtoli, ut patet ex ejus legenda. Romæ, ſancti Felicis epiſcopi.* Tum ſolus STROZZIAN. *Item feſtum Raphaël archangeli.* *Florentii.* *Tranſlat Jacobi Ap.* *Felicis.* *Raph. arch.*

BURDEGALEN. Feſtum peculiare habet: *Tranſlatio ſancti Renati epiſcopi.* Vide Caſtellanum in indice ad *Renat* & *Renè*. *Tranſlat. Renati.*

EDITIO LUBECO-COL. *Jeroſolymis, ſancti David regis prophetæ.* In Trophimo, ſatis pura eſt. Tum: *In Britaniis, civitate Cantuaria, natale ſancti Thomæ epiſcopi & martyris, ſub Henrico rege Anglorum, cui ob defenſionem juſtitiæ, in baſilica ſedis ſuæ, gladio ſacram coronam abſcindunt, cerebrum effuſum cum ſanguine crudeliter ſpargunt, & tali martyrio anima migravit ad Dominum.* De Ebrulfo, addit, *abbatis*. Demum: *Romæ, ſanctorum Bonifacii epiſcopi & Felicis confeſſorum.* *De Thomâ.* *Bonifacii & Felicis.*

GREVEN. *In Aphrica, Liboſi epiſcopi. Ipſo die, ſecundum Adonem, Creſcentis, Apoſtoli Pauli diſcipuli, Viennenſis eccleſiæ doctoris primi. Uſuardus eum habet quinto Kalendas Julii.* Sed & ipſo illo die Creſcentem ſignat Ado, ut in Obſervatione notavimus. *Romæ, Bonifacii epiſcopi & Felicis confeſſorum. Helduardi epiſcopi & confeſſoris. Item David heremitæ, de quo in vitas Patrum legitur, quod ex latrone probatiſſimus monachus factus ſit. Item commemoratio ſanctorum Jeſſe, patris David, & Nathan prophetæ. Eodem die, ſanctæ Melaniæ, matronæ Romanæ, Jheroſol. Deo ſacratæ.* *Liboſi.* *Creſcentis.* *Bonifac. &c.* *Helduardi.* *David eremitæ.* *Jeſſe.* *Nathan.* *Melaniæ.*

MOLAN. In fine de Ebrulfo adjicit: *Cujus geſta habentur. In Anglia, civitate Cantuaria, ſancti Thomæ archiepiſcopi* &c. ex BELINO. Editiones poſteriores litteris Italicis ſecundo loco agunt de Thoma Cantuarienſi, etiam ex BELIN. In fine idem addunt de Ebrulfo. Deinde, *Item natalis beati Hildevuardi, Tullenſis epiſcopi.* Eſt patronus oppidi Teneramundani, de quo vide Caſtellanum. Denique minoribus typis: *Eodem die, ſancti patris Marcelli archimandritæ monaſterii Non dormientium.* Vulgo noti ſunt monachi illius monaſterii ſub nomine *Acœmetarum*. *Thomæ.* *Hilduardi.* *Marcelli.*

III *Kal.* *Die* 30.

APud Spoletum, natalis beati Sabini epiſcopi, Exuperantii & Marcelli diaconorum, & Venuſtiani cum uxore & filiis, ſub Maximiano imperatore. Ex quibus Marcellus & Exuperantius primò equuleo ſuſpenſi, dein fuſtibus graviter macerati, poſt ungulis abraſi, & laterum aduſtione aſſati, martyrium compleverunt. Venuſtianus autem non multò poſt, una cum uxore & filiis, gladio necatus. Sanctus vero Sabinus poſt manuum detruncationem & diutinam carceris religationem, ad mortem uſque cæſus eſt. Horum itaque martyrium, licet diverſo extiterit tempore, unâ tamen recolitur die. Alexandriæ, ſancti Manſueti martyris, cum aliis decem. *Sabini & aliorum.* *Manſuet & ſociorum.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Vix aliquid inter citatos pro textu codices notatu dignum occurrit. *Exſuperantii* ſcribit Romanum parvum, Ado *Exuperantii*; major pars Adonem ſequitur, & ſic in textu ſervatum. *Relegationem* legunt Munerat. & Greven.; *religatio-*

ligationem habent ceteri, idque ad ſenſus exigentiam magis videtur accedere, quam-vis neutrum ſatis claram conſtructionem reddat, quam in Molano minus etiam invenies per *carceris relevationem.*

Sabini, & aliorum.

OBSERVATIO. In ſola ſerie noſtra noti ſunt Martyres, prima textûs commemoratione laudati. Romanum parvum ceterorum anteſignanus præivit hoc modo: *Apud Spoletum, Sabini epiſcopi, Exſuperantii & Marcelli, & Venuſtiani cum uxore & filiis, qui paſſi* VII *Idus Decembris, feſtivitatem ſepulturæ habent* III *Kalend. Januarii.* Hæc ita compendioſe relata, cum vulgatis Actis non omnino concordant. Vidit ipſa, procul dubio, Martyrologus Viennenſis, unde elogium paulo diſtinctius magiſque diffuſum extraxit, necdum tamen ita accuratum, ut omnia, quæ controverti poſſunt, ſatis clare explicet. Uſuardus longiorem Adonis orationem in elegantem epitomen redigens, nonnulla ſtudioſe vitavit, quæ in aliis pariunt difficultates, non male à Caſtellano in appoſita notula explanatas. Conſtat, non una, nec omnino conformia, præfatorum Martyrum Acta edita eſſe. Dubitari non poteſt, quin ipſa manuſcripta habuerit Baronius, cum in Annalibus ad annum CCCI num. 18 *ſinceriſſima* prædicet, *quæque ad verbum ſint merito recenſenda: utinam,* inquiens, *ſicut fidelia, ita in omnibus integra reperiſſemus, & eo quo ſunt cæpta candore, pariter abſoluta.* Pleniora, & forte ſinceriora vulgavit V. C. Stephanus Baluzius tomo 2 Miſcell. à pag. 47; alibi à nobis laudatus; in Notis pag. 465 indubitanter aſſerens, *ſinceriſſima & optima* eſſe, *& digna quæ veniant in manus hominum eruditorum.* Spoleto non recte à Martyrologis noſtris Sanctos hos omnes attribui, ex Actis ipſis manifeſtum eſt; neque ex iiſdem ſatis eruitur, cujus urbis antiſtes fuerit, qui ut ceterorum primipilus ponitur *Sabinus* ſeu *Savinus epiſcopus*, tametſi ultro fateamur, Spoleti martyrio coronatum eſſe. De Venuſtiano agens Papebrochius, die quo à Tudertinis colitur, XVIII Aprilis, nonnulla in vulgatis pridem Actis reperit, quæ diverſa à Baronio via exponenda putavit, ipſorum veritatem nequaquam impugnans. At recentior Tillemontius, nec Baluzianis Actis acquieſcit, tomo 5 pag. 603 & 604 plura accumulans, quibus eorum fidem labefactare conatur. Non diffitebor, occurrere aliqua, quæ criticum lectorem merito remorentur; ſed quis neſciat, Acta etiam aurea nævis hinc inde non carere, præſertim in nominibus propriis, quandoque contortis, aut, cum in antiquis membranis eraſa fuerint, male ſuppoſitis. Certe tot ſimplicis ſinceritatis radii, inter obſcuriores nubeculas in oculos incurrunt, ut laudata Acta, à Tillemontii cenſura, per nos vel ſucceſſores noſtros aliquando vindicatum iri, non diffidam, quidquid ab iis abhorruiſſe videatur Ruinartius, cujus inſtituti erat, ea ſola Acta proferre, quæ nec à Dodwello, nec à quovis hæretico, quantumvis pertinaci, in dubium revocari poſſent.

Manſueti & ſociorum

Adoni perperam olim adſcripta erat ſequens annuntiatio: *Item in inſula Oya, ſanctorum Florentii, Sereni, Pauli, Stephani, Papiani & Cleti*, à Moſandro per aſteriſcum diſtincta, à Roſweydo in appendicem rejecta. Item ex VIII Aprilis fruſtra repetitus *Perpetuus Turonenſis.* Male connexos cum Florentio in Oya inſula ſocios, Alexandriam reducit & Manſueto conjungit Florentinius, in Epternacenſi reperiens novem, in Corbeienſi undecim, ubi in Lucenſi decem apponebantur, toti ſeriei perperam immixto Florentio. Qualem codicem Hieronymienſem ſecutus ſit Uſuardus, facile conjicis; Lucenſi ſimilem præ oculis habuiſſe, non dubito, ex eoque Manſuetum nominatim excerpſiſſe, ſociis aliis decem relictis anonymis. An Wandelbertus Manſuetum & Florentium conſodales crediderit, neſcio; ſaltem utrumque ſic hodierno ſuo unico verſiculo combinavit:

Manſuetus ternum, ſimul & Florentius ornant.

AUCTARIA.

Tranſlat. Jacobi.

ANTVERP-MAJ. Incipit: *Tranſlatio ſancti Jacobi Apoſtoli.* In reliquo Uſuardino textu purus eſt.

Florentii. Perpetui.

ROSWEYD. Non ſatis diſtincti ſunt hodiernus & craſtinus laterculus; ceterum hoc die textui ſatis puro ſuperaddidit: *Oia inſula, ſancti Florentis.* Ex Hieronymianis acceptus videtur. *Turonis, ſancti Perpetui epiſcopi & confeſſoris.* Hic clare in Hieronymianis exprimitur, à noſtris ſignatus VIII Aprilis. Rabanus priores codices ſequitur.

Perpetui.

PULSANEN. Textum alium ſubſtituit: *Turonis, natalis ſancti Perpetui epiſcopi & confeſſoris.* Tum ex die ſequenti: *Apud Senones, beatorum martyrum Sabiniani epiſcopi & Potentiani. Qui à beatis Apoſtolis ad prædicandum directi, præfatam urbem martyrii ſui confeſſione illuſtrem fecerunt.* *Sabiniani & Potent.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro ſubdunt: *Romæ, Felicis epiſcopi. Turonis, Sancti Perpetui epiſcopi.* *Felicis. Perpetui.*

ANTVERP-MAX. Cum omnibus mediæ notæ codicibus, in prima purus eſt, ſed ſecundam plane prætermittit. In fine autem additur: *Romæ, ſancti Felicis epiſcopi.* Solus ALBERG. ſupra ceteros adjungit: *Turonis, Perpetui epiſcopi & confeſſoris. Qui plurium extitit fundator eccleſiarum.* *Felicis. Perpetui.*

CEN-

CENTULEN. *Apud Spoletum, ſancti Sabini epiſcopi, Exuperantii, Marcelli diaconorum, & Venuſtiani cum uxore & filiis, ſub Maximiano imperatore paſſorum. Turonis, ſancti Perpetui epiſcopi & confeſſoris.* *Perpetui.*

BRUXELLEN. Incipit: *Oia inſula, natale ſanctorum Florencii, Sereni, Pauli, Stephani, Papiani & Cleti. In Alexandria, natale ſanctorum Manſueti, Securi, Donati, Honorii, Poledui, & Appiani.* Vide Hieronymiana, & ibi Florentinium, martyres illos ad propriam claſſem reducentem. *Florentii & ſociorum. Manſueti & ſociorum.*

In prima annuntiatione de Spoletinis martyribus modice interpolatus eſt. In fine: *Turonis, ſancti Perpetui epiſcopi & confeſſoris. Qui plurium fundator extuit eccleſiarum.* *Perpetui.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione ſatis purus eſt, ſecundam ſic formatur: *Alexandriæ, paſſio ſancti Manſueti epiſcopi & martyris, cum aliis decem.* Sequitur ex die præcedenti: *In pago Oximenſi, natalis ſancti Ebrulfi confeſſoris. Ipſo die, natalis ſancti Læporii epiſcopi & martyris. Turonis, ſancti Perpetui epiſcopi & confeſſoris.* *Manſuet. ep.* *Ebrulfi* *Leporii.* *Perpetui.*

AQUICINCT. Pro *Marcelli*, ſcribit *Marcellini.* In fine addit: *Romæ, Felicis epiſcopi. Turonis, Perpetui epiſcopi & confeſſoris, qui extitit fundator eccleſiarum.* Alii ſupra addunt *plurium.* Additamenta eadem & eodem modo habent codices VICTORIN. & REG. SUEC. ſign. num. 130. *Felicis.* *Perpetui.*

DAVERONEN. *Turonis, ſancti Perpetui epiſcopi, qui beati Martini baſilicam miro opere fabricavit.* *Perpetui.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Perpetui epiſcopi. Sabini epiſcopi & martyris cum ſociis.* De his egit ſupra XV Januarii. *Manſueti, cum aliis decem mart.* *Ejuſdem.*

CODEX D. LE MARE ſignatus A. *Francovei, confeſſoris atque Pontificis eccleſiæ Senonenſis, tranſlatio, à baſilica ſanctæ Columbæ, in monaſterium ſancti Symphoriani. Oya inſula, depoſitio ſancti Florentii.* *DeFrancov.* *Florentii.*

CODEX D. DU CHEVAL. ſignatus C. *Turonis, ſancti Perpetui.....* ut AQUICINCT. &c. *Perpetui.*

VATICAN. ſub. num. 5949. Deeſt annuntiatio prima. Ad *Manſueti* autem adduntur ſequentes ſocii, qui etiam in Romano habentur, *Severi, Appani, Donati, Honorii.*

ALTEMPS. *Apud Ewesham, ſancti Egwini epiſcopi & confeſſoris.* Vide Martyrolog. Caſtellani. *Egwini.*

JURENSIS. Habet, ut plures alii codices reterunt ſupra: *In Oya inſula, ſancti Florentii.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Sueſſionis, tranſlatio corporis ſancti Oneſimi epiſcopi & confeſſoris. Remis, tranſlatio ſanctorum martyrum Timothei & Apollinaris* [&] *ſociorum eorum*, recentiori manu. *De Oneſim.* *De Tim. &c.*

EDITIO LUBECO-COL. Prima ſatis pura eſt. Tum: *Romæ, ſancti Felicis epiſcopi & confeſſoris.* *Felicis.* Sequitur de Manſueto, pure. Deinde: *Dolenſi cœnobio, ſancti Alberti abbatis. Turonis, Perpetui epiſcopi & confeſſoris. Qui plurium* &c. *Eodem die, tranſlatio ſancti Jacobi Apoſtoli, fratris beati Johannis Euangeliſtæ.* *Alberti.* *Perpetui.* *Tranſlat.* *Jacobi.*

BELIN. In fine: *Romæ, ſancti Felicis epiſcopi. Turonis, ſancti Perpetui epiſcopi & confeſſoris.* *Felicis.* *Perpetui.*

GREVEN. *In Apulia, ſancti Liberalis epiſcopi Cannenſis & martyris. Qui patre ſenatore progenitus, ſancto cuidam epiſcopo literis imbuendus commiſſus, ab eodem præſatæ eccleſiæ in epiſcopum ordinatus eſt.* Puto indicari *Rugerium* vel *Rogerium*, de quo vide Caſtellanum. Sic procedit elogium: *Cumque injunctum ſollerter exequeretur officium, etiam ad martyrii palmam (lectum aneum, craticulam igne ſuppoſito, ſarthaginem oleo ferventi & adipe plenam, furnumque nil læſus ſuperans) unà cum Cerbero præfecto, qui in ejus confeſſione credidit, & matre ſua Euanthia capitis obtruncatione pervenire meruit. In Oia inſula, ſanctorum Florentii, Sereni, Pauli, Stephani, Papiani, Cleti. Item Alexandriæ, ſanctorum Securi, Donati, Honorii, Poleclyti, Appiani, ſociorum ſancti Manſueti.* Jam dixi de hiſce videndas Florentinii obſervationes. *Turonis, ſancti Perpetui epiſcopi & confeſſoris. Quem Uſuardus habet VI Idus Aprilis. Secundum Cathalogum, Romæ, Felicis Papæ III (ſecundum alios IV) & confeſſoris. Item cœnobio Dolenſi, ſancti Alberti abbatis. Eodem die, tranſlatio ſancti Jacobi Majoris Apoſtoli.* *Liberalis, cum elogio.* *Florentii & ſociorum.* *Securi & ſociorum.* *Perpetui.* *Felicis.* *Alberti.* *Tranſlat.* *Jacobi.*

MOLAN. *Romæ, ſancti Felicis epiſcopi. Turonis, ſancti Perpetui epiſcopi & confeſſoris. Qui plurium* &c. *Ipſo die, Florentii confeſſoris.* Poſteriores editiones ſic habent: *Mediolani, Eugenii archiepiſcopi. Die vigeſima, ſanctæ martyris Anyſiæ. Et Zotici presbyteri, orphanorum altoris.* De Felice, ut ſupra. Tum: *Compoſtellæ in Gallecia, adventus corporis ſancti Jacobi Apoſtoli, qui quod viva voce non potuit, cadavere trunco, Chriſtianam pietatem mentibus Hiſpanorum ingeſſit. Ipſo die, adventus corporis ſancti Vuinnoci in Bergas, anno ab Incarnatione Domini nongenteſimo, Indictione tertia.* Vide VI Novemb. *Felicis.* *Perpetui.* *Florentii.* *Eugenii.* *Anyſiæ.* *Zotici.* *Advent.* *Jacobi.* *Advent.* *Winoci.*

Pridie Kal. *Die* 31.

ROmæ, natalis ſancti Silveſtri Papæ, cujus actus clari habentur. Apud Senones, beatorum Sabiniani epiſcopi & Potentiani, qui à Pontifice Romano ad prædicandum directi, eamdem metropolim martyrii ſui confeſſione illuſtrem fecerunt. Et in eadem urbe, ſanctæ Columbæ virginis: quæ ſuperato igne, gladio cæſa eſt. Retiariæ, ſancti Hermetis exorciſtæ. *Silveſtri.* *Sabiniani & Potent.* *Columbæ.* *Hermetis.*

Plane puri ſunt, *Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. prima Belini editio, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Dixi, citatos codices plane puros eſſe, quo ſatis indico, alios proxime puros, ad puritatem tamen omnimodam non accedere. Tales ſunt Praten. Antverp-mai. & Roſweyd. in eo excedentes, quod de Columba, poſt *caſa eſt*, addant, *juſſu Aureliani principis*; quæ verba nec Adoniana, nec proinde Uſuardina, ex Bedæ *De Praten. & al. codd.*

Martyrologio in citatos codices, uti & in Aquicinctinum traducta existimo: certe ex omnibus aliis probatioribus codicibus satis patet, ad textum hodiernum referenda non esse. Ceteræ codicum pro textu citatorum variationes perexiguæ sunt, & fere scriptoria sphalmata, ut *Sylvestri*, *Saviniani*, *aput*, *eandem*, *Pontiani* in Molan. pro *Potentiani*, *Reciaria*, *Reuariæ*, &c. Greven. & Molan. transponunt vocabula in, *sanctæ virginis Columbæ*.

Silvestri. OBSERVATIO. Prima & vetustissima glorioſi Pontificis Silvestri memoria, clarissime exprimitur in sæpe à nobis laudato Bucherii Kalendario: *Pridie Kal. Jan. Sylvestri in Priscillæ.* Subscribunt reliqua omnia, quæ supersunt, monumenta sacra ecclesiastica. Ut ad nostra propius accedamus, memoratur in omnibus Hieronymianis apographis: *Depositio sancti Silvestri episcopi* Eadem verba sunt in Beda, eadem in Rabano, qui solum addidit, *& confessoris.* Quæ Floro tribuuntur, hîc observanda non sunt. Seriei nostræ ductor Romanum parvum, sic habet: *Romæ, Silvestri Papæ & confessoris.* Tale est Adonis elogium ex Pontifical. desumptum, ut fatendum sit, vel famosa Acta, Gelasii temporis nota, ipsum non vidisse, vel, præter morem, studiose ea evitasse, quæ cum historica veritate conciliari non posse adverterat. Noster ex Adone nihil accepisse videtur, solum indicans, *claros* ejus *Actus haberi*, quos non omnimodè probasse, ex jejuniori ejus oratione facile colligitur. Habemus præclarissimum Sanctum, primumque pacificatæ à Constantino Ecclesiæ Pontificem, magnis rebus gestis & sanctitate venerandum: utinam tam vera esset ejus historia, tot scriptis ultro citroque agitata, & non ita pridem post multos alios eruditos viros, à Papebrochio & Janningo pro non exigua parte, falsi convicta; quæ est hodie litteratorum ferme omnium receptissima opinio, nihil proficiente conatu Combefisii, dum inter Lectos triumphos novi aliquid se produxisse existimat. Versor in re, hoc tempore pervulgata, de qua vide Apologiam præliminarem ante tomum 1 Junii à pag. 16, & Responsiones ad articulum 2 & 3. Observatu plane dignum est, quod inter omnes antiquos Martyrologos nullus historiam baptismi Constantini attigerit, præter solum Wandelbertum, cujus hoc est metricum de sancto Silvestro elogium:

Sylvester pridie Romanam Papa per urbem
Lætantes populos votis sibi subdit amicis,
Pontificum primus tranquillam cernere pacem
Qui meruit, dominosque orbis purgare lavacro.

Sabinianus & *Potentianus* nec in Hieronymianis, nec in serie Bedæ, nec in Romano parvo noti sunt: signavit eos Ado, sed utrumque modo simplici, cum interim Usuardus primo titulum *Episcopi* adscribat. Rursus in eo differunt, quod Noster scribat, *à Pontifice Romano directos, eamdem metropolim martyrii sui confessione illustrem feciſſe*: Ado autem asserat, *ab Apostolis ad prædicandum directos, præfatam urbem* &c. At missionem illam Apostolicam forte suspectam habuit Usuardus; certe ex eorum Actis, sive à Mombritio sive à Surio editis, non magis probari videtur, duos illos Sanctos immediatos Apostolorum discipulos fuisse, quam fuerint primi isti Galliarum episcopi, de quibus alibi abunde diximus. Agit de illis Tillemontius in Dionysio Parisiensi, tu vide ejus tomum 4. pag. 727. Multa penes nos inveniuntur documenta Mss. à variis submissa, quæ ad proprium locum examinanda remittimus. A Wandelberto post Columbam celebrantur; metrica elogia inter se contexta, infra dabimus.

Sabiniani & Potentiani

Porro celeberrima virgo *Columba* apertissime memoratur in codicibus Hieronymianis omnibus apud Florentinium: *Senonas*, vel *Senonas civitate, passio sanctæ Columbæ virginis.* Beda plenius: *Et passio sanctæ Columbæ virginis, Senones, sub Aureliano imperatore, quæ superato igne cæsa est.* Bedam verbatim sequitur Rabanus. Romanum parvum strictius: *Et sanctæ Columbæ virginis.* At elogium nostrum plane Adonianum est, omisso tyranni nomine, quod ex Beda in aliquot Usuardinos codices irrepsisse, supra in Variantibus notavimus. Late patet inclytæ virginis cultus, nec desunt Acta varia, quæ apud nos etiam exstant, tum Mss. tum typis edita, in quibus, ut mitissime dicam, sinceritatis notæ desiderantur: nec quisquam satis digeret oblatum virgini ab Aureliano, Cæsaris filii sui, quem ignorat historia, conjugium. An cetera omnia satis excusari possint, suo loco examinabitur. *Hermes exorcista* à Nostri ducibus non notatus, pure Usuardinus dici potest, sed ex Hieronymianis eductus, de quo vide Florentinium & Castellani notatiunculam. De Actis aut gestis ejus altum silentium. Hîc elogia ultima Wandelberti de Martyribus Senonensibus subjicio, quibus & mensis December & totus annus sacer concluditur:

Columbæ.

Hermetis.

Virgo Columba, simul palmam virtute perennem,
Percepitque suo Christum comitata cruore:
Cumque Potentiano Sabinianus eodem

Occur-

Occurrit festo, æqualis ara atque triumpho,
Urbem qui Senonum primi docuere patroni.
Hæc tandem claudunt extremum festa Decembrem.

AUCTARIA.

PRATEN. De ejus & sociorum codicum interpolatione, dictum est supra in Variantibus.

PULSANEN. De Silvestro post *habentur*, sic addit: *Hic post beatum Petrum trigesimus quintus, rexit Ecclesiam annos tres, menses decem, dies undecim. Cujus industria synodus præclarissima in toto orbe terrarum, trecentorum decem & octo Patrum, apud Niceam urbem Bithiniæ est celebrata, sub Consulari Constantino Augusto & Licinio, pridie Kal. Januarii. Eodem die, apud Senones, passio sanctæ Columbæ virginis.* Nihil præterea. *De Silvestro.*

ANTVERP-MAX. Cum sex suis mediæ notæ sociis, tres primas annuntiationes interpolat. In prima, post *Papæ*, inserit: *Qui trigesimus quintus post beatum Petrum Romanam rexit Ecclesiam, & plenus virtutibus obiit in pace, sepultus in cimiterio Priscillæ, via Salaria, cujus* &c. In secunda, post *Potentiani: Qui ex septuaginta duobus Christi discipulis à Pontifice* &c. Post *virginis*, in tertia: *Quæ sub Aureliano imperatore.* *De eodem.*

CENTULEN. *Romæ, sancti Silvestri Papæ & confessoris, cujus vitæ sanctitas, & gestorum nobilitas, in Ecclesia Dei laude perpetua celebratur. Senones, sanctorum Sabini, & Potentiani episcoporum, à beato Petro ibidem transmissorum. In eadem urbe, sanctæ Columbæ virginis, sub imperatore Aureliano. Retiariæ* &c. Pure. *De Silvestr.*

BRUXELLEN. *Romæ, sancti Silvestri Papæ; qui plenus virtutibus obiit in pace, & sepultus est in cimiterio Priscillæ, via Salaria. Cujus Actus* &c. *Item Romæ, natale sanctorum Zenonis & Donati.* Hic in Hieronymianis est: quid si alter pro urbe *Senonis* irrepserit? In Sabiniano & Potentiano similis est ANTVERP-MAX. &c. Sequitur de Columba & Hermete; sed ultimum codicis folium laceratum est. *De eodem. Zenonis & Donati.*

HAGENOYEN. Tria longa elogia adducit, primum de Sabiniano & Potentiano; alterum de Columba; de Silvestro tertium, quæ ex vulgatis Actis contexta sunt, ad quæ malo Lectores remittere, quam hîc multis inconcinne dispositis describendis diutius immorari. Annuntiationem ultimam nova positione non recte auxit: *In Recia provincia, civitate Reciaria, depositio sancti Hermetis exorcistæ.* Castellanus Retiariam in Servia collocat.

AQUICINCT. De Silvestro, post *habentur*, adjicit: *Hic constituit chrisma ab episcopo fieri, & ut presbyter baptizaret, & ut laicus nulli clerico crimen audeat inferre, & dalmaticis in ecclesia uti.* In Columba fere convenit cum *Pratensi* & duobus aliis supra citatis, addens, *sub Aureliano principe.* *De Silvestr.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Silvestri Papæ & confessoris. Odilonis abbatis.* Vide 1 & 11 Januarii. Pergit: *Columbæ virginis & martyris. Sabiniani & Potentiani martyrum.* *Odilonis.*

In VATICAN. signato num. 5949. Deest annuntiatio ultima, cui hîc ex Hieronymianis alia substituitur; nempe: *Item Romæ, sanctarum Donatæ, Paulinæ & Serotinæ.* Vide ibi quomodo formanda sint nomina. *Donatæ &c.*

JUREN. Non capio, cur hoc die hîc addatur: *In Gallis, natale sancti Elegii confessoris.* *Elegii.*

EDITIO LUBECO-COL. De Silvestro multa adjicit, quæ non lubet describere. In Sabiniano & Potentiano; item in Columba similis est codicibus mediæ notæ. De Hermete, addit *& confessoris.*

BELINI editio altera in fine habet: *Eodem die, sancti Odilonis abbatis.*

GREVEN. *Apud Carthaginem, sanctorum Saturnini & Celestini. Item, sanctorum Hilarii, Donati. Apud Ravennam, sancti Barbatiani presbyteri & confessoris. Qui de Antiochia Romam veniens, cum fama sanctitatis ejus & signorum ubique volaret, Placidia Augusta, una cum filio Valentiniano ipsum invitantes, monasterium sibi construxerunt, ubi in sanctis operibus cursum vitæ sua explens, quievit in pace.* *Saturnin. &c. Hilarii &c. Barbatiani cum elogio.*

MOLAN. *Et sancti Barbatiani confessoris.* Editiones posteriores scribunt: *Eodem die, sancti Barbatiani* &c. Tum: *Die trigesima prima, sancta Melanæ* [pro *Melaniæ*] *Romanæ.* Omnes ferme codices solitam singulorum dierum clausulam hîc ad verbum apponunt: *Et aliorum plurimorum Sanctorum, Martyrum, Confessorum atque Virginum.* Respondetur DEO GRATIAS. Repeto ultimum Wandelberti versiculum, Martyrologii totius conclusionem. *Melaniæ.*

Hæc tandem claudunt extremum festa Decembrem.

AD MAIOREM DEI GLORIAM.

STAATL. BIBL. BAMBG.

INDEX

INDEX

NOMINUM SANCTORUM OMNIUM

qui in ipso Usuardi textu continentur.

A

Aaron sacerdos		
abacuc propheta		
abacuc m		
abdella m		
abdon m		
abilius episcopus		
abraham patriarcha		
abundius presb. m		
abundius m		
abundius diac. m		
acepsimas episc. m		
achillas episc.		
achilleus diac. m		
achilleus m		
aciscius m		
arcontius m		
acutus m		
adauctus m		
adrianus m		
adrianus m		
adventor m		
adulfus m		
afra m		
afrodisius episc. con.		
afrodisius m		
agabus propheta		
agape virgo		
agape m		
agapitus m		
agapitus diaconus m		
agapitus m		
agapius episc. m		
agapius m		
agapius filius eustachii		
agatha virgo m		
agatho m		
agathon m		
agathonica m		
aggeus m		
agnes virgo m		
agnes secundo		
agoadus m		
agricola m		
agricola m		
albanus epis. conf.		
albanus m		
albanus m		
albina m		
aldegundis virgo		
alexander m		
alexander m		
alexander episc.		
alexander m		
alexander episc. m		
alexander m		
alexander m		
alexander m & socii 34		
alexander papa m		
alexander m		
alexander m		
alexander filius s. felicii. m		10 *julii*
1 *julii*	*alexander m*	21 *julii*
15 *januarii*	*alexander episc. conf.*	28 *augusti*
20 *januarii*	*alexander de legione thebæorum m*	26 *augusti*
21 *aprilis*	*alexander m*	9 *septembris*
30 *julii*	*alexander epis. m*	21 *septembris*
22 *Februarii*	*alexander m*	12 *decembris*
9 *Octobris*	*almachius m*	1 *januarii*
8 *junii*	*alpinianus presb.*	30 *junii*
26 *augusti*	*amandus episc.*	6 *februarii*
10 *decembris*	*amantius m*	10 *februarii*
22 *aprilis*	*amantius m*	6 & 10 *junii*
7 *novembris*	*amantius episc. rutenen.*	4 *novembris*
23 *aprilis*	*amarantus m*	7 *novembris*
12 *maii*	*amarinus vir dei m*	25 *januarii*
17 *novembris*	*amator episc.*	1 *maii*
5 *septembris*	*amator episc. augustodunen.*	26 *novembris*
19 *septembris*	*amatus presb. abbas*	13 *septembris*
30 *augusti*	*ambrosius episc. conf.*	4 *aprilis*
8 *septembris*	*ambrosius conf.*	16 *octobris*
1 *martii*	*ambrosius abbas agaunensis*	2 *novembris*
20 *novembris*	*ammon m*	9 *februarii*
27 *septembris*	*ammon m*	8 *septembris*
5 *augusti*	*ammon m*	20 *decembris*
22 *martii*	*ammonaria m*	12 *decembris*
28 *aprilis*	*ammonius infans m*	12 *februarii*
13 *februarii*	*ammonius lector*	26 *martii*
15 *februarii*	*ammonius m*	26 *novembris*
3 *aprilis*	*ammonius*	18 *januarii*
24 *martii*	*ammonius m*	14 *februarii*
6 *augusti*	*amos propheta*	31 *martii*
18 *augusti*	*ampelus m*	20 *novembris*
29 *aprilis*	*amphianus m*	5 *aprilis*
28 *aprilis*	*anacletus papa m*	26 *aprilis*
2 *novembris*	*ananias m*	21 *aprilis*
5 *februarii*	*ananias babilonius*	16 *Decembris*
7 *decembris*	*ananias*	25 *januarii*
14 *februarii*	*anastasia m*	25 *decembris*
13 *aprilis*	*anastasius papa*	27 *aprilis*
4 *januarii*	*anastasius m*	29 *junii*
21 *januarii*	*anastasius m*	21 *augusti*
28 *januarii*	*anatholia virgo m*	9 *julii*
24 *junii*	*anatholius episc.*	3 *julii*
27 *novembris*	*andeolus subdiaconus m*	1 *maii*
16 *decembris*	*andochius presb. m*	24 *septembris*
1 *martii*	*andreæ apostoli translatio 2, lucæ & timothei*	9 *maii*
22 *junii*	*andreas apostolus*	30 *novembris*
1 *decembris*	*andreas m*	15 *maii*
2 *junii*	*andronicus m*	11 *octobris*
30 *januarii*	*anetus m*	31 *martii*
9 *februarii*	*anianus diac. m*	10 *novembris*
26 *februarii*	*anianus episc. aurelian.*	17 *novembris*
10 *martii*	*anna prophetissa*	1 *septembris*
18 *martii*	*annuntiatio dominica*	25 *martii*
27 *martii*	*anthia mater eleutherii m*	18 *aprilis*
28 *martii*	*anthimus episc. cum multis aliis m*	27 *aprilis*
24 *aprilis*	*anthimus m presb.*	11 *maii*
3 *maii*	*antheros papa*	3 *januarii*
29 *maii*	*antholianus m*	6 *Februarii*
6 *junii*	*antimus m*	27 *septembris*

anti-

INDEX.

antinogenus m — 9 septembris
antiochus episc. — 24 julii
antonia virgo m — 15 octobris
antonia m — 29 aprilis
antoninus presb. m — 4 maii
antoninus m — 9 januarii
antoninus m — 26 aprilis
antoninus m — 2 septembris
antoninus puer m — 3 septembris
antoninus conf. — 30 septembris
antonius abb. — 17 januarii
antonius m — 14 februarii
antonius m — 22 augusti
apelius m — 12 februarii
aper episc. conf. — 15 septembris
apodemus m — 16 aprilis
apollinaris m — 21 junii
apollinaris episc. m — 23 julii
apollinaris m — 23 augusti
apollinaris episc. — 5 octobris
apollonia virg. m — 9 februarii
apollonius m — 8 martii
apollonius m — 5 aprilis
apollonius & alii 5 m m — 10 aprilis
apollonius senator m — 18 augusti
apollonius m — 5 junii
aprilis m — 22 augusti
apronianus m — 2 februarii
apuleius m — 7 octobris
aquila m — 23 januarii
aquila ex actis apostol. — 8 julii
aquila m — 1 augusti
aquilina m — 24 julii
aquilinus m — 4 januarii
aquilinus m — 4 februarii
aquilinus m — 16 maii
aquilinus m — 17 maii
aquilinus m scillitan. — 17 julii
arabia m — 13 martii
arator presb. — 21 aprilis
archadius m — 12 januarii
archadius m — 13 novembris
archillaus m — 23 augusti
archinimus m — 29 martii
archippus socius pauli — 20 martii
aretas m — 1 octobris
argeus m — 2 januarii
aristarchus discipulus pauli — 4 augusti
aristeus episc. — 3 septembris
aristides sapientia clarissimus — 31 augusti
aristion christi discipulus — 22 februarii
ariston m — 2 julii
aristonicus m — 19 aprilis
armogastes m — 29 martii
arnulfus episc. metensis — 16 augusti
arrianus m — 8 martii
arsenius monachus — 19 julii
arsenius m — 14 decembris
artemius m — 6 junii
asarias babilonius — 16 decembris
ascla m — 23 januarii
asclepiades m — 18 octobris
asterius m — 3 martii
asterius m — 23 augusti
asterius presb. — 21 octobris
athanasius episc. — 2 maii
attalus m — 2 junii
atticus — 6 novembris
audactus presb. m — 24 octobris
audax m — 9 julii
audifax m — 20 januarii
audoenus conf. episc. — 24 augusti

audomarus episc. conf. — 9 septembris
aventinus episc. conf. — 4 februarii
aventius m — 7 junii
augulus episc. — 7 februarii
augurius diac. m — 21 januarii
augustinus m — 7 maii
augustinus anglorum episc. — 26 maii
augustinus episc. — 28 augusti
augustus m — 7 maii
avitus m — 27 januarii
avitus episc. — 5 februarii
avitus presbyter conf. — 17 junii
aunarius episc. conf. — 25 septembris
aurea virgo — 4 octobris
aurelianus episc. arelat. — 16 junii
aurelius — 27 augusti
austreberta virgo — 10 februarii
austregisilus epis. conf. — 20 maii
autbertus episc. cameracensis — 13 decembris

B

Babilas episc conf. — 24 januarii
bacchus m — 7 octobris
balbina virgo — 31 martii
baldomeres vir dei — 27 februarii
barala puer m — 18 novembris
barbara virgo m — 16 decembris
barnabas apostolus — 11 junii
bartholomæus apostolus — 24 Augusti
basilides m — 10 junii
basilides m — 12 junii
basileus m — 2 martii
basilius episc. — 1 januarii
basilius episc. — 14 junii
basilla virg. m — 20 maii
basolus conf. — 15 octobris
bassa m — 6 martii
bassianus m — 14 februarii
bassus m — 14 februarii
bathildis regina — 26 januarii
baudelius m — 20 maii
baro conf. — 1 octobris
beata virgo — 29 junii
beatus conf. — 9 maii
beatrix m — 29 julii
benedicta m — 4 januarii
benedicta virg. m — 8 octobris
benedictus abbas — 21 martii
benedictus translatus — 11 julii
benedictus confessor — 23 octobris
benignus — 3 aprilis
benignus presb. m — 1 novembris
beronicus m — 19 octobris
bertinus abbas — 5 septembris
bessia m scillitan. — 17 julii
beturius m scillitan. — 17 julii
bibiana virg. m — 2 decembris
bicor m — 22 aprilis
blandina m — 2 junii
blasius episc. m — 15 februarii
boni acius episc. m — 5 junii
bonifacius m — 5 junii
bonifacius diac. m — 17 augusti
Bonifacius m — 6 decembris
bonitus episc. conf. — 15 januarii
bonosa m — 15 julii
bonosus m — 21 augusti
bonus presb. m — 1 augusti
briccius episc. turon — 13 novembris
brictius episc. conf. — 9 julii
brigida virgo — 1 februarii

INDEX.

C

cæcilia m	22 *novembris*
cæcilianus m	16 *aprilis*
cæcilius conf.	15 *maii*
cæsarius episc. arelat.	27 *augusti*
cæsarius diac. m	1 *novembris*
cæsarius m	3 *novembris*
cainichus abbas	11 *octobris*
cajus palatinus m	4 *martii*
cajus m	4 *octobris*
cajus m	4 *januarii*
cajus m	10 *martii*
cajus m	19 *aprilis*
cajus m	22 *aprilis*
cajus papa	21 *octobris*
cajus m	20 *novembris*
cajus m	10 *maii*
calepodius presb. m	16 *aprilis*
caliſtus m	14 *octobris*
caliſtus papa m	28 *januarii*
calinicus m	19 *martii*
calocerus m	19 *maii*
calocerus m	6 *junii*
candida uxor artemii	29 *augusti*
candida virgo	2 *februarii*
candidus m	11 *martii*
candidus m	22 *septembris*
candidus m thebæus.	3 *octobris*
candidus m	31 *maii*
cantianilla m	31 *maii*
cantianus m	1 *julii*
cantius m	1 *julii*
carileſus presb.	20 *octobris*
capraſius abbas	28 *aprilis*
capraſius m	16 *aprilis*
carilippus m	8 *novembris*
cariſtus m	10 *decembris*
carpoforus m ex coronatis	13 *aprilis*
carpoforus presb. m	12 *octobris*
carpus episc. m	16 *aprilis*
carpus diſcip. pauli m	5 *augusti*
caſſianus m	13 *augusti*
caſſianus episc. conf.	3 *decembris*
caſſianus m	10 *octobris*
caſſianus m	20 *julii*
caſſius m	26 *martii*
caſtolus m	27 *aprilis*
caſtor	28 *martii*
caſtor m	7 *julii*
caſtorius m	8 *novembris*
caſtorius m	22 *maii*
caſtus m	4 *septembris*
caſtus	6 *octobris*
caſtus m	22 *februarii*
cathedra ſ. petri antioch.	15 *julii*
catulinus diaconus m	3 *martii*
celedonius m	3 *februarii*
celerina m	3 *februarii*
celerinus diac.	9 *januarii*
celſus puer m	12 *junii*
celſus m	10 *junii*
cenſurius episc. conf.	10 *junii*
cerealis m	14 *septembris*
cerealis m	28 *maii*
charaunus m	1 *augusti*
charitas virg. m	23 *decembris*
childebertus rex	3 *aprilis*
chionia m	24 *novembris*
chriſogonus m	22 *aprilis*
chriſotelus m presb.	

chriſtina virgo m	24 *julii*
chriſtophorus m	25 *julii*
chriſtophorus monachus m	20 *augusti*
chryſanthus cum daria m	1 *decembris*
circumciſio D. N. J. C.	1 *januarii*
cirinus m	25 *martii*
cirinus m	26 *aprilis*
cirinus m	12 *junii*
cithinus m ſcillitan.	17 *julii*
clarus presb. m	4 *novembris*
claudianus m	25 *februarii*
claudianus m	6 *martii*
claudius m cum uxore & filiis m m	18 *februarii*
claudius m	26 *aprilis*
claudius m	7 *julii*
claudius m	23 *augusti*
claudius m	8 *novembris*
claudius tribunus m	3 *decembris*
clemens episc.	23 *novembris*
clemens alexand. presb.	4 *decembris*
clementinus m	14 *novembris*
cleophas m	25 *septembris*
clerus diac. m	7 *januarii*
clodoaldus preſb.	7 *septembris*
cointa m	8 *februarii*
columba preſb.	9 *junii*
columba virg. m	31 *decembris*
columbanus abbas	21 *novembris*
commemoratio ſancti Pauli	30 *junii*
conceptio joannis baptiſtæ	24 *septembris*
concordia m	13 *augusti*
conon martyr et filius eius	29 *maii*
conſtantia m	19 *septembris*
conſtantinus episc.	12 *aprilis*
concordius m	1 *januarii*
corduba m	21 *maii*
cornelius centurio episc.	2 *februarii*
cornelius papa m	14 *septembris*
corona m	14 *maii*
corſicus preſb.	30 *junii*
coſmas m	27 *septembris*
cottidus diac.	6 *septembris*
craton m	15 *februarii*
creſcens diſcipulus apoſt. pauli	27 *junii*
creſcens filius ſymphoroſæ m	27 *junii*
creſcens m	1 *octobris*
creſcentia m	15 *junii*
creſcentianus m	31 *maii*
creſcentianus m	2 *julii*
creſcentianus m	12 *augusti*
creſcentianus m	14 *septembris*
creſcentianus m	24 *novembris*
creſcentio m	17 *septembris*
criſpina m	5 *decembris*
criſpinianus m	25 *octobris*
criſpinus m	25 *octobris*
criſpinus episc. m	19 *novembris*
criſpolus m	30 *maii*
criſpus preſb.	18 *augusti*
criſpus m	4 *octobris*
criſteta m	27 *octobris*
cucufas m	25 *julii*
cunibertus episc.	12 *novembris*
curcodemus diac.	4 *maii*
cuthbertus epiſc.	20 *martii*
cyprianus episc. m	14 *septembris*
cyprianus episc. m	26 *septembris*
cyprianus episc. m	12 *octobris*
cyprianus abbas petragoric.	9 *decembris*
cyriacus diac. m	16 *martii*
cyriacus m	20 *junii*

cyria-

INDEX.

cyriacus diac. m — 8 Augusti
cyrilla filia Decii m — 28 Octobris
cyrillus episc. — 28 januarii
cyrillus m — 20 martii
cyrillus episc. m — 9 julii
cyrillus m — 1 jaugusti
cyricus m — 3 januarii
cyricus m — 16 junii
cyrion presb. m — 14 Februarii

D

Dafrosa m
dalmatius m
damasus papa
damianus m
daniel propheta
darius m
daria virgo m
dasius m
dativa m
dativus m
dativus m
david rex psalmographus
decollatio vel potius inventio cap. J. B.
dedicatio basilicæ s. crucis parisiis.
demetria virgo
demetrius m
demetrius episc. m
demetrius m
democritus m
desiderius episc. conf.
desiderius episc. lingonensis
desiderius m
didymus m
diocles m
diodolus m
diodorus presb. m
diogenes m
diomedes
dionysia m
dionysia m
dionysius m
dionysius m
dionysius m
dionysius episc. corinthi
dionysius m pater pancratii
dionysius episc. conf.
dionysius m
dionysius
dionysius episc. m
dionysius episc. m
dionysius episc. alexandrinus
dionysius papa
dioscorus m
dioscorus lector m
dioscorus puer m
dius
dius m
domio episc cum militibus 5 martyribus — 11 aprilis
domitilla virgo m — 7 maii
domitius m — 5 julii
domitianus abbas — 1 julii
domitianus m — 1 augusti
domitianus diac. m — 28 decembris
domnina virg. cum sociis m m — 14 aprilis
domninus m — 30 martii
domninus — 20 aprilis
domninus m — 9 octobris
donatianus m — 24 maii
donatianus episc. m — 6 septembris
donata m scillitana — 17 julii
donatilla virgo m — 30 julii
donatus m — 4 februarii
donatus m — 17 februarii
donatus m — 1 martii
donati & aliorum tredecim — 7 aprilis
donatus m — 21 maii
donatus episc. m — 7 augusti
donatus presb. — 19 augusti
donatus m — 23 augusti
donatus m — 5 septembris
donatus m — 12 decembris
dormitio deiparæ — 15 augusti
dorothea virgo m — 6 februarii
dorotheus m — 9 septembris
dorotheus m — 28 martii
droctoveus abbas — 10 martii
drusus m — 14 Decembris
dula virgo m — 25 martii

E

Ebrulfus conf. — 29 decembris
edilitrudis virgo — 23 junii
egdunus presb. & alii 7 m m — 12 martii
egesippus — 7 aprilis
elasippus m — 17 januarii
eleasarus m — 23 augusti
eleutherius episc. m — 18 aprilis
eleutherius episc. — 26 augusti
eleutherius m cum aliis innumeris — 2 octobris
eleutherius diac. m — 9 octobris
eligius episc. conf. — 1 decembris
elodia virgo m — 22 Octobris
emerentiana virgo m — 23 januarii
emilianus m — 8 februarii
emilianus m — 29 aprilis
emilianus — 18 julii
emilianus diac. m — 17 septembris
emilianus presb. conf. — 12 novembris
emilianus m — 6 decembris
emilius m — 22 maii
emilius m — 28 maii
emilius m — 6 octobris
Emitherius m — 3 martii
emmeramnus episc. m — 20 septembris
epafras episc. coloss. m — 19 julii
epagatus m — 2 junii
eparchus monachus conf. — 1 julii
ephrem diaconus — 1 februarii
epictetus m — 22 augusti
epimachus m. — 10 maii
epimachus m — 12 decembris
epiphania domini — 6 januarii
epiphanius episc. — 7 aprilis
epiphanius salaminæ episc. — 12 maii
epipodius m — 22 aprilis
epolonus m — 24 januarii
eracleas m — 29 septembris
eraclius episc. conf. — 8 junii
eraclius m — 17 maii
eraclius m — 26 maii
erasmus episc. m — 3 junii
erasmus m — 25 novembris
esdras propheta — 13 julii
esicius conf. — 15 maii
esichius m — 15 junii
etherius episc. — 27 julii
euagrius — 3 aprilis
euagrius m — 1 octobris
eucherius episc. lugdunen — 16 novembris
euentius m — 3 maii
eufrasia virg. — 11 februarii
eufrasia

eufrasia virg.	13 *martii*	*exuperius m*
eufrasius episcopus	14 *januarii*	*ezechiel propheta*
eufrasius conf.	15 *maii*	
eufrosina virgo	1 *januarii*	
eufrosina v. m	7 *maii*	*Fabianus papa m*
eufrosius	14 *martii*	*fabius m*
eugendus abbas	1 *januarii*	*fandila presb. m*
eugenia virgo m	25 *decembris*	*fara virgo*
eugenianus m	8 *januarii*	*faro episcopus*
eugenius m	24 *januarii*	*fausta virgo m*
eugenius m	20 *martii*	*faustinus m*
eugenius filius symphorosæ	27 *junii*	*faustinus m*
eugenius episc. carthaginensis martyr, cum sociis quin-gentis	13 *julii*	*faustinus m*
eugenius episc. toletan.	13 *novembris*	*faustus m*
eugenius m	15 *novembris*	*faustus m*
eugenius m	4 *januarii*	*faustus m*
euilasius m	20 *septembris*	*faustus diacon m*
eulalia virg. m	12. *februarii*	*faustus presb. m*
eulalia virgo m	10 *decembris*	*feben de qua apostolus scribit*
eulogius diac. m	21 *januarii*	*felicianus m*
eulogius confessor	3 *julii*	*felicianus m*
eulogius presb. m	20 *septembris*	*felicianus m*
eumenia m.	12 *Augusti*	*felicianus m*
eunus m	27 *februarii*	*felicianus m*
euodius	25 *aprilis*	*felicissima virgo m*
euodius episc. m	6 *maii*	*felicissimus m*
euodius m filius theodotæ	2 *augusti*	*felicissimus m*
euotus m	16 *aprilis*	*felicissimus diac. m*
euphemia virgo m	16 *septembris*	*felicissimus m*
euplus diacon. m	12 *augusti*	*felicissimus m*
euprepia m	12 *augusti*	*felicissimus m*
euprepius m	27 *septembris*	*felicitas m*
euprobus epis. m vel *eutropius*	30 *aprilis*	*felicula m*
eusebius palatinus, cum novem m m	5 *martii*	*felicula virg. m*
eusebius m	28 *aprilis*	*felix m*
eusebius episc. conf.	21 *junii*	*felix presbyter confessor*
eusebius vercell. m	1 *augusti*	*felix m*
eusebius presb. conf.	14 *augusti*	*felix m*
eusebius m	25 *augusti*	*felix m*
eusebius m	22 *octobris*	*felix m*
eusebius monachus	5 *novembris*	*felix presb. m*
eustasius abbas	29 *martii*	*felix episc. m*
eustachius epis. con.	16 *julii*	*felix m*
eustachius presbyter.	12 *octobris*	*felix m*
eustachius al. *placidus m*	2 *novembris*	*felix papa m*
eustorgius presb.	11 *aprilis*	*felix m*
eustosius m	10 *novembris*	*felix presb. m*
euthimius diacon.	5 *maii*	*felix m*
eutices m	15 *aprilis*	*felix m*
eutichianus m	2 *julii*	*felix filius s. felicit. m*
eutichianus m	13 *novembris*	*felix m scillitan.*
eutichianus papa m	8 *decembris*	*felix papa m*
eutichii diaconi	21 *maii*	*felix mart*
euticius m	5 *octobris*	*felix m*
euticius m	11 *decembris*	*felix m*
euticius presbyter m	28 *decembris*	*felix m*
euticus m	19 *septembris*	*felix episc. m*
euticus m	29 *septembris*	*felix m item*
eutropia soror nicasii	14 *decembris*	*felix m*
eutropius episc.	27 *maii*	*felix m*
eutropius m	15 *julii*	*felix episc. m*
evurtius episc. aurelianensis	7 *septembris*	*felix episc. m*
ewaldi duo m m	3 *octobris*	*felix presb. m*
exaltatio s. crucis	14 *septembris*	*felix m*
exceptio georgii & aurelii m m	20 *octobris*	*felix episc. m*
expeditus m	19 *aprilis*	*ferreolus presb. m*
exuperantius diacon. m	30 *decembris*	*ferreolus m*
exuperia cum aliis	26 *julii*	*ferrutio diaconus m*
exuperius m theb.	22 *septembris*	*festivitas omnium sanctorum*
exuperius epis. con.	28 *septembris*	*festus diac. m*

F

19 *novembris*	
10 *aprilis*	
20 *januarii*	
31 *julii*	
13 *junii*	
7 *decembris*	
28 *octobris*	
20 *septembris*	
15 *februarii*	
29 *julii*	
7 *augusti*	
16 *aprilis*	
1 *augusti*	
8 *septembris*	
13 *octobris*	
19 *novembris*	
26 *novembris*	
3 *septembris*	
2 *februarii*	
9 *junii*	
21 *julii*	
29 *octobris*	
19 *novembris*	
12 *augusti*	
26 *maii*	
2 *julii*	
6 *augusti*	
26 *octobris*	
24 *novembris*	
7 *martii*	
23 *novembris*	
14 *Februarii*	
13. *junii*	
7 *januarii*	
14 *januarii*	
12 *februarii*	
16 *martii*	
16 *aprilis*	
21 *aprilis*	
23 *aprilis*	
18 *maii*	
24 *maii*	
28 *maii*	
30 *maii*	
11 *junii*	
23 *junii*	
2 *julii*	
10 *julii*	
10 *julii*	
17 *julii*	
29 *julii*	
1 *augusti*	
22 *augusti*	
27 *augusti*	
30 *augusti*	
10 *septembris*	
10 *septembris*	
19 *septembris*	
24 *septembris*	
12 *octobris*	
24 *octobris*	
5 *novembris*	
6 *novembris*	
15 *novembris*	
16 *junii*	
18 *septembris*	
16 *julii*	
1 *novembris*	
19 *septembris*	
festus	

festus m — 21 decembris
fides virg. m — 1 augusti
fides virgo m — 6 octobris
filoromus m cum sociis — 4 februarii
finianus presbyt. conf. — 17 februarii
firmatus diaconus — 5 octobris
firminus episc. m — 25 septembris
firminus episc. conf. — 11 octobris
firmus m. — 2 februarii
flaviana virgo — 5 octobris
flavianus m — 30 januarii
flavius m — 7 maii
flora m. — 24 novembris
florentia m — 10 novembris
florentinus m — 27 septembris
florentius m — 15 julii
florentius presb. conf. — 22 septembris
florentius m — 10 octobris
florentius episcopus — 17 octobris
florentius m — 27 octobris
florianus m — 4 maii
florus m — 22 decembris
fortunatus m — 9 januarii
fortunatus m — 2 februarii
fortunatus diac. m — 23 aprilis
fortunatus m — 11 junii
fortunatus archidiac. m — 12 julii
fortunatus episc. — 14 octobris
fortunatus m — 15 octobris
fortunatus lector m — 24 octobris
fortunus m — 21 aprilis
fotinus episp. m — 2 junii
franto abbas — 14 aprilis
fraternus episc. conf. — 29 septembris
fronto m — 16 aprilis
fronto episc. — 25 octobris
fructuosa m — 23 augusti
fructuosus episc. m — 21 januarii
frumentius m — 23 martii
frumentius m alter — 23 martii
fulgentius episcopus — 1 januarii
furseus episc. — 16 januarii
fuscianus m — 11 decembris
fuscolus episc. — 2 februarii
fuscolus episc. m — 6 septembris

G

Gabinius presbiter m — 19 februarii
gabinius m — 30 maii
galata m — 19 aprilis
gallicanus m — 25 junii
gallus presb. conf. — 20 februarii
gamaliel inventus — 3 augusti
gatianus episc. i. turonensis — 18 decembris
gaudentia m — 30 augusti
gaugericus episc. camerac. — 1 augusti
gedeon propheta — 1 septembris
gelasius m — 4 februarii
geminianus m — 16 septembris
geminus m — 4 januarii
geminus m — 4 februarii
generalis m — 14 septembris
generosa m scillitan. — 17 julij
genesius m romanus — 25 augusti
genesius m arelatensis — 25 augusti
genovefa virgo — 3 januarii
ejus translatio — 28 octobris
georgius m — 23 aprilis
georgius diac. m — 27 augusti
gereon mallosus m cum aliis trecentis & octo — 10 octobris
germanus m — 19 januarii
germani duo mm — 23 martii
germanus episc. pariss. — 28 maii. transl. 25 julii
germanus ep. autiss. — 31 julii. transl. 1 octobris
germanus episc. m — 6 septembris
germanus m — 23 octobris
germanus m — 3 novembris
gerontius episcopus m — 25 augusti
gertrudis virgo — 17 martii
gervasius m — 19 junii
getulius m — 10 junii
gilbertus m — 24 junii
gildardus episc. rotomag. — 8 junii
goar presb. — 6 julii
gordianus m — 10. maii
gordianus m — 17 septembris
gorgonius m — 9 septembris
gracilianus m — 12 augusti
grata m — 2 junii
gregorius ep. nyssenus — 9 martii
gregorius m. genus — 12 martii
gregorius episc. eliberitanus — 24 aprilis
gregorius theologus — 9 maii
gregorius episc. m — 3 julii
gregorius episc. autisiodor. — 19 decembris
gregorius presb. m — 24 decembris
guadenes m — 18 julii
guntramnus rex — 18 martii

H

Hedutius m — 12 octobris
helena virgo — 22 maii
helena mater constantini — 18 augusti
helimenas m presb. — 22 aprilis
helizæus proph. — 14 junii
helpidius episc. lugdunensis — 2 septembris
heracleas episcopus — 14 julii
heraclides m — 28 junii
herastus m — 26 julii
herculanus m — 5 septembris
herculanus m — 25 septembris
herculanus episc. m — 7 novembris
hermagoras episc m — 12 julii
hermelandus abbas — 25 martii
hermellus m — 3 augusti
hermen discipulus pauli — 9 maii
hermes m — 4 januarii
hermes m — 1 martii
hermes m — 28 augusti
hermes m — 22 octobris
hermes exorcista m — 31 decembris
hermenigildus m — 13 aprilis
hermogenes m — 17 aprilis
hermogenes m — 19 aprilis
hermogenes — 25 aprilis
hermogenes m — 12 decembris
hermogrates m — 27 julii
hermolaus presb. m — 27 julii
hernempus m — 27 julii
heron discipulus ignatii m — 17 octobris
heron m — 14 decembris
heros m — 28 junii
hesychius m — 18 novembris
hieremias propheta — 1 maii
hieremias m — 7 junii
hieremias m — 17 septembris
hierius presb. — 4 novembris
hieronymus presb. — 30 septembris
hilaria m — 12 augusti
hilaria uxor claudii — 3 decembris
hilarinus monachus m — 16 junii

INDEX.

hilarion abbas 21 octobris
hilarius episc. pictav. 13 januarii
hilarius episc. m 16 martii
hilarius episc. arelat. 5 maii
hilarius m 27 septembris
hilarius episc. conf. 25 octobris
hilarius papa 10 septembris
hippolytus m 30 januarii
honesimus episc. m 16 februarii
honoratus episc. 16 januarii
honoratus m 22 decembris
horres m 13 martii
hucbertus episc. conf. 30 maii
hyacinthus m 26 julii
hyacinthus m 9 septembris
hyacinthus m. 11 septembris
hypapante domini 2 februarii

I

Jacinthus m 10 februarii
jacinthus m 29 octobris
jacobus presb. m 22 aprilis
jacobus diaconus m 30 aprlis
jacobus apostolus 1 maii
jacobus episc. nisibinus 15 julii
jacobus apostolus 25 julii
jader m 10 septembris
januarius m 7 januarii
januarius m 16 aprilis
januarius filius felic. m 10 julii
januarius m 10 iulii
januarius m 11 iulii
januarius m 15 iulii
januaria m scillitan. 17 iulii
januarius m subdiac. 6 augusti
januarius episc. benevent. 19 septembris
januarius m 13 octobris
januarius presb. m 24 octobris
jason m 3 decembris
irenes virg. m 5 aprilis
jesus nave propheta 1 septembris
ignatius episc. m. 1 febr. translatio 17 decembris
ignatius m 3 februarii
indalecius conf. 15 maii
ingenius m 20 decembris
innocentius papa 12 martii
innocentius m 4 iulii
innocentius m theb. 22 septembris
innocentes martyres 28 decembris
inventio crucis 3 maii
inventius m 12 septembris
joanna uxor chusæ 24 maii
joannes apostolus 6 maii
joannes baptista 24 iun. 29 aug. ejus cap. inv. 24. feb.
ejus translatio 17 decembris
joannes evangelista 27 decembris
joannes chrysost. 27 januarii
joannes presb. 28 ianuarii
joannes penarensis 19 martii
joannes eremita 27 martii
joannes papa 28 maii
joannes presb. m 23 iunii
joannes m 26 iunii
joannes presb. 18 augusti
joannes m 27 augusti
joannes m 7 septembris
joannes m 27 septembris
joannes m 21 decembris
job propheta 10 maii
jocundianus mart. 4 iulii
joël propheta 13 iulii
jonilla m 17 januarii
joseph cognomento justus m 20 iulii
jovinianus lector m 5 maii
jovinus m 2 martii
jovita virg. m 15 februarii
irenes m 5 maii
ireneus episc. m 25 martii
ireneus diacon. 26 martii
ireneus m 10 februarii
ireneus m 5 maii
ireneus episc. m 28 iunii
ireneus diacon. & m. 3 iulii
ireneus m 26 augusti
isaac monachus m 3 iunii
isaias propheta 6 iulii
ischirion m 22 decembris
isidorus m episc. 2 ianuarii
isidorus 15 januarii
isidorus episc. 4 aprilis
isidorus monachus 17 aprilis
isidorus m de chio 15 maii
isidorus m 14 decembris
judas thadaus apostolus 28 octobris
julia virg. m 22 maii
julia m 15 iulii
julia virgo m 21 iulii
julia m 1 octobris
julia virgo m 7 octobris
julia virg. m 10 decembris
juliana m 12 augusti
juliana virgo m 16 februarii
julianus m 8 ianuarii
julianus & basilissa 9 ianuarii
julianus m cum aliis quinque millibus 16 februarii
julianus m 19 februarii
julianus m 27 februarii
julianus episc. 6 martii
julianus 23 martii
julianus filius symphorosæ m 27 iunii
julianus m 29 iulii
julianus m 7 augusti
julianus 12 augusti
julianus m 28 augusti
julianus presb. m 1 novembris
julitta mater cirici m 16 iunii
julius papa 12 aprilis
julius m 16 aprilis
julius senator mart. 19 augusti
julius m 20 decembris
julius m 27 maii
julius m 5 decembris
justa m 15 iulii
justa m 19 iulii
justina virgo m 26 septembris
justinus philosophus m 13 aprilis
justinus filius symphorosæ m 27 iunii
justinus m 1 augusti
justinus presbyter conf. 17 septembris
justus m 2 iulii
justus m 6 augusti
justus episc. lugdunensis 2 septembris
justus m 18 octobris
juvenalis episc. conf. 3 maii
juvenalis mart. 7 maii
Kilianus m 8 julii

L

lambertus episc. 17 septembris
largio m 12 augusti
largius m 16 martii
largius alter m 16 martii
largus

largus m	8 augusti	martt. militum 30 corona
launomarius presb.	19 januarii	martt. milites 10
laurentius m	3 februarii	martt. 2 pueri & 7 mul. m m
laurentius m	3 junii	martyres 86
laurentius m	10 augusti	martyres tyrii
laurentius m	4 julii	martyres 79
lazarus quem Jesus suscitavit	17 decembris	martyres 20
leander episcopus confessor	27 februarii	martyres 62
leo papa magnus	11 aprilis	martyres 260
leo confessor	25 maii	martyres plurimi sub alexandro
leo pontifex	28 junii	martyres nongenti
leo subdiaconus	30 junii	martyres tres
leobinus episcopus	15 septembris	martyres 42
leocadia virgo m	9 decembris	marti. milites 40 sub licinio
leodegarius augustodun. episc. m	2 octobris	martyres 47
leonilla m	17 januarii	martyres 20 socii largi & smaragdi
leonius confessor	12 novembris	martyres 9 socii ss. quinti &c.
leontia m	27 septembris	martyres 4
leovigildus mon. m	20 augusti	martyres plurimi ex actis alexandri papæ
letatius m scillitanus	17 julii	martyres multi socii s. carpi
letus episc. m	6 septembris	martyres 7 soc. calisti &c.
letus presbyter	5 novembris	martyres plures
leucius confessor	11 januarii	martyres multi
leucius m	28 januarii	martyres 40
leutfredus conf.	21 junii	martyres 75
liberatus abbas m	20 decembris	martyres 310
lisardus presbyter	3 junii	martyres duo
liliosa m	27 augusti	martyres duo
linus epis. m	20 februarii	martyres germani 7
linus papa m	26 novembris	martyres 10
litteus m	10 septembris	martyres 40 lugdunenses
lisinus episcopus	13 februarii	martyres 20 apud tarsum
longinus m	15 martii	martyres 3
longinus m	21 julii	martyres 20
lucas diac. m	22 aprilis	martyres 262
lucas euangelista	18 octobris	martyres innumeri
lucia virgo m cum 22	25 junii	martyres tres
lucia matrona m	16 septembris	martyres milites 3
lucia virgo m	13 decembris	martyres 30
lucianus presb. & soc. m	8 januarii	martyres infantes 10
lucianus presb. antioch. m	7 januarii	martyres 10
lucianus m	28 maii	martyres milites
lucianus m	24 decembris	martyres 4
lucilla filia nemesii m	31 octobris	martyres 7
lucina discipula apostolorum	30 iunii	martyres 18
lucius papa m	4 martii	martyres 20
lucinus cyrenensis epis.	6 maii	martyres milites 165
lucius epis. m	10 septembris	martyres 20
lucius m	19 octobris	martyres 19
lucius m & 46	25 octobris	martyres 12
lucius m	29 octobris	martyres 300 massæ candidæ
lucretia virgo	23 novembris	martyres 23 soc. adriani m
lupercus m	16 aprilis	martyres 22 socii ammonis &c.
lupicinus abbas	21 martii	martyres 21 socii cornelii papæ
lupus trecensis epis.	29 julii	martyres 6050 thebæi
lupus episcopus senonensis	1 septembris	martyres 504 socii arethæ
lupus episcopus lugd.	25 septembris	martyres innumerab. soc. marci &c.
		martyres triginta soc. s. placidi
		martyres plurimi

M

Macedonius presb. m	13 martii	martyres 4976
macarius abbas	2 januarii	martyres 5 ex thebais
macharius abbas	15 januarii	martyres Africani 270
macharius m	28 februarii	martt. quadraginta novem
macharius	12 augusti	martt. plurimi
macra virg. m.	6 januarii	martyres 2 milites
macrinus m	17 septembris	martyres 46 milites
macrobius m	20 julii	martyres 220
madales m	17 junii	innumerabiles martyres sub daciano
magnus m	4 februarii	martyres 10, 6 novembris. martt. 20, 10 novembris
martyrum 40 corona	13 januarii	martyres plures
martyres 12 socii polycarpi	26 januarii	martyres milites 70

1 januarii	
10 februarii	
15 februarii	
17 februarii	
20 februarii	
21 februarii	
21 februarii	
23 februarii	
1 martii	
2 martii	
4 martii	
8 martii	
10 martii	
11 martii	
14 martii	
16 martii	
19 martii	
20 martii	
10 aprilis	
13 aprilis	
16 aprilis	
21 aprilis	
30 aprilis	
4 maii	
6 maii	
9 maii	
17 maii	
25 maii	
29 maii	
1 julii	
2 junii	
6 junii	
7 junii	
10 junii	
17 junii	
24 junii	
28 junii	
2 julii	
4 julii	
15 julii	
20 julii	
24 julii	
27 julii	
1 augusti	
7 augusti	
8 augusti	
10 augusti	
12 augusti	
13 augusti	
23 augusti	
24 augusti	
8 septembris	
8 septembris	
14 septembris	
22 septembris	
1 octobris	
4 octobris	
5 octobris	
10 octobris	
12 octobris	
15 octobris	
16 octobris	
19 octobris	
20 octobris	
21 octobris	
25 octobris	
30 octobris	
3 novembris	
10 novembris	
1 decembris	
6 decembris	

mar-

INDEX.

martyres tres
martyres 22
martyres duæ
martyres 50
martyres 30
martyres 20
martyres 40 virgines
magnus m subdiac.
magnus vel andreas m cum sociis 2597
magnus
malchus m
malchus m
mamertus episc.
mammes m
manahen propheta
mannea uxor marcellini
mansuetus episc. m
mansuetus m
mansuetus episc. m
mappalicus m cum sociis.
marcella m
marcellianus m
marcellianus m
marcellinus m
marcellinus pontifex m
marcellinus presbyter
marcellinus tribunus m
marcellus m
marcellus papa
marcellus episc. conf.
marcellus m
marcellus m
marcellus m
marcellus m
marcellus centurio m
marcellus episc.
marcellus diaconus m
marcus m
marcus m
marcus euangelista
marcus m
marcus m
marcus papa
marcus episc. m
marcus m & 46
mardonius m
mareas m
maria egyptiaca
maria ad martyres
maria magdalena
maria virgo m
maria m
marianus lector m
marianus conf.
marianus diaconus
marina virgo m
marinus m
marinus m
marius m
marius m
marius abbas.
maro m
martha m
martha m
martha soror lazari
martia m
martia m
martialis m
martialis episc.
martialis filius s. felicitatis m
martialis m cum sociis

6 decembris martialis m
12 decembris martiana virgo m
12 decembris martiana m
17 decembris martianus m african.
22 decembris martianus m
23 decembris martianus m
24 decembris martianus m
6 augusti martina v m
19 augusti martinianus m
4 septembris martinianus m
28 martii martinus abbas m
27 julii martinus papa m
11 maii martinus episcopus turonensis
17 augusti ejus translatio &c.
24 maii martinus abbas
27 augusti martirius m
6 septembris matrona m
30 decembris matthæus apostolus
28 novembris matthias episc. conf.
17 aprilis matthias apostolus
28 junii maturinus confess.
18 junii maturus m
9 augusti matutinus m
2 januarii maurilio episc conf.
26 aprilis mauritius m thebæus
2 julii maurus abbas
27 augusti maurus m
2 januarii maurus m
16 januarii maurus m
20 aprilis maurus m
29 junii maurus m
4 septembris maxentius presb. conf.
6 octobris maxianus m
7 octobris maxima m
30 octobris maxima virg.
1 novembris maxima virg. m
30 decembris maxima virgo m africana
13 martii maxima m
19 martii maximianus m
25 aprilis maximianus m
18 junii maximinus episc. trevirensis
4 octobris maximinus confessor
7 octobris maximus m
22 octobris maximus m
25 octobris maximus puer m
24 januarii maximus levita m
22 aprilis maximus presb. m
2 aprilis maximus reginensis epis.
13 maii maximus episcopus
22 julii medardus epis. noviom.
1 novembris medericus presbyter
24 novembris melanius episcopus confessor
30 aprilis melasippus m
19 augusti meletius epis. conf.
1 decembris melisius epis. m
18 julii mellitus episcopus
3 martii memmius epis. catalaun.
10 julii menander m
26 decembris meneleus abbas
20 januarii mennas m
27 januarii mercuria m
15 aprilis metellus m
20 januari methodius epis. m
20 octobris metranus m
17 decembris michael archan.
21 junii micheas propheta
2 julii minervius m
16 aprilis miniates m
30 junii misael babilonius
10 julii mitrius m
22 augusti modesta m

13 octobris
9 januarii
5 aprilis
16 octobris
4 januarii
5 junii
4 octobris
1 januarii
2 julii
27 julii
24 octobris
10 novembris
11 novembris
4 julii
7 decembris
29 maii
15 martii
21 septembris
30 januarii
24 februarii
1 novembris
2 junii
16 aprilis
13 septembris
22 septembris
15 januarii
29 januarii
1 augusti
21 novembris
22 novembris
3 decembris
26 junii
8 januarii
26 martii
16 maii
30 julii
16 octobris
1 octobris
27 julii
21 augusti
29 maii
15 decembris
18 februarii
14 & 15 aprilis & 20 julii
17 augusti
20 octobris
19 novembris
27 novembris
27 decembris
8 junii
29 augusti
6 januarii
17 januari
4 decembris
22 aprilis
24 aprilis
5 augusti
1 augusti
22 julii
11 novembris
12 decembris
24 januarii
18 septembris
31 januarii
29 septembris
15 januariii
23 augusti
25 octobris
16 decembris
13 novembris
13 martii

mo-

modeſtus infans m — 12 februarii
modeſtus m — 15 iunii
modeſtus m — 10 novembris
monegundis religioſa — 2 iulii
montanus presb. m — 26 martii
moſeus m — 18 januarii
moyſes propheta — 4 ſeptembris
moyſes m — 14 februarii
moyſetes epiſcopus — 7 februarii
moyſetes m — 18 decembris
mucius diaconus m — 22 aprilis
mucius presb. m — 13 maii
mulier una martyr cum geminis ſuis — 29 aprilis
muritta m — 13 julii
muſo m — 24 januarii
muſtiula matrona — 3 julii

N

Nabor m — 10 julii
nabor m — 12 iunii
narciſſus m — 17 ſeptembris
narciſſus epiſcopus — 29 octobris
narſeus m — 15 julii
nartalus m ſcillitan. — 17 julii
naſarius m — 12 junii
naſo diſcipulus chriſti — 12 julii
natalis machabæorum — 1 auguſti
natalia m — 27 auguſti
nathalia m uxor adriani m — 1 decembris
nativitas b. joan. baptiſtæ. — 24 junii
nativitas B. V. Mariæ — 8 ſeptembris
nativitas D N J C. — 25 decembris
naulis pro navalis m — 16 decembris
nemeſianus epiſc m — 10 ſeptembris
nemeſius m — 20 februarii
nemeſius filius ſymphoroſæ m — 27 junii
nemeſius confeſſor — 1 auguſti
nemeſius diaconus m — 31 octobris
nemeſius m — 19 decembris
neon m — 17 jan. & 23 auguſti
neopolis m — 2 maii
neotherius m — 8 ſeptembris
nereus m — 12 maii
neſtor epiſcopus m — 26 februarii
novatus frater timothei — 20 junii
nunilo virgo m — 22 octobris
nichanor diac. m — 10 januarii
nicanor m — 5 aprilis
nicander m — 5 junii
nicaſius epiſ. m — 14 decembris
niceas epiſcopus romatianus — 22 junii
niceta m — 24 julii
nicetius epiſ. — 2 aprilis
nicetius epiſcopus treverenſis — 5 decembris
nicetus epiſc. vienn. — 5 maii
nicoforus m — 25 februarii
nicodemus inventus — 3 auguſti
nicolaus epiſc. mirenſis — 6 decembris
nicomedes presb. m — 1 iunii
nicomedes presb. m — 15 ſeptembris
nicoſtratus m — 7 julii
nicoſtratus m — 8 novembris
nigaſius presb. m — 11 octobris
nilus m epiſc. — 19 ſeptembris
nimmia m — 12 auguſti
nimpodora m — 13 martii

O

Octava apoſtolorum — 6 julii
octava s. laurentii — 17 auguſti
octavius m — 20 novembris
olimpias m — 15 aprilis
olimpius m — 26 julii
optatus m — 16 aprilis
optatus epiſ. autiſſiodorenſis — 31 auguſti
oriens epiſc. — 1 maii
orontius m — 22 ianuarii
oſeas propheta — 4 junii
oſtianus presb. conf. — 30 junii
oſwaldus rex anglorum — 5 auguſti

P

Pachomius monachus — 14 maii
palmatius conſul m cum uxore, filiis & aliis quadraginta duobus — 10 maii
pamphilus presb. m — 1 junii
pamphilus m — 21 ſeptembris
pancratius m — 3 aprilis
pancratius m — 12 maii
pantaleon m — 28 julii
pantenus vir apoſtolicus — 7 julii
papias epiſc. — 22 februarii
papias m — 25 februarii
papias m — 29 ianuarii
papinius epiſc. m — 28 novembris
papirius diacon m — 13 aprilis
parmenas diac. — 23 januarii
parmenius m presb. — 22 aprilis
parthenius m — 19 maii
paſchaſius m — 13 novembris
paſicrates m — 25 maii
paſtor m — 6 auguſti
paternus epiſc. — 23 ſeptembris
paternus m — 12 novembris
patianus epiſcopus — 9 martii
patricia m — 13 martii
patricius epiſc. conf. — 16 martii
patricius epiſc. conf. — 17 martii
patricius abbas — 24 auguſti
patroclus m — 21 ianuarii
paula virg. — 27 januarii
paula virg. m — 18 junii
paula m — 20 julii
paulina filia artemii — 6 junii
paulinus m — 26 maii
paulinus epiſc. conf. — 22 julii
paulinus epiſc. treverenſis — 31 auguſti
paulinus epiſc. confeſſ. — 10 octobris
paulus eremita m — 10 januarii
paulus epiſc. — 1 februarii
paulus m — 20 martii
paulus monachus — 17 aprilis
paulus m — 15 maii
paulus m — 17 maii
paulus presbyter m — 1 junii
paulus epiſc. cp. m — 7 junii
paulus m — 20 junii
paulus m — 56 junii
paulus diaconus m — 20 julii
paulus confeſſor — 12 decembris
paulus converſus — 25 ianuarii
paulus apoſtolus — 29 junii
pauli apoſtoli ingreſſus in urbem romam — 6 julii
pelagia m — 11 julii
pelagia peccatrix — 8 octobris
pelagia m — 19 octobris
peleus m epiſc. — 19 ſeptembris
peleuſius presbyter — 7 aprilis
peleus epiſc. m — 20 februarii

INDEX.

peregrinus m — 5 maii
peregrinus episc. autissiodor. — 16 maii
peregrinus presb. — 28 julii
peregrinus m — 25 augusti
perfectus presb. m — 18 aprilis
pergentinus m — 3 iunii
perpetua m — 7 martii
perpetuus episcopus turon. — 8 aprilis
perseveranda virgo — 26 junii
petronilla virg. — 31 maii
petrus m — 3 ianuarii
petrus conf. — 11 ianuarii
petrus m — 12 martii
petrus m — 14 martii
petrus diaconus m — 17 aprilis
petrus m — 15 maii
petrus exorcista — 2 junii
petrus presb. m — 7 junii
petrus apostolus — 29 junii
petri apostoli cathedra roma — 18 ianuarii
petri ad vincula — 1 augusti
petrus m — 1 augusti
petrus m — 7 augusti
petrus m — 27 augusti
petrus m — 8 octobris
petrus m & 46 — 25 octobris
petrus episcopus alexand. — 25 novembris
phileas episc. m — 4 februarii
philemon m — 8 martii
philiberius abbas — 20 augusti
philippus episcopus — 11 aprilis
philippus apostolus — 1 maii
philippus diac. & m — 6 iunii
philippus filius s. felicit m — 10 iulii
philippus m — 15 iulii
philippus epis. m — 13 sept. & 22 octobris
philominus m — 14 novembris
phocas m — 5 martii
phocas epis. sinopis m — 14 julii
piaton presb. m — 1 octobris
pientia m — 11 octobris
pigmenius presb. m — 24 martii
pinytus epis. — 10 octobris
pionius m & 15 socii — 1 februarii
placidus m — 5 octobris
plato m — 22 iulii
plautus m — 29 septembris
plutarchus m — 28 iunii
pollianus m — 10 septembris
pollio m — 28 aprilis
pollius m — 21 maii
polochronius epis. m — 17 februarii
polycarpus epis. m — 26 januarii
polycarpus presbyter conf. — 23 februarii
polyeuctus m — 13 februarii
polieuctus m — 21 maii
pontianus m — 19 januarii
pontianus m — 25 augusti
pontianus papa m — 20 novembris
pontianus m — 11 decembris
pontius diaconus m — 8 martii
pontius m — 14 maii
porphyrius homo Dei — 20 augusti
potamia m — 5 decembris
potamiena m — 28 innii
potamius m — 20 februarii
potentiana v m — 19 maii
potentianus m — 31 decembris
pragmatius epis. — 22 novembris
praxedes virgo — 21 iulii
prajectus epis. m — 25 januarii

præpedigna uxor claudii — 18 februarii
præsidius epis m — 6 septembris
prætextatus m — 11 decembris
priamus m — 28 maii
prilidanus m — 24 januarii
primitivus m — 16 aprilis
primitivus m — 10 iunii
primitivus filius symphorosæ m — 27 iunii
primus m — 3 ianuarii
primus m — 9 iunii
prisca virg. m — 18 ianuarii
priscilla ex actis apost. — 8 iulii
priscillianus m — 4 ianuarii
priscus presb. m — 4 ianuarii
priscus m — 28 martii
priscus m cum ingenti multitudine — 26 maii
priscus m discipulus christi — 1 septembris
priscus m — 1 octobris
privatus episc. m. — 21 augusti
privatus — 20 septembris
probus m — 11 octobris & 13 novembris
processus m — 2 iulii
procopius m — 8 julii
procorus diaconus — 9 aprilis
proculus abbas — 14 aprilis
proculus m diac. — 19 septembris
proculus episcopus — 4 novembris
proculus presb. — 1 decembris
protasius m — 19 junii
protolicus m — 14 februarii
protus m — 31 maii
protus m — 11 septembris
ptolomeus m — 20 decembris
publius episc. m — 21 januarii
publius m — 19 februarii
publius m — 16 aprilis
pudens pater pudentianæ — 19 maii
pusitius m — 21 aprilis
pusitii m. filia — 21 aprilis

Q

Quadratus m — 26 maii
quadratus episc. atheniensis — 26 maii
quartilla m — 19 martii
quartus m — 10 maii
quartus m — 6 augusti
quartus discipulus apost. — 3 novembris
queranus abbas — 9 septembris
quinidius episc. — 15 februarii
quintianus presb. conf. — 14 iunii
quintilianus m. — 16 aprilis
quintillus m — 19 martii
quintinus m — 31 octobris
quintius m — 4 januarii
quintus m — 19 martii
quintus m — 10 maii
quintus m — 5 septembris
quintus m — 29 octobris
quiriacus episc. — 4 maii
quiriacus m — 21 iunii
quiriacus m — 12 augusti
quiriacus m — 23 augusti
quirinus m — 30 martii
quirinus episc. m — 4 junii
quirinus m — 11 octobris
quirion m — 11 martii

R

Radegundis regina — 13 augusti
ragnulfus m — 27 maii
regina virgo m — 7 septembris

regu.

INDEX.

regulus epiſc. conf. — 30 martii
relatio pueri Jeſu ex egypt. — 7 januarii
remedius epiſc. — 3 februarii
remigius epiſc. remenſis — 13 januariii
ejus tranſlatio — 1 Octobris
reſtitutus martyr — 29 maii
reſtitutus m — 23 auguſti
reverianus epiſc. m — 1 junii
revocatus m — 9 januarii
revocatus m — 7 martii
richarius presb. confeſſ. — 26 aprilis
rogatianus m — 24 maii
rogatianus presb. m — 26 octobris
rogatus monachus m — 17 auguſti
romanus abbas — 28 februarii
romanus m — 9 auguſti
romanus m — 18 novembris
romanus presb conf. — 24 novembris
romulus m — 17 februarii
romulus m — 24 martii
roſula m — 14 ſeptembris
rufina m — 10 julii
rufina m — 19 julii
rufina m — 28 februarii
rufinus m — 14 junii
rufinus m — 21 junii
rufinus m puer — 4 ſeptembris
rufus m — 19 aprilis
rufus m — 1 auguſti
rufus m — 27 auguſti
rufus de quo ſcribit apoſtol. — 21 novembris
rufus m — 28 novembris
rufus m — 18 decembris
ruſticus ſubdiac. m — 17 auguſti
ruſticus presb. m — 9 octobris
ruſticus epiſc. conf. — 26 octobris

S

Sabina m romana — 29 auguſti
ſabina virg. cum trecentis — 29 auguſti
ſabina m — 27 octobris
ſabinianus m — 29 januarii
ſabinianus epiſc. m — 31 decembris
ſabinus conf. — 11 julii
ſabinus m — 20 julii
ſabinus epiſcopus m — 30 decembris
ſagares m epiſcopus laodicen. — 6 octobris
ſalome ex euangelio — 22 octobris
ſalomon m — 8 februarii
ſalon epiſc. conf. — 28 ſeptembris
ſalvius m — 11 januarii
ſalvius confeſſ. — 1 julii
ſaluſtia m uxor cerealis — 14 ſeptembris
ſaluſtianus — 8 junii
ſalutaris archidiac. m — 13 julii
ſamſon epiſc. conf. — 28 julii
ſamuel propheta — 20 auguſti
ſanctus diaconus m — 2 junii
ſapientia m — 1 auguſti
ſatirianus m african. — 16 octobris
ſaturninus m — 31 januarii
ſaturninus presb. m — 12 februarii
ſaturninus m — 7 martii
ſaturninus m — 2 maii
ſaturninus m — 22 auguſti
ſaturninus m — 6 octobris
ſaturninus m — 29 novembris
ſaturninus toloſanus m — 29 novembris
ſaturus m — 12 januarii
ſatyrus m — 29 martii
ſaula m — 20 octobris
ſcholaſtica virgo — 10 februarii
ſebaſtia m — 4 julii
ſebaſtianus m — 20 januarii
ſebaſtianus m — 8 februarii
ſecunda m ſcillitan. — 17 julii
ſecunda virg. m — 30 julii
ſecunda m. — 10 julii
ſecundianus m — 17 februarii
ſecundianus m — 9 auguſti
ſecundinus m — 21 februarii
ſecundinus m — 21 maii
ſecundolus m — 7 martii
ſecundolus m — 24 martii
ſecundus conf. — 15 maii
ſecundus epiſc. m — 29 aprilis
ſecundus m — 31 julii
ſecundus m ex thebæis — 26 auguſti
ſecurus m — 2 decembris
ſeleucus m — 24 martii
ſenator — 26 ſeptembris
ſennes m — 30 julii
ſepherinus papa m — 26 auguſti
ſeptimus monachus m — 17 auguſti
ſeptimus lector m — 24 octobris
ſequanus presb. — 19 ſeptembris
ſerapia virg. m — 3 ſeptembris
ſerapion m — 25 februarii
ſerapion anachoreta — 21 martii
ſerapion lector — 26 martii
ſerapion m — 27 auguſti
ſerapion epiſc. — 30 octobris
ſerapion m — 14 novembris
ſerena quondam uxor diocletiani — 16 auguſti
ſerenus m — 28 junii
ſerenus confeſſ. — 2 octobris
ſergius m — 24 februarii
ſergius m — 7 octobris
ſervandus m — 23 octobris
ſervatius tungrenſis — 13 maii
ſervilianus m — 20 aprilis
ſervilius m — 24 maii
ſervius ſubdiac. m — 17 auguſti
ſervulus m — 21 februarii
ſervulus conf. — 23 decembris
ſeverianus m — 23 januarii
ſeverianus epiſc. — 25 januarii
ſeverianus m coron. — 8 novembris
ſeverinus epiſcopus — 8 iannarii
ſeverinus abbas — 11 februarii
ſeverinus epiſc. conf. — 23 octobris
ſeverinus monachus — 1 novembris
ſeverinus monachus ſolit. — 23 novembris
ſeverus conf. — 11 januarii
ſeverus presb. conf. — 8 auguſti
ſeverus m coronatus — 8 novembris
ſeverus m — 19 novembris
ſiagrius epiſc. auguſtudunenſ. — 27 auguſti
ſidronius m — 11 julii
ſigiſmundus rex — 1 maii
ſileas apoſtolus — 13 julii
ſilvanus m — 20 februarii
ſilvanus epiſc. m &c. — 4 maii
ſilvanus m — 24 maii
ſilvanus filius felicit. — 10 julii
ſilvanus m puer — 4 ſeptembris
ſilvanus confeſſ. — 22 ſeptembris
ſilveſter epiſc. cabillonenſis — 20 novembris
ſilveſter papa — 31 decembris
ſilvinus epiſc. — 17 februarii
ſilvius m — 21 aprilis
ſimeon monachus — 27 julii

INDEX.

ſimeon qui dominum ſuſcepit. 8 *octobris*
ſimilianus epiſc. conf. 16 *junii*
ſimon chananæus apoſtolus 28 *octobris*
ſimplicius ep. 24 *junii*
ſimplicius m 29 *jul. & 8 novembris*
ſinerus manachus m 23 *februarii*
ſintices de qua ſcribit apoſtolus 22 *julii*
ſiriacus m 18 *junii*
ſiſinnius m 29 *maii*
ſiſinnius m 29 *novembris*
ſixtus papa m 6 *aprilis*
ſixtus epiſcopus remenſis 1 *ſeptembris*
ſmaragdus m 8 *auguſti*
ſmaragdus m 16 *martii*
ſocrates 17 *ſeptembris*
ſolutor m 13 *novembris*
ſolutor m 20 *novembris*
ſoſipater diſcipulus apoſtolorum 25 *junii*
ſoſius diac. m 23 *ſeptembris*
ſoſtenes m 10 *ſeptembris*
ſoſthenes diſcipulus pauli 28 *novembris*
ſotheris virgo m 10 *februarii*
ſoticus m 21 *octobris*
ſperatus m ſcillitan. 17 *julii*
ſpes virgo m 1 *auguſti*
ſpeuſippus m 17 *januarii*
ſpiridion epiſc. 14 *decembris*
ſtacteus filius ſymphoroſæ m 27 *junii*
ſtacteus 28 *ſeptembris*
ſtephanus m 1 *aprilis*
ſtephanus 8 *maii*
ſtephanus papa m 2 *auguſti*
ſtephanus ſubdiac. m 6 *auguſti*
ſtephanus 17 *ſeptembris*
ſtephanus protomartyr. 26 *decembris*
ejus inventio 3 *auguſti*
ſtercatius m 24 *julii*
ſtratoclinianus presb. 30 *junii*
ſucceſſus m 16 *aprilis*
ſulpitius epiſc. 17 *januarii*
ſulpitius m 20 *aprilis*
ſuſanna virgo m 11 *auguſti*
ſymeon monachus ſtylita 5 *januarii*
ſymeon epiſc. m 17 *februarii*
ſymeon epiſc. & m 21 *aprilis*
ſymmetrius presb. & alii 22 26 *maii*
ſymphorianus m 22 *auguſti*
ſymphoroſa m 27 *junii*
ſymphoroſa m 2 *julii*
ſymphronianus m 7 *julii*
ſympronianus m 8 *novembris*
ſympronius & ſoc. 26 *julii*
ſyrus m 12 *ſeptembris*

T

Tarbua m 22 *aprilis*
tatianus diac. m 16 *martii*
taurinus epiſc. ebroicenſis 11 *auguſti*
tertius m 6 *decembris*
tertulla virg. m 29 *aprilis*
tertullinus m 4 *auguſti*
teſiſorus conf. 15 *maii*
tharacus m 11 *octobris*
tharſicius acolitus m 15 *auguſti*
thecla virgo m 23 *ſeptembris*
theleſphorus papa 5 *januarii*
theodora m 13 *martii*
theodora martyr 1 *aprilis*
theodora v. m 28 *aprilis*
theodora virg. m 7 *maii*
theodoretus presb. m 23 *octobris*
theodoricus presb. 1 *julii*
theodorus martyr. 4 *januarii.*
theodorus presbyter 23 *martii*
theodorus epiſc. 26 *martii*
theodorus m 9 *novembris*
theodorus m 14 *decembris*
theodoſia virg. m 2 *aprilis*
theodoſius m 25 *octobris*
theodota m cum filiis 2 *auguſti*
theodotus epiſcopus 12 *novembris*
theodotus m 14 *novembris*
theodulus m 3 *maii*
theodulus m 26 *julii*
theogenes m cum ſociis 36 26 *januarii*
theogenes m 3 *januarii*
theonas epiſc. alex. 23 *augſti*
theophilus m 6 *feb. & 8 ſept.*
theophilus epiſc. antiochenus 13 *octobris*
theophilus m 3 *novembris*
theophilus m 20 *decembris*
theoſpis uxor euſtachii 2 *novembris*
theoſpites filius euſtachii 2 *novembris*
theoticus m 8 *martii*
theuſeta m 13 *martii*
tholomeus m 19 *octobris*
thomas apoſtolus 21 *decembris*
ejus tranſlatio 3 *julii*
thraſo m 11 *decembris*
thyrſus 31 *ianuarii*
thyrſus m 28 *ianuarii*
thyrſus diacon. m 24 *ſeptembris*
tiberius m 10 *novembris*
tiburtius m 9 *ſeptembris*
tiburtius m 11 *auguſti*
tiburtius m 14 *aprilis*
tigrides epiſc. conf. 3 *februarii*
timotheus epiſc. 22 *januarii*
timotheus m 6 *aprilis*
timotheus m 21 *maii*
timotheus m 22 *auguſti*
timotheus m 23 *auguſti*
timotheus m 8 *ſeptembris*
timon diaconus m 10 *aprilis*
titus ep. m 4 *januarii*
torpes m 17 *maii*
torquatus conf. 5 *maii*
tranquillinus m 6 *julii*
traſeus epiſc. m 5 *octobris*
triphon m 4 *januarii*
triphon & alii decem 3 *julii*
triphonia uxor decii 18 *octobris*
tripodes m 10 *junii*
trojanus epiſcopus ſanctonen. 30 *novembris*
trophimus de quo meminit paul. 29 *decembris*
trudo presbyter 23 *novembris*
turianus epiſc. conf. 13 *julii*
tychicus. diac. 29 *aprilis*
tyrannio m 20 *februarii*

V

Valentio m 25 *maii*
valentinus epiſc. m 14 *februarii*
valentinus m 14 *februarii*
valentinus m 13 *novembris*
valentinus m 16 *decembris*
valerianus m 14 *aprilis*
valerianus m 23 *auguſti*

vale-

valerianus m 15 *septembris*
valerianus m 17 *septembris*
valerianus episcopus m 15 *decembris*
valerius episc. 29 *ianuarii*
valerius mart. 14 *iunii*
vedastus episc. 6 *februarii*
venantius episcopus m 1 *aprilis*
venantius abb. 13 *octobris*
venustianus m cum uxore & filiis 30 *decembris*
venustus m 6 *maii*
veranus episcopus lugdun. 11 *novembris*
verianus m 9 *augusti*
verissimus m 1 *octobris*
verolus m 21 *februarii*
verus m 2 *decembris*
viator minister justi lugdun. episc. 21 *octobris*
vibianus episc. conf. 28 *augusti*
victor m 22 *ianuarii*
victor m 31 *ianuarii*
victor m 25 *februarii*
victor m 6 *martii*
victor m 30 *martii*
victor m 1 *aprilis*
victor papa m 20 *aprilis*
victor m 8 *maii*
victor alter 8 *maii*
victor m 14 *maii*
victor m 21 *iulii*
victor miles m 24 *iulii*
victor episc. cenomannensis 1 *septembris*
victor m 10 *septembris*
victor m iterum 10 *septembris*
victor m 14 *septembris*
victor m theb. 22 *septembris*
victor m thebaus 29 *septembris*
victor cum aliis 7 10 *octobris*
victor m 13 *novembris*
victoria m 17 *novembris*
victoria virg. m 23 *decembris*
victorianus m 16 *maii*
victorianus m 23 *martii*
victoricus m 11 *decembris*
victorinus m 25 *februarii*
victorinus m 6 *martii*
victorinus m 15 *aprilis*
victorinus m 7 *iulii*
victorinus m 5 *septembris*
victorinus Pitabionensis episc. 2 *novembris*
victorinus m coronat. 8 *novembris*
victorius m 21 *maii*
vigilia ioannis bapt. 23 *iunii*
vigilia apostolorum petri & pauli 28 *iunii*
vigilia sancti laurentii 9 *augusti*
vigilia assumptionis b. mariæ 14 *augusti*
vigilia sanctorum omnium 31 *octobris*
vigilia S. andreæ 29 *novembris*
vigilia natalis domini 24 *decembris*
vigilius episc. m 31 *ianuarii*
vigor episc. bajocensi 1 *novembris*
vincentius m 22 *ianuarii*
vincentius levita m 22 *ianuarii*
vincentius m 19 *aprilis*
vincentius 20 *aprilis*
vincentius m 24 *maii*
vincentius levita m 9 *iunii*
vincentius m subdiac. 6 *augusti*
vincentius m 25 *augusti*
vincentius m 27 *octobris*
virgines 7 sirmienses 9 *aprilis*
vitalicus m puer 4 *septembris*
vitalis m 9 *januarii*
vitalis m 14 *februarii*
vitalis m 21 *aprilis*
vitalis m 28 *aprilis*
vitalis m 2 *julii*
vitalis filius s. felicitat. m 10 *julii*
vitalis m theb. 22 *septembris*
vitalis m 3 *novembris*
vitalis m 27 *novembris*
vitus m 15 *iunii*

U

Urbanus m 24 *januarii*
urbanus m 16 *aprilis*
urbanus papa m 25 *maii*
urbanus m 2 *julii*
ursacius confessor 16 *augusti*
ursmarus episc. conf. 19 *aprilis*
ursicinus m 19 *iunii*
ursicinus vel *ursinus* 9 *novembris*
ursus m thebaus 30 *septembris*
ustasades m 21 *aprilis*

W

Vulfrannus conf. 20 *martii*
vulmarus confess. 17 *junii*
walericus presb. conf. 12 *decembris*
wandregisilus conf. 22 *julii*
willebrordus episcopus 7 *novembris*
Xystus papa m 6 *augusti*

Y

Ypolitus m 13 *augusti*
ypolitus m 23 *augusti*

Z

Zacharias presb. 2 *junii*
zacharias 10 *junii*
zacharias propheta 6 *septembris*
zacharias pater præcursoris 5 *novembris*
zachæus episc. jerosolymitanus 23 *augusti*
zenobius presbyter m 20 *februarii*
zenobius presbyter m 29 *octobris*
zenon m 14 *februarii*
zenon cum sociis decem millibus ducentis & tribus 9 *julii*
zenon m 15 *julii*
zenon m 20 *decembris*
zoa martyr 5 *julii*
zoellus m 24 *maii*
zoilus episc. m 27 *junii*
zosima m 15 *julii*
zosimus m 14 *decembris*
zosimus m 18 *decembris*
zoticus m 16 *februarii*

INDEX
AD USUARDI AUCTARIA.

A

Aaron epiſ. 28 ſeptembris
abacuc perſa m 19 januarii
abda m 31 martii
abagarus 20 junii
abdias epiſ. conf. 29 octobris
abdias & naum prophetæ 24 dec.
abel tranſlatus 4 aprilis
abraham anachoreta 16 martii
abraham conf. 15 junii
abraham iſaac &c. 6 octobris
abraham & florinus epp. 17 novembris
abramius 29 Octobris
abrunculus ep. conf. 5 novembris
abrunculus ep. trev. 22 april.
abſolonius m. 2 martii
abundantia matrona 26 decemb.
abundantius m 27 febr. & 28 aug.
abundius & ſoc. 1 martii
abundius epiſc. conf. 2 aprilis
abundius de quo greg. 14 aprilis
abundius m cum irenæo 14 aug.
abundius m 28 auguſti
abundius m cum juſto 23 auguſti
acacia m 29 martii
acacius ep. melitinæ 17 april.
acacius m 7 maii
acacius epiſc. amidæ 9 aprilis
acacius, qui fuit in gradu 29 nov.
accepſima & ſocc. 3 novemb.
accurſius m maroch. 16 ianuarii
accias 25 iunii
aceſcamas m 30 martii
achaicus m 30 martii
achacius m 29 martii
acharius epiſc. conf. 30 martii
acharius & optatus 27 novemb.
acharius noviomen. 28 novemb.
achartius m 29 martii
acheolus & acius 1 maii
acyla m 21 ianuarii
acyline *alias* aquilina 13 junii
adalbertus 25 junii
adalbertus ep. m prag. 23 & 24 april.
adalongus epiſc. 1 martii
adam 23 auguſti
adamnanus epiſc. 23 ſeptembris
adauctus m 28 martii
adegrinus conf 2 julii
adelardus abbas 1 januarii
adelardus abbas 2 januarii
adelarius ep. & alii 53 mm 5 iunii
adelbertus in dononio 22 aprilis
adelbertus 25 junii
adelbertus conf. levit. 25 junii
adelbertus ep m tranſlatus 25 aug.
adeleidis imperatr. 16 & 18 dec.
adelphius epiſc tranſl. 15 februarii
adelphus ep. conf. met. 28 april
adelfus 20 auguſti
adelphus epiſc. conf. 29 auguſti
adelphus tranſlatus 29 auguſti
adelfius 11 ſeptembris
adelindes 23 auguſti
adelmus alias adelinus 27 junii
adelwoldus tranſl. 10 ſeptembris
aderitus ep. rav. 27 ſeptembris
adilia orpen. 13 decembris
adjutus m maroch. 16 januarii
adjutus abbas 27 ianuarii
adjutus abb. 19 decembris
ado martyrolog. ep. vien. 16 dec.
adolphus vel adelphus ep. conf. 29 auguſti
adorator m 13 novembris
adrenuldus ep. conf. 2 auguſti
adrianus elevatus 4 martii
adrianus m 5 martii
adrianus abbas 9 januarii
adrianus m cum aliis 23 4 mart.
adrianus ſubdiaconus ſ. landoaldi 19 martii
adriani adventus 27 maii
adrianus & ſocc. 6 novembris
adrianus mart. 6 novembris
adrianus m tranſlatus 8 ſeptembris
adventor m 20 ianuarii
adventus m 15 februarii
adventus corporis exuperii 8 julii
adventus corporis ſ juſti 4 auguſti
adventius conf. 3 novembris
advocatus m 13 martii
adulfus 18 junii
adulfus ep. cameracen. 18 & 19 maii
adulfus abb. & conf. 13 ſeptembris
ægidius conf. 1 ſeptembris
ægidius 16 octobris
ægyptii mm 27 auguſti
æmiliana virg. 5 januarii
æmiliana de circulis 19 maii
æmilianus 11 ſeptembris
æmilianus conf. in cyzico. 8 aug.
æmilianus conf. 16 novembris
æmilius 18 junii
afflinus epiſc. 8 januarii
afra 7 auguſti
ejus converſio 26 octobris
afradiſius m 22 martii
affrus presb. 14 junii
africani epiſc. 28 novembris
agabus & rufus 8 aprilis
agapa virg. 10 & 11 martii & 8 auguſti
agape virgo m 4 martii & 1 aprilis
agapita virg. 10 mart. & 20 nov.
agapius martyr cum ſoc. 15 martii
agapius mart. 20 novembris
agapitus archiep conf. 16 martii
agapitus m. 24 martii. 1 & 24 apr.
agapitus pp 21 & 22 april.
agapus m 12 aprilis
agathangelus m 23 januarii
agathapos m 5 aprilis
agathenſes m m 10 novembris
agatho diac. m 4 aprilis
agatho 26 junii
agathonica m 13 aprilis
agathonicus m 22 auguſti
agatho papa 10 januarii
agatymbrus & rufus epp. 11 maii
agericus ep. vird. 1 decembris
agilolfus ep. m. 9 julii
agetius confeſſor 9 januarii
aggæus proph 4 & 5 julii & 4 ſept.
agia 14 junii
agigulphus cum ſoc. m 5 ſept.
agileus m 25 januarii
agilus conf. 30 auguſti
agili abbatis tranſlatio 23 januarii
agilophus ep. conf. 31 martii
aglaë cum bonifacio 14 maii
aglaë m 25 februarii
aglaë 5 junii
agliberta 12 auguſti
agnellus conf. neapol. 14 decemb.
agnes de monte policiano 16 ſept.
agnes virg. 12 & 28 auguſti
agnes tranſlata ultraj. 2 ſeptemb.
agnes ſecunda, *male* 3 decembris
agratus & caſtulus epp. 14 & 15 octobris
agreſtius m 11 aprilis
agricius epiſ. conf. 6 & 13 januarii
agricius abbas 11 aprilis
agricola epiſc. 19 martii
agricola elevatus 3 decembris
agricola 1 novemb. 7 & 16 dec.
agricola epiſc. conf. 17 martii
agricola & vitalis mm 3 & 4 nov.
agricola & caſſianus 3 decembris
agricolus 2 ſeptembris
agricolus epiſc. conf. 26 febr. 16 martii, & 29 junii
agutus m 27 martii
agrippina 23 junii
agrippianus epiſc. 1 februarii
ahia ſilonites proph. 12 novemb.
aidanus epiſc. conf. 31 auguſti
aigulfus m 3 ſeptembris
ainandus 23 auguſti
aithala cum multis ſoc. 1 ſeptemb.
albanus epiſc. 16 martii
albanus presb. m 21 junii
albanus conf. 11 julii
albanus m &c. 21 junii
alberejus epiſc. 22 octobris
albertus ord. carm. ep. 8 aprilis
albertus monachus 7 aprilis
albertus ep. leodien. 21 & 25 nov.
albertus conf. 7 auguſti
albertus abb. 29 & 30 decembris
albertus magn. ep. 15 novembris
albertus leodien ep. 25 novembris
ablebertus epiſc. 15 januarii
albinus tranſlatus 30 junii
albinus conf. 11 julii
albinus ep. conf. tranſlat. 30 junii
albinus epiſc. 5 februarii
albinus conf. 21 julii
albinus epiſc. 15 ſeptembris
albinus tranſl. 25 octobris
albinus m. tranſl. col. 16 aprilis
albinus inventus 2 auguſti
albericus erem. conf. 24 decemb.
albo *al.* abbo. abb. conf. 13 nov.

albri-

INDEX.

albricus ep. conf. 14 novembris
alenidinus & ſocc. *al.* acindynus 2 novembris
aldegundis virg. corpus oſtenſum 6 junii
aldegundis virg. 20 junii
aldegundis virg tranſl. 13 nov.
aldelmus epiſc. conf. 31 martii & 25 maii
aldetrudis virgo 28 jan. & 25 feb.
alelanus epiſc. conf. 4 februarii
alena virg. m 17 & 18 junii
alexander m 30 jan. 20 & 27 febr. 6, 11, 14, 24 & 25 martii. 1 april. 13 maii & 9 junii
alexander ep. & herculanus tranſl. rom. 26 novembris
alexander ep. m. 6 junii
alexander & ſoc. mm 25 april
alexander p p. *male* 21 ſeptemb.
alexander papa 25 ſeptembris
alexander & galla 31 maii
alexander epiſc. 16 martii
alexander m filius claudii 18 febr.
alexander & antonina m m 3 maii
alexander & victor 17, 18 & 19 octobris
alexandra reg. pers. 22 aprilis
alexander epiſc. m 26 novembris
alexianus diac. 22 martii
alexius 17 julii
alfegus ep. m in cantia, *al.* elfegus 19 aprilis
alfegus epiſc. m. 28 decembris
alga cum auchario 26 aprilis
algiſus conf. 2 junii
alheidis imper. tranſlat. 1 octobris
aleydis abbatiſſa 5 februarii
alipius cionita 26 novembris
alodius, *vel* alogius ep. 28 ſept.
alheidis imperatr. 12 decembris
alpais 3 novembris
alphæus & zachæus 27 novembris
alphii, philadelphi &c. 10 maii
alpinianus conf. 27 aprilis
alpinus epiſc. 2 & 7 ſeptembris
altare ſ. crucis dedic. 19 ianuarii
alteramnus conf. 17 iunii
altfridus ep. 15 auguſti
alnobertus ep. conf. 16 maii
alnulfus ſpolet. 24 decembris
alto abbàs 9 februarii
amabilis presb. 1 decembris
amandus 5 ianuarii
amandus conf. 25 junii, 24 & 26 octobris
amandus epiſcopus conf. 18 & 25 junii, 23 octobris, 13 & 15 novembris.
amandus ep. 18 junii
amandus elevatus 20 ſeptemb.
amandus & vedaſtus 26 octob.
amancius ep. 1 novembris
amancius epiſc. conf. 7 februarii
amantius presb. conf. 26 ſeptemb.
amantius &c. 13 junii
amantius diac. ſ. landoaldi 19 mart.
amantius & ſocc. 13 novembris
amantius m 11 februarii
amantius ep. 14 julii
amantius cum fulgent. &c. 5 dec.
amanus ep. 12 octobris
amaſius epiſc. conf. 11 februarii
amata virg. abb. 5 januarii
amator epiſc. auguſtod. 27 nov.
amator epiſc. 1 & 2 maii
amator ep, mediol. 30 novembris
amator *al* amor conf. 8 octobris
amatus ſenon. tranſlatus 13 ſept.
amatus ep. elevatus 28 aprilis
amatus 20 auguſti
amatus florentin. 13 ſeptembris
amati epiſc. tranſlatio 15 februarii
amatus archiep. tranſl. 19 octob.
amatus &c tranſl. 17 maii
ambroſius *pro* victoria 21 febr.
ambroſius tranſl 1 decembris
ambroſius diac. 4 aprilis
ambroſius conf. 17 octobris
ambroſius ſenon. ep. 3 ſeptembris
ambroſius 3 novembris
ambroſius 20 julii
ambroſius epiſc. 4 aprilis
ambroſius diac. m 17 martii
ambroſius ordinatus 7 decemb.
ambroſius tranſlatus 21 novemb.
ambroſii feſtivitas &c. 30 nov.
amelberga tranſl. 1 maii
amelberga virg. 10 julii & 27 oct.
amelius & amicus 12 octobris
amicus epiſc. 14 julii
amicus m 27 januarii
amicus & amelius 12 octobris
aminonus m 31 januarii
amoluinus epiſc. 7 febr.
ammon ep. aurelian. 19 decemb.
ammon 17 novembris
ammon m cum 37 9 februarii
ammon & proculus 1 maii
ammon miræ abſtinentiæ 17 apr.
ammon qui dracones &c. 16 april.
ammon m 7 & 13 februarii
ammon & 809 10 ſeptembris
ammonaria m 20 februarii
ammonas 27 auguſti
ammonius abbas 31 martii
ammonius cum nemeſio 10 ſept.
amor m 9 auguſti
amor *vel* amator 11 octobris
amorinus 20 julii
amos eremita 21 martii
amos abbas 31 martii
amphianus m 2 aprilis
amphibalus &c. mm 25 junii
amphilochius ep. icon. 23 nov.
ampliatus m 26 februarii
amulguinus tranſl. 4 aprilis
amulricus epiſc. 13 februarii
anacletus pp m 12 & 13 julii
ananias presb. m 25 februarii
ananias presb. 27 martii
ananias, azarias, miſaël, tranſlati 24 aprilis
anaſtaſia tranſlata 7 ſeptemb.
anaſtaſia trev. 8 & 9 decembris
anaſtaſius &c. 19 decembris
anaſtaſius m. 6 jan. 26 auguſti 7 & 14 ſeptembris
anaſtaſius pp 18 aprilis
anaſtaſius ep. 26 decemb.
anaſtaſius ep. conf. 20 decemb.
anaſtaſius monachus 11 januarii
anaſtaſius abbas 22 januarii
anaſtaſius presb. cum ſoc. 11 oct.
anatholius ep. 14 novembris
anatholius epiſc. 3 februarii
anatholius m 7 februarii
anatholius ep. conf. 16 julii
anatholia & victoria 18 decemb.
auceias m cum aliis 41 18 dec.
anca *pro* tancha v. m. 10 octobris
andeolus m 11 auguſti
andochius presb. 2 aprilis
andreas cretens. 5 julii
andreas m 17 julii
andreas corſinus 6 januarii
andreas 22 auguſti
andreæ apoſtoli reliquiæ tranſlatæ 26 auguſt
andreæ octava 7 decembris
andreas mart. 17 octobris
andreas ep. conf. 26 februarii
andronicus m 25 martii
andronicus & athanaſia 27 feb.
andronicus m 4 aprilis
andronicus 9 octobris
angadrigine virg. 14 octobris
angela virg. 3 januarii
angeli cuſtodes 1 martii
angeli proprii feſtum 28 ſept.
angelorum omnium feſt. 29 ſept.
angelus carm. m 5 maii
angilbertus abbas 18 februarii
anianus ep. conf. 14 junii & 4 oct.
anianus ep. conf. tranſlatus 14 jun.
anicetus 2 ſeptembris
anicetus pp. m 16 & 17 aprilis
anicetus m 12 auguſti
aniſanus & maxima 1 decembris
anna mater b. v. m. 26 & 28 julii, & 16 ſeptembris
anna m 1 maii
anna & ſocc. 17 octobris
annon ep. colon. 4, 5 & 24 dec. ejus tranſlatio 29 aprilis. ordinatio 3 martii. de ejus reliquiis 24 maii. brach. tranſl. 25 auguſt.
annuntiationis feſt. 24 martii
anolinus m 24 maii
anſanus m 1 decembris
ansbertus epiſc. 9 februarii; relato 10 mart. tranſl. 31 martii & 14 ſeptembris
anſcharius epiſc. 3 februarii
anſelmus abb. 18 novemb.
anſelmus epiſc. conf. 18 martii
anſelmus ep. cantuar. 21 & 22 ap.
anſimus epiſc. conf. 13 martii
anſoaldes virg. 24 auguſti
anſuinus presb. 7 julii
anſwerus m &c. 15 & 18 julii
antelmus ep. conf. 26 junii
antheon &c. 14 junii
anthenodorus 9 februarii
anthia 5 junii
anthidius ep. m 17 & 25 junii
anthimus ep. m tranſlatus 23 junii
antigius conf. 14 novembris
antigonus m 23 feb. & 3 martii
antiochus ep. 16 octobris
antipa presb. mart. 20 novemb.
antipas epiſc. m 11 aprilis
antonia 5 maii & 4 junii

INDEX.

antonius conf. turon. 3 april & 4 maii
antonius cauleas 12 februarii
antonii abb. corpus inventum 11 junii. revelat. 27 junii. tranſlat. 17 martii
antonii tranſlatio 2 aprilis
antonius m 21 auguſti
antonius m 10 aprilis
antonius cum ſanctino 22 maii
antonius & ſoc. 13 novembris
antonius monachus 15 martii
antonius conf. 2 ſeptembris
antonius patavinus confeſſ. 13 junii. octava 20 junii. tranſlat. 14 & 15 februarii
antonius peregrinus 30 januarii
antonius presbyter 6 januarii
antoninæ, virg. urſul. tranſl. 9 jan.
antonina & alexander mm 3 maii
antoninus mart. 13 novembris
antoninus m 22 auguſti
antoninus confeſſor 13 februarii
antoninus &c. 9 auguſti
antoninus & ſoc. mm 18 decemb.
antoninus & ſoc. 2 ſeptembris
antoninus ep ord. præd. 2 maii
antonomus m 12 ſeptembris
antrogonus m 27 februarii
anyſia m 30 decembris
aper cum joanne 8 julii
aper conf. 5 ſeptembris
aphrodiſius m 15 martii
apianus epiſc. conf. 18 martii & 29 octobris
apianus confeſſ. 6 novembris
apollinaris ep. 7 febr. & 26 ſept.
apollinaris ep. m 2 octobris
apollinaris m 22 auguſti
apollinaris virgo 5 januarii
apollonia m 20 februarii
apollonia matrona 24 decembris
apollonia altera 9 februarii
apollonius m 5 aprilis
apollonius epiſc. m 19 martii
apollonius conf. 7 julii
apollonius cum mephib. & proculo 14 aprilis
apollonius m 14 februarii
apollonius ſenator m 7 februarii
apollonius cum ſixto 23 decemb.
apollonius abb. hermap. 18 april.
apoſtolorum diviſio 15 iulii
apoſtolorum petri & andreæ vocatio 27 februarii
apuleius m 11 februarii
apuleus & ſocii mm. 11 februarii
apurilis m 17 martii
aquilina virg. mart. 29 octobris
aquilinus ep. 29 ſeptembris
aquilinus ep. conf. 18 & 19 octob.
aquilinus ep. 18 iulii
aquilinus m & ſoc. 14 27 maii
aquilinus ep. col. 16 maii
arandus confeſſ. *al.* adroldus &c. 20 octobris
arata virg. 11 auguſti
aralacus & donata 20 aprilis
arbogaſtus ep. conf. 20 iulii
arcadius & ſocc. 12 novembris
arcadius & ſocc. 12 novembris
arcaſtus m 1 martii
archadius ep. conf. 1 auguſti
archelaus & ſoc. 15 aprilis
archelaus 22 auguſti
ardanus abb. 12 octobris
arecius 4 iunii
aredius abb. 25 auguſti
ares & ſocii duo mm aſcalon. 14 decembris
arethas & 500 30 ſeptembris
aretha & ſocc. mm 24 octobris
arethus abb. 25 auguſti
arigius ep. conf. 1 maii
arion m 22 martii
ariones m 23 februarii
ariſton m in porta rom. 22 dec.
ariſtion 17 octobris
ariſtion conf. 14 iunii
armata m 27 ianuarii
armogaſtus & ſoc. mm afr. 4. dec.
arnoldus conf. villarien. *al.* arnulfus 30 iunii
arnoldus cytharæd. 18 iulii
arnolfus ep. 19 ſeptembris
arnulfus ep. tranſl. 1 maii
arnulfus ep. m turon. 18 iulii
arnulfus ep. metenſis 18 iulii. tranſlatus 16 auguſti
arnulfus m. moſonii 3 octobris
arnulfus conf. 20 iulii
arnulfus ſueſſionen. 16 auguſti
arnulfus tranſlatus 18 iulii
arnulfus patriarch. hieroſolym. 23 aprilis
arnulfus com. holl. 18 ſeptembris
arnulfus epiſc. 5 aprilis
arnulfus villarien. *al.* arnoldus 30 iunii
arnulfus ep. 16 octobris
arontius &c. mm 27 auguſti
arſatius heremita 31 martii
arſicius conf. 8 auguſti
arthemas m 25 ianuarii
arthemes m 26 ianuarii
arthemius &c. 2 iunii
arthemia virg. m 16 auguſti
arthemia 27 iulii
arthemia m 16 martii
arthemia virg. 25 iunii
arthemius ep. conf. 24 ianuarii
arthemius mart. 20 octobris
arthemius m 27 ianuarii
arthellays virg. 3 martii
arthica virg. 25 iunii
artiſius 13 iulii
aſafus ep 1 maii
aſcenſio D. N. J. C. 5 maii
aſclas m 8 martii
aſclepiades ep. conf. 6 iunii
aſclepia 26 auguſti
aſella virg. 6 decembris
aſpaliana virg. 27 decembris
aſpatius confeſſor 1 januarii
aſſumptionis octava 22 auguſti
aſſumptio 2 B.M.V. 23 ſeptemb.
aſterius presb. 11 octobris
aſterius presb. m 9 octobris
athalenus m 6 iulii
athanaſia 14 auguſti
athanaſius orthodox. 13 octobris
athanaſius abb. conf. 13 decemb.
athelbertus rex 24 februarii
athenodorus ep. 3. iulii
athenogenes m 26 iulii
athoras m 13 februarii
aticus mon. 14 decembris
attala virg. argentinæ 3 decemb.
attalus abbas 10 & 11. martii
attalus m 13 iulii
atticus ep. cp. 10 octobris
atticus mart. 9 novembris
attilanus 5 octobris
attingus conf. 14 novembris
ava virg. in dononio 29 aprilis
auberti epiſc. elevatio 24 januarii
aucharius & alga 26 aprilis
auctor ep. 9, 10, 11 & 20 auguſti
auctor *forte* victor 15 maii
auda *al.* anda 18 novembris
auda virg. 18 novembris
audeolus m 3 maii
audifax perſa. m 19 januarii
audoënus tranſl. 1 febr. & 5 maii
audomarus ep. 21 oct. tranſl. 8 junii
avelſus & valerianus 20 octobris
auguſtalis epiſc. *forte* aug. presb. 7 octobris
aventinus 12 januarii
avertinus diac. conf. 5 maii
aufomia &c. 4 iunii
aufridus epiſc. 3 maii
auguſta 28 iulii
auguſtalis 7 ſeptembris
auguſtina virg. 28 iulii
auguſtinus epiſc. 16 novembris
auguſtinus converſus 5 maii. tranſl. 28 februarii & 11 martii
auguſtinus angl. ap. cum aliis epp. tranſl. 13 ſeptembris
auguſtinus epiſc. 24 ianuarii
auguſtus presb. conf. 7 octobris
aviticus &c 23 iunii
avitus epiſc. 21 ianuarii
avitus ſacerd. 14 decembris
avitus abb 23 iunii & 19 decemb.
avitus m 5 februarii
aulanus 31 auguſti
aurea virg. paris. 5 octobris
aurea virg. 29 auguſti
aurelia & lupus 14 octobris
aurelia virg. 15 octobris
aurelianus m 31 ianuarii
aurelianus epiſc. conf. 17 iunii
aurelius ep. 25 maii & 14 ſeptemb.
aurelius *alias* aurelianus 16 junii
aurelius 26 auguſti
aurelius & ſocc. 17 octobris
aureus ep. m. 16 junii
auſpicius ep. conf. 8 julii
auſpicius epiſc. 6 junii
auſterius presb. *al.* aſter. 20 octobr.
auſtreberta virgo 7 febr. & 20 oct. invent. 10 octobris.
auſtregiſilus epiſc. conf. 15 febr.
auſtremonius ep. conf. 1 & 8 nov. advent. 23 maii
auſtremon ep. mart. 8 novembris
auſtridinus conf. 15 octobris
auſtrudis virg. 17 octobris
autbertus epiſc. abrinc. 18 junii
autbertus ep. camerac. 12 dec. tranſl. 1 octobris

aut-

INDEX.

autbodus transl. 11 novembris
autharius conf. 26 aprilis
auxentius abbas 14 februarii
auxibius episc. 19 februarii
aya comitissa hannon. 18 aprilis
aycadrus *alias* achardus abb. 17 junii. 15 & 16 septembris

B

Babilla virg. 6 octobris
babilonius diac. 5 februarii
babolenus abb. conf. 26 iunii
bacho ep. transl. 5 decembris
bademus archimandrita 8 aprilis
badulphus abb. 17 iunii
baianus ep. conf 20 iunii
balbina virg. *an* sabina, 6 octobris
balda virg. 9 decembris
baldegundis abbatissa 10 februar.
baldomerus translat. 8 decembris
baldredus episc. conf. 6 martii
balduinus archidiaconus martyr. 8 ianuarii
baldulfus confess. 2 ianuarii
baldus conf. 7 novembris
balsimius &c mm 16 augusti
balthasar rex ex 3 magis 11 ian.
baltherius presb. conf. 6 martii
bandaridus ep. conf. 1 augusti
bantus conf. 31 julii
barachisius m 29 marrii
barbara 4 & 5 decembris. ejus octava 11 decembris translatio 12 februarii. secunda translatio 7 iunii. aliæ translationes 8 iulii & 4. septembris
barbarus m 14 maii
barbatianus presb. conf. 29 & 31 decembris & 2. ianuar.
barbatus episc. conf. 19 februarii
barbianus confess. 2. ianuarii
bardus *alias* bardo ep. confessor. 10 iunii
barctwardus & dictwardus 25 maii
barlaam & iosaphat 27 novembr.
barlaam eremita 2 aprilis
barnulphus ep. 19 iulii
barreas ep. 25 septembris
barsanophius abb. conf. 13 sept.
bartholomæi vig. 23. Aug. transl. 13, 17 & 18 iun. 25 octobr. & 9 decembris
basileus & soc. mm antioch. 21 novembris
basileus presb. m 22 martii
basileus antioch. 22 decembris
basileus cum epitico 23 maii
basileus ep. amaseæ 26 aprilis
basileus ep. m. 7 martii
basilia 16 aprilis
basilianus cum theotimo 18 dec.
basilianus m 11 februarii
basilianus alter m 11 februarii
basilides &c. mm 28 iunii
basilides m 9 iunii
basilica aquisgranen. dedicata 17 iulii
basilica luciani m dedic. 10 iunii
basilica petri & pauli dedicata in blandin. 31 augusti
basiliscus m 3 martii & 22 maii
basilissa virg. 10 iunii
basilissa v. m 6 ianuarii
basilissa trever 20 maii
basilius ep. conf. transllat. 14 iunii
basilius cartusiensis 14 iunii
basilius ep. antioch. 27 novemb.
basilius magnus elevatus 14 iunii
basilius episcopus parii. 12 april.
basilius confessor 28 februarii
basilla virg. 11 iunii & 29 aug.
Basinus episc. conf. 4 martii
basolus conf. 26 novembris
bason conf. 7 maii
bassa m 21 augusti
bassianus episc conf. 19 ianuarii
bassius & socc. 20 novembris
bassius m 19 martii & 13 decemb.
bassius m *forte* vasius 16 apr.
bathildis reg. 30 ianuarii
baudelicus m 26 iunii
baudelius m 14 iunii
bavius *alias* bainus ep. conf. 20 iun.
bavo elevatus & transl. 1 augusti. translatio alia 10 maii
beanus ep. conf. 16 decembris
beanus 26 octobris
beata virg. 29 iunii
beatrix Cartusiensis 13 februarii
beatrix 29 iulii
beatrix atestina 10 maii
beatus, benignus & socc. 25 oct.
beatus presb. conf. 26 iulii
Beda 10, 26 & 27 maii
beda & deodatus confess. 25 apr.
beganus abbas 4 aprilis
begga 17 decembris. transl. 7 iulii
begha virg. confluentiæ 31 oct.
belerius m 11 februarii
belinus m. ep. paduan. 26 nov.
belixenda 13 octobris
belladius 31 augusti
bellianus m 30 ianuarii
benedicta & cecilia abb. 16 nov.
benedicta virg. 29 iunii
benedictæ & felicitatis m m transl. 2 martii
benedictus &c. mm 25 augusti
benedictus m cum felic. 27 sept.
benedictus m 17 iulii
benedictus presb. m 25 novemb.
benedictus & zoerardus 1 maii
benedictus conf. 24 octobris
benedictus alter monachus 21 mar.
benedictus transl. 4 decembris
benedictus ep. 15 iulii & 16 octob.
benedictus p p 7 maii
benedictus I pp. conf. 24 aprilis
benedict. abb. octava 18 iulii
benedictus & placidus 6 maii
benedict. abb. vigilia 20 martii
benedictus abb. 12 ianuarii
benedictus avenion. 17 maii
beneventam fratres 12 m m. 1 & 2 septembris
benjamin m 4 aprilis
benigni presb. & m translatio 17 februarii
benignus presb. 2 aprilis
benignus & beatus & socc. 25 oct.
benignus & soc. m m 1 maii
benignus 2 aprilis
benignus 31 iulii
benignus ep. conf. 20 novembris
benignus conf. 31 octobris
benignus ep. 3 novembris
benignus ep. m. 28 iunii
benignus ep. carnot. 28 iunii
benignus m 6 iunii
benignus m 3 aprilis & 2 novemb.
benignus m transl. 12 novembris
benignus diac. 6 junii
beon m 19 septembris
beracius episc. 15 februarii
berardus m maroch 16 ianuarii
berarius *al.* betharius ep. c. 16 oct.
bercarius abb. mart. 15 septembr. 15 & 16 octobris
beregisus abb. 2 octobris
berentgerus presb. 6 novembris
berlendis virgo 3 februarii
berlendis elevata 2 maii
transl. cum soc. 7 septemb.
bernardinus minor 20 maii
bernardinus *al.* bernardus 18 maii
bernardinus transl. 17 maii
bernardin octava 27 maii
bernardinus can. reg. 15 maii
barnardus patriarcha 10 novemb.
bernardus abb. 20 augusti
bernardus archiepisc. 23 januarii
bernardus ep. dientes 17 decemb.
bernardus ep. nazaren. 29 nov.
bernardus ep. *al.* berwaldus 20 novembris
bernardus ep parmen. 4 decemb.
bernardus conf. bellev. 28 aprilis
bernardus in monte jovis 16 maii
bernardus erem. 17 iunii
bernoldus ep. 19 iulii
bertellinus erem conf. 9 septemb.
bertha 1 maii
bertha mart. 16 octobris
bertha 4 iulii
bertha vid. 3 iulii
bertharius m 6 iulii
berthasius conf. 1 augusti
bertholdus conf. 29 martii
bertilia elevata 14 septembris
bertinus abb. 16 iulii
bertinus m 11 iulii
bertinus transflatus 16 iulii
bertinus elevatus 2 maii
bertinus elevatus 16 iulii
bertrada virg. 5 februarii
bertualdus ep. 20 novembris
bertuinus ep. conf. 11 novembris
bertunius m 10 iulii
bertulfi & guduali advent. 3 dec.
bertulfus conf. 5. febr. 22 jan. 21 februar. 19 maii & 19 augusti
bertwaldus archiep. 9 ianuarii
berwardus ep. c. translat. 16 aug.
bessarion 6 iunii
bevagius ep. 19 octobris
bigarius &c mm 25 junii
bilhildis vid. 27 novembris
bilibaldus episc. 7 julii
birgitta vid. 23 julii transl. 28 maii
birgitta canoniz. 7 octobris
birinnus ep. c. 3 dec. transl. 4 sept.
birnstanus *al.* brunstanus ep. 4 nov.

INDEX.

birona m 8 martii
bitunus m 14 iunii
blanus ep. conf. 10 augusti
blandina m 31 ianuarii
blandinus conf. 1 maii & 29 sept.
blandus conf. 29 septembris
blasius m ep. 2 & 3 februarii
blesilla matrona 22 ianuarii
bodardus conf. 25 iunii
bodo ep. 11 septembris
bodo conf. 28 octobris
boëtius conf. 7 decembris
boisilus conf. 7 iulii
bolulfus ep. conf. 17 iunii
bona virg. mundicorda 12 sept.
bonaventura ep. conf. 13, 14 & 16 iulii. transl. 14 martii. octava 20 iulii.
bonifacius papa 4 septembris
bonifacius m 19 iunii
bonifacius episc. 19 februarii
bonifacius episc. 16 martii
bonifacius pp. 25 maii
bonifacius & felix rom. 29 dec.
bonifacius m romæ 14 maii
bonifacius ex theb. 23 septembris
bonifacius papa 24 & 25 octobris
bonifacius papa conf. 12 novemb
bonifacius ep. ferent. 14 maii
bonitus ep. conf. 23 iunii item 6 iunii
bonosius episc. conf. 17 februarii
bonus presbyter 27 iulii
bonus *forte* bovus *vel* bobo 22 maii
bonus latro 5 maii
bonus &c. 2 augusti
boso presb. conf. 4 martii
botuidus m 28 julii
botulfus abb. conf. 17 junii
botulphus *alias* gundulphus episc. confess 17 iunii
bova & doda virgg. 24 aprilis
borghwaladri episc. translatio 19 januarii
brambertus conf. 23 augusti
brandanus episc conf. 7 aprilis
brandanus abb. 16 maii & 14 iunii
brigida virg. 14 iulii
briocus episc. 1 maii
briscanus episc. conf 4 novemb.
brito episc. 5 maii
britta virg. m 14 januarii
brocardus prior carm. 2 septemb.
bruno fund. cartus. 6 octobris
bruno puer 5 maii
bruno *alias* brunus ep. c. 18 julii
bruno episc. 11 octobris
brunolphus episc. conf. 30 juili
bucilus episc. 6 februarii
buddocus episc. conf. 5 maii
burchardus ep. 14 octob. transl. 21 novembris
burgundofora abbatissa 3 aprilis
busyris m 21 januarii
buthelmus conf. 17 junii

C

Cacra & socc. mart. 16 octobris
cadocus confessor 24 januarii
cælestina virg. m cum aliis 800 6 aprilis
cælestinus papa 7 aprilis
cælestinus papa 8 aprilis
cælestinus papa 6 aprilis
cælestinus pp. 9 aprilis
cælestinus abbas 6 aprilis
cælestinus cum saturnino 31 dec.
cælestinus & socc. 4 maii
cælestinus & saturus 12 octobris
cælestinus pp. c. inventus 7 junii
cælestinus m inventus 6 junii
cælestinus coronatus 29 augusti
cælestinus 21 januarii
cælestis ep. 14 octobris
cæsarius 5 novembris
cæsarius ep. conf. 27 augusti
cæsarius &c. de 11000 transl. 6 oct.
caletricus ep. carn. invent. 7 oct.
cajus episc. 20 februarii
cajus *al.* gagius & soc. mm 13 maii
calepodius m 1 maii
calimerus pont. m 31 julii
calixta romana 23 maii
calixtus papa 27 martii
calixtus papa m 8 aprilis
callinicus m 29 julii
calliopius m 7 aprilis
callistes m 6 februarii
callistratus & soc. mm 27 septemb.
calocerus m 11 feb. & 18 aprilis
calocerus episc. 11 februarii
calogerus 18 iunii
caluppanus presb. erem. 3 martii
camasius &c. 4 junii
camelianus antistes 22 martii
camelianus ep. conf. 28 iulii
camerinus m 18 martii
caudanus ep. 15 aprilis
candida virg. 29 augusti
candida virg. & alii mm 1 decemb.
candidianus m 16 januarii
candidus m 1 ianuarii
candidus m 10 & 11 martii
candidus &c. 15 junii
candidus ep. 1 decembris
canidius m 21 ianuarii
canion *pro* conon cum filio *al.* ep. 25 maii
conon & eumenus 27 octobris
cantianus &c. mm 15 iunii
cantius &c. 14 junii
canutus m 10 julii
capanus m cum aliis 26 martii
caprasius m 6 octobris
capitulinus m 8 martii
cappella regia dedic. paris. 26 ap.
carcellaus & soc. 15 april.
carentius ep. 18 maii
carisius m 6 martii
carissimus cum dulcissimo 19 aprilis
carilefus conf. 8 junii
carinianus m 23 februarii
carolomannus 16, 17 & 21 aug.
carolus magnus imp. 28 ianuarii
carolus magnus imp. transl. 27 julii
carolus comes flandriæ 2 martii
carpasius m *fortasse* fictus 24 nov.
carponus m 27 augusti
carpophorus &c. mm 7 augusti
carpophorus presb. & soc. mm 12 decembris
carporus m 23 februarii
carpus m 12 aprilis
catharia *al.* cæsaria v. m. 8 & 9 dec.
cassianus m 15 julii
cassianus episc. m 28 junii
cassianus episc. conf. 5 augusti
cassianus episc. 26 martii
cassianus cum agricola 3 decemb.
cassianus &c mm 10 junii
cassius ep. 29 junii & 22 octobris
cassius, victorianus &c. 5 maii
cassius & victorinus 16 & 18 maii
cassius & soc. mm transl. 2 maii
cassius narnien. & soc. 10 octobris
castola m 28 ianuarii
castolus m 12 ianuarii
castor m. 17 martii
castor m 16 martii
castor m 28 martii
castor presb. confess. eremit. 13 februarii transl. 12 novembris
castor ep. conf. 21 septembris
castor, victor &c. asr. 28 decemb.
castrensis episc conf. 11 februarii
castula m. 15 feb. & 25 martii
castula m 15 februarii
castricianus ep. conf. 1 decembris
castulus & soc. 30 novembris
castulus & agratus ep. c. 15 octob.
castulus translatus 13 julii
casturus & agratus ep. 14 octobris
castus m 6 martii
castus m 3 martii
castus ep. mart 6 novembris
castus & æmilius 23 maii
cataldus ep. conf. 10 maii
cathaldus ep. conf. 8 maii
catharina senensis 29 apr & 3 maii
catharina v. m. 25 novembris transl. 10 junii. ejus octava 2 decembris
catharina vidua & virgo 22 mart.
catharina abb. 24 martii
catholinus ep. 15 iulii
cathuinus ep. conf. 31 julii
catillus episc. 8 martii
catulinus & soc. 23 aprilis
catulinus diácon. 16 julii
catulla 10 novembris
catulla matrona 31 martii
ceddas episc. 2 martii
cecilius 17 novembris
celendrides 14 decembris
celerina 3 februarii
celerinus ep. conf. 7 maii
celerinus episc. m cum soc. 2. feb.
celestus & saturus 12 octobris
celiniæ translatio 5 aprilis
celianus m 27 januarii
celsa & nonna elevat. 2 maii
celsinus presb. conf. 25 octobris
celsus archiepiscopus 6 aprilis
celsus m 28 julii
celsus episc conf. 4. januarii. invent. 23 februarii
celsi & nazarii reliquiæ 6 novemb.
celsus puer m 6 januarii
cenanus episc. 8 martii
censorianus m 28 januarii
ceolfridus abb. conf. 25. septemb. & 26 Octobris.
ceratus m 6 junii

cerau-

INDEX.

ceraunius ep. paris. 27 & 30 sept.
cerbonius ep. 10 & 17 octobris
cerbonus & socc. mm 4 maii
cessator ep. & conf. 15 novembris
cetheus ep. 13 junii
ceverus *an* serenicus conf. 7 maii
chæremon cum plurimis socc. 22 decembris
chaidocus & soc. conf 20 maii
charalampus m 10 februarii
charitas 25 decembris
charitine 5 octobris
chariton 25 decembris
chariton conf. 28 septembris
chariton episc. m 7. martii
cheugenius *al.* theogenes 3 octobris
chillenus 28 octobris
chionia virg. m. 1 aprilis
chorentinus ep. aquil. 1 maii
chorinta m 20 februarii
chrysantianus m & 90 17 februarii
chrysantus 25 octobris
chrysantus & daria 12 aug. & 29 octobris 29 novemb.
chrysogonus mart. 23 februarii & 31 maii
chrysolius m 7 & 8 februarii
christes m 6 februarii
christi sanguis 9 novembris
christi imago deportata 16 augusti
christi initium prædicationis 1 apr.
christianæ adv. teneramund. 7 sept.
christiana virgo elevata 17 junii
christicolus conf. 18 januarii
christina stumbelen. 6 novembris
christina virg. m 10 maii
christina mirabilis virg. 24 julii
christophorus m 19 augusti
chromatius episc. conf. 11 augusti
chumbaldus conf 8 februarii
cilina virg. *al.* celina 21 octobris
cilinia 21 octobris
ciriacus m 13 februarii
cirinus cum soc. m 15 septemb.
cirinus m 24 martii
ciselius m 18 martii
clara virg. 12 aug. octav. 19 aug. transl. 2 octobris
clarentius ep. 25 aprilis
clarus episc. con. 10 octobris
clarus presb. m 3 novembris
clarus m 18 julii
clarus abbas 1 januarii
classicus m 18 februarii
claudia matrona 12 januarii
claudia mater eugeniæ 27 dec.
claudianus & socc. 24 octobris
claudianus m 28 febr. 3 martii & 5 aprilis
claudio m 3 januarii
claudius episc. 1, 5 & 6 junii
claudius m 19 febr. & 20 martii
claudius &c. mm 21 junii
claudius &c. mm 10 augusti
clemens metensis 23 & 24 nov.
clemens & socc. 9 novembris
clemens 23 januarii
clemens ep. 15 septembris
clemens ep. transl. 1 maii
clemens conf. 31 augusti
clemens presb. 20 januarii
clemens 19 decembris
cleonicus m 3 martii
cleopatronia filia dac. 8 martii
clerilicianus m 30 januarii
clerus diac. m 14 januarii
cletus & anaclet. 26 aprilis
cletus p p. 25 aprilis & 12 julii
clonas m 1 martii
clodulphus ep. conf. 8 junii & 8 septemb. transl. 11 decembris
clothsendis virg. 30 junii
clusius m 6 aprilis
codratus apost. 21 septembris
codratus & socc. mm 10 martii
coemgenus conf. 3 junii
cointa virgo m 15 januarii
collegius diaconus m 18 martii
coleta clarissa 6 martii
colloquillus rex. 16 martii
colmannus ep. conf. 18 feb. & 7 jun.
colmannus abb. 18 junii
colomannus m 31 aug. & 13 oct.
colometrus ep m 2 octobris
colonanus m 8 julii
columbanus 23 novemb.
columbanus alt. discip. 21 novemb.
columbanus monach. 24 octobris
columbanus abb. 13 novembris
columbanus abb. 19 octobris
columbus abb. 20 decemb.
cominius m 1 maii
conallus episc. 8 martii
conceptio B. M. V. *alias* sanctificatio 8 decembris ejus octava 15 decembris
concessus m 9 martii & 9 aprilis
concessus m & soc. 8 aprilis
concordius cum navali 15 decem.
concordius & alii 5 rav. 16 decem.
condedus 21 octobris
condedus m 11 martii
congallus abb. 10 maii
conganus abb. 13 octobris
congarus c. bathonien. 27 nov.
congellus abbas 16 martii
congregatio septuagintá apostolorum 4 januarii
connexus m 8 aprilis
conon monachus 28 martii
conón m cum filio 20 maii
conradus *seu* cuno m 1 junii
conradus episc. c. 26 novembris
conradus ep. m 1 julii
conradus 3 augusti
consortia virg. 22 & 23 junii
transl. 13 martii
conta 21 augusti
contentus episc. 19 januarii
constantia reg. virg. m inventa 21 junii
constantia virg. 18 feb. & 25 junii
constantina virg. m 18 februarii
constantinus conf. m 11 martii
constantinus rex scotiæ m 13 mar.
constantinus mag imp. 21 & 22 maii & 14 julii
constantius m 26 martii
constantius episc. c. 29 januarii
constantius benevent. 15 sept.
constantius & felicianus 1 sept.
constantius ep. ancon. 23 sept.
constantius ep. 14 maii
constantius ep. aquin. 23 sept.
constantianus abb. 1 decemb.
convallus cum mauchar. 28 sept.
corbinianus ep. conf. 8 septemb. transl. 20 novembris
corcodemus 3 maii
cordula virg. mart. 22 octobris
ejus invent. 14 februarii
corentinus ep. 1 maii
corinthia virg. 9 maii
cornelia m 31 martii
corona m 21 februarii
corona m 20 februarii
corona m 24 martii
corona virgo 24 aprilis
corona virgo 1 januarii
corona Domini suscepta 10 aug.
corona spinea suscepta 11 augusti
cosmas conf. erem. 2 septembris
cosmas & damianus transl. 10 maii
crescentianus m 19. maii 22 nov. & 8 decembris
crescentianus &c. 4 augusti
crescentius subdiaconus zenobii 19 aprilis
crescentius & liboSus 29 decemb.
crescius mart. & socc. 24 octobris
criduana virg. m 10 martii
crispina virg. 3 decembris
crispinella 27 junii
crispinianus &c. 27 junii
crispinus m 20 junii
crispinus & socii martyris afr. 3 decembris
crispinus ep. conf. 7 januarii
crispola virg *ign.* 27 maii
critpulus m 10 junii
crispulus &c. 11 junii
crispus 27 junii
critullinus 31 julii
cromatius 11 augusti
cronanus episc. 8 martii
crotildis 3 junii
crucifixio christi 25 martii
crucif. imago 9 novembris
crucis &c. paris. 30 septembris
crux suscepta helnone 15 aprilis
crucis triumphus 16 julii
cryptarum dedicatio 1 junii
culanus episc. conf. 18 februarii
cunibertus transIatus 5 septemb.
cunegundis virg. 4 maii transIat. 4 septembris
cunegundis &c. virg. 10 junii
cunegundis transIata 9 septembris
cunera virg. m 12 junii
cunera virg. mart. transl 28 octob.
cunibertus ep. conf. 4 novembris
cunibertus ep. 10 novembris
cunibertus ordin. 25 septembris
cuno *seu* conradus m 1 junii
curcodemus transl. 4 maii
currentius m 18 martii
cuthbertus 20 septembris
cuthbertus transIatus 4 septembris
cutburgis virg. 31 augusti
cutburga virg. 31 augusti
cuthmannus ep. 8 februarii

cutias

cutias m filius claudii 18 februarii
cyprianus m 13 julii
cyprianus m 12 aprilis
cyprianus m 11 julii
cyprianus 14 julii
cyprianus abb. 19, 20 & 21 dec.
cyprianus tranſlatus 1 junii
cyriaca m 7 julii & 21 auguſti
cyriacus epiſc. m 31 januarii
cyriacus m 12 januar. & 8 februar.
cyriacus diacon. 27 martii
cyriacus ep. 8 auguſti
cyriacus 18 junii
cyriacus anach. 29 ſeptembris
cyriacus tranſlatus 8 auguſti
cyriacus m 3 januarii
cyrillus ep. trev. 19 maii
cyrillus epiſc. hieroſol. 18 martii
cyrillus epiſc. m 8 martii
cyrillus presb. conf. 6 martii
cyrillus diac. 9 julii
cyrillus diacon. & ſoc. 29 martii
cyrillus &c. 22 julii
cyrinus ep. &c. mm 4 junii
cyrinus m 27 martii
cyrus m 3 januarii
cyrus & joann. report. 2 junii

D

Dacianus 4 iunii
dada, maximus &c. mm 28 april.
dagobertus rex 20 jan. & 11 ſept.
dagobertus 23 & 24 decembris
dalmatius ep. mart. 13 novemb.
daluath ep. conf. 24 octobris
damianus mil. m 12 februarii
damaſus m 18 februarii
daniel proph. 11 decembris
daniel abb. 21 julii
daniel ſtylita 11 decembris
daniel m 3 januarii
daria & chryſantus mm 25 octob.
daria virg. 19 julii
daſius conf. 4 octobris
dativus m 11 febr. & 4 martii
dativus & ſoc. mm 18 maii
datius epiſc. 14 januarii
datus ep. conf. 3 julii
david 26 junii
david monachus 11 decembris
david eremita 29 decembris
david epiſcopus 1 martii
decentius m 19 februarii
decentius ep. conf. 26 junii
decimavus m 30 auguſti
dedic. eccl. flor. m floris 25 mart.
dedicatio eccleſiæ traject. 22 julii
deicolus abbas 18 januarii
demetria m 13 jauuarii
demetrius m 9 aprilis
demetrius 14 auguſti
demetrius mart 18 aug. & 26 octob.
demetrius m. 18 auguſti
demetrius & ſoc. mm 11 maii
demetrius cum ſoc. m 19 ſeptemb.
demetrius & amnionius 10 ſept.
demetrius & honorius 21 novemb.
dentlinus puer 7 annor. 16 martii
dentlinus 14 julii
deodatus 26 junii
deodatus 24 aprilis
deodatus pp. conf. 26 junii
deodatus ep. conf. 19 junii
deodatus ep. conf. 15 octobris
deodatus cum beda 25 aprilis
deodatus tranſlatus &c. 2 junii
dercangota virg. 21 februarii
deſideratus ep. conf 11 februarii 8 maii, & 26 julii
deſideratus presb. conf. 30 aprilis
deſiderius ep. 19 octobris
deſiderius ep. conf. 27 octobris
deſiderius ep. conf. 15 novembris
deſiderius m cum januar. 7 ſept.
deſiderius ep. m *al.* invent. 17 ſept.
deſiderius m vienn. 23 maii
deſiderius epiſc. m 13 martii
dethmarus conf. 9 novembris
deusdedit ep. conf. 15 julii
diaconus m 9 aprilis
dictwardus cum barctward. 25 maii
didymus eremita 11 aprilis 3
didymus erud. vir 22 decembris
didymus conf. 5 aprilis
didymus m 20 februarii
dieronus m 22 martii
dietgrus abb. 7 iunii
digna cum emerita 23 ſeptembris
dignus & ſoc. mm 18 decemb.
dignus conf. 19 decembris
diluvii commemoratio 12 aprilis
diocletianus & ſoc. mm 16 maii
diodorus m 23 februarii
diodorus m 6 martii
diogenes 3 auguſti
diogenes m 3 iunii
diogenes &c. mm. 17 iunii
diogenes m 3 ianuarii
diogenes 7 aprilis
diogenes 26 junii
diogenes m 16 & 17 iunii
diolinicius m 5 decembris
diomedes m 16 auguſti
dion m 27 februarii
dionyſia virgo m 22 februarii
dionyſius m 24 martii
dionyſius m 16 & 17 martii
dionyſius m 27 & 28 februarii
dionyſius m 1 aprilis
dionyſius &c m m. 21 iulii
dionyſi. & alii m m afr. 7 decemb.
dionyſius epiſc. m 18 februarii
dionyſius ep. th. diſcip. 21 dec.
dionyſius epiſc. 18 novembris
dionyſius epiſc. vien. 8 maii
dionyſ. epiſc. 22 martii
dionyſius alexandrin. ep. 9. febr.
dionyſius ep. antioch. 8 octobris
dionyſ. areopagitæ corpus detectum 9 iunii
dionyſius & ſoc. inventi pariſiis 22 aprilis
dionyſius cum felice 14 ſeptemb.
dionyſius rem. &c. 9 octobris
dionyſius cartuſianus 12 martii
dionyſius 1 februarii
dionyſii pariſ. vigilia 8 octobris
dedicatio eccleſiæ ſ. dionyſii 24 februarii
dioſcorus m 17 junii
dioſcorus abbas 9 aprilis
dioſtorus m 17 iunii
diſibodus conf. 8 ſeptembris
diſibodus ep. conf. 8 iulii
divinicus ep. 13 novembris
divitianus ep. conf. 28 octobris
dius 19 iulii
doctores 50 ſ. catharinæ 13 nov.
doda cum bova 24 aprilis
doda clodulfi mater 8 ſeptembris
dodo abb. 31 iulii
dodo conf. 29 octobris
dodo monach. depoſitus 28 oct.
dodovaldus presbyter 7 decemb.
domeſtus &c. mm. 16 iunii
dometius m 7 auguſti
domitius ep. conf. 23 & 24 octob.
dominicus conf. 4 auguſti tranſl. 24 maii
dominicus abbas 22 ianuarii
dominicus loricatus 14 octobris
dominicus calciaten. 12 maii
dominicns ſilenſis 20 decembris
domitianus ep. 7 maii
domitianus 4 iulii
domitianus ep. confeſſ. 9. auguſti tranſl. 15 iunii
domitianus epiſcopus 10 januarii
domitianus conf. 22 iunii
domitianus *forte* dominicus abb. 20 decembris
domitianus & ſocii mm. 11 martii
domnes m 28 ianuarii
domnica 8 ianuarii
domnina m 23 & 24 auguſti
domninus m 5 decembris
domninus mart. 4 novembris
domninus m 23 auguſti
domninus &c. mm 16 auguſti
domninus m de 72 in ital. 17 apr.
domninus & ſocii 5 novembris
domninus ep. conf. 3. novembris
domninus 10 octobris
domnini corpus ſuſceptum 21 jul.
domnolenus conf. 25 iunii
domnolus ep. cenoman. 16 maii
domnolus ep. conf. 16 iunii
donanus abbas 13 aprilis
donata, paulina &c. 31 decembris
donata cum aralaco &c. 20 aprilis
donatianus ep. conf. 7 auguſti
donatianus ep. 14 octobris tranſlat. 30 auguſti
donatianus ep. 7 maii
donativus m 26 februarii
donatus m cum ducentis quadraginta 11 aprilis
donatus & quatuordecim ſocii martyres 1 martii
donatus & ſoc. 15 novembris
donatus m 9 aprilis
donatus m 12 februarii
donatus m 27 martii
donatus m 3 martii
donatus m 25 februarii
donatus m 22 februarii
donatus m 3 aprilis
donatus m 13 martii
donatus m 6 aprilis
donatus 9 novembris
donatus 14 julii
donatus cum hilario 31 decembris

do-

donatus & vitalis 19 aprilis
donatus ep. m 4 iulii
donatus ep. con. 22 octobris
donatus ep. con. 7 augusti
donatus & socc. 15 novembris
donatus & soc. 9 septembris
donatus & socii 6 novembris
donatus cum zenone rom. 31 dec.
donatus & drusus 24 decembris
donatus & eleutherius epp. 6 sept.
donus cum marciano 17 aprilis
doranus ep. 2 novembris
dorothea 30 octobris
dorotheus & soc. combusti 30 apr.
dorotheus & severus mm 24 oct.
dorotheus ep m 5 iunii
dorotheus 2 iunii
dorymedon cum troph. &c. 19 sep.
draconius abb. 9 martii
drausius episc con. 5 martii
droctoveus transl. 25 aprilis
drogo con. 16 aprilis
drusus cum donato 24 decembris
dubitatus & socc. 17 novembris
duchatus episc. con. 8 martii
dugene &c. 17 iunii
dulas m 15 iunii
dulcardus con. 24 & 25 octobris
dulcidius ep agen. 6 octobris
dulcissimus & carissimus mm 19 ap.
dunstanus ep. 19 maii
dympna v. m. 15 & 30 maii

E

Eadbrechtus 6 maii
eadburga virg. 18 julii
eadipa virgo *forte* editha 16 sept.
eadnoc hus mart. 19 octobris
eadrius abbas 17 iunii
eadwoldus con. 30 augusti
eanswida 31 augusti
ebba virg. 3 augusti
ebbo ep con. 20 martii & 27 aug.
transl. 15 februarii
ebidius ep. mart. 22 octobris
ebraiulus, ebrigisilus ep. c. 31 aug.
ebrulfus con. 25 iulii, & 30 dec.
ebrulfus ep. 26 decembris
edeldrutha virg. 17 octobris
edeltrudis virgo 29 octobris
edeluoldus ep. con. 1 augusti
edanus episc. con. 31 ianuarii
edburga, eadburga virg. 15 junii
edictus & socc. mm 13 & 14 nov.
edilburga virg. 7 iulii
ediltrudis virg. reg. 23 iunii
edidinia *al.* celinia 21 octobris
edippa virg. 12 septembris
editha reg. virg. 16 septembris
edmundus ep. c. 16 nov. tra. 9 iun
edmundus rex transl. 30 martii
edmundus rex m 20 nov. transl. 29
aprilis. repræsentat. 16 maii
eduardus rex m 18 martii transl.
13 februarii & 20 iunii
eduardus rex angliæ 5. ianuarii.
transl. 13 octobris
egberechtus mon. presb. *al.* egbertus 24 aprilis
egbertus ep. trev. 18 septembris
egenburga virgo 12 aprilis
egidius f. franc. discipulus 2 martii
egwinus ep. conf. 11 jan. & 30
decembr. transl. 10 septembris.
einberth virg. 16 septembris.
elaphius ep. con. 19 augusti
elasicus m 18 februarii
eldradus abbas 13 martii
electa virg. 18 & 27 novembris
eleuchadius archiep. 14 februarii
eleusius 7 aprilis
eleutherius vel deuterius c. 21 iulii
eleutherius abb. 6 septembris
eleutherius ep. 5. iunii & 26 aug.
eleuherius ep. 20 & 21 februarii
eleutherius m reatin 24 novembris
eleutherius pp. 25 & 26 m. & 6 s.
eleutherius & soc. 833. 23 dec.
eleutherius & soc. 27 septembris
elfegus ep. m. in in cantia *alias*
alleg. 19. aprilis
elfragus episc. con. 12 martii
elgiva transl. 18 maii
elias proph. 17 juni, 19 & 20 iulii
elidius ep. 12 iunii
eligius ep. 19 sept. & 2 decembris.
ejus ordinatio 14 maii. transl.
25 junii.
elegius conf. *an* eligius 31 decemb.
eliphius mart. 21 iunii, 16 & 17
octobris
elisabeth mater j b. 24 aug. & 11 d.
elizabeth vid. 19 nov. transl 2 maii
elisabeth virg. 18 iunii
elisabeth thaumaturga 24 aprilis
elisæus proph. 29 augusti
elladius ep. 8 maii & 31. augusti
eloquius presb. con. 8 octobris
eloquius abb. 3 decembris
elphegus episc. 12 martii
elpidius abb. 2 septembris
elzearius c. 27 & 28 septembris
emanus & soc. carnot. 16 maii
emebertus episc. 15 ianuarii
emericus dux, c. 3 sept. 4 & 5 nov.
emerita cum digna 23 septembris
emerita soror lucii 3 decembris
emeritus &c. 11 iuni
emeritus cum sammono 12 dec.
emigdius ep. m 5 augusti
emilianus con. 8 ianuarii
emilianus m 27 ianuarii
emilianus m 9 februarii
emmia virg. 6 octobris
encratia virg. & soc. 16 & 18 apr.
engelbertus ep. 7 novembris
engra virg. m 24 augusti
enolich con. 17 iunii
ensuitha virg. 31 augusti
eoaldus ep. con. 6 & 7 iulii
eobanus ep. m 26 iulii
eocus vel leocus m 7 martii
eodicius ep. 23 octobris
eoldus episc. 14 ianuarii
epagatus & socc. mm 28 maii
ephebus m 14 februarii
ephrem monachus 9 iulii
ephrem episc. m 7 martii
epictitus *vel* epictetus m 8 iulii
ephigenia virg. abb. 24 septemb.
epimachus mart. 31 octobris
epimachus m 20 februarii
epion presb. conf. 12 & 15 octob.
epion m 26 februarii
octava epiphaniæ & festi trium
regum 13 januarii
epiphanius ep. constant. 15 maii
epiphanius episcopus 22 januarii
epiphanius episc. & alii 14 mm
6 aprilis
epipodia m 13 martii
epipodius & alexander. 24 aprilis
epistemes & galaction mm 5 nov.
epiticus & basileus 23 maii
eptadius conf. 24. augusti. transl-
latio 15 aprilis
equitius abbas 7 martii
eraclianus ep. 24 octobris
eraclius & soc. 4 decembris
eraclius ep. con. 14 iulii
eraclius m 12 februarii
eraclius 31 augusti
eraclius 11 octobris
eraclius & socc. mm fulgin. 27 apr.
erasmus ep. m. 1, 2 & 3 iunii
erastus & socc. 10 novembris
erchenwaldus ep. con. 30 aprilis
erembertus ep. con. 30 aprilis &
14 maii
eremitæ 5 pragen. 12 novembris
erendrudis virg. 30 junii
creticia virgo m 10 martii
erhardus transl. 8 octobris
ericus rex m 18 maii. ejus transla-
tio 24 ianuarii
erkenbodus episc. & con. 12 aprilis
erckenwaldus episc. 30 aprilis
ejus translatio 14 & 17 novembris
erklotus mart. 15 octobris
ermegardis 10 novembris
ermelindis virgo 29 octobris
ermelina virgo 19 augusti
ermengaudus episc. 1 novembris
ermenildis regin. 13 februarii
erminus episc. 2 & 25 aprilis
elevatus 26 octobris
ermonhilda virgo 13 februarii
eroius m 7 martii
eruagindus con. 17 septembris
esdras proph. 11 iulii
esichius m 27 maii
esichius episc. c. 16 martii
esichius *al.* eusitius bituric 27. nov.
eskillus ep. m 16 octobris
transl. 9 januarii
esther regin. 1 iulii
etbinus abbas 19 octobris
ethelbertus 20 maii
ethelburga virg. 11 octobris
ethelfleda *al.* etelfreda 23 octob.
ethelreda virgo 17 octobris
ethelretus & ethelbritus mart.
17 octobris
ethelwaldus ep c. 1 augusti
ethelwoldus rex 11 jan. & 12 aug.
etherius ep. c. 14 iunii
ethermanus ep. 2 decembris
ethernasius con. 22 decembris
etianus episc. 11 februarii
etto episc. 10 julii
evagrius 2 aprilis
evantius ep. augustod. 12 sept.
evaristus papa m 26 & 27 octobris

INDEX.

evariſtus pp. & m 23 decembris
evaſius ep. 1 & 2 decembris
evaſius 5 junii
eubertus epiſ. con. 1 februarii
eubulus m 6 martii
eubrachius 10 octobris
eucarpius & ſoc. 27, 25 ſeptemb.
eucarpus m 13 aprilis
eucharistus cum ſoc. 12 octobris
euharius ep. mart. 27 octobris
eucharius ep. & 72 trev. 8 & 9 dec.
eucherus con. 11 auguſti
eucherius epiſc. 8 januarii
eucherius epiſc. con. 27 martii
eucherius epiſc. con 20 februarii
eudocia m 1 martii
eudoaldus epiſc. 8 februarii
eudocimus 31 julii
eudoxus *al.* marianus cum ſocc. 5 ſeptembris
evellius m 11 maii
euentius epiſc. 3 februarii
everardus mil. conf. 16 decembr.
tranſlat. 12 decembris
evergiſilus ep. m. 14 ſeptembris
euergiſlus ep. mart. 24 octobris
euergiſlus ep. 2 novembris
evergiſlus epiſc. con. 28 martii *vel* tranſlato
everildis virg. 9 julii
evermarus m ex theb. 2 maii
evermarus m 1 maii
eufemia & ſociæ 3 ſeptembris
eufeniſſa m 3 martii
eufratas m 25 martii
eufraxia 25 julii
eugaria v. m. 15 aprilis
eugenia virg. 18 maii
eugenia virg. 11 ſeptembris
eugenia virg. 16 martii
eugenius m 9 januarii
eugenius epiſc. m 7 martii
eugenius ep. m 8 ianuarii
eugenius m 21 jan. & 1 februarii
eugenius m 16 martii
eugenius m 23 ianuarii
eugenius m 17 martii
eugenius diac. 17 novembris
eugenius pp II m 18 iulii
eugenius papa 12 ianuarii
eugenius pp. 2 junii
eugenius ep. con. 15 novembris
engenius & ſoc. 833, 23 decemb.
eugenius ep. mediol. 30 decemb.
eugenius 8 februarii
eugenius ep. m tranſlatus 18 aug.
eugenius epiſ. 8 januarii
eulagrius 12 octobris
eulalia virgo m 30 martii
eulalius epiſ con. 26 auguſti
eulampius & eulampia 10 octobris
eulogius 11 julii
eulogius ep. 22 junii
eumaſius con. 3 januarii
eumenes & canon 27 octobris
eumenus epiſ. 18 ſeptembris
eunucius ep. c. 10 ſeptemb.
eunus m 20 februarii
euodius ep. c. 17 jul. tranſl. 8 julii
euodius & calixtus 24 aprilis
euodius ep. rothomag. 8 octobris
evolius m 3 julii
euphemia virg. *al.* tranſl. 13 aprilis
euphemia mat. ephigeniæ 24 ſep.
euphraſia virg. 12 octobris
euphronius ep. c. 3 & 4 auguſti
euphroſina virg. alexand. 28 & 29. aprilis
euplius m 13 auguſti
euplius & ſerapion 11 ſeptemb.
evremundus abb. 10 junii
euſebia & gertrudis elevat. 27 oct.
euſebia virg. 18 novembris
euſebia virg. 16 martii
euſebia xene 25 ianuarii
euſebius mart 31 octobris
euſebius m 15 auguſti
enſebius epiſc. m 16 auguſti
euſebius m 30 octobris
euſebius p p. 2 octobris
euſebius ep conf. 12 novembris
euſebius ep. conf. 26 ſeptembris
euſebius epiſc. 8 decembris
euſebius conf. 14 auguſti
euſebius & ſoc. m m. 10 octobris
euſebius epiſc. m 22 junii
euſpicius abb. 14 junii
euſtella virg. 30 aprilis
euſtachius presb. ægypt. 12 oct.
euſtachius m 11 Octobris
euſtachius *al.* placidus &c. m m 20 maii, 19 & 2 ſeptemb.
euſtachius patriarcha 19 februarii
euſtachius presb. conf 15 octob.
euſtachius ep. venet. tranſl. 22 ap
euſtachius abbas 27 mart. & 2 p.
euſtadius tranſlatus 31 ianuarii
euſtaſius luxov. elevatus 30 aprilis
euſtaſius 6 novembris
euſtichius ep. 14 novembris
enſtochia monacha 13 februarii
euſtochia virg. & mart. 1 nov.
euſtochia virg. 20 ſept.
euſtochium v. 20 feb. & 28 ſept.
euſtochius ep. turon. 19 ſeptemb.
euſtorgius ep. 18 ſeptembris
euſtratius cum ſoc. 12 & 13 dec.
euticianus 25 decembris
euticia m ſub licinio 30 aprilis
euticius &c mm 19 julii
euticus & ſocc. 20 octobris
eutropia 23 iulii
eutropia vidua 15 ſeptembris
eutropius m 12 ianuarii
eutropius m 3 martii
eutropius ep. 14 octobris
eutropius m 7 decembris
eutychianus mon. 8 decembris
eutyches 24 auguſti
eutychianus pp. m. 25 julii
eutichianus presb. m 15 auguſti
eutychianus pp. 9 decembris
euthymius ep. m 26 decembris
eutichius con. 17 octobris
eutychius mart. 18 novembris
eutychius *vel* eupſychius m 9 ap.
eutychius patriarch. conſtantin. 6 aprilis
eutychius & florentius 28 dec.
euthymius abb. 20 januarii
euvolus m 5 martii
evurtius epiſ. c. 12 junii
ewaldi presbb. mm 29 octob.
ewaldus presbyter 16 novembris
ewicus ep. c. tranſlatus 12 junii
ewigius con. 8 octobris
eudeus abbas 21 martii
expergentus &c. mm 4 junii
exuperantia virg. tranſl. 20 aprilis
exuperantia virgo trec. 26 aprilis
tranſlat. 20 aprilis
exuperantius ep. c. raven. 30 maii
exuperantius m 15 januarii
exuperantius cum marcel. 31 maii
exuperius epiſ. & con. 8 aprilis & 1 auguſti
eymerica virg. 10 decembris
eynardus eremita con. 25 martii
ezechias 23 junii
ezeleidis virg. 7 maii

F

Fabianus m 26 ianuarii
fabianus m 16 februarii
fabiola matrona 27 decembris
fachua ep. 14 auguſti
facinola virg. 1 auguſti
fantinus con. 31 julii
faretrus presb. 23 novembris
faro ep. 29 octobris
fauſta virg. 4 ianuarii
fauſta ſancta 15 martii
fauſta virg. m 7 ianuarii
fauſta virg. m 15 iulii
fauſta 25 ſeptembris
fauſta regina 23 novembris
fauſtinianus m 16 februarii
fauſtinus m 15 februarii
fauſtinus m 8 auguſti
fauſtinus & velleſus epp. 20 maii
fauſtinus & ſoc. mm 24 aprilis
fauſtinus &c. mm 1 junii
fauſtinus & ſoc. mm 16 decemb.
fauſtinus & ſoc. 30 mm 15 dec.
fauſtinus & timotheus &c. 22 maii
fauſtinus con. 5 octobris
fauſtus abb. epiſc. 16 januarii
fauſtus m 18 februarii
fauſtus monachus 15 februarii
fauſtus m 9 junii
fauſtus januar. &c. 28 ſeptembris
fauſtus & marcialis 9 novembris
fauſtus cum leonardo 26 novemb.
fauſtus & dafroſa 2 decembris
febronia virg. m 23 iunii
febronia m 25 iunii
felicia & juſtus puer mm 20 oct.
felicianus mart 20 octobris
felicianus epiſc. m 24 januarii
felicianus epiſc. con. 23 januarii
felicianus m cum bened. 7 ſept.
felicianus & ſocii 30 octobris
feliciſſimus ep. 13 ſeptembris
feliciſſimus m. 14 martii
feliciſſimus m cum ſecund. 13 ſept.
feliciſſimus &c 13 junii
felicitas virg. 16 novembris
felicitas vidua m 2 martii
felicitas m 11 ianuarii
felicitas m 10 julii
felicitas m 8 martii
felicitas cum filiab. 10 ſeptembris
felicula m 7 junii

feliculus &c. 13 junii
felinus m 1 junii
felix 26 julii
felix 5 ianuarii & ſocii, ibid.
felix 12 julii
felix m 25 iulii
felix m 2 auguſti
felix in pincis 14 ianuarii
felix & merobius 4 decembris
felix 27 julii
felix papa 16 ſeptembris
felix m 12 iulii
felix m 8 auguſti
felix ep. m 15 iulii
felix 18 iunii
felix & ſoc. mm 7 ſeptembris
felix epiſc. trever. 28 martii
felix mart. 9 martii
felix m & ſocii 23 martii
felix & nabor mm tranſl. 23 julii
felix & præſtabilis 15 maii
felix 18 iunii
felix ep. conf. 24 octobris
felix epiſc. 8 martii
felix ep. romæ 30 decembris
felix romæ 29 decembris
felix cum bonifac. 29 decembris
felix m 23 februarii
felix & ſocc. 11 novembris
felix cum ſoc. 3 octobris
felix m 11 februarii
felix m 26 februarii
felix m 14 auguſti
felix m 28 februarii
felix m 31 martii
felix m 3 martii
felix m 10 martii
felix 3 februarii
felix m benevent. 27 maii
felix & adauctus tranſlat. 4 martii
felix, demetrius &c. alex. 22 nov.
felix negotiator. 2 aprilis
felix ep. 22 decembris
felix 26 junii
felix epiſc. tubaboc. m 16 januarii
felix 18 junii
felix epiſc. trev 26 martii
felix & fortunatus mm 14 maii
felix ep. 27 auguſti
felix cum dionyſio 14 ſeptemb.
felix & fortunatus 19 decembris
felix ep. 29 auguſti
felic. advent. 3 octobris
felix & regula 11 ſeptemb.
felix papa m 31 martii
felix epiſcopus m 15 januarii
felix &c. 18 junii
felix epiſc. conf. 21 februarii
felix papa mart. 17 novembris
felix papa mart. 10 novembris
ferreolus epiſc. m 16 januarii
ferreolus m 21 februarii, inventus 15 ſeptembris
ferrutius mart. 4 januarii & 28 oct. tranſl. 29 octobris
feſtivitas 6 februarii
feſtum reliquiarum 8 novemb
feſtum v. s. miraculoſi 13 julii
feſtus &c. 24 junii
feſtus & modeſtus mm &c. 22 oct.
feſtus m 28 januarii

fiacrius conf. 3 auguſti
fiacrius 30 auguſti
fibitius 7 novembris
fibitius *al.* abrunculus ep. c. 5 nov.
fideles defuncti 2 novembris
fidelis mart. 28 octobris
fidelis m 22 & 23 martii
fidelis conf. 1 ſeptembris
fidentius ep. conf. 16 novemb.
fidentius m cum terent. 27 ſept.
fides &c. virgg. 1 julii
fides 8 octobris
fides m 23 martii
fidolus abb. 16 maii
filibertus 20 auguſti
filoromus m 16 januarii
findanus conf. 15 novembris
findrudis virgo 7 februarii
finianus abbas conf. 16 martii
finnianus abb. 12 & 13 decemb.
firmianus abbas 11 martii
firmianus & primianus 15 maii
firmianus cum primiano 31 maii
firminus ep. mart. 16 octobris
firminus ep. amb. conf. 1 ſeptemb. tranſlat. 10 januarii
firminus ep. m cum 25 6 aprilis
firminus ep. 27 vig. 24 ſeptembris
firminus ep. conf. 18 auguſti
firminus ep. virdun. 3 decembris
firminus m eccl. ei dicata 18 iunii
firminus inventus 13 ianuarii
firminus tranſlatus 31 martii
firminus epiſc. m cum aliis 28 6 ap.
firmus m 9 auguſti
firmus m 4 martii
firmus m 10 & 14 martii
flamianus ep. 18 decembris
flavianus m 29 januarii
flavianus m 24 februarii
flavianus 16 iunii
flavianus m 8 octobris
flavianus conf. 26 novembris
flavianus ep. aprut. 24 novembris
flavianus ep. 25 auguſti
flavianus m 2[illegible] decembris
flavius 30 aprilis
flavius mart. 18 novembris
flora virg. m 31 julii
flora virg. m 29 iulii
florbertus elevatus, in blandin. 19 aprilis
florbertus abb. 1 & 2 novembris
florentia vid. florentina 4 iulii
florentia virg. 17 julii. tranſl. ibid.
florentina virg. m 4 iulii
florentinus ep. mart. 17 octobris
florentinus presb. c. 1 decembris
florentius presb monachi. 27 oct.
florentius presb. conf. 24 ſeptemb.
florentius & alii 27 octobris
florentius presb. 24 martii
florentius epiſc. 8 novembris
florentius ep & 20 ſeptemb.
florentius ep. conf. 7 & 6 nov. *alias* florentinus
florentius ep haroiſæ 29 decem.
florentius epiſ. con. 3 aprilis
florentius & vindemialis eppiſ. 3 maii
florentius cum eutychio 28 dec.

florentius tranſlatus 27 iunii
florentius ſuſceptus 2 maii
florens *ſeu* florentius in oia inſul. & ſoc. 30 decembris
florentius m 18 ſeptembris
florentius m 6 aprilis
florentius m epiſc. 3 januarii
florentius 25 julii
florentius conf. 26 octobri
florentius conf. tranſl. 27 junii
florentius conf. 27 iunii
florentius presb. conf. 2 maii
floriana virg. &c. 9 iulii
florianus m 3 martii
florianus & victorinus mm 2 nov.
florianus & ſoc. 46 20 iunii
floribertus ep. leod 25 aprilis
florida virg. 10 januarii
florinus m 12 januarii
florinus conf. 17 18 & 19 novemb.
florinus tranſlatus 18 decembris
florus abb. 21 auguſti
florus epiſc. 4 novembris
floſcellus & hernæus 26 aprilis
floſcellus m 17 ſeptemb. tranſl. 9 novembris
floſculus ep. tranſlatus 14 iunii
foca virg. 14 julii
focatus epiſc. m 14 julii
foillanus epiſc. m 16 januarii
foillanus mart. 31 octobris
foillanus tranſlatus 3 ſeptembris
folquinus epiſc. 19 octobris
folquinus conf. 13 novemb.
folquinus ep. morinor al volq. 14 & 15 decemb. tranſl. 7 junii
foroſcus ep conf. 28 ſeptembr.
forſeus ep. 28 ſeptembris
fortinus ep. m 28 maii
fortis ep. m 16 maii
fortuna m 22 februarii
fortunata ſeu fortuna virg. 14 octobris
fortunata & 3 fratres, 30 ſeptemb.
fortunatus ep. con. 10 iunii
fortunatus & felix mm 14 maii
fortunatus m & alii 240 11 aprilis
fortunatus & 32 mm 2 februarii
fortunatus m 14 auguſti
fortunatus m 3 martii
fortunatus 18 ianuarii
fortunatus m 9 apriiis
fortunatus m 21 februarii
fortunatus &c 7 iunii
fortunatus & lufulus 15 octobris
fortunatus ep. 5 maii
fortunatus epiſc. 26 februarii
fortunatus ep pictav. 14 decemb.
fortunatus ep. con. 18 junii
fortunatus ep. conf. 29 junii
fortunatus &c. m m. 28 auguſti
fortunatus cum felice 19 decemb.
fortunatus tranſlatus 11 iunii
fortunio m 27 februarii
frainichildis 17 maii
franciſcus con. 3 & 4 octobris canoniz. 16 iulii. ejus octava 11 octobris. tranſl. 25 maii. ſtigmata 16 & 17 ſeptembris
franciſcus xaverius 2 decembris
franciſcus de paula 2 aprilis

franca virgo 25 aprilis
franco ep. 15 aprilis
francoveus ſenon tranſl. 30 dec.
fratres 7 mm 1 ſeptembris
fraubaldus con. 23 auguſti
fredegandus ep. con. 17 iulii
fredericus ep. leod. m 26 aprilis
fredericus ep. m 18 iulii
fredeſwida virgo 19 octobris
ejus tranſl. 12 februarii
fregus abbas 20 decembris
freſmundus *vel* fremund. 11 maii
freteolus *pro* ferreolus 4 januarii
friardus con. 1 auguſti
frigidianus epiſ. con. 18 martii
fridianus *al.* frigidianus ep.c.18nov.
fridolinus ab. con. 6 martii
fridolinus ep. 14 novembris
frodiſius & ſoc. mm 7 maii
frodobertus abbas 8 januarii
frominius ep. con. 27 iulii
fromundus mart. *al.* frotmundus 24 octobris
fronus &c. 17 junii
frontaſius m cum ſociis 2 ianuarii
frontaſius m petragor. 29 aprilis
frontina m 14 martii
fronto ep. 26 octobris
fronto ep. con. 22 decembris
frontus ep. *al.* fronto 1 octobris
fructulus m 18 februarii
frumentius unus & alter 23 mart.
frumentius ep, 27 octobris
frydelinus con. 6 martii
fulcherius 20 novembris
fulchrannus epiſc. 13 februarii
fulco ep. m 17 junii
fulgentius ep. utricol. 1 jauuarii
fulgentius & amantius ac alii 26 5 decembris
fuſca virgo m 13 & 16 februarii
fuſcianus &c. 17 junii, invent ibid.
fymbertus ep. 24 ſeptembris

G

Gabianus m 3 martii
gabriel archangelus 18 martii
gabriel 16 octobris
gabius ep. conf. 10 ſeptemb.
gagius palatinus m cum aliis 27 mm 4 martii
gagius m 19 januarii
gaiana vid &c. 27 ſeptembris
gaianus m 10 aprilis
gaianus &c. mm 15 junii
gaiolus m 3 martii
gaius m 11 martii
gaius pp. 1 julii
galaction & epiſtemes mm. 5 nov.
galdinus mediol. 18 aprilis
galganus conf. 22 iulii & 3 dec.
galla cum alexandro 31 maii
galla & filiæ 16 novembris
galla vid. 5 octobris
gallenicus m 18 ianuarii
gallenitus m 1 februarii
gallianus m 14 junii
gallicanus ep. 5 decembris
gallus abbas 20 februarii & 16 oct.
gamas ep. 4 novembris
gamaſus *al.* damianus 9 novemb.
gandulfus conf. 3 octobris
gangulfus m 6 octobris
ganthalica &c mm. 22 junii
gaudens &c. 25 iunii
gaudentius ep. conf. 3 auguſti
gaudentius epiſc. conf. 22 januar.
gaudentius ep. conf. 3 februarii
gaudentius m 7 maii
gaudentius &c. 25 & 26 junii
audentius ep. 14 octobris
gaudentius epiſc. 26 novembris
gaudus epiſc. 31 ianuarii
gaugericus tranſl. *al.* elev. 24 ſept.
gavinus mart. 25 octobris
gebetrudis 20 aug & 7 nov. inventa 17 ſeptembris
gebetrudis virg. 7 novembris
gedeon proph. 5 ſeptembris
gelaſius conf. 31 januarii
gelaſius papa 18 & 19 novembris
geldeldus con. 24 auguſti
geltrudis, *al.* gertrudis, *vel* rictrudis v. 27 oct. tranſl ibid.
gemellus m 17 & 24 februarii
geminianus epiſc. 13 ianu. tranſl. ibidem
geminus & ſocc. m m 17 januarii
geminus epiſc. 5 februarii
gemma 16 auguſti
gemmarus abbas 8 aprilis
genebaldus epiſc. 5 ſeptembris
genebaudus *al.* genebaldus &c. laudun. epiſc. 8 decembris
gendulfi epiſc. con. 13 novembris
geneſius & alii mm. in lidia 27 apr.
geneſius m 31 auguſti
geneſius & ſoc. mm. 21 maii
geneſius mart. 30 octobris
gengulfus m 12 octobris
genianus abb. 24 ſeptembris
genovefa virg. 29 octobris
gentianus m tranſl. 8 maii
gentilis m 9 junii
genulfus con. 17 ianuarii
genulphus ep con. 20 iunii
gengulfus m 9 & 11 maii
georgia virgo 11 martii & 25 ſep. tanſlat 15 februarii
georgius ſpolet. m 22 decembris
georgius mart. 2 mart. & 3 nov.
georgius ep. 2 novembris
georgius 10 novembris
georgius chozebiſtus 8 januarii
georgius in malæo 4 aprilis
georgius ep. mitelen. 7 aprilis
georgius 16 auguſti
georgius dedicat. 14 aprilis
ejus reliquiæ allatæ 20 iunii
georgius mart. tranſl. 16 novem.
geraldus abb. c.13 mart.12&13 oct
geraldus ep. velit. 7 decembris
gerardus ep. tull. 23 aprilis
gerardus ep. mart. 24 ſeptembris tranſlat. 23 februarii
gerardus monach. 13 junii & 20 auguſti
gerardus ord. min. 25 ſeptemb.
gerardus abb. 3 octobris
gerardus ep. con. tranſl. 21 octob.
geraſimus abbas 4 martii
gerberta 5 februarii
gerebaldus ep. 7 decembris
gerebernus cum dympna 15 maii
gerbrandus abb. 13 octobris
geremarus abb. con. 21, 24 & 27 ſeptemb. & 19 octobris. tranſl. 20 maii
gereon cum aliis 318 9 octobris
tranſl. 24 novembris
gerhardus erem. con. 20 ſeptemb.
gericus 2 octobris
gerinus m fr. leodag. 2 octobris
gerlacus eremit. 5 januarii
gerlandus epiſc. 25 februarii
germanus abb. m 23 aprilis
germanus con. 9 iulii
germanus & ſoc. mm 2 maii
germanus m ambian. 2 maii
germanus tranſlat. 6 ianuarii & 25 iulii
germanus abbas m 21 februarii
germanus &c. 23 martii
germanus ep. *forte* m alexandr. &c. 29 aprilis
german vigilia 30 julii
germanus abb. 25 ſeptembris
germanus ep m 11 octobris
germanus & ſoc. mm gerund. 31 maii
germanus ep. con. 29 octobris
germanus & ſocc. 12 novembris
germanus 14 julii
germanus ep. 30 octobris
germanus autiſſ. 1 octobris ejus adventus 22 ſeptembris
german. ep. dedicat. templi. 18 novembris
gerolfus m 21 ſeptembris
geron presb. m 17 auguſti
geron mart. 21 ſeptembris & 30 octobris
gerontius & ſoc 9 9 decembris
gerontus m 23 februarii
gerontus m 19 januarii
gertrudis virgo 20 martii
gertrudis hamaticen. 6 decemb.
gertrudis 1 aprilis
gertrudis tranſlata 10 aprilis
conſecrata 2 decembris
elevata 10 februarii
gertrudis ab coſten 6 ianuarii
gertrudis & euſebia elevat. 27 oct.
gervaſius & protaſius inv. 19 julii
gervaſius mart. 30 octobris
gerulphus m 25 iunii
ejus adventus 8 octobris
gerwis virgo 6 februarii
getulius m 9 junii
gezelinus con. 6 auguſti
gibrianus c. 8 maii. tranſl. 27 ſep.
gilbertus con. 4 februarii
gilbertus epiſ. 1 aprilis
gildardus con. 24 auguſti
gildas abbas 29 ianuarii
gildatius abbas 27 ianuarii
gilibertus *pro* giſlen. 9 octobris
gilibertus tranſl. 13 octobris
giſlanus presb. 8 februarii
giſlebertus epiſ. 13 februarii
giſlenus con. 9 octobris
inventus 29 ſeptembris
tranſl. 1 junii. reſtitutus 6 nov.

glo-

INDEX.

glodesinda virg. 25 iulii
glodesindis translatio 14 martii
glyceria m 13 maii
goar translatus 25 maii
gobertus 26 augusti
gobertus conf. 22 novembris
godardus ep. 4 & 5 maii
godeberta virg. 11 & 13 aprilis
godebertus *al.* gotbertus 23 nov.
godefridus cappenbergensis 13 ianuarii
godefridus ep. conf. 8 novembris
godegrandus ep. m 3 & 5 septemb.
godoaldus episc. conf. 7 iunii
godricus erem. conf. 22 maii
godscalcus ep. m 7 augusti
goedermundus ep. m 1 februarii
goericus ep. 19 septembris
gondulphus ep. conf 16 iulii
gordianus m 4 maii
gordinellus conf. 17 octobris
gordius m 3 ianuarii
gorgonius m 4 martii
gorgonius m 10 & 11 martii transl 12 martii
gorgon. inv. & transl. colon. 26 s.
gorlinus ep. 7 septembris
goswinus m 22 maii
goswinus abb. 9 octobris
gotbertus *al.* godebertus 23 nov.
gracilianus & felicissimus 12 aug.
granus m 10 aprilis
graphicus & soc. m m. 3 decemb.
graphildis m 12 novembris
al. graphaildis
grata virg. 1 maii
grata 26 augusti
gratianus m 1 junii
gratianus m 22 & 23 octobris
gratus & alii 6 afr. 29 aprilis
gratus translatus 13 maii
gratianus ep. m 6 iunii
gratus ep. 7 septembris
gratus ep. conf. 8 octobris
gregorius agrigent. 23 novemb.
gregorius IV 12 februarii
gregorius dux translat. 25 julii
gregorius episc. conf. 14 iunii
gregorius II papa 13 februarii
gregorius papa IV 13 februarii
gregorius theol. 25 januarii
gregorius papa 12 februarii
gregorius nicenus 5 augusti
gregorius ep. 20 decembris
gregorius 5 maii
gregorius ordinatus 3 septembris
gregorius ep. 25 augusti
gregorius conf. 14 augusti
gregorius episc. 4 ianuarii
gregorius papa ordinat. 29 mart.
gregorius transl. 6 novembris
gregorius nazian. ep. 10 & 11 ianu.
gregorius spolet. colon. 22 dec.
gregorius m 6 januarii
gregorius armenus 30 septembris
gregorius cum paulo 19 decembris
gregor. papæ reliquiar. except. 20 iulii
gregorius turon. 18 novemb.
gregorius abb. 4 novembris
gregorius III. pp. 28 novembris
gregorius & mauri col. 24 nov.
gregorius ep. conf. 17 novemb
gregorius pp. 4 augusti
gregorius conf. 24 augusti
gregorius ep. mart. 17 novemb.
gregorius papa transl. 15 octobris
gregorius IV. pp. 28 novembris
gregorius pp. 29. novembris
gregorius X confess. 10 ianuarii
gregorius puer 23 decembris
gregorius decapolita 20 novemb.
grimbaldus 8 iulii
grodegandus episc. 6 martii
grogbertus, *forte* guibert. 23 maii
gualericus abb. conf. 1 aprilis
guarius episc. conf. 6 februari
guddenes m. 27 iunii
gudilenes m. 27 junii
gudualdus translatus 20 maii
gudula virgo 8 ian. transl 6 iulii & 14 septembr. oct. 15 ianuarii
gudwalus ep. conf. 6. iunii transl. 22. februarii
guericus ep. con. 20 martii
guibertus elevatus 23 septemb.
guido abbas 31 martii
guido conf. anderlaci 12 maii & 12 septembris
guido seu wido abb. 4 maii
guido conf. elevatus 24 iunii
guigo conf. 27 iulii
guilielmus conf. 29 julii
guilielmus confes. 10 februarii
guilielmus ep. 9 & 10 ianuarii
guilielmus ep. briocen. 29 iulii
guilielmus conf. in sicilia 16 april.
guilielmus presb. conf. 2 martii
guillelmus m. 23 maii
guillelmus presb. pontivi 10 maii
guillermus conf. 3 novembris
guillermus episc. conf. 7 februarii
gumbertus *al.* gundebertus 29 apr.
gumbertus conf. 11 martii
guinailus abb. *al.* guinardus. guinaldus. 3 novembris
gummarus conf. 11 octobris
gummari translatio 17 martii
gundanisolus ep. conf. 25 aug.
gundolphus ep. conf 18 iunii
gundulfus ep. 6 septembris
gundulfus 17 iunii
gurdiellus conf. 16 octobris
guria & socc. 15 novembris
gutagonus conf. 3 iulii
guthlaos 26 augusti
gutlachus anachoreta 11 aprilis

H

Hadelinus conf. 3 februarii
hadeloga virgo 2 februarii
hadulphus ep. conf. 31 augusti
hadulphus ep. con. transl. 31 aug.
halfardus m 14 & 15 maii
harlindis virg. 6 februarii
harlindis virg. m 12 octobris
hariolphus abb. 13 augusti
harwaldus m 14 maii
haseka virgo recluſa 26 januarii
hasnonii celebris dedicatio 3 iunii
haya virg. 3 novembris
haytramius ep. con. 22 septembris
hedda ep. 7 iulii
hedistius 13 octobris
heirus, heiricus *alias* ericus 24 jun.
hedwigis 15 octobris
helanus presb. conf 7 octobris
helena regina 6 & 7 februarii & 15 apr. transl. 7 & 8 februarii
helena virg. 4 maii
helena translata 23 maii
helena 30 iulii
helenus abb. 17 aprilis
helenus conf. 4 junii
helia virg. 16 julii
helias proph. assumptus 17 iunii
helias 21 iulii
helias abb. 11 septembris
helie imperatrix 20 novembris
helidius ep. 12 iunii
heliodorus ep. con. 3 iulii
helladius m 28 maii
helprardus m 17 iunii
henricus archiep. 19 ianuarii
henricus suso 25 ianuarii
henricus imperat. 11 martii, 13 & 14 iulii
henricus kalkar cartus. 20 dec.
henulphus episc con. 5 ianuarii
heraclius m 2 martii
heraclius m 10 & 14 martii
heraclius con. 9 maii
heraclius ep. 14 novembris
herbaldus episc. 8 ianuarii
herculanus episc. 1 mart. translatus ibidem
herculianus conf. 6 novembris
herenæus m 11 februarii
herenæus m 25 februarii
herenæus episc. 2 aprilis
herenneus m 6 aprilis
herentrudis 4 septembris
herhardus episcopus 8 januarii
heribertus episc. colon. 16 martii
heribertus presb. con. 20 martii
heribertus ep 9 iulii
heribertus ep. ordinatus 9 iulii
heribertus translatus 30 augusti
heriburgis virg. 16 octobris
herinia m 8 martii
herlindis virg. 22 martii
herlindis virg. 18 septembris
hermagoras translat. 12 septemb.
hermannus joseph 7 aprilis
hermannus ep. brixiens. 23 dec.
hermelandus *al* herblandus 18 oct.
hermelius 18 iunii
hermenegildus m 12 aprilis
hermenfredus abb. 25 septemb.
hermes episc. 21 ianuarii
hermes m. 1 martii
hermes & taxius 17 octobris
hermes & rexius 18 octobris
hermius & hermæus 31 maii
hermogratus m 27 iulii
herenæus m 2 februarii
hernæus cum floscello 26 aprilis
hermæus cum hermio 31 maii
hernempus m 27 iulii
herodion m 8 aprilis
herodius m 24 februarii
herotes m 23 februarii
hersuinda abb. 4 maii

INDEX.

herutus m 23 februarii
hesychius ep. 12 novembris
heymeradus presb.con. 28 ianuarii
hiacynthus m 2 februarii
hidulphus ep. con 23 junii
hidulphus dux lotharing. binchii 23 iunii
hidulphus ep. 11 julii
hirena virg. m 5 aprilis
hirenia virg. 5 maii
hierotes m 5 martii
hieronymus ep. 22 iulii
hieronymus transl 9 maii. ejus octava 7 octobris.
hierotheus ep. 4 octobris
higbaldus con. 13 augusti
hilaria m 12 augusti
hilaria vidua 23 martii
hilarinus 16 & 17 iulii & 7 aug.
hilarion junior 28 martii
hilarion monach. 24 octobris
hilarion con 22 martii
hilarius pp m 21 februarii
hilarius m 9 aprilis
hilarius con. 7 maii
hilarius mon. con. 13 & 15 maii
hilarius ep translatus &c. 22 aug.
hilarius ep. con. 26 octobris
hilarius con. 1 novembris
hilarius & valentinus 2 & 3 nov.
hilarius, donatus 31 decembris
hilbaldus abb. 14 decembris
hilda abbatissa 5 & 23 martii, 25 aug. 17 & 18. novembris
hildebertus ep. cam. 19 maii
hildefonsus episc. con. 23 ianuarii & 18 decembris
hildegardis 17 septembris
hildegermus ep. 19 junii
hildegundis virg. 20 aprilis
hildetricus ep. *an.* hildevert. hildemic. 26 maii
hildewardus ep. 7 septembris
hilenardus con. 29 decembris
hildulfus ep. 9. novembris transl. 4 aprilis & 8 novembris
hilderus con. 8 augusti
hiltrudis virg. 27 septemb. elevata 17 septembris.
himelinus conf. 10 martii
himerius ep. conf. 7 iunii
hinna 24 februarii
hippolytus m 29 ianuarii
hippolytus conf. 31 ianuarii
hippolytus m 23 februarii
hippolytus m 12 maii
hippolytus transl. 9 maii
hippolytus &c. m 19 iunii
hippolytus m 22 augusti
hippolytus m 30 augusti
hippolytus martyr. & socii 20 octobris
hisca 24 februarii
homobonus conf. 13 novembris
honestasius & soc. mm 18 maii
honestus m 16 februarii
honobertus cum henulfo 5 januarii
honorata virgo 11 ianuarii
honoratus amb. epis. 16 ianuarii
honoratus m 29 ianuarii
honoratus & alii mm afr. 16 aprilis
honoratus ep. ambian. 16 maii
honoratus conf. 4 novembris
honoratus ep. conf. 29 octobris
honoratus conf. 12 novembris
honorina virgo 27 martii
honorina virgo m 27 februarii
honorius ep. conf. 30 septembris
honorius papa 13 octobris
honorius & socc. mm aften. 21 nov.
honorius cum demetrio 21 nov.
hormisdas papa conf. 5, 6, & 7 aug.
hospicius vir dei 21 maii
hotwidus conf. 25 junii
hubertus leod. 30 maii & 3 novem.
translatus 30 septembris
repositus 3 novembris
hugo archiepiscopus 19 ianuarii
hugo presb. 4 februarii
hugo epis. conf. 1 aprilis
hugo abbas bonæ vallis 1 aprilis
hugo ep. rothom. 9 & 10 aprilis
hugo abbas cluniacen. 29 aprilis
hugo ep transl. 6 octobris
hugo ep. conf. 17 & 18 novemb.
hugo gratianop. 1 aprilis
humberga comitissa 20 februarii
humbertus epis. con. 25 martii
humbertus conf. *al.* transl. 6 sept.
humilis conf. 5 decembris
humilis & alii mm afr. 5 decembris
hunegundus virg. 25 augusti
hunfredus ep con. ostensus 16 aug.
hunfridus epis. conf. 8 martii
hyacinthus m 3 julii
hyacinthus m 18 julii
hyacinthus 15 augusti
hyacinthus &c. 10 septemb.
hyginus papa con. 10 januarii
hyginus papa m 11 januarii
hymerus ep. con. 18 iunii
hypatius episc. ancon. 31 martii
hyrena m 1 aprilis
hyrenus episc. m 6 aprilis

I

Jabinus & soc. mm 1 decembris
jacelinus carthusianus 26 februarii
jacinctus & soc 30 octobris
jacob patriarcha 26 octobris
jacob patriarch. 15 decembris
jacobus major apostolus 25 martii
ejus martyrium 9 aprilis
jacobus apostolus 15 martii
jacobus apostolus 22 iunii
jacobus ap. ordinatus 27 decem.
jacobus min. ap. consecrat. 21 iunii
jacobus ap. translatus 30 decemb.
jacob. vigilia 24 iulii
jacob. ap. relatio capitis 3 ianu.
jacobus 22 augusti
jacobus aleman. 11 octobris
jacobus ep. 24 octobris
jacobus episcopus 21 martii
jacobus de viniaco 30 septemb.
jacobus interciſus 27 novembris
jacobus eremita 28 ianuarii
jacobus eremita 19 novembris
januaria m 2 martii
januaria 21 iunii
januarius m cum desiderato 7 sep.
januarius 10 maii
januarius m 27 februarii
januarius &c. 7 iulii
januarius m 21 maii
januarius 18 octobris
januarius m 11 februarii
januarius m 19 ianuarii
januarius m 3 martii
januarius & socc. mart. 19 octob.
januarius & soc. mm 21 aprilis
januarius & protus 27 Octobris
januarius &c. mm 29 & 30 aug.
januarius presb. antioch. 26 sept.
jaran conf. 18 maii
jaspar rex ex tribus magis 1 & 11 ia.
jarefridus ep. con. 11 novembris
ida 20 junii
ida vidua 4 sept. transl. 26 nov.
ida nivellen. 29 novem. & 11 dec.
ida v. m. 30 novembris
idaberga *al* itisberga 21 maii
idaberga *al*. iduberga virg. transl. 20 iunii
ideburga 5 novembris
jeron: presb. m 21 augusti
jesse pater david 29 decembris
jesu pueri relatio ex ægypto 5 ianuarii
ignatius ep. 14 iunii
ignatius loyola 31 iulii
ignatius m 24 novembris
iheron 16 augusti
illidius ep. con. 7 julii
imarius conf. 12 novembris
imerus conf. 1 octobris
iminia virgo *vel* sosinia 11 februar.
inde m 28 januarii
indractus & soc. mm 8 maii
ingela virg. 5 februarii
ingenia m 25 februarii
ingeniana m 1 aprilis
ingenianus m 1 aprilis
ingenius m 26 februarii
innocens episc. 13 martii
innocentia virg. 5 septembris
innocentius papa 13 martii
innocentius pp. m 28 iulii
innocentius pp. 21 decembris
innocentius episc 14 martii
innocentius ep. conf. 14 iunii
innocentius ep. derthonensis 17 aprilis
innocentius ep. 21 decembr.
innocentius &c. mm. 5 iulii
innocentius & soc. mm 7 septemb.
innocentius ex theb. transl. 13 maii
innocentius m transl 17 iunii
inventio secunda s. crucis 7 dec.
inventio quintini m 8 iulii
inventius m 1 junii
joachim pater B. V. M. 20 martii & 16 septembris
joachim 9 decembris
joanna vid. 4 augusti
joannes papa 12 januarii
joannes pp 27 maii
joannes pp. m transl. 28 decemb.
joannis b. caput revelatum 29 iulii. ejus octava 1 iulii. invent. 27 februarii. tertia cap. invent. 25 maii. ejus facici receptio ambianen. 16 & 17 decembris.

de

INDEX.

de ejus brachio 21. novembris.
joannes ap. & euang. 24 & 25 iunii.
ejus nativitas 23 februarii
cultus apud græcos 26 septemb.
ejus exilium 27 septembris
reversio ex exilio 3 decembris
joannes monachus 27 februarii
joannes m 31 ianuarii
joannes m 19 iunii
joannes damascenus 6 maii & 4 dec.
joannes chrysostomus 14 septemb. & 13 novemb. reportatio reliquiarum 27 ianuarii
joannes bonus c. 1 maii & 13 oct.
joannes disc. greg. decapol. 18 ap.
joannes episc. hierosolym. 12 ian.
joannes ep. conf. 10 augusti
joannes presb. conf. 27 iunii
joannes presb. 23 decembris
joannes conf. 28 & 29 augusti
joannes presb. 27 ianuarii
joannes conf. 8 iulii
joannes bridlingt. 10 octobris
joannes fischerus ep. m 22 junii
joannes ep. m 18 maii
joannes eleemosynarius 22 & 23 ianuarii. 3 februarii, 13 iulii, 11 novembris
joannes gualbertus abb. 12 iulii
translat. 10 octobris
joannes abbas 27 februarii
joannes abb. 20 iunii
joannes abb. 22 septembris
joannes ruisbrochius 26 novemb. & 2 decembris
joannes de vetere laura 19 aprilis
joannes eremita 12 aprilis
joannes eremita & con. 14 novem
joannes burgwaladrus 19 ianuarii
joannes birellus carthus. 6 ianuarii
joannes eborac. ep. 7 maii
joannes 31 iulii
joannes, victor &c. 20 aprilis
joannes calybita 15 ianuarii
joannes climacus 30 martii
joannes cornerius 30 septembris
joannes honthon 4 maii
joannes ep. postea silentiar. 13 maii
joannes m alexandr. 19 maii
ioannes m tetensis ign. 22 aprilis
ioannes reomensis transl 22 sept.
ioannes jejunator 2 septembris
ioannes tertius eremita 27 februa.
ioannes alter eremit. 27 februarii
ioannes 21 iulii
ioannes m 15 februarii
ioannes 8 julii
ioannes & soc. mediol. 27 & 29 novembris
ioannes cornerius cartus. 15 dec.
ioannes & benignus transl 10 maii
ioannes ep. raven. 21 novembris
ioannes & alii 507 12 maii
ioannes ovicula 26 iulii
ioannicius magnus 4 novembris
iob propheta 18 maii
iobia virgo 24 martii
iobita m & alii 3 17 aprilis
iocunda virg. 25 novembris
iocundus 8 iunii
iocundus ep. m 21 februarii
iocundus m 6 martii
iocundus m 9 ianuarii
ioël proph. *vel* iohel 6 & 11 iulii
ionas m 29 martii
ionas propheta 27 ianuarii
ionatus abbas 1 aug. elevat. 8 apr.
ionius presb. m 22 septembris
iordanus general. præd. 13 febr.
iordanus abb. pulsan. 5 septembris
iosaphat rex conf 29 septembris
ioseph nutricius domini 15 ianuarii 18 & 19 martii
iosephus m 20 martii
ioseph hymnographus 4 aprilis
ioseph conf. 13 julii
ioseph cognom. iustus. 19 iulii.
ioseph 2 septembris
ioseph filius iacob. 28 octobris & 11 decembris
iosias m 25 martii
iosias 23 junii
iosias 25 iulii
iosippus diac. 15 februarii
iotha abb. 7 octobris
iovinus abb. 1 & 5 junii
iovinus presb. conf. 20 iunii
iovinus conf. rem. 22 decembris
iovita diac. m 15 februarii
iphicus &c 17 junii
irmgardis 4 septembris
irmina horreens 24 decembris
iræneus m 14 augusti
irenæus & soc. mm rom. 16 decem.
isaac monachus & conf. 11 aprilis
isaac m 26 augusti
isaac patriarcha 14 novembris
isaacius eremit. 27 martii
isaacius 30 maii
isaacius &c. 3 augusti
isicius ep. 12 novembris
isidorus episcopus 7 ianuarii
isidorus pelusiota 4 februarii
isidorus m 5 februarii
isidorus m 16 aprilis
isidorus m 17 maii
isminerus rex conf. 24 decemb.
itisberga *al.* idaberga 21 maii
jubia m 2 ianuarii
jubinus ep quiescens lugd. 18 ap.
jucunda 27 iulii
judas quiriacus ep. 1 maii
judas machabæus &c. 1 octobris
judas & simon 27 octobris
judith 17 augusti
judocus conf 10 & 11 iunii, 24 & 25 iulii, & 13 decembris. corpus inventum 25 iulii
iventius episc. 8 februarii
ivetta sive jutta vidua 13 januarii
julia m 2 februarii
julia virg. 7 iulii
julia m 21 iulii
julia virg. m 15 iulii
julia 27 iulii
julia barbaræ socia 4 decembris
juliana m 29 martii
juliana virgo 5 aprilis
juliana virg. 3 iunii
juliana virg. 23 iulii
juliana m 7 augusti
juliana m 17 augusti
juliana virg. m &c. 20 augusti
julianus m 6 & 7 ianuarii
julianus m 27 ianuarii
julianus m 3 februarii
julianus m cum sociis 18 12 feb.
julianus m 13 februarii
julianus m 18 februarii
iulianus m 20 februarii
iulianus m 24 februarii
iulianus m 27 februarii
julianus m 9 martii
julianus m 23 martii
julianus m 29 martii
julianus m vienn. *al.* ep. confes. 22 aprilis
julianus *alias* lucianus m 7 iunii
julianus m 21 iunii.
julianus &c. mm 22 iunii
julianus m 17 augusti
julianus &c. mm 21 augusti
julianus m 25 augusti
julianus & socc. mm 25. novemb.
julianus episc 26, 27 & 28 ianuar.
julianus saba 28 ianuarii
julianus con. 28 februarii
julianus m 1 martii
julian. reliquiæ turon. 30 maii
julianus conf. 17 iunii
julianus 8 julii
julianus ep. *al.* translat. 25 julii
julianus 26 iulii
iulianus & marcianus mm 26 dec.
iulitta m 15 iulii
iulius m 19 ianuarii
iulius confes. 31 ianuarii
iulius & iulianus fratres 31 ianuar.
iulius papa 8 februarii
iulius conf. 28 februarii
iulius m 31 martii
iulius episc. con. 4 martii
iulius papa con. 31 martii
iulius papa 12 aprilis
iulius m 12 aprilis
iulius mil. m 26 maii
iulius m 14 iunii
iulius *al.* vigilius ep. 26 iunii
iulius 17 augusti
iulius &c. 21 augusti
iulius 6 novemb.
iulius cum paulo 5 decembris
iunianus conf. 16 octobris
iunianus conf. 15 novembris
iunio ep. conf. 30 augusti
ivo ep. transl. 24 aprilis & 10 iunii
ivo conf 18 & 19 maii. transl. 27 octobris
iusta virg. in italia 1 augusti
iusta matrona 1 augusti
iusta m mater s. silvestri 1 augusti
iustina m 16 iunii
iustina v & m. patav. 7 octobris
iustina virg 30 novembris
iustinus &c. mm 1 iunii
iustinus ep. conf. 4 augusti
iustinus presb. m 4 augusti
iustinus m 8 augusti
iustinus presb. conf. 25 augusti
iustinus conf. 2 septembris
iustinus presb. conf. 6 septembris
iustinus cum similino 17 septemb.
iustinus presb. 28 septembris

INDEX.

iuſtus m 12 & 24 februarii
iuſtus 25, 26 & 28 feb. & 3 martii
iuſtus ep vienn. 4 maii
iuſtus & clemens fr. 16 maii
iuſtus ep. 14 iulii
iuſtus 19 iulii
iuſtus ep. m 3 auguſti
inſtus & paſtor 14 auguſti
iuſtus m 23 auguſti
iuſtus ep. 31 auguſti
iuſtus puer autiſſ. 22 decembris
iuſtus & ſoc. mm 11 octobris
iuſtus 14 octobris
iuſtus mart. 19 octobris
iuſtus puer & felicia mm 20 octob.
iuſtus monach mart. 2 novemb.
iuſtus ep. conf. 10 novembris
iuſtus conf. tricaſſ. 26 novemb.
iutta incluſa 22 decembris
iuvenalis m 5 maii
juvenalis conf. 3 novembris
iuventinus m 25 ianuaaii
iuvinus 3 octobris

K

Kalendion & ſocc. 30 octobris
kaninus conf. 24 martii
kanutus dux m 7 ianuarii. tranſl 19 aprilis & 25 iunii
karnocus *forte* carentocus 16 maii
karthagius ep. 13 maii
kelvinus abb. 3 iunii
keneſwita abbatiſſa 31 ianuarii
kenelmus m 17 iulii
kenneria virg. 29 octobris
kennocha m 13 martii
kentigernus ep. conf. 7 iulii
keranus epiſ. conf. 5 martii
keſſogus m 12 martii
keſſogus ep. conf. 10 martii
ketellus conf. 11 iulii & 27 ſept.
kilianus conf. 6 iunii 13 & 15 nov.
kintengernus epiſ. conf. 13 ianuarii
kintimus 16 martii
kunegundis imp. virg. 3 martii
kylianus m 26 martii
kyneburga virg. 6 martii
kyneſwitha virg. 6 martii

L

Lacerianus ep. conf. 18 aprilis
lactinus conf. 19 martii
ladiſlaus rex conf. 27 junii
lætienſes reliq. 1 decembris
lætus presb. 6 novembris
lafrianus abb. 18 aprilis
lambertus ep lugdun. 14 aprilis
lambertus ep. 12 auguſti
lambertus ep. mart. 13 octobris tranſl. 28 aprilis. 24 maii, 23 decembris. dedicatio baſilicæ 28 octobris
lambeſes m 23 februarii
lampatius m 18 februarii
landelinus abb. 15 junii tranſl 21 ſeptembris. ejus reliquiæ 15 aug.
landelinus m *ignotus* 21 ſeptembris
landelinus 28 novembris
landericus ep. conf. 10 junii
landoaldus conf. 19 martii. tranſl. 13 ianuarii & 1 decembris
landrada virg. 8 iulii. tranſl. 5 mart.
landricus epiſc. conf. 18 martii & 17 aprilis
landulphus 13 auguſti
landwoldus *forte* landoaldus 13 iun.
landrus ep. conf. 10 junii
langacius archiep. 2 februarii
langulfus conf. 11 maii
lantfrancus ep. conf. 3 iulii
laodicius 13 maii
largius m *vel* lorgius 2 martii
laſconus m 23 februarii
latuinus ep. conf. 20 iunii
lauduinus carth. 31 martii
laudus ep. conf. *al.* laudo 21 & 22 ſeptembris
laurentius juſtinianus ep. 8 ianuarii
laurentius archiep. 2 februarii
laurentius epiſcop. 7 februarii
laurentius presb. 30 aprilis
laurentius 3 novembris
laurentius ep. 12 novembris
laurentius ep. dublinen. 14 nov. tranſl. 10 maii
laurent. octava. 24 auguſti
laurianus ep. 5 julii
laurus m 18 auguſti
laurus ep. *pro* laudus 20 ſeptembris
laurus ep. conf. 30 ſeptembris
lautenus abb. 1 & 2 novembris
lazari reſuſcitatio 18 martii
lazarus m 12 aprilis
lazarus ep. 30 auguſti
lazarus except. auguſtod. 1 ſept.
lazarus m 1 ſeptembr.
lazarus 7 novembris
lazarus 16 decembris
lea vidua 22 martii
leandra virg. 17 ſeptembris
leobinus tranſlatus 15 ſeptemb.
lebuinus conf. 12 novemb. tranſl. 25 junii
legontius epiſc. conf. 18 & 19 feb. 16 junii & 6 julii
leo 8 ianuarii
leo papa 13 martii, 28 junii, & 1 novembris
leo papa III 11 aprilis
leo papa IX 18 & 19 aprilis
leo II pp conf. 28 iunii 2 & 3 iulii
leo m 18 februarii
leo martyr 1 martii
leo m 1 martii
leo epiſc. 20 februarii
leo ep. 1 iulii
leo ep. conf. in ſamo 29 aprilis
leo ep. ſenon. 22 & 23 aprilis
leo confeſſ. 1 februarii
leo conf. 24 auguſti
leo, baſil. & eug. 11 ſeptemb.
leobardus confeſſor 18 ianuarii
leobinus epiſc. 14 martii
leocadia virg. 21 iulii
leodegarius epiſc. m 11 aprilis
leogatus mart. 22 octobris
leonardus abb. 6 auguſti
leonardus conf. 15 octobris
leonardus conf. 6 novembris
leonardus conf. 26 & 27 novemb.
leonardus 8 decembris
leoncius epiſc. 19 martii
leontius m 18 junii
leontius ep. conf. 1 iulii
leontius ep. conf. 6 julii
leontius m 11 julii
leontius 20 & 21 auguſti
leontius ep. conf. 19 novemb.
leonianus ab. 16 novembris
leonicius conf. 30 octobris
leonius presb. 1 februarii
leonides m 1 martii
leonides pater origenis 1 martii & 22 aprilis
leonides m 8 auguſti
leonilla vidua m 24 ianuarii
leonorius conf. & ep. 1 iulii
leopardus ep. m 4 februarii
leopardus conf. 18 januarii
leopardus m 30 ſeptemb.
leopoldus conf. 15 novemb.
leotadius ep. conf. 23 octobris
leothardus ep. 7 maii
leovaldus m 8 auguſti
leovigildus m 19 auguſti
leporius epiſcop. forte horolius 2 martii
leporius ep. m 30 decembris
leubinus ep. conf. 21 iulii
leuchadius cum urſiano, *forte* urſicin. 13 decembris
leucius m 18 januarii
leucius m cum ſociis 30 januarii
leuthonius epiſc. conf. 1 aprilis
leudomirus vel leodem. 30 ſept.
lewina virg. m 22 & 24 iulii. tranſl. 6 iunii; adventus 5 auguſti
libera monacha 16 ianuarii
liberalis conf. altinen. 27 aprilis
liberalis ep. m 30 decembris
liberata virg. 18 ianuarii & 3 feb.
liberator m 15 maii
liberatus abb. &c. 10 auguſti
liberatus abb. &c. mm 21 auguſti
liberatus & gregorius 20 decemb.
liberia 1 iulii
liberia v. m. 25 novembris
liberius ep. ravenn. 29 aprilis
liberius papa 23 ſeptembris
libertus inventus 14 iulii
libius m 23 februarii
liborius ep conf. 23 iulii. tranſl. 28 aprilis & 28 maii
liboſus cum creſcentio 29 dec.
licerius ep conf. 25 auguſti
lidwina virg. 14 aprilis
lidorius ep. turon. 13 ſeptemb.
liefardus epiſc. 23 iunii
lietbertus ep. 23 ianuarii
ligorius m 13 ſeptembris
lilioſa virg. 17 octobris
lincwinus ep. 29 ſeptembris
lindeminus ep. conf. 29 ſeptemb.
lintrudis virg. *al.* luttrud. 22 ſept.
linus m 24 martii
linus conf. 17 iunii
linus papa 23 ſeptembris
linus pp. *male* 7 octobris
liobà virg. 27 & 28 ſeptembris
liſanus m &c. 11 iulii
liſianus conf. 11 iulii
livarius m 25 novembris
liventius conf. 25 januarii

INDEX.

livinus epiſc. confeſſ. 12 februarii
livinus ep. mart. 11, 12 & 13 nov. elevat. & tranſl 27 junii
longinus m 1 februarii
longinus m 26 martii, 1 ſept. 23 octobris 22 novemb. 2 decemb.
longiſus conf. 13 januarii
lonius conf. 5 auguſti
loth proph. 10 & 12 octobris
lotharius abb 14 decembris
lotus ep. conf. 25 iunii
lubentius presb. 6 febr. & 13 oct.
lubertus abb. m. 14 iulii
lucanus mart. 30 octobris
lucas 7 februarii
lucas epiſcop. 2 martii
luceia virg. &c. 1 iulii
luceia 24 iunii
lucia virg. mart. tranſl. 18 ianuar.
lucia vidua m 6 aprilis
lucia virg. 1 junii
lucia &c. 25 iunii
luciana virgo 7 ianuarii
luciana m 23 februarii
lucianus m 17 & 18 martii
lucianus & ſoc. 16, 24, 25 & 26. octobris
lucianus & florus 26 octobris
lucianus mart. 7 iun. & 27 octobris
lucianus & ſoc. mm 25 novembris
lucianus &c. 13 iunii
lucianus conf. 11 iulii
lucianus ep. vienn. 21 aprilis
lucianus *alias* lucinius, licinius 8 iunii
lucilla m 25 martii
lucilla virg. m 29 julii
lucilla 25 auguſti
lucillianus &c. mm 3 iunii
lucillus m 19 martii
lucinius tranſlat. 20 maii
lucinus ep. conf. 8 iunii
lucinus & ſoror mm. 12 octobris
lucius 18 ianuarii
lucius m 7, 8 & 24 februarii
lucius epiſcopus m 2 martii
lucius epiſc. m 15 & 16 martii
lucius & ſoc. mm. 23 maii
lucius &c. 6 iunii
lucius pp. m 25 aug. tranſl. ibid.
lucius & ſoc. 29 ſeptembris
lucius conf. 3 decembris
lucius rex m 10 decembris
lucretia emeriten. 24 novembris
luculfus *forte* botultus 17 iunii
ludanus conf. 12 februarii
ludgerus epiſc. 26 martii: & 24 april. tranſl. 3 octobris
ludidia 14 iunii
ludmilla mater wenceſl. 15 ſept. & 10 novembris
ludovicus ep. conf. 19. aug. ejus octava 26 auguſti
ludovicus conf. 25 auguſti
ludovicus arel. card 16 ſeptembris
ludovicus ep. conf. 8 novembris
ludwinus ep. *al.* lutw. &c. 29 ſept.
lufulus & fortunatus 15 octobris
lullus ep. conf. 16 octobris
lupantius conf. 6 novembris
lupentius mart. 22 octobris
lupertus ep. 16 aprilis
lupianus 1 iulii. ejus tranſlat. 17 februarii
lupicinus epiſc. 3 februarii
lupicinus conf. 24 iunii
lupicinus ep. vienn. 14 & 15 dec.
lupinus ep. 30 julii
lupulus, lufius, lufilus ſeu lufulus 15 octobris
lupus epiſcopus 27 januarii. ejus invent. 23 martii, elevat. 1 iunii
lupus ep. lemov. 22 maii
lupus m. 23 auguſti
lupus ep & m 1 ſeptembris
lupus ep. aurelian. 14 octobris
lupus ep. 17 octobris
lupus & conf. 25 octobris
lupus ep. 17 novembris
luſor ep. *al.* luxor 4 novembris
luſorius &c. 21 auguſti
lutgardis virg. 16 iunii
lutgerus ep traject. 23 aprilis
luthardus clivenſis com. 15 ſept.
luxor & warleſius tranſlat. 20 novembris
luxorius m 18 martii

M

mabilia matrona 21 novembris
macarius m 8 aprilis
macedonius epiſc. 13 martii
macharia 7 aprilis
macharia m 6 aprilis
macharius monachus 7 aprilis
macharius m 23 ianuarii
macharius ep. 1 maii & 12 nov.
macharius m & alii 9 8 aprilis
macharius & ſocc. 21 octobris
macharius m 12 februarii
macharius erem. conf. 8 maii
macharius m 20 februarii
macharius 27 februarii
macharius antioch. 10 aprilis. elevat. 9 maii
macharius m 26 martii
machabæi tranſl. 31 maii
machlonius ep. conf. 15 novemb.
maclovius 11 iulii
macovalla abbas 29 martii
macra virg. 2 martii
macra cum ſociabus 2 maii
macredius ep. conf. 24 octobris
macrina 19 julii
madelberta virg. m 7 ſeptembris
madelgiſilus conf. 30 maii
madelupus ſacerd. tranſl. 3 aprilis
madernianus ep. rem. 30 aprilis
madonius conf. 15 novembris
madulutus *al.* madalveus 3 & 4 octobris
magginus &c. 14 iunii
magdunus 12 iulii
magilalæus *forte* macidaletes 12 iunii
maglorius ep. conf. 24 octobris
magna & ſoc. mm. 3. decembris
magnericus ep. conf. 25 iulii
magnobodus ep. 16 octobris
magnus m in dacia 16 & 17 aprilis
magnus 20 iulii
magnus conf. 6 ſeptembris
magnus ep. conf. 19 auguſti
magnus m 1 januarii
magnus rex m. 19 auguſt.
magorum trium feſtiviras 11 ian.
mainbodus m 23 ianuari.
maingoldus m 9 februarii
majolus m 18 februarii
majolus abb. 17 april. & 11 maii
malachias proph. 3 januarii
malachias ep. conf. 20 auguſtii
malachias ep. 3 & 5 novemb.
malachus epiſc. leſmorenſ. 10 ap.
malburga virg. 21 iunii
malchus monachus 21 octobris
malcolmus rex 15 octobris
maldod conf. 14 maii
malkubius abb. 27 auguſti
mamertinus m 2 iulii
mamertinus *forte* martinus 11 maii
mamertinus abbas 30 martii & 1 & 6 ſeptembris
mamertinus cum mariano autiſſiodor. 20 aprilis
mamilianus m 12 martii *vel* maximilianus
mamilianus conf. 13 ſeptemb.
mammarius &c. 10 junii
mammatus ep. conf. 17 novemb.
mammes puer 16 decembris
mammes m 21 auguſti
manchărius cum convall. 28 ſept.
mandelius 16 auguſti
man gildis virg. 14 octobris
manſuetus ep. cum papino 1 dec.
manſuetus ep. 2 & 3 ſeptembris tranſl. 25 aprilis & 14 iunii
manuel &c mm 17 iunii
marcella vidua 31 januarii
marcella virg. 17 julii & 29 julii
marcellianus m 20 ianuarii
marcellianus ep. autiſſiod. 13 maii
marcellina virg. 17 iulii
marcellinus m 30 martii
marcellinus pp. 26 april. & 13 iulii
marcellinus con. 14 iulii
marcellinus 2 iunii
marcellinus ep. 12 ſeptembris
marcellinus epiſc. 9 ianuarii
marcellinus & ſoc. 21 ap. & 9 oct.
marcellinus & petrus mm tranſlat. 17 ianuarii
marcellin. tribun. ſocii 27 auguſti
marcelloſa & victoria 20 maii
marcellus pp. & m invent. 9 ſept
marcellus m 15 jan. & 19 februarii
marcellus 16 novembris
marcellus trev. ep. 4 ſeptembris
marcellus ep. c. tranſl. 26 iunii
marcellus epiſc. dienſis 9 aprilis
marcellus ep. 17 jan. & 7 decemb.
marcellus ep. m 12 octobris
marcellus epiſc. 15 februarii
marcellus tranſlatus 25 & 26 iulii
marcellus & exuperantius 31 maii
marcellus & ſoc. nicomed. 27. & 30 novembris
marcellus 2 & 3 novembris
marcellus *al.* marcellin. ep rav. 5 octobris
marcellus & ſocc. mm 13 octobris
marcellus &c. mm 3 iunii

INDEX.

marcellus archimandr. 29 dec.
marcellus 18 iunii
marchus &c. mm. 15 junii.
marcia virgo 18 januarii
marcia & ſocc. 5 novembris
marcia m 3 martii
marcianus ep. mart. 2 novembris
marcianus cum juliano 26 dec.
marcianus presb. 10 ianuarii
marcianus 8 junii
marcianus & ſocc. 24 octobris
marcianus & donus 17 aprilis
marchelinus conf. 14 iulii
marculfus conf. 1 maii
marculus m. 25 novembris
marc. evang. dédic, venetiis 8 octobris. corpus inventum 25 iunii. tranſlatio 31 ianuarii. apparitio 25 junii
marcus ep. m 18 maii
marcus epiſc. 29 martii
marcus m 6 ianuarii
marcus 18 iunii
marcus m 20 ianuarii
marcus 18 octobris
marcus m 31 auguſti
marcus & maria 29 novembris
marcus ep. & ſocc. 5 novembris
margareta virg. 15 octobris
margareta virgo 22 martii
margareta virg. cartuſiana 30 aprilis
margareta virgo de hungaria 28 ianuarii
margareta virg. 20 iulii
margarita virg. m 13 iulii
margarita virg. *al* pelagia 26 oct.
margarita 19 iunii
margarita reg. 10 iunii. tranſlat. 19 iunii
margarita 16 novembris
maria 8 februarii
maria virg. 1 auguſti
maria virg m 17 martii
maria virg. m. 11 iulii
maria v. m. 11 decembris
glorioſæ virg. mariæ viſio 19 iunii. b. m. v. illata in templum 26 nov.
maria ægyptiaca 7 auguſti
maria ægyptiaca 9 aprilis
maria pœnitens 16 martii
maria magdal. converſa 1 aprilis. tranſl. 19 martii & 18 aprilis. ejus octava 29 iulii
maria virg neocoren. 21 novemb.
maria ſoror lazari 19 januarii
maria jacobi 2 iulii
maria jacobi & ſalome, *al.* tranſl. 25 maii
maria ad nives 5 auguſti
maria ogniac. 23 junii
maria cum marco 29 novembris
maria virg. & mart. 2 novembris
mariander & ſocc. 26 octobris
marianus m 9 martii
marianus autiſſiodor. 20 aprilis
marianus mon. autiſſ. 29 aprilis
marianus conf. 19 auguſti
marianus ep. 18 & 19 ſeptembris
marianus & ſocc. 17 & 27 octob.
marianus diac. & mart. 3 novemb.

marina m 28 januarii
marina virg. 10 & 11 martii
marina virg. 5 aprilis
marina matrona 9 maii
marina m 18 iunii
marina virgo 18 iunii
marina virg. 17 iulii
marinus m 3 ianuarii
marinus m 2 februarii
marinus m 10 iunii
marinus m 17 junii
marinus ep. m. 16 iulii
marinus 3 ſeptembris
marinus lev. con. 4 ſeptembris
marinus m morienn. 24 novemb.
marius perſa m 19 januarii
marius abbas 26 ianuarii
marius m 9 aprilis
marius & ſocc. 12 novembris
maris ep. dolichæ 25 aprilis
marnocus ep. conf. 25 octobris
marnulfus ep. 28 ſeptembris
maro m 25 maii
marolus m 27 martii
martulus & ſocc. mm 18 junii
marſus presb. 4 octobris
martha ſoror lazari 19 ianuarii
martha perſa m 19 ianuarii
martha 29 julii
martha 30 julii
martha 17 octobris
martha 16 decembris
martialis 11 iulii
martialis ep. conf. 1 iulii
martialis epiſ. 26 martii
martialis ep. 28 ſeptembris
martialis conf. 22 auguſti
martialis m 23 ianuarii
martialis & fauſtus mm. 9 novem.
martialis & ſoc. mm 27 maii
martialis & alii 33 28 ſeptembris
martialis & ſoc. 1 ſeptembris
martialis cum agricol. &c. 27 nov.
martialis & victrix 18 octobris
martialis reliq. ſuſcept. 1 decemb.
martialis tranſl. 10 octobris
martialis octava 7 iulii
martiana virg. m 12 ianuarii
martiana virg. 11 iulii
martianilla m 6 ianuarii
martianus 8 iunii
martianus m 17 iunii
martianus m 26 martii
martianus epiſ. m 27 martii
martianus epiſ. m 6 martii
martianus ep. raven. 25 maii
martianus epiſ. 27 martii
martianus ep. conf. 14 iunii
martianus &c. 5 iunii
martianus & martyrius martyres 29 octobris
martina mart. 17 novembris
martinianus abbas 13 februari
martin. turonen. except. 13 dec.
martinus ep. conf. 21 iunii
martinus epiſ. m 27 martii
martinus ep. m 19 iulii
martinus ep. 1 iulii
martinus papa 12 novembris
martinus pp. 18 auguſti
martinus papa 18 ſeptembris

martinus confeſſ. 3 auguſti
martinus abb. 8 maii
martinus abbas con. 13 aprilis
martinus abb ex die præcedenti, 8 decembris
martinus abb. ſanct. 6 decembris
martinus m 9 auguſti
martinus m 1 ianuarii
martinus 21 iunii
martinus cum aliis epp. depoſ. 12 maii
martinus puer & mart. 16 nov.
martin. caput tranſl. 1 decembr.
martin. octava 18 novembris
martyrius 2 iunii
martyrius & martianus mm 25 oct.
martyres omnes unius urbis cives 7 februarii
martyres ægypt. cum chæremone 22 decembris
martyres afri 17, 10 aprilis
martyres alexand. 23 iunii
martyres alexandrini 31. 30 april.
martyres 42 in ammorio 6 martii
martyres centulenſes 2 decembris
martyres cæſarauguſtani 15 aprilis
multi martyres in fin. german. 24 ſeptembris
martyres 304 mediol. 14 maii
martyres 9 in perſide 27 martii
martyres 40 romæ 1 martii
martyres in monaſterio ſabæ 20 martii
martyres ſebaſteni 40, 9 martii eorum nomina, ibid.
martyres 40 alii à ſebaſt. 11 m.
martyres ſeptani 9 & 13 octob.
martyres 79 in ſicilia 13 ſeptemb.
martyres treveren. 6 octobris
martyr anonymus xanthis 16 apr.
mm 1807 22 iunii
martyres 51 25 februarii
martyres 8 17 novembris
martyres 50 21 auguſti
martyres 23 27 februarii
martyres 33 7 novembris
martyres 14 ſocii theodori 19 mar.
martyres 124 30 ianuarii
martyres 7 milites 25 februarii
martyres 50 18 decembris
martyres 800 1 iulii
martyres 11000 virgg. 21 oct.
martyres 7 milites 27 martii
martyres 20 10 martii
martyres nongenti 29 auguſti
martyres 12 26 martii
martyres plures 8 aprilis
martyres 15 9 iunii
martyres 29 22 februarii
martyres 989 22 iunii
martyres 10 vel 14 2 aprilis
martyres 480 22 iunii
mm crucifixi 10000 22 junii
martyres ab alex. papa baptizati 9 aprilis
martyres 36 23 februarii
martyres 45 10 iulii
martyres 9 in cizico 29 aprilis
martyres 24 27 februarii
martyres 601 30 martii
martt. 46 12 iulii

mar-

INDEX.

martyres 20 ſocii paſtoris 30 mar.
martyres 10, ... 19 & 20 februarii
martyres 49 cum euphem. 24 ſeptembris
martyres 20 21 februarii
martyres 4 29 martii
martyres 2000 28 ianuarii
23000 mm 18 martii
martyres 400 25 martii
martyres 404 14 maii
martyres 27 4 martii
martyres 10 in creta 23 decemb.
martyres 15 11 martii
martyres 14 ianuarii
marubius m 19 februarii
marus epiſ 26 ianuarii
marutha epiſ. conf. 12 iunii
maſſidia virg *al.* tranſl. 7 maii
maſtulinus ep. 6. ſeptembris
maternianus conf. 7 iulii
maternus ep. trev. 18 aprilis 13 & 14 ſeptembris
maternus ep. &c. 9 iulii
maternus epiſ. conf. 23 octobris
maternus ep. c. 18 jul. & 19 ſept.
matheus & ſoc. mm 6 maii
mathildis mater ottonis 14 mart.
matrona m 14 martii
matthæus tranſl. 6 m aii. ejus vigilia 20 ſeptembris
matthiæ apoſtoli caput tranſlatum 11 auguſti. ejus vigilia 23 febr. tranſl. vel inventio 1 ſeptembris
maturinus 2 & 9 novembris
maturinus 10 maii
matutinus m 4 aprilis
maura virg. 21 ſeptembris
maura 11 ſeptembris
maura virgo 16 februarii
maura virg. m 14 ianuarii
maura & timotheus 3 maii
maurontus abb. 5 maii
maurilius abbas 15 ianuarii
maurilius & publius 13 novembris
maurilius tranſlatus 16 auguſti
maurilius conf. trec. 21 maii
maurinus epiſc. m 3 martii
maurinus m 25 ianuarii
maurinus invent. 13 octobris
maurinus conf. 15 novembris
maurinus m 10 iunii
maurinus ep. 18 decembris
mauritius cum urſione conf. 29 ap.
mauritius m except. 12 maii
mauritius ep. conf. 17 ſeptembris
mauruntus ep. 21 octobris
maurus ep. 8 novembris
maurus ep. conf. 20 ianuarii
maurus ep conf. 10 novembris
maurus mart 9 novembris
maur. martt. 360 15 octobris
maurus m 17 martii
maurus mart. 3 novembris
maurus m *al.* tranſl. 1 & 2 dec.
maurus &c. m 22 auguſti
maurus & 72 29. novembris
maurus conf. 4 ſeptembris
maurus, ſilvinus &c. epp. 4 ſept.
maxelendis virg. 13 novembris
maxentia vidua 30 martii
maxentia mater ſ. vigilii 30 april.
maxentius & ſoc. mm. 22 maii
maxentius abb. pictav. 27 maii
maxentia virg. m 20 novembris
maxentius con. 29 aprilis
maximus cum magno &c. 4 ſept.
maxima virgo 1 ianuarii
maxima m 8 aprilis
maxima virg. 16 octobris
maxima cum aniſano 1 decembris
maximianus archiep. 21 febr.
maximianus m 17 martii
maximianus ep. 8 & 9 iunii
maximilianus m 12 mart. & 26 aug.
maximilianus ep. 12 octobris
maximilianus mart. 29 octobris
maximilla virg. 18 decembris
maximinus m 21 aprilis
maximinus ep. aquen. 27 maii
maximinus abb. tranſl. 27 maii
maximinus 7 iunii
maximinus ep. m 20 junii
maximinus trev. 20 maii
maximinus trevir. ep. 12 & 13 ſeptembris
maximinus trev. tranſl. 29 maii
maximinus *al.* maximus confeſſ. 20 auguſti
maximinus epiſc. conf. tranſlatus 8 iunii
maximus ep. conf. 8 ianuarii
maximus m 18 februarii
maximus epiſc. 18 ianuarii
maximus conf. 21 ianuarii
maximus m 25 ianuarii
maximus m 19 februarii
maximus 6 aprilis
maximus ep. c p 15 aprilis
maximus m in aſia 30 aprilis
maximus & venerandus 25 maii
maximus presb. 8 maii
maximus presb. 9 iunii
maximus ep. 2 auguſti
maximus conf. 13 auguſti
maximus conf. 20 auguſti
maximus ep. reg. *al.* inventus 13 ſeptembris
maximus m 28 ſeptembris
maximus ep. reg. 29 ſeptembris
maximus & ſocc. 25 Octobris
maximus mart. 30 octobris
maximus reg. ep. 24 novembris
ejus oſtenſio 2 octob.
maximus m 1 januarii
maynulfus 5 octobris
mazotha virg. 23 decembris
meander conf. *forte* nicander 16 iunii
mechtundis virg. 3 julii
medardus &c. 18 maii & 22. aug. revelatus 9. ſeptembris. tranſlat. 2 julii. dedicat. divione 30 maii.
medericus ep. con. 31 auguſti
medriſma virg. 22 novembris
medulphus conf. 1 iunii
meforius conf. 24 februarii
megandius conf. 19 decembris
melania 29 & 31 decembris
melanius *pro* æmilian. 11 octobris
melanius conf. 6 novembris
melanius ep. conf. 12 novembris
melantius epiſc. conf. 16 ianuarii
melanus conf. 9 novembris
melchior rex ex tribus magis 6 ianuarii
melchiades pp. 9 & 10 decembris
melchiades papa conf. 10 ianuarii
meletius archiep. 12 februarii
meletius archiepiſc. 14 februarii
meletius ep ſpolet. 16 decembris
meletius ep. ponti 16 decembris
meleus & ſocc. 14 novembris
mello epiſc. conf. *al.* mellonius 22 octobris
mellonus ep. 22 octobris
melonus ep 6 junii
melores puer m 6 maii
melorus m 1 octobris
memmius ep 21 decembris
memnon thaumaturg. 29 aprilis
memoria 5 vulnerum D. N J. C. 4 iunii
memorius cum ſoc. 7 ſeptembris
memorius petragor. 6 maii
memorius cum ſoc. m. 9 ſeptemb.
menalippus m 23 februarii
menas & ſoc. mm. 10 decembris
mengoldus m tranſlatus 5 iunii
menelantus m 23 februarii
menilus monachus 15 martii
menna conf. 10 novembris
menna virg. 27 novembris
mennas &c 23 iulii
menodora, metrodora & nymphodora 10 ſeptembris.
menulphus ep. 12 iulii
mephibius & appollonius 14 april.
mercurialis ep. conf. 23 maii
mercurialis ep. 26 novemb.
mercurius m 15 iunii
mercurius benevent 25 novemb.
mercurius &c mm 18 iunii
mercurius m 25 iunii
mercurius m. tranſl 26 auguſti
mercurius m 24 & 25, 26 novemb.
mercurius & ſoc. in ſicilia 10 dec.
merenus epiſc. 15 ſeptemb.
mergolus m 6 martii
meriton epiſc. 1 aprilis
merobius & ſoc. m m 3 decembris
merobius cum felice 4 decembris
methodius 14 iunii
methodius ep m. 20 iunii
metranus m 30 ianuarii
metranus m 20 februarii
metro *vel* meiro 13 maii
metrobius & ſoc. m m 24 decemb.
metron conf. 8 maii
metrophanes patr. conſt. 4 junii
metropolus ep. 3 auguſti
metropolus ep. m 8 octobris
mevendus alias mevennus conf. 21 iunii
meynardus conf. 17 octobris
meynradus erem. m 11 januarii
meynulfus tranſlatus 26 ſeptemb.
michaëlis arch. apparitio abrinc. 8 maii. item in gargano. item in ebenis 23 maii. eccl. in tumba 16 octobr. commemoratio 8 novembr. octava, 6 octobris.
michaël ep. 23 maii
migdius 5 auguſti

mild-

mildburga virgo 22 & 23 februar.
milecius ep. 27 augusti
miletus ep. trev. 19 septembris
milia 18 junii
militum corona 40 12 ianuarii
milites 93 24 iulii
mildrada, mildrida virg. 13 iulii.
translat. 18 maii
minander m 23 februarii
miniates 26 octobris
minulfus conf. 13 julii
miraculum ardentium par. 26 nov.
mirocles ep. mediol. 3 decembris
missias m 27 martii
mitius &c. 15 junii
mochomogus conf. 13 martii
modanus abbas 4 februarii
modanus ep. 14 novembris
moderata m 6 aprilis
modesta virgo 4 & 5 novembris
modesta m 13 martii
modestinus epis. m 14 februarii
modestus epis. conf. 24 februarii
modestus m. 2 octobris
modestus & festus &c. 22 octobris
modoaldus ep. trev. 12 maii
translat. 15 & 26 aprilis
modwida virg. 9 septembris
moggrudon epis. conf. 4 martii
mohalok epis. conf. 26 martii
moisetus 17 februarii
molocus epis. conf. 25 iunii
mommuralus abb. 8 augusti
mombolus & odo c. 18 novemb.
monachus conf. 17 octobris
monach. in sina & rhaithi 14 ian.
monanus conf. 1 martii
monas ep. transl. 12 octobris
monendabes abbas 2 martii
monica translata 9 aprilis
monica 4 maii & 28 aprilis
monicha virg. 21 junii
monitor ep. translatus 14 junii
monitor ep. conf. 10 novembris
monon mart. 18 octobris
montanus m 17 & 24 februarii
montanus mon. rem. 11 maii
translat. 17 maii
monulphus ep. conf. 16 iulii
monulphus & gundulphus translati 10 augusti
morandus conf. 3 junii & 31 julii
mottelogus abbas 26 martii
moveus abb. 12 octobris
moyses 28 augusti
moysetes m monachus 7 februarii
muciana *forte pro* vinciana 11 sept.
munguntus epis. conf. 1 januarii
musa virgo 2 aprilis
musca &c. 17 iunii
museus presb. 4 septembris
mustiola virg. 29 jun. vid. 7 julii
mucius m *al.* maucius 20 & 21 maii
mutius heremita 10 aprilis
mutius abb. antea latro. 28 maii
mutius cum filio 25 maii
myron m 17 augusti

N

Naamaas *al.* naamacius ep. conf. 2. novembris
naamatus ep. 12 octobris
nabor, felix &c. mm 8 maii
transl. 12 julii
narcissus episc. m 18 martii
natalis m &c. 12 iulii
nathan proph. 29 decembris
nathanael ep. 9 novembris
nativitatis octava D. N. J. C. 1 januarii
vigilia nativ. B. M V 7 septembris
octava nativ. B.M.V. 15 septemb.
navalis & concordius rav. 15 dec.
navitus ep. conf. 7 iulii
naum proph. 1 & 11 decemb.
naum & abdias 24 decemb.
nazarius m 28 julii. inventus cum aliis 13 decembr. transl. 24 decembris
nazar. & celsi reliquiæ 6 nov.
nearcus m 10 ianuarii
nechtavius m 17 iunii
nectarius augustod. 13 septembr.
nectarius vien. ep. 5 maii
nectarius ep. *qui &* nectar 1 aug.
nehemias & alii pp. veteris test. 13 iulii
nemesius 25 iulii & 2 augusti
nemesius diac.. 25 augusti
nemesius cum ammonio 10 sept.
neminia virgo 27 martii
neon mart 20 octobris
neonas diaconus 11 martii
neophista virg. m 4 januarii
neophytus conf 21 ianuarii
neotus presb. conf. 31 iulii
neotus presb. conf. 20 octobris
nestor &c. 8 iunii
nicander 17 iunii
nicander abb. & sodd. 19 septemb.
nicander ep. 4 novembris
nicanor m 5 aprilis
nicasius ep. m cum quirino &c. 9 octobris
nicasius transl. 18 & 23 iulii & 12 decembris
niceas ep. 23 junii
nicea virg. 29 augusti
nicephorus m 9 februarii. 5 & 6 martii, & 17 aprilis
nicephorus patriarcha constant. 13 martii & 2 iunii
niceas abbas 3 aprilis
nicetas 28 maii
nicetas m 15 septembris
nicetius episc. 19 januarii
nicetius episc. conf. 8 februarii
nicetius episc. 2 aprilis
nicetius ep. trev. 1 octobris
nicetus m gothus 25 maii
nicetus presb. conf. 25 junii
nicetus mart. nocomed. 12 sept.
nicetus m 2 augusti
nichrandus m 17 junii
nicodemus romæ 21 decembris
nicolaus pp. 6 decemb.
nicolaus archiep. 6 decemb.
nicolaus ep. 27 junii
nicolaus ep. magni avuncul. 11 dec.
nicolaus ep. mirens. ordinatus 14, & 16 jun. transl. 9 & 30 maii
octava s. nicolai tolent. 7 septemb.
nicolaus de tolent. 10 septembris
nicolaus tolent. canoniz. 5 junii
nicolaus peregrin. apul. 30 maii
nicolaus conf. in missia. 13 aprilis
nicon m & socii 23 martii
nicostratus m 25 martii
niertus m 2 aprilis
nigundis virg. *ignot.* 23 aprilis
nimpius & saturninus 5 septembris
ninianus ep. conf. 16 septembris
ninianus monach. conf. 16 octobris
nivardus ep. *al.* vivardus. 1 sept.
nivetinus conf. cum sociis 16 mart.
nivitius &c. mm 15 iunii
nodgerus episc. leodiensis 2 april.
nodelinus ep. conf. 17 octobris
noe proph. 10 maii. egressus de arca 28 aprilis
noitburg virg. 31 octobris
nominis jesu festivitas 15 ianuarii
nomius m 8 julii
nomius conf. 8 julii
nommolinus ep. conf. 16 octobris
nonna virg. 4 julii, elevat. cum aliis 2 maii
nonnosus m 26 junii
nonnosus mon. 2 septembris
norbertus 6 iunii
norbertus ep. 8 julii
notarius ep. 10 novembris
novatianus &c. mm 29 junii
novella m 12 aprilis
novica virg. 22 junii
numerianus episc. 3 junii
numidicus presb. martyr. &c. 9 augusti
numenius conf. 21 octobris
nuncius conf. 10 octobris
nunnius conf. 8 iulii
nutricius mart. 4 novemb.
nyceas ep. 22 junii
nympha virg. 10 novembris

O

Oceanus cum soc. m 18 septembris
octavianus archid. m &c. 22 mart.
octavianus erem. 2 septembris
octavius m 20 januarii
octavius & soc. theb. taurin 21 nov.
oda 23 & 24 octobris
oda filia reg. scot. 27 & 28 nov.
oda translata. 9 julii
odalricus ep. 4 julii
odgerus 10 septemb.
odilia virg. 30 junii
odilia virg. m translata 18 julii
odilia virg. *al.* othilia 13 decemb.
odilo conf. 2 novembris
odilo abb. 31 dec. 1 & 2 januarii
odo episc. conf. 7 februarii
odo ep. conf. 26 maii
odo ep. 30 junii
odo abb. 17, 18 & 19 novemb.
odrada virg. 8 novembris
odras virg. 4 novembris
odolricus ep. conf. 4 julii
oduinus presb. m 24 junii
odulfus conf. 12 junii
oelbertus mart. 22 octobris
oghanus episcopus 26 februarii
olavus m 29 julii
olde-

olderi cus alias udalricus 4 iunii
oliveria virgo 3 februarii
oliverius m 16 iunii
olla virg. 9 octobris
olympiades 25 iulii
olympia matrona 12 ianuarii
olympias matrona 24 februarii
olympias m 17 martii
olympius cum symphron. 4 dec.
onesima virgo 27 februarii
onesimus conf. 13 maii
onesimus transl. suession 30 dec.
onesta virg. 11 octobris
onesiphorus 6 septembris
onesyphorus & porphyrius 9 nov.
onuphrius erem. 11 iunii
onuphrius erem. 17 iunii
opportuna virg. 22 aprilis
optatus & soc. mm 2 & 3 maii
optatus cum achario 27 novembris
or eremita 29 martii
oranus ep. conf. 27 octobris
orbanus m 4 aprilis.
oriculus & soc. mm 18 novemb.
orienes ep. 20 novembris
oriens ep. conf. 14 maii
orientius ep. 30 april. & 1 maii
orion &c. 16 augusti
ormisdas conf. 6 augusti
orosiensis mon. 14 maii
ortrudis virg. 22 iunii
osanna virg. 23 augusti
osgida virg. 7 octobris
osia 18 januarii
ositha 3 iunii
ositha virg. m 4 iunii
ositha virg. & m 5 & 7 octobris
osmanna reg. 9 septembris
osmundus ep. 3 decembr. transl. 16 iulii
ospitius conf 20 decembris
oswaldus archiep. 28 februarii: 30 april & 15 oct. transl. 15 & 21 aprilis, 20 iunii, 8 & 9 octobris
oswaldus m 4 augusti
oswinus m 20 augusti
othmarus abb. & conf. 16 nov.
otto m maroch. 16 ianuarii
otto bamb. ep. 30 iunii, 2 iulii, & 1 octobr. transl. 30 septembris

P

Pachomius mon. alter à magno. 14 maii
pacificus 10 julii
pæmon 27 augusti
palatinus m 22 februarii
palatinus cum sico 30 maii
palatinus m 10 martii
paladius ep. 10 maii
palladius conf. 11 maii
palladius ep. conf. 7 octobris
palmacius m 7 decembris
palmacius cum 11 soc. trev. 5 oct.
pamphilianus m 16 & 17 martii
pamphilus m 5 martii
pamphilus ep. corsini 28 aprilis
pamphilus ep. conf. 28 aprilis
pamphilus ep. 11 maii
pambo abb. conf. 1 julii
pammon, *al.* pambo 27 augusti
pancratius m 3 aprilis
pancratius m 11 maii
pantaleon. m transl. 6 februarii
pantaleon m 14 & 19 febr. & 27 julii octava 4 aug. transl 18 feb.
pantamia m 20 februarii
pantho 30 julii
paulus papa conf. 27 januarii
papa m cum sabino 16 martii
paphnutius abb. m cum 546 28 ap.
paphnutius abb. 29 novembris
papias m 6 martii
papias alter m 6 martii
papias ep. 17 maii
papirius diac. m 13 aprilis
papinus & mansuetus epp. 1 dec.
paragodas ep. sc. 1 ianuarii
paramonus & philumenus 29 nov.
parasceve m 24 iulii
pardus episc. 17 octobris
pardus m 5 novembris
paregorius m 18 februarii
parisienses reliquiæ 4 decembris
parthenius episc. 7 februarii
pathenius m 11 februarii & 1 april.
partinus m 1 aprilis
partinus & soc. 17 maii
paschalia virg m 9 ianuarii
paschasius abbas 31 jan. & 1 feb.
paschasius episc. c. 22 februarii
paschasius conf. 31 maii
passus 21 decembris
pastor m 12 ianuarii
pastor m 27, 28, 29 & 30 martii
pastor epis. m 30 martii
pastor ep. sc. palat. 30 martii
pastor episc. conf. 1 aprilis
pastor ep. cum 24. alexand. 30 apr.
pastor presb. conf. 26 julii
patapius 8 decembris
paternianus episc. 10 julii
paternianus epis conf. 13 nov.
paternus episc. abrinc. 16 aprilis
paternus epis. conf. 24 septemb.
patiens epis. conf. 8 ianuarii
patiens epis. 11 septembris
patiens epis. lugd. 12 septembris
patinianus conf. 10 julii
patricia m 13 martii
patricius m 3 aprilis
patricius ep. conf. transl. 10 iunii
patricius abb. 24 augusti
patricius mart. 1 novembris
patroclus epis. m. 31 januarii
patroclus conf. 19 novembris
patrocl. m advent 9 decembris
patrona 27 decembris
pattinius m 1 aprilis
pavacius &c. epp. 24 julii
pavacius ep. 23 iulii
paula virgo 26 januarii
paula 26 januarii
paula m 3 martii
paulillies 13 novembris
paulinus episc. 11 januarii
paulinus diac. m col 4 maii
paulinus trev. transl. 13 maii
paulinus conf. &c. 12 julii
paulinus & mammetes mm 16 julii
paulinus ep. conf. 14 octobris
paul. apostol. capitis inven. 25 feb.
paulus pp 10 decembris
paulus m 19 januarii
paulus m 29 januarii
paulus m 24 februarii
paulus m 12 aprilis
paulus m 2 martii
paulus m 23 martii
paulus m 4 aprilis
paulus m 13 aprilis
paulus m 8 julii
paulus m 25 julii
paulus m 17 augusti
paulus m 29 augusti
paulus episc. m 8 februari
paulus epis. mart. 3 novembris
paulus ep. m 10 decembris
paulus m c p. transl. 21 maii
paulus episc. conf. 12 & 22 martii
paulus & julius 5 decembris
paulus & soc. 17 maii
paulus & soc. 6 novembris
paulus & gregorius 19 decemb.
paulus simplex 18 decembris
paulus in occulto 15 decembris
paulus abb. in libia 17 aprilis
paulus confessor trevirensis 4 septembris
paulus eremita 16 februarii
paulus m 18 februarii
paulus 18 junii
paulus epis. depositus 8 februarii
paurilia virg. 9 novembris
pausa m 24 martii
paxentius m 23 septembris
paimon m 8 augusti
pecinna virg. 24 junii
pectina &c. virgg. mm 24 junii
pega virg. 8 ianuarii
peirus m 5 martii
pelagia m 4 maii
pelagia virg. m 9 iunii
pelagia à s. th. convers. 21 dec.
pelagia 20 octobris
pelagius m 26 junii
pelagius m 28 augusti
pelagius pp. conf. 28 augusti
pelicanus m 30 ianuarii
penes m 11 februarii
pentagathus epis. vienn. 17 april.
peregrinus m 15 maii
peregrinus *alias* cetheus 13 iunii
peregrinus 29 iulii
peregrinus 14 augusti
peregrinus transl. &c. 22 augusti
pergentina 5 iunii
perpetua m 2 februarii
perpetua 4 augusti
perpetua 4 novembris
perpetua 5 novembris
perpetuus ep. 4 novembris
perpetuus ep. 26 decembris
perpetuus ep. turon. 30 decemb.
petivius, gregorius 5 maii
petronius episc. conf. 4 octobris
petrosia m 29 ianuarii
petrus 14 iulii
petrus m 6 januarii
petri & pauli dedic basilic 18 nov.
petri & pauli anticipat. octav. iul.
petrus m 12 januarii
petrus m 6 januarii

INDEX.

petrus m 21 februarii
petrus m 23 februarii
petrus mart. 13 martii
petrus m 26 & 27 martii
petrus martyr tranſl. 7 maii
petrus cæleſtinus pp 19 & 20 maii
tranſl. 15 februarii
petr. apoſtoli catenæ 16 januarii
petrus, ſucceſſus & 24 9 decemb.
petrus faverius cartus. 29 aprilis
petrus alexandr epiſcop. 1 ſept.
petrus alexandr. epiſ. m 26 nov.
petrus diac. conf. 18 aprilis
petrus lutzenb. 13 iulii
petrus canon. reg. 19 decemb.
petrus abbas 14 martii
petrus epiſc. 26 martii
petrus epiſc conf. 10 ſeptembr.
petrus m hiſpal. 9 octob.
petrus carceranus m 25 februarii
petrus aſceta 11 ianuarii
petrus chryſogon. conf. 4 ſept.
petrus epiſ. bellævall. 8 maii
petrus thomaſius patriarcha 6 jan.
petrus m ord. præd. 28 & 29 april.
petrus epiſc. met. 27 ſeptemb.
petrus athonitus 12 junii
petrus epiſc. ravenn. 30 nov. 1 & 2 decemb.
petrus m maroch. 16 januarii
pharaildis virg. 4 & 5 januarii
pharaildis virg. 5 januarii
pharaildis virg. 13 iunii
pharo epiſ conf. 27 octobris
philaſtrius epiſc. 18 iulii
philibertus 7 aprilis
philibert. ab. *forte* placidus 6 maii
philibertus abb. 19 auguſti
philippianus m 30 ianuarii
philippus m 9 martii
philippus m 9 & 10 martii
philippus mart. 31 octobris
philippus agyren. 12 maii
philippus m &c. 15 & 16 iulii
philippus conf. 16 auguſti
philippus epiſ. vienn. 28 novemb
philippus apoſtolus vocat. 28 febr.
ejus brachium tranſl. 2 mart.
philippus presb. 3 maii
philippus ep. cortinæ 8 octobris
philippus ep. & ſoc. mm 22 aprilis
philogonius 20 decembris
philonus epiſc. m 10 & 11 martii
philopius m 30 martii
philoromus epiſc. m 11 martii
philumenus cum paramono 29no.
phocas relatus 22 iulii
phocas & ſoc. epp. 21 decemb.
phlorus m 18 auguſti
photinus & ſoc. 2 ſeptemb.
photius m 12 auguſti
pia m 19 ianuarii
piammon *ſeu* pyaminon 27 aug.
piatus carnot. *ignotus* 1 octobris
pictus 4 iunii
pigmenius presb. m 18 martii
pigmenius ep. conf. 1 novembris
pigmenius & alii mm 2 decem.
pimenius m 18 februarii
pimolus *al.* primolus 22 aprilis
pinucius & alii romæ 2 decem.
pion m 14 martii
pionius m 12 martii
piperion m 11 martii
pippinus dux 21 februarii
pirminius ep. 3 novembris
piſtis &c mm. 23 iunii
piſtis, elpis &c. 30 ſeptembris
pius pp. 11 iulii
placidus & bened. 6 maii
placidus abb. auguſtod. 6 maii
placeria 20 iulii
placidia virg. 15 octobris
placidus & athanas. 11 octobris
placidus ep. 7 maii
placidus cum ſoſio 29 ſeptembris
placilla 14 octobris
plato *forte* ivo 10 iunii
plato m 22 ſeptembris
plato mart. 14 novembris
plato m 14 decembris
plechelmus conf. 15 iulii
pleſus m 16 februarii
podius epiſc. florent. 28 maii
poliſius & ſocc. 7 novembris
pollio m 20 martii
pollio & ſoc. m m 29 maii
polieuctus m 10, 12 & 16 ianuarii
policarpus epiſc. 1 februarii
policarpus preſ. conf. 23 februarii
policarp. epiſ cum 12 mm 23 feb.
policarpus preſ. conf. 24 februarii
adventus reliq. policar. &c. 4 iulii
policarpus epiſ. conf. 26 octob.
policarpus & theodoſius antioch. 7 decembris
policrates ep. 26 octobris
polichronius m 20 ianuarii
polocronius m 1 martii
poma virg. 27 junii
pontiana virg. 10 decembris
ponticus m 31 januarii
pontianus diac m 9 martii
pontianus diac 5 aprilis
pontianus m 2 decembris
pontianus cum primentio 2 dec.
pontianus conf. 31 januarii
pontinus m 18 auguſti
pontranus mart. 14 ianuarii
poplianus & ſocc. 1 novembris
poppo abbas 25 januarii
poppo epiſ. conf. 16 junii
porcarius abb. 12 auguſti
porcaria virg. m. 8 octobris
porcianus confeſſor 23 & 24 novembris
porphinus archiep. 26 februarii
porphirius & oneſiphorus 9 nov.
porphirius mil. a cathar. converſ. 24. novembris
portiuncula dedicata 2 auguſti
portus m 31 martii
poſennus ſacerd. 17 iunii
poſſenius *alias* poſſennus ſacerdot. 17 junii
poſinna *alias* puſinna v. 24 maii
poſſeſſor epiſc. 4 decembris
potamon & ſoc. 18 maii
potamia virg. 31 auguſti
potentinus m 18 junii
potentinus & ſocc. m m tranſlati 11 januarii
potentinus conf. 18 auguſti
potentianus 13 auguſti
potentianus cum ſabinian. 30 dec.
tranſl. 19 octobris
potitus m 6 ſeptembris
potitus 20 auguſti
potitus m 1 januarii
potitus m 13 januarii
potitus m 22 ianuarii
poctocus conf. 4 junii
præcordius presb. m 1 februarii
præſentatio B. V. M. 21 nov.
præſtabilis & felix 15 maii
prætextatus epiſcop. martyr 24 februarii
papinius & manſuetus epp. mm. 27 novembris
primianus & firmianus 15 & 31 maii
primentius & pontianus, *al.* primitivus &c. 2 decemb.
primitiva virg. 23 iulii
primitivus m 24 februarii
primitivus m 2 martii
primitivus &c. 1 auguſti
primitivus cum ſecundo, hiſpan. 27 novembris
primina virg. 9 octobris
primus m 3 ianuarii
primus & ſoc. m m 11 maii
primus 21 iunii
primus & ſoc. mm afr 145 29 maii
primus & ſoc. 2 & 3 octobris
primus & felic. 6 octobris
primus, cæſarius & alii 10 4 nov.
primus & ſocc. 8 novembris
primus pauli ingreſſus in urbem romam 6 iulii
primus conf. 8 iulii
principius conf. elevatus 1 iulii
principius epiſc. 16 ſeptembris
principius ep. ſueſſ. 25 ſeptembris
priſcilla 16 ianuarii
priſcus m 7 junii
priſcus ep. conf. 13 junii
priſcus m 16 octobris
priſcus conf. 20 octobris
privatula m 2 februarii
privatus m 18 auguſti
privatus mart 17 octobris
proba virg. 5 ſept. tranſl. 28 apr.
probate & midaris 10 maii
probatus *al.* privatus 5 iunii
probus epiſc. 15 martii
probus m 25 martii
probus m 4 aprilis
probus ep. conf. 10 & 11 nov.
proceſſus conf. 7 iulii
procopius decapolita 27 februarii
procopius abb. conf. 4 iulii
proculus m 14 februarii
proculus & ammon 1 maii
proculus ep. m 1 iunii
proculus m 5 junii
proculus mart. & ſocc. 19 octob.
proculus epiſ. 20 novembris
proculus presb. narn. 2 decemb.
proculus epiſ. veron. 9 decemb.
prodocus diacon. 29 aprilis
prosdocimus 7 novembris
proſper 25 & 26 junii

INDEX.

prosper epis conf. 29 julii
prosper epis. regien. *al* transl 24 & 25 novembris
prothasius epis. mediol. 24. nov.
prothus m 14 junii
protus & januarius 27 octobris
protogenes 22 julii
prudentius epis. in hispan. 28 april
prudentius epis. conf. 6 april.
prudentius 29 april.
prudentius m except. 7 octobris
publia 8 junii
publius conf. 31 januarii
publius m 27 januarii
publius 1 februarii
publius m 18 februarii
publius m &c. 7 julii
publius & maurilius 13 novemb.
pueri babilonici 15 decembris
pulcronius & alii epis. 4 maii
pupillus m 28 februarii
purificatio B. M. V. 2 februarii
octava purificationis B. M. V. 9 februarii
pusinna virg. 23 april. translatio 24 januarii
piamon abb. & conf. 14 novemb.

Q

Quadratus ep. 21 augusti
quartinus m 18 martii
quielberga m 10 julii
quilianus conf. 4 novembris
quinibertus conf. 18 maii
quindecim auxiliatores 8 augusti
quintianus m 1 aprilis
quintianus presb. m 16 junii
qnintianus presb. *al.* transl. 14 junii
quintianus m 1 julii
quintianus ep. conf. 13 novemb.
quintillus episc. m 8 martii
quintinus mart. invent. 3 januarii & 24 junii
quintinus episc. 30 martii
quintinus m 1 aprilis
quintinus ep. conf. 5 septembris
quintinus m turon. 4 octobris
quintus m 9 & 19 januarii
quintus m 17 martii
quintus m 5 aprilis
quintus mart. &c. 28 & 29 octob.
quintus & soc. mm 18 decembris
quiriaca m 21 augusti
quiriacus m 12 februarii
quiriacus presb. 6 martii
quiriacus m 17 martii & 6 aprilis
quiriacus *al.* judas 30 aprilis
quiriacus &c. 12 maii
quiriacus m 17 junii
quiriacus ep. m translatus 8 augusti
quiriacus &c. 12 augusti
quiriacus 22 augusti
quiriacus presb. conf. *al.* transl. 20 septembris
quiriacus ap. & m 20 septemb.
quiricus cyricus ep. *al.* quiriacus & quirinus 15 aprilis
quiricus m 15 julii
quiricus ep. m 8 augusti
quirillus 8 martii
quirillus & soc. mm. 9 maii
quirinus m26 & 30 martii&3 junii
quirinus m elevatus &c. 30 aprilis
quirinus & 12 soc. 30 aprilis
quirinus ep. 30 aprilis
quirini tribuni reliq.nov. 30 aprilis
quirinus & euagr. 12 octobris
quirinus presb. mart. 20 octobris
quiriolus m 3 martii
quiteria v. m. 22 maii

R

Rachel ux. jacob 30 septembris
radbertus ep. conf. 25 septembris
radbodus 25 junii. transl. ibid.
radbodo ep. traject 29 novemb.
radegundis virgo 3 februarii & 12 augusti
radulphus ep. conf. 26 junii
ragenfledis *al.* rainfr. &c. 8 oct. elevata 2 sept. relata 11 junii
radfridus & waldefridus mm 3 dec.
ragnobertus episc. conf. 25 martii adventus 3 octobris
ragomerus ep meld. 28 maii
ragnulfus m. 9 novembris
ranerius 17 junii
raphaël archang. 6 oct. & 20 novembris 29 decembris
raphillus ep. 18 julii
rasipus m 23 julii
ravennus 23 julii
raymundus conf. 6 januarii
recollect. festiv. B. M. V. 1 sept.
redempta m 7 martii
redemptus ep. conf 8 aprilis
regenfiedis virg. 20 nov.
tres reges colon. transl. 23 julii
regnisidis virg. 6 maii
regina virg. 20 junii & 12 sept. elevata 17 martii
regenfridus m 17 septembris
regiswindis virg. m 15 julii
regnabertus m 13 junii
regnildis virg. m *al.* rainel. 16 julii
regulus episc. conf. 8 martii
regulus conf. silvanect. *al.* transl. 22 & 23 aprilis
regulus & ep. m 1 septembris
reiindus virg. 6 feb. & 22 martii
remaclus episc. 3 septembris transl. 25 junii
rembertus archiep. 4 februarii
remedius & soc. 15 jan. & 1 octob.
remigius 1 octobris transl. 2 maii
remundus conf. 1 januarii
renatus conf. 6 octobris
renatus ep. conf. 12 novembris transl. 29 decemb. relatus 12 ap.
renobertus ep. baioc. 23 april. & & 16 maii. transl 3 septembris
reparata virg. 8, 9 & 11 octobris
repositus 29 augusti
respicius & triphon mm 12 nov.
restituta virgo 15 januarii
restituta v. m. soræ 27 maii
restitutus ep. conf. 7 novembris
restitutus &c. 10 junii
resurrectio D. N. 27 martii
reticius conf. ep. 25 julii
reverentius presb. & conf. 12 sept.
revocata m 6 & 7 februarii
rexius & hermes 18 octobris
reynoldus m 7 januarii
reynerius solitarius 11 aprilis
rhetores 50 14 novembris
richardis virg. 19 aug. & 18 sept.
richardus rex 4 & 7 februarii
richardus epis. 3 aprilis
transiat. 16 junii
richarius presb. conf. 25 aprilis 8 & 16 octob. transl. 9 octobris
relatus 3 junii
rictrudis 12 maii vigilia 11 maii 27 & 31 octob. elevata 7 febr. octava 14 februarii
rigobertus archiep. remens. 4 & 8 januarii. transl. 14 junii
rigomerus presb. con. 24 augusti
ripsime reg. 26 septembris
rixa regina hungariæ 20 martii
robertus abb. cistercien. *al.* transl. 29 aprilis
robertus abbas casæ dei 24 aprilis
robertus puer m 24 aprilis
robertus conf. 15 maii
robertus abbas 7 junii
robertus conf. 18 julii
robustianus m 31 augusti
rochus 16 augusti
rodulphus ep. conf. 21 junii
roga 11 novembris
rogatianus m 23 februar. & 18 dec.
rogatianus presb. felicis. 30 oct.
rogatus episc. 8 martii
rogatus m 7, 9, 17, & 18 martii
rogatus &c mm 10 junii
rogatus 6 octobris
rogatus & socc. 7 & 8 novemb.
rogerius ord. min. 4 januarii
rolandus m 19 junii
rolenda virgo 13 maii
romana virgo 22 februarii
romanus monachus 31 martii
romanus m autiss. 5 maii
romanus mon. 21 maii
romanus m 6 aprilis
romanus ep. conf. 23 octobris translat. 15 februarii
romanus epis. conf. 17 junii transl. ibidem
romanus conf. senonen. *al.* transl. 22 maii
romanus melodus 1 octobris
romanus ep. m 6 octobris
romanus presb. 31 octobris
romaricus 20 augusti 22, novem. 8 decembris
romaricus & soc. 585 22 septem. elevat. 13 novembris
romualdus abb. 19 junii
romula virgo 24 junii
romuldus conf. 3 novembris
romulus m 23, 24, & 27 martii
romulus & socc. mm 6 julii
romulus conf. 25 decembris
rosa viterbiensis 4 septembris
rosa virgo 24 septembris
rosius ep. in s. soph. benev. 16 maii
rosula v. cum aliis 4 15 maii
rothildis reg. 1 septembris
rotulandus *al.* rolandus m 16 junii
rotulfus. locul. *al.* botulphus 17 jun.

rufia-

INDEX.

rufianus & ſocc. mm 16. novemb.
rufina virg. 28 februarii
rufina m 6 aprilis
rufinianus epiſc. conf. 1 auguſti
rufinianus 17 octobris
rufinus conf. 19 auguſti
rufinus cum victore 26 maii
rufinus m 12 februarii. 22 junii & 30 julii
rufinus epiſc. conf. 24 auguſti
rufulus m 4 iunii
rufus cum agabo 8 aprilis
rufus & agatymbrius epp. 11 maii
rufus m 3 aprilis & 27 auguſti
rufus ep. conf. 27 auguſti 7 & 14 novembris
rufus &c. 27 nov. 16 & 23 dec.
rumbertus ep. conf. 11 junii
rumpharius ep. 18 novembris
rumoldus ep. m 24 iunii & 1 julii. 18 & 27 octobris tranſl. 4 julii
rupertus epiſc. cõn. 27 martii
rutpertus ep. *al.* tranſl. 24 ſept.
ruſſor &c mm 21 auguſti
ruſticus confeſſor 8 januarii
ruſticus ep. lugd. 25 april
ruſticus m 9 auguſti
ruſticus ep. 19 jul. & 24 ſeptemb.
ruſticus 25 iulii & 14 octobris
rutila m 2 ianuariii
rutulus m 18, 23 & 24 februarii

S

Sabaudus epiſ. trev. 26 novembris
ſabas gothus m 12 aprilis
ſabbas m dux exercit. 24 aprilis
ſabas *ſeu* ſabbas abb. 5 decembris
ſabbatius, cum troph. & dorym. 19 ſeptembris
ſabianus m 20 martii
ſabinianus & potentianus 30. dec.
ſabina virgo 23 ianuarii
ſabinus m 15 ianuarii
ſabinus epiſc. 17 jan. 9 & 17 feb.
ſabinus m 13, 16 & 23 martii
ſabinus conf. 11 julii
ſabinus ep. ſpol. m 7 decembris
ſabinus ep. placent. 11 decembris
ſacerdotes 15 31 ianuarii
ſacerdos epiſ. 4 maii
ſacerdos ep. lugd. 12 ſeptembris
ſadoth epiſ. cum 128 20 februarii
ſagaria virgo 2 februarii
ſagaris epiſ. m 14 martii
ſalaberga abb. 22 ſeptembris
ſalome & maria jacobi 25 maii
ſalomon m 28 ſeptembris
ſalomya 26 novembris
ſaltanus mart. cum ſociis 6 januarii
ſalvatoris dedicatio 17 januarii & 9 novembris
ſalvator m 7 aprilis
ſalvia virg. 9 julii
ſalvius epiſcopus amb. 11 januarii
ſalvius epiſc. m 26 jun. & 10 ſept.
ſalvius & ſuperius tranſl. 7 ſept.
ſalvius mart. elevat. 15 octobris
ſalvius epiſc. conf. 28 octobris
ſaluſtianus & ſoc. m m 27 maii
ſambaria virg. m. tranſl. 19 julii
ſamforus m 18 martii
ſammonus & emeritus 12 dec.
ſamon & ſocc. 20 novembris
ſamora & ſocc. m m 21 novemb.
ſampſon 27 junii
ſamſon epiſc. conf. &c. 28 iulii
ſamuel proph. 20 auguſti
ſanaſcla presb. 4 februarii
ſanctianus & ſocc. m m 6 ſept.
ſanctinus & antonius 22 maii
ſanctinus epiſc. meld. 22 ſept.
ſanctinus epiſc. conf. 11 & 12 oct.
ſanctorum o o octava 8 novemb.
ſanctulus presb. 15 decembris
ſandradus abb. 24 auguſti
ſara v. m. 24 aprilis
ſarius presb. cameracenſis 23 novembris
ſator 29 auguſti
ſaturnina virg. 20 maii & 15 dec.
ſaturninus cum ſociis 18 & 27 ian. 2 martii 16 octob. & 29 nov.
ſaturninus m 19 ianuarii
ſaturninus m presb. 11 februarii
ſaturninus m 6, 7, 11, 15 & 21 febr. 5, 6, 14, 26, 27 & 29 mart. 1 & 10 april. 2 & 16 junii & 30 octob.
ſaturninus cum ſirico 26 nov.
ſaturninus cum baſileo 27 nov.
ſaturninus epiſc. tolos. 5 decemb.
ſaturninus & cæleſtinus 31 dec.
ſaturnus m 7 martii
ſaturus m 9 & 27 jan. 5 & 7 martii
ſatirus frat. ambr. 18 ſeptemb.
ſatirus m 17 & 18 martii
ſaturus & calixtus 12 octobris
ſavina virg. 29 ianuarii
ſavina 30 auguſti
ſavina & ſavinianus 5 ſeptembris
ſavinianus m 24 ian. 1 & 30 aug.
ſavinianus & ſocc. tranſl. 19 oct.
ſavinus epiſc. 9 februarii
ſavinus 11 julii
ſavinus epiſc. conf. 10 decemb.
ſauma, *forte pro* verena 1 ſept.
ſcaniſolaius *pro* ſtaniſlaus 8 maii
ſcariola virg. 6 junii
ſcholaſtica virg. tranſlata 11 julii
ſchynnus epiſc. conf. 12 octobris
ſcopilio archipr. conf. 3 octobris
ſcubilius m 14 junii
ſebaldus conf. 19 auguſti
ſebaſtia &c. mm 5 julii
ſebaſtianus m 16 feb. & 9 martii
ſebaſtianus & greg. tranſl. 8 dec.
ſebaſtianus tranſl. 9 decemb.
ſecundanus conf. 16 novemb.
ſecundarius m 1 junii
ſecundellus conf. 1 auguſti
ſecundia m 21 februarii
ſecundianus &c. tranſl. 9 auguſti
ſecundinus m 18 februarii
ſecundinus m 6 maii
ſecundinus epiſc. *al.* ſecund 6 maii
ſecundinus m cum ſeliciſſ. 13 ſept.
ſecundinus & ſocc. 15 novembris
ſecondola m 2 martii
ſecundolus m 30 martii
ſecundus m 1 jan. 30 mart. 1 april. & 8 auguſti
ſecundus epiſc. conf. 25 maii
ſecundus & primitivus 27 nov.
ſecurinus & ſoc. mm 2 decemb.
ſecurus & ſoc. mm 30 decemb.
ſecutor m 13 aprilis
ſegolena 24 julii
ſeinavus abb. 8 martii
ſeniorès 24 18 ſeptembris
ſenardus abbas 1 martii
ſenator, viator &c. mm 4 ſept.
ſenator & ſocc. mm 24 oct. tranſl. 15 julii
ſendomirienſes mm 2 iunii
ſenerotus m 23 februarii
ſenerthus epiſc. 4 aprilis
ſenoch abb. conf. 24 octobris
ſeptem fratres dormientes 27 junii, 10 aug. 4 & 12 novemb.
ſeptem filii ſimphoroſæ 27 junii
ſeptimus & ſoc. 18 aprilis
ſeptiminus &c. mm 28 auguſti
ſequatius *forte pro* ſequanus 19 ſept.
ſeraphia virg. 29 julii
ſerapia &c. 31 iulii
ſeraphina 29 julii
ſerapion m 24 februarii
ſerapion ep. 9 julii
ſerapion monach. 13 julii
ſerapion &c. 12 ſeptembris
ſerena m 21 februarii
ſerena virg. tranſl. 25 junii
ſerenetus conf. 21 julii
ſerenus abbas 23 februarii
ſerenus m 16 & 17 martii
ſerenus conf 3 maii
ſerenus &c. 28 iunii
ſergius papa 8 & 9 ſeptembris
ſergius & bacchus 25 ſeptembris
ſerotinus m 26 martii
ſervanus ep. conf. 1 iulii
ſervatius ep. c. tranſlatus 7 junii
ſervilianus cum ſulpitio 25 maii
ſervilius m 3 junii
ſervilus m 17 martii
ſervulus m 21 februarii
ſervulus m 24 maii
ſevardius abbas 1 martii
ſevelius & theophantus, *forte ficta nomina* 20 aprilis
ſevenda *forte pro* phœbe 3 ſept.
ſeverã &c. 5 iunii
ſevera virg. m 25 junii
ſevera virg. 19 & 20 julii
ſeverianus epiſ. 24. jan. & 1 feb.
ſeverianus m. 9 ſeptembris
ſeverina matrona 3 maii
ſeverinus conf. 5 januarii
ſeverinus epiſ. 17 julii ord. 12 maii tranſl. 5 octobris
ſeverinus conf. 18 julii
ſeverinus 2 auguſti
ſeverinus epiſ. mart. 24 octobris
ſeverinus ep. conf. 21, 22 & 30 oct.
ſeverinus 2 novembris
ſeverinus & ſoc. mm vienn. 21 nov.
ſeverinus mon. paris. 27 novemb.
ſeverius epiſ conf. 1 februarii
ſeverius conf. 18 ſeptembris
ſeverus conf. 1 januarii
ſeverus epiſ. conf. 13 & 29 jan. 1. & 15 feb. 20 iulii, 1 aug. 15 22 23 octobris & 6 novembris.

INDEX.

ſeverus epiſc. conf. 18 februarii
ſeverus presb. conf tranſl. 30 junii
ſeverus abb. 25 auguſti
ſeverus & dorotheus mm. 24 oct.
ſeverus mart. 8 aug. & 24 octobris
ſeverus *al.* ſtuerus conf. 17 nov.
ſeverus presb. conf. 15 feb. & 18 novemb. tranſl. 30 junii
ſexburgis regina & abb. 8 april.
ſexburga 6 julii
ſiagrius 10 aprilis
ſiagrius epiſc. 11 aprilis
ſibertinus conf. 2 julii
ſicharia deo ſac. 2 februarii
ſicharius m 2 maii
ſicius conf. 14 junii
ſicus m 9 martii
ſicus & palatinus mm 30 maii
ſidrac, miſac & abdenago 24 april.
ſidronius m 15 maii & 3 julii
ſidonius ep. 23 auguſti
ſiffridus ep. conf. 27 novembris
ſigebertus confeſſor. 1 februarii
ſigebertus ep. conf. tranſl. 30 jun.
ſigefridus epiſc. conf. 15 februar.
ſigfridus epiſc. conf. 16 februarii
ſigo epiſc. conf. 10 februarii
ſigon *pro* ſequanus 19 ſeptemb.
ſignus presb. 19 ſeptembris
ſilænus m 2 ianuarii
ſilas apoſt. 28 novembris
ſilvanus m 18 februarii. 8 & 9 martii & 12 aprilis & 16 octob.
ſilvanus ep. m 3 maii
ſilvanus &c. 3 junii
ſilvanus ep. nazareth. 22 ſept.
ſilvanus abb. in ſcythi 22 ſept.
ſilvanus & ſocc. mart. 17 octobris
ſilvanus conf. cum ſoc. 22 ſept.
ſilvatus *forte pro* ſilvanus 24 ſept.
ſilverius pp. m 19 & 20 junii
ſilveſter reomenſis 15 aprilis
ſilvinus epiſc. 26 ianuar. & 15 feb.
ſilvinus & valentinus 10 decemb.
ſilvius epiſc. 15 februarii
ſilvius &c. invent. toloſæ 7 oct.
ſimeon invent. 9 ianuarii
ſimeon epiſc. conf. 16 februarii
ſimeon ep. conf. tranſl. 25 octob.
ſimeon archiepiſc. 24 martii
ſimeon 1 junii
ſimeon ſtylita 26 julii
ſimeon eremita 26 julii
ſimeon ſalus 1 & 21 julii
ſimeon. mon. conf. 30 ſeptemb.
ſimeon abbas 25 martii
ſimilinus cum juſtino. 17 ſept.
ſimeon metaphraſtes 27 novemb.
ſimeon qui dominum obtulit 5 januarii
ſimeon recluſus trev. 1 decemb.
ſimon puer m 24 & 30 martii
ſimon ord. carm. 16 maii
ſimon 4 auguſti
ſimon & judas 27 octobris
ſimpertus ep. 13 octobris
ſimpliciola & galla 4 ſeptemb.
ſimplicianus ep. co. 23 & 27 aug.
ſimplicides epiſc. conf. 11 feb.
ſimplicius m 12 februarii
ſimplicius confeſſ. 1 martii
ſimplicius papa 2 & 3 martii
ſimplicius & ſoc. 68 1 maii
ſimplicius presb. 15 maii
ſimplicius ep. conf 24 junii
ſimplicius 16 auguſti
ſimplicius ep. 19 novembris
ſimplicius & ſocc. 16 decembris
ſindanus epiſc. 2 ianuarii
ſiridon epiſc. 2 januarii
ſindon vel ſudarium chriſti 4 maii
ſineſius m 4 januarii
ſineſtis m 23 februarii
ſindulfus conf. 20 octobris
ſindulfus & victor conf. 21 oct.
ſindulfus ep c. 10 dec. tranſl. 3 jun.
ſirenus monachus m 23 februarii
ſiricus papa m 22 februarii
ſiricus ep. romæ 26 novembris
ſiricus & ſaturninus 26 novemb.
ſirinus m 10 martii
ſirus m 5 martii
ſirus ticinen. tranſl. 17 maii
ſirus ep. conf. 6 julii
ſiſinnius m tranſlatus 13 auguſti
ſiſinnius ep. 14 febr. & 29 nov.
ſixtus III papa m 28 martii
ſixtus m 3 aprilis
ſixtus 5 & 6 auguſti
ſixtus & ſinicius epp. 1 ſeptembris
ſixtus & apollonius 23 decembris
ſociactus 29 octobris
ſolemnis ep. 24, 25 & 29 ſeptemb.
ſolinia virgo 11 februari
ſolina virg. 7 octobris
ſolutor m 20 ianuarii & 26 martii
ſomina virgo 25 januarii
ſophiæ dedicatio 15 februarii
ſophia virg. m 29 martii
ſophia c p. 15 maii
ſophia vid. 10 maii & 30 ſeptemb.
ſophonias presb. 18 maii
ſophonias proph. 3 decembris
ſophronius patriarcha 11 martii
ſozantes 7 ſeptembris
ſorentus m 19 martii
ſoris conf. 2 februarii
ſoſius cum placido 29 ſeptembris
ſoſthenes 11 junii
ſoſthenes & victor. ac mm. 49, 16 ſeptembris
ſother pp. 21 & 22 apr. & 22 maii
ſother m 2 februarii
ſotheris virg. m 6 febr. & 12 maii
ſolus conf. *al.* ſolas 3 decembris
ſpanus m *al.* ſperanus 25 octobris
ſpargus m cum vict. 3 octobris
ſpatus m 25 octobris
ſpecioſa virg. 18 martii. 11 julii & 15 octobris
ſperanus m. *al.* ſpanus 25 octobris
ſpes abb. 26 decembris
ſpinulus c. 1 nov. tranſl. 11 junii
ſpiridion epiſc. 2 januarii
ſpiritus s. advent. 15 maii
ſtabilis conf. 23 ſeptembris
ſtachys & ſocc. 31 octobris
ſtacteus conf. 28 ſeptembris
ſtaniſlaus m epiſc. cracovienſis 11 aprilis. tranſl. 27 ſeptembris
ſtaniſlaus m 8 maii
ſtatianus m 7 februarii
ſtephana v. m. 14 maii
ſtephanis 11 novembris
ſtephanus m 1 & 2 jan. & 11 iul.
ſtephanus abbas 13 februarii
ſtephanus diac. 13 februarii
ſtephanus ep. conf. 13 februarii
ſtephanus taumaturgus 28 martii
ſtephanus papa IX 29 martii
ſtephanus cum caſtore 27 aprilis
ſtephanus tranſl. 6 & 7 maii item 25 maii. ejus commem. 19 junii
ſtephanus 20 auguſti
ſtephanus rex conf 20 auguſti
ſtephanus ep. 7 ſeptembris
ſtephanus junior 28 novemb.
ſtephanus presb. conf. 20 novem.
ſtephanus iucluſus 20 novembris
ſtertio 21 julii
ſtola B. M. V. depoſita 2 juli
ſtraton &c. mm 15 auguſti
ſtratonicus m 13 januarii
ſtrominius ep. conf. 16 junii
ſturmis abb. 17 decemb.
ſucceſſus m 19 januarii, 27 mart. & 4 aprilis
ſucceſſus & 24 9 decembris
ſuffragianus 27 octobris
ſuffronus &c. 7 auguſti
ſuibertus epiſc. conf. 1 martii, canonizat. 4 ſeptembris
ſuibertus ep. m 29 maii
ſuitberga incluſa 28 februarii
ſulcanus & ſocc. mm 6 januarii
ſulpitius 15, 26 & 27 januarii
ſulpitius ep. 21 julii. tranſl. ibid.
ſulpitius & ſervilianus 25 maii
ſulpitius ep. conf. 26 & 27 aug. tranſl. ibid.
ſummiva virg. m &c. 8 julii
ſura virg m *ſive* luwarda 10 febr.
ſurus conf. 1 februarii
ſuſanna matrona in daniele 12 feb.
ſuſanna 30 junii
ſuſanna virg. 8 octobris
ſylvanus m 7 martii
ſylvianus ep. conf. 10 februarii
ſymmachus pp. conf. 21 februarii & 19 julii
ſymmachus patric. m 27 maii
ſympertus ep. 12 octobris
ſymphronius & olymp. &c. 4 dec.
ſymphorianus m 4 februar. tranſl. 15 junii
ſymphoroſa &c. 18, 19 & 21 jul.
ſynerius ep 18 ſeptembris
ſyneſius & theopontius 21 maii
ſynorius m 23 februarii
ſyranus, *al.* ſigiranus abb. 4 dec.
ſyria virg. 8 junii
ſyrices m 23 februarii
ſyricius papa 21 februarii
ſyricus m 21 februarii
ſyrus & euphemia 3 ſeptembris
ſyrus & euagrius 12 octobris
ſyricus cum zenone 8 decemb.
ſyrus papien. 8 & 9 decembris
ſyſaius ep. conf. 7 octobris
ſyſtus 24 junii
ſwithunus ep. 2 julii & 30 oct. tranſl. 15 julii
ſwithinus ep 30 octobris

INDEX.

T

Tacianus m 27 februarii
tadwinus epiſ. conf. 30 julii
talaricanus epiſ. 30 octobris
tammarus epiſ. conf. 15 octobris
tarabata virg. 9 februarii
taraſius epiſc. 25 februarii
taracus m 25 mart. & 4 aprilis
tarratis conf. 17 ſeptembris
tarſilla amita s. gregorii 24 decembris
tarſicius m 15 auguſti
tarſitius m 3 auguſti
tarſitius m 31 ianuarii
tartranus vel tauranus 2 martii
tattiana m 12 ianuarii
taucha *al.* aucha v. m. 10 octobris
taurinus inventus 5 ſeptemb.
taxius & hermes 17 octobris
taiſis 28 auguſti
tecla virg. 22 feb. 1 & 14 junii & 23 iulii. 18 nov. & 20 dec.
tecla abb. in brit. 28 ſeptembris
tecla & valentinus 17 novembris
teclechildis virg. abb. 10 octobris
tedgnas abbas 2 martii
telanus abbas 9 ianuarii
teneſtina virg. 24 auguſti
terentianus epiſ. m 30 auguſti
terentianus epiſc. & m 28 ſept.
terentianus epiſ. 1 ſeptembris
terentius m & ſoc. 10 aprilis & 28 octobris
terentius m 2 ſeptembris
terentius m cum ſident. 27 ſept.
terentius epiſ. conf. 28 & 29 oct. tranſl. 16 maii
termanus epiſ. conf. 12 iunii
tertiana & 5 fil converſ. 5 mart.
tertullinus presb. m 31 iulii
tertullinus m 30 iulii.
tetbaldus conf. 1 iulii
teuderius conf. *al.* theudericus 29 octobris
teufredus diacon. 6 julii
teillianus conf. 9 februarii
thalalæus m 20 maii
tharacus presb. &c. 30 ſeptemb.
tharſus & ſocc. 26 & 28 octobris
theobaldus epiſ. conf. 16 maii
theobaldus presb. conf. 30 iun. 1 & 8 iulii
theoctiſtus dux 4 ian. & 3 ſept.
theoctiſtes 10 novembris
theodardus epiſ. traj. 10 ſeptemb.
theodarius abb. 29 octobris
theodegarius conf. 30 octobris
theodola m 22 martii
theodolus m 17 mart. & 4 aprilis
theodolus & ſoc. tranſl. 4 ſept.
theodolus epiſ. 16 & 26 aug. item 13 ſept. & 28 nov.
theodora 10 julii
theodora alexandrin. 11 ſeptembris
theodora uxor ſiſinnii 23 nov.
theodora matrona rom. 28 dec.
theodoricus presb m 22 aprilis
theodoricus epiſ. 18 iulii
theodoricus conf. 15 octobris
theodoricus abb 24 auguſti
theodorus megalom. 8 februarii
theodorus m 5, 7 & 17 februarii, 11 april. 19 ſept. & 9 novemb.
theodorus presb. 29 martii & 10 aprilis
theodorus in trichine 20 aprilis
theodorus pp. 14 maii
theodorus qui fuit in perge 21 apr.
theodorus ſanctificat. 16 maii
theodorus epiſc. m 19 martii
theodorus ep. 6 apr. 19 & 20 maii, 17 & 21 auguſti & 19 ſeptemb.
theodorus m & virgg 7 18 maii
theodorus archimandr. ſiceor. 22 aprilis
theodorus 9 octobris
theodorus conf. 24 auguſti & 10 novembris
theodorus manſion. ſ. pet. 26 dec.
theodorus ſtudita 11 novembris
theodorus & theophanes 27 dec.
theodorus abb. 14 maii & 30 oct.
theodoſia virgo 3 ap. tranſl. 22 iul.
theodoſia v. m. 22 decembris
theodoſius imperator 17 januarii
theodoſius cœnobiarcha 11 jan.
theodoſius ep. m 7 junii
theodoſius ep. conf. 17 julii
theodoſius & polycarp antioch. 7 decembris
theodota m. coſm. & dam. 27 ſep.
theodotus ep. 4 novembris
theodotus 15 iulii
theodulfus abb. 1 & 2 maii tranſl. 4 aprilis
theodulfus ep c. 24 & 25 iunii
theodulus m 5 aprilis
theofredus m 18 novembris
theogenes &c mm. 27 auguſti
theogenes m 26 mart. & 20 nov.
theogintus cum cypr. & juſt 26 ſeptembris
theno m 26 februarii
theonas m 5 januarii
theonas abb. 23 auguſti
theoneſtus ep. mart. 30 octobris
theoneſtus ep. philip. & ſoc. 22 nov.
theonilla 23 auguſti
theopempus ep m 4 januarii
theopemptus m 5 ianuarii
theophanes confeſſor 12 martii
theophanes ep. 11 octobris
theophanes cum theodoro 27 dec.
theopharius conf. 11 novembris
theophila 11 novembris
theophylactus epiſ. 8 martii
theophilus m 6, 7 & 28 februarii
theophilus alter m 28 februarii
theophilus epiſc. 5 martii
theopompus epiſc. m 23 maii
theorethgida 24 decembris
theotgaris conf. 30 octobris
theotimus & baſilianus 18 dec.
theraclius epiſ. 9 julii
therapon m 27 maii
theraſia 22 junii
theogneſtus ep. m 21 iunii
thermes cum ſorore & ancilla 5 aprilis
theylaidus abb. m 2 octobris
thionia virg. & m 15 februarii
thomas aquinas 7 martii
tranſl. 28 ianuarii
thomas 7 iulii
thomas morus m 22 iunii
thomas cantuarien. 29 decemb.
ordinatus 3 junii. tranſl. 7 iulii
thomas m cum 37 9 februarii
thomas ep. conf. 2 octobris
thom. apoſt. vig. 20 decembris
thraſeas m 27 martii
thudebertus conf. 30 maii
thyadghermus epiſc. 8 februarii
thyrſus m 18 januarii & 31 julii
thyrſus cum ſociis mm 19 januarii
tibla virg. 6 martii
tiburtius ep. cenoman. 16 aprilis
tiburtius 30 julii
tigernagus ep. conf. 4 & 5 aprilis
tigrius presb. m 12 januarii
tillo confeſſ. 5 & 7 januarii
tillo epiſc. conf. 19 aprilis
timolaus m 24 martii
timorus m & ſocc. 8 aprilis
timotheus conf. 8 januarii
timotheus ep. m 24 januarii. tranſl. 7 aprilis
timotheus 21 februarii & 27 ſept.
timotheus m 18 & 26 martii
timotheus & maura 3 maii
timotheus & felix 15 maii
timotheus apoſt. 16 maii
timotheus cum fauſtino &c. 22 & 23 maii
timotheus &c 7 ap. 10 11 & 30 iun.
timotheus antioch. 12 ſeptembris
timotheus & apollin tranſl. rem. 9 ſeptembr. & 30 decembris
titus epiſc. 25 auguſti
tobias propheta 2 ſeptembris
tolus m 3 martii
tornanus m 8 iulii
torpes m 29 aprilis
torquatus epiſc conf. 31 ianuarii
transfiguratio Dom. 26 & 27 jul. & 6 auguſti
tranquillinus m 20 januarii
tranquillinus m 13 febr. & 7 iulii
tranquillus conf. 15 martii
traſeas ep. m 25 martii
tricaſtinus ep. conf. 7 novembris
tricius ep. conf. 16 maii
triduana virg. 8 octobris
triphillius epiſc. 13 iunii
triphinius & ſoc. mm. 28 nov.
triphon m 1 & 3 febr. 4 & 5 maii
triphon & reſpicius mon. 10 nov.
triphon puer m 5 decembris
triphonia virg. 4 iunii
troëſius abb. 10 octobris
trojanus epiſc. conf. 10 februarii
trojecius conf. 26 octobris
trophima virg. m 5 novembris
trophimus m 1 ianuarii
trophimus & ſoc. m m. 18 & 19 ſeptembris
trovanus ep. conf. 9 februarii
trudo 11 auguſti & 1. octobris
trutpertus m 26 aprilis
tugdualus epiſc. 30 novemb.
tullianus m 13 februarii
tullus m 18 februarii

tur-

INDEX.

turgius, pius & 154. 19 sept.
turibius episc. astoricen. 16 aprilis
turibius episc 25 augusti
turrinus episc. conf. 14 julii
tutilla 3 martii
tybba virg. 30 aprilis
tycho 16 junii
tymianus epis. 17 februarii
tyminus episc. con. 23 februarii
tymon episc. m 19 aprilis
typor. christi commemor. 25 mart.
tyrsus diaconus 2 aprilis
tyrsus & soc. 3. 14 decemb.
tyrsus cum 300 theb. trev. 4 oct.
tysa virg. 26 aprilis

V

Valens & soc. 29 aprilis
valens episc. m 21 maii
valentianus 20 augusti
valentina 25 julii
valentinus epis. rhætiarum 7 jan.
valentinus epis. m 16 julii
valentinus episc. conf. 4. augusti
transl. ibid.
valentinus m &c except. 10 octob.
valentinus conf. 29 octobris
valentinus & hilarius mm 2 nov.
valentinus presb. 3 novembris
valentinus & tecla 17 novemb
valentinus cum silvino 10 dec.
valentinus & soc. mm 11 & 16 dec.
valentius 21 augusti
valeria m 31 martii
valeria conjux vitalis 28 aprilis
valeria virg. 8 oct. 2, 9 & 10 dec.
valerianus 21 januarii
valerianus presb. 21 maii
valerianus mart. & socc. 15 nov
valerianus epis. 6 maii & 26 nov.
valerianus epis. conf. aquileis 30 novembris.
valerius rex m ursulanus 14 feb
valerius m & 20 11 martii
valerius ep conf. 6 maii
valerius conf. 10 martii & 26 julii
valerius mart. 22 octobris
valis presb. c. *al.* vitalis 21 & 22 maii
varus mart. 29 octobris
vastradis m 21 julii
ubaldus ep. eugub. 16 maii
uldaricus ep. con 4 junii & 4 julii
vedastus ep. con. 14 julii rel 15 julii.
transl. 30 septembris & 1 oct.
vedastus & amandus 26 octobris
vellesus & fausinus epp. 20 maii
venans m 11 octobris
venantius camers cum 1565, 18 maii
venantius ep. conf. 7 junii
venantius m in artes. 10 octobris
venantius abb. turon. 14 octobris
venantius abb. conf. 11 octobris
vendelinus conf. 20 octobris
veneranda virgo & mart 14 nov.
venerandus epis. conf. 18 januarii
venerandus cum maximo 25 maii
venerius m 1 januarii
venerius abbas 11 septembris
venerius apud regium 13 septem.
venerius conf. 1 novembris
venustianus, uxor & filii mm 7 dec.
veranus ep. 19 & 20 oct. 10 & 13 no.
verdiana virgo 2 februarii
veredemus ep. conf. 17 junii
verena virgo 1, 2 & 12 septembris
vermebandus abbas 6 aprilis
verolus conf. 16 junii
verona virgo 29 augusti
veronica vidua 4 februarii
veronica matrona 25 martii
veronus confess. 30 martii transl. 31 januarii
veterinus 18 julii
ugo episc. conf. 10 martii
viator m 9 augusti
viator lugd. 14 oct. & 14 decemb.
viator conf. 22 octobris
victor 5 & 6 martii. 16 & 21 sept.
victor m 29 martii
victor m 12, 28, 29 jan. 11, 20 februarii. 17, 18, 24, 26 martii, 1, 2, 7 april. 23 julii & 15 nov.
victor episcopus m 25 februarii
victor conf. 25 & 26 februarii & 20 julii
victor m mosomensis 6 martii
victor pp III 21 aprilis
victor, siricius &c. afr. 26 aprilis
victor maximus &c ægypt 27 ap.
victor mil m 13 maii
victor transl. mediol. 14 maii
victor & soc 2 febr. 14 & 17 maii 17 octobris. 1, 10 17 & 28 dec.
victor & rufinus 26 maii
victor pp m 28 julii
victor ep. conf 23 augusti
victor & stephana 18 septembris
victor m post thæb. 22 septemb.
victor &c. ex theb. 23 septemb
victor m cum spargo &c 3 octob.
victor & alexander 17 & 18 oct.
victor & sindulfus c. 21 octobris
victor transl. 29 & 30 octobris
victoria matrona 6 martii
victoria & marcellosa 20 maii
victoria cum anatholia 18 dec.
victorianus &c. mm 26 julii
victoricus m 24 februarii
victorina m 17 martii
victorinus m 21 februarii
victorinus m 21 & 22 febr. 23, 25, 28, 29 & 30 martii. 16 maii & 24 julii
victorinus & soc. mm 28 aprilis
victorinus & cassius m m. 18 maii
victorinus conf. 5 septembris
victricius ep. conf. 7 augusti
victrix, & marcialis 18 octobris
victurus, victor & 33 afr. 17 dec.
victus & soc m m. 21 maii
viduarum 40 19. novembris
vigiliæ dispersæ 21 februarii
vigilius ep. autissiod. 26 junii
vigilius ep. m 26 junii
vigor ep. 5 nov. transl. 2 nov.
villebadis m 11 maii
vincent. levita transl. 21 janu.
vincentius presb. 12 & 13 martii
vincentius ferrerius 5 aprilis
vincentius lirinensis 24 maii
vincentius ep. m. 6 junii
vincentius conf. 14 julii
vincentius 1 junii & 23 julii
vincentius *al.* madelg. transl. 20 septembris
vincentius m 12 julii & 21 sept.
vincentius m transl. *al.* invent. 23 septembris
vincentius *seu* vincius conf. 17 oct.
vincentius levit m invent. 27 oct.
vincentius c. transl. 29 octobris
vincentius diac. 31 octobris
vinciana virg. 11 septembris
vindemialis m 1 februarii
videmialis & florent. epp. 3 maii
vindicianus episc. 11 martii
vindicianus ep. 25 junii
virgilius ep. arel. 10 octobris
virgilius ep. salisb. 27 nov. transl. 27 septembris
virgines 3 colon. elnone 17 maii
virgines plurimæ 31 augusti
virianus m 1 junii
virianus &c. mm. 1 julii
visitatio B. M. V. 2 julii
octava visitationis B M.V 9 julii
vitalianus papa 27 januarii
vitalianus ep. conf. 16 julii
vitalina virg. 21 febr. & 16 nov.
vitalis m 2 & 21 januarii & 20 jun.
vitalis cum donato 19 aprilis
vitalis conf. 14 & 16 octobris
vitalis & socc. 31 octobris
vitalis 29 augusti, 24 octobris & 2 novembris
vitalis & agricola mm 3 & 4 nov.
vitalis & socc. 16 novembris
vitumius ep. conf. 2 julii
vitus m 25 januarii. & 15 junii. transl. 10 martii
vitus conf. 29 aprilis
vitonus ep. conf. 9 novembris
viventiolus ep 12 julii
viventius presb. conf. 13 januarii
viventius 7 septembris
viventius episcopus confessor. 8 septembris
vivianus 26 julii
vivianus, *alias* junianus, &c. 13 aug.
vivinna abbatissa 10 februarii
ulfagius conf. 7 junii
ulgisus episc. 4 februarii
transiat. 4 april.
wulfrinus epis. 8 januarii
ultus m 22 januarii
ultanus 1 maii
vodalis conf. 4 & 5 februarii
volganus ep. & conf. 2 novembris
volterus m 7 martii
volusianus archiepiscopus 18 marua.
urbanus ep. transiatus 22 & 23 jan.
urbanus epis. 2 aprilis
urbanus m 8 martii & 2 aprilis
urbanus 29 aprilis
urbanus pp. conf. 19 maii
urbanus pp. m 22 maii
urbanus conf. transiatus &c 7 julii
urbasus &c mm 24 junii
urbicius episc. conf. 20 martii
ursa virgo 14 octobris
ursianus & leuchadius conf. 13 dec.
ursicinus cum vitale &c. 27 & 28 april.

ursi-

INDEX.

ursicius epis. conf. 25 iulii
ursinus m raven. 30 maii
ursinus ep. conf. translatus 10 junii
ursinus *alias* ursus 28 iulii
ursinus m 24 aug. & 13 decemb.
ursinus epis. 26 decembris
ursinus ep. bituricen. 29 decemb.
ursio mon. conf. 29 septembris
ursmarus ep. laubiis 2 & 18 april. elev. 26 mar. transl. 2 iul. & 2 oct.
ursula translata 28 ianuarii
reliquiæ ursulæ &c. 4 iulii
ursulanarum duarum capp. translata 4 julii
ursulæ & sociarum commemoratio 12 augusti
ursulæ octava 28 octobris
ursus epis. 1 februarii
ursio & maurilius conf. 29 aprilis
ursius conf. 3 maii
ursus ep. 25, 28 & 30 julii & 26 dec.
vulflagius presb. conf. 1 octobris
vulganus ep. conf. 29 octobris
vulmarus abb. conf. 20 julii
vulpia virgo 31 januarii
vultanus abb. 4 septembris

W

Walbodo *al.* valbo epis. leodien. 21 & 22 aprilis
walbertus abb. 2 maii
waldebertus abb. 2 maii
walburgis virg. 25 februarii, 1 maii & 4 augusti. elevat 4 aug. transl. 1 maii
walfridus abbas 14 februarii
waltfridus m 22 jun. ep. con. 7 julii
waldefridus cum rasfrido 3 dec.
waldetrudis virgo 3 februarii
waldetrudis vid. 28 martii
waldetrudis 9 aprilis & 2 novem. transl. 12 augusti
waldrada virg. 5 maii
walericus abb. 2 jun. conf. 12 nov.
walericus presb. 9 decembris
waltenus abb. conf 3 augusti
walterus abb. 3 maii
waltgerus conf. 16 novembris
wandelinus conf. 21 octobris
waningus conf. 9 januarii
wandregisilus transl. 31 martii
warlesius & luxor. transl. 20 nov.
warmudus patriarch 26 julii
wasnulfus elevatus 10 januarii
wasnulfus *al.* basanulf. 1 octobris
waso episc. 8 iulii
wemeslaus m 28 septemb. transl. 4 martii
wenenfrida virgo. 3 novemb.
weomadus ep. conf 8 novembr.
wereburga virgo 3 februarii
werenfridus 14 augusti
weriburga virg. 21 septembris
wernherus puer à jud. occis. 19 aprilis
wido seu guido abb. 4 maii
wibrandis virg. 3 julii
wicbertus abb. 12 & 13 augusti transl. 23 maii
wichbertus ep. conf. 13 augusti
wichburga virg. 9 iulii
wilgefortis virg. m 12 & 20 julii
wigualocus abbas 3 martii
wilfida abb. 9 septembris
wilfridus ep. conf. 12 octobris transl. 24 aprilis
willelmus ep. 9 ianuar. & 8 jun.
wilhelmus abbas 6 aprilis & 16 iunii. transl. 4 iulii
wilhelmus dux aquit. 28 maii
wilhelmus cartusian. 19 decembr.
willibaldus ep. con. 7 iulii
willebaldus ep. & conf. 6 nov.
willeicus conf. 2 martii
willeycius c. presb. 7 martii
willehadus ep. conf. 8 novemb.
willibrordus ep. m. 3 octobris
willibrordus ep. 19 oct. ordinat. 11 novembris
wimon ep. 21 octobris
winebaldus & walburg. 18 dec.
winnehadus & winocus abb. c. 6 novembris
winobaudus presb. 6 aprilis
winocus 6 nov. elevat 23 martii transl. 18 sept. bergas 30 dec.
winocus & winnehadus abb. conf. 6 novembris.
winwalocus conf. 2 martii transl. 28 aprilis & 1 aug.
wirminus mil. m 18 januarii
wiron ep. conf. 8 maii
wilberada virg. 2 maii
wilbertus episc, conf. col. 11 sept.
witbertus gemblac. *al.* guibert. 23 maii
witeburga virg, 17 martii & 8 julii
wittekindus dux westphaliæ 6 jan.
wivina virg. bigard. 17 decemb.
wlfadus m 24 julii
wlpecla virg. 7 septembris
wlfinus ep. transl. 28 aprilis
wolfangus conf. 30 & 31 octobris transl. 7 octobris
wolstanus episcop. 19 januarii
wolfelmus abb. bruwil. 22 aprilis
wulfrannus ep. conf. 23 aprilis transl. 7 octobris
wulstanus ep. translatus 7 junii

X

Xena sancta mater 24 januarii
xenophon ejusque comitatus 26 januarii

Y

Yda comitissa vid. 13 aprilis
yduberga 8 maii
yonius m 5 augusti
ythamarus ep. conf. 10 junii

Z

Zacharias papa 14 & 15 martii
zacharias 2 junii
zacharias ep. 26 maii & 25 sept.
zelotus & soc. mm afr. 6 decemb.
zemmeo m 12 martii
zenobia & zenobius mm 30 octob.
zenobius florent. 25 maii transl. 26 januarii
zeno m 23 februarii
zenon veronensis epis. 11 aprilis 8 & 9 decembris
zenon monachus 12 aprilis
zenon episc. m 12 aprilis
zeno m &c. 8 julii
zenon & duo pueri 2 septembris
zeno *vel* geno m 19 septembris
zeno & soc. &c. 8 decembris
zenon & donatus rom. 31 decem.
zephyrinus pp 29 decembris
zepherinus ep. trev. *pro* severin. 21 decembris
zoerardus & benedictus. 1 maii
zoilus presb. conf. 27 decemb.
zona deiparæ 1 augusti
zosemus m 11 martii
zosimus abb. 12 apr. conf. 15 julii
zosimus cum rufo 16 decemb.
zosimus & soc. mm 20 octobris & 19 decembris
zoticus m 31 janua. 2 & 11 feb.
zoticus &c. 4 junii.
zoticus presbyt. orphan. altor 30 decembris

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Usuard

Martyrologium Usuardi Monachi Hac Nova Editione Ad excusa exemplaria quatuordecim, ad codices Mss. integros decem et septem, atque ad alios ferme quinquaginta collatum, ab additamentis expurgatum, castigatum & quotidianis observationibus illustratum

Antverpiae 1714

Bamberg, Staatsbibliothek -- Bg.sanct.f.21
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11427272-5